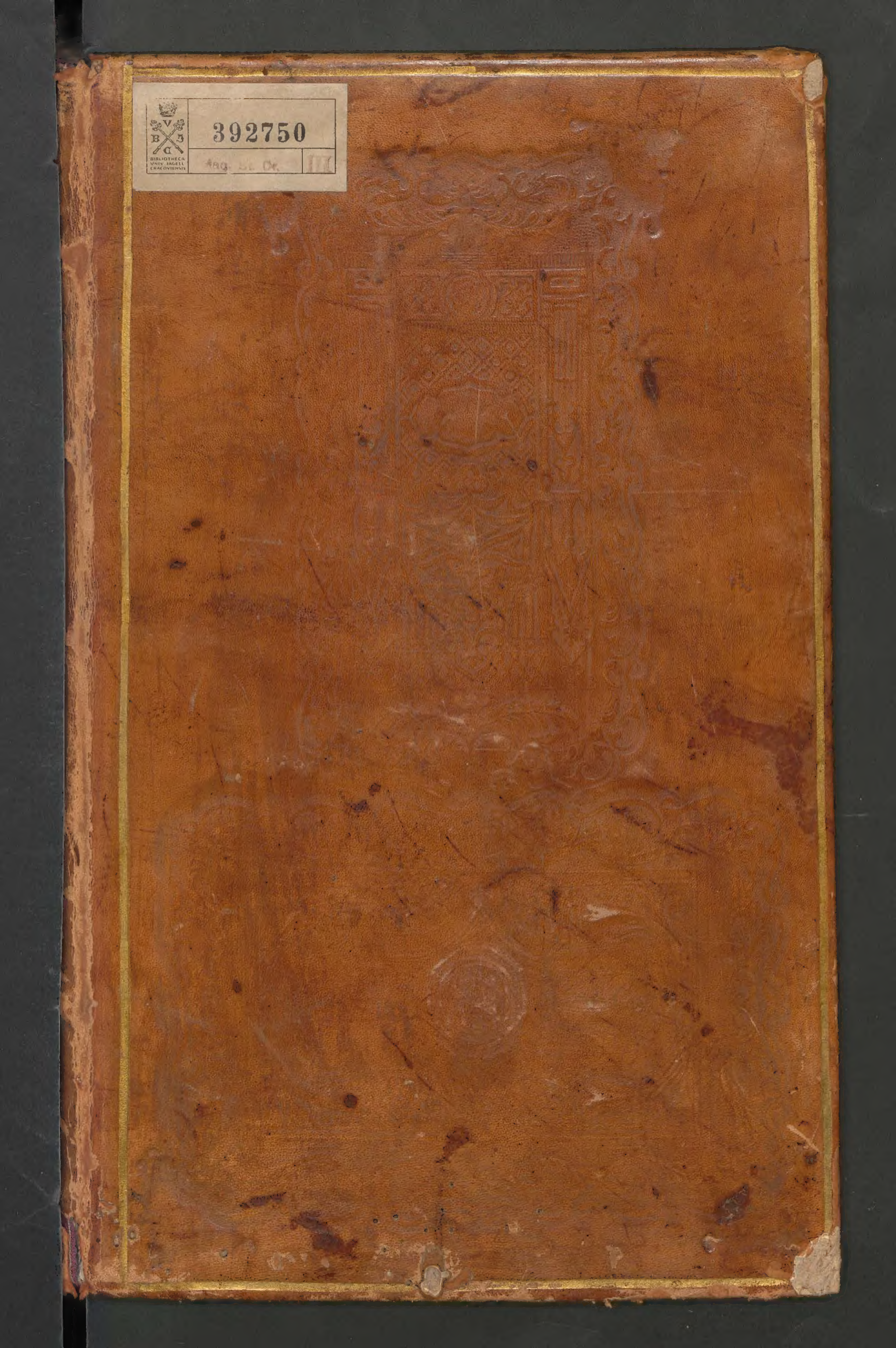

BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS
392750

V
B
J
C
392750
Mag. St. Dr. III

NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE de Mr L^e ABBE^e DANET FRANCOIS, LATIN, & POLONOIS

Enrichi des mellieurs Façons de parler.

AVEC DES NOTES DE CRITIQUE & de GRAMMAIRE Sur Ces Trois Langues

TOME PREMIER

JMPRIME

P. Nicodemi Kanowski S.P. 1769. 24. Martii Compr. fl.

Nunc accessit Josepho Veretiatkowicz pretio fl. 38

Anno 1776.

à
VARSOVIE
Dans l'imprimerie Royalle de la Republique
AUX
Ecolles Pieuses
L'année M.DCC.XLIII.

NOWY
WIELKI DYKCYONARZ
JMći: X. DANETA OPATA
FRANCUSKI, ŁACINSKI,
y
POLSKI
Obſituiący w náylepſze ſpoſoby mowięnia
Z OBSERWACYAMI
KRYTYKI y GRAMMATYKI
w Każdym z Tych Trzech Języków.

TOM PIERWSZY

WYDANY

w WARSZAWIE
w Drukarni J.K.Mći: y Rzpltey
Kolegium WW. XX. Scholarum Piarum
Roku Páńſkiego 1743.

PREFACE *AUX LECTEURS.*

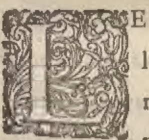E public convaincu de l'utilité des Dictionaires, eſt pleinement perſuadé qu'il n'y-a point de livres qui rendent de plus grand ſervice ni plus promptement que ceux-la. Tout le monde a du gout pour eux, parce-qu'on peut dire, qu'un Dictionaire eſt une Biblioteque entiere ſur les matieres d'ont il eſt rempli.

JL eſt vrai que ſelon l' idée ordinaire qu'on en a, un Dictionaire ne paroit autre choſe, qu' une liſte tres-longue de mots raſſemblez par ordre alfabetique, ennuyante a parcourir faute de liaiſon, & encore plus difficile a retenir, pour ne pas dire impoſſible; cependant les Dictionaires polyglottes, qui renfèrment pluſieurs langues de celles, qui ſervent egalement aux ſciences, & à la converſation, meritent tout un autre jugement. Le but de ceux-la n' etant pas ſeulement l'intelligence des mots,

PRZEMOWA *DO CZYTELNIKOW.*

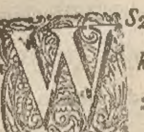*Szyſcy poſpolicie ták ſą ſkonwinkowani, o potrzebie, y pożyteczności Dykcyonarzow; iż rozumnie ſądzą, że nie maß kſiąg ktoreby więkßą y prędßą czyniły przyſługę, nád te. Skąd wßyſcy ſię do nich maią, iákoż przyznać trzeba że każdy Dykcyonarz iedną ieſt całą Biblioteką, co do rożnych materyi ktore w ſobia zamyka.*

PRawda że według poſpolitego o tym zdania Dykcyonarz nie zdaie ſię być nic inßego, tylko długi iákiś ſłow rejeſtr porządkiem obiecadła zebranych, do przebieżenia uprzykrzony ile że bez konnexyi, á do pamięci trudny, y prawie niepodobny. Jednakże Dykcyonarze w kilku ięzykach wydane zwłáßcza tych, ktore tak co do náuk, iáko też y do konwerſacyi ſłużą, daleko inßego ſą godne zdania, ponieważ ich koniec nie ieſt ßczegulnie ſame tylko tłumaczenie y zrozumienie ſłow, ále też záżywanie tychże ięzykow, y w nich polor, w

mais encore l'ufage, tant pour la lecture; que pour la compofition des ouvrages d'efprit, & pour l'agrement de la focieté dans les compagnies. La diverfité des idiomes que renferment ces fortes de Dictionaires, contribuant beaucoup a la communication plus etendue, & plus univerfelle dans le monde. Sans la quelle la vie meme n'auroit aucun agrement, & ne feroit qu'une gêne. Puifque c'eft par la communication des Idiomes, que la raifon s'explique, l'efprit fe decouvre, les penfées fe developpent, les amitiez fe lient, la fotieté s'affermi, & fe conferve.

MAis pour dire quelque chofe en particulier de celuy, que nous donnons içy au jour c'eft le Grand Dictionaire de M. L'Abbé DANET, que l'autheur fit pour fervir aux etudes du Daufin l'ayant donné en Francois & Latin, & auquel nous venons d'ajouter le Polonois pour la commodité des Perfonnes du Pays, qui naturellement ont un gout & un talent tres-particulier pour la langue Francoife; cette langue etant comme ordinaire a la Cour, & parmis tout ce qu'il y a dans la Pologne de plus Illuftre, & de plus diftingué.

L'Obligation & la reconnoifance de ce fervice tres-fignalé rendu au public par cet ouvrage, eft entierement due a une DAME Tres-Illuftre de Pologne, par l'ordre de La Quelle j'ay entrepris ce travail, y employant le peu de ma capacité pour repondre a Ses dignes intentions, & fuivre Ses ordres, qui ne tendent uniquement qu'a l'utilité commune.

J'Ay auffi fuivi en tout l'ordre de l'auteur

ren-

czytaniu, pifaniu, y przyiemności konwerfacyi: Sama rożność ięzykow ktore w fobie zámykaią takowe Dykcyonarze, wielce pomagaiąc do obfzernieyfzey, y uniwerfalnieyfzey między ludźmi, y ofobami rożnemi kommunikacyi: Bez ktorey famo życie nie tylko nic w fobie nie ma miłego, ále y owfzem iedną by fię zdawało być męką y cięfzkością. Ponieważ fpołeczność ięzykow to czyni, że fię przez nie wyraża rozum, dowcip fię wydaie, myśli fię odkrywaią, ferce fię explikuie, przyiaźni fię wiążą, á fpołkowanie zobopolne utrzymuie fię między ludzmi ftwierdza, y záchowuie.

MOwiąc záś z ofobna o tym ktory tu wydaiemy: ieft to wielki Dykcyonarz J. X. DANETA Opata, ktory ten Autor wydał niegdyś dla Delfina Francufkiego ná ten czas náuki traktuiącego, wydawfzy go w Francufkim y Łácińfkim ięzyku, á teraz przydaliśmy do niego polfzczyznę, dla wygody Ofob w tym tu Kraiu, ktore upodobanie y talent ofobliwfzy maią do Francufkiego ięzyka, ktory też prawie ftał fię pofpolitym, u Dworu ięzykiem, y u wfzyftkich Ofob pierwfzego ftopnia y diftynkcyi w tym Państwie.

WDzięczność y obligacya zupełna tey partykularney á znáczney przyfługi publiczney, ktora fię czyni w wydaniu tey Kfięgi, cale náleży Jedney Zácney DAMIE Polfkiey, zá ktorey rofkazem, podiąwfzy fię tey roboty, obrociłem wfzyftkę nieudolną fpofobność moię ná to, iákobym mogł rofkazom y godnym intencyom Jey fzczegulnie do pożytku y Dobra pofpolitego zmierzaiącym konformować fię.

SZedłem też we wfzyftkim zá porządkiem

Auto

rendant les mot François fimples (car c'eft au François que je me fuis attaché & non au Latin) par des mots fimples Polonois, dans leur fens naturel; les figurez dans le figuré, & les proverbes par des proverbes, obfervant le gout & la maniere de s'enoncer dans la langue que j'ajoutoit a ce Dictionaire. C'eft le triple fens dans le quel tous les mots de ce Grand Dictionaire font traitté fuivant la methode de l'auteur.

ON n'a non plus changé l'ortographe ancienne dont l'auteur s'eft fervi pour fes raisons, mais il y fait lui-meme des remarques par-tout, & il averti de la maniere dont il faut ecrire & parler à la moderne.

JL y a une grande difference entre les phrafes ou manieres de parler Latin & celles de parler François elle confifte cependant uniquement dans l'ordre & l'arrangement des paroles. La langue Francoife demandant par tout l'ordre naturel des idées dans le quel elles fe prefentent a l'efprit diftinctement avec clareté & netteté; au lieu que le latin fans s'attacher a cet ordre, fuit plus-tot celuy du coeur & de fes movements fuivant ce qui le frappe le plus & le peut emouvoir. Mais pour ce qui eft du François avec le Polonois fes deux langues ont affez de rapport entre elles pour ce qui regarde l'arrangement naturel des mots, & la maniere de s'enoncer diftinctement avec ordre & clarté, mais il y a de la difference dans le choix des idées, car ce qui eft

pro-

Autora, oddaiąc słowa profte Francufkie (gdyżem fię do Francufkiego á nie do Polfkiego wiązał) polfzczyzną proftą, y w wyrozumieniu ich własnym przyrodzonym. Też słowa y ich rozumienie niewłaśne także w fenfie niewłafnym, ná Polfkie wykładaiąc, á przyfłowia przez przyfłowia wyrażaiąc á to ile mozności ftofuiąc do fzczerego ftylu Polfzczyzny. Y ten ieft troiaki fens w ktorym nástaduiąc autora wfzyftkie tego wielkiego Dykcyonarza słowa fą przełożone.

NIe odmieniono też ortografii dawney Francufkiey, ktorey Autor zážywał dla fwoich racyi, ále on fam wfzędzie przeftrzega iák fię ktore słowo ma czytać wymawiać y pifać według pronuncyacyi teraźnieyfzey y ortografii nowfzey Francufkiey.

WIelka ieft dyfferencya między fpofobami mowienia w ięzyku Francufkim, y fpofobami mowienia w łacińfkim, iednakże wfzyftka rożność zawifła ná porządnym ułożeniu słow między fobą. Ponieważ ięzyk Francufki przeftrzega we wfzyftkim naywięcey tego oby porządnie po fobie fzły słowa w tym porządku w iakim fię myśli iedna po drugiey prezentuią w umyśle nafzym: rozdzielnie wyraźnie y iaśnie: Łacina zaś nie wiążąc fię ták bardzo do tego porządku myśli ludzkich idzie bardziey za fercem y wiąże fię do affektu miarkuiąc co bardziey porufzyć y impreffyą ná umyśle fprawić może. Co zaś do Francufzczyzny, y Polfzczyzny te dwa ięzyki w tym fię zgadzaią z fobą co należy do ułożenia słow tak iako iść powinny naturalnie po fobie w mowieniu dla wyraźności y iafności, ale rożność ieft w wybraniu famych myśli y onych expreffyi, gdyż co służyć mo-

że

propre naturel & juſte dans l'une tres-ſouvent ſeroit imperceptible affectée & ridicule dans l'autre. C'eſt ce qui m'a fait prendre un ſoin particulier de rendre les phraſes Françoiſes par des phraſes proprement polonoiſes pour eviter toute affectation & ne point forcer une langue a prendre le plis d'une autre.

JE ne dirais rien içy de la peine ou on ſe trouve tres-ſouvent en cherchant dans un Idiome ſi peu cultivé des termes qui repondent a la ſuffiſance & l'abondance d'une langue qu'on ne ceſſe de perfectionner toujours. Ce n'eſt pas que le Polonois ne ſoit une langue tres feconde en termes, & belles en preſſions: elle a même une force & une gravité qui fait ſa beauté particuliere, & qui paroit dans la bouche de ceux qui s'efforcent de la parler proprement en evitant tous les abus qui s'y ſont preſque univerſellement indroduits; Elle ne manque ni de phraſes bien tournées, ni de termes expreſſifs, ni de politeſſe, ni de clarté, ſans etre obligé d'en chercher ou empreunter allieurs, elle les trouve aiſemement dans ſon propre fond; on le peut voir par pluſieurs monuments anciens des loix du Pays par les pieces des titres publics dans les archives du Royaume, par quelques precieux reſtes de bons manuſcrits, par pluſieurs, Poetes & quelque orateurs qui ont heureuſement reuſſi, mais faute de culture, la corruption qui s'attaque a tout, a ſi bien avec le tems alteré cette langue qu'on en à comme abolis (pour ainſi dire) inſenſiblement un grand nombre de termes naturels qui paroiſſoient ſe reſſentir trop de l'ancienne ſimplicité. Sans

ce-

że właśnie y przyzwoicie w języku Francuſkim częſtokroć ſłowo w ſłowo przełożywſzy ná Polſkie byłoby niezrozumiane y nie bez przyſady albo też y śmießne w Polſkim. Skąd też ſtarałem ſię naywięcey francuſczyznę włáſną polſczyzną wykładáć: Ażeby ſię uſtrzedz wßelkiey affektacyi, áni przymußać języka iednego ażeby ſię ná formę y figurę inßego miał przerabiać.

NIc tu nie rzekne o trudności w ktorey ſię nie raz znáydować przychodzi ſzukaiąc w języku, (o ktorego polor tak małe ieſt ſtaranie) ſłow, ktoreby wyſtarczały doſtateczności y obfitości tych ktore co dzień wydoſkonalać inſze nacye ſtaraią ſię. Nie żeby to język Polſki nie był obfity w ſłowa, y piękne expreſſye, y owſzem ma w ſobie iákąś moc złączoną z powagą, ktora tego języka ſzczegulnie właſną czyni ozdobę, y ktora ſię wydaie w uściech tych co nim czyſto ſtaraią ſię mowić, unikaiąc y ſtrzegąc ſię tego wſzyſtkiego co złym zwyczaiem prawie powſzechnie weſzło. Nie ſchodzi mu áni na pięknym mowienia obrocie, áni ná wyraźności terminow, áni ná gładkości, y iaſności; nie potrzebuie tego ſzukać gdzie indziey lub u inſzych pożyczać. Znáyduie to wſzyſtko obficie u ſiebie: iákoż to widzieć w wielu pamiętnych kſięgach Praw dawnych y Statutow, w Kancellaryach y Aktach metryk publicznych Państwa Tego, w niektorych pozoſtałych ieſzcze poważnych y dobrych manuſkryptach, w wielu także Poetach y niektorych mowcach Polſkich, ktorym ſię ſzczęśliwie udał wierß y ſtyl Oyczyſty: Ale záczaſem ten język iákoby zárzucony będąc y bez poloru, znieſiono powoli (że tak rzeknę) nieznacznie wielką liczbę ſłow Polſkich, ktore ſię poniekąd zdawały bardzo ſtaroświecką wydawać proſtotę; a ná ich mieyſce niewprowadzono

in-

cependant les remplacer du propre crûe de la langue que par des mots defigurèz d'autres langues, de ſorte que la plus part ne ſont que des termes maſqué du Latin du François de l'Italien de l'Allemand & meme ſi l'ont veut du Turc. Il eſt vrais qu'on peut dire la-deſſus qu'une nation ne doit ſe refuſer aucun des mots qui peuvent etre commodes a ſa langue, Il eſt libre de les prendre par tout ou on les trouve, même chez les voiſins; de telles uſurpations ſont permiſes, & en ce genre tout devient commun, par le ſeul uſage. Les paroles ne ſont que des Sons dont on fait arbitrairement les ſignes de nos penſées; qu'importe qu'un nom ſoit né dans notre pays, ou qu'il nous vienne d'un pays etranger. Il n'y a aucun droit de naturaliſation pour les ſons, ils ſont autant au peuple qui les empreunte, qu'a celui qui les a pretez, toute la difference conſiſteroit peut-etre, en ce qu'on s'en eſt mis en poſſeſſion, un peu plus tard, que les autres.

CE raiſonnement je l'avoue avance une choſe plauſible, mais il ne pourra jamais perſuader perſonne que telles uſurpations & priſes de mots ſur les nations etrangeres puiſſent être approuvez comme legitimes, quand elle vont juſqu'a corrompre & defigurer la langue d'un pays de la ſorte qu'a la fin à peine pourroit-on la reconnoitre. Dans une criſe ſemblable le vieux langage de nos Peres ſe feroit regretter; & je penſe

s'en

inſzych z właſnego kraiu, procz przerobionych po wielkiey części z inßych obcych językow. Tak dalece że wielka część ich nie ſą tylko z Łacińſkiego, Francuſkiego, Włoſkiego, Niemieckiego, a náwet kiedy ſię komu zdaie y podoba z Tureckiego przeſtroione. Może tu w prawdzie kto ná to powiedzieć, że żadna Nacya nie powinna ſobie áni językowi ſwoiemu zábraniać y odmawiać ſłow wygodnych, Wolno ie brać wßędzie gdzie ſię pokażą, y gdzie ſię tylko znayduią, nawet y u Sąſiadow y u obcych; takowe opanowanie ſłow obcych, y onych ſobie przywłaßczenie ieſt godziwe y pozwolone, gdzie wßyſtko w tey mierze ſamym zwyczaiem ſtaie ſię poſpolite dla wßyſtkich. Słowa y terminy, nie ſą nic inßego tylko iedne brzmiące głoſy, ktorych według upodobania y iák ſię komu zdaie użyć wolno za znak wyráżenia myśli właſney. Mało należy nátym gdzie ſię nazwiſko iákie lub ſłowo pod iákim niebem urodzi, u nas-li ſię znalazło, czyli do nas ſkąd ingąd przywędrowało, niemaß żadnego nigdzie Indygenatu dla Słow, y tych dzwiękow uſtnych. Tak dobrze należyć mogą do tych co ich ſobie pożyczaią u inßych, iáko y do tych co ich pożyczyli. Y wßyſtka w tym tylko będzie rożność że iedni prędzcy drudzy pożniey zażywać ich poczęli.

PRzyznam ſię że ta uwaga rzecz cale pozorną udaie, ale nigdy nie ſkonwinkuie nikogo, áby takowe ſłow przyſpoſobienie y przywłaßczanie ſobie ich od obcych Nacyi, było chwalebne y ſłußne, kiedy przychodzi aż do ſkażenia y narußenia języka właſnego Oyczyſtego tak dalece, żeby ten náoſtatek záledwie by poznać można. W tákowym niebeſpieczeńſtwie ſtarożytnego przodkow naßych języka z ſkodą byśmy y z żalem poſtradali. Y rozumiem ze ná ten czas by tylko to ſłow od obcych zaſięganie mogło być pozwolone

ile

s'en contredit que la choſe pourroit être ſeulement permiſe autant qu'elle peut ſervir a purifier une langue, & a la perfectioner ſans la corrompre, & ſans en faire un melange confus d' autres langues. Les mots ne ſont a la verité que des ſons, mais ils ne conſiſtent pas ſimplement dans la maniere de mouvoir les levres, & de frapper l' air. Se ſont des ſons inſtitutez, pour ſervir d'explication a nos idées comme les ſuppots & les interpretes de nos penſées, les temoins de nos ſentimens & de nos volontez: il faut dont qu'ils ſoient claires, intelligibles aiſez a comprendre, ſignifians les objet conformement au genie & a la façon de penſer propre a chaque nation, eſt differente ſelon la difference des climats.

ile y kiedy ſłużyć by, y przydać ſię mogło do pożytku większego y doskonałości języka właſnego, bez ſzkody y naruſzenia iego, áni czyniąc z języka ſwego oyczyſtego iedną obcych językow bez kſztałtu mieſzaninę. Słowa záiſte nieſą tylko iednym uſt náſzych dzwiękiem, y głoſu wydaniem: Ale nie na ſamym uſt y warg ruſzeniu y wydanym na wiatr ogłoſie te dzwięki zawiſły. Y owſzem ná to ſą poſtanowione y wynalezione áby ſię przydały ná wyrażenie wyobrażenia wnętrznego w umyśle naſzym, iáko tłumacże myśli naſzych, zdania náſzego y woli świadkowie, trzeba tedy żeby były wyraźne, zrozumiałe, do poięcia łatwe, y náleżycie znaczące a wyrażaiące rzecz każdą; ſtoſuiąc ſię do ſkłonności y przyrodzonego ſpoſobu ſądzenia o rzeczach, ktorą każdy národ ma oſobliwſzą, ſobie właſną y przyzwoitą, a rożni ſię według rożności národow y kraiow.

Cette petite degreſſion pourra peut-etre avoir ſon propre lieu & revenir encore alieurs dans un autre occaſion d' un ouvrage que l'on pourroit mediter, en donnant une parallele de mots d' une même langue; ou l'on pourroit s'etendre d'avantage ſur ce ſujet important, j'ay neantmoins cru etre obligê de la mettre içy pour faire remarquer ce qui m' a forcé bien ſouvent de me ſervir de mots etrangers traveſtis a la Polonoiſe dans cette ouvrage. Je m' en ſuis pourtant abſtenu autant qu' il m' a êté poſſible, mais ſi je me ſuis donné cette liberté pluſieurs fois, parce qu'il ne ſe preſentoit aucun autre terme plus propre & plus

TA krotka dygreſſya będzie podobno miała ſwoie właſne mieyſce y wroci ſię gdzieindziey w inſzey okazyi, kſięgi wydania o ſtoſowaniu y znoſzeniu ſłow iednegoż języka między ſobą, o ktorey by ſię pomyślić mogło: gdzie by ſię obſzerniey w tey okoliczności ták poważney zabawić można, Tu iednak tego krotko dotknąć muſiałem ábym wyraził co mię częſtokroć przywiodło żem muſiał obcych ſłow ná Polſzczyznę przerobionych zażyć w tey kſięgze.

Wyſtrzegałem ſię iednak tego ile możności, átoli ieżelim gdzie tę ſobie dał wolność że mi ná ten czas ſłowo czyſte Polſkie nie przychodziło, rozumiem że Ci co mię w tym iáko y w niektorych inſzych omyłkach ktore mi

net siebie

net j'eſpere que ceux qui s'appercevrons de cette faute & de beaucoup d' autre qui m'auront echappé par mepriſe auront la diſcretion de les attribuer a mes autres occupations qui ne m' ont pas permis comme je le ſouhaitoit de me donner entierement a cette ouvrage.

ſię nieoſtroznie trafiły poſtrzegą łaſkawie u ſiebie wymowić, y dárować ie ráczą rożnym trudnościom y rozerwaniu inſzych zábaw moich, ktore mi nie pozwoliły ták iákom ſobie życzył, cale ſię wſzyſtkiego tey iedney zábawie oddać zupełnie.

JL ne me reſte qu'une choſe a deſirer c'eſt de ſouhaitter que le public veuille bien agréer ce ſervice avec la meme volonté avec la quelle je m'en ſuis chargé.

NIe zoſtaie mi zátym tylko iedney życzyć rzeczy: to ieſt áby ta przyſługa tą była powſzechnie przyięta chęcią z iáką odemnie ieſt podięta.

NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE FRANCOIS LATIN,

ET POLONOIS AVEC DES NOTES DE CRITIQUE ET DE GRAMMAIRE, SUR SES TROIS LANGUES.

NOWY

DYKCYONARZ WIELKI, FRANCUSKI, ŁACINSKI Y POLSKI z OBSERWACYAMI KRYTYKI, Y GRAMMATYKI, w KAZDYM z TYCH TRZECH JĘZYKOW.

'Premiere Lettre de l'Alphabet François & de toutes les Langues- A pierwsza litera Obiecadła Francuskiego, y wszystkich ięzykow.

LES GRECS la nomment, *Alpha*, les Hebreux, *Aleph*; les Arabes, *Aliph*; les Indien, *Alephu*; & les Latis A simplement, comme les François. GRECY nazywaią ią *Alfa*; Zydzi *Aef*; Arabowie *Alif.* Indyanie *Alephu*; Łácinnicy y Francuzi A poprostu.

C'est de toutes les voyelles la plus ouverte, comme la plus simple & la plus facile à prononcer: d'où vient que c'est par elle que les enfans commencent à former les sons; de sorte que si l'on considere bien l'ordre naturel des autres voyelles, l'on trouvera que de celle-cy, qui est la plus ouverte, elles vont toûjours en diminuant jusques à l'*V*, qui est la plus fermée, & qui entre les voyelles à le plus besoin du mouvement des levres pour la prononcer. Jest tá ze wszystkich iednogłosnych liter náyotworzystsza, iáko náyprostsza y do wymowienia náysnadnieysza; skąd idzie że y niemowlęta od niey zaczynaią głos formować; ták iż kto uważy dobrze porządek náturalny inszych iednogłosnych liter; uzna że od tey pierwszey ktora iest náyotworzystsza, coraz dalsze mniey maią otworzystości aż do U ktora iest náybardziey záwarta, y ktora dlá wyrażenia siebie náybardziey potrzebuie ust zwierania.

Cette voyelle exprime presque tous les mouvemens de nostre ame; & pour en rendre l'expression plus forte, on y ajoute quelquefois une *H* devant ou après, comme dans l'admiration, *ha le beau Tableau*! dans la joye, *ha quel plaisir*! dans la colere, *ha le méchant*! dans la douleur, *ha la teste*! dans la pamoison, *ha* ou *ah je me meurs*! Tá litera wyraża prawie wszystkie affekta, to iest wzruszenia przyrodzone Duszy; á dlá mocnieyszego ich wyrażenia przydaie się częstokroć doniey *H.* przed nią lub zá nią: iáko w zádziwieniu się: *ha piękny obraz*! w radości, *ha co zá rozkosz*! w gniewie, *ha nic dobrego*! w żálu, *ah głowa*! we mdłości, *ah umieram*!

Lors qu'on écrit cette voyelle sans aucun accent, elle est la troisiéme personne du singulier du temp présent de l'Indicatif du Verbe auxiliare *Avoir*, & elle se rend en Latin par le verbe *Habeo*, ou le verbe *Sum*, comme *Il a un livre*, habet librum, *ou* est illi liber. *Il y a un Dieu*, est Deus. *Il a eu*, habuit. Kiedy tá litera pisze się bez żádney kreski, to iest bez liniyki nád nią: w francuskim znaczy trzecią Osobę liczby poiedynczey czasu teraźnieyszego w sposobie skazuiącym, słowa tego pomocnego *mam* álbo *iestem*, wyraża się po łácinie przez też słowo *mam* álbo *iestem* iáko to, *má kśiążkę*: *iest Bog*, *miał*.

Quand elle est marquée d'un accent grave *à* elle est l'article du Datif singulier des Nom substantifs comme *à Pierre*, *à Jean*. Kiedy w francuskim iest náznaczona liniyką álbo akcentem ważnym *à*, iest artykułem spadku oddawaiącego liczby poiedynczey Imion istotnych, iáko, *Piotrowi Jánowi*.

Avec ce mesme accent elle se met devant les Noms de lieu en signification de repos & de mouvemen. *Je demeure à Paris Je vais à Lyon.* comme aussi devant les Infinitifs des Verbes, répondant à la préposition Latine *ad*, comme *J'ay cela à dire*: Et dans une infinitéde façons de parler, qu'on se donnera la peine de chercher par le mot devant ou aprés lequel elle se trouvera dans une phrase. Voy ci ce qu'on en peut observer en general: Z tymże ákcentem lub liniyką tákowąż kłádzie się przed názwiskami mieysc, znácząc ták spoczynek iáko ruszenie. *Mięszkam w Paryżu iádę do Lugdunu*: iáko też przed słowami w sposobie nieokreślonym położonemi znácząc toż co łacińskie *ad* to iest *do*, náprzykład, *mam to do mowienia*; y w inszych nieźliczonych sposobach mowienia, ktore káżdy zechce uważać, miarkuią słowa przed ktoremi, lub po ktorych będzie się znáydować w iákiey mowie. To záś co nástępuie iest co się o tym wogolności obserwować może.

A entre deux Verbes s' exprime ordinairement par l' Infinitif. A miedzy dwoma słowami wyraża się pospolicie w sposobie nieokreślonym.

Quand *A* marque la Distance, le Temps, la Matiere, l'Instrument, la Maniere, la Façon, la Cause, le Motif, le Prix & la Valeur; il s' exprime ordinairement par l' Ablatif sans preposition. Kiedy A znácy dalekość, Czas, Máteryą z czego lub o czym rzecz iest, Instrument, sposob, przyczynę, Pobudkę, Cenę, Szacunek, wyraza się zwyczaynie przez spadek odbieraiący bez wszelkiey prepozycyi.

A signifiant *A l'egard*, *pour Vers*, s'exprime par *in* ou *ad* avec un Accusatif. *A la porte*, ad januam. A znaczące *względem*, *dlá*, *ku*, wyraża się przez *w* (*álbo*) *u* w spadku oskarzaiącym: *u drzwi we drzwiach.*

A mis pour *En* ou *Dans*, s'exprime par le Gerondif en *do*, ou par *in* avec un Ablatif. A położone zá *w*, lub *podczas* wyraża się przez spadek odbieraiący w polskim y prepozycyą *w*

A pour *Selon* ou *suivant* s'exprime par l' Ablatif sans préposition. A kiedy w francuskim znaczy *według* lub *wedle*, wyraża się przez spadek oddawaiący bez prepozycyi włacińskim w polskim przez *po*.

A mis pour *Si* ou *Lorsque*, s'exprimere par *Si* avec un Subionctif. A położone zá *Jeżeli*, lub *kiedy*, wyraża się przez partykułę Jeśliby lub gdyby y słowem w sposobie Przydatkowym pospolicie Konjunktyw rzeczonym.

A pour *Environ*, s'exprime par *fermè* ou *ferè*: Une armée de sept à huit mille hommes, *Exercitus constans ex octo fermè hominum millibus.* * Remarquez qu'on n'exprime point le premier nombre. A zá miast *około*, lub *blisko* wyraża się przez też pártykuły *około* lub *blisko*: *Woysko około osm tysięcy ludzi.* Obserwuy że się pierwsza liczba w francuskim położona w łacińskim, y polskim niewyraża.

A sert encore à marquer les Questions de lieu, A służy ieszcze do odpowiedzi ná pytanie o mieyscach;

Cette voyelle A ne se perd poind à la fin des mots, si ce n'est dans le seul article feminin *la* suivi d'une voyelle; & alors on met en sa place une apostrophe pour marquer son retranchement. Ansi *l'Authorité* pour *la Authorité*. Tá litera A nieniknie nigdy nákońcu słow francuskich, wyiąwszy sam artykuł Białogłowski *la* kiedy zá nim nástępuie iednogłośna druga litera, ná ten czas miasto niey kładą literę *l'* z komką u gory ná znák że się a odrzuca.

CICERON nomme la lettre *A*, *littera salutaris*, une lettere salutaire ou une lettre qui donnoit la vie, parce qu'on s'en, servoit anciennement à Rome dans les jugemens pour absoudre un Accusé, lors qu'on donnoit sa voix par scrutin, jettant pour ce sujet dans une urne une balote sur laquelle étoit tracée la lettre *A*, qui vouloit dire *Absolvo*, J'absous l'accusé: comme pareillement pour rejetter une loy, car alors elle signifioit *Antiquo*, Je rejette la loy proposée. CYCERON názywa literę *A literą zbawienną* álbo literą ktora dawała życie, bo iey záżywano zdawna u Rzymian ná sądach, dla uwolnienia Obwinionego: gdy kto dawał sentencyą swoię przy sądzeniu sprawy, rzucaiąc w Wotową skrzyneczkę kártkę álbo Los naznaczony literą *A* co znaczyło *Vwalniam* Obwinionego; iáko też dlá odrzucenia iákiego prawa, gdyż ná ten czas znaczyła *znoszę* to iest prawo postanowione kássuię.

LES ROMAINS márquoient ordinairement leurs Noms Propres par une seule lettre comme *A.* pour faire *Aulus*. RZYMIANIE wyrażali zwyczaynie Imiona swoie właśne iedną tylko literą, iáko náprzykład *A* znacząc *Aulus*.

C'étoit aussi parmi les Anciens une lettre numerale qui marquoit 500. comme on le peut voir dans Valerius Probus, & dans des vers anciens rapportez par Baronius, qui marquent les lettres significatives des Nombres; dont le premier est. *Possidet A numeros quingentos ordine recto.* Quand on mettoit un titre ou une ligne droite au dessus de l'A, il signifioit *cinq mille*. Była też to u dawnych litera liczbę znácząca 500. iáko to widzieć w Waleryuszu Probusie, y w Baroniuszu ktory wspomina dawne wiersze wyrażaiące litery, ktore liczbę znaczyły kiedy tytel álbo liniykę prostą położono nád A ná ten czas tá litera A z tytlem znáczyło *pięć tysięcy*.

ON DIT d' un enfant qui apprend à connoistre ses lettres. *Il est à l' Abecé*, Puer elementarius, *gen.* pueri elementarii. m. *Sen* Elementa discit. *Hor.* Abecedarius puer *dans S. Jerosme.* Dziecię ktore záczyna się uczyć y poznawać litery náżywaią *Abecedariuß* to iest *Obiecadła się uczący, Gregoryanek Zák záczek*

ON DIT aussi figurément en ce sens, *Je ne suis encore qu' à l' Abecé de cette affaire*, pour dire *Je ne commence encore qu' à l' entendre.* Tiro ac rudis sum adhuc hac in re *Cic.* NIEWŁASNIE się też mowi *ledwie Abece znam w tey sprawie*, to iest *ledwie poczynam się w iákiey rzeczy rosspatrywać*, álbo *Nowy cale y nieświadomy w tym iestem.*

ON DIT en maniere de proverbe, d' un homme qui ne sçait rien. *Il ne sçait ni A, ni B C'est un parfait ignorant.* Litterarum *ou* artium plané rudis. *Cic. Liv.* Inscitissimus. *Plaut.* Przysłowiem też się mowi o człowieku co nic nieumie, *áni Abc niezna* to iest *doskonały nieuk: Y litery niezna.*

ON DIT encore proverbialement, d' un homme qui ne sçait point écrire. *Il ne sçauroit faire une panse d' A.* Nescit omnino pingere, *ou* exarare litteras. *Cic.* MOWI się ieszcze w przysłowiu francuskim o tym co nie umie pisać *Nie umiał y á nákryślić.*

ON DIT pareillement, d'un homme qui fait une faute grossiere en jouant. *Je vous renvoyerai a l' Abc* ou *à l' escole.* Ad prima elementa te remittam, *ou* te revocabo. We grze gdy kto przeciw gry regułom znacznie błądzi mowią: *Przywiodę cię do obiecadła, álbo trzeba cię znowu do szkoły wrocić.*

A A (riviere des Comtez d' Artois & de Flandres, qui se va rendre dans la mer d' Allemagne.) Agnio, *genit.* Agnienis, m. (Il y a encore pulsieurs autres Rivieres de ce nom dans la Westphalie & ailleurs, qui ne sont point autrement considerables.) AA Rzeka w Hrabstwach Artezyi y Flandryi ktora wpada w morze niemieckie. (Jest y inszych wiele rzek tegoż nazwiska, w Westfaliy, y indziey, ktore iednak niemaią nic osobliwego uwagi godnego.)

AAR, *(riviere sur laquelle est située la ville de Berne.)* Arola, *genit.* Arolæ, m. *AAR* Rzeka nád ktorą iest Berna Miásto w szwaycaryi.

AARBOURG, *(ville de Suisse dans le Canton de Berne.)* Arburgum, *genit.* Arburgi, n. ARBURG Miásto Szwaycarskie w Kántonie Berneńskim.

AARE *(riviere d' Allemagne qui se decharge dans le Rhin au dessus de Bonn.)* Abrinca, *genit.* Abrincæ, m. AAR (Rzeka w niemczech wpadaiąca w Ren po nád Bonną.)

ABACUC, ou *Mer de Sala.* Mare Caspium, *genit.* maris Caspii, n. *Plin.* ABAKUK álbo Morze *Sali* to iest Morze Káspiyskie.

(On croit ce mot Francois corrumpu pour *Bachu.*) Má to być słowo z Francuskiego *Bachu* skażone.

ABAISSEMENT, subst. masc. *(diminution, retranchement de la hauteur d'une chose.)* Depressio, *genit.* depressionis, f. *Vitr.* Deiectus, *genit.* dejectûs, masc. *Liv.* ZNIZENIE, zrucenie obalenie poniżenie náchylenie umnieyszenie wysokości iákiey rzeczy: *zrzucić uiąć zdiąć.*

l'Abaissement de ce mur a fort egayé ce logis, & luy a donné plus de jour. Hâc muri depressione ædes sunt exhilaratæ & factæ illustriores. Zrzucenie tey ściany obiaśniło ten dom, weselszy uczyniło.

ABAISSEMENT *de la voix, (lors qu'on abaisse sa voix en parlant.)* Vocis remissio, *genit.* vocis remissionis, f. *Quint.* * *(le contraire est)* Vocis intentio. *Quint. l' Elevation de la voix.* SPUSZCENIE głosu gdy kto spuszcza głos w mowieniu niższym głosem álbo cicho mowi; przeciwna temu iest. Podniesienie głosu, natężenie głosu wyższym głosem mowić.

ABAISSEMENT *de son état, (lors q'un noble devient roturier.)* Capitis diminutio, *genit.* capitis diminutionis, f. *Cic.* PONIZENIE stanu czyiego podupadnienie gdy z Szlachcica staie się chłopem, w chłopy postrzyżony.

ABAISSEMENT pour *humiliation* ou *l'état d' une personne qui s'abaisse* ou *qui quelque disgrace humilie.* Demissio. Abiectio Submissio, *genit.* onis, f. *Cicer.* PONIZENIE to iest upokorzenie, náchylenie stan osoby iákiey ktora się sama upokarza, álbo ktorą nieszczęśliwość iáká poniża, pokora, uniżoność niskość.

l' Abaissament devant Dieu est une action digne d'un Chretien. Christiani est, abjicere se coram Deo, *ou* submittere se in humilitatem coram Deo, *Cic. Liv.* Godna Chrześćianina zábáwá przed Bogiem się uniżać upokarzać.

ABAISSEMENT *de courage.* Animi infractio, *genit.* animi infractionis, f. *Cic.* Demissio animi, *genit.* animi demissionis, f. *Cic.* Serce fantazyą ochotę tracić.

l' Abaissement du courage est mal-seant à un Philosophe. Dedecet Philosophum abjicere, *ou* demittere, *ou* deponere animum. *Cic.* *Rozumnemu człowiekowi serce tracić nieprzystoi.*

Il descendit jusques aux derniers abaissemens & jusques aux dernieres soumissions. Ad infimas abjectiones ac preces descendit, *ou* se demisit. Abjecit se atque prostravit. *(simplement)* *Cic.* *Przyszłomu aż do ostatniego upokorzenia, do ostatniey podłości: uniżył się y owszem cale się stał mostem się postał na ziemi.*

ABAISSÉ, m. ABAISSE'E, f. part. pass. & abject. *V.* ABAISSER *dans ses diverses significations.* PONIZONY Poniżona, Imię Przydatkowe, obacz pod słowem PONIZYC w rożnych wyrozumieniach.

ABAISSER, V. act. *(Diminuer de la hauteur, rendre plus bas & moins élevé.)* Deprimere, (deprimo, deprimis, derpessi, depressum.) Demittere, (demitto, demittis, demisi, demissum.) act. acc. *Cic.* PONIZYC. zrucić znizac, uiąć wysokości, niższą rzecz iáką uczynić y mniey wysoką, spuśćić, náchylić.

Abaisser quelque lieu. Depressiorem facere locum aliquem. *Vlp.* *Wyrownać pochodziste spadziste uczynić mieysce iakie.*

ABAISSER, *(faire descendre en bas ce qui est élevé.)* Demittere, *ou* dimittere. act. accus. *Cic. Cæs.* SPUSCIC, opuśćić ná doł co iest wysoko.

Abaisser les antennes. Antennas demittere. *Ovid.* *Zagle spuśćić.*

s'ABAISSER, *(baisser, s'affaisser, parlant d'un lieu ou d' un bastiment dont les fondemens sont mauvais & menacent*

de ruine.) Descendere, (descendo, descendis, descendi, descensum.) Sidere, (sido, sidis, sidi.) Considere. Subsidere. neut. *Liv.* NACHYLIC się albo być náchylonym, osiadać, *mowiąc o mieyscu iakim lub Fabryce ktorey fundamenta ustępuią, y grożą ruiną.*

Cette colline s' abaissoit des deux costez, en s' élevant sur le milieu. Is collis ex utrâque parte lateris dejectus habebat, & in fronte erát leviter fastigiatus. *Cæs.* Pagorek ow po obu stronach miał pochyłość wposrzodku tylko był spiczasty.

Le théatre s' abaisse. Descendit theatrum. *Plin. Jun.* *Osiada grąznie plac widoku.*

La terre s'est abaissée. Consedit terra. *Liv.* *Ziemia się zaklęsła, zapadła.*

ABAISSER, *(diminuer, affoiblir.)* Deprimere. Minuere *ou* imminuere, (minuo, minuis, minui, minutum.) Levare *ou* elevare, (levo, levas, levavi, levatum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) act. accus. *Cic.* PONIZYC to iest *osłabić umnieyszyć, uiąć.*

Abaisser les impots. Minuere vectigalia. *Cic.* * *le prix des vivres.* Annonam levare, *ou* laxare. Laxiorem facere annonam. *Cic. Liv.* *Vmnieyszyć podatkow, poniżyć cenę towarow y rzeczy do kupna lub żywności należących.*

Abaisser une chose en la blasmant. Affligere rem vituperando. * *(le contraire est)* Augere rem laudando, *Cic.* *l' Augmenter par des louanges.* *Poniżać iaką rzecz ganiąc ią uiąć ubliżać Czemu;* przeciwna zaś iest *Przyczyniać przydawać czego chwaląc.*

Abaisser la réputation d' une persone. Famam alicujus deprimere, *ou* imminuere. *Cic.* extenuare. *Liv.* elevare. *Tacit.* *Poniżyć czyią reputacyą, sławy komu uymować umnieyszać wycięnczyć.*

Ils abaissent, ils affoiblissent par leurs discours ce qu' ils ne peuvent faire. Quæ facere non possunt, verbis elevant. *Phæd.* *Obalaią poniżaią ięzykiem, czego dokazać sami uczynkiem nie mogą.*

(Metaphore Latine prise d' une balance, dont l' un des bassins s'eleve, à mesure qu'on en diminue le poids.) Podnosić w łacińskim mowi się przez podobieństwo wzięte od wagi w ktorey iedna szala tyle podnośi się ku gorze, ile gwichtu z niey uymuią.

s' ABAISSER, *(baisser, diminuer, parlant des vents.)* Cadere, (cado, cadis, cecidi, casum.) Concidere, (concido, concidis, concidi, *sans supin.*) neut. * *Parlant des rivieres.* Decrescere, (decresco, decrescis, decrevi, *sans supin en cette signification.*) neut. *Liv. Hor.* USTAWAC y ustaie mowi się o wiatrach. *Mowiąc zás o wodzie y rzekach* mowi się upadać y opadła, osiadać.

Les rivieres s' abaissent, diminuent. Flumina subsidunt. *Ovid.* Flumina decrescunt. *Hor.* *Rzeki opadaią osiadaią.*

Les vents s' abaissent. Venti cadunt, *ou* concidunt, *ou* Subsidunt. *Hor. Prop.* Ponunt venti, *Virg.* Wiatry, Ustaią.

ABAISSER, *(abattre, reprimer, dissiper.)* Deprimere. Contundere, *ou* retundere, (tundo, tundis, tudi, tusum.) Compescere, (Compesco, compescis, compescui, compescitum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) Discutere, (discutio, discutis, discussi, discussum.) act. acc. *Cic, Liv. Plin.* ZNIZYC Złamać Uymować poskromić, rozpędzić roztrzeźwić rozchodzi się.

Abaisser les fumées du vin, les dissiper, les abattre. Discutere ebrietatem. *Plin.* *Piiaństwo rozpędzić, wyszumać się wytrzezwić.*

Abaisser la ferocité d' une persone. ou *l' humeur farouche; le rendre plus traittable & plus humain.* Ferocitatem alicujus reprimere. *Cic.* *Złamać poskromić, zuchwałość czyią: albo fantazyą nieugłaskaną do ludzkości przywieść.*

Abaisser les fumées de quelqu' un, en un sens figuré pour dire, *dissiper sa colere, la calmer.* Reprimere, *ou* pessum-dare, *ou* restinguere alicujus iracundiam. *Ter. Plaut. Cic.* Iras alicujus mollire. *Liv.* Niewłaśnie się tez mowi: *fumy czyie poniżyć to iest gniew y cholerę pohamować czyią, gniewliwość popędliwość czyią uśmierzyc.*

ON DIT en cette signification par maniere de proverbe, *Abaisser le caquet*, ou *le babil de quelqu' un*, ou *son insolence.* Petulantiam alicujus in verbis frangere. *Cic.* Linguam alicujus futilem ac ventosam retundere. *Liv.* Retundere superbiam. *Phæd.* MOWI się też wtym wyrozumieniu przez przysłowie: *zatkać komu gębę:* to iest *Poskromić, zganić, Rzekotliwość świergotliwość uszczypliwość zuchwałość ięzyka czyiego.*

(Maniere de parler familiere & de conversation.) (Zwyczayny sposob mowienia y rozmowy.

ABAISSER pris, au figuré pour *Humilier quelqu' un, le ravaller, le mettre bas.* Demittere. Deprimere. Comprimere. Attenuare, (attenuo, attenuas, attenuavi, attenuatum.) Frangere. Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. accus, *Cic.* ZNIZYC kogo náchylić kogo mowi się nie właśnie to iest zá miast, upokorzyc go, ztrącić ná doł, ztłumić pogrążyć, złożyć.

Ce malheur l' a bien abaissé. Animos illius fregit hæc calamitas. *Cic.* *To nieszczęście dużogo nachyliło: pychę złożyć.*

Il faut abaisser les esprits hautains. Elati animi comprimendi sunt. Elatos animos comprimere, *ou* frangere, *ou* compescere oportet. *Wyniosły dumny umysł zniżyć upokorzyć trzeba.*

Dieu é eve ce qu'il y a de plus bas, & abaisse ce qu'il y a de plus élevé. Ima summis mutat Deus. Imo de gradu tollit, & attenuat insignem. *Hor.* *Bog nayniższe rzeczy podwyższa, náywyższe poniża.*

s'ABAISSER, *s'humilier.* Se abjicere. Se in humilitatam abjicere. *Liv.* ZNIZYC się, upokorzyć,

s'ABAISSER, *se mettre & descendre à quelque chose.* Abjicere se ad *ou* in aliquid. *Cic.* Ad aliquid se demittere. *Quint.* UNIZYC się spuśćić się do czego, powagi swoiey uchylić.

Je ne refuseray point de m' abaisser jusques aux moindres choses. Ad minora me demittere non recusabo. *Quint.* *Niebędę się wzbraniał uniżyć się do liższych y podleyszych rzeczy.*

Ils se sont abaissez à une chose si basse & si méprisable. In rem tam humilem tamque contemptam se abjecerunt. *Cic.* *Do tey podłości y wzgardy im przyszło, ná taką podali się nikczemność.*

s' Abaisser jusques aux plus lasches flatteries. Demitti in infimas adulationes. *jusques aux plus lâches prieres.* Ad infimas obtestationes descendere. *Tacit.* *Poniżyć się do podłego y nikczemnego pochlebstwa, aż do ni godney żebraniny.*

s'ABAISSER, *se proportionner à ceux qu' on instruit & à qui l'on parle.* Se submittere ad mensuram dicentis. *Quint.* Se componere ad captum auditorum. *Cic.* ZNIZAC się sposobić się przyprawiać się *stosować się do poięcia tych do kogo kto mowi lub kogo naucza.*

ABAISSER, *l' oiseau,* (en termes de fauconnerie.) *(luy oster de sa nourriture, lors qu' il devient trop gras & dans un trop grand embonpoint.)* Avi aliquid de cibo, *ou* de cibis deducere, *ou* subducere, *ou* detrahere. *Cic.* UNIZYC ochudzić ptaka (terminem myśliwskim) Uymuiąc mu żeru zwyczaynego kiedy zbytnie zátyie.

ABALOURDIR *ou* ABASOURDIR, uieux verbe actif dans nostre langue, & d' usage seulement parmi le menu peuple: il signifie *Abrutir quelqu'un à force de crier après luy & de le reprendre.* Verbis protelare aliquem, (telo, as, avi, atum.) act. *Ter.* Stare słowo w Języku Francuskim ktorego nie używaią tylko między pospolstwem, y znaczy ogłuszyć kogo lubo odurzyć ustawicznie zánim wołaniem, y karczeniem.

ABANDON, subst. masc. *(délaissement qu'on fait des choses ou des personnes, par mépris ou autrement.)* Derelictio. Relictio. Destitutio. Desertio, *genit.* onis, f. *Cic. Liv.* OPUSZCZENIE odstąpienie iakich rzeczy albo osob przez wzgardę lub inszy sposob.

ABANDON (se dit d' ordinaire adverbialement dans les expressions suivantes.) *Vne terre à l' abandon, qu'on ne cultive point.* Incultum ou derelictum solum. *Cic.* OPUSCZENIE (mowi się przez przysłowie w nástępuiących mowięnia sposobach) *grunta opuszczone, ktorych nieuprawiaią: Pusta nieorana zaniedbana rola.*

Laisser son bien à l' abandon, (l'abandonner au premier qui s' en voudra emparer.) Rem suam cuivis exponere, *ou* permittere. Pro derelicto rem habere. *Cic* Habere derelictui rem suam. *Aul. Gel.* *Opuśćić odstąpić dobr swoich zostawić ie każdemu kto tylko żechce ie opanować.*

Laisser son bien à l' abandon, (le negliger entierement,

n'en prendre aucun soin.) Rei familiaris curam abjicere. Rem familiarem negligere. *Cic.* *Opuścić dobra swoie, one zaniedbać, żadnego starania onych niemieć.*

Tout est à l'abandon chez luy. Domi illius cuncta sunt neglectui. *Ter.* Relicta sunt cuncta neglecta apud illum. *Quint.* *Wszystko u niego zaniedbane opuszczone.*

ABANDON signifie aussi *licence qu'on se donne de mal faire.* comme *Il laisse ses enfans à l'abandon, il les laisse vivre à leur fantaisie sans en prendre aucun soin.* Suos liberos negligit & ad eorum arbitrium libidinemque vivere sinit. *Cic.* OPUSZCZENIE mowi się też o dozwoleniu swywoli y niekarności. *Dopuszcza pozwala Dzieciom swoim swywoli wszelkiey,* dziatki ná wolą puszczone.

Cet homme a vécu toute sa vie dans un abandon à toutes sortes de vices. Hic dum viveret, in omni vitiorum genere volutatus est. Hic dum viveret, omni intemperantiæ se addixit. *Cic.* *Ten człowiek całe życie swoie prowadził opuściwszy się na wszystkie występki.*

ABANDONNE', m. ABANDONNE'E, f. *part. pass. & adject.* Derelictus. Relictus. Desertus. Destitutus, a, um. *Cic.* OPUSZCZONY OPUSZCZONA. Imię przydatkowe. Zostawiony.

Abandonné des médecins. Deploratus à medicis ac destitutus. *Plin.* Derelictus, *ou* desperatus à medicis. *Cic.* Depositus, a, um. *Cic.* *Odbieżony: odstąpiony od medykow chory wystawiony.*

(Ce dernier mot suppose qu' un malade ait été abandonné des Medicins, & exposé en suite à la porte de son logis, selon la coûtume, afin de recevoir quelque remede des passants s' ils en sçavoient quelqu'un par hasard pour guerir son mal) To ostatnie słowo kładzie, że chory iaki iuż odstąpiony będąc od medykow, wystawiony iest przed drzwiami lub wrotami mieszkania swego iako zwyczay, aby od przechodzących ludzi radę iáką y pomoc ná chorobę swoię odebrał ieżelibymu trafunkiem iáką dać mogli.)

Une affaire abandonnée, desesperée. Desperata res. *Cic.* Deplorata res. *Plin.* *Sprawa zdesperowana, rzecz cale zwątpiona.*

Une ville abandonnée, qu'on ne peut plus défendre. Urbs deposita. *Stat.* *Miasto odstąpione, odbieżone, ktorego iuz bronić niemożna.*

ON DIT absolument, *C' est un abandonné (C' est un homme perdu de debauches, qui ne donne point d'espérance de conversion.)* Perditus ac dissolutus homo. Profligatus ac perditus. *Cic.* Ad omnem libidinem projectus. *Taci.* Discinctus nepos. *Hor.* MOWI się też *zgoła człowiek opuszczony zginiony stracony: oktorym żadney nádziei poprawy niemasz zły niecnotliwy Desperat. Rospasany ná wszystko złe.*

(Cette derniere expression Latine veut dire *un petit-fils qui n'a point lié sa robe,* & elle vient de ce qu'à Rome on regardoit comme un fainéant celuy qui ne lioit point avec une ceinture sa robe après l' avoit relevée, pour agir d' une maniere plus libre; & de ce qu' il arrive souvent que les enfans qui ont leur pere & leur grand-pere, s' adonnent à la debauche & ne prennent point soin de leur bien.) Ta ostatnia expressya w Łacińskim znaczy wnuczek nie opasany y pochodzi z tąd iż w Rzymie miano zá gnuśnego y nikczemnego tego ktory nie opasywał się szaty podniosszy, ażeby tym wolniey mogł robić, y że trafia się częstokroć iż dzieci ktore maią Oyca y Dziada swego puszczaią się ná rozpustę, żadnego nie czyniąc starania około dobr swoich.

ON DIT pareillement, *C' est une abandonnée, (C' est une fille qui s' abandonne à tout venant.)* Vulgata virgo. Vulgato corpore mulier. *Liv.* MOWI się też o niepoczciwey niewiaście *Rospustnica, iawna nierządnica, pospolita niecnota.*

ABANDONNEMENT, subst. masc. (*abandon, ou cession qu' on fait de ses biens.*) Derelictio. Cessio, *genit.* onis, f. *Cic.* PUSZCZENIE *puszczanie maiętności, ustąpienie prawne, wlanie prawa.*

(Ce mot François est plus d' usage qu' *Abandon,* si ce n'est au barreau.) To słowo *Cessya prawa* albo ustąpienie prawa, iest bardziey w uzywaniu u Francuzow a niżeli *Puszczanie* maiętności, oprocz wprawie.

Faire un abandonnement de tous ses biens. Bonis omnibus cedere. *Quint.* Dobr wszystkich ustąpić.

ABANDONNEMENT, (*délaissement d' une personne sans secours & sans consolation.*) Derelictio. Destitutio, *genit.* onis, f. Solitudo, *genit.* inis, f. Cic. OPUSZCZENIE *iakiey Osoby bez pomocy y bez pociechy zostaiącey.*

Il vit dans un grand abandonnement. In Magnâ est solitudine. Pro derelicto habetur. *Cic.* *Zyie w ostatnim od wszystkich opuszczeniu.*

ABANDONNEMENT signifie aussi *débauche, dissolution dans laquelle on passe la vie.* comme *Il vit dans un grand abandonnement.* Perditè ac dissolutè vivit. Intemperatè, *ou* immoderatè, *ou* immodeste vivit. *Cic.* Omni intemperantiæ vitam addixit. *Auct. ad Heren.* ZNACZY też rospustę swywolą wktorey kto żyie, náprzykład żyie nierządnie żyie puściwszy się na wszystko złe.

ABANDONNER, V. act. (*laisser, quitter.*) Linquere. Derelinquere. Relinquere, (linquo, linquis, liqui.) (*le simple est sans supin, mais ses composez en ont un,* derelictum, relictum.) destituere, (destituo, destituis, destitui, destitutum.) act. accus. *Cic. Plaut.* OPUSCIC zostawić porzucić oddalić się, ruszyć zkąd.

Abandonner une entreprise. Susceptum negotium deserere. *Liv.* Destituere rem inchoatam. *Liv.* Incœptum opus destituere. *Ovid.* Relinquere aliquid inchoatum. act. *Cic.* Deficere cœptis, (deficio, deficis, defeci, defectum.) n. *Val-Max.* Incœpto, *ou* conatu, *ou* à conatu desistere, (desisto, desistis, destiti, destitum.) neut. *Virg. Cæs.* *Zaczętą sprawę porzucić począwszy przestać ustać w Imprezie.*

Abandonner la cause publique. Derelinquere causam communem. *Cic.* *Les affaires publiques.* Removere se à negotiis publicis. *Les affaires des particuliers.* Operam suam removere à populari cœtu. *Cic.* *Porzucić sprawę pospolitą, Interes publiczny zárzucić, oddalić się od spraw publicznych, od spraw prywatnych.*

Abandonner sa profession. Desinere artem, (desino, desinis, desii, desitum.) Removere se ab arte suâ, (removeo, removes, removi, remotum.) act. *Liv.* *Odstąpić powinności swoiey stanu swego.*

Abandonner le parti de quelqu'un. Partes alicujus deserere. Ab aliquo deficere. Ab aliquo desciscere, (descisco, desciscis, descivi, descitum.) neut. *Cic.* *Odstąpić strony iakiey.*

Son credit & sa réputation l' ont abandonné. Deseruit hunc fides & fama. *Plaut.* *Kredyt y reputacya go odstąpiła.*

Les forces l' abandonnent. Vires eum deserunt. Deficit viribus. Illi *ou* illum deficiunt vires. *Cic.* *Siły go własne odesły.*

Alors toute nostre constance nous abandonna, & nous commencames à envisager la mort comme certaine. Tum excidit omnis constantia, & mors non dubia oculos cœpit obducere. *Petr.* *Na ten czas stałość nasza nas odstąpiła, y zguba pewna w oczach nam stanęła.*

Abandonner le grand monde pour vivre en repos dans la solitude. Conferre se à turbâ in otium & solitudinem, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Considere in otio, (consideo, consides, consedi, consessum.) neut. *Cic.* Recedere in tuta otia. n. *Hor.* *Od publicznego zgiełku ná osobność się udać.*

Il a mieux aimé abandonner ses arrhes. Maluit pignus deserere, *Plaut.* Maluit arrhaboni relinquere. *Terent.* *Wolał zastawu odstąpić.*

Abandonner ses œufs, (parlant d' une poule, qui couve ses petits, & qui les laisse,) Incubationem derelinquere. Fœtus, *ou* pullos suos deserere. *Porzucić iaia (mowiąc o kokoszy ktora siedząc ná iaiach one porzuci.)*

N' abandonnez pas l' estrier, (tenez vous ferme à cheval sur vos estriers, prenez garde qu'il ne vous jette à terre.) Hæreas equo, *ou* in equo firmiter. Cave ne te excutiat equus. *Liv.* Cave ne ex equo decidas. *Cæs.* *Nie opuszczay strzemienia,* trzymay się mocno *ná koniu w strzemionach, strzeż się żeby cię z siebie nie zsadził.*

ON DIT en ce sens par maniere de proverbe. *N' abandonnez pas l' estrier,* c' est à dire *Servez vous des avantages que vous avez, ne les quittez point.* Oblatam occasionem tene. *Cib.* Utere tuâ fortunâ. *Virg.* ZAZYWAIĄ tegoż samego w przysłowiu: *Nie opuszczay strzemienia* to iest *Pogody wczesności przestrzegać do iakiey rzeczy. Umieć zażyć czasu.*

Je n'ay pas voulu que ma paresse me fist abandonner mes esperances. Meâ desidiâ spem deserere nolui. *Plaut.* *Niechciałem dla gnuśności tracić nádziei.*

Abandonner sa liberté, la sacrifier & se rendre esclave, pour faire la fortune de quelqu'un. Gratificari libertatem suam alicujus potentiæ. *Salust.* *Wolność swoię sakryfikować y stać się niewolnikiem szczęścia cudzego.*

ABANDONNER, (*délaisser quelqu' un ou quelque chose.*) Linquere. Relinquere. Derelinquere. Deserere. Deponere, (depono, deponis, deposui, depositum.) act. accus. Alicui deesse, (desum, dees, defui) *Cic.* OPUSCIC *odstąpić kogo albo czego.*

Abandonner quelqu'un dans sa disgrace. Afflictum aliquem deserere. *Tacit.* In malis, *ou* in ærumnis aliquem deserere. *Ter.* Alicui abesse. *Cic.* *Odstąpić kogo w nieszczęściu nie przybyć ná pomoc.*

Abandonner sa femme, ses enfans. Deserere, *ou* relinquere uxorem, liberos. Uxorem, liberos pro derelictis habere. *Cic.* *Zony y dzieci odstąpić.*

Abandonner ses biens au hasard. Sorti fortunas suas destituere. *Cic.* *Na szczęście dobra swoie opuścić.*

Il est si malade que les Médecins l'ont abandonné. Omnes medici diffidunt, adeò graviter æger est, *ou* adeò exasperatur morbus. *Cic. Cels.* *Tak iest chory że go Doktorowie odstąpili że wszyscy zwątpili o nim.*

ABANDONNER *quelqu'un* ou *sa vie au premier qui le pourra tuer,* c'est à dire *Le proscrire* Aliquem proscribere. De capite alicujus facere, *ou* ferre proscriptionem. *Cic.* *WYWOŁAC kogo, lub głowę czyią: ktoby ią oddał. Banicya wielka.*

Celuy qui abandonne la vie de quelqu'un au premier venu, qui le proscrit. Proscriptor, *genit.* proscriptoris, m. *Plin.* *Ten co wywołuie wywoływacz.*

Celuy dont la vie est ainsi abandonnée & qui est proscrit. Proscriptus, a, m. *Cic.* *Wywołany.*

ABANDONNER, (*quitter. jetter là par mépris ou autrement, négliger, ne tenir compte.*) Relinquere. Mittere. Dimittere, (mitto, mittis, misi, missum.) Projicere. Abjicere, (jicio, jicis, jeci, jectum.) Deserere. act. acc. *Cic.* Derelictui habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. acc. *Liv.* OPUSCIC *odeyść, porzucić lada iak, przez wzgardę, nizacz nie mieć.*

Abandonner ses armes. Arma dimittere, *ou* projicere. *Cic. Cæs.* *Sa liberté.* Libertatem suam projicere *Cic.* *Ses biens, sa vie.* Periculum fortunarum & capitis negligere, (negligo, negligis, neglexi, neglectum.) *Cic.* Vitam, fortunas deserere. *Cic.* *Porzucić broń. Wolności, Dobr, Zycia odstąpić.*

Pour ne se point abandonner en un danger si pressant Ne sibi deesset in his augustiis. *Cic.* *Aby się w tak nagłym niebespieczeństwie nie opuścić.*

ABANDONNER *un lieu,* (*le quitter, s'en retirer.*) Deserere locum aliquem. Ex aliquo loco excedere, (excedo, excedis, excessi, excessum.) neut. Profugere ex aliquo loco, (profugio, profugis, profugi, profugitum.) neut. * Se projicere ex aliquo loco. *Cic. Cæs.* OPUSCIC *mieysce iakie odeyść odstąpić ruszyć się skąd z skoczyć zkąd.*

ABANDONNER, (*laisser, donner, permettre.*) Relinquere. Dimittere. Permittere. Tradere, (trado, tradis, tradidi, traditum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) act. acc. *Cic.* ZOSTAWIC *pozwolić oddać poddać.*

Abandonner une ville au pillage & au feu. Urbem direptioni & incendiis relinquere. *Cic.* Urbem. diripiendam dare. *Cæs.* Urbem ad diripiendum & ad incendia tradere, *ou* concedere. *Cic. Cæs.* *Oddać miasto iakie na splądrowanie y spalenie.*

Abandonner son ressentiment au bien de l' Etat. Iracundiam suam reipublicæ dimittere. *Cæs.* *Zal swoy y zemstę dobru publicznemu darować.*

Abandonner un peuple à des dissensions publiques Civilibus discordiis tradere populum. *Na niezgody y kłotnie iawne lud podać.*

s' Abandonner entierement à quelqu'un, se donner tout à luy. Se totum alicui tradere. *Cic.* Se permittere alicui. *Cic.* *Całe się komu oddac pozwolić.*

s' Abandonner à son ressentiment. Iracundiæ servire,(servio, servis, servivi, servitum.) neut. * *A sa douleur.* Dolori parere, (pareo, pares, parui, paritum.) neut. * *Aux voluptez.* Dedere se libidini. Voluptatibus se constringendum dare. Tradere se libidinibus. *Cic.* Veneri se se dedere. Luxuriæ indulgere, (indulgeo, indulges, indulsi, indultum.) neut. *Suet.* *Swoiey zawziętości słuchać, żalowi swemu się podać, własney Roskoszy się poddać.*

Si je voulois m'abandonner à ma joye. Si gaudio meo indulgerem. *Plin. Jun.* *Gdybym chciał iść za ukontententowaniem swoim.*

s' Abandonner aux pleurs comme une femme. Dedere se lamentis muliebriter. *Cic.* Se in muliebres fletus projicere. *Liv.* Tradere se lacrymis muliebriter. *Cic.* Totum se lacrymis dolorique permittere. indulgere lacrymis. *Ovid.* *Płakać szlochać lamentować iák Baba.*

Abandonner sa jeunesse à toute sorte d' intemperance. Addicere pueritiam suam omni intemperantiæ, (addico, addicis, addixi, addictum.) *Auct. ad Heren.* *Młody wiek swoy wszelkiey oddać rospuście.*

ABANDONNER, (*exposer à tout venant, prostituer.*) Vulgare. Prevulgare, (vulgo, vulgas, vulgavi, vulgatum.) Publicare, (publico, publicas, publicavi, publicatum. (Prostituere, (prostituo, prostituis, prostitui, prostitutum.) act. acc. *Plaut. Cic.* WYSTAWIC, *nierządu patrzyć, wydać ná złe.*

Elle abandonna sa fille pour pouvoir subsister. Quæstûs causâ corpus filiæ vulgavit, *ou* pervulgavit, *ou* publicavit. Quæstûs causâ palam in meretriciâ vitâ filiam collocavit. *Plaut.* *Dla pożywienia własnego Corkę ná nierząd wydała.*

s' Abandonner, (se prostituer, se permettre à tout venant, comme les filles de mauvaise vie.) Se se indulgere. *Juv.* Sui copiam facere. Vulgare corpus. *Plaut.* *Siebie samą ná nierząd wydać, iáko czynią złego życia osoby.*

ABANDONNER *quelqu' un au bras séculier,* c' est *renvoyer un Clerc tonsuré par devant les Juges laïques sur un cas privilegié.* Remittere Clericum ad judicem Laïcum. *Sądowi Swieckiemu Duchowną Osobę oddać.*

ON DIT familierement *Abandonner une chose au bras séculier, (parlant de quelques restes de viande que les maistres abandonnent aux valets.)* Aliquid servis comedendum permittere. *MOWI się też toż pospolicie o iákiey reszcie chleba, lub rzeczy do żywności náleżących, ktore Państwo ná czeladkę puszcza, aby to między siebie rozebrali.*

ON DIT en termes de fauconnerie, *Abandonner l' oiseau,* pour dire *le laisser libre en campagne,* Avem dare libero aëri. Terminem myśliwskim mowi się Puścić ptaka to iest wolno mu buiać popowietrzu pozwolić.

ABANO, (*lieu celebre proche de Padoue en Italie où il y a des bains d'eaux chaudes qui sont médecinales.*) Aponus, *genit.* Aponi, m. *Suet.* *ABANO* sławne mieysce we Włoszech blisko Padwy, gdzie są Cieplice, to iest wody służące do lekarstw,

ABAQUE, subst. masc. (*terme d' Architecture.*) Abacus, *genit* abaci, m. *Vitr.* *SZACHOWNICA* Termin Architektury.

(C'est le plus haut membre du chapiteau de la colomne Corinthienne, qui sert comme de convercle au panier de fleurs qu'elle représente. On l'appelle *Tailloir.*) Jest to náywyższa część kapitelu albo wierzchołka kolumny Koryntskiey, służąca iako zá nákrycie koszyka kwiatow ná tey kolumnie reprezentowanego zowią go kwadrat.

ABASTARDIR, V. act. on prononce ABATARDIR. (*rendre bastard & sauvage, corrompre, altérer la nature. les qualitez des choses, le naturel d'une personne.*) Depravare. Vitiare, (o, as, avi, atum.) Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum. (act. acc. *Cic.* FAŁSZOWAC Przerabiać PSOWAC zgwałcić co, naruszyć skazić, to iest *pomięszać przyrodzone własności iakiey rzeczy, lub przymioty osoby iakiey odmienić.*

La valeur des soldats abastardie par de continuelles voluptez. Fracta militum virtus assiduitate voluptatum. *Tacit.* *Męstwo y cnota Zołnierska ustawiczną náruszona y skazona pieszczotą.*

Les plantes d'Orient qu'on apporte en Europe, s'abastardissement & perdent beaucoup de leurs qualitez. Plantæ & radices Orientis advectæ in Europam degenerant in feritatem. *Plin. ou* degenerant, (*seul.* neut.) *Virg.* Szcze-

py wſchodnie y zioła przeniesione do Europy dziczeią y odrodne ſię ſtaią.

ON DIT au figuré, *s'Abaſtardir par l'oiſiveté*. Socordia langueſcere, (ſco, is, langui, *ſans ſupin.*) neut. *Tacit.* Otio depravari. paſſ. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie *ſkazić ſię gnuſnośćią.*

La miſere & la ſervitude ont abaſtardi le courage des Grecs. Græcorum animi ſervitute ac miſeriâ fracti ſunt. *Liv.* *Nędza y niewola ſkaziły męſtwo Grekow.*

Ils s'abaſtardiſſent par de mauvaiſes couſtumes. Vitio depravatæ conſvetudinis degenerant. *Cic.* *Złemi nałogami odrodnemi ſię ſtaią.*

ABASTARDISSEMENT, on prononce ABATARDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*diminution des bonnes qualitez acquiſes ou naturelles des choſes.*) Depravatio, *genit.* depravationis, f. *Plin.* ZEPSOWANIE, ſkazenie, to ieſt uſzczerbek dobrych przymiotow nábytych, álbo rzeczom iakim przyrodzonych.

Les délices d'un pays cauſent l'abaſtardiſſement du courage des peuples. Delicijs alicujus regionis depravantur, *ou* vitiantur populorum animi. *Cicer.* Deliciis fracti populorum animi molliuntur. Pieſzczoty iákiego kraiu ſkazę przynoſzą Męſtwu narodow.

ABATEMENT, ſubſt. m. (*foibleſſe, manque de force.*) Virium debilitatio, *ou* defectio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMARNIENIE znikczemnienie, opadnienie, zeſłabienie, ſił nie doſtatek, omdlenie.

Je ſens un grand abatement par tout mon corps. Corpore totus langueo *ou* langueſco. *Cic.* Membra mea debilia ſunt. *Ter.* Artus confecti languent. *Lucr.* Vires mihi languent in corpore. Membra languida cadunt. *Ovid.* Wielką ſłabość, mdłość po wſzyſtkim ciele czuię, ſiły mię odeſzły.

ABATEMENT ſe dit au figuré de l'eſprit: comme *Cét homme eſt dans un grand abatement, depuis le renverſement de ſa fortune.* Fracto ac demiſſo eſt animo ex quo everſus eſt fortunis. *Cic.* MOWI ſię też nie właśnie oſłabienie upadnienie na umyśle: naprzykład, ten człowiek upadł ná umyśle, animuſzu mu ſerca ubyło, po obaleniu fortuny ſwoiey.

ABATEUR, ſubſt. maſc. (*qui abat.*) Everſor, *genit.* everſoris, m. *Cic.* TEN co obala, wywraca.

(Ce mot ne ſe dit que proverbialement au figuré, de celuy qui ſe vante de faire beaucoup de choſes au deſſus de ſes forces.) comme. Tego ſłowa nie záżywaią chyba wprzyſłowiu, nie właśnie: o tym ktory ſię chlubi iákoby wiele miał dokazywać nád ſiły ſwoie ná przykład,

C'eſt un grand abateur de quilles, ou *de bois.* Linguâ factioſus. *Plaut.* Frivolus jactator, *genit.* frivoli jactatoris, m. *Quint.* Vanus oſtentator, *genit* vani oſtentatoris, m. *Liv.* *Laſy cale poobalał*: to ieſt *chełpliwy, ſ. mochwał, rozciąga proporce, chwaliburſa.*

ABAT-JOUR, ſubſt. m. (*feneſtre en glacis pour recevoir les jour d'enhaut & éclairer des lieux bas.*) Feneſtra declivis, *genit.* feneſtræ declivis, f. OKNO pochodziſto, albo zpochyła dane, dla świátła odebierania zwierzchu, y oświecenia mieyſc dolnych.

(Ces Abat-jours ſont ſemblables aux Soupiraux des caves, aux feneſtres qui éclairent des Offices ſous-terre, & à celles des Magazins de Marchands qui menagent un faux jour pour donner du luſtre à leurs étoffes.) (Te okna pochodziſte podobne ſą oknom piwnicznym, y oknom ktoremi światło wchodzi do officyn pod ziemią: lub oknom ſklepow kupieckich, ktore przyćmić zwykły jaſność światła, áżeby materye y towary tym ſię lepiey wydawały.)

ABATIS, ſubſt. maſc. (*démolition, renverſement, ruïne par la tempeſte ou autrement.*) Demolitio, *genit.* demolitionis, f. *Abatis de maiſons.* Tectorum ſtrages, *genit.* tectorum ſtragis, f. *Cic.* *Abatis d'arbres.* Arborum dejectus, *genit.* arborum dejectûs, m. *Cæſ.* *Abatis de bleds.* Segetum calamitas, *genit.* ſegetum calamitatis, f. *Colum.* OBALINY walenie, wywroty od nawałności, lub inſzym ſpoſobem. *Obaliny domow, Wywroty drzew, Porazka ſtłuczenie Zboż.*

(Si les arbres ont été coupez, on dira *arborum concædes*, genit. *concædis*, f. *Cæſ.*) (Jeżeli Drzewa ſą ścinane to ſię mowić ma *Zaſiek*.)

ABATIS, ſe dit auſſi pour *une grande tuërie de beſtes.* Ferarum ſtrages, *ou* cædes, *genit.* ſtragis, *ou* cædis, f. *Phæd.* PORAZKA ſię też bierze *zá położenie wiele Zwierząt ná polowaniu.*

ABATRE, V. act. (*renverſer, démolir, jetter par terre.*) Dejicere, (dejicio, dejicis, dejeci, dejectum.) Evertere, everto, evertis, everti, everſum.) Diruere, (diruo, diruis, dirui, dirutum.) Deſtruere, (deſtruo, deſtruis, deſtruxi, deſtructum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) Proſternere, (proſterno, proſternis, proſtravi, proſtratum.) Diſcutere, (diſcutio, diſcutis, diſcuſſi, diſcuſſum.) act. acc. Demoliri, (demolior, demoliris, demolitus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* OBALAC zrzucać łamać mury rozwalać.

Abatre les araignées. Tollere aranea, *ou* opera aranearum. *Phæd.* *Pajęczyne zbierać* zpędzać, omiatać.

Deux de mes maiſons ſont abatuës & les autres menacent ruine. Tabernæ duæ mihi corruerunt, reliquæ rimas agunt. *Cic.* *Dwa z moich domow ſię obaliły, á inſze ſię ryſuią.*

Il abatit une partie du mur avec le belier. Arietibus aliquantùm muri diſcuſſit. *Cæſ.* *Taranami część murow obalił.*

ABATRE, (*faire cheoir* ou *tomber.*) Decutere *ou* excutere, decutio, decutis, decuſſi, decuſſum.) act. accuſ. *Hor.* Dejicere. *Phæd.* ZRZUCAC ztrącać.

On dit qu'il abatit avec ſa baguette les teſtes des pavots. Dejeciſſe dicitur baculo ſumma capita papaverum. *Liv.* *Powiadaią że laſką ſtrącał makowe głowki.*

Abatre un mur de brique, le faire tomber. Diſcutere lateritium murum. *Cæſ.* *Rozwalić ſtianę murowaną.*

ABATRE *une foreſt, la couper.* Sylvam cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæſum.) *Cæſ.* Accidere ſylvam, (accidis, accidi, acciſum.) *Lucr.* *Las walić, wycináć go.*

s'ABATRE, (*fondre.*) comme *Son cheval s'abatit ſous luy.* Equus corruit, (corruo, corruis, corrui, corrutum, corruere.) neut. *Sil-Ital.* PASC upaść zapaść *Koń ſię podnim rozpárł, upadł.*

Le pont s'abatit. Pons corruit. *Cic.* *Moſt ſię zapadł, pogrążył.*

L'Eprevier s'abatit, ou *vint fondre tout d'un coup ſur une perdrix.* Accipiter in perdicem involavit. (*Plaute a dit* In volare in aliquem.) *Ptak padł nágle ná kuropatwę.*

ABATRE pris figurément dans le ſens naturel, (*diſſiper, chaſſer.*) *Plin.* Diſpellere, (diſpello, diſpellis, diſpuli, diſpulſum.) Solvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. accuſ. *Cel. Plin.* ROZPĘDZAC rozrucić bierze ſię w nie właſnym wyrozumieniu.

Le porreau abat l'yvreſſe ou *les fumées du vin.* Diſcutit ebrietatem porrus. *Plin.* Porro ſolvitur ebrietas. *Celſ.* *Łuczek ziele rozpędza, roztrzeźwia pijańſtwo, ſprawuie że fumy od wina wſtępuiące do głowy upadaią.*

Cela abat & rompt le vent. Hoc ſternit ventos. *Plin.* Ventum hoc frangit. *Plin-Jun.* *To nimierza wiatry.*

Le vent s'eſt abatu ou *eſt tombé.* Concidit ventus. *Horat.* *Wiatr ucichł uſtał.*

Il arroſoit la terre échauffée, avec un petit arroſoir de bois, pour abattre la pouſſiere. Conſpergebat humum æſtuantem, ſedans pulverem alveolo ligneo. *Phæd.* Polewał, albo ſkrapiał ziemię ſpiekłą, małą nálewką drewnianą, áby kurzawa upadła.

ABATRE en termes de Marine ſignifie *dériver, s'écarter de la vraye route.* Declinare de via. Non tenere curſum rectum. *Cic.* OPUSZCZAC terminem zeglarſkim znaczy nie proſtą drogą płynąć, ale ſię od niey ná ſtronę wykierować.

ON DIT auſſi *Abatre un navire*, pour dire *le faire obeir au vent lors qu'il eſt ſur les voiles.* Agere navem quò operam dat ventus. MOWI ſię także: *podbić okręt lub ſtatek: to ieſt za wiatrem go wykierować gdy ieſt pod żáglami.*

ABATRE, (*réprimer quelqu'un.*) Retundere, (retundo, retundis, retudi, retuſum.) Comprimere, (comprimo, comprimis, compreſſi, compreſſum.) Frangere. (frango, frangis, fregi, fractum.) act. accuſ. *l'orgueil* ou *l'inſolence de quelqu'un*, ſuperbiam alicujus *ou* inſolentiam. *Cic. Phæd.* Perfringere, (perfringo, perfringis, perfregi, perfractum.) act. acc. *Cic.* POSKROMIC

kogo, ukrocić go, zbiiać zuchwałość czyią.

Abattre le caquet de quelqu'un. Linguam & ſermones alicujus retundere. *Liv.* Inhibere alicujus loquacitatem. *Plin.* V. ABAISSR *le cáquet.* *Język czyi poſkromić, gębowanie uſkromić.*

ABATRE, (*affoiblir débiliter.*) Affligere. Frangere Debilitare. act. accuſ. *Cic.* OBALIC oſłabić nadwątlić.

La vieilleſſe abat le corps. Affligit corpus ſenectus. *Cic.* *Starość oſłabia ciało.*

La faim & la ſoif abatent les forces du corps. Conſumuntur corpora fame & ſiti. *Cic.* Głod y pragnienie ſiły ciała nádwątlaią.

Il eſt tout abatu de laſſitude. Illi laſſitudine & labore membra deficiunt. *Nart.* Attritus eſt laſſitudine. *Pert.* Membra multo labore jam fractus. *Hor* *Wſzyſtek pracą y fatygą oſłabiony, ſiły nadtargane.*

Le corps eſt abatu de maladie. Corpus morbo debilitatur. Corpus intabeſcit morbo. *Cic.* *Ciało chorobą oſłabione.*

ABATRE ſe dit en ce ſens au figuré, des troubles & des afflictions de l'ame, (*décourager, jetter dans l'abatement.*) Affligere. Frangere. Sternere *ou* proſternere, (ſterno, ſternis, ſtravi, ſtratum.) Percellere, percello, percellis, perculi, perculſum.) act. accuſ. *Cic.* Frangere alicujus animum *ou* animos. *Plaut.* *Liv.* Infringere. OBALIC mowi ſię w tym ſenſie nie właſnym, to ieſt ſerce ochotę tracić, utrapić przerazić.

Ce malheur l'a bien abatu. Hunc calamitas perculit *ou* afflixit. *Cic* Hoc detrimento fractus eſt. *Hirt.* Hoc malo perculſus eſt. *Cic.* *To nieſzczęśćie go dobrze utrapiło.*

Vous luy remettrez l'eſprit, qui eſt tout abatu de douleur & d'affliction. Illi animum revelabis, qui dolore & miſeriâ tabeſcit. *Ter.* *Serca mu dodaſz ktore mu cale upadło od żalu y utrapienia.*

Abatre quelqu'un de paroles. Protelare aliquem verbis *ou* conficere. *Ter.* *Zgromić kogo ſłowami.*

Si les malheurs de la République vous abatent, je n'ay pas aſſez d'eſprit pour vous conſoler, ne pouvant me conſoler moy-meſme. Si te mala Republicæ frangunt, non ita abundo ingenio, ut te conſoler, dum ipſe me non poſſim. *Cic.* (*il ſous entend* conſolari.) *Jeżeli nieſzczęśćiwości Rzeczypoſpolitey cię dolegaią y trapią: nie ſtarczy mi doſyć ſpoſobow do pociechy twoiey, ſam dla ſiebie żadney znaleść niemogąc.*

Il faut peu de choſe pour abatre ou pour relever l'eſprit d'un Comédien avide de gloire; car un ſpectateur languiſſant le tue: au lieu que celuy qui eſt attentif luy redonne la vie & lui enfle le cœur. Parvum & leve eſt, quod animum poëtæ laudis avarum ſubruit aut reficit: lentus ſpectator illum exanimat, & ſedulus inflat. *Hor.* Niewiele potrzeba do zaſmucenia y pocieſzenia kuglarza chciwego chwały, gdyż przypatrzyſzli mu ſię niedbale, to go zábiia, przypatrzyſzli ſię mu pilno; życieś mu wrocił, y ſercaś mu przyczynił.

La douleur abat les plus grands courages. Dolor frangit corda fortia. *Tibul.* *Zal potężne ſerca łamie.*

Je ne ſuis pas ſi fort abatu, pour avoir oublié que je ſuis homme, & pour me laiſſer accabler à l'affliction; mais elle m'a oſté tout mon enjouement & ma gayeté. Non ſum ita fractus ut aut hominem me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem; ſed tamen hilaritas illa noſtra & ſuavitas erepta mihi eſt. *Cic.* *Nie tak mię uciſnęło nieſzczęśćie ábym álbo zápomniał żem ieſt człowiekiem, álbo żebym przeciwnośćimiał ſię dać zwyciężyć, iednakże weſołość moia y myśl dobra mnie odeſzła.*

s'ABATRE, (*ſe décourager, perdre cœur* ou *courage.*) Animum deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) act. *Cic.* Animum demittere. *Tacit.* Se animo demittere, (demitto. demittis, demiſi, demiſſum.) act. *Cæſ.* Animum abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. *Cic.* Deſpondere (*mis ſeul*) *Colum.* *ou* Animum deſpondere, (deſpondeo, deſpondes, deſpondi, deſponſum.) *Liv.* Animo cadere, (cado, cecidi, caſum.) n. *Cic.* Animo *ou* animis concidere, (concido, concidis, concidi, *ſans ſupin.*) neut. *Cæſ,* Affligere ſe. act. *Cic.* SERCE ochotę ſtracić, oſowieć.

Ne vous laiſſez point abatre par vos diſgraces, mais roidiſſez vous contre la mauvaiſe fortune. Tu ne cede malis,

ſed contra audentior ito. *Virg.* (*Horace a dit en ce ſens parlant à pluſieurs,* Vivite fortes, & fortia pectora opponite rebus adverſis. *Hor.*) *Nieday ſię zwyciężyć przeciwnośći, ale y owſzem ſtałym ſię ſtáw, y niezłomanym.*

Il ne s'abat point dans le malheur, & ne ſe cache point dans l'adverſité. Animo non diffidit accepto incommodo, neque ſe in occultum abdit ire adversâ. *Cæſ.* * *Ciceron dit* ſtat animis, *il demeure debout, il ne s'abat point.* *Zadnym nie obalony nieſzczęśćiem, ani ſię chowa przed przeciwnośćią, ſtoi nieporuſzony ani ſię obali, áni záchwieie.*

Se laiſſer abatre à la triſteſſe. Triſtitiâ *ou* dolore frangi. *Cic* Se triſtitiæ tradere. *Cic.* *Podać ſię ſmutkowi, żalowi ſię dać przekonać.*

ABATU, m. ABATUë, f. part. paſſ. & adject. (*détruit, renverſé*) Dirutus. Everſus, a, um. *Cic.* Obalony zepſowany obalona zepſowana.

ABATU, pris figurément, (*découragé.*) Afflictus. Proſtratus. Perculſus. Fractus. Profligatus, a, um. *V.* ABATRE *dans ſes diverſes ſignifications.* OBALONY wſenſie nie właſnym *to ieſt zwyciężony od przeciwnośći, ná umyśle pokonany.*

ABAT-VENT, ſubſt. m. (*briſe-vent, grand paillaſſon qui ſert à rompre les vents qui nuiſent aux plantes.*) Tegeticula ſtraminea (*ou* juncea, *s'il eſt fait de jones*) quâ nocivi venti arcentur *ou* franguntur, *genit.* æ, f. Tegillum, *genit.* tegilli, n. *Plaut.* MATY Rogoże, nakrycie *ſłużące do zaſłonienia młodych ſzczepow, y ziół od wiatrow ſzkodliwych.*

ABAT-VENTS, (*dans les clochers.*) Appendiculæ campanilium quibus & ventus & ſonus frangitur, *genit,* arum, f. plur. Tectoriola teſtudinea *ou* teſtudineata, orum, n. plur. *Cic.* PRZYPADŁOSCI to ieſt Daſzki ſklepione we dzwonnicach od wiatru y dzwięku dzwonow umiarkowania.

(Ce ſont de petits Toits en forme d'appentis dans l'ouverture des clochers, pour rompre les vents & le ſon trop aigre.) (Są to daſzki w poł popzeſklepiane w oknach we dzwonnicach, dla złamania, wiatrow y dla wdzięcznieyſzego wydania głoſu dzwonow.)

ABATURES, ſubſt. f. terme de Venerie. (*foulures, menus bois, broſſailles qu'un cerf abat de ſon ventre en paſſant.*) Virgultorum dejectus, *genit.* dejectûs, m. *Plin.* SZLAK Jeleni ſzlakować Jelenia terminem Myśliwſkim toieſt *chroſt pokładziony, ktory tłoczy ſobą y śćiele przechodząc po krzewinie Jeleń.*

ABBAYE, ſubſt. f. (*Monaſtere reglé par un Abbé* ou *par une Abbeſſe.*) Abbatia, *genit.* abbatiæ, f. Cœnobium, *genit.* cœnobii, neut. OPACTWO *Klaſztor pod rządem Opata lub Xeni.*

ABBAYE ſe prend auſſi ſimplement pour *une ſocieté de Religieux & d'un Abbé*, comme *Voila une Abbaye bien reglée.* Rectè ordinatum & inſtitutum cœnobium, ii, neut. OPACTWO ſię też bierze poproſtu zá *zgromadzenie Zakonnikow y Opata* náprzykład *Opactwo, lub Klaſztor dobrze ſię rządzący,*

Pour un Moine, l'abbaye ne faut pas, pour dire que *Faute d'une perſonne on ne laiſſe pas dans une aſſemblée*, ou *un feſtin, de ſe réjouir.* Uno Monacho deficiente, non deficit Abbatia. Si unus deſit, cæteri convivæ genio indulgere non deſinunt. *Jeden Mnich nie czyni Opactwa* toieſt *wkompaniy iakiey wielu oſob, álbo na uczcie iakiey mogą ſię przytomni cieſzyć: chociaſzby tam iedney oſoby záproſzoney niedoſtawało.*

ABBATIAL, m. ABBATIALE, f. adject. (*Qui appartient à l'Abbé.*) Abbatialis & hoc abbatiale. adject. OPACI náleżący do Opata.

ABBE', ſubſt. m. (*le pere des Moines & des Solitaires.*) Abbas, *genit.* abbatis, Monachorum præpoſitus *ou* præfectus, i, m. Antiſtes, *genit.* antiſtitis, maſc. OPAT Ociec, to ieſt Starſzy Mnichow y Puſtelnikow.

ABBE' ſe dit proverbialement en ces phraſes, *On vous attendra commè les Moines font l'Abbé*, c'eſt à dire *en commencant toûjourt à diſner.* Præſtolaberis ut Monachi ſolent Abbatem præſtolari dum pranſuri ſunt. OPAT tego ſłowa zażywaią w przyſłowiu iako naſtępuie:, *Będą cię czekać iáko Mniſi czekaią Opata*, to ieſt że *y bez niego ſiadaią doſtołu y ieść záczynaią.*

ON DIT encore *Pour un Moine on ne laiſſe pas de fai-*

re un Abbé, pour dire que *l'Opposition ou l'absence d'un particulier n'empesche pas la délibération d'une compagnie, ou la conclusion d'une affaire*. Intercessore ou deficiente Monacho, Abbas tamen eligitur. Intercessio aut absentia alicujus rem inchoatam non impedit. MOWI się ieszcze *bez iednego Mnicha, mogą stanowić Opata:* to iest *że kontradykcya albo nieprzytomność, iednego partykularnego człeka, niepowinna przeszkadzać powszechney radzie, y zákończeniu iákiey sprawy.*

JOUËR *à l'Abbé*. (*C'est un certain jeu d'enfant, dont la regle est que quand le premier à fait quelque chose, il faut que tous ceux qui le suivent, fassent de mesme.*) Ad præeuntis exemplum ludere. *GRAC W OPATA iest pewna gra miedzy dziecmi, ktora ná tym zawisła, że to co pierwszy uczyni, wszyscy zanim toż samo czynić maią.*

ABBECHER *un oiseau*, V. act. (*donner la becbée à un oiseau qui n'a pas encore l'adresse de la prendre de luymesme.*) Cibum avi ingerere, (ingero, ingeris, ingessi, ingestum.) *Colum.* Cibum avi inferre, (introfero, introfers, intrtuli, introlatum.) *Cic.* Cibum avi in os indere, (indo, indis, indidi, inditum.) Escam in rostrum avis ingerere ou inserere, (insero, inseris, inserui, insertum.) act. *Plin.* KARMIC *ptaka ktory ieszcze ieść nie umie,*

ABBESSE, subst. f. (*celle qui gouverne des Religieuses.*) Abbatissa, *genit.* abbatissæ, f. Antistes, *genit.* antistitis, f. Antistitia, *genit.* antistitæ, f. *Cic.* XIENI Co rządzi Zakonnicami.

ABBESTIR *quelqu'en*, on dit ABBE'TIR, V. act. (*rendre beste & stupide, abrutir.*) Stupidum & bardum aliquem reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) act. ODURZYC *nikczemnym głupim uczynić kogo.*

(Mot bas & populaire en François.) (Słowo proste y pospolite w Francuskim.)

Il s'abbestit, ou il abbestit tous les jours. Obbrutescit in dies, (obbrutesco, obbrutescis, obbrutui, *sans supin*, obbrutescere.) neut. *Lucr.* Martwieie co dzień, durzeie głupieie.

ABBEVILLE, (*ville capitale du Pontbieu en Picardie.*) Abbavilla, *genit.* Abbavillæ, f. ABBEWIL *Miasto główne Prowincyi Pontyka w Pikardyi.*

D'Abbeville. Abbavillæus, *genit.* Abbavillæi, m. *parlant d'un homme.* Abbavillæa, *genit.* Abbavillææ, f. *parlant d'une femme.* Abbewillanin mowiąc *o Mężczyznie* Abbewilanka *o białeygłowie*, co iest z Abewillu.

ABBOY, subst. masc. (*cri ou jappement des chiens.*) Latratus, *genit.* latratûs, m. *Cic.* SZCZEKANIE Psow.

(Ce mot est factice & formé sur le son des chiens qui crient & qui abboyent.) To słowo iest uformowane na podobieństwo głosu Psow szczekaiących.)

ABBOY se dit aussi de *l'extrémité où est reduit le cerf sur ses fins.* Car alors on dit *Le cerf est aux aboys, il ne peut plus courir, il manque de force.* Ad extremum adductus est cervus. Zażywa się tegoż słowa w sensie nie właśnym mowiąc *o Jeleniu ktorego już psy zmorduią uganiaiąc, kiedymu iuż sił niestaie do uciekania.*

ABBOYS se dit figurément de l'homme, & signifie *l'Agonie. Il est reduit aux abboys de la mort*, ou simplemant *Il est aux abboys*, c'est à dire *Il se meurt.* Vitam agit. Animam efflat ou edit. *Cic.* Extremos trahit spiritus. *Phæd.* Także wtym sensie mowi się o człowieku iuż dokonywaiącym *że go iuż śmierć dogania.*

ON DIT aussi, *Vne ville est aux abboys, elle est reduite à la derniere extrémité, elle ne peut plus tenir.* Ad extremas, ou ad summas angustias urbs adducta est. Urbs angustiis urgetur, ou premitur. *Cic. Cæs.* Także się o mieyscu iakim mowi ktore *do ostatniego się broniąc iuż daley wytrzymać niemoże, ale się oddać musi nieprzyiacielowi.*

Vne fidelité aux abboys. Fides labefacta. *Suet.* *Wiernoć nadweręzona.*

Vne pudeur aux abboys. Pudor labefactus. Pudor fermé victus. Expugnata fermé pudicitia. *Cic.* *Cnota, wsłyd zachwiany, prawie zniewolony.*

ON DIT aussi *Tenir quelqu'un en abboy*, pour dire *l'amuser de vaines espérances & promesses.* Aliquem vana spe lactare, ou producere, ou pascere. *Cic. Ter.* *Trzymać kogo narzeczy, nádzieiami prożnemi y obietnicami go karmić*

ABBOYER, ou ABBAYER. V. neut. (*qui se dit pour exprimer le cri des chiens.*) Latrare, (latro, latras, latravi, latratum.) neut. & act. accus. Latratus dare. *Sen.* Latratus edere. *Ovid.* SZCZEKAC.

Tu veux me fermer la bouche pour m'empescher d'abboyer, afin de défendre le bien de mon maistre. Tu vis mihi linguam præcludere, ne latrem pro re domini mei. *Phæd.* *Chcesz mi gębę zatkać abym nie mowił za dobrem Pana swego.*

Abboyer fortement. Acriter elatrare. *Hor.* *Mocno szczekać.*

ABBOYER au figuré, (*parlant de ceux qui s'attendent à quelque chose, qui la desirent & la poursuivent avec avidité.*) comme *Abboyer une succession* ou *après une succession.* Hereditatem inhiare, (inhio, as, avi, atum. act. *Plaut.* Hereditatem pervenari ou sectari, (or, aris, atus sum.) depon. ou appetere, (appeto, appetis, appetii, appetitum. act. *Cic.* Wsensie nie właśnym mowi się mowiąc o tych ktorzy oczekuią ná iaką rzecz y oney z ochciwością wyglądaią naprzykład *gonić za sukcessyą, czuwać na nię.*

ON LE DIT encore de ceux qui font crier après eux. *Abboyer contre l'élévation d'une persone, crier contre.* Allatrare magnitudinem ou dignitatem alicujus. *Liv.* MOWI się ieszcze o tych ktorzy zá sobą wołać daią iako: *na godność lub zacność czyią ięzykiem się targnąć.*

Cet homme est si endetté, que tout le monde abboye après luy. Tanto ære alieno hic obrutus est, ut cuncti eum allatrent ou pipulo differant. *Plaut.* *Ten człowiek się tak zadłużył, że wszyscy za nim wołaią.*

(Il est vray de dire qu'originairement. *Abboyer & Abbayer* sont deux mots differents, & qu' *Abbayer* s'est dit au second sens figuré, & est composé de *Bayer* ou *Béer*, qui signifie regarder attentivement ou attendre impatiemment quelque chose: ce qu'on fait ordinairement avec une bouche béante; mais par abus l'affinité de ces mots les a fait confondre & prendre l'un pour l'autre.) (Prawda iż *Abboyer* y *Abbayer* są dwa słowa rozniące się od siebie, y że Abbayer zażywano w sensie nie właśnym, będąc złożone z słowa *Bayer* albo Béer, co znaczy patrzać z pilnością, albo oczekiwać niecierpliwie iakicy rzeczy: co ordynaryinie bywa gębę maiąc otwartą ale przez zwyczay, podobieństwo tych słow oboyga sprawiło, że ie zamieniono iedno za drugie.)

ON DIT proverbialement, *Abboyer à la lune*, pour dire, *Crier & pester inutilement contre un plus puissant que soy.* Oblatrare aliquem se potentiorem. Obloqui alicui se potentiori. *Plaut.* MOWI się w przysłowiu *szczekać na Księżyc* to iest *narzekać, y złorzeczyć prożno przeciwko mocnieyszemu.*

ON DIT encore, *Tout chien qui abboye ne mord pas*, pour dire que *Ceux qui menacent souvent ne font pas grand mal.* Latrant nec mordent semper canes. Qui multa minantur, sæpe nihil extricant. *Phæd.* MOWI się ieszcze *nie każdy pies co szczeka, kąsa*, to iest *ci co grożą częstokroć mało co dokażą.*

ABBOYEUR, m. *Virg.* Latrans canis, *genit.* canis latrantis, m. *Pers.* PIES szczekaiący.

Il a des abboyeurs à ses côtez, pour dire *Il a des flateurs autour de luy.* Assident apud ipsum fortunarum aucupes. (auceps, *gen.* aucupis, m.) *Ma około siebie takich co mu przyszczekuią* to iest ma u siebie podchlebnikow.

ABBREVIATEUR, subst masc. (*celuy qui abrége un livre, ou quelque historien.*) Eclogarius, *genit.* eclogarii, m. *Cicer.* Scriptor alicujus operis in epitomen, *genit.* scriptoris, m. Qui epitomen conficit alicujus historiæ. Qui historiam ou librum in epitomen cogit. ZBIERACZ; *ten co krotkie zebranie księgi, lub historyi iakiey czyni.*

ABBREVIATION, subst. f. (*écriture en abrégé qui se fait avec plusieurs titres & caracteres, qui suppléent les lettres qu'on omet.*) Nota, *genit.* notæ, f. *Suet.* Scribendi compendium, *genit.* scribendi compendi, n. *Manil.* PISANIE tytlami: *sposób pisania prędko przez abbrewiacye, zamiast liter, ktore się opuszczaią,*

Se servir d'abbreviations en écrivant, écrire par abbreviations. Notis scribere. *Suet.* Per compendia scribere. Uti compendiis in scribendo. Singulis ou paucis voces notare. (*Probe ancien Grammairien.*) *Zażywać abbrewiacyi w pisaniu: pisać przez abbrewiacye.*

ABBREUVER, V. act. (*donner à boire au bétail, mener* ou *faire boire le bétail.*) Adaquare, (adaquo, adaquas, adaquavi, adaquatum.) act. accus. *Suet.* Ad aquam appellere, (appello, appellis, appuli, appulsum.) act. acc. *Var.* NAPAWAC bydło prowadzić do wody.

ABBREUVER, (*imbiber d'eau, mouiller, tremper.*) Abluere, ou proluere, (luo, lui, lutum.) act. acc. *Colum. Plaut.* Madefacere, (madefacio, madefacis, madefeci, madefactum.) Rigare ou irrigare, (rigo, rigas, rigavi, rigatum.) act. acc. *Colum.* Aspergere ou Conspergere, (conspergo, spergis, spersi, spersum.) Imbuere, (imbuo, imbuis, imbui, imbutum.) Intingere, (intingo, intingis, intinxi, intinctum.) act. acc. *Vitr.* NAMACZAC nasiąknąć.

La terre n'est point abbreuvée de pluyes. Terra pluviis non est abluta ou non est proluta. *Colum.* Non immaduit terra. *Ovid.* *Nienápoiona deszczem ziemia.*

Les porositez des veines du corps sont abbreuvées par des bumeurs cruës, visqueuses & froides. Venarum raritates sunt intinctæ ex durissimis & spissioribus, frigidissimisque rebus. *Vitr.* *Dziurki álbo pory żył w ciele nápełnione są miazgą, to iest humorami ostremi lipkiemi y zimnemi.*

Il faut poisser soigneusement les quarreaux par dedans, afin qu'ils ne s'abbreuvent point d'humidité. Interiores partes tegularum picentur curiosiùs, ut abs se respuant liquorem. *Vitr.* *Dachowki wewnątrz pilno nasmalać to iest polewać trzeba, áby się nie napawały wody.*

ABBREUVER signifie figurément, *Remplir l'esprit de quelqu'un d'une chose.* Intingere aliquem re aliquâ. Inficere aliquem re aliquâ, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* NAPOIC w sensie nie właśnym znaczy: Rozum czyi nápełnić zdaniem iakim, albo zarazić.

s'Abbreuver d'une opinion, (se la mettre dans l'esprit, s'en coëffer.) Imbibere animo opinionem aliquam, (imbibo, imbibis, imbibi, imbibitum.) act. Infici aliquâ opinione, (inficior, inficeris, infectus sum.) Pass. *Cic. Liv.* *Napoić się iákim mniemaniem, napić się błędu iákiego, ustroić sobie w głowie zdanie iákie.*

Abbreuver son esprit des sciences, (s'en remplir.) Ingenium artibus imbuere. *Plin-Jun.* * *de scrupule, d'erreur.* Imbuere animum religione, errore. *Cic. Liv.* *Napoić rozum náukami, myśl swoię nápoić błędem, skrupułami zaprzątnąć.*

Tout le monde est abbreuvé de cela, (tout le monde le sçait.) Res nota ou pervulgata est apud omnes. Id nemo nescit. *Cic.* Lippis & tonsoribus nota res est. *Hor.* *Cały świat iest tym napoiony, wszyscy to wiedzą,* Już to y Baby w kruchcie wiedzą.

(Cette derniere expression Latine est Proverbiale, & il s'en faut servir à propos: elle veut dire *Cela est connu des chassieux & des barbiers*, & elle est venuë de ce que ces sortes de gens sont oisifs, les uns ne pouvant vaquer aux affaires à cause de leur maladie, & les autres attendant pendant tout le jour quelqu'un qui vienne se faire raser.) Właciński iest otym przysłowie *iuż to y kaprawym, y balwierzom wiadomo* á tego trzeba wiedzieć gdzie zażyć: poszła ta mowa ztąd: iż takowi ludzie są prożnuiący, iedni nie mogąc się bawić sprawami dla swoiey choroby, á drudzy cały dzień oczekuiąc ktoby się przyszedł ogolić.)

ABBREUVOIR, subst. masc. (*lieu où l'on mene boire les animaux.*) Aquarium, *genit.* aquarii. n. *Cic.* NAPAWALNE mieysce (*kędy prowadzą bydło nápawać.*) koryto.

Mener les chevaux à l'abbreuvoir, (les mener boire, les mener à l'eau.) Aquari equos. dep. *Salust.* Adaquare equos. Appellere equos ad aquam. *Var.* *Prowadzić konie do wody.*

ABBREUVOIR en terme de maçonnerie, (*intervalle que les Maçons laissent entre les joints des pierres pour y faire couler du mortier.*) Rima, *genit.* rimæ, f. *Vitr.* *DZIURY, szpary, albo przedziały, lub mieysca prożne, ktore Mularze zostawnią między* fugami, lub spaianiami kamięni, dla zalania wapnem rozczynionym.

ON DIT proverbialement, *Vne playe qui saigne beaucoup, est un abbreuvoir à mouches.* Vulnus cruentum muscarum aquarium. MOWI się w przysłowiu, *Rana ktora barzo krwią płynie, iest to korytko dla much.*

ABCES, subst. masc. (*tumeur contre nature qui tend à corruption.*) Abscessus, *genit.* abscessûs, m. Abscedentia, *genit.* abscedentium, n, plur. Quæ abscedunt. *Cels.* Vomica, *genit.* Vomicæ, fœm. *Plaut Cels.* WRZOD, wrzedzienica, zaiątrzenie.

Abcès qui commence à se former. Abscessus incipiens, m. *Cels.* *Wrzod ktory się tworzy, dopiero zaczynaiący.*

Vn abcès paroist. Vomica erumpit ou oritur. *Cels.* *Wrzod się pokazuie.*

Percer un abcès, l'ouvrir. Vomicam aperire. *Cicer.* Secare vomicam. *Plaut.* Rumpere vomicam. *Cels.* *Wrzod przekłoć, otworzyć.*

Avoir un abcès. Laborare vomicâ. *Cels.* *Wrzod mieć.*

ABDE'RE, (*ville de Thrace.* Abdera, *genit.* Abderæ, f. *Cic.* ABDERA Miasto w Tracyi.

ABDE'RITAIN, subst. masc (*celuy qui est de la ville d'Abdére.*) Abderita ou Abderites, *genit.* Abderitæ, m. *Mart. Plin,* *ABDERITANIN*, ten co iest z Abdery.

ABDE'RITAINE, f. (*celle qui est de la ville d'Abdére.*) Abderita, *genit.* Abderitæ, f. ABDERITANKA ta co iest z Abdery.

D'un ABDE'RITAIN. Abderitanus, Abderitana, Abderitanum. *Cic.* *ABDERITANSKIE.*

ABDICATION, subst. f. (*renonciation volontaire à quelque charge ou dignité.*) Abdicatio, *genit.* abdicationis, f. *Liv.* ABDYKACYA złożenie, podziękowanie dobrowolne za urząd, lub godność iaką.

ON DIT aussi *l'Abdication d'un fils rebelle & desobeïssant.* Abdicatio filii. MOWI się także ABDIKACYA *albo wyrzeczenie się syna, złego, y nieposłusznego.*

ON DIT pareillement au Palais, *Faire une abdication de biens, (quand on en fait un abandonnement entier.)* Cedere bonis. *Quint.* MOWI się też w prawie *uczynić abdykacyą Dobr swoich*, to iest *zupełny wyrok reces od fortuny uczynić.*

ABDIQUER, V. act. (*renoncer à un royaume, à quelque magistrature, l'abandonner, la quitter, s'en demettre, en faire ou en donner sa démission.*) Abdicare, (abdico, abdicas, abdicavi, abdicatum.) act. accus. (*comme* Abdicare magistratum. *Salust.* Abdicare se magistratu. *Liv. Cic. Se démettre d'une magistrature.*) * Abdicare *mis seul, comme* Consules abdicarunt, *les Consules abdiquerent leur magistrature, s'en démirent.* * Deponere, (depono, deponis, deposui, depositum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Ejurare, (ejuro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) act. acc. *Tacit.* ABDYKOWAC *złożyć rządy Krolestwa iakiego, zá urząd iaki podziękować, godności ustąpić,* Abdykować samo przez się położone náprzykład *Konsulowie abdykowali, swoy urząd złożyli.*

Gracchus envoya des lettres au College (des Augures) *par lesquelles il leur declaroit, qu'il y avoit eu du defaut dans l'élection des Consuls, les Augures en firent leur rapport au Senat, lequel ordonna que les Consuls renonceroient à leur élection, ce qu'ils firent, & ils abdiquerent.* Gracchus litteras ad Collegium misit, vitio creatos esse Consules, Augures rem ad Sanatum, (*on sous entend* deferunt) Senatus ut abdicarent, (*on sous-entend* jubet) Consules abdicaverunt. *Cic.* *Grakchus posłał listy do społeczności Przędu* (Wieszczkow) *przez ktore dawał im znać, że czegoś niedostawało w wybraniu Konsulow, Wieszczkowie donieśli otym do Senatu, a ten rozkazał; áby Konsulowie podziękowali za swoię Elekcyą, y tak abdykowali.*

Le Senat ordonna qu'après que Lentulus se seroit démis de sa charge de Préteur, on le mettroit en prison. Itaque censuerunt Patres ut cùm P. Lentulus Præturâ se abdicasset, tum in custodiam traderetur. *Cic.* *Senat rozkazał, áby Lentulus iak złoży Sędztwo, był do więzienia wsadzony.*

ON DIT aussi en Droit *Abdiquer un fils*, pour dire *l'abandonnèr, ne le vouloir plus reconnoistre pour son fils,* Abdicare filium. * *Terence a dit,* Abdicare generum, *Ne vouloir point quelqu'un pour gendre, le répudier.* W Prawie się też mowi: *Abdykować* Syna to iest *nie znać go, nie chcieć go więcey mieć za syna, wzgardzić nim, y onego się wyrzec. Abdykować Zięcia niechcieć go znać zá Zięcia.*

ABDOMEN, subst. masc. (*cette partie du bas ventre, qui est depuis les cuisses, jusques au diaphragme, & qui enferme*

les inteſtins.) Abdomen, genit. abdominis, n. Cic. WYMIĘ Brzuch, Brzuchowa ſſabizna.

ABECE', ſubſt. maſc. (Alphabet; croix de par Dieu, petit livre qui ſert à apprendre à lire aux enfans.) Libellus elementarius, genit. libelli elementarii. m. Abecedarium, genit. abecedarii, n. Cal. Abecedaria, genit. abecedariæ, f. Fulget. A.B.C. Obiecadło Elementarz.

ABECE' ſignifie par métaphore Le commencement d' une ſcience. Elementa, genit. elementorum, n. plur. Quint. A.B.C. znaczy w wyrozumieniu nie własnym początek iakiey nauki.

Quand on penſe avoir pénetré les ſecrets de la nature, on ſe trouve encore à l' Abecé. Cùm quis rimatum ſe putat abdita naturæ, in elementis adhuc hæret. Kiedy myśli kto że iuż doſzedł taiemnic natury, zaledwie przyſzedł do abc.

ABE'CE'DAIRE, ſubſt. maſc. (qui eſt encore à l' Abecé, qui apprend à connoiſtre ſes lettres.) Abecedarius, ii, m. Elementarius, genit. elementarii, m. Sen. S. Jeroſme. ZAK co ſię dopiero uczy obiecadła litery poznawać. Gregoryanck.

ABE'CE'DAIRE, (Maiſtre des petites écoles, qui apprend à lire aux enfans.) Abecedarius, ii, m. Elementarius, genit. elementarii, m. KLECHA co uczy żakow przy Farze.

ABEILLE, ſubſt. f. (inſecte volant, groſſe mouche qui a un aiguillon fort, & qui fait le miel & la cire.) Apis ou Apes, genit. apis, f. PSZCZOŁA Owad, mucha wielka maiąca żądło barzo obrażliwe, ktora miod y woſk wyrabia.

Les abeilles font des gaſteaux de cire. Apes fingunt ou faciunt favos. Cic. Phæd. Pſczoły robią plaſtry miodu.

Petite abeille. Apicula, genit. apiculæ, f. Plin. Pſczołka

Celuy qui éleve des abeilles. Apiarius, ii, m. Plin. Bartnik co koło Pſczoł chodzi.

Le lieu où l'on nourrit & éleve des abeilles. Apiarium, genit. apiarii, n. Colum. Barć, gdzie Pſczoły trzymaią.

ABESTIR, V. act. On prononce ABE'TIR. (Rendre un homme ſtupide & ſemblable à une beſte, à force de mauvais traittemens.) Aliquem variis injuriis ſtupidum & efferatum reddere. Nikczemnym dzikim uczynić kogo, y beſtyi podobnym.

Les yvrognes s'abeſtiſſent par l'excès du vin. Nimio vino ebrioſi obbruteſcunt. Lucr. Martwieią piianice y tępieią od trunkow zbytecznych, głupieią.

On dit mieux en François Abrutir qu' Abeſtir qui eſt un mot populaire & bas. Lepiey ſię mowi w Francuſkim Abrutir niż Abetir po to ieſt tylko ſłowo poſpolite y proſte.

Les afflictions continuelles & la ſolitude abeſtiſſent les gens. Aſſiduis calamitatibus & ſolitudine efferantur homines. Plin. Malorum aſſiduitas & ſolitudo efferant animos. Liv. Vtrapieniem uſtawicznym, y oſobnością durzeią zmyſły, głupieią dziczeią.

ABHORRE', m. ABHORRE'E, f. part. paſſ. & adject. (qu'on a en horreur.) Inviſus. Odioſus. Exoſus, a, um. (avec un datif.) Cic. Gell. Execratus, execrata, execratum. Plin. NIENAWISNY Przykry obrzydliwy.

On trouve dans Pline execratiſſima auguria au ſuperlatif, des Augures qu'on abhorre: & Inviſior & hoc inviſius dans Ciceron, au comparatif. Znayduie ſię u Pliniuſza wprzenoſzącym ſtopniu Naynienawiſtnieyſze wieſzczby, y przykry przykrzeyſzy w ſtopniu porownaiącym u Cycerona.

ABHORRER, V. act. (avoir en horreur, déteſter les perſonnes ou les choſes.) Horrere. Abhorrere. Exhorrere, (horreo, horres, horrui, ſans ſupin.) Exhorreſcere, exhorreſco, exhorreſcis, exhorrui, ſans ſupin.) n. acc. * Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) dep. acc. Execrari, (execror, execraris, execratus ſum.) depon. accuſ. Cic. Suet. BRZYDZIC ſię nienáwidzić ſtronić nie rad czynię.

(Ce verbe François vient d'horrere Latin qui ſignifie avoir le poil hériſſé de peur.) (To ſłowo Francuſkie pochodzi od łacińſkiego wzdrygam ſię, naieżam, wſtaią włoſy od ſtrachu.)

Tout le monde abhorre les tyrans. Omnes abhorrent tyrannos. Sent. * (Ciceron dit ab re aliquâ abhorrere; ou Alienum eſſe à re aliqua, (alienus, a, um.) Avoir de l'averſion pour une choſe.) Cały świat brzydzi ſię Tyrannami (Cycero mowi wzdrygać ſię od czego, ſtrzedz ſię chronić od iakiey rzeczy, mieć w awerſyi w obrzydliwości.)

Ils abhorrent ces ſortes de vices. Talibus vitiis abhorrent. Cic. Ab his vitiis avocantur. Cic. Strzegą ſię takich wyſtępkow, brzydzą ſię niemi.

Abhorrer quelqu'un. Aliquem habere inviſum, (inviſus, a, um.) Cic. Stronić od kogo, odwracać ſię od niego, wſtręt mieć.

Il abhorre le mariage, il a de l' averſion & de l'éloignement pour le mariage. Abhorret à nuptiis. Ter. Alienus eſt à nuptiis. Cic. A ducendâ uxore abhorret. Cic. Brzydzi ſię małżeńſtwem, chroni od ożenienia.

Faire abhorrer les vices par la crainte des chaſtimens, ou donner de l'averſion. Abſterrere ou avocare aliquem (ou animum alicujus) à vitiis metu pœnæ. Hor. Wſtręt od wyſtępkow uczynić, dla boiazni karania.

Qui abhorre quelqu'un Aliquem exoſus, a, um. Virg. Nienawidzący kogo, maiący w nienawiści.

ABJECTION, ſubſt. maſc. (condition ſervile qui fait tomber une perſonne dans le mépris.) Abjectio. Deſpectio, genit. onis, f. Deſpicientia, genit. deſpicientiæ, f. Cic. PODŁOSC (Kondycya podła ktora oſobę iaką wzgardzoną czyni, w pogardę podaie.

La fortune a reduit ce gentil-homme dans une grande abjection. Abjectum hunc & humilem fecit fortuna. Hunc depreſſit ou abjecit fortuna. Cic. Niefortuna tego Szlachcica do wielkiey przywiodła, podłości w poniewierkę, w pogardę podała.

QUELQUES-UNS ont dit Abjection d'eſprit pour Abbattement d'eſprit. Animi abjectio. Cic. Nie ktorzy mowią podłość umyſłu za umyſł upokorzony oſłabiony.

ABJET, m. ABJETTE, f. abject. (mépriſable, dont on ne fait aucun cas.) abjectus, abjecta, abjectum, (qui fait en Comparatif abjectior & hoc abjectius, & en Superlatif abjectiſſimus, a, um.) Cic. * Contemtus, contemta, contemtum, qui fait au Comparatif contemtior & hoc contemtius, & en Superlatif contemtiſſimus, a, um.) * Humilis & hoc humile, (qui fait au Comparatif humilior & hoc humilius, & au Superlatif humillimus, a, um.) * Deſpectus, a, um. * Deſpicatus, a, um. (qui fait au Comparatif deſpicatior & hoc deſpicatius, & au Superlatif deſpicatiſſimus, a, um.) Cicer. WZGARDZONY (Ktorego nizacz nie maią) w ſtopniu porownywaiącym wzgardzeńſzy w ſtopniu przenoſzącym naywzgardzeńſzy niſki upokorzony podły w porownywaiącym niżſzy, podleyſzy, w przenoſzącym nayniżſzy naypodleyſzy.

Il ſe dit ſur tout de la naiſſance & de la profeſſion. Car on dit Vne naiſſance abjette. Humilis & minimè generoſus ortus, m. Cic. Humile & obſcurum genus, n. Plin. Naybarziey ſię mowi o urodzeniu, profeſſyi albo ſtanie, mowiemy bowiem: urodzenie podłe.

Vn metier abjet. Humilis ars & ſordida. Cic. Rzemieſło podłe nikczemne.

On le dit auſſi de l'eſprit & du courage. Mowi ſię też o rozumie y ſercu albo umyśle.

C'eſt un eſprit vil & abjet; une ame baſſe & abjette, qui n'a aucune élévation, qui ne penſe à rien de grand. Anguſta mens & humilis. Animus demiſſus & humilis. Humilis animus & abjectus. Cic. Rozum umyſł podły wzgardzony. Duſza podła nikczemnego ſerca człowiek, ktory nic wielkiego w ſobie niema, o niczym wielkim nie myśli.

ABINTESTAT, (terme de Juriſprudence, qui ſe dit de celuy qui hérite d'un homme qui n'a point fait de teſtament.) Ab-inteſtato. Afran-Juriſc. BEZ TESTAMENTU, Kaduk (terminem prawnym mowi ſię o tym, co ſukceſſyą bierze po kim, ktory zeſzedł bez Teſtamentu.)

ABISO, (riviere de Sicile.) Elorus, (ou Helorus) genit. Elori, m. Sil. Ital. ABIZO RZEKA w Sycylyi.

(C'eſt auſſi le nom d'une ville qui eſt ſur cette riviere.) (Toż ſamo ieſt nazwiſko miaſta ktore ieſt nad tą Rzeką.)

Ciceron appelle les peuples qui habitent cette ville Populi Elorini, les Peuples de la ville d'Abiſo. Cicero nazywa obywatelow ktorzy mieſzkaią w tamtym mieście Lud Eloryńſki.

Qui

Qui eſt d'Abiſo. Elorius, & Elorinus, a, um. Ovid. Abizanin ktory ieſt z Abizo.

ABISSINIE, ou le païs des Abiſſins. Abaſſenia ou Abiſſinia, genit. Abiſſiniæ, f. (C'eſt le Royaume d' Ethiopie en Afrique.) ABISSYNIA Kray Abiſſynow (Jeſt to Kroleſtwo Murzynſkie w Afryce.)

ABISSINS, (peuples de d' Abiſſinie en Afrique.) Abiſſini, genit. Abiſſinorum, m. plur. ABISSYNI (Narod Abyſſynow w Afryce.)

ABJURATION, ſubſt. f. déſaveu ſolemnel avec déteſtation de quelque erreur.) Erroris alicujus damnatio ou deteſtatio, genit. onis, f. Plin. WYPRZYSIĘZENIE ſię WYRZECZENIE ſię (wyrzec ſię y wyprzyſiądz iakiego błędu.)

Faire abjuration. Damnare ou ejurare errorem. Voyez ABJURER. Wyprzyſiądz ſię błędu.

ABJURER, V. act. (renoncer à quelque mauvaiſe doctrine, la condamner, la déteſter.) Ejurare, (ejuro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) Deponere, (depono, deponis, depoſui; depoſitum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abieci, abjectum.) Abjudicare, (abjudico, abjudicas, abjudicavi, abjudicatum.) Rejicere, (rejicio, rejicis, rejeci, rejectum.) act. acc. Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) depon. acc. Cic. WYPRZYSIĄDZ ſię (Wyrzec ſię iakiey złey nauki, onę potępić, nią ſię brzydzić.)

ON A DIT autrefois Abjurer ſa patrie, pour dire la quitter pour n'y plus retourner, (comme font les bannis & les proſcrits.) Ejurare patriam. NIEGDYS mowiono Wyprzyſiądz ſię Oyczyzny ſwoiey, to ieſt z niey wyniść nigdy ſię do niey niewracaiąc, iako czynią Bannici y wywołani.

ABLATIF, ſubſt. maſc. (terme de Grammaire, ſixiéme cas de la déclinaiſon du Nom.) Ablativus caſus, genit. ablativi caſûs, m. Tar. Quint. ODBIERAIĄCY Spadek (termin Grammatyczny znaczący ſzoſty ſpadek deklinacyi Imion.)

Le mot d' Ablatif vient de auferendo. Priſcien l'appelle auſſi Comparatif, parce qu'il ne ſert pas moins à comparer qu'à oſter parmi les Latins. To ſłowo Odbieraiący pochodzi od ſłowa odbieram. Priſcianus nazywa go też Porownaiący bo w Łacińſkim ſłuży nie mniey do Porownywania, iako y do odbierania.

ABLE, ſubſt. maſc. (petit poiſſon plat & blanc qui ſe peſche dans les rivieres.) Alburnus, genit. alburni, m. Auſon. PŁOC Płocica (mała rybka biała, y płaſka ktora ſię w Rzekach poławia.)

ABLUTION, ſubſt. f. (le peu de vin qu'on prend après la Communion pour aider à conſommer la ſainte Hoſtie, lors qu'on a communié; ou l' eau qui ſert à laver les doigts du Preſtre, qui a conſacré.) Ablutio, genit. ablutionis, f. ABLUCYA (wina trochy ktore po Kommunij biorą dla pomocy do połknienia Hoſtyi Swiętey, gdy kto Kommunikuie; albo też woda ktora ſłuży do ſpłokania Palcow Kapłana po mſzy Swiętey.)

Ce mot Latin eſt de Vitruve pour l'action de laver, & l'on s'en peut ſervir pour marquer l'ablution, auſſi bien que de lavatio & lotura qui ſont de Varron & de Pline. En François Ablution n'eſt d'uſage que dans ces Ceremonies Eccleſiaſtiques, & par tout ailleurs on dit Lavement ou l'action de laver. Słowo to Łacińſkie ieſt Witruwiuſza, y znaczy umywanie ſpłokanie: y albo tego może zażyć albo umywanie omycie ſpłokanie ktore ſą Warrona y Pliniuſza; w Francuſkim nie zażywaią tego ſłowa Ablucya tylko w tych obrządkach Kościelnych: a wſzędzie indziey mowią: umywanie umywać.

ABNE'GATION, ſubſt. f. (Renonciation à ſes paſſions, à ſes plaiſirs & à ſes inclinations.) Deſpectio, genit. deſpectionis, f. Deſpectus, genit. deſpectûs, m. Deſpicientia, gen. deſpicientiæ, f. Cic. ZAPRZENIE ſię WYPRZENIE ſię (wyrzeczenie ſię ſwoich namiętności, uciech, y ſkłonności.)

ABNE'GATION, de ſoy aviliſſement, de ſoy-meſme. Sui ipſius deſpicientia, æ, f. ZAPRZENIE ſię ſamego ſiebie wzgardzenie ſiebie ſamego.

(Terme de Dévotion.) Termin Pobożności.

ABOLI, m. ABOLIE, f. part. paſſ. & adject. (mis au néant.) Abolitus, abolita, abolitum. Antiquatus, a, m.

Quint. Tacit. Voyez ABOLIR. ZNISZCZONY ZNIESIONY Znieſiona.

ABOLIR, V. act. (mettre au néant, mettre hors d'uſage.) Abolere, (aboleo, aboles, abolevi, abolitum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum.) Obliterare, (oblitero, obliteras, obliteravi, obliteratum.) Tollere, (tollo, tollis, ſuſtuli, ſublatum.) Reſcindere, (reſcindo, reſcindis, reſcidi, reſciſſum.) Penitus extinguere, (extinguo, extinguis, extinxi, extinctum.) act. accuſ. Cic. Intervertere, (interverto, intervertis, interverti, interverſum.) act. acc. Paul-Juriſc. ZNISZCZYC znieść wygluzować ſkaſſować.

Neron reſolut d'abolir les impoſts & de faire ce preſent au genre humain. Nero cuncta vectigalia omittere voluit, idque pulcherrimum donum generi mortalium dare. Tacit. Neron umyslił wſzyſtkie poznośić podatki, cła, pobory, y ten tak piękny podarunek Narodowi ludzkiemu uczynić.

Abolir la Religion parmi les hommes. Hominum Religionem delere. Cic. * Les crimes. Nomina reorum abolere. Suet. Znieść wiarę między ludźmi. * Wyſtępki.

Le temps a aboli les ouvrages d' Anacréon. Ætas delevit, quod olim luſit. Anacreon. Hor. Z czaſem zaginęły Piſma Anakreonta.

Les loix & les mœurs ont aboli le vice. Lex & mos edomuit nefas. Hor. Prawa, y obyczaie poznośiły wyſtępki.

Abolir les loix, une couſtume. Leges, conſuetudinem extinguere. Cic. Leges antiquare. * Leges refigere, (refigo, refigis, refixi, refixum. act. Cic. Znieść prawo iakie albo zwyczay, oderwać, zdiąć: odiąć.

(Cette derniere expreſſion vient de ce que les Romains détachoient leurs Loix gravées ſur des plaques de cuivre, lors qu'ils vouloient les abolir.) (Ta oſtatnia expreſſya pochodzi ztąd, iż Rzymianie odeymowali odrywali od ścian prawa ſwoie na blachach miedzianych wyryte, kiedy iakie prawo kaſſować chcieli.)

Abolir entierement la Dictature. Æquare ſolo Dictaturam. Liv. Tollere ou abrogare Dictaturam. Odrzucić znieść całe Dyktaturę.

Le long-temps en a aboli la mémoire. Vetuſtate memoria hujus rei abiit. Liv. Dawnością y ſama pamięć tego zaginęła.

s' Abolir, (devenir hors d'uſage, ſe paſſer.) Aboleſcere. Obſoleſcere, (obſoleſco, obſoleſcis, obſolevi, obſoletum.) Exoleſcere, (exoleſco, exoleſcis, exolevi, exoletum.) n. Interire, (intereo, interis, interij, interitum.) n. Extingui, (extinguor, extingueris, extinctus ſum.) paſſ. Cic. In deſuetudinem abire, (abeo, abis, abii, abitum.) neut. MINĄC zniſzczeć, wywietrzeć, wyſzło z mody, ze zwycyaiu, zeſtarzało ſię.

La mémoire de cette action étoit preſqu'abolie. Memoria hujus rei jam propè aboleuerat. Cic. Pamięć Dzieła tego prawie wywietrzała, wygaſła była.

ABOLISSEMENT, ſubſt. maſc. (l'abrogation des loix, extinction des couſtumes.) Abrogatio. Antiquatio. Abolitio, genit. onis, f. Tacit. Cic. Reſciſſio, gen. reſciſſionis, f. Vlp. ZNIESIENIE. wygluzowanie, zgaſzenie, Praw zwyczaiow.

ABOLITION, ſubſt. f. (deſtruction d' une loy, d'une couſtume.) Abolitio. Antiquatio. Abrogatio, genit. onis, f. Aul-Gel. Quint. ZNIESIENIE prawa lub zwyczaiu iakiego.

Les Aruſpices répondirent que nous eſtions à la veille de l'abolition des loix. Aruſpices legum interitum appropinquare dixerunt, (interitus, ûs, m.) Wieſzczkowie rzekli, że bliſko było do wſzyſtkich Praw zniſzczenia.

Abolition d'un crime. Criminis extinctio ou abolitio, f. Suet. Criminis condonatio, onis, f. Cic. Oczyſzczenie, znieſienie z kogo winy iakiey.

(On ne marque point d'Auteur qui ait dit cela, & cette Phraſe n'eſt pas trop noble en notre Langue.) (Nie wyraża ſię Author żaden ktory by to powiedział, y ten ſpoſob mowienia nie barzo wyśmienity w naſzym Języku.)

Lettres d'abolition, (qui ſe prennent en Chancelerie.) Abſolutoriæ tabulæ, genit. abſolutoriarum tabularum, f. plur. Suet. Liſt Inſtrument oczyſzczaiący kogo (ktory wydaią z Kancellaryi, przywrocenie.

Oſter l'apprehenſion de l'abolition des dettes. Novarum tabu-

tabularum timorem tollere. *Caſ.* *Vwolnić od boiaźni iakoby nowe liſty miały być wydane, na znieſienie długow ktore kto zaciągnął.*

ABOMINABLE, adject. maſc. & f. (*horrible. déteſtable, exécrable.*) Abominandus. Execrandus. Deteſtandus, a, um. *Quint. Cic.* Execrabilis & hoc execrabile, adject. Sacer, ſacra. ſacrum. *Cic. Liv.* OBRZYDLIWY *Plugawy, ſtraſzny, brzydki ſproſny.*

On trouve dans Ciceron le Comparatif *deteſtabilior & hoc deteſtabilius*, plus abominable. Znayduie ſię w Cyceronie ſtopień porownaiący *obrzydliwſzy obrzydliwſze.*

ABOMINABLIEMENT, adv. (*exécrablement, horriblement.*) Horrendum in modum. OBRZYDLIWIE *okropnie, ſtraſznie ſproſnie.*

ABOMINATION, ſubſt. f. (*horreur, exécration.*) Execratio. Deteſtatio, *genit.* onis, f. *Saluſt. Plin.* BRZYDKOSC *okropność, ſtraſzliwość, ſtrach ſproſność.*

Qui eſt en abomination à ſes proche. Parentibus abominatus. *Hor.* *Ten ktorym ſię y ſwoi brzydzą.*

Les monſtres demi-hommes leur étoient ſur tout en abomination. Ante omnia abominati ſunt ſemimares. *Liv.* *Poczwary ſpetne widowiſka, Międzańcow, naprzod im były w obrzydzeniu.*

ABOMINATIONS, au plurier pour *des crimes abominables & énormes.* Abominanda *ou* deteſtanda crimina, *genit.* abominandorum *ou* deteſtandorum criminum, n. plur. *Cic.* OBRZYDLIWOSCI *ſproſności, ſproſne plugawe wyſtępki*, ſromota.

Faire, commettre de grandes abominations. Execranda facere *ou* patrare, *ou* perpetrare. Deteſtanda crimina facere. *Cicer.* Obrzydliwych ſproſnych rzeczy ſię dopuſzczać.

ABOMINER, V. act. (*Avoir en horreur, déteſter.*) Abominari, (abominor, abominaris, abominatus.) Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) Execrari, execror, execraris, execratus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* BRZYDZIC ſię *mieć w obrzydzeniu.*

(Ce mot vient d' *ab & ominari*, comme qui diroit *rejicere tanquam malum omen*, rejetter une choſe comme ſi elle étoit de mauvais augure. Il eſt vieux en noſtre Langue, & n'eſt plus en uſage.) (To ſłowo pochodzi w łacińſkim od ab y ominari iakoby mowiąc *odrzucić co iaką rzecz, nie dobrey otuchy* ſtare to ſłowo w ięzyku Francuſkim, y iuż nie ieſt w używaniu.)

ABONDAMMENT, adv. (*en abondance.*) Abundé. Abundanter, Largè. Copioſè. Cumulatè. Affluenter. *Cic.* Ubertim. adv. *Catul,* OBFICIE, *Buyno, hoynie.*

Tous ces adverbes ont leurs degrez de comparaiſon, car on dit *Abundantiùs & abundantiſſimè, Largiùs & largiſſimè, Copioſiùs & copioſiſſimè. Cumulatiùs & cumulatiſſimè, Affluentiùs & affluentiſſimè, Vberius & uberrimè.* Cic. Każde z tych ma ſwoy ſtopień porownaiący, gdyż ſię mowi *Obficiey nayobficiey, Buyniey, naybuyniey, Hoyniey, nayhoyniey.*

ABONDANCE, ſubſt. f. (*foiſon, affluence de pluſieurs choſes en un meſme lieu.*) Abundantia. Affluentia. Copia, *genit.* æ, f. Ubertas, *genit.* ubertatis, f. *Cic.* Vis, *gen.* vis, f. *Cic.* * (*Parlant de feuilles.* Luxuria, æ, f.) OBFITOSC *Mnogo czego na iednym mieyſcu.* (*Buyność mowiąc o liściu.*

Avoir des biens en abondance, avoir abondance de bien. Affluere divitiis. Abundare *ſeul*, *ou avec* opibus. *Cic.* *Mieć Dobr wielość, wielkie dobra, doſtatkiem dobr mieć.*

Eſtre dans l'abondance de quelque choſe. Affluere, *ou* abundare re aliquâ. *Cic.* *Być w obfitości mieć obfitość doſtatkiem czego.*

Ils avoient abondance de forçats, ou *leur Chiourme étoit abondante.* Remigum magna copia ipſis ſuppetebat. *Cæſ.* *Mieli wiele Fliſow Powoznikow: niewolnika na Okręcie ſiłę.*

(Cette derniere expreſſion Françoiſe eſt d'uſage ſur mer.) (Tey oſtatniey expreſſyi Francuſkiey zażywaią na morzu.)

Fournir à quelqu'un toutes choſes en abondance. Rerum copiam, *ou* abundantiam alicui ſuppeditare. *Cic.* *Dodawać wſzyſtkiego obficie komu.*

Mettre l'abondance parmi une armée. Rerum copiâ complere exercitum. *Cæſ.* *Obfitość wſzytkiego wprowadzić, między Woyſko.*

Des terres qui portent du bled, du bétail & toutes choſes en abondance. Campi frumenti, ac pecoris, & omnium copiâ rerum opulenti, *ou* feraces. *Liv.* *Grunta w zboże, bydło, y we wſzytko obfite.*

Vivre dans l'abondance, ou *parmi l'abondance de toutes choſes,* (*ne manquer de rien.*) In omnium rerum abundantiâ vivere. Circumfluere omnibus copiis. Florere omnibus copiis. *Cic.* *Zyć w obfitości w doſtatku, wſzelakim: na niczym nie zchodzi.*

Il aura abondance de tous biens. Opulenta copia manabit illi benigno cornu. *Hor.* *Obfitość wſzytkiego dobra mieć będzie.*

Il tomboit de la pluye en abondance. Denſus è cœlo ruebat imber. Urcatim decidebat imber. *Petr.* *Deſzcz obfity wielki, deſzcz upadł, iak z cebra ſię lało.*

ABONDANCE *de paroles.* Verborum copia, *genit.* copiæ, f. Ubertas dicendi, *genit.* ubertatis, f. *Cic.* Słow Doſtatek *wymowa.*

Il y a eu une grande abondance de Poëtes, d'Orateurs. Magna Poëtarum, Oratorumque copia extitit. *Cic.* *Była wielka liczba, wielkie mnoſtwo Mowcow, y Rymotworcow.*

LA CORNE *d' abondance,* ou *la corne d' Amalthée.* Cornu copia, n. Copia cornu, *genit.* copiæ cornu, f. *Hor.* Rog obfitości *Rog Amalthei.*

Selon la Fable c'eſt une corne d'ou ſortoient toutes choſes qu'on pouvoit ſouhaiter, par un privilege que Jupiter donna à ſa nourrice Amalthée. *Voyez mon Dictionnaire des Antiquitez.* Według Bayki był to Rog z ktorego wſzytko co kto ſobie mogł życzyć wychodziło, a to za Przywileiem Jowiſza nadanym Mamce ſwoiey Amalthei. *Obacz Dykcyonarz Authora o ſtarożytnościach.*

ON DIT proverbialement. *De l'abondance du cœur la bouche parle,* pour dire, *On eſt contraint de déclarer les ſentimens des choſes qui nous preſſent.* Ex abundantia cordis os loquitur. MOWI ſię w przypowieści *z Obfitości ſerca uſta mowią,* to ieſt *muſi człowiek to wymowić co go boli co go dolega.*

ABONDANCE, (*vin fort trempé, qu'on fait boire aux Ecoliers dans les Penſions,* &c.) Vinum maximè dilutum, i. neut. *TRZECIA Woda* Wino barzo wodą rozczynione, ktore daią Dzieciom na naukę, y na ſtoł oddanym.

ABONDANT, m. ABONDANTE, f. adject. (*qui a abondance,* ou *qui porte en abondance.*) Abundans, *genit.* abundantis, om. gen Affluens, *genit.* affluentis, omn gen. Copioſus, copioſa, copioſum *Cic.* OBFITUIĄCY OBFITUIĄCA *co ma obfitość co nieſie obficie* Mnożny mnożna.

La terre de Candie eſt abondante en chevres ſauvages. Creticus ager ſilveſtrium caprarum copioſus eſt. *Solin.* *Kreteyſka ziemia ieſt w dzikie kozy obfituiąca.*

Abondant en vivres. Re cibariâ copioſus. *Aul-Gel.* *Obfituiący w żywność.*

ON DIT figurément *Un homme abondant en ſcience.* Copioſus & doctus homo. *Cicer.* Abundanti doctrinâ homo. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie *człowiek obfituiący w rozum w naukę.*

Devenir plus riche & plus abondant en ſcience par la lecture. Fieri copioſiorem legendo. *Cic.* *Obfitować, więkſzey nauki nabyć z czytania.*

ABONDANT, (*grand, ample.*) Amplus. Largus. Copioſus, a, um. *Cic.* OBFITY *wielki ſzczodry doſtatni.*

Une pluye abondante. Largus imber, *genit.* largi imbris, m. *Virg.* Multus imber. *Deſzcz wielki obfity.*

Une abondante nourriture. Largum & liberalius alimentum. *Celſ,* Copioſus, *ou* dapſilis victus. *Cic.* *Wikt dobry* ſtoł doſtatni.

Un patrimonie ample & abondant. Lautum & copioſum patrimonium. *Cic.* *Doſtatnie Bogate Dziedzictwo.*

Une ville abondante en habitans. Urbs plena civium. (Plenus, a, um.) *Ludne obfite w ludzi miaſto.*

D'ABONDANT, adv. (*en outre.*) Præterea. Inſuper, adv. *Cic.* Ex abundanti. *Quint.* *Nad to, a co więcey.*

Ce mot vieillit, & ne ſe dit gueres qu'au Palais. (To ſłowo ſtare ieſt y nie mowi ſię chyba w Sądach.

ABONDER, V. neut. (*avoir beaucoup de quelque choſe.*) Re aliquâ abundare, (abundo, abundas, abundavi, abundatum.) Affluere. Circumfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. abl. *Cic.* OBFITOWAC *mieć czego doſtatkiem.*

Abon-

Abonder en lait, en formage, en miel. Abundare lacte, caſeo, melle. *Cat.* * *En froment,* frumenti copiâ. *Cæſ.* *Mieć doſtatkiem Mleka, Sera, Miodu, Zboża.*

Abonder en toute ſorte de biens. Rebus omnibus circumfluere atque abundare. *Cic.* Omnium rerum affluentibus copiis ditari. paſſ. * Omnibus copiis florere, (floreo, flores, florui, *ſans ſupin.*) neut. *Wſzytkiego dobra mieć doſtatek.*

ON DIT figurément *Abonder en ſon ſens,* (*eſtre plein de ſoy-meſme & de ſes ſentimens,* ou comme l'on parle familierement, *en eſtre engoué, ne s'en vouloir point rapporter aux autres.*) Abundare in ſuo ſenſu. Tenere ſententiam ſuam mordicùs. * Stare in ſententiâ, (perſto, perſtas, perſtiti, perſtitum.) Manere, *ou* permanere in ſententiâ, (maneo, manes, manſi, manſum.) neut. *Cic.* MOWI ſię w przyſłowiu obfitować w rozumieniu ſwoim zaſadzać ſię zbytecznie na własnym zdaniu, być uprzedzonym o ſwoim rozumieniu, zaciętym, upartym: nie chcieć ſię do inſzych zdania ſkłonić.

Il abonde en malice, en hardieſſe. Abundat malitiâ, audacia. *Cic.* *Pomnaża ſię w złość y zuchwałość.*

ON DIT proverbialement au Palais, *Ce qui abonde ne vicie pas.* Quod abundat, non nocet. MOWI ſię przyſłowiem prawnym, *co zbywa nic nieſzkodzi.*

ABONNEMENT, ſubſt. m. (*Traitté,* ou *Convention d'un droit féodal, par lequel on fixe à un prix certain, une redevance incertaine & caſuelle.*) Clientelarium jurium redemtio, *genit.* redemtionis, f. POSTANOWIENIE lenna, *ugoda albo umowa o prawo lenności, ktorym kto ſtanowi dochody czynſz pewny, za powinność niepewną.*

(C'eſt un Terme des Juriſconſultes.) (Jeſt to termin prawnych.)

ABONNER, V. act. (*Eſtimer & reduire à une certaine ſomme d'argent un droit qu'on payoit en eſpeces, & dont le produit étoit incertain & caſuel.*) Clientelaria jura certo pretio vendere, *ou* mancipare, (vendo, vendis, vendidi, venditum; mancipo, mancipas, mancipavi, mancipatum) act. OSZACOWAC *otaxować ſummę pieniężną lub powinność iaką, za ktorą dawano dochod niepewny, y traſunkowy. Mańſtwo poſtanowić.*

(Terme de Palais, & des Juriſconſultes.) (Termin prawnych y Sądowy.)

ABONNER, *ou* ABONNIR *les terres,* (*les rendre meilleures & plus fertiles, en les fumant & labourant.*) Fertiles & feraces agros ſtercorando facere, *ou* efficere, *ou* reddere. *Cic.* Meliorare agrum. *Vlp.* POPRAWIC *lepſze uczynić y urodzaynieyſze grunta, nawożąc ie y uprawiaiąc.*

Ce champ s'abonnit. Meliореſcit hic ager. *Colum.* *To pole, ta Rola ſię poprawia, polepſza.*

ABONNIR, V. act. (*rendre meilleur, parlant des perſonnes & des mœurs.*) Meliorem aliquem facere. Aliquem corrigere ad frugem. aliquem frugi facere. *Plaut.* POPRAWIC *Polepſzać ſię mowiąc o ludziach y obyczaiach.*

Cet homme s'abonnit tous les jours, ou *devient meilleur depuis qu'il hante les honneſtes gens.* Bonorum conſuetudine, melior fit in dies, *ou* ad meliorem frugem ſe recipit. *Cic.* *Poprawuie ſię, codzień ſię lepſzym ſtaie ten człowiek, od tego czaſu iak z poczciwemi ludzmi przeſtaie.*

(Mot du diſcours familier dans noſtre Langue.) (Słowo potoczney rozmowy w ięzyku Francuſkim.)

Les affaires criminelles s'abonniſſent, quand on les fait tirer en longueur. Res capitales leviores fiunt, diuturnitate temporis. *Kryminalne ſprawy lżeyſze ſię ſtaią, gdy idą w odwłokę.*

ABORD ſubſt. maſc. (*lieu où l'on peut arriver aiſément & d'où l'on peut approcher.* Appulſus, *genit.* appulſûs, m. *Liv.* PRZYSTĘP *mieyſce do ktorego łatwo przybić ſię, przyſtąpić może.*

Iſle d'un abord facile & commode pour débarquer des troupes. Inſula opportuna ob faciles appulſus accipiendis copiis. *Tacit.* *Wyſpa maiąca przyſtęp łatwy y ſpoſobny do wyſiadania Woyſka z okrętu.*

Ruiſſeau de difficile abord. Rivus difficilibus & impeditis ripis. *Cæſ.* *Strumień trudnego przyſtępu:* brzegi wyſokie maiący.

ABORD, (*affluence de perſonnes* ou *de marchandiſes qui arrivent en un meſme lieu.*) Concurſus, *gen.* concurſûs, m. Frequentia, *genit.* frequentiæ, f. Maximus numerus, *gen.* maximi numeri, m. *Cic.* ZBIEZENIE *zgromadzenie ſię, Mnoſtwo wielka liczba Oſob, lub Towarow na iedno mieyſce zchodzących ſię.*

Lieu d'un grand abord. Locus magnâ hominum frequentiâ celeberrimus. Locus omnis generis hominum celebritate florens. *Cic.* *Mieyſce Ludnością ſławne, wſzelkiego rodzaiu ludzi pełne.*

ABORD, (*accès entrée.*) Aditus, *genit.* aditûs, m. Acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Cic* PRZYSTĘP; *Wniście, przyście.*

Il a l' abord facile, il eſt d'un abord facile, (*on l'aborde aiſement.*) Facillimi ſunt apud eum aditus. * (*Le contraire eſt* Difficilior ad eum eſt aditus. *Cic.* Difficiles aditus primos habet. *Hor.* *Il eſt d'un abord difficile.*) PRZYSTĘPNY *łatwy.* Przeciwna temu ieſt. *trudnego przyſtępu; trudny, nieprzyſtępny człowiek.*

DU PREMIER ABORD, *ou* comme l'on parle communément *De prime abord.* Primo congreſſu. Primâ fronte. Primâ ſpecie. Primo aſpectu. (ablat.) *Cic. Quint.* Z PIERWSZEGO Przyſtępu, *na ſamym wſtępie, na wniściu, na czele, na pierwſzym weyrzeniu.*

D'ABORD, (*du commencement.*) Primò, adv. Initio, (ablat.) *Ter.* Z POCZĄTKU, *zrazu, naypierwey.*

Il a eu d'abord peu de ſuccès. Primò ſucceſſit parum. *Terent.* *Zrazu mało co mu ſię ſzczęściło.*

D'ABORD *que,* (*ſi-tôt que.*) Cùm primùm. Ut primùm. Statim atque. *Cic.* ZARAZ *iak, iak prędko, iak tylko, co tylo.*

ABORDABLE, adject. m. & f. (*acceſſible, parlant des coſtes de la mer où l'on peut aborder, & prendre terre.*) Portuoſus, portuoſa, portuoſum. *Cæſ.* PRZYSTĘPNY *mowiąc o portach morſkich do ktorych, ſię przylądować można.*

ABORDABLE, (*acceſſibile, parlant des perſonnes qu'on approche aiſément & à qui l'on parle.*) Qui habet aditus faciles. *Cic.* PRZYSTĘPNY; mowiąc o Oſobach do ktorych łatwy przyſtęp, y rozmowa.

ABORDAGE, ſubſt. m. (*lorſque deux vaiſſeaux ſe heurtent & s'accrochent.*) comme *Aller à l'abordage des vaiſſeaux ennemis, & les accrocher* .Hoſtium naves aggredi & harpagare. NACIERANIE *uderzenie, trącenie, gdy ſię dwa okręty między ſobą ieden o drugi uderzą y zabaczą,* iako: *Nacierać ná okręt, nieprzyiacielſki áby go roztrącić, y zabaczyć.*

(Ce dernier verbe eſt de Plaute; & le mot eſt un terme de Marine en noſtre Langue.) (To oſtatnie ſłowo łacińſkie ieſt Plautow, ale przyſłowie ieſt Zeglarſkie.)

ABORDE', m. ABORDE'E, f. part. paſſ. & adiect. Appulſus, appulſa, appulſum. *Cic.* Voy: ABORDER. PRZYBYŁY, *ktory przyſtąpił, przypłynął do lądu iakiego.* Obacz ABORDER Przypłynąć.

ABORDER, *venir au bord.* V. act. & n. (*arriver au port, ou en quelque plage.*) Ad portum, *ou* ad litus appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) Applicare, applico, applicas, applicavi, & applicui, applicatum. & applicitum.) (*On les dit ſeuls, & ſouvent avec* naves, *ou* claſſem.) PRZYPŁYNĄC *przybić do brzegu, przylądować ſię, przyłożyć do brzegu ktorego, lub Kraiu.* (mowią ſię ſame te ſłowa á czaſem ſię przydaie z okrętami) lub z ſtatkiem.)

Aborder en quelque lieu. Applicare navem ad *ou* in aliquem locum. *Cic. Liv.* * *A terre,* ad terram. *Cic. Cæſ.* terræ. *Liv.* * *A bord,* ad litus, *Quint.* *Przypłynąć na mieyſce iakie * do Lądu * do brzegu*

Il ne fait pas ſeur d'aborder là avec des vaiſſeaux, parce que la mer venant à ſe retirer, ils demeurent à ſec. Neque navibus huc habent aditum, quòd minuente æſtu naves in vadis affligantur. *Cæſ.* *Niebeſpieczno, tam przyłożyć, albo okrętami przyſtąpić, bo gdy Morze uſtąpi, okręty brodzić muſzą.*

Il eſt conſtant qu' Alexandre aborda en Itálie. Alexandrum in Italiam claſſe appuliſſe conſtat. *Liv.* *Pewna ieſt, że Alexander przylądował do Włoch.*

Il aborda à Aquilaires qui eſt une aſſez bonne plage en Eſté. Appulit ad eum locum qui appellatur Aquilaria, & habet non incommodam æſtate ſtationem. *Cæſ.* Przyłożył w tym mieyſcu ktore nazywaią *Akwilarya: y ieſt to kray wygodny, pod czas lata.*

On ne peut pas y aborder par terre, à cauſe des hautes marees.

marées. Pedeſtria ſunt itinera conciſa æſtuariis. *Cæſ.* Niemożna lądem tam przyſtąpić, dla wielkiego wylania morza.

Noſtre vaiſſeau aborda, ou nous abordaſmes à nôtre maiſon de campagne. Ad villam noſtram navis appellitur. Przybiliśmy ſię okrętem, przyſtąpiliśmy do Wioſki naſzey.

ABORDER, (*venir en foule de toutes par.*) Affluere. Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) Accurrere. Concurrere, (concurro, concurris, concurri, concurſum.) neut. ZIEZDZAIĄ, ſię ściągaią, zbiegaią, ſię zchodzą ſię.

Vn grand nombre de perſonnes abordoient vers luy. Ad eum confluebat magnus numerus. *Cæſ.* Wielką kupą ludzie do niego ſię zchodzili zgromadzali.

Les troupes abordoient de tous les coſtez. Copiæ undique affluebant. *Liv.* Woyſka ze wſzytkich ſtron ſię kupiły.

ON DIT au figuré en ce ſens *Les preſents abordent de toutes pars chez luy.* Undique apud eum accedunt dona. *Liv.* MOWIĄ też w tym wyrozumieniu nie właśnie: *zewſząd do niego idą podarunki, co żywo do niego nieſie.*

ABORDER *quelqu'un*, (*s'approcher de luy pour luy parler de quelque choſe.*) Appellere. Adire, (adeo, adis, adivi, aditum.) Accedere, accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) neut. ad aliquem de re, aliquâ. *Cic. Ter.* PRZYBLIZYC ſię zbliżyć ſię do kogo, áby znim mowić oczym.

Je m'en vais l'aborder. Adeo ad eum. *Ver.* Przyſtąpię, zbliżę ſię, poydę do niego.

Il n'y a pas moyen de l'aborder. Difficilis ad eum eſt aditus. Difficillimè aditur. Nullus ad eum aditus patet. Nullus eſt ad illum aditus. *Cic.* Nie maſz ſpoſobu do niego przyſtąpić, nie można do niego przyſtąpić.

ABORIGENIENS, ou LES ABORIGENES. (*peuples les plus anciens d'Italie, appellez autrefois* LATINS.) Aborigenes, *genit.* Aborigenum, m. plur. *Liv.* STARODAWNI Przodkowie, *naydawnieyſzy lud we Włoſzech, nazwani przedtym:* Latynowie.

ABORTIF, m. ABORTIVE, f. adiect. (*qui a été avorté, & qui eſt venu avant terme.*) Abortivus, abortiva, abortivum. *Suet.* PORONIONY, *niedonoſzony płod, co przed czaſem przychodzi, pomiotek.* Wczeſny.

Il ne ſe dit que des plantes & des fruits. (Nie mowi ſię tylko o ſzczepach y owocach.)

ABOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*Entretien qui ſe fait de bouche & de vive voix, conference,* ou comme l'on parle, *Vn tête à tête.*) Collocutio, *gen.* collocutionis, f. Colloquium, *genit.* colloquii, neut. Congreſſus, *genit.* congreſsûs, m. *Cic. Cæſ.* ROZMOWA, *namowa, ſchadzka.*

ABOUCHER *quelqu'un avec un autre*, V. act. (*les faire parler enſemble.*) Adducere, *ou* deducere capita in colloquium, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) act. *Cic.* DO NAMOWY, *do rozmowy ſtrony przywieść.*

s'Aboucher avec quelqu'un, (*conférer avec luy, luy parler teſte à teſte.*) Cum aliquo colloqui, (colloquor, colloqueris, colloquutus, *ou* collocutus ſum.) dep. * Conferre cum aliquo. Conferre ſermonem, (confero, confers contuli, collatum.) Sermonem habere cum aliquo. act. * In congreſſum & colloquium alicujus venire. n. *Cic.* ROZMAWIAC ſię zkim, Mowić ſam á ſam, mieć namowę, przyiść zkim do rozmowienia ſię.

ABOUT, ſubſt. maſc. (*le bout & l'extremité de toute ſorte de charpenterie miſe en œuvre.*) Extremum, *gen.* extremi, n. Extremitas, *gen.* extremitatis, f. *Vitr.* Capita, *gen.* capitum, n. plur. *Cic.* Koniec oſtatnia część Cieſielſkiey wſzelkiey roboty: głowy.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt termin Architektury w Francuſkim ięzyku.)

ABOUTIR, V. neut. (*faire un bout,* ou *une pointe comme un abcés.*) Caput facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plin.* ZAKONCZYC, kończaſto ſię pokazać, iako ſię wrzod zakończa wyraſtaiąc.

ABOUTIR, (*venir à ſuppuration, jetter de la bouë, comme les abcès & les apoſtumes.*) Suppurare, (ſuppuro, ſuppuras, ſuppuravi, ſuppuratum.) n. *Col.* ZIĄTRZYC ſię, *zebrać ſię, zropieć.*

Faire aboutir un abcès. Maturare, *ou* exprimere, *ou* movere pus abſceſsûs. Sprawić aby ſię wrzod zebrał, wyciſnąć.

l'Abcès a abouti. Fertur pus ex vomica. *Celſ.* Erumpit, *ou* exit, *ou* effunditur pus. *Celſ.* Wrzod ſię otwiera, Ropa ſię puſzcza, z wrzodu otok ſię leie.

ABOUTIR, (*ſe rendre, ſe terminer à un certain endroit par quelque bout.*) Attingere. Contingere, (contingo, contingis, contingi, contactum.) *Cic.* BYC Przyległym, *Tykać ſię doſięgać mieyſca iakiego z iakiey ſtrony, iść, prowadzić, zmierzać.*

Cette maiſon aboutit, ou *donne ſur le grand chemin.* Hæc domus attingit viam publicam. *Cic.* Confinis eſt hæc domus viæ publicæ. *Plin.* Dom ten Tyka ſię drogi publiczney, ztyka ſię.

Ce chemin aboutit à des lieux differens. Hæc via tendit divorsûm. *Virg.* Ta droga idzie albo prowadzi do dwoch mieyſc rożnych.

ABOUTIR ſe dit figurément pour *ſe terminer & tendre à quelque choſe.* Spectare, (ſpecto, ſpectas, ſpectavi, ſpectatum.) act. acc. *avec* ad, *ou ſans* ad. * Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tenſum.) neut. *avec* ad *& un accuſatif.* MOWI ſię też iść w wyrozumieniu nie właſnym za miaſt zmierzać do czego.

Tous ſes deſſeins n'aboutiſſent qu'à la paix, ne tendent qu'à la paix, ne vont qu'à la paix. Omnia illius conſilia ad concordiam ſpectant. *Cic.* Wſzytkie Jego zamyſły albo rady nie idą, nie zmierzaią, nie ciągną tylko do pokoiu, do zgody, do iedności.

Toute la dépenſe n'aboutira à rien. In caſsûm recidet omnis impenſa. *Colum.* Ten wſzytek koſzt na nic niewynidzie.

Cela aboutira à quelque choſſe de funeſte. Illud eveniet in aliquod magnum malum. *Ter.* Wynidzie to ná iaki zły nieſzczęśliwy koniec.

Toute la force du mal a abouti à une fiévre quarte. In quartanam converſa eſt vis morbi. *Cic.* Wſzytka choroba obrociła ſię w kwartannę ſkończyła ſię na kwartannie.

Toutes ces paroles aboutiſſent la. Omnia hæc verba hòc redeunt. *Ter.* Wſzytkie te ſłowa do tego zmierzaią.

Je ne vois pas bien à quoy peuvent aboutir ces choſes. Iſta quò ſpectent planè non video. *Cic.* To wſzytko do kąd zmierza, y na co wynidzie nie widzę.

ABOUTISSANT, m. ABOUTISSANTE, f. adject. (*qui touche par un bout.* Attingens. Contingens, *genit.* contingentis, adject. om. gen. Confinis & hoc confine, adject. *Cic. Liv.* PRZYLEGŁY, tykaiący ſię.

Vn champ aboutiſſant à un autre. Confinis ager, *genit.* confinis agri, m. *Liv.* Pole iedno, przyległe do drugiego.

ON DIT abſolument *Les tenans & les aboutiſſants d'un lieu.* Vicinitates & confinia alicujus loci. *Cic* MOWI ſię iednym ſłowem przyległości, pogranicza, ſtykanie ſię.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Sçavoir tous les tenans & les aboutiſſants d'une affaire, en connoiſtre toutes les circonſtances, en ſçavoir le fort & le foible.* Noſſe rem aliquam & cicumſtantias. Noſſe quæ ad rem pertinent & eam attingunt. Rem perſpectam & exploratam habere. MOWI ſię w tym wyrozumianiu nie właśnie wiedzieć ſprawę iaką y wſzytkie iey przyległości to ieſt być wſkroś świadomym intereſſu iakiego y co do niego należy.

ABRE'GE', ſubſt. maſc. (*le racourcy de quelque ouvrage.*) Epitome, *genit.* epitomes, f. Epitoma, *genit.* epitomæ, f. *Cic.* Summa, *genit.* ſummæ, f. Breviarium, *genit.* breviarii, neut. Summarium, *genit.* ſummarii, neut. *Sen.* Compendium, *genit.* compendii, neut. *Quint.* ZEBRANIE ſummowanie, ſkrocenie iakiego obſzernego piſma.

Il a fait un abrége en ſix pe its volumes de l'hiſtoire univerſelle. Sex epitomis circumſcripſit omnium temporum hiſtoriam. Uczynił krotkie zebranie w ſześciu małych Książeczkach hiſtoryi powſzechney; wſzyſtkich czaſow hiſtoryą krotko zebrał.

Faire l abrégé d'un livre, d'une hiſtoire. Librum, hiſtoriam in epitomen cogere. *Auſ.* Libri, hiſtoriæ epitomen facere. Krotko zebrać Księgę iaką, lub hiſtoryą.

Reduire en abrégé. Ad epitomam redigere. (*Varron* dit ad ſex libros redigere, & *Plaute* ponere aliquid ad compendium.) Krotko wyłożyć, do krotkości przywieść.

Deſcrire en abrégé l hiſtoire des grands hommes. Summorum virorum hiſtoriam breviter, ſummatimque deſcribere. *Cic.* Opiſać krotko wielkich ludzi dzieie.

ON DIT en un ſens figuré, *Paris eſt l'abrégé des merveilles du Monde.* Summa mirandorum Mundi Lutetia eſt. Summa miraculorum totius orbis Lutetia eſt. MOWI ſię w wyrozumięniu nie właſnym: *Paryż i.ſt iedno zebranie wſzyſtkiego co na świecie znayduie ſię oſobliwſzego.*

ABRE'GE', m. ABRE'GE'E, f. part. paſſ. adject. (*racourci.*) Breviatus. Adductus. Contractus, a, um. * Brevius, & hoc breve, adject. Compendioſus, a, um, (*qui font au Comparatif* Brevior & hoc brevius: Compendioſior & hoc compendioſius; *& au Superlatif* Breviſſimus, Compendioſiſſimus, a, um.) Compendiarius, a, um. *Cic Plaut.* SKROCONY, SKROCONA.

Vne méthode abrégée d'enſeigner. Breve docendi compendium. *Quint.* Spoſob krotki nauczania.

Vn chemin abrégé; ou *plus court.* Compendioſum iter. *Colum.* Krotſza droga.

ON DIT au figuré, *Vn chemin abrégé pour aller à la gloire.* Via ad gloriam compendiaria. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie, krotka droga do doſtąpienia ſławy.

ABRE'GEMENT, ſubſt. maſc. Compendium, *genit.* compendii, n. *Quint.* SKROCENIE.

On n'a pas accouſtumé de l'ébourgeonner, & c'eſt un abrégement de peine, ou *autant de peine abrégé,* ou *autant de peine gagnée.* Pampinari eam non eſt moris, & hoc compendium operæ eſt. *Plin.* Nie zwykli icy (*to ieſt Winnicy*) okrzeſywać, przer wać, obcinać, y krotſza ztąd robota: tym pracy mniey.

ABRE'GER, V. act. (*accourcir racourcir.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum.) Contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. accuſ. *Quint. Plaut.* SKRACAC, umnieyſzać.

Abréger ſon chemin. Iter contrahere. *Stat* Efficere iter brevius. *Phæd.* Skrocić drogi, krotſzą drogę uczynić.

On a abrégé le temps de ſon exil. Exilii tempus contractum eſt. *Cic.* Skrocono umnieyſzono mu czaſu wygnania.

La débauche abrége ſouvent les jours & la vie. Intemperantia vitam ſæpè facit, *ou* efficit breviorem. Niewſtrzemięźliwość, roſpuſta dni y życie częſtokroć ſkraca.

Il a abrége les jours de ſa mere avec un peu de cigue & de miel. Suſtulit matrem cicuta malâ & vitiato melle. *Hor.* Skrocił dni Matki ſwoiey trucizną zaprawną z miodem.

ABRE'GER, (*faire court reduire en moindre eſpace & en moins de paroles.* Contrahere Perſtringere, (perſtringo, perſtringis, perſtrinxi, perſtrictum.) act. accuſ. *Cic.* Ad compendium aliquid ponere, *ou* addere, (pono, ponis, poſui, poſitum; addo, addis, addidi, additum.) act. *Plaut.* SKROCIC, zebrać, zmnieyſzyć.

Abréger ſon diſcours. Contrahere orationem. *Cic.* Compendium dictis facere. Conferre verba ad compendium. *Plaut.* Breviare orationem. *Quint.* Skracać mowę w krotſzych ſłowach co zamknąć.

Pour ABRE'GER (*pour dire en peu de mots, pour faire court.*) Ut paucis dicam. Ut paucis abſolvam. Ne multis vos morer, *ou* detineam, (*on ſous-entend* verbis.) *Cic. Ter.* Ne multa. Ne plura dicam, (*on ſous-entend* verba dicam, *ou* loquar.) Ne longum ſit. Ne longum faciam *Cic. Ter.* Dla krotkości, krotko mowiąc, nierozſzerzaiąc ſię daley.

ABRI, ſubſt. maſc. (*lieu expoſé au ſoleil & qui eſt à couvert du vent & du froid, où l'air eſt agréablement temperé.*) Apricus, aprica, apricum. Apricus locus, *genit.* aprici loci, m. *Cic.* (*on dit au Comparatif* Apricior & hoc apricius, *& au Superlatif* Apriciſſimus, a, um.) *Colum.* * Adversùs tempeſtates, *ou* à tempeſtate tutus locus & protectus, *ou* defenſus, a, um.) *on dit* Tutior & hoc tutius, *& au Superlatif* Tutiſſimus, a, um.) POGODNY Naſłoneczny weſoły (*mieyſce kędy ſłońce dochodzi, a wiatr y zimno doyść niemoże, y ktore przeto ieſt wdzięcznie pomiarkowane.*

ABRI, (*pour les vaiſſeaux, où ils ſont à couvert des vents & des tempeſtes.*) Statio tutiſſima, *genit.* ſtationis tutiſſimæ, f. Portus tutiſſimus, *genit.* portûs tutiſſimi, m. Angulus tutus à tempeſtate. *Virg. Cæſ.* STANOWISKO ſpokoyne mowiąc o okręcie, *Port beſpieczny, Kąt cichy.*

Vn homme qui aime d'être à l'abri. Apricus homo. *Perſ.* Człowiek co ſię rad przeſłoniać, co ſię przeſuſzać lubi: pokazywać ſię áby go widziano.

On les met dans des lieux qui ſont plus à l'abri. Locis apricioribus deponuntur. *Colum.* Wyſtawiaią ie na mieyſca pogodnieyſze nawidok.

Eſtre à l'abri. Apricari, (apricor, apricaris, apricatus ſum.) depon. *Colum.* Przeſłoniać ſię pokazywać ſię.

S'échauffer à l'abri. Apricatione caleſcere. *Cic.* Grzać ſię na ſłońcu.

Ayant rencontré un abri, il s'y mit à couvert & s'y cacha avec ſa flotte. Angulum quendam tutum à tempeſtate nactus; cum claſſe ſe longiùs à proſpectu removit. *Cæſ.* Kącik cichy y beſpieczny od nawałności znalazſzy tam ſię ſchronił, y znawami ſwoiemi ukrył.

Qui eſt à l'abri des coups. Ad ictus tectus. *Liv.* Dobrze okryty na rany, opatrzony zewſząd na uderzenie.

ABRI ſe dit figurément pour *Vn lieu de ſeureté.* Portus, *genit.* portûs, m. Receptus, *genit.* receptûs, m. Perfugium, ii, n. Præſidium, ii, n. *Cic.* BIERZE ſię też w wyrozumieniu nie właſnym za mieyſce beſpieczne.

Il vit en repos à l'abri de ſon armée. In exercitûs præſidio, *ou* tectus exercitûs præſidio, acquieſcit. *Cic.* Zyie ſpokoynie zaſłoniony Woyſkiem ſwoim.

Se mettre à l'abri de la calomnie, ou *l'éluder par des contes agreables.* Fictis jocis eludere calumniam. *Phæd.* Zaſłonić ſię od potwarzy; zbywać iey żartami.

Son amitié me doit ſervir d'abri & de conſolation dans la mauvaiſe fortune. Perfugium ac ſolatium adverſis ejus amicitia mihi præbere debet. *Cic.* Przyiazń Jego obronić mnie y zaſzczycić powinna, y być mi pociechą w przeciwnych przypadkach.

Taſchons de nous mettre à l abri de la pauvreté en travaillant chacun de noſtre coſté. Paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentemus expellere. *Petr.* Staraymy ſię ſchronić ſię od nędzy, y niedoſtatku: uniknąć uboſtwa, pracuiąc każdy z ſtrony ſwoiey.

ABRICOT, ſubſt. maſc. (*fruit à noyau fort agréable au goût.*) Prunum Armenium, *ou* Armeniacum, *gen.* pruni Armeniaci, *ou* Armenii, neut. *Plin. Col.* MORELA (owoc z peſtką barzo ſmaku przyiemnego.

ABRICOTIER, ſubſt. maſc. (*arbre qui porte des abricots.*) Malus Armeniaca, *genit.* mali Armeniacæ, f. Prunus Armenia, *ou* Armenica, *genit.* pruni Armeniæ *ou* Armenicæ, f. *Plin.* MORELA (Drzewo Moreiowe.

ABROGATION, ſubſt. f. (*action par laquelle on abroge, & on détruit une loy ou une couſtume.*) Abrogatio, *genit.* abrogationis. *Cic.* ZNIESIENIE, (to ieſt odrzucenie, zkaſſowanie prawa iakiego, lub zwyczaiu.)

ABROGE', m. ABROGE'E, f. adject. & part. paſſ. du verbe ABROGER. ZNIESIONY ODRZUCONY.

ABROGER, V. act. (*caſſer, annuler, mettre hors d'uſage.*) Abrogare, (abrogo, abrogas, abrogavi, abrogatum. *on dit* legem *mieux que* legi. *Cic. Liv.* ZNIESC odrzucić, zniſzczyć, wytrąbić, wyſzło zezwyczaiu.

L'ABRUZZO, (*païs du royaume de Naples ſur le golphe de Veniſe.*) Aprutium, *genit.* Aprutii, n. *Cic.* ABRUCCO Kray w Kroleſtwie Neapoliſtańſkim nad odnogą albo wylewą Wenecką, to ieſt nad Morzem adryatyckim.

Il eſt diviſé en citérieur & ultérieur. Le pais des Anciens Samnites n'eſt qu'une partie de l'Abruzzo. Dzieli ſię na Abruco z tę ſtronę, y na Abruco z tamtę ſtronę odnogi; Kray dawnych Samnitow ieſt tylko część tego Kraiu Abruco.

ABRUTIR, V. act. (*rendre brute & beſte.*) Brutum ac ſtupidum reddere. Głupim nikczemnym uczynić.

Son eſprit eſtoit ſi abruti. Tanta torpedo invaſerat ejus animum. *Tacit.* Na zmyſłach y rozumie tak barzo ſię nikczemniał zgłupiał.

Le vin l'a abruti. Stupet nimio vino. *Ovid.* Od Piiańſtwa Rozum y zmyſły mu ſię pomieſzały.

s'ABRUTIR, (*devenir ſemblable à une beſte brute.*) Obbruteſcere, obbruteſco, obbruteſcis, obbrutui, *ſans ſupin.*) n. *Lucil.* Hebetem æquè ac pecus fieri, (hebes, *genit.* hebetis. adject. STAC ſię podobnym bydlęciu bezrozumnemu.

Les eſprit foibles s'abrutiſſent dans la ſolitude. Debiles animi ſolitudine hebeſcunt. Słabe umyſły na oſobności tępieią.

ABRUTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*état de celuy qui*

vit comme une beſte.) comme *Il eſt tombé dans un grand abrutiſſiment.* Hebes aç brutus factus eſt. ZAPAMIĘTYWANIE ſię, ſtan człowieka ktory ma zmyſły pomieſzane: w wielkie wpadł zmyſłow pomieſzanie, zgłupiał.

ABSENCE, ſubſt. f. *on prononce* abſance, (*retraite, éloignement de la preſonne des autres.* Abſentia, *genit.* abſentiæ, f. *Cic.* NIEBYTNOSC uſtronie oddalenie ſię od przytomności drugich; oſobność odległość.

Vne longue & continuelle abſence. Longa & continua abſentia. *Tacit.* Długa y uſtawiczna niebytność.

Je ne puis ſouffrir vôtre abſence. Tui deſiderium ferre non poſſum. *Cic.* Bez przytomności twoiey żyć nie mogę.

En nôtre abſence. Nobis abſentibus, *ou* Abſente nobis. *Plaut. Ter.* W niebytności naſzey.

Cette derniere conſtruction Latine eſt contre les regles ordinaires de la Grammaire; on s'en peut toutefois ſervir; & c'eſt ſans doute une façon de parler elegante & figurée puis qu'on la trouve dans Plaute, dans Terence, dans Varron, dans Catulle & dans pluſieurs autres Auteurs du bon ſiecle. Oſtatnia ta mowa łacińſka ieſt przeciwko zwyczaynym regułom Grammatyki, wolno icy iednak zażyć: y bez wątpienia ieſt to piękny ſpoſob mowięnia y wytworny, ponieważ ſię znayduie u Plauta, u Terencyuſza, u Warrona, u Katulla, y u wielu inſzych Authorow wieku doſkonałego.

ABSENCE *d'eſprit, egarement d' eſprit, quand l' eſprit ſonge à toute autre choſe, qu'à celle qu'il faut.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. *Plin.* Nieprzytomność zmyſłow, albo rozumu, kiedy ſię oczym inſzym myśli, nie o tym co trzeba: roztargnienie myśli.

Il a des abſences d'eſprit. Vagatur illius animus. *Cic* Evagatur. *Quint.* Miewa często myśl roztargnioną rozerwaną.

ABSENT, m. ABSENTE, f. adject. *on prononce* abſant. (*qui eſt eloigné de la préſence des autres.*) Abſens, *genit.* abſentis adject. NIEPRZYTOMNY NIEPRZYTOMNA, (oddalony od drugich.)

Eſtre abſent. (abſum, abes, abfui.) *Cic.* Być nie przytomnym.

S'ABSENTER, V. neut. *on prononce* s'abſanter. (*s' éloigner, ſe retirer de la preſence d'un autre.*) Abſentari, (abſentor.) paſſ. *Petr.* Diſcedere, (diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum. (neut. *Cic.* Abeſſe, (abſum, abes, abfui.) *Cic.* voyez ABSENT. ODDALIC ſię być odległym daleko od drugich.

ABSINTHE, ſubſt. maſc. (femin, *ſelon Malherbe; & toûjours* maſculin *ſelon Vaugelas.*) Abſinthium, *genit.* abſinthij, n. *Plin.* PIOŁUN.

Vin d'abſinthe. Vinum abſinthites, *genit.* vini abſinthitæ, n. *Plin.* Vinum factum ex abſinthio. *Colum.* Piołunkowe wino.

ABSOLU, m. ABSOLUë, f. (*entier.*) Summus, a, um. Naywyżſzy, iedynowładny, ſamowładny.

Pouvoir abſolu. Summa poteſtas, *genit.* ſummæ poteſtatis, f. *Cic.* Moc naywyżſza.

Il avoit un pouvoir abſolu & ſans bornes. Summo imperio erat. Summo cum imperio, *ou* ſummâ cum poteſtate erat. *Cic.* Moc nie ograniczoną miał, y naywyżſzą.

On luy donna un commandement abſolu ſur toutes les troupes. Illi ſumma imperii tradita eſt. *Cornel. Nep.* Naywyżſzą nad Woyſkami władzę mu oddano.

ABSOLU, (*Imperieux, qui veut être obeï ſans aucune réſiſtance, qui veut tout ce qu'il veut.*) Imperioſus, imperioſa, imperioſum. *Cic.* CIĘZKI Hardy (*Ktory we wſzytkim chce być ſłuchany: chce aby wſzytko ſię ſtało co tylko zechce, Pan; Abſolut.*

ABSOLUMENT, adv. (*ſouverainement.*) Summo cum imperio. *Cic.* Pro imperio. *Ter.* Jedynowładnie, abſolutnie.

Il commande abſolument dans la ville, ou *avec un pouvoir abſolu.* Cum ſummo imperio eſt in urbe. *Cic.* Summam imperii in urbe tenet. *Caſ.* Abſolutnie to ieſt znaywyżſzą mocą, ſamowładnie w mieście panuie.

ABSOLUMENT, (*entierement, tout-à-fait.*) Planè. Prorsùs. Omninò. adv. WCALE zgoła zewſzytkim.

Il le nie abſolument. Planè & omninò negat. Præcisè negat. Pernegat. *Cic. Ter.* Wcale, zgoła ſię zapiera.

ABSOLUMENT, ou *generalement parlant.* Abſolutè. adv. *Auct. ad Heren.* POSPOLICIE, powſzechnie mowiąc.

ABSOLUMENT, (*néceſſairement, d'une néceſſité abſoluë,*) Neceſſariò. Strictè Diſtrictè. adverb. *Cic. Plin.* KONIECZNIE, Sciſło, Surowo.

ABSOLUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on abſout & l'on décharge quelqu'un d'un crime.*) Abſolutio, *genit.* abſolutionis, *l. Cic.* Culpæ liberatio, *genit.* liberationis, f. *Cic.* UWOLNIENIE rozgrzeſzenie.

Abſolution du crime de leze Majeſte. Abſolutio Majeſtatis. *Cic.* (*on ſous-entend* crimine.) Uwolnić od kryminału przeciwko Majeſtatowi.

ABSOLUTOIRE, adj. m. & f. (*qui porte l'abſolution.*) Abſolutorius, abſolutoria, abſolutorium. *Suet.* UWALNIAIĄCY Wyzwoleniu ſłużący.

ABSORBE', m. ABSORBE'E, f. part. paſſ. & adject. *Voy* ABSORBER. POŁKNIĘTY, POZYTY.

ABSORBER, V. act. (*engloutir, avaller tout, ou une partie.*) Abſorbere, abſorbeo, abſorbes, abſorbui, abſorptum.) Abſumere. Conſumere, (ſumo tumis, ſumſi, ſumtum.) act. accuſ. *Cic.* POŁKNĄC (Pochłonąć wſzytko, lub po części) pożyć, ſtrawić.

Ses débauches abſorbent tout ſon bien. Illius comeſſationes abſumunt divitias. *Plaut.* Na Roſpuſtę wſzytkie ſwoie dobra obraca. wſzytko to pochłonie roſpuſta.

Le ſeul intéreſt qu'il falloit payer aux partiſans abſorba tout le revenu de l'annee ſuivante. Publicani, uti in ſorte fecerant, inſequentis anni vectigal abſumſerunt. *Caſ.* Na ſamę lichwę ktorą celnikom oddawać było trzeba, całego roku naſtępuiącego dochod wychodził.

La voix eſt abſorbée dans les lieux voutez. Vox vaneſcit, *ou* frangitur, *ou* ſupprimitur locis cameratis. *Vitr.* Tłumi ſię głos y ginie w mieyſcach ktore ſą przeſklepiane.

ABSOUDRE, V. act. (*décharger quelqu'un d'un crime.*) Solvere. Abſolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. acc. ROZGRZESZYC uwolnić kogo z grzechu.

Abſoudre quelqu'un du ſoupçon de s'être voulu faire roy. Aliquem ſuſpicione regni abſolvere. *Liv.* Uwolnić kogo, emundować, oczyścić od porozumięnia iakoby ſię chciał uczynić Krolem,

Abſoudre quelqu'un a pur & à plein. Copiosè aliquem abſolvere. *Cic.* *Cale y zewſzytkim zupełnie rozgrzeſzyć.*

Abſoudre quelqu'un de démence. Aliquem crimine commotæ mentis abſolvere. *Hor.* Uwolnić kogo od ſzaleńſtwa.

Il a été abſous tout d'une voix. Omnibus ſententiis fuit abſolutus. *Cic.* Jednoſtaynym głoſem, y zdaniem był uwolniony.

Se faire abſoudre de ce qu'on nous impute. Se judicio aliquo abſolvere. *Cic.* Oczyścić, ſię wymierzyć ſię, uſprawiedliwić ſię ſądem z zarzutow.

Abſoudre quelqu'un d'une accuſation intentée par un autre. Quempiam alteri abſolvere. *Cic.* Uwolnić kogo uſprawiedliwić w złym udaniu od drugiego.

ABSOUS, m. ABSOUTE, f. Part. paſſ. & adject. (*affranchi, delivré d'un crime.*) Abſolutus, abſoluta, abſolutum. Liberatus, a, um. *Cic.* * *D'un crime,* crimine à *l'ablatif.* UWOLNIONY, UWOLNIONA, Uſprawiedliwiony.

ABSOUTE, ſubſt. f. (*Ceremonie & benediction, qui ſe fait la Semaine ſainte par les Evêques, & le jour de Pâques par les Curez, pour donner abſolution des péchez commis pendant le Carême, ſuppoſant la Confeſſion Sacramentale.*) Solemnis abſolutio, *genit.* ſolemnis abſolutionis, f. ROZGRZESZENIE, (*Abſolucya generalna, obrządek y błogoſławieńſtwo ktore czynią Biſkupi w Wielki Tydzień, y Plebani na Wielką Noc, dla rozgrzeſzenia z grzechow popełnionych przez Poſt, iednakże gdy juz poprzedzi wprzod ſpowiedź Sakramentalna.*

Faire l' abſoute, Solemnem abſolutionem impertiri (impertior, impertiris, impertitus ſum.) Dep. Dawać powſzechne rozgrzeſzenie.

S'ABSTENIR *de,* V. neut. (*ſe tenir, s'empêcher, ſe retenir de faire une choſe.*) Re, *ou* à re aliquâ abſtinere (abſtineo, abſtines, abſtinui, abſtentum.) n. *Cic.* Se abſtinere ab aliquâ re. act. *Cic.* WSTRZYMAC ſię hamować ſię, powściągnąć ſię od czego.

S'il ſuit apres ce Verbe un Infinitif François, on l'exprime fort élegamment par un Subſtantif qui ſe met à l' ablatif ſans prépoſition, ou avec la prépoſition *à* ou *ab.* comme *s'abſtenir de manger,* Abſtinere cibo, *ou* Se abſtinere à cibo. Jeżeli w Francuſkim naſtępuie potym ſłowie, drugie ſłowo w ſpoſobie nieokreślonym, tedy ſię pięknie wyrazi w polſkim przez ſpadek odbieraiący z prepozycyą *od,* á w łacińſkim z prepozycyą albo bez prepozycyi: naprzykład *wſtrzymać ſię od iedzenia.*

S'abſtenir de prendre le bien d'autruy. Manum abſtinere alieno, *ou* ab alieno. *Cat. Cic.* Powściągnąć rękę od cudzego.

S'abſtenir de voler, & convoiter le bien d'autruy. Manus à furto, & oculos ab alienis abſtinere. *Cic.* Pohamować ſię od kradzieży, ani pragnąć cudzego.

S'étant abſtenu de manger pendant deux jours, la fiévre le quitta tout d'un coup. Cùm biduum cibo ſe abſtinuiſſet, ſubitò febris deceſſit. *Cic.* Gdy ſię wſtrzymał przez dwa dni od iedzenia, febra go zaraz opuściła.

S'abſtenir de ſe mettre en colere. Abſtinere irarum. *Hor.* Iram tenere. *Cic.* * *De rire,* riſum tenere, *ou* continere. *Cic.* * *De faire un crime,* abſtinere animum à ſcelere. *Cic.* Wſtrzymać ſię od gniewu. * od śmiechu. * od grzechu.

S'abſtenir de ſe deshonorer, ou *de faire quelque choſe honteuſe.* Abſtinere ſe ſe à dedecore. *Cic.* Wſtrzymać ſię od ochydy właſney.

Pourveu qu'ils s'abſtiennent de me porter envie. Dum mihi abſtineant invidere. *Phæd.* Byle bymi niechcieli zazdrościć, byle ſię od zazdrości wſtrzymali.

S'abſtenir de parler. Imperare ſilentium ſibi. *Plin.* Powściągnąć ięzyka; wſtrzymać ſię od gadania.

S'abſtenir de parler d'une choſe. Abſtinere ſermonem de re aliquâ. *Plaut.* Wſtrzymać ſię aby o czym nie mowić, nie powiadać.

S'abſtenir de paroître en public. Abſtinere publico. *Suet.* * *De ſonger aux affaires,* Abſtinere à negotiis. *Celſ.* Urbanis rebus ſe abſtinere. *Plaut* Nie wychodzić, nie pokazywać ſię. * Od publicznych ſpraw ſię umknąć, niemyślić.

ABSTERGER, V. act. (*purger, nettoyer une playe, &c.*) *On dit mieux* D E'T E R G E R. Abſtergere, (abſtergo, abſtergis, abſterſi, abſterſum.) act. accuſ. *& le ſimple* Tergere. *Plin.* OTRZEC (ochędożyć, oczyścić ranę.)

C'eſt un Terme de Chirurgie.) (Termin Cyrulicki.)

ABSTERSIF, m. ABSTERSIVE, f. *& mieux* DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. Smegmaticus, *ou* Smecticus, a, um. *Plin.* Abſtergendi vim habens. *Voyez* DE'TERSIF. OTARCIU, SCIERANIU ſłużący.

ABSTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* Abſtinance. (*temperance dans le boire & dans le manger.*) Abſtinentia, *genit.* abſtinentiæ, f. Diæta, *genit.* diætæ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC POWSCIĄGLIWOSC.

Appaiſer la fiévre par l'abſtinence, ou *en faiſant diette.* Febrem cibi abſtinentiâ mitigare. *Quint.* FEBRĘ uśmierzać, nie iedzeniem, albo Dietą ſię bawiąc.

UN JOUR D'ABSTINENCE, (*jour dans lequel il n' eſt pas permis de manger de la viande.*) Carnis abſtinentia. Dies in quo non licet eſſe carnes. Poſtny dzień albo wſtrzemięzliwości, w ktory ſię mięſa pożywać niegodzi.

ABSTINENT, m. ABSTINENTE, f. (*on prononce l'e comme un a,* abſtinant.) (*temperant à l'égard du boire & du manger, & des autres plaiſirs de la vie.*) Abſtinens, *genit.* abſtinentis, omn. gen. Temperans, *genit.* temperantis, omn. gen. POWSCIĄGLIWY, POWSCIĄGLIWA. Wſtrzemięźliwy w iedzeniu, y napoiach, y inſzych Roſkoſzach potocznych.

On dit au Comparatif *Abſtinentior & hoc abſtinentius; Temperantior & hoc temperantius:* & au Superlatif *Abſtinentiſſimus, Temperantiſſimus, a, um.* Cic. Et l'on joint avec tous ces Adjectifs le Genitif ou l'Ablatif.) Mowi ſię w ſtopniu porownaiącym: Wſtrzemięźliwſzy Powściągliwſzy Powściągliwſza; w ſtopniu przenoſzącym: Naypowściągliwſzy, naywſtrzemięzliwſzy; y z temi wſzyſtkiemi Imionami przydatkowemi łączą ſpadek rodzący albo odbieraiący.

Qui eſt fort abſtinent dans les plaiſirs de la chair. Abſti-

nentiſſimus rebus venereis. *Colum.* Powściągliwy od cieleſności.

Qui s'abſtient de prendre le bien d'autruy. Alieni abſtinentiſſimus. *Cic.* Wſtrzymuiący ſię od cudzego.

ABSTRACTION, ſubſt. maſc. (*détachement qui ſe fait par l'eſprit de tous les accidens qui peuvent accompagner quelque eſtre, pour le conſiderer nuëment. & dépouillé de toutes ſes circonſtances.*) Abſciſſio, *genit.* abſciſſionis, f. Præciſio, *genit.* præciſionis, f. *Cic.* ODCIĄGNIENIE, odłączenie, oderwanie, ktore ſię czyni przez Rozum ludzki wſzytkich przypadłości, albo okoliczności ktore mogą znaydować ſię przy iakiey iſtocie, áby ſamę tylko w ſobie iaka ieſt uważyć rzeczy iſtotę; odłączoną od wſzytkich, iakichkolwiek okoliczności ſwoich.

ABSTRACTION *d'eſprit,* (*lors que l'eſprit ſonge à toute autre choſe, & n'eſt point attentif à ce qu'il fait, ni à ce qu'il dit.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. Minimè attentus animus, *genit.* minimè attenti animi, m. *Cic.* ROZERWANIE umyſłu, kiedy myśl cale ſię gdzie indziey obłąka, nie uważaiąc tego co ſię mowi, albo co ſię czyni.

ABSTRAIRE, V. act. (*faire abſtraction ou préciſion de tous les accidens d'une ſubſtance, l'en dépouiller.*) Abſtrahere, (abſtraho, abſtrahis, abſtraxi, abſtractum.) Separare, (ſeparo, ſeparavi, ſeparatum.) act. accuſ. *Cic.* ODŁĄCZAC, odciągać, odrywać; wyzuć ze wſzytkich okoliczności rzecz iaką, ażeby ią znich wſzytkich wyzutą, ſamę w ſobie uważać.

ABSTRAIT, m. ABSTRAITE, f. part. & adject. (*détaché,* ou *qui ſonge à autre choſe.*) Abſtractus, abſtracta, abſtractum. *Cic.* WYZUTY, ROZERWANY ROZERWANA; obłąkaney myśli; albo myśli oczym inſzym.

Il a l'eſprit abſtrait. C'eſt un homme abſtrait. Homo vagi & abſtracti animi. *Cic.* Człowiek myśli obłąkanych rozerwanych.

ABSTRUS, m. ABSTRUSE, f. vieux mot, (*qui eſt caché & inconnu au commun des hommes.*) Abſtruſus, abſtruſa, abſtruſum; (*qui fait au Comparatif* Abſtruſior & hoc abſtruſius, *& au Superlatif* Abſtruſiſſimus, a, um.) *Cic* SKRYTY SKRYTA; (niedościgły, nie każdemu świadomy,) w porownaiącym ſtopniu *ſkrytſzy,* w przenoſzącym *nayſkrytſzy.*

ABSURDE, adject. m. & f. (*qui choque le ſens commun, qui n'a point de convenance ni de rapport.*) Abſurdus. Abſonus. Ineptus, a, um. Abhorrens, *genit.* abhorrentis, omn. gen. *Cic.* NIEDORZECZY, podły, ladaco, ladaiaki, nieprzyſtoyny, nikczemny, nieprzyzwoity, (*co zmyſły obraża, co nie ma żadney przyzwoitości:*)

Au Comparatif *Abſurdior & hoc abſurdius,* * *Ineptior & hoc ineptius,* au Superlatif *abſurdiſſimus, ineptiſſimus, a, um.* W ſtopniu porownaiącym: podleyſzy, nieprzyſtoynieyſzy, nieprzyzwoitſzy; w przenoſzącym; naynieprzyzwoitſzy.

Vn eſprit abſurde. Abſurdum ingenium. *Tacit.* Rozum ladaiaki, nikczemny, podłego zdania.

ABSURDEMENT, adv. (*d'une maniere abſurde.*) Abſurdè, adv. *Cic.* (*au Comparatif* abſurdiùs.) Nieprzyſtoynie nieprzyzwoicie; w ſtopniu porownaiącym: *nieprzyzwoiciey.*

ABSURDITE', ſubſt. f. (*Ineptie.*) Ineptia, *genit.* ineptiæ, f. *ou* Ineptiæ, *genit.* ineptiarum, f. plur. *Terent.* * *Vne action abſurde,* abſurdè factum, *genit.* abſurdè facti, neut. *Cic.* NIEPRZYZWOITOSC, nieprzyſtoyność, ladaco, Bałamuctwo.

* *Vne parole abſurde,* abſurdè dictum. * *Le mot* abſurditas *n'eſt point Latin.*) Słowo nieprzyſtoyne. * Słowo to nie ieſt łacińſkie.

Il y a en cela de l'abſurdité. Illud eſt abſurdum, *ou* abſurdè factum. *Cic.* Nieprzyſtoynie nie przyzwoicie nikczemnie ladaco.

Il n'y a point d'abſurditez, dont un Philoſophe ne ſoit capable. Nihil tam abſurdè dici poteſt, quod non dicatur à Philoſopho. *Cic.* Nie maſz nic tak nieprzyzwo tego czego by Filozof powiedzieć niegotow.

ABUS, ſubſt. maſc. (*deréglement, ce qui ſe fait contre le bon ordre, & la raiſon.*) Abuſus, *genit.* abusûs, m. *Cic.* Abuſio, *genit.* abuſionis, f. *Quint.* Error, *genit.* erroris, m. *Petr.* BŁĄD, zły zwyczay

(zły rząd, przeciwko rozumowi rzecz.)

Il a commis de tres grands abus, dans ſon gouvernement. Intemperanter & perverſè munere publico in ſuâ provinciâ abuſus eſt. *Cic.* Zle ſię rządził na urzędzie ſwoim, zle urząd ſwoy ſprawował, wiele pobroił.

Il parle en homme ſçavant des abus qui ſe ſont gliſſez dans la Religion. De Religionis erroribus ingenioſè loquitur. *Petr.* Rozumnie, Mądrze mowi, o Błędach, ktore ſię w Wierze poiawiły.

ABUS, (*tromperie.*) Fallacia. Corruptela, æ, f. *Cic.* Fraus, *genit.* fraudis, f. *Cic.* OSZUKANIE, omylenie, zdrada, fałſz, ſkaża.

Il ſe commet bien des abus dans la marchandiſe. In mercaturâ faciendâ multæ fallaciæ & quaſi præſtigiæ exercentur. W Kupiectwie wiele oſzukania, wiele fałſzu y ſzalbierſtwa ſię dzieie.

Les abus qui ſe pratiquent en juſtice. Judiciorum corruptelæ, f. plur. *Cic.* Zdrady, fałſze y podſtępy, ktore ſię w Sądach dzieią.

ABUS, (*inutilité, peine perduë.*) Fruſtratio, Ludificatio, onis, f. *Cic.* PROZNA praca, daremny zawod, prożność.

C'eſt abus que de labourer une terre ſeche. Fruſtratio; arare terram ſiccam. *Var.* Orać po piaſku; prożna to praca.

ABUSER *de* V. act. (*faire un mauvais uſage d'une choſe.*) Re aliquâ abuti, (abutor, abuteris, abuſus ſum.) Depon. *Cic.* NA ZŁE ZAZYC czego.

On abuſe d'ordinaire de la ſincerité des perſonnes pour les perdre. Solet agi ſinceritas ad perniciem. *Phæd.* Szczerości, proſtoty oſob zwyczaynie zażywaią na zgubę ich.

Il a abuſé de ma facilité ſans aucune meſure. Meâ facilitate immoderatè abuſus eſt. *Cic.* Moiey łatwości nie zmiernie zle zażył.

Abuſer pour ſon profit du nom d'une perſonne. Abuti nomine alieno ad ſuos quæſtus. *Cic.* Zażyć zle Imienia cudzego, na zyſk właſny.

ABUSER, (*tromper, ſéduire ſous quelque eſperance.*) Fruſtrare, (fruſtro, fruſtras, fruſtravi, fruſtratum.) act. accuſ. Fallere, (fallo, fallis, fefelli, falſum.) act. accuſ. *Cæſ. Cic.* * Fucum facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *datif.* Fruſtrationem dare, (do, das, dedi, datum.) act. *datif.* ZWIESC, OSZUKAC, Zmamić, nadzieią iaką.

Abuſer d'une perſonne. Fruſtrationem injicere in aliquem. *Plaut.* Oſzukiwać, zawodzić, zbałamucić kogo.

Abuſer d'une fille. Ludificari virginem. *Plaut.* Złudzić, ochydzić Panienkę.

On a abuſé de ma femme en mon abſence. Pudicitiæ uxoris meæ additum eſt vitium, me abſente. Uſura capta eſt uxoris meæ me abſente. *Plaut.* Zeſromano, ſkazono, mi żonę w nie bytności moiey, zliſzyć.

s'ABUSER, (*ſe tromper.*) Falli, (fallor, falleris, falſus ſum.) paſſ. Errare, (erro, erras, erravi, erratum.) neut. *Cic. Ter.* MYLIC ſię, być w omyleniu, zawodzić ſię.

Vous vous eſtes abuſé. Falſus es. Falſi animi es. *Terent.* Erraſti. *Cic.* Zawiodłeś ſię, omyliłeś ſię.

Je me ſuis abuſé de cent écus en comptant. Subducendo rationes in errore centum numûm (*pour* nummorum.) verſatus ſum. *Cic.* Omyliłem ſię rachuiąc w ſtu talerach.

Prenez que je m'abuſe en cela. Fac in hoc errare me. *Cic.* Rozumiey, trzymay, mniemay, że ſię mylę w tym.

ABUSIF, m. ABUSIVE, f. (*où il y a de l'abus.*) Inordinatus. Perverſus, a, um. *Cic.* PRZEWROTNY, Opaczny, zły.

ABUSIVEMENT, adv. (*d'une maniere abuſive.*) Inordinatè. Perverſè. adv. *Cic.* PRZEWROTNIE, Opacznie.

ABYDE, ou ABYDOS, (*ancienne ville ſur l'Helleſpont,* aujourd'huy *le Détroit de Gallipoli & Bras de S. George.*) Abydos, *genit.* Abydi, f. *Ovid.* Abydum, *genit.* Abydi, n. *Plin.* ABIDOS Miaſto nad Helleſpontem, to ieſt nad ciaſnym mieyſcem Morza Gadytańſkiego.

Qui eſt d'Abyde. Abydenus, a, um. ABIDENCZYK, ten co ieſt z ABIDO Miaſta.

ABYSME, ſubſt. maſc. *on prononce* ABIME. (*gouffre profond où l on ſe pred & d'où l'on ne peut ſortir.*) Abyſſus,

genit. abyſſi, f. (*mot qui ne ſe trouve que dans les Auteurs Eccleſiaſtiques.*) * Barathrum, *genit.* barathri, n. Vorago, *genit.* voraginis, f. * Gurges, *genit.* gurgitis, m. *Cic.* PRZEPASC, głębia, topiel, wart, ſłowo to w ſamych autorach Kościelnych znayduie ſię.

ABYSME ſe dit abſolument des *Enfers.* Abyſſus *dans les Auteurs Eccleſiaſtiques.* Inferna, *genit.* infernorum, (*on ſous-entend* loca,) n. pl. Inferi *genit.* inferorum, m. plur. *Voyez* ENFER. PRZEPASC, po proſtu mowi ſię o piekle w Authorach Kościelnych.

ON DIT au figuré *C'eſt un abyſme de biens,* pour dépeindre *un homme qui mange & diſſipe le bien.* Patrimonii barathrum, i. n. *Hor.* Vorago patrimonii, *genit.* voraginis, f. Gurges & vorago patrimonii. *Cic.* * Charybdis bonorum, *genit.* Charybdis, f. Syrtis patrimonii, *genit.* Syrtis, f. *Cic.* MOWI ſię też nie właśnie: Przepaść na fortunę, o Utratniku ktory marnuie y traci fortunę, żarłok.

C'eſt un abyſme de ſcience Omnis doctrinæ ac ſcientiæ theſaurus altiſſimus. *Cic.* Przepaść mądrości, ſkarb.

ABYSME ſe dit encore en Morale *des choſes ou la connoiſſance ſe pred lors qu'on les veut approfondir:* comme dans cette expreſſion, *Les jugemnes de Dieu ſont des abyſmes qu'on ne peut ſonder, ni pénétrer.* Judicia Dei ſunt incomprehenſibilia. *Quint.* Judicia Dei ſunt ita recondita, ut quis illa ſcrutari nullatenus poſſit. *Cic.* PRZEPASC mowi ſię ieſzcze o rzeczy trudney do poięcia, naprzykład: *Sądy Boſkie ſą przepaść, ktorey zgruntować niepodobna, ani poiąć.*

ABYSME *de maux & de malheurs.* Malorum immenſa aliqua vorago aut gurges. * (*Ciceron a dit* Vorago & gurges vitiorum.) PRZEPASC Nieſzczęśliwości, złości.

ABYSME, ſe dit auſſi *de ces dépenſes exceſſives, dont on ne peut juger avec certitude.* comme *C'eſt un abyſme que d'entretenir des armées ſur mer.* Impendent infiniti ſumptus in claſſem. *Cic.* Ingentes, *ou* profundæ impenſæ abeunt in rem maritimam. PRZEPASC ſię też mowi o kosztach y nakładach, ktorych zrachować, y pomiarkować nie można: na przykład: *Przepaść to ieſt Woyſka trzymać na Morzu.*

ON DIT proverbialement *Un abyſme en atire un autre.* Malum ex alio. *Ter.* Abyſſus abyſſum invocat *dans le langage de l'Ecriture.* PRZEPASC za przepaścią idzie, iedno nieſzczęście ciągnie ſię za drugim.

ABYSME', m. ABYSME'E, f. part. paſſ. & adject. *Voyez* ABYSMER. TEN co poſzedł w przepaść.

ABYSMER, V. act. *on prononce.* ABIMER. (*ſubmerger, noyer.*) Merſare *dans Horace.* Mergere, Submergere, Demergere, (mergo, mergis, merſi, merſum.) Aquis obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum. Act. acc. *Cic.* PRZEPADNĄC, zapaść ſię, w przepaść ſię pogrążyć, zatonąć, albo zatopić, iść, w przepaść.

Allant par le païs des Léontins & étant deſcendu dans le fleuve pour faire boire ſon cheval, il s'abyſma & ne parut plus. Cùm per agrum Léontinum iter faceret, atque equum immiſiſſet in flumen, ſubmerſus equus voraginibus, non exiit. *Cic.* Jadąc przez kray Leontyńſki do rzeki na koniu wiechał, chcąc go napoić, y tamże zatonął, ani więcey ſię niepokazał.

Cette ville a été abyſmée dans les eaux. Hæc urbs ab aquis fuit devorata. *Virt.* To miaſto w wodę ſię zapadło, woda ie zabrała, zatopiła.

ABYSMER ſe dit figurément en Morale pour *Accabler quelqu'un de malheurs &c.* Mergere, *ou* demergere, *ou* ſubmergere, *ou* obruere aliquem malis. *Cic. Abyſmer quelqu'un, le perdre entiérément.* Funditùs aliquem obruere, *ou* peſſumdare. PRZEPADNĄC, iść w przepaść; mowi ſię też nie właśnie miaſto *zatłumić kogo, ucisnąć, utrapić, w nieſzczęściu głęboko pogrążyć, zgubić cale.*

C'eſt un homme abyſmé, ou *perdu ſans reſſource.* Abſumptus eſt. *Plaut.* Periit funditùs. Z gruntu przepadł, zginął bez nadziei.

ABYSMER *quelqu'un, le dépouiller de tous ſes biens.* Evertere aliquem bonis & fortunis omnibus. *Cic.* KOGO z dobr y z całey fortuny wyzuć, na wſzyſtkim go zgubić.

Le jeu l'abyſmera. Eum perdet, *ou* diſperdet alea. Koſterſtwo, gra go zgubi, wniwecz obroci.

Il eſt abyſmé, ou *noyé de dettes.* Oppreſſus, *ou* demerſus,

ou

ou obrutus ære alieno. *Cic.* Pogrążony po ſzyię w długach.

Une famille abyſmée, qui ne ſe relevera jamais. Domus demerſa exitio. *Hor.* *Dom, familia zginiona,* tak podupadła, że ſię iuż nigdy nie dźwignie, nie powſtanie.

Il s'eſt abyſmé dans la proſpérité. Merſus eſt rebus ſecundis. *Liv.* Zatopił ſię głęboko w ſzczęściu.

S'abyſmer de douleur, ou *dans la douleur.* Dolore opprimi. *Cic.* Zatopić ſię w żalu, w melancholiy.

Il abyſma, s'il faut ainſi dire, dans ce feſtin toute la ſplendeur & toute l'opulence Romaine. Exinanivit illo convivio, ut ita dicam, & exhauſit ſplendorem & opulentiam Romanam. Wſzyſtkie doſtatki y wſpaniałość Rzymſką tym iednym że tak rzekę zgaſił y przytłumił Bankietem.

s'ABYSMER *devant Dieu,* (*ſe conſiderer comme un néant en ſa preſence.*) Exinanire ſe coram Deo. Nihili hominem ſe facere, *ou* habere coram Deo. WYNISZCZYC ſię, głęboko ſię uniżyć przed Bogiem.

ACABIT, ſubſt. maſc. (*bonne,* ou *mauvaiſe qualité des fruits.*) Indoles, *genit.* indolis, f Natura, *genit.* naturæ, f. *Liv. Plin.* PRZYRODZENIE, Przymiot, ſmak gatunek Owocow złych y podłych, abo dobrych y wyśmienitych.

ACACIA, ſubſt. maſc. (*arbre de haute futaie, qui porte de grands bouquets de fleurs blanches au printemps.* Acacia, *genit.* Acaciæ, f. *Plin.* CIERNIE Głog, co biało y gęſto kwitnie na wioſnę.

ACACIE, ſubſt. f. (*plante qui fleurit jaune, & qui eſt d'une odeur tres douce & tres agréable.*) Acacia, *genit.* acaciæ, f. *Petr.* (ex quâ fit ungentum quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur.) AKACYA Ziele, co żołto zakwita, zapachu bardzo wdzięcznego y przyiemnego.

(Les Anciens faiſoient avec cette plante des parfums & du fard.) (U ſtarych z tego ziela robiono oleyki, y barwiczkę.)

ACADE'MICIEN, m. (*qui eſt de l'Académie.*) Academicus, *genit.* academici, m. AKADEMIK.

LES ACADE'MICIENS, (*Philoſophes anciens dont Platon étoit chef de ſecte.*) Academici, *genit.* Academicorum, m. plur. *Cic.* AKADEMICY (*Sekta dawnych Filozofow, ktorych Plato był pryncypałem.*

ACADE'MIE, ſubſt. f, Academia, *genit.* Academiæ, f. *Cic.* Gymnaſium, *genit.* gymnaſi, n. *Cic.* AKADEMIA, Szkoła publiczna.

C'étoit proprement un lieu public, planté d'arbres à Athenes, ainſi nommé d'un certain Academe, qui le donna. C'eſt là que naquit autrefois Platon, & où il enſeigna ſa philoſophie, d'où vient que l'Academie eſt priſe pour la ſecte de Platon. Ce mot s'eſt etendu dans la ſuite pour ſignifier tout *Lieu d'exercice, Univerſité, Academie.* Było to właśnie mieyſce iawne, ſadzone Drzewami w Atenach tak nazwane od nieiakiego Akadema, ktory ie darował. Tam ſię urodził Plato, y tam nauczał, zkąd też Akademią biorą za *ſektę Platona,* za czaſem zaś to ſłowo wzięto na wyrażenie każdego mieyſca, kędy ieſt publiczne iakie Cwiczenie Nauk.

ACADE'MIE, (*où l'on apprend à monter à cheval.*) Equeſtris academia, f. Ephebium, *genit.* ephebii, n. *Vitr.* * *Où l'on apprend à faire des armes.* Palæſtra, æ, f. AKADEMIA Konna, gdzie Cwiczenie daią, iako ná koniu ſię trzymać, y iako go zażyć. * Szkoła Rycerſka gdzie ſię uczą iako broni zażyć.

ACADE'MIE *de jeu,* (*où l'on s'aſſemble pour jouër.*) Academia luſoria, *ou* aleatoria, æ, f. Aleatorium forum, *genit.* aleatorii, n. *Suet.* AKADEMIA graczow, ſzulerow, gdzie ſię uczą koſterſtwa.

ACADE'MIE *Françoiſe.* Academia Gallica. AKADEMIA Francuſka.

ACADE'MIE *des Sciences.* Academia Scientiarum. AKADEMIA Nauk wyżſzych.

ACADE'MIE *des Peintres.* Pictorum Academia. AKADEMIA Malarzow.

ACADE'MIQUE, adject. (*qui appartient à l'Academie.*) Academicus, a, um. *Cic.* AKADEMICKI, co należy do Akademiy.

ACADE'MIQUEMENT, adv. (*ſelon l'Academie.*) More academico. Ut ſolent Academici. PO AKADEMICKU.

ACADEMISTE, ſubſt. maſc. (*qui apprend à monter à cheval.*) Qui equeſtrem diſciplinam ſequitur. *Cic.* * *Qui apprend à faire des armes.* Palæſtrita, æ, m. *Cic.* AKADEMIK ten co ſię uczy w Akademiy, lub Jeździć na koniu. * lub Rycerſkich inſzych zabaw Akademiſta.

ACANTHE, ſubſt. f. (*plante* qu'on appelle autrement *Branche-urſine,* ou *Patte-d'ours.*) Acanthus, *genit.* acanthi, m. *Plin.* BARSZCZ, oſtrokrzew, Rozdzieniec, ziele.

(La feuille de cette plante ſert d'ornement en Architecture au chapiteau des colomnes.) (Z liścia tego ziela biorą formę Architekci dla ozdobienia, y Lambrowania kapitelow u kolumn,

D'ACANTHE. Acanthinus, a, um. *Plin.* BARSZCZOWY,

ACARIASTRE, adject. m. & f. *on pronouce* ACARIÂTRE. (*qui eſt d'une humeur aigre & criarde.*) Acer, acris, acre. Acerbus, acerba, acerbum. *Cicer. Terent.* PRZYKRY Oſtry ſurowy zrzędny.

(On dit au Comparatif *Acrior & hoc acrius: Acerbior & hoc acerbius.* Et au Superlatif. *Acerrimus, & Acerbiſſimus, a, um.*) (Mowi ſię wporownaiącym: Przykrzeyſzy, oſtrzeyſzy, ſurowſzy; w przenoſzącym, nayprzykrzeyſzy.

ACARNANIE, (*païs de l'ancienne province d'Epire ou de l'Achaïe.*) Acarnania, *genit.* Acarnaniæ, f. *Plin.* AKARNANIA Kray dawnego Epiru, albo Achayi.

(L'on appelle aujourd'huy ce Païs *Carnia, & Deſpotato.*) (Teraz ten kray nazywaią Karnia y Deſpotato.

ACARNANENS, (*peuples de l'Acarnanie.*) Acarnanes, *genit.* Acarnanum, m. plur. *Ovid. Cornel. Nep.* AKARNIANIE, Lud Akarniyſki.

(Ces Peuples eſtoient tres voluptueux. Les Poëtes ont donné le nom d'*Acarnan* au fleuve Achéloüs, & au mont Pindus.) (Ten narod był barzo Roſpuſtny. Poetowie nazywaią *Akarnianin* Rzekę Achelous, y Gorę Pindus.)

ACCABLE', m ACCABLE'E, f. part. paſſ. & adject. Preſſus. Oppreſſus. Obrutus, a, um. *Cic.* OBCIĄZONY, uciśniony, przywalony, zarzucony.

ON DIT au figuré *Accablé de douleurs par tout le corps.* Totius corporis doloribus oppreſſus. *Cic.* Confectus cruciatu maximorum dolorum. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie: na wſzyſtkim ciele, bolami przywalony, uciśniony złożony

Accablé de ſommeil. Gravi ſomno oppreſſus. *Liv.* * *d'Affaires.* Magnitudine, *ou* mole negotiorum obrutus. *Cic.* * *De ſoins.* Confectus curis. *Cic.* * *De dettes.* Ære alieno oppreſſus. Demerſus ære alieno. *Cic. Liv.* Snem zmorzony. * Zabaw pełny. * Długami przeładowany. * Staraniami obciążony.

Ce ſont des mots accablez ſous la rouille des années, & ſous les ruines de l'Antiquité. Nunc ſitus informis & deſerta vetuſtas premit iſta vocabula. *Hor.* Słowa ſtarością zarzucone, niepamięcią zagrzebane, ktore rdza ziadła.

ACCABLEMEMT, ſubſt. maſc. Oppreſſio, *genit.* oppreſſionis, f. *Cic.* UCISNIENIE, zarzucenie przywalenie.

Je ſens un grand accablement dans tous mes membres. Torpent mihi membra. *Hor.* Nullus vigor ineſt membris. *Horat.* Vires mihi languent in corpore. *Ovid.* Pocałym ciele wielkie ſłabości, cięſzkość wielką czuię.

ACCABLEMENT, (*dans le figuré.*) Oppreſſio, onis. f. *Cicer.* UCISNIENIE, gwałt, w ſenſie nie właſnym.

l'Accablement des loix & de la liberté. Legum & libertatis oppreſſio. *Cic.* Praw y wolności zgwałcenie, uciśnienie.

Nous ſommes dans un ſi grand accablement d'affaires, qu'il faut eſtre fou pour eſperer quelque ſoulagement. Tot tantiſque rebus urgemur, *ou* premimur, ut nullam allevationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. *Cic.* Tak wielą ſpraw intereſſow zarzuceni y zewſząd otoczeni będąc, trzeba być bez rozumu, żeby ſię iakiey folgi ſpodziewać.

Il eſt dans un tel accablement de triſteſſe, qu'il n'eſt capable d'aucune conſolation. Tanto in mœrore jacet, ut ab ullo recreari nullo modo poſſit. *Cic.* Ták ciężki go ſmutek opanował, iż zadney przyiąć niemoże pociechy.

ACCA-

ACCABLEMENT *de viſites.* Moleſta & importuna ſalutantium frequentia, æ. f. Uprzykrzone uſtawiczne wizyty.

ACCABLER, V. act. (*faire tomber une choſe peſante ſur une autre, qui l'oblige à ſuccomber ſous ſon poids.*) Opprimere, (opprimo, opprimis, oppreſſi, oppreſſum.) Obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) act. accuſ. *Cic.* Przywalić, (ieden ciężar na drugi walić, tak iż iedno pod drugim upadać muſi)

Les autres furent accablez ſous les ruines de la ſalle. Ruina cameræ cæteros oppreſſit. *Phæd.* Inſi obalinami Sali przywaleni byli.

Eſtre accablé de terre. Terrâ oprimi, *ou* obrui. *Cicer.* Ziemią przywalony

Il l'a accablé de coups de baſton ſur la teſte. Illius caput fuſtibus impleyit. *Plaut* Kiymi wywalić.

Il faut boire & manger autant qu'il eſt neceſſaire pour réparer les forces, & non pas pour les accabler. Tantum cibi & potionis adhibendum eſt, ut reficiantur vires, non ut opprimantur. *Cic.* Jeść y pić nalezy ile potrzeba wyciągá, áby śiły pokrzepić nie obciązyć.

ACCABLER au figuré. *Eſtre accablé de crimes & de témoins.* Obrui & opprimi criminibus & teſtibus *Cic.* Uciśniony, w nie właſnym wyrozumieniu (kiedy czego śiła na kogo) *Przekonany zbrodniami y ſwiadkami.*

Le corps accablé des excés du jour précedent, accable en meſme temps l'eſprit, qui eſt un ſouffle de la divinité. Corpus onuſtum heſternis vitiis, animam quoque prægravat, & humi affigit particulam auræ divinæ. *Hor.* Ciało zmocowane, zmordowane, Prześilone wczorayſzą ſwywolą, trapi y ucifká Ducha, ktory ieſt cząſtką tchnienia Boſkiego.

Il y eut bien des gens à Rome accablez ſous les ruines de la République. Multi Romæ cum Republicâ perierunt, *ou* extincti ſunt, *ou* interierunt. *Cic.* Wielu w Rzymie z Rzecząpoſpolitą zginęli, ktorych wywrocona obalona Rzeczpoſpolita przywaliłá.

Eſtre accablé de pauvreté. Aggravari inopiâ. *Liv.* Premi inopiâ. *Colum.* Uciśniony uboſtwem.

Il ſe laiſſe accabler à la grandeur des affaires. Obrui ſe ſinit magnitudine negotiorum, *ou* mole negotiorum. *Cic.* Wielkośćią ſpraw zmocqwany, oſłabiony.

Accabler quelqu'un de vers ſatyriques. Cooperire aliquem famoſis verſibus. *Hor.* * *d'Affronts.* Contumeliis aliquem onerare. *Cic.* Páſzkwilami kogo okryc, * zelżywośćią.

Eſtre accablé de ſoins pour augmenter ſon bien. In augendâ re curis obrui. *Hor.* Wielą ſtaraniami zatrudniony, troſkliwośćiami obciążony, około przyczynienia fortuny.

Eſtant accablé par le meſme malheur que vous, je ne me ſoûtiens, que par le crédit d'autruy. Ipſe pari fortunâ abjectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtineo. *Cic.* Wtymże ſamym nieſzczęśćiu z tobą będąc pogrążony, z cudzego tylko żyię kredytu.

Pourquoy accablez-vous vôtre eſprit par des deſſeins qui ſont au deſſus de la portée des hommes Quid æternis conſiliis minorem fatigas animum? *Hor.* Czemu umyſł ſwoy zaprzątaſz imprezami, ktore przechodzą dowcip ſtworzony

s' ACCABLER, ſeul: ou *S'accabler de triſteſſe, de ſoins.* Se conficere. *Plaut.* Mœſtitiâ, *ou* curis ſe conficere, *ou* confici *au paſſif. Cic.* Zanurzać ſię w ſmutku, trapić ſię y gryść ſię w ſobie

ACCABLER ſe dit en bonne part, comme *Accabler quelqu'un de biens. de loüanges.* Bonis, laudibus aliquem cumulare, *ou* onerare. *Cic Vire.* Mowi ſię tez y bierze na dobrą ſtronę zarzucony, naprzykład: byc zarzucony pochwałami, okryty dobrami.

s' ACCAGNARDER, V. neut (*s'accoquiner, mener une vie faineante & libertine.*) Dedere ſe deſidiæ ac luxuriæ. (dedo, dedis. dedidi, deditum.) act. Diffluere inerti otio, (diffluo, diffluis, diffluxi, diffluxum.) Neut *Cic.* Hultaić ſię, *gnuſnoić na gnuſność y ladajakie zycie ſię Puśćic.*

(Mot bas en François, dont on ſe ſert lorsqu'une perſonne s'attache au jeu, au vin, aux femmes, ou qu'elle demeure au coin de ſon feu, au lieu de prendre un honneſte employ.) (Słowo podłe w Francuſkim, Ktorego zażywaią kiedy kto ſię udá ná koſterſtwo pijaństwo y nierządne zycie, lub też u piec a wdomu tylko ſiedzi, do zadney przyſtoyney zabawy ſię niemaiąc.

ACCELERATION, ſubſt. f. (*Action par la quelle on avance une afaire, Célérité.*) Acceleratio, *genit.* accelerationis, f. *Cic.* Celeritas, *genit.* celeritatis, f. Celeritudo, *genit.* celeritudinis, f. *Var.* Poſpieſzenie, Rychłość, prędkość, Porywczość, raźnośc.

(Le mot de *Célérité* eſt plus d'uſage; & celuy d'*Accélération* ne ſe dit gueres qu'au Barreau. *Voyez* CE'LERITE'.) (Słowo *celerité* ieſt barziey w używaniu u Francuzow, á zaś *acceleration* niemowi ſię chybá w prawie.)

ACCE'LE'RE', m. ACCE'LE'RE'E, f. part. paſſ. & adject. *Voyez* ACC'LE'RER. Poſpieſzony, poſpieſzona, rychły, pręłki.

ACCE'LE'RER, V. act (*diligenter, preſſer une affaire.*) Celerare. Accelerare, (celero, celeras, celeravi, celeratum.) act. acc. *Cic.* Properare, (propero properas, properavi, properatum.) act. acc. *Tacit.* Poſpieſzyć, przypilnować, przyſpieſzyc (*czego, iákiey ſprawy.*)

ACCENT *de la voix.* ſubſt maſc. *on prononce* Acçant, (*pronontiation qu'on a contractée naturellement dans le païs où l'on eſt né*) Vocis ſonus, *genit.* ſoni, m. Vocis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Vocis flexio, *ou* inflexio, *genit.* flexionis, f. *Quint Cicer.* AKCENT. to ieſt *Ton pronuncyacyi albo wymowy ktorey kto nawykł w Kraju kędy ſię nardził.* Wymowa.

Vn tres mauvais accent. Inflexa ad miſerabilem ſonum vox. *Cicer.* Złá bardzo wymowa, Ton ladaiaki.

Il a l'accent étranger. Peregrinum ſonat. *Quint.* Wymawiá z cudzoziemſka.

Pouſſer des accents funebres. Funebres voces, *ou* ſonos emittere. *Liv.* Záłoſeym tonem Lamentować.

ACCENT en Grammaire, (*marque qu' on met ſur les ſyllabes d'un mot, pour les prononcer d' un ton plus foible.*) Accentus, *genit.* accentûs, m. Tenor, *genit.* tenoris, m. *Quint.* Vocum mederamentum, *genit.* moderamenti, neut. *Ant-Gel.* Voculatio, *genit.* onis. f. *Publ. Nigid.* *Kropká piſarſká*, znaczek, albo liniyka ktora w piſaniu kładzie ſię nad niektoremi literami, aby ich ton głoſnieyſzy lub ſłabſzy umiarkowac

Il n'y a que trois Accens, l' Aigû, le Grave, & le Circonflexe.) Trzy tylko ſą znaki piſarſkie toieſt *oſtry* álbo krzykliwy, *poważny* álbo gruby, *obojaki* toieſt z obodwoch złożony.

ACCENTUER *les ſylabes.* V. act. *on prononce* Acçantuer, (*les marquer d'un accent.*) Accentum ſyllabis apponere, *ou* appingere. Naznaczać wpiſaniu kropkami przyzwoitemi ſłowa.

ACCEPTABLE, adject. m. &. f. (*recevable, qu' on peut raiſonablement recevoir.*) *Condition acceptable.* Juſta & æqua conditio, quæ accipi poteſt. Co może być przyięto co ſłuſzna, za ſłuſzną umową warunkami.

ACCEPTATION, ſubſt. f. (*l' action de recevoir & d'agréer.*) Acceptatio, *genit.* acceptationis, f. *Cic.* PRZYIĘCIE.

ACCEPTE', m. ACCEPTE'E, f. Part. *Voyez* ACCEPTER. PRZYIĘTY, PRZYIĘTA.

ACCEPTER, V. act. (*recevoir*, ou *avoir quelque choſe agréable.*) Acceptare, (accepto, acceptas, acceptatum) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. accus. Gratum aliquid habere. *Cicer.* Przyiąć, mieć zá wdzięczne, zá przyiemne.

J'accepte les conditions que vous me propoſez, Accipio conditiones à te mihi oblatas. Deſcendo ad conditiones à te mihi oblatas. *Cic.* Przyimuię tę umowę; te warunki ktore mi ſą podane, przypadam ná to.

Il eſt preſt de tout accepter & de tout ſoufrir pour le bien public. Ad omnia deſcendere paratus eſt, atque omnia pati Reipublicæ cauſa. *Cæſ.* Wſzytko przyiąć wſzyſtko znieść gotow dlá Dobra publicznego.

Les conditions ne furent point acceptées de part & d'autre. Conditiones non convenerunt ex utrâque parte, *Cornel-Nep.* Warunki zobu ſtron nieprzyięte.

ACCEPTILATION, ſubſt f. (*Quittance qu'on donne ſans rien recevoir, déclaration qu'on fait en faveur de ſon débiteur, par laquelle on le tient quitte de la ſomme qu'il nous doit.*) Acceptilatio, *genit.* acceptilationis, f. *Vlp.* KWIT uwalniaiący dłuznika z długu nie odebranego.

(Terme de la Juriſprudence Romaine.) (Termin Prawny u Rzymian.)

ACCEPTION, ſubſt. f. (*Conſideration, égrad qu'on a pour quelqu'un.*) Reſpectus, *genit.* reſpectûs, m. Ratio, *genit.* rationis, f. Diſcrimen, *genit.* diſcriminis, n. Delectus, *genit.* delectûs, m. *Cic.* WZGLĄD na kogo.

Avoir, ou *faire acception des perſonnes.* Reſpectum habere ad perſonas. Reſpicere perſonas. Perſonarum rationem & delectum habere. *Cic.* * (*le contraire eſt*, Reſpectum habere ad neminem. Nullam habere perſonarum rationem. *Cic. N'avoir aucune acception de perſonne.*) Mieć wzgląd na iakie oſoby. * *przeciwna ieſt* na nikogo względu nie mieć, na nikogo nie uważać.

Sans faire & ſans avoir acception de perſonne. Omni perſonarum delectu & diſcrimine remoto. *Cic.* Na nikogo cale nie uważać.

ACCES, ſubſt. maſc. (*Abord, entrée, facilité d'approcher de quelqu'un, ou de quelque lieu.*) Acceſſus. Aditus, *genit.* ûs, m. *Cic.* PRZYSTĘP, do oſob lub mieyſca iakiego łatwy.

Il a accès par-tout, il entre & eſt bien venu par-tout. Omnium aditus tenet. Aditus eſt ipſi ad omnes facilis & pervius. *Cic.* Wſzędzie mu łatwy przyſtęp, wdzięcznym wſzędzie ieſt gośćiem, wſzędzie go mile przyimuią.

Donner accès à quelqu'un auprés d'un autre. Dare alicui aditum, *ou* acceſſum ad aliquem. *Cic. Ovid.* Przyſtęp komu ſprawić do kogo.

Il a bien de l'accès chez le Prince. Habet receptum ad gratiam & amicitiam Regis. *Cæſ.* Ma przyſtęp do Pana.

Il eſt d'un accès facile, on l'aborde aiſement. Faciles aditus habet. * (*le contraire eſt*, Difficiles habet aditus. *Cic. Hor. Il eſt d'un difficile accès.*) Przyſtępny łatwy, **przeciwna temu.* nie przyſtępny, trudny.

ACCES ſe dit en médicine *des retours de certaines maladies, qui laiſſent quelques bons intervalles.* Acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Plin.* Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Celſ.* Silenie ſię choroby, paroxyzmu przyiśćie.

Le temps de l'accès de la fiévre eſt paſſé Tempus acceſſionis ex toto receſſit, *ou* tranſiit. *Celſ.* Czas paroxyzmu gorączki cale praeſzedł.

Il n' y a eu qu'un accès de fiévre. Febris tantùm ſemel acceſſit *Celſ.* * *Il y en a eu pluſieurs en un meſme jour.* Plures acceſſiones eodem die venerunt. *Celſ.* Raz tyklo go gorączka wzięła. * kilka rázy była iednego dnia.

Lors que le temps de l'accès eſt paſſé, ſans qu'on ait reſſenti aucune émotion, on peut donner à manger au malade. Cùm tempus acceſſionis ita tranſiit, ut nihil moverit, cibus ægrotanti dari, *ou* ingeri poteſt. *Celſ.* Gdy czas paroxyzmu ták minie, że nic nowego nieprzypadnie, może choremu dać iaki poſiłek.

Accès du mal caduc. Acceſſio morbi comitialis. *Plin.* Kaduk choroba, ruſzenie kadukiem.

Il a eu un accès de goutte. Podogrâ ſemel tentatus eſt, (tentor, aris, atus ſum, ari.) paſſ. *Cic.* Podagrą raz ruſzony, napaſtowany był.

ACCESSIBLE, adject. maſc. & f. (*Ou l'on peut aborder aiſément, parlant d'un lieu, d'un port de mer, ou de quelque riviere.*) Ad quod patet acceſſus. *Cic.* PRZYSTĘPNY mowiąc o mieyſcu iakim lub lądzie albo brzegu na rzece kędy łatwo przylądować można.

ON LE DIT auſſi (*parlant d'une perſonne qu'on aborde aiſément, qui eſt d'un facile acces.*) *Il eſt acceſſible.* Ad eum eſt, *ou* patet aditus. *(*le contraire eſt*, Omnis ad eum aditus obſtructus eſt. *Cicer. Il eſt inacceſſible.*) MOWI ſię też o ludziach, y oſobie iakiey do ktorey łatwy przyſtęp: *przyſtępny ieſt* przeciwna zaś temu: *cale ieſt nieprzyſtępny.*

ACCESSIT, m. (*Récompenſe qu'on donne aux Ecoliers qui ont compoſé preſqu'auſſi bien que celuy qui a emporté le prix.*) comme *Il a eu un Acceſſit*, c'eſt à dire *Il a approché de celuy qui a emporté le prix.* Proximus acceſſit ad palmam Palmam proximè conſecutus eſt. Proximus optimis numeratus eſt. Propè alter à primo numeratus eſt. *Cic.* Bliſko był wygraney pierwſze mieyſce miał po tym ktory ſię náylepiey, popiſał.

ACCESSOIRE, ſubſt. maſc. (*Dépendance, ſuite des choſes.*) Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Cic.* To co zaczym idzie, to co naſtępuie za pierwſzym.

l'Acceſſoire ſuit le principal. Acceſſio cedit principali. *Vulp.* Za Iſtotą ciągnie ſię przypadek. Taki ieſt przypadek iaka ieſt Iſtota.

(C'eſt un Terme de Droit.) Przyſłowie ieſt prawne.

Les tuiles qu'on a oſtées pour les remettre, ſont comme un acceſſoire du principal, & une partie de la maiſon. Tegulæ quæ detractæ ſunt ut reponerentur, ædibus accedunt. *Var.* Dachowka zdięta aby ią znowu na dachu ułożyć należy do tegoż domu, y ieſt iakoby tegoż gmachu częśćią.

ON DIT au figuré *Perſée fut le principal de la guere, & Gentius n'en fut que l'acceſſoire.* Perſeus caput belli erat. Gentius acceſſio. *Liv.* MOWI ſię w przyſłowiu; Perſeus w Woyſku był wſzyſtkim, Gentius zaś tylko pomocnik.

ACCESSOIRE, (*conjoncture faſcheuſe.*) comme *Se voyant en cét acceſſoire, en cette facheuſe conjoncture.* In has anguſtias, *ou* in eum locum adductus. Deſtinatione illâ perculſus. *Cic.* W tey ciaſnośći ſię widząc; w tych okolicznośćiach nie pomyślnych, do tego iuż będąc przywiedziony.

ACCIDENT, ſubſt. maſc. *on prononce* Accidant, (*Ce qui ſurvient à une ſubſtance, & qui ne luy eſt point eſſentiel.*) Accidens, *genit.* accidentis, om. gen. Id quod non eſt de eſſentiâ rerum. PRZYPADŁOSC co nie należy do Iſtoty, Przymiot właſność iakiey rzeczy.

ACCIDENT, (*Haſard, coup de fortune.*) Caſus, *genit.* caſus, m. *Cic.* Przypadek przygoda, trafunek.

Quand il nous arrive des accidents, que nôtre prévoyance ne peut en aucune façon nous faire eviter, il faut que nous repaſſions ce qui eſt arrivé aux autres, & concluire qu'il ne nous eſt rien arrivé de nouveau. Quando ea accidunt nobis, quæ nullo conſilio vitare poſſumus, eventus aliorum memoriâ repetendo, nihil novi accidiſſe nobis cogitemus. *Cic.* Kiedy ſię nam trafią przygody, ktorych wſzelką przezornośćią uſtrzedz ſię nie możemy, na ten czas wſpomniawſzy na przygody drugich, mamy pomyślić że ſię nam nic nowego nie przydało.

Cela eſt arrivé par accident. Caſu id evenit. *Cic.* Przypadkiem trafunkiem ſię ſtało.

ACCIDENT, (*malheur, infortune, diſgrace.*) Caſus, *genit.* caſûs, m. Infortunium, *genit.* infortunii, n. *Cic. Ter.* Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur. *Quint.* UTRAPIENIE nieſzczęśćie przygoda.

Je ſuis fâché de l'accident qui vous eſt arrivé. Lugeo, *ou* doleo caſum tuum. *Cic.* Załuię nieſzczęśćia twego.

J'eſtois preſent, lorſque l'accident luy arriva. Aderam in in ipſius caſu. *Cic.* Byłem przytym nieſzczęśćiu.

Il n'a pas encore ſçeu mon accident. Nondum reſcivit meum infortunium. *Ter.* Niewiedział ieſzcze o moim przypadku.

ACCIDENT, en termes de medicine, (*Symptôme*, ou *tout ce qui arrive de nouveau à un malade ſoit en bien ou en mal.*) comme *Cette-playe ſe poura guérir, s'il n'arrive point d'accident*, c'eſt à dire *la fiévre*, ou *inflammation.* Sanari poterit illud vulnus, niſi febris aut inflammatio accedat. KAZDA odmiana, czy na dobre, czy na złe, ktora ſię trafić może choremu; terminem lekarſkim nażywa ſię. *Przypadek* na przykład, *może być ta rana uleczona, ieſli co nie przypadnie;* to ieſt, *gorączka álbo ogień.*

ACCIDENTEL, m. ACCIDENTELLE, f. adject. (*qui n'eſt point de l'eſſence de la matiere.*) Adventitius, adventitia, adventium. *Cic.* PRZYPADKOWY co nie należy do Iſtoty.

ACCIDENTELLEMENT, adv. (*à la maniere d'accident.*) Per modum accidentis. Accidentis inſtar. NAKSZTAŁT przypadku przypadkiem.

ACCLAMATION, ſubſt. f. (*Cri de joye par lequel le public témoigne de l'applaudiſſement & de l'eſtime.*) Acclamatio, *genit* acclamationis, f. Plauſus, *genit.* plauſûs, m. *Cic.* OKRZYK (głos weſele ludu poſpolitego znaczące pochwałę lub poſzanowanie.)

Il entra dans la ville parmy les acclamations du peuple. Urbem ſubiit acclamantibus & plaudentibus cunctis civibus. Wiechał do Miaſtą między okrzykami weſołemi ludu wſzyſtkiego.

ACCOINTANCE, ſubſt. f. (*Hantiſe & familiarité qu'on a avec quelqu'un,*) Familiaritas, *genit.* familiaritatis, f. Conſuetudo, *genit.* conſuetudinis, f. *Cic.* UCZĘSZCZANIE, znaiomość, przyiaźń towarzyſka.

(Ce mot François eſt vieux & ne ſe dit gueres qu'en mauvaiſe part, & en raillant.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie zażywaią go chyba na náganę álbo śmiechem.)

s'ACCOINTER *de quelqu'un*, V. neut. (*hanter quelqu'un, faire amitié & ſocieté avec luy.*) In conſuetudinem; *ou* amicitiam, *ou* familiaritatem alicujus ſe dare, (do, das, dedi, datum. act. *Cic.* UCZĘSZCZAC bywać częſto u kogo, przyiaźń zkim zabrać.

(Ce verbe François eſt vieux & hors d'uſage.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu.)

ACCOISER, V. act. (*Appaiſer, adoucir.*) Tranquillare. Sedare, (o, as, avi, atum, act. acc. *Cicer.* USPOKOIC, uśmierzyć, ułagodzić.

(Ce Verbe François eſt vieux & hors d'uſage.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu.)

ACCOLADE, ſubſt. f. (*careſſe qu'on fait en ſautant au coû de quelqu'un pour l'embraſſer.*) Amplexus. Complexus, *genit.* ûs, m. *Cic.* OBŁAPIENIE, Sciśnienie, uprzeymie witanie.

Les amis qui ont eſté long-temps ſans ſe voir ſe font mille accolades. Amici qui diu abfuerunt in mutuos ruunt amplexus. *Virg.* Przyiaciele dawno ſię niewidziawſzy uprzeymie ſię ściſkaiąc witaią.

ACCOLADE, (*ceremonie dont on uſe, quand on fait un Chevalier, ce qui ſe fait en l'embraſſant.*) & on dit *Donner l'accolade à un Chevalier.* Inaugurat atum equitem amplexari. Depon. CEREMONIA ktorey záżywaią przy opaſywaniu na Rycerſtwo nowego Rycerza co ſię dzieie Koleynym ściśnieniem ze wſzyſtkiemi dawnieyſzemi.

ACCOLADE *de lapreaux.* Bini cuniculi, *genit.* binorum cuniculorum, m. plur. Para krolikow.

(On les ſert atachez & accolez enſemble quand ils ſont jeunes.) (Daią ie na ſtoł parami związane albo przypięte ieden do drugiego, kiedy ſą młode.)

ACCOLE', Part. & Adject. *voyez* ACCOLADE & ACCOLER. PRZYPIĘTY, przykleiony.

ACCOLER, V. act. (*Embraſſer quelqu'un & luy ſauter au coû.*) Amplecti. Complecti, (plector, plecteris, plexus ſum.) depon. acc. Amplexari, (amplexor, amplexaris, amplexatus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* Complexus, *ou* amplexus alicui dare, (do, das, dedi, datum.) act. In alicujus amplexus currere, *ou* ruere, (curro, curris, cucurri, curſum: ruo. ruis, rui, ruitum.) neut. *Cicer. Virg.* SCISKAC kogo za ſzyię obiąć, obłapić.

(Verbe d'un tres rare uſage dans la langue, ſi ce n'eſt en raillant.) (Słowo rzadko zażywane w Francuſkim y chyba tylko śmiechem.)

ACCOLER *la cuiſſe* ou *la botte* ſignifie *ſaluer quelqu'un avec une grande ſoumiſſion & avec reſpect,* (*comme quand on ſalue un homme qui deſcend de cheval.*) Pedes alicujus amplexari. *Cic.* ZA NOGI kogo obłapić, do nog ſię głęboko ſkłonić.

ACCOMMODABLE, adject. m. & f. (*Qui peut s'accommoder, parlant de quelque different.* Quod componi facilè poteſt. CO ſię pogodzić może.

ACCOMMODAGE, ſubſt. m. (*Le Salaire qu'on donne pour appreſter & aſſaiſonner des viandes.*) Salarium, *genit.* ſalarii, n. *Plin.* Quod præſtatur pro condiendis cibis. JURGIELT, Kucharſka zapłata od zaprawy.

On a donné pour l'accommodage de la chambre. Salarium præſtitum eſt pro inſtruendo cubiculo. Zapłacono zá oporządzenie pokoiu álbo izby.

(Ce ſubſtantif François ne ſe dit proprement que pour *l'appreſt des viandes,* ou *l'aſſaiſonnement*; car pour autre choſe, on dit mieux *Raccommodage*) (To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię właśnie tylko o zaprawieniu potraw, á w inſzych okolicznośćiach lepiey ſię mowi od naprawy niż od záprawy.)

Il faut payer l'accommodage des viandes, l'appreſt des viandes, ou *l'aſſaiſonnement.* Dandum aliquid, in ciborum conditurum, *ou* pro condiendis cibis. Trzeba co dać trzeba co zapłacić od zaprawy.

ACCOMMODANT, m. ACCOMMODANTE, f. adject. (*Commode, aiſé dans ſes manieres de vivre parmi le monde, qui veut ce que l'on veut, & qui eſt de tous bons accords.*) Commodus, commoda, commodum; (*au Comparatif* Commodior & hoc commodius, *& au Superlatif* Commodiſſimus, a, um.) * Facilis & hoc facile; (*au Comparatif* Facilior & hoc facilius, *& au Superlatif* Facillimus, a, um. *Cic.* ZGODLIWY, Łagodny, łatwy, powolny człek do wſzyſtkiego, zgadzaiący ſię ze wſzyſtkiemi y wewſzyſtkim *iak chceſz tak go zażyieſz.*

Il eſt fort accommodant, ou *d'une humeur fort commode.* Commodis, *ou* facillimis eſt moribus. *Cicer.* Barzo zgodliwego humoru, ſrodze powolny y łatwy.

ACCOMMODANT ſignifie auſſi *Ce qui nous fait grand bien, ce qui accommode nos affaires,* comme *Une ſucceſſion ineſperée eſt fort accommodante,* ou *nous accommode fort.* Inſperata repentinaque hæreditas rem noſtram facit meliorem. Inſperata hereditas utilis & commoda eſt rebus noſtris. *Cic.* ZNACZY także co nam ieſt barzo pożyteczne wczeſne, y wygodne, iako nieſpodziane Dziedzictwo ſrodze nám wygodziło.

ACCOMMODE', m. ACCOMMODE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOMMODER, *voyez ſon Verbe dans les diverſes ſignifications.* WYGODNY wczeſny, ſpoſobny.

ACCOMMODE', (*qui eſt bien à ſon aiſe, qui a toutes les commoditez de la vie.*) Qui facillimè ſe agit. *Ter.* Nullius rei indigens. Nullâ re indigens. *Terent. Cicer.* KTOREMU na niczym nieſchodzi, dobrze ſię maiący.

Il n'eſt pas accommodé, il n'eſt pas à ſon aiſe. Anguſtâ utitur fortunâ. Eſt ipſi res anguſta domi. Eſt egentiſſimus in ſuâ re. Caret commodis. *Cic. Hor.* Chudy pachołek, cienko koło niego, nie barzo ſię ma dobrze.

ACCOMMODEMENT, ſubſt. m. (*Ajuſtement; tout ce qui rend une choſe plus commode & plus propre.*) Commoditates, *genit.* commoditatum, f. plur. Elegantiæ, *genit.* elegantiarum, f. pl. Ornamenta. *genit.* ornamentorum, n. pl. *Cic.* Stroie, przyſtroienie, przybranie, wczeſność, wygoda.

Il a fait pluſieurs accommodemens à ſon logis, qui le rendent plus logable. Multis commoditatibus & elegantiis ſuas ædes comodiores aptioresque fecit. Wiele ozdob y wczeſnośći przydał do Domu ſwego, co go wygodnieyſzym czyni.

ACCOMMODEMENT, (*Accord, fin qu'on donne à quelque different.*) Compoſitio, *geni.* compoſitonis, f. *Cic. Caſ.* Zgoda umowa zakonczenie jakiey ſprawy.

Un homme d'accommodement. Facilis & pronus ad compoſitionem. Człowiek ſpoſobny do ugodzenia ſtron, Przyiaciel, Jednaca ſtron.

Entrer en un accommodement, ou *Venir à un accomodement* Ad compoſitionem accedere, *ou* ingredi. *Cic.* Wniść w ugodę przyiść do ugody.

Il y a lieu à un accommodement, (*les choſes peuvent s'accommoder.*) Res componi poſſunt. Ad compoſitionem res adduci poſſunt. *Cic.* Może ſię to zgodzić, pogodzić.

Ils ſont en termes, ou *en voye d'accommodement,* (*ils ſont ſur le point de s'accommoder.*) Jam ad compoſitionem res adducitur. *Cic.* Są w drodze do ugody, w ugodzie między ſobą, iuż im bliſko do pogodzenia ſię,

Je ne penſe pas que nous ſoyons tout à fait hors d'eſperance de quelque accommodement. Compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto. *Cic.* Niewątpię nie zdeſperowałem ieſzcze abyśmy nie mogli ſię pogodzić.

Nous n'en voulons pas demeurer à cet accommodement. In hac conditione atque in hoc pacto manere nolumus. *Cic.* Niechcemy tey zgody, nie przeſtaiemy natym.

Mener, ou *porter l'affaire à un accommodement.* Rem aliquam adducere ad compoſitionem & ad concordiam. *Cic.* Prowadzić rzeczy do zgody

Il a toûjours conſeillé l'accommodement, ou *la paix.* Pacis & concordiæ ſemper auctor fuit. *Cic.* Zawſze radził pokoy, y zgodę.

On parle d'accommodement. Sermo eſt de pace conciliandа *ou* de diſcordiis componendis. Powiadaią, głoſzą, mowią, o zgodzie opokoiu.

Eſtre porté à l'accommodement. Inclinare ad pacem, *ou* ad pacis conditionem. *Cic.* Ferri ad pacem. *Cic.* Być ſkłonnym do zgody do pokoiu.

ACCOMMODER, V. act. (*rendre quelque choſe plus commode & plus propre.*) Commodius, *ou* aptius, *ou* elegantius, *ou* ornatius aliquid reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) *ou* efficere, (efficio, efficis, effectum.) act. *Cic.* Naprawić przyſtoynieyſze, wygodnieyſze, co uczynić.

Accommoder les chemins qui ſont gâtez. Corruptas vias reparare, reficere. *Cic.* Drogi zepſowane naprawić.

ACCOMMODER ſignifie auſſi *Arranger, ajuſter, mettre en ordre & en bon état.* Accommodare. Aptare. Ornare. Concinnare, (o, as, avi, atum.) Componere, (compono, componis. compoſui, compoſitum.) Inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. accuſ. *Cic.* Znaczy tez uprzątnąć, oporządzić, ozdobić, ułożyć porządnie, przyſtroić.

Il a pris grand ſoin d'accommoder ſa chambre, ſon cabinet, ſon jardin, ſa maiſon. Accuratiùs ornavit cubiculum. conclave inſtruxit, exornavit hortum, ædes inſtruxit & aptavit. Multum operæ poſuit in exornando, conclavi, horto, in ædibus aptandis exornandiſque. *Cic.* Wielkie ſtaranie miał o przyſtroieniu y ozdobieniu Pokoju ogrodu domu ſwego.

(On le dit encore des choſes qui regardent l'ajuſtement & l'ornement des perſonnes., *comme.* Mowi ſię ieſzcze o tym co należy do ſtroju oſob. iáko.

Les femmes ſont un an à s'accommoder à s'ajuſter, à ſe parer; ou *y mettent beaucoup de temps.* Mulieres dum comuntur, *ou* exornantur, annus eſt. *Terent.* In exornando, ſe multum temporis inſumunt mulieres. Wiele czaſu ná ſtroiach trawią białogłowy.

Il accommode trop bien ſes enfans, il les fait trop braves. Nimio veſtitu indulget circa liberos. *Ter.* Conciniores & elegantiores liberos ſuos facit. Lautè & eleganter veſtit liberos. Nazbyt dobrze dzieći nośi, ſtroi zbytecznie.

ACCOMMNDER, á contre-ſens, *Maltraiter fort quelqu'un, le mettre, en mauvais eſtat,* comme *Je t'accommoderay de la belle maniere,* ou *de toutes pieces* Omnibus modis depexum te & exornatum dabo. *Terent.* W wyrozumięniu przeciwnym mowi ſię uſtroić kogo, ubrać oblec w ſukienkę, to ieſt obelżyć y wſzelako źle ſię znim obeyść.

Je te feray accommoder comme tu le merites. Exornatus eris ex tuis virtutibus. *Terent.* Ták ſię z tobą obeydę iakoś godzien.

ACCOMMODER ſignifie encore *preparer appreſter.* Parare. Apparare, (paro, paras, paravi, paratum. (act. accuſ. *Cic.* NAGOTOWAC.

Accommoder à diſner, ou *le diſné, accommoder à manger.* Prandium apparare, *ou* parare. *Phæd. Terent. Cicer.* Curare, *ou* accurare prandium. *Plaut.* Nagotować obiad, iedzenie.

Ce cuiſinier accommode fort bien à manger, & fort proprement Hic coquus ſcitè ac munditer condit cibos, *ou* coquinatur *ſans regime. Plaut.* Ten kucharz barzo dobrze y czyſto gotuie.

Nous ſerons fort bien accommodés en cette hoſtellerie. In hoc diverſorio lautè diverſabimur. *Cic.* Dobrze barzo gośćić będziemy, w tey goſpodzie.

A quelle ſauſſe accommodera-t-on ce poiſſon? Quo jure condiri vult hic piſcis? Do iakiey podlewy ta ryba, ziaką przyprawą tę rybę nagotować, zaprawić.

ON DIT figurément en ce ſens, *Accommoder la Religion à ſes intereſts.* Religione ad ſuos quæſtus abuti, Religionem cum utilitate ſuâ componere. W WYROZUMIENIU nie właſnym ſię mowi; przyprawić wiarę do ſwoich użytkow; to ieſt zażyć wiary gdzie, y iako interes każe.

Accommoder un ſujet au théatre, ou *pour eſtre repreſenté ſur le théatre.* Accommodare materiam in ſcenam, *ou* quæ ſpectentur in ſcenâ. Rzecz o ktorey ma być Komedia przygotować.

ACCOMMODER, (*Eſtre à la bien-ſéance, & convenir à quelqu'un.*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. (dat.) *Plaut. Cic.* CO KOMU przyſtoi, co komu ieſt przyzwoita, co mu miło co ſię komu podoba, co ſię komu zda.

Ces heritages m'accommodent fort, ou *ſont fort à ma bien-ſéance.* Iſta prædia mirè mihi conveniunt. *Cic.* Te dobra barzo mi ſię podobaią, przydałyby mi ſię, zdadzą mi ſię, zeſzło by ſię to.

Je ne puis m'accommoder de ce valet, il ne me convient point. Non eſt mihi ſervus ad ſententiam. Hoc ſervo nihil utor. *Plaut.* Nie zdaie mi ſię ten ſługa, nie podoba mi ſię, nic mi po nim.

Je ne m'accommode point de cette maniere de vivre. Hæc vivendi ratio mihi non convenit, *ou* non congruit, *ou* non eſt mihi apta nec congruens. *Cic.* Nie podoba mi ſię taki ſpoſob życia, nie zdaie mi ſię, nie ſłuży mi, nie miły mi ieſt.

Je ne m'accommode point de la ſolitude. Aliena eſt meis moribus ſolitudo. Obność mi nie ſłuży.

Une femme s'accommode mieux d'ordinaire avec une femme. Congruit mulier mulieri magis. *Ter.* Kobieta z kobietą lepiey ſię zawſze zgodzi.

Je n'ay point veu d'homme qui s'accommode mieux à mes manieres, & qui ſoit plus ſelon mon humeur. Neminem novi vehementiùs ad vitæ meæ rationem & conſuetudinem accommodatum. *Cic.* Nie widziałem człeka grzecznieyſzego, przyzwoitſzego, do moiego humoru fantazyi, ku myśli, ku woli moiey.

Cela s'accommode à nos eſtudes. Illud aptum & congruens eſt noſtris ſtudiis. *Cic.* To ſię zda, zgodzi, zeydzie ſię z zabawami naſzemi.

ACCOMMODER *des procès, des differends,* (*les ajuſter, les terminer.*) Lites, diſſidia componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) act. acc. *Cic.* ZGADZAC poiednać kłotnie, zwady, ſprawy, ſtrony rozrożnione.

Accommodez l'affaire touchant l'argent, je verray au reſte. Compone hoc de argento, de reliquo videro. *Plaut.* Zgodźmy ſię o pieniędze, a o reſzćie obaczę.

Il ſe ſont accommodez. Pax eſt inter illos. *Plaut.* Non ampliùs inter ſe diſcordant, *ou* diſſident. *Ter.* Pogodzili ſię pokoy między niemi ſtanął.

Accommoder deux amis qui ſont mal enſemble. Componere averſos amicos. *Horat.* Pacem cum amicis componere. *Plaut.* Voyez ACCORDER. Poroznionych przyiacioł pogodzić, poiednać.

ACCOMMODER *quelqu'un d'une choſe,* (*la luy preſter,* ou *vendre.*) Alicui aliquod, *ou* de re aliquâ commodare, *ou* accommodare, (commodo, commodas, commodavi, commodatum.) act. utendum aliquid alicui dare, *ou* permittere. *Cic.* POZYCZYC użyczyć, wygodzić, komu czego uſtąpić.

S'il vouloit m'accommoder de ſon logis pour un prix raiſonnable, je l'acheterois. Si mihi juſto pretio de ſuis ædibus vellet accommodare, emerem. *Plaut.* Gdyby ſię chciał zgodzić zemną a ſpuśćić mi dom ſwoy zá co ſłuſzna, kupiłbym go.

Il m'a accommodé de ſon logement. Mihi de habitatione ſuâ accommodavit. *Cic.* Uſtąpił, ſpuśćił mi mieſzkanie ſwoie.

s'ACCOMMODER, (*ſe mettre à ſon aiſe en amaſſant du bien.*) Rem facere, *ou* augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* Dobrze ſię opaſać, dobra zgromadzać.

S'accommoder en incommodant les autres, (*faire fortune à leurs dépens*) Ex incommodis aliorum ſua comparare commoda. *Ter.* Aliorum diſpendio rem ſuam facere, *ou* ſtabilire. *Cic.* Sobie wygodzić z inſzych nie wygodą, fortuny ſwoiey o cudzym koſzćie przyczynić.

Il accommode ſes affaires, en augmentant ſon bien. Rem ſuam auget, *ou* amplificat. *Cic.* * *En débrouillant ſon bien qui eſt embaraſſé,* Res ſuas componit. *Salluſt.* Explicat *ou* expedit res ſuas. *Cic.* Chodzi około ſiebie, nábywaiąc fortuny. * Uwikłaną, záwikłaną fortunę oſwobadzaiąc.

Il s'eſt accommodé des deniers publics. Bona publica uſurpavit. Bonis publicis abuſus eſt. *Cic.* convertit pecuniam publicam in ſuos uſus. *Papin.* Ná ſwoię ſtronę publiczny dochod obrocił.

s'ACCOMMODER, (*eſtre d'une humeur accommodante dans la ſocieté civile.*) Commodis & facillimis eſſe moribus. *Cic.* ZGADZAC ſię ſpoſobić ſię, być humoru y obyczaiow przyiemnych y zgodliwych ze wſzyſtkiemi.

EN CE SENS on dit qu' *Un homme ſage doit s'accommoder au temps.* Sapiens debet tempori ſervire, *ou* inſervire, (ſervio, ſervis, ſervivi, ſervitum.) neut *Cic. Cornel. Nep.* * Temporibus aſſentiri, (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus ſum.) Depon. Temporibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Depon. Tempori cedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) neut. *Populo & ſcenæ ſervire. neut. *Cic.*

Cic. comme qui diroit *s'Accommoder au peuple & au théâtre.* W tym wyrozumieniu ſię mowi iż człowiek rozumny ſłużyć czaſowi powinien, zgadzac ſię z czaſem, ſtoſować ſię do czaſu żyć według drugich.

S'accommoder au preſent. Uti præſenti fortunâ. *Cic.* *Uti foro. *Ter.* comme qui diroit *Aller ſuivant le cours du marché.* *Jak zagraią tak ſkakać, poczemu rzeczy w târgu ſą potemu ie brać, ſtoſować ſię do czaſow teraźnieyſzych.*

C'eſt un homme ſage, ou un eſprit bien fait, qui s'accommode de peu de gens. Eſt mentis benè ſanæ & paucorum hominum. *Hor.* Słuſzny pięknego rozumu y ſtatku człowiek, iakich ſię mało znaydzie między ludźmi.

Nous nous accommodons ſelon l'occurrence des choſes. Ut res dant ſe ſe, ita ſumus. *Ter.* Obchodziemy ſię iak czas padnie, iak ſię okoliczności podadzą.

S'accommoder comme l'on dit *avec les vivans, (avoir de la complaiſance & de la condeſcendance pour ceux avec qui l'on vit.)* Humanitati ſe accommodare. *Plæd.* Obſequi ſtudiis eorum quibus-cum vivimus. *Ter.* Zgadzać ſię iáko mowią z żyiącemi, według nich ſobie poſtępować.

s'Accommoder aux gens, a l'humeur & aux inclinations des perſonnes. Accommodare ſe, *ou* ſe ad aliorum arbitrium & nutum, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. *Cic.* Alterius obſequi ſtudiis. *Ter.* Componere vultus ſuos ad alium. *Ovid.* Do ludzi ſię ſtoſować, według ich myśli y ſkłonności ſobie poczynać.

Nous nous accommodons à luy, & luy s'accommode au temps. Nos illi ſervimus, ipſe temporibus. *Cic.* (*ou ſou-entent ſervit.*) My iemu ſłużemy, á on czaſowi ſłuży.

Un bon valet doit accommoder ſon viſage, au viſage de ſon maiſtre, s'il paroit triſte, il faut qu'il ſoit triſte; s'il eſt gay, il faut qu'il le ſoit auſſi. Servus frugi vultum ſuum ex vultu heri componere debet, triſtis ſit, ſi triſtis eſt herus; hilaris ſit, ſi gaudeat. *Plaut.* Sługa dobry twarz ſwoię według twarzy Pańſkiey układać pow nien, ſmucić ſię ieżeli Pan ſmutny, weſoły byc, gdy Pán weſoły.

S'accommoder à la capacité, ou à la portée de ſes auditeurs. Ad intellectum auditoris deſcendere, (deſcendo, deſcendis, deſcendi, deſcenſum.) neut. *Quint.* Ad captum auditoris ſe accommodare. *Cic.* Do poiętności ſłuchacza ſię ſtoſować.

Voila mon humeur, ſi vous vous en accommodez, à la bonne heure; ſi non, je ſuis voſtre valet. Sic ſum, ſi placeo, utere: ſin minùs, vale. *Ter.* Ten ieſt moy humor ta myśl y zdanie, ieśli ci ſię toż zdaie, chwała Bogu, ieśli nie ſługa uniżony.

Il s'accommode à l'humeur des gens. Ut homo eſt, ita morem gerit. *Ter.* Stoſuie ſię do humoru do fantazyi każdego.

ON DIT proverbialement *Accommodez vous, le païs eſt large,* pour dire *Mettez vous à voſtre aiſe, prenez vos commoditez.* Age te magnificè & circumfer. *Plaut.* W PRZYSŁOWIU ſię też mowi *Vczyń ſobie rum, dość kray ſzeroki;* to ieſt wygodę ſobie uczyń, maiąc ku temu ſpoſobność.

ON DIT populairement *Il a eſté accommodé tout de roti.* Ornatus fuit ex ſuis virtutibus. *Terent.* (*parlant ironiquement.*) MOWI ſię.poſpolicie napośmiewiſko, ſamym go pieczyſtym częſtowano, to ieſt tak go przyięto iak tego wart był.

ACCOMPAGNÉ. m. ACCOMPAGNÉE, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOMPAGNER. Comitatus. Stipatus, a, um, (*On dit au Comparatif* comitatior & hoc comitatius, adject.) MAIĄCY przy ſobie, z ſobą kogo, ludno, gromadno.

Il revint mieux accompagné qu'à l'ordinaire. Comitatior ſolito rediit. *Cic.* Ludniey, gromadniey, powrocił niż zwykł.

ACCOMPAGNEMENT, ſubſt. maſc. (*action par laquelle on accompagne.*) Comitatio, *genit.* comitationis, f. Comitatus, *genit.* comitatûs, m. *Cic.* SŁUŻENIE aſſyſtencya.

ACCOMPAGNEMENS, (*choſes qui font quelque agrément & ſymmetrie.*) Comme *Les accompagnemens des maiſons de campagne ſont les bois, les jardins, & les fontaines d'eau vive.* Commodas villarum acceſſiones præbent ſylvæ, horti & fontium perennitates. TO CO Należy do iakiey rzeczy, ſkładności, kſztałtu. y przyiemności; Jako: laſy, ogrody, krynice, około wioſek czynią ich ozdobę, y przyiemność.

ACCOMPAGNER, V. act. (*faire compagnie.*) Comitare, (comito, comitas, comitavi, comitatum.) act. accuſ. *Ovid.* Comitari, (comitor, comitaris, comitatus ſum, *plus uſité.*) depon. acc. *Cic.* Comitem ſe alicui dare, *ou* præbere. Ire alicui comitem. Addere ſe alicui comitem. *Cic.* PROWADZIC kogo. Iść zkim, albo zakim kawalkada.

Accompagner quelqu'un, (le conduire par honneur, luy faire cortége.) Aliquem perducere, (deduco, deducis, deduxi, deductum.) act. Aliquem proſequi, (proſequor, proſequeris, proſecutus ſum.) Depon. *Cic.* Służyć komu dla poſzanowania, iechać zkim, zakim, przedkim.

Accompagner un convoy, (aller à un enterrement.) Deducere funus. *Cic.* Funus ſequi. *Ter.* Comitari exequias. *Plin.* Prowadzić do grobu, oſtatnią uſługę oddać.

S'accompagner de quelqu'un, (ſe joindre à luy dans un voyage, le prendre pour compagnon.) Aliquem comitem ſibi aſſumere, (aſſumo, aſſumis, aſſumſi, aſſumtum.) act. Socium ſibi aſſumere. *Hor.* Aliquem itineris ſocium adhibere, (adhibeo, adhibes, adhibui, adhibitum.) act. *Virg.* Alicui ire comitem, (comes, *genit.* comitis.) *Virg.* Wziąć kogo z ſobą, przybrać go w drogę do ſiebie, albo ſię do niego przyłączyć, przyſzyć ſię do kogo.

S'accompagner de quelqu'un, (faire ſocieté & liaiſon avec luy.) Sibi aliquem ſocium adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Aliquem ſibi ſocium adſciſcere, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) act. *Cic.* Societatem cum aliquo inire, (ineo, inis, inivi, initum.) act. ſe dare, *ou* ſe conferre in ſocietatem alicujus, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Społkować ſię, złączyć ſię zkim przybrać ſobie kogo, ztowarzyſzyć ſię.

ACCOMPAGNER, (*ſervir à orner, ou décorer quelque choſe.*) comme *Ce bois accompagne bien cette maiſon de campagne luy ſert d'un grand ornement.* Hæc ſylva multum ornamenti ac decoris confert huic villæ. Hæc ſylva ornamento eſt huic villæ. SŁUŻYC ku ozdobie iakiey rzeczy. Jako: ten las ozdobę daie tey wioſce.

ACCOMPAGNER *un bien-fait de paroles obligeantes.* Munus ornare verbis. *Ter.* Adornare verbis benefacta. *Plin-Jun.* ŁĄCZYC Słowa wdzięczne z datkiem, Dar ozdobić przykraſić ſłowami.

Vous ferez cela aiſément, ſi vous accompagnez vos liberalitez d'un bon viſage & de complimens. Id facies, ſi omne genus liberalitatis non modò re, ſed etiam verbis & vultu expreſſeris. *Cic.* Dokażeſz tego łatwo, ieżeli hoyność, ludzkość, ſzczodrobliwość ſwoię, przyiemną twarzą y ſłowy ozdobiſz.

Il crut d'abord que je raillois, quoique j'accompagnaſſe mes ſerments d'un torrent de larmes. Me jocari putavit, quamvis ambitioſus lacrimarum imber ſacramenti teſtis foret. *Petr.* Rozumiał zrazu że żartuię, chociaſz przyſięgi moie wielą łez złączone były.

La vieilleſſe eſt accompagnée de beaucoup d'incommoditez, puis qu'elle cherche toûjours à amaſſer, & qu'elle n'oſe ſe ſervir de ce qu'elle a. Multa incommoda ſenem circumveniunt, vel quòd ſemper quærit, & inventis abſtinet, ac uti timet, & tanquam ſacris parcit. *Horat.* Starość wiele ma z ſobą przykrości, bo ſię na ten czas każdy ſtara náywięcy zbierać, á nie śmie tego záżyć co ma.

ACCOMPLI, m. ACCOMPLIE, f. adject. & part. paſſ. d'ACCOMPLIR, (*fait entierement, achevé tout à fait.*) Completus. Perfectus. Abſolutus, a, um.) *Cic.* WYPEŁNIONY, dokonany, zupełny, dokończony, odprawiony.

Il a cent ans accomplis, ou faits. Annos centum complevit, *ou* perfecit. *Cic. Hor.* Sto lat ma zpełna.

ACCOMPLI ſe dit figurément pour *Achevé, parfait.* Abſolutus. Perfectus, a, um. (*qui fait au Comparatif* perfectior & hoc perfectius, *& au Superlatif* perfectiſſimus, a, um.) *Cic.* BIERZE ſię też zá miaſt doſkonały.

S'il n'avoit point ces défauts, il ſeroit accompli en tout, ou de tout point. Si non haberet iſta vitia, eſſet omnium numerorum. *Petr.* ou numeris omnibus; eſſet abſolutus, ou expletus. *Cic.* * *ou* totus in ſe eſſet teres atque rotundus. *Hor.* (c'eſt à dire *Il ſeroit tout uny ſans hauts & ſans bas, & tout rond,* parce que la figure ronde eſt la plus parfaite.) Gdyby niemiał tych niedoſkonałości, byłby człowiek zupełny we wſzyſtkim, *gładki iakby go utoczył* gdyż figura okrągła ieſt zewſzyſtkich náybarziey doſkonała.

ACCOMPLIR, V. act. (*mettre une choſe à chef & en eſtat qu'il n'y ait plus rien à deſirer.*) Facere, (facio, facis, feci, factum.) Efficere, Perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) Abſolvere, (abſolvo, abſolvi., abſolvi, abſolutum.) Explere. Complere, (compleo, comples, complevi, completum.) act. acc. *Cic.* WYKONAC, odprawić, zrobić, do końca rzecz iaką przywieść, żeby do niey nic więcey nie doſtawało.

Nous accomplîmes de point en point ſes ordres. Mandata illius omninò effecimus. *Cic.* Wykonanaliśmy roſkaz ſłowo w ſłowo, co do litery naymnieyſzey.

Accomplir ſa promeſſe. Facere, *ou* complere promiſſum. *Cic.* Implere promiſſum. *Plin.* Abſolvere promiſſum. *Var.* Pollicita efficere. Promiſſa perficere. *Ter.* Promiſſa exſolvere. *Tibul.* Exſolvere quod promiſimus. *Cic.* Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phæd.* Addere facta pollicitis, (addo, addis, addidi, additum.) *Hor.* Exonerare fidem ſuam, (exonero, exoneras, exoneravi, exoneratum.) act. *Liv.* Servare fidem. act. Stare promiſſis, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Alicui ſatisfacere & fidem ſuam liberare. *Cicer.* Wypełnić obietnice ziścić ſłowo ſtawić ſię w ſłowie.

Accomplir ſon vœu. Vota ſolvere, *ou* diſſolvere, *ou* perſolvere. *Cic.* Fidem voti ſolvere. *Ovid.* Exſolvere vota. *Plaut. Liv.* Wypełnić śluby, śluby ſwoie oddać, ſtawić ſię w ſłowie.

ACCOMPLIR, (*achever finir.*) Finire, (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. Implere. Complere. (pleo, ples, plevi, pletum.) act. acc. SKONCZYC, wykonać, odbyć.

Il a accompli le temps de ſon apprentiſſage. Tyrocinium poſuit. Depoſuit rudimenta tyrocinii. *Juſt.* Skończył czas, odbył ſwoy czas przez ktory miał być w nauce.

Il a accompli le cours de ſa vie. Vitæ curſum implevit. Curſum ætatis confecit. *Cic.* Skończył bieg życia.

ACCOMPLISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui rend une choſe accomplie.*) Abſolutio, *genit.* abſolutionis, f. *Cic.* WYPEŁNIENIE, ziſzczenie.

Nous avons l'accompliſſement de nos vœux. Votorum ſumus compotes. *Sen.* Mamy iuż czegośmy pożądali.

Ces prédictions ont eu leur accompliſſement. Hæ prædictiones finem habuerunt. *Cic.* Has prædictiones *ou* vaticinationes eventus comprobavit. Owe Proroctwa przepowieści maią ſwoy ſkutek, ſpełniły ſię.

ACCOQUINER, V. act. (*Rendre faineant.*) Deſidem aliquem facere. *Colum.* Alicujus animum deſidiâ inficere, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* GNUSNYM kogo uczynić, w ſwywolą w prawić.

(Mot du diſcours familier.) (ſłowo poſpolitego diskurſu w Francuſkim)

s'ACCOQUINER, (*s'attacher à mener une vie faineante & libertine.*) comme *S'accoquiner au jeu, au cabaret.* Dedere ſe luſui, *ou* aleæ, popinis, (dedo, dedis, dedi, deditum.) act. *Cic.* GNUŚNIEC w ſwywolne y hultayſkie życie ſię zaprawować; naprzykład: *zaprawować ſię w grę w koſterſtwo w piiańſtwo hultaić ſię.*

Il s'accoquine tout le jour au logis à ne rien faire. Domi deſidet totos dies. (deſideo, deſides, deſedi, *ſans ſupin,* deſidere.) neut. *Suet.* Co dzień w domu na prożnowaniu ſiedząc gnuśnieie.

Il s'eſt accoquiné avec cette femme débauchée. Conſuevit cum illâ meretrice. *Plaut.* Nierządu niecnoty patrzy, z tą oſobą niepoczciwie ſię ſprawuie.

ACCORD, ſubſt. maſc. (*conſonance, ou union de deux ſons agréables à l'oreille, ou l'union des voix & des inſtrumens de muſique,*) Concordia, *genit.* concordiæ, f. *Quint.* Conſonantia, *genit.* conſonantiæ, f. *Vitr.* Concentus, *genit.* concentûs, m. *Cic.* Harmonia, æ, f. *Cic.* MELODYA, zgadzanie rożnych głoſow: uſzom przyiemna Harmonia.

L'accord des inſtrumens de muſique. Sociata nervorum concordia. *Quint.* Zgadzanie naſtroienie inſtrumentow muzycznych.

La diverſité des ſons fait pluſieurs accords. Varia ſonorum compoſitio harmonias efficit plures. *Cic.* Rożnych tonow y głoſow zgadzanie, czyni rozmaitą melodyą.

Nous pouvons connoiſtre les accords & les conſonances par l'intervalle des ſons. Harmoniam ex ſonorum intervallis noſſe poſſumus. *Cic.* Melodyą poznawamy przez chwile y pauzy.

Il y a un grand, ou une grande harmonie entre les parties de l'Univers ſelon Pythagore. Ad harmoniam canit Mundus, ut Pythagoras exiſtimat. *Cic.* Wielka ieſt zgoda albo Harmonia między częściami Swiata całego według Pythagoreſa, melodyą wdzięczną świat cały w częściach ſwoich wydaie.

ACCORD ſe dit figurément de *l'union des eſprits & des ſentimens.* Concordia, *genit.* concordiæ, f. Conſenſus, *genit.* conſenſûs, m. Conſenſio. Conſpiratio, *genit.* onis, f. Unanimitas, *genit.* unanimitatis, f. *Cic.* MOWI ſię też w wyrozumieniu niewłaſnym o iedności y zezwoleniu albo zgadzaniu ſię umyſłow y ſerc.

Ils ſont d'accord entre eux. Conſentiunt. Conſpirant inter ſe. Benè convenit inter eos. *Cic.* Congruunt concorditer inter ſe. *Plaut.* *(*le contraire eſt,* Diſſentiunt inter ſe. Non ſatis inter eos convenit. Non benè convenit inter eos. Diſcordat. Diſcrepant. *Cic.* *Ils ne ſont pas bien d'accord entre eux.*) Zgadzaią ſię z ſobą, *przeciwna ieſt*: niezgadzaią ſię między ſobą.

On n'eſt point d'accord de cela. Convenit parùm de hoc. *Quint.* Nie maſz zgody ná to, niezgadzaią ſię ná to.

Tous les Ordres furent d'accord & conſpirerent unanimement au recouvrement de la liberté, Concordia & conſpiratio omnium Ordinum facta eſt de libertate recuperanda. *Cic.* Wſzyſtkie ſtany zgodziły ſię nato y iednomyślnie ſię ſpiknęły ná odyſkanie Wolności.

Il n'eſt pas bien d'accord avec luy meſme. Sibi, *ou* ſecum non conſentit, *ou* non convenit. Sibi non ſtat, *ou* conſtat. Diſſidet à ſe ipſo ſecumque diſcordat. *Cic.* Z ſobą ſamym ſię nie zgadza.

Jamais homme ne fut moins d'accord avec ſoy-meſme. Nihil fuit unquam ſic ſibi impar. *Hor.* Nigdy nikt od ſiebie ſamego tak ſię nie rożnił, *człowiek nie iednoſtayny,* dopiero tak, wnet znowu inaczey.

L'homme n'eſt pas un moment d'acord avec ſoy meſme, il quitte ce qu'il a recherché avec empreſſement, & recherche ce qu'il a rejetté avec mépris; ſa vie n'eſt qu'un flux & reflux continuel, & une ſuite de contradictions manifeſtes. Ne uno quidem momento congruit ſecum homo; quod petiit, ſpernit, & repetit quod omiſit nuper; æſtuat & toto ordine vitæ diſconvenit. *Hor.* Człowiek nigdy iednoſtayny nie ieſt, odſtępuie, czego uſilnie pragnął, ſzuka y pragnie tego, czego ſię chronił, y czym ſię brzydził, całe życie Jego ná tym ieſt, chcieć czego nie chciał, nie chcieć znowu co chciał, żyie między uſtawicznym chceniem y odechceniem.

Si vos diſcours ne ſont pas bien d'acord avec l'eſtat de voſtre fortune, vous ſerez le jouët du peuple. Si abſona erunt dicta tua fortunis, populus tollet cachinnos. *Hor.* Jeżeli fortuna y ſiły nie wyſtarczą, temu z czym ſię odkazuieſz obrocą cię ſobie w iedno pośmiewiſko.

Il n'y a perſonne ſur la terre, dont les ſentimens ſoient plus d'accord avec les miens. Tam conſentientibus mihi ſenſibus nemo eſt in terris. *Cic.* Nie maſz ná świecie nikogo ktoryby ſię lepiey zemną zgodził.

N'eſtre pas d'accord avec quelqu'un d'une choſe. De re aliquâ, *ou* in re aliquâ ab altero, *ou* cum altero diſſentire, (diſſentio, diſſentis, diſſenſi, diſſenſum.) neut. *Cic.* Nie zgadzać ſię zkim ná co.

On eſt d'accord, ou on demeure d'accord du fait, on en convient. De facto convenit. *Cic.* Factum convenit. *Auct. ad Heren.* * *Du prix.* De pretio convenit. *Quint.* * *Du temps & du lieu.* Tempus & locus convenit. *Liv.* Zgoda ná rzecz * ná Cenę * ná czas * ná mieyſce.

Il eſt de tous bons accords, il s'accorde à tout. Illi cum omnibus convenit. *Cic.* Eſt expoſitis moribus. *Stat.* Na wſzyſtko przyſtaie, zgodliwy ze wſzyſtkiemi.

Tout d'un accord. Concorditer. Unanimiter. Uno animo. Uno conſenſu. conſentientibus omnibus. *Cic.* Wſzyſcy iednoſtaynie, zgodnie.

On luy donne cét éloge tout d'un accord. In eum omnes illud conſentiunt elogium. *Cic.* Daią mu to zalecenie wſzyſcy iednoſtaynie.

ACCORD, (*accommodement, traité, pacte, convention.*) Compoſitio. Pactio, *genit.* onis, f. Conventus, *genit.* conventûs, m. Pactum, *genit.* pacti, n. Conventum, *genit.* conventi, n. *Cic.* UGODA umowa.

Il ſe reſolut de ne plus entendre à aucun accord, ou à aucun

cun accommodement. Nullas conditiones pacis accipere ſtatuit. *Cic.* Poſtanowił w żadną zgodę w żadną więccy nie wchodzić umowę.

Parler d'accord, ou *d'accommodement.* Pacis & concordiæ mentionem facere. *Cic.* O zgodzie o pokoiu mowić.

Tenir un accord. Stare conventis. *Cic.* Trzymać ſię zgody, umowy.

ON DIT en ce ſens, LES ACCORDS au plurier, (*Articles qu'on donne & dont on convient dant un contrat de mariage.*) Nuptialis pactio, f. *Liv.* KONDYCYE punkta umowione przy ślubnych kontraktach: Intercyza.

ACCORD, (*conſentement que l'on donne à quelque propoſition,* ou *opinion.*) Aſſenſus, *genit.* aſſenſûs, m. Conſenſio. Aſſenſio, *genit.* onis, f. *Cic.* POZWOLENIE zezwolenie.

J'en demeure, j'en ſuis d'accord, j'en conviens. Aſſentior. Fateor. *Cic.* Pozwalam z adzam ſię przyſtaię nato.

ACCORDABLE, adject. m. & f. (*qu'on peut accorder aiſément.*) Conceſſivus, a, um. *Serv.* Quod facilè concedi poteſt. Impetrabilis & hoc impetrabile, adject. *Plaut.* Ná co łatwo pozwolić można.

ACCORDAILLES, pl (*Cerémonie qui ſe fait pour la lecture des qualitez d'un contrat de mariage en preſence des parens, lorſque les parties ſont d'accord des articles.*) Sponſalia, *genit.* ſponſaliorum, n. plur. *Cic.* Zrękowiny (czytanie Paktow Kontraktu, álbo Intercyzy Slubney przy Rodzicach albo Krewnych kiedy iuż obiedwie ſtrony ná nie ſię umowią.)

ACCORDE', m. ACCORDE'E, f part. paſſ. & adject. *Voyez* ACCORDER *dans ſes diverſes ſignifications.* Oblubieniec (Kawaler ktoremu deklarowano Pannę.)

Une ACCORDE'E, (*une fille promiſe, ou engagée à épouſer un garçon.*) Sponſa, *genit* ſponſæ, f. *Ter.* D ſponſa, æ, f. *Stat.* Pánná obiecana deklarowana w małżeńſtwo.

ACCORDANT, m. ACCORDANTE, f. adject. & part. act. *du verbe* ACCORDER. (*parlant de ton en Muſique.*) Concors, *genit.* concordis, omn. gen. Zgadzaiący ſię (mowiąc o głoſach albo tonach muzycznych.

Des tons accordants. Soni concordes, *genit.* ſonorum concordium, m. pl. *Ovid.* Zgadzaiące ſię głoſy, tony zgadzaiące ſię.

ACCORDER *des inſtrumens.* V. act. (*les mettre en état de faire des conſonances & des accords juſtes.*) Nervos *ou* fides componere. (compono, componis, compoſui, compoſitum. (act. Modo intendere nervos, modò remittere, (intendo, intendis, intendi, intentum; remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) *Cic.* * (*avec* nervos *ou* fides *ou met le nom ne l' Inſtrument au genitif:* comme *Accorder une viole,* Lyræ nervos componere. (Stroić naſtroić Inſtrumenta do zgodnych głoſow ſpoſobić, lutnią naſtroić.

Accorder les paroles ſur les inſtrumens de Muſique. Sociare verba chordis. *Hor.* Jungere vocem fidibus. *Quint.* Słow do noty dobierać, zgadzać głoſy z Inſtrumentami.

Il apprit de Denis à jouër du luth, & l'art d'accorder ſa voix avec les inſtrumens. Citharizare & cantare ad chordarum ſonum doctus eſt à Dionyſio. *Cornel-Nep.* Náuczył ſię grać ná lutni od Dyonyzego, y zgadzać głos ſwoy z inſtrumentami.

ACCORDER *des perſonnes diviſées entre elles,* (*les unir, les mettre d'accord.*) Componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum. (act. acc. *Cic* Gratiam inter aliquos componere. *Ter.* Aliquem ad alterum conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum.) act, *Plaut.* Aliquem alteri conciliare. *Cic.* Averſos amicos componere. *Hor.* Aliquos in gratiam, *ou* in concordiam reducere, (reduco, reducis, reduxi, reductum.) *ou* reſtituere, (reſtituo, reſtituis, reſtitui, reſtitutum.) act. *Cic.* Pogodzić poiednać, ſtrony porożnione. do zgody przyprowadzic.

Accorder des differents, des procés. Lites, controverſias, diſſidia componere, *ou* ſedare, (ſedo ſedas, ſedi, ſedatum.) *ou* dirimere, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Virg. Cic.* Poiednać pogodzić Kłocących ſię prawuiącycn ſię

Accorder des choſes qui ſe contrediſent. Pugnantia componere. *Hor.* Rzeczy przeciwne pogodzić, złączyć.

s'ACCORDER, (*convenir enſemble d'une choſe par quelque traitté ou autrement.*) Cum aliquo de re aliquâ convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) neut. Paciſci cum aliquo, (paciſcor, paciſceris, pactus ſum.) depon. Pactionem de re aliquâ cum aliquo facere, *ou* conficere, (facio, fecis, feci, factum, conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Pogodzić ſię zgodzić ſię, między ſobą ugodę uczynić.

Il s'accorda pour une grande ſomme avec les Principaux des Celtiberiens, qu'ils emmeneroient leurs troupes. paciſcitur magnâ mercede cum Celtiberorum Principibus, ut copias inde abducerent. *Liv.* Ugodził ſię zá wielką ſummę aby woyſka nieprzyiacielſkie odſtąpiły.

Je vois bien que nous ne pouvons pas nous accorder, partageons donc entre nous nos nippes, & cherchons à nous tirer de la pauvreté, en gagnant chacun noſtre vie en particulier. Intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis queſtibus tentemus expellere. *Petr.* Widzę że ſię niezgodziemy, zaczym podzielmy ſię rzeczamy, á każdy z ſtrony ſwoiey ſtaraymy ſię o pożywienie.

Il a accordé avec luy à un ſeſterce. Cum illo pactus eſt ſeſtertio. *Cic.* Zgodził ſię znim ná trzy groſze.

Il s'eſt accordé de faire des vers pour un certain prix. Condixit certo pretio verſus ſcribere. *Phæd.* Zgodził ſię zápieniądze o wierſze.

Je m'accorde à mourir pour cela. Id depaciſci morte cupio. *Cic.* Zgodzę ſię na to o śmierć, Zycie moie zá to kłádę.

s'ACCORDER, (*eſtre d'accord avec quelqu'un, convenir enſemble.*) Convenire. Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. Zgodzić ſię ná iedno, trzymać z ſobą.

Nous nous accordons mon frere & moy en cela. Convenit hoc fratri mecum. *Ter.* W tym ſię z Bratem zgadzamy.

Il ne s'accorde pas avec luy en bien des choſes. Multis in rebus ab eo diſſidet. *Cic.* W wielu rzeczach z nim ſię nie zgadza.

Ils ne ſont en different que d'une ſeule choſe, & ils s'accordent merveilleuſement bien ſur le reſte. De re unâ ſolùm diſſident, de cæteris mirificè congruunt. *Cic.* We wſzytkim ſię zgadzaią oprocz iedney rzeczy.

Celuy là eſt riche qui ſçait bien s'accorder avec la pauvreté. Cui cum paupertate convenit, dives eſt. *Sen.* Kto ná ſwoim przeſtaie uboſtwie, bogaty ieſt.

S'accorder, eſtre d'accord avec ſoy-meſme. Conſentire ſibi, *ou* ſecum, (conſentio, conſentis, conſenſi, conſenſum.) neut. *Cic.* Zgadzać ſię z ſobą, być iednoſtaynym.

Sa vie ne s'accorde pas avec ſes paroles, (*il ne vit pas comme il parle.*) Vita illius orationi diſſentit, *ou* non convenit. *Cic.* Zycie a ſłowami ſię nie zgadza, (nie tak żyie iak náucza.

Son viſage ne s'accorde pas avec ſes paroles. Vultus ipſius cum oratione non conſentit. **Ses actions ne s'accordent pas avec ſes paroles,* ou *il dit d'une façon & fait de l'autre.* Diſcrepant facta cum dictis. *Cic.* Nie do twarzy mowa, twarz nie zgadza ſię z ſłowami. * Sprawy niezgadzaią ſię z uſtami; co inſzego w mowie co inſzego w rzeczy, inaczey mowi, ináczey czyni.

S'accorder aux inclinations d'autruy. Cum moribus alterius congruere. *Cic.* Zgadzać ſię z obyczaiami z ſkłonnościami drugiego.

Nos humeurs s'accordent. Conveniunt mores. Benè convenit inter nos. *Ter.* Zgadzaią ſię humory náſze.

Je m'accorde à tout, je ſuis de tous bons accords. Quidvis cupio. *Ter.* Ná wſzyſtko zgoda, przyſtaię ná wſzyſtko.

S'accorder avec quelqu'un de paroles, & eſtre different dans les choſes. Verbis cum aliquo conſentire & re diſſidere, *ou* diſcrepare. *Cic.* W ſłowach ſię zgadzać, w rzeczy ſamey być przeciwnym.

ACCORDER, (*donner, octroyer.*) Concedere, (concedo, concedis, conceſſi, conceſſum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) act. acc. *Cic.* POZWOLIC, dać, darować.

Il a accordé, ou *donné cela à noſtre amitié.* Id amicitiæ noſtræ tribuit. *Caſ.* Darował to dla przyiaźni; albo przyiaźni náſzey.

Il reſolut de leur accorder cette grace, quoi qu'il connût bien la perfidie de la nation qui ne dit jamais ce qu'elle penſe. Etſi fallacem gentem ſemper que alia cogitantem, alia ſimulantem, bene cognitam habebat, tamen petentibus dare veniam utile eſſe ſtatuit. *Caſ.* Umyślił darować im to

lubo

lubo wiedział o nieſzczerości y chytrości narodu tego.

Je vous accorde qu'on a pû faire quelque choſe de ſemblable. Concedo forſitan quis aliquando ejuſmodi quidpiam fecerit. *Cic.* Pozwalam że mogł kto kiedy co podobnego dokazać.

Accordez leur je vous prie cette grace pour l'amour de moy. Sine te exorem illis hanc veniam. *Plaut.* Wyświadcz im proſzę, tę łaſkę dla mnie.

ACCORDER *une fille en mariage à quelqu'un, la luy donner.* Filiam alicui paciſci. *Cic.* Deſpondere virginem alicui. *Ter.* ZARĘCZYC deklarować komu Pannę w małżeńſtwo.

Nous les avons accordez, c'eſt aujourd'huy le jour pris pour les nôces. Deſpondi, & hic nuptiis dictus eſt dies. Zaręczyliśmy ich á dziś ieſt dzień náznaczony weſela.

s'ACCORDER, (*eſtre d'intelligence & de concert, s'entendre enſemble.*) Convenire inter ſe, *ou* congruere. neut. *Cic. Ter* ZGADZAC ſię porozumiewać ſię znáć ſię między ſobą.

ACCORDER, (*conſentir.*) Aſſentire, *ou* conſentire, (ſentio, ſentis, ſenſi, ſenſum.) neut. Aſſentiri, (aſſentior, aſſenſus ſum.) depon. * Alicui, *ſimplement,* *ou* aliquid alicui, *ou* de re aliquâ *ou* in re aliquâ. *Cic.* ZEZWOLIC.

ON DIT proverbialement que *Des gens s'accordent comme chiens & chats.* pour dire qu' *ils ne peuvent compatir enſemble.* Æternùm inter ſe diſcordant, *ou* rixantur. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu zgadzaią ſię iak pies z kotem to ieſt *nie mogą cierpieć ieden drugiego.*

ACCORT, m. ACCORTE, f. adject. (*Courtois, complaiſant, qui s'accommode à l'humeur des gens, & plie ſelon leurs inclination*) Vafer, vafra, vafrum, (*qui n'a point de Comparatif, & qui fait* Vaferrimus, a, um, *au Superlatif.*) *Verſutus, a, um, (*qui fait* Verſutior, & hoc verſutius *au Comparatif, &* verſutiſſimus, a, um, *au Superlatif.*) CHYTRY frant obrotny: co ſię umie każdemu ułożyć, przypodchlebić ſzalbierz.

(Ce mot eſt vieux & hors d'uſage dans noſtre Langue, auſſi bien qu' *Accortement* & *Accortiſe.*) (To ſłowo ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu w ięzyku Francuſkim.)

ACCOSTABLE, adject. maſc. & f. (*civil, courtois, qui ſe laiſſe aborder facilement.*) Aditu, *ou* acceſſu facilis & hoc facile. Ad quem aditus eſt facilis *Cic.* Qui ſe facilem præbet in hominibus audiendis, admittendisque. *Cic.* PRZYSTĘPNY, Ludzki.

C'eſt un homme fort accoſtable. Facillimus atque humaniſſimus homo. *Cic.* Człowiek barzo przyſtępny.

(On prononce l's dans ce mot, & dans le Verbe ſuivant.) (Wymawia ſię S w tym ſłowie y w naſtępuiącym.)

ACCOSTER, V. act. (*Aborder, ſe joindre à quelqu'un pour luy parler.*) Aliquem, *ou* ad aliquem adire, (adeo, adis, adii, *ou* adivi, aditum. act. *Cic. Ter.* ZBLIZYC ſię do kogo przyſtąpić obok z kim ſtanąć áby z nim mowić złączyć ſię z kim.

s'ACCOSTER *de quelqu'un,* (*ſe joindre à luy, & faire ſocieté.*) Adjungere ſe ad aliquem, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Applicare ſe ad aliquem. Adjungere ſe alicui ſocium. *Cic.* ZŁĄCZYC ſię z kim ztowarzyſzyć ſię, ſpołkować ſię.

Il ne faut point s'accoſter des méchants, (*il ne faut point faire ſocieté avec eux.*) Non eſt ullius uſus rei conſociandus cum improbis. *Phæd.* Non eſt malis conſueſcendum. *Ter.* Nie trzeba przyſtępować do złych, nie trzeba ſię łączyć z niemi álbo przyiaźnić.

ACCOSTE', m. ACCOSTE'E, f. part. paſſ. & adject. (*appuyé.*) voyez ACCOSTER *qui ſuit.* WSPARTY oparty ná czym.

ACCOSTER, V. act. *on prononce* ACCôTER, (*appuyer.*) Fulcire, (fulcio, fulcis, fulſi, fultum.) act. acc. *Mart.* WSPIERAC.

S'accoſter, (*s'appuyer.*) Subniti, (ſubnitor, ſubniteris, ſubnixus ſum.) dep. *Virg.* Weſprzeć ſię podpierać ſię.

S'accoſter contre un arbre. Incumbere arbori. Procumbere ad arborem, (cumbo, cumbis, cubui, cubitum.) neut. *Plin. Virg.* Oprzeć ſię ſię o drzewo.

Accoſté contre un arbre. Acclivis arbori. acclivis & hoc acclive.) *Plin.* Wſparty ná drzewie.

ACCOSTOIR, ſubſt. maſc. *on prononce* ACCOTOIR. (*ce ſur quoy on s'accoſte.*) Fulcrum, *genit.* fulcri, n. Fulcimentum, *genit.* fulcimenti, n. *Suet. Plaut.* WSPARCIE, podparcie, co ſłuży do podpierania ſię.

ACCOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*Couches, enfantement.*) Puerperium, *genit.* puerperii, n. *Plin.* Partio, *genit.* partionis, f. *Plaut. Var.* Partus, *genit.* partûs. m. *Cic.* POŁOG płod..

(Le mot de *Couches* eſt plus d'uſage en noſtre Langue.) (Słowo *Couches* barziey ieſt w używaniu Francuſkim.)

ACCOUCHER. V. neut. (*ſe décharger de ſon fruit, mettre bas.*) Parere, pario, paris, peperi, paritum, *ou* partum) act. accuſ. *Cic.* PORODZIC, owoc wydać, zlegnąć.

(On dit *ſe décharger de ſon fruit,* lors qu'on parle d'une femme; & *Mettre bas,* en parlant d'une beſte: Mais *Accoucher* ne ſe dit gueres que de la femme.) Porodzić powić zlegnąć mowi ſię o ludziach, á záś o beſtyi mowi ſię *ocielić, okocić, oźrzebić, oſzczenić, zneść, położyć* &c. ále zlegnąć o ſamych tylko ludziach ſię mow.

Accoucher, (*enfanter.*) Parturire, (parturio, parturis, parturivi, *ſans ſupin.*) neut. Eniti, (enitor, eniteris, enixa ſum.) depon. Edere, (edo, edis, edidi, editum) act. *Cic. Plaut.* Producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Plaut.* Położnica, náczaſie będąca, rodząca, rodzić.

Elle eſt toute preſte d'accoucher. Propè inſtat partus. *Ter.* Paritudo propè adeſt. *Plaut.* Appropinquat partus. *Cic.* Adeſt mulieri partus. *Celſ.* Ieſt barzo bliſka połogu.

Elle eſt bien accouchée & à terme. Rectè & ſuo tempore peperit. *Ter.* Wcześnie y pięknie zległá.

Elle eſt accouchée de ſon premier enfant. Primò peperit, *ou bien* Eſt primi-para, (*genit.* primi-paræ.) *Plin.* Pierwſzę dziecię zległá, álbo Pierwiaſtká.

Elle eſt accouchée d'un enfant maſle. Marem peperit *Ovid.* * *De deux enfans.* Dedit partu prolem geminam. *Virg.* Chłopcá zległá * Zległá dwoie, álbo bliźnięcá.

Elles s'eſt fait accoucher avant terme. Acceleravit ſibi partum. Abortum ſibi intulit. *Plin.* Fœtum immaturum edidit. *Suet.* Immaturé peperit. Przed czaſem zległa albo zepſowałá ſię, poronilá, porzuciłá.

ACCOUCHER pris en ſens actif, (*Aider à une femme à ſe delivrer de ſon fruit, comme ſont les Sages femmes*) Parienti. *ou* parturienti mulieri adeſſe, *ou* opem ferre, (adſum, ades, adfui. Fero, fers, tuli latum.) *Ter.* Babić, ſłużyć położnicy przy połogu, Dzieci odbierać.

Il l'a fort bien accouchée. Partu illam ſcité levavit. *Ovid.* Bardzo dobrze dziecię odebrał.

ACCOUCHER, au figuré, (*produire, faire des productions.*) comme *Cét eſprit conçoit aiſément, mais il accouche difficilement,* c'eſt à dire, *mais il a de la peine à mettre au jour ſes productions.* Hic facillimè animo concipit, verùm difficillime parit, *ou* profert conceptum. *Cic.* Mowi ſię też w niewłaſnym wyrozumieniu o wydaniu álbo wyrażeniu zdania lub rozumnienia ſwego, naprzykład: *łatwo poymuie, ale z ciężkością wyraża to co rozumie, obiaśnić zdania. ſwoie wyraźić to nie łatwo mu ieſt,* z trudnością ſię explikuie.

ACCOUCHEUR, ſubſt. maſc. (*Chirurgien qui accouche une femme.*) Qui mulieri parienti fert opem. Qui levat partu mulierem. *Ovid.* Cerulik co do połogu ſłuży.

ACCOUCHEUSE, ſubſt. f. (*Sage-femme, qui aide une femme à ſe delivrer de ſon fruit.*) Obſtetrix, *genit* obſtetricis, f *Ter.* Quæ partu levat mulierem. *Ovid.* Bábá, niewiaſtá przyporodzeniu.

S' ACCOUDER. V. neut. (*s'appuier ſur le coude.*) Cubito inniti, (innitor, inniteris, inixus ſum.) depon. *Virg.* Cubito incumbere. (incumbo, incumbis, incubui, incubitum.) neut. Weſprzeć ſię ná łokciu.

ACCOUDOIR, ſubſt maſc. (*ce qui ſert à s'accouder,* ou *s'appuier.*) Cubiti fulcrum, *genit.* cubiti fulcri, neut. *(*cōme Suetone dit* Lecti fulcrum.) · Co ſłuży do podpierania ſię, podporá.

ACCOUDOIR, (*Appui, dans l'Architecture.*) Pluteus, i, m. Podium, *genit.* podii, neut. *Vitr.* Międzyſilarze, krawędź.

ACCOUPLE', m. ACCOUPLE'E, f. part. paſſ. & adject *Voyez* ACCOUPLER. Copulatus, a, um. *Cic.* ZŁĄCZONY.

ACCOUPLEMENT, ſubſt. maſc. (*jonction du mâle avec la femelle pour la génération.*) Copulatio, *genit.* copulationis. f. *Cic.* ZŁĄCZENIE Małżeńſkie.

ACCOUPLEMENT, (*parlant des beufs qu'on attache*

Ga

enſem-

enſemble ſous un meſme joug.) Jugum, *genit.* jugi, neut. *Cic.* Boum junctura, *genit.* juncturæ, f. *Colum.* SPRZĘZAY, para wołow, iárzmo wołow.

ACCOUPLER, V. act. (*attacher, joindre enſemble le maſle & la femelle des animaux & des oiſeaux.*) Copulare, (copulo, copulas, copulavi, copulatum.) act. acc. Copulari, (copulor, copularis, copulatus ſum.) depon. acc. *Cic. Plaut.* ŁĄCZYC, ſpuſzczać ptaki do kupy dla rozmnożenia.

ACCOUPLER, (*lier, joindre enſemble des animaux ſous un meſme joug pour tirer & labourer.*) Jugare. Adjugare, (jugo, jugas, jugavi, jugatum.) Jungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. acc. *Cic. Plin.* SPRZĄGAC woły do roboty.

ACCOURCI, m. ACCOURCIE, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOURCIR, (*parlant d'une choſe longue, qu'on a fait plus courte.*) Curtus. Curtatus. Decurtatus, a, um. *Cic.* KROTKI ſkrocony.

ACCOURCI, (*abregé.*) Contractus, contracta, contractum, (*qui fait à ſon Comparatif* Contractior & hoc contractius) * Brevis & hoc breve, adject. (Brevior & hoc brevius *au Comparatif,* Breviſſimus, a, um, *au Superlatif*) *Cic.* ZEBRANY krotki, w porownaiącym, krotſzy w przenoſzącym náykrotſzy.

Vn chemin plus accourci. Brevius iter, *genit.* brevioris intineris, n. *Phæd.* Compendiaria via, *genit.* compendiariæ viæ, f. *Cic.* Viæ, *ou* intineris compendium, *genit.* compendii, n. *Plin.* Krotſza droga.

Vn diſcours accourci. Contracta oratio, *genit.* contractæ orationis, f. Brevis oratio, f. *Cic.* Krotka ſkrocona mowa.

ACCOURCIR, V. act. (*rogner, retrancher d'une choſe, la faire plus courte.*) Curtare. Decurtare, (curto, curtas, curtavi, curtatum.) act. acc. Contraho, (contrahis, contraxi, contractum. act. acc. *Hor. Cic.* SKROCIC, uiąć, iákiey rzeczy, zebrac, urwać.

ACCOURCIR, (*abrégér, parlant d'un diſcours & d'un chemin.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum) Contrahere. act. acc. *Cic.* In breve cogere. (cogo, cogis, coegi, coactum.) act. acc. *Hor.* SKRACAC drogę albo mowę.

Accourcir ſon chemin. Iter efficere brevius. *Phæd.* Efficere viam breviorem. *Cic.* Coarctare iter. *Liv.* Iter contrahere. *Prop.* Drogi ſobie uiąć, urwać ukrocić.

Accourcir un diſcours. Contrahere orationem. *Cic* Breviare orationem. *Quint.* Zebrać krotko mowę.

Les jours ſont accourcis. Decreverunt dies (*du verbe* decreſco.) *Plin.* Dies breviores, *ou* contractiores ſunt. *Ovid. Cic.* Dni Krotſze, zmalały, zmnieyſzyły ſię ubyło dnia.

ACCOURCISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui accourcit, ce qui abrége, abrégément.*) Contractio, *genit.* contractionis, f. Contractura, *genit.* contracturæ, f. *Cic. Co.um.* SKROCENIE, to co ſkraca, zebranie.

Ce paſſage qu'on a ouvert eſt un grand accourciſſement de chemin. Hic tranſitus efficit magnum viæ compendium, *ou* efficit iter brevius. *Plin. Phæd.* To przeyście ktore otworzono znacznie drogę ſkrociło.

ACCOURCISSEMENT *du bras,* (*ors qu'on le plie & qu'on ne l'étend point.*) Brachii contractura, f. *Colum.* SKURCZENIE ramienia, kiedy kto złożywſzy ramię, nie wyciąga go.

ACCOURCISSEMENT *des jours & des nuits.* Dierum & noctium correptio, *genit.* correptionis, f. Dierum & noctium brevitas, *genit.* brevitatis, f. *Vitr.* UBYWANIE dnia y nocy.

ACCOURIR, V. neut. (*Venir en haſte en quelque lieu, ou au ſecours de quelqu'un.*) Accurrere, (accurro, accurris, accurri, accurſum:) Advolare, (advolo, advolas, advolavi, advolatum,) n. *Cic.* PRZYBIEZEC, przybywać, ná mieyſce iakie: álbo ſpieſzno ná pomoc komu lecieć.

Accourir au ſecours de quelqu'un. Advolare, *ou* volare *ou* accurrere in alicujus auxilium. *Cic. Petr.* BIEZEC, lecieć, ná pomoc, ná ratunek komu.

Ils accourent en foule à l'envi l'un de l'autre. Paſſim & certatim ruunt. *Phæd.* Jeden drugiego ubiega, zbiegaią ſię nágle.

Il a fallu beaucoup de temps, de travail & de dépenſe pour ne pas accourir tout nud au ſecours de la République avec une bonne volonté toute ſeule. Multum nobis temporis, laboris & impenſæ opus fuit, ne ad auxilium patriæ nudi cum bona modo voluntate accederemus. *Cic.* Trzeba było czáſu ſtarania y koſztu wiele, áby nie z gołemi rękami pobieżeć ná ratunek Oyczyzny, z ſamą tylko dobrą wolą,

ON DIT au figuré *Accourir à la vengeance.* Accurrere ad ultionem, BIEZEC ná zemſtę.

ACCOURU, m. ACCOURUë, f. part. & adject. *voyez* ACCOURIR. TEN co przybiegł.

ACCOUSTREMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* ACCOûTREMENT *ſans faire ſonner l'S.* (*Habillement.*) Habitus. Ornatus. Cultus, *genit.* ûs, m. *Cic.* STROY, iák ſię kto noſi, ubior.

(Ce mot eſt populaire.) (To ſłowo Francuſkie ieſt poſpolite.)

Il fut introduit en un vil & honteux accouſtrement. (*Abtan.*) Inductus fuit illuvie & ſqualore obſitus. *Tacit.* Wprowadzono go w podłym y ubogim ubraniu.

ACCOUSTRER, V. act. *on prononce* ACCOUTRER, (*Ajuſter habiller.*) Ornare. Adornare. Exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) act. acc. *Cic.* UBIERAC, Stroić.

(Mot populaire & burleſque.) (Słowo poſpolite y żartowne álbo kuglarſkie.)

Le voila accouſtré d'une nouvelle maniere. Exornatus incedit novum in modum. *Plaut.* Uſtroił ſię nowym ſpoſobem po dziwacku.

Des ſinges accouſtrés en charlatans. Simii exornati circulatorum in morem. Małpy w Ciarlatany w oſzuſty, w błazny poſtroione.

ON LE DIT ironiquement & populairement. *Accouſtrer quelqu'un de la belle maniere,* (*l'accommoder comme il faut.*) Malo multare aliquem infortunio. *Plaut.* MOWI ſię w przyſłowiu *uſtroić kogo w ladaiaką ſukienkę.* to ieſt ochydzic go oſzkalować.

ACCOUSTUMANCE, *on prononce* ACCOûTUMANCE, ſubſt. f. (*Habitude que l'on contracte en faiſant une choſe pluſieurs fois.*) Aſſuetudo. Conſuetudo, *genit.* inis, f. *Liv. Cic.* NAŁOG, Nawyknąć czego częſto czyniąc.

L'accouſtumance eſt une ſeconde nature. Conſuetudo quaſi altera natura. Conſuetudo naturæ vim obtinet. *Cic.* Zwyczay, nałog obraca ſię w przyrodzenie.

Vne mauvaiſe accouſtumance de parler. Dicendi cacoethes, is, n. *Juv.* Nałog zły w mowieniu.

Faire une choſe par accouſtumance. Conſuetudine aliquid facere. *Cic.* Ze zwyczaiu co czynić.

Se défaire d'une accouſtumance. Intermittere conſuetudinem. *Cicer.* Zwyczaiu zaniechać, poprzeſtać, odwyknąć.

Oſter une accouſtumance à quelqu'un. Adimere alicui conſuetudinem. *Ter.* Oduczyć iákiego zwyczaiu.

Tourner une choſe en accouſtumance. Inconſuetudinem aliquid vertere. *Tacit.* W zwyczay co ſobie obrocić.

ACCOUSTUME', m. ABCOUSTUME'E, f. part. paſſ. *on prononce* ACCOûTUME'. (*Qu'on a couſtume de faire, parlant des choſes.*) Conſuetus. Solitus, a, um. *Stat. Ter. Ovid.* * (*on dit au Comparatif* Conſuetior & hoc conſuetius, *& au Superlatif* Conſuetiſſimus, a, um. *Ovid.*) ZWYCZAYNY, przyzwyczaiony, przyzwyczaiona, mowi ſię *w porownaiącym:* zwyczaynieyſzy, zwykleyſzy, *w przenoſzącym:* náyzwykleyſzy.

Vn travail accouſtumé & ordinaire. Solitus labor. * *Des paroles dont on a accouſtumé de ſe ſervir fort ſouvent.* Conſuetiſſima verba. *Ovid.* Zwyczayna to praca. * Zwyczayne ſłowa, ktorych kto zwyczaynie zażywa.

ACCOUSTUME', (*habitué, fait à une choſe.*) Aſſuetus. Aſſuefactus, a, um. (*on dit au Comparatif* Aſſuetior & hoc aſſuetius, *& au Superlatif* Aſſuetiſſimus, a, um. *Liv.*) ZWYCZAYNY, przywykły do czego; przyzwyczaiony, włożony w co.

Accouſtumé à mentir, ou *au menſonge.* Aſſuetus mendaciis. *Cicer.* Włożony w kłamſtwo álbo przywykły do kłamſtwa.

Les Romains accouſtumez aux revoltes des Gaules. Romani Gallici tumultûs aſſueti. *Liv.* Rzymianie przywykſzy do buntow Francuzow.

Qui n'eſt point accouſtumé au travail. Inſuetus laboris. Inſolitus ad laborem. *Caſ.* Inſuetus labori. *Liv.* * *Aux affronts & à l'infamie.* Inſuetus contumeliæ. Infamiæ inſolens.

ſolens. *Cic.* Contumeliarum inſolens. *Tacit.* Ad contumeliam inexpertus. *Liv.* Nie zwyczayny do pracy. * nieświadomy ochydy, y zelżywości.

Qui n'eſt point accouſtumé d'aller à la guerre. Bellorum inſolens. *Tacit.* Inſolitus rerum bellicarum. *Saluſt.* * *Au combat.* Pugnæ inſuetus. *Caſ.* * *De naviger,* ou *d'aller ſur mer.* Inſuetus navigandi. *Caſ.* * *D'eſtre outragé de paroles.* Animus contumeliæ inſolens. *Tacit.* Nie zwyczayny bywać ná Woynie. *Wpotrzebie. *Ná morzu ná wodzie *Słyſzeć ſłowa zelżywe.

Qui n'eſt pas accouſtumé d'eſtre à ſon aiſe, ou *d'avoir du bien.* Boni inexpertus atque inſuetus. *Liv.* Nie przywykły do ſzczęścia, niezwykł nigdy być ſzczęśliwym; nie zna co to mieć ſię dobrze.

Qui n'eſt point accouſtumé d'entendre la vérité. Inſuetus vera audiendi. * *Aux maniers des Romains.* Inſuetus moribus Romanis, *ou* mori Romanorum. *Liv.* * *De combattre de pied ferme.* Inſuetus ad ſtabilem pugnam. *Liv.* Nie przyzwyczaiony nie przywykł ſłuchać prawdy. *nieprzywykł do obyczaiow Rzymian, *nie świadomy ſtać w kroku, dotrzymać pola nieprzyiacielowi.

Vn mot dont on n'a pas accouſtumé de ſe ſervir. Verbum inſolitum. *Cicer.* Inſolens verbum. *Caſ.* Inuſitatum verbum. *Aul-Gel.* Słowo, ktorego niemaią w używaniu.

AVOIR ACCOUSTUME', ou *Avoir couſtume de faire une choſe.* Solere, (ſoleo, ſoles, ſolitus ſum) n. (*avec un Infinitif,* ou *un accuſatif*) *Ter. Cic.* MIEC w zwyczaiu co czynić; zwykłem czynić.

Il a accouſtume de faire des vers ſur le champ. Solitus eſt verſus fundere ex tempore. *Cic.* Przyzwyczaiony ieſt doraźu niemysląc wierſzami mowić.

Si je dis un menſonge, c'eſt faire comme j'ay accouſtumé. Si dixero mendacium, ſolens meo more fecero. *Plaut.* Jeżeli zmyślam, czynię to po ſwoiemu, według mego zwyczaiu.

Qui n'a pas accouſtumé d'eſtre en mauvaiſe réputation. Inſuetus malè audiendi. *Cornel-Nep.* Niezwykł być w nieſławie.

Je n'ay pas accouſtumé cela. Id non eſt meæ conſuetudinis. Id non cadit in conſuetudinem meam. *Cic.* Nie mam tego zwyczaiu.

ACCOUSTUMER, *on prononce* ACCOûTUMER, V. act. & neut. (*Habituer, fair à une choſe.*) Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) PRZYZWYCZAIAC, wkładać, w co wprawować wuczać.

Accouſtumer quelqu'un à quelque choſe. Aſſuefacere, *ou* Conſuefacere aliquem alicui rei, (facio, facis, feci, factum. act. Włożyć kogo wco, przyzwyczaić do czego wprawować, w uczyć.

Accouſtumer quelqu'un à faire plutoſt le bien par ſa propre inclination, que par la crainte d'autruy. Conſuefacere aliquem ſuâ ſponte rectè facere, potiùs quàm alieno metu. *Ter.* W uczyć kogo do dobrego z chęci, á nie zboiaźni.

Accouſtumer un fils à ne ſe point cacher de ſon pere. Conſuefacere filium ne quid celet patrem. *Ter.* Wuczyć ſyna aby ſię nie krył z niczym przed Oycem.

Acouſtumer les peuples d'obeir aux Romains. Aſſuefacere populos Imperio Populi Romani. *Cic.* Przyzwyczaić národy do poſłuſzeńſtwa ku Rzymianom.

Accouſtumer quelqu'un aux ſupplices. Aſſuefacere aliquem ad ſupplicia, *ou* ſuppliciis. *Liv. Cic.* Przyzwyczaic kogo do mąk do karania.

s'ACCOUSTUMER, (*ſe faire, s'habituer à une choſe.*) Sueſcere. Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) neut. *Cic. Hor.* Aſſuefacere ſe alicui rei, (aſſuefacio, aſſuefacis, aſſuefeci, aſſuefactum.) act. *Cic. Liv.* NAWYKAC, wprawować ſię, wkładać ſię wco- zwykłem.

On dit que Demoſthene alloit ordinairement declamer au bord de la mer, pour s'accouſtumer au bruit des aſſemblées. Ad fluctum aiunt declamare ſolitum Demoſthenem, ut fremitum aſſueſceret voce vincere. *Cic.* Powiadaią o Demoſtenie że zwykł był nád brzegiem ſtoiąc do ſzumieiącey Rzeki mowę miewać, áżeby ſię wuczył hałas zgromadzonych ludzi głoſem zwyciężyć.

Tant il eſt avantageux de s'accouſtumer de bonne heure, ou dés ſon enfance! Adeò in teneris aſſueſcere multum eſt! *Virg.* Tak to wiele ná tym náleży, náwyknąć wcześnie od młodości.

Il faut que vous vous accouſtumiez à écrire & à parler d'une maniere qui ne ſoit point fatigante. Opus eſt te dare operam ne moleſtè ſcribas aut loquaris; *dans une lettre d'Auguſte.* Trzeba ci ſię wprawić w ſpoſob iaki mowienia y piſania bez przykrości.

S'accouſtumer, ſe faire à la douleur. Conſueſcere dolori. *Plin-Jun.* Wprawować przyuczać ſię do bolu.

ACCRAVANTER, V. act. (*Accabler quelqu'un ſous un poids ou ſous une charge exceſſive, l'y faire ſuccomber.*) Oneris alicujus mole aliquem obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) Premere, *ou* opprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. acc. *Cic.* Obciążyć kogo, zwalić ciężar iaki ná kogo.

(Ce verbe eſt vieux & populaire en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt ſtare y tylko między poſpolſtwem w ięzyku Francuſkim.)

ACCRE'DITE', maſc. ACCRE'DITE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCRE'DITER. Co ma kredyt, powagę, wziętość.

ACCRE'DITER, V. act. (*Mettre en crédit & en réputation dans le public, donner du crédit & de l'autorité.*) Gratiam & auctoritatem alicui tribuere, *ou* dare, (tribuo, tribuis, tribui, tributum: Do, das, dedi, datum.) act. *Cic.* POWAGĘ, Kredyt, wziętość, komu uczynić.

s'ACCRE'DITER, (*ſe mettre en crédit & en eſtime.*) Sibi gratiam & auctoritatem comparare, *ou* conciliare, (o, as, avi, atum,) *ou* facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Caſ. Cic.* POWAGĘ, wziętość, ſobie u ludzi zrobić

Il eſt fort accrédité. Plurimùm gratiâ & auctoritate valet. Multæ eſt gratiæ & auctoritatis. *Cic.* Ma wielką miłość y powagę.

ACCROC, ſubſt. maſc. (*Déchirure d'un habit, qui ſe fait quand on s'acroche à quelque choſe de pointu, comme à des ronces, à des épines ou choſes ſemblables.*) Laceratio, *genit.* lacerationis, f. *Cic.* ZAWADZENIE záczepienie rozdarcie, kiedy ſię ſuknia zawadzi o co oſtrego y rozedrze ſię iáko o głogi ciernie.

Faire un accroc à ſon habit. Aliquâ ex parte veſtem lacerare, *ou* diſcindere, (lacero, laceras, laceravi, laceratum: Diſcindo, diſcindis, diſcidi, diſciſſum.) act. *Ter.* Rozedrzeć ſuknią záwadziwſzy o co.

ACCROC, ſe dit figurément en choſes morales, (*ce qui empeſche & arreſte le cours d'une affaire, retardement*) Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit* remoræ, f. *Cic. Plaut.* Retardatio, *genit.* retardationis, f. Impedimentum. Retinaculum, *genit.* i, neut. *Cic. Ovid.* MOWI ſię w ſenſie nie właſnym y znaczy przeſzkodę opoźnienie w czym.

Sa mort a été un accroc, qui a empeſché le jugement du procès. Illius morte injecta eſt judicibus mora litis dijudicandæ. Mors attulit moram & tarditatem dijudicandæ litis. *Cic.* Smierć przeſzkodziła do zákończenia ſprawy.

ACCROCHE, ſubſt f. (*Retardement qui arrive en quelque affaire, & qui y ſurvient inopinément.*) Mora. Remora, *genit.* moræ, f. *Cic. Plaut.* Przeſzkoda iaka ktora podczas ſprawy trafić ſię może, y ktora ią przetrzymuie.

(Ce mot François eſt d'uſage au Palais.) (To ſłowo Francuſkie ieſt w używaniu ná Sądach.)

ACCROCHE', m. ACCROCHE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Attaché à un croc.*) Inuncatus, inuncata, inuncatum *Colum.* Voy: ACCROCHER *dans ſes diverſes ſignifications.* ZAHACZONY, ná hako będący.

ACCRCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'accrocher,* ou *de jetter un croc.*) Unci immiſſio, *genit.* immiſſionis, f. Unci injectio, *genit.* injectionis, f. ZAHACZENIE, haku zábicie zárzucenie.

ACCROCHEMENT, ſe dit au figuré, pour *Retardement qu'on apporte à une affaire.* Impedimentum, *genit.* impedimenti, n. Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit.* remoræ, f. *Cic.* MOWI ſię też zá przeſzkodę y opoźnienie w iákiey ſprawie.

ACCROCHER, V. act. (*Pendre à un croc,* ou *à un crochet quelque choſe.*) Aliquid unco ſuſpendere, (ſuſpendo, ſuſpendis, ſuſpendi, ſuſpenſum.) act. *Vitr.* ZAWIESZAC co ná haku, álbo ná haczyku.

ACCROCHER, (*attacher avec un crochet.*) Unco, *ou* uncino, *ou* hamo aſtringere, *ou* conſtringere, ſtringo, ſtrin-

ſtringis, ſtrinxi, ſtrictum.) act. acc. Unco diſtinere, *ou* retinere, (teneo, tenes, tenui, tentum.) act. acc. *Caſ. Cic.* Unco religare, (religo, religas, religavi religatum.) act. acc. ZAHACZYC, ná haczyk, zamknąć, záłożyć.

ACCROCHER, (*prendre avec un croc.* Unco infixo apprehenſum.) act. acc. *(*Nonius cite du Poëte Lucius*, Inuncare *pour* unco invadere & arripere.) NA HAK co wziąć hakiem przyciągnąć, uchwyćić hakiem záwadzić zá co.

ACCROCHER *un navire*, (*Jetter des harpons & des mains de fer pour le retenir.*) Ferreâ manu injectâ navem retinere, *ou* diſtinere. *Caſ.* Manum ferream, *ou* harpagonem injicere in navem. (harpago, m.) PORYWAC, chwytać okręty hakiem Woiennym záttrzymać.

Après avoir accroché les beliers, ils les enlevoient en dedans avec des machines. Cùm diſtinuerant arietes, intùs tormentis reducebant. *Caſ.* Porwawſzy ná hak tarany windami ie do ſiebie wewnątrz wćiągali.

Ayant jetté une main de fer, & accroché les navires, ils combattoient & ſautoient dans le brod des ennemis. Injectâ manu ferreâ & retentâ utrâque nave, diverſi pugnabant, atque in hoſtium naves tranſcendebant. *Caſ.* Uchyciwſzy y przytrzymawſzy hakiem okręty, bili ſię między ſobą y do nieprzyiacielſkich okrętow wſkakiwali.

On commença à jetter des navires Carthaginois des harpons de fer dans les vaiſſeaux des Romains. Harpagones ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti ſunt, (*on ſous-entend* naves.) *Liv.* Haki woienne náypierwey zkartageńſkich okrętow ná Rzymſkie zarzucać poczęli.

s'ACCROCHER, (*eſtre retenu par quelque choſe, comme par des epines & choſes ſemblables.*) Inhærere, *ou* adhærere, (hæreo, hæres, hæſi, hæſum.) neut. (*dat.*) ZAWADZAC ſię o co iako to o ciernie albo o co podobnego.

Mon habit s'eſt accroché à des buiſſons épineux. Hirtis ſepibus adhæſit veſtis. Suknia mi ſię záwadziła o głogi.

ACCROCHER, (*attacher avec une chaiſne ou une corde.*) Ligare, *ou* religare, (ligo, ligas, ligavi, ligatum.) act. acc. Conſtringere, (conſtringo, conſtringis, conſtrinxi, conſtrictum.) act. acc. (*l'ablatif de a choſe dont on lie.*) *Cic.* PRZYWIĄZAC uwiązać ná ſpoſtronku álbo ná łańcuchu.

ACCROCHER *une affaire*, au figuré, c'eſt-à-dire *Apporter du retardement à une affaire.* Rei moram inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) *ou* injicere, (injicio, injicis, injeci, injectum.) act. *Cicer.* *Moram nectere, *ou* innectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) *avec le datif. Stat.* Curſum rei inhibere, (inhibeo, inhibes, inhibui, inhibitum.) act. Rem retardare, (retardo, retardas, retardavi, retardatum.) act. *Cic.* Alicui negotio moram producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Ter.* Diſtinere. act. acc. *Liv.* ZAWADZIC o co w iakiey ſprawie w ſenſie nie właſnym: to ieſt, opoźnienie przedłużenie, zwłokę iaką w ſprawie uczynić.

L'affaire eſt accrochée. Rei injecta eſt mora. *Cic.* Zawadziła ſię rzecz o co: to ieſt ná tym zatrzymać ſię muſiała.

ACCROIRE, V. neut. *Qui veut toujours avoir devant ſoy le verbe* FAIRE comme *Faire accroire quelque choſe à quelqu'un.* Alicui perſuadere aliquid falſum. Imponendo perſuadere, (perſuadeo, perſuades, perſuaſi, perſuaſum.) act. acc. *datif de la perſonne.* W MOWIC w kogo zwodzić kogo iákoby zá rzecz prawdziwą udawaiąc.

EN FAIRE ACCROIRE, ſignifie auſſi *Tromper, impoſer à quelqu'un.* Fucum alicui facere. Imponere alicui. (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) Ludificari aliquem, (ludificor, ludificaris, ludificatus ſum.) dep. *Ter. Plaut.* ZWIESC kogo oſzukiwać udać co zá prawdę.

Il luy en fait bien accroire, il luy en fait accroire de belles. Huic homini egregiè imponit. Hominem lepide ludificatur. *Plaut.* Oczywiśćie go zwodzi iáwnie zniego ſobie dworuie.

Il eſt bien difficile d'en f ire accroire à ce vieillard. Huic ſeni verba dare difficile eſt. *Ter.* Dziada tego trudno oſzukać.

S'EN FAIRE ACCROIRE, (*Concevoir de la vanité, s'enorgueillir.*) Nimiu n ſibi ſumere, (ſumo, ſumis, ſumpſi, ſumptum.) *ou* tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) *ou* arrogare, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Cic.* Názbyt wiele o ſobie trzymać; nadto o ſobie rozumieć.

Vous vous en faites bien accroire, comme ſi nous ne vous connoiſſions pas. Nimium tibi ſumis, quaſi nos non norimus te. Inſolentiùs te prædicatione efferſ. Wiele ſobie przywłaſzczaſz, przyznaieſz iák by cię to nieznáno.

ACCROISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Augmentation.*) Accrementum. Incrementum, *genit.* i, n. Auctus, *genit.* auctûs, m. *Plin. Liv.* Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* Rozmnożenie, pomnożenie, przymnożenie, przybywanie wzroſt przydatek, przyczynić.

Donner accroiſſement à une choſe. Alicui rei incrementum afferre, *ou* dare. *Cic. Quint.* Przyczynić iákiey rzeczy pomnożyć, pomoc do wzroſtu.

ABCROISSEMENT *de la lune.* Lunæ accretio. *Cicer.* PRZYBYWA Xiężyca.

Accroiſſement des jours. Dierum auctus. *Plin. ou* acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Marti-Capel.* Przybywa dnia dni roſną większe ſię ſtaią.

ACCROISSEMENT ſignifie encore *agrandiſſement d'un lieu.* Amplificatio. Acceſſio, *genit.* onis, f, *Cic.* Znaczy ieſzcze roſprzeſtrzenienie mieyſca iakiego.

ACCROISSement ſe dit au figurè *des honneurs & de la fortune.* honorum, *ou* bonorum amplificatio. Rei familiaris amplificatio. *Cicer.* Pomnażac ſię w ſzczęśćie w honory w fortunę *mowi ſię w wyrozumieniu nie właſnym*

Qui donne, ou qui a donné accroiſſement. Rei alicuius amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* Pomnożyciel Rozmnożyciel, ten co daie pomnożenie.

ACCROISTRE, V. act. *on prononce* ACCROîTRE, (*Augmenter la grandeur d'une choſe.*) augeo, (auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum) act. acc. *Cic.* Pomnożyć Przyczynić rozprzeſtrzenić, przydać.

Accroiſtre une maiſon. Adjungere ædibus acceſſionem. Przyczynić co do Domu, rozprzeſtrzenić Dom, albo mięſzkanie.

Accroiſtre ſon bien. Rem augere, *ou* ampliare, *ou* amplificare. *Cic.* Rem majorem facere *Plaut.* Exaggerare rem familiarem. *Cic.* Przyczynić Foruny ſwoiey.

Il a accru ſes biens par de mauvaiſe voyes, ou par des moyens illegitimes. Rem facit majorem mala ratione. *Hor.* Nie ſłuſznemi drogami niegodziwemi ſpoſobami przyczynił ſobie fortuny.

Les richeſſes qui s'augmentent ne font qu' accroiſtre les ſoins & nourrir l'avarice. Cura ſequitur creſcentem pecuniam. *Hor.* Doſtatkow gdy przybywá, ſtarania przybywa y chciwośći.

Accroiſtre un royaume, en étendre les bornes. Proferre, *ou* dilatare imperium, *ou* fines imperii. *Cic.* Roſprzeſtrzenić, pomknąć daley granice Panowania, álbo Kroleſtwa ſwego.

Il eût beaucoup accru, ou augmenté ſon armée, ſi on luy eut amené les troupes des alliez. Magnam acceſſionem exercitui feciſſet, ſi ſociorum copiæ adductæ ipſi fuiſſent. *Cic.* Zmocnił by był Woyſko ſwoie, gdyby mu wſpołeczne woyſká ná pomoc przybyły

s'ACCROISTRE, (*prendre croiſſence, ou accroiſſement. parlant des plantes.*) Creſcere, *ou* accreſcere, *ou* increſcere, (creſco, creſcis crevi cretum.) neut. *Cic. Cels.* Augeſcere, (augeſco, *ſans preterit ni ſupin.*) neut Augeri, augeris. auctus ſum.) Paſſ. *Cic.* Roſnąć zabierać ſię ku gorze Urość mowiąc o ziołach albo ſzczepach.

ON DIT au figurè en ce ſens, *Son credit & ſon pouvoir s'accroiſſent tous les jours.* Creſcit in dies gratiâ & auctoritate. *Cic.* Mowi ſię w niewłaſnym rozumieniu: *Powaga y moc iego codzień roście.*

Son amour & ſa colere s'accroiſſent au lieu de diminuer. Amor illius & ira augetur, cum deberent minui. Miłość Iego y gniew nietylko nie uſtaie, y owſzem ſię pomnaża.

ACCROUPI, m. ACCROUPIE, f. (*qui eſt aſſis ſur le cul.*) Sidens, *genit.* ſidentis, omn. gen. *Plin.* In clunes reſidens. Uſadowiony, Uſadowioná.

s'ACCROUPIR, V. n. *Eſtre accroupi.* Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) neut *Plin.* Conquiniſcere, (conquiniſco, conquiniſcis, *autrefois* conquexi, *ſans ſupin.*) neut. *Plaut.* Sadowic ſię, ſiedzieć ná zadzie, przykucznąć.

ACCRU, m. ACCRUE, f. part. paſſ. *du verbe* ACCROISTRE. Auctus. Ampliatus. Amplificatus, a, um. *Cic.* Pomnożony rozprzeſtrzeniony, Uroſł,

ACCRUE *des rivieres* ſubſt: f. (*lors qu'une riviere changeant de lit, donne des terres aux particuliers.*) Alluvio, *genit.* alluvionis, f. Alluvies, *genit.* alluviei. f. *Cic. Liv.* Powodź, zabieranie rzeki, kiedy rzeka bieg ſwoy winſzą ſtronę obroći, zábieraiąc gruntá iedne á drugie odkrywaiąc,

(On parle dans le Droit, du *droit d'Alluvion.*) Jeſt otym terminie prawo.

ACCUEIL, ſubſt. maſc. (*Traittement doux. civil & honeſte qu'on fait à une perſonne qui nous vient faire quelque priere* ou *rendre viſite.*) Comitas. Affabilitas, *genit.* atis, f. *Cic.* Przyiemność, miłeprzyięćię iakiey oſoby, ktorá dokogo w jakiey proźbie, albo potrzebie ſwoiey ſię udaie, łaſkawość łagodność.

Faire bon accueil à quelqu'un, (le recevoir d'une maniere obligeante & civile. Aliquem benè, *ou* comiter accipere, (accipio, accipis accepi, acceptum.) act. Benigno vultu excipere. *Cic.* **on peut encore joindre à ces Verbes, ces adverbes.* Commodè, humanè, amicè, &c. *(*le contraire eſt* Accipere aliquem male, *ou* duriùs. *Cic faire mauvais accueil.*) Mile kogo przyimować, wdzięcznie łagodnie mu ſię ſtawić, ludzko, przyiacielſko ſię pokazać przeciwnaieſt źle przyiąć.

ACCUEILLIR. V. act. (*Recevoir favorablement, avec douceur & honeſteté ceux qui nous rendent viſite.*) Aliquem benignè, *ou* comiter, *ou* humanè, *ou* benigno vultu accipere, *ou* excipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. *Cic.* Miło łagodnie łaſkawie z ludzkośćią kogo przyiąć

Il l'accueillit chez luy, il l y receut, il luy donna retraitte. Recepit eum ad ſe. *Cic.* Przyiął go u ſiebie ſchronił, dał mu przytulenie.

C'eſt une grande ingratitude de méconoiſtre dans la proſperité ceux qui nous ont accueillis dans l'adverſité. Ingrati animi eſt, rebus proſperis eorum non meminiſſe, qui rebus adverſis ſubſidio nobis fuerunt. Niewdzięczność to wielká. zapominać w ſzczęśćiu tych ktorży nas w nieſzczęśćiu naſzym przyimowali.

ACCUEILIR ſignifie encore plus particulierement *Recevoir quelqu'un (dans un bateau &c.)* Accipere. Excipere. act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze oſobliwie przyiąć kogo na przewoz podiechać z przewozem.

Il faut crier au batelier qu'il nous vienne accueillir. Inclamandus eſt portitor, qui nos navigio excipiat. Trzeba wołać na przewoźnika áby z przewozem przyſtąpił do nás; áby nás wziął ná przewoz.

ACCUEILLIR, ſe dit au figuré pour *Attaquer & ſurprendre*, comme *La tempeſte nous accueillit*, ou *Nous fumes accueillis d'une furieuſe tempeſte.* Graviſſimâ tempeſtate deprehenſi fuimus. *Hor.* W SENSIE nie właſnym, znaczy napaſtować nieſpodzianie nápadam, naprzykład *Náwałność nas nápadła, gwałtowna Náwałność ná nas przypadła nieſpodzianie.*

Ce malheur nous a accueillis. Hoc malum in nos invaſit. *Cic.* To nieſzczęśćie nás napadło.

La pauvreté les a accueillis tous deux. Inceſſit ambos inopia. *Saluſt.* Obodwoch ogarnęła, nędza, uboſtwo, niedoſtatek.

ACCULE, m. ACCULE'E f. part. paſſ. *Voyez.* ACCULER. SCISNIONY, Wparty w kąt lub ciaſność iaką.

ACCULER, V. act. (*Pouſſer dans un lieu etroit, ſerrer, & reduire à ne pouvoir reculer.*) Aliquem in anguſtias compellere, (compello, compellis, compuli, compulſum.) act. * Ad incitas aliquem adducere, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) *ou* adigere, *ou* redigere, (ad go, is, degi, dactum.) act. *Cic Plaut.* WPRAWIC, kogo w ciaſność ściſnąć go zewſząd, do kąta zapędzić przywieść do oſtatniey że ſię ratzyć niemoże.

*On ſous-entend dans cette derniere façon de parler le ſubſtentif *lineas;* car ce mot *incita* vient de *cieo* pour *moveo*, parce que ceux qui jouent aux Dames étant pouſſez juſques aux derniers rangs du Damier, ne peuvent plus reculer, d'où vient que les Dames ſont alors appellées *inciti*, c'eſt à dire *immobiles.* Que ſi Lucilius a dit *ad incita*, il a ſous-entendu *loca:* & delà vient, dit S. Iſidore, que l'on appelloit *inciti*, ceux qui avoient perdu toute eſpérance de ſe relever de leur miſere.) Ten oſtatni ſpoſob mowienia wyraża y domniemać ſię káże że kto do oſtatniey liniy ná ſzachownicy ieſt zapędzony gdzie ſię iuż nigdzie ruſzyć nie może iako w damę albo w arcaby graiąc ſkąd też ci nâzywaią ſię do oſtatniey przywiedzieni, ktorzy tak ná wſzytkim podupadli że ſię poddzwignąć z biedy więcey áni powſtać, z niey niemogą.

Se voyant acculé en cet endroit. Eò loci adductus, *ou* compulſus. *Cic.* Wtey ſię widząc ciaſnośći.

s'ACCULER, ſignifie au contraire, *Se placer dans un coin, ou dans un lieu étroit, où l'on ne puiſſe pas eſtre attaqué par derriere.* Se in angulum recipere, (recipio, recipis, recepi, receptum.) act. ZNACZY też znowu w inſzym wyrozumieniu: *Obwarować, ſobie tył, plecy ſobie beſpiecznie opatrzyć*, áby z tyłu ſkąd kto nie mogł nápaść.

ACCUMULATION, ſubſt. f. (*Amas de pluſieurs choſes les unes ſur les autres.*) Coacervatio, *genit.* coacervationis, f. *Cic.* Congeries, *genit.* congeriei, f. *Plin.* SKUPIENIE, zebranie, zgromadzenie, ſkład.

(Ce mot eſt rare en nôtre Langue: on dit au Palais *Accumulation de droit.*) To ſłowo z rzadka ſię trafia w Francuſkim, mowi ſię záś w prawie: *zebranie praw;* kilka praw ná iednęż rzecz.

ACCUMULE, m. ACCUMULE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ACCUMULER. ZGROMADZONY ZGROMADZONA.

ACCUMULER, V. act. (*Amaſſer, entaſſer pluſieurs choſes enſemble.*) Cumulare. Accumulare. Coacervare, (o, as, avi, atum.) Congerere, (congero, congeris, congeſſi, congeſtum.) act. acc. *Cic. Liv.* ZGROMADZAC zbierać na kładać wiele czego do kupy.

Accumuler bienfaits ſur bienfaits. Benefacta benefactis cumulare. *Plaut.* Dobrodzieyſtwo zá dobrodzieyſtwem, łaſkę, zá łaſką świadczyć.

Des honneurs accumulez. Congeſti honores. *Liv.* Zobranie wraz godnośći.

ACCUSABLE, adject. m. & f. (*Qui peut eſtre accuſé.*) Accuſabilis & hoc accuſabile, adject. *Cic.* CO MOZE być obwiniony oſkarżony.

ACCUSATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui accuſe un autre.*) Accuſator, *genit.* accuſatoris, m. *Cic.* OSKARZYCIEL, Inſtygator ſtrona powodowna.

En accuſateur, à la maniere d'un accuſateur. Accuſatoriè, adv. Accuſatorio more, (*Ablatif.*) *Cic.* W ſpoſob oſkarżenia, Potwarliwie.

Un eſprit d'accuſateur. Animus accuſatorius, m. *Cic.* Umyſł potwarliwy.

Faire le métier d'accuſateur. Accuſationes factitare, m. *Cic.* Bawić ſię ſka gami, inſtygatoryą.

ACCUSATRICE, ſubſt. f. (*celle qui accuſe.*) Accuſatrix. *genit.* accuſatricis. f. *Plaut.* OSKARZYCIELKA.

ACCUSATIF, ſubſt. m. (*quatriéme cas des Noms, chez les Grammairiens.*) Accuſativus, i. m. Accuſandi caſus, ûs, m. OSKARZAIĄCY ſpadak czwarty u Grammatykow.

ACCUSATION, ſubſt. f. (*Délation en juſtice pour quelque crime.*) Accuſatio, *genit.* accuſationis, f. *Cic.* Inſimulatio, *genit.* inſimulationis, f. *Cic.* OBWINIENIE Winowanie, odnieſienie, do ſądu do urzędu.

Il luy faiſoit un crime dans ſon accuſation, de luy avoir préparé du poiſon. Accuſatione ſuâ illi crimini dabat, ſibi venenum paraviſſe. *Cic.* Obwinił go w ſwoim odnieſieniu że mu truciznę przygotował.

ACCUSATION, *crime dont on accuſe.*) Accuſatio. Criminatio, *genit.* onis, f. Crimen, *genit.* criminis, neut. *Cic.* ZARZUT Kryminał oktory kogo obwiniaią.

Une fauſſe accuſation. Falſa criminatio, *genit.* falſæ criminationis, f. Falſum crimen, *genit.* falſi criminis, n. *Cic.* Falſzywy zárzut.

Former, forger, intenter une accuſation contre quelqu'un. Accuſationem in aliquem conflare, (conflo, conflas, conflavi, conflatum.) act. *Cic.* In aliquem crimen moliri, (molior, moliris, molitus ſum.) depon. *Tacit.* Alicui, *ou* in aliquem crimen fingere, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. *Cic.* Zádać co komu obwinić zárzutami nápaſtować.

Dreſſer une accuſation. Accuſationem inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. *Cic.* Náprawić ná kogo, ſporządzić obwinienie.

Repouſſer une accuſation. Criminationem repellere, (repello, repellis, repuli, repulſum.) Crimen propulſare. act. *Cic.* Bronić ſię przeciwko žarzutom.

ACCUSE', m. ACCUSE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ACCUSER. Accuſatus. inſimulatus, a, um. *Cic.* OSKARZONY

ŻONY UDANY udana oſkarżona.

ACCUSE' *(ſe prend quelquefois comme un ſubſtantif.)* Reus, *genit.* rei, m. *Cic.* BIERZE ſię też czaſem za Imię iſtotne winowayca.

Parler pour l'accuſé. Ab reô dicere. *Cic.* Mowić, ſtawać od ſtrony obwinioney.

Qui eſt accuſé de brigues. Reus ambitûs. *Cic.* **De violence.* Reus de vi. *Cic.* Obwiniony o nieporządne doſtoięſtwa zábieganie, zákupowanie, * o gwałt uczyniony.

ACCUSE'E, f. *(pour celle qui eſt accuſée.)* Rea, *genit.* reæ, f. *Cic.* WINNA Obwiniona.

ACCUSER, V. act. *(intenter une action contre quelqu'un pour raiſon d'un crime.)* Accuſare. Incuſare. Inſimulare. Poſtulare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* OBWINIC kogo, ſprawę przeciwko kumu zácząć o kryminał.

Accuſer quelqu'un de negligence à ne point écrire. De epiſtolarum neglientiâ aliquem accuſare. *Cic.* Skarżyć ſię ná kogo o zaniedbanie w piſaniu.

Accuſer quelqu'un de concuſſion. De pecuniis repetundis aliquem accuſare. Repetundarum accuſare, *Cic.* * *De fauſſeté.* Inſimulare aliquêm falſi. *Cic.* * *De leze-Majeſté.* Arceſſere aliquem majeſtatis, *ou* læſæ majeſtatis, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, arceſſitum.) act. *Cicer. Sen.* De majeſtate aliquem poſtulare. *Cic.* * *De poiſon.* De veneficiis aliquem accuſare. * *D'avoir brigué.* Accuſare ambitus. Ambitûs crimine arceſſere aliquem. *Cic.* * *D'avarice* Inſimulare, *ou* arguere aliquem avari iæ, (arguo, arguis, argui, argutum.) act. **De trahiſon.* Accuſare aliquem proditionis. *Cornel. Nep.* Alicui proditionis crimen inferre. (infero, infers, intuli, illatum.) act. *Cic.* * *De péculat*, ou *d'avoir volé les deniers publics.* Peculatûs aliquem accuſare. *Auct. ad Her.* Obwinić kogo o zdzierſtwa urzędowne; * O pofałſzowanie, fałſzerſtwo zádać, * O kryminał przeciwko Maieſtatowi; * O Trucie, zczarowanie; * O zábieganie nieporządne doſtoięńſtwa; *O łakomſtwo; *O zdradziectwo; *O kradzieſz z ſkarbu poſpolitego.

Ils s'accuſent comme d'un crime d'avoir diſcontinué de s'affliger. Peccati ſe inſimulant, quòd dolere intermiſerint. *Cic.* Mają ſobie y poczytaią zá winę że ſię trapić przeſtali.

Vous avez accuſé une tres honneſte femme d'avoir fait faux bon à ſon honneur. Probri inſimulaſti, *ou* accuſaſti pudiciſſimam feminam. *Cic. Plaut.* O niewſtyd obelżyłeś náypocżćiwſzą Matronę.

Accuſer quelqu'un en juſtice. Accuſare aliquem in jus. Reum agere, *ou* poſtulare. Accerſere aliquem judicio. *Cic.* **L'accuſer criminellement.* Judicio capitis áliquem accerſſere, *ou* arguere. *Cic.* Pozwać kogo do ſądu; urzędownie obwinić: *Kryminalnie przypozwać.

Il n'a point fait de difficulté d'avouër la choſe, dont on l'accuſe. Non dubitavit id ipſum, quod arguitur confiteri. *Cic. (pour* propter quod arguitur.) Bez wſzelkiey trudnośći przyznał ſię do wſzytkiego o co go obwiniono,

C'eſt le peuple & non pas voſtre compétiteur que vous accuſez de cette faute. Populi culpam, non competitoris accuſas. *Cic.* Lud wſzyſtek, á nie ſtronę ſamą ſwoię przeciwną w tym obwiniaſz.

Rubrius étoit accuſé d'avoir violé par un parjure la divinité d'Auguſte. Rubrio crimini dabatur violatum perjurio numen Auguſti. *Tacit.*. Rubryuſza obwiniono że Boſtwo Auguſta krzywoprzyſięſtwem obraził.

ACENSER, V. act. *on prononce* Açanſer. *(Donner à cens à rente.)* Cenſu annuo locare, (loco, locas, locavi, locatum.) Addicere, addico, addicis, addixi, addictum.) act. acc. *Cic.* ARENDOWAC, náymować komu maiętnosć puſzczać zá pieniądze.

ACENSER, ſignifie auſſi *Prendre un heritage à cens & à rente tous les ans.* Conducere aliquid cenſu annuo, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) *ou* redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. *Cic.* ZNACZY też brać dobra albo trzymać rocznym prawem záſummę.

ACERE', m. ACERE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ACERER. STALONY STALONA.

ACERER, V. act. *(garnir un outil d'acier, y appliquer de l'acier pour le rendre plus tranchant.)* Chalybe admixto durare, (duro, duras, duravi, duratum.) act. acc. STALOWAC ſtalić hartować.

ACERRA, *ou* ACERRE, *(ville du Royaume de Naples.)* Acerræ, *genit.* Acerratum f. plur. *Liv.* *ACERRA* miaſto w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

Qui eſt d'Accerra. Accrranus, a, um. *Liv.* Ktory ieſt z Acerry, Acerranin.

ACEROZA, *(ville dans la Baſilicate, province, du Royaume de Naples.* (Acherontia Acherontiæ, fœm. *ACERENZA* miaſto w prowincyi Bażylikadá w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

ACE'TABULE, ſubſt. maſc. *(Emboëture des os de la cuiſſe.)* Acetabulum, *genit.* acetabuli, n. *Celſ.* Stawowych kości końce.

(Terme d'Anatomie.) Termin Anatomiy.

ACE'TABULE, *(petite meſure ancienne qui contenoit la quatriéme partie de l'hémine; ou deux onces & demie de liqueur, ou matiere ſeche.)* Acetabulum, i, neut. *Plin.* Miara mała u ſtarych, trzymaiąca dwie Uncyi wagi lub miary, ſuchych albo mokrych rzeczy: Miſeczki.

ACHAIE, *(province de l'ancienne Grece, qui faiſoit une partie du Peloponneſe, aujourd'huy le Duché de Clarence.)* Achaia, *genit.* Acháiæ, f. *Ovid.* ACHAIA Prowincya dawney Grecyi która była część Poloponnezu, dziś Xięſtwo Klarencyi.

(ONcroit que le mot d'*Achaie* vient du mot Grec Achos qui ſignifie *triſteſſe, douleur.*) Rozumieią że te ſłowo Achaia pochodzi z Greckiego *Achos* co znaczy ſmutek żałość)

Qui eſt de l'Achaie. Achæus. Achaivus. Achïus, a, um. *Virg. Cic.* Co ieſt z Achaiy, Achywczyk.

ACHALANDER, V. act. *(mettre une boutique, ou une maiſon en réputation d'avoir de bonne marchandiſe & à prix raiſonnable, & y attirer bien des marchands.)* Emptorum frequentiam ad tabernam, *ou* ad mercatorem allicere, *ou* pellicere, (Illicio, licis, lexi, lectum.) act. *Cic.* (c'eſt à dire, *Attirer une foule d'acheteurs à une boutique*, ou *à un marchand.*) Zalecić przynęćić, ſklep iakiego kupca wreputacyą wprawić, że tam co dobrego y dobrze kupić doſtanie aby ſię tam iak naywięcey ludzi ciągnelo. Tłum ludźi, pełno kupcow do ſklepu albo do kupcá ktorego ſprowadzić.

Cette boutique eſt bien achalandée. il y vient bien des marchands. Celebratur hæc taberna emptorum conventu, *ou* frequentiâ, (celebror, celebraris, celebratus ſum, celebrari.) paſſ. *Cic.* Zawſze w tym ſklepie pełno kupcow,

Ce marchand eſt bien achalandé. Emptores frequentes adeunt hunc mercatorem. Nigdy ſię u tego kupca ludzie nie przeminą pełno ma ludźi wnęcili ſię do niego

ACHARNEMENT, ſubſt maſc. *(forte paſſion & attache à une choſe.)* Animi impotentia, *genit.* animi impotentiæ, f. Zawzię tość niepohamowanie niepowśćiągliwość,

Il a un furieux acharnement pour la débauche. Impotentiùs fertur in libidines. Szaloną ma do rozpuſty niepowśćiągliwość.

(Ce mot françois ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, & ſignifie encore *Une attache opiniaſtre qu'on a, à perſecuter quelque'un, ſoit de parole ou d'effet.* Aſſidua alicujus & impotens inſectatio, *ou* perſecutio, *genit.* onis, f. *Cic.*) To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię chybá ná naganę y znaczy też, *Zawźiętość zaciętą y nienpamiętaną przeſladowania kogo, y naſtempowania na niego ſłowy, albo uczynkiem.*

Ils ſe battirent l'un contre l'autre avec un tel acharnement, qu'on ne les put jamais ſeparer. Tam acriter. *ou* pervicaciter & infeſto animo pugnârunt inter ſe, uti alter ab altero divelli, *ou* diſtrahi non potuerit. Bili ſię z ſobą ztaką zawźiętośćią że ich żadną miarą rozerwać nie można było.

ACHARNER, V. act. *(donner aux beſtes le goût de la chair.)* Animalia carni aſſueſcere, (aſſueſco, aſſueſcis aſſuevi, aſſuetum.) act. Ná ponętę na ścierwo zwabić zwierzá.

(Terme de Chaſſe.) (Termin myśliwſki.)

s'ACHARNER, au figuré, *(Marquer une forte attache à quelque choſe, comme à aimer & à haïre, à perſecuter & à outrager quelqu'un de paroles ou autremens.)* Ferri impotentiùs in aliquid, *ou* in aliquem. paſſ. *Cic.* Vehementiùs aliquem inſectari. depon. Uwziąć ſię ná co, uſadźić ſię, znaczy wielkie do czego przywiązanie, naprzykład kochaniá, álbo nienawiśći, prześladowaniá, zelżeniá kogo ſłowy lub inſzym ſpoſobem.

S'

S'acharner à ſe battre l'un contre l'autre. In cædem mutuam impotentiùs ferri, (feror, ferris, latus ſum.) Paſſ. Acriter, *ou* pervicaciter ruere, (ruo, ruis, rui, *ſans ſupin.*) neut. Graviter in ſe invicem ſævire, (ſævio, ſævis, ſævii, ſævitum.) neut. *Cic.* In mutuam perniciem incumbere, (incumbo, incumbis, incubui incubitum.) neut. *Cic.* Záwziąć ſię na bicie ſię ieden z drugim.

S'acharner l'un contre l'autre, ſe déchirer par des injures & des calomnies. Mutuis contumeliis ſe diſcerpere, *ou* dilacerare, *ou* proſcindere, (diſcerpo, diſcerpis, diſcerpſi, diſcerptum: dilacero, dilaceras, dilaceravi, dilaceratum: proſcindo, proſcindis, proſcidi, proſciſſum.) act. * Vulnerare ſe, *ou* vexare ſe probris & maledictis, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* Uwziąć ſię ieden ná drugiego, ſzkalować ſię wzaiemnie y ſzarpać zelżywie.

S'acharner à perſecuter quelqu'un à outrance & ſans relaſche. Vehementiſſimè & pertinaciſſimè aliquem inſequi, *ou* perſequi, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) Inſectari, (inſector, inſectaris, inſectatus ſum) depon. acc. *Cic.* Uwziąć ſię ná prześladowanie czyie nád zámiar y bezprzeſtanku.

L'envie ne s'acharne plus tant ſur moy. Jam dente invido minùs mordeor. *Hor.* Już też ná mnie nie tak záwzięta ieſt záżdrość.

S'acharner, ou s'opiniaſtrer au vain honneur de demeurer prés des grands. Inanem inter magnates verſandi gloriam pertinaciſſimè ſectari. Uwziąć ſię, y uprzątnąc ſobie w głowie prożny honor áby záwſze, przy Panach przednich zoſtawać.

ACHAT, ſubſt. maſc. *(l'Action d'acheter.)* Emtio, *genit.* emtionis, f. *Cic.* KUPNO kupowanie.

Il n'oſa faire cét achat en ſon nom. Non eſt auſus ſuum nomen emtioni illi adſcribere. *Cic.* Nie śmiał tego kupować pod ſwoim Imieniem.

Vous avez fait là un fort bon achat, je ne donnerois pas cette maiſon, quand l'on verrois ſix cens écus argent comptant. Mercimonium lepidum, ſi mihi offerunt ſex talenta magna argenti pro iſtis ædibus præſentaria, nunquam accipiam. *Plaut.* Dobrześ barzo kupił, nie dałbym tego domu choćbym ſześć ſet talerow gotowych pieniędzy w oczach moich widział

ACHE, ſubſt. fem. *(eſpece de perſil qui croiſt dans les marais, & qui fleurit blanc.)* Apium paluſtre, *genit.* apii paluſtris, n. *Plin.* Eleoſelinum, *genit.* eleoſelini, neut. *Plin.* OPICH, ziele podobne pietruſzce ktore przy błotach rośnie, á kwitnie biało.

ACHE'LOUS, *(fleuve célebre dans l'Epire, aujourd'huy Pachicolme. Il ſort du mont Pindus & ſe va rendre dans la mer d'Ionie.)* Acheloüs, *genit.* Acheloï, m. *Ovid.* ACHELOUS Rzeka ſławna w Epirze, wychodząca z gory Pindus, á wpadaiąca w morze Jonſkie.

ACHEMINEMENT, ſubſt. maſc. *(diſpoſition prochaine à une choſe, dont on eſpere un bon ſuccés.)* Via, *genit.* viæ, f. Gradus, *genit.* gradûs, m. *Cic.* DROGA ſtopień do iákiey rzeczy ktorey ſię kto ſpodziewa dobrego ſkutku.

Cette victoire fut un acheminement à la paix. Hac victoriâ ad pacem via facta eſt. Illa victoria viam ad pacem patefecit. To zwycięſtwo drogę do pokoiu otworzyło.

S'ACHEMINER, V. neut. p. *(ſe mettre en chemin.)* In viam ſe dare, (do, das, dedi, datum.) Viam carpere, (carpo, carpis, carpſi, carptum.) Viæ ſe committere, (committo, committis, commiſi, commiſſum.) act. *Cic.* Iter ingredi, (ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) dep. *Liv.* Iter intendere, (intendo, intendis, intendi, intentum.) act. *Liv.* Viam invadere, (invado, invadis, invaſi, invaſum.) act. *Virg.* Viam corripere, (corripio, corripis, corripui, correptum.) act. *Virg.* Aliquò proficiſci, (proficiſcor. proficiſceris, profectus ſum.) depon. *Cic.* Aliquò iter inſtituere, (inſtituo, inſtituis, inſtitui, inſtitutum.) act. *Cat. ad Cic.* W DROGĘ ſię puśćić, udać ſię w drogę.

ACHEMINER, V. act. *(Mettre en eſtat de réuſſir, parlant des affaires & des entrepriſes.)* comme *L'avis de cét Avocat a fort bien acheminé l'affaire, l'a mis en train de reuſſir.* Hujus patroni ſententia rem ad felicem ſucceſſum direxit, *ou* deduxit. W DROZYC rzecz iáką ná drogę náprowadzić do pomyślnego ſkutku nákierować, naprzykład; Rada tego Patrona ná dobrą drogę nákierowała tę ſprawę wprowadziła ią ná drogę do wygraney.

ACHERON, *(fleuve d'Epire,* ou *de Lucanie, que les Poëtes font un des fleuves de l'Enfer.)* Acheron, *ou* Acherons, *genit.* acherontis, m. ACHERON Rzeka Epiru álbo Lukaniy, ktorą Poetowie udaią być iednę z rzek piekielnych.

ACHERONTIQUE, ou *de l'Achéron.* Acheronticus, Acherontica, Acheronticum. *Plaut.* ACHEROTSKI álbo z Acherontu.

ACHERONTIA, *ville de la Lucanie dans la Baſilicate.)* Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACHERONTIA Miaſto Lukaniy w Bazylikadzie.

ACHERUSIE, *(marais que fait le fleuve Achéron proche de Cumes.)* Acheruſia, *genit.* Acheruſiæ, f. *Pom-Mel.* Acheruſis, *genit.* Acheruſis, f. *Val Flac.* ACHERUZYA Bagno ktore czyni rzeka Acheron bliſko Kumow.

d'Acheruſie. Acheruſium, Acheruſia, Acheruſium. *Lucr.* Acheruzyiſki.

ACHETE', m. ACHETE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ACHETER. *(Acquis à prix d'argent dont on convient.)* Emtus, emta, emtum. Coemtus, coemta, coemtum. *Caſ.* Mercatus, mercata, mercatum *en ſignification paſſive dans Properce & dans Pline:* *(le contraire eſt* Inemtus *dans Horace,* pour dire *qui n'eſt point acheté.)* Voyez ACHETER. KUPIONY zá pieniądze zgodzony ztargowany umowiony *przeciwna ieſt;* nie kupiony.

ACHETER, V. act. *(Acquerir quelque choſe à prix d'argent dont on convient.)* Emere. Coëmere. (emo, emis, emi, emtum.) act. acc. Comparare, (comparo, comparas, comparavi, comparatum.) act. accuſ. Mercari. Emercari, (mercor, mercaris, mercatus ſum.) depon. acc. Nundinari, (nundinor, nundinaris, nundinatus ſum.) depon. acc. *Ter. Cic.* (*on trouve auſſi* nundino *dans Suetone*) Præſtinare, (præſtino, præſtinas, præſtinavi, præſtinatum.) act. acc. *Plaut.* Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. acc. *Cic. Caſ.* Kupować zgodziwſzy ſię zápieniądze.

Acheter argent comptant. Emere præſenti pecuniâ, *ou* oculatâ die. *Plaut.* (*le contraire eſt* cæcâ die, *Acheter à credit.*) **A prix raiſonnable.* Benè emere. *Cic.* **De bonne foy.* Bonâ fide emere. **A tres bon marché.* Minimi emere **A bas prix.* Vili pretio emere. **Trop cher.* Malè emere. Cariùs emere. *Cic.* Kupować zá gotowe pieniądze, *przeciwna ieſt* brać ná ſłowo ná wiarę. * Zá co ſłuſzna, iak ſię godzi co ſię warto. *niewinnie dobrym ſumnieniem *zbyt tanio, zá małą cenę. *zbyt drogo.

C'eſt un homme à acheter au poids de l'or. Hunc hominem decet auro expendi. *Plaut.* Złotem by tákiego człeka odważyć, zápłacić.

Acheter au mot d'un autre. Emere pretio alterius. *Ter.* Kupować ná cudzy targ.

Je voudrois avoir acheté cela de tout mon bien & de tout mon crédit. Id penſare vellem omni argento & omni auctoritate. *Col.* Radbym to wſzytką ſubſtancyą całym kredytem ſwoim zápłacił.

Il faut amener des marchands pour acheter une marchandiſe qui n'eſt point de débit, mais une bonne marchandiſe trouve aiſément des acheteurs. Invendibili merci oportet adducere emtorem, proba merx faclè emtorem reperit. *Plaut.* Ná Towar nie pokupny trzeba kupcow ſprowadzać, ná dobry Towar ſami ſię kupcy trafią.

Quand vous l'auriez acheté trois cens piſtoles, ce ne ſeroit pas trop; vous avez gagné beaucoup à ce marché. Non ædepol trecentis minis carum eſſet, feciſti lucri. *Plaut.* (*on ſous-entend* multum.) Gdybyś to zá trzyſta Duplonow doſtał nie názbyt byto było, barzoś wiele zyſkał ná tym kupnie.

Si vous n'eſtes pas preſſé de vendre voſtre maiſon, je ne ſuis pas preſſé de l'acheter. Si tibi nihil ſubiti eſt quòd vendas ædes, tantumdem mihi quòd emam, *ou* quòd emere velim. *Plaut.* Jeżeli ci nie ták barzo pilno przedać Dom mnie też nie pilno go kupić.

Acheter à prix d'argent la permiſſion de la ſepulture. Redimere pretio ſepeliendi poteſtatem. *Cic.* Dokupować ſię pogrzebu, zá pieniądze ſobie pozwolone wytargować ná pochowanie.

ACHETER *à manger.* Obſonari, (obſonor, obſonaris, obſonatus ſum.) dep. *Plaut. Ter.*. Obſonare, (obſono, obſonas, obſonavi, obſonatum.) act. *Plaut.* JESC kupić.

Aller acheter à manger. Ire obſonatum. *Plaut.* Poyść ieść kupić.

ACHE-

ACHETER, au figuré, *(parlant de la gloire, de la liberté &c.)* Emere. act. acc. *Cic.* KUPOWAC w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o ſławie o Wolnośći &c,

Je n'achete point ſi cher des eſperances. Spem pretio non emo. *Ter.* Nie kupuię ták drogo nádziei.

Je ne voudrois pas acheter un royaume, ou eſtre Roy aux dépens de ma liberté. Regnare nolo, liber ut non ſim mihi *Phæd.* Niechciałbym Kroleſtwa nábyć zá wolność.

Acheter la paix. Redimere pacem. *Caſ.* Pokoy ztargować, kupić zá pieniądze.

Il pouvoit acheter les bonnes graces de tout le monde par la mort de ſon ennemy. Omnium gratiam morte inimici redimere poterat. *Caſ.* Łáſkę ſobie u wſzyſtkich mogł nábyć, śmiercią nieprzyiaciela.

Je ne crois pas qu'on doive acheter ces bons offices par la perte de ſa vie, ou aux dépens de ſa vie. Ego verò hæc officia mercanda vitâ non puto. *Cic.* Nierozumiem áby tey łaſki życiem przypłacić nálezało.

ON DIT par maniere de proverbe & en converſation. MOWI ſię w przyſłowiu y wkonwerſacyi.

Il a bien fait acheter ſa peau à ſes ennemis, ou *il leur a vendu ſa peau bien cher, (il en a bien tué en ſe défendant.)* Multo ſanguine vita illius inimicis conſtitit, *par imitation de Tite-Live.* Drogo ſkorę ſwoię przedał nieprzyiacielowi: to ieſt zginął mocno ſię broniąc, y wielu trupem położył niżeli ſam poległ.

Il m'a bien fait acheter cette faveur, (il m'a bien fait courir & languir pour l'obtenir.) Multo labore hanc ab illo gratiam abſtuli. Siła mnie koſztuie ten fawor, długom ſię náchodził náczekał nimem tego doſtąpił.

ON DIT encore, *Qui bon l'achete, bon le boit.* Optimum bibitur, quod optimum emitur. MOWI ſię ieſzcze kto dobrze kupi dobrze piie.

Avoir envie d'acheter. Emturire, (emturio, emturis, *ſans préterit ni ſupin.*) neut. *Var.* Mieć chętkę do kupienia chętka mię bierze záchciewa ſię.

La paſſion, ou *l'enviè d'acheter.* Emacitas, *genit.* emacitatis, f. *Colum.* Chciwość Paſſya do kupowania.

ACHETEUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui achete.)* Emtor, *genit.* emtoris, m. *Cic.* KUPIEC ten co kupuie.

Vn grand acheteur, qui a envie d'acheter tout ce qu'il voit. Emax, *genit.* emacis. com. gen. *Cic.* Wſzyſtko by kupił co obaczy, chciwy kupować.

Grande acheteuſe. Emax fœmina, *genit,* emacis fœminæ, f. *Ovid.* Chciwa kupowania.

ACHEVE', m. ACHEVE'E, f. part. paſſ. *(fini.)* Finitus, finita, finitum. *Hor.* SKONCZONY.

ACHEVE', ou *Fini, (parlant d'un ouvrage d'eſprit, comme d'un livre ou d'un poème, & d'un diſcours ou d'un ouvrage de main.)* Abſolutus. Perfectus. Confectus, a, um. *Cic.* DOKONCZONY, mowiąc o Księdze wierſzach Mowie lub ręczney iákiey robocie.

ACHEVE', *(parfait, accompli, à qui il ne manque rien pour ſa perfection.)* Perfectus, Abſolutus, a, um. *Voyez* ACHEVER. *(au Comparatif* Perfectior & hoc perfectius: abſolutior & hoc abſolutius; *au Superlatif* Perfectiſſimus & Abſolutiſſimus, a, um.) Dokończony, Doſkonały, zupełny ktoremu nic do doſkonałośći nie doſtaie.

C'eſt un homme achevé de tout point, qui eſt parfait en tout. Omni ex parte abſolutus. Omnibus numeris abſolutus. *Cic.* In ſe totus teres atque rotundus. *Hor.* Człowiek ze wſzyſtkim aż do oſtatniego punktu doſkonały.

Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & Horace fait alluſion à la figure ronde qui eſt la plus parfaite & la plus unie, comme qui diroit *Vn homme tout uni, qui eſt ſans faute.* Oſtatnia ta Łacińſka expreſſya ieſt przez podobieńſtwo do figury okrągłey ktora ieſt náydoſkonalſza y náyrownieyſza iákoby kto rzekł: *Człowiek iednoſtayny y bez ale.*

ACHEVEMENT, ſubſt. maſc. *(fin d'un ouvrage.)* Abſolutio. Conſummatio, *genit.* onis, f. *Cic. Col.* DOKONCZENIE roboty iakiey.

ACHEVER, V. act. *(finir, terminer.)* Finem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. dat Abſolvere, (abſolvo, abſolvis, abſolvi, abſolutum.) act. acc. Finire. (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. *Cic. Quint.* Peragere, (perago, peragis, peregi, peractum.) act. acc. Conficere, *ou* perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. Finem imponere, (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) act. dat. Conſummare, (conſummo, conſummas, conſummavi, conſummatum.) act. acc. *Cic. Plin.* KONCZYC zákończyć dokonać.

Achever ſa taſche. Penſum abſolvere *Var.* Laboris penſum peragere. *Colum.* **Sa courſe.* Curſum conficere. *Cic.* **Vne affaire par le moyen d'un autre.* Per alium conficere negotium. *Cic.* Warſztwę ſwoię odbyć. * Bieg ſkończyć *Sprawę iáką przez kogo inſzego ſkończyć.

Ayant fait, achevé, fini la campagne. Confectis æſtivis. *Cic.* Skończywſzy leżę letnią.

ACHEVER, *(joint avec un verbe.)* comme *Achever de compter.* Pernumerare. *Plaut.* Rationes conficere. **Achever de diſner.* Prandium conficere, *ou* finire. *Plaut. Hor.* **Achever de dormir.* Perdormiſcere. *Plaut.* Somnum facere. *Celſ.* **Achever d'écrire.* Perſcribere. *Cic.* SKONCZYC złączone z inſzym ſłowem, iako: ſkończyć ráchunki, *ſkończyć obiad, *ſkończyć ſpać, álbo wyſpawſzy, *ſkończyć piſać.

Achever de guérir. Percurare. act. *Plin.* ** Achever de meurir.* Permatureſcere. n. *Col.* **Achever de payer.* Perſolvere. act. *Cic.* Skończyć leki, *Doſtawſzy ſię. *ſkończyć płacić.

Vous avez fait comme Apellés, qui ayant achevé fort artiſtement la teſte & les plus hautes parties du corps de Venus, laiſſa le reſte du corps imparfait. Ainſi de certaines gens n'ont travaillé qu'à ma teſte, & m'ont laiſſé le reſte du corps imparfait. Ut Apelles Veneris caput & ſumma pectoris politiſſimâ arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit. Sic quidam homines in capite meo ſolùm elaborarunt, reliquum corpus inperfectum ac rude reliquerunt. *Cic.* Uczyniłeś iáko *Apelles* ktory barzo kſztałtnie dokończywſzy głowę y wyżſze częśći obrazu Wenery, reſztę niedoſkonałą zoſtawił, ták pęwni ludzie około głowy tylko moiey robili, á reſztę ciała niedoſkonałe zoſtawili.

ACHEVER, *(terminer finir.)* Abſolvere. Finire. Terminare, (o, as, avi, atum.) Conficere. act. acc. *Cic.* SKONCZYC zakończyć.

Achever la guerre. Bellum conficere. Imponere finem bello. *Tacit.* Zakończyć Woynę.

Achever ſon diſcours. Sermonem conficere. *Caſ.* Skończyć mowę.

ACHEVER *le luſtre.* Condere luſtrum. *Hor.* SKONCZYC dokończyć. *ſtanowić Pięć lat.*

(Cette cérémonie ſe faiſoit tous les cinq ans le dix-neuviéme d'Octobre; mais on la reculoit fort ſouvent, ſurtout lors qu'il étoit arrivé quelque grand malheur à la République. Aprés avoir achevé le Cens ou le dénombrement du Peuple Romain, on l'expioit par un ſacrifice, & ils appelloient cette cérémonie *Condere luſtrum.*) Ta Ceremonia odprawowała ſię co rok dnia dziewietnaſtego Paździerńika, iednakże ią częſtokroć odkładano, oſobliwie gdy ſię iákie wielkie nieſzczęśćie w Rzeczypoſpolitey trafiło. Skończywſzy popis wſzyſtkiego ludu Rzymſkiego, oczyſzczano go przez publiczną ofiarę, y nazywano to *ſtanowić pięć lat.*

ACHEVER, *(perfectionner, mettre la derniere main à un ouvrage, ſoit de l'eſprit ſoit de l'art.)* Abſolvere. Perficere. Complanare. act. acc. *Cic. Caſ.* Summam, *ou* extremam manum imponere. act. dat. *Plin.* Faſtigium imponere. act. dat. *Cic.* Dokończyć, udoſkonalić oſtatni raz rękę do czego przyłożyć, czyli to do zabaw rozumu, czyli iakiey náuki.

(Cette derniere expreſſion eſt une metaphore Latine priſe de l'Architecture, comme qui diroit *Mettre le faiſte ou le comble à un ouvrage.*) Ta oſtatnia expreſſya łacińſka ieſt wzięta od podobieńſtwa Architektury, iákoby kto rzekł *do ſzczytu rzecz iáko doprowadzić, rzeczy iákiey ſzczyt przydać.*

Cet ouvrage n'eſt pas ſi achevé à beaucoup près que l'autre. Illud opus non æquè ab altero perfectum eſt. *Cic.* Wiele niedoſtaie wieleby trzeba żeby tá robota była ták dokończona iák tamta.

Ses ouvrages ne ſont pas achevez, (il n'y a pas mis la derniere main.) Manus extrema non acceſſit operibus ejus. *Cic.* Ultima, *ou* ſumma manus nondum operibus ejus impoſita eſt. *Ovid.* Prace iego nie ſą dokończone, oſtatniey ręki do nich nieprzyłożył. ON

ON DIT auſſi *Achever ſes jours, Achever ſa vie, Achever ſa carriere.* Vitam finire. Ætatis fabulam peragere. *Cic.* Implere finem vitæ. *Tacit.* MOWI ſię też ſkończyć dni ſwoie, ſkończyć życie, ſkończyć bieg ſwoy.

Achever quelqu'un, (luy oſter ce qui luy reſte de vie.) Aliquem conficere. *Cic.* Dokonać kogo, odiąć mu co mu ieſzcze życia zoſtaie.

Je l'ay forcé de vous aller voir, parce qu'avec ſi peu de ſanté, il étoit plus capable de s'achever, que de m'aider dans le camp. Coëgi eum ad te proficiſci quòd illâ valetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris. *Cic.* Przyniewoliłem go áby cię náwiedził, bo ták ſłabego był zdrowia, że bardziey by ſiebie dokonał, ániżeli mnie w obozie mogł dopomoc.

Ces douleurs l'acheverent. His doloribus confectus eſt. *Cic.* Tego bole dokończyły.

Ce coup-là m'acheve. Nunc demum perii. *Ter.* To mię nieſzczęśćie dognębiło.

ON DIT au figuré, *Ce fut là le dernier coup de lime qui l'acheva,* ou *qui le perſuada de ſon faux mérite.* Tunc omni laude cumulatior ſibi viſus eſt. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym Ten był oſtatni pilnik co go glancować dokonał; albo *Tomu ná oſtatek głowę nábiło o Jego zmyśloney grzeczności.*

ON DIT proverbialement, *Voilà pour l'achever de peindre, pour achever de le ruiner entierement.* Id cum peſſumdabit. *Plaut.* MOWIĄ w przyſłowiu: *Już go też to w cale odmaluie:* to ieſt, *ochydzi y w cale zniſzczy.*

ACHOPPEMENT, ſubſt. maſc. *(l'Action de chopper & de ſe heurter le pied.)* Pedis offenſio, *genit.* offenſionis, f. *Cic.* Offenſa, æ, f. *Sen.* Offenſus, *genit.* offenſûs, m. *Lucr.* PODKNIENIE Nogi uderzenie.

(Ce mot ne ſe dit point en noſtre langue dans un ſens naturel, mais ſeulement dans le figuré.) Tego ſłowa niezażywaią w Języku Francuſkim w wyrozumieniu właſnym ále tylko w niewłaſnym.

Il luy eſt une pierre d'achoppement. In hoc graviter illum offendit. Illi hac in re eſt offenſioni. *Cic.* Zgorſzeniem mu ieſt w tey mierze, ciężko go w tym obraża, gorſzy.

ACIDE, adject. m. & f. *(qui a une certaine aigreur piquante.)* Acidus, acida, acidum. *Colum.* KWASNY.

Vn peu acide. Subacidus. Acidulus, a, um. *Plin.* Kwaſkowaty

ACIDETE', ſubſt. f. *(qualité aigrette qui ſe trouve dans tous les acides.)* Acor, *genit.* acoris, m. *Col.* KWAS, właſność kwaſkowata ktora ſię znayduie w każdym kwaſie.

ACIER, ſubſt. maſc *(fer bien purifié par l'art, dont on fait la pointe & le tranchant des couteaux, &c.)* Acies, *genit.* aciei, f *Plin.* Stomoma, *genit.* ſtomomatis n. *Celſ. Plin.* STAL z czego konce y oſtrze nożow robią.

ACIRENZA, *(ville archiepiſcopale de la Pouille.)* Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACIRENCA miaſto Arcybiſkupie w Apuliy.

ACOLYTHE, ſubſt. maſc. *(Qui fait la fonction du premier des quatre Ordres Moindres dans l'Egliſe.)* Acolythus, *genit.* Acolythi, m. Minor Miniſter in Eccleſiâ, m. AKOLIT ſługa Kościelny ktory odprawuie powinność pierwſzego święcenia między czterema święceniami mnieyſzemi w Kościele.

ACONIT, ſubſt. maſc. *(herbe venimeuſe.)* Aconitum, *genit.* aconiti, n. Luparia & vulparia, *genit.* æ, f. *Plin.* CIEMIERZYCA, Jaſkier, Toiad ziele zaraźliwe.

(On dit que ſon nom vient de la ville d'Ancone, aux environs de laquelle cette herbe croiſt en abondance.) Powiadaią że nazwiſko Jego pochodzi od miaſta Ankony w okolicach ktorego to ziele náywięcey rośćie.

ACONTIAS, ſubſt. maſc. *(eſpece de ſerpent qui ſe jette ſur les hommes comme une fleche.)* Volucris jaculus, *genit.* volucris jaculi, m. *Luc.* Acontias, *genit.* acontiæ, m. STRZELEC wąż co ſię ná ludzi rzuca iak ſtrzała.

ACQS, *ou* Dax, *(ville ſur l'Adour, capitale des Landes de Gaſcogne, & Eveſché ſuffragant d'Auch.)* Aquæ Auguſtæ, *genit.* Aquarum Auguſtarum, f. plur. Civitas Aquarum Trabellicarum. AKWY álbo Dax miaſto nád rzeką Aturą Stołeczne Kraiu Land názwanego w Waſkoniy: oraz Biſkupſtwo z Suffraganią Auſcytańſką.

Qui eſt d'Acqs. Aquenſis & hoc Aquenſe, adject. Co ieſt z Daxu.

AQUE'REUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui acquiert une choſe.)* Partor, *genit.* partoris, m. *Plaut.* NABYWACZ ten co czego nabywa.

ACQUE'RIR, V. act. *(obtenir un titre qui donne droit de jouïr d'une choſe, en obtenir la poſſeſſion.)* Acquirere, (acquiro, acquiris, acquiſivi, acquiſitum.) Parare. Comparare, (paro, paras paravi, paratum, act. acc. Adipiſci, (adipiſcor, adipiſceris, adeptus, ſum.) Aſſequi. Conſequi, (ſequor, ſequeris, ſequutus ſum.) dep. accuſ. Obtinere, (obtineo, obtines, obtinui, obtentum.) act. acc. *Cic.* NABYC prawa do czego y opanować, otrzymać poſſeſſyę.

Voulant acquérir la réputation d'eſtre équitable, il changea ſa maniere d'agir. Cum æquitatis famam vellet conſequi, à priſtinâ conſuetudine deflexit. *Phæd.* Chcąc pozyſkać ſławę ſpraw iedliwośći odmienił ſpoſob ktorym ſobie poſtępował.

Il acquis le pouvoir & la gloire qu'il a, par de trés grands ſervices rendus à l'Eſtat, & par pluſieurs belles actions. Potentiam & gloriam maximis in Rempublicam meritis præſtantiſſimiſque rebus geſtis eſt conſequutus. *Cic.* Powagę y Imię ktore ma, nábył ſobie wielkiemi záſługami w Oyczyznie, y wielą pięknych akcyi.

Vos Anceſtres ne vous ont pas acquis tant de gloire par leur haute valeur, pour la perdre par voſtre faute, & laiſſer une tache à voſtre poſterité. Majores tui famam non tradiderunt tibi, ut virtute eorum ante parta per flagitium perderes, atque honori poſterorum tuorum vindex fieres. *Plaut.* Nie ná to Przodkowie twoi ták wielką pozyſkali ſławę wielką dzielnośćią ſwoią ábyś ty ią winą właſną utracił, y ſplamił *(ochydził.)* náſtępcow ſwoich.

Il s'acquit beaucoup de reputation par ſes charlataneries. Sibi famam acquiſivit verboſis ſtrophis. *Phæd.* Wielką ſobie reputacyą z robił przez ſwoie kuglowanie.

La ſageſſe ne s'acquiert pas par le nombre des années, mais par l'eſprit. Ingenio, non ætate adipiſcitur ſapienti, (adipiſcor *en ſignification paſſive.*) *Plaut.* Nie przez lata ale przez rozum nábywamy mądrości.

Vous voulez acquérir de la gloire aux dépens de ma vie. In vitâ meâ tu tibi laudem is quæſitum. *Ter.* Sławy ſwoiey ſzukaſz życia mego nákładem.

Il s'eſt acquis par là une grande louange. Sibi peperit maximam laudem ex eo. *Cic.* Wielką ſobie przez to chwałę pozyſkał.

AQUEST, *on prononce* ACQUêT, ſubſt. maſc. *(Bien qu'on a acquis par ſon travail ou par ſon induſtrie.)* Res parta, *ou* acquiſita, *genit.* rei partæ, *ou* acquiſitæ, f. Bona parta, *genit.* bonorum partorum, n. plur. Parta, *genit.* partorum, n. pl. *(ſeul.) Cic.* NABYTE dobra przez pracę lub induſtryą.

Il luy a laiſſé tous ſes acqueſts par ſon teſtament. Bona parta illi teſtamento reliquit. *Cic.* Wſzytkie nábyte dobra ſwoie teſtamentem iemu zoſtawił.

ACQUEST ſignifie auſſi *Avantage, utilité.* Utilitas, *genit* utilitatis, f. Fructus. Uſus, *genit.* ûs, maſc. *Cic.* ZNACZY też zyſk pożytek iáki z czego.

Il n'y a point d'acqueſt à cela. Nulla eſt inde utilitas. Nulla ex eâ re ſequitur, *ou* exurgit utilitas. *Cic.* Nie maſz z tąd żadnego pożytku.

Il n'y a point d'acqueſt d'acheter de méchante marchandiſe. Nihil prodeſt improbam mercem emere. Niemaſz pożytku ná tym zły towar kupować.

ACQUEST ſignifie auſſi quelquefois *Achat,* comme *C'eſt un bon acqueſt que le bled.* Multùm conducit comparare frumentum. ZNACZY też czaſem kupno: náprzykład Dobry to nábyt ſkupować zboże.

ON DIT proverbialement *Il n'y a point plus bel acqueſt que de donner.* Nihil dono melius. MOWI ſię w przyſłowiu: *Dar ieſt zyſk náypięknieyſzy.*

ACQUI, *(ville dans le Montferrat & Eveſché ſuffragant de Milan, renommée pour ſes bains d'eau chaude.)* Aquæ Stellatæ, *genit.* Aquarum Stellatarum, f plur. AKI miaſto Monferratu, oraz Biſkupſtwo z Suffraganią Medyolańſką ſławne dla cieplic ſwoich.

ACQUISCEMENT, ſubſt. maſc. *(conſentement que l'on donne à un acte. ou à quelque jugement.)* Aſſenſus, *genit.* aſſenſûs, m. Aſſenſio, *genit.* aſſenſionis, f. *Cic.* PRZYSTANIE pozwolenie ná tranzakcyą iáką, álbo ná ſąd.

ACQUIESCER, V. neut. *(demeurer d'acord d'une choſe,*

ſe, l'approuver, s'y ſoumettre.) Alicui rei aſſentire, (aſſentio, aſſentis, aſſenſi, aſſenſum.) neut. Aſſentiri, (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus ſum.) dep. *Cic.* PRZYSTAC ná co zezwolić zgodzić ſię poddać ſię czemu.

Acquieſcer au jugement d'autruy, s'en tenir à ſon jugement, s'y rendre. Stare judicio alterius, (ſto. ſtas, ſteti, ſtatum. neut. *Cic.* Przeſtać ná cudzym zdaniu trzymać ſię go zdać ſię ná nie.

ACQUIS, m. ACQUISE, f. part. & adject. Acquiſitus. Partus. Comparatus. Aſſequutus, a, um. *Cic* NABYTY Nábyta.

Eſtre privé des biens acquis avec honneur, ou qu'on a acquis avec honneur. Bonis honeſtè partis privari. *Cic.* Spoliari fortunis, (lior, aris, atus ſum,) paſſ. *Cic.* Być wyzutym z Dobr poczciwie nábytych.

L'immortalité m'eſt toute acquiſe, ſi quelque chagrin ne vient troubler ma joye. Mihi immortalitas parta eſt, ſi nulla ægritudo huic gaudio interceſſerit. *Terent.* Prawie ſamey nieśmiertelności nábyłem, ieżeli iáki ſmutek niepomięſza radości moiey.

Les biens mal acquis s'en vont comme ils ſont venus, (ou pour me ſervir d'un proverbe vulgaire,) *Ce qui vient de la flute, s'en va au tambourin.* Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co ſię źle nábyło zginie iáko przyſzło álbo że záżyię przyſłowia poſpolitego: *Co przez piſzczałkę przyidzie to przez bęben odeydzie.*

Il vous eſt tout acquis, il eſt tout à vous. Hunc addictum, *ou* deditum, *ou* obſtrictum tibi habes. *Cic.* Tibi addictiſſimus. *Cic.* Tibi deuotiſſimus eſt. Cale twoy ieſt tobie cale pozyſkany.

ACQUIS, ſubſt. maſc. (*ce qu'on a rendu ſien par ſon induſtrie, par ſon travail, & par ſon argent*) comme *Il a bien de l'acquis, il a du bien acquis.* Multa bona parta habet. **Il a bien de l'acquis, de la ſcience, de la capacité.* Eſt abundanti doctrinâ. Eſt doctrinis inſtructior. *Cic.* DOBRA przyſpoſobiene nábyte ktorych kto przyſpoſobił induſtryą ſwoią lub pracą y koſztem, Má wiele Dobr przyſpoſobionych, náuki, ſpoſobności.

ACQUISITION, ſubſt. f. (*l'action d'acquerir quelque choſe.*) Emtio, *genit.* emtionis, f. (*ſi c'eſt par achat.*) *Adeptio. Comparatio, *genit.* onis, f. (*ſi c'eſt autrememt.*) *Cic.* NABYWANIE, Kupowanie, ieżeli zá pieniądze pozyſkanie otrzymanie ieżeli inſzym ſpoſobem.

Je ſouhaite que vous ayez du contentement de vôtre déménagement & de voſtre acquiſition. Migrationem & emtionem feliciter evenire volo. *Cic.* Przeprowadzenia, y kupna ſzczęśliwego życzę.

Il m'a dés-conſeillé l'acquiſition que je veux faire. Mihi diſſuaſor fuit emtionis. *Cic.* Odradził mi ábym nienábył tego co chcę.

ACQUISITION, (*choſe acquiſe.*) Res parta, *ou* comparata, *genit.* rei partæ, *ou* comparatæ, f. *Cic.* voyez ACQUEST. NABYCIE rzecz nábyta.

Il a fait pluſieurs acquiſitions. Multa bona parta habet. *Cic.* Rem plurimam ſibi paravit, *ou* quæſivit, *ou* confecit. Wiele Dobr ponabywał.

Faire de nouvelles acquiſitions. Res novas parare, (paro, paras, paravi, paratum.) act. *Cic.* Nowych Dobr nowego czego nábyć.

ACQUIT, ſubſt. maſc. (*écrit, quittance par laquelle il paroiſt qu'on a payé.*) Apocha, *genit.* apochæ, f. *Vlp.* KWIT, Cyrograf przeto ſię pokazuie że kto zápłacił.

Aller à l'acquit, aller payer l'acquit des marchandiſes qui doivent en entrant dans les villes. Ire ſolutum vectigal, *ou* portorium publicanis de mercibus. Iść zápłacić uſpokoić cło publiczne, co ſię winno zá towar wchodząc domiaſta.

Il a payé l'acquit. Solvit vectigal, *ou* portorium. Zápłacił uſpokoił cło, komorę.

Il a payé cette ſomme à l'acquit de ſon frere. Hanc ſummam dedit fratris nomine. Zapłacił tę ſummę zá Brata Imieniem Brata.

ON DIT prouerbialement *Faire une choſe par maniere d'acquit*, pour dire *La faire negligement.* Negligenter, *ou* oſcitanter, *ou* defunctoriè, *ou* perfunctoriè aliquid facere. *Cic. Vlp. Papin.* Levi *ou* molli brachio aliquid facere. *Cic.* Dicis cauſâ aliquid facere, *Var.* MOWI ſię w przyſłowiu *byle odbyć* wyrażaiąc rzecz jáką niedbale uczynioną.

ON DIT encore populairement & par maniere de proverbe, *Bander quelqu'un à l'acquit*, pour dire *Rompre avec luy & l'envoyer promener.* Ab aliquo ſe diſſociare, (diſſocio, diſſocias, diſſociavi, diſſociatum.) act. *Tacit.* Mittere à ſe & aliquem rejicere. MOWI ſię ieſzcze poſpolicie wykwitować z przyiaźni, kwita z przyiaźni to ieſt rozſtać ſię zkim y rozłączyć rozerwać z nim przyiaźń.

ACQUITER *ſes dettes*, V. act. (*les payer, y ſatisfaire.*) Æs alienum ſolvere, *ou* diſſolvere, *ou* exolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. *Cic. Plin Jun.* Liberare, *ou* levare ſe ære alieno, (o, as, avi, atum.) act. Exire, *ou* emergere ære alieno, (exeo, exis, exivi, *ou* exii, exitum: emergo, emergis, emerſi, emerſum.) neut. *Cic.* WYPŁACAC długi ſwoie zádoſyć im uczynić.

Il ne peut acquiter ſes dettes, ou *s'en acquiter.* Solvendo non eſt. Solvendo ære alieno non eſt. *Liv.* Wypłacić ſię z długu nie może.

Il ne ſe ſeroit jamais acquité ſi ſon pere ne fut mort. Nihil æri alieno ejus, præter mortem patris, ſubvenire potuiſſet. *Cic.* Nigdy by ſię był nie wypłacił gdyby ociec nie umarł.

ACQUITER *ſa promeſſe*, ou *s'acquiter de ſa promeſſe.* Exolvere quod promiſimus. *Cic.* Exolvere promiſſa. *Tibul.* Liberare fidem. Præſtare fidem, (præſto, præſtas præſtiti, præſtitum) Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phæd.* Munus promiſſi conficere, (conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Satis promiſſo ſuo facere, (facio, facis, feci, factum.) *Cic.* OBIETNICE oddać ſtawić ſię w ſłowie.

ACQUITER ou *s'acquiter de ſon vœu.* Solvere votum. *Mart.* Fidem voti ſolvere. *Ovid.* Diſſolvere, *ou* perſolvere votum. *Cic.* *Liberari voti. *Liv.* (*pour* voto.) SLUBU dotrzymać.

S'acquiter du ſacrifice qu'on a promis & du vœu de baſtir un temple. Reddere victimas & ædem votivam. *Horat.* Ofiary ślubowane oddać, y ślubu dotrzymać wyſtawienia Kośćioła.

On s'acquite par tout des vœux faits pour la ſanté du Prince. Nuncupata pro ſanitate Principis vota ubique ſolvuntur. *Tacit.* Sluby uczynione o zdrowie y zachowanie Pana po wſzyſtkich mieyſcach oddaią.

s'ACQUITER *de ſon devoir*, (*le faire, y ſatisfaire.*) Officio, *ou* officium fungi, (fungor, fungeris, functus, ſum,) dep. *Cic. Ter.* Facere officium. *Ter.* Officium implere, (impleo, imples, implevi, impletum.) act. *Plin-Jun.* Officio facere ſatis. POWINNOSCI ſwoiey zádoſyć uczynić.

S'acquiter de ſon devoir envers les morts. Fungi ſupremo officio in mortuos. *Quint.* Solvere juſta funeri. *Cic.* Oſtatnią uſługę umarłym oddać.

S'acquiter de ſa charge, de ſes obligations. Munus ſuum obire, (obeo, obis, obii, obitum.) *Liv.* Munia, *ou* officium ſuum implere. act. *Tacit.* Exequi munus ſuum, (exequor, exequeris, executus ſum.) dep. *Cic.* Munus ſuum lautè adminiſtrare, (ſtro, as, avi, atum.) act. *Ter.* Urzędowi y obowiązkom ſwoim czynić zádoſyć.

ACRE, adject. m. & f. *Piquant, qui a un gout acre.*) Acer, acris, acre, adject. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* *(*On dit au Comparatif* Acrior & hoc acrius, Acerbior & hoc acerbius: *au Superlatif* Acerrimus & Acerbiſſimus, a, um.) OSTRY przykry bo ieſt w ſmaku przykry.

(On dit *Acres humores. Cic.* Des humeurs acres: & *Acerrimum acetum. Celſ.* Du vinaigre fort acre. *On ſe ſert auſſi de ces deux adjectifs, en parlant des fruits; mais l'adjectif *Mordicans* qui ſe trouve dans quelques Dictionaires, n'eſt point Latin: Et l'on ne doit pas non plus employer *Acris* au Nominatif Maſculin, quoique l'on liſe dans les Fragmens d'Ennius *Acris ſomnus.*) Mowią też *Oſtre humory, ocet przykry.* tychże ſłow záżywaią mowiąc o owocach, ále ſłowo *Vſzczypliwy* ktore ſię znáyduie w niektorych Dykcyonarzach nie ieſt lacińſkie áni ſię też mowi w ſpadku mianuiącym rodzaiu męſkim *Acris* chociaſię w Enniuſzu znayduie.

ON DIT figurément *Vn homme acre & véhément*, (*qui eſt aigre dans ſes répréhenſions.* Acer & acerbus homo. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym Człowiek przykry y gorący ktory ieſt oſtry w ſtrofowaniu groźny.

ACRE, ſubſt. maſc. (*Meſure de terre, qui ſe dit particuliérement en Normandie, & qui contient 160. perches.*) Acna, *ou* Acnua, æ, f. *Var. Colum.* MORGA Miara Gruntu máiąca 160. prętow poſtaie.

ACRE, (*ville de Phénice, qui a un port de mer.*) Aces *genit.*

genit. Aces, f. Ptolemaïs, *genit.* Ptolemaïdis, f. *Plin.* ACE miaſto w Fenicyi maiące Port morſki. Ptolemaida.

ACRETÉ, ſubſt. f. (*qualité de ce qui eſt acre, & qui tient à la gorge.*) Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul. Gel.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* Acerbitudo, *genit.* acerbitudinis, f. *Vitr.* OSTROSC oſtre humory co ſię w gardle trzymaią.

(Dans Ciceron *Acerbitas* ſignifie mieux *Affliction, facherie, Amertume de cœur*, ou *cruauté.*) (W Cyceronie to ſłowo łacińſkie znaczy lepiey utrapienie, gniew, gorzkość ſerca, álbo okrutność.)

ACRIMONIE, ſubſt. f. (*aigreur piquante pour le gout.*) Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Colum.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Plin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* OSTROSC przykrość co do ſmaku, ſurowość.

(*Acerbitas* ſe dit mieux du cœur, que du goût.) (*Surowość* mowi ſię ráczey co do ſerca niż co do ſmaku.)

Adoucir l'acrimonie. Acrimoniam lenire. **Oſter l'acrimonie.* Diluere acrimoniam. Oſłodzić oſtrość, odrącić oſtrość.

ACRIMONIE (*dans les paroles & dans les répréhenſions.*) Acrimonia, æ, f. Acerbitas, atis, f. *Cic.* PRZYKROSC oſtrość w ſłowach, y ſtrofowaniu.

ACROCERAUNIENS, (*Montagnes de l'Epire & de la Macedoine: on les appelle aujourd'huy Monts de la Chimére*) Acroceraunia, *genit.* Acrocerauniorum, n. plur. *Hor.* Ceraunia, *genit.* Cerauniorum, n. plur. *Virg.* * *Pline a dit* Montes Acroceraunia *par une figure appellée Appoſition.* GORY w Epirze y Macedoniy náżywaią dziś Gory chimery.

ACROCORINTHE, (*Montagne ſur laquelle étoit ſituée la Citadelle de Corinthe.*) Acrocorinthus, *genit.* Acrocorinthi, f. *Plin.* GORA ná ktorey ſtała Forteca Korynthka.

ACROSTICHE, ſubſt. f. *mais* m. ſelon M. Menage. (*ſorte de Poëſie diſpoſée de telle façon que chacun des Vers commence par une lettre qui fait partie d'un Nom qu'on écrit de travers en marge.*) Acroſtichis, *genit.* acroſtichidis, f. WIERSZE w ten ſpoſob piſane áby każdy wierſz záczynáł ſię od litery iedney ſkładaiącey imie iákie, ktore poprzecznie ſię zbrzega piſze.

ACROTERES, ſubſt. maſc. (*petits Piedeſtaux qui ſont aux extremitez d'un Fronton, ſur leſquels on poſe des figures.*) Acroteria, *genit.* acroteriorum, n. plur. *Vitr.* SŁUPKI ná wierzchu odrzwi álbo podwoiow ná ktorych ſtáwiáią oſobki.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture, qui ſignifie auſſi les figures de terre ou de cuivre qu'on mettoit ſur le haut des Temples pour les orner; c'eſt pourquoy il eſt quelquefois pris pour *Faſtigia.* Il ſe prend auſſi pour *toute Extremité*, comme ſont dans les animaux *le nez, les oreilles* &c. Dans les Baſtimens, pour les *Amortiſſemens des toits*: dans les Navires, pour les *Eperons* autrement appelez *Roſtres*: & ſur Mer, pour des *Promontoires* ou lieux élevez.) (To ſłowo ieſt termin Architektury, ktore też znaczy poſągi, álbo náczynia kámienne, lub miedziane, ktore ſtáwiano ná Kościołách dla ozdoby, dla tego też biorą ie częſtokroć zá ſzczyty, y zá wſzelką rzecz kończatą, iáko ſą u zwierząt uſzy, noſy; w Budowaniu zá dokończenie y zamknięcie ſklepienia, y dachow; w okrętach y ſtatkach zá przodek konczaty, á ná morzu zá gory ábo mieyſca wyżſze.)

ACTE, ſubſt. maſc. (*action, effet d'une cauſe agiſſante.*) Actus, *genit.* actûs, m. Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Czynienie, Dzieło, ſkutek.

Faire des actes d'hoſtilité. Facere hoſtilia. *Tacit.* Czynić poczynać ſobie ponieprzyiaciel.ſku.

ACTE, en Morale, (*tout ce qui ſe fait de bien & de mal.*) Factum, i, n. Facinus, *gen.* facinoris, n. *Cic.* Co do obyczaiow, ſprawy ludzkie złe lub dobre.

C'eſt un acte de prudence de ſçavoir quelquefois ſe taire. Prudentis eſt nonnunquam ſilere. Roſtropnego ieſt czaſem umieć milczeć.

C'eſt un acte de ſcelerat de trahir ſon amy. Nequiſſimi hominis eſt prodere amicum. Niepoczciwego to ieſt zdradzać ſwego przyiaciela.

ACTE, en Juriſprudence, (*toutes les choſes qui regardent la juſtice, quand elles ſont redigées par écrit.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Scriptum, *genit.* ſcripti, neut. *Cicer.* Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cicer.* AKT w Prawie, wſzelka rzecz do prawa należąca kiedy do ksiąg ná piſmie ieſt podana; wprowadzona.

Il a pris acte de ſa comparution. Auctoritatem conſignatam habet ſe ſtetiſſe. *Cic.* Miał dowod iako ſię ſtawił.

J'ay acte en main pour faire voir. Conſignatâ præ manibus auctoritate probabo. Mam dokumentá dowody papiery nato wręku.

Il a un acte ſigné de témoins pardevant Notaire comme il luy a fait un affront. Scripto ſignis teſtium ac tabularii conſignato teſtatum conſtat ab eo injuriâ fuiſſe affectum *Cic.* Má zeznane od świadkow podpiſy w Kancellaryi iako mu krzywdę uczyniono.

EN CE SENS il ſignifie *Les déliberations publiques tranſcrites dans les regiſtres, qu'on appelle les Actes publics.* Acta, *genit.* actorum, n. plur. Acta publica, n. pl. Tabulæ publicæ, *genit.* tabularum publicarum, f. plur. *Cic.* Znaczy też w tym wyrozumnieniu Księgi publiczne Praw, álbo obrad jakich, y poſtanowięnia, ktore zowią Protokuły.

Jurer ſur les actes d'une perſonne. In acta alicujus jurare. *Suet.* Poprzyſiądz czyie ſprawy.

LES ACTES *des Conciles.* Conciliorum acta. **Les Actes des Apoſtres.* Acta, *ou* Actus Apoſtolorum. Dzieie Zborow kościelnych * Dzieie Apoſtolſkie.

ON LE DIT auſſi de *Ce qui s'eſt conſervé à la poſterité dans de certains Livres & Memoires authentiques.* Monimentum & Monumentum, *genit.* i, n. Commentarium, *genit.* commentarii, n. Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Mowi ſię też o Księgach Dziciow álbo Kronikach záchowanych y do potomności podanych.

ACTES, en Poëſie, (*certaines diviſions qui ſe font dans les Pieces de théatre.*) Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Akt w komedyi, części ná ktore ſię dzieli komedya iaka.

DANS LES COLLEGES *on appelle* Acte, (*les theſes qu'on ſoûtient en public.*) Publica diſputatio, *genit* publicæ diſputationis, f. *Cic.* Actus publicus, m. *commme l'on parle dans l'Eſcole.* W ſzkołach zowie ſię akt publiczny Dyſputacya albo ſpieranie ſię między dwiemá ſtronami rożnego zdaniá o rzeczy jakiey.

Il a ſoûtenu un bel Acte de Philoſophie. Præclaram habuit de rebus Philoſophicis diſputationem. *Cic.* Piękny barzo odprawił akt Dyſputy Filozoficzney.

ACTEUR *de Comédie*, ſubſt. maſc. (*celuy qui recite un rôle dans la Comedie.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* * Hiſtrio comœdiarum, *genit.* hiſtrionis comœdiarum, m. *Plin.* proprement *Celuy qui jouë la farce.* SPRAWCA komedyi ten ktory wierſze iakie ná pamięć ná komedyi mowi; właśnie ten ktory udaie rzecz ná komedyi.

ACTEUR, au figuré, (*celuy qui jouë le principal rôle dans quelque affaire.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* W wyrozumnieniu nie właſnym znaczy Principalną Oſobę w ſprawie iakiey: ten co wſzytko albo naywięcey wczym dokazuie.

ACTRICE, ſubſt. f. (*celle qui jouë un rôle dans une piece de théatre.*) Quæ agit partem aliquam (in Comœdiis.) AKTORKA *ſpiewaczká ná komedyi.*

Vie active, (*qui conſiſte dans l'action.*) Vita activa. Vita quæ in actione conſiſtit. Zycie ná czynieniu ſpraw powierzchownych zaſadzaiące ſię

ACTIF, (*agiſſant.*) Actuoſus, actuoſa, actuoſum. *Cic.* Rzeſki obrotny ſprawny dzielny, prędki.

Le feu eſt fort actif. Actuoſus eſt ignis. *Sen.* Ogień ieſt barzo prędki, dzielny.

Il eſt fort actif, ou *fort agiſſant.* Acer eſt & agens. In rebus agendis eſt acer, (Acer m. Acris, f. Acre, neut.) *Cæl. ad Cic.* Eſt operoſus. Eſt vir ſtrenuus. Eſt promptus, *ou* expeditus, *ou* paratus, *ou* hilaris ad agendum. *Cic.* Ieſt rzeſki ſprawny obrotny.

Il a l'eſprit actif. Acris eſt ingenii & actuoſi. Prędkiego ieſt dowcipu.

ACTIF, en gramaire, (*qui marque quelque action.*) Activus, activa, activum, *dans le Gramairien Remmius Palamon.* U Grammatykow znaczy Działaiący, wyrażaiący czynienie.

ACTION, ſubſt. f. (*l'exercice de la puiſſance active.*) Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Sprawa, czynienie, zabawá, ſkutek.

Toute la louange de la vertu conſiſte dans l'action. Virtutis laus omnis in actione conſiſtit. *Cic.* Wſzyſká zaleta cnoty, ieſt w uczynku; w ſkutku.

Il eſt toûjours en action, il agit continuelement. Semper agit aliquid. Operoſus eſt *Ovid.* Zawſze co czyni, w roboćie w pracy uſtawicznie.

ACTION, (*mouvement, geſte du corps.*) Actio, *genit.* actio-

tionis, f. *Cic.* Geſtus, *ou* Motus, *genit.* ûs, m. *Cic.* *Jeſt* Oratorſki.

L'action conſiſtant dans la voix & dans le mouvement, eſt comme une certaine éloquence du corps. Eſt actio quaſi corporis quædam eloquentia, cùm conſtat è voce atque motu. *Cic.* *Jeſt.* należący ná głośie y ruſzaniu ſię, ieſt niby jakąś wſzyſtkiego ciała wymową.

Cet Orateur a bien de l'action. Acer eſt & vehemens Orator: *(le contraire eſt,* Lentus in dicendo & penè frigidus. *Cic.* *Qui n'a point d'action.)* Zywo mowi, pełen ognia y zywośći mowca * *Przeciwná zaś ieſt:* mowi leniwo oziębłe żadney nie ma ruchawośći.

Il a l'action belle & libre. Actio eſt illi ſingularis & libera. Mirâ geſtûs elegantiâ pollet. * *(le contraire eſt,* In geſtu motuque corporis inurbanus, invenuſtus, *ou* indecorus eſt. *Cic.* *Il n'a pas l'action, ni le geſte beau.*) Piękny ma *Jeſt*, y wolny * á przeciwná temu ieſt: nie wdzięczny ma *Jeſt*, nieprzyſtoyno mowi.

Il a bien de l'action. Eſt acris & plurimæ actionis. Actio eſt in illo ardentior, *ou* fervidior. Doſyć ma *Jeſtu*, ruchawośći w ſobie.

Les endroits d'un diſcours qui demadent bien de l'action. Actuoſæ partes orationis. *Cic.* Częśći niektore w mowie ktore wielkiey zywośći y *Jeſtu* potrzebuią.

Se mettre en action, s'échauffer, s'animer fort. Efferveſcere, (efferveſco, efferveſcis, efferbui, *ſans ſupin.*) Incaleſcere, (incaleſco, incaleſcis, incalui, *ſans ſupin.*) neut. Commoveri, (commoveor, commeveris, commotus ſum,) paſſ. *Cic.* Wzruſzyć ſię zagrzać ſię rozpalić ſię w mowieniu.

ACTION, *(operation.)* Actio. Operatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Działanie czynienie.

Epicure prive Dieu de toute action & de toute providence. Privat, *ou* ſpoliat Deum omni actione & providentiâ Epicurus, *Cic.* Epicurus odbiera Bogu wſzelkie działanie, y wſzelaką Opatrzność.

Les actions naturelles. Actiones corporis naturales. *Celſ.* Sprawy ćiałá przyrodzone.

ACTION, en Morale, *(le bien,* ou *le mal que l'on fait)* Actio, onis, f. Factum, i, n. * Actum, i, n. Facinus, *genit.* facinoris, n. *Cic.* Sprawá álbo ſprawowanie ſię według obyczaiow, złe lub dobre, ktore kto czyni.

(On dit mieux au plurier *Acta, orum. n. pl.* Et lors qu'on ne joint point d'épichete au ſubſtantif *facinus*, il ſignifie ordinairement *Action noire & méchante.*) Lepiey ſię mowi w większey liczbie ſprawy, á kiedy to słowo *facinus* łaćińſkie kładzie ſię ſamo przez ſię znáczy záwſze ákcyę złą, y nieſoremną.

Vne action de reſolution & de courage. Actio plena animi, *ou* ſpiritûs. *Cic.* Sprawa pełna odwagi y ſerca.

Action éclattante & glorieuſe. Factum illuſtre & glorioſum *ou* pulcherrimum, *ou* magnum, *ou* nobile. *Cic.* Dzieło wielkie y ſławne.

Décrire les belles actions de Céſar. Immania Cæſaris acta condere. *Ovid.* Res à Cæſare præclarè geſtas monimentis commendare. *Cic.* Res geſtas Auguſti ſcribere. *Petr.* Sławne Dzieła Auguſta Ceſarza opiſać.

Vne belle action. Præclarum facinus, n. *Cic.* Piękny uczynek.

Qui n'eſt pas apprentif de faire de méchantes actions. Non rudis, *ou* non inſolens facinorum. *Tac.* Nie nieuk do złych ſpraw.

ACTION, *(diſcours, harangue, plaidoyer.)* Actio. Oratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWA, wſzelkie prawo ſtron u ſądu ſtawaiących, roſpieranie ſię.

La premiere action contre Catilina. Actio prima in Catilinam, Pierwſza ſprawa, rzecz, mowa przeciw Katylinie.

Cet Avocat a fait une belle action. Præclaram habuit orationem hic patronus. Ten Patron ſtawał pięknie w ſprawie.

ACTION, en Juſtice, *(toutes ſortes de procès.* Actio, *genit.* actionis, f. Lis, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA w Sądzie (wſzelakie prawowanie ſię.)

Action pour raiſon d'injures. Actio injuriarum. *Cic.* Sprawa o krzywdy.

Avoir action contre quelqu'un. Habere actionem in aliquem. *Cic.* Mieć ſprawę przeciwko komu.

Intenter une action de rebellion. Intendere actionem perduellionis. *Cic.* Sprawę wſzcząć o kryminał przeciw Maieſtatowi álbo Rzeczypoſpolitey popełniony.

Reprendre une action. Reſtituere actionem. *Suet.* Przywrocić, pokrzepić, náprawić ſprawę.

ACTION *de graces, (remerciment.)* Gratiarum actio, f. *Cic.* PODZIĘKOWANIE.

Je vous rends mille & mille actions de graces. Ingentes tibi ago gratias. *Cic.* Voy. REMERCIER. Po ſetnie potyśiącznie dziękuie.

ACTIONNER *quelqu'un*, V. act. *(le faire aſſigner pardevant un juge.)* Aliquem vocare in jus. Litem inſtituere, *ou* intendere in aliquem. *Voyez* PROCE'S. POZWAC kogo do ſądu; obacz Proceſs.

(C'eſt un terme de Pratique & de Palais.) Termin Praktyki prawney.)

ACTIVEMENT, adverb. *(d'une maniere active.)* Activè adv. *PRZEZ Spoſob Dzialaiący.*

(Ce mot ne ſe dit qu'en Grammaire.) To słowo nie mowi ſię tylko w Grammatyce.

ACTIVITE', ſubſt. f. *(vertu agiſſante des élements.)* In agendo vis, *genit.* vis, f. Virtus, *genit.* virtutis, f. *Cic.* DZIELNOSC moc Zywiołow.

ACTIVITE', *(promptitude, célérité dans l'action, qui vient d'un temperament qui eſt de feu.)* Fervor ánimi, *genit* fervoris animi, m. Concitatio animi, *genit.* concitationis animi, f. Animi ardor, *genit.* ardoris animi, m. In agendo celeritas, *genit.* celeritatis, f. *Cic.* ZYWOSC prędkość, rzeźwość, porywczość w ſprawach wſzelkich: ktora pochodzi z temperamentu ogniſtego.

Qui a de l'activité. Actuoſus, a, um. *Cic.* Maiący żywość w ſprawach.

Cet enfant a bien de l'activité. Il eſt bien vif & a beaucoup de feu. Eſt iſti puero animus celer & concitatus. *Cic.* Eſt iſti fervor concitatioque animi. *Voyez.* FEU. To dziecię ma wiele w ſobie żywośći, wiele ognia w ſobie.

Avec activité. Promptè & expeditè. Actuoſè. Acriter, *(qui fait au Comparatif* Acriùs, *& au Superlatif* Acerrimè.) adv. *Cic.* ſprawnie rześwo raźno obrotnie.

ACTIUM, *(ville & promontoire de l'Acarnanie, célebre par la victoire que Céſar remporta ſur Antoine.)* Actium, *genit.* Actii, n. *Cic.* MIASTO y gora w Akarnaniy ſławne dla zwycięſtwa ktore Auguſt odnioſł tam z Antoniuſza.

D'ACTIUM. Actienſis & hoc Actienſe. adject. Actiacus, Actiaca, Actiacum. adject. *Plin.* KTORY ieſt z Akcyum Akcyacki.

ACTUEL, m. ACTUELLE, f. adject. *(qui eſt réel & effectif.)* Quod eſt & exiſtit reipsâ. *Actualis & hoc actuale, *comme l'on parle dans l'Eſcole.* UCZYNKOWY teraznieyſzy ninieyſzy co teraz ieſt w ſamey rzeczy; iáko w Szkołach mowią aktualny.

Vn ſecours actuel. Præſens auxilium, *genit.* præſentis auxilii, n. Præſentarium auxilium, ii, n. *Plaut.* Prawdziwa rzetelna przytomna iſtotna pomoc.

ACTUELLEMENT, adv. *(effectivement.)* Reverâ, *ou* reapſe, *ou* reipsâ. abl. *Cic.* W RZECZY ſamey rzeczywiśćie záiſte.

ACTUELLEMENT. *(à l'heure, au moment.)* Etiamnum. adv. *Cic.* Nunc actu & de facto. * Hoc ipſo temporis articulo, *Ter.* TERAZ właśnie w tym czaſie w tym momencie.

ADAGE, ſubſt. maſc. *(Proverbe, ſentence populaire dont on ſe ſert communément dans certaines rencontres du diſcours familier.)* Adagium, *genit.* adagii, n. *Plaut.* Adagio, *genit.* adagionis, f. *Var.* PRZYPOWIESC ktorey poſpolicie záżywaią w potoczney mowie.

(Ce mot n'eſt gueres d'uſage en François que pour exprimer le titre d'un des ouvrages du ſçavant Eraſme, qu'on nomme communément les ADAGES D'ERASME, *Adagia Eraſmi.*) (To słowo cale nie ieſt w używaniu w Francuſkim, chyba mowiąc o Kśiędze iedney uczonego Erazma, ktorey ieſt Tytuł, przypowieśći Erazma.

ADAPTER. V. act. *(appliquer, faire convenir une penſée ou quelque mot à un ſujet.)* Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam aptare, *ou* accomodare, (o, as, aui, atum.) act. *Cic.* PRZYSTOSOWAC przybierać myśli lub słowa przyzwoite do rzeczy.

Cet exorde eſt commun, qui peut être adapté à pluſieurs ſujets, ou mieux *qui peut convenir à pluſieurs diſcours.* Vulgare exordium eſt, quod in plures cauſas poteſt accomodari. *Cicer.* Ten początek mowy ieſt poſpolity, y może

ſię zgodzić álbo przydać do rożnych mow.

ADDITION, ſubſt. f. *(l'action d'ajouter)* Adjectio, *genit.* adjectionis, f. *Vitr.* Adjectus, *genit.* adjectûs, m. *Vitr.* PRZYDANIE przydáwanie.

ADDITION, *(choſe ajoutée, qui ſert à amplifier une autre,)* Additamentum, *genit.* additamenti, n. Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f *Cic.* Auctarium, *genit.* auctarii, n. *Plaut.* Adjunctio, *genit.* adjunctionis, f. *Cic.* Przydatek Przyczynek do iákiey rzeczy.

ADHE'RENCE, ſubſt. f. *on prononce* adhérance. *(Lors qu'une choſe eſt attachée intimement à une autre.)* Adhæſio, *genit.* adhæſionis, f. Adhæſus, *genit.* adhæſûs, m. *Lucr.* PRZYLGNIENIE przywiązanie śćiſłe do czego.

L'adhérence des polmons aux coſtez. Adhæſio pulmonum coſtis. Przylgnienie Płucow do Bokow.

ADHE'RENCE, au figuré, *(Attahement à un party, à un ſentiment.)* Pertinax in ſententiâ permanſio, *genit.* pertinacis in ſententiâ permanſionis, f. *Cic.* UPORCZYWE przywiązánie do ſtrony iákiey, lub do zdania iákiego.

(Terme d'uſage dans le ſtile dogmatique.) (Słowo ktorego záżywaią piſząc o rzeczach do Wiary nálężących.)

ADHE'RENT, m. ADHE'RENTE, f. part. act. & adjectif, *on prononce* Adhérant. *(Qui eſt joint, attaché intimement à une choſe.)* Hærens, *ou* adhærens, *ou* inhærens, *genit.* hærentis, omn. gen. *Cic.* PRZYPIĘTY Przyklejony śćiśle przywiązany.

L'eſtomac eſt adhérent à la racine de la langue. Stomachus ad radices linguæ hæret. *Cic.* Żołądek przypięty ieſt do korzenia ięzyka.

Ceux dont les langues ſont ſi adhérentes qu'ils ne peuvent parler. Illi quorum linguæ ſic inhærent ut loqui non poſſint. *Cicer.* Ci ktorych ięzyk ták ieſt przypięty, że mowić nie mogą.

ADHE'RENT *à un ſentiment*, au figuré. *(qui y eſt attaché.)* Studioſus ac fautor ſententiæ alicujus, *genit.* ſtudioſi ac fautoris, m. *Cic.* **Compagnon & adhérent.* Comes & ſectator, *genit.* comitis & ſectatoris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANY ſprzyiaiący iákiemu zdaniu, * Wſpołkuiący y náśladowca.

On a condamné cet heretique, ſes fauteurs & ſes adhérens Hujus hæreſeos, *ou* pravæ opinionis princeps, ſtudioſi ac fautores damnati ſunt. Potępiono tego Kacermiſtrza, y tych co z nim ſpołkuią y Jemu ſprzyiaią.

ADHE'RER. V. neut. *(eſtre joint & attaché intimement à une choſe.)* Adhærere, *ou* hærere, *ou* inhærere alicui rei, *ou* ad aliquid. neut. *Cic.* BYC *Przywiązanym śćiśle do iákiey rzeczy.*

(Ce verbe n'eſt gueres d'uſage en nôtre Langue dans ce ſens naturel, mais bien dans le figuré.) Słowa tego w tym wyrozumieniu właſnym niezażywaią Francuźi, ále tylko w inſzym wyrozumieniu nie właſnym.

ADHE'RER *à un ſentiment.* Alii ſententiæ ſubſervire, (ſubſervio, ſubſervis, ſubſervivi, ſubſervitum.) Subſcribere, (ſubſcribo, ſubſcribis, ſubſcripſi, ſubſcriptum.) neut. *(*Plaute a dit,* ſubſervire orationi alicujus: *& Ciceron.* Subſcribere.) *Sequi aliquam ſententiam, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) dep. PODPISAC ſię ná czyie zdanie, trzymać z kim.

Adhérer à quelque ſuperſtition. In aliquâ ſuperſtitione pertinaciſſimè hærere. *Suet.* Mieć przywiązánie do zabobonu iákiego; do guſtow.

ADHE'RER *à quelqu'un, (luy eſtre complaiſant, entrer dans tout ce qu'il dit & fait, épouſer ſes ſentimens & ſes inclinations.)* Alicui in omnibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Studiis & voluntati alicujus obſequi dep. *Cic.* *Ter.* Alicui obſecundare, (obſecundo, obſecundas, obſecundavi, obſecundatum.) neut. *Ter.* Obſequioſum eſſe alicui, (obſequioſus, a, um.) *Plaut.* MIEC przywiązanie dokogo, wewſzyſtkim mu ſprzyiać dogadzać zdanie Jego y ſkłonnośći pochwalać.

Il adhére à ſon ſentiment. Illi aſſentitur (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus, ſum, aſſentiri.) dep. *Cic* Sententiam illius ſequitur. *Cic.* Idzie zá czyim zdaniem przywiązany ieſt do niego.

ADHE'RER *à quelqu'un, (prendre ſon party, s'y ranger.)* Stare ab aliquo, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Eſſe partium, *ou* à partibus alicujus, (ſum, es, fui.) Sectari aliquem, (ſector, ſectaris, ſectatus ſum.) dep. Partes alicujus ſuſcipere, (ſuſcipio, ſuſcipis, ſuſcepi, ſuſceptum.) act Adjungere ſe alicui, *ou* ad alicujus rationes, (adjungo, adjunxi, adjunctum.) act. Adhærere alicui, *ou* ad aliquem, (adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. *Cic.* ZŁĄCZYC ſię do kogo, ſtanąć po Jego ſtronie, przywiązać ſię do niey.

ADHE'SION, ſubſt. f. *(Attache.)* Adhæſio, *genit.* adhæſionis, f. *voyez* ADHE'RENCE. PRZYWIĄZANIE Przylgnienie.

ADIABENE, *(Contrée de l'Aſſyrie, qui fait aujourd'huy partie de la province de Diarbek dans la Turquie en Aſie.)* Adiabene, *genit.* Adiabenes, f. *Plin.* ADIABENA Kray w Aſſyryi, teraz czyni część Prowincyi Dyarbeku w Turczech w Azyi.

ADJACENT, m. ADJACENTE, f. *on prononce* Adjaçant. *(qui eſt contigu & joignant.)* Adjacens, *genit.* adjacentis, omn. gen. *Liv.* Contiguus, contigua, contiguum. Adjunctus, adjuncta, adjunctum. *(avec le datif.)* *Cic.* PRZYLEGŁY Stykaiący ſię.

Il a acheté des terres qui touchoient à ce fonds, & qui y étoient adjacentes. Huic fundo continentia quædam prædia & adjuncta mercatus eſt. *Cic.* Kupił maiętnośći przyległe do tych gruntow, y ſtykaiące ſię zniemi.

ADIANTE, ſubſt. m. *(herbe medecinale appellée.* Capilli Veneris.) Adiantum, *genit.* adianti, n. *Plin.* KAPILLARYA źiele lekarſkie, Pánny Máryi włoſki.

ADIAZZO, *(l'une des principales Places de l'Iſle de Corſe.* Aiacium, *genit.* Aiacii, neut. ADIACCO iedna z przednich Fortec Korſyki.

ADJECTIF, ſubſt. maſc. *(Nom adjectif, qui marque les qualitez d'un autre nom.)* Adjectiuum nomen, *genit.* adjectivi nominis, neut. PRZYDATNE Imię, ktore wyraża przymioty inſzego Imienia.

ADIEU, adv. *(Je vous recommande à Dieu, ie vous ſouhaite une bonne ſanté.)* Vale. Valeas, *lors qu'on ne parle qu'à une perſonne.* Valete. Valeatis, *lors qu'on parle à pluſieurs.* *(on trouve* Salve *&* Salvete *en ce ſens dans Ciceron.)* PANU BOGU cię álbo was oddaię, żegnam cię, miey ſię dobrze, byway zdrow.

(Maniere de parler d'uſage lorſque deux amis ſe ſeparent l'un de l'autre.) (Spoſob zwyczayny mowienia przyiacioł żegnaiących ſię.)

Il luy a dit le dernier adieu. Supremum vale illi dixit. *Ovid.* Oſtatni raz go pożegnał.

Dire adieu à quelqu'un. Alicui vale dicere. *Ovid.* Valere jubere aliquem. *Cic.* Zegnać kogo.

Il s'en eſt allé ſans dire adieu à perſonne. Abiit nemine ſalutato. Poiechał nikogo nie żegnawſzy.

Sans adieu, ou *Je ne vous dis pas adieu.* Jam jam hic ero. Brevi adero. Nie żegnam ieſzcze, nie żegnaiąc.

Je ne luy veux dire qu'un mot, bon jour, & adieu. Illi unum verbum nec amplius, ſalveat & valeat. Id unum eſt quod illi volo, hominem ſalutabo, poſtea ſalvere jubebo. *Cic.* Słowko tylko mam z nim do mowienia, Dobry dzień y byway zdrow.

ADIEU, *(terme de commandement ou de refus, lors qu'on chaſſe & qu'on éconduit quelqu'un.)* Valeat, abeat. *Cic.* Hinc faceſſat. *Cic.* ZNACZY też zbywać kogo uprzykrzonego każąc mu precz iść y odſyłaiąc od ſiebie z nieſmakiem.

Adieu vous m'importunez. Valeas, mihi moleſtus es. *Idz precz* bo mi ſię przykrzyſz.

ADIEU, *(lors qu'on quitte des choſes & qu'on y renonce.)* comme *Dire adieu à tous les avantages du corps, les quitter, y renoncer.* Dotibus corporis valedicere, *ou* renuntiare, *ou* nuntium remittere. *Cicer.* ZAZYWA ſię też mowiąc o rzeczach iákich ktore kto porzuca y od nich ſię oddala, náprzykład; Pożegnać ſię ze wſzyſtkiemi wygodami ciała one porzucić y wyrzec ſię ich.

J'ay dit adieu au barreau. Multam ſalutem foro dixi. *Cic.* Pożegnałem ſię z Grodem z Trybunałem.

Dire adieu aux affaires, s'en retirer. Civilibus officiis renuntiare. *Quint,* Pożegnać ſię z Publicznemi intereſſami, od nich ſię oddalić.

Si cela eſt, adieu toute la joye. Si res ita ſit, valeat lætitia. Jeżeli to tak ieſt; żegnam was uciechy.

Dire adieu au monde. Nuntium remittere rebus humanis. *Cicer.* Pożegnać ſię z światem.

ADIEU, ſubſt. m. *(éloignement.)* comme *Vn tendre adieu.*

adieu. Amatoria diſceſſio, *genit*, amatoriæ diſceſſionis, f. *Cic.* ODDALENIE ſię miłe pożegnanie.

Il eſt allé faire ſes adieux. Abiit ſalutaturus, *ou* ſalutatum amicos. Abiit vale dicturus amicis. *Cic.* Poſzedł żegnać ſię, ná pożegnania wyiechał.

ON DIT proverbialement, *Adieu vous dis-je, adieu la voiture,* pour dire *qu'un perſonne eſt ruinée,* ou *qu'elle ſe meurt* Actum eſt. Conclamatum eſt. Perijt. Nullus eſt. *Plaut. Ter.* JUZ ZE powſzyſtkim, zginąłem álbo zginął zewſzyſtkim.

Adieu mon argent, adieu mes eſpérances. Pecunia periit. *Ter.* Perii ab re. *Plaut.* Excluſa ſpes omnis. Evanuit ſpes. *Cic.* Przepadło wſzyſtko: Zegnam was pieniądze, żegnam nádzieie.

L'ADIGE, (*Riviere d'Italie, qui prend ſa ſource dans le Comté de Tirol, qui paſſe à Trente & à Verone, & après avoir reçû le Sarca, ſe décharge dans la mer Adriatique à ſeize milles de Veniſe.*) Atheſis, *genit.* Atheſis, m. Atagis, *genit.* Atagis, m. *Virg.* ADIGA Rzeka Włoſka ktora ſwoy początek wziąwſzy w Tyrolſkim Hrabſtwie, idzie przez Trydent y Weronę á tám złączywſzy ſię z Sarką wpada w morze Adryatyckie o ſzeſnaśćie mil od Wenecyi.

ADJOINT, m. ADJOINTE, f. part. paſſ. *du verbe* ADJOINDRE *dont on ſe ſert tres rarement, ſi ce n'eſt dans les Juſtices ſubalternes.* (*Aſſocié.*) Socius, ſocia, ſocium. adject. *Cic.* PRZYDANY Przyłączony od ſłowa przyłączam ktorego rzadko zażywáią y to chyba w ſądach niżſzych.

(L'on prononce *Ajoint,* ſans faire ſonner le *d.*) (Wymawia ſię niewyrażaiąc litery D.)

ADJOINT, (*Collegue, compagnon d'office.*) Socius, *genit.* ſocii, m. Collega, *genit.* collegæ, m. *Cic.* SPOŁURZĘDOWY Kolega.

ADJOINT, (*qui s'eſt joint à un autre contre un accuſé.* Subſcriptor, *genit.* ſubſcriptoris, m. *Cic.* POTWIERDZICIEL co ſię przypiſuie do drugiego przeciwko obwinionemu.

Ceux qui ont demandé d'eſtre adjoints dans une accuſation. Qui ſubſcriptionem ſibi poſtulaverunt. *Cic.* Ci co ſię do ſprawy przypiſać chcieli.

ADJONCTION, ſubſt. f. *on prononce le* d. (*formule par laquelle on conclud les requeſtes criminelles.*) Subſcriptio, *genit.* ſubſcriptionis, f. *Cic.* PRZYDANIE (*wyraża ſię w tym ſłowie Francuſkim D.*) formuła ktorą kończą ſuppliki y żałoby kryminalne,

Demander l'adjonction des Gens du Roy. Cognitoris regni ſubſcriptionem poſtulare. O przydanie urzędu proſić.

ADJOURNEMENT, ſubſt. m. *on prononce* ajournement. (*Aſſignation pour comparoître en juſtice.*) Vadimonii denuntiatio, *genit.* denuntiationis, f. In jus vocatio, *genit.* in jus vocationis, f. *Cic.* POZEW z naznaczeniem terminu álbo czaſu ſtawienia ſię.

Adjournement libellé. Vadimonii denuntiatio per libellum. Pozew Liſtowny ná piśmie.

Adjournement perſonnel. Vadimonii per ſe obeundi denuntiatio. Capitale vadimonium, *genit.* capitalis vadimonii; n. *Cic.* Pozew ná ſtáwienie ſię Oſobą włáſną. Uſtny pozew.

Adjournement à trois briefs jours. Triundiale vadimonium, *genit.* triundialis vadimonii, n. Pozew ná ſtawięnie ſię w krotce zá trzy dni.

Comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium obire, (obeo, obis, obii, obitum.) act. *Cic.* Stawić ſię ná termin náznaczony.

Ne point comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium miſſum deſerere, (deſero, deſeris, deſerui, deſertum.) act. *Cic.* Nie ſtawić ſię ná termin náznaczony.

ADJOURNER, V. act. *on prononce* ADJOURNER. (*Aſſigner quelqu'un, luy donner aſſignation pour comparoiſtre en juſtice.*) Alicui diem dicere, *ou* dare, *ou* conſtituere, (dico, dicis, dixi, dictum: do, das, dedi, datum: conſtituo, conſtituis, conſtitui, conſtitutum.) In jus vocare aliquem per libellum, (voco, vocas, vocavi, vocatum.) Vadimonium concipere, *ou* conſtituere, (concipio, concipis, concepi, conceptum.) act. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby ſię ſtawił do ſądu.

Adjourner à ſon de trompe. Per præconem in jus vocare aliquem. *Cic.* **l'Adjourner à trois briefs jours.* Tribus perendinis, *ou* iteratâ in perendinum denuntiatione, alicui diem dicere. Zápozwać przez Trąbę. *Zápozwać do trzech dni.

Adjourner en témoignage. Teſtimonium alicui denuntiare. *Cic.* Przypozwać ná świadectwo.

Adjourner le demandeur en peremption d'inſtance. Arceſſere actorem litis interciſæ & obſoletæ, ob idque perſecutionis emortuæ, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, *ou* arceſſi, arceſſitum.) act. Zádanie wady w ſprawie, powodowney ſtronie, Rok záwity.

Adjourner l'heritier en repriſe d'inſtance. Diem hæredi dicere adeundæ litis vel repudiandæ. Przypozwać Dziedzica pozwem powtorzonym.

(Toutes ces manieres de parler ſont du Droit.) Wſzyſtkie te ſą prawne formuły mowienia.

ADJOUTE', m. ADJOUTE'E, f. part. paſſ. *on prononce* AJOUTE', *ſans faire ſonner le* d *en prononçant.* (*Joint à quelque choſe.*) Additus, addita, additum. *Voyez* ADJOUTER. PRZYDANY PRZYDANA: (*wymawia ſię w Francuſkim nie wyrażaiąc litery D.*) Przyczyniony do iákiey rzeczy.

ADJOUTER, V. act. *on prononce auſſi* AJOUTER. (*Joindre, mettre de plus,*) Addere, (addo, addis, addidi, additum.) Adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Attexere, (attexo, attexi, attexui, attextum.) act. *Cic.* PRZYDAC co nád to, wymawia ſię także w Francuſkim, D nie wyrazaiąc.

Adjouter des provinces à la Republique. Provincias ad Rempublicam adjungere, *ou* addere. *Cic.* Przyczyniać Kraiu Rzeczypoſpolitey.

Je n'adjoute rien du mien. Nihil addo de meo. *Cic.* Nihil appono de meo. *Plaut.* Nic ſwego nie przydaię.

Il faut adjouter à cela une certaine grace, & des plaiſanteries avec une érudition digne d'un galant homme. Accedat eodem oportet lepos quidam, facetiæque & eruditio libero digna *Cicer.* Trzeba do tego przydać przyiemnoſć iákąś y żártobliwość z náuką przyzwoitą grzecznemu człowiekowi.

Chacun adjoutoit quelque choſe à la frayeur de ſon compagnon. Unuſquiſque ad hoc quod ab alio audierat ſui aliquid timoris addebat. *Caſ.* Każdy do cudzego przeſtrachu coś ſwego przydawał.

Il a adjouté à la reputation qu'il s'eſt acquiſe en guerre beaucoup d'eſprit & de ſuffiſance. Ad belli laudem doctrinæ & ingenii gloriam adjecit. Do ſławy marſowey ktorą pozyſkał, przydał wiele rozumu y Dowcipu.

Adjouter l'ornement & la beauté des figures à l'élégance des mots. Ornamentum figurarum ad elegantiam verborum adjungere. *Cic.* Ozdobę y kſztałt ſłow, do gładkośći mowy przydać.

On ne peut rien adjouter à ſa modeſtie. Ejus modeſtiæ nihil addi poteſt. *Cic.* Nie można nic przydać do Jego ſkromności.

Adjouter crime ſur crime. Scelus addere in ſcelus. *Ovid.* Niecnotę do niecnoty przydać.

Renvoyez nous vôtre derniere lettre & adjoutez y quelque choſe de nouveau. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis & appinge aliquid novi. *Cic.* Odeſzlyi nám oſtatni ſwoy liſt, y przyday do niego co nowego.

ADJOUTER, (*dire de plus.*) Addere. Subjungere. Subnectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. acc. *Terent. Plin.* PRZYDAC mowić co więcy.

Adjouter la raiſon pourquoy on fait une choſe. Subjungere, *ou* ſubſcribere cauſam. *Cic.* Przydać przyczynę dla czego ſię co czyni.

Adjouter foy à quelqu'un, croire ce qu'il nous dit. Alicui fidem habere, *ou* adhibere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. Alicui credere, (credo, credis, credidi, creditum.) neut. Alicui fidem addere, *ou* adjungere. *Cic.* Dawać wiarę komu wierząc co powiada.

Troye fut detruite pour n'avoir pas adjouté foy à Caſſandre Ruit Ilium, quia non eſt creditum Caſſandræ. *Phæd.* Zburzona ieſt Troia iż nie dawano Wiary Kaſſandrze.

ADJUDICATAIRE, ſubſt. maſc. (*celuy à qui une choſe eſt adjugée.* Cui aliquid adjudicatur. Manceps, *genit.* mancipis, m. *Cic.* TEN Komu co przyſądzono. Zákupnik álbo Podkupnik.

(C'eſt proprement celuy à qui on adjugeoit, comme au plus offrant & dernier enchériſſeur, des biens qu'on vendoit à l'encan à Rome.) (Jeſt to właśnie ten ktoremu przyſądzano Dobra ná publiczny przeday wyſtawione w Rzymie iáko oſtatniemu pokupnikowi naywięcey ze wſzyſtkich zá nię poſtępuiącemu.)

AD-

ADJUDICATION, ſubſt. f. (*l'action d'adjuger.*) Adjudicatio, *genit.* adjudicationis, f. *Ulp.* PRZYSĄDZENIE.

ADJUGE', m. ADJUGE'E, f. part. paſſ. (*Donné par jugement.*) Adjudicatus. Addictus, a, um. *voyez* ADJUGER. PRZYSĄDZONY przez ſąd przyznany.

ADJUGER, V. act. *on prononce* ADJUGER. (*Donner par jugement une choſe à quelqu'un préférablement à un autre.*) Aliquid alicui adjudicare, (adjudico, adjudicas, adjudicavi, adjudicatum.) *ou* Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) *ou* Adſcribere, (a ſcribo, adſcribis, adſcripſi, adſcriptum.) act. *Cicer.* PRZYSĄDZIC (*mowi ſię w Francuſkim d. niewyrażaiąc*) przyznać co iedney ſtronie ſądownie nád drugą.

On m'a adjugé tout ce que je demandois. Sententiam abſtuli ex animi mei ſententiâ. *Cic.* Wſzyſtko mi com chciał przyſądzono.

On luy a adjugé ſes concluſions. Quantum petitor libello edidit, tantum ſententiâ abſtulit. *Cic.* Przyſądzono mu wſzyſtko co tylko wnoſił w ſprawie.

Adjuger au plus offrant & dernier enchériſſeur. Decreto addicere plurimo licenti. *Cic.* Przyſądzić Podkupnikowi, temu co náoſtatek więcey poſtąpi zá co.

Adjuger quelqu'un à un autre pour eſtre eſclave. Adjudicare aliquem alicui in ſervitutem. *Cic.* Przyſądzić komu kogo zá poddanego.

ADMETTRE, V. act. (*Recevoir, avoir pour agréable.*) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) *Cic.* Admittere, (admitto, admittis, admiſi, admiſſum.) act. acc. *Aſcon-Ped.* PRZYIĄC przypuscic, mieć, záwdzięczne.

Il admit leurs excuſes, il les receut, il s'en contenta. Eorum ſatisfactionem accepit. *Caſ.* Admiſit eorum excuſationes. *Aſcon-Ped.* Przyiął ich wymowki, przypuśćił te wymowki y ná nich przeſtał.

ADMETTRE, (*recevoir, donner entrée*) Admittere. PRZYPUSCIC, dać weyśćie komu, przyiąć.

Admettre quelqu'un à ſa table, à ſa converſation. Admittere aliquem ad cœnam, ad colloquium. *Caſ.* **Dans le conſeil.* Admittere aliquem in conſilium. *Saluſt.* **Dans ſa maiſon.* In domum. *Cic.* Przypuśćić kogo do ſtołu ſwego, do konwerſacyi. * Do Rady, * w Dom ſwoy przyiąć.

Eſtre admis dans le conſeil. Admitti ad conſilium, *ou* in conſilium. *Cic.* Być przypuſzczonym do rady.

On l'a admis dans cette compagnie. In hanc ſocietatem fuit adſcriptus. *Cic.* Przypuſzczono go do tey kompaniy

L'accuſé a eſté admis à ſa defenſe, ou comme l'on parle au Barreau, *en ces faits juſtificatifs.* Reus ad cauſam dicendam fuit admiſſus. *Cic.* Przypuſzczono do obrony, do uſprawiedliwienia ſię obwinionego, aby ſię ſprawił pozwolono; (iáko ſię w prawie mowi.)

Eſtre admis au nombre des citoyens. Adſcribi in civitatem, *ou* in civitate, *ou* civitati, *ou* in numerum civium. *Cic.* Być Przypuſzczonym do mieyſkiego, między obywatelow być policzonym.

ADMINISTRATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui a le ſoin & l'adminiſtration des biens d'une perſonne.*) Adminiſtrator. Curator. Procurator, *genit* oris, m. *Cic.* RZĄDCA, ſprawca, Urzędnik folwarkowy, co ma w dozorze ſwoim dobra czyie.

ADMINISTRATION, ſubſt. f. (*le maniement & la regie des biens d'une perſonne.*) Adminiſtratio. Procuratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWOWANIE, rządzenie, dozor dobr czyich.

Entrer dans l'adminiſtration, ou prendre l'adminiſtration des affaires. In rerum adminiſtrationem ingredi, (ingredior, ingrederis. ingreſſus ſum.) dep. Accedere ad rempublicam, (accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) n. *Cic* Adminiſtrationem rerum ſuſcipere, *ou* capeſſere, (ſuſcipio, ſuſcipis, ſuſcepi, ſuſceptum: capeſſo, capeſſis, capeſſivi, capeſſitum.) act. *Cic.* Wchodzić w rządy, álbo wziąć ná ſię ſpraw publicznych ſprawowanie.

Avoir l'adminiſtration de ſon bien. Rem ſuam adminiſtrare, *ou* curare. *Cic.* *(*le contraire eſt* Remotum eſſe à re familiari. *Cic. Ne l'avoir point.*) Rządzić dobrami ſwemi **przeciwna rzecz* nie mieć dobr ſwoich w mocy ſwoiey, nie rządzić niemi.

Il a l'adminiſtration des finances. Adminiſtrat ærarium. *Cic.* ſprawuie ſkarb publiczny.

ADMINISTRER, V. act. (*Regir, gouverner les biens d'une perſonne.*) Adminiſtrare, (adminiſtro, adminiſtras; adminiſtravi, adminiſtratum.) Curare, (curo, curas, curavi, curatum.) act. acc. *Cic.* RZĄDZIC dobrami czyiemi, ſprawować ie.

ON DIT au Palais *Adminiſtrer des temoins,* pour dire, *en fournir.* Teſtes ſubpeditare, *ou* dare, *ou* producere. *Cic.* MOWI ſię w ſądach: świadkow ſprawić, miaſto ſtawić.

ADMIRABLE, m. & f. adject. (*digne d'admiration,* ou *d'être admiré.*) Mirabilis. Admirabilis, & hoc mirabile, adject. Mirandus. Admirandus. Mirus. Mirificus, a, um. *Cic.* DZIWNY, godny podziwienia.

Ils ne voyent pas ce qu'il y a d'admirable dans le ciel & ſur la terre. Non vident, quanta ſit admirabilitas cœleſtium rerum ac terreſtrium. *Cic.* Nie uważaią co ieſt podziwienia godnego, ná Niebie, y ná ziemi.

Il eſt admirable en cela. In eâ re admirabilis eſt. *Cic.* Dziwny ieſt w tym.

Il y a quelque choſe d'admirable dans les animaux. Eſt etiam admiratio nonnulla in beſtiis. *Cic.* Coś dziwnego ieſt w zwierzętach.

ADMIRABLEMENT, adv. (*d'une maniere admirable.*) Mirabiliter. Admirabiliter. Mirè Mirificè. adv. *Cic.* Mirum in modum. *Plaut.* Mirandum in modum. *Cic.* DZIWNIE, ſpoſobem dziwnym.

ADMIRATEUR, ſubſt. maſc, (*celuy qui admire.*) Mirator, Admirator, *genit.* oris, m. *Quint. Prop.* DZIWUIĄCY ſię, przypatruiący ſię.

ADMIRATIF, m. ADMIRATIVE, f. adject. (*Qui admire niaiſement toutes choſes, & qui ſe récrie deſſus.*) Mirabundus, mirabunda, mirabundum. *Liv.* TEN co ſię lada rzeczy dziwuie, y z podziwieniem na wſzyſtko ſię odzywa.

ADMIRATION, ſubſt. f. (*action par la quelle on regarde quelque choſe avec eſtonnement.*) Miratio Admiratio, *genit.* onis, f. *Cic.* PODZIWIENIE iáko kiedy kto patrzy ná co z podziwieniem.

Ce mépris donne bien de l'admiration. Hæc animi deſpicientia facit admirabilitatem. *Cic.* Ta wzgarda wielkie podziwienie czyni.

Donner, ou *cauſer de l'admiration à quelqu'un.* Admirationem alicui movere, (moveo, moves, movi, motum.) act. *Cic.* Czynic, ſprawować komu podziwienie.

Remplir quelqu'un d'admiration. Complere aliquem admiratione, (compleo, comples, complevi. completum.) act. *Liv.* Podziwieniem kogo nápełnić.

Plein, ou rempli d'admiration de la vertu. Plenus admiratione virtutis. Pełen álbo nápełniony zadumienia z cnoty.

Ravir, tranſporter quelqu'un d'admiration. Traducere aliquem ad magnam admirationem, (traduco, traducis, traduxi, traductum.) act. *Cic.* Wgłębokie zádumienie kogo wprowadzić.

Un diſcours éloquent & plein de gravité enleve les gens d'admiration. Sermo eloquens & gravis rapit, *ou* traducit homines in admirationem. *Cic.* Mowa pełna powagi y wymowy w zadumienie każdego wprowadza.

Les divers évenemens cauſent, ou *donnent de l'admiration.* Varii caſus habent admirationem. *Cic.* Rożne przypadki podziwienie ſprawuią.

Un homme dont le diſcours eſt abondant & ſage, donne bien de l'admiration. Magna eſt admiratio copioſe ſapienterque dicentis. *Cic.* Człowiek ktorego mowa obſzerna y mądrá ieſt, wielkie podziwienie czyni.

Il eſt l'admiration de tout le monde. Omnibus eſt admirationi. Habet omnium admirationem. *Cic.* Wſzyſtkich ieſt podziwieniem.

ADMIRATRICE, ſubſt. f. (*celle qui admire.*) Miratrix. *genit.* miratricis, f. *Juv. Stat.* DZIWUIĄCA ſię, ta co ſię dziwuie.

ADMIRE', m. ADMIRE'E, f. part. (*regardé avec eſtonnement.*) Quem mirantur, (*ſupple* omnes.) *Voyez* ADMIRER. BĘDĄCY BĘDĄCA, w podziwieniu, ná kogo ſię z zádumieniem zápátruią.

ADMIRER, V. act. (*regarder une perſonne avec eſtonnement.*) Mirari. Admirari. Demirari. Emirari, (miror, miraris, miratus ſum.) depon. acc. *Cic. Hor.* *(*on dit.* Admirari aliquem in re aliquâ. Mirari aliquem de aliquo, *ou* in aliquo. *Cic. Admirer quelqu'un en une choſe,*) *Suſpicere, (ſuſpicio, ſuſpicis, ſuſpexi, ſuſpectum.) act. acc. *Cic.* DZIWOWAC ſię komu, patrzać ná kogo z zádumieniem, *Dziwować ſię komu w czym.

L

J'ad-

J'admire en ſecret vos rares vertus. Admiror tacitus tuas præſtantiſſimas virtutes. *Cic.* Dziwuię ſię potaiemnie oſobliwym cnotom twoim.

Il a eſté long-temps admiré. Admirationem diu habuit, *ou* obtinuit. *Plin.* Długo był w podziwieniu u wſzyſtkich.

Il eſt autant admiré qu'eſtimé de tout le monde, c'eſt-à-dire, *Tout le monde l'admire autant qu'il l'eſtime.* Omnes illum tantùm admirantur, quanti æſtimant. Zá rowno w podziwieniu, y w poſzanowaniu ieſt u wſzyſtkich, to ieſt wſzyſcy go w podziwieniu maią y w ſzacunku.

Le peuple admire ces choſes, ou *elles ſont admirées du peuple.* Hæc popularem habent admirationem. *Cicer.* Poſpolſtwo ſię temu dziwuie, álbo w podziwieniu to ieſt u poſpolſtwa.

Admirer quelqu'un ſur le recit d'un autre. Admirari aliquem ex ore alterius. *Cic.* Mieć w podziwieniu kogo z powieśći cudzey.

Faire admirer quelqu'un. Admirationem alicui movere, (moveo, movi, motum.) act. *Cic.* Do podziwienia kogo wzbudzić.

Se faire admirer de quelqu'un. Alicujus admirationem ſibi movere. Alicujus admirationem in ſe concitare. act. *Cic.* Do podziwienia o ſobie kogo przyprowadzić.

Voila ce qui fait admirer les grands Orateurs. Hæc ſunt quæ admirationm in ſummis Oratoribus efficiunt. *Cic.* To ieſt co podziwienie, ſprawuie o wielkich Mowcach.

s'ADMIRER. Mirari ſe. *Mart.* DZIWOWAC ſię ſobie.

ADMIRER, (*eſtre ſurpris & eſtonné.*) Mirari. Demirari. dep. acc. DZIWOWAC ſię, zdumiewać ſię.

Je ne ſçaurois aſſez admirer voſtre maniere d'agir. Nequeo ſatis mirari veſtram agendi rationem. *Terent.* Nie mogę ſię wydziwić waſzemu ſpoſobowi poſtępowania ſobie.

La poſterité admirera cela. Illud obſtupeſcent poſteri, (obſtupeſco, obſtupeſcis, obſtupui, *ſans ſupin.*) neut. acc. *Cic.* Dziwować ſię temu będzie potomność.

ADMIS, m. ADMISE, f. part. paſſ. (*Receu, tenu pour agreable.*) Admiſſus. Adſcriptus, a, um. *Voyez* ADMETRE. PRZYIĘTY, przypuſzczony, zá wdzięczne miany.

ADMISSIBLE, adject. m. & f. (*Qui eſt recevable.*) Accipiendus, a, um. Probandus, prob[illegible]. *Cic.* KTOREGO mogą przyiąć, co [illegible] być przyięte.

ADMISSION, ſubſt. f. (*l'action d'admettre & de recevoir.*) Admiſſio, *genit.* admiſſionis, f. *Plin.* PRZYIĘCIE Przypuſzczanie.

ADMODIATEUR, *ou* ADMODIATEUR, ſubſt. maſc. (*qui prend ferme à bail.*) Redemtor, *genit.* redemtoris, m. *Cic.* ARĘDARZ, ktory dobra bierze w arędę.

(Mot François d'uſage en quelque païs.) Słowo Francuſkie ktorego zażywaią w niektorych Kraiach.

ADMODIATION, *ou* ADMODIATION, ſubſt. f. (*Bail d'héritage à prix fait.*) Redemtio, *genit.* onis, f. *Cic.* AREDOWANIE, puſzczanie dobr zá kwotę umowioną.

ADMODIER, *ou* AMODIER *un héritage à quelqu'un*, V. act. (*luy donner à ferme.*) Prædium alicui locare, *ou* locitare (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Ter.* ARĘDOWAC puśćić komu dobra w arędę.

ADMODIER, (*prendre un héritage ou quelque terre à ferme.*) Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. acc. *Cic.* ARĘDOWAC, dawać ná arędę ná dobra.

ADMONESTER, *ou* ADMONETER, V. act. (*Avertir.*) Monere. Commonere, (moneo, mones, monui, monitum.) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. *Cic. Ter.* PRZESTRZEDZ Nápomnieć.

ADMONITEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui avertit.*) Monitor. Admonitor. *genit.* oris, m. *Cic.* PRZESTRZEGACZ, ten co przeſtrzega, Nápominacz.

(Mot qui ne ſe dit qu'en raillant.) Słowo ktore ſię nie mowi chyba żártuiąc.

ADMONITION, ſubſt. f. (*Avertiſſement.*) Monitio. Admonitio, *genit.* onis, f. Monitum Admonitum, *genit.* i, n. Monitus. Admonitus, *genit.* monitûs, m. *Cic.* Nápomnienie, przeſtroga.

(Mot d'uſage ſeulement au Barreau.) Słowo ktorego używaią tylko ná ſądach.

ADOLESCENCE, ſubſt. f. (*l'Age qui ſuit l'enfance, depuis 14. ans juſques à 25.* Adoleſcentia, *genit.* adoleſcentiæ, f. *Cic.* Bona ætas, *ou* Adulta ætas, *genit.* bonæ, *ou* adultæ ætatis, f. *Cic.* MŁODOSC, wiek náſtępuiący po dziecińſtwie od lat 14. do 25.

Dès l'adoleſcence. Ab adoleſcentiâ. Ab ineunte adoleſcentiâ. *Cic.* Od młodośći.

ADOLESCENT, ſubſt. m. (*jeune homme, depuis 15. ans juſqu'à 25.*) Adoleſcens, *genit.* adoleſc[illegible], m. *Cic.* MŁODZIENIASZEK od 14. aż do 25, roku.

Un jeune adoleſcent. Adoleſcentulus, i, m. *Cic.* Młodziuchny Młodzieniaſzek.

(Ce mot François qui ne ſe dit guere qu'en raillant, n'a point de feminin, car on ne dit point *Adoleſcente* pour une fille, quoique *Adoleſcens* en Latin ſoit de commun genre. Ciceron dit au Comparatif *Adoleſcentior*, ſans Superlatif. Une fille eſt hors de l'enfance, depuis 12. ans juſqu'à vingt-un ans: & cet âge à ſon égard eſt appellé auſſi *Adoleſcentia*, & elle *Adoleſcens*, ou *Adoleſcentula* ſi elle eſt fort jeune.) To ſłowo Francuſkie ktore ſię nie mowi chyba żartem, nie mowi ſię w Białogłowſkim rodzaiu, gdyż nie mowi ſię *Młodzieniaſzka* o Pánnie, lubo to ſłowo Łacińſkie ieſt poſpolitego rodzaiu. Cycero w porownaiącym ſtopniu mowi *Młodſzy* bez ſtopnia przenoſzącego. Pánienka wychodzi z Dziecińſtwa od lat 12. aż do lat dwudzieſtu y ieden: ktory to wiek Jey náżywa ſię Młodośćią albo młodym wiekiem Jey, á Ona Młoda, álbo młodziuchna, ieżeli ieſt ták barzo młoda.

ADONIQUE, adject. *Un Vers Adonique*, (*compoſé d'un dactyle & d'un ſpondée, qu'on met à la fin de chaque ſtrophe des vers Sapphiques, & inventé par un certain Adon.*) Adonicus verſus, *genit.* verſûs Adonici, m. Adonicus, *ſimplement.* WIERSZ Adonicki złożony z daktyla y ſpondeuſza (*to ieſt ſyllab pięćiu, z ktorych pierwſza przeciągła w mowie, dwie ſrzednie krotkie, á dwie oſtatnie także przeciągłe*) Kładą go ná końcu każdey ſtrofy wierſzow ſaficznych, wynáleziony ieſt przez niejákiego Adona.

S'ADONNER, V. neut. p. (*ſe donner, ſe mettre, s'appliquer à une choſe, s'y attacher*) Alicui rei ſe dare, (do, das, dedi, datum.) Se dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) *Cic. Ter.* Se rei addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) Ad aliquid ſe applicare, (applico, applicas, applicavi, *ou* applicui, applicatum, *ou* applicitum.) Animum ad aliquid conferre, (confero, confers, contuli, collatum) Animum ad áliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Animum ad aliquid appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) act. *Cic.* WDAC ſię włożyć ſię w co, przyłożyć ſię, przywiązać ſię do czego.

S'adonner aux exercices de l'eſprit. Ad ſtudia ingenii animum adjungere. *Terent.* Litteris ſtudium ſuum dare. *Cic.* Do zábaw rozumnych ſię przyłożyć.

S'adonner à une ſorte d'étude. Se alicui generi literarum dare. *Cic.* Udać ſię ná iedne pewne nauki.

S'adonner au mal, ou *à mal faire.* Applicare animum ad deteriorem partem. *Ter.* *(*le contraire eſt* Applicare animum ad frugem. *Plaut.*) Udać ſię ná złe, álbo ná zło czynienie.

Ils ſe ſont addonnez à toutes ſortes de débauches. Omni intemperantiæ vitam ſuam addixerunt. *Cic.* Udali ſię ná wſzelką roſpuſtę.

Ils eſtiment beaucoup ceux qui ne s'adonnent que tard aux femmes. Qui diutiſſimè impuberes permanſerunt, maximam inter ſuos ferunt laudem. *Cæſ.* Wiele tych ważą ktorzy nierychło do białychgłow ſię maią.

Trop adonné aux femmes. Mulieroſus, *genit.* mulieroſi, m. *Cic.* Mulierarius, *genit.* mulierarii, m. *Jul. Capit.* Zbytecznie do niewiaſt ſkłonny, Jurny.

Adonné à ſes plaiſirs comme une femme. Libidinum & languoris effæminatiſſimi plenus. *Cic.* Przywiązany do pieſzczot iák niewiaſta.

Adonné aux plaiſirs & eſclave de ſes paſſions. Libidini deditus, cupiditate impeditus. *Cic.* Przywiązany do roſkoſzy y niewolnik ſwoich námiętnośći.

Adonné aux ſciences. Doctrinarum ſtudioſus, a, um. Studiis deditus. *Cic.* Náuk pilny.

s'ADONNER, (*en parlant des chemins.*) comme *Je vous prie de paſſer par chez moy, ſi vôtre chemin s'y adonne.* Venias ad me, ſi hàc tibi ſit iter. UDAC ſię, (mowiąc o drogach,) náprzykład: Proſzę wſtąpić domnie ieżeli ſię droga tamtędy uda, álbo poda.

ADOPTER, V. act. (*prendre un étranger pour le mettre en ſa famille, le reconnoître pour ſon fils, le deſtiner à ſa ſucceſſion.*) Sibi aliquem filium, *ou* pro filio adoptare, (adopto, adoptas, adoptavi, adoptatum.) *Cic. Ter.* Adſciſcere aliquem ſibi filium, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) *Virg.* Arrogare aliquem in filium, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Aul-Gell.* PRZYSPOSOBIC, obierać obcego áby go przyiąć do Familiy ſwoiey, przyznáć go za [illegible], y náznaczać go zá dziedzica ſwoiego.

J'ay pris l'aiſné de ſes enfans & l'ay adopté. Majorem filium adoptavi mihi. *Ter.* (*ou ſans* filium, *qu'on peut ſupprimer.*) Wziąłem ſtarſzego z ſynow Jego, y przyſpoſobiłem go ſobie.

ADOPTER, au figuré, (*Prendre les penſées & les ouvrages d'autruy, & les adopter comme ſiens.*) Scriptum aliquod, pro ſuo vindicare, *ou* ut ſuum adoptare & arrogare. PRZYSPOSOBIC w wyrozumięniu nie właſnym) to ieſt myśli álbo Piſma cudze ſobie przywłaſzczyć, y zá właſne udać.)

Qui adopte. Adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Vlp.* Przyſpoſobiciel.

ADOPTIF, m. ADOPTIVE, f. adject. (*qu'on a adopté.*) Adoptatitius, a, um. *Plaut.* Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIONY, PRZYSPOSOBIONA.

Fils adoptif. Filius adoptivus. Adoptatitius, *ſeul. Plaut.* Syn Przyſpoſobiony

(Ciceron appelle un Enfant adoptif *Judicio & voluntate filius.*) Cycero Przyſpoſobione Dziecię: náżywa: *ſyn z wybrania, y uwagi.*

ADOPTION, ſubſt. f. (*l'action d'adopter quelqu'un pour fils.*) Adoptio, *genit.* adoptionis, f. *Cic.* Adoptatio, *genit.* adoptationis, f. *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIENIE obranie kogo zá ſyna.

Se donner en adoption aux vieillards. Se in adoptionem ſenibus dare, *ou* mancipare. *Quint. Cic.* Oddać ſię ná opiekę ſtarſzych.

DE L'ADOPTION. Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Pere par adoption.* Pater adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Aul-Gel.* Z PRZYSPOSOBIENIA, Oćieć przez przyſpoſobienie, mniemany.

ADORABLE, adject. m. & f. (*Qui doit*, ou *qui merite d'être adoré.*) Adorandus. Sanctè venerandus ac colendus a, um. Divino cultu venerandus, a, um. Divino honore dignandus, a, um, GODZIEN Pokłonu áby mu pokłon Boſki czyniono.

ADORABLE, (*qui merite nos plus profonds reſpects.*) Venerandus. Veneratione dignus, a, um. GODZIEN czci wielkiey, y náygłębſzych od nás pokłonow.

ADORATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui adore.*) Cultor, *genit.* cultoris, m. *Hor.* Colens, *genit.* colentis, omn. gen. *Cic.* Venerator, *genit.* veneratoris, m. (*avec un genitif.*) *Ovid.* TEN co pokłon oddaie.

ON DIT hyperboliquement, *Il eſt adorateur de l'antiquité.* Antiquitatis venerator. *Ovid.* MOWI ſię przez nádmiar wyrażenie; ſtarożytność Pokłonem ktory Bogu należy ſzanuie.

ADORATION, ſubſt. f. (*l'action d'adorer, qui ſe faiſoit en s'inclinant & portant le doigt à ſa bouche.*) Adoratio, *genit.* adorationis, f. *Plin.* Cultus, *genit.* cultûs, m. Veneratio, *genit.* venerationis, f. *Cic.* Pokłon kłanianie ſię co ſię działo ſchylaiąc ſię y rękę do Uſt nioſąc.

Les Princes accoûtumez à l'adoration, ou *à ſe voir adorez de leurs ſujets ne peuvent ſouffrir les mépris.* Contemni ſe impatienter ferunt Principes, quippe qui coli conſueverunt. *Tac.* Pánowie przywykli do pokłonow poddanych ſwoich, álbo żeby im ſię Poddańſtwo kłaniało, nie mogą zćierpieć wzgardy.

ON DIT au figuré, *Aller à l'adoration de la faveur.* Ad favoris auram ſe convertere. act. In obſequium fortunæ ruere. neut. MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym kłaniać ſię ſzczęśćiu; iść na oddanie pokłonu ſzczęśćiu całemu.

ADORER, V. act. (*Rendre de tres profonds reſpects à une perſonne en s'inclinant & portant ſa main à la bouche.*) Adoro, (adoro, adoras, adoravi, adoratum.) act. accuſ. *Virg.* Auguſtè ſanctèque Venerari, (veneror, veneraris, veneratus ſum.) depon. acc. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Religioſiſſimè aliquem obſervare, (obſervo, obſervas, obſervavi, obſervatum.) act. acc. *Cic.* ODDAWAC Pokłon, náygłębſzą uniżoność o obie iák cyczynić, zchyliwſzy ſię głęboko, y do uſt rękę przyłożywſzy.

ADORER, au figuré, (*idolatrer quelqu'un, l'animer d'un amour. aveugle.*) comme *Cette mere adore ſes enfans.* Hæc mater ut Deum habet liberos, Hæc mater liberos colit ad inſaniam. Hæc mater nimis reverenter habet liberos. POKŁON oddawać w ſenſie nie właſnym, mieć zá Bożka kogo, ślepo kochaiąc, náprzykład Tá matka cześć oddaie, dzieciom ſwoim.

Il adore juſques aux défauts de ſes amis, il les encenſe. Vitiis etiamnum amicorum blanditur, *ou* ſuffragatur. *Hor.* Uczciwość oddaie ſamym náwet niedoſkonałośćiom Przyiacioł ſwoich, y one kadzidłem ſzanuie.

ON DIT proverbialement, *Adorer le veau d'or*, (*faire ſa cour à un homme ſans merite que la fortune aveugle a élevé de la baſſeſſe.*) Aliquem fortunæ filium reverentiſſimè colere ac venerari. *Auſon.* MOWI ſię w przyſłowiu *kłaniać ſię złotemu Cielcowi*: to ieſt nádſkakiwać y ſłużyć człekowi nikczemnemu y bez záſług, ktorego ślepe ſzczęśćie z podłey kondycyi wyniosło.

ADOSSÉ, m. ADOSSÉE, f. part. paſſ. (*qui a le dos tourné contre quelque choſe.*) *Voyez* ADOSSER. TYŁEM obrocony do czego.

ADOSSER, V. act. (*mettre contre.*) *Il a adoſſé ce cabinet contre le mur.* Illud conclave contra murum poſuit, *ou* ad murum applicuit, (ponere, pono, ponis, poſui, poſitum: applicare, applico, applicas, applicavi, *ou* applicui, applicatum, *ou* applicitum.) act. OPRZEC[illegible] co; Oparł ten Pokoik o śćianę.

Cette maiſon eſt adoſſée contre le mur de ce jardin. Illæ ædes adhærent parieti hujuſ-ce horti. (adhærere, adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. Dom Ten oparty ieſt o śćianę tego ogrodu,

Ils étoient adoſſez les uns contre les autres. Premebant ſibi invicem terga. Se ſe conjungebant tergoribus. *Cæſ.* Oparli ſię plecami ieden o drugiego.

s'ADOSSER *contre un arbre.* Applicare ſe ad arborem, *Cæſ.* OPRZEC ſię o drzewo.

s'ADOSSER *contre quelqu'un*, (*luy tourner le dos.*) Alicui tergum obvertere. *Virg.* TYŁEM ſię do kogo odwrocić.

ADOUCI, m. ADOUCIE, f. part. paſſ. (*rendu doux, qui n'eſt plus ſi ſallé, ſi aigre, ni ſi acre.*) Temperatus. Maceratus. Mitigatus, a, um. *Cic.* OSŁODZONY, Ułagodzony, co nie ieſt ták ſłony, Kwaśny, y przykry.

ADOUCI, au figuré, (*plus moderé, qui n'eſt plus ſi aigri, ni ſi en colere.*) Mitigatus. Lenitus, a, um. *Cic.* OSŁODZONY, Ułagodzony, ugłaſkany w wyrozumieniu niewłaſnym, barziey pomiarkowany ktory już nie ieſt ták pomięſzany, áni ták zágniewany.

Il a donné des marques d'un eſprit fort adouci en vôtre endroit. Is magna ſigna dedit animi erga te mitigati. *Cic.* Pokazał znaki umyſłu barzo ułagodzonego ku Tobie.

ADOUCIR, V. act. (*rendre plus doux ce qui eſt ſallé.*) Pulchrè macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Ter.* OSŁODZIC odtrącić ſłoność zbyteczną od czego, namoczyć, wymoczyć.

Adoucir ce qui eſt trop aigre & trop aſpre au goût. Quæ guſtu acri mordent, *ou* guſtui acria, temperare, (o, as, avi, atum.) act. Oſłodzić co ieſt názbyt przykrego, y nieprzyiemnego do ſmaku.

Adoucir ce qui eſt trop rude au toucher. Tactu aſpera, *ou* quæ exaſperata ſunt, levare, *ou* levigare, (o, as, avi, atum.) act. Tactu aſpera, levia reddere. Wygładzić co ieſt przykrego do uięcia ręką.

ADOUCIR, (*rendre plus doux, parlant de la peinture.*) *Adoucir une peinture, un tableau, en déchargeant les traits qui ſont trop durs, & donnant plus de douceur aux airs du viſage.* Picturæ colores auſteros temperare, *ou* lenire. Coloribus auſteris mitigatis colluſtrare aliquam Picturam. WDZIĘCZNIEYSZE Uczynić (mowiąc o malowaniu) wdzięczniejſzy, przyiemnieyſzy uczynić, wykſztałćić obraz iáki, malowanie iákie, grube y zbyt obłożone farby roz-

rozczyniaiąc, y twarz wdzięcznieyſzą, y udatnieyſzą czyniąc.

ADOUCIR, (*tempérer, modérer, donner de l'adouciſſement aux choſes.*) Temperare. Mitigare, (o, as, avi, atum.) Lenire, (lenio, lenis, lenivi, lenitum.) act. acc. UGŁASKAC, umiarkować, ułagodzić, uśmierzyć, łagodnośći rzeczom dodać.

Adoucir la fiévre par la diette, & par le repos, ou *en faiſant diette.* Mitigare febrem quiete & abſtinentiâ. *Quint.* Uśmierzyć gorączkę dyetą, y odpoczynkiem, álbo bawiąc ſię dyetą, to ieſt ſkromnym pomiarkowaniem żyiąc.

La fiévre eſt adoucie, n'eſt plus ſi violente. Febris lenita eſt. Febris levata eſt. Febris ſe remiſit. *Celſ.* Uśmierzyła ſię gorączka, iuż nie ieſt ták gwałtowna.

La douleur eſt un peu adoucie. Dolor mitigatus eſt. *Cic.* Paululùm quievit dolor, *ou* ſe remiſit. *Celſ.* Zál ſię uśmierzył trochę.

L'hiver s'adoucit par l'approche du printemps. Vere adventante hyems ſe remittit. *Tibul.* * Jam hiems miteſcit veris adventu. *Liv.* *ou* frigora miteſcunt. *Hor.* * Solvitur acris hyems gratâ vice veris. *Hor.* Zima ſię łagodzi za zbliżeniem Wioſny.

Adoucir la voix. Mollem ac teneram vocem efficere. Mollire vocem. *Cic. in Frag.* Umiarkować głos.

Le raiſin s'adoucit en meuriſſant. Uva maturata dulceſcit. *Cic.* Słodnieie, przyiemnieyſzym ſię ſtaie grono gdy zrzeie, gdy ſię doſtaie,

ADOUCIR, au figuré, (*parlant des mouvemens de l'eſprit, de la haine & du chagrin.*) Lenire, *ou* mollire, (io, is, ivi, itum.) Mitigare, *ou* temperare, (o, a, avi, atum.) *Cic.* Mulcere, (mulceo, mulces, mulſi, mulſum.) act. acc. *Ovid.* UŁAGODZIC, uśmierzyć, ugłaſkać, mowiąc o wzruſzeniach umyſłu, nienáwiśći, záłośći.

Il tâcha de l'adoucir pendant le chemin, mais ni les prieres ni les larmes ne purent le fléchir. Iter faciens tentavit effrangere illius animum, nihil preces, nihil lacrymæ promoverunt. *Petr.* Starał ſię w drodze go ułagodzić, ubłagać, lecz áni proźby áni łzy ſkłonić go nie mogły.

Adoucir quelqu'un, ou *ſon eſprit.* Hominem mollire. *Ter.* Animos alicujus mollire. Animum mitigare. *Cic.* Pectora alicujus mollire. *Hor.* Ułagodzić ugłaſkać kogo, álbo czyi umyſł.

Adoucir les inimitiez. Iras mollire. *Liv.* **la haine.* Odium lenire. *Ovid.* **les chagrins de la vie.* Lenire vitæ moleſtias. *Ter.* **Adoucir la triſteſſe par la joye.* Condire triſtitiam hilaritate, (condio, condis, condivi, conditum.) act. *Cic.* Ułagodzić uśmierzyć záwziętość. * nienáwiść, *fraſunki y dolegliwośći życia. *ułagodzić záłość weſelem

Adoucir les amertumes d'une condition. Conditionis aſperitatem mitigare. *Cic.* Ułagodzić gorzkośći ſtanu iákiego.

La joye adoucit & relâche la triſteſſe. Triſtitiam mitigat & relaxat riſus. Amara riſu temperantur. *Hor.* Smutek łagodzi radość y uśmierza.

Adoucir une ſeverité incommode par beaucoup d'honneſteté. Severitatem acerbam multis condimentis humanitatis mitigare. *Cic.* Surowość przykrą ułagodzić, umiarkować wielką ludzkośćią.

Il n'y a point de naturel ſi ſauvage qui ne s'adouciſſe. Nemo eſt adeò ferus, qui non poſſit miteſcere. *Hor.* Nie maſz przyrodzenia tak dzikiego, ktore by ſię nie ugłaſkało

Certains mots s'adouciſſent par l'uſage. Quædam verba uſu molliuntur. *Cic.* Niektore ſłowa łagodnieią przez zwyczay.

Adoucir un peu ſa fierté naturelle. Innatos ſpiritus paululùm remittere. Sedare aliquantiſper arrogantiam, *ou* elatos animos. *Cic.* Uśmierzyć trochę hardość ſwoię przyrodzoną.

s'ADOUCIR, (*s'appaiſer.*) Iracundiam, *ou* iras remittere, (remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) act. & neut. p. Placari, *ou* ſedari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Cic.* Uśmierzy ſię, uſpokoić, ukoić.

Je l'ay bien adouci à vôtre endroit. Tibi placidum mollemque reddidi. Tibi illum mollivi, *ou* placavi. Ułagodziłem go dużo ku Tobie.

Nous nous adouciſſons tous les jours. Quotidiè demitigamur *Cic.* Codzień łagodnieiemy.

Le regret que le Peuple Romain eut de la perte de Romulus, fut adouci par l'aſſurance qu'on luy donna, qu'il eſtoit devenu immortel. Deſiderium Romuli, apud plebem, factâ fide immortalitatis, lenitum fuit. *Liv.* Záłość ludu Rzymſkiego z ſtraty Romuluſa, ukoiono otuchą że zoſtał nieśmiertelnym.

ADOUCISSEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'adoucir.*) Mitigatio, *genit.* mitigationis, f. Mollitudo, *genit.* mollitudinis, f. *Cic.* Ułagodzenie, uśmierzanie.

ADOUCISSEMENT, en peinture, (*lors qu'on en tempére la dureté des couleurs, en leur donnant une teinte plus douce*, ou *quelque trait plus délicat.*) Colorum, *ou* lineamentorum picturæ alicujus temperatio, *genit.* onis, f. *ou* mollitudo. *genit.* mollitudinis, f. ŁAGODNOSC, Przyiemność, przymilenie w malarſtwie: pomiarkowanie kolorow tęższych, daiąc im farbę przyiemnieyſzą, lub linie prowadząc ſubtelnieyſze.

ADOUCISSEMENT, (*qu'on apporte aux choſes & aux expreſſions trop hardies.*) Mitigatio, f. *Cic.* USMIERZENIE poſkromienie pomiarkowanie, uczynione rzeczy y ſłow, álbo mowy przybeſpiecznieyſzey y zuchwałey.

Si la figure qu'on appelle Licence a quelquefois trop d'aigreur, il faudra y apporter quelques adouciſſement. Licentia ſi nimiùm videbitur acrimoniæ habere, multis mitigationibus lenietur. *Auct. ad Heren.* Jeżeli forma mowienia ktorą zowią *Licencya*, ma czaſem názbyt przykrośći, trzeba iey przydać nieco łagodnośći.

Donner quelque adouciſſement, ou *quelque modification à une loy.* Laxamentum legi dare. *Cic.* Ułagodzić prawo iákie, poſolgowáć go iakim ſpoſobem.

Adouciſſemens dans le diſcours. Verborum mitigatio, onis, f. *Cic.* **Donner des adouciſſemens à ſes paroles.* Condimentis humanitatis verba ſua mitigare. *Cic.* Ułagodzenie w mowie. * Ułagodzic, łagodnośći przydać ſłowom ſwoim.

(On donne le nom d'*Adouciſſement* à ces manieres de parler, *Si je l'oſe dire: Je diray cela avec vôtre permiſſion* &c. *Si ita loqui fas eſt: Honos ſit auribus: Cum bonâ veniâ*, &c. Ułagodzeniem názywaią te mowienia ſpoſoby. Jeżeli wolno. ieżeli śmiem wymowić, zá pozwoleniem to powiem.

ADOUCISSEMENT, *de la voix.* Vocis mollitudo, *genit.* mollitudinis, f *Cic.* POMIARKOWANIE Głoſu.

ADOUCISSEMENT, (*qu'on apporte à la douleur & aux autres peines d'eſprit.*) Levamentum. Allevamentum, *genit.* i. n. Allevatio, *genit.* allevationis, f. *Cic.* Lenimen, *genit.* leniminis, n. *Ovid.* Lenitudo, *genit.* lenitudinis, f. *Cic.* ULZENIE, poſolgowanie, ulga, ktore kto przynośi w przykrośćiach y dolegliwośćiach umyſłu.

Ce remede donne beaucoup d'adouciſſement à la goute. Hoc remedium multo eſt levamento articulorum doloribus. *Cic.* Hoc remedium præſtat multum levamenti podagræ, *ſi c'eſt la goute aux pieds;* chiragræ, *ſi c'eſt la goute aux mains.* To lekarſtwo wielką ulgę czyni w pedogrze, Jeżeli ieſt pedogra w nogach, w chiragrze ieżeli ieſt w rękach bolenie.

Ce ſont là les conſolations & les adouciſſemens des grandes douleurs. Hæc ſunt ſolatia, hæc fomenta ſummorum dolorum. *Cic.* Te to ſą ulżenia wielkich bolow.

L'ADOUR, (*riviere de Gaſcogne qui paſſe à Tarbes, & ſe va rendre dans la mer de Bayonne.*) Aturus, *ou* Atyrus *genit.* i. m. ATURA rzeka w Gaſkonyi przechodząca przez Tarbes á w padaiąca w morze Bajonny.

ADRESSE, ſubſt. f. (*dextérité, induſtrie de celuy qui eſt adroit de la main & du corps.*) Dexteritas, *genit.* dexteritatis, f. Induſtria. Peritia. Solertia, *genit.* æ, f. Ars, *genit.* artis, f. *Cic. Terent.* SKŁADNOSC, zręczność, ſpoſobność tego ktory ieſt ſprawny wręku lub ciele ſwoim.

Il a une adreſſe naturelle à toutes choſes. Ad omnia eſt illi naturalis ingenii dexteritas. *Liv.* Spoſobność ma przyrodzoną do wſzyſtkiego.

Il n'y avoit perſonne de la jeuneſſe qui eût plus d'adreſſe que luy pour les exercices du corps, ou *pour la gymnaſtique.* Neque induſtrior quiſquam de juventute erat arte gymnaſticâ. *Plaut.* Niebyło ze wſzyſtkiey młodzi nikogo ktoryby miał większą ſprawność do ſztuki zápaśnikow.

En quoy mon peu d'adreſſe vous peut-il eſtre utile? Quod tibi mea ars efficere poteſt? *Ter.* Wczymże ſzczupła moia ſpoſobność może ci być pożyteczną.

Je n'ay pas beſoin de vôtre adreſſe pour l'affaire que je médite. Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quam paro. *Ter.* Nie trzeba mi cię, áni twey ſpoſobnośći do tey ſprawy o ktorey zámyślam.

Il a une adreſſe naturelle à s'expliquer. A naturâ facilis eſt & expediti ſermonis. Naturâ facilis eſt & expeditus ad dicendum. *Cic.* Má łatwość przyrodzoną do wyrażenia ſię w mowie.

ADRESSE, (*conduite ſage & prudente, & pleine d'eſprit dans les affaires.*) Dexteritas. Calliditas, *genit.* atis, f. Induſtria. Peritia. Solertia, *genit.* æ, f. *Cic* Conſilium, *genit.* conſilii, neut. *Cor-Nep.* SPRAWNOSC, Przemyſł Dowcipny roſtropny poſtępowania ſobie ſpoſob w ſprawach wſzelkich.

Il eſt vif & a bien de l'adreſſe pour les affaires. Acer & induſtrius vir in rebus gerendis. *Cic.* Byſtry ieſt y ma wiele ſprawnośći w rzeczach.

Avec adreſſe, avec conduite, adroitement, avec dextérité Dextrè. Prudenter. Induſtriè. Solerter. Callidè. adv. Callidâ ratione. abl. *Cic.* Sprawnie roſtropnie kſztałtnie zręcznie.

S'acquiter avec adreſſe des charges qu'on nous a données. Dextrè obire officia. *Liv.* Urzędy ſobie zlecone dobrze obrotnie ſprawować.

Des perſonnes qui ne manquent pas d'adreſſe. Non incallidi homines. *Cic.* Haud rudes homines. *Ovid.* Oſoby ktorym nieſchodzi ná obrocie ná prawnośći.

Il a conduit l'affaire avec adreſſe. Dexter rem egit. *Liv.* (dexter, dextera, dexterum.) Dowcipnie roſtropnie ſobie w tey ſprawie poſtąpił.

ADRESSE, (*marque, enſeignement que l'on donne, pour reconnoitre une choſe, ou le logis d'une perſonne.*) Indicium, *genit.* indicii, n. Nota, æ, f. *Cic.* ZNAK dany komu álbo cecha dla poznánia iakiey rzeczy lub mieſzkania czyiego.

Je vous en donneray les adreſſes. Rei faciam indicium. *Ter.* Dam ci znak dla poznania czego.

Je ſçay voſtre adreſſe. Tuarum ædium factum eſt mihi indicium. Novi ubi habites. Wiem pod iákim znákiem mieſzkaſz.

ADRESSE, (*inſcription qu'on met ſur les lettres qu'on ecrit à des particuliers, afin qu'on ſçache où les prendre.*) Inſcriptio. Subſcriptio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPIS ktory ſię daie ná liſtach do rożnych oſob áby wiedzieć kto ie ma y gdzie odebrać.

Je vous prie d'avoir ſoin de faire rendre ce paquet de lettres à ſon adreſſe, c'eſt à dire à Curius. Tu faſciculum qui eſt Curio inſcriptus, velim cures ad eum perferendum. *Cic.* Proſzę cię miey ſtaranie áby oddano tę paczkę liſtow według napiſu, toieſt Kuryuſzowi.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maiſon du Gazetier à Paris où l'on adreſſe toutes les nouvelles que l'on imprime enſuite, & que l'on donne au public.*) Mercurialis taberna, *genit.* Mercurialis tabernæ, f. Nuncii Mercurii, *genit.* nunciorum, m. pl. DOM Nowiniarza to ieſt Awizarza w Paryzu dokąd poſyłaią wſzyſtkie nowiny, lub awizy ktore potym drukuią y publicznie wydaią.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maiſon à Paris où s'aſſemblent les Nourrices & les Laquais, & où l'on s'adreſſe quand on en a beſoin.*) Ædes publicæ ubi nutrices & pediſequi mercede conducuntur, *ou* operam ſuam pretio locant, *genit.* ædium publicarum, f. pl. *Hor. Cic.* DOM w Paryżu gdzie ſię zchodzą lokaie y mamki; y gdzie ſię udać ma, kto ich potrzebuie.

ADRESSER, V. act. (*tirer, viſer droit au but, y adreſſer, y donner.*) Collineare, (collineo, collineas, collineavi, collineatum.) Collimare, (collimo, collimas, collimavi, collimatum.) neut. ZMIERZAC wyproſtować proſto do celu ſię brać, y do niego potrafiać.

Adreſſer des fléches avec un arc. Arcu dirigere tela. *Hor.* Złuku ſtrzały do celu záwodzić.

Il n'y a perſonne quelque maladroite qu'elle ſoit, qui tirant tout un jour n'adreſſe quelquefois au but. Nemo eſt adeò tardis, qui totum diem jaculando non aliquando collimet *Cic.* Nie maſz tákiego choćby też był náyniezręcznieyſzy, aby cały dzień ſtrzelaiąc raz przynaymniey do celu nietrafił.

ON DIT figurément en ce ſens. *Il a bien adreſſé, il a bien viſé*, pour dire, *il eſt parvenu à ſes fins, & a obtenu ce qu'il avoit en but.* Metam attigit faliciter. Voti compos factus eſt. Dextrè & feliciter collimavit, *ou* collineavit. W TYM wyrozumieniu niewłaſnie ſię mowi *Dobrze wziął do celu, dobrze cel upatrzył* to ieſt trafił tam gdzie zámierzał, y dokazał co zámyślił,

ADRESSER, (*envoyer une perſonne en quelque endroit, en luy montrant le chemin,*) Indicare iter alicui. *Liv.* Monſtrare alicui viam, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* POSŁAC kogo ná iákie mieyſce, drogi náuczywſzy.

Adreſſer quelqu'un à un autre. Alteri, *ou* ad alterum aliquem mittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) *ou* Dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum. act. *Cic.* Poſłać kogo do inſzego.

Il m'adreſſa un de ſes meilleurs amis. Ad me unum ex intimis miſit. *Cic.* Poſłał do mnie iednego z náylepſzych przyiacioł ſwoich.

Adreſſer un paquet de lettres à une perſonne. Faſciculum litterarum alicui, *ou* ad aliquem mittere, *ou* inſcribere. *Cic.* Páczkę liſtow poſłać do iakiey oſoby, nápiſać náwierzchu.

Cette lettre s'adreſſe à vous. Tuo nomine inſcribitur hæc epiſtola. *Cic:* Ná tym liśćie nápis ieſt do ciebie.

s'ADRESSER, (*ſe preſenter à quelqu'un, l'aller trouver, ſoit pour luy parler ou pour reclamer ſa protection, & luy demander ſecours.*) Aliquem adire, (adeo, adis, adivi, & adii, aditum.) Aliquem convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Se ad aliquem recipere, (recipio, recipis, recepi, receptum.) act. Ad aliquem accedere, (accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) n. *Cic.* UDAC ſię do kogo, ſtawić ſię przed nim; iść do niego, álbo żeby z nim ſię rozmowić, álbo zeby Jego protekcyi wzywać y pomocy.

A qui m'adreſſeray-je? Quos accedam? *Ter.* Dokogoż ſię udam?

S'adreſſer à quelqu'un, ou *luy adreſſer la parole.* Aliquem compellare, (compello, compellas, compellavi, compellatum.) act. Aliquem alloqui, (alloquor, alloqueris, alloquutus, ſum.), depon; *Cic.* Affatus dirigere alicui. act. *Claud.* Obrocić ſię do kogo z mową.

Nous nous adreſſons à vous, nous y avons recours. Ad te confugimus, à te operam poſcimus. *Cic.* Do ciebie ſię udaiemy do ciebie ſię uciekamy.

S'ADRESSER, (*s'attaquer à quelqu'un.*) Aliquem petère, *ou* appetere, (peto, petis, petii, petitum.) *Cic.* Attentare, (attento, attentas, attentavi, attentatum.) act. accuſ. *Phæd.* OBROCIC ſię do kogo z nápaśćią brać ſię do niego.

Je luy apprendray à qui il s'adreſſe. Jam curabo ſentiat quem attentarit. *Phæd.* Náuczę ia iego do kogo ſię on to bierze, kogo ſięga.

C'eſt s'adreſſer fort mal, qui de s'adreſſer à moy. Qui me petunt, auferent infortunium. *Plaut.* Barzo zle ſię bierze, kto ſię do mnie bierze.

ADRIA, (*ville de l'Etat de Veniſe vers le golphe de ce nom; on la nomme aujourd'huy* Atri.) Adria, *genit.* Adriæ, f. *Hor.* ADRIA miaſto Páńſtwa Weneckiego ku odnodze tegoż Imienia, názywa ſię dziś *Atri.*

ADRIATIQUE, m. & f. adject. *La Mer Adriatique*, (qu'on appelle aujourd'huy *Le Golphe de Veniſe.*) Adrianum, *ou* Adriaticum mare. Mare Superum, *genit.* Maris Adriani, Adriatici, *ou* Superi, n. *Cic.* Adria, *genit.* Adriæ, m. *Hor.* Sinus Venetus, *genit.* Sinûs Veneti, m. ADRYATYCKI. *Morze Adryatyckie* ktore dziś názywaią *Odnoga Wenecka.*

ADROIT, m. ADROITE, f. (*Qui a une grande dextérité de la main ou du corps pour faire quelque choſe*, comme ſi l'on diſoit. *Qui fait tout de la main droite.*) Induſtrius, a, um. (*qui fait au Comparatif* Induſtrior & hoc induſtrius, *ſans ſuperlatif.*) * Ingenioſus, a, um, (*qui fait au Comparatif* Ingenioſior & hoc ingenioſius, *& au ſuperlatif* ingenioſus, a, um.) * Solers, *genit.* ſolertis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Solertiſſimus.) *Liv. Colum.* Qui manu ſolerti cuncta agit. *Tibul.* * Dexter, dextera & dextra, dexterum & dextrum. *Liv.* SPRAWNY zręczny, ktory ma wielką ſpoſobność w rękach lub w ciele całym dla dokazánia iákiey rzeczy, iákoby kto mowił że wſzytko prawą ręką robi.

(*Dexterior & Dextimus* ſignifie *Qui eſt à la Droite.*) Co ieſt po prawey ręce.

Il étoit le plus adroit de ſon âge pour les exercices du corps. Neque induſtrior quiſpiam de juventute erat arte gymnaſticâ. *Plaut.* Náyzręcznieyſzy był wieku ſwego w ſztuce zápaśnikow.

ADROIT, (*fin, avisé, prudent.*) Callidius, a, um. (*qui fait au Comparatif* Callidior & hoc callidus, *& au Superlatif* Callidissimus, a, um.) *Catus; a, um. * Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Prudentior & hoc prudentius, *& au Superlatif* Prudentissimus, a, um.) *Cic.* ROSTROPNY, obrotny, umieięrny, ostrożny.

Il étoit adroit par nature & par art à gagner les bonnes graces de tout le monde. Naturâ & arte compositus erat alliciendis animis. *Tacit.* Z przyrodzenia y z przemysłu sposobność miał, do pozyskania sobie łaski u wszytkich.

Adroit à son profit. Callidus ad quæstum. *Plaut.* * *A tromper.* Callidus ad fraudem *Cic.* Má obrot dowcip ná swoię stronę.

C'est estre adroit de ceder sur mer à la tempeste, quand on ne peut pas arriver au port, où l'on s'étoit proposé d'aborder. In navigando tempestati obsequi artis est, etiam si portum tenere nequeas. *Cic.* Y to iest obrot, ustąpić náw łności ná morzu, kiedy do lądu zámierzonego przybić niemożna.

Qui est mervellieusement adroit à prendre bien son temps ou l'occasion. Temporibus callidissimè & sapienter inserviens, *ou* utens. *Corn l-Nep.* *Pour parler.* Qui novit mollissima fandi tempora. *Virg.* Ktory dziwnie iest ostrożny w upilnowaniu czásu y sposobności. * Do mowięnia.

ADROIT, adverbe. (*du coste droit.*) Dextrâ. Ad dextram. Dextroversùm. * Dextrorsùm. adv. *Cic.* PO prawey ręce, álbo w prawą.

ADROITEMENT, adv. (*avec industrie & dextérité.*) Industriè. Ingeniosè. Solerter. adv. *Cic.* Dextrè. adv. *Liv.* ROSTROPNIE zręcznie z sprawnością.

ADROITEMENT, (*finement subtilement.*) Cautè. Callidè. Prudenter. Scitè. adv, *Cic.* OSTROZNIE umieiętnie obrotnie chytrze.

S'accommodant adroitement au temps. Temporibus callidissimè inserviens. *Corn. l-Nep.* Rostropnie álbo mądrze Czasowi służący.

ADRUMETE, (*aujourd'huy* Machometia, *ville d'Afrique dans le royaume de Tunis sur les costes de la mer méditerranée.*) Adrumetum, *genit.* Adrumeti, n. *Plin.* ADRUMET dziś *Machomecya* miasto w Afryce w Krolestwie Tunis nád brzegami odmorskiego srzodka,

ADVENANT, m. ADVENANTE, f. *on prononce* AVENANT, (*qui sied & convient bien.*) Decens, *genit.* decentis, omn: gen. *Suet.* (*on dit au Comparatif* Decentior & hoc decentius, *& au Superlatif* Decentissimus, a, um.) *Voyez* AVENANT. PRZYSTOYNY co komu dobrze przystoi.

ADVENEMENT. ou AVENEMENT *comme il se doit prononcer*, subst. masc. (*Arrivée,*) Adventus, *genit.* adventûs, m. *Cic.* PRZYISCIE Przybycie.

Les Juifs sont encore dans l'attente de l'avenement du Messie. Judæi sunt adhuc in expectatione adventûs Messiæ. Zydzi iesżcze są w oczekiwaniu przyśćia Messyasza.

AVENEMENT, (*temps précis que les Princes commencent de regner.*) comme *Dés son avenement à l'Empire.* Incunte imperio. Initio principatûs. *Tacit.* ZACZĘCIE Pánowania czas pewny od ktorego Monarchowie rachuią lata od początku panowania swego, Ná samym początku pánowania swego, ná samym wstąpieniu ná Państwo.

Son avenement à l'empire fut signalé par le meurtre d'Agrippa. Primum facinus novi principatus fuit Agrippæ cædes. *Tacit.* Początek panowania Jego znáczny był przez zábicie Agryppy.

ADVENIR, *ou* AVENIR, *comme on le doit prononcer*, V. neut. (*Arriver fortuitement, parlant du succès & de l'évenement des choses.* Advenire. Evenire, (venio, venis, veni, ventum.) Cadere, cado, cadis, cecidi, casum.) Accidere, (accido, accidis, accidi, *sans supin.*) Contingere, *ou* obtingere, (tingo, tingis, tigii, *sans supin.*) neut. (*dont on ne trouve que les troisiémes personnes* obringit & obtigit.) *Cic.* PRZYPASC przytrafić się tráfunkiem się stać mowiąc o przypadkach y powodzeniu iákich rzeczy.

(Ce Verbe vieilli dans nostre Langue.) To słowo stárzeie się w Francuskim.

L'ADVENIR, ou l'AVENIR, *comme on prononce.* subst. masc. (*Le temps futur, qui n'est pas encore present.*) Futurum, i, n. *seul.* Futurum tempus, *genit.* temporis futuri, n. Consequens & posterum tempus, *genit.* consequentis & posteri temporis, neut. *Cic.* Czas przyszły to co się stać ma á nie iest iesżcze teraz.

Dieu nous cache l'avenir sous d'épaisses ténébres, & se rit de nos inquietudes, lors qu'elles vont plus loin qu'il ne faut. Deus premit noctè caliginosâ futuri temporis exitum, ridetque si mortalis trepidat ultra fas. *Hor.* Bog przyszły czas nám kryie pod grubemi cieniami, y z nászych się śmieie troskliwośći: kiedy dáley idą niż náleży.

Prévoir l'avenir. Providere, *ou* prospicere futura. Augurari futura. *Cic.* Oglądác się ná przyszły czas.

Il ne songe point à l'avenir. In futurum non prospicit. Non providet in posterum *Cic.* Nie myśli o tym, co ma być potym.

Joindre l'avenir avec le present. Copulare futura cum præsentibus. *Cic.* Łączyć przyszłe rzeczy z teraźnieyszemi.

A l'avenir. ou *dorénavant, desormais.* In posterùm. Deinceps. Posthac adv. *Cic.* Od tego czasu, odtąd.

ADVENT, *ou* AVENT, subst. m. *on prononce* Avant, (*le temps qui précede le jour de Noël, ou la naissance de J.C.*) Adventus, *genit* adventûs, m. ADWENT, czas poprzedzaiący Dzień Bożego Národzenia.

(*Mot d'usage seulement en ce sens dans nostre Langue.*) Słowo w tym tylko wyrozumieniu używane w Francuskim.

ADVENTURE, *ou* AVENTURE. subst. f. *on prononce* Avanture. (*Cas fortuit, hasard.*) Casus, *genit.* casûs, m. Fortuna, *genit.* fortunæ. f. Quod temerè & fortuito accidit. *Cic.* PRZYGODA, Trafunek.

Ignorant les aventures & les dangers qu'on cours sur mer. Casuum maris ignarus. *Tacit.* Nieświadomy przypadkow y niebespieczeństw ktore się przydaią ná morzu.

Dire la bonne aventure à quelqu'un, luy apprendre ce qui luy doit arriver. Casus futuros alicui portendere, *ou* præsagire. *Cic.* Alicui futura prædicere, *ou* prænuntiare. *Cic.* Wrożyć komu, przepowiadać o przyszłych przypadkach; co mu się ma stać.

AVENTURE, (*Accidens surprenans & extraordinaires qui arrivent dans le monde.*) Casus, *genit.* casus, m. Fortuna, *genit.* fortunæ, f. Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur *Cic. Quint.* PRZYDADKI dziwne y niezwyczayne ktore się náświecie przytrafiaią.

Il y a long-temps que je vous promets de vous raconter mes aventures. Jam dudum quæ mihi acciderunt, vobis narrare pollicitus sum. *Petr.* Już dawno iest iák obiecuię opowiedzieć przypadki moie.

Sa vie est pleine d'aventures & d'évenemens singuliers. Vita illius referta est insolitis eventibus. Zycie iego pełne iest przypadkow y trafunkow osobliwych.

Vn homme à bonnes aventures, ou à bonne fortune. Casibus felix, *Hor.* Człowiek dobrych trafunkow, álbo szczęśliwych przypadkow.

Il luy arrive toujours quelque aventure. Intervenit, *ou* intercedit semper ipsi mirificus casus. *Cas.* Záwsze mu się trafi iáki przypadek.

Chercher les aventures, les courir. Tentare, *ou* sequi fortunam. *Lucan.* Se fortunæ committere. *Cic.* Szukać przygod zá niemi bieżeć.

Se mettre à l'aventure, ou *au hasard.* Aleam subire. Committere se fortunæ. Experiri, *ou* subire fortunam. *Cic.* Puśćić się ná szczęśćie, podać się ná wszelkie przypadki.

(On dit mieux en François *Se mettre au hasard.*) Lepiey się mowi w Francuskim *puśćić się ná los.*

Mettre de l'argent à la grosse aventure, le mettre à profit sur mer, où l'on risque le naufrage & la prise des corsaires. Marino fœnore pecuniam suam ponere. Maris & negotiationis aleam subire. *Colum.* Dać pieniądze swoie ná wielkie przygody, dać ie ná intereſs ná morzu, gdzie iest niebespieczęństwo zátonięnia, álbo zabrania od morskich rozboynikow.

Acheter à l'aventure. Aleam emere. *Pomp.* Kupować ná szczęśćie.

Diseuse de bonne aventure. Præcantatrix, *genit.* præcantatricis, f. Conjectrix, *genit.* conjectricis, f. *Plaut.* Wrożka Cyganka, Wieszczka.

A L'AVENTURE, (*au hasard.*) Ut diis placet. Ut Deo placet. Casu & fortunâ. abl. *Cic.* NA SZCZĘSCIE, iák się trafi.

Mettre tout à l'aventure. Aleam omnem jacere. *Suet.* Wszystko ná szczęśćie podać.

D'AVENTURE, (*par hasard.*) Sorte fortunâ. abl. *Cic.* Szczęśćiem trafunkiem.

Par aventure, par hasard. Sortè. forsitan. adv. Przypadkiem.

(Ces mots ont vieilli en nostre Langue.) Te słowa zestarzały się w ięzyku Francuskim.

MAL-D'AVENTURE, subst. masc. (*mal qui arrive par hasard.*) Malum fortuitum, *genit.* mali fortuiti, n. ZŁY TRAF, Złe co się przypadkiem przyda.

ADVENTURER, *ou* AVENTURER, V. n. *on prononce* Avanturer. (*Hasarder.*) comme *C'est beaucoup aventurer, hasarder, risquer, de mettre son argent sur mer.* Multum ille periclitatur qui in negotiationem maritimam pecuniam impendit suam. WDAC się w niebespieczeństwo, náprzykład: wielkie ten popada niebespieczeństwo, co pieniądze swoie ná okręt daie.

ON DIT mieux & plus frequemment *S'aventurer, se hasarder, risquer.* Fortunam tentare ac periclitari, (tento, tentas, tentavi, tentatum, act. Periclitor, periclitaris, periclitatus sum, dep.) *Cic.* Aleam subire, (subeo, subis, subii, subitum.) act. *Colum.* MOWI się lepiey y częściey wdać się w niebespieczęństwo, podać się ná nie.

ADVENTUREUX, m. ADVENTUREUSE, f. (*hasardeux, hardi.*) Qui temerè se fortunæ committit. TEN álbo Ta co się w niebespieczeństwo álbo na los szczęścia podaie śmiały.

ADVENTURER, subst masc. (*qui busque fortune.*) Volo, *genit.* volonis, m. *Liv.* Qui temerè fortunæ fidit. TEN co zbytnie szczęściu ufa.

AVENTURIER, (*vagabont.*) Emansor, *genit* emansoris, m. *Modest.* Biegun błąkacz w zędy był, powsinoga.

ADVENU, *ou* AVENU, *comme on le prononce*, m. AVENUë, f. (*Arrivé.* Quod evenit. Quod accidit. PRZYTRAFIŁO się, przypadkowy.

ADVENUE, *ou* AVENUë, *comme il se prononce*, subst. f. (*Entrée, par où l'on entre en quelque lieu*) Aditus. Introitus, *genit.* ûs, m. *Cic. Cas* PRZYSCIE przystęp strony ktorędy dokąd przystąpić można.

Assurer les avenuës d'une place, afin d'y faire entrer des convois. Munire viam quâ cibatus commeatusque ad exercitum tutò perveniant. *Plaut.* Ubespieczyć opatrzyć przyiśćie iakie od fortecy, dla wprowadzenia żywności.

Toutes les avenuës étoient fermées avec quantité d'arbres coupez. Crebris arboribus succisis omnes introitus erant præclusi. *Cas.* Ze wszystkich stron przyiśćie pozawalano drzewami pośćinanemi.

Le Pont Euxin, dont toutes les avenuës étoient auparavant fermées au Peuple Romain, a esté ouvert à nos légions. Patefactus nostris legionibus est Pontus, qui anteà Populo Romano ex omni aditu clausus erat. *Cic.* Morze Czarne ktorego przystęp zewsząd przedtym ludowi Rzymskiemu był zámknięty, Pułkom nászym otwarte się stało.

AVENUë *d'arbres, qu'on plante devant des maisons de campagne, ou sur les grand chemins, par où l'on y arrive.*) Longus ordo consitarum árborum hinc & inde, *genit.* longi ordinis, m. DRZEWA przed domami lub po drodze odprzystępu do Domu porządkiem sadzone.

ADVERBE, subst. masc. (*C'est une des parties d'oraison qui ne se décline & ne se conjugue point.*) Pars adminiculandi, *genit.* partis adminiculandi, f. *Var.* Adverbium, *genit,* adverbii, neut. *Prob.* PRZYSLOWIE część mowy ktora się nie nachyla przez spadki áni przez sposoby y czasy.

(Terme de Grammaire.) Termin do Grammatyki náleżący.

ADVERBIAL, m. ADVERBIALE, f. adject. (*qui tient de l'adverbe.*) Adverbalis & hoc adverbiale. adject. Quod se habet per modum adverbii. Co się kładzie iák przysłowie.

ADVERBIALEMENT, adv. (*à la maniere d'adverbe.*) Adverbialiter. adv. Adverbii in modum. NAKSZTAŁT Przysłowia.

ADVERSAIRE, m. & f. (*qui est opposé, ou ennemi.*) Adversarius, *genit.* adversarii, m. *Cic.* Adversus homo, *genit.* adversi hominis, m. *Salust.* PRZECIWNIK ktory iest przeciwny álbo nieprzyiaciel.

UNE ADVERSAIRE, (*parlant d'une femme.*) Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *Cic.* PRZECIWNICA mowiąc o Białeygłowie.

ADVERSE, *ou* PARTIE ADVERSE, f. (*la personne contre qui on est en procès.*) Adversarius, *genit.* adversarii, m. (*Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *parlant d'une femme.*) *Cic.* *Pars adversa, *genit.* partis adversæ, f. *Quint.* STRONA PRZECIWNA; Osoba przeciwko ktorey kto ma prawo, *Przeciwna mowiąc o Białeygłowie.

(C'est un terme du Palais.) Jest Termin prawny.

ADVERSITE', f. (*Fortune contraire & opposée: Malheurs, disgraces, infortunes.*) Fortuna advers, *genit.* fortunæ, f. Res adversa, *genit.* rei adversæ, f. Res adversæ, *genit.* rerum adversarum, f. plur. Adversa, *genit.* adversorum, n. plur. Tempus adversum, *genit.* temporis adversi, n. Casus adversi, *genit.* casuum adversorum, m. plur. *Cic.* PRZECIWNOSC przeciwne powodzenie, nieszczęśliwość, niełaska.

Estre dans l'adversité. Adversis premi, (premor, premeris, pressus sum.) pass. *Ovid.* Adversâ uti fortunâ. dep. *Duriore fortunâ conflictari. Fortunâ adversâ premi. pass. *Cic.* Zostawać wprzeciwnośćiach.

Si l'adversité le trouve toujours sur ses pieds, la prospérité ne le fait pas aller plus viste. Hic neque frangitur. adversis, neque prosperis extollitur. Hunc neque prospera, neque adversa fortuna, de statione movet, *ou* de suo cursu dimovet. In utrâque fortunâ sibi constat. *Cic.* Æquam servat mentem rebus in arduis, non secùs in bonis. *Hor.* Jeżeli się przeciwnośćiom nie da obalić, zá szczęśćiem się też bynaymniey nie porwie, nie uniesie.

Il fait paroître bien de la force & du courage dans l'adversité. Animosus atque fortis rebus angustis apparet. *Horat.* Mężnie się y odważnie stawia w przeciwnośćiach.

La prosperité nous donne bien des amis, mais l'adversité nous en prive. Felices dum sumus multos amicos numeramus, ubi autem tempora nubila sunt, soli sumus. *Ovid.* Szczęśćie nám daie wielu przyiacioł, ále przeciwność nam ich odbiera,

Se soutenir également dans l'adversité, comme dans la prosperité. Ferre pulcherrimè secundam fortunam & æquè adversam. *Cic.* Jednostaynie się trzymać ták w szczęśćiu iáko y w przeciwnośćiach.

Au temps de l'adversité. Tristissimo, *ou* durissimo, *ou* difficillimo tempore. Miseris ac luctuosis temporibus. *Cic.* W czasie przeciwnośći.

Qui a de grandes adversitez. Calamitosus. Afflictus. Ærumnosus, a, um. *Miser, misera, miserum. *Cic.* Ktory ma wielkie przeciwnośći.

ADVERTANCE, subst. f. (*attention, consideration, reflexion sur les choses.*) comme *Faire les choses avec advertance, avec reflexion.* Consideratè res agere. UWAGA pilność rozmysł w rzeczach czynić rzeczy z rozmysłem.

(Ce mot n'est pas usité en nostre Langue.) To słowo nie iest w używaniu u Francuzow.

ADVERTI, *ou* AVERTI, *comme on le prononce*, m. AVERTIë, f. part. pass. (*Informé de.*) Monitus Admonitus. Commonitus, a, um. *Cic. Liv.* Voyez ADVERTIR. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA; náuczony.

ADVERTIR, *ou* AVERTIR, *comme il se doit prononcer*, V. act. (*Apprendre à quelqu'un une chose, qu'il luy importe de sçavoir, & à quoy il ne prend pas garde.*) Aliquem de re aliqua, *ou* aliquem rei alicujus monere, *ou* admonere, *ou* commonere, (moneo, mones, monui, monitum) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. PRZESTRZEDZ dać znáć komu o czym, ná czym mu wiele náleży wiedzieć, y ná co nie ma baczenia.

Avertir quelqu'un de la part d'un autre. Admonere aliquem verbis alterius. *Cic.* Przestrzedz kogo Imieniem cudzym.

Avértir quelqu'un de son devoir. Commonere aliquem officium suum. *Plaut.* *De ses miseres.* Miseriarum suarum aliquem commonere. *Plaut.* Przestrzedz kogo o swoiey powinnośći, *O swoim nieszczęśćiu.

Avertir quelqu'un d'une chose avant qu'elle arrive, ou *par avance.* Prædicere, *ou* renuntiare aliquid alicui, (prædico, prædicis, prædixi, prædictum: renuntio, renuntias, renuntiavi, renuntiatum.) act. *Ter.* Przestrzedz kogo o czym wprzod niż się stanie álbo wcześnie.

Je vous en avertis, afin que vous n'en pretendiez cause d'igno-

d'ignorance. Id ego jam nunc renuntio tibi, ut ſis ſciens. *Ter.* Przeſtrzegam cię żebyś ſię nie wymawiał nie wiadomośćią.

ADVERTISSEMENT, *ou* AVERTISSEMENT, *comme on le doit prononcer*, ſubſt. maſc. (*avis que l'on donne.*) Monitio Admonitio Commonitio, *genit.* onis, f. *Cic. Quint.* Monitus, Admonitus, *genit.* monitus, m. Monitum Admonitum, *genit.* admoniti, n. *Cic.* Przeſtroga upominanie ktore kto daie komu.

Donner de bons avertiſſemens à une perſonne. Aliquem rectè monere, *ou* admonere. *Cic.* Erudire aliquem optimis monitis. *Ovid.* Przeſtrogi dobre dać komu.

Il ne fait aucun cas de mes avertiſſemens. Nullum admonitionibus meis locum relinquit. *Cic.* Przeſtrogi moie nizacz nie ma.

Tous les avertiſſimens ne luy ſervent de rien. Fruſtrà eſt illum monere. Fruſtrà illum mones. *Cic.* Przeſtrogi wſzyſtkie ná nic ſię mu nieprzydadzą.

Qui donne des avertiſſemens. Monitor. Admonitor, *genit.* oris, m. *Cic.* Napominacz ten co przeſtrzega co daie przeſtrogi.

S'irriter des avertiſſemens qu'on nous donne. Admonitioni iraſci. *Quint.* Obruſzać ſię ná przeſtrogi ktore nam kto daie.

ADVEU, *ou* AVEU *comme il ſe prononce*, ſubſt. maſc. (*Reconoiſſance & confeſſion que l'on fait d'une choſe.*) Confeſſio, *gen.* confeſſionis, f. *Cic.* Przyznawanie, wyznanie ktore kto czyni jakiey rzeczy.

Je fais un aveu ſincere de mon crime. Apertè & ingenuè crimen confiteor. *Cic.* Peccatum fateor. *Hor.* De ſcelere fateor. *Cic.* Szczere wyznanie czynię winy moiey.

Je le convaincs par ſon propre aveu. Suâ confeſſione hunc jugulo. *Cic.* Pokonywam go włáſnym iego wyznániem.

AVEU. (*conſentement. approbation.*) Probatio, Approbatio, *genit.* onis, f. Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cic.* Zezwolenie, dozwolenie, dopuſzczenie

Il a fait cela de l'aveu de Céſar. Id fecit auctoritate Cæſaris, *ou* juſſu Cæſaris, *ou* probante Cæſare. *Cic.* Uczynił to z dozwolenia Ceſarſkiego.

Un homme ſans aveu. qui n'a ni feu ni lieu, & que perſonne ne reclame. Erro, *genit.* erronis, m. *Ulp.* Erroneus, *genit.* erronei, m. *Colum.* Ni czci ni wiary człowiek Błąkáiący ſię za kim ſię nikt nie wdaie, ani ſię uymuie.

ADVIS, *ou* AVIS, *comme on le prononce*, ſubſt. m. (*Avertiſſement que l'on donne à quelqu'un.*) Monitio, *genit.* monitionis, f. *Cic.* Przeſtroga ktorą kto komu czyni

Vous me donnez là un bon avis. Rectè me mones. *Cic.* Dobrą mi właśnie daieſz przeſtrogę.

Il eut avis. ou *il receut avis de l'arrivée des ennemis.* Nuntiatum eſt ipſi hoſtes adventare. *Cic.* Przeſtrogę odebrał o zbliżeniu ſię nieprzyiacielá.

Quoique j'euſſe des avis certains que les ennemis avoient paſſé l'Euphrate. Etſi non dubiè nuntiabatur hoſtes tranſiiſſe Euphrátem. *Cic.* Lubom miał pewne przeſtrogi (wiadomośći) że nieprzyiaciel przeprawił ſię przez Eufrates

Donner des avis ſecrets à quelqu'un. Secretis nuntiis monere aliquem. *Tacit.* Skrycie kogo przeſtrzegać.

AVIS, (*Sentiment, opinon.*) Sententia. *genit.* ſententiæ, f. Opinio, *genit.* opinionis, f. *Cic.* Zdanie mniemanie Rozumienie.

Voilà mon avis, ou *Mon avis eſt tel.* Sic eſt Sententia. *Plaut.* In eâ ſum ſententiâ. *Cic.* Mihi ſic videtur, Ita cenſeo, *ou* ſentio. *Ter.* Oto moie zdanie, zdanie moie ieſt takie.

C'eſt voſtre avis. Tibi ita videtur. Sic ſentis. *Cic.* Twoie to ieſt zdanie.

Les avis furent partagez. Variarunt ſententiæ. *Ovid.* Diſcreparunt ſententiæ. *Hor.* Zdania były rozdzielone.

Le plus grand nombre fut d'avis. Majori parti placuit. *Caſ.* Większey liczbie zdawało ſię; większa liczba tego była zdania.

Il y en eut de plus moderez dans leurs avis, ou *Quelques uns furent d'un avis plus doux.* Dixerunt aliqui leniori ſententiâ. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Crudeliùs dixerunt. *Caſ. furent d'un avis plus rigoureux.*) Byli inſi łagodnieyſi w zdaniu ſwoim, *álbo* niektorych było zdanie łaſkawſze. (*przeciwna zaś ieſt:*) byli zdania ſurowſzego.

Cet arreſt du Senat fut rendu ſur l'avis dont j'avois fait l'ouverture. Hoc Senatûs conſultum in meam ſententiam factum fuit. *Cic.* To poſtanowienie Senatu ſtało ſię według zdania mego ktorem wyraził.

J'ay ouvert un avis auquel tout le monde s'eſt rangé, ou *qui a eſté ſuivi de tous.* Eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi omnes ad unum. *Cic.* Wyraziłem zdanie, przy ktorym wſzyſcy ſtanęli; *álbo* zá ktorym wſzyſcy poſzli.

On ſe rangea à cet avis, Cet avis fut ſuivi, Cet avis l'emporta, ou *paſſa.* In hanc ſententiam facta eſt diſceſſio. *Tacit.* In hanc ſententiam plures ierunt. *Cic.* Stanęli przy tym zdaniu, poſzli zá tym zdaniem, to zdanie zwyciężyło, *álbo* uſzło.

(Par ces mots Latins on voit que le Magiſtrat qui preſidoit à l'Aſſemblée, diſoit aux Senateurs, Meſſieurs, paſſez de ce côté-cy ou de l'autre, ſuivant votre avis; en ſorte que ceux qui étoient de même avis, paſſoient du meſme côté, & les autres, de l'autre.) (Przez to ſłowo łacińſkie pokazuie ſię że Urząd záſiadaiący nád radą zgromadzoną mawiał do Senátorow; Mośći Pánowie ſtańcie Waſzmość po tey albo po tey ſtronie według zdania ſwego, á ták ci co byli iednego zdania ſzli y ſtawali po iedney ſtronie, á drudzy, po drugiey.)

Aller aux avis, ou *aux opinions.* Ire in conſilium, *ou* in ſententiam. *Cic.* Poyść ná głoſy ná zdania *álbo* mniemania.

Changer d'avis, le quitter, s'en déporter. Sententiam mutare. Sententiâ, *ou* de ſententiâ deſiſtere. De ſententiâ decedere, *ou* diſcedere. *Cic.* Odmienić zdanie, opuśćić ie, odſtąpić od niego.

Faire changer d'avis à quelqu'un. Aliquem de ſententiâ deducere, *ou* dimovere, *ou* dejicere & deturbare. *Cic. Plaut.* Dokazáć, ſpráwić to, że kto odmieni zdanie ſwoie.

Dire ſon avis, ouvrir ſon ſentiment, ou *ſon avis ſur une choſe.* De re aliquâ ſententiam aperire, *ou* dicere. *Cic.* Powiedzieć zdanie ſwoie, otworzyc myśl ſwoię álbo rozumienie ſwoie, o iákiey rzeczy.

Paſſer à l'avis de quelqu'un. Ire pedibus in ſententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alicujus ſequi. *Caſ.* Przeyść álbo poyść ma ná czyie zdanie, *álbo* zá czyiem zdaniem.

(Cela ſe pratique encore aujourd'huy; quand les Avis ſont partagez, les Juges ſe rangent du coſté de celuy dont ils ſuivent l'Avis: ce qui s'appelle *Ire pedibus in Sententiam alicujus.*) To ieſzcze y podziśdzień záchowuie ſię; kiedy wota ſą podzielone, Sędziowie po tego ſtronie ſtawaią zá ktorego zdaniem idą co ſię zowie. *Iść zá zdániem*

A MON AVIS, ou *Selon moy.* Meâ ſententiâ. *Cic.* Meâ quidem ſententiâ. *Ter.* Meo judicio. abl. *Cic.* WEDŁUG mego zdania, *álbo* według mnie,

AVIS, (*Conſeil.*) Conſilium, *genit.* conſilii, n. *Cic.* RADA.

Il eſt bien aiſé à ceux qui ſe portent bien de donner de bons avis aux malades. Facilè omnes cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus. *Ter.* Łatwo tym co ſą zdrowi, dobre rady dawać chorym.

Je vous aideray de mon bien & de mes avis. Aut re aut conſilio te juvero. *Ter.* Fortuną y radą włáſną ci pomogę.

ON DIT ironiquement. *Vrayement, j'en ſuis d'avis!* Rectè tu quidem ſuades? MOWI ſię żártem, Prawieć tego ieſtem zdania?

ON DIT encore, *Il y a jour d'avis entre cy & là.* Ad eam rem tempus eſt. *Ter.* MOWI ſię ieſzcze: ieſt czas náradzić ſię, ná myślić ſię, ná to álbo ná to.

AVISE', comme un ſubſtantif, *Bien aviſé*, (*bien éclairé dans la conduite de ſes affaires, ſage, prudent.*) Callidus. Cautus. Conſideratus. Circumſpectus. Conſultus, a, um. Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. *Cic.* *(*le contraire eſt* Incallidus. Incautus. Inconſideratus. Inconſultus, a, um. Inconſiderans, *genit.* inconſiderantis, omn. gen. *Cic. Mal-aviſé.*) BACZNY iáko Imię Iſtotne rozważny świadomy y dobrze obiaśniony w procederze ſpraw ſwoich Mądry. Reſtropny. (*przeciwna ieſt:*) niebaczny nieuważny.

ADVISER, *ou* AVISER, *comme il ſe prononce*, V. act. (*Dire, donner avis à quelqu'un.*) PORADZIC, radę komu dać.

(N'eſt point d'uſage en cette ſignification, ſi ce n'eſt dans quelques Provinces où l'on dit *Je vous aviſe de cela.*) W tym wyrozumieniu nie ieſt w używaniu chyba w niektorych Prowincyach gdzie ſię mowi *Náradzam ci to.*

AVISER *à quelque choſe*, (*Conſulter*, ou *deliberer ſur quelque choſe.*) De re aliquâ deliberare, *ou* conſultare, (o, as, avi, atum.) *Cic.* Cogitare, (cogito, cogitas, cogitavi, cogitatum.) Videre, (video, vides, vidi, viſum.) Conſilium capere, (capio, capis, cepi, captum.) act. *Cic.* NARADZAC ſię o czym, námowę mieć o iákiey rzeczy.

Nous aviſerons à cela une autre fois. Sed hoc poſteriùs videbimus. *Cic.* Náradziemy ſię o tym potym.

Aviſer enſemble. Videre inter ſe. Inter ſe deliberare. *Cic.* In medium conſulere. Náradzić ſię między ſobą.

AVISER, (*Prévoir, voir de loin.*) Videre. Deprehendere, (deprehendo, deprehendis, deprehendi, deprehenſum.) act. acc. *Cic.* UPATROWAC, zdaleka widzieć.

Je vous ay aviſé parmy la foule. Inter turbam te deprehendi. Upatrzyłem cię między gminem.

AVISER, au figurè, (*faire des découvertes après quelque reflexion.*) Cogitare. Videre, act. accuſ. Comminiſci, (comminiſcor, comminiſceris, commentus ſum.) depon acc. *Cic.* Excogitare. act. accuſ. POSTRZEDZ w wyrozumieniu niewłaſnym przyſzło mi na myśl. (Dochodzić czego odkryć co, trafić náco, námyśliwſzy ſię.)

Ils ſe ſont aviſez d'un mauvais expedient pour ſe tirer d'affaire. Peſſimam expediendi negotii rationem commenti ſunt, *ou* excogitarunt. Przyſzła im do myśli zła rada áby ſię z tey wyplątali trudnośći.

Comme cette affaire me chagrinoit beaucoup, je me ſuis aviſé d'une choſe pour m'en tirer. Cùm ea res me valdè ſolicitum haberet, illud mihi occurrit, *ou* illud occurrit animo, *ou* illud ſuccurrit mihi, *ou* illud venit in mentem, *ou* illud ſubiit animum, *ou* hæc cogitatio ſubiit animum, ut me expedirem & extricarem. *Cic.* Ze mnie tá rzecz dużo trapiła, przyſzła mi ná myśl iedna rzecz, ábym z tego wyſzedł.

Je ne m'en eſtois point encore aviſé. Mihi iſtud in mentem non venerat. *Plaut.* Non adverteram. *Liv.* Non cogitaram. *Cic.* Jeſzcze mi to nie było námyśl przyſzło.

AVISER ou *prendre garde à ce que l'on dit.* Cogitatè verba facere. *Plaut.* PRZESTRZEGAC tego co nę mowi uważnie mowić.

J'ay aviſé à ce que je dois dire. Cogitatum eſt mihi quod loquar. *Plaut.* Uważyłem co mam mowić.

ADULATEUR, ſubſt. maſc. (*flateur.*) Adulator. Palpator, *genit.* oris. m. *Cic. Plaut.* Pochlebca, Pochlebnik.

(Ce mot ſe dit peu en François.) To ſłowo mało co ſię mowi w Francuſkim.

ADULTE, adject. m. & f. (*Qui entre dans l'adoleſcence.*) Adultus, *genit.* adulti, m. *parlant d'un garçon.* *Adulta, *genit.* adultæ, f. *parlant d'une fille.* *Cic.* Roſły podroſły, (co wchodzi w wiek młodzieńſki.) doroſły *mowiąc o chłopcu* doroſła *mowiąc o dziewczynie.*

ADULTERE, ſubſt. m, (*Crime qui ſe commet lors qu'un homme*, ou *qu'une femme ne ſe gardent pas reciproquement la foy conjugale.*) Adulterium, *genit.* adulterii, n. *Cic.* CUDZOŁOSTWO (zbrodnia ktora ſię dzieie gdy Męſzczyzna lub Białogłowa nie dochowuią ſobie wzaiemnie wiary małżeńſkiey.

Commetre un adultere. Mœchari, (mœchor, mœcharis, mœchatus ſum.) depon. *Catul.* Mœchiſſare, (mœchiſſo.) *Plaut.* Adulterari, (adulteror, adulteraris, adulteratus ſum.) depon. Facere, *ou* committere adulterium cum aliquâ. *Quint. Curt.* Popełnić cudzołoſtwo.

Qui commet adultere avec toutes les femmes mariées. Omnium cubiculorum adulter. *Cic.* Ktory ze wſzyſtkiemi mężatkami cudzołoſtwo płodzi.

ADULTERE, ſubſt. m. (*Celuy qui commet adultere.*) Mœchus, *genit.* mœchi, m. *Plaut. Catul.* Adulter, *genit.* adulteri, m. *Cic.* CUDZOŁOZNIK, niecnota.

ADULTERE, ſubſt. f. (*Femme adultere.*) Mœcha, *genit.* mœchæ, f. *Juv.* Adultera, *genit.* adulteræ, f. *Cicer.* CUDZOŁOZNICA.

ADULTERE *de ſa ſœur.* Sororis adulter. *Cic.* *Adultere *de la femme de ſon frere.* Adulter fraternus. *Stat.* KAZIRODCA Sioſtry, Kazirodzca żony Braterſkiey.

ADULTERER, V. neut. (*Commetre adultere.*) Voyez *Commetre* ADULTERE. CUDZOŁOZYC, wyſtąpić z małżeńſtwa.

(Ce verbe n'eſt point d'uſage, ſi ce n'eſt au Palais.) To ſłowo nie ieſt w używaniu chyba w Prawie.

(Suetone a dit *Adulterata mulier*, Une femme corrumpue par adultere.) Swetoniuſz nápiſał Białogłowa zgwałcona cudzołoſtwem.

ADULTERIN, m. ADULTERINE, f. (*Né d'adultere.*) Adulterinus, a, um. *Plin.* Adulterino ſanguine natus, a, um. CUDZOŁOZNY, z nie prawego łoża urodzony.

ADVOCASSER, *ou* AVOCASSER *comme on le prononce*, V. neut. (*Faire la profeſſion d'Avocat.*) Cauſas dicere, *ou* agere, (dico, dicis, dixi, dictum: ago, agis, egi, actum.) act. *Cic.* JURYSTOWAC Patronizować ſtawać w ſprawach u ſądu.

Il y a trente ans qu'il avocaſſe. Annos jam triginta in foro verſatur, (verſor, verſaris, verſatus ſum, verſari.) depon. *Cicer.* Trzydzieśći lat ieſt iako na ſądach ſtaie w ſprawach

(Ce mot ne ſe dis point des Avocats célebres, mais ſeulement de ceux qui ont peu de paratique.) To ſłowo nie mowi ſię o Patronach ſławnych ále tylko o podłych praktykach.

ADVOCAT, *ou* AVOCAT, *comme on prononce*, ſubſt. maſc. (*Homme ſçavant en juriſprudence, qui défend quelqu'un en juſtice de vive voix*, ou *par écrit.*) Advocatus, *genit.* advocati, m. *Quint. Plin. Jun.* Patronus, *genit.* patroni, m. Cauſidicus, *genit.* cauſidici, m. Cauſarum actor, *genit.* actoris, m. Cauſæ patronus. *Aſcon. Ped.* PATRON, Prokuraktor, rzecznik uczciwy, (*człowiek biegły w prawie, ktory broni kogo u ſądu mową álbo piſmem.*)

Charger un Avocat d'une cauſe. Cauſam ad patronum deferre. Invocare advocatum ad cauſam defendendam. *Cic.* Zdać zlecić ſprawę iáką ná Pátrona.

Faire la profeſſion d'Avocat. Defendere cauſas. *Hor.* Adire ad cauſas orandas. *Cic.* Acuere linguam cauſis. *Hor.* Orare cauſas. *Virg.* Prokuracyą ſię bawić.

AVOCAT *Conſultant* Patronus de jure reſpondens. PATRON Konſyliarz radzący.

AVOCAT GE'NE'RAL, (*dans les Cours ſouveraines.*) Supremâ in curiâ Advocatus Catholicus. PATRON Generalny w Trybunałach głownych.

AVOCAT DU ROY, (*dans les Préſidiaux.*) In præſidiali curiâ regiarum cauſarum actor. Advocatus Regius. KOMMISSARZ Krolewſki w ſądach Prezydencyalnych.

La perle les Avocats. Roſcius cauſidicorum; Cauſidicus primi nominis, Flos cauſidicorum. *Perła Patronow*: to ieſt czoło wſzyſtkich, náyprzednieyſzy z Patronow.

(Roſcius eſtoit celebre autrefois à Rome.) Roſcius był ſławny niegdyś Patron w Rzymie.

Avocat qui a gagné pluſieurs procés. Multarum palmarum cauſidicus. Pàtron ktory wiele ſpraw wygrał.

Méchant Avocat, qui plaide mal & ne fait que crier. Rabula, *genit.* rabulæ, m. *Cic.* Rabula forenſis, m. *Cic.* Patron ladaco ktory zle ſtaie y tylko wrzeſzczy.

ADVOUER, *on prononce* AVOUëR, V. act. (*Confeſſer une choſe.*) Fateri, (fateor, fateris, faſſus, ſum.) Confiteri. Profiteri, fiteor, fiteris, feſſus ſum.) depon. acc. *Cic.* Agnoſcere. (agnoſco, agnoſcis, agnovi, agnitum.) act. acc. WYZNAWAC przyznawać rzecz iaką.

Avouër une faute. Confiteri de maleficio. Confiteri, *ou* fateri crimen. *Cic.* Wyznać iáką winę.

Avouer ſon crime à la queſtion. Quæſtione adhibitâ confiteri crimen. *Cic.* Przyznać ſię do zbrodni ná mękach.

Il a avoué ſon crime ſur le champ & a celé ſes complices. De ſe ipſe haud cunctanter faſſus, conſcios celavit. *Liv.* Przyznał ſię záraz do zbrodni ſwoiey, ále ſwoich Towarzyſow, álbo pomocnikow zátaił.

N'avouër point ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri. *Cicer.* Nieprzyznawać ſię do tego co nám zádaią.

AVOUëR *une choſe*, (*Approuver ce qu'on a donné charge de faire.*) Probare. Comprobare. Laudare, (o, as. avi, atum.) act. acc. *Cic.* Agnoſcere quod factum eſt idque præſtare velle. *Cic.* PRZYIĄC co, potwierdzać co kto zlecił inſzemu uczynić.

Il m'avouëra de ce que j'ay fait. Probabit, *ou* laudabit factum. *Cic.* Przyimie to co uczyniłem.

Je l'ay avoué de cela. Auctor illi fui de hac re. *Plaut.* Przyiąłem mu to.

ON DIT figurément *Avouër la dette*, pour dire, *Se reconnoître coupable.* Peccatum, *ou* ſe peccaſſe fateri, *ou* confiteri. *Hor.* Agnoſcere & amplecti culpam. *Plin. Jun.* Agnoſcere, *ou* ſuſcipere, *ou* confiteri crimen. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie: *Przyznać ſię do długu* zámiaſt; *znać ſię winnym.*

AVOUëR, (*reconnoître pour ſien.*) Aliquem pro ſuo agnoſcere.

ſcere. PRZYZNAC ſię do kogo iáko zá ſwego go znaiąc.

S'avouër d'une religion. Profiteri religionem aliquam. *Cic.* Przyznać ſię do wiary iakiey.

S'avouër de quelqu'un. Alicujus nomen & auctoritatem appellare. Conferre ſe ad alicujus auctoritatem. *Cic.* Przyznáwać ſię do kogo.

ADUSTE, adject. m. & f. (*Brûlé par trop de chaleur.*) Aduſtus, aduſta, aduſtum. *Ter.* SPALONY przypalony od zbytniego gorąca.

(Ce mot François ne ſe dit gueres qu'en Medecine, en parlant du ſang & des humeurs quand elles ſont brûlées par une trop grande chaleur naturelle.) To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię cale oprocz między lekarzami, mowiąc o krwi, y humorach ſpalonych od zbytniego gorąca przyrodzonego.

Vn tempérament aduſte. Aduſta temperatio corporis. *Cic.* Pomiarkowanie poſtanowienie ciała, komplekſya ſpalona.

AERER, V. act. (*donner de l'air à un lieu, qui eſtoit trop étouffé.*) Liberiorem & patentiorem aerem, *ou* auram ædibus inſpirare, (ſpiro, as, avi, atum.) act. POWIETRZE wpuścić do mieyſca iákiego zbytecznie záduſzonego.

ON DIT auſſi *Aërer un lieu,* (*en purifier l'air corrompu, avec des fumigations,*) Reſolvere aëra tabificum, (reſolvo, reſolvi, reſolutum.) act. ZNACZY też oczyścić powietrze zarazone kadzeniem.

AERIEN, m. AËRIENNE, f. adject. (*d'air.*) Aërius & Aëreus, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, POWIETRZNA, (*z Powietrza.*)

AFFABILITE', ſubſt. f. (*Humeur obligeante, qui rend les perſonnes d'un facile abord.*) Affabilitas. Comitas. Facilitas, *genit.* atis, f. *Cic.* ŁAGODNOSC Poſtawa przyiemna ktora przyſtępnych czyni ludzi.

AFFABLE, adject. (*qui fait au Comparatif* Affabilior & hoc affabilius, *& au Superlatif* Affabiliſſimus, a, um. *Ter. Cic.*) *Blandus ſermone, a, um. *Cic.* ŁAGODNY Ludzki przyiemny.

Je m'étudie à me rendre affable, & cela ne me réüſſit pas mal. Meditor eſſe affabilis, & benè procedit, *Ter.* Przyuczam ſię do łagodności, y nie zle mi ſię to udaie.

AFFABLEMENT, adv. (*avec affabilité.*) Affabiliter, adv. (*au Comparatif* Affabiliùs, *& au ſuperlatif* Affabiliſſimè.) *Aul-Gel.* ŁAGODNIE z przyiemnością.

AFFADI, m. AFFADIE, f. part. paſſ. (*ſans gouſt, ſans ſaveur.*) Fatuus. Inſulſus, a, um. *Mart. Plaut.* NIESMACZNY NIESMACZNA, bez ſmaku bez przyiemności.

AFFADIR, V. act. (*Rendre fade.*) Saporem alicujus rei infuſcare, (co, as, avi, atum.) act. *Col.* Fatui & inſulſi ſaporis reddere aliquid. NIESMACZNĄ rzecz uczynić.

J'ay le cœur affadi. Cor mihi languet. Mam ſerce nieſmakiem nápełnione, obciążone.

AFFAIRE, ſubſt. f. (*Ce qui peut occuper nos ſoins, nos pas, nos penſées, & nous obliger d'aller & de venir.*) Res, *genit.* rei, f. Negotium, *genit.* negotii, n. *Cic.* SPRAWA (Co tylko może zábawić ſtarania náſze, kroki naſze, myśli náſze, y przymuśić ábyśmy ſzli álbo powracali.

Avoir bien des affaires. Habere multa negotia. Diſtineri multis negotiis. Obrui magnitudine negotiorum. *Cic.* Mieć wiele ſpraw, wiele do czynienia.

Qui a bien des affaires, qui eſt fort occupé, (*Qui a des affaires par deſſus la teſte, comme l'on parle familierement.*) Negotioſus homo. *Saluſt.* Negotii plenus. *Plaut.* Multis diſtentus, *ou* diſtractus negotiis. Multùm occupatus. *Cic.* Quem diſtringit multarum rerum varietas.* *Phæd.* *(*le contraire eſt* Negotiis vacuus. *Cic.* Qui vacat à negotiis. *Phæd. ou* negotiis *ſans prépoſition. Cic. Qui n'a point d'affaires.*) Ktory ma wiele zábaw wiele trudności, co ieſt barzo zábawny ktory ma zábaw po nad głowę álbo wyżey głowy iáko poſpolicie mowią, *(*przeciwna zaś ieſt*) żadney cale zábawy nie ma.

Je ſuis deſaffairé. Sum otioſus, *Ter.* Nihil habeo quod agam. *Hor.* Jeſtem bez zabaw, niemam nic doczynieniá.

J'ay une affaire qui m'attend au logis. Eſt mihi domi negotium. Eſt quod agam domi. *Plaut.* Mam ſprawę iedną ktorá mnie w domu czeká.

Je fais les affaires d'autruy ayant perdu les miennes. Aliena curo negotia, excuſſus proprijs. *Hor.* Cudze ſprawy zabawy odbywam, Swoich niemaiąc właſnych.

Capable de grandes affaires. Adres magnas aptus. *Cic.* Negotiis ingentibus par. *Tacit.* Tractandis negotiis idoneus. *Plaut.* Spoſobny do ſpraw wielkich.

Entendu, ou *intelligent dans les affaires, qui s'en démêle comme il faut.* In rebus intelligens. *Cicer.* In negotiis tractandis exercitatus, *ou* multùm & ſæpe verſatus. *Cic.* Biegły uczony rozumny w rzeczach, ktory w każdey ſprawie iak należy ſobie poſtępuie.

Né pour les affaires, Qui a naturellement de la diſpoſition pour les affaires. Natus rebus agendis. *Hor.* Do ſpraw urodzony ktory przyrodzoną má łatwość w ſprawach.

Vif & penetrant dans les affaires. In rebus agendis acer. *Cal. ad Cic.* Byſtry y przenikaiący w ſprawach.

Affaires déconfitës, ou *ruinées.* Res acciſæ, *genit.* rerum acciſarum, f. plur. *Liv.* Sprawy rzeczy natyrane poduпadłe.

Eſtre embarraſſé dans de grandes & de faſcheuſes affaires. Moleſtis operoſiſque negotiis implicari. *Cic.* Być zátrudniony uwikłany wielkiemi y trudnemi ſprawami.

Faire bien ou mal ſes affaires. Rem benè aut malè gerere. *Cicer.* Dobrze albo źle rządzić ſię w ſprawach ſwoich

L'affaire va de cette ſorte, elle eſt en cet eſtat. Res ita ſe habet. *Cicer.* Sprawá tąk idzie, ták ſię má, w tym ieſt ſtanie.

L'. affaire va fort bien. Præclarè ſe res habet. Res benè agitur *Cic.* * (*le contraire eſt,* Malè ſe res habet. *Cic. L'affaire va mal.*) Bardzo dobrże rżecz idzie. (*Przećiwná ieſt*) zle rzez idzie.

Sortir d'affaire, Emergere ſe ex aliquo negotio. Se expedire, *ou* ſe extricare ex aliquo negotio. *Cic.* Wyniść z trudności iakiey, z trudney jakiey ſprawy.

Mettre ordre, ou *pourvoir à ſes affaires.* Rebus ſuis providere, *ou* proſpicere. Rationibus ſuis conſulere. *Cic.* Porządek rzeczom ſwoim uczynić, opatrzność obmyślenie dać rzeczom ſwoim.

Je vous conſeille de mettre ordre à vos affaires, car vous n'avez pas encore long-temps à vivere. Rebus tuis vide & provide, *ou* proſpice brevis enim tibi reſtat vita. *Licet ad tibicines mittas, jam enim periiſti. *Petr.* Radzęć rozporządzenie uczynić około rzeczy ſwoich, gdyż niedługo ieſzcze żyć maſz.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & priſe de la couſtume des Anciens, qui faiſoient venir des joueurs de flûtes à leur mort.) Tá oſtatnia łacinſka expreſyá ieſt w niewłaſnym wyrozumnieniu, y pochodzi ze zwyczaju dawnych, ktorzy Trębaczom y Piſzczkom przychodzić kazali, przy śmierći ſwoiey.

Vieillir dans les affaires. Negotiis inſeneſcere. *Tacit.* W ſprawach Zabawach Zeſtarżeć ſię.

Sortir, ou *tirer quelqu'un d'affaire, le déberaſſer.* Aliquem expedire, *ou* extricare. *Cic. Ter.* Wywikłać kogo wyprowadzić go z trudności z ſprawy uwikłaney.

Il a pris l'affaire, ou *la choſe du biais qu'il la falloit prendre.* Rem rectâ ſecum reputavit viâ. *Ter.* W ten ſpoſob tą drogą wziął tę ſprawę, álbo rzecz, iako ią wziąć należało

L'affaire, ou *la choſe ne ſouffre point de remiſe.* Res in celaritate poſita eſt. *Caſ.* Tá ſprawá álbo rzecz nie cierpi zwłoki,

Tenez toûjours l'affaire, ou *la choſe en état juſques à l'arrivée de mon frere.* Suſtenta rem dum frater meus venit. *Cic.* Wytrzymuy zawſze iednakowo ſprawę, álbo rzecz poki Brat moy nie przyiedzie.

GENS D'AFFAIRES, (*les Partiſans.*) Publicani, *genit.* Publicanorum, m. plur. Vectigalium redemptores, *genit.* redemptorum, m. pl. *Cic.* Naymacze, zakupnicy dochodow poſpolitych.

Vn homme d'affaires. qui fait les affaires d'un autre. Alieni negotij procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui negotia aliena curat, *ou* procurat. *Ter. Hor. Cic.* Ten co ſię ſpraw cudzych podeymuie, co ich pilnuie y one wyrabiá.

AFFAIRE, (*Embarras, peine, chagrin.*) Negotium *genit.* negotij, n, Moleſtia, *genit.* moleſtiæ, f. *Cic.* Sprawá trudná, przykrość ciężkość.

Il ſe voit reduit à faire ſes propres affaires de tous les chagrins de ſon maitre. Eò redactus, ut omnes heri moleſtias faciat, *ou* reputet ſuas. *Plaut.* Do tego ſię widzi przywiedzonym, że wſzyſtkie Paná ſwego trudności iáko zaſwoie właſne brać muſi.

Faire

Faire des affaires à quelqu'un. Negotium alicui faceſſere, *ou* exhibere. Moleſtiam alicui exhibere. *Cic.* Negotium alicui arceſſere. *Plaut.* Kłotni trudności komu narobić.

Il y a des gens qui ſe font des affaires de gayeté de cœur. Nonnulli incommoda ultrò ſibi accerſunt. *ou* attrahunt. *Cic.* Nonnulli ſibi negotium exhibent. *Plin-Jun.* Niektorzy ciężkość trudność ſobie dobrowolnie ſamo chcąc czynią.

S'attirer de méchantes affaires ſur les bras, ſe faire des affaires. Sibi malum arceſſere. *Plaut.* Sibi conflare negotium. Implicare ſe moleſtiis. *Cic.* Ná głowę ſwoią licho obalić, trudności nieſzczęściá ſobie ſamu nárobić.

ON DIT en proverbe. *C'eſt une affaire que cela, c'eſt un opera.* Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* Mowi ſię w przyſłowiu, Tu to ſprawá tu Robotá, pracá, tu to ſęk.

ON DIT figurément. *Tirer un malade d'affaires. le guérir, le remettre en ſanté.* Expedire ægro ſalutem. Relevare ægrum ex morbo. *Cic.* Mowi ſię w wyrozumnieniu nie właſnym: Wyprowadzić chorego z czego, uzdrowić go przywrocić go do zdrowiá.

Je me ſuis tiré d'affaire par la diete. Cibi abſtinentiâ, evaſi ex morbo, *ou* morbum depuli. *Cic.* Wyſzedłem z tego dyetą ſie bawiąc.

ON DIT par maniere de proverbe, (*parlant d'un homme qui ne peut pas guerir d'une maladie.*) *Ses affaires ſont faites;* ou *C'eſt fait de luy.* Actum eſt de illo. Conclamatum eſt. *Ter.* Mowi ſię niby przyſłowiem o Człowieku mowiąc ktory już do zdrowiá przyiść niemoże, już ſię znim ſtało, już po nim.

AFFAIRE (*Fortune,* ou *les biens de la fortune.:* Res *genit.* rei, f *Cic.* Rzeczy, Dobra, maiętność.

Faire bien ſes affaires. Benè rem ſuam facere, *ou* gerere. *Ter.* Bené procedere. *Ter.* * (*le contraire eſt,* Malè rem gerere. *Cic. Faire mal ſes affaires.*) Dobrze około Dobra ſwego chodzić, (*Przeciwná ieſt*) zle chodzić około ſiebie, około dobra ſwego.

Cet homme avoit bien fait ſes affaires, cependant il a fait faillite, & je croy qu'il eſt engagé juſques aux oreilles, par la faute de ſes affranchis qui l'ont pillé. Bené ſe habuerat, ſed tamen vacillavit, culpâ libertorum qui omnia ad ſe fecerunt. *Petr.* Dobrze ſię ten człowiek rządził, a przecię poſzwankował y rozumiem że po uſzy zabrnął, przez wyzwolencow ſwoich, ktorzy go złupili.

On fait aujourd'huy bien mieux ſes affaires par ce moyen. Is quæſtus nunc eſt multò uberrimus. *Ter.* Meliùs hac arte res conficitur. Dáleko teraz lepiey tym ſpoſobem rzeczy ſię dzieią.

J'ay fait une bonne affaire en achetant ces eſclaves. Conſului rectè rebus meis, *ou* Rem meam conſtabilivi, cùm emi hos ſervos. *Plaut.* Dobrąm rzecz uczynił kupuiąc tych niewolnikow.

Il eſt fort bien dans ſes affaires, il eſt riche & accommodé: Facillimè ſe agit. *Ter.* Multa res eſt ipſi & luculenta. *Cic.* Dobrze ſię barzo ma; ieſt bogaty, y doſtatni.

AFFAIRE, (*Procés different.*) Cauſa, *genit.* cauſæ, f. Lis, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA, prawo, kłotnia.

Gagner ſon affaire, ſon procés. Obtinere cauſam. *Cic.* Auferre litem. *Plaut.* *(*le contraire eſt* Cauſam, *ou* litem perdere. Cadere lite, *ou* causâ. *Cic.*) Wygrać ſprawę, prawo ſwoie.

Mon affaire eſt ſur le bureau, on la juge. Res mea dijudicatur, *ou* à judicibus cognoſcitur. *Cic.* *(*le contraire eſt* Adhuc ſub judice lis eſt. *Hor. Elle n'eſt point encore jugée.*) Sprawa moia ieſt ná kobiercu, ſądzą ią; (*przeciwna ieſt*) Jeſzcze nie ſądzona ſprawa.

Revoir une affaire. Recognoſcere cauſam. *Cicer.* Judicium de eâdem causâ reddere. *Ter.* Znowu ſię przeglądać w ſprawie.

Ce n'eſt pas une affaire où il aille de la vie, il ne s'agit que d'argent. Non capitis, *ou* non de capite agitur, ſed pecuniæ. *Ter.* Nie ieſt to ſprawa gdzie by ſzło o życie; o pieniądze tylko rzecz ieſt.

Cet homme s'attire toûjours, ou *ſe fait toûjours quelque affaire.* Arceſſit ſibi ſemper malum. Mendicat ſemper ſibi malum. Negotium ſibi exhibet. *Cic. Plaut.* Ten człowiek záwſze ſobie iaką kłotnią uczyni.

Cette plaiſanterie luy a fait une affaire avec ſon ami. Ob verba jocoſa ſimultas interceſſit illi cum amico. Ten

zart pokłocił go z przyiacielem ſwoim.

AFFAIRE, (*Devoir, engagement.*) Cura, *genit.* curæ, f. *Cic.* Partes, *genit.* partium, f. plur. munus, *genit.* muneris, n. *Cic.* SPRAWA powinność obowiązek.

Il ſe fit une grande affaire d'engager les Magiſtrats. In magno negotio habuit obligare Magiſtratus. *Suet.* Za wielką ſobie miał powinność włozyć w to Urząd.

Je fais mon affaire de vous empêcher de perdre vôtre bien, & d'eſtre la raillerie de vos ennemis. Hæc mea cura eſt, ne quid tu perdas & neu ſis jocus inimicis. *Hor.* Biorę ſobie zá powinność niedopuſzczać ći tracić fortunę, y być pośmiewiſkiem nieprzyiacioł twoich.

C'eſt voſtre affaire. Ce ſont vos affaires. Tuæ ſunt partes. Tuum eſt munus. *Cic.* Do ciebie to należy, Twoia to rzecz.

Ce n'eſt point là mon affaire, Ce ne ſont point là mes affaires. Meæ non ſunt partes. *Cic.* Id nihil ad me attinet. *Ter.* Nie do mnie to náleży, nie moia to rzecz.

AFFAIRE, (*Choſes qui ſont propres & qui conviennent.*) comme *Ce valet eſt vôtre affaire, il vous eſt propre, c'eſt vôtre fait.* Hic ſervus ſapiet tibi multùm ad genium. *Plaut.* Hic ſervus tibi convenit. *Cic.* Ex uſu tuo eſt hic ſervus. SPRAWA rzecz ktora przyſtoi y przyzwoita ieſt do czego ná przykład ſługa ten przyzwoity ieſt dla ciebie właśnie ci tego było trzeba.

AFFAIRE, (*Beſoin.*) *Avoir affaire, avoir beſoin.* Re aliquâ, *ou* rei alicujus egere, *ou* indigere, (geo, ges, gui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Caſ.* POTRZEBA mieć potrzebę potrzebować.

Je n'ai point affaire de vôtre ſecours ni de vôtre conſeil. Tui auxilii, neque conſilii egeo. *Caſ.* Tuis conſiliis non indigeo. *Caſ.* Nie trzeba mi twoiey pomocy, ani rady.

Qu'ay-je affaire de vos loix? Quid mihi eſt cum veſtris legibus commercii? *Plaut.* Coż mi po waſzych prawach.

AFFAIRES, (*Beſoins,* ou *neceſſitez corporelles.*) comme *Aller à ſes, affaires* ou *aux grands beſoins, à la garde-robe.*) Ventrem, *ou* alvum ire exoneratum.* *Faire ſes affaires.* Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* purgare. act. *Cic. Matr.* POTRZEBA powierzchowna ciała, *Náprzykład:* Poyść ná potrzebę ſwoię, álbo ná wielką potrzebę do komorki. *czynić ſwoię potrzebę.

ON DIT en terme de Faucennerie, *Oiſeau de bonne affaire,* (*docile, traittable.*) Mitis ac docilis accipiter, *genit.* mitis ac docilis accipitris, m. MOWI ſię terminem myśliwſkim, ptak ſprawny poięty łatwy do włożenia.

AFFAIRE', m. AFFAIRE'E, f. adject. (*Qui a bien des affaires.*) Negotii plenus. Negotioſus, a, um. *Cic. Plaut.* Occupatus, a, um. *Cic.* ZABAWNY zatrudniony co ma śiła do czynienia.

AFFAISSEMMT, ſubſt. maſc. (*lorſque quelque choſe peſante s'affaiſſe & s'abaiſſe par ſon propre poids.*) Sedimentum, *genit.* ſedimenti, n. *Vitr.* Depreſſio, *genit.* depreſſionis, f. *Cic.* Labes, *genit.* labis, f. *Cic.* OSIADANIE západnienie kiedy rzecz iáka ciężka oſiada, y západa ſię przez ſwoy ciężar.

AFFAISSER, V. act. (*Preſſer, comprimer quelque choſe, afin qu'elle tienne moins de place.*) Premere. Comprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. accuſ. *Plaut.* CISNĄC, utłoczyć iaką rzecz, áby mniey mieyſca zábierała.

s'AFFAISSER, (*s'abaiſſer, aller au fonds, s'enfoncer par ſa peſanteur.*) Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) *Deſidere. Conſidere. Subſidere, (ſido, ſidis, ſedi, *ſans ſupin.*) neut *Cic. Colum. Var.* OSIADAC, grążnąć, zapadać ſię ná doł właſnym ciężarem ſwoim: záklęſnąć ſię.

La terre s'eſt affaiſée extraordinairement. Ad infinitam altitudinem terra deſedit. *Cic.* Ziemia ſię západła, záklęſła nádzwyczay.

Dans les temps que ce malheureux combat ſe donnoit, il y eut un tremblement de terre ſi grand dans les Gaules, que pluſieurs villes furent renverſées, qu'il ſe fit pluſieurs ouvertures, & quo la terre s'affaiſſa. Eo tempore ipſo cùm hoc calamitoſum prælium fieret, tanti terræ motus in Gallia facti ſunt, ut multa oppida corruerint, multis locis labes factæ ſint, terræque deſederint. *Cic.* Podczas tey nieſzczęśliwey potyczki, ták wielkie trzęſienie ziemi było we Francyi, że wiele miaſt było obalonych, wiele mieyſc ſię rozſtąpiło, y ziemia ſię zapadła.

AFFAITER *l'oiſeau,* V. act. (*l'Apprivoiſer.*) Accipi-

Nt

tiem

trem cicurare, (cicuro cicuras, cicuravi, cicuratum.) act. *Ter. ou* Manſuefacere, (manſuefacio, manſuefacis, manſuefeci, manſuefactum.) act. *Plin.* PTAKA unośić.

(Terme de Fauconnoire.) Termin Myśliwſki.

Vn affamé, ou *un homme affamé*, *un homme famelique.* Famelicus, a, um. Fáme preſſus, a, um. Eſurio, *genit.* eſurionis, m. *Ter. Plaut.* Głodny człowiek zgłodniały.

ON DIT familierement, *(parlant d'un homme qui cherche à s'enrichir aux dépens d'autruy.) C'eſt un poux affamé.* Græculus eſuriens, *genit.* Græculi eſurientis, m. *Juv.* Qui cibum è flammâ petit. *Plaut.* MOWI ſię poſpolicie o człowieku ktory pragnie ſię zbogacić z ſzkodą cudzą: *Jeſt to weſz głodna.*

(Cette maniere de parler de Juvenal eſt priſe de ce qu' un Grec affamé eſtoit preſt à tout faire.) Ten ſpoſob łacińſki mowienia u Juwenaliſza, wzięty ieſt ztąd iż Grek głodny gotow był na wzyſtko ſię odważyć.

AFFAMER, V. act. (*Faire avoir faim.*) Famem alicui inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) act. Fame aliquem premere, (premo, premis, preſſi, preſſum.) act. *Cic.* OGŁODZIC do głodu przyprowadzić.

Affamer une ville, des citoyens. Urbem, cives commeatu, *ou* re frumentariâ intercludere. *Urbi, civibus commeatum intercludere, (intercludo, intercludis, interclusi, interclusum.) act. *Cic. Caſ.* Ogłodzić miaſto, ludziom żywność odiąć.

AFFECTATION, ſubſt. f. (*Diligence affectée, qui fait paroître ce que nous faiſons, ou ce que nous diſons trop étudié & trop recherché.*) Affectatio, *genit.* affectationis, f. *Quint.* Confectatio, *genit.* confectationis, f. *Plin.* WYTWORNOSC, pokazowanie ſię uſilność wytworna przez ktorą kto ſię pokazuie z tym co czyni álbo co mowi z zbyteczną wytwornośćią y przeſadzaniem ſię.

Affectation de langage, langage trop recherché. Nimiæ concinnitatis in loquendo, *ou* in ſermone confectatio. *Cic.* Nimia ſermonis elegantioris affectatio. Wytworność w mowieniu mowa barzo wytworna.

Vne politeſſe de langage naturelle & ſans affectation, où il ne paroît rien d'étudié, rien d'affecté, ni rien de trop recherché. Orationis naturalis non fucatus nitor. *Cic.* Sermonis lepos nativus, non arte & ſtudio quæſitus. Przyſtoyność mowy przyrodzona y bez wymyſłow álbo wytworności, w ktorey nie znayduie ſię nic wytwornego nie zmyślonego, áni, zbyt przeſadzaiącego ſię.

Des ſentiment ſans affectation & ſans étude. Senſus animi non arte & ſtudio quæſiti. *Cic.* Zdania bez wytworności y wymyſłow.

Il parle avec affectation. Exquiſitè, *ou* exquiſitiùs & exquiſitiſſimè loquitur. *(le contraire,* Non exquiſitiùs loquitur. *Cic.)* Wytwornie mowi ſadzi ſię ná słowa, ſtrzypiętka.

Vne mauvaiſe affection. Cacozelia, *genit.* cacozeliæ, f. *Quint.* Putida affectio, f. Zła wytworność.

AFFECTE', m. AFFECTE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTER, (*Trop recherche, trop étudié.*) Affectatus, affectata, affectatum. *Quint.* Exquiſitior & hoc exquiſitius. adject. *Cic.* WYTWORNOSCI zbytniey ſzukać.

Les unes ont une chaſteté affectée & les autres l'ont naturelle. Affectata aliis caſtitas, aliis ingenita & innata. *Plin. Jun.* Jedne maią czyſtość wytworną; á drugie wrodzoną.

AFFECTE', (*Deſtiné à une choſe.*) Addictus. Deſtinatus. Conſecratus, a, um. (*avec le datif.*) *Cic.* NAZNACZONY, poſtanowiony ná co.

Cette ſomme eſt affectée à l'entretien des temples. Deſtinata eſt pecunia templorum cultui. *Vlp.* Náznaczona ieſt ta ſuma na záchowanie Kośćiołow.

Chaque ſcience & chaque art ont de certains mots affectez & propres. Sua cuique arti aut ſcientiæ addicta ſunt & propria vocabula. *Quint.* Każda nauka y każde rzemieſło, ma ſwoie słowa właſne.

AFFECTE', (*Maleficié.*) comme *Vn corps mal affecté, mal diſpoſé.* Malè affectum corpus. *Liv.* CHORY, chorowity, chorobie podległy, zle ſię maiący, náprzykład ciało zle ſię maiące, chorowite.

AFFECTE', (*Fait à deſſein.*) Factum conſultò, *ou* deditâ operâ, *ou* de induſtriâ. UMYSLNIE uczyniony.

AFFECTER, V. act. (*rechercher une choſe trop curieuſement.*) Aliquid nimiâ diligentiâ affectare, (affecto, affectas, affectavi, affectatum. act. *Cornel-Nep.* Aliquid curioſiùs exquirere, (exquiro, exquiris, exquiſivi, exquiſitum.) act. Exquiſitiùs confectari, (confector, confectaris, confectatus ſum.) depon. acc. PIĄC ſię przeſadzać ſię czynić co z zbyteczną wytwornośćią.

Il affectoit la gloire de la poëſie, & choiſit tous ceux qui avoient quelque réputation en cet art. Carminum ſtudium affectabat, electis quibus aliqua pangendi facultas. *Tacit.* Przeſadzał ſię piął ſię áby pozyſkać mogł ſławę wierſzopiſow, y wybrał tych wſzyſtkich ktorzy iáką w tey mierze reputacyą mieli.

Il affectoit l'abondance du diſcours. Ubertatem orationis confectabatur. *Cic.* Przeſadzał ſię ná słow obfitość.

Affecter d'eſtre Roy. Studioſiùs regnum affectare. *Liv.* Piąć ſię ná Kroleſtwo.

AFFECTER, (*Deſtiner à une choſe.*) Aliquid alicui rei deſtinare, (deſtino, deſtinas, deſtinavi, deſtinatum.) act. *ou* Attribuere, (attribuo, attribuis, attribui, attributum.) *Cic. ou* Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) act. NAZNACZAC poſtanowić, co ná co álbo do czego.

Affecter un fonds pour le payement des ſoldats. Pecuniam in ſtipendium militibus attribuere. *Cic.* Náznaczyć funduſz na zapłatę dla woyſka.

Tous ſes biens ſont affectez à ſes creanciers. Omnia bona creditoribus addicta ſunt. Wſzyſtkie dobra Jego naznaczone ſą dłużnikom.

Les revenus de cet hoſpital ſont affectez pour la nourriture des pauvres. Noſocomii iſtius reditus cedunt in alimenta pauperum, *ou* addicti ſunt pauperibus. Dochody tego ſzpitala náznaczone ſą ná wyżywienie ubogich.

AFFECTER, (*Faire quelque choſe exprès & à deſſein.*) Deditâ operâ, *ou* præquam meditatè aliquid facere. UMYSLNIE co uczynić uſiłować umyślnie.

Il affecte de ne point paroître triſte. Vultu triſtitiam premit, *ou* diſſimulat, *ou* tegit, *ou* obtegit. *Cic.* Umyślnie niechce pokazywać ſmutku po ſobie.

Afin qu'on ne croye pas que nous affections de faire cela. Ne id operâ deditâ facere videamur. *Cic.* Zeby niemowiono że umyślnie to czyniemy.

AFFECTER, (*Toucher.*) Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. *Cic.* DOLEGAC, dotykać, boleć.

Cela m'affecte fort, ou *me touche fort,* (Ablancourt.) Id me valdè afficit, *ou* tangit, *ou* movet. *Cic.* To mię barzo boli dolega.

AFFECTIF, m. AFFECTIVE, f. adject. (*Qui touche & qui remuë les cœurs & les eſprits.* Qui animos afficit & movet in omnem affectum. *Quint.* DOTYKAIĄCY, wzruſzaiący ſerca y umyſły.

AFFECTION, ſubſt. f. (*Paſſion, mouvement de l'ame, qui nous porte vers quelqu'un,* ou *vers une choſe.*) Affectio. *genit.* affectionis, f. *Cic.* Affectus, *genit.* affectûs, m. *Quint.* NAMIĘTNOSC żądza poruſzenie umyſłu nákłaniaiące nás y ciągnące do kogo, álbo do iákiey rzeczy.

Prendre les affections des autres, épouſer leurs paſſions, entrer dans leurs paſſions. Aſſumere aliorum affectus. *Quint.* Wziąć ná ſię żądze cudze, złączyć ſię z námiętnośćią z chęcią czyią wniść w Jego ſkłonności.

Affection contrefaites, ou *feintes.* Ficti & ſimulati, *ou* falſi affectus. *Quint.* Chęć zmyślona.

Emouvoir les affections, ou *les paſſions.* Movere, *ou* commovere, *ou* concitare, *ou* advocare affectus. *Quint.* Poruſzyć żądze, námiętności.

AFFECTION, (*Amour, bonne-volonté, inclination qu'on a pour quelqu'un,* ou *pour une choſe.*) Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, *ou* Benivolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Voluntas, *genit.* voluntatis, f. Animus, *genit.* animi, m. Propenſio & inclinatio voluntatis, *genit.* propenſionis & inclinationis, f. Studium, *genit.* ſtudii, neut. *Cic. Quint.* AFFEKT chęć dobra wola ſkłonność ſerca ktorą kto ma do kogo, álbo do czego.

Avoir de l'affection, ou *de l'inclination pour quelqu'un.* Amorem habere erga aliquem. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. *Cicer.* Mieć ſerce do kogo.

Il a une extrême affection pour l'hiſtoire, il aime fort l'hiſtoire. Ardet ſtudio hiſtoriæ: **Pour les belles lettres.* Studioſus eſt litterarum. *Cic.* **Pour apprendre.* In eo ſtudium eſt diſcendi. *Cic.* Ma wielką chęć do hiſtoryi, kocha hiſtoryą, *Náuki, *Lubi ſię uczyć.

Donner, ou *mettre ſon affection à quelqu'un.* Ad aliquem animum ſuum adjicere. *Plaut.* Voluntatem ſuam in aliquem conferre. Animum ſuum alicui dare. *Cic.* Dać komu affekt ſwoy ſercem ſię do kogo przyłożyć.

Donner, ou *mettre ſon affection à une choſe.* Animum ſuum in rem aliquam defigere, *ou* intendere. Alicui rei ſtudere, *ou* dare ſtudium. *Cic.* Toto animo alicui rei ſe dedere. *Cic.* Przyłożyć ſerce ſwoie do czego, przywiązać ſię affektem do iakiey rzeczy.

Gagner l'affection de quelqu'un. Alicujus animum, *ou* voluntatem, *ou* benevolentiam ſibi comparare, *ou* conciliare, *ou* colligere. *Cic.* Pozyſkać czyi affekt.

Manquer d'affection pour les perſonnes & pour les choſes Nullius ſtudio teneri. *Cic.* Nie mieć affektu do oſob do rzeczy iákich.

Ne pas répondre, ou *ne pas correſpondre à l'amitié, à l'affection qu'on nous porte, y manquer.* Non reſpondere alicui in amore. *Cic.* Non æquare amorem alicujus, *Virg.* Nie oddawać wzaiemnie przyiaźni y dobrey woli ktorą kto ma ku nam, nie wyrownać iey, zániedbywać oney.

Quiter l'affection qu'on a pour quelqu'un, luy oſter ſon affection. Animum ſuum de aliquo ejicere. *Ter.* Voluntatem erga aliquem deponere. Abjicere amorem ab aliquo. *Cic.* Odſtąpić affektu ktory kto ma do kogo, odwrocić chęć ſwoię od niego.

Quitter l'affection qu'on a pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudium ponere. *Hor.* Oderwać chęć ſwoię od czego.

L'affection que j'ay pour vous. Amor in te meus. Amor meus erga te. Meum in te ſtudium. *Cic.* **L'affection que vous avez pour moy.* Amor tuus erga me. Tua erga me voluntas & ſtudium. *Cic.* **L'affection qu'il a pour moy.* Singularis ejus in me amor, *ou* benevolentia. Studium ejus erga me. *Cic.* Przyiaźń chęć moia ktorą mam do ciebie *Przyiaźń chęć twoia ktorą maſz ku mnie. *Przyiaźń chęć Jego ktorą ma ku mnie.

Témoigner à quelqu'un de l'affection. Alicui ſuum amorem oſtendere. *Cic.* Benevolentiam alicui exhibere, *ou* præſtare. *Col. Phæd.* Teſtificari amorem, *ou* benevolentiam in aliquem. *Cic.* Swiadczyć komu affekt.

Il eſt ſans affection pour ſon païs. Nullo patriæ amore tenetur. Haud amans eſt patriæ. Haud patriæ eſt benevolus. *Cic.* Jeſt bez chęci do kraiu ſwego, nie kocha kraiu ſwego.

Faire une choſe par affection, ou *avec affection.* Propenſo animo, *ou* ſtudioſè, *ou* amanter, *ou* benevolè aliquid facere. *Cic.* Czynić co z chęci, z affektem.

Je vous parle de cœur & d'affection. Verè & ex animo tecum loquor. *Cic.* Mowię ci z ſerca y z miłośći.

Qui n'a point d'affection pour les lettres. A litteris alienus, a, um. Averſus à Muſis. *Cic.* Ktory nie ma chęci do náuk.

AFFECTION *du corps,* (*bonne* ou *mauvaiſe diſpoſition.*) Affectio corporis. *Cic.* AFFEKCYA ciała, zła álbo dobra diſpozycya.

AFFECTIONNE', m. AFFECTIONNE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTIONNER. Amans, *genit.* amantis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Amantior & hoc amantius, *& au ſuperlatif* Amantiſſimus, a, um.) *Studioſus, ſtudioſa, ſtudioſum, (*qui fait au comperatif* Studioſior & hoc ſtudioſius, *& au ſuperlatif* Studioſiſſimus, a, um.) *avec un genitif.* *Cic.* *Alicui, *ou* erga aliquem benevolus, benevola, benevolum. *Cic.* KOCHAIĄCY, ſprzyiaiący, życzyliwy, chętliwy.

Il luy eſt tres affectionné. Illius eſt amantiſſimus, *ou* ſtudioſiſſimus. Eſt illi benevolentiſſimus. *Cic.* Barzo mu ieſt ſprzyiaiący.

Mal affectionné envers quelqu'un. ou *à l'endroit de quelqu'un,* ou *pour quelqu'un.* Malè animatus erga aliquem. Male affectus in aliquem. Qui averſo animo eſt ab aliquo. Alicui infenſus. Ab aliquo alienus. Malevolus alicui. *Cic.* Zle ſprzyiaiący komu, álbo, względem kogo, álbo dla kogo.

Des perſonnes mal affectionnées épluchent continuellement ſes ouvrages. Ab iniquis ſcriptura ejus obſervatur. *Ter.* Iniqui naſutè diſtringunt ſcripta illius. *Phæd.* Zle ſprzyiaiące oſoby uſtawicznie prace Jego przebieraią.

Affectionné à quelque choſe, paſſionné pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudioſus, a, um. *Cic.* Maiący chęć ſkłonność paſſyą przywiązanie do czego.

Vôtre fils eſt affectionné à l'eſtude, & dans une grande réputation d'honneſte homme. Filius tuus optimis ſtudiis deditus eſt, ſummâque famâ viri honeſti. *Cic.* Syn twoy ma przywiązanie do náuk, y reputacyą wielką poczciwego Człeka.

AFFECTIONNER, V. act. (*Avoir de l'affection pour quelqu'un, porter de l'affection à quelqu'un.*) In aliquem inclinatione voluntatis propendere, (propendeo, propendes, propendi, propenſum.) *Cic.* Benè animatum eſſe erga aliquem amore, *ou* benevolentiâ amplecti, *ou* complecti, (plector, plecteris, plexus ſum.) depon. Aliquem amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. *Cic.* Sprzyiać komu dobrze życzyć kochać.

AFFECTIONNER *une choſe.* Alicujus rei deſiderio teneri, (teneor, teneris, *ſans prét.*) paſſ. *ou* flagrare, (flagro, flagras, flagravi, flagratum.) *ou* ardere, (ardeo, ardes arſi, arſum, neut. *Impensè, *ou* impenſo ſtudio aliquid velle, (volo, vis, volui.) *C.c.* Pożądać czego.

C'eſt une affaire que j'affectionne & à laquelle je m'intereſſe. Hæc res mihi maximè eſt cordi. *Hor.* Jeſt to ſprawa intereſs ktory kocham, y zá ktorym ſię wdaię.

s'AFFECTIONNER *à une choſe.* Alicui rei ſtudere, (ſtudeo, ſtudes, ſtudui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* Studium ſuum ad aliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. *Ter.* PRZYWIĄZANIE wziąć do czego.

AFFECTIONNER, (*Attacher.*) comme *Les faiſeurs de Comedies doivent affectionner les ſpectateurs à leurs principaux perſonnages.* Comici poëtæ ſpectatorum animos convertere debent in primos actores. OBROCIC ná ſiebie przywiązać do ſiebie: iáko komedyanci powinni patrzaczow przywiązać, obrocić ná pryncypalne oſoby ſwoie.

Je n'ay jamais lû une hiſtoire plus languiſſante, en la liſant on ne prend parti pour perſonne, & l'auteur n'affectionne à rien. Hiſtoriam legi nunquam frigidiùs ſcriptam, legentis animus nullâ re præ aliâ afficitur, nec uni potiùs, quàm alteri favet, *ou* ſtudet. Nie czytałem nigdy tak mdłey hyſtoryi: czytaiąc ią do żadney ſtrony ſię człek nie wiąże, y cale ten author nie czyni żadnego przywiązania.

AFFECTUEUSEMENT, adverb. (*Avec affection, d'une maniere affectueuſe & touchante.*) Amanter. Peramanter. Benevolè. adv. Animo libenti, prolixoque. abl. Amicè. adv. *Cic.* SERDECZNIE z affektem z chęcią ſpoſobem ſerdecznym y przyiemnym.

AFFECTUEUX, m. AFFECTUEUSE, f. (*Touchant, rempli de ſentimens de bienveillance & d'amitié.*) Amoris & benevolentiæ plenus, a, um. *Cic.* **Des lettres affectueuſes, tendres & touchantes.* Litteræ amantiſſimæ. Litteræ pleniſſimæ amoris & benevolentiæ. *Cic.* PRZYIEMNY, życzliwy, pełny affektu y dobrey chęci, *Liſty miłoſne, pieſzczone y ſerdeczne.

AFFERME', m. AFFERME'E, f. paſſ. (*Donné à ferme.*) Locatus, locata, locatum. *Cic.* Arędowany, dany puſzczony w Arędę.

AFFERME', (*Pris à ferme,*) Conductus, conducta, conductum. *Cic.* Arędowany wzięty w arędę.

AFFERMER. V. act. (*Donner une terre à ferme*) Locare, (loco, locas, locavi, locatum.) act. accuſ. *Cic.* Locitare, (locito, locitas, locitavi, locitatum.) act. acc. *Ter.* Arędować, puſzczać wieś iáką w arędę.

AFFERMER, (*Prendre à ferme.*) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. accuſ. *Cic.* Arędować, brać w arędę.

Affermer une terre, pour la cultiver. Agrum colendum habere. *Terent.* Arędować maiętność aby koło niey robić.

AFFERMI, m. AFFERMIE, f. part. paſſ. (*Rendu ferme & ſtable.*) Firmatus Stabilitus, Conſtabilitus, a, um. *Cic. Lucr.* Utwierdzony Pokrzepiony ſtałym y pewnym uczyniony.

AFFERMIR, V. act. (*Rendre ferme & ſolide.*) Firmare. Confirmare, (firmo, firmas, firmavi, firmatum) Stabilire. Conſtabilire, (ſtabilio, ſtabilis, ſtabilivi, ſtabilitum) Solidare, (ſolido, ſolidas, ſolidavi, ſolidatum.) act. acc. *Cic. Virg. Vitr.* Utwierdzić pokrzepić ſtałym y gruntownym uczynić.

C'eſt ce qui affermit tout l'ouvrage. Id maxime totum opus firmat. Id addit firmitudinem operi. *Vitr.* To ieſt co utwierdzá cáłe dzieło.

AFFERMIR, au figurè, (*Rendre quelqu'un ferme & inébranlable dans les divers accidens de la vie, de la fortune, ou dans quelque ſentiment.*) Firmare. Confirmare. act. acc. *Cic.* Conſtabilire. act. acc. *Ter.* Utwierdzić w ſenſie niewłaſnym, kogo ſtałym y nieporuſzonym uczynić w rozmaitych przygodach życia, álbo w zdaniu jákim.

Cette penſée ſervit beaucoup à m'affermir contre les accidens de la vie. Cogitatione illâ non mediocriter ſum confirmatus adversùs hujuſce vitæ caſus. *Cic.* Ta myśl przydała mi ſię wiele ná Utwierdzenie mnie przeciwko wſzelkim życia przygodom.

Il l'affermit au ſervice de ſon Prince, lors qu'il chancelloit. Nutantem in obſequio Principis confirmavit. *Tacit.* *S' *affermir contre tout évenement.* Confirmare ſe ad omnia. *Cic.* Utwierdził go uſtanowił w wierności ku Panu gdy ſię chwiał y ważył. *Ná wſzyſtkie przypadki ſię utwierdzić

Il affermit ſon eſprit contre la mort. Animum adversùm ſuprema firmat. *Tacit.* Utwierdził umyſł ſwoy przeciwko śmierci.

AFFERMISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui affermit & rend ferme.*) Stabilimentum. Firmamentum, *genit.* firmamenti, n. Stabilimen, *genit.* ſtabiliminis, n. Statumen, *genit.* ſtatumis, neut. *Plaut. Colum.* GRUNT to co utwierdza y ſtałym czyni.

AFFERMISSEMENT, au figuré, (*appuy ſoûtien.*) Stabilimen. Firmamentum. *Cic.* Columen, *genit.* columinis, neut. *Cic.* *(Regni ſtabilimen ac firmamentum. *Cic.* *L' affermiſſement d'un Royaume.*) GRUNT w wyrozumieniu nie właſnym; podpora Filar. * Podpora Páńſtwa.

AFFETE', m. AFFE'TE'E, f. adiect. (*Qui affecte une politeſſe trop étudiée.*) Elegantiæ nimius affectator, *genit.* nimii affectatoris, m. *Quint.* WYTWORNY, WYTWORNA, ktory wymyſłow zbytecznych ſzuka.

UNE AFFE'TE'E, *une Coquette, (parlant d'une femme.)* Exquiſitioris elegantiæ conſectatrix, *genit.* conſectatricis, f. *Cic.* WYTWORNICA, zálotnica mowiąco białeygłowie.

AFFE'TERIE, ſubſt. f. (*Politeſſe trop recherchée.*) Exquiſitioris elegantiæ putida affectatio, *genit.* putidæ affectionis, f. *Quint.* Nimiæ concinnitatis conſectatio, f. Munditiæ nimis exquiſitæ, arum, f. plur. *Cic.* WYTWORNOSC, wymyſły zbytnie.

Elle le volut porter par ſes affeteries & par ſes careſſes à quelque choſe de honteux. Exquiſitioribus munditiis, ſuiſque illecebris ad turpia pellicere voluit. Przyłudą y pieſzczotami ſwemi, chciała go do czegoś ſromotnego przywieść

AFFICHE, ſubſt. f. (*Placard mis dans les lieux publics pour faire ſçavoir quelque choſe au public.*) [illegible] affixi, n. Libellus affixus, *genit.* libelli affixi, n. Tabella, ou tabella publicè propoſita, *genit.* tabulæ publicè propoſitæ, f. Proſcriptio, *genit.* proſcriptionis, f. *Cic.* KARTA przybita, álbo wywieſzone Piſanie ná mieyſcu jawnym, áby co oznaymić wſzyſtkim.

Je mettray des affiches par-tout, où il y aura écrit en groſſes lettres: Si quelqu'un à perdu une valiſe, qu'il s'adreſſe à Gripus. Cubitum longis litteris ſignabo jam uſque quaque: Si quis perdiderit vidulum, ad Gripum ut veniat. *Plaut.* Wſzędzie wywieſzać będę karty ná ktorych wielkiemi literami nápiſano będzie, kto Tłomok (albo) torbę zgubił, niech ſię uda do Grypuſa.

Céſar fit publier par affiches, qu'il vouloit que le ſénat s' aſſemblaſt le premier du mois. Senatum velle ſe calendis adeſſe Cæſar proſcribi juſſit. *Cic.* Ceſarz przez uniwerſały publicznie przybite obwieśćić kazał, áby ſię ſenat zgromadził pierwſzego dnia mieſiąca.

Racilius publia par affiches qu'il vendroit les eſclaves de Caton. Racillius tabulam proſcripſit ſe familiam Catonianam venditurum. *Cic.* Racyliuſz ogłoſił poprzybi wſzy karty, że miał przedawać niewolnikow Katonowych.

AFFICHES, (*que l'on fait dans les Colleges, en proſe & en vers.*) Programmata, *genit.* programmatum, n. plur. Litterariæ lucubrationes, *genit.* litterarum lucubrationum, f. plur. (*Ce mot eſt de Quintilien.*) PISMA ktore wywieſzaią w ſzkołach wierſzem y niewierſzem.

AFFICHER, V. act. (*Attacher une affiche, ou quelque placard.*) Tabellam proſcribere, (proſcribo, proſcribis, proſcripſi, proſcriptum.) act. PRZYBIIAC wywieſzać karty álbo piſanie iákie.

On afficha des placards dans des lieux publics. In locis celeberrimis libelli propoſiti ſunt. *Cic.* Karty wywieſzono ná mieyſcach publicznych.

AFFICHEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui affiche des placards au coin des rues.*) Qui affigit libellos ad poſtes & limina publica, TEN co karty przybiia ná rogach ulic.

AFFIDE', m. AFFIDE'E, f. adject. (*Celuy, ou celle de la fidélité deſquels on eſt bien aſſuré.*) Fidus. Certus, a, um. Fidelis & hoc fidele, adject. *Cic.* WIERNY, WIERNA, podufały, Ten álbo Ta, oktorego wierności kto ieſt pewny.

AFFILER, V. act. (*donner le fil, ou le tranchant aux outils.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. *Colum. Plin.* DROTOWAC, wecować ſzlifować oſtrzyć, żelazo lub iáki inſzy inſtrument.

AFFINAGE, ſubſt. maſc. (*Action par laquelle on rend les métaux plus fins en les épurant.*) Metallorum coctura, *genit.* cocturæ, f Coctio, *genit.* coctionis, f. Purgatio, *genit.* purgationis, f. PŁAWIENIE, czyſzczenie, chędożenie Kruſzcow przez co kruſzcze ſię czyścieyſze ſtaią.

AFFINE', m. AFFINE'E, f. part. paſſ. (*Purifié, parlant de l'or & de l'argent*) Purgatus. Excoctus, a, um. *Aul-Gel.* CZYSTE wyczyſzczone mowiąc o złocie y ſrebrze.

Or bien affiné. Aurum obruſſum, *genit.* auri obruſſi, neut. *Plin.* Aurum ad obruſſam. *Suet.* Złoto dobrze wyczyſzczone ſzczyre złoto.

ON DIT *Du fromage affiné.* Caſeus vetus, *genit.* caſei veteris, m. *Plin.* MOWI ſię Ser doſtały.

AFFINER, V. act. (*Rendre plus pur & plus fin.*) Purgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. acc. *Plin.* Excoquere, (excoquo, excoquis, excoxi, excoctum.) act. acc. *Ovid.* WYCZYSCIC, wypalić, czyścieyſze polerownieyſze uczynić.

ON DIT figurément, *Affiner quelqu'un,* & mieux *Raffiner quelqu'un.* Recoctum aliquem reddere. *Horat.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym wycwiczyć kogo á lepiey cwiczonym uczynić.

AFFINEUR, ſubſt. maſc. (*Qui affine l'or & l'argent.*) Auri argentive excoquendi & purgandi artifex, *genit.* artificis, m. POLEROWNIK, ktory chędoży złoto y ſrebro

AFFINITE', ſubſt. f. (*alliance qui ſe fait entre deux familles par quelque mariage.*) Affinitas, *genit.* affinitatis, f. (*qui fait au genitif plurier* affinitatium, *&* affinitatum *plus uſité.*) *Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* POWINOWACTWO, Krewność, między dwoma domami przez iákie małżeńſtwo.

Avoir affinité avec quelqu'un. Affinitate ſe ſe devincire cum aliquo. *Cic.* Affinitates jungere cum aliquo. *Liv.* Mieć z kim powinowactwo.

Qui a de l'affinité avec quelqu'un. Alicui affinis & hoc affine, adject. *Cic.* Ktory ma z kim powinowactwo krewny powinowaty.

AFFINITE', (*Rapport, convenance, connexion, ou connexité que les choſes ont entre elles.*) Conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. Convenientia, *genit.* convenientiæ, f. *Cic.* STOSOWANIE ſię złączenie zgadzanie ſię ſkładność iedney rzeczy z drugą.

Ces choſes ont une grande affinité entre elles. Hæ res maximam habent inter ſe convenientiam, *ou* conjunctionem. *Cic.* Te rzeczy barzo ſię do ſiebie ſtoſuią.

AFFIQUETS, ſubſt. maſc. pl. (*Atours, parures des femmes.*) Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. Ornamenta muliebria, *genit.* ornamentorum, n. plur. *Phæd. Cic.* UBIOR Białogłowſki, ſtroie, wytwor.

(Mot de raillerie, qui ſe dit des parures legeres, ſuperflues, & affectées.) Słowo na żart ktore ſię mowi o ſtroiach letkich, zbytnich, y wymyślnych.

AFFIRMATIF, m. AFFIRMATIVE, f. (*parlant d' une propoſition qui affirme.*) Affirmans, *genit.* affirmantis, omn. gen. Aſſeverans, *genit.* aſſeverantis, omn. gen. Aſſerens, *genit.* aſſerentis, omn. gen. *Cic.* POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, mowiąc o mowie ktora co twierdzi.

Il eſt fort affirmatif. Omni aſſeveratione affirmat. *Cic.* Jeſt barzo twierdzący.

Il parle toûjours d'un ton affirmatif. Semper aſſeveranter dicit, *ou* loquitur. Záwſze mowi tonem potwierdzaiącym

AFFIR-

AFFIRMATIVE, ſubſt. f. (*en ſous-entendant le mot Propoſition.*) ainſi on dit *Prendre l'affirmative, être, ou tenir pour l'affirmative.* Stare à parte aſſeverantium, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. POTWIERDZAIĄCA, domyślaiąc ſię tego ſłowa *ſtrona* y ták ſię mowi wziąć potwierdzaiącą; być, trzymać zápotwierdzaiącą ſtroną.

Diogene tient pour l'affirmative, & Antipater pour la négative. Diogenes ait, Antipater negat. *Cic.* Dyogenes trzyma zá potwierdzaiącą, á Antypater zá niepozwalaiącą.

AFFIRMATION, ſubſt. f. (*l'action d'affirmer & d'aſſurer une choſe.*) Affirmatio. Aſſeveratio, *genit.* onis, f. *Cic.* POTWIERDZENIE, upewnienie, o iákiey rzeczy.

AFFIRMATIVEMENT, adv. (*D'une maniere affirmative.*) Affirmatè. Aſſeveranter. adv. *Cic.* POTWIERDZAIĄC, w ſpoſob potwierdzaiący.

AFFIRMER, V. act. (*Aſſurer une choſe.*) Affirmare. Aſſeverare, (o, as, avi, atum.) Aſſerere, (aſſero, aſſeris, aſſerui, aſſertum.) act. acc. *Cic.* TWIERDZIC co zapewne udawać.

Affirmer avec ſerment. Jurejurando affirmare. *Cic.* Przyſięgą potwierdzać.

AFFLICTION, ſubſt. f. (*Peine du corps & de l'eſprit, douleur que l'ame reſſent de quelque diſgrace.*) Afflictio. Afflictatio, *genit.* onis, f. Affectus, *genit.* [illegible], m. animi dolor. *ou* mœror, *genit.* [illegible], m. Mœſtitia. [illegible], f. *Cic.* [illegible] NIE udręczenie Ducha álbo ciała żal ktory [illegible]

Mon affliction eſt inconſolable, ou Je ſuis inconſolable dans mon affliction. Inconſolabilis eſt dolor meus. Nihil dolorem conſolari poteſt. *Cic.* Utrapienie moie ieſt bez pociechy, ieſtem bez żadney pociechy w utrapieniu moim.

Cette perte luy a cauſé une ſenſible affliction. Ex hoc caſu acerbiſſimum animi dolorem cepit. *Cic.* Ta ſzkoda barzo wielki żal mu ſprawiła.

Il luy cauſe, il luy donne bien de l'affliction. Magnum luctum ipſi [illegible] portat. *Phæd.* Offert ipſi mœrorem. *Ter.* Wielkie mu czyni utrapienie.

Il eſt dans l'affliction. Jacet in mœrore. *Cic.* Zoſtáie w utrapieniu.

Il ne me pouvoit arriver d'affliction plus ſenſible que celle là. Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere poterat. *Cic.* Nie mogł mnie większy żal potkać nád ten.

Il n'y a point d'affliction qui ne s'adouciſſe avec le temps. Nullus eſt dolor, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat, *ou* qui non mitigetur vetuſtate. *Cic.* Nie maſz takiego żalu ktoryby ſię za czaſem nie-uśmierzył.

AFFLICTION, (*Diſgrace, mauvaiſe fortune, adverſité.*) Ærumnæ, *genit.* ærumnarum, f. plur. Miſeriæ, *genit.* miſeriarum, f. plur. *Cic.* Fortuna afflicta, *genit.* fortunæ afflictæ, f. Acerba tempora, *genit.* acerborum temporum, n. plur. NIESZCZĘSCIE przeciwność utrapienie.

Nous ſommes accablez d'afflictions de tous les côtez. Nos miſeriæ premunt undique. *Cic.* Fortunâ duriore conflictamur. *Cic.* Zewſząd nieſzczęściami ściśnieni ieſteśmy.

Je ne ſuis pas ſi fort abatu pour avoir oublié que je ſuis homme, & pour croire qu'il ſe faille laiſſer aller à l'affliction Non ſum ita fractus ut hominem me eſſe ſim oblitus, aut fortunæ ſuccumbendum putem. *Cic.* Nie takem ſtrapiony żebym zapomniał, iż ieſtem człowiekiem, y żebym rozumiał iż ſię trzebá podać żalowi.

Il m'a conſolé dans mon affliction par ſes diſcours. Allevavit dictis ærumnam meam. *Cic.* Pocieſzył mnie w nieſzczęściu [illegible] mową ſwoią.

Se moquer de l'affliction d'autruy. Irridere aliena mala. *Phæd.* Sugillare miſerias alicujus. *Petr.* Naśmiewać ſię z nieſzczęścia cudzego.

Un eſprit perſecuté & obſedé par les afflictions. Vexatus calamitatibus miſeriiſque circumcluſus animus. *Cic.* Duch przeciwnościami prześladowany y utrapieniem zewſząd ściśniony, otoczony.

Avoir de grandes afflictions. Maximis calamitatibus vexari. paſſ. *Cic.* Angoribus, *ou* doloribus opprimi ac confici. paſſ. *Cic.* Mieć wielkie utrapienia.

AFFLICTIVE, adject, f. *Peine afflictive, ou corporelle.* Pœna capitalis, *genit.* pœnæ capitalis, f. TRAPIĄCY, udręczenie dotykaiące, álbo udręczenie ciała.

AFFLIGE', m. AFFLIGE'E, f. part. paſſ. (*Qui reſſent de la douleur & de la triſteſſe d'une choſe.*) Mœrore af-

flictus & profligatus. Afflictus & jacens. Dolens & mœrens, *genit.* entis, omn. gen. *Cic.* STRAPIONY, załoſny co ponoſi żal y ſmutek z iakiey rzeczy.

Eſtre grandement, ou ſenſiblement affligé. Summo dolore affici, *ou* confici. In magno dolore eſſe. Dolore angi. Magno in mœrore verſari, *ou* jacere. *Cic.* Wielką ſrodze albo przenikaiącą żałością być zdięty.

AFFLIGE', (*Qui eſt dans la miſere, dans l'adverſité.*) Afflictus. Calamitoſus. Ærumnoſus, a, um, Miſer, miſerum. *Cic.* Nieſzczęśliwy co wnędzy y biedzie zoſtáie.

Eſtre affligé, eſtre dans la miſere. Fortunâ [illegible] conflictari. *Cic.* Adverſis premi. paſſ. *Ovid.* Być nieſzczęśliwym, być w mizeryi.

Conſoler les affligez. Afflictos animos recreare. *Cic.* Conſolari afflictos. *Cic.* Smutnych cieſzyć.

AFFLIGE', (*frappé de quelque diſgrace, ou malheur.*) Affectus, affecta, affectum. Strapiony, nieſzczęściem iakim dotknięty.

Affligé de peſte. Peſte, *ou* peſtilentia affectus. * *De maladie.* Morbo affectus. *Cic.* Powietrzem ruſzony, *chorobą zdięty albo złożony.

AFFLIGEANT, m. AFFLIGEANTE, f. *on prononce* Afflijant (*Qui cauſe de la triſteſſe à l'eſprit.*) Acerbus Moleſtus, a, um. Triſtis & hoc triſte. *Cic.* Trapiący co żal lub ſmutek ná umyſle ſprawuie.

Il eſt bien affligeant de retourner avec infamie dans un lieu d'où l'on eſt ſorti avec honneur. Acerbum eſt, *ou* habet [illegible] dolorem, [illegible] decesseris, eodem cum [illegible] reverti. *Cic.* Bedzie to żałotno powracać ſię z ochydą [illegible]

Nous recevons tous les jours quelques nouvelles fâcheuſes & affligeantes. [illegible] quotidie [illegible] & inco [illegible] nobis [illegible] *ad Heren.* Codzień iaką nowinę złą y żałoſną odbier[illegible]

Des nouvelles affligeantes. Triſtes nuntij, *genit.* triſtium nuntiorum, m. plur. *Cic.* Załoſne ſmutne áwizy.

AFFLIGER, V. act. (*faire ſouffrir quelque douleur ſoit du corps ou de l'eſprit à quelqu'un, le contriſter.*) Alicui dolorem afferre, (affero, affers, attuli, allatum.) Dolore aliquem afficere, (afficio afficis, affeci, affectum.) Aliquem contriſtare, (contriſto, contriſtas, contriſtavi, contriſtatum.) act. *Cic.* Utrapić kogo zaſmucić, czynić mu iáką przykrość ná ciele lub ná umyśle.

Eſtre vivement affligé, ou touché de quelque accident fâcheux. Caſu aliquo graviter commoveri, (commoveor, commoveris, commotus ſum.) paſſ. De caſu afflictari. paſſ. Caſum aliqem vehementer dolere, (doleo, doles, dolui dolitum.) neut. *Cic.* Zywo być tkniety iáką przygodą nieſzczęśliwą.

AFFLIGER *quelqu'un,* (*le tourmenter, le vexer.*) Aliquem affligere, (affligo, affligis, áfflixi, afflictum.) Afflictare. Vexare, (o, as, avi, atum.) Angere, (ango, angis, anxi, anctum.) act. accuſ. *Cic.* Trapić kogo prześladować Napaſtować.

Cela m'afflige fort. Id me vehementer afflictat, *ou* angit. Id me graviter pungit. *Cic.* To mnie barzo trapi.

Eſtre affligé de maladie. Morbo afflictari, *ou* conflictari. *Plin. Jun.* *ou* affici. *Cic. Liv.* *ou* jactari. *Hor.* * Laborare, *ou* tentari morbo. *Cic.* **Eſtre affligé de grandes doulers.* Maximis doloribus affici. paſſ. *Cic.* być ſtrapionym chorobą * być ściśnionym wielkiemi boleściami.

Affliger, tourmenter ſon corps. Corpus affligere, *ou* vexare. *Cic.* Trapić ciało ſwoie, dręczyć.

s'AFFLIGER, (*s'attriſter de quelque choſe.*) Aliquid dolere, *ou* mœrere. De aliquâ re dolere. *Cic.* Zaſmucić ſię czym, trapić ſię czym.

S'affliger, ſe tourmenter ſoy-même. Se ſe afflictare. Se macerare, *ou* cruciare, *ou* excruciare. *Ter.* Se affligere. Afflictare. paſſ. *Cic.* Trapić dręczyć ſiebie ſamego.

AFFLUENCE, ſubſt. f. *on prononce* affluance. (*Grand concours de monde.*) Magnus hominum concurſus, *genit.* magni concurſûs, m. Frequentia, *genit.* frequentiæ, f. Multitudo, *genit.* multitudinis, f. *Cic.* Mnoſtwo wielká liczbá ludzi zgromadzonych.

Il y eut une grande affluence de peuple à ce ſpectacle. Ad illud ſpectaculum magnus factus eſt populi concurſus. *Cic.* Wielkie mnoſtwo było ludzi ná tym widowiſku.

AFFLUENCE, (*abondance des choſes.*) Affluentia Abundantia.

dantia. Copia, *genit.* æ, f. *Cic.* Obfitość doftatek rzeczy.

De l'affluence des chofes naift l'arrogance. Ex hac rerum affluentiâ nata eft arrogantia. *Cic.* Z Doftatku wielkiego rodzi fię hardość.

AFFLUENCE *de paroles.* Verborum copia. *Cic.* Obfitość ſłow.

Avec Affluence. Abundanter. Copiosè. Largè. adverb. *Cic.* Obficie.

AFFLUER, V. neut. (*fe rendre en un même lieu.*) Affluere. Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. *Cic.* In aliquem locum. Zchodzić fię zbiegać fię zebrać fię ná iedno mieyfce.

(Ce verbe eft vieux & hors d'ufage.) To ſłowo ieft ftare y wyfzło z używania.

AFFOIBLI. m. AFFOIBLIE, f. part. Paff. (*Rendu plus foible*) Debilitatus. Fractus. Enervatus, a, um. *Cic.* Oſłabiony Oſłabiona.

Vn peu affoibli. Subdebilitatus, a, um. *Cic.* Nád wątlony trochy oſłabiony.

Des membres affoiblis d'un grand travail. Membra multo labore fracta. *Hor.* ou debilitata. *Cic.* Siły oſłabione od wielkiey pracy.

Vne vertu affoiblie. Virtus debilitata. *Cic.* Cnotá oſłabioná

Vn efprit affoibli de vieilleffe. Fluxa fenio mens. *Tacit.* Umyſł ftarością nadſłabiały.

Qui eft vieux & qui a les forces affoiblies. Qui eft ætate confectâ & viribus infirmis. *Cic.* Stary y ſił oſłabionych.

AFFOIBLIR, V. act. *on prononce* affeblir. (*Rendre foible. débiliter, énerver.*) Debilitare. Enervare, (o, as, avi, tum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) Infringere, (infringo, infringis, infregi, infractum.) act. acc. *Cic.* Oſłabić nadwątlić nadwerężyć.

Eftre affoibli de maladie. Morbo debilitari. *Cic.* Być Oſłabiony chorobą.

Affoiblir les forces du corps. Enervare vires. Vires corporis frangere. *Hor.* Convellere vires corporis. *Celf.* Oſłabić ſiły ciáłá.

Il affoiblit ou *il s'affoiblit tous les jours,* (*parlant d'un malade que la maladie mine peu à peu, & à qui elle ofte les forces.*) Vires ejus debilitantur in dies. *Cic.* Digeritur homo. *Celf.* Vires eum deficiunt quotidie. Deficitur viribus. *Cic.* *Quint.* Codzień ſłabſzym fię ftaie mowiąc o chorym Ktorego chorobá polekku trawi, y ſiły odbiera.

Sa fanté s'affoibliffant tous les jours, il ne quittoit point pour cela fes débauches. Ingravefcente in dies valetudine, nihil. è libidinibus omittebat, *ou* remittebat. *Tacit.* Lubo ná zdrowiu coraz ſłabſzym był, iednakże rofpufty nic niepo przeftawał.

La douleur affoiblit & m'ofte la parole. Dolor me debilitat, includitque vocem. *Cic.* Dolor præcludit vocem. *Phæd.* Żal mi ſiły y mowę odbierá.

Il fe fentit affoiblir tout d'un coup. Hunc fubito defecit omnis motus. *Cic.* Nagle wſzyftek fię czuł oſłabionym.

La vieilleffe affoiblit la veuë: Senecta oculorum aciem retundit. *Sen.* Starość oſłabia wzrok.

Les remedes affoibliffent. Remedia vires fubducunt. *Ov.* Medicamentis vires detrahuntur. *Plin* Lekarftwá oſłabiaią.

AFFOIBLIR, au figuré, (*Diminuer abattre.*) Frangere. Infringere. Debilitare. Imminuere. act. acc. Oſłabić w wyrozumieniu niewłáfnym *Vmnieyſzyć poniżyć.*

(On dit *Frangere dignitatem fuam.* Affoiblir fa dignité. * *Cornu finiftrum extenuare.* ou *debilitare,* ou *infirmare* Cic. Affoiblir fon aile gauche. * *Factionem debilitare.* Cic. Affoiblir une faction. * *Imminuere auctoritatem.* Cic. Affoiblir l'autorité. *Multo infirmiorem humilioremque populum redigere.* *Cæf.* Affoiblir un peuple.) (Mowi fię poniżyć godność fwoię * Oſłabić ſkrzydło fwoie lewe * Oſłabić fakcyą iáką * poniżyć powagę * Oſłabić narod iáki.)

Affoiblir par des expreffions baffes des matieres relevées. Magna tenuare parvis modis. *Hor.* Umnieyſzać wyrażeniem nikczemnym rzeczy wielkie.

L'efperance s'affoiblit, & s'evanouït. Extenuatur fpes & vanefcit. *Cic.* Nádzieiá ſłabieie y zniká.

Affoiblir les couleurs, en diminuer la force. Eluere colores. *Quint.* Rozrzedzać farby tęgość ich rozczyniaiąc.

AFFOIBLISSEMENT, fubft. mafc. *on prononce* affebliffement. (*Diminution de forces*) Defectio. Diminutio. Imminutio. Infractio. Debilitatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Oſłabienie umnieyſzenie ſił.

(On s'en fert dans le fens propre & figuré, car on dit *Corporis,* ou *virium imminutio.* *Cic.* Affoibliffement du corps & des forces: comme auffi *Animi debilitatio,* ou *infractio,* Affoibliffement de l'efprit: *Dignitatis & famæ imminutio.* *Cic.* Affoibliffement. de la dignité & de la reputation.) (Zażywá fię w wyrozumieniu tak właſnym, iáko y niewłáfnym, gdyż fię mowi Ciała y ſił oſłabienie, Umyſłu oſłabienie, godnośći y ſławy umnieyſzenie.)

AFFOIBLISSEMENT *des couleurs,* (*lors qu'on les lave pour leur ofter ce qu'elles ont de trop vif.*) Dilutus color, *genit.* diluti coloris, m. *Aul-Gel.* Rozczynianie kolorow, kiedy ie rozrzedzaią dlá pomiarkowaniá co zbyt tęgiego w nich y zbyt żywego.

Affoibliffement de la lumiere. Luminis diminutio. *Cic.* Umnieyſzenie swiatłá,

AFFOLE', m. AFFOLE'E, f. part. *du verbe* AFFOLER, comme *Il eft affolé de fa femme, il en eft fou.* Amore fuæ mulieris infanit. Mulierem fuam amat ad infaniam. *Plin.* Omamiony omamioná, od ſłowá mamię, iáko omamiony ieft od żony fwey, kochá ią aż do fzaleńftwá

(Le verbe *Affoler* ne fe dit gueres que dans le difcours familier & en raillant: il fignifioit autrefois *Eftropier,* ou *bleffer quelque membre;* mais en ce fens il eft hors d'ufage: fi ce n'eft dans quelques provinces parmi le peuple.) (To ſłowo francufkie nie mowi fię prawie, chybá w mowie potoczney y to ná żart znaczyło przedtym okaliczyć, álbo obrazić ná Członku iákim, ále już w tym wyrozumieniu nie ieft używane chybá w niektorych prowincyach między pofpolftwem.)

AFFRANCHI, m. AFFRANCHIE, f. *Qui eft franc & libre d'une chofe. qui en eft exemt & delivré.*) A re aliquâ, *ou* rei alicujus liber, libera, liberum, *ou* immunis & hoc immune. *Cic.* *Plaut.* *Ovid.* Liberatus, *ou* folutus, a, um. à re aliquâ, *ou fans propofition.* Wolny uwolniony y wyięty od czego Dyfpenfowany.

(On dit *Liber à legibus.* *Plaut.* Affranchi des loix. *Liber metu,* ou *pavore,* ou *terrore animus.* *Cic.* *Plin.* Un efprit affranchi de crainte. *Laborum liber rufticus.* *Hor.* Un païfan affranchi du travail. *Liber omnis cupiditatis dominatu.* *Cic.* Affranchi de toute cupidité.) (Mowi fię uwolniony od prawa, wolny od boiaźni y ftrachu umyſł chłop od robocizny wolny, od wſzelkiey chciwośći wolny.)

AFFRANCHI, comme fubftantif, (*Qui eft fait libre d'efclave qu'il étoit.*) Liber, *genit.* liberi, m. Manumiffus, *genit.* manumiffi, m. *Cic.* *Ter.* WYZWOLENIEC, (co z poddanego zoftał wolnym.)

AFFRANCHIE, (*parlant d'une fille à qui l'on donne la liberté.*) Libera, *genit.* liberæ, f. *Cic.* WYZWOLENICA, (mowiąc o dziewce ktorey wolność dano.)

Mon Affranchi, celuy que j'ay affranchi. Libertus, *ou* Libertinus meus, *genit.* i, m. *Ter.* Moy wyzwoleniec Ten ktoregom wyzwolił.

Mon Affranchie, celle que j'ay affranchie. Liberta mea. *Cic.* Moia Wyzwolenica, tą ktorąm wyzwolił.

AFFRANCHIR, V. act. (*Rendre franc & libre, exemter de quelque chofe.*) A re aliqua, *ou* aliquem liberare, (libero, liberas, liberavi, liberatum.) *ou* eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) *Alicujus rei immunitatem alicui dare, (do, das, dedi, datum.) *A re aliquâ immunem aliquem reddere, *ou* præftare, (reddo, reddis, reddidi, redditum: præfto, præftas, præftiti, præftitum.) act. *Cic.* UWOLNIC, wolnym uczynić od czego difpenfować.

Affranchir une terre de tous tributs. Eximere de vectigalibus agrum. *Cic.* Uwolnić wieś iáką od wſzyftkich podatkow.

Des terres affranchies. Immunes agri, *genit.* immunium agrorum, m. pl. *Cic.* Wolne dobra.

AFFRANCHIR, (*délivrer, exemter quelqu'un de tout ce qui luy fait de la peine.*) Re aliquâ aliquem liberare. Eximere alicui quod eum angit. *Cic.* UWOLNIC, kogo od wſzyftkiego co mu przykrość czyni.

Eftre affranchi du pouvoir de la fortune. Fortunæ dominatu liberari. paff. *Cic.* * *De la tyrannie de fes paffions.* Cupiditatis dominatu excedere, (excedo, excedis, exceffi, exceffum.) neut. *Cic.* Oswobodzonym być od władzy fortuny, * Od Tyranniy fwoich námiętnośći.

Affranchir quelqu'un de chagrin. Curis folvere aliquem, (folvo, folvis, folvi, folutum.) act. *Ter.* * *Des miferes de cette*

cette vie. Ex miferiis hujus vitæ eximere aliquem. *Plaut.* Uwolnić kogo od fmutku, * Od nędzy życia tego.

J'avois à peine affranchi mon cœur de l'empire de Bacchis, & je l'avois donné à une autre. Vix me à Bacchide abftraxeram atque impeditum in eâ expedivi ánimum meum, & ad aliam contuleram. *Ter.* Ledwie com uwolnił ferce moie od Bachidy zárazem go inſzey dał.

s'AFFRANCHIR, (*fecouer le joug.*) In libertatem fe afferere, *ou* fe vindicare, (affero, afferis, afferui, affertum: vindico, vindicas, vindicavi, vindicatum.) act. *Cic.* *Cæf.* Jugum excutere, *ou* exuere cervicibus fuis, (excutio, excutis, excuffi, excuffum: exuo, exuis, exui, exutum.) act. *Cic.* UWOLNIC fię, iarzmo zrzucić.

Les peuples s'affranchirent peu à peu. Populi fe fe paulatim in libertatem vindicarunt. *Cic.* * Populi paulatim fervitutem exuerunt. *Liv.* *ou* Liberi facti funt. *ou* Servitutis jugum à fuis cervicibus depulerunt, dejecerunt, removerunt. *Cic.* Lud fię po lekku y powoli ná wolność wy[illegible].

S'affranchir de la tyrannie de quelqu'un. Expedire fe, *ou* fe liberare ab improbo imperio, (expedio, e[illegible]dis, expedi[illegible], expeditum.) act. *Cic.* Oſwobodzić fię od Tyránniy czyiey.

AFFRANCHIR, (*Donner la liberté à un efclave, le faire fortir d'efclavage.*) Libertate aliquem donare, (no, as, [illegible]) act. afferere aliquem in libertatem, *ou* manu afferere aliquem, (affero, afferis, afferui, affertum.) In libertatem [illegible]quem vindicare *Cic.* Eximere aliquem fervitute, [illegible] *Liv.* *Aliquem manumittere, (mitto, mittis, mifi, miffum.) Dare alicui pileum, *ou* alapam, *ou* libertatem. act. *Cic.* UWOLNIC, wolnośćią darować poddanego lub niewolnika.

Ces dernieres expreffions Latines font tirées des differentes ceremonies qui fe pratiquoient en donnant la liberté par [illegible] les Grecs & les Romains, que vous pourrez voir dans [illegible] Dictionaire des Antiquitez. Car tantoft ils prenoient par la main l'efclave qu'ils vouloient mettre en liberté, & cela s'appelloit *Manumittere,* ou *Manu afferere* [illegible] o. ils luy mettoient fur la tefte un certain bonnet, [illegible] appelloient *Pileum dare:* ou ils luy appliquoient un petit foufflet fur la jouë, & ils nommoient cette cérémonie *Alapam dare;* d'où eft venuë cette expreffion Latine dans Phédre *Multò majoris alapæ mecum veneunt,* pour dire *Je ne donne pas la liberté à fi bon marché:*) Te oftatnie Łacińſkie fpofoby mowienia pochodzą z rożnych zwyczaiow [illegible] u Grekow y Rzymianow, [illegible] Dykcyonarzu o dawnych rzeczach, [illegible] rękę [illegible] lub też kładli mu na głowę czapkę pewną, to názywali *pileum dare,* álbo mu [illegible] policzek dawali, názywaiąc to *Alapam dare;* ſkąd ta [illegible] u Fedrze nie tak tanio wolnośćią daruię,

AFFRANCHISSEMENT, fubft. mafc. (*Exemption délivrance.*) Liberatio, *genit.* liberationis, f. Vacuitas, *genit.* vacuitatis, f. *Cic.* UWOLNIENIE.

Affranchiffement de tous maux. Omnium malorum liberatio. *Sen.* Uwolnienie od wſzelkiego złego.

Affranchiffement de tout chagrin. Liberatio, & vacuitas omnis molestiæ. *Cic.* Uwolnienie od wſzelkiey trofki.

AFFRANCHISSEMENT, (*liberté qu'on donne à un efclave.*) Libertas, *genit.* libertatis, f. Manumiffio, manumiffionis, f. *Cic.* WOLNOSCIA darowanie niewolnika.

AFFREUX, m. AFFREUSE, f. adject. (*Qui donne de l'effroy, qui fait peur.*) Horrens, a, um. Horribilis & hoc horribile. Terribilis & hoc terribile. adject. *Cic.* *Hor.* Horridus, a, um. *Cic.* Teter, tetra, tetrum Tetrior & hoc tetrius, *genit.* tetrioris *pour tous les genres.* Teterrimus, a, um. *Cic.* STRASZNY, ſtraſzliwy, co okropność fprawuie.

Vne mer affreufe. Æquor horridum. *Hor.* Morze ſtraſzliwe.

Qui a un regard affreux. Afpectu terribilis. Vultu horrendus *Cic.* Vultu torvus. *Quint.* Straſznego poyrzenia.

Il a des yeux affreux. Sunt illi truces oculi. *Cic.* Oculis torvis tuetur. *Ovid.* Straſzne ma oczy.

AFFREUSEMENT, adv. (*d'une maniere affreufe.*) Horrendum, *ou* horribilem in modum. *Cic.* OKROPNIE, ſtraſznie.

(*Horridè* fignifie *Sans grace, fans politeffe.*) Znaczy nieGrzecznie grubiańſko.

Regarder affreufement. Torvè intueri. *Cic.* Krzywo ſtraſzliwie pogládáć.

AFFRIANDER, V. act. (*Accouftumer quelqu'un à la friandife.*) Cupediis inefcare aliquem, (inefco, inefcas, inefcavi, inefcatum.) *ou* allicere, *ou* illicere, (illicio, illicis, illexi, illectum.) act. *Terent.* PRZYŁAKOCIC kogo w łakotki wprawić.

(Mot de peu d'ufage dans le fens naturel, fi ce n'eft parmi le menu peuple.) (Słowo rzadko używáne w wyrozumieniu właſnym chyba między drobnym ludem.

AFFRIANDER *quelqu'un à une chofe.* Aliquem ad aliquid allectare, *ou* prolectare, (lecto, lectas, lectavi, lectatum.) *ou* inlicere. act. PRZYŁAKOCIC rozłakomić kogo ná iáką rzecz.

(Mot bas & du difcours familier.) Słowo podłe y pofpolite.

AFFRIOLER, V. act. *mot bas & populaire, le même qu'*AFFRIANDER. PRZYNĘCIC, ſłowo podłe y pofpolite toż famo co przyłakocić

AFFRODILLE, *ou* ASPHODELE, fubft. f. *ou* HACHE ROYALE, (*herbe*) Afphodelus, *genit.* afphodeli, m. Haftula regia, *genit.* haftulæ regiæ, f. *Plin.* ZŁOTOGŁOW, ziele.

AFFRONT, fubft. mafc. (*Injure que l'on fait à quelqu'un par des paroles méprifantes & outrageufes.*) Injuria *genit.* injuriæ, f. Contumelia, *genit.* contumeliæ, f. *Cic.* POTWARZ zelżenie co fię ftaie ſłowami uſzczypliwemi pogardzaiącym łaianiem kogo.

Faire affront, ou *un affront à quelqu'un.* Contumeliam, *ou* injuriam alicui facere, *ou* imponere. *Ter.* *Plaut.* *Cic.* Contumeliâ aliquem afficere. *Quint.* Diftringere aliquem gravi contumeliâ. *Phæd.* Contumeliam jacere in aliquem. *Cic.* Contumeliosè facere alicui injuriam. act. *Ter.* Zelżywość komu uczynić.

Faire affront, ou *infulte à quelqu'un pour rien.* Alicui de nihilo audacter facere contumeliam. *Plaut.* Zelżyć kogo fpotwarzyć za nic.

Si vous euffiez voulu vivre dans la condition que la nature vous avoit donné, vous n'auriez pas receu cet affront. Si quod natura dederat voluiffes pati, non illam expertus effes contumeliam. *Phæd.* Gdybyś był chciał zoftać w tym ftanie ktory ci natura dała, nie ponoſił byś tey zelżywośći.

Aioutant affronts fur affronts. Additâ contumeliâ contumeliis. *Tacit.* Zelżywośći do zelżywośći przydaiąc.

Qui ne peut fouffrir affront. Contumeliæ impatiens. *Petr.* Ktory zelżywośći znieść nie może.

Qui fait affront à quelqu'un. Injuriofus, *ou* Contumeliofus in aliquem, (a, um.) *Cic.* Obelżywy zelżywy potwarliwy.

Avec affront. Injuriosè. adv. *Cic.* Zelżywie z zelżywośćią.

AFFRONT, (*Honte que nous recevons nous même en faifant quelque faute.*) Infamia, *genit.* infamiæ, f. Propudium, *genit.* propudii, n. *Cic.* WSTYD, hańba ktorą fami odbieramy uczyniwſzy co złego.

C'eft un grand affront à un Général d'armée, lors qu'il eft forcé de lever un fiége. Propudiofum eft Imperatori, cùm urbem obfidione folvere cogitur. Wielka hańba Generałowi Woyſka gdy muſi odftąpić od miafta obleżonego.

AFFRONTE', m. AFFRONTE'E, f. part. paff. (*Trompé, fourbé.*) Fraudatus, fraudata, fraudatum. *Cic.* *Voyez* AFFRONTER. ZDRADZONY, oſzukany ochydzony.

AFFRONTER, V. act. (*Tromper, fourber quelqu'un.*) Fraudare, *ou* defraudare, (fraudo, fraudas, fraudavi, fraudatum.) act. acc. *Cic.* *Alicui fycophantias ftruere, (ftruo, ftruis, ftruxi, ftructum.) *Plaut.* Aliquem inducere, (induco, inducis, induxi, inductum.) act. *Cic.* *Dolo aliquem aggredi, *ou* fraude petere, (aggredior, aggrederis, aggreffus fum. dep. Peto, petivi, petitum.) act. *Cic.* ZDRADZIC, oſzukać, oſzalbierować, kogo.

Il m'a affronté de cent écus. Mihi æruſcavit centum nummos. Oſzalbierował mię oſzukał w ſtu talerach.

AFFRONTER, au figuré, (*attaquer fans rien craindre.*) Aggredi. Adoriri, (adorior, adoriris. adortus fum.) depon. acc. *Cic.* *Ad pugnam provocare, (voco, as, avi, atum.) act. *l'Ennemi,* Hoftem, (*à l'accufatif.*) *Cic.* *Liv.* POTYKAC fię uderzyć ná co śmiało nánieprzyiaciela.

Affronter les dangers. Pericula confidenter adire, *ou* ſubire, (eo, is, ivi, itum.) act. *Periculis impavidè ſe ſe offerre. Se in pericula inferre, (ero, fers, obtuli & intuli, oblatum & illatum.) act. *Cic.* Uderzyć odważnie ná niebeſpieczeńſtwa.

Il affronta la mort ſans témoigner aucune appréhenſion. Impavidus, *ou* imperterritus ſe ſe morti obtulit. *Cic.* Z śmiercią ſię śmiało potkał nieuſtraſzony.

Les deux armées s'affronterent terriblement. Summo impetu, *ou* ſummo animorum æſtu utraque acies concurrerunt. *Cæſ.* Obadwa Woyſka ſtraſznie ſię potykały.

AFFRONTERIE, ſubſt. f. (*Tromperie.*) Fraudatio, *genit.* fraudationis, f. *Cic.* Sycophantia, *genit.* ſycophantiæ, f. *Plaut.* Captio, *genit.* captionis, f. *Cic.* Impoſtura, *genit.* impoſturæ, f. *Vlp.* OSZUSTOSTWO, ſzalbierſtwo oſzukiwanie.

AFFRONTEUR, ſubſt. maſc. (*Trompeur.*) Fraudator. Defraudator, *genit.* fraudatoris, m. *Cic. Sen.* Sycophanta, *genit.* ſycophantæ, m. *Plaut. Ter.* Planus, *genit.* plani, m. *Cic.* Æruſcator, *genit.* æruſcatoris, m. *Aul-Gel.* Impoſtor, *genit.* impoſtoris, m. *Vlp.* Qui malis artibus corradit pecuniam. *Plaut.* OSZUST.

AFFRONTEUSE, ſubſt. f. (*Trompeuſe.*) Mulier ſycophanta, f. SZALBIERKA.

S'AFUBLER, V. neut. p. (*ſe cacher la teſte & le corps par quelques habillement.*) Pannis ſe cooperire, (cooperio, cooperis, cooperui, coopertum.) act. *Lucr.* Caput obnubere, (obnubo, obnubis, obnupſi, obnuptum.) act. *Cic.* UWINĄC, ſię z głową całego w odzienie iákie.

(Vieux mot & populaire,) (Słowo ſtare y poſpolite.)

ON DIT figurément & populairement, S'*affubler*, ou *eſtre affublé de quelqu'un, (en être coëffé, l'excuſer en tout juſques à ſes défauts.)* Sibi aliquem induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Ter.* MOWI ſię nie właśnie y po poſpolitemu wziąć kogo ná ſiebie, głowę ſobie nim nápełnić we wſzyſtkim go bronić, y ſame nawet iego niedoſkonałośći.

Eſt-il poſſible qu'un homme ſoit tellement affublé d'une perſonne, qu'elle luy devienne plus chere que luy-même n'eſt à luy-même! Quemquam-ne hominem inanimum inſtituere, aut parare, quod ſibi ſit carius, quàm ipſe eſt ſibi' *Ter.* Czy możnaſz ieſt żeby kto tak ſobie kim głowę nápełnił? żeby mu był milſzy niżeli on ſam ieſt ſobie!

Les Diſciples de Platon étoient affublez des opinions de leur Maiſtre. Platonicorum mentem imbuerant Doctoris opiniones. Ucżniowie Platona zaprzątnioną mieli głowę opiniami Nauczyciela ſwego.

(Mot bas & du diſcours familier.) (Słowo podłe y poſpolite.)

AFFUST, ſubſt. maſc. *On prononce.* AFFÛT, (*Ce qui ſert à pointer le canon.*) Tormenti bellici lignea compages, *genit.* ligneæ compagis, f. LAWETA co ſłoży do rychtowania armaty.

AFFUST, (*lieu à l'écart & couvert où l'on ſe cache pour attraper le gibier qui vient au giſte.*) Inſidiæ, *genit.* inſidiarum, f. plur. *Cic.* ZASADZKA mieyſce ná uſtroniu y ſkryte gdzie ſię kto zaſadza dla doſtania zwierza ktore przychodzi do łożyſka.

Chercher un lieu pour ſe mettre à l'affuſt. Quærere locum inſidiis. Szukać mieyſca dla záſadzenia ſię.

Eſtre à l'affuſt des beſtes ſauvages. Feris inſidiari, (inſidior, inſidiaris, inſidiatus ſum.) depon. Tendere feris inſidias. act. *Mart. Cic.* Záſadzać ſię ná zwierze dzikie.

ON DIT figurément *Eſtre à l'affuſt, eſtre arreſté & caché en quelque lieu pour parler à quelqu'un.* Aucupari aliquem ex inſidiis. *Plaut.* MOWI ſię nie właśnie záſadzić ſię to ieſt zátrzymać ſię ná iákim mieyſcu dla rozmowienia ſię z kim.

Eſtre à l'affuſt de tous les mots. Aucupari & obſervare ſingula verba. *Cic.* Záſadzać ſię ná każde ſłowo; podchwytywać.

AFFUSTAGE, ſubſt. m. *on prononce* AFFÛTAGE. (*Proviſion d'outils préparez.*) Artis inſtrumenta diſpoſita, n. plur. PRZYGOTOWANIE, nárzędzia ułożonego.

AFFUSTER *un canon*, V. áct. *on prononce* AFFÛTER. (*Garnir un canon de ſon affuſt.*) Ligneâ compage tormentum bellicum inſtruere, (inſtruo. inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. LAWETĘ dać pod armatę.

AFFUSTER *ſes outil.*, (*les préparer, les mettre en eſtat de s'en ſervir.*) Inſtrumenta alicujus artis inſtruere, *ou* parare. Inſtrumenta acuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. PRZYGOTOWAC narzędzie ſwoie nágotować ie do záżywania.

AFIN *de*, ou *Afin que*, (*Conjonction qui dénote l'intention & ſignifie* pour & à deſſein.) Ut. Uti. Quò, (*avec le verbe au Subjonctif.*) *Ad *avec le Gerondif en* dum. *Causâ, *ou* gratiâ *avec le Gerondif en* di *qu'on met devant.* ABY Konjunkcya znacząca zámyſł y znáczy dla, y gwoli czemu.

AFFRICAIN, m. AFFRICAINE, f. (*Qui eſt d'Afrique.*) Africanus, Africana, Africanum. Africus, Africa, Africum. Afer, Afra, Afrum. *Cic.* AFRIKANIN co ieſt z Afryki.

AFRIQUE, ſubſt. f. (*L'une des quatre parties du Monde, & la plus grande de toutes les pre que-Iſles de l'Vnivers.*) Africa, *genit.* Africæ, f. *Cic.* AFRYKA iedna z czterech świata częśći: y ze wſzyſtkich całego świata wyſp wodą nieobeſzłych náywiękſza.

AGA, (*Interiection qui marque admiration, ou indignation.*) Papæ. *Terent.* Interiekcya wyrażaiąca podziwienie. álbo gniew.

(Cette interjection ſignifie en nôtre Langue *Voyez, Admirez un peu.* & elle viene du mot grec agao, *j'admire, je m'étonne, je ſuis indigné.*) Ta interiekcya w Francuſkim znáczy patrzayże, zdumiey ſię nie co, y pochodzi z greckiego *agao* dziwuię ſię! dziwno mi to! złym ná to.

AGACE, ſubſt. f. (*eſpece de pie dont le plumage eſt fort noir.*) Pica glanduli-fera, *genit.* picæ glanduli-feræ, f. *Plin.* SOYKA, Rodzay ſrok ktore maią pierze barzo czarne.

AGACEMENT *de dents*, ſubſt. m. (*incommodité qui vient aux dents.*) Dentium hebetatio, genit hebetationis, f. TRĘTWIENIE zębow, bol ktory ſię przytrafia w zębach.

AGACER *les dents* V. act. (*comme font les fruits verds & les acides.*) Dentes hebetare, (hebeto, hebetas, hebetavi, hebetatum.) act. TRĘTWIC mowiąc o zębach, iáko to ſprawuią owoce zielone, y rzeczy kwaśne.

s'AGACER, (*parlant des dents.*) Hebeſcere, (ſco, ſcis.) TRĘTWIEC, cierpnąć, mowiąc o zębach.

Il a les dents agacées. Torpent, *ou* obſtupent illi dentes. Hebent illi dentes. *Sil-Ital.* Ma zęby trętwiące.

AGACER, (*irriter provoquer.*) Irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) Laceſſere, (laceſſo. laceſſis, laceſſivi, laceſſitum.) Provocare, provoco, provocas, provocavi, provocatum.) Inceſſere, (inceſſo, inceſſis, inceſſivi, inceſſitum.) act. acc. *Terent. Cic.* NAPASTOWAC, nagabać wyzywać.

AGANIPPE, (*Fontaine de Béotie, conſacrée à Apollon & aux Muſes.*) Aganippe, *genit.* Aganippes, f. *Horat.* ZRZODŁO Beocyi poświęcone Apollinowi y Muzom.

AGAPES, ſubſt. f. (*feſtins*, ou *banquets de charité, que faiſoient enſemble les premiers Chrétiens dans les Egliſes.*)

Agapæ, arum, f. plur. Bieſiada álbo uczta miłośći, ktorą czynili wſpolnie pierwſi Chrześćianie w Kośćiołach.

(Ce mot vient du grec *àgapáo j'aime*, parce que ces feſtins ſe faiſoient pour lier davantage d'amitié les Chrétiens; máis on fut obligé de les retrancher, à cauſe des abus.) (To ſłowo pochodzi z Greckiego *agao kocham* bo te uczty bywały dla zmocnienia tym barziey miłośći między Chrześćianami; ále muſiano ie znieść, dla zbytkow.)

AGARIC, ſubſt. m. (*eſpece de champignon fort ſpongieux, qui croiſt ſur les branches des vieux arbres, principalement ſur les arbres appellez Melezes; & dont on ſe ſers en Medecine.*) Agaricum, *genit.* agarici, n. *Plin.* MODRZEWOWA gębka, rodzay grzybow barzo porowatych rośnie po gałęziach drzew ſtarych, oſobliwie názwanych Modrzewie, y używaią ich w lekarſtwie.

AGATHE, ſubſt. f. (*ſorte de pierre précieuſe.*) Achates, *genit.* achatæ, m. *dans Solin, & dans Pline* feminin, *ayant égard au mot* Gemma. AGAT gatunek kamieni drogich.

(Cette Pierre a été ainſi nommée, par ce qu'elle fut premierement trouvée en Sicile ſur un fleuve de même nom.) (Nazwany ták ieſt ten kamień iż go náypierwey znaleziono w Sycyliy nad rzeką tegoż Imienia.

AGDE, (*Ville Epiſcopale du bas Languedoc avec un port de mer.*) Agatha, *genit.* Agathæ, f. AGATA Miaſto Biſkupie w Okcytaniy.

D'AGDE. Agathenſis & hoc Agathenſe, adject. AGATENSKI.

AGE,

AGE, ſubſt. maſc. *la durée naturelle de chaque choſe.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. *Cic.* Ætatis tempus, *genit.* temporis ætatis, neut. *Cic.* WIEK trwałość przyrodzona rzeczy káżdey.

AGE ſignifie auſſi *l'Eſtat de l'homme en certaines parties de la vie.* comme *le* BAS ÂGE, *l'enfance, l'âge d'innocence*, ou *l'âge tendre juſques à ſept ans.* Prima, *ou* tenera ætas. f. Ætatula. Pueritia, *genit.* æ, f. Ætas puerilis, f. *Cic*, WIEK znaczy też ſtan człowieka w pewnych częśćiach życia ſwego iako; pierwſzy wiek, dziecińſtwo, wiek niewinnośći, wiek ſłaby aż do lat 7.

Dès mon bas âge, dès mon enfance, dès ma plus tendre jeuneſſe. A primâ ætate. Ab ætatulâ. A teneris, ut Græci dicunt, unguiculis. A puero. A pueris. A pueritiâ Ab initio ætatis. Ab ineunte ætate. *Cic. Plaut. Ter.* Od pierwzego wieku mego, od dziecińſtwa od naypierwſzey młodośći.

AGE DE RAISON, ou *de diſcretion, de diſcernement.* Provida ætas, f. WIEK záżywania rozumu, álbo rozeznania.

AGE DE PUBERTE', (*l'âge de 14. ans pour les garçons, & de 12. pour les filles.*) Pubertas, *genit.* pubertatis, f. Pubes ætas, *genit.* puberis ætatis. f. *Liv.* Lanuginis prima ætas. *Ovid.* WIEK młodzieńſtwa doraſtaiący, wiek od 14. lat dla chłopiąt, a od 12. dla dziewcząt.

AGE VIRIL. Conſtans & integra ætas, *genit.* conſtantis & integræ ætatis, f. *Cic.* Bona ætas. *Cic.* WIEK męſki.

AGE MOYEN, *ou Moyen âge.* Media ætas, *genit.* mediæ ætatis, f. *Cic.* SRZEDNI wiek.

AGE AVANCE'. Provecta, *ou* devexa ætas, *genit.* provectæ, *ou* devexæ ætatis, f. *Cic.* PODESZŁY wiek.

AGE DE'CREPIT. Decrepita ætas, *genit.* ætatis decrepitæ, f. Exacta & extrema ætas, f. *Cic.* STARY zgrzybiały wiek.

AGE *des voluptez, le temps de la vie où l'on ſe laiſſe emporter aux paſſions* Lubrica, *ou* laſciva ætas, *genit.* lubricæ, *ou* laſcivæ ætatis, f. *Cic. Hor.* Lubricum ætatis, *on ſous-entend* tempus, n. *Cic.* SWYWOLNY wiek czas życia w ktory ſię zá roſpuſtą udaią.

Il a paſſé l'âge des voluptez, il n'eſt plus ſujet aux emportemens de la jeuneſſe. Tempus lubricum ætatis exceſſit. *Cic.* Przebył iuż wiek ſwywolny iuż nie ieſt podległy porywczośćiom młodośći.

Les bouillons de l'âge. Ætatis fervor, *genit.* fervoris, m. Æſtus, *genit.* æſtûs, m. *Lucr.* Gorącość wieku.

La force de l'âge, ou *la vigueur de l'âge.* Robur ætatis, *genit.* roboris ætatis, n. *Tacit.* Moc wieku, álbo czerſtwość wieku.

La fleur de l'âge. Flos ætatis, *genit.* floris ætatis, m. Florens ætas, *genit.* florentis, f, Kwiat wieku.

La Maturité de l'âge. Matura ætas, *genit.* maturæ ætatis, f. Maturitas ætatis, f. *Cic.* Doſkonałość wieku.

Le déclin de l'âge. Ætatis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Wieku ſchyłek.

AGE *d'un an.* Annicula ætas, *genit.* anniculæ ætatis, f. *Colum.* Annua ætas, f. *Plin.* **De deux ans.* Bimatus, *genit.* bimatûs, m. *Plin.* **De trois ans.* Trimatus, *genit.* trimatûs, m. *Plin.* **De quatre ans.* Quadrimatus, *genit.* quadrimatûs, m. *Plin.* **De cinq ans.* Quimatus, *genit.* quimatûs, m. *Plin.* ROCZNIAK, *Dwoch lat. *Trzech lat *Czterech lat. *Pięć lat.

(Aprés cela, il faut ſe ſervir d'*Ætas* avec les genitifs: pour *Six ans* on dit *Ætas ſex annorum;* pour *Sept ans*, on dit *Ætas ſeptem annorum*, & ainſi du reſte.) (Záczym záżywać trzeba tego ſłowa *wiek* z ſpadkiem rodzącym iáko wiek ſześćiu lat, ſiedmiu lat, y tak daley.)

Quel âge avez-vous? Quot annos natus es? Quotum annum agis? Quotum ætatis annum attigiſti? *Cic.* Wiele lat maſz rowiennik.

Quel âge me donneriez-vous bien? Quid tibi ætatis ego videor? *Plaut.* Wiele mi też lat kładzieſz?

Qui eſt de mon âge, ou *Qui eſt auſſi âgé que moy.* Æqualis meus. *Ter.* Meus æquævus. Qui eſt ejuſdem mecum ætatis. *Plin. Cic.* Ktory mego ieſt wieku, w tych leciech co y ia.

Nous ſommes de même âge, vous & moy. Par nobis eſt ætas. *Plaut.* Sumus ætate pares. Ejuſdem tecum ætatis ſum. *Cic.* Jeſteśmy rowych lat, ty, y ia.

J'ay deux fois vôtre age. Accedit mihi duplex plus ætatis quàm tibi. *Plaut.* Dwa razy mam tyle lat, co ty.

Il n'eſt plus en age d'eſtudier, il eſt hors d'age d'eſtudier, ſon age ne luy permet plus d'eſtudier. Defluxit ei ſtudendi ætas. *Saluſt.* Per ætatem ſtudere ampliùs non poteſt. *Cic.* Już nie ieſt w tym wieku áby ſię mogł uczyć wyſzedł z náuki, niepozwalaią mu iuż lata uczyć ſię.

Il eſt hors d'age de ſe marier. Sua jam præterit ad ducendum ætas. *Ter.* Wyſzedł z lat Małżeńſtwa.

Elle n'eſt plus en age d'avoir des enfans. Parere jam hæc per annos non poteſt. *Ter.* Wyſzła z lat rodzenia.

Nous ſommes en un age de tout ſouffrir. Id ætate ſumus. *ou* eâ ſumus ætate, quâ omnia ferre aut pati debemus, *Cic.* Jeſteśmy w wieku tym że wſzyſtko wytrzymać możemy.

AGE *propre pour entrer dans les charges.* Ætas legitima, *genit.* ætatis legitimæ, f. *Liv.* WIEK ſłuſzny do urzędow.

Il eſt en age d'aller à la guere, ou *de porter les armes.* Legitimam, *ou* aptam ætatem habet ad militiam. *Cic.* Arma per ætatem ferre poteſt. *Liv.* Ma lata áby mogł iść ná Woynę álbo broń nośić.

Il eſt en age d'entrer dans les charges, il a l'age pour les charges. Eſt illi ætas legitima ad capeſſendum magiſtratum. *Liv.* Ma lata áby mogł poſtąpić ná urzędy, ma wiek do urzędow.

AGE, (*ſiecle, l'eſpace de cent ans.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. Ævum, *genit.* ævi, n. Seculum, *genit.* ſeculi, n. *Cic.* WIEK przeciąg ſtu lat.

Il a vécu trois ages d'hommé, ou *trois ſiecles.* Tertiam hominum ætatem vixit. *Cic.* Przeżył trzy wieki ludzkie, álbo trzy wieki.

Il ne vivra jamais age d'homme. Nunquam procedet ad ætatem hominis. Nie dożyie nigdy wieku ludzkiego.

C'eſt un homme de tous les temps & de tous les ages. Omnium ætatum & temporum homo. Jeſt to człowiek wſzyſtkich czaſow, y wiekow.

AGE *du monde*, en chronologie, pour *le temps qui s'eſt écoulé de puis la création.* Ætas, f. Ævum, n. Seculum, n. *Cic.* WIEK świata w kronikach za wſzyſtek czas ktory wyſzedł od ſtworzenia.

Les quatre Ages du monde, pour dire *Les ſiecles d'or, d'argent, d'airain & de fer.* Quatuor mundi ætates, *ou* ſecula. *Ovid.* Cztery wieki świata, chcąc mowić; wiek złoty, ſrebrny, miedziany y żelazny.

AGE', m. AGE'E, f. adject. (*qui a de l'age.*) Ætatem habens, *genit.* habentis, omn. gen. Ætate provectus, *ou* progreſſus, a, um. *Liv.* LETNI, ktory ma lata.

Qui eſt plus agé. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt moins agé.* Natu minor, *genit.* natu minoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt le plus agé.* Natu maximus, a, um. *Cic.* **Qui eſt le moins agé.* Natu minimus, a, um, *Cic.* Starſzy, *Młodſzy, *Nayſtarſzy, *Naymłodſzy.

AGE' *d'un an* Unum annum natus Anniculus, a, um. *Var.* **De deux ans.* Natus duos annos. *Ter.* Bimus, bima, bimum. *Catul.* Biennis & hoc bienne. adject. *Plin.* **De trois ans.* Natus tribus annis, *ou* tres annos. Trium annorum puer. *Plaut. Suet.* **De quatre ans.* Quadrimus, *ou* Quadrimulus, a, um. *Cic. Plaut.* Quatuor annis, *ou* annos natus. Quatuor annorum puer. *Plin.* **De cinq ans.* Quinquennis & hoc quinquenne. adject. *Plaut. Hor.* Quinque annis, *ou* annos natus. Quinque annorum puer. **De ſix ans.* Sexennis & hoc ſexenne. adject. Sex annis, *ou* ſex annos natus. Sex annorum puer. *Plaut.* **De ſept ans.* Septuennis & hoc ſeptuenne adject. *Plaut.* Puer ſeptem annorum. Septem annos, *ou* annis natus. **De huit ans.* Octonus, octona, octonum. Puer annorum octo. Octo annis, *ou* annos natus. *Plin.* **De neuf ans.* Novennis & hoc novenne. adject. Novem annis, *ou* annos natus. Novem annorum puer. **De dix ans.* Decennis & hoc decenne. adject. Decem annis, *ou* annos natus. *& ainſi des autres.* Roczny *Dwuletni, *Trzyletni. *Czteroletni. *Pięcioletni. *Sześćioletni. *Siedmioletni. *Ośmioletni. *Dziewięcioletni. *Dzieſięcioletni: *y tak daley.*

Eſtre plus agé qu'un autre. Alium præcurrere. Alicui ætate anteire. Alicui præcedere ætate. *Cic.* Być ſtarſzy niż inſzy.

Vn homme fort agé. Gravis annis homo. *Horat.* Gravis ætate. *Liv.* Multùm ætate provectus. *Cic.* Człowiek barzo podeſzły.

Il mourut agé de soixante & neuf ans, un mois & sept jours. Extinctus est annum agens ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem & dies septem. *Suet.* Umarł maiąc lat Sześćdziesiąt y dziewięć miesiąc ieden y dni siedm.

AGEN, (*ville Episcopale de Guyenne sur la Garonne.*) Aginnum, *genit.* Aginni, n. Agennum Nitiobrigum, *genit.* Anenni Nitinbrigi, n. AZEN miasto Biskupie w Akwitaniy nad garumną.

AGENOIS, m. AGENOISE, f. (*celuy, ou celle qui est de la ville d'Agen.*) Aginnas, *genit.* Aginnatis, com. gen. AZENIANIN, AZENIANKA, ten álbo ta co iest z miasta Azenu.

L'AGENOIS, ou *Le païs d'Agen.* Aginnensis tractus, *genit.* Aginnensis tractûs, m. POWIAT Azeński.

AGENCE', (*on prononce* ajancè,) m. AGENCE'E, f. part. pass. *du verbe* AGENCER. (*Ajusté, mis par ordre.*) Compositus. Dispositus. Ordinatus, a, um. *Cic* UŁOZONY, UŁOZONA, od układam porządnie ułożony.

AGENCEMENT, subst. m. *on prononce* ajáncement. (*Ordre & l'arrangement des choses.*) Ordinatio. Compositio. Dispositio, *genit.* onis, f. Structura, f. *Cic.* UŁOZENIE porządne rzeczy.

L'agencement des choses & des paroles donne bien de l'éclat à une histoire. Rerum verborumque structura historiæ affert splendorem. *Cic.* Ułożenie rzeczy y słow wielką ozdobę daie historyi.

Je me charge du soin de l'agencement. Id sumo mihi ut res disponam. *Cic.* Biorę na siebie staranie o ułożeniu.

AGENCER, V. act. *on prononce* Ajancer. (*Ajuster, ranger, donner aux choses un certain ornement qui procede de l'ordre & de la disposition qu'on leur donne.*) Disponere. Componere, (pono, ponis, posui, positum.) Ordinare, (ordino, ordinas, ordinavi, ordinatum.) Concinnare, (concinno, concinnas, concinnavi, concinnatum.) act. accus. *Cic.* UKŁADAC porządkiem, dać rzeczom nie iaki kształt pochodzący z porządku y ułożenia ktore im dajemy.

Agencer ses cheveux. Disponere, *ou* ordinare, *ou* concinare capillos. Fingere crines. *Cic.* Układać sobie włosy.

Qui agence ses cheveux. Concinnator capillorum. *Colum.* Ktory włosy swoie układa.

ON DIT au figuré, *Agencer les couleurs d'une harangue.* (Ablancourt.) *Placer les figures d'une harangue aux endroits ou elles font quelque beauté.* Ordinare lumina orationis. *Cic.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym układać farby mowy iakiey, kłaść kształty mowienia w mowie iákiey w tych mieyscach gdzie iáką ozdobę czynić mogą.

Il agence les choses à nôtre air. Nostro modo res ordinat; *ou* disponit, *ou* struit. Układa rzeczy według nas.

AGENDA, subst. m. (*tablette ou l'on écrit ce qu'on doit faire par jour.*) Tabella, *ou* tabula memorialis, *genit.* tabulæ memorialis, f. *Suetone dit* Memorialis libellus, m. AIENDA Tabliczki ná ktorych náznaczamy co przez dzień mamy do czynienia.

AGENOUILLE', m. AGENOUILLE'E, f. (*Qui est à genoux.*) Genibus nixus, *ou* advolutus, a, um. *Liv.* KLĘCZĄCY.

Qui est à genoux devant quelqu'un. Alicujus genibus provolutus. *Tacit.* Klęczący przed kim.

s'AGENOUILLER, V. n. p. (*se mettre à genoux.*) Genua flectere, (flecto, flectis, flexi, flexum.) Genua submittere, (submitto, submittis, submisi, submissum.) act. *Plin.* Provolvi genibus, provolvor, provolveris, provolutus sum.) pass. *Tacit.* POKLĘKNĄC.

S'agenouiller devant quelqu'un, se jetter à ses genoux. Ad pedes alicujus procidere, (procido, procidis, procidi, procasum.) neut. *Hor.* Procumbere ad pedes, *ou* ad alicujus genua, (procumbo, procumbis, procubui, procubitum,) n. *Liv.* * Se ad pedes alicui abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Se ad genua, *ou* se ad pedes alicujus advolvere, *ou* provolvere, (volvo, volvis, volvi, volutum.) act. *Liv.* *Advolvi genibus alicujus, (advolvor, advolveris, advolutus sum.) pass. *Claud.* Ponere alicui genua, (pono, ponis, posui, positum.) act. *Quint-Curt.* Poklęknąć przedkim do kolan iego się zniżyć.

AGENT, m. *on prononce* ajant. AGENTE, f. (*Qui agit.*) Agens, *genit.* agentis, omn. gen. *Cic.* CZYNIĄCY, CZYNIĄCA, (*co czyni.*)

AGENT comme un substantif, (*Celuy qui fait les affaires d'autruy.*) Agens, *genit.* agentis, m. *dans le Code Theodosien.* * Procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui procurat rationes negotiaque alicujus. Alieno negotio præpositus, i. m. *Ciber.* AIENT iako imię istotne (*ktory cudze sprawy odprawuie.*) *w Kodexie Teodozyusa.*

AGGRANDI, m. AGGRANDIE, f. part. pass. (*on ne fait sonner qu'un g.*) *Amplifié, augmentée.* Auctus. Amplificatus, a, um. *Voyez* AGGRANDIR. PRZYCZYNIONY, PRZYCZYNIONA, (*tylko się iedno (g.) wymawia*) Rozprzestrzeniony, pomnożony.

AGGRANDIR, V. act. (*Accroistre, rendre, ou faire plus grand.*) Ampliare, (amplio, amplias, ampliavi, ampliatum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Extendere, (extendo, extendis, extendi, extensum. act. accus. *Cic.* PRZYCZYNIAC, przydawać, uczynić rzecz iaką większą.

Aggrandir un empire, l'estendre en y ajoûtant de nouvelles Provinces, & poussant ses bornes plus loin. Augere. Dilatare, (to, as, avi, atum.) Proferre imperium, *ou* imperii fines, (fero, fers, tuli, latum.) act. *Tacit.* Przyczyniać Państwa iakiego, rozszerzać ie przydaiąc do niego nowe Prowincye, y posuwaiąc daley granice iego.

Aggrandir sa maison, y faire des augmentations. Accessionem ædibus adjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. *Une ville.* Terminos urbis propagare, (pago, gas, gavi, gatum.) act. *Tacit.* Augere urbem. **Une playe avec le rasoir.* Ampliare plagam scalpello. *Cels.* Przyczyniać domu swego, przydaiąc co do niego. *Miasto iákie. *Ranę iáką brzytwą.

ON DIT au figuré *Aggrandir quelqu'un en honneurs & en biens.* Aliquem augere honoribus & divitiis. F[illegible] & honores alicujus augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym; Pomnożyć kogo w Dostoieństwa y dobrá.

C'est par ces voyes-là qu'on s'aggrandit & qu'on s'éleve dans le monde. His rationibus magnæ accessiones fiunt fortunæ & dignitatis. *Cic.* Temi to drogami rosną ludzie y podnoszą się ná świecie.

AGGRANDIR *une chose en l'exaggerant.* Rem verbis, *ou* dicendo amplificare. *Cic.* PRZYCZYNIAC czego przydaiąc więcey.

AGGRANDISSEMENT, subst. m. (*Augmentation, accroissement.*) Amplificatio, *genit.* amplificationis, f. Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* ROZSZERZENIE, przyczynienie, przybywanie.

Aggrandissement d'un empire. Finium prolatio, *genit.* prolationis, f. *Liv.* Finium imperii propagatio, *genit.* propagationis, f. *Tacit.* **D'une ville.* Urbis incrementum, *ou* accrementum, *genit.* urbis incrementi, n. *Liv. Plin.* Rozszerzenie Państwa iákiego, *Miasta ktorego.

ON DIT au figuré *Il travaille jour & nuit à son aggrandissement, ou à son élevation.* Die ac nocte, fortunæ amplificandæ studet. Suæ fortunæ intendit animum. MOWI się w wyrozumieniu nie własnym Dzień y noc pracuie około pomnożenia swego álbo podwyższenia swego.

AGGRAVER, V. act. (*faire plus grief & considerable.*) Aggravare, (aggravo, aggravas, aggravavi, aggravatum.) Exaggerare, (exaggero, exaggeras, exaggeravi, exaggeratum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) act. accus. *Quint. Cic.* Intendere, (intendo, is, tendi, tentum.) act. acc. *Tacit.* OBCIĄZYC, (*cięższym uczynić y większey uwagi.*)

(On dit dans le langage de l'Eglise & dans les Monitoires.) *Nous les excommunions, aggravons & reaggravons.* Caput hominum furiis, maniisque devovemus. Mowi się w Kościelnych sprawach wyklinamy ich, obciążamy, y znowu ciążemy.

AGGREGE', m. AGGREGE'E, f. (*Uni à un corps.*) In collegium aliquod cooptatus, a, um. *Cic.* PRZYIĘTY, PRZYIĘTA, do spolności iákiey przyłączony.

AGGREGER, V. act. (*Joindre, unir à un même corps.*) Aliquem in aliquod collegium cooptare, (coopto, cooptas cooptavi, cooptatum.) act. *Cic.* In numerum aggregare aliquem, (aggrego, aggregas, aggregavi, aggregatum.) act. *Cicer.* POLICZYC, przyiąć, przyłączyć, do spolności iákiey.

AGGRESSEUR, subst. masc. (*Qui attaque le premier.*) Aggressor, *genit.* aggressoris, m. *Vlp.* Qui aggreditur. Provocator, *genit.* provocatoris, m. *Plin.* WYZYWACZ ten ktory pierwszy nápastuie nápastnik.

AGGRESSER, V. act. (*Attaquer le premier.*) Aggredi, (aggredior, aggrederis, aggressus sum.) dopon. accus. Provocare, (provoco, provocas, provocavi, provocatum.) act. acc. *Cic.* WYZYWAC dać pierwey nápaść [illegible]

AGGRESSION, subst. f. (*l'action de l'aggr[illegible]*) Aggressio, *genit.* aggressionis, f. *Cic.* NAPASTOWANIE, záczepienie.

AGILE, adject. m. & f. (*Qui a une grande [illegible] de corps.*) Agilis & hoc agile, adject. (*qui fait au Comparatif* Agilior & hoc agilius, *& au Superlatif* Agil[illegible]) *Cic. Hor.* CHYBKI, (ktory ma wielką [illegible]kość ciała.)

AGILEMENT, adv. (*avec agilité.*) Agiliter. adv. (*qui fait au Comparatif* Agiliùs, *& au Superlatif* Agillimè.) *Colum.* CHYBKO, (z prędkością.)

AGILITE', [illegible] f. (*souplesse du corps, facilité à se mouvoir.*) Agilitas, *genit.* agilitatis, f. [illegible] CHYBKOSC, [illegible]

AGIR, V. neut. (*faire, estre dans l'action.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut. *Quint.* ROBIC, (być w robocie) [illegible]

Nous agissons par [illegible] & par les sens. Animis m[illegible] & sensibus. *Cic.* [illegible]

Il agit toûjours, il est toujours dans l'action. Semper agit, *ou* In motu est *Cic.* Zawsze robi, zawsze iest w pracy.

Agir par passion & non par raison dans la conduite des affaires. Res libidine non ratione gerere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* Nie rozumem ále passyą się rządzić w rozporządzaniu spraw iákich.

Agir par les voyes de la douceur, ou par douceur avec quelqu'un. Agere cum aliquo lenius. *Cic.* Iść sobie drogami łaskawości, álbo łaskawością zkim.

Agir à la rigueur, ou dans la rigueur avec quelqu'un. Summo jure agere cum aliquo. *Ter.* Postępować sobie według surowości álbo w surowości z kim.

Ce seroit agir en pere déraisonnable, si je recherchois maintenant ces choses. Nunc ea me exquirere iniqui patris est. *Ter.* Byłoby to postąpić sobie iako Oćiec nie rozsądny Ely bym się teraz dowiadywał o tych rzeczach.

C'est en bien agir avec eux, que de les laisser vivre en paix Præclarè cum iis agimus, quos pacatos esse patimur. *Cic.* Jest to dobrze się z niemi obchodzić, żeby ich w pokoiu [illegible]

Il s'offense, il se choque de ce qu'il me voit agir d'une autre maniere que luy. Dissimilitudo meæ rationis offendit hominem. *Cicer.* [illegible] obraża się, że widzi iż inaczey sobie á niżeli on postępuie.

On ne pouvoit pas agir avec plus de soin & de prudence qu'on a fait. Non potuit accuratiùs agi nec prudentiùs quàm actum est. *Cic.* Nie można sobie postąpić z większą pilnośćią y ostrożnośćią, iak sobie postąpiono.

Agir [illegible]ement. Agere simpliciter. *Cic.* Postępować [illegible]

AGIR, (*[illegible]*) Agere. *Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. SPRAWOWAC, dokazywać.

Les influences des astres agissent sur nos corps. Siderum afflatibus afficiuntur nostra corpora. Influencye płanet dokazuią ná ciałach naszych.

Ce remede agit puissamment sur la fiévre: Hoc remedium valet plurimum adversùs febrem. Hoc remedium agit in febrem. To lekarstwo porężnie dokazuie przeciwko febrze.

ON DIT figurement, *C'est une chose surprenante combien l'opinion qu'on a de la vertu d'une personne agit puissamment sur les esprits.* Mirum quantùm valere potest opinio & existimatio virtutis alicujus in animos. *Cic.* MOWI się nie właśnie: Dziwna rzecz iáko mniemanie ktore maią o cnocie osoby iákiey, wiele dokazuie nád umysłami ludzkiemi.

L'orateur doit agir sur les esprits pour les exciter à la compassion. Orator movere, *ou* flectere debet animos ad misericordiam. *Cic.* Mowca nád umysłami dokazywać powinien áby ie wzbudzić do kompassyi.

AGIR. (*intenter une action en justice.*) Agere in jus. *Cic.* SPRAWĘ pociągnąć do sądu; prawować się.

Agir contre quelqu'un pour raison d'injures. Agere injuriam cum aliquo (*on sous-entend* crimine. *Cic.* **Pour raison de l'argent qui est deu.* Agere pecuniariam litem adversùs aliquem. *Quint.* Sprawę mieć, prawować się mieć o krzywdę. *O pieniądze ktore są winne.

S'AGIR, (*se dit absolument à l'impersonel par relation au sujet.*) Agi, (agor, agor, ageris, actus sum.) pass. *Cic.* IDZIE o co.

Il s'agit de la vie. Agitur caput, *ou* de capite. *Cic.* **De nostre [illegible]rest.* Res nostra agitur. *Cic.* * *Du salut du peuple Romain.* Agitur salus, *ou* de salute populi Romani. *Cic.* Idzie o zycie. *O interess nasz. *O całość ludu Rzymskiego.

(Lorsque l'on dit *Agitur de*, c'est un impersonel, qui fait *Actum est* au préterit; car on ne diroit point *Agi[illegible] de illis rebus*, pour dire *Il s'agit de ces choses*, mais *Aguntur illæ res*, ou bien *Agitur de illis rebus.*) Idzie o te rzeczy.

AGISSANT, m. AGISSANTE, f. part. (*Actif.*) Actuosus, actuosa, actuosum. Operosus & semper agens aliquid. *Cicer.* PRACOWITY pracowita.

AGITATION, subst. f. (*ce mot signifie tantost l'action d'agiter, tantost le mouvement de ce qui est agité.*) Agitatio, *genit.* ágitationis, f. Motus, *genit.* motûs, m. *Cic.* Jactatio, *genit.* jactationis, f. Jactatus, *genit.* jactatûs, m. *Plin.* PORUSZENIE Burzenie, znaczy to słowo ták poruszenie czego [illegible] y to co iest poruszone.

[illegible] est [illegible] dans l'estomac par l'agitation & le mouvement de la langue. Agitatione & linguæ motibus in stomachum cibus deducitur, *ou* detruditur, *ou* depellitur *Cic.* Strawa wprowadzoná bywa do żołądká przez poruszenie y sprawę ięzyká.

Il ne faut pas s'imaginer que cette tiedeur vienne d'une cause exterieure & étrangere, elle est excitée par l'agitation des eaux de la mer. Nec enim ille externus & adventitius habendus est tepor, sed ex intimis maris partibus agitatione excitatur. *Cic.* Nie trzebá rozumieć żeby tá letnio[illegible] pochodziła z przyczyny powierzchowney, y obcey; wzbudzona [illegible] przez burzenie wody morskiey.

AGITATION *de l'esprit.* Mentis agitatio, f. *Cic.* WZRUSZENIE umysłu.

Son esprit est toûjours dans l'agitation & dans le mouvement. Semper agitatur, *ou* movetur illius animus. Neque agitatione & motu vacuus. *Cic.* Umysł iego zawsze iest w poruszeniu.

Cét accident a mis son esprit dans une furieuse agitation. Graviter hoc casu fuit agitatus, *ou* perculsus, *ou* commotus. Hunc casus iste graviter perculit. *Cic.* Ten przypadek sprawił w umyśle iego wielkie, w zruszenie.

AGITE', m. AGITE'E, f. part. pass. *du verbe* AGITER. Agitatus. Exagitatus. Commotus. Jactatus, a, um. * (*on dit au comparatif* Agitatior & hoc agitatius. Commotior & hoc commotius. *Cic.* WZRUSZONY WZRUSZONA od słowa wzruszam.

Un fleuve agité par de grandes tempestes. Fluvius magnis commotus tempestatibus. *Cic.* Rzeká poruszoná wielkiemi náwałnośćiami.

ON DIT au figuré *Un esprit agité.* Commotus & agitatus animus. *Cic.* MOWI się w sensie niewłasnym Umysł poruszony.

AGITER, V. act. (*Pousser deçà & delà.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) Agitare. Jactare; (o, as, avi, atum.) Commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) act. acc. *Cic.* RZUCAC tam y sam.

Estre agité des flots. Jactari fluctibus. *Cic.* * *Des vents.* Ventis. *Prop.* Być rzucanym falami.

AGITER au figuré, (*Parlant des mouvemens de l'ame & de l'esprit.*) Agitare. Jactare. act. acc. (mente, *Salust.* animo, *Liv.* cum animo, *Salust.* in mente aliquid.) *Cic.* WZRUSZAC w wyrozumieniu nie własnym mowiąc o poruszeniach umysłu y Duszy.

Il est toûjours agité par de nouveaux desseins. Nova semper consilia agitat. Nova versat in pectore consilia. *Virg.* Zawsze nowe u niego zamysły się wszczyniaią.

Il est agité de soins differens. Vario curarum æstu fluctuat. *Virg.* Pomięszany rożnemi staraniami.

Agiter une chose en son esprit, y penser. Agitare aliquid animo, *ou* secum. *Liv. Ter.* Rem versare secum animis. *Liv.* Aliquid cum animo volvere. *Salust.* Mieć co w myśli myślić o czym.

L'affaire fut fort agitée & débatuë dans le conseil. Res

fuit multùm agitata & jactata in confilio. *Cic.* Rzecz byłá roztrząfaná barzo fpornie w radzie.

Il agita la queftion de l'amitié. Habuit, *ou* egit queftionem de amicitiâ. *Cic.* Rofprawiał o Kweftyi przyiazni.

AGITER, (*tourmenter beaucoup.*) Agitare. Jactare. act. acc. *Infequi. Perfequi, (fequor fequeris, fecutus fum.) depon. acc. *Cic.* PRZESZLADOWAC trapić barzo.

Les furies agitent & pourfuivent les impies, & ne leur donnent aucun repos. Furiæ agitant & infectantur impios, nec ufquam confiftere patiuntur. *Cic.* Furye prześladuią y trapią bezbożnych, ani żadnego im fpoczynku niedaią.

Il s'agita beaucoup lors qu'il fut fur le point de mourir. Variis & infolitis motibus jam moriens agitatus eft. Crebrâ commotione morientis corpus concuffum fuit. Rzucał fię ftrafznie gdy był blifko śmierći.

Il eft agité de l'efprit malin. Actus eft malis furiis. Intemperiæ illum agunt, *ou* agitant. *Plaut.* Diris agitur. *Hor.* Miotany ieft od złego duchá.

AGNATION, fubft. f. (*Lien de confanguinité entre les mafles qui defcendent d'un même pere.*) Agnatio, *genit.* agnationis. f. *Cic.* POWINOWACTWO, związek krewnośći między męfzczyznami od iednegoż oyca idącemi.

(Terme de la Jurifprudence Romaine.) *Termin prawa Rzymfkiero.*

AGNEAU, fubft. mafc. (*le petit d'une brebis.*) Agnus, *genit.* agni, m. *Cic.* JAGNIE młode od owcy.

Agneau femelle. Agna, *genit.* agnæ, f. *Plin. Ovid.* Owca.

Agneau de lait, qui tete encore & qui n'a pas brouté l'herbe. Agnus lactens. *Ovid.* Subrumus agnus, *genit.* fubrumi agni, m. *Var.* Expers herbæ agnus, *genit.* expertis herbæ agni, m. *Colum.* Jagnię Ofyfek co ffie y iefzcze trawy nie zażył.

Agneau de l'année. Hornus agnus, *genit.* horni agni, m. *Prop.* Baranek Jary latofi,

Agneau tardif. Cordus agnus, *genit.* cordi agni, m. *Var.* Baranek nierychły.

Petit agneau. Agnellus, *genit.* agnelli, m. *Plin.* Jagniątko.

Faire teter les agneaux. Admovere agnum uberibus. Subrumare agnos. Subjicere agnos fub mammam. *Var.* Submittere agnum nutrici. *Colum.* Przyfadzac iagnięta do maciorek.

Sevrer les agneaux. Disjungere agnos à mammâ. *Var.* Depellere agnos à lacte. *Virg.* Submovere agnos ab uberibus. *Colum.* Odfadzać iagnięta.

D'AGNEAU. Agninus, agnina, agninum. *Plin.* JAGNIĘCY.

AGNO, (*fleuve d'Italie dans la Campanie, ou terre de labour.*) Clanius, *genit.* Clanii, m. AGNO Rzeka Włofka w Kampaniy.

AGNUS CASTUS, fubft. mafc. (*arbriffeau.*) Vitex, *genit.* viticis, f. *Plin.* WIERZBA Włofka, drzewina.

(Il eft appellé *Agnus Caftus*, parce que les Dames Atheniennes qui faifoient profeffion de chafteté, couchoient fur les feuilles de cet arbriffeau pendant les facrifices de la Déeffe Céres, pour eftre plus pures.) (Zowie fię *Agnus Caftus*, bo damy Atkeńfkie ktore czyniły profeffyą czyftośći, legały ná liśćiu tey drzewiny pod czas ofiar Cerery Bogini, áby tym czyftfze były.)

AGNUS-DEI, fubft. mafc. (*certaines figures faites d'une certaine pafte fur laquelle on voit empreinte la figure d'un Agneau tenant une Croix, que le Pape benit.*) Sacrum amuletum, *genit.* facri amuleti, neut. Cerea agni effigies, *genit.* cereæ effigiei, f. *AGNUS-DEI*, pewne wyobrażenie uczynione z pewney mafły ná ktorym widzieć wyciśnione wyobrażenie baranka trzymaiącego Krzyż y ktore Papiez poświęca.

(*Amuletum* fignifie dans les Auteurs Claffiques certaines figures qu'on attachoit aux cous des enfans contre les enchantemens & les fortileges. Ces paftes benies font le mefme effet & plus efficacement.) Znaczy w Autorach walnych pewne wyobrażenia ktore záwiefzano na fzyi dzieciom od czarow y urokow, tę mafły poświęcone teniż fkutek czynią, y iefzcze fkutecźniey.

AGONIE, fubft. f. (*combat, crainte, faififfement qui arrive lors qu'on meurt:* Agonia, *agonia*, æ, f. (*mot grec.*) *Ultima corporis & ánimæ luctatio, *genit.* ultimæ luctationis, f. *ou* colluctatio, f. *Cic. Colum.* KONANIE, Pafowanie, trwoga lękliwość ktora bywa gdy kto umiera.

Il eft à l'agonie. Animam efflat, *ou* agit. *Cic.* Extremos fpiritus trahit. *Phæd.* Morti luctatur. *Sil. Ital.* Luctatur cum morte. *Cicer.* * *voyez* AGONIZER. KONA.

Affifter quelqu'un à l'agonie. Excipere extremum fpiritum alicujus *Cic.* Służyć komu przy fkonaniu.

AGONIE figurément, (*grandes inquietudes d'efprit*) comme *Cette nouvelle mit fon efprit dans une mortelle agonie.* Hoc nuntio fuit propè exanimatus ac vix vivus. *Cic.* W WYROZUMIENIU nie właſnym znaczy wielkie utrapienie umyfłu, iáko Ta nowina przywiodła umyfł Jego prawie iak do śmiertelnego zgonu.

AGONIZANT, mafc. AGONIZANTE, f. part act. (*Qui eft à l'agonie.*) extremum fpiritum trahens, *genit.* extremum fpiritum trahentis, omn. gen. *Phæd.* Cum morte luctans, *genit.* luctantis, omn. gen. Animam agens, *genit.* agentis, omn. gen. KONAIĄCY, KONAIĄCA.

Une voix agonizante. Vox intermortua, *genit.* vocis intermortuæ, f. *Cic.* Głos w poł obumarły.

AGONIZER, V. neut. (*Eftre à l'agonie, tirer à la fin.*) Animam agere, *ou* edere, *ou* efflare, (ago, agis, egi, actum: edo, edis, edi, editum: efflo, efflas, efflavi, efflatum.) act. *Cic.* Extremos fpiritus trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. *Phæd.* Singultare animam, (fingulto, fingultas, fingultavi, fingultatum.) act. *Prop.* Cum morte luctari, (luctor, luctaris, luctatus fum.) dep. *Cic.* KONAC być blifko zgonu mieć fię ku końcowi.

L'AGOUT, (*Riviere de France en Languedoc.*) Acuftus, *genit.* Acufti, m. Auguftus, *genit.* Augufti, mafc. AUGUST Rzeka Francyi w Okcytaniy.

(Elle prend fa fource dans les montagnes de la Caune aux Cevennes.) Początek fwoy bierze w gorach Kauny u Gebenny.

AGRAPHE, *ou* AGRAFFE, fubft. f. (*petit crochet avec quoy on attache une chofe.*) Uncinus, *genit.* uncini, mafc. *Vitr.* Fibula, *genit.* fibulæ, f. *Quint.* HAFTKA, mała zwora ktorą co fpinaią.

Qui a des agraffes. Fibulatus, a, um. *Colum.* Kolca maiący.

AGRAPHER, *ou* AGRAFFER, V. act. (*Attacher avec une agraffe.*) Uncino aliquid retinere, (retineo, retines, retinui, retentum.) act. Fibulare, (fibulo, fibulas, fibulavi, fibulatum.) act acc. ZAPINAC ná haftkę.

AGRE'ABLE, adject. m. f. (*qui agrée & qui plaift.*) Gratus Acceptus. Jucundus, a, um. *Cic.* PRZYIEMNY co fię podobá y ieft miły.

Il eft agreable au peuple. Acceptus eft plebi. *Cef* *ou* apud plebem. *Plaut.* *ou* in plebem. *Tacit.* Przyiemny ieft Pofpolitwu.

Cela m'a efté tres agréable. Id mihi fuit pergratum, *ou* periucundum. *Cic.* To mi bardzo przyiemno było.

Avoir quelque chofe pour agréable. Aliquid acceptum habere. *Cic.* Mieć co za przyiemne za wdzięczne.

AGRE'ABLE, *plaifant, charmant, divertiffant, parlant des perfonnes, & des chofes comme d'un lieu, de la lumiere, du temps, des odeurs* &c.) Lepidus. Feftivus. Amœnus. Jucundus *Cic.* Wefoły miły rozrywkę maiący; mowiąc o Ofobach, y o rzeczach: naprzykład o mieyfcu iákim o świetle o czafiech, o wonnościach.

Un homme agréable dans la converfation. Homo lepidis feftivifque fermonibus. *Cic.* Jucundi fermonis homo. *Hor.* Homo affluens omni lepore & venuftate fermonis. *Cic.* In quo multa eft jucunditas & magnus lepor. Homo feftivus, ac lepidus. *Cic.* Człowiek miły w konwerfacyi.

Une lettre fort agréable & fort divertiffante. Epiftola jucunditatis plena. Litteræ fuaviffimæ. Litteræ fuavitate & feftivitate refertiffimæ, f. plur. *Cic.* Lift bardzo miły y wielką rozrywkę fprawuiący.

Un lieu agreable. Feftivus, *ou* amœnus locus, *genit.* feftivi & amœni loci, m. *Cic.* Mieyfce wefołe.

L'AGRE'ABLE, comme fubftantif. *Il doit y avoir de l'agréable dans un orateur.* Feftivitas & concinnitudo debet effe in oratore. *Cic.* PRZYIEMNE, iák imię Iftotne, coś przyiemnego powinno być w Mowcy.

L'Utile & l'Agréable. Utile & dulce, *genit.* utilis & dulcis, n. *Horat.* Pożyteczne, y Przyiemne.

AGRE'ABLEMENT, adv. (*d'une maniere agréable.*) Feftivè. Jucundè. Lepidè. adv. *Cic.* PRZYIEMNIE, miłym fpofobem.

AGRE-

AGREDA, (*ville d'Arragon fur la riviere de Queiles vers les frontieres de Caftille la vieille.*) Auguftobriga, *genit.* Auguftobrigæ, f. AGREDA miafto Hifzpańfkie nad rzeką Kieyla ku granicom Kaftiliy ftarey.

AGRE'ER, V. act. (*Avoir agréable, ou pour agréable.*) Aliquid gratum & acceptum habere, habeo, habes, habui, habitum. Acceptus & gratus, a, um.) act. *Cic.* PRZYIĄC mieć za przyiemne.

Je vous fuis bien obligé de ce que vous avez bien voulu agréer cela. Id gratum fuiffe adverfum te habeo gratiam. *Ter.* W dzięcznem tego barzo żeś to przyiąć raczył.

Vous agréerez, s'il vous plaift, mes complimens. Gratum fit me tibi falutem impertire. *Cic.* Przyiąć raczyfz moiey chęci ku tobie oświadczenie.

J'attribue à un excès d'affection pour moy la bonté que vous avez d'agréer les fervices que je ne puis me difpenfer de vous rendre fans ingratitude. Facis tu quidem abundantiâ quâdam amoris, ut etiam tibi grata fint ea quæ prætermitti à me fine nefario fcelere non poffunt. *Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie chęci tę łafkę, że raczyfz przyiąć przyflugi te moie od ktorych ia fię uwelnić niemogę bez niewdzięczności.

AGRE'ER, (*approuver, trouver bon.*) Probare. Approbare. Comprobare, (probo, probas, probavi, probatum.) act. acc *Cic.* POCHWALAC, podobać fię.

Je luy ay fait agréer la raifon que j'avois d'agir de la forte. Mei facti rationem illi probavi. *Cic.* Sprawiłem to u niego że mi pochwalił przyczyny dla czegom fobie ták poftąpił.

Les gens de bien ni le peuple n'agréent point ce traitté de paix. Hæc pacificatio nec cuiquam bono, neque populo probatur, *ou* placet. *Cic.* Ani ludzie ani pofpolitwo nie [illegible] go przyiemnego pokoiu.

AGRE'ER, (*eftre agreable, plaire à quelqu'un.*) Alicui placere, (placeo, places, placui, placitum.), n. *Cic.* Alicui effe cordi. *Ter.* PODOBAC fię komu być przyiemnym [illegible].

Si ce mariage vous agrée. Si tibi hæ nuptiæ fint cordi. *Ter.* Jeżeli to małżeńftwo ci fię zdaie.

Voftre ftatuë Panthée qui répréfente un Mercure & une Minerve, m'agrée fort Hermathena tua valdè me delectat, *Cic.* Satua twoia mięfzana ktora pokazuie Merkuryufza y Minerwę barzo mi fię podoba.

Il n'y a point d'homme au monde, qui m'agrée davantage. Nullo modo prorsùs plus eo homine delector. *Cic.* Homo ille mihi vehementer arridet. *Cic.* Nie mafz człeka náświecie, ktory by mi fię barziey podobał.

Si cela ne vous agrée pas, je ne vous prefferay pas davantage. Si tibi id non libebit, non te urgebo. *Cic.* Jeżeli ci fię to nie podoba, nie będę więcey nálegał ná cię.

AGRE'EZ *que je vous faffe, que je vous dife.* pour dire *Permettez*, ou *trouvez bon que je vous faffe, que je vous dife* Concede, *ou* da hoc mihi, ut liceat facere, dicere, Per te [illegible] liceat facere, dicere. Bonâ tuâ veniâ, *ou* cum [illegible] fecerim, dixerim. *Cic.* Sine dicam, faciam. [illegible] MIY że ci uczynię, że ci powiem, miafto pozwol że ci uczynię że ci powiem.

AGRE'ER *un vaiffeau*, (*fournir un navire de voiles, de cordages & des chofes neceffaires à la navigation.* Navem inftruere armamentis, (inftruo, inftruis, inftruxi, inftructum.) act. *Col.* OPATRZYC okręt w żagle liny fznury y infze rzeczy potrzebne do żeglugi.

AGRE'MENT, fubft. mafc. (*ce qui eft agréable, & ce qui contribue à le rendre tel.*) Feftivitas. Jucunditas. Suavitas, *genit.* aris, f. Delectatio, *genit.* delectationis, f *Cic.* PRZYIEMNOSC to co ieft przyiemne y co czyni rzecz táką

Il a un agrément merveilleux dans l'air du vifage, & dans le fon de la voix. Eft illi fumma fuávitas oris ac vocis. *Cornel. Nep.* Affluit omni lepore ac venuftate oris & vocis *Cic.* Ma dziwną przyiemność w twárzy y w głofie.

Ce peintre donne bien de l'agrément & beaucoup de grace à fes tableaux. Hic pictor multum leporis & elegantiæ fuis tabulis infpirat. Ten Malarz wiele przyiemności y wdzięku daie fwoim obrazom.

Ce difcours a tout l'agrément poffible. Hæc oratio omni lepore & feftivitate condita eft, (lepor, *ou* lepos *genit.* leporis, m.) *Cic.* Ta mowa ma wfzyftkę iáká być może przyiemność.

Les fables ont beaucoup d'agrément. Faublæ delectationis habent plurimum. *Cic.* Bayki wiele maią przyiemnośći.

AGRE'MENT, (*plaifir.*) Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* Delectatio, *genit.* onis, f. *Cic.* UCIECHA upodobanie.

J'ay bien de l'agrément à la campagne. Ruri incredibilem capio voluptatem. Mihi placent ante omnia campi. Ruri delector. Mam wiele upodobania ná wfi.

AGRE'MENT, (*Approbation, confentement que l'on donne à une chofe qui nous eft agreable.*) Probatio, *genit.* probationis, f. *Cic.* DOZWOLENIE, zezwolenie, ktore kto daie ná iáką rzecz ktora mu ieft przyiemna.

Il donna fon agrément à cette noces. Has probavit nuptias. Nuptiæ illi placuerunt. Dał fwoie pozwolenie na to wefele.

J'ay entrepris cette affaire avec fon agrément. Id negotii illo probante & annuente fufcepi, Podiąłem fię tego za dozwoleniem Jego.

Il a l'agrément de fa charge pour fon fils. Obtinuit (à Rege) munus fuum pro filio. Ma pozwolenie ná fwoy urząd dla fyna.

AGRE'MENS, (*certains petits ornemens qu'on attache fur des habits*, &c.) Ornamenta, *genit.* ornamentorum, n. pl. *(*s'ils font de foie, on ajoute* filo ferico textá: *s'ils font d'argent*, ou *d'or*, *on ajoute* filo argenteo, *ou* aureo texta.) PEWNE drobne przyozdobienia ktore ná fukniach przypinaią &c. czyli fą ziedwabiu, czyli fą ze frebra álbo złota.

AGRESTE, adject. m. & f. *fauvage, qui n'eft point cultivé.*) Agreftis & hoc agrefte, adject. *Cic.* DZIKI, (ktory ieft zaniedbany.

AGRESTE au figuré, (*fauvage & groffier.*) Agreftis. *Rufticus, Rufticanus. Rufticulus, a, um. *Cic.* DZIKI w fenfie nie właſnym (grubiańfki profty.)

Il a des mœurs agreftes. Eft moribus agreftibus. Ma profte obyczaie.

Une vie agrefte & fauvage. Fera & agreftis vita, *genit.* feræ & agreftis vitæ, f. *Cic.* Zycie dzikie y odludne.

AGRICULTURE, fubft. f. (*l'art ou la fcience de cultiver la terre.*) Agricultura, *genit.* agriculturæ, f. *Cic.* Agricolatio, *genit.* agricolationis, f. Agricolationis prudentia, *genit.* prudentiæ, f. fcientia, *ou* difciplina ruris, *genit.* difciplinæ, f. *Col.* GOSPODARSTWO około roli umieiętność około roli.

L'AGRICULTURE, (*l'action de cultiver la terre.*) Agricultura, *ou* cultura agri, f. Cultio agri, *genit.* Cultus agrorum, *genit.* cultûs, m. Agrorum folique molitio, *genit.* molitionis, f. Res ruftica, *ou* agreftis, *genit.* rei rufticæ, *ou* agreftis, f. *Colum.* ORANIE, robienie o koło roli.

Les Anciens faifoient gloire de l'agriculture. Apud antiquos gloriæ fuit cura rufticationis. *Colum.* Dawni fobie mieli zá zafczyt gofpodarftwo o koło roli.

S'addonner à l'agriculture. Studium agricolationi dare. *Colum.* Udać fię ná gofpodarftwo o koło roli.

Fort entendu dans l'agriculture. Agreftibus operibus exercitatus, a, um. *Colum.* Experientiffimus agricola, *genit.* experientiffimi agricolæ. m. *Cic.* Barzo fię rozumieiący ná gofpodarftwie o koło roli.

Qui a écrit de l'agriculture. Auctor rei rufticæ, *genit.* auctoris, m. *Colum.* Ktory pifał o gofpodarftwie o koło roli.

S'AGRIFFER *à quelque chofe.* V. n. p. (*s'y attacher avec les griffes.*) Unguibus retineri, (retineor, eris, retentus fum.) paff. PAZURAMI fię iąć iakiey rzeczy, przyczepić fię do czego pazurami.

AGRIGENTE, *ou* GERGENTI, (*ville de Sicile avec Evêché aujourd'huy fuffrant de Palerme, & autrefois de Syracufe.*) Agrigentum, *genit.* Agrigenti, neut. AGRYGENT, Miafto w Sycyliy z Bifkupftwem dziś Suffraganią Palermu, niegdyś Syrakuzy.

AGRIMONTE, *ou* AGROMONTE, (*ville d'Italie dans la Bafilicate, autrefois Evêché qui a efté uni à celuy de Marfice.*) Grumentum, *genit.* Grumenti, neut. AGRYMONTE Miafto Włofkie w Bazylakadzie niegdyś Bifkupftwo ktore złączone ieft do Bifkupftwa Marfyko.

AGRIPPER, V. act. (*prendre avec une main avide, comme avec des griffes.*) Harpagare, (harpago, harpagas, harpagavi, harpagatum.) act. acc. *Plaut.* CHWYTAC, łakomo brać ręką chciwą iakoby rwać pazurami.

(Ter-

(Terme populaire.) (Słowo pospolite.)

N'AGUERE, (*il n'y a pas long-temps.*) Non ita pridem. adv. *Cic.* DOPIERO, (niedawno temu.)

(Cette Particule vieillit.) (To słowo się starzeie.

AGUERRI, m. AGUERRIE, part. paſſ. *du verbe* AGUERRIR, (*fait aux travaux de la guerre, rompu dans le métier de la guerre.*) In re militari & longo bellorum uſu exercitus, a, um. In armis exercitus, a, um. *Cic.* Certáminum expertus. *Liv.* WOIENNY, BITNY, wprawiony do prac woiennych, wypracowany w żołnierſkim kunſzcie

Des troupes bien aguerries. Copiæ exercitatiſſimæ. *Cicer.* Woyſka dobrze wprawne do woyny.

Il eſt aguerri & ſçavant au métier de le guerre. Belli ac rei militaris eſt peritus, (*qui fait au Comparatif* Peritior & hoc peritius, *& au ſuperlatif* Peritiſſimus, a, um.) *Cic.* *Eſt inſtructus bellicarum artium diſciplinis. *Cic.* Wprawny y umieiętny w żołnierſkiey ſztuce.

AGUERRI, *dans quelque profeſſion,* (*qui y eſt exercé & inſtruit.*) Exercitatus ad artem aliquam. In arte aliquâ exercitus & exercitatus, a, um. *Cic.* WYCWICZONY, w iakim kunſzcie, ktory w nim ieſt biegły.

AGUERRIR, V. act. (*faire quelqu'un aux fatigues de la guerre, l'y exercer.*) Aliquem armis exercere, Belli laboribus aliquem exercere, (exerceo, exerces, exercui, exercitum.) *ou* aſſueſcere, (aſſueſco, aſſueſcis, aſſuevi, aſſuetum.) act. *Bellicis laboribus aliquem erudire, (erudio, erudis, erudii, eruditum.) act. *Cic.* Bellicis artibus aliquem inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum) act. *Cic.* Wprawiać kogo do woiennych trudow.

Nos ſoldats s'aguerriſſent tous les jours. Noſtri milites quotidiè armis exercentur. *Cic.* Żołnierze naſi codzień ſię wprawuią do woyny.

AGUERIR au figuré, (*faire quelqu'un à une profeſſion, l'y rompre & l'y accouſtumer.*) Aliquem in arte aliquâ exercere. *Cic.* WPRAWOWAC kogo do kunſztu iákiego wkładać go y wzwyczaiać.

AGUETS, ſubſt. maſc. comme *Eſtre aux aguets,* (*guetter & e[illegible] quelqu'un,* ou *quelque choſe.*) In inſidiis eſſe. *Ter.* Speculari & obſervare aliquem, *ou* aliquid (ſpeculor, ſpecularis, ſpeculatus ſum.) dep. Obſervare, (obſervo, as, obſervavi, obſervatum.) act. acc. *Cic.* SZLAKOWANIE, ſzpiegowanie, Tropienie, iáko: ſzpiegować, ſzlakować, kogo, Tropić zákim.

(Expreſſion populaire.) (Expreſſya poſpolita.)

AH! (*interjection qui ſe dit pour admirer & pour ſe plaindre.*) Ah! heu! vah! pro! *Voyez* HA. AH! mowi ſię dziwuiąc ſię, álbo żaląc ſię.

Ah que je ſuis miſerable! Heu me infelicem! *Cic.* AH! iákom nieſzczęśliwy!

Ah Dieux! Pro Dii immortales! *Cic.* AH Bogowie!

AHEURTE', m. AHEURTE'E, f. part. paſſ. (*Attaché ſopiniâtrément à une choſe.*) Obfirmatus, a, um, in re aliquâ. *Cic.* Animo pertendens aliquid. *Prop.* UPARTY UPARTA, przywiązany uporczywie do iákiey rzeczy.

Il eſt aheurté au jeu. Ludere pertinax. *Hor.* Przywiązany upornie do gry.

Aheurté à ſon jugement. Tenax propoſiti. *Hor.* (*en bonne part.*) Przywiązany ſtatecznie do żdania ſwego; *w dobry ſpoſob.*

AHEURTEMENT, ſubſt. maſc. (*opiniatreté d'eſprit à [illegible] en démordre.*) Obſtinatio, *genit.* obſtinationis, f. Pertinacia, *ou* pervicacia, *genit.* æ, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE zaciętość umyſłu w utrzymywaniu y żądaniu czego nic nieuſtępuiąc.

Il a rejetté tout cela non pas par un eſprit d'ingratitude, mais par aheurtement [illegible]. Hæc omnia non ingrato animo, ſed obſtinatione quadam ſententiæ repudiavit. *Cic.* Wſzyſtko to odrzucił nie dla niewdzięczności ale dla zaciętości w zdaniu ſwoim.

S'AHEURTER, V. neut. p. (*s'attacher avec opiniâtreté à une choſe, ne s'en vouloir point départir, n'en vouloir point démordre.*) Se in re aliquâ obfirmare, (obfirmo, obfirmas, obfirmavi, obfirmatum.) act. *Cic, Ter.* Perſtare in aliquâ re, (perſto, perſtas, perſtiti, perſtitum, & perſtatum.) n. Aliquid pertendere naviter, (pertendo, pertendis, pertendi, pertentum.) act. *Ter.* ZAWZIĄC ſię uſadzić ſię upornie ná co nie chcąc odſtąpić áni chcieć uſtąpić.

Ne vous aheur[tez] point tant. Ne te tam obfirma. *Terent.* Nie upieray ſię ták barzo.

Ils s'étoient aheurtez à vaincre ou à mourir. Animis obſtinaverant vincere aut mori. Uſadźili ſię álbo zwyciężyć álbo umierać.

AIA, (*fleuve d'Italie qui ſe décharge dans le Tibre proche d'un chaſteau nommé Monte Rotondo, c[élè]bre par la défaite de deux cent Fabiens.*) Allia, *genit.* Alliæ, f. *Luc.* ALLIA Rzeka włoſka ktora wpada w Tyber b[liſko] [illegible] názwanego Monte Rotonde, ſławna klęſką dwochſet Fabiuſzow.

AJAZZO, *ou* AJACCIO, (*ville de Corſe avec un port ſur la mer mediterranée, & un Evêché ſuffragant de Piſe.*) Adjacium & Urſinum, *genit.* i. n. ADIACCO, Miaſto Korſyki z portem ná morzu ſrzod ziemnym, y z Biſkupſtwem Suffraganią Pizańſką.

(Elle appartient à la Republique de Genes.) (Náleży do Rzeczypoſpolitey Genueńſkiey.)

AJAZZO, *ou* l'AJAZZO, (*ville maritime de Cilicie* aujourd'huy *dans la Natolie ſur le bord de la mer.*) Iſſus, *genit.* Iſſi, f. *Cic.* ADIACCO Miaſto w Cilicyi dziś Natoliy nád brzegiem morſkim.

D'Ajazzo. Iſſicus, a, um. Z Adiacco.

Le Golphe d'Ajazzo. Sinus Iſſicus, *genit.* Sinûs Iſſici, maſc. Odnoga morſka Adiacco.

AIDANT, m. AIDANTE, f. part. act. *du verbe* AIDER Juvans. Adjuvans, *genit.* antis, omn. gen. *Cic.* POMAGAIĄCY, POMAGAIĄCA, od ſłowa pomagać.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu. Deo juvante, *ou* adjuvante. Dei auxilio. abl. *Cic. Liv.* Za pomocą Bożą.

AIDE, ſubſt. f. (*ſecours, aſſiſtance qu'on donne à quelqu'un.*) Auxilium. Adjutorium. Subſidium, *genit.* ii, n. *Ops *inuſité au nominatif, qui fait au genitif* opis, (*le datif* opi *inuſité.*) *à l'accuſatif* opem, *& à l'ablatif* ope. *Cic.* POMOC (ratunek ktory komu ſię czyni.)

Avoir beſoin d'aide. Adjutorio, *ou* auxilio egere. *Quint. Ovid.* Potrzebować pomocy.

Crier à l'aide. Implorare, *ou* petere auxilium. *Cic.* Vocare aliquem auxilio. *Virg.* Wołać ná pomoc.

ON DIT par forme d'imprecation contre ſoy-même, *Que Dieu ne me ſoit jamais en aide,* ou *que Dieu me puniſſe ſi j'ay mis d'aujourd'huy une goutte de vin dans ma bouche.* De[illegible] me [illegible] ego in os hodie vini guttam indidi. *Plaut.* MOWI ſie niby ná przeklęctwo przeciwko ſobie Niech [illegible] Bog pomocy [illegible] niech [illegible] Bog [illegible] dziś [illegible] kroplę wina.

AIDE, comme un [illegible] & [illegible] (*un aide.*) Adjutor. Auxiliator, *genit.* oris, m. *Cic.* *Si l'on parle d'une femme on dira* Adjutrix. Auxiliatrix, *genit.* icis, f. *Cic.* POMOCNIK ktory pomaga ieżeli ſię mowi o niewieście pomocnica.

AIDE *en guerre,* (*qui ſert auprés d'un autre.*) Optio, *genit.* optionis, m. *Cic.* NAMIESTNIK Porucznik.

(Dans Varron, dans Feſtus & dans Vegece [illegible] ſignifie *le M[illegible] ou l'[illegible]* pour executer leurs ordres. & [illegible] pour un *aide* en general, c'eſt-à-dire pour *un homme qui aide un autre.* Au reſte ce mot n'eſt point du feminin genre, comme Monet & Pomey l'ont cru) U Warona y Feſtuſa Porucznik znaczy pomocnika [illegible] lub Dzieſiętnikowego dla wykonania [illegible] a Plautus powſzechnie go bierze [illegible] y pomaga drugiemu naoſtatek [illegible] nie ieſt rodzaiu Białogłowſkiego iáko Monet y [illegible].

AIDE *de camp* Præfecti caſtrorum vicarius, *genit.* vicarii, maſc NAMIESTNIK Hetmańſki Adiutant.

AIDE, ſubſt. f. *Egliſe ſubſidiaire pour la commodité des p[aroiſſiens à cauſe de l'élo]ignement de la paroiſſe.*) Ædes ſubſidiaria [illegible] ſitm. Pomoc Kościoł dla wy[godny] [illegible] anow gdy daleko do Parafiy.

AIDES, [au] plur. (*toute impoſition de deniers qu'on leve extraordinairement ſur les peuples dans quelques preſſants beſoins.*) Au[xilia tributariorum] [illegible] *genit.* [illegible] torum tributariorum. Subſidia, *genit.* ſubſidiorum, n. plur. Vectigalia, *genit.* vectigalium & vectigaliorum *dans Suetone,* n. plur. POSIŁKI. ([illegible]) podatki pieniężne niezwyczayne włożone ná lud w nagłey [illegible] y potrzebie.

LA COUR DES AIDES, (*Juriſdiction ſouveraine qui juge les [illegible] qui arrivent pour la levée des aides.*) Tributaria Curia. *genit,* Tributariæ Curiæ, f. Vectigalium ſupremum

tribunal, *genit.* vectigalium ſupremi tribunalis, neut. TRYBUNAŁ Poborow ſąd głowny gdzie ſądzą ſprawy wynikaiące z wybierania podatkow.

Conſeiller de la Cour des aides. Rei tributariæ Senator, *genit.* Senatoris, m. Radźca Trybunału poborow.

Préſident de la Cour des aides. Rei tributariæ præſes, *genit.* præſidis, m. Sędzia Prezydent Trybunału poborow

AIDE', m. AIDE'E, f. part. paſſ. *Voyez* AIDER. Adjutus, adjuta, adjutum. *Cic.* WSPOMOZONY, WSPOMOZONA.

AIDER *quelqu'un,* V. act. (*luy donner ſecours*) Juvare. Adjuvare, (juvo, juvas, juvi, jutum.) act. accuſ. *de la perſonne, & l'ablatif de la choſe en laquelle on l'aide.* *Alicui in re aliqua auxiliari, *ou* opitulari, (or, aris, atus ſum.) depon. *Alicui adeſſe, (adſum, ades, adſui.) Alicui auxilio, eſſe. *Opem, *ou* auxilium alicui ferre, (fero, fers. tuli, latum.) act. *Cic.* Alicui ſubſidiari, (ſubſidior, ſubſidiaris, ſubſidiatus ſum.) depon. *Suet.* Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Adjuvare aliquem auxilio. *Plaut.* Suppetias alicui ferre. *Subvenire alicui, (ſubvenio, ſubvenis, ſubveni, ſubventum.) neut. *Plaut. Hor.* *Aliquem adjumento juvare. *Cic.* Adjutare aliquem. act. *Ter.* POMODZ komu dać pomoc.

Aider à quelqu'un à porter des hardes. Alicui onera adjutare. *Terent.* Pomoc komu dźwigać rzeczy.

Il m'a aidé de ſa bourſe, ou *de ſes biens.* Me ſuis ſuſtentavit opibus. Suis facultatibus me ſublevavit. *Cic.* Ope & re me adjuvit. *Terent.* Pomogł mi workiem ſwoim. álbo ſubſtancyą ſwoią.

A quoy bon me faire tous ces beaux diſcours, ſi lors qu'il en faut venir aux effets, vous ne pouvez m'aider non plus que ſi vous eſtiez mort? Nam quid te igitur retulit beneficum eſſe oratione, ſi ad rem auxilium eſt emortuum. *Plaut.* Ná coż mi czyniſz te wſzyſtkie piękne ſłowa ieżeli gdy przychodzi doſkutku nie możeſz mi pomoc nic inaczey iakobyś umarł.

Les ſciences aident un bon naturel, & les ſoins que l'on en prend le fortifient, mais ſi-tôt que l'éducation vient à manquer, les vices le corrompent. Doctrina promovet vim inſitam, & recti cultus roborant pectora, ſed ut defecêre mores, culpæ benè nata dedecorant. *Hor.* Nauki pomocą ſą dobrey náturze y ſtarania ktore około niey mamy umacniaią one, ále iák prędko uſtanie wychowanie, wyſtępki ią zárażaią.

Venir pour aider quelqu'un. Adjutorem alicui venire. (Adjutor, oris, m.) Venire alicui ſubſidio. *Cic.* Przybyć ná pomoc komu.

Il l'a aidé en cela. In eam rem adjutorium ei fecit. *Suet.* Pomogł mu w tym.

S'aider l'un l'autre, s'entre-aider. Tradere ſibi mutuas operas. *Terent.* Se mutuò juvare. Mutuam ſibi operam præſtare. *Cic.* Pomagać ſobie ieden drugiemu wſpolną ſobie pomoc czynić.

AIDER, (*ſervir à une choſe, y contribuer.*) Adjuvare. Uſui eſſe. *Cic.* POMAGAC ſłużyć do czego być pomocnym.

Aider la digeſtion, ou *à la digeſtion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* *A gagner la victoire.* Adjumento eſſe ad victoriam. *Cicer.* Pomagać do ſtrawienia. *do zwycięſtwa.

Cette ſucceſſion aidera à marier cette fille. Iſta hereditas erit adjumento huic virgini ad contrahendas nuptias. To dziedzictwo pomocne będzie do wydania zá mąż tey Panny

S'aider d'une piece dans un procès, s'en ſervir, l'employer, en tirer des inductions. Uti aliquo inſtrumento in lite. Pomoc wziąć z iákiego papieru w ſprawie iakiey, záżyć go, indukować.

Les machines aident à remuer les fardeaux. Machinæ ſublevandis oneribus uſui ſunt. Multum juvant machinæ ad ſublevanda onera, *ou* in ſublevandis oneribus. Kunſzta w[ſzel]akie, windy pomagaią do podnieſienia cięzarow.

Si vous m'aviez rendu mon argent, je m'en ſerois aidé. Si reddidiſſes pecuniam, ea uterer, (utor, uteris, uſus ſum, uti.) dep. Gdybyś mi był oddał pieniądze moie, pomogł bym ſobie był niemi.

S'aider de ſon pouvoir a ſon profit. Poteſtate uti ad quæſtum. *Cic.* Záżyć powagi ſwoiey ná ſwoy pożytek.

S'AIDER, (*faire quelque effort,* ou *quelque avance.*) Allaborare, *ou* elaborare, (allaboro, allaboras, allaboravi, al-

laboratum.) n. Eniti, (enitor, eniteris, enixus ſum,) dep. *Cic.* POMOC ſobie, uczynić krok iáki uſilność pokazać.

Aidez vous le plus que vous pourrez, & ne vous laiſſez point abbatre au mal. Suſtenta te ut potes, neque morbo intabeſcas. *Cic.* Pomagay ſobie iak náybarziey możeſz, áni ſię poday złemu.

Si vous vouliez un peu vous aider, ou *faire quelque effort de vôtre côté, on vous aideroit du reſte.* Si quid de tuo præſtares, cætera tibi aliunde ſuppeditarentur. Gdybyś chciał ſobie pomoc trochę, álbo z ſtrony ſwoiey co uczynić, dopomożono by ci do reſzty.

Cela ſe dit d'une perſonne à qui on demande une grande ſomme d'argent, & à qui on dit de s'aider, *c'eſt à dire* de fournir quelque ſomme du ſien.) To ſię mowi o oſobie iákiey od ktorey pretenduią wielkiey ſummy pieniężney, y ktorey ſię mowi áby ſobie pomogła toieſt żeby iáką ſummę z ſwego dała.

ON DIT proverbialement *Aider à la lettre, (ſuppléer à ce qui manque à un mot.)* Præſtare vitium alicujus verbi. MOWI ſię w przyſłowiu *dopomoc piſmu* toieſt dokładać czego niedoſtaie do ſłowá iákiego.

ON DIT encore en un autre ſens, *Aider à la lettre, (ajoûter quelque hiſtoire du ſien à quelque hiſtoire.)* Addere, *ou* attexere aliquid de ſuo rei geſtæ. MOWI ſię ieſzcze w inſzym wyrozumieniu *dopomoc piſmu* toieſt przydać co ſwego do iakiey relacyi lub hyſtoryi.

Qui ne s'aide point, ou *qui ne ſe ſert point de ſes membres qui en a perdu l'uſage.* Membris captus, capta, captum. *Cic.* Membribus iners, *genit.* intertis, omn. gen. *Plin.* Ktory ſobie pomoc nie może, ktory nie władnie członkami ſwemi, álbo utracił ich władzą.

AIGLE, ſubſt. f. (*le plus grand, le plus fort & le plus viſte des oiſeaux qui vivent de proye.*) Aquila, *genit.* aquilæ, f. *Cic.* ORZEŁ náywiękſzy naymocnieyſzy y nayprędſzy z ptakow drapieżnych.

L'AIGLE, (*enſeigne des Legions Romaines.*) Aquila, *genit.* aquilæ, f. *Cic.* CHORĄGIEW Pułkow Rzymſkich.

(Les Perſes ſont les premiers qui ont porté l'Aigle dans leurs Enſeignes ſelon le témoignage de Xenophon. Les Romains aprés avoir porté divers animaux à leurs Enſeignes, prirent l'Aigle pour la principale Enſeigne des Légions la ſeconde année du Conſulat de Marius.) Perſowie ſą pierwſi ktorzy orły ná chorągwiach noſili według świadectwa Xenofontowego. Rzymianie ktorzy pierwey rożne beſtye ná chorągwiach ſwoich mieli, wzięli orła zá nayprzednieyſzy znak chorągwi Pułkow ſwoich roku wtorego Konſulatu Maryuſzowego.

Celuy qui portoit l'Aigle dans choque Légion. Aquilifer, *genit.* aquiliferi, m. *Caſ.* Chorąży ten co chorągiew z orłem noſił w każdym pułku.

D'AIGLE. Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* ORLI.

Pierre d'aigle, (certaine pierre creuſe & ſonante qu'on trouve dans le nid des aigles.) Aetites, *genit.* aetitæ, m. *Plin.* Orli kamień (kamień pewny wklęſły y dźwięk wydaiący ktory znayduią w orlim gnieździe.

AIGLON, ſubſt. m. (*le petit d'une aigle.*) Aquilæ pullus, *genit.* aquilæ pulli, m. *Plin.* ORLĘ.

AIGRE, adject. m. & f. *Acide, qui a une qualité piquante & deſagréable tant au goût, qu'à l'ouye & à l'odeur.*) Acer, acris, acre. Acidus, acida, acidum. Acerbus, acerba, acerbum. PRZYKRY, kwaśny, ktory ma właſność ſzczypiącą y nie przyiemną ták ſmakowi iák ſłuchowi, y powonieniu.

Un gout aigre. Guſtus acris, *genit.* guſtûs acris, m. *Plin.* *Un eſtomac qui rend des rapports aigres.* Stomachus acer, *genit.* ſtomachi acris, m. *Plin.* *Des fruits aigres.* Poma acerba, *genit.* pomorum acerborum, n. plur. *Ovid.* *Le cry d'une ſcie qui eſt aigre.* Horror ſerræ acerbus, *genit.* horroris ſerræ acerbi, m. *Lucr.* Smak kwaśny. *Żołądek ktory ſię kwaſem oddaie. *Owoce kwaśne. *Piła hałas przykry wydaiąca.

Un peu aigre. Acidulus. Subacidus. Subacidulus, a, um. *Plin. Cat.* Trochę kwaśny kwaſkowaty,

Eſtre aigre. Acere, (aceo, aces, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cat.* Być kwaśnym.

Devenir aigre. Aceſcere. Exaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) *Hor. Colum. Ulp.* Acorem contrahere. Kwaśnieć.

AIGRE au figuré, (*parlant de l'eſprit & des humeurs.*) Acerbus, a, um. Aſper, aſpera, aſperum. Amarus, amara, amarum. Acer, acris, acre. *Cic.* KWASNY, przykry w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o umyśle y humorze.

C'eſt un homme aigre. Eſt homo acerbus. *Cic.* Homo acer. *Ter.* Człowiek przykry.

Il avoit accouſtumé de ſe moquer de Tibere par des railleries aigres. Acerbis facetiis Tiberium irridere ſolitus erat. *Tacit.* Przykremi żartami zwykł był z Tyberyuſza żartować.

Il a l'eſprit aigre, ou *Il a bien de l'aigreur dans l'eſprit.* Magna eſt in illo ingenii acerbitas. *Cic.* Ma coś nieprzyiemnego przykrego w umyśle, barzo przykrego ieſt humoru.

Il luy dit des paroles aigres & piquantes. Aſpera & acerba illi loquutus eſt. *Cic.* Słowa mu przykre y przenikaiące powiedział.

Vne femme aigre & facheuſe, Amara mulier. *Ter.* Niewiaſta zła y uprzykrzona.

La vieilleſſe nous rend plus aigres & plus facheux. Amariores nos facit ſenectus. *Cic.* Starość czyni nas przykremi y gorzkiemi.

AIGRE ſe dit auſſi du Métal. (*qui eſt caſſant, quand il vient de la fonte.*) Aſper, aſpera, aſperum. Fragilis, & hoc fragile. adject. MOWI ſię też o Kruſzcu świeżo odlewanym ktory ieſt kruchy y chropawy.

AIGRE-DOUX, (*qui a un goût aigre & doux.*) Acido & dulci miſtus, a, um. *Et dans le figuré on dira,* Acerbitate & ſuavitate miſtus, a, um. KWASKOWATO ſłodki.

AIGRE-FIN, ſubſt. m. (*poiſſon de mer qui eſt une eſpece de gros merlan.*) Jecorarius. *genit.* jecorarii, maſc. *Plin.* SZCZUKA morſka, wilk morſki ryba, rodzay ſzczukow wielkich.

AIGREMENT, adv. (*rudement, d'une maniere aigre.*) Aſperè. Acerbè. Amarè. adv. *Cic. Aſcon. Ped.* PRZYKRO oſtro.

AIGREMOINE, ſubſt. fem. (*Eſpece de plante médicinale.*) Eupatoria, *genit.* eupatoriæ, f. *Plin.* RZEPIK (ziele lekarſkie.)

AIGRET, m. AIGRETTE, f. adject. (*Vn peu aigre.*) Acidulus. Subacidulus. Subacidus, a, um. *Plin. Catul.* KWASNIAWY, KWASKOWATY.

AIGRETTE, ſubſt. f. (*oiſeau qui porte ſur la teſte une plume fort blanche; c'eſt une eſpece de Héron blanc ainſi nommé de l'aigreur de ſon cri.*) Aſper erodius, *genit.* aſperi erodii, m. Ardeola, *genit.* ardeolæ, f. Ciris, *genit.* ciris, f. RYBITW ptak maiący ná głowie kitę barzo białą rodzay czapli, ták náзwany w Francuſkim dla przykrego barzo głoſu ſwego.

AIGRETTE, (*la plume de cet oiſeau, qu'on porte ſur la teſte en forme d'un bouquet de plumes.*) Ardeolæ ciris criſta, *genit.* criſtæ, f. PIORO tegoż ptaka ktore noſzą ná głowie ná kſztałt kity z pior.

AIGREUR, ſubſt. f. *Qualité de ce qui eſt aigre.*) Acor, *genit.* acoris, m. *Colum.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul. Gel.* Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Plin.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* KWAS właſność tego co kwaśne ieſt,

AIGREUR, au figuré, (*parlant des eſprits & des diſcours*) Aſperitas. Acerbitas, *genit.* atis, f. *Cic.* PRZYKROSC (mowiąc o umyſłach y mowie.)

Il n'a aucune aigreur dans l'eſprit. Nullum acerbitatis virus habet in animo. Nie ma żádney w umyśle ſwoim przykrości.

Il ne luy témoigna aucune aigreur de l'affront qu'il luy avoit fait. Non acerbè tuliſſe viſus eſt hanc contumeliam. Żádney przykrości nie pokazał zá obelgę ktorą mu uczyniono.

Il a jetté toute l'aigreur qu'il avoit dans le cœur. Virus acerbitatis ſuæ evomuit. *Cic.* Wſzyſtkę gorzkość ktorą miał ná ſercu wyrzucił.

Porter les choſes dans l'aigreur, ou *dans l'extrémité.* Ad extrema res deducere. Res exacerbare. Ad extrema & inimiciſſima jura decurrere. *Liv.* Do gorzkości rzeczy przyprowadzić, álbo do oſtatniey.

Parler avec aigreur. Acerbè & inclementer dicere, *ou* loqui. *Plaut. Cic.* Mowić z przykrością.

ON DIT, *Aigreur d'une peine, d'un ſupplice.* Suppliciorum acerbitates, *genit.* acerbitatum, f. plur. PRZYKROSC karania takiego álbo męki.

AIGRI, m. AIGRIE, f. part. paſſ. (*devenu aigre.*) Acidus, acida, acidum. Aceſcens, *genit.* aceſcentis, omn. gen. *Cic.* ZAKWASNIAŁY co zkwaśniało.

AIGRI, au figuré, (*irrité.*) Exacerbatus. Exaſperatus, a, um. *Liv.* Exulceratus, a, um. *Cic.* Amarulentus, a, um. *Aul. Gel.* W wyrozumieniu nie właſnym. (*rozgniewany*) obruſzony rozdrażniony.

Je luy ay trouvé l'eſprit fort aigri contre vous. Is mihi viſus eſt valdè in te exaſperatus. *Liv.* Záſtałem go barzo obruſzonego przeciw tobie.

Appaiſer les eſprits aigris. Sedare exaſperatos animos. *Liv.* Uſpokoić ubłagać umyſły rozdraznione.

AIGRIR, V. act. (*donner, ou cauſer de l'aigreur.*) Acorem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Col.* KWASIC dać álbo ſprawić kwaśność.

Le levain aigrit la paſte. Fermentum totam farinæ maſſam corrumpit. Fermento farinæ maſſa acorem contrahit. Od kwaſu kiśnie ciaſto.

s'AIGRIR, (*devenir aigre.* Aceſcere. Coaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* KWASNIEC.

Le fruit qu'on mange au deſſert s'aigrit dans un eſtomac debile. Secunda menſa in imbecillo ſtomacho coaceſcit. *Celſ.* Owoce ktore kto ie na wety, kwaśnicią w ſłabym żołądku.

AIGRIR dans le figuré, (*Irriter, piquer.*) Alicujus animum exaſperare, (exaſpero, exaſperas, exſperavi, exaſperatum.) act. *Celſ.* Aliquem exarcerbare, (exacerbo, exacerbas, exacerbavi, exacerbatum.) act. *Suet.* Iram alicujus aſperare, (aſpero, aſperas, áſperavi, aſperatum.) act. *Tacit.* Animum exulcerare, (exulcero, exulceras, exulceravi, exulceratum.) act. *Cic.* Aliquem ad iram irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) act. *Ovid.* W wyrozumieniu nie właſnym (rozgniewać obrazić.

Ce qui m'aigrit davantage eſt de voir qu'on ſe jouë de moy à mon âge. Hoc eſt quod peraceſcit, me hoc ætatis ludificari. *Ter.* To co mię náywięcey obraża ieſt widzieć że żartuią ſobie ze mnie w wieku moim.

AIGRIR, (*empirer, irriter un mal, l'augmenter.*) Exaſperare málum. *Celſ.* Augere malum. POGORSZYC rozdraznić co złego rozrazić.

Les remedes ne font qu'aigrir le mal. Remediis morbus exaſperatur. *Celſ.* Remediis crudeſcit morbus. *Virg.* Lekarſtwa tylko drażnią barziey złe.

Aigrir une playe, Vulnus acerbare, *ou* aggravare, (o, as, avi, atum. act. *Claud. Celſ.* Ranę rozrazić pogorſzyć.

Le mal s'aigrit tous les jours. Ingraveſcit, *ou* recrudeſcit in dies malum, (ingraveſco, ingraveſcis, *ſans preterit ni ſupin,* ingraveſcere: recrudeſco, recrudeſcis; recrudui, *ſans ſupin,* recrudeſcere.) neut. *Cic.* Złe ſię codzień barziey pogarſza, ſili.

AIGU, m. AIGUË, f. adject. (*Pointu, qui ſe termine en pointe.*) Acutus, acuta, acutum, (*qui fait au comparatif* Acutior & hoc acutius, *& au ſuperlatif* Acutiſſimus, a, um. *Cic.*) Acuminatus, acuminata, acuminatum. *Cic.* OSTRY konczaty konczata (zákonczony ná oſtatku.)

Vn couteau aigu. Acutus culter. *Plaut.* **Vn angle aigu.* Angulus acutus, m. *Plin.* Noż konczaty *Rog konczyſty.

AIGU, au figuré. *Vn eſprit aigu, ſubtil & pénétrant.* Acutum ingenium, n. *Cic,* Acies acris ingenii, *genit.* aciei acris ingenii, f. *Cic.* Acre, *ou* peracre ingenium, n. *Cic.* OSTRY w wyrozumieniu nie właſnym, Dowcip Oſtry, ſubtelny, przenikaiący.

AIGU, (*ſe dit auſſi de la voix & des douleurs.* Acutus, a. um. **Vne voix aiguë.* Acuta vox, *genit.* acutæ vocis, f. **Vne fiévre aiguë.* Febris acuta, f. *Celſ.* **Maladie aiguë.* Morbus acutus, m. *Horat.* OSTRY mowi ſię też o głoſie y o bolach. *Głos krzykliwy, *Gorączka mocna, *Choroba tęga.

EN GRAMMAIRE ON DIT *Vn accent aigu,* (*celuy qui marque que la ſyllabe ſe doit prononcer d'un ton élevé.*) Accentus acutus, *genit.* accentûs acuti, maſc. U GRAMMATYKOW SIĘ MOWI Akcent oſtry, ten co znaczy że iaką ſyllabę wyrażać trzeba wyżſzym głoſem.

AIGUADE, ſubſt. f. (*Renouvellement de proviſion d'eau douce.*) Aquatio, *genit.* aquàtionis, f. *Caſ.* WODY branie (opatrowanie ná nowe wody ſłodkiey.)

(Vieux terme de Marine.) Dawny termin Marynarſki

Faire aiguade, ou *Aller faire proviſion d'eau douce.* Aquatum ire. *Saluſt.* Aquari, (aquor, aquaris, aquatus ſum.) dep. *Caſ.* Poyść dla ſprowadzania wody ſłodkiey do picia.

Il reſolut d'empeſcher les vaiſſeaux de faire aiguade, ou de faire proviſion d'eau douce. Naves prohibere aquâ inſtituit. *Caſ.* Poſtanowił przeſzkodzić okrętom áby ſię w wodę ſłodką do picia nie opatrzyły.

AIGUE, ſubſt. f. (*vieux mot qui ſignifioit de* l'EAU, *qui ſe dit encore en ſes compoſez,* comme. STARE ſłowo ktore znaczyło wodę, y ieſzcze go záżywaią w ſłowach ſkładanych.

AIGUES-MORTES, (*Ville du bas Languedoc près de la mer.*) Aquæ Mortuæ, *genit.* Aquarum Mortuarum, f. plur. MIASTO niżſzey Okcytaniy bliſko morza.

AIGUE-PERSE, (*Ville du duché de Montpenſier.*) Aqua Sperſa, *genit.* Aquæ Sperſæ, f. MIASTO w Xięſtwie Montepenſieſkim.

AIGUIERE, ſubſt. f. *on prononce* EGUIERE. (*Vaiſſeau rond à mettre de l'eau.*) Aqualis, *genit.* aqualis, *Plin.* NALEWKA (náczynie do wody okrągłe.)

AIGUILLE, ſubſt. f. *on prononce* EGUILLE. (*petit fer pointu & délié qui ſert à coudre.*) Acus, *genit.* acûs, f. Acicula, *genit.* acicula, f. *Cic.* IGŁA (żelaſko małe konczyſte y cienkie ſłużące do ſzycia.)

ON DIT qu'*Vne fille ne ſçait pas ficher un point d'aiguille,* pour dire qu'*Elle eſt tout à fait ignorante,* & qu'*Elle ne ſçait rien faire.* Inertiſſima & deſidioſiſſima virgo. *Cic.* MOWI ſię Dziewka co nie umie Igłą ściega iednego uczynić, *mowiąc* że cale ieſt nieumieiętna, nic nie umie zrobić.

AIGUILLE, (*ſe dit de petits inſtrumens pointus.*) comme *Vne aiguille de teſte, celle qui ſert à coëffer les femmes,* Acus, *genit.* acûs, f. *Juv.* Acus crinalis, f. *Apul.* **Aiguille à broder,* ou *à travailler en tapiſſerie.* Acus Aſſyria, *genit.* acûs Aſſyriæ, f. *Claud.* Acus Semiramia, *genit.* acûs Semiramiæ, f. *Mart.* IGŁA álbo iglica mowi ſię o małych inſtrumentach kończaſtych iáko iglica od włoſow co ſłuży do ſtroienia ná głowie białychgłow. * Igła do wyſzywania.

Faire de la broderie, ou *de la tapiſſerie à l'aiguille.* Acu pingere, (pingo, pingis, pinxi, pictum.) act. Wyſzywać obicia, obicie igłą robić.

AIGUILLE *d'un cadran qui ſert à marquer les heures.* Stylus, *genit.* ſtyli, m. *Plin.* Gnomon, *genit.* gnomonis, m. *Vitr.* Horarum index, *genit.* horarum indicis, m. INDEX ſkazyciel, ná kompaſie ſłużący do pokazywania godzin, ktęt zegara ſłonecznego.

AIGUILLE ſe dit proverbialement, *Il eſt venu de fil en aiguille,* pour dire *d'un propos à l'autre.* Ex aliquo ſermone in alium incidit. *Ter.* IGŁA mowi ſię w ſenſie nie właſnym, *iáko* przyſzedł od nici do igły, *to ieſt* z iedney mowy do drugiey.

Faire un procès ſur la pointe d'une aiguille, pour dire *Conteſter ſans ſujet, & pour une affaire de rien.* De re minimâ litigare. neut. *Plaut.* Kłocić ſię o koniec igły: *to ieſt* ſprzeczáć ſię bez przyczyny, y o nic.

AIGUILLE, (*Poiſſon de mer long & menu par ſa partie anterieure, & qui reſſemble à une aiguille.*) Acus, *genit.* aci, m. *Plin.* IGLICA ryba morſka cienka y długa z przodu y podobna do igły.

AIGUILLE *de Clocher,* (*Pyramide,* ou *Obeliſque.*) Obeliſcus, *genit.* obeliſci, m. *Plin.* IGLICA ná dzwonnicy to ieſt ſłup kamienny cienki pochodziſty ku gorze ſzpica w budowaniu.

AIGUILLÉE, ſubſt. f. Acia, *genit.* aciæ, f. *Cornel. Celſ.* Linum quod acu trajicitur. NIC Dratwa ná raz zawlec do igły.

AIGUILLETTE, ſubſt. f. (*cordon, ou tiſſu ferré par les deux bouts qui ſert à attacher.*) Ligamen, *genit.* ligaminis, neut. *Colum.* Ligula, *genit.* ligulæ, f. *dans Chariſius.* ZWIĄZEK ſprzączka rzemień wſtęga ſznur do czapki álbo taśma z obu końców żelazem opatrzona dla zapinania.

NOUER *l'aiguillette,* (*ſe dit d'un prétendu maléfice qui empeſche qu'on ne puiſſe conſommer un mariage.*) Ligaturâ faſcinare ſponſum. *Catul.* PODWIĄZAC záwiązáć, (czary álbo przeſzkoda pewna niedopuſzczaiąca powinności małżeńſkiey.)

Vne femme qui court l'aiguillette, (*qui va chercher les hommes, & qui ſe proſtitue au premier venu.*) Secutuleia mulier. *Petr.* Niewiaſta co zá męſzczyznámi biega.

Courir l'aiguillette. Sectari viros. dep. Biegać zá męſzczyznami.

LASCHER *l'aiguillette,* (*aller aux grands beſoins de la vie.*) Exonerare alvum. act. ISC ná potrzebę przyrodzoną

AIGUILLETER, V. act. (*Attacher avec des aiguillettes*) Ligamentis aſtringere, (aſtringo, aſtringis aſtringis, aſtrinxi, aſtrinctum. act. acc. PODWIĄZAC, záwiązać, zapinać.

AIGUILLETIER, ſubſt. maſc.) (*Qui fait & vend des aiguilles,* &c.) Acuum opifex & propola, *genit.* acuum opificis & propolæ, m. Ligularius, *genit.* ligularii, maſc. IGLARZ.

(On dit communément. *Eſpinglier.*) Mowi ſię poſpolicie Szpilkarz.

AIGUILLON, maſc. (*ce qui pique.*) Aculeus, *genit.* aculei, m. Spiculum, *genit.* ſpiculi, neut. *Plin. Virg.* BODZIEC, co bodzie.

Nous ne pouvons ſouffrir l'aiguillon d'une mouche à miel ſans crier de douleur. Apis aculeum ſine clamore ferre non poſſumus. *Cic.* Nie możemy wytrzymać żądła od pſzczoły ażebyśmy nie záwołali od bolu.

Laiſſer l'aiguillon dans la playe. Dimittere aculeum in vulnus. *Cic.* Zoſtawić żądło w ranie.

Aiguillon de Bouvier pour piquer les beufs. Stimulus, *genit.* ſtimuli, m. *Plaut.* Poganiacz do ſturſania wołow.

AIGUILLON, au figuré, (*Ce qui excite & pouſſe à une choſe.*) Aculeus. Stimulus, *genit.* i, m. Incitamentum, *genit.* incitamenti. n. Incitamen, *genit.* incitaminis, n. *Cic.* BODZIEC w wyrozumieniu nie właſnym, to co pobudza do czego.

Cela ſert d'aiguillon à l'eſprit. Hoc maximum eſt animi incitamentum. *Cic.* To ſłuży zá pobutkę umyſłu.

Tous les aiguillons du courage & de la victoire ſont pour nous. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt. *Tacit* Wſzyſtke pobudki ochoty y zwycięſtwa ſą dla nás.

Il laiſſe un aiguillon dans l'eſprit de ceux qui l'écoutent. Relinquit aculeos in animis audientium. *Cic.* Bodziec zoſtawuie w umyśle ſłuchaiących.

Il y a dans le cœur des gens de bien un certain aiguillon qui les pique jour & nuit pour la gloire. Inſidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dieſanimum gloriæ ſtimulis concitat. *Cic.* Jeſt w ſercu ludzi zácnych bodziec iakiś, ktory ich dzień, y noc do ſławy pobudza.

AIGUILLONNER, V. act. (*Exciter, pouſſer à une choſe.*) Aliquem, *ou* alicujus animum ſtimulare, (ſtimulo, ſtimulas, ſtimulavi, ſtimulatum,) act. *Ter. Liv.* Aliquem incitare, *ou* excitare ad aliquid, (cito, citas, citavi citatum) act. *Cic.* POBUDZAC do czego.

(Ce verbe ne ſe dit gueres qu'au figuré.) To ſłowo nie wiele ſię mowi chyba w wyrozumieniu nie właſnym.

AIGUISÉ, m. AIGUISÉE, f. part. paſſ. *du verbe* AIGUISER. Acutus. Exacutus, autu, a, um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA.

AIGUISEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'aiguiſer.*) Exacutio, *genit.* exacutionis, f. *Plin.* OSTRZENIE.

AIGUISER, act. (*Rendre aigu & tranchant.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum. act. acc. *Cic. Plin.* Acutum reddere. (Acutus, a, um.) *Horat.* Aciem (ferri) excitare. *Plin.* Cote acuete. act. acc. *Hor.* OSTRZYC naoſtrzać oſtrym uczynić do kraiania.

Aiguiſer un poignard ſur un caillou pour rendre ſa pointe plus affilée. Pugionem ſaxo aſperare ut in mucronem ardeſcat. *Tacit.* Puinał ná kamieniu oſtrzyć, áby go konczaſtym uczynić.

AIGUISER, au figuré, (*parlant de l'eſprit & des paſſions.*) Acuere, *ou* exacuere. act. acc. *comme* Acuere, *ou* exacuere ingenium. *Cic.* *Aguiſer l'eſprit.* *Aciem oculorum exacuere. *Cic.* *Aguiſer la veuë.* ZAOSTRZYC, w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o umyśle y żądzach, * Zaoſtrzyć dowcip, *Záoſtrzyć wzrok.

Pluſieurs jus qu'un cuiſinier méle enſemble aiguiſent l'appetit. Multa jura quæ coquus confundit, reficiunt in morſus languentem ſtomachum. *Hor.* *ou* exacuunt palatum. *Ovid.* *ou* aviditatem ad cibos excitant, *ou* incitant. *Cic.* *ou* elaborant ſaporem. *Hor.* Kilka ſmakow ktore kucharz razem pomięſza zaoſtrzaią apetyt.

ON DIT proverbialement *Aiguiſer ſes coûteaux,* pour dire *Se préparer au combat.* Accingere ſe pugnæ, *nu* ad pugnam. *Liv. Virg.* MOWI ſię w przyſłowiu oſtrzyć żelazo ſwoie, to ieſt, gotować ſię do bitwy.

AIL, *au ſingulier;* & Aux *au pluriel,* ſubſt. maſc. (*ſorte d'oignon*

d'oignon d'une odeur très forte.) Allium, genit. alii, n. Hor. CZOSNEK gatunek cybuli zapachu barzo tęgiego.

Vne teſte d'ail. Alii caput, neut. Colum. *Vne gouſſe d'ail. Allii ſtica, genit. ſticæ, f. Colum. Allii nucleus, genit. allii nuclei, m. Plin. Głowka czoſnku. * Ząbek czoſnku.

Frotté d'ail. Alliatus, alliata, alliatum. Plaut. Náciezany Czoſnkiem.

Sentir l'ail. Olere, ou obolere allium. Plin. Plant. Trąció czoſnkiem.

AILE, ſubſt. f. (Partie du corps des oiſeaux avec laquelle ils s'élevent & ſe ſoutiement en l'air.) Ala, genit. alæ, f. Penna, genit. pennæ, f. Cic. SKRZYDŁO część ciała u ptaſtwa ktorą ſię wzbiiaią y trzymaią ná powietrzu.

Les ailes des mouches à miel. Apum alæ, ou pinnæ, ou pennæ, genit. alarum, ou pinnarum, f. plur. Col. Virg. Skrzydła u pſzczoł.

Petites ailes des oiſeaux & des mouches. Pinnulæ, ou pennulæ, genit. pinnularum, ou pennularum, f. pl. Cic. Skrzydełka u ptaſzkow y muchow.

Battre des ailes. Quatere alas. Plaudere alis. Virg Concutere alas. Claud. Bić ſkrzydłami.

Eſtendre les ailes au ſoleil. Pandere alas ad ſolem. Virg. Roſpoſtrzeć ſkrzydła ku ſłońcu.

Voler à tire-d'ailes. Perniciter volare. Plin. Szybkim ſkrzydłem latać.

AILES d'un Baſtiment. Alæ ædificii, f. pl. Vitr. SKRZYDŁA w budowaniu, boki pachy.

AILES d'un Temple, ou d'une Baſilique, (les deux Voutes qui ſont plus baſſes & à coſté de la grande.) Alæ Templi, ou Baſilicæ, f. pl. Vitr. Columnata Templi latera, genit. columnatorum Templi laterum, n. pl. Vitr. SKRZYDŁA Kościelne, ſklepienia dwa poboczne niżſze od więkſzego we ſrzodku.

AILES de Moulin. Moletrinæ alæ, f. plur. SKRZYDŁA Młyńſkie.

AILES ou les Nageoires des poiſſons Pinnæ, genit. pinnarum, f. pl. Plin. PŁYTWY u Ryb to czym ſię Ryba álbo pław wodny ruſza.

AILES que les Poëtes mettent aux pieds de Mercure. Talaria, genit. talarium, n. pl. Cic. Plantares alæ Mercurii, f. pl. Stat. FEDERPUSZ ſkrzydła ktore Poetowie przyprawuią Merkuryuſzowi do koſtek.

AILE d'une armée. Ala, genit. alæ, f. Cic. Cornu, n. & indeclinable au ſingulier. SKRZYDŁO Woyſka.

L'aile droite. Dextra ala. Dextrum cornu. Cæſ. *L'aile gauche. Siniſtra ala. Siniſtrum cornu. Cæſ. Skrzydło prawe, *Skrzydło lewe.

Ceux qui ſont ſur les ailes d'une armée. Alares, genit. alarium, m. pl. Liv. Alarii, genit. alariorum, m. pl. Cæſ. Alares copiæ, f. pl. Ci co ſą uſzykowani ná ſkrzydłach woyſka

D'abord l'aile gauche des ennemis fut rompuë. Primo concurſu ab ſiniſtro cornu hoſtes pelluntur. Cic. Zaraz ſkrzydło lewe nieprzyiacielſkie złomane było.

L'aile droite plia d'abord. Dextrum cornu primò verſum eſt in fugam. Skrzydło prawe zaraz ſię zwineło, uſzło.

AILE, (ſe dit en choſes morales & ſpirituelles, & ſignifie Protection, tutelle.) comme Cette fille a toujours eſté ſous l'aile de ſa mere. Hæc virgo perpetuâ matris diſciplinâ fuit exercitata, ou educta. Cic. Tacit. SKRZYDŁO ſię mowi w rzeczach obyczaynych y duchownych, y znáczy pieczą y obronę náprzykład Ta Panienka zawſze była pod ſkrzydłem matki ſwoiey.

Lors que les enfans ſont ſortis de deſſous l'aile de leur mere. Ubi ætas liberis exceſſit è matrum diſciplinâ. Ubi exceſſit liberorum cura à matribus. Ják wynidą dzieci z pod ſkrzydeł matki ſwoiey.

ON DIT poëtiquement Il ſera porté ſur les ailes de la Renommée. Illum aget fama pennâ. Hor. Famâ differetur. MOWI ſię po Rymotworſku: ſława go ná ſkrzydłach ſwoich, noſić będzie.

AILE ſe dit proverbialement dans ces Expreſſions ſuivantes, il en a dans l'aile, il en tient dans l'aile, pour dire Il luy eſt arrivé quelque malheur. Habet, ou periit. Ter. SKRZYDŁO mowi ſię przez przyſłowie w náſtępuiących ſpoſobach, doſtał po ſkrzydle to ieſt trafiło mu ſię iákie nieſzczęście.

Il ne bat plus que d'une aile, (parlant d'une perſonne dont le crédit eſt fort diminué, & qui n'eſt plus dans la même fortune.) Unicâ plaudit alâ. Gratiâ & fortunâ imminutus eſt atque attenuatus. Languet, ou diffluit illius gratia. Już tylko iednym ſkrzydłem ſię trzepie, to ieſt mowiąc o iakiey oſobie ktorey dużo obyło ſławy, y iuż nie ieſt w iednakowym pierzu, to ieſt ſzczęściu.

Rogner les ailes à quelqu'un, (le réduire comme l'on dit au petit pied, diminuer ſon crédit & ſes biens.) Pennas alicui incidere. Cic. Deciſis pennis aliquem humilem reddere. Hor. Podſkubać ſkrzydła komu, upokorzyć go poniżaiąc mu kredytu y ſzczęścia.

Il veut voler devant que d'avoir des ailes, (parlant d'un homme qui veut s'élever ſans merite & ſans biens.) Volant ſine pennis. Plaut. Jeſzcze mu ſkrzydła nie poroſły á iuż chce latać, mowiąc o tym co chce powſtać bez záſług y bez fortuny.

Il luy a arraché, ou tiré quelque plume de l'aile, pour dire Il luy a tiré quelque ſomme d'argent. Corraſit ab ipſo aliquid pecuniæ. Terent. Wyrwał mu Piorko álbo kilka pior ze ſkrzydeł, to ieſt ſummę iáką pieniężną odniego wyciągnął.

Il en tirera pied, ou aile. Prædam qualemcunque, ou lucrum qualecunque faciet. Plaut. Albo nogę álbo ſkrzydło weźmie z tego, to ieſt cokolwiek pozyſka.

La peur luy a donné, ou luy a mis des ailes aux talons. Timor addidit alas. Virg. Boiaźń mu ſkrzydła przyprawiła do koſtek.

AILÉ, m. AILÉE, f. adject. (Qui a des ailes. Alatus, alata, alatum. Aligier, aligera, aligerum. Pennatus, pennata, pennatum. Penniger, pennigera, pennigerum. Cic. Virg Plin. SKRZYDLASTY, SKRZYDLASTA.

AILERON, ſubſt. maſc. (le bout de l'aile.) Extrema ala, genit. extremæ alæ, f. KONIEC u ſkrzydła, ſkrzydełko

AILERON de poiſſon. Pinna & pinnula, genit. æ, f. Plin. SKRZELE płytwy u Ryb.

AILERONS, (dans les rouëes à faire monter l'eau, &c.) Pinnæ, gen. pinnarum, f. pl. Vitr. Łopatki u koł do podnieſienia wody.

AILLEURS, (en un autre endroit.) Aliò. Alium in locum. (En ſignification de mouvement.) *Alibi. adv. Cic. Alicubi. adv. Plin. Alio in loco. abl. (en ſignification de repos) GDZIEINDZIEY, do kąd indziey.

D'AILLEURS, (d'un autre lieu, avec les Verbes Venir, retourner.) Aliundè. adv. Cic. Alio ex loco. SKĄD inąd z inſzego mieyſca z ſłowami przyiść powracać.

PAR AILLEURS, (par un autre endroit.) Aliâ viâ. Per aliam viam. Per alium locum. KTORĘDY indziey.

D'AILLEURS, (de plus, outre cela.) Præterea. adv. PROCZ tego z inſzey ſtrony z inſzey miary.

Cet homme qui avoit d'ailleurs de belles qualitez tomba avec la même ambition qu'il avoit fait paroitre en demandant la royauté. Virum cætera egregium, ſecuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem ambitio eſt. Liv. Ten człowiek ktory z inſzey miary miał piękne cnoty, panował z taką wynioſłością z iaką ſię o panowanie ſtarał.

On ne ſçauroit faire paroitre ſon eſprit dans ces ſortes de livres, & d'ailleurs le mien étoit tres médiocre. Hi libelli non ingenii ſunt capaces, quod alioquin nobis perquam mediocre erat. Plin. Nie można pokazać dowcipu ſwego w takowych księgach, a y moy z inſzey miary był barzo mierny.

AIMABLE, adject. m. & f. (Qui a des qualitez qui attirent l'amour & l'amitié de chacun.) Amabilis & hoc amabile, genit. amabilis pour tous les genres.) Il fait au Comparatif Amabilior & hoc amabilius, Plus aimable; & au Superlatif Amabiliſſimus, a, um. Tres aimable. Cic.) *le contraire eſt Inamabilis & hoc inamabile. Cic. Qui n'eſt point aimable. PRZYIEMNY, miły luby, ktory ma w ſobie przymioty godne kochania, przeciwna ieſt niemiły.

Il a quelque choſe d'aimable dans la converſation, Sa converſation à quelque choſe d'aimable. Neſcio quid amabilitatis in eſt in ejus congreſſu. Plaut. Coś ma miłego w konwerſacyi, Jego konwerſacya ieſt miła.

Il a des mœurs aimables, ou Ses mœurs ſont aimables. Ipſi ſunt mores amabiles. Cic. Obyczaie Jego ſą miłe, ma miłe obyczaie.

Il eſpére ſe rendre aimable auprès de vous. Amabilem ſperat ſe tibi fore. Hor. Spodziewa ſię że ſię miłym ſtanie u ciebie.

D'une maniere aimable. Amabiliter. adverb. Cic. (Amabiliùs

biliùs au Comparatif, & Amabiliſſimè au Superlatif.) Mile miłym ſpoſobem.

AIMABLEMENT, adv. Le même, moins uſité. MILE toż ſamo mniey używane.

AIMANT, m. AIMANTE, f. part. act. du verbe AIMER Amans, genit. amantis, omn. gen. avec le genitif. Cic. Voyez AIMER. KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA.

AIMANT, ſubſt. maſc. (Pierre minerale noire, qui a de merveilleuſes proprietez, entre autres d'attirer le fer.) Magnes, genit. magnetis, m. Prop. MAGNET, Kamień czarny mineralny maiący dziwne ſkutki, między inſzemi pociągnienia żelaza.

l'Aimant attire le fer. Magnes lapis ferrum ad ſe allicit & trahit. Cic. Magnes ferrum ducit. Prop. ou ferrum rapit Solin. Magnet ciągnie do ſiebie żelazo.

D'AIMANT, ou qui concerne l'aimant. Magneticus, a, um. MAGNETYCZNY, co należy do Magnetu.

AIMANTÉ, m. AIMANTÉE, f. (frotté d'aimant.) Magnete perfrictus, ou affrictus, a, um. MAGNETOWANY, MAGNETOWANA, Magnetem natarty.

AIMANTER, V. act. (Frotter quelque choſe d'aimant pour la faire tourner au Nord.) Magnete aliquid perfricare, (perfrico, perfricas, perfricui, perfrictum.) act. MAGNETOWAC, Magnetem nácierać iáką rzecz áby ſię obracała ku Nordowi.

AIMER, V. act. (qui ſe dit en general des choſes & des perſonnes pour leſquelles on a de l'amour, de la tendreſſe, de l'amitié ou quelque forte inclination) Amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. accuſ. Cic. KOCHAC, mowi ſię ogolnie o rzeczach y oſobach do ktorych kto ma chęć przychylność, przyiaźń álbo mocną iáką ſkłonność.

Aimer fort quelqu'un, avoir bien de l'affection pour luy, avoir beaucoup d'amitié pour luy Aliquem deamare. In primis amare & carum habere. act. acc. Singulari amore áliquem amare. Amare Unicé diligere. Summa benevolentiâ aliquem complecti. Cic. Kochać mocno kogo: mieć wielką chęć do niego wielką ſkłonność.

Aimer ſincerement, veritablement, de cœur & d'affection. Aliquem amare toto pectore. Verè ex animo amare. Toto pectore, ou ex animo amare. Cic. Amare corde & animo. Plaut. Kochać ſzczerze, prawdziwie ſercem y chęcią.

Eſtre fort aimé de quelqu'un. Eſſe alicui in deliciis & in amore. Eſſe alicui cariſſimum, (ſum, es, fui: cariſſimus, a, um. Cic. Być barzo od kogo kochanym.

S'aimer l'un l'autre, s'entre-aimer. Amare inter ſe. Cic. Amare ſe mutuis animis. Catul. Kochać ſię wzaiemnie kochać ſię z ſobą.

Je trouve que d'aimer les gens qui nous haïſſent, c'eſt faire une double faute, car c'eſt prendre une peine inutile, & leur être à charge. Qui amat illum cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte duco, laborem inanem ipſe capit, illi moleſtiam affert. Ter. Trzymam to, że kochać tych, co nas nie lubią, ieſt dwoiako błądzić, gdyż to ieſt y ſobie nie potrzebną [illegible] y drugim czynić.

Aimer ceux qui nous aiment. Alios redamare. Aliis in amore reſpondere. Cic. Kochać wzaiemnie tych co nas kochaią.

Plut à Dieu que vous m'aimaſſiez autant que je vous aime! [illegible] pars æqua amoris tecum! Ter. Vellem [illegible] me amares! Utinam mihi in amore reſponderes! Cic. Day Boże żebyś mie tak kochał, iak cię kocham.

AIMER, (avoir une inclination forte, & un grand panchant pour quelqu'un.) Aliquem amare, ou deamare. act. acc. Amore alicujus teneri, (teneor, teneris, tentus ſum.) paſſ. Amare amore ſingulari. act. acc. Cic. Conferre amorem in aliquem, (confero, confers, contuli, collatum.) act. Plaut. Amplecti aliquem, dep. Saluſt. Amore amplecti, ou complecti. dep. acc. Cic. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. neut. Cic. KOCHAC mieć paſſyą do kogo y wielką ſkłonność.

Apres mon frere il n'y a perſonne que j'aime plus que vous. Cum à fraterno amore diſceſſi, amoris erga te mei, tibi primas defero. Cic. Po Bracie moim nie mam nikogo kogo bym barziey kochał nád ciebie.

AIMER quelqu'un, (l'aimer d'un amour déreglé, en eſtre éperdument amoureux, l'aimer juſques à la folie.) Amare, ou deamare perditè & efflictim & miſerè. Cic. Ter. Plaut. Deperire aliquem, (depereo, deperis, deperi, deperitum.)

neut. Plaut. Deperire amore alicujus. Liv. Alicujus amore ardere, ou flagrare, (ardeo, ardes, arſi, arſum: flagro, flagras, flagravi, flagratum.) neut. Cic. Ardere, aliquem, ou in aliquem. Virg. Cic. Alicujus amore incendi, ou incenſum eſſe, (incendor, incenderis, incenſus ſum. paſſ. Incenſus, a, um.) Inflamari, ou inflamatum eſſe alicujus amore, (inflammor, inflammaris, inflammatus ſum. paſſ. Inflammatus, a, um.) Cic. Aliquem demori, (demorior, demoreris, demortuus ſum.) dep. Plaut. Effusè aliquem diligere, (diligo, diligis, dilexi, dilectum.) act. Plin. Jun. Efflictim aliquem perire. neut. Plaut. Inſanire amore alicujus, (inſanio, inſanis, inſanivi, inſanitum.) neut. Hor. KOCHAC ſię w kim, kochać miłością nie porządną, kochać ſzalenie.

AIMER tendrement quelqu'un, (comme une mere ſon enfant, act.) Aliquem amare. act. acc. Aliquem amplecti, ou complecti. Amore complecti. dep. acc. In deliciis habere aliquem, & in oculis ferre. act. acc. Cic. Aliquem medullitùs, ou oculitùs amare. act. Plaut. Aliquem geſtare in ſinu, (geſto, geſtas, geſtavi, geſtatum.) act. Ter. KOCHAC kogo uprzeymie, (iáko matka dziecię ſwoie.)

Aimer quelqu'un juſques à ne rien épargner pour luy ni ſoins, ni peines, ni ſa propre vie. Omnibus ſtudiis, laboribus, vitæ periculis complecti aliquem. Cic. KOCHAC kogo zewſzyſtkich miar nic dla niego nie żałuiąc áni ſtarania, áni pracy, áni życia.

AIMER trop une choſe, (avoir bien de l'attache & une grande paſſion pour elle.) Aliquid amare, ou adamare. act. Rem aliquam nimiùm, ou plus æquo conſectari, (conſector, conſectaris, conſectatus ſum) depon. Cic. ZBYTECZNIE co kochać, mieć zbyteczne przywiązanie y paſſyą do czego.

AIMER, (ſe plaire à une choſe.) Aliquid amare. Re aliquâ delectari, (delector, delectaris, delectatus ſum.) paſſ. Rem in deliciis habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. Cicer. KOCHAC ſię mieć upodobanie w czym

J'aime cette maiſon. Arrident mihi ædes. Plaut. Kocham ten Dom.

Il aime le jeu, la chaſſe & la muſique. Ludo, venatione, muſicis delectatur. Cic. Kocha ſię we grze, w polowaniu y muzyce.

Il s'aime bien à la Cour, il s'y plait fort. Aulam in deliciis habet. Delectatur Aulâ plurimùm. Voluptati & delectationi eſt ipſi Aula. Cic. Kocha ſię we Dworze, y podoba mu ſię Dwor barzo.

Les Elephants ne s'aiment que dans les païs chauds. Elephanti amant regiones calidas. Plin. Słonie nie kochaią ſię tylko w kraiach ciepłych.

Il aime à eſtre loué. Amat laudari. Hor. Lubi kiedy go chwalą.

AIMER, (Reſpecter, honorer quelqu'un qui eſt au deſſus de ſoy.) Amare. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Venerari, (veneror, veneraris, veneratus ſum.) depon. acc. Obſervare, obſervo, obſervas, obſervavi, obſervatum.) act. acc. Cic. KOCHAC ſzanować kogo co ieſt nad nami.

SE FAIRE AIMER, (Attirer à ſoy l'affection de tout le monde, gagner les cœurs.) Omnes ſibi demereri, (demereor demereris, demeritus ſum.) *Amorem ſibi ab omnibus, ou omnium ſibi amorem & benevolentiam conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum.) Rapere ad ſe omnium amorem, (rapio, rapis, rapui, raptum.) Gratiam ab omnibus inire, (ineo, inis, inivi, ou inii, initum.) Gratiam ſibi apud omnes parere, (pario, paris, peperi, partum.) Cic. Omnes homines ſibi adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Ter. ZARABIAC ná miłość u wſzyſtkich, pociągnąć do ſiebie affekta, ſerca pozyſkać.

Se faire aimer de bien des gens. Amicitiâ multos comprehendere. Cic. Zárabiać ná affekt u wielu.

J'ay fait aimer l'ancien Gouvernement à des Peuples, qui n'attendoient que l'occaſion de brouiller. Populorum animos rerum novarum expectatione ſuſpenſos ad veteris Imperii benevolentiam traduxi. Cic. Przywiodłem tych do kochania ſię w dawnych rządach, ktorzy zámieſzania nowego czekali.

AIMER, (Sçavoir bon gré à quelqu'un d'une choſe, luy en eſtre obligé.) Amare aliquem de re aliquâ, ou ob rem. Cic. KOCHAC co, mieć co komu záwdzięczne, być wdzięcznym komu zá co.

Je vous aime, ou Je vous sçay bon gré d'avoir ainsi répondu à Octavius. Multum te amo, quòd ita respondisti Octavio. *Cic.* Kocham cię iestem ci wdzięczen żeś ták odpowiedział Oktawiusz wi.

AIMER MIEUX, *(Avoir un amour de préference pour les choses, ou pour les personnes.)* Habere aliquid potius, (potior & hoc potius, *genit.* potioris.) act. acc. Malle, (malo, mavis, malui, *sans supin.*) neut. *avec un Accusatif, ou un Infinitif.* BARZIEY lubić wolić, (Kochać iednę rzecz lub osobę nád iozą.)

J'eusse mieux aimé mourir mille fois, que de souffrir ces choses. Mori milles mihi præstitisset, quàm hæc pati. *Cic.* Wolałbym umrzeć tysiąc razy, niżeli to znosić.

J'aime mieux estre vaincu avec Pompée, que de vaincre avec ces gens là. Malo me cum Pompeio vinci, quàm cum istis vincere. *Cic.* Wolę raczey być zwyciężonym z Pompeiuszem, nizeli zwycięzcą z takiemi.

Celuy qui aime mieux ses trésors que ses amis, mérite de n'estre aimé de personne. Qui argento omnia ponit, meretur ut nemo ipsi præster amorem. *Horat.* Ten co woli barziey zbiory, swoie álbo skarby, nizeli przyiacioł, godzien iest żeby go nikt nie kochał.

AIMER, proverbialement. *Qui bien aime, bien chatie.* Qui benè amat, benè castigat. KOCHAC; przysłowiem kto dobrze kocha, ten dobrze karze.

ON DIT burlesquement, *Il l'aime comme ses petits boyaux,* ou *comme ses yeux.* Illum medullitùs, *ou* obulites amat *Plaut.* MOWI się żartem, kocha iáko wnętrznośći swoie, álbo iák oczy swoie.

Il n'aime que luy-même, & personne ne l'aime. Sibi carus est seque diligit, & nemo illum, (*on sous-entend* diligit) Se amat sine rivali. *Cic.* Nie kocha tylko siebie samego, á nikt go też nie lubi.

AINE, subst. f. (*partie du corps où se fait la jonction de la cuisse & du ventre.* Inguen, *genit.* inguinis, n. *Plaut. Liv.* Łono, część ciała gdzie się łączy udo z Brzuchem.

AINS, *ou* ENS, (*Riviere qui a sa source au Val de Mege dans le Comté de Bourgogne, & se jette dans le Rhosne, vers le Port d'Anton.*) Indus, *genit.* Indi, m. Idanus, *genit.* Idani, m. ENS Rzeka w Hrabstwie Burgundyi wpadaiąca w Rodan ku portowi Antonu.

AINS, adv. *Ains au contraire,* (*mais au contraire, mais plûtost.*) Imò. Imò verò. adv. *Cic.* WIĘC ráczey ále ráczey. (Cet Adverbe François, aussi bien que *Ainçois*, est hors d'usage; ils signifioient autrefois *Mais.* On ne s'en sert que dans le burlesque de *Ains au contraire.*) To przysłowie Francuskie wyszło ze zwyczaiu, znáczyło przedtym *ále:* nie záżywaią go chyba ná żárt *więc ráczey.*

AINSA, ou AINZA, (*Ville d'Arragon capitale du petit païs de Sobarbe, qui a eu autrefois Titre de Royaume, sur la riviere de Cinga.*) Ainsa, *genit.* Ainsæ, f. ENSA Miasto Arragonii; stołeczne małego Kraiu Sobarba rzeczonego, ktore miało Kiegdyś tytuł krolestwa nad rzeką Cyngą.

AINSI, adverbe. (*de la sorte, de cette sorte.*) Sic. Ita. adv. *Cic.* Hoc modo, *abl.* Ad hunc, *ou* ad eum modum. *Cic. Plaut.* Hoc pacto. Eo pacto, *ablat. Plaut. Ter.* TAK tym sposobem.

AINSI QUE, (*comme.*) Sic. adv. *Il est ainsi, cela est ainsi.* Sic est. Sic est res. *Ter.* Sic res se habet. *Cicer.* Ita est. Ita res est. *Ter.* TAK JAKO, ták iest, to ták iest.

Il est ainsi que je vous le dit. Res sic est ut narro tibi. *Plaut.* Tak iest iak powiadam.

Je suis ainsi fait, c'est mon humeur. Sic sum. Sic est ingenium meum. *Ter.* Tákim iest, táki moy humor.

Il est ainsi fait. Ita homo est. *Ter.* Ita ingenio est. Ita ingenium ejus est. *Plaut.* Táki on iest.

C'est ainsi qu'il faut faire. Ita opus est facto. *Ter.* Ták trzeba czynić.

On le dit ainsi. Ita aiunt. Ita prædicant. *Ter.* Ták powiadaią.

C'est ainsi que j'espere. Ita spero quidem. *Ter.* Ták się Spodziewam.

Est-ce ainsi que tu me méprises? Ita-ne contemnor abs te? *Ter.* Ták to mną gardzisz?

J'ay esté affligé de cela ainsi que je le devois. Sanè quàm pro eo ac debui, graviter, molestèque tuli. *Sulp. ad Cic.* Tak mi to ciężko było iak ciężko być náleżało.

Cela étant ainsi. Quod cùm ita sit. Quæ cúm ita sint. Cúm hoc ita sit. *Cic.* To tak będąc.

Qu'AINSI NE SOIT, (*pour preuve de cela.*) *J'étois dans ce jardin, & qu'ainsi ne soit voila une fleur que j'y ay cueillie, c'est comme si je disois & pour preuve voila une fleur que j'y ay cueillie.* Eram in horto, atque ut rem ita esse intelligas, hunc ibi decerpsi florem. AZE TAK IEST, (nadowod tego,) byłem w tym ogrodzie, á że tak, iest oto iest kwiat com w nim urwał.

AINSI SOIT-IL, (*souhait qu'on fais.*) Utinam id sit. *Ter.* Utinam ita Deus faxit. *Terent.* Utinam. *seul.* Quod utinam. *Cicer.* AMEN, Niech się stanie życząc czego.

AIR, subst. masc. (*Element liquide & léger qui environne le Globe terrestre, ou la mer & la terre.*) Aer, *genit.* aeris, m. *Cic.* Æther, *genit.* ætheris, m. *Virg.* Cœlum, *ou* Cœlum, *genit.* l, n. Aura, *genit.* auræ, f. *Virg* Spiritus, *genit.* spiritûs, m. *Cic.* Animabilis spirabilisque natura, *genit.* animabilis spirabilisque naturæ, f. Vitalis & per omnia meabilis spiritus, m. *Colum.* POWIETRZE, Żywioł rzadki y lekki, ktory otacza okrąg ziemi, álbo morze, y ziemię.

Air beau & agréable. Jucundum & amœnum cœlum, n. *Cic.* Piękne powietrze y miłe.

Air clair & serein. Nudus & apertus aer, m. *Stat.* Serenus aer, m. *Lucr.* *(le contraire est* Nebulosus, *ou* nubilus & austrinus aer, m. *Plin.* Caliginosum cœlum, n. *Cic. Air sombre, couvert, plein de brouillars.*) Pogodne powietrze, *(przeciwna iest)* Powietrze pomięszane, pochmurne y pełne mgły.

Air libre & ouvert. Apertus aer, m. *Stat.* Apertum cœli spatium, n. *Vitr.* Wolne powietrze y otwarte.

Air pur. Purum cœlum, n. *Cic.* Purus liquidusque aer, m. *Plin.* Powietrze czyste.

Air subtil. Tenue cœlum, n. Aer tenuis & extenuatus, m. *Cic.* Subtile cœlum, n. subtilis aer, m. *Sen.* *(le contraire est,* Crassus aer, m. Concretus, *ou* densus aer, m. *Cic. Hor.* Crassum cœlum, n. *Virg. Air épais & grossier.*) Powietrze subtelne, *(przeciwna iest.)* Powietrze ciężkie y grube.

Ceux qui habitent en des païs où l'Air est plus pur & plus subtil, ont aussi l'esprit plus subtil, que ceux qui respirent un Air épais & grossier. Licet videre acutiora ingenia & ad intelligendum aptiora eorum qui terras incolunt eas in quibus aer sit purus ac tenuis, quàm illorum qui utuntur crasso cœlo atque concreto. *Cic.* Ci co mięszkaią w kraiach gdzie powietrze iest czystsze y subtelnieysze, maią też dowcip subtelnieyszy, niż ci co tchną powietrzem cięższym y grubszym.

Air temperé. Aer temperatus, m. *Cic.* Powietrze pomiarkowane.

Bon air, air sain. Bonum cœlum, n. *Cat.* Salubre cœlum, n. *Cic.* *(le contraire est,* Cœlum málignum, *ou* maleficum, n. *Cic.* Cœlum insalubre, n. Morbidus aer, m. *Plin. Un Air mal sain.*) Dobre powietrze zdrowe. *(przeciwna iest)* powietrze niezdrowe.

Air mauvais & mal sain, Air pestilent &c. Cœlum malignum. n. Aer pestilens, m. *Vitr.* Cœlum et ejus aspiratio gravis & pestilens n. *Plin* Powietrze złe záraźliwe szkodliwe.

Air étouffé. Gravius cœlum, n. Cœli gravitas, *genit.* gravitatis, f. *Cic.* *(le contraire est,* Lenis aura, *genit.* lenis auræ. f. *Air doux.*) Powietrze zaduszone zatkane. ciężkie *(przeciwna iest,)* Wolne powietrze łáskawe.

Air natal. Natale cœlum, n. *Cic.* Powietrze Oyczyste.

Bonté de l'Air. Aeris, *ou* cœli salubritas, *genit.* salubritatis, f. *Plin.* *(le contraire est,* Malignitas cœli, f. *Plin. La malignité de l'Air.*) Zdrowość powietrza, *(przeciwna iest)* Nie zdrowość powietrza.

Changement d'air. Aeris, *ou* cœli commutatio, *genit.* commutationis, f. *Cic.* Odmienność powietrza.

Changement de l'air, lors qu'il se change. Cœli, *ou* aeris conversio, *genit.* conversionis, f. *Cic.* Odmiana powietrza kiedy się ná dworze odmienia.

Corruption de l'air. Aeris vitium, *genit.* aeris vitii, n. Morbus cœli, *genit.* morbi cœli, m. *Virg.* Záraza zepsowanie powietrza.

Intemperie de l'air. Cœli intemperies, *genit.* intemperiei, f. *Colum.* Niepogodność powietrza niepogoda.

Les diverses situations de la terre contribuent beaucoup à la temperature de l'air. Terræ positiones huc atque illuc versæ magna ad aeris temperiem momenta sunt. *Sen.* Rozmaite położenie ziemi wielką iest przyczyną do postanowienia powietrza.

Persanteur de l'air. Cæli gravitas, *genit.* cæli gravititatis, f. *Cicer.* Ciężkość powietrzá.

Grossiereté de l'air. Cœli crassitudo, *genit.* crassitudinis, f. *Cicer.* Grubość powietrzá.

Sérénité de l'air. Serenitas cæli, *genit.* serenitatis cæli, f. *(le contraire est* Perturbatio cæli, *genit.* perturbationis cæ., f. *Cic. Le trouble de l'air.*) Jasność powietrza *(przeciwna iest)* pomieszanie powietrzá.

A L'AIR, (*à découvert.*) Sub dio Aere aperto. Sub Jove frigido. *Hor.* NA wietrze, ná iáwie.

Estre à l'air, ou estre exposé à l'air. Aeri, *ou* in aëre exponi (exponor, exponeris, expositus sum.) pass. *colum.* Być ná wietrze wystawiony ná wietrze.

Le sapin a beaucoup d'air & de feu. Abies habet plurimum aëris & ignis. *Vitr.* Jedliná má wiele w sobie powietrzá y ogniá.

Les animaux terrestres ont de l'air médiocrement & de la chaleur. Terrestria animalia aëre, caloreque sunt temperata. *Vitr.* Zwierzętá ziemskie maią powietrze pomiarkowane y ciepło.

L'air commence à s'échauffer. Cælum tépescit, *ou* calescit. *Plin.* *(le contraire est,* Aer gelascit. *Cat. l'air commence à se refroidir.*) Záczyná się zagrzewać powietrze *(przeciwná iest)* Zaczyná się oziębiać powietrze.

L'air estant pressé par de fréquentes impulsions entre par les ouvertures des robinets & emplit les canaux. Spiritus frequens compressus epistomiorum aperturis Influit & replet animá canales. *Vitr.* Powietrze częstym poruszeniem ściśnione będąc, wchodzi przez Lufty otwartych czopow y napełniá Rury.

Les poûmons sont d'une nature spongieuse propre à recevoir l'air. In pulmonibus inest raritas ad hauriendum spiritum aptissima. *Cic.* Płuca są przyrodzeniá pulchnego iáko gębká, Sposobne do wzięciá w siebie powietrza.

On donne de l'air aux caves par le moyen des soupiraux. Relaxatis spiramentis aer in caueas infunditur, *ou* immititur, *ou* introducitur. *Vitr.* Wpuszczaią powietrze do piwnic przez oddechowe okná.

L'air étant renfermé & ne pouvant se dilater, s'échauffe en s'agitant. Aer conclusus, neque habens vagandi potestatem, versando confervescit. *Vitr.* Powietrze zamknięte niemogąc się rozszerzyć, rozgrzewá się, wzruszeniem swoim.

Le mesme air fait les diversitez du froid & de la chaleur qui arrivent chaque année, & étant attiré par la respiration il nourrit les animaux. Idem aer annuas frigorum & calorum facit varietates, & spiritu ductus alit & sustentat animantes. *Cic.* Toż samo powietrże czyni rożność ciepłá y zimná, ktore co rok przypadá, y pociągnione przez odethnienie ożywiá zwierzętá.

Les conduit des corps estant dilatez reçoivent aisément toutes les impressions de l'air. In corpora, quæ habent patentes venas, insidunt aurarum flatus. *Vitr.* Pory ciałá będąc rozprzestrzenione, przymuią łatwo wszelkie skutki powietrzá.

Nous sommes environnez d'air. Offunditur nobis aer. *Cic.* Powietrzem otoczeni iesteśmy.

CHANGER D'AIR, (*aller demeurer aillieurs pour y respirer un autre air.*) Cælum, *ou* aerem mutare, (to, as, avi, atum. (act. *Hor. Cels.* ODMIENIC powietrze, gdzieindziey się przenieść dlá odmiany powietrzá.

Prendre l'air à la campagne. Liberius, *ou* purius cælum ruri captare, *ou* spirare, (o, as, avi, atum.) act. Liberius cælum ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. Zażywać wolnego powietrzá na wsi.

Reprendre son air natal. In natale solum immigrare, (migro, migras, migravi, migratum.) neut. Aerem nativum spirare. act. Peregrinum cælum cum patrio commutare. act. *Cic.* Wrocić się do Oyczystego powietrzá.

DONNER DE L'AIR *à un lieu.* Aerem in aliquem locum immittere, (immitto, immittis, immisi, immissum.) act. PUSCIC powietrze do iakiego mieysca.

Donner de l'air aux arbres en les déchaussant par le pied. Arbores ablaqueare, (queo, as, avi, atum.) act. *Colum.* Odkryć powietrze drzewom okopuiąc ie u dołu od korzeniá y odkrywaiąc.

Donner de l'air aux arbres en les élaguant & coupant des branches qui sont trop touffuës. Aperire cælum árboribus, (aperio, aperis, aperui, apertum.) act. *Plin.* Arbores collucare, (luco, as, avi, atum.) act. *Colum.* Odkryć powietrze drzewom one przerzedzaiąc y obcinaiąc gałęzie zbyt gęste.

AIR, (*Souffle, vent, haleine.*) Hálitus, *genit* halitus, m. Spiritus, *genit.* spiritûs, m. Aura, *genit,* auræ, f. *Cic.* TCHNIENIE Dech para zionienie.

Donner de l'air à une personne qui s'évanouït. Alicui auram præbere. act. Ventulum alicui fácere. *Plaut.* Przewietrzeć wyprowadzić ná wiatr osobę iáką ktora mdleie.

Donner de l'air, ou du vent à un tonneau. Spiramentum dolio dare. act. Oddech uczynić w beczce.

ON DIT en ce sens par maniere de Proverbe, *Donnez vous de l'air, Donnez vous patience.* Quiesce paululùm. Expecta dum Pax. *Plaut.* MOWI się wtym wyrozumieniu iákoby przez przysłowie odetchniy sobie, poczekay trochy cierpliwie.

AIR se dit figurément *des choses qui n'ont point de vérité & de fondement solide.* Ainsi on dit. POWIETRZE mowi się przez przysłowie o rzeczach Ktore żadney gruntowney pewności nie maią. Tak mowi się.

Des promesses & des desseins en l'air. Vana promissa. Irrita consilia, *genit.* vanorum promissorum, irritorum consiliorum, n. pl. *Cic.* * *Un raisonnement en l'air, qui est sans solidité.* Inanis ratiocinatio, *genit.* inanis ratiocinationis, f. *Cic.* * *Des conjectures en l'air: vaines & sans raison.* Inanes & futiles conjecturæ, *genit.* inanium & futilium conjecturarum, f. plur. *Cic.* Obietnice y zamysły nápowietrzu * Dowod nápowietrzu, ktory niemá fundamentu gruntowanego, * Domyślanie się ná powietrzu, prożne y bez przyczyny.

Tout cela s'en ira en l'air, ou populairement *en eau de boudin.* Vanescent hæc omnia, (vanesco, vanescis, vanui, *sans supin,* vanescere.) neut. Hæc omnia irrita cadent, *ou* in irritum cadent, (cado, cadis, cecidi, casum, cadere.) n. *Tacit.* Wszystko to z wiatrem poydzie, wynidzie ná bicz z piasku.

Faire cent discours en l'air. Quidlibet garrire, (garrio, garris, garrivi, garritum.) act. *Hor.* Wiele prożno mowić y nádaremnie.

ON DIT encore proverbialement *Tirer en l'air,* (*Habler,* ou populairement, *Craquer.*) Vana & falsa jactare, (to, as, avi, atum.) act. Magnificè mentiri multa, (mentior, mentiris, mentitus sum.) depon. MOWI się ieszcze w przysłowiu, ná wiatr strzelać, oczywiście szalbierować.

Battre l'air, travailler inutilement. Aerem verberare, (bero, as, avi, atum,) act. Operam ludere, (ludo, ludis, lusi, lusum.) act. *Ter.* Oleum & operam perdere, (perdo, perdis, perdidi, perditum.) act. *Plaut.* Wiatr młocić, pracować nadaremno.

ON DIT aussi en maniere de Proverbe, *Se donner de l'air, se divertir comme il faut & avec une pleine liberté.* Genio indulgere, (indulgeo, indulges, indulsi, indultum.) neut. *Ter.* Animo suo obsequi, (obsequor, obsequeris, obsecutus, sum.) dep. Animo suo obsequium sumere, (sumo, sumis, sumsi, sumtum.) act. Sibi benè facere. Facere animo suo volupe, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plaut. Terent.* MOWI się ieszcze w sposob przysłowiá Dogodzić sobie, do woli Záżyć uciechy, pozwolić sobie.

ON DIT encore *Il a toujours un pied en l'air,* pour dire qu'*Il est fort agissant & remuant.* Mobilibus est pedibus. Est pede mobilis. MOWIĄ też zawsze iednę nogę má napowietrzu, chcąc wyrazić człeká co nie postoi niepoprożnuie.

AIR se dit aussi en Musique, *de la conduite de la voix & des autres sons, (parce qu'ils proviennent des diverses impulsions de l'air.)* Modus Modulus, *genit.* i. m. Modulatio, *genit.* modulationis, f. *Cic. Hor.* ARYA Ton álbo notá się mowi w muzyce o głosach y tonach wywodzeniu, bo pochodzą z rożnego poruszeniá powietrzá.

Je sçay l'air de cette chanson, mais je ne me souviens pas des paroles. Numeros illius cantilenæ memini, verba non teneo. *Virg.* Wiem notę tey pieśni, ále słow niepamiętam

Accorder des airs sur le luth. Fidibus modos aptare. act. *Hor.* Tony zgadzać ná lutni.

Donner un air à une chanson, la noter. Cantica modis musi-

muſicis exprimere, (exprimo, exprimis, expreſſi, expreſſum.) act. *Quint.* Notę dobierać ná pieśń iáką.

Jouër un air charmant. Dicere modos quibus aures applicentur, (dico, dicis dixi, dictum.) act. *Horat.* Dziwnie piękną grać notę.

Jouër des airs ſur la flute. Modulationes tibiis canere, (cano. canis, cecini, cantum.) Modulatè canere tibiis. *Cic.* Ad certos modos canere tibiis. *Ovid.* Ad tibiam canere cantilenam. *Cicer.* Carmina tibiis cantare, (to, as, avi, atum.) act. *Cornel.Nep.* Wygrawać Noty ná flecie.

Qui donne un air à une chanſon. Modulator, *genit.* modulatoris, m. *Hor.* Ten co notę daie ná pieśń iaką, muzyk.

AIR, (*maniere d'agir, de parler & de vivre ſoit en bonne ou mauvaiſe part.*) ainſi l'on dit *Se donner des airs, Affecter certaines manieres de parler, de marcher & de s'ajuſter.* Fingere ſe ad putidam & affectatam elegantiam, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. Modos quoſdam in ornatu, in geſtu, in voce putidè conſectari, (conſector, conſectaris, conſectatus ſum.) dep. Exquiſitis quibuſdam modis corpus ad affectatam elegantiam componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) act. SPOSOB poſtępowania ſobie, mowięnia, życia ták w dobry iáko y w zły ſpoſob; Ták ſię mowi Przydawać ſobie coś wytwornie wymyślnie ſobie poſtępować wymyślnie ſię noſić.

Se donner des airs de viſage en faiſant des minauderies. Os exquiſitis modis ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Quin.* Twarz wykrzywiać wdzięcząc ſię y poſtawę ſtroiąc.

AIR, (*Mine, facon, l'exterieur d'une perſonne.*) Facies. Species, *genit.* ei, f. Vultus. Oris habitus, *genit.* ûs, m. Forma, *genit.* formæ, f. *Cic.Ter.* Figura totius oris & corporis, *genit.* figuræ, f. *Cic.* Twarz poſtawá powierzchowná jakiey oſoby.

Il a l'air doux, ou *l'air du viſage doux. Il a beaucoup de douceur dans l'air du viſage.* Eſt ipſi ſuaviſſima oris ſpecies. *Cornel-Nep.* MA poſtawę łaſkawą, poſtawá twarzy łaſkawá, wiele má przyiemnośći w poſtawie twarzy ſwoiey.

Un jeune homme qui a l'air bon, ou *qui a bon air.* Adoleſcens honeſtâ & liberali facie, Adoleſcens bonâ formâ. *Ter.* Probo ore. Honorem eximiæ frontis præferens. *Plin.* Adoleſcens in quo eſt formna & ſpecies liberalis. *Cic.* Młody człowiek Młodzieniec ktory má dobrą poſtawę, dobrey poſtawy.

Elle avoit l'air plus honneſte que les autres. Erat formâ præter cæteras honeſtâ & liberali, *Terence parle d'une fille.* Była przyſtoynieyſzey poſtawy niżeli inſze.

Ne montrez jamais un air chagrin. Deme ſupercilio nubem. *Hor.* Niepokazuy nigdy ſmutku po ſobie.

Avoir mechant air. Malam faciem habet. *Quint.* Mieć złą poſtawę, komu nie dobrze z oczu patrzy.

Je n'ay point veu de femme d'un plus méchant air, ou *qui eut plus méchant air que celle-là.* Improbiorem non vidi faciem mulieris. *Plaut.* Niewidziałem niewiaſty ktoreyby gorzey z oczu patrzało iák ten.

Il a un air d'impudence & effronterie, ou *la mine impudente.* Eſt illi os impudens & inverecundum. *Ter.* Eſt perfrictâ & inverecandâ, *ou* expudoratâ fronte. *Plaut.* Patrzy mu z oczu z twarzy niewſtyd, beſpieczeńſtwo zuchwałość.

Il a l'air honteux & embarreſſé. Timidor eſt & ruſticè verecundus. *Cic.* Wſtydzi ſię, y mięſza.

Il a l'air étranger, ou *d'un étranger.* Eſt ipſi peregrina facies. *Plaut.* Twarz Poſtawá Cudzoziemcá.

A ſon air, à ſa mine, à le voir il paroit un homme de conſequence. Cùm faciem vides, videtur eſſe quantivis pretii. *Ter.* Z Poſtawy z miny z ſpoyrzenia zdaie ſię być cziek zacny.

Après qu'elle eut eſſayé dans ſon miroir tous les airs, que l'on perd bien tôt, quand on folatre avec un amant. Poſt ipſum tentavit omnes vultus, quos ſolet inter amantes riſus ſ angere. *Hor.* Sprobowawſzy w zwierciedle wſzelkich poſtaw ktore giną prędko gdy kto ſzaleie z kochankiem.

Il a l'air grand & la phyſionomie noble. Spirat in ejus vultu magnus & nobilis animus. Eſt quiddam in eius vultu plenum dignitatis & honeſtatis En ir et in vultu ac toto corpore animi præſtantie. Wſpaniałe weyrzenie má, zpoyrzenie ſzlachetne.

Prendre un air ſevere & refrogné. Vultus ſeveros induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Cat.* Frontem, *ou* vultum contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum) act. *Cic.* Surową y zmarſzczoną poſtawę wziąć na ſiebie.

AIR, (*Reſſemblance dans le viſage & dans les manieres d'agir.*) Similitudo, *genit.* ſimilitudinis, f. *Cic.* SPOYRZENIE Weyrzenie Podobienſtwo twarzy y poſtawy.

Il a bien de ſon air, il a beaucoup de ſon air, il luy reſſemble bien. Ad illius ſimilitudinem multum accedit. *Cic.* Ore & habitu multum eſt ipſi ſimilis. Illum ore refert, (refero, refers, retuli, relatum, referre.) act. *Virg.* Má wielkie z nim podobieńſtwo Podobny mu ieſt ná weyrzenie.

AIR, (*Façon maniere,*) Ratio, *genit.* rationis, f. Modus, *genit.* modi, m. *Cic.* SPOSOB kſztałt.

Il va du grand air, il vit en grand Seigneur. Baſilicè & opiparè vivit. *Plaut.* Omnia lauta ſunt & magnifica apud illum. Lautum victum & elegantem magnificè. *Cic.* Pańſko ſobie poſtępuie, zyie po Páńſku.

Cela va du bel air. Belle id procedit. *Plaut.* Idzie to pięknie, pięknym ſpoſobem.

Contrefaire l'homme du bel air. Politulum & bellulum ſe facere, *ou* reddere. *Cic. Plin.* Pięknieſię ſtawiać, udawać.

Il parle d'un air à faire croire qu'il eſt en colere. Ita loquitur, illum ut iratum eſſe nemo non ſentiat. Mowi pokazuiąc iakby ſię gniewał.

Il luy a parlé du bel air, de la belle maniere. Loquutus cum eo vehementer, *Cic.* Aſperè eum habuit. *Plau.* Mowił znim náleżycie, iák ſię godziło.

Traitter quelqu'un du bel air, de la belle maniere. Verſare aliquem probè. act. *Plaut.* Acerbius ad duriùs aliquē tractare. act. *Plin-Nun.* Poſtąpić ſobie z kim należycie, przykro ſię z nim obchodzić.

Recevoir quelqu'un d'un air doux & obligeant. Comiter & benigne aliquem áccipere, *ou* excipere. act. * *D'un air dédaigneux & arrogant.* Faſtidiosè & arroganter aliquem excipere. act. *Cic.* Prayiąć kogo chętnie y miło * niechętnie, y hardo.

Parler d'un air menaçant. Loqui minaciter. dep. *Cic.* Mowić z groźbą.

Railler quelqu'un d'un air enjoué. Facetè irridere aliquem. act. *Cicer.* Zartować z kogo weſoło.

AIR, (*Grace, caractere, maniere.*) Ratio, *genit.* rationis, f. Color, *genit.* coloris, m. character, *genit.* characteris, m. *Cic. Phad.* SPOSOB ſkład, kſztałt, po iákiemu.

L'air d'un diſcours. Ratio dicendi, *genit.* rationis dicendi, f. Facies ſermonis, *genit.* faciei ſermonis, f. *Cicer.* Kſztałt mowieniá, álbo mowy.

Il y a un air, ou *un caractere de vanité dans tout ce qu'il écrit.* c'eſt à dire, *Ses écrits ſentent l'homme vain.* Illius ſcripta ſpirant, *ou* redolent hominem glorioſum & vaniſſimum, (redolo, redoles, redolui, redolitum, redolere.) neut. Wſzytko co piſze tchnie proznośćią *toteſt* Piſmá iego pokazują że ieſt człowiekiem prożnym letkim.

Chacun a ſon air & ſa maniere de s'exprimer. Suus cuique color proprius, ſua cogitatio. *Phad.* Każdy má ſwoy układ y ſpoſob mowieniá.

Il a un air de proprete en toutes choſes. qui enchante. Eſt in illo mirificus quidam munditiæ lepos, quo homines capiuntur, (lepos, *genit.* leporis, m. Ma we wſzytkich rzeczach iákieś ochędoſtwo koło ſiebie ktore każdego zniewalá.

On voit ſur le viſage & dans le port de certaines perſonnes un air agreable, qui leur eſt tout particulier. In eſt proprius quibuſdam decor in habitu atque vultu. *Quint.* Widzieć ná twarzy y poſtawie niektorych oſob przyiemność iákąś ktora im ieſt właſná y oſobliwá.

Il regne un certain air de politeſſe dans tous ſes ouvrages. In omnibus eius operibus politior quædam elegantia elucet, *ou* enitelcit, (eluceo, eluces eluxi, *ſans ſupin,* elucere: eniteſco, eniteſcis, enitui, *ſans ſupin,* eniteſcere.) neut. Wydaie ſię grzeczność iákáś y przyſtoyność we wſzyſtkich piſmach Jego.

Il a un air naturel dans tout ce qu'il dit. In omni ſermone eſt ipſi non fucatus nitor. We wſzytkim co mowi wrodzona ſzczerość ſię wydaie.

On voit en luy un certain air de probité & de franchiſe dans les affaires. In tractandis negotiis præ ſe fert probitatem quandam & ingenuitatem. *Cic.* Widzieć wnim wydaiącą ſię poczciwość, y rzetelność w ſprawach.

Ce ſecond écrit eſt d'un air tout different du premier. Alterum hoc ſcriptum à primo multum diſcrepat. Hoc ſcriptum diſſimili oratione ab altero eſt factum, ac ſtylo *par imitation de Terence.* To drugie piſmo cale inſzego kſztałtu ieſt od pierwſzego.

AIR, (*Tour, maniere.*) comme *Mettre les choſes à noſtre air, les tourner à noſtre maniere.* Ad noſtram normam, *ou* rationem res exigere, (exigo, exigis, exegi, exactum.) act. KSZTAŁT, ſoza ſpoſob; iako ułożyć rzeczy kſztałtem náſzym, obrocić ie po naſzemu.

Gaſter les choſes par le mauvais air, ou *le mauvais tour qu'on leur donne.* Modis incultis res depravare, *ou* vitiare, (o, as, avi, atum.) act. Zepſować rzeczy przez złą manierę, álbo zły kſztałt ktory im daiemy.

ON DIT en Peinture, *Il y a de l'Air dans ce Tableau,* (*la couleur de tous les Corps y eſt diminuée ſelon les differens degrez d'éloignement*) Omnes colores in hac Tabellâ ſunt inter ſe bene compoſiti. MOWI ſię w malarſkim Kunſzcie, ten obraz ma wydatność, Farba we wſzyſtkich częściach ieſt umiarkowana według rożnych ſtopniow dalekośći.

D'AIR, (*Qui eſt d'air,* ou *qui appartient à l'air.*) Aereus, *ou* aerius, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, co ieſt z powietrza álbo należy do powietrza.

AIRAIN, ſubſt. maſc. (*metal rouge, qu'on mêle quelquefois avec de la calamine pour le rendre jaune*) Æs, *genit.* æris, n. *Cic.* MIEDZ kruſzec czerwony, ktory mięſzaią czaſem z Tucyą áby go żołtym uczynić.

D'AIRAIN, ou *Qui eſt d'airain.* Æreus, ærea, æreum, Æneus, ænea, æneum, *Plin.* * *Qui concerne l'airain.* Ærarius, æraria, ærarium. MIEDZIANY co ieſt z miedzi, co do miedzi należy.

Couvert d'airain. Æratus, ærata, æratum. *Caſ.* Międzią pokryty.

Mêlé d'airain. Æroſus, æroſa, æroſum. *Plin.* Miedzią pomięſzany.

Mine d'airain, d'où l'on tire l'airain. Ærariæ, *genit.* ærariæ, f. (*on ſous entend* Fodina *qui ſe peut exprimer.*) Æris metalla, *genit.* æris metallorum, n. pl. *Plin.* Moſiężna gora gdzie miedź kopią.

Utenſiles d'airain, ou *Batterie de cuiſine d'airain.* Ærámenta, *genit.* æramentorum, n. plur. *Plin.* Vaſa ærea, *genit.* orum, n. pl. Naczynia miedziane, kuchenna miedz.

Qui travaille en airain, ouvrier en airain. Ærarius faber, *genit.* ærarii fabri, m. *Plin.* Kotlarz co z miedzi wyrabia

Lieu où l'on travaille en airain. Æraria officina, *genit.* ærariæ officinæ, f. *Plin.* Kotlarnia, kotlarſki warſztat.

L'art de travailler en airain. Æris fabrica, *genit.* æris fabricæ, f. Æraria fabrica, æ, f. *Plin.* Kunſzt kotlarſki moſiężne rzemieſło.

Rouille d'airain. Ærugo, *genit.* æruginis, f. *Cic.* Moſiężny proch, rdza.

ON DIT figurément *Un Siecle d'airain,* pour dire *Un ſiecle dur & faſcheux.* Seculum æreum, *genit.* ſeculi ærei, n. Ætas ærea, *genit.* ætatis æreæ, f. MOWI ſię nie właśnię wiek miedziany *mowiąc* o czaſach trudnych y ciężkich

Un Ciel d'airain, lors qu'il ne pleut point ſur la terre Cœlum æreum, neut. Niebo miedziane, kiedy deſzcz nie kapnie na ziemię.

ON DIT auſſi qu'*Un homme à un front d'airain,* pour dire qu'*Il ne rougit point de ſes crimes, qu'il eſt effronté* Homo perfrictæ frontis & expudoratæ. *Plaut.* Cui frons eſt inverecunda. *Quint.* Cui frons periit. *Perſ.* MOWI ſię tęż człowiek miedzianego czoła, ktory ſię niezawſtydzi za niecnoty ſwoie, ktory ieſt bez czoła.

AIRE *ſur l'Adour,* (*Ville Epiſcopale de Gaſcogne.*) Atyrus & Aturus, *genit.* Atyri & Aturi, f. Aturenſium civitas, *genit.* civitatis, f. ATUR nád Adurem rzeką miaſto Biſkupie w Waſkonii.

Qui eſt d'Aire. Aturenſis & Atyrenſis & hoc Aturenſe. adject. Co ieſt z Atura.

AIRE *ſur la Lys,* (*Ville des Pais-Bas dans l'Artois, ſur les frontieres de Flandres.*) Heria, *genit.* Heriæ, f. Aeria, *genit.* Acriæ, f. Æria, *genit.* Æriæ, f. Aria, *genit.* Ariæ, f. ERYA nád Legią rzeką, Miaſto Niderlandu w Artezyi ná granicach Flandryi.

Qui eſt d'Aire en Artois. Arienſis & hoc Arienſe. adject. Ktory ieſt z Eryi w Artezyi.

AIRE, ſubſt. f. (*Place dans la grange où l'on bat le bled.*) Area, *genit.* areæ, f. *Cic.* BOJOWISKO plac prożny w ſtodole gdzie młocą.

AIRE, en Aſtrologie, (*C'eſt la Couronne de lumiere qui paroiſt autour du Soleil & des autres Aſtres.*) Corona, *ou* Area, *genit.* æ, f. *Sen.* W ASTROLOGIY znaczy koło iaſne ktore widzieć około ſłońca y inſzych gwiazd, łuna.

AIRE, en termes de Marine, (*C'eſt l'oppoſition d'un vent à l'autre, comme de l'Eſt à l'Oueſt*) on dit *Aire de vent, un vent qui ſouffle ſur une ligne ou diviſion du compas de mer.* Adverſus ventorum poſitus, *genit.* adverſi ventorum poſitûs, m. *Cic.* (On l'appelle auſſi *Trait de vent, Rumb de vent, Lit de vent, Quart de vent.*) U ZEGLARZOW Morſkich, wiatr przeciwny ieden drugiemu iáko wſchodowy y záchodowy, poruſzenie powſtanie wiatru, wiatr ktory wieie ná linią iáką álbo część kompaſu morſkiego, zowie ſię teź záwianie wiatru, powſtanie wiátru, położenie wiatru, mieyſce kwatera wiatru.

AIRE dans la Fauconnerie, (*c'eſt le nid de l'oiſeau.*) Nidus, *genit.* nidi, m. *Cic.* POWIETRZE po Myśliwſku ieſt gniazdo ptaka.

Faire ſon aire, faire ſon nid. Nidificare, (nidifico, nidificas, nidificavi, nidificatum.) neut. Nidum facere, *ou* conſtruere. act. *Colum. Phed.* Słać ſię ná powietrzu, gniazdo ſwoie uściełać.

AIRIÉ, m. AIRIÉE, f. part paſſ. *du verbe* AIRIER, (*parlant d'un lieu ou l'air eſt libre, & ou il y a bien de l'air*) Patens & apertus, *genit.* patentis & aperti, m. (Patens, *genit.* patentis, omn. gen. Apertus, a, um.) MIEYSCE gdzie wolne ieſt powietrze nie zaduſzone, gdzie doſyć powietrza.

Une chambre bien airiée, qui eſt bien à l'air. Cubiculum quod liberiùs perflatus capere poteſt. *Col.* Izba gdzie wolno powietrze przechodzi.

Demeurer dans une maiſon bien éclairée & bien airiée. Habitare ædificio lucido & perflato, (*on ſous-entend* in.) *Colum.* Mieſzkać w Domu iaſnym y niezáduſzone powietrze maiącym.

AIRIER *un lieu infecté,* V. act. Acrem purgare, *ou* repurgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. Acra tabificum reſolvere, (reſolvo, reſolvis, reſolvi, reſolutum) act. *Lucan.* PRZEWIETRZEC mieyſce zárażone.

AIS, ſubſt. maſc. (*Piece de bois de ſciage.*) Aſſis, *genit.* aſſis, m. Axis, *genit.* axis, m. *Vitr.* Aſſer, *genit.* aſſeris, m. *Plaut.* DESKA, żerdź, Tarcica, ſztuka drzewa tart go, łata *Petit ais.* Aſſiculus, *genit.* aſſiculi, m. Axiculus, i, m. *Colum.* Tabella, *genit.* æ, f. Deſzczka.

Joindre des ais enſemble. Coaſſare, (coaſſo, coaſſas, coaſſavi, coaſſatum.) act. *Plin.* Spaiać zbiiać tarcice.

Faire un plancher d'ais, plancheïer d'ais. Aſſare, aſſo, aſſas, aſſavi, aſſatum. act. acc. *Vitr.* Axibus compingere, compingo, compingis, compegi, compactum.) act. acc. *Colum.* Pokładać tárcicami, połap z tarcic dać.

AISANCE, ſubſt f. (*Facilité à faire une choſe.*) Facilitas, *genit.* facilitatis, f. ŁATWOSC do uczynienia czego.

(Ce mot eſt vieux en cette ſignification.) To ſłowo ieſt ſtare w tym wyrozumieniu.

AISANCE, (*Commodité.*) Commoditas, *genit.* commoditatis. *Cic.* WCZESNOSC wygoda.

(En ce ſe ſens il ne ſe dit qu'en pratique, *Il a acheté cette maiſon avec toutes ſes aiſances & ſes appartenances,*) W tym wyrozumieniu nie mowi ſię tylko w prawie kupił tenDom ze wſzyſtkiemi iego wygodami y náleżytośćiami.

AISANCES au plurier, ſe prend abuſivement pour *Le retrait & un lieu de commodité ou l'on va à ſes grands beſoins.* Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* * *Aller aux aiſances.* Ire ad latrinas & ad requiſita naturæ. *Saluſt.* WYGODY w większey liczbie nie właśnie ſię bierze zá komorkę y mieyſce oſobne gdzie ſię chodzi ná potrzebę, * Iść ná wygodę.

AISCEAU, ſubſt maſc. (*Outil en façon de petite hache recourbée avec quoy les tonneliers ébauchent les pieces de bois creuſes & courbes.*) Aſcia, *genit.* aſciæ, f *Cic.* BARTA Toporek nárzędzie ná kſztałt toporka zakrzywione ktorym Bednarze záprawiaią deſki wydrożone y ſkrzywione.

AISE, ſubſt. & adject. (*Joye, contentement*) Letitia, *genit.* letitiæ, f. Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* RADOSC uciecha weſele.

Je ſuis ravi d'aiſe, je ne me ſens pas d'aiſe. Incredibili

lætitiâ afficior, (afficeris, affectus, ſum, affici.) paſſ. Triumpho gaudio, (triumphas, triumphavi, triumphatum, triumphare.) neut. *Plaut.* Multùm gaudeo, (gaudes, gaviſus ſum, gaudere.) neut. *Cic.* Lætitiâ vix ſum apud me. Lætitiâ efferor, (efferris, elatus ſum, efferri.) paſſ. *Cic.* Vehementer lætari, lætor, lætaris, lætatus ſum.) dep. *Cic.* Wielką radośćią weſelem zdięty ieſtem nie czuię ſię od radośći.

Je vous fais bien aiſe. Beo te, (beas, beavi, beatum, beare.) act. *Ter.* Wielkie weſele ci czynię.

Vous ſerez bien aiſe d'avoir fait cela Gaudebis facto. *Ter.* Będzieſz ſię cieſzył żeś to uczynił.

Je ſuis bien aiſe que vous ſoyiez en bonne ſanté. Te rectè valere gaudeo & lætor. *Cic.* Cieſzę ſię z dobrego zdrowiá twego.

Je ſuis bien aiſe que vous ſoyiez de bonne humeur. Te eſſe animo hilari valdè me juvat, (juvo, juvas, juvi, jutum, juvare.) act. *Cic.* Cieſzę ſię że ieſteś dobrego humoru.

AISE, (*Commodité, richeſſes.*) Commoda, *genit.* commodorum, n. pl. Commoditates, *genit.* commoditatum, f. pl. *Cic.* DOBRE mienie wczeſność doſtatek.

Chercher ſes aiſes & ſes commoditez. Sua venari commoda, (venor, venaris, venatus ſum.) dep. Suis inſervire commodis, (inſervio, inſervis, inſervii, inſervitum.) n. *Cic.* Szukać wczaſow ſwoich y wygod.

Prendre ſes aiſes. Sibi benè facere. Se molliter curare. act. *Plaut. Ver.* Voluptati indulgere, (indulgo, indulges, indulſi, indultum.) n. *Quint.* Genio indulgere. *Perſ.* Animo obſequi, (obſequor, obſequeris,) obſecutus ſum.) depon. *Terent.* Wygodę ſobie uczynić wczaſu ſwego zażyć.

Eſtre couché à ſon aiſe, ou commodement. Accubare molliter ac delicatè. *Cic.* Wygodnie ſobie leżeć.

Il aime ſes aiſes, il eſt né pour avoir ſes aiſes. Natus eſt ſuis commodis. *Cic.* Kochá ſwoie w wygodach urodził ſię do wygod.

Il n'a pas toutes ſes aiſes. Durè victitat. Duram & acerbam vitam agit. *Terent.* Nie má wſzyſtkich wygod ſwoich.

Eſtre bien à ſon aiſe, (parlant d'une perſonne qui eſt riche) Facillimè ſe agere, (ago, agis, agi, actum.) act. *Ter.* Benè & fortunatè vivere, (vivo, vivis, vixi, victum.) neut. *Plaut.* Mieć ſię barzo dobrze mowiąc o iákiey oſobie bogatey.

A L'AISE, par maniere d'adverbe. (*Facilement, commodement.*) Facilè. Commodè. adv. (*au Comparatif* Faciliùs, Commodiùs; *au Sopelatif* Facillimè, Commodiſſimè. adv.) *Cic.* PRZY ŁATWOSCI z łatwośćią zá wczeſnośćią.

Vous ferez cela tout à voſtre aiſe. Id per otium facies. Id facies, cùm erit tibi commodum, *ou* tuo commodo. Id otioſus facies. *Cic.* Uczyniſz to zá wſzelką łatwośćią, kiedyć czas pozwoli.

Je vis plus à mon aiſe par leur moyen. Illorum operâ aut propter illos, vivo faciliùs, *ou* melius mihi eſt. *Plaut.* Zyię z większą wygodą moią przez nich.

ON DIT proverbialement. *Vous en parlez bien à vôtre aiſe, (cela vous eſt bien aiſé à dire, & à faire.* Nihil dictu facilius aut factu. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu barzo ci łatwo o tym mowić, to ieſt łatwo ći to mowić y czynić.

AISE', m. AISE'E, f. adject. (*Facile.*) Facilis & hoc facile. adject. Expeditus, expedita, expeditum. ŁATWY ŁATWA.

Il eſt aiſé de le chagriner. Illi facilè fit quod doleat. *Ter.* Łatwo ieſt go zaſmucić.

Il eſt aiſé d'ajouter aux inventions des autres. Facile eſt inventis addere. *Horat.* Łátwo ieſt przydać do tego co drudzy wynálezli.

Cela eſt aiſé à faire. Id in expedito poſitum. *Quint.* Id factu facile. *Cic.* Łátwo ieſt to uczynić.

AISE', (*commode.*) Commodus, commoda, commodum, (*qui fait au Comparatif* Commodior & hoc commodius; *& au Superlatif* Commodiſſimus, a, um.) Facilius & hoc facile. adject. *Cic.* ŁATWY, ſpoſobny.

Un eſprit aiſé à ſe faſcher & à s'appaiſer, qui ſe faſche & s'appaiſe aiſement. Facilis & mollis animus ad accipiendam & ad deponendam injuriam, *ou* offenſionem. *Cicer.* Umyſł łatwy prędki rozgniewać ſię y uſpokoić, ktory ſię rozgniewa y prędko uſpokoi.

Il a l'eſprit, ou un eſprit aiſé, qui conçoit aiſément les choſes. Habet ingenium in numerato. *Cic.* Eſt ipſi ingenium in excogitando facile. *Quint.* Łátwy poiętny ma dowcip co łatwo poymuie.

Il a une converſation aiſée. Facilis eſt nec moroſa cum illo confabulatio. Łatwe z nim obcowanie.

Il a une maniere aiſée & naturelle à dire les choſes. Valet ingenitâ quâdam ad agendum ſive ad loquendum facultate & gratiâ. Eſt ipſi nativa dicendi facultas & copia. *Cic.* Ma łatwość y ſpoſobność przyrodzoną do wyrażenia rzeczy.

Un ſtile aiſé & coulant. Facilis & fluens oratio. *Cicer.* Piſanie kſztałt mowy łatwy y płynący.

Un homme aiſé avec lequel on peut vivre aiſément, qui a des mœurs aiſées. Homo commodus & facilis. *Plaut.* Homo commodis moribus. *Cic.* Człowiek łatwy z ktorym łatwe pożycie ktory ma obyczaie łatwe zgodliwe.

AISE', (*qui eſt à ſon aiſe du coſté des biens de la fortune.*) Benè conſtitutus de rebus domeſticis. Qui facillimè ſe agit. *Ter.* Fortunatus, *ou* Beatus, a, um, (*au Comparatif* Beatior & hoc beatius: Fortunatior & hoc fortunatius: *& au Superlatif* Beatiſſimus, *&* Fortunatiſſimus, a, um.) *Cic.* DOBRZE ſię máiący ktory ſię ma dobrze co do fortuny.

AISE'MENT, adverbe. (*Facilement.*) Facilè. Faciliùs. Facillimè. adv. Haud difficulter. adv. Expeditè. Expeditiùs. Expeditiſſimè. adv. *Cic.* ŁATWO.

Concevoir aiſément les choſes. Celeriter & expeditè res percipere, *ou* comprehendere. *Cic.* Łátwo rzeczy poymować.

Il parle aiſément. Promtus eſt linguâ. *Liv.* Promptus eſt ad dicendum. *Quint.* Ipſi eſt facilis & promta oratio. *Cic.* Łátwo z łatwośćią wymowi.

AISEMENT, ſubſt. maſc. *Vous ferez cela à vos bons points & aiſemens c'eſt à dire à voſtre commodité, lorſque vous en aurez la commodité.* Dum tibi erit commodum. Dum per otium tibi licebit. UCZYNISZ to kiedy ſię zdawać będzie, powoli y zá wczeſnośćią ſwoią.

(Cette expreſſion eſt populaire.) Tá expreſſya ieſt poſpolita.

AISEMENT, (*Privé ou l'on va ſe décharger le ventre.*) Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* Foſſa excrementaria, æ, f. WYGODA prewet doł gdzie ſię idzie ulżyć brzucha.

AISNE, (*Riviere qui a deux ſources qui ſe joignent à Moron, qui paſſe à Retel & à Soiſſons, & ſe joint à l'Oiſe un peu au de là de Compiegne.*) Axona, *genit* Axonæ, m. *Auſon.* AXONA Rzeka máiąca dwa źrzodła ktore ſię łączą w muronie, przechodzi pod Retel, y Swesſyoną y łączy ſię z Ezyą po zá Kompendyą.

AISNE', m. AISNE'E, f. adject. (*qui eſt né devant un autre.*) Major & hoc majus, *genit.* majoris *pour tous les genres.* Natu major. *Cic.* Primævus, primæva, primævum. *Catul. Virg.* Primo-genitus, primo-genita, primo-genitum. *Plin.* Primigenius, primigenia, primigenium. *Var.* STARSZY, STARSZA, ktory ſię urodził przed drugim.

L'aiſné de deux. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. Starſzy ze dwoch.

L'aiſné de pluſieurs. Natu maximus, a, um. Starſzy między wielą.

Il eſt mon aiſné, il eſt plus âgé que moy. Frater meus eſt major, *ou* natu major. Me ætate antecedit. *Cic.* **Il eſt noſtre frere aiſné, à l'égard de pluſieurs.* Natu maximus, a, um. Starſzy moy ieſt, ſtarſzy odemnie, ſtarſzy ieſt brat z wielu.

AISNESSE, ſubſt. f. (*l'Avantage qu'on a d'être né le premier.*) Major, *ou* grandior ætas, *genit.* majoris, *ou* grandioris ætatis, f. STARSZENSTWO prawo ſtarſzeńſtwa.

Votre aiſneſſe vous donne ce droit. Hoc jus ad te pertinet, quòd natu maximus es. Starſzeńſtwo twoie daie ci, to prawo.

AISSELLE, ſubſt. f. (*Concavité qui eſt au deſſous de la jointure du bras avec l'epaule.*) Ala, *genit.* alæ, f. *Plin.* Vallis alarum, *genit.* vallis alarum, f. *Catul.* PACHA pod paſze dołek ktory ieſt pod ſtawem łączącym ramię z łopatką.

Celuy qui arrache le poil qui vient ſous les aiſſelles. Alipilus, *genit.* alipili, m. *Hor.* Ten co wyrywa włoſy co pod pachą roſną.

AISSIEU, ſubſt. maſc. (*Ligne, ou piece de bois, ou de fer qui traverſe un globe par ſon centre.*) Axis, *genit.* axis, m. *voyez* ESSIEU. OS WAŁ lub żelazo, ktore przechodzi przez ſam ſrzodek okrągu iakiego.

AJUSTE', m. AJUSTE'E, part. paſſ. *du verbe* AJUSTER. (*Rendu juſte & propre à une choſe.*) Aptus, apta, aptum, (*qui fait au Comparatif* Aptior & hoc aptius, *Plus ajuſté; & au Superlatif* Aptiſſimus, a, um, *Fort ajuſté.*) *Cic.* PRZYPRAWIONY ſpoſobny y przyzwoity do iákiey rzeczy uczyniony, *w porownaiącym ſtopniu* przyzwoitſzy, *w przenoſzącym* náyprzyzwoitſzy.

Il y en a qui s'imaginent d'être parvenus au ſommet du Parnaſſe, dés qu'ils ont ajuſté la cadence des pieds, & renfermé une jolie penſée dans un certain tour de paroles. Sunt qui putant in Heliconem veniſſe, ubi verſum pedibus inſtruxerunt ſenſumque tenerorem verborum ambitu intexuerunt. *Petr.* Są co rozumieią iż ſtaneli ná ſamym wierzchołku Parnaſſu, iák prędko przybrali kadencyą do ſłow y piękną myśl iáką pewnym obrotem ſłow wyrazili.

AJUSTE', (*agencé, paré, orné.*) Comtus. Ornatus. Compoſitus. Cultus, a, um. *Cic.* USTROIONY, przybrany, ſtroyny.

AJUSTEMENT, ſubſt. maſc. (*Ornement parure.*) Ornatus, *genit.* ornatûs, m. Cultus, *genit.* cultûs, m. Ornamentum, *genit.* ornamenti, n. *Cic.* STROIE ubior, ochędożka.

Ajuſtement des femmes. Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. *Phæd.* Ubior niewieśći ſtroie Białogłowſkie.

AJUSTEMENT, (*agencement.*) Compoſitio, *genit.* compoſitionis, f. *Cic.* UBIERANIE, ſtroienie układanie.

L'ajuſtement des cheveux. Capillorum compoſitio, *ou* comtio, f. Układanie treſienie włoſow:

AJUSTER, V. act. (*Accommoder une choſe, la rendre propre & juſte.*) Aptare, (apto, aptas, aptavi, aptatum.) act. accuſ. *Colum.* PRZYPRAWIC iáką rzecz, ułożyć ſpoſobną y przyzwoitą uczynić.

Lorſque vous aurez ainſi ajuſté cette planche. Cùm illam tabulam ſic aptaveris. *Colum.* Gdy tę deſkę tak przyprawiſz

ON DIT au figuré en ce ſens, *C'eſt le propre d'un homme fin d'ajuſter tout à ſes intereſts.* Eſt aſtuti hominis ad ſuam utilitatem omnia referre. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie właſna to człowieka ieſt obrotnego, y franta, wſzyſtko do ſwego intereſſu náſtroić przyprawić.

Ajuſter ſon viſage ſur celuy d'un autre. Componere vultus ſuos ad alium. *Ovid.* Twárz ſwoię według cudzey ułożyć.

Ajuſter ſes affaires. Componere res ſuas. *Saluſt.* Ułożyć intereſſa ſwoie.

Ajuſter des paroles ſur le luth. Fidibus aptare modos. *Hor.* Słow do noty przybierać.

AJUSTER, (*agencer, orner, parer.*) Componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) Ornare, *ou* exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) Comere, (como, comis, comſi, comtum.) act. acc. *Ter.* STROIC, ubierać układać.

Il ajuſte, il agence ſa teſte, ou ſes cheveux au miroir, ou devant un miroir. Implicat ad ſpeculum caput. *Plaut.* Ad ſpeculum componit capillum. *Cic.* UKŁADA włoſy ſwoie w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes ſont long-temps à s'ajuſter. Dum comuntur mulieres, annus eſt. *Ter.* Niewiaſty długo ſię bawią z ſtroieniem.

Il eſt trop long temps à s'ajuſter. In cute curandâ, *ou* in exornando corpore, plus æquo operatur. *Hor.* Zbyt długo bawi ſię ſtroiąc ſię.

S'ajuſter. Comere ſe. *Tibul.* * *Ajuſter ſa robe.* Togam componere. *Hor.* Stroić ſię, ſuknie ná ſobie układać.

ON DIT iraniquement *Ajuſter quelq'un comme il faut, l'accommoder de toutes pieces.* Adornatum dare aliquem. *Ter.* MOWI ſię żartemy uſtroić kogo náleżycie, ze wſzyſtkich miar mu dokuczyć.

Je t'ajuſterois comme il faut. Ornatus eſſes ex tuis virtutibus. *Terent.* Uſtroiłbym cię iák náleży.

Je luy ay ajuſté le viſage comme il faut, ou comme parle le vulgaire, Je luy ay mis le viſage à la compote. Nimis autem benè ora commentavi. *Plaut.* Uſtroiłem mu twarz iák náleży, álbo iáko poſpolſtwo mowi ná zrázy ná kawałki mu gębę pokraiałem.

AJUSTER, (*Accommoder, mettre bien enſemble des perſonnes qui ont quelque different.* Componere. Conciliare, (lio, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* POGODZIC poiednać wzaiemnie, oſoby między ſobą poróżnione.

Ajuſter des amis qui ſont mal enſemble. Averſos amicos componere. *Hor.* Pogodzic przyiacioł między ſobą poróżnionych.

ON DIT par un proverbe populaire, *Ajuſtez vos flutes, convenez de vos faits, (parlant à des gens, qui ont quelque conteſtation.)* Componite lites inter vos. *Virg.* MOWI ſię przyſłowiem poſpolitym zgadzaycie ſwoie dudy; poiednaycie ſię z ſobą (mowiąc do ludzi ktorzy między ſobą iákie kłotnie maią.

s'AJUSTER, (*Convenir, s'accommoder avec*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Ter.* ZGADZAC ſię przypaść ná co.

Une femme s'ajuſtera mieux avec une femme. Mulier mulieri magis congruet. *Ter.* Niewiaſta z niewiaſtą lepiey ſię zgodzi.

S'ajuſter, s'accommoder au temps. Tempori ſervire. *Cic.* Zgadzać ſię z czaſem.

AIX LA CHAPELLE, (*Ville celebre d'Allemagne ſur les frontieres de Juliers & de Limbourg.*) Aquis-granum, *genit.* Aquis-grani, n. Aquæ grani, *genit.* Aquarum grani, f. pl. AKWISGRAN Miaſto ſławne Niemieckie ná granicach Juliy y Lemburgu.

(Elle s'appelle *Aqua* à cauſe de ſes eaux Minerales, qui y ſont tres-bonnes.) Názywa ſię od wod mineralnych ktore tam ſą barzo dobrze.

Qui eſt d'Aix la Chapelle. Aquiſgranenſis & hoc Aquiſgranenſe. adject. Co ieſt z Akwiſgranu.

AIX, (*Ville capitale de Provence avec Archeveſché, Parlement & Univerſité.*) Aquæ Sextiæ, *genit.* Aquarum Sextiarum, f. pl. Aquenſis Civitas, *genit.* Civitatis Aquenſis, f. AKWISEX, Miaſto Prowincyi we Francyi z Arcybiſkupſtwem, Parlamentem, y Akademią.

Qui eſt d'Aix en Provence. Aquenſis & hoc Aquenſe. adject. Aquiſextanus, Aquiſextana, Aquiſextanum. Co ieſt z Akwiſextu w Prowincyi.

ALABANDE, (*Ville ancienne de Carie.*) Alabanda, *genit.* Alabandorum, n. pl. *Liv.* Alabanda, *genit.* Alabandæ, f. *Plin.* ALABANDA Miaſto dawne w Karyi.

D'Alabande, (parlant des perſonnes.) Alabandeus, m. Alabandea, f. *Cic.* **En parlant des choſes & des perſonnes.* Alabandenſis & hoc Alabandenſe. *Cic.* Alabandenus, & Alabandicus, a, um. *Liv.* Z Alabandy mowiąc o oſobach, Alabandyiſki mowiąc o rzeczach y oſobach.

ALAIGRE, adject. m. & f. *on prononce* Alégre. (*Agile, diſpos à ſauter & à courir.*) Alacer, alacris, alacre. Agilis & hoc agile. Prędki, ochotny, bieżeć gotowy.

Il a l'eſprit alaigre & diſpos. Eſt animo alacer. *Cic.* JEST ſerca umyſłu ochotnego.

ALAIGREMENT, adv. *on prononce* Alegrement. *D'une maniere gaillarde & joyeuſe.*) Alacri & promto animo. abl. *Cic.* Alacriter. adv. (*au Comparatif* Alacriùs. adv.) *Plin.* OCHOTNIE z chęcią z ochotą.

ALAINS, (*anciens Peuples de la Sarmatie d'Europe.*) Alani, *genit.* Alanorum, m. plur. ALANOWIE dawny Lud w ſarmacyi Europeyſkiey.

ALAIS *ſur le Gardon,* (*Ville de France dans le Bas Languedoc prés les Cevennes.* Aleſia, *genit* Aleſiæ, fœm. ALEZYA nád Gardonną Miaſto Francuſkie w niżſzey Okcytanyi bliſko Gebenny.

Qui eſt d'Alais. Aleſienſis & hoc Aleſienſe. adject. Co ieſt z Alezyi.

ALAITER *un enfant,* V. act. *on prononce* Aleter. (*Le nourrir du lait de la mammelle.*) Lactare puerum, (lacto, lactavi, lactatum.) Mammam puero dare, *ou* præbere, (do, das, dedi, datum: præbeo, præbes, præbui, præbitum.) act. *Cic. Phæd.* Ubera puero admovere, (admoveo, admoves, admovi, admotum.) act. *Virg.* KARMIC dziecię dawać mu mleko z pierſi.

ALAMBIC, ſubſt. maſc. (*vaiſſeau, ou chapelle de verre à diſtiller.*) Clibanus, *genit.* clibani, m. *Bud.* Vas diſtillandis ſuccis herbarum, *genit.* vaſis, n. Vas extrahendis ſuccis per diſtillationem, n. Vaporarium, *genit.* Vaporarii, n. *Fernel.* ALAMBIK náczynie do diſtilowania.

Sucs d'herbe tirez à l'alambic. Vi ignis extracti, *ou* expreſſi ſucci. Per diſtillationem eliciti ſucci herbarum. Succi ſtillatitii, *genit.* ſuccorum ſtillatitiorum, m. plur. Olcyki wyciągnione przez alambik.

(Ces mots ſont de Pline, & il les dit de tout ce qui ſe diſtille naturellement & artificiellement.) Te ſłowa ſą Pliniuſza, y záżywa ich ná wyrażenie wſzyſtkiego co ſię

dyſtilnie lub z przyrodzenia, lub przez ſpoſob.

ALAMBIQUER, V. act. ne ſe dit point dans ſa ſignification propre & naturelle, car on ne dit point *Alambiquer des herbes*: mais bien dans une ſignification figurée: car on dit fort bien. ALAMBIKOWAC nie mowi ſię w wyrozumieniu włáſnym, gdyż nie mowi ſię *alambikowáć zioła* ále w niewłáſnym wyrozumieniu w Francuſkim barzo ſię dobrze mowi.

ALAMBIQUER *ſon eſprit*, ou ALAMBIQUER *l'eſprit*, (*mettre ſon eſpris à la geſne.*) Torquere ſpiritum. *Phæd.* Se torquere, (torqueo. torques, torſi, tortum.) *Cic.* Verſare ſuum animum, (verſo, verſas, verſavi, verſatum.) act. *Cic.* Ingenio plus ſatis laborare, (laboro, laboras, laboravi, laboratum.)neut. *Mart.* MYSL ſwoie Alambikowáć, alambikowáć ſobie rozum to ieſt *dręczyć ſwoy umyſł*; głowę ſobie czym nábić.

Vn diſcours alambiqué, plein de ſubtilitez affectées. Affectatæ ſubtilitatis plena oratio. Dyſkurs iák przez alambik przepuſzczany, Mowa pełna ſubtelnośći wytworney.

ALAN,ſubſt.m.en venerie. (*gros Chien, eſpece de Dogue*) Canis Epiroticus, *genit.* Canis Epirotici, maſc. BRYTAN po myśliwſku, wielki pies.

(Il eſt ainſi appellé en Latin, parce qu'il eſt venu originairement d'Epire.) Tak názwany po łacinie bo z razu wyſzedł z Epyru.

ALANGOURI, m. ALANGOURIE, f. (*affoibli.*)*Voyez* LANGOUREUX. OSŁABIONY.

(Ce mot eſt hors d'uſage, quoique fort ſignificatif.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu chociaż barzo wyrażaiące.

ALARME, ſubſt f. (*Signal qu'on donne pour faire prendre les armes à l'arrivee impréveue des ennemis.*) Ad arma conclamatio, *genit.* conclamationis, f. *Sen.* TRWOGA woienna uderzenie álbo trąbienie do potrzeby kiedy do broni znak dáią ná przyiśćie nieſpodziane nieprzyiaciela.

Doñer,ou *Sonner l'alarme.* Ad arma conclamare, (clamo, clamas, clamavi, clamatum.) neut. *Liv.* Bellicum canere, (cano, canis, cecini, cantum.) act. *Liv.* Uderzyć álbo zátrąbić na trwogę.

ALARME, figurément, (*toute ſorte d'épouvantes bien,ou mal fondées.*) Pavor. Terror, *genit.* oris, m. Trepidatio, *genit.* trepidationis, f. *Cic.* Trwoga przez zamianę ſłow wſzelkie zatrwożenie z przyczyną álbo bez przyczyny.

Donner l'alarme à quelqu'un, l'épouvanter. Terrorem,*ou* trepidationem alicui injicere, *ou* incutere, (injicio, injicis, injeci, injectum: incutio, incutis, incuſſi, incuſſum.) act. *Cic. Liv.* Terrorem alicui offerre, (offero, offers, obtuli, oblatum) act. Trwogę komu uczynić.

Vn accident ſi ſubit jetta, ou mit l'alarme par-tout. Nec inopinata res trepidationes ubique fecit. *Liv.* Przypadek tak nieſpodziewany trwogę wſzędzie ſprawił.

Il eſt, ou il vit dans de continuelles alarmes de ſon procès. Trepidus eſt litis ſuæ (*Virgile a dit* Trepidus rerum ſuarum.) Jeſt álbo żyie w uſtawiczney trwodze o ſprawę

Vos lettres m'ont donné l'alarme. Litteris tuis valdè ſum commotus. *Cic.* Liſty twoie mnie zátrwożyły.

Qui eſt en alarme, ou dans l'épouvante. Trepidus. Territus. Conſternatus, a, um. *Cic Salluſt.* Zatrwożony.

L'alarme ſe mit dans l'armée. Incidit terror exercitui. *Cæſ.* Trwoga powſtała w Woyſku.

ALARMER *quelqu'un* V. act (*luy donner l'alarme, l'épouvanter.*) Terrere aliquem, (terreo, terres, terrui, territum.) *Liv.* Terrorem alicui injicere, (injicio, injicis, injeci, injectum.) act· *Cic.* Commovere & perturbare, (commoveo, commoves, commovi, commotum: perturbo, perturbas, perturbavi, perturbatum.) act. acc. *Cic. Ter.* ZATRWOZYC kogo, trwogę ſprawić komu.

s'ALARMER, (*s'épouvanter, prendre l'épouvante.*)Trepidare, (trepido, trepidas, trepidavi, trepidatum.) neut. *Ter. Cæſ.* Conſternari, (conſternor, conſternaris, conſternatus ſum.) paſſ *Liv.* TRWOZYC ſobą, zálęknąć ſię.

Ne vous alarmez point. Ne trepides. Ne commovearis. *Cic.* Nie trwoż ſobą.

Cette nouvelle m'a fort alarmé pour vous. Hoc nuntio valdè de te timui, (timeo, times, timui, *ſans ſupin*, timere.) act. Ta nowina barzo mnie zatrwożyła o ciebie.

La ville eſtoit alarmée dans la crainte d'un ſiége. Urbem ipſam terrebat obſidio. *Flor. Rom.* Miaſto było w trwodze obawiaiąc ſię oblężenia.

ALATRI, ou ALATRIO, (*Ville d'Italie dans la Campanie, qui eſt un Eveſché ſuffragant de Rome.*) Alatrium, *ou* Alatrinum, *genit.* Alatrini, n. *Liv.* ALATRI Miaſto Włoſkie w Kampanii z Biſkupſtwem ktore ieſt Suffragania Rzymſką.

Qui eſt d'Alatri. Alatrinas, *genit.* Alatrinatis. com.gen. *Liv.* Co ieſt z Alatri.

ALBANIE, (*Province de la Turquie en Europe ſur la Golfhe de Veniſe*) Albania, *genit.* Albaniæ, f. ALBANIA Prowincya Turecka w Europie nad morzem Adryatyckim

Qui eſt d'Albanie Albanus, Albana, Albanum. Albanczyk co ieſt z Albaniy.

ALBANO, (*Lac & Montagne dans la Campanie de Rome, proche des ruines d'Albe la Longue.*) Albanum, *genit.* Albani, n. ALBANO Jezioro y Gora w Kampaniy Rzymſkiey bliſko obalin Alby długiey álbo ſtarey.

ALBARAZIN, (*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, & Eveſché ſuffragant de Sarragoſſe, ſur la riviere de Guadalaviar.*) Lobetum, *genit.* Lobeti, n. Albaracinum, *genit.* Albaracini,n. LOBET Miaſto Hiſzpańſkie w Kroleſtwie Arragońſkim y Biſkupſtwo Suffragania Saragoſſy nad rzeką Gwadalawiar.

ALBASTRE, *on prononce* ALBÂTRE. ſubſt. m. (*Eſpece de Marbre fort blanc.*) Alabaſtrites, *genit.* alabaſtritæ, m. *Plin.* ALABASTER Kamień rodzay mármuru barzo biały

Vaſe d'Albatre. Alabaſter, *genit.* alabaſtri, m. Alabaſtrum, *genit.* i, n. *Cic. Mart.* Alabaſtrowy ſłoiek náczynie

ALBE, (*Ville Epiſcopale dans le Montferrat, ſuffragante de Milan.*) Alba-Pompeia, *genit.* Albæ-Pompeiæ, f. ALBA Miaſto Biſkupie w Monsferracie ſuffragania Medyolańſka.

ALBE-LA-LONGUE, (*Ville plus ancienne que Rome.*) Alba Longa, *genit.* Albæ Longæ, f. *Liv.* ALBA DŁUGA, Miaſto dawnieyſze niżeli Rzym.

ALBE *ſur la riviere de Tormes*, (*Ville d'Eſpagne, en Eſpagnol* Alva de Tormas.) Alba ad Tormum, æ, f. ALBA nád Tormą rzeką Miaſto Hiſzpańſkie po Hiſzpańſku zowią Alwa de Tormes.

ALBE-ROYALE, (*Ville de la baſſe Hongrie.*) Alba Regalis, *genit* Albæ Regalis.f. BUDA Miaſto w Węgrzech.

ALBERGE, ſubſt. f. (*eſpece de Peſche précoce, jaune & ferme.*) Perſicum duracinum, *genit.* Perſici duracini, neut. BRZOSKWNIA wczeſna przytwardſza.

ALBIGEOIS, m. ALBIGEOISE, f. (*Qui eſt d'Alby.*) Albigenſis & hoc Albigenſe. adject. ALBIGENSKI co ieſt z Alby.

ALBINS, m. (*Habitans d'Albe-la-Longue.*) Albani, *genit.* Albanorum, m. pl. ALBANOWIE obywatele Alby długiey.

ALBONA, (*Riviere d'Italie dans le Duché de Milan, qui ſe jette dans le Pô.*) Albonca & Albunca, *genit.* æ. f. ALBONA, Rzeka Włoſka w Xięſtwie Medyolańſkim ktora wpada w rzekę Pô.

ALBRAN, *ou* ALEBRAN, ſubſt. m. (*jeune Canard ſauvage.*) Anaticula, *genit.* anaticulæ, f. *Cic.* MŁODA Kaczka dzika.

ALBRET, (*petite Ville de Gaſcogne, capitale du Duché de ce nom*) Lebretum, *genit.* Lebreti, n. LEBRET Miaſteczko w Waſkoniy ſtołeczne Xięſtwa tegoż Imienia.

D'ALBRET. Lebretenſis & hoc Lebretenſe. adject. LEBRETANSKI.

Duché d'Albret. Ducatus Lebretius, *gen.* Ducatûs Lebretii, m. Xięſtwo Lebretańſkie.

ALBY, (*Ville Archiepiſcopale du haut Languedoc, & capitale de l'Albigeois ſur le Tarn.*) Albiga, *genit.* Albigæ, f. Albia, *genit.* Albiæ, f. ALBY Miaſto Arcybiſkupie wyżſzey Okcytanii ſtołeczne Albigenſkiego powiatu nád Tarną.

ALCALA DE HENAREZ, (*Ville de la nouvelle Caſtille, ou il y a une Vniverſité.*) Complutum, *genit.* Compluti, n. KOMPLUT Miaſto nowey Kaſtyliy kędy ieſt Akademia.

Qui eſt d'Alcala. Complutenſis & hoc Complutenſe. adject. Co ieſt z Alkali z Komplutu.

ALCALA REAL, (*Ville dans le Royaume de Grenade.*) Alcala Regalis, *genit.* Alcalæ Regalis, f. ALKALA Krolewſka Miaſto w Kroleſtwie Granady.

ALCANTARA, (*Ville de l'Eſtramadoure.*) Norba Cæſarea, *gen.* Norbæ Cæſareæ, f Alcantara, *gen.* æ, f. ALKANTARA álbo Norba Miaſto Eſtramadury.

(Trajan

(Trajan y fit un Pont de 670. pieds de longueur. L'Ordre des Chevaliers d'Alcantara porte une Croix verte.) Traianus Ceſarz moſt tam zbudował o 670. ſtop w zdłuż Zakon Kawalerow z Alkantary noſi Krzyż zielony.

ALCORAN, ſubſt maſc. (*Livre qui contient la Loy du faux Prophete Machomet, la quelle eſt une prétenduë conference du Diable & de luy.*) Alcoranus, *genit.* Alcorani, maſc. ALKORAN Kſięga praw fałſzywego Machometa ktora má być rozmowa miana álbo znieſienie ſię Dyabła y iego między ſobą.

ALCOVE, ſubſt. m. *parmi les Architectes, & f. dans l'uſage.* Alcoba & Alcova, *genit.* æ, f. ALKOWA.

(Ce mot vient de l'Eſpagnol *Alcoba*, qui tire ſon origine du mot Arabe *Elkauf.* C'eſt un Reduit dans une chambre, propre à placer un lit: ordinairement il y a une Eſtrade avec des Pilaſtres ou des Chambranles qui forment un Arc ſousbaiſſé.) To ſłowo pochodzi z Hiſzpańſkiego Alkoba ktore bierze ſwoy początek z Arabſkiego Elkof y ieſt to uſtronie w Izbie przyzwoite dla poſtawienia łożka zwyczaynie ma ſtopnie y ſłupy lub ozdoby ſnycerſkiey roboty ktore czynią Bukſztele poniżſze.

ALCION, ſubſt. m. (*petit oiſeau qui fait ſon nid ſur mer parmi les roſeaux.*) Alcyon, & Halcyon, *genit.* Alcyonis, f. *Virg.* Alcedo, *genit.* Alcedonis, *ou* Alcedinis, f. *Var.* ZIMORODEK mały praſzek co ſobie ná morzu gniazdo kładzie ná ſitowiu.

(Les jours de bonace durant leſquels l'Alcyon fait ſon nid, s'appellent en Latin. *Alcyonii & Alcyonei dies* dans Varron & Columelle: Plaute l'a dit en une ſignification figurée *Alcedonia ſunt in foro*, c'eſt à dire *Le calme eſt dans la place du change;* Ce Poëte veut marquer un temps auquel les Créanciers ne preſſoient point leurs Debiteurs) Dni pogodne podczas ktorych zimorodek ſwoie gniazdo ſciele zowią ſię od Imienia tey ptaſzyny w Łacińſkim Alcyonia u Warrona y Kolumelli, Plautus zaś zażył tego przez zámianę ſłow mowiąc *Pogoda ieſt ná rat ſiu* to ieſt że kredytorowie nieprzykrzyli ſię ná ſądach dłużnikom.

ALEGRESSE, ſubſt.f. (*Joye éclatante & extraordinaire, qui vient de quelque nouvelle extraordinaire.*) Alacritas, *genit.* alacritatis, f. Exultatio, *genit.* exultationis, f. *Cic.* RADOSC weſele nie zwyczayne y iawnie ſię wydaiące pochodzące z iakiey nie zwyczayney nowiny.

L'alégreſſe eſtoit générale. Erant omnia plena gratulatione & lætitiâ. *Cæſ.* Rádość była powſzechna.

Troubler l'alégreſſe d'un feſtin. Alacritatem convivii turbare. *Ovid.* Pomięſzać radość ochoty iákiey.

ALENCON, *on prononce* Alanſon, (*Ville & Duché ſur la Sarte en Normandie.*) Alenconium, *genit.* Alenconii, neut. ALENSON, Miaſto y Xięſtwo nád Zartą rzeką w Normandyi.

Qui eſt d'Alençon. Alenconius, Alenconia, Alenconium. Co ieſt z Alonſonu.

AL'ENCONTRE, adv. (*qui ſe dit de ce qui eſt contraire*) Contra. Adversùs. *qui ſont des prépoſitions qui veulent l'accuſatif.* PRZECIWNIE, Przeciwko.

Il a dit bien des choſes fauſſes à l'encontre de luy. Multa de illo mentitus eſt. *Plaut.* Mowił wiele rzeczy fałſzywych przeciwko niemu.

Parler à l'encontre de quelqu'un. De aliquo, *ou* Adversùm aliquem loqui. *Terent.* Mowić przeciwko komu.

Mentir à l'encontre de ſoi-meſme. Adversùm ſe mentiri. *Plaut.* Łgać przeciwko ſobie ſamemu.

ALENOIS, *ou* CRESSON ALENOIS, ſubſt. maſc. (*herbe qui ſe mange en ſalade.*) Naſturtium, *genit.* naſturtii, n. *Plin.* RZEZUCHA ziele ogrodowe co go záżywaią ná ſałatę.

s'ALENTIR, (*parlant d'un mouvement.*) Remittere, (remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) neut. Lentiori motu agi, (agor, ageris, actus, ſum.) paſſ. *Cic.* WOLNIEY iść nie tak ſzybko bieżeć mowiąc o iákim poruſzeniu.

s'ALENTIR, au figuré, pour dire *Se relaſcher, perdre de ſon feu & de ſon activité.* Elangueſcere, (elangueſco, elangueſcis, elangui, *ſans ſupin.*) Remittere. neut. *Liv.* W wyrozumieniu nie włáſnym oſłabieć zleniéć utracić ogień y żywość ſwoię.

Auſſitôt ſon ardeur & celle de ſon armée s'alentit. Mox & ipſe & exercitûs ardor elanguit. *Flor. Rom.* Wnet gorącość w nim y w Woyſku oſtygła.

(On dit mieux en François *Se ralentir.*) Lepiey ſię mowi w Francuſkim zwolniéć.

ALENTOUR, (*autour.*)Circum, *ou* Circa *prépoſitions qui gouvernent l'accuſatif.* O KOŁO w koło prepozycye co ſię kładą z ſpadkiem oſkarżaiącym.

(Meſſieurs Arnaud d'Andilli & Voiture diſent *A l'entour de l'Arche*, faiſant ce mot une prépoſition. Mais M. d'Ablancourt & Vaugelas veulent que ce ſoit un adverbe. *Voyez* AUTOUR.) Arnold Dandilli y Woitur mowią około Arki záżywaiąc tego ſłowa iako prepozycyi, ále Ablankur y Wogela chcą go mieć zá przyſłowie.

D'Alentour, (*qui eſt proche.*) Vicinus, a, um. *Cic.* Pobliſki okoliczny.

ALEP, *Ville capitale de Sourie dans la Turquie en Aſie*) Alepum, *genit.* Alepi, n. ALEP Miaſto głowne Surii w Turczech w Azyi.

ALERTE, adv. (*qui ſe dit en parlant des gens qui ſont toujours éveillez & ſur leurs gardes.*) *Il eſt alerte.* Semper eſt animo vigili & attento. Semper vigilans & attentus eſt. *Cic.* CZUYNY, pilny, mowi ſię o ludziach co ſą zawſze oſtrożni y pilni ná ſtraży około ſiebie.

ALESAN, ſubſt. m. (*Cheval aleſan.*) Equus fulvus, i, m. Equus fulvi coloris. **Cheval aleſan brulé.* Equus fulvi coloris & ſaturi. KON gniady,*Jaſno gniady złotawy.

(C'eſt un Cheval qui a le poil d'une couleur rouſſatre,& qui a le coû roux & blanc.) Jeſt ten koń co ma ſzerć rudawą á ſzyię rudą y białą.

ALESNE, ſubſt. f. (*Pointe d'acier emmanché, qui ſert aux Cordonniers.*) Subula, *genit.* ſubulæ, f *Col.* SZYDŁO kończyſte ſtal z rękoieśćią, ſłużęca ſzewcom.

ALETH, (*Ville Epiſcopale du bas Languedoc.*) Alecta, *genit.* Alectæ, f. ALEKT, Miaſto Biſkupie w niżſzey Okcytaniy.

D'ALETH. Alectenſis & hoc Alectenſe. adject. Z Alektu

ALEU, ſubſt. maſc. (*fonds cenſuel, obligé à des redevances.*) Alodium, *genit.* alodii, n. DOBRA czynſzowe obowiązane do iákich powinnośći.

Vne Terre qui eſt en franc aleu, qui n'eſt chargée d'aucune redevance. Optimo jure prædium, *genit.* optimo jure prædii, n. *Cic.* Ager immunis, *genit.* agri immunis, m. *Cicer.* Właścizna wolna maiętność ktora żadnego czynſzu áni powinnośći ná ſobie niema.

Qui n'eſt pas de franc aleu. Vectigalis & hoc vectigale. adject. *Cicer.* Czynſzowy Co nie ieſt wolną maiętnością.

(Termes conſacrés dans le ſtyle du Palais.(Słowa poświęcone u Prawnych ludzi.

ALEVIN, ſubſt. m. (*Menu poiſſon qui ſert à peupler un eſtang.*) Piſcium fœtus, *genit.* fœtûs, m. *Col.* Mrzewka Ikra tarło owieſek drobiazg ná zárybienie ſtawu.

ALEVINER, V. act. *empoiſſonner un eſtang.*) Fœtus piſcium in ſtagnum immittere, (immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. ZARYBIAC ſtaw zárośćić.

ALEXANDRETE, (*Ville & Port de mer de Syrie.*) Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto y Port morſki w Syriy,

ALEXANDRIE, (*Ville d'Egypte ſur la mer mediterranée, celebre par ſon port & par le phare qu'on allume au haut de la Tour pour guider les vaiſſeaux ſur la mer.*) Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto Egiptu nád morzem ſrzodziemnym, ſławne Portem ſwoim y Łatarnią morſką ktorą zápalaią dla prowadzenia Okrętow.

(On la nomme aujourd'huy *Scanderia.*) Náżywaią dziś Skanderya.

D'ALEXANDRIE. Alexandrinus, Alexandrina, Alexandrinum. Z ALEXANDRYI.

ALGALIE, ſubſt. f. (*Sonde courbe pour aider à faire uriner ceux qui ont une retention d'urine.*) Fiſtula incurva, *genit.* fiſtulæ incurvæ, f. *Celſ.* KATARAKTYK, Inſtrument do dobycia uryny tym ktorzy maią uryny zatrzymanie.

ALGARADE, ſubſt. f. (*inſulte qu'on fait à quelqu'un.*) Inſultatio, *genit.* inſultationis, f. *Quint.* URĄGANIE z kogo uczynione.

(Ce mot ſignifie proprement en noſtre Langue *Courſe impréveue ſur l'ennemi.*) To ſłowo w Francuſkim właśnie znaczy nápadnienie nieſpodziewane ná nieprzyiaciela.

Faire des algarades à quelqu'un. Alicui, *ou* aliquem, *ou* in aliquem inſultare, inſulto, inſultas, inſultavi, inſultatum.) n. *Cic. Saluſt.* Urąganie czynić z kogo.

ALGARBE, *ou* ALGARVE, (*Royaume d'Eſpagne, uni au Portugal par Alphonſe III.*) Algarbia *genit.* Algarbiæ, f.

AL-

ALGARBIA Krolestwo Hiſzpańſkie przyłączone do Portugalliy przez Alfonſa III.

ALGEBRE, ſubſt. f. (*Eſpece d'Arithmetique univerſelle qui conſidere le plus & le moins en tout genre, & qui ſe ſert des lettres de l'Alphabet & d'autres ſignes au lieu des chiffres ordinaires.*) Numerorum ſcientia quam *Algebram* vocant, f. ALGEBRA część Aritmetiki ogolna ktora we wſzyſtkim bierze mniey lub więcey, y ktora záżywa liter obiecadła y inſzych znákow miaſto liczby zwyczayney.

ALGER, (*Ville & Republique d'Afrique ſur les Coſtes de Barbarie, fameuſe par les pirateries que les Corſaires y exercent.*) Algeria & Algaria, *genit.* Algariæ, f. Algerium, *gen.* Algerii, n. ALGER Miaſto y Rzeczpoſpolita w Afryce nád Brzegiem Barbaryi, ſławna rozboiami morſkich rozboynikow.

ALGUE, ſubſt. f. (*Herbe qui croiſt au bord de la mer.*) Alga, *genit.* algæ, f. *Virg.* POROST ſitowie ziele ktore około brzegow morſkich rośnie.

ALIBI, ſubſt. m. (*Lieu éloigné de celuy où l'on prétend qu'un homme eſtoit en quelque occaſion particuliere.*) Criminis purgatio ob abſentiam, *genit.* purgationis, f. GDZIE INDZIEY Mieſce dalekie od tego, gdzie udaią ze człowiek jaki był w iákiey okazyi.

Prouver la fauſſeté d'un crime par un alibi, ou *Prouver un alibi, (faire voir qu'on n'a point fait une choſe dont on eſt accuſé, parce qu'on eſtoit ailleurs dans le temps qu'on dit qu'elle a eſté faite.)* A ſe crimen, ratione abſentiæ, *ou* ob abſentiam, amoliri, (amolior, amoliris, amolitus ſum.) dep. *ou* removere, (removeo, removes removi remotum.) *ou* avertere, (averto, avertis, averti, averſum.) act. *Quint. Liv.* Dowodzic falſzywego obwinieniá przez pokázanie ze ſię kto na tenczas znaydował gdzieindziey y tám niebył gdzie y kiedy ſię to ſtało.

ALIBI-FORAIN, (*fuite, échappatoire dans un procés.*) Tergiverſatio, *genit.* tergiverſationis. f. WYBIEGI wykręty wycieczki prawne.

Chercher des Alibi-forains. Tergiverſari, (tergiverſor, tergiverſaris, tergiverſatus ſum.) dep. Szukać wykrętow, nárabiać wybiegami.

(Ce mot qui eſt d'uſage dans le Palais, eſt rendu François, quoique Latin: & il ne prend jamais d'*s* au plurier, car on ne dit point *chercher des Alibis* mais bien *des Alibi* ſans *s.*) To ſłowo używane w prawie ſtało ſię Francuſkie lubo ieſt łaciáſkie, y nigdy ſię mu nie dodaie *S* w więkſzey liczbie ale ſię mowi wſzędzie *Alibi* bez *S.*

ALICANTE, (*Ville & Port d'Eſpagne dans le Royaume de Valence, où ſe fait le trafic des vins & des fruits du païs.*) Alone, *genit.* Alones, f. *Pomp. Mel.* ALIKANT Miaſto y Port hiſzpańſki w Kroleſtwie Walencyi, gdzie handluią Winami y owocami Kraju właſnego.

ALIE'NABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut aliéner.*) Quod alienari poteſt. KTORY moze byc oddalony.

ALIE'NATION, ſubſt f. (*Vente de la proprieté d'une choſe.*) Alienatio. Abalienatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODALENIE przedanie właſności jakiey rzeczy

ALIE'NATION, au figure, (*éloignement qu'on a d'une perſonne.*) Alienatio. Disjunctio, *genit.* onis, f. *Cic. Catul.* ODALENIE w niewłaſnym rozumieniu, wſtręt niechęć ktorą ma kto do kogo.

ON DIT auſſi *Alienation d'eſprit, (égarement, lors qu'un homme n'eſt point en ſon bon ſens.)* Mentis alienatio, f. *Plin.* MOWI ſię tez oddalenie od rozumu, ſzaleńſtwo, kiedy kto nie ieſt przy dobrym rozeznaniu.

ALIE'NE', m. ALIE'NE'E, f. (*Dont on a vendu & tranſporté la proprieté.*) Alienatus. Aballenatus, a, um. *Cic.* ODDALONY ODDALONA czegośmy uſtąpili właſnosci.

ALIE'NE' *de quelqu'un, (qui a de l'éloignement pour luy.)* Ab aliquo alienatus. *ou* abalienatus, a, um. *Cic.* ODDALONY od kogo odwrocony co ma wſtręt od kogo.

ALIE'NE' *d'eſprit, (Qui eſt tombé en démence.)* Ab ſenſu animus alienatus, Senſibus alienatus. *Liv.* Alienatus mente. *Plin.* OD rozumu oddalony ktory wpadł w ſzaleńſtwo.

ALIENER, V. act. (*Vendre & tranſporter la proprieté de quelque héritage à un autre.*) Alienare. Abalienare, (alieno, alienas, alienavi, alienatum.) act. acc. *Cic.* ODDALAC od ſiebie, przedać prawo właſności ſwoiey, y przenieść ná kogo inſzego.

Il a aliené les terres qui eſtoient tributaires de l'Empire Romain. Agros vectigales populi Romani abalienavit. *Cic.* Dobrá hołduiące Państwu Rzymſkiemu zaprze[illegible].

ALIE'NER *quelqu'un de ſoy, (ſe le rendre indiſpoſé pour ſoy.)* Aliquem à ſe alienare, *ou* abalienare, *ou* avertere. *Cic.* ODWROCIC kogo od ſiebie, uczynić go ſobie niechętnym.

Aliéner de ſoy les eſprits des ſiens. A ſe alienare, *ou* avertere omnium ſuorum voluntates. *Caſ.* Wſzytkich ſwoich ſercá od ſiebie odwrocić.

Ils vous ont aliené de moy, & m'ont auſſi fait changer à voſtre égard. Et te à me alienarunt, Et me aliquando immutaverunt tibi. *Cic.* Odwrocili ſię odemnie y ſprawili tez żem ſię dlá ciebie odmienił.

ALIE'NER *l'eſprit d'une perſonne, (le faire devenir fou.)* Aliquem de mente deturbare, (deturbo, as, avi, atum) *Cic.* Inſanum reddere aliquem, (inſanus, a, um.) act. *Plin.* Z ROZUMU wywieść, do ſzaleńſtwá kogo przyprowadzić.

ALIGNEMENT, ſubſt maſc. *Action par laquelle on met les choſes en ligne droite avec la regle,* ou *le cordeau.* (Normæ, *ou* lineæ directio, *genit.* directionis f. Directura, *genit.* directuræ, f. *Vitr.* WYPROSTOWANIE rzeczy iakich w linią, proſto uſzykowanie, álbo ułozenie, pod ſznur.

ALIGNER, T. act. (*Tirer un baſtiment en ligne droite.*) Ad lineam ædificium dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum.) act acc. *Cic.* WYPROSTOWAC podlinią wziąć pod ſznur budowanie iákie.

ALIGNER, en termes de Vénerie. *Le loup aligne la louve,* pour dire *faillit,* ou *couvre la louve.* Lupus ſalit lupam. *Ovid.* PO myſliwſku, Wilk ſię z wilczycą ſtanowi.

ALIMENT, ſubſt. m. *on prononce* alimant. (*Nourriture.*) Alimentum. Nutrimentum. Alimonium, *genit.* i, n. *Cic. Var.* Alitura, *genit.* alituræ, f. *Aul-Gel.* Nutritus, *genit.* nutritûs, m. *Plin.* Nutricatûs, m. *Plaut.* Nutrimen, *genit.* nutriminis, n, *Ovid.* STRAWA żywność karmia.

Donner, ou *fournir des aliments.* Alimenta *ou* præſtare, *ou* ſuppeditare, *ou* ſubminiſtrare alicui. *Colſ.* Dodawać żywności.

ALIMENTAIRE *on prononce* alimantaire. adject. m. & f. (*Qui concerne les alimens.*) Alimentarius, alimentaria, alimentarium. *Cic.* DO żywności ſłużący.

ALIMENTER *on prononce* alimanter, V. act. (*Nourrir quelqu'un, luy fournir le vivre.*) Alimenta alicui ſubminiſtrare, *ou* ſuppeditare, (o, as, avi, atum.) act. *Colſ.* Præbere, *ou* dare alimenta alicui, (præbeo, præbes, præbui, præbitum: do, das, dedi, datum.) act. ŻYWIC kogo żywność dodać.

ALISE, *ou* ALEXIE. (*Ville de Bourgogne dans l'Auxois prés de Flavigni.*) Alexia, *genit.* Alexiæ, f. *Caſ.* ALIZA miaſto w Burgundyi w Alteżyiſkim powiecie bliſko Flawiniy

(Cette ville a eſté fameuſe pour ſon ſiege & pour ſa priſe avec Vercingetorix, Chef des Gaulois, par l'armée Romaine.) To miaſto ſławne było oblężeniem y odebraniem zá Wicyterego Hetmaná Francuzow przez Rzymianſ

ALISIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui vient fort haut & produit un fruit plus gros que le poivre, délicieux à manger & bon à l'eſtomac.*) Lotus, *genit.* loti, f. *Plin.* OBROSTNICA drzewo barzo wyſoko wyraſtaiące, y owoce od ziarká pieprżowego więkſze nakſztałt wiſzenek wydawaiące, barzo przyiemnego ſmaku y zdrowe żołądkowi.

ALITE', m. ALITE'E, f. Part. paſſ. & adject. (*Qui garde le lit par indiſpoſition.*) Lecto retentus, a, um. *Cic.* In lecto cubans *ou* jacens, *genit.* cubantis, *ou* jacentis, omn. gen. *Plaut.* Qui eſt in lecto. *Cic.* NA łożu złożony dlá choroby.

Il eſt alité. In lecto jacet, (jaceo, jaces, jacui, *ſans ſupin* jacere.) n. In lecto decumbit, (decumbo, decumbis, decubui, decubitum, decumbere.) neut. Łożkiem ſię bawi choruie.

S'ALITER, V. n. p. (*Garder le lit par indiſpoſition.*) Lecto teneri, *ou* detineri, (detineor, detineris, detentus ſum.) paſſ. *Cic.* ŁOZKIEM ſię bawić dlá choroby.

Cette bleſſure l'a alité. Hoc vulnere lecto fuit detentus, *ou* lecto decubuit. Tá Ráná złożyłá go ná łoſzku.

ALLANT, m. ALLANTE, f. part. act. *du verbe* ALLER. Iens, *genit.* euntis, omnis gen. *Cicer.* IDĄCY IDĄCA.

Cette

Cette hoſtellerie eſt ouverte à tous allans & venans. Diverſorium illud pervium eſt, *ou* patet viatoribus. TA Auſteryá otwartá ieſt wſzytkim przychodzącym y odchodzącym.

ON DIT proverbialement, *C'eſt un Allant,* pour dire *C'eſt un homme alerte, un ardent d'aller, (qui ne laiſſe pas perdre ſes affaires par pareſſe & faute d'aller & de venir.)* Strenuus homo & acer ſuis in rebus. Intentus nec indiligens ad res ſuas. PEZYSŁOWIEM ſię mowi ieſt to człowiek chodzący: to ieſt Rzeſki pilno chodzący koło ſiebie, ktory Intereſſow ſwoich przez gnuſność nie zaniedbywá, niechcąc rám y ſam chodzić.

ALLE'CHE', m. ALLE'CHE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ALLE'CHER. (*Attiré par careſſes, ou par promeſſes & par des préſens.*) Allectus. Illectus, a, um. *Cic.* ZWABIONY namowiony pieſzczotami álbo obietnicami álbo podarunkami.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, auſſi bien que ſes Derivez, comme. To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku francuſkim iako tez y pochodzące z niego, naprzykład.

ALLE'CHEMENT, ſubſt. maſc. (*Amorce, appaſt.*) Illecebra, *genit.* illecebræ, f. Illecebræ, *genit.* illecebrarum, f. pl. *Cic.* Illectûs, m. *Cic.* Delinimentum, *genit.* delinimenti, n. *Ter.* Allectatio, *genit.* allectationis, f. *Quint.* Lenocinium, *genit.* lenocinii, n. *Cic.* * Voluptatis illecebræ *Les allechemens de la volupté.* PRZYŁUDA nętá ponętá *Po[illegible].

ALLE'CHER, V. act. (*Attirer par careſſes & par promeſſes.*) Allicere. Illicere, *ou* Inlicere. Pellicere. Prolicere. (licio, licis, lexi, lectum.) Allectare. Prolectare, (lecto, lectas, lectavi lectatum.) Delinire, (delinio, delinis, delinivi, delinitum.) *Cic. Plaut.* Ineſcare. (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum.) act. *Ter.* ZŁUDZIC Przywabić pieſzczotami łatkiem obietnicą.

ALLE'E, ſubſt. f. (*L'action d'aller.*) Itio, *genit.* itionis f. Itus, *genit.* itûs, m. *Cic. Ter.* CHODZENIE.

Allée & venuë. Itus, & reditus, *genit.* itûs & reditûs, m. *Suet.* Dochod y odchod.

Aprés pluſieurs allées & venuës. Poſt crebras itiones, *ou* poſt multos itus & reditus. *Cic.* po kilkokrotnym tam y tam chodzeniu.

ALLE'E *de jardin (pour ſe promener.)* Ambulatio. Inambulatio, *genit.* onis, f. *Cic. Plin.* Ambulacrum, *genit.* ambulacri, n. *Plaut. Plin.* ULICA w ogrodzie dlá przechadzki

Petite Allée. Ambulatiuncula, *genit.* ambulatiunculæ, f. *Cic.* Uliczká máłá.

Allée couverte. Tecta ambulatio. *Cic.* Inambulatio umbroſis operculis opacha. *Plin.* Ulicá floreſowaná to ieſt z wierzchu gałęziami ſchodzącemi ſię zamknioná.

Allée découverte Ambulatio aperta, *ou* ſubdialis. Soli & aeri expoſita ambulatio. *Plin.* Hypæthros ambulatio. *Vit.* Ulicá otwartá co nieieſt pod floreſem z wierzchu.

Une Allée [illegible] celles de Verſailles) entre deux murailles [illegible] de charmille. Ambulatio tunſis viridibus [illegible] *Plin.* Ulicá (iako w Werſalu) między dwiemá ſcianami bardzo wyſok emi ſadzoná z Trzmielu.

Aprés [illegible] deux ou trois tours d'allée. Poſtquam duo aut tria [illegible] ambulando confeci. Przeſzedſzy ſię dwá álbo trzy razy po [illegible].

Dreſſer une allée découverte. Hypæthrum, *ou* hypethron [illegible] ſternere. *Vitr.* Sadzić Ulicę otwartą.

ON DIT populairement, *Il luy a donné l'allée & le venir, (il luy a donné un ſoufflet ſur les deux joues.)* Impegit, [illegible] incuſſit, *ou* duxit ipſi colaphum (converſa & adverſa manu.) *Ter. Plin. Juv. Quint.* Dał mu w gębę [illegible] ztey ſtrony.

ALLE'E, (*Paſſage qui dégage les Appartemens d'une maiſon, & qui ne ſert [illegible] que à paſſ[illegible].*) Meſaula, *genit.* meſaulæ, f. Iter, *genit.* itineris, neut. *Vitr.* SIEN podługowátá galerya dzieląca pokoie y z kilką pokoiami ſpołeczność [illegible].

ALLE'GATION, ſubſt. f. (*Citation de quelque Auteur.*) Scripturis alicujus prolatio, *genit.* prolationis, f. *ou* Teſtimonium, *genit.* teſtimonii, n. (*Ciceron dit* Exemplorum prolatio.) PRZYTOCZENIE Autorá ktorego.

ALLE'GE', m. ALLE'GE'E, f. part. paſſ. (*Soulagé.*) Levatus. Allevatus, a, um. *Voyez* ALLE'GER. KTOREMU poſolgowano ulżono czego álbo w czym.

ALLEGEMENT, ſubſt. m. *on prononce* allégemant. *L'action de diminuer quelque charge,* ou *fardeau.*) Deductio, *genit.* deductionis, f. *Sen.* ULZENIE poſolgowanie umnieyſzenie iákiego ciężaru.

Donner allégement à un vaiſſeau qui eſt trop chargé. Návem nimis onuſtam levare, *ou* allevare, (levo, levas, levavi, levatum.) act. Ulżyć Okrętowi przeładowanemu.

ALLE'GEMENT dans le figuré, (*Soulagement, adouciſſement de la douleur, ou de quelque affliction.*) Levatio Ablevatio, *genit.* onis, f. Levamen, *genit.* levaminis, n. Levamentum. Allevamentum, *genit.* i, n. Mitigatio, *genit.* mitigationis, f *Cic.* ULZENIE w niewłaſnym wyrozumieniu pociecha w iakim ſmutku álbo boleści.

Donner allégement. Præſtare levamentum, (*avec un datif.*) *Plin.* Folgę ulgę dać.

Ce remede luy a donné beaucoup d'allégement. Hoc remedio levatum eſt illius corpus. *Cic.* To lekarſtwo wielką mu folgę przynieſło.

Cela me ſera d'un grand allégement. Magno id mihi erit allevamento. Magnæ id mihi erit levationi. Id me multum allevabit, *ou* juvabit. *Cic.* To mi wielką folgą będzie.

(Ce mot a vieilli dans noſtre Langue, & on dit mieux *Soulagement.*) To ſłowo *allegement* zeſtarzało ſię w Francuſkim y lepiey ſię mowi *ſoulagement.*

ALLE'GER, V. act. (*rendre un fardeau moins peſant.*) Levare, *ou* allevare onus detrahendo aliquid de pondere, (levo, levas, levavi, levatum.) act. **Soulager quelqu'un de quelque fardeau.* Detrahere alicui onus. De onere aliquid detrahere alicui, (detraho, detrahis, detraxi, detractum.) act. Ulżyć ciężar iaki lżeyſzy uczynić, *Poſolgować komu ciężaru iakiego.

La nature ſe voyant allégée de ce fardeau d'humeurs qui la ſurchargeoit, digére comme il faut, & rejette ce qui luy nuit. Natura eo onere levata, quo tanquam ſarcinâ quâdam premebatur, coquenda coquit, & expuenda expuit. *Fernel.* Przyrodzenie czuiąc ulżenie od tego ciężaru humorow, ktorym było przeładowane, trawi náleżycie y wyrzuca to co mu ſzkodzi.

ALLE'GER, au figuré, (*Soulager les chagrins & les afflictions de l'eſprit.*) Levare. Allevare. act. accuſ. *Cic.* ULZYC w niewłaſnym wyrozumieniu dać pociechę w ſmutku y żalu iakim.

Il a beaucoup allégé mes chagrins, il m'a beaucoup allégé dans mes chagrins. Ægritudines meas multùm levavit. Ægritudines meas valdè levavit. Me levavit ægritudine. Extenuavit mihi moleſtias. Dolorem mitigavit. *Cic.* Wielką ulgę uczynił mi w żalach moich.

ALLE'GORIE, ſubſt. f. (*Métaphore continuée, quand on ſe ſert d'un diſcours qui eſt propre à une choſe, pour en faire entendre une autre.*) Allegoria, *genit.* allegoriæ, allegoria, f. *Quint* Continua tranſlatio, *genit.* continuæ tranſlationis, f. *Cic.* ALLEGORYA uſtawiczna ſłow zámianá, kiedy ſłow záżywamy ktore ſłużą do wyrażenia właſnego iedney rzeczy, ná wyrażenie nie tey ále inſzey rzeczy.

Si je ſuis obligé de vous écrire davantage, je me ſerviray d'allégories. Si erunt mihi plura ad te ſcribenda allegoriis obſcurabo. *Cic.* Jeżeli mi przyidzie więcey do ciebie piſać záżyię allegoryi.

ALLE'GORIQUE, adject. m. & f. Allegoriis, *ou* tranſlationibus refertus, a, um. Ex allegoriis & continuis tranſlationibus conſtans, *genit.* conſtantis, omn. gen. ALEGORYCZNY.

ALLE'GORIQUEMENT, adv. (*Par allégorie.*) Per allegoriam. Allegoricè. *Cic.* ALLEGORYCZNIE, przez Allegoryą.

ALLE'GORISER, V. neut. (*Se ſervir d'allégories en parlant, uſer d'allegories.*) Uti allegoriis. Adhibere tranſlationes continuas. ALLEGORYZOWAC zażywać allegoryi w mowie.

ALLE'GORISTE, ſubſt. maſc. (*Qui ſe ſert d'allégories, qui parle allégories*) Qui loquitur allegorias, *ou* per allegoriam. ALEGORYK ktory alegoryami mowi.

ALLE'GUE', m. ALLE'GUE'E, f. part paſſ (*Cité, en parlant de quelque paſſage d'Auteur.*) Prolatus. Allatus, a, um. **Parlant de l'Auteur meſme, on dira mieux* Laudatus Citatus, a, um. *Cic.* Przytoczony cytowany mowiąc o iákim mieyſcu Kſięgi iákiey, *Mowiąc zaś o ſamym Autorze lepiey ſię mowi wſpomniany.

AL-

ALLE' GUER, V. act. (*Citer quelque Auteur, ou ſon témoignage.*) Citare. Laudare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic. Liv.* Proferre, (profers, protuli, prolatum.) *Cic.* Allegare, (allego, allegas, allegavi, allegatum.) act. acc. *Quint. Plin.* WSPOMNIEC, przytoczyć Autora iákiego álbo świadectwo iego.

ALLE' GUER, (*Apporter, dire pour excuſe, pour raiſon.*) Allegare, Dicere, (dico, dicis, dixi, dictum.) Afferre. Proferre. act. acc. Cauſari, (cauſor, cauſaris, cauſatus ſum.) depon. acc. *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić co na wymowkę.

Il allégue pour excuſe la mort de ſon frere. Mortem fratris cauſatur. *Cic.* Wſpomina przytacza przywodzi dla wymowki śmierć Brata ſwego.

C'eſt d'un petit génie d'alléguer la calamité du temps, ou la ſienne, ou les difficultez de la vente pour s'empeſcher de payer Mediocris eſt animi inopiam excuſare & calamitatem temporum aut propriam ſuam queri, & difficultatem auctionandi proponere. *Caſ.* Miernego to ieſt geniuſzu nieſzczęśliwość czaſow, álbo ſwoię, álbo trudność utargowania przywodzić, áby nie zápłacić.

Jen' ay pû luy répondre le moindre mot, ni luy alléguer quelque raiſon bonne, ou *mauvaiſe.* Ullum verbum non potui proloqui, aut ullam cauſam ſaltem ineptam. *Ter.* Słowam nie mogł odpowiedzieć áni żádney wymowki dobrey lub złey przywieść.

ALLELUYA, ſubſt. maſc. (*Petite plante qui ſe mange en ſalade & au potage, & qui eſt cordiale.*) Oxys, *genit.* oxeos, m. oxys. *Plin.* SZCZAWNIK ziele ktore ſię w ſałacie záżywa, y w roſole, pomocne na ſerce.

ALLELUYA, (Mot Hebreu qui ſignifie *Louez le Seigneur,* terme d'actions de graces & de joye. C'eſt à peu prés l'*Io Pæan* des Latins. C'eſtoit autrefois un cri militaire, comme nous l'apprenons d'Adon de Vienne.) SŁOWO Zydowſkie ktore znáczy Chwalcie Pana. Było też to niegdyś haſło álbo okrzyk Zołnierſki iáko piſze Ado Lugduńſki.

ALLEMAGNE, *on prononce* Almagne, *anciennement nommée* GERMANIE, (*païs ſitué au milieu de l'Europe avec titre d'Empire, dont Vienne en Autriche eſt la capitale & la réſidence ordinaire de l'Empereur.*) Germania, *genit.* Germaniæ, f *Caſ.* & *communement* Alemannia, *genit.* Alemanniæ, f. NIEMCE kray położony we ſrzodku Europy z Tytułem Ceſarſtwa, ktorego ſtolicą ieſt Wiedeń w Rakuſach y tamże mieſzkanie zwyczayne Ceſarza.

Qui concerne les Allemands, ou l'Allemagne. Germanicus, Germanica, Germanicum. Niemiecki náleżący do niemiec álbo do niemcow.

ALLEMAND, m. *on prononce* Almand. (*Celuy qui eſt d'Allemagne.*) Germanus, *genit.* Germani, m. Alemannus, *genit.* Alemanni, m. NIEMIEC.

ALLEMANDE, f. *on prononce* Almande. (*Celle qui eſt d'Allemagne.*) Germana, *genit.* Germanæ, f. NIEMKA.

(Il eſt venu en uſage dans noſtre Langue en ces façons de parler proverbiales.) Weſzło wzwyczay w ięzyku Francuſkim w tych ſpoſobach mowienia przyſłowiem.

Vous me prenez bien pour un Allemand, c'eſt à dire *pour une duppe, pour un homme qui ne connoiſt pas le prix des choſes.* Me bardum & ſtilidum exiſtimas, *ou* habes. *Barzo mnie maſz zá Niemca,* to ieſt zá tego co ſię da oſzukać, co ſię nie zná ná tym, czego co warto.

ON DIT auſſi *Une querelle d'Allemand,* c'eſt à dire *Une querelle faite ſans ſujet & de gayeté de cœur,* comme *Faire une querelle d'Allemand à quelqu'un.* Jurgii cauſam deditâ operâ alicui inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) act. *Phæd.* MOWI ſię nápaść Niemiecka, to ieſt ſwarzyć ſię bez przyczyny zumyſłu y dobrowolnie. Dáć komu nápaść Niemiecką.

ON DIT encore *Je n'entends non plus cela que le haut Allemand,* c'eſt à dire *que c'eſt une choſe qui n'eſt point intelligible.* Id ſub intelligentiam meam non cadit. Illud eſt ab intelligentiâ longiſſimè disjunctum. *Cic.* MOWI ſię ieſzcze Tyle tu rozumiem iák ná Niemieckim Kázaniu, chcąc wyrázić że iáka rzecz ieſt niezrozumiana.

(Parce que l'Allemand eſt une Langue difficile à entendre & à prononcer.) (Albowiem ięzyk niemiecki ieſt trudny do wymowienia y do zrozumnienia.)

ALLER, V. neut. act irrègulier. (*Se tranſporter d'un lieu en un autre.*) Aliquò, *ou* in aliquem locum ire. (eo, is, ivi, itum.) *ou* Vadere, (vado, vadis, vaſi, vaſum, *ce Preterit & ce Supin ne ſont gueres en uſage.*) neut. *ou* Proficiſci, (proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum.) depon. *ou* Pergere, (pergo, pergis, perrexi, perrectum.) n. *Locum aliquem petere, (peto, petis, petii, petitum.) *Iter facere, *ou* habere aliquo, *ou* in aliquem locum. act. *Cic. Liv.* ISC iachać przenieść ſię z iednego mieyſcá ná drugie.

S'en aller à Rome. Romam ſe conferre. *Cic.* **Chez quelqu'un.* Ducere ſe aliquem. *Plaut.* **Dans les païs étrangers.* Abire peregrè. *Plin.* Iść iachać do Rzymu. * do kogo. * do cudzych kraiow.

Avoir deſſein d'aller à Paris. Luteriam peregre, *ou* cogitare, *ou* ire *Cicer.* * (*on ſous-entend élégament le verbe* ire, & *l'on dit* Luteriam cogito, & volo Luteriam. *Cic.*) Mieć wolą iachać do Paryżá.

Aller en claſſe, à l'eſcole. In ludum itare, ſcholam frequentare. *Suet.* Chodzić do ſzkoły.

Aller ſouvent en un lieu. Aliquò itare. neut. *Suet.* Aliquem in locum venitare. neut. Locum frequentare. act. *Cic.* Chodzić częſto ná iákie mieyſce.

Vous allâtes & retournâtes bien viſte. Celeriter iſti & rediſti (*pour* iviſti, & rediſti.) *Cic.* Szedłeś álbo iachałeś y przyſzedłeś álbo powrociłeś barzo prędko.

ALLER, (*marcher.*) Ire. Prodire, (prodeo, prodis, prodii, proditum.) Incedere, (incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.) neut. Ingredi, (ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) depon. Ambulare, (ambulo, ambulas, ambulavi, ambulatum.) neut. Gradi, (gradior, graderis, greſſus ſum.) dep. *Cic. Plaut.* ISC chodzić.

Aller à grands pas, ou *aller grand pas,* ou *bon pas.* Ire grandibus gradibus. neut. *Plaut.* *A grandes journées.* Ire magnis itineribus. neut. *Caſ.* **Au petit pas, à petit pas,* ou *lentement.* Senſim incedere. *Cicer.* Lento paſſu incedere. neut. Lentis paſſibus iter peragere. act. *Ovid.* **A pas de larron, tout doucement, ſur la pointe du pied.* Suſpenſo gradu ire. *Ter.* Quieto ac placido gradu ire. n. *Phæd.* Chodzić wielkim krokiem; ſporymi krokami, dobrymi krokami *iák ná wielkim dniu wiele nadzień uyiść uiachać; *Po mału małemi drobnemi krokami* po złodzieyſku cichuſieńko ná palcach.

Aller en diligence en quelque lieu. Aliquò advolare, *ou* accelerare, *ou* approperare, *ou* feſtinare, *ou* properare, (o, as, avi, atum.) n. *Cic.* Pilno śpieſzno iáchać dokąd.

ALLER *à pied.* Pedibus ire. neut. *Plaut.* Ingredi, *ou* conficere iter pedibus. depon. act. *Cic.* Incedere peditem, *accuſatif de* pedes, *genit.* peditis, omn. gen. neut. *Liv.* **A cheval.* Equitare, (equito, equitas, equitavi, equitatum.) neut. *Hor.* Ingredi iter equo. dep. *Cic.* In equo, *ou* equo vehi, (vehor, veheris, vectus ſum.) paſſ. **En Caroſſe, en Litiere, dans un Brancard.* Rhedâ Curru, Lecticâ vehi, *ou* geſtari. paſſ. *Cic.* Iter facere vehiculis. act. *Plin. Jun. en Chaiſe, ſe faire porter en Chaiſe.* Geſtatoriâ ſellâ defferri. paſſ. *Suet.* PIESZO iść * Konno wierzchem iachać * karetą: lektyką, álbo ná noſzach, kolaſą iachać * Kazać ſię noſić w krzeſle w drodze

Aller par un chemin où il fait bien chaud, & où il y a bien de la pouſſiere. Iter conficere æſtuosâ & pulverulentâ viâ. act. *Cic.* Iachać przez upał y wielką kurzawę.

ALLER *par eau,* ou *en bateau.* Ire navigio. Navigare, (navigo, návigas, navigaui, navigatum.) neut. *Cic.* **Par mer.* Mare navigare. *Cic.* Ire curſu pelagio. neut. *Phæd.* **Par terre.* Terrâ iter facere. Petere iter terrâ. act. *Cic.* *Aller ſur mer.* Conſcendere navem, *ou* in navem. act. **A voiles & à rames.* Velis remiſque navigare, n. *Cic.* PŁYNĄC álbo puścić ſię wodą Batem * morzem *lądem *wſiąść ná okręt ná morze *Zaglami y wiosłami.

ALLER *à reculons,* ou *en arriere,* (*comme vont les écreviſſes.*) Retrò incedere. Retrocedere, (retrocedo, retrocedis, retroceſſi, retroceſſum.) Retrò-gradi. Retrò ire, Retrò-ambulare. *Cic. Plin.* POSTĘPOWAC wzad iák raki idą rakiem iść, cofać ſię.

ON DIT en ce ſens au figuré *Mes affaires vont à reculons, n'avancent point.* Res meæ retrò ſublapſæ referuntur, *Virg. ou* retrò labuntur. MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie Intereſſa naſze rakiem idą to ieſt nie poſtępuią ále co raz w zad uſtępuią.

ON DIT en la meſme ſignification en proverbe, *Aller à reculons comme les écreviſſes,* (*Reculer au lieu d'avancer ſoit dans les eſtudes,* ou *dans quelque entrepriſe.*) Ex tranſverſo cedere quaſi cancer ſolet. *Plaut.* Nihil promovere, *ou* proficere. *Ter. Cic.* MOWI ſię w tym że wyrozumieniu Poſtępować co raz wzad iako rak cofać ſię miaſto poſtępowania czyli to w naukach, czyli w iakich imprezach.

ALLER *à taſtons,* (*Taſter en marchant le lieu où l'on va avec les pieds,* ou *les mains, de crainte de ſe bleſſer & de faire quelque faux pas.*) Iter manibus, *ou* pedibus prætentare. *Pli.* Pedibus explorare iter. *Tibul.* ISC mackiem po omacku macaiąc mieyſca gdzie idziemy nogami lub rękami áby ſię nie uderzyć, álbo źle nie ſtąpić.

ON DIT en ce ſens figurément *Aller à taſtons dans les affaires,* (*N'y voir & n'y connoiſtre rien.*) In rebus cæcutire, (cæcutio, cæcutis, cæcutivi, *ſans ſupin*) neut. Ad res caligare, (caligo, caligas, caligavi, caligatum.) neut. *Plin.* MOWI ſię w tym wyrozumnieniu niewłaśnie Iść mackiem po omacku w ſprawach: toieſt nie znać ſię ná nich, niebyć w nich obiaśnionym świadomym.

ALLER *devant,* ou *marcher devant.* Aliquem ante-ire. Antecedere. Præcedere. Præire. Ire. præ. neut. *Cic. Ter.* ISC przodkiem poprzedzić wyprzedzić kogo.

Allez devant, je vous ſuis. I præ, ſequar. *Ter.* Poydz przodem, poydę zá tobą.

ALLER *au devant de quelqu'un.* Ire, *ou* exire, *ou* prodire, *ou* progredi, *ou* proficiſci, *ou* procedere alicui obviam. *Cicer.* *Alicui ſeſe obviam ferre, (fero, fers, tuli, latum.) act. *Cic.* * Ire adverſum alicui. *Ter.* Alicui obviam obſiſtere.) neut. *Plaut.* Adverſum alicui ire, *ou* venire, (adverſus, a, um.) *Pla.* Occurrere alicui, (occurro, occuris, occurri, occurſum.) neut. *Cicer.* ISC wyniść ná przeciw komu, drogę zajachać komu, zabieżeć drogę.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Aller au devant,* ou *prévenir quelqu'un.* Antevenire, *ou* antevertere, *ou* prævertere, *ou* prævenire aliquem, alicujus conſilia, (venio, venis, veni, ventum, neut. verto, vertis, verti, verſum.) act. Alicujus conſiliis occurrere. neut. *Cic. Caſ.* MOWI ſię niewłaśnie w tym wyrozumnieniu uprzedzić poprzedzić kogo w w czym.

Aller au devant des dangers, les prevenir. Obviam ire periculis. *Saluſt.* Occurre periculis. *Plin, Jun.* **Des efforts des ennemis.* Ire obviam conatibus hoſtium. *Cic.* **D'une maladie* Venienti morbo occurrere. *Perſ.* Iść odważnie przeciw niebezpieczeſtwom *przecziwko natarczywości nieprzyiaciela *przeciwko chorobie.

Ceſar crut qu'il falloit aller au devant & prévenir ces choſes. Huic rei Cæſar prævertendum exiſtimavit. *Caſ.* Ceſarz ſądził że trzebá było zabieżeć temu y uprzedzić.

ALLER *à l'entour,* ou *autour d'un lieu.* Ambire, (ambio, ambis, ambivi, ambitum.) (neut. acc. Obire, *ou* circuire & circumire locum áliquem, (eo, is, ivi, itum.) n. *Cic.* W KOŁO obeyść krążyć koło mieyſcá iakiego.

ON DIT en ce ſens au figuré *Il va autour du pot,* pour dire qu'*Il biaiſe,* qu'*Il ne parle pas franchement.* Circuitione utitur. *Ter.* MOWI ſię w tym wyroznmieniu niewłaśnie w chodzi koło garká toieſt kręci bałamuci, nieſzczerze nieprawdziwie mowi.

ALLER *ſelon le cours de l'eau,* ou *ſelon le courant.* Secundo flumine vehi. paſſ. *Taci.* Prono amne vehi. *Virg.* *(le contraire eſt *Aller contre le cours de l'eau,* ou *contre le courant.* Aquâ adverſâ per flumen advehi. *Plaut* Adverſo flumine vehi. *Plin.* ISC zá wodą, za wodą płynąć *(*Przeciwna temu* iść płynąć przeciwko wodzie.

ALLER *contre vent & marée, ayant le vent & la marée contraire.* Infeſto mari ac ventis injurioſis ferri, (fero, ferris, latus ſum.) paſſ. *Hor.* ISC przeciwko wiatrom y nawałności maiąc y wiatr y morze przeciwne.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Aller contre vent & marée,* c'eſt à dire *Entreprendre une affaire ayant tout contraire.* Deo adverſo aliquod movere. act. *Ovid.* Diis & hominibus iratis & adverſis aliquid aggredi, *ou* moliri. dep. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie wtym wyrozumieniu iść przeciwko wiatrom y morzu to ieſt wziąc przed ſię iáką rzecz maiąc wſzyſtko przeciw ſobie.

ALLER, ou *Marcher ſur les pas de quelqu'un, le ſuivre de prés.* Ire, *ou* inſtare, *ou* inſiſtere veſtigiis alicujus, (inſto, inſtas, & inſiſto, inſiſtis, *ſont au preterit,* inſtiti, & *au ſupin* inſtitum.) neut. *Liv.* Ponè ſequi aliquem, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum) depon. W SLADY czyie iść álbo zá śladem, śledzić kogo, ſzlakowac kogo, bliſko zá nim tropić.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Aller ſur les pas de quelqu'un,* c'eſt à dire *Suivre ſes exemples, & ſes manieres de faire, l'imiter.* Ire itineribus alicujus *Cic.* Inſiſtere veſtigiis alicujus. *Quint.* Aliquem ſequi, *ou* imitari. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie wſtępować w czyie ślady, w czyie ſtrzemię; toieſt iść zá iego przykładem y zá powodem Iego ták ſobie poſtępować iak on poſtępuie.

ALLER joint avec des Infinitifs. *Aller voir quelqu'un.* Ire viſere aliquem. *Ter.* Convenire, *ou* inviſere aliquem. Adire aliquem, *ou* ad aliquem. *Cic.* ISC złączone z drugiem ſłowem takze w ſpoſobie nieſkonczonym Iść obaczyć kogo obaczyć ſię z kim.

Aller dormir. Ad ſomnum proficiſci. *Cic.* Ire dormitum. *Plaut.* Somnum petere. *Quint.* Iść ſpać.

Aller demeurer ailleurs. Alio migrare, *ou* immigrare, (migro, migras, migravi, migratum) n. *Cic.* Iść gdzieindziey mieſzkać.

Aller aider quelqu'un Ire datum operam alicui. Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Iść komu dopomoc.

Aller ſouper pour quelqu'un, ou à ſa place. Ad cœnam pro aliqo ire. *Plaut.* Iść zieść zá kogo.

Je ne feray qu'aller & venir, je ne feray que le chemin, je ſeray ici dans un moment. Mox redibo. Jam jam adero, *Ter.* Jam egomet hic ero. *Plaut.* Nie bawiąc powrocę tylko co wyidę, zaraz przyidę,

S'EN ALLER, *ſe retirer.* Abire, (abeo, abis, abii, abitum.) neut. Diſcedere, (diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum.) n. Se auferre,)aufero, afers, abſtuli, ablatum.) act. *Cic.* ODEYSC Odiechać.

S'en aller du logis. Ducere ſe ab ædibus, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Plaut.* **De chez quelqu'un* Abire ab aliquo. *Plaut* Odeyść z domu *od kogo.

Aprés qu'il s'en fut allé. Poſt ejus abitum. Poſt ejus diſceſſum *Cic.* Poſtquam diſceſſiſſet. *Cic.* Potym iák odeſzedł.

S'en aller ſoudain & comme à la dérobée Proripere, *ou* corripere ſe, (ripio, ripis, ripui, reptum.) act. *Ter.* Corripere ſe & abire. *Plaut.* Odeyść nagle, y kobyſię wykraś, porwać ſię.

ON DIT en ce ſens au figuré *S'en aller, ſe paſſer.* Ire Abire. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumnieniu odeyść o minąć

La fievre, ou l'accès de fievre s'en eſt allé Deſiit febris. Finita eſt febris. Evanuit, *ou* receſſit febris. *Cic Celſ* *le *contraire eſt* Eum febris non dimiſit. *Cel. Sa fievre ne s'en va point.*) Odeſzła gorączká, ominełá, *przeciwna ieſt* gorączka go nie omiia.

S'EN ALLER, *ſe paſſer, s'écouler.* Abire. Præterire. Effluere, (effluo, effluis, effluxi, effluxum.) neut. Elabi, (elabor, elaberis, elapſus ſum.) dep. *Cic.* ODEYSC minąć wyniść.

Tandis que nous nous amuſons à cauſer, le jour s'en va. Dum verba facimus, *ou* dum ſermonem cædimus, it dies. *Plaut.* Iako ſię zabawiamy rozmawiaiąc dzień zeſzedł.

S'EN ALLER, *ſe mouvoir,* (*parlant des corps ſublunaires, & des machines*) Moveri, (moveor, moveris, motus ſum.) Agi, agor, ageris, actus ſum.) Agitari, (agitor, agitaris, agitatus ſum.) *paſſifs. Vitr.* Cieri & agi, (cieor, cieris, citus ſum.) paſſ. *Cic.* ISC ruſzać ſię mowiąc o rzeczach podmieſięcznych y kunſztownych ſztukach.

Ma montre va bien & ſuit le ſoleil. Rectè movetur horologium, & ſolis curſum æquat ſuo curſu. Zegarek moy dobrze idzie y według ſłońcá.

ALLER, (*parlant d'un mouvement inſenſible,* ou *d'une choſe qui eſt ſur la fin.*) comme *Cét homme s'en va mourant,* ou *tout mourant,* pour dire que *Sa ſanté eſt fort mauvaiſe.* Iniquâ valetudine conflictatur. *Plin. Jun.* Graveſcit illius valetudo in dies. *Taci.* Fluctuat periculosâ valetudine. *Val. Max.* ISC odchodzić mowiąc o przeminieniu ſię iakiey rzeczy nieznacznie ktorá ſię má ku końcowi ſwemu, *naprzykład* ten człowiek kapiele ná zdrowiu zchodzi ná życiu, *toieſt* że ieſt zdrowiá bardzo ſłabego.

Ce malade s'en va tant qu'il peut, (*Il s'en va le grand galop,* comme l'on parle trivialement, *Il ſe meurt, Il tire à la fin.*) Æger ille efflat, *ou* agit animam. *Cic.* Habet mortem in procinctu. *Quint.* Imminet, *ou* impendet ipſi mors. *Cic.* In mediâ morte jam tenetur. *Virg.* Ten chory zewſzytkich ſił ſię ſpieſzy w cwał bieży do zgonu ſwego iáko ſię mowi poſpolicie, zmierza do końcá má ſię ku końcowi.

Il s'en va pleuvoir. Imber imminet, *ou* inſtat. *Hor. Plaut.* Zbiera ſię *Maſię* ná deſzcz, *Zanoſi* ſię.

Le ſoleil va ſe coucher. Sol abit. *Plaut.* Præcipitat in occaſum dies. *Tacit* Sol rapitur in occaſum. *Plin* Sol jam præcipitat. *Cic.* Sol occidit. *Cic.* *Zabiera* ſię Słońce ku zachodowi má ſię.

Son deshonneur va eſtre public. Propè adeſt probrum, ut fiat palám. *Plaut.* *Má* ſię niedaleko do obiawienia ochydy Iego

Laiſſez moy encore achever une penſée, le vers s'en va finir. Sinite me ſententiam explere, laborat carmen in fine. *Petr.* Niech tylko myśl iedną wyrażę á wierſz ſię zaraz ſkończy.

Il s'en va finir, il eſt ſur le point de finir, il eſt ſur la fin de ſon diſcours. Brevi dicendi finem faciet. Jam ſermoni finem faciet. *Plaut.* Zánoſi ſię ná koniec má ſię ku końcowi mowy ſwoiey, iuż kończy.

S'EN ALLER *par terre,* (*s'en aller tomber, parlant d'un edifice.*) Ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) n. Ruinoſum eſſe. Labare, n. *Hor.* Iść ku ziemi, Upadać mowiąc o fabryce iakiey.

ON DIT encore qu' *Vn enfant s'en va grand,* pour dire qu' *Il croiſt beaucoup.* Puer creſcit, *ou* adoleſcit. *Cic.* Fit adultior. *Plin.* In corpus it. *Quint.* MOWIĄ ieſzcze, Idzie dziecię w gorę toieſt wzroſt bierze.

ALLER *au conſeil,* c'eſt à dire *Aller conſulter une affaire.* Ire in conſilium de re aliquâ. Aliquem conſulere, (conſulo, conſulis, conſului, conſultum.) act. Inire conſilium alicuius de aliquâ re. *Plaut.* **Aller au devin* Conjectorem, *ou* hariolos conſulere, *ou* conſultare. *Plaut. Phæd.* **Aux avis, aux opinions, Aller prendre les voix.* Ire in conſilium, *ou* in ſuffragium. *Cic.* IŚC ná radę toieſt iść naradzić ſię oczym *iść do wrożkow *iść odbierać głoſy, zdanie ſentencye.

Aller au ſentiment de quelqu'un, (*s'y ranger, donner dans ſon ſentiment.*) Ire pedibus in ſententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alicujus ſequi. *Cic.* Iść zá zdaniem czyim, ſtanąć przy nim, w niść wpadać w zdanie.

Les opinions alloient là. Inclinabant eò ſententiæ. *Cic.* Zdaniá tám ſzły.

ALLER *mieux,* (*réuſſir, eſtre en meilleur eſtat.*) Ire meliùs. Succedere, (ſuccedo, ſuccedis, ſucceſſi, ſucceſſum.) *Benè cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) *ou* Evenire, (evenio, evenis, eveni, eventum.) neut. *Cic.* IŚC lepiey, lepiey ſię powodzić

Il faiſoit courir le bruit que la ſanté du Prince alloit de mieux en mieux. Vulgabat ire in melius valetudinem Principis. *Tacit.* Głoſił że ſię lepiey á lepiey Pánu ná zdrowiu powodziło.

Quand les affaires alloient tout à fait mal vous témoignez tant de force d'eſprit, prenez courage maintenant, & réjouïſſez vous, puiſqu'elles vont mieux. Si turbidiſſima ſapienter ferebas, fac animo magno, fortique ſis, & tranquilliora lætè feras. *Cic.* Kiedy wſzytko ſię źle wiedło tak wielkie męſtwo pokázywałeś, teraz tedy niech ci ſerce rośnie y ochotá, ponieważ ſię lepiey dzieie.

Tout va à ſouhait, ou *comme nous le ſouhaitons.* Omnia cadunt, *ou* ſuccedunt ex ſententiâ. *Cicer.* Ad nutum & voluntatem noſtram res fluunt. *Caſ.* Succedunt res ſub manus. *Plaut.* Wſzytko ſię wiedzie, idzie, iákośmy życzyli.

Les commencemens vont bien pour vous. Benè habent tibi principia. *Ter.* Z początku z razu dobrze ſię wiedzie dlá ciebie.

Dieu veuille que tout aille bien. Faxit Deus ut omnia proſperé cadant, *ou* eveniant, *ou* cedant. Deus omnia ben[illegible] vertat. *Hor. Plaut.* Day Boże áby wſzyſtko dobrze po[illegible].

S'EN ALLER, *Se déborder, s'enfuir par deſſus, parlant d'un fleuve, d'une riviere.*) Exundare, *ou* redundare, (undo, undas, undavi, undatum.) n. *Col.* WYLEWAĆ z brzegow mowiąc o rzece.

S'en aller par deſſus, (*parlant d'une liqueur qui bout ſur le feu.*) Ebullire. (ebullio, ebullis, ebullii, *ſans ſupin.*) Efferveſcere, (eferveſco, efferveſcis, efferbui, *ſans ſupin.*) neut. *Cat.* Wybiegać, kipieć, uciekać mowiąc o iakiey rzeczy gotuiącey ſię ná ogniu.

S'en aller, (*parlant d'un vaiſſeau qui eſt percé.*) Effluere, *ou* perfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluctum.) *Terent.* Wyciekać ciec mowiąc o naczyniu dziurawym.

ALLER. (*Agir, ſe comporter de telle & telle maniere.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut Se gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act. *Cic.* POSTĘPOWAĆ ſobie tym álbo tym ſpoſobem.

Cet homme va droit, (*il ne biaiſe point, il ſuit l'équité & la raiſon en tout, il va rondement, il agit avec ſincérité.*) Sincerè, ſine fuco & fallaciis agit. *Cic.* Rectis ſenſibus it vir ille. *Cic.* Animi rectum ſervat in omnibus. *Hor.* Poſtępuie ſobie ſzczerze, nie kręci idzie we wſzyſtkim zá ſprawiedliwością y rozſądkiem okrągło rzetelnie idzie.

Aller ſelon droit & raiſon. Æquum & bonum colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. *Plaut.* Iść zá ſłuſznością y rozumem.

Ainſi và le monde. His vivitur moribus. *Cic.* Sic vita hominum eſt. *Cic.* Tak świat idzie.

Il y va de la vie & de la réputation, (*il s'agit de la vie & de la réputation.*) Agitur de capite & famâ, (actum eſt, agi.) imperſ. **De la gloire du Peuple Romain.* Agitur gloria Populi Romani, (agor, ageris, actus ſum.) paſſ. *Cic.* Idzie o [illegible] cie y Imię, *O ſławę [illegible] Rzymſkiego.

ALLER, ([illegible].) Attingere, (attingo, attingis, attigi, attactum.) [illegible] *Procedere, (procedo, procedis, proceſſi, proceſſum.) *ou* Pervenire, (pervenio, pervenis, perveni, perventum.) neut. [illegible] *[illegible] (aſſequor, aſſequeris, aſſecutus ſum.) dep. acc. *Cic.* Dochodzić doyść, przybyć doſięgnąć dopiąć do.

Il n'y a qu'une grande pénétration qui puiſſe aller là, ou qui y puiſſe atteindre. Nemo niſi acutiſſimus, id poteſt attingere & aſſequi. *Cic.* Chyba barzo przenikaiący dowcip tam doydzie álbo tego doścignie.

Je ne puis aller là, (*cela ſurpaſſe mes forces, ou les forces de mon eſprit.*) Id ingenii mei vires exuperat. Id ſupra ingenium meum. Nie mogę tego doścignąć, to przewyżſza ſiły poięcia mego.

Aller au delà de ſes forces, faire plus qu'on ne peut. Extendere ſe ſupra vires, (extendo, extendis, extendi, extenſum & extentum.) act. *Liv.* Czynić nád ſiły ſwoie więcey.

Cet homme ira loin, pouſſera loin ſa fortune. Res ſuas promovebit vir ille. Pervigebit opibus atque honoribus. *Tacit.* Auctus erit honoribus. *Hor.* Res ſuas amplificabit. Amplificabitur honoribus. *Cic.* Ten człowiek daleko záydzie daleko fortunę ſwoię pomknie.

La choſe n'ira pas loin, on l'étouffera bien viſte. Id non longiùs procedet. Illud ſilentio premetur, *ou* obruetur. Nie daleko to poydzie przytłumią to prędko.

ALLER, (*Aboutir, finir, ſe terminer.*) Deſinere, (deſino, deſinis, deſivi, *ou* deſii, deſitum.) neut. *Plin.* KOŃCZYĆ ſię zákończyć ſię wychodzić.

Aller en pointe. Deſinere in acuminis finem. **En amenuiſant.* In tenuitatem. *Plin.* **En rond.* In orbem. *Plin.* Wychodzić ſpiczaſto, *Co raz cieńczeiąc, *Okrągło, w okrąg.

ALLER, (*Tendre a.*) Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tenſum & tentum.) neut. Spectare, (ſpecto, ſpectas, ſpectavi, ſpectatum.) n. & act. *Cic.* IŚĆ zmierzać do.

Les avis vont là. Eò ſpectant ſententiæ. *Cic.* Zdania głoſy tam idą.

[illegible] avis alloient à abandonner le bagage [illegible] de [illegible]. Nonnulæ dicebantur ſententiæ, ut impedimentis relictis ad ſalutem contenderent. *Caſ.* Niektore głoſy poſzły ná to áby tabory porzucić, á oſtatnich ſił ważyć do ſalwowania ſię.

Ces choſes ne vont pas là, elles marquent ſeulement de la légéreté & de l'extravagance Eæ res eò non ſpectant, arguunt ſolùm animi levitatem & ſtultitiam. Te rzeczy nie do tego idą znáczą tylko lekkość y głupſtwo.

Cette raiſon va à prouver, que. Ex hac ratione convincitur. (imperſ.) *Cic.* Ta przyczyna zmierza do tego áby dowieść iż.

Cela va au ſal[illegible]. Id in turpitudinem delabitur. (dep.) *Cic.* To zmierza do [illegible]ieczyſtości.

ALLER, (*Regarder, toucher.*) Spectare. Attinere, attineo, attines, attinui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* IŚĆ náleżeć tykać ſię

[illegible] à vous, ou qui vous regarde [illegible]. Nihil dixi quod ad te attineat. *Ter.* Nic em [illegible] ſię ciebie dotykało.

ALLER *bien,* (*Eſtre propre, eſtre ſéant, convenir.*) Cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Decere, (deceo, deces, decui, *ſans ſupin*) n. *Cic.* IŚĆ dobrze [illegible] przyſtoić być wygodnym.

Ces ſouliers [illegible] à mon pied, ou *[illegible] propres.* Iſti calcei apti ſunt & habiles ad pedem. Iſti calcei conveniunt [illegible] ad pedem. *Cic.* Trzewiki te wygodne ſą námoie nogi

Cet [illegible] lui ſied bien. Decet illum hæc veſtis. *Plaut.* Ta ſukniá mu przyſtoi przyſtoyno mu w niey.

ALLER, (*[illegible]*) comme *Cette dépenſe ira à cent [illegible].* [illegible] ſumptus nummorum centum ſummam poſſunt conficere. Sumptus centum nummorum fiet. IŚĆ wychodzić ná co dochodzić, iáko ten koſzt wynieſie ná ſto talerow.

J'irai juſques à dix écus. Decem nummos dabo. Poſtąpię aż do dzieſiąciu talerow.

ALLER *à fond,* ou *au fond,* (*deſcendre en bas, comme font les choſes peſantes.*) Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ou* ſedi *le prenant de ſedeo.*) neut. Peſsùm ire, *ou* abire. *Plin. Colum. Plaut.* UPADAĆ oſiadać, západać ſię, grążnąć, iść ná dno iáko ciężkie rzeczy.

La lie va au fond du vaiſſeau. Fæces ſidunt ad imum vaſis. Drożdże opadaią o[illegible] ná ſpodku naczynia.

De peur que les ancres n'aillent à fond, ou *au fond.* Ne ancoræ ſidant. *Plaut.* Aby kotwice nie zátonęły.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Aller au fond d'une affaire, l'approfondir.* In rem penitùs ingredi, (ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) Rem penitùs perſcrutari, (ſcrutor, ſcrutaris, ſcrutatus, ſum.) Rem ſubtiliter & à radicibus rimari, (rimor, rimaris, rimatus ſum.) dep. *Cic. Phæd.* In rem penitùs intrare, (intro, intras, intravi, intratum.) neut. *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu nie właśnie iść w głąb iákiey rzeczy, głębiey ią uważać.

ALLER *à vau-deroute,* ou *à vau-l'eau.* Peſsùm ire, *ou* abire. *Cic.* Suſque deque ferri, (feror, ferris, latus ſum.) paſſ. *Plaut.* GINĄĆ przepadać.

ON DIT figurément en ce ſens, *Tout cela s'en ira a vau-l'eau,* ou *en fumée.* Hæc omnia irrita cadent, in irritum cadent, *ou* ad nihilum recident. *Cic.* MOWIĄ nie właśnie w tym wyrozumieniu wſzyſtko to z wodą z dymem poydzie.

ALLER *de mal en pis, empirer,* (*parlant de quelque malade.*) Graveſcere, *ou* ingraveſcere, (*ſans préterit ni ſupin.*) Augeſcere, (*de meſme.*) neut. *Tacit. Cic.* Idzie z złego w gorſze, pogarſza ſię mowiąc o iakiey chorobie.

ALLER *de mal en pis,* dans le figuré, (*parlant des affaires*) In pejus ire, *ou* ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) neut. Retrò referri, paſſ. *Cic. Virg.* Idzie co raz gorzey mowiąc o ſprawach.

Les malheurs publics allant toûjours de pis en pis. Graveſcentibus in dies malis publicis. *Tacit.* Nieſzczęśliwości publiczne co raz gorzey á gorzey idąc.

ALLER *à tout,* (*Prévoir & prévenir toutes les difficultez dans une affaire.*) Omnibus occurrere, (occurro, occurris, occurri, occurſum.) n. Animo omnia proſpicere, (proſpicio, proſpicis, proſpexi, proſpectum.) act. *Cic.* DOCHODZIĆ wſzyſtkiego, wſzyſtkie trudności iákiey ſprawy widzieć.

ALLER *à ſes affaires,* (*les ſoigner, en prendre ſoin.*) Res ſuas curare, *ou* procurare. (curo, curas, curavi curatum.) act. Ire in ſua negotia. Ire curatum ſuas res. *Cic.* Iść po ſwoich potrzebach mieć o nich ſtaranie.

ON DIT vulgairement & abuſivement, *Aller à ſes affaires* [illegible] *beſoins de la vie, Aller à ſes neceſſitez corporelles* [illegible] *ſelle a la garde-robe.* Ire cacatum. *Cic.* Ire ventrē exoneratum. *Voyez* SELLE, &c. MOWIĄ poſpolicie y źle Iść ná potrzebę álbo ná wielką potrzebę, ná ſtolec ná ko[illegible].

ALLER *par haut & par bas,* (*parlant d'un malade qui vomit [illegible] par bas.*) Vomere ſimul, & alvum reddere, *ou* [illegible] (vomo, vomis, vomui, vomitum.) n. *Cic.* IŚĆ gorą y dołem, mowiąc o chorym ktory razem [illegible] y ſtolec czyni.

Faire aller à la ſelle, laſcher le ventre. Alvum ciere, (cieo, cies, civi, citum.) Alvum, *ou* ventrem movere, (moveo, moves, movi, motum.) Ventrem elicere, (elicio, elicis, elicui, elicitum.) Alvum ſolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) *Plin.* S[illegible]ducere alvum, (ſubduco, ſubducis, ſubduxi, ſubductum.) *Cic.* Stolec poruſzyć, laxować.

Il va aſſez a la ſelle tous les jours. Reddit ei alvus ſatis quotidiè. *Celſ.* Doſyć codzień ná ſtolec chodzi.

S[illegible] ne peut aller à la ſelle, ou *ſi l'on ne va point à la [illegible].* Si nihil excernit venter, (excerno, excernis, excrevi, excretum, excernere.) act. *Celſ.* Jeżeli nie chodzi na ſtolec, [illegible]o chodzić niemoże.

Ce malade laiſſe tout aller ſous luy. Incontinenter fertur, *ou* fluit, *ou* diffluit alvus huic ægro. *Celſ.* Wſzyſtko pod tego chorego idzie wſzyſtko puſzcza pod ſiebie

FAIRE EN ALLER, (*oſter, chaſſer, guérir.*) Abigere, (abigo, [illegible] egi, abactum.) (Expellere, (expello, is, expuli, expulſum.) *Cic.* Tollere, (tollo, is, ſuſtuli, ſublatum.) Diſcutere, (diſcutio, diſcutis, diſcuſſi, diſcuſſum.) act. acc. *Cic.* ROZPĘDZAĆ rozrywać oddalić uzdrowić.

La diette fait en aller la fiévre. Cibi abſtinentiâ, è corpore deducitur febris. *Hor. ou* abigitur, *ou* ſubmovetur, *ou* tollitur, *ou* depellitur febris. *Celſ.* Dyeta ſprawuie że febra uſtaie.

Le jus de cette herbe beu avec du vin fait en aller la jaunïſſe. Regium morbum in vino pota exterminat hæc herba. *Plin.* Sok tego ziela piiąc w winie żołtaczka ſchodzi.

Faire en aller les taches du viſage. Fugare maculas ore, (fugo, fugas, fugavi, fugatum.) act. *Ovid.* Tollere omnes moleſtias in facie enaſcentes. *Plin.* Spędzać plamy kroſty z twarzy.

Faire en aller le friſſon, la fiévre, la maladie, les dégouts. Diſcutere horrorem, febrim, morbum, faſtidium. *Celſ. Plin.* Uzdrowić odpędzić febrę, gorączkę, chorobę, ckliwość, mięrżiączkę.

ALLER *toûjours ſon train & ſon chemin,* (*Suivre une meſme maniere de vivre & d'agir.*) Eundem vitæ curſum tenere. *Caſ.* Eandem agendi vivendique rationem ſequi. *Cic.* IŚĆ ſobie záwſze po ſwoiemu, iednakowo ſobie poſtępować

L'affaire va ſon train. Res eſt in curſu. *Cic.* Idzie rzecz trybem ſwoim.

ALLER *viſte dans les affaires,* (*les expedier promptement*) Res, *ou* negotia expedire, expedio, expedis, expedivi, expeditum.) Celeriter negotia conficere, (conficio, conficis, confeci confectum.) act. *Plaut Cic. Caſ.* PRĘDKO ſobie poſtępować w ſprawach, niebawiąc odprawiać.

ON DIT auſſi *Aller viſte dans les affaires,* pour dire *les faire inconſiderément & trop précipitamment.* Properanter & inconſideratè res agere. Properare, *ou* præcipitare, *ou* feſtinare negotia, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* MOWIĄ też Prędko ſobie poſtępować w rzeczach *to ieſt* nie uważnie y nágle one czynić.

Il va viſte dans tout ce qu'il fait. Quidquid agit, properat omnia. *Plaut.* Prędko ſobie poſtępuie we wſzyſtkim co czyni.

Vn homme qui va viſte dans les affaires. Conſiliis omnibus præceps ac devius. *Cic.* Człowiek ktory nágle ſobie w każdey rzeczy poczyna.

Aller lentement dans les affaires. Lentè cunctanterque tractare negotia. *Liv.* Powoli ſobie w rzeczach poczynać.

ALLER en terme de jeu ſignifie *Mettre au jeu & provoquer les autres joueurs à y mettre & à coucher une pareille ſomme,* comme *j'y vais,* ou *j'y vas de dix écus.* Depono decem nummos, (deponis, depoſui, depoſitum, deponere.) act. *Plin.* IDZIE, w grze znáczy ſtáwiać y drugich graczow pobudzać áby tákże ſtawiali, Idzie álbo idę ná dzieſięć tálerow.

Je n'oſerois y aller avec vous d'une plus grande ſomme. Grandiorem pecuniam non auſim tecum deponere. (*par imitation de Virgile, qui dit* De grege non auſim quidquam deponere tecum.) Nie śmiem z tobą iść ná większą ſumę.

VA, *Imperatif d'*ALLER, (*ſe dit abſolument pour un commandement que l'on fait à une perſonne de ſe retirer, parce qu'on eſt irrité contre elle.*) Abi. Abeas. Abſcende hinc. Exi foràs. *Cic. Ter.* (*lors qu'on parle à une ſeule perſonne.*) **Allez-vous-en d'icy,* (*parlant à pluſieurs.*) Abite. Abſcedite hinc. IDŹ że ſpoſob roſkazuiący ſłowa Idę: mowi ſię ſamo przez ſię każąc komu iść precz rozgniewawſzy ſię.

Va, ou *Allez* ſe dit encore en bonne part. *Allez ou voſtre courage vous appelle.* I quò tua te virtus vocat. *I fauſto pede. *Hor. Allez-vous en a la bonne heure.* Idź że mowi ſię ieſzcze w dobry ſpoſob każąc komu iść dokąd go ochota wiedzie idź ſzczęśliwie.

VA T'EN *à la mal heure,* par maniere d'imprécation, *Va t'en au diable, va te faire prendre.* Abi in malam rem. Abi in malam rem maximam. Abi in crucem. *Plaut. Ter.* Vapula. IDŹ do nieſzczęścia; przez złorzeczenie, Idź do czarta, idź ná ſzubienicę.

LAISSER ALLER *une perſonne.* Aliquem dimittere, *ou* mittere, *ou* omittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) act. *Ter. Cic.* PUŚCIĆ kogo ná wolą.

Se laiſſer aller à ſes paſſions dereglées, les ſuivre, leur obéir. Indomitis atque effrenatis animi cupiditatibus parere, (pareo, pares, parui, *ſans ſupin.*) neut. *ou* obedire, (obedio, obedis, obedivi, obeditum.) *ou* obtemperare, (obtempero obtemperas, obtemperavi, obtemperatum.) n. *ou* morem gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act. *Cic.* *Cupiditatibus ſinere ſe abripi, (ſino, ſinis, ſivi, ſitum.) act. *Cic. Ter.* Puścić ſię za nierządnemi żądzami iść za niemi być im poſłuſznym,

Se laiſſer aller a quelque vice. In aliquod vitium delabi, (delabor, delaberis, delapſus ſum.) dep. *Cic.* Puścić ſię ná co złego.

ON DIT en termes de Venerie, *Aller ſur ſoy, Se ſur-aller, Se ſur-marcher, (retourner ſur ſes pas.)* Per eandem ſemitam regredi. Suis iterùm veſtigiis inſiſtere. Relegere iter. *Cic. Stat.* MOWIĄ po myśliwſku znowu ná ſwoy ślad napaść wrocić ſię ná zád tąż drogą.

ALLER, proverbialement, *Aller ſon grand chemin, Aller bonnement*, pour dire *N'entendre point de fineſſe en quelque choſe*. Bonâ, *ou* ſincerâ fide agere. *Liv.* Sincerè agere. *Cic.* Simpliciter non fucatè, non ſimulatè agere. ISC ſobie, w przyſłowiu; Iść ſobie proſtą drogą iść ſzczerze, bez wykrętow w iakiey rzeczy ſobie poſtępować.

Sçavoir aller & parler, pour dire *Eſtre éclairé & capable des affaires, ſçavoir s'en démeſler.* Doctum & intelligentem eſſe in tractandis negotiis, (doctus, a, um; intelligens, *genit.* intelligentis, omn. gen.) Umieć ſobie poſtępować y wiedzieć co mowić, być świadomym w rzeczach, y wiedzieć iáko z nich wynisć.

Allez luy dire cela, & puis vous allez chauffer à ſon feu, pour dire *Allez luy reprocher cela en face.* Id ipſi coràm objice & exprobra, & ad focum aſſide. Idź powiedz mu to y zágrzey ſię przy ogniu iego *zá miaſt* idź w oczy mu to wymow.

Tout ſon bien s'en eſt allé à rien, ou pour parler avec le peuple, *en eau de boudin & en brouët d'andouille*, ou *à vau-l'eau.* Omnibus ſe elavit bonis, (*de* elavare.) *Plaut.* Præclaram rem ingluvie ſtrinxit. *Hor.* Dilapſa res illius omnis. *Cic.* Wſzyſtkie dobra iego wniwecz poſzły álbo mowiąc po poſpolitemu poſzły ná roſoł z kiełbaſy, álbo na polewkę od kiſzki czczey.

Ce qui vient de la flute s'en va par le tambourin. Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co przez piſzczałkę przychodzi przez bęben odchodzi.

Cet homme va comme on le mene. C'eſt à dire, *C'eſt un homme foible, & qui ne fait rien de luy meſme.* Ut vis eſſe, ſic eſt hic homo. Ad nutum fingis, *ou* flectis hominem. Ten Człowiek idzie gdzie go powiedą, to ieſt człowiek nikczemny ktory nic z ſiebie ſamego nie czyni ále we wſzyſtkim powodzić ſię daie.

Cela ne va pas comme voſtre teſte, ou *comme vous penſez.* Non ita fit, ut tu cogitas. Nie idzie to ták według twoiey głowy, to ieſt nie ták iák ty rozumieſz.

(Le verbe *Aller* a encore d'autres applications, que vous trouverez par les mots auſquels il eſt joint, comme *Hâter d'aller* ſous HASTER &c.) Słowo iść ma jeſzcze inſze wyrozumienia ktore obaczyć z ſłow z ktoremi ieſt złączone iáko ſpieſzyć ſię iść.

ALLERION, ſubſt. m. (*Aiglon ſans bec & ſans ongles.*) Minor aquila roſtro & unguibus mutila, *gen.* minoris aquilæ mutilæ, &c. f. ORZEŁEK mały bez noſa y pazurow.

(C'eſt un terme de Blaſon.) Jeſt to termin Herbarſki.

ALLEURE, *ou* ALLURE *comme il ſe prononce*, ſubſt. f. (*La maniere de marcher*, ou *le Marcher de quelqu'un.*) Inceſſus, *genit.* inceſſûs, m. *Cic.* Chod czyi, iáko kto chodzi, ſtąpanie, ście.

Une allure éffeminée. Fractus inceſſus. *Quint.* chod niewieści.

Contrefaire l'allure, ou *le marcher de quelqu'un.* Fingere, *ou* exprimere inceſſum alicujus. *Cic. Ovid.* Podrzeźniać komu w chodzeniu.

ALLURE, au figuré, (*les maniere de faire d'une perſonne.*) comme *Je connois ſes allures, ſes manieres d'agir.* Illius agendi rationes probè, *ou* ſcio calleo, *ou* novi. POSTĘPOWANIE poſtępek iák ſobie kto poſtępuie, znám dobrze iák ſobie poczyna.

ALLIAGE, ſubſt. maſc. (*Meſlange des métaux qu'on met en œuvre.*) Permiſtio, *ou* permixtio, *gen.* onis, f. Temperatio, *genit.* temperationis, f. ZŁĄCZENIE zmięſzanie kruſzcow w robocie przyſada.

O DIT au figuré, *Ils trouverent le moyen de faire un alliage de l'induſtrie des Macedoniens, avec les forces des Thraces.* Induſtriam Macedonum viribus Thracum temperaverunt. *Flor. Rom.* MOWIĄ nie właśnie znaleźli ſpoſob złączyć ſprawność Macedońſką z ſiłami Tatarow.

ALLIANCE, ſubſt. f. (*Liaiſon qui ſe fait entre deux perſonnes, ou deux familles par un mariage, &c.*) Affinitas, *gen.* affinitatis, fœm. Fœdus, *genit.* fœderis, neut. Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* SPOWINOWACENIE złączenie między dwiema oſobami álbo dwoma domami przez małżeńſtwo.

ALLIANCE, (*parenté.*) Neceſſitudo, *gen.* neceſſitudinis,

f. Affinitas, *ou* propinquitas, *genit.* atis, f. *Cic.* KREWNOSC.

Faire alliance, ou *des alliances.* Affinitates jungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. *Liv.* Affinitate ſe devincire cum aliquo, (vincio, vincis, vinxi, vinctum.) *Cic.* *(*le contraire*, Dirimere affinitates, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Tacit. Rompre des alliances.*) W chodzić w ſpowinowacenie (*przeciwna ieſt* rozſtrzygnąć rozerwać ſpowinowacenie.

Je veux que cette alliance dure toûjours entre nous. Perpetuam hanc eſſe inter nos affinitatem volo. *Terent.* Chcę áby to ſpowinowacenie ná záwſze trwało między nami.

J'ay autant de ſujet d'eſpérer que cette alliance nous donnera du contentement, comme j'en ay de le ſouhaiter. Spero & opto nobis hanc conjunctionem voluptati fore. *Cic.* I.e ſię ſpodziewam że nám to ſpowinowacenie przynieſie pociechy tyle życzę.

ALLIANCE, (*Confédération entre deux peuples*, ou *deux Rois.*) Fœdus, *genit.* fœderis, n. Pactio, *genit.* pactionis, f. Fœdere ſancita ſocietas. *genit.* fœdere ſancitæ ſocietatis, f. *Cic.* Amicitia, *genit.* amicitiæ, f. *Cic.* PRZYMIERZE między dwiema Narodami álbo Krolami.

Une alliance ſainte & inviolable. Sacroſanctum fœdus & inviolabile. *Cic.* Swięte y nie náruſzone przymierze.

Faire alliance avec quelqu'un. Cum aliquo fœdus facere, (facio, facis, feci, factum.) *ou* inire, (ineo, inis, inivi, &, inii, ictum) *ou* ſancire, (ſancio, ſancis, ſancivi, & ſanxi, ſancitum.) act. *Cic. Liv.* Przymierze z kim záwrzeć uczynić.

Rompre, violer une alliance. Fœdus frangere, *ou* violare, *ou* rumpere, (frango, frangis, fregi, fractum: violo, violas, violavi, violatum: rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) act. *Cic.* Złamać zgwałcić przymierze iákie.

Eſtre compris dans une alliance. Aſcribi fœderi, (aſcribor, aſcriberis, aſcriptus ſum.) paſſ. *Liv.* Znáydować ſię w przymierzu iákim.

Qui rompt l'alliance. Fœdifragus, *genit.* fœdifragi, m. *Cic.* Łamiący gwałcący przymierze wiarołomny.

ARCHE D'ALLIANCE, (*chez les Juifs eſtoit le Coffre ou eſtoient enfermées les Tables de la Loy, la manne & la Verge de Moyſe.*) Fœderis arca, *genit.* arcæ, fœm. ARKA przymierza, u żydow była ſkrzynia maiąca w ſobie Tablice zakonu, Mannę, y rożgę Moyżeſzową.

ALLIE, (*Riviere d'Italie fameuſe dans l'hiſtoire par la défaite des Romains.*) Allia, *genit.* Alliæ, m. *mieux que* f. *Luc.* ALLIA Rzeka Włoſka ſławna klęſką Rzymianow.

La bâtaille, ou *la journée d'Allie.* Pugna Allienſis, *genit.* pugnæ Allienſis, f. *Cic.* Potrzeba Aliiacka.

ALLIE', m. ALLIE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ALLIER, (*Lie de parenté.*) Cognatione, *ou* affinitate junctus, a, um. *Liv.* Affinis & hoc affine. adject. *Cic.* SPOWINOWACONY, SPOWINOWACONA.

ALLIE', (*Confédéré.*) Fœdere junctus. Socius, ſocia, ſocium. Fœderatus, fœderata, fœderatum. *Cic. Cæſ.* * SPRZYMIERZONY.

L'ALLIER, ſubſt. maſc. (*Riviere qui prend ſa ſource dans le Diocéſe Mande en Languedoc, & ayant traverſé l'Auvergne & le Bourbonnois, ſe vient jetter dans la Loire au deſſus de Nevers.*) Elaver, *genit.* Elaveris, n. *Cæſ.* ELAWER Rzeka poczynaiąca ſię w Dieczzyi Mimateńſkiey w Okcytaniy, y przechodząc przez Arwerniyſką y Borbońſką prowincyą w pada w rzekę Ligeris, pod Niwernyą.

ALLIER *des métaux*, V. act. (*en faire l'alliage, les fondre enſemble.*) Metalla inter ſe commiſcere, *ou* permiſcere, (miſceo, miſces, miſcui, miſtum & mixtum.) act. ŁĄCZYC kruſzce mięſzać ie razem topić.

ALLIER, (*Joindre, unir par mariage, &c.*) Jungere, *ou* conjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) *ou* ſociare, (ſocio, ſocias, ſociavi, ſociatum.) act. acc. *de la perſonne, & l'ablatif* affinitate, *ou* matrimonio, *ou* connubio. * Affinitates jungere cum aliquo. act. *Cic.* ZŁĄCZYC przez małżeńſtwo.

S'allier dans une famille. Cum aliquâ familiâ ſe ſe affinitate devincire, (devincio, devincis, devinxi, devinctum.) act. Spowinowacić ſię; ſkolligować w iakim domu.

On s'allie aujourd'huy avec toute ſorte de reputation, & pourveu qu'il y ait de l'argent on s'apprivoiſe meſme avec le vice. Cujuſvis modi cum famâ hîc facilè nubitur; dum dos ſit, nullum vitium vitio vertitur. *Plaut.* Powinowacą ſię tymi czaſy z ladá kolwiek ſławą, y byleby były pieniądze z ſamą bezecnością.

ON DIT au figuré, *Allier une grande beauté avec une grande probité.* Formam ingenuam jungere cum integrâ probitate. MOWI ſię niewłaśnie Złączyć ſpowinowacić urodę wielką z wielką poczciwością.

ALLIER, (*Faire alliance, parlant des peuples & des Rois.*) Fœdus ferire, *ou* icere, *ou* ſancire, *ou* jungere. act. *Cic.* Voyez *Faire* ALLIANCE. PRYMIERZE uczynić mowiąc o Narodach y Krolach.

ALLOBROGES, (*Peuples qui habitent la Savoye & le Dauphiné.*) Allobroges, *genit.* Allobrogum, m. plur. *Hor.* * (*on dit au ſingulier*, Allobrox, *genit.* Allobrogis, m. *Hor. Un Allobroge, un Savoyard.*) ALLOBROGOWIE obywatele Sabaudyi y Delfinatu.

ALLONGE, ſubſt. f. (*ce qu'on ajoute à une étoffe*, ou *à autre choſe pour la rendre plus longue.*) Additamentum, *genit.* additamenti, neut. NADSTAWIENIE co ſię przyſtawiá. do materyi álbo inſzey rzeczy áby ią dłużſzą uczynić.

ALLONGE', m. ALLONGE'E, f. part. paſſ. (*Rendu plus long.*) Provectus Extentus, a, um. *Voyez* ALLONGER. NADSTAWIONY NADSTAWIONA.

ALLONGEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'allonger quelque choſe.* Productio, *genit.* productionis, f. *Cic.* NADSTAWIANIE czego.

ALLONGEMENT, (*Extenſion, l'action d'eſtendre le bras & la main &c.*) Porrectio, *genit.* porrectionis, f. *Cic.* Extenſio, *genit.* extenſionis, f. *Serv.* WYCIĄGNIENIE, wyproſtowanie ramienia y ręki.

ALLONGER, V. act. (*Rendre plus long.*) Extendere, *ou* protendere, (tendo, tendis, tendi, tentum.) Porrigere, (porrigo, porrigis, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* NADSTAWIAC.

Allonger les peaux avec les dents. Dentibus pelles producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Mart.* Wyciągać ſkorę zębami.

Allonger le bras. Extendere, *ou* protendere brahium. *Cic. Catul.* * *La main.* Porrigere manum. *Cic. Plaut.* Wyciągnąć wyproſtować ramię, * rękę.

Allonger les bras l'un apres l'autre. Alterna brachia protendere. *Virg.* Wyciągać iedno ramię zá drugim.

s'ALLONGER *en hauteur*, (*Croiſtre en hauteur, s'étendre*) Se extendere in proceritatem. *Colum.* WYCIĄGNĄC ſię, w gorę uroſć.

S'allonger en longueur. In longitudinem creſcere, (creſcere, (creſco, creſcis, crevi, cretum.) n. *Liv.* Porrigere ſe, *ou* Porrigi in longitudinem. *Plin.* Wyciągnąć ſię wzdłuż.

s'ALLONGER, (*s'étendre, comme il arrive aux perſonnes fatiguées qui ont envie de dormir.*) Pandiculari, (pandiculor, pandicularis, pandiculatus ſum.) dep. *Plaut.* WYCIĄGAC ſię przeciągać ſię iák ſię trafia oſobom zmordowanym ktorym ſię ſpać chce.

ALLONGER, au figuré, (*Prolonger les affaires, y apporter des longueurs & des retardement.*) Extendere. Protendere. Proferre, (profero, profers, protuli, prolatum) Procraſtinare, (craſtino, craſtinas, craſtinavi, craſtinatum.) Protrahere, *ou* extrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. acc. *Cic.* PRZECIĄGNĄC *nie właśnie:* zwłoczyć ſprawy przedłużać ie y opoźnić.

Il allonge les proces. Lites extrahit, *ou* ducit. *Cic. Terent.* Sprawy zwłoczy.

Allonger la guerre. Bellum alere, (alo, alis, alui, alitum, *ou* altum.) Bellum prorogare, (rogo, rogas, rogavi, rogatum.) Bellum producere. act. *Cic.* *voyez* PROLONGER, *qui ſe dit mieux.* Woynę przedłużać.

ALLOUER. V. act. (*Approuver quelque article d'un compte.*) Allaudare, (allaudo, allaudas, allaudavi, allaudatum.) *Plaut.* Comprobare, (comprobo, comprobas, comprobavi, comprobatum.) act. acc. *Cic.* POCHWALIC, rachunek iaki przyiąć.

Allouër la dépenſe. Expenſum ferre, (fero, fers, tuli, latum) act. *Cic.* Wydatek przyiąć.

ALLOUVI, m. ALLOUVIE, f. (*Qui a une grande faim, comme celle d'un loup.*) Inexplebili fame laborans, *genit.* laborantis, omn. gen. *Cic.* Famelicus, a, um. *Plaut.* GŁODNY iák wilk.

(Mot populaire, & en uſage parmi les Nourrices quand elles parlent d'un enfant qui tette beaucoup, & qu'on ne ſçauroit raſſaſier.) Słowo poſpolite w uzywaniu u mamek mowiąc o dziecięciu ktore ſſie ſiła y ktorego nákarmić nie można.

ALLUME', m. ALLUME'E, f. part. paſſ. Accenſus, accenſa, accenſum. *Voyez* ALLUMER. ZAPALONY ZAPALONA.

ALLUMELLE, ſubſt. f. (*Fer délié & plat qui fait le tranchant des couteaux*) Lamella, *genit.* lamellæ, f. Lamina, *genit.* laminæ, f. *Plin* (ce mot vieillit.) ZELAZO, cienkie, płaſkie, oſtrze u nożow (to ſłowo ſtarzeie ſię.

ALLUMER, V. act. (*Produire de la lumiere en attachant du feu à quelque matiere combuſtible.*) Accendere. Incendere, (cendo, cendis, cendi, cenſum.) act. acc. *Cic.* ZAPALAC, Swiatło wyprowadzić przyłożywſzy ognia do iakiey rzeczy ktora ſię zaiąć może.

Allumer du feu, faire du feu. Ignem facere, *ou* ſuſcitare, *ou* accendere. *Cic. Virg.* Ogień ſkrzeſać.

Allumer le feu en ſoufflant avec ſa bouche. Foculum buccâ excitare, (excito, excitavi, excitatum. act. *Juv.* Ogień dmuchaiąc w zniecić.

ALLUMER, au figuré, (*exciter les paſſions du corps & de l'ame.*) Accendere. Incendere Inflammare, (mo, mas, mavi, matum.) act. acc. *Cic.* ZAPALIC *nie właśnie:* wzniecić námiętności ciała albo umyſłu.

Allumer la fiévre. Febrem accendere. *Celſ.* Gorączkę zápalić.

Allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. *Cic.* Chciwość pożądliwość czyią wzniecić.

Il dit des choſes qui ne ſervent qu'à allumer davantage ſa paſſion. Ea profert, quo magis ardor ſuus incendatur. *Ter.* Mowi tákie rzeczy ktore tylko ſłużą do wzniecenia barziey pożądliwości iego.

Allumer dans le cœur le deſir des louanges. Inflammare animum laudis amore. *Cic.* Zápalić w ſercu miłość chwały.

Le deſir qu'on avoit de me voir avoit allumé contre luy la haine de tout les citoyens. Omnium in illum odia civium ardebant deſiderio mei. *Cic.* Chęć ktorą miano oglądania mnie, nienáwiść przeciwko niemu zápaliła wſzyſtkich obywatelow.

s'ALLUMER. Accendi, (accendor, accenderis, accenſus ſum.) paſſ. Inflammari, (flammor, aris, atus ſum.) paſſ. Ardere, (ardeo, ardes, arſi, arſum.) neut. Exardeſcere, (ardeſco ardeſcis, arſi, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* ZAPALAC ſię, być zápalonym, záiąć ſię.

La peſte & la guerre ſont allumées en ce païs. Bello & peſte flagrat hæc regio. *Cic.* Woyna y powietrze záięło ſię w tym kraiu.

Sa colere s'eſt allumée. Irâ exardeſcit. *Cic.* Gniew iego zápalił ſię.

La guerre eſt allumée par-tout. Cuncta bello ardent. *Liv.* Woyna wſzędzie ſię záięła.

ALLUMER *les inimitiez.* Offenſiones accendere. *Tacit.* **Une guerre civile.* Bellum civile accendere, *ou* commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) *ou* concitare. *Cic. Cæſ.* **La haine de tout le monde contre ſoy.* Incendere in ſe omnium odia. *Cic.* ZAPALAC niechęci. *Woynę domową, *Nienawiść całego świata ná ſiebie.

ALLUMETTE, ſubſt. f. (*Petit brin de bois ſec, ou de roſeau trempé dans le ſouffre.*) Sulphuratum, *ou* ſulfuratum, *genit.* ſulfurati, neut. Sulfuratum ramentum, *genit.* i, neut. *Mart.* ZAGIEW łuczywo ſiarka do podpalenia.

Vendeur d'allumettes. Sulfurarius, *genit.* ſulfurarii, m. Inſtitor mercis ſulphuratæ, *genit.* inſtitoris, m. *Mart.* Ten co łuczywo ſiarkę przedaie.

ALLUSION, ſubſt. f. terme de Rhétorique. (*C'eſt une Figure qui ſe fait par un petit jeu de mots qui ſont preſque ſemblables.*) Annominatio, *genit.* annominationis, f. *Quint.* Luſus in verbis, *genit.* luſûs, m. *(Alluſio *n'eſt pas aſſez Latin.*) PODOBIENSTWO ſłow w Mowie.

Faire alluſion à une choſe. Verbo quo aliquid exprimimus aliud notare, *ou* denotare. Ludere in verbis. *(*Le verbe* Alludere *n'a pas cette ſignification.*) Przymawiáć do iakiey rzeczy.

ALMANACH, ſubſt. m. (*Calendrier qui contient tous les jours de l'année, les Fêtes, les lunaiſons, les éclipſes, les ſignes dans leſquels le Soleil entre, avec les pronoſtics du beau & du mauvais temps.*) Ephemeris, *genit.* ephemeridis, f. *Cic.* Calendarium, *genit.* calendarii, n. *Vulp.* Kalendarz maiący w ſobie wſzyſtkie dni roku, Swięta, bieg Xiężyca, záćmienia, znaki niebieſkie w ktore ſłońce w chodzi; z opiſaniem pogody álbo niepogody.

ON DIT ironiquement *Il fait des Almanachs*, ou *C'eſt un faiſeur d'Almanachs*. Futura comminiſcitur, (comminiſcor, comminiſceris, commentus ſum, comminiſci.) dep. *Liv.* MOWI ſię żartem *Kalendarze piſze; álbo Kalendarznik.*

(Cela ſe dit par raillerie de ceux qui ſe mélent de prédire l'avenir ſans connoiſſance.) To ſię mowi żartem o tych co przyſzłe rzeczy zgadywaią, o ktorych niewiedzą.

ON DIT proverbialement *Je ne prendray pas à l'avenir de vos Almanachs*, pour dire *Je ne prendray plus voſtre conſeil ſur l'avenir.* Non te ampliùs audiam. Non ampliùs credam tuis conſiliis. Non te adhibebo in conſilium. *Cic.* MOWI ſię przyſłowiem iuż nápotym kalendarza u ciebie nie wezmę to ieſt: Rady twoiey ná potym nie záżyię.

ALMERIE, (*Ville Epiſcopale du Royaume de Grenade, & Port de mer.*) Almeria, *genit.* Almeriæ, fœm. ALMERYA, Miaſto Biſkupie w Kroleſtwie Granateńſkim y port morſki

ALOES, ſubſt, maſc. (*Arbre des Indes dont le bois eſt fort amer & purgatif.*) Aloe, *genit.* aloes, f. *Plin.* ALOES, Drzewo Indyńſkie ktore ieſt barzo gorzkie y laxuiące.

(Il y a un aloës aromatique qu'on pourra appeller *Aloë odorata*, & l'autre purgatif *Aloë purgandi vim habens.*) (Jeſt ieden aloes korzenny ktory ſię názywać może aloes pachniący á drugi purguiący.)

ALOPECIE, ſubſt. f. (*Sorte de maladie qui fait tomber les cheveux de la teſte.*) Alopeciæ, *genit.* alopeciarum, f. plur. alopecia. *Plin.* Profluvium capillorum, *genit.* profluvii capillorum, n. Area, *genit.* areæ, f. *Celſ.* CHOROBA, włoſow opadanie.

ALORS, adv. (*En ce temps-là.*) Tùm. *Cic.* Tunc. adv. *Hor. Plaut.* Per id temporis. *Cic.* NA Ten czas, w ten czas.

Je trouvay cela fort bon alors, ou *pour lors.* Placuit tum id mihi. *Terent.* Barzo mi ſię to ná ten czas podobało.

ALORS, (*En ce cas.*) Tum. NA Ten czas ieżeliby.

Si l'on me fait cette obiection, je répondray alors. Si quis mihi id objecerit, tum reſpondebo. Jeżeliby mi uczyniono ten zárzut, ná ten czas odpowiem.

Juſques alors, juſques à ce temps-là. Ad illud tempus. *Cic.* Aż poty aż dotąd.

ALOSE, ſubſt. f. (*Sorte de poiſſon de mer, aſſez ſemblable à la ſardine, mais bien plus gros, qui monte au printemps par les rivieres.*) Aloſa, *genit.* aloſæ, f. *Mart.* Clupea, *genit.* clupeæ, f. *Plin.* RODZAY ryby morſkiey doſyć podobney do Sardeli ále większy daleko, idzie ná wioſnę do rzek.

ALOST, (*Ville de Flandre ſur la riviere de Dender entre Gand & Bruxelles.*) Aloſtum, *genit.* Aloſti, neut. ALOST, Miaſto we Flandryi nád Dędrą rzeką między Gandawem y Bruxellą.

ALOUETTE, ſubſt. f. (*Petit oiſeau & fort connu.*) Alauda, *genit.* alaudæ, f. Galerita, *ou* Caſſita, *genit.* æ, f. *Plin.* Galeritus, *genit.* galeriti, m. *Var.* SKOWRONEK, praſzek mały barzo ználomy.

ON DIT proverbialement, (*parlant des gens toujours difficultueux.*) *Si le ciel tomboit il y auroit bien des alouettes priſes.* Quòd ſi cœlum rueret, multæ caperentur alaudæ. MOWI ſię przyſłowiem o ludziach co we wſzyſtkim ſą trudni y leniwi *Gdyby niebo upadło wieleby ſię ſkowronkow náchwytáło.*

ALOY, ſubſt. maſc (*Le juſte temperament que doivent avoir les métaux d'or & d'argent pour eſtre employez.*) Legitima nummariæ conflatura, *genit.* legitimæ conflaturæ, f. WAGA gwicht ſłuſzne pomiarkowanie złota y ſrebra áby go można záżyć.

Monnoye de bon aloy. Boni nummi, *genit.* bonorum nummorum, m. pl. *Cic. Plaut.* *(*le contraire eſt* Nummi adulterini. *Cic.* *Monnoye de mauvais aloy.*) Moneta dobra prawdziwa, *(*przeciwna ieſt* Moneta fałſzywa zła.

ALOYAU, ſubſt. maſc. (*Piece de beuf qui ſe coupe le long des vertebres.*) Bubula coſta, *genit.* bubulæ coſtæ, f. SZPONDER ſztuka wołowego mięſa od krzyża.

ALPES, (*Montagnes fort hautes & d'une grande eſtenduë qui ſéparent l'Italie de la France & de l'Alemagne, & qui s'etendent depuis la Mer de Genes, juſques à la Mer Adriatique dans le Frioul.*) Alpes, *genit,* Alpium, f. plur. *Cic.* ALPY Gory barzo wyſokie y daleko ſię ciągnące ktore dzielą Włochy od Francyi y Niemiec, y ktore ſię ciągną od Morza Genueńſkiego aż do Adryatyckiego w Forli.

On dit LES ALPES GAULOISES, (*celles qui ſeparent l'Italie des Gaules.*) Alpes Gallicæ. Názywaią Alpy Francuſkie, te co dzielą Francyą od Włoch.

ALPES ALEMANDES, (*qui ſéparent la France de l'Alemagne.*) Alpes Germanicæ. ALPY Niemieckie ktore dzielą Francyą od Niemiec.

ALPES MARITIMES, (*qui s'étendent depuis Savone juſques en Province.*) Alpes maritimæ & [illegible]. ALPY pomorſkie álbo Genueńſkie ktore ſię ciągną od Sawony aż do Prowincyi.

ALPES COTIENNES, (*qui vont depuis Ambrun juſques aux Eſcilles vers le Piémont.*) Alpes Cottiæ, *ou* Cottianæ. ALPY Kocyńſkie ktore ſię ciągną od Ebrodunu do Piemontu.

ALPES PENNINES, (*depuis Lyon juſques à la ſource du Rhoſne.*) Penninæ alpes. ALPY Apeńninſkie od Lugdunu aż gdzie Rodan wypada.

ALPES LEPONTINES, (*au deſſus des Pennines vers la ſource du Rhin.*) Alpes Lepontiæ. ALPY Lepontyńſkie nad Apenninowemi áż gdzie ſię Ren poczyna.

ALPES DU PAÏS DES GRISONS. Alpes Rhætiæ, *ou* Juliæ. ALPY Retyiſkie, kraiu Retow.

ALPES NORIQUES, (*vers la Baviere.*) Alpes Noricæ. ALPY Noryckie ku Bawaryi.

ALPES VERS L'AUTRICHE. Alpes Pannoniæ. ALPY ku Rakuſom Węgierſkie.

DES ALPES. Alpinus, Alpina, Alpinum. *Liv.* OD ALPES gor.

Peuples qui habitent les Alpes. Alpinæ gentes. Populi Alpini. **Ceux qui habitent au milieu des Alpes.* Inalpini, *genit.* Inalpinorum, m. pl. *Plin.* Narody po Alpes gorach mięſzkaiące, *W ſamym poſrzodku gor Alpes mięſzkaiący.

Fleuves qui ont leur ſource dans les Alpes. Alpina flumina, *genit.* Alpinorum fluminum, neut. pl. *Plin.* Rzeki wypadaiące z gor Alpes.

Qui eſt au delà des Alpes. Tranſalpinus, a, um. **Qui eſt au deçà des Alpes.* Ciſalpinus, a, um. *Cic.* **Qui eſt au deſſous, ou au pied des Alpes.* Subalpinus, a, um. *Plin.* Co ieſt z po zá gor Alpes, z tamtę ſtronę. *Co ieſt z tę ſtronę gor Alpes, *Co ieſt z pod Alpes od Alpes gor,

ALPHABET, ſubſt. maſc. (*Diſpoſition par ordre des lettres d'une Langue.*) Abecedarium, *genit.* abecedarii, n. *Cal-Rhod.* Litterarum elementa, *genit.* litterarum elementorum, n. plur. *Hor. Cic.* ABECADŁO ułożenie porządkiem liter iákiego ięzyka.

Cet enfant eſt encore à l'alphabet, il apprend encore à connoiſtre ſes lettres. Puer iſte diſcit adhuc prima litterárum elementa. *Hor.* Puer eſt elementarius. *Sen.* To Dziecię ieſzcze ſię ábecadła uczy ieſzcze ſię uczy, znáć litery.

ALPHABE'TIQUE, adiect. m. & f (*Diſpoſé ſelon l'ordre des lettres de l'alphabet.*) Secundùm litterarum ſeriem diſpoſitus, *ou* ordinatus, a, um. ABECADLNY ułożony według porządku ábecadła.

Une table alphabétique. Index elementarius, *ou* alphabeticus, *genit.* indicis elementarii, *ou* alphabetici, maſc. Elementarz.

ALPHE'E, (*Fleuve du Peloponneſe, appellé aujourd'huy Orfea par les peuples de la Morée, & Carbon par les matelots Italiens.*) Alpheus, *genit.* Alphei, m. *Virg.* ALFEUSZ rzeka Peloponnezu názwaná dziś Orfea od Moreyczykow, á Karbon od flisow Włoſkich.

ALPON VECCHIO, (*Riviere d'Italie dans le Veronnois*) Alpinus, *genit.* Alpini, m. ALPON Wekio; rzeka Włoſka w Weroneńſkim.

ALPUIARES, (*Montagnes d'Eſpagne dans le royaume de Grenade entre la ville de Grenade & Almérie.*) Alpuxaræ, *genit.* Alpuxararum, f. pl. ALPUXARY gory w Hiſzpanii w Kroleſtwie Granateńſkim między miaſtami Granatą y Almeryą.

ALSACE, (*Province d'Alemagne ſur le Rhin. Strasbourg ſur Ill, paſſe pour la capitale.*) Elſas, *genit.* Elſatis, f. Alſatia, *genit.* Alſatiæ, f. ALSACYA Prowincya Niemiecka nád Renem Straſburg nád Ill rzeką maią iáko zá ſtołeczne.

Ceux d'Alſace. Alſatæ, *genit.* Alſatarum, m. plur. Tribocci, *genit.* Triboccorum, m. pl. *Cic.* Alzacowie.

ALSE, (*Riviere des Païs bas dans le Duché de Luxembourg*) Aliſuntia, *genit.* Aliſuntiæ, f. ALZA rzeka Niderlandu w Xięſtwie Luxemburſkim.

ALTE, ſubſt. f. (*Arreſt, ou pauſe que font les gens de guerre en marchant, & lors qu'il faut paſſer des défilez.*) Pauſa, *genit.* pauſæ, f. *Plaut.* WYTCHNIENIE ktore czyni woyſko idące w marſzu, y gdy maią iść przez drogi ciaſne gdzie ieden tylko zá drugim iść może.

L'armée fit alte pour un peu de temps. Pauliſper agmen conſtitit. *Saluſt.* Woyſko wytchnęło ná czas krotki.

ALTE, *Arreſtez.* Sta. Conſiſte. ſubſiſte. *Ter.* (*parlant à une perſonne.*) *State. Conſiſtite. Subſiſtite, (*parlant à pluſieurs.*) HALTE ſtoy mowiąc do oſoby iákiey.

Il fit faire alte aux troupes. Siſtit milites. *Liv.* Juſſit milites ſiſtere. *Cæſ.* Wythnąć kazał woyſku.

Ils font des altes à toute heure pour s'en ſecourir. Crebrò, ut ſint [illegible], ſubſiſtunt. *Cæſ.* Poſtawaią co godzina [illegible].

ON DIT au figuré *Il [illegible]*, pour dire *N'en parlons plus, [illegible]*. [illegible], *ou* amittamus iſta. *Ter.* MOWI ſię niewłaśnie dość tego to ieſt nie mowmy więcey o tym.

ALTE'RATIF, maſc. ALTE'RATIVE, f. (*Qui altére & cauſe [illegible] changement.*) Alterans. Depravans, *genit.* antis, [illegible]. *Celſ.* Corrumpendi ac depravandi vim habens, *genit.* habentis. omn. gen. ODMIENIAIĄCY, ODMIENIAIĄCA, zmieniaiący.

ALTE'RATION, ſubſt. f. (*Action qui corrompt & change la nature [illegible].*) Mutatio, *genit.* mutationis, f. *Cic.* ODMIENIANIE [illegible].

ALTE'RATION, (*Changement avec corruption.*) Depravatio. Corruptio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODMIANA z zepſowaniem.

ALTE'RATION, (*Soif extreme qu'on reſſent cauſée par la ſecheresse du [illegible], faute de ſalive pour l'humecter.*) Arida ſitis, *genit.* ſitis aridæ, f. *Lucr.* ALTERACYA Pragnienie ciężkie od ſuchośći w gardle y w uśćiech dla nie doſtatku śliny do odwilżenia.

J'ay une grande altération, je ſens une grande altération. [illegible] ſiti laboro. *Cic.* Siti ardeo. *Phæd.* Mam wielką alteracyą wielkie pragnienie czuię.

ALTE'RATION ſignifie au figuré, *Emotion d'eſprit qui [illegible].* Mutatio. Immutatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ALTERACYA *niewłaśnie* znáczy pomieſzanie ná umyśle ktore ſprawuie odmianę.

Cette harangue cauſa beaucoup d'altération dans les eſprits. Hac concione immutati fuerunt & alienati vehementer animi. *Cicer.* Ta mowa wielkie pomięſzanie ſprawiła w umyſłach.

ALTERCATION, ſubſt. f. (*Débat, conteſtation*) Altercatio, *genit.* altercationis, f. *Cic.* SPOR ſprzeczka kłotnia.

ALTE'RE', m. ALTE'RE'E, f part. paſſ (*Changé*) Mutatus, Immutatus, a, um, *Cic.* ODMIENIONY pomięſzany pomieſzana.

ALTE'RE', (*Corrumpu.*) Adulteratus. Corruptus. Depravatus. Vitiatus, a, um. *Cic.* POFAŁSZOWANY.

ALTE'RE', (*Qui a ſoif.*) Sitiens, *genit.* ſitientis, omn. gen. Siticuloſus, ſiticuloſa, ſiticuloſum, *Plin.* PRAGNIENIE mieiący.

ON DIT au figuré. *Altéré du ſang.* Sitiens ſanguinem. *Cic.* **Altéré de gloire.* Gloriæ avidus. *Cic.* MOWI ſię *niewłaśnie* pragnący krwi, *Pragnący ſławy.

ON DIT abſolument comme un ſubſtantif. *C'eſt un Altéré* pour dire *C'eſt un homme aſpre au gain.* Ad rem eſt avidus. *(*Terence a dit* ad rem avidior.) MOWI ſię ogolnie chciwy pragnący łakomy człowiek czuwaiący ná zyſk.

ALTE'RER, V. act. (*Cauſer quelque changement dans les choſes.*) Mutare. Immutare, (to, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZMIENIC odmianę iaką w rzeczach ſprawić.

ALTE'RER, (*Corrompre, changer avec corruption.*) Alterare Vitiare. Depravare, (o, as, avi, atum.) act. acc. Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum.) act. acc. *Cic.* ZEPSOWAC náruſzyć.

Les bonnes couſtumes s'altérent par la corruption du ſiécle. Boni mores ſeculi vitiis depravantur, *ou* corrumpuntur & in pejus ruunt, *ou* abeunt. *Cic.* Dobre obyczaie pſuią ſię od nieprawośći świata.

La ſanté s'altere par des exercices trop violents. Nimia exercitatione valetudo corrumpitur. Zdrowie ſię nádweręża gwałtownemi zábawami.

Altérer l'eſprit & les mœurs d'une perſonne. Animum & mores alicujus corrumpere. *Cic.* Odmienić umyſł y obyczaie iákiey oſoby.

ALTE'RER, (*Cauſer de la ſoif.*) Facere, *ou* adducere, *ou* afferre ſitim alicui, (facio, facis, feci, factum: adduco, adducis, adduxi, adductum: affero, affers, attuli, allàtum.) act. *Plin. Hor.* PRAGNIENIE czynić.

Le temps d'eſté altére, fait avoir ſoif. Æſtivum adducit ſitim. *Horat.* Lato zápała wzbudza pragnienie.

On s'altére à force de chanter. Colligitur, *ou* concipitur ſitis cantando. *Virg.* Pragnienie ſię zápala od śpiewania.

Eſtre fort altéré. Ardere ſiti. (ardeo, ardes, arſi, arſum.) neut. *Phæd.* Być barzo ſpragnionym.

ON DIT en ce ſens figurement, *Eſtre alteré d'honneurs.* Sitire honores, (ſitio, ſitis, ſitivi, ſititum,) act. *Cic.* **De ſang.* Sitire ſanguinem. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* być upragnionym honorow *Krwi.

ALTERNATIF, m. ALTERNATIVE, f. (*Qui ſe fait l'un après l'autre.*) Alternus, alterna, álternum. *Cic.* Quod fit alternis vicibus. Alternatus, alternata, alternatum. *Sen.* CO ſię dzieie álbo czyni ná przemiany.

ALTERNATIVE comme ſubſtantif. *Prendre l'alternative de deux propoſitions.* Duarum propoſitionum alterutram ſumere. JEDNĘ z dwoch propozycyi wziąć.

Il n'y a rien de plus divertiſſant que la diverſité des temps & les alternatives de la fortune. Nihil eſt aptius ad delectationem lectoris quàm temporum varietates, fortunæque viciſſitudines. *Cic.* Niemaſz nic uciesznieyſzego iáko rożność czaſow, y przemiany ſzczęśćia.

ALTERNATIVEMENT, adv. (*L'un après l'autre, chacun à ſon tour.*) A ternà vice. ablat. *Colum.* *Alternis. *Virg.* (*on ſous entend* vicibus, *qu'on peut exprimer.*) *Per alternas vices *Sen.* Alternè. adv. *Plin.* Alternatim. adv. *Claud Quadrig.* NAPRZEMIANY ieden po drugim każdy koleią.

Les arbres portent des fruits alternativement. Alternant fructus arbores. *Plin.* Drzewa ná przemiany owoce wydaią.

Vous parlerez alternativement, ou l'un après l'autre, car les Muſes ſe plaiſent à cette ſorte d'alternative. Alternis dicetis, amant enim alterna Camœnæ. *Virg.* Náprzemiany mowić będziecie, álbo ieden po drugim bo ſię w tey przemiannie kochaią Muzy.

ALTESSE, ſubſt. f (*Titre d'honneur qu'on donne à quelques Princes.*) Celſitudo, celſitudinis, f. *on dira mieux* Celſiſſime Princeps, *ou* [illegible] Altesse.) TYTUŁ poſzanowania ktory ſię daie Xiążętom mowiąc do nich Wáſza Xięca Mć.

Ils veulent qu'on leur donne de l'Alteſſe, ils veulent qu'en leur parlant, on les traitte d'Alteſſe. Dum eos appellas, honos præfandus eſt, Celſiſſime Princeps, *ou* tua Celſitudo. Chcą aby im mowić Waſza Xięca Mć.

ALTIER, m. ALTIERE, f. (*Hautain, fier, orgueilleux.*) Ferox & præferox, *genit.* ferocis, omn. gen. Arrogans, *genit.* arrogantis, omn. gen. Superbus, a, um. PYSZNY, Zuchwały dumny.

ALTIEREMENT, adv. (*D'une façon altiere.*) Ferocitèr. Ferociùs. Ferociſſimè. adv. *Cic.* ZUCHWALE.

ALVE'OLE, ſubſt. m. (*qui ſe dit des trous qui ſe font dans les gaſteaux de miel par les abeilles.*) Alveolus, *gen.* alveoli, m. *Vitr.* KOMORKA mowi ſię o dołkach w woſku álbo kątach lub przegrodkach w plaſtrach miodu od pſzczoł wyrobionych.

(Ce mot ſe dit auſſi des trous où les dents ſont placées.) Toż ſię mowi o dziurach w dziąſłach gdzie zęby ſiedzą.

ALUMINEUX, m. ALUMINEUSE, f. (*Où il y a de l'alun*) Aluminoſus, aluminoſa, aluminoſum. Aluminatus, aluminata, aluminatum. *Plin.* HAŁUNIASTY, HAŁUNOWY, gdzie hałun ſię z náydzie.

Une eau alumineuſe, qui paſſe par des veines de terre où il y a de l'alun. Aqua aluminata, æ, f. *Plin.* Woda hałuniaſta, ktora przechodzi przez ziemię w ktorey ieſt hałun.

ALUN, ſubſt. maſc. (*Eſpece de ſel foſſile & blanc qui ſe trouve dans la terre.*) Alumen, *genit.* aluminis, neut. *Plin.* HAŁUN ſoli rodzay białey, ktora ſię w ziemi znayduie.

Enduit, ou *frotté d'alun.* Aluminatus, a, um. *Plin.* Nacierany hałunem, hałuniaſty.

ALUNER, V. act. (*Tremper*, ou *frotter d'alun.*) Aluminare HAŁUNOWAC moczyć w hałunie álbo nácierać háłunem

AMABILITE', ſubſt. f. (*Qualité dans l'eſprit & dans l'humeur, qui rend une perſonne aimable.*) Amabilitas, *genit.* amabilitatis, f. *Plaut.* LUBOSC, przyiemność właſność umyſłu lub ciała ktora oſobę iáką miłą czyni.

(Ce mot a vielli dans noſtre Langue.) To ſłowo ſtarzało ſię w ięzyku Francuſkim.

[illegible]ADOUE', m. AMADOUE'E, f. part. pass. Delinitus, [illegible], delinitum. *Voyez* AMADOUER. UGŁASKANY [illegible] ny ogłaskaná.

[illegible]ADOUER, V. act. (*Flatter quelqu'un en le caressant, [illegible] sant des douceurs.*) Blandiri alicui, (blandior, blandi[illegible] tus sum.) Palpari, *ou* Subpalpari alicui, (palpor, [illegible] s, palpatus sum.) Lenocinari alicui, (lenocinor, leno[illegible] nocinatus sum.) depon. *Cic. Plaut.* ŁAGODZIC podchlebiać komu pieszcząc się z nim, y z nim się ciecka[illegible].

(Ce mot est vieux dans nostre Langue.) To słowo stare iest więzyku Francuskim.

Amadouër les peuples. Blandimenta plebi dare. *Liv.* Przyłudzać, złudzać, Pospolstwo mamic.

Qui amadouë. Delinitior, *genit.* delinitioris, m. *Cic.* Podchlebcá.

AMAIGRI, m. AMAIGRIE, f. part. pass. (*Rendu maigre.*) Emaciatus, emaciata, emaciatum. *Plin.* OCHUDZONY, OCHUDZONA

AMAIGRIR, V. act. (*Rendre maigre.*) Emaciare, (emacio emacias, emaciavi, emaciatum.) act. acc. *Colum.* Macie tenuare, *ou* extenuare, (tenuo, tenuas, tenuavi, tenuatum.) act. acc. *Cic.* OCHUDZIC.

AMAIGRIR, (*faire en angle aigu*) Acutum reddere.) acutus, a, um.) ZAKONCZYC zaostrzyć wycieńczyć.

(Terme de Maçonnerie & de Charpenterie, qui se dit de la coupe du bois ou de la pierre qu'on fait en angle aigu: Les Sculpteurs disent aussi en parlant d'une figure de terre qui estant nouvellement faite vient à sécher, (Termin Mularski y Cieśielski mowi się o ciosaniu Drzewá lub kámieniá w formę kończastą. Mowią też snycerże) o osobach z gliny świeżey ulepionych kiedy schną.

Cette figure s'amaigrit. Hæc figura extenuatur, *ou* gracilescit. Tá osobá cienczeie.

S'AMAIGRIR, V. neut. (*Devenir maigre*) Macere, (maceo, maces, macui, *sans supin.*) Macrescere, *ou* macescere, (sco, [illegible], macui.) neut. *Cels.* Emaciari, (emacior, aris, atus sum.) pass. *Colum.* CHUDNĄC.

AMAIGRISSEMENT, subst. masc. Corporis extenuatio, *genit.* extenuationis, f. OCHUDZENIE z chudzenie.

AMALPHI, (*Ville maritime du royaume de Naples.*) Amalphis, *genit.* Amalphis, f. *Cic.* AMALFI, miasto nad morzem Krolestwá Neapolitańskiego.

Qui est d'Amalphi. Amalphitanus, Amalphitana, Amalphitanum. Amalfitanin co iest z amalfi.

AMAN, (*Ville de Syrie, autr-fois Apamée.*) Apamen & Apamia *genit.* æ, f. AMAN, miasto w Syryi negdyś Apamea.

AMANDE, subst. f. (*Fruit de l'amandier.*) Amygdala, *genit.* amygdalæ, f. *Plin.* Amigdalum, *gen.* amygdali, neut. *Ovi.* MIGDAŁ owoc migdałowy.

AMANDE, *Semence de tous les arbres à noyau, & de quelques légumes.*) Nucleus *genit.* nuclei, m. *Plin.* PESTKA násienie wszelkiego Drzewá co kostkę má w sobie y niektorego warzywá.

D'AMANDE, Amygdalinus, amygdalina, amygdalinum, *Plin.* MIGDAŁOWY.

AMANDE, (*sorte de peine qu'on impose.*) KARA pewná ktorą naznaczaią.

UN AMANDE, *ou un lait d'amandes fait avec des amandes pilées & du sucre.* Lac amygdalinum, *genit* lactis amygdalini, n. Jus amygdalinum confectum ex amygdalis contritis & sacharo, *genit.* juris amygdalini confecti, neut. POLEWKA migdałowá, mleko migdałowe z cukrem zrobione.

AMANDIER, subst. masc. (*Arbre qui porte des amandes.*) Amygdalia *genit.* amygdaliæ, f. *Plin.* amygdala, *genit.* amygdalorum, n. plur. *Colum.* Amygdalus, *genit.* amygdali, f. *Pallat* MIGDAŁ drzewo rodzące migdały.

D'AMANDIER. Amygdalacius, a, um. *Plin.* Amygdaleus, um. *Pallad.* Z MIGDAŁOWEGO drzewá.

AMANT, subst. masc. ([illegible] *amoureux.*) Amans *genit.* [illegible] *Ter.* Am[illegible]us, *genit.* amasij, m. Amator, *gen.* amatoris, m. *Ter. Cic.* NIEUCZCIWY miłośnik Fryierz.

AMANTE, f. ([illegible] *celle qui aime.*) Amatrix, *genit.* amatricis, f. [illegible] NIEUCZCIWA, Miłośnicá [illegible].

AMANTEE, [illegible] AMANTHEA, (*Ville de Calabre sur la Mediterranée, &* [illegible] *Rege* [illegible]) Amantia, *ou* Adamantia, *gen.* [illegible], f. AMANTEA miasto w Kalabryi nad morzem srzod ziemnym oraz Biskupstwo Suffragániá Reg-

AMARANTE, (*Ville de Portugal.*) Amaranta, *genit.* Amarantæ, fœm. AMARANTA, miasto Portugall[illegible].

AMARANTE, subst. f. (*Fleur apellée* [illegible] *velours, ou Fleur d'amour.*) Amarantus, ([illegible] *non pas* Amaranthus) *genit.* amaranti, m. *Plin.* SZARŁAT kwiat, álbo kwiat miłosci.

AMARRAGE, subst. masc. (*Appareil de cordages pour les navires.*) Nauticorum funium apparatus, *genit.* apparatûs, m. Nutici funes, *genit.* nauticorum funium, m. plur. SZNURY żeglarskie do okrętu należące, porządek żeglarski.

AMARRER, V. act. (*Lier les vaisseaux avec les cordages.*) Naves rudente, *ou* fune nautico religare, (religo, religas, religavi, religatum.) act. LINAMY okręty poprzywięzywać

AMARRES, subst. masc. (*Les cordages avec lesquels on attache un vaisseau à quelque pieu.*) Funes nautici, *genit.* funium nauticorum, m. pl. Rudentes, *genit.* rudentum, m. & f. *Virg.* LINY okrętne ktoremi okręt do palá przywięzuią.

AMAS, subst. masc. (*Monceau de quelque chose.*) Acervus, *genit.* acervi, m. Cumulus, *genit.* cumuli, m. Congestus *genit.* congestûs, m. Congeris, *gen.* congerici, f. *Cic. Plin.* GROMADA kupá czego,

AMAS *d'humeurs.* Humorum collectio, *genit.* collectionis, f. *Plin.* **D'ordures.* Colluvies *genit.* colluviei, f. *Cic.* Zebranie humorow *smieci plugastwá.

AMAS *de deniers.* Argentaria, *ou* pecuniaria coactio, *genit.* coactionis, f. *Suet.* ZBIOR pieniędzy.

AMAS *de soldats.* Militum collectio, *ou* coactio, f. *Liv. Cic.* KUPA żołnierzy.

Faire amas de gens de guerre. Manum facere. Milites cogere, *ou* colligere. act. *Cic.* Ludzie do woyny zbierać.

Faire grand amas de chariots & de bestes de voiture. Jumentorum & carrorum quàm maximum numerum coëmere. *Cæs.* Wiele podwod y sprzężaiu zbierać,

Faire amas de bled. Cogere frumentum. *Cæs.* Zbożá zkupowac z gromadzić.

AMAS *de monde,* (*Multitude.*) Magna hominum multitudo, *genit.* magnæ multitudinis, f. KUPA ludzi [illegible].

AMASIE, (*Ville de Coppadoce.*) Amasea & Amasia *genit.* æ, fœm. AMAZEA miasto w kapadocyi.

AMASSER, V. act. (*Faire un amas de plusieurs choses.*) Acervare. Coacervo, (acervo, acervis, acervavi, acervatum) Congerere, (congero, congeris, congessi, congestum.) *Cæs.* ZBIERAC zgromadzać do kupy wiele rzeczy,

Amasser des soldats. Cògere, *ou* colligere milites. **Amasser des troupes, une armée.* Contrahere, *ou* Conflare exercitum, copias. *Cic.* * *Des humeurs.* Colligere humores. *Cic.* Zbierać zolnierzy *Woysko *humory.

Amasser du bien, de l'argent, des richesses. Opes, *ou* nummorum acervos struere, *ou* construere, (struo, struis, struxi, structum.) Coacervare pecuniam. *Cic.* Divitias congerere. Pecuniam accumulare. Pecuniæ acervos accumulare. *Cic.* Zbierać dobrá, pieniądze, dostatki,

Il amasse bien du bien à ses enfans. Facit quam plurimum gnatis. *Ter.* Peculium grande, *ou* grandem pecuniam gnatis conficit. *Cic.* Wiele dobr zbierá dzieciom swoim.

Il a amassé bien de l'argent en gueusant & par des rapines. Corrogavit & corrasit pecuniam. *Ter.* Nazbierał wiele pieniędzy szarpaniną y zdzierstwami.

Ce qu'un pauvre esclave aura eu bien de la peine à amasser sou à sou en l'épargnant sur sa bouche, il l'enlevera tout d'un coup, sans considerer combien cet argent aura cousté à amasser. Quod servus unciatim vix demenso de suo comparavit miser, id ille universum abripiet, haud existimans quanto labore partum. *Terent.* Co ubogi poddany z wielką trudnością zbierze grosz po groszu uymuiąc w ustach gębie, on razem zabierze, nieuważaiąc z iaką pracą to zbierac przyszło.

Chercher à amasser des richesses par ses prostitutions. Conquirere opes meretricio quæstu. *Plin.* Szukać zbiorow nierządu parcząc.

Je ne cherche point à amasser des tresors pour les enterrer comme un avare, ou pour les dissiper comme un débauché. Haud paravero quod aut avarus terra premam, aut perdam ut nepos discinctus. *Horat.* Nieszukam zbiorow żebym ie álbo zákopał iako łakomiec, álbo rozproszył iako marnotrawcá.

Il cherche à amasser des richesses par des veilles continuelles. Quærit magnas opes exaggerare omni vigiliâ. *Phæd.* Stará się nazbierać dostatkow przez ustawiczne czuynosci.

Il s'empresse d'amasser du bien pour un indigne heritier. Properat indigno heredi pecuniam. *Hor.* Usilnie się stará nazbierać dobr dlá niegodnego dziedzicá.

S'AMASSER, [illegible]) Coire, (coeo, cois, coivi, coitum.) Confluere, [illegible] confluis, confluxi, confluxum.) n. *Cic.* KUPIC [illegible], zgromadzać się.

AMASSER, ([illegible]) [illegible] legere. Colligere, (colligo, colligis, collegi, [illegible]) acc. *Cic.* ZBIERAC.

Lors [illegible] *Ils s'amusent à amasser des coquilles, &* [illegible] *radineries, ni de jeux, qu'ils n'*[illegible] *pour se divertir.* Cùm rusticantur, conchas ad flumen legere consveverunt, & ad omnem animi remissionem ludumque descendere. *Cic.* Gdy są na wsi bawią się zbieraiąc [illegible] fraszki áni gry ktoreby niewy[illegible].

AMASSETTE, subst. f. (*Morceau de corne avec quoy les Peintres ram*[illegible] *les couleurs qu'ils ont broyées sur le marbre.*) Cornu colligendis coloribus aptum, *genit* cornu apti & c n. (cornu *est indeclinable au singulier.*) ŁOPATKA rogowá ktorą malarze zbieraią farby roztarte ná kamieniu.

AMATEUR, subst. masc. (*Qui aime.*) Amator, *genit.* amatoris, m. *Cic.* Amans, *genit.* amantis. omn. gen. *[illegible] *fumé de l'aimer.*) Amans vir[illegible] kto kocha * Miłośnik cnoty kto[illegible].

[illegible] *verité.* Magnus est veritatis amator [illegible]. Studiosus novitatis. *Cic.* [illegible] Miłośnik nowości.

AMATIR, V. a[illegible] *le poli à l'or & à l'*[illegible]) [illegible] splendore [illegible] NA mat złoto dawać bez glá[illegible].

([illegible] d'Orfevrerie.) Termin Złotnikow.

AMATO, (*Riviere d'Italie dans la Calabre, qui sort de l'*[illegible] *se jette dans la Mediterranée prés du Golphe de* [illegible]) Amatius, *genit.* Amatii, m. Lamettus *genit.* [illegible], m, AMATO, Rzeká we Włoszech w Kalabryi wy[illegible] z Apeninu á wpadaiącá w srzodziemne morze bli[illegible] Swiętey Eufemii.

[illegible] *Ville de l'Isle de Chipre.*) A[illegible] AMATONT dawne miasto [illegible].

AMAZONES, (*Femmes guerrieres.*) Amazones, *genit.* Amazonum, f. plur. (*on dit au singulier* Amazon, *genit.* Amazonis, f. AMAMAZONKI Matrony waleczne.

(Les Amazones se firent un peuple sans hommes dans la [illegible] Asiatique: elles s'abandonnoient aux étrangers, & [illegible] qu'elles avoient conceu, elles faisoient périr tous les enfans masles & reservoient les filles, qui naissoient: elles se brûloient aussi la mammelle droite pour mieux tirer de l'arc.) Amazonki narod sobie uczyni[illegible] Sarmacyi Azyatyckiey: z cudzoziemcami się [illegible], [illegible] Męską płeć trac[illegible], á dzi[illegible] [illegible] paliły też sobie prawą pierś aby lepiey [illegible].

AMAZONE se dit aussi *D'une fille, ou femme courageuse,* [illegible] Amazon. Bellatrix, *genit.* [illegible] AMAZONKA, mowi się też o Pan[illegible] Matronie rezolutney, sposobney do Imprezy odwa[illegible].

[illegible] AMAZONES, (*appartenant aux Amazones.*) Amazonium [illegible] AMAZONSKI należący do Amazonek.

[illegible] AMAZONE, *ou la Riviere des Amazones, ou l'O*[illegible] *dans l'Amérique meridionale, (l'une des plus grandes Rivieres du Monde.)* Amazonum fluvius, *genit* Amazonum [illegible] RZEKA Ama[illegible] [illegible] połudnowey, iedná z naywiększych rzek [illegible].

AMBAGES, subst. f. (*Obscuritez dans les paroles.*) Ambages [illegible] MOWA trudná zawikłaná.

AMBASSADE, subst. f. (*Envoy d'une personne vers les Princes & les Rois pour traitter des affaires & des interests de* [illegible]) Legatio, *genit.* legationis, f. *Cic.* POSELSTWO [illegible] y krolow dlá rozmowieniá o sprawach ich Kraiow.

Aller en Ambassade. Legationem obire, (obeo, obis, obii, obitum.) act. *Cic.* Poiechać w poselstwie.

Envoyer quelqu'un en ambassade. Legere aliquem, (lego, legas, legavi, legatum.) act. *Cic.* Posyłać wyprawiać kogo w poselstwie.

Envoyer une ambassade vers quelqu'un. Legationem mittere ad aliquem, (mitto, mittis, misi, missum.) act. *Quint.* Ad aliquem legare. *Cic.* Wyprawić poselstwo ná przeciw komu.

Qui a esté en ambassade. Perfunctus legatione. *Cic.* Ktory odprawił poselstwo.

AMBASSADEUR, subst. masc. Legatus, *genit.* Legati, m. *Cic.* POSEŁ.

AMBASSADEUR *pour la paix* Orator, *genit.* oratoris, m. *Cic.* Pacis legatus, m. Caduceator, *genit.* caduceatoris, m. *Cic. Liv.* POSEŁ o Pokoy.

Il a esté ambassadeur en Egypte & en Syrie. Obiit Legatus Ægyptum & Syriam. *Cic.* Posłem był álbo posłował w Egypcie y Syryi.

Envoier des ambassadeurs avec plein pouvoir. Mittere legatos cum summâ auctoritate. *Cic.* Wysyłac posłow pełnomocnych.

Estre ambassadeur. Gerere legationem. Esse in legatione. *Quint.* Być Posłem.

AMBASSADRICE, subst. f. (*Femme d'un Ambassadeur.*) Legati uxor, *genit* uxoris f. POSŁOWA, Zona Posłá.

AMBERG, (*Ville capitale du haut Palatinat de Baviere en Alemagne.*) Amberga, *genit.* Ambergæ, fœm AMBERG, miasto wysokiego Palatynatu Bawaryi w niemczech,

AMBIDEXTRE, m. & f (*Qui se sert également de la main droite & de la gauche.*) Ambidexter, tri, m Ambidextra, æ, f. *Sinistrâ perinde utens ac dextra *genit.* utentis, omn. gen. OBORĘCZNY iednakowo prawey y lewey ręki zażywaiący.

AMBIGU, m. AMBIGUë, f. adject. (*Qui se peut entendre en deux sens, qui a double sens.*) Ambiguus, ambigua, ambiguum. *Cic.* WĄTPLIWY, oboięrny co się może ná obie strony álbo ná dwie strony rozumieć.

Un mot ambigu. Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum. *Cic.* Sermo perplexus, *genit* sermonis perplexi, m. [illegible]. Verbum perplexabile, *genit.* verbi perplexabilis, neut. *Plaut.* Słowo oboięrne.

Eclaircir les choses ambiguës. Ambiguis explanationem, *ou* lucem adhibere *Cic.* Verba ambigua distinguere, *Cic.* Obiaśniać rzeczy oboięrne.

Des oracles ambigus [illegible] Oracula flexiloqua & obscura [illegible] *Cic.* Wyroki [illegible].

ON DIT un AMBIGU comme substantif, pour dire *Une Collation lardée, où l'on sert la viande avec le fruit.* Cœnula ambiuga, *genit.* cœnulæ, f. *(*Terence a dit* Cœna dubia. *Un repas ou il y a tant de mets délicats, qu'on ne sçait que choisir.* OBOIĘTNE mowi się iakoby imię istotne zá miast kolacyá o iednym daniu, gdzie razem y potrawy y owoce álbo wety zastawiaią * Terencyusz powiedział: Uczta wątpliwa gdzie tak wiele iest potraw delikatnych że niewiedzieć doczego się pierwey posiągnąć.

AMBIGUITE', subst. f. (*Obscurité de paroles qui fait qu'on leur peut donner double sens.*) Ambiguitas, *genit.* ambiguitatis, f. Amphibolia & Amphibologia. *genit.* æ, f *Cicer Quint.* OBOIĘTNOSC, obostronność słow ktore mogą się ná dwie strony rozumieć.

Il se sert toûjours d'ambiguitez en parlant, il parle toujours avec ambiguité. Ambiguis verbis semper utitur. Ambigua, *ou* ambiguè, *ou* perplexè semper loquitur. *Ter.* Zawsze w mowieniu słow oboięnych obostronnych zażywá.

Lever une ambiguité Ambiguitatem explicare, *ou* solvere. *Quint.* Oboiętność wytłomaczyć.

AMBIGUMENT. adv. (*D'une maniere ambiguë & obscure*) Ambiguè. Perplexim. Perplexabiliter. Perplexè. adv. *Plaut. Ter.* Wątpliwie obostronnie, oboiako.

Il parle ambiguement. Ambages agit. Ambiguè loquitur. *Plaut.* **Respondre ambiguement.* Perplexè respondere. *Liv.* MOWI oboiętnie *Odpowiadać obostronnie,

AMBITIEUSEMENT, adverb. (*Avec ambition.*) Ambitiosè. *Cic.* Ambitiosiùs. Ambitiosissimè. adv. PYSZNO z wyniosłością.

AMBITIEUX, m. AMBITIEUSE, f. (*Rempli d'un desir deréglé de gloire & de fortune.*) Ambitiosus, ambitiosa, ambitiosum. Honoris, *ou* honorum cupidus, *ou* avidus, a, um. *Cic.* WYNIOSŁY, DOSTOIENSTWA nieporządnie zabiegaiący, álbo fortuny.

Il n'estoit point ambitieux & ne négligeoit point aussi sa re-

*putation.*Honorum non appetens,famæ nec incurioſus.*Tacit.* Ani doſtoienſtwá nieporządnie niezabiegał áni ſwoiey reputacyi nie zarzucał.

AMBITION, ſubſt. f. (*Paſſion dérèglée qu'on a pour la gloire & pour les honneurs.*)Ambitio,*genit.*ambitionis,f.Gloriæ & honorum cupiditas,*genit.*cupiditatis,f.*Cic.* WYNIOSŁOSC zábieganie nieporządne doſtoieńſtwá y ſławy.

L'ambition de l'homme qui eſt auſſi ancienne que le monde s'eſt accruë avec l'Empire. Inſita mortalibus potentiæ cupido,cum Imperii magnitudine adolevit. *Tacit.* Wynioſłość ludzka ktorá tak dawná ieſt iako świat,pomnożyłá ſię z Panowaniem.

L'ambition eſt maintenant ſanctifiée par l'uſage,& diſpenſée de toutes ſortes de loix. Ambitio jam more ſancta eſt & libera à legibus. *Plaut.* Wynioſłość teraz zwyczaiem ieſt poświęconá, y od prawa wſzelkiego wolna.

Nos mœurs ſe portent à la trop grande douceur & à l'ambition. Adlenitatem nimiam ambitionemque incumbunt mores noſtri.*Cic.* Obyczaie naſze maią ſię do zbyteczney łagodnósci,y wynioſłości.

Il n'a point d'ambition, il eſt, ou *il vit ſans ambition.* Pectus ejus caret ambitione. *Hor.*Eſt minimè ambitioſus *Cicer* Niemá żadney wynioſłości, zyie bez zabiegania doſtoieńſtw.

*Il eſt ſans ambition d'eſtendre ſon empire.*Proferendi imperii incurioſus, *Tacit.* Niepragnie roſzerzyć granic Panowania ſwego.

*On n'agit aujourd'huy que par ambition & par diſſimulation.*Mores jam noſtri ad ambitionem & diſſimulationem incumbuerunt.*Cic.* Dziśeyſzemi czaſy wſzyſtko ſię czyni przez wynioſłość y nieſzczerość.

AMBITIONNER,V.act.(*Rechercher avec une forte paſſion les honneurs,les grandes charges & la gloire.*) Ambire, (ambio,ambis,ambivi, ambitum.) act. acc. Ambitione aliquid perſequi, (perſequor,perſequeris. perſecutus ſum.) depon. Ambitioſe aliquid conſectari,(conſector,conſectaris,conſectatus ſum,)depon.*ou* Concupiſcere, (concupiſco,concupiſcis,concupivi,concupitum.) act.acc. *Cic.* Zabiegać nieporządnie z wielką chciwościąDoſtieńſtwá,urzędow,y ſławy.

Je n'ambitionne point les richeſſes des Rois,& je me contente de ma fortune preſente. Regales, *ou* regias opes non concupiſco, ſorte contentus vivo,*ou* in propriâ pelle quieſco. *Phed.* Nie zayrzę Doſtatkom Krolewſkim, ná ſwoim teraźnieyſzym przeſtaię ſzczęściu.

*Il n'ambitionna point les richeſſes, mais ſeulement l'amitié de ſes citoyens.*Non pecuniam,ſed civium charitatem concupivit. *Cic.* Nie doſtatkow ále miłości obywatelow ſwoich pragnął.

*Ambitionner une haute vertu.*Conſectari eminentem effigiem virtutis. *Cic.* Wyſokiey cnoty pragnąć.

AMBLE,ſubſt.maſc.(*Train,ou certaine allure de cheval.*) Mollis crurum explicatu glomeratio, *genit.* mollis glomerationis,f. *Plin.*(*D'une Haquenée,*Aſturconis.)CHOD końſki iednoſtayny iednochodnika.

*Cheval qui va l'amble.*Gradarius equus,*genit.*gradarii,*ou* tolutarii equi,m.Koń iednochodnik.

Aller l'amble. Alterno crurum explicatu mollem greſſum glomerare,(glomero,as,avi,atum.) act.Tolutim gradi, (gradior,graderis,greſſus ſum.) depon. Człapią iść.

AMBOISE, (*Ville de Touraine ſur la Loire.*) Ambacia, *genit.*Ambaciæ,f.Amboſia,*genit.* æ, f. AMBOZYA miaſto w Turennie nad rzeką Ligeris.

*Qui eſt d'Amboiſe.*Amboſius,ii,m.Amboſia,æ,f. Co ieſt z Ambozyi.

AMBRACIE,(*Ville d'Epire.*)Ambracia,*genit.*Ambraciæ f.*Cic.* AMBRACYA miaſto Epiru.

D'AMBRACIE, Ambracius,a,um,Ambracienſis & hoc Ambracienſe.adject. *Liv. Stat.*Z AMBRACYI.

AMBRACIEN,m,(*Celuy qui eſt d'Ambracie.*)Ambraciota,*genit.*Ambraciotæ, com. gen. AMBRACYANIN ten co ieſt z ambracyi.

AMBRACIENNE,f.*Celle qui eſt d'Ambracie.*)Ambraciota mulier. AMBRACYANKA tá co ieſt z ambracyi.

*Le Golphe d'Ambracie,*ou *de Larta.* Ambracius ſinus *gen.* Ambracii ſinûs,m.ODNOGA zatokáAmbracyi álbo larty

*Vin d'Ambracie.*Vinum ambraciotes,*genit.*vini ambraciotæ,n. Wino ambracyiſkie.

AMBRE,ſubſt.maſc. (*Gomme,*ou *reſine d'un arbre ſelon Pline.*Succinum,*genit.*ſuccini,n.Electrum, *genit.* electri,n.

Plin. Burſztyn gummá álbo żywicá drzewá pewnego według Pliniuſzá.

(Il y a de l'Ambre blanc,du jaune,du roux & de couleur de citron. Et quelques Auteurs diſent que c'eſt une congélation qui ſe trouve dans la mer Baltique, & dans quelques fontaines où il nage comme le bitume.) Ieſt Burſztyn biały,żołty,rudy,y cytrynowy,á niektorzy autorowie powiadaią że to ieſt zmarznienie, álbo zſiadanie, ktore ſię czyni ná morzu Baltyckim y w niektorych źrżodłach gdzie pływá powierzchu iako kley.

D'AMBRE. Succineus,ſuccinea,ſuccineum. *Plin.* Electrinus,a,um. *Neratius.* BURSZTYNOWY.

AMBRE GRIS,(*gomme qui jette une odeur tres douce,qui ſe trouve ſur les bords de la mer.*) Ambar,*genit.* ambaris,n. *Aetius.*Ambarum,*genit.* ambari,neut.*Ruel* [illegible] Ambra,*genit.*ambræ, fœm. BURSZTYN ſzary gumma ktora bardzo wdzięczną wonność wydaie,znayduiącá ſię nad brzegami morſkiemi.

AMBRER,V.act. (*Parfumer avec de l'ambre gris.*) Ambaro conſpergere. Ambaro odorare aliquid. * *Columelle dit* Odorare mella, *Parfumer le miel.*) Kadzić burſztynem.

AMBRETTE, ſubſt. f. (*fruit qui a l'odeur de l'ambre gris.*) Ambreta, *genit.* ambretæ,f. BORSZTOWKA owoc maiący zapach burſztynu.

AMBROSIE, ſubſt.f.(*Viande exquiſe dont les Anciens feignoient que leurs dieux ſe nourriſſoient.*)Ambroſia,*genit.*ambroſiæ,f.*Cic.* AMBROZYA wybornà Potrawá ktorą według udaniá dawnych Bogowie ſię ich karmili.

ON APPELLE figurement *Ambroſie,quelque Manger exquis.*Ambroſiæ dapes,*genit.*ambroſiarum dapum,f.pl. *Mart.* MOWI ſię *niewłaśnie* Ambrozya zá wyśmienite potrawy.

Plus doux que l'ambroſie. Ambroſiâ dulci dulcius. *Stat.* Słodſzy wdzięcznicyſzy nad ambrozyą.

(Les Grecs diſoient que l'Ambroſie eſtoit auſſi une boiſſon des Dieux.) Grecy powiadali ze Ambrozya byłá też Napoy Bogow.

AMBROSIE, (*herbe odoriférante qui a l'odeur du vin, & dont les payens ſe couronnoient dans leurs feſtins.*) Ambroſia, Artemiſia,*genit.*æ,f. *Plin.* SŁODYCZ Bozybyt ziele pachniące,ktore má zapach winny,y ktorym ſię Poganie wieńczyli ná Bankietach ſwoich.

AMBRUN,(*Ville Archiepiſcopale, tres ancienne, en Dauphiné.*)Ebrodunum Caturigum,*genit.*Ebroduni Caturigum, n. Ebredunum,i.neut. Ebredun miaſto Arcybiſkupie barzo dawne w Delfinacie.

D'AMBRUN.Ebrodunenſis,& hoc Ebrodunenſe.adject. EBREDUNSKI.

LE PAÏS D'AMBRUN. Ambrones,*genit.*Ambronum,m. plur. EBREDUNANIE kray Ebreduńſki.

AMBULANTS,ſubſt.m.(*certains Commis de la Maltoſte, qui ſe promenent par la ville & par la campagne,pour découvrir ſi l'on ne fraude point la maltoſte.*)Muſcæ, *genit.* muſcarum, f.plur. *Plaut.* STRAZNICY, Pewni urzędnicy Celni ktorzy ſię przechodzą po mieście,y po za miaſtem w polu, przeſtrzegaiąc [illegible]

AMBULATOIRE,adject.m.&f. (*Qui n'eſt point fixe,qui va & vient.*) Ambulatorius, ambulatoria, ambulatorium. *Plin.* NIESTATECZNY ktory mieyſcá pewnego niemá ále tam y ſam idzie y powracá.

AME,ſubſt.f.(*forme ſubſtantielle ſelon les Philoſophes qui anime le corps.*) Anima,*genit.*animæ,f.Animus,*genit.*animi, m.Spiritus, *genit.*ſpiritûs,m. *Cic.* *Anima *fait au datif pluriel* animabus & animis.) DUSZA iſtotná część ktorá ożywiá ciało.

L'AME RAISONNABLE. Animus, *ou* anima conſilii, rationiſque particeps.*Cil.* DUSZA rozumná.

L'AME VEGETATIVE, (*qui eſt dans les plantes & dans les arbres,qui les fait vivre & croiſtre.*)Virtus quâ vigent plantæ.Anima vegetans,*genit.*animæ vegetantis,f. *(*les Philoſophes diſent* Anima vegetativa.) * Animus qui viget, *Cic.* Animus vitalis. DUSZA czerſtwiącá iak ieſt w ziołach y drzewach daiąc im to ze żyią y roſną.

L'AME SENSITIVE,(*qui eſt dans les animaux.*)Anima ſentiens,*genit.*animæ ſentientis,f.Animus qui ſentit. *Cicer.* DUSZA czuiącá ktora ieſt w bydlętach.

LES AMES *des beſtes ſont privées de raiſon.*Animi beſtiarum ſunt rationis expertes.*Cic.* DUSZE bydląt ſą bezrozumne.

Les

*Les troubles & les agitations de l'ame.*Animi perturbationes,*genit.*animi perturbationum,f.plur.*Cic.* Pomięſzania y wzruſzania ducha.

Dieu a donné l'ame au corps comme ſon ſeigneur & ſon maiſtre, pour qu'il luy obeït. Deus animum ut dominum atque imperatorem obedienti præfecit corpori.*Cic.* Bog dał Duſzę ciału iako Panią y Krolową, áby iey poſłuſzne było.

AME ſe prend pour *La vie.* *Qui n'a point d'ame.*Inanimus,inanima,inanimum. Inanimus & hoc inanime, adject. Inanimatus,a,um. *Cic.* DUSZA bierze ſię zá życie. * bez duſzy.

Un corps ſans ame. Corpus inane.*Ovid.* Sanguinis atque animæ inane corpus *Ovid* Ciało bez duſzy.

*Rendre l'ame,*ou *la vie,mourir.*Redere,*ou* edere,*ou* efflare,*ou* exhalare animam.Animam agere Singultare animam. *Cic.Stat.* Duchá oddać, umrzeć.

Il a l'ame ſur le bord des lévres Edit animam.Extremum ſpiritum edit,*ou* trahit.*Cic. Phad.*Ebullit animam *Petr.* Iuż duſzá u niego ná wargach.

*Il railloit ayant l'ame ſur le bord des lévres.*Extremo ſpiritu [illegible] *Cic.* Zartował a już duſzá mu byłá ná wargach.

Vous m'avez rendu l'ame, vous m'avez redonné la vie. Reddidiſti animum. *Ter.* Duſzęś mi przywrocił życieś mi od[illegible]

AMES *des morts,(les Manes.*)Manes,*genit.* manium, m. pl. Manes mortuorum,m.pl.*Cic.* Mortuorum animæ, f. pl. Corporis vinculis exolutæ animæ,f.pl. *(Umbræ,*genit.*umbrarum,f. pl. *ſe dit des Damnez*) DUSZE zmarłych.

*Dieu veuille avoir ſon ame.*Oſſa illi benè quieſcant. *Pe.* Sit ipſi terra levis,*dans les anciennes Epitaphes.* Niech przyimie Bog duſzę iego; *ná dawnych nágrobkách.*

AME ſe prend auſſi pour *une perſonne particuliere,*comme *C'eſt une belle ame,ou une grande ame.* Eſt illi erectus & ſublimis animus *Quint.* Magnus eſt illi & excelſus animus. [illegible] & erecti animi vir. *Quint.*DUSZA ſię też bierze [illegible] np przykład. Piękná to Duſzá, wſpaniałá, [illegible] duſza.

*Il a l'ame grande & hardie ſans arrogance.*Magno eſt animo nec utique arroganti. *Vitr.* Má umyſł wielki y odważny bez hardości.

*Une ame baſſe.*Abjectus & depreſſus animus.*Cic.* Duſza podła, nikczemnik.

*Une ame noire,un meſchant eſprit.*Mala mens.Malus animus.*Ter.* Umyſł zły ladaco.

*Une ame de boüe.*Stercoreus homo. *Plant* Cœnum.Lutum. Sterquilinium,*genit.*ii,neut.*Ter.Plaut.* Błoto,nikczemnik, podłego ſercá człowiek.

Il a conſervé ſon ame droite & ſans gauchir juſques à la mort. Rectum animi ſervavit ad mortem. *Horat.* Proſtotę [illegible] umyſłu dochował,nie uſtępuiąc od niey do śmierci

ON DIT ironiquement, *O la bonne ame! (parlant d'un méchant homme, qui veut contrefaire l'honneſte homme.)* [illegible] vir! *Ter.*Probum ſcilicet hominem! *Ter.* MO[illegible] niąatko! mowiąc o złym człowie[illegible] zá poczciwego.

[illegible] *ille ames,ou dix mille perſonnes dans cet*[illegible] cacitum,*ou* hominum decem millia & [illegible] Więcey iak dzieſięć [illegible] ieſt więcey iak dzieſięć tyſięcy olob rachu[illegible]

Je n'ay vu ame vivante,ou je n'ay veu perſonne. Hominem [illegible]em. Zywey duſzy niewidziałem,álbo nikogo [illegible]

Je ne le diray à ame vivante. Dicam nemini. Zywey duſzy [illegible] nikomu.

MA CHERE AME,(*mot de tendreſſe.*)Mea anima *Cicer.* Meum corculum. *Plaut.* MOIA kochaná duſzo:ſłowo pieſzczoty.

AME ſe dit en morale,comme *Cet homme eſt l'ame d'une affaire,d'une telle entrepriſe,*pour dire que *C'eſt luy qui en ſait le ſecret, & qui en conduit les reſorts.* Rei caput eſt & [illegible] DUSZA ſię mowi co do obyczaiow iako *ten człowiek ieſt Duſzą* [illegible] to ieſt że on ieſt ktory wie wſzyſtkie taiemnice [illegible] rzeczy, y on całą obracá machynę.

La joye eſt l'ame des feſtins, ou eſt l'aſſaiſonnement Nulla ſunt convivia,niſi hilaritate condiantur,*ou* niſi hilaritate & [illegible] conſpergantur, *ou* miſceantur. Weſołość ieſt Duſza bankietow, ieſt ich przyprawą

ON DIT *L'ame d'un fagot le menu bois qui eſt dans le milieu d'un fagot.* Anima faſciculi, æ,f. DROBNE drewká ktore w pęku drew we ſrzodku ſię znayduią.

AME,(*Deviſe.*) Lemma,*genit.*lemmatis,n. NAPIS.

AME, (*d'un noyau,*ou *des figures de terre & de plâtre,qui ſervent de moules à celles qu'on jette en bronze.*)Nucleus,*genit.*nuclei,m.*Vitr.* JĄDRO w peſtce álbo formá z gliny lub gipſu do odlewaniá ze ſpiży.

(Terme des Sculpteurs & des Fondeurs.) Termin ſnycerzow y ludwiſarżow.

AMÉ,maſc, AMÉE, f. *A nos amés & feaux* &c.c'eſt à dire *à nos amis & fideles ſujets.* Amicis noſtris & fidelibus. ZYCZLIWYM y wiernym poddanym naſzym,

(Terme des lettres de Chancellerie.) Termin w liſtach Kancellaryi.

AMELETTE,ou AUMELETTE,ſubſt.f. (*Oeufs battus & fricaſſez dans la poële*) Ova trita & in ſartagine frixa, *genit.*ovorum tritorum & in ſartagine frixorum,n pl. JAIECZNICA bita y ſmażona wrynce álbo ná tyglu.

AMELIA,(*Ville du Duché de Spolette.*) Ameria,*genit.*Ameriæ, f. *Cic.* AMERYA miaſto Xięſtwá Spoletańſkiego.

D'AMELIA. Amerinus,Amerina,Amerinum. Z AMERYI.

AMELIORATION,ſubſt.f.(*L'action de rendre une choſe meilleure.*)Optimitas,*genit.*optimitatis, f. *Cic.* POLEPSZENIE naprawienie.

AMELIORER,V.act.(*Rendre meilleur.*)Meliorare,(melioro,melioras,melioravi, meliorum.) act.acc. *Ulp.* Melius aliquid facere,(facio,facis feci factum:Melior & hoc melius.)*Cic.* POLEPSZAC naprawiać.

AMENAGE,ſubſt.m.(*Voiture.*)Vectura,*genit.*vecturæ,f. *Plin.* PODWODA.

(Mot des Voituriers par terre & par eau.) Nazwiſko podwod wodą y lądem.

AMENDE, ſubſt.f. *on prononce* amande. (*Peine pecuniaire impoſée par un juge pour quelque delict.*)Mulca,*ou* Mulctæ, *genit.*æ,f *Cic.* WINA pieniężna,przeſądy,karanie przez ſędziego naznaczone zá iaką winę.

*Condamner,*ou *mettre quelqu'un à l'amende* Multam alicui dicere,*ou* indicere,*ou* imponere,*ou* irrogare.Mulctâ mulctare aliquem.*Cic. Liv. Plaut.* Skarać kogo grzywnami.

Payer l'amande. Multam, *ou* mulctam ſolvere,*ou* diſſolvere.*Cic.* Pendere multam. (*Ciceron a dit* Pendere pœnas.) Płacić przeſądy, grzywny.

Eſtre condamné à l'amende & aux dépens. Multæ litiſque æſtimationis damnari.(paſſ.) Być oſądzonym ná grzywny y unkoſzta.

*Remettre l'amande.*Multam remittere.Grzywny odpuśćić

Faire une action qui merite d'eſtre à l'amende. Committere multam.*Cicer.* Dopuśćić ſię czego co ieſt godne grzywien.

*L'argent des amendes.*Pecunia multatitia, *genit.*pecuniæ multatitiæ,f Argentum multatitium,i,neut.*Liv.* Grzywny pieniądze, przeſądow ſkrzynka.

Receveur des amendes,Amendier. Multarum coactor, *genit.*coactoris, m. Ten co grzywny wybiera.

AMENDE HONORABLE,(*Peine afflictive qui emporte note d'infamie.*) Ignominioſa traductio,*genit.* ignominioſæ tradectionis,f. OSŁAWIENIE wyświecenie nápiętnowanie kara dolegliwa pociągaiąca zá ſobą niesławę.

Il a fait amende honorable. Per ora vulgi traductus eſt, Karanie oſławiaiące podiął, wyświecony ieſt.

Faire faire amende honorable à quelqu'un. Ignominioſa traductione aliquem infamare.*Bud.* Skazać kogo ná karanie oſławiące, ná wyświecenie.

AMENDEMENT,ſubſt.maſc.*on prononce* amandement (*Engrais qu'on met ſur les terres, comme de la marne, du fumier.*) Stercoratio,*genit.* ſtercorationis, f. *Colum.* UPRAWIANIE poprawianie,náwoz ktory ſię ná polu czyni ſzlamem, álbo gnoiem.

(Mot d'uſage parmi les laboureurs.) Słowo używane między rolnikami.

AMENDEMENT, (*Correction des mœurs,changement de vie.*)Emendatio, *genit.*emendationis,f.Correctio, *genit.* correctionis,f. *Cic.* POPRAWA, poprawienie obyczaiow odmiana życia.

AMENDEMENT *dans une maladie,* (*lorſque la maladie diminuë.*) Morbi remiſſio, *ou* relaxatio, *ou* diminutio, *genit.*

nit.

nit. onis, f. *Cic.* POPRAWIANIE kiedy fię choremu poprawuie.

Il n'y a aucun amendement à fon mal, Son mal eft toujours en mefme eftat. Nihil remifit vis ipfius morbi. Huic morbo nulla remiffio facta eft. *Cic.* Nic mu fię niepoprawuie, záwfze iednakowo fię zle ma.

AMENDER, V. act. *on prononce* amander. (*Condamner quelqu'un à l'amende.*) Multam, *ou* mulctam alicui dicere, (dico, dicis, dixi, dictum.) act. *Cic.* Grzywnami kogo fkarać.

(Il ne fe dit point, fi ce n'eft au Palais.) Nie mowi fię chyba w prawie.

AMENDER, (*Rendre meilleur & plus fertile, parlant des terres qu'on fume.*) Stercoratione (terram) refovere, (refoveo, refoves, refovi, ref[illegible]tum.) act. acc. *Colum.* Pinguefacere, (facio facis, feci, factum.) act. acc. *Plin.* POPRAWIAC lepfze y urodzaynieyfze czynić grunta gnoiem one nawożąc.

AMENDER, (*S'amender, fe corriger, devenir meilleur.*) Emendari, (emendor, emendaris, emendatus fum.) Corrigi, (corrigor. corrigeris, correctus fum.) paff. *Se emendare à contagione vitiorum, (emendo, as, avi, atum.) POPRAWIC fię, lepfzym fię ftać.

Les jeunes hommes n'amendent point pour aller à Rome. Romæ quidem meliorem genium non faciunt adolefcentes. *Plaut.* Niepomoże młodemu, choć by iechał do Rzymu.

AMENDER *fa vie.* Emendare vitam. Facere vitam meliorem. *Cicer.* POPRAWIC życia.

Ce malade n'eft point amendé, ou *Il n'amende point.* Non meliùs fe habet hic æger. Temu choremu nic fię niepoprawuie.

AMENDER, (*Profiter, tirer quelque avantage d'une chofe.*) comme *Je n'ay rien amendé de voftre liberalité je ne m'en fuis point fenti.* Liberalitate tuâ non fum factus auctior. POPRAWIC fię, pożytek iáki wziąć z czego; niepoprawiłem fię nic z Twoiey fczodrobliwośći, żadnegom z niey niewziął pożytku.

(Terme de Palais.) Termin Prawny.

Cet héritier n'a rien amendé de cette fucceffion. Ifti heredi nihil profuit illa fucceffio. Non melius factum eft heredi hac hereditate, *Cic.* Ten dziedzic niepoprawił fię nie zpanofzył fię z tey fukceffyi.

AMENDER, ou RAMENDER, comme *Le bled amende tous les jours,* ou *ramende.* Imminuitur, *ou* levatur quotidie annona. *Ter.* TANIEIE zboże codzień.

ON DIT proverbialement, *Tu n'amendes pas ton marché* Conditionem tuam deteriorem facis. Meliorem non facis conditionem tuam. MOWI fię *przyflowiem* caleci fię targ niepoprawuie.

AMENE', m. AMENE'E, f. part. paff. Adductus. Deductus, a, um. *Cic. voyez* AMENER. PRZYWIEDZIONY, przywiedziona, przyprowadzony.

AMENER, V. act. (*Mener, conduire en quelque lieu,* ou *vers quelqu'un.*) Aliquem aliquò, *ou* ad aliquem ducere, *ou* adducere, *ou* deducere, (duco, ducis. duxi, ductum.) act. PRZYWIESC przyprowadzić dokąd, álbo do kogo.

Amener quelqu'un difner, ou *pour difner.* Adducere aliquem ad prandium. *Cic.* Przyprowadzić kogo ná obiad.

Amener par bateau, par chariots, fur des bêtes de fomme. Lintre, plauftro, jumentis aliquid vehere, *ou* advehere, *ou* devehere, (veho, vehis, vexi, vectum.) *ou* Exportare, (exporto, exportas, exportavi, exportatum.) act. *Cic. Tacit.* Czołnem, wozem, ná bydlętach, co przyprowadzić fprowadzić.

AMENER. (*Entraifner par force.*) Trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) Rapere, (rapio, rapis, rapui, raptum.) act. acc *Cic. Ter.* PRZYWIESC, gwałtem pociągnąć, porwać.

AMENER, figurément, pour *Introduire* (*quelque coutume &c.*) Inducere, *ou* introducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. acc. (morem aliquem.) *Cic.* WPROWADZIC *niewłaśnie* to ieft zwyczay iáki.

Il a amené, ou *introduit l'ambition dans le Sénat.* Ambitionem in Curiam induxit, *ou* introduxit. *Cic.* *De nouvelles couftumes.* Novos mores induxit. *Stat.* Wprowadził ambicyą do Senatu. *Nowe zwyczaie.

AMENER fe dit encore figurément, pour *Perfuader quelqu'un d'une chofe, le conduire à ce que l'on veut.* Adducere, *ou* deducere, *ou* perducere aliquem ad aliquid. *Cic.* NAPROWADZIC ieszcze fię mowi niewłaśnie, to ieft námowić kogo ná co przywieść go ná náfzą wolą.

Il l'a amené à fon avis, à fon fentiment. In affenfum fui confilii illum traduxit. *Cic.* In fuam fententiam illum deduxit. *ou* adduxit. *Plin. Liv.* Naprowadził go [illegible] zdanie twoie.

Je l'ameneray à la raifon, je luy feray entendre [illegible] Ad rationem hunc adducam. *Cic.* Przywiodę ia go do rozumu náuczę go rozumu.

J'ay amené l'affaire ou je voulois, au point que je voulois. Quò volebam eò rem deduxit *Cic.* Przywiodłem rzeczy do tego do czegom chciał.

AMENER, (*fe dit encore dans les jeux de hafard.*) comme *Il a amené fa carte, il a tirée la premiere.* Charta luforia prima fub manum venit. WYPROWADZIC mowi fię ieszcze we grze lofowey; iáko: wyprowad[illegible] fwoią [illegible] fzedł z kartą fwoią.

Il amene toujours [illegible] *de quatre.* Q[illegible] per jacit. *Plaut.* Záwfze czworkę wyprowadzi, urzuci.

AMENER, (*fe dit auffi des chofes qui fe fuivent les unes les autres,* ou *mefme des caufes naturelles.*) comme *Ce vent nous amenera de la pluye.* Hic ventus pluviam colliget. *Virg.* PRZYPROWADZIC mowi fię też o rzeczach ktore záfobą idą, náwet o przyrodzonych przyczynach: náprz[illegible] Ten wiatr defzcz nám przyprowadzi.

La prife de cette ville nous amenera la pai[illegible] ptâ pax conficietur. Odebranie tego miafta pokoy [illegible] przyprowadzi.

Vn malheur en amene un autre. Aliud ex alio malum. *Ter.* (*on fous-entend* fequ tur.) Jedno złe prowadzi [illegible]

Vne fourberie en amene une autre. [illegible] trudit. *Terent.* Szalbierftwo iedno prowadzi [illegible]

AMENER *les voiles,* (*les baiffer.*) Vela fu[illegible] mitto, fubmittis, fubmifi, fubmiffum.) *ou* contrahere, ([illegible] traho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Cic.* SPROWADZIC fpuścić żagle.

AMENUISE', m. AMENUISE'E, f. part. paff. (*Rendu plus menu.*) Tenuatus, tenuata, tenuatum. *Voyez* AMENUISER. UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA.

AMENUISER. V. act. (*Faire,* ou *rendre plus menu.*) Tenuare. Attenuare. Extenuare, (tenuo, tenuas, tenuavi, tenuatum.) act. acc. *Quint. Plin.* UMNIEYSZYC.

AMER, m. AMERE, f. (*Qui a une faveur fort defagreable à la langue & au gouft.*) Amarus, amara, amarum. (*qui fait au Comparatif* Amarior & hoc amarius, *& au Superlatif* Amariffimus, a, um.) GORZKI co ieft fmaku barzo nieprzyiemnego ięzykowi y uftom.

Vn peu amer. Subamarus, fubamara, fubamarum. *Cic.* Gorfzkawy, przygorfzki.

Vne bouche amere. Os amarum. *Celf.* Ufta gorzkie.

Devenir amer. Amaritudinem contrahere. Amarefcere. neut. *Pallad.* Gorfznieć, ftać fię gorfzki[illegible]

AMER pris figurément, (*parlant de la douleur, du cha*[illegible]) Amarus. Acerbus, a, um. *Cic.* GORSZKI biorąc *niewłaśnie* o żałośći y fmutku.

Vne douleur amere. Amarus, *ou* acerbus dolor, m. *Cic.* *Des paroles ameres.* Dicta amara, n. pl. *Ovid.* Zal gorfzki, *flowa gorfzkie przykre.

Ofter ce qu'il y a de plus amer & de plus fafcheux dans le chagrin. Amara curarum eluere. *Hor.* Odiąć co może być nàybarziey gorzkiego y przykrego w żałośći.

AMER mis comme un fubftantif. *L'Amer & le Doux font deux chofes contraires.* Amarum & dulce funt duæ res contrariæ, *ou* funt duo contraria. GORSZKIE iáko imię iftotne wzięte, gorfzkie á flodkie fą to dwie rzeczy przeciwne.

L'AMER, ou *le fiel des animaux & des poiffons.* Fel, *genit.* fellis, n Bilis, *genit* bilis, f. *Cic.* ZOŁC bydląt y ryb.

AMEREMENT, adv (*en un fens figuré.*) Cum acerbo doloris fenfu. *Acerbè acerbiùs, acerbiffimè. adv. (Amarè *n'eft point Latin.*) GORSZKO *niewłaśnie* żáłość.

AME'RICAIN, m. (*celuy qui eft de l'Amerique.*) Americanus, *genit.* i, m. AMERYKANIN ten co ieft z Ameryki.

AME'RICAINE, f. (*celle qui eft de l'Amérique.*) Americana, *genit.* æ, f. AMERYKANKA ta co ieft z Ameryki.

AME'RIQUE, (*l'une des quatre Parties du Globe terreftre.*) America, *genit.* Americæ, f. AMERYKA iedna z Czterech częśći okrągu ziemi.

(On appelle ce pa[illegible] *le Nouveau Monde,* ou *les Indes Occidentales.* Il fut dec[illegible] d'abord par Chriftofle Colombe; & depuis par Americ Vefpuce, [illegible] luy a do[illegible] fon nom.) (Zowią tę część, *Swiat nowy* álbo *Indye zachodnie.* zr[illegible]

razu znaleziony był przez Krzyfztofa Kolumbufa, á potym przez Ameryka Wefpucego ktory mu dał Imię fwoie.

AMERTUME, fubft. f. (*Qualité piquante qui rend amer par fes fucs.*) Amarities, *genit.* amarititei, f. *Catul.* Amaror, *gen.* amaroris, m. *Lucr.* Amaritudo, *genit.* amaritudinis, f. *Plin.* GORZKOSC, właśność przenikaiąca, ktora gorzkość fprawuie fokami fwemi.

Ceux qui mangent de l'abfinthe dans une figue, n'en fentent point l'amertume. Fallunt amaritudinem edentes abfinthium in fico. *Plin.* Ci co piołun iedzą w fidze nie czuią gorzkośći iego.

AMERTUME, pris figurément pour *Douleur, déplaifir, chagrin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. Animi dolor, *genit.* doloris animi, m. *Cic.* GORZKOSC wzięta *niewłaśnie* zá żáłość, niefmak, fmutek.

Adoucir les amertumes de la vie par la joye. Amara vitæ rifu temperare. *Hor.* Ofłodzić gorzkośći życia wefelem.

[illegible], fubft. f. (*Pierre précieufe, de couleur viol*[illegible]) A[illegible]ftus, [illegible]tos, *genit.* amethyfti, m. *Plin.* AMA[illegible]YS kamie[illegible] koloru fzar[illegible]nego.

D'AMETHYSTE. Amethyftinus a, um. *Plin.* SZAR[illegible]Y.

Qui a un habit de couleur d'amethyfte. Amethyftinatus, a, um. *Mart.* Co ma fuknią fzarłatną.

AMEUBLEMENT, fubft. mafc. (*Les meubles dont une maifon eft garnie.*) Supellex, *genit.* fupellectilis, f. Inftrumentum, *genit.* inftrumenti, n. *Cic.* SPRZĘTY, ruchomośći, ktoremi dom iáki ieft przybrany.

Il luy faut un petit ameublement. Plufcula fupellectile ipfi opus eft. *Ter.* Potrzebuie trochy przybrania.

Il a [illegible] *tout l'ameublement & emmené les efclaves.* Omne inftrumentum diripuit, abduxit. Wfzyftkie pozábierał ruchomośći, y niewolnikow poprowadził.

Il s'eft donné un bel ameublement. Egregiam fibi compa[illegible] *Voyez* AMMEUBLEMENT Piękne [illegible] ruchomośći fprawił.

AM[illegible]R *les chiens,* V. act. (*Les affembler pour courre la* [illegible]) Canes confociare, *ou* congregare, (o, as, avi, atum,) a[illegible] infequendam feram.) *Agere, *ou* immittere canes, [illegible] immitto, immittis, immifi, immiffum.) act. (in feram.) ZSWORZYC pfy, parzyć ie do gonienia zá zwierzem.

AMEUTER fe dit figurément *des perfonnes, (qu'on affemble pour faire du mal à quelqu'un.)* Incitare, *ou* inftigare, *ou* agere in aliquem. act. acc. *Cic. Terent.* Mowi fię też *niewłaśnie* o ofobach ktore fię łączą dla wyrządzenia złośći iákiey komu.

AMI, m. AMIE, f. ádject. (*Bon, propre, favorable.*) Amicus, amica, amicum, (*qui fait au Comparatif* Amicior & hoc amicius, *& au Superlatif* Amiciffimus, a, um.) *Cic.* PRZYIAZNY dobry fprzyiaiący.

[illegible] *ami de l'eau,* ou *fe plaift dans l'eau.* Amicior [illegible]mus. *Virg.* Jefion lubi wodę, álbo podoba fobie [illegible]

Le vin eft fort ami de l'eftomac. Vinum ftomacho amicum. Wino fprzyia barzo żołądkowi.

Il eft ami de la bonne chere, il aime la bonne chere. Amat [illegible]a & opipara convivia. Lautis conviviis delectatur. Lubi [illegible] dobrze, kocha fię w biefiadach,

AMI comme un fubftantif mafc. (*Qui a de l'affection.*) Amicus, *genit.* amici, m. *Cic.* PRZYIAZNY Przyiaciel co [illegible]

AMIE [illegible] *qui a de l'affection.*) Amica, *genit.* amicæ, f. [illegible]IAZNA Przyiaciołka ta ktora ma przyiaźń z kim.

Ami intime. Intimus, *ou* fummus amicus. **Ami familier.* Familiaris. Amicus familiaris. *Cic.* Przyiaciel uprzeymy.

Mon meilleur ami. Meus fummus amicus. *Ter.* Náylepfzy z przyiacioł moich.

Ami du cœur, un veritable ami. Verus amicus. *Phed.* Amicus ex animo. *Cic.* Przyiaciel od ferca przyiaciel prawdziwy.

Il eft mon grand ami. Eft homo mihi amiciffimus. Familiariffimus. *Cic.* Valdè mihi eft amicus. Jeft moy wielki Przyiaciel.

Il eft de mes intimes, ou *de mes intimes amis.* Ex meis intimis familiaribus eft. *Cic.* Jeft z uprzeymych moich przyiacioł.

Il eft de mes anciens amis. Veteres mihi cum eo neceffitudines intercedunt. *Cic.* Jeft z dawnych moich przyiacioł

Il y a des amis qui promettent beaucoup, mais qui fervent peu. Sunt multi amici linguâ factiofi, inertes operâ. *Plaut.* Są przyiaciele tacy, co wiele obiecuią, ále mało fię przyfługuią.

Je fçay que vous n'avez pas encore éprouvé quel ami je fuis. Scio te non ufum antehac amicitiâ meâ. Wiem żeś ieszcze nie doświadczył, iáki ieftem przyiaciel.

Se faire des amis. Sibi amicos parare, *ou* facere, *ou* conciliare. Homines fibi ad amicitiam adjungere. *Cic.* Czynić fobie przyiacioł.

Moins une perfonne fe voit appuyée, plus defire-t-elle fe faire des amis. Ut quifque minimum firmitatis habet, ita amicitias appetit maximè. *Cic.* Im mniey fię kto widzi ugruntowanym, tym więcey pragnie fobie uczynić przyiacioł.

La complaifance fe fait des amis, & la vérité des ennemis. Obfequium amicos, veritas odium parit. *Terent.* Podchlebftwo przyiacioł czyni, prawda nieprzyiacioł

On connoift les amis au befoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. *Cic.* Znáć przyiaciela w potrzebie.

Lors que nous fommes bien dans nos affaires, nous trouvons des amis fidelles, mais ils nous abandonnent lors que la fortune nous quitte. Cùm manet fortuna fervant amici vultum, cùm autem cecidit, turpi fugâ ora vertunt. *Petr.* Kiedy fię dobrze mamy znayduiemy wiernych przyiacioł, ale odbiegaią nás gdy nás fzczęśćie odftąpi.

On appelle amis ceux qui aident leurs amis dans le befoin & dans leur malheur. Is eft amicus qui amicum in re dubiâ juvat, ubi re opus eft. *Plaut.* Náżywáią przyiaciołmi tych co fą pomocą przyiaciołom fwoim w potrzebie y niefzczęśćiu.

Il a commencé a devenir fon ami a caufe de fa bonne fortune. Fortunâ & felicitate illius commotus illi amicus effe cœpit. *Cic.* Począł mu być przyiacielem dla fzczęśćia Jego.

J'ay toujours fouhaité que vous fuiffiez de mes amis, & j'ay travaillé à vous faire connoiftre que j'eftois extremement des voftres. Ego te mihi femper amicum effe volui, me ut tibi amiciffimum effe intelligeres labor. vi. *Cic.* Záwfzem fobie życzył ábyś był moim przyiácielem, y ftarałem fię ábyś poznáł żem ieft fzczerze twoim.

Vous ne trouverez point d'homme plus agréable, ni qui foit meilleur ami que luy. Non invenies alterum lepidiorem ad res omnes, nec qui amico amicus fit magis. *Plaut.* Milfzego człeka y lepfzego przyiaciela nád niego nieznàydzief.

S'eftudier à faire de nouveaux amis. Novis amicitiis indulgere. *Cic.* Starać fię nowych fobie uczynić przyiacioł.

ON DIT proverbialement, *J'aimerois mieux voir tous les amis comme toy en terre, qu'en pré.* Malim ift ufmodi mihi amicos furno merfos, quàm foro. (*dans le four que dans la place,* c'eft à dire *qu'il les aimeroit mieux voir morts que vivans.*) MOWI fię *przyflowiem* wolałbym wfzyftkich przyiácioł tákich iák ty pod ziemią widzieć, niżeli ná ziemi w piecu niż ná rynku, *to ieft* że wolałby ich widzieć umarłych niż żywych.

EN AMI. Amicè. Amiciter, adv. Amico animo. abl. *Cic. Plaut. Horat.* PRZYIAZNIE po przyiacielfku.

Servir quelqu'un en ami. Amicè ac benevolè præfto effe alicui. *Cic.* Służyć komu po przyiacielfku.

C'eft un tour d'ami. Illud officiofi eft & peramantis. *Cic.* Jeft to fztuka przyiacielfka.

Traitter quelqu'un en ami, luy donner a manger fans façon & fans cérémonie. Familiari cœnâ, *ou* victu quotidiano aliquem excipere. Częftować kogo po przyiacielfku; to ieft bez ceremoniy.

Service d'ami. Opera amicabilis. *Plaut.* Ufługa przyiacielfka.

Petit ami. Amiculus, *gen.* amiculi, m. *Cic.* Przyiaciołeczek

AMI, m. AMIE, f. (*c'eft quelquefois un terme de galanterie*) comme *C'eft fon ami,* pour dire *c'eft fon amant.* Amafius illius eft *Cic.* **C'eft fon amie,* pour dire *fa maitreffe.* Amica illius. *Terent.* PRZYIACIEL, PRZYIACIOŁKA, ieft czafem termin fryerfki, Jey to przyiaciel *zámiaft* Jey gach fryerz miłośnik nierządny, Jego to przyiaciołka zámiaft Jego fryerka nałożnica.

AMI, (*eft quelquefois un terme de familiarité,* ou *de hauteur.*) comme *Dites moy mon ami.* Dic fodes, *pour* fi audes. *Ter.* PRZYIACIELU ieft czafem termin poufałośći, álbo wynioflośći Moy przyiacielu álbo miły bracie powiedz mi

M'amie, pour *Mon amie.* comme *Nourrice m'amie.* Mea nutrix. *Terent.* Kochanko zámiaft moia kochanko *iáko* Mámko kochanko.

ON DIT dans l'eſcole, *Ami de Socrate, ami de Platon, mais encore plus ami de la verité*. Amicus Socrates, amicus Plato, ſed magis amica veritas. MOWIĄ w Szkołach, miły mi Sokrates, miły mi Plato, ále milſza prawda.

AMIABLE, adject. m. & f. (*qui ſe dit de celuy qui fait l'office d'ami.*) comme *Un amiable compoſiteur, celuy qui accommode un procès en ami*. Amicus compoſitor, *genit.* amici compoſitoris, maſc. Amicus conciliator, m. PRZYIACIELSKI, co ſię mowi o tym ktory powinność przyiaciela czyni iáko przyiacielſki Jednacz, roziemca, ten co po przyiacielſku iedna ſtrony.

A L'AMIABLE, adv. Amicè. Benevolè. adv. Animis libentibus & æquis. abl. *Cic.* Cum bonâ gratiâ. *Ter.* Placidè. Sedatè. adv. *Cic.* PO PRZYIACIELSKU ugodliwie.

Il vaut mieux traiter ces choſes à l'amiable, que de les porter auſſi dans l'aigreur. Hæc potiùs cum bonâ gratiâ componi debent, quàm cum malâ. *Terent.* Lepiey ugodliwie te rzeczy odprawić,ániżeli do iákiey przykrości ie przywodzić.

AMICT. ſubſt. maſc. (*Linge que le Preſtre met ſur ſa teſte dans les divins Myſteres.* Amictus, *genit.* amictûs, m. Amiculus, *genit.* amiculi, m. *Plin.* ODZIENIE chuſta ktorą Kapłan kładzie ná głowę ubieraiąc ſię do Mſzy Swiętey *Humerał*.

AMIDON, ſubſt. maſc. (*Paſte qui ſe fait avec du froment*) Amylum, *genit.* amyli, n. *Plin.* KROCHMAL, (co ſię z pſzenicy robi.)

AMIDONNIER, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui fait l'amidon*) Amyli confector, *genit.* confectoris, m. KROCHMALNIK, Ten co krochmal robi.

AMIENS, (*Ville Epiſcopale de Picardie ſur la Somme, & capitale de cette Province.*) Ambianum, *genit.* Ambiani, n. ut. Samarobria Ambianorum, *genit.* Samarobriæ, f. *Caeſ.* AMBIAN Miaſto Biſkupie w Pikardyi nád Somoną rzeką, ſtołeczne tey Prowincyi.

D'AMIENS, (*de la ville d'Amiens.*) Ambianus, Ambiana, Ambianum. AMBIANIN z Miaſta Ambianu.

L'AMIENOIS, ou *le païs d'Amiens.* Ambiani, *genit.* Ambianorum, m. pl. *Caeſ.* AMBIANSKI Powiat.

De l'Amienois, ou *du diocéſe d'Amiens.* Ambianenſis & hoc Ambianenſe. adject. Od Ambianu álbo z Dyecezyi Ambiańſkiey.

AMIGDALES, ſubſt. f. (*Petites glandes qui ſont au coſté de la gorge, de la figure d'une amande.*) Tonſillæ, *genit.* tonſillarum, f. pl. *Cic.* GRUCZOŁKI co ſą po bokach w gardle ná kſztałt migdałkow.

AMIGNARDER, V. act.) *Careſſer avec tendreſſe une perſonne qu'on aime.* Palpare, (palpo, palpas, palpavi, palpatum.) act. acc. *Plaut.* Palpari, (palpor, aris, palpatus ſum.) dep. dat. *Juv.* [illegible] ſię pieścić ſię z kim.

AMIGNOTER, V. act. *le meſme qu'*AMIGNANDER. TO [illegible]

(Mot bas des Nourrices à l'égard des enfans qu'elles amignotent en les flattant & les dorlotant) Słowo podłe [illegible] względem dzieci małych ktore zábawiaią [illegible]

AMINER *les voiles*, V. act. *Ne les pas étendre tout à fait*) Carbaſa ſubſtringere, (ſubſtringo, ſubſtringis, ſubſtrinxi, ſubſtrictum.) act. *Virg.* Contrahere vela, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Hor.* PODWINĄC żagle nie w cale ie rozwiiaiąc.

(*Terme de marine.*) Termin żeglarſki.

AMIRAL, ſubſt. maſc. (*Grand Officier de la Couronne qui commande en chef les armées de mer.*) Summus maris præfectus, m. Dux & claſſis præfectus, *genit.* ducis & claſſis præfecti, m. *Cic.* [illegible] ADMIRAŁ [illegible] Koronny ktory náywyżzą władzę ma nád Woyſkami ná morzu.

VICE-AMIRAL, ſubſt. maſc. Maris præfecti legatus, *genit.* legati, m. POD-ADMIRAŁ.

L'Amiral, ou *le vaiſſeau que monte l'Amiral*. Navis prætoria, *genit.* navis prætoriæ, f. *Liv.* Okręt Admirała ná ktory Admirał w ſiada, Hetmański Okręt.

AMIRAUTE', ſubſt. f. (*La Charge d'Amiral.*) Maris præfectura, *genit.* maris præfecturæ, f. ADMIRALSTWO, Urząd Hetmaná ná morzu.

Donner l'amirauté, ou la charge d'Amiral à quelqu'un. Aliquem mari præficere. *Cic.* Dare alicui claſſium præfecturas. *Cicer.* Admirałem uczynić kogo.

AMIRAUTE', (*Juſtice qui s'exerce ſous le nom & l'autorité de l'Amiral.*) Juriſdictio rerum maritimarum, *genit.* Juriſdictionis rerum maritimarum, f. Juriſdictio maritima, *genit.* Juriſdictionis maritimæ, fœm. SĄD Admiralſki álbo Trybunał.

AMITERNE, (*Ville des anciens Sabins dans le Latium.*) Amiternum, *genit.* Amiterni, n. *Plin.* AMITERN, Miaſto dawnych Sabinow w Lacyum.

Qui eſt d'Amiterne. Amiternus, Amiterna, Amiternum. *Plin.* Amiternanin.

AMITIE', ſubſt. f. (*Affection, inclination tendre qu'on a pour quelqu'un.*) Amicitia. Benevolentia, *genit.* æ, f. Amor, *genit.* amoris, m. *Cic.* PRZYIAZN uprzeymy afekt do kogo.

Accordez à noſtre amitié un peu plus que ne permet la verité. Amori noſtro pluſculum etiam quam concedit veritas, largiare. *Cic.* Dayże náſzey przyiaźni trochę więcey niż prawda każe.

On ne diſcerne pas aiſément la veritable amitié d'avec la fauſſe, s'il n'arrive quelque occaſion dangereuſe, qui faſſe connoiſtre la fidélité d'un ami comme le feu éprouve l'or. Non facile dijudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat ejuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic benevolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. *Cic.* Nie łatwo rozeznać prawdziwą przyiaźń od fałſzywey, chyba że ſię co niebeſpiecznego przytrafi, gdzie ſię poznać daie ſzczerość przyiaciela iák złoto w ogniu.

L'amitié des perſonnes change avec la fortune. Amicitias mutat fortuna. *Cic.* Przyiaźń ludzka z ſzczęściem ſię odmienia.

Avoir amitié avec quelqu'un. Habere amicitiam cum aliquo. *Cicer.* Mieć z kim przyiaźń.

J'ay amitié avec luy. Amicitia mihi eſt cum illo, *ou* mihi cum illo intercedit. *Cic.* Mam z nim przyiaźń.

Avoir amitié, ou *Avoir de l'amitié pour quelqu'un.* Propendere in aliquem inclinatione voluntatis, (propendeo, propendes, propendi, propenſum.) neut. *Cic.* *Voyez* AIMER. Mieć ſerce do kogo, álbo dla kogo.

Cimenter une amitié. Conglutinare, *ou* coagmentare amicitiam, (o, as, avi, atum.) act. Nectere, *ou* connectere amicitiam, *ou* amicitias, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. *Cicer.* Skleiać przyiaźń.

Cultiver une amitié, l'entretenir. Colere amicitiam, (colo, colis, colui, cultum.) act. Amicitiam tueri, (tueor, tueris, tuitus ſum.) depon. *Cic.* Záchowywać przyiaźń, utrzymywać ią.

Voſtre ſeul mérite m'engage dans voſtre amitié. Tibi me virtus tua amicum facit. *Hor.* Sama twoia godność pociąga mię do przyiaźni z tobą.

Engager quelqu'un dans ſon amitié en luy rendant ſervice. Officiis aliquem per ſe comprehendere, (comprehendo, is, comprehendi, comprehenſum.) act. *Cic.* Sobie kogo przyiacielem uczynić, przyſługę mu iaką świadcząc.

Faire amitié avec quelqu'un, ſe lier d'amitié avec luy. Facere, *ou* jungere amicitiam cum aliquo, (facio, facis, feci, factum: jungo, jungis, junxi, junctum.) act. Sprzyiaźnić ſię z kim, przyiaźń z nim zawrzeć.

Faire une étroite amitié avec quelqu'un, ſe lier étroitement, ou d'une amitié étroite avec luy. Penitus in alicujus familiaritatem ſe ſe dare. Sciſłą przyiaźń z kim zábrać, złączyć ſię.

Gagner l'amitié d'une perſonne, ſe faire de ſes amis. Amicitiam alicujus obtinere. Pozyſkać czyią przyiaźń, ſtać ſię iednem z przyiacioł iego.

Se ſervir d'adreſſe pour gagner l'amitié d'une perſonne. Ad amicitiam alicujus adrepere, (adrepo, is, repſi, reptum.) n. In amicitiam alicujus callidè ſe inſinuare. act. *Cic.* Spoſobu [illegible] przyiaźni.

Retirer ſon amitié d'une perſonne, ne la plus aimer. Abjicere amorem ab aliquo, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum) act. *Cic.* Exuere amicitiam alicujus, (exuo, is, exui, exutum.) act. *Tacit.* Przyiaźń ſwoię wyzuć do kogo niekochać go więcey.

Rechercher l'amitié de quelqu'un. Alicujus amicitiam quærere, (quæro, is, quæſivi, quæſitum.) *ou* petere, (peto, petis, petii, petitum.) act. *Cic.* Szukać czyiey przyiaźni ſtarać ſię o nię.

Rompre l'amitié. Diſſuere amicitiam, (diſſuo, is, diſſui, diſſutum.) act. Diſrumpere, *ou* diſſolvere. *ou* diſcindere amicitiam, (diſrumpo, is, rupi, ruptum: diſſolvo, is, ſolvi, ſolutum: diſcindo, is, ſcidi, ſciſſum.) act. *Cic.* Rozbracić, ſię rozerwać przyiaźń.

AMITIE', (*Grace, plaiſir, faveur, ſervice, bons offices.*) Gratia, *genit.* gratiæ, f. Officium, Beneficium, *genit.* ii, n. *Cic.* PRZYIAZN łaſka upodobanie, ludzkość, uſługa, dobra chęć.

Je luy ay fait toutes les amitiez poſſibles. Omnia officia à me in eum profecta ſunt. Multa & magna beneficia in eum contuli. *Cic.* Wſzyſtę ludzkość mu oświadczyłem iáka być może.

Faites moy l'amitié, ou *cette amitié.* Hanc ineas à me gratiam. *Cic.* Da mihi hanc operam (amabo.) *Plaut.* Uczyń mi łaſkę álbo tę łaſkę.

AMITIEZ au plurier, (*Délices.*) Amores, *genit.* amorum, m. plur. Delitiam, *ou* delitiæ, *genit.* arum, f. plur. *Cic.* POCIECHY upodobania w większey liczbie.

Tulliola qui eſt toute mon amitié. Tulliola delitiæ meæ, *ou* amores mei. *Cic.* Tulliola ktora ieſt wſzyſtkie moie pociechy

AMITIE' & AMITIEZ au plurier, (*Careſſes qu'on fait à quelqu'un.*) comme *Cet homme m'a fait bien de l'amitié*, ou *des amitiez en arrivant.* Me humaniſſimè & amiciſſimè advenientem excepit. Me blanditiis & officioſis verbis tractavit, *ou* habuit. LUDZKOSC ochota ktorą komu oświadczamy, Wielką mi ten człowiek ludzkość pokazał, iakom przyiachał.

AMITIEZ, (*Compliment que l'on fait à quelqu'un.*) comme *Faites luy bien mes amitiez je vous prie*, ou ſimplement, *Mes amitiez je vous en prie.* Plurimam ſalutem à me illi dicito, *ou* dices Amicè illum à me ſalutabis. *Cic. Ter.* Ukłon ſwoy zaſyłać, barzo proſzę kłaniać mu ſię odemnie, álbo kłaniać proſzę,

AMMONIAC, ſubſt. maſc. (*Gomme qui ſe fait du jus d'une eſpece de férule, qui eſt une herbe qui croit à Cyrene de Barbarie auprès du Temple de Jupiter Ammon.*) Ammoniacum, *genit.* ammoniaci, n. *Colum.* AMMONIAK, Guma ktora ſię robi z ſoku pewnego rodzaiu zápaliczki, ieſt to ziele ktore rośnie w Cyrenie w Barbaryi, przy Kościele Jowiſza Ammonaſza.

AMNISTIE, ſubſt. f. (*Pardon général qu'on accorde à des ſujets rebelles.*) Perductionis oblivio, *genit.* oblivionis, f. Abolitio, *genit.* abolitionis, f. *Cic.* Lex oblivionis, *genit.* legis oblivionis, f. *Cornel-Nep.* Amneſtia, *genit.* amneſtiæ, f. AMNISTYA Darowanie winy powſzechne ktore kto czyni poddanym zbuntowanym.

J'ay eſté d'avis que par une amniſtie generale on étouffaſt pour jamais nos diſſenſions. Omnem memoriam diſcordiarum oblivione ſempiternâ delendam cenſui. *Cic.* Zdania tego byłem áby generalną amniſtią pokryć ná záwſze náſze nieſnaſki.

Donner une amniſtie de tout le paſſé. Legem oblivionis ferre [illegible] rebus. *Cornel-Nep.* pokryć Amniſtyą wſzyſtko co ſię minęło.

Chacun s'appercevant à quels malheurs la Republique eſtoit [illegible] *l'avis de Ciceron on paſſa un acte d'amniſtie de tout le* [illegible] Cùm appareret quæ ſtrages Reipublicæ immineret [illegible] ultio, & conſilio Ciceronis abolitio decreta. *Flor. Rom.* Wſzyſcy widząc ná iáką Rzeczypoſpolitey klęſkę ſię zanoſiło, oſądzili że lepiey kryminał zoſtawić bez kary, y zá radą Cycerona amniſtyą wſzyſtkiego co ſię ſtało uchwalono.

AMODIATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui prend une terre à ferme.*) Redemtor, *genit.* redemtoris, m. Conductor, *genit.* conductoris, m. *Cic.* ARENDARZ, naymacz dobr ktory maiętność iáką zakupuie.

AMODIATION, ſubſt. f. (*L'action de donner une terre à ferme.*) Locatio, *genit.* locationis, f. *Cic.* PUSZCZANIE w arędę.

AMODIATION, (*Priſe d'une terre à ferme.*) Redemtio, Conductio, *genit.* onis, f. *Cic.* Arędowanie wzięcie dobr w arędę

AMODIER, V. act. (*Donner une terre à ferme, l'affermer.*) Locare, (loco, locas, locavi, locatum.) Locitare, (locito, locitas, locitavi, locitatum.) act. alicui agrum. *Cic. Ter.* PUSZCZAC dobra iákie, maiętność iáką w arędę.

AMODIER, (*Prendre à ferme quelque terre.*) Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. agrum ab aliquo. *C.* ARENDOWAC wziąć w arędę dobra iakie.

AMOINDRI, m. AMOINDRIE, f. part. paſſ. *du verbe* AMOINDRIR. Minutus. Diminutus, a, um. *Cic.* UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA, od ſłowa UMNIEZSZAM.

AMOINDRIR, V. act. (*Diminuer de la bonté, ou de la quantité.*) Minuere. Diminuere. Imminuere, (minuo, minuis minui, minutum.) Extenuare, (extenuo, extenuas, extenuavi, extenuatum.) act. accuſ. *Cic. Ter.* UMNIEYSZYC, uymować dobroći álbo wielkośći.

Amoindrir les biens d'une perſonne. De bonis alicujus diminuere. Extenuare cenſus alicujus. *Cic.* Umnieyſzyć uiąć dobr czyich.

AMOINDRIR ſe dit figurément pour *Diminuer, rendre moindre quelque action.* Minus facere aliquid. Minuere. Diminuere. Imminuere. Extenuare. Elevare. act. acc. *Cic.* comme *Diminuer un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* **Le faire moindre qu'il n'eſt.* Elevare crimen. *Tacit.* *L'attenuer* (comme l'on parle au barreau) *Le rendre plus leger.* ZMNIEYSZAC mowi ſię też *niewłaśnie* umnieyſzać uczynku iakiego iáko umnieyſzać kryminału iakiego * mnieyſzym go udawać niż ieſt *wymawiać go wyciągać iako ſię mowi w prawie, * lżeyſzym czynić.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt une metaphore priſe d'une balance dont l'un des plats s'éleve à meſure qu'on en diminue le poids.) Ta oſtatnia expreſſya wzięta ieſt przez podobieńſtwo od wagi gdzie ſię iedna ſzala podnoſi im więcey ciężaru z niey uymuią.

Amoindrir les chagrins. Elevare ægritudinem. Minuere curas. *Horat.* **La douleur & les peines.* Dolorem & laborem. *Ter.* **Amoindrir l'autorité.* Elevare auctoritatem. *Liv.* *ou* minuere. *Cic.* **Amoindrir la fureur, la colere.* Furorem, iram minuere. *Hor. Cic.* Umnieyſzyć ſmutku, *Zalu przykrości, *Umnieyſzyć powagi, *Umnieyſzyć zawziętości gniewu.

AMOINDRISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Diminution.*) Minutio. Diminutio. Imminutio. Extenuatio, *genit.* onis, f. *Quint. Curt. pour le ſens propre & figuré; car on dit.* Imminutio dignitatis, *Amoindriſſement*, ou *la diminution de la dignité* UMNIEYSZENIE tak *we własnym* iáko y *niewłaſnym wyrozumieniu*, mowi ſię bowiem umnieyſzenie ubliżenie godności

AMOINS-QUE, adv. Niſi. Ni. *Voyez* MOINS. CHYBA że

AMOLLI, m. AMOLLIE, f. part. paſſ. (*Rendu mou.*) Mollitus. Emollitus, a, um. *Liv.* ZMIĘKCZONY, Zmiękczona

AMOLLIR, V. act. (*Rendre mou, & moins dur.*) Mollire. *Hor.* Emollire. *Liv.* Remollire. *Colum.* (mollio, mollis, mollivi, mollitum) act. accuſ. **Horace a dit* Mollire Ferrum, *Amollir le fer; & Pline a dit* Emollire ventrem, *ou* alvum, *Amollir le ventre.* ZMIĘKCZYC, miękſzym uczynić nie tak twardym, *Zmiękczyć żelazo, zmiękczyć twardość żołądka.

s'AMOLLIR, (*devenir mou.*) Molliri. Emolliri. Remolliri, (mollior, molliris, mollitus ſum.) paſſ. *Cic. Ter.* Molleſcere. Remolleſcere, (molleſco, molleſcis.) neut. *Catul. Ovid.* ZMIĘKCZYC ſię.

AMOLLIR ſe dit figurément, pour *Attendrir, adoucir.* Mollire. Emollire. *Cic. Terent.* Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) act. acc. *Stat.* ZMIĘKCZYC mowi ſię niewłaśnie ſkruſzyć ułagodzić.

Amollir un homme qui eſt en colere. Iratum aliquem mollire. *Liv. Ter.* *ou* frangere. *Ovid.* Ułagodzić człeka będącego w gniewie.

Il l'amollit par un humble gemiſſement. Gemitu ſupplice hunc fregit. *Stat.* Zmiękczył go pokornym weſtchnieniem

Avez vous le cœur ſi dur, qu'il ne puiſſe eſtre amolli par la compaſſion? Adcóne ingenio es tam duro, ut miſericordiâ molliri, non queas? *Terent.* Czy tak że ſerce maſz nieużyte że ſię nieda zmiękczyć do litośći.

AMOLLIR *une perſonne*, (*l'affoiblir, le rendre languiſſant.*) Mollire. Emollire. act. acc. *Cic. Ter.* Animos enervare alicujus. *Ovid.* OSŁABIC kogo, uczynić mdłym ſłabym.

Il apprehendoit que cette ville ſi pleine de délices n'amollit le courage de ſes ſoldats, comme elle avoit fait celuy des ſoldats d'Annibal. Metuebat ne ſuum quoque exercitum ſicut Annibalis nimia urbis amœnitas emolliret. *Liv.* Obawiał ſię áby to miaſto pełne delicyi nieoſłabiło cnoty żołnierzy iego, iáko ſię ſtało z żołnierzami Annibala.

S'amollir par les délices. Molleſcere, *ou* liqueſcere, *ou* diffluere voluptatibus, *ou* deliciis. *Cic.* Oſłabić ſię delicyami.

Ils croient que le vin amollit les hommes à l'égard du travail, & qu'ils deviennent effeminez. Ad laborem ferendum. remolleſcere homines atque effeminari vino arbitrantur. *Caeſ.* Trzymaią że ludzie od wina mdłemi do prac ſię ſtaią y niewieściemi.

AMOLLISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action par laquelle l'on*

ou rend une choſe molle.) Mollitudo, *genit.* mollitudinis, f. *Cic.* Mollimentum, *genit.* mollimenti, n. *Sen.* ZMIĘKCZENIE.

ON DIT au figuré *Amolliſſement de cœur.* Animi mollitia, æ, f. *Cic.* MOWI ſię *niewłaśnie* miękkiego ſerca.

AMOME, ſubſt. maſc. (*Drogue médicinale & odoriferante, qui vient á un arbre de meſme nom dans les Indes.*) Amomum, *genit.* amomi, n. *Virg.* APTEKARSKIE ziele pachnące, rodzące ſię ná drzewie tegoż názwiſka Amomom w Indyi.

AMONCELER, V. act. (*Mettre en un monceau, en un tas*) Acervare. Coacervare. Accumulare, (o, as, avi, atum) act. acc. *Cic.* KUPIC kopić ná kupę na kopę ſkładać.

(Ce verbe a vieilli dans noſtre Langue.) (To słowo ſtarzało ſię w ięzyku.)

AMONT, adv. (*Contre le fil de l'eau.*) Averſo flumine. ablat. PRZECIW wodzie.

ON DIT *Le vent d'amont, le vent d'Orient,* ou *d'Eſt.* Corus & Caurus, i, m. *Virg.* Solanus, i, m. *Vitr.* Subſolanus, i, m. *Colum.* Ventus qui flat ab Oriente. NAZYWAIĄ przeciwny-wiatr wiatr záchodniemu poboczny nápułnocy.

AMORCE, ſubſt. f. (*Appaſt dont on ſe ſert pour attraper les poiſſons & autres animaux.*) Eſca, *genit.* eſcæ, f. Illicium, *gen.* illici, neut. *Cic. Var.* NĘTA ponęta ktorey záżywaią ná łapanie ryb lub inſzych zwierząt.

AMORCE *d'arme à feu,* (*poudre à canon fine qu'on met dans le baſſinet d'une arme à feu.*) Ignis illicium, ii, Illex ignis, *genit.* illicis ignis, m. Ignis eſca, æ, f. *Liv.* PROCH cienki ktory ſypią ná panewkę ſtrzelby.

AMORCE au figuré, (*Attrait dont on ſurprend les perſonnes.*) Illectus, *genit.* illectûs, m. Illecebra, *genit.* illecebræ, f. *Plaut. Cic.* Eſca, *genit.* eſcæ, f. NĘTA *niewłaśnie* wabienie przyſuda.

Platon a dit divinement que la volupté eſtoit l'amorce de tous les maux, parce que les hommes s'y laiſſent prendre, comme les poiſſons à l'hameçon. Divinè Plato eſcam malorum omnium voluptatem apellat, quòd eâ videlicet homines capiantur, ut hamo piſces. *Cic.* Plato barzo zacnie powiedział że roſkoſz ieſt ponętą wſzelkiego złego, gdyż ná nię chwytać ſię daią ludzie iáko ryby ná wędę.

AMORCER, V. act. (*Jetter, ou mettre de l'amorce pour prendre le poiſſon.*) Imponere hamis eſcam. *Petr.* NĘTE záłożyć ná wędę.

AMORCER *une arme à feu, (mettre de l'amorce dans le baſſinet.)* Pulverem tormentariu alveolo immittere. Proch ſypać ná panewkę u ſtrzelby.

AMORCER ſe dit figurément, pour *Attirer quelqu'un par adreſſe.* Ineſcare, (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum.) (Illicere, (licio, licis, lexi, lectum.) act. acc. *Ter. Cic.* NECIC niewłáśnie ſię mowi zámiaſt złudzić przywabić kogo ſpoſobami

AMORTIR, V. act. (*Rendre comme mort & flétrir les herbes & choſes ſemblables.*) Macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Cat.* MIĘKCZYC, wymacerować wymoczyć zioła y podobne rzeczy.

Il faut amortir ces herbes dans le vinaigre. Aceto macerandæ ſunt iſtæ herbæ. Trzeba te zioła wymacerować w occie

AMORTIR, (*eſteindre.*) Exſtinguere, *ou* extinguere. Reſtinguere, (ſtinguo, ſtinguis, ſtinxi, ſtinctum.) Sedare, (ſedo, ſedas, ſedavi, ſedatum,) act. acc. *Cic.* ZGASIC znieść umorzyć.

Cette herbe amortit le feu des playes. Vulnerum inflammationes hæc herba ſedat, *ou* reprimit, *ou* tollit. *Celſ.* To ziele ogień wyciąga z rany.

L'inflammation s'amortit. Remittit ſe inflammatio. Sedatur inflammatio. *Celſ.* Ogień ſię wyciąga, chłodnie rana.

L'ardeur de la fievre s'amortit par la ſaignée. Sanguinis detractione refrigeratur febris ardor. (*le Verbe eſt de Plante.*)* Mollitur, *ou* remittitur *Celſ.* *ou* reſtinguitur febris. *Cic.* Gorączki upał rozrywa ſię przez krwi puſzczanie.

AMORTIR en une ſignification figurée, *Eſteindre le feu des paſſions & des deſirs déreglez du cœur.* Animi motus ſedare, *ou* exſtinguere, *ou* reſtinguere. *Cic. ou* ſupprimere. *Liv.* UMORZYC *w wyrozumieniu niewłaſnym* Oſtudzić wygaſić ogień pożądliwości y nieporządnych ſerca námiętności.

Le feu des paſſions eſtant amorti. Omnium cupiditatum ardore reſtincto. *Cic.* Ogień złych chuci będąc wygaſzony.

AMORTIR *une penſion, (l'eſteindre en payant le fonds, la racheter.)* Se ab annuâ penſione eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) Annuâ penſione ſe exſolvere, (exſolvo, exſolvis, exſolvi, exſolutum.) act. acc. *ou* ſe redimere. *Ulp.* ZNIESC roczną penſyą z dobr ſumę płacąc y dobra okupuiąc, oſwobodzić dobra, z długow.

AMORTIR *un fief, (conſentir que les gens de main-morte poſſedent des fiefs, moyennant le dédommagement des avantages qu'on en tireroit s'il demeuroit dans le commerce.)* Humano commercio eximere prædia. Emortuæ manus jus concedere. ZNIESC prawo mańſtwa z dobr iákich, pozwalaiąc áby iakie zgromadzenie w puſpolitości opanowało te Dobra, zá nagrodą pożytkow ktoreby z nich odbierano, gdyby zoſtawały w inſzych ręku.

Héritage amorti. Prædium quod jure morticinii poſſidetur. Dziedzictwo, ná poſpolitość álbo ná zgromadzenie iákie przenieſione.

AMORTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Adouciſſement d'une douleur, d'une inflammation.*) Exſtinctio, *ou* extinctio. Reſtinctio. Sedatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ULZENIE poſolgowanie bolu zapalenia.

AMORTISSEMENT, (*Extinction, rachat d'une penſion*) Annuæ penſionis redemtio, *genit.* redemtionis, f. *Cic.* ZNIESIENIE zgaſzenie okupienie penſyi roczney oſwobodzenie dobr zdługow.

AMORTISSEMENT, (*Conceſſion que fait le Prince aux gens de main-morte de tenir des fiefs & héritages à perpetuité, moyennant une ſomme.*) Emortui mancipii jus, *genit.* juris, neut. ZNIESIENIE prawa mańſtwa pozwoleńſtwo ktore daie Pan zgromadzeniu álbo ſpołeczności iákiey trzymać dobra pod prawem mańſtwa zoſtaiące y dziedzictwa wiecznością zá zapłaceniem iákiey ſummy.

Lettres d'amortiſſement. Manus emortuæ codicilli, *genit.* codicillorum, m. pl. *chez les Juriſconſultes.* Przywiley ná znieſienie mańſtwa.

AMORTISSEMENT en Architecture, (*Ce qui finit & termine quelque ouvrage.*) Complementum, i, neut. W ARCHITEKTURZE znaczy dokończenie wyprowadzenie ſzczytu fabryki iákiey.

(Les Architectes appellent *Amortiſſement* generalement tout ce qui fait ſaillie ou ornement au haut d'un Baſtiment, d'une Menuiſerie ou d'une Corniche, comme quelque vaſe, quelque figure, &c.) Architekci záżywaią tego słowa ná wyrażenie wſzelkiego zámknięcia z wierzchu y zákończenia z przyozdobieniem na wierzchu ſtolarſką robotą álbo mularſkim gzemſowaniem fabryki iákiey, iáko náczynie iákie álbo poſąg náwierzchu, ſtawiaiąc.

AMOVIBLE, ou AMOBILE, adject. m. & f. (*Qui peut eſtre revoqué, deſtitué.*) Qui amoveri poteſt ad nutum, *de celuy qui eſt,* ab aliquo munere. KTORY może być ruſzony, *złożony z urzędu iákiego*

AMOUR, ſubſt. m. (*Le faux Dieu de l'Amour, Cupidon.*) Cupido, *genit.* Cupidinis, m. Amor, *genit.* Amoris. m. *Cic.* KUPIDYN zmyſlony Bożek miłości.

AMOUR, ſubſt. m. & f. (*Paſſion de l'ame qui nous fait aimer quelque perſonne,* ou *une choſe*) Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Studium, *genit.* ſtudii, n. *Cic.* (*Avec in & un accuſatif.*) MIŁOSC iedna námiętności duſzy náſzey ktorą kochamy rzecz iáką álbo osobę.

(Ce Nom eſt maſculin pour le Dieu de l'amour, Cupidon, il eſt maſculin mieux que feminin au ſingulier, quand il ſignifie une *Paſſion, Affection*; mais il eſt ordinairement feminin mis en plurier, pour *Amourettes.*) To słowo ieſt męſkiego rodzaiu ile znaczy Boga miłości, á kiedy znaczy námiętność ieſt rodzaiu białogłowſkiego ile kiedy ſię kłádzie w mnieyſzey liczbie zá miaſt *zaloty.*

Amour pour la patrie. Amor in patriam. Amor Patriæ. Caritas patriæ, *genit.* caritatis. f. *Cic.* Miłość ku Oyczyznie.

Amour des enfans pour leurs parens. Caritas, *ou* pietas filiorum erga parentes. *Cic.* Miłość dzieci ku rodzicom.

Amour des parens pour leurs enfans. Parentum caritas, *ou* amor, *ou* benevolentia erga filios. *Cic.* Miłość Rodzicow ku dzieciom.

AMOUR *prope,* ou *l'amour de ſoy meſme.* Amor ſui, *or* ſui ipſius. *Cic.* Amor proprius. *Lucr.* Miłość własna ſamego ſiebie

L'amour que j'ay pour vous. Amor in te meus. *(le reciproque eſt* Tuus in me amor. *L'amour que vous avez pour moy) Cic.* Miłość moia ku tobie, *(wzaiemnie miłość twoia ku mnie.)

L'Amour qu'il a pour vous. Ejus, *ou* illius in te amor. *(le reciproque,* Tuus in illum amor. *L'amoure que vous avez pour luy)* Miłość Jego ku Tobie, *(wzaiemnie miłość twoia ku niemu.)

L'amour reciproque que nous avons l'un pour l'autre, ou *dont nous nous aimons reciproquement vous & moy.* Tua voluntas erga me, meaque erga te. Par atque mutua benevolentia, *genit.* paris atque mutuæ benevolentiæ, f. *Cic.* Miłość náſza wzaiemna iednego do drugiego, *álbo* miłość, ktorą ſię wzáiemnie kochamy.

L'amour mutuel que ceux d'un meſme païs ont les uns pour les autres. Mutuus popularium amor inter ſe. Mutua popularium benevolentia, *ou* caritas. *Cic* Miłość wzaiemna ktorą ſię kochaią ci co ſą iednegoż kraiu.

POUR *l'amour de moy.* Meâ gratiâ. Mei causâ *Plaut Cic* **Pour l'amour de vous.* Tuâ ipſius causâ. *Cic.* Dla miłości moiey, *Dla miłości twoiey.

L'amour qu'il a pour vous n'eſt nullement refroidi. Ejus in te amor non ullo modo refrixit. *Cic.* Miłość ktorą ma do ciebie w niczym nie oſtygła.

AMOUR *violente,* (*Paſſion que la nature inſpire aux animaux, & qui va à vouloir multiplier ſon eſpece.*) Amor. Ignis, *genit.* ignis, m. *Cic. Virg.* Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* MIŁOSC gwałtowna lubieżność ktorą przyrodzenie wznieca w zwierzętach dla rozmnożenia rodzaiu ſwego.

L'amour fait ſentir des aiguillons, qui percent l'ame & qui bleſſent la re, ut *tecum* Amor animum iodicat, & famam ſauciat. *Plaut.* Lubieżność daie ſię czuć bodźcem ſwoim, ktory przenika [illegible] y obrażá ſławę.

Qui n'a point d'amour, n'a point de beaux jours. Certè is nihil eſt, qui nihil amat. *Plaut.* Sine amore joci que nihil jucundum. *Hor.* Kto nie ma miłości nie ma w ſolości.

Sans le vin & la bonne chere, l'amour eſt froid & languiſſant, Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.* Bez wina y chleba ſtygnie miłość y ſłabicie.

L'amour qu'on a pour les femmes. Mulierum, *ou* muliebris amor. Mulieroſitas, *genit.* atis, f. *Cic.* Jurność, do niewiaſt chęć.

Par tout où cette femme voyoit ſon avantage, elle y portoit ſon amour. Unde utilitas ſpei oſtendebatur, illuc hominem transferebat. *Tacit.* Wſzędzie ta niewiaſta żądzę ſwoią obracała, gdzie ſię iáki zyſk pokazał.

L'amour a toujours beaucoup de fiel detrempé avec le miel; s'il fait quelquefois goûter ſa douceur, il donne de l'amertume, quoy qu'il verſe à pleines mains le miel [illegible] *fecundiſſimus,* [illegible] dat dulce, & amarum ad ſatietatem uſque oggerit. *Plaut.* Záwſze miłość ma ſłodycz żołcią przyprawną, á ieżeli kiedy ſmaku ſwego da ſkoſztować, ſowicie za to nágodzi nieſmakow.

En quelque ſujet que l'amour ſe trouve, il ſera au goût de toutes ſortes de perſonnes, & plaira infiniment à tout le monde. Ubi inerit amor, condimentum cuivis placiturum credo. *Plaut.* Gdziekolwiek ſię znáydzie miłość wſzyſtkim do ſmaku będzie każdego, y wſzyſtkim ſię záwſze podobać będzie.

Rien ne peut eſtre agréable ni bien aſſaiſonné où l'amour n'entre point. Neque ſalſum neque ſuave eſſe poteſt quidquam, ubi amor non admiſcetur. *Plaut.* Nic niemoże być przyiemnego áni dobrze przyprawnego gdzie miłość nie wchodzi

Malheureux amour, à quoy ne portes-tu point les hommes! Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis! *Virg.* Nieſzczęśliwa miłości do czego ludzi nieprzywodziſz!

Le fiel qui a tant d'amertume, deviendra doux comme du miel, ſi l'amour s'y meſle, & par ſon moyen un homme deviendra gay de melancolique qu'il eſtoit auparavant. Fel quod amarum eſt, amor id mel faciet, & hominem ex triſti lepidum & lenem. *Plaut.* Żołć ktora tyle ma w ſobie przykrości ſtanie ſię ſłodſza nad miod ieżeli ſię do niey przymięſza miłość, y ona z melancholika uczyni weſołego.

L'amour eſt comme un trait d'arbaleſte, il n'eſt rien de ſi ſoudain & rien ne vole ſi promptement; il hébete toutefois les hommes & les appeſantit. Amor eſt baliſta, ut jacitur nihil ſic celere aſt neque volat, atque is; mores tamen hominem moros & moroſos efficit. *Plaut.* Miłość ieſt iáko ſtrzała z kuſzy wypuſzczona nic prędſzego y lotnieyſzego iednakże taż ſama tępi ludzi y gnuśnemi czyni.

Il eſt paſſionné d'amour pour cette femme. Ardet amore illius mulieris. *Cic.* Differtur illius cupiditate. *Plaut.* Ardet illa in mulierem. *Virg.* Deperit illam. Hanc perditè, *ou* efflictim emat. Inſanit illius amore. *Ter. Cic.* Zápalony zdięty miłością ieſt tey oſoby.

Il a de l'amour pour une autre fille, il aime ailleurs. In alio eſt occupatus amore. *Ter.* Aliam amat. *Cic.* Ad aliam oculos adjecit. *Plaut.* Gdzieindziey ſię kocha, w kim inſzym.

Si mes amours alloient bien. Si mihi ſecundæ res eſſent de amore. *Terent.* Gdyby mi ſię kochanie powiedło.

Donner ſon amour à quelqu'un. Alicui conferre ſuum amorem. *Prop.* Dać komu ſerce ſwoie miłość ſwoię.

ESTRE *en amour,* ou *en chaleur,* (*parlant d'une cavalle qui demande le mâle.*) Equire, (equio.) neut. *Plin.* **Parlant d'une chienne.* Catulire, (catulio.) neut. *Var.* BESTWIC ſię grzać ſię mowiąc o klaczy ktora chce ogiera, *o ſobace mowią beſtwić ſię.

Faire l'amour. Dare operam amori. *Ter.* Amare. *Cic.* Ludum dare amori *Hor.* Miłować záłotami ſię bawić.

Il fait l'amour à cette fille. Illam virginem procat. *Liv.* Záleca ſię tey Pannie.

Se mettre l'amour en teſte, ſe mettre à aimer. Ingredi amoris vias. *Plaut.* Amare occipere. *Ter.* Miłością ſobie myśl záprzątnąć.

AMOUR, (*Cupidité, paſſion dereglée pour les richeſſes & autres choſes.*) Amor, m. Cupido, *genit* cupidinis, f. Cupiditas, *genit.* cupiditatis, f. Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* CHCIWOSC nieporządna bogactw y inſzych rzeczy.

L'amour de la gloire, des honneurs. Cupiditas gloriæ, honorum. *Cic.* Chciwość ſławy doſtoieńſtwa.

ON DIT par maniere de tendreſſe, *Mon amour, Mes amours.* Meus amor. Mei amores. *Cic.* ou *Mon cœur, M'amour* MOWI ſię z pieſzczoty Moie kochanie Moie ſerce.

Il fait tout noſtre amour & toutes nos delices Noſtri amores noſtræque deliciæ. *Cic.* On ieſt kochaniem naſzym y pociechą.

Je l'aime d'amour. In amoribus mihi eſt. *Cic.* Miłością go kocham.

LA DE'ESSE *de l'amour.* Venus, *genit.* Veneris, f. *Cic.* BOGINI miłości.

D'AMOUR, (*Qui concerne l'amour.*) Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* Miłoſny co należy do miłości.

Livres d'amour, ou *qui traitent d'amour.* Amatorii libri. Amatoriè ſcripti libri. *Cic.* **Lettres d'amour.* Literæ amatoriæ. Epiſtola amatoriè ſcripta, fœm. Kśięgi o miłości, *Liſty miłoſne.

Billet d'amour, ou *Billet doux.* Libellus Venerius, *genit.* libelli Venerii, m. *Plaut.* Karteczki miłoſne.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt point de laides amours* Sua Regina Regi placet, Juno Jovi. MOWI ſię przyſłowiem, nie w lada czym ſię kocha.

ON DIT d'une femme laide qu'*Elle eſt un remede d'amour.* Turpiſſima mulier remedium amoris. MOWI ſię o ſzpetney niewieście że ieſt lekarſtwem przeciwko miłości

S'AMOURACHER, V. neut. (*ſe dit en mauvaiſe part de ceux qui ſont amoureux d'une perſonne vile & abjecte.*) Inſanis amoribus irretiri, (irretior, irretiris, irretitus ſum.) LADAIAKO podło y nikczemnie ſię zákochać.

Il s'eſt amouraché d'une ſervante. Heret in amore apud ancillam. *Plaut.* Animum adjecit ad ancillam. *Ter.* Zakochał ſię w ſłużebnicy.

AMOURETTES, ſubſt. f. (*qui ne ſe dit que des Amours illicites & diſproportionnées.*) Inſani amores, *genit.* inſanorum amorum, m. plur. Amor *au ſingulier.* Amatio, *genit.* amationis, f. *Plaut.* LUBIEZNOSC záloty co ſię nie mowi tylko o niegodziwym y nie rownym zákochaniu.

AMOUREUSEMENT, adv. (*d'une maniere amoureuſe.*) Amanter. adv. *au Comparatif* Amantiùs, *& au Superlatif* Amantiſſimè. adv. *Cic.* **Si c'eſt d'une maniere laſcive.* Amatoriè. adv. *Cic.* MIŁOSNIE z kochaniem * Lubieżnie ieżeli ieſt w ſpoſob wſzeteczny.

AMOUREUX. m. AMOUREUSE, f. adject. (*pris dans une idée generale pour Celuy qui aime une choſe, & qui en eſt paſſionné.*) Amans, *genit.* amantis, omn. gen. Amator, *genit.* amatoris, m. Cupidus. Studioſus, a, um. *avec le genitif: comme* Ruris amator. *Hor.* *Amoureux de la campagne.* *Studioſus eloquentiæ. *Quint.* *Amoureux de l'éloquence.* *Studioſus doctrinarum. *Amoureux des ſciences.* KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA, wzięte powſzechnie zá tego co kocha iáką rzecz y ma paſſyą do niey, *Jako kochaiący ſię we Wſi, *Kochaiący ſię w kraſomoſtwie. *Kocháiący ſię w náukach.

AMOUREUX, en mauvaiſe part, (*Celuy qui aime avec paſſion & deſordonnement.*) Amans. Amator. *Ter.* MIŁOSNIK w zły ſpoſob nierządnik co kocha nierządnie.

Amoureux des femmes mariées. Nuptarum amore inſaniens. Amator mulieris. *Plaut.* Fryerz mężatek.

Amoureux des ſervantes. Ancillariòlus, *genit.* ancillarioli, m. *Mart.* Niarządnik do ſłużebnic.

Eperdument amoureux d'une femme mariée. Mulieris nuptæ vecors, *genit.* vecodis, m. *Tacit.* Szalenie ſię w mężatce kochaiący.

Amoureux tranſi, Amoureux de tric nique. Amatorculus, *gen.* amatorculi, m. *Plaut.* Miłośnik nieuczciwy, nierządnik Fryierz.

Si vous vites jamais un amoureux en peinture, c'eſt celuicy, car à l'âge où il eſt, c'eſt comme une figure peinte contre la muraille. Si unquam vidiſti pictum amatorem, hem illic eſt, nam vetulus, decrepitus ſenex tantidem eſt, quaſi ſit ſignum pictum in pariete. *Plaut.* Jeżeliś kiedy widział malowanego miłośnika, to ten ieſt: bo w tym wieku ieſt właśnie iak oſoba na ścianie malowana.

AMOUREUSE, f. Amatrix, *genit.* amatricis, f. Amans, *genit.* amantis, f. *Plaut.* MIŁOSNICA fryerka.

Amoureuſe des porteurs de chaiſe. Lecticariola, *genit.* lecticariolæ, f. *Mart.* Co zá lada chłopem biega.

D'AMOUREUX, (*Qui concerne l'amour.*) Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* MIŁOSNICZY.

Diſcours amoureux. Amatorius ſermo, *genit.* amatorii ſermonis, m. *Cic.* Mowa o miłości álbo miłoſna.

Poëſie amoureuſe. Poeſis amatoria. *Cic.* Wierſze miłoſne.

Breuvage amoureux, ou *qui inſpire l'amour.* Amatorium, *gen.* amatorii, n. *Plin.* Napoy miłośniczy do miłości pobudzaiący, Czary w Trunku.

AMPHIBIE, adject. & ſubſt. m: (*Animal qui vit tantoſt dans l'eáu & tantoſt ſur la terre.*) (Animantes communes aquis & terræ. *Plin.* *Animaux amphibies.*) WODNOZIEMNE Zwierzę, co czaſem ná wodzie czaſem ná ziemi żyie.

APHIBOLOGIE, ſubſt. f. (*Parole à deux ententes.*) Amphibolia, *genit.* amphiboliæ, f. SŁOWA oboiętne dwoiako ſię rozumieiące.

AMPHIBOLOGIQUE, adject. m. & f. Ambiguus, ambigua, ambiguum, *Cic.* OBOIETNY.

AMPHIBOLOGIQUEMENT, adv. (*Par amphibologie.*) Ambiguè. adv. *Cic.* OBOIĘTNIE.

AMPHISBENE, ſubſt. m. (*Serpent qui pique de la teſte & de la queuë.*) Amphisbaena, *genit.* amphisbænæ, f. (*mot grec.*) *Cæcilia, *genit.* cæciliæ, f. *Plin.* WĄZ dwoygłowny co y z pyſka y z ogona żądło puſzcza.

AMPHITHE'ATRE, ſubſt. m. (*Lieu environné d'échafaux, pour voir les jeux.*) Amphitheatrum, *genit.* amphitheatri, n. *Mart.* MIEYSCE widoku otoczone podſieniami do patrzania na igrzyſka.

AMPHORE, ſubſt. f. (*Sorte de Meſure Romaine des choſes ſeches & liquides.*) Amphora, *genit.* amphoræ, f. *Cic.* BECZKA Bania Dzban Miara Rzymſka tak ſuchych iáko y mokrych rzeczy.

(Cette Meſure contenoit environ vingt-huit Pintes de Paris; & un Minot de choſes ſéches.) Ta miara trzymała około 28. kwart Paryzkich, á záś trzy ćwierci Sędomirſkie rzeczy ſuchych.

Qui tient une amphore. Amphoralis & hoc amphorale. adject. *Plin.* Trzymaiący beczkę.

AMPHRYSE, (*Riviere de Theſſalie, celebre dans la fable.*) Amphryſus, *genit.* Amphryſi, m. *Virg.* RZEKA w Teſſaliy.

AMPLE, adject. m. & f. (*Grand & eſtendu.*) Amplus. Vaſtus, a, um. Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *(*On dit au Comparatif* Amplior & hoc amplius, Vaſtior & hoc vaſtius, *Plus ample*; *& au Superlatif* Ampliſſimus & Vaſtiſſimus, a, um. *Cic. Fort. ample.* WIELKI obſzerny, obſzernieyſzy barzo obſzerny.

AMPLE ſe dit figurément, (*parlant des choſes ſpirituelles*) Amplus. Fuſus. Diffuſus. Copioſus, a, um. (*qui fait* Copioſior & hoc copioſius, *& au Superlatif* Copioſiſſimus, a, um.) Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *Cic.* OBSZERNY mowi ſię niewłaśnie mowiąc o rzeczach do umyſłu náleżących.

Un diſcours ample. Fuſa, *ou* diffuſa oratio. *Cic.* Mowa obſzerna.

C'eſt un ample ſuiet pour diſcourir. Fuſa, *ou* ingens materia ad dicendum. *Quint.* Obſzerna do mowienia materya.

AMPLE, (*Grand.*) Amplus. Largus, (*qui fait* Largior & hoc largius, *& au Superlatif* Largiſſimus, a, um.) Copioſus, a, um. *Cic.* HOYNY, Wielki, doſtátni.

Il nous donna un ample repas. Copioſam nobis cœnam appoſuit. Largam præbuit dapem. *Phæd.* Wielką nam ucztę ſpráwił.

APPLEMENT, adv. (*D'une maniere ample & eſtenduë.*) Amplè. Ampliùs. Ampliſſimè. Ampliter. Fusè. Fuſius. adv. OBSZERNIE, Szeroko.

APPLEMENT, (*Largement, abondamment.*) Largè. Largiùs. Largiſſimè. Largiter. Copioſè. Copioſiùs. Copioſiſſimè. adv. *Cic.* HOYNIE, Obficie, doſtatecznie.

Il a beu amplement. Largiore vino eſt uſus. *Liv.* Doſtatecznie, dobrze ſię nápił.

AMPLEMENT, *Plus davantage.*) Ampliùs. adv. OBSZERNIEY Barziey więcey.

On ordonna qu'il en ſeroit plus amplement informé. Ampliandum cenſuerunt judices. *Cic.* Judices ampliùs pronuntiarunt. Nákazano obſzerniey o tym Inkwizycyą uczynić.

(Terme de Droit.) Termin Prawny.

AMPLIATION, ſubſt. f. (*Sentence d'un Juge qui ordonne qu'on ſoit plus amplement informé de quelque action.*) Ampliatio, *genit.* ampliationis, f. *Aſcon-Ped.* ODDANIE ſprawy ná dalſzą inkwizycyą.

AMPLIFICATION, ſubſt. f (*Figure de Rhétorique qui ſert à augmenter & à exagerer quelque action.*) Amplificatio. *gen.* amplificationis, f. *Cic.* WYWODZENIE, kſztałt mowy u Mowcow ſłużący do obſzernego wyrażenia rzeczy iakiey.

AMPLIFICATEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui amplifie.*) Amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* ROZSZERZAIĄCY, co w mowie, Przyczyniaiący.

AMPLIFIER, V. act. (*Augmenter, aggrandir, exagerer quelque récit.*) Amplificare. Ampliare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* Adaugere. Exaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* ROZSZERZAC, Obſzernie co w mowie wywodzić, przyczyniać.

Qui amplifie & augmente les richeſſes. Auctor divitiarum. *Cic.* Rozſzerzaiący przyczyniaiący doſtatkow Bogactw.

AMPLITUDE, ſubſt. f. (*Largeur, eſtenduë.*) Amplitudo, *genit.* amplitudinis, f. *Plin.* OBSZERNOSC, Szerokość, rozległość.

L'amplitude du corps. Amplitudo corporis. *Plin.* Wielkość ciała, oſobiſtość.

AMPOULLE, ſubſt. f. (*Bouteille de verre qui a un long gouleau.*) Ampulla, *genit.* ampullæ, f. *Cic.* AMPUŁKA Báńieczka, ſzklana z ſzyią przydłużſzą.

(Ce mot n'eſt point uſité en cette ſignification, mais ſeulement pour ſignifier *la Sainte Ampoulle*, qui conſerve une huile ſainte dont on ſacre nos Rois.) To ſłowo nie ieſt w używaniu w tym wyrozumieniu tylko dla wyrażenia Swiętey Ampułki w ktorey ſię záchowuie oley Swięty ktorym Krolow Francuſkich námaſzczaią.

AMPOULLE ſe dit auſſi des *Petites veſſies & elevations qui ſe font ſur la peau.* Puſtula & Puſula, *genit.* æ, f. *Celſ.* MOWI ſię też o przyſczach y kroſtach ktore ſię ná ciele robią.

Qui a le corps tout plein d'ampoulles. Puſtuloſus *Celſ.* Puſuloſus, a, um. *Colum.* Kroſtawy ktory po wſzyſtkim ciele ma kroſty; ſprzyſczony.

AMPOULLE, m. AMPOULLE'E, f. part. paſſ. du verbe AMPOULLER *qui ſe dit tres rarement.* (*Enflé.*) Turgidus. Tumidus. Inflátus, a, um. *Cic.* NADĘTY, NADĘTA co ſię rzadko mowi.

(Ce mot ne ſe dit qu'au figuré d'un ſtile vicieux & rempli mal à propos de pluſieurs grands mots & d'expreſſions extraordinaires.) To ſłowo nie mowi ſię tylko niewłaśnie o kſztałcie mowienia ladaiakim y nápełnionym nierozſądnie ſławami y expreſſyami niezwyczaynemi z nadętością.

Il parle d'un ſtyle ampoullé. Turget illius oratio. Inflata eſt illius oratio. *Cic.* Ampullatur in arte. *Horat.* Stilum adhibet inflatum & tumidum. Mowi ſtylem nadętym.

Il a un ſtile ampoullé, ou *enflé.* Tumidis & magnis vocibus ſcribendo utitur. Ma ſtyl mowy nádęty.

AMPUTATION, ſubſt. f. (*Retranchement de quelque membre du corps.*) Amputatio, *genit.* amputationis, fœm. ODCIĘCIE iákiey części ciała.

(Terme de Chirurgie, comme le Verbe qui ſuit.) Termin Cerulicki iáko y ſłowo naſtępuiące.

AMPUTER, V. act. (*Retrancher, couper un membre.*) Secare. Exſecare, (ſeco, ſecas. ſecui, ſectum act. accuſ. *Cic.* ODCIĄC członek iaki.

AMSTERDAM, (*Ville la plus conſiderable de la Hollande, fameuſe par ſes beaux édifices & ſon commerce, à l'embouchure de la riviere d'Amſtel dont elle porte le nom.*) Amſtelolodamum & Amſtelædamum. *genit.* i, n. Amſterodamum *n'eſt pas ſi propre.* AMSZTERDAM, Miaſto naywiękſze Hollandyi ſławne ſtrukturami ſwemi y handlem, nad Uśćiem rzeki Amſtel ſkąd też Imię noſi.

D'AMSTERDAM. Amſtelodamenſis & hoc Amſtelodamenſe. adject. AMSZTERDAMSKI z Amſzterdamu.

AMUSEMENT, ſubſt. m. (*Tout ce qui ſert à amuſer & à retarder quelqu'un.*) Mora, *genit.* moræ, f. *Cic.* ZABAWA zwłoka wſzyſtko coſłuży do zabawienia koga y zatrzymania.

C'eſt un amuſement, ou c'eſt amuſer le tapis que de me redire les choſes dont je me ſouviens tres bien. Quæ memini, mera mora eſt moneri. *Plaut.* Jeſt to prożna zábawa álbo ieſt to trzymać mię ná rzeczy powtarzać mi to co dobrze pamiętam.

AMUSEMENT *que l'on donne à ſa douleur*, (*lors qu'on taſche de la divertir.*) A dolore aberratio, *genit.* aberrationis, f. *ou* avocatio, *genit.* avocationis, f. *Cic.* *ou* avocamentum, *genit.* avocamenti, n. *Plin. Jun.* ZABAWA Rozrywka ktorą kto czyni w żalu ſwoim.

AMUSEMENT, dans le familier, (*Vaine occupation pour s'amuſer & tuer le temps.*) Vana & inanis occupatio, *genit.* vanæ & inanis occupationis, f. *Cic.* Nugæ. Tricæ, *genit.* arum, f. pl. *Cic.* ZABAWA poſpolicie prożna robota ktorą kto czyni áby czas ztrawić.

Amuſement d'enfant. Pueriles nugæ. *Cic.* Zábawy dziecinne.

AMUSEMENT, (*pour tromper & ſe moquer d'une perſonne.*) Ludificatio, *genit.* ludificationis, f. *Cic.* ZART łudzenie bawienie kogo áby go złudzić.

AMUSER, V. act. (*Retenir, arreſter inutilement quelqu'un, luy faire perdre le temps* Tenere. Detinere. Retinere, (neo, nes, nui, tentum.) act. accuſ. Morari. Demorari. Remorari, (moror, aris, atus ſum.) depon. acc. *Cic.* ZABAWIAC, bawić kogo niepotrzebnie czas mu trawiąc.

Il m'amuſe & me détourne de mon travail. Detinet me de meo negotio. *Plaut.* Bawi mię y robić mi nieda.

Il m'a amuſé long-temps. Detinuit me longâ morâ. *Mart.* Długo mię zátrzymał bawił.

Elle s'eſt amuſée icy fort long-temps. Hic domorata eſt tamdiu. *Plaut.* Bawiła tu długo barzo.

Amuſer un homme qui eſt occupé, Occupatum aliquem morari. Occupato moram moleſtam afferre. *Plaut.* Bawić zátrzymać tego co ieſt zábawny.

AMUSER *quelqu'un de paroles*, (*le tromper, ſe moquer de luy.*) Phaleratis dictis ducere aliquem. *Terent.* Verbis aliquem producere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Cic.* BAWIC kogo ſłowami uwodzić trzymać ná rzeczy.

AMUSER, ou *charmer ſa douleur, ſon chagrin*, (*en détourner ſon eſprit, ou ſa penſée en penſant à toute autre choſe.*) Aberrare à dolore, à moleſtiâ, (o, as, avi, atum.) n. Avocare, *ou* abducere animum à dolore. act. *Cic.* BAWIC ſię, rozrywać ſię w żálu, odwracaiąc myśl do czego inſzego.

En écrivant icy tout le jour, quoique je ne reçoive aucun ſoulagement, je ne laiſſe pas pour ainſi dire d'amuſer ma douleur. Ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem levor, ſed tamen aberro. *Cic.* Piſząc tu cały dzień, chociaż żadney folgi nieczuię, przecież mam rozrywkę w żalu moim.

s'AMUSER, (*reſter en un lieu, ſans y avoir affaire.*) Ceſſare, (ceſſo, ceſſas, ceſſavi, ceſſatum.) neut. *Terent.* Otiosè ceſſare. BAWIC ſię gdzie bez potrzeby.

Va donc, à quoy t'amuſes-tu? Quid ſtas, quid ceſſas? Quid ceſſas ire? *Ter.* Idźże czego ſię bawiſz.

s'AMUSER *à une choſe, s'y arreſter.* Re aliquâ detineri, (detineor, detineris, detentus ſum.) *ou* occupari, (occupor, occuparis, occupatus ſum.) paſſ. *Cic. Ter.* BAWIC ſię ná czym.

Il s'amuſe à des ſottiſes, à des niaiſeries. Nugis detinetur. *Terent.* Bawi ſię ná fraſzkach ná błażeńſtwie.

Il s'amuſe à voir un danſeur de corde. Animum occupat in funambulo. *Ter.* Bawi ſię zapatruiąc ſię ná kuglarza.

s'Amuſer à regarder un tableau. In ſpectandâ picturâ detineri. *Cic.* Bawić ſię zápatrowaniem ná obraz.

ON DIT proverbialement *Amuſer le tapis*, pour dire *Perdre le temps en pluſieurs queſtions inutiles.* Nugas agere, (ago, is, egi, actum.) act. Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.) dep. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu *zábawiać Dywan* to ieſt czas trawić ná mowach niepotrzebnych.

S'amuſer à la moutarde. Detineri & immorari nugis. Occupari in otio. *Phæd.* *Bawić ſię o ſią muſztardą* ná fraſzkach

(Expreſſion populaire & baſſe.) Expreſſya poſpolita y podła.

AMUSETTE, ſubſt. f. (*Petit amuſement.*) Meræ nugæ, *gen.* merarum nugarum, f. pl. Germanæ gerræ, *gen.* germanarum gerrarum, f. *Plant.* ZABAWECZKA [illegible]

AMICLES, (*Ville d'Italie, dans le païs des Arunciens, où eſt preſentement la terre de Labour.*) Amyclæ, *gen.* Amyclarum, f. pl. *Ovid.* AMIKLA Miaſto Włoſkie w kraiu Aruncynow gdzie teraz ieſt Terralawora.

(Il y a une autre ville de ce nom dans le Peloponneſe.) Jeſt inſze miaſto tegoż Imienia w Peloponnezie.

AN, ſubſt. maſc. ANNE'E, ſubſt. f. (*Meſure du temps qui eſt renfermé dans l'eſpace de douze Mois.*) Annus, *genit.* anni, m. *Cic.* ROK, Wymiar czáſu zámknięty w dziewiąciu Mieſiącach.

(L'Année Solaire eſt de 365. jours, & environ ſix heures: Rok Soneczny ieſt dni 365. y około ſześciu godzin.

L'Année Lunaire eſt de 354. jours, pendant leſquels la Lune parcourt douze fois le Zodiaque.) Rok Mieſięczny ieſt 354. dni przez ktory Xiężyc dwanaście razy odprawuie bieg Znakow niebieſkich Zodyaku.

Tous les ans. Quot annis. *Cic.* Co rok, corocznie.

Tous les deux ans, de deux ans en deux ans. Alternis annis. **Tous les trois ans.* Tertio quoque anno. abl. *Plin.* **Tous les quatre ans.* Quarto quoque anno. abl. **Tous les cinq ans*, ou *De cinq ans en cinq ans.* Quinto quoque anno. abl. *Cicer.* Co dwa lata, *Co trzy lata, *Co cztery lata, *Co pięć lat álbo od piąciu lat do piąciu lat.

Jeux qui ſe donnent tous les cinq ans. Quinquennales ludi, m. pl. *Plin.* **Jeux qui ſe donnent tous les cent ans.* Ludi ſeculares. m. pl. *Plin.* Igrzyſka odprawuiące ſię co pięć lat, *Igrzyſka odprawuiące ſię co ſto lat.

Il y a trente trois ans qu'il eſt mort. Ejus à morte hic tertius & triceſimus eſt annus. Hinc tres abhinc & triginta annos mortuus eſt. *Cic.* Trzydzieści y trzy lat ieſt iák umarł.

Je n'ay pas plus de cinquante quatre ans. Haud ſum natus annos præter quinquaginta & quatuor. *Plaut.* Niemam więcey iák pięćdzieſiąt cztery lat.

Il a plus de ſoixante ans, il a ſoixante ans & plus. Major jam ſexaginta annis eſt *Liv.* Annos ſexaginta natus eſt & plus eo. *Ter.* Ma więcey niż ſześćdzieſiąt lat, ſześćdzieſiąt lat ma z okładem.

C'eſt une charge bien peſante qu'un fardeau de quatre-vingts ans. Octoginta anni mala merx, *ou* malum onus tergo. *Plaut* *C'eſt une méchante marchandiſe.* Wielki to ciężar lat ośmdzieſiąt, zły to Towar.

Il enterra ſa mere à quatre-vingts dix ans, & luy en ayant ſoixante & ſept. Matrem extulit nonaginta annorum, cùm eſſet ſeptem & ſexaginta. *Cornel-Nep.* Pochował Matkę ſwoię w dziewięćdzieſiąt lat, ſam maiąc lat ſześćdzieſiąt y ſiedm.

Il n'y a pas plus de trois jours à dire de l'un à l'autre, mais pour l'eſprit il y a plus de trente ans. Triduum non intereſt ætatis, uter major ſit, verùm ingenium plus triginta annis majus eſt. *Plaut.* Trzema dniami nie ieſt ſtarſzy ieden od drugiego ále co do rozumu ieden od drugiego ieſt o lat trzydzieśći.

Si elle eſt encore au monde elle doit avoir ſeize ans, & pas davantage. Ea ſi vivit, annos nata eſt ſexdecim, non major. *Ter.* Jeżeli ieſzcze ieſt ná świecie ma mieć lat ſzeſnaście a nie więcey.

AN, (*Mis dans le diſcours pour un Temps indeterminé.*) Annus, i, m. *Ter.* ROK w mowie zá czas nie wyraźny.

Les femmes ſont un an à s'ajuſter. Mulieres dum comuntur, annus eſt. *Ter.* Białogłowy rok cały ſię ſtroią.

Il y a un an que je vous cherche, pour *il y a long-temps.* Jam diu te quærito. *Ter.* Szukam cię od roku.

D'UN AN, (*qui dure un an.*) Annuus, annua, annuum. Annalis & hoc annale. adject. *Cic.* ROCZNY co trwa rok ieden.

L'Eſpace d'un an. Spatium annuum, *genit.* ſpatii annui, n. *Plin.* Annale, *ou* annuum tempus, *genit.* annalis, *ou* annui temporis, n. *Var Cic.* **L'eſpace de deux ans.* Biennium, *genit.* biennii, neut. Biennii ſpatium, ii, n. *Cic.* Bienne ſpatium, *gen.*

biennis spatii, n. *Plin.* *L'espace de trois ans.* Triennium, *gen.* triennii, n. *Cic.* *L'espace de quatre ans.* Quadriennium, *genit.* quadriennii, neut. *Ciser.* *L'espace de cinq ans.* Quinquennium, *gen.* quinquennii, n. *Cic.* *L'espace de cent ans.* Seculum, *genit.* seculi, n. *Cicer.* *Vn siecle.* Przeciąg iednego roku, *Przeciąg lat dwoch, * Przeciąg lat trzech. *Przeciąg lat cztere h. * Przeciąg lat piąciu &c *Przeciąg sto lat, wiek.

Qui se fait, ou qui se celebre tous les ans Anniversarius, anniversaria, anniversarium. *Cic.* Rocznica co się co rok obchodzi.

Sacrifice qui se celebre tous les ans. Sacra anniversaria *genit.* sacrorum anniversariorum, n. pl. *Cic.* Ofiara ktora się co rok odprawuie.

Il prenoit cent sesterces par an. Centena sestertia in annum accipiebat. *Suet.* *(Tite Live dit* Duo millia æris, in annos singulos pendere. *Payer deux mille asses par an.)* Brał sto groszy ná rok. *Titus Liwiusz mowi: *płacić dwa tysiące groszy ná rok.*

Des enfans de seize à dix sept ans acheterent le nom de Sénateurs. Pueri annorum sedim, septendim denûm Senatorium nomen nundinati sunt. *Cic.* Dzieci w sesnastu na siedmnasty rok kupowali Imię Senatorskie.

Qui a beaucoup d'années. Annosus, a, um. *Plin.* Lo ni podeszły w latach.

ANACHORETE, subst. masc. (*Hermite solitaire.*) Anachoreta, *genit.* anachoretæ, m. Eremita, *genit.* Eremitæ, m. PUSTELNIK.

ANACHRONISME, subst. masc. (*Erreur contre la Chronologie.*) Erratum contra temporum rationem, *genit.* errati, neut. OMYŁKA w liczbie czasow.

ANAGNI, (*Ville d'Italie dans la Campagne de Rome, avec Evesché.*) Anagnia, *genit.* Anagniæ, f. *Cic.* ANAGNIA, Miasto Włoskie w Kampaniy z Biskupstwem.

Qui est d'Anagni. Anagninus, a, um. *Cic.* Anagniyski.

ANAGRAMME, subst. f. (*Nom retourné en changeant les lettres de place.*) Anagramma, *genit.* anagrammatis, n. Anagrammatismus, *genit.* anagrammtismi, m. IMIENIA przewrocenie odmieniaiąc litery z mieysc swoich.

ANALOGIE, subst. f. (*Rapport, conformité, ressemblance.*) Analogia, *genit.* analogiæ, f. *Var.* PODOBIEŃSTWO, proporcya iedney rzeczy z drugą.

ANALOGIQUEMENT, adv. (*Par analogie.*) Per analogiam. PRZEZ podobieństwo.

ANALISE, subst. f. (*L'anatomie d'un discours.*) Analysis, *genit.* analysis, f. (*mot Grec.*) ROZBIERANIE iakiey mowy ná części.

ANARCHIE, subst. f. (*Gouvernement sans Chef veritable*) Anarchia, *genit.* Anarchiæ, f. anarchia. (*mot Grec.*) RZĄD, bez Pana własnego.

Vn Estat Anarchique. Sine Principe imperium, ii, n. Państwo bez Páná własnego.

ANATHEME, subst. masc. (*Excommunication faite par un Evêque, ou un Concile.*) Anathema, *genit.* anathematis, n. anathema. Exceratio, *genit.* execrationis, f. *Liv.* KLĄTWA od Biskupa álbo od zboru Kościelnego położona.

(*Anathema*, la penultieme longue, se prend pour un *Don qu'on pend dans les Eglises*; & ne signifie point *Excommunication*, quoique *Anathema*, la penultieme breve, puisse signifier aussi ce *Don.*) To słowo w sciśliskim przed ostatnią sylabę przedłużaiąc znaczy tabliczkę ktorą w Kościele zawieszaią ná ofiarę álbo *Wotum* y nie znaczy *klątwa* lubo toż samo przed ostatnią syllabę skracaiąc może także znaczyć *ofiarę*.

ON DIT figurément *Il est l'anatheme de tout le monde, il en est l'exécration.* Est omnibus execrationi. Omnibus est execrabilis. *Liv.* Omnes hunc execrantur & illi invocant furias. MOWI się niewłaśnie iest przeklęctwem u wszystkich álbo u wszystkich w złorzeczeniu.

ANATHEMATISER *quelqu'un*, V. act. (*Le donner au Diable, l'excommunier.*) Diris aliquem devovere, (voveo, voves, voui, votum.) act. *Cic.* Diris dare. *Hor.* KLĄC wyklinać kogo

ANATOLIE, ou LA NATOLIE. (*l'Asie Mineure. Cette Province est toute entourée de la mer Mediterranée, de l'Archipel & du Pont Euxin, & fait comme une Presqu'isle.*) Asia Minor, *genit.* Asiæ Minoris, f. ANATOLIA álbo NATOLIA Azya Mnieysza. Tá Prowincya zewsząd iest oteczona morzem srzodziemnym; Egieyskim, y czarnym morzem, y czyni iákoby iedną wyspę wodą nie obesłaną.

ANATOMIE, subst. f. (*[illegible] ection des corps.*) Sectio. Consectio, Incisio, *genit.* [illegible] ANATOMIA rozebranie ciała iákiego ná części.

Faire l'anatomie d'un corps. Secare, ou dissecare corpus, (seco, secas, [illegible]) act. *Plin.* Anatomią czynić rozbieraiąc na cząstki [illegible].

L'[illegible]. Anatomica, *ge[illegible]* anatomicæ, f. (*on sous-entend* ars) *Macrob.* Náuka Anatomiki.

ON DIT au figuré *Faire l'anatomie d'[illegible]* re l'analyse [illegible] discours qu'on [illegible] Orationem incisim dividere. [illegible] (*le mot* Analysis *est grec.*) MOWI się [illegible] m[illegible] uczynić mowy iákiey, miasto rozbierać [illegible] każdą z nich rozdzielaiąc y odkrywaiąc ktorych nie [illegible] było tylko ogolnie y nierozdzielnie.

ON DIT parlant d'une personne extremement décharnée, *C'est une vraye anatomie, un squelette.* Est totus ossa [illegible] pellis. *Plant* MOWIĄ o iákiey osobie barzo [illegible] dłey że iest *Anat mią prawdziwą. álbo śmier[illegible]*.

ANATOMIQUE, adject m. & f (*de l'Anatomie.*) Anatomicus, anatomica, anatomicum. *Macrob.* ANATOMICZNY

Vn discours anatomique. Sermo de secandis corporibus. Sermo anatomicus, m. Mowa Anatomiczna, rzecz o anatomiy.

ANATOMISTE, subst. masc. (*Qui fait profession de sçavoir l'anatomie.*) Anatomicus, *genit.* anatomici, m. *Macrob.* Qui corpora hominum incidit. ANATOMIK Anatomista ktory professyą czyni nauki Anatomickiey.

ANCESTRES, on prononce ANCêTRES, subst. masc. (*Ceux dont nous descendons & qui nous ont précedé.*) Majores, *genit.* majorum, m. plur. PRZODKOWIE co przed námi byli, á my z nich pochodziemy.

ANCHE, subst. f. (*Petite languette par le moyen de laquelle on donne du vent au haut-bois & aux tuyaux d'orgue.*) Lingula, *genit.* lingulæ, f. *Col.* STROIK munstuczek u Oboi, álbo u Organow do głosu wydania.

ANCHOIS, subst. masc. (*Espece de harang, ou de petit poisson de mer de la longueur d'un doigt, qu'on sale.*) Apua, *genit.* apuæ, f. * Lycostomus, *genit.* lycostomi, m. Encrasicholus, i, m. SLODKI rodzay śledzi álbo drobnych rybek morskich długości ná palec ktore solą.

(Quelques-uns font ce mot feminin en François, avec un *e* final, *Anchoie*; mais il ne faut pas les imiter.) Niektorzy to słowo w Francuskim kładą w rodzaiu białogłowskim piszące e ná końcu, ále ich náśladować nie trzeba.

ANCHOLIE, subst. f. (*Fleur qui est faite en forme de petite cloche, mais qui est plissée.*) Calathiana Aquilegia. Aquilina, *genit.* æ, f. *Plin.* DZWONKI Kwiat nakształt dzwonkow małych ále złożony.

ANCIEN, m. ANCIENNE, f. (*Qui est depuis long-temps, ou qui a esté autrefois.*) Antiquus, antiqua, antiquum. Vetustus, vetusta, vetustum. DAWNY, DAWNA, co iest od czasu dawnego álbo co był przedtym.

Fort ancien. Pervetustus. Perantiquus, a, um. Pervetus, *genit.* perveteris, omn. gen. Bardzo dawny.

LES ANCIENS comme un substantif. (*nos peres.*) Antiqui. Prisci, *genit.* orum, m. pl. Veteres, *genit.* veterum, m. pl. *Cic.* DAWNI iáko Imię Istotne *Oycowie naśi*.

A la façon, à la maniere des anciens. Veterum more. Prisco, *ou* vetusto more. abl. Po staroświecku.

ANCIENNEMENT, adv. (*au temps jadis.*) Antiquitus. adv. *Cæs.* Quondam. adv. *Cic.* abl. *Quint.* Olim. adverb. *Cic.* ZDAWNA zdawności przeszłych czasow.

ANCIENNETE', subst. f. (*Antiquité.*) Antiquitas. Vetustas, *genit.* atis, f. *Cic.* STAROZYTNOSC, Dawność.

De toute ancienneté, de temps immémorial, de tout temps. Ex [illegible] Ex omni ævo. A condito ævo. *Cic. Plin.* Od wiekow od początku od pamięci.

ANCONE, (*Ville Episcopale & port de mer en Italie, capitale de la Marche d'Ancone.*) Ancona, *genit.* Anconæ, f. *Plin.* ANKONA Miasto Biskupie y port morski we Włoszech stoleczne Margrabstwa Ankonitańskiego.

LA MARCHE D'ANCNNE. Picenum, *genit.* Piceni, neut. Picentes, *genit.* Picentium, m. pl. MARGRABSWO, ANKONITAMSIE.

ANCRAGE, subst. masc. (*L'action de jetter l'ancre pour retenir les vaisseaux.*) Ancoræ jactus, *genit.* jactûs, m. ZARZUCENIE kotficy dla zatrzymania okrętow.

C[illegible] est de bon ancrage, ou *L'ancrage est bon en cet endroit.* [illegible] locus opportunus, *genit.* loci opportuni, [illegible] kotfcy.

Le [illegible] les costes pour avoir droit [illegible] vectigal [illegible], *genit.* vectigal[illegible] ancoralis, n. Quod solvitur pro [illegible] ancora, *ou* pro jaciendis ancoris. Prawo kotficzne, portowe to co płacą od zarzucenia kotficy ná grunt y záwinienia okrętu do lądu iákiego.

AN[illegible]RE, subst. f. (*Piece de fer courbe par le bout, qui fait deux [illegible], ou partes, [illegible] pour retenir les vaisseaux.*) [illegible] ancora. *Cic.* KOTFICA sztuka żelaza [illegible] álbo wąsy [illegible] zymania okrętow

[illegible] à l'ancre. In ancoris, *ou* ad ancoras stare, (sto, as, ste[illegible] um.) n. *Cæs.* Stać ná kotficy.

[illegible] à l'ancre. In ancoris consistere, (sisto, is, stiti, stitum) n. *Cæs.* Zo[illegible]

Je[illegible] l'ancre devant le port. Ancoras jacere antè portum, (jacio, is, jeci, jactum.) act. *Liv.* Zárzucać kotficę u przedlądem

Lever l'ancre. Ancoras tollere [illegible] act. *Cæs.* Kotficę ru[illegible] od br[illegible]

[illegible] Ventum & æstum secu[illegible] *Cæs.* Kotficy ruszył przy w[illegible]

[illegible] (simplement.) Jacere ancoras [illegible] kotficę, álbo [illegible]

[illegible] Ancoras pr[illegible] de[illegible] cidi, cidam. [illegible] *Cic.* [illegible] ktore trzy[illegible]

D[illegible] Ancoris, ancorinarcor[illegible] KOTFICZNY

(O[illegible] Paliers on appelle [illegible] les mur[illegible] de [illegible] et qui tiennent les encoignures [illegible] & [illegible] Latin *Ancora.*) W Budowaniu názywaią się kotwy álbo *Ankry* [illegible] łączące sciany w wiązaniu áby się nie rozchodziły

ANCRE, *ou* ENCRE, subst. f. (*Liqueur noire qui sert pour écrire.*) Atramentum, *genit.* atramenti, n. *Cic.* Atramentum scriptorium, i, n. *Coll.* voyez ENCRE. INKAUST; czarny likwor służący do pisani[illegible].

L'ancre ne coule [illegible] la plume. Crassus humor pendet calamo. *Pers.* Inkaust niechce ciec z piora.

L'ancre est trop blanche, elle ne marque point, parce qu'on y a mis trop d'eau Nigra sepia, *ou* atramentum, infusâ aquâ [illegible] Diluta, geminat fistula guttas. *Pers.* Blady Inkaust [illegible] znaczy, bo w niego názbyt wody nálano

AN[illegible]RE *d'Imprimerie.* Atramentum librarium, i, neut. [illegible] FARBA Drukarska.

[illegible] Encaustum, *genit.* encausti, neut. [illegible] do pisania Rubryka.

[illegible] familierement & en maniere de proverbe, *Ecrire [illegible] ancre à quelqu'un*, pour dire *Luy recommander une affaire de la bonne maniere.* De meliori notâ commendare aliquod negotium. *Cur. Cicer.* MOWIĄ w przysłowiu [illegible] inkaustem pisać do kogo, zá miast zálecić mu rzecz [illegible]

[illegible] est persuadé que des lettres de ma part écrites de bonne [illegible] auroient beaucoup de force sur vostre esprit. Sibi persua[illegible] de te accuratè scriptas, maximum apud te pondus habituras. *Cic.* Rozumie że listy moie mocno pisane do ciebie wielką moc mieć będą nád umysłem twoim.

ON DIT encore menaçant, *Je luy écrimy de bonne ancre, [illegible]* [illegible] MOWI się [illegible] pisze do niego dobrym inkaustem, [illegible] pozwolę piorowi ták náleży.

ANCRER, V. act. (*Jetter l'ancre.*) Ancoras jacere, (jaceo, jacis, jeci, jactum.) act. *Cæs.* KOTWICĘ zárzucić.

[illegible] bon ancre par toute la plage. Loca sunt egregia illâ regione ad tenendas ancoras. *Cæs.* Wszędzie po całym kraiu kotficę dobrze może zarzucić, wygodnie záwinąć.

s'ANCRER *en un lieu* se dit figurément pour *s'y establir [illegible]ement.* Sedem alicubi figere, (figo, figis, fixi, fixum.) act. *Cic.* [illegible] kotficę ná mieysco iákim mowi się niewłaśnie [illegible] postanowić się kędy stale.

La vanité est si fort ancrée dans le cœur de l'homme, qu'on ne la peut arracher. Vanitas ita penitùs in animis hominum insedit, ut evelli neutiquam possit. *Cic.* Prożność ták iest [illegible] zasadzona w sercu ludzkim, że iey wyrwać ztamtąd nie można.

ANCYRE *aujourd'huy* ANGORI, & ANCURI, (*Ville Metropolitaine de [illegible] Constantinople.*) Ancyra, *genit.* Ancyræ, f. ANCYRA, [illegible] ANGURA, M[illegible] Galacyi w [illegible]

D'ANCYRE [illegible] *Celuy [illegible]* *[illegible]* Ancyrana, æ, f. *Celle qui est d'Ancyre.* ANCY[illegible] CYRANKA.

AN[illegible]LOUSIE, (*grande Province de l'Espagne, sa capitale est S[illegible]*) Andalusia, *ou* Vandalusia [illegible] ANDALUZYA [illegible] Prowincya Hiszpańska ktorey Stołeczne miasto iest Sewilia.

ANDELIS, (*Ville de la Haute Normandie.*) Andelium, ii, neut. ANDEL Miasto wyższey Normandyi.

ANDERNAC, (*Ville d'Alemagne sur le Rhin dans l'Archevesché de Cologne.*) Antenacum, *ou* Antenacum, *ou* Antunnacum, *gen[illegible]*, neut. [illegible] Miasto Niemieckie nád renem w Arcybi[illegible] Kol[illegible]

ANDOUILLE, subst. [illegible] *boyaux de porc, ou de chair hachée.*) Hill[illegible] KI[illegible]KA, z mi[illegible] owego álbo inszego [illegible] zrobiona

[illegible] petit en leur do[illegible] de andouilles. R[illegible] sunt in morsus hillis. *Hor.* Trzeba im appetytu p[illegible] kiszki im dać.

[illegible] *genit.* hillarum infu[illegible] pl. *Plant.* Kiszki wędzone.

ANDOUILLER *de cerf*, subst. m. (*premiere rameure [illegible] la teste du cerf*) Imus surculus cornu cervini, *gen.* i[illegible] m. SPODNIE kolanka rogu ná głowie Jeleni[illegible].

ANDRINOPLE, (*Ville de Thrace sur la Marize, qui a es[illegible] Patriarchat de Constantinople.*) Adrianopolis, [illegible] ADRYANOPOL, Miasto R[illegible] ktore było stołeczne & Patryarchy Car[illegible]

D'ANDRINOPLE, (*Celuy qui en est.*) Adrianopolitanus, *genit.* i, m. [illegible] *nople.* Adrianopolitana, æ, f. ADRYANOPOLIT[illegible], ADRYANOPOLITANKA.

ANDRO, *ou* ANDRIA. (*Isle de la mer [illegible] pel, avec une ville de m[illegible], qui est au Turc.*) A[illegible] Andrus & Antandros, i, f. [illegible] WYSPA morza Egieyskiego ná morzu srzodziemnym z miastem tegoż názwiska ktore należy do Turka.

Qui est d'Andro. Andrius, ii, m. *pour une femme*, Andria, æ, f. Andryanin Andryank[illegible] białeygł[illegible]

A[illegible] (*Qui a les deux sexes, qui est masle [illegible]*) [illegible] *genit.* androgyni, m. (*mot grec.*) *Cic.* [illegible] sexu homo. *Liv.* [illegible] Hermaphroditus, *genit.* hermaphroditi, masc. HERMAFRODYT, co ma płci obiedwie; ktory razem iest y męszczyzną y białogłow[illegible].

A[illegible]ANTI, masc. ANEANTIE, fem. part. [illegible] & adject[illegible] nitus, exinanita, exinanitum. *Voyez* ANEANTIR WYNISZCZONY, ZNISZCZONY, ZNISZCZONA.

ANE'ANTIR, V. act. (*Reduire au néant, ou à tres peu de chose.*) Exinanire, (exinanino, e[illegible], exinanivi: exinanitum.) Ad nihilum redigire, (redigo, redigis, redegi, redactum) act. accus. *Cic. Lucr.* ZNISZCYC wniwecz obrocić.

S'ANE'ANTIR (*Estre anéanti, ou [illegible]*) In nihilum interire, (intereo, [illegible]) In nihilum redigi. pass. *Lucr.* ZNISZCZEC, zniknąć, wniwecz się obrocić.

Son autorité s'anéantit peu à peu, pendant que celle de l'autre n'est pas encore bien establie. Illius auctoritas flux[illegible] est, & alterius nondum coaluit. *Tacit.* Powagá iednego r[illegible]nie pomału, gdy iesżcze drugiego nie dobrze ugruntowana.

Son credit s'anéantit peu à peu. Illius gratia sensim projicitur. *Tacit.* *ou* in nihilum interit, *ou* perit. *Cic.* Łaská iego u Paná z lekká y pomału ustaie.

S'ANE'ANTIR, (*S'humilier, s'abbaisser devant Dieu & se considerer comme un néant.*) Se abjicere. Se projicere. act. Se putare pro nihilo. *Cic* WYNISZCZAC się upokarzać się, [illegible] się [illegible] iáko nic iedno.

ANE'ANTISSEMENT, [illegible] *d'une chose [illegible]* [illegible] extinctionis, f. *Cic.* ZNISZCZENIE rzeczy iákiey umnieyszenie [illegible]

ANE'ANTISSEMENT, [illegible] & [illegible] morale, *Vne grande humilité.* Sui ipsius [illegible] despectus, m. Despi-

ſpicientia, *genit*, deſpicientiæ, f. *Cic.* WYNISZCZENIE *niewłaśnie* co do obyczaiow, wielká bardzo pokorá.

ANECDOTES, ſumbſt .f. (*Terme dont ſe ſervent quelques Hiſtoriens pour intituler les Hiſtoires des affaires ſecrettes & cachées des Princes.*) Anecdota, orum, neut plur. TAIEMNA Hiſtorya ſłowo ktorego zażywaią niektorzy Piſarze ná tytuł Hiſtoryi o rzeczach ſekretnych y utáionych zá życiá Krolow.

(Mot Grec qui ſignifie, les Choſes qui n'ont point paru, qui ont eſté tenuës ſecrettes, *Arcanæ Principum hiſtoriæ*, gen. *arcanarum Principum hiſtoriarum*, f. plur. Procope eſt le ſeul des Anciens qui nous ait la ſte des Ancedotes, & qui ait montré les Princes tels qu'ils eſtoient dans leur domeſtique.) Słowo to Greckie znaczy to co ſię niewyiawiło ále w ſkrytości trzymano. Prokop ſam ieſt między dawnemi ktory nam zoſtawił takie Piſmá, y ktory obiawił Krolow takich iacy potaiemne uſiebie byli.

ANE'MONE, ſubſt. f. (*Fleur printaniere diverſifiée de plusieurs couleurs.*) Anemone, *genit.* anemones, f. *Plin.* SASANKA kwiat wioſny rożnemi farbami mieniony.

ANET, ſubſt. maſc. (*herbe odoriferente qui reſſemble au fenouil, & fleurit iaune par bouquets*) Anethum, *genit.* anethi, n. *Virg.* KOPR ſwoyſki proſte ziele pachniące podobne do kopru włoſkiego v kwitnie zołto w rownianki.

ANFRACTUEUX, m. ANFRACTUEUSE, f. (*Qui fait plusieurs tours & retours.*) Sinoſus, ſinoſa, ſinoſum, Flexuoſus, flexuoſa, flexuoſum. Quod plurimos habet anfractus. *Cic.* ZAWIŁY ktory wie'e ma zakrętow.

(Mot d'un [illegible]) Słowo rzadko używane.

ANGAR, ſubſt. m. (*un Couvert fait en Appentis, qui ſert de Remiſe de caroſſes & de chariots, &c.*) Tectum declive, *genit.* tecti declivis, neut. SZOPA przyſtawá pod dachem do ściany przyſtawioná dlá wtaczaniá Karet y wozow.

ANGE, ſubſt maſc. (*Subſtance ſpirituelle & intelligente, qui tient le premier rang entre les creatures, qui ſont ſorties des mains de Dieu.*) Angelus, *genit.* Angeli, m. aggelos. ANIOŁ Duch iſtotny y rozumny pierwſze mieyſce maiący między Sworzeniami ktore wyſzły z rąk Boſkich.

BON-ANGE, *Qui eſt commis à la garde de chaque créature, & que les Paiens ont connu ſous ces mots*, Bonus Genius. Genius comes, *genit.* boni, *ou* comitis Genii, m. *Cic. Hor.* *(*le contraire eſt* Malus Genius, *Vn mauvais Ange, mauvais Genie.*) DOBRY ANIOŁ ktory ieſt zeſłany ná ſtrożą każdey Oſoby, y ktorego znali Poganie pod im'e"iem dobrych Geniuſzow *przeciwná ieſt zły Anioł, zły Duch.

Je ſuis un Ange du grand Dieu, qui fait trembler la terre & la mer: il m'envoye de coſté & d'autre pour eſtre le témoin des actions, des mœurs, de la bonne foy & de la pieté des hommes. Ego ſum Angelus, civis e civitate cœlitum: qui eſt Imperator Divûm atque hominum Deus, is me per gentes diſparat, hominum qui facta, mores, pietatem & fidem noſcam. *Plaut.* Jeſtem Anioł wielkiego Bogá przed ktorym drży ziemiá y morže: poſyła mnie w tę ſtronę y w owę abym uważał ſprawy obyczaie, poczciwość y pobożność między ludźmi.

Nos bons Anges écrivent les noms de ceux qui s'appuyant ſur de faux témoins entreprennent des procès injuſtes: ils portent leurs noms à Dieu, qui eſt informé chaque jour de toutes les démarches des méchans: ils écrivent les noms des gens de bien en d'autres livres. Qui falſas lites falſis teſtimoniis petunt, boni Angeli referunt eorum nomina exſcripta ad De um: quotidiè il[illegible] iſtabulis de[illegible] Aniołow [illegible] ſtrożowie [illegible] Imioná tych ktorzy ná fałſzywych zaſadziwſzy ſię świadkach zaczynaią prawo nieſłuſzne, kładą imioná ich przed P. Bogiem ktory wie codziennie wſzytkie ſprawy y poſtępki złych; á zaś Imioná dobrych w ienſze kſięgi zapiſuią.

(Plaute parle á peu prés ainſi dans le Prologue de la Comedie intitulée [illegible]) Plautus prawie tak mowi w przedmowie [illegible]

ON DIT [illegible] *Je tiens mon bon Ange par la main, je tiens mon protecteur & celuy qui me fait du bien.* Teneo [illegible] meum, qui me adjuvat opulentiâ. *Plaut.* [illegible] Aniołá mego álbo Paná [illegible] natraſiłem na Dobrodzieia moiegoná [illegible] more.

Il a un viſage d'ange, il eſt beau comme un ange. Mirâ eſt & [illegible] facie. Puer eximiâ pulchritudine. *Cic.* Má twarz iak Anioł, ieſt piękny iak Anioł.

Il vit comme un ange, il mene une vie d'ange, ou angelique. Sanctiſſimé & integre [illegible] *Cic.* Życie prowadzi Anielſkie iak [illegible]

Il écrit comme un ange, il écrit à peindre. Graphicè ſcribit. Scitè exarat literas. Piſze iak Anioł, odmalować by trzebá to piſanie.

ON DIT proverbialement, *Rire aux anges, (quand on rit ſeul & ſans ſujet.)* Ineptè, *ou* ridicule, *ou* [illegible] ridere. SMIAC ſię do Aniołow: kiedy ſię kto [illegible] ſam z ſobą śmieie.

ANGE, (*poiſſon de mer aſſez ſemblable à une raye, mais plus gros.*) Squatina, *genit.* ſquatinæ, f. RYBA morſka podobna do raſzpli ále wiekſza.

ANGELIQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne les anges.*) Angelicus, angelica, angelicum. ANIELSKI co náleży do Aniołow.

Les Eſprits Angeliques, les Anges. Angeli, *genit.* angelorum, m. plur. Duchy Anielſkie Aniołowie.

ANGELIQUE, (*qui ſe dit des qualitez rares & extraordinaires.*) ANIELSKI mowi ſię o przymiotach oſobliwych y nádzwyczaynych.

ON DIT familierement *Il nous a fait une chere angelique, une fort bonne chere.* Baſilico victu nos excepit. Opiparam cœnam nobis apposuit. *Plaut.* MOWI ſię poſpolicie częſtował nas po Anielſku, to ieſt barżo wyśmienicie.

ANGELIQUE, ſubſt. f. (*Plante médicinale, qui croiſt ſur les montagnes de Boheme.*) Radix Syriaca, *genit.* radicis Syriacæ, f. Spondylium, *gen.* ſpondylii, n. *ſelon Voſſius.* DZIĘGIEL polny mnieyſzy, ziele lekarſkie.

ANGERS, (*Ville Epiſcopale & capitale de l'Anjou.*) Andegavum, *genit.* Andegavi, n. Juliomagus, *genit.* Juliomagi, f *Caſ.* ANDEGAW, Miaſto Biſkupie y ſtołeczne Adwegawenſkiego Xięſtwa.

D'ANGERS. Andegavenſis & hoc Andegavenſe. adject. ANDEGAWENSKI.

LES ANGEVINS, (*Peuples de l'Anjou.*) Andegavenſes, Andes, *genit* Andium, m. pl. Andegavi, *genit.* Andegavorum, m. plur. ANDEGAWIANIE Lud Andegawenſki.

ANGLE, ſubſt. maſc. (*L'inclination de deux lignes l'une vers l'autre*) Angulus, *genit.* anguli, maſc. *Cic.* ROG, náchylenie dwoch liniy ku ſobie węglaſto.

ANGLE *droit.* Angulus rectus, *ou* normalis. *Quint.* *Angle aigu.* Angulus acutus. **Angle obtus.* Angulus obtuſus. [illegible] **Angle ſaillant & qui preſente la pointe vers la campagne.* Angulus prominens. **Angle rentrant, qui préſente la pointe vers la place.* Angulus intro recedens. Intimus angulus. *Hom.* * *Angle flanqué, (la pointe du baſtion compriſe entre les deux places.)* Angulus duo intra latera prominens, maſc. Rog proſty, * Rog ſpiczaſty, kończyſty, * rog przytępiony, * rog zewnętrzny zewnątrz ſzpicą obrocony, *rog klobny ku ſobie wewnątrz obrocony, *rog poſrzedni, rog baſtyonu między dwoma mieyſcámi záwarty.

(Termes de Géometrie & de Fortification.) Terminy Geometryi y Fortyfikácyi.

Qui eſt fait en angle, ou à angles. Angulatus, angulata, angulatum. *Cic.* Węglaſty.

Qui à pluſieurs angles. Anguloſus, anguloſa, anguloſum. *Vitr.* Kilkograniaſty.

Qui a deux angles. Duos habens angulos. **Qui en a trois, qui eſt triangulaire.* Triangulus & Triquetrus, a, um. *Colum.* Triangularis & hoc triangulare. adject. * *Qui en a quatre.* Quadrangulus, quadrangula, quadrangulum. *Plin.* **Qui en a cinq, qui eſt pentagone.* Quinquangulus, a, um. Pentagonus, a, um. *H[illegible]n.* **Qui en a ſix, ou qui eſt hexangone.* Sexangulus, a, um. *Colum.* Hexangonus, a, um. *Hygin.* * *Qui en a ſept, ou qui eſt heptagone.* Heptagonus, a, um. Habens ſeptem angulos. **Qui en a huit, ou qui eſt octogone.* Octogonus, a, um. Habens [illegible] octo angulos. **Qui en a neuf, ou qui eſt ennagone.* Ennagonus, a, um. *Hygin.* Novem habens angulos. * *Qui en a dix, ou qui eſt decagone.* Decagonus, a, um. Decem habens angulos. O dwu graniach dwugraniaſty, * co ma trzy grania trzygraniaſty. * Czworograniaſty. * Pięciograniaſty. * Sześciograniaſty, * Siedmiograniaſty. *Ośmiograniaſty. *Dziewięciograniaſty. * Dzieſięciograniaſty.

ANGLE', m. ANGLE'E, comme *Vne Croix anglée, en terme de Blaſon, (d'où il ſort quatre fleurs de lys)* Crux è cujus angulis quatuor lilia prodeunt. GRANIASTY, GRANIASTA, iáko Krzyż graniaſty terminem Herbarſkim, z ktorego rogow wychodzą cztery lilie.

ANGLETERRE, (*Royaume de l'Europe en la partie meridionale de la Graude Bretagne.*) Albion, *genit.* Albionis, m. *Caſ.* (*ainſi nommée à cauſe des rochers blancs qui ſont ſur ſes coſtes.*) *Thule, *genit.* Thules, f. *Virg. Communément* Anglia *genit.* Angliæ, f. ANGLIA Kroleſtwo Europeyſkie w ſtronie połudnowey Wielkiey Brytanniy *Albion* tak názwana od ſkał białych ktore ſą po brzegach Jego.

D'ANGLETERRE. Anglicus, Anglica, Anglicum. ANGIELSKI.

ANGLEUX, m. ANGLEUSE, f. (*parlant des noix qu'on a de la peine à tirer de la coquille.*) Nux anguloſa, *genit.* nucis anguloſæ, f. WĘGLASTY mocno ſiedzący mowiąc o orzechach ktore z trudnością dobyć z łupiny.

ANGLOIS, ſubſt. m. Anglus, *genit.* Angli, m. ANGLIK.

ANGLOISE, ſubſt. f. Anglica, *genit.* Anglicæ, f. ANGIELKA

ANGOISSE, ſubſt. f. (*Douleur, triſteſſe qui reſſerre le cœur.*) Angor, *genit.* angoris, m. Ægritudo premens, *genit.* ægritudinis prementis, f *Cic.* Anguſtiæ anguſtiarum, f. plur. [illegible] ŻAŁOSC ſmutek opanowan e ſerca ściśnien e, uciſk.

(Mot vieux, & d'un rare uſage.) Słowo ſtare y rzadko używane.

Il a ſenti beaucoup d'angoiſſe de la mort de ſon fils. Ingenti preſſus eſt a[illegible] morte filii. Wielką żałość uczuł z śmierci ſyna ſwego.

ON DIT au [illegible] [illegible] Pinnas & commoditas accurrentes [illegible] Malus [illegible] [illegible] MOWI ſię [illegible] na[illegible] [illegible] rzeczy przykryć y nie [illegible] ani ſię ocknąć.

ANGOULESME, (*Ville [illegible] & capitale de l'Angoumois.*) [illegible] Inculiſma, *ou* Encoliſma, *genit.* æ. f. ENKOLIZMA Miaſto ſtołeczne y Biſkupie w Xięſtwie Enkolizmonſkim nád karantoną.

Né, ou natif d'Angouleſme. Engoliſmas, *ou* Inculiſmas, *genit.* atis, omn. gen. Urodzony álbo rodem z Enkolizmy.

D'ANGOULESME, (*en parlant des choſes.*) Engoliſmenſis [illegible] Inculiſmenſis & hoc engoliſmenſe. ENKOLIZMEYSKI, mowiąc o rzeczach.

ANGOUMOISIN, (*Qui eſt d'Angoumois.*) Inculiſmenſis & hoc Inculiſmenſe, adject. ENKOLIZMEYCZYK, co ieſt z Enkolizmy.

ANGUILLE, ſubſt. f. (*Poiſſon de riviere de la figure d'un ſerpent.*) Anguilla, *genit.* anguillæ, f. *Plin.* **Il y a auſſi des Anguilles de mer, qu'on pourra appeller*, Anguilla marina, æ, f. WĘGORZ ryba rzeczna nákſztałt węża: ſą też węgorze [illegible]

ON DIT proverbialement, (*parlant d'un homme qui trouve toujours les defaites & des échapatoires.*) *Il échappe comme une anguille.* Anguilla eſt, elabitur. *Ter.* *Il a toûjours quelque défaite toute preſte.* Mowi ſię w przyſłowiu o tym ktory zawſze wybiegi y wycieczki znayduie, wyśliznął ſię iak węgorz, záwſze ma dla ſiebie gotowe wybiegi.

Ecorcher une anguille par la queuë, c'eſt à dire *Commencer une affaire par où il la faut finir.* Præpoſterè rem inchoare. Odzierać węgorza od ogona, to ieſt záczynać rzecz iáką tam náczym ią kończyć náleżało.

ON DIT encore *Il y a quelque anguille ſous roche*, c'eſt à dire *Il y a quelque myſtere caché la deſſous*, Aliquis later error. Latet anguis in herbâ. *Virg.* MOWIĄ też ieſzcze tu ieſt iaki węgorz w dziurze, to ieſt ieſzcze pod tym coś ſię ukrywa.

ANGULAIRE, adject. m. & f. (*Qui a, ou qui fait des angles*) Angularis & hoc angulare. adject. *Vitr.* GRANIASTY, co ma álbo cztery grania.

ANICROCHE, ſubſt. f. (*Certaines défaites dont on ſe ſert pour ſe dedire d'un marché, ou de ce qu'on a promis.*) Anſa, *genit.* Anſæ. f. *Plaut.* WYBIEG pozorne racye ktore kto wynayduie dla zerwania ſię z iákiey umowy uczynioney

Il cherche quelque anicroche pour ne point tenir le marché. Anſam quærit, infectum ut faciat. *Plaut.* Szuka wybiegu iakiego áby niedotrzymał targu.

ANIMADVERSION, ſubſt. f. (*Conſideration*) Animadverſio, *genit.* animadverſionis, f. Annotatio, *genit.* onis, f. *Cic.* POSTRZEGANIE Baczenie.

ANIMADVERSION dans le ſtyle du Palais, (*Correction.*) Animadverſio. Caſtigatio. Correctio, *genit.* onis, f. *Cic.* W STYLU Prawnym znaczy karanie.

ANIMAL, ſubſt. maſc. *qui fait au plurier* ANIMAUX, (*On appelle ainſi généralement ce qui a une ame & le ſentiment.*) Animal, *genit.* [illegible] tis, omn. gen. *Cic.* ZWIERZ, w większey [illegible] zwierzęta, názywaią powſzechnie to wſzyſtko co ma Ducha y zmyſł.

S[illegible] ce mot general on comprend l'Homme & les Animaux à quatre pieds, comme auſſi les Oiſeaux & les Poiſſons. Pod tym Imieniem poſpolitym rozumieią człeka, bydlęta y zwierze o czterech nogach, ptaſtwo, y ryby.

Il y a quatre ſortes d'animaux; les uns divins & celeſtes: les autres aeriens & couverts de plumes; quelques-uns aquatiques, & d'autres terreſtres. Animantium genera quatuor, quorum unum divinum atque cœleſte; alterum aerum & pennigerum aquatile tertium, terreſtre quartum. *Cic.* Czworakie ſą zwierzęta iedne Boſkie y nie[illegible] powietrzne pierzem [illegible]

Il y a [illegible] les uns ſont couverts de [illegible] poil, & quelques-uns heriſſez de [illegible] nous en voyons d'autres qui ont ou des plumes ou des [illegible] de cornes & d'ongles; d'autres [illegible] par le ſecours de leurs ailes Animan[illegible] eſt quarum aliæ coriis tectæ ſunt, aliæ [illegible] aliæ ſpinis hirſutæ: plumâ alias, alias ſquamâ [illegible] obductas: alias eſſe cornibus & unguibus armatas; alias [illegible] pennarum. *Cic.* Wiele ieſt rozmaitych [illegible] korą przyobleczone, drugie [illegible] niektore [illegible] inne [illegible] co [illegible] álbo pier[illegible] álbo łuſkwy, inſze uzbroione ſą rogami y kopytami, inſze záś inſzey oprocz ſkrzydeł obrony niemaią.

ON DIT figurément, (*parlant d'un homme beſte & ſtupide.*) *C'eſt un gros animal, une beſte.* Stupidus bardus eſt. MOWI ſię niewłaśnie o człowieku głupim y tępym że ieſt właśnie ni głupie bydlę álbo iak beſtya niepoymuiąca.

ANIMAL, m. ANIMALE, f. adject. (*Qui appartient au corps ſenſitif.*) Animalis & hoc animále. adject. *Cic.* ZWIERZECY. Bydlęcy, Bydlęca, co náleży do ciała zmyślnego.

ANIMATION, ſubſt. f. (*Infuſion de l'ame, qui ſe dit en médecine du temps que l'ame eſt infuſe dans le corps & qu'elle l'anime.*) Animatio, *genit.* animationis, f. *Cic.* Animatus, *gen.* animatûs, m. *Plin.* OZYWIENIE Ducha w ciało wlan e co ſię mowi w medycynie o czaſie w ktory duſza w ciało bywa wlana.

ANIME', ANIME'E, f. part. paſſ. Animatus, animata, animatum. *Cic. voyez* ANIMER. ZYWY żywa Ducha w ſobie maiący.

ANIMER, V. act. (*Donner, inſpirer une ame, donnèr la vie & le mouvement.*) Animare, (animo, animas, animavi, animatum.) act. acc. *Cic.* OZYWIC dać tchnąć ducha y poruſzenie

C'eſt ainſi que les enfans qui viennent au monde ſont animez & formez. Ita pueri orientes animantur atque formantur. *Cic.* W ten ſpoſob dzieci ná świat przychodzące ożywione y uformowane bywaią.

ANIMER ſe dit figurément en ce ſens, (*parlant des Orateurs, des Peintres & des Sculpteurs, qui ſemblent animer leurs diſcours & leurs ſtatuës en leur donnant du vif.*) comme *Cet Orateur anime ſon diſcours d'un feu divin.* Oratoris illa oratio igne divino incitata fertur. OZYWIAC mowi ſię *niewłaśnie* o Mowcach Malarzach y Snycerzach ktorzy żywości niby dodaią Mowom ſwoim Obrazom y Oſobom. Ten mowca ogniem niebieſkim mowę ſwoię ożywia.

Praxitele animoit ſes ſtatuës. Praxiteles ſtatuas ſpirantes effingebat, *ou* ad vivum exprimebat. Praxiteles ſtatuis quaſi animam inſpirabat. Animas hominum, ære comprehendebat. *Petr.* Praxiteles iák żywe oſoby wyrzynał.

Vn diſcours qui n'eſt point animé. Exanguis oratio. Mowa bez wſzelkiey żywości bez duſzy.

Animer les converſations, & les égayer par des contes divertiſſans. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare. *Petr.* Ożywić rozweſelić poſiedzenie iákie powieściami krotofilnemi.

ANIMER, (*Exciter, encourager quelqu'un à bien, ou à mal faire.*) Ad alipuid aliquem accendere, *ou* incendere, (cendo, is, cendi, cenſum.) *ou* excitare, *ou* concitare, *ou* incitare, *ou* inflammare, *ou* inſtigare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Terent.* POBUDZIC, zapalić ochotę czyią wzniecić do złego álbo do dobrego.

Ani-

Animer, porter la jeuneſſe aux beaux arts. Ad bonas artes juventutem excitare, *ou* acuere, (acuo, is, acui, acutum.) act. *Cic.* Záchęcić młodź do pięknych náuk.

Animer quelqu'un à la cruauté. Acuere aliquem ad crudelitatem. *Cic.* Pobudzić kogo do okrucieńſtwa.

Cela avoit animé Marius contre Metellus. Quæ res Marium contra Metellum vehementer accenderat. *Saluſt.* To Maryuſza [illegible] przeciwko Metellemu pobudziło.

Ils [illegible] l'un contre l'autre. Contra ſe invicem exarſerunt. *Ces [illegible]* arſerunt in iras. *Mart.* Jeden ſię zawziął przeciwko [illegible].

Ils ſont plus animez au combat. Impenſiùs accenduntur in certamina. *Liv.* Barziey ſię do bitwy pobudzili.

Les uns ſont animez par le deſir de la vengeance, les autres ſe ſont relaſchez par la proſpérité. Hos ultionis cupiditas ad virtutem accendit, illi rebus proſperis hebeſcunt. *Tacit.* Jednych pobudza chciwość zemſty, drugich ſzczęście mdli y osłabia.

Il eſt bien animé contre vous. In te incenſus eſt, *ou* incitatus, *ou* concitatus, *ou* inflammatus. Barzo ſię ná ciebie záwziął.

ANIMOSITE', ſubſt. f. (*Paſſion de l'ame par laquelle nous témoignons de la colere, de la haine & du reſſentiment contre quelqu'un, qui nous anime à la vengeance.*) Simultas, *genit.* ſimultatis, f. Acre odium, *genit.* acris odii, n. *Cic.* NIECHĘC, nienawiść, do kogo; námiętność duſzy przez ktorą pokazuiemy gniew, y złe serce pobudzaiące do zemſty ná kogo.

Je n'agis par aucune animoſité particuliere. Nec me ullæ privatæ injuriæ movent. *Cic.* Nie czynię przez żadną niechęć prywatną.

Avoir de l'animoſité contre quelqu'un. Infenſo & malevolo animo eſſe in aliquem. Mieć niechęć przeciw komu.

Par animoſité. Iniquo, *ou* malevolo, *ou* infenſo animo. abl. *Cic.* Przez złość, przez złe ſerce.

ANJOU, (*Province du Royaume de France.*) Andes. *genit.* Andium, m. pl. *Cæſ.* ANDEGAW Prowincya Francuzka.

D'ANJOU. Andegavenſis & hoc Andegavenſe. adject. AN[illegible]GAWEN[illegible].

ANIO, (*Riviere qui vient des montagnes de Tibur, ou de T[illegible] qui ſe jette dans le Tibre au deſſus de Rome avec un g[illegible]*) Anio, *genit.* anienis, m. (*C'eſt aujourd-huy le Te[illegible]*) ANIEN, [illegible] z gor Tywoli y wpada [illegible] Rzymem [illegible] wielkim hałaſem dziś [illegible].

ANIS, ſubſt. maſc. (*Plante qui porte une graine agréable au gouſt.*) Aniſum, *genit.* aniſi, n. *Plin.* ANYZ ziele ziarnka doſmaku przyiemne wydaiące.

ANNAL, m. ANNALE, f. (*Qui dure un an.*) Annalis & hoc annale. adject. *Var.* Roczny co rok ieden trwa.

ANNALES, ſubſt. f. (*Hiſtoires chronologiques des évenemens par années.*) Annáles, *genit.* annalium, m. plur. *Cic.* Annalium monumenta, *genit.* monumentorum, n. pl. *Cic.* ROCZNE dzieie Kroniki.

ANNALISTE, ſubſt. maſc (*Qui écrit l'hiſtorie par années.*) Annalium ſcriptor, *genit.* ſcriptoris, m. KRONIKARZ, co roczne dzieie opiſuie.

ANNATE, ſubſt. f. (*Le revenu d'une année d'un Benefice conſiſtorial, qu'on paye au Pape depuis le Concordat entre le Roy François, I, & le Pape Jean XXII*) Annata, *genit* annatæ, f. Beneficii reditus annuus, *genit.* reditûs annui, m. ANNATY ie[illegible] rok dochodu Duchownych do[illegible] Konſyſtoryalnych ktore płacą Papieżowi od czaſu ugody uczynioney między Franciſzkiem I. y Janem XXII. Papieżem.

ANNEAU, ſubſt. maſc. (*Bague qu'on met au doigt.*) Annulus, *genit.* annuli, m. & Annulus, i, m. *Cic.* PIERSCIEN obrączka ktorą [illegible] ná palec.

Petit anneau. Annellus, *ou* Anellus, *genit.* i, m. Pierścioneczek mała obrączka.

Anneau conſtellé. Annulus ferreis ſtellis ferruminatus. *Petr.* Obrączka w gwiazdki.

Anneau qui a un cachet. Annulus ſignatorius. *Val. Max.* Obrączka z pie[illegible]ygnet.

Le chaton d'un anneau. Annuli pala, *genit.* palæ, f. *Cic. ou* funda, [illegible] *Plin.* Kaſzta w pierścieniu, albo głowa pierścieniowa, oprawa.

Mettre un anneau au doigt. Annulum inducere. *Cic. ou* digito inducere. *Plin.* Pierścień włożyć ná palec.

Oſter, tirer un anneau du doigt. Annulum detrahere. *Cic. Ter.* Zdiąć pierścień zpalca.

Anneau de clef, ou d'une porte. Clav's, *ou* forium annulus. Ucho u Klucza, álbo an[illegible].

ANNEAUX, (*Boucles de cheveux.*) Cincinni, *genit.* cincinnorum, m. pl. *Cic.* PIERSCIONKI, [illegible] włoſow.

D'ANNEAUX. Annularis & hoc annulare ac [illegible] *Plin.* PIERSCIONKOWY.

Qui fait des anneaux. Annularius, *genit.* annularii, m. *Cic.* Pierściennik co pierścienie robi.

Qui porte un anneau. Annulatus, annulata, annulatum. *Plaut.* Co pierścień noſi.

ANNECY, (*Ville de Savoye ſur un Lac de meſme nom.*) Annecium, *genit.* Annecii, n. ANNEC, Miaſto Sabaudyi nád Jeziorem tegoż Imienia.

(C'eſt aujourd'huy la retraitte de l'Eveſque de Geneve & de ſon Clergé.) Jeſt to teraz mieyſce ſchronienia Biſkupa Genewſkiego y Duchowieńſtwa iego.

ANNE'E, ſubſt. f. (*La meſure du temps que le Soleil & la Lune employent pour revenir au meſme point du Zodiaque.*) Annus, *genit.* anni, m. ROK, wymiar czaſu przez ktory Słońce y Xiężyc bieg ſwoy odprawnią powracaiąc do tegoż punktu Zodyaku.

(Nos Années ſont compoſées de douze Mois, & commencent au premier de Janvier, elles commençoient autrefois le lendemain de Paſques, environ le 23. de Mars, mais Charles IX. [illegible] 1564. les a fixées au premier de Janvier. [illegible] rok názywał ſię po Wielkieynocy, około 23. [illegible] Karol IX. [illegible] 1564. poſtanowił [illegible] od dnia pierwſzego Stycznia początek roku rachowano.

Au commencement de l'année. Initio anni. Principio anni. *Liv.* Ineunte anno. abl. *(le contraire eſt* Extremo anni. Fine anni. Exeunte anno. abl. *Cic. A la fin de l'année.)* Na początku roku. *przeciwna ieſt: ná końcu roku.

Il me vint voir l'année précedente. Me inviſit priori anno. *Liv. ou* anno ſuperiore. *Cic.* Náwiedził mnie roku pr[illegible].

Je vous verray l'année ſuivante. Te videbo anno in[illegible]te, *ou* ſequente. *Liv.* Te videbo poſtero anno. *Cic.* **Dans la meſme année, ſur la fin.* Intra finem anni vertentis. *Cic.* **Avant la fin de l'année.* Toto non vertente anno, abl. *Suet.* Náwiedzę cię w roku przyſzłym. *Tegoż roku ku końcowi *Przed dokończeniem roku.

[illegible] cette année là. In eum annum creatus [illegible] *Liv.* Kazał ſię Burmiſtrzem obrać ná ten rok [illegible] Inſequens annus. *Liv.* **Année courante.* An[illegible] *Cic.* **Année qui finit.* Annus vertens. *Cic.* **[illegible] intercalaire, ou biſſextile.* Intercaláris annus. *Plin.* **[illegible] accomplie.* Plenus annus. *Hor.* Abſolutus & perfectus annus. *Cic.* Expletus annus. *Quint.* Rok náſtępuiący. *Rok idący teraznieyſzy. *Rok ſchodzący. *Rok przeſtępny álbo przybyſzowy. *Rok zupełny ſkończony.

Les années qui nous raviſſent nos plus beaux jours, nous font connoiſtre, que nous ne devons pas nous promettre l'immortalité. Ne ſperemus immortalia monet annus & hora, quæ diem rapit. *Hor.* Lata ktore nam [illegible] pięknieyſze dni naſze [illegible] [illegible].

[illegible] de [illegible] années. Ferunt annos [illegible] *Quint.* [illegible] ſię dadzą kilkanaście lat, [illegible].

[illegible] des années ſur la teſte, chargé d'années, qui eſt fort agé, fort vieux. Grav[illegible] annis *Hor. Virg.* Letni podeſzły w lata, wielkiemi latami obciążony.

ANNELE', m. ANNELE'E, f. part. paſſ. & adject. **Des cheveux annelez.* Capilli in annulos inflexi. Capilli cincinnati, m. pl. *Cic.* KĘDZIERZAWY, *Włoſy kędzierzawe złożone w pierścionki.

ANNELER, V. act. (*Faire des boucles aux cheveux.*) Cincinare capillos. TREFIC włoſy, zwiiać w pierścionki.

ANNELET, ſubſt. maſc. (*petit Anneau.*) Annellus, *genit.* annelli, m. *Plin.* PIERSCIONEK mały.

ANNELURE, ſubſt. f. (*Friſûre des cheveux par anneaux, par boucles.*) In cincinnos flexura, *genit.* flexuræ, f. KEDZIORY, zwiianie Włoſow w pierścionki.

ANNEXE, ſubſt. f. *Une Paroiſſe annexe d'une autre.* Parœcia alteri in ſubſidium adnexa, *ou* adjuncta, *genit.* Parœciæ adnexæ, *ou* adjunctæ, &c. f. PEZYŁĄCZONY Kościoł ieden do drugiey Paraſiy.

ANNEXER, V. act. (*Attacher, joindre à une choſe.*) Adjun-

gere, (adjungo, is, adjunxi, adjunctum.) act. aliquid alicui rei, *ou* ad aliquid. *Cic.* PRZYŁĄCZYC iedną rzecz do drugiey

ANNIVERSAIRE, m. & f. adject. (*Qui ſe fait tous les ans*) Anniverſarius, anniverſaria, anniverſarium. *Cic.* ROCZNICA co [illegible] co rok odprawuie.

ANNIVERSAIRE [illegible] *de quelque cérémonie, (qui ſe renouvelle tous les ans.)* Dies anniverſarius, *genit.* diei anniverſarii, m. ROCZNIA pamiątka co ſię co rok ponawia.

L'anniverſaire pour un mort, (Service qu'on fait pour luy au bout de l'année.) Anniverſaria ſacra pro mortuo, *genit.* anniverſariorum ſacrorum, neut. plur. Rocznica zá umarłego [illegible] zá duſzę iego w rok po [illegible] Anwerſarz.

[illegible] anniverſaire, ou [illegible] l'an d'une perſonne défunte. Anniverſaria ſacra pro mortuo facere. Odprawiać Anwerſarz, álbo rocznicę [illegible] umarłego.

ANNONCE, ſubſt. f. (*Publication qui ſe fait des Comédies des Bans de mariage.*) Denuntiatio. Significatio, *genit.* onis, f. *Cicer.* ZAPOWIEDZ, ogłoſzenie Komedyi, álbo wſtępuiących w [illegible].

ANNONCER, V. act. (*Publier, faire ſçavoir.*) Annunciare. Denunciare. Renunciare, (cio, as, ávi, atum.) act. ZAPOWIEDZIEC, ogłoſić.

Il luy annonça ſa mort, il luy fit ſçavoir qu'il devoit mourir Neceſſitudinem ultimam illi denuntiavit. *Tacit.* Horam nigram denuntiavit. *Tibul.* Zápowiedział mu o śmierci, że miał umrzeć.

ANNONCIATION, ſubſt. maſc. f. (*Nouvelle que l'Ange apporta à la Vierge du Myſtere de l'Incarnation.*) Annuntiatio, *genit.* onis, f. Salutata ab Angelo Virgo, *genit.* ſalutatæ Virginis, f. m. ZWIASTOWANIE, uczynione przez Anioła Nayświętſzey Pannie o Taiemnicy Wcielenia.

ANNOTATION, ſubſt. f. (*Remarque ſur quelque Auteur*) Notatio. Annotatio, *genit.* onis, f. *Quint.* Nota, *genit* notæ, f. Animadverſio, *genit.* animadverſionis, f. *Cic.* Obſervatio, *gen.* obſervationis, f. *Suet.* POSTRZEGANIE czego y náznaczenie w Autorze iakim.

ANNULAIRE, adject. m. & f. comme *Le doigt annulaire, où l'on met l'anneau.* Annularis digitus, *genit.* digiti annularis, m. *Aul-Gel.* PALEC, Czwárty u ręki ná ktorym pierścień noſzą.

ANNULLER, V. act. (*Rendre nul, caſſer un acte, un jugement, une procedure, une loy.*) Actum, judicium, legem abrogare, (abrogo, as, abrogavi, ábrogatum.) ZNIESC, zápis iáki Dekret, poſtępek prawo.

Annuler un teſtament. Voluntates mortui reſcindere. Teſtamentum irritum facere. *Cic.* Znieść Teſtament.

ANNULLER, *ce ſur une procedure.* Cognitionem litis circumducere, (circumduco, is, circumduxi, circumductum.) [illegible]itionem litis irritam eſſe jubere. *Cic.* ZNIESC ſkaſowac ſąd proceſ prawny.

ANOBLI, m. ANOBLIE. f. part. paſſ (*Rendu noble.*) *voyez* ANOBLIR. DO SZLACHECTWA przypuſzczony przypuſzczona.

ANOBLIR, V. act. (*Rendre noble.*) Nobilitare, (nobilito, as, nobilitavi, nobilitatum.) act. acc. Nobilem ex plebeio aliquem facere, (facio, is, feci, factum.) act. *Plin.* SZLACHCI[illegible] zynić.

ANOBLIR, (*Rendre illuſtre & fameux.*) Aliquem nobilitare. *Ter.* Clarum & illuſtrem facere aliquem. *Cic.* ZASZCZYCIC, ſławnym y zácnym uczynić.

ANOBLISSEMENT, ſubſt. maſc (*Titre par le quel on eſt anobli.*) In nobiles cooptatio, *gen.* cooptationis, f. [illegible]LACHECTWA Przywiley, Nobilitacya.

ANODIN, m. ANODINE, f. adject. (*Qui eſt doux & re[illegible], parlant des remedes.*) Anodynus, a, um. *Celſ.* PRZY[illegible]NE y rozczyniaiące mowiąc o lekarſtwach.

(Terme de Medicine.) Termin Lekarſki.

ANOMAL, m. ANOMALE, f. adject. (*Irrégulier, parlant d'un Verbe, ou d'un Nom, qui ſe conjugue & ſe décline contre [illegible] ordinaires de la Grammaire.*) Verbum anomalum, [illegible] anomali, neut. *Priſcien.* Inæqualis & inæquale, [illegible] *les genres. Var.* Nierownie nie iednoſtayne mo[illegible]wach álbo Imionach ktore ſię nachylaią przez ſpadki álbo odmienią przez czaſy y ſpoſoby nie według opiſanej reguł Grammatyki.

ANONYME, [illegible] m. & f. (*Qui eſt ſans nom d'Auteur.*) Sine nomine Cujus auctor ignoratur. ANONYM bez Imięnia właſnego Autora.

(*Anonymos* ſe trouve dans Pline avec la terminaiſon grecque, parlant d'une herbe dont on ne ſçavoit point le nom.) Zwykoſt z ele ktorego Imienia [illegible] po grecku znáyduie ſię w Pliniuſzu *Ano*[illegible].

ANSE, [illegible] (*[illegible] prendre & à tenir un panier*) Anſa, *genit.* anſæ, [illegible] *Plaut.* RICH[illegible] dla [illegible].

[illegible] Anſ[illegible], f. *Or*[illegible]. Ucho [illegible].

Petite anſe. Anſula, *gen.* anſulæ, f. *Val.-Max.* Uszko małe.

Qui a [illegible] Anſatus, anſata, anſatum. Uſzaty.

[illegible] ſeau d'argent ayant deux anſes. Situla argenteola & duæ connexæ maniculæ. *Plaut.* Wiaderko [illegible] álbo wanienka, álbo czarecz[illegible] uchach.

ON DIT populairement, (*parlant d'une perſonne qui marche les deux mains ſur les coſtez.*) *Il fait le pot à deux anſes.* Anſatus ambulat. *Plaut.* Subnixis alis incedit. *Plaut.* MOWI ſię przyſłowiem o iákiey oſobie ktora chodzi podparſzy ſię obiema rękami podboki, chodzi iák garniec o dwoch uchach.

LES SERVANTES à Paris appellent *l'Anſe du panier, (le profit qu'elles font ſur ce qu'elles achetent allant au marché avec un panier.)* Emolumentum furtificum, *genit.* emolumenti furtifici, neut. DZIEWKI ſłużebne Paryzkie názywaią *uchowe* álbo koſzykowe to co utarguią ná ſwą ſtronę idąc ná rynek z koſzykiem kupować.

ANSE'ATIQUE, adject. m. & f. *Villes anſéatiques.* Urbes inter ſe fœderatæ commercii, *ou* negotiationis causâ. ANZEATYCKI, Zprzymierzony, Miaſta zprzymierzone.

(On appelle ainſi certaines villes d'Allemagne confédérées, & liguées enſemble pour la ſeureté du commerce.) Tak nazywaią niektore miaſta Niemieckie zprzymierzone y ztowarzyſzone [illegible] ſobą dla beſpieczeńſtwa handlow.

ANTAGONISTE, ſubſt m. (*Adverſaire, qui eſt oppoſé.*) Adverſarius, *genit* adverſarii, m. *Cic.* PRZECIWNIK, ktory ieſt przeciwny.

ANTARCTIQUE, ou *Le Pole Antarctique, (qui eſt oppoſé au Pole Arctique.)* Polus antarcticus. Auſtrinus polus, *gen.* poli antarctici, *ou* auſtrini, m. *Plin.* Vertex auſtrinus, *genit.* verticis auſtrini, m. *Plin.* Meridiani axis cardo, *genit.* cardinis, m. *Vitr.* PUNKT niebios południowy ktory ieſt naprzeciwny punktowi połnocnemu.

ANTE'CEDENT, maſc. *ou prononce* Antecedant, ANTE'CEDENTE, f. (*Qui va devant.*) Antecedens, *genit.* antecedentis, omn. gen. PRZODKUJĄCY, PRZODKUIĄCA, co wprzodzie idzie.

ANTECEDENT *en Logique, (c'eſt la propoſition d'un Sylogiſme appellé Enthymeme.)* Antecedens, *ou ſous entend* propoſitio. f. Antecedens, neut. U LOGIKOW zowie ſię tak propozycya Syłogizmu názwanego *Entymema.*

ANTECESSEUR, ſubſt. maſc. (*Profeſſeur en Droit civil & canonique.*) Anteceſſor, *genit.* anteceſſoris, m. *ce mot eſt de Suetone pour dire* Un homme qui va à la découverte d'un païs; *on peut dire* Juris utriuſque doctor, *ou* antiſtes, *genit.* doctoris, *ou* antiſtitis, maſc. PRZODEK Miſtrz w Prawie świeckim y Duchownym, to ſłowo ieſt Swetoniuſza, y znáczy tego ktory idzie rozeznać kray iáki.

ANTECHRIST, ſubſt. m. (*Tyran qui doit regner ſur la terre un peu avant le ſecond Avenement de J.C.*) Antichriſtus, i, m. ANTYCHRYST, Tyran co ma panować náświecie nie co przed powtornym przyiściem Chryſtuſa Pána.

ANTENNE, ſubſt. f. (*Piece de bois ſuſpenduë à une poulie, à laquelle on attache les voiles.*) Antenna, *genit.* antennæ, f. Antennæ, *genit.* antennarum, f. plur. *Cic.* MASZTOWY, drąg, żáglowy drąg ná windzie, do ktorego żagle przypinaią

Baiſſer l'antenne. Antenam demittere. *Ovid. ou* dejectare *Lucr.* Spuścić żagle.

Attacher les voiles aux antennes. Subnectere vela antennis. *Ovid.* Przywiązać żágle do drągá.

ANTE'PENULTIE'ME, ou *La ſyllabe antepenultiéme d'un mot* Tertia ſyllaba ab extremâ. *Quint.* *Antepenultimus, a, um, TRZECIA ſyllabá przed oſtatnią w ſłowie iakim.

ANTE'RIEUR, m. ANTE'RIEURE, f. adject. (*Qui eſt devant pour raiſon du temps.*) Anterior & hoc anterius, *genit* anterioris *pour tous les genres, (ce mot ſe trouve dans Prudence & dans le Digeſte.)* Prior & hoc prius. Antiquior & hoc antiquius. *Cic.* PIERWSZY PIERWSZA ten co ieſt wprzody co do czaſu, (To ſłowo ieſt w Prudencyuſzu y w Prawie.

ANTE'RIEUR, (*Qui est devant pour le lieu, & pour la situation.*) Prior & hoc prius. Anterior & hoc anterius. *Celſ.* Przedſobny przedſobna co ieſt na przodzie co do mieyſcá y położenia,

ANTE'RIEUREMENT, adv.) *Avant*, ou *devant, pour le temps*) Prius. Ante [illegible] *Cic.* WPRZODY Pierwey co do czaſu

ANTES, ſubſt. f. (*Pilaſtres qu'on mettoit au devant des Temples.*) Anta, *genit.* antarum, fœm. plur. *Vitr.* FILARY

ANTHROPOPHAGES, ſubſt. maſc. (*Mangeurs d'hommes.* On appelle ainſi *des Peuples ſauvages qui mangent de la chair humaine.*) Anthropophagi, *gen.* anthropophagorum, m. pl. LUDOIEDZCY Dzicy ludzie co żyią ludźmi.

ANTIBE, (*Ville & port de mer de Provence.*) Antipolis, *genit.* Antipolis, f. ANTIPOL Miaſto y Port morſki w Prowincyi.

Qui eſt d'Antibe. Antipolitanus, *genit.* Antipolitani, m. **Celle qui eſt d'Antibe*. Antipoliana, *genit.* Antipolitanæ, f. Antypolczyk, Antypolká Ten, tá co ieſt z Antypolá.

ANTI-CHAMBRE, ſubſt. f, (*Chambre qui eſt devant la chambre où l'on couche.*) Antithalamus, *genit.* antithalami, maſc. *Vitr.* PRZED POKOY pokoy przedpokoiem ſypialnym.

ANTICIPATION, ſubſt, f. (*Lors qu'on prévient le temps, & que quelque choſe ſe fait par avance.*) Anticipatio, *genit.* anticipationis, f. *Cic.* UPRZEDZENIE kiedy kto czas, uprzedzá y że ſię co ſtanie przed czaſem.

Goûter par anticipation la joye de la victorie. Gaudia victoriæ præ[illegible]ſtare, *ou* p[illegible]cipere, *ou* prælibare. *Cic.* Skoſztowáć przed czaſem radośći zwyczęſtwá.

ANTICIPE', m. ANTICIPE'E, f. part. paſſ. Antecaptus antecapta, antecaptum. *Liv. Voyez.* ANTICIPER. UPRZEDZONY UBIEZONY.

ANTICIPER, V. act. (*Prévenir le temps, faire une choſe avant le temps.*) Anticipare, (anticipo, as, anticipavi, anticipatum.) UPRZEDZIC POPRZEDZIC czas y czynić co przed czaſem.

Anticiper d'un jour. Anticipare uno die. *Plin.* Uprzedzić dniem iednym.

Il n'y a point de peuple qui n'ait une connoiſſance anticipée de Dieu, & meſme ſans eſtude. Nulla gens eſt quæ non [illegible]tionem quandam Dei ſine doctrinâ non habeat. *Cic.* Niemaſz narodu ktoryby niemiał poprzedzaiący znajomośći o Bogu, nawet bez nauki.

Voicy le terme de mes promeſſes, que j'anticiperay meſme ſi vous venez. Dies promiſſorum adeſt, quem repræſentabo ſi adveneris. *Cic.* Oto iuż bliſko ieſt czas obietnic moich, ale y en poprzedzę, ieżeli pierwey przyiedzieſz.

ANTICIPER ſignifie encore *Empieter, avancer ſur l'héritage d'autruy ſoit en bâtiſſant, ou en labourant.* Limites ſuos extendere in campum alienum. ZNACZY też ieſzcze zaiąć gr[illegible], orząc, albo buduiąc.

ANTICYRE, on appelle de ce nom *Deux Iſles celebres, dont l'une eſt dans le golphe de Malée, l'autre proche de Delphes.* Anticyra, *genit.* Anticyræ, f. *Horat.* ANTICYRA tym imieniem nazywnią dwie znaczne wyſpy z ktorych iedná ieſt ná odnodze *Malei* drudá bliſko *Delfu.*

(Il croiſſoit dans ces Iſles beaucoup d'Ellebore, & de là eſt venu le Proverbe dans Horace, qui renvoye un fou pour eſtre guéri de ſa folie dans l'Iſle d'Anticyre où il croiſt beaucoup d'Ellebore, qui a la vertu de guérir de la folie. *Naviget Anticyram.* Hor.) (Wiele bardzo ciemierzycy ná tych ſię wyſpach rodziło, ſtąd Horacyuſz ſzalonych odſyłał w wierſzach ſwoich do Antycyry dlá kuracyi [illegible] wiele [illegible] szaleńſtwo)

ANTIDATE, ſubſt. f. (*Datte antérieure qu'on met à quelque acte de juſtice, ou à une lettre.*) Dies antiquior aſcripta alicui inſtrumento, *ou* epiſtolæ, *genit.* diei antiquioris aſcriptæ, f. *Cic.* DATA dawnieyſza w jakim Dekrecie álbo liście dniem pierwey położona.

ANTIDATTER, V. act. (*Mettre une datte antérieure à quelque acte, ou à une lettre.*) Diem antiquiorem epiſtolæ aſcribere, (aſcribo, is, aſcripſi, aſcriptum.) *Cic.* DATĘ dawnieyſzą [illegible] w piſaniu, iakim lub liście.

Vos lettres [illegible] lattées. Antiquior dies in tuis erat aſcripta l[illegible] twoie datę miały dawnieyſzą.

ANTIDOTE, ſubſt. maſc. (*Préſervatif contre le poiſon.*) Antidotus, *ou* Antidotum, *genit.* antidoti, f. *ou* neut. *Aul-Gel. Plin.* LEKARSTWO záchowuiące od trucizny.

ANTIE, (*Ville capitale des Volſques dans le Latium.*) Antium, *genit.* Antii, n. *Hor.* ANCYUM miaſto ſtołeczne Wolſkow w Lacyum.

ANTIATES, ou *les peuples d'Antie.* Antiates, *genit.* Antiatium, m plur. ANCY[illegible] Ancyum.

ANTIENNE, ſubſt. f. (*Un Trait tiré des Pſeaumes, ou de l'Ecriture.*) Antiphona, æ, f. WIERSZ wzięty z Pſalmu álbo piſmá, Antyfona.

(Terme dont on ſe ſert dans le Breviaire ou l'on dit à l'Egliſe.) Termin ktorego zażywaią w Brewiarzu ktory odprawuią w Kośćiele.

ANTILLES, *ou* LES ISLES ANNTILLES (*dans la mer du Nord entre les deux* [illegible]) Antillæ, [illegible] rum, f. plur. WYSPY ná morzu Nordowym [illegible] mà Amerykami.

ANTIMOINE, ſubſt. m. (*Mineral purgatif.*) Stibium, *genit.* ſtibii, n. Stimmi, n. *& indeclinable.* ANTYMONIUM Minera purguiąca.

ANTIOCHE *ſur le fleuve Oronte*, (*Ville capitale de la Syrie.*) Antiochia, *genit.* Antiochiæ, f. ANTYOCHA nad rzeką Orontem miaſto ſtołeczne Syryi.

ANTIOCHE *ſur le Méandre*, (*Ville de la Carie.*) Antiochia ſupra Mæandrum. ANTYOCHIA nad Meandrem rzeką miaſto Karyi.

ANTIOCHE *ſur l'Euphrate*, (*Ville de Syrie, dont Pline fait mention.*) Antiochia ſupra Euphratem. ANTIOCHIA nad rzeką Eufrates miaſto Syryi o ktorym wſpominá Piiniuſz

ANTIPAPE, ſubſt, maſc. (*Une Pape qui veut ſe faire reconoiſtre au preiudice d'un Pape légitimement éleu.*) Papa non legitimus, *genit* Papæ non legitimi, m. Pſeudo-pontifex, *genit.* pſeudo-pontificis, maſc. ANTYPAPA ten co chce zeby go uznano zá Papieżá, przeciwko Papieżowi dobrze obranemu.

ANTIPATHIE, ſubſt. f. (*Inimitié naturelle, contrarieté ſecrette, qui eſt entre deux choſes*) Antipathia, *genit.* antipathiæ, f. *Plin.* ANTYPATYA wſtręt niechęć przyrodzoná ſprzeciwność wnętrzná tajemná ktorá ieſt między dwiemá rzeczami.

On parlera des ſympathies & des antipathies naturelles que les choſes inſenſibles ont entre elles. Odia amicitiæque rerum ſurdarum ac ſenſu carentium dicentur. *Plin.* Mowić ſię będzie o Sympatyach y Antypatyach ktore rzeczy nieczuiące maią między ſobą.

Les choſes qui ont de l'antipathie, ou de la ſympathie entre elles. Quæ inter ſe vel diſſident, vel conveniunt. *Plin.* Rzeczy między ſobą ſympatyą álbo antypatyą maiące.

J'ay une grande antipathie avec luy. Non congruo cum illo naturâ. Non congruent mores cum illius moribus. *Cic.* Mam wielką ſprzeciwność do niego.

ANTIPATHIQUE, adject. m. & f. (*Qui vient de l'antipathie.*) Adverſans. Repugnans, *genit.* antis, omn. gen. SPRZECIWNY co pochodzi z ſprzeciwności.

Leurs humeurs ſont antipathiques. Contrariæ, diverſæque atque inter ſe repugnantes ſunt naturæ illorum. *Cic.* Humory ich ſą ſprzeciwiaiące ſię.

ANTIPERISTASE, ſubſt. f. (*Qualité contraire & oppoſée*) Antiperiſtaſis, *genit.* antiperiſtaſis, f. Contrarietas, *genit.* contrarietatis, fœm. PRZECIWNE Właſności.

ANTIPHONIER, *ou* ANTIPHONAIRE, ſubſt. m. (*Livre d'Egliſe ou les Antiennes qui ſe chantent ſont notées.*) Antiphonarium, *gen* antiphonari, n. ANTYFONARZ, Księga Kośćielna gdzie ſą ſpiſane Antyfony do ſpiewania.

(Terme Eccleſiaſtique.) Termin Kośćielny.

ANTIPHRASE, ſubſt. f. (*Contre-verité, figure ironique par la quelle en diſant une choſe on entend tout le contraire.*) Antiphraſis, *genit.* antiphaſis, f. *Serv. & Donat.* KSZTAŁT, mowy nie doprawdy ále żartem co mowiąc, á cale co inſzego rozumiejąc.

ANTIPODES, ſubſt. maſc. (*Ceux qui ont les pieds oppoſez à nous, qui marchent ſous l'hémiſphere qui nous eſt oppoſé.*) Antipodes, *genit.* Antipodum, m. plur. *Cic.* Antichthones, *genit.* antichthonum, m. plur. *Plin.* ANTYPODY, ci co nogi maią do nas obrocone ktorzy nogami do nas chodzą pod połokrągiem świata ná ktorym my zoſtaiemy.

(Séneque parlant de ces perſonnes qui font du jour la nuit, & de la nuit le jour dit. Seneka mowiąc o tych co dzień w noc á noc w dzień obracaią mowi.

Nous avons dans noſtre ville des Antipodes, qui, comme dit Caton, n'ont jamâis veu lever, ni coucher le Soleil. Sunt quidam in urbe Antipodes, qui ut M. Cato ait, nec orientem unquam Solem viderunt nec occidentem.) *Sen.* Mamy w mieście naſzym Antypodow ktorzy iák o mowi Kato nigdy niewidzieli wſchodzącego Słońcá [illegible].

ON DIT figurément (*d'un homme qui a des ſentimens oppoſez à la raiſon.*) *C'eſt l'Antipode du bon ſens.* Communi ſenſu planè caret. *Hor.* MOWI ſię niewłaśnie o człowieku ktory ma zdania tákie przeciwko rozumowi. *Jeſt to Antypoda zdrowego zmyſłu.*

ANTIQUAILLE, ſubſt. f. (*terme de mépris, qui ſe dit des pieces antiques, ou* [illegible] *les de peu de conſequence.*) Viles [illegible], vilum vetuſtatis reliquiarum, f. pl. [illegible] ſquiliarum, [illegible] venta *genit.* vilium vete amentorum, neut. [illegible] STARZYZNA ſtare rupiecі ſłowo pogardy ktore ſię [illegible] mało co wartym.

ANTIQUAIRE, [illegible] (*Curieux de monnoyes anciennes,* [illegible]) An[illegible] m, *Suet.* Antiquitatis ſtudioſus, i, m. STAROZYTNOSCI [illegible].

ANTIQUE, adject. [illegible] (*ancien, qui s'eſt fait il y a longtemps.*) Antiquus, antiqua, antiquum. Vetuſtuſtus, vetuſta, vetuſtum. Vetus, *genit.* veteris, omn. gen. *Cic.* DAWNY ſtaroświecki [illegible] dawno ieſt zrobiony.

Se ſervir, ou uſer de mots antiques. Ex vetuſtate ſumere verba. *Cic.* Staroświecki [illegible].

Un homme d'une vertu & d'une [illegible] Homo antiquâ virtute ac fide. *Ter.* Staroświecki obyczaiow * Staroświeckiey cnoty [illegible].

ANTIQUE, [illegible] comme un ſubſtantif, qui ſe dit des ouvrages d'architecture, & de ſculpture, qui ont eſté faits du temps des anciens Grecs & Romains : depuis Alexandre le grand [illegible] à l'Empereur Phocas) *Antiquum*, genit. *antiqui* [illegible] *opus* STAROSWIECZYZNA co ſię mowi o [illegible] Architektury Malarſtwá y Snycerſtwá ktore [illegible] czaſow [illegible] grekow y Rzymian: od Panowania Alexandra [illegible] do Foki Ceſarza.

[illegible] *d'un tour antique, ou ſent ſon antique.* Antiquitatem ſapit hæc tabella. Ten obraz ieſt po ſtaroświecku zrobiony ſtaroświeczyzny ſię wydaie.

Un baſtiment à l'antique, ou qui eſt antique. Ædificium operis antiqui [illegible] antiquo opere perfectum. *Cic.* Budowanie [illegible] po ſtaroświecku.

[illegible] *antiques.* Solis antiquis operibus delectatur [illegible] ſolùm laudat & probat opera. Nie kocha ſię [illegible] ſtaroświeczyzny.

[illegible] *probité eſt trop à l'antique pour eſtre du gouſt du ſiecle.* [illegible] probitas nimium eſt antiqua, ut ſit ejus ætatis, *ou* [illegible]. Poczciwość twoiá barzo ieſt [illegible], áby ſię m[illegible] nicyſzemu światu podobać.

[illegible] *fortreſſe à l'antique.* Propugnaculum antiquo opere [illegible] itum, Forteca ſtaroświecká.

[illegible] Antiquo modo. abl. Antiquè. adv. *Horat* [illegible] STAROSWIECKU.

ANTIQUITE', ſubſt. f. (*le vieux temps, les ſiécles paſſez.*) Antiquitas. Vetuſtas, *genit.* atis, f. *Cic.* STAROZYTNOSC ſtare [illegible] wieki przeſzłe.

Qui ſçait bien l'antiquité. Omnis antiquitatis peritiſſimus. *Cicer.* ktory świadomy ieſt ſtarych wiekow.

Antiquité d'une race. Antiquitas generis. *Cic.* Dawność [illegible].

ANTIQUITEZ, (*les Anciens.*) Antiqui, *genit.* antiquorum, [illegible] STARZY ſtarozytni dawni.

[illegible] *antiquité.* Ab ultimâ antiquitate. *Cic.* Zdawnościa od [illegible] wieku.

ANTIQUITEZ, (*beaux morceaux qui nous reſtent des anciens*) [illegible], *genit.* antiquorum operum, n. plur. STAROZYTNOSCI, piękne reſzty piſm y dzieł ſtarych [illegible] do nás doſzły.

ANTITHESE, ſubſt. f. (*Figure de Rhétorique qui conſiſte* [illegible] *de mots.*) Antitheſis, *genit.* antitheſis, f. *Quint.* PRZECIWNOSC ſłow w mowie dla kſztałtu y ozdoby.

ANTONOMASE, ſubſt. f. (*Figure d'éloquence dans laquelle on employe un nom appellatif au lieu d'un nom propre, comme* le philoſophe *pour dire* Platon.) Antonomaſia, *genit.* antonomaſiæ, f. *Quint.* IMIENIA poſpolitego zá Imię właſne używane ná przykład *Filozof* miaſto *Plato.*

ANTRE, ſubſt. m. (*grande caverne, ou creux ſouterrain.*) Antrum, *genit.* antri, n. Spelæum, *genit.* ſpelæi, n. Specus, *genit.* ſpecûs, m. *Cic. Homt.* JASKINIA wielka Jama głęboka podziemna.

ANVERS, (*belle & grande Ville de Brabant dans les Païs Bas, ſituée ſur l'Eſcaut.*) Antuerpia, *genit.* Antuerpiæ, f. ANTWERP piękne y wielkie Miaſto w Brabancyi w Niderlandzie nád rzeką Skaldą.

(L'Eveſché eſt ſuffragant de Malines C'eſt auſſi un Marquiſat du S. Empire.) Biſkup Antwerpſki ieſt Suffraganem Mchlinii y ieſt Anterpia Margrabſtwem S. Páńſtwa Rzymſkiego.

Qui eſt d'Anvers. Antuerpienſis & hoc Antuerpienſe. adject. Antwerpſki.

S'ANUITER, V. neutre. (*Se mettre à la nuit.*) Sub obſcurum noctis, *ou* ſub ipſa nocte, [illegible] (lo, as, avi, atum) [illegible] *Cic.* POŹNO chodzić, pod noc wychodzić.

ANUS, ſubſt. m. (*l'orifice* [illegible] *le trou du cu.*) Anus, [illegible] ODBYT dziura w poſladku.

ANXIETE', ſubſt. f. (*Peine, embarras d'eſprit.*) Anxietas, *genit.* anxietatis, f. *Plin.* Anxitudo, *genit.* anxitudinis, f. *Cicer.* UTRAPIENIE trapi [illegible] ná umyśle.

(Ce mot n'eſt plus dans noſtre Langue, & ne ſe dit qu'en Morale, pour marquer cette paſſion de l'ame, qui vient de la difficulté d'éviter les maux dont l'eſprit eſt attaqué.) To ſłowo zeſtarzało ſię wiezyku Francuſkim y niemowi ſię tylko co do obyczaiow, dlá wyrażenia tey paſſyi naſzey ktorá pochodzi z trudności uniknieniá złego, ktorego ſię obawiamy.

ANXUR, aujour d'huy TERACINE, (*Ville de la Campanie, baſtie ſur des rochers.*) Anxur, [illegible] Anxuris, m. & n. *Hor. Mart.* ANXUR dziś Tarracinà [illegible] zowią, miaſto położone ná ſkałach w kampanii.

AONIE, (*la partie montueuſe de la Béotie.*) Aonia, *genit.* Aoniæ, f. CZĘSC [illegible] Beocyi.

AORISTE, ſubſt. m. (*Preterit indefini de la Conjugaiſon des Verbes.*) Aoriſtus, i, m. PRZESZŁY czas nieokreślony.

(Terme de la Grammaire Greque. Les Grecs ont deux Aoriſtes, les Latins n'en ont pas un. Les Franҫois en ont un, qu'on appelle *Preterit indefini*, comme *J'aimay*, &c.) (Termin Grammatyki Greckiey Grecy maią dwa [illegible] czaſy nieokreślone, [illegible] żadnego niema, ſłowa Francuſkie maią [illegible] iáko kochałem.)

AORTE, ſubſt. f. (*la grande artere qui ſort du ventricule gauche du cœur pour porter le ſang dans tout le corps.*) Aorta, *genit.* aortæ, f. Magna arteria è ventriculo cordis ſiniſtro exiens, [illegible] ZYŁA wielka wychodząca z lewego boku od ſerca nioſąca krew po wſzyſtkim ciele.

AOUST, *on prononce* Oût. Auguſtus, *genit.* Auguſti, *ou ſous-entend* menſis, m. SIERPIEN.

(Il s'appelloit avant Auguſte *Menſis Sextilis*, le ſixiéme Mois de l'année, les Romains ne la commençant autrefois qu'au premier jour de Mars. Nazywał ſię przed Auguſtem ſzoſty Mieſiąc roku, ktory Rzymianie zaczynali niegdyś od pierwſzego Marca.

AOUST pris pour *la recolte des bleds, la moiſſon.* Meſſis, *genit.* meſſis, f. *Cic.* ZNIWO.

Faire l'aouſt. Facere meſſem. *Colum.* Ząć żniwo zbierać.

ON DIT figurément, *Il fait ſon aouſt, il gagne beaucoup.* Eſt lucrum illi amplum. *Plaut.* MOWI ſię niewłaśnie *piękne ma zniwo*, wielki ma zyſk.

AOUSTE', m. AOUSTE'E, f. (*parlant des fruits qui ſont meurs, & qui ont paſſé le mois d'Aouſt.*) Maturus, matura, maturum. *Cic.* OWOCE ktore przebyły mieſiąc Sierpień y ſą iuż doyrzałe.

APAME'E *ſur l'Oronte*, (*Ville de Syrie, autrefois Archeveſché ſous le Patriarchat d'Antioche.*) Apamea & Apamia, *genit.* æ, f. APAMEA Miaſto nad Orontem rzeką w Syryi niegdyś Arcybiſkupſtwo pod Patryarchią Antyocheńſką.

(Il y a eu deux autres Villes de ce nom, l'une ſur le Marſe, Ville de Phrygie; l'autre ſur la Propontide, Ville de la Bithynie entre Burſe & Cyzique.(Jeſt ieſzcze dwoie Miaſt inſzych tegoż Imienia, iedno nád Marſą w Frygiy, drugie nad morzem Carogrodzkim w Bityniy między Burſą y Cyzykiem.

APATHIE, ſubſt. f. (*Inſenſibilité pour toutes choſes.*) Apathia.

thia, *genit* apathiæ, f. Stupor, *gen.* stuporis, m. *Cic.* Affectuum vacuitas, *genit.* vacuitatis. NIECZUŁOSC, nieciérpliwość, ná wszystko iest niewzruszony y iákoby sercá niemáiący do żadney rzeczy ná świecie.

APATHIQUE, adject. m. & f. (*Insensible.*) Homo rigidus & humanorum affectuum expers. BEZCHETNY, co iá wszystko iest niewzruszony y iákoby serca niemáiący do żadney rzeczy ná świecie.

APENNIN, subst. masc. (*Chaine de Montagnes qui traversent l'Italie du couchant au levant.*) Apenninus, *genit.* Apennini, m. *Liv.* APENNIN, Góry między sobą związane przerzynáiące Włochy całe od wschodu do zachodu.

Qui habite l'Apennin. Apennicola, *gen.* Apennicolæ, com. gen. *Virg.* Apenninu obywatel.

Qui demeure sur l'Apennin. Apenninigena, *genit.* Apenninigenæ, com. gen. *Claud.* Mieszkáiący ná Apenninie.

APERITIF, m. APERITIVE, f. (*qui ouvre & relasche, parlant de certains remedes.*) Meatus aperiendi vim habens, entis, omn. gen. Meabilis & hoc meabile. adject. *Plinius.* OTWIERAIĄCY, OTWIERAIĄCA, ktory otwiera y rozczynia y rozchodzi mowiąc o niektorych lekarstwach.

APHORISME, subst. masc. (*Sentence qui comprend en peu de mots les propriétez de chaque chose.*) Aphorismus, *genit.* aphorismi, m. SUMMOWANIE zebranie w krotkich słowach właśności iakiey rzeczy.

APOCALYPSE, subst. f. (*Revelation, nom du dernier livre du Nouveau Testament, qui contient les revelations faites à S. Jean l'Evangeliste.*) Apocalypsis, *genit.* Apocalypsis, Detectio, *genit.* detectionis, f. Visiones, *genit.* visionum, f. pl. Visa, *genit.* visorum, neut. plur. *Quint. Cicer.* OBIAWIENIA, nazwisko ostatnich ksiąg Nowego Testamentu: záń ukáiące w sobie obiawienia uczynione Janowi Swiętemu.

ON DIT dans le familier, (*parlant d'un homme qui s'explique obscurément, & qu'on a de la peine à comprendre.*) *Cet homme est bien apocalypse.* Obscurus est tetrus hic homo & involutus naturæ obscuritate. Inexplicius est, & scientiæ inexplanatæ. *Contorte dixit. *Cic.* MOWI się potocznie o człeku ktory niewyraźnie y záwikłanie co mowi. *Ten człek iest wielki apokaliptyk.*

APOCRYPHE, adject. m. & f. (*Secret, caché, inconnu, reservé, mis à part.*) On appelle *Livres apocryphes* dans l'Eglise, (*ceux dont les saints Peres n'ont pas sçeu l'origine, ou bien ceux qui estoient gardez secretement, ou leus en particulier dans l'Eglise, & qu'elle ne reçoit pas.*) Libri apocryphi, m. pl. Libri dubiæ fidei. Libri quibus meritò fides derogatur, *ou* denegatur. SKRYTY, Tájemny, ná stronę odłożony, nieznajomy niepewny. Księgi tepewnie w Kościele názywáią te o ktorych Oycowie SS. nie wiedzą skąd się wzięły, álbo te ktore potrzeba nie chowáią y czytáią á w Kościele ich nie przyimuie.

APOGEE, s. f. subst. (*Le plus haut point & le plus éloigné du centre du monde.*) Apogeum, *genit.* apogei, n. Summa apsis, *genit.* summæ apsidis, f. *Plin.* NAYWYZSZY, y náydalszy punkt srzodka świátá.

ON DIT en un sens figuré, *Sa gloire est dans son apogée, ou dans son élévation, elle ne peut pas aller plus haut, ni plus loin.*) Altius gloria illius ascendere non potest. Cumulatior esse non potest illius gloria. Cumulatissima est gloria illius. *Cicer.* MOWI się niewłaśnie sławá iego do náywyższego przyszła punktu álbo iest w náywyższym stopniu, áni dáley, áni wyżey postąpić nie może.

APOLOGETIQUE, adject. m. & f. comme *Un discours apologétique.* (*qui contient la défense & la justification d'une personne.*) Alicujus defensio, *genit.* defensionis, f. *Cic.* OBRONIAIĄCY; Mowa álbo pismo na obronę, náiąc w sobie obronę sławy álbo sprawy czyiey.

APOLOGIE, subst. f. (*Défense, justification.*) Apologia, *genit.* apologiæ, f. *Apul.* Defensio. Purgatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OBRONA sławna.

Il entreprit son apologie, sa défense. Illius defensionem suscepit. *Cic.* Podiął się obrony iego sławy.

APOLOGISTE, subst. masc. (*celuy qui écrit une Apologie.*) Defensor, *genit.* defensoris, m. *Cic.* Apologista, *genit.* apologistæ, m. OBRONCA sławny.

APOLOGUE, subst. masc. (*Instruction morale qu'on tire d'une fable inventée exprès.*) Apologus, *genit.* apologi, masc. Affabulatio, *genit.* onis, fœm. NAUKA obyczayna wz gra z bayki iákiey umyślnie náto wynalezioney.

APOPHORETE, subst. masc. Apophoreta, *genit.* apophoretorum, n. plur. *Suet.* KRESY wodniczy, podarunek.

(Martial a intitulé de ce nom quelques livres de ses epigrammes touchant les dons qu'on se faisoit en certaines solemnitez où l'on festoit. *Saturnalia* ... *apophoreta.* ... Ces ... aux hommes à la feste de Saturne, et à ceux ... le premier jour de Mars.) Marcyalisz nazwał od tego Imie ná nie ktore Księgi ... ktore ... nione w Rzymie ... pewnych ... darunki Męszczyznom w święta Saturnowe, á Matronom pierwszego Marca.

APOPHTHEGME, subst. masc. (*Parole sententieuse & remarquable.*) Apophthegma, *genit.* apophthegmatis, neutr. Facetè dictum, *genit.* facetè dicti, neut. *Cicer.* PRZYPOWIESC mowa powaźna y ...

Beaucoup de bons mots ... comme sont ceux que le ... qu'on appelle apophthegmes. Multa multorum facetè dicta, ut ea quæ à sene Catone collecta sunt. *Cic.* Wiele pięknych przysłowia powiedziane od roźnych: iáko są te, ktore stary Kato zebrał, y názywáią ie przypowieści.

APOPLECTIQUE, adject. m. & f. (*Qui est sujet à des attaques d'apoplexie.*) Attonitus, attonita, attonitum. Cujus mens stupet. *Cels.* APOPLEKTYK, niemocy ...

Un remede apoplectique, bon contre l'apoplexie. Remedium contra nervorum stuporem præsentissimum, *genit.* remedii præsentissimi, n. Lekarstwo dobre przeciwko apoplekcyi niemocy.

APOPLEXIE, subst. f. (*Etourdissement, ou abatement du corps & de l'esprit, soudaine privation de sentiment & de mouvement.*) Apoplexia, *genit.* apoplexiæ, f. *Cels.* Morbus ex resolutione nervorum. Sideratio, *genit.* siderationis, f. *Scri. Larg.* Nervorum stupor, *genit.* stuporis, m. *Cic.* APOPLEKSYA, nápád ná wszystkich siłach ciała y umysłu zápádnienie bez zmysłow y poruszenia.

(Cette maladie est causée d'une pituite épaisse & froide, qui vient à remplir tout à coup les ventricules du cerveau, & bouche ou étrecit les arteres.) Tey choroby przyczyną iest flegma gruba y zimna, ktora nagle wpadszy wewnątrz do mozgu ... álbo záduszá y ciśni krtąnie.

Il a eu une atteinte, une attaque d'apoplexie. Tentatus fuit stupore nervorum. (*par imitation d'Horace.*) Napad iego apoplekty.

Il est mort d'apoplexie. Stupore nervorum sublatus est. Umarł ná apoplekcyą.

APOSTASIE, subst. f. (*Revolte, abandonnement du parti qu'on avoit suivi pour en suivre un autre, ce qui se dit en matiere de la Religion Catholique, lors qu'on la quitte pour embrasser le Paganisme ou quel on avoit renoncé par son Baptême.*) Apostasia, *genit.* apostasiæ, f. *mot grec & Latin.* Averâ fide defectio, *ou* desertio, *genit.* onis, f. ODSTĄPIENIE, odpadnienie od stanu álbo strony przy ktorey kto zostawał, y przerzucenie się na inszą stronę, co się mowi o Wierze Katolickiey, ktorey kto odstępuie przyimniąc Bałwochwalstwo ktorego się wyrzekamy przy chrzcie.

APOSTASIER, V. neut. (*Renoncer à la vraye Foy & à la vertu ... Religion ...*) A fide, *ou* à verâ Religione ... defectum.) ODPADAC, odstępować od prawdziwey Wiary, y ...

APOSTAT, subst. masc. (*Celuy qui renonce à la Foy qu'il avoit fait profession.*) Apostata, *genit.* apostatæ, com. gen. *mot grec.* Fidei desertor, *genit.* desertoris, m. A fide deficiens, *genit.* deficientis, masc. ODSTĘPCA, zbieg, ten co odstępuie Wiary ktorą wyznawał.

APOSTATE, subst. f. *Celle qui renonce à la Foy.* Mulier à fide deficiens, ... f. Mulier apostata, *genit.* mulieris apostatæ. ... odstępce.

APOSTILLE, subst. f. ... (*Annotation ... à la marge d'un écrit pour y ajouter quelque chose qui manque dans le texte, ou pour l'éclaircir & l'interpréter.*) Nota, *genit.* notæ, f. Annotatio, *gen* annotationis, f. *Cic.* Brevis appendicula ... NAZNACZENIE, ... w piśmie iákim do ... w tekście, álbo dla obiaśnienia y wytłumaczenia iakiego *Konkordancya.*

APOSTILLER, V. act. (*Faire, ou mettre des apostilles à quelque écrit, ou livre.*) Notam alicui scripto apponere, (appono, is, apposui, appositum.) act. *Cic.* KONKORDANCYE znaczki dawać w księdze álbo ... piśmie iakim. *Un*

écrit apostillé en divers endroits. Scriptum cui variis locis additæ sunt ad marginem annotationes. Pismo wroźnych mieysach ponáznaczane.

APOSTOLAT, subst. masc. (*Dignité, ou Ministere d'un Apostre.*) Apostolatus, *genit.* apostolatus, *mot consacré dans l'Eglise.* Apostoli munus, *genit.* muneris, ... Apostolica dignitas, *genit.* apostolicæ dignitatis, f. Apostolstwo, godność urząd Apostolski słowo poświęcone w Kościele.

APOSTOLIQUE, adject. m. & f. (*d'Apostre.*) Apostolicus apostolica, apostolicum. *mot consacré.* APOSTOLSKI słowo poświęcone.

APOSTOLIQUEMENT, adverb. (*à l'apostolique, comme un Apostre.*) Apostolorum in morem. Apostolorum more. abl. PO APOSTOLSKU, iáko Apostoł.

APOSTRE, ou *comme on prononce* APÔTRE, subst. masc. (*Disciple de J. C. qui a eu sa mission de lui pour prescher son Evangile par tout le monde.*) Apostolus, *genit.* Apostoli, m. APOSTOŁ Uczeń JEZUSA Chrystusa ktory od niego posłany iest ná opowiedanie Ewangeliy po wszystkim świecie.

ON DIT proverbialement, *C'est un bon Apostre,* pour dire *C'est un bon compagnon, c'est un gaillard.* Est festivus & hilaris. *C'est un adroit compere.* Est versutus. **C'est un bon hypocrite.* Simulator, ... MOWI się w przysłowiu *dobry to Apostoł:* chcąc wyrazić dobry Rubacha, *Chytry dowcipny swat obrotny, *Istny obłudnik.

APOSTROPHE, subst. ... (*Virgule qu'on met au-dessus d'une lettre ... la voyelle qu'on retranche.*) Apostropha, *genit.* apostrophæ, fœm. Elisæ vocalis nota apposita, *genit.* notæ ... ZNACZEK liniyka kreska obok nadłiczą iakąś ... zámiast odrzuconey iakiey litery samo przez się ...

APOSTROPHE, (*Conversion, figure de Rhétorique, lors qu'on adresse la parole à quelqu'un.*) Apostropha, *genit.* apostrophæ, f. *Ascon-Ped.* OBROCENIE się do kogo z mową, ... y u krasomowcow.

APOSTROPHER, V. act. (*parmi les Grammairiens signifie Omettre, ou retrancher une voyelle, ne la pas prononcer, ni marquer en écrivant.*) Vocalem elidere, (elido, is, elisi, elisum.) act. U GRAMMATYKOW znaczy opuścić literę iáką przez się brzmiącą w czytaniu, álbo mowieniu, álbo w pisaniu oney nie wyrażać.

APOSTROPHER, (*Adresser la parole à quelqu'un dans un discours.*) Ad aliquem orationem convertere, (converto, is, converti, conversum.) act. *Cic.* OBRACAC się z mową do kogo.

APOSTUME, subst. f. (*Abcès, tumeur contre nature, enflure qui vient à quelque partie du corps, causée par quelque humeur corrompue ... suppuration.*) Apostema, *genit.* apostematis, n. *Plin.* Vomica, *gen.* vomicæ, f. *Plaut.* WRZOD nabrzmiały ... w ciele ... náprzchłość iáky zęście ciała pochodząca z iákiego humoru zepsowanego, mającego się, do obierania się.

Apostume ouverte, percée, crevée. Incisa, *ou* rupta suppuratio. *Cels.* Wrzod otworzony przekłoty, przepukniony.

Avoir une apostume. Laborare vomicâ. *Cels.* Mieć wrzod iáki.

Crever une apostume, l'ouvrir, la percer. Rumpere, *ou* secare vomicam. *Cels. Plaut.* Przekłoć wrzod otworzyć go przebić.

Ne touchez pas je vous prie à cette apostume, car dès qu'on y touche tant soit peu, je sens des douleurs extremes; je n'ay pas voulu la faire percer, ou y faire donner un coup de lancette, de crainte que n'estant pas meure, je n'en receive plus d'incommodité. Vomicam prensare parce, nam ubi quis eam malâ manu tangit, dolores cooriuntur; secari non jussi, metuo ne immaturam secem, & mihi exhibeat plus negotii. *Plaut.* Nie tykay się proszę wrzodu tego, bo za naymnieyszym dotknieniem dziwnie mnie dolega, nie kazałem go przekałać álbo lancetem otworzyć boiąc się żeby znać ieszcze nie był wyźrzały, y wiecey bym sobie przyczynił przykrości.

ON DIT figurément & proverbialement, *Il faut que l'apostume creve,* pour dire *Il faut qu'une colere, ou quelque passion cachée, qu'une ... ou affaire secrette vienne enfin à éclater.* Erumpat tandem occultum odium & fiat palam quod tectum est. *Cic.* MOWI się niewłaśnie: y w przysłowiu *musi się wrzod rozpuknąć:* to iest iáka niechęć álbo passya skryta ... tajemna musi się ná ostatek wyiawić.

APOSTUMER, V. neutre. (*Venir à suppuration.*) Suppurare, (suppuro, as, suppuravi, suppuratum) Abscedere, (abscedo, is, abscessi, abscessum.) n. *Plin. Cels.* OBIERAC się przychodzić do ziarzenia.

APOTHEOSE, subst. f. (*Cérémonie payenne, que faisoient les idolatres, pour mettre les Empereurs au rang des Dieux, après quoy ils leur dressoient des temples & des autels.*) Apotheosis, *genit.* apotheosis, f. In Deos relatio, *genit.* relationis, f. *Cic.* OBRZĄDEK u Pogan Bałwochwalcow policzaiąc Cesarzow w poczet Bogow, zá czym stawiano im Ołtarze y Kościoły.

APOTHICAIRE, *ou* APOTHIQUAIRE, subst. masc. (*Celuy qui exerce cette partie de la médicine, qui consiste dans la préparation des remedes.*) Medicamentarius, *genit.* medicamentarii, masc. *Plin.* Pharmacopola, *genit.* pharmacopolæ, masc. *Cic. Hor.* APTEKARZ co się bawi koło tey części nauki lekarskiey, ktora lekarstwa gotuie.

(Ce dernier mot signifie proprement *un Droguiste,* celuy qui vend les remedes sans les préparer: le mot d'*Unguentarius* signifie *un Parfumeur.*) To ostatnie słowo znaczy właśnie tego ktory przedaie rzeczy do gotowania lekarstw sam ich nie robiąc, znaczy tego co Olevki Perfumy robi.

APOTHICAIRERIE, subst. f. (*Lieu où l'on prépare les remedes, la boutique d'un Apothicaire.*) Officina medicamentaria, *genit.* officinæ medicamentariæ, f. *Plin.* Medicinæ, *gen.* medicinarum, f. plur. *Plaut.* APTEKA mieysce gdzie robią lekarstwa, sklep Aptekarski.

APOTHICAIRESSE, subst. f. (*Celle qui prépare les remedes.*) Medicamentaria, æ, f. APTEKARKA, co robi lekarstwa.

APOZEME, subst. m. *mieux que* f. (*Remede liquide composé de diverses décoctions & syrops.*) Decoctum variis syrupis mixtum, *gen.* decocti variis syrupis mixti, n. *Plin.* LEKARSTWO w Trunku z roźnych Ulepkow y rzeczy lekarskich zrobione. *Dekot.*

APPAISER, V. act. (*Rendre paisible & tranquille ce qui est agité & émû, parlant des personnes & des choses.*) Sedare placare, (o, as, avi, atum.) Mitigare. Tranquillare. Pacificare, (o, as, avi, atum.) act. ác. *Hor.* Tranquillum aliquem facere. *Plaut* USPOKOIC spokoynym uczynić to co est wzruszone; mowiąc o osobach, y o rzeczach.

Appaiser quelqu'un qui est en colere. Iram alicujus placare, *ou* sedare. *Cic.* Uspokaiać rozgniewanego, koić.

Appaiser une sedition, des inimitiez, un tumulte. Seditionem, inimicitias, tumultum sedare, *ou* compescere, (compesco is, compescui, compescitum *autrefois:* **Appaiser des querelles* Jurgia flectere, (flecto, is, flexi, flexum.) act. *Petr.* Uspokaiać bunt, niechęć, rozruch, *zwady kłotnie uspokaiać.

La mer est appaisée, (n'est plus agitée, ni emuë.) Tranquillum est mare. *Cic.* Placidum ventis stat mare. Silet æquor. *Virg.* Mare pacatum est. *Hor.* Morze się uspokoiło, iuż nie iest wzruszone, nie burzy się.

Les troubles sont appaisez. Silescunt, *ou* consilescunt turbæ. *Plaut. Ter.* Zámieszania się uspokoiły.

Les vents s'appaisent, ou sont appaisez. Venti cadunt, *ou* concidunt. Consistunt venti. *Cic.* Venti ponunt, *ou* silent. *Virg.* Sternuntur venti. *Hor.* Wiatry się uspakaiáią, ustáią, álbo ustały.

APPAISER *quelqu'un qui est en colere, ou Appaiser sa colere.* Pacare. Pacificare. Placare. Sedare. Tranquillare. act. acc. *Cic.* USPOKAIAC kogo zagniewanego, álbo koić gniew czyi.

Je le priay d'appaiser sa colere, ou de s'appaiser. Rogavi ut effringeretur, *ou* ut mitigaretur, *ou* ut precibus flecteretur, *ou* ut remitteret iras. *Petr.* Prosiłem áby gniew swoy ukoił, áby się ukoił.

Appaiser quelqu'un de paroles. Verbis consutare aliquem, (consuto, as, avi, atum.) act. *Ter.* Uspokoić kogo słowami.

(Ce verbe est proprement un terme de cuisine, qui veut dire *Futo aquam ferventem compescere,* Jetter de l'eau froide sur de l'eau bouillante avec un petit pot qu'on appelloit *futum.* Titinnius dans une Piece appellée *Setina* dit, *Coquus ahenum quando fervit, futo consutat,* Quand le pot bout trop, le cuisinier l'appaise avec un petit pot d'eau froide. Et de là ce mot a esté dit de ceux qui appaisent les emportemens de colere qui sont les bouillons du sang.) To słowo iest właśnie kucharskie ktore znaczy zalać zimną wodą wodę wrzącą małym garczkiem ktory nazywano *Futum* Titynniusz w iednym piśmie názwanym *Setina* mowi, kiedy garnek wre na-

názbyt, kucharz go zálewa garnuſzkiem máłym wody zimney, y ztąd to słowo rzeczono o tych co uſpokaiaią popędliwości gniewu, ktore ſą krwią wrzącą.

Dites moy, je vous prie, ce qu'on ſervit au premier ſervice pour appaiſer la groſſe faim. Da, ſi non eſt grave, quæ prima eſca iratum ventrem placaverit. *Homt.* Powiedz mi co náprzod dano ná ſtoł, dla uſpokoienia pierwſzego appetytu.

Un gros chien d'attache abboya fort après nous, mais nous appaiſâmes ſa fureur en luy jettant à manger. Canis catenarius multo tumultu nos excepit, ſed cibo furorem illius ſuppreſſimus. *Petr.* Pies wielki ná uwiązaniu mocno ná nás ſzczekał, áleſmy iego złość uſpokoili, ieść mu rzucaiąc.

S'APPAISER, (*ſe calmer.*) Se dare ad lenitatem. *Cic.* USPOKOIC ſię, uśmierzyć ſię.

Il s'appaiſera. Miſſam iram faciet. *Cic.* Decedet jam ira illius. *Ter.* Uſpokoi ſię.

J'avois quelque eſperance que voſtre colere s'appaiſeroit. Spes animum ſubibat, deflagrare iras tuas poſſe. *Liv.* ou quòd ira deferveſceret. *Cic.* Miałem nie iáką nadzieię że ſię twoy gniew ukoi.

Il s'eſt appaiſé; ſa fureur, ſa colere eſt paſſée, ou *appaiſée.* Furor, *ou* ira illius jam conſedit. Ardor animi conſedit. *Cic.* Uſpokoił ſię gniew iego, popędliwość iego ſię ukoiła.

Sa colere s'eſtant appaiſée. Cùm illius iræ reſediſſent. *Liv.* Ubi ira conſediſſet. *Liv.* Gdy ſię gniew iego ukoił.

Voyant qu'il ne s'appaiſoit point. Cùm modum iræ nullum faceret. Widząc że ſię nie chciał ukoić.

Vous prétendez appaiſer l'envie en quittant le chemin de la vertu Paras invidiam placare relictâ virtute. *Homt.* Rozumieſz że zázdrość ukoiſz uſtępuiąc z drogi cnoty.

Les méchants ſe ſont mis en teſte d'appaiſer Dieu par des offrandes & des ſacrifices; mais ils perdent leur peine & leur argent, parce qu'il ne reçoit pas les préſens des parjures. Sceleſti in animum inducunt ſuum, ſe placare poſſe Deum donis & hoſtiis, verùm operam & ſumtum perdunt, nihil enim ei acceptum eſt à perjuris. *Plaut.* Zli umyślili ſobie że ukoią Boga ofiarami y darami; ále darmo czás trawią y koſzt, bo Bog nie przyimuie ofiar krzywoprzyſięzcow.

Les montagnes d'or ni les ſuperbes édifices n'appaiſent, ou *ne calment point les troubles de l'ame.* Non animo curas deducunt, montes auri atque ſuperba atria. *Hor.* Złote gory ani przepyſzne ſtruktury nie uſpokoią zamięſzanego umyſłu.

APPAISER ſignifie encore *Amoindrir, diminuer.* Mollire. Lenire. Mitigare. Levare, (levo, as, avi, atum.) *Cic.* Compeſcere act. acc. *Tibul.* Znaczy ieſzcze umnieyſzyć uśmierzyć.

Les douleurs s'appaiſent par la longueur du temps, ou *avec le temps.* Dolores vetuſtate mitigantur, *ou* ſedantur. *Cic.* Zale dolegliwości z czaſem ſię uśmierzaią.

Il n'y a point de ſi petite femmelette, qui après avoit pleuré la perte de ſes enfans, ne s'appaiſe à la fin. Nous devons prévenir l'effet du temps par la force de noſtre eſprit, ſans attendre laſchement la medicine que ce lent medecin nous prépare. Nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit. Certè nos quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam. *Cic.* Niemaſz tak ſłabey kobietki ktoraby opłakawſzy ſtratę dzieci ſwoich naoſtatek ſię nie ukoiła, ále to co czas ma dokazać uprzedzić náleży rozumem, nie czekaiąc nikczemnie lekarſtwa ktore nam ten leniwy medyk gotuie.

Ce remede appaiſe la douleur. Dolor mollitur, *ou* mitigatur hoc remedio. Mollit dolorem illud remedium. *Celſ.* To lekarſtwo uśmierza boleść.

Si la douleur ne s'appaiſe point. Si dolor non quieſcit. Si dolor non deſinit. Si non ſe remittit dolor. *Cic.* Jeżeli bol nieuſtaie.

Facile à appaiſer, qu'on appaiſe, ou *qui s'appaiſe aiſément.* Placabilis & hoc placabile. adject. *(*le contraire eſt* Implacabilis. *Cic.* *Qu'on ne peut appaiſer, qui eſt implacable.*) Łatwy do uſpokoienia, ktorego ukoić łatwo. **przeciwna ieſt* ktorego niemozna ukoić, co ieſt nie ukoiony.

APPANAGE, ſubſt. maſ. (*Terre,* ou *Seigneurie qui fait le patrimoine des Princes & des Princeſſes*) Bonorum pars quæ cedit Principibus in dotem. MAIĘTNOSC álbo Páńſtwo ktore w poſagu albo w dziedzictwie daią Xiążętom álbo Xiężniczkom.

APPANAGER *un Prince* V. act. (*Luy donner quelque Seigneurie,* ou *quelque Province en appanage.*) Dare aliquod dominium, *ou* aliquam provinciam in dotem alicui Principi. PROWINCYĄ iaką naznaczyć iakiemu Xiążęciu w dziedzictwie álbo w poſagu.

APPARAT, ſubſt. maſc. (*Préparations qu'on fait pour quelque action ſolemnelle*) Apparatus. Ornatus, *genit.* ûs, m. Pompa. Magnificentia, *genit.* æ, f. *Cic.* GOTOWOSC przygotowanie ktore czynią ná iaki akt publiczny.

Il aime les choſes d'apparat, ou *d'éclat.* Magnifico & ſplendido in rebus ápparatu ducitur, *ou* delectatur. Pompâ tenetur. Wſpaniałość okazkę kocha w rzeczach.

APPAREIL, ſubſt. maſc. (*Préparatif.*) Paratus. Apparatus. Inſtructus, *genit* ûs, m. *Cic* Apparatio. Præparatio, *genit.* onis, f. *Quint.* PRZYGOTOWANIE, gotowość.

Appareil de guerre. Belli apparatus. **D'un feſtin.* Epularum apparatus. **D'un triomphe.* Triumphi apparatus. **De jeux, de chaſſe.* Apparatus ludorum, venationemque. *Cic.* GOTOWOSC do woyny *do uczty *Do tryumfu *do Igrzyſk, do polowania.

Les jeux ſe célébrerent avec beaucoup d'appareil, les jeux ſe firent avec bien de l'appareil, mais ils ne furent point de voſtre goût. Ludi quidem apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi. *Cic.* Igrzyſká ſię opprawiły z wielkim przygotowaniem ále niebyły do ſmaku twego.

APPAREIL en terme de chirurgie, (*la premiere application d'un remede ſur une playe.*) Fomentum vulneri recenti adhibitum, *genit.* fomenti adhibiti, neut. W HYRURGIY znaczy pierwſze záwiązanie álbo przywinienie czego ná rang

Lever le premier appareil. Fomentum recenti vulneri admotum, *ou* adhibitum tollere, *ou* detegere. *Celſ.* Odiąć to co naypierwey zrazu przywiniono na ranę.

ON DIT au figuré *Voilà le premier appareil qui a guery ma douleur.* Hiſce medicamentis, *ou* his remediis dolorem meum abegi, *ou* repuli, *ou* abſterſi. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie otoż pierwſze przywinienie ktore uleczyło boleść moię

APPAREIL, en Maçonnerie, (*la hauteur d'une pierre.*) *Une pierre de haut appareil,* pour dire *une pierre bien épaiſſe,* Lapis craſſiſſimus, *genit.* lapidis craſſiſſimi, m. W MULARSTWIE znaczy kamień miąższy y wyſoki.

APPAREILLER, V. act. (*Trouver un pareil à quelque choſe, pour les joindre enſemble*) Æquare, (æquo, as, æquavi, æqutum.) Parem pari jungere, (jungo, is, junxi, junctum.) act. *Hor.* POROWNAC ſparzyć znaleść iedną rzeć rowną do drugiey áby ie do pary przybrać.

APPAREILLER, (*Préparer, accommoder tout preſt.*) Inſtruere, (inſtruo, is, inſtruxi, inſtructum.) Adornare. Aptare, o, as, avi, atum.) act-accuſ. *Cic.* PRZYGOTOWAC zewſzyſtkim.

(Ce verbe eſt d'uſage dans la Marine, car au lieu de dire *Nous nous préparames à faire voile,* ou *à mettre à la voile,* on dit *Nous appareillames;* To słowo ieſt w uzywaniu w żeglarce morſkiey, za miaſt byliśmy w gotowości odwinąć od lądu.

Avoir des vaiſſeaux appareillez. Inſtructas ac paratas naves in aquâ habere. *Cic.* Mieć gotowe ze wſzytkim okręty.

Une pierre APPAREILLE'E, (*Tracée ſelon les meſures pour la tailler.*) Lapis deſcriptus, *genit.* lapidis deſcripti, m. Kamien głaz naryſowany według miary do ciosánia.

APPAREILLEUR, ſubſt. maſc. (*c'eſt en architecture, Celuy qui trace les pierres de la maniere qu'elles doivent eſtre taillées.*) Delineator, *gen.* delineatoris, m. Apparator, *genit.* oris, m. Qui delineat ſeculos lapides. W ARCHITEKTURZE znaczy tego ktory ryſuie kamienie iak maią być ciosane.

APPAREILLEUR *des jeux.* Apparator, *ou* deſignator ludorum. *Liv. Plaut.* TEN CO igrzyſká gotuie.

APPAREILLEUSE, ſubſt. f. (*ſe dit en mauvaiſe part d'une femme qui fait des intrigues & des commerces d'amour, & qui prépare les plaiſirs des autres.*) Conciliatrix, *genit.* conciliatricis, f. *Plaut.* Lena, *genit.* lenæ, f. *Plin.* JEDNACZKA Ruſianká Kuplerká, mowi ſię w zły ſpoſob o niewieście ktorá intrygi czyni, y porozumiewá nierządnie oſoby iakie poſługuiąc nierządnym uciechom inſzych.

APPAREMENT *on prononce* apparament, adverb. (*d'une maniere apparente,* ou *vray-ſemblablement.*) comme *Il eſt apparement malade.* Hic verè ægrotat. Veriſimile eſt illum ægrotare. PODOBNO ná podobieńſtwo, *iako: Podobno ieſt chory.

Apparement le meſſager arrivera aujour d'huy. Veriſimile ſit adventurum hodie tabellarium. Et quidem aderit hodie tabellarius. Podobno dziś przybieży poſłaniec.

APPARENCE, ſubſt. fem *on prononce* apparance (*l'Exterieur, ce qui paroiſt en dehors, les dehors.*) Species, *genit.* ſpeciei, f. *Cic.* POZOR Poſtać, zwierzchny rzeczy pozor, co ſię powierzchownie wydaie.

Aller aux apparences, donner dans les apprences. Specie duci, (ducor, eris, ductus ſum.) paſſ. *Horat.* Uwodzić ſię pozorem zwierzchnym.

Garder les apparences, ou *les dehors.* Servare extrinſecùs quod decet. Honeſtatem & decus, ad ſpeciem, *ou* ſpecie tenus, conſervare. *Cic.* Zachować pozor powierzchownie.

Sauver les apparences, (dérober ſes vices à la connoiſſance des hommes par un exterieur honneſte & reglé.) Tegere, *ou* obtegere, *ou* velare ſua vitia. *Cic.* Specioſo & honeſto habitu ſe in cursu ad homines. *Plin. Jun.* Sa wować pozor powierzchowny, ukrywać przed ludźmi wyſtępki ſwoie powierzchownym pozorem poczciwości y dobrych obyczaiow,

Se laiſſer prendre aux apparences, ou *par les apparences.* Specie duci, *ou* capi, *Hor. Liv.* Dać ſię zwieść pozorem powierzchownym.

On eſt ſouvent trompé par les apparences, ou *Les apparences trompent ſouvent.* Decipit prima frons *Phæd.* Frons, *ou* vultus per ſæpè mentiuntur. *Cic.* Pozor powierzchowny częſtokroć zawodzi.

Il a l'apparence d'un homme de bien, Il eſt homme de bien en apparence, ou *ſelon les apparences.* Speciem viri boni præ ſe fert *Cic.* Zdaie ſię być poczciwy człowiek. Jeſt człowiek poczciwy z weyrzenia, z poſtawy.

C'eſt une flotte belle en apparence mais qui en effet eſtoit foible & dépourveuë de tout. Præclara claſſis in ſpeciem, ſed inops & infirma propter dimiſſionem propugnatorum & remigum. *Cic.* Piękne to było ná pozor woyſko wodne, ále w rzeczy ſamey ze wſzytkiego ogołocone.

La pieté ne peut eſtre avec les apparences & la diſſimulation. Pietas inesse non poteſt in fictæ ſimulatiónis ſpecie. *Cic.* Pobożność być niemoże z ſamym powierzchownym pozorem y udaniem.

Il avoit gagné d'honneſtes gens par une apparence trompeuſe de vertu. Multos viros bonos ſpecie quâdam virtutis aſſimulatæ tenebat. *Cic.* Pozyſkał ſobie był poczciwych ludzi pozorem oſzukuiącym cnoty,

Il avoit beaucoup de réputation & d'eſtime parmi le peuple par quelque apparence de vertu. Claro apud vulgum rumore erat per virtutem, aut per ſpecies virtutibus ſimiles. *Tacit.* Miał wielkie imię y powagę między poſpolſtwem dlá podobieńſtwá nie iakiego cnotliwości.

Il affectoit une gravité de Stoique accouſtumé à garder en tout les apparences d'un honneſte homme ſur ſon viſage & dans ſon maintien, mais dans le fond de l'ame perfide, fourbe & qui cachoit une extreme paſſion pour les richeſſes & pour la volupté. Auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti; cæterùm animo perfidioſus, & ſubdolus, avaritiam & libidinem occultans. *Tacit.* Pokazywał ſtateczność Stoicką przywykſzy we wſzytkim zachować pozor poczciwego człowieká ná obliczu, y poſtawie ſwoiey, ále w ſercu y umyśle zdradliwy, y chytry, pokrywaiący niezmierną pożądliwość bogactw y rozpuſty.

Honneſte homme en apparence & à l'extérieur, mais au dedans rien qui vaille. Pelle decorâ ſpecioſus, introrſùm turpis *Horat.* Poczciwy ná pozor y pierzchownie ále wewnątrz nic dobrego.

Sçavant en apparence. Doctrinâ ore tenùs exercitus. *Tacit.* Nápozor uczony,

Pompée favoriſoit Scaurus, mais on a douté, ſi c'eſtoit veritablement ou ſeulement en apparence. Pompejus Scauro ſtudebat, ſed utrum fronte an mente, dubitatum eſt. *Cic.* Pompeiuſz ſprzyiał Skauremu, ále wątpiono czy ná pozor czy ſzczerze.

APPARENCE, (*vray-ſemblence.*) Veri-ſimilitudo. Similitudo veri, *gen* veri-ſimilitudinis, f. *Cic.* PODOBIENSTWO

Il y a peu d'apparence à cette accuſation. Minùs ſpecioſa eſt iſta criminatio. *Cic.* Mało ieſt podobieńſtwa w tym udaniu

Cela eſt hors d'apparence, cela n'eſt pas vray-ſemblable. Id non ſit veriſimile. *Terent.* Id non credibile. *Cic.* To cale nie ieſt do podobieńſtwa, nie ieſt podobna.

Il n'y a pas d'apparence, que. (Il n'eſt pas vray-ſemblable, que.) Non eſt veriſimile, *avec un infinitif. Cic.* Niemaſz podobieńſtwa żeby.

APPARENCE, (*Signe, marque.*) Signum. Indicium. Veſtigium, *genit.* ii, neut. Nota, *genit.* notæ, f. *Cic.* Znak ślad podobieńſtwo.

Il ne reſte pas la moindre apparence de liberté. Ne veſtigium quidem relıquum libertatis. *Cic.* Zádnego nie zoſtaie náymnieyſzego znaku wolności.

Il y a grande apparence que la choſe eſt ainſi. Satis eſt ſigni, *ou* magnum ſignum eſt, rem ſic eſſe. Wielkie podobieńſtwo ieſt do tego że tak muſi być.

APPARENCE, (*ſe dit quelquefois de ce qu'il eſt raiſonnable de faire.*) comme *Il n'y a point d'apparence de tranſporter ce malade en l'eſtat qu'il eſt.* Non conducit, *ou* non convenit *ou* conſentaneũ non eſt, hunc ægrum, ut ſe habet, aliò transferre. PODOBNA mowi ſię czaſem za to co ſię rozſądnie czynić może: iáko, niepodobna áby tego chorego przenieść w tym ſtanie iák ſię znáyduie.

APPARENT, m. *on prononce* apparant. APPARENTE, f. adject. (*Qui paroiſt & ſe voit.*) Specioſus, ſpecioſa, ſpecioſum. Simulatus, a, um. *Cic.* ZNACZNY wydatny, co ſię widzieć daie pozorny.

Les Princes ne manquent point de raiſons apparentes pour faire la guerre. Non deſunt Principibus cauſæ ad bellum inferendum, *ou* cauſæ belli inferendi. Krolom nigdy ná przyczynach pozornych nieſchodzi dla prowadzenia woyny.

ON DIT abſolument *Les plus apparents d'une ville, les plus conſidérables.* Primi civitatis. Viri in civitate primarii m. pl. Primores urbis, *genit* primorum urbis, m. pl. *Cic. Liv.* MOWI ſię po proſtu zácnieyſi w mieście, znácznieyſi.

APPARENTE', m. APPARENTE'E, f. *on prononce* apparanté. (*Qui a des parens conſidérables.*) comme *Il eſt fort bien apparenté* Eſt ampliſſimâ cognatione. *Cic.* SKREWIONY ſpowinowacony, ſpowinowaconá ktory má krewnych znacznych, iako: barzo dobrze ieſt ſpowinowacony.

Sa famille eſt bien apparentée. Illius domus ſerpit multis cognationibus. *Cic.* Dom iego zacnie ieſt ſkrewniony.

S'APPARENTER *de quelqu'un* V. neut. *on prononce* s'apparenter. (*Faire alliance avec quelqu'un.*) Cum aliquo cognatione conjungi, (jungor, eris, junctus ſum.) paſſ. *Cic.* SKREWNIC ſię z kim w kolligacyą z kim wniść.

APPARIER, V. act. (*Joindre les choſes qui doivent aller naturellement enſemble.*) Pares cum paribus jungere, *ou* conjungere, jungo, is, junxi, junctum.) act. *Plin.* SPARZYC złączyć rzeczy ktore z ſobą być powinny wkupie z przyrodzenia

Les perdrix s'apparient au printemps, le maſle avec la femelle. Perdices coeunt junguntur que verno tempore. *Plin.* Kuropatwy ſię parzą ná wioſnę ſamiec z ſamicą.

La tourterelle qui a perdu ſon pair, ne s'apparie plus. Ubi ſemel turtur amiſit parem, alteri non jungitur *ou* non copulatur, *ou* non coit cum altero. Synogarlica pary poſtradawſzy więcey ſię nieparzy.

APPARIER, (*ſe dit auſſi de ce qui vient de la diſpoſition des hommes.*) comme *Ces chevaux ſont bien appariez.* Illi equi ſunt pares inter ſe & mole corporis & colore. SPARZYC mowi ſię o tym co idzie z zrządzeniá ludzkiego iako, te konie ſą dobrze ſparzone, ſprzężone.

Apparier des combattans, les égaler. Pares facere bellatores Porownać parami dobierać zapaśnikow.

APPARITEUR, ſubſt. maſc. (*Bedeau, Huiſſier qui marche devant les Magiſtrats dans les Univerſitez & les Officialitez*) Apparitor, *genit.* apparitoris, m. *Cic.* WOZNY Ceklarz ktory przed Urzędnikami idzie w Akademiach y Urzędnictwach.

L'office d'Apparieteur. Appatitio, *genit.* apparitionis, f. Apparitura, *genit.* apparituræ, f. *Cic.* Woźnictwo Ceklárſtwo urząd woźnego.

APPARITION, ſubſt. f. (*Viſion, image qui ſe forme en noſtre eſprit ſoit vraye,* ou *fauſſe.*) Species, *genit.* ſpeciei, f. *Hor.* Viſio, *genit.* viſionis, f. Viſum, *genit.* viſi, n. *Cic.* OBIAWIENIE widzenie ktore ſię w imaginacyi naſzey udaie lub prawdziwe, lub fałſzywe.

Il eut une apparition en dormant. Ei dormienti viſa occurrerunt. *Cic.* Miał widzenie śpiący álbo we śnie.

Si Dieu nous envoye ces appparitions pour nous précautionner, il devroit nous les envoyer pendant que nous ſommes éveillez, & non pas pendant que nous dormons. Si Deus iſta viſa nobis providendi causâ dat, vigilantibus det potiùs, quam

dormientibus. *Cic.* Jeżeli nam Pan Bog z syłá te widzenia dlá przestrogi, ná iawie by to być miało, á nie we śnie.

APPARITION *des étoiles.* Stellarum ortus, *ou* exortus, *genit.*ortûs,m.*Cic.* POKAZOWANIE się gwiazd.

APPAROISTRE, V.neut.*on prononce* apparetre.(*Se rendre visible.*)Apparere, (appareo,appares,apparui,apparitû.) neut.Videri,(videor,eris,visus sum.) pass.Videndum se præbere.(præbeo,es,præbui, præbitum. POKAZAC się, stanąć, stáć się widomym.

Il luy apparu en dormant. Visus est ipsi in somnis. *Cic.* Pokazał mu się we śnie.

Cela apparoist, cela est clair. Id patet. Id constat.*Cic.* To widomá, iawná iest.

APPARTEMENT,subst.masc.*on prononce* Apartemant. (*Portion d'un logis qui consiste en une Antichambre, Chambre & Cabinet, Cuisine & le reste des autres commoditez.*) Pars domûs,*genit.*partis domûs,f.*Ter.* POMIESZKANIE część mięszkania maiąca w sobie pokoy przedpokoy y gabinet, kuchnią y insze wygody.

*Dans l'appartement le plus reculé du logis.*In intima parte domûs.*Ter.* W części domu naygłębszey.

*Je luy ay demandé un appartement chez luy.*Petii ab illo, ut mihi aliquid de habitatione commodaret.*Cic.* Prosiłem o pomięszkanie u niego.

APPARTEMENS, (*certaines festes & divertissemens que le Roy donne dans ses beaux Appartemens de Versailles à toute sa Cour.*) comme *Il y a ce soir appartement chez le Roy.* Serò varii dantur lusus variaque oblectamenta ædibus in regiis, ut aleæ, musices. Fiet serò variorum concursus ludorum in ædibus regiis. POKOIE; niektore Święta y zábawy wesołe ktore Krol daie ná swoich pokoiach w Wersalu całemu dworowi swemu; iáko: dziś są Pokoie u Krola.

APPARTENANCES, subst. f. (*Dependances.*) On dit *Acheter une maison & ses appartenances.*) Ædes emere & quæ ædibus cedunt.*Ulp.* NALEZYTOSCI przyległości: *mowi się* kupić dom y iego przyległości.

APPARTENIR *à quelqu'un*,V,neut.(*Estre à luy,estre en sa possession.*) Ad aliquem pertinere, (pertineo, es, pertinui, *sans supin.*)neut.*Ascon-Ped.*Alicujus esse, (sum, es, fui.) *Cic.* NALEZEC do kogo,być czyim y w iego dzierżawie.

L'Europe appartenoit de droit aux Romains. Europa jure ad Romanos pertinebat. *Flor-Rom.* Europa náleżała przez prawo do Rzymianow.

Il nous a osté tout ce qui nous appartenoit. Ademit nobis omnia,quæ nostra erant propria. *Cic.* Odiął nam wszystko co do nas należało.

APPARTENIR,(*Estre bienséant & convenable.*)comme *Il n'appartient qu'au sage de commander à ses passions.* Sapientis est,ou sapientem decet,suis imperare cupidinibus. *Hor.* NALEZYC być przyzwoitym: iáko nienależy tylko samemu rozumnemu człowiekowi panować nad affektami swemi

*Il luy appartient d'être riche.*Eum decet opulentia. *Plaut.* Należy mu być bogatym.

APPARU,m. APPARUë,f. part. pass. *du verbe* APPAROISTRE. Visus,visa,visum.*Cil. Voyez* APPAROISTRE. POKAZANY, POKAZANA, od słowa Pokazać się.

APPAST,*on prononce* APPAS,subst.masc. (*ce qu'on met à un hameçon pour prendre le poisson.*) Esca, *genit* escæ,f.Illicium, *gen.*illicii, n.*Cic.Var.* NĘTA co się zákłada ná wędę dla złapania ryby.

APPAS ce dit figurément,(*Attrait.*)Illecebra, *genit.*illecebræ,f.Illectus, *genit.*illectûs,masc. *Plaut.* Illecebræ,*genit.* illecebrarum,f.pl. *Cic.* NĘTA mowi się niewłaśnie miasto przyłuda, powab.

La vertu a des apas qui nous portent au véritable bonheur. Trahit nos virtus suis illecebris ad verum decus. *Cic.* Ma cnota powaby, swoie ktore nas do prawdziwey szczęśliwości pociągaią.

Estre attiré par les appas de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris.*Cic.* Być pociągnionym przyłudami roskoszy.

*La ville a beaucoup d'appas.*Urbs multa habet invitamenta. *Cic.* Miasto ma wiele powabow.

APPASTER,*on prononce* APPâTER, V.act. (*Mettre un appast à un hameçon,*ou *à un piége.*)Escam apponere, (appono,is,apposui,appositum-)act.*Un hameçon.* Hamo, *au datif.* ZAŁOZYC nęcę na wędę álbo ná sidło, żobiu násypać.

APPASTER *des oiseaux*, (*leur donner la pastée,leur donner à manger.*) Avibus cibum ingerere,(ingero,is,ingessi,ingestum.)act.*Cels.* Ptastwo karmić, posypać żobiu ptastwu.

Les oyseaux appastent leurs petits qui sont encore foibles. Aves teneris infirmisque fœtibus,cibos ore suo collatos partiuntur. *Quint.ou* alternant cibum, *Plin.* Ptaki karmią małe swoie kiedy jeszcze są słabe.

*Il le faut appaster comme un enfant.*Ipsi tanquam puerulo cibi sunt introferendi,*ou* ingerendi.*Cic.* Trzeba go karmić iák dziecię.

APPAUVRI,m.APPAUVRIE,f part.pass (*Rendu pauvre*) PODUPADŁY, Zubożały, zubożała.

APPAUVRIR,V.act.(*Rendre pauvre.*)Pauperare, (paupero,as,pauperavi,pauperatum.) act.accus. *Plaut.* ZUBOZYC ubogim uczynić.

s'APPAUVRIR,(*devenir pauvre.*)Pauperem & inopem fieri,(pauper, *genit.*pauperis: inops,*genit.* inopis: fio,fis,factus sum. ZUBOZYC się,stać się ubogim podupadłym

APPAUVRISSEMENT,subst.m.(*Perte de biens.*) Pauperies,*genit.*pauperiei,f. *Cic.* PODUPADNIENIE, zubożenie stracenie fortuny.

APPEAU, subst.masc. *on prononce* appau. (*Oiseau privé dont on se sert pour appeller les autres oiseaux.*) Avis illex, *genit.* avis illicis, f. WAB, ptak przychowany,ktorego záżywaią do wabienia inszych.

APPEAU, (*certain sifflet d'oiseleur qui contrefait le chant des oiseaux,& avec le quel il les attire & les prend*)Calamus illex,*gen.*calami illicis,m. WABIK instrument ptaszników násladuiący głosu ptaszego y ktorym ich zwabia y chwytá.

APPEL,subst.masc.(*l'action d'appeller quelqu'un par son nom.*)Nomenclatio, *gen.* nomenclationis,f.*Colum.* Nomenclatura, *genit.* nomenclaturæ,f. *Plin.* NAZWANIE kogo Imieniem własnym.

Faire l'appel, (*appeller chacun par son nom.*) Appellare aliquem nominatim. Pronuntiare nomina. *Cic.* Citare per nomina.act.acc.*Colum.* Názwać záwołać każdego po Imieniu iego.

APPEL, (*d'une sentence à un juge superieur.*) Appellatio. Provocatio,*genit.*onis.f. *Plin.Cic.*(Ad judicem superiorem.) APELLACYA, odwoływánie się do wyższego sądu.

Estre puni sans appel. Dare pœnas sine provocatione.*Cic.* Być skaranym bez apelacyi.

Nonobstant l'apel. Provocatione sublatâ.(abl.) Nieuważaiąc ná apelacyą.

La Cour a mis & met l'appellation & ce dont est appelé au néant d'une part, & de l'autre sans amende, a condamné les parties l'un envers l'autre de la cause d'appel aux dépens. Cum provocationibus utraque rebus judicatis inductis, utrumque litigantium impensis litium judicio reciprocarie mulravit. Uczyniwszy nic z obudwu apelacyi y to dla czego apelowano z obu stron; skazał obiedwie strony iednę drugiey ná wzáiemne unkosta prawne.

Convertir son appel en opposition. Provocationem intercessione commutare. Odmienić apelacyą w Indykcyą.

Relever un appel. Appellationem è formulâ denuntiare. **Renoncer à son appel.* Provocationem remittere. Apelacyą założyć, *Od apelacyi odstąpić.

(Toutes ces expressions Latines sont des anciens Jurisconsultes.) Wszystkie te łacińskie sposoby mowienia są dawnych Prawnych ludzi.

APPEL *en duel.* Ad singulare certamen provocatio. WYZYWANIE ná poiedynek.

*Faire un appel à quelqu'un pour se battre.*Ad singulare certamen aliquem provocare. Wyzwać kogo ná poiedynek.

APPELLANT,m. APPELLANTE,f.(*Celuy,ou celle qui appelle de la sentence d'un juge.*)Appellator. Provocator,*gen.* oris, m. *Cic.* *(*pour le feminin,* Quæ appellat ad alium.) APELUIĄCY, APELUIĄCA, ten álbo ta ktora apeluie od sądu iakiego.

APPELLATIF,m.APPELLATIVE,f.adject. Appellativus, appellativa, appellativum. *Ascon-Ped.* POSPOLITE Imię.

(Terme de Grammaire.C'est un nom qu'on donne à une Espece,comme *Ange, Homme* &c.) Termin Grammatików. Jest to Imię ktorym názywamy wiele rzeczy iednego rodzaiu: iáko *Anioł, człowiek.*

*L'appellation mise au néant,(terme des Arrests.)*Appellatio circumscripta,*ou* inducta. Apelacyą skasowawszy,nieprzypuściwszy, termin dekretow.

Passer outre non obstant opposition ou appellation quelconque. Non intercessioni cedere nec provocationi. Postąpić daley w sprawie nieuważaiąc apelacyi álbo sprzeciwienia się żadnego.

APPELLE',m.APPELLE'E,f.adject. part. Vocatus Appellatus. Nominatus, a, um. *Cicer.* NAZWANY, NAZWANA.

APPELLER,V.act. (*Nommer.*) Appellare. Nominare. Vocare.Nuncupare,(o,as,avi atum.) act.acc. *Cic.* NAZYWAC mianować.

*Appeller quelqu'un par son nom.*Aliquem nomine vocare. Appellare nomine, *ou* nominatim. Nominare alicujus nomen. Citare aliquem per nomen. *Cic. Ter. Colum.* Nazwać kogo zawołać po imieniu.

*Appeller quelqu'un à haute voix par son nom.*Inclamare aliquem nomine.*Liv.* Głośno wołać kogo po imieniu.

Appeller par signes. Appellare nutu & significatione.*Cic.* Zawołać znakami.

Je m'appelle Phormion. Vocor Phormio. *Ter.* Zowię się Formyon.

Je n'ay point eu de parent qui s'appellast de ce nom. Non mihi quisquam fuit cognatus hoc nomine.*Terent.* Niemiałem zadnego krewnego coby się tak zwał.

APPELLER,ou E'PELLER *les lettres.*Appellare literas *Cic.* LITERY mianować,sylabizować.

APPELLER,(*Faire venir mander.*) Vocare. Advocare. Evocare,(voco,as,avi, atum.) ZAWOŁAC wezwać posłać po kogo.

*Appeller quelqu'un de la part d'un autre.*Evocare aliquem verbis alterius. *Plaut.* Zawołać kogo od kogo inszego.

Si mon mary me demande,faites moy appeller. Vir si quid me vocet,hinc me accersatis. *Plaut.* Jeżeli mię mąż potrzebować będzie,niech mnie zawołaią.

*Allez vous-en l'appeller.*Ito accersitum. *Cic.* Idź wezwiy go zawołay go.

Estre appellé pour un malade. Advocari ægro,*ou* ad ægrum *Ovid.* Być zawołanym do chorego.

Appeller quelqu'un à son aide,à son secours,le reclamer. Aliquem appellere,Vocare aliquem auxilio.*Cic. Virg.* Wzywać kogo ná pomoc ná ratunek.

Ceux d'Autun appellerent César à leur secours. Cæsar appellatus est ab Æduis. *Cicer.* Edwanie wezwali Cezará ná pomoc swoię.

APPELLER *quelqu'un à quelque honneur;l'y élever.* Ad honores, *ou* ad dignitatem aliquem vocare *Cic.* WEZWAC kogo ná godność iaką, podnieść go do niey.

*Appeller quelqu'un à ses plaisirs,le mettre de ses plaisirs.*In partem deliciarum aliquem vocare. *Cic.* Wezwać kogo do uciech przypuścić go do krotofil swoich.

L'appeller à une vie oisive & voluptueuse. Vocare ad vitam otiosam, ac deliciis diffluentem, Wezwać go do życiá gnuśnego y pieszczonego.

APPELLER *quelqu'un en justice.* In jus, *ou* in judicium vocare aliquem *Cic.* POZWAC kogo do prawa.

*Appeller d'un jugement.*Appellare judicem,*ou* ad judicem *Cic.* Apelować od sędziego, álbo od sądu iakiego.

En appeller au peuple,aux Tribuns, ou *pardevant les Tribuns.*Provocare ad populum,appellare Tribunos,*ou* ad Tribunos.*Cic.* Apelować do pospolstwá, do obrońcow pospolitości.

APPELLER,(*citer quelqu'un,le prendre à témoin,l'appeller en témoignage.*) Ad testimonium aliquem vocare Ad rē aliquam testem aliquem citare, WEZWAC kogo brać go na świadectwo,przypozwać go ná świadectwo.

APPELLER *quelqu'un en duel.* Ad singulare certamen aliquem provocare. *Liv.* WYZWAC kogo ná poiedynek.

APPENDICE,subst.f.(*Ce qui est une suite nécessaire d'une chose.*)Apendix,*genit.*apendicis,fœm. *Cic.* NALEZYTOSC co zá iaką rzeczą koniecznie iść powinno.

APPENDRE,V.act.*Pendre, attacher comme on fait dans les temples les dépouilles prises sur les ennemis,*ou *quelque offrande faite à Dieu.*) Appendere.Suspendere,(do,is,di,sum,) act.ac.*Plin.Cic.* ZAWIESZAC przypiąć iako w kościołach łupy wzięte z nieprzyiacioł,álbo co ná Ofiarę Boską.

APPENS *du verbe inusité* APPENSER, *& qui ne se dit que dans cette phrase.C'est un guet appens* pour dire *un assassinat concerté & deliberé fait en guettant son ennemi.*Medita ta cædes,*genit.*meditatæ cædis,f. Umyślny z umysłu dobrowolny od słowá nieużywanego umyślam, y niemowi się chybá w ten sposob: iest to szlakowanie z umysłu, toiest zaboystwo namyślone y dobrowolne szlakuiąc z umysłu nieprzyiaciela swego.

Faire,ou commettre un meurtre de guet appens Meditatâ cædē patrare,*ou* perpetrare. *Liv* Z umysłu szlakować ná zabicie.

APPENTIS, subst.m *on prononce* appantis. (*Toit qui n'a de pente que d'un costé.*) Tectum ex una parte testudiatum, *genit.*tecti testudinati. PRZYDASZE dach z iedney strony tylko zawieszony.

APPERCEVOIR,V.act.(*Découvrir de loin,reconnoistre*) Videre, (video, es, vidi, visum.) POSTRZEDZ; odkryć z daleka, rozeznać.

APPERCEVOIR signifie aussi, *Remarquer une chose en y faisant attention,* ou *reflexion.* Videre.Advertere.*ou* animadvertere,(adverto,is,adverti,adversum.)Intelligere,(intelligo, is, intellexi, intellectum) act. acc. *Cic.* ZNACZY też postrzedz iaką rzecz uczyniwszy nad nią pilną uwagę.

Je m'en estois apperçu que vous souhaittiez cela. Id vos velle animum adverteram, *ou* adverteram. *Ter.* Postrzegłem żeście tego życzyli.

*S'appercevoir du dessein d'une personne.*Cognoscere,*ou* intelligere alicujus consilium. *Cæs.* Postrzedz do czego kto zmierza, ná co ciągnie.

A peine m'en suis-je apperceu, stupide que je suis! Vix sensi,stolidus! *Ter.* Záledwiem to postrzegł,co zá nie przezorność moia.

*On ne s'apperçoit point de la vieillesse,la vieillesse vient sans qu'on s'en apperçoive.*Non intelligitur quando obrepit senectus.*Cic.* Nikt niepostrzeże starości, starość przychodzi tak że iey nikt niepostrzeże.

APPERT, verbe impersonnel qui n'est d'usage qu'en cette phrase & encore dans le Palais. WIADOMO to iawno iest, słowo ktore nie iest w używaniu tylko w ten sposob mowienia y to w Prawie.

C'est un fait dont il appert. De hoc liquet, *ou* constat. Id apparet. Jest to rzecz o ktorey wiadomo.

APPESANTI,m. APPESANTIE,f. part.pass. (*Devenu pesant.*) Gravatus, gravata, gravatum. Gravis & hoc grave Gravis vino & somno. *Liv. Appesanti par le vin & le sommeil.* OCIĘZAŁY, OCIĘZAŁA, ociężały od wina y snu.

APPESANTIR,V.act.(*Rendre pesant*)Aggravare,(aggravo, as, aggravavi, aggravatum.) *Plin-Jun.* OBCIĄZYC ciężkim uczynić.

Je suis tout appesanti d'avoir beu & d'avoir dormi. Gravis, *ou* gravatus sum somno & vino. *Liv.* Całem iest ociężały od picia y spania.

*Odeur qui appesantit la teste.*Odor aggravans caput. *Plin.* Zápach głowie ciężkość czyniący.

Je sens ma teste toute appesantie. Mihi caput gravatum est. *Ovid.* Czuię że mi cale cięży głowa.

*Des yeux appesantis du sommeil de la mort.*Oculi in morte gravati.*Ovid.* Oczy obciążone snem śmierci.

s'APPESANTIR,(*Devenir lourd & pesant.*) Gravescere. Ingravescere, (gravesco, is,) neut. OCIĘZEC ciężkim się stać.

Les corps s'appesantissent par le trop grand exercice Nimiâ exercitatione corpora ingravescunt. *Cicer.* Ciało ciężeie od zbyt wielkiey pracy.

APPETER, V.act.terme dogmatique parmi les Philosophes.(*Desirer par un mouvement naturel.*)Appetere,(appeto, is,appetii,appetitum.)act.accus.*Cic.* CHCIEC słowo náuki między Filozofami, Pragnąć żądzą przyrodzoną.

Les animaux appetent ce qui est conforme à leur nature. Animantes id appetunt quod est accommodatum ad naturam *Cic.* Zwierzęta pragną tego co iest przyzwoita ich przyrodzeniu.

APPE'TISSANT, m. APPE'TISSANTE, f. part. pass. actif. (*Qui donne de l'appétit,* ou *qui fait venir l'appétit.*) Appetentiam sui excitans. APETYT wzbudzaiący, smaczny co apetytu dodaie.

Une viande appetissante. Jucundus palato cibus, *genit.* jucundi palato cibi,m. Smaczna potrawa,

APPETISSER,V.act.*on prononce* aptisser. (*Rendre plus petit.*) Aliquid minuere, (minuo, is,minui, minutum,) *Plin.* ZMNIEYSZAC umnieyszać.

s'APPETISSER, (*Devenir plus petit, diminuer.*) Minui, (minuor, eris, minutus sum.) MALEC zmnieyszać się ubywać.

APPE'TITS, ſubſt. maſc. (*Petites ciboulettes, ou de la cive d'Angleterre qu'on mange en ſalade, qui aiguiſent l'appétit.*) Aſcalonia, *genit.* aſcaloniæ, f. *Plin.* SZCZYPIOR drobny rodzay cebuli ktorą w ſałacie iedzą záoſtrzaiąca apetyt.

APPE'TIT, ſubſt. maſc. (*Paſſion de l'ame, qui nous porte à deſirer quelque choſe.*) Appetitus, *gen.* appetitûs, m. Appetitio, *genit.* appetitionis, f. Appetentia, *gen.* appetentiæ, f. *Cic.* ZĄDZA paſſya umyſłu wiodąca nas do pragnienia czego.

APPE'TIT SENSITIF. Pars animi quæ appetitus habet. *Cic.* Pars animi rationis expers in quâ motus tum iræ tum cupiditatis ponunt Philoſophi. *Cic.* ZĄDZA zmyſłna.

APPE'TIT CONCUPISCIBLE. Vis concupiſcendi. Cupiditas, *genit.* cupiditatis, f. *Cic.* ZĄDZA pożądliwa.

APPE'TIT IRASCIBLE. Vis iraſcendi. Pars animi in quâ iratum exiſtit ardor. ZĄDZA gniewliwa.

Il ne peut commander à la violence de ſes appétits, ou *paſſions.* Suis imperare, *ou* reſponſare cupidinibus non poteſt. *Cic. Hor.* Ratione regere animi appetitus non poteſt. *Cic.* Nie może dać rady gwałtownośći żądz ſwoich.

Il y a en luy je ne ſçay quel appétit de vengeance. Inceſſit ipſi neſcio quæ vindictæ cupiditas. *Aſcon-Ped.* Jeſt w nim nie wiem co zá żądza zemſty.

APPE'TIT ſe dit plus particulierement du *Deſir de manger.* Cibi aviditas, *ou* cupiditas, f. *Celſ.* Fames, *genit.* famis, f. *Cic.* APETYT mowi ſię oſobliwiey o chęci do iedzena.

Avoir de l'appetit, avoir appétit, eſtre en appétit. Cibum appetere. act. acc. Eſurire, (eſurio, is, eſurivi, eſuritum.) neut. Mieć apetyt być w apetycie.

Cette herbe donne de l'appétit, met en appetit, fait venir l'appétit. Hæc herba aviditatem cibi facit, *ou* excitat. To ziele czyni daie ſprawuie apetyt.

Oſter, ou *faire perdre l'appétit.* Cibi ſatietatem afferre, *ou* creare. Cibi aviditatem auferre alicui. *Cic.* Odiąć ſtracić komu apetyt.

Remettre quelqu'un en appetit, luy donner de l'appétit, reveiller ſon appétit par le moyen du jambon & du cervelas. In Morſus aliquem reficere pernâ & hillis. *Hor.* Wprawić kogo w apetyt ſprawić mu apetyt wzbudzić w nim apetyt ſzynką y kiełbaſą.

Je ne mange jamais que je n'aye appetit. Nihil edo, niſi fame ſtimulante. Nigdy nie iem chyba czuiąc apetyt.

Il faut demeurer ſur ſon appétit. Non explenda eſt omninò fames. *Cic.* Trzeba zoſtawić cokolwiek apetytu.

Vous avez l'appétit ouvert de bon matin. Benè manè te agit, *ou* te ſtimulat fames. *Cic.* Apetyt maſz gotowy dość rano.

Se promener pour avoir, ou *pour gagner de l'appétit.* Ambulando famem obſonare. *Plaut.* Przechodzić ſię dla nábycia apetytu.

Je perds l'appétit, je n'ay plus d'appetit. Cibi ſatietas me tenet. *Saluſt.* Tracę apetyt, już nie mam apetytu.

Il n'eſt viande que d'appétit, (*la faim fait qu'on trouve tout bon.*) Condimentum cibi, fames. *Cic.* Nie maſz záprawy nad głod.

Faire revenir l'appetit à quelqu'un. Deducere aliquem ad cibum. *Celſ.* Náprawić komu apetyt.

APE'TIT *déreglé des femmes groſſes,* (*certaines envies qu'elles ont de manger des choſes extraodinaires.*) Malacia, *genit.* malaciæ, f. Abſurda in gravidis mulieribus appetentia, æ, f. ZACHCIEWANIE nieporządne białychgłow ciężarnych chętka ktora ich bierze do rzeczy niezwyczaynych iedzenia

ON DIT figurément & par maniere de proverbe, *Un chicanneur a toujours bon appétit,* pour dire, *a grande avidité d'avoir du bien.* Litigioſus curâ habendi immoderatâ lucitur. MOWI ſię przyſłowiem; Pieniacz ma záwſze dobry apetyt; to ieſt záwſze ma wielką żądzę nábyć dobr.

L'appétit vient en mangeant, (*plus on a de bien plus on en veut avoir.*) Creſcit amor nummi quantum ipſa creſcit pecunia. *Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. *Ovid.* (c'eſt à dire *Plus on a beu, & plus on a ſoif.*) Apetyt naprawuie ſię iedząc, to ieſt im kto więcey ma, tym więcey mieć pragnie im kto więcey ſię nápił, tym większe ma pragnienie.

ON DIT adverbialement, *A l'appétit d'une coureuſe.* Ad arbitrium libidinoſiſſimæ mulieris. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem do náſytku nierządney oſoby.

A l'appétit d'une telle ſomme, l'affaire n'a pas réuſſi, c'eſt à dire *pour n'avoir pas voulu donner une telle ſomme.* Denegatâ illâ ſummâ, res non eſt confecta, *ou* res non ſucceſſit. Dla ſkępſtwa ſprawa ſię nie udała, to ieſt że niechciano dać takiey ſummy.

APPETITIF, m. APPE'TITIVE, f. adject. (*Terme de morale qui ſe dit de la faculté appétitive, qui eſt dans l'homme pour deſirer les choſes.*) Facultas concupiſcendi, *genit.* facultatis concupiſcendi, f. POZĄDLIWY, POZĄDLIWA, ſłowo obyczayney náuki, co ſię mowi o ſile pożądliwey ktora ieſt w człowieku w zniecaiąca chęć do czego.

APPLANI, m. APPLANIE, f. part. paſſ. Æquatus. Explanatus, a, um. *Plin.* Æquus & Planus, a, um. *Cic.* WYROWNANY, WYROWNANA.

APPLANIR, V. act. (*Rendre plain, uni & de niveau.*) Æquare. Coæquare, (æquo, as, æquavi, æquatum.) Complanare. Explanare, (plano, as, avi, atum.) act. acc. *Cic. Cat. Vitr. Colum.* WYROWNAC rowne płaſkie uczynić, pod linią.

Applanir les montagnes. Montes in planum deducere. *Juſt.* Gory porownać z ziemią.

Du coſté que les montagnes commencent de s'applanir. Quà ſe colles ſubducere incipiunt. *Virg.* Z tey ſtrony gdzie ſię gory zniżać záczynaią.

Un lieu applani. Planus & æquus locus. *Cic.* Mieyſce zrownane.

APPLANIR dans le ſens figuré, comme *Applanir les difficultez.* Explanare difficultates. *Cic.* UPRZĄTNĄC trudności ułatwić.

La grandeur de leur courage leur applaniſſoit toutes les difficultez. Facilia ex difficillimis animi magnitudo redigebat. *Caſ.* Wielkość ich odwagi wſzyſtkie im ułatwiała trudności

Applanir le chemin aux honneurs. Planam facere viam ad honores. *Plaut.* Ułatwić uprzątnąć drogę do godności.

Voſtre pere & voſtre ayeul vous ont applani le chemin & facilité le moyen d'acquerir de l'honneur, mais vous vous l'eſtes rendu difficile par voſtre négligence & vos mauvaiſes mœurs. Pater & avus facilem fecit & planam viam ad honorem quærendum, tu feciſti ut difficilis foret tuâ deſidiâ & ſtultis moribus. Ociec y Dziad twoy otworzyli ci y ułatwili drogę do honorow, ále ty ią ſobie zátrudniłeś ſam gnuſnością y ladaiakiemi obyczaiami.

APPLANISSEMENT, ſubſt. m. (*l'action de rendre un chemin uni.*) Æquatio. Exæquatio, *genit.* onis, f. *Vitr.* ROWNANIE drogi.

APPLANISSEMENT ſe dit au figuré *de toutes les difficultez d'une affaire, qu'on leve.* Difficultatum explanatio, *genit* explanationis, f. MOWI ſię niewłaśnie o uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod do ſprawy iakiey.

Après l'applaniſſement de toutes les difficultez. Superatis, *ou* exantlatis omnibus difficultatibus. *Cic.* Po uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod.

APPLATIR, V. act. (*Rendre plat.*) Planum aliquid facere, (facio, is, feci, factum.) act. *Plin.* SPŁASZCZYC płaſkie co uczynić.

Applatir une tumeur. Tumorem comprimere, (comprimo, is, preſſi, preſſum.) act. Nabrzmiałość iaką ſprowadzić.

s'APPLATIR, (*Devenir plat.*) Planum fieri. (Planus, a, um: fio, fis, factus ſum.) SPŁASZCZYC ſię ſkleſnąć.

La tumeur s'applatit. Reſidet tumor, *ou* inflatio. *Celſ.* Nábrzmiałość odchodzi.

APPLAUDIR, V. n. *on prononce* Applodir. (*Battre des mains pour témoigner ſa joye & l'approbation qu'on donne aux choſes.*) Plaudere. Applaudere, (plaudo, is, plauſi, plauſum.) neut. *Cic. Plaut.* POCHWALIC przyklęſkać rękoma oświadczaiąc radość y upodobanie ſwoie z czego.

Applaudiſſez nous, ou *battez des mains,* ou *honorez nous de vos applaudiſſemens.* Plaudite. Clarè applaudite. Plauſum date. *Plaut. Ter.* Cieſzcie ſię z nami klęſkaycie w ręce rozraduycie ſię.

(C'eſtoit par ces termes que les Acteurs finiſſoient leurs Comédies anciennement, s'addreſſant aux Spectateurs.) Temi ſłowy Aktorowie ná ſcenie kończyli zdawna ſwoie Komedye obracaiąc ſię do záparruiących ſię ná nich.

APPLAUDIR, ſignifie figurément *Loüer quelque action, ou quelque diſcours.* Applaudere alicui. n. Laudare aliquem, (laudo, as, avi, atum.) act. *Ter.* POCHWALAC ſprawę álbo mowę iáką.

Je leur applaudis à tous. Quidquid dicunt laudo. *Ter.* Pochwalam wſzyſtkich.

Applaudir aux divertiſſemens d'une perſonne. Probare, *ou* laudare alicujus oblectamenta. Applaudare oblectationibus alicujus. *Cic.* Pochwalać rozrywki czyie.

Ce-

Celuy qui applaudit à quelqu'un. Plauſor, *genit.* plauſoris, m. *Hor.* Applauſor, m. *Plin.* Pochwalaiący, co komu rad co pochwalá.

APPLAUDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Approbation, qu'on témoigne par un battement de mains.*) Plauſus. Applauſus, *genit.* plausûs, m. POCHWALENIE przyklęſkaniem rąk.

Honorez-nous de vos applaudiſſemens. (*Civilité dont uſoient les Comédiens à la fin de leurs pieces.*) Plauſum date. Plaudite. *Plaut.* Daycie nam zaſzczyt pochwaleniá waſzego; ludzkość ktorą czynili niegdyś komendyanci ſpektatorom ná końcu ſceny.

Aimer & chercher les applaudiſſemens. Affectare plauſus. *Quint.* Captare plauſus. *Cic.* Quærere, *ou* captare plauſum. *Cic.* Kochać ſię w pochwaleniu ſzukać pochwaleniá.

Je ne cherche que les applaudiſſemens des gens de lettres. In litteratorum plauſum ire deſidero. *Phæd.* Nie ſzukam pochwaleniá tylko od ludzi uczonych.

Ils luy donnent de grands applaudiſſemens. Illum proſequuntur plauſu maximo. *Phæd.* Wielkie mu daią pochwały.

Parmi les acclamations & les applaudiſſemens du peuple. Acclamantibus & Plaudentibus populis. abl. Między okrzykami y pochwałami ludu.

APPLICABLE, adject. m. & f. (*Qu'on doit appliquer.*) comme *Amende applicable.* Mulcta addicenda, *genit.* mulctæ addicendæ, f. *avec un datif.* KTORY należy przyłożyć náznaczyć, iáko kara ktora ma być náznaczona.

(Terme d'uſage dans les Lettres de Chancellerie.) Termin záżywany w Liſtach Kancellaryi.

APPLICATION, ſubſt. f. (*Approche d'une choſe contre une autre.*) Admotio, *genit.* admotionis, f. *Cic.* Appoſitus, *genit.* appoſitûs, maſc. *Plin.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy do drugiey.

(On trouve en ce ſens dans les Dictionnaires le mot *Applicatio*, mais il ne ſe trouve qu'au figuré dans les bons Auteurs. W tym wyrozumieniu znayduie ſię to ſłowo w Dykcyonarzach, ále ſię tylko w wyrozumieniu niewłaſnym znayduie w dobrych Autorach.

Pour faire un ſon ſur un inſtrument à cordes, il faut la main & l'application des doigts. Ad nervorum ſonos eliciendos apta manus eſt admotione digitorum. *Cicer.* Dla wydania dzwięku ná inſtrumencie maiącym ſtrony, ręki trzeba y palcow przyłożenia.

ON DIT figurément en cette ſignification l'APPLICATION, (*d'une comparaiſon, ou de quelque trait d'hiſtoire, ou de fable qu'on meſle dans un diſcours.*) Accommodatio, *gen.* onis, f. *Cic.* Traductio, *genit.* onis, f. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie przyłożyć podobienſtwo, hiſtoryą baykę iaką w mowie iakiey, to ieſt przytoczyć, przyſtoſować.

APPLICATION, (*Deſtination.*) Addictio, *genit.* addictionis, f. *Cic.* Deſtinatio, *genit.* onis, f. *Plin.* ROZRZĄDZENIE.

J'ay fait l'application de l'argent qu'il a laiſſé par ſon teſtament. Addixi pecuniam iis quibus teſtamento reliquerat. Uczyniłem rozrządzenie pieniędzy ktore teſtamentem odkazał.

APPLICATION, (*Attention d'eſprit à une choſe.*) Applicatio, *genit.* applicationis, f. Attentio. *genit.* attentionis, f. *Cic.* PRZYŁOZENIE umyſłu pilności do czego.

Je jugeray de l'eſtime que vous faites de moy par l'application que vous donnerez à voſtre ſanté. Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te judicabo. *Cic.* Sądzić będę iák mnie wiele ſobie ważyſz z twoiey około zdrowia właſnego pilności.

Il donne toute ſon application à la medecine. Attendit omni mente ad medicinam. *Cic.* Wſzyſtkę ſwoię pilność przykłada do medycyny.

S'attacher à l'eſtude avec bien de l'application. Ad ſtudium acrius, *ou* intento animo incumbere. *Cic.* Przyłożyć ſię do nauk z wielką pilnością.

Il eſt ſans application, il n'a point d'application, il ne s'applique point. Nihil attendit. Minimè attento, *ou* intento animo eſt. *Cic.* Niema żadney do niczego pilności.

Il donne une grande application aux affaires. Negotiis admodum, *ou* magnopere attendit. Animos attendit ad negotia. Wielką pilność przykłada do ſpraw.

C'eſt un homme d'une grande application, ou *qui s'applique beaucoup.* Eſt animo attentiſſimo. Wielkiey człowiek pilności, ktory ſię pilnie przykłada do każdey rzeczy.

AVEC APPLICATION. Attento, *ou* intento animo. abl. *Cic.* Attentè. Intentè. adv. *Quint.* PILNIE, z pilnością.

APPLIQUER, V. act. (*Approcher une choſe d'une autre, l'attacher.*) Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam applicare, (applico, as, applicavi & applicui, applicatum & applicitum.) PRZYŁOZYC iedno do drugiego, przypiąć.

Appliquer du cuir ſur des bouclıers. Inducere ſcuta pellibus. *Caſ.* **Des couleurs ſur un tableau.* Inducere colores alicui picturæ. *Plin.* **Des ventouſes ſur les épaules.* Cucurbitulam ſcapulis admovere. *Celſ.* **Un remede pour guérir quelqu'un.* Curationem alicui admovere *Cic.* Applicare alicui remedium. *Plin.* Przyoblec tarcze w ſkory, *Farbę dać ná obrazy, *Stawić bańki ná ciele, *Przyłożyć lekarſtwo plaſtr iaki dla zdrowia.

Il fit appliquer les eſchelles aux murailles. Juſſit ſcalas admoveri, *ou* applicari muris, *ou* ad muros. *Liv.* Kazał przyſtawić drabiny do murow.

Les bas reliefs s'appliquent ſur des vaſes d'or. Emblemata aureis poculis includuntur & illigantur. *Cic.* Rznięte ſztuki ſtawiaią ná złotych náczyniach.

Des couleurs appliquées ſur le ſtuc. Colores tectoriò inducti *Vitr.* Farby pod grunt dane.

APPLIQUER *quelqu'un à la queſtion,* (*Luy donner la queſtion.*) Admovere alicui cruciatus. Ná tortury kogo oddać.

Appliquer des écliſſes à un membre rompu Fracto membro ferulas accommodare. *Calſ.* W łubki wziąć część złomaną

Appliquer un ſoufflet ſur la jouë, un coup de bâton, un coup de poing. Impingere alicui colaphum, fuſtem, pugnum. *Cic. Ter.* Dáć w gębę, kiiem uderzyć, pięścią dać.

APPLIQUER, (*Faire l'application d'une fable, ou de quelque beau trait d'hiſtoire à quelque ſujet.*) Aliquam fabulam aut hiſtoriam ad aliquid accommodare, *ou* componere, (accommodo, as, avi, atum.) *Cic.* UCZYNIC aplikacyą bayki iákiey do czego.

Appliquer les fables des Poëtes à nôtre diſcours. Fabulas Poëtarum ad ea quæ dicimus accommodare. *Cic.* Bayki Poetyckie do mowy naſzey przyſtoſować.

Ceux-là doivent s'appliquer cét exemple, qui diminuent par leurs paroles ce qu'ils ne ſont pas capables de faire. Qui facere quæ non poſſunt verbis elevant, debent ſibi adſcribere hoc exemplum. *Phæd.* Niech ci do ſiebie ten przykład ſtoſuią, ktorzy ſłowami uymuią tego; czego dokazać niemogą

APPLIQUER, (*Deſtiner.*) Deſtinare, (deſtino, as, deſtinavi, deſtinatum,) act. acc. *Cic.* Naznaczyć, łożyć.

Appliquer une ſomme d'argent à quelque uſage, (*en faire l'employ,* ou *l'application.*) Pecuniæ ſummam in rem aliquâ impendere, *ou* inſumere, (impendo, is, impendi, inpenſum: inſumo, is, ſumſi, ſumtum.) act. *Cic.* Łożyć ſummę iaką pieniędzy ná co, zażyć iey, wydać ią.

Il s'eſt appliqué cet argent, il l'a pris pour luy. Hanc pecuniam in ſuos uſus tranſtulit. Hanc pecuniam ſuam fecit. Sobie tę ſummę wziął, ná ſiebie ią obrocił.

S'appliquer, s'approprier les louanges d'autruy. Sibi laudes alienas aſſerere. Przywłaſzczyć ſobie cudze pochwały.

S'APPLIQUER, ou *Appliquer ſon eſprit à une choſe bonne,* ou *mauvaiſe.* Ad aliquid animum, *ou* mentem applicare. Przykładać ſię álbo pilności ſwoiey przyłożyć do czego dobrego, lub złego.

Appliquer toute la force de ſon eſprit au Grec. Admovere acumen chartis Græcis. *Hor.* Wſzyſtkie ſiły umyſłu ſwego do Greczyzny przyłożyć.

S'appliquer à l'eſtude des lettres. Operam ſtudio literarū, accomodare. **A quelque eſtude.* Ad aliquod ſtudium animum adjungere. *Ter.* **A la Philoſophie.* Appellere mentem ad Philoſophiam. **Au droit.* Attendere juri. *Suet.* Operam dare juri. *Cic.* **A l'hiſtoire.* Se dare hiſtoriæ. *Cic.* **A eſcrire, à compoſer.* Ad ſcribendum animum appellere. *Ter.* **A bien faire, à devenir honeſte homme.* Appllicare animum ad frugem. *Plaut.* *(*le contraire eſt* Ad deteriorem partem applicare animum. *Ter.* *S'appliquer à mal faire.*) Przykładac ſię do nauk *do iakiey nauki *do Filozofij *do prawá *do Hiſtoryi *do piſania *do dobrze czynieniá, áby ſię ſtać człowiekiem poczciwym. *(*przeciwná ieſt*) Przyłożyć ſię do złego.

APPOINTEMENT, ſubſt. maſc. en terme de Palais. (*ſe dit des reglemens & jugemens qui établiſſent la conteſtation des parties, donnez par le Juge, ou dont les parties ſont convenuës entre elles & leurs Procureurs.*) Juridicialis ſyngrapha *vel* edicto Judicis præſcripta, *vel* à partibus ſine judice con-

ſtata.

fiata. SENTENCYA álbo ofądzenie fprawy iakiey między ftronami przez fędziego álbo zá ugodą tychże ftron y ich Patronow.

Prendre un appointement en droit,en définitive. Inftruendæ litis curfum ultimâ fyngraphâ judiciali claudere. Wziąć oftatnią fentencyą w prawie.

Appointement figné des Procureurs. Syngrapha cognitorum chirographo fubfcripta. Ugoda karta z obu ftron podpifaná od Patronow.

(Ces expreffions Latines font tirées des Jurifconfultes.) Te expreffye łacińfkie fą wzięte z Prawnych Autorow.

APPOINTEMENS, (*Gages, penfions que l'on donne aux Officiers des grands Seigneurs,& à ceux quiles fervent.*) Penfio annua,*gen.*penfionis annuæ,f. Stipendium annuum, *genit.* ftipendii annui,n. Honorarium,*genit.* honorarii,n. *Cic.* Demenfum, *genit.* demenfi, n. *Ter.* ZOŁD, płacá, penfyá, ktorą daią Urzędnikom wielkich Panow,y tym co im fłużą

(Ce dernier mot Latin eft pris pour fignifier la *Mefure de bled* que l'on donnoit par mois aux Efclaves pour leur vivre, & il peut fort bien fignifier ce qu'on appelle chez le Roy *les Livrées*,qui eft une certaine fomme fixe qu'on donne par jour aux Officier, qui n'ont pas bouche en Cour,ou aux domeftiques qui ont leur argent à depenfer pour leur vivre.) To oftatnie flowo łacińfkie ieft wzięte dlá wyrażeniá *miary zbożá* ktorą co miefiąc odmierżano niewolnikom ná ich wyżywienie, y może barzo dobrze znaczyć to co u Krola zowią *ftrawne*,to ieft pewná fumma poftanowio ná ktorą ná dzień daią Urzędnikom ktorzy ftołu nie maią náznaczonego u dworu,álbo fłużącym ktorzy pieniądze biorą ná fwoy wikt.

Il a augmenté fes appointemens de cent écus. Adjecit centum nummos ad penfionem annuam. Podniofł mu wyzey ná fto talerow płacy;záflug.

Les appointemens ne font pas autrement confiderables, mais il y a une grande recompenfe à attendre. Parva eft quidem quæ datur penfio, verùm fpes ampla fortunæ. Zapłatá z fiebie nie barzo ieft znaczná, ále wielkiey fię fpodziewać trzebá nadgrody.

Il ne luy donne point d'appointement. Nihil ftipendii ab illo accipit. Zadney mu nic daie zapłaty.

APPOINTER, V.act.(*Mettre but à but*, ou *d'accord, accommoder,*)Componere,(compono, is, compofui, compofitum.)act. Aliquos inter fe. *Cic.* Poftawić dwie rzeczy końcami ie ing przeciw drugiey, ku fobie przyftofować.

(Ce Verbe n'eft d'ufage en ce fens,que dans cette expreffion du difcour familier.) To flowo nie ieft uzywane w tym wyrozumieniu tylko w tey expreffyi mowy potoczney

Ils font appointez contraires,(parlant de deux perfonnes qui font toûtours de fentimens contraires & oppofez.) Diverfis fententiis diffident inter fe. Contrariis fententiis pugnant fe ater inter fe. *Cic.* Przeciwko fobie fię poftawili (mowiąc o dwoch ofobach ktore zawfze fą między fobą zdaniá przeciwnego.

APPOINTER *un procés*, on *les parties au Confeil à écrire & à produire* Amplius pronuntiare,(tio,as,avi,atum.)act Rem effe confilii pronuntiare & ad perindini confefsûs difceptationem proferre, (profero,fers,tuli,latum.) act. ODWŁOKĘ dać ftronom do obrony, *Dylacya do munimentow*

Les parties font appointées en droit à écrire & à produire. Juridiciali formulâ judicium conftitutum eft, additumque pronuntiationi ut quod uterque litigantium factum effe aut non effe contenderet, quodque è re fuâ futurum effe putaret,id fcriptione perfequeretur,*ou* de eo commentarium proferret. Naznaczono czas ftronom do wywodzenia dalfzego obron fwoich.

Les parties ouïes en leurs plaidoyers ont efté appointées au Confeil. Caufa utrinque perorata,præfentis difceptationis effe non vifa eft,quare Præfes Amplius & ad Confilium pronuntiavit. Strony wyfłuchawfzy,odeflano wyżey do rozfądzeniá.

(Façons de parler du Barreau.) Spofoby mowieniá w fądach.

APPOINTEUR, m. (*Juge qui appointe un procés* &c.) *voyez fur* APPOINTER. SĄD álbo fędzia ktory gdzieindziey odfyłá ftrony do rozfądzeniá.

APPORT, fubft.mafc.(*Lieu public, efpece de Marché où l'on apporte des marchandifes pour vendre,* comme *l'Apport de Paris.*)Appulfus,*genit.*appulsûs,m. Advectus,*genit.*advectûs,m.Advectio,*gen.* advectionis,f. *Plin.Tacit.* Mieyfce nákfztałt targowifká gdzie przywożą towary na przedaż.

Droit qu'on paye pour l'apport des marchandifes. Circumvectionis portorium, *genit.* portorii,n. Targowe od towarow przywiezionych.

Exiger.ou lever quatre deniers d'apport pour chaque bouteille de vin. Nomine portorii in fingulas amphorás vini quatuor denarios exigere. *Cic.* Wybierać po cztery poczworne a od każdey flafzy winá

Si le lieu eft de terre apportée, il le faut affermir avec la batte. Si locus fuerit congeftitius,fiftucationibus folidetur. *Vitr.* Jeżeli grunt ieft z ziemi fypany trzeba go ubić baba

APPORTER, V .act. (*Porter quelque chofe en un lieu.*) Ferre. Afferre. Deferre, (fero, fers, tuli, latum.) Przynofić pryniesc co ná iakie mieyfce.

Apporter dans,ou dedans. Importare. Inferre. *Cic.* **De dehors.* Exportare ex aliquo loco. *Cic.* **Par mer.* Afportare navi. *Plin.* Deportare navibus. *Cel.* **Sur des beftes de fomme.* Deportare jumentis. *Cic.* Wnieść wnofić dokąd *Wynieść wynofzę zkąd *wodą *ná bydlętach.

Apporter des lettres à quelqu'un. Alicui,*ou* ad aliquem ferre, *ou* deferre,*ou* afferre literas. *Cic.Cæf.* Lifty do kogo przynieść

Ils ont apporté la nouvelle que Céfar alloit à Capouë. Attulerunt Cæfarem iter habere Capuam. *Cic.* Przynieśli nowinę że Cezar fzedł do Kapui.

Les femmes qui n'apportent rien en mariage font foumifes à leurs maris: au lieu que celles qui apportent beaucoup font leur fleau & leur ruine Quæ indotata eft mulier,in poteftate viri eft:fed dotatæ mactant malo & damno viros, *ou* fed dotata regit *Plaut. Hor.* Białogłowy ktore w małżeńftwo nic nie wnofzą fą podległe mężom fwoim; te zaś ktore wiele wnofzą, biczem ná ich fą y ich upadkiem.

Il a trouvé une femme qui luy a apporté en mariage de quoy payer fes dettes Reperit mulierem quæ attulit qui diffolveret quæ debet. *Ter.* Znalazł żonę ktora mu w małżeńftwo wniofłá z kąd wfzyftkie długi zapłacić.

APPORTER fe dit figurément dans les maniers fuivantes. Comme *Je vous apporte des penfées & des deffeins dignes de voftre grandeur.* Ad te cogitationes & formas, affero dignas tuâ claritate. *Vitr.* PRZYNIESC mowi fię *niewłaśnie* w naftępuiących fpofobach: naprzyklad,niofę ci myśli, y zabawy godne twoiey wacności.

Il apporte trop de confidération & trop d'attention à une chofe. Nimiam confiderationem attentionemque rei affert,*ou* adhibet *Cic.* Nazbyt piłności, y uwagi daje iakiey rzeczy.

APPORTER,(*Caufer du bien:ou du mal.*)Afferre. Inferre Importare.act acc. PRZYNOSIC być przyczyną dobrego álbo złego.

Les diffenfions publiques apportent de grands maux. Difcordia civilis clades importat. *Liv.* Publiczne niezgody wiele złego przynofzą.

Apporter du foins,de la diligence. Curam diligentiam, adhibere in realiquâ,*ou* ad rem aliquam. **Du dégouft.* Faftidium alicui afferre, *ou* creare, (creo,as,avi,atum). *ct.* **De la joye.* Lætitiam alicui afferre. Aliquem afficere,(afficio,is,affeci,affectum.) act. *Cic.* Starania pilności przyłożyć *Niefmak przynofić *Radość wefele przynofić.

APPORTER,(*Alléguer.*) Afferre, *Caufari, (caufor,aris, caufatus fum)depon.ac. *Cic.* PRZYWODZIC.

Apporter des raifons pour & contre. Difputare verbis in utramque partem. *Caf.* Przywodzić przyczyny *zá* y na *przeciw* czemu.

Ils n'apportent aucune raifon pour faire voir que les vieillards ne doivent point fe mefler des affaires de la République Nihil afferunt,qui in re gerendâ verfari fenectutem negant. *Cic.* Zadney nie przywodzą przyczyny, ná dowod że ftarzy nie powinni fię wdawać w fprawy Rzeczypofpolitey.

APPOSER, V .act. (*Mettre auprés,ou deffus.*) Apponere, appono,is,apofui,appofitum.) act.acc. PRZYŁOZYC położyć iedno wedle, álbo ná drugim.

(Ce Verbe n'eft d'ufage en François que dans les manieres fuivantes.) Tego flowá nie zażywaią w Francufkim, oprocz w náftępuiących fpofobach.

Appofer, mettre un feelé ou un feau à quelque coffre Arcam obfignare, (obfigno, as,obfignavi,obfignatum.) act. *Plaut.* **Vne marque à un mavais vers pour le faire remarquer.* Apponere notam ad malum verfum. *Cic.* **Vne peine aux infracteurs d'un traitté.* Afcribere pœnam fœderi. *Cic.* Przyłożyć pie-

pieczęć ná fkrzyni iakiey *Znak przy złym wierfzu áby go rozeznać *Karę przeciw gwałcącym przymierze.

APPOSITION, fubft, f.(*L'action d'appofer une chofe fur une autre.*) Appofitio,*genit.*appofitionis,f. *Cic.* **Appofition du feau.* Confignatio,*genit.*onis,f. *Quint.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy na drugiey *Przyłożenie pieczęci.

APPOSTE',m. APPOSTE'E,f. part.paff.(*Suborné attitré.*) Appofitus. Adornatus. Subornatus,a,um. *Cic.* ZASADZONY ZASADZONA podmowiony náfadzony.

APPOSTER, V.act.(*Suborner, attirer quelqu'un pour luy faire dire & faire quelque chofe contre quelqu'un & à fon défavantage.*) ZASADZAC podmawiać nafadzić kogo ná co kazać mu czynić co álbo mowić przeciwko komu z iego fzkodą.

Appofter des accufateurs contre quelqu'un. Inftruere,*ou* fubornare,*ou* comparare accufatores in aliquem,*ou* alicui. *Cic.* Nafadzić Potwarcow ná kogo.

Il appofta de faux témoins d'entre fes domeftiques pour dire que cette fucceffion eftoit confifquée & dévoluë à Venus Erycienne Calumniatores è finu fuo appofuit,qui illam hereditatem Veneri Erycinæ commiffam effe dicerent. *Cic.* Naprawił fałfzywych świadkow z między domowych fwoich, ktorzyby powiadali że to dziedzictwo ieft fkonfifkowane y fpadło ná Wenerę Erycynfką.

Le vendeur ne doit point appofter d'encheriffeur pour rehauffer le prix de la vente;ni l'acheteur de marchand pour le rabaiffer. Non licitatorem venditor,nec qui contra fe liceatur, emptor apponet. *Cic.* Ten co przedaie nie má naprawiać nikogo żeby podwyżfzał cenę towaru, ani też ten co kupuie nie má naprawiać nikogo żeby niżfzy targ czynił.

Je fçay à cette heure voftre mot,j'appofteray pluftôt un encheriffeur qui en rehauffe le prix, que de fouffrir que vous l'ayez à meilleur marché. Nunc tuum pretium novi,licitatorem potius apponam, quàm illud minoris veneat. *Cic.* Wiem teraz co chcefz dać, naprawię raczey tákich co więcey poftąpią, ázebyś taniey nie doftał.

Ne vous allez pas immaginer que j'aye appofté ce vieillard. Ne credas à me allegatum hunc fenem. *Terent.* Nierozumiey żem tego ftar á naprawił.

APPRECIATEUR, fubft.mafc (*Qui met le prix aux chofes.*) Æftimator,*genit.*æftimatoris,m. *Cic.* TEN co cenę rzeczom naznaczá. *Podwoiewodzy.*

APPRE'CIATION, fubft.f. (*Eftimation,prix des chofes.*) Æftimatio, *genit.* æftimationis,f. *Cic.* CENA rzeczy iakich otakfowaná, *Tákfa.*

APPRE'CIER, V.act. (*Mettre le prix aux chofes.*) Æftimare,(æftimo,as,æftimavi,æftimatum.) act.acc. *Cicer.* Pretium(rebus) imponere,(impono,is, impofui, impofitum.) *Cic.* *Quint.* CENE [illegible] rzeczy.

APPRE'HENDER, V.act.*on prononce* appréander(*Prendre,faifir au corps.*) Prehendere. Apprehendere. Comprehendere, (prehendo, is, prehendi, prehenfum.) act. acc. *Cicer.* IMAC chwytać, łapać.

Ce verbe ne fe dit qu'au Barreau en cette fignification.) To flowo w tym rozumieniu niemowi fię tylko w prawie

APPRE'HENDER,(*Craindre.*)Formidare, (formido,as, formidavi,formidatum.) OBAWIAC fię.

Il n'appréhendoit ni pour luy,ni pour fa légion. De fuo ac legionis periculo nihil timebat. *Caf.* Nie bał fię ani o fiebie ani o pułk fwoy.

J'appréhende pour fa vie. Ejus vitæ timeo. *Terent.* De vitâ timeo. *Cic.* Obawiam fię o życie iego.

J'appréhende pour moy & pour mon argent, Formido & mihi & auro. *Plaut.* Obawiam fię o fiebie, y o pieniądze moie,

Qui eft à appréhender,(*Qu'on doit craindre.*) Formidandus Formidolofus. Timendus. Metuendus,a,um. *Cic.* Ktorego fię obawiać trzebá.

APPRE'HENSIF, m. APPRE'HENSIVE, f. (*Craintif.*) Timidus. Formidolofus. Meticulofus. Pavidus,a,um. *Cic. Pla.* BOJAZLIWY.

APPRE'HENSION, fubft.f.terme de Logique, (*la premiere idée que l'efprit fe forme d'une chofe avec abftraction de toutes fes qualitez.*) Apprehenfio, *genit.* apprehenfionis,f. *Cic.* POIĘCIE pierwfze w umyśle iakiey rzeczy, nieuważaiąc żadney właſności.

APPRE'HENSION,(*Crainte.*) Timor. Pavor, *genit.*oris, m. Metus,*genit.*metûs,m. Formido, *genit.*formidinis.f. *Cicer.* BOIAZN, obawianie fię.

Donner à quelqu'un des appréhenfions de l'avenir. Injicere alicui timorem futurorum. *Cic.* Wzrufzyć w kim boiaźń przyfzłych rzeczy.

APPRENDRE, V.act.*on prononce* apprandre.(*Enfeigner, inftruire.*) Erudire (erudio,erudis,erudivi,eruditum.) *Inftituere aliquem ad aliquid. UCZYC, náuczać.

Apprendre les beaux arts à un enfant. Erudire puerum artibus. *Liv* Uczyć dziecię nauk wyzwolonych.

APPRENDRE fignifie auffi, (*S'inftruire, eftre enfeigné.*) Difcere. Edifcere,(difco,is,didici.) act. ZNACZY też uczyć fię y być uczonym-

Apprendre par cœur. Difcere Memoriter. **Mot à mot.* Ad verbum difcere. *Cic.* Uczyć fię ná pamięć *flowo w flowo

Apprendre à jouër des inftrumens. Difcere fidibus. *Cic.* **Deux langues.* Linguas duas edifcere. *Ovid.* **L'agriculture à fonds* Perdifcere difciplinam ruris. *Colum.* Uczyć fię grać ná inftrumentach *dwoch ięzykow *Gofpodarftwa gruntownie.

Tout ce que vous apprenez n'eft que pour vous. Quidquid difcis,tibi difcis. *Petr.* Wfzyftko co ego fię uczyfz nie ieft tyko dlá ciebie tylko fámego.

Il apprit tout cela par eftude & rien de là nature. Illud totum habuit è difciplinà, inftrumenta naturæ illi deerant. *Cic.* Uczył fię pilnie tego wfzytkiego,á niemiał tego z przyrodzeniá.

Il n'y a point d'art qui s'apprenne fans interprete & fans exercice; & on ne peut pas aller bien loin: on ne peut apprendre le droit civil dans les livres fans lumiere & fans maiftre. Nulla ars fine interprete & fine aliquâ exercitatione percipi poteft; non longè abieris: non jus civile ex libris cognofci poteft, doctorem lumenque defiderat. *Cic.* Niemafz nauki ktoreyby nabyć możná bez tłomaczá y bez ćwiczeniá,y niemożná daleko poftąpić,niemożná fię prawá świeckiego nauczyć z kfiąg bez obiaśnienieniá y bez nauczyciela

Apprenez à foutenir une fi grande fortune. Difce magnam ferre fortunam. *Hor.* Naucz fię iák mafz utrzymywać ták wielkie fczęście.

Apprenez de moy mon fils à eftre vertueux; & des autres à eftre heureux. Difce puer virtutem ex me verumque laborem,fortunam ex aliis. *Virg.* Ucz fię odemnie fynu być poczciwym, od infzych być fzczęśliwym.

Apprenez à eftre gens de bien & à refpecter Dieu. Difcite juftitiam moniti, neque temnere Deum. *Virg.* Uczcie fię być poczciwemi, y bać fię Boga.

Apprendre à bien regler & à bien arranger fa vie. Dedifcere veræ vitæ modos numerofque. *Hor.* Uczyć fię rządzić fię dobrze w życiu fwoim.

Vne fcience qui s'apprend par des regles. Sciencia cujus eft difciplina. *Cic.* Scientia difciplinabilis. *Auct.ad Heren.* Nauka ktorey fię uczemy przez opifane reguły.

Qui a appris l'art militaire d'un maiftre. Edoctus belli artes fub magiftro. *Liv.* Ktory fię náuki Rycerfkiey uczył pod náuczycielem iákim.

La jeuneffe Romaine apprend aifément le mal. Pravi docilis Romana juventus. *Hor.* Młodź Rzymfka łatwo fię złego náuczy.

Le roffignol apprend aifément à parler Grec & Latin. Docilis lufcinia Græco & Latino fermone. *Plin.* Słowik łatwo fię náuczy mowić po grecku y po łacinie.

APPRENDRE *une chofe à quelqu'un*,(*la luy faire fçavoir*) De re aliquâ certionem aliquem facere,(facio,is,feci,factum) act. OZNAYMIC co komu, dać mu znać, wiadomo uczynić

Il m'a appris la mort de mon pere. Me certiorem fecit de morte patris mei. Oznaymił mi o śmierci Oyca mego.

Apprendre des nouvelles,(les recevoir.) Accipere nuncios. act. *Cic.* Nauczyć fię nowin, odebrać nowiny.

APPRENDRE fignifie encore *Eftre informé*, ou *inftruit d'une chofe.* Difcere. Audire, (audio, is, audivi, auditum.) ZNACZY ieszcze dowiedzieć fię być uwiadomionym oczym

J'aime mieux que vous appreniez cela des autres, ou *de la bouche des autres. que de la mienne.* Hoc te ex aliis audire malo, quàm ex me. *Cic.* Wolę że to ufłyfzyfz od infzych álbo z infzych uft, niż z moich.

Je l'ay appris par oui-dire. Id auditione & famâ accepi. *Cic.* Nauczyłem fię, álbo dowiedziałem fię tego z flyfzenia

APPRENDRE,(*Connoiftre.*) Sentire, (fentio,is fenfi, fenfum.) Videre, (video,es,vidi,vifum.) act. *Phad.* NAUCZYC fię, znáć poznać.

APPRENDRE,(*faire connoiftre.*) Oftendere,(oftendo,is, often-

oſtendi, oſtenſum.) act. acc. NAUCZYC kogo dać mu poznać.

Je vous apprendray, ou *Vous apprendrez à qui vous vous jouëz.* Senties quem attentaris. *Phæd.* Náuczę cię álbo poznaſz ty z kimes zágrał.

APPRENTI, m. (*on prononce* appranti.) APPRENTIE, f. *ou* APPRENTICE *comme l'on dit parmi le peuple*, (*Qui eſt novice dans les Arts & dans les Sciences.*) Tiro, *genit.* tironis, maſc. UCZEN, co w iakiey nauce ieſt niećwiczony, Fryc.

Vn petit apprenti. Tirunculus, *gen.* tirunculi, m. *Plin-Jun.* Zaczek młody.

UNE APPRENTIE, (*Celle qui apprend quelque profeſſion*) *on pourra dire* Puella, *ou* tiruncula, f. Ta co ſię záczyna dopiero czego uczyć.

APPRENTI dans le figuré, (*parlant d'un homme qui eſt neuf à une choſe, qui n'a point ni l'uſage ni l'experience.*) Tiro, *genit.* tironis, m. Rudis & hoc rude. Inexpertus, a, um. *Cic.* ZAK Fryc *niewłaśnie* mowiąc o człowieku ktory ieſt nowicyuſz niemaiący áni zwyczaiu áni świadomośći czego.

Il eſt apprenti en cela, il y eſt tout neuf. In eâ re eſt novitius. In eâ re eſt tiro ac rudis, *Cic.* Zák em ieſt w tym, cale nowicyuſzem w tym ieſt Fryc.

Il eſt apprenti dans les fortunes de la mer. Periculis maris inexpertus atque inſuetus. *Caeſ.* Nieświadomy niebeſpiecżeńſtw ná morzu, Fryc ná morzu.

Apprenti dans la pratique du Palais, qui n'a point de Palais, ou d'uſage du Palais. Uſu forenſi atque exercitatione tiro. *Cic.* Nieświadomy Fryc w prawie ktory prawa nie zna.

APPRENTISSAGE, ſubſt. maſc. *on prononce* apprantiſſage, (*l'Eſtude que font les novices & les apprentis d'un art.*) Tirocinium. Rudimentum. Tirocinii rudimentum, *genit.* i, u. *Plin. Juſt.* NAUKA uczenie ſię, Frycowanie w iákiey nauce

Eſtre en apprentiſſage de quelque art. Artem aliquam ediſcere. **Faire l'apprentiſſage d'un art ſous quelqu'un.* Diſciplinæ, *ou* artis alicujus ponere, *ou* deponere tirocinium ſub aliquo. **Mettre quelqu'un en apprentiſſage d'un art.* Rudimentis alicujus artis imbuendum dare aliquem. In diſciplinam & in artem tradere aliquem. *Cic.* **Sortir d'apprentiſſage d'un art.* Ex elementis, *ou* ex tirocinio artis alicujus exire. Być ná nauce iákiey, *Uczyć ſię czego pod kim, *Oddać kogo ná náukę iáką, *Wyniść z náuki.

APPREST, ſubſt. maſc. *on prononce* APPRET (*Préparatif*) Apparatus, *genit* apparatûs, m. *Cic.* PRZYGOTOWANIE, gotowość.

On fait par-tout de grande apprests pour la guerre. Magni ubique belli apparatus. *Cic.* Wſzędzie wielkie przygotowania czynią do woyny.

APPREST, (*Aſſaiſonnement qu'on donne aux viandes.*) Condimentum, *genit.* condimenti, n. Conditio, *genit* conditionis. f. *Plaut. Plin.* ZAPRAWIANIE przyprawa potraw.

APPRESTE', m. (*on prononce* APPRE'TE'.) APPRESTE'E, f Apparatus, apparata, apparatum. (*qui fait au Comparatif* Apparatior & hoc apparatius: *& au Superlatif* Apparatiſſimus, a, um. *Cic.* GOTOWY, Zgotowany, zgotowana

APPRESTE', (*Aſſaiſonné, parlant des viandes.*) Conditus condita, conditum. ZAPRAWNY, Zaprawna, mowiąc o potrawach.

APPRESTER, act, *on prononce* APPRE'TER. (*Préparer faire des préparatif.*) Parare. Apparare, (o, as, avi, atum.) *Cic. Plaut. Phæd.* PRZYGOTOWAC, przygotowania czynić.

Il employe tout le jour a appreſter le feſtin. In apparando convivio totum conſumit diem. *Terent.* Cały dzień gotuie ucztę.

On luy commenda d'appreſter le ſouper de meilleure heure. Juſſus eſt, maturiùs cœnam parare. *Phæd.* Kazano mu wieczerzą wcześniey nágotować.

Appreſter des pyramides de viande, Appreſter bien à manger ou abondamment. Concinnare ſtruices patinarias. *Plaut.* Nágotować ſtoſy mięſa, kupę ieść nágotować.

Appreſter les navires, Naves expedire. *Caeſ. ou* inſtruere. *Cic.* **Du bois pour mettre dans le poële.* Ligna ad fornacem conficere. *Cat.* Okręty nágotować, *Drew do pieca.

s'APPRESTER, (*Se préparer, ſe diſpoſer à une choſe.*) Parare ſe. GOTOWAC ſię ná co.

S'appreſter pour fuir. Ornare, *ou* parare, *ou* apparare fugam *Cic.* **Au combat.* Expedire ſe ad prælium, *ou* ad pugnam. **A faire voyage.* Comparare ſe ad iter. *Liv.* Gotować ſię uciekać, *Do ſprawy, *W drogę.

Ils s'appreſtent de venir à moy pour me mal-traitter. Gladiatorio animo ad me affectant viam. *Ter.* Gotuią ſię przyiść do mnie aby mi co złego zrobili.

Il s'appreſte à tout évenement. Animos præparat ad omnem eventum. *Ci.* Accingit animos futuris. *Val-Flac.* Gotuie ſię ná wſzyſtkie przypadki.

S'appreſter à répondre. Comparare ſe ad reſpondendum. *Cic.* Gotować ſię ná odpowiedź.

ON DIT proverbialement en ce ſens, (*parlant de quelque ridicule.*) *Appreſter à rire à quelqu'un.* Eſſe alicui deriſui. *Phæd* Dare alicui riſus. *Hor.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu przyſłowiem mowiąc o człowieku iákim pocieſznym *ná gotować śmiech ludziom.*

Je ne ſçaurois dire combien tu nous as appreſté à rire là dedans Non poſſum tibi narrare quos ludos nobis præbueris intùs. *Ter.* Nie mogę wypowiedzieć iákoś nám w tym wiele śmiechu nágotował.

APPRESTER, (*Aſſaiſonner les viandes*) Condire, (condio, is, condivi & condii, conditum.) act. accuſ. *Plaut.* ZAPRAWIAC potrawy.

Ce cuiſinier appreſte bien à manger. Coquus ille ſcitè & eleganter condit cibos. Ten kucharz dobrze ieść gotuie.

Les cuiſiniers qui appreſtent les viandes en tant de manieres differentes, ne mettent pas toutefois en uſage le plus exquis de tous les aſſaiſonnemens, puis qu'ils n'y meſlent point de la joye. Coqui qui tot utuntur condimentis, eo condimento uno haud utuntur quod præſtat omnibus, nam ubi inerit lætitia, condimentum cuivis placiturum credo *Plaut.* Kucharze co tak wyśmienicie záprawuią potrawy nigdy náywyśmienitſzey záprawy nie kładą do nich, bo nigdy weſołości do nich nie włożą.

APPRIS, m. APPRISE, f part. paſſ. *du verbe* APPRENDRE (*Inſtruit, enſeigné.*) Doctus. Edoctus. Eruditus, a, um. *Cic.* NAUCZONY, NAUCZONA, od słowa UCZE.

Vne jeune homme bien appris, bien inſtruit, bien élevé. Adoleſcens liberaliter, *ou* ingenuè educatus, *(*le contraire.* Malè inſtitutus. Malè moratus. *Mal appris.*) Młody kawaler dobrze wychowany, * *przeciwna ieſt* źle wychowany zle ćwiczony złych obyczaiow.

APPRIVOISE', m. APPRIVOISE'E, f. part, paſſ. (*Rendu privé.*) Cicuratus, a, um. *Cicur, *genit.* cicuris, omn. gen. *Vàr. Liv. Cic.* OGŁASKANY, chowany.

APPRIVOISER, V. act. (*Rendre privé, parlant d'un oiſeau, ou de quelque animal ſauvage, le rendre doux & traittable.*) Cicurare, (cicuro, as, cicuravi, cicuratum.) Manſuefacere. Condocefacere, (facio, is, feci, factum.) *Colum Var.* Manſuetum reddere, *ou* facere. *Cic. Plaut.* Ex feritate ad manſuetudinem traducere, (traduco, is, traduxi, traductum.) act. acc. *Cic* Domare, (domo, as, domui, domitum.) act. acc. OGŁASKAC mowiąc o ptaku álbo iákim zwierzu dzikim przyuczaiąc go do ludzi, przychowuiąc przy domu.

Les animaux s'apprivoiſent parmi les hommes. Aſſueſcunt ad hominem & manſueſiunt animalia. *Caeſ.* Zwierzęta ſię o[illegible]aią między ludźmi,

Servons nous des animaux qui ont eſté apprivoiſez. Utamur domitis & condocefactis animalibus. *Cic.* Záżyimy zw[illegible] ogłaſkanych.

APPRIVOISER *quelqu'un*, (*le rendre traittable de farouche qu'il eſtoit auparavant.*) Manſuefacere aliquem. *Horat. Liv.* Ex feritate ad manſuetudinem aliquem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo uczynić go przyiemnym y łaſkawym z przykrego y dzikiego, iákim był.

S'apprivoiſer, (*quitter ſon naturel farouche.*) Manſueſieri, (manſuefio, fis, manſuefactus ſum.) paſſ. *Caeſ.* Manſueſcere, (manſueſco, is, manſuevi, *ſans ſupin.*) n. *Col.* Ogłaſkać ſię, porzucić przyrodzoną dzikość ſwoią.

Le vin ſçait apprivoiſer l'eſprit le plus dur, & ſe rendre en badinant le maiſtre des ſecrets. Vinum ingenio admovet lene tormentum, & arcanum conſilium jocosè retegit. *Hor.* Wino umie ogłaſkać umyſły naynieużytſze, y iákoby igraiąc panem ſię ſtać ſekretow.

Qui apprivoiſe les beſtes farouches, Magiſter ferarum, *gen.* magiſtri, m. *Sen.* Ten co ogłaſkiwa dzikie zwierzę.

APPROBATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui approuve une choſe*) Probator. Approbator. Comprobator. Laudator, *genit.* oris, m, *Cic.* ZALECAIĄCY, pochwalaiący rzecz iáką.

APPROBATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui approuve.*) Laudatrix, *gen.* laudatricis, f. *Cic.* ZALECAIĄCA, pochwalaiąca.

AP-

APPROBATION, ſubſt. f. (*Témoignage qu'on donne de l'eſtime qu'on fait d'une choſe.*) Approbatio. Comprobatio. Laudatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZALECENIE, pochwalenie świadectwo dane o ſzacunku ktore kto czyni albo o zdaniu ktore ma o iákiey rzeczy.

Son diſcours eut l'approbation de tout le monde. Illius oratio fuit approbata ab omnibus. *Quint.* Mowa iego miała pochwałę u wſzyſtkich.

Il emporta l'approbation de toute l'aſſemblée. Concionis approbationem habuit, *ou* obtinuit, *ou* conſequutus eſt. Odebrał zálecenie całego zgromadzenia.

[illegible] l'approbation des gens de lettres. In litterarum plauſum ire deſidero. *Phæd.* Nie pragnę pochwały tylko od ludzi uczonych.

Lorſque beaucoup d'honneſteté éclate dans la vie d'une perſonne, cela attire l'approbation de ceux avec qui l'on vit. Cùm decorum elucet in vitâ, movet approbationem eorum, quibuſcum vivitur. *Cic.* Kiedy wiele poczciwości wydaie ſię w życiu [illegible], to pociąga zalecenie wſzyſtkich z kto[illegible]

[illegible] APPROCHANTE, f. part. act. & [illegible] propinquans, *gen* appropinquantis, omn. [illegible] accedentis, omn. gen. *Cic.* Z[illegible]CA.

[illegible] Morte appropinquante. abl. *Cic.* Gdy [illegible] zbliża, álbo zbliżała.

APPROCHANT, (*Qui a du rapport.*) Accedens, *genit.* accedentis, omn. gen. *Cic.* ZGADZAIĄCY ſię, co ma podobieńſtwo do czego.

La condition la plus approchante de la liberté, qui a plus [illegible] liberté. Conditio ad libertatem quàm maxi[illegible] Stan naypodobnieyſzy do wolności kto[illegible] ſze podobieńſtwo z wolnością.

[illegible] choſe d'approchant de la vray-ſemblance. Id a[illegible] inem veri quoquo modo accedit. *Cic.* Illud pro[illegible] *Liv.* To ma coś podobnego do prawdy.

Il [illegible] vingt mille ſeſterces, ou quelque choſe d'ap[illegible] vingt mille ſeſterces. Dedit ipſi [illegible] ſeſtertiûm vic[illegible] (*on ſous entend* milliá.) Dał mu dwadzieś[illegible] álbo coś podobnego; to ieſt [illegible] groſzy.

[illegible]OCHE, ſubſt. f. (*Action par laquelle une choſe eſt ren[illegible], ou voiſine d'une autre*) Appropinquatio, *genit.* appropinquationis, f. Acceſſus, *genit.* acceſsûs, m. Appulſus, *genit* appulsûs, maſc. *Cic.* ZBLIZENIE przyblizenie iedney rzeczy do drugiey.

[illegible] à une extreme vieilleſſe s'affligent [illegible] de la mort. Anguntur appropinquatione [illegible] homines ſenectute. *Cic.* Ci co do oſtatniey [illegible] ſię trapią dlá zbliżaniá ſię Smierci.

[illegible] Solis appulſus, *ou* acceſſus. *(*le con[illegible] Cic. L'éloignement du ſoleil, lors qu'[illegible] de nous.*) Zbliżenie ſię Słońca do nas * *przeci[illegible]* oddalenie ſię Słońcá od nas, kiedy ſię od nas oddalá

APPROCHES au plurier, (*ſe dit en termes de guerre de tous les travaux, qui ſe font pour s'avancer vers une place qu'[illegible]*) Admotio, *gen.* admotionis, f. PODSTĘPY álbo [illegible] mowi ſię terminem woyſkowym o wſzelakich ro[illegible] pode[illegible] ſię bliżſzego pod [illegible]

[illegible] faire les approches, à la faveur des [illegible]. Aggerem & vineas ad opidum agere, *ou* admove[illegible]ituerat. *Caeſ.* Zaczął ſię podſuwać, pod zaſłoną grobe[illegible] ſypanych.

[illegible] les approches. Ad muros admovere machinas. *Liv.* [illegible]ere muris. *Quint-Curt.* Podſtąpić pod mury pod mia[illegible]

[illegible] faiſoit les approches de ſes tours contre les ouvrages de Céſar. Turres ad opera Cæſaris appellebat. *Caeſ.* Podſtępował wieżami ſwemi pod okopy Cezará.

Ils povoient aiſément en empeſcher l'approche avec des leviers & des pierres. Poterant ſudibus & lapidibus accedentes repellere. *Vitr.* Mogli łatwo niedopuścić przyſtępu drągami y kamieńmi

APPROCHES au figuré, (*parlant des pas & des avances [illegible] font pour s'accommoder.*) comme *Il y a apparence [illegible] accommodement réuſſira, car chacun fait des approches de ſon coſte, ou ſe relaſche de ſes pretenſions.* Pax erit inter illos facilis, unuſquiſque enim de ſuo jure concedit, *ou* remittit *Cic.* ZBLIZENIE niewłaśnie mowiąc o Krokach y poſtąpieniu czego, ktore ſtrony czynią, maiąc ſię między ſobą do ugody *iako:* ieſt podobieńſtwo że tá zgodá doydzie, bo káždy z ſwoiey ſtrony zbliżá ſię do tego *álbo* uſtępuię co z prawá ſwego.

APPROCHER, V. act. (*Mettre une choſe auprés d'une autre, la mettre proche.*) Propiùs rem admovere, (admoveo, admoves, admovi admotum.) PRZYBLIZYC przymknąć iedno do drugiego.

Approcher les machines de guerre d'une muraille, ou *contre une muraille.* Machinas bellicas muris, *ou* ad murum admovere. *Caeſ.* Machiny ſztuki wolenne armatę do murow przyłożyć.

Approcher ſes troupes du retranchement des ennemis. Caſtris hoſtium aciem ſuam ſubjicere. *Caeſ.* Woyſko ſwoie pomknąć pod ſzańce nieprzyiacielá.

[illegible] des eſchelles des murailles. Applicare ſcalas muris, *ou* ad muros. *Liv.* Drabiny ná mury założyć.

APPROCHER, neut. (*Venir proche quelqu'un*) Ad aliquē appropinquare, (appropinquo, as, appropinquavi, apropinquavi, appropinquatum.) ZBLIZYC ſię Przyiść bliſko kogo.

S'approcher d'une porte, des murailles. Accedere ad fores, mœnibus *Ter. Liv.* Zbliżyć ſię do bramy, do murow.

Toute l'armée de Ceſar approchoit. Cæſaris exercitus adventabat. *Cic.* Wſzytkie woyſko Cezará zbliżało ſię.

APPROCHER *quelqu'un*, ou s'APPROCHER *de quelqu'un.* Adire aliquem. (adeo, is, adivi, aditum.) Accedere aliquem. *Cic.* ZBLIZYC ſię do kogo, ábo z kim.

Perſonne ne ſçauroit l'approcher. Aſpirare nemo poteſt ad illum. *Cic.* Adiri non poteſt. Nullus ad illum aditus patet. NIKT nie śmie do niego ſię zblizyć.

Il approche les grands, ou *près des grands.* Deos propiùs contingit. *Hor.* Faciles aures Principum habet. *Quint* Utitur familiariter magnatum conſuetudine. Má przyſtęp do Panow.

APPROCHER, (*Eſtre prés d'arriver*, ou *ſur le point d'arriver.*) (Propinquare. Appropinquare. Adventare. Zblizać ſię być bliſko nadchodzić.

La mort aproche. Mors adventat, *ou* appropinquat, *ou* inſtat. Imminet fatum Mors imminet. *Cic.* Smierć ſię zbliżá.

Ma vie approche tous les jours de la mort. Mea vita morti quotidie appropinquat. *Cic.* Zycie moie codzień ſię zbliżá do śmierci.

L'hiver approchoit, ou *s'approchoit.* Hyems appropinquabat, *ou* appetebat *Caeſ. Cic.* Zimá zblizała, zbliżała ſię.

La nuit approche. Nox appetit. *Liv.* **Le printemps.* Ver appetit. *Var.* Noc nadchodzi *Wioſná ſię zbliżá.

Le temps de ſes couches approchoit, elle eſtoit toute preſte d'accoucher. Partus propè inſtabat. *Ter.* Czas nadchodził połogu, byłá bliſká barzo połogu.

APPROCHER, (*Eſtre preſque ſemblable.*) Accedere ad aliquid, BLISKO być, być prawie podobnym.

Approcher de la vertu de quelqu'un. Virtuti alicujus accedere *Cicer.* Bliſko być cnoty czyiey.

Il n'approche point d'eux en ſcience. Multum ab iis diſtat doctrinâ. *Cic.* Daleko ieſt od nich w nauce.

J'aimois le caractere d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du voſtre, qu'il avoit de la reſſemblance & du rapport au voſtre. Alexidis manum amabam, quod tam propè accedat ád ſimilitudinem literæ tuæ. *Cic.* Kochałem ſię w charakterze Alexida bo podobny był do twego.

Sulpitius & Cotta ne ſçavoient pas le quel des deux approchoit le plus de la vérité. Sanè dubitare viſus eſt Sulpitius & Cotta, utrius oratio propiùs ad veritatem videatur accedere. *Cic.* Sulpicyuſz y Kottá niewiedzieli ktoby ze dwoch bliżſzy był prawdy.

Approcher du ſtile d'un Auteur. Aſſequi propè auctorem ſtilo. *Plin-Jun.* Być podobnym wſtylu do iakiego Autorá

Le Poëte approche fort de l'Orateur. Oratori finitimus, *ou* proximus Poeta. *Cic.* Poetá bardzo bliſki ieſt kraſomowcy.

L'amour approche de la folie. Amor non procul abeſt infania. *Cic* Miłość y ſzaleńſtwo bliſko ieſt ſiebie.

Cela approche fort du criſtal. Ad viciniam cryſtalli deſcendit. *Plin.* To bardzo podobne ieſt do kryſztału.

S'APPROCHER, (*relaſcher chacun de ſes pretentions.*) Remittere de ſuo jure, (remitto, is, remiſi, remiſſum. USTĄPIC

PIC każdy. z prawá swego, zbliżyć się ku zgodzie.

APPROFONDIR.V.act.(*Rendre profond, creuser.*) Altiùs fodere, (fodio,is,fodi,fossum.) Defodere. act.acc. *Plant. Colum.* *Agere altiùs cuniculos. *Phed.* GŁĘBIEY bráć głęboko uczynić, kopać w głąb.

APPROFONDIR, figurément, (*Creuser, pénétrer dans le fonds de quelque affaire.*) Altiùs perscrutari, (perscrutor, aris, perscrutatus sum.) GŁĘBIEY bráć *niewłaśnie* przenikać do gruntu rzecz iáką.

Si ce pere de famille eut approfondi le mensonge, il n'eust pas détruit sa famille par un crime si détestable. Si hoc mendacium pater-familias à radicibus rimatus fuisset, non evertisset domum funesto scelere. *Phed.* Gdyby ten gospodarz był głębiey się rozpatrzył w kłamstwie tym, nie byłby zgubił domu swego tak sprosną zbrodnią.

APPROFONDIR *une matiere*, (*La traitter à fonds.*) Enucleatè penitusque de re aliquâ disserere, *ou* disputare, *ou* tractare, (dissero,is,disserui, dissertum. disputo, as,avi, atum.) neut.*Cic.* GŁĘBIEY rzecz iáką uważać, gruntownie o niey mowić, álbo pisać.

APPROFONDISSEMENT, subst.masc. (*Action par laquelle on fait une fosse plus profonde.*) Altior fossio, *genit.* altioris fossionis, f.*Colum.* Rycie kopanie w głąb branie.

(Ce mot n'est point d'usage dans le sens naturel.) To słowo nie iest używane w wyrozumieniu swoim włásnym.

APPROFONDISSEMENT, au figuré, (*L'action d'approfondir une affaire.*) Inquisitio. Investigatio, *genit.* onis, f.*Cic.* GŁĘBIEY branie *niewłaśnie* iákiey rzeczy.

APPROPRIATION, subst.f.(*L'action de s'approprier les choses.*) Vindicatio, *genit.* vindicationis, f. (*les Jurisconsultes parlent ainsi.*) Przywłaszczanie sobie czego ták mowią prawni

APPROPRIE', m. APPROPRIE'E, f (*Ajusté, cultivé, rendu propre.*) Cultus. Concinnus,a,um. Elegans, *genit.* elegantis, omn.gen.*Cic.* OCZYSZCZONY, ochędożony, przybrany.

Tout est bien approprié, ou *bien propre chez luy.* Culta sunt domi omnia. Wszystko u niego czysto barzo porządnie.

Une metairie bien appropriée. Cultissimum rus, *genit.* cultissimi ruris, n.*Colum.* Folwark porządny zewszystkim.

APPROPRIE', (*Attribué.*) Vindicatus, vindicata, vindicatum. PRZYWŁASZCZONY.

APPROPRIER, V.act. (*Ajuster, rendre propre.*) Colere. Excolere, (colo,colui,cultum.) Concinnare, (concinno,as, concinnavi, concinnatum.) OPORZĄDZIC, oprzątnąć, przybrać,

Approprier une planche de jardin. Arcam concinnare. *Plaut.* Kwarrę w ogrodzie uprzątnąć.

ON DIT en ce sens figurément *Approprier un exemple à son sujet.* Exemplum argumento accommodare, (accommodo, as, avi, atum.) act. MOWI się w tym wyrozumieniu, przybrać przykład iáki do mowy swoiey.

S'APPROPRIER *une chose*, (*Se la rendre propre, se l'attribuer.*) Asserre, (assero,is,asserui, assertum.) Asciscere, (ascisco,is,ascivi,ascitum.) PRZYWŁASZCZYC sobie co.

Quand on a de l'esprit comme vous en avez, on trouve toujours le moyen de s'approprier par ses discours la gloire que les autres ont acquise avec bien de la peine. Labore alieno partam gloriam verbis sæpè in se transmovet, qui habet salem qui in te est. *Terent.* Kiedy kto ma tyle rozumu iáko ty, znaydzie záwsze sposob przywłaszczyć sobie mowami swemi sławę, ktorey insi nábyli z wielką pracą.

APPROUVE', m. APPROUVE'E, f. part. pass. Probatus. Approbatus, a, um, *Cic.* POCHWALONY, POCHWALONA.

APPROUVER, V.act. (*Donner son approbation, trouver bon.*) Probare. Approbare. (o,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.* POCHWALIC dać zalecenie swoie.

Son ouvrage est approuvé, ou a l'approbation de tout le monde. Illius opus omnium suffragiis, *ou* omnium assensu approbatur. *Cic.* To dzieło iego ma zalecenie wszystkiego świata.

Je n'ay pu approuver une cupidité si criminelle & si abandonnée. Mihi neutiquam probari potuit tam flagitiosa & tam perdita libido. *Cic.* Nie mogłem pochwalić ták niecnotliwey y ostatniey swywoli.

Je suis bien aise que vous approuviez ce que j'ai fait, que vous y donniez vostre approbation. Meum factum probari abs te gaudeo. *Cic.* Cieszę się żeś pochwalił to com uczynił, że swoie daiesz temu zálecenie.

Approuver l'erreur de quelqu'un. Alterius errorem adjuvare, (adjuvo,as,adjuvi,adjutum.) act. *Cic.* Album adjicere errori alicujus. (adjicio,adjicis,adjeci adjectum.) act. *Plin. Jun.* Pochwalić błąd czyi.

(Cette derniere expression Latine vient de la coustume qu'on avoit anciennement de marquer ce qu'on approuvoit avec des pierres blanches.) Ta ostatnia expressya łacińska pochodzi od zwyczaiu ktory był dawno, náznaczać białymi kamykami, to co kto pochwalał.

Approuver les divertissemens de quelqu'un. Consentire alicujus studiis. Utroque pollice laudare ludum alicujus. *Hor.* Pochwalic rozrywki czyie.

(Cette derniere expression est empruntée des Gladiateurs quand ils combattoient, si les Spectateurs mettoient les pouces ensemble en ioignant les deux mains & entrelassant les doigts, c'estoit une marque qu'ils favorisoient le Gladiateur qui etoit vaincu, & alors le vainqueur donnoit la vie au vaincu; mais s'ils tournoient les pouces enjoignant les mains, c'estoit un signe de haine, & pour lors on ne faisoit point de quartier au vaincu: cela s'apelloit *Premere pollicem* Presser le pouce, ou *Laudare utroque pollice*; au contraire *Vertere pollicem* Renverser le pouce, c'est à dire Condamner. C'est ce que nous apprenons encore de ce vers de Juvenal. On donne maintenant des spectacles, & quand le peuple tourne le pouce, on tuë tout pour luy plaire.) (On disoit dans la Religion des Romains, *Admittunt aves*, Les Auspices approuvent vostre entreprise, y sont favorables, car les Romains n'entreprenoient rien, qu'ils n'eussent [illegible] consulté les auspices ou le vol des oiseaux.) Ta ostatnia expressya łacińska est wzięta od [illegible] kiedy poiedynkowa [illegible] ieżeli patrzący [illegible] palce ręce składaiąc y palce záplataiąc iedne [illegible] był że sprzyiali zwyciężonemu, y ná ten czas zwyciężca [illegible] rował zwyciężonego życiem; ále ieżeli [illegible] ce składaiąc ręce, był to znák záwzięto [illegible] przepuszczano zwyciężonemu; tamto [illegible] *kie palce*, álbo *obiema wielkiemi palcami* [illegible] *odwrocić większe palce* to iest *potępić*. To iest czego dowiedziemy z tych wierszy Juwenalisza. Teraz widowiska [illegible] wuią, á gdy pospolstwo palce odwroci wszystko zábiiaią, aby się mu podobać. Mowiono w obrządkach Rzymskich Ptaki sprzyiaią pochwalaią przedsięwzięcie twoie, bo Rzymianie nic nie poczynali poki się nie poradzili wieszczkow, álbo lotu Ptastwa.

APPUREMENT, subst.masc. (*Cloture d'un compte.*) Rationum confectio, *gen.* onis, f. RACHUNKOW zámknięcie

APPURER *un compte*, V.act terme de finances, (*le faire clorre & payer le reliqua.*) Conficere rationes, (conficio, conficis, confeci, confectum.) act.*Cic.* ZAMKNĄC skończyć rachunek, termin skarbowy; zlikwidować, y resztę zápłacić.

APPUY, subst.masc. (*soutien, ce qui sert à soutenir & appuyer quelque chose.*) Fultura, *genit.* fulturæ, f. *Vitr. Liv.* Columen. *Plin.* Fulmentum, *genit.* fulmenti, neut. *Var. Cels.* Fult. *Solin.* PODPORA to co służy do wspierania y utrzymywania rzeczy iákiey.

APPUY, (*Modillon, ou corbeau, en Architecture, qui sort de la muraille pour soutenir une poutre.*) Mutulus, *genit.* mutuli, m.*Colum.* KROKSZTYNY w Architekturze co wychodzą z ścian dla podpierania balki iákiey.

APPUY, (*d'un lit les quenouilles qui soutiennent les matelas, &c.*) Fulcrum, *genit.* fulcri, neut. *Var. Prop. Juv.* PASY álbo deski w łożku ná ktorych leżą materace.

APPUY *fourchu*, (*dont on soutient les cabanes.*) Cervus, *genit.* cervi, m. *Virg.* SOCHY rosochate podpory u chat, kozły.

APPUY-MAIN, (*petite baguette dont se servent les peintres en travaillant.*) Manûs fulcrum, n. LASECZKA ktorey malarze zażywaią maluiąc, do podpierania ręki.

APPUY dans le figuré, (*le soutien de quelqu'un, ou d'une famille.*) Columen, *genit.* columinis, n. *Ter.* Firmamentum, *genit.* firmamenti, n. Præsidum, *genit.* præsid', n. *Cic.* PODPORA *niewłaśnie* utrzymanie czyie, *albo* Familiy iákiey.

Avoir de l'appuy, avoir des amis. Valere amicis, *ou* amicorum præsidio. *Cic.* *(*le contraire est*, Nullo amicorum præsidio tegi. *Cic.* *Estre sans appuy.*) Mieć podporę, mieć przyiacioł, **przeciwna iest* być bez podpory żadney.

Chrysippe passe pour l'appuy du Portique, ou de la secte Stoïque. Putatur Chrysippus fulcire porticum Stoicorum. *Cic.* *Il*

Chryzyppa maią zá podporę sekty Stoikow.

Il sera l'appuy de ma vieillesse. Erit subsidium senectutis. *Cic.* Podporą będzie starości moiey.

ON DIT proverbialement, *Venir à l'appuy de la boule*, (*appuyer & soutenir de son credit une affaire commencée.*) Rem inchoatam auctoritate ac gratiâ fulcire & sustinere. *Cicer.* MOWIĄ w przysłowiu przyiść ná poparcie rzeczy ktora się toczy: wesprzeć powagą swoią rzecz iaką záczętą.

Je seray à l'appuy de la boule, pour vous soutenir en cas de besoin. Ego in subsidiis hic ero succenturiatus, si quid deficies. *Ter*, Ja, tu będę ná poparcie rzeczy, ábym cię utrzymał, gdy tego będzie trzeba.

APPUYE', m. APPUYE'E, f. part. pass. (*Soutenu.*) Fultus, fulta, fultum Nixus, nixa, nixum, Incumbens baculo, *Virg.* *Appuyé sur un baston.* *Incumbens cardini. *Plin.* *Appuyé sur un pivot.* *Incumbens columnis. *Mart.* *Appuyé sur des colonnes.* WSPARTY, WSPARTA, *Oparty na kiju, ná lasce, *oparty ná zawiasach, ná biegunie, *Wsparty ná słupach.

Demi appuyé. Semifultus, a, um. *Mart.* Wpoł-wsparty.

APPUYE' *de la faveur, de l'amitié.* Fretus, *ou* nixus gratiâ, amicitiâ. *Cic.* WSPASTY przyiaźnią, łaską.

APPUYER, V.act. (*Mettre un appuy pour soutenir.*) Fulcire. Suffulcire, (fulcio, is, fulsi, fultum.) *Colum.* PODEPRZEC dać podporę dla utrzymowania.

Appuyer la vigne. Vitem adminiculare. *Colum.* & adminiculari. depon. *Cic.* Popierać, podwięzywać winnicę.

S'appuyer, ou *estre appuyé.* Niti. Adniti. Inniti, (nitor, eris, nixus sum. (dep. Podpierać się náczym, być wspartym.

S'appuyer sur une javeline. Niti hastâ. *Virg.* *Ciceron a dit* Innixus in humeris, *Appuyé sur les epaules.*) Podpierać się ná kopiy, *Cycero powiedział*; podparty na ramionach.

Il s'appuyoit sur un baston en marchant. Firmabat gradus baculo. *Quint.* Podpierał się ná lasce chodząc.

S'appuyer contre un arbre. Applicare se ad arborem. *Cas.* Oprzeć się o drzewo.

APPUYER en une signification figurée, (*Soutenir quelqu'un, ou une chose de son credit, & de ses biens.*) Fulcire, Sustinere. act.acc *Cic.* WESPRZEC w wyrozumieniu niewłasnym, utrzymywać kogo, *álbo* co, powagą swoią y fortuną.

On se préparoit d'oster la vie à celuy, sur lequel le salut de la Republique estoit appuyé. Ei viro mors parabatur, cujus in vitâ nitebatur salus civitatis. *Cic.* Gotowano się życie temu odebrać, ná ktorym się całość Rzeczypospolitey wspierała.

Appuyer la Republique qui est sur son panchant. Rempublicam labantem & propè cadentem fulcire. *Cic.* Wesprzeć Rzeczpospolitę, náchyloną do upadku.

Il s'appuye, ou *il est appuyé de credit de ses amis.* Potentiâ & auctoritate amicorum fultus est. *Cicer.* Wspiera się *álbo* wsparty iest powagą przyiacioł swoich.

Si vous voulez m'appuyer dans cette occasion, je suis seur de l'affaire, ou d'emporter l'affaire. Si hac in re sustinere me velis, rem auferam. Jeżeli mnie wesprzeć w tym raczysz pewien iestem rzeczy, *albo* że wygram sprawę.

Nous avons appuyé l'injustice en soutenant le party de Metellus. Favimus injustitiæ, dum stetimus ab Metello. *Cicer.* Popieraliśmy niesłuszność, utrzymuiąc stronę Metellego.

APPUYER se dit encore figurément pour *Soutenir une chose par de bonnes raisons, par son credit, par sa faveur.* Aliquid rationibus, gratiâ, auctoritate fulcire. *Cic.* POPIERAC mowi się ieszcze, zámiast utrzymywać popierać mocnemi racyami, powagą, łaską.

L'affaire est appuyée de plusieurs raisons fort bonnes. Pluribus & gravissimis rebus causa fulta est. *Cic.* Rzecz iest poparta wielą barzo dobremi dowodami.

Appuier un sentiment, (le fortifier, le défendre.) Opinionem firmare, *ou* confirmare, (mo,as,avi,atum.) act.abl. Popierać iákie zdanie, umacniać ie, bronić ie.

ON DIT *S'appuyer sur un roseau*, pour dire *Avoir des esperances mal fondées.* Spe levi niti. *Cic.* MOWIĄ *podpierać się na trzcinie*, zámiast mieć nádzieie niegruntowne.

APPUYER signifie encore, *Poser sur une chose, la presser, comme cette poutre appuye sur mon mur.* Trabs illa supra murum meum posita est, illumque premit. ZNACZY ieszcze oprzeć się náczym przyciskać co, iáko: ta belka oparła się ná ścianie moiey.

Appuyer son cachet. Imprimere altiùs sigillum. Przycisnąć pieczątkę swoię.

Il n'ose encore s'appuyer sur les pieds, ils sont foibles. Pedibus insistere adhuc non potest, adeò sunt debiles. Nie śmie ieszcze oprzeć ná nogach, słabe są.

ON DIT au figuré en ce sens *Appuyer sur une raison, y faire fort* Insistere rationi, (insisto,is,institi,institum.) neut. MOWIĄ w tym wyrozumieniu oprzeć się zásadzić się ná iákiey przyczynie, siła ná niey zákładać.

APRE'S, (*Préposition qui sert à marquer la suite d'une chose avec une autre, & particulierement dans le temps & dans le lieu.*) Post. Secundùm. Po; za; prepozycya służąca do wyrażenia iedney rzeczy nástępuiącey zá drugą; á osobliwie co do czasu, y mieysca.

On a mis les sergents après luy, ou à ses trousses. Accensi illum insequuntur. Wartę mieyską zá nim postawiono *álbo* tuż zá pasem.

Il est si humble qu'il marche après les autres. Adeò humilis est & abjectus, ut pone alios vadat. Tak iest pokorny że zá drugimi chodzi.

Ne faites pas attendre après vous. Vide, ne sis in morâ. *Ter.* Nie day czekać zá sobą.

ON DIT *Il est toujours après luy*, pour dire *Il le tourmente & il l'importune.* Semper illum inclamat & verbis subagitat *Plaut.* MOWIĄ ustawnie chodzi zá nim *zamiast* przykrzy mu się.

ON DIT en termes de Peinture & de Sculpture, *Ce portrait est fait d'après nature.* Hæc pictura secundum, *ou* ad naturam delineata, *ou* expressa est. MOWI się w Malarstwie y snycerstwie; ten obraz iest do oryginału żywego robiony.

APRE'S (*suivi d'un Infinitif.*) ou APRE'S QUE. Postquam. Posteaquam. *Cic.* PO, zá; maiąc po sobie sposob nieokreślony, *álbo* za tym iák.

Après qu'on eut leu ces lettres, les vostres furent leuës. Sub eas litteras, statim recitatæ sunt tuæ. *Cic.* Zá tym iák przeczytano te listy, záraz czytano twoie.

Après Dieu les hommes sont tres utiles aux autres hommes. Secundùm Deum homines hominibus maximè utiles esse possunt. *Cic* Po Bogu ludzie ludziom są barzo pożyteczni.

Après vous je n'aime rien tant que la solitude. Secundùm te nihil est mihi amicius solitudine. *Cic.* Po tobie nic tak nie kocham iáko osobność.

Nigidius le plus sçavant après Varron. Nigidius juxta Varronem doctissimus. *Aul-Gel.* Nigidiusz po Warronie nayuczeńszy.

Le sommeil ne vaut rien après avoir disné. Non est bonus homini somnus de prandio. *Plaut.* Sen nic niewart poobiedzie.

APRE'S, (*Adverbe en nostre Langue quand il n'est suivi d'aucun cas qu'il regisse.*) Pòst. Posteà. Deinde. Posteriùs. Posthæc. *Cic.* ZA; Po: przysłowie w Francuskim, kiedy żadnego po sobie spadku niema.

Ceux qui viendront après nous, nos successeurs, nos descendans, la postérité. Posteri, *genit* posterorum, m.pl. Posteritas, *gen.* posteritatis, f.*Cic.* Ci co zá námi, po nas nástąpią: nástępcy náši, potomność násza.

Le jour d'après, le lendemain. Postridie. *Cic.* Dzień po ná záiutrz.

APRE'S *tout, tout bien considéré.* Omnibus accuratè perpensis. POWSZYSTKIM, wszystko dobrze zważywszy náostatek w ostatku.

APRE'S *tout, enfin.* Denique. *Cic.* Ná ostatek, w reszcie.

L'APRE'S-MIDY, *ou* L'APRE'S-DISNE'E, subst.f. Pomeridianum, *ou* postmeridianum tempus, *genit.* pomeridiani temporis. n.*Cic.* PO-OBIEDZIE, po-południe.

Cy-après, (parlant du temps.) Posthac. Deinceps. **Si l'on parle de quelque chose qu'on doit traitter dans un ouvrage.* Infra. adv. *Cic.* Po tym mowiąc o czasie: za tym. *Jeżeli się mowi o rzeczy iakiey o ktorey ma się mowić w piśmie iákim

APRE'S se dit proverbialement en ces manieres. *Après la panse vient la danse.* Post cœnam saltatio. PO; mowi się przysłowiem w te sposoby; Po stole, idzie taniec.

Après cela il faut tirer le rideau, ou *l'eschelle*, pour dire *Quand on a veu cela, il ne faut plus rien voir.* Nihil supra. *Ter.* Po tym trzeba firankę zásłonić, álbo umknąć drabiny: zámiast to widziawszy iuż nie trzeba nic więcey widzieć.

APT, (*ancienne Ville de Provence, dont l'Evesque, est premier suffragant d'Aix.*) Apta Julia, *genit.* Aptæ Juliæ, f. Apta Julia Vulgentium. APT Miasto stare w Prowencyi ktorego Biskup iest pierwszym Suffraganem Akwiseksyiskim.

APTITUDE, subst. f. (*Disposition naturelle à une chose.*) Habilitas, *genit.* habilitatis, f. *Cic.* SPOSOBNOSC przyrodzona do czego.

Il a de l'aptitude & de la disposition pour les lettres. Litteris,

ou

ou ad litteras natus eſt. Litteris ediſcendis eſt aptus & idoneus. *Cic.* *(le contraire eſt* Ad litteras minimè natus. *Cic. Qui n'a nulle aptitude aux lettres,* ou *pour les lettres.*) Ma ſpoſobnoſć y ſkłonnoſć do náuk. **przeciwna ieſt* żadney do náuk nie ma ſpoſobnoſći.

AQUA-PENDENTE, (*Ville de l'Eſtat Eccleſiaſtique, & Eveſché ſuff'ngant de Rome.*) Acula, *genit.* Aculæ, f. Aquula, *genit.* æ, f. AKWAPENDENTE Miaſto ſtanow Papieſkich y Biſkupſtwo Suffragania Rzymſka.

AQUARIUS, ſubſt. maſc. (*Le Verſeur d'eau, ſigne du Zodiaque qui eſt l'onziéme à compter depuis Aries,*) Aquarius, *genit.* Aquarii, m. *Cic.* WODNIK znak niebieſki iedenaſty záczynaiąc rachować od *Barana.*

(Le Soleil le parcourt au mois de Janvier, & on le marque ainſi dans les Almanachs ♒) Słońce go obiega w ſtyczniu a znáczą go w Kalendarzach ták ♒

AQUATILE, adject. m. & f. (*Qui vit dans l'eau.*) Aquatilis & hoc aquatile, adject. *Cic.* WODNE co żyie w wodzie.

AQUATIQUE, (*quelques-uns prononcent* acatique.) adject. m. & f. (*Qui aime l'eau, ou qui y croiſt.*) Aquaticus, aquatica, aquaticum. Aquatilis & hoc aquatile. adject. *Cic.* WODORODNE co ſię kochá w wodzie álbo w niey roſnie.

AQUEDUC, ſubſt. m. *on prononce* akeduc. (*La conduite des eaux.*) Aquæ-ductus, *genit.* aquæ-ductûs, m. *Cic.* RURMUS rurmuſowy row prowadzenie wody.

AQUEUX, m. *on prononce* akeux. AQUEUSE, f. adject. (*Qui tient de la nature de l'eau, & qui en a beaucoup.*) Aquoſus, aquoſa, aquoſum. *Liv.* WODNISTY, WODNISTA, co ieſt przyrodzenia wodnego, álbo ma w ſobie wiele wody

AQUILE'E, (*Ville d'Italie dans le Frioul ſur le Conflent de l'Anſa & du Torre.*) Aquileia, *genit.* Aquileiæ, f. *Cicer.* AKWILEIA Miaſto Włoſkie w Forliyſkim tam gdzie ſię zbiegaią Anſa y Torra rzeki.

AQUILIN, adject. maſc. *on prononce* akilain. (*Epithete qu'on donne aux nez qui ſont courbez par le bout comme le bec d'une aigle.*) Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* **Il a un nez aquilin.* Eſt adunco naſo. *Ter.* GARBONOSY, noſa wypukłego garbatego y zakrzywionego ná końcu iáko orli nos. *Jeſt orlego noſa.

AQUILON, ſubſt. maſc. *on prononce* akilon. (*Vent qui ſouffle du coſté du Nord.*) Aquilo, *genit.* Aquilonis, m. *Plin.* WIATR Nordowy pułnocnemu poboczny ku wſchodowi.

D'AQUILON. Aquilonaris & hoc Aquilonare, adject. *Cic.* POŁNOCNY.

AQUINO, ou AQUIN, (*Ville Epiſcopale d'Italie en la Terre de Labour, qui eſt du Royaume de Naples.*) Aquinum, *genit.* Aquini, neut. AKWIN Miaſto Biſkupie we Włoſzech w Terralawora, Króleſtwa Neapolitańſkiego.

Qui eſt d'Aquino. Aquinas, *genit.* Aquinatis. com. gen. Ktory ieſt z Akwinu.

AQUITAINE, (*Province de l'ancienne Gaule.*) Aquitania *genit.* Aquitaniæ, f. *Plin.* OKCYTANIA Prowincya ſtarey Francyi.

Qui eſt d'Aquitaine. Aquitanus, Aquitana, Aquitanum. *Tibul.* Ktory ieſt z Okcytaniy.

L'Ocean Aquitanique, ou *la mer d'Aquitaine.* Oceanus Aquitanicus, *genit.* Oceani Aquitanici, m. Morze Okcytańſkie.

ARABE, adject. m. & f. (*Qui eſt d'Arabie.*) Arabs, *genit.* Arabis, com. gen. *Hor.* ARABCZYK co ieſt z Arabiy.

UNE ARABE, ou *une femme d'Arabie.* Mulier Arabs, *genit.* mulieris Arabis, f. ARABKA Białogłowa z Arabiy.

(Comme les Arabes ſont d'ordinaire cruels & avares, on dit parlant d'un homme dur & cruel. Ze Arabowie ſą zwyczaynie okrutni, y łakomi, mowi ſię o człowieku nieużytym y okrutnym.

C'eſt agir en Arabe, ou *Vous avez agi en Arabe.* Factum eſt à vobis duriter. *Ter.* Jako Arab iáki ſobie poſtępuieſz

C'eſt un Arabe, un avare, dur & cruel, qui tire juſques au dernier ſou. Durus eſt & immiſericors. *Cic.* Arab z niego łakomiec, okrutnik, áż do oſtatniego groſza zdziera.

ARABESQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne l'Arabie.*) Arabicus, & Arabius, a, um. ARABSKI nálcżący do Arabiy

ARABESQUES dans l'Architecture, (*certains rainceaux d'où ſortent des feuillages qui ſont faits de caprice, & qui n'ont rien de naturel.*) Arabica ornamenta, *genit.* Arabicorum ornamentorum, neut. plur. Z ARABSKA przyozdobienia niektore dane w Architekturze iáko to liśćie nic nie maiące podobnego do przyrodzonych, ále tylko według fantazyi przydane.

ARABIE, (*grand Païs dans la partie occidentale de l'Aſie*) Arabia, *genit.* Arabiæ, f. *Cic.* ARABIA, wielki Kray w Azyi záchodniey.

(L'Arabie ſe diviſe en Petrée, Deſerte & Heureuſe: les deux premieres ſont au Turc, & l'autre à des Princes particuliers.) Arabia dzieli ſię na Opoczyſtą, Opuſzczoną, y Szczęśliwą, pierwſze dwie nálcżą do Turka, á druga ma Panow ſwoich udzielnych.

La Langue Arabique, ou *Arabeſque.* ou ſimplement *l'Arabe.* Lingua Arabica. Arabſki ięzyk, álbo poproſtu Arabſzczyzna.

ARAGON, (*Royaume d'Eſpagne entre les Pirenées du coſté de France, Sarragoſſe en eſt la capitale.*) Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONIA Króleſtwo Hiſzpańſkie między gorami Pireneyſkiemi od Francyi, Saragoſſa ieſt iego ſtołeczne.

(Il eſt entre la Navarre, la Caſtille & la Catalogne.) Jeſt między Nawarrą, Kaſtylią, y Katalonią.

ARAGONOIS, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt d'Aragon.*) Aragonius, *genit.* Aragonii, m. ARAGONCZYK, Co ieſt z Aragoniy.

ARAGONOISE, (*Celle qui eſt d'Aragon.*) Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONKA ta co ieſt z Aragoniy.

ARAIGNE'E, ſubſt f. (*petit inſecte venimeux.*) Araneus, *genit.* aranei, m. *Plaut.* Aranea, *genit.* araneæ, f. *Phæd.* PAIĄK owad trucizne maiący.

Petite araignée. Araneola, *genit.* araneolæ, f. *Cic.* Araneolus, i, m. *Virg. in Culice.* Paiączek.

Toile d'araignée. Aranea, *genit.* áraneæ, f. *Catul. Ovid.* Araneæ tela, *genit* telæ, f. *Plin.* Paięczyna.

Quelle peine y auroit-il d'oſter ces toiles d'araignées, ou ces araignées? Quantum laboris eſſet tollere hæc araneas? *Phæd.* Coby za praca była omieść te paięczyny, álbo te paiąki.

Ne t'ay-je pas commandé d'oſter ces araignées d'autour de ces piliers? Nonne juſſi columnis dejici operas aranearum. *Plaut.* Niekazałżem ci omieść te paięczyny około tych ſłupow.

ARAIS, ou ARAXES, (*Riviere d'Arménie.*) Araxes, *gen.* Araxis, m. *Virg.* ARAXES Rzeka w Armeniy.

ARBALESTE, *on prononce* ARBALE'TE, ſubſt. f. (*Arc d'acier qu'on bande avec effort.*) Scorpio, [illegible] m. *Ceſ. Liv.* KUSZA łuk ſtalowy ktory [illegible]

ARBALESTRIER, *on prononce* ARBALE'TRIER, ſubſt. maſc. (*Qui eſt armé d'Arbaleſte.*) Manubaliſtarius, *genit.* manubaliſtarii, m. *Veg.* Sagittarius, *genit.* ſagittarii. m. *Cæ.* STRZELEC co kuſzą ieſt uzbroiony.

ARBALESTRIERS en architecture, (*Jambes de force, pieces de bois ſervant à la charpente d'un baſtiment.*) Paraſtatæ, *genit.* paraſtatarum, m. pl. *Vitr.* W ARCHITEKTURZE znáczą podſtawy, ſłupy, Drzewa należące do budynku ciesielskiego ſtawionego.

ARBALESTRER en architecture, V. act. (*Appuyer un baſtiment avec des arbaleſtriers.*) Paraſtatis fulcire. act. accuſ. PODPRZEĆ ſłupami Budynek iáki.

ARBELLE, (*Ville entre le Tigre & l'Euphrate, celebre par la défaite de Darius par Alexandre le Grand.*) Arbela, *genit.* Arbelæ, f. *Quint-Curt.* ARBELA Miaſto między rzekami Tygrys y Eufrates ſławne zniesieniem Daryuſza przez Alexandra wielkiego.

ARBITRAGE, ſubſt. m. (*Juriſdiction qu'on choiſit volontairement, & qui s'exerce en vertu du pouvoir donné par les parties.*) Arbitratus, *gen.* arbitratûs, m. *Plaut.* Arbitrium, *gen.* arbitrii, n. *Cic.* UGODA ſąd przyiacielſki ktory ſobie ſtrony obieraią, y ktory ſądzi ſprawy ſtron ná ſiebie zdaiących ſię.

Mettre une affaire en arbitrage. Rem arbitrorum judicio permittere. act. *Cic.* Zdáć rzecz ná ſąd przyiacielſki.

Nous ſommes en arbitrage. Arbitrium litis in arbitros traiecimus. *Ovid.* Zdaliśmy ſię ná rozſądzenie przyiacioł.

ARBITRAIRE, adject. m. & f. (*Qui dépend de l'eſtimation des hommes, qui n'eſt point fixé par le droit ni par la loy.*) Arbitrarius, arbitraria, arbitrarium. *Plaut.* WOLNE co záwiſło od zdania ludzkiego, co nie ma poſtanowienia od prawa

ARBITRAL, m. ARBITRALE, f. (*d'Arbitre.*) Arbitralis, & hoc arbitrale. adject. *Macrob.* **Un jugement arbitral.* Judicium ab arbitris datum. PRZYIACIELSKI iednacki. *Sąd przyiacielſki. Ugodliwy.

ARBITRE, ſubſt. maſc. (*Juge choiſi par les parties pour terminer leurs differents.*) Arbiter, *genit.* arbitri, m. *Cic.* Diſceptator & arbiter, m. *Cic.* JEDNACZ, roziemca, ná ktorego ſąd przyiacielſki ſtrony ſię zdaią.

Choiſir, ou *prendre quelqu'un pour arbitre.* Arbitrum capere, *ou* ſumere, *ou* aſſumere. act. Uti aliquo arbitro. dep. *Cic. Ter.* Obráć álbo wziąć kogo ſobie zá iednacza zá roziemcę, zá ſędziego polubownego.

Il prend mon maiſtre pour arbitre. Ad meum herum arbitrum me vocat. *Plaut.* Pána mego zá ſędziego polubownego proſi.

Nommer un arbitre. Dicere aliquem arbitrum. *Hor.* ou ſtatuere. *Cic.* Naznaczyć ſędziego polubownego.

On y a donné un arbitre ſur ce different. Arbiter datus eſt ei de re iſtâ. *Cicer.* Naznaczono ſąd polubowny w tey ſprawie.

Eſtre arbitre dans un procès, ou *ſur quelque different.* Arbitrum in rem eſſe. *Cicer.* Być ſędzią polubownym w iakiey ſpráwie.

LE LIBRE-ARBITRE, ou *le franc Arbitre, la liberté qu'on a d'agir, ou de ne pas agir.* Liberum arbitrium, *genit.* liberi arbitrii, n. WOLNA WOLA Wolność ktorą kto ma czynić álbo zániechać.

ARBITRER, V. act. (*Liquider, eſtimer une choſe en gros.*) Arbitrari, (arbitror, aris, arbitratus ſum.) depon. *Cic* MNIEMAĆ ſądzić o czym ogolnie.

ARBOIS, (*Petite Ville de Franche-Comté, fameuſe pour ſes bons vins.*) Arboroſa, *genit.* Arboroſæ, fœm. ARBOROZ Miaſteczko w Hrabſtwie Burgundyiſkim ſławne dla dobrych win.

ARBOISE, ſubſt. f. (*Fruit d'arboiſier.*) Arbutum, *genit.* arbuti, neut. *Virg.* JEZOWKOWY Owoc.

ARBOISIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui porte des fruits gros comme des prunes.*) Arbutus, *genit.* arbuti, fœm. *Virg.* JEŻYNA Drzewo noſzące owoc wielkości iak śliwa.

D'ARBOISIER. Arbuteus, a, um. *Virg.* JEZOWKOWY

ARBORER, V. act. (*Planter en un ſens figuré, car on ne dit point Arborer un arbre, mais bien Planter un arbre.*) mais on dit *Arborer des eſtendarts, le pavillon.* Signa figere, ou defigere (defigo, is, defixi, defixum.) act. *Sil. Ital.* ou attollere (attollo, is, ſuſtuli, ſublatum.) act. *Plaut.* POSTANOWIĆ wyſtawić záſzczepić *niewłaśnie* bo ſię nie mowi wyſtawić [illegible] bo poſtawić drzewo, ale wſadzić álbo ſzczepić, mowi ſię zaś wyſtawić chorągiew, znaczek.

Nous arboraſmes France, ou *le pavillon de France.* Signum imperii Gallorum ſuſtulimus. *comme l'on parle ſur mer* Wyſtawiliśmy Francyą, álbo znáczek Francyi, iáko ná morzu mowią.

ARBRE, ſubſt. maſc. Arbos, *ou* Arbor, *genit.* arboris, f. *Cic.* DRZEWO.

ARBRE fruitier, ou *Arbre à fruit,* ou *qui porte du fruit.* Arbor frugifera. **le contraire eſt* Arbor infructuoſa, *Arbre qui ne porte point de fruit.*) DRZEWO płodne álbo użyteczne co owoc daie. **przeciwna ieſt* Drzewo płonne nieużyteczne nieurodzayne.

ARBRE *cultivé,* ou *de jardin, Arbre franc.* Arbor ſativa. *Plin.* ou culta. *Cic.* *(*le contraire eſt,* Arbor ſilveſtris. *Plin. Arbre ſauvage.*) DRZEWO Ogrodowe, ſadzone, ſzczep. **przeciwna ieſt* Drzewo dzikie płonka.

ARBRE *de haut vent, en plein vent, en plein air, à haute tige.* Arbor patenti & aperto aere poſita. Arbor juſtæ magnitudinis. DRZEWO wyroſłe, wyſokie.

Arbre nain. (*qui demeure toujours bas.*) (Arbor pumila, fœm Karzeł drzewo, małe záwſze poziome.

Arbre en eſpalier. Arbor extenſa & muris applicita, fœm. Drzewo w ſzpalery.

Arbre en buiſſon. Arbor humilis & manu retenta. *Plin. Jun.* Drzewo karłowate, krzewiſte.

Arbre qu'on taille & qu'on façonne avec le ciſeau, (comme la charmille & le chevre-feuille.) Arbor tonſilis, fœm. *Plin.* Drzewo ktore ſię da ciąć nożycami, iako grabina y powoy.

Arbre d'une belle venuë, bien droit & bien fait. Arbor recta proceraque. *Sen.* Drzewo piękne roſtące proſto, y rowno.

Jeune arbre. Novella arbor. *(*le contraire eſt,* Arbor vetula *Un vieux arbre.*) Młode drzewo. **przeciwna ieſt* ſtare drzewko. Dziub.

Arbre qui porte deux fois l'an. Arbor bifera. *Plin.* **Qui porte trois fois.* Arbor trifera. *Colum.* Drzewo co dwa kroć ná rok owoc wydaie. *Drzewo co trzy kroć na rok owoc wydaie.

Arbre qui porte de menus fruits, ou des graines. Arbor baccifera. *Plin.* **Arbre qui porte du gland.* Arbor glandifera. *Plin* Drzewo co drobne owoce wydaie álbo iágodorodne. *Drzewo żołądziorodne, co żołądź wydaie.

Petit arbre. Arbuſcula, *genit* arbuſculæ, f. *Var. Colum.* Drzewko.

D'ARBRE. Arboreus, arborea, arboreum. *Virg.* DRZEWOWY.

Lieu planté d'arbres. Arboretum, *genit.* arboreti, neut. *Claud. Quadrig. dans Aulu-Gel.* Mieyſce drzewami zaſadzone.

Planter des arbres dans une terre. Agrum arbuſtare. act. *Plin.* Sadzić drzewa ná gruncie.

Les arbres portent plus ou moins une année que l'autre. Alternat fertilitas arborum. *Plin.* Drzewa mniey álbo więcey rodzą iednego roku niż drugiego.

Lieu planté d'arbres fruitiers, ou d'arbres à fruit, un Verger. Pomarium. Sad, mieyſce ſadzone drzewami urodzaynemi.

Croiſtre, ou devenir en arbres. Arboreſcere, (arboreſco.) neut. *Plin.* Roſć w drzewo.

Qui émonde & élague les arbres. Arborator, *genit.* arboratoris, maſc. *Plin.* Sadownik ogrodnik co drzewa okrzeſuie chędoży.

ARBRE *d'un vaiſſeau, (le grand maſt.)* Navis arbor. *Juv.* MASZT ná okręcie álbo ná ſtatku.

ARBRE *d'un preſſoir.* Arbor torcularia, *genit.* arboris torcularis, f. *Cat.* Drzewo od praſy.

ARBRE *de genealogie,* ou *genealogique.* Graduum cognationis ſchema, *genit.* ſchematis, n. Drzewo Rodowite Domu Familii iakiey.

ARBRISSEAU, ſubſt. maſc. (*petit arbre.*) Arbuſcula, *genit.* arbuſculæ, f. *Var.* DRZEWINA Drzewko.

Arbriſſeau qui ne s'éleve jamais à la hauteur d'un arbre. Frutex, *genit* fruticis, m. *Plin.* Krzewina co nigdy do ſłuſzności drzewa niedoydzie.

ARBRISSEAU *qui ne jette que des verges & des ſions, (comme les coudriers,)* Virgultum, *genit.* virgulti, neut. *Cic. Virg.* CHROST chróścina co tylko rozgi y patyki wydaie, iako Leſzczyna.

Lieux où il y a des arbriſſeaux. Frutetum, *ou* frutectum, *genit.* fruteti, n. *Colum.* Fruticetum, *genit.* fruticeti, n. *Hor.* Mieyſce gdzie ſą chroſty y łodygi krzewiny.

Plein d'arbriſſeaux. Frutetoſus, frutetoſa, frutetoſum. *Plin.* Chroſtowaty, krzewiſty.

ARC, ſubſt. m. (*Arcade.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. *Hor.* Arcus *genit.* arci, m. *Var.* Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* FRAMUGA ſklep, brama.

ARC *de triomphe* ſubſt m. Arcus, *gen.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* BRAMA zwycięſka.

ARC, (*Inſtrument qui ſert à tirer des fléches.*) Arcus, *genit.* arcûs. m. *Cic.* ŁUK do wypuſzczaniá ſtrzał.

Avoir un arc bandé. Tenſum habere arcum. *Phæd.* *(*le contraire eſt* Arcum retenſum habere. *Phæd. l'Avoir debandé.*) Mieć łuk napięty *przeciwná ieſt, mieć łuk ſpuſzczony.

Il a toûjours ſon eſprit bandé comme un arc. Animum inintenſum tanquam arcum habet. *Cic.* Má zawſze myśl nápiętą iako łuk.

ON DIT en maniere de proverbe & figurément. *Avoir pluſieurs cordes à ſon arc, pour dire Avoir pluſieurs moyens de ſortir d'une affaire.* Spe duplici uti, (utor, uteris, uſus ſum.) depon. *Ter.* MOWI ſię w ſpoſob przyſłowia y niewłaśnie mieć kilká cięciw przy łuku ſwoim: to ieſt mieć kilká ſpoſobow wyiśćia z czego.

ARC-EN CIEL, (*c'eſt une bande, ou eſcharpe diverſement colorée, qui paroiſt dans une nuée pluvieuſe, & qui ſe fait par la réflexion des rayons du ſoleil.*) Iris, *genit.* Iridis, f. *Virg.* TĘCZA niebieſká, ieſt to pás ná powietrzu rozmaitych fárb pokazuiący ſię w obłoku dżdżyſtym ktory ſię wyraża przez odbicie promieni ſłonecznych.

Eſtre courbé en forme d'arc. Arcuari, (arcuor, aris, arcuatus ſum.) paſſ. Obłączyſty być ſkrzywiony iáko łuk.

En forme d'Arc. Arcuatim. adv. *Olin.* Obłączyſto.

ARCADE, ſubſt. f. (*Voute courbée en arc.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* Fornicatio, *genit.* fornigationis, f. *Sen.* SKLEP framugá obłączyſto daná iák łuk.

Faire une arcade avec des pierres liées enſemble. Efficere arcum & ducere compagibus lapidum. *Ovid.* Sklepienie dać kamienne.

Fait en arcade. Fornicatus, Confornicatus, Arcuatus, a, um *Plin. Vitr. Cic.* Sklepiony, Framugowany.

ARCADIE, (*Païs du Peloponneſe.*) Arcadia, *genit.* Arcadiæ, f. *Virg.* ARKADYA Kray Poloponezu.

ARCADIEN, ſubſt. maſc. (*Qui eſt d'Arcadie.*) Arcas, *gen.* Arcadis, m. Arcadius, *genit.* Arcadii, maſc. *Juv.* ARKAD ten co ieſt z Arkadyi.

ARCADIENNE, (*Celle qui eſt d'Arcadie.*) Arcadia, *genit.* Arcadiæ, f. ARKADYANKA tá co ieſt z árkadyi.

D'ARCADIE. Arcadicus. Arcadica, Arcadicum. Arcadius a, um, ARKADYISKI.

ARC BOUTANT, ſubſt. m. (*qui appuye quelque édifice.*) Anterics, *genit.* anteridis, f. Eriſma, *genit* eriſmatis, n. *ou* Eriſma, *genit.* eriſmæ, f. *Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu, ſtęple.

ON DIT au figuré *Il eſt l'arc-boutant de la tyrannie, il en eſt l'appuy & le ſoûtien.* Columen tyrannidis. MOWI ſię niewłaśnie, on ieſt zaſtrzałem tyrańſtwá, on ie wſpiera y utrzymuie.

ARCEAU, ſubſt. maſ. (*Arc qui ſoûtient une porte, ou une feneſtre.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. SKLEPIENIE mnieyſze trzymaiące drzwi lub okná,

ARCENAL, ou ARCENAC, ſubſt. maſc. (*Magaſin des inſtrumens pour la guerre.*) Armamentarium, *genit.* armamentarii, n. *Cic.* ZBROIOWNIA *Arſenał* ſchowanie rynſztunkow woiennych,

(On dit au plurier *Arçenaux* ſelon Vaugelas. On dit plus communément *Arſenac* qu'*Arcenal* au ſingulier, & toûjours *Arſenaux* au plurier, Quelques-uns écrivent *Arſenal.*) MOWI ſię Arſenały w więkſzey liczbie według Woglaſa, pospolicey ſię w Francuſkim mowi *Arcenac* niż *Arcenal* w mnieyſzey liczbie, á zawſze Arſenały w więkſzey: niektorzy piſzą *Arſenal.*

ARCHAL, ou FIL D'ARCHAL, (*& non pas* Fil de richar *comme le commun de Paris.*) Æreum ſtamen *genit.* ærei ſtaminis, STRONY moſiężne.

ARCHANGE, ſubſt. m. *on prononce* Arcange. (*Qui tient un huitiéme rang dans la Hierarchie des Eſprits céleſtes.*) Archangelus, *genit.* Archangeli, m. ARCHANIOŁ Duch w oſmym porządku Hierarchiy niebieſkiey.

ARCHE, ſubſt. f. (*Ouverture ceintrée.*) Arcus, *genit.* arcûs m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* MIEYSCE prożne bukſztelami oſadzone dlá ſklepieniá.

ARCHE DE NOE', (*Navire que Noé conſtruiſit par l'ordre de Dieu pour ſe ſauver du naufrage dans le déluge univerſel.*) Arca, *genit.* arcæ, f. Navigium, *genit.* navigii, neut. ARKA NOEGO okręt ktory Noe zbudował z rozkazu Boſkiego dlá ochronieniá ſię od zatonieniá podczas powſzechnego potopu.

ARCHE-D'ALLIANCE *dans la loy de Moyſe, (où eſtoit enfermée la Manne, les Tables de la Loy, & la Verge de Moyſe.)* Fœderis arca, *genit.* arcæ, f. ARKA álbo ſkrzyniá Przymierzá w prawie Moyżeſzowym gdzie chowano Mannę, Tablice Zakonu, y rozgę Moyżeſzową.

ARCHER, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt armé d'un arc pour tirer des fléches.*) Sagittarius, *genit.* ſagittarii, m. *Cic.* STRZELEC co ieſt uzbroiony łukiem do wypuſzczaniá ſtrzał.

ARCHER *du grand Prevoſt.* Tribuni capitalis ſagittarius, m. *ou* Satelles, *genit.* ſatellitis. m. Halabartnik ſługá urzędu náywyżſzego.

ARCHER *de Ville.* Urbanus ſagittarius, m. SŁUGA mieyſki, wartá mieyſka.

ARCHER *du Guet.* Vigil nocturnus, *genit.* vigilis nocturni, m. RUNT, ſtraż nocná.

ON DIT proverbialement & figurement, *C'eſt un franc Archer, (parlant d'un femme hardie & effrontée.)* Audaciſſima & procaciſſima mulier, MOWI ſię w przyſłowiu *Pany Kozak* mowiąc o białogłowie beſpieczney y bez czoła.

ARCHET, ſubſt. m. (*Petit inſtrument dont on touche le violon & la viole.*) Plectum, *genit.* plectri, neut. *Cic.* SMYCZEK mały inſtrument ktorym pociągaią ná ſkrzypcach y wioli.

(Il eſt compoſé d'un baſton ou d'un brin qui ſoûtient le crin; de 80, ou 100 brins de crin de cheval ou de ſoye, & d'une Demi-roue qu'on appelle *Hauſſe*, qui entretient ſes filets dans une tenſion convenable.) Złożony ieſt z drzewcá álbo łaſzczki ktorá trzymá włoſie 280 lub 100 końſkich włoſow álbo nici iedwabnych y z poł kołká ktore nazywaią pieſek ktory należycie wyciągnione trzymá włoſy.

ARCHET *de Serrurier, (Verge de fer, ou de baleine qui fait reſſort, & dont il ſe ſert pour percer les cleſs.)* Arcus ferreus, *genit.* arcûs ferrei, m. ŁUCZEK żelazny álbo z rybiey kości ślusarſki ná ſprężynie do wydrożenia kluczow.

ARCHETYPE, adject. (*Original.*) Archetypus, a, um. *Plin Jun.* WYZERUNK przedni, pierwſzy ſtatek *Original.*

ARCHEVESCHE', ſubſt. maſc. *on prononce* ARCHEVéCHE'. (*Province qui eſt ſous la juriſdiction ſpirituelle d'un Prélat qui a des ſuffragans ſous luy.*) Archiepiſcopi diœceſis, AZCYBISKUPSWO Prowincyá kray pod duchowną władzą Prałatá iakiego maiącego ſuffraganow Biſkupow pod ſobą.

(Mot conſacré dans l'Egliſe, auſſi bien que ceux qui ſuivent, pour exprimer des Dignitez Eccleſiaſtiques. On compte dix-huit Archevêſchez en France.) Słowo poświęcone w kościele iako y naſtępuiące dlá wyrażeniá doſtoieńſtw Kościelnych. Rachuią ośmnaście Arcybiſkupſtw we Francyi.

ARCHEVESCHE', (*Dignité d'Archeveſque.*) Archiepiſcopatus, *genit.* Archiepiſcopatûs, m. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiſkupia,

ARCHEVESCHE', (*la Maiſon où demeure l'Archeveſque.*) Archiepiſcopi ædes, *genit.* ædium, f. plur, *ou* manſio, *genit.* manſionis, f. ARCYBISKUPSWO, Rezydencyá gdzie mieſzká Arcybiſkup.

ARCHEVESQUE, ſubſt. maſc. *on prononce* ARCHEVêQUE. (*Prélat métropolitain, qui a pluſieurs ſuffragans ſous luy.*) Archiepiſcopus, *genit.* Archiepiſcopi, m. ARCYBISKUP Prałat, metroplitá, maiący wielu pod ſobą Suffraganow

(Le mot d'*Archeveſque* n'eſt d'uſage en France que depuis Charlemagne.) To ſłowo nie było w używaniu we Francyi dopiero od czaſu Karolá wielkiego.

ARCHIDIACONAT, ſubſt. m. (*Office, ou la charge d'un Archidiacre.*) Archidiaconatus, *genit.* Archidiaconatûs, maſc. Archidiaconi munus, *gen.* muneris, neut. ARCYDYAKONSTWO Urząd álbo godność Arcydyakoná.

ARCHIDIACONE, ſubſt. m. (*certaine partie d'un dioceſe ſujette à la viſite de l'Archidiacre.*) Archidiaconi forum, *genit.* fori, n. ARCYDYAKONAT część Dyecezyi podległá wizycie Arcydyakoná.

ARCHIDIACRE, ſubſt. maſ. (*le premier des Diacres dans une Egliſe.*) Archidiaconus, *genit.* Archidiaconi, maſc. ARCYDYAKON pierwſzy z Dyakonow iakiego kościoła.

(L'Archidiacre a droit de viſiter les Paroiſſes de ſon canton, pour voir ſi les vaiſſeaux ſacrez & les ornemens ſont dans la decence, & pour faire rendre compte aux Fabriciens, du revenu des Fabriques de la campagne en preſence des Curez: ils peuvent auſſi en paſſant recevoir les plaintes qu'on fait des Curez, & en faire leur rapport à l'Eveſque. Ce qu'ils font de plus aujourd'huy eſt une pure uſurpation.) ARCYDYAKON ma prawo wizytować kościoły powiatu ſwego áby widzieć iak przyſtoyne ſą naczyniá Swięte y ſtroie kościelne, y rachunki odbierać z prowentow Fabryk od budowniczych w przytomności Plebanow mogą też ſkargi wyſłuchać przeciwko Plebanom, y donieść o nich Biſkupowi, Co zaś więcey dziś ſobie pozwalaią ieſt przez ſamo przywłaſzczenie.

ARCHIDUC, ſubſt. maſc. (*Dignité ſuperieure à celle de Duc.*) Archidux, *genit,* archiducis, m. ARCYXIĄZE godność wyżſzá nad Xiążęcą.

ARCHIDUCHESES, ſubſt. f. (*Femme d'un Archiduc*) Archiduciſſa, *genit.* æ, f. ARCYXIĘZNA Zoná Arcyxiążęciá.

ARCHIDUCHE', ſubſt. m. (*Dignité d'Archiduc.*) Archiducatus, *genit.* Archiducatûs, m. ARCYXIĄZĘCA godność Arcyxięſtwo.

ARCHIEPISCOPAL, maſc. ARCHIEPISCOPALE, f. (*Qui appartient à l'Archeveſque.*) Archiepiſcopalis & hoc Archiepiſcopale, adject. ARCYBISKUPI, ARCYBISKUPIA, co należy do Biſkupá.

ARCHIEPISCOPAT, ſubſt. maſc. (*Dignité d'Archeveſque.*) Archiepiſcopatus, *genit.* Archiepiſcopatûs, maſc. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiſkupiá.

ARCHI-FRIPON, ſubſt. maſc. *Un maiſtre fripon.*) Inſignis nebulo, *genit.* inſignis nebulonis, m. *Cic.* Magnus nebulo, m. ARCYSZALBIERZ Herſzt ſzalbierzow.

ARCHIPEL, ou MER BLANCHE, *& autrefois* LA MER EGE'E, EGEE', (*Partie de la mer mediterranée entre l'Europe & l'Aſie.*) Ægeum mare, *genit.* Ægei maris, neut. *Cic.* MORZE białe niegdyś morze Egeyſkie część morzá ſrzodźiemnego między Europą y Azyą.

ARCHIPRESTRE, ſubſt. maſc. *on prononce* ARCHIPRêTRE. (*Curé établi dans les villes, qui reçoit les Mandemens de l'Eveſque, & qui a ſoin de les envoyer aux autres Curez ſes Confreres.*) Archipresbiter, *genit.* Archipresbiteri, m. ARCHIPRESBITER Arcypleban, Pleban poſtanowiony w wielkich miaſtach do ktorego należy Roſkazy Biſkupá odbierać y inſzym Plebanom rozſyłać.

ARCHITECTE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ordonne un baſtiment & qui le conduit.*) Architectus, *genit.* architecti, m. *Cic* ARCHITEKT budownik co záwiaduie budowaniem.

Un architecte doit eſtre mediocrement inſtruit dans les arts, qui appartienent à l'architecture, afin que s'il eſt néceſſaire d'en juger & de les examiner il n'ait pas la honte de demeurer court. Architectus ex ſingulis doctrinis partes & rationes earum mediocriter habeat notas, eas quæ neceſſariæ ſunt ad architecturam, uti ſi quid de his rebus judicare & probare opus fuerit, ne deficiatur. *Vitr.* Architekt má być pomiernie świadomy nauk należących do architektoniki, áby gdy ſię trafi ſądzić onich, y one examinować, niemiał wſtydu zemowić onich nie umie.

L'architecte doit ſçavoir la juriſprudence & les coûtumes des lieux pour la conſtruction des murs mitoyens, des égous, des toicts & des cloaques, pour les veuës des baſtimens & pour l'écoulement des eaux. Jura nota habeat oportet architectus, quæ neceſſaria ſunt ædificiis communibus parietum, ad ambitum ſtilicidiorum & cloacarum & luminum, item aquarum ductiones. *Vitr.* Architekt powinien umieć prawa y zwyczaie kraiow dlá ſtawianiá murow poſrzednich, rynien dachow y wychodow, dlá świátłá w mieſzkaniach y ściekow.

ARCHITECTURE, ſubſt. f. (*l'Art, ou la ſcience des baſtimens*) Architectura, *genit.* Architecturæ, f. *Cic.* Architectonice, *genit.* architectonices, f. *Quint.* ARCHITECTONIKA, nauká budowaniá.

L'ARCHITECTURE *eſt une ſcience, qui doit eſtre accompagnée d'une grande diverſité d'eſtude & de connoiſſance, par le moien des quelques elle juge de tous les ouvrages des autres arts.* Architectura eſt ſcientia pluribus diſciplinis & variis eruditionibus ornata, cujus judicio probantur omnia quæ ab cæteris artibus perficiuntur opera. *Vitr.* Archytektońſká nauká ieſt, ktorá má być złączoná z wielą inſzych rożnych nauk y wiadomości przez ktoreby ſądzić mogła o wſzyſtkich inſzych nauk ſprawach.

ARCHITRAVE, ſubſt. f. (*partie de la Colomne, qui eſt au deſſous de la Friſe & au deſſus du Chapiteau.*) Epiſtylium, ii, n. *Vitr.* TRAM, kapitelá, część ſłupá, ktorá ieſt pod rznięciem ſnycerſkim nad Kapitelem.

(Les Maçon prononcent *Arkitrave*, & le font de maſculin genere. Vitruve appelle les Architraves ſoûtenus par des colomnes qui ſont aux coſtez des veſtibules, & qui en font les aîles.) Mularze zowią Tramem w rodzaiu męzkim; Witruwiuſz nazywá Tramy podparte, ſłupami pobokach w ſieniach, ktore ſą ich ſkrzydłami.

ARCHIVES, ſubſt. f. (*Chambre où l'on garde les titres & papiers d'une maiſon, ou d'une Communauté.*) Tabularium, *genit* tabularii, n. *Cic.* Archivum, *genit.* archivi, n. *Ulp.* METRYKA álbo Kancelaryá mieyſce gdzie chowaią papiery y prawá Domu iakiego, álbo zgromadzeniá.

ARçON, ſubſt. m. *on prononce* arſon (*Petit arc.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. ŁUK mały.

Faire perdre les arçons à un cavalier, le deſarçonner. Equitem è ſella, *ou* ex equo dejicere, *ou* excutere, *ou* deturbare. Z ſiodła zwalić z konia Rycerzá iakiego.

ON DIT figurement *Faire perdere les arçons à quelqu'un, luy faire perdere la tramontane,* ou *la préſence d'eſprit.* Mentem alicui excutere. *Plin. Jun.* ZNACZY też; z rozumu kogo wywieść.

ARCTIQUE, adject. (*Septentrional.*) on dit *Le Pole Arctique.* Axis Boreus, *genit.* axis Borei, m. *Ovid.* Połnocny mowią oś pułnocná niebieſká.

(C'eſt l'epithetere qu'on donne au Pole qui eſt èlevé ſur nôtre horiſon: ainſi nommé à cauſe des etoiles de la petite Ourſe nommée Arctos.) Imię to ieſt ktore daią punktowi niebá wynieſionemu ná naſzym połokręgu, tàk nazwa-

nemu od gwiazdek wozu niebieſkiego nazywaiącego ſię *Arktos.*

ARCTURE, ſubſt. m. (*Ourſe, ou eſtoile qui eſt ſur la cuiſſe du Bootes.*) Acturus, *genit.* Acturi, m. *Plaut.* POGANIACZ niebieſki, gwiazdá ná nim.

(Il ſe nomme ainſi, parce qu'il eſt à la queuë de l'Ourſe) Tak ſię nazywa bo ieſt przy ogonie Niedźwiedzia.

ARDEMMENT, adv. *on prononce* ardammant. (*Avec ardeur.* Ardenter. Flagranter. (*on dit* Ardentiùs, Flagrantiùs, *plus ardemment:* Ardentiſſimè, Flagrantiſſimè, *tres ardemment.*) adv. GORĄCO goręcey naygoręcey.

ARDE'ES, ou ARDRES, (*Riviere de Normandie, qui ſe jette dans l'Ocean auprès d'Avranches.*) Ardea, *genit.* Ardeæ, m. Ardurus, *genit.* arduri, m. ARDURA Rzeka Normanniy wpadaiąca w Ocean pod Abrynką

ARDENNES, (*grande foreſt des Païs-Bas.*) Arduenna ſilva, *genit* Arduennæ ſilvæ, f. ARDENNA wielka puſzcza wniżſzych Niemczech.

ARDENS, ſubſt. m. *on prononce* ardans. (*certains météores, ou feux folets qui ſe forment de quelques exhalaiſons graſſes qui s'enflamment dans l'air.*) Ignes nocte errantes, *genit.* ignium nocte errantium, m. plur. LATAWIEC, pewne widowiſka iákoby goraiące ktore ſię udaią z niektorych wilgoci tłuſtych zápalaiących ſię na powietrzu.

ARDENT, maſc. *on prononce* ardant. ARDENTE, f. adject. (*Brulant & enflammé.*) Ardens, *genit.* ardentis, omn. gen. Candens, *genit.* candentis, omn, gen. *Cic. Var.* PAŁAIĄCY, goraiący.

Un ſoleil fort ardent, fort brulant. Flagrantiſſimus ſol. *Plin.* Słońce zbyt pałaiące, dopiekaiące.

ARDENT dans un ſens figuré, (*parlant d'une perſonne, qui a bien de l'ardeur, bien du feu.* (*Qui eſt ardent pour une choſe.* Ad aliquid, *ou* re aliquâ ardens, *ou* fervens, *genit.* entis, omn. gen. Fervidus, a, um. Acer, acris, acre. *Cic.* PAŁAIĄCY w wyrozumieniu niewłaſnym co ma wiele ognia w ſobie co ieſt zápalony do czego.

C'eſt un homme ardent, ou *c'eſt un ardent.* Ardens homo. *Virg.* Fervidi animi vir. *Liv.* Flagrantiſſimus homo. *Cicer.* Człowiek to ieſt gorący iák ogień álbo gorączka.

Il eſt fort ardent à l'eſtude. Acri animo in cumbit in ſtudia. *Cic.* Summo diſcendi ſtudio ardet, *ou* flagrat. *Cic.* Gorącość ma wielką do nauk.

Il eſt ardent dans ſes deſirs. Ardenter rescupit. Ardentiore ſtudio res appetit. *Cic.* Gorący w żądzach ſwoich.

Il eſt fort ardent après l'or. Æſtuat in aurum. *Claud.* **Au gain.* Avidior ad rem. *Ter.* Do złota iák zápalił, *Do zyſku.

ARDEUR, ſubſt. f. (*Chaleur ardente du feu.*) Ardor, *genit.* ardoris, m. *Cic.* UPAŁ od ognia.

Ardeur du ſoleil. Solis ardor, *ou* fervor. Æſtus, *genit.* æſtûs, m. *Cic.* * *Eſtre brulé de l'ardeur du Soleil.* Solis ardore torreri. *Cic.* Upał od ſłońca, *Goreć od upału ſłonecznego.

ARDEUR en un ſens figuré, (*Feu de l'eſprit, chaleur qu'on a pour les choſes & pour les perſonnes.*) Ardor. Fervor. Æſtus, m. *Cicer.* OGIEN gorącość upał ktory kto ma do rzeczy iákich álbo oſob.

Son ardeur, ou *ſon feu s'eſt ralenti.* Ardor animi conſedit. *Cic.* ou reſedit. *Plin.* Ogień iego ſię námierzył.

Ils augmentoient l'ardeur de l'armée. Ardorem exercitûs intendebat. *Tacit.* Ochotę w woyſku zágrzewał.

Il a bien de l'ardeur pour les louanges. Iniit cum magnus laudum ardor. *Stat.* Gorąco pragnie pochwały.

ARDILLON, ſubſt. maſc. (*partie pointuë d'une boucle, qui ſert à arreſter les ſangles, ou courroyes.*) Fibula, *genit.* fibulæ, f. *Quint.* PRZĘCZKA trzpień kolec u przęczki ſłużący do podpięcia popręgow, lub paſow.

ARDOISE, ſubſt. f. (*pierre bleuë & foſſile qu'on coupe en feuilles deliées pour couvrir des maiſons.*) Ardoſia, *genit.* ardoſiæ, fœm. KAMIEN modrawy ktory kopią w Arezyi, y kraią w tablice, dla pokrycia dachow.

ARDOISIERE, ſubſt. f. (*Carriere dont on tire l'ardoiſe.*) Areſia, *genit.* areſiæ, f. GORA gdzie kopią ten kamień.

ARDRES, (*Ville de Picardie.*) Ardea, *genit.* Ardeæ, fœm. ARDYA Miaſto Pikardyi.

ARENE, ſubſt. f. (*menu ſable.*) Arena, *genit.* arenæ, f. Arenula, *genit.* æ, f. PIASEK drobny.

ARENE, (Lieu ſablé dans les Amphitheatres à Rome, où combattoient les gladiteurs.) Arena, æ, f. *Plin.* PLAC poiedynkow ná mieyſcach widokow w Rzymie piaſkiem poſypany gdzie ſię bili poiedynkuiący.

(Delà sont venuës ces manieres, de parler figurées, *Descendere in arenam*, Venir sur l'arene *ou* dans le champ de bataille pour combattre; & cette autre *Consilium in arena*, Conseil pris sur le champ & sur le lieu du combat. Ztąd te poszły sposoby mowienia niewłaśnie; wyniść ná plac dla potkania się, y ten drugi, Rada ná placu; to iest rada podczas samey potrzeby y w sprawie wzięta.

ARE'OPAGE, subst. masc. (*Tribunal des Atheniens, qui se tenoit dans un petit bourg où il y avoit un Temple de Mars, qui luy a donné son nom.*) Areopagus, *genit.* Areopagi, m. *Cic.* AREOPAG Pałac Sądowy Ateńczykow ktore sądy bywały w Kościele Marsa w miasteczku iednym skąd to imię mu nádano.

ARE'OPAGITE, subst. m. (*un des Juges, de l'Aréopage.*) Areopagites, *genit.* Areopagitæ, masc. *Cic* AREOPAGITA, Sędzia Ateńskiego Trybunału Areopagu.

Solon establit les Aréopagites. Areopagitæ à Solone constituti sunt, *Cic.* Solon postanowił Areopagitow.

AREZZO, (*Ville d'Italie en Toscane & Evesché de la Province Romaine.*) Aretium, *genit.* Aretii, neut. AREZZO Miasto Włoskie w toskaniy y Biskupstwo Prowincyi Rzymskiey

ARGEMONE, subst. f (*Espece de pavot sauvage qui est bon pour les tayes des yeux*) Argemone, *gen.* argemones, f. Argemonia, *gen.* argemoniæ, f. *Plin.* BIELMOK ziele, rodzay maku dzikiego, ktory pomocny iest ná spędzenie bielmu z oczu.

ARGENS, (*Riviere de Province, qui se jette dans la mer prés de Frejus.*) Argenteus. *gen.* Argentei, masc. ARGENT, Rzeka Prowencyi wpadaiąca w morze pod Frejus miastem

ARGENT, subst. m. *on prononce* arjant. (*Métal fort blanc & fort dur.*) Argentum, *genit.* argenti, n. *Cic.* SREBRO Kruszec barzo biały y twardy.

Argent fabriqué, ou *mis en œuvre*, ou *de la vaisselle d'argent.* Argentum, *genit.* argenti, n. (*mis seul.*) Argentum factum, n. *Cic.* *(*le contraire est* Argentum infectum. *Liv. Argent en masse*, ou *en lingot.*) SREBRO robione rożne naczynia srebrne, służba stołowa. **przeciwna iest* srebro nierobione, srebro w cegiełkach.

Argent affiné, ou *épuré*. Argentum purum. *Juv.* **Argent tres fin & tres pur.* Argentum pustulatum. *Suet.* Srebro przednie *Srebro barzo przednie.

L'éclat, ou *le brillant de l'argent.* Argenti splendor, *genit.* splendoris, m. *Hor.* Jasność Srebra.

Veines d'argent. Argenti venæ, *genit.* venarum, fœm. plur. Zyły srebra w ziemi,

Argent battu & reduit en feuilles. Argentum in tenues laminas ductum. Srebro bite, srebro w liściach, kśiążkowe srebro.

Argent trait. Argentum ductile, *genti.* argenti ductilis, neut. Srebro ciągnione.

ARGENT, (*parlant en general de toute sorte de Monoye dont on se sert dans le commerce*) Argentum, i, n. *Plaut. Ter. Hor.* Pecunia *gen.* pecuniæ, f. Nummi, *ou* nummorum, m. plur. *Cic.* PIENIĄDZE mowiąc ogolnie, o monecie ktorey zażywaią w kupczeniu.

ARGENT, (*Monnoye seulement faite d'argent.*) Argentum signatum, n. *Cic.* Argenti nummus. SREBRO, monetá samá

Il aime l'argent. Suspicit argentum. Pallet amore argenti. *Hor.* comme qui diroit, *La passion qu'il a pour l'argent le rend tout pasle.* **Faute*, ou *disette d'argent.* Nummaria difficultas, *gen.* nummariæ difficultatis, f. Kochá się w pieniądzach iakoby kto mowił, pobladł od chciwości pieniędzy. * Niedostatek pieniędzy.

Il a faute, ou *disette d'argent, il manque d'argent.* Numaria difficultas eum tenet. *Cic.* Est illi inopia rei pecuniariæ. *Cic.* Braknie mu niemá pieniędzy.

N'avoir point d'argent comptant. Pecuniam numeratum non habere in præsentiâ. *Cic.* Niemieć gotowych pieniędzy, niebyć przy pieniądzach.

On ne trouve plus d'argent à emprunter. Argentum nusquam invenitur mutuum. *Plaut.* Już nie dostaranie pieniędzy pożyczyć.

Il y a peu d'argent à l'épargne, on on cherche de tous les costez pour en donner aux soldats, qui ont bien servi. Incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ, quæ conquæritur undique, ut optimè meritis militibus promissa solvantur. *Cic.* Mało iest pieniędzy w skarbie, wszędzie ich szukaią dlá zapłaceniá żołnierzá zasłużonego.

Argent à metre en rente. Pecunia calendario destinata. Pecunia in calendarium conversa. Pieniądze ná prowizyą ná interess odłożone.

(Les Rentes se payoient anciennemement à Rome le premier des Mois, qu'on nommoit Calendes.) Płacono niegdyś prowizye od summ w Rzymie pierwszych dni miesiąca każdego, ktore nazywano Kálendy.

Amasser, ou *faire de l'argent.* Pecuniam facere, *ou* conflare, *ou* cogere. *Cic.* Zbierać pieniądze.

Amasser bien de l'argent, se faire riche en peu de temps. Venire ad maximas opes, *ou* pecunias, *ou* divitias paucis annis *Cic. Plin.* Nazbierać wiele pieniędzy, w krotkim czasie się zbogacić.

Amasser de l'argent par toutes sortes de moyens. Pecuniam æruscare, *ou* corradere. *Plaut.* Wszelakiemi sposobami grosza zbiiać.

Attrapper de l'argent à quelqu'un. Emungere aliquem argento. *Ter.* Wyciągnąć, wykręcić u kogo pieniędzy.

Donner son argent à interest, ou *en rente.* Locare argentum Locare argentum fœnori. *Plaut.* Dać pieniądze swoie ná interess ná lichwę.

Il est affamé d'argent. Est illi fames & sitis argenti. *Hor.* Głodny nienásycony pieniędzy.

Dépenser, manger son argent. Argentum absumere. *Plaut.* Adedere argentum. *Cic.* Stracić, przetrawić, przemarnować, pieniądze, przeieść ie.

Dépenser l'argent d'autruy. Conficere argentum alicujus. *Ter.* Stracić, wydać cudze pieniądze.

Vous ne m'avez point marié à de l'argent, mais à un homme. Non me tu argento dedisti, sed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá pieniądze, ále zá człeka, zá mąż.

Faire argent d'une chose. Pecuniam ex re aliquâ conficere. Spieniężyć co.

Prester de l'argent à quelqu'un. Credere alicui argentum, Mutuum argentum alicui dare. *Plaut. Cic.* Pożyczyć komu pieniędzy.

On vous a donné à prendre l'argent le plus liquide, ou *le plus comptant.* Pecunia expeditissima tibi decreta est. *Cic.* Naznaczono ci, odkazano gotowiuśieńkie pieniądze.

Rendre l'argent à celuy qui nous l'a presté Argentum alicui rescribere, nummos alicui reponere. *Plaut. Ter.* Oddać pieniądze temu co nam pożyczył.

Avancer de l'argent à quelqu'un, luy en donner d'avance. Præ manu dare alicui pecuniam. *Ter.* Dać postąpić komu ná rękę pieniędzy.

Donner de l'argent à quelqu'un pour l'empescher de parler. Astringere linguam alicujus mercede. *Cic.* Dać komu pieniędzy, áby nie gadał.

On ne sçauroit mieux employer son argent qu'à cela, on n'en peut jamais faire un meilleur employ. Pecunia [illegible] poni nusquam potest. *Cicer.* Nie można lepiey [illegible] pieniędzy iak ná to, nie można ich lepiey nigdy wydać.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias sumere. *Plaut.* Mutuum rogare. *Plaut.* Pożyczać pieniędzy.

Argent qui ne porte point d'interest, ou *qui ne profite point.* Pecunia otiosa. *Plin-Jun.* Nummi vacui, m. plin. *Scæv.* *(*le contraire est* Pecunia quæstuosa, *ou* fœnore occupata. *Argent qui profite & qui est mis à interest.*) Pieniądze pożytku żadnego nie czyniące leżące darmo. **przeciwna iest* pieniądze dane ná interess, pożytkuiące.

Faire profiter son argent. Pecuniam occupare. *Cic.* Szukać pożytku dochodu z pieniędzy swoich.

C'est un homme à argent, qui fait tout pour de l'argent. Venalis homo. *Salust.* Zá pieniądze człowiek, co nic nie uczyni chyba zá pieniądze.

Avec de l'argent on a de la noblesse & de la beauté. Genus & formam donat regina pecunia, **Avec de l'argent on a des honneurs.* Dat census honores. **Avec de l'argent on se fait des amis* Census dat amicitias. *Hor.* Y urodzenie, y uroda iest przy pieniądzach, *Zá pieniądze dostanie godności. *Dostanie przyiacioł zá pieniądze.

Il n'y a point d'inventions qu'il ne sçache pour avoir de l'argent. Omnes vias pecuniæ novit. *Cic.* Nie masz sposobu ktoregoby nie wiedział dla dostania pieniędzy.

Qui a bien de l'argent. Benè nummatus, a, um. *Plaut.* Pecuniosus, a, um. *Cic.* Pienięższny bogaty.

Il a bien de l'argent en contrats, ou *en obligations.* Pecuniam habet in nominibus. Habet argentum in tabulis debitum. *Cic.*

Cic. Ma wielkie summy ná zástawach ná interessie.

Je ne sçay ce que mon argent devient. Ratio mihi impensarum non constat. *Suet.* Nie wiem w co się moie pieniądze obracaią.

Retenir l'argent sans le rendre. Supprimere nummos, *ou* pecuniam. *Cic.* Zátrzymać pieniądze nieoddaiąc ich.

ARGENT, (*qui servoit à Rome pour fournir à la dépense des jeux publics, & recompenser les Comédiens.*) Lucar, *genit.* lucaris, neut. ZAPŁATA krotofilnikow widowy koszt, pieniądze ktore służyły w Rzymie na zápłacenie y nádgrodę Komedyantow.

(Ce mot selon S. Isidore vient de *Lucus* qui signifie un *Bois*, parceque l'argent qui provenoit de la coupe des Bois publics, estois destiné à cet usage.) To słowo według S. Izydora pochodzi od *Lucus* co znaczy gay, bo pieniądze ktore zbierano z gaienia się w lasach publicznych, obracano ná te unkoszta.

ON DIT proverbialement, *Argent comptant porte médecine.* Præsens argentum, præsens medicina. **L'argent est le nerf de la guerre.* Nervus belli, pecunia. *Cic.* c'est à dire que *Sans argent on ne peut faire la guerre.* **Point d'argent, point de Suisse.* Ut ab Helvetiis non sine stipendio, sic à nemine sine lucro, præstatur auxilium. **Qui a de l'argent, a des pirouëttes* pour dire qu'*Un homme qui a de l'argent ne manque de rien.* Multa habenti, nihil deest. Quidvis nummis præsentibus opta & veniet. Clausum possides arca Jovem. *Petr.* c'est à dire *Un coffre plein d'argent vaut un Jupiter.* **Il vaut trop d'argent, il vaut beaucoup.* Hunc auro decet expendi. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem *gotowizna naylepsze zdrowie* *Pieniądze náywięcey dokazuią ná woynie to iest że bez pieniędzy trudno woiować. *Nie masz pieniędzy nie masz szwaycara, to iest darmo nikt niechce służyć. *Kto ma pieniądze ma wszystko, szkatuła pełna pieniędzy stoi za Jowisza. *Wiele kosztuie pieniędzy, barzo iest drogi.

ARGENT-VIF, *ou* VIF-ARGENT, subst. masc. (*Mercure, substance liquide, acide, subtile & aerée.*) Argentum-vivum, *genit.* argenti-vivi, n. *(*Pline l'appelle encore* Vomica liquoris æterni & rerum omnium venenum. **Les Philosophes employent le mot* Hyddrargyrum, i, n. *qui est grec.*) ZYWE Srebro, Merkuryusz; istota rzadka, szczypiąca, subtelna, powietrza pełna. *Piliniusz názywa żyłą wiekuiście płynąca. *Filozofowie názywaią *Hydrargir* z grecka.

D'ARGENT, ou *Qui est d'argent.* Argenteus, argentea, argenteum. *Cic.* SREBRNY co iest ze srebra.

Mêlé d'argent. Argentosus, a, um. *Plin.* Mięszany ze srebrem.

ARGENTAN, *sur Orne, on prononce* arjantan. (*Ville de Normandie.*) Argentomagum, *genit.* Argentomagi, neut. ARGENTORAT nad Orną Miasto Normaniy.

(Il ne la faut pas confondre avec Argentan, *ou* Argenton sur la Creuse dans le Berry.) Nie trzeba go brać zá argentorat nád Krewzą w Bareńskim Xięstwie.

ARGENTE', m. ARGENTE'E, f. (*coloré*, ou *couvert d'argent.*) Argentatus. Inargentatus, a, um. *Plin.* POSREBRZANY srebrem powłoczony.

ARGENTER, V. act. *on prononce* arjanter. (*Colorer*, ou *couvrir d'argent.*) Aliquid argento obducere, (obduco, is, obduxi obductum.) *Cic. Plin.* POSRZEBRZAC.

ARGENTERIE, subst. f. *on prononce* arjanterie (*De la vaisselle d'argent*, ou *des utensiles d'argent.*) Argentea vasa, *genit.* argentorum vasorum, n. pl. *Cic.* SREBRA; naczyniá srebrne służbá stołowá lub wszelkie sprzęty srebrne.

ARGENTEUX, m. *on prononce* arjanteux. ARGENTEUSE, f. adject. (*Accommodé, & qui a de l'argent mignon.*) Benè pecuniatus, *Cic.* KTORY má piękny grosz.

(Ce mot est bas, & peu en usage dans nostre Langue.) To słowo iest podłe, y mało co w uzywaniu, w ięzyku Francuskim.

ARGENTIER, subst. m. *on prononce* arjantier. (*Officier d'un Prince, ou d'un Seigneur, qui reçoit & garde l'argent pour servir aux besoins du Prince.*) PODSKARBI, co skarbem, pieniędzmi Pańskiemi zawiaduie.

ARGENTIN, m. *on prononce* arjantin. ARGENTINE, f. adject.) *Qui a la couleur*, ou *le son de l'argent.*) Argentus, argentea, argenteum. *Ovid.* SREBRNY co má dzwięk álbo farbę srebrną; Biało iasny.

Une fontaine argentine, dont les eaux sont claire, comme de l'argent. Fons argenteus, *genit.* fontis argentei, m. *Ovid.* Zrzodło srzebrzyste ktorego wody są czyste iak srebro.

ARGENTINE, subst. f. *on prononce* arjantine. (*herbe, qui a le dessous de la feuille tout blanc comme de l'argent.* (Argentina, *genit.* argentinæ, f. SREBRNIK ziele liście maiące od spodu białe iak srebro.

ARGIE, (*Contrée du Péloponnese.*) Argia, *genit.* Argiæ, f. *Strab.* ARGOLIA Kray Peloponezu.

ARGIEN, m. (*Celuy qui est d'Argie.*) Argiuus, Argiva, Argivum. *Virg.* ARGOLIK, co iest rodem z Argoliy.

ARGIENNE, f. (*Celle qui est d'Argie*) Argiva, *gen.* æ, f. *Virg.* ARGOLICZANKA, ta co iest rodem z Argoliy.

D'ARGIE, (*Qui concerne le païs*) Argivus. *Virg.* ARGOLICKI co należy do Argoliy.

ARGILLE, subst. f (*Terre grasse à faire de la poterie.*) Argilla, *genit.* argillæ, f. *Cic.* GLINA Ziemia tłusta, do lepionych robot służąca.

D'ARGILE. Argillosus, argillosa, argillosum. *Colum.* GLINIANY.

ARGILLEUX, m. ARGILLEUSE, f. adject. GLINIASTY

ARGO (*[illegible]* *Argonautes à la conqueste de la Toison d'or.*) Argo, *[illegible]* *genit.* Argûs, f. OKRĘT sławny, ktory prowadził [illegible] po złote runo płynących

ARGONAUTES, subst. [illegible] *Heros de la Grece, qui passerent à Colchos & en rapporterent la Toison d'or.*) Argonautæ, *genit.* Argonautarum, masc. plur. ARGONAUTOWIE sławni Kawalerowie Greccy ktorzy do Kolchow płynęli y złote runo przywieźli.

(Les Poëtes disent que ces Heros furent 14. dont Jason étoit le Chef.) Poetowie powiadaią że tych Kawalerow było 14. ktorych wodzem był Jazon.

ARGOS. (*Ville du Peloponnese.*) Argos, neut. ARGOS Miasto Peloponezu.

ARGUER, V. act. (*Trouver à redire à quelqu'un, & le reprendre.*) Arguere, (arguo, is, argui, argutum.) STROFOWAC znaydować co w kim godnego karczenia.

Mot bas & rare dans l'usage.) Słowo podłe, y rzadko używane.

ARGUMENT, subst. masc. *on prononce* argumant (*Sujet, matiere d'un discours.*) Argumentum, *genit.* argumenti, n. RZECZ o ktorey się mowi.

ARGUMENT, (*Syllogisme en Philosophie.*) Argumentum, i, n. Argumentatio, *genit* onis, f. Syllogismus, *genit.* syllogismi, m. *SYLLOGIZM* u Filozofow *Argument*; dowod.

Un fort argument. Argumentum firmum, *ou* Validum, *ou* grave. *Cic.* **Un foible, & languissant.* Argumentum frigidum & vanum. *Quint.* **Argument qui n'est pas en forme, qui est vicieux.* Argumentum vitiosum. **Argument captieux*, Sophisma, *genit* sophismatis, n. Mocny dowod. *Słaby mdły dowod. *Dowod źle ułożony niedoskonáły. *Dowod chytry, podchwytliwy frantowski,

Mettre un argument en forme, ou *selon les regles de la Logique.* Syllogismum, *ou* argumentum ex Dialecticæ præceptis contexere, *ou* componere. Dowod ułożyć náleżycie według opisania Logiki.

Serrer un argument Argumentum astringere. *Cic.* *(*le contraire est* Dilitare argumentum. *Cic. Estendre son argument, son raisonnement.*) Dowod zebrać krotko, **przeciwna iest* dowod obszerniey wyrazić.

ARGUMENTATION, subst, f. *on prononce* argumentation. (*Syllogisme dont on se sert en Philosophie.*) Argumentatio, *genit* argumentationis, f. *Cic.* DOWODZENIE Sylogizm ktorego w Filozofiy zażywaią.

ARGUMENTER, V. n. *on prononce* argumanter. (*Raisonner par arguments.*) Argumentari, (argumentor, aris, argumentatus sum. (dep. *Cic.* DOWODZIC rozważac dowodami

ARGUTIES, subst. f. (*subtilités d'esprit.*) Argutiæ, *genit.* argutiarum, f. pl. SUBTELNOSC, wybieg rozumu, wykręt.

(Mot qui n'est point en usage.) Słowo ktore nie iest w używaniu.

ARICIA aujourd'huy LA RICCIA, (*petite Ville dans la campagne de Rome.* Aricia *genit.* Ariciæ, f. *Cic.* RIKCYA Miasteczko w Kampaniy Rzymskiey.

ARIDE, adject. m. & f. (*Sec.*) Aridus, arida, aridum. SUCHY.

Des terres arides. Arva arida, n. pl. *Ovid.* Grunta suche.

ARIDE dans le figuré, (*Sec.*) Aridus. Siccus, a, um. *Cic.* SUCHY [illegible]

ON DIT *Un discours aride & sec.* Genus sermonis aridum

Sicca oratio. *Cic.* **Vne narration aride & seche.* Narrátio arida ac jejuna. *Quint.* **Vn esprit aride, sec, qui ne produit rien.* Aridum, *ou* infelix ingenium. *Cic.* MOWIĄ; Mowa sucha. *Powieść sucha nie przyiemna. *Dowcip suchy tępy, poięcie trudne.

ARIDITE', subst. f. (*Secheresse.*) Ariditas, *gen.* ariditatis. SUCHOSC.

ON DIT Siccitas orationis. *Cicer.* (*Vne secheresse d'un discours, un discours sec & aride,*) MOWI się oschłość w mowieniu.

ARISTOCRATIE, subst. f. (*Espece de Gouvernement politique, qui se fait par un nombre de personnes les plus considerable.*) Aristocratica, *genit.* aristocraticæ, f. RZECZYPOSPOLITEY sprawowanie, rząd polityczny, gdzie przednieysze osoby rządzą.

ARISTOCRATIQUEMENT, adverb. PRZEDNIEYSZYCh rządem.

ARISTOLOCHIE, subst. f. (*plante médicinale.*) Aristolochia, *genit.* aristolochiæ, f. *Cic.* KOKORNAK, álbo kokorycz, ziele lekarskie.

ARITHME'TICIEN, subst. m. (*Qui sçait l'Arithmétique, ou le calcul.*) Arithmeticus, *genit.* arithmetici, masc. RACHMISTRZ, znaiący się ná liczbie y rachunku.

ARITHME'TICIEN, (*Qui enseigne l'arithmétique.*) Arithmeticæ doctor. Arithmetices doctor, *ou* professor, oris, masc. RACHOWAC, álbo liczby uczący.

ARITHME'TIQUE, subst. f. (*L'art de supputer, la science de compter, & de calculer.*) Arithmetice, *genit.* arithmetices, f. Arthmetica, *genit.* arthmeticæ, f. *Cic.* RACHMISTRZKA Nauka.

ARLES *sur le Rhosne,* (*Ville Archiepiscopale de Provence*) Arelate, *genit.* Arelates, f. *Sue.* Arelas, *genit.* Arelatis, f. *Auson.* ARLES, Miasto nad Rodanem rzeką w Prowencyi.

D'ARLES. Arelatensis & hoc Arelatense. adject. ARELATCZYK, álbo Arelacki.

ARMAGNAC, (*Comté en Gascogne.*) Armeniacus ager, *genit.* Armeniaci agri, m. ARMENIAK Hrabstwo w Waskoniy

ARMANSON, (*Riviere de Bourgogne, qui se jette dans l'Yonne, prés d'Auxerre.*) Armentio, *genit.* Armentionis, f. ARMENC Rzeka w Burgundyi wpadaiąca w Ikawnę blisko Antyzyodoru.

ARMATEUR, subst. m. (*Commandant de quelque vaisseau armé en guerre pour courir sur les vaisseaux du parti ennemi*) Navis præfectus qui incurrit in naves hostiles, & illas consectatur prædandas. STARSZY Urzędnik okrętu iakiego woiennego podiazdowego przeciwko nieprzyiacielowi.

(C'est une espece de Pirate, mais qui a pouvoir ou commission de faire un armement, de courir sur les vaisseaux ennemis & de les piller.) Jest to nakształt naiezdnika Morskiego, ále ktory ma zlecenie y moc uzbroić okręty, nápadać ná nieprzyiacielskie statki, y one rabować.

ARME, subst. fem. BRON.

(Ce mot n'est d'usage au singulier en nostre Langue que lors que l'on parle d'une arme particuliere, comme d'un Fusil, d'un Mousquet, car on dit par exemple *le Fusil est une bonne arme.* On se sert en Latin de *Telum* pour toute Arme de Trait; de *Bombarde,* de *Sclopus,* & de *Sclopetum* pour toute Arme à Feu.) To słowo w Języku Francuskim nie iest w używaniu w liczbie poiedynczey tylko kiedy się mowi o rynsztunku iákim w osobności iáko *Fuzyi, Muszkiecie,* gdyż ná przykład mowi się *Fuzya iest dobra broń;* záżywaią w łacińskim słowa *Telum,* zá wszelką broń pociskową; á zaś *Bombarda sclopus,* y *sclopetum;* zá wszelką broń ognistą.

ARMES (*en general.*) Arma, *genit.* armorum, neut. plur. Telum, *genit.* teli, n. *Cic.* Ferramenta, *genit.* ferramentorum, n. pl. *Cic.* BRON w ogolności.

Armes défensives, (*dont on se sert pour repousser ceux qui nous veulent nuire.*) Arma ad tegendum. *Cic.* **Armes offensives.* Arma ad nocendum. *Cic.* **Armes de combat.* Pugnatoria arma, n. pl. *Suet.* Broń álbo woyna spraw edliwa, ná obronę własną przeciw tym co nam chcą szkodzić. *Broń álbo woyna niesłuszna záczepiaiąca kogo. *Broń woienna, rynsztunek woienny.

J'ay toûjours esté curieux d'avoir de bonnes armes. Semper bonorum ferramentorum studiosus fui. *Cic.* Zawszem się oto starał ábym miał broń dobrą.

Prendre les armes, s'armer. Arma induere. Accingi armis. Uzbroić się, nosić broń ná sobie.

Crier aux armes, ou qu'on prenne les armes, faire prendre les armes. Arma imperare. Ad arma vocare. *Cic.* Zawołać do broni, kazać broń brać.

On court aux armes Ad arma itum est. *Cic.* Pobiegną do broni.

Estre en armes. ou sous les armes. In armis esse. *Cæs.* Stać pod bronią, stać uzbroiony.

Il a combattu les armes à main. Congressus est armatus. *Cic.* Potkał się broń w ręku maiąc.

Les armes ne peuvent gueres avoir de succés au dehors, s'il n'y a un bon conseil au dedans, ou *Sans un bon conseil, les armes ne servent gueres.* Parva sunt foris arma, nisi sit consilium domi. *Cic.* Ná mało się zdá broń w polu kiedy rady niemasz w domu.

FAIRE *des armes, les forger, les fabriquer.* Arma facere, *ou* cudere. *Cic* BRON robić odlewać.

FAIRE *des armes, escrimer.* Rudibus batuere. *Plaut. Suet. ou* pugnare. *Cic.* *Præpilatis gladiis digladiari. depon. UCZYC się bronią robić.

Apprendre à faire des armes. Artem digladiandi discere. UCZYC się bić się, y broni zażyć.

Vn maistre d'armes, ou Maistre en fait d'armes. Lanista, *genit.* lanistæ, m. *Cic.* Ten co uczy woiennych ćwiczenia.

ON DIT *Passer un soldat par les armes,* pour dire *Executer un soldat pour un crime militaire.* Damnatum capite militem armis displosis necare, *ou* interficere, *ou* occidere. *Cic.* ROZTRZELAC żołnierza, przepuścić go przez broń zá kryminał.

ARMES se dit figurement. *Cette soumission luy fit tomber les armes des mains,* ou *le desarma, fit cesser sa colere.* Illum infregit humilis precatus. *Stat.* BRON się mowi niewłaśnie, Tá pokorá broń mu z ręki wytrąciłá álbo sprawiłá to że się gniew iego ukoił.

Vostre vertu a quelque destin particulier, car sans prendre les armes vous avez des succés, que n'ont point ceux qui les prennent. Fatale nescio quid tuæ virtuti datum, est enim tua toga omnium armis felicior. *Cic.* DZIELNOSC twoia coś má zá los swoy osobliwy, bo y bez broni má to szczęście ktorego insi chociaż zbroyni nie maią.

(*Toga* estoit un Habit Romain qu'on portoit en paix.) *Togá* byłá sukniá Rzymská ktorey podczas pokoiu zażywano,

La constance est sans armes contre un malheur si extraordinaire. Tanto tamque insolito casu frangitur omnis constantia & firmitas animi. Już tu y męstwo bezbronne w tak niezwyczaynym nieszczęściu.

ON DIT encore *Combattre un homme par ses propres armes.* Suo gladio aliquem jugulare. *Ter.* Mowią iesżcze własną bronią kogo woiować.

Baisser les armes, pour dire *Se soumettre faire d'humbles soumissions.* Submittere se in humilitatem. *Cic.* Broń złożyć to iest upokorżyć się.

ARMES pour *la Guerre.* Arma Bella, n. pl. *Cic.* OREZE zá woynę.

Il est né pour les armes, ou *pour la guerre.* Ad bella, *ou* ad arma natus. *Cic.* Urodził się do orężá, do boiu.

Il est en age de porter les armes. Per ætatem arma ferre potest. *Liv.* Jest w wieku do noszenia orężá.

On resolut de prendre les armes & de faire la guerre. Decretum est ut ad arma, *ou* ad saga iretur. *Cic.* Postanowiono brać się do orężá, y woynę zacząć.

(*Sagum* estoit un Habilement que les Romains portoient en guerre, *Sagum* byłá szatá ktorey Rzymianie zażywali podczas woyny.

Les armes sont journalieres, pour dire *Tantost on a l'avantage, & tantost du desavantage.* Belli Mars communis & incerti exitus præliorum. *Cic.* Codzień się szczęście odmieniá ná woynie to iest raz się szczęści drugi raz nie.

Toute l'Europe est en armes. In armis est omnis Europa. *Cæs.* Bello ardet, *ou* flagrat Europa. *Cic.* Cała Europá iest w zbroi, wszędzie woyná.

Mettre bas les armes, cesser de faire la guerre. Arma ponere, *ou* deponere, *ou* abjicere. *Cic. Cæs.* Ab armis discedere. *Cic* Poprzestać woyny.

Porter les armes sous un Géneral. Aliquo imperatore mereri. Aliquo Duce stipendia mereri. *Cic.* Służyć pod znakiem iakim woyskową.

ARMES, (*les defenses naturelles des animaux comme les ongles,*

ongles, les griffes &c.) Arma, u. pl *Cic.* Broń obroná przyrodzoná zwierząt iako pazury, szpony.

ARMES, subst. f. pour *Armoiries.* (*Ce sont des marques d'honneur qui se mettent dans les Escus, & sur les Enseignes.*) Gentilitii scuti insignia, *gen.* insignium, n. pl. Gentilitia stemmata, *gen.* gentilitiorum stemmatum, n. pl. HERB kleynot Rycerstwá, znaki zacności ktore się wyrażaią ná tarczach y ná chorągwiach.

ARME', m. ARME'E, f. part. pass. *du verbe* ARMER. Armatus. Armis instructus, a, um. *(*le contraire est* Inermis & hoc inerme. *adiect.* Inermus, a, inermum. *Cic. Salust.* *Qui n'est point armé &* Semiermis & hoc semierme. *Liv.* *Qui est armé à demi.*) ZBROYNY UZBROIONY od słowá uzbraiam *przeciwná* bezbronny y wpoł zbroyny.

Armé de toutes pieces, de pied en cap, depuis les pieds jusques à la teste. Instructus omnibus armis. *Stat.* Cataphractus miles. *Salust.* Loricatus, a, um. *Liv.* Uzbroiony od stop do głowy.

Soldats armez à la legere. Levis armaturæ milites. Levis armatura. *Cic.* *(*le contraire est* Milites gravis armaturæ. *Ce Soldats pesament armez*) Letko uzbroiony żołnierz letki żołnierz *przeciwna* żołnierz ciężko uzbroiony.

Vn vaisseau armé en guerre, ou en course. Navis instructa & parata ad bellum. Okręt uzbroiony gotowy do woyny.

ON DIT au figuré *Armé d'impudence, d'insolence.* Armatus audaciâ, insolentiâ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie uzbroiony niewstydem, zuchwałością.

Il est armé contre la mauvaise fortune. Armatus est optimè contra adversam fortunam. *Cic.* Uzbroiony iest przeciwko nieszczęściom.

ARME'E, subst. f. (*Corps de plusieurs gens de guerre assemblez sous un Général.*) Exercitus, *genit.* exercitûs. WOYSKO zebranie wielu ludzi woiennych pod iednym wodzem.

ARME'E *rangée en bâtaille, ou en ordre de bâtaille.* Acies, *genit.* aciei, f. Acies instructa. *Cic.* WOYSKO uszykowane do boiu, *álbo* w porządu do potrzeby.

ARME'E *en marche.* Agmen, *genit.* agminis, n. *Ci.* WOYSKO w ciągnieniu.

ARME'E *de vielles troupes.* Veteranorum exercitus. Veteranus exercitus. *Cic.* *(*le contraire est* Exercitus tiro. *Armée de nouveaux soldats.*) WOYSKO z starych żołnierzy. **przeciwna iest* Woysko z młodych ludzi nowozáciężni.

ARME'E *de gens de pied.* Pedestres copiæ, *genit.* pedestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO piesze, piechota.

ARME'E *de cavalerie.* Equestres copiæ, *genit.* equestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO Konne Kawalerya.

ARME'E *de gens ramassez.* Collectitius exercitus, *gen.* collectitii exercitûs, masc. *Cic.* WOYSKO zbierane, zbierana drużyna.

ARME'E *levée à la hâte.* Tumultuarius, *ou* subitarius exercitus, [illegible] tumultuarii, *ou* subitarii exercitûs, m. WOYSKO [illegible]

ARME'E *de terre* Terrestres copiæ, *genit.* terrestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO lądem.

ARME'E *Navale, Armée par mer. Armée de mer.* Classis, [illegible] classis, f. *Cic.* WOYSKO wodne ná morzu.

La teste d'une armée rangée en bâtaille. Prima acies. *Liv.* **La queue d'une armée rangée en bâtaille.* Postrema, *ou* novissima acies. Czoło woyska uszykowanego do potrzeby. *Tył woyska uszykowanego do boiu.

La teste d'une armée qui est en marche. Primum agmen, *gen.* primi agminis, neut. **La queue d'une armée en marche.* Postremum agmen. *Liv.* Przednia straż woyska w ciągnieniu będącego. *Olwod woyska w ciągnieniu będącego.

ARMEMENT, subst. masc. *on prononce* armemant. (*Appareil, ou preparatif de guerre.*) Belli apparatus, *genit.* belli apparatûs, m. *Cic.* WYPRAWA woienna.

Faire un grand armement sur mer & sur terre. Terrâ marique ingentem exercitum comparare. *Cic.* Wielkie woyska wyprawiać lądem y wodą.

ARMEMENT *de vaisseaux.* Navalis apparatus, *genit.* navalis apparatûs, m. *Cic.* OKRĘTOW uzbroienie.

ARME'NIE, (*Contrée,* ou *Royaume de l'Asie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. ARMENIA Kray Krolestwa Azyi.

(Elle estoit anciennement divisée en deux par l'Euphrate, la grande & la petite Arménie.) Z dawności dzielił ią Eufrates ná dwoie, ná wielką y małą.

D'ARM'ENIE. Armeniacus, Armeniaca, Armeniacum. ORMANSKI.

ARME'NIEN, m. (*celuy qui est d'Armenie.*) Armenius, *genit.* Armenii, m. *Cic.* ORMANIN ten co iest z Armeniy.

ARMENIENNE. f. (*celle qui est d'Armenie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. *Cic.* ORMIANKA ta co iest z Armeniy.

ARMENTIERS, (*Ville du Comté de Flandres sur le Lis.*) Armentariæ, *genit.* Armentariarum, f. pl. ARMENTAR, Miasto Hrabstwa Flandryi nad Ligerą rzeką.

ARMER, V. act. (*Donner des armes, mettre des armes à la main de quelqu'un.*) Armare, (armo, as, armavi, armatum.) act. acc. *Cic. Cæs.* UZBROIC kogo, dodać broni, dać komu broń w rękę.

s'ARMER, (*Vestir, ou prendre ses armes, les endosser.*) Se armare. act. UZBROIC się ubrać się w zbroią wdziać ná siebie

Armer, faire prendre les armes. Amare. *Liv.* Ad arma vocare. *Cic.* Do Broni kazać, do boiu ztrębować.

On arme, ou prend les armes de tous les costez. Armatur, bellum ubique paratur. *Cæs.* Zewsząd się do broni biorą, woynę gotuią

L'espérance de la liberté avoit armé les peuples. Spes libertatis armaverat populos. *Liv.* Nádzieia wolności uzbroiła była národy.

ARMER, (*Garnir les choses de ce qui leur peut servir de défenses & de soûtien.*) Armare. Munire, (munio, is, munivi, munitum.) Tegere. Protegere, (tego, is, texi, tectum.) act. acc. *Cic. Cæs.* UZBROIC, przybrać rzeczy w to co im może być obroną y pomocą.

Il arma ces tours de parapets & de clayes en flanc & sur le devant. A fronte atque ab utroque latere turres cratibus ac pluteis protexit. *Cæs.* Opatrzył wieże swoie kratami y uzbroił płotami z bokow y przodu.

Armer les navires, les équiper de tout ce qui est necessaire pour combattre. Armare naves. *Cæs.* **Les armer de rostres, ou de longs becs.* Instruere rostris. *Colum.* Okręty opatrzyć wszelką obroną wyprawić ie zewszystkim co potrzeba. *Uzbroić ie z przodu nosami długiemi.

ARMER se dit figurément en morale, (*Fortifier.*) Armare. Munire. act. acc. *Cic.* UZBROIC mowi się niewłaśnie co do obyczaiow, umocnić utwierdzić.

Vostre rare & grand génie vous a armé & fortifié contre tous les évenemens. Ad omnia te summum atque excellens ingenium armavit. *Cal. ad. Cic.* Osobliwy twoy y wielki umysł uzbroił się y umocnił ná wszelakie przypadki.

La philosophie n'a pas seulement dissipé toutes mes inquiétudes, mais elle m'a encore armé contre tous les coups de la fortune. Philosophia me non modò à sollicitudine abduxit, sed armavit præterea ad omnes fortunæ impetus. *Cic.* Filozofia nie tylko rozpędziła wszystkie moie niespokoyności, ále mnie też uzbroiła ná wszystkie szczęścia odmiany.

S'armer d'éloquence; de resolution. Armare se eloquentiâ; ad firmitatem & constantiam intendere se. *Cic.* Uzbroić się, wymową, odwagą.

ARMET, subst. m. (*Casque, ou habillement de teste.*) Galea *genit.* galeæ, f. Szyszak, uzbroienie ná głowę.

ARMOIRE, subst. f. (*Meuble de bois à serrer les choses.*) Armarium, *genit.* armarii, n. *Cic.* SZAFA sprzęt z drzewa dla schowania.

ARMOIRE *à Livres.* Plutei, *genit.* plutueorum, m. plur. Foruli, *gen.* forulorum, m. pl. *Juv. Suet.* SZAFA ná Księgi.

Petite armoire. Armariolum, *genit.* armarioli, n. *Plaut.* Szafka.

ARMOIRIES, subst. f. (*Armes, marques de noblesse & de dignité.*) Gentilitia insignia, *genit.* gentilitiorum insignium, n. plur. HERBY znaki szlachectwa y zacności.

ARMOISE, subst. f. (*herbe reptile & odoriferante appellée communément Herbe de la S Jean.*) Artemisia, *genit.* artemisiæ, f. *Plin.* BYLICA ziele ciągłe po ziemi y pachniące pospolicie nazwane ziele S. Jana.

ARMONIAC, subst. masc. (*c'est le nom qu'on donne à un sel artificiel fait de suye de cheminée & de sang humain, ou de deux tiers de sel marin & de dix parties d'urine d'un homme qui boit du vin.*) Sal ammoniacus, *genit.* salis ammoniaci, masc. *Colum. Ovid.* SOL robiona z sadzy od kominow y krwi ludzkiey, álbo ze dwoch części soli warzoney y z dziesiątey części, uryny człeka co wino piia.

(Quelques-uns disent *Ammoniac,* mais ce nom est proprement celuy d'une gomme.) Niektorzy mowią *Ammoniak* ále to właśnie znaczy gummę.

ARMORIAL, m. ARMORIALE, f. (*d'Armories.*) Gentilitius, a, um. HERBOWNY, HERBOWNA.

ARMORIER, V.act. c'eſt à dire *Peindre des Armoiries.* Inſignia pingere.act. HERBY malować.

ARMORIQUE,(*Province de France,comme la Province Armorique,ou le Duché de Bretagne.*) Britannia Armorica, *genit.*Britanniæ,fœm. ARMORYKA Prowincya Francuzka, iáko Prowincya Armoryka álbo Xięſtwo Brytaniy.

ARMURE,ſubſt.f. (*Armes défenſives.*) Armatura, *genit.* armaturæ,f. Arma,*genit.* armorum,n.plur. ZBROIA broń ná obronę Rynſztunek woienny.

ARMURIER,ſubſt.maſc.(*Qui fait des armes à feu.*)Scutarius, *genit.* ſcutarii, m. *Plaut.* Armamentarius, *genit.* armamentarii, n. Armorum faber,*gen.*fabri,m. Armorum opifex,*gen.*opificis,m. PUSZKARZ ten co rożną ſtrzelbę robi.

ARNHEIM, (*Ville du Duché de Gueldres dans les Provinces-Unies.*) Arenacum, *genit.* Arenaci, n. ARNHEM Miaſto Xięſtwa Geldrii w Hollandii.

ARNAY-LE-DUC,(*petite Ville de Bourgogne dans l'Auxois*) Arnæum-Ducium, *genit.* Arnæi-Ducii,neut. ARNEDUK Miaſteczko w Burgundyi w Auxyiſkim powiecie.

ARNE,ou ARNO, (*Riviere d'Italie qui paſſe à Florence à Piſe,& ſe jette dans la mer de Toſcane.*) Arnus, *genit.* Arni, maſc. ARNO Rzeka Włoſka ktora płynie koło Florencyi y Pizy, y w pada w morze Toſkańſkie.

AROMATES,ou AROMATS,ſubſt.maſc.(*Drogues aromatiques & odoriferantes.*) Aromata, *genit.* aromatum, n. plur.*Colum.* WONNE rzeczy,korzenie.

AROMATIQUE, adjec.t.m.&.f. (*Qui eſt de la nature les aromates,ou qui en eſt compoſé.*)Aromaticus,aromatica,aromaticum. *Plin.* KORZENNY co ma w ſobie korzenność.

AROMATIZER, V. act. Aromatibus condire. act. acc. ZAPRAWIAC Korzeniami.

Du vin aromatique, ou *aromatizé.* Vinum aromatites, *genit.*vini aromatitæ,n. WINO przyprawne.

ARPENT, ſubſt.maſc.*on prononce* arpant. (*Certaine meſure de terre,qui eſt différente ſelon les diverſes Provinces,& qui eſt ordinairement de cent perches en quarré.*) Jugerum, *genit.* jugeri, n. MORG wymiar pewny gruntu rożny według rożnych Kraiow poſpolicie ſto prętow w kwadrat.

DEMI-ARPENT.Semi-jugerum,*gen.*ſemi-jugeri,n.*Col.* *Par arpent.*Jugeratim.adv.*Col.* POŁ MORGU Morgami.

ARPENTAGE, ſubſt. maſc.*on prononce* arpantage. (*L'action d'arpenter & de meſurer la terre,*) Agrorum menſio, *ou* dimenſio, *genit.* menſionis, f. *Cicer.* WYMIERZANIE gruntow ná morgi.

ARPENTER, V.act. *on prononce* arpanter. (*Meſurer les terres.*) Agros metiri, (metior,iris,menſus ſum.)dep. *Cicer.* WYMIERZAC ziemię ná morgi dzieląc.

ARPENTER ſignifie figurément, *Marcher beaucoup & à grands pas.*Proferre gradus,(profero,fers,protuli,prolatum) act. *Plaut.* *Smt.*Znaczy niewłaśnie też śiła y ſpieſzno chodźić.

ARPENTEUR,ſubſt.maſc.*on prononce* arpanteur. (*Celuy qui arpente & meſure les terres.*) Menſor, *genit.* menſoris, maſc.*Colum.*MIERNICZY ten co mierzy y ná morgi dzieli grunta.

ARPINO, ou ARPINAS, (*Ville de Latium, patrie de Ciceron.*) Arpinum, *gen.*Arpini,n.*Cic.* ARPINO Miaſto w Lacyum oyczyzna Cicerona.

Qui eſt d'Arpino,ou d'Arpinas. Arpinas, *genit.*Arpinatis, com. gen.*Cic.* Arpinatenczyk co ieſt z Arpino.

ARQUEBUSADE, ſubſt.f. (*Coup d'arquebuſe.*) Sclopeti ictus, *genit.* ictus,maſc. STRZELENIE z Strzelby.

ARQUEBUSE, ſubſt.f. (*Arme à feu.*) Sclopetus, *genit.* ſclopeti,m. STRZELBA.

ARQUEBUSIER, ſubſt. m. (*Qui fait des Arquebuſes.*) Sclopetorum faber, *genit.* fabri,m. **Armé d'une Arquebuſe.* Sclopetarius,ii,m. PUSZKARZ ten co ſtrzelby robi,*Strzelec co ſtrzelbą wzbroiony.

D'ARRACHE-PIED,adv. (*ſans relaſche.*) Sine ullâ intermiſſione. NIEUSTAIĄC bez przeſtanku.

ARRACHEMENT,ſubſt. n. (*L'action d'arracher.*) Avulſio,Evulſio,*genit.*onis. **Si l'on parle des plantes,*on dira *l'arrachement d'une plante.* Extirpatio, *genit.* extirpationis, f. *Colum.* WYRYWANIE. * Jeżeli ſię mowi o Drzewach wykopanie.

ARRACHER,V.act.(*Tirer,oſter, ſéparer de force,de violence & avec effort une choſe d'une autre.*) Aliquid ab re Eliquâ vellere,*ou* evellere, (vello,is, vulſi vulſum. *Cic. Ter.* axtirpare, (extirpo,as,extirpavi, *Mart.* WYRYWAC odrywać śiłą y gwałtem iedno od drugiego.

Arracher les dents. Eruere,*ou* evellere dentes. *Plin.* **Les plumes à un oiſeau.*Avi pennas eripere.*Phæd.* **Les meſchantes herbes.* Eruncare herbas. *Colum.* **Les racines.* Extirpare radices.*Colum.* **Les poils du corps.* Pilos corporis extirpare *Mart.* **Les cheveux.* Capillos evellere. *Phæd.* Wyrywać zęby.*Piora Ptakowi.*Złe zioła. *Korzenie.*Włoſy z ciała. *Włoſy z głowy.

*Arracher l'oreille avec les dents.*Auriculam mordicùs auferre.*Cic.***Les yeux à quelqu'un* Alicui oculum excludere,*ou* effodere. Ucho ugryźć urwać zębami.*Oczy wydrzeć komu

ARRACHER ſe dit figurément pour (*Détacher, oſter de ſon eſprit & de ſon cœur une choſe en ſe faiſant violence.*) Abſtrahere, *ou* avellere, *ou* extrahere. act. acc. *Cic. Terent.* WYRWAC mowi ſię niewłaśnie,zá oderwać odłączyć wyrugować co z ſerca álbo z myśli ſwoiey gwałtownie.

Je l'ay arraché d'avec elle. Hunc ab eâ abſtraxi.*Terent.* Oderwałem go od niey.

*Arracher de ſon cœur le deſir empreſſé d'avoir du bien.*Fradere penitùs corde curam habendi.*Phæd.* Wydrzeć z ſerca zbytnią chciwość mienia dobrego.

*Arracher quelqu'un à ſes plaiſirs.*Divellere aliquam à voluptatibus.*Cic.* Oderwać kogo od roſkoſzy.

Arracher les inquietudes de l'eſprit. Spinas animi evellere **Une opinion de l'eſprit.* Ex animis evellere opinionem. *Cic.* Uprzątnąć troſkliwości z ſercá*Wybić zdanie iakiekomu z głowy.

Arracher entierement les troubles de l'eſprit. Perturbationes extirpare ex animo. *Cic.* **L'humanité de ſon eſprit.* Extirpare humanitatem ex animo.*Cic.* Wſzyſtkie pomięſzane myśli wyrugować *Ludzkość wyrugować z umyſłu.

Epicure a arraché entierement la Religion des eſprits. Ex animis Religionem extraxit Epicurus.*Cic.* Epikurus wyrugował cale wiarę z ſerc.

Ce n'eſt rien faire parmi tant d'épines dont on eſt bleſſé, d'en arracher une ſeule Nil eſt ſpinam unam de pluribus eximere. *Hor.* Mało to ieſt między tak wielą ciernia ktorym kto ieſt obrażony, iedno wyrwać.

ARRACHER, (*Tirer par force & de violence, extorquer*) Excutere, (excutio,excutis,excuſſi,excuſſum.) Eripere,(eripio,is,ripui,ereptum.(aliquid ad aliquo.act. *Ci.* WYDRZEC gwałtem wziąć.

Mon déplaiſir m'arrache l'ame. Ægritudo mihi animam adimit. *Plaut.* **La triſteſſe m'arrache le cœur.* Pectus meum vellitur ſecreto morſu. *Stat.* Nieſmak moy duſzę mi wydziera. *Żałość mi ſerce odbierá.

Il m'a arraché, ou il m'a tiré les larmes des yeux. Mihi excuſſit lacrimas.*Ter.* Wyciſnął mi łzy z oczu.

*Il luy a arraché une ſomme d'argent,*ou populairement,*il luy a arraché une dent.* Pecuniæ ſummam ab eo expreſſit. Emunxit illum argento. *Ter.* Wydarł mu ſummę pieniędzy albo poſpolicie ząb mu wyrwał.

*Je n'ay pu luy arracher un ſeul mot,une ſeule parole.*Nullam omninò vocem ab illo exprimere potui.*Caſ.* Niemogłem ná nim ſłowá wymoć, áni ſłowá iednego wyciągnąć.

C'eſt luy arracher les entrailles, que de luy demander de l'argent. Qui nummos ab illo petit, deripit,*ou* ſolvit viſcera. *Ovid.* Iakby wnętrzności mu wydzierał,kiedy mu o pieniądze mowią.

Arracher la victoire des mains des ennemis. Hoſti victoriam extorquere, *ou* præripere. *Liv.* Wydrzeć zwycięſtwo z rąk nieprzyiacielſkich.

Il m'a arraché ce bon morceau de la bouche, ſe dit figurément pour dire *Il m'a fait manquer une bonne occaſion.*Il um bolum mihi è facibus eripuit. *Ter.* Wydarł mi ten kąſek ſmaczny z gęby;mowi ſię niewłaśnie zamiaſt ták dobrey okazvi mnie pozbawił.

On ne le peut arracher de l'eſtude, du jeu,du cabaret &c. Hunc à ſtudio, à ludo, à popinis abſtrahi,nulquam poteſt. Nie można go oderwać od nauk,od gry,od karczmy.

*On ne peut arracher de l'argent de ſa perſonne.*Pecunia à nemine aferri poteſt.*Cic.* Nie można nikomu wydrzeć pieniędzy.

ARRACHER *ſa vie,* ſignifie *Eſtre pauvre & avoir de la peine à vivre.*Tolerare ſe.Vitam tolerare opere faciendo.*Ter.* OBRYWKAMI żyć, być ubogim,y z ciężkością mieć pożywienie,

*Il en arrache par où il peut.*Hic unde unde abripit. Urywa gdzie może.

J'en arracheray pied ou aile. Aliquid ſalutem auferam. Urwę co kolwiek,nożkę álbo ſkrzydełko.

ARRACHEUR,ſubſt.maſc.(*Celuy qui arrache.*) Avulſor, *genit.*avulſoris,m. WYDZIERACZ.

*Arracheur de dents.*Dentium avulſor. *Plin.* Dentifrangibulus,*genit.*i,m.*Plaut.* TEN co zęby wyrywá.

ON DIT proverbialement en ce ſens. *Il ment comme un arracheur de dents.* Ampliter mentitur. *Plaut.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu przyſłowiem, *łże iak ten co zęby wyrywá.*

(Proverbe bas & du diſcours familier, parceque les arracheurs de dents ſont mille menſonges ſur leur art & ſur leur adreſſe.) Przyſłowie podłe y poſpolite, ztąd że ci co zęby wyrywaią, tyśiąc kłamſtw udaią, o ſwoiey około zębow ſztuce, y ſpoſobności.

ARRAGON, ou ARAGON, (*Royaume des Eſpagnes.*) Tarraco,*genit.*Tarraconis,f. Arragonia,*genit* Arragoniæ,f. ARAGONIA Kroleſtwo Hiſzpańſkie.

(Il comprend aujourd'huy la Galice, les Aſturies & la Biſcaye.) Zamyká dziś w ſobie Galecyę,Aſturyą, y Kantabryą.

ARRAGONOIS, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt d'Arragon.*) Tarraconnenſis,*gen.*Tarraconenſis,m. ARAGONCZYK ten co z Aragoniy.

ARRAGONOISE,f.(*Celle qui eſt d'Arragon.*)Tarraconenſis mulier,f. ARAGONKA ta co z Aragoniy.

ARRANGE',maſc. ARRANGE'E,f. part.paſſ.*du verbe* ARRANGER. Ordinatus. Diſpoſitus,a,um.*Cic.* PORZĄDNY, PORZĄDNA, porządkiem uſtawiony od ſłowá zrządzam.

Des dents arrangées dans la bouche. Dentes in ore conſtructi. *Cicer.* Porządnie zęby w gębie.

ON DIT figurement *Un homme arrangé, qui n'eſt point confus,qui fait & dit tout par ordre.*Diſpoſitus vir. *Plin.* Jun MOWI ſię niewłaśnie Człowiek porządny, ktory nie ieſt pomięſzany,wſzyſtko należytym porządkiem czyni,y mowi

ARRANGEMENT,ſubſt.maſc.*on prononce* arrangement (*Diſpoſition des parties en une certain ordre.*)Ordo, *genit.*ordinis,m. Ordinatio. ROZPORZĄDZENIE, rozrządzenie porządne, części.

*Arrangement des paroles.*Verborum apta collocatio,conformatioque.*Cic.* Porządne ſłow ułożenie.

ARRANGER,V.act.(*Ranger,mettre en ordre.*)Ordinare, (ordino,as,ordinavi,ordinatum.) PORZĄDNIE układać.

Il arrangea ſon armée à la teſte de ſon camp.(mieux)*il rangea* Copias ante frontem caſtrorum ſtruxit. *Caſ.* Woyſko ſwoie ná czole obozu porządnie rozłożył.

ARRANGER *ſes paroles, ſon diſcours.* Verba diſponere, *ou* ornare, *ou* ſtruere partes orationis ordinare. *Cic.* SŁOWA ſwoie mowę ſwoię ułożyć.

*Arranger ſa vie,ſes penſées.*Ordinare,*ou* diſpenſare, *ou* diſponere vitam,cogitationes. Zycie ſwoie myśli ſwoie ułożyć.

ARRAS,(*Ville des Païs Bas,capitale de l'Artois ſur la Scharpe.*) Atrebatum, *genit.*Atrebati,n. Origiacum, *genit.*Origiaci,n. ATREBAT miaſto niżſzych niemiec ſtołeczne Artezyi nad rzeką Szkarpą.

Qui eſt d'Arras Atrebas,*genit.* Atrebatis,adject. Atrebatenſki.

Qui eſt du Dioceſe d'Arras, ou *de l'Artois.* Atrebatenſis & Atrebatenſis,adject. Atrebatenſki co ieſt zDiecezyi. Atrebatenſki álbo Artezyi.

ARRENTEMENT,ſubſt.maſc. *on prononce* arantemant (*Bail d'heritage qu'on donne à rente.*) Locatio,*genit.*locationis, *Cic.* PUSZCZENIE dobr w arędę.

ARRENTEMENT,(*Priſe à rente.*)Conductio,*genit.*conductionis,f,*Cic.* BRANIE dobr w arędę.

ARRENTER,V.act.*on prononce* aranter.(*Donner à rente.*)(agrum) locare,(loco,as,locavi,locatum.)act,*Cic.* ARĘDOWAC puścić w arędę.

ARRENTER,(*Prendre à rente.*)Aliqoid conducere,(conduco,is,conduxi,conductum.)act. *Cic.* ARĘDOWAC wziąć w arędę.

ARRERAGES,ſubſt.maſc.pl.(*Ce qui eſt dû,ce qui eſt échû de l'interêt d'une rente.*)Uſura,*genit.*uſuræ,f.*Cic.* ZALEGŁE czynſze, prowizye, ratty.

Payer les arrerages. Pendere uſuras. *Cic.ou* ſolvere. *Paul-Juriſc.* Płacić zaległe długi.

Faire payer les arrérages à quelqu'un. Exigere uſuras ab aliquo.*Paul-Juriſc.* Kazać komu płacić zaległe długi.

*Remettre les arrérages.*Remittere alicui uſuram.*Paul-Juriſc.* Odpuścić komu zaległe długi.

*Devoir des arrérages.*Reliquari,(reliquor,aris,reliquatus ſum.)(*avec l'accuſatif de la ſomme que l'on doit.* (*Ulp.* Być winnym zaległe długi.

ARREST,ſubſt.maſc.*on prononce* ARRÊT.(*Ce qui ſert à arreſter quelque choſe.*) Retinaculum, *genit.* retinaculi, neut. To co ſłuży do przytrzymaniá.

*Mettre quelqu'un en arreſt,l'arreſter priſonnier.*Aliquem retinere. *Cic.* Aliquem in carcerem compingere,*Plaut.*Manum injicere alicui *Cic.* Dać kogo do więzienia,przytrzymać go.

ON DIT figurément *Cét homme n'a point d'arreſt,*pour dire qu' *Il eſt inconſtant & volage.* Volaticus eſt hic homo, mutabilis eſt, inconſtans & inſtabilis. *Cic.* MOWI ſię ten człowiek niemá utrzymania w ſobie,toieſt że nieſtatek zmienny.

ARREST,ou ARRESTE des juges,(*Sentence.*)Decretum. Sententia, *genit.* ſententiæ,f. Judicium,*genit.*judicii,neut.*Cic.* DEKRET Sędziow, ſąd.

Cét arreſt du Senat avoit eſté rendu ſur mon avis Hoc Senatûs conſultum in meam ſententiam factum fuerat. *Cic.* TEN wyrok Senatu zá moim zdaniem ſtanął.

Son avis ſera l'areſt de ma vie ou de ma mort. Per unam ejus aut vivam aut moriar ſententiam,*Terent.* Jego zdanie będzie dlá mnie Dekretem życiá álbo śmierći.

ARRESTE *de poiſſon,*ſubſt.f.*on prononce* ARÊTE.Spina, *genit.*ſpinæ,f *Cic,* OSC rybia.

La terre eſtoit couverte d'arreſtes de poiſſon. Humus cooperta erat ſpinis piſcium.*Cic.* Ziemia okryta była rybiemi oſciami.

ARRESTE',ſubſt maſc.*on prononce* ARRÊTE'. (*Un arreſté du Parlement.*) Senatûs decretum, *ou* ſtatutum, *genit.* i,n.*Cic.* ZDANIE wyrok Dekret uſtawa Senatu álbo Rady

ON DIT au figuré *Un homme arreſté, un eſprit arreſté, qui n'eſt point volage,qui eſt ſolide & retenu.*Stabilis & certus animus. Homo ſedatus ac ſtabilis. MOWIĄ niewłaśnie człowiek uſtanowiony,rozum uſtatkowany co nie ieſt płochy ále uſtatkowany y utrzymany.

ARRESTE-BEUF,ſubſt.f. (*Herbe ainſi appellée,à cauſe que ſes branches & ſes racines arreſtent ſouvent la charruë en labourant.*) Ononis, & Anonis, *genit.* anonidis, fem. *Plin.* ZAWADA, Liſi ogon, Ziele ktorym niemylnie że w ſprawowaniu rol czyni záwadę,y plug w ciągnieniu záwściąga

ARRESTER,V.act.(*Tenir,retenir,amuſer.*) Tenere.Detinere.Retinere. (neo,es,nui,tentum.) act.acc.*Ci.* *Caſ.* ZATRZYMYWAC zábawiać trzymać.

Une maladie m'arreſte, ou *me retient au lit, m'empeſche de me lever.* Morbus me lecto detinet. Choroba mnie trzyma, łożkiem ſię bawić każe wſtać niedopuſzcza.

Noſtre flotte eſtoit arreſtée par les vents contraires. Noſtræ naves tempeſtatibus adverſis detinebantur *Caſ.* Okręty naſze zátrzymane były przeciwnemi wiatrami.

*Je ne vous arreſtemy pas long-temps.*Non diutiùs te morabor. *Cic.* Nie zábawię cię długo.

s'ARRESTER, *s'amuſer.* Detineri, *ou* diſtineri, (tineor, eris,tentus ſum.)paſſ.*Cic.* BAWIC ſię gdźie,opoźniać ſię.

Si je me fuſſe arreſté tant ſoit peu,je ne l'euſſe plus trouvé à la maiſon. Paululùm ſi ceſſaſſem, domi non offendiſſem. *Ter.* Gdybym ſię choć trochę opoźnił,nie byłbym go záſtał w domu.

ARRESTER,ou s'ARRESTER *en quelque lieu, y demeurer, y ſéjourner quelque temps.* Alicubi morari. *Cic.* Remorari. *Plaut.* *Liv.*Commorari, depon.Conſiſtere,*ou* ſubſiſtere, (ſiſto,is,ſtiti,ſtitum.)n. *Cic.* Stanąć zátrzymáć ſię ná mieyſcu iakim,záſtanowić ſię mięſzkáiąc w nim iaki czas.

Arreſter les navires en quelque lieu, y ancrer. Conſiſtere in ancoram, *ou* in ancoris.*Caſ.* Stánąć gdźie, zawinąć z Okrętámi,Kotwicę zarzućić.

S'arreſter tout court. Premere veſtigia. *Virg.* Gradum ſiſtere. *Liv.* Nagle nieſpodzianie ſtánąć iák wryty.

*Arreſter,*ou *s'arreſter ſouvent.* Reſtitare,(reſtito, as, reſtitavi, reſtitatum.)neut. *Plaut.* Poſtawać, często ſtawáć.

Arreſter, ou *s'arreſter dans ſa marche,* ou *en marchant.* Subſiſtere in viâ. Stánąć w drodze,wytchnąć.

Arreſter une armée dans ſa marche. Exercitum itinere prohibere, (prohibeo, es, bui, bitum.) act. *Caſ.* Záſtanowić woyſko w ćiągnienie.

Arreste toy passant. Sta viator. Siste viator. Stań, kto idźiesz!

(Expressions ancienne qu'on mettoit au haut des Epitaphes pour obliger les passants à les lire.) Dawne słowa, ktore kładziono ná wierzchu Nagrobkow, áby ie Podrożni czytáli.

ARRESTER *quelqu'un prisonier.* Alicui manum, *ou* manus injicere. *Cic.* Attinere aliquem publicâ custodiâ. PRZYTRZYMAC kogo, wsadzić kogo do więzienia.

Arrestez, arrestez le voleur, (comme l'on crie.) Tene, tene furem. *Plaut.* Łapay, łapay złodzieia: iáko więc wołaią.

ON DIT figurément, *Arrester*, ou *s'arrester en beau chemin*, ou *dans des choses aisées & faciles.* In re facili & expeditâ hærere, (*hæreo*, es, hæsi, hæsitum.) *(le contraire est* Hærere in salebrâ. *Cic. S'arrester en mauvais chemin*, c'est à dire *Lors qu'on recontre quelque difficulté dont nous ne pouvons nous démester.* MOWI się niewłaśnie stánąć ná drodze dobrowolney, bawić się nád rzeczámi łatwemi. *Przeciwna iest stánąć w złym raźie, nápadszy ná trudność iáką, z ktorey nie łatwo wyniść.

ARRESTER, *(Retenir, reprimer la fureur, l'insolence, le ressentiment, la douleur d'une personne.)* Furorem, insolentiam, dolorem alicujus cohibere, (cohibeo, es, cohibui, cohibitum.) POHAMOWAC, Uskromić zapalczywość, rospustę, żal, zemstę iákiey Osoby.

Arrester quelqu'un dans ses entreprises. Cohibere aliquem. Frenos alicui injicere. *Cic.* Cofnąć kogo w zapędzie.

Arrester les mœurs dissoluës par la force. Mores dissolutos vi compescere. *Phæd.* * *Ses larmes.* Tenere lacrymas. *Cic. Sen.* Pohamowáć mocą obyczaie zepsowane. * Łzy gwałtem hamowáć.

Il a arresté par ses paroles vostre pere, qui estoit fort en colere. Confutavit verbis iratum admodum Patrem. *Ter.* Pohamował namową swoią Oycá twego, ktory był bárzo zagniewany.

Il n'a pû arrester ce désordre par la punition des coupables. Sontium suppliciis malum hoc coercere non potuit. *Cic.* Nie mogł tego nierządu pohamowáć karániem winnych.

Il est difficile d'arrester un esprit, qui sentant en soy combien il est innocent, se voit néanmoins attaqué par l'insolence des meschans. Difficulter continetur spiritus integritatis, qui sinceræ conscius à noxiorum premitur insolentiis. *Phæd.* Trudno pohamowáć umysł, ktory znaiąc się w sobie iak iest niewinnym, przecię się widzi od złych prześladowanym.

La compassion n'a pû arrester son esprit. Misericordia illum non repressit. *Terent.* Nie mogła pohamowáć umysłu iego litość.

Arrester un furieux. Colligare impetum furentis. *Cicer.* Związáć szalonego.

ARRESTER, *(faire cesser, empescher quelque mal naturel, ou autrement.)* Sistere, *ou* inhibere. act. acc. *Cels.* ZATRZYMAC, záſtanowić iákie złe lub przyrodzone lub inaczey.

Arrester le vomissement. Vomitus inhibere. *Cels.* **le cours de ventre.* Sistere, *ou* inhibere alvum. *Plin.* Záſtanowić wymioty. *Biegunkę.

Cette herbe arreste le sang, le crachement de sang, le flux de sang. Hæc herba sistit sanguinem Sanguinis exscreationes, *ou* sanguinis profluvium hæc herba inhibet. *Plin.* To ziele záſtanawia krew, krwią plwanie, upławy krwawe.

Son vomissement est arresté. Stomachus consistit. *Cels.* **La pituite est arrestée, ou ne coule plus* Cursus pituitæ consistit. *Cels.* Wymioty iego ustały, *Kaszel ustał, álbo flegma iuz nie odchodzi.

ON DIT figurément *Arrester le cours de ses débauches.* Nequitiæ suæ modum figere, *ou* ponere, (figo, is, fixi, fixum: pono, is, posui, positum.) act. *Hoc.* ZASTANOWIC bieg swoiey rospusty.

ARRESTER *tout court ses chevaux.* Equos cohibere, *ou* sustinere. *Cic.* NAGLE konie w[illegible]mać ná mieyscu.

Arrester le cours d'une affaire. Sustentare rem. *Cic.* Zatrzymać bieg sprawy iakiey.

S'arrester en lisant. Spiritum suspendere inter legendum, (suspendo, is, suspendi, suspensum. (act. *Quint.* Záſtanawiać się, stawać czytáiąc, czytać stawaiąc gdzie nálezy.

S'arrester, demeurer court par défaut de mémoire. Hærere, *ou* hæsitare, *ou* cespitare memoriâ. *Liv.* Stanąć zápomniawszy się w mowie.

ARRESTER *une chose, (la retenir, l'attacher.)* Retinere, *ainsi on dit* Retinere unco, *Arrester avec un crochet.* ZATRZYMAC co záwściągnąć záhamowáć ták się mowi, hakiem przytrzymać.

Cette poutre n'estoit arrestée qu'avec des clous. Trabs illa clavibus retinebatur, *ou* revincta erat. *Vitr.* Ta Belka nie trzymała się tylko ná ćwiekach.

ON DIT au figuré en cette signification, *La diversité des combats arreste l'esprit du lecteur & réveille son attention.* Præliorum varietates retinent ac redintegrant legentis animum. *Tacit.* MOWI się niewłaśnie w tym wyrozumieniu, Rozmaitość woien zábawia czytelnika, y iego pilność wzbudza.

ARRESTER, ou *s'arrester sur une chose, y faire fort, y insister, y demeurer long-temps.* Insistere in rem aliquam. *Plaut Cæs. ou* in re aliquâ. *Quint.* ZASTANOWIC się záſadzić się ná czym wiele ná tym záłożyc, bawić się ná tym

Il n'y a rien ou je me sois arresté plus long-temps que sur l'amitié. Nihil pressi magis, quàm amicitiam, *Cic.* Ná niczym się ták niezáſtanowiłem iáko ná przyiaźni.

S'arrester sur chaque chose en particuler. Singulis rebus insistere, *ou* immorari. *Cic. Quint.* Nád każdą rzeczą osobno się záſtanowić.

S'arrester à des pensées honestes. Honestis cogitationibus immorari. *Plin-Jun.* Bawić się nád myślami przystoynemi

Il faut s'arrester sur ce point. In hoc vehementer incumbendum est. *Quint.* Trzeba się nád tym zábáwić zátrzymać.

*Il s'est fort arresté là dessus-*Multus in eo fuit. *Cic.* Barzo się nad tym zastanowił zábawił.

ARRESTER, *(fixer, déterminer.)* Statuere. Constituere, (tuo, is, tui, tutum.) act. acc. *Cic.* POSTANOWIC ułożyć.

S'arrester au sentiment de quelqu'un. Stare, *ou* constare in sententiâ alicujus. *Cic.* Stanąć przestać ná czyim zdaniu.

Nous avons arresté. Statuimus. Constituimus. *Cic.* Postanowiliśmy.

Cela est arresté. Statutum est. Constitutum est. Stabile est. *Cic. Terent.* Stanęło to.

Arrester, fixer, marquer déterminement un lieu, un jour, une heure. Locum, diem, horam rei faciendæ dicere, *ou* constituere, *ou* præstituere. *Cic.* Postanowić naznáczyć pewny dzień godzinę mieysce.

ARRESTER, *(retenir, empescher de se mouvoir, parlant des riviers, ou d'une machine.)* Sistere. act. accus. Cursum alicuius rei inhibere. act. ZATRZYMAC záſtanowić mowiąc o rzekach, álbo iákich sztukach.

Les fleuves arrestent leurs cours. Subsidunt flumina. *Ovid.* Consistunt flumina. *Hor.* Rzeki się zastanawiaią w biegu.

Arrester une horloge, une machine. Inhibere horologium, *ou* cursus horologii. Zátrzymać zegar, machynę iáką.

Arrester les rames, ne plus ramer. Inhibere remos. *Quint.* Poprzestać wiosł, iuż niemi nie robić.

Nous nous apperçumes que le bateau estoit arresté. Non procedere lintrem sensimus. *Hor.* Postrzegliśmy że się statek zátrzymał.

ARRHES, subst. f. plurier. *(Gage qu'on donne, ou une avance d'une partie du prix d'une marchandise, &c.)* Arrha, *genit.* arrhæ, f. *Plin.* Arrhabo, *genit.* arrhabonis, m. *Plaut.* f. *Varr.* ZADATEK zádanie ná rękę części zápłaty zá ktorą się kto zgodził o co.

Il a pris des arrhes de moy pour un livre que j'ay acheté. Arrhabonem à me accepit, ob librum. *Plaut.* Wziął zádatek odemnie zá Kśięgę ktorąm kupił.

ARRIERE, *(Adverbe de lieu, qui se joint plus ordinairement avec la particule* en.) Retró, Retrosùm. Retroversùs. adv. *Cicer.* WZAD, pozad, wstecz, przysłowie mieysca ktore się częściey łączy z partykułą w.

Aller, marcher en arrier. Retrò ambulare. Retrò ire. *n. Plin.* Wstecz chodzić.

Se retirer en arriere. Retrò cedere, *ou* retrocedere. *Liv.* Wzad się cofać.

Jetter ses cheveux en arriere. Capillos retroagere. *Quint.* Po zá tył włosy rospuścić.

ON DIT au figuré. *Il est demeuré en arriere, il est en demeure de payer ses dettes.* In multis nominibus hæret. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie pozostał w zadzie, pozostał w płaceniu długow.

ARRIERE, *(s'est mis autrefois avec un regime, & il estoit alors préposition, qui servoit à marquer l'aversion qu'on avoit pour une chose.)* comme *Arriere de moy, prophanes.* Procul ô procul este, prophani. *Virg.* NAZAD álbo zaśię niegdyś kładło się zspadkiem y było ná ten czas prepozycyą znaczące wstręt iaki kto miał od czego: iako; wstecz odemnie [illegible].

Arriere de moy toutes ces pensées vaines. Facessant procul, *ou* absint procul à me vanæ illæ cogitationes. Wstecz odemnie te prożne myśli.

ARRIERE-BAN, subst. masc. *(Convocation de la noblesse pour aller a la guerre.)* Nobilitatis ad bellum convocatio, *ou* evocatio, *genit* onis, f. *Cic. Plin.* WICI, wzywaiąc szlachtę ná pospolite ruszenie.

ARRIERE-BOUTIQUE, subst. f. *(Lieu ou les marchands tiennent leurs meilleurs marchandises)* Interior officina, *ou* taberna, *genit.* interioris, æ, f. SKLEP głębszy, gdzie kupcy [illegible] swoie towary trzymaią.

ARRIERE-FAIX, subst. masc. *(Membrane qui envelope le fétus dont une femme se delivre aprés avoir mis son enfant au monde.)* Secundæ, *genit.* secundarum, f. pl. *Plin.* BŁONA w ktorey się dziecię rodzi, w ktorey pozbywa położnica wydawszy potomstwo ná świat.

ARRIERE-GARDE, subst. f. *(d'une armée en marche.)* Ultimum agmen, *genit.* ultimi agminis, n. *Cæs.* **Arriere garde d'une armée en bataille.* Postrema acies. Novissima acies, *genit.* postremæ, *ou* novissimæ aciei, f. *Liv.* ODWOD woyska [illegible] w ciągnieniu. *Tył woyska uszykowanego do potrzeby.

ARRIERE-MAIN, subst. m. *(Coup du derriere de la main)* Adversa manus *genit.* adversæ manús, f. ODLEW, uderzenie ręką [illegible].

ARRIERE-SAISON, subst. f. *(saison éloignée d'une autre.)* Seræ tempestas, *genit.* seræ tempestatis, f. *Plin.* OSTATNIA część roku, poźna porá.

Foin de l'arriere saison, ou du regain. Fenum cordum. Fenum autumnale, *genit.* feni cordi, *ou* autumnalis, n. *Colum.* Potraw, siano powtorne álbo w iesieni zbierane.

Des fruits de l'arriere-saison. fructus serotini, *genit.* fructû serotinorum, m. pl. Poma serotina, n. pl. Owoce poźne.

ON DIT figurément, *C'est ce qui me console dans mon arriere-saison, ou sur ma vieillesse.* Ablanc. Hoc me solatur extremâ senectâ. MOWI się niewłaśnie, to iest co mnie cieszy w poźną porę moię, to iest ná starość moię.

ARRIVE'E, subst. f. *(L'action d'arriver, ou de venir en quelque lieu.)* Adventus. Accessus, *genit* ûs, m *Cic.* PZYIAZD przybycie ná iakie mieysce.

ARRIVE'E *par eau, par mer, par bateau.* Apoulsus, *gen.* appulsûs, m. *Liv.* Adventus & accessus *se disent en ce sens.* PRZYPŁYNIENIE wodą morzem statkiem.

DE L'ARRIVE'E, *(Qui concerne l'arrivée.)* Adventitius. Adventorius, a, um. *Suet. Mart.* GOSCINNY przychodniowy.

Festin que les anciens donnoient à l'arrivée d'une personne. Cœna adventitia. *genit.* cœnæ adventitiæ, fœm. *Suet.* Gościnny obiad, álbo uczta co ią dawni sprawowali kiedy przyiechał gość iáki.

ARRIVER, V. neut. *(Venir en quelque lieu.* Venire. Advenire. PRZYIACHAC przybyć ná mieysce iákie.

Arriver à temps, ou à propos. In tempore venire, Opportune offerre. Przyiachać w sam czas, właśnie dobrze.

Arriver au port ayant son vaisseau sain & sauf. Salvâ nave pervenire ad portum. *Quint.* Przypłynąć do portu z okrętem całym y zdrowym.

On ne peut arriver à ces villes là par terre. Pedibus aditum non habent hæ urbes. *Cæs.* Niemożna lądem doiechać do tych miast.

Estre sur le point d'arriver en quelque lieu. Aliquò adventare. *Cicer.* Blisko być przyiachania ná iákie mieysce máiąc w krotce gdzie stanąć.

ARRIVER, *(parlant des évenemens fortuits.)* Accidere, *ou* contingere *Cic.* PRZYDAC się, przytrafić, mowiąc o przygodach trafunkowych.

Il luy est arrivé une maladie. Morbus ei accidit, *ou* advenit. Przydała mu się choraba.

Cela m'est arrivé lors que j'y pensois le moins, contre mon attente & contre mon desir Id mihi nec opinanti accidit. *Cic.* To mi się przydało gdym mniey o tym myślił mimo wolą y nadzieię moię.

Il luy est arrivé quelque déplaisir. Incommodi aliqui cecidit ei. *Cic.* Przydało mu się coś nie smacznego.

Cela m'est arrivé tout à point. Percommodè, *ou* peropportunè cecidit mihi hoc. *Cic.* To mi się właśnie w sam czas trafiło álbo nádało.

Je voudrois bien sçavoir comment cela est arrivé. Hæc res quemadmodum ceciderit, scire velim. *Cic.* Radbym wiedział iák się to trafiło.

ARRIVER, *(se dit aussi figurément en choses morales.)* Devenire. Pervenire. *Cic.* PRZYSC mowi się też co do rzeczy obyczaynych.

Il est arrivé à une grande fortune. In summam fortunam devenit. *Cic.* Przyszedł do wielkiey fortuny.

Je n'estois point encore arrivé au haut point d'honneur, que je m'estois proposé. Ad propositum mihi finem honoris nondum perveneram. *Cic.* Jeszcze m nie był przyszedł do wysokiego stopnia godności, ktorym sobie założył.

ON DIT encore *Il arriva mets sur mets, on apporta mets sur mets.* Congesta sunt cibariis cibaria. *Horat.* MOWI się Potrawy szły ná potrawy, álbo noszono potrawy ná potrawy.

ARROCHE, subst. f. *(Herbe potagere.)* Atriplex, *genit.* atriplicis, neut. ŁOBODA, lebiodká ziele do warzywá należące

ARROGAMMENT, adv. *(Avec arrogance)* Arroganter. Arrogantiùs. Arrogantissime. adv. PYSZNIE, zuchwale, dumnie.

Un peu arrogament. Sub arroganter. adv. *Cic.* Trochę dumnie.

ARROGANCE, subst. fœm. *(Orgueil, Superbe,)* Arrogantia *genit* arrogantiæ, f. *Cic* DUMA Zuchwałość.

Un discours rempli d'arrogance. Sermo plenus, arrogantiæ. *Cic.* Mowá pełná dumy.

On le taxe d'arrogance. Arrogantiæ opinione laborat. *Quint.* Máią go zá pysznego.

Diminuer de son arrogance Minuere arrogantiam. *Cic.* *La quitter tout à fait.* Exuere arrogantiam. *Tacit.* Spuścić z hardości. *Cale ią opuścić.

ARROGANT, m ARROGANTE f. adject. *Superbe, fier, insolent.)* Arrogans *genit.* arrogantis, omn. gen *Cic.* PYSZNY DUMNY, hardy, Zuchwały.

Arrogant envers ses inferieurs Arrogans minoribus. *Tacit.* Dumny ku mnieyszym od siebie.

S'ARROGER *une chose*, V. act. *(se l'attribuere, se la donner.)* Sibi aliquid arrogare, (arrogo, as, arrogavi, arrogatum.) PRZYWŁASZCZAC sobie co przyznawać sobie.

Il s'arrogea, il se donna un nom tres insolent. Sibi insolentissimum nomen arrogavit. *Quint.* PRZYWŁASZCZYŁ sobie Imię bardzo harde.

ARRONDI, m. ARRONDIE, f. part. pass. *(Fait rond.)* Rotundatus,, rotundata, rotundatum. *Cic.* OKRĄGŁO toczony.

ARRONDIR, V. act. *(Faire rond.)* Rotundare. OKRĄGŁO toczyć okrągło uczynić.

Un lieu arrondi au compas Locus ad circinum factus. *Vit.* Mieysce pod cerkiel wokrąg toczone.

S'ARRONDIR. Globari in rotunditatem, pass. *Plin.* KRĄZYC się, zwiiać się.

ON DIT, *Une période arrondie.* Rotundus verborum ambitus, *genit.* rotundi ambitûs, m. f. *Cic.* MOWIĄ mowá okrągło gładko rowno wyrażoná.

ARRONDISSEMENT, subst. masc. *(L'action d'arrondir.)* Rotundatio, *genit.* rotundationis, f. *Vitr.* TOCZENIE okrągło.

ARRONDISSEMENT *d'une période.* Apta periodi constructio, *genit.* aptæ constructionis, f. *Cic.* ROWNY Tok mowy kształtney.

ARROSSEMENT, subst. masc. *(L'action d'arroser.)* Aspersio, *genit.* aspersions, f. POKROPIENIE roszenie.

ARROSER, V. act. *(Repandre légérement quelque liqueur, & la faire tomber comme une rosée.)* Irrorare, (irroro, as, irroravi, irroratum.) *Colum.* POKRAPIAC rośić, spuszczać lekko kroplami iako rosę.

Arroser d'eau de fontaine. Aspergere è fonte. *Cic.* Pokrapiać wodą kryniczną.

Il arrosoit la tere qui estoit brûlante, avec un petit arrosoir de bois. Conspergebat humum æstuantem alveolo ligneo. *Phæd. ou* irrigabat terram &c. *Cic.* Pokrapiał ziemię gorącą polewadłem drewnianym.

Arroser les portes de vin. Vino fores conspergere, **l'Autel de sang.* Aram sanguine. *Cic.* Pokrapiać winem podwoie. *Ołtarż krwią.

ARROSER, (*ſe dit des Rivieres qui paſſent autravers des Provinces & des Villes, & qui les baignent.*) Alluere, (alluo, is, allui, *ſans ſupin.*) Rigare, *ou* irrigare. act. acc. *Cic. Plin.* POKRAPIAC mowi ſię o rzekach ktore przez kraie iakie przechodzą y one oblewaią.

Ce fleuve arroſe pluſieurs provinces. Hic fluvius multas provincias alluit. *Cic.* Tá rzeká kilká Prowincyi pokrapiá oblewá

Le Nil arroſe l'Egipte. Nilus Ægiptum irrigat. *Plin.* Nil pokrapia Egipt.

ON DIT (*parlant d'un homme qui a eſſuyé une groſſe pluye*) *Il a eſté arroſé comme il faut.* Multo, *ou* largo imbre madet. MOWI ſię o człowieku ktory deſzcz wielki wytrzymáł, Pokropiono go náleżycie.

L'action d'arroſer. Rigatio. Irrigatio. Aſperſio, *genit.* onis, f. *Cic.* Aſperſus, *genit.* aſperſûs, maſc. *Plin.* Pokrapianie

ARROSOIR, ſubſt. maſc. (*Vaiſſeau qui ſert pour arroſer des fleurs &c.*) Alveolus ligneus, *s'il eſt de bois. Phæd.* *Alveolus æreus, *s'il eſt de cuivre*, ou *d'airain.* KROPIDŁO, polewadło durſzlak naczynie ſłużące do polewania kwiatow ieżeli Jeſt drewniane, *Jeżeli ieſt z miedzi álbo moſiądzu.

ARSENIC, ſubſt. maſc. (*Minéral fort cauſtique & poiſon tres violent.*) Arſenicum, *genit.* arſenici, neut. *Plin.* ARSZENIK Sanduraka Minera barzo paląca, oraz trucizna barzo gwałtowna.

ART, ſubſt. maſc. (*Tout ce qui ſe fait par l'adreſſe & par l'induſtrie des hommes.*) Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artifici, neut. *Cic.* SZTUKA ſpoſob, wſzyſtko co ſię ſtaie przez wynalazek dowcipu ludzkiego.

LES BEAUX ARTS, (*les Arts liberaux.*) Artes liberales, *ou* ingenuæ, *ou* bonæ, *genit.* artium liberalium, *ou* ingenuarum, *ou* bonarum, f. plur. *Cic. Horat.* NAUKI wyzwolone.

Un enfant inſtruit dans tous les beaux arts. Puer centum artium. *Horat.* Dziecię w wſzyſtkich náukach wyzwolonych ćwiczone.

Les arts uſent, ou *épuiſent l'eſprit.* Artes bibunt ſuccum ingenii. *Quint.* Náuki wyſiłaią rozum.

LES ARTS *Méchaniques.* Artes humiles & vulgares, *genit.* artium humilium & vulgarium, f. pl. *Cicer.* RZEMIESŁA, álbo náuki proſte.

Un art où l'on gagne beaucoup. Pecunioſa ars, f. *Mart.* Náuka ktorą wiele zárobić, zyſkać może.

L'art de la médicine. Medicæ artes, *genit.* medicarum artium, f. pl. *Ovid.* Medentium ars. *Stat.* Náuka lekarſka.

L'art magique. Magica ars. *Virg.* Náuka czarnokſięzka.

L'art de la lutte. Paleſtrica ars, f. **L'art oratoire.* Oratoria ars, f. *Quint.* **L'art d'éloquence.* Artificium dicendi, n. *Cic.* **L'art de commander.* Imperatoria ars, f. *Quint.* **L'art*, ou *la ſcience des armes.* Armorum ars, f. *Quint.* **L'art d'aſſiéger une ville.* Oppugnationis artificium, n. *Cæſ.* **L'art d'accuſer.* Accuſatorium artificium. n. *Cic.* Náuka zápaśnicza. *Nauka kraſomowſka. *Náuka mowienia álbo wymowy. *Nauka rządzenia panowania. *Náuka Rycerſka, żołnierſka. *Náuka oblężenia miaſt. *Náuka obwinienia, patronizowania, rzeczenia.

Inſtruit dans l'art de diſſimuler. Artificio ſimulationis eruditus. *Cicer.* Wyćwiczony w ſztuce nieſzczerości.

C'eſt un ouvrage qui demande bien de l'art & du travail. Opus magnæ artis. *Ovid.* Jeſt to robota ktora wiele dowcipu y pracy potrzebuie.

Des veſtemens faits avec art, où il y a bien de l'art. Arte veſtes laboratæ. *Virg.* Szaty odzienie ſuknie wielką ſztuką zrobione.

Se rendre recommandable dans quelque art. Commendare ſe arte aliqua. *Hor.* Zálecenie mieć w nauce iákiey.

Apprendre quelque art. Diſcere, *ou* accipere artem aliquam *Cic.* Uczyć ſię náuki iákiey.

Quitter un art. Artem ceſſare. *Cic. ou* omittere. *Hor. ou* reponere. *Virg.* Zaniechać náuki iákiey, porzucić ią.

Illuſtre dans l'art de la médicine. Clarus arte medicinæ. *Quint.* Sławny w náuce lekarſkiey.

Des vers faits ſans arts. Verſus inertes. *Hor.* Wierſze bez náuki, ládaiako zrobione.

ART, (*ſe dit auſſi de toutes les inventions & de toutes les adreſſes, dont l'on ſe ſert pour déguiſer les choſes & pour reüſſir dans ſes deſſeins.*) Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artificii, neut. *Cicer.* Sztuká mowi ſię też o wſzelakich wynalazkach, y ſpoſobach: Ktorych zażyć możná dlá pokrycia iakiey rzeczy, y dokazaniá zamyſłow ſwoich.

Il a l'art de plaire, de ſe faire aimer, de s'inſinuer dans le monde & de faire fortune. Placendi, ſibi animos conciliandi, ſe inſinuandi & rem faciendi artem & rationem adinvenit. Má ſpoſob podobaniá ſię ludziom, y żeby go kochano, umie ſię zálecić u ludzi; y fortuny ſwoiey dokazać.

Il y a de l'art en tout ce qu'il fait, il eſt compoſé juſques à l'affectation. Artificii plena ſunt cuncta quæ facit. Artificioſus eſt in omnibus. Wewſzyſtkim co czyni ſztuczności zażywa, zmyślony ieſt aż do wytworności.

ARTÉRE, ſubſt. f. (*Vaiſſeau dans le corps des animaux, qui ſert à porter le ſang ſpiritueux & élabouré dans le ventricule gauche du cœur.* Arteria, *genit.* arteriæ, f. *Cic.* ARTERIA żyła w ciele zwierząt ſłużąca do wprowadzenia krwi żywey y wyrobioney w lewym boku ſerca.

L'ASPRE, *ou* LA TRACHÉE ARTÉRE, (*ainſi nommée à cauſe de ſon inégalité, car elle eſt aſpre, raboteuſe & cartilagineuſe. C'eſt le conduit qui fait paſſer l'air dans les poûmons quand on reſpire.*) Aſpera arteria, *genit.* aſperæ arteriæ, f. *Cic.* ARTERIA oſtra przeginana od nierowności ſwoiey tak názwana, gdyż ieſt oſtra, nierowna, y krtoniowata, y ieſt ta ktorą powietrze wchodzi do płuc kiedy oddychamy.

Le ſang eſt porté par les veines dans tout le corps, & les eſprits par le moyen des artéres. Sanguis per venas in totum corpus diffunditur, & ſpiritus per arterias. *Cic.* Przez żyły idzie krew po wſzyſtkim ciele á duchy przez arterye.

ARTICHAUT, ſubſt. maſc. (*plante qui a des feuilles piquantes.*) Cinara, *genit.* cinaræ, fœm. *Colum.* KARCZOCH ziele maiące liście kolące.

ARTICHAUT, (*fruit de la plante.*) Cinaræ caput, *genit.* cinaræ capitis, neut. *Plin.* GŁOWKI od karczochow, karczochy owoc.

ARTICLE, ſubſt. maſc. (*Jointure des membres du corps*) Articulus, *gen.* articuli, maſc. *Cic.* STAW między częściami ciała.

ARTICLE, (*partie*, ou *diviſion d'un ouvrage.*) Articulus, i, m. *Cic.* Caput, *genit.* capitis, neut. ARTYKUŁ część piſania iakiego rozdział.

Article d'une loy. Leges caput. Artykuł prawa iakiego.

ARTICLE, (*Condition de quelque traitté.*) Conditio, *genit.* conditionis, f. *Cic.* ARTYKUŁ kondycya warunek przymierza iakiego.

Les articles de la paix. Pacis conditiones. Warunki pokoiu.

Ne point tenir les articles qui ont eſté accordez. Fuge cà conditionibus. *Cic.* Recuſare conditiones, *Phæd.* Nie dotrzymać warunkow umowionych.

ARTICLE dans la Grammaire, (*c'eſt ce qui ſe met devant le Nom pour en déterminer le genre, le cas & le nombre, comme* hic, hæc, hoc, *le, la.*) Articulus, i, m. *Var.* ARTYKUŁ u gramatykow to co ſię kładzie przed ſłowami dla wyrażenia ich rodzaiu, ſpadku, y liczby, iáko; ten, ta, to.

ARTICLE *de la mort*, (*le moment où l'on meurt.*) Media mors, *genit.* mediæ mortis, f. *Virg.* SMIERC czas oſtatni życia gdy kto kona.

Il eſt à l'article de la mort. Animam agit. *Cic.* Już ieſt bliſki ſkonania iuż kona.

Railler, ou *ſe railler à l'article de la mort.* Ludere extremo ſpiritu. *Cic.* Żartować przy ſkonaniu.

ARTICULATION, ſubſt. f. (*la jointure des membres du corps de l'animal.*) Articulatio, *genit.* articulationis, f. *Plin.* KOLANKOWATOSC rozłożenie ſtawow y części w ciele ludzkim.

ARTICULATION *de la voix*, (*Prononciation claire & diſtincte de la voix.*) Explanata vocis impreſſio, *genit.* explanatæ impreſſionis, f. *Cic.* WYRAZENIE głoſu z wymowieniem wyraźnym.

ARTICULÉ, maſc. ARTICULÉE, f. comme *Un corps bien articulé.* Articulis compactum corpus. CIAŁO dobrze ułożone.

ARTICULÉ, (*Diſtinct, parlant de la voix & de la parole*) Diſtinctus. Explanatus, a, um. *Cic.* WYRAZNY mowiąc o głoſie y mowieniu.

ARTICULER, (*Diviſer, mettre par articles.*) Articulis diſtinguere, (diſtinguo, guis, diſtinxi, diſtinctum. *Cic.* ROZDZIELAC ná części na punkta.

ARTICULER, (*Marquer diſtinctement ſes lettres & ſes paroles, ſe faire bien entendre.*) Diſtinctè & explanatè voces efferre, *ou* proferre. Diſtinctè loqui. *Cic.* WYRAZAC wymawiać, wyraźnie y náleżycie ſłowa y litery.

ARTICULER en terme de palais, (*Déclarer préciſement, mettre en fait.*) Enumerare ſcriptitando. Commemorare ſigillatim. PRZEZ punkta wyrażać ná punkta rozłożyć ſprawę iáką.

Cela a eſté nommément articulé dans le traitté. Hoc in fœdere ſanctum atque perſcriptum eſt. *Cic.* To wyraźnie było warowano w przymierzu.

Articuler les faits d'un procès. Argumenta cauſæ capitaque centuriare. Punkta ſprawy iákiey do ſądu ułożyć.

Articuler de nouveaux faits. Themata nova articulatim edere, eaque probanda ſuſcipere. Nowe punkta układać.

J'ay articulé tous les faits. Singula facta articulatim numeravi, *comme parlent les Juriſconſultes.* Wſzyſtkie punkta ſprawy ułożyłem; iáko mowią prawni.

ARTIEN, terme de College, (*Ecolier qui eſtudie en Philoſophie.*) Artiſta, *genit.* Artiſtæ, maſc. ARTYSTA termin ſzkolny, ten co ſię wyżſzych náuk Filozoficznych uczy.

ARTIFICE, ſubſt. maſc. (*art, adreſſe, induſtrie.*) Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artificii, n. Induſtria, *genit.* induſtriæ, f. *Cic.* SZTUKA ſztuczność obrot dowcip.

Avec artifice. Artificioſè. Artificialiter. adverb. *Quint.* *(*le contraire eſt*, Sine arte. Sine artificio. *Cic.* Inartificialiter. adv. *Quint. Sans artifice.*) Z ſztuką *przeciwna ieſt* po proſtu.

ARTIFICE ſe dit en mauvaiſe part & ſignifie, *Fraude, déguiſement.* Artificium, ii, neut. Dolus, *genit.* doli, maſc. *Ter.* Fallacia, *genit.* fallaciæ, f. *Plaut.* MOWI ſię też w zły ſpoſob, y znáczy chytrość, zdradę, podſtęp, nieſzczerość.

Surprendre quelqu'un par artifice. Cape e aliquem dolis. *Virg.* Sztuką záyść ná kogo, álbo uchwycić kogo.

Se ſervir, ou *uſer d'artifice.* Adhibere dolos. *Cic.* Záżywać ſztuki.

Avoir recours aux artifices. Convertere ſe ad dolos. *Plin. Jun.* Udać ſię do figlow, do ſztucznych ſpoſobow.

ARTIFICE, ou *Feu d'artifice.* Ignes, *genit.* ignium, maſc. plur. *Cæſ.* OGNIE robione.

Jetter des feux d'artifice ſur les ouvrages des ennemis. Ignes hoſtium operibus inferre. *Cæſ.* Ognie robione zápuścić ná nieprzyiacielſkie roboty.

ARTIFICIEL, maſc. ARTIFICIELLE, f. adject. (*Fait d'art.*) Artificioſus, artificioſa, artificioſum. Arte factus, a, um. Factitius, factitia, factitium. *Cic. Plin.* SZTUKĄ wyſtawiony.

ARTIFICIELLEMENT, adv. (*Par art.*) Artificialiter. *Quint.* Artificioſè. adv. *Cic.* SZTUKA ſztucznie miſternie.

ARTIFICIER, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui fait des feux d'artifice.*) Ignuim miſſilium artifex, *ou* opifex, *genit.* ficis, maſc. PUSZKARZ co ognie Miſterne robi.

ARTIFICIEUX, maſc. ARTIFICIEUSE, f. adject. (*Fin, adroit, ruſé.*) Doloſus. Aſtutus. Callidus, a, um. *Cic.* SZTUCZNY frant nieſzczery.

(*Artificieux* ne ſe dit que de l'eſprit, & *Artificiel* que des choſes materielles.) Sztuczny nie mowi ſię tylko co do umyſłu, á záś miſterny o rzemieſłach y robotach.

ARTIFICIEUX ſe peut prendre en bonne part, pour (*un homme induſtrieux, adroit, ingenieux.*) comme *La nature eſt artiſte uſé.* Natura eſt artificioſa. *Cic.* SZTUCZNY może ſię bráć w dobry ſpoſob zá człowieka dowcipnego, obrotnego, iáko: przyrodzenie ieſt ſztuczne.

(On diroit mieux *La nature eſt induſtrieuſe.*) Lepiey by ſię mowiło dowcipne ieſt przyrodzenie.

ARTIFICIEUSEMENT, adv. (*Avec bien de l'art, induſtrieuſement.*) Artificioſè. Sollerter *mieux que* ſolerter. Induſtriè. adv. DOWCIPNIE, wielką ſztuką, obrotnie.

ARTIFICIEUSEMENT, (*D'une maniere artificieuſe & trompeuſe.*) Artificioſè. Doloſè. adv. *Cic.* SZTUCZNIE chytrym ſpoſobem y zdradliwym.

ARTILLERIE, ſubſt. f. (*Gros équipage de guerre, qui comprend les Canons, les Bombes & les autres armes à feu.*) Bellica tormenta, *genit.* bellicorum tormentorum, neut. plur. PORZĄDEK y wſzyſtek rynſztunek woienny ciężki; Artylerya maiąca w ſobie Dzieła, Bomby, y inſzą Strzelbę ognıſtą.

(On comprenoit autrefois ſous ces mots generaux, *Catapultæ*, les Catapultes: *Baliſtæ*, les Baliſtes: *Scorpiones*, les Scorpions: *Arietes*, les Beliers qui eſtoient des Machines à l'uſage des Grecs & des Romains: aujourd'huy nous comprenons ſous ces mots, les Canons, les Bombes, les Petards, *æneæ Machinæ, muralia Tormenta, ignita & inflammata Tormenta*; on peut encore dire en général par ce mot *Vulcaniæ acies*, qui eſt de Virgile.) Zdawna pod tym imieniem znaczono Beſty, kuſze, proce woienne, Tarany ktore były Machyny záżywane ná woynie u Grekow y Rzymian; dziś záś tym Imieniem znáczemy, Działa, Bomby, petardy, może ſię też ogolnie názwać tym ſłowem *Wulkanowy porządek* ktore ieſt ſłowo Wirgiliuſza.

GRAND MAISTRE *de l'artillerie.* Bellicarum machinarum præfectus, *genit.* præfecti, maſc. GENERAŁ Artyleryi ſtarſzy armaty.

ARTIMON, ſubſt. maſc. terme de marine. (*C'eſt le maſt d'un navire qui eſt placé le plus près de la pouppe.*) Artemon, *genit.* artemonis, maſc. ZAGIEL ná przedzie okrętu termin marynarſki.

ARTISAN, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui travaille aux arts mechaniques.*) Artifex. Opifex, *genit.* opificis, maſc. *Cicer.* RZEMIESLNIK co około rzemieſła pracowitego robi.

ON DIT au figuré *Un artiſan de la volupté, qui prépare des plaiſirs.* Comparandæ voluptatis artifex. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie; Rzemieślnik roſkoſzy, co uciechy gotuie.

Il eſt luy meſme l'artiſan de ſa fortune. Suæ ipſius fortunæ princeps & architectus. Sam ſwoiey fortuny ieſt Rzemieślnik

ON DIT encore *Cet homme eſt un grand artiſan de fourbes & de calomnies.* Fallaciarum & calumniarum architectus & machinator, *ou* artifex. MOWIĄ ieſzcze ten człowiek ieſt wielki ſztuk miſtrz, y ſzalbierſtw wynalezca.

ARTISON, *ou* ARTUSON, ſubſt. maſc. (*Petit ver qui s'engendre dans le bois.*) Teredo, *genit.* teredinis, fœm. *Plin.* CZERW robaczek mały co ſię w drzewie lęże.

ARTISTE, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui travaille avec art.*) Peritus artifex, *genit.* periti artificis, maſc. *Cic.* DOBRY rzemieśnik, co doſkonáłą ſztuką robi.

Il eſt bon artiſte, (parlant d'un homme qui prépare bien les remedes chymiques.) Artis Chymicæ peritus artifex. Dobry aptekarż doſkonały mowiąc o tym co doſkonale lekarſtwá chimiczne gotuie.

ARTISTE, maſc. & f. adiect. (*Fait avec bien de l'art*, ou *de main de maiſtre.*) Artificioſus, a, um. *Cic.* Multo artificio elaboratus, a, um. DOSKONAŁY Doſkonałá robotá, iak z pod miſtrzá ręki.

ARTISTEMENT. (*Avec bien de l'art & de la délicateſſe.*) affabrè factum. *Liv.* *(*le contraire eſt* Infabrè ſcalptum. *Hort, Gravé groſſierement.*) BARDZO doſkonale ſubtelnie rzecz zrobioná **Przeciwná ieſt* grubiańſko rzecz renięta

ARTOIS, (*Province & Comté des Païs-Bas, dont la capitale eſt Arras.*) Arteſia, *genit.* Arteſiæ, f. ARTEZYA Prowincyá y Hrabſtwo niżſzych niemiec, ktorego ſtolicą ieſt Atrebat.

Qui eſt d'Artoits. Atrebatenſis & hoc Atrebatenſe, adject. ARTEZYICZYK co ieſt z Artezyi.

ARVE, (*Riviere de Savoye qui a ſa ſource aux montagnes de Foucigny, & ſe rend dans le Rhoſne aux portes de Geneve*) Arva, *genit.* Arvæ, maſc. ARWA Rżeka ſabaudyi ktorá ſię poczyná w gorach Focyniaku, á wpadá w Rodan pod brámami Genewy.

ARUSPICINE, ſubſt. f. (*La ſcience des Aruſpices.*) Aruſpicina *genit.* aruſpicinæ, f. *Cic.* WIESZCZBIARSTWO.

ARUSPICE. ſubſt maſc. (*Sacrificateur Romain, qui prédiſoit l'avenir par l'inſpection des entrailles des animaux qu'on immoloit.*) Aruſpex, *genit.* aruſpicis, maſc. *Cic.* WIESCZEK Kapłan Rzymſki, ktory przyſzłe rzeczy opowiadał, przypatruiąc ſię wnętrznościom bydląt ktore ofiarowano.

AS, ſubſt. maſc. Ce mot viene d'*As*, genit. *Aſſis* Latin, qui ſe dit d'une choſe particuliere conſiderée comme un tout, ainſi qu'en cette phraſe *Hæres ex aſſe*, Heritier du tout, Légataire univerſel. Ce mot n'eſt François en nôtre Langue, que pour dire. GROSZ ſzeląg od łacińſkiego *As Aſſis* co ſię mowi o rzeczy iakiey oſobliwey ktorą biorą zawſzyſtko iako mowiąc dziedzic co do ſzelągá ze wſzyſtkim, ktory ma wſzyſtko zapiſane ſobie od kogo; To ſłowo nie ieſt Francuſkie oprocz mowiąc.

As, dans le jeu de cartes & de dez, (*Face marquée d'un ſeul point.*) Punctum, *genit.* puncti, neut. Monas, *genit.* monadis f. TUZ w grze kart, álbo koſtek ieſt karta lub ſtroná naznáczona iednym tylko punktem.

ASCARIDES, ſubſt. maſc. (*Petits vers qui s'attachent au fondement de l'homme, & qui remuent toujours.*) Aſcarides, *genit.*

genit. aſcaridum,m.pl. ROBAKI ktore do ſtolca ſię przypinaią y zas [illegible] wną.

ASCENDANT,ſubſt.maſc. *on prononce* aſſandant. (*L'aſcendant du ſoleil.*) Solis aſcenſus, *genit* aſcenſus,maſc. *Cic.* WSCHOD Słońcá wſtępowanie ku gorże.

ASCENDANT, (*l'Aſtre qui préſide à la naiſſance d'une perſonne.*)Natalitium aſtrum, *genit.*natalitii aſtri,neut. *Cic.* GWIAZDA álbo Płanetá panuiący gdy ſię kto rodzi.

ASCENDANT, (*ſe dit d'une ſupériorité qu' on a ſur l'eſprit de quelqu'un.*)In aliquem imperium, *genit.*imperii, neut.*Cic.* POWAGA moc władzá ktorą kto má nad umyſłem czyim.

Il a un grand aſcendant ſur luy,ſur ſon eſprit. Multum imperii & auctoritatis eſt in illum.*Cic. Plaut.* Má wielką gorę nad umyſłem iego wiele nad nim dokazać może.

Il prend trop d'aſcendant ſur luy. Multum imperii in illum ſibi arrogat, Názbyt ſobie nad nim gorę bierże.

ASCENSION,ſubſt.f.*on prononce* Aſſanſion.Aſcenſio,*genit.*aſcenſionis,f. WSTĄPIENIE ku gorże.

(On ne le dit au propre que [illegible] l'*E*[illegible] *on* [illegible] de *J. C.* qui monta au C[illegible]el 40 [illegible]ours ap[illegible] ſa Re[illegible]ection.) Nie mowi ſię właśnie tylko o cudo[illegible] Po[illegible]ieniu Jezuſa C[illegible]ſtuſa ktory wſtąpił ná n[illegible] of. 40. dniá po zmartwywſtaniu ſwoim.

ASC[illegible]NSION *d'une eſtoile.*(*le point de l' Equateur,qui ſe trouve en me me temps que cette eſtoile.au Méridien.*)Stellæ progreſſus *genit.*progreſſus,maſc.*Cic.*POROWNANIA dniá znocą pur[illegible].

ASCHAFFENBOURG, *ou* ASCHEBOURG,(*Ville de Franconie en Allemagne ſur le Mein,ou reſide l'Electeuur de Mayence.*)Aſchaffemburgum,& Aſciburgium,*genit.* i,neut. *Tacit.* ASZPURG Miaſto Frankoniy w niemczech nád Menem gdzie mięſzká Elector Moguntſki.

ASCOLI *ſur le Tronto,* (*Ville d'Italie dans la Marche d' Ancone avec Eveſché ſuffragant de Rome.*)Aſculum in Picenis,*genit.*Aſculi,neut. ASKOLI álbo Aſcul;nád Trontą miáſto włoſkie w Marchiy Ankonitańſkiey z Biſkupſtwem ſuffraganią Rzymſką.

ASCOLI *di Satriano,* (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, avec titre de Principauté, & Eveſché ſuffragant de Benevent.*) Aſculum Satrianum, *ou* Apulum, *genit.* Aſculi Satriani,*ou* Apuli,neut. ASZKUL názwane Satryano Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim z tytułem Xięſtwa y Biſkupſtwem Suffraganią Benewentſką.

ASIATIQUE,adject (*de l'Aſie.*)Aſianus.Aſiaticus,a,um. *Quint. Cic.* AZYATYCKI.

UN ASIATIQUE, (*Qui eſt né en Aſie.*) Aſianus & Aſiaticus, *genit.* i, m. *Quint. Cic.* AZYATYK co rodem ieſt z Azyi.

UNE ASIATIQUE,(*Celle qui eſt née en Aſie.*) Aſiana,*ou* Aſiatica, *genit.* æ, f. AZYANKA ta co ieſt rodem z Azyi.

ASIE,(*Une des quatre Parties du Monde,en la partie orientale de noſtre Continent.*) Aſia, *genit.* Aſiæ, f. *Cic.* AZYA iedna z czterech części Swiata w części wſchodniey náſzego połokręgu.

Elle a d'Orient à l'Occident 2000. lieuës ou environ,& 1400. du Midi au Septentrion: Dieu l'a choiſie pour créer le premier homme.) Ma od wſchodu do záchodu 2000. m[illegible] albo około,ázáś 1400.od południa do pułnocy, Wybrał ią Bog ná ſtworzenie pierwſzego człowieka.

L'ASIE MINEURE, ou L'ANATOLIE, (*Partie de la grande Aſie,entre la mer Noire & la Mediterranée.l'Archipel & l'Euphrate.*) Aſia Minor,*genit.* Aſiæ Minoris, f. AZYA mnieyſza álbo Natolia część wielkiey Azyi między morzem Czarnym y Srzodziemnym,morzem białym y rzeką Eufrates

ASINE,*ou* BESTE ASINE,f.(*un Aſne.*)Aſinus, *genit.*aſini, maſc. *Cic.* OSIEŁ.

(C'eſt par ces mots que les Avocats s'expliquent au barreau,ne diſant jamais *un Aſne*,mais *une Beſte aſine.*) Tego ſłowa záżywaią w ten ſpoſob Patronowie ná ſądach.

ASNE,ſubſt.maſc. *on prononce* âne. (*Baudet, animal fort commun & fort connu.*)Aſinus, *genit.*aſini,maſc.*Cic.* A[illegible], *genit.* aſelli, maſc. *Colum. Horat.* OSIEŁ Oſiełek bydlątko [illegible]arzo znaiome.

ASNE *ſauvage.* Aſinus ferus,*ou* ſilveſtris. *Var. Plin.* Onager, *genit.*onagri,maſc. *Mart.* Oſieł dziki.

[illegible]. Aſellus, *genit.* aſelli. maſc. *Colum.* Oſiełek.

[illegible]NE ſignifie figurément. *Un ignorant,un ſtupide,*Aſinus. Stupidus, *gen.*i,m.*Cic.* OSIEŁ znaczy *niewłáśnie* Głupca, nikczemnika.

Des aſnes baſtez chargez d'un peſant fardeau. Homines clitellarii magni oneris. *Plaut.* Oſły ſiodłane, wal ná nich co chceſz.

*Nous ſommes de vrais aſnes baſtez, d'ajoûter foy à ſes impoſtures.*Aſini homines ſumus,qui illius ſycophantiis ducłemur. Właśni Oſłowie ſiodłani wierzymy iego ſzalbierſtwom.

D'ASNE. Aſininus, aſinina, aſininum. *Var.* OSLI.

ASNE ſe [illegible] proverbiale[illegible]ent dans ces façons ſ[illegible]antes. OSIEŁ mowi ſię przyſłowiem w náſtępuiąc[illegible]ch ſ[illegible]oſobach.

Des contes de peau d'aſne, des contes de cicogne. Fabulæ aniles, *genit.* fabularum anilium,f.pl. Bayki o oślcy ſkorze baśnie babſkie.

On ne ſçauroit faire boire un aſne s'il n'a ſoif, c'eſt à dire, *On ne peut pas faire faire une choſe à quelqu'un malgré luy.* Nemo cogitur invitus. Nienápoiſz oſła kiedy niechce, to ieſt nikogo gwałtem do niczego nieprzymuſiſz.

A laver la teſte d'un aſne on n'y pred que la leſſive, pour marquer qu'*Un homme ſtupide ne profite de rien.* Laterem lavas. *Ter.* Kto chce zmyć łeb oſłowi daremnie [illegible] ſię pſuie wyrażaiąc człeka nikczemnego co z niczego p[illegible] niebierze.

(Metaphore priſe de ce que quand on lave une Brique cruë,on perd ſa peine,parce qu'elle ſe diſſout dans l'eau,& plus on la lave,& plus elle ſe gaſte.) Podobieńſtwo wzięte z ego że kiedy kto myie cegłę ſurową daremnie pracę ſwoię traci, ponieważ ſię rozpuſzcza w wodzie; y im ią barziey płocze, tym ſię barziey pſuie.

*Les armes de Bourges,un aſne dans une chaiſe.*Inſignia Biturigum,aſinus docens. Herb Biturykow Oſieł w Katedrze

*On l'a ſanglé comme un aſne baſté,on luy a fait un rude traittement.*Graviter & durè eſt habitus. Podpięto mu pręgow iak Oſłowi ſiodłanemu; oſtro y ciężko ſię z nim obeſzli.

ASNERIE,ſubſt.f.*on prononce* ânerie.(*qui ne ſe* [illegible] *figuré pour une Stupidité d'eſprit & une ignorance* [illegible]) Aſininus ſtupor, *genit.*a[illegible]ni ſtuporis, maſc.*Cic.* OSŁARSTWO, co ſię [illegible] mowi, chyba [illegible]właśnie, o głupſtwie y niewiadomosci grubey.

ASNESSE, ſubſt. f. *on prononce* âneſſe. (*la femelle d'un aſne.*)Aſina, *genit.*aſinæ,f.*Var.* OSLICA.

Lait d'aſneſſe. Lac aſininum, *genit.* lactis aſinini, neut. *Var.* Mleko oślicy.

ASNIER,ſubſt.maſc. *on prononce* ânier.(*Qui conduit des aſnes.*) Aſinarius, *genit.* aſinarii,maſc.*Suet.* OSLARZ, poganiacz Oſłow.

ASNON, ſubſt. maſc. *on prononce* ânon.(*Le petit d'une aſneſſe.*) Aſininus pullus, *genit.* aſinini pulli, maſc. *Var.* OSLĄTKO,młode od Oślicy.

ASNON *Sauvage.* Laliſio, *genit.* laliſionis,f *mieux que* maſc.*Plin.* OSLĄTKO dzikie.

ASNONER, V. neut. *on prononce* ânoner. (*Mettre bas parlant d'une aſneſſe qui eſt pleine*)Fetum aſininum edere,*ou* deponere.*Cic.*Zrzebie ſię o Oślicy ktora wydaie oślę zrzebię.

ASNONNER, (*Lire,*ou *parler en répetant ſes lettres,* ou *en cherchant ſes paroles.*) Aſperè & inconditè verba proferre. Inconditè loqui. JĄKLIWIE y niedobrze czytać.

ASPECT. ſubſt. maſc. (*Veuë.*) Aſpectus, *genit.* aſpectûs, maſc.*Cic.* WIDOK weyrzenie wzrok.

ASPECT,(*en parlant d'une maiſon,ou d'un lieu qui eſt en bel aſpect, ou en belle veuë.*) Proſpectus, *genit.* proſpectûs, maſc. *Cic.* WIDOK mowiąc o domu [illegible] ktore ieſt ná pięknym widoku.

Une maiſon qui eſt en bel aſpect, ou qui a fort belle veuë. Domus pulcherimo proſpectu.*Cic* Dom ná barzo pięknym widoku.

ASPECT *des aſtres,* (*c'eſt la ſituation qu'ont les eſtoiles & les planets les unes à l'égard des autres.*) Il y a quatre ſortes de ces aſpects; *Le Trin aſpect.* Trigonum, *genit.* trigoni, n. ASPEKT położenie płanet y gwiazd iedney względem drugiey; czworakie te ſą aſpekty. *Potroyny.*

L'ASPECT *quarré.*Quadratum,*genit.*quadrati,neut.*Cic.* ASPEKT *poczworny.*

LE SEXTIL *Aſpect.* Hexagonum, *genit.* hexagoni,neut. *Jul. Firm.* POSZOSNY Aſpekt.

L'ASPECT *diamétral.* Diametrum, *genit.*diametri,neut. *Cenſ.* ASPEKT *náprzeciwny.*

Eſtre en trin-aſpect. In trigono.eſſe.*Vitr.* Być w aſpekcie potroynym.

Les planettes qui ont leur cours au deſſus du Soleil font un trin-aſpect avec luy,s'arreſtent & reculent en arriere, juſques à ce que le Soleil changeant cét aſpect, paſſe en un autre ſigne. Planetæ autem qui ſupra Solis iter circinationes peragunt, maximè cùm in trigono fuerint, tum non progrediuntur, ſed regreſſus facientes, morantur, donec idem Sol de eo trigono in aliud ſignum tranſitionem fecerit. *Vitr.* Planety ktore chodzą po nad ſłońcem potroyny z nim czynią aſpekt, zaſtanawiaią ſię y cofaią ſię wzad poki ſłońce odmieniwſzy ten aſpekt nie przeydzie w inſzy znak.

ASPERGE,ſubſt f.(*Plante qu'on cultive dans les jardins*) Aſparagus, *genit.* aſparagi, maſc. *Plin.* SZPARAG ziele ktore w ogrodach ſadzą.

ASPERGE *ſauvage.* Silveſtris aſparagus, maſc. *Plin.* Corruda, *genit* corrudæ.f.*Colum.* DZIKI ſparag.

ASPERGER,V.act. (*Jetter de l'eau,*ou *la faire tomber, comme une roſée*) Aſpergere.(ſpergo,is,ſperſi,ſperſum.)act. accuſ.*Cic.* KROPIC, wodę iak roſę ſpuſzczać.

ASPERSION, ſubſt. f. (*L'action d'arroſer légérement.*) Aſperſio, *genit.*aſperſionis,f.*Cic.* POKRAPIANIE.

ASPERSOIR,ſubſt.maſc. (*Goupillon,*ou *branche d'arbre à jetter de l'eau légérement & en forme d'une roſée.*) Aſpergillum, *genit.* aſpergilli, neut. *Sipont.* KROPIDŁO, Kita, álbo gałązka do rzucania wody kroplami nakſztałt roſy.

ASPHODELE, ſubſt. f. (*Herbe médecinale qui a ſa tige ſemblable au grand poireau.*)Haſtula regia, *genit.*haſtulæ regiæ, f. Aſphodelus,i,maſc. *Plin.* ZŁOTOGŁOW ziele lekarſkie ktore ma pręt ſwoy podobny do Brodawnika wielkiego.

ASPIC,ſubſt.maſc. (*Petit Serpent fort venemeux.*)Aſpis, *genit.*aſpidis,f.*Plin.* ZMIIA gadzina mała bárzo iadowita.

ASPIC ſe dit au figuré *D'un médiſant.Une langue d'aſpic* Lingua aſpidis. Homo malæ linguæ. *Plaut.* ZMIIA mowi ſię niewłaśnie o obmowcy, Język Zmiy.

ASPIC, (*Herbe odoriférante, qu'on appelle.*) Spica nardi, *genit.*ſpicæ nardi,f.Pſeudonardus, *genit.*pſeudonardi,f.*Plin.* LEWANDA [illegible].

ASPIRANT,maſc.ASPIRANTE,f. part.act.(*Qui aſpire à une choſe.*)Aſpirans. Anhelans, *genit.* antis, omn.gen. ad aliquid.*Cic.* PRAGNĄCY do czego.

ASPIRANT *à une charge,* (*qui la brigue, qui y prétend.*) Alicuius muneris candidatus, *genit.* candidati, maſc. *Cicer.* PRAGNĄCY zábieg[illegible] [illegible]kiego urzędu.

(Autrefois à Rome ceux qui aſpiroient aux Magiſtratures eſtoient reveſtus de blanc,pendant qu'ils briguoient les Charges de la République) Przedtym w Rzymie ci co ſię ſtarali o urzędy w bieli chodzili poty poki ſię ſtarali o urzędy w Rzeczypoſpolitey.

ASPIRATION, ſubſt.fœm. (*Action de celuy qui aſpire & tire ſon haleine.*) Aſpiratio, *genit.* aſpirationis, fœm. *Cicer.* ODDYCHANIE Odetchnienie.

ASPIRATION, (*Eſprit aſpre dont on marque une voyelle, pour dire qu'il la faut aſpirer en la pronontant.*)Spiritus aſper *genit.*ſpiritûs aſperi,maſc. TCHNIENIE dech mocny ktorym wyrażaią literę iedną ſamobrzmiącą przez ſię ná znak że trzeba tchnąć wymawiaiąc ią.

ASPIRATION ſe dit figurément en morale & ſignifie *Le [illegible] de parvenir à quelque choſe.* Alicujus rei appetitio, *genit.* appetitionis, f. TCHNIENIE mowi ſię obyczaynie [illegible] kto ma pragnienie przyiść do czego.

ASPIRER,V.neut. (*Pouſſer ſon haleine dehors.*) Spirare, [illegible]ſpirare. Reſpirare, (ſpiro,as,ſpiravi,ſpiratum.) neut.*Cic.* TCHNĄC, [illegible] ſwoię z ſiebie wydać.

ASPIRER ſe dit auſſi en Grammaire pour *Marquer une forte prononciation de quelque voyelle..* Vocalem aſpirare. Spiritu aſpero vocalem pronuntiare TCHNIENIEM wyrażać mocny ton litery iákiey przez ſię brzmiącey.

ASPIRER,ſe dit auſſi figurément pour *Prétendre à quelque charge,ou à quelque honneur.*Ad aliquid ſpirare,*ou* aſpirare,*ou* contendere,(contendo,is,contendi,contentum.)neut *Suet. Cic.* TCHNĄC mowi ſię też niewłaśnie, żądać czego pragnąć do iakiego urzędu, do iákiey godności.

*Il aſpire au tribunat.*Spirat tribunatum.*Liv.* *A de grandes choſes.*Magna ſpectat.*Cic.* Pragnienie ſtara ſię o urząd, *Do wielkich rzeczy ſię bierze.

Aſpirer à l'éloquence. Ire ad eloquentiam. *Petr.* Starać ſię o wymowę.

ASPRE, *on prononce* âpre.adject.maſc.& f. (*Rude, raboteux, inégal, parlant d'un lieu,*ou *d'un chemin.*) Aſper,aſpera,aſperum.*Ciſ.* PRZYKRY, ciężki, oſtry, nierowny mowiąc o mieyſcu *álbo* drodze.

ASPRE, (*ſe dit auſſi de ce qui frappe violemment & desagréablement les ſens, & particulierement celuy du toucher.*) Aſper, aſpera, aſperum. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* PRZYKRY ſię też mowi o tym co dolega gwałtownie y nieprzyiemnie zmyſły á oſobliwie dotykanie.

ASPRE, (*Violent, véhément, parlant du feu.*) Acer,acris, acre. adject. TĘGI gwałtowny potężny mowiąc o ogniu.

ASPRE,(*Dur,rude, parlant d'une façon de vivre auſtere*) Aſper. Durus, dura, durum. OSTRY, przykry, nieprzyiemny mowiąc o ſpoſobie życia ſurowym.

Une vie aſpre & dure. Victus aſper.*Plaut.* Zycie przykre y oſtre.

*Un homme aſpre,qui a les mœurs & la parole rudes.*Homo aſper,durus oratione & moribus *Cic.* Człowiek oſtry przykry ktory ma obyczaie y mowę ſurową.

*Il menoit une vie aſpre & auſtere.*Duram & auſteram trahebat vitam.*Ter.* Prowadził życie oſtre y przykre.

ASPRE(*ſe dit auſſi de celuy qui eſt fort avide dans ſes deſirs & dans ſes paſſions,*) Alicujus rei ſtudio flagrans, *genit.* flagrantis, omn, gen. *Quint.* PRZYKRY ſię też mowi o tym ktory ieſt zbyt chciwy w pragnieniach ſwoich, y pożądliwościach.

Aſpre à la viande Cibi avidus.*Ter.* **Aſpre pour le bien des riches.*Avidus in pecuniis locupletum.*Cic.***Aſpre à l'argent.* Avidior ad rem. *Ter.* Łakomy chciwy ná mięſo. *Chciwy ná fortuny bogatych. *Chciwy ná pieniądze.

EN MEDECINE on appelle *l'Aſpre artére,* (*le conduit qui fait paſſer l'air dans le poumon.*) Aſpera arteria, *genit.* aſperæ arteriæ,f. *Cic.* U LEKARZOW przykrą żyłą názywaią krtąń, meat przez ktory dech álbo powietrze wchodzi do płuc.

ASPREMENT,adv. *on prononce* âpremant, (*Fortement.*) Aſperè.Acerbé Acriter.adv. OSTRO mocno ſurowo.

ASPREMENT,(*Ardement.*(Ardenter.adv. *Cic.* GORĄCO chciwie.

ASPRETE',*on prononce* âPRETE' *en faiſant l'A long,*ſubſt. fœm. (*Acreté des fruits.*) Aſperitas. OSTROSC wymawiá ſię w francuſkim przeciągaiąc *A,* Cierpkość owocow.

*L'aſpreté du vinaigre.*Aſperitas aceti,f. Moc tęgość octu

ASPERTE'ou *rud ſſe au toucher.*Scarbrities.*genit.*ſcabritici,f.*Plin. Col.* CHROPOWATOSC oſtrość co do dotykaniá.

ASPRETE' *du froid.* Acerbitas frigoris,f. *Hor.* PRZYKROSC zimná.

ASPRETE' ſe dit figurément pour *La rudeſſe des mœurs.* Morum aſperitas.PRZYKROSC ſię mowi niewłaśnie zá ſurowość obyczaiow.

L'aſpreté du diſcours,la rudeſſe. Orationis aſperitas. *Liv.* Przykrość nieprzyiemność mowy.

ASSABLER,V.act.(*Combler de ſable.*)Sabulo complere, (compleo,comples,complevi,completum.)act. PIASKIEM zaſypać do pełná.

La mer avec le temps a aſſablé le port. Sabulo mare portum complevit. Morze za czaſem piaſkiem zaſypało ten port.

Le riviere de Loire aſſable ſouvent les prez, ou *les couvre de ſable.* Ligeris prata ſabulo ſæpè cooperit. Ligera często piaſkiem łąki zaſypuie.

S'ASSABLER, (*Demeurer ſur le ſable, s'engraver.*) In arenam impingere.(impingo,is,impegi,impactum.)*Cæſ.* NA haku ſię zaſtanowić,ná piaſku oſieść.

ASSA-FETIDA,ſubſt.fœm.(*Gomme fort puante que l'on tire d'une plante nommée.*Laſerpitium.) Laſer, *genit.*laſeris, neut.*Plin.* CZARTOWE łayno,miazgá álbo żywicá ktorą robią z ziela Cyrenayſkiego.

ASSAILANT,maſc.ASSALANTE, fœm.part.act. (*Qui attaque.*) Aggreſſor. *genit.* aggreſſoris,maſc. *Cic.* **pour le feminin.*Quæ aggreditur. NAPASTNIK,NAPASTNICA,co nagabá zaczepiá.

ASSAILIR,V.act.(*Attaquer quelqu'un,*ou *une place.*)Aggredi,(aggredior,deris,aggreſſus ſum.depon accuſ. *Invadere,(invado,is,invaſi,invaſum.) act. accuſ. ZACZEPIAC uderzyć ná kogo álbo ná forteczę iaką.

Une flotte aſſaillie avec grand danger. Attentata claſſis

magno cùm periculo. *Cic.* Woyſko wodne zaczepione z wielkim niebeſpieczeńſtwem.

ASSAILLIR ſe dit au figuré (*de l'attaque des maladies & des paſſions.*) *Les douleurs & les infirmitez viennent de toutes parts aſſaillir les vieillards.* Dolores, morbi in ſenes undique incurrunt. NAPADAC, zaczepiać *niewłaśnie* o napaſtowaniu álbo naſtąpieniu chorob lub żądzy; Boleści y ſłabości ze wſzytkich ſtron napadaią ná ſtarych.

Il a eſté aſſailli de mille terreurs paniques. Terrores vani illum invaſerunt. *Liv.* Napadły go tyſiączne prożne ſtrachy.

Il a eſté aſſailli de mal. Valetudo adverſa eum inceſſit. *Tacit.* Napadłá go choroba.

ASSAISONNE', maſc. ASSAISONNE'E, fœm. part. paſſ. Conditus, condita, conditum. ZAPRAWNY, ZAPRAWNA.

ASSAISONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Maniere de préparer les viandes pour les rendre agréables au goût.*) Conditio, *genit.* conditionis, f. *Plaut. Col.* ZAPRAWA ſpoſob przygotowaniá do ſmaku.

ASSAISONNEMENT ſe dit au figuré: comme *L'aſſaiſonnement de l'amitié eſt la douceur des mœurs & de l'entretien.* Condimentum amicitiæ, ſuavitas morum & ſermonum. *Cic.* ZAPRAWA mowi ſię niewłaśnie, iako, Zaprawa przyiaźni, ieſt przyiemność w obyczaiach y w poſiedzeniu.

ASSAISONNER, V. act. (*Donner du goût aux viandes.*) Condire, (condio, is, condivi, conditum. act. acc. *Cic.* ZAPRAWIAC, ſmak dać potrawom.

La chaſſe fait que l'on trouve les viandes mieux aſſaiſonnées Facit conditiora cibaria venatio. *Cic.* Polowanie czyni że potrawy lepiey przyprawne ſię zdaią.

Qui aſſaiſonne & dreſſe un feſtin. Conditor, inſtructorque convi., *Cic.* Przyprawiacz, co ucztę gotuie przyprawiá.

ASSAISONNER ſe dit auſſi figurément, (*Accompagner.*) Condire. act. acc. PRZYPRAWIAC mowi ſię też niewłaśnie chodzić razem.

La felicité des Rois eſt aſſaiſonnée de beaucoup de maux. Regum felicitas multis conditur, *ou* miſcetur malis. Szczęśliwość Krolow wielą nieſzczęliwości ieſt przyprawná.

J'ay perdu cette gayeté dont nous aſſaiſonnions le malheur des temps. Hilaritatem, illam, quâ hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. *Cic.* Odeſzłá mnie owá weſołość ktorąśmy cieſzyli złe czaſy.

ASSAISONNEUR, ſubſt. maſc. (*Qui aſſaiſonne.*) Conditor, *genit.* conditoris, maſc. *Col.* ZAPRAWIACZ ktory zaprawiá.

ASSASSIN, ſubſt. maſc. (*Meurtrier, qui attaque un autre de guet appens.*) Percuſſor, *genit.* percuſſoris, maſc. Sicarius, *genit.* ſicarii, maſc. *Cic.* ZABOYCA co ná życie naſtępuie ſzlakuiąc zakim umyślnie.

ASSASSINAT, ſubſt. maſc. (*Meurtre qui ſe fait de propos délibéré.*) Meditata cædes, *genit.* meditatæ cædis, f. *Cic.* ZABOYSTWO umyślne y dobrowolne.

ASSASSINER, V. act. (*Tuer quelqu'un d'un propos délibéré.*) Trucidare, (trucido, as, trucidavi, trucidatum.) act. acc. *Cic.* POPEŁNIC zaboyſtwo dobrowolne.

ASSASSINER, ſe dit figurement, (*Faire de la peine par quelque choſe.*) comme *Aſſaſſiner quelqu'un de médiſances.* Aliquem maledictis figere, (figo, is, fixi, fixum.) act. *Cicer.* ZABIC mowi ſię niewłaśnie, iako; zabiiać kogo śmiercie nie ná ſławie ięzykiem.

Il m'aſſaſſine tous les jours de ſes viſites. Me quotidie vexat, *ou* mihi quotidie moleſtus eſt, ſuis ſalutationibus. Zabiiá mię codziennie bytnością, nawiedzaniem ſwoim.

Il m'aſſaſſine de ſes lettres. Creberrimis ſuis literis vehementer mihi moleſtus eſt ac gravis. Zabiiá mię uſtawicznym piſaniem ſwoim do mnie.

ASSAUT, ſubſt. maſc. (*Attaque.*) Aſſultus, *genit.* aſſultûs maſc. *Virg.* SZTURM.

Aller, ou *monter à l'aſſaut.* Ad oppugnationem ire. Iść ſkoczyć do ſzturmu.

Donner l'aſſaut à une ville. Urbem, *ou* oppidum oppugnare, (oppugno, as, avi, atum.) act. *Cic.* Przypuścić ſzturm do miaſtá iakiego.

Les ennemis donnent un aſſaut général à la ville. Urbs omnibus copiis oppugnatur. *Liv.* Oppidi mœnia omni e parte hoſtes aggrediuntur. *Liv.* Nieprzyiaciele przypuścili generalny ſzturm do miaſtá.

Alors il fit donner l'aſſaut par mer & par terre. Tum terrâ marique urbem oppugnari jubet. *Liv.* Natenczas ſzturm kazał przypuścić morzem y lądem.

Prendre, emporter une ville d'aſſaut. Impreſſione factâ urbem expugnare. *Plaut.* Dobyć wziąć miaſto ſzturmem.

La ville fut priſe d'aſſaut par le courage de nos ſoldats. Virtute militum victum atque expugnatum eſt oppidum. *Plaut.* Dobyto miaſtá ſzturmem przez męſtwo żołnierzy.

Repouſſer un aſſaut. Oppugnantium impetum propulſare. *Cic.* Szturm odrazić.

Soutenir un aſſaut. Suſtinere oppugnationem. *Liv.* Wytrzymać ſzturm.

ASSAUT ſe dit auſſi en morale (*de toutes les attaques & de toutes les ſurpriſes qu'on fait à quelqu'un.*) comme *La chaſteté a bien de la peine à ſoutenir les aſſauts de la concupiſcence.* Pudicitia vix ſe tuetur ſalvam & incolumem à cupiditatis incurſibus, *ou* illecebris. SZTURM álbo natarcie mowi ſię też co do obyczaiow zá wſzelką napaść lub podeyście komu uczynione, iáko; Czyſtość z wielką trudnością wytrzymać może napaści pożądliwości.

Donner un aſſaut à la fidélité de quelqu'un. Fidem alicujus attentare. *Cic.* *A la chaſteté d'une femme.* Pudicitiam mulieris aggredi. *Petr.* Natrzeć ſzturm przypuſcić ná poczciwość czyią *Ná wſtyd matrony iakiey.

ASSEMBLAGE, ſubſt. maſc. *on prononce* aſſamblage, (*Union, jonction de pluſieurs choſes.*) Coagmentatio. Compactio. Copulatio. Conjunctio, *genit.* onis, f. *Cic.* Junctura, *genit.* juncturæ, f. *Sen-Phil.* ZŁĄCZENIE zebranie złożenie w raz wielu rzeczy.

ASSEMBLAGE *déja fait des choſes.* Coagmentum, *genit.* coagmenti, neut. *Plaut.* Compages, *genit.* compagis, f. *Cic.* ZEBRANIE złożenie iuż uczynione rzeczy w kupie będących.

L'aſſemblage des membres du corps. Membrorum corporis compactio. *Cic.* Złożenie części ciała.

Aſſemblage des Elemens. Elementorum compages. *Stat.* Złożenienie Zywiołow.

Aſſemblage de menniſerie. Pagmentum, *genit.* Pagmenti, neut. *Vitr.* Spoienie roboty ſtolarſkiey.

Faire un plancher d'aſſemblage. Axibus ſolum compingere. *Colum.* Spoioną z wielu ſztuk podłogę dać.

ON DIT quelquefois, *Il a fait un aſſemblage de mauvais livres pour ſa bibliotheque.* Comparavit ſibi bibliothecam ex rudi peſſimorum librorum congerie. MOWIĄ czaſem uczynił zbieranie ladaiakich kſiąk.

Il eſt né d'un aſſemblage de toutes ſortes de crimes. Ex omni ſcelerum colluvione natus eſt. *Cic.* Urodził ſię z iednego zebrania wſzyſtkich niecnot.

ASSEMBLE'E, ſubſt. f. *on prononce* aſſamblée. (*Troupe, ou multitude de perſonnes aſſemblées pour quelque choſe que ce ſoit.*) Cœtus. Conventus, *genit.* ûs, m. Congregatio, *genit.* congregationis, f. *Cic.* ZGROMADZENIE, ſchadzka álbo liczba znaczna ludzi zebranych dla czegokolwiek.

ASSEMBLE'E *du peuple*, (*qui ſe faiſoit autrefois à Rome pour les affaires de la République, & pour l'élection des Magiſtrats.*) Cœtus. Conventus, ûs, m. Comitia, *genit.* comitiorum, neut. plur. Concio, *genit.* concionis, f. Concilium, *genit.* concilii, neut. *Cic. Caſ.* SCHADZKA zwołanie poſpolſtwa ktore bywało przedtym u Rzymian dla ſpraw Rzeczypoſpolitey y dlá obierania ná urzędy.

Indiquer l'aſſemblée. Comitia edicere, *ou* indicere. *Liv.* Indicere conventus. Indicere concilium. *Liv.* Náznaczyć ſchadzkę, zbor, ſeym.

Faire, ou *tenir des aſſemblées.* Habere, *ou* facere comitia. Conventus agere. *Cic. Caſ. ou* celebrare. *Saluſt.* Trzymać ſeym, ſchadzkę iáką mieć.

Convoquer l'aſſemblee. Convocare concilium. *Caſ.* Vocare, *ou* convocare ad, *ou* in concionem. *Cic.* Zgromadzić ſeym.

Se trouver aux aſſemblées. Obire comitia. Inire cœtus. Adeſſe comitiis. Znaydować ſię ná záſiadaniach publicznych.

Congedier, ou renvoyer l'aſſemblée. Dimittere cœtum, *ou* concilium. *Cic.* Solvere cœtum. *Ovid.* Roſpuścić pożegnać zgromadzenie.

Qui avoit droit de convoquer l'aſſemblée. Juſtus comitiorum rogator, *genit.* juſti comitiorum rogatoris, m. *Cic. Liv.* Ten co miał prawo nákazać zgromadzać ſeym.

Le jour des aſſemblées. Comitialis dies, *genit.* diei comitialis, maſc, Legitimus dies habendis comitiis. *Cic.* Dni zgromadzenia, záſiadania.

Le bruit qui ſe faiſoit dans les aſſemblées. Concionalis clamor,

clamor, *genit.* concionalis clamoris, maſc. *Cic.* Hałas ktory był ná zaſiadaniach, ziazdach.

La trompette avec laquelle on convoquoit l'aſſemblée du peuple. Concionatoria tibia, *genit.* concionatoriæ tibiæ, f. *Aul-Gel.* Trąba ktorą zwoływano do gromady poſpolſtwo

DE L'ASSEMBLE'E *du peuple.* Concionalis & hoc concionale, adject. *Cic.* SEYMOWY gminny.

ASSEMBLE'E *de perſonnes, (pour entendre quelque diſcours*, ou *barangue.)* Conſeſſus, *genit.* conſeſsûs, maſc. Corona, *genit.* coronæ, f. Concio, *genit.* concionis, f. Auditorium, *genit.* auditorii, neut. *Cic. Quint.* SŁUCHACZE, zgromadzenie ludzi ná ſłuchanie mowy iakiey álbo Oracyi.

ASSEMBLE'E *de perſonnes ſçavantes, (qui ſont en converſation touchant quelque ſujet d'érudition.)* Cœtus, ûs, m. Congreſſus, *genit.* congreſsûs, maſc. Circulus, *genit* circuli, maſc. *Cic.* ZEBRANIE ludzi uczonych ktorzy z ſobą rozmawiaią o iákiey rzeczy do nauk należącey.

Aller dans les aſſemblées. Hominum cœtus celebrationeſque obire *Cic.* Chodzić na ſchadzki.

ASSEMBLE'E *de gens aux jeux & les divertiſſemens.* Ludorum cœtus, ûs, m. Chorus, *genit.* chori, maſc. ZEBRANIE ludzi ná gry y rozrywki.

ASSEMBLE'E, (*Complot de gens ſéditieux.*) Seditioſorum coitio, *genit.* coitionis, f. *Cic.* SWYWOLNE kupy, bunt.

ASSEMBLER, V. act. *on prononce* aſſambler. (*Joindre pluſieurs choſes enſemble.*) Jungere. Conjungere, (jungo, is, junxi, junctum) acc. *Cic.* ZBIERAC, Składać wiele rzeczy razem.

Aſſembler des mots. Componere & coagmentare verba. *Cic.* *Les aſſembler eſſemble.* Verba verbis coagmentare. *Cic.* Składać ſłowa. * Składać ie razem.

Aſſembler toutes les forces d'un royaume. Vires imperij in unum conjungere, *ou* conferre. *Liv.* Zebráć wſzyſtkie śiły Kroleſtwá iákiego.

Aſſembler un Livre, (en mettre les feuilles par ordre & de ſuite pour le donner à relier.) Libri chartas in ordinem diſponere. Zbieráć Kśiążkę arkuſz, álbo karta zá kartą do oprawy.

ASSEMBLER *des perſonnes, (les joindre enſemble dans un meſme lieu.)* Aggregare. Congregare, (congrego, as, avi, atum.) Cogere, (cogo, is, coegi, coactum.) act. acc. *Cic.* ZEBRAC ludzie w raz ná iedno mieyſce.

Ils aſſemblerent toutes les filles en un lieu. Virgines in unum locum conduxerunt. *Cic.* Wſzyſtkie Pánny ná iedno mieyſce zebrali.

Une armée aſſemblée de diverſes nations. Exercitus contractus ex diverſiſſimis gentibus. *Tacit.* Woyſko zebráne z rożnych narodow.

ASSEMBLER, *ou faire aſſembler le Senat.* Advocare concionem. *Cic.* *Aſſembler le Peuple.* Populum ad concionem advocare. *Liv.* ZGROMADZIC, álbo kazáć ſię zeyść Senatowi. * Zebrać gminnych, poſpolſtwo.

Il aſſembla le Sénat ſur cette nouvelle. Hoc accepto nuntio, Senatum habuit, *ou* coegit. *Cic.* Zgromadził Senat zá tą wiadomością.

Aſſembler le Sénat pour donner audience à des ambaſſadeurs. Senatum Legatis dare. *Liv.* Zebráć Senat dla wyſłuchánia Posłow.

Le Sénat ne fut point aſſemblée ce jour là. Eo die non fuit Senatus. *Cic.* Nie ziechał ſię Senat tego dnia.

s'ASSEMBLER *en un lieu.* Convenire. (convenio, convenis, conveni, conventum) *Cic.* ZBIERAC ſię ná iedno mieyſce.

Il avoit aſſemblé vingt cohortes des pays voiſins. Ex finitimis regionibus viginti cohortes coegerat. *Caſ.* Zebrał był dwadzieſcia pułkow z okolicznych krájow.

On aſſembla le conſeil ſur ſon ſujet. De eo coactum eſt concilium. *Quint.* Zgromadzono radę nád tym.

ASSENER, V. act. (Ablanc.) (*Porter un coup juſte à l'endroit où l'on veut donner.*) Certo ictu dirigere (ictum) quò deſtinatum eſt. WYMIERZYC proſto, cel bráć, gdzie kto zámyśla, trafić.

ASSEOIR, V. act. (*Mettre, poſer, placer.*) Locare. Collocare, (loco, as, locavi, locatum.) Ponere. (pono, is, poſui, poſitum.) Statuere, (ſtatuo, is, ſtatui, ſtatutum.) act. acc. *Cic.* POSADZIC, Położyć, poſtáwić.

Aſſeoir un camp. Caſtra locare, *ou* ponere. *Cic. Caſ.* *Aſſeoir ſon camp proche d'un fleuve.* Flumini applicare caſtra. Oboz założyć, poſtawić. * Rozłożyć oboz bliſko rzeki.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto. *Caſ.* Obrawſzy mieyſce dobre dla záłożenia obozu.

Aſſeoir des bornes. Terminos ſtatuere. *Liv* Granice ſypać.

ASSEOIR *la taille par teſte, (la mettre.)* Tributum deſcribere in capita, *ou* in familias. *Cic.* PODATKI układáć ná każdą głowę.

ON DIT au figuré en ce ſens, *Aſſeoir ſon jugement, (le poſer, le mettre ſur une choſe.)* Statuere, (ſtatuo, is, ſtatui, ſtatutum.) act. accuſ. *Cic.* MOWI ſię w tym rozumieniu *niewłaśnie* położyć ſwoy ſąd ná iáką rzecz.

On ne ſauroit aſſeoir aucun jugement là deſſus. Nihil certi ex câ re ſtatui, *ou* dijudicari poteſt. Niemożna o tym ſądzić, dać ſądu żadnego.

s'ASSEOIR, V. neut. (*Se mettre ſur un ſiége.*) Sedere, (ſedeo, es, ſedi, ſeſſum.) SIĄSC ná ſiedzeniu iákim.

Aſſéiez-vous-là. Aſſide hic. *Plaut.* Siądź tam.

Je m'aſſiemy ſur ce tabouret, mais attendez que je vous donne un carreau pour mettre deſſus. Ego ſedero in ſubſellio, ſede mane pulvium. *Plaut.* Já śiądę ná tey ławce, ále poczekay a że ci wezgłowie dam ná nię położyć.

Nous nous aſſîmes proche la ſtatuë de Platon. Propter ſtatuam Platonis conſedimus. *Cic.* Siedliśmy przy poſągu Platona.

Mener aſſeoir quelq'un. Aliquem ſeſſum deducere. *Poll. ad Cic.* Prowadzić kogo śiedzieć.

Faire aſſeoir quelqu'un deux places au deſſus de ſoy. Subſellio ſecundo ſupra ſe collocare aliquem. *Suet.* Poſadzić kogo dwiema mieyſcami wyżey nád ſiebie.

Hiempſal s'aſſit à la droite d'Adherbal. Hiempſal Adherbalem dextrâ aſſedit. *Saluſt.* Hiempſal ſiadł po prawey ręce Aderbala.

Ils demanderent des couſſins & s'allerent tous aſſeoir ſous des ſieges qui eſtoient à l'ombre d'un plane. Pulvinos popoſcerunt, & omnes in his ſedibus, quæ erant ſub platano, conſederunt. *Cic.* Mowili o poduſzki, y poſzli wſzyſcy ſiedzieć ná ſtołkach ktore były w cieniu Jaworowym.

Allez vous aſſeoir je vous prie. Ite, vos, ſeſſum precor. Idżże ſiedzieć, proſzę.

s'ASSEOIR *à table, (S'y mettre.)* Accumbere in convivio. Accubare ad epulas. *Cic.* SIĄSC do ſtołu záśieść do ...

(Ces manieres de parler Latines viennent de l'uſage des anciens Romains qui mangeoient couchez ſur des lits.) Te ſpoſoby mowienia łacińſkie pochodzą z tego zwyczaiu dawnych Rzymian ktorzy iadali leżąc náłożkach koło ſtołow.

Il eſtoit aſſis au haut bout. In ſummo accuberat. *Cic.* *Auprès de luy.* Illi aſſidebat. *Cic.* Siedział ná pierwſzym mieyſcu. *Siedział przy nim.

s'ASSEOIR *pour ſe repoſer.* Conſidere. *Les abeilles s'aſſirent, ou ſe repoſerent ſur les levres de Platon.* In labellis Platonis conſederunt apes. *Cic.* SIĄSC dla odpoczynku. *Pſczoły ſiadły, upadły; álbo ſpoczęły ná wargach Platona.

ASSERTION, ſubſt. f. (*Propoſition avancée comme véritable.*) Aſſertio, *genit.* aſſertionis, f. *Cic.* TWIERDZENIE Mowa iáka wyrażona za prawdę.

ASSERVIR, V. act. (*Aſſujettir, mettre en ſervitude, rendre ſerf & eſclave.*) In ſervitutem addicere, (addico, is, addixi, addictum.) *ou* aſſerere, (aſſero, is, aſſerui, aſſertum.) act. accuſ. *Cic. Liv.* PODDAC w niewolą wziąć, poſtrzydz ná niewolnika.

S'aſſervir à quelqu'un, s'en rendre eſclave, s'y aſſujettir. Alicui ſe in ſervitutem tradere, (trado, is, tradidi, traditum.) *Cic.* Poddać ſię w niewolą komu, w poddańſtwo czyie poyść

s'ASSERVIR ſe dit figurément, (*en parlant de ſes paſſions, dont on ſe rend eſclave.*) Se aſtringere in ſervitutem, (aſtringo, is, aſtrinxi, aſtrinctum.) *Cic. Quint.* *S'aſſervir à ſes paſſions.* Servire cupiditatibus, (ſervio, is, ſervivi, ſervitum.) neut. *Cic.* PODDAC ſie mowiemy *niewłaśnie* mowiąc o námiętnośćiach ktorych kto ſię niewolnikiem ſtaie.

Il eſt aſſervi, ou *il eſt aſſervi à ſes paſſions.* Cupiditatibus ſervit, *ou* obtemperat. *Cic.* Poddał ſię námiętnośćiom ſwoim

Aſſervi à une femme. Emancipatus feminæ. *Hor.* Poddany białogłowie.

ASSERVISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Aſſujettiſſement.*) Servitudo, *genit.* ſervitudinis, f. *Liv.* Servitium, *genit.* ſervitij, neut. *Ter.* PODDANSTWO niewola.

Il eſt dans un grand aſſerviſſement. Triſti ſubiectus eſt ſervitio. *Liv.* W wielkiey ieſt niewoli.

ASSESSEUR, ſubſt. maſc JUGE ASSESSEUR (*Officier dans une juſtice ſubalterne qui eſt aſſis proche du Juge, & qui luy donne conſeil.*) Aſſeſſor, *genit.* aſſeſſoris, maſc. *Cic.* Qui judici aſſidet. ASSESSOR Sądu iakiego, záſiadaiący zdrugiemi ná ſądzie iákim niżſzym ktory podle ſędziego ſiada, y rady mu dodaie.

ASSETTE, *ou* HACHETTE, ſubſt. f. (*c'eſt un marteau qui a une teſte platte d'un coſté, & un large tranchant de l'autre à l'uſage des tonneliers.*) Aſcia, *genit.* aſciæ, fœm. *Plin.* TOPOREK Barta ieſt to obuch płaſką maiący głowę z iedney ſtrony, á ſzerokie oſtrze z drugiey według zwyczaiu Bednarzow.

ASSEYEUR *des tailles*, ſubſt. maſc. (*Qui eſt commis pour les aſſeoir, & en faire l'impoſition.*) Qui tributa deſcribit. Tributis deſcribendis præpoſitus, i, maſc. NAZNACZONY do poſtanowięnia pogłownego.

(Mot d'uſage à la Cour des Aides & à l'Election.) Słowo w używaniu u Dworu, y ná Elekcyi.

ASSEZ, adv. (*Beaucoup, ſuffiſamment.*) Satis. Sat. (*qui ſe dit par contradiction.*) Abundè. Affatim. adv. *Cic. Ter.* DOSYC ſiłę doſtatecznie co ſię mowi przez ſprzeciwianie ſię czemu

Aſſez de partiſans qui nous favoriſent. Sat fautorum. *Cic.* **Aſſez de matiere.* Affatim materiæ. *Liv.* **C'eſt aſſez baiſer.* Sat oſculi eſt. *Plaut.* Doſyć przyiacioł co nam ſprzyiaią. *Doſyć rzeczy. *Doſyć tego całowania.

Vous avez aſſez de bien. Tibi divitiarum affatim eſt. *Plaut.* Doſyć maſz fortuny.

C'eſt aſſez & plus qu'il ne faut. Satis ſuperque. Plus quàm ſatis eſt opus. Doſyć tego y nad to co trzeba.

N'ayant pas aſſez de quoy vivre, il ſe fit Maiſtre d'Eſcole. Cùm non ſatis haberet unde viveret, ludi-magiſter fuit. *Cic.* Niemaiąc doſyć o czym żyć podiął ſię uczyć ſzkoły.

Il eſt aſſez courageux & aſſez homme de bien Satis fortis homo & ſatis planè frugi. *Cicer.* Doſyć ma ſerca, y doſyć poczciwy człowiek.

Il eſtoit aſſez ſçavant pour un Romain. Multæ ut in homine Romano litteræ *Cic.* Doſyć był uczony nà Rzymianina

Il a aſſez fait pour ſon honneur & pour ſon avantage. Ad laudem & utilitatem ſuam ſatis perfecit. *Cic.* Doſyć dla honoru ſwego y pożytku uczynił.

Il y a aſſez long-temps qu'il nous jouë. Satis diu verba dedit nobis. *Terent.* Doſyć dawno z nas ſobie dworuie.

Aſſez à temps. Satis tempore. *Cic.* Doſyć wczeſnie.

C'eſt aſſez, n'en dites pas davantage. Satis eſt. Satis verborum eſt. *Cic.* Doſyć tego, niepowiaday więcey.

Il entendoit aſſez bien le Grec & le Latin pour ce temps là. Erat cùm litteris Græcis, tùm Latinis, ut temporibus illis, eruditus. *Cic.* Doſyć dobrze rozumiał Greczyznę y Łacinę, według tamtych czaſow.

Cela eſt aſſez de mon gout. Id mihi quidem ſatis ſapit, *ou* ſatis arridet. To mi ſię doſyć podoba.

J'entre aſſez dans ſon ſentiment. Ejus ſententiam ſatis probo. Wchodzę dość w zdánie iego.

Aſſez civil. Non inurbanus. **Aſſez plaiſant.* Non parum facetus. *Cic.* **Qui ſçait aſſez bien ſon monde.* Non inurbanus. *Cicer.* Doſyć ludzki. *Doſyć grzeczny. *Doſyć ſię zna ná ludziach, ná obyczayności.

ASSIDU, maſc. ASSIDUë, f. adject. (*Qui s'applique fortement a une choſe.*) Aſſiduus. Continuus, a, um. *Cic.* USTAWICZNY co bardzo czego pilnuie y przykłada ſię do czego mocno.

Il a eſté aſſidu auprès de luy. Aſſiduus cum illo fuit. *Cic.* Uſtawiczny był przy nim.

Il eſt aſſidu à l'eſtude, (il eſtudie aſſidument.) Aſſiduus eſt in litteris. Litteris dat operam aſſiduam. *Cic.* Uſtawiczny w náuce, uſtawicznie ſię uczy.

ASSIDUITE', ſubſt. f. (*Application continuelle*) Aſſiduitas, *genit.* aſſiduitatis, f. *Cic.* USTAWICZNOSC, nieuſtanna pilność.

Aſſiduité à faire ſa cour à quelqu'un. Officioſa ſedulitas, *genit.* officioſæ ſedulitatis, f. *Hor.* Uſtawiczność w ſłużeniu komu.

Avoir de grandes aſſiduitez auprès de quelqu'un, luy rendre bien d'aſſiduitez. Summâ aſſiduitate adeſſe alicui. *Cic.* Mieć wielką pilność około kogo, pilność mu ſwoię wielce oświadcz[illegible].

Voſtre aſſiduité m'eſt fort agréable. Pergrata mihi eſt aſſiduitas tua. *Cic.* Pilnośći twoiey bardzom wdzięczen.

ASSIDUMENT, adv. (*d'une maniere aſſiduë.*) Aſſiduè, *ou* Aſſiduò. adv. *Cic. Plaut.* USTAWICZNIE ſpoſobem nieuſtannym.

ASSIE'GEANS, ſubſt. m. (*Ceux qui aſſiégent une place.*) Obſeſſores, *genit.* obſeſſorum, maſc. plur. *Liv.* Obſidentes, *genit.* obſidentium, maſc. plur. OBLEGAIĄCY ci co oblegli iáką twierdzę.

Les ASSIEGEZ, *ceux qui ſont aſſiégez.* Obſeſſi, *genit.* obſeſſorum, maſc plur. OBLEZENCY ci co ſą obleżeni.

ASSIE'GER, V. act. (*Mettre le ſiége devant une ville &c.*) Obſidere. Circumſedere *Cic.* Circumſidere. Inſidere, (deo, es, ſedi, ſeſſum.) *Liv.* OBLEDZ, otoczyć zewſząd miaſto iákie

Aſſiéger une ville. Obſeſſam urbem tenere, (teneo, es, tenui, tentum.) *Cic.* Coronâ urbem invadere. (invado, is, invaſi, invaſum.) act. *Cic.* Trzymać miaſto iakie w obleżeniu.

Ils avoient aſſiégé tous les endroits par où ils pouvoient s'évader Effugia inſederant. *Tacit.* Zaſtąpili wſzyſtkie mieyſca ktorędyby mogł uyść.

Je ſuis réſolu d'aſſiéger ſon logis, juſques à ce qu'il revienne. Domi certum eſt obſidere, uſque donec redierit. *Ter.* Poſtanowiłem otoczyć dom iego, poki ſię nie powroci.

ASSIE'GER ſe dit figurement (*en parlant de tout ce qui nous importune & qui nous fait de la peine.*) Obſidere. act. acc. OBLEDZ otoczyć mowi ſię *niewłaśnie*, o tym wſzyſtkim, co nam ciężkość iaką czyni.

Les vieillards ſont aſſiégez de mille incommoditez. Multa ſenem circumveniunt incommoda. *Hor.* Stary obleżeni ſą tyſięcznemi przykrościami.

Tant de choſes m'aſſiégent tout d'un coup, que je ne puis m'en tirer. Tot res me repentè circumvallant, unde emergere non poſſum. *Terent.* Tyle mnie razem ogarnęło ſpraw, tyle ſię námnie razem ich zwaliło że rady ſobie dać nie mogę.

Les pauvres nous aſſiégent. Nos circumſiſtunt pauperes, *Caſ. Lov* Ubodzy nas oblegli.

ASSIETTE, ſubſt. fœm. (*Situation.*) Situs, *genit.* ſitûs, maſc. Natura. *genit.* naturæ, fœm. *Cic. Caſ.* POŁOZENIE.

Une ville forte d'aſſiete. Oppidum ſitu munitum. *Liv.* Oppidum loci naturâ munitum. *Caſ.* Miaſto mocne z położeniá ſwego.

Prendre l'aſſiette d'un camp. Locum caſtris capere. *Tacit.* Położenie obozu wziąć.

ASSIETTE ſe dit au figuré (*de la ſituation de l'eſprit.*) Status. *genit.* ſtatûs, maſc. Sedes, *genit.* ſedis, fœm. *Cic.* Położenie mowi ſię niewłaśnie o poſtanowieniu umyſłu.

Mon eſprit n'eſt point dans ſon aſſiette, ou dans ſa ſituation ordinaire, & je change à tous momens de couleur. Mens mihi nec color certâ ſede manent. *Horat.* Umyſł moy nie ieſt w poſtanowieniu ſwoim zwyczaynym, y co moment mienię cerę.

Il conſerve une même aſſiette d'eſprit dans la pauvreté, comme dans l'abondance Idem eſt illi animus in paupertate, qui in divitiis fuit. *Plaut.* Iednákowe chowá poſtanowienie umyſłu w doſtatku y niedoſtatku.

Son ame s'eſt conſervée dans la meſme aſſiette parmi les diverſes agitations de cette vie. Varias inter hujuſce vitæ viciſſitudines mens illius ſtetit eodem in ſtatu. Umyſł iego w odmianach [illegible] odnoſtaynym zawſze był poſtanowieniu we wſzyſtkich odmianach zyciá tego.

La volupté met l'eſprit hors de ſon aſſiette ordinaire. Voluptas mentem è ſuâ ſede & ſtatu dimovet. *Cic.* Roſkoſz wzruſzá umyſł z poſtanowięnia iemu zwykłego.

ASSIETTE, (*Impoſition des tailles qu'on met ſur chaque perſonne.*) Tributorum deſcriptio, *genit.* o[illegible]is, f. *Cic.* PODATEK Pogłowny co każdemu naznaczą płacić od ſiebie,

ASSIETTE, (*dont on ſe ſert à table pour manger deſſus.*) Orbis, *genit.* orbis. m. TALERZ co go u ſtołu do iedzenia záżywaią.

ASSIGNATION, ſubſt. f. *on prononce.* aſſination (*Rendez-vous qui ſe donne pour ſe trouver en un lieu, & à certain jour.*) Loci, *ou* diei conſtitutio, *genit.* conſtitutionis, fœm *Cic.* NAZNACZENIE mieyſcá y czaſu między oſobami iakiemi.

Donner une aſſignation pour une affaire. Locum rei faciendæ conſtituere, *ou* præfinire. Naznáczyć mieyſce y czas do czego.

J'approuve le jour de l'aſſignation, & je m'y trouveray. Diem probo & eundem ipſe ſequar. *Cic.* Przyimuię dzień naznaczony, y ſtawię ſię.

Donner à quelqu'un une aſſignation amoureuſe, ou un rendez-vous amoureux. Convadari aliquem veneriis vadimoniis Citare aliquem libello venerio. *Plaut* Naznaczyć komu czas y mieyſce co do miłości.

ASSIGNATION, (*Ajournement, exploit pour comparoiſtre en juſtice.*) In jus vocatio, *genit.* vocationis, fœm, *Cic.* POZEW ná ſtawienie ſię do ſądu.

Donner une aſſignation à quelqu'un. Alicui diem dicere. *Cic.* Vadimonium alicui facere. *Plaut.* Wydać pozew komu

Comparoiſtre à l'aſſignation. Venire ad vadimonium. Siſtere, *ou* obire vadimonium *Cic.* Stawić ſię ná pozew.

Promettre de ſe trouver à l'aſſignation. Facere, *ou* promittere, *ou* conſtituere vadimonium. *Cic.* Obiecać ſię ſtawić ná pozew.

Ils promettent de comparoiſtre à Syracuſe à l'aſſignation. Promittunt vadimonium Syracuſas. *Cic.* Obiecuią ſtawić ſię w Syrakuzicch ná pozew.

Faire défaut, manquer à l'aſſignation. Deſerere vadimonium. *Cicer.* Nie ſtawić ſię ná pozew, nie ſtanąć ná termin.

Estre tenu de ſe trouver à l'aſſignation. Debere vadimonium. *Cic.* Mieć ſię ſtawić ná pozew.

ASSIGNER, V. act. *on prononce* aſſiner. (*Marquer le jour, l'heure, le lieu & le temps pour faire une choſe.*) Conſtituere. Præſtituere. Dicere. act. *Cic.* NAZNACZYC dzień godzinę y mieyſce ſtawienia ſię do czego.

ASSIGNER (*Donner jour pour comparoiſtre en juſtice.*) Alicui diem dicere vadimonii obeundi. act. Vadari aliquem, (vador, aris, vadatus ſum.) dep. In jus aliquem vocare, (voco, as, vocavi vocatum,) aſt. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby ſię ſtawił do ſądu.

ASSIGNER, (*Marquer, donner.*) Aſſignare, (aſſigno, as, aſſignavi, aſſignatum.) Adſcribere, (adſcribo, is, adſcripſi, adſcriptum.) [illegible] NAZNACZYC dać zapiſać

Vous [illegible] Clodius le Rheteur deux mille arpens [illegible] exempts de toutes charges. Duo millia [illegible] Sexto Clodio Rhetori aſſignaſti, & [illegible] *Cic.* Naznaczyłeś Sextemu Klaud. [illegible] morgow gruntu u Leontynow wolnych od wſzelakich ciężarow.

Aſſigner à quelqu'un une penſion ſur le public. Alicui honorarium ſtipendium de publico ſtatuere. *Cic.* Naznaczyć komu dochod z ſkarbu publicznego.

Aſſigner les cauſes veritables des évenemens, les marquer, les dire. Veras eventum, *ou* eventorum cauſas aſſignare. *Cic.* Naznaczyć prawdziwe przyczyny przypadkow, one wyrażać, opowiedzić.

ASSIS, maſc. ASSISE, fœm. part. paſſ. *du verbe* ASSEOIR. Se[illegible] Sedere. *Cic.* SIEDZIĄCY SIEDZĄCA [illegible]

Eſtre aſſis. Sedere *Cic.* Siedzieć.

Eſtre aſſis auprès d'une perſonne. Alicui aſſidere. Ad latus alicujus ſedere. *Cic.* **Eſtre aſſis derriere quelqu'un.* Poſt aliquem ſedere. Ponè aliquem ſedere. *Cic.* Siedzieć wedle kogo przykim. *Siedzieć zakim, w tyle za nim.

ASSIS. (*Mis, [illegible], poſé.*) Situs. Poſitus. Collocatus, a, um. *Cicer.* POŁOZONY poſtawiony, leżący.

Cette ville eſt aſſiſe ſur une coline. Sita eſt hæc urbs ſupra colem. To miaſto położone ieſt ná w zgorku.

L'empereur Tibere vint dans ſa maiſon de Miſene, qui eſt aſſiſe ſur le haut d'une montagne. Cæſar Tiberius in Miſenenſem villam [illegible], quæ monte ſummo poſita eſt. *Phæd.* Ceſarz Tiberiuſz do Mizeny Pałacu ſwego wieyſkiego przy[illegible], ktory leży ná wzgorku.

ASSISE, ſubſt. f. (*Rangée de pierres miſes de rang les unes ſur les autres.*) Corium, *genit.* corii, neut. Lapidum ordo, *genit.* ordinis, maſc. *Vitr.* SZYCHTA álbo rząd kamieni ułożonych iedne na drugich.

Ils allerent d'aſſiſe en aſſiſe, & abatirent toutes les fortifications. Gradatim ordines lapidum deiecerunt, & totam communitionem diſſipaverunt. *Vitr.* Szli od ſzychty do ſzychty y wſzyſtkę twierdzę obalili.

ASSISES, ou *les* GRANDS JOURS, (*qu'on tiend dans les Provinces éloignées des parlements pour corriger les abus & punir les vexations.*) Conventus, *genit.* conventûs, maſc. *Caſ.* ZASIADANIA álbo roczki ſądy ktore ſię odprawuią w Prowincyach dalekiech od Trybunałow dla ſądzenia krzywd, y ſkarania ſzarpanin.

Tenir les aſſiſes, ou les grand jours. Conventus agere. *Caſ.* Záſiadać ná roczkach ná ſądach ſądy mieć.

ASSISE, (*Ville Epiſcopale de l'Eſtat Eccleſiaſtique en Ombrie.*) Aſſiſium, *genit.* Aſſiſii, neut. ASSYZ Miaſto Biſkupie Páńſtwa Kościelnego w Umbryi.

Qui eſt d'Aſſiſe. Aſſiſias, *genit.* Aſſiſiatis, omn. gen. Z Aſſyża.

ASSISTANCE, ſubſt. f. (*Aide, ſecours.*) Auxilium. Adjumentum, i, neut. *Cic.* POMOC ratunek.

Avoir beſoin d'aſſiſtance. Adjutorio egere. *Quint.* Potrzebowac pomocy.

Il m'a promis ſon aſſiſtance en cela, ou de m'aſſiſter. Se ad eam rem profeſſus eſt mihi adjutorem. *Cic.* Obiecał mi pomoc ſwoię w tym *álbo* dopomoc mi.

Donner, ou preſter aſſiſtance à quelqu'un. Dare, *ou* præbere, *ou* præſtare alicui auxilium. *Cic.* Dać komu pomoc w czym

ASSISTANCE ſignifie encore (*préſence.*) Præſentia, *genit.* præſentiæ, f. *Cic.* ZNACZY ieſzcze przytomność.

Les Chanoines ont telle recompenſe pour leur aſſiſtance au ſervice divin. Tali donantur ſtipendio Canonici, ob præſentiam in divinis. Kanonicy maią takową nágrodę zá przytomność ná nábożeńſtwach w Kościele.

ASSISTANCE ſignifie de plus (*Aſſemblée de perſonnes qui aſſiſtent à quelque cérémonie, ou à quelque diſcours.* Cœtus, *gen.* cœtus, m. ZNACZY nad to mnoſtwo zgromadzenie ſebadzkę ludzi zebranych ná iáki obrządek, álbo mowę

Il congédia, ou il renvoya l'aſſiſtance. Dimiſit cœtum. *Cic.* Roſpuścił pożegnał zgromadzenie wſzyſtkie ludzi.

L'aſſiſtance fut plus nombreuſe qu'à l'ordinaire. Fit turba major. *Phæd.* Ludu zgromadzenie było więkſze niż zwyczaynie.

ASSISTANT, maſc. ASSISTANTE, f. Par. act. (*Qui aſſiſte, qui eſt préſent.*) Aſſiſtens, *genit.* aſſiſtentis, omn. gen. *Quint.* Præſens, *genit.* præſentis, omn. gen. *Cic.* PRZYTOMNY, PRZYTOMNA.

ASSISTANS, (*les Controlleurs qui aſſiſtent un Supérieur dans ſes fonctions.*) Adjutor (in tractandis negotiis, *ou* muneribus.) *genit.* adjutoris, maſc. f. *Cic.* PRZYTOMNI záſiadaiący Piſarze przytym ktory prezyduie w Kamerze ná rachunkach ſkarbowych.

ASSISTANT, (*Qui aſſiſte à quelque ſpectale.*) Spectator, *gen.* ſpectatoris, maſc. *Cic.* PRZYTOMNY co ná widok iaki ſię ſtawił.

ASSISTANT, (*ſecourant, aidant.*) Opitulans, *genit.* opitulantis, omn. gen. Subveniens, *genit.* ſubvenientis, omn. gen. *Cic.* POMOC daiący ratuiący.

ASSISTER, V. neut. (*Eſtre preſent.*) Adeſſe. Intereſſe, (ſum, es, fui,) *Cic.* (*On dit* Intereſſe convivio, *ou* in convivio; in cædem. *Cic.* *Aſſiſter à un feſtin; à un meurtre.*) BYC przytomnym, Mowią być przy uczcie, przy záboyſtwie.

Ils y aſſiſterent pour rire, & non pas pour voir. Deriſuri non ſpectaturi ſedent. *Phæd.* Byli dla śmiechu, nie dla widzenia.

ASSISTER, V. act. (*Aider, ſecourir.*) Aliquem juvare, *ou* adjuvare, (juvo, juvas, juvi, jutum.) *Cic.* DOPOMOC, poratować.

Je fais ce que je puis pour aſſiſter de mes ſervices & de mes conſeils ceux qui m'honnorent de leur amitié, & meſme les perſonnes indifferentes. Enitor ut neque amicis, neque etiam alienioribus, operâ, conſilio, labore deſim. *Cic.* Czynię co mogę ábym mogł być pomocą uſługami memi y radą tym ktorzy mi świadczą przyiaźń ſwoię y owſzem, y oſobom oboiętnym ku mnie.

Il m'a aſſiſté en cela. In eam rem adjutorium mihi fecit. *Suet.* Dopomogł mi w tym.

C'eſt en vain que voſtre bonté s'efforcera de m'aſſiſter en un temps où vos bienfaits me ſeront inutiles. Fruſtrà adjuvare bonitas tua nitetur, cùm in me deſierit eſſe beneficium utile. *Phæd.* Prożno ſię dobroć twoia ſtarać będzie dopomoc mi na ten czas, kiedy iuż dobrodzieyſtwa twoie będą mi niepożyteczne.

Je vous aſſiſteray de mes conſolations, de mes conſeils & de mon bien. Aut conſolando aut conſilio aut re juvero. *Ter.* Dopomogęć pociechą, radą fortuną.

ON DIT, *Dieu vous aſſiſte, (à un pauvre qu'on éconduit.)* Opituletur tibi Deus. Adſit tibi Deus. Bonis te ditet Deus. MOWIĄ niech Pán Bog dopomoże, odprawuiąc ubogiego

ON DIT auſſi (*à une perſonne qui eſternuë.*) par maniere de civilité, *Dieu vous aſſiſte.* Salvus ſis. Benè tibi ſit. *Cicer.* MOWIĄ też życząc zdrowia oſobie iákiey kichaiącey *Pomoc Boſka ná zdrowie.*

(Cette maniere civile eſt tres ancienne. Ariſtote dit qu'on fa-

ſo ſ celuy qui eſternuë pour deux raiſons, la premiere à cauſe de l'honneur que l'on rend à la partie d'où l'eſternuement procede,& qu'il nomme ſacrée, qui eſt le cerveau de l'homme: La ſeconde pour congratuler la perſonne qui eſternuë, & donne par cette action une marque de bonne ſanté. Pline nous aſſure que ce fut Tibere chez les Romains, qui voulut le premier qu'on le ſaluaſt, lors qu'il eſternuoit.) Ten zwyczay ludzkośći ieſt barzo dawny. Ariſtoteles powiada że zdrowia życzą kichaiącemu z dwoch przyczyn: pierſza dla poſzanowania ktore oddaiemy tey części zkąd kichanie pochodzi to ieſt głowie ludzkiey, druga dla powinſzowania kichnienia co ieſt znakiem zdrowia dobrego. Pliniuſz záś twierdzi że Tiberyuſz był náypierwſzy ktory ſobie kazał ſię kłaniać, y zdrowia życzyć kiedy kichał.

ASSOCIATION, ſubſt. fœm. (*Traitté de ſocieté par lequel deux ou pluſieurs perſonnes ſe joignent enſemble.*) Conſociatio, *genit.* conſociationis, f. *Cic.* ZTOWARZYSZENIE ſpołeczność kontrakt umowa między kilką oſobami ktore ſię ſpułkuią z ſobą.

ASSOCIE', maſc. ASSOCIE'E, fœm. part. paſſ. Societate conjunctus. Socius, ſocia, ſocium. *Cic.* SPOLNIK SPOLNICA.

Vn aſſocié à l'empire. Imperii ſocius, *ou* collega, maſc. *Cic.* Spolnik Panowaniá, przybrany do ſpołeczności panowanii.

Vn aſſocié dans la marchandiſe, dans le trafic. In mercaturis faciendis ſocius. Spolnik w handlu w kupiectwie.

ASSOCIER, V. act. (*Faire une ſocieté, admettre quelqu'un dans une compagnie.*) Sociare. Conſociare, (ſocio, as, ſociavi, ſociatum.) act. accuſ. ZTOWARZYSZYC, Przypuścić do ſpołeczności kogo, wniść co ſpołeczność.

Il l'aſſocia à l'empire. In ſocietatem imperii illum aſcivit. Sibi cum collegam adſcripſit in ſotietatem imperii. *Cicer.* Przybrał go do Páńſtwá.

S'aſſocier avec quelqu'un dans un voyage. Itineris ſocium aliquem aſſumere, *ou* adjungere ſibi. *Cic.* Przyłączyć ſię zkim w podroż

S'aſſocier avec quelqu'un dans la marchandiſe. In mercacaturâ faciendâ adhibere aliquem ſocium. Społkować ſię z kim w handlu.

S'aſſocier avec un peuple pour faire la guerre. Conſociare arma cum aliquo populo. *Liv.* Złączyć ſię z narodem iakim ſiłami dlá woiowaniá.

S'aſſocier à quelqu'un pour mal faire. Adjungere ſibi ſocium ad malam rem. *Plaut.* Złączyć ſię z kim ná złe.

Il s'eſt aſſocié de deux ou trois fripons. Conjunxit ſe cum perditis ac profligatis hominibus. *Cic.* Złączył ſię z dwomá lub trzemá hultaiami.

ASSOCIER, (*Recevoir quelqu'un dans une compagnie.*) In aliquod collegium cooptare, (coopto, as. cooptavi, cooptatum.) act. acc. *Cic.* Przyiąć przyłączyć kogo do ſpołeczności iakiey.

S'aſſocier à quelque compagnie, s'en mettre, s'y faire recevoir. Se alicui ordini adoptare. *Plin.* Przyłączyć ſię do ſpołeczności iakiey ſtarać ſię o przyięcie do niey,

ASSOMMER, V. act. proprement (*Eſtourdir à force de coups donnez ſur la teſte, tuer avec une maſſuë,* ou *autre choſe peſante.*) Trucidare. Mactare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZABIC zamordować ubić zagłuſzyć biiąc w głowę pałką za bić, álbo inſzą macugą.

Aſſommer un beuf. Malleo in caput bovis impacto trucidare. Rześ bić, wołu bić.

ASSOMMER ſe dit encore (*des coups violents & ſouvent réiterez qu'on donne a une perſonne.*) Contundere aliquem pugnis, (contudo, is, contudi, contuſum.) act. *Plaut.* MOWI ſię też o biciu częſtym y ciężkim kogo.

ASSOMMER ſe dit figurément pour (*Accabler quelqu'un de paroles,* ou *de longs complimens.*) Aliquem verbis trucidare. *Cic.* ZABIIAC mowi ſię niewłaśnie o Mowie álbo długich oracyach.

Il m'a aſſommé de termes barbares. Verbis barbaris & obſoletis me confecit, *ou* enecavit. *Cic. Ter.* Doiął mi do żywego ſłowami grubemi.

Il m'aſſomme de ſes longues lettres. Longis ſuis epiſtolis me obtundit. *Cic.* Zabiiá mię długiemi liſtami ſwemi.

Cette affliction m'aſſomme, me tuë. Hæc animi ægritudo me conficit, enecat. *Cic.* To nieſzczęście mię zabiiá, pokonywá

ASSOMPTION *de la Sainte Vierge, (ſa mort, ſon triomphe dans le ciel)* Beatæ Virginis aſſumtio *communement; ou* Dormitio, *genit.* dormitionis, f. *comme on le lit dans les anciens Breviaires de Paris; ou* Triumphus, *genit.* triumphi, maſc. WNIEBO wzięcie Nayśw. Panny, śmierć Iey, Tryumf Iey w niebie iako ie zowią w dawnych Brewiarzach Paryſkich.

ASSORTI, maſc. ASSORTIE, fœm. part. paſſ. Inſtructus. Paratus, a, um. OPATRZONY ſporządzony gotowy ze wſzyſtkim.

ASSORTIMENT, ſubſt, maſc. (*Fourniture des marchandiſes,* ou *des étoffes qui conviennent.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. *Cic.* DODANIE gatunkow y towarow iak przyſtoi.

ASSORTIR *des couleurs,* V. act. (*Les unir enſemble.*) Colores inter ſe conciliare, *ou* nectere, (necto, is, nexui, nexum.) act. ZGADZAC farby przy ſtoſować iednę z drugą.

La doubleure n'aſſortit point au drap. Interior panus non conguit, *ou* non convenit cum exteriori. Poſzewká nie ſtoſuie ſię do ſukni.

Ces couleurs ne ſont point bien aſſorties. Hi colores non benè nectuntur. *Virg. ou* non conveniunt. Te farby niezgadzaią ſię z ſobą nie ſtoſuią ſię z ſobą.

ASSORTIR *une boutique de marchandiſes.* Tabernam inſtruere mercimonio, *ou* mercibus. OPATRZYC oporządzić ſklep w Towary.

Il eſt fort bien aſſorti dans ſa boutique Sa boutique eſt fort bien aſſortie, ou *fournie de toutes ſortes de marchandiſes.* Refertam habet abernam omni genere rerum promercalium. Sklep iego barzo dobrze ieſt opatrzony w rożne towary, má doſtatek wſzelkich towarow w ſklepie.

ASSOTER, V. act. & neut. comme *Cet homme eſt fort aſſoté de ſa femme.* Vir uxorius eſt. Uxorem inſanè amat. ODURZYC opanować; Iako: ten człowiek cale ſię dał opanować żonie.

(Mot populaire & du diſcours familier.) Słowo poſpolite y mowy potoczney.

ASSOUPI, maſc. ASSOUPIE, f. part. paſſ. Sopitus. Conſopitus, a, um. USPIONY, USPIONA.

Vn peu aſſoupi. Semiſopitus, a, um. *Liv.* Záſypiaiący nieco uſpiony drzymiący.

ASSOUPIR, V. act. (*Endormir à demi.*) Sopire. Conſopire, (ſopio, ſopis, ſopivi, ſopitum.) *Cic. Plin.* USYPIAC wpoł uſpić z drzymać.

ASSOUPIR en figuré, (*Appaiſer, étouffer, parlant des troubles, des diſſenſions & des paſſions.*) Sedare, (ſedo, as, ſedavi, ſedatum.) act. acc. *Cic.* USPIC *niewłaśnie* uſpokoić ukoić uciſzyć zatłumić, mowiąc o zamięſzaniach, roſterkach y námiętnościach.

ON DIT Sedare diſcordias. *Cicer. Aſſoupir des diſſenſions.* *Seditionem comprimere. *Liv. Aſſoupir une ſedition.*) MOWIA uſpokoić niezgody. *Uciſzyć przytłumić bunt.

L'affaire eſt aſſoupie, ou étouffée. Compreſſa res eſt. *Cic.* Uſpokoiona uſpiona ieſt ta rzecz, zátłumiło ſię to.

Aller aſſoupir ſon chagrin au ſon des inſtrumens. Ceſſatum ducere curam ad ſtrepitum citharæ. *Hor.* Iść dla uſpokoienia ſmutku ſwego ſłuchaiąc muzyki.

ASSOUPISSANT, maſc. ASSOUPISSANTE, f. part. act. (*Qui cauſe l'aſſoupiſſement.*) Soporifer, ſoporifera, ſoporiferum. *Stat. Virg.* USYPIAIĄCY ſpanie czyniacy.

ASSOUPISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Eſtat de ce qui eſt aſſoupi.*) Sopor, *genit.* ſoporis, maſc. *Cic.* USPIENIE záśnienie

ASSOUPISSEMENT *accompagné de frayeurs.* Trepidus ſopor. *Stat.* SEN nieſpokoyny z trwożeniem ſię złączony.

ASSOUPISSEMENT ſe dit figurément (*des troubles & des ſeditions.*) comme *L'aſſoupiſſement de cette guerre a eſté avantageux aux ennemis.* Illius belli extinctio, *ou* reſtinctio fuit utilis hoſtibus. USPIENIE mowi ſię niewłaśnie o zámięſzaniach y buntach iáko; uſpienie tey woyny pożyteczne było nieprzyiaciołom.

ASSOUPISSEMENT ſe dit (*d'une létargie d'eſprit, qui le rend inſenſible à ſes malheurs.* ſtupor *genit.* ſtuporis, maſc. *Cic.* Veternus, i, m. & Veternum, i, n. *Plaut.* **Eſtre dans un grand aſſoupiſſement ſur les malheurs de la République.* Malis reipublicæ indormire. *Cic.* USPIENIE mowiąc o letargu na umyśle ktore ſprawuie że kto nieczuie nieſzczęśćia ſwego. *Záſypiać mocno ná nieſzczęśliwośći Rzeczypoſpolitey

Tirer quelqu'un d'un grand aſſoupiſſement. Grandi veterno arcere aliquem. *Hor.* Wyprowadzić kogo z letargu ciężkiego

ASSOUPLIR *un cheval,* V. act. en terme de Manege. (*Le rendre ſouple & obéiſſant.*) Fingere equum docilem tenera cervice. *Horat.* UGŁASKAC uſpokoić koniá ſłowo Rycerſkiey ſzkoły o ujeżdżeniu koniá.

ASSOURDIR, V. act. Paſcal. (*Rendre ſourd.*) Surdum aliquem reddere, *ou* efficere. OGŁUSZYC głuchym uczynić.

ASSOUVI, maſc. ASSOUVIE, fœm. part. paſſ. *Voyez* ASSOUVIR. Satiatus. Expletus, a, um. Saturatus, a, um. *Cic.* NASYCONY NASYCONA.

ASSOUVIR, V. act. (*Rendre ſoû & regorgé de viande, raſſaſier.*) Explere, (expleo, es, explevi, expletum.) act. acc. *Cicer.* NASYCIC natkać napełnić obeżrzeć aż do zbytku.

Aſſouvir ſon avarice, ſa haine. Avaritiam, odium explere. Naſycić chciwość ſwoię, zemſtę ſwoię.

Qu'on ne peut aſſouvir. Inexplebilis. Inſaturabilis. Inſatiabilis, & hoc le adject. *Cic.* Nienaſycony ktorego naſycić nie możná.

ASSOUVIR ſe dit figurément pour (*Contenter ſes deſirs, ſes paſſions.*) Satiare. Explere. act. acc. *Cic.* NASYCIC znaczy niewłaśnie zadoſyć uczynić namiętnościom żądzom ſwoim

On ne peut jamais aſſouvir, ni contenter la cupidité. Nunquam expletur nec ſatiatur cupiditatis ſitis. Nigdy niemożna naſycić ani zadoſyć uczynić pożądliwości.

Sa cruauté n'a pû eſtre aſſouvie par leur mort. Illorum ſanguine non potuit expleri ejus crudelitas *Cic.* OKRUTNOSC iego śmiercią ich ſię naſycić niemogła.

Vne convoitiſe aſſouvie. Exſaturata libido. Satiata libido, *Cic. Stat.* Pożądliwość ſytá naſyconá.

ASSOUVISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Raſſaſiement.*) Expletio, *genit.* expletionis, f. Satietas, *genit.* ſatietatis, f. *Cic. pour le ſens propre & figuré.* NASYCENIE naſytek co do właſnego y niewłaſnego rozumieniá.

Les voluptueux ne ſongent qu'à l'aſſouviſſement de leurs plaiſirs. Voluptarii explendis libidinibus ſtudent. Roſkoſznicy niemyślą tylko o naſyceniu ſwych lubieżnoſci.

ASSUJETTI, maſc. ASSUJETTIE, fœm. part paſſ. (*Soumis.*) Subjectus, ſubiecta, ſubiectum. PODDANY PODDANA podległy.

ASSUJETTIR, V. act. (*Soumettre.*) Subjiccre, (ſubjicio, ſubjicis, ſubjeci, ſubjectum.) act. accuſ. *Cicer.* PODDAC podbić.

Les couſtumes aſſujettiſſent les loix, & ſont plus incommodes à pluſieurs que les enfans ne le ſont à leurs peres. Mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & magis ſunt multis obnoxii, quam liberi parentibus. *Plaut.* Zwyczaie poddaią ſobie prawa, y ciężkie ſą niektorym, niżeli dzieci rodzicom ſwoim.

Il avoit aſſujetti, ou *il s'eſtoit aſſujetti tous les peuples d'Orient.* Orientis populos ſibi ſubjecerat, *ou* ſuam in poteſtatem, *ou* ſub poteſtatem redegerat. *Cornel-Nep.* Podbił ſobie był wſzyſtkie wſchodnie narody.

s'ASSUJETTIR *à quelqu'un.* Subjicere ſe alicujus imperio. PODDAC ſię panowaniu czyiemu.

ASSUJETTIR (*ſon corps à des paſſions honteuſes*) Addicere corpus ſuum turpiſſimæ cupiditati. *Auct ad Her.* PODDAC ciało ſwoie ſromotnym namiętnościom.

ASSUJETTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Devoir,* ou *obligation un peu forcée, ſujettion.*) Subjectus, *genit.* ſubjectûs, maſc. *Plaut.* PODDANSTWO powinność nieco przymuſzona Subiekcya.

Il vit dans un grand aſſujettiſſement, il eſt fort ſuiet. Subjectam & morigeram vitam trahit. Zyie w wielkim poddańſtwie; barzo podlega.

Cette charge eſt belle, mais elle demande bien de l'aſſujettiſſment & de l'aſſiduité. Præclarum ſanè munus, aſſiduam & ſubjectam operam exigit. Piękny to urząd ále wiele podlegania y pilności wyciąga.

ASSURANCE, ſubſt. f. (*Seureté.*) Tutus locus. BESPIECZENSTWO beſpieczność.

Eſtre en aſſurance, ou *en ſeureté.* Tuto, *ou* in tuto eſſe. *Liv. Cicer.* Być w beſpieczeńſtwie.

Si les légions d'Afrique viennent, nous ſerons en aſſurance de ce coſté-là. Si Africanæ legiones venerint, ſecuri nos ab hac parte erimus. *Plan. ad Cic.* Jeżeli Pułki Afrykańſkie nádeydą beſpieczni będziemy od tey ściany.

Il nous a mis en aſſurance & hors d'eſtat de rien craindre. Nos præſtitis ſecuros. *Plin.* Poſtanowił nas w beſpieczeńſtwie, y tak, że niemamy czego ſię obawiać.

Dormir en aſſurance. Dormire in utramque aurem. *Plaut.* Spać beſpiecznie.

ASSURANCE, (*Certitude que l'on a que quelque choſe eſt.*) Certa rei alicujus notia. BESPIECZENSTWO pewność ktorą kto ma oczym.

J'ay une parfaite aſſurance de tout cela. Hæc omnia ita eſſe certò, *ou* certùm ſcio. Mam pewną o tym wſzyſtkim wiadomość.

Avec aſſurance, avec certitude. Certò. *Cic.* Indubitanter. adverb. *Plin.* Zápewne nieomylnie.

ASSURANCES, (*Précautions, ſeuretez qu'on prend dans les affaires.*) Cautio, *genit.* cautionis, fœm. BESPIECZENSTWA Warunki pewności ktore kto ſobie czyni w rzeczy iákiey.

Demander des aſſurances. Satis exigere, (ſatis exigo, is, exegi, exactum.) act. *Cic.* Warunkow wyciągać.

Donner des aſſurances à quelqu'un pour de l'argent. Alicui cavere de pecuniâ. *Caſ.* Dać komu warunki o pieniądze.

Il m'a envoyé ſon billet pour aſſurance. Miſit mihi cautionem chirographi. *Cic.* Przyſłał mi kartę ſwoię dla warunku

Je ne vous payeray point à moins que vous ne me donniez des aſſurances que perſonne ne me redemandera cette ſomme. Tibi ego non ſolvam, niſi priùs à te cavero neminem hanc pecuniam petiturum. *Cic.* Nie zápłacę ci chyba że mi daſz warunki iáko ſię umnie nikt inſzy tey ſummy nieupomni.

Recevoir les aſſurances qu'on nous offre. Satis accipere, *ou* ſatis capere ab aliquo. *Cicer.* Przyimować warunki ktore nam kto daie.

On a donné des cautions & des terres au peuple pour aſſurance. Prædibus & prædiis populo cautum eſt. *Cic.* Rękoiemſtwa y grunta dano poſpolſtwu dla pewności.

Prenez vos aſſurances avec luy. Cave tibi abillo. Oſtrożnie z nim miey ſię ná pilności.

ASSURANCE, (*Hardieſſe, reſolution.*) Fiducia. Fidentia. Confidentia, *genit.* æ, f. *Cic.* BESPIECZENSTWO śmiałość odwaga.

Témoigner de l'aſſurance ſur ſon viſage & dans ſes paroles. Fiduciam in vultu & in verbis præ ſe ferre. Beſpieczeńſtwo pokazywać ná twarzy y w ſłowach.

Il a eu l'aſſurance de le nier. Auſus eſt negare. *Cic.* Smiał ſię tego záprzeć.

Donner de l'aſſurance à quelqu'un, l'enhardir. Fiduciam, *ou* confidentiam alicui afferre. *Cic.* Ośmielić kogo.

Avec aſſurance. Fidenter. Confidenter. Audacter. adverb. Beſpiecznie śmiało.

Il a de l'aſſurance, il eſt hardi. Confidens eſt. *Ter.* Ma beſpieczeńſtwo, śmiały ieſt.

ASSURANCE, (*Gages, marques.*) Pignus, *genit.* pignoris, neut. *Cic.* ZASTAW zádatek.

Il m'a donné des aſſurances de ſon amitié. Amicitiæ ſuæ pignus dedit *Cic.* Dał mi zadatki przyiaźni ſwoiey.

ASSURE', m. ASSURE'E, f. (*Seur.*) Tutus. Securus. *Cic.* PEWNY, Beſpieczny ubeſpieczony.

ASSURE', (*Seur certain.*) Fidus. Certus, a, um. Compertus, Perfectus, a, um. *Cic.* PEWNY, niezawodny doświadczony.

Des perſonnes aſſurées, ſeures. Certi, *ou* fidi homines. *Cic.* Oſoby pewne.

ASSURE', (*Certain, connu.*) (Certus. Exploratus. Non dubius, a, um. *Cic.* PEWNY, znáiomy.

Je n'ay aucunes nouvelles aſſurées de mon frere. De fratre nihil certi hadeo. *Cic.* Nie mam żadney wiadomośći pewney o bracie ſwoim.

ASSURE', (*Hardi, plein de confiance.*) Fidens. Confidens, *genit.* fidentis. omn. gen. *Cic. Ter.* BESPIECZNY, śmiały, pełen odwagi.

Vn viſage aſſuré & intrépide. Vultus confidens & interritus. *Tacit.* Twarz beſpieczna y niezatrwożona.

Aller à la mort d'un viſage aſſuré. Animo fidenti gradi ad mortem. *Cic.* Iść ná śmierć twarzą beſpieczną.

Parler d'un ton aſſuré. Voce fidenti loqui. *Cic.* Mowić beſpiecznie śmiało,

ASSUREMENT, adv. (*Certainement, certes, par maniere d'affirmation.*) Profectò. Equidem. Quidem. adverb. *Cicer.* ZAPEWNE pewnie, twierdząc co záiſte.

ASSURE'MENT, (*Avec aſſurance, avec certitude.*) Certò. Certùs. Certiſſimè. adv. *Cic.* ZAPEWNE záiſte.

ASSUREMENT, (*Avec aſſurance & réſolution.*) Fidenter. Confidenter. adverb. *Cic.* ODWAZNIE śmiało.

ASSURER, V. act. (*Rendre ſeure, & appuyer une choſe de peur qu'elle ne tombe.*) Firmare, (firmo, as, firmavi, firmatum)

tum.) act. accuſ. *Cicer.* UBESPIECZYC utwierdźić co podeprzeć áby nie upadło.

Cette planche n'eſt pas bien aſſurée. Hæc tabula non firmiter retinetur. *Vitr.* Ta deſka nie ieſt beſpieczna.

Aſſurer avec des étayes une maiſon qui menace de ruine. Ædes labentes fulcire. Ubeſpieczyć podporami podſtęplować dom ktory grozi upadkiem.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Aſſurer ſa domination.* Imperium ſuum firmare, *ou* ſtabilire. *Cic.* UBESPIECZYC Panowanie ſwoie.

Il falloit nous aſſurer une armée qui eſté ſollicitée par de grandes promeſſes. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis præmiis ſollicitatus. *Cicer.* Trzeba nám było ubeſpieczyć ſobie woyſko ktore obietnicami wielkiemi namawiano.

ASSûRER, (*Rendre quelqu'un ſeur le mettre en ſeureté & hors de toute crainte.*) Tutum & ſecurum aliquem reddere, *ou* efficere. *Cic.* UBESPIECZYC kogo uczynić go beſpiecznym y bez boiaźni.

S'aſſurer contre les efforts des ennemis. Ab inimicorum impetu tutum ſe præſtare. *Cic.* Ubeſpieczyć ſię przeciwko zamachom nieprzyiacioł.

Aſſurer les chemins, les rendre ſeurs. Itinera tuta reddere. *Cæſ.* Beſpieczeńſtwo po drogach uczynić.

Je vous aſſure de ce coſte-là. Te ex hac parte reddam ſecurum. *Ter.* Ubeſpieczę cię z tey ſtrony.

ASSûRER *une choſe,* (*La mettre en ſeureté, la bien placer*) Rem bene ponere, (pono, is, poſui, poſitum.) *Cic. Plaut.* UBESPIECZYC rzecz iaką, beſpiecznie ią położyć.

Son argent eſt bien aſſuré. Pecunia benè collocata eſt. *Cic.* Beſpiecznie ſą położone Jego pieniądze.

Pour mieux aſſurer le bien de cette femme, il a eu ſoin de le placer ſur cét héritage. Quò mulieri res eſſet cautior, curavit ut in eo fundo dos collocaretur. *Cic.* Dla ubeſpieczenia lepſzego poſagu tey Białogłowy, ſtarał ſię go położyć ná tym dźiedźictwie.

Aſſurer ſes affaires. Res ſuas in tuto collocare, *ou* ponere. *Cic.* Ubeſpieczyć rzeczy ſwoie.

ASSûRER, (*Rendre ſeur, garantir, promettre avec certitude.*) Præſtare, (præſto, as, præſtiti, præſtitum.) Spondere, (ſpondeo, es, ſpopondi, ſponſum.) Affirmare, (affirmo, as, affirmavi, affirmatum.) act. accuſ. *Cic.* UPEWNIC o czym ręczyć obiecywać zápewne.

Perſonne ne vous peut aſſurer de cela; Hoc tibi præſtare nemo poteſt. *Cic.* Nikt ći za to ręczyć nie może.

Qui vous aſſurera que le temps ſera commode? Quis tibi præſtabit opportunum tempus fore? *Cic.* Kto cię upewni że czas będźie ſpoſobny.

Aſſurer quelqu'un de ſa liberté. Confirmare aliquem libertati. *Cæſ.* Upewnić kogo o wolności ſwoiey.

ASSûRER, (*Rendre ſeur, certifier, donner des aſſurances.*) Affirmare, act. accuſ. *Cicer.* UPEWNIC, zápewne twierdźić

Je vous aſſure de la maniere du monde la plus forte, que le peu de bien que j'ay me donne plus de chagrin, que de plaiſir. Omni tibi aſſeveratione affirmo, mihi maiori offenſioni eſſe quàm delectationi poſſeſſiunculas meas. *Cic.* Upewniam cię iák mogę náymocniey że ten kawałek ſubſtancyi ktorą mam więcey mi utrapienia ſprawuie niż pociechy.

Je vous aſſure que vous n'avez point au monde de meilleur amy que moy. Affirmo tibi me amiciorem eſſe neminem. *Cic.* Upewniam że nie maſz ná świecie przyiaciela lepſzego nademnie.

s'ASSûRER *d'une perſonne,* ou *d'une choſe:* comme *Je me ſuis aſſuré d'une maiſon, je l'ay louée & arreſtée.* Ædes mihi providi. *Petr.* UPEWNIC ſobie oſobę iáką, rzecz iáką iáko, Upewniłem ſobie mięſzkanie, náiąłem, zmowiłem.

Il s'eſt aſſuré des voleurs, il s'en eſt ſaiſi. Latrones dedit in cuſtodiam. *Cic.* Tenet latrones. Pochwytał iuż złodźieiow.

Aſſurez vous d'un homme pour vous conduire. Provide tibi certum itineris ducem. Upewniy ſobie człeka za przewodnika.

S'aſſurer des paſſages, s'en ſaiſir, s'en rendre le maiſtre. Aditus occupare, *ou* tenere. *Cic.* Itinera intercipere. *Liv.* Ubeſpieczyć ſobie przeyiśćia, przeprawy odebrać ie, opanować.

s'ASSûRER *de quelqu'un,* (*Eſtre ſeur de ſa fidelité.*) De alicujus fide certum eſſe. *Cic.* UBESPIECZYC upewnić ſię o kim być pewnym o iego wierności.

Eſtre aſſuré de l'eſprit & de l'amitié d'une perſonne. De

animo & de amicitiâ alicujus certum eſſe. *Cic.* Być pewnym o umyśle y przyiaźni oſoby iakiey.

ESTRE ASSûRE', (*Eſtre certain & ſeur d'une choſe.*) Pro certo aliquid habere. *Cic.* BYC pewnym o czym.

Dire une choſe dont on eſt bien aſſuré. exploratum dicere. *Plaut.* Powiadać coś o czym kto ieſt barzo pewny.

La victoire nous eſt aſſurée, nous ſommes ſeurs de la paix. Explorata nobis eſt victoria; pacem exploratam habemus. *Cic.* Mamy pewne zwycięſtwo, pewni ieſteśmy pokoiu.

Je ne ſuis pas bien aſſuré de cela. Parùm certum eſt mihi de hoc. *Plan. ad Cic.* Nie ieſtem barzo pewny o tym.

ON DIT au manége, *Aſſurer la bouche à un cheval, l'accouſtumer à ſouffrir le mors.* Equum freno aſſueſcere. MOWIĄ w Rycerſkiey ſzkole ujeżdżania koni; przyuczyć konia do wędzideł.

ON DIT auſſi, *Aſſurer un oiſeau de proye, l'accoutumer à ne point s'effaroucher devant le monde.* Accipitrem ad homines aſſuefacere. *Plin.* MOWIĄ też opłochać ptaka polowego, ośmielić go y przyzwyczaić żeby ſię nie płochał przy ludziach.

ASSYRIE, (*Royaume de l'ancienne Aſie.*) Aſſyria, *genit.* Aſſyriæ, f. *Cic.* ASSYRYA Kroleſtwo dawney Azyi.

D'ASSYRIE. Aſſyrius, Aſſyria, Aſſyrium. *Cicer.* ASSYRYISKI.

ASSYRIEN, ſubſt. maſc. (*Qui eſt né d'Aſſyrie.*) Aſſyrius, *genit.* Aſſyrii, maſc. ASSYRYCZYK rodem z Aſſyryi.

ASSYRIENNE, ſubſt. f. (*Celle qui eſt en Aſſyrie.*) Aſſyria, *genit.* Aſſyriæ, f. ASSYRYIKA ta co rodem z Aſſyryi.

ASTE'RISQUE, ſubſt. maſc. (*Petite note faite en forme d'etoile qu'on met dans les livres pour ſervir de renvoy, ou pour marquer quelque explication.*) Aſteriſcus, *genit.* aſteriſci, maſc. GWIAZDECZKA znaczek ná kſztałt gwiazdeczki, ktorą kładą w kſięgach dla odeſłania álbo znaku iákiego wyſłumaczenia.

ASTHMATIQUE, adiect. maſc. & fœm. *ou* ASMATIQUE comme on prononce, (*Qui a un aſthme, ou difficulté de reſpirer.*) Aſthmaticus. DYCHAWICZNY co ma ciężkość w oddychaniu.

ASTHME, ou ASME *comme on prononce,* ſubſt. m. (*Maladie du poumon, courte haleine difficulté de reſpirer.*) Anhelatio, *genit.* anhelationis, f. *Plin.* Aſthma, *gen.* aſthmatis, naut. *Cæſ.* DYCHAWICA ciężkość oddychania choroba płuc.

ASTRAGALE, ſubſt. maſc. (*Terme d'architecture.*) Aſtragalus, *genit.* aſtragali, maſc. *Vitr.* OBRĄCZKA termin Architektońſki.

(C'eſt un petit membre dont on orne le haut & le bas des colomnes, fait en forme d'anneau ou de bracelet.) Jeſt to cząſtka ktorą z wierzchu y udołu zdobią ſłupy nákſztałt obrączek álbo maneli.

ASTRAGALES, (*Ce ſont les ſept vertebres du cou.*) Aſtragali, *genit.* aſtragalorum, maſc. plur. SIEDM paciérzy álbo kręgow w ſzyi ludzkiey.

ASTRAGALE, chez les anciens Botaniſtes, (*Plante, qui eſt une eſpece de pois ſauvage, ou pois de montage, qui fleurit rouge.*) Aſtragalus, (frutex parvus, ciceris foliis ſimilis, flore purpureo.) i, m. KOTY álbo orzechy álbo figi ziemne u dawnych Ziołopiſow ziele ktore rumiano kwitnie ſtrączki iákoby groch wydaiące.

ASTRE, ſubſt. maſc. (*Corps plein de lumiere qui roule dans les cieux au deſſus de la Région élémentaire.*) Aſtrum, *genit.* aſtri, neut. Sidus, *& non pas* ſydus, *genit.* ſideris, neut. *Cicer.* GWIAZDA Planeta ciało świátłe obracaiące ſię ná niebie po nád żywiołami.

Aſtre qui préſide à la naiſſance. Aſtrum naſcens, *genit.* aſtri naſcentis, neut. Gwiazda Planeta panuiąca náródzeniu

Nous ſommes nez ſous le meſme aſtre, ou ſous la meſme conſtellation. Utrumque noſtrum conſentit aſtrum. *Horat.* Urodźiliśmy ſię pod iedną płanetą, álbo pod tąż konſtelacyą.

Né ſous un aſtre heureux. Dextro ſidere editus. *Stat.* Pod ſzczęśliwą płanetą ſzczęśliwey godziny urodzony.

Le ſage commandera aux aſtres. Sapiens dominabitur aſtris. Rozumny panuie nád konſtelacyami płanetami.

ASTRE (*ſe dit auſſi du Soleil, de la Lune & des Eſtoiles*) car on appelle *Le Soleil l'aſtre du jour.* Sol diei ſidus. PŁANETA mowi ſię o Słońcu, Xiężycu y gwiazdach, gdyż nazywaią ſłońce płanetą dnia.

ASTRE ſe dit figurément en ce ſens, (*d'une perſonne extraor-*

-dinaire, qui brille par ſa beauté, ou par ſa ſcience.) *Il naquit comme un nouvel aſtre pour eclairer les hommes par ſa ſcience.* Ut novum quoddam ſidus oritur, qui hominibus ſcientiâ ſuâ præluceat. *Cic.* GWIAZDA, álbo Planeta, mowi ſię niewłaśnie o iákiey oſobie oſobliwey iaśnieiącey urodą, álbo náuką ſwoią.

ASTREINDRE, V. act. *on prononce* aſtraindre. (*Contraindre*) Aſtringere. Obſtringere, (ſtringo, is, ſtrinxi, ſtrictum.) act. acc. *Cicer.* OBOWIĄZAC, Przymuśić, przywiązać.

Je n'ay point voulu m'aſtreindre à certains mots. Ad certa verba me aſtringere nolui. *Quint.* Niechćiałem ſię przywiązáć do ſłow niektorych.

Il eſt aſtreint aux loix. Eſt legibus aſtrictus. *Cic.* Obowiązany ieſt prawem.

ASTREINDRE ſe dit parmi les Medecins pour *Reſſerrer le ventre qui eſt trop lache.* Alvum & ventrem aſtringere. *Celſ.* ZWIĄZAC, álbo ściſnąć u Lekarzow, mowi ſię o urwierdzeniu żołądka zbyt wolnego y puſzczaiącego.

ASTRINGENT, m. *on prononce* aſtrinjant. ASTRINGENTE, f. (*Qui reſſerre.*) Aſtringens, *genit.* aſtringentis, omn. gen. *Celſ.* SCISKAIĄCY, Utwierdzaiący, co utwierdza żołądek.

ASTROLABE, ſubſt m. (*Inſtrument propre à marquer la hauteur du pole & des aſtres ſur mer.*) Aſtrolabium, *genit.* aſtrolabij, n. PERSPEKTYWA ná Morzu ſłużąca do rozeznánia wyſokośći niebios odległośći gwiazd.

ASTROLOGIE, ſubſt. f. (*Science qui juge des aſtres.*) Aſtrologia, *genit.* aſtrologiæ, f. *Cic.* GWIAZDARSKA nauka, Aſtrologia.

ASTROLOGIE *Judiciaire.* Aſtrologia divinans, *ou* divinatrix, *genit.* aſtrologiæ divinantis, *ou* divinatricis, f. *Cicer. l'appelle* Chaldaicum prædicendi genus, neut. WIESZCZBIARSKA náuka, *Cicero názywa Haldeyſka ſztuka wrożenia.

ASTROLOGIQUE, adject. maſc. & f. (*Qui appartient à l'Aſtrologie.*) Aſtronomicus, aſtronomica, aſtronomicum. (*& non pas* Aſtrologicus.) *Manil.* GWIAZDARSKI co należy do Aſtrologiy.

ASTROLOGUE, ſubſt. maſc. (*Qui prédit les évenemens des choſes par les aſtres.*) Aſtrologus, *genit.* aſtrologi, maſc. *Cic.* GWIAZDARZ co opowiada wypadki przyſzłe rzeczy z gwiazd.

ASTRONOME, ſubſt. maſc. (*Celuy qui enſeigne le mouvement des aſtres.*) Aſtronomus, *genit.* aſtronomi, maſc. Qui ex ratione motûs ſiderum colligit. TEN co pokazuie obroty planet y gwiazd.

ASTRONOMIE, ſubſt. f. (*Science qui enſeigne à obſerver & à connoiſtre le mouvement & la diſpoſition des aſtres.*) Aſtronomia, *genit.* aſtronomiæ, fœm. NAUKA o obrotach planet y gwiazd y ich położeniu.

ASTRONOMIQUE, adject. maſc. & f. (*Qui appartient à l'Aſtronomie.*) Aſtronomicus, aſtronomica, aſtronomicum. *Manil.* ASTRONOMICZNY co należy do tey náuki.

ASTRONOMIQUEMENT, adv. (*Selon les regles de l'Aſtronomie.*) Aſtronomicè. adv. WEDŁUG opiſaniá Aſtronomiy.

ASTUCE, ſubſt. fœm. (*vieux mot qui veut dire Fineſſe.*) Aſtutia, *genit.* aſtutiæ, f. STARE ſłowo znaczące frantoſtwo, ſztuczność.

ASTURIES, (*Province d'Eſpagne; il y a l'Aſturie d'Oviedo qui eſt proche de la Galice, & l'Aſturie de Santillana, voiſine de la Biſcaye.*) Aſturia, *genit.* Aſturiæ, f. ASTURYA, Prowincya Hiſzpańſka, ieſt dwoiaka Aſturya Owetańſka, bliſko Galicyi y Aſturya Kantabryiſka nazwana Santilla.

D'ASTURIE. Aſtur, *genit.* Aſturis, maſc. *Plin.* Aſturicus, Aſturica, Aſturicum. *Sil. Ital.* ASTURIANIN z Aſturyi

Les chevaux d'Aſturie. Aſturcones, *genit.* aſturconum, m. plur. *Petr.* Aſtures equi, *genit.* Aſturium equorum, maſc. plur. *Plin.* Aſturczyk Koń Aſturyiſki.

ASYLE, ſubſt. maſc. *on prononce* azile. (*Lieu de franchiſe & de ſeureté où les criminels ſe retiroient, & d'où on ne les pouvoit tirer ſans ſacrilege.*) Aſylum, *genit.* aſyli, neut. *Cicer.* MIEYSCE wolności y beſpieczeńſtwa gdzie ſię wolno było zbrodniom uciekać á nie wolno było ich brać z tamtąd bez świętokradztwa.

(Les premiers Aſyles furent eſtablis à Athenes par les Deſcendans d'Hercule, pour ſe defendre de la violence de ceux qu'il avoit rendus ſes ennemis. Pierwſze takie miey-

ſca były poſtanowione w Atenach od ſukceſſorow Herkuleſowych dla ſchronienia ſię od nápaśći tych ktorych ſobie był nieprzyiaciołmi uczynił.

Tirer quelqu'un d'un aſyle par force. Ab aris pulvinaribuſque aliquem detrahere. *Cicer. ou* abripere, *ou* deripere. *Plaut.* Gwałtem kogo brać z mieyſca świętego.

ASYLE, (*ſe dit de tous les lieux où l'on eſt en ſeureté de ſa perſonne.*) Perfugium, *genit.* perfugii, neut. *Cic.* WSZELKIE mieyſce gdzie kto ſię ſchrania dla beſpieczeńſtwa oſoby ſwoiey.

ASYLE, (*ſe dit figurément de tout ce qui donne ſecours & protection*) comme *Les belles lettres ſervent d'aſyle & de conſolation dans la mauvaiſe fortune.* Perfugium ac ſolatium adverſis ſtudia præbent. *Cic.* WSZYSTKO to co daie beſpieczeńſtwo y zaſłonę. Jako: náuki ſą ucieczką y obroną od złey przygody.

La mort eſt l'aſyle de la vieilleſſe. Senectutis perfugium mors eſt. *Cic.* Smierć ieſt ſchronieniem ſtarośći.

ATABULE, ſubſt. maſc. (*Vent fâcheux & incommode qui vient de la Pouille & eſt nuiſible aux arbres & aux vignes.*) Atabulus, *genit.* Atabuli, maſc. *Virt.* WIATR ſzkodliwy y zárazliwy ná drzewa y winnice ktory wieie od Apuliy wiatr północny.

ATERMOYEMENT, ſubſt. maſc. vieux mot. (*Terme, ou délay de payer.*) Prorogatio, *genit.* onis, fœm. NAZNACZENIE czaſu do zápłacenia, odwłoka.

ATHE'E, ſubſt. maſc. & f. (*Celuy, ou celle qui ne croit pas en Dieu.*) Atheus, Qui Deum tollit & eſſe negat. *Cic.* ATEUSZ bez Boga, człowiek co wiary nie ma.

ATHE'ISME, ſubſt, maſc. (*l'opinion de ceux qui ne reconnoiſſent point de Dieu.*) Opinio eorum qui Deum negant. ATEIZM błąd tych co nie przyznawaią Boga.

ATHE'ISTE, ſubſt. maſc. (*Qui nie la Divinité.*) Impius, *genit.* impii, maſc. *Hom. Cicer.* ATEISTA nieprzyznawaiący Boga.

(Ce mot vieillit en noſtre Langue.) To ſłowo ſtarzeie ſię w Francuſkim.

ATHENES, (*Ville de Grece, fort celebre, qui fut autrefois la mere des ſciences & des grands hommes.*) Athenæ, *genit.* Athenarum, fœm. plur. ATENY Miaſto Greckie barzo ſławne ktore było niegdyś miaſto náuk y wielkich ludzi.

(Les Grecs la nommoient ſouvent par un ſeul mot; comme les Latins diſoient ſimplement *Vrbs* pour dire Rome. Elle étoit ainſi appellée d'Minerve, à qui elle eſtoit dédiée. Grecy nazywali ie iednym ſłowem Miaſto, iako Łacinnicy názywali Rzym; názwane tak było od Minerwy ktorey było poświęcone.

ATHENIEN, ſubſt. maſc. (*Qui eſt d'Athenes.*) Athenienſis, *genit.* Athenienſis, m. ATENCZYK ten co ieſt z Ateny.

ATHENIENNE, ſubſt. fœm. (*Celle qui eſt d'Athenes.*) Athenienſis, *genit.* is, f. *Cic.* Attica, æ, f. ATENIANKA ta co ieſt z Ateny.

ATHLETE, ſubſt. maſc. (*Homme fort & robuſte, qui combattoit dans les jeux à Rome & en Grece, à la Courſe, à la Lutte, & à d'autres jeux ſemblables.*) Athleta, *genit.* athletæ, m. *Cicer.* ZAPASNIK Człowiek duży y mocny ktory ſię potykał w Igrzyſkach Rzymſkich y Greckich, w záwodzie w zápaſy y w inſzych widokach.

ATHELETE *qui combattoit à coups de poings.* Pugil, *genit.* pugilis, maſc. *Plaut.* TEN co na tuży ſię potykał pięściami.

ATHLETE *qui combattoit avec les poings & les pieds.* Pancratiaſtes, *genit.* pancratiaſtæ, maſc. *Aul. Gel.* TEN co ſię potykał bijąc y rękami y nogami.

D'ATHLETE, (*Qui concerne les Athletes.*) Athleticus, athletica, athleticum. *Plin.* ZAPASNICZY ſzermierſki.

Les exércices des Athletes. Athletica, *genit.* athleticæ, f. *Plin.* *A coups de poings.* Pugilatus, ûs, m. *A coups de poings & de pieds.* Pancratium, *genit.* ii, neut. *Plin.* Szermierſkie zábawy, *Bicie ſię pięściami. *Bicie ſię pięściami y nogami

ON DIT d'un homme qui a une ſanté forte & vigoureuſe, *Il a une ſanté d'Athlete, ou* pancraticè, *ou* pugilicè valet. *Plaut.* MOWIĄ o człowieku co ieſt mocnego zdrowia zdrow iáko wyſiekacz.

La nourriture des Athletes. Athleticus victus, *genit.* athletici victûs, maſc. *Celſ.* Szermierſki wikt.

ATHOS, (*Montagne de Macédonine.*) Athos, m. ATOS Gora w Macedoniy.

ATLANTIQUE, comme *La mer Atlantique,(qui fait une partie de l'Ocean au couchant de l'Europe & de l'Afrique.)* Atlanticum mare, *genit.* Atlantici maris, neut. *Cicer.* MORZE Atlantyckie część Oceanu to ieſt wielkiego morza ná zachodzie od Europy y Afryki.

ATLAS, *(Montagne d'Afrique fort élevée.)* Atlas, *genit.* Atlantis, maſc. *Cic.* ATLAS Gora w Afryce barzo wyſoka.

ATLAS, *(Recueil de la Geographie univerſelle, qui contient toutes les Cartes du Monde.)* Atlas, *genit.* Atlantis, maſc. ATLAS, Kſięga maiąca opiſanie całego Swiata powſzechne, y Kárty wſzyſtkie iego.

ATLAS en médicine, *(La premiere vertebre du coû qui ſoûtient la teſte.)* Prima colli vertebra, *genit.* primæ colli vertebræ, f. ATLAS w lekarſkiey nauce pierwſzy kręg w ſzyi ktory ná ſobie noſi głowę.

(Elle eſt ainſi appellée par alluſion à cette Montagne, qui eſt ſi haute qu'on croit qu'elle ſoûtient le Ciel, & à la Fable qui a voulu faire croire que le Roy Atlas portoit le Ciel ſur ſes épaules, par ſon application à l'eſtude du mouvement des Aſtres.) Tak ſię názywa ná podobieńſtwo od gory tey ktora ieſt tak wyſoka iż rozumicią że Niebo dźwiga, y do Bayki: ktora udaie że Krol Atlas noſił Niebo ná ramionach ſwoich dla tego że wielce pilnował náuki obrotow Niebieſkich.

ATOME, ſubſt. maſc. *(Petit corps indiviſible, dont Democrite ſoûtenoit que le monde eſtoit composé.)* Atomus, *genit.* atomi, f. *Cic.* PROSZEK nierozdzielny o ktorych powiadał Demokryt że z nich świat ieſt złożony.

ATOURS, ſubſt. maſc. plur. *(Vieux mot qui ſignifioit autrefoit Tout ce qui ſervoit à parer & à orner les femmes.)* Mundus, *genit.* mundi, maſc. *Cic.* STROIE Białogłowſkie, cokolwiek do ich ſtroiow należy.

Dame d'atour chez la Reine. Ornatrix, *genit.* ornatricis, fœm. *Suet.* Matrona od ſtroiu u Krolowey.

ATRABILE, ſubſt. f mot de Médecine, *(Bile brulée & noircie par un ſuc mélancholique.)* Bilis atra, *genit.* bilis atræ, f. *Plaut.* MELANKOLIA, Żołć ſpalona y ſczerniała przez melancholią.

ATRABILAIRE, adject. m. & f. *(Qui a une bile brûlée.)* Atrâ bile percitus, a, um. *Plaut.* MELANKOLIK, co żołć ma w ſobie zczerniałą od melankoliy.

ATRE, ſubſt maſc. *(Le ſol, ou le bas d'une cheminée.)* Focus, *genit.* foci, m. *Plin.* OGNISKO Komina.

ATROCE, adject. m. & f, *(Outré, exceſſif, énorme.)* Atrox, *genit.* atrocis, omn. gen. *Cic.* OKRUTNY, Straſzny, zbyteczny, wielki.

Une injure atroce, ſanglante. Injuria atrox. *Cic.* Krzywda wielka, ſroga.

ATROCITE', fœm. *(Noirceur d'une action.)* Atrocitas. Immanitas, *genit.* atis, f. *Cic.* SROGOSC, okrutność, ſproſność iakiego uczynku.

Augmenter l'atrocité d'un crime. Atrocitatem alicuius criminis augere. *Cicer.* Przyczyniać ſrogości uczynku iakiego.

ATROPHIE, ſubſt. f. terme de Medicine, *(Maigreur extraordinaire & deſſéchement qui arrive à tout le corps, ou à quelque partie, qui ne prend point de nourriture.)* Atrophia, *genit.* atrophiæ, f. *Celſ.* Suchoty opadanie z ciała chudnienie niezwyczayne termin doktorſki o ciele wſzytkim álbo części iakiey ciała ktora ſchnie nadzwyczaynie.

Ceux qui ſont malades d'atrophie. Atrophi, *genit.* atrophorum, maſc. plur. *Plin.* Suchotnicy ci co ná tę chorobę choruią.

ATTABLER & mieux s'ATTABLER, V. neut. *(Se mettre à table pour boire & manger.* Accumbere, (accumbo, is, accubui, accubitum.) neut. Menſæ accumbere. ZASIĄSC do ſtołu ieść y pić.

(Mot bas & du diſcours familier, qui ne ſe dit que parmi le vulgaire.) Słowo podłe y ktore ſię nie mowi chyba między poſpolſtwem.

ATTACHE, ſubſt. f. *(Tout ce qui ſert à attacher & à lier.)* Vinculum, *genit.* vinculi, neut. *Cic.* SCIĘGNO wſzyſtko co ſłuży do związania álbo ściągnienia.

Chiens d'attache, qu'on tient attachez pendant le jour. Canes catenarii, *genit.* canum catenariorum, maſc, plur. *Petr.* Pſy łáncuchowe co ich na uwiązaniu trzymaią przez dzień.

ON DIT en un ſens figuré, *Il eſt comme un chien d'attache, il ne peut quitter ni le logis, ni le travail.* Domi ſedit totos dies, nec loco movetur. MOWI ſię nie właśnie w tym wyrozumieniu; *właśnie iák pies ná uwiązániu,* to ieſt że ſię nigdzie wychylić nie może z domu áni odeyść od roboty.

ATTACHE, *(l'engagement qu'on a à une choſe.)* Amor. Ardor, *genit.* oris, maſc. Ardens ſtudium, *genit.* ardentis ſtudii, neut. *Cic.* PRZYWIĄZANIE ktore kto ma do czego.

Il a de l'attache pour les lettres. Incenſus eſt ſtudio literarum. *Cic.* Ma przywiązanie do náuk.

Il jouë avec attache. Studio ardenti ludit. *Suet.* Gra z paſſyą z przywiązaniem.

Attache à la vie. Amor vitæ pertinax. Przywiązanie do życia.

Il a de l'attache pour cette perſonne. Amat ardenter illam mulierem. *Plin-Jun.* Przywiązanie ma do tey oſoby.

ATTACHE, *(Forte application d'eſprit à une choſe.)* Attentio, *genit.* attentionis, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE pilność umyſłu około iákiey rzeczy.

Il eſtudie avec attache, ou *avec application.* Intentiore ſtudio litteris operam dat. *Cic.* Uczy ſię z pilnością.

ATTACHE, *(Permiſſion du Juge qu'il met au bas d'une Requeſte, un* Parcatis.) Mandatum, *genit.* mandati, neut. Juſſus, *genit.* juſsûs, maſc. *Cicer.* ROZKAZ Sędziego ktory kładzie ná ſpodzie iákiey ſuppliki.

Il faut prendre l'attache du juge. Velit jubeat-ve judex poſtulandum eſt. Trzeba proſić ſędziego o wydanie roſkazu.

ON DIT au figuré en ce ſens, *Je ne feray rien ſans voſtre attache,* ou *ſans vos ordres* Injuſſu tuo nihil agam. Niſi jubente te nihil agam. MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłáśnie nic nie uczynię bez dozwolenia.

ATTACHES, au plurier, *(Ordonnances & placards qu'on attache.)* Affixa, *genit.* affixorum, neut. plur. ROSKAZY ktore po mieyſcach publicznych ná kartach przylepiaią álbo przybiiaią.

ATTACHE', maſc. ATTACHE'E, f. part. paſſ. *(Lié, qui tient à quelque choſe.)* Ligatus. *Cic.* PZYWIĄZANY do czego.

Ayant les mains attachées derriere le dos. Ligatis poſt tergum manibus. *Liv.* Maiąc ręce w tył związane.

ATTACHE', *(Engagé, lié d'affection, ou d'inclination à une perſonne, ou à une choſe.)* Addictus. Studioſus, a, um. *Cicer.* PRZYWIĄZANY ſercem aflektemdo kogo álbo do czego.

Il eſt parfaitement attaché à voſtre ſervice, & à celuy de vos enfans. Hunc addictum, ou obſtrictum habes tibi ac liberis tuis. *Cic.* Doſkonale do uſług twoich y dzieci twoich ieſt przywiązany.

Ils ſont attachez au bien plus qu'il ne faut. Ad rem attentiores ſunt plus æquo. *Ter.* Przywiązani do dobr zbytnie więcey niż trzebá.

ATTACHE', ou *Appliqué à l'eſtude.* Doctrinarum ſtudioſus. **A ſon devoir.* Ad officium præſtandum attentus, ou intentus. PRZYWIĄZANY do nauk, pilny Do ſwoiey powinności.

ATTACHE' *à ſon ſens, à ſon ſentiment, (Opiniâtre.)* Pertinax, *genit.* pertinacis, PRZYWIĄZANY do właſnego zdaniá uparty.

ATTACHEMENT, ſubſt. m. au figuré, ſeulement. *(une Inclination & une affection forte qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.)* Studium, *genit.* ſtudii, neut. Ardor, *genit.* oris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANIE niewłaśnie mocná ſkłonność do oſob álbo rzeczy iakich.

J'ay perſiſté dans mon attachement pour vous, lors que vous m'aviez abandonné. In meâ ergâ te voluntate, etiam deſertus ab officiis tuis, permanſi. *Cic.* Trwałem w moim do ciebie przywiązaniu ná tenczas kiedyś mnie odſtąpił

Il a de l'attachement aux richeſſes, il a de la paſſion pour les richeſſes. Ardet divitiarum deſiderio. *Phæd.* Má przywiązanie paſſyą do bogactw.

Il a de l'attachement pour les richeſſes, il les aime lors qu'il les a. Bonis partis incubat. Má przywiązanie do bogactw ktore nabył.

Il a de l'attachement à ſon devoir. In officio perſolvendo conſtantiſſimus eſt. Má przywiązanie do powinności ſwoiey.

Il n'a aucun attachement, il n'aime point. Nullis amoribus implicitus eſt. Niemá żadnego przywiązaniá niekocha ſię wniczym.

Il a un grand attachement à ſon ſervice. Huic ancillatus eſt ſeque addixit. *Cic. Saluſt.* Wielce ieſt przywiązany do uſług iego.

AT-

ATTACHER, V. act. *(Joindre, lier,.)* Ligare. Alligare. *Cic.* PRZYWIĘZYWAC złączyć związać.

Il faut attacher à la circonférence de la rouë, des caiſſes de bois enduites de poix & de cire. Circum extremum larus rotæ figentur modioli quadrati pice & cerâ ſolidati. *Vitr.* Trzebá we dzwoná u koł klubelki wprawić ſmołą y woſkiem napuſzczone.

Attacher quelqu'un pieds & mains. Conſtringere aliquem quadrupedem. *Plaut.* Związać kogo iak baraná ręce y nogi

Attacher des moulures ſur des coupes d'or. Illigare, ou includere in aureis poculis emblemata. *Liv.* Wprawiać ſztuki wydatne na złotych náczyniach.

On attachera des planches ſur des ſolives avec des clouds de chaque coſté, afin d'empeſcher qu'en ſe tourmentant, elles ne s'élevent par les bords. Extremis partibus axis bini clavi figantur, uti nullâ ex parte poſſint ſe torquendo anguli excitare, *Vitr.* Ná ſłupach ćwiekami deſki poprzybiiaią áby wruſzaniu ſię z końcá ſię nie podnoſiły.

ESTRE ATTACHE', ou *lié.* Religari, (religor, aris, religatus ſum.) *paſſiſ. Cic. Cæſ.* BYC ZWIĄZANYM.

Les ancres au lieu de cordes eſtoient attachées avec des chaiſnes de fer. Anchoræ pro funibus, ferreis catenis erant revinctæ. *Cæſ.* ou religabantur. *Cic.* ou retinebantur. *Vitr.* Kotfice miaſto lin przywiązane były łancuchami żelaznemi.

ATTACHER *en croix, à une potence,* ou *à un gibet.* Cruci figere, ou affigere, ou defigere. *Liv. Voyez* PENDRE. OBWIESC ná ſzubienicy.

Attacher ſes chauſſes, ou *s'attacher.* ſimplement. Religare braccas. Podwiązać ſobie zawiązać.

S'ATTACHER, *(Se lier, ſe joindre, tenir,* ou *eſtre attaché à quelque choſe, s'y accrocher.)* Adhærere. Inhærere, (hæreo, es, hæſi, hæſum.) Inhæreſcere, (inhæreſco.) neut. PRZYWIĄZAC ſię przylgnąć przypiąć ſię do czego.

La vigne s'attache avec ſes tendons à tout ce qu'elle rencontre. Vitis claviculis ſuis quidquid eſt nacta complectitur. *Cicer.* Latoroſl winna witeczkami ſwemi do wſzyſtkiego ſię wiąże.

La poix s'attache aux mains. Pix adhæreſcit manibus. Smołá lgnie do rąk,

ON DIT au figuré, *La gloire attache à ſon char éclatant le Roturier auſſi bien que le Noble.* Gloria curru fulgente trahit non minùs ignotos generoſis. *Horat.* MOWI ſię niewłáśnie; ſławá do poważnego woza ſwego zaprzęgá zarowno ſzlachcicá y chłopá.

C'eſt un malheur qui eſt attaché à ma fortune, de trouver des envieux, qui me traverſent ſans l'avoir mérité. Mea fortuna, neſcio quomodò, obtrectatores invenit, non meo merito *Cicer.* To nieſzczęście ieſt do moiey przywiązane fortuny że zawſze trafiam ná zazdroſnych lubo ná to niezarabiam.

ON DIT auſſi figurement, *S'attacher, ſe lier, s'engager d'inclination à quelqu'un.* Se alicui aſtringere, ou conſtringere. MOWI ſię też niewłaśnie: przywiązać ſię do kogo ſercem y ſkłonnością przylgnąć.

S'attacher auprès de quelqu'un, (luy faire ſa Cour, luy rendre ſes [illegible] & ſes ſervices, ſe dévoüer à ſon ſervice.) Aliquem obſequiis & aſſiduitate colere. Ancillari & addicere ſe alicui. *Cic. in Saluſt.* Przywiązáć ſię do kogo, ſłużyć mu [illegible] mu piłność ſwoię oświadczáć, do iego ſię uſług ofiarowáć.

S'attacher à la fortune de quelqu'un. Fortunam alicujus ſequi. *Cicer.* Przywiązać ſię do ſzczęściá czyiego.

S'attacher quelqu'un luy faiſant du bien. Aliquem beneficiis ſibi divincire. *Cic.* Obowiązać ſobie kogo dobrodzieyſtwy.

Si la fortune nous fait quelque bien, elle nous l'oſte le plus ſouvent: au lieu que les ſciences étant comme attachées à nos ames, leur poſſeſſion nous en eſt tellement aſſurée, que nous ne les ſçaurions jamais perdre qu'avec la vie. Omnia munera fortunæ cùm dantur, ab eâ facillimè nobis adimuntur; diſciplinæ verò conjunctæ cum animis, nullo tempore deficiunt, ſed permanent ſtabiliter ad ſummum exitum vitæ. *Vitr.* Jeżeli nám kiedy ſzczęście co daie, toż częſtokroć ſamo odbierá; ále nauki że ſą niciako przywiązane do umyſłu náſzego, poſſeſſyá ich tak nam ieſt pewná, że ich nigdy chyba z życiem utracić niemożemy.

S'attacher à une femme, avoir de l'attache pour elle. Ad mulierem oculos ſuos, ou animum adjicere. *Plaut. Terent.* Przywiązać ſię do niewiaſty iakiey, mieć ſkłonność do niey

s'ATTACHER, *(s'appliquer fortement & d'inclination à quelque choſe.)* Alicui rei ſe addicere, (addico, is, addixi, addictum.) *Cic.* PRZYWIĄZAC ſię mocno, y ſkłonnością do czego.

Il s'attache fortement à l'eſtude. Acriter in ſtudia litterarum incumbit. *Cic.* Mocno ſię do náuk przywięzuie.

S'attacher à la volupté. Dedere ſe voluptáti, (dedo, is, dedidi, deditum.) *Cic.* Przywiązać ſię do roſkoſzy.

S'attacher à l'équité, à l'honneſteté. Juſtitiæ & honeſtati adhereſcere. *Cic.* Przywiązanym być do ſłuſznosci do poczciwości.

Ne s'attacher point avec paſſion à une choſe plus qu'à une autre. Nihil egregiè præter cætera ſtudere. *Ter.* Nie być barziey paſſyą przywiązanym do iedney rzeczy niż do drugiey.

L'hiſtoire de ſoy attache le lecteur, l'entretenant toujours par l'attente de quelque nouvelle aventure. Hiſtoriæ per ſe tenent lectores, habent enim novarum rerum expectationes. *Vitr.* Hiſtorya ſama do ſiebie przywięzuie czytaiącego nadzieią coraz nowego przypadku.

Il eſt bien attaché à ſa profeſſion. Impenſius arti ſuæ vacat. Mocno ieſt przywiązany do profeſſyi ſwoiey.

Il s'attacha à la médicine. Medicinæ imprimis ſtuduit. *Cic.* Przywiązał ſię do lekarſkiey nauki.

s'ATTACHER *à quelqu'un, (Faire, lier amitié avec luy.)* Aliquem ſibi in amicitiam adjungere. *Cic. Cæſ.* PRZYWIĄZAC ſię do kogo, przyiaźń z nim zábrać.

s'ATTACHER *à quelque parti, à quelque ſentiment, l'épouſer.* Tenere, ou ſequi partem aliquam. PRZYWIĄZAC do ſtrony iákiey, do zdania iákiego ſię przyłączyć.

Je ne m'attache à aucun parti. Nulli parti ſtudeo, ou faveo. *Cic. Hor.* Do żadney ſtrony ſię nie wiążę.

S'attacher opiniaſtrément à ſoutenir la fauſſeté de ſon ſentiment. Stare pro judicio erroris ſui. *Phæd.* Mocno ſię uwziąć ná bronienie omylnego zdania ſwego.

ATTAQUE, ſubſt. f. *(L'action de celuy qui attaque un autre.)* Aggreſſio. Petitio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPASC Naſtępowanie.

ATTAQUE *d'une place.* Oppugnatio, *genit.* onis, f. *Cic.* SZTURMOWANIE do fortecy iakiey.

L'attaque de cette ville eſt tres difficile, eſtant baignee de la mer de trois coſtez. Hæc urbs difficilem habet oppugnationem, cùm ex tribus partibus mari alluatur. *Cæſ.* Dobywanie tego miaſta ieſt barzo trudne ponieważ ze trzech ſtron ieſt morzem oblane.

Entreprendre une attaque de nuit. Nocturnam oppugnationem audere. *Tacit.* Nocą ſię kuſić o dobycie fortecy iák ey.

ATTAQUE, *(ſe dit figurément des reproches,* ou *demandes qu'on fait en paroles couvertes,* ou *à demi-mot.)* comme *Il luy donne quelque attaque ſur ſon avarice.* Semper illius avaritiam loquendo carpit. ZNACZY też przymowkę nieznaczną ſłowy podpodobieńſtwem álbo w poł domawiaiąc *iáko* tknął go nie co o łakomſtwo iego.

ATTAQUE, *(Avant-coureurs,* ou *ſignes de maladies.)* Tentatio, *genit.* tentationis, f. *Cicer.* Nápaſtowanie znáki poprzedzaiące chorobę.

Je me réjouïs de ce que vous eſtes reſtabli de voſtre ancienne maladie, & que vous n'en ayiez reſſenti aucune attaque. Valetudinem tuam jam eſſe confirmatam à vetere morbo & à novis tentationibus gaudeo. *Cic.* Cieſzę ſię żeś przyſzedł do ſiebie od dawney choroby ſwoiey, y że iuż cię cale nie nápaſtowała.

ATTAQUE', maſc. ATTAQUE'E, f. part. paſſ. Provocatus. Laceſſitus, a, um. *Cic.* NAPASTOWANY, NAPASTOWANA.

ATTAQUE' *de toutes parts de maladie & de pauvreté.* Circumventus morbo, inopia. *Cic.* ZEWSZYSTKICH ſtron chorobami y uboſtwem ściśniony.

ATTAQUER, V. act. *(Provoquer.)* Provocare, (provoco, as, provocavi, provocatum.) act. accuſ. Aggredi, (aggredior, deris, aggreſſus ſum.) *Cic. Cæſ.* NAPASTOWAC, nápadać, nágabać, drażnić wyzywać.

Attaquer l'ennemi, le charger. In hoſtem impreſſionem facere, *Liv.* Impetum dare, ou facere in hoſtem. *Liv.* Naſtąpić ná nieprzyiaciela uderzyć ná niego.

Attaquer quelqu'un à coups d'eſpée & de pierres. Adoriri aliquem gladiis & lapidibus. *Cic.* Uderzyć ná kogo mieczem y Kámieńmi.

Il a attaqué ſon frere de paroles. Il l'a fort querellé. Adortus

ſus eſt jurgio fratrem. *Ter.* Ná brata ſłowy náſtąpił, barzo go złaiał.

Attaquer quelqu'un par fineſſe. Inceſſere aliquem dolis. *Plaut.* Náſtąpić ná kogo zdradą.

Attaquer quelqu'un par des médiſances. Vellicare aliquem. *Cic.* Laceſſere aliquem maledictis. *Cicer.* In famam alicujus verbis incurrere. *Cic.* Náſtąpić ná kogo złorzeczeniem.

Attaquer par des ſatires les plus grands d'une ville. Famoſis verſibus primores populi arripere. *Horat.* Náſtąpić opiſywaniem na znacznieyſze oſoby w mieście iákim.

On attaque l'innocence par de faux ſoupçons. Maligna ſuſpicio innocentem deprimit. *Phæd.* Naſtępuią na niewinność fałſzywemi podeyrzeniami.

S'attaquer à quelqu'un d'une choſe, s'en prendre à luy. Ab aliquo rationem rei alicujus repoſcere, (repoſco, is, repopoſci, repoſcitum.) act. *Cic. Cæſ.* Brać ſię do kogo o co ná niego náſtępować.

s'ATTAQUER *à quelqu'un, ſe jouër à luy.* Attentare aliquem, (attento, as, avi, atum, act. *Phæd.* Ná kogo nápadać, pozbadać go ſobie, z niego ſobie żartować.

ESTRE ATTAQUÉ *de maladie.* Tentari morbo, (tentor, aris, atus ſum.) paſſ. *Hor.* Być nápadniony chorobą.

Il eſt attaqué d'une ſi grande fluxion, qu'il ne peut parler. Tantâ epiphorâ oppreſſus eſt, ut loqui non poſſit. *Cicer.* Taki go katar napadł że mowić nie może.

ATTEINDRE, V. act. (*Taſcher de toucher à une choſe éloignée de nous.*) Attingere. Contingere, (tingo, is, tigi, tactum) *Cic. Phæd.* DOSIĘGAC, uſiłować dotknąć ſię rzeczy iákiey dalekiey od nas.

Un renard preſſé par la ſoif taſchoit de toute ſa force d'atteindre à une grappe de raiſin. Fame coacta vulpes uvam appetebat, ſummis ſaliens viribus. *Phæd.* Lis pragnieniem zdięty wſzyſtkiemi ſiłami uſiłował doſięgnąć grona winnego.

Cela eſt trop haut, je n'y puis atteindre. Id nimis altum, attingere non poſſum. Barzo to ieſt wyſoko doſięgnąć tego nie mogę.

ATTEINDRE, (*Arriver, parvenir.*) Attingere. Contingere. Aſſequi. Conſequi, (ſequor, ſequeris, ſequutus ſum.) dep. acc. *Cic.* DOSCIGNĄC, doyść, przyiść do czego.

Une belette ne pouvant atteindre les ſouris à la courſe à cauſe de ſa vieilleſſe, ſe couvrit de farine. Muſtela annis & ſenectâ debilis cùm non valeret aſſequi mures, farinâ ſe involvit. *Phæd.* Łaſiczka nie mogąc dogonić myſzy że iuż ſtara była, okryła ſię mąką.

ATTEINDRE *quelqu'un,* (*l'attrapper, le joindre en marchant.*) Aſſequi. dep. acc. *Cic.* DOGONIC, doſiągnąć, kogo wchodzeniu.

J'ay eu bien de la peine à vous atteindre. Vix adipiſcendi te mihi fuit poteſtas. *Cicer.* Wielką miałem trudność ábym cię mogł dogonić.

Il les atteignit ſur le ſoir. Ad veſperam illos conſequutus eſt. *Cic.* Dogonił ich nád wieczorem.

Il a atteint l'âge de vingt ans. Il a vingt ans faits. Ætatis vigeſimum annum attigit. *Cic.* Doſzedł dwudzieſtu lat ma dwadzieścia lat z pełna.

ATTEINDRE, (*Arriver juſques à.*) *Atteindre un ſiecle heureux.* Ad fortunatum ſeculum pervenire. *Plin-Jun.* Doyść doſięgnąć, przyiść, aż do, Doyść wieku ſzczęśliwego.

Atteindre à l'eſprit d'un autre, venir à avoir autant d'eſprit que luy. Ingenium alterius aſſequi. *Cic.* Doſięgnąć kogo w rozumie, przyiść do rowney doſkonałości rozumu z nim.

La raiſon ne peut atteindre là, ou *aller juſque là.* Id aſſequi ratio non poteſt. Rozum tego nie doydzie nie doścignie.

ATTEINT, maſc. ATTEINTE, fœm part. paſſ. & adject. (*Accuſé d'un crime.*) Inſimulatus. Argutus, a, um. *Cic. Plaut.* UDANY, obwiniony, oſkarżony o iáki wyſtępek.

Atteint & convaincu d'un crime. Compertus ſceleris. *Liv.* ou flagitii. *Cic.* Obwiniony y przekonany o wyſtępek.

(Il faut bien remarquer qu'il y a de la difference entre ces mots *Atteint* & *Convaincu*, en ce que le mot d'*Atteint* ſe dit ſeulement d'un Accuſé contre lequel il y a ſimplement des indices ou des preuves imparfaites, ce qu'on dit autrement *Eſtre prévenu d'un crime:* au lieu que le mot de *Convaincu* ſe dit de celuy contre lequel il y a des preuves certaines du crime dont il eſt accuſé.) Trzeba dobrze zważyć rozność iáka ieſt między temi dwoma ſłowami *Obwiniony y przekonany*, bo obwiniony mowi ſię tylko o oſkarżonym, przeciwko komu tylko ſą znaki lub dowody niezupełne, co ſię inaczey mowi być udanym o wyſtępek, á záś przekonany mowi ſię o tym ná ktorego ſą dowody pewne o wyſtępku w ktorym go obwiniono.

ATTEINT *de maladie,* (*Attaqué de maladie.*) Morbo tentatus, a, um. *Cic.* CHOROBĄ zdięty złożony ruſzony.

ATTEINTE, ſubſt. fœm. (*Action par la quelle on atteint & l'on touche.*) Petitio, *genit.* petitionis, f. Ictus, *genit.* ictûs, m *Cicer.* DOTKNIENIE tknięcie ruſzenie.

Ils ont remporté la victoire ſans recevoir d'atteinte. Nullâ acceptâ clade victoriam reportarunt. *Cic.* ODEBRALI miáſto bez ſwoiey ſzkody.

ATTEINTE ſignifie auſſi (*quelque legere attaque de maladie.*) Morbi tentatio. ZNACZY też lekkie nágabanie y napaſtowanie choroby.

Avoir quelque atteinte de fiévre. Febri tentari. Być napaſtowany od febry.

Sentir quelque atteinte de douleur. Aliquo doloris ſenſu affici. *Cicer.* Uczuć iaką boleść.

L'eſperance du bien fait ſupporter la douleur dont les atteintes ſont ſi violentes. Dolor corporis cujus morſus acerrimus perfertur ſpe propoſitâ boni. *Cic.* Nádzieiá dobrego czyni znośnieyſzą boleść ktorey dotknienie ieſt tak gwałtowne.

ATTEINTE ſe dit en ce ſens au figuré. *Sa mort m'a donné une rude atteinte.* Mors illius me vehementer perculit. *Cicer.* Vehementer illius morte perculſus ſum. DOTKNIENIE tknięcie w tym wyrozumieniu mowi ſię *niewłaśnie;* śmierć iego ciężko mnie dotknęłá.

Sa vertu eſt hors d'atteinte à la calomnie, ou *hors des atteintes de la calomnie.* Virtus ejus injuriis calumniæ non patet. Cnoty iego niedoſięże potwarż.

La fortune me donne ſouvent des atteintes. Fortuna me ſæpè vellicat. *Cic.* Często mnie napaſtuie fortuná.

Je ſuis hors de vos atteintes, Vous ne pouvez me nuire. A te ſum tutus. *Cæſ.* Beſpieczny ieſtem od twoiey napaści nic mi nieuczyniſz.

ATTEINTE en terme de Manege, (*L'action de toucher à la bague avec la lance, lors qu'on court la bague.*) comme *Il a fait deux atteintes, il a touché deux fois la bague.* Bis annulum attigit. TKNĄC ruſzyć dotknąć według ſzkoły Rycerſkiey iezdźcow to ieſt ruſzyć kopią pierścieniá biegaiąc do niego, iako dwá razy dotknął álbo ruſzył pierścieniá.

ATTEINTE, (*ſe dit de ce qui oſte de la force d'un contrat d'une loy.*) comme *Donner une atteinte aux loix.* Legibus obtrectare. neut. *Cic.* NARUSZYC mowi ſię o tym co oſłabiá kontrakt iaki, álbo prawo iáko; naruſzyć prawo.

Il n'a pas voulu ſigner cét écrit de peur de donner atteinte à ſon droit. Huic ſcripto ſubſcribere recuſavit, ne jus ſuum labefactaret. *Cic.* Nie chciał podpiſać tego piſmá boiąc ſię áby nie náruſzył prawá ſwego.

ATTELAGE, ſubſt. maſc. (*Pluſieurs chevaux pour tirer un carroſſe, une chaiſe, une charette, une charruë.*) Equi bijuges. *genit.* equorum bijugum, maſc. *s'il y en a deux.* *Quadrijuges, *genit.* quadrijugum, maſc. *s'il y en a quatre.* *Un bœuf d'attelage.* Jugatorius bos, *genit.* bovis jugatorii, maſc. Par. SPRZĘZAY cug kilká koni do ciągnieniá karety, kolaſy, kary álbo wozká pługá założonych. * Parą koni ieśli ich ieſt dwá. *Czteremá końmi ieśli ich ieſt cztery. *Wołrobocży ſprzężayny.

ATTELAGE, (*L'équipage néceſſaire pour atteler les chevaux.*) Jumentorum & currûs inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. SPRZĘZAY to co potrzebá do zaprzęganiá.

ATTELER *des chevaux à un caroſſe,* V. act. (*Mettre les chevaux au caroſſe.*) Currum equis jungere. *Boves jugare, *ſi ce ſont des bœufs.* *Colum.* ZAPRZĄDZ konie do karety, założyć konie do karety, zaprządz założyć woły, ieżeli woły przyprzęgaią,

(On dit mieux *Mettre les chevaux au carroſſe,* qu'*Atteler,* qui eſt un mot d'uſage parmi les Chartiers.) Lepiey ſię mowi *założyć* konie, niżeli zaprządz.

ATTELIER, ſubſt. maſc. (*Lieu où travaillent les artiſans*) Officina, *genit.* officinæ. fœm. *Cic.* WARSZTAT gdzie rzemieśnicy robią.

Attelier de charpentier. Fabrica materiaria, ou lignaria, *genit.* æ, fœm. *Plin.* Warſztat cieſielſki.

Attelier où l'on fond l'airain. Æraria officina. *Où l'on fabrique le papier.* Chartaria officina. *Plin.* Hamernia gdzie około miedzi robią. *Papierniá gdzie papier robią.

ATTELLES, ſubſt. fœm. (*Deux petites planches de bois qu'on met au devant d'un collier des chevaux de charette, ou de coche.*) Helci m, *genit.* helcii. neut. *Apul.* Homąto, dwie deſzczki złączone ktoremi okładaią kołnierż ktory wdziewaią ná ſzyię koniom wozowym álbo brycznym.

ATTELLES, par métaphore, (*Ecliſſes qu'on met autour d'un membre rompu.*) Ferulæ, *genit.* ferularum, fœm. plur. *Celſ.* ŁUBKI deſzczki ktoremi okładaią y obwiązuią złomaną kość.

Mettre des attelles à un membre rompu. Accommodare ferulas membro fracto. *Celſ.* Wziąć w łubki złomaną część.

ATTENANT, maſc ATTENANTE, fœm. (*Qui joint, qui tient à.*) Attingens Contingens, *genit* entis, omn. gen. *Cicer.* TYKAIĄCY STYKAIĄCY ſię co ſię tycze.

Eſtre attenant d'une province. Attingere provinciam aliquam. *Cicer.* Tykać ſię iakiego kraiu.

ATTENDANT, maſc. ATTENDANTE, fœm. part. act. du verbe ATTENDRE. Expectans, *genit.* expectantis, omn. gen. *Cic.* CZEKAIĄCY, CZEKAIĄCA, od ſłowá CZEKAC.

EN ATTENDANT, adverbe. (*Cependant.*) Interim. adver. TYMCZASEM.

ATTENDRE, V. act. *on prononce* attandre. (*Eſperer la venuë de quelqu'un.*) Expectare, (expecto, as, expectavi, expectatum.) act. acc. *Cic.* CZEKAC, ſpodziewać ſię kogo.

Va t'en là-de[illegible]ans & m'y atten[illegible]s. Abi intrò, & ibi me opperire. *Ter.* Wn[illegible] tam y czekay mnie.

Attendre quelqu'un bien avant dans la nuit. Aliquem expectare ad multam uſque noctem. *Horat.* **A toute heure.* In totas horas. *Prop.* Czekać kogo długo barzo w nocy, *Co godziná.

Pour s'attendre les uns aux autres, ils ſont plus negligens Mutuâ inter ſe fiduciâ negligentiores fiunt, *Plin-Jun.* Czekaiąc oglądaiąc ſię iedon ná drugiego opuſzczaią ſię.

ON DIT auſſi abſolument, *Attendez.* Expecta. Mane, (*quand on fait une pauſe dans un diſcours,* ou *quelque digreſſion.*) **Attendez, je m'en allois vous le dire.* Mane, mane iſtuc ibam. *Ter.* MOWI ſię też całe *Poczekaycie,* kiedy kto ſtawá w mowie, álbo z boku do czego z nią ſię obracá, *Poczekay, to właśnie mowić miałem.

ATTENDRE, (*Eſpérer, ſe promettre une choſe de quelqu'un.*) Aliquid ab aliquo expectare, *ou* ſperare. act. CZEKAC ſpodziewać ſię obiecować ſobie co od kogo.

Faites moy l'honneur d'attendre de moy toute l'affection & tous les bons offices qu'on peut eſpérer d'un amy, & vous n'y ſerez pas trompé. A me omnia ſumma in te ſtudia, officiaque expecta, non fallam opinionem tuam. *Cic.* Racz tylko czekać po mnie wſzelkiey życzliwości, y wſzelakich przyſług, ktorych po przyiacielu ſpodziewać ſię można, á nie zawiedzieſz ſię ná tym.

Il a fait trop long-tems attendre le monde, & a amuſé l'eſperance qu'on fondoit ſur ſa volonté. Diutiùs hominum expectationem & ſpem de ſuâ voluntate tenuit ſuſpenſam. *Cic.* Długo trzymał ludzi ná rzeczy y omylił nadzieię ktorą ná iego dobrey woli zaſadzono.

Attendez vous à tout le reſſentiment que merite un homme ſans honneur. Expecta dum evomam omne virus acerbitatis meæ apud te hominem omni honeſtate ſpoliatum. Spodziewáy ſię wſzelkiey gorzkości y przykrości odemnie, ták iako należy człowiekowi bez poczciwości.

J'attends une réponſe à l'équité de mes demandes. Expecto æquum [illegible] meis, poſtulatis reſponſa. *Cæſ.* Czekam odpowiedzi ná ſłuszne żądanie moie.

C'eſt en vain que j'attends de l'argent, que j'eſpére avoir de l'argent. Quòd de argento ſpem nihil eſt. *Plaut.* Daremnie czekam ſpodziewam ſię pieniędzy.

Vous n'avez que faire de vous attendre à moy. Nihil eſt quod in dextram aurem meâ fiduciâ dormias. *Plaut.* Darmo na mnie nie czekay, prożno ſię na mnie nie uſypiay.

ON DIT, *Il y a un bon feſtin qui vous attend.* Opipara cœna te manet. *Plaut.* MOWIĄ czeká cię dobrá poczeſna.

On ne s'attend point à luy. Nihil eſt in eo præſidii. *Liv.* Nie ſpodziewaią niczego od niego, z iego ſtrony.

ON DIT proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy, a quelque fois bien mal diſné,* pour dire *Qui s'attend aux promeſſes d'autruy eſt le plus ſouvent trompé* Qui cenam ſperat, ou præſumit alienam, hæc eum ſpes ſæpè decollat, *Plaut.* (*Il parle à peu prés ainſi.*) *Qui pendet al erius promiſſis ſæpè decipitur, ou fruſtratur. *Cic. Plin.* MOWIĄ przyſłowiem: *kto ſię ná cudzy garnek oglądá, częſtokroć źle obiaduie;* to ieſt kto ſię ná obietnicy zaſadzá cudzey, często bywá omylony.

(*Expreſſion baſſe & populaire.*) Mowá podłá y między poſpolſtwem.

ON DIT encore *Attendre quelqu'un au paſſage,* pour dire *Le ſurprendre en quelque occaſion* In ipſo articulo opprimere aliquem. *Terent.* MOWIĄ eſzcze: *czekać kogo ná przeprawie,* to ieſt w ſamey potrzebie ná niego napaść.

ON DIT pareillement en matiere de nouvelles, *Il faut attendre le boiteux,* pour dire, *Celuy qui en apportera la confirmation.* Qui fidem faciat rei iſtius, eſt expectandus. MOWIĄ także względem Nowin: *trzebá czekać kulawego* to ieſt tego co przywiezie potwierdzenie ich.

ON DIT auſſi en diſputant, *C'eſt là où je vous attendois,* pour dire, *C'eſt de cela que je veux tirer avantage contre vous.* Illuc te volebam, ou te expectabam. MOWIĄ także w wſporze iakiey, *á tum cię też czekał,* to ieſt na tym chcę cię przekonać.

Attends juſques à amen, ou *juſques à la fin.* Mane uſque ad plaudite. Czekay aż do Amen, to ieſt aż do końcá.

(On finiſſoit ordinairement les Comédies par ce mot.) Kończono zwyczaynie komedye tym ſłowem.

FAIRE ATTENDRE, (*Retarder quelqu'un.*) Morari Remorari. (moror, aris, moratus ſum.) dep. acc. *Cic. Ter. Plaut.* TRZYMAC ná rzeczy, ná oczekiwaniu, kogo bawić.

Il ſe fait bien attendre. Nimium nos moratur. *Ter.* Długo ſię czekać każe.

Il y a long-temps qu'il me fait attendre un diſné. Jam dudum dedit mihi expectationem convivii. *Cic.* Już to dawno iako mnie zapraſzá ná obiad.

C'eſt la joueuſe de flute & ceux qui doivent chanter l'hymenée, qui nous font attendre Hoc nobis mora eſt, tibicina & hymenæum qui cantent. *Ter.* Czekamy zá śpiewaczką y muzyką z weſelem.

EN ATTENDANT, (*Cependant.*) Interim. Intereà. adv. *Cic.* TYMCZASEM.

ATTENDRI, maſc. *on prononce* áttandri. ATTENDRIE, fœm part. & adjectif (*Devenu, ou rendu tendre, parlant des viandes qui ſont dures.*) Maceratus, a, um. ZKRUSZAŁY co ſię ſtał kruchym mowiąc o mięſie.

ATTENDRI dans le figuré, (*Touché de pitié & de compaſſion.*) Miſericordiâ tactus, ou commotus, ou permotus, a, um. *Cic.* SKRUSZONY *niewłaſnie* zdięty litością żalem.

ATTENDRIR, V. act. *on prononce* attandrir. (*Rendre tendre.*) Macerare, (macero, as, maceravi, maceratum.) *Ter.* SKRUSZYĆ zmacerować.

(On pourroit ſe ſervir en ce ſens du verbe *Mollio*, puis, qu'Ovide à dit *Lanam mollire trahendo,* rendre la laine plus douce, auſſi bien que du verbe *Emollio*, puiſque Pline a dit *Emollire alvum,* amollir le ventre.) Mogłby zażyć w tym rozumieniu ſłowá *mięczyć*, ponieważ Owidyuſz powiedział? mięczyć wełnę, iako też ſłowá *zmiękczam*, ponieważ Pliniuſz powiedział; żołądek zmiękczyć.

Le figuier attendrit la viande, lors qu'on l'y attache pendant quelque temps. Caro appenſa ficu teneréſcit. *Plin.* Ná figowym drzewie kruſzeie mięſo, zawieſiwſzy go ná nim czas iaki.

S'attendrir, (*Devenir tendre, parlant des viandes.*) Teneréſcere, (tenereſco.) neut. *Lucr.* Kruſzeć, ſkruſzałym ſię ſtać mowiąc o mięſie.

ATTENDRIR ſe dit figurement en choſes morales, (*Toucher de compaſſion.*) Mollire. Emollire, (mollivi, is, mollivi, mollitum.) act. acc. *Cic.* Zmiękczyć mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, tknąć litością, wzruſzyć do litości.

Je me ſens attendri ſur voſtre ſujet. Tui ipſius miſericordiâ frangor. *Cic.* Wzruſzonym zdiętym litością nad tobą ſię czuię.

Les diſgraces des Rois attendriſſent tout le monde. Afflictæ Regum fortunæ alliciunt omnes ad miſericordiam. *Cicer.* Nieſzczęśliwości Krolow każdego wzruſzą do politowania.

S'attendrir, ſe laiſſer toucher de compaſſion. Tangi miſericordiâ, (angor, eris, tactus ſum.) paſſ. Dare ſe ad lenitatem. *Cicer.* Dáć ſię zmiękczyć wzruſzyć litością.

ATTENDRISSEMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* attandriſſemant. (*Qui ne ſe dit qu'au figuré pour exprimer un mouvement du cœur, qui inſpire de la tendreſſe & de la compaſſion pour les malheureux.*) Miſericordia, *genit.* miſericordiæ, fœm Miſeratio. Commiſeratio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMIĘKCZENIE zlitowanie co ſię nie mowi chyba niewłaśnie, o wzruſzeniu ſerca do politowania nad nieſzczęśliwemi.

ATTENDU, maſc. *on prononce* attandu. ATTENDUë, f. part. paſſ. & adject. (*Qu'on attend.*) Expectatus, expectata, expectatum. OCZEKIWANY, Oczekiwana ktorego czekaią.

Vous eſtes fort attendu. Summa eſt tui expectatio. *Cicer.* Bardzo cię oczekuią.

La paix eſt fort attenduë. In ſummâ expectatione pax eſt. *Cic.* Pokoiu bardzo czekaią.

ATTENDU *que*, & ATTENDU, *mis ſeul*, (*Conjonction cauſative qui ſignifie Parceque, D'autant que.*) Cùm, Quia. PONIEWAZ; ile że.

ATTENTAT, ſubſt. m. *on prononce* attantat. (*Entrepriſe téméraire ſur la vie des Souverains.*) In vitam Regum molitio, *ou* machinatio, *genit.* onis, fœm. PORWANIE ſię odważenie ſię zuchwałe ná życie Krolow.

ATTENTAT en general, (*Crime énorme au premier & ſecond chef.*) Nefarium crimen, *genit.* nefarii criminis, neut. Scelus immane, *genit.* ſceleris immanis, neut, *Cic.* PORWANIE ſię ogolnie, zbrodnia ſzkaradna w naypierwſzym y powtornym ſtopniu kryminałow.

ATTENTAT, (*Entrepriſe ſur l'autorité d'un autre.*) Alieni juris, *ou* alienæ auctoritatis violatio, *genit.* violationis, fœm. PORWANIE ſię ná władzę cudzą, ná zwierzchność

ATTENTE, ſubſt. fœm. *on prononce* attante. (*Eſperance, prévoyance d'une choſe qui doit arriver.*) Expectatio, *genit.* expectationis, fœm. *Cic.* OCZEKIWANIE, wyglądanie, rzeczy iakiey ktora ma naſtąpić.

Toute la province eſt dans l'attente de la vengeance qu'on en fera. Mirifica eſt provinciæ expectatio, quæ ultio fuerit. *Cicer.* Wſzyſtek kray w oczekiwaniu zoſtaie iáko ſię tego zemſzczą.

Il eſt bien éloigné de ſon attente. Aliter evenire multò intelligit. *Terent.* Daleko zoſtał od nadziei ſwoiey.

Reſpondre à l'attente qu'on a de nous. Aliorum de nobis expectationi reſpondere. *Cic.* Zádoſyć czynić nadziei o nas powziętey.

Surpaſſer l'attente qu'on a de nous. Omnium de nobis expectationem vincere. *Cic.* Zwyciężyć nadzieię ktorą o nas miano.

Tromper l'attente de quelqu'un. Decipere expectationem alicujus. *Cic.* Omylić nadzieię czyią.

Sa punition n'eſt que differée, il n'y perd que l'attente. Nihil præter tempus noxæ lucratur. *Lucr.* Karanie iego tylko ieſt odłożone, nie ſtraci na nim, chyba czas przez ktory go oczekiwa.

Contre l'attente de tout le monde. Præter omnium expectationem. *Cic.* Citra ſpem omnium. *Flor-Rom.* Mimo nadzieię wſzyſtkich.

ON APPELLE *Pierres d'Attente*, certaines pierres avancées à l'extremité d'un mur pour en faire la liaiſon avec celuy qu'on a deſſein de baſtir auprés, *Lapides eminentes*, ou *extantes*, genit. *lapidum eminentium*, ou *extantium*, m. plur. *Vitr.* *On le dit auſſi au figuré quand on laiſſe des marques d'un ouvrage, d'un deſſein qu'on a entrepris ſans l'avoir achevé tout-à-fait, *Opus inchoatum*, genit. *operis inchoati*, neut.) NAZYWAIĄ Kamienie oczekiwania, poſpolicie *ſtraby*, niektore cegły lub kámienie wydane zwierzchu ná brzegu ſciany, dla związania z tą ktorą daley pociągnąć zamyslaią [illegible]. *Mowi ſię toż niewłaśnie o rozpoczęciu [illegible] iákiey nieodkończywszy iey zupełnie.

ON DIT auſſi *Tables d'Attente*, des pieces de marbre, *ou* des quadres deſtinés à recevoir des inſcriptions, des tableaux, des [illegible], qu'on doit remplir en achevant l'ouvrage, [illegible], 1fœm. plur. MOWI ſię toż o głazach álbo marmurach gotowych w ſztuki wyrobionych gładko, ná ktorych nápiſy iákie álbo obrazy, álbo rznięcia dawać maią kończąc robotę.

ON DIT auſſi au figuré, *L'eſprit d'un jeune homme eſt une table d'attente, qui eſt capable de recevoir telles inſtructions qu'on y voudra mettre.* Cereus adoleſcens in bonum [illegible] vitium flecti. MOWIĄ też *niewłaśnie*; Umyſł młodego ieſt iako goła tablica ná ktorym wyraziſz wſzyſtko cozechcesz.

ATTENTER V. neut. *on prononce* attanter. *Attenter à la vie de quelqu'on*, (*Entreprendre ſur ſa vie.*) Struere vitæ inſidias, (ſtruo, is, ſtruxi, ſtructum.) act. *Liv.* PORWAC ſię targnąć ná życie czyie naſtąpić ná nie.

Attenter à l'autorité des Souverains. Regum auctoritatem violare, *ou* uſurpare. Targnąć ſię ná powagę ná władzę Krolow.

Attenter à la pudicité d'une fille. Puellæ pudicitiam attentare. *Vlp.* Kuſic ſię áby wſtyd pannie odebrać.

Il ne [illegible] ſur ſa vie, ni ſur ſon royaume Nullas inſidias neque vitæ neque regno ducebat fieri. *Cic.* Nie wiedział żeby co o życiu Jego álbo Kroleſtwie zámyślano.

Il a ſouvent attenté à ſa vie. Vitæ ipſius ſæpè inſidiatus eſt. Inſidias ſæpè paravit. *Cic. Tacit.* Ná życie mu nie raz naſtąpił.

ATTENTIF, maſc. *on prononce* attantif. ATTANTIVE, f. adject. (*Qui écoute avec attention.*) Attentus, attenta, attentum. *Cic.* PILNY, PILNA, co ſłucha z pilnoſcią.

Une oreille attentive. Attenta auris. *Hor.* Pilno pilnie.

Tenir ſes auditeurs attentifs, les rendre attentifs. Tenere, *ou* facere auditores attentos. *Cic.* Pilnych uczynić ſłuchaczow, trzymać ich w pilności.

Soyez s'il vous plaiſt attentifs. Attendite. Præbete vos attentos. *Cic.* Pilnuycie, pilnie patrzcie, przeſtrzegaycie.

Il m'a rendu attentif par ſon diſcours. Suo mihi ſermone aures arrexit. *Plaut.* Pilnym mnie uczynił mową ſwoią.

Chacun eſtant fort attentif à ſes demandes. [illegible] omnibus expectatione quidnam poſtulaturus eſſet. *Liv.* Gdy wſzyſcy z pilnoſcią ſłuchali, czegoby żądał.

Vous n'eſtes point attentif, (voſtre eſprit eſt ailleurs, vous ſongez à toute autre choſe.) Alias res agis. *Ter.* Peregrinatur animus. Nie ieſteś pilny, nie uważaſz, myśl twoia gdzie indziey ieſt, myśliſz całe o czym inſzym.

ATTENTIF ſe dit figurément. (*Appliqué à une choſe, attaché.*) Attentus. Intentus, a, um. *Ter.* PILNY mowi ſię *niewłaśnie* przykładaiący ſię do czego, przywiązany do czego.

Eſtre attentif à une choſe. Ad aliquid attendere. act. *Ter. Liv.* Pilnować czego, dać baczność.

Un pere de famille qui eſt attentif à ſes intereſts. Attentus rerum ſuarum pater-familiàs. *Cic.* Goſpodarz pilnuiący tego, co do niego należy.

Eſtre trop attentif à ſes intereſts. Ad rem attentiorem eſſe. *Ter.* Názbyt pilnować pożytkow właſnych.

ATTENTION, ſubſt. fœm. *on prononce* attantion. (*Application d'eſprit à une choſe.*) Attentio. *Cic.* PILNOSC; myśli do czego przyłożenie.

Donner attention à une choſe. Attendere rem aliquam. *Cic.* Pilności do czego przykładać.

Je vous le diray, ſi vous voulez me donner un peu d'attention. Id dicam, ſi operam eſt auribus. *Plaut.* Opowiem ci to, ieżeli mi trochę daſz pilności.

Faire attention ſur une choſe. Aliquid attento, *ou* intento animo conſiderare, (conſidero, as, aui, atum.) act. *Cicer.* Pilną uwagę nad czym uczynić.

Il faut une grande attention. Intento animo opus eſt. *Cic.* Trzeba wielkiey pilności.

Avec attention. Attente. adv. *Cic.* Z pilnoſcią.

ATTENTIVEMENT, adv. *on prononce* attantivemant. (*Avec attention.*) Attentè. Attentiùs, *plus attentivement.* Attentiſſimè. *fort attentivement.* *Cic.* Pilnie z pilnoſcią z wielką pilnoſcią, barzo pilnie.

ATTENUATION, ſubſt. f. (*Affoibliſſement, ou l'action par laquelle on affoiblit.*) Virium imminutio, *genit.* imminutionis, fœm. *Cic.* WYCIĘCZANIE, oſłabienie, przez co kto co oſłabia.

La grande atténuation de ce malade vint de trop de remedes. Nimis [illegible]. Wycięczenie wielkie tego chorego pochodzi z lekarſtw zbytecznych.

ATTENUATION, [illegible] WYCIĘCZANIE [illegible].

(*Terme qui ſe dit au Palais.*) Termin Prawny.

[illegible] *par atténuation en un proces criminel.* Crimen extenuare, *ou* elevare. *Cic. Liv.* Piſać wycięczaiąc wyſtępek [illegible] Prawie kriminalney.

ATTENUE', maſc. ATTENUE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Affoibli, qui n'a que la peau & les os, fort maigre.*) Attenuatus. Extenuatus, a, um. *Cic.* WYCIĘCZONY, zmarniały, [illegible] co nie ma tylko ſkorę á kości bardzo chudy.

Un corps atténué de maigreur. Tenuatum macie corpus. *Horat.* Ciało wymorzone chudością.

Une femme atténuée par la diette de quelques jours laiſſa vaincre ſon opiniaſtreté. Mulier aliquot dierum abſtinentiâ ſiccata paſſa eſt ſrangi pertinaciam ſuam. *Petr.* Białogłowa wymorzona kilkodniową dietą ná oſtatek dała ſwoy upor przezwyciężyć.

ATTENUER, V. act. (*Diminuer, oſter de l'embon-point.*) Tenuare. Attenuare. Extenuare, (tenuo, as, tenuavi, tenuatum.) act. accuſ. *Ovid. Cic. Plin.* WYCIĘCZAC, ochudzać tuczności uiąć.

Je ſuis tout atténué, J'ay le corps tout deſſeché. Tenuatum eſt macie corpus. Wſzyſtkiem opadł, wyſchł, zmarniał.

ON DIT auſſi au Palais parlant figurément, *Atténuer un crime, (l'affoiblir, en diminuer l'atrocité.)* Extenuare, elevare, *ou* imminuere crimen. *Cic Liv.* MOWI ſię też w Prawie wycięczać kryminał iáki umnieyſzać ſzkaradności iego

Atténuer l'autorité. Auctoritatem elevare. *Liv.* *Le chagrin.* Ægritudinem elevare. *Cic.* Umnieyſzać, ubliżać powagi *Smutku żałości.

ATTERRE', maſc. ATTERRE'E, fœm. part. paſſ. (*Jetté par terre.*) Proſtratus. Afflictus, a, um. *Cic.* O ZIEMIĘ uderzony, uderzona.

ATTERRER, V. act. (*Jetter par terre.*) Aliquem humi, *ou* ad terram proſternere, act. acc. *Cic.* UDERZYC o ziemię

ATTERRER ſe dit figurément pour (*Detruire quelqu'un, ou ſa fortune, le renverſer.*) Alicujus opes affligere. act. *Plin.* MOWI ſię niewłaśnie zámiaſt zgubić kogo ná fortunie obalić go w[illegible] ná ſzczęściu.

ATTESTATION, ſubſt. fœm. (*Témoignage qu'on rend de quelqu'un par écrit.*) Conſignata literis teſtificatio, *ou* teſtatio. *Cic.* SWIADECTWO komu ná piſmie dane.

ATTESTER, V. act. (*Rendre témoignage de la vérité d'un fait.*) Teſtari. or, aris, atus, ſum.) dep. accuſ. *Cicer. Plin.* SWIADCZYC o czym, iáko prawda eſt.

ATTESTER ſignifie auſſi *Prendre à témoin.* Appellare aliquem teſtem, *ou* [illegible] teſtem. *Cic.* ZNACZY też świadczyć ſię kim, brać ná świadectwo.

J'atteſte les hommes que cette diviſion n'eſt point arrivée par ma faute. Neque culpâ meâ hoc eveniſſe diſſidium id teſtor homines. *Ter.* Swiadczę ſię wſzyſtkiemi ludźmi że nie z moiey przyczyny ta kłotnia.

Atteſter Dieu d'une choſe. Teſtem Deum appellare. *Cic.* Brać Boga ná świadectwo w czym.

ATTIE'DI, maſc. ATTIE'DIE, fœm. part. paſſ. *Voyez* ATTIE'DIR. Teporatus, teporata, teporatum, Tepidus, a, um, *Plin. Cic.* OSTYGŁY, zwolniały.

ATTIE'DIR; V. act. ſe dit rarement dans la ſignification naturelle pour *Rendre tiede.* Tepidum facere. act. acc. *Mart.* OSTUDZIC rzadko ſię mowi w właſnym wyrozumięniu znaczy [illegible] uczynić.

S'ATTIE'DIR, (*Perdre de ſa chaleur, ou en ſouffrir diminution.*) Tepeſcere, (tepeſco, is, tepui, *ſans ſupin.*) neut, *Mart.* OSTYGNĄC, utracić co z gorącości ſwoiey.

S'ATTIE'DIR, au figuré, (*Perdre de ſa ferveur, ſe relaſcher, ſe ralentir.*) fervorem remittere,) remitto, is, remiſi, remiſſum.) act. *Lucan. Cic.* OSTYGNĄC niewłaśnie ſtracić ochoty, oſtać, zleniwieć.

ATTIE'DISSEMENT, ſubſt. maſc (*Tiédeur.*) Tepor, *genit.* teporis, maſc. *Cic.* OSTYGNIENIE ochłodzenie.

(Ce ſubſtantif n'eſt point d'uſage en ce ſens, & ne l'eſt gueres plus dans le ſens figuré, ſi ce n'eſt dans un langage de Devotion, comme. To ſłowo w tym wyrozumieniu nie ieſt w używaniu, y iuż prawie nie záżywaią go w wyrozumieniu niewłaſnym, chyba mowiąc o pobożności, iáko.

L'ATTIE'DISSEMENT *de la dévotion & de la pieté.* Pietatis remiſſio, *genit* remiſſionis, fœm. OCHŁODNIENIE, oſtygnienie w nabożeńſtwie, y pobożności.

ATTIFER, V. act. (*Parer.*) Comere. Ornare. act. acc. *Ter.* STROIC, ubierać.

S'ATTIFER, V. neut. (*Ajuſter ſa teſte, ou ſes cheveux.*) Se comere, (como, is, comſi, comtum.) act. *Terent.* STROIC ſię, guzdrać ſię.

Les femmes ſont long-temps à s'attifer. Dum comuntur mulieres, annus eſt. *Ter.* Białogłowy długo ſię guzdraią koło ſtroienia.

(*Mot bas & de mépris.*) Słowo podłe y z wzgardą.

ATTIFETS, ſubſt. maſc. plur. (*Ajuſtemens de femme.*) Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, maſc. STROIE białogłowſkie.

ATTIQUE, (*le Pays d'alentour de la ville d'Athenes dans l'Achaie, ou Hellas.*) Attica, *genit.* Atticæ, fœm. *Cic.* ATTYKA Kray około Ateny w Achaiy, álbo Hellas.

DE L'ATTIQUE. Atticus, Attica, Atticum. *comme *La Langue Attique, qu'on parloit à Athenes.* Attica lingua. *L'Eloquence [illegible]* Attica eloquentia. *Cic.* ATTYCKI; iáko mowa Attycka [illegible] mowili w Atenach. *Wymowa attycka

Parler [illegible] la langue d'Athenes. Atticè loqui *Cic.* *[illegible] Atticiſmus, i, maſc. *l'Atticiſme, le langage d'Athenes, un langage pur & elegant*, & Atticiſare *dans le meſme Auteur* pour *Parler attique, ou d'un langage pur & éloquent,)* Mowić po Attyckiemu. *Plautus nazwał Atticyzyza, [illegible] piękna Ateńſka, z Attycka mowić wymową [illegible].

L'ORDRE ATTIQUE dans l'Architecture, (*Petit Ordre*) Atticus ordo, *genit.* Attici ordinis, maſc. PORZĄDEK Attycki w Architekturze, drobny rząd ſłupow.

COLONNES ATTIQUES, ou ATTICURGES, (*Colomnes quarrées qui ſervoient à cét Ordre.*) Columnæ Atticæ, *genit.* columnarum Atticarum, fœm. plur. SŁUPY Attyck ckwadratowe do tego porządku ſłużące w budowaniu.

ON APPELLE [illegible] *tique* parmi les Grecs, (*Une certaine [illegible] dans le langage des Atheniens.*) Attico lepore tincti ſales, *genit.* tinctorum ſalium, m. plur. *Mart.* ZOWIĄ też ſmak Attycki, pewną moc wymowy ktora ſię znaydowała w ięzyku Ateńſkim.

ATTIRAIL, ſubſt maſc. (*Equipage de l'Artillerie, ou de la Marine.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Impedimentum, *genit* impedimenti, neut. PODWODY y porządki do [illegible] em lub morzem.

Dans cette reſolution il envoya tout l'attirail de ſon camp à Labienus. Hoc inito conſilio totius exercitûs impedimenta ad Labienum miſit. *Caſ.* Według tey zmowy poſłał wſzyſtkę armatę ſwoię z porządkiem Labienemu.

ATTIRAIL *de chaſſe*, ou *Equipage de chaſſe.* Venatorium inſtrumentum, neut. *Plin* [illegible]. PORZĄDEK do polowania

ATTIRANT, maſc. ATTIRANTE, fœm. [illegible] ATTIRER. CIĄGNĄCY, CIĄGNĄCA od ſłowa ciągnę.

ON DIT auſſi *Attirant* comme ſubſtantif, (*Qui attire à ſoy.*) Alliciens, *gen.* allicientis, maſc. Allector, *genit.* allectoris, maſc. *Colum.* Blandus, *genit.* blandi, maſc. *Cic.* MOWI ſię też Pociąg [illegible] imieniem iſtotnym co ciągnie do ſiebie

ATTIRANTE, (*parlant d'une femme.*) Blanda mulier, *genit.* blandæ mulieris, fem. POWABNA białogłowa.

ATTIRE', maſc. ATTIRE'E, fœm. part. paſſ. (*Tiré avec quelque ſorte de violence.*) Tractus. Attractus. Pertractus, a, um. *Cicer.* POCIĄGNIONY, POCIĄGNIONA, mocą niejáką.

ATTIRE' *par perſuaſion.*) Inductus, a, um. *Cic.* POCIĄGNIONY namową, wprowadzony.

ATTIRE' *par quelque charme*, ou *amorce.* Allectus. Illectus, a, um. *Cicer.* POCIĄGNIONY powabem iákim álbo ponętą.

ATTIRER, V. act. (*Tirer à ſoy, emporter, entrainer.*) Aliquid ad ſe trahere. act. *Cic.* POCIĄGNĄC do ſiebie porwać, zá ſobą wlec.

L'aimant attire le fer. Attrahit ferrum magnes lapis. *Plin* Magnes lapis ad ſe ferrum allicit, *ou* trahit. *Cicer.* Magnez ciągnie żelazo.

Les choux attirent toutes les humeurs de la teſte & des yeux. De capite & de oculis omnia deducit braſſica. *Var.* Kapuſta wyciąga ſciąga humory wſzyſtkie z głowy y z oczu.

Attirer la pluye du ciel par des prieres Cœleſtes impetrare aquas precibus, *Horat.* Sciągnąć deſzcz z nieba modlitwami

Nous ſommes attirez par le deſir des ſciens. Omnes trahimur ad ſcientiæ cupiditatem. Ciągnie nas chęć do náuk.

ATTIRER, figurément en morale, (*Tirer à ſoy par careſſes, ou autrement.*) Allicere. (licio, licis, lexi, lectum.) act accuſ. *Suet.* POCIĄGNĄC do ſiebie *niewłaśnie*, ciągnąć do ſiebie pieſzczotami lub inaczey.

Attirer quelqu'un dans une revolte, le porter, l'induire à la revolte. Ad defectionem aliquem trahere. **Dans un meſme malheur.* In eandem calamitatem trahere. *Cic.* **Dans ſon parti.* In partes aliquem trahere. *Tacit.* **Dans un parti contraire.* In partem aliam trahere. *Planc-Cic.* **Dans ſon ſentiment* In ſuam ſententiam aliquem trahere. *Cic.* Pociągnąć kogo do buntu wprowadzić go. *W toż nieſzczęście. *Na ſtronę ſwoię. *Ná ſtronę przeciwną. *Ná zdanie ſwoie.

Si la louange ne vous peut attirer à bien faire, la crainte ne pourra vous empeſcher de mal faire. Si te laus allicere ad rectè faciendum non poteſt, ne metus quidem à fœdiſſimis

factis poteſt avocare. *Cic.* Jeżeli cię chwała nie pociąga do dobrego, pewnie cię boiaźń nie odwiedzie od złego.

Il ſe les attira à luy ſous de grandes promeſſes. Eos ad ſe magnis pollicitationibus perduxit. *Caſ.* Pociągnął ich ſobie, do ſiebie pod wielkiemi obietnicami.

ATTIRER *du bien*, ou *du mal*, (*en procurer.*) Bonum aut malum conflare, (o, as, avi, atum.) SPROwadzić złe lub dobre, być przyczyną.

Attirer de l'ennuy à quelqu'un. Ærumnas alicui creare. **Quelque danger.* conflare, alicui periculum. *Cic.* **Des affaires, de la haine.* exhibere negotium, odium conflare. **De l'envie.* Aliquem in invidiam rapere. *Cic.* Sprowadzić fraſunek ná kogo. *Jákie niebeſpieczeńſtwo. *Trudności nienawiść. *Zazdrość.

S'attirer la haine publique. Publica odia in ſe concitare. *Cicer.* **De meſchantes affaires.* Se in malum conjicere. *Plaut.* Sciągnąć ná ſię nienáwiść wſzyſtkich *co złego ná ſię obálić

Je me ſuis attiré bien des ennemis pour l'amour de luy. Multas contraxi inimicitias illius cauſâ. *Cicer.* Sciągnąłem ná ſiebie wielu nieprzyiacioł dla niego.

Je m'attireray volontiers tout le faix de la guerre ſur les bras, pourveu que ma perte faſſe le ſalut de ma patrie. Omnem impetum belli in me convertere non recuſabo, ſi modò meo caſu confirmare ſalutem patriæ poſſim. *Cic.* Wezmę ná ſiebie wſzyſtkie niebeſpieczeńſtwo woyny ochotnie, byleby moią ſzkodą ſtanęła całość Oyczyzny.

S'attirer une maladie par ſon intempérance dans le boire & dans le manger. Suâ intemperantiâ & compotationibus, morbum concipere. *Colum.* Sciągnąć ná ſię chorobę przez ſwoię w iedzeniu y piciu niewſtrzemięźliwość.

S'attirer la bienveillance, la bonne volonté, ou *l'amitié d'une perſonne.* Voluntatem alicujus conciliare ſibi. *Cic.* Sciągnąć ná ſię łaſkawość, dobre ſerce, przyiaźń iakiey oſoby.

S'attirer l'eſtime de tout le monde. Omnium æſtimationem ſibi colligere. *Cicer.* Pociągnąć do ſiebie eſtymacyą wſzyſtkich ludzi.

ATTISER *les tiſons d'un feu.* V. act. (*Racommoder le feu en approchant, les tiſons pour les faire brûler.*) Sopitos ignes ſuſcitare. *Virg.* **Souffler le feu.* Foculum buccâ excitare. *Juv.* *(*ſi le bois n'eſt pas encore allumé.* Titiones componere. act.) POPRAWIC ognia głownie poruſzaiąc y do ſiebie zbliżaiąc áby ſię paliły. *Dmuchać ná ogień; układać ogień ieżeli ieſzcze drwa nie zápalone.

ATTISER, au figuré, (*en parlant de la guerre & de quelque paſſion de l'ame.*) comme *Attiſer le feu de la guerre civile.* Civile bellum accendere. *Cicer.* **Attiſer le feu de la colere de quelqu'un.* ſuſcitare iram alicujus. *Virg.* PODPALAC zápalać *niewłaśnie*, mowiąc o woynie, lub żądzy iakiey duſzney Jako: zápalać ogień woyny domowey. *Podpalać gniew czyi

ATTISONNOIR, ſubſt. maſc. (*outil crochu dont ſe ſervent les Fondeurs pour attiſer le feu.*) Admovendis titionibus uncus, i, m. POGRZEBACZ nárzędzie zákrzywione ná końcu ktorego záżywaią dla poprawiania ognia.

ATTITRER, V. act. (*Apoſter, ſuborner quelqu'un.*) Apponere, (appono, is, appoſui, appoſitum.) act. acc. *Cic.* NAPRAWIC náſłać náſadzić kogo.

ATTITUDE, ſubſt. f. terme de peinture & de ſculpture, (*certaine diſpoſition des figures d'un tableau*, ou *l'action & la poſture d'une ſtatuë.*) Situs, *genit.* ſitûs, maſc. Poſitio, *genit.* poſitionis, fœm. *Cic.* POSTAC położenie układ oſob w malowaniu lub rznięciu poſtura; termin malarſki y ſnycerſki

ATTOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action par laquelle on touche.*) Tactus. Contactus, *genit.* ûs, maſc. *Cic. Virg.* Tactio, *genit.* tactionis, fœm. *Cic.* DOTYKANIE ktorym ſię dotykaią.

Se ſouiller par l'attouchement d'un mort. Contaminare ſe contagione mortui. *Cic.* Zmazać ſię dotykaiąc umarłego.

ATTRACTIF, maſc. ATTRACTIVE, f. adject. (*Qui a la force d'attirer.*) Attrahendi vim habens. **Les philoſophes ſe ſervent d'* Attractivus, a, um. POCIĄGAIĄCY, POCIĄGAIĄCA co ma moc pociągnienia. *Filozofowie záżywaią ſłowa *pociągliwy.*

Vertu attractive. Vis attrahendi. Moc pociągnienia.

ATTRACTION, ſubſt. fœm. (*L'action d'attirer.*) Attractio, *genit.* attractionis, fœm. POCIĄGNIENIE.

(Ce mot eſt de Quintilien dans une ſignification bien éloignée, je croy qu'on s'en peut ſervir ſans ſcrupule dans celle-cy.) To ſłowo ieſt Kwintyliana w wyrozumieniu od tego dalekim, ále bez ſkrupułu może go y w tym brać.

ATTRAIANT, m. ATTRAIANTE, f. (*Charmant, qui attire à ſoy.*) Blandus, blanda, blandum. *Cic.* POWABNY, POWABNA, miły co do ſiebie ciągnie.

Il n'a rien d'attraiant dans l'air du viſage. Nihil eſt in ejus vultu quod blandiatur oculis. Nic ma nic powabnego w poſtaci twarzy.

Il a des yeux attraiants, ou *pleins d'attraits.* Illices habet oculos. *Apul.* Ma oczy powabne, pełne powabow.

ATTRAIRE, V. act. (*Attirer, faire venir à ſoy par quelque appaſt*, ou *vertu ſecrette & inconnuë.*) Allicere, (licio, licis, lexi, lectum.) act, acc. *Cic.* NĘCIC, Powabiać do ſiebie ponętami lub inſzą mocą taiemną y nieznaiomą.

ATTRAIRE, au figuré, comme *On attrait les enfans par la douceur.* Lenitate pueri alliciuntur. PRZYCHĘCIC, przywabić *niewłaśnie* Jako: dzieci łaſkawością przychęcaią.

La vertu a le pouvoir d'attraire les eſprits les plus ſauvages. Virtus agreſtiores ad ſe animos allicit. *Cic.* Cnota ma tę moc że przychęci náydzikſze umyſły.

ATTRAIT, ſubſt. maſc. (*Qualité, vertu qui attire.*) Illecebra, *genit.* illecebræ, f. POWAB, ponęta to co przychęca.

Se laiſſer aller aux attraits de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris. *Cic.* Dać ſię pociągnąć ponętami roſkoſzy

ATTRAIT, (*Ce qui nous porte & nous invite à une choſe.*) Incitamentum. Invitamentum, *genit.* i, n. POCIĄG, pobudka to co nás do czego wiedzie, y zachęca.

C'eſt un grand attrait pour ne point craindre les dangers, ni le travail. Hoc maximum & periculorum invitamentum & laborum. *Cicer.* Wielka to pobudka áby ſię nie wadrygać niebeſpieczeńſtw, y pracy.

Il a bien des attraits pour la ville, & pour le barreau. Multa habet incitamenta urbis & fori. *Cic.* Ma wielkie pociągi do miaſta, y do prawa.

Ils ont beaucoup d'attrait à ſuivre ce deſſein. In hoc conſilium maximè inclinant. *Liv.* Barzo ich chęć wiedzie iść zá tym zdaniem.

ATTRAPER, V. act. (*Atteindre quelqu'un qui eſt parti devant.*) Aliquem aſſequi, (ſequor, ſequeris, aſſecutus ſ. m.) dep. acc. *Cic.* DOSCIGNĄC kogo co wprzody ſię ruſzył.

Attraper quelqu'un en chemin. Conſequi aliquem in itinere. *Cic.* **Allez devant, je vous attraperay au giſte.* I præ, ad veſperam te conſequar. *Cicer.* Doścignąć kogo w drodze *Jedź wprzody dogonię cię ná noclegu.

ON DIT en ce ſens qu'*Vn malade ne pourra pas attraper le printemps, aller*, ou *vivre jusques au printems.* Hic æger ad vernum uſque tempus non perveniet. **Il a attrapé ſoixante-dix ans, il eſt venu juſques à ſoixante-dix ans.* Ad annum ſeptuageſimum pervenit. *Cic.* **Chacun ſouhaite attraper la vieilleſſe*, ou *devenir vieux, & l'on ſe faſche lors qu'on y eſt arrivé.* Senectutem ut adipiſcantur omnes optant, eandem accuſant adepti. *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu, chory ten niedoścignie wioſny, to ieſt nie dożyie aż do wioſny. *Doścignął ſiedmiudzieſiąt lat, przyſzedł aż do lat ſiedmiudzieſiąt. *Każdy rad doścignąć ſtarości, á nie rad kiedy przyidzie.

ATTRAPER, (*Prendre, ſe ſaiſir de quelqu'un qui fuit.*) Comprehendere aliquem in fugâ, *Caſ.* ZŁAPAC, zchwytać kogo uciekaiącego.

ATTRAPER, (*Prendre, trouver quelqu'un ſur le fait.*) In aliquo manifeſto ſcelere deprehendere aliquem. ZŁAPAC kogo, zdybać, záſtać ná uczynku.

Si je t'attrape, je te feray voir à qui tu te jouës. Si te comprehendero, ſenties quem attentaris. Bylem cię doſtał náuczę cię z kim to żartuieſz.

ATTRAPER, (*Gagner, faire des acquiſitions légitimes par ſon travail & par ſon induſtrie.*) Comparare, (comparo, as, comparavi, comparatum.) act. acc. *Cicer.* **Il a attrapé de grands biens auprés des grands.* Apud Principes magnas adeptus eſt divitias. *Plaut.* ZYSKAC, náchwytać nábyciem godziwym názbierać pracą ſwoią y rozumem. *Wielkich dobr názbierał u Panow.

ATTRAPER, (*Tromper quelqu'un, le ſurprendre, le faire tomber dans le piége, le faire donner dans le paneau.*) Aliquem capere, (capio, is, cepi, captum.) act. acc. *Cic.* UCHWYCIC, złapać kogo, oſzukać, zwieść, w ſidło álbo w záſadzkę wprowadzić.

Il m'a attrapé de trente piſtoles, ou *Il m'en a donné pour trente piſtoles.* Me tetigit triginta minis. *Plaut.* comme ſi l'on [illegible] *Il m'a donné une touche de trente piſtoles.* Oſzukał mnie w trzydzieſtu grzywnach, álbo dałże mi n[illegible] trzydzieſci grzywien, iákoby kto mowił dał mi tykwę zá trzydzieści grzywien.

Vn homme de néant m'a attrapé mon argent à moy qui ay les cheveux [illegible] & la barbe griſe. Homo nihili [illegible] manu [illegible] capite atque albâ barba. *Plaut.* Jeden [illegible] kczemnik zpieniężył mnie oſzwabił, mnie [illegible] y ſtarca.

J'ay honte à l'âge où je ſuis d'[illegible] deux fois [illegible] vilainement. Pudet hocce ætatis, [illegible] ſtomer [illegible] gne. *Plaut* Wſtyd mnie w tym wieku żem ſię dał dwá razy oſzukać ſzpetnie.

Il y a des filets où les hommes ſe laiſſent attraper tous les jours, on met à manger ſous ces filets, & quand quelqu'un ſe jette deſſus avec trop d'avidité, il ne manque jamais d'y eſtre pris & d'eſtre puni de ſon avarice. Fiunt tranſennæ, ubi quotidiè homines decipiuntur dolis, & in eas eſca imponitur, quam ſi quis avidus poſcit avariter, decipitur in tranſennâ avaritiâ ſuâ. *Plaut.* Są ſidełká ná ktorych ſię ludźie codzień chwytać daią, ná tych poſypuią nętę, á iak ſię kto ná nię chciwie rzuci, zaraz ieſt [illegible] chciwość ſwoię [illegible] karany.

Je [illegible] l'attraper. Hunc decipiam probè. *Plaut* Złapię [illegible]

ATTRAPER ſe dit figurément en choſes morales, (*Parvenir, [illegible]*) [illegible], adipiſcor, [illegible] eptus ſ[illegible].) dep. acc. MOWI ſię [illegible] w rzeczach co obyczaiow [illegible]

On ne [illegible] le dernier point de perfection, pour [illegible]. Summa [illegible] attingi non poteſt. *Cic.* **Ce peintre [illegible] du [illegible], le prend & le rend [illegible]* [illegible] facie [illegible] **[illegible] le ſens d'un Auteur, le prendre.* Mentem [illegible] capere, ou comprehendere *Cic.* Niemożna [illegible] oſtatniego punktu doſkonałości, *to ieſt*, nie [illegible] doyść do niego. * Ten malarż barzo dobrze poſtać twarzy [illegible], *to ieſt* bierze y wyraża. * Doścignąć myśli a[illegible]

ON APPELLE *un* ATTRAPE-MINON, (*un hypocrite, un [illegible] qui avec un air doucereux & ſous un voile de dévotion [illegible] ſimples.*) Fraudulentus & mendax, *genit.* fraudulenti & mendacis, maſc. Zwodziciel. Oſzuſt ktory pod poſt[illegible] [illegible] i y łagodności proſtych oſzukuie.

ATTRAPOIRE, ſubſt. maſc. (*Terme populaire, qui ſe dit d'[illegible] d'une machine pour attraper les renards & d'autres animaux.*) Decipulum, *genit.* decipuli. neut. *Phæd* [illegible] Słowo poſpolite, co ſię mowi o ſidle, álbo ſztuce iak[illegible] Zaſtawioney ná chwytanie liſow lub inſzych zwierząt.

ATTREMPER *un ferrement*, V. act. (*Donner la trempe à quelque ferrement.*) Ferrum [illegible] (tempero, as, attemperavi, [illegible].) act. accuſ. HARTOWAC żelazo (*[illegible] parmi les ouvriers qui travaillent en fer.*) Słowo w używaniu między rzemieślnikami co koło żelaza [illegible].

ATTRIBUER, V. act. (*Donner, octroyer.*) Aliquid alicui tr[illegible] (tribuo, is, tribui, tributum.) act. *Cic.* DAC pozwolić

ATTRIBUER, (*Donner, rejetter ſur quelqu'un un heureux, ou un mauvais ſuccés.*) Tribuere. Aſcribere. act. accuſ. *Cic.* [illegible] *la perſonne.* PRYZNAWAC, zwalać, ſkładać ná kogo [illegible] przypadek.

Si [illegible] gens reüſſiſſent, nous l'attribuons à Dieu. Si qua [illegible] exitus habent boni, eos quidem aſcribimus [illegible] uſque Deo immortali. *Cicer.* Jeżeli ſię dobrym ud[illegible] przyznaiemy to Bo[illegible].

[illegible] annexés d'affection pour moy la bonté que vous [illegible] agréer les ſervices que je vous rends. Quòd grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe, facis tu quidem ex abundantiâ quâdam amoris in me. *Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie dobroci, że przyiąć raczyſz uſługi ktore ci oświadczam.

[illegible] ſes défauts à la vieilleſſe, Sua vitia in ſenectutē [illegible] *Cic.* Ná ſtarość ſkładać defekta ſwoie.

[illegible] la faute à la foibleſſe de l'âge. Imbecillæ [illegible] culpa eſt aſſignanda, *Cic.* Ná wiek ſłaby tę winę złożyć trzebá.

Il ne faut pas attribuër à la valeur des ennemis, ce qui vient du déſavantage du lieu. Quod iniquitas loci attulit, id virtuti hoſtium non eſt tribuendum. *Caſ.* Nie trzebá tego przypiſać cnocie nieprzyiacioł, co pochodzi z niewygody mieyſcá.

s'ATTRIBUER, (*Se donner, s'arroger une choſe*) Aliquid ſibi tribuere, *ou* attribuere, *ou* ſumere, act. *Cic.* PZYZNAWAC przypiſować ſobie co, przywłaſzczać.

Il m'attribuë la gloire d'avoir ſauvé l'empire. Mihi ſalutem imperii adjudicat. *Cic.* Przyznaie mi ſławę, żem wybawił całe Państwo.

S'attribuer la victoire qu'un autre a remportée. Intercipere victoriam alieno labore quæſitam. *Plin.* **Le ſurnom d'un autre.* Cognomen ſibi arripere ex aliorum imaginibus. *Cicer.* Przyznawać ſobie zwycięſtwo, ktore inſzy odebrał. *Imię cudze.

Je ne m'attribuë pas tant, ou *Je n'ay pas aſſez de préſomption, pour croire qu'on doive abſoudre Plancius, à cauſe des ſervices qu'il m'a rendus*, Mihi non ſumo tantum neque arrogo, ut Plancium ſuis erga me meritis impunitatem conſequuturum putem. *Cic.* Nieprzywłaſzczam ſobie tyle, álbo nietak wiele o ſobie rozumiem, żebym chciał żeby Planká wolnym puſzczono dlá tych przyſług, ktore mi świadczył.

ATTRIBUT, ſubſt. maſc. (*terme de Théologie qui ſe dit de toutes les qualitez qui ſont en Dieu, comme ſa juſtice, ſa miſericorde &c.*) [illegible] nomen, *genit.* [illegible] nominis, n. Qualitas, *genit.* qualitatis, fœm *Cicer.* ATTRIBUTA termin Teologiczny ktory ſię mowi o wſzyſtkich doſkonałościach kt[illegible] ſą w Bogu, iako ſprawiedliwość, miłoſierdzie. &c.

ATTRIBUTION, ſubſt, fœm. *Conceſſion de droits.*) Attributio, *genit.* attributionis, fœm. Conceſſio, *genit.* onis. fœm. *Ci.* PRZYZNANIE, pozwolenie, nadanie praw[illegible]

ATTRISTER, V. act. (*Affliger quelqu'un, luy donner des ſujets de triſteſſe, de chagrin & de douleur.*) Contriſtare, (contriſto, as, contriſtavi, contriſtatum.) act. accuſ. *Cal-ad-Cic.* ZASMUCIC kogo, utrapić, dać mu przyczyny ſmutku, żalu, y fraſunku.

Vos lettres m'auroient bien attriſté, ſi la raiſon ne s'eſtoit déja renduë maitreſſe de toutes les triſteſſes, & ſi une longue ſuite de malheurs ne m'avoit endurcy à tous les nouveaux déplaiſirs, qui peuvent m'arriver. Magno dolore me affeciſſent tuæ litteræ, niſi jam ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias, & diuturnâ deſperatione rerum obduruiſſet animus ad dolorem novum. *Cicer.* Záſmuciłby mnie był barzo [illegible] twoy, gdyby iuż rozum nie wziął gory nad [illegible] mi, y gdyby idące po ſobie uſtawicznie nieſzczęścia [illegible] przyzwyczaiły umyſłu do ſiebie; y uſtal [illegible].

Vous avez ſujet de vous rejoüir, & non pas de vous attriſter. Eſt quòd gaudeas, nihil eſt quòd te maceres. *Plaut.* Maſz raczey weſela niż [illegible] ſmutku przyczynę.

ATTRITION, ſubſt. f. terme theologique, (*Regret d'avoir offenſé Dieu dans la crainte de ſes jugemens, que S. Paul appelle une crainte ſervile qui ne juſtifie pas le pecheur.*) Attritio, *genit.* attritionis, fœm. Dolor peccati timore pœnæ conceptus, *genit.* doloris concepti, maſc. ATTRYCYA termin Teologiczny, żal że ſię Boga obraziło dla boiaźni [illegible] Jego, ktorą S. Paweł náżywa boiaźnią niewolniczą ktora nieuſprawiedliwia grzeſznika.

ATTROUPÉ, maſc. ATTROUPÉE, f. part. paſſ. (*Ramaſſé comme en une troupe.*) Congregatus, a, um. *Cic.* ZEUPIONY, zgromadzony iáko huſiec.

ATTROUPER, V. act. (*Ramaſſer, aſſembler des gens.*) Cogere, (cogo, cogis, coegi, coactum.) act. acc. *Cic.* ZBIERAC ludzi, zgromadzać do kupy.

s'ATTROUPER Coire, (coeo, cois, coivi, coitum. (neut. *Cic.* ZBIERAC ſię zgromadzać ſię.

AU, cette particule eſt ſouvent la marque du datif ſingulier maſculin en nôtre Langue, dont on uſe devant les Noms qui commencent par des conſonnes ou voyelles aſpirées: *Au pere.* On dit *à la* pour le feminin, *A la maiſon*; & *aux* pour le plurier tant maſculin que féminin commençant par une conſonne ou par une voyelle, *aux mains, aux écoliers* &c. TA partykuła często ieſt znakiem ſpadku dawaiącego w Francuſkim ięzyku, ktorey záżywaią przed Imionami záczynaiącemi ſię od liter dwoygłośnych álbo też przez ſię brzmiących z tchnieniem: *Oycu*, w białogłowſkim záś *a la* ſię mowi, á w więkſzey liczbie *aux* ták męſkiey iáko białogłowſkiey czyli ſię záczynaią ſłowa od dwoygłośney czyli odjedno głośnych y przez ſię brzmiących, Rękom, Studento[illegible].

AU devant les Noms appellatifs de lieu, en ſignification de repos, s'exprime par la prépoſition *in*, avec l'ablatif, comme. PRZED náżwiſkami poſpolitemi mieyſce znácząc ſpoczynek ná mieyſcu wyraża ſię przez *w* álbo *ná* z ſpadkiem odbieraiącym.

Il eſt au marché, au jardin. Eſt in foro, in horto. Jeſt ná rynku, w ogrodzie.

En ſignification de Mouvement, on la rend par *in* ou par *ad* avec l'accuſatif: comme. Znacząc zaś ruſzenie ſię ná mieyſce wyrażaſię ztąż prepozycyą *w* albo *ná* y ſpadkiem oſkarżaiącym.

Il eſt allé à la place publique, au port. Ivit in forum, ad portum. Poſzedł ná rynek, ná ląd.

AU marque quelquefois un Endroit ou une partie d'un tout: comme. ZNACZY czaſem mieyſce álbo część cáłey iákiey rzeczy iáko.

Il eſt bleſſé au front, au bras, au coude. Saucius eſt in fronte, in brachio, in cubito. Obrażano go álbo raniono w czoło, w ramię, w łokieć.

AU ſignifie d'autrefois le temps: comme. ZNACZY też czaſem czas: iako.

Au declin & au renouveau de la Lune. Decreſcente Lunâ eâdemque ſe reficiente. abl. Ná ſchodzie y ná nowiu Xiężycá.

(Cette particule marque encore l'Inſtrument avec quoy l'on fait quelque choſe: comme. Tá partykułá znaczy ieſzcze inſtrument álbo ſtatek ktorym co czynią iako.

Jouër au palet, aux noix. Ludere diſco, nucibus. Grać w piłkę w orzeczy.

Lá Façon ou la Maniere, comme. Spoſob álbo iakość.

Nous ſommes venus au grand galop. Huc citatiſſimo curſu venimus. Przyiechaliśmy w czwał.

L'Uſage à quoy eſt deſtinée quelque choſe: comme: Náznaczenie do czego álbo iakiego używaniá co naznaczono iako.

Le marché aux beufs. Forum boarium. **Le pont au Change.* Pons Argentariorum. Rynek wołowy. *Moſt monetowy.

AU ſe prend pour *Selon* (comme: BIERZE ſię zá, *Według* iako.

Au jugement, ou au ſentiment de tous les ſages. Ex omnium ſapientum ſententiâ. *ſelon le ſentiment des ſages.* Według rozſądku, według zdaniá wſzytkich rozumnych.

S'AVACHIR, V. neut. *(parlant populairement d'une perſonne qui devient laſche & faineante.)* Marceſcere deſidiâ & otio. *Liv.* WOŁOWACIEC mowiąc po poſpolitemu o kim co nikczemnieie, y gnuśnieie.

AVAL, adv. *(pour deſigner la pente d'une choſe.)* on prononce maintenant *Avau.* **Ce bateau s'eſt détaché, il s'en va à vau-l'eau,* ou *Il va d'aval.* Linter ſolutus ſecundùm flumen fertur. SPADEK ſpadziſtość iakiey rzeczy wyrażaiąc *Oberwał ſię czołn y bieży z wodą.

ON LE DIT figurément *(des choſes qui déperiſſent, & qui ne réüſſiſſent pas.)* comme *Toutes ſes entrepriſes ſont allées à vau-l'eau.* Omnia illius incœpta, dilapſa ſunt. *Cicer.* MOWIĄ też *niewłaśnie* o tym co ginie y nieudaie ſię: iako wſzyſtkie zamyſły iego poſzły z wodą.

Les biens mal acquis s'en vont d'ordinaire à-vau-l'eau. Malè parta, malè dilabuntur. *Hor.* Zle nabyte dobrá zwyczaynie z wodą uchodzą.

ON APPELLE *Vent d'Aval, le vent du couchant.* Africus, *genit.* Africi, maſc. Corus, *genit.* cori, maſc. *Virg. Caſ.* NAZYWAIĄ Wiatr ſpádkowy, wiatr zachodni na połnocy.

AVALLÉ, maſc. AVALLÉE, fœm. part. paſſ. *(parlant des choſes ſolides.)* Devoratus, devorata, devoratum. *Phæd.* **Un os qu'un loup avoit avallé luy eſtant reſté dans la gorge.* Os devoratum cùm fauce hæret lupi. *Phæd.* POŁKNIONY POŁKNIONA mowiąc o rzeczach do iedzeniá. *Kość ktorą był połknął wilk oparſzy mu ſię w gardle.

AVALLÉ, *(parlant des choſes liquides.)* Sorptus, ſorpta, ſorptum. Hauſtus, hauſta, hauſtum. *Celſ.* POŁKNIĘTY Połknięta mowiąc o rzeczach do piciá.

AVALLER, V. act. *(Faire paſſer dans l'eſtomac, en parlant de ce qui eſt liquide.* Exhaurire, (haurio, is, hauſi, hauſtum.) POŁKNĄC do żołądká, wlać mowiąc o rzeczach do piciá.

Voyez comme il avalle avidement le vin pur à pleine gorge Vide ut ingurgitet in ſe merum avariter plenis faucibus. *Plaut.* Patrz iako chciwie łyká wino ſamo cáłym gardłem.

Il a bien la mine d'avaller gayement un verre de vin. Næ iſte vinum ſubmerum exantlat poculo ſcitiſſimè. *Plaut.* Patrzy mu z oczu że rad łyka wino.

J'avallay un broc de vin, comme il venoit de la cuve. Hirenam vini eluxi meri, ut matre fuerat natum. *Plaut.* Połknąłem dzban winá, proſto z kadzi.

Le malade ne peut avaller ni viande ni vin. Æger non cibum devorare, non vinum poteſt. *Celſ.* Chory nie może przełknąć ani pokarmu, áni nápoiu.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il faut avaller bien de la fumée des lampes avant que de devenir orateur,* c'eſt à dire, *Il faut beaucoup veiller & travailler pour cela.* Fuligo lucubrationum bibenda antequám orator evadas. *Quint.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* trzebá ſię nałykać kopciu od świec wprzod niż ſię mowcą ſtanieſz: to ieſt trzebá wiele niedoſypiać nocy, y pracować nad tym.

AVALLER *(ſe dit des choſes ſolides qu'on fait deſcendre dans ſon eſtomac.)* Glutire, (glutio, is, glutivi, glutitum) act. accuſ. *Juv.* POŁYKAC mowi ſię o rzeczach do iedzeniá ktore do żołądká ſpuſzczaią.

Avaller les viandes ſans maſcher. Cibos haurire. *Colum.* **Un œuf* Ovum ſorbere. *Plin.* Połykać mięſo nie żuiąc całkiem. *Iaie wypić.

L'action d'avaller. Sorbitio, *genit.* ſorbitionis, fœm. *Perſ.* Połykanie, łykanie.

Propre à avaller. Sorbilis & hoc ſorbile, adj. *Col.* Do połknieniá łatwy.

AVALLER *ſon bien,* ſe dit figurement pour *(Abyſmer, manger tout ſon bien en feſtins.)* Devorare patrimonium. *Catul.* POŁKNĄC ſubſtancyą ſwoię mowi ſię *niewłaśnie* miaſto ztracić przeieść przetrawić ná bankiety.

On luy a fait un vilain affront, mais il a avallé cela doux comme miel. Contumeliosè facta eſt ipſi injuria, quam tulit, tranquillè. *Cic. Plaut* Wielkim go nákarmiono wſtydem, ále on to ſłodko połknął iako miod.

Avaller un chagrin de quelque jours. Moleſtiam paucorum dierum devorare. *Cic.* Strawić połknąć nieukontentowanie kilkodniowe.

Il a enfin avallé le calice. Tandem poculum mœroris hauſit, *ou* exhauſit. *Cic.* Ná oſtatek kielich ſpełnił.

On luy a fait avaller bien des couleuvres, on luy a dit des choſes faſcheuſes en face. Multa acerba illi coram exprobrata ſunt. *Cic.* Nakarmiono go żmiiami, przykrośći mu wiele obecnie naczyniono.

Il vous faut avaller la pillule. Quidquid mali eſt, omne eſt exedendum. Trzebá ci tę pigulkę gorżką połknąć.

AVALLER pour *Deſcendre, Abaiſſer.* Demittere. act. accuſ. ZAMIAST ſpuścić, znižyć.

(La populace de Paris ſe ſert de ce mot pour *Deſcendre la Lanterne,* mais elle n'eſt pas à ſuivre; ainſi voyez ABAISSER & DESCENDRE.) POSPOLSTWO Paryſkie zażywá tego ſłowá zamiaſt ſpuścić latarnią, ále go nie trzebá w tym naśladować, obacz SPUSCIC ZNIZYC.

AVALLEUR, ſubſt. maſc. (qui ſe dit ironiquement. *(C'eſt un avalleur de charrettes ferrées, C'eſt un grand mangeur.* Vorax, *gen.* voracis, m. *Cic.* ZARŁOK co ſię mowi ná pośmiewiſko ktory kowaneby wozy połknął, wielki z niego żarłok.

Une grand avalleur de vin. Vini potor, *genit.* vini potoris, maſc. *Plin.* Obżercá, piianicá.

AVALLOIRE, ſubſt. fœm. mot bas & populaire, *(Une grande bouche)* Immane os, *genit.* immanis oris, neut. *Stat.* GARDZIEL wielká otchłań ſłowo podłe y poſpolite.

AVALON, *(Ville de Bourgogne ſur la riviere de Couſin, entre Auxerre & Autun.)* Abello, *genit.* Abellonis, fœm. AVALA Miaſto w Burgundyi nad rzeką Kozyną między Antizyodorem y Auguſtodunem.

AVANCE, ſubſt. fœm. *(Saillie qui avance dans un baſtiment.)* Projectura. Prominentia, *genit.* æ, fœm. *Vitr* Eminentia, *genit* æ, fœm. *Cic.* Exſtantia, *genit.* exſtantiæ, fœm. WYSTAWA gzymſowanie antá to co wychodzi w budowániu iakim.

AVANCE, terme relatif, *Avantage, priorité d'une choſe à l'égard d'une autre.)* comme *Il n'avoit qu'une nuit d'avance ſur luy, il ne l'avoit devancé que d'une nuit* Spatio unius noctis præverat. *Caſ.* NAD kogo co mieć, przewyżſzać w czym jeden drugiego: nie miał tylko iednę noc więcey nad niego, iedną go tylko nocą uprzedził.

Par avance. In antecedum. In anteceſſus. *Quint.* Przodem, poprzedzaiąc, uprzedzaiąc.

Aller dire par avance. Prænuntiare aliquid alicui. *Ter.* **Advertir par avance* Præmonere aliquem aliquid. *Ter. Cic.* **Condamner par avance.* Aliquem prædamnare. *Liv.* **Connoiſtre par avance.* Prænoſcere. *Plaut.* **Gouter par avance.* Prægustare aliquid. *Juv.* **Sentir, ou reſſentir par avance la joye d'une choſe.* Præcipere gaudia rei alicuius. Wprzod powiedzieć *Przeſtrzedz naprzod. *Potępić w przody. *Znać w przody *Koſztować w przody. *Czuć álbo doznać w przody radości iakiey rzeczy.

Se rejouïr par avance. Lætitiâ prægeſtire. ** S'affliger par avance.* Moleſtiam præſentire. Cieſzyć ſię poprzedzić radością. *Smucić ſię przed czaſem.

AVANCE *d'argent,* ou *l'argent qu'on avance.* Pecuniæ in anteceſſum numeratio, *genit.* onis, fœm. *Cic.* ZADANIE pieniędzy w przody.

Je ſuis en avance de cent piſtoles, j'ay donné d'avance cent piſtoles. Centum nummos in anteceſſum numeravi, *Ulp.* Zadałem ſto grzywien.

Je feray toutes les avances néceſſaires, ou *tous les frais.* Sumptus in anteceſſum ſuppeditabo. *Cicer.* Wſzytkie koſzty potrzebne czynić będę.

J'ay donné aux ouvriers deux mois d'avance, ou *J'ay avancé deux mois aux ouvriers.* Operis præſtiti diaria in duos menſes. Zadałem rzemieśnikom dwá mieſiące.

AVANCE, àu plurier, *(les démarches que quelqu'un fait, les honneſtetés, les ſervices pour ſe racommoder avec un autre, ou pour obtenir & conclure quelque traitté)* comme *Puiſque je vous ay offenſé, je veux bien faire les avances pour regagner & ravoir vos bonnes graces.* Cùm à me ſis primùm laceſſitus, tecum in gratiam redire prior occupo. *Plaut.* UPRZEDZENIE poprzedzenie, pierwſze kroki ludzkości, ktore kto świadczy komu álbo do zgody, álbo do umowy, y zawarciá iakiego przymierzá. Jako, Ponieważem cię obraził chcę być pierwſzym do pozyſkaniá znowu przyiaźni twoiey.

Aprés les avances qu'il a faites, je ne puis luy refuſer mon amitié. Tot officiis ab illo provocatus, amicitiam illi meam non poſſum denegare. Kiedy mnie tak uprzedzá niemogę mu odmowić przyiaźni moiey.

Il eſt honteux à une femme de faire des avances d'amourettes. Propudioſum eſt mulieri offerre ſe ultrò vitiandam. Sromotá ieſt białogłowie, być początkiem w kochaniu.

ON DIT encore *C'eſt une grande avance d'avoir toutes les pieces de ſon procès en main.* Multùm fecit qui omnis litis inſtrumenta habet præ manibus. MOWIĄ ieſzcze wiele to ieſt zyſku mieć wſzyſtkie papiery do ſprawy iákiey gotowe w ręku.

AVANCÉ, maſc. AVANCÉE, f. part. paſſ. *(Qui s'eſtend en avant, comme le bras, la main.)* Porrectus, a, um. *Cicer.* WYCHODZACY, WYCHODZĄCA, co ſię wyciągnąć może ná dal, iáko rámię, ręka.

AVANCÉ, *(Pouſſé en avant, comme une machine, quelque groſſe pierre.)* Protruſus, a, um. *Cicer.* POMKNIONY, popchnięty dalcy, iáko machyna iáka, kamień wielki.

AVANCÉ, *(Propoſé, mis en avant.)* Propoſitus, a, um. *Cic.* ZAŁOŻONY iáko propozycya złożona.

AVANCÉ, *(en parlant d'un ouvrage qui eſt preſqu'à la fin)* Affectus, a, um. *Cic.* DOBRZE zaczęty mowiąc o robocie iakiey ktora iuż ſię ma ku końcowi.

AVANCÉ *en âge* Ætate provectus, provecta, provectum. *Cicer.* PODESZŁY w wieku.

Avancé aux honneurs. Ad honores promotus, *ou* provectus, a, um. *Plin.* Auctus, *ou* amplificatus honoribus. *Cic.* Podnieſiony ná godność.

Avancé dans les lettres. Qui progreſſum habet in litteris. *Cic.* Poſtępuiący znácznie w naukach.

Qui eſt avancé dans le chemin de la vertu. Qui habet ad virtutem progreſſionis multùm. *Cic.* Poſtępuiący znacznie w cnocie.

AVANCEMENT, ſubſt. maſc. comme *L'Avancement de ce mur m'empeſche la veuë.* Muri iſtius promotio, proſpectum in pedit. *Caſ.* WYNIESIENIE, iáko, wynieſienie tego muru widok mi tamuie.

AVANCEMENT. *(Ce qu'on a par anticipation, ou auparavant le temps.)* comme *l'Avancement des deniers.* Pecuniæ in anteceſſum numeratio, *genit.* numerationis, fœm. ZADATEK, to co kto ma zádane ſobie przed czaſem, iáko, wprzod zádać liczyć pieniądze,

On luy a donné une terre en avancement d'hoirie. Conceſſum eſt illi prædium in anteceſſum hereditatis futuræ. Puſzczono mu maiętność, uprzedzaiąc ſukceſſyą.

AVANCEMENT, *(Progrès dans les choſes.)* Profectus, *genit.* ûs, m. *Cic.* POSTĘPEK w rzeczach.

Avancement dans la vertu. Progreſſio ad virtutem. **Dans les lettres.* Progreſſus in ſtudiis. *Cic.* **Dans les honneurs.* Promotio ad honores. *Aſcon-Ped.* POSTĘPEK w cnocie. *W náukach. *W godnościach.

AVANCEMENT, *(Fortune, élevation dans le monde.)* Acceſſio dignitatis & fortunæ, *genit.* acceſſionis, fœm. *Cic.* UROSNIENIE światowe w fortuny, godnośći.

Il me doit ſon avancement, ſa fortune, C'eſt moy qui l'ay avancé dans le monde. Fortunam ſuam mihi debet. Mnie winien wynieſienie ſwoie do tego ſtopnia, ſzczęścia, fortuny, iám go wyſtawił światu.

Il doit ſon avancement, ou ſa fortune à la mutation de l'eſtat. Imperii mutatione ſibi acceſſiones fecit fortunæ & dignitatis. *Cic.* Szczęście ſwoie álbo fortunę przypiſać ma rewolucyi ſtanu Oyczyzny.

AVANCER, V. act. *(Approcher quelque choſe d'une autre, la pouſſer en avant.)* Admovere. Promovere, (moveo, moves, movi, motum.) POMKNĄC, poſunąć, przymknąć, przyſtawić iedno do drugiego popchnąć daley.

Avancer les eſchelles & les autres machines de guerre. Promovere ſcalas & machinamenta. *Tacit.* Przymknąć przyſtawić drabiny, y inſze ſztuki woienne.

Avancer, ou faire avancer les travaux juſques aux murailles d'une ville. Vineas & machinamenta ad muros oppidi agere. *Cic.* Pomknąć álbo kazać pomknąć ſzopy woienne aż do murow miaſta.

AVANCER, *(ſe dit auſſi en parlant de pluſieurs choſes qui ſont commencées, & qui ne ſont pas achevées.)* Promovere. act. acc. *Cic.* MOWI ſię też wowiąc o rożnych robotach záczętych á nie dokończonych.

Mes affaires n'avancent point. Mea negotia procedunt parùm. *Liv.* Sprawy moie, intereſſa niepoſtępuią.

J'avance peu eſtant préſent. Præſens promoveo parùm. *Terent.* Trochę mam wſkorania będąc ſam przytomny.

Avancer les jours, ou la mort de quelqu'un. Alicui mortem maturare. *Tacit.* Poſpieſzyć komu dni życia śmierć czyią.

Il avança ſes jours par le poiſon. Toxico mortem anticipavit. *Suet.* Poſpieſzył ſobie śmierć trucizną.

AVANCER ſignifie auſſi, *Pouſſer quelqu'un dans les emplois, dans les charges, luy donner moyen de s'enrichir, de faire fortune dans le monde.* Provehere, *ou* promovere aliquem ad aliquid. ZNACZY też wyſadzić kogo wynieść ná godność, urzędy, daiąc mu ſpoſob zbogacenia ſię, y przyiścia do fortuny ná świecie.

Avancer quelqu'un aux dignitez. Provehere aliquem ad dignitates. *Plin-Jun.* Podnieść kogo ná godność.

S'avancer dans le monde. Proferre ſe. *Plin-Jun.* Przyiść do czego znácznego, urość ná świecie.

Tout pauvre qu'il eſtoit il s'eſt avancé dans le monde par ſes injuſtices. Ex paupere & tenui fortunâ ad magnas opes per flagitia proceſſit. *Plin-Jun.* Lubo był chudy pachołek iednakże uroſł ná świecie przez ſwoie nieſłuſzności.

ON DIT dans le meſme ſens, *Avancer,* ou *S'avancer dans la vertu.* In virtute procedere, *ou* progredi. *Cic.* **Dans l'eſtude.* Facere, *ou* habere progreſſum in ſtudiis. *Cic.* MOWIĄ w tymże wyrozumieniu urość w cnocie * w nauce.

S'avancer dans la familiarité d'une perſonne. Benè penitùs ſe dare in familiaritatem alicujus. Wniść dobrze w poufałość oſoby iákiey.

AVANCER, ſignifie encore *Payer par avance ce qui n'eſt pas encore deu & avant que le temps ſoit venu.* In anteceſſum numerare, (numero, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze przodem płacić, przed czaſem, co ſię ieſzcze nie winno

AVANCER, *(Eſtre en faillie, ſortir dehors.)* Extare, (exto, as, extiti, extitum.) Eminere. Prominere, (mineo, mines, minui, *ſans ſupit.*) neut. *Caſ. Plin. Vitr.* WYCHODZIC, wyſtępować z wierzchu, co wybiega, wychodzi, wydaie ſię.

Il faut avancer cette pierre. Promineat, *ou* extet ille lapis. *Vitr.* Trzeba wydać ten kamień.

Un toict avancé, qui avance en dehors. Suggrunda, *genit.* æ, f. *Vitr.* Dach wydany z przodu, obdach.

Un rocher qui avance dans la mer. Saxum in mare procurrens, *genit.* ſaxi in mare procurrentis, neut. *Virg.* Skała ná morze wybiegaiąca.

AVANCER, *(Aller en avant.)* Procedore, (procedo, is, proceſſi, proceſſum.) neut. *Horat.* POSTĘPOWAC daley.

Nous nous apperçumes que noſtre barque n'avançoit point, n'alloit point. Nihil procedere lintrem ſenſimus. *Horat.* Poſtrzegliśmy, że barka naſza nic nie ſzła.

Il s' avança quelque trois cens pas au-devant de luy. Tria circiter stadia processit ei obviam. *Cic.* Zábiegł mu drogę iák ná trzy stáia.

Il s' avança le premier à l' aisle droite. Primus ex dextro cornu præcurrit. *Cæs.* Posunął się pierwszy ná prawe skrzydło

Avancer, ou *s'avancer, se haster en marchant.* Gradum accelerare. *Liv.* Pospieszyć idąc.

Qu'on avance là devant. Promovere vos, Procedite. *Ter.* Niech tam postępuią daley.

AVANCER, (*Estendre en avant le bras*, ou *la main.*) Porrigere, (porrigo, is, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* WYCIĄGNĄC ná dal, ramię álbo rękę.

Il avança son bras pour le retirer du précipice où il s'alloit jetter. Protendit ipsi manum, quâ præcipitantem retineret. Wyciągnął rękę áby go wyrwał z przepaści w ktorą leciał

AVANCER, (*Mettre en avant, proposer.*) Proponere, (propono, is, proposui, propositum.) act. acc. *Cic.* ZAŁOZYC iáką propozycyą.

Avancer les choses sans preuve. Allata non confirmare. Założyć co bez dowodu.

s'AVANCER, (*Aller plus loin.*) Nimium excurrere, (excurro, is excurri, excursum.) neut. POSTĄPIC, pomknąć się daley.

S'avancer en marchant, Aller viste Magnis itineribus progressi. *Cic.* Pospieszać idąc, iść prędko.

ON DIT figurément en ce sens, *Il s'est trop avancé en faisant ces offers*, c'est à dire, *Il a offert plus que la chose ne valoit.* Nimium obtulit. MOWIĄ *niewłaśnie* w tym rozumieniu: barzo się pospieszył to postępuiąc, to iest: postąpił więcey, niż rzecz warta.

Cet ambassadeur s'est trop avancé dans les conferences de la paix, il a excedé son pouvoir. Legatus in colloquiis de pace ultrà mandata progressus est. Ten Poseł wkroczył názbyt w rozmowy o pokoiu, to iest: przeszedł moc sobie daną.

s'AVANCER *de faire une chose pour un autre.* Præoccupare alterius partes. *Cic.* PODIĄC się czego zá kogo inszego

ON DIT proverbialement, *Il ressemble à cogne-fétu, il se tuë & n'avance rien.* Multa movet, nihil promovet. *Terent.* MOWIĄ przysłowiem właśnie iák siekiera w brzemieniu, sili się a nic nie dokaże.

ON DIT en terme d'agriculture, *Des fruits avancez, des fruits précoces.* Præcoqua mala, *genit.* præcoquorum malorum, neut. pl. *Colum.* MOWIĄ w gospodárstwie: Owoce nagłe przed czasem.

Une année fort avancée. Annus adultus, *ou* adultior. *Cic.* **Un âge avancé.* Ætas adulta. Pora barzo pożna. *Wiek podeszły.

AVANÇANT, comme *Le jour avançant.* Progrediente, *ou* procedente die. abl. *Liv.* PRZYBYWAIĄCY, iáko: gdy dnia przybywało, álbo gdy iuż daleko ná dzień.

AVANIE, subst. fœm. (*Querelle faite seulement qu'on fait à une personne.*) Convicium. Pipulum, *genit.* i, n. *Cic. Plaut.* NAPASC nieporzeczona, niewinnie kogo nápaść.

Faire une avanie à quelqu'un Dicere, *ou* facere alicui convicium. *Cic.* Niewinnie kogo nápastować.

AVANT, (*Préposition qui marque la priorité du temps ou du lieu.*) Ante. PRZED prepozycya znacząca przodkowanie czasu, álbo mieysca.

Il a fait cela avant moy. Hoc fecit ante me. *Plin.* **Je feray ce que vous me mandez avant toutes choses.* Rebus aliis antevertam quæ mandas mihi. *Plau.* Przedemną to uczynił. *Uczynię co roskazuiesz przed wszystkim, naypierwey.

AVANT, adverbe, (*Plus avant, plus profondément.*) Altè, altiùs, atque imè. altiv. *Cic.* GŁĘBOKO głębiey.

Cet arbre pousse bien avant ses racines dans la terre. Hæc arbor altas in terram agit radices. *Cic.* To drzewo głęboko barzo zapuszcza korzenie swoie w ziemię.

ON DIT figurément en cette signification, *Cette pensée est gravée bien avant dans mon esprit.* Hæc cogitatio penitùs in animo meo insedit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* w tym rozumieniu: Ta myśl głęboko wyrażona iest w umyśle moim

[illegible] a [illegible] seule vertu, qui ne peut estre ebranlée, lors qu'elle a poussé ses racines bien avant dans les cœurs. Virtus [illegible] altissimis defixa radicibus, quæ nunquam ulla vi labefactari potest. *Cic.* Cnota tylko sama iest nie wzruszona, [illegible] głęboko [illegible] w sercu zákorzeni.

[illegible] n'est pas en mon pouvoir d'arracher de l'esprit des hommes une opinion qui y est gravée si avant & depuis long-temps. Evellere ex animis hominum opinionem tam penitùs insitam, tam vetustam, non est nostri ingenii. *Cic.* Nie w mocy to mocy iest wydrzeć z umysłow ludzkich to zdanie ktore się wnich tak głęboko y od tak dawnego czasu ugruntowało.

S'insinuer bien avant dans l'amitié d'une personne. In alicujus amicitiam penitùs se insinuare *Cic.* Wdać się bardzo głęboko uprzeymie w przyiaźń czyię.

Il s'est mis si avant cét homme dans l'esprit, qu'il luy est plus cher que luy mesme n'est à luy mesme. Hunc hominem ita in animum suum instituit, ut sit carior, quàm ipse est sibi. *Ter.* Ták sobie głęboko myśl záprzątnął tym człowiekiem, że mu iest milszy, niż on sam sobie iest.

Il est bien avant dans les bonnes graces du Prince. In magna est gratiâ apud Principem. *Cic.* Głęboko wszedł w łáskę Pańską. dobrze u Páná położony.

Il est bien avant dans mon estime, Je l'estime beaucoup. Multum locum is tenet apud me, Plurimi illū facio. *Cic.* Wysoce go sobie kłádę, szacuię.

Il s'est mis bien avant dans l'affaire. In hoc negotium se ingurgitavit. Se immiscuit huic negotio. Głęboko się w to wdał, głęboko wszedł.

AVANT, (*Plus loin.*) Ultrà. Ulteriùs. adv. *Cic.* DALEY.

Lors que nous fumes bien avant en mer. Ubi fuimus in altum provecti. *Plaut.* Gdyśmy byli daleko ná morzu.

Bien avant dans le jour. Ad multum diem. *Cic.* Daleko ná dzień.

Bien avant dans la nuit. Ad multam noctem. *Cic.* Głęboko wnoc.

ON DIT encore figurément, *Mettre une chose en avant,* (*la proposer.*) In medio proponere, (pono, is, posui, positum.) act. acc. *Cic.* MOWI się iesżcze *niewłaśnie*; wniąć przed się rzecz iáką: przełożyć ią.

AVANT QUE. Antequam. Priusquam. **Avant que je vienne à parler de la République.* Antequam de Republica dicam. *Cic.* WPRZOD niż *Wprzod niż o Rzeczypospolitey mowić będę.

(On dit je fort souvent *Antequam* dans les Poëtes, comme *Ante, pudor, quàm te violem. Virg.* Avant que je te viole, ô ma pudeur.) Wprzod niż częstokroc się trafia w wierszach iáko: wprzod wstydzie moy niż cię zgwałcę.

AVANT *le jour, devant le lever du soleil.* Antè lucem. *Cic.* PRZEDEDNIEM przed wschodem słońca.

Avant midy. Ante meridiem. *Cic.* *Des lettres ecrites avant midy.* Ante meridianæ litteræ, f. pl. *Cic.* Przed południem. Listy pisane przed południem.

AVANT BEC, subst. masc. (*pointe*, ou *éperon qui avance dans les piles des ponts*) Anteris, *genit.* anteridis, f. Erisma, *genit.* erismatis, neut. *Vitr.* BUNTY wbudowaniu, [illegible] chodzące w palach mostowych.

AVANT-CORPS *de logis*, subst. masc. Cavædium, *genit.* cavædii, neut. *Vitr.* SIEN, Podworze.

AVANT-COUREUR, subst. masc. (*Qui court devant pour découvrir le pays, ou pour annoncer l'arrivée de quelqu'un.*) Ante-cursor, *genit.* ante-cursoris, masc. POPRZEDNIK co wprzody bieży dla poznania krain, lub doniesienia o przyieździe czyiem.

AVANT-COUREUR, (*Ce qui précede*, ou *présage quelque évenement.*) Signum, *genit.* signi, neut. *Cic.* ZNAKI poprzedzaiące, przypadek iáki.

On ressent toujours des avant-coureurs de la fiévre. Antecedunt febres signa aliqua. *Cels.* Zawsze się dadzą poczuć znaki poprzedzaiące gorączkę, febrę.

Ces paroles furent comme les avant-coureurs du malheur qui devait arriver. Verba ista fuerunt prænuntia futuræ cladis. *Ovid.* Te słowa były iákoby hasło iákie nieszczęścia ktore nástąpić miało.

L'aurore est l'Avant-courriere du soleil. Aurora solis prænuntia. *Ovid.* Jutrzenka poprzednicą iest słońca.

AVANT-COUR, subst. fœm. (*La premiere cour d'un logis.*) Prius atrium, *genit.* prioris atrii, neut. *Vitr.* PIERWSZE podworze mieszkania iákiego.

AVANT-GARDE, subst. fœm. (*La premiere ligne d'une armée rangée.*) Prima acies, *genit.* primæ aciei, f. *Cic.* **D'une armée qui marche.* Primum agmen, *genit.* primi agminis, neut. PIACOWA straż pierwszy szyk woyska stoiącego w szyku [illegible] [illegible] straż woyska w ciągnieniu, *Szacunek* [illegible].

Antoine arriva à Frejus avec son avant-garde. Antonius ad Forum Julii cum primis copiis venit. *Cic.* Antoniusz ściągnął do Forli z przednią strażą swoią.

AVANT-GOUST, subst. masc. (*Plaisir imparfait qu'on goute par avance.*) Gustus anticipatus, *genit.* gustûs anticipati, masc. WPRZOD zákosztowanie; uciecha niezupełna ktorey tylko się wprzody troche kosztuie.

Qui a un avant-gout des voluptez. Prægustator libidinum, *genit.* prægustatoris libidinum, masc. *Cic.* Ktory wprzod zákosztował roskoszy.

Avoir un avant-gout des plaisirs. Prægustare, *ou* prælibare voluptates. Præcipere *seul*, *ou* Ante-præcipere libidines. *Lucr.* Zákosztowáć uciech.

AVANT-HIER, (*Le jour de devant*, ou *la veille.*) Nudius-tertius. *Cic.* ONEGDAY, dniem przed tym, w wigilią czego.

AVANT-MUR, subst. masc. Murus mœnibus præstructus, *genit.* muri præstructi, masc. PRZEDMURZE; ściana przed murami.

AVANT-PESCHE, subst. fœm. (*espece de pesche précoce.*) Persicum præcox, persici præcocis. *Plin.* BRZOSKWINIA ranna.

AVANT-PROPOS. subst. masc. (*Préface*, ou *discours qui en précede un autre.*) Anteloquium. Anteludium, *genit.* ii, n. *Apul. Macrob.* Præfatio, *genit.* præfationis, f. *Cic.* PRZEMOWA przestroga poprzedzaiąca mowę daley nástępuiącą.

AVANTAGE, subst. masc. (*Prérogative particuliere, qui nous éleve au dessus des autres.*) Excellentia. Præstantia, *genit.* æ, fœm. *Cic.* ZYSK korzyść.

Avoir l'avantage sur quelqu'un, ou *par dessus luy, Avoir des qualitez qui nous élevent au dessus de luy.* Alicui re aliquâ antecellere, *ou* præcellere, (cello, is, cellui, *sans supin.* Mieć co nád kogo, álbo nád kim, mieć przymioty w ktorych kogo przechodziemy.

Il a le mesme avantage que les canards d'estre toujours sec en sortant de l'eau. Anatinâ utitur fortunâ, cum exit ex aquâ, aret tamen. *Plaut.* Ma ten przymiot co y kaczki że záwsze iest suchy, choćby z wody dopiero wyszedł.

AVANTAGE, (*la victoire qu'on remporte sur les ennemis, ou dans les jeux.*) Victoria. Palma, *genit.* æ, f. *Cic.* ZWYCIĘSTWO gora nád nieprzyiacielem, álbo w grze.

Nous avons eu l'avantage de toutes les manieres dans ce combat. In hoc prælio omnibus partibus sumus superiores. *Cæs.* Myślemy gorę ze wszystkich miar w tey potrzebie.

Les avantages précedents peuvent bien contrebalancer un petit desavantage. Multis secundis præliis unum adversum opponi potest. *Cæs.* Przeszłe wygrane przeważyć mogę iedną małą szkodą.

Combattre avec avantage égal. Æquo Marte pugnare. *Cic.* Potykać się rownym szczęściem.

Il n'a pas eu l'avantage que d'autres ont eu; mais il a recompensé cela par l'assiduité à cultiver ses amis. Non valuit rebus iisdem quibus nonnulli, at valuit assiduitate, at valuit observantiis amicis. *Cic.* Niemiał tego szczęścia co drudzy, ále to nádgrodził ustawicznością y pilnością ku przyiaciołom.

AVANTAGE, (*Qualité avantageuse du corps, de l'esprit & de la nature, qui nous distingue des autres.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Phæd.* Naturæ donum, *genit.* doni, neut. *Cicer.* ZACNOSC, osobliwie własności y przymioty co do ciała, lub co do umysłu y przyrodzenia, ktore nás od inszych dzielą.

Ce livre a deux avantages, en ce qu'il divertit & qu'il donne de sages conseils pour le reglement de la vie. Duplex libelli dos est, quòd risum movet, & quòd prudenti consilio vitam monet. *Phæd.* Ta księga ma dwie osobliwości y zábawia y rady barzo dobrze daie do życia.

Il a l'avantage de la beauté & de la taille. Formâ vincit, & vincit magnitudine. *Phæd.* Ma w sobie osobliwe dwa przymioty wzrost y urodę.

Vostre vertu vous a donné plus d'avantage que la fortune ne vous en a osté. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit. *Cic.* Więcey nám sprawiła dzielność twoia, niżeli złe szczęście szkodzić mogło.

Vostre bonne fortune vous a donné de grands avantages, que vous n'auriez jamais pû gagner sans le secours de vostre vertu; mais on attribuë la plus part de ce que vous avez à la fortune & au temps. Fortunâ suffragante videris res maximas consequutus, quod quanquam sine virtute non potuisses, tamen ex maximâ parte ea, quæ es adeptus, fortunæ & temporibus tribuuntur. *Cic.* Dobre szczęście twoie wiele dokazało, w tym coś sprawił lubobyś tego nigdy nie pokazał bez pomocy własney cnoty, iednakże po większey części to, czegoś dokazał, szczęściu y czasowi przyznawaią.

Il a tous les avantages naturels & acquis pour l'éloquence. Naturæ & doctrinæ præsidiis omnibus ad dicendum est paratus. *Cic.* Wszystkie ma przymioty przyrodzone y nabyte do wymowy.

Jamais personne n'eut de si grands avantages pour l'éloquence que luy. Nemo omnium tot & tanta, quanta sunt in illo, habuit ornamenta dicendi. *Cic.* Nikt nigdy niemiał większych do wymowy przymiotow, iako on.

AVANTAGE, (*Utilité, profit.*) Emolumentum. Commodum, *genit.* i, neut, *Cic. Ter.* ZYSK, korzyść, pożytek.

Chercher ses avantages dans la ruine des autres. Ex incommodis alterius sua comparare commoda. *Ter.* Szukáć pożytkow swoich z cudzego uszczerbku.

Par-tout où elle voyoit son avantage, elle y portoit son amour. Unde utilitas ostenderetur, ibi libidinem transferebat. *Tacit.* Gdziekolwiek zysk zaiaśniał, tám miłość swoię obracała.

Chercher ses avantages. Servire, *ou* inservire suis commodis. Studere suis commodis. *Cic.* Szukać zyskow własnych swoich

Tirer avantage de la foiblesse d'une personne. Alicuius imbecillitate ad suum quæstum abuti. *Cic.* Zysk brać z słabości czyiey.

C'est vostre avantage. Id è re tuâ est, *ou* cedit. *Ter. Cic.* W tym twoy pożytek.

AVANTAGE *du lieu*, (*Commodité d'un lieu pour quelque chose.*) Loci alicujus opportunitas, *genit.* atis, fœm. *Cic.* SPOSOBNOSC mieyscá do czego.

Ils ont l'avantage du vent. Secundis ventis feruntur. *Cic.* Dobrze barzo im służą wiatry.

Estre monté à l'avantage. Equo strenuo & commodo insidere. *Liv.* Ná dobrym koniu y dzielnym siedzieć.

Il prend son avantage pour monter à cheval. Locum commodum capit, ut in equum insiliat. Mieysce obiera sposobne aby wygodnie wsiadł ná konia.

Ayant trouvé son avantage, ou *sa belle*, comme l'on dit, *il le battit comme il faut.* Loci ac temporis opportunitatem nactus, egregiè illum verberavit, *ou* luculentis plagis illum excepit. Znalazszy sposobność, pogodę iák mowią, zbił go náleżycie.

ON DIT, *Parler de quelqu'un avec avantage. parler à l'avantage de quelqu'un.* Honorificè de aliquo loqui. Honorificam de aliquo mentionem facere. *Liv.* MOWI się, mowić o kim zacnie, dobrze.

Parler à son avantage, parler de soy avantageusement, en dire du bien. Magnificentiùs & jactantiùs de se dicere. *Cicer.* Mowić o sobie samym dobrze.

AVANTAGE *que l'on donne dans certains jeux à celuy contre lequel on jouë.*) Melior conditio, *genit.* melioris conditionis, fœm. *Cic.* USTĘPOWAC komu lepszey we grze.

J'ay l'avantage, (*quand on jouë à la paume &c.*) Superior sum Wygrałem, mam wygraną, mowiąc o grze piły.

DAVANTAGE, (*De plus, outre cela.*) Ad hoc. Ad hæc. Porro autem. Præterea. Insuper. **Que demandez vous davantage?* Quid quæris ampliùs? *Ter.* WIĘCEY, do tego, oprocz tego. *Czegoż więcey chcesz.

Vous le diriez bien davantage, si vous sçaviez ce que je sçay. Magìs dices, si scias, quod ego scio. *Terent.* Więcey byś mowił, gdybyś wiedział co iá wiem.

Trente jours ou davantage. Triginta dies aut plus eo. Trzydzieści dni álbo więcey.

Rien davantage, rien plus. Nihil ampliùs. Nihil ultra. *Terent.* Nic więcey. nic nad to.

AVANTAGER, V. act. (*Donner plus à l'un qu'à l'autre.*) Plus, *ou* amplius uni dare, *ou* tribuere quàm alteri. Alicui aliquid præcipui dare, *ou* addere, *ou* adjicere, (do, das, dedi, datum: adjicio, adjicis, adjeci, adjectum.) act. *Cic.* NADDAC iednemu więcey nad drugiego.

Avantager une femme. Plurimum facere uxori. *Terent.* Przypisać, zapis iaki uczynić białogłowie.

Estre bien avantagé des biens de la nature, de la fortune, & des biens de l'esprit. Fortunæ bonis, naturæ muneribus, ingenii dotibus auctiorem. Być nalezycie opatrzonym w dobrá przyrodzone fortuny, y umysłu.

Il sçait camper avantageusement. Commodo semper & op-

portuno loco castra ponit. *Cic.* UMIE zawsze gdzieby pożytecznie oboz założyć.

AVANTAGEUSEMENT, (*Vtilement.*) Utiliter. Utilius. Utilissimè. Benè. adverb. Cum emolumento. *Cic.* POZYTECZNIE bogato, dostatnio.

Cette fille est avantageusement pourveuë. Hæc puella benè nupsit. Hæc nupsit in divitias maximas. *Plaut.* Tá Panná bogato iest postanowioná.

AVANTAGEUSEMENT, (*Honorablement, avec des éloges.*) Honorificè, adv. ZACNIE, uczciwie, z zaleceniem pochwałą.

Il parle toûjours avantageusement de vostre pere. Honorificè de tuo patre loquitur. *Cic.* Zawsze zacnie o Oycu Twoim mowi.

AVANTAGEUSEMENT, (*A son avantage.*) *Parler de soy avantageusement.* Gloriosiùs, *ou* jactantiùs, *ou* magnificentiùs de se dicere. Multa de se prædicare. *Cic.* CHEŁPLIWIE o sobie samym mowić.

AVANTAGEUX, masc. AVANTAGEUSE, f. adject. (*Excellent.*) Præstans, *genit.* præstantis, omn. gen. *Cic.* ZACNY ZACNA wyborny.

Il n'y a rien deplus avantageux à l'homme que l'esprit. Ingenio nihil est homini præstabilius. *Cic.* Nic zacnieyszego w człowieku nad rozum.

Vne mine avantageuse. Egregia forma. *Ter.* **Vne taille avantageuse.* Statura ad dignitatem apposita. *Cicer.* Postać wyborná. *Wzrost piękny osobliwy.

La condition d'un vieillard est plus avantageuse que celle d'un jeune homme; le premier ayant déja acquis ce que le dernier espere encore. Senex meliore conditione, quàm adolescens, cum id quod sperat ille, hic consecutus est *Cic.* Wtym iest zacnieysza starego kondycyá nad młodego, że tamten już trzymá, czego się ten dopiero spodziewá.

AVANTAGEUX, (*Vtile profitable.*) Utilis & hoc utile. adject. *Cic.* POZYTECZNY.

Je souhaite que vous fassiez ce qui vous sera le plus avantageux. Ego quæ in rem tuam sint, ea velim facias. *Terent.* Zyczę ábyś to uczynił, co ci będzie pożytecznieyszego.

Il n'est point avantageux à l'homme de pécher, parceque c'est une chose honteuse. Homini nunquam est utile peccare, quia semper est turpe. *Cic.* Niepożyteczná iest człowiekowi grzeszyć, bo to iest rzecz sromotná.

Il est avantageux d'avoir de la constance dans l'adversité. In re malâ animo si benè utare, adjuvat. *Terent.* Pozyteczna rzecz mieć stateczność w przeciwnościach.

Il vous est avantageux. Tuis rationibus conducit. *Plaut.* Pozyteczná ci to.

AVANTAGEUX, (*Commode, parlant de quelque lieu.*) Commodus. Oportunus, a, um. *Cic. Cæs.* Wygodny wczesny mowiąc o mieyscu iakim.

Il combattit en un lieu qui luy estoit desavantageux, mais fort avantageux aux ennemis. Alienissimo sibi loco, contrà opportunissimo hostibus conflixit. *Cornel. Nep.* POTYKAŁ się ná mieyscu sobie niewczesnym, ále barzo wygodnym nieprzyiacielowi.

Il choisit le poste le plus avantageux qu'il luy fût possible, & s'y retrancha. Quàm æquissimo potest loco castra communit. *Cæs.* Obrał mieysce co naywygodnieysze y tam się w obozie okopał.

AVANTAGEUX, (*Favorable, honorable.*) Secundus. Honorificus, a, um. *Cic.* PRZYIAZNY sprzyiaiący Uczciwy.

Vous avez des sentimens trop avantageux de moy. Honorificentissimè de me sentis. *Cic.* Barzo sprzyiáiące dla mnie zdanie twoie

Vn [illegible] avantageux. Secundus, *ou* prosperè eventùs. *Liv.* Przypadek szczęśliwy, pomyślny.

Porter un jugement avantageux de quelqu'un. De aliquo præclara judicia facere. *Cic.* Okim zácnie sądzić, trzymać.

AVANTIN, subst. masc. (*Crossette de vigne selon les vignerons qu'on met en terre pour prendre racine.*) Viticula, *genit.* viticulæ, f. *Cic.* ZRAZ winney latorośli według winnicznych ktory sadzą w ziemi dla przyięcia *Flane.*

AVARE, m. & f. adject. (*Taquin, qui craint la dépense, attaché au bien.*) Avarus, avara, avarum. *Cic.* SKĄPY sknera łakomy co nie lubi wydatku.

UN AVARE comme un substantif pour *Vn homme avare, qui a la passion d'avarice.* Avarus auri. *Cic.* ŁAKOMIEC mowiąc imieniem istotnym ktory ma w sobie łakomstwo.

Vn avare refuse à Dieu des sacrifices, & à soy mesme sa propre vie. Avarus tute Deum fraudat, & se ipsum cibo. *Phæd.* Skąpiec Ani Bogu ofiary áni sobie samemu nie daie.

Avare de louanges, qui donne peu de louanges. Avarus laudis. *Hor.* Skąmpy w chwaleniu ktory mało chwali.

UNE AVARE, (*parlant d'une femme.*) Avara, *genit.* avaræ, f. *Cic.* Hiante avaritiâ mulier. Ardens avaritiâ, f. *Cicer.* SKĄPA łakoma mowiąc o białogłowie.

AVARE, (*Chiche, dont on ne peut rien tirer.*) Tenax, *genit.* tenacis, *Cic.* ŁAKOMY szperka u ktorego nie można nic wyciągnąć.

AVARE, (*Trop épargnant, trop ménager.*) Parcus, a, um. *Ter.* SKĄPY zbytnie oszczędzaiący.

AVARE, (*Sordide, vilain, mesquin.*) Sordidus, sordida, sordidum. *Plaut.* ZMINDAK plugawy.

Estre avare. Ardere avaritiâ. *Cic.* Łakomym być.

AVAREMENT, adv. (*Avec avarice.*) Avarè. adv. *Cic.* ŁAKOMIE łakomo.

AVARICE, subst. fœm. (*Passion des richesses, trop grand attachement aux biens de la terre.*) Avaritia, [illegible] *Cic.* ŁAKOMSTWO żądza do bogactw zbytnie przywiązanie do dobr doczesnych.

AVARICE, *contraire à la libéralité,* (*Chicheté.*) Tenacitas, *genit.* atis, f. *Cic.* SKĄPSTWO przeciwne szczodrobliwości sknerstwo.

Avarice, épargne trop grande. Nimia parsimonia, *genit.* nimiæ parsimoniæ, f. *Cic.* Oszczędność zbyteczna.

AVARICE, (*Mesquinerie, vilenie.*) Sordes, *genit.* sordium, fœm. pl. *Cic.* ZMINDACTWO plugawe.

Souillé d'avarice. Fœdus & maculosus avaritiâ. *Tacit.* Splugawiony łakomstwem.

Bruler d'avarice. Ardere, *ou* fervere avaritiâ. *Cic.* Goreć chciwością.

Il n'y a point de vice plus sale que l'avarice, particulierement dans les Princes & dans ceux qui gouvernent les Republiques. Nullum vitium tetrius est, quàm avaritia, præsertim in Principibus & Rempublicam gubernantibus. *Cic.* Nie masz plugawszey wady iák łakomstwo zwłaszcza w Panach y w tych co rządzą Państwami.

Vn avaricieux souhaitte toujours ce qu'il n'a pas, & méprise le present pour ne penser qu'à l'avenir; ainsi sa vie s'évanouit sans estre achevée, & la mort se jette sur luy, lors qu'il s'y attend le moins, & avant qu'il soit rassasie des choses de cette vie. Avarus semper avet quod abest, & præsentia temnit; sic imperfecta ipsi elabitur vita, & nec opinanti mors ad caput astitit, antequam satur & plenus rerum possit discedere. *Lucr.* Łakomiec záwsze tego pragnie, czego niema á to co ma zá nic waży, o przyszłym tylko czasie się troszczy; á ták życie iego niknie pierwey niż się skończy, á śmierć ná niego napada gdy się mniey spodziewa, y prędzey niż się náiycie rzeczami ziemskiemi rzeczami.

AUBADE, subst. fœm. (*Concert d'instrumens qu'on donne à la porte & sous les fenestres de quelqu'un ou de sa maitresse.*) Concentus. Occentus, *genit.* occentûs, masc. *Cic. Val-Max.* SPIEWANIE albo muzyka ná dobry dzień álbo dobranoc ktore kto sprawuie dla kogo, lub dla osoby w ktorey się kocha

Donner une aubade à sa maitresse. Concentum edere ad fores amicæ. Ná dobry dzień zágrać kochance.

AUBADE signifie aussi à contre-sens *Insulte ou quelque forte réprimande qu'on fait à quelqu'un.* Convicium. Pipulum, i, neut. TOZ samo znáczy żelżywe złalanie kogo, álbo náſtąpienie przykro.

Vous en aurez l'aubade, si vous ne me faites rendre ma vaisselle. Nisi reddi mihi vasa jubes, pipulo [illegible] differam. *Plaut.* Zágram ci ná dobrydzień tylko mi náczynia nie wroć.

AUBAINE, subst. fœm. terme de jurisprudence, (*Succession d'un étranger qui meurt dans un païs où il n'est pas naturalisé.*) Caduca bona. *Cic.* KADUK termin prawny dobra opuszczone álbo odumarłe od cudzoziemca ktory niemiał prawa obywatelow w iákim kraiu.

Droit d'aubaine. Jus caduci, Jus fisci. *Vlp.* Prawo kadukowe

AUBAGNE, (*petit ville de Provence dans le diocese de Marseille.* Aubanea. ALBINIA miasteczko w Prowincyi dieczyi Marsełskiey.

AUBE, (*Riviere de France qui a sa source à Auberive sur les frontieres du païs de Langres, & qui se joint à la Seine au dessus de Sarron & de Marcilli.*) Alba, *ou* Albula, *genit.* æ, f. ALBULA Rzeka we Francyi ktora się záczyna w Oberwie ná granicach kraiu Lingońskiego nad Sarroną y Marciliakiem.

AUBE, subst. f. (*Le point du jour, l'Aurore.*) Diluculum, *genit.* diluculi. *Cic.* SWITANIE, dzionek, zorza záranna.

AUBE, (*Vestement sacerdotal, qui est de toile blanche, & qui descend jusques aux talons.*) Alba. *genit.* albæ, f. *Suet.* ALBA szata kapłańska do mszy z płotna białego po kostki.

AUBE E'PINE, *ou* E'PINE BLANCHE, subst. fem. Alba spina. *Plin.* BIAŁY Oset.

AUBENAS, (*Ville de Vivarez sur l'Ardesche.*) Albenacum, *genit.* Albenaci, neut. ALBENAK Miasto w Wiwareńskim kraiu nád Ardeszką.

AUBERGE, subst. f. (*Maison où l'on donne à manger par repas.*) Diversorium, *genit.* diversorii, neut. GOSPODA, dom gościnny, garkuchnia gdzie ieść daią godzinami.

Tenir auberge. Cœnaculariam facere, *ou* exercere. *Vlp.* Trzymać stoł na gospodzie.

Changer d'auberge. Mutare cœnacula. *Horat.* Odmienić stoł gospodę.

AUBERGISTE, subst. masc. (*Celui qui tient auberge.*) Cœnacularius, *genit.* cœnacularii, masc. *Vlp.* GOSCINNY stoł dla gości lub podrożnych y gospodę trzymaiący.

Vne Aubergiste, (*Celle qui fait auberge.*) Cœnacularia, *genit.* cœnaculariæ, f. Gospoda ta co gościniec trzyma.

AUBIER, AUBOUR, *ou* OBIER, subst. masc. (*La partie molle & blanche qui est entre le vif de l'arbre & l'écorce.*) Alburnum, *genit.* alburni, neut. *Plin.* BIEL druga w drzewach pod skorą, pod ktorą drzeń.

Oster l'aubier d'un arbre. Exalburnare arborem. *Plin.* Biel zdzierać z drzew.

AUBIFOIN, subst. masc. *ou* BLUET, (*Fleur bleuë qui croit parmi les bleds,*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* MODREK, bławatek, kwiatek modry ktory w życie rośnie.

AUCH, AUSCH, *ou* Aux *sur le Gers,* (*Ville de France en Gascogne, capitale du Comté d'Armagnac.*) Ausciorum Augusta. AUSZ nad Zersą, Miasto Francuskie w Waskoniy stołeczne Hrabstwa Armaniackiego.

D'AUCH. Ausciranus, a, um. AUSZCZYK.

AUCUN, m. AUCUNE, fœm. adject. (*qui à l'affirmative signifie Quelqu'un; & à la negative, Personne.*) Ullus, ulla, ullum, *genit.* ullius. KTO w potwierdzaiącym rozumieniu znaczy ktoś ieden, w przeczącym, żaden, nikt.

En aucune maniere, en nulle façon. Nullo pacto. *Cic.* Zádną miarą.

On ne le trouve en aucun lieu. Nusquam apparet. *Terent.* Nigdzie się nieznay dzie nigdzie go niewidać.

AUCUNE FOIS, & *mieux* QUELQUE-FOIS, (*de fois à autre, par fois.*) Quandoque. Interdum. adv. *Cic.* CZASEM niekiedy, po kilka kroć.

AUCUNEMENT, adv. vieux mot, (*En nulle façon.*) Nullo modo. ZADNĄ miarą.

AUDACE, subst. f. (*Hardiesse qui va jusques à l'insolence & à la témérité.*) Audacia, *genit.* audaciæ. *Cic.* SMIAŁOSC bespieczeństwo zuchwałość co aż do lekomyślności y hardości przychodzi.

AUDACIEUX, masc. AUDACIEUSE, f. adject. (*Plain d'audace.*) Audax, *genit.* audacis, omn. gen. SMIAŁY, zuchwały, hardy, harda.

AUDACIEUSEMENT, adv. (*D'une maniere audacieuse.*) Audacter. Confidenter. adv. *Cic.* SMIAŁO bespiecznie.

(Ces mots sont un peu vieux dans la Langue, & ne se disent bien qu'en Poësie.) Te słowa trochę są przystare w języku y nie dobrze się mowią chyba w Wierszu.

AUDE, (*Riviere du Languedoc qui a sa source aux Pyrenées, & se jette dans la mer mediterranée au dessous de Narbonne.*) Atax, *genit.* Atacis, masc. ATAK Rzeka Okcytaniy ktora ma swoy początek ná gorach Pireneyskich, y w pada w morze srzodziemne pod Narbonną.

AUDIENCE, subst. f. *on prononce* audiance. (*L'action d'écouter & l'attention qu'on donne à celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, f *Cic.* AUDYENCYA słuchanie z pilnością kogo mowiącego.

Donner audience à quelqu'un, l'écouter paisiblement. Alicui aures præbere. *Cic.* Audyencyą dać komu, słuchać go spokoynie.

Pour ne point abuser de vostre audience. Ne vestrâ in audiendo patientiâ abutar. *Cicer.* Abym się nieuprzykrzył audyencyi.

AUDIENCE, *Le silence que l'on fait faire pour ecouter celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, fœm. *Cic.* AUDYENCYA uciszenie ktore nakazuią dla słuchania tego, ktory mowi.

Il commanda à l'huissier de faire audience. Audientiam facere præconem jussit. *Liv.* Kazał woźnemu áby audyencyą uczynił.

Donner audience à un ambassadeur. Ad colloquium admittere legatum. Słuchać Posłá.

Donner audience à quelqu'un, luy permettre de parler. Orationem alicui dare. *Plaut.* Słuchać kogo, pozwolić mu mowić.

Cét ambassadeur a eu du Roy son audience de congé. Abeundi licentiam hic legatus obtinuit à Rege. Poseł miał u Królá audyencyą pożegnaniá.

Demander audience pour plaider. Senatum postulare. *Liv.* Prosić o audiencyą u sądu.

Poursuivre l'audience. Libellis frequentibus postulare senatum. *Liv.* Domagać się audyencyi u sądu.

J'espere avoir bien-tost audience. Spero brevi mihi senatum datum iri. Spodziewam się w krotce że sprawá mojá przypadnie.

Renvoyer une affaire à l'audience. Litem ad forum deducere. *Phæd.* Sprawę do sądu odesłać.

Donner audience pour plaider. Admittere aliquem ad causam dicendam. *Liv.* Sprawę przywołać strony, do rospráwieniá się zawołać.

Il me vint voir pour me dire que le juge luy avoit promis audience, le même jour qu'on devoit aller aux avis pour l'affaire de vostre cousin. Is ad me venit, dixitque judicem sibi operam dare constituisse, eo ipso die quo de tuo cognato in consilium iri necesse erat. *Cic.* Nawiedził mnie donosząc że sędziá tenże dzień do sprawy złożył, w ktorey miała być namowá o sprawie krewnego twego.

AUDIENCE, (*Le lieu où l'on plaide.*) Forum, *gen.* fori, n. *Cic.* Mieysce słuchaniá, rozprawiania się, Ratusz, sąd.

Tenir l'audience. *Cic.* Dicere jus. Habere forum. Zasiadać ná audyencyi ná sądach.

AUDIENCIER, subst. masc. *on prononce* audiancier (*Huissier qui sert à l'audience pour appaller les placets & faire faire silence.*) Præco forensis, *genit.* præconis forensis, masc. WOZNY sądowy co strony przywołuie y uciszenie nakazuie.

GRAND AUDIENCIER, (*Officier de Chancelerie, qui rapporte à Monsieur le Chancelier les lettres de noblesse & autres pieces de consequence.*) Princeps præco, *genit.* principis præconis, masc. WOZNY GENERALNY urzędnik Kancelaryi ktory Kanclerżowi podaie listy szlachectwá y insze papiery znaczne.

AUDITEUR, subst. masc. (*Celuy qui écoute.*) Auditor, *genit.* auditoris, masc. *Cic.* SŁUCHACZ ten co słuchá.

AUDITEUR *des comptes,* (*Officier de la Chambre des Comptes, qui examine les comptes des Finances du Roy, & en fait son rapport à la Chambre.*) Rationum regiarum cognitor, *gen.* cognitoris, masc. Pisarz skarbowy, urzędnik skarbowy ktory przepatruie y rachuie Reiestra dochodow Krolewskich á do skarbu o tym donosi.

JUGE AUDITEUR *du Chastelet,* (*qui juge à l'audience toutes les causes au dessous de 25. liv.*) Judex auditor, *genit.* judicis auditoris, m. SĘDZIA zamkowy Burgrabia ktory publiczne sądzi wszystkie sprawy nie dochodzące 25. liwrow álbo 14. złotych naszych.

AUDITEUR DE ROTTE *à Rome,* (*qui est un des juges du Tribunal de la Rotte.*) Rotæ auditor, masc. AUDYTOR Roty w Rzymie, iest sędzia Trybunału ktory się názywa *Rota*

AUDITION subst. f. (*terme du barreau.*) Auditio, *genit.* auditionis, f. SŁUCHANIE termin prawny.

(Car on dit l'*Audition d'un compte,* Rationum auditio: l'*Audition des témoins,* Testium auditio.) Gdyż mowią słuchanie rachunkow, słuchanie świadkow.

AUDITOIRE, subst. m. (*Nom collectif pour une Assemblée de personnes qui écoutent quelque discours.*) Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHACZE słuchacz imię znáczące wielu zgromadzonych ná słuchanie mowy iákiey.

Grand Auditoire, où il y a grand nombre d'auditeurs. Frequens auditorum cœtus. *Plin. Jun.* Wiele słuchacza, gdzie wielka iest liczba co się do słuchania zeszli.

Il y a eu aujourd'huy un fort bel auditoire. Hodie valdè frequens auditorium fuit. Dzis wiele było pięknego słuchacza

Enlever à quelqu'un son auditoire, attirer à soy ses auditeurs. Ab aliquo Auditores avocare, *ou* abducere ad se. Słuchacza od kogo odciągnąć, do siebie przeciągnąć słuchaczow iego.

AUDITOIR, pour *Le Siége où les Juges subalternes rendent la justice.* Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHALNIA Sala mieysce do słuchania gdzie Sędziowie pośrzedni sprawiedliwość oddaią.

AVEC, *ou* AVECQUE, (*Préposition conjunctive.*) Cum. Z. prepozycya łącząca z czym.

Avec tout son bien, il ne laisse pas d'estre pauvre, & comme un autre Tantale il a soif au milieu des eaux. Ditissimus licet, eget tamen & ut alter Tantalus mediis in aquis sitit. Z wszystkimi maiętnościami swemi przecię on iest ubogi y iako drugi Tantalus między wodami pragnie.

Je feray cela avec l'aide de Dieu. Cum Deo, *ou* Deo dante, *ou* juvante, id faciam. Uczynię to z pomocą Boską.

Avec tout le respect que je vous dois; je vous diray. Cum omni tui ipsius observantiâ dicam tamen. **Avec vostre permission.* Pace tuâ. abl. *Cic.* Z wszelkim respektem ktorym ci winien powiem ci. *Zpozwoleniem.

AVEC TOUT CELA, (*Toutefois, nonobstant cela.*) Tamen. Z TYM wszystkim, przecię.

AVFINDRE, V. act. (*Tirer quelque chose d'un lieu où on l'avoit mis.*) Educere (educo, is, eduxi, eductum. act. acc. *Cic.* DOBYC czego zkąd gdzie było złożone.

AVELLINE, subst. f. (*Grosse noisette.*) Abellina, *ou* Avellina, *genit.* æ, f. *Plin.* ORZECH wielki laskowy.

AVELLINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples*) Abellinum, *genit.* Abellini, n. AWELINO Miásto Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim.

AVENANT, masc. AVENANTE, f. adject. (*Qui revient, qui est propre.*) Commodus, commoda, commodum. Dexter, dextra, dextrum. *Cicer.* CO się zeydzie do czego, co się zda zgodzi ná co, wczesny, wygodny.

C'est un homme fort avenant, fort agréable & fort commode partout. Homo acceptissimus apud omnes. *Plaut.* Homo comis & dexter. Człowiek miły barzo y przyiemny wszędzie.

AVENANT, Participe. *Le cas avenant*, ou *arrivant.* Casu adveniente. abl. GDY się przytrafi.

(Ce mot se dit au Bárreau.) To się mowi w prawie.

A L'AVENANT, adverbe, signifie *Rapport, convenance, proportion.* comme *Il dépense beaucoup, mais il gagne à l'avenant*, ou *proportion.* Multum quidem insumit, sed lucratur multùm. PROPORCYA pomiar, iáko: wydatek ma wielki ale też y dochod proporcyonalny wydatkowi.

AVENAY, (*Petite ville de Champagne près de la riviere de Marne, où il y a une abbaye de Filles.*) Avenacum, Avenaci, neut. AWENAK miasteczko w Kampaniy blisko Marny gdzie iest Opactwo Zákonnic.

AVENNES, *ou* AVENNES *le Comté*, (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois.*) Avenna, *genit.* Avennæ, f. AWENNA Hrabstw Miásto niższych Niemiec w Artezyi.

AVENTIN, *on prononce* avantin, (*Montagne de la ville de Rome.*) Aventinus, *genit.* Aventini, masc. Mons Aventinus, masc. *Cic.* AWENTYN Gora miásta Rzymu.

AVE'RE', masc. AVE'RE'E, f. part. pass. (*Reconnu pour véritable.*) Certus *Cic.* PRAWDZIWY, dowodny, pewny.

La mort de César estant avérée. Fine comperto Augusti. *Tacit.* Smierć Cesárza będąc dowodna.

AVE'RER *un crime*, V. act. (*en prouver*, ou *trouver la vérité.*) Extrahere scelus aliquod in lucem ex occultis tenebris. Testari aliquod scelus. DOWIESC, występku, prawdy dochodzić.

On a avéré le crime dont il estoit accusé. Compertum est crimen, cujus insimulabatur. Dowiedziono zbrodni o ktorą był doniesiony.

AVERNE, subst. m. (*Lac de la Campanie proche de Bayes en Italie, dont les eaux exhalent une puanteur extreme: ce qui à donné lieu aux Poëtes de le prendre pour l'entrée de l'Enfer, & pour l'Enfer mesme.*) Avernus, *genit.* Averni, m. *Cicer.* AWERN Jezioro w Kampaniy blisko Baiey we Włoszech niewypowiedziany smrod z siebie wydaiące, co było przyczyną że go Poetowie mieli zá wstęp do Piekła, y zá samo Piekło.

AVERSION, subst. f. (*Eloignement d'une chose*, ou *opposition d'inclination à une chose, ou à quelqu'un.*) A re aliquâ, *ou* ab aliquo animus alienus, *ou* alienatus, *ou* abhorrens, masc. NIECHĘC, wstręt, odwrocenie serca od czego álbo od kogo.

Qui a de l'aversion pour la marchandise. Aversus à mercaturis. *Hor.* **Pour l'estude.* Aversus à Musis. *Cic.* **Pour l'amour sale.* Venereis amoribus aversus. *Colum.* Wstręt maiący od kupiectwa. *Od náuk. *Od nieprzystoyney miłości.

Il a une forte aversion pour moy. Aversissimo à me est animo. *Cic.* Má potężną do mnie niechęć.

Il a de l'aversion pour le mariage. Animus abhorret à nuptiis. *Ter.* Má wstręt od małżeństwa.

Donner de l'aversion aux enfans pour les discours trop libres, & dresser la jeunesse à la vertu. Aurem puerorum torquere ab obscœnis sermonibus, & formare pectus amicis præceptis. *Horat.* Wstręt uczynić dzieciom od mow zbyt bespiecznych, y przyuczać młodź do cnoty.

Donner à quelqu'un de l'aversion pour une personne. Aliquem ab aliquo abalienare. Wstręt uczynić komu od iákiey osoby.

Avoir de l'aversion pour quelqu'un. Alieno & averso esse animo ab aliquo. Aliquem odisse. *Cic.* Mieć wstręt od kogo

AVERTI, masc. AVERTIE, f. part. pass. Monitus. Admonitus, a, um. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA.

AVETTE, subst. fœm. *vieux mot & hors d'usage qui signifie* ABEILLE. Apis, *genit.* apis, f. *Virg.* STARE słowo, ktore znáczy Pszczołę.

AVEUGLE, adject. masc. & fœm. (*qui se dit de l'homme & de la femme, qui a perdu la veuë*) Cæcus, cæca, cæcum. SLEPY w Francuskim się mowi tak o męszczyznie iák o białogłowie co wzrok utraciłá.

Aveugle-né. Cæcus natus. Cæcigenus. *Lucr.* Slepy zurodzeniá.

Devenir aveugle. Oculos, *ou* lumina perdere. Aspectum amittere. *Cic.* Oślepnąć, olśnąć ociemnieć.

Rendre quelqu'un aveugle. Cæcitatem alicui inferre. *Plin.* Oślepić kogo.

AVEUGLE au figuré, (*parlant des passions qui offusquent l'esprit & l'empeschent de discerner le bien d'avec le mal.*) Cæcus, cæca, cæcum. *Cicer.* ZASLEPIONY *niewłaśnie* mowiąc o passyach ktore rozum męszaią, y niedaią rozeznać dobrego od złego.

ON DIT, *La fortune aveugle.* Fortuna cæca. *Cicer.* **Une crainte aveugle.* Cæcus timor. *Phæd.* MOWIĄ ślepá fortuná ślepe szczęście, *Slepá boiaźń.

A l'aveuglee Cæco impetu. abl. *Cic.* Oślep.

L'homme est aveugle sur ses propres defauts, & il est fort clairvoyant sur ceux d'autruy. In suis vitiis pervidendis cæcus est homo, in alienis perspicax. Człowiek slepy iest ná swoie niedoskonałości, ále bystry má wzrok ná cudze,

Nous avons esté aveugles en cela. Nos cæci in eâ re fuimus. MYSMY ślepi w tym byli.

ON DIT proverbialement, *Il en juge comme un aveugle des couleurs.* pour dire qu'*Il en juge sans connoissance de cause.* Perperam & inscienter, *ou* inscitè judicat. *Ciceron. Paul.* MOWIĄ przysłowiem: Sądzi o tym iak ślepy o farbach, to iest: Sądzi niewiedząc o czym.

AVEUGLE', masc. AVEUGLE'E, fœm. part pass. (*Qui a perdu la veuë, qui en est privé.*) Cæcatus. Excæcatus. Oślepiony, zaślepiony zaślepioná ociemniały. Co wzrok stracił.

ON DIT au figuré, *Aveuglé par son avarice. par sa passion.* Avaritiâ, cupiditate, *ou* libidine cæcatus. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: zaślepiony łakomstwem swoim, passyą swoią.

Estre aveuglé par des erreurs & par la cupidité. Cæcari erroribus & cupiditate. pass. *Cic.* Być zaślepionym błędemy chciwością.

AVEUGLEMENT, subst. masc. (*Privation*, ou *perte de la veuë.*) Cæcitas, *genit.* cæcitatis f. Orbitas luminis, *Cic. Plin.* SLEPOTA ſtracenie álbo od ięcie wzroku.

On dit qu'Asclepiade interrogé un jour pour sçavoir quel avantage il retiroit de son aveuglement, dit, Un valet qui me conduit. Asclepiadem ferunt, cùm quidam quæreret, quid ei cæcitas attulisset, respondisse, Ut puero uno esset comitatior. *Cic.* Powiadaią: że Asklepiades spytany coby zá zysk miał z slepoty swoiey odpowiedział: to że mam czeká ktory mię prowadzi.

AVEUGLEMENT *de l'esprit*, au figuré, (*parlant de la raison offusquée des nuages des passions.*) Mentis, *ou* animi cæcitas. fœm. *ou* caligo, *genit.* caliginis. *Cic. Lucr.* SLEPOTA umysłu, mowiąc o passyach mięszaiących rozum.

Les grandes fortunes répandent beaucoup d'aveuglement dans

l'esprit des hommes. Magnæ felicitates multùm caliginis mentibus humanis objiciunt. *Sen.* Wielkie szczęście, wielkie ciemności ná umysł ludzki rzuca.

AVEUGLE'MENT, adverb. (*A l'aveugle, d'une maniere aveugle.*) Cæco impetu. Temerè. adv. *Cic.* SLEPO, Oślep, bez uwagi.

AVEUGLEMENT, (*Sans raisonner, comme un aveugle qu'on conduit comme l'on veut.* Cæci instar. adv. Nullâ ratione adhibitâ, abl. OSLEP, bez rozmysłu, iák ślepy, co go prowadzą iáko chcą.

AVEUGLER, V. act. (*Rendre quelqu'un aveugle.*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. Occæcare, (cæco, as, cæcavi, cæcatum.) act. acc. *Cic.* OSLEPIC záślepić kogo.

AVEUGLER au figuré, *en morale.*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. act. accus. *Cicer.* ZASLEPIC, niewłaśnie co do obyczaiow.

Aveugler les esprits par des largesses. Cæcare mentes largitione. **Par la crainte.* Pavore occæcare. **Par l'esperance du pillage.* Spe rapiendi atque prædandi occæcare animos, *Cic.* Záślepić umysły darkiem. *Boiaźnią. *Nádzieią rabunku.

AVEUGLETTES, adv. (*A tastons, sans lumiere.*) In tenebris. *Phæd.* POOMACKU, pociemku.

(Mot populaire. Słowo pospolite.

AUFIDE, (*Fleuve de la Pouille, aujourd'huy* l'OFANTO.) Aufidus, *genit.* Aufidi, masc. *Hor.* AFANT Rzeka Apuliy

(C'est un Fleuve fort violent & fort rapide.) Jest to Rzeka barzo bystra y gwałtowna.

AUGE, subst. fem. (*Pierre, ou piece de bois creusée où l'on donne à manger & à boire aux animaux.*) Canalis, *genit.* canalis, masc. *Colum.* Alveus, & Alveolus, i, masc. KORYTO, Złob Kamień lub Drzewo wydrożone w ktorym ieść daią bydlętom.

AUGE *à gascher du plastre*, (*dont se servent les Maçons.*) Canalis, *ou* Alveus (in quo gypsum aquâ maceratur.) KORYTO náczynie do rozczyniania gipsu ktorego záżywaią Mularze.

AUGE'E *de plastre*, subst. f. (*Auge pleine de plastre.*) Canalis gypso plenus. NACZYNIE, SZAFLIK pełny gipsu.

AUGET, subst. masc. (*Petite auge où l'on met à manger & à boire aux oiseaux.*) Canaliculus, (in quo inescantur & adaquantur aves KORYTKO gdzie ieść daią ptakom, y pić

AUGMENTATEUR, subst. masc. *on prononce* augmantateur. (*Qui augmente, qui amplifie.*) Amplificator, *genit.* oris, masc. *Cic.* PRZYCZYNIACZ Rozszerzacz ktory przyczynia.

AUGMENTATION. subst. f. *on prononce* augmantation. (*ce qui augmente.*) Amplificatio. Accretio. Accessio, *genit.* onis, fem. PRZYCZYNIENIE, rozszerzenie, co czego przyczynia.

Fair des augmentations à un logis. Accessionem ædibus adjungere. *Cic.* Przyczynić, rozprzestrzenić domostwo, mięszkanie iákie.

ON DIT au figuré, *Des augmentations de fortune & d'honneurs.* Accessiones fortunæ & dignitatis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie przyczynienie fortuny, dostoieństwa.

AUGMENTE', masc. AUGMENTE'E, f. adject. & part. pass. (*on prononce* augmanté.) Auctus. aucta, auctum. PRZYCZYNIONY, rozszerzony, rozszerzona.

AUGMENTER, V. act. *on prononce* augmanter. (*Accroistre*) Augere. Adaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* PRZYCZYNIC, rozszerzyć, rozprzestrzenić.

Augmenter son train & sa depense. Famulatum & sumptus augere. **Son bien.* Opes augere. *Cic.* Przyczynić sobie sług, y wydatku. * Dobr.

Vous avez augmenté vostre patrimoine par mille chicannes Patrimonium tibi litibus accrevit. *Salust.* Przyczyniłeś sobie fortuny przez tysiączne wykręty, pieniactwa.

Il n'a point augmenté son bien par de mauvaises voies, & ne l'a point aussi diminué par ses débauches. Ratione malâ non fecit rem majorem, neque fecit vitio & culpâ minorem. *Hor.* Nic przyczynił sobie dobr złym sposobem; áni też umnieyszył zbytkami.

Les richesses s'augmentent de jour en jour. Adolescunt, *ou* convalescunt opes. *Tacit. Liv.* Bogactwo co dzień przybywa, przyrasta, pomnaża się, przysparza się.

ON DIT au figuré, *Augmenter le courage des ennemis.* Animum inimicorum augere. *Plaut.* **L'ardeur des soldats.* Ardorem exercitûs intendere. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie: przy-

czynić przydać serca nieprzyiacielowi. *Ochoty woysku.

AUGMENTER, (*Croistre*, ou *s'augmenter.*) Augeri. Adaugeri, (augeor, eris, auctus sum.) pass. Augescere. neut. ROSC, rosnąć szerzyć się.

La maladie, la fiévre, augmente ou *s'augmente.* Morbus augetur. Febris accenditur, *ou* augetur, *ou* crescit, *ou* intenditur. *Cic. Cels.* Rośnie, szerzy się gorączka.

Si la maladie vient à augmenter Si morbus amplior, *ou* auctior factus fuerit. *Terr.* Si valetudo increverit. *Plin-Jun.* Jeżeli się szerzyć będzie choroba.

Le desir des richesses augmente, ou *s'augmente à proportion que nous en avons.* Amor nummi crescit, quantùm ipsa pecunia crescit. *Horat.* *Plus nous en avons, plus nous en voulons avoir.* Rośnie chciwość do bogactw im barziey przybywa dostatkow, Im więcey mamy tym więcey mieć pragniemy

Le vent augmente, ou *s'augmente.* Ventus increbrescit, (increbresco, is, increbui, *sans supin.*) neut. *Cic.* Wiatr się szerzy co raz większy powstaie,

Le prix des vivres estant augmenté. Intentis alimentorum Pretiis. *Tacit.* Drożeiąc, gdy zdrożały żywności.

(*On dit* Accendere, *ou* intendere annonam. *Plin.* *Augmenter le prix des vivres.* *Ingravescit annona. In dies annona crescit. *Cæs.* *Les vivres augmentent tous les jours.*) MOWIĄ podwyższyć podnieść ceny rzeczy do żywności należących *Co dzień większa drożyzna.

AUGURAL, masc. AUGURALE, f. adject. (*Touchant les Augures.*) Auguralis & hoc augurale, adject. **La science augurale*, ou *des augures.* Scientia auguralis. f *Liv.* **Les marques augurales.* Auguralia insignia, *genit.* auguralium, neut. plur. *Liv.* WIESZCZBIARSKI. *Wieszcza nauka. *Wieszczkow znaki.

Le baston augural, (dont se servoient les Augures pour prendre l'augure; le Lituë.) Lituus, *genit.* litui, masc. *Cic.* Krzywuła, laska wieszczkow.

AUGURATION, subst. f. *L'action d'augurer.*) Auguratio, *genit.* augurationis, f. *Cic.* WIESCZENIE.

AUGURE, subst. masc. (*Sorte d'Officier de l'ancienne Rome, qui tiroit des présages de la consideration du vol & du manger des oiseaux.*) Augur, *gen.* auguris, m. *Cic.* WIESZCZEK, Urząd, starego Rzymu ktory brał znaki uważaiąc lot, álbo żobanie ptastwa.

C'estoit un crime digne de mort de des-obéir aux Augures. Auguribus qui non paruerit, capitale esto. *Cic. de Leg.* Występek to był śmierci godny, nie słuchać wieszczkow.

AUGURE, (*Sorte de divination, qui se fait par l'observation du chant & du vol des oiseaux.*) Augurium. Auspicium, *genit.* ii, neut. *Cic.* WIESZCZBA, wrożenie z głosu álbo lotu ptastwa.

Prendre l'augure. Agere augurium, *ou* auspicium. Observare de cœlo. *Cic.* Wrożkę wziąć.

Un oiseau de mauvais augure. Avis mali ominis. Ptak złego znáku, złey otuchy.

LA DIGNITE' D'AUGURE. Auguratus, *genit.* augurates, masc. *Cic.* URZĄD godność wieszczká.

Le lieu où se prenoit l'augure. Auguraculum, *genit.* auguraculi, neut. *Cicer.* Wieszczbiarnia, zámek, kaplica gdzie wieszczby czyniono.

AUGURER, V. neut. (*Prendre l'augure.*) Augurium agere, (ago, is, egi, actum.) act. *Cic.* WIESZCZYC, wrożkę brać.

AUGURER, V. act. (*Conjecturer, prédire une chose.*) Augurare & Augurari, *actif & deponent.* *Cic.* WIESZCZYC, wrożyć, przepowiadać co.

AUGUSTE, masc. & f. adject. (*Majestueux, vénérable.*) Augustus, augusta, augustum. *Cicer.* PANSKI, wspaniały, czći godny.

(Octavien neveu de Jules-Cesar fut surnommé AUGUSTE.) Oktawian wnuk Juliusza Cesarza, był nazwany wspaniały.

Un visage plus auguste. Forma augustior. *Liv.* Uroda wspaniała.

AUGUSTEMENT, adv. (*D'une maniere auguste & digne de vénération.*) Augustè. adv. *Cicer.* WSPANIAŁO, Czci godnie.

AVIDE, masc. & f. adject. (*Aspre à une chose.*) Avidus, avida avidum, (*on dit* Avidus cibi, *ou* escæ, *Avide de viande:* & *aussi au figuré* Avidus gloriæ, *Avide de gloire.*) *Cic.* CHCIWY łakomy na co. Mowią chciwy iedzenia: *y niewłaśnie:* chciwy sławy.

AVIDEMENT, adv. (*Avec avidité.*) Avidè. adv. **Avec plus d'avidité.* Avidiùs, adv. **Fort avidement.* Avidiſſimè. adv. *Cic.* CHCIWIE z chciwością. *Chciwiey, *Náychciwiey.

AVIDITE', ſubſt. fœm. (*Deſir avide d'une choſe.*) Aviditas, *genit.* aviditatis, f. *Cic.* CHCIWOSC chęć porężna do czego.

Je ſuis bien redevable à la vieilleſſe de m'avoir oſté l'avidité d' boire & manger, & de ne m'avoir laiſſé que celle de l'entretien. Habeo ſenectuti magnam gratiam, quæ mihi ſermonis aviditatem auxit, potionis & cibi ſubſtulit. *Cicer.* Dziękuię ſtarości wielce, że we mnie chciwość do picia y do iedzenia umiarkowała, á do mowięnia chęci przyczyniła

ON DIT auſſi au figurè, *Il avoit une avidité inſatiable pour la lecture, qu'on ne pouvoit contenter.* Erat in eo inexhauſta aviditas legendi, quæ ſatiari non poterat. *Cic.* MOWIĄ też *niewłaśnie*: nienaſyconą chciwość miał do czytania, ktorey zádoſyć uczynić nie można było.

AVIGNON, (*Ville de Provence ſur le Rhoſne, capitale du Comtat, où le Pape a un Legat qui en eſt Archeveſque.*) Avenio Cavarum, *genit.* Avenionis, fœm. Avennicorum civitas, *genit.* Avennicorum civitatis, fœm. AWENION, Miaſto Prowincyi nád Rhodanem ſtołeczne Hrabſtwa tego, gdzie Papież ma Poſła tamecznym Arcybiſkupem.

D'AVIGNON. Avenionenſis & hoc Avenionenſe. adject. AWENIONCZYK.

AVILA *ſur l'Adaia*, (*Ville d'Eſpagne dans Caſtille la Vieille, avec Eveſché ſuffragant de Compoſtelle.*) Abula. Arbácula & Albicella, *genit.* æ, f. AWILA nád Adaią, Miaſto Hiſzpańſkie w ſtarey Kaſtyliy z Biſkupſtwem Suffraganią Kompoſtelli.

AVILLES, *ou* AVILES, (*Ville d'Eſpagne dans les Aſturies d'Oviedo, vers l'embouchure de la riviere Nalon.*) Avilla, *genit.* Avillæ, fœm. AVILA Miaſto Hiſzpańſkie w Aſturyach Owiedoku, ku uściu rzeki Nalon.

AVILIR *quelqu'un*, V. act. (*Rendre quelqu'un mépriſable & vil.*) Aliquem in contemtionem adducere, (adduco, aducis, adduxi, adductum.) act. *Cic.* WZGARDZONYM, kogo uczynić, podłym, upokorzonym.

s'AVILIR, (*Se rendre vil & mépriſable.*) In contemtionem, *ou* in contemtum venire, *Cic.* ZPODLEC, znikczemnieć ſtać ſię wzgardzonym.

Il s'avilit de telle ſorte, qu'on le mépriſoit en toute occaſion & tout ouvertement. Uſque adeò eviluit, ut paſſim & propalam contemtui eſſet. *Suet.* Tak znikczemniał że nim we wſzyſtkim y iáwnie pogardzano,

S'avilir devant Dieu, s'abaiſſer juſques au dernier mépris la dans conſideration de ſon néant. Abjicere ſe in humilitatem coram Deo. Se vilem & nullius pretii facere coram Deo. Upokarząć ſię przed Bogiem, poniżać ſię aż do oſtatniey wzgardy uważaiąc nikczemność ſwoię.

s'AVILIR, V. neut. (*Devenir de bas prix.*) Vileſcere. Evileſcere, (vileſco, is, vilui, *ſans ſupin.*) neut. *Suet.* STANIEC, ſpaść z ceny,

s'AVILIR ſe dit figurément en choſes morales: comme *Le courage des ſoldats s'avilit durant la paix.* Militum animi marcent, *ou* marceſcunt tempore pacis. *Celſ. Cic. Saluſt.* ZPODLEC mowi ſię *niewłaśnie*: iáko. Cnota żołnierſka podleie pod czas pokoiu.

Les dignitez s'avilliſſent, quand elles ſont poſſedées par de méchants ſujets. Dignitates vileſcunt, cùm tenentur ab indignis. Godność podleie gdy ſię złym doſtaie.

AVILISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Le bas prix des choſes.*) Vilitas, *genit.* vilitatis, f. *Cic.* TANIOSC niſka cena rzeczy.

AVILISSEMENT ſe dit au figuré pour *Un grand mépris.* Deſpicientia, *genit.* deſpicientiæ, f. *Cicer.* PONIEWIERKA mowi ſię o wielkiey pogardzie.

Il eſt dans un grand aviliſſent. Abjectiſſimus eſt. W wielkiey ieſt poniewierce.

AUJOURD'HUY, adverbe de temps, (*qui marque le jour où l'on eſt.*) Hodiè. adv. Hodiernâ die. abl. *Cic.* DZIS przyſłowie czaſu, wyrażaiące dzień w ktorym ieſteśmy.

Le jour d'aujourd'huy. Hodierna dies, *genit.* hodiernæ diei. fœm. *Cic.* Dziſiaydnia, dzień dziſieyſzy.

AUJOURD'HUY ſe dit auſſi *D'un temps incertain, mais proche*, comme *Aujourd'huy le voicy, demain le voilà.* Modò ita affectus eſt, modò aliter. DZIS ſię też mowi, o czaſie niepewnym ále bliſkim, jako: Dziś tu, iutro tám ieſt.

Aujourd'huy ſur le thrône, demain dans les fers. Modò rex, modò ſervus. Hodiè rex, cras ſervus. Dziś ná Tronie, iutro w kaydanach.

AUJOURD'HUY ſignifie auſſi *Le ſiecle dans lequel on vit.* Hodiè. Nunc. adv. DZIS znáczy też wiek w ktorym żyiemy

D'AUJOURD'HUY. Hodiernus, a, um. DZISIEYSZY.

Le langage d'aujourd'huy. Sermo hodiernus. *Cic.* Dziſieyſza teraznieyſza mowa.

Y a-t-il perſonne qui ſoit aujourd'huy plus heureux que moy? Ecquis me vivit hodiè fortunatior? *Ter.* Czy ieſtże kto dziś ſzczęśliwſzy nádemnie.

Comme l'on vit aujourd'huy Ut nunc ſunt mores. *Ter.* Ják dziś, po teraźnieyſzemu żyią.

C'EST D'AUJOURD'HUY *que.* Nunc primùm. DZIS teraz dopiero.

Ce n'eſt pas d'aujourd'huy, que. Non id temporis eſt, cùm. *Jam; olim. Jam pridem. adv. Nie dziś to dopiero, że

AVIRON, ſubſt. maſc. (*Longue piece de bois, plate par un bout & ronde par l'autre pour ramer ſur les rivieres.*) Remus, *genit.* remi, maſc. Palmula, *genit.* palmulæ, fœm. *Cic. Tibul.* WIOSŁO długie drewno z iednego końca płaſkie á okrągłe z drugiego dla robienia ná rzekach.

Tirer à l'aviron, (*faire avancer un bateau en ramant.*) Cymbam remis propellere. *Cic.* Wioſłami robić áby ſtatek ſzedł ná wodzie.

AVITAILLEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de fournir une place de vivres.*) Commeatuum ſuppeditatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OPATRZENIE fortecy álbo miaſta w żywność.

AVITAILLER *une place*, ou *une armée*, V. act. (*La fournir de vivres.*) Commeatus urbi, *ou* exercitui ſuppeditare, (ſuppedito, as, ſuppeditavi, ſuppeditatum.) act. *Cic.* Commeatus, *ou* cibaria in urbem, *ou* in exercitum importare, (importo, as, importavi, importatum.) *ou* invehere, (veho, is, invexi, invectum.) act. *Caſ.* OPATRZYC fortecę żywnością álbo woyſko

Une place bien avitaillé: bien fournie de vivres & de toutes choſes neceſſaires pour ſoûtenir un ſiege. Commeatu & cæteris rebus probè munitum oppidum. *Caſ.* Forteca dobrze opatrzona w żywność y wewſzyſtkie potrzeby dla wytrzymania oblężenia.

AVIVER, V. act. (*Rendre plus vif & plus ardent.*) comme *Aviver le feu, comme font les mareſchaux en jettant des gouttes d'eau ſur le feu de leur forge, ou en le ſouſſlant.* Ignem adjuvare, (adjuvo, as, adjuvi, adjutum.) act. *Liv.* ROZZARZYC żywſzym goręcſzym uczynić, iáko: Rozzarzyć ogień, iák czynią kowale ſkrapiaiąc ogień w kuźnicy álbo miechem dmąc na niego.

AVIVER ſignifie encore *Gratter & polir des figures de metal, pour les rendre plus propres.* Scalpere metallum, (ſcalpo, is, ſcalpſi, ſcalptum.) act. *Juv.* ZNACZY ieſzcze obrabiać polerować oſoby e kruſzcu áby ie przyſtoynieyſze uczynić.

AVIVES, ſubſt. f. plurier. (*Maladie qui arrive aux chevaux, lorſque les glandes de la gorge leur enflent, ce qui les empeſche de reſpirer & les fait mourir.*) Vivulæ, *genit.* vivularum, f. plur. ZOŁZY, Choroba co ſię koniom przydaie, kiedy im gruczoły wgardle nábrzmieią, co im odetchnąć nieda y zdychać muſzą.

AULIQUE, ſubſt. f. (*Acte de Theologie, qu'on ſouſtient lors qu'on eſt reçu Docteur; ainſi nommé parce qu'il ſe fait dans la Sale de l'Archeveſché.*) Aulica, æ, fœm. AKT publiczny Teologiczny dyſputy, ktorą ná Sali Arcybiſkupſtwa odprawuie ten, co Doktorem zoſtaie.

AULNAYE, ſubſt. f. *on prononce* AUNAYE. (*Lieu planté d'aulnes.*) Alnetum, *genit.* alneti, neut. Locus alnis conſitus, *genit.* loci alnis conſiti, maſc. *Colum.* OLSZYNA mieyſce olſzyną ſadzone.

AULNE, ſubſt. maſc. *on prononce* AUNE. (*Arbre qui croiſt fort haut & dans des lieux humides.*) Alnus, *genit.* alni, fœm. *Virg.* OLSZA Drzewo wyſoko wgorę roſnące ná mieyſcach wilgotnych.

AULNE'E, ſubſt. f. *on prononce* ANUE'E. (*Plante medecinale, qui a les feuilles comme le bouillon blanc.*) *les Medecins l'appellent* Enula. OMAN Ziele lekarſkie liście do Dziewanny węźſzey maiąc podobne Doktorowie názywaią *Enula*

AUMALE, (*Petite ville de Normandie.*) Albamala, *genit.* Albamalæ, f. ALBA mała miaſteczko Normandyi.

AUMELETTE, ſubſt. f. (*Oeufs battus & frits dans la poële*) Intrita ova, & ſartagine frixa, *genit.* intritorum ovorum, & ſartagine frixorum, neut. plur. JAIECZNICA Jayca bite, y ſmażone w rynce.

AUMOSNE, ſubſt. f. *on prononce* AUMôNE. (*Liberalité faite aux pauvres.*) Stips erogatio, *genit.* erogationis, f. *Cicer.* JAŁMUZNA hoyność świadczona ubogim.

Donner, ou faire l'aumoſne à quelqu'un. Alicui ſtipem largiri, *ou* conferre. *Ulp. ou* erogare. *Cic.* Dać, czynić, iałmużnę komu.

Il fit de grandes aumoſnes. Largè de ſuo effundit in egenos. Wielkie czyni iáłmużny.

On luy a donné dix écus d'aumoſne pour avoir des livres. Decem nummi illi erogati ſunt ad emendos libros. **Pour avoir du bled.* Ad emendum frumentum *Cicer.* Dano mu dzieſięć talerow iáłmużny ná kſięgi. *Ná kupienie zboża.

Demander l'aumoſne. Mendicare, (mendico, as mendicavi, mendicatum.) neut. *Plaut.* Zebrać, proſić iáłmużny.

Vivre d'aumoſne. Mendicato vitam ſuſtentare. Mendicando vivere. *Plaut.* Zyć z iáłmużny.

Tendre la main pour avoir quelque aumouſne. Porrigere manum ad ſtipem. *Sen.* Wyciągać rękę áby doſtać iáką iáłmużnę.

Qui demande l'aumoſne. Mendicus, *genit.* mendici, m. *Cic.* Zebrak, co iáłmużny proſi.

AUMOUSNER, V. act. *on prononce* AUMONER. (*Faire l'aumoſne.*) Stipem erogare, (erogo, as, erogavi, erogatum.) act. *Cic.* JAŁMUZNĘ dawać.

AUMOSNIER, maſc. *on prononce* AUMôNIER. AUMOSNIER, f. adject. (*Qui donne bien l'aumoſne.*) Erga pauperes beneficus, adject. *Cic.* JAŁMUZNIK, ktory rád iáłmużny czyni.

AUMOSNIER, ſubſt. maſc. (*Officier Eccleſiaſtique, qui ſert le Roy, les Princes & Prélats dans les fonctions qui regardent le ſervice de Dieu.*) A largitionibus. Ab eleemoſynis. URZĘDNIK, Duchowny Kapelan ktory ſłużyKrolowi, Xiążętom, y Prałatom w powinnościach, ktore náleżą do ſłużby Boſkiey.

AUMOSNERIE, ſubſt. fem. *On prononce* AUMôNERIE, (*Office clauſtral des anciennes Abbayes, pour faire l'aumoſne aux pauvres*) Munus eleemoſynarii, *genit.* muneris eleemoſynarii, neut. JAŁMUZNICTWO Urząd Klaſztorny dawnych Opactw dla czynienia iáłmużny ubogim.

AMUSSE, ſubſt. f. (*Fourrure que les Chanoines portoient autrefois ſur la teſte & dont ils eſtoient tout couverts, & qu'ils ne portent mainteant que ſur le bras*) Pelliceum amiculum, *genit.* pellicei amiculi, neut. *Vulgairement.* Almutia, *genit.* almutiæ, f. MUCET Futro ktore Kanonicy zdawna noſili ná głowie y ktorym cale byli odziani, ktorego záś teraz nie noſzą tylko ná ręku.

(Il n'y a que les Chanoines de S. Victor, qui obſervent encore quelque choſe de l'antiquité portans leurs Aumuſſes ſur leur coû.) Jedni tylko kanonicy S. Viktora we Francyi ieſzcze ten dawny zwyczay chowaią, noſząc to odzienie ná ſzyi.

AUNAGE, ſubſt. maſc. (*Meſurage des étoffes ſoit de laine ou de fil, ſur l'aune.*) Ad ulnam menſio, *genit.* menſionis, f. Menſio ſeul. *Cic.* ŁOKCIEM mierzanie materyi czyli wełnianych czyli nicianych.

AUNE, ſubſt. f. (*Baſton d'une certaine longueur ſelon les differentes Provinces, dont on meſure les étoffes*) Ulna, *genit.* ulnæ, f. *Suet.* ŁOKIEC laſka pewney długości według roznych Kraiow ktorą mierzaią materye.

ON DIT proverbialement, *Meſurer tout le monde à ſon aune*, pour dire *Croire que tout le monde nous reſſemble.* Suo modulo ac pede alios metiri. *Hor.* MOWIĄ przyſłowiem: każdego ná ſwoy łokieć mierzyć, to ieſt: rozumieć że wſzyſcy ſą nám podobni,

Je ſçay ce qu'en vaut l'aune, pour dire *J'ay eu de pareilles affaires.* Mihi uſus venit. *Terent.* Expertus loquor. *Sen.* Wiem poczemu tego łokieć, to ieſt: Byłem y iá w tákich okolicznosciach.

Je vous en donneray tout du long de l'aune, pour dire *Je vous feray tout le mal que je pourray.* Te probè verſabo. *Plaut.* Dam ci tego zupełny łokieć iák długi, to ieſt dokuczę ci iák tylko będę mogł.

ON DIT d'un grand mangeur, *Il a toûjours dix aunes de boyaux vuides.* Eſuritionum pater eſt. *Cat.* MOWIĄ o wielkim żarłoku. záwſze ma kiſzki prożney ná dzieſięć łokci.

AUNER, V. act. (*Meſurer à l'aune.*) Ulnâ metiri, (metior, iris, menſus ſum.) depon. acc. MIERZAC łokciem.

AUNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui aune.*) Menſor, *genit.* menſoris, maſc. *Colum.* MIERNIK, mierniczy, ten co mierzy

AUNIS, (*petit Païs dans la Saintonge, dont la Rochelle eſt la capitale.*) Alnenſis, *ou* Alnerenſis, *ou* Alnienſis tractus, *genit.* Alnenſis tractûs, *m.* ALNETENSKI Powiat w Santonach ktorego Rupella ieſt ſtolicą.

AVOINE, ſubſt f. (*Eſpece de menu blé.*) Avena, *genit.* avenæ, f. *Virg.* OWIES zboża drobnego gatunek.

D'AVOINE. Avenaceus, avenacea, avenaceum. *Plin.* OWSIANY.

AVOIR, verbe auxiliaire, qui ſert à conjuguer les autres Verbes Actifs, meſme le Verbe Subſtantif *Eſtre.* Sa conjugaiſon eſt tout-à-fait irréguliere. *On la trouvera à la fin de ce Dictionnaire avec les autres Verbes irreguliers de noſtre Langue. Mieć: ſłowo przydatkowe, ktore ſłuży do konjugacyi ſłow inſzych znáczących działanie, náwet y ſamego ſłowa iſtotnego ieſtem, Jego záś Konjugacya álbo nákłaniánie cale pewnego prawa nie ma. *Znáydzieſz ią ná końcu tego Dikcyonarza z inſzemi ſłowami Francuſkiemi koniugacyi nieregularney.

J'ay un Livre. Habeo librum. Eſt mihi liber. Mam kſięgę

J'ay nom Pierre, Je me nomme Pierre, Mon nom eſt Pierre. Mihi nomen eſt Petrus. Mihi eſt nomen Petri, *ou* Petro. *Plaut.* Mam Imię Piotr, Imię moie, Imię mi ieſt Piotr.

Avoir toûjours une meſme choſe à la bouche. (*en parler toûjours.*) In ore aliquid ſemper habere. *Cic.* Záwſze toż ſamo mieć w gębie, o iednym wſzyſtko mowić.

Quiconque m'agacera, aura ſur ſes doigts, & il ſera chanté par toute la ville. Qui me commôrit, flebit & inſignis totâ urbe cantabitur. *Horat.* Ktokolwiek mnie záczepi weźmie po palcach, y obnoſić go będą po kolędzie.

Avoir bien de quoy, poſſeder des richeſſes, comme *Il a bien de quoy* Conſtitutus eſt benè de rebus domeſticis. *Cic.* *(*le contraire eſt* Huic tenues ſunt opes. *Il a peu de bien* *Cicer.* Mieć o czym, mieć ſię dobrze bogato. *przeciwna ieſt: mieć mało fortuny.

Nous n'avons ni ſoldats ni argent. Sumus imparati cùm à militibus, tùm à pecuniâ. *Cicer.* Niemamy ni żołnierza, ni pieniędzy.

On m'a apporté la nouvelle, que vous n'aviez plus de fievre. Mihi nuntiatum eſt te planè febri carere. *Cicer.* Nowinę mi przynieſiono żeś już nie miał gorączki.

N'avez-vous rien à me commander? Nunquid me vis? *Plaut.* Niemaſz mi nic roſkazać.

Le verbe *Avoir* ſe joint à quantité d'Infinitifs avec la particule *à*: To ſłowo Francuſkie kładzie ſię z wielą ſłow w ſpoſobie nie okryślonym w więzyku Francuſkim z tą partykułą *à*.

Je n'ay rien à vous eſcrire touchant voſtre pere De fratre nihil habeo ad te ſcribere. *Cic.* Niemam co ci napiſać o bracie twoim.

Voilà à peu prés les objections que j'avois à faire touchant la nature des Dieux. Hæc ferè objicenda habui de naturâ Deorum. Te ſą prawie zarzuty, ktorem miał czynić względem przyrodzeniá Bogow.

Lorſque le verbe *Avoir* eſt precedé d'*y* on le rend neceſſairement en Latin par le verbe *Sum*: comme. Kiedy przed tym ſłowem kładzie ſię *y* wyrazać ſię powinno przez ſłowo *ieſtem.*

Il n'y a perſonne dont la compagnie me ſoit plus agréable, que la voſtre. Eſt nemo quîcum ſum libentius quàm tecum. *Cic.* Niemaſz nikogo, czyieby towarzyſtwo milſze mi było nad twoie.

Il y a un défaut que quelques perſonnes affectent. Eſt vitium quod nonnulli de induſtriâ conſectantur. *Cic.* Ieſt wadá taká, w ktorą ſię ludzie radzi wprawuią.

Il y a des recontres où aſſurement il eſt plus avantageux de perdre que de gagner. Eſt, ubi profectò damnum præſtet facere, quàm lucrum. *Plaut.* Są okazye, w ktorych zapewnie pożyteczniey ieſt przegrać, niż wygrać.

Il y a un an que, c'eſt à dire *Depuis un an.* Uno ab hinc anno. Rok ieſt iako: to ieſt, iuż to rok temu.

Il n'y a que la vertu qui ſoit aimable, c'eſt à dire, *La vertu ſeulement eſt aimable.* Virtus ſolùm, *ou* ſola amanda eſt. Niemaſz tylko *cnotá* ktorá ieſt godná miłości, to ieſt: ſama tylko cnotá godná kochaniá.

Il n'y a que deux ans, c'eſt à dire, *Depuis deux ans ſeulement.* Duobus ab hinc annis ſolùm. Niemaſz tylko dwá láta to ieſt: Od dwoch lat tylko.

AVOISINER, V. act. (*Eſtre voiſin, eſtre ſitué auprès.*) In vicinitate verſari, (verſor, aris, verſatus ſum.) depon. Attingere.

Avis. Zdanie. Przestroga. Radanauka. Nowina.
Lettre d'avis. List którym się dowiadomia Wexl.
Il y a jour d'avis. Dosyć czasu do namyślania.
Aviser. Deliberować, radzić, obaczyć, uwiadomić.
S'aviser. ... namyślać się. Avisé. Ostrożny, baczny, rozsądny. Aviseur. Napominacz.
C'est bien avisé à vous. Macie racyą.
Videat hoc Omne fol. 48. Adviś.
Aller aux avis. postąpić do wotowania. — albo wotowały jeszcze zwiedzy
Prendre des lettres d'avis deliberować.
Avisement. zdanie urządek
Je l'ai avisé vulg. spostrzegłem na niego.

Contingere. (tingo, is, tigi, tactum.) act. acc. *Cicer.* W ſąſiedztwie być, być ſąſiadem bliſko położonym.

(Vieux mot.) Słowo ſtare.

AVORTEMENT, ſubſt, maſc. terme de médecine, (*qui ſe dit d'une femme qui accouche avant terme, & dont le fruit ne vient pas à bien*) Abortus, *genit.* abortûs, maſc. Abortio *genit.* abortionis, f. *Cic.* PORONIENIE termin doktorſki, mowi ſię o niewieście która porodzi przed czaſem, y ktorey płod niedoſzedł dobrze.

Procurer un avortement. Abigere partum. *Cic.* Poronić chcąc, zepſuć ſię dobrowolnie, ſkazić płod.

AVORTER, V. neut. (*Pouſſer ſon fruit dehors avant le terme ordinaire.*) Abortum facere, *ou* pati. *Plin-Jun.* PORONIC niechcąc, porodzić płod niedoſzły.

Faire avorter. Abortum inferre, *ou* creare, *ou* facere. activ. dat. *Colum.* Poronienie komu czynić.

Se faire avorter, ſe procurer un avortement. Sibi partum, *ou* fetum abigere. *Cic.* Skazić płod w ſobie, poronienie ſobie uczynić.

Qui fait avorter, qui a cet effet, (parlant de certaines herbes, ou *remedes.)* Partum abigens, *genit.* partum abigentis, omn. Poronienie czyniące, co ten ſkutek má, mowiąc o niektorych lekarſtwach y ziołach.

Pline dit que les mauves font avorter. Plinius dicit malvas eſſe abortivas. *Plin,* Pliniuſz mowi że ślaz czyni poronienie

AVORTER, au figuré, (*parlant des deſſeins & des entrepriſes qui eſchouent.*) Abortum facere. *Plin.* PORONIC *niewłaśnie* mowiąc o zamyſłach, y radach ktore ſię rozchwieią rozeydą.

Faire avorter les deſſeins des ennemis. Hoſtium conſilia frangere. *Cic.* Rozchwiać, rozpędzić, rozbić rady nieprzyiacioł

AVORTON, ſubſt. maſc. (*Qui eſt né avant le temps.*) Abortivus fetus, maſc. *Horat. Suet.* PORONIONY płod, pomiotek, porzutek.

ON DIT dans le figuré *Vous n'eſtes encore qu un avorton, (lors qu'on repouſſe la temerité d' un jeune homme qui veut faire l'entendu)* Tu adhuc lacticuloſus. Tu nec *mu* nec *ma* potes pronuntiare. *Petr.* MOWIĄ *niewłaśnie* leſzcze ś ty za ledwie ieſt pomiotek; płod nie donoſzony, uſkramiaiąc zuchwałość młodziká iakiego, ktory o ſobie śiłá rozumie.

ON DIT auſſi *Un avorton de l'eſprit, une production de l' eſprit, qui n'eſt qu'ébauchée, & qui n'eſt point arrivée à ſa perfection,* Abortivus ingenii fetus, maſc. Crudum & prematurum ingenii opus. MOWIĄ też porzutek dowcipu o dziele to ieſt piśmie iakim, ledwie tylko poczętym, á do doſkonałości nieprzywiedzionym.

AUPARAVANT, adverb. (*Avant.*) Antè. Anteà. Priùs. adv. *Cic.* PIERWEY wprzody.

(*Ne falloit il pas m'avoir communiqué cette affaire auparavent?* Non-ne prius communicatum oportuit? *Ter.* Nie trzebaż było pierwey mi ſię z tym powierzyć.

L'on peut remarquer qu' *Auparavant* ne doit jamais eſtre ſuivi d'un *que*, en noſtre Langue.) Może uważyć że to ſłowo *wprzody* nigdy poſobie niemá tego ſłowá *niżeli* w Francuzkim.

AUPRE'S prépoſition, (*Proche.*) Propè, *Cic.* Propter. *Ter.* *Propter patrem cubantes. *Couchans auprés de leur pere.* *Juxta viam. *Le long du chemin.* *Juxta ripam. *Sur le bord.* *Secùs fluvios *Auprès des rivieres.* *Secundùm mare. *Auprès de la mer.* PRZY wedle *Leżąc przy oycu. *Wedle drogi. *Przy łądźie. *Przy rzekach. *Wedle morzá.

Je ſuis auprés de vous. Juxta te ſum. Jeſtem przy tobie.

AUPRE'S eſt quelquefois adverbe: comme *Je viens d' icy auprés,* ou *d'icy près.* Non longè hinc venio. *Plaut.* Przy ieſt czaſem przyſłowie, iako przychodzę zpodlá álbo od podlá.

Icy auprès, ou *Auprès d'icy.* E proximo. De proximo. Tu w podle.

Tout auprès de la porte. Proximè januam. Zaraz wedle drzwi.

Qui demeure auprès, (d'un lieu.) Accola, *genit.* accolæ, m. *Liv.* Mięſzkaiący wedle mieyſca iákiego ſąſiad.

AVRANCHES, (*Ville Epiſcopale de la baſſe Normandie.*) Abrincæ, *genit.* Abrincarum, f. pl. ARBORYK Miaſto Biſkupie w niżiey Normandyi.

D'AVRANCHES Abrincenſis & hoc Abrincenſe, adject. ARBORYCKI Arboránin.

AUREOLE, ſubſt. f. (*Courronne qui eſt donnée aux Saints* Aureola, *genit.* aureolæ, fœm. WIENIEC koroná ktorą Swiętym daią.

(Terme de Theologie.) Termin Teologiczny.

AURICULAIRE, maſc. & f. adject. **Le doigt auriculaire, (qui ſert à nettoyer l'oreille.)* Auricularis digitus, *genit.* digiti auricularis, maſc. *Celſ.* DO UCHA Palec oſtatni mały ktory ſłuży do chędożeniá uchá.

ON DIT dans l'Egliſe, *La Confeſſion auriculaire, (qui ſe fait en ſecret à l'oreille d'un Preſtre.)* Confeſſio auricularis. MOWIĄ w Kościele Spowiedź do uchá; ktorá po cichu do uchá Kapłaná ſię czyni.

AURYK, (*petite ville d' Allemagne, dans la Friſe Orientale.*) Auricum, *genit.* Aurici, neut, AURYK miaſteczko niemieckie w Fryzyi wſchodniey.

AVRIL, *ou* LE MOIS D'AVRIL, ſubſt maſc. (*Le quatriéme Mois de l'année, ſelon noſtre ſupputation, & le ſecond ſelon les Anciens Romains, qui commençoient leur année par le mois de Mars.*) Aprilis, *genit.* Aprilis, maſc. KWIECIEN, czwarty mieſiąc roku według naſzey liczby, á wtory według dawnych Rzymian, ktorzy zaczynali rok ſwoy od Márcá.

AVRILLAC, (*Ville de la baſſe Auvergne.*) Aureliacum, *genit.* Aureliaci, neut. AURELIAK Miaſto niſkiey Alwernii.

Qui eſt d'Aurillac. Aureliacenſis & hoc Aureliacenſe adject. AURELIACKI, Aurelianin.

AURORE, ſubſt. fœm. (*Lumiere qui paroiſt avant le lever du Soleil, & dont les Poëtes ont fait une Divinité.*) Aurora, *genit.* Auroræ, fœm. *Cic,* JUTRZENKA światło ktore przed w ſchodem ſłońcá ſię pokazuie, y ktore Boginią czynili Poetowie.

AURONE, ſubſt. fœm. *on prononce* AURÔNE. (*Eſpece de plante toûjours verte.*) Abrotonum, *genit.* abrotoni, neut. *Plin.* BOZE Drzewko, rodzay ziela, ktore zawſze ieſt zielone.

Vin d'Auroſne. Abrotonites vinum, *genit.* vini abrotonitæ, neut Wino z Bozego Drzewká przyprawne.

AUSBOURG, (*Ville impériale d' Allemagne dans la Suabe*) Auguſtá Vindelicorum. AUSZPURG miaſto Ceſarſkie niemieckie Swewiy.

D'AUSBOURG, . Auguſtanus, a, um. AUSZPURSKI, Auſzpurczyk.

AUSONE, *ou* AUXONE, (*Ville du Duché de Bourgogne ſur la Sône.*) Auxonia, *genit.* Auxoniæ, fœm. OXONIA Miaſto Xięſtwá Burgundyiſkiego nad Soną.

AUSPICES, ſubſt. maſc plurier, (*eſpece d' Augure.*) Auſpicium, *genit.* auſpicii, neut. *Cic.* WIESZCZBA, wrozki ſpoſob. (C'eſtoit chez les Anciens une eſpece d'Augure, lors qu' ils conſidéroient le chant, & le vol des oiſeaux, pour ſçavoir ſi une entrepriſe qu'ils avoient méditée ſeroit heureuſe ou malheureuſe. Pline attribuë l'invention de cette divination à Tireſias de Thebes.) Był u dawnych wrożeniá ſpoſob, gdy uważáli głos, y lot praſtwá, wnoſząc z tego czyli to co zamyślali ſzczęśliwie, álbo nieſzczęśliwie ſię powiedzie, Pliniuſz wynalezienie tego wrożeniá przypiſuie Tyrezyaſzowi Tebanſkiemu.

Prendre les auſpices. Facere auſpicium. *Liv.* Wrożbę brać

Rompre les auſpices. Diſſolvere auſpicia. *Cic. ou* dirimere. *Plin.* Rozerwać przerwać wrożbę.

AUSPICES ſignifient maintenant *Une occáſion, ou des circonſtances favorables ou malheureſes.* Auſpicium, *genet.* auſpicii, neut. (*on dit* Malo auſpicio. *Sous de mauvais auſpices* Bonis auſpiciis, *Sous d' heureux auſpices.*) WIESZCZBA teraz znaczy powod dobry, álbo zły; zá złym powodem, zá ſzczęśliwym powodem.

Sous vos auſpices. Auſpice te. Zá twoim powodem.

AUSSI, (*Conjonction comparative, augmentative & aſſomptive.*) Etiam. Quoque. Itidem. Item. *Cic, Plaut.* TAKZE też iako też: konjunkcya porownania, przyczyniania, y przybierania.

On predit les éclipſes du Soleil, auſſi bien que celles de la Lune. Solis defectiones, itemque Lunæ prædicuntur. *Cicer.* Opowiadaią zaćmieniá ſłoneczne, także tez y Xiężycowe.

On a rendu des honneurs au Prince auſſi grands qu'ils ſe pouvoient. Principi quantus maximus poterat, honos habitus eſt. *Cic.* Oddano cześć Panu taką iak tylko możná było.

Faire la guerre auſſi bien en hiver qu'en eſté. Juxta hieme atque æſtate bella gerere. Woiować tak zimie iako y lecie.

Auſſi bien les bons que les meſchâns. Juxta boni, malique. Ták źli, iáko y dobrzy.

Ils voient auſſi bien la nuit que le jour. Noctibus æquè quàm

quàm die cernunt *Plin.* Widzą tak wnocy iako y wdzień.

Je ſuis auſſi ſçavant ſur cela que toy. Juxta tecum æquè ſcio. Tak wiele w tym umiem, iako y ty.

Ils tuent les femmes auſſi bien que les hommes. Trucidant feminas pariter ac viros; *Ceux qui ſont armez, comme ceux qui ne le ſont pas.* Armatos pariter ac inermes. *Liv.* Zabiiaią tak białogłowy iako y męſzczyzny; tak zbroynych iako y bezbronnych.

AUSSI, (*Encore, outre cela.*) Præterea. Inſuper. adv. *Cicer* Jeſzcze, procz tego.

Nous avons auſſi cét avantage, que, &c. Illud quoque nobis accidit commodum. *Cic.* Jeſzcze y ten mamy zyſk, że.

AUSSI, (*Conjonction aſſomptive pour rendre raiſon d'une choſe.*) Nam. Namque Enim. Etenim, quippe. Też, iako też koniunkcyá przybrania dlá daniá przyczyny czego.

Allez-vous en, auſſi bien que feriez-vous icy? Abi; nam quid hîc tu agas? *Ter.* Idz, cożbyś też tu czynił?

Auſſi je croy que l'immortalité m'eſt acquiſe, ſi ma joye n'eſt point troublée. Nam mihi immortalitas parta eſt, ſi nulla ægritudo huic gaudio intercefferit. *Terent.* Iak też rozumiem że mi ieſt pozyſkana nieśmiertelność, ieżeli radość moia pomięſzaná nie będzie.

Auſſi bien quel beſoin avoit-il de moy? Quid enim ille erat indigens mei? Iakoż też w czym że mnie potrzebował.

AUSSI-TOST *que,* (*D'abord que.* Statim atque. Simul atque. *Cic.* IAK prętko, Iak tylko, zaraz iak.

Auſſi tôt que le jour parut, ou *Si-tôt que le jour parut,* ou *Si-toſt qu'il fit jour.* Ubi primum illuxit. *Caſ;* Iak tylko dzień ſię pokazał, ſkoro dzionek.

Auſſi-tôt qu'il fut hors de charge. Simul primùm magiſtratu abiit. *Liv.* Ják prędko z urzędu zeſzedł.

Auſſi-tôt qu'il eut le vent de cela, il ſortit de Rome. Quod is ſimul atque ſenſit, Româ profectus eſt. *Cicer.* Ják tylko wiatr go o tym záleciał, wyiechał z Rzymu.

AUSSI TOT, (*Incontinent*) Illicò Continuò. Statim. Repente. *Cic.* WNET, záraz, niebawiąc.

ON DIT proverbialement *Auſſi-tôt dit auſſi toſt fait.* Dictum ac factum. Dictum, factum. *Ter.* MOWIĄ przyſłowie iák tylko co rzeczono, záraz ſię ſtało.

Auſſi-tôt pris, auſſi tôt pendu. Captus, ac ſuſpenſus. Tylko co go złapano, zaraz obieſzono.

AUSTERE, maſc. & fœm. en terme de phyſique, (*parlant d'une ſaveur aſpre qui cauſe un reſſerrement dans la bouche, comme le vitriol & l'alun.*) Auſterus, auſtera, auſterum. CIERPKI mowiąc o ſmaku iákim oſtrym, ściśnienie w uściech ſprawuiącym iáko koperwas, y hałun.

Un goût auſtére, ou pluſtoſt *Un gout aſpre.* Guſtus auſterior. *Colum.* *Vinum auſterius. *Colum.* *Vin aſpre & dur.* Smak oſtry, á barziey ſmak cierpki. *Wino cierpkie.

AUSTERE ſe dit au figuré pour *Un homme ſevere, rigide, qui ne rit jamais.* Auſterus. Severus, a, um.) OSTRY ſię mowi o człowieku ſurowym ktory nic nieprzepuſzcza.

Sa vie comme ſon diſcours eſtoit auſtere & dure. Ut vitâ, ſic oratione durus. Ták życie iák mowa iego oſtra była.

Un viſage auſtére. Severus ac triſtis vultus. *Cic.* Twarz ſurowa.

Un homme auſtére, qui mene une vie auſtére & pénitente. Homo vitam duram & auſteram agens. *Ter.* Człowiek ſurowy ktory życie prowadzi ſurowe, y pokutne.

AUSTEREMENT, adv. (*D'une maniere dure & auſtére*) Auſterè. *Cic.* SUROWO, oſtro, przykrym ſpoſobem.

AUSTE'RITE', ſubſt. fœm. (*Sévérité, rigueur.*) Auſteritas. Severitas. Aſperitas, *genit.* atis. fœm. *Cic.* SUROWOSC, oſtrość, przykrość.

Les AUSTE'RITEZ *de la penitence.* Corporis afflictationes, *genit.* corporis afflictationum, f. pl. *Cic.* OSTROSCI pokutne.

AUSTRAL, maſc. AUSTRALE, f. adject. (*Méridional, qui eſt du coſté du Midy.*) Auſtralis & hoc auſtrale. adject. *Cic.* POŁUDNIOWY, co ieſt od południowey ſtrony.

AUSTRASIE, (*Ancien royaume dont la Lorraine faiſoit une partie.*) Auſtraſia, *genit.* Auſtraſiæ, f. AUSTRAZYA dawne Krolestwo, ktorego część czyniła Lotaryngia.

AUSTRICHE, *on prononce* AUTRICHE, (*Païs d' Allemagne le ſeul Archiduché de l'Europe ſur le Danube, dont Vienne la capitale.*) Auſtria, *genit.* Auſtriæ, fœm. AUSTRYA, Rakuſy Kray Niemiecki, y iedyne Arcy Xięſtwo Europy, nád Dunaiem ktorego Wiedeń ieſt Stolicą.

D'AUSTRICHE. Auſtriacus, Auſtriaca, Auſtriacum. AUSTRYACKI, Rakuſki.

AUTAN, ſubſt. maſc. (*Vent qui ſouffle du coſté du Midy.*) Altanus, *genit.* Altani, maſc. Notus, *genit.* Noti, maſc. *Plin. Virg.* WIATR południowemu poboczny, wiatr zdołu.

AUTANT, Adverbe relatif qui ſert à expliquer deux choſes égales, & ſe rend en Latin par ces mots, *Æquè, Adæquè, Peræquè, Tam, Tantum.* TYLE Ták wiele przyſłowie oddawaiące ſłużące do wyrażenia dwoch rzeczy rownych ſobie y wyrażaiące przez ſłowa *ile, tyle, tak wiele, tak wiele.*

Je ſuis autant homme que vous. Tam ego homo ſum, quàm tu. *Plaut.* Ták wiele, Tákem ieſt człowiek, iáko y ty.

Il eſt autant ſçavant qu'on le peut. Tam eſt doctus, quàm qui doctiſſimus *Cic.* Tyle ieſt uczony, ile być można.

Je ſuis autant voſtre amy, que qui que ce ſoit. Tam ſum tuus amicus, quàm qui maximè. *Cic.* Ták wielem ieſt twoy przyiaciel, iák kto inſzy náywięcey.

Nous reſſentons autant la joye & la douleur de nos amis que la noſtre propre. Et lætamur amicorum lætitiâ æquè ac noſtrâ, & pariter dolemus angoribus. *Cicer.* Czuięmy tyle weſele álbo ſmutek przyiacioł náſzych ile náſze właſne.

La vieilleſſe a autant de plaiſirs qu'il luy en faut. Senectus delectatur tantùm quantùm ſat eſt. *Cicer.* Starość ma tyle pociechy ile iey trzeba.

Autant amy de l'un que de l'autre. Æquè utriuſque neceſſarius. *Cic.* Ile iednego tyle drugiego przyiaciel, y tego, y tego.

Autant que je pourray, Autant qu'il me ſera poſſible. Quoad facere potero. *Cic.* Ile tylko będę mogł, ile możności moiey

Il vaut autant qu'un champignon pourri. Tanti eſt, quanti eſt fungus putidus. *Plaut.* Tyle wart, ile grzyb zgniły.

Il a autant & plus de bien que luy. Eſt illi tantum, & plus etiam. *Cic.* Tyle y nád to ma dobr ile tamten.

Il a eſté acheté tout autant. Tantidem emptus. *Ter.* Kupiono go za tyleż właśnie.

En autant de paroles, que les Stoiciens. Totidem verbis, quot Stoici. *Cic.* W tylu właśnie ſłowach, iák Stoicy.

Deux fois autant. Alterum tantum. **Trois fois autant.* Tertium tantum. Dwa razy tyle, tyle dwoie. *Tyle troie.

Eſtre condamné à payer deux fois autant, quatre fois autant. Condemnari dupli, quadrupli. *Cat.* Być oſądzonym aby zápłacić tyle dwoie, tyle czworo.

Les corneilles vivent neuf fois autant que nous, & les cerfs quatre fois autant que les corneilles. Cornices novies noſtras ſuperant ætates, & cervi quadruplùm. Wrony żyią dziewięć razy tyle ilo my, á ielenie cztery rázy tyle, ile wrony.

On les vend parmi nous cent fois autant. Apud nos centuplicatò veneunt. *Plin.* U nas ie przedaią ſto razy zá tyle.

Autant que la miſère des temps le pouvoit permettre. Pro eo ut, *ou* prout temporis difficultas tulit. *Cic.* Ile nieſzczęśliwość czaſow pozwolić mogła.

Je te rendrai mille fois autant ſi je vis. Sexcenta tanta reddam ſi vivo tibi. *Plaut.* Oddam ci Tyśiąc rázy tyle bylem pożył.

Quand meſme il faudroit perdre une fois autant. Etiamſi alterum tantum perdendum eſt. *Plaut.* **Trois fois autant.* Tria tanta. **Quatre fois autant.* Quatuor tanta. Gdyby ſię ieſzcze raz tyle ſtać miało. *Tyle troie. *Tyle czworo.

Autant de gloire que de vertu. Tantùm gloriæ, quantùm virtutis. Tyle ſławy, ile cnoty.

Autant de couronnes que de victoires. Tot coronæ quot victoriæ. Tyle Koron, ile zwycięſtw.

Autant joint à un verbe d'*eſtime* & de *prix*, ou au verbe *Importer*. Tyle z ſłowem ſzacowania, álbo ceny álbo z tym ſłowem: *náleży*.

Je vous eſtime autant que mon frere. Tanti te æſtimo quanti meum fratrem. Tyle cię ważę iak ſwego Bratá.

Je l'eſtime autant que je dois. Tanti illum facio quanti debeo. Tyle go ważę, ilem powinien.

Il eſt autant eſtimé, qu'aimé. Tanti æſtimatur, *ou* fit, quantum amatur. Zarowno go y kochaią y ważą.

AUTANT ſe dit proverbialement en ces façons de parler, TYLE mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach mowieniá.

Autant de temps gagné, autant de peine épargnée. Tantum compendii operæ, *ou* temporis *Plin.* Tyle czaſu pozyſkanego, tyle pracy umnieyſzoney.

C'eſt autant de gagné. Tantum lucri eſt. Tyle zyſku.

Autant en emporte le vent. Ventis verba fundis. *Lucr.* Tyle tego na wiatr.

Autant bien battu que mal battu. Idem erit malè excepto, quàm qui pessimè, Tyle dobrze, iak źle pobić.

Je fais autant de cas de luy que de la bouë des ruës, ou que de la bouë de mes souliers. Pro stercore illum habeo. Tyle stoię oniego iak o błoto ná ulicy, álbo iak o błoto ná trzewikach moich.

Autant de testes, autant d'avis. Quot homines, tot sententiæ. *Ter.* Ile głow tyle zdaniá, rozumow,

Autant en dit le renard du raisin, Il est encore trop verd. Sic vulpes discedens ait, Nondum matura, nolo acerbam sumere. *Phæd.* Tyle też lisźka o iagodach rzekła, że ieszcze zbyt zielone niedoyrzałe.

D'AUTANT PLUS. Eo magis. TYM BARZEY.

Parce que je vous aime, l'ay d'autant plus de de soin de ce que vous faites. Quòd te amo, eò magis quæ agis, curæ sunt mihi *Terent.* Że cię kocham tym barziey przestrzegam tego, co czynisz.

La voix a d'autant plus de force, qu'elle sort avec impetuosité. Eò clatior est vox, quò est missa contentiùs. Głos tym więcey má siły, im barziey pędem wychodzi.

Il est d'autant plus aimable. Eò est amabilior. Tym barziey iest miły.

D'AUTANT MOINS. Eò minùs. TYM MNIEY.

D'autant plus que. Eò magis quòd, *avec l'indicatif.* Tym bardziey że.

D'AUTANT *que*, (*Parceque.*) Quia. Quòd. ILE ZE, zwłaszcza.

AUTEL, subst. masc. (*Lieu élevé sur lequel on fait un sacrifice.*) Ara, *genit.* aræ, fœm. Altare, *genit.* altaris, neut. *Cic.* OŁTARZ mieysce wyższe gdzie ofiarę czynią.

Estre à l'autel, (*Sacrifier actuellement.*) Sacrum facere. Być u ołtarzá, Ofiarę rzeczą samą czynic.

AUTEL se dit. proverbialement: on dit qu'*On doit estre ami jusques aux autels*, pour dire qu' *On ne doit pas servir ses amis aux dépens de sa conscience.* Amicus ad aras. OŁTARZ mowi się przysłowiem. Mowią: że trzebá być przyiacielem aż do ołtarzow, áż po ołtarze; to iest: że nikt nie powinien służyć przyiaciołom swoim własnym sumnieniem.

Elever autel contre autel, pour dire *Faire une division dans l'Eglise.* Aram erigere, contra aram. Stawiáć ołtarz przeciwko ołtarzowi, to iest: Odszczepieństwo w Kościele czynić.

AUTEUR *mieux qu'* AUTHEUR, subst. masc. (*Qui a produit une chose.*) Effector. Conditor. Molitor. Creator. Procreator. *genit.* oris, masc. Architectus, *genit.* architecti, m. *Cic.* SPRAWCA ten ktory rzecz iáką czyni Autor.

AUTEUR, (*se ditou particulier de ceux qui sont les inventeurs de quelque chose.*) Auctor, *genit.* auctoris, masc. *Cicer.* AUTOR osobliwie mowi się o tych, ktorzy są wynálezcámi czego.

AUTEUR, (*Chef de parti, d'une opinion, d'une conspiration, & d'un bruit qui court.*) Auctor, *genit.* auctoris, masc. *Cicer.* SPRAWCA Powod strony iákiey, zdania, spiknienia, y wieści iákiey puszczoney.

Les Auteurs des religions. Auctores & magistri religionum. *Cic.* Powodowie Zákonow.

Ce n'est pas un meschant Auteur sur la Physique & sur la Morale. Non sordidus auctor naturæ verique. *Horat.* Nieźły to Pisarz o przyrodzeniu, y obyczaiach.

Nous apprenons tous les jours de bonnes nouvelles sans autre auteur que le bruit commun. Nos quotidie quæ volumus audimus, sed adhuc sine capite, sine auctore, nisi rumore nuntio. *Cicer.* Codzień odbieramy dobre nowiny, niewiedząc skądby wyszły, oprocz wieści powszechney.

AUTEUR *d'une race, d'une fen...* (*Qui fait souche.*) Generis alicujus auctor. *Cic.* POCZĄTEK domu plemienia iákiego, od ktorego się krzewi Imię.

Il est l'auteur de sa fortune. Ex se natus est. *Tacit.* Ipse sibi fortunam finxit. *Plaut.* Początkiem sam iest szczęścia swego

AUTEUR en terme de litterature, (*se dit de tous ceux qui ont mis quelque ouvrage en lumiere.*) Auctor. Scriptor, *genit.* oris masc. *Cic.* AUTOR terminem náuk mowi się o tych wszystkich ktorzy wydali ná świat pismá iákie.

Vn auteur qui a bien de la grace & de la politesse. Venustissimus & politissimus scriptor. *Cicer.* Autor maiący w sobie wiele przyiemności, y poloru.

Vn tres bon Auteur. Optimus auctor. *Cic.* *(*le contraire est* Malus auctor, *Vn meschant,* ou *mauvais auteur.*) Autor bardzo dobry. *Przeciwna iest zły autor, ladaco.

AUTEUR, (*Celuy qui conseille & qui persuade une chose bonne ou mauvaise.*) Auctor. Suasor, *genit.* oris, masc. *Cic.* RADZICIEL ten co doradza do czego czyli to złe czyli dobre.

L'auteur d'un crime. Auctor criminis. *Mart.* Sprawca zbrodni.

AUTHENTIQUE, adject. masc. & f. (*Solemnel, celebre.*) Authenticus, a, um. *Vlp.* PEWNY, iawny, dowodny.

(Ce mot est purement Grec, & signifie *Qui a de l'autorité, & qui merite qu'on y ajoute foy.* To słowo cale iest greckie y znáczy to co ma powáżność, y godne iest wiáry.

Vne chose authentique. Res certæ fidei. *Cic.* Rzecz pewna dowodna,

AUTHENTIQUE en terme de jurisprudence. *Vne chose authentique,* (*qui est revestuë de toutes les formes, parlant d'un acte.*) Instrumentum authenticum & certæ fidei. AUTENTYCZNY, terminem prawnym co iest według prawa nápisane mowiąc o áktach prawnych.

ON APPELLE AUTHENTIQUES, *les nouvelles Constitutions de Justinien, depuis qu'on a reçu l'édition d'Accu[r]se.*) Authentica, *genit.* Authenticorum, neut. plur. *Vlp.* NAZYWAIĄ Authentyki ustawy nowe Justyniana, według wydania Aukurcego.

AUTHENTIQUEMENT, adv. (*Solemnellement, d'une maniere authentique.*) Palàm & publicè. adv. Summâ fide. abl. AUTENTYCZNIE, iáwnie, prawem dowodnym.

AUTHENTIQUER *un acte*, V. act. dans le Droit, (*Le rendre authentique, le revestir de toutes ses formes.*) Alicui scripto fidem & auctoritatem dare. AUTENTYKOWAC pismo iákie, w prawie: według formy prawney go zewszytkim obwarowáć.

ON DIT aussi en droit, *Authentiquer une femme,* (*la declarer convaincuë d'adultere & la condamner selon l'AUTHENTIQUE,* ut nulli, *qui est la 134. Nouvelle de Justinien; [à perdre] sa dot & ses conventions matrimoniales, à estre ras[ée] & enfermée dans un convent.*) Mulierem adulterii compertam juxta Authenticam *ut nulli* damnare. MOWIĄ też w prawie: Autentykowáć białogłowę: Deklarowac ią przekonaną o cudzołostwo według Autentyki *ut nulli* ktora iest 134. Nowa Justyniana, ná utracenie posagu y wszystkich zápisow ślubnych, ná ogolenie, y zámknięcie do Klasztoru.

AUTOGRAPHE, adject. masc. & f. (*Ecrit de la propre main d'une personne.*) Autographus, a, um. *Suet.* WŁASNA ręka pisanie własney ręki.

(Ce terme est d'usage parmi les Notaires.) Ten termin iest w używaniu u Pisarzow urzędowych.

AUTOMATE, subst. masc. terme de Méchanique, (*Machine qui se remuë d'elle-mesme comme les montres.*) Automatum opus, *genit.* automati operis, neut. *Suet.* SAMORUSZNA sztuka, iáko zegarki termin rzemieślniczy.

ARTISAN *qui fait des automates.* Automatarius [faber], *genit.* automatarii fabri, masc. SZTUK samoruszných rzemieślnik.

AUTOMNAL, masc. AUTOMNALE, fœm. adject. (*d'Automne.*) Autumnalis & hoc autumnale, adject. *Plin.* JESIENNY, JESIENNA.

AUTOMNE, subst. f. *mieux que m. on prononce* AUTONNE, (*Troisiéme partie de l'Année, ou l'on recueille les fruits & les vins.*) Autumnus, *genit.* autumni, masc. *Hor.* JESIEN trzecia część roku, w ktorey zbieraią owoce y wina.

Il y eut une Automne si pestilencielle, qu'il mourut trente mille personnes à Rome. Pestilentia fuit unius autumni, quâ triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt. *Suet.* (comme qui diroit *Qui furent écrits sur les registres de la déesse Libitine qui présidoit aux funerailles.*) Ták zaraźliwa była iesień, że trzydzieści tysięcy osob umárło w Rzymie. Jáko byto rzekł że byli zápisani w regestr Bogini Libityny ktora zwierzchność miała nád pogrzebami.

L'equinoxe d'Automne. Æquinoctium autumnale. Porownanie dnia z nocą Jesienne.

La saison de l'Automne. Autumnitas, *genit.* autumnitatis, fœm. *Cic.* Jesienna chwila, pora.

AUTORISATION, subst. f. Terme de Palais, (*le pouvoir qu'un Mari donne à sa femme, pour une obligation &c.*) Auctoritas, atis, fœm. DANIE władzy, *Autoryzacya.* Termin prawny. Moc ktorą mąż żonie daie do tranzakcyi iákiey.

AUTORISER, V. act. (*Donner puissance & autorité à quelqu'un.*) Auctoritatem alicui tribuere. *Cic.* DAC moc álbo władzę komu.

AUTORISER *une chose,* (*luy donner de l'autorité, du poids, la faire valoir.*) Alicui rei auctoritatem tribuere. act. *Cicer.* POWAGĘ moc dać rzeczy iákiey.

Le vice s'autorise par l'exemple du Prince. Vitium exemplo Principis invalescit. Nieprawość gorę bierze z przykładu Páńskiego,

Autoriser le crime par l'impunité. Patrocinari crimini impunitate. *Quint.* Obronę dać występkom niekarnością.

J'autorisois moy-mesme les mauvais traitemens qu'on luy faisoit, dont ma colere se repaissoit agréablement. Injuriæ illius advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam. *Petr.* D[o] złem obronę sam złościom, ktore mu wyrządzano, pasąc tym záwziętość moię.

Nos ancestres n'ont pas permis que les femme pussent faire la moin[dre] chose mesme en particulier, sans estre autorisées de leurs maris. Majores nostri nullam ne privatam quidem rem agere [feminas sine tutore auctore] voluerunt. *Liv.* Przodkowie n[asi] [illegible] białogłowy mogły co y náy[mniejszego] [illegible] [ni]c[ze]go nie czyniąc ná to mocy od mężow swoich

A[UTORITÉ], subst. f. (*Pouvoir, credit.*) Auctoritas, *genit.* auctor[itatis], f. *Cic.* POWAGA moc władza zwierzchność.

Vne autorité méprisée. Projecta auctoritas. *Tacit.* **Vne autorité languissante.* Languida auctoritas. *Plin.* **Vne autorité foible.* Fluxa auctoritas. *Tacit.* Powaga wzgardzona. *Powaga mdła. *Powaga ustaiąca.

Vn homme d'autorité. Vir summæ auctoritatis. *(*le contraire est* Homo tenui auctoritate *Cicer.* *Vn homme de peu d'autorité.*) Człowiek poważny. **przeciwna iest:* człowiek lekkiey powagi.

Acquérir de l'autorité. Comparare auctoritatem. *Cæs.* Nábyć [illegible] powagi.

Avoir de l'autorité. Valere auctoritate. **En avoir sur quelqu'un.* Habere auctoritatem apud aliquem. *Cic.* Mieć władzę [illegible] ią nád kim.

Donner de l'autorité à quelqu'un. Dare alicui auctoritatem. *Cic.* Dać komu moc powagę.

Dieu a donné la souveraine autorité aux Rois, & il ne nous [a laissé] que [la] gloire de l'obeissance. Regibus summum rerum ju[dicium] Deus dedit, nobis obsequii gloria relicta. *Tacit.* Bog d[ał] náywyższą władzę Krolom, á nám nie zostaie tylko [illegible] posłuszeństwa.

D[iminuer] [illegible] par son inconstance. Imminuere auct[oritatem] [illegible] inconstantiâ. *Cicer.* Ubliżyć powagi swoiey [illegible].

Perdre son autorité. Amittere suam auctoritatem. *Cic.* *Quint* U[tracić] powagę swoię.

Reprendre [son autorité], faire connoistre qu'on est Prince. Se in [illegible] *Tacit.* Wziąc názad władzę swoię [illegible].

AU[TORITÉ] signifie *Le témoignage d'un auteur qui a écrit.* Auctoritas, f. Pondus, *genit.* ponderis, neut. *Cic.* POWAGA [illegible] świadectwo Autora iákiego ktory co nápisał.

AUTOUR, subst. masc. (*Espece de Faucon, qui a les aisles courtes, la teste petite & le bec long.*) Accipiter asterias, *genit.* accipitris asteriæ, masc. *Plin.* JASTRZĄB wielki, przedni co ma skrzydła krotkie głowę małą á nos duży.

AUTOUR *de, du, des,* préposition, (*A l'entour, aux environs.*) Circum. Circa. *Cic.* OKOŁO, okolicznie, do koła.

Vn air fort ép[a]is se repand autour de la terre. Terram crassissimus circum[fun]dit aer. *Cic.* Powietrze barzo grube wiesza się około ziemi.

Lieux qui sont autour d'une ville. Loca urbi circumjecta. *Liv.* Okolice, mieysca około miasta iákiego.

ON DIT proverbialement, *Tourner autour du pot,* pour dire, *N'oser pas parler d'une chose ouvertement, biaiser & user de detours.* Circumitione uti, (utor, uteris, usus sum.) dep. *Ter.* MOWI się przysłowiem chodzić około garka, Nie śmieć [illegible] mowic o czym, krążyć, y záżywać wybiegow.

A[UT]RE, pronom relatif, masc. & f. (*different, contraire.*) A[lius], a, [u]d. INSZY, inakszy, przeciwny.

[Il] est autre que je ne pensois. Alius est quàm, *ou* ac, *ou* atque [p]utab[a]m. Inákszy iest niżelim rozumiał.

[Les] uns vivants d'une façon, & les autres d'une autre. Alius alio more, *ou* modo viventes. *Salust.* Iedni żyią tym sposobem, insi inszym.

Vne tromperie en attire une autre. Fallacia alia aliam trudit. *Ter.* Szalbierstwo iedno, drugie zá sobą ciągnie.

L'un plus mechant que l'autre. Alius alio nequior. *Cicer.* Ieden gorszy od drugiego.

Les uns s'appliquent à la Philosophie, les autres au Droit, les autres à l'Eloquence, & pour ce qui est des vertus mesmes, l'un aime mieux estre éminent en l'une; & l'autre, en une autre. Se alii ad Philosophiam; alii ad Jus Civile, alii ad Eloquentiam applicant: ipsarumque virtutum in aliâ alius mavult excellere. *Cicer.* Jedni się przykładaią do Filozofy, insi do prawa, insi do wymowy, y co do cnot samych iedeu w tey, inszy w inszey chce być znaczniejszy.

Vous me respondez autre chose que je ne vous demande. Aliud mihi respondes ac rogo. *Ter.* Co inszego mi odpowiedział nie to o co się pytam.

Ils sont tombez les uns sur les autres. Super alium alius corruerunt. *Liv.* Padli iedni ná drugie.

Nous nous demandons l'un à l'autre. Alius alium percontamur. *Plaut.* Pytamy się [illegible] drugiego.

Je ne serois pas autre que [je] suis. Non alius essem atque nunc sum. *Cic.* Niebyłbym inszym, niżeli iestem.

Rien autre. Aliud nihil *Cic.* **Nul autre.* Alius nemo. *Ter.* Non alter quisquam. *Plaut.* Nic inszego. *Nikt inszy.

Vous ne faites autre chose que jouër. Nihil aliud quàm ludis. Ludo semper indulges. Nic inszego nie czynisz tylko gráć.

On n'a fait autre chose que veiller cette nuit Illâ nocte nihil præter quàm vigilatum est. *Liv.* Nic nie czyniono całą noc, tylko pilnowano.

UN AUTRE *moy mesme.* Alter ego **Vn autre luy mesme.* Alter idem. *Cic.* Drugi iá. *Drugi on, tenże.

Vn autre Mars, un autre Ciceron, (*parlant d'un grand guerrier, & d'un homme fort éloquent.*) Mars alter. *Liv.* Alter Cicero. Drugi Mars, drugi Cyceron, mowiąc o wielkim żołnierzu, o wielkim Mowcy.

AUTRE se dit encore en plusieurs manieres de parler proverbiales & familieres, comme. INSZY mowi się ieszcze w wielu sposobach przysłowiem, y mowy potoczney iáko.

Il est devenu tout autre. c'est à dire *Il est bien changé.* Multùm ab illo mutatus. *Virg.* Cále się inszym stał, to iest: bardzo się odmienił.

A D'AUTRES (se dit absolument) pour dire *Allez chercher vos dupes ailleurs.* Ad populum phaleras. KOMU innemu, do inszych, mowi się samo przez się, zámiast szukay sobie dudkow sobie podobnych.

ON DIT qu'*Vn homme dit d'un & fait de l'autre.* Aliud dicit, aliud facit. MOWIĄ że ten Człowiek to mowi, á co inszego czyni.

C'est une autre affaire, ou comme l'on parle populairement. To co inszego álbo iáko się mowi potocznie.

C'est une autre paire de manches. Aliud est. Alia res est. *Ter.* To insza para rękawow.

C'est autre chose de sçavoir quelque art, & autre chose de sçavoir vivre & converser parmi le monde. Aliud est esse artificem cujusdam artis; aliud in communi vitâ & vulgari hominum consuetudine nec hebetem nec rudem. *Cicer.* Co inszego to umieć iákie rzemiesło á co inszego umieć żyć między ludźmi.

AUTRE-PART, *En un autre lieu,* (*en signification de mouvement.*) Aliò. *(*en signification de repos,* Alibi Aliubi. adv. *Cic.* **D'autre part, d'un autre lieu.* Aliundè. adv *Plin.* DOKĄD INĄD znacząc ruszenie się. *Znácząc spocżenienie: gdzie indziey. *Skąd inąd, z inszego mieysca zinszey strony

L'UN ou L'AUTRE, (*en parlant de deux personnes.*) Alteruter, alterutra, alterutrum, *pour tous les genres.* *Utervis, utravis, utrumvis. *Cicer.* JEDEN álbo drugi, mowiąc o dwoch osobach álbo ten, álbo ten.

L'UN ET L'AUTRE, (*tous deux.*) Uterque, utraque, utrumque. *Cic.* Y JEDEN y drugi, y ten y ten, obadwa.

NI L'UN, NI L'AUTRE. Neuter, neutra, neutrum. *Cic.* ANI TEN, ANI TEN.

Nous voulons estre de l'un & de l'autre party, de celuy de Socrate & de celuy de Platon. Nos utrique & Socratici & Platonici esse volumus. *Cic.* Chcemy być y tey ytey strony, y Sokratesa, y Platona.

Se tenir tantost sur un pied & puis sur l'autre. Alternis pedibus insistere. neut. *Plin.* Raz ná tey nodze się trzymać drugi ráz ná tey.

LES AUTRES,(*Ceux qui reſtent,le reſte.*)Ceteri.Reliqui, maſc.plur.Ceteræ.Reliquæ,f.pl. Cetera.Reliqua,neut.plur. INSI, ci co zoſtaią, oſtatek.

AUTREFOIS,(*au temps paſſé.*)Olim.Quondam.adv.*Cic.* INDZIEY, niegdyś, kiedyś, przedtym.

Penſez-vous que je ſois autre à preſent,que j'eſtois autrefois? Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim?*Terent.* Rozumieſz że żem inſzy teraz, niż byłem przedtym.

UNE AUTREFOIS. Aliàs. adv. *Cic.* INSZYM czaſem, inſzym razem.

AUTREMENT,adv.(*D'une autre maniere.*)Alio modo. Alio pacto. Aliâ ratione. abl. Aliter. Secùs. adv.*Cic.* INACZEY, w inſzy ſpoſob.

Bien autrement. Longè aliter. Multò aliter.*Ter.* Daleko inaczey.

Il parloit tout autrement que les autres. Loquebatur aliter,atque omnes.*Cic.* Cale inaczey mowił niż inſi.

*Je crains qu'il n'ait pris cela autrement que je ne l'ay fait,*ou *contre mon intention.*Vereor ne illud alioversùm,atque ego feci,acceperit.*Ter.* Obawiam ſię żeby tego inaczey nie brał niż iá,*álbo* opacznie.

AUTREMENT,pour *Sans cela,*ou *Si cela n'eſtoit.*Alioqui Alioquin.adv. *Cic.* INACZEY,bez tego,gdyby nieco było.

AUTRICHE, (*Païs d'Allemagne,& le ſeul Archiduché de l'Europe,ſur le Danube,dont Vienne eſt la capitale.*)Auſtria, *genit.*Auſtriæ,fœm.*Voyez*AUSTRICHE. AUSTRYA Rakuſy Kray niemiecki,iedno ſzczegulnie Arcyxięſtwo w Europie nad Dunaiem ktorego Wiedeń ieſt ſtolicą.

(Une partie des Cercles d'Autriche & de Baviere,au Midy du Danube, a eſté appellée par les Anciens *Noricum.* część iedne cyrkułow Auſtryi y Bawaryi ku Południowemu Dunaiowi nazywali dawni *Norykiem.*

D'AUTRICHE. Auſtriacus, Auſtriaca, Auſtriàcum. AUSTRYACKI Rakuſki.

AUTRUCHE,ſubſt.fœm. (*Gros & grand oiſeau,qui a des plumes fines dont on fait des bouquets de plume.*)Struthiocamelus,*genit.*ſtruthiocameli,maſc.*Plin.* STRUS wielki y ogromny ptak,maiący piorá cienkie z ktorych robią kity ſtruſie

AUTRUY,ſubſt maſc.(*Le prochain.*)Alius, alia,aliud,*genit.*aliùs,*Cic.* BLIZNI cudzy.

*Le bien d'autruy.*Alienum, *genit.*alieni, neut.*Cic.* Dobro cudze.

Qui deſire le bien d'autruy, le bien de ſon prochain. Alieni appetens.*Saluſt.* (*le contraire* Alieni abſtinentiſſimus. *Plin-Jun. Qui ne deſire point du tout le bien d'autruy*) Pragnący cudzego, dobrá bliznięgo. *przeciwná ieſt:* cale cudzego nic nie pragnie.

*Vivre par autruy.*Alieno more vivere.*Ter.*Zyć kim inſzym

ON DIT proverbialement *Le mal d'autruy n'eſt que ſonge,*ou *ne nous touche gueres.* Aliena mala nihil nos tangunt. MOWI ſię przyſłowiem: Cudze złe ſen to tylko *álbo* calego nieczuiemy.

AUTUN, (*Ville épiſcopale du Duché de Bourgogne, ſur l'Arroux.*) Auguſtodunum, *genit.* Auguſtoduni, neut. *Tacit.* AUGUSTODUN Miaſto Biſkupie Burgundyi nad Arrudą.

(Dans Ceſar cette ville Capitale des peuples *Ædui,* eſt nommée *Bibracte,*Mais elle a pris depuis le nom d'*Auguſtodunum* en l'honneur d'Auguſte.) U Cezará to miaſto ſtołeczne Edvenſow nazwano ieſt *Bibrakt,*ále potym wzięło Imię *Auguſtodun,* ná cześć Auguſtá.

D'AUTUN. Auguſtodunenſis & hoc Auguſtodunenſe, adject. AUGUSTODUNSKI,Auguſtodunczyk.

AUVENT,ſubſt.maſc.*On prononce* auvant.(*Petit toit fait de planches.*) Tectum in viam projectum, *genit.* tecti projecti,neut. PODSIENIE, Daſzek wyſtawiony z tarcic.

AUVERNAS,ſubſt. maſc. (*Gros raiſins fort noirs,dans le terroir d'Orleans.*)Nigerrimæ uvæ,*genit.*nigerrimarum uvarum,fœm.pl. *Catul.* ALWERN wielkie iagody winne barzo czarne w Okolicy Aurelianeńſkiey.

(Le plant de ces raiſins eſt venu d'Auvergne.) Szczepienie tego winá przyſzło z Alwerniy.

Le vin qu'on fait de ces raiſins s'appelle atrum vinum,*genit.*atri vini,neut. *De l'Auvernas.* Wino z tych gron robione nazywá ſię: *Czarne wino,Alwern* álbo *álwernak.*

AUVERGNE,(*Province de France avec titre de Comté.*) Alvernia, *ou* Arvernia. ALWERNIA Prowinciá Francuſká z tytułem Hrabſtwá.

(On la diviſe en haute & baſſe. S.Flour eſt la ville capitale de la haute,& Clermont capitale de la baſſe.) Dielą ią ná wyżſzą y niżſzą Floriopol ieſt ſtołecznym wyżſzey, a Klaromont niżſzey.

AUVERGNAT, *qui eſt d'Auvergne.* Arvernus, Arverna, Arvernum. ALWERCZYK co ieſt z Alweryi.

AUXERRE,(*Ville épiſcopale du duché de Bourgogne.*)Antiſſiodorum,i,neut.ANTYZYODOR Miaſto biſkupie Burgundyi.

L'AUXERROIS,(*le païs autour d'Auxerre.*) Altiſſiodoris ager. ANTYZYODORU Powiat.

AUXERROIS,maſc.AUXERROISE,fœm.(*Qui eſt d'Auxerre.*)Altiſſiodorenſis & hoc Altiſſiodorenſe. ANTYZYODORCZYK to ieſt z Antyzyodoru.

AUXILIAIRE,adject.maſc. & f.(*Qui eſt au ſecours.*)Auxiliaris & hoc auxiliare,adject.*Caſ.* POMOCNY co przybywá ná pomoc.

Des troupes auxiliaires. Auxiliares.*Cic.*Woyſká poſiłkowe.

L'AUXOIS,(*Petit païs en Bourgogne aux environs de Semur.*)Alexienſis,*genit.*Alexienſis tractûs,maſc. ALEXYSKI powiat, mały kray w Burgundyi około Semuryi.

AXE,ſubſt.maſc.(*la ligne qui paſſe par le centre de la ſphere.*(Axis, *genit.*axis,maſc. *Cic.* OS przez ſrzodek Okrągu idącá.

AXIOME,ſubſt.maſc.(*Maxime certaine.*)Effatum.*genit.* effati,neut.*Cic.* WYROK przypowieść pewná.

AYANT,*participe du verbe*AVOIR.Habens,*genit.*habentis,omn.gen.*Cic* MAIĄCY od ſłowá mieć.

*Ayant terminé mes affaires,je partiray,*c'eſt à dire *Lorſque j'auray terminé mes affaires.*Cùm mea negotia confecero, proficiſcar. Skonczywſzy ſprawy moie poiadę, *to ieſt:* potym, zatym iak ſkonczę.

Ayant dit cela je m'en allay, on tourne, *Lorſque j'eus dit cela,je m'en allay.*Cùm hæc dixiſſem,abii To powiedziawſzy poſzedłem, *wywracaią:* potym, zatym iak to powiedziałem poſzedłem.

Ayant fait beaucoup de plaintes,il ſe retira Multa conqueſtus,abſceſſit. Narobiwſzy wiele narzekań áż odeſzedł.

(L'on peut remarquer ici que ce Participe *Ayant* n'a ni feminin ni pluriel, & qu'on n'écrit point *ayante* ni *ayans,* mais toûjours *Ayant*) To uważyć może, że to ſłowo maiący w Francuſkim nie má áni Białogłowſkiego rodzaiu, áni liczby większey, gdyż ſię nie piſze ani w Białogłowſkim ſ[illegible]o Francuſku *maiąca* áni w większey liczbie nie piſze ſię *maiący* ale zawſze iednakowo maiący.

AYEUL',ſubſt.maſc.(*Grand-pere.*) Avus,*genit.*avi,maſc. *Cic.* * *Ayeul du coſté du pere.* Avus paternus. * *du coſté de la mere,*Avus maternus,maſc.*Aſcon-Ped.* DZIAD. *Dziad po oycu. *Dziad po matce.

BIS AYEUL. Atavus, *genit.*atavi,maſc. *Ter.* *Triſayeul, (ayeul du Biſayeul.* (Tritavus, *genit.* tritavi, maſc. *Terent.* PRA-DZIAD.*Prapradziad Dziad Pradziadá.

AYEULE,ſubſt.fœm (*Grande-mere.*)Avia,*genit* aviæ,fœ. *Cic.* BABA Matká matki.

NOS AYEULS,(*nos Anceſtres*)Majores, *genit.* majorum, maſc plur.*Cic.* PRZODKOWIE naſi.

AZUR,ſubſt.maſc. (*Pierre minérale, dont on fait un bleu fort vif.*)Cæruleum, *gen.*cærulei,neut. LAZUR kamień mineralny z ktorego farbę modrą robią barzo przednią.

D'AZUR, Cæruleus,cærulea,cæruleum.Cyanneus,a,um. *Plin.* MODRY, Lazurowy.

*Cendrée d'azur.*Lomentum,*genit.*lomenti,n.*Plin.* Bielidło.

*Qui tire ſur l'azur.*Subcæruleus,a,um.*Celſ.* Modrawy co ſię má ná lazurowy.

AZURER,V.act.(*Peindre d'azur.*)Cæruleo pingere,)pingo,is,pinxi, pictum.) act.acc. LAZUROWAC, modrą farbę dawać.

ON DIT poëtiquement, *La voute azurée* pour *Le Ciel.* Cælum,i,neut. MOWIĄ po Poetycku Lazurowany ſuffit álbo ſklepienie, zá niebo.

AZYME,adject.maſc.&fœm. (*Qui eſt ſans levain,tel qu'eſt le pain dont on fait les Hoſties pour ſervir à la Meſſe.*) Azymus,azyma,azymum, *Gell.* NIE KWASZONY co ieſt bez kwaſu iako ciaſto z ktorego robią Hoſtye do konſekrowaniá we mſzy.

B'la

B'La ſeconde lettre de l'Alphabet, qui eſt la premiere des conſonnes;ſa prononciation imite le cri & le beſlement des brebis. B druga litera abecadła,pierwſza z dwoygłośnych wyrażenie iey náśladuie głoſu y beczenia owiec.

Quintilien témoigne que le *B* & le *P* ont un ſi grand rapport entre elles, qu'on les prenoit ſouvent l'une pour l'autre. C'eſt pourquoy nous voyons par les anciennes inſcriptions,& par les vieilles gloſes,que ces deux lettres ont eſté ſouvent confonduës. Et pluſieurs nations meſme prononcent ſouvent l'une de ces lettres pour l'autre, comme les Allemans qui diſent *Ponum vinum* pour *Bonum vinum.* Kwintylian powiada że *B* y *P* tákie między ſobą maią podobieńſtwo że częſtokroć iedne zá drugą brano,dla tego w dawnych nápiſach, y wykładach widziemy że częſtokroć te litery ſą zámienione, y wiele nácyi ieſt ktore częſto wymawiaią iedną z tych liter zá drugą iáko niemcy *Dopre fino* miaſto *Dobre wino.*

B chez les Anciens eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit 300.ſuivant ce vers. B u dawnych była litera liczalna znacząca 300. według tego wierſza.

Et B trecentum per ſe retinere videtur. A záś B trzyſta w ſobie zda ſię trzymać.

Quand on mettoit une ligne deſſus *B* elle ſignifioit trois mille. Kiedy kładziono liniykę nád *B* znáczyło trzy tyſiące

BAAILLEMENT, ſubſt. maſc. *on ne fait ſonner qu'un a en prononçant ce mot qu'on fait long.*(*Ouverture involontaire de la bouche, par où on témoigne qu'on a envie de dormir, ou qu'on s'ennuye,ou que le friſſon de la fiévre nous va prendre*) Oſcitatio, *genit.* oſcitationis,f.*Celſ.* ZIEWANIE iedno tylko *a* wyraża ſię wymawiaiąc to ſłowo, ktore przedłużaią, otwieranie ſię dobrowolne uſt, pokazuiąc przez to że ſię komu albo ſpać chce, álbo że mu ſię co przykrzy y tęſkno go gdzie, álbo że febra zimna ma napadać.

Faire de grands baaillemens. Oſcitationes longas trahere. *Plin.* Wielkie poziewania czynić, barzo poziewać.

Baaillement frequent. Oſcedo, *genit.*oſcedinis,f.*Aul-Gel.* Częſte poziewanie.

BAAILLER, V.neut.*on ne prononce qu'un a dans ce mot.* (*Faire des baaillemens qui marquent l'envie qu'on a de dormir,ou ſon ennuy.*) Oſcitare, (oſcito,as,oſcitavi,oſcitatum.) neut. *Plin.* POZIEWAC, ziewać, iedno tylko *a* ſię wymawia w tym ſłowie. Ziewania czynić pokazuiąc álbo że ſię ſpać chce, álbo tęſkność.

*Voyez un peu comme il s'eſtend en baaillant.*Vide ut pandiculans oſcitatur. *Plaut.* Pátrz że ieno iák ſię przeciąga ziewaiąc.

*Baailler toutes les fois que les autres baaillent.*Ad omnium oſcitationem os diducere. *Sen. Phil.* Ziewać zá każdą rázą kiedy drudzy ziewnią.

BAAILLER,(*S'entre-ouvrir, parlant des ouvertures & des crévaſſes qui ſe font aux baſtimens.*) Hiare, (hio, hias,hiavi, hiatum.) neut. *Saluſt.* ZIEWAC, roſtwierać ſię mowiąc o ſzczelinach,ſzparach,y ryſach,ktore ſię w domoſtwach trafaią.

(Ce mot eſt moins uſité en noſtre langue que le mot *Entrebaailler.*) To ſłowo w Francuſkim mniey ieſt używane,niżeli ſłowo, przeziewać.

BAAILLER *apres une choſe* ſe dit figurement,pour *Deſirer fort une choſe,y aſpirer.*Hiare,(hio,hias,hiavi,hiatum.)neut. *Cic.* ZIEWAC, ziać zaczym,pragnąć barzo czego,do czego chnąć.

*Baailler d'avarice.*Hiare avaritiâ.*Cic.*Ziaie od łakomſtwá

*Ils baaillent après mon bien.*Bona mea inhiant.*Plaut.* Zialą ná dobro moie.

BAAILLON,ſubſt.maſc.*on prononce qu'un a dans ce mot.* (*Piece de bois ou de fer qu'on met dans la bouche de quelqu'un pour l'empeſcher de crier.*)Obturamentum, *genit.*obturamenti,neut. KNEBEL, iedno tylko á ſię wymawiá w tym ſłowie, ſztuka drewná álbo zelazá ktorą wprawiaią w gębę komu áby mu nic dać wołać.

ON DIT d'une perſonne qu'on a corrompuë par argent par promeſſes, *Mettre un baaillon dans la bouche de quelqu'un pour l'empeſcher de dire ce qu'il ſçait.*Os alicui occludere act. *Plaut.* MOWIĄ o oſobie przekupioney pieniędzmi lub obietnicami: dać knebel w gębę komu,niedopuſzczaiąc mu mowić co wie.

BAAILLONNER,V.act.(*Mettre un baaillon dans la bouche.*) Lignum in os inſerere. ZAKNEBLOWAC knebel w gębę w prawić.

BABIL,ſubſt.maſc.(*Un parler continuel & importun,abondance de paroles ſur des choſes de néant & ſuperfluës.*)Loquacitas,*gen.*atis,fœm.*Cic.Plin.* GADATLIWOSC,wielomowność,ſzczebietliwość,uſtawiczne áż do uprzykrzeniá mowienie,zbyteczność gadaniá,o rzeczach prożnych,y nic potym.

Qui a trop de babil. Linguax, *genit.* linguacis, omn.gen. *Plaut.* Nazbyt gadatliwy,rzekotliwy.

*Il m'a rompu les oreilles de ſon babil.*Oppillavit aures meas ſuâ vaniloquentiâ.*Plaut.* Uſzy mi zmordował ſwoią gadatliwością.

BABILLARD, comme un ſubſtantif maſc. (*Qui parle continuellement, & qui ne dit que des choſes de néant.*) Garrulus.Loquaculus.Locutuleius.Dicaculus.Multiloquus,*gen* i,maſc. *Cic.Plaut.*Gerro.Blatero,*genit.*onis,maſc. *Ter. Hor.* GADUŁA, świegot, co uſtawicznie gadá, á nie mowi tylko co nie potym.

BABILLARDE,ſubſt.f. (*Une femme cauſeuſe, qui a bien du babil.*) Loquax mulier. Garrula. Loquacula. Locutuleia.Dicacula. Multiloqua, *genit.*æ,fœm.*Cic.Plaut.Ter.* GADUŁA świegotká, niewiaſtá gadatliwá.

BABILLER,V.neut.(*Parler ſans ceſſe.*) Garrire,(garrio, is,garrivi,garritum.)neut.*Cic.* SZCZEBIETAC bez uſtanku, wiele gadać.

BABINE, ſubſt,f. (*La levre de certains animaux, comme des guenons, chiens & chats &c.*) Labrum, *genit.*labri,neut. PYSK,warga niektorych zwierząt,iáko Małpow,pſow,kotow

*Ce chat a trouvé quelque choſe à manger, il ſe léche les babines.*Feles ille eſcam invenit, labra adhuc ſibi lambit. Kot ten coś ználaſł do ziedzenia, pyſk ſobie oblizuie.

BABINE ſe dit improprement de l'homme en ces phraſes proverbiales.*Il s'eſt donné de ſon bien par les babines.*Sua deglutivit bona. Funus fecit bonis. *Plaut.* PYSK ſię mowi niewłaśnie o człowieku w tych ſpoſobach przyſłowia, niezałował ſobie właſnego dobra, aż mu ſię z pyſka wracało.

Il faut qu'il s'en torche les babines, pour dire qu'*Il n'en taſtera pas.*Non deguſtavit.Illud non attinget labris primoribus. Trzeba żeby ſobie od tego pyſk utarł to ieſt: niegągnie tego.

(Expreſſion baſſe & populaire.)Mowa podła y poſpolita

ON DIT auſſi d'un hypocrite, *Il remuë bien les babines,* (*quand il ne prie Dieu que des lévres.*)Labra movet metuens audiri. *Horat.* MOWIĄ też o nieſzczerym, o nábożniku zmyślonym, Toż pyſkiem ruſza, (kiedy ſię tylko wargami modli.)

BABIOLE,ſubſt.f.(*Choſe de peu de valeur & puerile.*)Frivola, *genit.*frivolorum,neut.plur.Scruta, *genit.* orum,n.pl. *Juv. Hor.* Quiſquiliæ, *genit.*quiſquiliarum,f.pl. *Feſt.* *Baubella, *genit.*baubellæ,f. *mot de la baſſe latinité.* *Crepundia, *genit.*crepundiorum,neut.plur. *Plaut.* FRASZKA,rzecz podła, nic potym, ni to ni owo.

Qui vend des babioles. Frivolarius, *genit.* frivolarii,maſc *Lucil.* Co fraſzkami nárabia.

BABOUIN,ſubſt.maſc.(*Gros ſinge.*)Cercopithecus,*genit.* cercopitheci, maſc. *Plin.* KOCZKODAN, małpa wielka.

BABOUIN ſignifie auſſi *Un marmouſet,*ou *une vilaine figure* (*qu'on fait baiſer par force à qui on veut faire quelque honte*) Larva, *genit.*larvæ.f. KOCZKODAN znaczy też, maſzkarę iáką, álbo ſzkaradę, ktorą muſzą całować ci, ktorym chcą haňbę iáką uczynić.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Faire baiſer le babouin à quelqu'un,* pour dire *l'Obliger à faire quelque ſoumiſſion, ou quelque traitté deſavantageux malgré luy.* Ad iniquas conditiones cogere aliquem. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu,do pocałowania koczkodana kogo przywieść, przymuſić go, do poniżenia iákiego álbo ugody iemu przyſtoyney poniewolnie.

BABILONE',(*Ville capitale de l'ancienne Caldée.*)Babylon, *genit.* Babilonis,f.*Cicer.* BABILON Miaſto ſtołeczne ſtarey Kaldei *Kair.*

DE BABYLONE', Babylonicus, Babylonica, Babylonicum. *Plin.* BABILONSKI.

Le païs à l'entour de Babylone. Babylonia, *genit.*Babyloniæ,fœm.*Pomp-Mel.*Babylonicus tractus. Kray około Babilonu, Babilonia.

BABYLONIEN,m.(*Celuy qui eſt de Babylone*)Babylonius

Ba-

Babylonii.m.*Cic.* BABILONCZYK, ten co ieſt z Babilonu.

BABYLONIENNE,fœm. (*Celle qui eſt de Babilone.*(Babylonia, *genit*. Babyloniæ, fœm. BABILONKA tá co ieſt z Babylonu.

BAC,ſubſt. maſc. (*Grand bateau plat qui n'a ni poupee ni prouë,mais qui eſt ouvert par devant & par derriere.*) Baccus & Bacus,*genit*.baci, maſc. PRUM ſtatek płaſki niemaiący ani przodká ani zadu ále zewſząd otwarty.

(Iniſdore dit que les Latins l'appelloient *Linter*, & que c'eſtoit un Bateau creuſé d'une ſeule poutre: on pourroit ſe ſervir de *Ponto*, gen.*Pontonis maſc.*qui ſe trouve dans Céſar,quoique les *Pontons* ne ſoient pas faits comme nos *Bacs*) Izydorus powiadá że to Łacinnicy nazywali Czołnem,to ieſt łodkę z iednego drzewá wydrożonego możná by nazwać y Tratwą iako ſię znayduie u Cezará, lubo to nie ieſt taką robotą iak naſze prumy.

LES FONTENIERS appellent auſſi BAC,(*Vn petit Baſſein de fontaine.*)Labrum, *genit* labri,neut.*Vitr* Concha, *genit*.conchæ,fœm. RURMISTRZOWIE też nazywaią tym imieniem wannę, álbo obcąbienie Fontanny.

BACCALAUREAT,ſubſt maſc. (*Le premier degré qu'on donne dans les Vniverſitez pour les Arts,la Théologie,le Droit,& la Médecine.*)Baccalaureatus, *genit*.ûs,maſc. BAKAŁARSTWO pierwſzy ſtopień ná ktory wyſadzaią w Akademiach nauk, Teologij, Prawá y Lekarſkicy.

(Mot Latin conſacré par l'uſ ge.) Słowo Łacińſkie zwyczaiem poświęcone.

BACCHANALES,ſubſt.fœm.*on prononce* baccanales.(*Feſtes qui ſe faiſoient anciennement à Rome,en l'honneur du faux dieu Bacchus,autrement apellées* ORGIES.)Bacchanalia, *genit*.bacchanalium & bacchanaliorum, neut. plur. *Cic.* BACHUSOWE dni,Uroczyſtości ktore ſię odprawowały w ſtarym Rzymie ná cześć fałſzywego bałwana Bachuſa inaczey nazwane Rozgardyaſz

(Nos Maſcarades pendant le Carnaval ont ſuccedè à ces Bacchanales.On appelle auſſi *Bacchanales*,des Tableaux ou bas Reliefs qui nous reſtent de l'antiquité,où ces Feſtes ſont figurées: ce ſont ordinairement des Danſes & des Nuditées) Naſze Maſzki podczas zapuſtow naſtąpiły ná mieyſce tamtych Bachuſowych dni,nazywaią też tymże imieniem obrázy y rznięcia ktore nam zoſtały od ſtarożytności gdzie tamte Uroczyſtości ſą malowane, á ſą zwyczaynie tance y nágości

*Faire les bacchanales.*Bacchanal exercere. *Plaut.* Bachuſować Rozgardiaſz ſtroić.

BACCHANTE,ſubſt.fœm.*on prononce* baccante.(*Femme qui célebroit anciennement les Feſtes de Bacchus.*)Baccha,*genit*.Bacchæ,fœm. BACHUS,Bachuſowá matroná białogłowá ktorá u Pogan odprawowáłá obrządki Bachuſowe.

BACHANTE ſe dit figurément *d'Vne femme en fureur, emportée de rage, de colere ou d'amour.* Rabioſa mulier, *genit*.rabioſæ mulieris,f.*Cic.*Rabida.Furioſa,æ,f.*Cic.* MOWI ſię toż ſamo niewłáśnie o białogłowie rozżartey w złości, y gniewie, zápalczywości wielkiey, álbo ſzpetney miłości.

BACCHIQUE, adject. maſc. & f.*Chanſon bachique*, ou *à boire.* Cantilena bacch[illegible], *qui commençois par ces mots,* Io Bacche. PIOSNKI wykrzyki Bachuſowe, pioſnki przy piiátyce, ktore ſię zaczynały od tych ſłow *Hey Bachuſie.*)

BACCHUS,ſubſt.maſc. *on prononce* baccus.(*Dieu des payens qui étoit invoqué par les debauchés & par les yvrognes.*) Bacchus, *genit*.Bacchi,maſc. Pater Liber, *genit*. Patris Liberi, maſc.*Cic.* BACHUS Bożyſzcze Pogan, ktorego wzywali roſpuſtnicy, y piianicy.

ON DIT que, *Bacchus & Venus vont de compagnie*,pour dire que, *La debauche du vin mene à celle de l'amour.* Bacchus in Venerem ſolvitur. MOWIĄ że Bachus y Wenera w parze z ſobą chodzą, to ieſt: że zbytek w trunkach, wiedzie do ſwywolney miłości.

DE BACCHUS. Bacchicus,a,um.*Ovid.* BACHUSOWY.

BACHA,*ou* BASSA,ſubſt.maſc.(*C'eſt un Officier en Turquie,qui a le commandement d'une Province.*)Provinciæ præfectus, *genit*. præfecti,maſc. BASZA Urzędnik w Turczech co ma władzą w iákicy Prowincyi.

BACHELIER,ſubſt.maſc. (*Generalement, Apprentif dans quelque profeſſion.*) Tiro, *genit*. tironis, maſc. *Cic.* BAKAŁARZ, ogolnie uczeń w iákim rzemieśle.

BACHELIER,(*Celuy qui a le premier dégré dans les Arts, en Théologie, en Droit & en Medicine.* Baccalaureus, *genit*. baccalaurei,maſc. BAKAŁARZ ten co na pierwſzy ſtopień

poſtąpił w náukach, Theologiy, Prawa, y Medycyny.

BACHOT, ſubſt. maſc. (*Petit bateau qui ſert à paſſer les rivieres.*)Bacula, *genit*.baculæ,fœm. ŁODZ, czołn, mały bacik do przewożenia ſię ná rzekach ſłużący.

BACHU, *ou* MER DE SALA, ou KULSUM, (*entre la Perſe, la grande Tartarie, la Moſcovie, la Georgie &c.*)Mare Caſpinum, *genit*.maris Caſpini,neut.*Horat*.. MORZE Azyáńſkie, álbo Chwaleńſkie, między Perſyą, Tartaryą, Moſkwą, y Georgią, &c.

BACLER,V.act.(*Fermer avec des chaiſnes,ou des barres.*) Catenis, *ou* repagulis obſerare, (obſero, obſeras, obſeravi, obſeratum.). ZAŁOZYC, zámknąć, łáńcuchami, álbo záporami.

ON DIT figurément & baſſement,*C'eſt une affaire baclée,* c'eſt à dire *concluë & arreſtée.*Illud ratum ac fixum.MOWIĄ niewłaśnie y podło, Rzecz drągiem záparta, to ieſt: zákończona, y poſtanowiona.

BACQUET,ſubſt.maſc.(*Cuvier de bas bord.*)Parva cupa, *genit*. parvæ cupæ,f. WANIENKA wanna o niſkich brzegach.

BACTRES, (*Ville capitale de la Bactriane en Perſe.*) Bactra, *genit*. Bactrorum,n.pl. *Virg.* BAKTRY Miaſto ſtołeczne Baktryany w Perſyi.

BACTRIEN,m.(*Celuy qui eſt de Bactres.*)Bactrianus,*genit*.Bactriani,m. BAKTRYANIN.

BACTRIENNE,f. (*Celle qui eſt de Bactres.*) Bactriana, *genit*.Bactrianæ, f. BAKTRYANKA.

BADAJOX, (*Ville de Caſtille la Neuve en Eſpagne dans l'Eſtrmadoure & dans le royaume de Léon.*) Pax Auguſta, *genit*. Pacis Auguſtæ,f. BADAJOKS Miaſto Kaſtyliy Nowey, w Hiſzpaniy w Eſtramadurze w Krolestwie Leotyńſkim.

BADAUD,m. BADAUDE,f.adject.(*Sot,niais,ignorant.*) Ineptus & ſtolidus rerum admirator. *Qui numerat mapalia *Petr.* *Qui compte les enſeignes ou les boutiques.* NIKCZEMNIK, głupiec, rozdziaw. *Co wience po mieście, álbo ſklepy rachuie.

(C'eſt un Sobriquet injurieux qu'on a donné aux Habitans de Paris, à cauſe qu'ils s'attroupent d'ordinaire & s'amuſent à voir & à admirer juſques à la moindre nouvelle bagatelle)Przygana uraźliwa ktorą dano poſpolſtwu Paryſkiemu,ztąd że ſię zwyczaynie zchodzą kupą, y zábawiaią dziwuiąc ſię lada naymnicy zcy nowcy rzeczy.

BADAUDER, V.neut. (*Faire le badaud,s'arreſter à une choſe qui n'en vaut pas la peine.*) Nugis detineri, (detineor, detineris,detentus ſum.) *Cic.* DZIWOWAC ſię lada czemu y przypatrowáć iáko rozdziaw lada fraſzce co niczego niewarta.

(Mot bas & du diſcours familier en noſtre Langue.) Słowo proſte y mowy potoczney w ięzyku náſzym.

BADAUDERIE,ſubſt.f.(*Sottiſe,niaiſerie.*) Inepta & ſtolida uniuscujuſque rei admiratio. ROZDZIAWIANIE, lada rzeczy ſię nikczemne dziwienie.

BADE, *ou* BADEN,(*Ville capitale du Marquiſat de ce nom en Suabe.*)Bada, *genit*. Badæ,f. BADEN álbo Cieplice niżſze,Miaſto ſtołeczne Margrabſtwa tegoż Imienia w Swewiy

(Il y a *Baden-Baden* qui eſt le Haut Marquiſat,& *Baden-Durlac* qui eſt le Bas.) Jeſt Baden Baden a to ieſt wyżſze Margrabſtwo y Baden Durlak, ktore ieſt niżſze.

BADE *ou* BADEN,(*Ville de Suiſſe ſur la riviere de Limmath entre Baſle & Zurich.*) Aquæ Helvetiæ, *genit*. Aquarum Helvetiarum,fœm.pl. (*à cauſe des bains chauds qui ont beaucoup de réputation.*) BADEN álbo Cieplice wyżſze,Miaſto Szwaycarſkie, nád rzeką Limatem, między Bazyleą, y Zurychem dla cieplic ktore ſą w wielkim poważeniu.

Qui eſt de Bade,ou *Baden.* Badenſis & hoc Badenſe, adject. Co ieſt z Baden, Badenczyk, Badeńſki.

BADIN,m.BADINE,f.adject. (*Folaſtre, peu ſérieux, qui fait des plaiſanteries.*) Nugax, *genit*. nugacis,omn.gen.*Cic.* PŁOCHY, lekomyślny, nieſtatek, co ſię błazeńſtwem bawi, trefnis, śmieſzny.

Vous eſtes bien badin de luy donner de quoy fournir à cette dépanſe. Nimiùm ineptus es, cùm his rebus ſumtum ſuggeris,*Ter.* Bárzoś ieſt śmieſzny że mu daieſz ná ten koſzt.

*D'une maniere badine.*Jculariter.adv.*Plin.* Zartobliwie śmieſznie ucieſznie.

BADINAGE,ſubſt.m. (*Folaſtrerie, divertiſſement peu ſérieux.*) Nugæ. Gerræ, *genit*.f.pl,*Cic.Ter.* TREFNICTWO, żarty, błaznowanie, ſzalenie, rozrywki mało poważne.

BADINAGE ſignifie auſſi en matiere de galanterie, *Certains petits myſteres,des petites façons & grimaces,qui ſervent à divertir, Jeu diſſimulé & affecté pour cacher quelque paſſion.* Strophæ, *genit*.ſtropharum,f.pl.*Phæd.* Jocoſæ officiæ, *genit*. jocoſarum officiarum,f.pl. ZARTY ſię też mowi, o zálotach, niektore taiemnice, ieſta, y umizgi,dla uciechy,igraſzki zmyślone y umyślne dla pokrycia iákiey żądzy.

ON DIT figurément,*Il eſt fait à ſon badinage*,(*Lors qu'on s'accommode aux petites façons de faire d'une perſonne.*) Ut homo eſt, ita illi morem gerit *Terent.* MOWIĄ niewłaśnie zgodził ſię właśnie do igraſzki cudzey, kiedy ſię kto ſpoſobi do płochości cudzey.

Il eſt fait au badinage, (*parlant de celui qui s'entend avec d'autres pour tromper.*)Doli conſcius eſt.Człowiek do figlow do ſztuk, mowiąc o tym co ſię z drugiemi porozumiewa, ná oſzukanie.

ON DIT encore (*de celuy qu'on veut tromper,mais qui eſt aſſez fin pour éluder adroitement les ruſes des autres.*) *Il eſt fait au badinage.*Calumniam fictis eludit dolis.*Phæd.* MOWIĄ ieſzcze y o tym ktorego chcą oſzukać, ále on ieſt ſtant y nie da ſię oſzukać: właśnie człowiek do oſzukania.

BADINER,V.neut. (*Faire le Badin.*) Ineptire. (inepto, inep tis, ineptivi, *ſans ſupin.*)n. Nugas,*ou* ineptias agere act. *Cic.Ter.* BŁAZNOWAC, żartować, Trefniſiem ſię czynić.

Vous badinez dans une affaire où il y va de ma vie. Nugaris in re capitali meâ. *Ter.* Zártuieſz ſobie w tym, gdzie idzie o życie moie.

BADINER,(*Folaſtrer avec une femme.*)Alludere ad mulierem.*Ter.* ZARTOWAC, igrać, ſzaleć z białogłową.

ON DIT, *Badiner ſur la pouſſiere,* (*s'amuſer à tracer des figures ſur la pouſſiere.*)In pulvere ludere opus.*Horat.* MOWIĄ igrać ſobie w piaſku, bawić ſię kreśląc álbo ryſuiąc co ná piaſku.

*Lors que nous n'avons rien de plus ſérieux à faire,nous badinons en écrivant des fables.*Dum nihil majus habemus,calamo ludimus, *Phæd.* Kiedy niemamy co czynić ſluſznego bawiemy ſię bayki piſząc.

BADINERIE,ſubſt.f. (*Action badine.*) Nugæ.Gerræ.Ineptiæ, *genit*.arum,f.pl.*Cic.Ter.* IGRASZKI, żarty.

*Il n'y a point de badineries ni de jeux,qu'ils ne faſſent pour ſe divertir,lors qu'ils ſont enſemble à la campagne.*Ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendunt, cùm ruſticantur. *Hor.* Niemaiz igraſzki takiey y fraſzek, ktorychby nie czynili, dla rozrywki, kiedy ſą ná wſi.

Faire des badineries. Ineptire.n. *Ter.* Ineptiarum aliquid facere.*Cic.* Igraſzki żarty czynić.

*C'eſt une badinerie.*Illud nugatorium eſt.*Cic.* Zart to, błazeńſtwo, fraſzka.

Laiſſons-là toutes ces badineries, Ne badinons point. Mittamus has nugas. *Plaut.* Zoſtawmy te wſzyſtkie żarty na ſtronie, á iuż nie żartuymy więcey.

*Des livres remplis de badineries.*De nugis referti libri.*Cic.* Kſięgi fraſzek pełne.

BAEZA *ou* BAEçA, (*Ville d'Eſpagne dans l'Andalouſie.*) Bæ[illegible] & Biacia, *genit*. æ,f. BAEZA álbo BAECA Miaſto Hiſzpańſkie w Andaluzyi.

BAFOUER,V.act.(*Traiter indignement quelqu'un & avec mépris.*) Inſignitè facere alicui injuriam. proſcindere, (proſcindo, proſcindis, proſcidi, proſciſſum) *Cic.* [illegible] kogo, [illegible] ſię z nim obeyść, z błotem zmieſzać.

BAGAGE,ſubſt maſc,(*Equipage de guerre,ou de voyage.*) Sarcinæ, *genit*.ſarcinarum,f.pl Impedimenta, *genit*.impedimentorum, n.pl. *Caſ.* OBŁOGI, ciężary, wozy podrożne, paki, tłomoki, álbo obozowe Tabory.

Plier bagage. Colligere ſarcinas, *ou* ſarcinulas. *Petr.* Tábory zwinąć, złożyć.

Crier qu'on plie bagage pour décamper. Vaſa conclamare. *Caſ.* Obwołać áby zwiiano tábory, áby ſię układano do ruſzenia ſię.

*Attaquer les ſoldats chargez de bagage.*Sub ſarcinis adoriri milites*Caſ.*Uderzyć ná obłogi ná woyſko przy taborach idące

Le bagage ſuivoit l'armée de près. Impedimenta proximè exercitui inſiſtebant.*Liv.* Tabory ſzły bliſko za woyſkiem

Cheval de bagage,ou *qui porte le bagage.* Equus ſarcinarius, *genit*. equi ſarcinarii,m. Koń pod rzeczy, Juczny koń, co rzeczy dźwiga ná ſobie, Podwodnik koń.

ON DIT figurément & proverbialement,*Il a plié bagage & a fait haut le pied.*Convaſavit, ſeque in fugam dedit.*Ter.*

MOWIĄ niewłaśnie zwinął tabory álbo chorągiewkę, y poſzedł w nogi.

BAGARRE,ſubſt.f. (*Batterie de pluſieurs perſonnes,émotien populaire qui amaſſe beaucoup de monde.*) Turba, *genit*. turbæ,f.*Ter.* ZGIEŁK, hałas zámięſzanie kłotnia kilkunaſtu oſob,bunt rozruch w poſpolſtwie, ná ktory ſię wiele ludzi zbiega.

Exciter une bagarre. Excitare turbas populares. *Quint.* Concire turbas.*Plaut.* Bunt zgiełk wſzczyniać pobudzać.

Se ſauver, ſe retirer d'une bagarre. Expedire ſe ex turbâ. *Ter* Uciec, umknąć ſię od zgiełku.

BAGATELLE,ſubſt.f.(*Choſe de peu de conſequence.*)Nugæ, Tricæ. Apinæ, *genit*.arum,f.pl.*Ter.Mart.* FRASZKA, rzecz małey wagi.

(Pline dit que ces mots *Apinæ* & *Tricæ* viennent du nom de deux Bicoques de la Pouille,dont l'une s'appeloit *Apina* & l'autre *Trica.*) Pliniuſz powiada że te ſłowa łacińſkie pochodzą od dwoch lichych zámeczkow w Apuliy, z ktorych iedno zwano *Apina*, drugie *Tryka.*

*C'eſt une bagatelle dans le fond.*Nihil eſt reverâ.*Ter.*W rzeczy ſamey, z gruntu fraſzka ieſt.

*Occuper ſon eſprit de bagatelles,*ou *S'occuper de bagatelles.* Nugis occupari, paſſ. *Cic.* Fraſzkami myśl ſobie záprzątnąć, *álbo* fraſzkami ſię bawić.

*Relever des bagatelles, leur donner du poids & de la conſideration.*Nugis pondus addere. *Hor.* Fraſzki uważać, iáko coś było udawać.

Donner dans la bagatelle. Nugis delectari. Wdać ſię puścić ſię w fraſzki.

S'occuper à des bagatelles, y donner ſon application. Nugis operam dare *Cic.Hor.* Bawić ſię fraſzkami, pilności ſwoiey do nich przykładać.

ON DIT abſolument, *Bagatelle que tout cela.* Meræ nugæ.Fabulæ.*Ter.* MOWIĄ ogolnie wſzyſtko to fraſzki.

ON DIT auſſi, *Je devois encore quelque petite bagatelle d'un reſte de compte,qu'il m'a prié de luy ramaſſer, je l'ay fait* Erat mihi de ratiuncula apud me reliquum pauxillulum nummorum, id ut conficerem rogavit, confeci. *Ter.* MOWIĄ też ieſzczem poroſtał był winien fraſzkę iákąś małą rzecz w rachunku, proſił mnie ábym y to zebrał, uczyniłem.

BAGDET, *ou* BAGDAT, (*Ville de la Province de Hierack ſur le Tigre.*) Bagdatum,i,n. BAGDET Miaſto Prowincyi Jerak, nád Tygris rzeką.

(Quelques Geographes l'appellent *Babylone*, parce qu'elle s'eſt aggrandie des ruines de cette ville.) Niektorzy Kraiopiſowie názywaią *Babylonią* bo powſtało z obalin tego miaſta.

BAGNAREA,(*Ville d'Italie dans le païs d'Orvieto.*)Balneoregium, *genit*. Balneoregii, n. BANIARFA álbo Cieplice, Krolewſkie Miaſto włoſkie w kraiu Orwietańſkim.

BAGUE,ſubſt.fœm.(*Anneau qu'on met au doigt,enrichi de quelques pierreries.*) Annulus, *genit*. annuli,m. *Cic.* PIERSCIEN, obrączka ktorą kładą ná palec oſadzona kamieniami iákiemi.

Le chaton d'un anneau dans lequel le diamant eſt enchaſſé. Pala annuli.*Cic.* Kaſzt, pierścieniowa głowa w ktorey oſadzony ieſt dyament.

*Mettre un anneau au doigt.*Inducere digitis annulum.*Plin.* Pierścień wziąć wſadzić ná palec.

BAGUE D'OREILLES,ou *Boucle d'oreilles.* Inauris, *genit*.inauris,f.*Plin.* KOLCA ná uſzy, záuſznice,kolczyki.

COURSE DE BAGUE, (*Exercice du manege que font les gentils hommes, pour montrer leur addreſſe, avec la lance, en courant à toutes brides, & tâchant d'emporter une bague ſuſpenduë à une potence.*Equeſtris decurſio, *genit*.equeſtris decurſionis,(quâ annulus,citatiſſimo equo, trajicitur & aufertur.) fœm. BIEGANIE do pierścienia. Cwiczenie w ſzrankach ktore czyni Rycerſtwo, dla pokazania ſprawności z dzidą biegaiąc we wſzyſtkim pędzie cugle puściwſzy, y uſiłuiąc porwać pierścień záwieſzony ná drzewie.

Courre,ou *courir la bague.*Equeſtri curſu contendere utrum quis auferat annulum.Uganiać ſię do pierścienia,biegać.

*Il a emporté la bague du premier coup.*Primo curſu annulum abſtulit. Porwał pierścień do razu.

BAGUES & *joyaux*,(*Ce ſont les ornemens précieux des femmes,dont on parle dans les contrats de mariage.*)Mundus muliebris, *genit*.mundi muliebris,m.*Petr.Ter.* PIERSCIENIE, kleynoty, ſą to ſtroie koſztowne białogłowſkie,o ktorych wſpominaią przy ślubnych kontraktach.

BAGUES ſignifie *Tous les meubles qu'on a les plus précieux, ſoit en argent, pierreries ou autres choſes ſemblables;* ainſi on dit (*dans les compoſitions qu'on fait aux gens de guerre qui ſe rendent,*) *Ils ſortiront vie & bagues ſauves*, pour dire *avec tout ce qu'ils pourront emporter de plus précieux.* Vitâ incolumi & integris rebus abire dabitur. PIERSCIENIE, znaczy wſzyſtek ſprzęt ktory náybogatſzy kto mieć może, czyli to w ſrebrze, kleynotach álbo inſzych podobnych rzeczach: y ták ſię mowi w umowach ktore ſię dzieią między woiuiącemi kiedy ſię poddaią, wynidą z życiem y pierścieniami w całości; to ieſt ze wſzyſtkim co tylko z ſobą náykoſztownieyſzego zábrać mogą.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme s'en eſt allé bagues ſauves*, pour dire qu'*Il eſt ſorti d'une affaire ou de quelque danger, ſans qu'il luy en ait rien coûté* Salvis vaſis, ou latere tecto evaſit. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem, ten człowiek wyſzedł bez ſzkody z honorem, *w całości ze wſzyſtkim*, to ieſt: że wyſzedł z czego álbo z niebeſpieczeńſtwa iákiego bez ſzkody żadney.

Si je puis une fois ſortir bagues ſauves de cette affaire, je ne crains plus rien à l'avenir. Poſthac ſcio incolumem fore, ſi hoc evito malum. *Ter.* Jeżeli będę mogł z honorem w całości z tego wyniść, niczego ſię daley nie boię.

Ils ſe ſoucient peu, pourveu qu'il ſortent bagues ſauves. Satis habent ſine detrimento diſcedere. *Cæſ.* Mało co dbaią byle w całości zewſzyſtkim wyſzli.

BAGUENAUDE, ſubſt. f. (*Sorte de fruit dans lequel il n'y a que du vent enfermé en de petites bourſes, qui ſort avec éclat quand on le preſſe.*) Solanum veſicarium, *genit.* ſolani veſicarii, neut. *Plin.* MIECHUNKI, zorawiny, rodzay owocu w ktorym niemaſz tylko wiatr zámknięty w pęcherkach, ktory z hałaſem wypada kiedy go ściśnie.

BAGUENAUDER, V. neut. (*Faire le badaud, s'amuſer à la bagatelle.*) Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.) depon. Nugas agere, (ago, agis, egi, actum.) act. *Ter.* BŁAZNOWAC fraſzkami ladaczym ſię bawić.

(Cette ſignification vient de ce que les enfans ſe jouënt avec des baguenaudes, prenant plaiſir au bruit qu'elles font en les crevant entre leurs mains.) To wyrażenie pochodzi, że dzieci igraią ſobie miechunkami, maiąc upodobanie w hałaſie ktory wydaią, gdy ſię im w ręku pukaią.

BAGUENAUDER, ſubſt. maſc. (*Petit arbre portant les baguenaude.*) Colutea, *ou* Colitea, *genit.* coluteæ, fœm. *Plin.* MIECHUNKOWE, drzewko ná ktorym roſną miechunki.

BAGUETTE, ſubſt. f. (*Baſton fort menu.*) Virga, *genit.* virgæ, f. Radius, *genit.* radii, m. Bacillus, *genit.* bacilli. m. *Cicer.* ROZGA, laſzczka, pręcik, witka cienka.

ON DIT proverbialement *Commander à baguette, (par une figure tirée de la verge ou baguette que portent les ſergens & huiſſiers qui commandent de la part du Roy & de la juſtice)* Pro imperio agere. *Ter.* Superbè imperare. Sub imperio habere aliquem. *Tacit.* MOWIĄ przyſłowiem, Panować z rozgą, przez podobieńſtwo wzięte od laſki álbo pręta ktory w ręku maią ſłudzy urzędowi, álbo halabartnicy ktorzy od Krola álbo urzędu co nákazuią.

Il commande à baguette. Nimius eſt imperii. *Liv.* Surowo rządzi, roſkazuie.

BAHUT, ſubſt. maſc. (*Coffre fait en voute.*) Arca camerata, *genit.* arcæ cameratæ, f. *Vlp.* BAUL, Kufer, ſkrzynka wydrożona iáko ſklepienie.

BAHUTIER, ſubſt. maſc. (*Qui fait des bahuts*, ou *des coffres.*) Vietor, *genit.* vietoris, m. Arcarum cameratarum opifex, *genit.* opificis, maſc. SKRZYNKARZ, Bednarz co tákie Baule robi.

(*Vietor*) dans Plaute ſignifie *Qui fait des bahuts d'oſier.*) Będnarz u Plauta znaczy tego ktory robi Baule wiciane z prącia.

ON DIT proverbialement, *Il fait comme les bahutiers, plus de bruit que de beſogne.* Multa movet, extricat nihil. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem: Robi iáko Będnarze, więcey hałaſu niż roboty.

(En effet les bahutiers aprés avoir cogné un petit cloud, frappent deſſus à coups redoublez inutilement.) Záiſte Będnarze wſadziwſzy kołek biią w niego młotem pokilkakroć niepotrzebnie.

BAIGNER, V. act. (*Mettre quelqu'un dans le bain.*) In balneum aliquem demittere, act. *Celſ.* KĄPAC, wſadzić kogo do kąpieli.

SE BAIGNER *dans l'eau froide.* Gelidâ undâ perlui. paſſ. *Horat.* KĄPAC ſię w zimney wodzie.

S'aller baigner. Ire lavatum. *Ter.* Iść ſię kąpać álbo do łaźni ſię myć.

Lors qu'elle ſe ſera baignée, on la mettra au lit Ubi ſe laverit, in lecto collocabitur. *Ter.* Ják ſię ſkąpie w pościeli ią będzie położyć.

On l'eſt venu querir pour aller baigner. Arceſſitur lavatum *Ter.* Záwołano ią do kąpania ſię.

Attens-nous, pendant que nous allons nous baigner, quand nous aurons fait, tu te baigneras ſi tu veux. Mane nos dum lavamus, ubi nos laverimus, ſi voles lavato. *Ter.* Poczekay ná nás poki ſię nieſkąpiemy á iák my ſkończemy, będzieſz ſię kąpał ieżeli zechceſz.

ON DIT hyperboliquement (*d'un homme aſſaſſiné*) *Il baigne, ou nage dans ſon ſang.* Proluitur ſanguine. Madet ſanguine. *(*D'une perſonne affligée*) *Il a le viſage baigné de larmes*, c'eſt à dire *Il a répandu beaucoup de larmes.* Lacrimis perfuſus. *Catul. Virg.* MOWIĄ przez nádmiarę; o człowieku zábitym: Pływa álbo ſię kąpie we krwi ſwoiey. *O oſobie záłoſney: pławi ſię twarz we łzach, to ieſt wiele łez wylał.

Il eſt tout baigné de ſueur. Sudore totus madet. *Plaut.* Wſzyſtek ſpłynął od potu.

BAIGNER ſe dit auſſi (*lors que des liqueurs ſurnagent à quelque corps qu'on a mis dedans.*) Inſuccare, (inſucco, inſuccas, inſuccavi, inſuccatum.) act. acc. *Colum.* KĄPAC mowi ſię też kiedy likwory nálane pływaią nád iáką rzeczą w nich námoczoną; námáczać.

BAIGNER ſe dit encore (*des rivieres qui arroſent un païs, une ville.*) Alluere. Subluere, (luo, luis, lui, lutum.) act. acc. *Cæſ.* KĄPAC, myć, płokać mowi ſię ieſzcze o rzekach, ktore oblewaią kray iáki, miaſto iákie.

Deux rivieres baignent la ville. Duo flumina ex duabus partibus oppidum ſubluunt. *Cæſ.* Dwie rzeki myią kąpią miaſto.

Les murailles ſont baignées de la mer. Alluuntur à mari mœnia. *Cic.* Mury od morza ſą ſkąpane.

BAIGNER ſe dit figurément en ces expreſſions ſuivantes. *Cét homme ſe baigne dans la joye; dans les plaiſirs.* Hic homo delibutus eſt gaudio; voluptatibus diffluit. *Ter. Cic.* KĄPAC mowi ſię *niewłaśnie* w náſtępuiących ſpoſobach. Człowiek ten kąpie ſię w uciechach w roſkoſzach.

Les conquérants ſe baignent dans le ſang de leurs ennemis Victores hoſtium ſanguine delectantur. Zwycięzcy kąpią ſię we krwi nieprzyiacioł ſwoich

BAIGNERES, (*Ville de France en Bigorre ſur l' Adour.*) Vicus Aquenſis, maſc. KĄPINY Miaſto Francyi w Bigoryi nad Aturą.

BAIGNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe baigne.*) Qui lavat corpus. KĄPIĄCY ſię.

BAIGNEUR eſt auſſi *Celuy qui fait profeſſion de baigner les autres, qui tient chez luy des bains pour le public.* Balneator. *genit.* balneatoris. maſc. ŁAZIEWNIK ten co w kąpieli, álbo łaźni myie drugich, ktory u ſiebie trzymá łaźnią poſpolitą.

BAIGNOIRE, ſubſt. fœm. (*Cuve où l'on ſe baigne.*) Labrum, *genit.* labri, neut. Solium, *genit.* ſolii, neut. *Cic. Plin.* WANNA w ktorey ſię kąpią.

BAIL, ſubſt. maſc. *qui fait* BAUX *au plurier*, (*Ecrit ſous ſeing privé ou devant Notaire, par lequel on louë à quelqu'un une maiſon ou quelque heritage.*) Locatio, *genit.* locationis, fœm. NAIĘCIE, Naiem w większey liczbie naymy, kartá z podpiſem oſobnym, álbo przed urzędem, ktorą kto naymuie komu z puſzczá w dzierżawę domoſtwá iakie álbo dziedzictwo.

Il luy a fait un bail de ſes terres, (parlant d'un proprietaire qui louë à un autre. Locitavit ipſi agros. *Ter. ou* locavit. *Plin.* Naiął mu puścił mu naymem dobrá ſwoie, mowiąc o właſnym Panu ktory ſwoię maiętność naymuie drugiemu.

Prendre à bail. Conducere, (conduco, is, xi, ctum.) act. acc. Naymować, w dzierżawę wziąć.

BAILE, ſubſt. maſc. (C'eſt le nom qu'on donne aux Ambaſſadeurs de Veniſe reſidans à Conſtantinople: on les appelloit ainſi dès le temps que les Empereurs commandoient en cette ville-là: On le nommoit en Latin, *Bajulus*, comme qui diroit *Bailly*; & il faiſoit ordinairement la charge de Conſul & de Reſident à Conſtantinopole.) *Legatus*, *genit. legati.* maſc.. BAYL nazwiſko ktore daią Poſłom Weneckim

mięſzkaiącym w Konſtantynopolu, nazywano ich tak ieſzcze od czaſow kiedy Ceſarze panowali w tym mieście, nazywano połacinie *Bajulus*, iakoby Komiſarz y odpráwował zwyczaynie urząd Raycy, y Poſłá poſpolitego Weneckiego.

BAILLER, V. neut. *ce mot a la premiere ſyllabe longue, & on écrivoit autrefois* BAAILLER, (*Faire des baillemens, qui ſont cauſez par une vapeur qui fait ouvrir la bouche extraordinairement pour ſortir, & qui marque de l'ennuy ou l'envie de dormir.*) Oſcitari, (oſcitor, oſcitaris, oſcitatus ſum.) depon. *Plaut.* ZIEWAC to ſłowo pierwſzą ſyllabę przewlokłą má y piſano przedtym *BAAILLER* ziewaniá czynić, ktorych przyczyną ieſt para niciaka otwieraiąca nadzwyczay uſtá dlá wyiściá, á znaczy tęſkność, álbo ſpiączkę.

BAILLER, V. act. (*Donner, mettre en main.*) Dare, (do, das, dedi, datum.) DAC oddać w rękę.

Voyez *Donner* qui eſt un verbe plus uſité dans la langue; celuy de *Bailler* ayant vieilly, & n'eſtant gueres d'uſage que dans le barreau: comme. Obacz ſłowo dać ktore ieſt bardziey w używaniu niżeli to Francuſkie ktore ſię iuż ſtarżało y cale nie ieſt w używaniu, chybá w Kancelaryi iako,

Bailler à louage, à ferme, en rénte. Ablocare. Elocare. (loco, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* (*Donner à quelqu'un la jouïſſance d'un héritage moyennant certain prix & redevance.*) Dać ná naiem ná arędę ná wyderek, puścić komu dzierżawę maiętności zá iaką cenę y powinność.

Bailler des requeſtes pour faire juger ſon procès. Supplicibus libellis flagitare ut Curia ſibi vacet, Dawać ſupliki, proſząc o oſądzenie ſprawy.

Bailler des eſcritures, les fournir. Scripta ſuppeditare. **Bailler griefs.* Commentarium querulum edere. Dawać papiery, dodawać ich. *Proteſtacye Załoby prawne podawać.

Bailler ſalvations de témoins. Argumentis probroſis reſcribere. Obronę piſmem podać ná zarzuty.

Bailler requeſte pour avoir communication & copie. Libello ſupplici poſtulare actorum ſibi inſpiciendorum poteſtatem fieri. Podać napiśmie upomnienie ſię o przepiſy dowodow ſtrony przeciwney dla widzenia ich.

Bailler bonne & ſuffiſante caution Satis dare. *Cic.* Fidei jubere. *Vlp.* Dawać dobrą y doſtateczną rękoymią.

Bailler un camoufflet, ou *un chaumoufflet à quelqu'un.* Fumidi linteoli nidorem é cucullo chartaceo in náſum alicujus inflare. Dać ſinſę, álbo ſinſę dać komu.

ON DIT proverbialement, *Je vous la baille pour telle qu'on me l'a donnée.* Non facio litem meam. *Aul-Gel.* (*Je n'en fais point mon affaire.*) MOWIĄ przyſłowiem: zá táką daię zá iaką odebrał; nie udaię tego za moie właſne.

En bailler d'une En bailler à garder, pour dire *En faire accroire à quelqu'un.* Alicui imponere. *Cic.* Logos alicui vendere. Nałożyć komu czego, dać mu áby ſobie trzymał, oſzukać go, zwieść.

Je vous le baille ſur voſtre conſcience. Hoc credo religioni tuæ. Daięci to ná twoie ſumienie.

BAILLEUL, ſubſt. maſc. (*Renoueur de membres diſloquez*) Qui luxata membra in ſuas ſedes reponit. *Celſ.* Qui luxata membra reducit ad ſuos uſus. *Celſ.* Oprawcá, co naruſzone części ná mieyſce ſwoie nazad wprawuie.

BAILLEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui bâille, qui a des baillemens.*) Oſcitator, *genit.* oſcitatoris, maſc. *Plaut.* ZIEWACZ co má częſte poziewaniá.

(La premiere ſyllabe dans ce mot doit eſtre longue, car on eſcrivoit autrefois *Baailleur.*) Pierwſzá ſylabá tego ſłowá powinná ſię przedłużać, bo ſię piſało przedtym przez dwoie *aa.*

BAILLEUR, maſc. BAILLERESSE, fœm. (*Celuy & celle qui baille quelque héritage à ferme ou en rente à quelqu'un*) Dator, *genit.* datoris, maſc. *Plaut.* *Datrix, *genit.* datricis, fœm NADAIĄCY, NADAIĄCA, prawo ná dzierzawę iakiey maiętności, álbo arędę.

(Mot uſité au Palais.) Słowo używane w prawie.

ON DIT *Vn bailleur de bourdes, de balivernes.* Nugivendus. Nugigerulus, *genit.* i, maſc. *Plaut.* MOWIĄ pleciuch człowiek lekkomowny.

BAILLIAGE, ſubſt. maſc. (*Juriſdiction d'un Baillif dans certaine eſtenduë de païs.*) Prætoris peregrini juriſdictio, onis, fœm. ZWIERZCHNOSC ſędziego poſtanowionego w pewney części kraiu.

BAILLIAGE ſe dit auſſi du *Lieu où le Baillif rend la juſtice.* Baillivii prætorium, *genit.* prætorii, neut. MIEYSCE ſądow, gdzie ſędziá w części kraiu pewney wyſadzony ſądy odprawuie.

BAILLIF, ou BAILLI *comme on prononce*, ſubſt. maſc. (*Officier qui rend la juſtice dans certain reſſort.*) Prætor peregrinus, *genit.* prætoris peregrini, maſc. SĘDZIA URZĄD wyſadzony dlá ſprawiedliwości czynieniá w pewnym władzy kraiu opiſaniu.

On appelle en François *Baillive*, la femme d'un Baillif,) Zowią w Francuſkim ſędzina żonę Baliwá, ſędziego po ſtronach w Państwie iakim.

BAILLIVEAU, ſubſt. maſc. (*Jeune cheſne qu'on reſerve dans la coupe des bois taillis, pour croiſtre en arbre de haute fuſtaye.*) Talea, *genit.* taleæ, fœm Stolo, *genit.* ſtolonis, maſ. *Var.* Arbuſcula quæ in cæduâ ſilvâ relinquitur ut aſſurgat in arborem. LATOROSL młodey dębiny ktorą zoſtawuią w obcinaniu Drzew w ulicach ogrodnych, dlá zabraniá ſię ná wzroſt w zgorę.

BAIN, ſubſt. maſc. (*Lieu plein d'eau où l'on ſe décraſſe & où l'on ſe rafraichit.*) Balneum & Balineum, *genit* i, neut. ŁAZNIA mieyſce pełne wody dlá obmyciá z brudu y ochłodzeniá.

(*Balneum* & *Balineum* au ſingulier ſignifient un *Bain particulier*, parce qu'il n'y en avoit qu'un en chaque maiſon, & *Balnea* & *Balneæ* au plurier ſignifient des *bains publics* Var) ŁAZNIA w liczbie poiedynczey znaczy iedną tylko łaźnią, ktora bywałá w każdym domu oſobná, á zaś łaźnie w liczbie większey znaczy łaźnie poſpolite dlá wſzyſtkich.

Petit bain. Balneolum, *gen.* balneoli, n. *Juv.* ŁAZIENKA.

BAIN ſe dit encore des *Baſtimens deſtinez pour ſe baigner.* Thermæ, *genit.* thermarum, fœm. plur. *Cic.* ŁAZNIE mowi ſię ieſzcze o Gmachach wyſtawionych dlá kąpaniá ſię.

BAIN, (*L'eau dans laquelle on ſe baigne.*) Lavatio, *gen.* lavationis *Cic.* ŁAZNIA, Wanná, wodá w ktorey ſię myią.

Aller au bain. Ire lavatum. *Hor.* **Entrer dans le bain*, ou *S'y mettre.* Balneum intrare. *Petr.* Iść do łaźni. *Wniść do łaźni, do wanny záſieść.

Elle ne fait point de difficulté de ſe mettre au bain deux fois par jour. De unâ die duas facere nihil metuit lavationes. *Pe.* Nie obawiá ſię dwá razy ná dzień iść do wanny.

J'ay beſoin de me mettre dans le bain à cauſe de ma laſſitude. Mihi quoque præ laſſitudine opus eſt ut lavem. *Plaut.* Potrzebę mam iść do łaźni dlá ſłabości moiey.

Faire chauffer le bain. Balneum calefacere. *Cic.* Kazać łaźnię palić, gotować.

Je feray en ſorte que le bain ſoit tout preſt. Faciam ut lavatio parata ſit. *Cic.* Tak ſporządzę żeby łaźniá byłá cale gotowá.

Elle eſt déja ſortie du bain. Exiit de balneis, *Cic.* Już wyſzła z łaźni, z wanny.

BAINS *ſalutaires* Salubres aquæ *gen.* ſalubrium aquarum, fœm. plur. *Tacit.* ŁAZNIE zdrowe.

Qui conſtruit des bains. Faber balneatorius, *gen.* fabri balneatorii, maſc. (*dans les anciens monumens.*) Ten co buduie łaźnie.

Maiſtre des bains, Baigneur, Etuviſte. Balneator, *genit.* balneatoris, maſc. *Cicer.* Łaźiewnik, goſpodarz łaźni.

Maitreſſe des bains. Balneatrix, *genit.* balneatricis, fœm. *Petr.* Łaźienniczká goſpodyni łaźien.

Qui concerne les bains. Balnearius, balnearia, balnearium. *Vlp.* Balneatorius, a, um. *Marc-Juriſt.* Łaźienniczy co należy do łaźni.

Nous entrames dans le bains, & dés que nous fumes en ſueur nous paſſames dans le bain d'eau froide. Intravimus balneum & ſudore madefacti ad frigidam eximus. *Petr.* Weſzliśmy do łaźni y iakeśmi ſię tylko zapocili, poſzliśmy do zimney wody.

(Il y avoit trois ſortes de chambres dans les bains: la premiere ſe nommoit *Cella Caldaria*, qui eſtoit celle où l'on ſe faiſoit ſuër: la ſeconde qui eſtoit au milieu ſe nommmoit *Tepidaria*, & la troiſieme *Frigidaria.* On entroit dans ces trois lieux l'un aprés l'autre.) Trzy były izby w łaźniach: pierwſzá nazywałá ſię izbá gorącá, do zapoceniá ſię, drugá ſrzednia wolnieyſzá, á trzeciá do ochłodzeniá, chodzono do tych izb iedná po drugiey.

BAIN-MARIE, ſubſt. maſc. (*Quand on met la cucurbite dans l'eau chaude.*) Balneum maris *gen.* balnei maris, n. ALEMBIK podwoyny w wodzie kiedy naczynie do Dyſtylowaniá w wodę ciepłą wſtawią.

BAISE-MAIN, fubft. mafc. (*offrande, préfent qu'on fait à une perfonne.*) Oblatum, *genit.* oblati, neut. PODARUNEK upominek, pamięci fię przypomnienie iakiey ofoby, uniżoności fwoiey oddanie.

ON DIT proverbialement en ce fens, *Venir à belles baifemains demander une chofe.* Demiffis manibus & humili oratione petere aliquid. MOWIĄ w tym rozumieniu: z wielką uniżonością przyiść, o co profząc.

(*Baife-mains* eft du feminin dans cette phrafe.) Uniżoność w tym rozumieniu ieft rodzaiu białogłowfkiego.

BAISE-MAINS, fubft. mafc. (*Civilité*, ou *compliment dont on ufe à l'endroit de quelqu'un.*) Alicui dicta falus. *Cic.* UNIZONOSCI fwoiey oświadczenie, ludzkość ktorey zażywamy ku iakiey ofobie.

Faites luy mes baife-mains, Saluez-le bien de ma part. A me falutem illi dicito. *Cicer.* Uniżoność moię profzę odemnie donieść, kłaniać mu profzę barzo odemnie.

Il vous fait bien fes baife-mains. Plurimam tibi falutem dicit, *ou* nuntiat. *Cic.* Kłania uniżenie.

BAISE', mafc. BAISE'E, f. part. paff. Bafiatus, a, um. *Cicer.* POCAŁOWANY, POCAŁOWANA.

BAISER, V. act. (*Donner un témoignage d'amitié à quelqu'un par un baifer.*) Bafiare, (bafio, bafias, bafiavi, bafiatum) act. acc. *Plaut. Petr.* Ofculari. Deofculari, (ofculor, ofcularis, ofculatus fum.) depon. acc. *Cic.* POCAŁOWAC, dać dowod przyiaźni komu pocałowaniem.

Je vous ay baifez affez de fois. Sat mihi eft ofculi veftri. *Plaut.* Nacałowałem fię ciebie dofyć.

Allons au devant de luy pour le baifer. Adverfum hominem occupemus ferre ofculum. *Plaut.* Zábieżmy mu drogę do pocałowania.

Se laiffer baifer. Detorquere cervicem ad ofcula. Dać fię pocałować.

(Horace parle d'une fille qui faifant femblant d'éviter un baifer, tourne fa tefte de maniere que fa bouche fe rencontre avec celle de fon amant.) Horacyufz mowi o pannie ktora niby ftrzegąc fię pocałowania, odwraca fię ták że fię ufta iey ztrafią z uftami miłośnika.

ON DIT en mauvaife part qu'*Une femme baife*, pour dire qu'*Elle n'eft pas chafte.* Libidinofa eft illa mulier. *Petr.* MOWIĄ w zły fpofob Białogłowa całuie, to ieft: wfzeteczna ieft

Celuy qui aime à baifer. Bafiator, *genit.* bafiatoris, m. *Mart.* Ten co rad całuie.

ON DIT figurément, *Ils baifent la main qui les tient opprimez, déplorant dans le fonds du cœur leur trifte fervitude.* Illam quâ funt oppreffi manum ofculantur, tacitè gementes triftem fervitutem *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie*: całuią rękę ktorá ich przyciſká, á w fercá głębokości opłakuią okropną niewolę fwoię.

ON DIT en terme de civilité, *Je vous baife les mains*, pour dire *Je me recommande à vos bonnes graces*, Tibi falutem dico. *Cic.* Salvere te jubeo. *Terent.* MOWIĄ z ludzkości; całuię nogi ręce, to ieft: oddaię fię łafce refpektowi.

ON DIT ironiquement *Je vous baife les mains*, pour dire *Je ne veux rien croire de ce que vous dites.* Ad populum phaleras. *Perf. Allez chercher vos dupes ailleurs; Cela eft bon à dire à des innocens;* ou *A d'autres.* MOWIĄ *żartem*, całuię ręce, to ieft: niechcemi fię wierzyć temu wfzyftkiemu co powiadafz, fzukay fobie kogo infzego, dzieciom takie rzeczy powiadaią, do infzych, do kogo infzego z tym profzę.

ON DIT proverbialement, *Faire baifer le babouin à quelqu'un*, pour dire *L'obliger à fe foûmettre à de dures conditions.* Iniquis conditionibus aliquem aftringere. *Cic.* MOWIĄ *przyſłowiem* dać komu pocałować mafzkarę, to ieft: przywieść go do kondycyi ciężkich.

ON DIT auffi de celuy qui a grande obligation à un autre, *Il devroit baifer les pas par où il marche.* Singulis pedum veftigiis danda effent illi ofcula, adeò de illo benè meritus eft. MOWIĄ też o tym co wielce ieft obowiązany komu: ślady by iego powinien całować.

BAISE' ou BAISER, fubft. mafc. (*témoignage d'amitié, en embraffant quelqu'un & le baifant.*) Ofculum. *Cic.* POCAŁOWANIE OSWIADCZENIE przyiaźni ściśnieniem y pocałowaniem.

Donner un baifer à quelqu'un. Dare alicui fuavium, *ou* ofculum. *Cic. Ovid. Plaut.* Aliquem ofculo impertire. *Suet.* Ofcula alicui libare. *Virg.* Dać komu gęby, pocałować.

Elle me donnoit des baifers à la dérobée. Me furtivis ofculis verberabat. *Petr.* Dawała mi gęby ukradkiem.

Donner un baifer fort fale & fort puant. Immundiffimo bafio confpuere aliquem. Inquinare aliquem bafiis olidiffimis. *Petr.* Dáć komu brzydkie y fmrodliwe pocałowanie.

Se donner mille baifer. Mille dare ofcula. *Catul.* Dawać fobie tyfiączne pocałowania.

Un PETIT BAISER. Suaviolum, i, neut. *Catul.* MAŁE pocałowanie.

BAISEUR, fubft. mafc. (*Qui baife.*) Bafiator, *genit.* oris, m. *Mart.* Ten co całuie.

BAISOTER, V. act. (*Baifer fouvent & à coups redoublez*) Spiffiùs bafiare. act. acc. *Petr.* CZĘSTO y uftawicznie powtarzaiąc całować.

BAISSE', m. BAISSE'E, fœm. part. paff. *du verbe* BAISSER. SPUSZCZONY, SPUSZCZONA, od flowa fpufzczam.

Qui a le vifage baiffé. Dejectus vultum. *Stat.* **La tefte baiffée.* Demiffo capite. abl. *Cæf.* **Les yeux baiffez contre terre.* Dejectis in terram oculis abl. *Tacit.* Co ma twarz fpuſzczoną. *Głowę fpuściwfzy. *Oczy ku ziemi fpuściwfzy.

BAISSER, V. act. (*Defcendre quelque chofe & la mettre plus bas qu'elle n'eftoit.*) Demittere. Submittere, (mitto, mittis, mifi, miffum.) *Cic. Hor.* SPUSCIC, náchylić, opuścić co z gory niżey, niżeli było.

Il fe baiffoit fouvent pour luy parler à l'oreille. Crebrò demittebat fe ad illius aurem. *Cic.* Náchylał fię często áby mu do ucha mowił.

BAISSER fignifie auffi *S'incliner, s'humilier.* Se demittere, *ou* fubmittere. *Cic.* SPUSCIC znáczy też uniżyć fię upokorzyć

Baiffer la veuë par modeftie. Demittere oculos modeftiæ. **Baiffer le vifage de crainte.* Metu vultum demittere. *Cic. Ovid.* SPUSCIC oczy dla fkromności. *Spuścić twarz dla boiaźni.

ON DIT en ce fens figurément *Baiffer la lance*, pour dire *Se foûmettre aux volontez du plus fort.* Alicui cedere, fafceique ipfi fubmittere. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie* fpuścić kopią, broń złożyć, to ieft: poddać fię mocnieyfzemu.

BAISSER *les voiles* fe dit en termes de Marine, (*lors que le vent eft trop fort & qu'on apprehende d'eftre jetté contre quelque ecueil.*) Vela contrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. *Cic.* SPUSCIC, opuścić żagle, mowi fię po żeglarfkiemu, kiedy wiatr ieft bardzo mocny, á obawiaią fię áby [illegible].

[illegible] *plus fort oblige un autre à le faluër & à baiffer fon pavillon.*) Submittere [illegible]. Spuścić chorągiewkę, álbo banderę, kiedy okręt mocnieyfzy przywiedzie infzy, áby mu fię banderą pokłonił.

ON DIT pareillement en un fens figuré, *Baiffer le pavillon*, pour dire *Se foûmetre à un plus fort que foy.* [illegible] cui fubmittere. Submittere fe. *Cic.* MOWIĄ tákże w wyrozumieniu *niewłaſnym*, Spuścić banderę, poddać fię mocnieyfzemu nád fiebie.

BAISSER fe dit auffi (*de ce qui devient plus foible, ou qui diminuë.*) Decrefcere, (decrefco, decrefcis, decrevi, decretum.) n. *Cic.* [illegible] comme *La riviere baiffe* [illegible] Flumen decrefcit. *Hor.* *Declinare. Inclinare, (clino, clinas, clinavi, clinatum.) neut. *parlant du jour, ou d'un malade à qui les forces baiffent, ou diminuent*: comme *Ce malade baiffe fort.* Hic æger inclinatis eft jam viribus. *Liv.* **Le jour baiffe.* Declinat in vefperum dies *Colum.* Inclinat fe fol. *Liv.* **La fortune baiffe.* Inclinat fe fortuna. *Cæf.* ZNIZAC fię mowi fię też o tym co flabieie, y czego ubywa mowiąc o rzekach, iáko: Rzeka opada, ubywa iey. *Mowiąc o dniu álbo o chorym, ktorego fiły uftaią, álbo fię umnieyfzaią, iáko: ten chory dużo fię náchyla. *Dzień fię náchyla. *Fortuna náchylona.

BAISSER au figuré, (*parlant des chofes incorporelles.*) comme *L'efprit baiffe avec l'âge.* Minuitur & debilitatur ingenium ingravefcente ætate. NACHYLIC fię *niewłaśnie* mowiąc o rzeczach co do umyſłu, iáko: Rozum z laty fię náchyla.

ON DIT qu'*Un homme donne tefte baiffée*, ou *la tefte baiffée dans les ennemis*, pour dire *Il y va aveuglément & fans faire réflexion au peril où il s'expofe.* Impavidè, *ou* imperterritè in hoftes irruit. *Cic.* MOWIĄ że człowiek idzie głowę fpuściwfzy álbo idzie głową nachyloną ná nieprzyiaciela, to ieft: Idzie ná niego oslep odważnie nieuważaiąc niebefpieczeńftwa ná ktore fię wydaie.

ON DIT auffi au figuré, *Aller tefte baiffée dans une affaire*, (*n'eftre retenu par aucune confidération, s'y jetter à corps perdu*) Inconfideratè in rem aliquam fe immittere. *Cicer.* MOWIĄ też niewłaśnie Iść głowę fpuściwfzy w iákiey fprawie, niebyć zatrzymanym żádną uwagą, rzucać fię wpoprzek.

ON DIT pareillement [illegible] *entre [illegible] pas revenu. Il s'en eftoit retourné la [illegible] comme un chien [illegible]* Demiffa cauda [illegible]. MOWIĄ też o tym ktoremu fię co przez nie udało, Powraca ufzy opuściwfzy iáko ofieł ladaco.

BAL, fubft. mafc. *Affemblée de jeunes gens de l'un & l'autre fexe pour danfer.*) Saltatio, *genit* faltationis, f. *Cic.* *Nocturna chorea, *genit.* nocturnæ choreæ, f. *Ovid.* (*car les Bals fe font de nuit.*) BAL, Zebranie młodych ofob oboyga płci dla tańcowania. *Bo fię tańce w nocy odprawuią.

Donner le bal. Celebrare, *ou* agitare choros *Sen. Virg.* Bal tanice dawać.

Aller au bal. Frequentare choros, *ou* choreas. act. Iść ná Bal, ná tanice.

BALAFRE, fubft. f. (*Taillade faite particulierement fur le vifage, du tranchant d'une efpée, ou de quelque autre ferrement.*) Stigma, *genit.* ftigmatis, n. *Mart. Plin* Incifura, *genit* incifuræ, fœm. KRYSA, karb, nácięcie ofobliwie ná twarzy oftrzem miecza álbo infzym żelazem.

BALAFRE, (*Longue découpure qu'on faifoit anciennement aux pourpoints.*) Incifura, *genit.* incifuræ, f. *Plin.* WYCIECIE długie wyrzynanie ktore zdawna czyniono w kabatach

BALAFRE', mafc. BALAFRE'E, f. (*Qui a des balafres ou [illegible]*) [illegible], ftigmofa, ftigmofum *Petr* Stigmaticus, a, um. *Cic.* KRESOWATY, KRESOWATA, co ma krefy po twarzy.

BALAFRER, V. act. (*Faire des balafres fur le vifage de quelqu'un.*) Incifuris cicatricare, *ou* deformare faciem alicujus. WYCIĄC komu gębe, twarz mu pokarbować.

BALAGUIER, (*Ville de Catalogne fur la Segre.*) Valaqueria, *genit.* æ, fœm. BALAKWERYA Miafto Kataloniy nád Segrą.

BALAIS, adject. mafc. (*Qualité d'un rubis excellent.*) Balaffius, a, um. BALE właſność Rubinow wybornych.

(Ce nom viene de *Balaffia* qui eft un Royaume en terre ferme entre Pegu & Bengala, où ce trouvent ces rubis balais. To náżwifko pochodzi od Balaffyi, ktore ieft Krolestwo ná wyfpie między Pegu y Bengalem gdzie te rubiny bale znáyduią fię.

BALANCE, fubft. f. (*Inftrument qui fert à connoiftre l'égalité ou la difference [illegible] des corps graves.*) Trutina, *genit.* trutinæ, f. *Cic.* WAGA, nárzędzie ſłużące do rozeznania rowności, y rożności wagi rzeczy ciężkich.

(Ce mot eft general, [illegible] deux fortes de Balances qu'on rend en Latin [illegible] l'Ancienne ou la Romaine [illegible] *Statera*, [illegible] f. *Cic.* Elle eft compofée d'un [illegible] crochet pour y accrocher ce [illegible] cette forte de Balence eft encore en ufage aux [illegible] il faut pefer de grands fardeaux, on l'appelle [illegible] PESON.) To flowo ieft ogolne, gdyż dwoiaka ieft [illegible] ktora fię wyrażá dwoma rożnemi nazwiſkami, Stara álbo Rzymſka *Romen*, ieft złożona z fzal [illegible], [illegible] rzemienia z haczykiem ná ktorym záwieſzaią to co chcą ważyć, tey wagi y teraz zażywaią w iátkach, y w [illegible] gdzie wielkie ciężary ná kamień ważą, názywaią ią [illegible] wáznik.

BALANCE *à deux baffins.* Libra, *genit.* libræ, fœm. *Cicer.* WAGA o dwoch fądach, álbo fzalach.

(Les parties de cette forte de Balance, font, Częśći tey wagi fą.

Chaque des deux baffins. Lanx, *genit.* lancis, f. *Cic.* Lancula, *genit.* lanculæ, f. *Vitr.* Każda ze dwoch mifeczek *fąda* álbo fzala.

Fleau de la balance, (*où font attachez les deux baffins.*) Scapus, *genit.* fcapi, m. *Vitr.* Sznurki álbo, rzemyki ná ktorych wiſzą obie dwie fzale.

L'anfe par ou on tient la balance. Anfa, *genit.* anfæ, f. *Vitr.* Agina, *genit.* aginæ, f. *Feft.* Pierścień, álbo kołko do trzymania wagi.

La languette de la balance, qui doit eftre au milieu de l'anfe. Examen, *genit.* examinis, n. *Virg.* Języczek u fzal, ktory w famym frzodku ma być wagi.

Les deux bouts, ou extremitez de la balance. Capita, *genit.* capitum, n. pl. *Vitr.* Dwie ftrony, álbo rogi wagi.

Le contrepoids de la balance. Æquipondium, *genit.* æquipondii, n. *Vitr.* Sacoma, *genit.* facomatis, neut. *Vitr.* Gwichty do ważenia.

BALANCE, (*L'un des Signes du Zodiaque.*) Libra, *genit.* libræ, f. *Virg.* Jugum, *genit.* jugi, n. WAGA ieden z znakow niebieſkich.

ON DIT figurément *Tenir la balance égale*, (*Ne pancher pas plus d'un cofté que d'autre, ne favorifer pas plus l'un que l'autre.*) [illegible] & æquabilem utrique parti fe præbere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: trzymać wagę rowno; nie nakłaniać fię barziey do iedney ftrony niż do drugiey, nie fprzyiać bardziey iednemu, niż drugiemu.

Il tint la balance égale entre eux. Inter illos integrum tenuit iudicium *Tacit.* Trzymał wagę w rowności między niemi

On met les [illegible] des Romains dans la mefme balance avec ceux des Grecs. Scriptores Romani penfantur eâdem trutinâ ac Græci. *Hor.* Ná iedney wadze kładą Pifma Rzymianow, y Grekow.

Il met en balance fon devoir & fa fortune. Incertus animi eft, officio-ne an fortunæ obfequantur. Kładzie ná fzalę poczciwość fwoię y fortunę.

Faire entrer une chofe en balance avec des vices Rem cum vitiis conferre, *ou* comparare *Juv. Cic.* Włożyć ná fzalę rzecz iáką ważąc ią z wadami.

Il eft en balance, il eft irréfolu, il ne fçait à quoy fe déterminer. Incertus eft quid agat. *Ter.* Waży fię, nie wie co ma czynić, iefzcze fię nie rozmyślił.

BALANCEMENT, fubft. mafc (*L'action de balancer.*) Libramentum, *genit* libramenti, n. WAZENIE.

BALANCER *le corps.* BALANCER, V. act. (*Faire aller [illegible] le corps.*) Librare corpus. Se librare, (libro, libras, libravi, libratum.) act. *Plin.* WAZYC fię, ná wadze fię tam y fam kołyfać.

ON DIT en un fens figuré, *Balancer deux partis, Ne pas favorifer plus l'un que l'autre* Neutri parti favere, *ou* ftudere MOWIĄ [illegible] ważyć obiedwie ftrony, nie fprzyiáć iedney barziey niż drugiey.

Balancer l'autorité [illegible] celle des autres Quorumdam auctoritatem, aliorum auctoritate fufpendere. *Juv.* Moc iednych, powagą drugich ná fzali záwiefzać.

Ses vices balancent fes vertus, Il eft auffi vicieux qu'il eft vertueux. In eo vitia virtutes adæquant. In eo æquilibris eft miftura vitiorum atque virtutum *Suet.* Wady iego ná fzali fą z cnotami, zárowno ma cnot y wyftępkow.

BALANCER, (*Pefer, examiner les chofes au jufte, ou comme l'on dit au poids du fanctuaire.*) Æquâ judicii lance ponderare, (pondero, ponderas, ponderavi, ponderatum.) *Cicer.* WAZYC rzeczy miarkować według flufzności álbo, iáko mowią ná Gwicht Swiątyni Páńſkiey.

L'affaire fut fort balancée dans le confeil. Res multùm diuque fuit agitata in confilio. *Cic.* Rzecz barzo fię ważyła w radzie.

BALANCER, (*Eftre en balance, eftre irrefolu.*) Sufpenfum & incertum pendere, *Cic.* Pendere animis. *Cic.* WAZYC fię, być ná fzali, nie rozmyślić fię.

Je vous répondray fans balancer beaucoup Non multùm hæfitans refpondebo. *Cic.* Odpowiem ci nie długo fię ważąc

Lors qu'il balançoit, & qu'il differoit. Cùm hæfitaret, cùm cunctaretur. *Cic.* Gdy fię ważył, y odkładał.

Ayant balancé long-temps entre la crainte & l'efperance. Inter fpem metumque diu jactatus. *Tacit.* Ważąc fię długo między boiaźnią, y nádzieią.

La victoire fut fort balancée. Diu incerta fuit victoria Długo fię ważyła wygrana.

BALANCIER, fubft. mafc. (*Qui fait & vend des balances*) Librator, *genit.* libratoris, mafc. WAZNIK co wagi robi, przedaie.

LE BALANCIER, *d'une horologe &c.* Libramentum, *genit.* libramenti, n. *Colum.* WAZNIK u zegara.

BALANDRAN, fubft. mafc. (*Cafaque de campagne.*) Gaufapina penula, *genit.* gaufapinæ penulæ, f. *Mart.* GUNIA, Siermięga, fuknia wieyſka profta.

BALAUSTIUM, fubft. mafc. terme de Pharmacie (*C'eft la fleur de grenadier fauvage.*) Balauftium, *genit.* balauftii, n. *Plin.* GRANATU dzikiego kwiat, termin Aptekarfki.

BALAY, fubft. mafc. (*Menuë branches de boulean, liées enfemble, dont on nettoye les ordures.*) Scopæ, *genit.* fcoparum, f. pl. *Cic.* MIOTŁA, drobne rozgi brzozowe w wiązankę do kupy złączone do oprzątnienia śmieci.

Prendre un balay. Capere fcopas. *Plaut.* Wziąć miotłę.

Qu'on m'apporte un balay & une houffine pour [illegible]

arai-

araigoées. Afferte huc ſcopas ſimulque arundinem, ut araneas de foribus & de pariete dejiciam. *Plaut.* Niech mi przynioſą miotły y oganke do oprzątnienia tych paięczyn.

ON DIT métaphoriquement & dans le diſcours familier. *C'eſt un balay neuf, qu'on jettera bien-tôt derriere la porte*, pour dire *Tout luy rit d'abord, & enſuite on le mépriſera.* Multo jam eſt in honore, ſordeſcet modò. MOWIĄ *przez podobieńſtwo w mowie potoczney*, Nowa to miotła, nie zá długo ią zá drzwiami, wkąt wrzucą, to ieſt: wſzyſtko mu ſprzyia zrazu, naoſtatek go zarzucą.

Il a nettoyé tout au balay, il a tout emporté & n'a rien laiſſé. Corraſit, *ou* convaſavit omnia. *Plaut. Ter.* Wſzyſtko iákby miotłą wymiotł, wſzyſtko zagarnął, zábrał, y nic nie zoſtawił.

BALAYE', maſc. BALAYE'E, f. Part. páſſ. UMIECIONY, UMIECIONA.

BALAYER, V. act, (*Nettoyer avec le balay.*) Verrere. (verro, verris, *ſelon Chariſius* verri *qui eſt plus uſité que* verſi, verſum.) *Cic.* UMIESC, oprzątnąć miotłą.

ON DIT figurément *On balaya le rempart*, pour dire qu' *On en chaſſa tous ceux qui eſtoient à ſa défenſe.* Nudati fuerunt propugnatoribus muri. *Tacit.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Umieciono ſzaniec, to ieſt: zpędzono tych, ktorzy ná nim byli dla obrony.

BALAYEUR, ſubſt. maſc. (*Qui fait & qui vend des balay*) Scoparius, *genit.* ſcoparii, m. *Vlp.* MIETELNIK, co miotły robi, y przedaie.

(Dans les Colleges on appelle *Balayeur* l'Ecolier qui a ſoin de balayer la claſſe, & à qui les autres Ecoliers donnent de l'argent par mois: & l'on s'y ſert du mot Latin *Verſor, oris*, maſc. W ſzkołach názywaią Pomiatacz, tego ſtudenta ktory ma ſtaranie o zámiataniu Szkoły, y ktoremu ſtudenci płacą ná mieſiąc od tego, y názywaią go ſłowem łacińſkim *Verſor.*

BALAYEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui vend des balays, & celle qui balaye.*) Scoparia, *genit.* ſcopariæ, f. *Vlp.* MIETELNICA álbo pomiataczka ta co przedaie miotły, álbo pomiata.

BALAYEURES, ſubſt. f. *Ordures qu'on ramaſſe avec le balay.*) Sordes, *genit.* ſordium, f. pl. *Cic.* WYMIECINY, śmiecie ktore zgarniaią miotłą.

(Quelques-uns prononcent *Baleures*, d'autres *Baléjures*: auſſi bien que *Balier* & *Baléier* pour le verbe: *Balieur*, ou *Baléieur* pour *Celuy qui balie*; & ſeulement *Baléieur* pour un *Vendeur de balays.*) Jedni w Francuſkim mowią *Baliur* drudzy *Baleier* śmiecie: iáko też *Balier* y *Baleier* za ſłowo zámiatać, *Balieur* albo *Baleieur* zá tego co pomiata, á záś *Baleieur* tylko zá tego co miotły ma ná przedaż, mietelnik.

BALBASTRE, (*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon ſur la riviere de Cinga.*) Barbaſtrum, *genit.* Barbaſtri, n. Belgida, *genit.* Belgidæ, f. BALABASTR, Miaſto Hiſzpańſkie w Kroleſtwie Arragońſkim, nád rzeka Cyngą.

BALBUTIER, V. neut. (*Parler avec difficulté, ſoit pour avoir la langue graſſe, ou faute de preſénce d'eſprit & de mémoire.*) Balbutire, (balbutio, balbutis, balbutitum.) neut. *Cic.* SZEPLONIC, iąkać, z trudnością domawiać, álbo dla nieſpoſobności ięzyka, álbo dla ſłabości rozumu, y pamięci.

BALCON, ſubſt. m. (*Saillie qui ſort d'un baſtiment.*) Podium, *genit.* podii, neut. *Plin-Jun.* Menianum, *gen.* meniani, ne. *Cic.* (*qui vient d'un certain Menius qui fut l'inventeur des Balcons.*) GANEK, wyſtawá wydaná na dwor z budynku co pochodzi od nieiakiego Meniuſza, ktory był wynalázcą gankow.

BALDACHIN, ſubſt. maſc. (*Dais, ou Poile.*) Baldachinum *genit.* baldachini, neut. CIENNIK zaſłoná z wierzchu.

BALE'ARES, (*Iſles prés des coſtes d'Eſpagne dans la Mediterranée, qu'on nomme aujourd'huy Majorque & Minorque*) Inſulæ Baleares, *genit.* Inſularum Balearium, fœm. plur. *Liv.* BALEARYISKIE Wyſpy przy ſtronach Hiſzpańſkich ná morzu ſrzodziemnym, ktore dziś nazywaią Maioryką, y Minoryką.

Qui eſt des Iſles Baléares. Balearis & hoc Baleare. adject. *Liv.* Balearſki, Balearczyk, co ieſt z tych wyſp.

BALEINE, ſubſt. fœm. *on prononce* BALE'NE. (*Gros poiſſon de mer*) Balæna, *genit.* balænæ fœm. *Plin.* WIELORYB, wielká Rybá morſká.

BALEINON, ſubſt. maſc. *on prononce* BALENON. (*Une jeune baleine, un petit de la baleine.*) Balænæ, vitulus, *genit.* balænæ vituli, maſc. *Plin.* WIELORYB młody.

BALISTE, ſubſt. fœm. (*Ancienne machine de gerre pour lancer de gros quartiers de pierre.*) Baliſta, *genit.* baliſtæ, fœm. KUSZA dawná ſztuká woienná, do wypuſzczaniá wielkich káwałow kamieni.

BALOVERNES, ſubſt. fœm. plurier. (*Contes faits à plaiſir, niaiſeries.*) Gerræ, *genit.* gerrarum, fœm. plur. *Plaut.* Nugæ, *genit.* nugarum, fœm. plur. *Cic.* FRASZKI bayki zmyślone dlá zabawki.

Donneur de balivernes. Nugivendus, a, um. *Plaut.* Baykarz co bayki prawi.

BALLADE, ſubſt. fœm. terme de poëſie Françoiſe. (*C'eſt une piece de vers compoſée de trois ſtrophes de huit ou de dix vers chacune, dont le dernier vers eſt repeté & toûjours le meſme.*) Rhythmus, *genit.* rhythmi, maſc Homœoteleuton, i, neut *mot grec.* RYTM wierſz Francuſki ſztuka wierſzami piſana o trzech zawodach, każdy po ośm álbo po dzieſięć wierſzy w ktorych oſtatni wierſz ſię powtarzá y zawſze ieſt iednakowy.

ON DIT figurément *C'eſt le refrain de la ballade*, (*il dit toûjours la meſme choſe.*) Eandem cantilenam canit. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie wſzyſtko iedno śpiewá iák oſtatni wierſz w zawodach Rytmowych.

BALLADIN, ſubſt. maſc. (*Danſeur de profeſſion ſur le théatre.*) Saltator, *genit.* ſaltatoris, maſc, *Cic.* Saltatorii ludi magiſter, *genit.* magiſtri &c. maſc. TANECZNIK Pląſacz ktorego profeſſya ieſt tańcámi y ſkokami ſię bawić ná widowiſkach.

BALLADINE, ſubſt. fœm. (*Une danſeuſe de profeſſion.*) Saltatrix, *genit.* ſaltatricis, fœm Saltatricula, *genit.* ſaltatriculæ fœm. *Cic.* PŁĄSKA, tancznicá z profeſſyi.

ON DIT quelquefois ce mot plus généralement d'un *Bouffon & farceur qui divertit le peuple ſur le théatre.* Scurra, *genit.* ſcurræ, maſc. *Cic.* Mimus, *genit.* mimi, maſc. *Cic.* Zażywaią czaſem tego ſłowá ogolniey, o błaźnie y kuglarzu ktory rozrywkę czyni ludziom ná placu widokow.

Faire le balladin, ou le bouffon. Agere mimum. *Juv.* Kuglarſtwem ſię bawić błaznowaniem.

BALLE, ſubſt. fœm. (*Petite boule à jouër.*) Pila luſoria, æ, fœm. PIŁKA, gałká małá do gry.

Fournir des balles à ceux qui jouënt. Pilas ludentibus ſufficere. *Petr.* Dodawać piłek graiącym.

BALLE *de mouſquet.* Glans, *genit.* glandis, fœm. KULA do ſtrzelaniá.

BALLE, ou BALOT *de marchandiſe.* Mercium colligatarum faſcis, *genit.* faſcis, maſc. PAKA, álbo pęk towarow.

Ce Partiſan portoit il n'y a pas long temps la balle ſur le dos, & à préſent il eſt preſque auſſi riche que le Roy Hic Publicanus collo ſuo circumferebat modò onera venalia, nunc etiam adversùs Regem ferè ſe extendit. *Petr.* Ten Celnik niedawno paki noſił ná grzbiecie, á teraz prawie tak bogaty ieſt, iako Krol.

(Et comme d'ordinaire les marchandiſes de Balle ſont mal faites & defectueuſes, de là ſont venuës ces façons de parler proverbiales en noſtre langue,) comme. A że zwyczaynie Towary co ie noſzą w pakach albo pudłach ná grzbiecie ſą ládaiakie, y wady w ſobie maią z tąd poſzły te ſpoſoby przyſłowiem mowieniá w ięzyku Francuſkim, iako)

Des raiſons de balle, qui ne ſont pas bonnes Improbæ, *ou* futiles rationes, f. pl. *Cic.* Racye z paki álbo z pudła, ktore nie ſą dobre.

Un homme de balle. Homo nihili. *Plaut.* **Un métier de balle.* Jejuna ars. Człowiek od paki. *Rzemiosło od paki.

BALLE, en termes d'Imprimerie, (*Tampon avec lequel on prend l'ancre pour toucher ſur les formes ou ſur les planches.*) Folliculus typographicus, *genit.* folliculi typographici, m. PIŁKA terminem Drukarſkim, mieszek wytkany ktorym farbę biorą do nádania oney ná formy, álbo na blachy.

BALLE eſt auſſi *Une petite paille, ou gouſſe qui ſert d'enveloppe au grain de blé, quand il eſt dans l'epy, & qui s'en ſepare en le battant.* Gluma, *genit.* glumæ, fœm. Folliculus, *genit.* folliculi, maſc *Var Plin.* ŁUPINKA, álbo ſzupinka, też ieſt plewa ſłomy ſłużąca do obwiania ziarna w kłoſie będącego ktora ſię odłącza wmłoceniu.

ON DIT proverbialement *Prendre la balle au bond*, pour dire *Se ſervir de l'occaſion & ne la pas laiſſer eſchaper.* Oblatâ occaſione uti. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Piłkę uchwycić kiedy podſkoczy, to ieſt: zażyć okazyi kiedy ſię poda á ni iey opuścić.

A vous la balle, pour *C'eſt maintenant à voſtre tour à parler, ou à agir.* Tibi jam incumbit. *Cic.* Ná ciebie piłka, to ieſt: Ná ciebie teraz koley mowienia.

BA-

BALLER, V. neut. (*Danſer.*) Saltare. neut. TANCZYC, pląſać, ſkakać.

(Ce verbe François eſt bas & du diſcours familier.) To ſłowo Francuſkie ieſt podłe, y potoczney mowy.

BALLET, ſubſt. maſc. (*Repréſentation harmonique & danſe figurée & concertée, qui ſe fait par pluſieurs perſonnes maſquées, qui repréſentent par leur pas & poſtures quelque choſe naturelle, ou qui contrefont les perſonnes.*) Larvata, *ou* perſonata ſaltatio, *gen.* larvatæ, *ou* perſonatæ ſaltationis, f. TANIEC w maſzkarach) widok taneczny z muzyką od wielu oſob niezwyczaynie ubranych, ktore wyrażaią chodem y poſtawami ſwemi rzecz iáką przyrodzoną albo inſzych podrzeźniaią.

BALLON, ſubſt. maſc. (*Groſſe boule de cuir qui couvre une veſſie qu'on remplit de vent.*) Follis, *genit.* follis, m. *Mart.* PIŁA wielka, kula ſkorzana maiąca w ſobie pęcherz wiatru pełny.

BALLOT, ſubſt. maſc. (*Balle, ou Paquet de marchandiſes liées enſemble.*) Mercimoniarum faſciculus, li, m. PAKA tłomok, iuk, pudło towarow w kupę ułożonych.

Il a fait ſon ballot. Collegit, *ou* conſtrinxit ſarcinas. *Caſ. Plaut.* Sarcinulas collegit. *Juv.* Tłomoczek ſwoy ułożył.

ON DIT figurément & proverbialement. *Voila vôtre vray ballot que ce valet*, pour dire *C'eſt voſtre fait; il vous convient.* Servus tibi eſt ex ſententia. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem właśnie to paczka dla ciebie, ten ſługa, to ieſt: zgodzi ſię ná ciebie, właśnie ci go potrzeba było.

BALLOTE, ſubſt. f. (*Petit bulletin ſur quoy les Anciens traçoient les lettres A C. V. L. lors qu'ils donnoient leurs ſuffrages par ſcrutin.*) Calculus, *genit.* calculi, m. *Plin-Jun.* Litteratus calculus, i, m. GAŁECZKA, kamyk mały, ná ktorey ſtarzy wyrażali litery A. C. V. L. kiedy wotowali ná radzie o czym.

BALLOTER, V. neut. & act. (*qui ſe dit quand des jouëurs de paume ne font que ſe renvoyer la balle l'un à l'autre & ne jouënt point partie.*) Datatim ludere pilâ. *Cic.* PRZEPYCHANKĄ ſię bawić, kiedy gracze tylko międzY ſobą piłkę ſobie iedeń ku drugiemu odbiiaią á nie graią części. [illegible]

ON DIT figurément *Balloter quelqu'un.* (*le renvoyer de l'un à l'autre pour le jouër & ſe mocquer de luy, le renvoyer, comme l'on dit populairement de Caïphe à Pilate.*) Quaſi pilam habere aliquem. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie iák piłką kim ſzarzać, odſyłać go ſobie ieden do drugiego nápośmiewiſko, y ná żart iáko poſpolicie mowią *od Kaifaſza do Piłata.*

Les dieux nous ballotent & ſe rient de nous. Dii quaſi pilas nos habent ac rident. *Plaut.* Bogowie námi iák piłką rzucaią y z nas żartuią.

ON DIT encore dans le meſme ſens figuré, *Balloter une affaire, (l'agiter, la diſcuter avant que de rien décider.)* Rem ſermonibus agitare. *Liv.* MOWIĄ ieſzcze niewłaśnie w tym rozumieniu, rozważać rzecz iáką u przod niż co o niey poſtanowić.

BALSORA, *Ville du Diarbek dans la Turquie en Aſie prés du Golphe Perſique.*) Teredon, *genit.* Teredonis, f. BAŁZER, Miaſto Dyarbeku w Turczech Azyatyckich bliſko odnogi Perſkiey.

BALTIQUE, *ou* MER BALTIQUE, (*entre l'Allemagne & le Danemark, entre la Suede & la Pologne.*) Mare Balticum, *genit.* maris Baltici, n. Codanus Sinus, *genit.* Codani Sinûs, m. BALTYCKIE Morze między Niemcami y Danią, między Szwecyą y Polſką.

BALUSTRADE, ſubſt. f. (*Rangs de petits piliers façonnez qui ſont à hauteur d'appuy.*) Pilarum ordo, *genit.* ordinis, m. SŁUPKOW rzniętych porządnie rozſadzonych rząd rowno z łokciami do podparcia ſię wyſtawiony.

BALUSTRE, ſubſt. maſc. (*Eſpece de cloiſon faite de petits barreaux façonnez au tour.*) Clathratum ſeptum, *genit.* clathrati ſepti, n. GANEK zámknięcie z małych drążkow w koło rzniętych zrobiony.

BALUSTRE (*du Chapiteau de la Colomne Ionique, qui eſt la partie du Rouleau qui fait la volute.*) Pulvinus, i, m. *Vitr.* WAŁEK ná Kapitelach ſłupow porządku Ionickiego, to ieſt część pobrzeżna ktora czyni okrągławość.

(Parce qu'elle a quelque reſſemblance à un oreiller.) Bo ma niiákie podobieńſtwo do poduſzki.

BAMBERG, (*Ville d'Allemagne en Franconie.*) Bamberga, *genit.* Bambergæ, fœm. BAMBERG Miaſto Niemieckie w Frankoniy.

BAMBOCHE, ſubſt. f. (*petite canne pleine de nœuds qui vient des Indes.*) Nodoſa arundo, *genit.* nodoſæ arundinis, f. *Liv.* LASZCZKA ſęczkow pełna ktora z Indyi pochodzi Trzcina wydrożona klączaſta.

BAMBOCHES, (*Petites figeres en forme de Marionnettes.*) Nani, *genit.* nanorum, m. plur. ŁĄTKI oſobki robione ná kſztałt karzełkow.

BAN, ſubſt. m. (*Cri public, publication faite à haute voix.*) Denuntiátio publica. *Cicer.* OBWOŁANIE ná głos czego powſzechnie.

BAN & ARRIERE-BAN, ſubſt. m. (*ſe dit de la publication qui ſe fait pour convoquer tous les nobles d'une province ou d'un royaume, qui ſont obligez de ſervir le Roy à l'armée.*) Nobilitatis evocatio, *genit.* evocationis, f. *Plin.* OBWOŁANIE álbo wſzem ogłoſzenie mowi ſię o wydaniu wici ná poſpolite zebranie wſzyſtkiey ſzlachty kraiu iakiego álbo Państwa ktorzy Krolowi ſłużyć ná woynie powinni.

Publier le ban & l'arriere-ban. Evocationem & beneficiariorum militum conventum edicere. *Liv.* Obwołanie uczynić y wici wydać ná poſpolite.

Qui mene, qui conduit le ban & l'arriere-ban. Præfectus evocatorum nobilium, *genit.* præfecti &c. m. *Cic.* Ten co poſpolite ruſzenie prowadzi.

BANS, (*Proclamations qui ſe font de ceux qui ſe veulent marier ou entrer dans les Ordres.*) Denuntiatio, *gen.* denuntiationis, f. *Cic.* ZAPOWIEDZI, álbo ogłoſzenie tych co w ſtan małżeńſki wſtępuią, álbo do ſtanu Kapłańſkiego.

Bans de mariage. Præconia ſponſalicia, orum, neut. plur. Zápowiedzi ślubne.

Acheter des bans. Solvere pro juſtis ſponſalitiis. Zákupić zápowiedzi; zápłacić od zápowiedzi.

Eſtre diſpenſé des bans. Solemnitatibus ſponſalium ſolvi. (paſſ.) Być uwolnionym od zápowiedzi, *Indult otrzymać.*

BAN ſignifie encore, *Banniſſement.* Exilium, *genit.* exilii, neut. *Cic.* OBWOŁANIE znáczy ieſzcze wygnanie wywołanie.

BAN dans ces expreſſions. *Four à ban, ou Four bannal, (où les particuliers ſont obligez d'aller faire cuire leur pain.)* Furnus dominicus, *genit.* furni dominici, m. **Moulin à ban*, ou *Moulin bannal*, (*le moulin du Seigneur où les habitans ſont obligez d'aller moudre leur bled.*) Dominica moletrina, æ, f. **Preſſoir à ban, ou bannal, (où on eſt obligé de faire preſſer ſa vendange.)* Prelum dominicum, i, neut. OBWOŁANIE w inſzych ſwoich wyrozumieniach Piec obwołany, álbo piec powſzechny, gdzie każdy powinien dać ſwoy chleb do pieczenia. *Młyn obwołany, álbo powſzechny Młyn Pańſki Dworſki, gdzie obywatele powinni dawać mleć zboże ſwoie. *Praſa obwołana albo powſzechna, gdzie ſwoie winobranie każdy nieść powinien do wyciśnięnia.

BANC, ſubſt. maſc. *on prononce* ban. (*Siége de bois où pluſieurs ſe peuvent aſſeoir.*) Scamnum, *genit.* ſcamni, n. *Ovid.* **Banc élevé.* Subſellium, *genit.* ſubſellii, neut. *Cic.* ŁAWA, ławka, ſtołek drewniany gdzie kilku może śiedzieć. *Ława wyſoko poſtawiona.

BANC, en termes de marine, *Siége eſtroit dans les Galeres où l'on met quatre ou cinq galeriens de rang.*) Tranſtrum, *genit.* tranſtri, neut. ŁAWKA terminem żeglarſkim deſzczka wązka ná galerach gdzie czterech lub pięciu niewolnikow razem ſadzaią.

Les bancs des forçats eſtoient de groſſes poutres d'un pied d'épaiſſeur attachées avec des clouds de la groſſeur d'un pouce. Tranſtra erant ex pedalibus in altitudinem trabibus confixa clavis ferreis digiti pollicis craſſitudine. *Caſ.* Ławki brańcow ná okrętach, były belki grube ná ſtopę w ſzerz przybite cwickami ná palec wielki grubemi.

BANCS *de ſable* dans la mer, (*où les navires échouënt*) Arena, *genit.* arenæ, f. *Virg.* Arenarum cumuli, *genit.* cumulorum, m. pl. Vada, *genit.* vadorum, n. pl. *Cic.* HAK ná morzu miałkczyzna, kupa piaſku, mieyſce niebeſpieczne, gdzie okręty oſiadaią.

BANCS en Theologie, (*ſe dit des eſtudes qu'on fait dans les eſcoles de Théologie, où les eſcoliers, les Bacheliers & ceux qui ſont en licence ne ſont aſſis que ſur des bancs de bois.*) Scamna, *genit.* ſcamnorum, n. plur. ŁAWKI w Teologiy mowi ſię o náukach w ſzkołach teologicznych gdzie uczniowie, Bakalarze, y ci co ſłucháią náuk nieſiedzą tylko ná ławkach drewnianych.

AINSI on dit *Il eſt ſur les bancs, il fait ſa licence.* Exercitationibus theologicis operam dat. Y TAK ſię mowi: *ieſt w ławkach*, ſłucha lekcyi teologiczney.

Ww BANC

BANC signifie encore *Le ciel de la carriere*. Lapicidinæ cælum, *genit.* cæli, n. ZNACZY też ieſzcze ſzybę wykowaną w kamiennych gorach.

BANCELLE, ſubſt. f. *(petit banc long & étroit.)* Scamnum anguſtum, i, n. ŁAWECZKA, ławka mała długa y wąſka.

BANDAGE, ſubſt. maſc. *(Ligature dont on lie les playes.)* Ligatura, *genit.* ligaturæ, f. ZAWIĄZANIE, záwinienie ktorym rany záwiiaią.

ON APPELLE proprement *Vn bandage, (le Brayer, ou les bandes qu'on employe pour ſerrer les hernies, ou deſcentes de boyaux.)* Faſcia herniæ coercendæ, fœm. NAZYWAIĄ właśnie záwiązanie albo podwiązanie rzemienia álbo paſy ktorych záżywaią do zátrzymania kił; álbo opadnienia wnętrznośći.

BANDAGES, *(Cercles de fer qu'on met autour des rouës pour les ferrer.)* Circuli ferrei, m. plur. OBWOD, ſzyny żelazne ktoremi koła otaczaią w koło dla mocy.

BANDE, ſubſt. f. *(Piece d'étoffe coupée en longueur.)* Inſtita, *genit.* inſtitæ, f. *Hor.* Limbus, *genit.* limbi. *Cic.* **ſi elle eſt fort étroite on la peut appeller* Vitta & Tænia, *genit.* æ, f. *Virg.* PASY, Brety materyi wzdłuſz kraiane. *Jeżeli ſą barzo wąſkie może ſię náżwać paſki, liſtwy.

Petite bande. Faſciola, *genit.* faſciolæ, f. Tæniola, *genit.* tæniolæ, f. *Cic.* Paſek mały, zciegaczka.

BANDE dans le blaſon, *(Piece honorable qui deſcend de droit à gauche par le milieu de l'Ecu.)* Tænia in ſcuto, *genit.* tæniæ, f. PAS w herbach plac ſławny z gory ná doł od prawey ſtrony ku lewey idący ſrzodkiem tarczy.

BANDE *de fer, (qu'on met à la circonférence d'une rouë.)* Canthus, *genit.* canthi, m. *Perſ.* OBWOD żelazny ktorym okładaią dzwona u koł.

BANDE *de fer batu en long, (qui ſert à lier & à renforcer quelque choſe.)* Ferri lamina, *genit.* ferri laminæ, f. SZYNA żelaza bitego wzdłuż dla ściśnienia álbo zmocnienia czego

BANDE ſignifie encore *Vne troupe de pluſieurs perſonnes aſſociées enſemble pour un meſme deſſein.* Caterva. Turba, *genit.* æ, f. Manus, *genit.* manûs, f. *Cic.* PASMO wſpołk ludzi orſzak zebranych ná iednąż imprezę.

BANDE ſe diſoit autrefois *Des troupes, des gens de guerre* Turma, *genit.* turmæ, fœm. ROTA mowiło ſię przedtym o pułkach woiennych.

(Mais il n'eſt demeuré en uſage qu'en cette phraſe. Ale nie zoſtało w używaniu tylko w tym ſpoſobie.

Le Prévoſt des bandes, pour dire *Le juge des ſoldats du Regiment des Gardes.* Legionariorum militum tribunus capitalis, *genit.* tribuni capitalis &c. m. Sędzia Rotny to ieſt ſędzia woyſkowy Regimentu Gwardyi.

Bande de gens de pied. Manipulus, *genit.* manipuli, m. **De gens de cheval.* Equitum turma, æ, f. *Cic.* Rota ludzi pieſzych, *Pułk ludzi konnych.

Par bandes, par troupes. Catervatim. Manipulatim. Turmatim. adv. *Liv. Cæſ.* Rotami, Paſmami, kupami.

BANDE *joyeuſe, (Aſſemblée de gens qui boivent enſemble)* Combibones, *genit.* combibonum, m. pl. *Plaut. Ter.* Gregales, *genit.* gregalium, m. pl. *Plaut.* GROMADA Poſiedzenie weſołe, zgromadzenie ludzi razem piiących.

BANDE, *(Ligue, faction.)* Factio, *genit.* factionis, f. Manus factioſorum, *genit.* manûs, f. ZWIĄZEK, Kupa, Spiknienie.

FAIRE *bande à part, ſe diviſer, ſe ſéparer.* Ab aliis diſcedere, *ou* ſecedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) neut. ZWIĄZEK oſobny ſobie uczynić, oddzielić ſię, odſtrychnąć.

BANDÉ, maſc. BANDÉE, paſſ. *(Lié de bandes)* Faſciatus a, um. Faſciis devinctus, *ou* obligatus, a, um. *Mart.* ZAWIĄZANY ZAWIĄZANA ſkrępowany związkami.

BANDEAU, ſubſt. maſc. *(Bande qu'on met ſur le front.)* Faſcia, *genit.* faſciæ, fœm. *Cic.* Redimiculum, *genit.* redimiculi, neut. *Juv.* ZAWICIE, Scięgawka ktorey zażywaią ná czoło

ON DIT figurément, *Il a un bandeau ſur les yeux, qui l'empeſche de voir ſes malheurs.* Obducta menti caligo, quæ ſuas illi miſerias obſcurat. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* ma záſłonę ná oczách, ktora mu nie dopuſzczá widzieć nieſzczęścia ſwego.

Oſter, lever le bandeau qui nous cache la connoiſſance des choſes. Diſcutere caliginem, quæ nobis rerum notitiam eripit. *Cic.* Odiąć, podnieść záſłonę, ktora nam zaſłaniá poznanie rzeczy.

BANDELETTE, ſubſt. fœm. *(petite bande.)* Faſciola, æ, f. Tæniola, æ, fœm. ZAWITKO małe zawicie.

BANDEMENT, *ou* TENSION *des nerfs,* ſubſt. maſc. Nervorum diſtentio, *genit.* diſtentionis, fœm. *Celſ.* CIĘGOTKI álbo żył nárężenie chorobá.

BANDEMENT, dans le langage des Matrones, *(Erection)* Penis tentia. *genit.* penis tentiæ, fœm. *Phæd.* Tentigo, *genit.* tentiginis, fœm. *Horat.* NASTORCZENIE według ſpoſobu mowieniá niewiaſt, iurność.

BANDER, V. act. & neut. *(Lier d'une bande.)* Ligare. Alligare Colligare. (ligo, ligas, ligavi, ligatum.) act. acc. ZAWINĄC związać zawoynikiem.

BANDER ſignifie auſſi *Mettre un bandeau ſur les yeux de quelqu'un, pour l'empeſcher de voir.* Obducere velum oculis alicujus. *Plin. Jun.* Comprimere faſciis alicujus oculos. *Ovi.* Alicujus oculos velo obtegere. Velare, *ou* obnubere caput. *Liv.* ZAWINĄC zawiązać znaczy też: dać komu zawicie záſłonę ná oczy broniąc mu widzieć.

ON DIT en ce ſens *Il faut bander les yeux à bien des choſes, n'y prendre pas garde.* Non neceſſe eſt omnia pro ſuo jure agere. *Ter.* **Il faut paſſer ſur mille choſes.* Non advertenda ſunt omnia. MOWIĄ niewłaśnie: trzebá zawiązać oczy náwiele rzeczy, nie uważać. *Trzebá minąć wiele rzeczy.

BANDER, *(Tendre, parlant des machines à reſſorts)* Tendere, (tendo, is tendi, tenſum.) Napiąć, mowiąc o ſzcuce y wynalaſkach.

Bander un arc. Intendere, *ou* adducere arcum. act. *Ovid. Virg.* Napiąć łuk, wyciągnąć.

Si vous tenez toujours voſtre arc bandé, vous le romprez aiſément, mais ſi vous le lâchez, il vous ſera utile dans l'occaſion. Cito rumpes arcum, ſi tenſum ſemper habueris, at ſi relaxâris, cùm voles, erit utilis. *Phæd.* Jeżeli záwſze trzymaſz łuk ſwoy napięty, złamieſz go łatwo, ále ieźli go ſpuściſz, zdá ci ſię w potrzebie.

ON DIT dans le langage des Matrones, *Bander.* Arrigere. MOWIĄ według niewiaſt naſtorczyć.

ON DIT figurement *Bander ſon eſprit, ou toutes les forces de ſon eſprit, tous les reſſorts de ſon imagination.* Contendere omnibus nervis. Contendere, *ou* intendere nervos in re aliquâ *Cic. Plin.* Animum alicui rei intendere. *Horat.* Animum in rem aliquam intendere. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie: napiąć natężyć rozum ſwoy, *álbo* wſzyſtkie ſiły rozumu, dowcipu, poiętności ſwoiey.

Je bandray toutes mes forces pour venir à bout de mon deſſein. Omni induſtriâ contendam, *ou* Omnes vires intendam, *ou* Omnibus laborabo viribus, ut conſilium perficiam. *Cicer. Plaut.* Nałożę, napnę, natężę wſzyſtkie ſiły ábym ſwego dokazał.

BANDER *(ſe dit auſſi du froid, quand il augmente.)* comme *le temps eſt plus bandé hier qu'aujourd'huy, eſt plus tendu; Il fait plus froid.)* Hodie frigus eſt quàm heri intenſius. NATĘZAC mowi ſię też o zimnie kiedy go przybywá, iako: czas ieſt barziey natężony dziś niżeli wczoray, tężſze ieſt, więkſze zimno.

BANDER en terme de paume, *Enlever les balles, les jetter par deſſus les murs, ou dans les filets.* intendere, *ou* conjicere pilas in retia. CISNĄC w terminie gry piły, przerzucić piłę przez ścianę, álbo w ſieć ią w pędzić.

ON DIT au figuré dans cette ſignification, *Bander quelqu'un à l'acquit, (lors qu'on ne ſe ſoucie pas d'un homme, & qu'on s'eloigne de luy.)* Nihil curare aliquem. *Ter.* MOWIĄ wtym rozumieniu *niewłaśnie:* wypuścić kogo z pamięci wyrugować z łaſki, kiedy kto niedbá o kogo, y ſtroni álbo ſię oddalá od niego.

SE BANDER, *(Se liguer, s'unir pluſieurs bandes de perſonnes enſemble pour s'oppoſer à quelqu'un, ou à quelque entrepriſe.)* Conjurare in aliquem, (conjuro, as, avi, atum: n. *Cic.* ZWIĄZAC ſię, związek, zmowę, ſpiknienie między ſobą uczynić w kilkanaście oſob ná ſprzeciwienie ſię komu, álbo iákiey imprezie.

ON DIT proverbialement *Bander les voiles,* pour dire *S'en aller.* Intendere vela. *Virg.* *Abire. Diſcedere Secedere. n. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* żagle rozwinąć, to ieſt: odchodzić

BANDEROLLE, ſubſt. f. *(Petit eſtendart en forme de guidon qu'on met aux mats des vaiſſeaux.)* Navale vexillum, *genit.* navalis vexilli, n. *Claud.* ZNACZEK mała chorągiewka nákſztáłt proporczyka ktorą kładą ná maſztach okrętow lub ſtatkow.

BANDIT, *ou* BANDI, ſubſt. maſc. *(Exilé, voleur, aſſaſſin des montagnes en Italie, les Alpes & les Pyrenées.)* Graſſator, *genit.* graſſatoris, maſc. *Cic.* Latro, *genit.* latronis, maſc. *Cicer.* WYGNANIEC Hultay, Rozboynik, Zboyca wgorach we Włoſzech w Alpes, y Pyreneyſkich.

BANDOULIERE, ſubſt. f. *(eſpece de Baudrier, à l'uſage d'un Cavalier, d'un Mouſquetaire & d'un Garde; qu'ils mettent de gauche à droit.)* Balteus minor, *genit.* baltei minoris, maſc. PAS nákſztałt pendenta w używaniu konnego żołnierza, ſtrzelca, álbo Gwardyaka; który zawieſzaią na ſobie od lewey ſtrony ku prawey.

BAN-LIEUE, ſubſt. f *(L'eſtendue d'une lieuë aux environs d'une ville.)* Primus lapis, *genit.* primi lapidis ab urbe, maſc. *(parce que les Romains marquoient leurs lieuës avec des pierres.)* MILA odległość mieyſca ná milę w okolicy miaſta iákiego gdyż Rzymianie znaczyli mile ſwoie Kamieńmi.

BANNAL, maſc. BANNALE, f. *(qui ſe dit d'un lieu public qu'un Seigneur a droit d'eſtablir pour y moudre le bled, cuire le pain & preſurer le vin.)* OBWOŁANY, OBWOŁANA, co ſię mowi o mieyſcu tákim powſzechnym, ná ktorego poſtanowienie ma prawo Pan właſny dla mielenia zboża, pieczenia chleba, wina robienia.

BANNE, ſubſt. f. *(eſpece de Tente, ou couverture de toile qu'on met dans les bateaux & qu'on y tend, pour ſe garantir de la pluye.)* Operimentum linteum, *genit.* operimenti lintei, neut. NAMIOTEK zwierzchu nákſztałt záſłony, álbo nakrycie z płotna, ktore ná ſtatkach álbo łodziach wyſtawiáią dla záſłony od deſzczu.

BANNERET, *ou* SEIGNEUR BANNERET, *(Qui a droit de porter banniere pour faire aſſembler ſes vaſſaux.)* Vexilli prærogativa donatus, *genit.* donati, n. PROPORNIK Pan Proporcu, ktory ma prawo proporzec podnieść dla werbowania y zbierania poddanych ſwoich.

BANNIERE, ſubſt. f. *(Eſtendart ſur mer.)* Vexillum, *genit.* vexilli, n. *Cic.* BANDERA Okrętowa, chorągiew.

BANNI, m. BANNIE, f. *(Exilé.)* Exilio affectus, a, um. *Cic.* WYWOŁANY, Wygnany, Wygnana.

ON DIT abſolument *un* BANNI. Exul, *gen.* exulis, com. gen *Cic.* MOWIĄ poproſtu Wywołany.

Une bannie. Exul & extorris mulier, *Cic.* Wygnanka.

Eſtre banni. Exulare, (exulo, exulas, exulavi, exulatum.) n. *Cic.* Być wygnanym wywołanym.

BANNIR, V. act. proprement *(Mettre quelqu'un à ban, le condamner à un banniſſement, l'exiler.)* In exilium aliquem agere, (ago, agis, egi, actum.) WYWOŁAC *właśnie* wygnańcem kogo ogłośić, ſkazać go ná wygnanie, wygnać, wyświecić.

Eſtre banni, eſtre condamné au banniſſement. Exilio multari, paſſ. *Cic. Cornel. Nep.* Być wywołanym, ſkazanym ná wywołanie.

Eſtre banni pour dix ans de la ville. In decem annos urbe prohiberi. *Tacit.* Być wywołanym z miaſta ná lat dzieſięć.

Eſtre banni, eſtre envoyé en exil. In exilium ejici. Być ná wygnanie odeſłanym.

Se bannir volontairement de ſon pays. In exilium voluntarium ire. *Cic.* Dobrowolnie z kraiu ſwego ná zawſze wynіść

BANNIR ſignifie auſſi *Chaſſer, éloigner quelqu'un de ſa préſence, une choſe de ſon eſprit.* Aliquem, *ou* aliquid à ſe pellere, *ou* depellere, *ou* expellere. *Cic.* WYGNAC odpędzić znáczy też wyrugować co od ſiebie álbo zmyśli ſwoiey oddalić

Bannir la faim & la ſoif en beuvant & en mangeant. Famem depellere potione & cibo. *Cic.* **Bannir les chagrins de ſon eſprit.* Curas depellere. *Tibul.* Ejicere omnem curam ex animo. *Plaut.* **Bannir de ſon eſprit le ſouvenir de quelqu'un.* Ejicere ex animo memoriam alicujus. **Bannir la joye de ſon cœur.* Expellere ex omni pectore lætitias. *Catul.* Odpędzić głod y pragnienie iedząc y piiąc. *Uprzątnąć ſmutki fraſunki z myśli. *Wyrugować kogo ſobie z pamięci. *Weſele z ſerca ſwego wyrzucić.

Le vin bannit les chagrins qui nous rongent. Vino diffugiunt mordaces curæ. *Horat.* Wino rozpędza fraſunki ktore nas gryzą.

Ce ne ſont pas les richeſſes qui banniſſent de l'eſprit les inquiétudes. Non gazæ ſubmovent miſeros mentis tumultus. *Hor.* Nie bogactwa wyrugować mogą niepokoy z umyſłu.

Pour bannir l'oiſiveté parmi les ſoldats, ils firent dreſſer un pont ſur le Pô, ayant rangé des batteaux en égale diſtance joints par de groſſes poutres. Ne milites otium ſegne teneret, pontem inchoarunt ſupra Padum, navibus pari inter ſe ſpatio, validis utrinque trabibus connexis. *Tacit.* Aby nie dać prożnować żołnierzom ſławiać kazali moſt nárzecc Padus porządkiem wrowney odległości ieden od drugiego uſtawiwſzy ſtatki złączone grubemi Tramami.

Je veux bannir deſormais toutes les femmes de mon cœur. Deleo jam omnes ex animo mulieres. *Ter.* Już odtąd chcę wyrugować z ſerca mego wſzyſtkie białogłowy.

Bannir de ſon eſprit la molleſſe. Ejicere animo mollitiem, *Ter.* Wyrugować z umyſłu ſwego pieſzczotę.

ON DIT auſſi *Se bannir du monde,* pour dire *S'en retirer, luy dire adieu, y renoncer.* A mundo refugere, neut. *Cicer.* MOWIĄ Też pożegnać świat, odniego ſię oddalić, uchodzić.

BANNISSEMENT, ſubſt. maſc. *(Exil.)* Exilium, *genit.* exilii, neut. Relegatio. Deportatio, *genit.* onis, f. *Cicer. Vlp.* WYWOŁANIE, wygnanie.

BANQUE, ſubſt. f. *(Eſpece de negoce qui conſiſte à faire tenir de l'argent par lettre de change.)* Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Cicer.* BANK handel ktory záwiſł ná liczeniu pieniędzy przez weksle.

Tenir la banque, faire la banque. Argentariam exercere. *Vlp.* Argentariam facere *Cic.* Trzymać bank, nim ſię bawić

Quitter la banque. Argentariam diſſolvere. *Cic.* Foro cedere. Poprzeſtać banku.

BANQUE, *(Table du banquier.)* Menſa, *genit.* menſæ, f. *Cic.* STOŁ bankierſki.

Le lieu ou s'exerce la banque. Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Plaut.* Mieyſce gdzie bank trzymaią.

BANQUEROUTE, ſubſt. f. *on prononce* bancroute. *(Faillite, fuite, abandonnement de biens que font les banquiers & autres négociants.)* Argentariæ diſſolutio, *genit.* onis, fœm. UCIEKANIE, Porzucenie dobr ktore czynią Bankierzy, y inſi kupcy Bankretowanie, podupadnienie.

Faire banqueroute, en general, *(Manquer.)* Argentariam præ inopiâ diſſolvere, (ſolvo, is, ſolvi, ſolutum.) **ſi c'eſt par fraude & par des dépenſes exceſſives, on dira.* Foro cedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) Bankretować, ogolnie ſtracić podupaść. *Czyli przez zdradę, czyli przez koſzta zbyteczne.

Il m'a fait banqueroute de cent écus. Centum nummos mihi decoxit. Stracił mi ná ſto talerow.

Apprehendant que ſes créanciers ne cruſſent qu'il alloit faire banqueroute, il fit crier qu'il vendroit les choſes ſuperfluës. Cùm timeret ne creditores illum conturbare exiſtimarent, auctionem rerum ſupervacuarum facturum proſcripſit. *Petr.* Boiąc ſię áby dłużnicy iego nie rozumieli że miał bankretować obwołał iż zbytnie y niepotrzebne rzeczy przedawał

ON DIT figurément, *Faire banqueroute à l'honneur.* Miſſum facere honorem. act. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* zbankretować na ſławie, podupaść ná niey, ſtracić ią.

BANQUEROUTIER, ſubſt. m. *on prononce* bancroutier. *(Qui fait banqueroute.)* Decoctor. Conturbator creditorum. Fraudator, *genit.* oris, m. *Cic.* BANKRET utratnik, marnotrawca, ſtracony kupiec.

BANQUET, ſubſt. maſc. *(Feſtin, grand repas qu'on fait à ſes amis.)* Epulæ, *genit.* epularum, f. pl. *Cic.* BANKIET, uczta wielka dla przyiacioł.

(Ce mot n'eſt d'uſage en noſtre Langue, que pour exprimer le Banquet ou Souper que J.C. donna à ſes Apoſtres la veille de ſa Paſſion: autrement il ne ſe dit qu'en raillant.) To ſłowo w ięzyku Francuſkim nie ieſt w uzywaniu chyba dla wyrażenia Uczty owey álbo wieczerzy Pańſkiey ktorą Chryſtus dał Uczniom ſwoim dniem przed męką ſwoią inaczey nie mowi ſię chyba ná żart.

Jeſus-Chriſt nous a préparé un celeſte banquet. Jeſus-Chriſtus appoſuit, *ou* inſtruxit nobis cœleſte convivium. Jezus Chryſtus nám niebieſką ucztę nágotował.

BANQUETER, V. neut. *(Faire un banquet.)* Struere, *ou* inſtruere epulas. *Liv.* Dare epulas. *Virg.* CZĘSTOWAC, ucztę ſprawiać.

(Mot qui ne ſe dit point que dans l'ironie.) Słowo ktore ſię nie mowi chyba ná żart.

BANQUETTE, ſubſt. f. *(Chemin élevé, comme ſont les deux coſtez du pont-neuf, par où les gens de pied marchent d'ordinaire.)* Agger loricatus, *genit.* aggeris loricati, m. GROBLA droga podnieſiona ktorędy pieśi zwyczaynie chodzą, iáko ſą obadwa kraie nowego moſtu.

BANQUIER, ſubſt. maſc. *(Négociant en argent, qui donne des lettres de change.)* Daniſta, *genit.* daniſtæ, maſc. *Plaut.* Argentarius, *genit.* argentarii, maſc. *Cicer.* BANKIERZ co pieniądze ná weksle daie y niemi handluie.

BANQUIER,(*Expeditionnaire en Cour de Rome.*) Mercator & Scambiator Domini Papæ. BANKIERZ kupiec Urzędnik expedycyi dworu Rzymſkiego.

(Officier de nouvelle creation qui ſe charge de faire venir Bulles, Reſcrits, Diſpenſes & autres expeditions de Cour de Rome. Urzędnik nowo poſtanowiony ktory ná ſiebie bierze przeſyłanie Buł Papieſkich, Odpiſow, Dyſpens álbo pozwoleńſtw, y innych podpiſow Dworu Rzymſkiego.

BAPAUME, (*Petite ville forte des Païs-Bas dans l'Artois.*)Bapalma, *genit.* Bapalmæ, fœm. BAPALMA Miaſteczko obronne niżſzych niemiec w Artezyiſkim.

BABTESME, ſubſt. maſc. *on prononce* BATÊME, (*Le premier Sacrement de l'Egliſe*)Baptiſmus, *genit.* baptiſmi, maſc. Baptiſmum, i, neut. Baptiſma, *genit.* baptiſmatis, neut *mots grecs & conſacrés en ce ſens par l'Egliſe.* CHRZEST pierwſzy Sakrament kościołá, ſłowá greckie poświęcone w Kościele w tym rozumieniu.

(Car l'on plongeoit anciennement les enfans par trois fois dans les eaux pour recevoir le bapteſme.) Gdyż nurzano przedtym potrzykroć w wodzie dzieci y tych ktorych chrzczono.

Le jour du bapteſme. Dies luſtricus, *geni.* dici luſtrici, maſ. *Suet.* Dzień chrztu.

(C'eſtoit parmi les Anciens le jour qu'ils impoſoient un nom aux nouveaux nez.) Był to u dawnych dzień w ktory mianowali nowo narodzonych.

Tenir un enfant ſur les f nts de bapteſme. E ſacro baptiſmi fonte ſuſcipere puerum. Trzymać dziecię do chrztu nad chrzcielnicą.

BAPTISMAL, maſc. BAPTISMALE, fœm. adject. (*Qui appartient au Bapteſme.*) Baptiſmalis & hoc baptiſmale, CHRZESTOWY, CHRZESNY, Chrzeſná.

Les fonts baptiſmaux. Sacer baptiſmi fons. Zrżodłá wody chrztu Swiętego.

BAPTISTERE, ſubſt. m. *on prononce* BATISTERE. (*lieu où l'on baptiſe*)Baptiſterium, *genit.* baptiſterii, n. CHRZCIELNICA mieyſce kędy chrzczą.

(Le premier mot ſignifie dans Pline le Jeune *Vn grand vaiſſeau où l'on ſe baignoit* dans les maiſons particulieres.) Pierwſze ſłowo w Pliniuſzu młodſzym, znaczy wielką kufę, w ktorey ſię kąpano oſobnie w domach.

EXTRAIT BAPTISTERE, ou *du Bapteſme.* Litteræ baptiſterii, fœm plur. Wyięte świadectwo chrztu; metryká.

BAPTISTERE, (*Regiſtre baptiſtere, ou des bapteſmes.*) Baptizatorum commentarium. METRYKA Regeſtr imion ochrzczonych.

BAPTIZER, V. act. *on prononce* BATISER. (*Conferer, donner le bapteſme.*)Baptizare, (baptizo, baptizas, baptizavi, baptizatum) act. acc. *Vn* BAPTIZE', Baptizatus, a, um. CHRZCIC okrzcić ochrzczony.

Celuy qui baptize. Baptiſmi adminiſter. Ten co chrzci.

BAQUET, ſubſt. maſc. (*Cuvier de bas bord.*) Cadus, *genit.* cadi. maſc. *Plin.* KADZ ſtągiew ſtatek o niſkich brzegach.

BAR *ſur la riviere de Kou*, (*Ville de Pologne en Podolie.*) Barum & Barium, *genit.* Bari & Barii, neut. BAR nad rzeką Dnieſtr Miaſto w Polſzcze ná Podolu.

BAR LE DUC *ſur l'Ornain*, (*Ville capitale du Barrois.*) Baroducum, *genit.* Baroduci, neut. BAR nad Orną Miaſto ſtołeczne Barſkiego Xięſtwá.

BAR SUR AUBE, (*Ville en Champagne.*)Barium ad Albulam. BAR nad álbulą Miaſto w kampaniy.

BAR SUR SEINE, (*Ville de Bourgogne.*)Barium ad Sequanam. BAR nad Sconą Miaſto Burgundyi.

BARAGOUIN, ſubſt. maſc. (*Langage fort corrompu, & qu'on n'entend point.*)Inexplicitus ſermo. GWARZENIE mowá barzo popſowaná y ktorey nierozumieć.

Vn baragouin, un homme qui baragouine, dont on n'entend point le langage. Inexpliciti ſermonis homo. Gawor człowiek ktory gaworzy ktorego mowy niezrozumieć.

BARAQUE, ſubſt. fœm. (*Hutte, ou petit logement pour loger les ſoldats dans un camp.*) Tugurium, *genit.* tugurii, neut. *Virg.* Caſa, *genit.* caſæ, fœm. *Hor.* BUDA, małak chatá dlá żołnierzy proſtych w obozie.

BARATTE, ſubſt. fœm. (*Vaiſſeau plus étroit en haut que par le bas, qui ſert à battre le beurre.*) Vas longum anguſto foramine ad butyrum faciendum. MASLNICA naczynie węższe zwierzchu niżeli od ſpodu ſłużące do robieniá maſłá (*Pline a dit.* Fit butyrum crebro jactatu in longis vaſis anguſto foramine. *On fait le beurre en le battant à coups redoublez dans une barate qui eſt un vaiſſeau long qui a l'embouchure étroite.*) Pliniuſz powiada maſło robią biiąc długo w maślnicy á to ieſt naczynie długie, z wierzchu wązkie.

BARBACANE, ſubſt. fœm. (*Fente, ou petite ouverture qu'on fait dans les murs des forterreſſes pour tirer à couvert ſur les ennemis*)Spiramenta, *genit.* ſpiramentorum, neut. pl. *Vitr.* STRZELNICE, lochy álbo otwarciá, ktore zoſtawuią w murach fortec áby z zá ściany ogniá dawać ná nieprzyiacielá.

BARBARE, adject. maſc. & fœm. (*Eſtrangere, qui eſt d'un païs fort éloigné, qui eſt ſauvage, mal poli, & dont les mœurs ſont differentes des noſtres.*) Barbarus. Extraneus, a, um. (*on dit au Comparatif* Barbarior & hoc barbarius, & Barbariſſimus, a, um. *au Superlatif.*)*Cic.* DZIKI, obcy, z dalekiego barzdo kraiu nie náſzyniec zle cwiczony y ktorego obyczaie ſą rozne od naſzych *Barbarzyniec.*

(Les Grecs appelloient Barbares tous ceux qui n'eſtoient pas de leur païs où regnoit la politeſſe, & ce mot ne ſignifie autre choſe en leur langage qu'un *Eſtranger.* Nous appellons aujourd'huy de ce nom les nations infideles de l'Afrique & de l'Amerique. *Ce mot ſe dit des perſonnes & des choſes.*) Grecy nazywáli Barbarzyńcami tych wſzytkich ktorzy niebyli z ich kraiu co w ięzyku ich nieznaczyło co inſzego tylko Cudzoziemca obcego. Nazywamy dziſiay tym Imieniem Narody niewierne Afryki y Ameryki. *Te ſłowo mowi ſię o oſobach y o rzeczach.

BARBARE ſignifie auſſi *Cruel, inhumain,* (*Comme ſont les peuples qui ne ſont point policez.*) Barbarus. Inhumanus. Ferus, a, um. Crudelis & hoc crudele. Immanis & hoc immane. adject. *Cic.* BARBARZYNIEC, grubianin, znaczy okrutniká, nie ludzkiego, iako ſą narody ktore niemaią poloru.

BARBARE en terme de Grammaire, (*ſe dit d'un langage, ou des termes durs & inconnus.*) Barbarus. Durus, a, um. *Cic.* DZIKI, grubiańſki, terminem Gramatyckim mowi ſię o ſłowach y mowie przykrey y nieznaiomey.

Qui eſt barbare de nation & de langage. Linguâ & natione barbarus. *Cic.* Dziki grubiańſki z narodu y z mowy.

BARBAREMENT, adv. *on prononce* barbaremant. (*Mal proprement, mal poliment*) Barbarè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO niegrzecznie nieładnie.

BARBAREMENT, (*Cruellement, inhumaniement.*)Barbarè Crudeliter. Inhumanè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO, Dziko, okrutnie nieludzko.

BARBARIE, ſubſt. fœm. (*Grand Païs en la Province ſeptentrionale de l'Afrique, le long de la mer méditerranée; qui comprend le Barka, & les Royaumes de Fez, de Tunis, de Maroc, de Tripoli:*)Barbaria *genit.* Barbariæ, f. BARBARIA w cieki kray w ſtronach Afryki wzdłuż po nad morzem ſrzod iemnym; ktory zamyká w ſobie, Barkan, Kroleſtwo Ferkie, Tunis, Algeryiſkie, Maroko, y Trypoli.

Qui eſt de Barbarie. Afer, Afra, Afrum. Barbarzyniec. Barbarzynſki, Afrykanin.

BARBARIE, ſubſt. fœm. (*Dureté ſoit dans le langage ou dans les mœurs.*)Barbaria. *genit.* barbariei, f. *Cic.* GRUBIANSTWO nieprzyiemność obyczaiow czyich álbo mowy.

Pour lors tous ceux qui n'eſtoient point ſortis de la ville, & qui n'avoient point eſté infectez d'aucune barbarie de langage, parloient fort bien. Omnes tum qui nec extra urbem hanc exierant, nec eos aliqua barbaries domeſtica infuſcaverat, *ou* infecerat, rectè loquebantur. *Cic.* Ná ten czas wſzyſcy ktorzy niewyſzli byli z miaſtá y ktorzy niebyli zarażeni żadną grubiańſką mową, mowili bardzo dobrze.

BARBARIE, (*Cruauté, inhumanité.*)Barbaria, *genit.* æ. fœm. Feritas. Crudelitas. Immanitas. *genit.* atis, fœm. *Cicer.* GRUBIANSTWO okrutność nieludzkość.

S'oppoſer à la barbaire de quelqu'un. Reſiſtere immani alicujus barbariæ. *Cic.* Sprzeciwić ſię oprzeć ſię grubiańſtwu czyiemu.

BARBARISME, ſubſt. maſc. terme de Grammaire, (*Faute dans le langage qui tient le milieu entre le ſolécïſme & le improprieté.*)Barbariſmus *genit.* barbariſmi, maſc. *Auct. ad Heren. Quint.* GRUBIANSTWO, termin grubiańſki, myłká w mowie, ktora ſrzodek trzymá między złą mową álbo nieſkładną y między niewłáśną.

(Il ſe commet quand on ſe ſert de quelque mot ou phraſe eſtrangere, & qui n'eſt pas naturelle à la Langue.) Traſia ſię kiedy zażywaią wyrażenia iakiego, álbo ſłowá obcego, ktore nie ieſt właśnie przyzwoite ięzykowi iákiemu.

BAR-

BARBE, ſubſt. fœm. (*Poil qui vient au menton des hommes*) Barba, *genit.* barbæ, f. *Cicer.* BRODA włoſy ktore roſną u brody mężczyznom.

Petite barbe. Barbula, *genit.* barbulæ, f. *Cic.* Brodka.

Qui a de la barbe Barbatus, barbata, barbatum. *Cic.* **Qui en a peu.* Barbatulus *Cic.* **Qui en a beaucoup.* Benè barbatus. *Cic.* **Qui commence d'avoir de la barbe, à qui la barbe vient.* Pubeſcens, *genit.* pubeſcentis, omn. gen. *Sil-Ital.* Brodaty, záraſtaiący brodą. *Mało zaraſtaiący rzadkiey brody. *Gęſtey brody, gęſto záraſtaiący *Młody dopiero záraſtaiący.

Barbe qui commence à venir, ou Poil follet. Prima lanugo, fœm. *Virg.* Broda dopiero ſię ſypiąca, mech, meſzek.

Qui n'a point de barbe. Imberbis & hoc imberbe. *Cicer.* Bez brody, goły wąs, bobiaſty.

Qui a les cheveux & la barbe blanche. Qui cano eſt capite & albâ barbâ. *Plaut.* Siwy ná głowie y brodzie.

Qui a la barbe en chat fâché. Qui eſt barbis horrentibus. Co ma brodę naiężoną náſrożoną iák kot kiedy ſię gniewa.

(Maniere de parler populaire.) Spoſob mowienia u popolſtwa.

Barbe faite, ou Barbe raſée. Tonſa barba. *Mart.* **Barbe longue* Promiſſa barba. *Liv.* **Barbe peignée.* Pexa barba. (*le contraire eſt* impexa barba. *Virg.*)Broda zdięta, ogolona *Broda długa zapuſzczona. *Broda wyczeſana, *przeciwna ieſt:* Broda nie oczeſana.

Faire la barbe, (*raſer quelqu'un.*) Abradere barbam alicui *Cic.* Golić kogo.

Se faire raſer la barbe. Dare operam tonſori. *Suet.* Golić ſię kazáć.

Laiſſer croiſtre ſa barbe. Promittere barbam, *Tacit.* Zápuſzczać brodę.

BARBE ſe dit auſſi du *Poil qu'ont les autres animaux au menton.* Barba, æ. f. Villus, *genit.* villi, m. *Plin.* BRODA ſię też mowi o włoſach, álbo koſmach ktore maią bydlęta inſze pod brodą.

ON DIT par deriſion, *Il a une barbe de bouc.* Hircina eſt ipſi barba. MOWIĄ ná pośmiech ma brodę iáko kozieł.

Se faire une barbe à l'eſtrangere, & non point comme on la porte dans un païs. Barbam ſibi peregrinâ ratione figurare. *Petr.* Brodę golić z cudzoziemſka, nie ták iáko w kraiu iakim ią golą.

BARBE *d'une chevre.* Aruncus, *genit.* arunci, m. KOZIA broda, punta.

BARBE ſedit proverbialement en ces façons de parler d'uſage en noſtre Langue, BRODA mowi ſię przyſłowiem w ten ſpoſob zwyczayny w ięzyku Francuſkim.

Il n'eſt philoſophe que par la barbe. Barbâ tenùs philoſophus. *Cic.* Nie ieſt to Filozof chyba z brody.

(Les anciens Philoſophes affectoient de porter une grande barbe)Dawni Filozofowie ſtarali ſię z wielką brodą chodzić

Rire dans ſa barbe, en ſoy meſme. Ridere in ſinu ſuo. *Cicer.* Smiać ſię do brody ſwoiey, w ſobie ſamym ſię rośmiać.

Ce coquin emportera noſtre argent à noſtre barbe en ſe moquant de nous Impurus ille à nobis tantum argenti auferet tam aperte irridens. *Ter.* Ten hultay pieniądze przed brodą nám weźmie oczywiście z nás żartuiąc.

Vous avez encore la barbe trop jeune, pour m'apprendre cela. Barbatulus adhuc, & doces doctiorem te. *Ante hoc novi quàm tu natus es. *Phæd.* *Je ſçay cela avant que vous fuſſiez au monde* Jeſzcześ młody ábyś mnie miał náuczać. *Wiem o tym kiedyś ty ieſzcze ná świecie niebył.

ON DIT *Faire la barbe a quelqu'un,* pour dire *Luy faire affront & inſulte.* Vellere alicui barbam. *Hom. Perſ.* MOWIĄ, Ogolic kogo; miáſto: uczynić mu hańbę iáką.

(C'eſtoit autrefois faire le dernier affront à une perſonne que de luy tirer les poils de ſa barbe.) Z Dawna było to oſtatnią hańbę uczynić komu, żeby mu zdiąć brodę.

BARBE *de bled,* (*Longs poils qui ſont au bout des eſpis.*) Ariſta, *genit.* ariſtæ, f. *Virg.* WĄSY w zbożu, długie ości ktore ſą ná końcu kłoſow.

BARBE *de chevre,* ou *La Reine des prez,* (*herbe.*) Barba caprina, *ou* Regina prati, fœm. *Plin.* KOZIA broda, Ilmowna ziele.

Vn BARBE, ou *Vn cheval Barbe,* ou *de Barbarie.* Equus Punicus, *genit* equi Punici, m. Koń Grecki álbo Barbaryiſki

BARBEAU, ſubſt. maſc. (*Poiſſon d'eau douce.*) Barbus, *genit.* barbi, m. *Auſon.* Mugil fluviatilis, *genit* mugilis fluviatilis, m. *Plin.* Mullus barbatus, *genit.* mulli barbati, m. *Cic.*

BARWENA, Barma, Brzana ryba rzeczna.

BARBEAU, *ou* BLUëT, (*Fleur bleue qui croiſt dans les bleds.*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* BŁAWATEK Kwiat modry w życie roſnący.

BARBES, ſubſt. f. *Puſtules qui viennent aux chevaux ſous la langue.*)Ranæ, *genit.* ranarum, f. pl. *Plin.* ZABY kroſty ktore ſię przydaią koniom pod ięzykiem.

BARBET, ou CHIEN BARBET. ſubſt. m. *Chien qui a le poil long & friſé, & qui va à l'eau.*)Canis villoſus & citratus maſc *Col. Perſ.* KUDŁA, pies kudłaty kędzierzowato, ktory idzie ná wodę.

BARBETTE, ſubſt. f. (*la femelle d'un Barbet.*)Canis villoſa & cirrata, f. KUDEŁKA, ſuka od kudły pſa.

ON DIT proverbialement. (*de celuy qui ſuit & accompagne toûjours quelqu'un*)*Il le ſuit comme un barbet.* Comes individuus. MOWIĄ przyſłowiem o tym co wſzędzie chodzi zá kim y nigdy go nie odſtępuie: *Chodzi zá nim iak kudła* iák cień zá ciałem.

Il eſt crotté comme un barbet. Totus lutulentus. *Colum.* **Il n'eſt que de bouë.* Luto aſperſus. *Hor.* Uſzargany iák kudła *Cáły iák iedno błoto.

BARBIER, ſubſt. maſc. (*Celuy qui fait la barbe & les cheveux.*)Tonſor, *genit.* tonſoris, m. *Cic.* BALWIERZ co brodę y włoſy zdeymuie.

Vn barbier qui raſe mal. Inæqualis tonſor. *Hor.* Partacz co zle goli.

BARBIERE. f. (*la femme d'un Barbier.*) Tonſtrix, *genit.* tonſtricis, f. *Cic.* BALWIERKA, żona Balwierza.

DE BARBIER. Tonſorius, tonſoria, tonſorium. *Cic.* BALWIERSKI.

Boutique de barbier. Tonſtrina, *genit.* tonſtrinæ, f. *Terent.* Balwiernia.

ON DIT en proverbe, *Vn barbier rait, ou raſe l'autre,* pour dire que *Chacun ſe rend ſervice dans ſa profeſſion.* Tonſores, interſe ſe raſitant. *Aul-Gel.* Manus manum lavat. *Petr.* MOWIĄ Przyſłowiem: *Balwierz Balwierza goli* to ieſt każdy w ſtanie ſwoim ieden drugiemu ſłuży: Ręka rękę myie.

BARBILLON, ſubſt. maſc. (*Petit poiſſon de riviere.*) Barbulus. Mullulus, i, m. BARAMKA Brzanka mała barwena ryba rzeczna.

BARBON, ſubſt. maſc. (*Vn homme avancé en âge, & qui eſt revenu de tous les plaiſirs de la jeuneſſe, & qui les condamne*) Homo ſaturatus voluptatibus ad faſtidium. *Saluſt. Cic.* SĘDZIWY nie młokos człowiek podeſzły w latach, y ktory już ſię od wſzelkiey roſpuſty młodych wrocił, obrzydził ią ſobie y onę gani.

ON DIT, *Je ſuis trop barbon pour oſer faire cela,* (*Je ſuis trop âgé pour faire cela, Cela ne convient point à un homme de mon âge.*) Id ætati meæ non convenit. *Cic.* MOWIĄ iużem iż ſtary iuż nie młokos ábym to miał czynić, nieprzyſtoi to człowiekowi wieku mego.

BARBOTER, V. neut. (*Plonger dans l'eau & fouiller dans la bouë comme les canards.*) Roſtro cœnum movere. PLUSKAC ſię w wodzie, w błocie pyſkląc iáko kaczki.

BARBOTER ſe dit encore (*de ceux qui marmottent entre leurs dents, & qu'on ne ſçauroit entendre.*) Muſſare, (muſſo, muſſas, muſſavi, muſſatum.) MRUCZYC ſobie coś pod noſem niezrozumianie.

BARBOTEUR, ſubſt. maſc. (*Canard privé de baſſe cour.*) Anas lutenſis, *ou* lutaria, *genit.* anatis lutenſis, *ou* lutariæ, f. *Cic.* KACZOR chowany folwarkowy.

BARBOTINE, ſubſt. f. (*Poudre fort amere qui tuë les vers*) Semen ſanctum. PROSZEK barzo gorzki ktory robaki morzy

BARBOUILLAGE, ſubſt. maſc. (*l'action de barbouiller & d'enduire de quelque couleur.*) Litura, *genit.* lituræ, f. *Colum.* POMAZANIE, pogwazdanie czego farbą iáką.

BARBOUILLER, V. act. (*Peindre groſſierement avec une broſſe, enduire de quelque couleur.*)oblinere, (oblino, oblinis, oblevi, oblitum.) act. acc. *Plin. Colum.* MAZAC gwazdać pomalować poproſtu kwaczem iákim, farbą powlec.

BARBOUILLER ſignifie auſſi *Gaſter, ſalir avec de la ſuye, de la bouë ou choſe ſemblable.* Inquinare. as, act. *Colum. Petr.* POMAZAC znáczy też ſpaſkudzić, ſplugawić, poſzpecić, ſplamić ſadrami, błotem, álbo czym podobnym.

Barbouiller ſon viſage de bouë, ou *Se barbouiller de bouë.* Cœno ora oblinere. *Cic.* Pomazać ſobie twarz błotem, błotem ſię ſplugawić.

Se barbouiller le viſage de ſuye. Faciem fuligine perfricare.

Petr.

Petr. * *De charbon.* Sopitis titionibus faciem pingere. *Petr.* Pomazać ſobie twarz ſadzami. *Węglami.

Il ſe barbouilla le viſage de ſon ſang, de peur d'eſtre reconnu. Oblitus faciem ſuo cruore, ne noſceretur. *Tacit.* Pomazał ſobie twarz krwią żoby go nie poznano.

BARBOUILLER ſe dit en un ſens figuré, (*des compoſitions de l'eſprit, & de la réputation.*) *Cét Auteur a bien barbouillé du papier, Il a bien écrit des choſes qui ne valent rien.* Multa ſcripſit perversè & inſulsè. *Cic.* GWAZDAC mazać mowi ſię *w wyrozumieniu niewłaſnym*, o pracach rozumu, y o ſławie. Ten Autor wiele papieru pogwázdał wiele ladaczego popiſał.

Cét homme s'eſt bien barbouillé dans le monde. Apud omnes famam ſuam inquinavit, *ou* obliteravit. *Liv. Saluſt.* Ten człowiek dużo ſię między ludámi zplamił.

Il s'eſt barbuillé en prenant des mœurs eſtrangeres. Moribus externis ſe oblevit. *Cic.* Splamił ſię, zmazał ſię, obyczaie obce biorac.

SE BARBOUILLER *par trop boire*, (*Ne ſçavoir plus ce qu'on dit.*) Nimio vino mentem fuſcare, *ou* infuſcare. *Plin.* USZARGAC ſię zbytnim piiáńſtwem aż do gadaniá ſam nie wiedzieć czego.

BARBOUILLEUR, ſubſt. m. *qui peint groſſierement avec la broſſe, & qui en duit une muraille de quelque couleur.*) Fuſcator, *genit.* fuſcatoris, m. GWAZDACZ co ſzczotką maluie y ſciany farbą iaką maże.

(*Lucain a dit* Cœli fuſcator Eoï Corus. *Le vent Corus qui pient de noir l'Orient.*) Lukanus powiedział wiatr zachodniemu poboczny ktory czarnością farbuie niebioſá.

ON DIT ironiquement, (*parlant d'un meſchant peintre.*) *Ce n'eſt qu'un barbouilleur, ou un enlumineur de jeu de paume.*) Malus & inſulſus pictor, *genit.* mali & inſulſi pictoris, maſc. MOWI ſię ná pośmiewiſko o partaczu malarzu proſty gwazdacz, co grę piłki iaſno maluie.

BARBU, maſc. BARBUë, fœm. (*Qui a de la barbe.*) Barbatus, barbata, barbatum. *Cicer.* BRODATY, BRODATA, co má brodę.

BARBUë, ſubſt. fœm. (*Poiſſon de mer qui eſt plat & délicat à manger.*) Rhombus, *genit.* rhombi, m. *Hor.* PŁASZCZKA rybá morſká barzo delikatná do ſmaku.

BARCELONE *ſur la mediterranée*, (*Ville capitale de Catalogne, au Roy d'Eſpagne avec Univerſité, Cour ſouveraine, Inquiſition & Eveſché ſuffragant de Terragone.*) Barcino. *genit.* Barcinonis, fœm. BARCELONA nad ſrzodziemnym morzem miaſto Katalonij głowne Królá Hiſzpańſkiego z Akademią, ſądem głownym inkwizycyą Biſkupſtwem Suffraganią Tarrakony.

De Barcelonne. Barcinonenſis & hoc Barcinonenſe. adject. Barcellońſki.

BERCELONETTE, (*Ville & Principauté du Duc de Savoye dans les Alpes, entre le Piémont, le Dauphiné & la Provence.*) Barcinola ad Alpes, *genit.* Barcinolæ, fœm. BARCELLONKA Miaſto y Xięſtwo Xcia Sabaudyi w Alpes, między Piemontem, Delfinatem y Prowencyą.

BARDACHE, ſubſt. maſc. Puer meritorius. *genit.* pueri meritorii, maſc *Cic.* Catamitus. SODOMCZYK.

BARDANE, ſubſt. fœm. (*Glouteron, herbe,*) Perſonaca, *ou* Perſonata. *genit.* æ, fœm. ŁOPIAN ziele.

BARDE, ſubſt. fœm. vieux mot & hors d'uſage, qui ſignifioit autrefois *L'armure d'un cheval de gens d'armes.* Tegmenta, Ornamenta equorum ſplendida, *genit.* orum, neut. plur. UBRANIE ná koniá całego, ſłowo ſtáre wyſzło z zwyczaiu ktore niegdyś znaczyło uzbroienie koniá woiennegó.

(*Phaleræ* ne ſignifient point des *Bardes*, mais bien un certain ornement particulier des chevaux, qu'ils portoient ſous les oreilles ſelon Hérodote, ou au front ſelon Suidas) Rząd nie znaczyło ubranie ná całego koniá ále inſzy ſtroy ná koniá ktore noſili pod uſzami według Herodota, álbo ná Czele według Swidy.

BARDE, ſubſt. fœm. (*Grande tranche de lard, fort mince, qu'on met ſur les volailles.*) Lardi lamella, *genit.* lamellæ, fœm. SŁONINA cienko kraianá płatami ktorą ptaſtwo okładaią do pieczeniá.

BARDES, maſc. parmi les anciens Goulois eſtoient *des Poëtes & des faiſeurs de Romans. qui chantoient les louanges des Héros.* Bardi, *genit.* Bardorum, maſc. plur. *Caſ.* SPIEWACY między dawnemi Francuzami byli Rymotworcy baiecznı ktorzy pochwały Bohatyrow śpiewywali.

BARDEAU, ſubſt. maſc. (*Petit ais dont on couvre les maiſons.*) Scandula, *genit.* ſcandulæ, fœm *Cic.* GONTA Deſzczká mała ktorą domy pokrywaią.

BARDER, V. act. (*Mettre une barde ſur un cheval.*) Stragulis equum inſtruere. act. USTROIC koniá, ubrać.

(Mot qui eſt hors d'uſage.) Słowo ktore nię ieſt w uzywaniu.

ON DIT ſeulement, *Un chapon bardé, ſur lequel on a mis une barde de lard.* Lardi laminâ capo coopertus, a, um. MOWIĄ tylko kapłon ſłoniną okładany.

BARDOT, ſubſt. m. (*petit Mulet.*) Puſillus mulus, *genit.* puſilli muli, m. MUŁEK mały.

BARGUIGNER, V. n. (*Marchander une choſe ſou à ſou.*) Barcaniare, *qui ſe trouve dans les Capitulaires de Charles le Chauve en cette ſignification.* In emendis rebus cunctari, (cunctor, aris, cunctatus ſum.) depon. TARGOWAC ſię o rzecz iáką groſz po groſzu poſtępuiąc co ſię znáyduie w uſtawach Karola łyſego.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BARGUIGNER ſe dit figurément (*des irréſolutions d'eſprit, quand un homme a peine à conclure quelque affaire, & marchande trop à faire une choſe*) Cunctari. dep. Hærere, (hæreo, hæres, hæſi, hæſum) n. *Cic.* TARGOWAC ſię mowi ſię o nierozmyśleniu ſię, kiedy kto z trudnością ſię námyśla, iákoby zákończyć rzecz iáką y waży ſię długo, nim ſię odważy ná co.

J'ay dit qu'il ne falloit point barguigner. Negavi circuitu agendum. *Petr.* Mow łem że nie trzeba ſię długo targować.

BARGUIGNEUR, ſubſt. maſc. (*Qui barguigne, qui eſt irréſolu.*) Cunctator, *genit.* cunctatoris, m. NIEODWAŻNY co ſię długo chwieie, y waży ná co.

BARI, (*Ville archiépiſcopale du Royaume de Naples, avec titre de Duché.*) Barium. Baretum, *genit.* i, n. BAR Miaſto Arcybiſkupie Króleſtwa Neapolitańſkiego z tytułem Xięſtwa

BARIL, ſubſt. m. *on prononce* bari. (*Petit vaiſſeau de bois rond en forme de tonneau.*) Cadus, *genit.* cadi, maſc. *Plant.* BARYŁKA naczynie małe okrągłe nákſztáłt beczki.

BARILLET, ſubſt. m. (*Petit baril.* Modiolus, *genit.* modioli, maſc. BARYŁECZKA.

BARJOLS, (*Ville de Provence.*) Barjolum, *genit.* Barjoli, neut. BARZOL, Miaſto Prowencyi.

BARIOLCER, V. act. (*Diverſifier de couleurs differentes.*) Variare, (vario, varias, variavi, variatum. (act. acc. *Mart.* Wzory dawać z roznych kolorow.

Un habit bariollé de figures antiquites. Veſtis variata figuris priſcis. *Catul.* Szatá wzorzyſtá ſtarodawnemi oſobámi.

Il avoit un habit bariollé. Variâ veſte exornatus erat. *Terent.* Miał ſuknię wzorzyſtą.

BARIQUE, ſubſt, fœm. (*Gros tonneau à mettre le vin en Gaſcogne*) Dolium, *genit.* dolii, neut. *Plin.* BECZKA wielká, kufá do zlewaniá winá w Waſkoniy.

BARKA, (*Royaume d'Afrique.*) Marmarica, *genit.* Marmaricæ, fœm. BARKA Króleſtwo Afryki Marmaryckie.

BARLONG, maſc. BARLONGUE, fœm. adject. (*Plus long d'un coſté que d'autre.*) Longior, quàm latior, *genit.* longioris quàm latioris, maſc. DŁUZSZY z iedney ſtrony niż z drugiey.

Le BAROIS, (*le Païs du Duché de Bar.*) Barenſis ager, *genit.* Barenſis agri, maſc. BARSKIE, kray Xięſtwá Barſkiego.

BAROMETRE, ſubſt. maſc. (*Inſtrument de méchanique, qui ſert à connoiſtre la peſanteur ou la légereté de l'air. Torricelli en a eſté l'inventeur.*) Inſtrumentum quo aeris gravitas aut levitas deprehenditur. TORRYCELLA. Baroſcopium, Inſtrument do pomiarkowania ciężkości álbo pofolgowaniá powietrzá. Torrycelli był tego wynależcą.

BARON, ſubſt. maſc. (*Dégré de nobleſſe, qui eſt au deſſus des ſimples Gentils-hommes.*) Baro, *genit.* Baronis, maſc. BARON ſtopień ſzlachectwá wyżſzy nad proſtą ſzlachtę.

(M. Menage dérive ce mot de *Baro* qui ſignifioit parmi les Romains *un homme fort & vaillant*; comme auſſi *un homme féroce & brutal*; & parce que les Rois avoient anciennement auprés d'eux, des hommes les plus vaillants & les plus forts pour les défendre, ils les récompenſoient ſouvent de pluſieurs Seigneuries: on a depuis appellé Barons ces Nobles qui les avoient obtenuës, de ſorte qu'il n'eſt pas ſurprenant, ſi dés le temps meſme de Saint Auguſtin on a appellé Barons, les plus conſidérables de la Cour & de l'Armée. Hirtius Panſa au premier livre de la guerre d'Alexandrie parle ainſi, *Concurritur ad Caſſium defendendum, ſemper enim Barones ſecum habere conſueverat*, c'eſt à dire *On accourut à la defenſe de Caſſius, qui tenoit toûjours auprès de luy des gens forts & vaillants.* Ce qui confirme ce que M. Ménage a avancé. Auſſi en Eſpanel *Varo* ſignifie *un homme vigoureux, vaillant & noble.*) Menagiuſz prowadzi to ſłowo od *Baro*, co znaczyło u Rzymian człowieká mocnego y mężnego iako też okrutnego y nieludzkiego; á że z dawności Krolowie miewali przy ſobie ludzi co nayodważnieyſzych, y naymężnieyſzych dlá obrony ſwoiey, w nagrodę im częſtokroć dawali wiele maiętności: nazwano zatym Baronami tę ſzlachtę ktorzy ie otrzymáli, zaczym niedziw że ieſzcze zá czaſow nawet S. Auguſtyná nazywano Baronami znacznieyſzych u Dworu, y w woyſku. Hircyuſz Panſa w pierwſzey kſiędze o Woynie Alexandryiſkiey tak mowi. Zbiegaią ſię na obronę Kaſſyuſzá ktory zawſze przy ſobie miał ludzi mocnych y odważnych. co potwierdza to, co Menagiuſz powiada. Jakoż y w Hiſzpanii Varo znaczy człeka dzielnego, odważnego, y zacnego

BARONE, fœm.) (*La femme d'un Baron.*) Baronis conjux, *genit.* Baronis conjugis, fœm. BARONKA żoná Baronowá.

BARONNIE, ſubſt. fœm. (*Terre qui donne la qualité de Baron.*) Baronia, *genit.* Baroniæ, fœm. BARONIA maiętność ktorá daie godność Barońſtwa.

BAROQUE, [illegible] (*Qui n'eſt pas parfaitement rond.*) Oblongus, a, um. OBDŁUŻSZY podługowato okrągły co nieieſt do końca okrągły.

(Terme de Joaillier à l'égard des perles.) Termin Jubilerow w względem pereł.

BARQUE, ſubſt. fœm. (*Petit batiment de mer qui n'a que des voiles.*) Phaſelus & Faſelus *gen* phaſeli. BARKA, łodź, ſtatek mały ná morżu ktory tylko ſame má żagle.

Petite barque Parvum navigium. *Cic.* Małá nawá niekryta [illegible]

Barque de peſcheur. Horia, *genit.* horiæ, f. *Plaut.* Navigium piſcatorium, *genit.* navigii piſcatorii, n. *Quint.* Czołn, łodź rybakow.

ON DIT au figuré *Conduire bien ſa barque*, (*Ménager ſagement ſa fortune.* Rem ſuam tutò & prudenter gerere. MOWIĄ *niewłaśnie*: dobrze ſwoią kierować łodzią, rządzić ſię rozumnie w fortunie ſwoiey.

Vous avez bien conduit voſtre barque Servaſti omnem ratem. *Plaut.* *Vous l'avez ſauvée.* Dobrześ łodź ſwoię prowadził, [illegible]

ON DIT auſſi *Il conduit la barque, Il tient le timon.* Tenet clavum. *Cic.* Sedet ad clavum. *Virg.* MOWIĄ też on náwą kieruie, ſter trzyma.

Je conduis moy meſme ma barque, Je ſuis mon maiſtre. Meo remigio, *ou* meo arbitratu rem gero. *Plaut.* Sam ſobie łodź własną kieruię, ieſtem Panem ſwoim,

BARRAGE, ſubſt. maſc. (*Droit eſtabli pour la refection des ponts & paſſages.*) Pro reficiendis viis & pontibus vectigal. *Cic.* MOSTOWE, dochod poſtanowiony dla náprawienia moſtow y przepraw.

BARRAGER, ſubſt. maſc. (*Fermier du barrage.*) Pro reficiendis pontibus vectigalium exactor. *Caſ.* MOSTOWNICZY co moſtowe odbiera.

BARRE, ſubſt. fœm. (*Menue & longue piece de bois, ou de metal, à fermer une choſe.*) Vectis, *genit.* vectis, maſc. *Cicer.* ZAPORA, długá, długa a cienka ſztuka drzewa lub kruſzcu do zámykania czego.

BARRE *pour fermer une porte.* Vectis, is, m. Obex, *genit.* obicis, m. *Hor.* [illegible] *Tite-Live.* ZAPORA do zákładania y zámykania drzwi.

BARRE eſt auſſi (*Une ligne, ou un trait qu'on fait avec la plume pour marquer la fin d'un article, d'un chapitre, ou pour paſſer ſur une écriture qu'on veut rayer.*) Linea, *genit.* lineæ, f. *Cic.* NAZYWAIĄ też linią pociągnioną piorem dla náznaczenia końca punktu iákiego, rozdziału, álbo dla zmazánia tego co nápiſano, á wymazać chcemy.

Tirer une barre. Lineam ducere. Linią pociągnąć, zákreślić

BARRE en termes de blaſon, (*une des Pieces honorables de l'Ecu, qui le diviſe en deux parties égales, en angle d'angle, à commencer par le coſté gauche d'en haut tirant du coſté droit*) Tænia, *genit.* tæniæ, f. *Plin.* ROZDZIAŁ Pas terminem herbarſkim mieyſce poczeſne w polu herbowym Ktory go dzieli ná dwie części rowne od rogu do rogu záczynaiąc od lewey ſtrony z gory ciągnąć ku prawey.

(Elle ſert communément pour les Princes baſtards: de là vient qu'on dit en proverbe, quand on veut taxer quelqu'un de baſtardiſe, *Il eſt du coſté gauche*, & en Latin *Non juſto matrimonio natus.*) Służy zwyczaynie Xiążętom Baſtardom zkąd też kiedy komu wyrzucaią bękarſtwo mowią przyſłowiem, że ieſt nieprawego łoża álbo po lewym boku.

ON APPELLE *la* BARRE *de la Cour*, (*Le lieu où ſe placent quelquefois les Conſeillers.*) Curiæ repagula, *genit.* repagulorum, n. plur. NAZYWAIĄ zámknięcie álbo kracenie ſali radzcy, mieyſce gdzie czaſem radni ſiadaią.

Commiſſaire à la Barre de la Cour. Pedaneus diſceptator ad curiæ repagula. Roziemca Radny u ſzrankow.

BARRES au plurier ſe dit d'un *Jeu*, ou *courſe*, (*où les deux partis ſe placent toûjours en des lieux oppoſez, & courent l'un ſur l'autre pour ſe dépoſſeder du lieu qu'ils occupent.*) Mutuum de intercipiendo ſibi loco certamen. SZRANKI ſię mowi w większey liczbie o grze albo záwodzie, gdzie obiedwie ſtrony ſtawią zawſze ná mieyſcach dwoch przeciwko ſobie, y ná ſiebie biegną, áby ze ſtánowiſk zrzucić ieden drugiego.

Jouer aux barres De intercipiendo ſibi loco inter ſe certare neut. Grać o mieyſca odebranie ieden drugiemu.

Donner barres. Alicui locum ſibi intercipiendum præbere. Z mieyſca uſtąpić drugiemu we grze mieyſce ſtracić.

ON DIT au figuré *Donner barres*, ou *priſe ſur ſoy.* Reprehenſionis anſam alicui dare. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* dać mieyſce dać gorę nád ſobą.

Avoir barres ſur quelqu'un. Aliquem carpendi, *ou* objurgandi anſam habere. Dać ſię w czym poſzlakować.

ON DIT encore *Avoir barres ſur quelqu'un*, (*Avoir avantage ſur luy*) Alicui prævalere *Plin.* MOWIĄ ieſzcze mieć mieyſce nadkim mieć gorę nád nim.

ON DIT proverbialement & populairement, *Il eſt roide comme la barre d'un huis, Il ne fléchit point.* Inflexibilis eſt. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem y poſpolicie trzyma ſię tęgo iák zapora u drzwi, nie dał ſię nákłonić.

BARREAU, ſubſt. m. (*Barre de bois, ou de fer, qui ferme à jour quelque paſſage.*) Clathri, *gen.* clathrorum, m. pl. OKRACENIE krata, ſzranki z drzewa álbo żelaza zamykaiące [illegible] rzyſto mieyſce iákie, to ieſt że przeyrzeć można [illegible]

Fermer de barreaux, ou *Mettre des barreaux à une feneſtre.* Feneſtram clathrare, (clathro, clathras, clathravi, clathratum.) Kratą zámknąć, kratę dáć w oknie [illegible]

Romper des barreaux. Objectos frangere clathros. *Hor.* Wyłamać kraty.

BARREAU, (*le Parquet, le lieu où eſt la barre de la Cour & où les Avocats plaident.*) Forum, *genit.* fori, neut. *Cicer.* SĄDOWE mieyſce, okracenie w ſali ſądowey, gdzie Rzecznicy to ieſt Patronowie ſtawaią.

Commencer d'entrer au barreau. Forum attingere. *Cicer.* Záczynać wchodzić álbo ſtawać w ſądach, w ſprawach, w kancellaryi, w grodzie.

Eſtre deſtiné pour le barreau. Deſtinari foro. *Quint.* Być náznaczonym do prawa, do kancellaryi.

Hanter le barreau. Frequentare, *ou* ſequi forum. *Cic.* Verſari in foro. *Cic.* Chadzać, uczęſzczać ná prawo, do kancellaryi.

Engagé dans le barreau. Merſus foro. *Plaut.* Wdany w prawo co ſię barzo w nie wdał.

Il n'y a plus de bonne foy au barreau. De foro fides ſublata. *Cic.* Niemaſz iuż w prawie rzetelności.

BARREAU ſe dit figurément *des Avocats*: comme *On a conſulté tout le barreau ſur cette affaire*, c'eſt à dire *tous les Avocats.* Aditi ſunt câ de re patroni omnes. GROD bierze ſię zá Patronow całego grodu, wſzyſtkiey Paleſtry ſię radzono w tey ſprawie.

Il eſt l'honneur du barreau. Ille eſt fori ornamentum & decus, (*parlant d'un Avocat.*) On ieſt ozdobą całey Paleſtry mowiąc o Patronie.

DU BARREAU, (*Touchant le barreau.*) Forenſis & hoc forenſe, adject. *Cic*, GRODOWY prawny.

L'éloquence du barreau. Eloquentia forenſis. *Cic.* **La diſcipline & les reglemens du barreau.* Ratio forenſis. *Quint.* **Eſtre habile dans le barreau.* Marte forenſi valere. *Ovid* Wymowa prawnego ſtylu. *Cwiczenia y opiſania prawne. *Być w prawie biegłym.

BARREAU, (*Sorte de tombeau.*) Benna, *gen.* bennæ, f. *Cat.* SPOSOB pochowania.

BARREAU, terme d'Imprimerie, (*Piece de fer en forme de*

de manche, qui fait baiſſer la Platine pour preſſer.) Vectis,is, maſc. DRĄG termin Drukarſki, ſztuka żelaza nákſztałt rękoieści ktora ſpuſzcza blachę do wyciſkania.

L'Imprimeur tire le barreau deux coups. Vecte,retracto bis premit Typographus. Drukarz dwakroć pociąga drąga dla wyciśnienia.

BARRER,V.act.(*Fermer avec une barre.*)Vecte, aliquid claudere. ZAPRZEC drągiem, záłozyć.

BARRER,(*Tirer des lignes ſur quelque choſe de remarquable dans un livre.*) Ductis lineis aliquid notare act. *Cic.* PODKRESLAC linie pociągać náznaczaiąc co oſobliwego w księdze iákiey.

Barrer, tirer des lignes pour rayer & effacer quelques endroits. Cancellare, (cancello,cancellas,cancellavi,cancellatum.)act.*Vlp.* Gluzować zákreślać co dla zmazania mieyſca iákiego.

ON DIT auſſi *Barrer un port,(quand on en empeſche l'entrée.)* Præcludere portum. MOWIĄ też zámknąć záporą port kiedy przyścia zábran aią przez niego.

ON DIT au figure,*Barrer quelqu'un,(l'empeſcher de faire réuſſir quelque affaire, ou quelque deſſein.)* Injicere alicui cunctationem. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie okracić kogo przeszkodzić mu aby mu ſię rzecz iáka nieudała álbo zámyśl [illegible].

BARRETTE, ſubſt.f. (*Bonnet dont l'on ſe ſert en Italie.*) Biretum, *genit.* bireti,neut.) BIERET czapka ktorey zázywaią we Włoſzech.

(C'eſtoit autrefois une coëffure fort ſerrée ſur la teſte,faite de toile très fine, qui n'eſtoit d'abord portée que par les Papes: depuis on donna ce nom au Bonnet des Docteurs,& en ſuite à diverſes autres coëffures qui ont eſté en uſage dans l'Italie.On donne la Barrette aux Cardinaux avant le Chapeau.) Przedtym to było nákrycie barzo ciaſne ná głowę zrobione z płotna barzo cienkiego, ktorego zrazu nie noſili tylko ſami Papieże: potym názwano ták czapki Doktorow, á daley rożne inſze nákrycia głowy ktorych zázywano we Włoſzech.Bieret daią Kardynałom przed Kapeluſzem

ON DIT proverbialement & populairement *Parler à la barrette de quelqu'un.(Luy faire en face quelque ſanglant reproche.)* Inclementer alicui in os dicere. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem po poſpolitemu do czapki,w ręcz do kogo mowić w oczy mu co barzo przykrego mowić.

BARRICADE,ſubſt.f.(*Defenſe & fortification, ou retranchement qu'on fait à la haſte, avec des barriques, poutres ou arbres, pour fermer quelque paſſage.*) Viarum ſubita munimenta. SIECZ,záſieka,obrona y twierdza álbo oſzancowanie ſię nágle z prędka uczynione beczkami,kłodami,ſłupami,álbo drzewami, dla zámknięcia paſu.

Auſſi-tôt les citoyens coururent aux armes,& firent des barricades. Civitas ad arma repentè eſt excitata, & viæ occluſæ munitionibus. Záraz obywatele pobiegli do broni, y záſiekli ſię.

BARRICADER,V.act.(*Fermer les avenuës & les paſſages avec des barricades.*) Munitionibus objectis aditus viarum obſtruere. ZASIEC ſię, zámknąć paſy zagrodami.

Barricader une porte. Longuriis ſudibuſque fores præcludere.*Ovid.* Záporami drzwi obwarować.

Ils s'eſtoient bien barricadez en dedans. Variis ſeptis ſe intùs muniverant. Mocno ſię byli zámknęli wewnątrz.

Nous nous barricadames dans le poſte que nous venions de prendre, de crainte que l'ennemy ne nous y vint attaquer Objecto munimine occupatum locum obſepſimus, ne hoſtis irrueret. *Caſ.* Ogrodziliśmy ſię w mieyſcu,gdzieśmy ſtanęli byli,obawiaiąc ſię áby tam ná nas nieprzyiaciel nie nápadł

BARRIERE,ſubſt.f.(*Sorte de fortification qui ſe fait à un paſſage pour en défendre l'entrée.*) Clauſtrum. Repagulum, *genit.*i,n.*Cic.* TAMA, zapora, ſpoſob obrony ktore czynią ná paſach przeyście zágradzaiąc.

Arracher les barrieres. Convellere repagula.*Cic.* Odedrzeć tamy y zapory.

Ouvrir les barrieres. Laxare repagula. *Lucan.* Otworzyć zápory.

BARRIERE dans les Jeux de courſe, (*Parc fermé.*) Carceres, *genit.* carcerum, m.plur. *Cic.* SZRANKI w grze goniew ogrodzenie zámknięte.

Sortir des barrieres. Exire è carceribus, *Cic.* Effundere ſe è carceribus. Wypadać zá ogrodzenie.

BARRIERE *devant les maiſons des Princes.* Prothyrum,

genit. prothyri,n. *Vitr.* PRZEDSIENIE ſłupoganki przed Domami Xiążąt.

BARRIERE *des Sergents, (Petite loge à Paris où s'aſſemblent les Sergents, pour attendre la pratique.)* Apparitorum urbanorum pluteus, *genit.* plutei,m. GIEŁDA ſług mieyſkich domek poſpolity, gdzie ſłudzy mieyſcy ſię ſchodzą czekaiąc zawołania.

(Ils ſe tenoient autrefois ſur les barrieres qui eſtoient à la porte de l'Hoſtel ſeigneurial où l'on rendoit la juſtice, & ils en eſtoient comme les gardes: depuis on leur a permis de baſtir un petit Logement pour y eſcrire plus commodément leurs exploits,qui a retenu le nom de *Barriere.*)Stanąli przedtym u zaporow ktore były przededrzwiami Radnego domu Panow, kędy ſię ſądy odprawowały, y byli tam jákoby ná warcie, potym pozwolono im domek ſobie wyſtawić,ábyt am ſobie wygodniey notować mogli pozwy ſwoie

BARRIERE ſe dit figurément de *Quelque obſtacle qui arreſte quelque paſſion d'un homme.* Repagulum, *genit.* repaguli,n.*Cic.* Obex, *genit.* obicis,maſc. *Liv.* TAMA mowi ſię niewłaśnie o iákiey przeſzkodzie zátrzymuiącey iáką żądzę ludzką.

La rigueur des ſupplices n'eſt pas une barriere aſſez forte pour arreſter les crimes. Nonſatis coercentur delicta ſuppliciis. *Hor.* Surowość karania nie ieſt to doſyć mocna Tama dla pohamowania wyſtępkow.

Il les oppoſe pour barriere à ſa puiſſance. Contra illius auctoritatem illos objicit, *ou* opponit. *Cic.* Stawia ich, iako iakie támy mocy iego.

Cela ſert de barriere à ſa violence. Id retardat ejus impetum.*Cic. Hor.* To ieſt ná zátamowanie gwałtowności iego.

Donner une barriere à la colere de quelqu'un. Recludere repagulis iram alicujus.*Cic.* Zátamować czyi gniew.

BAS, comme un ſubſt. maſc. (*La plus baſſe partie d'une choſe, ce qui eſt au deſſous d'une autre choſe à laquelle il a relation*)Imus.Infimus,a,um.*Cic.* SPODEK nayniżſza część czego, co ieſt ná ſpodzie rzeczy iak cy do ktorey náleży.

Cette femme a le bas du viſage fort beau. Hæc mulier imâ ſui vultûs parte pulchra eſt. Ta białogłowa ma ſpod twarzy bardzo piękny.

Le bas d'une maiſon eſt mal ſain pour y habiter. Infima pars domûs, non eſt habitationi ſalubris. Doł w domu ieſt niezdrowy ná mieſzkanie.

Il eſt logé par bas. Infimam partem domûs habet,*ou* habitat. Mieſzka ná dole.

Le bas de la robe. Extrema,*ou* ima pars veſtis. Kray ſzaty

ON DIT en aſtrologie *le Bas du Ciel.* Imum cœli. MOWIĄ w Gwiazdarſkiey náuce ſpod nieba.

Il écrivit ces mots au bas de la page. In ima paginâ hæc verba ſcripſit. Nápiſał te ſłowa ná ſpodzie karty.

ON DIT figurément en ce ſens, *Il y a du haut & du bas dans ce païs, (Ce païs n'eſt point égal, Il y a des plaines & des montagnes)* Regio illa inæquabilis eſt,modò plana modò clivoſa.*Ver.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: ieſt y wyſoko y niſko w tym kraiu, to ieſt ten kray nie ieſt rowny ſą w nim rowniny y gory.

ON DIT en ce ſens au figuré la meſme choſe (*d'un ſtile, d'un ouvrage de poëſie & d'eloquence*)*Cet homme a des hauts & des bas dans ſon humeur,Il eſt fort inégal.* Sibi ipſi eſt impar. *Hor.* MOWIĄ w tym nie rozumieniu toż ſamo o ſtylu, o piśmie wierſzem y mową. Ten człowiek ma w ſwoim humorze y gory y doły, ieſt bardzo nie iednoſtayny.

Son diſcours a des hauts & des bas. Non lenitate æquabili profluit eius oratio.*Cic.* *le contraire eſt* Tractus eius orationis lenis & æquabilis eſt. *Cic.* *Son diſcours eſt coulant, il n'y a ni haut, ni bas.* Mowa iego y wyſoka y niſka. *przeciwna ieſt* Mowa rowno płynąca, áni niżey, áni wyżey.

BAS,maſc.BASSE,fœm.adject.terme relatif,(*Qui a moins de hauteur qu'un autre corps; qui n'eſt point élevé.*) Demiſſus. Depreſſus. Submiſſus. Dejectus,a,um.*Cic.*&c. NISKI, NISKA, co nie ma tyle wyſokości iák inſza rzecz, co nie ieſt wyſokie.

Vne maiſon baſſe. Domus humilis.*Hor.* Dom niſki.

Lieux bas & mareſcageux. Demiſſa & paluſtria loca,neut. plur.*Caſ.* Mieyſce niſkie y bagniſte.

BAS, (*ſe dit des Païs qui approchent de la Mer ou vers la ſource des Rivieres.*) comme *la Baſſe Bretagne.* Inferior Britannia,fœm. NISKI mowi ſię o kraiach bliſkich morza albo tam gdzie ſię rzeki poczynaią,iáko niżſza Brytannia.

ON

ON NOMME *La Flandre* abſolument, *Les Païs-Bas.* Inferiores regiones,f.plur. NAZYWAIĄ Flandryą właśnie niżſze Kraie.

ON DIT *La Baſſe Region de l'air,* pour dire *La partie de l'air où ſe forment les nues.* Infima,*ou* ima aëris regio *Cicer.* MOWIĄ niżſzá część powietrzá, to ieſt: Część powietrzá gdzie ſię chmury y mgły wieſzaią.

ON DIT auſſi *Vn temps bas, (lorſque le ciel eſt obſcur & chargé de nuées qui ſemblent plus près de la terre)* Denubilum tempus, *genit.* denubili temporis, neut. MOWIĄ też czas niſki, pochmurny, kiedy niebo poſępne, chmur pełne ktore ſię zdaią bliżey ziemi.

BAS, (*ſe dit encore de ce qui eſt au deſſous des autres dans les Emplois.*) comme *Les bas Officier.* Inferiores miniſtri,m. plur. NISKI mowi ſię ieſzcze o tym co ieſt niżey inſzych co do urzędu, niżſi urzędnicy.

Les baſſes Claſſes, (par rapport à l'Eloquence & à la Philoſophie.) Sel[illegible] es.fœm.plur. Niżſze ſzkoły względem Retoryki y Filozofiy.

BAS,(*ce qui eſt [illegible] & ravalé.*)Depreſſus. Demiſſus. Sub[illegible] *Cic.* NISKI co ieſt pochyłe wklęſłe.

Vne fille qui a les épaules baſſes. Demiſſis humeris virgo. *Ter.* Dzieweczka co ma ramioná wklęſłe.

Le rivage plus bas. Demiſſiores ripæ. *Pl.n.Jun.* Brzeg niżſzy.

Vne voix baſſe. Vox depreſſa. *Quint.* Głos niſki.

BAS, (*Creux, profond.*) Altus,alta,altum. Profundus,profunda,profundum. NISKI,głęboki,dołowaty,nizina,ſpádziſtość.

BAS,ſe dit figurément de l'ame & du diſcours,(*Rempant, qui n'a [illegible] [illegible] quelque [illegible] de l'ame.*) [illegible] humilis & hum[illegible]. *Cic.* NISKI mowi ſię *niewłaśnie* o mowie czołgaiącey y podłey ktora nic wyſokiego w ſobie niema álbo o umyśle álbo myśli ludzkiey.

Vn diſcours bas & rempant. Oratio humilis & abjecta.* *Des mots bas* [illegible] abjecta & humilia. * *Vn ſtile bas.* Humile dicendi genus.*Cic.* Mowá unizoná niſka,y po ziemi ſię czołgaiącá. *Słowá podłe. *Styl niſki podły.

Il a l'eſprit bas & rempant. Demiſſo & infimo eſt animo. *Cic.* Ieſt umyſłu nikczemnego, y czołga ſię.

Leurs penſées n'ont rien de bas. Nihil [illegible] eorum,nihil humile cogitant *Cic.* Myśli ich nic niſkiego nie maią

Avoir des ſentimens bas de ſoy-meſme. Demiſsè & humiliter de ſe ſentire. Niſko o ſobie ſamym rozumieć,trzymać.

BAS, (*Abjet, vil mépriſable.*) Abjectus,a,um. *Cic.* NISKI wzgardzony podły nikczemny.

Qui a la fortune baſſe. Abjectus fortunâ. *Cic.* Niſkiey fortuny,podłey.

*Il eſt né de bas lieu,*ou *Il eſt de baſſe condition.* Obſcuro loco, *ou* genere ortus. *Cic.* Ná niſkim ſię mieyſcu rodził, niſkiego ſtanu.

Vn métier bas. Humilis ars. *Cic.* Niſkie podłe rzemiosło.

Tenir bas quelqu'un, (l'Humilier, l'empeſcher de s'élever & de s'enorgueillir.) Humilem & abjectum habere aliquem. *Cic.* W niſkości,w poniżeniu kogo trzymać,nie dać mu ſię wdumę w fantazyą wbiiać.

Mettre bas quelqu'un,(l'Humilier,le ravaller,l'abaiſſer.) Deprimere,(deprimo,is,depreſſi,depreſſum.)act.accus.*Cicer.* Niſkim kogo uczynić,poniżyć go,pogrążyć,upokorzyć.

Cela eſt à trop bas prix. Hoc vilius eſt. *Ter.* To ieſt barzo niſká cená.

*Vendre à bas prix,*ou *à vil prix.* Vili vendere.*Plaut.* *Acheter à bas prix.* Vili emere. *Plaut.* *A plus bas prix.* Viliùs. *A tres bas prix.* Viliſſimè.adv.*Cic.Plaut.* Przedać niſką ceną tanio. *Kupić tanio zá małe pieniądze. *Taniey zá niżſzą cenę. *Barzo tanio zá barzo podłą cenę.

A BAS; ou BAS,BAS (*Qu'on ſe baiſſe,*ou *Qu'on s'abbaiſſe.*)Submittite,*ou* deprimite vos.Sedete. NIZEY, DOŁEM NISKO,niech ſię ſchylą poniżą.

(Cela arrive ordinairement dans les ſpectacles,lorſque ceux qui ſont devant ſe levent & empechent ceux qui ſont derriere de voir:pour lors on crie *Bas.bas,*c'eſt à dire, *Qu'on ſe baiſſe,Abaiſſez vous.*) To zwyczaynie bywá ná widowiſkach kiedy ci co z przodká ſą,powſtaną á drugim zaſłaniaią, ná ten czas zwyczaynie wołaią niżey, niżey, niech ſię ſchylą niech ſiędą.

BAS,A BAS,ou *En bas,* pour dire *Deſcends.* Mitte te deorſùm. Ná doł álbo dołem, zamiaſt znidź ſpuść ſię.

Courir haut & bas. Surſùm deorſum curſitare,*Ter.* Biegáć ná gorę y ná doł.

Aller haut & bas,ça & là. Surſùm deorsùm,ultro citròque commeare,*Cic.* Chodzić po gorach y dołach iam y ſam.

*Vers le bas,*ou *en bas.* Deorsùm versùs. *Terent.* Ku dołowi,na doł.

Vne galerie qui tire en bas Porticus deorsùm. *Ter.* Przyſionek dolny nadolny, pochodziſty.

Les atomes ſe portent en bas par leur propre poids. Feruntur deorsùm atomi ſuopte pondere.*Cic.* Proſzki maią ſię ná doł właſną wagą ſwoią.

Lorſque vous ſerez arrivé là,il y a une deſcente qui tire en bas. Ubi eò veneris, clivus deorsum verſus eſt. *Ter.* Iak tam ſtaniesz ieſt tam ſpadek ná doł ſię maiący,pochodziſty.

ON DIT (*d'un homme qui vomit & qui va en même temps à la ſelle*)*Il va haut & bas.* Per os & per anum egerit. *Celſ.* MOWIĄ o człowieku co womituie y razem ná ſtolec chodzi, idzie gorą, y dołem.

Ce remede la fait aller haut & bas. Hoc remedio vomitus, & egeſtio per inferius guttur provocatur. To lekarſtwo y gorą y dołem ruſza.

BAS,adverbe.*Il a acheté cette charge argent bas,*c'eſt à dire,[illegible] *ſur table.* Hoc munus emit præſenti pecuniâ. GOTOWIZNĄ położywſzy przyſłowie kupiłten urząd gotowizną, to ieſt: pieniądze wyliczywſzy zaraz, ná ſtole położywſzy.

Mettre bas les armes, Arma abjicere.*Caſ.* Broń położyć.

Mettre bas toute animoſité. Deponere inimicitias. *Cicer.* Wſzelkie niechęci złożyć.

Mettre bas le chagrin. Anxietatem animi & curam ponere.*Cic.Liv.* Złożyć troſki fraſunki.

METTRE BAS,(*parlant des animaux qui font leurs petits.*) F[illegible]e, *ou* fetare.*Colum.* POŁOZYC, mowiąc o bydlętach ktore rodzą ſwoie małe.

METTRE BAS *quelqu'un,(parlant d'une maladie,ou d'un remede)* Attenuare. Debilitare,(o,as,avi.atum)act.acc.*Ovid. Cic.* OSŁABIC wycieńczyć mowiąc o chorobie,albo iakim lekarſtwie.

La fievre l'a mis bien bas. Febri factus eſt inclinatis viribus *Celſ.* Febra go barzo wycieńczyła.

Ce malade eſt bien bas,Il n'en peut plus. Hic æger ad ultima iam venit. *Cic.* Ten chory barzo zeſłabiał iuż cale nie może.

La République eſt ſi bas, qu'elle ne ſe relevera jamais. Adeò proſtrata & affecta Reſpublica, ut reſurgere nullatenùs poſſit.*Cic.* Ták pogrążona ieſt Rzeczpoſpolita,że iuż nigdy ſię nie dzwignie.

*Le vin eſt bas,*ou *au bas.* Fæcatum & fæculentum eſt jam vinum. Wino iuż ná ſpodzie ieſt, álbo mętne.

Le ſoleil eſt bas Inclinat ſe ſol *Liv.* Słońce ieſt niſko.

Jetter bas une maiſon,la démolir,l'abattre. Evertere ædes. act.*Cic.* Zrzucić domoſtwo rozebrać obalić.

Parler bas. Submiſsè loqui. Demiſsâ voce loqui. *Quint. Ovid.* Mowić, niſko po cichu.

Parler plus bas. Remittere vocem,*Cic.ou* ſubmittere *Quint.* Mowić niżey.

S'entretenir tout bas. Cum aliquo ſubmiſsùm fabulari.*Suet.* Rozmawiać z ſobą niſko pocichu.

ON DIT en termes de Marine, *Mettre le pavillon bas, (quand on l'abaiſſe pour ſaluër un vaiſſeau plus puiſſant,* ou *pour ſe rendre.)* Navale vexillum ſubmittere.*Stat.* Alicui cedere & faſces ſubmittere. *Cic.* MOWIĄ terminem Żeglarſkim: uchylić, zniżyć bandery, kiedy ią ſkłaniaią dla przywitania okrętu mocnieyſzego,álbo dla poddania ſię.

ON DIT figurément en cette ſignification *Traiter un homme de haut en bas,* pour dire,*Luy parler avec orgueil,le traitter avec mépris;* & abſolument *Le tenir bas & dans la ſoumiſſion.* Inſolenter & contemtim aliquem habere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie.* w tym rozumieniu od wierzchu do ſpodu do ſzczętu wniwecz kogo obrobić, to ieſt mowić do niego z hardością,poſtępować ſobie z nim wzgardliwie; y iednym ſłowem: trzymać go w poniżeniu y wzgardzie.

METTRE *bas dans un attelier,* pour dire *N'y travailler plus & y ceſſer travail.* Opera intermittere. POŁOZYC warſztat, zniść z warſztatu, to ieſt nic robić ná nim więcey, poprzeſtać roboty.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a le cœur haut & la fortune baſſe,* pour dire, *Il n'a pas tout le moyen de [illegible]*

voir

voir ſa générosité. Altiore animo eſt, ſed fortunâ parvâ & exiguâ. MOWIĄ przyſłowiem człowiek ten ma wſpaniałe ſerce ále fortunę podłą, to ieſt: nie ma ſpoſobu pokazać wſpaniałości ſwoiey.

ON DIT qu'*un homme eſt bas percé, Les eaux ſont baſſes chez luy, (quand il n'a pas bien de quoy vivre.)* Jam res eſt inclinata. *Cic.* MOWIĄ że człowiek ieſt ná ſchyłku, iuż u niego woda ná ſpodzie, kiedy nie ma oczym żyć náleżycie

ON DIT auſſi *Parler d'un ton plus bas,(quand on ſe radoucit après avoir bien menacé & tempeſté.)*Molliri,& ſedatiore voce loqui. MOWIĄ też: Mowić trochę niżey, ſpuścić głos, kiedy ſię kto uśmierzy nágroziwſzy mocno, y ná háłaſowawſzy.

ON DIT auſſi d'un diſcours qu'on n'entend point, *C'eſt du bas Breton pour moy*, ou *du haut Allemand.* Hæc loquela ſub intelligentiam meam non cadit. MOWIĄ też o mowie ktorey kto nie rozumie, niſka to Bretońſzczyzna dla mnie, álbo Niemczyzna wyſoka.

QUAND on frappe à une porte,on demande d'en haut, *Qui eſt là bas?* Quis eſt qui pulſat fores! *Plaut.* KIEDY kołacą do drzwi, tedy ſię pytaią z gory, kto tam ná dole.

*Tant que nous vivons icy-bas,*ou *ſur la terre.*Quamdiù mortales hic in terris degimus. *Cic.* Poki tu ná tym padole żyiemy, álbo ná świecie.

ON DIT, *Je vous envoyemy là bas*, pour dire, *en priſon, (par ce que ſous la Grande Chambre du Parlement eſt la Conciergerie.)*Deorsùm te dabo.Te detrudam,*ou* compingam in carcerem. MOWIĄ poſzlę cię tam nádoł, to ieſt: do więzienia bo pod Wielką Izbą Parlamentu; ieſt Kierat.

BAS DE CHAUSSE,*(dont on ſe couvre les pieds.)*Tibialia *genit.*tibialium,n.pl.*ſi l'on parle d'un ſeul Bas,on ſe ſervira du ſingulier.* Tibiale,is, neut. *Suet.* PONCZOCHY obucie ná nogi odzienie, *Jeżeli o iedney tylko ſię mowi ponczoſzę, zażyć liczby poiedynczey pończocha.

*Bas de drap.*Tibialia è panno.* *De ſoye.*Tibialia ſerica.* *D'eſtame*, ou *de laine.* Tibialia ſtamine contexta. neut. plur. Pończochy ſukienne. *Jedwabne. *Sztámetowe álbo wełniane.

BASSE-COUR,ſubſt.f.*(Le lieu où ſont les eſcuries,eſtables & la volaille dans une métairie.)*Cors,*ou* chors, *genit.*cortis, f.*Var.* NIZSZE podworze, mieyſce gdzie ſą ſtaynie,obory, y kurniki ná folwarku.

De baſſe cour. Cortalis & hoc cortale.adject.*Col.* Kurnikowy, folwarkowy ſtaienny.

ON APPELLE, *Des nouvelles de la baſſe-cour,(Celles qui ſont fauſſes, & qui viennent de gens mal informez.)* Falſi rumores.*Cic.* NAZYWAIĄ nowiny wieyſkie álbo ſ[illegible] które ſą fałſzywe y pochodzą od oſob nie dobrze rzeczy wiadomych.

BASSE-FOSSE,ſubſt.f.*(Lieu ſous-terrain.)* Crypta, *genit.* cryptæ,f. *Juv.* SKLEP podziemny Piwczary mieyſce podziemią.

BASSE,ſubſt f en terme de Muſique, *(La partie de la muſique qui fait les ſons les plus graves & les plus ſourds.)* Gravis cantus, Graviſſimus ſonus.*Cic.* BASS, terminem Muzyki część muzyki ktora wydaie głoſy náypoważnieyſze y náygłuchſze.

(On ſe ſert des meſmes mots Latins pour dire une *Baſſe-Contre*,qui eſt une ſeconde Baſſe dans les meſmes concerts.) Tychże ſłow łacińſkich zażywaią,ná wyrażenie kontra baſſu, ktory ieſt drugi baſs w tymże koncercie.

Il chante ou fait la Baſſe. Gravis cantûs partes ſuſtinet. Spiewa baſſem, álbo baſs trzyma.

*C'eſt une belle Baſſe.*Bellè & graviter ſonat.Piękny to baſs

Vne Baſſe-Continue. Gravis cantus continuus. baſs uſtawiczny.

*Il fait la Baſſe-Continuë.*Graviter & continuò cantat. baſſuie uſtawicznie.

Vne Baſſe-Taille. Vox acuta & gravis, *genit.* vocis acutæ & gravis, fœm. Baſs głośny y poważny.

Baſſe de-Viole. Soni gravis barbitus, *genit.* barbiti,maſc. Baſetla, ſkrzypce do Baſſow.

BASSES, ſubſt.f. en termes de Marine, *(Ce ſont des lieux dans la mer qui ſont pleins de bancs de ſable & de rochers, où les navires échouënt.)* Scopuloſa vada. MIAŁCZYZNY, u Zeglarzow morſkich názywaią ſię mieyſca na morzu pełne bakow, piaſku y ſkał gdzie ſię okręty roztrącaią.

BASANE,ſubſt.f. *(Peau de veau, ou de mouton, préparée à l'alun.)*Aluta, *genit.*alutæ,f.*Plin.*ZAMSZA álbo zámeſza, cielęca, lub kozłowa ſkora hałunem wyprawna.

BASANE',maſc.BASANE'E,f.adject.*(Qui a un teint olivaſtre, tirant ſur un teint de fumée.)* Fuſcus.Aquilus, a, um. *Colum. Plaut.*Qui eſt adu[illegible] coloris.*Liv.*SNIADY,SNIADA co ma [illegible] ktorzy ſą iakoby okopciałą od dymu,Chabry

BASCULE,ſubſt. fœm. *(Contrepois qui ſert à lever le pont-levis d'une ville, & à elever des eaux.)* Tolleno, *genit.* tollenonis,maſc.*Vitr.* ZORAW waga ſłużąca do podnieſienia zwodu mieyſkiego, y do wyciągnienia wody.

BASE,ſubſt.f. *(Appuy, ſoutien.)* Baſis, *genit.*baſis,fœm.*Cic.* PODPORA podſtawa.

BASE ſe dit figurément *(des choſes qui ſervent de ſoutien, en morale)* Baſis,is,f. Fundamentum, *genit.* fundamenti.n. PODPORA grunt mowi ſię *niewłaśnie:* o rzeczach ſłużących do utrzymania czego obyczaynie.

La pieté eſt la baſe de toutes les vertus. Virtutum omnium fundamentum pietas.*Cic.*Pobożność ieſt podpora,grunt wſzyſtkich cnot.

BASE ſe dit encore *(du principal ingrédient. qui entre dans quelque compoſition.)* Præcipuum condimentum, *genit.* præcipui condimenti,n. GRUNT ſię mowi ieſzcze o tym co náypierwey w chodzi do iákiey rzeczy z wielu zápraw złożoney.

BASILIC,ſubſt. maſc. *(Serpent dont le ſeul regard tuë, & qu'on eſtime le Roy des ſerpents.)* Baſiliſcus, *genit.* baſiliſci, m. *Plin.* BAZYLISZEK Wąż ktory ſamym wzrokiem zábiia, y maią go zá Krola gadzin.

BASILIC, eſt auſſi *(une herbe odoriférante.)* Ocimum, *ou* ocymum, *genit.*ocimi,n.*Plin.* BAZYLIKA ziele pachniące

BASILICON,ſubſt.maſc.*(Sorte d'onguent qui ſert à conſolider les playes.)* Tetrapharmacum. BAZYLIKON pewna maść ſłużąca do zamknięcia ran.

BASILIQUE, ſubſt.f. *(c'eſt proprement ce que nous appellons Vne grande Salle.)* Baſilica, *genit.* baſilicæ,f. *Vitr.* qui veut.dire.*Vne Maiſon Royale.* BAZYLIKA Gmach wielki wſpaniały,to właśnie co názywamy ſalą, co znáczy Gmach Krolewſki.

(Dans la ſuite des temps, on a nommé *Baſiliques*,les Salles où les Princes rendoient la juſtice à leurs ſuiets. Elles ont eſté depuis abandonnees aux Juges,& les Marchands s'y eſtablirent; & enfin on les a priſes pour ſervir d'Egliſes aux Chrétiens. Chez les anciens ces Salles avoient deux rangs de colomnes qui faiſoient comme une nef au milieu, & deux ailles à coſté.) Zá czaſem názwano Bazylikami Sale ſądowe w ktorych Panowie poddanym ſprawiedliwość czynili, potym ie zoſtawiono Sędziom,y Kupcy ie oſiedli, á náoſtatek obrocono ie ná Kościoły Chrześcian. U dawnych te Sale miały dwa rzędy ſłupow ktore czyniły iákoby łodź we śrzodku y dwa ſkrzydła po bokach.

BASIN,ſubſt.maſc.*(Eſpece de Futaine.)* Xylinum, *genit.* i,n. BAWEŁNICA gatunek bawełniancy materyi.

BASLE, *on prononce* BÂLE, *(Ville de Suiſſe, Capitale d'un Canton de ce nom,avec Vniverſité & Eveſché qui depend immediatement du S.Siege.)* Baſilea, *genit.* Baſileæ,fœm. BAZYLEA Miaſto Szwaycarſkie głowne iednego kantonu,álbo powiatu tego [illegible] Bazylſka, z Akademią y Biſkupſtwem, ktore od ſamey S Stolice dependuie.

DE BASLE. Baſileenſis & hoc Baſileenſe,adject. BAZYLEYSKI.

BASOCHE,ſubſt.f. *(Communauté des Clercs du Parlement de Paris.)* Scribarum forum, *genit.*ſcribarum fori,neut. PISARZOW álbo Kancellaryſtow Paryſkiego Parlamentu zgromadzenie.

BASQUES,*(Peuples au couchant de Bearn, ſur le penchant des monts Pyrennées.)* Vaſci, *genit.* Vaſcorum, maſc. plur. WASKONOWIE,národ ná záchodzie Bearnu ná Spadziſtych mieyſcach gor Pireneyſkich.

LE PAÏS *des baſques, ou la Biſcaye.* Vaſcitania, *genit.* Vaſcitaniæ,fœm. WASKONIA kray Waſkonow.

ON DIT en proverbe.*Il court come un Baſque*,Currit perniciter.*Cicer.(parce que les Baſques ſont fort viſtes à la courſe.)* MOWIĄ *przyſłowiem:* biega iák Waſkon,gdyż Waſkonowie ſą barzo ſzybcy w biegu.

BASQUE,ſubſt.fœm.*(petite piece d'étoffe,qui fait la partie d'en bas d'un pourpoint.)*Thoracis plagu[illegible] fœm. POŁA,kawał materyi cz[illegible]

BASSEMENT,adv. *(D'une maniere [illegible])* Demiſſè.adv. (Demiſſiùs. *Cic.* PODŁO, w ſpoſob podły y wzgardzony.

BASSEMENT,comme *Il s'exprime baſſement,Ses expreſſions ſont baſſes & rampantes.* Abiecto ſermone utitur. PODŁO,[illegible], wyrażenia má podłe y czołgaiące ſię.

BASSESSE,ſubſt. fœm.*(Petiteſſe,néant.)*Ignobilitas,*genit.* atis,fœm. Abiectio, *genit.*abiectionis,fœm.*Cic.* PODŁOSC, małość,nikczemność.

Conſiderer ſa baſſeſſe, ſon néant. In ſe ſe deſcendere. *Perſ.* Uważać podłość ſwoię,nikczemność ſwoię.

La baſſeſſe de ſa condition,de ſa naiſſance. Generis ignobilitas.*Cic.* Podłość ſtanu urodzenia ſwego.

*Reprocher a quelqu'un la baſſeſſe de ſa naiſſance.*Humilitatem generis alicui,*ou* exprobare.*Cic.* Wyrzucać komu podłość urodzenia iego.

*Il y en a qui dans la baſſeſſe de leur naiſſance,travaillent à devenir riches.*Sunt qui humiles nati,dici locupletes ſtudent *Phed.* Są tacy co w podłości urodzenia ſwoiego, pracuią áby ſię zbogacili.

Il y a des femmes que la baſſeſſe anime,& qui n'ont de paſſion que pour des valets. Quædam feminæ ſordibus calent, nec libidinem concitant niſi ſervos viderint. *Petr.* Są białogłowy ktore ſię zá podłością uwodzą, y ktore niemaią chęci tylko do ſłużebnikow.

BASSESSE ſe dit au figuré, *(de la puſillanimité & baſſeſſe du courage.)*Infractio & demiſſio animi, *genit.*onis,fœm.*Cic.* PODŁOSC mowi ſię *niewłaśnie:* o nieśmiałości y małości ſerca.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Faire des baſſeſſes,(lors qu'on fait de [illegible] & quelque choſe d'indigne de ſa naiſſance & de la raiſon.)*Aliquid agere ſe indignum.*Hor.* MOWIĄ też w tymże rozumieniu, Podłość czynić, kiedy kto uniżoności wielkie,y co nie [illegible] ná ſwego czyni.

Il luy remontra que ces baſſeſſes bleſſoient ſa gravité. Dixit non decere gravitatem ejus tam humiles inpetias.*Petr.* Pokazał mu że iego podłości o[illegible] powagność iego.

*Il a fait mille baſſeſſes pour avoir ſes bonnes graces.*Indigniſſimis modis ad illius amicitiam irrepſit. Czynił tyſiąc podłości áby pozyſkać łaſkę iego.

BASSET,maſc.BASSETTE,fœm,adject. *(Qui eſt de taille mediocre.)* Qui,*ou* quæ eſt ſtaturâ humili. NISKI, MAŁY, poziomy poziomá co ieſt miernego wzroſtu.

UN BASSET, ou *Chien baſſet, (pour prendre les renards.)* Canis brevioribus tibiis. OGAR pies niſki do liſzek chwytaniá. [illegible]

BASSIGNY,*(Païs de Champagne, dont Chaumont eſt la capitale.)* Baſſiniacus ager. *genit.*Baſſiniaci agri,maſc. BASYNIAK powiat Kampaniy ktorego Kalwomont albo łyſa gorá ieſt głowne miaſto.

BASSIN,ſubſt.m.*(Vaiſſeau plat & large à laver les mains)* Pelvis, *genit.*pelvis,fœm. *Var.* Miednicá naczynie płaſkie y ſze[illegible] do umywania rąk.

BASSIN ſe dit auſſi *(des grands plats à ſervir quantité de viandes ſur table.)* Lanx eſcaria, *genit.* lancis eſcariæ, fœm. [illegible] MIEDNICA ſię też mowi o miſach wielkich ná [illegible] ſtoła.

*L'on avoit accouſtumé de nous ſervir des légumes dans des baſſins & des corbeilles magnifiques.*Lancibus & ſplendidiſſimis caniſtris,oluſculis nos ſoles paſcere. *Cic.* Zwyczaynie nam uſtawiaſz iarzynę ná miſach y wybornych koſzykach.

BASSIN *à détremper la chaux & a l'eſteindre.*Mortarium, *genit.* Mortarii,neut.*Vitr.* Lacus, *genit* lacûs, maſc. WAPIENNA ſkrzynia do rozczynania wapná y gaſzenia,álbo doł.

BASSIN ou *Cuve à ſe baigner.*Labrum, *genit.* labri,neut. *Cic.* KADZ álbo wanná do kompania ſię.

BASSIN *de fontaine.*Crater, *genit.* crateris,maſc.*Plin.*Labrum, *genit.* labri,neut.Labellum, *genit.*labelli,neut. *Plin.* [illegible] KRANIEC około fontany.

BASSIN *de chaiſe percée.*Laſanum,*genit.*laſani,neut.*Petr* NACZYNIE ſtolcowe.

BASSIN *d'une balance.*Lanx, *genit.* lancis.*Vitr.* SZALA u wagi, miſká.

ON DIT proverbialement & populairement, *Faire cracher quelqu'un au baſſin*, pour dire *L'obliger à donner quelque choſe.*Pecuniam ab aliquo exprimere,*ou* extorquere. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem: przywieść kogo że muſi odcharchnąć ná miednicę to ieſt przywieść go żeby co dał.

BASSINER *une playe avec de l'huile ou du vin*, V. act. *(l'en eſtuver.)*Vino aut oleo vulnus fovere, (foveo,foves,fovi,fotum.)act.*Celſ.* OBMYC ranę opłokać winem álbo oliwą, otrzeć, czyſto chować.

BASSINER *un lit*,*(le chauffer avec une baſſinoire.)*Lectum ignitabulo calefacere. *Plin.* POSCIEL ogrzewać faierką *ſkandalenem.*

BASSINET,ſubſt.maſc.*(Petit baſſin d'un mouſquet à mettre l'amorce.)*Alveolus, *gen.*alveoli,m. PANEWKA rowek u ſtrzelby na podſypkę.

BASSINET,*(Fleur jaune qui croiſt dans les prez.)* Ranunculus, *genit.* ranunculi,m. Strumea, *genit.* ſtrumeæ,f. *Plin.* JASKIER, Kwiat żołty co ná łąkach rośnie.

BASSINET *de gland.* Caliculus, *genit.* caliculi, m. *Plin.* CZASZKA żołędziowa.

BASSINOIRE, ſubſt f. *(Vtencile de chambre, de cuivre, ou d'argent qui ſert à chauffer un lit, & où on met du feu.)* Excalfactorium, *genit.* excalfactorii, neut. *Plin.* SZKANDALAN, Faierka zámknięta,náczynie pokoiowe miedziane álbo ſrebrne do ogrzewania pościeli, w ktore ogień ſypią.

BASSON,ſubſt.maſc. *(Inſtrument de Muſique à vent & à anche, qui ſert de Baſſe.)* Major tibia ſoni gravioris, *genit.* majoris tibiæ,&c.f. BASSON Puzan Inſtrument muzyczny do dęcia y uięcia.

BAST, ſubſt. maſc. *on prononce* BÂT. *(Selle groſſierement faite qu'on met ſur le dos d'un aſne.)* Clitellæ, *genit.* clitellarum,f pl.*Cic.* SIODŁO proſtą robotą ktorym Oſła ſiodłaią

Qui porte un baſt. Clitellarius, a, um. *Cic.* Tłomokowy ciężarowy robotny co ſiodło noſi.

BASTANT,maſc.BASTANTE,f.part.act. *du verbe inuſité* BASTER. *(Suffiſant.)* Sufficiens, *genit.* ſufficientis,omn. DOSTATECZNY od ſłowa niezwyczaynego Doſtarcza.

BASTARD,maſc.*on prononce* BÂTARD, *ſans faire ſonner l'S, mais faiſant ſeulement l'a long. (Qui n'eſt point né d'un légitime mariage.)* Nothus. Spurius. Non juſto matrimonio natus,i,m. BĘKART, nieprawy, nieczyta ſię *S.* w Francuſkim, ále tylko *a* ſię przedłuża: ten co ſię urodził z nieprawego łoża.

BASTARDE,f.*(Celle qui n'eſt point née d'un légitime mariage.)* Spuria, *genit.*æ,f. BĘKARTKA, ta co z nieprawego łoża zrodzona.

BASTARD, *(Sauvage, parlant des plantes & des arbres.)* Silveſtris & hoc ſilveſtre, adject. Silvaticus,a,um.*Cat.* BĘKART,dzika płonka mowiąc o ſzczepach y drzewach.

BASTARD,*(Qui dégénere.)*Adulterinus,a,um.BĘKART odrodny mięſzany.

BASTARDEAU,ſubſt.maſc.*on prononce* BÂTARDEAU. *(Cloiſon de planches entre deux rangs de pieux, qu'on remplit de terre glaiſe pour baſtir dans l'eau.)*Arca, *genit.*arcæ,fœm. *Vitr.* SKRZYNIA do murowania, álbo budowania ná wodzie: uſtęp, forſztowanie z deſek między dwoma rzęda mi ſłupow ktore nápełniaią gliną dla budowaniá na wodzie.

BASTARDIERE,ſubſt.fœm.*on prononce* BÂTARDIERE. *(Plant d'arbres greffés.)* Plantarium, *genit.* plantarii,n.*Cic.* PŁONNIK, latoroſle dzikie ſzczepione.

BASTARDISE,ſubſt.f. *on prononce* BÂTARDISE.*(Qualité de baſtard.)* Natalium vitium. BĘKARSTWO wada urodzenia.

BASTELAGE,ſubſt.m.*on prononce* BÂTELAGE *(Charlatanerie.)*Sycophantiæ.Præſtigiæ, *genit.*arum.fœm.plur.*Ter.* SZALBIERSTWO, oſzuſtoſtwo, kuglarſtwo.

Ils amaſſerent quantité d'argent par ce baſtelage. His ſycophantiis grandem pecuniam æruſcarunt. Názbierali wiele pieniędzy tym oſzuſtoſtwem.

BASTELEUR,ſubſt.m. *on prononce* BÂTELEUR. *(Charlatan.)* Sycophanta, *genit.*ſycophantæ,m.Circulator, *genit.* circulatoris. KUGLARZ, Ciarlatan, oſzuſt.

DE BASTELEUR,*(Qui reſſent le baſteleur.)*Hiſtrionalis & hoc hiſtrionale,adject.Mimicus,mimica,mimicum.*Tacit.* *Cic.* OSZUSTOWSKI, co trąci oſzuſtem.

Ils ont cru nous tromper par une adreſſe de baſteleur & par les ombres de ces faux caracteres. Mimicis artibus petiti ſumus & adumbratâ inſcriptione deriſi.*Petr.* Rozumieli że nás oſzukaią tą ſztuką oſzuſtowſką y tym zmyślonym piſmem.

BASTELEUSE,ſubſt.f.*on prononce* BÂTELEUSE. Ludia, *genit.* ludiæ, fœm. *Mart.* Mima, *genit.* mimæ, fœm. *Horat.* KUGLARKA, Oſzuſtka.

BASTER *on prononce* BÂTER, *prononçant l'a long*, V. act. (*Mettre un bast sur un asne, ou sur quelque beste de somme.*) Clitellas imponere, (impono, imponis, imposui, impositum.) act. (*datif de la beste.*) *Phæd.* SIODŁAC wymawia się, *a* przedłużaiąc, śiodło kłáść ná osła, álbo insze bydlę do pracy.

ON DIT populairement, *C'est un asne basté*, pour dire *Vn parfait ignorant.* Codex ac bardus homo. MOWIĄ pospolićie, Jest to Ośieł śiodłany, to iest, głupiec ze wszystkim iák pień.

BASTER, en faisant sonner l's, vieux verbe & hors d'usage, qu. signifioit autrefois *Suffire.* STARE słowo y wyszłe z zwyczaiu, ktore niegdyś znaczyło wystarczać.

BASTE, (*Soit, Je le veux, Passe.*) Esto. Sit ita sanè. BĄDZ, pozwalam, idzie, niech v ták będźie.

BASTIDE, subst. f. Villa. *Cic.* WIOSKA.

(On appelle ainsi les *Maisons de campagne* en Provence.) Ták zowią w Prowencyi Budynki po wś[illegible]ch.

BASTIER, subst. masc. *on prononce* BÂTIER. (*Faiseur de Basts*, ou *Selles.*) Clitellarum opifex, *genit.* opificis, m. SIODLARZ, co śiodła robi, álbo terlice.

BASTILLE, subst. f. (*Forteresse à créneaux.*) Castellum, *genit.* castelli, neut. *Cic. Cæs.* BASTYLA Forteca w bla[illegible].

(On a donné ce nom à la Forteresse ou Chasteau, qui est à Paris entre l'Arcenal & la Porte S. Antoine, & où l'on met les Prisoniers d'Etat.) To nazwisko dano Fortec[illegible] Zamkowi, ktory iest w Paryżu między Arsenałem y B[illegible] S. Antoniego, y kędy wsadzaią więźniów publicznych.

BASTIMENT, *on prononce* bâtiment, [illegible] *ce mot*, subst. m. (*Edifice, ouvrage de maçonnerie*) [illegible], *genit.* ædificii, neut. *Cic.* BUDYNEK, Struktura, Fabry[illegible] u-larską robotą, wymawia się podnosząc *a* w tym słowie.

Vn bastiment bien éclairé, bien percé. [illegible] sum, *ou* lucidum. *Vitr.* Dom dosyć świ[illegible]ła máiący, dobrze otwarty.

Je ne cesse de presser Cyrus d'achever vostre bastiment. De ædificatione tuâ Cyrum urgere non ce[illegible]. *Cic.* Nieprzestaię naglić Cyrusa około fabryki twoiey.

BASTIMENT pour dire *Vn corps de vaisseau sur la mer.* Navis, *genit.* navis, fœm. *Cic.* Okręt ná morzu.

BASTION, subst. masc. (*Piece de fortification, avancée sur les angles saillans du corps d'une place.*) Terreus, *ou* saxeus agger. WAŁ, Zrąb w rogách szańcow wychodzący około Twierdzy iákiey.

BASTIR, *on prononce* BÂTIR, V. act. (*Ædifier, construire.*) Ædificare, (ædifico, ædificas, ædificavi, ædificatum.) *Cicer.* BUDOWAC, Stawiać, murowáć.

Bastir sur le fonds d'autruy. Exstruere ædificium in alieno. *Vitr.* Budowáć ná gruncie cudzym.

Vne maison de campagne bastie sans trop de magnificence. Frugalis villa, *genit.* frugi, *ou* frugalis villæ, f. *Var. Plin.* Wieyski Pałac stawiany bez wielkiey okazałośći.

ON DIT au figuré, *Se bastir, se faire une réputation par son esprit.* Famam sibi condere ingenio. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie* wystawić uczynić sobie reputácyą z rozumu swego.

ON DIT proverbialement, *Bastir des chasteaux en Espagne.* Magnas res in mentem instruere. *Plaut.* MOW[illegible] Stawiać Zam[illegible] w Hiszpanii, to iest ná cię[illegible] się rzeczy kasać.

BASTI, *on prononce* BÂTI, m. BASTIE, f. part pass. (*Edifié, construit.*) Ædificatus. Constructus, a, um. *Cic.* BUDOWANY, BUDOWANA, Wystawiony.

Vne ville bastie de brique & de ciment. Urbs effecta ex latere & cæmento. *Cic.* Miasto z cegły [illegible] vapna stawiane.

Vne ville bastie dans une plaine. [illegible]lissimo loco explicata urbs. *Cic.* Miasto ná rowninie wys[illegible]one.

ON DIT figurément, *Ce traitté est basti à chaux & à ciment*, pour dire *Il est bien fait, on y a mis toutes les clauses qui le rendront inébranlable.* Fœdus omni ex parte firmum & stabile. MOWIĄ *niewłaśnie:* To przymierze iest wapnem y gruzem stawiane, *to iest:* że gruntownie stanęło, wszystkie w nim włożono warunki ktore ie czynią niewzruszonym.

BASTI *bien ou mal*, dans le me[illegible] *bien fait, bien constitué, bien ou mal formé.* [illegible] tutus, *ou* formatus, *ou* conformatus. [illegible] BUDOWANY dobrze álbo źle, w tymże *rozumieniu niewłasnym:* dobrze ułożony, dobrego álbo złego [illegible].

Vn corps bien basti, bien disposé Co[illegible] constitutum. *(le contraire,* Corpus affe[illegible] Ciało dobrze ułożone, *przeciwna iest:* c[illegible].

Je suis, tout mal basti, ou *Je suis indisposé.* Non benè mihi est. *Cic.* Wszystkiem ladaco w sobie ułożony, źle mi iest.

ON DIT encore, *Comme vous voilà basti. Comme vous voilà fait?* Quis iste ornatus? *Plaut.* MOWIĄ ieszcze co to za postawa? poiakiemu to wyglądasz.

ON DIT parlant d'un homme qui a du ventre, *Il basti sur le devant.* Aliquantulum est pansa, *ou* ventriosus. *Plaut.* MOWIĄ o człeku brzuchatym, nabudował sobie z przodu.

ON DIT familierement, *Je suis basti ainsi, Voilà mon humeur.* Sic est indoles. Sic sum. Ita sum compositus. *Plaut. Ter.* MOWIĄ poufale, takem u siebie ułożony, álbo tak u mnie stanęło, ten iest moy humor.

BASTISSEUR, *on prononce* B[illegible]TISSEUR, subst. masc. (*Celuy qui se plaist à bastir.*) Æ[illegible]ficator, *genit.* ædi[illegible]catoris, ma[illegible] *Cic.* BUDOWNIK ten co się rad budowaniem ba[illegible].

(Ce mot François n'est d'usage que dans le [illegible] que M. Godeau l'ait emplo[illegible] dans le serie[illegible]. To słowo Francuskie nie iest w używ[illegible] chyba w po[illegible] mowie potoczney, lubo *Godeau* zaży[illegible] w powa[illegible].

BASTON, subst. m. *on p[illegible]* Baton [illegible] (*Morceau de bois rond & long qui sert à s'appuyer, & à battre.*) [illegible] Baculus, *genit.* baculi, m. *Ovid.* Scipio, *genit.* scipionis, m. *Liv.* KIY wymawia się *a* wynosząc; kawalec drewna okrągły y długi do podpierania się y uderzenia.

Petit baston. Parvum bacillum, n. *Cic.* Kiiek mały.

Petit baston, ou baguette à soutenir des œillets, ou des paillassons. Canteriolus, *genit.* canterioli, masc. *Var.* Kiek álbo koszka do podpierania goździkow, álbo mat słomiannych.

Baston un peu courbé par le haut, (comme estoit celuy des anciens Augures à Rome.) Lituus, *genit.* litui, masc. *Cicer.* Koszatur, kiy nieco zákrzywiony z wierzchu iáko była laska dawnych Wieszczkow Rzymskich.

BASTON, ou *Baguette, que portent les Huissiers.* Accensi, *ou* Apparitoris bacillum. **Baston de Mareschal de France, qui est fleur delisé.* Bacillum liliatum, neut. KIY, lub laska ktorą w ręku noszą Sudzy micyscy. *Regiment Hetmanow Francuzkich ktory iest laska w lilią ránięta.

(Les Maistres d'hostel chez le Roy portent aussi des bastons fleurdelisez.) Kuchmistrze, u Krola także noszą laski w lilią ránięte.

BASTON *ferré*, ou *à deux bouts.* Sudes ferrata, *genit.* sudis ferratæ, f. *Liv.* K[illegible] drąg ná obudwu końcach kowany.

BASTON *pastoral*, ou *la Crosse des Evesques, (qui n'estoit autrefois qu'un baston figure de la Croix, pour conduire leur troupeau.)* Pedum. [illegible], *genit.* pedi pastoralis, neut. LASKA Pasterska, [illegible] Biskupow, ktory z dawna niebył tylko laska z Krzyżem dla prowadzenia trzody swoiey.

(Les Chantres dans les Eglises episcopales portent aussi ces Bastons, dont ils se soutiennent, estant obligez [illegible] ner pour modérer le chant dans l'Ofi[illegible] de Corbin. Kant[illegible] Kościołach Biskupich, [illegible] że Laski ktorem [illegible] dla miarkowania [illegible] podzinach [illegible], zowią się Kruczy Nos u Francuzow.

BASTON se dit encore (*des choses qui ress[illegible] baston, quoi qu'en tres petit volume.* (comme *Vn* [illegible] Cassiæ bacillum. **Vn baston de cire d'Espagne.* Cera [illegible] bacillum, [illegible] neut. LASKA [illegible] ktore [illegible] do laski [illegible] *Laska [illegible] Hiszpańskiego [illegible].

BASTON [illegible]

[illegible] LASKA [illegible] pomocy ná starość swoię.

Vous serez mon baston de vieillesse. Ætas mea ingravescens in tuâ adolescentiâ conquiescet, *Cic.* Ty będziesz podporą starości moiey.

ON DIT aussi qu'*Vn homme en mene un autre le baston haut*, ou [illegible] *à la main*, pour dire qu'*Il luy commande avec autorité* [illegible] Durius [illegible] & duriùs illi imperat. *Cicer.* MOWIA [illegible] że [illegible] drugiego sobie powoduie [illegible] do gory, álbo laskę trzymaiąc w ręku, to iest [illegible] gorno y z surowością.

BASTON se dit proverbialement en ces façons de parler. *Il a esté réduit au baston blanc*, pour dire *Il a esté absolument ruinee & contraint de sortir de chez luy avec un baston* [illegible] Abiit nudus & vacuus ab omni re. *Cic.* LASKA, kiy mowi się niewłaśnie w tych sposobach: przyszedł, álbo przyszło mu do kiia, to iest c[illegible]le podupadł, y zálewie o kiiu mu wyniść od sieb e dostało się.

ON DIT aussi *Estre bien assuré de son baston, (lors qu'on a de bons garants de ce que l'on dit & de ce que l'on fait, & lors qu'on est seur du succès de quelque entreprise*) Bonis auctoribus aliquid agere aut dicere. MOWIĄ też być bespiecznym pewnym o lasce swoiey, kiedy kto ma dobrych popleczników tego co mowi albo czyni, y kiedy kto iest pewny oskutku dobrym imprezy iákiey.

ON DIT aussi *Tirer au baston avec quelqu'un*, pour dire *Luy contester quelque chose comme d'egal à égal.* Æquâ quasi lance contendere aliquid cum aliquo. MOWIĄ też kiy sobie z kim wydzierać, sprzeczać się o co z kim iakoby zárowno z rownym sobie.

Faire sauter le baston à quelqu'un, pour dire *L'obliger à faire quelque chose contre sa volonté.* Invitè ad aliquid cogere aliquem. Kázać komu skakać bez kiy, to iest przywieść go áby co uczynił poniewolnie.

(Metaphore prise des Charlatans qui font sauter un baston à des singes en les menaçant du baston.) Podobieństwo wzięte od Ciarlatanow ktorzy Małpom tańcować bez kiy każą grożąc im laską.

Repasser quelqu'un à coups de bastons, (Luy repasser son buste) Fuste dolare aliquem. Lumbos alicujus dolare. *Plaut.* Kiiem kogo wysmarować, skorę mu wyprasować.

(Maniere de parler populaire.) Sposob mowienia pospolstwa.

Faire une chose à bastons rompus, pour dire *Après plusieurs reprises & interruptions.* Interruptè aliquid facere. Laskę złomaną zkleiać álbo do kupy składać rzecz iaką przerwaną y zániechaną znowu wziąć przed się.

(Metaphore tirée des desseins semblables de tapisserie.) Podobieństwo wzięte od wzorow obicia w kiie podobnego.

Vn discours fait à bastons rompus. Interrupta, *ou* hiulca oratio, *genit.* interruptæ, *ou* hiulcæ orationis, fœm. *Cic.* Mowa przerywana, iękliwa momorać.

Parler à bastons rompus. Mutila & hiantia loqui. Gadać mową przerywaną iękliwą.

ON APPELLE *Le Tour du baston, (les profits illicites qu'on fait secrettement & avec adresse dans une charge ou dans quelque commission.)* Lucrum furtificum, *genit.* lucri furtifici, n. *Plaut.* Lucrum furtivum, *genit.* lucri furtivi, neut. NAZYWAIĄ obrot laski, zyski niegodziwe ktore się dzieią pokryiomo, y sztucznie ná urzędzie iákim álbo zleconey sprawie.

(Métaphore prise des charlatans, qui font mille subtilitez, qu'ils attribuent à la vertu de leur petit baston ou baguette de Gibeciere.) Podobieństwo wzięte od Ciarlatanow, ktorzy tysiąc sztuk dokazuią, przyznaiąc to wszystko laszce swoiey ktorą w torbie noszą.

ON DIT, (*lors qu'on menace quelqu'un de luy donner des coups de baston.*) *Martin jouëra son jeu*, c'est à dire *Tu seras battu.* Fustibus tunderis. MOWIĄ kiedy komu odgrażaią kiymi: *Marcin, kiy będzie w robocie:* to iest będziesz bity.

(Parce qu'on appelle communément *Vn asne, Martin*, comme si l'on disoit *Le baston de Martin.*) Bo zwyczaynie Osły *Marcin* zowią iákoby mowiono kiy Marcinow.

BASTONNADE, subst. f. (*Coups de baston*, ou *une volée de coups de baston.*) Fustuarium, *genit.* fustuarii, neut. *Cic.* KIYMI zbicie, kiiowe karanie.

BASTONNER, V. act. *on prononce* BÂTONNER. (*Donner des coups de baston.*) Fuste, *ou* fustibus, *ou* bacillo aliquem cædere, (cædo, cædis, cæcidi, cæsum.) *ou* tundere, (tundo, is, tutudi, tunsum.) act. acc. *Cic.* KIYMI dać, zbić kiymi.

BASTONNET, *on prononce* BÂTONNET, *en élevant seulement* l'a, subst. m. (*Petit baston.*) Parvum bacillum. KIIECZEK, *a* tylko podnosząc wymawia się mała laseczka.

BASTONNIER, *on prononce* BÂTONNIER, subst. masc. (*Chef de la Communauté des Avocats & Procureurs.*) Causidicorum coryphæus, i, masc. PALESTRY Patronow głowá y starszy.

(Terme du Palais où l'on se sert mesme du mot Latin *Bastonerius*, qui est un mot de la basse latinité.) Słowo sądowe gdzie tez z łacińska nazywáią Bastoneriusz, co iest słowo podłey łaciny.

BATAIL, subst. masc. (*Piece de fer suspenduë au milieu d'une cloche pour la faire sonner.*) Batallum, *genit.* batalli, neut.

mot de la basse latinité. Æris campani clava ferrea. MŁOT we dzwonie sztuka żelazá wiszącá we szrodku dzwoná dlá dzwonienia słowo podłey łaciny

BATAILLE, subst. fœm. (*Choc de deux armées.*) Pugna, *genit.* pugnæ, fœm. BITWA spotkanie się uderzenie się woysk między sobą.

Bataille navale, ou *sur mer.* Navale prælium. *Quint.* Maritimum prælium. *Aul Gel.* **Bataille sur terre.* Terrestre prælium. n. Potkanie się woyná okrętow ná morzu. *Potkanie się woyná ná ziemi.

Le front de la bataille. Prima acies, *genit.* primæ aciei, fœm. *Liv.* Czoło woyská, pierwszá straż.

Ils estoient au front de la bataille. Primi in acie versabantur. *Tacit* Byli w pierwszey strazy ná czele woyská.

Bataille rangée & preste à combattre, Acies instructa, fœm *Cic.* Woysko w szyku, gotowe do potrzeby.

Vne bataille trop estenduë. Porrectior acies. *Tacit.* Longitudo agminis. *Cæs.* Woyska szyk zbyt długi.

Aller, ou *marcher en bataille.* Progredi, *ou* procedere instructa acie *Liv.* Iść w szyku komunikiem.

Soldats rangez en ordre de bataille. Compositi acie milites. *Tacit.* Zolnierze uszykowani porządnie do boiu.

Donner, livrer bataille. Manum conserere. act. *Cic.* Congredi acie *Tacit.* Wydać bitwę.

On ne donna nulle part aucune bataille générale. Nusquam ad universæ rei dimicationem ventum est. *Liv.* Nigdzie nie wydano, żadney bitwy ogolney.

Oser donner la bataille. Aciem, *ou* in aciem audere. *Tacit.* Odważyć się wydać bitwę.

Presenter la bataille à l'ennemi. Pugandi copiam hosti facere. *Liv.* Ofiarować bitwę nieprzyiacielowi.

Donner bataille sur mer. Classe confligere. *Corn-Nep.* Wydać bitwę ná morzu.

En venir à une bataille générale. In casum universæ dimicationis venire. *Liv.* Przyiść do potyczki generalney.

Estendre la bataille. Dilatare aciem. *Liv.* Explicare aciem. *Liv.* Rozciągnąć szyki.

Sortir en bataille. Exire in aciem. *Liv.* Ire in aciem. *Tacit.* Procedere in aciem. *Liv.* Wyniść do boiu, wpole.

Gagner la bataille. Prælium secundum facere. *Liv.* Prælio Vincere, (vinco, is, vici, victum.) act. *Cic.* **le contraire est* Prælium advesum facere. *Cæs.* *Perdre la bataille.* Wygrać bitwę: **Przeciwná iest* przegrać bitwę.

Ranger une armée en bataille, (la mettre en bataille.) instruere, *ou* ordinare aciem, *Liv.* Uszykować woysko do boiu, postawić do boiu.

Il rangeoit ses gens en bataille à mesure qu'ils avoient passé la riviere. Ut quosque traduxerat trans flumen, ita in acie locabat *Liv.* Szykował swoich do boiu, zaraz iak tylko się przeprawiali przez rzekę.

(Plaute nous a donné la description d'une bataille qu'on sera bien aise de voir.) Plautus podał nam opisanie iedney potrzeby, ktorą rad każdy będzie widział.

Cette réponse ayant esté rapportée au Géneral de l'armée, il fit aussi-tost sortir ses troupes hors du camp: les ennemis de leur costé font sortir leurs troupes de la ville dans l'appareil du monde le plus pompeux. Les armées estant hors de leurs retranchemens, on les rangea en bataille chacun à sa maniere, après quoy les deux Géneraux s'avancerent à la teste de leurs troupes, s'aboucherent ensemble, & convinrent que ceux qui seroient vaincus dans le combat, seroient au pouvoir du vainqueur, eux, leurs femmes, leurs enfans & leurs Dieux. Cela fait on sonna la charge de part & d'autre, la terre en retentit, les deux armées pousserent de grands cris, & les Géneraux ayant fait leurs prieres à Jupiter, encouragerent leurs soldats, & chacun fit de son mieux; les javelots se rompent, le Ciel resonne du cri des soldats, & il s'éleve un nuage épais du souffle & de la respiration des combattans; les blessez tombent de toutes parts & sont obligez de ceder à la force. Mais enfin la fortune secondant nos vœux nos troupes sont victorieuses: On fit un grand carnage des ennemis, les chargeant sans relasche; cependant aucun d'eux ne prend la fuite, se battant de pied ferme sans rompre leurs rangs, & perdent la vie sans quitter leur poste. Nostre Géneral voyant les choses en cét estat, commanda aussi-tôt à la cavalerie de son aisle droite de s'avancer; elle obéit, & venant fondre tout à coup sur les ennemis, elle les renverse, & leur passe sur le ventre avec une grande impetuosité. Hæc ubi Legati pertulêre, Dux castris illicò producit omnem exercitum: contra

contrà ex oppido hoſtes legiones educunt ſuas nimis pulchris armis præditas. Poſtquam utrinque exitum eſt maximâ copiâ, diſpertiti viri, diſpertiti ordines, nos noſtras noſtro more & modo inſtruximus legiones; item hoſtes contrà ſuas inſtruunt: deinde utrique Imperatores in medium exeunt extra turbam ordinum; colloquuntur ſimul, convenit, victi utri ſint eo prælio, urbem, agrum, aras, focos ſeque uti dederent. Poſtquam id actum eſt, tubæ utrinque canunt, contrà conſonat terra: clamorem utrinque efferunt: Imperatores vota Jovi ſuſcipere, hortari exercitum pro ſe quiſque id quod quiſque poteſt & valet, edit; ferro ferit, tela frangunt, boat cœlum fremitu virûm, ex ſpiratu atque anhelitu nebula conſtat, cadunt vulneris vi & virum. Denique, ut voluimus, noſtra ſuperat manus: vicimus vi feroces: hoſtes crebri cadunt, noſtri contrà ingruunt; ſed fugam in ſe tamen nemo convertitur, nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat: animã amittunt, priuſquam loco demigrent; quiſque uti ſteterat, jacet, obtinetque ordinem. Hoc ubi Dux conſpicatus eſt, illicò equites jubet dextrà inducere; equites parent citi, ab dextrâ maximo cum clamore involant, impetu alacri fœdant & proterunt hoſtium copias. *Plaut.* Amphit. 1. 1. v. 92. Tę odpowiedź gdy przynieſiono wodzowi, zaraz kazał woyſkom ſwoim wyniść z obozu; Nieprzyiaciele też z ſwey ſtrony wyprowadzili ſwoie woyſko z miaſtá, w porządku na świecie nayokazalſzym. Woyſká wyſzedſzy z ſzańcow ſwoich, ſzykowano ich do boiu, każdy po ſwoiemu, zatym obadwá Wodzowie ruſzyli ſię każdy przed woyſkiem ſwoim, rozmowili ſię z ſobą, y ná to przyſtali áby ci co będą zwyciężeni w potyczce, doſtali ſię w moc zwycięzcy, oni, żony ich, dzieci ich y Bogowie. To uczyniwſzy zatrąbiono do ſprawy z obu ſtron, á ogłos rozſzedł ſię po ziemi, obadwá woyſká wielki krzyk uczyniły, á Wodzowie odprawiwſzy modły ſwoie do Jowiſzá ochoty dodaią woyſku, każdy iak może naylepiey czyni, kruſzą ſię dzidy, po niebie ſię rozlegá wrzaſk woyſká, a powſtaie tuman wielki tchem y parą walczących wzbudzony, zewſząd padaią ranni, y porędze uſtępować muſzą A ná oſtatek ſzczęście naſzym ſprzyiaiąc chęciom, woyſká naſze zwyciężyły, Mord wielki czyniono nieprzyiacioł bez uſtanku ich wycinaiąc, iednakże żaden kroku nieuſtępuie, y placu doſtawaiąc biie ſię, ſzykow ſwoich niemięſzaiąc, y życie tracą pola nieuſtępuiąc. Co widząc Wodz naſz, kazał natychmiaſt Jezdnym prawego ſkrzydłá ſwego ſię ruſzyć, uſłuchałá do razu, y uderzywſzy nagle ná nieprzyiacioł porażaią, y tułowy ich nogami końſkiemi wielkim impetem trzenią.

ON DIT proverbialement, *Voila ce que j'ay ſauvé de la bataille, (ce qui me reſte de mes pertes.)* Id reporto ex hoſtibus Id mihi reſtat ex bonis quæ habui. MOWIĄ *przyſłowiem:* o toż com z klęſki wyratował co mi z ſtrat moich zoſtaie.

BATAILLER, V. neut. & act. qui ne ſe dit qu'en cette phraſe figurée, *Il m'a bien fallu batailler, avant que d'obtenir mon congé,* c'eſt-à-dire *Avoir bien des conteſtations.* Multum mihi fuit decertandum, ut miſſionem obtinerem. POTYKAC ſię co ſię niemowi chybá w tym ſpoſobie mowieniá *nieniaſnym:* Muſiałem potężnie ſię potykać pokim ſwoiey ſprawy niedoſtał, to ieſt mieć wiele ſprzeciwności.

BATAILLON, ſubſt. maſc. *(Corps d'infanterie rangé en bataille.)* Agmen, *genit.* agminis, neut. *Cic. Liv.* ROTA połk żołnierzy pieſzych do ſprawy.

Bataillon quarré. Quadratum agmen, neut. *Cic.* **Bataillon en triangle.* Agmen cuneatum, neut. * *Gros bataillon ſerré.* Phalanx, angis, fœm. *Cic.* Szyk ná cztery ſtrony álbo we cztery czołá złożony. *Szyk klinem dany we trzy graniá złożożony. *Szyk ściśniony do kupy Hufiec.

(L'mot d'*Agmen* ſignifie pluſtôt une *Compagnie* qu'un *Bataillon.*) Słowo chorągiew raczey znaczy Kompanią ani żeli Rotę álbo hufiec.

(Nos Bataillons ſont compoſez d'ordinaire de cinq ou de huit cens hommes de pied.) Naſze Roty álbo hufce zwyczaynie ſą złożone z pięciu ſet álbo ośmiu ſet ludzi.

BATEAU, ſubſt maſc. *(Vaiſſeau qui ſert à naviger ſur les rivieres & ſur les lacs.)* Navicula, *genit.* naviculæ, fæm. *Cicer.* ŁODZ Bat ſzkutá ſtatek ſłużący do płynieniá po rzekach y iezioroch.

Bateau chargé de pierres. Cymba onuſta lapidibus. * *De charbon, de foin, de bois, de vin.* Cymba onuſta carbone, fœno, ligno, vino. Łodź kamieńmi ładowná. *Węglami, ſianem, drzewem, Winem.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme eſt tout eſtourdi du bateau, (quand il luy eſt arrivé depuis peu quelque infortune qui luy a cauſé quelque trouble d'eſprit.)* Caſu adhuc perculſus. *Cic* MOWIĄ przyſłowiem człowiek cale zapamiętáły iak nałodzi, kiedy mu ſię iakie nieſzczęście nagłe przytrafi ktore mu iakie pomięſzanie uczyni w umyśle.

BATELE'E, ſubſt. fœm. *(la charge d'un bateau.)* Navigii onus, *genit.* oneris, neat. **parlant des perſonnes qui ſont dans un bateau.* Vectores, um, maſc. plur. ŁADOWANIE, ſzaſunek to czego nakładą naſypią nabiorą na ſzkutę álbo łodź. *Mowiąc o oſobach ktore ſię znayduią na ſtatku, wſiadanie.

BATELIER, ſubſt. maſc. *(Celuy qui mene un bateau pour paſſer la riviere.)* Navicularius, *genit.* navicularii, maſc. *Cicer. Hor. Ter.* PRZEWOZNIK ſzyper co prowadzi ſtatek albo łodź dlá przeprawy ná wodzie, żeglarz.

BATELIERE, ſubſt. f. *(Celle qui mene un bateau.)* Navicularia, *genit.* naviculariæ, f. PRZEWOZNICZKA ſzyperka żeglarka, ta co ſtatek prowadzi.

Eſtre batelier, exercer la profeſſion de batelier. Naviculariam exercere, *ou* facere. *Cicer.* Bawić ſię ſzyprowaniem, przewoźnictwem żeglarką, ſzyprować.

BATIFOLER, V. n. terme populaire, *(qui ſe dit de ceux qui s'amuſent à badiner, particulierement des païſans & des païſannes)* Nugari & pertractare ſe invicem. ZARTOWAC, igrac, gzy ſtroić, ſłowo poſpolite mowiąc o tych, co ſię igraſzkami proſtemi bawią, oſobliwie o wieśniakach, y wieśniaczkach.

BATTANT, *d'une porte,* ſubſt. m. *(l'un des coſtez d'une porte, qui s'ouvre en deux.)* Valvæ, *genit.* valvarum, f. plur. Valvata foris, *genit.* valvatæ foris, f. SKRZYDŁO, iedna ſtrona drzwi mowiąc o drzwiach o dwu ſkrzydłach, álbo we dwoie ſię otwieraiących.

Une porte à deux battans. Bifores, *genit.* biforum, fœm. pl. *Vitr.* Drzwi roſchodzące ſię, dwu ſkrzydłaſte.

BATTANT *d'une cloche.* Batallum, *gen.* batalli, n. *mot de baſſe Latinité.* SERCE, młot we dzwonie ſłowo proſtey łaciny

BATTANT, ſe dit en ces phraſes proverbiales. *Faire une choſe tambour battant,* c'eſt à dire *ao* [illegible] *de tout le monde ſans crainte que perſonne l'empeſche.* Palam & apertè aliquid facere. [illegible], uderzywſzy, od ſłowa [illegible] uderzam [illegible] ſię w tych ſpoſobach przyſłowia: Czynić co w bębny bijąc to ieſt [illegible] tawnie, aby wſzyſcy widzieli, y ſłyſzeli, nie obawiaiąc ſię aby temu kto miał przeſzkodzić

ON DIT [illegible] *bagages qu'on a mis en ſeûreté.) On les a menés tambour battant.* Palantes acti ſunt. MOWIĄ też o ludziach ktorych rozgromiono, ſpłoſzono ich w bęben biiąc.

Ils les menerent battant juſques à leurs retranchement. Ad vallum eos agere cœperunt. *Hirt.* Płoſzono ich tnąc aż do ſzańcow.

ON DIT figurément *(de ceux ſur qui on a eu de continuelles avantages, ſoit en diſpute, en procès, au jeu.) Mener quelqu'un tambour battant.* Strenuè agere cum aliquo. MOWIĄ nie*właśnie:* o tych nad kim kto záwſze ma gorę czyli w ſporze iakiey, czyli w prawie, álbo we grze: ják mu zábębnią ták iść muſi.

ON DIT au ſens naturel, *Ils ſont ſortis de la place enſeignes déployés & tambours battans.* Egreſſi ſunt ex arce vexillis explicatis, & tympanis concrepantibus. MOWIĄ w wyrozumieniu właſnym: wyſzli z fortecy znaki rozwinąwſzy y w bębny biiąc.

BATTE, ſubſt. f. *(Machine à enfoncer le pavé, ou à battre le ciment.)* Pavicula, *genit.* paviculæ, f. *Colum.* BABA, Kafar, ſtatek do ubiiania bruku álbo tłuczenia gruzu.

BATTEMENT, ſubſt. maſc. *(L'action de battre & de frapper.)* Percuſſio, *genit.* percuſſionis, *f. Cic.* BICIE ubiianie.

Les diverſes manieres d'exprimer ſon deuil, ſont les battemens de poitrine, de la cuiſſe & de la teſte. Varia illa genera lugendi ſunt pectoris, feminum, capitis percuſſiones. *Cicer.* Rozmaite ſpoſoby wyrażenia żalu ſwego ſą biicie tłuczenie pierſi, lędźwi, głowy.

BATTEMENT *des cailloux l'un contre l'autre (pour faire du feu.)* Lapidum conflictus atque tritus, *genit.* ûs, maſc. *Cicer.* UDERZENIE, krzemieni ieden o drugi dla ſkrzeſania ognia.

BATTEMENT *des mains pour applaudir.* Plauſus, plausûs, m. *Cic.* UDERZENIE, klaſkanie rękoma dla pochwały.

BATTEMENT *des veines, des arteres.* Venarum, arteriarum pulſus, *ou* perculſus, *genit.* ûs, m. *Celſ. Plin.* BICIE pulſowych żył.

BATTEMENT, *Palpitation du cœur.* Cordis palpitatio, *genit.* palpitationis, fœm. *Plin.* BICIE, drżenie ſerca.

BATTERIE, ſubſt. f. *(Action de ceux qui ont querelle enſemble, & qui en viennent aux mains pour la vuider.)* Pugna, *gen.* pugnæ, f. *Cic.* BICIE ſię, ſzamotanie, ſprawa tych ktorzy wkłotni z ſobą będąc do rąk przychodzą y ſiebie ſię chwycą.

BATTERIE, *(Terres élevées ſur leſquelles on met les canons pour battre une ville.)* Agger, *genit.* aggeris, m. Aggeſtus, *genit.* aggeſtûs, maſc. *Cæſ.* Suggeſtus, ûs, m. GROBLA wał wyſypany, náktorym ſtáwiaią działa, dla rażenia miaſta iakiego.

Il dreſſa une batterie de quatre-vingts pieds de haut. Aggerem in altitudinam pedum octoginta extruxit. *Cæſ.* Wyſypał wał ná ośmdzieſiąt ſtop wyſoki.

Ils ruinoient la batterie en venant par deſſous enlever la terre & les faſcines avec beaucoup d'adreſſe, parce qu'il y a beaucoup de mines de fer en leur païs, & qu'ils ſont fort experts en cét art. Aggerem cuniculis ſubtrahebant, eò ſcientiùs, quòd apud eos magnæ ſunt ferrariæ, atque omne genus cuniculorum notum. *Cæſ.* Wywracali wał podkopuiąc ſię, ze ſpoſobu ziemię y pęki chroſtow wywłocząc wielką ſprawnością, gdyż w ich kraiu ieſt wiele gor żelaznych, y że w tym ſą biegli.

BATTERIE, *(l'Artillerie élevée pour battre une place.)* Tormenta bellica diſpoſita (contra urbem) ROZSTAWIENIE Rychtowanie, proſtowanie dział do rażenia twierdzy iákiey.

Mettre, diſpoſer une batterie ſur les murs. Diſponere, *ou* locare tormenta in muris. *Cæſ.* Stawiać armatę po murach.

BATTERIE ſe dit figurément *(des conteſtations qui ſurviennent dans les élections & dans les jugemens, pour leſquels on fait des brigues & de fortes ſollicitations.)* Machinatio, *genit.* onis, fœm. *Cic.* &c. WALKA, Sprawka, wſporka, przeciwne zdania ná obraniach, y ſądach ná ktorych wielkie zábiegania y przemawiania ſtron czynią.

Il a une forte batterie dans le Parlement, Il a bien des juges pour luy. Multi ſtant ab illo judices in Senatu. Ma potężne plecy zá ſobą w Trybunale, ma wiele ſędziow po ſobie.

Il a encore une autre batterie à faire jouër. Machinatio alia eſt ipſi adhuc contorquenda, *ou* adhibenda. Ma ieſzcze inſzą armatę, z ktorey może zagrać.

Redoubler ſes batteries, (lors qu'on fait de nouvelles ſollicitations, de nouvelles brigues, ou *qu'on intereſſe quelque Puiſſance pour la réüſſite d'un deſſein.* Novis machinationibus & artibus uti, (utor, uteris, uſus ſum.) depon. (ut aliquid benè cadat.) Powtorzyć ſzturm, ná nowe ſzturmować, kiedy kto nowe zabiegi nowe wynayduie ſpoſoby, álbo że wda iáką moc dla dokazania zámyſłu iákiego.

Il avoit dreſſé pluſieurs batteries contre luy, capables de renverſer la vertu la mieux eſtablie. Multas eum oppugnandi rationes excogitârat, quibus vel probatiſſima virtus frangi poterat. Wiele ſzturmow ná niego przypuścił ſpoſobnych do obalenia cnoty by też náylepiey ugruntowaney.

ON dit proverbialement & figurément, *Changer de batterie, (lors qu'on ſe ſert de nouveaux moyens, qu'on prend de nouvelles voies pour faire réüſſir une affaire, les premieres n'ayant pas réüſſi.)* Aliam tentare viam. Novam agendi rationem inire. *Cic. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem inſzego ſzturmu záżyć, kiedy kto záżywa nowych ſpoſobow, bierze przed ſię nowe drogi dla dokazania ſwego, gdy mu ſię pierwſze nieudały.

Je m'en vas dreſſer une batterie, pour luy enlever deux cens écus. De ducenteis nummis intendam baliſtam in illum. *Plaut.* Wyſtawię iá ná niego fortel żebym mu wziął dwieście tálerow.

Il dreſſe des batteries pour vous eſcroquer de l'argent. Sycophantias componit, ut aurum abs te auferat. *Plaut.* Fortele ná ciebie knuie áby cię z pieniedzy obrać.

Dreſſer une batterie contre quelqu'un. Dolum ad aliquem machinam-ve commoliri *Cic.* Tragulam in aliquem injicere. *Plaut.* Fortel ná kogo ſtawiać, fortelem zdradą ná niego záchodzić.

BATTERIE *de Cuiſine,* terme collectif, *(qui ſe dit de tous les utenſiles qui ſervent à la cuiſine.)* Vaſa coquinaria, *genit.* vaſorum coquinariorum, n. pl. *Petr.* MIEDZ kuchenna ſłowo zbieralne wiednym znáczące wſzyſtkie ſtatki kuchenne.

BATTEUR, ſubſt. maſc. *(Celuy qui bat.)* Percuſſor, *genit.* percuſſoris, m. *Cic.* BIIAK, ten co biie.

BATTEUR *en grange, (Qui bat le bled dans la grange.)* Spicarum in areâ tritor, *genit.* tritoris, m. MŁOCEK w ſtodole, co zboże biie w ſtodole.

BATTEUR *d'or, (Qui bat l'or & le met en feuille.)* Bractearius, *genit.* bractearii, m. Bracteator, *genit.* bracteatoris, *Firm.* Qui aurum malleolis tundit ad quamvis levitatem ductile. BLACHARZ złotnik ktory złoto ná blaſzki y liście ciągnie.

(On dit à Paris un TIREUR D'OR.) Názywaią w Paryżu Ten co złoto ciągnie, złoto ciągnione robi.

ON APPELLE à la guerre, *Les Batteurs d'eſtrade,) des cavaliers détachez qui vont reconnoiſtre l'ennemi & découvrir le terrain pour en donner avis aux Généraux.)* Excurſor, *genit.* excurſoris, m. Concurſator, *genit.* concurſatoris, m. *Cic. Liv.* NAZYWAIĄ ná Woynie podiezdnicy, konnych wyprawionych, dla wywiadow ták o nieprzyiacielu iáko też o kraiu, dla uwiadomienia Wodzow.

ON APPELLE proverbialement, *(des filoux & des faineants.) Des Batteurs de pavé.* Vagabundi, *genit.* vagabundorum, m. pl. *Sen.* NAZYWAIĄ przyſłowiem: hultaiow y prożniakow, temi co tylko bruki krzeſzą.

BATTOIR, ſubſt. maſc. *(Inſtrument plat fait de bois, dont on bat le linge pour le blanchir.)* Palmula, *genit.* palmulæ, f. KIIANKA ſtatek drewniany płaſki ktorym tłuką chuſty dla wyprania ich.

BATTOIR *à jouër à la longue paume.* Palmula luſoria, *genit.* palmulæ luſoriæ, fœm. RĄCZKA łopatka do przebiiania piły.

BATTOLOGIE, ſubſt. f. *(Redite, quand on repete le meſme mot, mais inutilement.)* Battologia, *genit.* æ, f. ZAIĄKANIE powtarzanie ſłow niepotrzebne.

BATTRE, V. act. & neut. *(frapper, outrager, bleſſer quelqu'un.)* Verberare. (verbero, as, avi, atum.) act. acc *Cic.* Cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæſum.) act. acc. *Cic.* BIC uderzyć obrazić kogo.

Battre bien quelqu'un, le battre comme l'on dit *dos & ventre.* Aliquem malè multare, (to, as, avi, atum.) Zbić dobrze kogo, ztłuc iako mowią zewſząd od ſtop do głowy.

Battre quelqu'un juſques à rendre l'ame, le rouër de coups, l'aſſommer de coups. Aliquem multare ad mortem, *ou* contundere. *Plaut.* Zbić kogo ná śmierć, zwalić, zgruchotać kiymi.

Nous nous ſommes tous deux laſſez, luy de me battre, & moy d'eſtre battu. Ego vapulando, ille verberando uſque ambo defeſſi ſumus. *Ter.* Obadwáśmy ſię zmordowali on biiąc á iá zbiciem.

Il a eſté battu du foudre. Afflatus, *ou* percuſſus eſt fulmine. Piorunem ieſt uderzony.

SE BATTRE, *(combattre de quelque maniere que ce ſoit.)* Pugnare. Expugnare, (o, as, avi, atum.) neut. *Cic.* BIC ſię walczyć iakim tylko być może ſpoſobem.

Se battre avec quelqu'un, ou *contre quelqu'un.* Cum aliquo pugnare, *Cic. ou* in aliquem. *Liv. ou* contra aliquem. *Quint.* BIC ſię z kim, álbo przeciw komu, poiedynkować.

Se battre à coups de poings. Pugnis contendere, *ou* certare. *Cic.* **A coups de baſtons, à coups d'eſpées.* Fuſtibus, gladiis pugnare, *Hor. Ovid.* BIC ſię z kim pięściami, ná tuzy ſobą poyść. *Bić ſię kiymi álbo w kiie. *Ná ſzpady.

On en eſt venu juſques à ſe battre, On en eſt venu aux mains. Res ad manus atque ad pugnam venit. *Cicer.* Przyſzło, aż do bitwy, przyſzło między niemi do rąk.

BATTRE ſiginifie auſſi *Defaire des troupes aſſemblées en un corps.* Percutere. **Battre l'armée ennemie.* Hoſtes percutere, *ou* profligare, act. *Plaut.* BIC pobić znaczy też znieść woyſká całe zebrane do kupy. *zBić woyſko nieprzyiacielſkie

BATTRE ſignifie encore, *Tourmenter, agiter, ſecouër.* Verberare. Agitare. Jactare. Pulſare, (o, as, avi, atum.) act acc. *Cic.* Bić znaczy ieſzcze ſtrapić ſprzykrzyć ſię, wytrzepać.

Eſtre battu de la pluye & des vents. Imbre & ventis verberari. paſſ. *Plin.* Deſzczem y wiatrami być ſtrzepanym.

Il a eſté battu de la tempeſte. Tempeſtate fuit multùm agitatus. *Virg.* Rzucany był náwałnością, ſkołatany.

Des vignes battuës de la greſle. Verberatæ grandine vineæ. *Hor.* Winnice gradem ſtłuczone.

On bat les noyers avec des pierres & la gaule, pour en abbattre les noix. Nuces decutiuntur ſaxis & perticis. Orzechy otłukuią kamieńmi y Tyczą dla obicia z nich orzechow.

ON LE DIT auſſi *(des plus legeres agitations.) Ce malade eſt bien bas, ſon pous ne bat plus.* Hic æger eſt in extremis. Pulſus non ampliùs movetur. *Cic.* MOWI ſię też o náylekſzych wzruſzeniach ten chory barzo ſpadł, puls iego iuż nie biie.

Le cœur me bat. Cor mihi ſalit. *Plaut.* Serce mi biie.

(Le meſme a dit par une expreſſion bouffonne de théatre, *Cor facit artem ludicram*, comme qui diroit *Mon cœur danſe ſur la corde.*) Tenże powiedział mową kuglarſką widowiſk, iákoby kto mowił ſerce mi tańcuie, po linie ſkacze.

BATTRE ſignifie encore (*Forger*, ou *Frapper avec le marteau.*) *Battre du fer à la forge.* Cudere, (cudo, cudis, cudi, cuſum.) *Plaut.* BIC znáczy ieſzcze wyrabiać młotem kowáć wybiiać. Bić kuć żelażo młotem wkuźnicy.

Battre de l'or & de l'argent, (*l'eſtendre en feüilles.*) Tundere aurum vel argentum ad quamlibet levitatem ductile. Bić złoto, ſrebro, ná blaſzki álbo ná liście go ciągnąć.

BATTRE *monnoye.* Nummos cudere, *ou* ſignare. *Cic.* BIC pieniądze.

BATTRE *le fer*, ſignifie *S'exercer à faire des armes chez des maiſtres d'eſcrime.* Præpilatis gladiis inter ſe digladiari. BIC ſię znaczy też ćwiczyć ſię w robieniu bronią u tych co uczą ſzermierki.

EN CE SENS on dit figurément, q'*Vn homme a long-temps battu le fer*, (*quand il s'eſt long-temps exercé en quelque art ou profeſſion que ce ſoit.*) Longo uſu in arte aliquâ exercitus, *Cicer.* W TYM rozumieniu mowi ſię ten człowiek długo ſzermował, kiedy przez długi czas ſię ćwiczył w iákiey náuce, álbo kunſzcie iákim.

BATTRE ſe dit (*des choſes qu'on pile dans un mortier, ou qu'on enfonce avec quelque inſtrument.*) Tundere. act. acc. Terere. *Plaut* Tłuc mowi ſię o rzeczach ktore tłuką w możdzerzu, albo trą náczyniem iákim.

Battre du poivre avec un pilon de bouis. Molâ buxeâ piper terere. *Petr.* **Battre des livres, en preſſer les feuilles avec le marteau.* Malleo tundere libri folia. **Battre des ſieges, des tapiſſeries, des habits, en faire ſortir la poudre en les frappant avec des baguettes.* Bacillis excutere pulverem ſedilium, aulæorum, veſtium. **Battre en grange, faire ſortir le grain de l'épy en le frappant avec des baguettes ou un fleau.* Frumentum flagellare. *Colum. Var.* **Battre le fuſil, en tirer du feu en le frappant avec une pierre.* Excutere ignem venis ſilicis. *Virg.* **Battre la terre, la rendre unie avec des battes.* Terram pavire, (pavio.) *Plin.* **Battre des pieux, les enfoncer avec la batte. Colum.* Fiſtucare palos. *Plin.* Trzeć pieprz tłuczkiem wſtępie *Zbiiać kſięgi karty ściſkać młotem. *Otrzepywać krzeſła obicia, ſuknie, z kurzu ie wybiiać, prętem biiąc. *Młocić w ſtodole, áby wypadało ziarno z kłoſa biiąc kiymi, álbo cepem. *Uderzyć w krzeſiwo, dobywać ognia z niego krzeſząc ſkałką. *Ubiiać ziemię, rownać ią babami biiąc. Ubiiać pale, wgłąb ie wkopywać kafarem.

BATTRE ſignifie quelquefois (*Meſler, brouiller.*) comme *Battre des œufs.* Ova interere. BIC znaczy czaſem mięſzać, kłocić, iako: bić iaycá.

BATTRE veut dire auſſi, (*Fouler en marchant.*) comme *Battre le païs*, ou *la ſemelle.* (comme l'on parle populairement.) *Courir la campagne, peleriner.* Regiones peragrare. *Cic.* ZNACZY też deptać chodząc iako włoczyć ſię pokraiu, po wſiach, po-wſi-nogá, iako ſię poſpolicie mowi, Biegać po świecie, włoczęgą ſię bawić.

BATTRE *la campagne*, en terme de guerre, (*Aller ça & là*) Campos pervagari. *Cic. Plaut.* Terminem woyſkowym tam y ſam podiazdami wypadać.

Ils battoient les lieux avec grand bruit. Tumultuoſius omnibus in locis pervagabantur. *Caſ.* Wypadali po rożnych mieyſcach z wielkim hałáſem.

La cavalerie bat la campagne pendant la nuit. Circumfunditur noctu equitatus. *Caſ.* Konni co noc wypadaią podiazdami.

BATTRE *le pavé*, (*Eſtre vagabond & faineant, Courir la ville ſans rien faire.*) Totâ urbe, *ou* per totam urbem vagari dep. *ou* diſcurrere, neut. *Tibul.* Concurſare. neut. *Cic.* WŁOCZYC ſię błąkaczem być, y tułaczem, po mieście ſię błąkáć nic nie robiąc.

ON DIT figurément *Il bat la campagne*, (*parlant d'un Orateur qui ſort de ſon ſujet, qui s'en éloigne, qui bat bien du païs.*) Excurrit, *ou* vagatur ejus oratio. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie; ná podiazd wyiechał. Mowiąc o mowcy ktory wypada od rzeczy w mowie ſobie záłożoney, od niey ſię oddalaiąc, ná rożne ſtrony mową wybiega.

BATTRE ſignifie, (*Venir toucher legerement & comme en paſſant.*) comme *La riviere bat les murailles de la ville.* Fluvius urbem alluit. *Cic.* BIC, uderzyć, otrzeć ſię lekko, y iákoby przechodząc, iáko; Rzeka obiia ſię, ociera ſię o mury miaſta.

Le rivage eſt battu des flots de la mer. Littus undis tunditur. *Cic.* Obiiaią ſię o brzeg fale morſkie.

§BATTRE ſe dit en guerre, comme *Battre le tambour.* Tympanum ferire. BIC mowi ſię po woyſkowemu, iáko: bić w bęben.

Battre aux champs, Battre la marche. Tympano profectionis ſignum dare. Profectionem indicere tympano. act. Uderzyć w pole, uderzyć ná pobudkę do ruſzenia ſię.

Battre l'eſtrade, Aller aux nouvelles des ennemis. Ad exploranda hoſtium conſilia excurrere. Wypadać wybiegać ná ſzpiegi, na wywiady o nieprzyiacielu podiazdami biegać.

BATTRE *des mains*, (*Applaudir, & témoigner ſa joye en battant des mains.*) Plaudere. Plauſum dare. *Cic. Plaut.* UDERZYC w obie ręce, klaſkać ná pochwalenie czego.

BATTRE (*ſe dit des attaques qui ſe font avec l'artillerie.*) *Battre une ville en ruine avec le canon.* Tormentis bellicis urbem verberare. *Cic.* BIC, mowi ſię o ſzturmach ktore czynią armatą. Bić do miaſta ſzturmuiąc armatą.

EN CE SENS on le dit figurément (*des perſonnes qu'on pourſuit juſques à l'extrémité, & des diſputes où l'on apporte de ſi fortes raiſons qu'elles détruiſent abſolument le parti contraire.*) comme *Battre quelqu'un en ruïne.* Evertere aliquem bonis, *ou* fortunis omnibus. *Cic.* W TYM rozumieniu mowi ſię niewłaśnie: o tych ktorych prześladuiemy do ſzczętu, y o wſporkach gdzie ták mocne dowody ſię daią, że całe przeciwną ſtronę gubią. Jáko zgruntu kogo pokonać.

Battre quelqu'un en ruine, (*Détruire toutes ſes raiſons.*) Rationes alicujus retundere, *ou* confutare. act. *Cic.* Zgruntu kogo pokonać, wſzyſtkie ego dowody zepſować.

Il m'a battu de cette raiſon. Hac ratione me confutavit. *Cic.* Zwyciężył mnie, przekonał mnie zbił mię tym dowodem.

Battre quelqu'un de ſes propres armes, c'eſt à dire, *Se ſervir de ſes raiſons contre luy meſme.* Aliquem gladio ſuo jugulare. *Cic.* Pobić kogo pokonać go właſną iego bronią, to ieſt: záżyć iego dowodow ná niego ſamego.

BATTRE *des aiſles*, (*parlant des oiſeaux.*) Alas verberare. *Plaut.* BIC ſkrzydłami, trzepać ſię ſkrzydłami mowiąc o praſtwie.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Vn homme ne bat plus que d'une aiſle*, (*lors que ſa fortune & ſon credit ont beaucoup diminué.*) Deceſſio facta eſt ipſi, fortunæ & dignitatis. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie: że ten człowiek iuż tylko iednym ſię ſkrzydłem trzepie; kiedy mu ſzczęścia y powagi dużo ubędzie.

ON LE DIT auſſi (*lors que ſa ſanté eſt affoiblie & diminuee.*) *Il ne bat que d'une aiſle*, c'eſt à dire, *Il traine toujours, Il ne ſe porte pas bien.* Conflictatur jam iniquâ valetudine. *Plin-Jun.* MOWIĄ toż ſamo, kiedy ná zdrowiu oſłabiecie y zwątlecie, iednym ſię ſkrzydłem trzepie, to ieſt: powłoczy ſię, nie dobrze ſię ma.

BATTRE ſe dit pareillement (*de cette guerre continuelle que ſe font les élemens & les animaux.*) comme, *Les vents contraires ſe battent ſur le mer.* Diſcordes confligunt venti. *Virg.* BIC ſię walczyć mowi ſię też o tey walce y przeciwności uſtawiczney ktorą między ſobą maią żywioły, y zwierzęta, iáko: wiatry przeciwne walczą z ſobą ná morzu.

Le froid ſe bat contre le chaud. Frigus & calor confligunt. Zimno walczy przeciwko gorącu.

BATTRE *les oreilles à quelqu'un d'une meſme choſe.* Aures alicujus iiſdem de rebus tundere. *Cic.* NABIC komu uſzy zmordować uſtawicznie iedną rzeczą.

BATTRE s'employe figurément en ces autres phraſes. *Battre froid à quelqu'un*, (*Luy faire un mauvais accueil, luy temoigner qu'on n'a point ſa venue, ni ſa viſite agréables.*) Frigidè aliquem excipere. *Cic.* BIC, zbić, mowi ſię niewłaśnie: w tych ſpoſobach. Zbić, álbo zbyć kogo ná zimno, źle go przyiąć; pokazać że ſię nám bytność iego y przytomność niepodoba.

Se battre en retraitte, (*Se retirer du combat toûjours en ſe battant.*) E prælio ſe ſubducere pugnando. Obronną ręką wynijść, wracać ſię z potrzeby záwſze ſię broniąc.

ON DIT en cette ſignification, *Se battre en retraitte*, (*parlant d'un homme qui ſe retire des affaires & du monde.*) Subtrahere ſe, *ou* ſubducere ſe à rebus gerendis. *Cic.* OBRONNĄ ręką uchodzić mowiąc o człeku co ſię oddala od ſpraw publicznych, y świata.

BAT-

BATTRE *la meſure dans la Muſique*, Muſicum concentum moderare. act. *Saluſt.* *ou* moderari. depon. *Cic.* Cantus moderari. depon. *Cic.* BIC tákt, dawać tákt w Muzyce.

BATTRE s'employe proverbialement en ces façons de parler. *Ils ſe battent comme chiens & chats.* Rixantur perpetuò inter ſe ut canes & feles. BIC, zażywaią przyſłowiem w tych ſpoſobach: biią ſię iák pſi y koci.

Il a eſte battu dos & ventre, (*On luy en a donné ſur le dos & par tous.*) Verberibus egregiè fuit multatus. *Tacit.* Zbito go po grzbiecie y brzuchu wſzędzie.

C'EST BATTRE *l'eau*, (*quand on s'amuſe à quelque travail où il n'y a rien à profiter.*) Oleum & operam perdis. *Ter.* In aquâ ſementem facis. Æthiopem lavas *Petr.* c'eſt à dire *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine. Vous ſemez dans l'eau. Vous lavez un Maure.* JEST to wodę młocić kiedy ſię kto bawi pracą iáką niepożyteczną, to ieſt: tracisz darmo y oley y robotę, ſieiesz ná wodzie, myieſz Murzyna.

ON DIT en meſme ſens, *Il vaudroit autant battre ſa teſte contre le mur*, pour dire, *Toute la peine qu'on prendroit à faire quelque choſe ſeroit inutile.* Laterem lavas. *Ter.* (c'eſt à dire *C'eſt comme ſi vous vouliez laver une tuile qui n'eſt point encore cuite, plus vous la lavez, plus elle devient ſale.*) MOWI ſię w tym rozumieniu: iednoſz byto było co głową mur wybiiać, to ieſt wſzyſtka około tego praca byłaby bez ſkuteczna. To ieſt iákobyś chciał cegłę płukać niepaloną, ktorą im więcey płoczeſz tym ſię barziey rozmazuie.

Nous avons battu les buiſſons, un autre a pris les oiſeaux, pour dire *Vn autre a profité de noſtre travail.* Fructus laborum noſtrorum alter intercepit. Myśmy wyſtraſzyli ptaki á kto inſzy ie pobrał, zá miaſt Kto inſzy ſię pożywił z pracy náſzey.

Autant vaut bien battu que mal battu, c'eſt à dire, *ce ſera la meſme choſe pour luy, de donner un ou pluſieurs coups.* Pertinde illi erit ſi unam an ſi plures plagas de eris. Ná iedno o wynidzie źle álbo dobrze zbić, to ieſt: iednoż to będzie dla niego iedną plagę mu dać álbo wiele.

Il n'eſt rien tel, que de battre le fer tandis qu'il eſt chaud, pour dire *Il ne faut pas perdre l'occaſion de faire reüſſir une affaire, quand on en trouve le moyen* Nihil eſt niſi dum calet, hoc agitur. *Ter.* Nie nász nie lepſzego iáko żelazo bić poki ieſt gorące, to ieſt: Nie trzeba omięſzkać okazyi dokazania czego poki ſię podaie.

ON DIT qu'*Vn homme eſt battu de l'oiſeau*, pour dire qu'*Il eſt rebuté des traverſes, des perſécutions qu'on luy a faites en une affaire.* Sui ... tenet injuriarum fortunæ. MOWIĄ człowiek zrażony od ptaka, to ieſt Że ieſt oſtrożony przeciwnościami y przykrościami ktore mu w takiey rzeczy ſię przytrafiły.

BATTU, m. BATTUE, f. part. paſſ. & adject. *qui a preſque toutes les ſignifications du verbe* BATTRE Mais on dit encore qu'*Vne femme a les yeux battus*, (*quand ils n'ont plus le vif éclat qu'ils avoient*) Eſt oculis languentibus *Claud.* BITY BITA wſzyſtkie też prawie rozumienia ma co y ſłowo *Bić* Ale mowią ieſzcze że białogłowa ma oczy ták zbite, kiedy iuż tego żywego światła nie ma w oczach ktore przedtym.

Qui merite d'eſtre battu. Verberabilis & hoc verberabile, adject. Godzien być bity.

Qui a eſte battu de verges par les carrefours. Verbero compitalitius ... rozgami bity po rogach mieyſkich

BATTUE, ſubſt. f. (*Terme de Chaſſe, lors qu'on bat les buiſſons & les bois avec des houſſines & des grands cris pour en faire ſortir le gibier.*) Venatio in quâ ſubitis clamoribus & voce infractâ terrentur feræ. STRASZENIE płoſzenie zwierza, ſpoſob polowania kiedy po krzewinach, y laſach harapnikami klaſkaią y głośno wołaią áby zwierze wyſtraſzyć zgęſtwy.

BAVARD, maſc. BAVARDE, f. adject. (*Indiſcret, qui parle trop, qui dit tout ce qu'il ſçait.* Futilis & importunus loquutor. *Aul. Gell.* BLAZGON co wiele mowi nieuważny co wſzyſtko wygada co wie.

(Ce mot François eſt bas & eſt dérivé du mot grec Bavaz, qui ſignifie *Cauſeur* comme auſſi le mot de To ſłowo Francuſkie ieſt podłe pochodzące z Greckiego *Bawaz* co znáczy gadatliwego tako też y ſłowo.

BAVARDISE, ſubſt. f. Stulta & inepta loquacitas. *Cicer.* GADATLIWOSC Pleſtliwość.

BAVARDER, V. neut. (*Parler trop, faire des indiſcretions dire des vanitez.*) Ineptias loqui. *Cic.* BLAZGONIC, Pleść y gadać wiele nieuważnym być w mowie gadać nito ni owo (Mot bas & ironique.) Słowo podłe y ná śmiech.

BAVAROIS, maſc. BAVAROISE, f. adject. (*Qui eſt du Duché de Baviere.*) Bavarus, Bavara, Bavarum. Boius, Boia, Boium. BAWARCZYK, BAWARKA, co ieſt z Xięſtwa Bawaryi.

BAUDET, ſubſt. maſc. vieux mot qui ſignifie (*un petit aſne.*) Aſellus, *genit.* i, m. *Cic.* OSIEŁEK ſtare ſłowo.

ON LE DIT auſſi d'un homme fort ignorant ou fort beſte. *C'eſt un baudet.* Aſinus *Plaut.* MOWI ſię toż o człowieku proſtaczku co nic nie poymuie iák bydlę: ieſt właſny Oſiełek.

BAUDIR, V. neut. vieux mot qui ſignifioit autrefois (*Se rejouir.*) Laſcivire, Geſtire. *Cic.* BESTWIC ſię, roſpuſtować ſłowo ſtare.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en François que dans ſon composé *Ebaudir.*) To ſłowo nie ieſt w używaniu w Francuſkim, oprocz w ſkładanym ſłowie wyſkakiwać z roſpuſty.

BAUDRIER, ſubſt. maſc. (*Eſcharpe de cuir qu'on porte ſur l'épaule droite qui ſert à tenir l'eſpée.*) Balteus, *genit.* baltei, maſc. PAS rzemienny, pendent ktory noſzą ná prawym ramięniu y od ktorego ſzpada wiſi.

BAVE, ſubſt. f. (*Salive gluante qui découle de la bouche.*) Salivoſus humor. *Plin.* PIANA ślina lipka cieknąca z gęby.

ON APPELLE *Bave d'un limaçon*, (*cette humeur viſqueuſe & gluante qu'il jette, avec laquelle il s'attache aux arbres & aux parois.*) Salivoſus lentor, maſc. NAZYWAIĄ piana ślimakowa te wilgoć lipką ktorą wyrzuca, y nią ſię przypina do drzew y do ścian.

ON DIT populairement, qu'*Vn homme n'a que de la bave*, pour dire *Il n'a que du babil.* Inaniloquus eſt. *Plaut.* MOWIĄ poſpolicie ten człowiek nie ma tylko ślinę, to ieſt: nie ma ieno prożne ſłowa w gębie co mu ie ślina przynieſie

BAVER, V. neut. (*Jetter de la bave.*) Lentorem ſalivare, (ſalivo.) act. *Plin.* SLINIC ſię.

BAVETTE, ſubſt. f. (*Linge qu'on met aux petits enfans au devant de l'eſtomac.*) Linteum pectorale, *genit.* lintei pectoralis, neut. ZAKŁADKA chuſta ktorą małym dzieciom kładą przed pierſiami.

ON DIT ironiquement, *Vous n'eſtes encore qu'à la bavette, Vous eſtes encore trop jeune & ſans expérience, & vous enſeignez un plus ſçavant que vous?* Puerulus adhuc es, & doctiorem doces? MOWIĄ ná pośmiech, ieſzcześ dopiero w ſurku álbo paſku, ieſzcześ ſmarkacz á iuż drugich chceſz náuczyć medrſzych od ſiebie.

BAVEUR, m. BAVEUSE, f. (*Qui jette de la bave.*) Salivario lentore fluens. SLINIĄCY ſię, SLINIĄCA ſię.

Vne aumelette baveuſe. Intrita ova lentore ſalivantia, n. plur. Jaiecznica śliniąca ſię.

BAUGE, ſubſt. f. terme de chaſſe. (*Le lieu où repoſe le ſanglier & les autres beſtes mordantes qui eſt toûjours ſale & bourbeux.*) Volutabrum, *genit.* volutabri, neut. BAGNO kałuża dołterm in myśliwſki mieyſce gdzie Dzik ſpoczywa y inne okrutne zwierzę ktore zawſze ieſt nieczyſte y bagniſte.

BAUGE, (*Mortier de terre pétri avec de la paille qu'on appelle Torchis.*) Aceratum, *genit.* acerati, n. *Feſt.* ZARNA, możdzerz z gliny plewami zmięſzancy ulepiony.

BAUGE ſe dit proverbialement en cette phraſe, *Avoir tout à bauge*, pour ſignifier *Avoir en abondance*, (*& ſe dit particulierement des valets, à la diſcretion deſquels on abandonne les proviſions d'un logis.*) Affatim, *ou* affluenter omnia habere. DO ſytu zgęby do zdechu mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach mieć wſzyſtkiego poty, do zdechu to ieſt doſtatecznie obficie, y mowi ſię zwłaſzcza o Czeladzi na ktorych ręce oddaią wſzyſtko co ieſt w domu żywności.

BAUGE', (*Ville de l'Anjou.*) Balgium, ii, neut. BAŁCZ Miaſto w Andyi.

BAUGENCY. (*Ville de l'Orleanois.*) Bulgenciacum, *gen.* Bulgenciaci, neut. BAŁŻENCAK Miaſto Orleanenſkie.

LA BAVIERE, (*Duché, Electorat & Palatinat d'Allemagne.*) Bavaria, *genit.* Bavariæ, f. BAWARYA Xięſtwo, Elektorſtwo, y Woiewodztwo w Niemczech.

(Dans Céſar *Noricum* ſignifie le Païs *de Baviere* & d'*Auſtriche* en Allemagne, d'où eſtoient venus les peuples appellez *Boii.*) U Cezara *Noryk* znáczy Bawaryą y Rakuzy w Niemczech zkąd poſzły były narody ktore zwano Boiarami.

BAUME, ſubſt. maſc. (*Plante médecinale, dont on tire une* liqueur

liqueur pendant les jours caniculaires en l'égratigant avec des griffes de fer.) Balſamum, *genit.* i, n. *Plin.* BALSAM drzewo lekarſkie z ktorego zbieraią ſok pod czas dni pſiey gwiazdy oſkrobuiąc go widełkami żelaznemi.

Le ſuc, ou la liqueur qui découle du baume. Balſami ſuccus, *genit.* ſucci, m. Balſami lacryma, *genit.* æ, f. BALSAM tok álbo ſok ciekący z drzewa Balſamu

DE BAUME Balſaminus, balſamina, balſaminum. **Hu le de baume.* Balſaminum oleum, *genit.* balſamini olei, n. *Plin.* BALSAMOWY. *Olciek balſamowy.

BAUME eſt auſſi (*Vne petite herbe odoriférante, qui ſe mange en ſalade*) Mentha, *genit.* menthæ, fœm. *Col.* MIĘTA ziołko pachniące ktore iedzą w ſałacie.

BAUME LES NONAINS, (*Ville du Comté de Bourgogne.*) Balma Virginum, *genit.* Balmæ Virginum, fœm. BALMA Dziewic Miaſto Hrabſtwa Burgundyiſkiego.

BAVOLET, ſubſt. maſc. (*Coëffure des filles de village.*) Rica, *genit.* ricæ, fœm. *Var.* PODWIKA ścięgaczká chuſta odzienie ná głowie wieyſkich dziewek.

BAY, maſc. BAIE, fœm, (*Couleur du poil d'un cheval, que le vulgaire appelle* Rouge.) *Vn cheval bay.* Spadix, *genit.* ſpadicis, maſc *Plin.* CISAWOSC maść ſzerci końſkiey ktorą poſpolſtwo nazywá czerwony. Kon ciſawy.

BAYE, ſubſt. fœm. (*petit golphe, ou bras de mer, qui s'ouvre entre deux terres.*) Sinus, *genit.* ſinûs, maſc. *Cic.* ZATOKA wylewá, máłá odnoga, álbo zatoká morza wpadaiącá między dwiemá ziemiami.

BAYE ſe dit auſſi en maçonnerie, (*des ouvertures qu'on laiſſe aux murs en les élevant.*) Hiatus, *genit.* hiatûs, maſc. *Vitr.* Rima, *genit.* æ, fœm. TOZ ſię mowi w mularce o lochach zoſtawionych w murach kiedy ie podnoſzą.

BAYE en terme d'agriculture, (*ſe dit des gouſes de pluſieurs arbres, comme du lierre & du laurier*) Bacca, *genit.* baccæ, fœm. *Plin.* TOZ ſię mowi o ſtrączkách álbo iagodach niektorych drzew iako o bluſzczu y bobkach.

BAYE, (*Plaiſanterie qu'on fait aux dépens de quelqu'un à qui on fait peur d'une choſe qui n'eſt pas vraye, ou à qui on donne de grandes eſpérences.*) Jocoſum mendaciolum. *Plaut.* TOZ ſię mowi o kłamſtwie żartobliwym z kogo żartuiąc álbo go co zmyśl. wſzy ſtraſząc, álbo nadziciami wielkiemi zwodząc.

Vn donneur de bayes. Mendaciloquus, *gen.* mendaciloqui, maſc. *Plaut.* Zwodnik ſzalbierz.

BAYER, V. neut. mot bas, (*Voir & regarder niaiſement en ouvrant la bouche, comme font les niais.*) Hiante ore aliquid aſpicere, act. ROZDZIEWIAC gębę, ſłowo podłe, przypatrywać ſię iak rozdziaw, gębę otworzywſzy.

ON DIT proverbialement BAYER *aux corneilles*, pour dire *s'amuſer en niaiſant à contempler les choſes comme les enſeignes des rues.* Stupere omnia. *Plaut.* PRZYPATRYWAC ſię próżno rozdziawiwſzy gębę lada rzeczy ſię dziwić.

BAYES, (*Ville de la terre de Labour dans le royaume de Naples où il y a des eaux ſalutaires.*) Baiæ *genit.* Baiarum, f. plur. *Cic.* BAIA Miaſto, Terralawora w Kroleſtwie Neapolitańſkim gdzie ſą wody zdrowe.

Qui eſt de Bayes. Baianus, Baiana, Baianum. *Cic.* Co ieſt z Baii.

BAYEUX, (*Ville épiſcopale en Normandie.*) Baiocæ, *genit.* Baiocarum, fœm plur. BAIOK, Miaſto Biſkupie w Normanii.

Qui eſt de Bayeux. Baiocenſis & hoc baiocenſe, adject. Co ieſt z Baioku.

BAYONNE, (*Ville épiſcopale en Gaſcogne dans le païs des Baſques ſur le Confluent de l'Adour & de la Nive.*) Baiona, *genit.* Baionæ, fœm. BAIONA, Miaſto biſkupie Waſkonii, w kraiu Waſkow tam gdzie ſię ſchodzą rzeki Atur y Niwá.

De Bayonne. Baionenſis & hoc baionenſe. adject. Z Baiony

BAYONNETE, ſubſt. fœm. (*Sorte de poignard court.*) Sica, *genit.* ſicæ, fœm. *Cic.* PUINAŁ, kſztałt ſztyletu krotkiego barzo.

LE BAZADOIS, (*Païs de Guyenne fort fertile en blods.*) Vaſatenſis ager, *genit.* Vaſatenſis agri, maſc. WAZAT powiat Okcytaniy bardzo obfituiący w zboże.

Peuples du Bazadois. Vaſates, *genit.* Vaſatum, maſc. plur. Wazatowie obywatele Wazatu.

BAZAS *ſur la Beuve*, (*Ville épiſcopale dans la Guyenne.*) Coſſium Vaſatum. WAZAT nad Bewą, Miaſto Biſkupie w Okcytanii.

BDELLIUM, ſubſt. maſc. (*Gomme d'un arbre qui reſſemble à l'olivier pour la groſſeur, & dont les feuilles reſſemblent à celles du cheſne.*) Bdellium, *genit.* bdelii, neut. *Plin.* BDELIUM żywicá drzewá ktore ieſt podobne do oliwnego co do miąższości, á liście iego po obne do dębiny.

BE'ANT, maſc. BE'ANTE, fœm. (*Qui montre une grande ouverture*) Hians *genit.* hiantis, omn. gen. *Cic.* ZIEWAIĄCY rozpadniony co wielkie ryſy y ſkały pokazuie.

Avoir la bouche béante, ou extrémement ouverte. Hiante, ou patulo ore eſſe. Mieć gębę otwartą y zawſze rozdziawioną.

LE BEARN, *on prononce* Bear, (*Province au pied des monts Pyrennées, dont Pau eſt la capitale.*) Benearnia, *genit.* Benearniæ, fœm. BEARN Prowincyá pod gorami Pireneyſkiemi ktorey Pal, ieſt miaſto ſtołeczne.

BE'ARNOIS, maſc. BEARNOISE, fœm. (*Celuy & celle qui eſt de Bearn.*) Bearnus, a, um. Benearnenſis & hoc Benearnenſe, adject. BEARNEYCZYK, BEARNKA.

BE'AT, maſc. BEATE', fœm. adject. (*Qu'on eſtime Saint.*) Beatus, bata, beatum. *Cic.* Błogoſławiony ktorego maią zá Swiętego.

(Il ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, comme. Nie mowi ſię chybá w zły ſpoſob iáko.

UN BE'AT & UNE BE'ATE, (*Celuy, ou celle qui affecte de paroiſtre devot & modeſte dans ſes actions & dans toutes ſes manieres, quoi qu'il ait le cœur tres corrompu*) Larvatæ pietatis cultor, *genit* cultoris, maſc. SWIĄTASZEK zmyślony nabożnik nabożnicá ktory álbo ktorá ſtara ſię udawać zá świętą álbo świętego, wſprawach ſwoich y obyczaiach, á ſerce ma cale zepſowane.

Il fait le Béat. Pietatem mentitur. Swiątaſzkiem ſię czyni.

Avec ſon viſage béat, avec ſa mine béate. Vultu in oſtentationem veræ pietatis compoſito. Z ſwoią twarzą świątaſzkową, z ſwoią poſtawą [illegible].

UNE BE'ATE, *une fauſſe hypocrite.* Larvatæ pietatis cultrix, *genit.* cultricis, f. Mulier mendax pietatis, f. *Gell.* Swiątaſzká białagłowá zmyśloná dewotká.

BEATIFICATION, ſubſt. f. (*Déclaration que fait l'Egliſe qu'un homme eſt ſaint après ſa mort, & qu'on peut l'invoquer.*) In beatorum numerum aſcriptio, *genit.* onis, f. BEATYFIKACYA obwieſzczenie od kościołá uczynione o Swiętym iakim pośmierci, y iż go wzywać ſię godzi.

BEATIFIER, V. act. (*Declarer quelqu'un bienheureux, & l'expoſer à la veneration des fideles.*) aliquem beatis aſcribere BEATIFIKOWAC obwieścić Swiętego iakiego, y wyſtawić go pobożności wiernych.

BE'ATILLES, ſubſt. fœm. (*Petites viandes délicates, dont on farcit des ragouſts, comme ris de veau, creſtes de coq, artichaux, piſtaches &c*) Minutiæ eſculentæ, *Sen.* DROBKA, kąſki ſmaczne ktore kładą w potrawy iako ſą mleczka cielęce, grzebyki kogutow, karczochy, piſtacie.

BEATITUDE, ſubſt. f. (*Félicité, bonheur ſouverain dont jouiſſent les bien-heureux dans le Ciel.*) Beatitudo, *gen.* beatitudinis, f *Cic.* BŁOGOSŁAWIENSTWO ſzczęśliwość nawyżſze dobro, ktorego zażywaią Błogoſławieni w Niebie.

BEAU, *ou* BEL, maſc. *on prononce* bau. BELLE, fem. (*Qui plaiſt, & qui agrée ſur-tout à la veuë.*) Pulcher, pulchra, pulchrum. PIĘKNY piękná, co ieſt przyiemne, y podoba ſię oſobliwie oku.

(On met *Beau* devant les mots qui commencent par une conſonne, comme *un Beau viſage* & *Bel* devant les mots qui commencent par une voyelle, comme *Vn bel homme.*) Kładzie ſię *Beau* przed ſłowami ktore ſą zaczynaią od dwoygłoſney litery, iako: piękná twarz, á zaś *Bel* przed ſłowami ktore ſię poczynaią od iednogłoſney litery, iáko: piękná oſobá.

C'eſt un bel enfant, ou Vn enfant fort beau. Puer egregiâ formâ. *Terent.* Ieſt to piękne dziecię, dziecię barzo piękne.

Il ſe dit plus beau qu'Alexandre. Alexandri formæ præſtare prædicat ſuam, *Plaut.* Má ſię za pięknieyſzego nad Alexandrá.

Il fait le beau fils. Bellatulat, *ou* Bellulus ſibi videtur. Wdzięczy ſię, umizga, áby ſię zá pięknego udał.

J'apprehende que vous ne m'ayiez fait plus belle, que je ne ſuis en effet. Metuo ne prædicatio tua meam formam exſuperet. *Plaut.* Boię ſię ábyś mnie pięknicy nie wyraził niżli ieſtem.

Vne femme extrémement belle, ou d'une extreme beauté. Eximiâ pulchritudine mulier. *Cic.* Białogłowa dziwnie ſzczegolna niewypowiedzianey piękności.

Elle eſt belle depuis la teſte juſques aux pieds; C'eſt une vraye peinture. Ad unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiſſima *Plaut* Piękná od głowy do ſtop, właſne malowanie.

Parce qu'il ſçait qu'il eſt beau, il en eſt tout fier, & il prétend vendre ſes careſſes, au lieu de les accorder [illegible]. Quia novit venerem ſuam, ſuperbiam captat, venditque amplexus, non commodat. *Petr.* Że wie do ſiebie iż ieſt piękny z tąd harzey [illegible] przedawać przyiaźń ſwoią miaſto żeby ią z grzeczności miał darować.

BEAU, (*Agréable à la veuë, qui fait plaiſir à voir.*) Præclarus ad aſpectum. *Cic* PIĘKNY miły ná weyrzenie.

ON DIT, *Vne belle maiſon.* Domus pulchra, *Cic.* **Vne beau ſoleil.* Sol pulcher. *Hor.* MOWIĄ piękny dom. *Piękne ſłońce.

BEAU, (*Agréable, ſerein, parlant des lieux & du temps.*) *Vn beau lieu*, Locus amœnus **Vn beau temps* Sudum tempus. *Cic.* **Vn beau jour* Dies pulchra. *Hor.* **Vn pais où il y a toûjours de beaux jours.* Apricitatis perpetuæ regio, f *Plin.* PIĘKNY, [illegible], pogodny, miły, mowiąc o mieyſcu y czaſie. Mieyſce weſołe. *Czas piękny. *Dzień iaſny pogodny. *Kray gdzie zawſze dni ſą piękne.

BEAU, [illegible], *parlant de l'eſprit & de choſes ſemblables.*) Præclarus [illegible], a, um. Inſignis, & hoc inſigne, Singularis, & hoc ſingulare. *Cic.* PIĘKNY, zacny, wyborny mowiąc o rozumie y tym podobnych rzeczach.

Vn bel eſprit. Præſtans ingenium. *Cic.* Piękny rozum, dowcip.

De beaux mots. Verba præclara. *Cic.* Piękne wyborne ſłowa.

Vne belle action. Præclarum, *ou* eximium, facinus. n. *Cic.* Piękny [illegible], dzieło.

BEAU, (*Bien-ſéant, honneſte.*) Decorus. Honeſtus, a, um. *Cic.* PIĘKNY przyſtoyny uczciwy.

Cela n'eſt pas beau, ni honeſte. Hoc indecorum eſt. *Cic. Mart.* To nie piękná ieſt ani przyſtoyná.

BEAU ſe dit auſſi ſubſtantivement, comme *Il y a du beau & du grand dans cet ouvrage.* Eſt aliquid pulchri & ſublimis in hoc opere. PIĘKNE mowi ſię też iak imieniem iſtotnym iakoś ieſt coś pięknego, y wielkiego w tey robocie.

BEAU ſe dit adverbialement, comme *Il fait beau.* Sudum eſt tempus, *Cic.* PIĘKNIE mowi ſię przyſłowiem, iako, pięknie ieſt, pogodno.

Il fait beau chaſſer. Venationi, dies idoneus. Pięknie dobrze dziś polowac.

Vous avez beau faire, ou Quoique vous faſſiez, il faut que cela ſoit. Nihil [illegible] fieri aliter non poteſt. *Ter.* Czyń co chceſz inaczey nie będzie, poſtatemu to muſi być.

Il eut beau jeu de ces diviſions [illegible] illi ſuit his diſſenſionibus ad [illegible] quæſtum abuti. Właśnie pięknie mu ſię udało [illegible] nieſzgod ná ſwoię ſtronę.

Vous l'avez beau, ou Vous avez une belle occaſion de vous venger. Nam tibi occaſio eſt & tempus te ulciſci, *ou* ulciſcendi. *Plaut.* Tu nactus es ultionis an plam occaſionem. *Cic.* Właśnie maſz piękny czas zemſzczenia ſię.

Donner beau eſteuf à la paume Commodè pilam offerre. Pięknie dobrze wydać piłę graiąc.

ON DIT en ce ſens *Donner beau à quelqu'un, ou Luy donner beau jeu.* Latus nudum aperire inimico. MOWIĄ w tym rozumieniu: Pięknie właśnie ſię, podać komu, dać mu do woli wyſtawić ſię.

Metaphore priſe de la ſcience de faire des armes où un homme ſe decouvre trop á ſon ennemi, & luy preſente le coſté à decouvert.) Podobieńſtwo wzięte od ſzermierki gdzie ſię ieden drugiemu zbytnie podaie, y bokiem mu ſię odſłania do [illegible].

TOUT BEAU, pour dire *Ne vous emportez point, Ne vous mettez point en colere.* Bona verba quæſo. *Ter. Cicer.* PIĘKNIE ieno, zámiaſt: nie tak ſię barzo choleryzuy, nie gniewaj ſię.

TOUT BEAU, pour dire *N'allez pas ſi viſte, Ne vous empreſſez pas tant.* Ne propera. *Cic. Ter.* PIĘKNIE ieno, powoli, nie tak nagle.

BEAU ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il luy fait beau beau*, pour dire *Il fait ſemblant de le careſſer.* Mulſa illi loquitur. *Plaut.* Alterâ manu fert lapidem, alterâ panem oſtentat. *Plaut.* PIĘKNIE, mowi ſię przyſłowiem: w tych ſpoſobach, Pięknie mu ſię pokazał, udaie iákby mu ſprzyiał.

(Cette derniere expreſſion eſt un proverbe Latin qu'on dit de ceux qui vous diſent des douceurs, & en meſme temps vous trahiſſent.) To oſtatnie wyrażenie ieſt przyſłowie łacińſkie mowiąc o tych, co łagodnie z tobą mowią y razem cię zdradzaią.

Il fera beau temps quand je l'iray voir, pour dire *Je n'iray jamais.* Illum nunquam inviſam. Będzie pięknie názbyt nádworze kiedy do niego poydę; to ieſt nigdy nie poydę do niego.

Il l'a mis en beaux draps blancs, pour dire *Il a parlé de luy deſavantageuſement* Malis rumoribus hunc diſtulit. *Cic* Pięknie go w białey pościeli położył, to ieſt: mowił o nim źle

Nous l'avons échappé belle, pour dire *Nous avons couru un grand danger* Summo periculo evaſimus. *Cic.* Pięknieśmy ſię wykręcili, to ieſt: byliśmy w wielkim niebeſpieczeńſtwie

Vous m'en contez de belles. Lepida ſanè narras. *Plaut.* Piękne mi baykę prawiſz.

Voilà une belle demande? Scilicet, rogas? *Ter.* Piękne to, ładne pytanie, ba náylepiey ieſzcze mię pytay.

Il pleut plus belle, ou plus qu'auparavant. Spiſſiùs pluit. Deſzcz idzie iak w naylepſzą, barziey niż przed tym.

Cela fit penſer de plus belle à la guerre, ou plus qu'auparavant. Res ad priſtinam bellirationem redegit. *Caſ.* To ſprawiło, że w naylepſzą myśleli o woynie, bárziey niż przedtym.

A beaux deniers comptants. Præſenti pecuniâ. abl. *Cic.* Pieniędzmi gotowemi.

ON DIT ironiquement, *Voila le bel homme ſur qui je m'appuyois.* Hem, quo fretus ſum. *Ter.* MOWIĄ żartem pięknie, otoż ten ná ktoregom ſię ſpuścił.

BEAUCAIRE, (*Ville de Languedoc ſur le Rhoſne.*) Bellicadrum. BELIKADR Miaſto Okcytaniy nád Rodanem.

LA BEAUCE, (*Province de France dont Chartres eſt la capitale.*) Belſia, *genit.* Belſiæ, f. BEOCYA Prowincya Francyi ktorey Karnut ieſt miaſto głowne.

Qui eſt de Beauce. Belſienſis & hoc Belſienſe. adject. Beocyanin ktory ieſt z Beocyi.

BEAUCOUP, on prononce *beaucoup.* Adverbe de quantité qui marque l'abondance, l'exces, & s'exprime en Latin tantoſt par un adverbe *Multum, Plurimum*; & tantoſt par un nom *Multus, Permultus, Plurimus, a, um*, comme les exemples ſuivants le feront connoiſtre. WIELE, ſiła, przyſłowie mnogości, ktore znaczy wielość doſtatek, zbytek, á wyraża ſię po łacinie álbo przyſłowiem, álbo imieniem iáko náſtępuiące przykłady pokazuią

Aimer beaucoup quelqu'un. Aliquem multùm amare *Plaut.* Kochać wielce kogo.

Il les ſurpaſſe tous de beaucoup. Longè omnes, multùmque ſuperat. *Cic.* Zwycięża przewyżſza ich wſzyſtkich barzo.

Je n'entens pas beaucoup cela. Non multùm in iſtis rebus intelligo. *Cic.* Nie barzo wiele ſię ná tym albo to rozumiem.

BEAUCOUP ſe rend auſi par les Adjectifs, que l'on fait accorder avec les Subſtantifs exprimez ou ſous-entendus. WIELE wyraża ſię też Imieniem przydatnim zgadzaiąc ie z Iſtotnym wyraźnie, albo ſkrycie domyślaiąc ſię go.

Vous avez beaucoup de réputation en ce païs. Nomen tuum multum eſt in his locis. *Cic.* Maſz wielkie Imię w tym kraiu

On a beaucoup parlé de vous. Multas de te ſermo habitus eſt. *Cic.* Wiele mowiono o tobie.

Le ſtile, ou la compoſition eſt une choſe, qui demande beaucoup de travail Stilus multi ſudoris eſt. *Cic.* Styl, álbo układanie ſłow ieſt rzecz ktora wielkiego czaſu y pracy potrzebuie.

Nous avons employé beaucoup de temps à cette diſpute Multum temporis in iſtâ diſputatione conſumſimus. *Cic.* Wieleśmy czaſu ná tey wſporze bawili.

L'exorde doit avoir beaucoup de gravité & de ſentences. Exordium ſententiarum & gravitatis plurimum habere debet. *Cic.* Poczęcie ma mieć wiele powagi y wiele poważnych myśli.

Je l'eſtime beaucoup. Multi illum facio. *Cic.* Wielce go poważam.

Il ſe trouve beaucoup moins de bons Orateurs que de bons Poëtes. Multò pauciores Oratores quàm Poetæ boni. *Cicer.* Znayduie ſię daleko mniey dobrych mowcow, niż dobrych wierſzopiſow.

Il vaut beaucoup mieux ſe ſouvenir du bien que du mal. Multò præſtat beneficii, quàm maleficii memorem eſſe. *Saluſt.* Więcey y dłużey przyſtoi pamiętać dobre niż złe.

Avoir beaucoup d'eſprit, de ſçavoir, d'amis. Ingenio, doctrinâ,

ná,amicis,ou valere. Cic. Mieć wiele rozumu, náuki, przyiacioł.

Pour moy je n'ay jamais esté touché de ces choses estant jeune,beaucoup moins le suis-je maintenant que je suis sur l'âge. Me verò nihil istorum ne juvenem quidem movit unquam, nondum senem. Cic. Co do mnie nigdym się nie uwodził zátym będąc młodym á dalekoż barziey ná starość.

Cette femme vous paroist de beaucoup plus sage que les autres Ista mulier tibi videtur multò aliarum sapientissima. Plaut. Ta białogłowa zdaie ci się dalecko mędrsza od inszych.

Je l'estime beaucoup plus que les autres. Multò pluris illum facio quàm omnes alios. Poważam go dalcko nád inszych.

BEAU-FILS,subst.masc.(Qui n'est pas le fils du Mari,ou de la femme.) Privignus,genit. privigni, masc. Mart. PASIERB co nie iest syn włásny Macki lub Oyca.

BEAU-FRERE,subst.masc.(Frere du Mari,ou de la Femme.) Mariti, ou uxoris frater. SZWAGIER, Brat Męża albo Zony.

LE BEAUJOLOIS, (Province du Gouvernement général du Lyonnois,à l'Orient.) Baujoviensis ager, genit.Baujoviensis agri, masc. BOZOLSZE Prowincya Generalnego starostwa Lugduńskiego ná wschodzie

BEAUMONT, on prononce baumont. (Ville du Gouvernement général de l'Isle de France, sur l'Oyse.)Bellomontum, ou Bellomontium,i,n.ad Isaram. BELMONT Miasto starostwa generalnego wyspy Francuskiey nád Ezyą.

Qui est de Beaumont sur Oyse. Bellomontanus ad Isaram. adject. Belmonteńczyk co iest z Belmontu nád Ezyą.

BEAUMONT,(Ville de Païs-Bas dans le Hainaut.) Bellus-Mons.BELMONT Miasto niższych Niemiec wHanoniy

BEAUNE, on prononce baune. (Ville du Duché de Bourgogne, fameuse pour ses bons vins,à quatre lieuës de la Saone, entre Dijon & Châlon sur Saone.) Belna, genit.Belnæ,fœm. BEŁNA Miasto Xięstwa Burgundyi sławne dla dobrych win,o cztery mile od Sekwany między Dywionem y Kabilonem nád Sekwaną.

Qui est de Beaune.Belnensis & hoc Belnense.adject. Bełneńczyk.

BEAU-PERE,subst.m.(le Pere du Mari,ou de la Femme.) Socer, genit.soceri,masc. Cic. TESC Ociec Męża lub Zony.

BEAU-PERE à l'égard des enfans que sa femme a eus d'un autre lit. Vitricus, genit. vitrici, masc. Cicer. OYCZYM względem dzieci ktore żona iego miała z inszego łoża.

BEAUTE',subst.f. on prononce bauté. (Ce qui plaist,ce qui agrée aux sens & sur-tout à la veuë.)Pulchritudo, genit.pulchritudinis,f. Species, genit. speciei,f. PIĘKNOSC, uroda, wdzięczność co się podoba, co przyiemno iest zmysłom nászym, zwłaszcza spoyrzeniu.

Vne grande beauté. Eximia pulchritudo. Cic. Wielka uroda

Vne dame d'une beauté au delà de toutes nos expressions & qui surpasse de beaucoup tout ce qu'on en pourroit dire Mulier omnibus simulachris emendatior. Pani urody nád wyrażenie, y ktora pięknieysza iest nád to wszystko co się mowić może.

Sa beauté l'inquiéte.Hunc forma sollicitum habet.Plaut. Uroda go własna frasuie.

On rencontre rarement la beauté avec la sagesse dans une mesme personne.Raram facit misturam forma cum sapientiâ Petr.Zrzadka się trafi uroda y cnota rázem wiedney osobie

Corrompre sa beauté par ses déreglemens.Formam corrumpere nequitiæ malis.Phed. Urodę swoię psować nierządem

Rendre à quelqu'un toute sa beauté.Totam suam formam alicui reddere.Aliquem in pristinum decorem reponere.Petr. Wrocie komu wszystkę iego dawną urodę.

C'est vostre beauté qui fait que tout ce que vous avez, vous sied bien.Virtute formæ id evenit, te ut deceat quidquid habes. Plaut. Uroda twoia sprawuie że wszystko co masz ná sobie przystoi ci.

Je ne puis plus souffrir toutes ces beautez communes. Tædet me quotidianarum formarum.Ter. Nie mogę iuż znieść wszystkich tych urod pospolitych.

Sa beauté se passe.Deflorescit formæ dignitas.Auct.ad Her. Piękność iego miia.

Vne femme dont la beauté est passée.Floris extincti mulier. Petr. Białogłowa ktorey piękność minęła.

Elle avoit un fonds de beauté à toutes sortes d'épreuves, & rien ne pouvoit l'effacer.Vis boni in ipsâ inerat firma,& nihil poterat illam extinguere. Ter. Miała gruntowną piękność przeciwko wszelkim przypadkom, y nic iey zgładzić niemogło.

BEAUTE' se dit absolument pour Vne belle personne,comme Il court après toutes les beautez,ou toutes les belles personnes. Formosas mulieres sectatur. PIĘKNOSC uroda mowi się przez się o osobie iákiey piękney, iako biega zá wszystkiemi urodami; álbo za wszystkiemi pięknemi osobami.

BEAUTE',(se dit du temps,du lieu,&c.)Amœnitas, genit. amœnitatis,f.Cic.*Beauté d'un jour.Diei serenitas.Cic.Colum. PIĘKNOSC mowi się o czasie o mieyscu.*Piękność dnia.

Beauté d'un discours, d'une langue. Sermonis, linguæ venustas.Cic. Piękność mowy, ięzyka.

Il y a de la beauté & de l'agrément dans cette Comédie. Inest lepos,ludusque in haccomœdiâ.Plaut. Jest y piękność y przyiemność w tey komedyi.

Qui connoist les beautez de l'une & l'autre langue Doctus sermones utriusque linguæ. Hor. Ktory się zná ná piękności oboyga ięzykow.

BEAUVAIS sur le Therin, (Ville Episcopale & capitale du Beauvoisis,en Picardie) Belovacum. BELWAK nad Teriną Miasto Biskupie y głowne powiatu Belwackiego wPikardyi.

Qui est de Beauvais. Bellovacus, Bellovaca, Bellovacum. Belwanin co iest z Belwaku.

Qui est du Beauvoisis. Bellovacensis & hoc Bellovacense. adj. Belwanin co iest z powiatu Belwáckiego.

BEC,subst masc.(La partie dure & pointuë de l'oiseau qui luy sert à manger & à se défendre.)Rostrum, genit.rostri,neut.Cic. NOS, Dziub, pysk,część twardá y koncząta u ptaká,służącá mu do iedzeniá y do obrony.

La pointe du bec.Acies,ou acumen rostri. Dziub kończystość u ptaka.

Petit bec.Rostellum, genit.rostelli,neut. Plin. Pyszczek, dziubek.

Donner des coups de bec. Rostro petere, act. acc. Klwać dziubać, kąsać.

ON DIT figurément & proverbialement,Donner un coup de bec à quelqu'un,pour dire Donner en passant quelque trait satirique à quelqu'un.Aliquem proscindere,proscindo, proscindis,proscidi,proscissum.) act.Cic. MOWIĄ przysłowiem: Dziubnąć kogo, to iest: znienacka kogo dotknąć ięzykiem.

ON DIT, Prendre une personne par le bec,pour dire La confondre par sa propre confession.Arguere aliquem suâ confessione. Tacit. MOWIĄ uchwycić kogo zá dziub,zgromić go własnym wyznaniem iego.

ON DIT, Faire le bec à quelqu'un,(L'instruire de ce qu'il doit dire & répondre.)Aliquem quid dicat & quid respondeat docere,act.Cic. MOWIĄ Dziub komu przyprawić, nauczyć go co má mowić y odpowiedzić.

Je m'en vas luy faire le bec,de peur qu'il ne se coupe dans ses reponses. Hunc præceptis meis onerabo,ne quid titubet. Plaut.Poydę mu dziub przyprawię, áby się nie zaciął w odpowiedzi.

Témoins à qui on a fait le bec.Testes præcompositi, masc. plur. Ovid. Swiadkowie náprawieni.

AVOIR bec & ongles,pour dire Estre en estat de,ou pouvoir se défendre,Sçavoir parler & agir.Linguâ & manu valere Posse se defendere linguâ & viribus. Cicer. MIEC dziub y pazury byc w stanie, álbo moc się bronić. Umieć, mowić y uczynić.

TENIR le bec en l'eau,pour dire Amuser quelqu'un de belles paroles sans vouloir rien conclure. Suspensum & hiantem habere aliquem.Ter.Cic. TRZYMAC nos w wodzie. Zabawiać kogo pięknemi słowami á nic niechcieć konczyć.

PASSER la plume par le bec à quelqu'un,pour dire Le frustrer de quelque avantage qu'il auroit prétendu. Frustra aliquem habere. Plaut. DAC komu po nosie, piorem mu po nosie pociągnąć, omylić go w tym czego się spodziewał.

(Quelques-uns croyent que ce proverbe vient des Clercs & des Escoliers niais à qui leurs compagnons tirent une plume pleine d'encre,qu'ils leur voyent tenir à la bouche,afin de les barbouiller.) Niektorzy rozumieią że to przysłowie poszło od Kancelarzystow y Studentow frycow, ktorym koledzy, ich pioro pełne inkaustu, widząc że go w uściech trzymaią na sztukę wyciągną,y inkaustem im gębę pomażą.

ON DIT aussi d'une grande causeuse,qu'Elle a le bec bien affilé. Loquacula,ou loquax mulier. Lucr. MOWIĄ też wielkiey rozmownicy że iey pysk nieustanie.

BEC

BEC (se dit quelquefois de la bouche d'un homme.)comme S'aller coucher le morceau au bec,ou au sortir du manger. Ire dormitum à cœnâ. Plaut. PYSK dziub mowi się czasem o gębie ludzkiey.Iako: iść spac kąsek ieszcze w dziubie maiąc, álbo zaraz ziadszy.

Punir quelqu'un par le bec,en luy retranchant à manger. Deducere alicui cibum. Ter. Skarać kogo ná gębie,uymuiąc mu iadła.

Voilà bien du gibier, mais il nous passera bien loin du bec, pour dire Nous n'en mangerons point. Ferina multa, quam minimè gustabimus. Kupá tu zwierżyny, ále dalecko nam przed nosem minie,toiest: nieskosztuiemy iey.

ON DIT encore qu'On luy fera voir son bec jaune, pour dire On luy fera voir qu'il s'est trompé. Quanto sit in errore demonstrabitur. POKAŻĄ mu obaczy się z dziubem żołtym, to iest że się oszukał.

BEC d'un navire. Rostrum, genit. rostri,n.Cic. KONIEC zákrzywiony, nos u przedniey części okrętu.

BEC,ou Pointe de terre entre deux rivieres.Lingula,genit. Lingulæ,fœm. Cæs. OSTROW kępa między dwiema rzekami pod wodą.

LE BEC d'Allier,(où l'Allier se joint à la Loire.) Lingula excurrens quâ Elaver influit in Ligerim. OSTROW,kępa w Nivernu,gdzie się Elawer łącey z Ligerą rzeką.

BEC d'Ambez,(où la Garonne & la Dordogne se joignent.) Lingula excurrens quâ Garumna & Duranius inter se junguntur. Cæs. OSTROW, kępa gdzie Garumna z Duranim rzeką się łączy.

BEC de gruë,ou de cigogne,(Plante qui ressemble aux mauves, & qui rend une bonne odeur.) Geranium, genit. geranii, neut. ZORAWIE noski, álbo Boclanie ziele, podobne záwilczu y ktore wydaie dobry zapach.

(On la nomme en François Herbe robert.) Zowią ie po Francusku Ziele robert álbo rubrecht.

BEC-JAUNE,subst.masc on prononce Bé jaune. PISKI Ę.

(Terme de Fauconnerie, qui se dit des Oiseaux niais & tout jeunes, qui ne sçavent encore rien faire: ce qu'on applique aux Apprentifs en tous les arts & sciences: & ainsi on faisoit autrefois payer aux Escoliers de Droit leur Bec-jaune, pour dire leur Bien-venuë: & les Clercs de la Basoche de Paris appellent encore des Lettres de Bec-jaune, celles qu'on leur donne pour attestation de service,qu'ils ont fait chez les Procureurs,quand ils veulent estre receus à quelque charge. On appelle aussi Bec-jaune,le Festin que faisoient les Clercs & les Apprentifs, lors qu'ils estoient receus en charge ou passez Maistres.) Termin Myśliwski co się mowi o ptakach ieszcze w gniazdzie młodych, y głupich á nie iesżcze nieumieiących, co stosuią do zwolennikow álbo ná náuce będących [illegible] przez to studentom prawa [illegible] płacić od przyięcia do náuki to iest zapłacić wkupne: y Kancelarystowie Paryskiey Kancelaryi zowią listami wpiski, te wypisy ktore im daią ná dowod ich służby ktorą czynili u Rzecznikow,kiedy maią być przyięci do urzędu [illegible] nazywaią też wypiśne álbo wyzwolenne, ucztę ktorą dawali Kancellarystowie,y chłopcy kiedy z chłopstwa wychodzili, á między Towarzyszow przyięci byli álbo [illegible].

BEC-JAUNE, se dit figurément,(Ignorance,bévuë à quoy sont ordinairement sujets les apprentifs.)& on dit en proverbe populaire,Faire voir à quelqu'un son bec-jaune.Inscitiam, ou imperitiam alicujus in re aliquâ re larguere.act.Cic.ZOŁTONOS [illegible] mowi się niewłaśnie, o nieumieiętności,omyłkach, w ktorym pospolicie poolegaią co są náiákiey náuce y mowią przysłowie u patocznym,pokazać komu Dziubek dopiero się wyrwał iesżcze żołty z iaia,to iest iego niewiadomość no[illegible] y nieswiadomość że iest Frycem w rzeczach.

BECCA-FIGUE,subst.masc.(Petit oiseau,qui est une espece d'ortolan, qui vit de figues.) FIGOIADKA ptaszek mały [illegible] ortolanow,co figami żyie.

BECCARD, subst. masc. (Femelle du Saumon,qui a le bec plus crochu que le masle.) Salmo fœminina. ŁOSOS Samica ktora pysk barziey zákrzywiony niż samiec.

BECCASSE, subst. f. (Oiseau de passage marqueté de gris, qui est tres bon à manger en hiver.) Scolopax. PARDWA. Ptak dziki cętkowany szaro,barzo dobry do iedzenia zimie.

ON DIT proverbialement Brider la beccasse, pour dire Tromper,(surprendre quelqu'un.) Deducere aliquem in fraudem. Cic.

MOWIĄ przysłowiem:usidlić pardwę,to iest:złapać zwieść kogo.

Ce qui se dit figurément à cause d'une chasse qu'on fait aux beccasses avec des Lacets où elles se brident elles mesmes.) Co się mowi niewłaśnie od myślistwa ná pardwy sidła ná nie zástawiaiąc, gdzie się samę chwytaią.

BECCASSINE,subst.f. (Autre oiseau plus petit que la beccasse & qui a un long bec.) Rusticula minor, genit. rusticulæ minoris,f. PARDWA mnieysza,Słomka inszy ptak mnieyszy od pardwy nosa długiego.

BECHEE, ou BEQUEE, subst. f. (Ce qu'on donne à un petit oiseau pour le nourrir, & ce que les oiseaux portent à leur bec) Esca, genit. escæ, f Cic. ZOB, Karmia małego ptaszka dla karmienia go,y zdziebła ktore ptaki w pysku swoim noszą

Donner la bequée à ses petits. Ore suo cibos pullis conferre. Quint. Karmić małe swoie.

BECQUETER,V.act. (Donner des coups de bec.) Rostro petere aliquem. ZOBAC Dziubać,bić dziubem.

BEDAINE,subst.fem.(terme populaire qui signifie,un gros ventre) Abdomen, genit. abdominis, neut.Cic. KAŁDUN Proto-Brzuch słowo proste znaczące brzuch wielki.

Qui a une grosse bedaine.Ventriosus, genit. ventriosi,masc. Plaut. Kałduniasty Brzuchaty co má brzuch wielki.

BEDEAU, subst. masc. (c'estoit autrefois un Sergent dans les Justices subalternes,c'est aujourd'huy Vn porte-verge dans les Colleges)Bidellus,gen.bidelli,m. Apparitor,gen.apparitoris, m. Accensus,gen.accensi,m.Cic.Plin. SŁUGA mieyski urzędu niższego, teraz ten, co z laską chodzi w kościołach.

(On donne aussi le nom de Bedeaux aux Porte-masses dans les Universitez qui marchent devant le Recteur & les Facultez: & en Latin on les appelle Apparitores. Nazywaią też Sapient sługę Akademickiego co w Akademiach berło niesie idąc przed Rektorem, y Nauczycielami.

BEDFORT,(Ville du comté de mesme nom,en Anglettere) Bedfordia,æ,fœm. BEDFORD,Imię Hrabstwá tegoż nazwiska w Angliy.

BEER,V.neut.ou BAYER. (Ouvrir la bouche d'un façon niaise & admirative.) Stolidè & oscitanter aspicere,aspicio, aspicis,aspexi,aspectum.)act.acc. OTWARTĄ trzymać gębę iak rozdziaw ladaczemu dziwuiący się.

ON DIT proverbialement Béer aux corneilles,c'est à dire Estre oisif, s'ennuyer, ne rien faire.*Numerare mapalia.Petr. proprement S'amuser à compter les maisons,les enseignes.MOWI się przysłowiem,stać gębę rozdziewiwszy ná wrony,toiest być prożniakiem, cknić sobie, nic nierobic. *Właśnie bawić się rachuiąc domy y znaki przed niemi wiszące.

BEFFROY,subst.m.(Lieu élevé dans une place frontiere, d'où on découvre de loin,dans lequel il y a une cloche)Specula,genit speculæ.f. STRAZNICA mieysce wysoko wydane w twierdzy, pogranicżney skąd z daleká postrzedz może,gdzie iest dzwon.

BEFFROY,(certaine cloche dans des lieux publics,& qu'on ne sonne qu'en certaines occasions.) Æs campanum (quod ad subitarium gaudiū aut periculum pulsatur.)Dzwon w mieyscu publicznym w ktory nie dzwonią chybá w pewnych okolicznościach.

(Il y à trois Beffrois à Paris,celuy de l'Hotel de Ville,du Palais,& de la Samaritaine.Quand il naist un Fils de France,on donne ordre de tinter le Beffroy pendant 24.heures.) Są trzy takie dzwony wPáryżu,ieden ná ratuszu,drugi náPałacu,trzeci u Samarytanki,kiedy się urodzi Syn Krolá Francuskiego każą w te Dzwony dzwonić przez godzin 24.

BEGAYEMENT. subst,masc. (Prononciation imparfaite & inarticulée.)Linguæ hæsitantia,genit.hæsitantiæ,f.Cic.Titubantia linguæ,ou oris,fœm.Suet. ZAIĄKANIE się w mowie,wymowá nie doskonałá,niewyraźná.

BEGAYER,V.neut.(Prononcer mal, & en repetant plusieurs fois un mesme mot)Linguâ hæsitare. ZAIĄKAC się mowić źle powtarzaiąc kilka razy toż samo.

BEGUE,adject.m.&f.(Celuy,ou celle qui a difficulté de parler, qui repete en parlant plusieurs fois la mesme syllabe d'un mot.) Blæsus,blæsa, blæsum. Mart. ZAIĄKLIWY, momot, ten co źle wymawiá powtarzaiąc kilká razy tęż samą sylabę.

BEGUIN,subst.masc. (Coëffe de linge qu'on met aux enfans sous leur bonnet.)Calantica, genit.calanticæ,f.Cic.Vitta puerilis, genit. vittæ puerilis, f. KAPIK nakrycie płocienne ktore kładą dzieciom ná głowę pod czapeczkę.

BEGUINE,subst.f.(Fille qui vit dans une Communauté, sans

faire

faire de vœux)Cœlebs & Cœnobita.BEGWINA Klaſztorna Panná żyiąca wiákim zgromadzeniu bez czynienia ślubow

ON APPELLE par injure *Begume, celle qu'on veut taxer de bigotterie.* Simulata pietatis cultrix. BEGWINĄ názywaią uſzczypliwie te oſoby ktore kto chce obmawiać zá oſoby zmyślney pobożności.

BELAC, (*Ville de la Marche.*)Belacum, *genit.* Belaci, n. BELAK Miaſto Marchiy.

BELESME,(*Comté & Ville du Perche.*)Beleſma,æ,f. BELEM, Hrabſtwo y Miaſto Pertyki.

BELETTE, ſubſt.f. (*Petit animal ſauvage qui mange les fruits & les pigeons.*) Muſtela, *genit.*muſtelæ,f.*Phæd.* ŁASICA, mała beſtyika dzika, ktora ziada owoce, y gołębie.

DE BELETTE. Muſtelinus, muſtelina,muſtelinum.*Ter.* ŁASI, Łaſiczny.

BELGES,(*Peuples de l'ancienne Gaule Belgique.*) Belgæ, *genit.* Belgarum,m. plur. *Cæſ.* BEŁGOWIE Holenderzy, Lud, dawney Francyi Belgiczney.

BELGIQUE, adject. Belgicus, Belgica, Belgicum. *Plin.* BELGICKI.

BELGRADE, (*Ville de Hongrie, ſur le Danube, dans la Raſcie.*) Alba-Græca. BELGRAD Miaſto Węgierſkie nád Dunaiem w Raſcyi.

BE'LIER, ſubſt. maſc. (*Le maſle des brebis.*) Aries, *genit.* arietis,m. Petro, *genit.* petronis,m.*Plaut.* BARAN, ſamiec owiec.

DE BE'LIER. Arietinus, arietina,arietinum.*Plin.* BARANI.

BE'LIER,(*Vn des douze Signes du Zodiaque, où le Soleil entre au mois de Mars.*)Aries,m.*Cic.* BARAN ieden z dwunaſtu Znakow Niebieſkich, gdzie Słońce w chodzi w Marcu

*Celuy qui naiſt ſous le ſigne du Belier eſt pour l'ordinaire fort riche en troupeaux & en laine; outre cela il a la teſte dure, eſt effronté & aime à choquer les gens.*Quiſquis naſcitur illo (Arietis)ſigno,multa pecora habet,multum lanæ;caput prætereà durum,frontem expudoratam,cornu acutum.*Petr.*Ten co ſię rodzi pod znakiem Barana zwyczaynie ieſt bogaty barzo w trzody y wełnę, á nád to ma głowę twardą, ieſt czoła bez wſtydu, y rad ludziom nápaść daie.

BE'LIER,(*ancienne Machine de guerre à battre les murailles des villes.*) Aries, m. TARAN dawna ſztuka woienna do tłuczenia murow.

(C'eſtoit une groſſe poutre ferrée par le bout en forme de la teſte d'un Belier,ayant deux cornes de cuivre pour arracher les pierres; elle eſtoit ſuſpendue,& pouſſée à force de bras contre les murailles.) Był to tram gruby żelazem kowany na końcu nákſztałt głowy baraniey, maiąc dwa rogi miedziane dla wytrącania kamieni, wiſzący był á ze wſzyſtkiey mocy rękami go roſkołyſawſzy uderzano o mury.

BELISTRE, *on prononce* BELITRE,ſubſt.m.(*Gros gueux qui mendie par faineantiſe.*) Bliteus, *genit.*bliteí,m.*Cic.* PASORZYT żebraczyſko nikczemne co żebraniną ſię bawi z gnuſności.

BELLAY,*ou* BELLEY, (*Ville épiſcopale en Breſſe, & capitale du Bugey.*) Bellica, *genit.* Bellicæ,f. BELEY Miaſto Biſkupie w Breſſyi głowne krainy Bużcy.

DE PLUS BELLE,(*Plus qu'auparavant.*)Magis,*ou* vehementiùs quàm anteà. W IAK NAYLEPSZĄ, barzicy niż przedtym.

BELLE-FILLE,ſubſt.f.(*La femme de ſon fils.*)Nurus, *genit.*nurûs,f. *Cic.* SYNOWA, żona ſyna właſnego.

BELLE-FILLE,(*Fille d'un autre lit,à l'égard d'une Belle-Mere.*)Privigna, *genit.*privignæ,f *Cic.* PASIERBICA Corka inſzego łoża względem Macochy.

BELLEGARDE,(*Ville du Duché de Bourgogne.*)Bellogardia,æ,f.Seurregium,ii,n. BELGARD Miaſto Xięſtwa Burgundyi.

BELLE-ISLE, (*Iſle de France, ſur les coſtes de Bretagne.*) Calonesus, *genit.* Caloneſi,f. BELIL Wyſpa Francuſka ná ſtronach Brytaniy armoryki.

BELLEMENT, adverbe. (*Sans bruit.*)Placidè.*Cic.* PIĘKNIE bez hałaſu, cicho.

Se retirer tout bellement & ſans bruit. Quietiſſimè ſe recipere.*Plaut.* Odeyść pięknie po cichu.

*Frapper à la porte tout bellement.*Placidè fores pultare.*Plaut.* Zákołatać do drzwi cicho.

BELLE-MERE,ſubſt.f.(*La Mere du mari ou de la femme.*) Socrus, *genit.*ſocrûs,f. TESCIA, Matka Męża álbo Zony.

BELLE-MERE,(*Maraſtre à l'égard des enfans d'un premier lit.*)Noverca, *genit.* novercæ,f.*Cic.* MACOCHA względem dzieci pierwſzego łoża.

*De Belle-Mere,de Maraſtre.*Novercalis & hoc novercale; adject.*Cic.* Macoſzyn.

BELLE-SOEUR,ſubſt.f. (*Sœur du mari ou de la femme.*) Glos,f.Soror mariti vel uxoris. SWIESC, Sioſtra męża álbo żony.

BELLE-SœUR,(*Femme du frere.*)Fratris conjux. BRATOWA Zona Brata.

BELLIQUEUX,m. BELLIQUEUSE, f.adject.(*Guerrier, qui aime la guerre.*)Bellicoſus, bellicoſa, bellicoſum *Cic. Hor.* WALECZNY bitny co ſię w woynie kocha.

BELLISSIME,adject.(*Tres beau.*)Pulcherrimus,a,um.*Cic.* BARZO piękny.

BELLOT,m BELLOTTE,f.adject.(*Qui eſt un peu beau.*) Bellulus,bellula,bellulum. *Cic.* PIĘKNIAWY co ieſt nieco piękny.

BELLUNE, (*Ville d'Italie dans la Marche Treviſane à la République de Veniſe.*) Bellunum,i,n. BELLUNA Miaſto Marchiy Trewizanſkiey, Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

BELVEDERE,*ou* BELVEDER, ſubſt.maſc. (*Plante qui a une touffe verte dont les Apotibicaires ornent leurs boutiques.*) Oyſris,*genit.*oſyridis,f.*Plin.* LENEK ziele liścia wkoło wiſtego zielonego ktorym Aptekarze ſtroią ſwoie ſklepy.

BELVEDERE ſignifie auſſi *Vn lieu dont la veuë n'eſt point bornée.* Locus in ſummo poſitus ex quo longè latéque proſpectare nobis licet.BELWEDER znaczy też mieyſce gdzie wzrok daleko puścić może á nic oku nie przeſzkadza.

BELVEDERE,(*Ville de Grece ſur le fleuve Penee.*) Elis, *genit.* Elidis,f. BELWEDER Miaſto Grecyi nád rzeką Peneuſz.

BENAIS, ſubſt. maſc. mot bas.*Idiot,niais,nigaud,qui n'a point veu le monde.*) Bardus,barda, bardum. PIECUCH, lezuch ſłowo podłe, głupiec, rozdziaw co ſię w domu ſchował á świata nic widział.

BE'NE'DICTION, ſubſt.f. (*Grace, faveur, bienfait du Ciel.*)Beneficium. Donum, *genit.*i,n.Bona, *genit.*bonorum, n.pl.*Cic.* BŁOGOSŁAWIĘSTWO, Łaſká Dar Byt Boży.

Abuſer des bénédictions,ou des faveurs du Ciel. Uti perversè Dei beneficio.*Cic.* Nadużywać Darow niebieſkich.

*Accabler quelqu'un de bénédictions.*Onerare donis aliquê, *Cicer.* Bonorum copiam in aliquem effundere. *Cic.* Okryć obficie kogo błogoſław.eńſtwy.

*Les gens de bien attirent ſur eux les bénédictions du Ciel.*Potbi homines divinam alliciunt bonitatem,ad profundendos in ſe-ipſos munificentiæ ſuæ theſauros. Poczciwi ludzie ściągnią ná ſiebie błogoſławięſtwá niebieſkie.

Dieu a toûjours verſé liberalement ſes bénédictions ſur le Roy. Maximis iiſque perpetuis à Deo donis cumulatus fuit Rex. BOG zlewał zawſze hoynie Błogoſławięſtwá ſwoie ná krolá.

BE'NE'DICTION, (*Louvarge qu'on donne à Dieu.*) Laus, *genit.*laudis.f. BŁOGOSŁAWIENIE chwałá ktorą oddaiemy Bogu.

BE'NE'DICTION, (*Souhait,* ou *Priere qu'on fait qu'un autre ſoit beni & favoriſé de Dieu.*) Fauſta precatio, *genit.* fauſtæ precationis,f.*Cic.* BŁOGOSŁAWIENSTWO, prośbá, álbo ſprzyianie komu błogoſławieńſtwá od Bogá.

Il luy a donné ſa bénédiction en mourant. Illi moriens fauſta, *ou* proſpera, *ou* felicia precatus eſt. Dał mu błogoſławieńſtwo ſwoie um ciaiąc.

J'aime mieux les bénédictions des pauvres, que l'admiration des hommes. Pauperum vota quàm mortalium admirationem malo conſequi. Wolę że mnie ubodzy błogoſławią, niż że mię ludzie z podziwieniem chwalą.

Bénédiction eſt auſſi *une Cérémonie Eccleſiaſtique, qui ſe fait pour rendre une choſe ſainte & venerable.* Benedictio, *genit.* benedictionis,f. Błogoſławienie ieſt też obrządek Kościelny dla poświęcenia iákiey rzeczy y powagnośći iey.

La bénédiction nuptiale. Benedictio nuptialis. Błogoſławieńſtwo Małżeńſkie, ślub.

BE'NE'DICTION ſe dit plus particuliérement en ce ſens du *Signe de la Croix,(que font les Preſtres en pluſieurs occaſion.)* Benedictio,f. BŁOGOSŁAWIENSTWO pobłogoſławicnie mowi ſię oſobliwie w tym rozumieniu o znaku Krzyża to ieſt przeżegnaniu ktore czynią Kapłani w wielu okazyach

Les Preſtres donnent la benediction au peuple à la fin de la Meſſe.

Sacerdotes ſub finem ſacrificii ſublatâ manu ſignum crucis exprimunt, ac benè precati populum dimittunt. Kapłani błogoſławieńſtwo, przeżegnanie daią ludziom ná końcu Mſzy.

Donner la bénédiction de table, Benir la table avant que de manger. Conſuetas ante cibum preces adhibere. (*on appelle* Menſæ conſecratio,*La bénédiction de table.*) Błogoſławić do ſtołu, przeżegnanie uczynić przed zaſiadaniem do ſtołu, názywaią przeżegnanie ſtołu.

BE'NE'FICE, ſubſt. maſc. (*Egliſe,* ou *Chapelle dotée de quelque bien & revenu pour y faire quelque Office Eccléſiaſtique,*) Beneficium, *genit.* beneficii,n. *mot conſacré dans l'Egliſe.* DOBRODZIEYSTWO Kościoł álbo Kaplica nádana iákim dochodem, dla odprawowania tamże pewnych powinności *Beneficyum* ſłowo poświęcone w Kościele.

(Les Benefices ſont en effet des bienfaits de ceux qui les ont fondez de leurs biens.) Beneficya zaiſte ſą dobrodzieyſtwa tych, ktorzy ie nádali dochodami z dobr ſwoich.

BE'NE'FICE *à charge d'ames.*Sacerdotium, *genit.*ſacerdotii,n. Nadanie Kościoła dochodami z obowiązkiem ſtarania około duſz.

(Il faut eſtre Preſtre pour poſſeder un Bénéfice à charge d'ames.) Trzeba być Kapłanem na trzymanie Kościoła nadanego z obowiązkiem ſtarania koło Duſz.

BE'NE'FICE *en patronage laïque, qu'un laïque confére.* Beneficium juris patronatûs, *dans le Droit.* KOSCIOŁ Kaplica gdzie prawo podania oſob maią oſoby świeckie. Kolatorſtwo, kolacya, w prawie.

BE'NE'FICE ſignifie auſſi *Gain, profit qu'on tire d'une choſe.*Lucrum.*Cic.* DOBRODZIEYSTWO znaczy też zyſk zárobek ktory z iákiey rzeczy mamy.

BE'NE'FICE *de ventre* ſe dit en Médecine d'un *Dévoyement naturel, qui arrive ſans aucune médecine.* Alvus cita, *genit.*alvi citæ,f.*Celſ.* DOBRODZIEYSTWO żołądka mowi ſię w lekarſkiey nauce o ruſzeniu dobrowolnym ktore bywa bez wſzelkiego lekarſtwa.

Il fut délivré de ce danger par un benéfice de ventre. Alvi profluvio ex hoc periculo evaſit.*Tacit.* Wolnym zoſtał odtego niebeſpieczńſtwa przez Dobrodzieyſtwo ſtolca łacnego

*Avoir un bénéfice de ventre.*Alvum liquidam,*ou* fluentem habere *Celſ.* Mieć ſtolec łacny.

BE'NE'FICIAIRE,adject.m. & f.comme *Vn héritier bénéficiaire,*ou *par bénéfice d'inventaire,* (*comme l'on parle en Droit.*) Hæres beneficiarius, *genit.* hæredis beneficiarii, m. DZIEDZIC z łaſki,Dziedzic przez dobrodzieyſtwo teſtamentu iáko w prawie mowia.

BE'NE'FICIER,ſubſt maſc.(*Celuy qui poſſede quelque bénéfice.*) Beneficiarius, *genit.* Beneficiarii, maſc. Ten co trzyma iákie Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficyum.*

BE'NETIER,*ou* BE'NITIER,ſubſt.maſc. (*Vaſe à mettre de l'eau benie.*) Aquæ luſtralis vas. KROPIELNICA Naczynie ná wodę święconą.

BE'NE'VANT,(*Ville de l'ancien païs des Hirpiens dans le Royaume de Naples.*) Beneventum, *genit.* Beneventi,n. *Hor.* BENEWENT Miaſto dawnego kraiu Hyrpow w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

DE BE'NEVENT. Beneventanus,Beneventana,Beneventanum. BENEWENTANIN.

BENGALA, (*Ville de l'empire du Grand Mogol dans les Indes.*) Bengala, *genit.* Bengalæ,f. BENGAL, Miaſto Pańſtwa Wielkiego Moguła, w Indyach.

Golphe de Bengala. Gangeticus ſinus, *genit.* Gangetici ſinûs,m. Zátoka Bengalu.

BENI,m.BENIE,f.Benedictus,a,um. BŁOGOSŁAWIONY, BŁOGOSŁAWIONA.

BENIN, m. BENINE, f. (*Doux, bien-faiſant.*) Benignus, benigna, benignum. ŁASKAWY, dobroczynny, łagodny.

(Ce mot ne ſe dit gueres en noſtre Langue que des remedes,& des influences céleſtes; car on dit. To ſłowo nie mowi ſię prawie w ięzyku Francuſkim chyba o lekarſtwach, y ſkutkach niebieſkich obrotow mowi ſię bowiem.

Vn remede benin, qui purge doucement & ſans de grandes evacuations, ni tranchées. Lene remedium. *Liv.* Lekarſtwo łaſkawe ktore wyprowadza łagodnie bez wielkiego wyniſzczenia, y bez rznięcia.

ON LE DIT quelquefois d'une perſonne, *Il eſt benin, il eſt doux, il eſt humain.* Benignus.Clemens.*Cic.* MOWIĄ też czaſem o iákiey oſobie. Jeſt łagodny, miły, ludzki.

BENIGNEMENT, adv. (*Avec benignité, avec douceur.*) BenignèClementer,Leniter.adv.*Cic.* ŁAGODNIE łaſkawie

BENIGNITE',ſubſt.f.(*Douceur bonté.*) Benignitas.Lenitas, *genit.*atis,f. Clementia, *genit.*æ,f. *Cic.* ŁAGODNOSC, łaſkawość.

BENJOIN,ſubſt.maſc.*on prononce* binjoin. (*Suc odoriférant d'un arbriſſeau qui croiſt en l'Iſle de Sumatra & dans le Royaume de Siam*)Benzuinum, *gen.*benzuini,n.*Laſer,*genit.* laſeris,neut. *Plin.* BENDZWIN ſok pachniący ziela ktore rośnie ná Wyſpie Sumatra y w Kroleſtwie Siam.

L'herbe d'où provient le benjoin Laſerpicium, *genit.*laſerpicii, neut. *Plin.* Ziele Cyrenayſkie z ktorego pochodzi ſok bedzwin.

Lieu où croiſt le benjoin. Laſerpicifer, fera, ferum. *Catul.* Mieyſce gdzie rośnie to ziele.

*Vinaigre où on a fait infuſer du benjoin.*Laſerpiciatum acetum,i,neut. *Plin.* Ocet zaprawny ſokiem bendźwinu.

BENIR *Dieu,* V.act. (*Loüer Dieu,le glorifier,le remercier de ſes graces.*) Deo,*ou* Deum benedicere.*Cic.* WIELBIC Boga chwalić go wywyżſzać dziękować mu za Dobrodzieyſtwa

BENIR,(*Souhaiter du bien à quelqu'un, luy ſouhaiter mille bénédictions.*) Benè, *ou* fauſtè alicui precari. *Cic.* BŁOGOSŁAWIC kogo,życzyć mu dobrego ſprzyiać mu tyſiącznych błogoſławieńſtw.

*Tout le monde me benit.*Omnes benedicunt.*Ter.* Wſzyſtek świat mię błogoſławi.

Que Dieu Vous beniſſe. Benè tibi ſit. *Plaut.* Niech cię Bog błogoſławi.

Que Dieu beniſſe vos entrepriſes,vos deſſeins. Deus fortunet tua conſilia.*Cic.* Niech Bog błogoſławi imprezom twoim, zámyſłom twoim.

Dieu a beni les armes du Roy;luy a fait obtenir la victoire. Armis Regis ſucceſſus proſperos dedit Deus *Tacit Liv.* Bog pobłogoſławił woyſkom Krola, dał mu otrzymać zwycięſtwo.

*Dieu a beni ce mariage d'une heureuſe lignée.*Hoc conjugium felici progenie auxit Deus.Bog pobłogoſławił to małżeńſtwo ſzczęśliwym potomſtwem.

Jacob benit Iſaac. Jacob fauſta multa precatus eſt Iſaaco. Jakub pobłogoſławił Izaakowi.

BENIR (*ſe dit des cérémonies Eccleſiaſtiques & des prieres que font les Preſtres pour obtenir du Ciel les graces ſur les choſes qu'ils conſacrent à ſon ſervice.*Benedicere Conſecrare aliquid act. POBŁOGOSŁAWIC przeżegnać mowi ſię o obrządkach Kościelnych, y modlitwach ktore czynią Kapłani dla ziednania u Nieba łaſk ná te rzeczy ktore uſługe iego poświęcaią.

BENIR ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales, *Dieu vous beniſſe,(ce qui ſe dit tant à ceux qui eſternuent,qu'aux pauvres qu'on éconduit.)* Adſit tibi Deus. Adjuvet te Deus. Det tibi bona Deus. BŁOGOSŁAWIC mowi ſię ieſzcze w tych ſpoſobach przyſłowia, Błogoſław, ſzczęść, wſpomoż Boże, co ſię mowi tak do tych co kichaią, iáko y do ubogich ktorych odſyłamy od ſiebie.

BENIT,m. BENITE,f.adject. (*Qui a eſté beni,Conſacré à Dieu.*)Benedictus. Conſecratus,a,um. **Pain benit* Panis benedictus.BŁOGOSŁAWIONY,BŁOGOSŁAWIONA,ktory ieſt pobłogoſławiony poświęcony Bogu,*Chleb święcony

BENIT ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales,*Eau benite de Cour, (ce ſont de grandes careſſes,de belles proteſtations d'amitié des gens de Cour qui ſont ſimulées,& qui n'ont aucun effet.)*Blanditiæ fucatæ. BŁOGOSŁAWIONY święcony mowi ſię też w tych ſpoſobach przyſłowia:*Woda święcona Dworſka* podchlebſtwa wielkie chęci oświadczania ludzi dworſkich zmyślone y bez ſkutku.

Il donne de l'eau benite de cour. Simulatis & fucatis verbis blanditur.*Plaut.* Daie wodę święconą dworſką.

ON DIT encore populairement que *C'eſt pain benit,(quand il arrive quelque diſgrace à un homme qui l'a bien meritée.)* on dit autrement *C'eſt bien employé.*Meritò-quidem fert infortunium. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze po poſpolitemu chleb to święty, kiedy ſię nieſzczęście iakie przytrafi człowiekowi ktory ná nie záſłużył, mowią ináczey; dobrze mu ták.

BEQUILLE,ſubſt.f.(*Baſton pour s'appuyer en marchant.*) Scipio, *genit.* ſcipionis,m. *Liv.* KOSTUR kiy do podpierania ſię chodząc.

BERCAIL,ſubſt.maſc.vieux mot. (*Vne Bergerie.*) Ovile, *genit.* ovilis,n. OWCZARNIA ſłowo ſtare.

(Il se dit en François dans le langage de l'Eglise.) Mowi się po Francusku terminem Kościelnym.

BERCEAU, subst.masc. (Lit d'un enfant qui est encore au maillot.) Cunæ, genit. cunarum,f.pl. KOLEBKA posłanie dla dziecięcia w powicin.

Hercule sauta de son berceau & étouffa deux serpents. E cunis exilijt Hercules, & angues manu apprehensos enecavit. Plaut. Herkules wyskoczył z kolebki y dwa węże zabił.

ON DIT figurément, Au berceau, ou Dès le berceau, dès sa plus tendre jeunesse. A cunabulis. Plaut. MOWIĄ niewłaśnie od kolebki, od naypierwszego wieku.

BERCEAU est aussi Une Treille de jardin couverte de pampres de vigne, & d'autes arbrisseaux. Pergula cameraria, genit. pergulæ camerariæ, f. Col. KOLEBKA iest też chłodnik w ogroddie zámknięty z wierzchu liściami winnemi, y innych gałęzek.

Berceau de vigne. Arcella, genit. arcellæ,f. Colum. Chłodnik z winnych latorośli.

BERCER, V.act. (Agiter ça & là, comme on fait à un enfant dans son berceau pour l'endormir.) Ultrò citroque versare, (verso, versas, versavi, versatum.) Cic. KOŁYSAC tam y sam rzucać iáko dziecięciu czynią dla uśpienia.

BERCER se dit figurément (des belles promesses & des belles paroles dont on nous amuse, & on nous endort, sans en exécuter aucune.) comme Il y a long temps qu'on me berce de cette esperance. Hac spe jam dudum deludor. Ter. KOŁYSAC mowi się niewłaśnie o obietnicach y słowach pięknych ktore nam czynią y nás usypiaią, żadney nie wykonawszy. Jako: Już to dawno iák mię tą kołyszą nadzieią.

ON DIT proverbialement, J'ay esté bercé de tels contes, pour dire Il y a long temps que je sçay cela, je l'ay appris de ma nourrice en me berçant, Je le sçay avant que vous fussiez né. Antè hoc novi, quàm tu natus es. Phad. MOWIĄ przysłowiem, Kiedy mię kołysano to mi takie rzeczy powiadano, to iest: Już to dawno słyszałem ieszcze mi o tym mamka moia prawiła kiedy mię kołysała, wiem to pierwey niżeś ty był ná świecie.

BERG, (le Duché de Berg, ou de Mons, Province d'Allemagne, dont la capitale est Dusseldorp.) Bergensis & Montensis Ducatus. BERG Xięstwo Bergu álbo Gor, Prowincya Niemiecka ktorey głowne miasto iest Dusseldorp.

BERGAME, (Ville d'Italie dans l'Estat de Venise.) Bergomum, genit. Bergomi, n. BERGOM Miasto Włoskie w Państwie Weneckim.

BERGAME, subst.f. Tapisserie grossiere faite d'un tissu de laine, de fil ou de coton.) Tapetia Bergomena, n.plur. BURGATELA Obicie proste robione wełną, niciami, álbo bawełną.

(La premiere fabrique est venuë de la ville de Bergame: on les fait maintenant à Rouën.) Pierwsza robotá ich wyszła z Bergomu a teraz ie robią w Rotomagu.

BERGAMOTE, subst.f. (Espece de poire verte & ronde.) Pyrum bergamotum, i, n. BERGAMOTA rodzay gruszek zielonych okrągłych.

BERGE, subst. f. (Bord d'une riviere élevé & escarpé.) Abruptissima ripa, genit. abruptissimæ ripæ, f. Plin-Jun. BRZEG rzeki oberwany y wysoki.

BERGER, subst.masc. (Qui garde des troupeaux de brebis) Pastor, genit. pastoris, m. Cic. OWCZARZ ktory pilnuie trzody owiec.

BERGERE, subst.f. (Celle qui garde des moutons ou brebis) Oviũ custos, f. Cic. OWCZARKA Pasterka Boranow, lub owiec.

DE BERGER. Pastoritius, pastoritia, pastoritium. Cic. Var. OWCZARSKI Pastuszy.

Vn habit de berger. Pastoralis habitus, m. Liv. Suknia owczarska.

BERGERAC, (Ville sur la Dordogne en Perigord.) Bergeracum, genit. Bergeraci, n. BERGERAK Miasto nád Dordoną w Perygordzie.

BERGERIE, subst. f. (Estable où on retire les moutons) Ovile, genit. ovilis, n. Caulæ, genit. caularum, f.pl. Hor. Virg. OWCZARNIA szopa dla trzody.

ON DIT proverbialement Enfermer le loup dans la bergerie, (quand on laisse renfermer une playe trop-tost.) Vulnus nondum sanatum obducere. Cic. Plaut. MOWIĄ przysłowiem zámknąć wilka w owczarni, kiedy ranie dadzą się zámknąć z otokiem zbyt prędko.

BERG-OP-ZOOM, (Ville des Paï-Bas, dans le Duché de

Brabant, située sur la riviere de Zoom, & possedée par les Hollandois.) Bercizoma, genit Bercizomæ, f. BERG nád Zomem Miasto niższych Niemiec w Xięstwie Brabanckim nád rzeką Zom, ktore trzymaią Holendrzy.

BERG-St.VINOC, ou VINOXBERG, (Ville de Flandres dans les Païs-Bas.) Vinoberga, genit. Vinobergæ, f. WINOKSBERG Miasto Flandryi niższych Niemiec.

BERIL, subst. masc. (Pierre précieuse, semblable au cristal.) Beryllus, genit. berylli, m. Plin. BERYL, Kamień drogi podobien do krzyształu.

BERLE, subst.f. (Herbe qui croist dans l'eau.) Laver, genit. laveris, n. Plin. Sion, genit. sii, n. Plin. POTOCZNIK Ziele ktore rośnie ná potokach.

BERLIN, (Ville du païs de Brandebourg, où reside l'Electeur) Berolinum, genit. Berolini, n. BERLIN Miasto kraiu Brandeburskiego gdzie mieszka Elektor.

BERLUE, subst.f. (Veuë trouble & obscurcie.) Offusa oculis caligo, genit. offusæ caliginis. CMIENIE w oczach, mdłość pomięszanie.

Avoir la berlue, (Ne voir pas bien clair, Avoir la veuë trouble.) Caligare, caligo, caligas, caligavi, caligatum.) n. Quint. Mieć ciemnie w oczach, nie widzieć wyraźnie, mieć wzrok pomięszany.

ON DIT ironiquement & populairement (d'une personne qui se trompe.) Tu as la berluë. Cæculant oculi. Plaut. MOWIĄ ná żart y potocznie o kim co się myli, ćmi ci się w oczach.

BERNAY, (Ville & Abbaye de la Haute Normandie.) Bernæum, i, neut. BERNEY Miasto y Opactwo Wyższey Normandyi.

BERNE, (Ville capitale d'un des treize Cantons des Suisses, sur la reviére d'Aar.) Berna, genit. Bernæ, fœm. BERNA Miasto Stołeczne iednego z trzynastu Powiatow Szwayczárskich nád rzeką Aar.

BERNE, subst.f. (Saut en l'air qu'on fait faire à quelque niais, le faisant sauter dans une couverture.) Ludicra alicujus è sago in altum jactatio. SKOK do gory, ktory iákiemu rozdziawiowi czynić każą, do gory go podrzucaiąc w iákim obwiciu, koziołka wywracać.

BERNER, V.act. (Faire sauter quelqu'on en l'air dans une couverture.) Aliquem distento sago in sublime jactare. Suet. RZUCAC sobie kogo do gory w obwiciu iákim.

Tu seras berné Ibis ab excusso missus in astra sago. Będą cię kołysać.

BERNER se dit aussi figurément pour Balloter, railler quelqu'un, le faire servir de jouet à une compagnie. Aliquem deridiculo agere. Cic. Ter. KOŁYSAC mowi się niewłaśnie zá podawać sobie kogo, żartować z niego, w igraszkę w ponieważ... kogo sobie obrocić w posiedzeniu iákim.

BERNIQUET, subst.masc. qui ne se dit qu'en cette phrase Il est allé au berniquet, pour dire qu'Il est ruiné, Il a mal fait ses affaires. Pauperavit se. Plaut. WNIWECZ, co się nie mowi tylko w ten sposob. Wniwecz poszedł, wniwecz się obrocił, to iest: do szczętu podupadł, wszystko stracił.

(Façon de parler populaire.) Sposob mowienia pospolity.

LE BERRY, (Province de France, dont Bourges est la capitale.) Bituricensis ager, genit. Bituricensis agri, m. Biturigum, genit. Biturigum, n. plur. BERRY Prowincya Francuska ktorey Biturys iest stołeczne.

Qui est du Berry. Bituricensis & hoc Bituricense. Co iest z Berry.

BERTAUDER ou BRETAUDER un cheval. V.act. vieux mot. (Couper les oreilles à un cheval.) Equo aures abscin dere. *& dans la suite, il à signifié Chastrer, (dont on se sert encore dans le burlesque.) Castrare. act. acc. URZNAC konia, słowo staroświeckie. *A potym znaczyło wałaszyć, czego dotąd zażywaią w komedyach.

S.BERTRAND de Comminges, (Ville épiscopale de Gascogne au pied des Pyrennées.) Cominiæ, gen Cominiarum, f.pl. KONWENA Miasto Biskupie w Waskoniy, pod gorami Pyreneyskiemi.

BESACE, subst.f. (Bissac, longue piece de toile cousuë en forme de sac, qui est ouverte par le milieu, & que les freres mendians & les gueux portent sur l'épaule.) Mantica. Pera, genit. æ, f. Hor. Phad. TORBA sakwy długa sztuka płotna wszyta nákształt worka, otwarta w srzodku, ktorą bracia żebrzący y insze żebractwo noszą ná ramieniu.

ON DIT proverbialement, Reduire à la besace. Mendicitatem

alicui afferre. Plaut. MOWIĄ niewłaśnie: do torby kogo przywieść.

Il est reduit à la besace, Il est à la besace, (Il est ruiné & réduit à la mendicité.) Res ad manticam redit. Przyszło mu do torby, do ubostwá, ostatniego, do żebrania przyszło.

BESAIGUE, subst.f. (Outil de fer servant aux Charpentiers, qui est une barre de fer acerée par les deux bouts, ayant un manche de fer au milieu.) Bipennis, genit. bipennis, f. Plin. NOZ obostrzony, ktorek służący Cieslom, toiest sztuká żelazá z obu końcow ostrzoná maiąca rękoieść żelazną wesrzodku.

BESANçON, on prononce Besanson, (Ville de la Franche-Comté sur le Doux.) Vesuntio, ou Vesontio, genit. Vesuntionis, f. Vesuntium, genit. Vesuntii, n. *Selon les Livres des Conciles, Chrysopolis, is, fœm. WEZUNCYA, Miasto w Hrabstwie Burgundyiskim nád Dub zem rzeką według księgi Zborow Chryzopol.

(Cette ville a été cedée au Roy en 1678. par le traité de Nimegue.) To miasto ustąpione iest krolowi Roku 1678. przez przymierze Nemauzyiskie.

De Besançon. Vesontinus, a, um. Wezontyński.

BESAN, subst.m. (Piece de Monnoye de la ville de Byzance, dont on se sert dans le Blason.) Byzantius nummus, i, m. PARA moneta Miastá Carogrodzkiego, ktorey zażywaią w Herbarzach y nauce.

BESANTE' de huit pieces de monnoye. Byzantiis nummis octo distinctus, a, um. NAZNACZONY ośmią par monety.

BESCHE, subst, f. on prononce BêCHE (Outil de fer tranchant & large, emmanché de bois.) Ligo, genit. lingonis, masc. Marra, genit. marræ, f. Colum. MOTYKA, rydel starek żelazny ostry z rękoieścią álbo toporzyskiem drewnianym.

BESCHER. V. act. on prononce BêCHER.) Labourer la terre avec la besche.) Ligone fodere, act. acc. Hor. KOPAC, około z emi motyką robić álbo rydlem.

Bescher aux pieds des arbres, ou à l'entour Circumfodere arbores. Colum. Okopywać drzewá od dołu, álbo w koło.

BESICLES. subst.f. (Lunettes appliquées avec des yeux de verre.) Ocularia, genit. fabri ocularii, m. OKULARY z oczamy szklanemi.

Qui fait & vend des besicles. Faber ocularius, genit. fabri ocularii, m. Ten co okulary robi, álbo przedaie.

BESIERS, (Ville épiscopale de Languedoc sur la riviere d'Orb.) Bliteræ, ou Beterræ, genit. arum. fœm. plur BLITERY Miasto biskupie w Okcytaniy nad rzeką Orbem

Qui est de Besiers. Bliterensis & hoc Bliterense. adj. Co iest z Blitery.

BESLANT, on prononce BêLANT en élevant l'e. m. BESLANTE, f. (Qui besle, parlant des brebis.) Balans, genit. balantis, omn. gen. Phad. BECZĄCY wymawia się e podnosząc Becząca co beczy mowiąc o owcach.

BESLEMENT, subst.m. on prononce bêlement élevant fort le premier e. (Cri des brebis.) Belatus, genit. belatûs, m. Plin. BEK, beczenie mocno podnosząc e pierwsze, głos owiec.

BESLER, on prononce BêLER, V.n. (Crier, parlant des brebis.) Balare, (balo, balas, balavi, balatum.) n. Cic. BECZYC, wołać mowiąc o owcach.

BESOGNE, subst.f. (Travail, occupation.) Opus, genit. operis, n. Cic. ZABAWA robotá, co do czynieniá.

Je fais la besogne pour le prix de l'argent. Pro pretio, facio, ut opera mea appareat. Plaut Robię robotę zá pieniądze.

Qui n'a point de besogne, Qui n'a rien à faire. Vacuus operum. Hor. Co nie má zabawy, niemá nic do czynieniá.

Achever sa besogne. Operis sui pensum peragere. Col. Kończyć robotę.

Des valets qui ont achevé leur besogne. Soluti operum famuli. Hor. Czeladź co pokonczyłá swoię robotę.

Il y a bien de la besogne à cela, ou Il y a bien à faire. Res multum operæ & laboris. Cas. Iest siłá roboty koło tego, iest tu co robić.

BESOGNES, au plurier, signifie Hardes qu'on porte avec soy, (dont on a ordinairement besoin.) & il se dit particulierement Des hardes, ou besognes de nuit. Nocturnæ sarcinulæ, gen. nocturnarũ sarcinularũ, f.pl. POTRZEBNE rzeczy znaczy rzeczy zwyczaynie potrzebne ktore kto z sobą bierze á mowi się z właszczá o rzeczach potrzebnych ná noc.

ON DIT proverbialement, Il ressemble au Bahutier, il fait plus de bruit que de besogne. Multa movet, nihil promovet. Ter. MOWIĄ przysłowiem właśny bednarz, więcey hałasu niż roboty.

ON DIT aussi, Tailler de la besogne à quelqu'un, pour dire non seulement au propre Luy preparer de la besogne pour travailler, mais aussi au figuré Luy susciter bien des affaires Multa negotia alicui facessere, Cic. MOWIĄ też dać komu robotę, dać mu do czynienia, nietylko w właśnym rozumieniu, wydawać robotę do robieniá, ále też w niewłaśnym : wiele mu zadać kłopotu.

ON DIT encore (d'un faineant.) Il aime bien besogne faite. Est insignis cessator, MOWIĄ też o gnusnym, barzo się kocha w robocie kiedy iuż zrobioná, kiedy przestać.

BESOGNER, V.n. (Travailler, faire sa besogne.) Operari, Opus facere act Laborare. n. Cic. ROBIC pracować, robotę swoię robić, działać.

(Ce mot est vieux & hors d'usage, si ce n'est en raillant.) To słowo iest stare y wyszło z wyczaiu, chybá ná żart.

BESOIN, subst.m. (Manque, disette de quelque chose) Opus, Cic. POTRZEBA, niedostatek czego, karystyá.

Avoir besoin de quelque chose. Egere re aliquâ, ou rei alicujus, Cic. Potrzebować czego,

Avoir besoin de conseil Egere consilii, ou consilio. Cic. Potrzebować rady.

Nous avons besoin d'un chef. Dux nobis opus est. Cic. Potrzebuiemy głowy Wodzá.

J'ay besoin d'argent. Opus est mihi nummorum, ou nummis. Potrzebuię pieniędzy.

Il est besoin de nourriture pour l'enfant. Opus est cibi puero. Cibi opus est puero. Plaut. Potrzebá pokarmu dlá dzięcięciá, trzebá dziecięciu ieść.

J'ay besoin de vostre service en toute rencontre. Opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero. Cic. Potrzebuię przysługi twoiey w każdey okazyi.

Il est besoin de lire. Opus est lectionis, ou lectione. Quint. Potrzebá czytać.

On prépara la nuit tout ce qui estoit de besoin pour l'attaque. Quæcunque ad oppugnationem opus erant, noctu comparantur. Cas. Przygotowano w nocy wszystko co potrzebá było do szturmu.

Prépare ce qu'il est besoin, que tu prépares. Quod paratu opus est, para. Ter. Nagotuy wszystko co potrzebá, nagotuy że.

Vous m'obligerez fort de l'aider dans les choses où il aura besoin de vous. Pergratum mihi feceris, si eum quâ in re opus ei fuerit, juveris. Cic. Wielce mnie obowiążesz, kiedy mu pomożesz we wszystkim czego potrzebować będzie.

Il est bon où il n'est point de besoin Ibi strenuus est, ubi nihil opus est! Ter. Frant z niego, tam gdzie tego nie trzebá.

BESOIN, ou au plurier LES BESOINS, (Les necessitez de la vie.) Vitæ necessaria, genit. vitæ necessariorum, n.pl. Cicer. POTRZEBY w większey liczbie, co potrzebá do życiá.

Ne vous mettez point en peine pour les besoins de cette vie qui se contente de peu. Ne trepides in usum ævi poscentis pauca. Hor. Nie trosz się o życiá tego potrzeby, ktore niewiele potrzebuie

Il ne m'a point manqué au besoin. Nunquam mihi laboranti defuit. Cic. Ter. Nie opuścił mnie w potrzebie, nie chodziło mi ná nim.

On connoist les vrais amis au besoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. Poznać prawdziwego przyiaciela w potrzebie.

Celuy-là est ami, qui aide son ami dans le besoin. Is amicus est qui re juvat, ubi res opus est. Plaut. To mi przyiaciel co przyiacielowi w potrzebie rękę podá.

On ne desire les richesses que pour les besoins de la vie. Ad usus vitæ necessarios expetuntur divitiæ. Cic. Nie pragniemy dostatkow tylko dlá potrzeb życiá tego.

ON DIT aussi par honnesteté, Aller au petits besoins, pour dire Aller pisser. Aquam petere. Petr. Ire mictum. *Aller aux grands besoins, Aller décharger son ventre Ire cacatum. MOWIĄ też przez uczciwość Iść ná małą potrzebę, toiest: iść z wodą. *Iść ná wielką potrzebę, iść ná odbyt.

Si vous avez quelque grand besoin, il y a un lieu là dehors où tout est preparé, c'est à dire, de l'eau, une chaise percée & autres commoditez. Si quid plus venit, omnia foras parata, aqua, lasanum & cætera minutalia. Pet. Jeżeli będziesz chciał ná potrzebę, iest tam mieysce ná dworze zewszystkim gotowe, to iest wodá stolec y insze wygody.

BESSARABIE, (Province de la Turquie en Europe. & sur la Mer Noire.) Bessarabia, æ, f. BESSARABIA Prowincyá Turecká w Europie y nad Czarnym Morzem.

BESSIERE, ſubſt.f. (*Vin qui eſt au bas,*) Vinum fæculentum,i,n.*Plin.* SCHYŁEK wino ná ſpodzie ná ſchyłku.

(*Vappa,a,f. Hor.* ſignifie du *Vin pouſſé,*ou *tourné.*) Zwietrzałki, znaczy wino,ktore ſię odmieniło.

BESSIN,(*Païs de la Baſſe Normandie aux environs de Bayeux.*)Bajocenſis ager,*genit.*Bajocenſis ágri,maſc. BESSYN znaczy podole álbo kray niżſzey Normaniy około Baioku.

BESTAIL,ſubſt.m.*on prononce* BĚTAIL,*élevant l'e,;Terme collectif qui ſignifie des Beſtes à quatre pieds qui ſervent au labourage & pour la norriture de l'homme*)Pecus, *genit.*pecoris,n.*Cic.* Pecus,*genit.*pecudis,f.*Colum.* BYDŁO wymawiá ſię podnoſząc *e* ſłowo zbieralne znaczące bydlętá czwor-nogie,ſłużące do roboty,y do iedzeniá dlá ludzi.

*Gros beſtail.*Armentitium pecus. *genit.*armentitii pecoris, *Var.* Bydło większe,ſtadne.

*Troupeu de gros beſtail.*Armentum, *genit.*armenti,n.*Cicer.* Stado Bydłá.

*Menu beſtail.*Pecus,*genit.*pecoris,n.*Virg.* Pecudes,*genit.*pecudum,f.pl *Cic.*Minores pecudes,f.pl.*Var.* Bydło mnieyſze.

*Troupeau de menu beſtail.*Grex,*genit.*grecis.m.*Cic.* Trzodá gromadá mnieyſzego bydłá.

*Berger qui garde le gros beſtail.*Armentarius,*genit.*armentarii,m.*Var.* Paſtuch co pilnuie ſtadá.

*Païs qui abonde en gros beſtail.*Armentoſa regio, *genit.*armentoſæ regionis,f *Plin.* Kray obfituiący w bydło.

*Qui nourrit du beſtail.*Pecuarius, *genit.*pecuarii,maſc. *Cic.* Ten co ieść daie bydłu paſterz

Chien qui garde le beſtail. Canis pecuarius,m. *Col.* Pies ſtroż od bydłá.

Faire profeſſion de nourrir du beſtail & d'en vendre. Pecuariam facere.*Suet.* Bydłem kupczyć handlowáć.

*Qui eſt riche en beſtail.*Cui eſt pecuaria res ampla.*Cic.*Bogaty w bydło w ſtadá.

BESTE,ſubſt.f. *on prononce* BĚTE, *élevant le premiere e,* (*Animal privé de raiſon.*)Beſtia,*genit.*beſtiæ,f. *Cic.* BYDLE zwierzę bez rozumne beſtyá.

Pour ce qui eſt des mots,*Beſtia,Bellua, Pecudis* genetif, ils ſe diſent en général de tous les animaux irreſonables; mais *Beſtia* plus ordinairement: *Bellua* ſe dit plus ſouvent des Beſtes fauves & farouches,comme des Lions,&c.& *Beſtia* ſans épithete, pour une Beſte féroce.) Co do imion Bydlę zwierzę Beſtya, te ſię mowią ogolnie o wſzyſtkich bydlętach bezrozumnych, ále Beſtyá zwyczayn ey: Zwierz zaś częśc ey ſię mowi o Beſtyach dzikich y leśnych,iako o Lwach &c. á Beſtyá ſamo przez ſię o Zwierzu drapieżnym.

*Petite beſte.*Beſtiola, *genit.*beſtiolæ,f *Cic.* Beſtyika

BESTES *à Cornes,* (*comme les Beufs* &c.)Armenta, *genit.* armentorum,n.pl.*Var.* BYDŁO Rogate.

BESTES *à Laine.*Lanigerum pecus, *genit* langeri pecoris, n.*Virg.* BYDŁO Wełniſte.

BESTES *de Somme,de voiture,de charge.* Jumenta, *genit.* jumentorum,n. pl. *Colum.* BYDŁO robotne ciężarowe do iárzma.

BESTE *Sauvage,qui n'eſt point domeſtique.* Fera, *genit.*feræ,f Fera beſtia,f.*Le contraire eſt* Beſtia cicur, *genit.*beſtiæ cicuris,f.*Cic.Beſte domeſtique & apprivoiſée.* BESTYA dzika zwierz, co nie ieſt domowe.*przeciwna ieſt Beſtya ogłaſkana, chowana przy domu.

*Beſte feroce & cruelle.*Immanis & fera bellua. Beſtya dzika y okrutna.

Beſte noire, ou *Beſte mordante,* c'eſt *le Sanglier.* Aper, *genit.*apri,m.*Phæd.* Beſtya krwawa, drapieżna,to ieſt dzik.

(On donne auſſi ce nom au Blaireau,au Renard,au Loup, &c.) Toż názwiſko daią Zbikowi, Liſowi, Wilkowi.&c.

BESTES ſe dit auſſi de la *Vermine,* (*comme des chenilles, mulots & tiques qui gaſtent les fruits.*)Beſtiolæ, *genit.* beſtiolarum,f.pl. BESTYE ſię też mowi o robactwie, iáko gąſienicach, myſzach, kleſzczach álbo muchach co pſuią owoce.

DE BESTE. Belluinus. Ferinus, a,um. *Cic.* BESTYALSKI, zwierzęcy.

*Lieu où il y a quantité de beſtes.*Beſtiis,*ou* belluis abundans locus. Mieyſce gdzie wiele ieſt zwierząt.

Tapiſſerie où il y a des beſtes repreſentées. Belluata tapetia, n.pl.Aulæum,*ou* periſtroma belluatum, neut. *Plant.* Obicie opony ná ktorych wyſzywane álbo wyrażone ſą beſtye ſzpalery.

(Horace appelle la mer où il ſe trouve quantité de grands & gros poiſſons comme Baleines, Marſouins,&c. *Belluoſum*

mare.) Horacyuſz nazywa morze gdzie ſię znayduie moc wielkich, y potężnych ryb; iáko Wielorybow, wyzow morſkich, morze beſtyi pełne.

Condamner quelqu'un à eſtre expoſé aux beſtes. Damnare, *ou* condemnare ad beſtias.*Cic.Suet.* Skazáć kogo ná pożarcie beſtyiom.

Eſtre expoſé aux beſtes. Beſtiis objici. *Val-Max.* Być porzucony wydany beſtyom ná pożarcie.

(Supplice des anciens Romains.) Kara [illegible] nych Rzymian

Combatre contre les beſtes. Pugnare contra beſtias. Paſowáć ſię z beſtyami.

(Spectacle uſité chez les Romains, qui ſe plaiſoient à ces ſortes de carnage.) Widowiſko zwyczáyne u Rzymian, ktorzy mieli upodobanie w takowym morderſtwie.

Ceux qui combattoient contre les beſtes. Beſtiarii, *genit.*beſtiariorum,m, pl. *Cic.* Ci co ſię paſowali z beſtyami zápaśnicy.

EN BESTE, ſe dit figurément en morale (*d'Un homme qui ne cherche que ſes plaiſirs à la façon des beſtes.*)Belluarum ritu, *ou* more *Cic. Aul-Gel.* PO BESTYALSKU mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow o człowieku ktory nie ſzuka tylko lubieżności ſwoiey iák beſtye czynią.

*Il a veſcu & eſt mort en beſte.*Vixit & mortuus eſt beſtiarum ritu. Żył y umarł po beſtyalſku.

*C'eſt une beſte brute.*Brutum animal.Beſtya to bezrozumna

ON DIT populairement (*de celuy qui eſt trop particulier & trop retiré.*)*C'eſt une beſte farouche, C'eſt un Miſanthrope.* Homo naturâ triſti ac reconditâ. *Cic.* MOWIĄ potocznie o tym co ieſt barzo odludnym y od ludzi ſtroniący człowiek dziki, nie ludzki odludek.

ON DIT auſſi,(*de celuy qui eſt trop colere,& trop emporté.*) *C'eſt une beſte feroce.* Iracundus. *Cic.* MOWIĄ też o tym co ieſt nazbyt gniewliwy y popędliwy, beſtya dzika.

BESTE ſe dit auſſi d'*Une perſonne ſans eſprit & ſans conduite.* Stupidus & bardus,a, um. Cæde[illegible] colitur. BYDLĄTKO Cielę mowi ſię też o oſobie głupiey [illegible] y obyczaiow.

*Rendre beſte.*Stupidum reddere.Odurzyć, głupim iák bydlę uczynić.

ON DIT proverbialement, *Remonter ſur ſa beſte,*(*Rétablir ſa fortune, ſes affaires ruinées, Se remettre en ſelle.*)Reſurgere, (reſurgo, reſurgis, reſurrexi, reſurrectum.)n. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem, znowu wſiąść ná bydlę ſwoie, poſtawić ná nogi ſzczęście ſwoie obalone, powſtać znowu,porość.

ON DIT auſſi, *Morte la beſte,mort le venin,*pour dire, *Ceux qui ſont morts ne ſont plus en eſtat de nous faire du mal.* Mortuâ belluâ, virus extinguitur. MOWIĄ też zdechła beſtya zdechła trucizna, to ieſt: Ci co pomarli iuż nam ſzkodzić nie mogą.

ON DIT ironiquement, *Un homme eſt une méchante,* ou *une fauſſe beſte,* pour dire, *Il eſt dangereux de s'attaquer à luy.* Mala beſtia, *genit.* malæ beſtiæ,f. *Plant.* MOWIĄ żartem [illegible] ieſt zła álbo zdradliwa beſtya niebeſpieczna porozdrażnić.

BESTIAL, m. BESTIALE, f. adiect. (*Qui tient de la nature de la beſte*) Belluinus, Ferinus,a,um *Aul Gel Cic.* BESTYALSKI, BESTYALSKA co ma przyrodzenie beſtyi.

LE BESTIAL, *ou* LE BĚTAIL, comme un ſubſtantif m. *au pluriel* LES BESTIAUX. Pecora, *genit.* pecorum,n.plur. Pecudes, *genit.* pecudum,f.pl.*Cic.* BYDLĘTA Bydło.

BESTIALITE',ſubſt.f. (*La nature des beſtes.*)Animalitas. Natura pecudum, *genit.*naturæ pecudum ,fœm. BESTYALNOSC Beſtyalſtwo przyrodzenie beſtyi.

BESTIALITE', (*Brutalité.*) Feritas atque agreſtis immanitas, *genit.* atis,f. *Cic.* BESTYALSTWO nieobyczaynoſć dzikość.

BESTIALEMENT,adv.(*D'une maniere brutale.*)Pecudum more.abl. BESTYALNIE bez rozumnie ſprośnie.

BESTIOLE,ſubſt.f.(*Petite beſte.*)Beſtiola, *genit.*beſtiolæ, f.*Plin.* BESTYIKA.

BESTISE,ſubſt.f. *on prononce* BĚTISE, *élevant le premier e,*(*Stupidité.*) Stupiditas, *genit.* ſtupiditatis,f. Stupor, *genit.* ſtuporis,m. *Cic.* GŁUPSTWO durność bez rozumność.

BETHUNE, (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois, ſur la riviere de Biette.*)Bethunia, *genit.* Bethuniæ,fœm. BETUNA Miaſto niżſzych Niemiec w Artezyiſkim nád rzeką Bietą.

BETHLE'EM, (*Ville de Juda,où naquit J.C.N.S.*) Bethleem *indéclinable.* Bethleemum, *genit.* Bethleemi,n. BETLE-

TLEEM Miaſto Judzkie gdzie národził J.CH.P.N.

BE'TIQUE, (*Partie de l'ancienne Eſpagne, qui comprenoit l'Andalouſie d'aujourd'huy,& la plus grande partie du Royaume de Grenade*) Bœtica, *genit.* Bœticæ,f. BETYKA część dawney Hyſzpaniy, ktora miała w ſobie dzieyſzą Andaluzyą, y większą część Krolewſtwa Granaty.

BE'TOINE,ſubſt.f. (*Herbe cephalique.*) Betonica, *genit.* betonicæ,f.Serratula, *genit.*ſerratulæ,f.*Plin.* (*à cauſe que ſes feuilles ſont dentelées.*) BETONIKA bukwica Ziele głowne od tego że liście ma ząbkowate.

B[illegible] (*Herbe & racine potagere.*) Beta, *genit.* betæ,f. *Plin.* ĆWIKŁA Ziele y iarzyna kuchenna.

(Il y en a deux eſpeces,la blanche,*Beta candida,*& la rouge, *Beta rubra,* que P[illegible] ne appelle *Nigra,* parce qu'elle eſt d'un rouge brun & obſcur,qu'on nomme vulgairement *Bette-rave*) Dwoiaki ieſt rodzay ćwikły biała y czerwona ktorą Pliniuſz nazywa [illegible] dla te[illegible], ktorą zwyczaynie naz[illegible].

DE BETTE. Betaceus, betacea, betaceum. *Var.* BURAKOWY.

BEU,m.BEUE,f.adiect. Partic.paſſ.*du verbe* BOIRE. Epotatus,a,um. *Phæd.* WYPITY, WYPITA. od ſłowa pić.

BEVEUE, ſubſt.f (*Faute qu'on commet pour ne ſçavoir pas bien les choſes.*) Erratum, *genit.*errati,n.*Cic.* OMYŁKA błąd popełniony dla nieświadomości w rzeczach.

*Faire une beveuë.*Errare.(erro,erras,erravi,erratum.)n.*Cic.* Omylić ſię błąd popełnić.

BEUF, ſubſt.maſc.*ou* BœUF, (*Animal*)Bos, *genit.*bovis, m.*& lors qu'il ſe prend pour une Vache,*feminin. WOŁ bydlę Krowa.

*Jeune Beuf.*Juvencus, *genit.* juvenci,m.*Var.* Ciołak Wołec

Beuf ſauvage. Bubalus, *genit.*bubali,m.*Mart.* Bawoł.

Troupeau de beufs. Boum grex, *genit.* boum gregis,m. *Cic.* Stado wołow.

DE BEUF.Bubulus,bubula,bubulum.*Plaut.*WOŁOWY

Eſtable à beufs. Bovile, *genit.* Bovilis,n. *Phæd.* Obora ná Woły, ſtaynia.

Marché aux beufs. Forum boarium, *genit.* fori boarii, n. *Plin.* Targ targowiſko ná woły.

Bouvier, qui a ſoin des beufs. Bubulcus, *genit.*bubulci,m. *Phæd Cic.* Poganiacz wołowiec paſtur.

BEUGLEMENT, ſubſt. maſc. (*Mugiſſement,cry du beuf*) Boatus, *genit.*boatûs,m. Mugitus, *genit.* mugitus,m. *Plin.Virg.* RYK Ryczenie wołu.

BEUGLER, V. n. (*Mugir.*) Boare. (boo,boas,boavi,boatum.) *Plin.* RYCZYC.

BEURRE, ſubſt. m. (*Subſtance graſſe & onctueuſe, qui ſe fait de lait épaiſſi en le battant.*)Butyrum, *genit.*butyri,neut. *Plin* MASŁO rzecz tłuſta y omaſna ktora ſię czyni z mleka zgęſtego bijąc ie.

ON DIT proverbialement, *Promettre plus le beurre que de pain,* pour dire *Amuſer une perſonne par pluſieurs belles promeſſes.* Vanis promiſſis aliquem deludere, *ou* ducere. [illegible]. MOWIĄ przyſłowiem więcey maſła niż chleba obiecywać, to ieſt: Zwodzić kogo pozornemi obietnicami.

BEURRER,V.act.(*Frotter,enduire de beurre.*)Butyro aliquid linere, (illino, illinis, illevi, *ou* illivi, illitum.) act. OMASCIC, okraść, maſłem náſmarować zaprawić.

UNE BEURRE'E, ſubſt.f. (*Morceau de pain ſur lequel on a étendu du beurre.*) Fruſtum panis butyro illitum, *genit.* fruſti &c. [illegible] OMAZANKA,chleb maſłem powleczony

BEURRIERE, ſubſt.f (*Celle qui vend du beurre.*) Mulier quæ butyrum vendit, *genit.* mulieris &c.f. MASLARKA ta co maſło przedae.

BEUVANT,m. BEUVANTE,f part.act (*Qui boit.*) Bibens, *genit.* bibentis, omn.gen. PIIĄCY, PIIĄCA,co piie.

BEUVETTE, ſubſt.f. (*Débauche à boire.*)Potatio.*Cicer.* PIIATYKA, zbytek w piciu.

Retrancher toutes les beuvettes. Tollere omnes compotationes. Znieść wſzyſtkie piiatyki.

Faire ſouvent des beuvettes. Sæpè compotare.*Cic.* Częſte piiatyki czynić.

BEUVETTE, (*Lieu eſtabli dans les Cours & les Juriſdictions, où les Juges vont prendre un doigt de vin avant l'audience.*) Popina forenſis, *genit.* popinæ forenſis, f. SZYNK mieyſce poſtanowione w Sądowych Dworach y Urzędowych gdzie Sędziowie idą nie co zákropić ſię winem przed záſiadaniem ná ſądy.

BEUVETTIER, ſubſt.maſc. (*Celuy qui tient la beuvette, & qui fournit à boire aux Juges.*) Caupo forenſis, *genit.*cauponis forenſis,m. SZYNKARZ, Kredencerz ten co trzyma ſzynk dla Sędziow.

BEUVEUR, *on prononce* BŰVEUR, ſubſt. m. (*Qui boit bien*)Potator, *gen.*potatoris,m.*Plaut.* PIIAK co dobrze piie

BEUVEUSE, ſubſt.f.*on prononce* BŰVEUSE,(*Celle qui boit bien.*) Potrix.*Phæd.* Bibacula. *Plaut.* PIIACZKA ta co dobrze piie.

BEUVOTER *on prononce* BŰVOTER,V.n. (*Boire à coup réiterées*)Potitare,(potito,potitas,potitavi,potitatum)*Plaut.* POPIIAC popijać ſobie pomału.

BEZOARD,ſubſt.maſc (*Pierre médecinale, qui eſt un excellent contre-poiſon.*) Lapis bezoardicus. BEZOARD Kamień lekarſki barzo wyborny przeciw truciźnie.

BIAIS,ſubſt.maſc. (*Situation oblique & de travers.*) Obliquitas, *genit.* obliquitatis,f *Plin.* UKOS położenie ukośne krzywo ná ſtronę.

*De biais, de travers.*Obliquè.adv.*Cic.* In obliquum. *Plin.* Ukośnie krzywo na bok ná ſtronę.

Qui eſt de biais, ou *de travers.* Obliquus, obliqua, obliquum. *Cic.* Ukośny krzywy.

BIAIS,ſe dit figurément (*des diverſes manieres de tourner, de regarder une affaire ou une entrepriſe. Moyen, expédient.*) Modus, *genit.* modi,m. Ratio, *genit.* rationis,f. Via, *genit.* viæ,f *Cic.Ter.* STRONA miara ſpoſob y rożne wzięcia iákiey rzeczy, y oney uważenia, ſrzodek, rada.

*Ce biais ne nous a pas réüſſi,il en faut prendre un autre.*Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediamur viâ. *Ter.* Ten ſpoſob nam ſię nie udał trzeba nam zażyć inſzego.

Il a pris cette affaire du biais qu'il la falloit prendre Eam ſecum rem rectâ reputavit viâ. *Ter.* Tę drogę wziął w tey ſprawie, ktorą náleżało.

Si vous prenez l'affaire d'un autre biais,vous n'y réüſſirez jamais Si rem iſtam aliâ aggrediaris viâ,nunquam perficies. Jeżeli inaczey ſię obroſz w tey ſprawie nigdy nie wſkoraſz.

Je ne ſçay quel biais prendre pour terminer cette affaire: Quam rationem ineam hujus rei expediendæ,haud ſcio.Nie wiem iáką drogą ſię udać, w ktorą ſtronę uderzyć ábym dokończył tey rzeczy.

*Il ſçait pluſieurs biais pour avoir de l'argent.*Novit multas vias pecuniæ.*Cic.*Wie wiele ſpoſobow,drog dla doſtania pieniędzy.

BIAISEMENT,ſubſt.maſc.(*Détour qu'on prend pour tromper quelqu'un,* ou *pour éluder de faire une choſe.*) Cavillatio, *genit.* cavillationis, fœm. Calumnia, *genit.* calumniæ,f *Cic.* OBROTY, wykręty,wybiegi ktorych kto zażywa dla oſzukania kogo, álbo dla wykręcenia ſię z czego.

BIAISER, V.n.(*N'eſtre pas droit, eſtre poſé obliquement.*) comme *Ce baſtiment biaiſe.* Illud ædificium obliquè poſitum eſt. ZBOCZAC wyboczyć być nákrzywionym ná ſtronę być danym ukośnie. Jako to domoſtwo ieſt krzywo ná bok ukośnie.

BIAISER,ſe dit figurément (*de ceux qui cherchent des biais, des détours,de mauvaiſes, fineſſes, des eſchappatoires pour ſortir d'une méchante affaire,* ou *pour tromper quelqu'un.*) Non rectè agere *Cic.* WYBIEGOW, obrotow, wykrętow ſzukać dla wyiścia z złego razu, álbo oſzukania kogo.

Conte luy l'affaire d'un bout à l'autre ſans biaiſer. Rectâ viâ rem illi narra. *Terent.* Opowiedz mu rzecz wſzyſtkę od końca do końca bez wybiegow.

Dire la vérité ſans biaiſer. Poſitis ambagibus vera loqui. *Ovid.* Prawdę rzetelną bez wykrętow powiedziec.

BIAISER, (*Détourner un peu.*) Paululùm declinare, (declino, as, avi, atum.) n. WYBOCZYC trochę, udać ſię ná ſtronę, uchylić ſię.

J'ay paré le coup en biaiſant un peu. Parvâ corporis declinatione ictum effugi. *Cic.* Uſzedłem razu trochę ſię ná bok uchyliwſzy.

BIAISER, *act* ſe dit en ce ſens au figuré, (*Détourner un peu.*) Paululùm inflectere, (inflecto,is,inflexi,inflexum.)act. acc. WYBOCZYC nie co mowi ſię w tym wyrozumieniu niewłaſnym.

Il faut ſouvent biaiſer en traduiſant, pour trouver les graces de la Langue en laquelle on traduit. Circuitione opus eſt, ut elegantias & veneres alicujus linguæ aſſequaris.Trzeba często wyboczyć trochę w tłomaczeniu áby rzecz dobrze y pięknie wyrazić, w języku w ktorym ſię tłomaczy.

BIBERON, fubft. mafc. mot bas & populaire, (*Qui boit beaucouc, qui boit bien, qui boit fec.*) Potator, *genit.* potatoris, m. *Cic. Hor.* OPOY ftowo podłe y pofpolite ten co tęgo pije, ktoremu uftawicznie fchnie w gębie.

BIBERON eft auffi *Vn vafe qui a un long col pour faire boire les petits enfans & les malades.* Vafculum cum colli longitudine, *genit.* vafculi &c. n. DZBANEK Flafzeczka z fzyią długą dla napawania dzieci, y chorych.

BIBLE, fubft. f. (*Livre par excellence, qui contient la Sainte Ecriture, le Vieux & le Nouveau Teftament.*) Biblia facra, *genit.* bibliorum facrorum, n. pl. *mot confacré.* BIBLIA Kfięga przez wybor, maiąca w fobie Pifmo Swięte Stary y Nowy Teftament, ftowo poświęcone.

BIBLIOTHECAIRE, fubft. mafc. (*Celuy qui a la charge d'une Bibliotheque.*) Qui tractat bibliothecam alicujus. *Cic.* Qui præeft bibliothecæ. Qui curam ordinandarum bibliothecarum fufcepit. *Suet.* Bibliothecæ præfectus, *genit.* præfecti, m. Qui eft à libris, *ou* ad libros. DOZORCA Kfiąg, urząd maiący dozoru Kfięgarni.

BIBLIOTHEQUE, fubft. f. (*Cabinet rempli de livres de toutes fortes de fcience.*) Bibliotheca, *genit.* bibliothecæ, f. *Cic.* KSIĘGARNIA, Pokoy ułożony Kfięgami wfzelakiey náuki *Biblioteka.*

BIBLIOTHEQUE, pour *Les livres d'une bibliotheque.* Bibliothecæ, *genit.* bibliothecarum, f. pl. Libri, *genit.* librorum, m. pl. KSIĘGI w Kfięgarni znayduiące fię.

Nous n'aurons befoin des bibliotheques Grecques, ou des Livres Grecs. Ne bibliothecis quidem Græcis egebimus. *Cic.* Nie będziemy potrzebować Bibliotek Greckich, álbo Kfiąg Greckich.

BIBUS, terme indeclinable & ironique, (*qui fe dit des chofes qu'on veut méprifer.*) comme *C'eft un homme de bibus, de néant.* Homo nihili. Nullius nominis ac pretii. Nimis nihil homo. *Plaut.* * *Vne affaire de bibus.* Res nihili, f. * *Des raifons de bibus.* Futiles ac nihili rationes. NI-TO-NI OWO ftowo niewyſkłania ięce fię, y pośmiewiſka, co fię mowi o rzeczach ktore mamy w pogardzie, iáko: Jeft to człowiek ni-to-ni-owo *Rzecz ni-to-ni-owo. *Przyczyny racye ni-to-ni-owo.

BICHE, fubft. f. (*La femelle du cerf, qui n'a point de bois fur la tefte.*) Cerva, *genit.* cervæ, f. *Virg.* ŁANI Samica Jelenia, co nie ma rogow ná głowie.

DE BICHE. Cervinus, cervina, cervinum. *Hor.* JELENI, Łani.

UN FAON, ou *le petit d'une biche.* Hinnulus, *genit.* hinnuli, m. *Plin.* JELONEK, młode od łani.

BICHON, fubft. mafc. (*Chien à longs poils.*) Canis villofus, *genit.* canis villofi, m. KOSMEK, Kudła, pies kudłaty.

BICHONNE, fubft. f. (*La femelle d'un bichon.*) Canis villofa, *genit.* canis villofæ, f. KUDEŁKA Suka od kudłv.

BICOQUE, fubft. f. (*Petite place peu fortifiée & prefque fans défenfe.*) Immunitum caftellum, *genit.* immuniti caftelli, n. Vile & ignobile oppidulum, *genit.* vilis & ignobilis oppiduli, n. TWIERDZA licha, Zameczek mało co obronny y prawie bez obrony.

BIDET, fubft. mafc. (*Petit cheval.*) Mannus, *genit.* manni, m. *Hor.* ZMUDZINEK, podiezdek, mały koń.

Petit bidet. Mannulus, *genit.* mannuli, m. *Plin. Jun.* Podiezdeczek.

BIEN, fubft. mafc. (*Ce qui eft oppofé au mal.*) Bonum, *genit.* boni, n. *Cic.* DOBRO co ieft przeciwne złemu.

Dieu eft le fouverain bien de l'homme. Summum hominis bonum Deus eft. *Cic.* Bog ieft naywyżfze dobro człowieka.

BIEN, (*Ce qui regarde la bonté, la vertu.*) comme *Vn homme de bien.* Vir bonus, *ou* probus. *Cic.* DOBRE poczciwe co należy do dobroci, do cnoty, iáko: Człowiek dobroci, poczciwości, zácności.

Vn parfaitement homme de bien, ou *Fort homme de bien.* Multùm bonus vir. Valdè bonus homo. *Cic.* Człowiek doſkonałey zupełney dobroci poczciwości, barzo poczciwy.

Il eft trop homme de bien Nimis fanctè pius eft. *Plaut.* Srodze zácności wielkiey człowiek.

Plus homme de bien & d'une meilleure reputation. Melior moribus & famâ. *Hor.* Człowiek większey poczciwości y ſławy.

Devenir homme de bien. Ad frugem bonam fe recipere. *Plaut.* Redire in rectam viam, *ou* femitam. Stać fię poczciwym człowiekiem.

Faire devenir quelqu'un homme de bien. Ad frugem corrigere aliquem. *Plaut.* Przywieść kogo áby fię ſtał poczciwym człowiekiem.

Elle me paroit plus honnefte & fentoit mieux fon bien. Erat formâ præter cæteris honeftâ & liberali *Ter.* Zdawała mi fię być grzeczniefza, y lepiey fię znaiąca ná fobie.

BIEN ou BIENS, (*Richeffes.*) Bona, *genit.* bonorum, n. pl. *Cic.* DOBRO álbo Dobra Bogactwa.

Vn homme qui a bien du bien, ou *beaucoup de bien,* ou *qui a de grands biens.* Ampliſſimæ fortunæ homo. Fortunis maximis ornatus. *Cic.* * *Le contraire eft* Bonorum pauper. Tenuis. *Très-pauvre de biens.* Człowiek dobrze fię maiący, który ma Dobr wiele; Ktory ma wielkie dobra. *Przeciwna ieft: barzo ubogi w dobra.

Il a beaucoup de bien & plus qu'il ne luy en faut, comme qui diroit *Il a du bien par deffus les maifons,* ou *par deffus la tefte.* Illi multa res eft, & fupereft. *Ter.* Ma wiele dobr wiele doſtatkow nád to co mu potrzeba. *Jakoby mowiſz:* Ma dobr po nad gmachy, wyżey głowy.

Il n'a pas tant de bien que luy Eft infra illius cenfum. *Hor.* Nie ma tyle dobr iák tamten.

On ne fçauroit avoir trop de bien, puis qu'on n'eft confideré qu'à proportion du bien qu'on a. Nihil fatis eft, quia tanti quantùm habeas. *Hor.* Nie może nikt mieć nád to doſtatkow, ponieważ każdego ták wiele ważą, iák wiele ma.

Vous ne m'avez pas mariée au bien, mais à un homme. Non me tu argento dediſti nuptum, fed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá mąż zá doſtatki, ále zá człowieka.

Tout le monde croit que vous avez du bien, & du bien bien acquis. Omnes te in re lautâ & benè parta putant. *Plaut.* Cały świat rozumie że maſz doſtatki, a doſtatki dobrze nabyte.

Nous avons beaucoup de bien acquis par la bonté de Dieu, par les foins de nos Anceftres & par les voftres; fi nous en ufons liberalement pour le fecours d'un ami, nous nous repentirons plûtoft de ne l'avoir pas fait, que de l'avoir fait. Dei virtute & majorum & tuâ multa bona benè parta habemus; benè fi amico fecerimus, non pigeat feciffe, at potiùs pudeat, fi non fecerimus. *Plaut.* Mamy wiele dobr nabytych z dobroci Boſkiey, e ſtarania Przodkow náſzych, y twoich, iezeli ich zażyiemy hoynie dla podania ręki przyiacielowi, tego żałować nie będziemy, y owſzem prędzey byśmy żałowali gdybyśmy tego nie uczynili.

A quoy nous fert le bien, fi l'on ne nous permet pas d'en jouir? Quid mihi fortunæ fi non uti conceditur? *Hor.* Coż nam po doſtatkach iezeli ich zażyć nie pozwolą.

Elever fes enfans felon fon bien. Liberos pro re fuâ collere. *Ter.* Wychowanie dać dzieciom według fortuny ſwoiey.

Quand je fuis venu au fecours de la République, j'avois de grands biens, & tant s'en faut que mon bien foit net aujourd'huy, qu'au contraire j'ay endetté tous mes amis pour moy. Cùm ad Rempublicam acceſſi multum mihi fuit pecuniæ, tantùm abeft ut meæ rei familiaris liberum fit quidquam, ut me jam amicos omnes ære alieno obſtrinxerim. *Cic.* Kiedym Rzeczypofpolitey ſłużyć zaczął miałem wielkie doſtatki, á teraz nietylko dobra moie nie ſą wolne, álem ieſzcze y wſzyſtkich przyiacioł moich dla fiebie pozadłużył.

Tout fon bien me revient felon les loix. Eius morte ea ad me redeunt lege bona. *Ter.* Wſzyſtkie dobra iego, cała fubſtancya ná mnie ſpada według prawa.

Il luy a laiffé dix mille livres de bien. Talentum rem reliquid decem. *Ter.* Zoſtawił mu dzieſięć tyſięcy liwrow fortuny.

Les biens font comme eft l'efprit de ceux qui les poffedent. Ils font biens pour ceux qui fçavent s'en fervir, & de veritables maux pour ceux qui n'en font pas l'ufage qu'ils doivent. Bona perinde funt, ut illius animus qui ea poffidet. Qui uti fcit, ei bona: illi qui non utitur rectè, mala. *Ter.* Dobra takie ſą iaki ieſt umyſł tego ktory ie ma, ſą dobra dla tych co umieią ich zażyć, á prawdziwe złe dla tych, ktorzy nie tak ich zażywaią iák powinni.

Croyez moy, ayez bien du bien & faites vous valoir par fon moyen; car on ne vous eftimera qu'autant que vous en aurez; & c'eft par là que moy qui eftois peu de chofe, fuis maintenant confideré comme un Roy. Credito mihi, aſſem habeas habeberis; fic ego rex perhibeor. *Petr.* Wierz mi miey wiele fortuny, y ſtaray fię przez nię fobie powagę uczynić; bo tak cię ważyć będą ile mieć będzieſz y tym ſpoſobem ia ſam z podłego ſtanu przyſzedłem do tego że mnie fobie ważą iáko Krola iákiego.

Celuy là eft heureux, qui a affez de bien pour vivre par la bonté de Dieu. Benè eft ei, cui Deus obtulit parcâ manu, quod fatis eft. *Hor.* Ten ieſt ſzczęśliwy ktory ma oczym żyć z łaſki Boſkiey.

Tant que vous avez du bien, vous trouvez des amis fermes; fi vous le perdez, vous perdez vos amis. Ut cuique homini res parata eſt, firmi fic amici, fi labat itidem amici collabafcunt. *Plaut.* Poki fię maſz dobrze znáyduieſz záwſze przyiacioł. Jak podupadnieſz, y przyiaciele cię odbiegną.

Tout fon bien eft en argent comptant. Omnia in nummis habet. *Petr.* Wſzyſtka iego fortuna ieſt w gotowiznie.

Il avoit beaucoup de biens fans enfans. Is niſi divitias (*on fous-entend* habebat;) liberorum nihil erat. *Plaut.* Miał wielkie doſtatki bez dzieci.

Il luy a laiffé affez de bien en luy laiffant fa réputation. Satis amplū patrimoniū ei reliquit, memoriā nominis fui *Cic.* Doſyć mu zoſtawił fortuny, ſławę imienia ſwego zoſtawiwſzy.

Je vous ay apporté plus de bien en mariage que vous n'en aviez. Dotem ad te attuli majorem multò quàm tibi erat pecunia. *Plaut.* Wniosłam ci więcey w małżeńſtwo niżeliś miał.

Voftre bien eft à moy, & le mien eft à vous. Quod tuum eſt, meum eſt omne, meum eſt autem tuum. *Plaut.* Subſtancya twoia ieſt moia, á moia ieſt twoia.

LES BIENS *de nos anceftres.* Bona avita, n. pl. *Tacit.* * *Les biens de nos parens.* Bona paterna, n. pl. *Quint.* Bona patria, n. pl. *Ter.* Dobra Przodkow naſzych. *Oyczyſte dobra.

Diffiper, manger, confumer les biens de fes peres. Bona paterna diſſipare, *ou* conficere. *Cic.* *(Patria bona âbligurire. *Ter.* *Les diffiper en faifant grande chere.*) ROSPROSZYC, przejeść, przetrawić dobra przodkow ſwoich. *Przehulać, ie, przecześtować bucano żyiąc.

BIENS *de la terre* en general, comme *Les bleds, les fruits.* Fruges, *genit.* frugum, f. pl. *Cic.* URODZAIE ziemi ogolnie iáko zboża, Owoce.

BIENS *Meubles.* Res mobiles, *felon les Jurifconfultes.* DOBRA ruchome według prawnych.

BIENS *Immeubles* comme *Les fonds, les héritages &c.* Res non moventes, f. pl. Fundi, Prædia. *Cic.* DOBRA nieruchome iako grunta dziedziczne.

BIEN, (*Avantage, profit, utilité.*) Res *gen.* rei, f. Commodum *genit.* commodi, n. *Cic.* DOBRO, pożytek zyſk korzyść.

C'eft fon bien, ou fon avantage. In rem illius eſt. *Ter.* Z iego to dobrem, álbo pożytkiem.

Je vous dis cela pour voftre bien. In rem tuam illud eſt quod dico. *Plaut.* Mowię ci to ná twoie dobre, álbo ná twoie lepſze.

Je vous prie de croire que tout ce que je vous dis, n'eft que pour voftre bien. Velim te arbitrari tuæ rei causâ me verba hæc facere. *Plaut.* Proſzę cię ábyś mi ufał że wſzyſtko cokolwiek ci mowię ieſt ná twoie dobro.

Si vous croyez que ce foit le bien de la République. Si arbitraris ex republica eſſe. *Cic.* Iezeli rozumieſz żeby to było z dobrem Rzeczypofpolitey.

Ce feroit un grand bien pour les hommes. Benè cum rebus humanis ageretur. *Suet.* Wielkie byto było dobro dla ludzi

Le repos vous fera du bien. Quies tibi multùm proderit. *Plaut.* Odpoczynek dobrze ci uczyni.

Ce remede m'a fait du bien. Profuit mihi hoc remedium. *Petr.* To lekarſtwo mi ná dobre wyſzło, polepſzyło mi fię po nim.

BIEN, (*Plaifir, Service. Bienfait, bons Offices.*) Beneficium, Officium *genit.* ii, n. *Cic.* DOBRO, upodobanie przyſługa dobrodzieyſtwo uczynność.

Vous avez fait du bien au plus reconnoiffant & au plus agréable de tous les hommes. Homini tu gratioſiſſimo jucundiſſimo que benè feciſti. *Cic.* Uczyniłeś dobrze naywdzięcznieyſzemu, y naymilſzemu człowiekowi ze wſzyſtkich.

Le bien que vous avez fait, c'eft pour vous & non pas pour moy. Benè quod fecisti, tibi feciſti, non mihi. *Plaut.* Coś dobrego uczynił dla fiebie ś uczynił nie dla mnie.

Faire du bien à quelqu'un Bona alicui, *ou* in aliquem facere. *Plaut.* * *Luy vouloir du bien.* Benè alicui velle *Cicer. Ter.* Benignitatem in aliquem conferre. *Cic.* Dobrze komu czynić. *Dobrze mu życzyć.

Dans mon cœur je voulois du bien à celuy qui le battoit. Favebam ego verberanti. *Petr.* W fobie ſamym miło mi było ná tego ktory go bił.

Procurer du bien à fes amis. Amicorum commodis, utilitatibus fervire, *ou* confulere. *Cic.* Starać fię o dobro ſwoich przyiacioł.

Ce fut un grand bien pour eux de ce qu'il fut tué. Bono eis fuit illum occidi. *Cic.* Wielkie ſzczęście dlá nich że go zábito.

Faire de grans biens à quelqu'un. Augere commodis aliquem *Cic.* Czynić komu wiele dobrego.

BIEN, (*Adverbe qui fait plufieurs manieres de parler en noftre Langue.*) Benè. Bellè. Probè. Rectè. adverb. *Cic.* DOBRZE przyſłowie ktore wielorakiem ſpoſobem fię mowi w ięzyku Francuſkim.

Eftre bien logé. Benè habitare. *Cornel-Nep.* * *Jouër bien de la flute.* Scienter tibiâ canere. *Cornel-Nep.* Mieſzkać dobrze *Dobrze grać ná flecie.

Cét homme eft fort bien dans fes affaires. Benè fe habent illius res. *(*Le contraire eft* Eſt illi anguſta res domi. *Hor.* *Il eft mal dans fes affaires.*) Ten człowiek barzo ieſt dobrze w interesach ſwoich. *przeciwná ieſt źle mu fię powodzi źle fię má w interesach ſwoich.

Cét homme eft bien mal, c'eſt à dire *Il eft dangereufement malade.* Periculosè ægrotat. *Cic.* Ten człowiek bardzo fię źle má, to eſt: że niebeſpiecznie choruie.

Cét homme eft bien bas, Il s'en va mourir. Mors illi imminet. *Cicer.* Ten człowiek dobrze fię zachwiał, bliſko ieſt śmierci.

SE BIEN TRAITTER, *Avoir bien foin de fa petite perfonne,* (*comme l'on parle familierement.*) Benè curare cuticulam fuam. *Hor.* DOBRZE fię chować, mieć dobre ſtaranie o fobie, o ſwoiey gębce iako potocznie mowią.

Se bien porter & faire grande chere. Benè habere & lautè vivere. *Plaut.* Dobrze fię mieć ná zdrowiu, y żyć doſtatnio.

L'affaire a bien tourné. Bene ac feliciter evenit. *Liv.* Res benè ceſſit. *Cic.* Rzecz dobrze fię nakierowała, obrociłá, nádała

Eftre bien traité & à peu de frais Benè eſſe parvo diſpendio. *Plaut.* Dobrze być ſtrawowanym o małym koſzcie.

Bien né. Benè natus. *Hor.* Eductus liberè. *Ter.* Dobrze urodzony.

Faire bien fes affaires. Benè gerere ſuum negotium. *Cicer.* * *Qui fait bien fes affaires.* Benè gerens negotii. *Cic.* Dobrze fię rządzić u fiebie. *Ktory fię dobrze rządzi u fiebie.

Vous venez bien à propos. Ades optimè. Optimè in tempore advenis. *Plaut.* Dobrześ ná ſam czas przyſzedł.

C'eft bien fait. je m'en rejouïs, j'en fuis bien-aife. Bene factum, gaudeo. *Terent.* Dobrze fię ſtało, cieſzę fię z tego.

Bien m'en a pris d'avoir difné. Et rectè quidem, quòd pranſus eram. Dobrzem uczynił żem zjadł obiad.

Je voy bien. Video. * *Je fçay bien.* Scio. Widzę dobrze. *Wiem dobrze.

BIEN, (*Fort, grandement, beaucoup.*) Benè. Valdè. Multùm. adv. *Cic.* Dobrze barzo, ſrodze wielce.

Qui a bien beu. Benè appotus. Totus madidus. *Plaut.* Ten co fię dobrze napił.

Recommandez luy bien mon affaire. Ei cauſam meam valdè commendes velim. *Cic.* Zalećmu bardzo ſprawę moię.

Je ne m'entends pas bien à ces chofes. Non tam multùm in iſtis rebus intelligo. *Cic.* Nie dobrze fię znam ná tych rzeczach.

(*Bien & Beaucoup* ont la meſme fignification, & s'expriment l'un & l'autre de meſme façon; ainfi voyez l'Article *Beaucoup.*) Dobrze y fiła toż ſamo znaczą y iednakowo fię wyrażaią zaczym obaczyć ſłowo fiła.

BIEN, (*Environ, prefque.*) Quaſi. Ferè. Fermè. Sanè. *Cic.* Circiter. adverb. DOBRZE prawie, około, właśnie.

Il eftoit bien minuit, ou *environ minuit.* Erat fermè media nox. Było dobrze, prawie połnoc, álbo około pułnocy.

Il fe tient bien fouvent aux champs. Fermè ruri fe continet. *Terent.* Zoſtaie prawie często ná wſi.

Il en tua bien fix mille. Sex circiter millia occidit. Zabił ich około ſześciu tyſięcy.

BIEN après la particule *Auffi,* comme *Je le fçavois auffi bien que vous.* Id perinde ac tu ſciebam. DOBRZE potym ſłowie tak; iako: tak dobrze otym wiedziałem, iak ty.

Oftez vous d'icy, auffi bien vous n'y gagnerez rien. Vos hinc amolimini, neque enim quicquam obtinebitis. Uſtąpcie fię z tąd, iakoż też nic tu nie wſkoracie.

BIEN mis après la conjonction *Et.* Sanè. Et verò. * *Et bien vous voyez comme il me hait.* Ecquid vides mei odio teneri eum. *Quint.* * *Et bien, que cela foit* Sit ita ſanè. * *Et bien qu'il le dife.* age, dicat. *Plaut.* DOBRZE po konjunkcyi y *Y dobrze widziſz iako mnie nie nawiedzi. *Y dobrze niech to będzie. *Y dobrze niech to powie.

BIEN dans l'interrogation. *Vrayment c'eft bien de quoy le mon-*

monde ſe met en peine? Id populus curat ſcilicet? *Ter.* DOBRZE, pytaiąc ſię: prawieć? właśnie? prawieć o tym ludzie myślą?

BIEN-DISANT, m. BIEN-DISANTE, f. adject. (*Eloquent, qui parle bien.*) Diſertus. Facundus, a, um. *Cic.* DOBRZE, MOWIĄCY MOWIĄCA; Wymowny, ktory pięknie mowi.

BIEN-FAIRE *à quelqu'un*, V. neut. (*Luy faire du bien.*) Benè facere alicui. *Cic.* DOBRZE CZYNIC komu, uczynić mu dobrodzieyſtwo.

Ce remede m'a bien-fait, m'a ſoulágé. Me plurimùm juvit hoc remedium. *Cic.* To lekarſtwo dobrze mi uczyniło, pomogło mi.

BIEN-FAIT, m. BIEN-FAITE, f. adject. (*Qui eſt de bonne mine & de belle taille.*) *C'eſt un garçon parfaitement bien-fait & qui donne liberalement.* Adoleſcens nimis mortalis lepidus, nimiſque dator probus. *Plaut.* PIĘNIE STWORZONY STWORZONA, co ieſt ſkładu dobrego, oſoby piękney. Ten młodzian ieſt doſkonale piękná oſobá, ktory ſię dobrze wydaie.

Il eſt ingenieux & aſſez bien fait de ſa perſonne. Ingenioſus eſt & bono filo. *Petr.* (*id eſt* pulchrâ ſpecie.) Ieſt dowcipny y dość piękny z oſoby.

Une fille bien faite. Virgo eleganti, *ou* ſcitâ ſtaturâ. Panná piękney urody.

BIENFAIT, ſubſt. maſc. (*Don, bon office, plaiſir.*) Benefactum. Donum. Beneficium. *genit.* i. n. *Cic.* DOBRODZIEYSTWO dar łaſká uczynność.

Faire valoir à quelqu'un un bienfait imaginaire. Imputare alicui vanum beneficium. *Phæd.* Udawać komu za coś wielkiego dobrodzieyſtwo prożne.

Les bienfaits que j'ay receus de vous. Tua erga me beneficia, *ou* merita, *ou* promerita. *Cic.* **Les bienfaits que vous avez receus de moy.* Mea in te beneficia, *ou* merita. *Cic.* Dobrodzieyſtwá ktorem od ciebie odebrał. * Dobrodzieyſtwá ktoreś odemnie odebrał.

BIENFACTEUR, ſubſt. maſc. *ou* BIENFAICTEUR, (*Celuy qui fait, ou qui a fait du bien à quelqu'un.*) Beneficus. Benignus, *genit.* i, m. **de quelqu'un*, in, *ou* erga aliquem. *Cic.* Dobrodziey, ten co komu uczynił, czyni dobrze, na kogo.

BIENFACTRICE, ſubſt. fœm. (*Celle qui fait du bien.*) Benefica. Benigná, *genit.* æ, fœm. *Cic.* DOBRODZIEYKA, co dobrze czyni.

BIEN-FAISANT, m. BIEN-FAISANTE, f. adject. (*Qui aime à faire du bien.*) Beneficus. Benignus, a, um. *Cic. Hor.* DOBROCZYNNY DOBROCZYNNA co rad dobrze czyni.

Bien-faiſant à ſes amis. Beneficus in amicos. *Cic.* Dobrze czyniący przyiaciołom,

BIEN-HEUREUX, m. BIEN-HEUREUSE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui jouït de la beatitude éternelle.*) Beatus, i, m. *Beata, æ, f. SZCZĘSLIWY SZCZĘSLIWA Błogoſławiony ten álbo tá co zażywá ſzczęściá wiekuiſtego,

Les BIEN-HEUREUX, (*Les Saints.*) Beati, *genit* Beatorum m. pl. Felices animæ, *genit.* felicium animarum, f. pl. *Cic.* BŁOGOSŁAWIENI, Swięci.

BIEN- HEUREUX ſe dit en morale, (*de ceux qui ont quelque bien & quelque avantage par deſſus les autres, qui ſont bien dans leurs affaires.*) Beatus. Fortunatus, a, um. *Cic.* BŁOGOSŁAWIONY ſzczęśliwy mowi ſię obyczaynie o tych co maią ſzczęście iakie, álbo coś nad inſzych, ktorym ſię dobrze rzeczy wiedą.

Bien-heureux de tous les coſtez. Ab omni parte beatus. *Hor.* Błogoſławiony ze wſzech miar.

BIEN-LOIN, adverbe de lieu. (*En un lieu fort éloigné.*) Longiſſimè. Procul. adv. BARDZO daleko, ná mieyſcu bardzo obległym.

BIEN-LOIN, (*Bien éloigné de, tant s'en faut que.*) Tantùm abeſt, ut *avec un Subjonctif.* BARDZO daleko, y owſzem.

Bien loin de me louër, il me blaſme. Tantùm abeſt ut me laudet, ut contrà me vituperet. Bardzo daleko áby mnie chwalił, y owſzem mnie gani.

BIEN-QUE, (*Quoique, encore bien que.*) Etſi. Tametſi Quanquam. Chociaż, lubo, luboby.

Je ne laiſſeray pas d'y aller, bien que cette éſperance m'ait déja trompé. Ibo, etſi ſæpè jam me ſpes hæc fruſtrata eſt. *Ter.* Przecię tam poydę chociaż mnie iuż nadzieia tá omyliłá.

BIENSE'ANCE, ſubſt. f. (*Décence, bonneſteté.*) Decentia. Condecentia, *genit.* æ, f. Decorum, *genit.* decori, n. *Cic.* PRZYZWOITOSC, Przyſtoyność, grzeczność.

Bien-tôt. zaraz. prędko, wkrotce.

Il eſt de la bienſéance que les Palais des Grands ſoient toûjours ouverts aux hommes illuſtres. Valdè decorum eſt patere domos hominum illuſtrium, illuſtribus hoſpitibus. *Cicer.* Przyzwoitá ieſt áby pałace Panow zawſze były otwarte ludziom zacnym.

Il croyoit qu'il eſtoit de la bienſéance de prendre les plaiſirs du peuple. Decorum eſſe exiſtimabat, vulgi voluptates ſectari *Tacit.* Miał zá rzecz przyzwoitą bawić ſię uciechami poſpolſtwá.

Garder la bienſéance, ou les regles de la bienſéance en toutes choſes. In omnibus decorum ſervare. *Cic.* Przeſtrzegać przyzwoitośći; ſtrzedz prawá przyſtoynośći w rzeczy każdey

Vous avez ſoin de ne rien faire, qui ne ſoit dans toutes les regles de la bienſéance, Caves ne quid indecorè facias. *Cicer.* Staraſz ſię abyś nic nieczynił, co by ze wſzyſtkim nie było według prawá przyſtoynośći.

BIENSE'ANCE ſe dit auſſi (*de ce qui accommode & eſt avantageux.* (comme *Ce jardin eſt à ma bienſéance, m'accommode, me convient.* Hinc hortus mihi optimè convenit, *ou* conducit. *Cic.* Przyzwoitość ſię też mowi o tym co ſię nam zdaie ná pożytek y wygodę. Iako ten ogrod mi ieſt przyzwoity wygodny, zda mi ſię.

Avec bienſéance Decorè. Decenter. Decentiſſimè. adv. *Cic.* Przyſtoynie pięknie przyzwoicie.

BIEN-SE'ANT, m. BIEN-SE'ANTE, f. adject. (*Qui ſied bien.*) Decorus, decora, decorum. Decens, *genit.* decentis, omn. gen. *(*Le contraire eſt.* Indecorus, a, um. *Cic.* Indecens, *genit.* indecentis, omn gen. *Sen.* *Qui eſt indécent, qui eſt contre la bienſéance.*) PRZYSTOYNY, PRZYSTOYNA, co przyſtoi. **Przeciwná ieſt* nieprzyſtoyny, co ieſt przeciwko przyſtoynośći.

BIENVEILLANCE, ſubſt. f. (*Affection, inclination qu'on a à faire du bien.*) Benevolentia, *genit.* benevolentiæ, f. PRZYCHYLNOSC, Zyczliwość ſprzyianie, chęć dobrze uczynienia

Gagner la bienveillance de quelqu'un. Conciliare ſibi alicujus benevolentiam. *Cic.* Pozyſkać życzliwość łaſkę czyię.

Taſcher de gagner la bienveillance de quelqu'un. Conſectari benevolentiam alicujus. *Cic.* Starać áby ſobie łaſkę czyię pozyſkać.

Avec bienveillance. Benevolè. adv. *Cic.* Zyczliwie chętnie.

BIEN-VEILLANT, m. BIEN-VEILLANTE, f. (*Qui veut du bien à quelqu'un.*) Benevolus. benevola, benevolum. *Cic.* ZYCZLIWY, ZYCZLIWA, Co komu dobrze życzy.

*Ce mot ſe dit peu dans noſtre Langue.) *To ſłowo mało ſię mowi w ięzyku Francuſkim.

BIEN-VENU, m, BIEN-VENUë, f. adject. **Soyez le bienvenu* Optatus venis, *ou* advenis. Optatò, *ou* Optatus ades. *Cic.* WITAYZE, WYTAMY, Bywayże.

BIENVENUE, ſubſt. f. (*Qui ſe dit du repas que l'on donne lors qu'on entre dans quelque compagnie.*) Adventitia cœna, *genit.* adventitiæ, cœnæ, f. *Plaut.* WSTĘPNE, Uczta ktorą ſprawuią kiedy kto wchodzi do wſpołeczności iakiey.

BIEN-VOULU, m, BIEN-VOULUë, f. adject. (*A qui l'on veut du bien.*) Alicui acceptus, a, um. *Cic.* *Bien-voulu de quelqu'un.* PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, Miły komu dobrze kto życzy przyiemny komu.

Il eſtoit bien-voulu du peuple. Maximè plebi acceptus erat. *Ceſ.* Przyiemny miły był poſpolſtwu.

BIERE, ſubſt. f. (*Cercueil de bois, ou de plomb pour mettre un corps mort.*) Feretrum, *genit.* feretri, n. Sandapila, *genit.* ſandapilæ, f. *Mart.* **Le lit funebre* Lectus ſtygius, *genit.* lecti ſtygii, m, *Mart.*. TRUMNA z drzewá álbo ołowiu dlá pochowániá trupá. *Mary.

Un vieillard qui a déja un pied dans la biere, qui eſt ſur le bord de ſa foſſe. Capularis ſenex. Starzec co iuż iedną nogą ſtoi w grobie, nad brzegiem mogiły ſwoiey.

BIERE, ſubſt. f. (*Sorte de boiſſon faite avec du grain & du houblon.*) Cerviſia, *genit* cerviſæ, f. *Plin.* PIWO, napoiu ſpoſob z ziarná y chmielu robiony.

BIEVRE, ſubſt. maſc. (*Eſpece de loutre, ou de caſtor qui vit dans l'eau & ſur la terre, qui eſt un animal amphibie.*) Fiber, *genit.* fibri, m. *Plin.* WYDRA rodzay bobrow co żyie częścią ná lądzie częścią ná wodzie co ieſt zwierzę wodnoziemne.

BIFFER, V. act. (*Raturer, rayer une écriture.*) Expungere. (expungo, expungis, expunxi, expunctum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum) act. acc *Cic.* ZGŁADZIC, zmazać, wyſkrobać, wydrapać, piſanie iakie.

BIGAME, ſubſt. m. (*Qui a eu deux femmes en meſme temps, ou qui a eu deux femmes.*) Bigamus, *ou* Digamus, *genit.* bigami, m. Duarum nuptiarum homo, **Ciceron a dit* Multarum nuptiarum homo, *Qui a eu plusieurs femmes.* DWOYZON co miał dwie żony razem, álbo co miał dwie żony iedná po drugiey. *Cicero powiedział wielożon co miał żon kilka.

BIGAMIE, ſubſt. f. (*Mariage contracté avec deux femmes.*) Bigamia, *ou* Digamia *gen.* bigamiæ, f. (*ces mots ſont du Droit.*) DWOYZENSTWO, Małżeńſtwo zdwiema.

BIGARRADE, ſubſt. f. (*Sorte d'orange, qui a ſur la peau pluſieurs petites excroiſſances.*) Malum aureum tuberoſum, *genit.* mali aurei tuberoſi, n. POMARANCZA brodawczatá, Rodzay pomarańczy co má ná ſkorce wiele naroſtkow.

BIGARREAU, ſubſt. maſc. (*Fruit rouge tacheté de blanc.*) Duracinum ceraſum, *genit.* duracini ceraſi, neut. ZIMOSTRATKI, Owoc czerwony, centkowany biało.

BIGARREAUTIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui porte les bigarreaux.*) Duracina ceraſus, *genit.* duracinæ ceraſi, fœm. ZIMOSTRADEK, Drzewo.

BIGARRE', m. BIGARRE'E, f. adject. part. paſſ. Diſcolor. Verſicolor, *genit.* oris, omn. gen *Cic.* Diverſicolor, oris, omn. gen. PSTRY, ROZMAITY, ROZMAITEGO kſztałtu, álbo farby.

BIGARRER, V. act. (*Diverſifier de couleurs.*) Diverſis coloribus diſtinguere. (diſtinguo, diſtinguis, diſtinxi, diſtinctum) act. acc. *Ovid.* PSTRAWO, rozmaitą farbą dawać co.

BIGARRURE, ſubſt, f. (*Mauvais aſſortiment de couleurs qui ne conviennent point enſemble.*) Varia colorum mixtura, *genit.* æ, f. *Colum.* IASKRATOSC, złe wydanie farb ktore ſię z ſobą nie zgadzaią.

BIGLE, adject. m. & f. (*Qui a les yeux tournez, & qui ne peut regarder droit ni fixement.*) Strabo, *genit.* ſtrabonis, com. gen. Luſcioſus, i, m. *Cic. Colum.* ROZOOKI, zyzowaty, co má oczy wywrocone y ktory niemoże patrzyć proſto y mocno.

BIGLER, V. neut. (*Loucher.*) Diſtortis oculis aſpicere neut. ZYZEM patrzyć.

BIGNET, ſubſt. maſc. (*Sorte de patiſſerie qui ſe fait avec le lait & la farine dans la poële.*) Arto-laganus, *genit.* arto-lagani, m *Pet. ad Cic.* Globulus *genit.* globuli, m. *Cat.* PĄCZEK ſpoſob ciaſtá z mlekiem y z mąką w tyglu ſmażonego.

BIGORNE, ſubſt. f. (*Eſpece d'enclume, qui aboutit en pointe.*) Incus bicornis, *genit.* incudis bicornis, f. KOWADŁO o dwoch końcach.

BIGORRE, (*Païs de France en Guienne, dont Tarbe eſt la capitale.*) Bigerri, *genit.* Bigerrorum, m. plur. BIGORRA, Kray Francyi w Akwitaniy, ktorego Tarbá ieſt głowne miaſto.

Qui eſt de Bigorre. Bigerrenſis, & hoc Bigerrenſe, adject. Co ieſt z Bigorry.

BIGOT, m. BIGOTTE, f. adject. (*Qui a une dévotion outrée & ſuperſtitieuſe.*) Superſtitioſus, ſuperſtitioſa, ſuperſtitioſum. *Cic.* ZABOBONNY, Guſłarż, Guſlarká co má dziwackie nabożeńſtwo, y zabobonne.

BIGOT ſe dit auſſi d'un *Hypocrite,* (*Qui contrefait l'homme de bien & la pieté, ſans l'eſtre en effet*) Simulatæ pietatis. NIESZCZERY co zwyklá pobożność á w ſamey rzeczy nie ieſt.

BIGOTERIE, ſubſt. f. (*Dévotion d'un Bigot.*) Pietatis umbra, *ou* larva, *genit* æ, f. GUSLARSTWO, Bałamuctwo zmyślone nabożeńſtwo.

BIGOTISME, ſubſt. m. f. (*Dévotion contrefaite.*) Larvata pietas, *genit* larvatæ pietatis, f. BAŁAMUCTWO Nabożeńſtwo falſzywe.

BIGUER, V. act. (*Changer de main à la main, troquer but à but.*) Permutare, (permuto, permutas, permutavi, permutatum.) act. accuſ. FRYMARCZYC z ręki do ręki mieniać ſię.

BIJOU, ſubſt. m. (*Tout ce qui ſert à parer les femmes.*) Monilia, *genit.* monilium, n. plu. KLEYNOTY wſzyſtko co do ſtroiu bogatego białogłowſkiego ſłuży.

BIJOU ſe dit auſſi de *Toutes les petites curioſitez qui ornent une chambre, ou un cabinet.* Emblemata, *genit* emblematum, n. plur. *Cic.* KLEYNOTY mowi ſię także o wſzyſtkich małych ſztuczkach y ciekawościach ktore zdobią pokoy iaki, albo ſchowanie.

ON DIT au figuré (*Parlant d'un bel enfant.*) *C'eſt un bijou.* Margaritum, *genit.* margariti, n. *Petr.* Puer formâ eximius, *genit.* pueri formâ eximii, maſc. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* o pięknym dziecięciu mowiąc, Ieſt to ieden kleynot.

C'eſtoit un bijou & il poſſedoit mille belles qualitez. Certum margaritum, & omnium numerûm (*pour* numerorum.) *Petr.* Był to ieden kleynot y wiele pięknych miał przymiotow.

BIJOUTIER, ſubſt. m. (*Qui eſt curieux en bijoux, qui aime les bijoux.*) Emblematum curioſus. *genit.* emblematum curioſi, m. *Cic.* KOCHAIĄCY ſię w kleynotach y ciekawy o nie.

C'EST auſſi *Celuy qui vend & qui fait trafic de Bijoux.* Unionum & margaritarum mercator, *genit.* mercatoris, maſc. JEST też ten co przedaie kleynoty y niemi kupczy.

BILBAO, (*Ville d'Eſpagne ſur la riviere de Nervio, capitale de la Biſcaye*) Flaviobriga, *genit.* Flaviobrigæ, fœm. BILBAO Miaſto Hiſzpaniy nád rzeką Nerwią głowne Kantabryi.

BILBOQUET, ſubſt. maſc. (*certain engin de bois, qui a un petit baſſinet à chaque bout, & une balle de plomb attachée à une corde au milieu de la poignée, & que l'on jette en l'air adroitement pour la recevoir alternativement dans ces baſſinets.*) Machina lignea cum duabus lancibus, (in quas glans plumbea artifici & celeri manûs agitatione recipitur. BILBOKET, gra pewna, ſztuczka z drzewa maiąca ſzalkę z obu końcow, y gałkę ołowianą wiſzącą na ſznurku w poſrzodku rękoieści, ktorą rzucaią do gory zręcznie, áby ią raz po raz w ſzalkę doſtać.

BILE, ſubſt. f. (*Humeur jaune & acre qui eſt dans le corps des animaux.*) Bilis, *genit.* bilis. f. *Celſ.* ZOŁC Miazga żołta y przykra ktora ieſt w ciele zwierząt.

Bile jaune. Bilis rufa. *Celſ.* Bilis lurida. *Sen.* **Bile verte, ou porracée, ou couleur de porreau.* Bilis viridis. (*C'eſt la plus mauvaiſe.*) **Bile noire, Bile aduſte, Bile brûlée, (qui vient d'un grand fond de melancolie.)* Bilis atra. Bilis nigra. *Celſ.* Miazga żołta, *Miazga zielona álbo trawiaſta ta ieſt naygorſza *Miazga czarna, podpalana, ſpalona ktora pochodzi z zbytniego ſmutku.

Purger la bile avec de l'ellebore. Purgare bilem elleboro. *Horat.* Czyścić żołć ciemierzycą.

La bile bout dans ſes entrailles. Inæſtuat bilis præcordiis. *Horat.* Zołć wre we wnętrznościách iego.

Vomir de la bile, la rendre, la jetter. Reddere bilem. *Celſ.* Ejicere. *Cic.* Zrzucać żołć, oddawać ią, wyrzucić.

Si-toſt que vous meſlez le bouilli avec le roti, tout ce qu'il y a de doux ſe tourne en bile, & la pituite gluante venant à ſe meſler avec la bile, excite du tumulte dans l'eſtomac. Ut ſimul aſſis miſcueris elixa, dulcia ſe in bilem vertunt, & lenta pituita fert ſtomacho tumultum. *Hor.* Jak prędko warzone z pieczyſtym pomieſzaſz, cokolwiek ieſt ſłodkiego obraca ſię w żołć, á flegma lipka zmięſzawſzy ſię z żołcią ſprawuie zamięſzanie w żołądku.

ON DIT figurément, *Il eſt aiſé d'emouvoir ſa bile, ou de le mettre en colere.* Iraſci celer, *ou* facilis. *Plaut. Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie:* łatwo ieſt żołć w nim poruſzyć, álbo rozgniewać go.

BILIEUX, m. BILIEUSE, f. (*Plein de bile.*) Bilioſus, bilioſa, bilioſum. *Celſ.* KOLERICZNY pełen żołci.

BILLARD, ſubſt. m. (*Baſton recourbé de deux pieds de long ayant un bout d'yvoire.*) Clava luſoria *genit.* clavæ luſoriæ, f. LASKA do grania zákrzywiona, ná dwie ſtopy długa, maiąca koniec z kości ſłoniowey.

BILLARD, (*Divertiſſement honneſte & d'adreſſe, qu'on jouë ſur une grande table couverte d'un tapis verd tendu, qui a des belouſes aux coins, où l'on pouſſe de petites boules.*) Ludus in quo ſuper oblongam menſam globuli eburnei clavis incurvis impelluntur, & in cavos detruduntur. ZABAWA, przyſtoyna y zręczna, ktorą graią na ſtole wielkim obitym zielono, ktory ma po kątach iamy w ktore wpędzaią gałki małe. *Bilar.*

BILLARD eſt auſſi *La grande table couverte d'un drap verd bien tendu, où l'on pouſſe les boules,* ou *les billes.* Menſa oblonga panno viridi cooperta, *genit.* æ, fœm. BILAR też ieſt ſtoł wielki obity zielonym ſuknem gładko rozciągnionym

BILLARD, (*Le lieu, l'endroit où eſt un billard & où l'on jouë dans les maiſons.*) Sphæriſterium, *genit.* ſphæriſterii, n. *Plin. Jun.* BILAR mieyſce kędy tę grę graią w domach.

(*Sphæriſterium* ſe prend auſſi pour un Jeu de paume.) Toż ſię bierze za mieyſce gdzie piłę biią.

Jouër au bilard Clavâ incurvâ, *ou* luſoriâ globulos ſuper menſam agitare, *ou* impellere. act. Grać w Bilar.

BILLARDER, V. n. (*Toucher la bille deux fois en jouant.*) Geminare globuli ictum. BIŁARDOWAC dwa razy uderzyć w gałkę graiąc.

BILLE, ſubſt. f. (*Petite boule d'yvoire dont on jouë au billard.*)

lard.) Globulus eburneus, *genit.* globuli eburnei, m. *Emſme l'appelle* Sphæra, æ, f. GAŁKA ſłoniowa ktorą graią w bilar

Placer mal ſa bille en jouant, & la donner en proye à ſon adverſaire. Malè collocare globulum & dare adverſario in prædam. Zle ſię poſtawić w grze y gałkę ſwoię wyſtawić przeciwnikowi ná ſtracenie.

Belouſer une bille. Globulum detrudere in cavum. Wpędzić gałkę w iamę.

Cette bille eſt aiſée à belouſer, ou *à faire.* Quàm facilè hunc globulum in cavum detruſeris. Te gałkę łatwo wpędzić, łatwo zrobić.

J'ay fait une belle bille. Scitè quidem hunc globulum detruſi. Piękniem tę gałkę zrobił.

ON DIT proverbialement que *Deux hommes ſont billes pareilles,* ou qu'*Ils ſont ſortis d'une affaire billes pareilles.* Æquâ conditione evaſerunt. MOWIĄ przyſłowiem obadwa rowną grę maią, Wyſzli z czego ieden nád drugim gory niemaiąc.

BILLE, (*Branche d'arbre,* ou plûtoſt *Verge coupée par les deux bouts pour planter.*) Talea, *genit.* taleæ, f. *Colum.* Clavula & Clavola, *genit.* æ, f. *Var.* ZRAZ Latorośl roſzczka drzewa zerznięta z obu końcow do ſadzenia.

Planter des billes. Taleas ſerere. *Plin.* Sadzić latorośle.

BILLEBARRER, V.aN. (*Mettre pluſieurs couleurs differentes & peu aſſorties ſur quelque veſtement.*) Variare, ou diſcriminare coloribus diſcordibus, (o, as, avi, atum.) act. acc. UPSTRZYC, rożne płatki do ſiebie ſię nie ſtoſuiące na iakie odzienie pokłaść.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BILLET, ſubſt. maſc. (*Ecriteau qu'on attache & où on a écrit quelque choſe.* Pittacium, *genit.* pittacii, n *Petr.* Scheda, *genit.* ſchedæ, f. *Cic.* KARTA Piſmo ktore gdzie zawieſzaią, y ná ktorey co nápiſano.

Petit billet. Schedula, *gen.* ſchedulæ, f. Karteczka malcńka

BILLET *doux,* ou *Poulet qu'on envoye à ſa maitr[...]* Libellus venereus, *genit.* libelli venerei, m. *Petr.* KARTECZKA miłoſna, Piſklę poſłane Fryerce.

BILLET *d'enterrement.* Libellus funereus, *genit.* libelli funerei, m. KAKTKA pogrzebowa.

BILLET *pour convoquer quelqu'un à quelque aſſemblée,* ou *à quelque cérémonie.* Libellus citatorius, *genit.* libelli citatorii, m. KARTECZKA przypowiednia obwieſzczaiaca przypowieſzczenie do gromady iakiey dla wezwania kogo ná ſchadzkę iáką.

BILLET, (*Promeſſe, obligation.*) Scheda, *genit.* ſchedæ, f. Chirographus, *ou* Chirographum, *genit.* chirographi, m. *ou* neut. *Cic.* KARTA oblig obowiązek piſmo ná ſię dane ręką właſną.

BILLET, (*Lettre écrite ſans cérémonie à quelque ami.*) Literulæ, *genit.* literularum, f. pl. Schedula, *genit.* ſchedulæ, f. *Cic.* KARTA Liſt piſany poproſtu y poufale do przyiaciela

BILLET ſe dit auſſi de *Certains petits bulletins,* ou *papiers roulez qui ſervent pour donner ſon ſuffrage & pour les lotteries.* Tabella, *gen.* tabellæ, f. *Cic.* Pittacium, *genit.* pittacii, n. *Petr.* KARTECZKI zwinione do wotowania álbo grania loteryi.

TIRER *au billet,* (*parlant des ſoldats qui tirent pour ſçavoir lequel ſera puni, lors qu'ils ſont coupables d'une meſme faute, & qu'on ne ſçait point qui l'a commiſe.*) Extrahere tabellas è ſitella. Efferre foràs ſortem. *Plant.* WYCIĄGAC kartkę ná ſzczęście mowiąc o żołnierzach ktorzy kartki ciągną niewiedząc kto ma być ſkarany kiedy wſzyſcy zawinili toż ſamo, á nie wiedzę zápewne kto zrobił.

BILLETTE, ſubſt. f. en termes de Blaſon, (*Piece en forme de quarré long.*) Scheda, *genit.* ſchedæ, f. KARTA termin Herbarſki ſztuka nákſztałt czworograniá obdłużſzego.

BILLEVESÉE, ſubſt. f. uieux mot qui ſignifioit autrefois, (*Une balle ſoufflée & pleine de vent:* & il ſe dit figurément *Des paroles,* ou *des choſes vaines, qui n'ont aucune apparence*) comme *C'eſt un donneur de billeveſées.* Inaniloquus eſt. *Plaut.* BANKA nádęta ná powietrzu wiatru pełna ſłowo ſtare ktore przedtym znaczyło gałkę álbo bańkę tchem ná powietrze puſzczoną pełną wiatru, y mowi ſię *niewłaśnie:* o ſłowach y rzeczach prożnych ktore żadnego podobieńſtwa nie maią, iáko: *Wiatr tylko robi,* prożne ſłowa gada.

BILLOM, (*Ville de la Baſſe Bretagne.*) Billomum, i. neut. BILLOM Miaſto niżſzey Brytanniy.

DE BILLOM. Billomenſis & hoc Billomenſe, adject. Z BILOMU Bilomſki.

BILLON, ſubſt. maſc. (*Monnoye décriée, qu'on eſt obligé de porter au billon pour eſtre coupée & refonduë.*) Æs confuſaneum, *genit.* æris confuſanei, n. WYWOŁANA Moneta ktorą wywołuią y każdy powinien oddać do mennicy, aby była poraznięta y przerobiona.

Porter la monnoye au billon. Improbatos nummos novæ conflaturæ dare, Dare de novo conflandos improbatos nummos. Odnoſić monetę do Mennicy.

BILLONNER, V. neut. (*Recueillir les eſpeces décriées au billon pour les refondre.*) Colligere nummos improbatos de novo conflandos. ZBIERAC złą monetę wywołaną do mennicy dla przerobienia.

BILLONNER, (*Trafiquer de la monnoye de billon.*) Nummorum ſpecies intervertere, (interverto, is, interverti, interverſum.) act. *Cic.* ZŁĄ monetą handlować.

BILLONNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe meſle de billonner.*) Nummorum improbatorum interverſor, *genit.* oris, m. ZMIENACZ ten co złą monetą handluie.

BILLOT, ſubſt. maſc. (*Groſſe piece de bois large & courte, à hacher.*) Caudex, *genit.* caudicis, m. Truncus, *genit.* trunci, m. KLOC Pień drzewa ſztuka gruba ſzeroka á krotka do zarąbania.

ON DIT proverbialement *J'en mettrois ma teſte ſur le billot,* pour dire *Je gagerois ma teſte à couper, tant j'en ſuis aſſuré.* Ita pro certo rem teneo, ut darem caput amputandum MOWIĄ przyſłowiem dałbym zá to głowę moię na pień, to ieſt: záłożyłbym ſię o głowę moię ná ścięcie, ták pewny ieſtem o tym.

(Terme du diſcours familier.) Termin mowy potoczney.

BINER, V. act. (*Donner un ſecond labour, une ſeconde façon à la vigne & au bled.*) Repaſtinare, (repaſtino, as, repaſtinavi, repaſtinatum.) act. acc. *Colum.* PRZEORYWAC drugi raz ſprawować rolą ná zboże ná winnicę.

BINEMENT, ſubſt. maſc. (*La ſeconde façon qu'on donne à la vigne.*) Repaſtinatio, *genit.* repaſtinationis, f. *Var.* PRZEORYWANIE, ſprawowanie.

BINGEN *ſur la Nave,* (*Ville au deſſous de Mayence, où les Romains eurent le meſme échec qu'à Cannes.*) Amagetobriga, æ, f. *Caſ.* BINGEN nád Nawą Miaſto pod Moguncyą gdzie Rzymianie tákowąż klęſkę odnieśli iáko pod Kannami.

BIS, m BISE, f. adject. (*Noir-brun.*) Ater, atra, atrum. *Ter.* SNIADY, Czarno-ſzary.

Du pain bis. Panis ater. *Ter.* Cibarius panis. *Cic.* Secundarius panis, *Suet.* Chleb żytny śniady.

ON DIT auſſi d'une femme, *Elle a le teint bis,* ou *brun.* Fuſca, *ou* atra mulier. *Ter.* MOWIĄ też o białogłowie, ma płeć śniadą, álbo czarniawą.

BIS-AYEUL, ſubſt. maſc. (*Le pere du grandpere.*) Proavus, *genit.* proavi, m. *Tacit.* PRADZIAD, Ociec Dziada.

BIS-AYEULE, ſubſt, f. (*La mere de la grand'mere.*) Proavia, *genit.* proaviæ, f. *Suet.* PRABABA, Matka Baby.

BIS-AYEUL *du Biſ-ayeul.* Tritavus, *genit.* tritavi, maſc. *Plaut.* PRAPRADZIAD.

BIS AYEULE *de la Biſ-ayeule.* Tritavia, *genit.* tritaviæ, f. PRAPRABABA.

LA BISCAYE, (*Province d'Eſpagne dont Bilbao eſt la capitale.*) Cantabria, *genit.* cantabriæ, f *Plin.* KANTABRIA, Prowincya Hiſzpańſka ktorey Bilbao ieſt głowne miaſto.

Qui eſt de Biſcaye Cantaber, *genit.* Cantabri, m. Cantabricus, a, um. *Hor.* Co ieſt z Kantabryi Kantabryiczyk.

BISCUIT, ſubſt. maſc. (*Pain deſſeché au four, qu'uſage ſur mer.*) Panis nauticus, *genit.* panis nautici, m *Plin.* Tr[i]coctus panis, *genit.* tricocti panis, m. *Mart.* *C'eſt auſſi une eſpece de patiſſerie qu'on fait avec de la farine, des œufs & du ſucre.) Dulciarius panis, *genit.* dulciarii panis, m. SUCHAR, Chleb ſuſzony w piecu do zázywania ná morzu. *Jeſt też to ciaſto robione z mąki z iáiec y cukru *Biſzkokt.*

ON DIT proverbialement *S'embarquer ſans biſcuit,* pour dire *Entreprendre une affaire ſans avoir pris toutes ſes meſures.* Imprudenter & improvisè rem aggredi. depon. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Puścić ſię ná morze bez ſucharow, odważyć ſię ná co nie wſzyſtko co náleży przygotowawſzy.

BISE, ſubſt. f. (*Vent froid qui ſouffle du Septentrion.*) Aquilo, *genit.* onis, maſc. Boreas, *genit.* Boreæ, maſc. *Cornel-Nep.* WIATR zimny pułnocnemu poboczny

BISEAU, ſubſt. m. (*Endroit du pain où il n'y a pas de croûte.*) Pars panis ſine cruſtâ. PRZYLEPKA Strona Chleba gdzie ſkorki nie maſz.

BI-

BISEAU en termes d'Imprimerie, (*Bois en glacis qui ſert à ſerrer les coins d'une forme.*) Lignum declive, *genit.* ligni declivis, n. (intra quod & quadrum ferreum cunei etiam lignei abiguntur.) TERMINEM Drukarſkim Sztegi drewna nákſztałt liſtwow ſłużące do ściśnienia rogow formy.

BISEGLI, (*Ville d'Italie dans le royaume de Naples.*) Vigiliæ, *genit.* Vigiliarum, f. plur. BISELI Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

BISERTE, (*Ville d'Afrique ſur la méditerrandé.*) Biſerta, *genit.* Biſertæ, f. Utica, *genit.* Uticæ, f. BISERTA Miaſto Afryki nád ſrzodziemnym morzem.

BISET, ſubſt. m. (*Pigeon ſauvage, qui a les pieds & le bec rouges.*) Palumbus, *genit.* palumbi, m. *Mart.* GRZYWACZ, Gołąb dziki co ma nogi y nos żołty.

BISNAGAR, (*Ville capitale du Royaume de meſme nom dans l'Inde moderne.*) Biſnagaria, æ, f. BISNAGAR Miaſto głowne Kroleſtwa tegoż Imienia w Indyi teraźnieyſzey.

BISQUE, ſubſt. f. (*Potage exquis fait de pluſieurs ſucs de viandes.*) Jus ex diverſarum carnium ſuccis conditum. POLEWKA wyborna z treści mięſa rozmaitego.

BISQUE, à la paume, (*Coup que l'on donne gagné au joueur, & qu'il prend quand il veut dans une Partie.*) Quindenarius arbitrarius, ii, m. PIĘTNASCIE w piłę wygrana ktorą kto daie graczowi, álbo też ſam ią ſobie rachuie kiedy chce.

ON DIT familierement & proverbialement, *Je vous donneray quinze & biſque, ſi:* c'eſt à dire *Je vous donneray ce que vous voudrez.* Cedo tibi multa, ſi. *Eris mihi magnus Apollo, ſi, *Je vous regarderay comme un Apollon,.* MOWIĄ poufale y przyſłowiem: Dam ci piętnaście y wygraną ieżeli: to ieſt: Dam ci co chceſz, będę cię miał zá Apollina, ieżeli.

Prendre ſa biſque, (*Se divertir, & quitter ſon travail ordinaire.*) Genio indulgere. n. *Perſ.* Rozrywkę ſobie uczynić zabaw zwyczaynych poprzeſtawſzy.

BISSAC, ſubſt. m. (*Sac double.*) Biſaccium, *genit.* biſaccii, n. *Petr.* Mantica, Pera, *genit.* æ, SAKWY bieſagi wor dwoiſty.

BISSEXTE, ſubſt. maſc. (*Année de 366. jours qui arrive tous les quatre ans, à cauſe de l'addition qu'on y fait d'un jour inſéré dans le mois de Février.*) Annus biſſextus, Annus intercalaris. PRZYBYSZ Rok o 366. dniach ktory co czwarty rok bywa, dla dnia iednego przybywaiącego w Mieſiącu Lutym.

(Cette année Biſſexte eſtoit eſtimée malheureuſe des Anciens, & Ammian Marcellin rapporte à ce ſujet que l'Empereur Valentinien ne vouloit point ſortir le jour du Biſſexte de Février, comme le croyant malencontreux. De là vient le mot de *Biſſeſtre* qui eſt un terme populaire pour dire *Malheur* ou *Malencontre,* par corruption de *Biſſexte.* Ce mot de *Biſſexte* viene de ce que les Romains comptoient deux fois le meſme jour de Février où l'on mettoit le Biſſexte, *Bis ſexto Calendas Martias,* Six jours devant Mars.) Ten rok przybyſzowy był poczytany zá nieſzczęśliwy u dawnych, y Ammian Marcellin powiadá z tey okazyi że Walentynian Ceſarz niechciał nigdzie wychodzić dniá tego przybyſzowego w Lutym, iako maiąc go za przeciwny, z tąd pochodzi ſłowo, krzybyw co ieſt ſłowo proſte, znaczące nieſzczęście, álbo przygodę od zmienionego ſłowá przybyſz. To ſłowo też pochodzi z tąd że Rzymianie dwá razy rachowali tenże dzień w Lutym gdzię kładziono dwa razy Szoſty dzień przed pierwſzym Marcá.

BISSEXTIL, m. BISEXTILE, f. adject (*Epithete de l'année où l'on met le Biſſexte.*) Intercalaris & hoc intercalare, adject. *Cicer.* PRZYBYSZOWY PRZYBYSTOWA imię roku gdzie kładą dzień przybyſzowy.

BISTORTE, ſubſt. f. (*Plante médecinale, dont la racine eſt faite en façon d'un ſerpent.*) Colobrina, *genit.* colubrinæ, f. WĘZOWNIK mącznicc ziele lekarſkie, ktorego korzeń ieſt zakręcony nakſztałt wężá wiłego.

BISTOURI, ſubſt. maſc. (*Inſtrument de Chirurgien, en forme d'un petit raſoir recourbé.*) Scalpellus recurvus, *genit.* ſcalpelli recurvi, maſc. Puſzczadło naczynie Cerulickie nakſztałt brzytewki zagiętey.

BITETTO, (*Ville du Royaume de Naples & de la Province de Barri.*) Bitetum, *genit.* Bitteti, neut. BITETT Miaſto Kroleſtwá Neapolitanſkiego, y Prowincyi Barri.

BITHYNIE, (*Province de l'Aſie Mineure.*) Bithynia, *genit.* Bithyniæ, f *Cic.* BITYNYA Prowincyá Azyi mnieyſzey.

BITONTE, (*Ville du Royaume de Naples.*) Bituntum, *gen.*

Bitunti, neut. BITUNT miaſto Kroleſtwá Neapolitańſkiego

BITUME, ſubſt. maſc. (*Eſpece de graiſſe épaiſſie qu'on trouve dans le lac Aſphaltite.*) Bitumen, *genit.* bituminis, neut. *Plin.* GLETYA, tłuſtość zgęſłá ktorą znayduią w martwym morzu álbo iezierze.

BITUMINEUX, m. BITUMINEUSE, f. adject. (*Qui tient du bitume.*) Bituminoſus, bituminoſa, bituminoſum. *Vitr.* GLEYCISTY KLEIOWATY, co má kleiowatość.

Qui eſt meſlé de bitume. Bituminatus, bituminata, bituminatum. *Plin.* Kleiowy mięſzany z kleiem.

BIVOVAC, ſubſt. m. terme de guerre. (*Garde que fait la nuit une armée ou une partie, qui ſort des lignes, pour la ſeureté d'un camp, qui eſt proche de l'ennemi.*) comme *L'armée eſt au bivouac devant le camp.* Pro portis caſtrorum ſtat in ſtatione exercitus. CZATA, termin woienny, wartá ktorą w nocy czyni woyſko, álbo część woyſká wyſzedſzy zá linie dlá beſpieczeńſtwá obozu ſtoiącego bliſko nieprzyiacielá, iako: ieſt woyſko ná czacie przed obozem.

BIZARRE, adject. m. & f. *plus uſité que* BIGEARRE. (*Fantaſque, qui a des humeurs inégales & que tout choque.*) Moroſus, moroſa, moroſum. *Cic.* DZIWAK, niedogodliwy co má umyſł niedogodliwy, y ktorego każda rzecz obrażá.

Un peu bizarre. Submoroſus, ſubmoroſa, ſubmoroſum. *Cic.* Przydziwaczny.

BIZARREMENT, adv. (*D'une maniere bizarre.*) Moroſè. adv *Cic.* *(*au Camparatif* Moroſiùs, *au Superlatif* Moroſiſſimè) PO DZIWACKU, obyczaiem dziwackim.

BIZARRERIE, ſubſt. f. (*Caprice, fantaiſie, inégalité d'humeur*) Moroſitas, *genit.* moroſitatis, f. *Cic.* DZIWACTWO niedogodliwość, nieiednoſtayność, przykrość umyſłu.

ON DIT auſſi *Vous ſçavez la bizarrerie de ma fortune,* pour dire *la varieté.* Notæ tibi ſunt meorum temporum varietates *Cicer.* MOWIĄ też: wieſz dziwactwá ſzczęściá mego, to ieſt dziwne przemiany.

BLAFARD, m. BLAFARDE, f. mot populaire, (*Qui eſt paſle, qui a perdu de ſa couleur & de ſon éclat*) Pallidus. Pallidulus. Evanidus, a, um. *Catul.* ZPEŁZŁY, co zbladł, ſtracił farbę y żywość ſwoię.

BLAIREAU, ou BLEREAU *comme on prononce,* ſubſt. m. (*Petit animal ſauvage qu'on appelle autrement Taiſſon.*) Meles, *genit.* melis, f. Taxus, *genit* taxi, m *Plin.* ZBIK Małá beſtyiká dzika ktorą inaczey zowią kot dziki.

LE BLAISOIS, (*Le païs aux environs de Blois.*) Bleſenſis ager, *genit.* Bleſenſis agri, m. BLEZEYSKI powiat kray około Blezyi.

BLANC, m. BLANCHE, f. (*De couleur blanche.*) Albus, alba, album. BIAŁY, koloru białego.

Vin blanc. Album vinum. *Plaut.* *Sel blanc.* Sal candidum. *Cat.* *Pain blanc comme la neige.* Panis candidus. *Quint.* *Poivre blanc.* Piper album. *Horat.* *Peau blanche* Cutis candida. *Plin.* *Dents bien blanches.* Candiduli dentes. *Cic.* *Cheveux blancs.* Cani, *genit.* canorum, m, pl. *Cic.* *(*Plaute dit* Canum caput, & Alba barba, *Une teſte & une barbe blanches.*) *Pline appelle la mouſſe de certains arbres,* Cani arborum villi, m. pl. *On trouve auſſi dans Plaute* Canitudo capitis *pour* Canities, *Une teſte blanche.* Wino białe. *Sol biała. *Chleb biały iák śnieg. *Papier biały. *Skora biała. *Zęby bieluſieńkie. *Włoſy białe ſiwe. *Plautus mowi. Siwa głowa, Broda biała. *Piniuſz nazywa mech pewnych drzew. *Znaydzie ſię też w Plaucie, Głowa biała.

Blanc comme du lait. Lacteus, a, um. *Virg.* *comme de la neige.* Niveus, nivea, niveum. *Horat.* Biały iák mleko. *Jak śnieg śnieżyſty.

Veſtu de blanc. Albatus. Candidatus, a, um. *Cic. Plaut.* W Bieliſchodzący.

Eſtre blanc. Albere, (albeo, albes.) *Plin.* Bielić ſię.

Devenir blanc. Albeſcere, (albeſco, n. Bieleć bieleię.

Devenir blanc, (*en parlant des cheveux.* Caneſcere. *Ovid.* Bieleć, ſiwieć mowiąc o włoſach.

Devenir blanc, ou *Paſlir de crainte.* Exalbeſcere *ſeul,* ou Metu exalbeſcere. *Cic.* Zbieleć od ſtrachu, zblędnąć.

ARGENT BLANC, (*ſe dit de toute la monnoye d'argent qui eſt oppoſée à l'or & aux autres eſpeces.*) Argentum ſignatum. *Cic.* BIAŁE pieniądze mowi ſię o wſzelkiey monecie ktora nie ieſt złota, álbo inſzego gatunku.

MER BLANCHE, ou *Mer glaciale, la mer hyperborée* Mare hyperboreum. *on appelle auſſi* MER BLANCHE, (*La Mer Egée.*) Ægeum mare. MORZE lodowate połnocne morze.

LE

LE BLANC, (*Ce qui eſt blanc.*) Album, *genit.*albi,n.*Cic.* BIAŁE to co ieſt białe.

LE BLANC,*la blancheur*.Candor,*gen.*candoris,maſc.*Cic.* BIAŁEK białość.

Le blanc des yeux,ou *d' l'œil.* Oculi album. *Celſ.* Białek oczu álbo oká.

LE BLANC*d'un œuf.*Ovi album. *Celſ.* BIAŁEK iaiá.

BLANC D'ESPAGNE, (*Blanc de plomb,Céruſſe,eſpece de fard.*)Ceruſſa,*genit.*ceruſſæ,f.*Plant.* BIELIDŁO,BLEYWAS białe co odchodzi od cyny gatunek małowidłá.

Vous n'avez point beſoin de blanc ſur voſtre viſage,car c'eſt vouloir blanchir l'yvoire avec de l'encre, puiſque le blanc eſt noir en comparaiſon de voſtre teint. Cеruſsâ tibi non opus eſt,qui malas oblines,unâ operâ ebur atramento candefacere poſtulas. *Plaut.* Nic potrzebuieſz biélidłá ná twarż ſwoię,bo by to było chcieć bielić ſłoniową kośćinkauſtem,ponieważ y bielidłá ſą ciemne, w porownaniu z płćią twoią.

Vous n'avez que faire à voſtre âge de blanc ni de rouge,ni d'aucun autre fard. Iſtam ætatem non oportet pigmentum ullum attingere neque ceruſſam, neque purpuriſſum, neque aliam ullam offuciam. *Plaut.* Niepotrzebuieſz iuż w tym wieku áni bielidłá áni farbiczki áni inſzego żadnego malowidłá.

BLANC *d'Eau*,ou *Lys d'eſtang*,(*herbe.*)Nymphæa, *genit.* nymphææ,f.*Plin.* GRZYBIENIE wodne ziele.

BLANG SIGNE',(*Papier qu'on donne ſigné de ſa main ſans qu'il y ait rien d'écrit*)Charta nomine nudo ſubſcripta.BLANKIET Membran goły Karta podpiſana ręką ſwoią, ná ktorey nic nie maſz nápiſanego.

BLANC,(*Le But où l'on viſe & où l'on tire*)Metæ álbum, *genit.* metæ albi, neut. META Cel do ktorego ſtrzelaiąc zmierzaią.

BLANC,(*Monnoye ancienne de France,qui valoit cinq deniers.*) Solidi Francici quincunx. BLANEK Moneta ſtara Francuzka ważąca pięć poczwornych groſzy.

EN BLANC,adverbe qui ſe dit en ces phraſes. *Vne viſite en blanc*,(*lors qu'on ne trouve pas la perſonne qu'on va voir.*) Ad aliquem aditio inanis. **Faire une viſite en blanc.* Inaniter aliquem inviſere. act. PROZNY, daremny przyſłowie co ſię mowi w tych ſpoſobach náwiedziny prożne kiedy kto niezaſtanie tego do kogo przyſzedł. *Prożno ſię do kogo kátłuc, álbo trudzić nádaremnie.

Vn livre en blanc, (*qui n'eſt point relié.*) Liber nondum compactus. Kſięga w arkuſzach, ktora ieſzcze nieoprawna.

Rotiſſeur en blanc,(*qui vend les viandes lardées & non roſties.*) Fartor qui volatilia vendit non aſſa, ſed cruda. Miaſowniczy co ſurowe przedaie praſtwo ná ſzpikowane ſłoniną, á nie pieczone.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a mangé ſon pain blanc le premier*,pour dire,*Il a eſté nourri délicatement en ſa jeuneſſe, & maintenant il luy faut eſſuyer bien du mal.* Album panem primò exedit,nunc ater eſt illi exedendus. MOWIĄ przyſłowiem człowiek ten chleb ſwoy pſzenny ziadł zrazu, to ieſt zmłodu go delikatnie chowano,á teraz mu wiele złego zażyć trzeba.

ON DIT qu'*Vn homme ſe fait tout blanc de ſon eſpée*,pour dire qu'*Il ſe promet de faire bien des choſes où ſon pouvoir ſe trouvera court.* Multa pollicetur,ſed nihil præſtabit. SERDYT á nieduż do korda iak zápalił á od niego iák wgębe dał, o tym co ſię przechwala, á ſiły nie potemu.

ON DIT auſſi que *Des perſonnes ſe mangent le blanc des yeux*, pour dire qu'*Ils ſe querellent continuellement, & qu'ils ſe diſent pis que pendre.* In ſe invicem perperuò ſæviunt.*Cic.* MOWIĄ też te oſoby ledwie ſobie białkow zoczu,álbo oczu niewydrą uſtawicznie z ſobą ſię wadzą, á gorzey ſobie mowią niż od ſzubienicy.

ON DIT encore figurément *Mettre un homme en beaux draps blancs*, (*quand on a déchiré ſa réputation par des médiſances.*) Malam famam alicui inure e. *Cic.* ou facere. *Quint.* MOWIĄ ieſzcze *niewłaśnie:* położyć kogo picknie w prześcieradłá białe, kiedy iego ſławę ſzarpią obmowiſkami.

Reduire quelqu'un au baſton blanc, (*Le mettre au blanc,*'*le reduire dans la derniere pauvreté.*) Ad aſſem,*ou* ad inopiam aliquem redigere.act. *Plin. Te.* Przywieść kogo do kiia gołego, do czyſta go wyzuć ze wſzyſtkiego,do oſtatniego niedoſtatku przywieść.

Il eſt ſorti de chez luy le baſton blanc à la main. Nudus inopſque domo abiit.*Hor.* Wyſzedł od ſiebie o iednym tylko kiiu.

BLA.

Il paſſe du blanc au noir, pour dire,*Il paſſe d'une extremité à l'autre.* Ab uno extremo ad aliud tranſit. Z Białego poſzedł ná czarne, z iednego końca na drugi.

ON DIT,*Je ne ſçay ſi vous eſtes blanc ou noir*, pour dire *Je ne vous connois en aucune maniere.*Albus an ater ſis ignoro.*Cic.* MOWIĄ niewiem czy biały ieſteś czy czarny, nieznam cię żadną miarą.

ON DIT qu'*Il faut fa[illegible]e une choſe à bis ou à blanc*, pour dire,*Il la faut faire abſolument* Illud eſt faciendum, ſive velis ſive nolis. MOWIĄ czy czarno czy biało, *czy cetno czy licho* trzeba to uczynić,to ieſt: że koniecznie co zrobić trzeba.

*Dans ce ſiécle corrumpu on ne récompenſe que ceux qui font voir que le blanc eſt noir.*His temporibus nunc præmium eſt illis, qui recta, prava faciunt. *Ter.* Temi czaſami nie maią nádgrody chyba ci ktorzy białe zá czarne udaią.

LE BLANC,(*Ville de Berry, dont une partie eſt du Poitou*) Oblincum, *genit.*oblinci,n.BLANK álbo Białe Miaſto Barſkie ktorego część iedna náleży do Piktawſkiego.

BLANCHASTRE, adject. m. & f.*on prononce* blanchâtre, *en élevant le dernier* a.(*Qui tire ſur le blanc.*)Albicans,Candicans, *genit.*antis,omn. *Celſ. Plin.* BIAŁAWY, bielący ſię wymawiaią podnoſząc *a* oſtatnie co ſię má ku białemu.

BLANCHEMENT,adv.(*D'une maniere blanche & propre*) Candidè.adv.*Plin.*Nitidè.adv.*Cic.* BIAŁO,Czyſto chędogo.

Veſtu blanchement, ayant du linge blanc. Candidè veſtitus, a,um. Co biało czyſto chodzi, maiący chuſty białe.

BLANCHERIE,ſubſt.f (*Lieu deſtiné à blanchir les toiles*) Lintearia officina in quâ linteâ albeſcunt. BLECH miejſce do bieleniá płocien.

BLANCHET,ſubſt,maſc.en termes d'Imprimeur. (*Laine que l'on met entre les deux timpans.*) Pannus,i,maſc. SUKNO, terminem, Drukarſkim płát,ktory kładą między ośmá deklami.

BLANCHEUR,ſubſt.f.(*Couleur blanche.*)Albor, *genit.* alboris,m.Albus color,*genit.*.albi coloris,maſc.*Cic.* BIAŁOŚC kolor biały,

Blancheur éclatante, comme celle de la neige & du ſucre.) Candor,*genit.*candoris,maſc.*Cic.* Białość iaśniciąca, wyſoká iako śniegu y cukru.

BLANCHEUR *de la teſte*,ou *des cheveux.*Canities,*genit.* canitiei,f. *Hor.* BIAŁOSC ná głowie álbo włoſach.

BLANCHIMENT *d'une muraille*, ſubſt. maſc. Albarium opus,neut.*Plur.* BIELENIE ściany.

BLANCHI,m.BLANCHIE,f.part.paſſ.Dealbatus,dealbata,dealbatû.Candefactus,candefacta,candefactû. BIELONY.

*Blanchi avec de la craye.*Cretatus,cretata,cretatum. *Cic.* Bielony kredą.

BLANCHIR,V.act.(*Rendre*,ou *faire blanc*)Dealbare,(de albo,dealbas,dealbavi,dealbatum.)act.acc.*Cic.* BIELIC pobielać białym uczynić.

Blanchir de la toile,ou *de la cire*, (*en l'expoſant ſur l'herbe à la roſée.*) Candorem linteis aut ceræ inducere. **Blanchir la peau.*Inducere cuti nitorem *Plin.* Bielić płotn álbo woſk rociągaiąc go ná rosie.bielić ſkorę.

*Blanchir du linge le mettant à la leſſive.*Cinere lixivio lotea abluere,*ou* mundare. Bielić prać chuſty w ługu ie mocząc.

*Blanchir une muraille avec de la chaux.*Parietem dealbare. **Des colomnes*,Columnas de albare.*Cic.* Bielić ścianę wapnem. *Bielić ſłupy.

BLANCHIR,(*Eſtre*,ou *devenir blanc.*)Albeſcere, (Albeſco,albeſcis,*ſans préterit ni ſupin.*) Inalbeſcere. *Celſ.* Candere, (candeo.)& Candeſcere.n.*Horat.* BIELEC.

Blanchir de vieilleſſe, (*en parlant des perſonnes & des cheveux.*)Caneſcere,(Caneo,caneſcis,canui, *ſans ſupin.*) *Plaut.* Zbieleć, od ſtarości mowiąc o oſobach y włoſach oſiwieć.

Blanchir de crainte,(*paſſ.r.*)Exalbeſcere *ſeul*, *ou* Metu exalbeſcere.*Cic.* Zbieleć zblednąć od ſtrachu.

BLANCHIR ſe dit auſſi (*de la mer agitée.*)comme *La tempeſte faiſoit blanchir les flots de la mer.* Tempeſtate albeſcebat mare. *Cicer.* ZBIELEC ſpienić ſię mowi ſię też o morzu ſkołatanym, Od nawałności, iako: Zbielały ſpieniły ſię fale morſkie.

ON DIT encore *Il a blanchi ſous le hárnois*,C'eſt à dire,*Il a paſſé ſa vie dans les armes*, ou *dans quelque autre profeſſion.*Conſenuit in armis,*ou* in arte aliquâ. MOWIĄ ieſzcze zbielał oſiwiał pod kiryſiem, To ieſt wiek ſwoy ſtrawił ná woynie,álbo w inſzym iákim kunſzcie.

BLAN-

BLANCHIR ſe dit auſſi (*des coups de canon & de mouſquet,qui ne font qu'effleurer une muraille y laiſſant une marque blanche d'un éclat emporté.*)Leviter attingere,*ou* perſtringere ictu (murum.)act. OKURZYC mowi ſię też o uderzeniu z armat, álbo ręczney ſtrzelby ktore tylko oſmalą mury iákie, znak biały od ognia y uderzenia zoſtawiwſzy ná nich.

EN CE SENS on dit au figuré (*de ceux qui entreprennent d'attaquer ou de perſuader quelqu'un, dont tous les efforts & les raiſons ont eſté inutiles.*) *Tout ce qu'ils ont fait & tout ce qu'ils ont dit n'a fait que blanchir auprès de luy.* Dicta & facta irrita fuerunt adverſus illum. W TYM wyrozumieniu niewłaśnie mowi ſię o tych co uſiłuią uderzyć ná kogo ſiłą álbo námową, á wſzyſtkie ich uſilności. y ſpoſoby ná daremne ſą: *Wſzyſtko co czynili y co mowili tylko ſię otarło o niego, y zpełzło.*

BLANCHISSAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de blanchir le linge*).Lotura, *genit.*loturæ,f.*Plin.* PRANIE, mycie chuſt.

BLANCHISSAGE,(*Ce qu'on donne pour blanchir ſon linge.*) Pro loturâ ſalarium. PRANIE, to co od prania chuſt ſwoich kto daie.

Il paye un eſcu pour le blanchiſſage. Nummum dat,pro loturâ linteorum. Płaci taler bity od prania ſwego.

BLANCHISSEUR,ſubſt.maſc.(*Qui blanchit le linge.*)Lotor, *genit.*lotoris,maſc. PRACZ co chuſty pierze.

BLANCHISSEUR *de muraille.* Albarius tector, *genit.* albarii tectoris,m.*Vitr.* BIELARZ co ściany bieli mularz.

BLANCHISSEUSE,ſubſt.f.(*Qui blanchit le linge.*)Lotrix, *genit.*lotricis,f. PRACZKA co chuſty pierze.

BLANCHISSERIE, ou LAVANDERIE, *dans les Monaſteres*, ſubſt.f. (*le lieu ou l'on blanchit le linge & les habits.*) Albaria officina, *genit.*albariæ officinæ,f. PRALNIA w Klaſztorach mieyſce do prania chuſt y ſzat.

BLANQUE, ſubſt.f. (*Sorte de jeu de hazard où l'on tire dans un livre avec une éguille.*) Ludicra ſortitio, *genit.* ludicræ ſortionis,f. Ludicræ ſortes, *genit* Ludicrarum ſortium,f. plur. NA SZCZESCIE,gra loſowa,w ktorey Iglicą w Kſiędze ſzukaią ſzczęściem co kto trafi.

Tirer à la blanque. Sortes ducere,*ou* educere, (duco,ducis, duxi, ductum.) *ou* trahere, (traho,trahis,traxi,tractum.)act. *Virg.Suet.* Na ſzczęście w Kſiędze Iglicą trafiać.

*Je n'ay rien gagné à la blanque.*Nihil tuli ſortitò. Nietrafiłem na nic.

ON DIT proverbialement, *Hazard à la blanque*,pour dire *Arrive tout ce qui pourra*,(*lors qu'on entreprend une choſe dont le ſuccés eſt incertain.*) Quidquid ſors tulerit,feram, *Je ſupporteray tout ce qui m'arrivera.* MOWIĄ przyſłowiem: *na ſzczęście*,to ieſt:bądź co bądź,kiedy ſię kto podeymuie iakiey rzeczy ktorey ſkutek nie pewny, Przyimę co ſzczęście przynieſie.

BLASMABLE, adject. m. & f. *on prononce* BLÂMABLE. (*Digne de blaſme, qui merite d'eſtre blaſmé, réprehenſible.*) Reprehenſione dignus, a, um.*Cic.* NAGANNY co godzien nágany hańby ſtrofowania.

BLASME,ſubſt.maſc.*on prononce* BLÂME. (*Repréhenſion*) Vituperatio.Reprehenſio,*genit.*onis,f.*Cic.Aul-Gel.* NAGANA, Karczenie, ſtrofowanie.

Attirer,ou *prendre ſur ſoy le blaſme d'une choſe.* Alicujus rei vituperationem ſubire, *ou* ſuſcipere. act. *Cic.* Wziąć ná ſiebie ściągnąć ná ſię náganę iakiey rzeczy.

Donner le blaſme a quelqu'un,(*Le jetter*,ou *le faire tomber ſur quelqu'un.*) Culpam alicui tribuere, *ou* attribuere. act. Przyznać komu naganę, obrocić ná niego náganę hańbę iákiey rzeczy.

Encourir le blaſme. Incurrere in reprehenſionem. n. *Cic.* Popaść naganę.

Eviter le blaſme. Vitare,*ou* effugere vituperationem. act. *Cic.* Uyść nágany.

Mettre,ou *rejetter le blaſme ſur quelqu'un.*Culpam in aliquem conferre,act.*Cic.* Zkładać zwalać winę ná kogo.

*Tout le blaſme retombera ſur luy.*Omnis vituperatio in eum cadet. Omnis culpa in illum recidet. *Cic.* Wſzyſtka wina ſpadnie ná niego.

BLASMER,V.act.*on prononce* BLÂMER.(*Reprendre quelqu'un.*)Vituperare,Reprehendere.act.acc.*Cic.* GANIC przyganiać komu ſtrofować go.

Blaſmer quelqu'un à tort,ou *injuſtement.*Injuſtè alicui dicere.*Plaut.* Przyganiać komu nieſłuſznie.

Ils blaſment la bonne chere qu'on leur fait & ils y trouvent

à redire,cependant ils ne laiſſet pas toûjours de manger. Quod obſonatum eſt ipſorum causâ culpant, & comedunt tamen. *Plaut.* Ganią ſtoł dobry ktory maią, y coś zá przyganę mu daią, á przecię iedzą.

Se blaſmer. Detrahere ſibi, *ou* de ſe. *Cic.* Strofować ſamego ſiebie.

C'eſt un défaut de blaſmer quelque art, ou *quelque ſcience, à cauſe des défauts de ceux qui en font profeſſion.* Vitioſum eſt artem, *ou* ſcientiam aliquam vituperare, propter eorum vitia,qui in eo ſtudio ſunt.*Cic.* Jeſt to wada przyganiać iakimu kunſztowi albo nauce dla winy tych co ſię nią bawią.

Blaſmer quelqu'un d'une choſe. Vitio & culpæ dare. act. aliquid alicui.*Cic.* Ganić kogo o co w czym.

*Eſtre blaſmé de tout le monde.*In omnium vituperationem venire.n *Cic.* Vapulare omnium ſermonibus. *Cic.* Mieć náganę u wſzyſtkich.

BLASON,ſubſt.maſc.(*Deviſe & armes qui ſont dépeintes ſur un eſcu.*) Scuta gentilitia, *genit.*ſcutorum gentilitiorum, n.pl. Stemmata gentilitia, *genit.*ſtemmatum gentilitiorum, neut. plur. HERBY y znaki wyrażone ná tarczy iákiey álbo ná polu iákim.

BLASSONNER, V. act. (*Expliquer le blaſon, ou les armes d'une maiſon.*) Gentilitia ſcuta explicare, *ou* ediſſerere, (ediſſero,is,rui,ſertum.) act. HERBY Domu iakiego opiſywać, wykładać.

BLASPHEMATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui dit des paroles outrageuſes contre Dieu.*)In Deum impius obtrectator.BLUZNIERCA co ſłowa niezbożne przeciw Bogu mowi.

BLASPHEMATOIRE,adject m.&f.(*Qui contient un blaſpheme.*)In Deum,*ou* in Sanctos contumelioſus,a,um. BLUZNIERSKI co w ſobie ma bluźnierſtwo.

BLASPHEME, ſubſt.maſc. (*Parole outrageuſe prononcée contre Dieu.*)Injurioſa & contumelioſa in Deum verba,*genit.* orum,n. plur. BLUZNIERSTWO niegodna przeciwko Bogu mowa.

BLASPHEMER,V.n (*Parler mal de Dieu & de la Religion.*)Impia in Deum & in Religionem verba evomere,(evomo, evomis,evomui,evomitum.) act. *ou* proferre, (profero, profers,protuli,prolatum.)act.*Cic.* BLUZNIC źle niegodnie o Bogu mowić.

BLAYE,(*Ville de Guyenne ſur la Garonne.*)Blavia, *genit.* Blaviæ,f. BLEYA Miaſto Akwitaniy nád Garumną.

BLED,*ou* BLE',*comme on prononce*,ſubſt.m.(*Grain qu'on ſeme.*)Frumentum.Triticum, *genit.*i,n.*Cic.* ZBOZE ziarno do ſiewu.

Blé froment,Far, *genit.*farris,n *Liv.* Zboże pſzeniczne.

Blé en herbe,(*Qui eſt encore ſur pied,qui n'eſt point coupé.*) Seges, *genit.*ſegetis,f.*Cic.* Zboże zielone ná polu roſnące co ieſzcze ieſt ná pniu nie pożęte.

*Blé qui pouſſe quantité d'épis.*Seges ſpicis uberibus & crebris.*Cic.* Zboże kłoſiſte.

*Blé qui pouſſe trop & qui vient trop épais.*Frumentum luxurioſum. *Cic.* Seges luxurioſa, *ou* luxurians. *Ovid.* Zboże gęſte názbyt.

Faire paiſtre aux brebis le blé qui vient trop épais. Luxuriam ſegetum caſtigare dente pecoris. *Plin.* Przerwać paſąc trzodą zboże co zbyt gęſto wſchodzi.

*Le blé eſt trop épais.*Luxuriat ſeges.*Ovid.* Zbyt gęſte ieſt zboże.

Terre à blé,*Terre à froment*, *propre à porter du blé & du froment.*Frumentarium ſolum. *Col.* Grunt dobry ná zboże, ná pſzenicę.

*Manquer de blé.*Re frumentariâ laborare.neut.*Caſ.* Zboża niedoſtatek ponoſić.

Qui appartient au blé. Frumentarius, frumentaria, frumentarium.*Cic.* Zbożowy od zboża.

Marchand de blé. Frumentarius, *genit.*frumentarii,maſc. *Cic.* Kupiec co zbożem handluie.

Faire proviſion de blé Frumentari,(frumentor,frumentaris, frumentatus ſum.) depon. *Cic. Caſ.* Zboża ſkupować zgromadzać.

La proviſion de blé. Frumentatio, *genit.*frumentationis,f. *Caſ.* Zboża zgromadzanie.

Qui fait proviſion de blé. Frumentator, *genit.* frumentatoris,maſc *Liv.* Ten co zboże zgromadza ſkupuie.

ON DIT proverbialement, *Manger ſon blé en herbe*, ou *en verd*, pour dire *Manger ſon revenu avant que les termes en ſoient échus.* Rem ſuam decoquere antequàm advenerit.

MOWIĄ

MOWIĄ przyſłowiem: Spaść zieść 'zboże ſwoie ieſzcze w trawie álbo zielone, to ieſt: Przetrawić ſwoy dochod przedczaſem.

Crier famine contre un tas de blé,(*Quand un avare ſe plaint de la miſere quoi qu'il ait bien de quoi vivre.*)Inter ingentem frumenti acervum famem clamitare. Wołać od głodu pod brogiem zboża pełnym: kiedy ſkąpiec ſkarży ſię ná biedę choć ma doſtatek wſzyſtkiego.

ON DIT auſſi *Eſtre pris comme dans un blé*.(*Eſtre pris ſans défenſe & ſans armes.* Nudum & inermem capi. MOWIĄ też, być zábranym iák w zbożu, to ieſt bez broni y obrony

BLESME,adject.m.&f.*on prononce* BLêME. (*Pâle.*) Pallens, *genit.*pallentis,omn.gen. *Virg.Plin.* BLADY.

Vn peu bleſme. Subpallidus,ſubpallida,ſubpallidum. *Celſ.* Przyblady bladawy.

*Eſtre bleſme.*Pallere, (palleo,palles,lui, *ſans ſupin.*)n.*Cic.* Być bládym.

BLESMIR, V.neut.*on prononce* BLéMIR. (*Paſlir, devenir bleſme.*) Pallere, (palleo,palles,pallui, *ſans ſupin.*) *Cic.* Expalleſcere, *Plaut.* Exalbeſcere.n. *Cic.* BLEDNIEC blednąć.

BLEMISSEMENT,ſubſt.m.(*La pâleur,lors qu'on devient paſle.*)Pallor, *genit.*palloris,m.*Cic.* ZBLEDNIENIE.

BLESSE',m.BLESSE'E,f. part.paſſ.Saucius. Vulneratus *Cic.* RANIONY, RANIONA.

BLESSER,V.act.(*Faire une playe ou pluſieurs.*)Vulnerare, Sauciare.*Cic.* RANIC ranę iedną álbo więcey zadać.

Bleſſer quelqu'un à mort. Mortiferum,*ou* lethale,*ou* letiferum vulnus alicui inferre,*ou* infligere.*Cic.* Ranić ná śmierć śmiertelnie.

*Il s'eſtoit bleſſé à l'épaule & à la jambe gauche.*Humore & ſiniſtro crure vehementer erat ſaucius. *Hirt.* Ranił ſię był w łopatkę y w lewą goleń.

On dit qu'il tomba de ſon cheval, & comme il eſtoit d'une ſanté foible il ſe bleſſa dangereuſement au coſté. Cecidiſſe ex equo dicitur,& homo infirmâ valetudine latus offendiſſe vehementer.*Cic.* Powiadaią że ſpadł z koniá,á że był zdrowiá ſłabego niebeſpiecznie ſię ſtukł w boku.

*Mon ſoulier me bleſſe.*Urit mihi pedem calceus.*Hor.*Trzewik, obuwie mię uraża.

BLESSER ſignifie auſſi *Choquer,toucher fortement.* Lædere,(lædo,lædas,læſi,læſum.) Offendere, (offendo,offendis,offendi,offenſum.*Cic.* ZNACZY też obrażić uderzyć dotknąć przykro.

*Bleſſer la réputation de quelqu'un.*Lædere famam.*Cic.* Obrazić ſławę czyią.

*Bleſſer quelqu'un par des vers ſatyriques.*Verſu triſti lædere aliquem.*Horat.* Obrażić kogo dotknąć wierſzami uſzczypliwemi.

*Ce diſcours bleſſe les oreilles chaſtes.*Hæc oratio caſtas aures offendit.*Cic.* Ta mowá obraża uſzy wſtydliwe.

Je témoignois par un viſage triſte que j'eſtois faſché qu'on bleſſaſt mes oreilles par des paroles obſcénes. Severâ triſtitiâ violari aures meas obſcœno ſermone dolebam. *Petr.* Pokazałem twarzą ponurą żem zá złe miał iż obrażano uſzy moie ſłowy brzydkiemi.

*Mon eſprit eſt bleſſé de pluſieurs choſes.*Animus meus multis rebus offenditur.*Cic.* Przykrość mam ná umyśle z wielu miar.

Il a le cerveau plus bleſſé que le voſtre. Putidius multò cerebrum eſt illi,quàm tibi. *Horat.* Bardziey ná mozgu obrażony niż ty.

Ces choſes bleſſent,ou *choquent la veuë.*Hæc oculos lædunt. *Horat.* To obraża y kole w oczy.

BLESSER ſignifie au figuré,*Nuire,eſtre préjudiciable à une choſe,y donner atteinte.* Nocere,(noceo,noces,nocui, *ſans ſupin.*) neut. dat. *Cic.* OBRAZAC znaczy *niewłaśnie* ſzkodzić dolegać być przecwnym iákiey rzeczy, naruſzać ią.

*Cét aveu bleſſe voſtre cauſe.*Hæc confeſſio cauſæ tuæ nocet. To wyznanie ſzkodzi ſprawie twoiey.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *On ne ſçait pas où le ſoulier nous bleſſe, où le bas nous bleſſe,* (*quand on ne ſçait pas le déplaiſir ſecret que nous avons dans l'ame.*)Quâ parte urit mihi calceus pedem, non vides. MOWIĄ przyſłowiem nikt niewie z ktorey ſtrony nas trzewik álbo obuwie ciśnie, kiedy ludzie niewiedzą co kto má zá ſkryte nieukontentowanie ná ſercu.

SE BLESSER,(*ſe dit d'une femme groſſe qui fait une fauſſe-couche.*)Abortum facere.*Plin.Juv.*Lædere,*ou* elidere partum. OBRAZIC ſię, mowi ſię o białogłowie ciężarney,kiedy poroni.

BLESSURE,ſubſt.f.(*Playe,contuſion.*) Vulnus, *genit.*vulneris,n.Plaga,*genit.*plagæ,f.*Cic.* *On dit* Mortiferum, *ou* lethale vulnus. *Cic.* *Vne bleſſure mortelle.* *Cruentum vulnus. *Celſ.Vne bleſſure ſanglante.* *Tenue vulnus. *Celſ* *Vne legere bleſſure.* RAZ,raná ſtłuczenie. *Mowią raz śmiertelny.*Raz krwawy. *Raz lekki.

Il mourut de ſes bleſſures. Mortuus eſt ex vulneribus. *Cic.*) Umarł od ran ſwoich.

*Il ne receut aucune bleſſure.*Invulneratus fuit. *Cic.* Zadnego nie poniosł ſzwanku.

Ses bleſſures ne ſont point dangereuſes. Vulnera ipſius non ſunt periculoſa.*Cic.* Rany iego nie ſą niebeſpieczne.

Il eſt guéri de ſes bleſſures. Sanus factus aſt ex vulneribus. *Cat.* Wyleczył ſię z ran ſwoich.

*Les bleſſures les moins dangereuſes,ſont dans les chairs.*Tutiſſima omnium vulnera in carne ſunt.*Celſ.* Razy mniey niebeſpieczne ſą w ciele.

*Ses bleſſures vont bien.*Ad ſanitatem venit vulnerum curatio.*Phæd.* Rany iego dobrze idą,goią ſię.

ON DIT figurement,*Cela ne guérit aucune des bleſſures qu'on a faites à mon honneur.* Hæ res nihil ad levandas injurias honori meo illatas videntur conferre. MOWIĄ niewłaśnie: to żadney rany ſławie moiey zadaney niezagoi.

BLEU,m.BLEUë,f.adject.(*Qui eſt de couleur d'azur.*)Cæruleus,cærulea,cæruleum. *Cic.Plin.* BŁĘKITNY,BŁĘKITNA,koloru modrego.

Bleu céleſte. Cæſius,cæſia,cæſium. *Cic.* *Terent.* Niebieſki.

Bleu turquin,ou*Bleu foncé.*Cæruleus color ſtatur,*gen.*cærulei coloris ſaturi,m.Lazurowy,ciemno modry,granatowy.

*Bleu mourant,bleu paſle.*Cæruleus color evanidus. Modro blady lawendowy.

ON APPELLE, *Vn Cordon bleu, Vn Chevalier de l'Ordre du Saint Eſprit,(parce que la marque de cet Ordre eſt une Croix attachée à un cordon bleu.)* Eques torquatus, *genit.* Equitis torquati, m. NAZYWAIĄ też Wſtęgá błękitná, Kawalerá znaku Duchá Swiętego, bo znak tego ſtanu ieſt Krzyż zawieſzony ná Wſtędze błękitney.

Le cordon bleu. Crux tæniâ cæruleâ ſuſpenſa, *genit.*crucis ſuſpenſæ tæniâ cæruleâ. f. Order znak zacności Kawalerow.

ON DIT proverbialement *Voilà les contes bleus qui vous plaiſent.* His caperis fabulis. *Cic.* TE TO ſą bayki moiere ktore ci ſię podobaią.

BLEUASTRE, adject. m. & f. *on prononce* BLEUâTRE. (*Qui tire ſur le bleu.*)Subcæruleus,ſubcærulea,ſubcæruleum. *Celſ.* MODRAWY, Co ná modre ciągnie.

BLOC,ſubſt.maſc.*on prononce* blo.(*Morceau de marbre,ou de pierre comme on le tire de la carriere.*)Maſſa, *genit.*maſſæ, fœm.**Bloc de Marbe.*Maſſa marmorea.**Bloc de pierre.*Maſſa lapidea. BAŁWAN,Słup ſztuká Marmuru tak iako go z ſzyby dobywaią. *Bałwan Marmuru. *Bałwan Kamienia.

BLOC ſe prend collectivement. (*Tout enſemble.*) Simul. adv. CAŁKIEM, ogolnie.

Acheter en bloc & en taſche, (ſans compter en détail.) Semel emere Averſione emere *Aſcon-Ped.Vlp.* Kupować całkiem nie na ſztuki álbo części.

BLOCAILLE, ſubſt. f.*ou* BLOCAGE, ſubſt m. (*Moilon, ou petites pierres qui ſervent à remplir les vuides des murailles.*)Cæmentum, *genit.*cæmenti,n.*Vitr.* KAMIEN łamany ábo gruz do oblepy ścian.

Vne muraille de blocaille,ou *de blocage.* Cæmentitius paries, *genit.*cæmentitii parietis,m.*Vitr.* SCIANA wyſadzaná z łamanych kamykow, lepianka, oblepa.

BLOCUS *d'une place*, ſubſt. maſc. (*lors qu'on ne l'aſſiege point dans les formes,qu'on ſe contente ſeulement d'en fermer toutes les avenuës.*) Omnium adituum ad urbem interclusio. *Cic.* OPASANIE Fortecy kiedy ią nie w cale oblegną ále tylko wſzyſtkie paſy do niey y przyſtępy zamkną y zaſtąpią.

Faire le blocus d'une place. Arcem omni aditu intercludere. Opaſać fortecę iaką.

*Il a changé le ſiegé en blocus.*Ab obſidione deſtitit,ſed omnes aditus intercluſit. Odmienił oblężenie ná opaſanie.

BLOIS,(*Ville nouvellement épiſcopale,& capitale du blaiſois ſur la Loire.*) Bleſæ, *genit.* Bleſarum. BLEZA,Miaſto z nowym Biſkupſtwem głowne Bleſkiego kraiu nad Ligeris rzeką.

*Qui eſt de Blois.*Bleſenſis & hoc Bleſenſe.adject. Blezanin ten co ieſt z Blezy.

BLOND,

BLOND,m.(*on prononce* blon.)BLONDE,f.adject.(*Couleur entre le blanc & le roux,*) Flavus, flava, flavum. *Plin.* PŁOWY maść między białą y rudawą śrzednia, iaſny.

Blond ardent,ou*roux.* Rufus. Rutilus. Fulvus,a,um. *Ter.* Zołty zołto czerwony liſowaty.

Vn peu blond Subflavus,ſubflava,ſubflavum. *Suet.* Trochy iaſny pod płowy.

*Devenir blond.*Flavere,(flaveo,(neut.*Colum.* Płowieć

BLONDIN,m.BLONDINE,f(*Qui a les cheveux blonds*) Flavis capillis adoleſcen . BIAŁOKUROWATY BIAŁOKUROWATA.

BLOQUER, V.act. (*Occuper les paſſages à l'entour d'une ville pour l'affamer & la priver des autres ſecours.*) Arcem præſidiis interclusam tenere, act. OPASAC fortecę iaką dlá ogłodzeniá y odięciá inſzych pomocy.

BLOQUER,en termes d'Imprimerie,(*Mettre, en compoſant,une Lettre de meſme épaiſſeur que celle qui manque.*(Typum in alterius locum collocare,*ou* ſupponere. ZASTĄPIC terminem Drukarſkim założyć mieyſce inſzą iáką literą iednakowey gruboſci zamiaſt tey ktorey nie ſtaie.

BLOTIR,V.neut.(*qui ne ſe dit qu'avec le pronom.*) comme *Se blotir,ſe cacher dans un lieu obſcur,ſe ramaſſant en petit volume.*Obſcuro loco & contracto corpore ſe objicere.*Phæd.* ZWINĄC ſię w kłębek ſchowáć ſię gdzie ſkurczywſzy ſię.

BLOUSE,ſubſt.f.(*Trou de la table d'un Billard,où l'on pouſſe les billes.*) Cavum, *genit.*cavi,neut. IAMA Worek,kieſzeń dziurá w ſtole bilaru kędy wpędzaią gałki.

ON DIT proverbialement, *Mettre quelqu'un dans la blouſe,ou en priſon.* Aliquem in carcerem contrudere, *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Wſadzić kogo do dziury, zá miaſt wſadzić go do więzieniá.

BLOUSER *une bille*,V.act.(*la pouſſer,la mettre dans la blouſe.*) Globulum in cavum detrudere. WPĘDZIC gałkę wſadzić ią w iamę.

ON DIT figurément *Se blouſer, (Se tromper, prendre mal ſes meſures.*)Allucinari,(allucinor,aris,allucinatus ſum.)dep. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, Wpaść álbo wpędzić ſię w iamę omylić ſię, źle ſię pomiarkować.

(Terme populaire & du diſcours familier.) Termin poſpolity y potoczney mowy.

BLUET,ſubſt.maſc.(*Fleur bleue qui croiſt dans les bleds.*) Cyanus,*genit.*cyani,m.*Plin.* BŁAWATEK kwiat modry co w zbożu roſnie.

BLUETTE,ſubſt.f.(*Petite étincelle de feu.*)Scintilla, *gen.* ſcintillæ,f.*Cic.* ISKIERKA,

Il ne faut qu'une petite bluete de feu negligée pour cauſer un grand incendie. Parva ſcintilia neglecta excitat ſæpè magnum incendium. *Cic.* NIETRZEBA tylko iedney iſkierki ogniá zaniedbaney ná zrobienie wielkiego pożaru.

BLUTEAU,ſubſt.maſc. *on prononce* blutau. (*Inſtrument à ſéparer le ſon d'avec la farine.*) Pollinarium cribrum, neut. *Plin Cic.* SITO mączne do odſianiá mąki od otrąb.

BLUTER,V.act,(*Séparer la farine d'avec le ſon en la paſſant par le bluteau*) Farinam incernere,(incerno,incernis,increvi,incretum.)act.*Cat.*Farinario cribro ſecernere.act.*Plin.* ODSIEWAC przez ſito przepuſzczać mąkę od otrębow.

BOBECHE, ſubſt.f. (*Le trou d'un chandelier où l'on met la chandelle.*) Tubulus, i, m. RURKA,w lichtarzu do wſtawiania świecy.

BOBINE,ſubſt.f.(*Petit morceau de bois tourné en rond ſur lequel on devide la ſoye & le fil d'or & d'argent.*) Sucula, *genit.* ſuculæ,f. *Cœl.* WAŁEK drewna kawałek okrągło toczony do zwiiania iedwabiu álbo nici złota álbo ſrebra.

BOCAGE, ſubſt. maſc. (*Petit Bois*,ou *Boſquet.*) Silvula, *genit.* ſilvulæ,f. Nemus, *genit.* nemoris,n. *Colum.Cic.* GAY Gaik,mały laſek.

(Il ſe dit des Bois touffus & agréebles,mais de petite eſtenduë.) Mowi ſię o laſach gęſtych,v weſołych,á nie wielkich.

BOCAGE *de myrte.* Myrtetum, *genit.*myrteti,neut. *Hor.* GAY ciſowy.

Vn païs rempli de bocages. Silvoſa,*ou* nemoroſa regio, *genit.* ſilvoſæ, *ou* nemoroſæ regionis,f. *Plin.* Kray pełny gaiow, gaiſty.

BOCAGER,m.BOCAGERE,f. (*Qui aime & qui ſe plaiſt dans les bocages,qui habite les bocages.*) Silvoſus.Nemoroſus, a,um.*Liv.* Silveſtris & hoc ſilveſtre.adject. *Cic.* GAIOWY, GAIOWA,co ſię kocha y ma upodobanie w gaiach, co mieſzka w gaiach.

(Il ne ſe dit que dans les fictions poetiques des Nymphes Bocageres, *Nymphæ nemoroſæ.*) Nie mowi ſię tylko w baykach Poetyckich o Nimfach álbo Boginiach gaiowych.

BOCAL, ſubſt. maſc. (*Eſpece de groſſe bouteille ronde qui a le col étroit & long.*) Baucalis, *genit.* baucalis, maſc. (*mot latin ſelon Scaliger, qui vient de l'Arabe Baucal.*) Lagena colli longitudine, *genit.* lagenæ, fœm. &c. *Phæd.* BUKŁAK; Gąſior wielki okrągły z ſzyią długą.

BOCCAN,*ou* BOUCAN,ſubſt.m.(*Mauvais lieu.*)Fornix, *genit.* fornicis,m. Lupanar, *genit.*lupanaris,n.*Plaut.* Ganea, *gen* ganeæ,f.*Ter.* NIERZĄDNY Dom,podeyrzane mieyſce

BOETE,ſubſt.f.(*Vaſe de diverſes matieres, figures & grandeurs.*) Pyxis, *genit.* pyxydis,f.*Cic.* Sitella, *genit.*æ,f. *Plaut.* PUDŁO Náczynie rożney wielkości kſztałtu y roboty.

(Ces mots Latins ne ſe diſent que des petites Boëtes, car pour celles qui ſont à peu près de la grandeur d'une Caſſette,on dira *Capſa*, ou *Capſula*, *æ*, f.) Te ſłowa Łacińſkie nie mowią ſię chyba o małych pudełkach, bo o większych mowi ſię raczey ſzkatułka.

BOëTE dans l'artillerie,(*Petit mortier de fer qu'on charge de poudre juſqu'au haut & qu'on bouche avec un tampon.*) Capſula ferrea pulvere tormentario farta, æ, f. RACA terminem zbroiowni pudełko żelazne ktore náſypnią prochem aż do wierzchu záttkawſzy go czopem z wierzchu.

BOëTE en terme d'anatomie,(*L'endroit où les os ſont enclavez l'un dans l'autre.*)Acetabulum, *genit.*acetabuli,neut. *Plin.* Pyxidula, *genit.*pyxidulæ,f.*Celſ.* Sinus, *genit.*ſinûs,m. *Celſ.* PUDŁO terminem anatomiy ſtawy mieyſce w ciele gdzie kości iedna w drugą wpadalą.

BOëTE *à parfums.*Myrothecium, *genit.*myrothecii,n.*Cic.* PIZMOWKA pudełko do, wonności.

BOETIER, ſubſt. m. (*Petite boëte à mettre des onguens à l'uſage des Chirurgiens.*)Unguentaria pyxidula.*Plin.* SZKATUŁKA ſłoiek pudełko álbo náczynie małe do maści według zażywania Cerulikow.

BOEUF,*on prononce* BEUF,(*ou* beu *ſans faire ſonner l'f.*) ſubſt.m.(*Taureau qu'on a chaſtré pour l'engraiſſer,ou pour le rendre plus doux pour le labourage.*) Bos, *genit.* bovis, maſc. *Cic.* WOŁ, Byk oberznięty do karmienia, álbo roboty.

BEUF ſe dit auſſi des*Chairs coupées de cét animal.*Bubula caro, *genit.* bubulæ carnis,f.Bubula æ,f *mis ſeul. Plaut* (*on ſous-entend* caro.)WOŁ ſię też mowi o ſztukach mięſa, z niego porąbanych.

Vn couple, ou *une paire de beufs.* Juga boum, *genit.*jugorum,n.plur. Para wołow,iarżmo wołow.

ON DISOIT autrefois en maniere de proverbe, *Vn beuf ſur la langue*,pour dire *Vn orateur corrompu par argent* Bos in linguâ.MOWIONO przed tym przyſłowiem *Woł w gębie* zámiaſt: rzecznik przekupiony pieniędzmi.

(Ce Proverbe eſt venu de ce que les Atheniens firent marquer un beuf ſur leurs monnoyes.) To przyſłowie pochodzi z tąd iż Ateńczykowie bić kazali wołu ná monecie ſwoiey.

ON DIT encore populairement,*Je ne luy ay dit ni œuf ni beuf*, pour ſignifier *Je ne l'ay point maltraitté de paroles.* Illum non increpui ferociter. *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze po proſtu nie mowiłem mu *ani kot áni woł*.to ieſt ſłowam mu marnego nie powiedział.

LA BOHEME, (*Grand païs d'Allemagne avec titre de Royaume dont Prague eſt la capitale.*) Bohemia,*genit.*æ,f *Vel-Patercul.* CZECHY wielki kray niemiecki,z tytułem Krolestwá ktorego Pragá ieſt głowne miaſto.

*Qui eſt de Boheme.*Bohemus,a,um. Czech, co ieſt z Czech

Appartenant à la Boheme. Bohemicus, a, um. Czeſki należący do Czech.

BOHEME,adj.m.&f.*ou* BOHEMIEN,m.BOHEMIENNE, f.adj.(*qui ſe dit de certains gueux errants,vagabonds & libertins, qui vivent de larcins & de filouteries,& qui ſe meſlent de dire la bonne aventure.*)*Des Bohemes*,ou *des Bohemiens.*Errones, *genit.*erronum,m.plur.*Plin.*Pergraphici ſycophantæ,*genit.*pergraphicorum ſycophantarum,m.pl.*Vlp.Plaut.* CYGAN CYGANKA, co ſię mowi o niektorych hultaiach błąkaiących ſię y ſwywolnych ktorzy kradzieżą,y oſzukaniem żyią,y ktorzy ſię w daią w wrożbę: cygani cyganki.

(Paſquer en rapporte ainſi l'origine dans ſes *Recherches de la France*: Le 17.d'Aouſt 1427.vinrent à Paris douze *Penantiers*,c'eſt à dire *Penitens*,qui ſe qualifioient Chretiens de la baſſe Egypte chaſſez par les Sarraſins, qui eſtant venus vers le Pape confeſſer leurs pechez,receurent pour pénitence d'al-

d'aller ſept ans par le monde ſans coucher en lit. Leur ſuit eſtoit environ de 120. perſonnes tant hommes que femmes & enfans. On les logea à la Chapelle, où on les alloit voir en foule. Ils avoient les oreilles percées, où pendoit une boucle d'argent. Leurs cheveux eſtoient tres noirs & ciespés, leurs femmes tres laides, ſorcieres, laroneſſes & diſeuſes de bonne-aventure. L'Eveſque les obligea á ſe retirer, & excommunia ceux qui leur avoient donné leurs mains à voir Par ordonance des Eſtats d'Orleans de 1561. il fut enjoint à tous ces impoſteurs ſous le nom de Bohemiens ou Egyptions de vuider le Royaume à peine des galeres.) Paſkier tak o ich poiawieniu piſze w ſwoich Sladowaniach o Francyi, Dniá 17. Sierpniá Roku 1427. przyſzło do Parzyżá dwunaſtu pokutuiących, ktorzy ſię udawali zá Chrzeſcian niżſzego Egiptu wygnanych przez Saracenow, że puściwſzy ſię do Papieżá áby ſię wyſpowiadali grzechow ſwoich, naznaczoną mieli pokutę, áby przez ſiedm lat chodzili po świecie, w pościeli nie legaiąc, zá nimi idących było około 120 oſob tak męſzczyzn iako białychgłow y dzieci. Poſtawiono ich w kapelaniy gdzie tłumem do nich chodzono dlá widzeniá, mieli uſzy przewiercone y wiſzącą u nich zauſznicę iedną ſrebrną. Włoſy ich były barzo czarne y zlepione, żony ich bardzo brzydkie, Czarownice, hultayki, y wrożkę opowiadaiąc. Biſkup im kazał precz wynić, y wyklął tych co im ręke ſwoie pokazywali. przez wyrok Orleanſki Roku 1561. kazano wſzyſtkim tym oſzuſtom pod imieniem cyganow álbo Egipcyanow, áby uſtąpili z Kroleſtwa pod winą galerow.

BOIRE, V. act. (*Avaler quelque liqueur.*) Bibere, (bibo, bibis, bibi, bibitum.) act. acc. *Cic.* PIC, Łykać trunek iaki.

Boire de l'eau de pluie, ou *de ciſterne*. Collectos imbres bibere.* *De l'eau de ſource*. Bibere puteos perennes dulcis aquæ. *Horat.* Pić wodę deſzczową, álbo ſtudzienną. * Wodę kryniczną.

Boire à ſa ſoif, pour dire *Ne boire que pour la neceſſité*. Bibe e ad ſitim depelendam. *Cic.* Pić według pragnieniá, *to ieſt* niepić chyba z potrzeby.

Chacun boit à ſa ſoif & à ſa fantaiſie, (ſelon qu'il aime les grands ou les petits verres) Pro ut cuique libido eſt, ſiccat inæquales calices. *Horat.* Każdy piie według pragnienia ſwego, álbo według upodobaniá ſwego, álbo według myśli ſwoiey tak iáko mu ſię podobá wielkiemi álbo małemi ſzklenicami

Il boit à ſa ſoif. Sitiens bibit. *Cic.* Piie według pragnienia, co mu ſię chce.

Boire frais, Boire à la glace. Frigidum, *ou* gelidum bibere. *(le contraire eſt* Calidum bibere, *Boire chaud.*) Pić zimno, z lodu. **przeciwna ieſt* pić ciepło.

Boire de grands coups, ou *à grands coups, Boire des raſades*. Tollere grandia pocula. *Juv.* *(le contraire eſt* Bibere hauſtibus exiguis. *Ovid.* *Boire de petits coups*, ou *à petits coups*.) Pić dużemi ſzklenicami álbo wielkiemi kielichami pełne wypiiać ſpełniać. *przeciwna ieſt pić małemi kieliſzkami powoli popiiać.

Boire à longs traits. Pocula trahere. *Hor.* *ou* ducere. *Prop.* Pić długo, wyciągać kielichy.

Boire du vin de la bouche, c'eſt à dire *du vin que boit le Maiſtre*. Vinum dominicum potare. Pić wino gęby Pańſkiey, ktore Pán piia.

Boire du vin pur. Merum potare. *Mart.* *(le contraire eſt* Dilutius potare. *Plaut.*) **Boire ſon vin trempé, y mettre de l'eau*. Pić wino ſamo przezſię. *przeciwna ieſt pić wino rozczynione, z wodą go mięſzać.

Qui boit du vin pur. Merobibus, a, um. *Plaut.* Winkoſz, co wino ſamo przez ſię rad piia.

Il boit du vin avec vingt fois autant d'eau. Bibit vinum addito vicies tanto aquæ. *Plin.* Piie wino dwadzieścia razy tyle wody przydawſzy.

Il ne l'a pas voulu laiſſer aller, ſans luy avoir fait boire trois coups de ſuite, ſelon leur couſtume. Eum non dimiſit tribus niſi potionibus è lege ſiccatis. *Petr.* Niechciałgo puścić aż trzy kielichy ſpełnił według zwyczaiu.

Boire juſques à ſe faire malade. Damnosè bibere. *Horat.* Pić aż do ſzkodzenia zdrowia.

Boire plus qu'il ne faut. Invitare ſe pluſculum. *Plaut.* Pić nád to co trzeba.

Boire tout un jour, ou *Paſſer tout un jour à boire*. Totum potare diem. *Cic.* Pić cały dzień, dzień cały ná piiatyce ſtrawić

Bien boire, Boire ſec. Egregiè bibere. *Plaut.* *Liv.* Pić dobrze, pić ná ſucho.

Lors qu'il a bien beu & mangé. Ubi multo cibo & potione eſt completus. *Cic.* Gdy ſię dobrze nápiie y náie.

Boire à l'Allemande, Boire comme un trou. Pergræcari, (pergræcor, pergræcaris, pergræcatus ſum.) dep. *Plaut.* Pić iák Niemiec, lać w ſiebie iák w doł, *iák w beczkę*.

Bois ſi tu veux boire. Bibe ſi bibis. *Plaut.* Piyże małli pić

Qui a bien beu & bien dormi. Vini & ſomni benignus. Ten co ſię dobrze napił, y wyſpał.

Il ne fait que boire & manger, comme ces animaux qu'on engraiſſe, ſans ſe ſoucier de rien. Vino & cibis ſe ingurgitat, ut animalia quæ ſaginantur, nihil præterea curans. Tylko piie, á ie iáko te bydlęta ktore ſą w karmniku o niczym więcey niemyśląc.

Cette femme boit beaucoup & boit pur. Eſt multibiba illa mulier & merobiba. *Plaut.* Ta niewiaſta piie y mocno y ſamo przez ſię wino.

Combien avons-nous bû de coups, ou *de verres?* Quot cyathos bibimus? *Plaut.* Wieleżeśmy ſzklenic wypili álbo wiele razy.

Nous bûmes tout noſtre ſoû du vin de Falerne, ou *Nous en bumes tant qu'à des noces, (comme l'on parle vulgairement.)* Vino Falerno inundamur. *Petr.* Opiliśmy ſię po dziurki wina Felernu, álbo tákeśmy pili iák ná godach, iáko poſpolicie mowią.

BOIRE *à quelqu'un*, ou *à ſa ſanté*. Alicui propinare, neut. *Cic.* PIC do kogo, álbo zá zdrowie iego.

Je bois à voſtre ſanté & à celle de mes amis, ou ſimplement, *A voſtre ſanté, à celle de mes amis*. Tibi propino & amicis *Cic.* Piię zá zdrowie twoie, y zá zdrowie moich przyiacioł, *álbo poproſtu*: Zá zdrowie twoie, y przyiacioł moich.

Boire enſemble. Simul potare, *ou* combibere *Cic.* *Plin.* Pić z ſobą ſpolnie.

Qui boivent enſemble. Compotores. Społpiiący z ſobą.

Qui boit bien, bon Beuveur, Biberon. Potator acer, *genit.* acris potatoris, m. *Hor.* Ten co dobrze piie, Piiak dobry, Opoy

Qui a bien beu, qui eſt plein de vin. Madidus. *Plaut.* Vinolentus. *Cic.* Temulentus. *Ter.* Potulentus, a, um. *Stat.* Co ſię dobrze nápił, opiły.

DONNER, *Préſenter*, ou *Verſer à boire à quelqu'un*. Adminiſtrare alicui pocula. act. *Cic.* DAC, podać, nalewać komu pić,

Qui donne, ou *qui verſe à boire*, (*Echanſon.*) Pocillator, *genit.* pocillatoris, m. *Plin.* * *Qui preſente à boire chez le Roy, Chef de Gobelet*. Qui ſtat Regi ad cyathum. Podczaſzy od nálewania y podawania napoiu. *Ten co u Krola podaie pić ſtarſzy od czaſzy.

ALLER BOIRE. Ire potum, *ou* potatum. POYSC ſię nápić

Lors qu'il a gagné cinq ſols, il les va boire au cabaret. Quinque aſſibus ditatus ſe in ganeam potaturus immergit. Iak tylko zarobi pięć halerzy zaraz idzie ie przepić w karczmie

Emmener quelqu'un boire. Abducere aliquem potatum. *Ter.* Prowadzić kogo ná piiatykę.

S'échauffer à boire. Vino incaleſcere, n. *Liv.* Zagrzać ſobie głowę piiąc.

Faire boire à quelq'un de grands coups. Poſcere aliquem majoribus poculis. *Cicer.* Przywieść kogo áby pił wielkiemi kielichami.

Il a plus beu que de couſtume. Largiore vino eſt uſus. *Liv.* Pił więcey nad zwyczay.

BOIRE *le vin du marché*, (*Couſtume pratiquée parmi le peuple, de ne faire aucun marché ſans aller boire enſuite.*) Redemtionem alicujus operis potatione certam facere. PIC litkup, álbo targ przepić, zwyczay wprowadzony między poſpolſtwem, że żadnego targu nię uczynią żeby ſię po nim napić niemieli.

Donner quelque choſe pour boire à un valet qui nous apporte quelque preſent, ou *qui nous a rendu quelque ſervice*. Pro dono (*ou* pro operâ præſtitâ) erogare ſervo aliquid in vinum Dać ná piwo człekowi iákiemu ktory nám co przynioſł, álbo w czym uſłużył.

FAIRE BOIRE, ou *Mener boire le bétail*. Animalia adaquari, (adaquor, adaquaris, adaquatus ſum.) depon. *Saluſt.* PROWADZIC do wody dla napoięnia bydlęta iákie.

Diſputer à qui boira le mieux. Certare mero. *Hor.* Pić o lepſzą.

ON DIT poëtiquement *Boire le nectar*, pour dire *Eſtre au rang des Dieux, Eſtre aſſis à leur table*. Epulis Divûm accumbere. *Virg.* **Boire le Styx, le Cocyte*, pour dire *Eſtre mort, Aller au royaume de Pluton*. Stygiam innare paludem. *Virg.* MO-

MOWIĄ według wierſzopiſow Napawać ſię z nektaru, *to ieſt:* Być policzonym między Bogi záſiadać do ſtołu z niemi. *Pić z Stygu, z kocytu, *to ieſt:* Być umarłym, poyść do Kraiu Plutonowego.

La Parque noire au Styx l'a mené boire, pour dire *Il eſt mort*. E vivis abiit. *Cic.* Parka żałobna poprowadziła go nápoić do Styga, *to ieſt*: umarł.

ON DIT figurément, *Boire le calice juſques à la lie, Souffrir avec patience tous les opprobres imaginables*. Siccare calices opprobriorum. MOWIĄ niewłaśnie, Spełniać kielich aż do ſzczętu, znośić cierpliwie wſzelkie obelgi wierutne.

Boire un affront. Sorbere, *ou* haurire contumeliam. Spełnić połknąć hańbę iáką.

ON DIT encore figurément, *Le papier boit*. Charta eſt bibula. *Plin.* MOWIĄ ieſzcze niewłaśnie papier piie, to ieſt przebiia.

Les arbres boivent l'eau qu'on leur a verſée au pied. Arbores potant aquam, quam infudimus. *Plin.* Drzewa wodę ciągną w ſiebie, ktorą ie od dołu polewaią.

La laine boit la teinture pendant cinq heures. Quinis lana potat horis ſaniem ac colorem. *Plin.* Wełna farbę w ſiebie ciągnie przez pięć godzin.

BOIRE ſe dit proverbialement, *Tu as fait la faute, c'eſt à toy à la boire*. Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum. PIC mowi ſię przyſłowiem, Tyś piwa, náwarzył wypiyże go

BOIRE, ſubſt. maſc. (*Boiſſon.*) Potus, *genit.* potûs, maſc. Potio, *genit* potitionis, f. *Cic.* NAPOY, Piwo, trunek.

Il eſt ſi attaché à l'eſtude qu'il en perd le boire & le manger. Ita attendit, ut obliviſcatur cibi & potûs. *Tacit.* Tak ieſt przywiązany, do nauk że zápomina ieść y pić.

Il a toute honte beuë, il a paſſé par devant l'huis d'un paſtiſſier. Eſt frontis expudoratæ. *Petr.* Bez wſtydu wſtyd wſzelki utracił, przeſzedł przez podwoie paſztetnika.

(Parlant d'un homme ſans honneur, qui ſe moque de tous les reproches qu'on luy peut faire. Ce Proverbe vient de ce que les Patiſſiers tenoient autrefois cabarets ſur le derriere de leur logis, où ceux qui avoient quelque pudeur entroient par une porte ſecrette; & quand un debauché y entroit par la boutique, on diſoit qu'*Il avoit toute honte beuë*.) Mowiąc o człowieku bez poczciwości, ktory za nic ſobie ma wſzyſtko co mu tylko mowią. To przyſłowie pochodzi ztąd że Paſztetnicy trzymali przed tym ſzynk na tyle u ſiebie, gdzie ci co iaki wſtyd mieli wchodzili drzwiami ſkrytemi, á kiedy iáki nierządnik proſto przez drzwi wchodził tedy o nim mowiono że *wſzyſtek wſtyd ſtracił*.

BOIS, ſubſt. maſc. (*Foreſt.*) Silva, n. *Cic.* BOR, Las.

Bois conſacré à quelque ancienne Divinité, Un bouquet de bois. Lucus, *genit.* luci, m. *Cic.* Las Gay poświęcony iakiemu Bożyſzczu dawnych gęſtwina gaiowizna.

Petit bois. Silvula, *genit.* ſilvulæ, f. *Cic.* Laſek.

Bois de haute futaye. Alta & excelſa ſilva. **Bois taillis qu'on coupe de temps en temps*. Cædua ſilva, *genit.* cæduæ ſilvæ, f. *Colum.* Las o wielkich drzewach wyſoko wyroſłych. *Las obcinany, ktory obcinaią czaſami.

Qui eſt couvert de bois. Nemoroſus. Silvoſus. Saltuoſus, a, um. *Colum.* *Liv.* Okryty, otoczony laſami, gaiſty.

Montagnes couvertes de bois. Montes veſtiti atque ſilveſtres, m. pl. *Cic.* Gory okryte laſami.

Qui aime les bois, les foreſts. Silvaticus, a, um. *Plin.* Silveſtris & hoc ſilveſtre. *Cic.* Kochaiący ſię w borach, w laſach, leśny, Laſota.

BOIS, (*qu'on coupe dans les foreſts pour ſe chauffer*. Lignum, *genit.* ligni, n. *Cic.* Drzewo ścinane w leſiech ná opał.

Bois de quartier, (qu'on fend par quartiers. Lignum fiſſum, *ou* fiſſile, n. *Virg.* Drzewo łupane ná części.

Bois flotté, (Celuy qu'on amene par trains ſur les rivieres) Lignum ratibus per flumina advectum. **Bois de chesne*. Quercicum lignum. **Bois pelard, (dont on a enlevé l'écorce pour faire du tan.)* Lignum decorticatum. **Bois de charme*. Lignum carpineum. **Bois de Heſtre*. Fageum lignum. **Bois de bouleau*, Lignum betulæ. Drzewo wodą ſpuſzczane tratwami, álbo gentami. *Drzewo dębowe *Drzewo ze ſkory odarte z ktorego ſkorę z dięto ná trociny. *Drzewo grabowe. *Drzewo bukowe. *Drzewo brzozowe.

Mettre du bois au feu. Reponere ligna ſuper foco. *Horat.* Włożyć drew ná ogień.

Couper, ou *fendre du bois pour mettre au feu*. Conficere ligna ad fornacem. *Cat.* Rąbać łupać drwa ná ogień.

Aller faire proviſion de bois, Aller au bois (pour une armée) Ire lignatum. *Caſ.* Iść poſtara ſię o drwa, Iść ná drwa dla woyſka.

Celuy qui va à la proviſion du bois. Lignator, *genit.* lignatoris, m. *Liv.* Ten co ná drwa idzie drewniczy.

La proviſion de bois. Lignatio, *genit.* lignationis, fœm. *Caſ.* Drew ſprowadzenie.

DE BOIS; (*Fait de bois.*) Ligneus, lignea, ligneum. *Cic.* DREWNIANY z drzewa zrobiony.

Une figure de bois. Signum, *ou* ſimulacrum ligneum. *Cic.* *Ovid.* Oſoba poſąg drewniany.

Petit pont de bois. Ponticulus ligneus maſc. *Cic.* Sublicius pons, m. *Liv.* Moſtek drewniany na palach drewnianych.

Voye de bois. Lignorum vehis, *ou* vehes, *gen.* vehis, f. *Plin.* Fura drew.

Pile de bois. Lignorum ſtrues, *genit.* ſtruis, f. *Plin.* Kupa drew.

BOIS *de charpente, (qui ſert à baſtir.)* Materia, *genit.* materiæ, f. DRZEWO rznięte obrabiane budowne.

Du bois qui reſiſte à la pourriture. Incorrupta contra omnia vitia materia. *Plin.* Drzewo nieſkażytelne co wſzelkiemu ſię przeciwi zepſowaniu.

Une maiſon faite de meſchans bois. Ædes malè materiatæ. *Cic.* Domoſtwo z ladaiakiego drzewa ſtawiane.

Aller faire proviſion de bois de charpente. Ire materiatum. *Caſ.* Starać ſię o drzewo do budowania rznięte.

Faire proviſion de bois de charpente. Materiari, (materior, aris, materiatus ſum.) dep. *Caſ.* Sprowádzić drzewo ná budowanie

Bois mis en œuvre, ou *travaillé*. Lignum dolatum, n. *Juv.* Drzewo obrabiane.

BOIS *de lit, (un Chalit.)* Lectus ligneus, *genit.* lecti lignei, m. *(Lectus in citreis. *Perſ.* *Bois de lit d'un certain arbre de Libye*. ŁOZKO drzewlane. *Łożko z pewnego drzewa Libiyſkiego.

BOIS dans les manieres ſuivantes proverbiales. *Il verra de quel bois je me chauffe*, pour dire *Je le baſtonneray du bois que j'ay à mon feu, (Lors qu'on menace quelqu'un.* Multabo illum fuſtibus. *Cic.* DRZEWO w ſpoſobach náſtępuiących przyſłowia, *Obaczy iakiemi drwami u mnie palą*, to ieſt: Obiię go głownią drzewa ktore ſię u mnie pali, kiedy kto komu odkazuie.

Vous ne ſçavez pas de quel bois je me chauffe, c'eſt à dire *comment j'agit*. Qui ſim, ignoras. Qualis homo ſim, neſcis. *Ter.* *Nie wieſz iákiemi drwami u mnie palą*, to ieſt: iak ſobie poczynam.

ON DIT en ce meſme ſens. *Charger un homme de bois, Luy donner ſa proviſion de bois, Le charger de coups de baſtons*. Onerare aliquem fuſtibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże rozumieniu obłożyć kogo drewnem Dobrze mu drew nádać, Kiymi go zbić.

ON DIT, *Un homme eſt du bois dont on fait les vieilles, Il eſt de tous bons accords, Il eſt complaiſant*. Homo ommium hominum, *ou* horarum. *Hor.* MOWIĄ ten człowiek ieſt z tego drzewa z ktorego lutnie robią, to ieſt zgodliwy do wſzyſtkiego, przyiemny da ſię zażyć do wſzyſtkiego.

ON DIT baſſement (*d'un viſage paſle & défait.*) *C'eſt un viſage de bois flotté*. Cadaveroſa facies, f. *Plaut.* MOWIĄ podło o cerze bladey y mizerney, Twarz iák drzewo w tratwach

ON DIT en termes de venerie, *Un bois de cerf*, ou *Corne de cerf*. Cervina cornua, n. plur. *Var.* MOWIĄ terminem myśliwſkim drzewo ielenie, álbo rogi ielenie.

C'EST *porter du bois dans la foreſt, que de vouloir augmenter le nombre des Poëtes*. Non feras ligna inſanus in ſilvam, ſi velis implere Poëtarum catervas. *Hor.* JEST to Drwa do laſa wozić, liczby Wierſzopiſow przyczyniać.

BOIS-LE-DUC, ou BOLDUC,) *Ville des Païs Bas dans le Brabant.*) Silva-ducis, *genit.* Silvæ ducis, f. BOLDUK Miaſto niżſzych Niemiec w Brabantſkim.

BOISER, V. act. (*Couvrir de bois, reveſtir de menuiſerie.*) Ligno, *ou* materiâ veſtire, *ou* incruſtare, act. acc. *Cic.* *Var.* DRZEWEM powlec, ſtolarſką robotą co przybrać.

BOISSEAU, ſubſt. maſc. (*Sorte de meſure pour le grain & la farine* &c.) Modius, *genit.* modii, m. *Cic.* KORZEC miara pewna ná ziarno mąkę &c.

Demi-boiſſeau. Semi-modius, *genit.* ſemi-modii, m. *Colum.* Połkorce połmiary.

Un boiſſeau & demi. Seſqui-modius, *genit.* ſeſqui-modii, m. *Cic.* Połtora korca połtory miary.

Qui tient un boiſſeau, ou *Qui eſt d'un boiſſeau*. Modialis & hoc

hoc modiale, adjeƈt. Plaut. Korcowy co korzec w ſobie trzyma

BOISSELIER, ſubſt. maſc. (Artiſan qui fait & qui vend des boiſſaux, des ſeaux & des ſoufflets.) Artifex modialis. BEDNARZ co robi y przedaie korce, konwie, ſzaſiki, miechy.

BOISSON, ſubſt. f. (Ce qui eſt propre à boire.) Potio, genit. potionis, f. Potus, genit. potû, m. Cic. NAPOY trunek co pić można.

BOITE, ſubſt. f. (La ſaiſon où le vin eſt bon à boire.) comme Ce vin eſt dans ſa boite, Il eſt bon à boire maintenant. Nunc potui aptum eſt hoc vinum. *(Il n'eſt pas encore dans ſa boite. Nondum maturum eſt hoc vinum.) DO picia czas kiedy wino iuż ieſt do picia dobre, iáko: to wino da ſię pić ieſt do picia dobre teraz. *Nie ieſt ieſzcze dobre do picia.

BOITEMENT, ſubſt. maſc. (L'aƈtion de boiter, ou démarche d'un boiteux.) Claudicatio, genit. claudicationis, f. Cic. KULAWIENIE, chromanie, chod kulawego.

BOITER, V. n. (Clocher, ne marcher pas droit.) Claudicare, (claudico, claudicas, claudicavi, claudicatum.) n. Cic. CHROMAC kulawieć nie proſto chodzić.

Il boite de ſa bleſſuere. Ex vulnere claudicat. Cic. Chromieie od razu ſwego.

Faire boiter. Afferre claudicationem. (dat.) Colum. Chromym uczynić.

BOITEUX, m. BOITEUSE, f. adjeƈt. (Qui boite.) Claudus, clauda, claudum Cic. CHROMY kulawy.

M. D'ABLANCOURT a dit au figuré, Un eſprit boiteux. Claudum ingenium, n. Ingenium non reƈtum, n. ABLANKUR w niewłaſnym rozumieniu powiedział umyſł náchramiący.

ON DIT proverbielement Attendre le boiteux, Attendre l'occaſion & la fortune, (qui vient toûjours tard & lentement comme les boiteux. Lentám fortunam preſtolari. Cic. MOWIĄ przyſłowiem czekać ná kulawego, Czekać ſpoſobności y ſzczęścia ktore záwſze nierychło przychodzi iáko kulawy

BOL, ou BOLUS, ſubſt. maſc. terme de Médicine. (Médicament preparé qui ſe prend en bol. Bolus, genit. boli, m. Ter. KĄSEK Lekarſtwa przygotowanie ktore ſię w kawałkach bierze, Morſelka.

BOL-D'ARMENIE, (Terre medicinale qui vient d'Armenie.) Rubrica Sinopica, genit. rubricæ Sinopicæ, f. KĄSEK Ormianſki, Ziemia lekarſka pochodząca z Ormiańſkiego kraiu

(On s'en ſert utilement dans les crachemens de ſang, contre les venins, pour la dyſſenterie, pour les rhumes, les catarres, & les ulceres de la bouche. On le tire de certaines cavernes de Cappadoce & on l'apporte en la ville de Sinope, d'où il a pris ſon nom.) Záżywaią iey pożytecznie w charchaniu krwią, przeciwko truciznom, ná biegunki, ná katary, ná pryſzcze y rany w uściech. Bierą ią z pewnych iáſkiń Kappadocyi, y przynoſzą do miaſta Synopu, ſkąd też ma názwiſko

BOLENA, (Ville d'Achaïe dans le Peloponneſe) Bolenæ Bolenarum, f. plur. BOLENA Miaſto Achaiy w Peloponezie.

BOLOGNE la Graſſe, (Ville d'Italie dans l'Eſtat Eccleſiaſtique avec Archeveché & Univerſité.) Bononia, genit. Bononiæ, f. BONONIA Tłuſta, Miaſto Włoſkie w Państwie Kościelnym z Arcybiſkupſtwem y Akademią.

Qui eſt de Bologne la Graſſe. Bononienſis & hoc Bononienſe, adjeƈt. BONONSKI, co ieſt z Bononiy tłuſtey.

BOLOGNE, ou BOULOGNE ſur Mer près de la Lyano, (Ville Epiſcopale de Picardie.) Bononia, ou Bolonia ad mare, genit. æ, f. Bononia álbo BULONIA ná morzu bliſko Lygany, Miaſto Biſkupie Pikardyi.

BOLONNOIS, m. BOLONNOISE, f. (Qui eſt de Bologne) Bononienſis & hoc Bononienſe, BONONCZYK, BONONKA co ieſt z bononiy.

Le BOLONNOIS, ou le BOULONNOIS. Bononienſis ager, genit. Bononienſis agri, m. Bonońſki Powiat, Kray.

BOLSENA, (Ville d'Italie dans la Toſcane, elle eſt aujourd'huy du patrimoine de S. Pierre.) Volſinium, genit. Volſinii, neut. BOLSENA Miaſto Włoſkie w Etruryi dziś należy do dziedzictwa Piotra świętego.

BOMBANCE, ſubſt. f. vieux mot & populaire qui ſignifie Grand'chere. Lautæ epulæ, genit. lautarum epularum, f. pl. Plaut. BUCZNO ſłowo ſtare y poſpolite znaczące ucztę wielką

Faire bombance. Lautè epulari. Saliarem in modum epulari. Cic. (c'eſt-à-dire comme les Saliens, Preſtres de Mars.) Zyć bogato hoynie bucżno ſię częſtować to ieſt iáko Saliowie Kapłani Marſa.

BOMBARDER une Ville, V. aƈt. (Jetter des bombes dans une place, pour la brûler & détruire ſes édifices.) Urbem glandibus ferventibus verberare. aƈt. BOMBARDOWAC, Miaſto iákie, Bomby rzucać do miaſta iákiego, dla palenia go y pſowania domow w nim.

BOMBE, ſubſt. f. (Groſſe grenade de fer aigre, remplie de ferrailles & de poudre à canon.) Glans ignita, ou fervens BOMBA Wielka kula z żelaza proſtego pełna żelaſtwa y prochu (On la tire dans un mortier de fonte, & elle enflamme l'endroit où elle tombe & fait de grands deſordres en s'écartant) Puſzczaią ią z moździerza lanego, zápala to mieyſce gdzie pada, á wielkie ſzkody czyni rozlatuiąc ſię.

BOMMEL, (Place forte du Duché de Gueldres, qui donne ſon nom à l'Iſle de Bommel que forme la Meuſe & le Vahal) Céſar l'appelle Inſula Batavorum, genit. Inſulæ Batavorum, BOMMEL Forteca Xięſtwa Gueldryi ktora Imię daie Wyſpie Bommel ktorą czyni Mozella y Wahal.

BON, m. BONNE, f. adjeƈt. (Qui ſe dit premierement & éminemment de Dieu.) Bonus, bona, bonum. Cic. DOBRY, DOBRA, co ſię mowi náypierwey y nádewſzyſtko o Bogu.

Il n'y a que Dieu qui ſoit bon. Deus ſolus bonus eſt. Niemaſz tylko Bog ieden dobry.

BON ſe dit à l'égard des créatures ſpirituelles, de ce qui perfeƈtionne leur nature, & qui leur acquiert l'eſtime des hommes: en ce ſens il eſt oppoſé à Mauvais.) Bon ange. Bonus angelus. *Mauvais ange. Malus angelus. *Bon genie. Bonus genius. *Mauvais genie. Malus genius. DOBRE mowi ſię o ſtworzeniach duchownych o tym co ich udoſkonala przyrodzenie, y pozyſkuie im powagę u ludzi, w tym rozumieniu przeciwna ieſt temu co ieſt złe. Dobry Anioł. *Zły Anioł. *Dobry umyſł. *Zły umyſł álbo geniſz.

BON ſe dit auſſi (des Eſtres corporels, ſoit hommes, ſoit animaux, plantes, mineraux & meſme de tout ce qui reſulte de l'art.) Bon garçon. Bonus adoleſcens. *Bon cheval. Bonus equus. *Bon vin. Bonum vinum. Vinum bonæ notæ. Colum. Bon pain. Bonus panis. DOBRY mowi ſię też o Iſtnościach cieleſnych czyli to ludziách, czyli zwierzętach, drzewach, kruſzcach, náwet wſzyſtkim co od ręki ludzkiey y kunſztu pochodzi. *Dobry młodzieniec. *Dobry koń. *Dobre wino. *Dobry chleb.

(Généralement parlant ce mot peut ſervir d'épithete à tous les ſubſtantifs de la Langue.) Ogolnie to ſłowo ſłużyć może za ſłowo przydatne do wſzyſtkich iſtotnych iákiego języka.

BON, (rare, excellent.) Bonus. Excellens. Eximius. Egregius, a, um Cic. *Un bon eſprit. Bonum, ou excellens ingenium. Vena ingenii benigna. Ter. *Bon argent. Bonus, ou probus nummus. Cic. Plaut. Argentum probum. Liv. *Bonne voix. Bonne mémoire. Bona vox, Bona memoria. Quint. Cic. *Bonne nature, Bon temperament. Natura bona. Ter. *Bonne réputation. Bonum nomen. Cic. *Bon courage. Bonus animus. Plaut. DOBRY wyborny wyśmienity. *Wyborny dowcip. *Dobre pieniądze ſrebro. *Głos dobry, Dobra pamięć. *Dobre przyrodzenie. Dobre pomiarkowanie. *Dobra ſława. *Dobre ſerce. *Bon air. Bonum cœlum. Catul. *Bonne couleur. Bonus color. Varr. *Bonne cauſe. Bona cauſa. Cic.

Un fort bon homme. Multùm, ou valdè bonus vir Cic. Bardzo dobry człowiek. *Dobre zdrowe powietrze. *Dobra cerá. *Dobra ſpráwá.

BON eſt quelque fois relatif aux choſes à quoi il peut ſervir, (Propre, utile, avantegeux.) Bonus, a, um, Utilis & hoc utile, Idoneus, idonea, idoneum. DOBRY má ſię czaſem do rzeczy do ktorych ſłużyć może, zdać ſię, y być pożytecznym.

Il n'eſt bon à rien. Ad nullam rem eſt utilis. Cic. *Il n'eſt bon ni pour le conſeil, ni pour l'execution. Nec conſilio, nec manu valet. Doniczego nie ieſt dobry, niezdá ſię. *Do niczego ani do rady, áni do wykonaniá áni go ſpytać áni mu zlecić.

Ces eaux ſont bonnes pour les yeux. Aquæ illæ oculis ſunt ſalubres. Plin. Wody te ſą zdrowe ná oczy.

Le pavot eſt bon pour faire dormir. Sommo aptum eſt papaver. Celſ. Mak ieſt dobry ná ſen.

Cette fleur eſt bonne à teindre les habits. Indoneus tingendis veſtibus flos. Plin. Ten kwiat ieſt dobry do farbowaniá ſukien.

Cette herbe eſt bonne pour la veuë. Ad hebetes oculos facit hæc herba. Plin. To Ziele ieſt dobre ná wzrok.

Cela eſt fort bon à l'eſtamac, ou pour l'eſtomac. Stomacho admodum prodeſt. Plin. To ieſt bardzo dobre ná żołądek, álbo dlá żołądká.

Ce

Ce poiſſon n'eſt pas bon à manger. Hic piſcis ad cibos, ou cibis non admittitur. Plin. Tá rybá nie ieſt dobrá do iedzenia.

Cette fontaine eſt bonne pour le cerveau. Fiuit utilis fons iſte infirmo capiti. Horat. Ta krynicá ieſt dobra ná mozg, ná głowę.

Un poiſſon frais eſt bon de quelque façon que vous l'accommodiez, ſoit à l'étuvée, ſoit roſti. Piſcis recens, quoquo paƈto condias, ſive patinarium ſive aſſum, habet ſuavitatem. Plaut. Rybá świeżá dobrá ieſt iak tylko ią nagotuieſz, czyli duſzono czy pieczono.

Son vin de Falerne m'a ſemblé toûjours aſſez bon pour une hoſtellerie. Ejus Falernum mihi ſemper viſum eſt idoneum diverſorio. Cic. Iego wino Falernſkie zdało mi ſię zawſze doſć dobre ná karczmę.

Cela eſt bon contre la retention d'urine, ou pour la retention. Hoc facit ad difficultatem urinæ. Plin. To ieſt dobre na zatrzymanie moczu, od zatrzymaniá moczu.

Bon, ou propre à la guerre. Bonus bello. Liv. Dobry ſpoſobny do woyny.

Si je vous ſuis bon à quelque choſe, ſervez vous de moy. Si quâ in re opera mea tibi utilis eſſe poteſt, utere. Plaut. Ieżeli ſię zdam ná co, zażyi uſługi moiey.

BON, (Favorable, heureux.) Bonus Secundus. Benignus, a, Felix genit. felicis. Cic. DOBRY, Sprżyiaiący ſzczęśliwy.

Naviger par un bon vent. Ire vento ſecundo Horat. Secundante vento ire. Tacit. Płynąć dobrym wiatrem.

Un bon ſuccès, Succés heureux, favorable. Felix exitus, genit. felicis exitûs, Horat. Dobre, ſzczęśliwe powodzenie.

Bonne-aventure, ſubſt. fœm. (Recontre heureuſe, favorable) Felix caſus, genit. felicis caſûs, m. Fortuna felix f. Cic. Dobry czas, ſzczęśliwy trafunek, ſprzyiaiący moment.

ON APPELLE, Dire la bonne-aventure à quelqu'un, (quand par l'inſpeƈtion des lignes de la main on luy pronoſtique ſes bonnes ou mauvaiſes fortunes.) Ex ſignis manû portendere alicui proſpera vel improſpera. NAZYWAIĄ: dobrą wrożkę komu powiedzieć kiedy z weyrzeniá ná linie ręki wieſzczą mu o dobrych álbo złych przygodach iego.

BONNE année, (Année fertile, heureuſe.) Annus felix, Ov. Lætus & ferax annus. Liv. DOBRY rok, Rok żyzny ſzczęśliwy.

A LA BONNE heure, (Heureuſement.) Bonis avibus. abl. *(le contraire eſt, Malis avibus. Liv. A la malheure, Malheureuſement. W DOBRY czas ſzczęśliwie. *przeciwná ieſt: w zły czas, nieſzczęliwie.

Cette expreſſion latine eſt dite de la couſtume qu'avoient les Romains de ne rien faire qu'ils n'euſſent conſulté le vol des oiſeaux.) To wyrażenie łacińſkie mowi ſię od zwyczaiu ktory mieli Rzymianie nic nie zaczynać áżby ſię poradzili lotu ptakow.

BON ſe dit encore (de ce qui eſt franc & ſincere.) Bonus. Sincerus, a, um. (au Comparatif Sincerior & hoc ſincerius. Mart. DOBRY mowi ſię ieſzcze o tym co ieſt prawdziwe, y ſzczere.

C'eſt un bon homme. Homo reƈtus & naturâ ſimplex. Cic. Dobrego ſzczerego ſercá człowiek.

Faire, ou dire quelque choſe à la bonne foy. Bono animo aliquid facere, ou dicere. Plaut. Czynić albo mowić co dobrym ſercem.

Une bonne conſcience. Conſcienciá bonâ. Tacit. Dobre ſumienie.

Celuy-là eſt bon qui ne ſe repent point de l'eſtre par les aƈtions qu'il fait d'un homme de bien & d'un bon naturel. Is probus eſt quem haud pœnitet quod probus ſit & frugis bonæ. Plaut. Ten ieſt dobry, ktoremu nie żal być dobrym, przez ſprawy ktore czyni poczciwego człeká, y dobrego umyſłu.

ON LE DIT auſſi (de l'habileté.) comme C'eſt une bonne teſte, un bon eſprit, un bon ſens. Eſt ingenio bono. Ter. Eſt ipſi ſenſus peracer. Benè ſenſatus eſt. MOWIĄ toż ſamo o ſpoſobności y poiętności, iako: dobrá głowá, dobry rozum, dobry roſądek rozeznanie.

BON eſt ſouvent augmentatif en bien & en mal. Un bon drole, Un bon drille, Un bon compagnon, Un bon éveillé, Une bonne piece, Un bon vivant, pour dire Un homme qui aime la joye, la compagnie, qui n'eſt pas ennemi du plaiſir, qui eſt commode & de tous bons accords. Omnium lætitiam, omnium voluptatum, & omnium horarû homo. DOBRY, znaczy częſto większe wyrażenie w złym álbo dobrym. Drobry rubachá weſoły, Kompaniſta dobry hulaká, za miaſt: Człowiek kochaiący

ſię w uciechach, W poſiedzeniach, ktory nie ieſt przeciwny krotofilom, ktory ſię da pociągnąć do wſzyſtkiego y zażyć.

Un bon fripon, on ſe ſert de Inſignis nebulo, genit. inſignis nebulonis, m. Cic. Wierutny łotr,

Un bon ſcélerat. Homo nequam. Homo nequiſſimus, Scelus, n. (ſeul.) Plaut. *Un bon gueux. Alpha penulatorum. Mar Hultay doſkonały niecnotá. *Nic poczciwego.

Une bonne peſte. Peſtis ac pernicies, f. Cic. Powietrze zarazá zgubá.

BON-AIR, ſubſt. maſc. (Bonne grace, bonne mine, maniere agréable d'agir & de s'habiller. Elegantia, genit. elegantiæ, f. Cic. DOBRA poſtawá przyiemność udatność oſoby przyſtoyność w ſprawach y ſtroiach.

BON-BON, ſub. m. terme enfantin, (Friandiſes, qu'on donne aux petits enfans pour leur faire apprendre quelque choſe, ou pour les appaiſer.) Cupedia, genit. cupediæ, f. Cupedia, genit. cupediorû, n. pl. Cic. DOBRE, Ca Ca, łakotki ktore daią dzieciom dlá zachęceniá ich aby ſię czego nauczyły, álbo żeby ich ukoić.

Comme les maiſtres, qui veulent apprendre à lire aux enfans, leur donnent des bons-bons. Ut blandi doƈtores dant pueris cruſtula, ut elementa prima velit diſcere. Horat. Iako nauczyciele ktorzy chcąc dzieci nauczyć czytać daią im łakorki.

COURIR le bon bord, c'eſt en terme de marine, Pirater, Piraticâ exercere, ou facere. Cic. MAIACZYC ſobie w naylepſzą, to ieſt terminem żeglarſkim rozbiiać koło brzegow.

(On le dit auſſi des femmes publiques, qui frequentent les mauvais lieux, Nequam facere Petr.) Mowią toż o niewiaſtach iawnych ktore biegaią ná mieyſcá złe.

BONNE-BOUCHE, ſubſt. f. au propre, (La bonté de l'haleine qu'on ſe procure en mangeant quelque choſe d'odoriférant.) Comendatio halitûs, genit. commendationis halitûs, maſc. ODDECH zdrowy, dobry, ktory ſobie kto ſprawuie iedząc co pachnącego.

L'anis fait bonne bouche. Aniſum commendat halitum Plin. Anyż ſpawuie oddech dobry.

BONNE-BOUCHE, au figuré, (Les choſes qu'on reſerve en dernier lieu.) comme. SMACZNY kąſek ktory ná oſtatek zachowuią.

Il a gardé, ou reſervé cette nouvelle pour la bonne bouche, pour réjouir & pour faire plaiſir. Voluptatis faciendæ causâ) hunc nuntium reſervavit. Tę nowinę zatrzymał ná oſtatek áby ucieſzył y ukontentował.

BONNE-GRACE, ſubſt. f. (Agrément d'une perſonne qui a bonne mine, ou bonne-façon.) Elegantia, genit. elegantiæ, f. Cic. Vultûs dignitas, atis, f. Cic. PIĘKNOSC grzeczność, ſkłádność iakiey oſoby ktorá má weyrzenie wdzięczne, y ſkład piękny.

Il a bonne-grace à cheval. Inſidet equo eleganter. Liv. *Accompagner une choſe de bonne grace & de politeſſe. Exornare aliquid gratiâ & venere. Quint. Pięknie ná koniu ſiedzi. *Przydać łączyć do iakiey rzeczy grzeczność, álbo przyiemność.

BONNES-GRACES au plurier. (L'amitié & la bienveillance de quelqu'un.) comme Je me recommande à vos bonnes graces, (Je vous demande la continuation de voſtre bienveillance.) Cupio tuam gratiam. Peto tuam gratiam. Plaut. ŁASKA przyiaźń życzliwość czyiá, iako: oddaię ſię łaſce, proſzę o dalſzą zyczliwość.

Mettre quelqu'un dans les bonnes-graces d'un autre. Ponere aliquem in gratiam apud alterum. Cic. *Négliger les bonnes-graces d'une perſonne. Negligere gratiam alicujus, Plaut. *Acquerir, gagner les bonnes-graces de quelqu'un. Concil are alicujus gratiam ſibi. Cic. *Recevoir dans ſes bonnes-graces. Recipere in gratiam. Cic. *Entretenir les bonnes-graces d'une perſonne. Retinere alicujus gratiam. Cic. Wprowadzić kogo, wprawić go włáſkę czyią. *Niedbać, nieſtać o łáſkę czyią. *Pozyſkać z iednać ſobie łáſkę u kogo. *Przyiąć przypuścić do łáſki ſwoiey. *Utrzymywać ſię w łáſce czyiey.

ON DIT auſſi, Vous avez bonne-grace de vous mêler de cette affaire! (tant dans le ſerieux, que dans l'ironie.) Lepidum ſanè caput, qui te huic rei admiſceat! Ter. MOWIĄ: właśnie ci przyſtoyno mięſzać ſię do tego! tak do prawdy mowiąc, iako y żartem.

BONNE-FORTUNE, ſubſt. f. (ſe dit non ſeulement de l'élévation de quelqu'un en biens & en honneurs, mais auſſi des rencontres favorables & avantageuſes qui arrivent dans la vie.) Proſpera, ou ſecunda fortuna, genit. proſperæ, ou ſecundæ fortunæ,

tunæ,f.*C'eſt un-homme à bonnes-fortunes.Bonarum fortunarum homo. DOBRE ſzczęście mowi ſię, nie tylko o podwyżſzeniu czyim na fortunie y honorze, ále też o przygodach weſołych y pożytecznych ktore ſię trafiaią w życiu. *Jeſt to człowiek dobrego ſzczęścia.

BON-HOMME,*(parlant d'un vray homme de bien.)* Homo multùm,*ou* valdè bonus.*Cic.* Homo ſanctiſſimus.*Phæd.* **Parlant d un vieillard, qui ne peut faire de mal.* Bonus homo. **Parlant d'un homme ſimple, qui ne ſonge à aucune malice.* Vir bonus & ſimplex.*Cic.*Homo minimè malus.CZŁOWIEK dobry zácny mowiąc o Człowieku prawdziwie poczciwym. *Mowiąc o ſtarcu ktory nie może złego uczynić. *Mowiąc o proſtaczku ktory o niczym złym nie myśli.

BON-JOUR, ſubſt. maſc. comme *Donner le bon-jour à quelqu'un, (Luy ſouhaiter une heureuſe journée.)* Salvere jubere aliquem,(jubeo,jubes,juſſi,juſſum.)neut.*Ter.Plaut.Cic.* DOBRY DZIEN, iako dać powiedzieć dobry dzień komu życzyć mu dnia dobrego.

*Il vouloit qu'on luy vint ſouhaiter le bon-jour tous les matins.*Salvere ſibi manè dici jubeat. *Suet.* Chciał áby mu corano dobry dzień powiadać przychodzili.

BON-JOUR ſedit abſolument,*(lors qu'on rencontre quelqu'un.)*Salve.Salvus ſis.*Ter.Plaut.**(le contraire eſt,Adieu,bon ſoir, (lors qu'on le quitte.)* Vale. Valeas. *Cic.* Dobry dzień mowi ſię po proſtu ſpotkawſzy kogo.**przeciwna ieſt:*Byway zdrow, zoſtań z Bogiem, Dobra noc, odchodząc od niego.

BONNE-MAIN, ſubſt.f. *(Main propre à bien eſcrire & à bien réuſſir dans les arts.)* Docta,*ou* perita manus,*genit.*doctæ,*ou* peritæ manûs,f. DOBRA RĘKA ręka do piſania, y do dokazania w konſztach.

ON DIT, *(en jugeant d'un livre, d'un tableau ou de quelque autre ouvrage.) Il vient d'une bonne-main.* Hoc opus eſt docti & periti artificis. MOWIĄ ſądząc o kſiędze, malowaniu álbo inſzey robocie; wyſzło to od dobrey ręki.

ON DIT en core qu' *Vne affaire eſt en bonne-main,* pour dire qu'*Elle eſt entre les mains d'un bon juge, bien éclairé & integre.* Res bono judice ſecanda, *ou* dirimenda eſt. MOWIĄ ieſzcze że ſprawa iaka ieſt w dobrych ręku to ieſt: że ieſt w ręku ſędziego ſprawiedliwego y rozſądnego.

BONNE-MAISON,ſubſt.f.*(Famille noble & riche.)* Familia clara, *genit.* familiæ claræ, f. DOBRY DOM zácny Imię ſzlachetne y bogate.

Il eſt de bonne-maiſon. Ampliſſimâ familiâ natus eſt. *Cic.* Jeſt dobrego domu.

ON DIT d'un jeune homme, *Il a eſté traité en enfant de bonne-maiſon,* pour dire, *On ne luy a pas ſouffert la moindre faute.On l'a corrigé comme il faut.* Egregiè exceptus eſt.*Cic.* MOWIĄ o młodym, wychowano go iáko dziecię domu dobrego, to ieſt: nic mu nic przepuſzczano, ſtrofowano karczono go iák należy.

BON-MOT,ſubſt.maſc. *(Quelque trait ſentencieux,* ou *Vne bonne rencontre.)* Bonum dictum,*genit.* boni dicti,neut. Effatum,*genit.* effati,n. *Cic.* POWIESC dobra, co dowcipnie powiedziano, álbo co ſię udało pięknie powiedzieć z okoliczności iakiey.

BON.VISAGE,ſubſt maſ. *(ſignifie non ſeulement un Viſage ſain,mais auſſi un Accueil favorable,Témoignage qu'on donne à ſes amis par un viſage gay & ouvert qu'ils ſont les bienvenus.)* Benignus vultus & hilaris, *genit.* benigni vultûs & hilaris,m.*Liv.* DOBRA twarz,znaczy nietylko zdrową cerę,ále też przyięcie dobre,Oświadczenie affektu przyiaciołom uczynione twarzą weſołą y miłą pokazuiąc że ſą wdzięczni unas goście.

BON'Interiection, pour faire une ironie en ſe moquant, *Vous me menacez, Bon je ne vous crains point.* Mihi minaris ſcilicet,verùm minis tuis minimè moveor.**Bon,Courage.*Eia age,Macte animo. BA Y bardzo,lekce co ważąc y w żart obracaiąc; Groziſz mi, Ba y bardzo nieboię ſię. *Nużeſz daleyże, lepiey.

MON BON,terme,da careſſes,pour dire *Mon cher.*Mi cariſſime. **Ma bonne, Ma chere.*Mea cariſſima.*Ter.* Mea. *ſeul.* MOIE DOBRO,termin pieſzczoty,zamiaſt: moy dobry,moy naymilſzy, moiá naymilſzá, moia kochana.

BON,eſt quelquefois ſubſtantif. **Le bon de l'affaire,*c'eſt à dire *L'avantage qu'on y trouve,* Quod in hac re optimum eſt. DOBRE czaſem ieſt,Imię iſtotne. *Co dobrego co naylepſzego w tey rzeczy, to ieſt to co w niey pożytecznego ſię znayduie.

Il y a du bon & du-mauvais dans cét ouvrage. Eſt aliquid boni & aliquid pravi in hoc opere. Ieſt y dobre y złe w tey robocie.

*Cét homme là a bien du bon,*ou *de bonnes qualitez.* Vir ille pluribus ingenii dotibus ornatus eſt. Ten człowiek má wiele dobrego,wiele dobrych przymiotow.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme a du bon,*ou *de revenant bon dans quelque maniment de deniers.*Reſtat illi aliquid lucri ex vectigalibus publicis. MOWIĄ też że człowiek má coś zá zyſk z tego,álbo że mu ſię coś dobrego okroi w wydawaniu iakim pieniędzy.

ON DIT, *Noſtre armée a eu du bon ou de l'avantage de tous les coſtez ſur l'armée ennemie.* Noſtri omnibus partibus ſuperiores fuerunt.*Cæſ.* MOWIĄ: Woyſko naſze miało dobre ſzczęście,wſzędzie gorę nád woyſkiem nieprzyiacielſkim

Trouver ſon bon, ou *ſon avantage, (Trouver un parti plus avantageux qu'on n'avoit auparavant.* (Conditionem meliorem nancisci.*Cic.* Znaleść dobrą ſwoię,ſzczęście ſwoie,co dlá ſiebie lepſzego niż przedtym.

BON ſe dit abſolument & adverbialement, comme *Boire du bon,*ou *du meilleur,*on ſous-entend *vin.*Melioris notæ vino uti, DOBRE mowi ſię ſamo przez ſię y przyſłownie,iako pić dobre,álbo co naylepſze *domyślaią ſię* wino.

*Il fait bien vivre en ce païs là,*pour dire *Les vivres y ſont à grand marché.* Benè & facilè vivitur in hac regione. Dobrze tam żyć w tym kraiu,to ieſt że tania tam ieſt żywność

TENIR BON,c'eſt *Se défendre avec courage, reſiſter contre.*Obſiſtere,*ou* Perſiſtere,) ſubſiſto,is,ſubſtiti,ſubſtitum.)n. dat.*Ter.Cæſ.Cic.Liv.* DOBRZE ſię trzymać trzymać ſię mocno, odpor należycie dawać.

Tenir bon contre les ennemis. Impetum hoſtium ſuſtinere. *Cic.* Dobrze placu doſtawać przeciwko nieprzyiaciołom.

Nous tinſmes bon un mois dans la place. Obnixi per menſem hoſtium impetum in arce excepimus.*Liv.* Wytrzymaliśmy dobrze przez mieſiąc w fortecy.

Il croyoit qu'il eſtoit aisé de tenir bon dans cette Iſle avec des vaiſſeaux & des vivres,& d'y tirer la guerre en longueur. In inſulâ frumento navibuſque comparatis bellum duci non difficile exiſtimabat *Cæſ.* Rozumiał że łatwo tu wytrzymać przeciwko nieprzyiacielowi,y okrętami y żywnościami,woynę dłużey pociągnąć.

TENIR BON *contre quelqu'un, (Luy reſiſter, s'oppoſer à luy tenir teſte.)* Obſiſtere,*ou* Reſiſtere alicui.*Cic.* WYTRZYMYWAC przeciwko komu niedać ſię,dawać mu odpor ſprzeciwiać mu ſię mocno.

TENIR BON,*(Ne ſe point relaſcher de ce qu'on a reſolu & entrepris.)*In propoſito, ſusceptoque conſilio perſeverare, n.*Cic.* NIEUSTĘPOWAC, trwać ſtatecznie wprzedſięwzięciu y tym co ſię zaczęło.

FAIRE BON *pour quelqu'un, (Promettre de payer pour luy.)*Repreſentare ab aliquo,act. *Cic.* RĘCZYC zá kogo obiecuiąc że zapłaci.

TOUVER BON, *(Prendre gout à quelque choſe.)* comme *Je trouve le vin bon* Sapit vinum palato. *Colum.* MIEC co zá dobre, ſmak wziąć do czego, iako wino to mi ſię zdaie dobre.

Il trouva parfaitement bon le pain bis qu'il mangea. Nihil ipſi viſum eo pane cibario jucondius. *Cic.* Chleb poślednı ktory iadł zdawał mu ſię barzo dobry.

Il ne trouve rien de bon. Nulli ſapiunt illi cibi. Nic mu ſię dobrego nie zdaie.

TROUVER BON,*(Approuver,gouſter une choſe.)*Probare, *ou* approbare,(o,as,avi,atum.) act.*Cic.* MIEC zá wdzięczne nie mieć zá złe ále przyiąć co y zá miłe poczytać.

*Je trouvay cela fort bon alors.*Placuit tum id mihi,n. *Ter.* Ná ten czas mi ſię to bardzo dobrze widziało.

Je trouve bon vos railleries, Je les prends en bonne part. Tuos jocos in bonam partem accipio. Tuis jocis non offendor. *Cic.* Przyimuię záwdzięczne żarty twoie, biorę ie ná dobrą ſtronę.

ON DIT qu'*Il fait bon avec quelqu'un,* pour dire qu'*On fait fortune avec luy.* Rem noſtram facimus,*ou* benè ſtabilimus cum illo.Benè nobis eſt cum illo. MOWIĄ Dobrze z nim,to ieſt: że z nim trzymaiąc nie ſtraci ále zyſka.

ON DIT, *Il y fait bon,* pour dire *L'occaſion eſt belle.* Belliſſima occaſio.*Petr.*MOWIĄ dobrze teraz, to ieſt czas potemu.

Il fait bon ſemer, le temps eſt prope pour ſemer, ou *pour les ſemailles.* Tempus idoneum ad ſementem. *Cic.Liv.* Dobrze teraz ſiać, to ieſt: czas ieſt dobry do ſiania álbo ná záſiewki

TOUT DE BON, *(Sérieuſement, ſans ſe mocquer.)* Seriò. adv.*Ter.*Extra jocum.*Remoto joco.*Cic.* CALE dobrze, doprawdy, bez żartu.

*Tout de bon,(Veritablement, ſans déguiſement.)*Bonâ fide. abl.Ex animo.*Ter.*Do prawdy nie zmyślaiąc żart ná ſtronę

*Il eſt faſché tout de bon.*Ex animo dolet *Tert.* Do prawdy ſię gniewa.

BON,*nous voila aux mains.*Benè eſt,*ou* optimè eſt,manus conſerimus.*Ter.* DOBRZE, ſprobuymy ſię.

Bon, pour me faire battre? Ut ſcilicet vapulem? Ba y dobrze, áby mię pobito.

Bon,le voilà pris. Benè ſanè captus eſt.*Ter.* Dobrze, złapał ſię, mamy go wręku.

*Bon,c'eſt bien répondre,on ne peut pas mieux.*Optimè quidem Nihil melius. Dobrze, piękna odpowiedź, nie można lepiey.

Bon,Courage,cela va bien. Eia age,rectè, *ou* bellè rei procedit. Dobrze daley ieno, ieſzcze lepiey.

BON ſe dit proverbialement en ces phraſes. *A tout bon compte revenir, Compter de nouveau avec quelqu'un.* Rationes iterùm putare cum aliquo.*Cic.*DOBRZE mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach, ná nowe ſię z kim znowu dobrze ráchować.

Les bons maiſtres font les bons valets. Uti domini, itidem ſervi *(on ſous-entend* ſunt.)*Plaut.* Dobrzy Panowie dobrych ſług czynią.

Faire bonne mine à mauvais jeu, pour dire *Ne pas faire paroiſtre le chagrin qu'on a dans l'ame, Cacher ſes mauvaiſes affaires, ſa douleur, ſon affliction.* Diſſimulare curas. Corde dolorem premere.*Cic.Virg.* Dobrą poſtawę pokazać chociaż gra álbo ſzczęście ladaco,niewydawać żalu álbo ſmutku ktory kto w ſercu mieć może, Taić złe powodzenie ſwoie żal ſwoy ſmutek.

*Faire bonne mine & mauvais jeu,*c'eſt à dire *Careſſer quelqu'un en apparence, & luy braſſer quelque meſchante affaire.* Alicui ſubdole & fallaci vultu blandiri,& perniciem illi machinari. Dobrze ſię komu ſtawić ná pozor á źle mu ná kartować to ieſt: ná pozor z kim ſobie łagodnie poczynać á złe mu iákie knować.

Contre fortune bon cœur, pour dire, *Avez de la fermeté & du courage dans les diſgraces & les adverſitez.*Fortia pectora opponite rebus adverſis. *Hor.* Durate vos adversùs fortunæ impetus.*Virg.* Dobry umyſł w złym razie. Miey ſtałe ſerce y umyſł odważny w nieſzczęściach y przeciwności.

A BON ENTENDEUR *ſalut, (quand on fait quelque reproche ou reprimande à quelqu'un en poroles couvertes.)*Quid quid dico,tibi dico.*Ter.* Mutato nomine de te fabula narratur. *Hor. Ce que je dis, je le dis pour vous, C'eſt à vous que je parle.* KTO dobrze rozumie ná zdrowie, kiedy kto ſtrofuie álbo komu przymawia ſłowy pod pokrywką, co mowię, do ciebie mowię.

*J'ay bon pied,bon œil,*pour dire *Je ſuis ſain & vigoureux.* Pernix ſum pedibus, & oculis valeo.*Plaut.* Mam dobrą nogę dobre oko to ieſt zdrow ieſtem y czerſtwy.

A BON CHAT, *bon rat, Bien attaqué, bien défendu.* Par pari reſpondeas.*Ter.*Paria verba,paribus ſubjicere. *Répondez comme on vous aura parlé.*DOBREMU Kotowi Dobry ſzczur, iakie pomaga Bog tákie boday zdrow,odpowiedź iák cię pytaią.

METTRE *quelqu'un ſur le bon pied, Eſtablir ſa fortune, le faire paroiſtre dans le monde avec éclat.)* Benè aliquem collocare.*Cic.* POSTAWIC kogo dobrze na nogi, ſzczęście iego poſtanowić, pokazać go światu pięknie.

METTRE *quelqu'un ſur le bon pied, (Le dreſſer,le mettre en eſtat d'obéir, & de ne point contrarier, le rendre parfaitement ſoûmis à ce que nous voulons.* Fingere aliquem ad ſuum arbitrium & nutum.*Cic.* POSTAWIC kogo ná dobrey drodze,wyćwiczyć go,ſobie wprawić go áby był poſłuſzny áni ſię ſprzeciwiał, zupełnie go podległym uczynić woli ſwoiey.

ON DIT qu'*Vn homme n'eſt bon à rien, N'eſt bon qu'à noyer, N'eſt bon ni à roſtir ni à bouillir.* Prorſus inutilis eſt homo. *Plaut.* MOWIĄ Ten człowiek do niczego nie ieſt dobry, nie zda ſię tylko ná to żeby go utopić,áni pieczono áni warzono nic niewart.

Vn bon avertiſſement en vaut deux. Bis monet qui ſemel monet. *Celuy qui avertit une fois, avertit deux.* *Sat eſt ſemel monuiſſe. *Il ſuffit d'avertir une fois.* Jedna dobra przeſtroga ſtoi zá dwie ten co raz nápomni iakby dwa razy nápomniał.*Doſyć raz przeſtrzedz.

ON DIT, *Vous ne tirerez rien de luy que par le bon bout,* pour dire,*Vous n'en aurez rien que par la force.* Nihil ab eo niſi vi,quidquam auferes. MOWIĄ nic z nim nic wſkoraſz chyba dobrym końcem,nic nie będzieſz miał z niego chyba przez gwałt.

TOUT *cela eſt bel & bon,mais l'argent vaut mieux,(à ceux qui apportent des raiſons & des excuſes pour ne point payer.)* Bona ſanè verba,ſed præſens pecunia melior. WSZYSTKO to piękne y dobre ále lepſze pieniądze, (do tych co racyę y wymowki przynoſzą aby nie zápłacili.

BONACE, ſubſt.f. *(Le calme de la mer,quand le vent eſt abatu,*ou *à ceſſé.)*Malacia.*genit.*malaciæ,f.*Cic.* CISZA uſpokoienie morza, kiedy wiatry uſtaią y uciſzą ſię.

*Ce vent amene la bonace.*Hic ventus tranquillitatem facit. *Plaut.* Ten wiatr prowadzi zá ſobą uciſzenie.

Il ſurvint tout d'un coup une ſi grande bonace,que nos vaiſſeaux ne purent démarer. Tanta ſubitò malacia & tranquillitas extitit,ut naves ſe loco movere non potuerit. *Cæſ.* Tak nagle wielkie náſtąpiło uciſzenie że ſię okręty naſze ruſzyć álbo odwinąć nie mogły.

BONASSE,adject.m.&f.mot vulgaire.*(Qui eſt bon, ſimple & facile.)* Bonus,bona,bonum. Facilis & hoc facile. adiect. *Cic.* DOBRUCH, ſłowo poſpolite to ieſt dobry ſzczery, y dobrowolny.

*Il eſt bonaſſe.*Eſt animo leni & humano.Dobruch,z niego dobrowolny.

BOND,ſubſt.maſc.*on prononce* bon *ne faiſant point ſonner le* d. *(Réfléxion, rejailliſſement que fait quelque corps dur en tombant avec violence ſur un autre corps dur.)* Repercuſſus, *genit.* repercuſsûs, maſc. *Plin.* ODBICIE ſkok odſkoczenie rzęczy iákiey twardey uderzywſzy ſiłą o rzecz inſzą tákże twardą.

*Le boulet rejaillit ſur luy d'un bond qu'il fit.*Impetu refracto in illum reſilit globus. Kula odbiwſzy ſię ná niego odſkoczył.

BOND, *(Saut en l'air, que font les chevres & les autres animaux bondiſſants.)* Saltus, *genit.* ſaltûs,m. SUSY, ſkoki, pląſy do gory ktore czynią kozy y inſze zwierzęta wyſkakuiąc ſobie.

PRENDRE *une bale au bond.* Salientem pilam excipere. *Seu *Et* par metaphore, *Prendre la bale au bond, Prendre le temps juſte & l'occaſion aux cheveux (comme l'on parle familierement.)* Oblatam occaſionem tenere, *ou* capere,*ou* opprimere. *Cic. Plaut.* PIŁĘ gdy od ſkoczy z ziemi uchwycić *Y niewłaśnie:* ochwycić piłę gdy ſkoczy:wziąć czas właśnie do czego, y okazyą uchwycić zá włoſy gdy ſię poda iáko potocznie mowią.

ON DIT auſſi qu' *Vn homme a fait faux-bond, (lors qu'il a fait banqueroute.)*Decoxit rem creditoribus.*Cette fille a fait faux-bond à ſon honneur.* Hæc virgo ſui corporis uſuram fecit. MOWIĄ też że człowiek ſkoczył z gory ná łeb kiedy zbankrutuie.*Dziewka przeſkoczka.

BONDE,ſubſt.f. *(Piece de bois dont on ferme l'ouverture d'une écluſe,* où *un eſtang.)* Obturamentum ligneum,i.n. *Plin.* TAMA ſztuka drzewa do zátykaniá upuſtu,grobli,álbo ſtawu.

ON DIT figurément,*(Laſcher la bonde à ſes ſoupirs, à ſes paſſions,*pour dire*Les laiſſer aller,*ou *agir librement.)*Laxare ſuſpiria. *Claud.* Cupidinibus laxar dare. MOWIĄ niewłaśnie Tamę álbo upuſt otworzyć żalom namiętnościom ſwoim, dać im wolność.

BONDIR.V.neut *(Faire des bonds.)*Salire, (ſalio,ſalis,ſalii,*ou* ſalui,ſaltum.) Subſultare,ſubſultas,ſubſultavi, ſubſultatum.)n. *Cic.Plaut.* WYSKAKIWAC ſkoki czynić pląſać

Les canards bondiſſent dans l'eau. Saliunt in aquâ anates. *Var.* Kaczki pląſaią ná wodzie,

ON DIT au figuré,*Cela me fait bondir,*ou *ſoulever le cœur.* Id mihi nauſeam movet, *ou* facit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Od tego ſię ſerce we mnie przewraca, zwiia.

*Le cœur me bondit,quand je vois du fromage.*Salit mihi cor, cùm video caſeum. Caſeus mihi facit nauſeam. *Cic.* Serce ſię we mnie przewraca zwiia kiedy ſer obaczę.

ON DIT figurément,*Le cœur me bondit de joye.* Mihi cor ſalit præ gaudio. MOWIĄ *niewłaśnie:* Serce mi ſkacze od radości.

BONDISSANT, m. BONDISSANTE, f. (*Qui bondit.*) Saliens, *genit.* ſalientis. omn. gen. *Virg.* PLĄSAIĄCY, PLĄSAIĄCA, ſkaczący.

BONDISSEMENT, ſubſt. m. (*Qui ne ſe dit que du ſoulevement du cœur, qui vient de quelque dégouſt.*) Nauſa, *genit.* nauſeæ, f. *Cic.* CKLIWOSC zwiianie co ſię nie mowi, tylko o wzruſzeniu ſerca ktore ſię przytrafia z obrzydzenia iákiego

BONDON, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à boucher un tonneau.*) Obturamentum, neut. *Plin.* SZPUNT do zárykania beczek.

BONDONNER, V. act. (*Boucher avec un bondon.*) Obturare, act. acc. *Plaut.* ZASZPUNTOWAC zatkać ſzpuntem.

BONHEUR, ſubſt. maſc. (*Félicité parfaite, poſſeſſion d'un bien qui ne laiſſe rien à ſouhaiter.*) Felicitas, *genit.* felicitatis, f. *Cic.* Summum bonum, *genit.* ſummi boni, n. SZCZĘSCIE Szczęśliwość doſkonała, doſtąpienie dobra ze wſzyſtkim do ktorego nic więcey nie doſtaie.

Les hommes ne ſçauroient jouïr d'un bonheur parfait, que dans le ciel. Summa hominum felicitas, in cœlo ſperanda eſt Ludzie nie mogą zażywać ſzczęścia doſkonáłego chyba w niebie.

BONHEUR ſe dit auſſi en cette vie, *Des honneurs, des richeſſes, des plaiſirs & de tout ce qui contribuë à la rendre agréable.* Felicitas, *genit.* felicitatis, f. Bonum, *genit.* boni, n. *Cic.* SZCZĘSCIE ſię też mowi w tym życiu, o godnościach bogactwach, y o wſzyſtkim co życie miłe czyni.

Le bonheur de la vie eſt traverſé de mille déplaiſirs. Vitæ felicitas pluribus moleſtiis interpellatur. Szczęſcie życia tego przeplatane ieſt tyſiącznemi nieſmakami.

BONHEUR ſe dit auſſi *Des Rencontres & du Hazard.* Proſpera, *ou* ſecunda, *ou* bona fortuna. SZCZĘSCIE ſię też mowi o przypadkach y trafunkach.

Il a du bonheur; Il eſt heureux. Utitur proſperâ fortunâ. *Cic.* Ma ſzczęście, ieſt ſzczęśliwy ſzczęści mu ſię.

Cét homme a joué de grand bonheur d'eſtre eſchapé des pieges qu'on luy avoit tendu. Felici ſanè fortunâ uſus eſt qui ex inſidiis ſibi paratis evaſerit. Wielkie tego człowieka ſzczęście było, że uſzedł záſadzek ktore ná niego zgotowano.

BONHEUR ſe dit auſſi *en termes de compliments par exaggération,* comme *Depuis que j'ay eu le bonheur de vous écrire.* Ex quo ad te ſcripſi. SZCZĘSCIE ſię też mowi przez ludzkość y poſzanowanie, iáko: Od tego czaſu iákom miał ſzczęście piſać do ciebie.

BONIFIER, V. act. mot bas & populaire, (*Rendre meilleur.*) Meliorare, (melioro, melioras, melioravi, melioratum.) act. acc. *Vlp.* POLEPSZYC poprawić ſłowo podłe y poſpolite

Cela bonifiera voſtre ſauſſe. Id faciet condimentum tuum meliuſculum. To ci poprawi iuſzkę.

BONN, (*Ville d'Allemagne ſur ſe Rhin au deſſus de Cologne*) Bonna, *genit.* Bonnæ, f. BONNA Miaſto Niemieckie nad Rhenem po nad Kolnem.

BONNE, *Ville d'Afrique, dont S. Auguſtin a eſté Eveſque.*) Hippo, *genit.* Hipponis, m. Hippo Regius, *genit.* Hipponis Regii, m. BONNA Miaſto w Afryce gdzie S. Auguſtyn był Biſkupem, *Hippona.*

Qui eſt de Bonne. Hipponenſis & hoc Hipponenſe. adject. Co ieſt z Bonny Hiponeńczyk.

BONNEMENT, adv. (*D'une maniere bonne & ſincere.*) Simpliciter. *Cic.* Sine fuco & fallaciis. *Cic.* SZCZERZE prawdziwie w ſpoſob dobry y rzetelny.

BONNEMENT, (*marque quelquefois de l'incertitude.*) comme *Je ne ſçay pas bonnement cela, Je ne le ſçay pas bien.* Non id planè ſcio. *Plaut.* DOBRZE, prawie, znaczy czaſem niepewność, iáko: tego prawie álbo dobrze álbo doſkonale niewiem.

BONNET, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à couvrir la teſte.*) Pileus, *genit.* pilei, m. *Colum. Aul-Gel.* CZAPKA co ſłuży do nákrycia głowy.

Bonnet quarré. Pileus quadratus, *ou* Pileum quadratum. Czapka o czterech rogach.

Bonnet de nuit. Pileus nocturnus. Czapka nocna.

Petit bonnet. Pileolus, *genit.* pileoli, m. *Colum.* Czapeczka.

Bonnet de peau de beſte en caſque. Galerus, *genit.* galeri, m. *Virg.* Kapuza, czapka z ſkory bydlęcey nakſztałt przyłbicy

Qui porte un bonnet ſur la teſte. Pileatus, a, um. *Liv.* Czapkę maiący na głowie.

ON DIT figurément, *On a opiné du bonnet, Cette affaire a paſſé du bonnet,* (*Lorſque tout le monde eſt de meſme avis,* ou *qu'on opine ſans raiſonner & ſelon le ſentiment de ceux qui ont déja opiné.*) Huic rei nutu omnes aſſenſi ſunt ad unum. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: zgodzili ſię czapki zdiąwſzy, kiedy wſzyſcy ſą iednego zdania, álbo że kto zgadza ſię na co z drugiemi co przed nim mowili.

Opiner du bonnet, (*Suivre le ſentiment de ceux qui ont opiné les premiers,*) Nutu ſententiam dicere. *Czapką zdanie ſwoie dać,* Iść zá zdaniem inſzych ktorzy pierwcy mowili.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a mis ſon bonnet de travers,* pour dire, *Il eſt chagrin & il ne ſçait à qui il en a, ou à qui il en veût.* Ita moroſus eſt, ut unumquemque jurgio adoriatur. MOWIĄ przyſłowiem, *Człowiek ten nábakier czapkę noſi,* Zły ieſt, á nie wie ná kogo, y o co.

ON DIT, *Vn homme a la teſte près du bonnet,* pour dire, *Il eſt aiſé à ſe mettre en colere.* Facilis, *ou* celer iraſcitur. Cerebroſus eſt. *Hor.* MOWIĄ *Człowiek ten ma głowę przy czapie,* to ieſt: łatwiuſieńko ſię rozgniewa.

(Façon de parler baſſe.) Przyſłowie podłe.

ON DIT auſſi (*de trois perſonnes liées étroitement d'amitié & toûjours de meſme ſentiment.*) *Ce ſont trois teſtes en un bonnet.* Tria capita, & una mens idemque animus. MOWIĄ o kilku oſobach ściſłą przyiaźnią z ſobą złączonych, y záwſze iednego zdania, *Trzy głowy á iedna czapka.*

BONNETER, V. act. terme bas & du diſcours familier. (*Solliciter quelqu'un en le ſaluant & luy faiſant la reverence toûjours le chapeau bas.*) Salutationibus, *ou* obſequiis prehenſare. *Cic.* CZAPKOWAC, ſłowo podłe y mowy potoczney kogo uymować záwſze mu ſię kłaniaiąc czapkę przed nim trzymaiąc.

BONNETERIE, ſubſt. f. *on prononce* bonetrie. (*La profeſſion de Bonnetier.*) Pileorum & tibialium textura. CZAPNICTWO Rzemieſło czapek robienia.

BONNETIER, ſubſt. maſc. *on prononce* bonetier. (*Celuy qui fait & qui vend des bonnets & des bas.*) Pileorum & tibialium textor, *genit.* textoris, m. CZAPNIK ten co czapki robi y przedaie lub pończochy.

BONTE', ſubſt. f. (*Attribut de la Divinité.*) Bonitas divina, *genit.* bonitatis divinæ, f. *Cic.* Dobroć Przymiot Boſtwa.

BONTE', (*Qualité de ce qui eſt bon dans chaque corps.*) Bonitas, *genit.* bonitatis, f. *Cic.* *La bonté des terres. Bonitas agrorum. *Cic.* *Bonté de la terre. Bonitas ſoli. *Quint.* ou terræ. *Lucr.* *Bonté de la voix. Bonitas vocis. *Cic.* *Bonté de l'eſprit. Ingenii bonitas. *Cic.* *La bonté des mots Latins. Verborum latinorum bonitas. *Cic.* DOBROC własność chwalebna każdey rzeczy. *Dobroć gruntow rol. *Dobroć pola roli, *Dobroć głoſu. *Dobroć dowcipu. *Dobroć ſłow łacińſkich.

BONTE' ſe dit en morale, (*de la douceur & de l'honneſteté qu'on a pour quelqu'un.*) Humanitas, *genit.* atis, f. DOBROC mowi ſię obyczaynie o łaſkawości y ludzkości ktorą kto komu oświadcza.

Il m'a écrit que vous avez eu la bonté de recevoir ſes excuſes. Pro tuâ humanitate, ſe tibi purgatum eſſe ſcribit. *Cic.* Piſał mi żeś z łaſkawości ſwoiey raczył przyiąć wymowkę iego.

J'attends cette grace de voſtre bonté. Hanc abs te gratiam viro optimo & humaniſſimo expecto. *Cic.* Czekam tego z łaſki twoiey.

Ayez s'il vous plaiſt la bonté de m'écouter. Pro tuâ (amabo) humanitate auſculta me. *Cic.* Proſzę o tę łaſkę chciey mię wyſłuchać.

BONTE' ſe dit encore figurément pour (*l'inclination qu'on a d'aſſiſter ſon prochain, & de luy faire du bien, & le bien qu'on luy fait.*) Bonitas, Benignitas, *genit.* atis, f. *Cic.* *Officia. Merita, *genit.* orum, n. pl. *Cic.* DOBROC ſię ieſzcze mowi *niewłaśnie* zá ſkłonność do poratowania bliźniego, y onemu dobrze czynienia, y zá dobroczynność ktora ſię mu świadczy.

Je vous ſuis bien obligé de toutes vos bontez. Ob tua in me beneficia maximam à me iniſti gratiam. *Ter.* Bardzom ci obowiązany zá wſzyſtkie dobroczynności.

En vain vous voudrez me ſoulager par vos bontez, lorſque je ſeray extrémement vieux. Fruſtrà me ſenio debilem adjuvare nitetur bonitas tua. *Phæd.* Już to prożno mi dobroczynność ſwoię świadczyć zechceſz kiedy ſię iuż zſtarzeię.

Je ſuis aſſez riche par vos bontez, & au delà meſme de mes eſperances. Satis ſupraque me tua benignitas ditavit. *Horat.* Doſyć mam z dobroczynności twoiey, y nád ſpodziewanie moie.

BONTE' ſe dit, (*des actions, & eſt opposé à Malice.*) comme *Cét homme eſt plein, ou rempli de bonté, C'eſt la bonté meſme.* Singulari bonitate præditus eſt, & ipſa bonitas. DOBROC mowi

mowi ſię o uczynkach y ieſt przeciwna złości, iáko: Ten człowiek ieſt pełen dobroci, ieſt ſama dobroć.

IL SIGNIFIE de plus (*Simplicité, bêtiſe*) comme *Cét homme s'eſt ruiné par ſa trop grande bonté.* Bonum quod habebat, nimiâ humanitate (*ou* per comitatem) diſperdidit. *Plaut.* ZNACZY nád to proſtactwo nikczemność, iáko: Ten człowiek ſię ſtracił przez dobrowolność ſwoię zbyteczną.

BONTE' ſe dit encore (*des ſimples Civilitez.*) comme *Vous aurez la bonté de luy faire tenir ma lettre* Velis (amabo) mittere ad illum meas litteras. DOBROC mowi ſię ieſzcze o ludzkości poſpolitey, iako będzieſz miał tę dobroć ábyś mu oddał liſt moy.

BORAX, ſubſt. maſc. (*Mineral qui ſert à ſouder l'or.* Chryſocolla, *genit.* æ, f. *Plin.* KLEY ogniſty do lutowania złota [illegible]

BORD, ſubſt. maſc. *on prononce* bor. (*L'extrémité des choſes, ce qui termine.*) Ora, *genit.* oræ, f. *Cic.* BRZEG Kray rzeczy iákiey gdzie ſię kończy.

BORD, ou *le rivage de la mer.* Litus, *genit* litoris, n. *Cic.* BRZEG [illegible] morſki.

Qui eſt ſur le bord de la mer. Litoreus, litorea, litoreum. *Mart.* Pobrzeżny [illegible] co ſię nád brzegiem trzyma.

Vne maiſon conſtruite au bord, ou ſur le bord de la mer. Litorea domus, *gen.* litoreæ domûs, f. *Mart.* Dom Domoſtwo ná brzegu morſkim álbo nád brzegami poſtawione.

Forteresse baſtie ſur le bord de la mer. Litorea arx. *gen* litoreæ arcis, f. *Stat.* Forteca nád brzegiem morſkim poſtawiona.

BORD *d'une riviere, d'un lac, d'un eſtang.* Ripa, *genit.* ripæ, f. *Cic.* Litus, *genit.* litoris, n. *Cic.* BRZEG rzeczny, ieziora, ſtawu.

BORD *d'une fontaine.* Margo, *genit.* marginis, maſc. *Var.* BRZEG Kryniczny.

BORD *élevé d'une riviere.* Crepido, *genit.* crépidinis, f. *Colum.* *(C'eſt auſſi *Le bord d'un précipice.*) *Le bord d'un foſſé.* Labrum, *genit.* labri, n. *Cæſ.* BRZEG rowu brzegu rzecznego. *Ieſt też to brzeg przerwy, y brzeg przepaści.

BORD *d'une robe,* (*Ce qui ſert à la border*) Limbus, *genit.* limbi, m. Inſtita, *genit.* inſtitæ, f. *Virg.* BRZEG brama u ſzaty [illegible] obſzycia po brzegach, obłoga.

BORD en terme de marine ſignifie (*un Navire.*) Navis, *genit.* navis. *Navigium, *genit.* navigii, n. *Petr.* *Je me rendis à ſon bord.* Navem illius conſcendi. *Cic.* BRZEG terminem żeglarſkim znaczy okręt. *Wſiadłem ná brzeg iego, na ſtatek iego.

ARRIVER *au bord,* (*Prendre terre.*) Ad litus appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) *Quint.* Przybić przyſtawić dolądu przypłynąć przylądować.

Mettre à bord les navires. Naves appellere. *Cic.* Przybić okrętami ſtatkami do brzegu.

ON DIT proverbialement & figurément, *Vn homme eſt ſur le bord du précipice,* pour dire, *Il eſt en danger de faire une grande chute.* In præcipiti eſt. *Celſ.* MOWIĄ przyſłowiem, y *niewłaśnie*: Człowiek ten ieſt nád brzegiem przepaści ſwoiey, *to ieſt:* Jeſt w niebeſpieczeńſtwie wielkiego upadku.

ON DIT d'un homme fort âgé, *Il eſt ſur le bord de ſa foſſe,* pour dire, *Il eſt vieux & près de mourir.* Capularis ſenex, m. *Plaut.* MOWIĄ o człowieku barzo ſtarym ſtoi nád brzegiem mogiły ſwoiey, *to ieſt*: ſtary ieſt y bliſki śmierci.

ON DIT encore d'un malade, *Il a la mort ſur le bord des levres,* ou *Il eſt près d'expirer.* In præcipiti eſt ægrotus. *Celſ.* MOWIĄ ieſzcze o chorym. Má śmierć ná ſamym brzegu ná wargach *álbo* bliſki ieſt ſkonania.

ON DIT auſſi, *Avoir une choſe ſur le bord, ou ſur le bout des levres,* (*quand on a de la peine à nommer une choſe à un certain moment, qu'on nomme facilement quelque moment après*) comme *J'avois ſon nom ſur le bord des levres.* Verſabatur mihi illius nomen in labris primoribus. *Plaut.* MOWIĄ też mieć rzecz iáką ná końcu ięzyka, ná wargach, kiedy nie można ſobie záraz przypomnieć iák ſię co zowie, co wkrotce potym przypomniawſzy ſobie mianuięmy, iáko: *Miałem Imię iego ná końcu ięzyka.*

ON DIT pareillement, *Boire à rouges bords, à pleins verres.* Potare plenis cantharis. *Plaut.* MOWIĄ też z brzegami pełne wypiiać, aż ſię brzegi zámoczą.

(On parle ainſi dans le familier parmi les gens qui aiment la joye.) Tak ſię mowi ponſale między temi co lubią poſiedzenia, ochodki.

BORDAGE, ſubſt. maſc. (*Planches qui couvrent les coſtez du navire en dehors.*) Margines navium, maſc. & fœm. pl. BRZEGI, krańce, tarcice ktore okrywaią boki okrętu álbo ſtatku zwierzchu.

BORDE', m. BORDE'E, f. part. paſſ. *Qui a un bord,* (*parlant d'un veſtement.*) Limbo circumdatus, a, um. BRAMOWANY obłożony co ma obłogę pobrzegach mowiąc o ſzatach.

Robe blanche bordée de pourpre. Prætexta, *genit.* prætextæ, f *Cic.* (*il faut ſous-entendre* Toga, *qu'on peut exprimer.*) Száta biała bramowana purpurą.

(Les Citoyens Romains portoient cette robe juſqu'à l'âge de 17. ans: leurs Preſtres & leurs Magiſtras la portoient auſſi aux jeux public.) Obywatele Rzymſcy noſili tę ſzatę aż do 17. lat wieku ſwego Kapłani ich, y urząd brali ią też ná ſię pod czas igrzyſk publicznych.

BORDE'E, ſubſt. f. (*Pieces d'artillerie, qui ſont le long des coſtez d'un vaiſſeau,*) comme *Ce Capitaine laſcha ſa bordée contre l'ennemi* Imperator ille ab uno navigii latere ignitaro tormenut diſplodit in hoſtem. STRONA, bok ſztuki armaty rozſtawione po iedney ſtronie okrętu; iako: Ten wodz wyſtrzelił z iedney ſtrony okrętu ná nieprzyiaciela.

BORDEL, ſubſt. m. (*Lieu infame & de proſtitution.*) Lupanar, *genit.* lupanaris, neut. *Catul.* Luſtrum, *genit.* luſtri, neut. *Cic.* BURDEL, Dom nierządny, zamtuz mieyſce niepoczciwe.

Hanter les bordels. Luſtrari, (luſtror, luſtraris, luſtratus ſum.) deponen *Plaut.* Uczęſzczać chodzić do Zamtuzá.

BORDELIER, ſubſt. maſc. (*Coureur de bordels,* ou *Qui hante les bordels.*) Ganeo, *genit.* ganeonis, m. *Cic.* ZAMTUZNIK co po zamtuzach biegá.

BORDER, V. act. (*Mettre quelque choſe le long des extrémitez d'une autre.*) Circumfundere, *Hirt.* BRAMOWAC okładkę dawać około brzegow iakiey rzeczy.

Vne plaine de quatre lieuës, bordée d'une longue chaiſne de montagues en forme d'amphiteatre. Campus planitie patens millia paſſuum quindecim, quem jugum montium cingit, & veluti theatri ſpeciem efficit. *Hirt.* Rowniná ná cztery mile opaſaná ciągłemi gorami nakſztałt placu widoku.

Il borda les murailles de canons Diſpoſuit tormenta in muris. *Cæſ.* Porozſtawiał armatę po murach.

(C'eſtoit proprement des Machines de guerre anciennes, car on n'avoit point encore l'invention des Canons du temps de Ceſar.) Były to właśnie ſztuki Woienne dawnych, bo ieſzcze armatá niebyłá wynaleziona zá czaſow Cezárá.

Les chemins eſtoient bordez de ſoldats Secundùm iter milites erant circumfuſi. Drogi były pozaſtawiane żołnierzami.

BORDER *un habit,* (*Mettre,* ou *coudre un bord deſſus.*) Veſtem limbo circumdare, (circumdo, circumdas, circumdedi, circumdatum.) act. *Ovid.* OBŁOGĘ dać na ſukni, kraie icy czym obłożyć obſzyć.

Sa veſte eſtoit bordée d'or. Aureus limbus obibat chalamydem. *Ovid* Szátá iego ſpodniá byłá złotem obſzyta.

Border d'argent quelque vaſe. Circumcludere vas argento lâ[illegible]is. *Cæſ.* Oprawić w ſrebro dać ná naczynie iakie.

Border de pierres. Lapidibus ſtatuminare. act. acc. *Plin.* Kamieńmi obłożyć utwierdzić.

BORDEREAU, ſubſt. maſc. (*Petit papier, où les Banquiers écrivent les eſpeces des monnoyes qu'ils donnent.*) Scheda Schedula, *genit.* æ, f. *Plin.* KARTECZKA, brzeżek papieru gdzie Bankierze piſzą iakie pieniądze daią.

BORDURE, ſubſt. f. (*Ce qui garnit, ce qui ſoûtient, ou ce qui orne les bords d'une choſe.*) Limbus, *genit.* limbi, m. *Virg.* OBŁOGA, oprawa, to co ſtroi wſpierá, álbo ozdabiá brzegi iakiey rzeczy.

BORDURE ſe dit particulierement (*du quadre dans lequel on met on tableau.*) Pluteus, *genit.* plutei, m. *(*Ciceron appelle* Pluteale ſigilum, *Vne petite ſtatuë, qui eſt dans une bordure.*) OBŁOGA ſię oſobliwie mowi o ramach w ktorych oſadzaią obraz iaki. *Cycero nazywá małą oſobką w ramy oprawną.

Donner une bordure à un tableau. Tabellam marginare. act. *Liv.* Ramy dać koło obrazu.

BORDURE *d'une parterre.* Pulvinorum hortenſium buxea, *ou* buxeus margo, (*les bordures eſtant ordinairement de bouïs.*) SADZENIE w koło kwatery bukſzpanem ponieważ w ogrodach o koło kwater zwyczaynie bukſzpan ſadzą

BOREAL, m. BORE'ALE, f. adiect. (*Septendrinal, qui eſt du Septentrion.*) Boreus, Borea, Boreum. *Ovid.* POŁNOCNY

BORGNE, adiect. m. & f. (*Qui n'a qu'un œil.*) Cocles, *gen.* coclitis. *Plin.* IEDNO oki, co tylko iedno má oko.

Borgne qui a perdu un œil par accident. Luſcus, *genit.* luſci, m. *Cic.* Slepy iedno oki, ktory iedno oko przypadkiem utracił.

Borgne ſoit de naiſſance, ou par accident. Unoculus, a, um. *Plaut.* Iedno oki czyli od urodzeniá, czyli z przypadku.

ON DIT proverbialement, *Vn compte borgne, (qui eſt oppoſé à rond.)* Impar numerus, *genit.* numeri imparis, m. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem liczbá ślepá, álbo *licho* ktoremu ieſt przeciwne *cetno* liczba rowna.

ON DIT, *Faire des contes borgnes,* pour dire *Reciter des fables & des contes de vieilles.* Aniles narrare fabulas. BABSKIE wieści, álbo bayki prawić.

Changer ſon chevalborgne en un aveugle, (Faire un mauvais troc.) Malè permutare. *Plin.* Wymieniać niedo-widá zá ślepego, złe miany, ſtrácić ná frymarku

BORGNESSE, ſubſt. f. (*Femme qui n'a qu'un œil.*) Mulier cocles, *genit.* mulieris coclitis, f. Luſca, *genit.* æ, f. Altero oculo capta, *ou* orba, æ, f. *Mart.*, IEDNO oka niewiaſtá o iednym oku.

(Il ne ſe dit que par injure) Niemowi ſię chybá przez urąganie

BORNE, ſubſt. f. (*Pierre plantee dans un champ pour en marquer les limites.*) Terminalis lapis, *genit.* terminalis lápidis, m. *Plin.* GRANICZNY miedzowy kamień, kopiec.

BORNES au plurier, (*Limites.*) Limites, *genit.* limitum, m. Termini, *genit.* terminorum, m. plur. *Cic.* GRANICE w liczbie więkſzey, kopce.

Eſtendre les bornes d'un empire. Fine. imperii propagare, *ou* proferre. *Cic.* Pomknąć rozſzerzyć granice Páńſtwá iákiego.

BORNES, au figuré, dans ces façons de parler, *Donner des bornes plus eſtroites à ſes eſpérances, & ne s'attendre point au lendemain.* Spem longam reſecare quàm minimè credulum poſtero. *Hor.* GRANICE *niewłáśnie* w tych rozumieniach. Granice ſzczupleyſze położyć nadzieiom ſwoim, y nieczekać aż do iutrá.

Donner des bornes à ſon ambition. Certos ambitionis fines ſibi conſtituere. *Cic.* **A ſa méchanceté.* Ponere modum ſuæ nequitiæ. *Horat.* **Sortir des bornes de la raiſon.* Tranſcendere rationis fines. Granice położyć ſwoiey wynioſłości. *Złości ſwoiey. *Wybieżyć z granic, álbo zá granice rozumu wypadać.

Je paſſe les bornes que je m'eſtois préſcrites. Excedit animus, quem propoſui terminum. *Phed.* Wychodzę z granic ktorem ſobie był założył.

Celuy qui a une fois paſſé les bornes de la pudeur, porte l'impudence & l'effronterie juſques dans l'excès. Qui ſemel verecundiæ fines tranſiit, cum benè & naviter impudentem eſſe oportet. *Cic.* Ten co raz wyſzedł z granic wſtydu, niewſtyd y bezczelność coraz daley aż do zbytku poprowadzi.

Il ne ſort jamais des bornes qu'il s'eſt preſcrites. Extra cancellos quos ipſe circumdedit, nunquam egreditur. *Cic.* Nie wychodzi nigdy z granic ktore ſobie założył.

C'eſtoit un eſprit vaſte & ſans bornes. Erat ipſi immenſum & ingens ingenium. *Hor.* Rozum to był wielki y nieograniczony.

L'ambition d'Alexandre n'avoit point de bornes, eſtoit ſans bornes. Immenſa erat interminata Alexandri ambitio. Wynioſłość Alexandra byłá bez granic y bez kreſu.

Qui *n'a point de bornes, (Qui n'eſt point limité.)* Interminatus, a, um. *Cic.* Co granic niemá, nieokreślony.

QUI *n'a point de brones dans ſa durée.* Infinitus, a, ũ. *Cic.* CO ſnie- má granic áni końcá bytności ſwoiey y trwania nieſkończony.

QUI *n'a point de bornes dans ſes deſirs, ni dans ſes plaiſirs.* In deſideriis & voluptatibus immenſus, *ou* infinitus, a, um. *Cic.* CO niemá granic chciwości y uciech ſwoich.

BORNER, V. act. (*Mettre des bornes à un champ &c.*) Terminos pangere, (pango, is, pepigi, *ou* panxi pactum.) act. dat. *Cic.* ROZGRANICZAC granice naznaczáć w polach między rolami.

BORNER ſe dit au figuré, comme *Donner des bornes à ſon ambition, Borner ſon ambition, ſes deſirs.* Ponere, *ou* figere ambitioni, deſideriis modum. OGRANICZYC mowi ſię *niewłáśnie* iako położyć granice wynioſłości ſwoiey, ograniczyć wynioſłość ſwoię chciwość ſwoię.

Borner l'amitié. Fines in amicitiâ conſtituere. *Cic.* Granice położyć przyiaźni.

Qui borne ſes deſirs au ſeul néceſſaire, ne court point les mers orageuſes. Deſiderans quod ſatis eſt, non ſollicitat æſtuoſum mare. *Hor.* Kto chciwość ſwoię określił ograniczył ſamą potrzebą, nie puſzczá ſię ná morze nawáłności pełne.

LE BORYSTHENE, aujourd'huy *le Neper, (Fleuve de Pologne, qui ſe va décharger dans le Pont-Euxin, ou Mer Noire.)* Boryſthenes, *genit.* Boryſthenis, maſc. DNIEPR Rzeká Polſká ktora płynie y wpada w czarne morze.

BOSNIE, (*Province de la Turquie en Europe.*) Boſnia, *gen.* Boſniæ, f. BOSNYA Prowincyá Turecká w Europie.

LE BOSPHORE *de Thrace.* Boſphorus Thracius, *genit.* Boſphori Thracii, maſc. MORZE ciaſne ściśnione Tracyi.

(On l'appelle maintement les *Dardanelles,* ou le *Détrit de Conſtantinople.*) Zowią dziś Dardanelle, álbo uście Carogrodzkie.

BOSPHORE CIMMERIEN, ou *le Détroit de Caffa, (qui fait: la communication du Pont-Euxin avec le Palus Méotides.)* Boſphorus Cimmerius, i, m. MORZE CIASNE Cymmeryiſkie álbo uście Kaffy ktore łączy morze czarne z morzem álbo Ieziorem Tatarſkim.

BOSQUET, ſubſt. maſc. (*Petit Bois, qu'on éleve dans les jardins des maiſons de plaiſance*) Nemus, *genit.* nemoris, neut. Silvula, *genit.* ſilvulæ, f. GAIK, Laſek drzewin ſadzonych ktory zapaſzczáią w ogrodach Palacow wieyſkich ktore ſilnych.

BOSSAGE, ſubſt. maſc plur. (*Pierres non taillées qu'on laiſſe en batiſſant pour y tailler quelques ouvrages de ſculpture.*) Eminentiæ, *genit.* eminentiarum, f. plur. *Vitr.* PROSTE kamienie nie rznięte ktore zoſtawuią wyſtawuiąc gmachy dla rznięciá ná nich iakiey roboty ſnycerſkiey.

BOSSE, ſubſt. f. (*Tumeur qui vient au dos & à l'eſtomac.*) Gibbus, *gen* hibbi, m. *Juv.* GARB wypukłość ktorá ſię przydaie ná plecach, y w pierſiach.

Les chameaux ont deux boſſes ſur le dos. Tubera bina in doroſo habent cameli. *Plin.* Wielbłądy maią dwá garby na grzbiecie.

BOSSE *qui vient naturellement à l'érable.* Bruſcum, *genit.* bruſci, n. *Plin.* SŁOIE z przyrodzeniá w iaworach y klonach.

BOSSE *ou* BOSSETE *qui eſt au milieu d'un bouclier.* Umbo, *genit* umbonis, m. *Virg.* PUKIEL we ſrzodku u tarczy.

BOSSE *qui commence à s'élever à la teſte des animaux, (lorſque les cornes commencent à pouſſer.)* Subula, *genit.* ſubulæ, f. *Mart.* GUZ ktory ſię pokazuie ná głowie zwierząt kiedy im rogi wychodzić zaczynaią.

Petite boſſe. Tuberculum, *genit.* tuberculi. n. *Plin.* Garbek.

BOSSE, dans la Sculpture, (*Bas relief,* ou *plein relief.*) Eminentia, *genit.* eminentiæ, f. *Cic.* WYPUKŁOSC wydatniá robotá ſnycerſká rycie wydatne pełne.

Ouvrages en boſſe. Ectypa, *genit.* ectyporum, neut. plur. *Plin.* Robotá ſnycerſká wydatniá rznięcie głębokie.

Ouvrages de demie boſſe. proſtypa, *genit.* proſtyporum, n. plur. *Plin.* Robotá ſnycerſká ſrzednio wydatna, rznięcie miałkie, nie głębokie.

Statuë, ou *Image en boſſe.* Statua, *genit.* ſtatuæ, f. Signum, *genit* ſigni, n. *Cic.* Obraz poſąg wyrzynany.

BOSSETTE, ſubſt f. (*Petite boſſe de fonte, en forme de nombril, qu'on mes ſur les livres pour les fermer.*) Umbilicus, *genit.* umbilici, m. *Hor.* GUZIK lany nakztałt groſzku do zamykaniá kſięgi, rożyczká.

BOSSU, m. BOSSUë, f. (*Qui a une boſſe.*) Gibber, gibbera, giberum. *Sues.* GARBATY, GARBATA, co garb má.

BOSSUER, V. act. (*Faire une boſſe à de la vaiſſelle &c.*) Depravare, (depravo, depravas, depravavi, depravatum.) act. acc. (*Seneque a dit* Depravare hominum *en ce ſens pour Rendre un homme boſſu.*) ZKRZYWIC, Pogarbić naczynie iakie, Seneká powiedział człeká przekrzywić przełamać.

BOT, adject, m. comme *Vn pied bot, (Vn homme qui a le pied mal tourné, & qui a de la peine à s'en ſervir.* (Atta, *gen.* attæ, m. *Feſt.* KULA, ná palcach nogi włoczący, człowiek co má nogę niedołężną.

BOTANIQUE, adject. & ſubſt. f. (*C'eſt la partie de la Médecine qui s'applique à connoiſtre les ſimples & leurs qualitez*) Botanica, æ. f. Ars herbaria, *genit.* artis herbariæ, f. *Plin.* NAUKA o ziołach zielnictwo, część nauki lekarſkiey bawiąca ſię o koło poznawaniá zioł y ich włáſności.

Vn Médecin botanique, ou ſelon quelques-uns *un* BOTANISTE. Botanicus. Zielnik lekarz.

BOTTE, ſubſt. f. (*Eſpece de fagot de pluſieurs choſes de meſme nature liées enſemble.*) Faſciculus, *genit.* faſciculi, m. *Colum* PĘK, Snopek, wiązanká, wielu rzeczy iednogoſz gatunku, wkupę związanych.

Botte d'échalas, de foin, de paille. Faſciculus pedamentorum, fœni, ſtraminis. *Plin. Colum.* Pęk tyczy, wiązanſianá, pęk ſłomy.

BOTTE en terme d'eſcrime, (*Coup qu'on porte à quelqu'un avec le fleuret.*) Petitio, *genit.* petitionis, fœm. *Cic.* RAZ terminem ſzermierki, uderżenie dotknienie dane komu floretem, bronią rycerſkiego ćwiczeniá; ſzytch.

Porter une botte à quelqu'un. Aliquem petere, (peto, petis, petii, petitum.) act. Sztych dáć komu.

BOTTE, (*Sorte de Chauſſure qui couvre toute la jambe juſques au genou.*) Ocrea, *genit* ocreæ, f. *Liv.* BUT, ſpoſob obuwia ná całą nogę aż do kolana.

ON DIT proverbialement *Accoler la botte à quelqu'un, (Luy faire des careſſes baſſes & intereſſées.)* Blandè & ſubmiſsè ſubpalpari alicui. dep. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem buty komu wycierać, niſkie mu poſługi y podchlebſtwá czynić z intereſu.

BOTTE', m. BOTTE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui a des bottes.*) Ocreatus, a, um. W BUTACH, ten ta co má buty ná nogach.

SE BOTTER, V. act. (*Se mettre des bottes.*) Ocreas inducere, (induo, induis, induitum.) act. *Liv.* BOTY brać, wdziewać ſobie.

Botter quelqu'un. Alieni ocreas inducre. *Liv.* Boty komu wdziewać.

BOTTELAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de faire & de lier des bottes.*) In faſciculos colligatio, *genit.* onis, fœm. WIĄZANIE robienie ſnopkow ſnopow pękow.

BOTTELER, V. act. (*Faire,* ou *mettre en bottes.*) In faſciculos colligare. act. acc. *Colum.* WIĄZAC w ſnopy &c

BOTTINE, ſubſt. f. (*Botte legere.*) Ocrea levior, *genit.* ocreæ levioris, f. BUTECZKI lekkie buciki.

BOUC, ſubſt. maſc. (*Le maſle d'une chevre.* Hirquus, *ou* Hircus, *genit.* hirci, m. *Hor. Cic.* Caper, *genit.* capri, m. *Var.* KOZIEŁ ſtadnik.

Vn bouc chaſtré. Caper, *genit.* capri, m. *ſelon Martial.* Kozioł czyſzczony.

DE BOUC, *ou* Hircinus, a, um. *Plin.* KOZŁOWY.

Barbe de bouc. Aruncus, *genit.* aruncı, m. *Plin.* Kozłá brodá.

Qui ſent le bouc, ou *le bouquin, (Odeur forte & tres dés-agréable.)* Hircoſus, hircoſa, hircoſum. Parkotem śmierdzący, co kozłem ſmierdzi trąc., ſmrod tęgi y barzo nieprzyiemny.

(Horace a dit *Gravis hircus hirſutis cubat in alis.* c'eſt à dire, *Il ſent le bouquin,* ou *le gouſſet; Plus laſcif qu'un bouc,* pour exprimer un homme fort adonné aux plaiſirs de la chair. *Laſcivior hirco,* genit. *laſcivioris hirco.*) Horacyuſz mowi parkotem trąci, álbo macherzyną; Roſpuſtnieyſzy iurnicy, ſzy od kozłá, chcąc wyrazić człeká bardzo wdanego w cielesność.

BOUCAN, ſubſt. maſc. (*Mauvais lieu.*) Lupanar, *genit.* lupanaris, n. *Catul.* NIEPOCZCIWE mieyſce, Burdel.

BOUCANNER, V. act. (*Faire ſecher du poiſſon & de la chair au ſoleil ou à la cheminée, comme font les Sauvages, & ceux qui font un voyage de long cours.*) Infumare, (Infumo, as, avi, atum.) act. WĘDZIC ſuſzyć Ryby álbo mięſo ná wietrze álbo w kominie, iako czynią dzicy ludzie, álbo ci co w daleką puſzczaią ſię podrożę.

BOUCHAIN, (*Ville du Comté de Haynaut, ſur l'Eſcaut*) Bochanium, ii, n. BOCHEN, Miaſto Hrabſtwá Hannoniy nad Skaldą rzeką.

BOUCHE, ſubſt. f. (*Ouverture qui eſt dans le viſage de l'homme, qui luy ſert à parler & à manger.*) Os, *genit.* oris, n. Bucca *gen.* buccæ, f. *Cic.* USTA, Gębá otwarte mieyſce w twarzy ludziey ſłużące do mowieniá y iedzeniá.

Vne bouche bien fenduë. Scitè dictum os. Uſtá dobze wycięte.

Vn bouche trop fenduë, trop grande. Vaſtiùs dictum os. Uſtá ſzerokie, zbyt więcięte, wielkie.

Il faut prendre garde de ne pas trop ouvrir la bouche. Cavendum eſt ne immodicus hiatus rictum diſtendat. *Quint.* Przeſtrzegać trzebá áby nie barzo uſtá otwierać.

Ouvrir la bouche. Diducere, *ou* diſtendere rictum. *Juv. Quint.* Otwierać uſtá, gębę.

Tordre la bouche, (Faire la grimace.) Diſtroquere os. *Plaut.* Ducere os. *Ter.* Skrzywić, wykrzywiać gębę.

Il a la bouche petite, les yeux fort noirs & le teint brun. Eſt ore parvo, oculis pernigris, aquilo colore. *Plaut.* Má uſtá małe, oczy czarne, á płeć czarniawą.

ON DIT, *Ecrivez moy tout ce qui vous viendra à la bouche.* Quod tibi in buccam venerit, ad me ſcribe, *Cic.* MOWIĄ napiſz mi wſzyſtko co ci ślíná do gęby przynieſie.

Il a toûjurs ce mot à la bouche. Frequenter illud verbum uſurpat. *Cic.* Zawſze má to ſłowo w gębie w uściech.

Je l'ay appris de ſa propre bouche, ou *de luy-meſme.* Ab ipſo id, *ou* accepi. *Cic.* Mam to, wiem o tym z iego włáſnych uſt, od niego ſamego.

J'aime mieux vous dire le reſte de bouche, que de vous l'écrire. De reliquo malo loqui tecum, quàm ſcribere. *Cic.* Wolę ci oſtatek uſtnie powiedzić, niżeli napiſać.

Je vous diray le reſte de bouche. Cætera coram. *Cic.* Oſtatek uſtnie opowiem.

ON DIT encore, *Je n'oſe plus ouvrir la bouche à cette heure,* ou *dire le moindre mot* Nihil jam mutire audeo. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze Iuż teraz y gęby nie śmiem otworzyć, álbo naymnieyſze ſłowo mymowić.

Vous m'avez fermé la bouche d'un ſeul mot. Verbo uno me elinguem reddidiſti. *Cic.* Zamknąłeś mi gębę iednym ſłowem

ON DIT, *Faire la petite bouche, (Affecter de faire paroiſtre qu'on a la bouche petite.)* Os contrahere, *ou* coarctare. *(*Faire paroiſtre qu'on eſt petit Mangeur, & qu'on eſt délicat au choix des viandes.)* Tangere cibos dente ſuperbo, act. *Hor.* MOWIĄ uſtá zbierać, małą gębę ſtroić gąbkę ſtulać. *Pokazywać że mało co iadamy, álbo żeśmy przywykli do czegoś lepſzego, Przebarſzczać.

ON DIT figurement en ce ſens, *Il n'en fait pas la petite bouche, (Il le dit par tout, il ne s'en cache point.)* Id apertè fert. *Liv.* MOWIĄ *niewłáśnie:* całą gębą o tym powiada, nie tai ſię z tym.

Qui a une grande bouche. Bucculentus, a, um. *Plaut.* Pyſkaty gębaty co ma wielką gębę.

BOUCHE ſe met auſſi pour *Les perſonnes qu'il faut nourrir.* comme *J'ay vingt bouches à nourrir tous les jours ſans compter les chiens.* Viginti ventres paſco & canes *Petr.* GĘBA kładzie ſię też zá oſoby, ktore żywić trzeba, iáko: mam dwadzieścia gąb żywić codzień, pſow nierachuiąc.

Nous ſommes trente bouches à table, ou *trente perſonnes.* Triceni convivæ diſcumbimus, Jeſteśmy trzydzieści gąb do ſtołu, trzydzieści oſob.

Il fut réſolu au plus de voix qu'on mettroit dehors toutes les bouches inutiles pour la guerre. Conſtituunt ut qui valetudine aut ætate inutiles ſunt bello, oppido exeant. *Caſ.* Więkſzą liczbą głoſow ſtanęło, áby kazać uſtąpić wſzyſtkim gębom, (*oſoby*) ktore ſię do woyny nie zdadzą.

EN CE SENS on appelle *Dépenſe de bouche, (Celle qu'on fait pour ſe nourrir,)* Sumtus cibarius. W TYM rozumieniu nazywaią wydatek álbo wychod na gębę, to co wychodzi ná wikt.

LES OFFICIERS *de la Bouche chez le Roy, (ſont ceux qui luy appreſtent à manger.)* Coqui regii, *genit.* coquorum regiorum, m. plur. URZĘDNICY gęby, ſtołu, kuchni u Krola, ci co Krolowi ieść gotuią.

ALLER *à la bouche,* c'eſt à dire *aux Cuiſines du Roy.* Ad culinam regiam ire. CHODZIC do kuchni, do ſtołu Krolewſkiego, żyć z kuchni Krolewſkiey.

Vin de la bouche du Roy, (Vin que le Roy boit.) Vinum regium. Wino gęby Krolewſkiey, ktore Krol, piia.

AVOIR *bouche à Cour,* pour dire *Eſtre nourri aux tables du Roy.* Jus rectæ cœnæ habere apud Regem. Regiis menſis accumbere. MIEC ſtoł u Dworu, to ieſt: Być ſtrawowanym koſztem Krolewſkim.

J'ay bouche à cour & un cheval entretenu. Rex me alit, & equus me portat. *Hor.* Mam ſtoł u dworu, y obrok ná konia

ON DIT parlant d'un gourmand, *Il eſt ſur ſa bouche, (Il eſt aſpre à ſa bouche.)* Abdomini natus. *Cic.* MOWIĄ o obżartym wſzyſtek ieſt około gęby ſwoiey.

Moderer ſa bouche. Gulæ temperare, n. *Plin. Jun.* Uiąć gębie.

ON DIT qu'*Vn choſe fait bonne bouche, (quand après l'avoir mangée, il nous en reſte quelque goût dans la bouche.)* Id ſuave os efficit. *Plin.* MOWIĄ że rzecz iáka záprawia uſta, kiedy ziadſzy ią zápach iáki nám w uściech po niey zoſtaie.

GARDER *une choſe pour la bonne bouche, (Garder la meilleure choſe, pour la ſervir la derniere.)* Optimo ferculo claudere conviyium. *Mart.* SCHOWAC co ná oſtatek ráwety, náylepſzą rzecz zátrzymać, áby ią ná końcu dáć ná ſtoł.

Il a gardé ces fruits pour la bonne bouche, (pour la fin du repas.) Hos fructus ſecudis menſis apponendos reſervavit.

Schowaſ te owoce ná wety, ná koniec obiadu.

FLUX *de bouche*, dans les maladies veneriennes,(*La ſalivation.*) Salivarius lentor. PŁYNIENIE ſliny z gęby w chorobach ſzpetnych: *Syliwacya.*

Flux de bouche.(parlant de ceux qui parlent trop.) Nimius ſermo, *genit.* nimii ſermonis, m. Płynie z uſt, mowiąc o tych co ſiła mowią.

FERMER *la bouche à quelqu'un*,(*lors qu'on luy défend de parler.*)Occludere alicui linguam. *Plaut.* *(*lors qu'on luy coupe la parole.*)Os loquentis opprimere. *Ovid. Cic.* *(*lors qu'on luy apporte des raiſons ſi convainquantes, qu'il ne ſçauroit y répondre.*)Reſponſiones omnes ſuis rationibus alicui eripere. *Cic.* ZAMKNĄC gębę komu kiedy mu zabronią mowić. *kiedy mu mowę przerwą. *kiedy mu ták przekonywaiące dowody przywodzą, że nie ma co ná to odpowiedzieć.

BOUCHE ſe dit au figuré en morale, comme *La valeur trouve facilement des bouches éloquentes en ſa faveur.* Facilè ſibi fœcunditatem virtus argutam invenit. *Plaut.* GĘBA, Uſta, mowi ſię *niewłaśnie*, y *obyczaynie.* iako, Dzieł ośc znáyduie łatwo wymowne uſta dla ſiebie.

Les playes d'un homme aſſaſſiné ſont autant de bouches qui crient vengeance. Quot vulnera occiſi hominis, totidem ora vindictam ſonant. Rany człeka zábitego ſą tyle uſt otwartych ktore o zemſtę wołaią.

BOUCHE *d'un four*, ou *la Gueule du four.* Præfurnium, *genit.* præfurnii, n. *Cat.* CZELUSCIE u piecá.

BOUCHE ſe dit *Des ouvertures (par leſquelles les fleuves ſe déchargent dans la mer.)* Os, *genit.* oris, n. **Le Nil a ſept bouches* Septem diſcurrit in ora Nilus. *Virg.* USTA álbo uście mowi ſię o otwarciach ktoręd y rzeki wpadaią w morze. *Nil ma ſiedm uſt.

LA BOUCHE *d'un ſac.* Sacculi os. *Juv.* **La bouche d'un cheval.* Os equi. *Ovid. Hor.* WIERZCH woru z ktorey ſtrony go záwięzuią y rozwięzuią *Gęba pyſk u końia.

Un cheval qui eſt fort en bouche. Durior oris equus. *Ovid.* Koń twardouſty.

EN CE SENS on dit figurément, *Qui n'a ni bouche ni éperon.* pour dire, *Qui ne ſçait ni parler ni agir.* Mutus & iners homo. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie, *áni gęby áni z oſtrogi*, to ieſt: nie umie áni mowić, áni czynić

ON DIT au contraire, *Un homme fort en bouche*, & populairement *fort en gueule*,(*quand il eſt outrageux en paroles & en injures.*) Petulans & injurioſus homo. *Cic.* MOWIĄ zaś przeciwnie, człowieka tego ſtraſzna gęba, álbo po poſpolitemu pyſk okrutny, kiedy ieſt zełżywy w ſłowach y łaianiu.

BOUCHE ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Vous dites cela de bouche, mais le cœur n'y touche*,(*on parlant de celuy qui ne parle pas comme il penſe.*) Id ore tenus, nec vero ex animo. GĘBA ſię mowi przyſłowiem: w tych ſpoſobach mowienia, mowiſz to uſtami, ále ſerce o tym nie wie, mowiąc o tym co nie ták mowi, ják myśli.

ON DIT, *Faire venir l'eau à la bouche à quelqu'un* pour dire *Exciter dans luy l'appétit de manger d'une viande.* Excitare alicui appetentiam alicujus cibi. *Plin.* **Luy faire naiſtre le deſir, ou l'envie d'une choſe.* Incutere alicui alicujus rei deſiderio. *Hor.* WZBUDZIC w kim apetyt do iedzenia czego. *Chęć albo pragnienie do czego.

Traiter quelqu'un bouche que veux-tu, pour dire *Luy donner tout ce qu'il peut ſouhaiter de manger.* Omni obſoniorum genere paſcere aliquem, act. Częſtować kogo co tylko gęba pomyśli dać mu co záchce

Manger une viande de broc en bouche, pour dire *ſortant de la broche*, ou *toute chaude.* Ab igne cibos mandere. Nieść kąſki proſto z rożna do gęby, to ieſt: gorące proſto od ognia.

ON DIT auſſi d'un indiſcret, *Il dit tout ce qu'il ſçait, C'eſt St. Jean bouche d'or.* Non ſcit tacere. Plenus rimarum eſt hac & illac perfluit. *Ter.* MOWIĄ też o niepomiarkowanym człeku wſzyſtko wymowi co tylko wie gęba iák rzeſzoto nic w ſobie nie zatrzyma.

BOUCHE *couſuë*,(*pour recommander le ſecret d'une choſe à quelqu'un.* St. preme labia digito. Sis alter Harpocrates. *Plaut.* GĘBĘ zaſzyć zalecić komu ſekret w czym.

(Harpocrate eſtoit eſtimé le Dieu du Silence, & on le répréſentoit ayant un doigt ſur la bouche, pour marquer qu'il falloit ſe taire.) Harpokrateſa miano zá Boga milczenia, y wyrażano go trzymaiącego palec ná gębie, ná znák ze milczyć náleży.

BOUCHÉE, ſubſt. f.(*Morceau qu'on met à ſa bouche, lors qu'on mange.*)Bolus, *genit.* boli, m. *Ter.* KĄSEK to co náraz do gęby włożyć iedząc.

BOUCHÉ, m. BOUCHÉE, f.(*Fermé avec quelque choſe.*) Clauſus. Obſtructus, a, um. ZATKANY, ZATKANA, czym z wierzchu záwarty.

Bouché d'un bouchon. Obturatus, obturata, obturatum. *Plin.* Zátkany czopem.

BOUCHER, V. act. (*Fermer, clorre.*) Claudere. Occludere, (cludo, cludis, cluſi, cluſum.) *Cic. Caſ. Liv.* ZATKAC, zamknąć, záſtawić.

L'enceinte des chariots bouchoit les paſſages par où on pouvoit s'enfuir. Circumjecta vehicula ſepiebant abitus. *Tacit.* Opaſanie wozow w koło dane zámykało przeyścia ktoręd y uciekać można.

BOUCHER, (*étoupper, fermer bien.*) Obturare, (obturo, obturas, obturavi, obturatum.) act. acc. *Plaut.* ZATYKAC dobrze zwierzchu opatrzyć zámknięciem.

On bouchoit anciennement les bouteilles avec de la poix, ou du plaſtre, pour empeſcher que le vin ne s'évaporaſt. Lagenæ picabantur olim,(*ou* gypſo illinebantur.) ne anima vini recondita exſpiraret. *Petr.* Zátykano z dawna flaſze ſmołą, álbo gipſem áby wino nie wiettrzało.

Lors qu'il va coucher il bouche bien la gueule de ſon ſoufflet, de crainte qu'il ne perde du vent pendant qu'il dort. Cum it dormitum follem obſtringit ad gulam, ne quid animæ amittat dormiens. *Plaut.* Kiedy idzie ſpać zátyka dobrze turkę miecha áby wiatr z niego nie wyſzedł gdy on ſpi.

ON DIT figurément, *Boucher à quelqu'un le chemin qui conduit aux honneurs (L'empeſcher d'y arriver.)* Obſtepire viam adipiſcendi honores. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie zágrodzić komu drogę do ſzczęścia, przeſzkodzić mu do niego.

SE BOUCHER *les yeux*, pour dire *Ne vouloir point voir*, ou *Faire ſemblant de ne point voir quelque choſe, la diſſimuler.* Dejicere oculos à re aliquâ. Conniuere in re aliqua. *Cic.* ZATKAC ſobie oczy, to ieſt: niechcieć widzieć, álbo pokazywać iakobyśmy czego nie widzieli, przezierać.

Se boucher les oreilles, Ne vouloir point écouter les plaintes, ni les remontrances. Surdas aures præbere querimoniis & admonitionibus. Aures claudere ad querimonias. *Cic.* Zatkać ſobie uſzy, niechcieć ſłuchać ſkarg, álbo donieſienia iakiego

Se boucher les oreilles à la verité. Claudere aures veritati. *Cic.* Zatkać ſobie uſzy przed prawdą.

ON DIT encore figurément, *Boucher un trou, (Acquiter quelque dette.)* Alicui diſſolvere. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze zatkać dziurę, długu iákiego zbyć.

ON DIT proverbialement, *Boucher la bouteille*, pour dire *Prendre un morceau de pain après avoir beu, (de peur de ſentir le vin)* Vini hauſtus fruſtulo panis claudere. MOWIĄ przyſłowiem zátkać wino, Przeieść kawałek chleba nápiwſzy ſię áby nie czuć było wina.

ON DIT figurément, qu'*Un homme a l'eſprit bouché*, (*quand il eſt peu intelligent, il a la conception dure & tardive*) Eſt ingenio tardo. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie Człowiek zátkanego rozumu, kiedy ieſt mało poiętny, kiedy ma dowcip tępy, y trudny do poięcia.

BOUCHER, ſubſt. maſc. *on ne fait point ſonner la derniere conſonne en prononçant ce mot*, un bouché. (*Qui tue des bêtes & en vend la chair.*) Lanius, *genit.* lanii, m. *Cic. Ter.* RZEZNIK niewyraża ſią r oſtatnie w tym ſłowie. Ten co bie bydło y mięſo z niego przedaie.

DE BOUCHER, (*Qui concerne le boucher.*) Lanionius, lanionia, lanionium. *Suet.* RZEZNICZY, Rzeźnicki.

Un eſtable de boucher. Menſa lanionia, æ, f. *Suet.* Játka Rzeźnicka, ſtoł rzeźniczy.

BOUCHERE, ſubſt. f. (*Celle qui vend de la viande.*) Quæ carnes vendit. **La femme du Boucher.* Uxor lanii, f. RZEZNICZKA co mięſo przedaie. *Zona Rzeźnika.

BOUCHERIE, ſubſt. f.(*Tuerie, écorcherie, Lieu où l'on tuë les animaux*) Laniena, *gen* lanienæ, f *Plaut.* SZLACHTUZ Rześ mieyſce gdzie bydło biią Rzeźniczy warſztat.

BOUCHERIE, (*Lieu où l'on vend de la viande.*) Macellum carnarium, i, n. *Cic.* JATKA mieyſce gdzie mięſo przedaią.

BOUCHERIE ſe dit figurément, (*d'un grand Maſſacre d'hommes, d'une grande défaite.*) Cædes, *genit.* cædis, f. Strages, *genit.* ſtragis, f. *Cic.* JATKA Rześ mowi ſię niewłaśnie: o znacznym mordzie, klęſce ludzi y z nieſieniu.

Il fit une eſtrange boucherie, ou un grand carnage des ennemis. Ingentes hoſtium ſtrages fecit. *Cic.* Ná iátkę ná rześ ſtraſzną podał nieprzyiaciela.

Expoſer des ſoldats à la boucherie. Milites ad apertam & cruentam cædem exponere. Wydać woyſko na iatki.

BOUCHON, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à boucher quelque choſe.*) Obturamentum, *genit.* obturamenti, n. *Plin.* CZOP, czopek to co ſłuży do zátykania czego.

Bouchon fait de liege. Obturamentum ſubereum. **ou d'étouppes.* Stupeum obturamentum. Czop korkowy. *Czop pacześny.

BOUCHON *de Taverne*, (*Signe qu'on met à une maiſon pour montrer qu'on y vend du vin, ou de la biere.*) Hedera, Hæredæ. ZNAK przed ſzynkownym domem wiſzący ná znák że tám przedaią wino álbo piwo, wiecha, wieniec, &c.

(Il eſt fait ordinairement de Lierre, de Houx, *ou* de Cyprès, *Hedera, Aquifolium, ou Cupreſſus.*) Zwyczaynie bywa z Bluſzczu, z Oſtroſzewu, álbo z Sabiny.

BOUCHON *de paille*, ou *de foin*, (*avec quoy on panſe un cheval & on le frotte après l'avoir étrillé*) Stramineus *ſeu* ſeneus peniculus, *genit.* ſtraminei *ſeu* ſenei peniculi, maſc. WARSZ ſłomy, álbo ſiana ktorą konia opatruią y ſcieraią zgrzebławſzy go wprzody.

BOUCHONNER *un cheval*, V. act.(*Le frotter avec un bouchon.*) Stramineo peniculo equum defricare. (defrico, defricas, defricui, defrictum.) act. acc. WYCIERAC konia wytrzeć go wiechcem.

BOUCHONNER, (*Mettre en bouchon, chiffonner.*) Rugare, (rugo, rugas, rugavi, rugatum.) act. acc. *Plaut.* ZWINĄC w węzełek, zmiąć.

Elle ſecoua ſa robe, qui eſtoit toute bouchonnée, ou chiffonnée contre terre, & entra bruſquement dans un petit temple. Excuſſit vexatam veſtem, raptimque in ædem intravit. *Petr.* Wytrzęſła ſuknią ſwoię ktora była wſzyſtka pomięta od ziemi, y weſzła nágle do Kościoła iednego.

BOUCHONNER *quelqu'un* au figuré, pour *Careſſer.* Attrectare aliquem, (attrecto, attrectas, attrectavi, attrectatum.) act. *Plaut.* MIĘTOSIC kogo *niewłaśnie* Głáſkáć ſię z nim.

BOUCLE, ſubſt, f. *Eſpece d'anneau de metal ſervant à divers uſages.*) Annulus, *ou* Orbiculus, [illegible], m. PRZĘCZKA ſpoſob kolcow z kruſzcu iákiego ſłużąca do rożney potrzeby

Boucle avec un bardillon. Annulus, inſtructus, m. Przęczka z trzpieniem.

BOUCLES *d'oreilles.* Inauris, *genit.* inauris, f. *Plin.* KOLCZYKI ná uſzy.

BOUCLES *de cheveux* [illegible]. Cir[illegible] n, m. pl. *Cic.* PIERSCIONKI w włoſach pozwijanych [illegible].

BOUCLES, (*qu'on met aux portes pour heurter.*) Orbiculi ferrei, [illegible] fores pulſantur, m. pl. KOŁKA ktore zawieſzą u drzwi do kołatania.

BOUCLER, V. act. (*Fermer avec une boucle ou pluſieurs*) Annulis fibulatis adſtringere, act. acc. ZAPIĄC ná przęczkę álbo ná przęczki.

BOUCLER *une cavalle, une jument*, (*en luy fermant la nature avec une boucle pour l'empeſcher de concevoir.*) Equam fibulare, *ou* infibulare, act. *Colum.* SPIĄC klacz, bydlę, zamknąwſzy ią kolcem áby ſię ſtánowić nie mogła.

BOUCLER *les cheveux*, (*Les mettre par boucles.*) In orbes crines ſinuare. *Claud.* WKOŁKA w pierścionki włoſy zwiiać

Des cheveux bouclez avec le peigne. Flexæ pectine comæ, f. pl. *Petr.* Włoſy grzebieniem treſione.

BOUCLIER, ſubſt. maſc. (*Arme dont les anciens ſoldats ſe couvroient le corps en combattant.*) Clypeus, *genit.* clypei, m. Scutum, *genit.* ſcuti, n. *Caſ.* Parma, *genit.* parmæ, f. *Liv.* PUKLERZ, Paiż tarcza, pawęza broń ktorą dawni żołnierze okrywali ciało ſwoie biiąc ſię.

(A proprement parler ces trois mots Latins ſignifient trois ſortes de Boucliers differents dans les anciens Auteurs. *Clypeus*, eſtoit un Bouclier rond & d'airain pour l'ordinaire, ou ſervoit aux gens de pied. *Parma* eſtoit auſſi un Bouclier rond mais plus petit & de cuir fort. *Scutum* eſtoit un Bouclier de bois quarré plus long que large; néanmoins on les confond, & on les prend l'un pour l'autre, ſelon la remarque d'Alde-Manuce le Jeune.) Właśnie mowiąc te trzy náżwiſka Łacińſkie znáczą troiaki rodzay Tarczy dawnych Piſarzow. Puklerz álbo Paiż była tarcza okrągła miedziana zwyczaynie ſłużąca piechocie, Pawęza była tákże tarcza ale mnieyſza, y ze ſkory tęgiey. Tarcza była z drzewa czworograniaſta dłużſza niż ſzerſza, iednakże ie zamieniaią y biorą iedno z drugie: iáko uważa Aldus Manucyuſz młody.

BOUCLIER *à l'uſage des Amazones, (qui avoit la figure d'une feuille de lierre ſelon Xenophon; ou d'une feuille de figuier d'Inde, ſelon Pline; ou d'une demi-lune, ſelon Virgile)* Pelta, *genit.* peltæ, f. *Virg.* TARCZA pawęza według zażywania Amazonek ktora miała kſztałt liścia bluſzczowego, według Xenofonta, álbo figowego figi Indyiſkiey, według Pliniuſza, álbo poł-xiężyca, według Wirgiliuſza.

BOUCLIER (*dont ſe ſervoient les anciens Eſpagnols.*) Cetra, *genit.* cetræ, f. *Liv.* TARCZA pawęza ktorey zażywali dawni Hiſzpani.

ARMÉ *d'un bouclier.* Clypeatus, a, um. *Plaut.* Parmatus, a, um. [illegible] Pelratus, a, um. Peltaſtes, *genit.* peltaſtæ, m. Cetratus, a, um *Liv.* UZBROIONY Tarczą Puklerzem, pawężny.

Petit bouclier. Parmula, *genit.* parmulæ, f. *Cic.* Tarczka mała

BOUCLIER au figuré pour *toute ſorte de défenſe & de protection*, comme *Hector fut comme le bouclier de Troye.* Hector fuit defenſor & propugnator urbis Trojanæ. *Cic.* TARCZA Puklerz niewłaśnie zá wſzelką obronę y záſłonę, iáko: Hektor był niby puklerzem Troy.

Il s'eſt fait un bouclier de ſa vertu. Suâ virtute veluti clypeo tectus eſt. Suâ ſe virtute involvit. *Cic.* Wziął ſobie zá Puklerz cnotę ſwoię.

J'ay toujours regardé ces préceptes comme un bouclier pour défendre ma vie. Iſthæc præcepta mihi ſemper habui ætati meæ tegumentum. *Plaut.* Záwſzem ia iego przeſtrogi miał zá Puklerz y Tarczą w żyćiu moim.

ON DIT figurément, *Une levée de bouclier*, pour dire *Une entrepriſe, qui ſemble d'abord quelque choſe de grand, mais qui demeure ſans effet.* Inceptum ſpecie præclarum, ſed vanum & inutile. MOWIĄ *niewłaśnie:* Jeſt to iedno do tarczy ſię porwanie Impreza ktora ſię zaraz zdaie coś wielkiego ále ieſt bez ſkutku.

Faire une levée de bouclier. Magnum aliquod opus incœptare. Porwać ſię z tarczą, porwać ſię ná co, y uſtać.

Voilà ſans doute une belle levée de bouclier. Magnum ſanè & egregium molimen, ſed irritum. *(*On peut rendre cette façon de parler par ce Proverbe.* Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus, *Les montagnes enfanterent, & il en naquit une petite ſouris:* Mons parturiebat immanes gemitus ciens, eratque interris ſumma expectatio, at murem peperit. *Phæd.*) Porwał ſię iak lew, uſtał iák mucha. *Może toż ſamo wyrazić tym przyſłowiem łacińſkim, Przyſzło gorom porodzić, y porodziły myſz.

BOUCON, ſubſt. maſc. (*Breuvage empoiſonné.*) Toxicum, *genit.* toxici, n. *Phæd.* TRUNEK trucizną záprawny.

Boire, ou avaler le boucon. Bibere toxicum. *Prop.* Wypić połknąć truciznę.

Donner un boucon à quelqu'un. Infundere alicui venenum. *Cic.* Podać komu trucizny.

IL SE DIT figurement (*de ceux à qui on fait ſouffrir quelque choſe de fort faſcheux ſans ſe plaindre.*) comme *Il a ſurpris ſa famme en adultere: mais il a fait ſagement d'avaler le boucon ſans bruit.* Uxorem in adulterio deprehendit, ſed ſapienter quidem fecit, hauſto illo tacitè dedecoris poculo, (*ou* qui hoc dedecus tacitè ſuſtinuerit.) MOWI ſię niewłaśnie o tych ktorym co bardzo przykrego zádaiemy á y użalić ſię nie dopuſzczamy, iáko: Záſtał żonę ſwoię ná uczynku, ale mądrze ſobie poſtąpił że to połknął bez hałaſu.

BOUDER, V. n. (*Témoigner par ſon ſilence & par ſa mauvaiſe humeur, qu'on eſt faſché d'une choſe, ſans ſe plaindre, ni en vouloir dire la cauſe.*) Tacito corde premere de re aliquâ dolorem, (premo, is, preſſi, preſſum.) act. DĄSAC ſię pokazywać milczeniem y gniewną poſtawą że ſię gniewamy o co, bez nárzekania, y oświadczenia przyczyny dla czego.

Bouder contre quelqu'un, Luy faire la mine. Turgere alicui *Plaut.* Dąſać ſię ná kogo, poſtawę przykrą mu pokazywać (Mot bas, populaire & enfantin.) Słowo podłe poſpolſtwa y dziecinne.

BOUDEUR, m. BOUDEUSE, f. (*Celuy, ou celle qui boude.*) Qui, *ou* quæ turget. DĄSAL, DĄSALKA, ten álbo ta co ſię dąſa.

(Mot rare & du vulgaire.) Słowo rzadkie y poſpolite.

BOUDIN, ſubſt. maſc. (*Boyau de porc rempli de ſang & de graiſſe.*) Botellus & Botulus, *genit.* i, m. *Mart.* KISZKA wieprzowa nápełniona krwią y tłuſtością.

Qui fait & vend du boudin. Botularius, genit. botularii, m. Suet. Ten co robi y przedaie kiſzki.

BOUE, ſubſt. f. (Crotte, ordure, terre detrempée avec de l'eau) Lutum. Cœnum. genit. i, n. Cic. BŁOTO plugaſtwo śmiecie ziemia wodą rozczyniona.

L'homme eſt fait de bouë. Fictus ex argillâ & luto homulus. Cic. Człowiek ieſt z błota zrobiony.

Se veautrer dans la bouë. In luto volutari. paſſ. Cic. Walać ſię w błocie.

Qui eſt de bouë. Luteus, lutea, luteum. Ovid. Co ieſt z błota błociſty błotniſty.

Qui ſe tient dans la bouë, (parlant de certains poiſſons.) Lutarius, lutaria, lutarium. Co ſię w błocie chowa błotniſty mowiąc o niektorych rybach.

Ouvrage fait de bouë. Opus luteum. Ovid. Robota z błota lepianka polepa.

Il eſt tout couvert, ou tout plein de bouë. Totus eſt lutulentum Cic. Wſzyſtek ieſt okryty błotem pełen błotá.

Se changer en bouë. Luteſcere, (luteſco, is, n. Colum. Obrocić ſię w błoto.

Enduire de bouë. Luiare, (cuto, lutas, lutavi, lutatum) act. acc, Luto oblinere, act. acc. Cat. Kalać namazywać lepić oblepiać błotem.

BOUë, (Pus que rend une playe) Sanies, genit. ſaniei, f. Cicer. BŁOTO ropá ktorą z ſiebie raná wydaie otok.

ON DIT figurement. Une ame, ou un homme de bouë. Homo lutum & ſordes. Stercoreus homo. Plaut. MOWIĄ niewłaśnie: Duſzá álbo człowiek iak z błotá.

Il regarde ſon bien comme de la bouë Bona ſua pro ſtercore habet. Plaut. Má ſwoie dobrá za błoto.

La fortune met aujourd'huy des perſonnes ſur le throne, & demain dans la bouë. Fortuna nunc hos evehit, nunc illos deprimit. Szczęście dziś ludzi ſadzá ná tronie, á iutro ich ſpychá w błoto.

Ce prince a tiré ce favori de la bouë. c'eſt à dire d'une eſtat bas & abiect. Ex imâ hunc principes ad ampliſſimam evexit. Petr. Ten Pan tego człowieká z błota wyprowadził, to ieſt z ſtanu podłego y wzgardzonego.

ON DIT proverbialement, Une maiſon qui n'eſt que de bouë & de crachat, pour dire Une maiſon qui n'eſt pas bien baſtie. Malè fundatæ ædes, genit. malè fundatarum ædium, f. pl. Cic. MOWIĄ przyſłowiem: Dom iák cale ieſt z błota y z gliny zá dom ladaiako ſtawiany.

BOUEUX, m. BOUEUSE, f. adiect. (Qui eſt couvert de bouë) Lutouſus, Cœnos. Cic. Colum. BŁOTNISTY, BŁOTNISTA, błotem okryty.

BOUEUX, (Sali de bouë.) Cœno oblitus, a, um. Cic. Plaut. BŁOTNISTY, błotem ſpluſzczony.

BOUEUR, ſubſt. maſc (Valet qui enleve les bouës d'une ville.) Stercorarius. Lutarius, genit. ii, m. BŁOTNIK, Karownik, co ulicę czyści y błoto wywozi z miaſta.

BOUFFE, ſubſt. f. (Legere agitation de l'air & paſſagere, qui ſemble venir d'un ſouffle de la bouche.) Venti flatus. gen t. waporis, m. Cic. ZIONIENIE para, tchnienie powietrzá y przemiiaiące ktore ſię zdaie pochodzić iako od tchnienia parą.

BOUFFE'E de fiévre. Febris tentatio, genit. tentationis, fæm. OZIONIENIE febry, ograżka.

BOUFFER, V. act. (Enfler les jouës.) Inflare ambas buccas, (inflo, inflas, inflavi, inflatum.) act. Hor. NADĄC gębę.

Le vent fait bouffer les voilles. Carbaſus inflatur auſtro. Virg. Wiatr rozdymá żagle.

BOUFFER, neut. ſe dit au figuré, (de la vanité & de la colere.) Turgere, Turgeſcere, neut. NADYMAC, mowi ſię niewłaśnie o prożności y gniewie.

(Ce mot en François eſt bas & populaire.) To ſłowo w Francuſkim ieſt podłe y poſpolſtwá

Il bouffe contre moy Totus mihi turget. Plin. Jacet in fermento. Plaut. Tumet iracundiâ Proflat iras. Plin. Nadyma ſię przeciwko mnie.

Il bouffe d'ambition, de vanité. Ambitione, aut ſuperbiâ tumet, ou inflatur. Nadyma ſię prożnością y wyniosłością.

BOUFFI, m. BOUFFIE, f. part. paſſ. (Enflé.) Tumidus. Inflatus, a, um. Cic. NADĘTY, NADĘTA.

Eſtre bouffi. Tumere Ovid. Być nadętym.

Il a les yeux bouffis. Turgidis eſt oculis. Plaut. Ma oczy opuchłe naorzmiałe.

BOU.

Un membre bouffi. Membrum tumidum ac turgidum. Cic. *Des levres bouffies. Labra turgida, n. pl. Mart. Członek nábrzmiały. *Wargi wzdęte nabrzmiałe.

Celuy qui eſt tout bouffi & tout pâle des excés de la bonne chere, ne trouve plus de goût à rien. Qui pinguis eſt vitiis & albus, nihil eum juvat. Hor. Ten co wſzyſtek nabrzmiał y pobladł od zbytkow obżarſtwa nieznaydaie iuż więcey w niczym ſmaku.

Il eſt fort bouffi. Vaſtiùs tumet. Celſ. Bardzo nádęty nábrzmiały bardy.

ON DIT au figuré, Il a le cœur bouffi de colere. Irâ tumidus eſt. Bile jecur tumet. Hor. MOWIĄ niewłaśnie, ma ſe ce nadęte nábrzmiałe od gniewu.

Un eſprit bouffi d'orgueil. Inflatus & tumens animus. Cic. Umyſł nadęty pychą.

BOUFFISSURE, ſubſt. f. (Enflure.) Tumor, genit. tumoris, m. Inflatio, genit inflationis, f. qui ſe dit auſſi au figuré. NABRZMIAŁOSC nádętość wzdęcie co ſię też mowi niewłaśnie

BOUFFON, ſubſt. maſc. (Comedien, Farceur qui divertit le public par ſes plaiſanteries.) Mimus, genit. mimi, m. Cic. KUGLARZ trefniś krotofilnik co żartami ſwemi wſzyſtkim rozrywkę czyni.

BOUFFON, (Qui fait profeſſion de faire rire le monde par ſes bons mots hors du théatre.) Scurra, genit. ſcurræ, m. Cic. Sannio, genit. ſannionis, m. Cic. BŁAZEN, Smieſzek, Trefniś ktory ſię puścił ná takie życie áby do śmiechu pobudzał ludzi powieściami ſwemi.

Un bouffon celebre par ſes bons mots. Scurra notus urbano ſale. Phæd. Trefniś ſławny powieściami ſwemi.

Un bouffon fort divertiſſant. Non parùm facetus ſcurra. Cic. Trefniś bardzo śmieſzny.

Faire le metier de bouffon. Scurrari, ſcurror, ſcurraris, ſcurratus ſum.) depon. Scurriliter ludere Plin. Jun. Błaznowáć, śmieſzkowáć, trefniſtwem ſię bawić.

BOUFFON, m. BOUFFONNE, f, eſt. quelquefois adjectif. (Plaiſant.) Scurrilis & hoc ſcurile. adject SMIESZNY, SMIESZNA,

Une humeur bouffonne. Scurrilis indoles, genit. ſcurrilis indolis, f Un conte bouffon. Scurrilis fabula, æ, fœm. Humor śmieſzny żartobliwy, powieść śmieſzná.

Cela eſt bouffon. Hoc ſcurrile eſt. To ieſt śmieſzna.

BOUFFONNER, V. n. (Plaiſanter, faire des actions bouffonnes ſur le theatre pour divertir le peuple, ou dans les compagnies par e ... pour le meſme ſujet.) Scurrari, ſcurror, ſcurraris, ſcurratus ſum.) depon. Hor. KUGLOWAC kuglarſtwo ſię zabawiać dla rozrywki ludu náplacu widowiſk, álbo w poſiedzeniach dla tegoż rozweſelenia ludzi.

BOUFFONNERIE de théatre, ſubſt. f. Scenika dicacitas, genit. ſcenicæ dicacitatis, f. Quint. KUGLARSTWO ná widowiſkach.

BOUFFONNERIE hors du théatre. Scurrilis iocus, genit. ſcurrilis ioci, m. Scurrilis dicacitas, f. Cic. BŁAZNOWANIE śmieſzkowanie gdzieindziey nie ná widowiſkach.

BOUGE, ſubſt. m. (Petite Chambre, ou Garderobe pour coucher un valet.) Cella, genit cellæ, f. Cic. KOMORA kąt izdebka álbo ſtania ſypialna dla ſługi.

BOUGEOIR, ſubſt. m. on prononce boujoir. (Chandelier plat avec un long manche, où l'on met bougie.) Candelabrum cum manubrio. SWICZNIK Lichtarz płaſki z długą rączką do ſtawiania świecy.

BOUGER, V. n. (Se remuër, changer de lieu.) Se movere. RUSZAC ſię z mieyſca odmieniać ſię z mieyſca.

(Ce Verbe François ne s'employe gueres qu'avec la particule négative.) To Słowo Francuſkie nie mowi ſię prawie chyba z niepozwalaniem.

S'ils ne ſont pas encore partis, ils n'ont que faire de bouger. Si nondum profecti ſunt, nihil eſt quòd ſe moveat. Cic. Jeżeli ieſzcze nie poiechali nie maią czego ſię ruſzać.

Ne bougez point delà. Nuſquam te veſtigio moveris. Liv. Nieruſzay ſię z tamtąd.

ON DIT par civilité, Ne bougez, ne vous bougez pas. Maneas velim. Plaut. Ter. MOWIĄ przez ludzkość, proſzę ſię nie ruſzać.

ON DIT par menaces, Si tu bouges tant ſoit peu. Si tu ex iſto loco digitum tranſverſum exceſſeris. Plaut. MOWIĄ grożąc: Tylko ſię ruſz.

BOUGER, (Demeurer en un lieu, y eſtre continuellement & aſſidûment.) Sedere, n. Tenere ſe, act. SIEDZIEC ná mieyſcu uſtawicznie ani ſię ruſzyć.

Ne bouger du logis. Tenere ſe domi. Cic. Ne bouger d'une place. Tenere ſe loco. Cic. Siedzieć doma, w domu. Nie ruſzyć ſię z mieyſca.

Je ne bouge d'ici, Je ne vas nulle part Pedem nuſquam. Ter. Siedzę tu ciągle ſię z mieyſca ruſzę nigdzie nie chodzę.

Il n'a point bougé d'avec nous, il a toujours eſté avec moy. Aſſiduus mecum fuit. Cic. Nie ruſzył ſię nigdzie odemnie, záwſze był przy mnie.

Il ſoûtient qu'il n'a bougé d'auprès de vous, qu'il ne vous a pas quitté le moins du monde, ou d'un moment. Negat unquam ſe à te pedem diſceſſiſſe. Cic. Twierdzi że ſię nie ruſzył od ciebie że cię nie odſtąpił y ná krok, ſłowa ná moment.

Il ne bouge de ſes heritages Aſſiduus eſt in prædiis. Il ne bouge de l'eſtude. In ſtudiis aſſiduus. Cic. Ani ſię ruſzy z dobr ſwoich*Ani ſię ruſzy od náuk.

BOUGETTE, ſubſt. f. (Petit ſac, ou Bourſe à mettre de l'argent, que les voyageurs portent à l'arçon de la ſelle, ou ſur la crouppe de leurs chevaux.) Bulga, genit. bulgæ, f. Hippopera, genit, hippoperæ, f. Sen. TŁOMOCZEK Torbeczka ſakiewki kaleta ná pieniądze ktorą podrożni w troki związuią przy kulbace, álbo ná zadzie ná koniu.

BOUGIE, ſubſt. f. (Chandelle de cire.) Candela cerea, genit. candelæ cereæ, f. SWIECA Woſkowa.

ON APPELLE auſſi BOUGIE, (une tres petite chandelle de cire.) Filium, ou Xylium modicè ceratum, genit fili, ou xylini modicè cerati, n NAZYWAIĄ tymże imieniem świeczkę małęką iak nitka woſkiem powleczoną.

Pain de bougie. Fili incerati meſſa, ou maſſula, genit, æ, f. Stoczek.

Faire de la bougie. Filum ſeu (ou filum xylinum) cerare, ou incerare, (cero, ceras, ceravi, ceratum.) act. Colum. Swiece Stoczki robić.

Femme qui vend de petites bougies. Cerarin, genit. cerariæ, f. Plaut. Swieczarka co świece, ſtoczki przedaie.

Qui fait de la bougie. Cerarius, genit. cerarii, maſc. Cic. Swiecznik co świece robi y ſtoczki.

BOUGIER, V. act. (Enduire de cire une étoffe coupée qui eſt ſujette à s'effiler, ce qui ſe fait avec une petite bougie allumée.) Cerâ, ou cerâ cumlinicre, act. acc Cic WOSKIEM nápuścić brzeg materyi ktora ſię ſtrzępi co ſię czyni ſtoczkiem zápalonym.

BOURACAN, ſubſt. m. (Toile forte & gommée) Bucaranum & Boucaranum, ... DRELICH płotno tęgo y klejone, Słowo podłe y ſ ciny.

BOUILLANT, m. BOUILLANTE, f. part. act. & adjectif. (Qui bout.) Fervens, genit. ferventis, omn. gen. WRZĄCY, WRZĄCA, co wre.

De l'eau bouillante. Fervens aqua, genit. ferventis aquæ, f. Cic. Woda wrząca.

BOUILLANT ſe dit auſſi au figuré. Un homme bouillant, Un eſprit bouillant. Fervidi animi vir. Liv. WRZĄCY mowi ſię też niewłaśnie: Człowiek wrzący, Umyſł wrzący gorący.

Je ſuis bouillant de mon naturel. Sum naturâ caldus. Petr. Jeſtem gorączka z przyrodzenia.

ON DIT auſſi, Les bouillans, & mieux les bouillons de l'age. Ætatis fervor, genit. fervoris, m. Cic. MOWIĄ wrzący wiek, lepiey gorącość wieku burzenie ſię.

BOUILLI, m. BOUILLIE, f. Elixus, elixa, elixum. Plaut. GOTOWANY warzony warzona.

Je vaux mieux bouilli que roti. Elixus ſum ſuavior, quàm aſſus. Plaut. Lepſzym ieſt warzony niż pieczony.

La meſme viande eſt plus nourriſſante bouillie que rotie. Idem cibus magis alit juruleneus quàm aſſus. Plin. Jednoſz mięſo poſiłek więkſzy daie warzone niż pieczone.

BOUILLI dans quelque liqueur. Cum aliquo liquore infervefactus. Colum. WARZONY w iákim ſoku.

LE BOUILLI, ou La chair bouillie. Elixum, genit elixi, n. Hor. WARZONE mięſo.

Mêler le bouilli avec le roti. Miſcere elixa aſſis. Hor. Mięſzać warzone z pieczyſtym.

BOUILLIE, ſubſt. f. (Nourriture des petits enfans qui ſe fait avec du lait & de la farine. Puls, genit. pultis, f. Pulticula, genit. pulticulæ, f. Plin. KASZKA dziecinna, papka dla dzieci ktorą gotuią z mleka y mąki.

Donner de la bouillie à un petit enfant. Pulticulam infanti dare. In os infantis indere, ou ingerere pulticulam. Dać kaſzkę dziecięciu.

Grand mangeur de bouillie. Pultiphagus, genit pultiphagi,

m. Plaut. Wielki ziadacz kaſzki,

BOUILLIR, V. n. (Se raréfier, ſoit par la chaleur naturelle de la fermentation, ſoit par un feu actuel. Bullire. Cat. Her. Le pot bout. Olla fervet. Petr. WREC rozrzedzać ſię czyli to przez ciepło przyrodzone czyli przez kiśnienie námięknienie, czyli przez ogień y Garnek wrę.

Quand tout cela aura bien bouilli avec des herbes hachées, vous y verſerez de la plus excellente huile. Hoc ubi confuſum herbis ſectis inferbuerit, addes inſuper oleum. Celſ. Kiedy to wſzyſtko uwre z ziołami poſiekanemi náleieſz náyprzednieyſzey oliwy.

Commencer à bouillir. Suffervefieri, (ſuffervefio, ſuffervefis, ſuffervefactus ſum.) paſſ Plin. Záwierać, záczął ſię gotować

Faire bouillir. Fervefacere, act, acc. Cat. Colum. Warzyć gotować.

Faire bouillir, ou cuire une choſe dans quelque liqueur. Coquere, act. acc Plin. Colum. *ex oleo aliquid coquere. Plin. Faire bouillir une choſe dans l'huile.) Wárzyć álbo gotować co w ſoku iákim, *Gotować co w oliwie.

Faire bouillir une liqueur juſques à la diminution de la troiſiéme ou quatriéme partie. Liquorem aliquem ad tertias aut quartas decoquere *Juſques à la moitié, ad dimidias. Warzyć ſok aż go ubędzie trzecia, lub czwarta część. *Aż do połowy.

Vous les ferez bouillir à petit feu, ou ſur un feu lent l'eſpace de deux heures. Duarum horarum ſpatio igni lento elixentur. Apit. Gotować będzieſz ná lekkim ogniu, álbo ná wolnym ogniu przez dwie godziny.

ON DIT figurément, (des gens courageux & ardents.) que Le ſang leur bout dans les veines. Sanguis in venis æſtuat, ou fervet. Cic. MOWIĄ niewłaśnie o ludziach odważnych y gorących. Że krew im wre w żyłach.

Eſpargne ce jeune homme, le ſang luy bout dans les veines, montre toy le plus ſage. Parce huic adoleſcentulo, ſanguis illi fervet, tu melior eſto. Petr. Wybacz temu młodzikowi, krew mu wre w żyłach, ty ſię pokaż rozumnieyſzym nad niego.

ON DIT proverbialement & populairement. Il me ſemble qu'on me bout du lait, lors qu'on me dit cela, pour dire, On me repait de vains amuſemens qui ne me ſatisfont pas. Cùm hæc audio, meras ineptias audire mihi videor. *Hæc quæ loque is, meras nugas, tramas putridas, & caſſam glandem exiſtima. Plaut. Ce que vous me dites, croyez que ce ſont des bagatelles, des trames pourries, & un gland vuide. MOWIĄ przyſłowiem y popoſpolitemu, Jákby mi mleko przewarzano kiedy mi to powiadaią: Karmią mię prożnemi nádzieiami, ktore mię nie náſycą. *To co mi prawiſz wierz że to ſą iedne fraſzki, zgniłe pakuły, y czcza żołądź.

ON DIT d'un profit journalier, Cela fait bouillir la marmite. Id facit ut olla fervet. MOWIĄ o zárobku codziennym, y záto garnek uwre.

Il faut avoir ſoin de faire bouillir la marmite. Culinæ ſtudioſi eſſe debemus. Hor. Trzeba ſię poſtarać áby co było w garku uwarzyć do garka włożyć.

BOUILLON, ſubſt. maſc. (Bouteille qui vient ſur la ſurface des choſes échauffées, ſoit par la fermentation naturelle, ſoit par le feu.) Bulla, genit bullæ, f Var. Globus, genit globi, m. Ovid. BANKI Bulki wzwieranie ktore ſię czyni ná wierzchu rzeczy gotuiących ſię czyli to przez kiśnienie przyrodzone, czyli przez ogień.

Un bouillon de ſang. Sanguinis globus. Ovid. *Un bouillon d'eau. Bullans aqua, genit. bullantis aquæ, f Plin Eau qui fait des bouillons. Wzwieranie krwie. *Wzwieranie wody, *Woda ktora wzwiera.

L'eau ſort de la roche à gros bouillon. E rupe aqua erumpit, ou ſcaturit undantibus globis. Woda wypada ze ſkały wielkiemi wałami.

Bouillon qui s'éleve dans les ruiſſeaux, lors qu'il pleut. Bulla, genit. bullæ, f. Var. Bulki bańki ktore ſię robią ná wodzie gdy deſzcz pada.

BOUILLON ſe dit auſſi (des Etoffes qui ſortent avec enflure ſur un habit.) Criſpatum & undatum ſegmentum, i, n. WODNO wzorzyſta materya.

ON DIT figurément, Il faut arreſter les bouillons de la colere. Iræ æſtus frangendi ſunt. MOWIĄ niewłaśnie trzeba hamować gniew wrzący.

LES BOUILLONS de l'âge, (lors que le ſang bout dans les veines dans le temps de la jeuneſſe.) Ætatis fervor, genit. ætatis

tis fervoris, m. *Cic.* BURZĄCY ſię wiek, kiedy krew wre w żyłach czaſu młodości.

BOUILON ſe dit auſſi (*de la liqueur, ou du ſuc des viandes, ou des herbes.*) Jus, *genit.* juris, n. *Cic.* Sorbillum, *genit.* ſorbilli, n. *Plaut.* MOWI ſię o Juſzce álbo roſole y polewce mięſney álbo ziół.

Vn petit bouillon. Juſculum, *genit.* juſculi, n. *Catul.* Polewka, roſołek, iuſzka.

Prendre un bouillon tiede. Jus tepidum ligurire. *Hor.* Polewkę brać zwolnioną.

Il ne vit que de bouillons. Sorbitionibus vivit. *Celſ.* Nie żyie tylko ſamemi polewkami.

Il ne falloit pas vous donner un bouillon, ayant un méchant eſtomac. Jus tibi dandum non fuit. *Cic.* cùm malum ſtomachum haberes.) Nietrzeba ci było dawać roſołu gdyż maſz żołądek zły.

BOUILLON BLANC, *ou* BOUILLON MASLE, (*Plante médecinale, qui eſt combuſtible & peut ſervir de flambeau.*) Verbaſcum album, *genit.* verbaſci, n. *Plin* *Bouillon noir, ou *Bouillon femelle,* Verbáſcum nigrum, neut *Bouillon ſauvage.* Verbaſcum ſilveſtre, n. KNOTNICA álbo Gorzyknot biały, ſamiec ziele lekarſkie ktore ſię pali ktore może ſłużyć do kagańcow miaſto knotow. *Knotnica ſamica. *Knotnica leśna ſzalba,

BOUILLON, (*Duché dans la Seigneurie de l'Eveſché de Liege.*) Bullionium, ii, n. BULLION Xięſtwo Biſkupſtwa Leodyiſkiego,

BOUILLONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Fermentation d'une liqueur qui ſort par bouillons.*) Fervor, *ou* fervoris, m. Æſtus, *genit* æſtûs, m. *Cic.* KIPIENIE wybieganie rzeczy iakiey burzącey ſię.

BOUILLONNER, V. neut. (*Sortir par bouillons.*) Æſtuare, Fervere. n. KIPIEC wybiegać w gotowaniu ſię.

BOUILLONNER, (*Prendre ſouvent des bouillons.*) Sorbillare jus. ROSOŁKOWAC, częſto brać roſoły,

BOVIGNES, *ou* BOUVIGNES, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur, ſur la rive gauche de la Menſe.*) Bovinæ, *genit* Bovinarum, f. pl. BOWINY Miaſto niżſzych niemiec w Hrabſtwie Nemurſkim, po lewey ſtronie Mozelli.

BOVINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples.*) Bovinum, *genit.* Bovini, n. BOWINO Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

BOUIS, *plus uſité* BUIS, ſubſt. m. (*Arbre dont le bois eſt fort dur & ſec.*) Buxum, *genit.* i, n. *Virg.* BUKSZPAN Drzewo barzo twarde y ſuche.

De bouis. Buxeus, buxea, buxeum. *Colum.* Bukſzpanowy.

Bocage de bouis. Buxetum, *genit.* buxeti, neut. *Mart.* Gaik Bukſzpanowy.

Qui porte du bouis. Buxifer, buxifera, buxiferum. *Catul.* Bukſzpanorodny,

BOUIS, eſt auſſi *Vn inſtrument de cordonnier* (*qui eſt fait d'un morceau de bouis, & qui ſert à polir les talons des ſouliers*) Buxeum inſtrumentum, (quo calceorum calces poliuntur.) i, neut. BUKSZPAN ieſt inſtrument ſzewſki a ſztuki bukſzpanu zrobiony do glancowania korkow u trzewikow *Galant*.

ON DIT figurément en ce ſens, *Donner le bouis,* pour dire *Farder une choſe;* (*La regratter, la polir pour la faire paroiſtre plus belle.*) Interpolare, uct. acc. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* w tym rozumieniu dać glanc odnowić iaką rzecz przykraśić przyfarbować oſkrobać polerować áby ſię pięknicy wydawała,

Qui donne le bouis aux choſes. Interpolator, *gen.* interpolatoris, maſc. Glancownik ten co poleruie rzeczy iakie.

(Expreſſion populaire.) Mowa poſpolſtwa.

BOULANGER, ſubſt. maſc. *on prononce* boulangé. *Qui fait & vend du pain.*) Piſtor, *genit.* piſtoris, m. PIEKARZ ten co chleb piecze y przedaie.

BOULANGERE, ſubſt. fœm. (*Femme qui fait & vend du pain.*) Piſtrix, *genit.* piſtricis, f. PIEKARKA tá co chleb robi y przedaie.

DE BOULANGER. Piſtorius, piſtoria, piſtorium. *Plin.* PIEKARSKI.

BOULANGERIE, ſubſt. f. (*Le métier de Boulanger.*) Ars piſtoria, *genit.* artis piſtoriæ, f. PIEKARSTWO kunſzt Piekarſki.

BOULANGERIE, (*Le lieu où l'on paiſtrit le pain.*) Piſtrina, *gen.* piſtrinæ, f. *Suet.* PIEKARNIA, mieyſce kędy chleb robią.

BOULANGER *le pain,* V. act. (*Faire le pain.*) Panes facere, *Boulanger.*) Panem conficere, ... act. *Cat.* *Cuire le pain.* Coquere panem, act. *Plin* CHLEB robić. *Rozczyniać na chleb gnieść ciaſto. *piec chleb.

BOULE, ſubſt f. (*Corps ſolide & rond de tous les coſtez.*) Globus, *genit.* globi, m. *Cic.* KULA rzecz gruntowna y okrągłá zewſząd.

Petite boule. Globulus, *genit.* globuli, m. *Plin.* Kulká máłá kulá.

Jouer à la boule. Rotare, *ou* verſare globum. Grać w kulki w Boczki,

Aller à l'appuy de la boule, (*Jouër une boule qui en appuye une autre, en ſorte qu'on ne la puiſſe tirer.*) Globum adminiculare. act. *ou* adminiculari dep. *Colum. Cic.* Przybyć ná poparcie Boczki, wydać tak kulkę że inſzą ſobą podeprze tak że iey ruſzyć niemożná,

ON DIT figurément *Venir à l'appuy de la boule,* pour dire *Soûtenir quelqu'un, l'appuier dans une choſe* Ferre alicui ſuppetias. *Plaut.* MOWIĄ niewłáśnie Przybyć ná poparcie boczki, to ieſt utrzymywać kogo y weſprzeć w czym.

Allez le joindre le premier, je viendray à l'appuy de la boule, pour vous ſoûtenir en cas de beſoin. Nunc prior adito tu, ego in ſubſidiis hic ero ſuccenturiatus, *Ter. Plaut.* Poſtaw ſię przy nim bliſko, á iá przyidę ná poparcie boczki ábyś ſię utrzymał ieśli tego będzie potrzeba.

BOULE-VEUË, comme *Faire une choſe à la boule-veuë,* pour dire *à tout hazard & d'une maniere incertaine.* Temerè & inconſideratè ... *Cic.* NADOMYSŁ, Napamięć czynić rzecz iaką, ná ſzczęście; czy ſię uda: czy nie udá.

Dire les choſes à la boule-veuë, ſans réfléxion, inconſiderement. Temerè & inconſideranter omnia effutire. *Cic.* Gadać co ślìná do gęby przynieſie bez uwagi y rozmyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme tient pied à boule,* pour dire qu'*Il ne quitte point ſon travail.* Aſſidet operi. *Il tient pied à boule à l'eſtude.* Aſſiduus eſt in ſtudiis. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem człowiek ſtoi uſtwicznie ná kuli, to ieſt nieodſtępnie pracy w uſtawicznym ieſt obrocie. * Stoi nad kula nad ſfera, uſtawiczny w nauce.

BOULEAU, ſubſt. maſc. (*Arbre fort connu, dont on fait des balais.*) Betula, *genit.* betulæ, f. *Plin.* BROZA, Brzeziná drzewo bardzo wiadome z ktorego robią miotły.

BOULET, ſubſt. maſc. (*Groſſe bale de fer, ou de fonte, qu'on met dans des canons & dans des mortiers.*) Globus ferreus, *ou* æneus. KULA wielká gałká żelazná álbo odlewaná ktorą w puſzczaią w dziáłá y w moździerze.

Des Boulets rouges. Glandes ferventes, *ou* ignitæ. Kule czerwone ogniſte.

BOULEVART, ſubſt. maſc. (*Gros Baſtion comme on l'appelle en termes de guerre, ſorte de fortification qui eſt de terre rapportée, & reveſtue quelquefois de pierres de taille.*) Agger, *gen.* aggeris, m. Wał ſypany z ziemi, Baſtion iako po woyſkowemu zowią czaſem też kamieniem cioſanym wymurowany

ON DIT figurement, *On fit un boulevart de corps morts qu'on amaſſa de tous coſtez.* Ex congeſtis cadaveribus aggeretus eſt. *Flor. Rom.* MOWIĄ niewłaśnie: Zrobiono wał z trupow zewſząd pozbieranych.

BOULEVERSEMENT, ſubſt. m. *on prononce* boulveſement (*Renverſement de quelque édifice.*) Everſio. Demolitio. Diſturbatio *genit.* onis, f. *Cic.* OBALENIE, wywrocenie gmachu iakiego.

BOULEVERSEMENT, (*Grand changement qui arrive dans les choſes.* (Everſio. Inverſio, *gen t.* onis, f. *Cic.* *Ce remede a fait un grand bouleverſement dans tout mon corps.* Illud remedium perturbationes multas commovit in meo corpore. WYWROCENIE, Zburzenie, odmianá wielká ktora ſię trafia w rzeczach. To lekarſtwo barzo wielkie w ciele moim wzburzenie uczyniło.

BOULEVERSER, V. act. *on prononce* boulverſer. (*Renverſer une choſe.*) Evertere, *ou* Subvertere. OBALIC, Wywrocić gmach iaki zburzyć.

BOULEVERSER ſe dit figurement pour *Mettre en deſordre, en confuſion.* Turbare. Diſturbare, Evertere. *Cic.* ZBURZYC wywrocić mowi ſię niewłaśnie, zaś zamięſzać.

Les grandes afflictions luy ont bouleverſé l'eſprit. ingentes calamitates hunc de mente deturbarunt. *Cic.* Wielkie utrapieniá przewrociły mu rozum.

Les haines & les diſſenſions ont bouleverſé toute la ville. Odiis atque diſſidiis civitas funditùs everſa eſt. *Cic.* Nienawiści y niezgody całe miaſto pomięſzały.

La banqueroute d'un tel a bouleverſé les affaires de tous ſes aſſociez. Diſturbatio rationum illius hominis, diſturbavit, æs ſociorum. Upadek tego á tego wſzyſtkich ſpolnikow iego rzeczy pomięſzał.

Il a bouleverſé tout pour ſon agrandiſſement. Cuncta turbavit, ut fortunam ſuam amplificaret & augeret. Wſzyſtko pomięſzał ſzukaiąc wynieſienia właſnego.

BOULIMIE, ſubſt. f. terme de médicine. (*Maladie qui cauſe un appétit deſordonné.*) Inextincta fames, f *Ovid.* BULIMIA apetyt zbytni łaknienie uſtawiczne nienaſycenie choroba.

BOULIN, ſubſt. maſc. (*Petit trou, ou logette qu'on diſpoſe autour d'un colombier, pour y loger des pigeons.*) Columbarium, *genit.* columbarii, n. *Var.* DZIURY przegrody w gołembnikach dla ſadzania gołębi.

Boulins faits de terre. Columbaria fictilia, *genit.* columbariorum, n. plur. *Col.* Garki dla gołębi álbo naczyniá gliniane pozawieſzane.

BOULINE, ſubſt. f. terme de marine. (*Corde ammarée vers le milieu de chaque côté d'une voile, qui luy fait prendre le vent de coſté, quand on ne l'a pas en pouppe.*) Velum obliquè obtentum, *genit.* veli obliquè obtenti, n. LINA Sznur przyprawiony od ſrzodka z każdey ſtrony żagla ktory go za wiatrem obraca zboku kędy go nie maią z przodu okrętu.

Aller à la bouline, (*Prendre le vent de biais.*) Obliquo velo ferri, (feror, ferris, latus ſum.) paſſ. *Virg.* Zboku wiatr wziąc bakierować.

BOULINER, pour dire *Biaiſer dans les affaires.* Non rectè agere quærere ambages in tractandis negotiis. BAKIEROWAC wybiegow ſzukać kręcić w ſprawach.

(Façon de parler rare,) Spoſob mowienia rzadki.

BOULINGRIN, ſubſt. maſc. mot Anglois. (*Jardin verd & orné de palliſadas, & parterres de gazon*) Hortulus arboribus conſitus, voluptatis & amœnitatis causâ paratus, m. OGRODEK zielony okracony y w kwatery z murawy dane wykſztałtowany.

BOULON, ſubſt. maſc. (*Groſſe cheveille de fer, qui a une teſte ronde.*) Fibula ferrea, æ, f ANKRA gruba zwora zelazna w głowie okrągła.

BOUQUER, n. ſe dit figurément (*des choſes qu'on eſt contraint de faire par violence.*) comme *il luy a fallu bouquer, Il a eſté contraint de le faire.* Coactus fuit id facere. MUSIC być przymuſzonym do czego, iako: Muſiał uſtąpić muſiał to uczynić.

Il le fit bouquer devant cette ville, Il rendit tout ſon feu & ſes travaux inutiles. Ad hanc urbem, fregit illius impetum, *Caſ.* Przymuſił go przed tym miaſtem dokazał że wſzyſtek ogień iego, y praca ná nic ſię niezdały.

Faire bouquer quelqu'un, (*Le contraindre à une choſe.*) Aliquem ad aliquid cogere, act. *Cic.* Przymuſić kogo do czego

BOUQUESPINE, ſubſt. maſc. (*Arbriſſeau qu'on appelle autrement* NOIR-PRUN, *qui porte une graine médecinale & purgative.*) Spina cervina, *genit.* ſpinæ cervinæ, f. Rhamnus, *genit.* Rhamni, f. BODŁAK Ziele inaczey oſet czarny ktore wydaie ziarnka lekarſkie y czyſzczące.

BOUQUET *de fleurs liées enſemble,* ſubſt. maſc, Florum faſciculus, *genit.* florum faſciculi, m. ROWNIANKA, ſnopek kwiatow związanych w kupę.

Faire un bouquet. Nectere flores, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. *Hor.* Kwiaty wiązać w rowniankę.

Porter un bouquet au nez. Florum faſciculum ad nares admovere. *Cic.* Przytykać kwiaty do noſa.

ON DIT, *Donner le bouquet à quelqu'un,* (*quand on l'invite à donner un bal ou un repas à une compagnie.*) Choreas aut epulas indicere alicui.* *Rendre le bouquet,* (*quand on s'acquite de ſon devoir en cela.*) Officium hac in re præſtare. MOWIĄ rowniankę komu podać, kiedy go zapraſzaią w koley áby dał ucztę álbo ochutę ſprawił kompaniy iákiey. *Oddać rowniankę kiedy kto czyni zadoſyć powinności ſwoiey w tey mierze.

BOUQUETIERE, ſubſt. f. *on prononce* bouqtiere. (*Celle qui fait des bouquets de fleurs & des couronnes.* Quæ nectit flores, Coronaria, *genit.* coronariæ, f. *Plin.* TA co kwiaty wyrabia álbo rownianki z kwiatow y wieńce.

BOUQETIN, ſubſt. maſc. (*Bouc ſauvage qui eſt une eſpece de chamois.*) Ibex, *genit.* ibicis, m. *Plin.* KOZIEŁ dziki.

BOUQUIN, ſubſt. maſc. (*Vieux bouc.*) Hircus, *genit.* hirci, maſc. *Hor.* KOZLISKO ſtare Cap.

ON APPELLE figurement, *Vn vieux Bouquin,* (*Vn hom-*

puant & laſcif, qui a paſſé ſa vie dans la debauche.) Senex ſordidus & hircinâ libidine fetens. *Apul.* NAZYWAIĄ *niewłaśnie:* Stary kozioł człowieká ſmrodliwego, ktory życie ſwoie ná roſpuście ſtrawił.

BOUQUINS, (*Vieux livres qui ſentent le relent.*) Carioſi codices ſitum redolens. STARE Księgi ſpleśniałe Ktore czuć zbutwiáłością.

CORNET A BOUQUIN, ſubſt. maſc. (*c'eſtoit autrefois une grande flûte de paiſan.*) Buccinum, *genit.* buccini, n. *Plin.* KOZI ROG, była to przedtym trąbá chłopſká, wielká.

BOUQUINER, V. act. (*Rechercher & feuilleter de vieux livres, ou de vieux bouquins.*) carioſos libros evolvere. SZPERAC ſzukać po kſięgach ſtarych zbutwiałych.

BOURACAN, ſubſt. m. *on diſoit autrefois* BARRACAN. (*Sorte d'étoffe tiſſuë de poil de chévre.*) Pannus cilicinus, i, maſc. BURAKAN przedtym mowiono Barakan Materya tęga prządziona z wełny koziey.

BOURASQUE, ſubſt. f. (*Tempeſte ſoudaine & violente ſur mer ou ſur terre.*) Procella, *genit.* procellæ, f *Cic.* ZAWIERUCHA záwiewka náwałność nagła y gwałtowna ná morzu álbo na ziemi

J'ay toûjours eſtimé voſtre frere un grand perſonnage, particulierement depuis que j'ay veu qu'il eſt quaſi le ſeul parmi tant de bouraſques, que je voye au port. Fratrem tuum ſemper magnum hominem duxi, ſed imprimis quòd his tempeſtatibus eſt propè ſolus in portu. *Cic.* Záwſzem iá Brata twego miał zá wielkiego człeka, zwłaſzcza od tego czaſu iakom obaczył że on prawie ſam ieſt ná lądzie między temi náwałnościami ktore widzę.

BOURASQUE ſe dit auſſi *d'une émotion populaire qui dure peu.*) Motus civicus, *genit* motûs civici, m. *Hor.* ZAWIERUCHA ſię też mowi o rozruchu poſpolitym nie długo trwaiącym.

BOURASQUE au figuré ſe dit (*des emportemens & des ſaillies violentes d'un homme bourru.*) comme *Il a eſſuyé toutes ſes bouraſques & ſon humeur chagrine.* Illius impetus omnes & moroſitates tulit, *ou* ſuſtinuit. ZAWIERUCHA ſię też mowi o człowieku cholerycznym nápaſtnym, y popędliwym, iako: wytrzymał wſzyſtkie iego záwieruchy y humor iego gniewliwy.

BOURBE, ſubſt. f. (*Crotte épaiſſe comme celle des eaux croupies.*) Cœnum, *genit.* cœni, n. *Cic.* BAGNO, Kałuża, błoto gęſte iáko wod zſiadłych.

Vn poiſſon qui vit dans la bourbe. Lutenſis, *ou* lutarius piſcis, maſc. *Plin* Ryba co w błocie żyie.

Il eſt tombé dans la bourbe. Merſus limo hæret. *Phæd.* Wpadł w kałużę.

BOURBELIER, ſubſt. maſc. terme de chaſſe, (*qui ſe dit de la partie du ſanglier qu'aux autres animaux on nomme poitrine.*) Apri ſumen, *genit.* ſuminis, n. *Plin.* WYMIĘ co ſię mowi o tey części dzika ktora ſię u inſzych náżywa pierś.

BOURBEUX, m. BOURBEUSE, f. adject. (*Plein de bourbe*) Cœnoſus. Lutulentus. Limoſus, a, um. *Cic.* BŁOTNISTY Bagniſty pełen błota.

BOURBIER, ſubſt. maſc. (*Lieu rempli de bourbe.*) Lacuna cœnoſa. *Cic.* KAŁUZA Bagno.

ON DIT figurément, *J'avertirai voſtre pere afin qu'il vous retire promptement du bourbier où vous allez vous jetter.* Patri faciam palàm ut te ex lutulento cœno properè eliciat foràs. *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Przeſtrzegę Oyca twego áby cię prędko odwiodł od tey kałuży w ktorą leźieſz.

BOURBIER ſe dit (*des embarras d'affaires, d'où on a peine de ſe tirer.*) comme *Eſtre toûjours dans le meſme embarras, ſe trouver toûjours dans le meſme bourbier.* In eodem luto hæſitare. *Ter.* KAŁUZA ſię mowi o trudnościach zábaw z ktorych z ciężkością wyniść kto może, iáko: Zoſtawać záwſze w tychże trudnościach, záwſze ſię w teyże kałuży znaydować

BOURBIER, (*où ſe veautrent les pourceaux, la Bauge.*) Volutabrum, *genit.* volutabri, n. *Virg.* BŁOTO mieyſce walania gdzie ſię walaią wieprze, kałuza.

BOURBON L'ANCY, (*Ville & Chaſteau en Bourgogne.*) Borbonium Anſelminum. BORBON ANCY Miaſto y Zámek w Burgundyi.

BOURBON L'ARCHAMBAUT, (*Ville capitale du Bourbonnois.*) Borbonium Archambaldi, n. BORBON ARSZAMBALD Miaſto głowne Borbońſkiego kraiu.

LE BOURBONNOIS, (*Province de France.*) Borbonius ager. BORBONIA Prowincya Francyi.

BOURBOURG, (*Ville de Flandres.*) Burburgum, *genit.* Burburgi,n. BURBURG Miaſto Flandryi.

BOURDE, ſubſt.f. (*Menſonge dont on ſe ſert pour s'excuſer,ou pour ſe divertir de la credulité des autres.*) Commentum, *genit.* commenti, neut. OSZUSTWO Kłamſtwo ná żart ktorego kto záżywa álbo ſię wymawiaiąc álbo kogo co łatwo uwierzyć może zwodząc.

Donner des bourdes. Confingere & aliquid comminiſci. Bayki prawić oſzuſtwa zmyślać,udawać co.

Donneur des bourdes. Sycophanta, *genit.* ſycophantæ,m. *Plaut.* Frant oſzuſt ſzalbierz kłamca.

Pleindebourdes. Commentitius,a,um.*Cic.* Pełen kłamſtw

BOURDEAUX, (*Ville capitale de le Guyenne où il y a un Archeveſché, un Parlement & une Vniverſité.*) Burdegala & Burdigala, *gen.*æ,f. BURDEGALA Miaſto głowne Akwitaniy gdzie ieſt Arcybiſkupſtwo, Parlament, y Akademia.

BOURDELOIS,m. (*Celuy qui eſt de Bourdeaux.*) Burdigalenſis, *genit.* Burdigalenſis,m. BURDEGALCZYK Ten co ieſt z Burdegali.

BURDELOISE,f. (*Celle qui eſt de Bourdeaux.*) Burdigalenſis, *genit.* Burdigalenſis,f. BURDEGALKA Ta co ieſt z Burdegali.

LE BOURDELOIS, *ou* LA VRAIE GUYENNE, (*Païs autour de Bourdeaux.*) Burdigalenſis ager, *genit.* Burdigalenſis agri,m. BURDEGALIA prawdziwa Akwitania kray około Burdegali.

BOURDEUR, ſubſt. maſc. (*Donneur de bourdes.*) De ce mot corrumpu on a fait le Proverbe, *Autant pour le brodeur,* au lieu de dire *pour le bourdeur.* OSZUST kłamca ſzalbierz od tego ſłowa zepſowanego uczyniono przyſłowie: Tyle albo tak wiele dla Paſamonnika, [illegible] oſzuſta.

BOURDON, ſubſt.maſc. (*Baſton fait au tour à l'uſage des pelerins qui vont à S. Jacques*) Peregrinantium baculum, *genit.* baculi,n. LASKA toczona Pielgrzymſka, pielgrzymow idących do S.Jakuba.

BOURDON eſt auſſi (*une groſſe Mouche Gueſpe, qui fait beaucoup de bruit en volant.*) Fucus, *genit.* fuci,m. *Virg.* JEST też to wielka Mucha Oſa, trąd, álbo trzmiel co wiele hałasu czyni latáiąc.

BOURDON eſt auſſi (*Vn jeu de l'orgue, qui fait la baſſe, qui a le ſon le plus creux, & qui a les plus gros tuyaux.*) Tuborum ſoni gravioris & depreſſioris ordo. JEST też to Bas w organach co ma głos naygłębſzy, y piſzczałkę náygrubſzą

FAUX BOURDON, (*Muſique ſimple qui ſe chante note contre note.*) Rudior & depreſſus muſicorū concentus. CHORAŁ Muzyka proſta co ſię śpiewa nota za notą.

ON DIT proverbialement, *Planter le bourdon en un lieu, (y eſtablir ſa demeure.)* Sedem alicubi ponere MOWIĄ przyſłowiem: Założyć ſobie gdzie ſiedliſko.

BOURDONNEMENT, ſubſt.maſc. (*Bruit ſourd que font les bourdons & les abeilles.*) Fremitus, *genit.* ûs.m. *Colum.* BRZĘCZENIE, Dzwonienie ciche ktore czynią Trędy y pſzczoły.

ON LE DIT auſſi (*De ce bruit confus que font les hommes qui murmurent.*) Murmur, *genit.* murmuris,n. *Colum.* TOZ MOWIĄ o ſzemraniu niewyraźnym ludzi mruczących.

ON APPELLE auſſi *Vn bourdonnementt d'oreilles,* (*qui eſt un commencement de ſurdité.*) Aurium tinnimentum, *genit.* aurium tinnimenti,n. *Plaut.* NAZYWAIĄ Dzwonienie w uſzach co ieſt początkiem głuchoty.

BOURDONNER, V.n. (*Faire un bruit ſourd,tel que font les bourdons & les mouches à miel.*) Strepere, (ſtrepo,is,ſtrepui, ſtrepitum.)n. *Plin.* BRZĘCZYC Dzwonić iák muchy abo pſzczoły.

Trois jours avant,ou environ,que les abeilles ſortent de leurs ruches,on les entend bourdonner comme des ſoldats qui décampent. Ferè ante triduum,quam eruptionem factūræ ſint apes, velut militaria ſigna moventium tumultus ac murmur exoritur. *Var.* Trzydni przedtym niż ſię pſzczoły wyroią z ulow ſłychać że dzwonią iáko woyſko kiedy ſię ma ruſzać.

Lorsque les abeilles ſont ſur le point de s'envoler, ou qu'elles commencent de le faire, elles bourdonnent plus fort qu'auparavant. Antè quàm evolaturæ ſint apes,aut etiam incœperunt, conſonant vehementiùs. *Var.* Kiedy pſzczoły iuż maią wylecieć álbo że wylátywać záczynaią dzwonią barziey niż przedtym.

BOURDONNER ſe dit figurément (*d'un murmure,ou de quelque bruit confus.*) Strepere, (ſtrepo,ſtrepis,ſtrepui,ſtrepitum.)n. *Cic.* BRZĘCZYC, Gruchać mowi ſię niewłaśnie: o ſzemraniu iákim, álbo ogłoſce niewyraźney.

BOURG, ſubſt.maſc.*on prononce* bour (*Vn lieu qui n'eſt ni ville ni village,mais qui tient le milieu.*) Pagus Vicus, *genit.* i,m. *Hor.Cic.* MIASTECZKO co nie ieſt ani miaſto,áni wieś ále ſrzednie między obiemá.

Habitant d'un bourg. Vicanus.Paganus, *genit.*i,maſc.*Cic.* Obywatel miaſteczká mieſzczanek.

Habitant d'un bourg. Vicana.Pagana,*genit.*æ,fœm. Obywatelká miaſteczká mieſzczká.

Qui appartient au bourg. Paganus,pagana,paganum.*Prop.* MIEYSKI,Mieſzczáńſki.

FAUX-BOURG. Suburbium,*genit.* ſuburbii,n. PRZEDMIESCIE.

Vous avez icy près dans le Faux-bourgun peu de terre que vous affermez, donnez luy en la jouiſſance. Agelli eſt hîc ſub urbe paulatim quod locitas,huic des qui fruatur. *Ter.* Maſz tu ná przedmieściu niektore grunta ktore arenduieſz, puść mu ie w dzierżawę.

BOURG-EN-BRESSE, (*Ville capitale de Breſſe.*) Burgus, *genit.*Burgi,*ou* fœm. BURG, Miaſto głowne Breſſyi.

Qui eſt de Bourg-en-Breſſe. Burgenſis & hoc Burgenſe, adject. *genit* Burgenſis, *pour tous les genres.* Co ieſt z Burgá z Breſſyi.

BOURG-LA-REINE, (*Bourg de l'Iſle de France,à une lieuë de Patris*) Reginoburgus,i.fœm. REGINOBURG, Miaſto Wyſpá Francyi o milę od Paryżá.

BOURG-St-ANDIOL, (*Ville du Vivarez.*) Burgus Andeolii, maſc. BURGANDEOL, Miaſto Wywareyſkiego kraiu.

BOURGADE, ſubſt.f. (*Petit Bourg.*) Parvus vicus. MIASTECZKO małe mieſciná.

De bourgade en bourgade. Pagatim.adv.*Liv.* Od miaſteczká do miaſteczká.

BOURGEOIS, ſubſt.m. *on prononce* bourjois. (*Nom collectif, pour dire Les habitans d'une ville.*) Cives, *genit.* civium, *Cic.* MIESZCZANIE Imię zbieralne,to ieſt: obywatele miáſtá

BOURGEOIS, ſe dit (*De chaque habitant particulier.*) Civis,*genit.*civis,*Cic* MIESZCZANIN ſię mowi o każdym obywatelu z oſobná.

Recon bourgois de Paris. Aſcriptus Pariſinus, * (*Ciceron a dit* Aſcriptus Heraclienſis, *ReceuBourgeois d'Héraclée.*) Przyięty mięſzczaninem Paryſkim. *Cicero powiedział przyięty mieſzczaninem Heraklei.

BOURGEOISE ſubſt.f.*on prononce* bourjoiſe. (*Citoyenne d'une ville.*) Civis, *genit.* civis,f. MIESZCZKA obywatelka miáſtá iakiego.

ON DIT, (*en parlant d'un homme,ou d'un femme peu polis*) *Il a l'humeur,ou les manieres bourgeoiſes.* Inſulſæ urbanitatis homo. MOWIĄ o męſczyznie álbo białogłowie mało obyczaynych,má obyczaie mieyſkie.

Cela eſt bourgeois. Hoc in ſulam urbanitatem ſapit. To ieſt po mieyſku.

BOURGEOISEMENT, adv. *on prononce* bourjoiſement, (*en Bourgeois.*) More civico. PO MIEYSKU.

BOURGEOISIE, ſubſt.f.*on prononce* bourjoiſie. (*Les Bourgeois d'une ville.*) Civitas,*genit.*civitatis,f.*Cic.* MIASTO Mieſzczanie miáſtá iakiego.

BOURLOISIE,ou *le droit de bourgeoiſie.* Civitas.*genit.*civitatis,*Cic.* MIEYSKIE,prawo mieyſkie.

Avoir le droit de bourgeoiſie. Jou des privileges des bourgeois d'une ville. Habere civitatem.*Cic.* Mieć mieyſkie,zażywać praw y przywileiow Mieſzczan miáſtá iakiego.

Accorder,donner à quelqu'un le droit de bourgeoiſie. Aſciſcere aliquem civem. *Cic.* Pozwolić dać komu prawo mieyſkie.

Perdre le droit de bourgeriſie. Jure civitatis excidere. Abalienari jure civium.*Cic.* *Inter ærarios referri.*Cic.* Comme qui diroit *Eſtre mis à la taille.* Ztracić mieyſkie prawo. *Jakoby kto rzekł,między poſpolſtwem być takſowany.

Oſter à quelqu'un le droit de bourgeoiſie,l'en priver. Eripere,alicui civitatem.*Cic.* Odiąć odebrać komu mieyſkie.

Obtenir le droit de bourgeoiſte. Adipiſci,*ou* conſequi civitatem.*Cic.* Otrzymać mieyſkie.

BOURGEON *de vigne.* ſubſt.m.*on prononce* bourjon. (*Bouton qui pouſſe à la vigne.*) Gemmá, *genit.* gemmæ,f. PĄCZKI winne,liſtki ktore wypuſzczá winnicá.

BOURGEON, (*Bouton qui vient au viſage.*) Papula,*genit.* papulæ,f.*Plin.* KROSTKI,ktore ſię ná twarzy robią.

BOURGEONNER, V.neut.*on prononce* bourjonner. (*Pouſſer des bourgeons.*) Gemmare, (gemmo,gemmas,gemmavi, gemmatum.)*Colum.* PĄCZKI wypuſzczać rozwiiać ſię.

BOURGEONNE', m. BOURGEONNE'E,f, (*Plein de boutons, parlant du viſage.*) Pupulis exaſperatus,a,um. KROSTAWY, KROSTAWA, pełen kroſt mowiąc o twarzy.

Il a le nez tout bourgeonné. Eſt tuberoſiſſimæ frontis.*Pla.* Má nos wſzyſtek kroſtami obſypany ſzyſzk waty.

BOURGES, (*Ville Archiepiſcopale & capitale du Berry.*) Bituriga,*genit.*Biturigæ,f. BITURYGA, Miaſto Arcybiſkupie głowne Barreyſkiey Prowincyi.

Peuples du Dioceſe de Bourges. Bituriges Cubi.*genit.*Biturigum Cuborum,m. plur. Ludzie Dieczyi Bituryckiey Boturygowie.

Qui eſt de Bourges. Bituricenſis. Bituryżanin co ieſt z Bituryg.

BOURGMESTRE, ou *Maiſtre du Bourg,* ſubſt.m.Conſul, *genit.*Conſulis,m. BURMISTRZ rządcá miáſtá miaſteczká.

(Ce mot eſt d'uſage en Flandres,en Hollande & en Allemagne,c'eſt comme le premier Magiſtrat d'une ville,qui donne des ordres pour le gouvernement, la juſtice & la police, comme autrefois les Conſuls à Rome. *On prononce l'*s* dans ce mot) To ſłowo ieſt w używaniu w Flandryi,Hollandyi,y Niemczech, ieſt to iakob pierwſzy urząd w mieście ktory roſkazuie co do rządu miáſtá ſprawiedliwości,y porządku należy iako przedtym Konſulowie w Rzymie. *Wymawiá ſię *ſ* w tym ſłowie.

BOURGOGNE. Burgundia,*genit.* Burgundiæ,f. BURGUNDIA.

(Province de France,qui a eu autrefois titre de Royaume, & puis celuy de Duché-Pairie. C'eſt proprement la Baſſe Bourgogne qui a pour Capitale Dijon, *Burgundia Inferior* la haute Bourgogne,*ou* le Comté de Bourgogne,*ou* la Franche-Comté, *Burgundia Superior,* ou *Burgundiæ Comitatus,* genit. *Comitatûs,*m.) Prowincya Franzuſká, ktorą niegdyś zwano kroleſtwem,a potym Xięſtwo-Rowności.Ieſt to właśnie niſká Burgundyá ktorá ma głowne miaſto Dijon. Wyżſzá Burgundya álbo Hrabſtwo Burgundyiſkie,álbo wolne Hrabſtwo

BOURGUIGNON,m BOURGUIGNONE,f.a hed. (*Celuy, ou Celle qui eſt du Duché de Bourgogne.*) Burgundio,Burgundionis, BURGUNDYICZYK, BURGUNDYIKA,ten álbo tá co ieſt z Xięſtwá Burgundyi.

BOURGUIGNON *de la Franche-Comté.* Sequanus Burgundio,m. **Bourguignonne de la Franche-Comté,* SequanaBurgundio,f. BURGUNDYICZYK, Burgundyiká, od ſekwany to ieſt z Hrabſtwá wolnego Burgundyiſkiego.

BOURGIGNOTE, ſubſt.f. (*eſpece de Caſque,ou de Salade.*) Galea,æ,f. SPOSOB Szyſzaka przyłbicy, álbo ſałaty.

BOURRADE, ſubſt.f. (*Atteinte que les chiens donnent à un liévre, quand au lieu de le prendre, ils n'attrapent qu'un peu de ſa bourre,* ou *de ſon poil.*) Tomenti leporis avulſio, fœm. OBRACANIE uſzczknienie ktore pſy czynią zaiącowi kiedy miaſto tego żeby go ugoniły tylko ſzerci iego co urwą.

BOURRADE ſe dit au figuré, (*d'une attaque,d'un coup qu'on porte à quelqu'un, ſoit en le frappant, ou pluſtôt en le raillant & écrivant contre luy.*) Vellicatio, *genit.* velicationis,f. *Suet.* OBROCENIE uſzczknienie mowi ſię niewłaśnie o napaści álbo godzeniu ná kogo czyli to biiąc ná niego, á raczey żartuiąc álbo piſząc przeciwko niemu.

Donner une bourrade,ou des bourrades à quelqu'un. Aliquem lancinare. *Cicer.* ou vellicare. *Plaut.* Obracać kogo przez żarty wziąć go ná obroty.

BOURRE, ſubſt, f. (*Poil de pluſieurs animaux, qui ſert à garnir des choſes,des ſelles & des matelas.*) Tomentum.*genit.* tomenti,n. *Suet.* PILSN, Szerść wielu zwierząt ſłużącá do wyścielániá ſtołkow krzeſeł y materacow.

BOURRE, (*Couverture qui paroiſt ſur le bourgeon de la vigne,avant que la feuille ſorte,qui eſt comme de la boure.*) Burra *genit* burræ,f. MECH odzienie ktore ſię pokazuie ná pączkach latorośli pierwey niżeli liście wypuści podobne do włoſá.

BOURRE ſe dit figurement en morale (*de tout ce qui eſt groſſier dans quelque ouvrage de proſe ou de vers,par une métaphore tirée* (*des garnitures de chaiſes, qui ſont mal conditionées,quand on y met de la bourre au lieu de crin.*)comme *Il y a de beaux endroits dans ce livre, mais il y a auſſi bien de la bourre.* Et multa laudanda ſunt in hoc libro,& multa reprehendenda. Fluit ille liber luculentus, eſt tamen quod tollere velles. *Il y a dans ce poëme beaucoup de méchans vers, mais il y en a auſſi beaucoup de bons & à imiter.* PILSN ſię mowi niewłaśnie y co do obyczaiow o wſzyſtkim co ieſt proſte w piśmie iakim tak nie wierſzem iako y wierſzem, przez podobieńſtwo wzięte od robieniá krzeſeł ktore nie dobrey roboty bywaią kiedy ie wyścielaią pilśnią miaſto włoſia, *Jako:* Są piękne mieyſca w tym piśmie ále też wiele ieſt pilśni. W tym Rytmie ieſt wiele wierſzy ladáiakich, ále też ieſt ich wiele godnych náśladowania.

BOURREAU, ſubſt.maſc.*on prononce* bourrau (*Executeur de la Juſtice.*) Carnifex.*Cic.* KAT ten co ſprawiedliwość wykonywa oprawca.

ON APPELLE auſſi BOURREAU, (*Celuy qui eſt ſanguinaire, cruel & ſans pitié*) Crudelis m.*Cic.* NAZYWAIĄ też Katem tego ktory ieſt okrutny y krwi pragnący.

ON LE DIT encore figurément *des remords de la conſcience.*) comme *Vn criminel porte toûjours ſon bourreau avec luy* Animus tortor ſontem ſemper excruciat. MOWIĄ toż ſłowo niewłaśnie: o zgryzliwościach ſumnięnia, iáko: Zbrodzień záwſze z ſobą ma kata ſwego.

BOURRE'E, ſubſt.f. (*Petit fagot de bois fort menu,qui fait un feu prompt & de peu de durée.*) Faſcis virgultorum & ſtramentorum,m *Caſ.* CHRUST pęczek rozg barzo cienkich z ktorego ogień prędki ále krotko trwaiący.

BOURRELER, V.act.*on prononce* bourler. (*Tourmenter.*) Cruciare.Torquere,*Cic Ter.* TRAPIC, Męczyć, dręczyć.

ON DIT figurément, *Eſtre bourrellé en ſa conſcience, Avoir ſa conſcience bourrelée.* Excruciari animi conſcientiâ. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Być udręczonym od właſnego ſumnienia, mieć ſumnienie udręczone.

BOURRELET, ſubſt.maſc *on prononce* bourlet, (*Eſpece de cordon rond que les Doceeurs portoient anciennement ſur leurs chapperons, & que portent encore aujourd'huy les Avocats Généraux des Parlements.*) Circulus, *genit.* circuli,m. KOŁKO, ſznurek okrągły ktory zdawności Doktorowie noſili ná kapach ſwoich, y ktory ieſzcze teraz noſzą Generalni Patronowie Parlamentow, to ieſt: Sądow głownych.

BOURRELET, (*dont les femmes ſe coëffent pour ſoûtenir & arranger leurs cheveux, & qui ſert à ſe mettre ſur une chaiſe percée.*) Circulus tomento fartus,m. KOŁKO wyścielane do ſtroiu białogłowſkiego y układania włoſow ná głowie, y do ſiadania ná ſtolec.

BOURRELET, (*qu'on met ſur la teſte pour porter plus facilement quelque choſe deſſus, comme les Laitieres à Paris.*) Ceſticillus, *genit* ceſticilli,m. *Feſt.* KOŁKO ktore kładą ná głowę dla łatwieyſzego dźwigania czego ná nim iako Mlekarki Paryſkie.

BOURRELIER, ſubſt. m. *on prononce* bourlier. (*Artiſan qui fait des harnois de chevaux, garnis de bourre.*) Helciarius, *genit.* helciarii,m. *Apul* SIEDLARZ rzemieślnik co chomąta robi ná konie wyściełane pilśnią.

BOURRER, V. act. (*Garnir,* ou *remplir de bourre.*) Tomento farcire. *Plin.* WYSCIEŁAC pilśnią, nátykać.

ON DIT familierement parmi le peuple, *Je me ſuis bourré le ventre comme il faut dans ce feſtin.* In his epulis explevi ventrem meum.*Cic.* MOWIĄ między poſpolſtwem wytkałem wypchałem ſobie brzuch należycie ná tym bankiecie.

BOURRER ſe dit proprement (*des chiens qui bourrent les lievres en les chaſſant,lors qu'ils n'emportent que de leur bourre,* ou *poil.*) Vellere tomentum leporis, act. *Plaut.* OBRACAC uſzczknąć urwać mowi ſię właśnie o pſach kiedy goniąc zá záiącem tylko ſzerci ich pyſkiem urwą.

ON DIT par metaphore *Bourrer quelqu'un,* (*Le battre, luy donner pluſieurs coups.*) Crebris ictibus aliquem verberare,cædo,is, cecidi, cæſum: impeto,impetis, impetivi,impetitum.) **Bourrer quelqu'un,* (*dans la diſpute, dans des écrits.*) Aliquem lancinare, *ou* vellicare, (o,as, avi, atum.) act. acc. **Je l'ay bourré comme il faut.* *Verbis illum protelavi.*Ter.* MOWIĄ *niewłaśnie:* obracać ſzarpnąć urwać kogo, zbić go dać mu plag kilkanaście. *Obracać kogo w wſporze, w piſmach. *Obracałam go należycie.

BOURRIQUE, ſubſt.f. (*Meſchante beſte de voiture.*) Iniquæ mentis aſellus, *genit,* aſelli,m.*Hor.* HETKA wywłoka, bydlę ladaco do iázdy.

BOURROCHE, ſubſt.f. (*Herbe potagere,que les Medecins appellent* Bourrache,*& que Matthiole dit eſtre la meſme choſe que noſtre* bugloſſe.) Bugloſſus, *genit.* bugloſſi, *Plin.* MIODUNKA Wołowy ięzyk ziele kuchenne Doktorowie názywaią Burak, á Matyolus powiada że ieſt toż ſamo co naſza miodunka.

 BO-

BOURRU,m. BOURRUë,f. (*Extravagant, bizarre, qui a des manieres extravantes.*) Morofus, morofa, morofum. *Hor.* NIEOBYCZAYNY, niedogodny, dziwak, co ma obyczaie dziwackie.

Il eſt d'un naturel bourru. Morofæ eft indolis. Mirabiliter morofus eft. *Cic.* Jeft przyrodzenia dziwackiego, niedogodnego

VIN BOURRU, (*Vin qu'on empeſche de bouillir & qui eſt trouble.*) Vinum lene & fæculentum. WINO niedogodne wino ktoremu wyrobić niedadzą y ieft mętne.

MOINE-BOURRU, (*Lutin, Loup-garou.*) Verfipellis, is, m. *Plaut.* WILKOŁEK.

(Horace appelle en Latin *Lémures*, genit, *lémurum, m. pl.* des Efprits malins qui courent la nuit fous des figures épouvantables. Horacyuſz názywa poczwary nocne, ftrachy złych duchow ktore biegaią w nocy pod poftaciami ftrafznemi.

BOURSE, fubft. f. (*Petit ſac de cuir à mettre de l'argent.*) Crumena. *Hor.* Sacculus. *Mart.* Marfupium. *Plaut.* Loculus. *Var.* WĄCEK, Miefzek, Kiefa, Kaleta, Worek mały ſkorzany ná pieniądze.

Vn avare porte toûjours ſa bourſe & tout ce qu'il a d'argent avec luy. Il mange, il couche, il ſe baigne avec ſa bourſe, toutes ſes eſperances ſont dans ſa bourſe, & ſa vie eſt liée à ſa bourſe. Avarus bulgam & quidquid habet nummorum, ipfe habet fecum. Cum bulgâ cœnat, dormit, lavit: omnis fpes hominis in unâ bulgâ eft, & hac devincta eft vita. *Lucil.* Łakomiec wſzędzie worek ma z ſobą y co tylko ma pieniędzy przy ſobie noſi, iada, ſypia, kąpie ſię z workiem ſwoim, wſzyſtkie nádzieie iego ſą u niego w worku, y życie iego zawiſło od worka

Petite bourſe. Locellus, *genit.* locelli, m. *Mart.* Miefzek mały kiefka.

BOURSE ſe dit auſſi (*de l'argent, ou des richeſſes de quelqu'un.*) comme *Avoir la bourſe bien ferrée, l'avoir bien garnie d'argent*, Benè nummatum habere marfupium. *Plaut.* WOREK ſię mowi niewłaśnie za pieniądze, álbo doftatki czyie, mieć worek dobrze kowany, dobrze opatrzony pieniędzmi.

Il n'a rien dans ſa bourſe. Nihil habet in loculis. *Hor.* Nic nie ma w worku.

Manier la bourſe de quelqu'un. Rem alicujus adminiftrare. *Cic.* Workiem czyim rządzić, ſzkatułą.

Aider quelqu'un de ſa bourſe. Re aliquem juvare. *Ter.* Ære ſuo aliquem levare. Dopomoc komu workiem właſnym ſzkatułą.

Demander la bourſe à quelqu'un. Alicui aurum pofcere. *Phed.* Worek ſobie kazać oddać komu.

Vuider la bourſe de quelqu'un. Aliquem excutere. *Suet.* *Luy couper la bourſe.* Crumenam alicujus pertundere, *ou* fecare. *Plaut.* Wyprożnić worek komu. *Urznąć mu kieſę.

Il a toûjours eu ſa bourſe ouverte pour ſes amis. Nunquam clauſa fuit in amicos illius benignitas. *Tér.* Záwſze miał kieſę ſzkatułę otwartą dla przyiacioł.

Faire de la depenſe ſelon ſa bourſe. Pro re ſuâ ſumtus facere. *Cic.* Pomiarkowanie według worka ſwego wydawać.

COUPEUR *de bourſe.* Sector zonarius, *genit.* ſectoris zonarii, m. *Plaut.* RZEZIMIESZEK.

BOURSE *comme*, (*Societé de perſonnes où les droits & les émolumens ſont mis & partagez en commun.*) Societas in quâ jura & emolumenta communia ſunt. *Cic.* WOREK poſpolity, wſpolność oſob ktorych prawa y pożytki ſą wraz złożone y ktorzy między ſobą ſię dzielą z tego co maią albo zyſkaią.

BOURSE, (*Ce qui enveloppe les fruits & les fleurs.*) Folliculus, *genit.* folliculi, m. *Colum.* WOREK łuſka ſtrąk co okrywa kwiaty y owoce.

BOURSE *qui enferme les chaſtaignes & qui eſt toute heriſſée de petits piquans.* Echinus, *genit.* echini, maſc. *Plin.* KASZTANOWA łuſka wſzyſtka kolcami drobnemi náieżona.

BOURSE *qui enferme les teſticules.* Scrotum, *genit.* ſcroti, n. *Celſ.* WOREK moſzny co iądra w ſobie zámyka.

BOURSE *de College*, (*Certain revenu affecté dans un College pour faire eſtudier quelque pauvre enfant.*) Penſio annua, *genit.* penſionis annuæ, f. *On dit communément* Burſa, *genit.* burſæ, fœm. NAZNACZONY w ſzkołach dochod ná naukę iákich ubogich dzieci. *Názywaią poſpolicie *Burſa.*

BOURSE dans certaines provinces ſe dit pour *Le lieu du change où l'on négocie les billets.* Forum argentarium, *genit.* fori argentarii, neut. *Plaut.* *(*on l'appelle* LA PLACE, *ou* LE CHANGE.) BURSA w niektorych prowincyach, Bank gdzie wekſlami handluią. *názywaią Bankiernia.

(Ce mot vient de ce que dans la ville de Bruges, (où fut la premiere Place des Marchands appellée Bourſe.) ſur le couronnement du Portail d'un grand Hôtel il y avoit trois Bourſes gravées.) To ſłowo pochodzi ztąd iż w mieście Biturydze gdzie náypierwſze było mieyſce kupcow názwanych Burſa, nád ſzczytem odrzwi, wielkiego iednego gościnca były trzy worki rznięte.

BOURSE *de paſteur*, (*Petite herbe qu'on appelle autrement Tabouret.*) Burſa paſtoris, *genit.* burſæ paſtoris, f. TASZNIK álbo Taſzka ziele inaczey názywaią Tabolka.

BOURSEAU, *ou* BOURSAUT, ſubſt. maſc. (*Eſpece de ſaule*) Fatua ſalix, *genit.* fatuæ ſalicis, fœm. IWA witwina rodzay wierzby.

BOURSIER *d'un college*, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt pourveu d'une Bourſe.*) Alumnus, *genit.* alumni, m. *(*On le nomme communément.* Burſarius, *genit.* burſarii, m. WYCHOWANIEC Ten co z Burſy ſzkolney ma wychowanie y opatrzenie ſwoie. *Názywaią poſpolicie Burſak.

BOURSIER, (*Faiſeur de bourſes.*) Zonarius, ii, m. TASZNIK, Ten co mieſzki taſzki robi.

BOURSILLER, V. n. (*Fournir ſa quotte part d'une ſomme néceſſaire ou de quelque dépenſe.*) In commune conferre aliquid. *Plaut.* TASZKOWAC dać z worka ſwego cząſtkę ſwoię nákładu iakiego potrzebnego álbo koſztu.

(Mot bas & d'uſage parmi la populace.) *Słowo podłe* między poſpolſtwem używane.

BOURSIN, ſubſt. m. (*Couche de terre qui ſe trouve ſur la pierre qu'on tire de la carriere.*) Lapidis cruſta, æ, f. GRUDA, przywara ziemi ktora ſię znayduie na głazach ktore z ſzyba wykopuią.

BOURSON, *ou* BOURSERON, ſubſt, m. (*Petite poche attachée à la ceinture d'une culotte.*) Locellus, *genit,* locelli, m. *Mart.* Taſzka kieſzonka mała u paſa w ſpodnich.

BOURSOUFFLE', m. BOURSOUFFLE'E, f. adject. & part. paſſ. (*Bouffi, enflé.*) Tumidus. Inflatus. *Plin.* NADĘTY nábrzmiały.

BOURSOUFFLER, V, act. (*Enfler de vent.*) Sufflatione tumefacere, act. acc. NADYMAC wiatrem, wzdąć.

SE BOURSOUFFLER, (*S'enfler, comme la paſte dans le four.*) Tumeſcere, (tumeſco, tumeſcis, tumui, *ſans ſupin*) neut. NADYMAC ſię, roſnąć iak ciaſto w dzieży.

BOURSOUFFLURE, ſubſt. f, (*Enfleure.*) Tumor, *genit.* tumoris, m. NADĘCIE Nabrzmiałość.

BOUSE, ſubſt. f. (*Fiente de beuf ou de vache.*) Bucerda, *genit.* bucerdæ, fœm. *Plin.* GNOY Wołowy álbo krowi, krowieniec.

BOUSILLAGE, ſubſt. m. (*Baſtiment fait avec de la terre & de la paille.*) Lutum paleatum, *genit.* luti paleati, n. *Colum.* LEPIANKA Chatá, lepiona z gliny y ſłomy.

BOUSILLER, V. act. (*Faire un mur de terre paitrie avec de la paille.*) Ædes, *ou* murum ex luto paleato conficere. act. LEPIC oblepiać ścianę lepiankę ſtawiać.

ON DIT au figuré, *Vn ouvrage bouſillé*, (*qui eſt mal-fait.*) Inelaboratum & infabrè factum opus, n. MOWIĄ niewłaśnie robotá lepioná ladaiako zrobiona.

ON DIT proverbialement & par mepris (*d'un logis baſti de méchants materiaux, ou d'un ouvrage mal fait.*) *Ces maiſons ſont bouſillées.* Malè confectæ, *ou* materiatæ ædes, fœm. pl. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem y przez wzgardę o Domoſtwie ſtawianym z ladaiakiey materyi, álbo o robocie iakiey. Te domy ſą klecone.

BOUSSOLE, ſubſt. f (*Cadran de mer où il y a une aiguille aimantée.*) Pyxis nautica, Buxula, f, KOMPAS wodny morſki, gdzie ieſt iglicá magnetowaná.

BOUT, ſubſt. m. (*L'extremité d'une choſe, ce qui la termine.*) Extremum, *ou* Ultimum. *Cic. Cæſ.* KONIEC iakiey rzeczy gdzie ſię kończy.

Le bout d'une ruë. Ultima platea, æ, f. *Ter.* *Le bout d'une foreſt.* Ultima ſilva, æ, f. *Liv.* *Le bout du maſt.* Ima mali pars, f. *Vitr.* *Le bout d'un cercle*, Circuli extremitas, atis, f. *Plin.* *Le bout d'une robe.* Extremum, tunicæ, n. *Les bouts des ſolives.* Tignorum capita, n. pl. *Cæſ.* Koniec ulicy. *Koniec boru. *Maſztow odziemek. *Koniec cerklá. *Koniec, kray ſzaty. *Koniec belkow, głowa.

Vne choſe aportée du bout du monde. Res ex ultimis terris accerſita. *Cic.* Rzecz przywieziona od końcá świata.

Envoyer quelqu'un au bout du monde. Mandare aliquem in ultimas terras. *Cic.* Poſłać kogo na koniec świata.

Vous demeurez au bout du monde, pour dire *fort loin, à l'extremité de la ville.* Longiſſimè habitas. *Hor.* Mieſzkaſz ná końcu świata, toieſt bardzo daleko ná końcu miaſtá.

Enfoncez vos greffes par le bout que vous aurez ratiſſé. Eo autem fine, quâ adraſeris, ſurculos demittito. *Colum.* Gałązki wſadzay z tego końcá z ktoregoś oberżnął, oſkrobał.

BOUT *de la mamelle* (*que l'enfant tette.*) Papilla, *genit.* papillæ, f *Plin.* BRODAWKA u pierſi, cycek ktory dziecię ſſie

BOUT, (*Fin.*) Finis, *genit.* finis, m. *Cic.* Koniec.

Vous ne verrez jamais le bout, ou la fin de ce procès. Illius litis nullus finis erit. Nie obaczyſz nigdy końcá tey ſprawy

Nous ne ſommes pas encore au bout de nos maux. Tot malorum noſtrorum nondum finis. *Petr.* Ieſzcze to nie koniec nieſzczęściá naſzego.

Vous n'eſtes pas encore au bout, Vous en ſouffrirez bien d'autres, je n'en demeureray pas là à voſtre égard. Non ſat pœnarum dediſti mihi, ampliùs urgebo. Ieſzcze to nie koniec dlá ciebie, ieſzcze więcey znoſić muſiſz, nie tu koniec z tobą uczynię, nie ná tym przeſtanę.

Je ſuis au bout de mon Conſulat, ou ſur la fin de mon Conſulat. In exitu eſt meus Conſulatus. *Cic.* Ieſtem ná końcu urzędu mego, kończy ſię moy urząd.

Au bout de l'année. Exeunte anno. abl. *Cic.* Na końcu roku.

ON APPELLE *Haut bout*, pour dire *les places plus honorables* [illegible] *le bas bout.*) *Plaut.* NAZYWAIĄ wyżſzy koniec, to ieſt mieyſce poczeſne ... u ſtołu, y w pohedzeniach. [illegible] ieſt niżſze mieyſce, oſtatnie.

Il avoit le haut bout à table. Accumbebat ſuperior, *ou* in ſummo ... *Cic.* Miał pierwſze mieyſce u ſtołu.

ON DIT figurement en ce ſens, [illegible] *bout.* Sapientia primas ... tenet. MOWIĄ ... Mądrość ma pierwſze mieyſce.

Tenir le haut bout chez quelqu'un, (Eſtre le premier dans ſon eſtime.) Priores partes habere apud aliquem. *Ter.* Trzymać pierwſze mieyſce u kogo, być náypierwſzym w poważaniu iego.

[illegible] dans ces façons ſuivantes, *De bout en bout, D'un bout à l'autre* [illegible] comme *Aller d'un bout à l'autre dans un navire.* A puppi ad proram ire. A prorâ ad puppim ire. KONIEC przyſłowiem w tych naſtępuiących ſpoſobach od końca do końca tylko od iednego końca do drugiego chodzić, w [illegible].

Il m'a conté toute l'affaire d'un bout à l'autre, depuis le commencement juſques à la fin. Rem omnem mihi narravit ordine. *Ter.* Wſzyſtko mi od końca do końca powiedział.

J'ay leu voſtre lettre d'un bout à l'autre. Perlegi literas tuas. *Cic.* [illegible] ieſt twoy od końca do końca.

J'ay parcouru ce Livre d'un bout à l'autre. Hunc totum Librum evolvi. [illegible] przeczytałem tę Księgę od końca do końca od deſki do deſki.

VENIR *à bout d'une entrepriſe*, (*l'achever heureuſement.*) Aſſequi propoſitum, (aſſequor, aſſequeris, aſſecutus ſum.) dep. SKONCZYĆ [illegible] rzecz iáką przed ſię wziętą.

Je ne ... pas que pour venir à bout de mes deſſeins, ... ſeint & diſſimulé bien des choſes Nunquam [illegible] me, ut ad effectum horum conſiliorum pervenirem, & [illegible] laſſe invitum & diſſimulaſſe. *Cic.* Nie zaprę ſię ... wiele rzeczy udał y nieuważał abym do końca przyſzedł zámyſłow moich.

Je viendray aiſement à bout du reſte. Mihi reliqua erunt expedita. *Cic.* Reſzty łatwo dokażę.

Mener, ou pouſſer une affaire à bout. Rem conficere, *ou* perficere. *Cic. Plaut.* Przywieść przyprowadzić rzecz do końca dotrzeć do końca.

Venir à bout de quelqu'un, (*Le reduire & le mettre dans ſon devoir, ou dans le bon chemin.*) Caſtigare, *ou* corrigere aliquem ad frugem. *Plaut.* Dokazać ná oſtatek czego nádkim, zwyciężyć go y do właſney powinności, ná prawą drogę ná prowadzić.

L'argent vient à bout de tout. Nihil tam munitum quod non expugnari pecuniâ poſſit. *Cicer.* Pieniądze do ſzczętu wſzyſtkiego dokażą.

POUSSER *quelqu'un à bout*, (*Le mettre à bout, le reduire à l'extremité.*) Ad incitas aliquem redigere. KOGO do oſtateczy przywieść.

(*Incitæ* vient de *Cieo*, (*moveo*) parce que ceux qui jouënt aux Dames, eſtant pouſſez juſques aux derniers rangs, ne peuvent plus ſe remuer. Lucilius a dit *ad Incita*, on ſous-entend' *loca.*) Do oſtatniey ſię mowi bo ci co graią w warcaby będąc do oſtatniey liniy zápędzeni, dáley ſię ruſzyć nie mogą.

Mettre quelqu'un à bout, ou le mettre à quia, comme l'on parle populairement, (*Luy ſouffler toutes ſes raiſons dans une diſpute*) Vincere & expugnare aliquem. *Cic.* Do oſtatniey kogo przywieść álbo przywieść go do *więc-dla-tego*, iáko popoſpolicemu mowią, zdmuchnąć mu wſzyſtkie iego dowody w wſporce iakiey.

Vous me mettez à bout, je ne ſçay plus que vous répondre. Vincis, nihil eſt mihi quod tibi reſpondeam. Przywodziſz mnie do oſtatniey, iuż nie wiem co mam odpowiedzieć.

Mettre la patience de quelqu'un à bout, (*La laſſer, l'épuiſer.*) Patientiam alicujus vincere, *ou* exhaurire. Przyprowadzić cierpliwość czyią do oſtatniey, zmordować ią wyſilić ią

Vos deſordres ont mis ma patience à bout. Victa eſt viciis mea pa[illegible]a. *Ovid.* Twoia roſpuſta przywiodła cierpliwość moię do oſtatniey.

POUSSER *une fille à bout, la porter à conſentir au mal* Conſ[illegible] *Cic.* PRZYPROWADZIC pannę iáką do oſtatniey, przywieść ią do zezwolenia ná złe.

BOUT [illegible] en ces phraſes. KONIEC ſię mowi przyſłowiem w [illegible].

ON DIT *qu'Un homme eſt au bout de ſon rolet*, (*quand il ne ſçait plus que dire ou que faire.*) Incertus eſt quid agat vel quid dicat. MOWIĄ iuż mu przyſzło do oſtatniey do końca [illegible] nie wie co ma czynić álbo mowić.

Il eſt au bout de ſon rolet, (il a épuiſé toutes ſes ruſes.) Nihil eſt [illegible] amplius. Już mu przyſzło do oſtatniey, [illegible].

Il fait des fautes ... à tout bout de champ. Singulis ferè momentis labitur. Co ſtąpi to ſię potknie co moment co nowego zrobi.

La memoire luy manque à tout bout de champ, pour dire *La mémoire luy manque bien ſouvent.* Ceſpitat, *ou* labat nonnunquam illius memoria. *Cic.* Co ſłowo to ſtanie, pamięć go często odbiega

J'avois tout-à-l'heure ſon nom ſur le bout des levres. Verſabatur mihi modò illius nomen labris primoribus. *Plaut.* Dopieroż ... imię iego ná końcu ięzyka.

Gouſter une ſcience du bout des levres, (y eſtudier legerement & comme en paſſant.) Primis ut dicitur labris ſcientiam aliquam attingere. *Cic.* Końcem ięzyka tylko liznąć nauki iákiey, uczyć ſię iey po lekku y iákoby mimo iazdem.

Vn avare n'eſt heureux, que par le bout des doigts dont il compte ſon argent. Avarus extremis ſolùm digitis, quibus nummos numerat, ſibi beatus videtur. Łakomiec tylko ná końcu palcow ma ſię zá ſzczęśliwego, bo niemi rachuie pieniądze.

Toucher une choſe du bout du doigt, (en eſtre fort proche.) Aliquid attingere extremis digitis. *Cicer.* Dotykać ſię czego końcem palca, palcem, być tego barzo bliſkim.

(Dans le ſens naturel & figure.) W wyrozumieniu właſnym, y niewłaſnym.

Nous touchons au bout du doigt au printemps. (Nous en ſommes fort proche.) Appetit iam ver. *Catul.* Już ſię końcem palca, palcem tykamy wioſny, barzo iey bliſko ieſteśmy.

ON DIT d'un écolier qu'*Il ſçait ſa leçon ſur le bout du doigt, (quand il la ſçait fort bien.)* Apprimè callet lectionem. Benè memoriter tenet lectionem. MOWIĄ o ſtudencie że umie lekcyą ſwoię ná palcach, ná końcu palcow, kiedy ią bardzo dobrze umie

ON DIT qu'*Vn mot eſt demeuré au bout de la plume, (quand on a oublié de l'eſcrire.)* Extremo calamo hæſit illud verbum. MOWIĄ że iáke ſłowo zoſtało ſię ná końcu piora kiedy go zápomniano w piſaniu.

ON DIT, *Tenir le bon bout de ſon coſté*, pour dire *Conſerver toûjours l'avantage de la poſſeſſion d'une choſe.* Sibi meliorem partem ſervare. MOWIĄ trzymać záwſze zá dobry koniec z ſwey ſtrony, to ieſt: záwſze utrzymywać ſię przy poſſeſſyi iákiey rzeczy.

Si vous l'avez, vous ne l'aurez que par le bon bout, qu'après avoir bien plaidé & conteſté. Id non auferes niſi poſt multa jurgia & altercationes. Jeżeli dokażeſz, nie dokażeſz chyba z wielką trudnością mocno ſię prawuiąc y kłócąc.

ON DIT, *Brûler la chandelle par les deux bouts, (lors qu'un homme eſt mauvais menager, qu'il joue & qu'il aime les plaiſirs.)*

plaiſirs.)Rem decoquere aleâ & libidinibus. MOWIĄ świeċę palić z obu końcow, kiedy kto ieſt nie goſpodarny bawiący ſię grą y roſpuſtą.

ON DIT encore, qu'*Il faut finir par quelque bout*, pour dire qu'*Il faut mourir d'une maniere ou d'autre*. Debemus nos morti noſtraque. *Hor.* MOWIĄ ieſzcze trzeba przecię przyiść do końca iákiego, to ieſt: trzeba umrzeć czy to tym czy tym ſpoſobem.

BOUT *de l'an*,(*Service que l'on fait pour un défunt au bout de l'année de ſa mort.*)Funebre ſacrum anno ab alicujus morte, *genit.* funebris ſacri,n. ROCZNICA Nabożeńſtwo zá umarłego w rok kiedy, rok przychodzi po śmierci iego. *Anniwerſarz.*

BASTON *à deux bouts.* Baculus hinc & inde cuſpidatus, *genit.*baculi hinc & indè cuſpidati,m. KIY odwoch końcach

BOUTADE, ſubſt. f. (*Caprice, transport d'eſprit qui ſe fait ſans raiſon, avec impétuoſité.*) Impetus, *genit.*impetûs,m.*Cic.* PĄD popędliwość, porywczość, wzruſzenie umyſłu bez przyczyny, z nagłością.

(Il ſe prend en bonne & en mauvaiſe part.) Bierze ſię w zły y dobry ſpoſob.

ON DIT en bonne part, *Ce Poëte a des boutades pleines d'eſprit*, ou *a des ſaillies.* Poeta iſte habet impetus quoſdam ingenioſos,Inſtinctus habet ingenioſos hic Poeta. MOWIĄ w dobry ſpoſob ten Wierſzopis ma zapędy ſwoie pełne dowcipu

ON DIT en mauvaiſe part,*Il n'agit que par boutades, par fougues, par caprices.* Cæco & præcipiti impetu agit omnia. MOWIĄ w zły ſpoſob; nic nie czyni tylko przez popędliwość, przez porywczość, przez fantazyą.

On dit qu'il prit une boutade à ſon frere de tuër ſon ennemy. Cepiſſe impetum frater ferebatur occidendi hoſtem. *Tacit.* Powiadaią że Bratu iego przyſzła fantazya zabić nieprzyiaciela ſwego.

BOUTE-FEU,ſubſt.m.(*Incendiaire, qui met le feu en quelque lieu.*) Incendarius, *genit.* incendarii,m. *Tacit.* POZOG, zapalacz ktory ogień zapuſzcza w mieyſcu iákim.

BOUTE-FEU ſe dit figurément (*de celuy qui ſuſcite une ſédition, une guerre civile, ou quelque diviſion.*)Seditionis fax, f.*Cic.* POZOG mowi ſię niewłaśnie o tym co wſzczyna bunt woynę domową, álbo iákie niezgody.

Les yeux ſont les boute-feux de la concupiſcence. Oculi ſunt illices voluptatis.*Cic.* Oczy ſą to pożogi pożądliwości.

(Remarquez qu'au Plurier on ne met point d's dans ce mot,& qu'on écrit *des Boute-feux.*) Miarkuy że w większey liczbie niekładą s w tym ſłowie ále ſię piſze bez niego.

BOUTE-HORS,ſubſt.m. (*Facilité d'exprimer ſes penſées, de faire connoiſtre ſon mérite & ſon ſçavoir dans les compagnies.*) Expedita ſermonis facilitas. *Cic.* WYMOWNOSC udatność łatwość wyrażenia myśli ſwoich, Oświadczenia zacności ſwoiey, náuki zálecenia ſię w poſiedzeniach.

Il eſt aſſez ſçavant, mais il n'a point de boute-hors,(mais il ne peut faire paroiſtre ſa ſcience.) Sat doctus eſt ſed ſuam depromere, ſcientiam non valet. Jeſt dość uczony ále nie ma wymowy nie umie ſię wydać z náuką ſwoią.

(Ce mot n'eſt pas tout à fait du bel uſage, mais il ſe dit dans le familier.) To ſłowo nie zewſzyſtkim ieſt przednie w uzywaniu, záżywaią go iednak w mowie potoczney.

ON DIT proverbialement, *Ces gens jouent à boute-hors, (Ils ſont concurrens en faveur, & ils taſchent à ſe détruire l'un l'autre.)*Illi ſe ſe mutuò expellere, *ou* dejicere, *ou* deturbare nituntur. MOWIĄ przyſłowiem ci ludzie graią o lepſzą kto ſwoie lepiey uda: obadwa ſię ſtaraią o łaſkę y uſiłuią zgubić ieden drugiego.

BOUTEILLE, ſubſt. f. *Vaiſſeau portatif dont on ſe ſert à metre diverſes liqueurs.*) Lagena, *genit.*lagenæ,f,*Cic.* FLASZA naczynie noſzone, do rożnych nápoiow.

Petite bouteille. Laguncula, *genit.*lagunculæ,fœm.*Colum.* Flaſzka mała.

Bouteille de terre. Teſta, *gen.*teſtæ,f.*Hor.* Flaſza gliniana

Bouteille qui mérite d'eſtre décoëffée en un jour de rejouïſſance. Teſta digna moveri bono die. *Hor.* Flaſza godna áby ią odetkać ódśrubować w dzień ochoty.

Au lieu de livres, vous voyez des bouteilles cachetées avec de la poix, ſur leſquelles il y a des écriteaux. Pro libris videas litteratas fideles pice ſignatas. *Plaut.* Miaſto kſiąg widzieć popieczętowane ſmołą flaſze z nápiſami.

Il y avoit un écriteau aux bouteilles où l'on voyoit de quelle année eſtoit le vin. Schedium erat affixum ampullis, cui inſcripta ætas vini, *Petr.* Bywał nápis ná Flaſzach áby wiedziano ktorego roku było wino.

On apporta de groſſes bouteilles de verre bien bouchées avec du plaſtre, du goulet deſquelles pendoient des écriteaux avec ces mots VIN DE FALERNE DE CENT ANS Allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo, FALERNUM ANNORUM CENTUM. *Petr.* Przynieſiono wielkie flaſze ſzkláne dobrze záткane gipſem, od ktorych ſzyiek wiſiały nápiſy z temi ſłowy. WINO FALERNSKIE STOLETNIE.

BOUTEILLE ſe dit auſſi (*du vin qu'on y met.*) comme *Il aime la bouteille,(il aime le vin, il aime à boire.)* Vino deditus, *ou* devotus eſt, *Cic. Phæd.* FLASZA ſię też mowi o trunku ktory w nię leią, iáko: lubi flaſzkę, bańkę, lubi wino, rád ſię napiie.

Qui a la charge, ou le ſoin des bouteilles, ou du vin. Qui præficitur Cado vini. *Plaut.* Ten ktory ma ſtaranie około wina, piwniczny.

BOUTEILLE ſe dit encore (*de celle qui ſe forme ſur la ſuperficie de l'eau, ou de quelque autre liqueur.*) Bulla, *genit.* bullæ,f. *Var. Celſ.* BANKA ſię ieſzcze mowi o tey co ſię robi ná wodzie, álbo iákim inſzym trunku.

Former des bouteilles ſur l'eau, ou ſur les liqueurs. Bullare, (bullo, bullas, bullavi, bullatum.) neut.act. *Celſ.* Báńki ná wodzie czynić, álbo na trunku.

DES POIRES *qui ont la forme de bouteilles.* Pyra ampullacea, *genit.*pyrorum ampullaceorum,n. plur. GRUSZKI, ktore ſą nákſztałt baniek.

QUI FAIT *des bouteilles.* Ampullarius, *genit.* ampullarii m. *Plaut.* TEN co flaſze robi.

BOUTE-SELLE,ſubſt.m.Terme de guerre, (*Signal qu'on donne aux Cavaliers pour monter à cheval.*Signum equitationis, *genit.* ſigni equitationis,f. POBUDKA trwoga termin woyſkowy znak ktory daią iezdnym do wſiadania ná koń.

On ſonne le boute-ſelle. Equitatio imperatur. Trąbią ná pobudkę ná trwogę do koni.

BOUTE-TOUT-CUIRE, ſubſt.m.mot bas & populaire, (*Un gourmand qui trouve tout bon.*)Omnium eſcarum homo, maſc. CO NA PLACU to nieprzyiaciel ſłowo podłe y poſpolite, Obżartuch co wſzyſtko ma za dobre.

BOUTIQUE,ſubſt.f.(*Lieu où les marchands expoſent leurs marchandiſes.*) Taberna, *genit.*tabernæ,f *Cic.* SKLEP mieyſce gdzie kupcy towary na przedaż wyſtawuią.

Lever boutique. Tabernam inſtructam mercibus aperire. Otworzyć ſklep.

Qui tient boutique. Tabernarius, *genit.* tabernarii,m. *Cic.* Co ſklep trzyma.

BOUTIQUE, (*Ouvroir, attelier d'artiſans.*) comme *Boutique de Fripier.* Veſtium promercalium officina, *genit.* veſtium promercalium officinæ,f.*Suet.* *Boutique de Chauderonnier.* Æraria officina,æ,f.*Suet.* **De Cordonnier.* Sutrina, *genit.* ſutrinæ,f *Liv.***De Charpentier, d'un Menuiſier.* Fabrica materiaria, *ou* lignaria,æ,f *Plin.***De Parfumeur.* Unguentaria taberna,æ,f.*Suet.* **De Libraire.* Libraria taberna,æ,f.*Cic.* **De Barbier.* Tonſtrina, *genit.*tonſtrinæ,f. **De Changeur* Argentaria, *genit.*argentariæ,f.*Plaut.***d'Orfevre.* Aurificina, *genit.* aurificinæ,f. *Plin.***d'Apothicaire.* Medicinæ, *genit.*medicinarum,f.pl. Pharmacopolium, *genit.*pharmacopolii,neut. **De Papetier où l'on fait le papier.* Chartaria officina,æ, f. *Plin.* SKLEP Kram iátka rzemieślnikow: iáko: Kram tandeta ná ſukn..., ſklep Kotlarſki *[illegible] Szewſka. *Warſztat Cieſielſki. *Stolarſki *Sklep [illegible] Kram *[illegible] *Cyrulicki Dom. *Wekſlarſki *Złotnicki.*Apteka [illegible] ſklep.*Papiernicy gdzie papier robią.

ON DIT populairement, *C'eſt une boutique d'apothicaire, (parlant de ce qui eſt [illegible])* Medicamentis [illegible]. MOWIĄ [illegible] ieſt to ſklep Apteczny, mowi ſię o tym co [illegible] ieſt w lekarſtwach.

BOUTIQUE *à mettre du poiſſon, qui eſt ſur les eaux.* SKRZYNIA Piſcina loculata, *genit.*piſcinæ loculatæ,f.*Var.* SKRZYNIA Sadz ná ryby wyſtawiony ná wodzie.

BOUTIS *du ſanglier*, ſubſt. m. (*La marque de ſon groin ſur la terre.*)Aprugni roſtri veſtigium, *genit* ii,neut. SLAD Trop Dzika znak ryty pyſkiem iego na drodze.

BOUTOIR,ſubſt.m.terme de chaſſe. (*Le bout du groin d'un ſanglier.*)Apri roſtrum, *genit.*apri roſtri,n. RYIJ termin myśliwſki, pyſk Dzika.

BOUTON,ſubſt.m.(*Le bourgeon de la vigne & des arbres à fruit.*)

[illegible])Gemma, *genit.* gemmæ, f. *Cic.* PĄK Pączek winnicy álbo inſzego drzewa owocorodnego.

BOUTON *de roſe* Roſæ alabaſtrus **Bouton qui envéloppe une fleur.* Folliculus,i,m. *Colum.* PĄKI ná roży, gałuſzka ktorą kwiat ieſt uwiniony.

BOUTONS *qui viennent au viſage de chaleur, ou de trop boire* Papulæ, *genit.* papularum,f pl. *Plin.* KROSTY ktore ſię na twarzy czynią z gorącości, álbo z pi[illegible] zbytniego

BOUTON *de feu.* (*dont ſe ſervent les Chirurgiens.*) Cauterium, *genit.* cauterii,n. *Celſ.* GAŁKA ogniſta ktorey záżywaią Cerulicy, żegadło.

BOUTONS *à mettre ſur les habits.* Globuli, *gen.*globulorum,m.pl. *(*S'ils ſont d'or, d'argent, de ſoye.* Globuli auro, argento, bombyce texti, *ou* operti. **S'ils ſont d'argent & d'or metal.* Globuli auro & argento ſolido facti.) GUZY, guziki do ſukien.*Jeśli ſą złote, ſrebrne, iedwabne.*Jeśli ſą ſrebrne złote odlewane.

ON DIT figurément, *Serrer le bouton à quelqu'un, (Le tenir en bride, & le preſſer comme il faut.)*Urgere, *ou* premere aliquem. MOWIĄ przyſłowiem ciaſno kogo zápiąć, trzymać go krotko ná wodzy, nálegać nániego náleżycie.

Sa robe ne tient qu'à un bouton, (Il la quittera facilement.) Togam haud invitus exuet. Nie trzyma ſię ná nim ſuknia [illegible] guzik, łatwo ią zrzuci.

LA BOUTONNE, (*Riviere de Poitou qui ſe joint à la Charente [illegible] S. Jean d'Angeli.*) Vultunia, *ou* Vultonia, *genit.*æ, m. & f. BUTONNA Rzeka Piktawii ktora wpada w Karanton.

BOUTONNER,V.n. (*Pouſſer des boutons, parlant des arbres*) Gemmare, (gemmo, gemmas, gemmavi, gemmatum.) Gemmaſcere, (gemmaſco, gemmaſcis.)n. Florum alabaſtros emittere,(emitto,is,emiſi,emiſſum.)act.acc. WYPUSZCZAC pączki mowiąc o drzewach.

BOUTONNER, (*Fermer avec des boutons,*) Globulis aliquid aſtringere, *ou* conſtringere, (ſtringo,ſtringis,ſtrinxi,ſtrictum)act.acc. ZAPINAC ná guzy.

BOUTONNÉ ,(*parlant d'un viſage plein de boutons.*)Papulis exaratus,a,um. KROSTAWY mowiąc o twarzy pełney kroſt.

BOUTONNIERE, ſubſt. f. (*Petite fente qu'on fait à un pourpoint, ou à quelque caſaque pour y paſſer un bouton.*) Fiſſura, *genit.*fiſſuræ,f. DZIURKA ná guziki w ſukniach.

BOUTONNIER,ſubſt.m.(*Artiſan qui fait des boutons pour mettre aux habits.*) Qui globulos (aureos, *ou* bombycinos) tegit. GUZIKARZ co guzy do ſukien robi.

BOUTURE, ſubſt.f. (*Le bout d'une plante, ou de quelque arbriſſeau qu'on plante ſans racine.*) Talea. Taleola. Clavula, Claviola, *genit.* æ,f.*Var. Colum.* LATOROSL zraz do ſadzenia bez korzenia.

BOUVERIE,ſubſt.f. (*Eſtable à mettre des beufs.*) Bubile, *genit.* bubilis,n. *Phæd.* WOŁOWNIA, ſtaynia ná woły.

BOUVIER,ſubſt m. (*Qui a ſoin des beufs*)Bubulcus, *genit.* bubulci,m. *Phæd.* POGANIACZ wołowiec co ma ſtaranie o wołech.

Eſtre bouvier. Bubulcitari, (bubulcitor,aris,atus ſum.)depon.*Plaut.* Być wołowcem.

BOUVIER, (*Signe céleſte* Bootes, *genit.* Bootæ, maſc.*Cic.* WOZNICA niebieſki, znák, gwiazda ná niebie.

BOUVILLON,ſubſt.m.(*Jeune beuf.*)Juvencus, *genit.* juvenci,m.*Virg.* WOŁEK młody ciołak.

BOUYS,*ou* BOUIS.Buxus, *genit.*buxi,f. BUKSZPAN.

BOYAU,ſubſt,m. (*Conduit, ou tuyau dans le corps des animaux, par où la groſſe matiere ſort des corps.*)Inteſtinum, *genit.* inteſtini,n. [illegible] Inteſtinus.i, m. *Plin.* KISZKA ielito w [illegible] przez ktorędy gruba materya wychodzi

(On appelle [illegible] *Boyaux*,en Medecine *les Inteſtins.*) Zowią kiſzki po lekarſku [illegible] wnętrznoſci.

[illegible] *boyau, le boyau culier.* Omaſum, *genit.*omaſi,n. Jejunum, *genit.* jejuni,n. Jejunum inteſtinum,i,n. *Hor. Celſ.* Kiſzka czcza, kątna, oſtatnia, dolna, odbytowa.

CORDE *de boyau,(corde faite de boyau.)* Fides ex inteſtinis, *genit.* fidis ex inteſtinis,f. STRONY kręcone z kiſzek.

DESCENTE *de boyau, (C'eſt un boyau qui tombe dans les bourſes.)* Ilium procidentia, *gen.*ilium procidentiæ,f.*Plin.*WYPUKLINA, kiła, kiedy wnętrzności wpadaią w macherrynę.

ON DIT proverbialement qu'*Il a toûjours dix aunes de boyaux vuides*, pour exprimer *Un homme qui a toujours bon appetit.*Semper eſurit.*Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem Ma záwſze dzieśięć łokci kiſzki czczey, mowiąc o tym co ma záwſze dobry apetyt.

Elle penſa vuider tripes & boyaux. Penè inteſtina vomuit. *Petr.* Mało flakow y kiſzek z ſiebie nie wyrzuciła.

J'ay reſervé un boyau vuide pour mettre les reſtes des reſtes dans mon ventre Reliqui in ventre cellæ uni locum ubi reliquiarum reliquias reconderem. *Plaut.* Zoſtawiłem ſobie iednę kiſzkę prożną ábym wſzyſtkie oſtatki oſtatkow tam ſchował.

BRABANÇON,maſc. (*Celuy qui eſt de Brabant.*) Brabantinus, *genit.* Brabantini,maſc. BRABANCZYK Ten co ieſt z Brabancyi.

BRABANÇONNE,f. (*Celle qui eſt de Brabant*) Brabantia, *genit.* Brabantinæ,f. BRABANKA Ta co z Brabancyi

LE BRABANT, (*Province des Païs-Bas dont Louvain eſt la capitale.*) Brabantia, *genit.* Brabantiæ,f. BRABANCYA, Prowincya niżſzych Niemiec ktorego ſtołeczne ieſt Łowań.

BRACELET,ſubſt.m (*Ornement de metal, ou de diamants qu'on met au bras.*)Brachiale, *genit.*brachialis,n.*Plin.* Armilla, *genit.*armillæ,f.*Petr.* MANELKA ſtroy z kruſzcu álbo dyamentow, ktory ná rękę kładą, náramiennik.

Petit bracelet. Brachiolum, *genit.* brachioli, neut. *Catul.* Manelka mała

BRACCIAN, (*Petite ville d'Italie, dans le Patrimoine de S. Pierre.*) Braccianum, *genit.* Bracciani,n. Arcenum, *genit.* Arceni,n. BRAKCIANO miaſteczko Włoſkie dziedzictwa S Piotra.

BRAGANCE, *ou* BERGANÇA, (*Ville de Portugal.*) Brigantia, *genit* Brigantiæ,f. BRAGANCYA Miaſto Portugaliy

DE BRAGANCE Brigantinus,a,um. BRAGANCZYK z Bragancyi.

BRAGUES,*ou* BRAGA,(*Ville de Portugal ſur la riviere de de Cavado.*)Braccara & Bragara, *genit* æ,f.BRAGA álbo BRAKARA, Miaſto Portugalſkie nad rzeka Kawadą.

DE BRAGUES.Bracarenſis & hoc bracarenſe.adject.*gen.* Bracarenſis *Pour tous les genres.*BRAKAREYCZYK,z BRAKARY.

BRAILLER,V.neut.(*Parler beaucoup & fort haut & ſans rien dire de bon.*) Blaterare. *Hor.* Deblaterare,(blatero, blateras, blateravi, blateratum.) Blatire, (blatio, blatis.)n. *Plaut.* BLAZGONIC,gadać wiele, y głośno, á nic dorzeczy.

BAILLEUR,ſubſt.m. (*Qui parle & qui crie ſans raiſon.*) Blatero, *gen.*blateronis,m.*Aul-Gel.* BLAZGON co gada woła ladaco.

BRAILLEUSE,ſubſt.f. (*Une femme qui parle & qui crie ſans ceſſe.*)Quæ cum clamore blaterat. *Hor.* HAŁASNICA Białagłowa co gadá y woła bez przeſtánku.

BRAIRE,V. neut. *Terme dont on ſe ſert pour exprimer le cri des aſnes.*)Rudere,(rudo,rudis,rudi.)neut *Ovid* RYCZYC ſłowo ktorego zażywaią nawyrazenie głoſu oślego.

BRAIRE ſe dit auſſi (*des cris importuns & exceſſifs qu'on fait d'une voix rude & déſagreable.*) Vociferari, (vocifero, vociferas, vociferatus ſum.) depon. *Plaut.* RYCZYC ſię też mowi o wołaniu uprzykrzonym y zbytnim ktore kto czyni głoſem przykrym y nieprzyiemnym.

LE BRAIRE,ou *le cri d'un aſne.*Ruditus, *genit.*ruditûs,m. RYK,Krzyk oſłá.

BRAISE,ſubſt.f. (*Charbon allumé*) Pruna, *genit.* prunæ, f. *Horat.* ZARZEWIE węgle goraiące.

BRAN,ſubſt.maſc.(*Excrament de l'homme.*)Merda, *genit.* merdæ,f. Stercus, *genit.*ſtercoris,n. *Hor. Juv.* GNOY łayno człowiecze.

BRAN *de Judas* ſe dit (*des taches de rouſſeur qui viennent au viſage.*) Lenticulæ, *genit.* lenticularum,f.pl. *Celſ.* Piegi plamki rudawe ktore ſię robią ná twarzy.

BRAN *de vin*,(*Eau de vie faite de la lie de vin.*)Aqua vitæ, *genit.*aquæ vitæ,f. BRANT winny wodka z lagru winnego robiona.

BRANCARD,ſubſt.m.*on prononce* brancar.(*Eſpece de litiere portative.*) Arcera, *genit.*arceræ,f.*Aul-Gel.*Lectica, *genit.* lecticæ,f. KOLASA kryta, Lektyka noſzona.

BRANCHAGE, ſubſt. m. (*Nom collectif qui ſe dit en general de toutes les petites branches d'un arbre.*) Ramalia, *genit.*ramalium,neut.plur *Ovid.* GAŁĘZIE gałązki puſzczánie imię zbieralne záwſzyſtkie gałęzie drzewa iákiego.

BRANCHE,ſubſt.f. (*Jet de bois qu'un arbre pouſſe.*) Ramus, *genit.*rami,m.*Cic.* GAŁĄZ wyrzucenie ktore drzewo z ſiebie czyni młodych latorośli.

Petite branche. Ramulus, *genit.* ramuli,m. *Cic.* Gałązka mała.

Branche d'olivier & de palmier. Termes, *genit.*termitis,m. Gałązka z liściem y owocem urwana oliwna álbo palmowa

Qui a beaucoup de branches. Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* Gałęziſty co ma wiele gałęzi.

Qui a beaucoup de petites branches. Ramuloſus, ramuloſa, ramuroſum. Gałęziſty roſochacy co ma wiele drobnych gałązek.

BRANCHE URSINE, ſubſt.f. (*Herbe appellée, Acanthe.*) Acanthus, *genit,*acanthi,m.*Virg.* BARSZCZ Ziele.

De branche urſine. Acanthinus, acanthina, acanthinum. *Plin.* BARSZCZOWY.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme eſt comme l'oiſeau ſur la branche,(quand il n'a point de fortune certaine, ni d'eſtat aſſuré.)* Incertus ſortis. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek ieſt ják ptak ná gałęzi, *na powietrzu*, kiedy nie ma fortuny áni ſiedliſka pewnego,

ON DIT d'un orateur qu'*Il ſaute de branche en branche,(quand il paſſe d'un diſcours à l'autre.)* Orator iſte de curſu digreditur in oratione. *Cic.* MOWIĄ o Mowcy ſkacze z gałązki ná gałązkę, kiedy od iedney rzeczy do drugiey idzie w mowieniu

BRANCHER, V. neut. (*Se poſer ſur les branches d'un arbre, parlant des oiſeaux.*) Conſidere ramis arborum, neut. *Virg.* SIEDZIEC ná gałęziach ná drzewie mowiąc o praſtwie.

BRANCHER *quelqu'un*, V.act. (*Pendre un ſoldat, ou un vagabond à une branche d'arbre.*) Aliquem de arbore ſuſpendere.*Cic.* NA GAŁĄZ kogo oddać, obwieſić żołnierza, álbo błąkacza iákiego ná drzewie.

BRANCHU, BRANCHUE, f. (*Qui a bien des branches.*) Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* GAŁĘZISTY, GAŁĘZISTA, co ma wiele gałęzi.

BRANDEBOURG, (*Marquiſat & Electorat de l'Empire.*) Marchia Brandeburgenſis, f. *Et la ville qui eſt au milieu du Pays, ſe nomme* Brandeburgum, *ou* Brennobrugum, *genit.*i,n. BRANDEBURGIA zgorzelce Margrabſtwo y Elektorſtwo Ceſarſtwa Niemieckiego, y miaſto wpoſrzodku kraiu ktore zowią Brandeburg.

BRANDEBOURG, ou L'ILE VULCAIN (*de la mer des Indes.*) Inſula Vulcani, *genit.*Inſulæ Vulcani,f. BRANDEBURG álbo wyſpa Wulkanowa morza Indiyſkiego,

(On l'appelle ainſi à cauſe qu'elle vomit ſouvent des feux comme le mont Etna.) Tak názywáią że często ognie z ſiebie wyrzuca iáko Etna gora.

BRANDEBOURG, ſubſt, m. (*Groſſe Caſaque venuë à la mode de ce pays-là.*) Gauſapa, æ, f. BRANDEBURA ſzata grubiańſka ktora weſzła w zwyczay od tamtego kraiu.

BRANDILLEMENT, ſubſt.m. (*L'action de ſe brandiller & de s'agiter çà & là.*) Agitatio. Jactatio, *genit.* onis, fœm. CHYBOTANIE tam y ſam kołyſanie.

SE BRANDILLER, V.act. (*S'agiter, ſe mouvoir çà & là.*) Corpus huc & illuc agitare. *Hygin.* CHYBOTAC ſię tám y ſam, kołyſać ſię.

BRANDILLOIRE, ſubſt.f. (*Corde qui ſert à ſe brandiller.*) Funis quo quis huc illuc jactatur. KOŁYSKA ſznur do kołyſania ſię chybotka.

ON DIT proverbialement, *Enlever quelqu'un tout brandi*, c'eſt à dire *à vive force, tout d'un coup.* Tollere, (tollo, is, ſuſtuli ſublatum.) act.acc. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem porwać kogo cale nim zátrząſnąwſzy, to ieſt gwałtem zewſzyſtkiey mocy.

BRANDON, ſubſt.m. (*Flambeau de paille qu'on allume la nuit.*) Straminea fax, *genit.*ſtramineæ facis,f. SŁOMIANNY kaganiec álbo pochodnia, ktorą w nocy zápalaią.

BRANDON, en terme de Palais, (*Ce ſont des panonceaux de paille qu'on met ſur des terres ſaiſies.*) Faſcis ſtramineus, *genit.*faſcis ſtraminei,m. TERMINEM prawnym zowią też zawiązaną ſłomę ná tyce ktorą zátykaią grunta odebrane.

BRANSLANT, m. BRANSLANTE, f. (*Qui branſle.*) Nutans, *genit.* nutantis, omn. gen. *Tacit.* CHWIEIĄCY ſię, CHWIEIĄCA.

BRANSLE, ſubſt.m. *on prononce & on peut écrire* BRANLE, (*Mouvement.*) Motus, *genit.* motûs, m. Motio. *Cic. Colum.* CHWIANIE wzruſzenie.

Donner le branle à quelque machine, (*La faire aller, luy donner le mouvement.*) Movere, *ou* ciere machinam. Ruſzyć iáką ſztukę żeby ſzła, dać iey poruſzenie.

BRANLE, (*Sorte de Danſe où pluſieurs perſonnes danſent en rond en ſe tenant par la main, & ſe donnant un branle avec des pas concertés.*) Orbis ſaltatorius, *genit.*orbis ſaltatorii,m. *Cic.* TANIEC w koło wielu oſob zá ręce ſię trzymaiących y ſkaczących w takt.

Danſer un branle. Orbem ſaltatorium verſare. *Cic.* Tańcowac w koło, ſkakać.

Ce ſera vous qui menerez le branle parmy elles. Tu intereas reſtim ductans ſaltabis. *Ter.* Ty będzieſz záwodził tániec w koło między niemi.

(Cette expreſſion nous mene aiſément à croire que dans ce temps là, quand pluſieurs perſonnes danſoient un branle, elles avoient un cordon qu'elles tenoient, & qu'on diſoit de celle qui marchoit la premiere, qu'elle menoit le cordon, *Reſtim ducebat.*) To wyrażenie wiedzie nas łatwo do wierzenia, że ná ten czas kiedy kilka oſob tańcowało w koło, miały ſznur ktorego ſię trzymały, á o tey co pierwſza ſzła, mowiono że ſznur záwodziła.

BRANLE ſe dit figurément, (*lors qu'on donne du mouvement aux choſes, ou qu'on les met en train.*) Motus, *genit.*motûs,m. Motio, *genit.* motionis,f. *Cic.* RUSZENIE mowi ſię niewłaśnie gdy rzeczom daiemy poruſzenie że idą trybem ſwoim.

Voſtre conſeil a donné le branle à mon eſprit, & m'a tiré de mon irréſolution. Magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem conſilium tuum.*Cic.* Rada twoia wzruſzyła moy umyſł, y wyprowadziła mnie z wątpliwości moiey.

C'eſt luy qui a donné le branle à tout cela. Harum omnium rerum ille auctor & impulſor fuit. *Cic.* On ieſt co to wſzyſtko poruſzył.

Donner le branle aux affaires. Res movere, *ou* promovere. *Cic.* Ruſzyć ſprawy, uczynić áby poſzły trybem ſwoim.

Tandis que l'eſprit de l'homme eſt incertain, le moindre branle le fait pancher d'un coſté, ou d'autre. Dum in dubio eſt animus, paulo momento illuc impellitur. *Ter.* Kiedy umyſł ludzki ieſt wątpliwy, náymnieyſze wzruſzenie nakłoni go ná iedną ſtronę lub ná drugą,

ON DIT encore, *Sa fortune eſt bien en branle,* (*ſa fortune vacille.*) Nutat illius fortuna. *Liv* **La victoire eſt en branle.* Nutat victoria.*Plin. Jun.* MOWIĄ ieſzcze dużo ſię záchwiało ſzczęście iego, waży ſię ſzwankuie. *Chwieie ſię waży ſię zwycięſtwo.

QUI *mene le branle.* Præſultor, *genit.* præſultoris,m. Choragus, *genit.*choragi,m.*Suet.* TANECZNIK co w tańcu rey álbo koło prowadzi,

BRANSLEMENT, ſubſt. m. *on prononce & on écrit auſſi* BRANLEMENT. (*L'action de branler, vacillation.*) Nutatio. Vacillatio, *genit.*onis,f. CHWIANIE ſię ważenie.

Il accordoit le branlement de ſon corps avec le ſon de ſa voix. Nec abſoni à voce motus erant. *Liv.* Zgadzał ruſzanie ciała według tonu głoſu.

Il a approuvé mon diſcours par un branlement de teſte. Nutu, *ou* nutatione orationem meam probavit. Pochwalił mowę moię, głową ruſzywſzy.

BRANLEMENT *de dents.* Dentium mobilitas, *genit.*dentium mobilitatis,f.*Plin.* CHWIANIE zębow.

BRANSLER, *on prononce & on écrit auſſi* BRANLER, V. act. (*Agiter, remuer*) Movere, Agere, Agitare, Jactare, act. acc. *Cic.* Ruſzać wzruſzać poruſzać.

Se branler, s'agiter. Se movere. Se agere. Ruſzać ſię poruſzać.

BRANLER, (*Vaciller, eſtre preſt de tomber.* Vacillare, Labare, (labo, as, *Cic. Ter.* CHWIAC ſię, náchylać ſię do upadku, ſzwankować.

Le baſtiment branle. Labat ædificium. Nutat domus Ædes labant. *Hor.* Budynek ſię chwieie.

Affermir une maiſon qui branle. Labantes ædes reficere. *Hor.* Poprawić utwierdzić Budynek chwieiący ſię.

Les dents luy branlent. Dentes illi moventur, *ou* labant. Zęby mu ſię chwieią.

Il y avoit plus d'une heure que pluſieurs perſonnes s'efforçoient de renverſer la ſtatuë, cependant elle ne branloit ni d'un coſté ni d'autre. Horâ ampliùs jam in demoliendo ſigno permulti homines moliebantur, illud intereà nullâ labat ex parte *Cic.* WIĘCEY niż godzina była iáko kilka oſob uſiłowały obalić ſtatuę iednakże áni ná tę áni ná tę ſtronę ſię nie záchwiała.

BRANLER ſe dit figurément pour *Chanceler, eſtre irréſolu dans les choſes, ne tenir pas ferme contre l'ennemi.* Nutare. Titubare. Vacillare. Fluctuare. *Cic.* CHWIAC ſię mowi ſię niewłaśnie zá ważyć ſię być [illegible] na co, nie mocno ſtać przeciw [illegible] wi.

Branler dans une affaire, [illegible] Fluctuare in re aliquâ. *Cic.* Chwiać ſię w rzeczy iákiey ważyć ſię nie mieć odwagi.

Si-tôt qu'Hoſtus eut eſté tué, l'armée Romaine branla. Ut Hoſtus cecidit, confeſtim Romana [illegible] *Liv.* Jak tylko Hoſtus [illegible] woyſko ſię Rzymſkie [illegible].

[illegible] *branle.* A[illegible], *ou* vacillans *Tacit. Cic.* Woyſko [illegible] náchylone yáchwiane.

Les eſprits branlent. Animi nutant. *Stat.* Umyſły ſię ważą chwieią.

Si la fortune vient à branler dans le combat, il vaut mieux y périr que prendre la fuite. Si fortuna nutabit, in prælio potius, quam in fugâ, mortem oppetere neceſſe eſt *Liv.* Jeżeli ſię ſzczęście záchwieie lepiey ginąć ná placu niż z placu u[illegible]

On combattit trois heures, ſans qu'on branlaſt ni d'un coſté ni [illegible] Tribus horis pugnatum eſt neutrò inclinante pugna. [illegible] godziny bitwa trwała áni z tey áni z owey ſtrony ſię nie [illegible].

BRAQUE, ou BRAC, ſubſt. m. (*Eſpece de chien de chaſſe, qui eſt [illegible]*) B[illegible] ſagacinare, *genit.* [illegible] PIES łowczy w[illegible] śledzący zw[illegible] ogar, w[illegible].

BRAQUEMENT, ſubſt. m. (*L'action de braquer quelque [illegible] de guerre.*) [illegible], *genit.* [illegible]amenti,n. *Tacit.* RYCHTOWANIE, proſtowanie ſzcuki [illegible].

BRAQUER *le canon*, V.act. (*Le pointer [illegible] certaine ligne, pour le [illegible] où l'on veut.*) Tormenta bellica librare, (li[illegible], libravi, libratum.) PROSTOWAC Armatę wyrychtować proſto według liniy iákiey dla trafienia gdzie ſię [illegible].

BRAS, ſubſt.m. (*Partie du corps de l'homme qui aboutit d'un coſté à l'épaule, & de l'autre à la main*) Brachium, *genit.* [illegible] *Cic.* RAMIĘ część ciała ludzkiego z iedney ſtrony kończąca ſię u łopatki, z drugiey u ręki.

De bras, (*qui concerne le bras.*) Brachialis & hoc brachiale, *genit.*brachialis *pour tous les genres. Plin.* Ramienny ramienna.

Le nerf du bras. Nervus brachialis. *Plaut.* Zyła ramieniowa

Petit bras. Brachiolum, *genit.* brachioli, n. *Catul.* Ramionko

Qui a les bras forts, qui a les bras nerveux. Lacertoſus, lacertoſa, lacertoſum. *Cic.* Barczyſty co ma ramiona mocne żyłowate

Qui a des bras. Brachiatus, brachiata, brachiatum. *Colum.* (*parlant de la vigne en treille, qui a comme des bras.*) Ramieniſty mowiąc o winnicy podwiązaney ktora ma iákoby ramiona.

A tour de bras. Alternis brachiis, abl. *Plin.* ná rámian raz por z ramionami.

A [illegible] de bras. Multorum molimine & niſu. abl. *Liv.* Siłą ze wſzyſtkiey mocy robiąc ramionami.

Demeurer les bras croiſez ſans rien faire. Compreſſis manibus ſedere. [illegible] założywſzy ręce ná krzyż nic nie robić

Il eſt mort dans mes bras, ou *entre mes bras.* In complexu meo vitam dedit. *Cic.* Umarł ná ręku moich álbo między rękami memi.

Arracher les enfans d'entre les bras de leurs parens. Filios è ſinu à complexu parentum abſtrahere. *Cic. Liv.* Wydzierać dzieci z rąk rodzicow.

Recevoir quelqu'un à bras ouverts, avec de grands embraſſemens. Sinu complexuque aliquem recipere. *Cic.* Przyiąć kogo otwartemi rękami, z wielkiemi ściſkaniami.

BRAS ſe dit figurément en ces façons de parler: *Tirer quelqu'un d'entre les bras de la mort,* pour dire *Le tirer d'une dangereuſe maladie.* E faucibus fati aliquem eripere. *Cicer.* RAMIĘ Ręka mowi ſię niewłaśnie: w tych ſpoſobach: wyrwać kogo z rąk śmierci, wyprowadzić go z choroby niebeſpieczney.

Tendre les bras à quelqu'un, pour dire *L'aider, luy preſter comme l'on dit la main.* Tendere alicui adjutrices manus. *Cic.* Wyciągnąć rękę do kogo, podać mu rękę, to ieſt: dopomoc mu iáko poſpolicie mowią.

J'ay honte de ne pas tendre les bras à celuy, qui m'a ſecouru autrefois. Pudet me deeſſe illius ſaluti, qui non defuit meæ. *Cic.* Wſtyd mnie nie podać ręki temu ktory mi był pomocą przedtym.

Avoir toutes les affaires de la République ſur les bras, en eſtre chargé. Omnia Reipublicæ negotia curare. *Cic.* Mieć ná ramionach ſwoich na głowie wſzyſtkie ſprawy Rzeczypoſpolitey, mieć ie ná ſiebie zwane.

Avoir pluſieurs affaires fort accablantes ſur les bras. Operoſis negotiis implicari. *Cic.* Mieć wiele ſpraw bardzo przykrych ná głowie.

Avoir pluſieurs ennemis ſur les bras. Multis hoſtibus laborare *Cic.* Mieć razem do czynienia z wielą nieprzyiacioł.

S'attirer ſur les bras tout le monde pour ennemi. Inimicitias hominum in ſe ſuſcipere. *Cic.* Sciągnąć ná ſiebie obruſzyć cały świat, wſzyſtkich ſobie nieprzyiacioł uczynić.

Se jetter entre les bras de quelqu'un, réclamer ſa protection, y avoir recours. Opem & auxilium alicujus implorare. *Cic.* Ucieć ſię do kogo y w ręce ſię iego w opiekę oddać.

Nous nous jettons entre vos bras, faites de nous ce qu'il vous plaira. Nos [illegible] permittimus, quid vis de nobis ſtatue *Ter.* Oddáiemy ſię rzucamy w ręce twoie czyń z námi co ſię podoba

C'eſt ſon bras droit. In omni re hunc habet adjutorem & miniſtrum. *Cic.* Jego to prawa ręka.

Il ſe fie ſur ſes bras, ſur ſa force, ſur ſon crédit. Fidit brachiis ſuis. Ufa rękom ſwoim mocy ſwoiey powadze ſwoiey.

Il a ſix enfans ſur les bras, pour dire *Il eſt chargé de ſix enfans.* Sex hic os nutricandos curat. Ma ſześcioro dzieci ná głowie ſwoiey, ſześciorgiem dzieci ieſt obciążony.

ON DIT qu'*Vn homme n'a que ſes bras,* pour dire qu'*Il ne vit que de ſon travail, Il n'a ni rente ni revenu.* Quærit victum opere faciendo. Corpus alit opere exercendo. MOWIĄ Ten człowiek nie ma tylko ręce ſwoie, to ieſt: że z rąk z pracy tylko rąk ſwoich żyie, nie ma áni dobr, áni żadnego dochodu,

BRAS ſignifie encore figurément *Pouvoir, puiſſance,* (*parlant de Dieu.*) Potentia, *genit.* potentiæ, f. Poteſtas, *genit.* poteſtatis, f. *Cic.* comme *Le bras de Dieu s'appeſantit ſur les meſchants.* Manus Dei premit improbos RAMIĘ znaczy ieſzcze moc Władzą mowiąc o Bogu, iako: Ramię ręká Boſká cięſzká ieſt ná złych.

Il s'eſt jetté entre les bras de Dieu. In ſinum Dei confugit. *Cic.* Porzucił ſię oddał ſię w ręce Boſkie.

BRAS ſe dit auſſi *des autres Puiſſances:* comme *Les Rois ont les bras bien longs,* (*leur pouvoir s'étend loin*) Regum poteſtas latiſſimè patet. RAMIĘ mowi ſię ieſzcze o inſzych władzach, iako: Ramię, ręka Krolow dalcko doſięga, ich władzá roſciąga ſię daleko.

BRAS SECULIER, ſe dit *de la puiſſance temporelle & laïque.* Poteſtas civilis, f. Auctoritas civilis, f. RAMIĘ SWIECKIE mowi ſię o władzy świeckiey zwierzchności.

Implorer le bras ſéculier. Fidem publicam advocare. *Phæd.* Wzywać ramieniá świeckiego.

Livrer quelqu'un au bras ſéculier. Puniendum aliquem tradere civili magiſtratui Oddać kogo ramieniowi świeckiemu.

BRAS ſe dit auſſi *de la mer & des rivieres,* (*quand leurs eaux ſe ſéparent & font un petit canal.*) Maris, *ou* fluminis brachium, *genit.* brachii, n. *Cic. Liv.* RAMIĘ mowi ſię tez o morzu y rzekach kiedy ſię dzielą na małe odnogi.

BRAS DE MER, ou *Détroit.* Fretum, *genit.* freti, n. *Cic.* Æſtuarium, *gen.* æſtuarii, n. *Caſ.* ODNOGA MORSKA, álbo zatoká, wylewá.

BRAS DE St. GEORGE, ou *Détroit de Gallipoli.* Helleſpontus, *genit.* Helleſponti, m. ODNOGA, Gallipoli zatoká Swięto Ierſká.

BRAS ſe dit pareillement *Des choſes qui ont quelque reſſemblance avec le bras:* comme. RAMIĘ ſię mowi także o rzeczach iakie podobieńſtwo do ramion maiących.

Les bras d'une chaiſe. Sellæ brachia, Ramioná, poręcze u krzeſłá.

Vn chandelier à bras, (*qu'on applique contre les murailles, & qui a la figure d'un bras.*) Brachiatum candelabrum. Lichtarze z rączkami ktore przybiiaią po ścianach y maią podobieńſtwo z ramieniem.

Moulin à bras, (*qu'on tourne avec les bras.*) Moletrina verſatilis, *genit.* moletrinæ verſatilis, fœm. *Catul.* Młyn ręczny, żarná, gdzie rękami mielą.

BRASER, V.act. (*Souder le fer, en joindre deux pieces enſemble.*) Feruminare. Aglutinare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Plin.* SPAIAC żelazo ſztuká do ſztuki nitowáć.

BRASIER, ſubſt. maſc. (*Feu bien allumé & à demi conſumé.*) Ardentes prunæ. WĘGLE żarzyſte w poł przepalone.

BRASIER, (*Sorte de grand réchaud qu'on remplit de braiſe allu-*

allumée.)Ignitabulum, genit. ignitabuli, n. FAIERKA patelniá w ktorą węgle ſypią.

BRASSART, ſubſt.m. (Arme déſenſive, qui couvre le bras.) Armilla, genit. armillæ, f. Liv. NARAMIENNIK męſki żołnierſki do okryciá ramieniá.

(L'Infanterie Suiſſe porte encore des braſarts.) Piechotá ſzwaycarſká ieſzcze noſi naramieniki.

Qui porte des braſſarts. Armillatus, armilata, armilatum. Prop. W naramiennik przybrany.

BRASSE, ſubſt.f. (Sorte de meſure, qui comprend la longeur de deux bras eſtendus.) Orgya, genit. orgyiæ, SĄZEN miará długości obudwoch ramion wyciągnionych.

BRASSE'E, ſubſt.f. (Autant qu'on peut embraſſer d'une choſe avec les deux bras.) comme Vne braſſée de foin. Quantum fœni utriuſque brachii complexu poteſt contineri. BRZEMIĘ Tyle ile kto może zagarnąć obiema rękami do kupy iáko brzemię ſiana.

BRASSER, V.act. (Remuer quelque liqueur à force de bras) Tuditare, (tudito, tuditas, tuditavi, tuditatum. act.acc. Var. ROBIC mięſzać rzecz iaką mocno rękami.

Braſſer de la biere, (Agiter & remuer fortement la liqueur avec de grandes perches pour la meſler avec l'orge & le houblon.)Coquere cerviſiam. Robić gotować warzyć piwo mięſzać mocno wioſłami ná kadzi áby ſię z ſłodem y chmielem zmięſzało.

BRASSER ſignifie figurément, Faire quelque conſpiration, ou machine pour trahir, ou perdre quelqu'un Machinari, ou Architectari, Moliri. Cic. Plaut. WARZYC znaczy [illegible] uczynić iakie ſpiknienie, álbo zmowę dla zdradzeniá kogo lub zgubieniá [illegible].

Braſſer quelque choſe contre la vie d'une perſonne. Moliri aliquid de vitâ alicujus. Cic. Warzyć co przeciwko życiu czyiemu knować.

Qui a braſſé toute l'affaire. Totius rei architectus. Plaut. Ten co náwarzył wſzyſtkiego tego

BRASSERIE, ſubſt.f. (Lieu où l'on fait la biere.) Bracina, genit. bracinæ, f. Braſeria, genit. braſſeriæ, f. mots de la baſſe latinité. BROWAR piwowarniá gdzie piwo robią ſłowá podłey łaciny.

BRASSEUR de biere, ſubſt.m. (Qui braſſe, ou qui fait de la biere.) Cerviſiæ coctor, genit. cerviſiæ coctoris, m. Piwowar mielcarz co gotuie, robi piwo.

BRASSIERES, ſubſt.f. (Chemiſette de nuit, à l'uſage des femmes, qui eſt fort étroite, & qu'elles mettent dans leurs bras.) Subucula, genit. ſubuculæ, fœm. Horat. SERDAK Koſzulká ciaſna nocná Białogłowſká, ciaſnochá.

ON DIT proverbialement qu'Vne perſonne eſt en braſſieres, (lors q'elle n'a pas ſes coudées franches, & qu'elle eſt geſnée & contrainte.)Coangaſtatus, ou Coarctatus eſt, nec illi, quid ſentiat, loqui liberum eſt. MOWIĄ przyſłowiem że oſobá iaká ieſt w ciaſnoſze, kiedy niemoże, wolno ſobie począć, y że ieſt iako przymuſzoná y ściśnioná.

BRASSIN, ſubſt m. (Grande chaudiere où les Braſſeurs font cuire leur biere.)Braxatorium, genit. braxatorii, n. mot de la baſſe latinité. Kocioł gdzie piwowarowie piwo warzą.

BRAVACHE, ſubſt.m. mot vieux. (Fanfaron ſur le fait de la valeur, faux brave.)Plenus gloriarum, genit. pleni gloriarum, m. Plaut. BRAWURA Darmochwał.

BRAVADE, ſubſt. f. (Menace d'un fanfaron.) on le dit mieux au plurier Bravades. Jactatio, genit. jactationis, f. Cic. BRAWURA przegrażanie ſię odkazywanie prożne lepiey ſię mowi w większey liczbie Brawury.

BRAVE, adject.m. & f. (Qui fait toutes choſes d'une maniere brave & honneſte.)Elegans, genit elegantis, omn.gen. Honeſtus, honeſta, honeſtum. Terent. ZACNY, Grzeczny co wſzyſtko zacnie czyni.

Vous me parlez là d'un brave homme. Hominem elegantem mihi narras. Ter. O iakimś to zacnym człeku mi powiadaſz

BRAVE en guerre, (Vaillant, généreux, qui affronte les perils.)Vir ſtrenuus & magnanimus, genit. viri ſtrenui & magnanimi, m. Cic. ODWAZNEGO, rezolutnego ſercá człowiek ktory niebeſpieczeńſtwá lekce waży.

C'eſt l'ordinaire du peuple de paroiſtre chez eux auſſi braves que des lions, & d'eſtre auſſi laches que des renards lors qu'ils ſont éloignez. Nunc populus eſt domi leones, foras vulpes, Petr. Zwyczayná to poſpolſtwu odwagę iak lew pokazywać u ſiebie, á bać ſię iak tchorz gdy ſię gdzie indziey pokażą.

BRAVE ſignifie auſſi Bien veſtu, bien propre. Benè cultus, benè culta, benè cultum. ZNACZY też ſtroyny dobrze ubrany chędogo koło ſiebie ſię noſzący.

Vous le faites trop brave. Veſtitu nimio indulges. Terent. Názbyt go grzecznym robiſz [illegible].

BRAVEMENT, adv. (Bien.) Benè. Egregie. adv. Cicer. ZACNIE dobrze.

BRAVEMENT, (Courageuſement.) Strenuè. Fortiter. adv. Cic. ZACNIE odważnie.

BRAVER, V.act (Gourmander, mépriſer quelqu'un, le traitter de haut en bas)Frontè ſuper [illegible] Cic. GARDZIC kim ánieważać kogo [illegible] zkim ſobie y hardzie poczynać.

BRAVER ſe dit figurément (en choſes morales) comme Braver la mort, la pauvreté, les richeſſes. Mortem, paupertatem, divitias excelſo animo deſpicere. Cic. GARDZIC mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, iáko: Gardzić lekce ważyć śmierć, ubostwo, doſtatki.

BRAVERIE, ſubſt.f (Superfluité, ou excés dans les parures du corps.) Nimius cultus. Ter. ZBYTEK w ſtroiach.

BRAVOURE, ſubſt.f. (Vaillance) Strenuitas, genit. ſtrenuitatis. Cic. ODWAGA Męſtwo, śmiałości dowod nadzwyczayny.

Il a de la Bravoure, Il eſt brave. Vir fortis ad pericula. Cic. Ma w ſobie męſtwo, odwagę, ſerce.

BRAVOURE, (Action de generoſité extraordinaire.) Strenuum facinus, genit. ſtrenui facinoris, neut. PRZEWAGA dzieło niepoſpolitey odwagi.

BRAVOURE, (fauſſe générosité, faux courage.) Inanis, ou frivola jactatio, genit. inanis, ou frivolæ jactationis, fœm. SERDYP, prożna y fałſzywa rezolutność.

BRAY ſur Seine, (Ville & Abbaye de la Brie Champenoiſe.) Broium ad Sequanam, genit. Brai, n. BRAIA nád Sekwaną Miaſto y Opactwo, Bryiſkiego powiatu Kampaniy.

BRAYE, ſubſt. f. (Couche de linge qu'on met ſous les petits enfans de peur qu'ils ne ſe gaſtent.) Paniculus, i, maſc. PŁAT powiłk ſzmaty ktore podkładaią pod małe dzieci áby ſię nienáruſzyły

BRAYEMENT, ſubſt.m. ou LE BRAIRE, (le cry d'un aſne.)Ruditus, ûs, m. RYK albo ryczenie krzyk oſła.

BRAYER, ſubſt.m. (Sorte de bandage pour ſoûtenir les deſcentes [illegible].) Faſcia, genit. faſciæ, f. Celſ. OBWIĄSŁO, podwiązanie ná opadnienie wnętrzności.

BRAYETTE, ſubſt. fœm. (Fente qui eſt au devant d'un haut de chauſſe.) Sinus, genit. ſinûs, m. Petr. ROSPOR w ſpodnicy, albo w ubiorach.

BRAZZA, ou LA BRAZZA, (Iſle de la mer Adriatique ſur la coſte de Dalmatie, qui eſt aux Venitiens.) Brachia, ou Brattia, [illegible] f. BRADZA, Wyſpá morza Adryatſkiego ku ſtronie Dalmacyi należąca do Wenetow.

BRE'ANT, ſubſt.m. (Oiſeau dont le plumage eſt d'un vert brun.)Anthus, genit. anthi, m. KONIK ptak.

BREBIS, ſubſt. f. (La femelle du Belier; animal à quatre pieds couvert de laine.)Ovis, genit. ovis, f. Cic. OWCA ſamicá baraná, zwierzę o czterech nogach odziane wełną.

Troupeau de brebis Ovium grex, gen. gregis ovium, m. Virg. Gromadá owiec, trzodá.

De brebis, ou qui concerne les brebis. Ovillus, ovilla, ovillum. Liv. Owczy co należy do owiec.

Eſtable à brebis. Ovile, genit. ovilis. Colum. Owczarniá ſzopá oborá ná owce.

ON DIT par maniere de proverbe, Qui ſe fait brebis, le loup le mange. Nimia ſimplicitas, dolis facilè oprimitur. MOWIĄ przyſłowiem kto ſię owcą robi wilk go zie

Vous avez donné la brebis à garder au loup. Ovem lupo commiſiſti. Terent. Dałeś owcę ná chowanie wilkowi.

BRE'CHE, ſubſt.f. (Rupture de quelque partie d'une cloture, ſoit qu'elle ſe faſſe par violence, ou par caducité)Ruina, gen. ruinæ, f. Cic. OBALENIE, Walenie, upadek gwałtowny zamknięciá iakiego, czyli ſiłą, czyli dobrowolnie.

Faire bréche aux murailles d'une ville. Muri partem diruere. Walić mury miaſtá iakiego.

Vne bréche raiſonnable pour donner l'aſſaut. Idonea irruptioni ruina. Obaliná doſtateczná do wpadnieniá wmiaſto.

Aller à la breche, ou Monter à la breche. Ubi eam ſubire, quà parte murus fecit ruinam. Skoczyć przez obaliny wmiaſto.

Défendre la breche. Dirutam muri Bronić obalin.

Réparer la breche. Dirutam muri partem reficere. Naprawiać obaliny.

[illegible] ſe dit Des [illegible] qui [illegible] à pluſieurs [illegible] Cette [illegible] a reparé les breches de ſon patrimoine [illegible] eſt. OBALINA [illegible] mowi ſię o uſzkodzeniu rożnych rzeczy, iáko: to dziedzictwo czyſtey iego fortuny nágrodziło uſzczerbek.

Quelle breche ce goulu a fait au lard [illegible] Quantam labem lardo hic intulit helluo, quantam ſuo [illegible] abſumedinem? Plaut. Jaką ſzkodę ten obżartuch uczynił w słoninie, y wymieniu [illegible].

BRECHE ſe dit figurément (en choſes morales.) comme Faire [illegible] Leges labefactare. Cicer. SZKODA, uſzczerbek [illegible] ſię niewłaśnie w rzeczach co do obyczaiow, iáko: uczynić uſzczerbek prawa.

Faire [illegible] à la reputation de quelqu'un, l'entamer. Exiſtimationi [illegible] labem inferre Cic. Liv. Uczerniać ſławy czyiey uczynić, náruſzyć iey.

Faire [illegible] à ſon honneur. Inurere pudori ſuo maculam. Liv. [illegible] ſwoiey wſtydowi ſwemu uczynić

BRECHEDENT, adiect.m. & f. (A qui il manque des dents par devant.) [illegible] noribus dentibus mutilus, mutila, mutilum. SZCZERBAK, ſzczerbaty człowiek w zębach, z przodu.

BRECHET, & ſelon quelques-uns. BRICHET, ſubſt.maſc. (Le devant de la poitrine.) Thorax, genit. thoracis, m. Celſ. MOSTEK [illegible].

BRECHIN, (Ville [illegible] dans le Royaume de Boheme.) Brechynium, genit. Brechynii, n. BRECZYN Miaſto Niemieckie w Czechach.

BREDA, (Ville & Baronie des Païs-Bas ſur la riviere de Mercke.)Breda, genit. Bredæ, f. BREDA Miaſto y Barońſtwo niſzych Niemiec nad rzeką Merką.

Qui eſt de breda. Bredanus, a, um. Bredanin co ieſt z Bredy

BREDOUILLEMENT, ſubſt.m. ([illegible] de bredouiller.) Linguæ hæſitantia, ou præcipitatio. Cic. Sen. BLEKOTANIE momotanie prędkomowność.

BREDOUILLER, V.neut. (Parler avec difficulté, ou trop viſte. Indiſtinctè & confusè, loqui. Plaut. BLEKOTAC w mowie mowić álbo z trudnością, álbo zbyt prędko.

BREDOUILLEUR, m. BREDOUILLEUSE, f. (Qui bredouille en parlant.) Qui, ou quæ eſt blæſæ & inexplanatæ linguæ. BLEKOT momot prędkomowny.

BREF, m. BREVE, f. adject. (Qui eſt court & de peu d'eſtenduë) Brevis & hoc breve. Cic. KROTKI mało co rozciągły.

Faire une ſyllabe breve. Contrahere ſyllabam. Quint. Skracać ſylabę iáką.

Qui parle bref. Inexplanatæ linguæ homo. Plin. Prędkomowny co prędko niewyraźnie mowi.

ON DIT proverbialement qu'Vn homme ſçait les longues & les breves d'une affaire, pour dire qu'Il en ſçait toutes les particularitez & tout le détail. Rei alicujus apices novit. MOWIĄ przyſłowiem że Człowiek wie w ſzerz y w zdłuż rzecz iáką, to ieſt: że wie wſzyſtkie icy oſobliwości y okoliczności.

ON DIT encore, Faire obſerver à quelqu'un les longues & les breves, pour dire Luy faire executer ponctuellement tout ce qu'on luy [illegible]. Ad amuſſim imperata ab aliquo exigere. MOWIĄ ieſzcze kazać komu przeſtrzegać tak krotkie iák długie, kazać mu wykonać co do naymnieyſzego wſzyſtko co mu [illegible].

BREF du Pape, (Lettre que le Pape adreſſe aux Rois & aux Princes.) Papæ diploma. BREWE Papieſkie, Liſty ktore Papież piſze do Krolow y Panow.

BREF, (Calendrier Eccleſiaſtique, qui contient l'ordre pour reciter l'Office divin.) Dini officii ordo. KROTKIE opiſanie porządku dla duchownych co do odprawowania godzin Kapłańſkich.

BREF, adverbe. (En un mot.)Uno verbo. ablat. Cic. KROTKO, przyſłowie, iednym ſłowem.

En bref, (dans peu de temps.) Intra breve tempus. Cicer. W krotce, w krotkim czaſie.

BREHAIGNE, adject f. (Sterile, parlant des animaux femelles qui ne peuvent point concevoir.) JAŁOWA niepłodna mowiąc o zwierzętach ſamicach ktore nie mogą zaſtąpić.

BRELAN, ſubſt.m. (Académie de jeu.) Ludus luſionis, genit ludi luſionis, m. Cic. GRA nánka o grach rożnych Dom grow rożnych.

Il y a dans cette maiſon un brelan continuel. Domus iſta alcatoribus ſemper referta eſt. W tym domu uſtawiczne koſterſtwo

BRELANDIER, ſubſt.m. (Qui frequente les brelans.)Aleator. Cic. KOSTERA co uczęſzcza na gry.

BRENE, (Païs qui fait partie de la Touraine & du Berry) Brennenſis ager, m. BRENA Kray częścią Torreny częścią Baru.

BRENEUX, m. BRENEUSE, f. Cacatus, a, um. Merdâ infectus Cic. KALANIEC zakalany, zakalana, zaſ[illegible] ſrala

LE BRESIL, (Grand pays dans l'Amerique meridionale.) Braſilia, genit. Braſiliæ, f. BREZYLIA Wielki kray w Ameryce [illegible].

BRESIL, (Bois rouge, fort dur qui a eſté apporté du Breſil.) Braſilicum lingum, genit. braſilici ligni, neut. DRZEWO Brezylſkie czerwone y bardzo twarde.

BRESLAW, ſur l'Oder, (Ville d'Allemagne, capitale de Sileſie.)Vratiſlavia, genit. Vratiſlaviæ, f. WROCŁAW nad Odrą Miaſto [illegible] głowne [illegible].

BRESME, ou BRESMEN, on prononce BRÊME, ou BRÊMEN, [illegible] long, (Ville Anſeatique ſur le Weſer [illegible]) Brema, genit. Brem[illegible] BREMA wymawia ſię e pierwſze [illegible] nad Wezer rzeką w niżſzey Saxoniy.

BREME, (Poiſſon de mer qui a le corps fort large, qui a le dos de pluſieur couleurs, les coſtes argentées, & le ventre de couleur de lait.) Aurata, genit. auratæ, fœm. ZŁOTOBREM rybá morſká ſzeroka barzo w ſobie, rożnych farb ná grzbiecie, boki ſrebrzyſte, brzuch biały.

(C'eſt auſſi le nom d'une poiſſon d'eau douce qui reſſemble aſſez à une Carpe, mais qui eſt plus plat, & qui a de plus grandes écailles, Bremia, genit. bremiæ, f.) Ieſt też to nazwiſko ryby rzeczney, doſyć podobnych do Karpi ále płaſzę cyſzych y łuſki więkſzey Inâdź.

LA BRESSE, (Province de France entre les rivieres de Saone, de Seille, du Rhoſne & d'Ains) Breſſia, genit. Breſſiæ, f. BRESSYA Prowincya Francuſká między rzekami Sekwaną y Sellą Rodanem y Fr[illegible].

Qui eſt de la Breſſe. Breſſianus, a, um. Breſſyanin co ieſt z Breſſyi.

BRESSE, (Ville de Lombardie ſur le Gorzo près de la Mela.)Brixia genit. Brixiæ, f. BRYXIA, Miaſto Lambardyi nad Gorczą bliſko Meli.

Qui eſt de Breſſe, la ville. Brixianus, a, um. Bryxyanin co ieſt z miaſtá Bryxvi.

BREST ſur mer, (Ville de Bretagne avec un excellent port où les vaiſſeaux ſont toûjours à flot.) Brivates portus Geſobrivate, genit Geſobrivates, f Breſtum, genit Breſti, neut. BRESTA nad morzem Miaſto Brytaniy z wyśmienitym Portem gdzie okręty ſą zawſze ná wodzie.

BRETAGNE, la Grande, ou La Grande Bretagne, (La plus grande Iſle de l'Europe, comprenant l'Angleterre & l'Ecoſſe) Britania, genit. Britaniæ, f. Cæſ. Britania major, genit Britaniæ maioris, f. BRYTANIA wielká álbo wielká Brytaniá naywiękſza, wyſpá całey Europy zawieraiąca w ſobie Anglią y Szkocyą.

Qui eſt de la Grande Bretagne. Brytannus, a, um. Brytańczyk co ieſt z Wielkiey Brytaniy.

Qui appartient à la Grande Bretagne. Britanicus, a, um. Brytańſki co należy do wielkiey Brytaniy.

BRETAGNE, (Grande Province de France, avec titre de Duché, on l'appelle BRETAGNE ARMORIQUE, Britania Aremorica & Armorica, ou minor. BRYTANIA, Prowincyá wielká Francyi z tytułem Xięſtwá nazywaią ią Brytaniá Aremorycka.

BRETAUDER un cheval, V.act. (Luy couper les oreilles.) Equum auribus mutilare. BACHMATOWAC Koniá, urznąć mu uſzy.

(Ce mot veut dire auſſi Chaſtrer, ou Couper quelqu'un; en Latin Caſtrare. Voyez COUPER, CHASTRER.) To ſłowo znaczy też wałaſzyć álbo urznąć.

BRETEUIL (Ville de Picardie.)Bretolium, ii, n. BRETOL Miaſto Pikardyi.

BRETON, ſubſt. m. (Celuy qui eſt de la petite Bretagne) Brito, genit Britonis, maſc. Armoricus, ci, maſc. BRETON ten co ieſt z małey Brytaniy.

BRETONNE, ſubſt.f. (Celle qui eſt de la Bretagne Armorique.) Mulier Brito, ou Armorica, f. BRETANKA, tá co ieſt z małey Brytaniy.

BRETTE, ſubſt, f. (Longue Epée.) Machera, æ, f. KORD miecz, długá ſzpadá.

BRETTEILLE, ſubſt.f. (Corde, ou Sangle qui ſert pour por-

ier la botte.)Cingulum,i,n. PASYRAMIĄCZKA Sznur álbo rzemien dlá noszeniá ko zá.

ON DIT populairement, *Il en a par dessus les bretelles*, (*Il a trop bû.*)Est vino madidus,*ou* obrutus.**Il a plus de mal qu' il n'en peut porter.* Mole malorum obruitur. MOWIĄ po pospolitemu má po nad ramiączká (piż nád to) * Má więcey złego,niżeli znieść może.

BRETTEUR,subst.m.mot de mépris,(*Celuy qui porte une brette.*) Machærâ accinctus,a,um. DO KORDA przypasany,ten co z kordem chodzi,słowo wzgardy.

BREVET, subst.m. (*Acte expedié par un Secretaire d'Estat,qui porte la concession d'une grace, ou d un don que le Roy a fait à quelqu'un.*) Diploma regium,*genit.*regii diplomatis, neut. PRZYWILEY, List Krolewski pisany przez ktorego Sekretarzá Kancellaryi, maiący w sobie pozwolenie iakiey łaski álbo daru od Krolá.

BREVIAIRE, subst. masc. (*Livre qui contient l'Office divin, qu'on recite tous les jours dans l Eglise*)Breviarium, *genit.*breviarii,n. BREWIARZ, Kśięgá maiącá w sobie godziny Kapłańskie ktore codziennie odprawuią w Kościele.

BREUVAGE,*ou* BRUVAGE, subst.m. (*Liqueur qui sert de boisson.*)Potio, *genit.*potionis,f. *Cic.Hor.* TRUNEK rzecz ciekącá służącá do napoiu.

Donner un breuvage pour quelque maladie. Dare potui aliquid ad aliquem morbum. *Plin.* Dać trunek iáki ná iaką chorobę.

UN BRUVAGE *d'amour, un Philtre.* Amoris poculum. *Horat.* TRUNEK miłośniczy,czary w trunku ná ziednanie miłości u kogo.

*Petit breuvage.*Potiuncula,*genit.*potiunculæ,f.*Suet.* Truneczek.

BRIANçON,(*Ville dans les montagnes de Dauphiné, capitale du Briançonois.*)Brigantium,*gen.*Brigantii,neut. BRYGANT miasto w gorach Delfinatu głowne Brygantyiskiego powiatu.

*De Briançon.*Brigantinus,a,um, Brygantyn z Bryganttu.

BRIARE, (*Ville du Gastenois sur la Loire, renommée par son Canal.*)Brivodurum. BRYAR, MiastoWastynu nad Ligerą rzeką.sławne Kanałem swoim.

BRIBE,subst.f.(*Morceau de pain*,ou *de viande*,)Frustum, *ou* Frustulum,*genit.*i,n.*Cic.Plaut.* SZTUKA partyká kawał chlebá álbo mięsá.

BRICOLE *contre un mur*, subst. f. (*Reflection oblique contre une muraille.*)Obliqua in pariet em impactio,*genit.*impactionis obliquæ,f. UDERZENIE o ścianę ukośne.

BRICOLE *de Porteurs de chaise*, (*Morceaux de cuir attachez ensemble, qui passent dans les deux bâtons de la chaise*) Cingulum, *genit* cinguli,n.*Plin.* PASY Drążnikow,rzemienie ktore ná oba końce drągow zakładaią.

BRICOLE se dit au figuré, pour *Vne tromperie qu'on fait à quelqu'un,(quand on agit avec luy par des voyes obliques & indirectes.*)Techna,*genit.*technæ,f.*Plaut.* UKOS,niewłaśnie mowi się zá oszukanie kogo z nim sobie postępuiąc sztukami á nie poprostu.

(Terme bas & populaire.) Termin prosty y pospolity.)

*Ce valet est un grand menteur,il me donne toûjours quelque bricole,quelque détour.*Servus ille graphicè mendax est,technis me semper deludit.Ten sługá iest wielki szalbierz,zawsze mi co naukoś udá, wykręt iaki znaydzie.

BRICOLER *une balle*,V.act. (*La pousser obliquement pour la faire aller en quelque endroit par reflection.*) Pilam obliquè in parietem impingere. UKOSNIE piłę rzucać, wydać ią nie prosto áby gdzie indziey trafiła odbiwszy się.

BRICOLER se dit figurement,pour *N'aller pas droit dans les affaires,(user de déguisement pour amuser & tromper quelqu'un.*) Frustratione aliquem eludere. act. UKOSNIE sobie postępować mowi się niewłaśnie, iść wykrętámi nie poprostu w rzeczach, zażywać sposobow áby kogo zabawić y oszukać.

(Façon de parler vulgaire.) Sposob mowieniá między pospolstwem.

BRIDE,subst.f.(*Assortement de bandes de cuir & de fer propres à tenir la teste d'un cheval sujette & obéissante.*)Frenum, *genit.* freni,neut. *Virg.*Frena, *genit.* frenorum,n. WĘDZIDŁA,Munsztuk rzecz z rzemieniá y sztuk żelaznych zrobioná służąca do trzymaniá głowy końskiey ná wodzy posłusznie.

(Par le mot de *Bride* nous entendons un composé de resnes & de mors: *Frenum* signifie proprement le *Mors*,ou le *Frein*, & *Habene* les *Resnes*; mais en Latin nous mettons une partie pour le tout. Przez to słowo uzdeczka rozumiemy właśnie rzecz złożoną z cuglow y munsztuká przez wędzidłá rozumi się żelazo, á przez Cugle rzemienie,ále w łacinskim bierze się iedno za drugie.

Serrer la bride,ou *Tenir la bride courte.* Habenas adducere, *Cic.* Skrocić cuglow, trzymać cugle krotko.

Tenir bride en main,Retenir son cheval,(l'empescher de courir.) Equum inhibere. *Quint Curt:* Trzymac cugle w ręku Wstrzymywać koncia niedać mu się rozbiegać.

Donner,ou *lascher la bride à un cheval.* Equo habenas remittere.*Cic.* Puścić cugle koniowi, wypuścić koniowi.

Tenir la bride courte à un cheval. Angustis habenis equum compescere.*Catul.* Krotko trzymać cugle koniowi.

Oster la bride aux chevaux. Detrahere equis frenos. *Liv.* Zdiąć wędzidłá koniowi, wykiełznać go.

Vn cheval qui n'a point de bride Liber equus habenis.*Vir.* Koń nie okiełznany nie ouzdany.

ALLER,ou *Courir à toutes brides.*Effusis habenis currere. BIEŻEC, Cugle wszystkie puściwszy koniowi we wszytkim pędzie.

Courir à bride abbatuë sur l'ennemi. Effusissimis habenis hostem invadere. *Liv.* Cugle puściwszy za nieprzyiacielem w pogoń ...

Il épouventa l'ennemi qui venoit à luy à toutes brides ... fusè invehentem se se hostem absterruit.*Liv.*Odstraszył nieprzyiaciel... ktory ná niego wewszystkim pędzie leciał

BRIDE se dit figurement *De tout ce qui arreste, qui borne la puissance de quelqu'un, & qui le retient dans son devoir.* Frenum,i, n. *Cic.* CUGLE Wędzidło mowi się niewłaśnie o wszystkim co hamuie, ukracá władzę czyią, y utrzymuie w powinności.

Nos soldats ont plus besoin de bride dans les combats pour les retenir, que d'éperons pour les exciter. Magis deterrendi sunt & continendi milites à periculosissimis dimicationibus,quàm incitandi ad pugnam. *Hirt.* Zołnierze náśi bárziey potrzebuią cuglow w potrzebie żeby ich utrzymać á niżeli ostrogi żeby ich pobudzać.

*L'un a besoin de bride & l'autre d'éperons.*Alter frenis eget, alter calcaribus. *Cicer* Jednemu trzeba cuglow, á drugiemu ostrog.

(Ciceron parle en cet endr it de deux enfans,dont l'un avoit besoin d'estre re enu & moderé; & l'autre d'estre poussé.) Cycero ná tym mieyscu mowi o dwoch dzieciach z ktorych ieden potrzebował pomiarkowania y utrzymania, á drugi popędzenia.

Donner une bride à une trop grande licence. Injicere frena vaganti licentiæ. *Hor.* Wędzidła dać zbytecznęy wolności.

Lascher la bride à ses passions In omni libidine se effundere. *Cic.* Puścić cugle nierządom swoim.

Tenir la bride courte à quelqu'un, le retenir, le tenir court. Arctè contentèque habere aliquem. *Ter.* Krotko cugle komu trzymać, trzymać go ná wodzy.

Mettre la bride sur le coû à quelqu'un.(le laisser à luy mesme, luy donner toute sorte de liberté.) Omnem licentiam alicui dare. *Cic.* Porzucić komu cugle ná karku zostawić go, puścić go ná wola, dać mu wszelką wolność.

Tenir la bride haute à quelqu'un. Aliquem coercere, Compescere, act.acc. Trzymać cugle wysoko, tęgo komu.

Tenir quelqu'un en bride,(le retenir dans la sujetion, l'empescher de s'élever.)Continere aliquem & regere.*Cic.* Trzymać kogo w wędzidle,trzymać go w pokorze,niedać mu brykać.

Donner une bride à son courage. Compescere animum frenis.*Hor.* Odwagę swoię mieć ná wodzy.

ON DIT proverbialement *Lascher la bride à son imagination, se laisser aller à des pensées,outrées & tout à fait extraordinaires.* Ad insulsas cogitationes abripi. MOWIĄ przysłowiem Puścić cugle imaginacyi swoiey, puścić się w myśli dziwne y nie podobne.

Aller,ou *marcher bride en main dans une affaire*,pour dire *Agir lentement & prudement dans une affaire.* Lentè & cautè rem agere. Postępować sobie álbo iść cugle w ręku trzymaiąc w rzeczy iákiey, to iest: Zwolna sobie postępować, y uwaznie w rzeczy iákiey.

ON DIT aussi *Hocher la bride à quelqu'un*,pour dire *Sonder ses intentions pour sçavoir s'il voudroit faire une chose, qu'on ne luy a pas demandée ouvertement.* Animum alicujus tentare, *ou* explorare. *Cæs.Cic.* MOWIĄ też ruszyć cuglami ná kogo, to iest: dochodzić iego woli ieżeli zechce co uczynić o co mu wyraźnie nie mowiono.

BRIDER,V.act.(*Mettre*,ou *donner la bride à un cheval*) Equum frenare, *ou* infrênare, act.acc. *Cels.Liv.* OUZDAC konia.

*Se laisser brider.*Recipere frena.*Cic.* Dać się ouzdać.

L'homme contraignit le cheval à se laisser brider. Homo coegit equum frenos invitum pati. *Phæd.* Człowiek przymusił konia że się dał ouzdać.

BRIDER signifie figurement,*Tenir quelqu'un en bride,en sujetion,(l'arrester,le retenir.*) Continere. OUZDAC okiełznać znaczy niewłaśnie trzymać kogo w podległości.

Cette fortresse bride toute la province. Arx illa totam provinciam in officio retinet. *Cic.* Ta forteca trzyma w podległości cały kray.

*Les peuples sont bridez par les loix.*Populi legibus frenantur,*ou* coercentur. *Hor.Cic.* Lud iest okiełznany prawami.

Brider fortement quelqu'un par une obligation. Concludere aliquem in angustissimam formulam sponsionis. *Cicer.* Mocno kogo związáć danym ná siebie obowiązkiem.

ON DIT proverbialement qu'*Vne affaire est sellée & bridée*, pour dire, *Elle est concluë & arrestée.*Fixum ac ratum. MOWIĄ przysłowiem, Ze rzecz iáka iuż okulbaczona y okiełznana, to iest: Już zákończona y ustanowiona.

ON DIT encore, *La beccasse est bridée*, pour dire *On a engagé quelqu'un dans une méchante affaire. & on l'a trompé.* In tricas conjectus est. *Cic.* MOWIĄ ieszcze pardwa iest usidlona, to iest: wprowadzono kogo w złą rzecz, y oszukano.

BRIDES A VEAUX, (*Vaines raisons qui persuadent les sots, & dont se moquent les gens éclairez.*) Nugæ. Ineptiæ, *gen.*arum,f.pl.*Cic.* MUNSZTUKI ná cielęta, prożne racye ktoremi się głupi uwodzą, ále się z nich śmieią ludzie rozumni.

LA BRIE,(*Païs entre la Seine & la Marne, dont Provins est la capitale.*)Bria, *genit.*Briæ,f. BRYA Kray między Sekwaną y Marną ktorego Prowin iest głowne miasto.

BRIE-COMTE-ROBERT,(*Petite ville de la Brie proche la riviere d'Iere.*)Bria Comitis-Roberti, *gen.*Briæ,f.BRYA-GRAF-ROBERT miasteczko Bryi nád rzeką Jerą.

BRIEG *sur l'Oder*, (*Ville d'Allemagne en Silésie entre Breslaw & Oppelen.* (Brega, *genit.*Bregæ,fœm. BRYG álbo Brzeg nád Odrą miasto Niemieckie w Sląsku między Wrocławiem y Opawą.

BRIEL,(*Ville & Port de mer de Hollande à l'embouchure de la Meuse.*) Briellium, *genit.*Briellii,n. BRYL Miasto y Port morski w Holandyi przy uściu Mozelli.

BRIENNE *sur Aube*,(*Comté & Ville en Champagne.*)Brienna,æ,f. BRIENNA nád Albą Hrabstwo y Miasto Kampaniy.

St.BRIEU, *ou* BRIEUX, (*Ville Episcopale dans la haute Bretagne entre les rivieres de Trieu & d'Arguenon.*) Briocum, Brioci,n. BRIOK Miasto Biskupie wyższey Britaniy między rzekami Tryew y Argeną.

*Qui est de saint Brieu.*Briocensis & hoc Briocense, *genit.* Briocensis *pour tous les genres.* Bryoczanin co iest z Bryoku

BRIEVEMENT, adv. (*En peu de mots.*) Breviter. adv. Paucis abl.*Cic.* KROTKO w krotkich słowach.

*Dire une chose brievement & en peu de paroles.*Pressè, *ou* comprehensè loqui. *Cicer.* Krotko w krotkich słowach co powiedzieć.

BRIEVETE, subst. f. (*Petite estenduë.*) Brevitas, *genit.* brevitatis,f.*Cic.* KROTKOSC, mały przeciąg.

On dit mieux en François *Brieveté*, que *Breveté* que la plûspart des bons Auteurs rejettent.) Lepiey się mowi w Francuskim *Brieveté* niż *Breveté* ktore większa część dobrych Autorow odrzuca.

BRIFFER,V.act.mot bas.(*Manger goulûment.*) Vorare, act.acc.*Cic.* ZRZEC słowo podłe ieść łakomo.

BRIGADE,subst.f.(*Troupes détachées d'un corps d'armée, ou d'un regiment.*) Caterva. Centuria, *genit.*æ,f.Cohors, *genit.*cohortis,f.*Cic.* POŁK część ludzi od woyska oddzielona

BRIGADIER,subst.m. (*Chef d'une brigade, qui la commande.*)Centuriæ ductor, *genit.*centuriæ ductoris,m. POŁKOWNIK ten co ma władzą nád połkiem.

BRIGAND,subst.m. (*Voleur de grands chemins.*)Grassator, *genit.*grassatoris,m.*Cic.* Rozboynik po drogach.

BRIGANDAGE, subst. masc. (*Volerie à main armée.*) Grassatio,Latrocinium,Latrocinatio,f.*Cic.* ROZBOY z kupami swywolnemi.

BRIGANDAGE se dit aussi *de toute sortes de voleries & d'exactions de droits illegitimes.* Latrocinium, *genit.*latrocinii,n. *Cic.* ROZBOY się też mowi o wszelakim gwałcie y wydzierstwie bezprawnym.

BRIGANDER, V.neut. (*Voler sur les grands chemins à main armée.*) Grassari,(grassor,grassaris,grassatus.sum.)*Cic.* ROZBIJAC podrogach z kupami swywolnemi zbroynemi.

(Mot peu usité en nostre Langue.) Słowo mało używane w ięzyku Francuskim.

BRIGANDINE,subst.f.(*Cotte de maille dont les soldats & les voleurs se servoient anciennement.*) Lorica conserta hamis,*genit.*lorice consertæ hamis,f.*Virg.* PANCERZ odzienie żelazne ktorego żołnierze y rozboynicy záżywali zdawna.

BRIGANTIN,subst.m. (*Petit vaisseau de course armé en guerre.*) Myoparo,m. *Cic.* Navis prædatoria, *Liv.* Piratica navis,f. *Quint.Hor.Suet.* BARKA morskich náiezdnikow zbroyna.

BRIGNOLE, (*Ville de Provence.*) Brinonia, *genit.* æ, f. BRYNIOLA Miasto Prowencyi.

BRIGNOLE, f. (*Sorte de prune qu'on seche & qui vient de la ville de Brignole.*) Brinolium prunum, *genit.* i, neut. BRYNIOLE gatunek śliw suszonych ktore pochodzą z Bryniolí miasta.

BRIGUE, subst.f. (*L'action de briguer une charge*,ou *une dignité.*) Ambitus,m. Prensatio,f. *Cic.* ZABIEGANIE dostoięństwa álbo urzędu.

La brigue seule a lieu aujourd'huy pour monter aux charges, & non pas le mérite ni la vertu, ou *Les charges se donnent aujourd'huy à la brigue, & non pas à la vertu, ni aux mérites.* Ambitioni solùm & prensationibus, non virtuti ac meritis honores hocce tempore tribuuntur. Zábieganie samo dziś ma mieysce w postępowaniu ná urzędy á nie zásługa álbo cnota, Albo, Dziś dostoieństwa oddaią zábiegaiącym, á nie zásłużonym y cnocie.

Il fit une loy contre les brigues. Legem ambitûs tulit. *Cic.* Prawo postanowił przeciwko zábieganiu dostoieństw.

Conduire une brigue. Gubernare petitionem alicujus. *Cic.* Prowadzić zábieganie dostoieństw,kierować nim.

BRIGUER, V.act. (*Rechercher les charges en faisant des soumissions,& des caresses extraordinaires à ceux dont elles dépendent,*) Ambire, act. acc. *Cic.* ZABIEGAC dostoieństwa szukać urzędow przez uniżoności y podchlebstwa osobliwie ku tym od ktorych záwisły.

Briguer quelqu'un. Prensare aliquem. *Liv.* Uymować sobie kogo.

(Parce que ceux qui briguoient les charges à Rome,avoient accoustumé de prendre la main droite des personnes qu'ils prioient de leur estre favorables dans la poursuite des charges.) Gdyż ci co zábiegali dostoieństw w Rzymie mieli zwyczay brać zá rękę prawą tych ktorych prosili áby ná nich byli łaskawi w staraniu się o urzędy.

Estre condamné d'avoir brigué. Damnari ambitûs. *Cicer.* Być osądzonym o zábieganie dostoięństwa.

*Briguer de la réputation.*Sibi famam quærere,act. *Quint.* Szukać sobie sławy y starać się o nię.

BRIGUEUR *de successions*, subst.m. (*Celuy qui brigue les successions.*)Heredipeta, *genit.*heredipetæ,m. *Petr.* SZUKAC zábiegać o dziedzictwa. Ten co zábiega o dziedzictwa.

BRILLANT,m.BRILLANTE,f. (*Qui brille.*) Fulgens. Splendens.Lucens, *genit.*entis omn.gen.*Cic.* **Des yeux brillans.* Oculi fulgentes,m.pl.*Hor.* IASNIEIĄCY,IASNIEIĄCA,Iskrzący się. *Oczy iaśnieiące, iskrzące się.

Vn chien qui a les yeux brillants. Canis oculis acri lumine radiantibus.*Colum.* Pies co ma oczy iskrzące.

ON DIT au figuré, *Vn esprit brillant.* Ingenium splendidum.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie rozum iasny świetny.

*Il a un esprit brillant.*Est arguti ingenii homo. Elucet ingenium in eo.*Cic.* Iaśnieiącego dowcipu rozumu człowiek.

BRILLANT,,subst.m.Splendor. Fulgor,*genit.*oris.m. *Cic.* IASNOSC,Blask.

Le brillant d'une émeraude. Lux smaragdi,f.*Lucr.* Blask szmaragu.

ON DIT au figuré, *Il a beaucoup de brillant dans la conversation*, (*Il y fait paroistre plusieurs beaux traits d'esprit.*) Splen-

Splendet maximè in colloquiis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Iáśnieie bardzo w poſiedzeniach wydaie ſię iaſność rozumu iego w poſiedzeniach.

Il a quelque brillant, mais dans le fond ſon eſprit n'eſt rien. Lucet aliquâ ex parte, ſed revera infelix eſt illus ingenium. Má blaſk iakiś ále w rzeczy ſamey rozum iego ieſt nic.

Des eſprits qui n'ont point de brillant. Sine lumine animi. *Colum.* Umyſły ktore żadney iaſnośći nie maią.

Les faux brillans du monde, les faux eclats des choſes de ce monde. Falſus rerum caducarum ſplendor. Prożny rzeczy światowych blaſk prożná okazałość rzeczy znikomych.

Il y a une infinité de faux brillans dans ſes ouvrages. Fucata ſunt multis ineptiis illius opera. *Cicer.* Nieſkończona moc ieſt prożnych blaſkow w iego piſmach.

BRILLER, V. neut. (*Jetter, de la lumiere, ou la réfléchir.*) Fulgere. Refulgere. JASNIEC, iſkrzyć ſię rzucać światło albo go oddawać.

Il avoit veu briller quantité de lumieres pendant la nuit dans une tour voiſine. Turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus animadverterat. *Taci.* Widział że iaśniało wiele świateł przez noc w wieży iedney bliſkiey.

La Lune brille d'une lumiere eſtrangere. Luce alienâ lucet Luna. *Cic.* Xiężyć iaśnieie obcym światłem.

BRILLER ſe dit figurement *De ce qui a de l'éclat & du brillant.* Fulgere. Splendere. Splendeſcere. Lucere. Elucere Enitere, (eniteo, enites, enitui, *ſans ſupin.*) n. *Cic. Hor.* IASNIEC mowi ſię niewłaśnie o tym co ma blaſk y coś wydatnego.

L'excellence & la grandeur d une ame brille, éclate davantage dans le mépris des richeſſes. Elucet maximè animi excellentia magnitudoque in deſpiciendis opibus. *Cic.* Zacność y wielkość umyſłu iaśniey wydaie ſię y bardziey w pogardzie doſtatkow.

Le diſcours de Craſſus brilloit davantage. Craſſi magis enitebat oratio. *Cic.* Mowa Kraſſego bardziey iaśniałá.

La vertu brille d'une gloire toute pure: Lucet maximè ac ſplendet virtus. *Cic.* Cnotá iaśnieie ſławą ſzczerą.

Il brille de ſes propres lumieres ſans emprumenter celle de ſes charges. A propriâ virtute, non à ſuâ dignitate ſplendorem trahit. Iaśnieie właſnym światłem nie ſzukaiąc iaſnośći z urzędow ſwoich.

Je ne prétends pas décrier le poëme de voſtre ami. J'a voüe qu'on y voit briller quelque beau mot, qu'on y trouve par-cy par-là de beaux vers; mais cela ne ſuffit pas pour eſtimer tout le poëme. Non inſector carmen tui amici, neque diffiteor in eo quædam verba emicare, verſus eſſe quoſdam concinniores, unum & alterum, ſed non id ſatis ut totum opus laudetur. *Hor.* Niechcę przyganiać wierſzom przyiaciélá twego przyznaię że widzieć w nim niektore piękne ſłowa ktore ſię wydaią, tam y owdzie napadnieſz piękne wierſze, ále to nie doſyć áby cały wierſz poważano.

Il brille dans la converſation & s'y fait admirer par mille traits d'eſprit. In congreſſibus quotidianis elucet maximè illius ingenium. Lumen ingenii elucet in congreſſibus quotidianis & omnium admirationem ad ſe rapit. *Cic.* Iaśnieie w poſiedzeniach, y czyni ſobie podziwienie u wſzyſtkich przez tyśiączne dowcipu dowody.

BRIMBALER, V. act. (*Branler en deçà & en delà, parlant des cloches.*) Huc & illuc agitare, *ou* jactare, (ro, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* KIWAC ſię, rozkołyſać ſię, po tey y po tey ſtronie mowiąc o dzwonach.

(Mot bas: on le dit auſſi de ceux qui agitent leurs jambes & & leurs bras niaiſement & avec indecence, *Pedes, & brachia indecorè jactare.*) Słowo podłe, mowią toż o tych co nogami kiwaią álbo rękami nieprzyſtoynie.

BRIMBORIONS, m. pl. (*Terme de mépris, qui ſert à exprimer des curioſitez légeres & de tres peu de valeur.*) Quiſquiliæ, gen. quiſquiliarū nugæ nugarū, f. pl. *Perſ.* CZACZKA fraſzki ſłowo pogardy dlá wyrażeniá rzeczy ciekawych podłych y mało co wartych.

BRIN, ſubſt. m. (*Petite branche d'une plante,* ou *menu jet de joncs, de cheveux.*) Ramulus, *genit.* ramuli, m. Ramuſculus *genit.* i, m. *Var. Plin.* Coliculus, *genit.* coliculi, m. *Colum.* ODROBINA zdziebło meſzek latoroſlká drzewá, ſitowiá włoſow.

BRINDES, (*Ville du Royaume de Naples dans la terre d'Otrante.*) Brundiſium, *genit.* Brundiſii, neut. *ou* Brunduſium *Cicer.* BRYNDA álbo brunduz, Miaſto Neapolſkie w ziemi Otrantu.

DE BRINDES. Brunduſinus & Brunduſinus, a, um. *Cic.* BRYNDYANIN Brunduzanin.

BROCHE, ſubſt. f. (*Gateau.*) Placenta, æ, f. KOŁACZ, Placek

BRIOUDE, (*Ville d'Auvergne ſur l'Allier.*) Brivas, *genit.* Brivati, neut. BRYUDA, Miaſto Alwernyi nád Allierem.

DE BRIOUDE. Brivatenſis & hoc brivatenſe, adject. BRYUDANIN.

BRIQUE, ſubſt. f. (*Morceau de terre cuite dans un fourneau.*) Later, *genit.* lateris, m. *Cic.* CEGŁA ſztuká gliny palaney w piecu.

Brique durcie & ſechée ſans feu. Crudus later. *Vitr.* Cegłá ſuſzoná bez ognia, ſurowa.

Petite brique. Laterculus, *genit.* laterculi, maſc. *Colum.* Cegiełká.

DE BRIQUE. Lateritus, lateritia, lateritium. *Plin.* CEGLANY z Cegły.

Muraille de brique. Latericius paries. *Plin.* Sciana z cegły.

Lieu où l'on fait des briques, (une Briqueterie, ou *Tuillerië)* Lateraria, *gen.* laterariæ, f. *Plin.* Mieyſce cegielniá gdzie cegłę albo Dachowke robią.

Faire de la brique. Lateres ducere. *Vitr.* **Faire cuire de la brique.* Lateres in fornacem coquere. *Catul.* Cegłę robić. *Cegłę wypalać.

BRIQUETIER, ſubſt. m. (*Qui moule des briques.*) Figulus, *genit.* figuli, m. CEGLARZ, STRYCHARZ co cegłę robi.

BRIQUERAS, *ou* BRIQUERASCO, (*Bourg conſiderable d'Italie en Piémont à cinq lieuës de Pignerol*) Briqueraſcum, *genit.* Briqueraſci, n. BRYKERASK Miaſteczko znaczne Włoſkie w Piemoncie, dwie mile od Pinierolu.

BRISAC, *ou* BRISSAC, (*Ville & forteresse d'Allemagne ſur le Rhin dans le Briſgaw en Alſace.*) Briſacum, *gen.* Briſaci, n. BRYZAK Miáſto y forteca Niemiecka nád Renem w Bryſgawſkim w Alzacyi.

BRISANS. ſubſt. m. pl. (*Rochers dans la mer à fleur d'eau où ſe briſent les vaiſſeaux.*) Scopuli, *genit.* ſcopulorum, m. plur. *Caſ.* SKAŁY pod wodne rowno z wodą álbo z wody wyglądaiące ná morzu gdzie ſię rozbiiaią okręty.

Une mer pleine de briſans. Scopuloſum mare, *Plin.* Morze ſkał pełne.

BRISE'ES, ſubſt. f. plur. terme de chaſſe. (*Marques que laiſſe un chaſſeur dans un chemin ou a paſſé le gibier, qui ſont ordinairement des branches d'arbres qu'il coupe & jette ſur le chemin.*) Virgulta, *genit.* virgultorum, n. pl. SZLAK termin myśliwſki ślad ktory po ſobie zoſtawuie myśliwiec, ktorędy przechodził zwierz ktory ieſt zwyczaynie gałęzie ktore kruſzy ucina, y rzuca po drodze.

Faire des briſées en un lieu. Facere ramorum veſtigia in aliquo loco. *Cic.* Łomiu w mieyſcu iákim ná robić.

ON DIT figurément, *Aller,* ou *marcher ſur les briſées de quelqu'un,* pour dire *Suivre ſes traces, imiter ſon exemple.* Inſiſtere, *ou* Ingredi veſtigiis alicujus. *Quint. Cic.* MOWIĄ niewłaśnie Iść, chodzić zá łomem czyim, to ieſt: w iego ślady wſtępować iść zá przykładem iego.

Reprendre ſes premieres briſées, (Recommencer à vivre ſelon ſes premieres manieres.) Ad ingenium redire. *Ter.* Wrocić ſię do łomu ſwego pierwſzego, záczą́ć znowu żyć według dawnego zwyczaiu ſwego.

Prendre d'autres briſées. Vertere artes. *Tacit.* Inſzą drogą ſię udać.

La fortune m'a contraint de prendre d'autres briſées. Artes meas vertere coegit fortuna. Szczęście mi kazało zá inſzym puścić ſię łomem *inſzą drogą pōyść.*

Retourner ſur ſes briſées, (Tenir le meſme chemin.) Idem iter relegere. *Stat.* Wrocić ſię ná łom ſwoy, teyże ſamego ſzlaki ſię trzymać.

Reprendre ſes premieres briſées, (Retourner à ſon ſujet.) Eò regredi unde facta eſt digreſſio. Eò redire unde aberraverat oratio. *Cic.* Wrocić ſię do pierwſzego łomu ſwego, wrocić ſię w mowie do pierwſzey materyi.

BRISEMENT, ſubſt. m. (*Rupture d'une choſe avec éclat.*) Fractura, *genit.* fracturæ, f. *Plin.* Effractura, *genit.* effracturæ, f. *Paul-Juriſc.* ZŁOMANIE ſkruſzenie czego z trzaſkiem.

BRISEMENT *du cœur, (dans un langage figuré.)* Cordis tritura. SKRUSZENIE ſerca: *mowiąc niewłaśnie.*

BRISER, V. act. (*Rompre avec violence & en faiſant des éclats.*) Frangere. Rumpere, act. acc. *Cic. Plaut.* ŁOMAC, kruſzyć ztrzaſkać z ſiłą y z hałaſem.

Briſer

Briſer menu & par petits morceaux. Comminuere, act. acc. *Cic.* Złomać pokruſzyć ná drobne kawałki.

BRISER hyperboliquement ſignifie, *Meurtrir, rompre de coups, de laſſitude & de quelque cheute,* Contundere, Conterere, act. acc *Cic.* POŁOMAC, pogruchotać, *przez zbyt wyrażenie* znaczy zełuc, zbić, zwalić plagami, zmordowaniem albo iakim upadnieniem.

Il m'a briſé de coups. Ictibus me contudit. *Cic.* Potłukł mnie plagami.

La goute briſe les jointures. Chiragra contundit articulos. *Cic.* Chiragra łamie ſtawy.

Il eſt briſé de travail. Labore fracta, *ou* contuſa membra gerit. *Hor. Lucr.* Od pracy ieſt iák zbity.

Il a briſé ſon vaiſſeau. Fregit navem. *Terent.* Zgruchotał ſwoy okręt.

Son vaiſſeau s'eſt venu briſer contre des rochers. Navis illius illiſa eſt ſaxis. *Plin.* Rozbił ſię okręt iego o ſkały.

Les flots ſe viennent briſer contre le rivage. Fluctus illiduntur ad litus. *Quint.* Rozbiiaią ſię fale o brzeg.

BRISER ſe dit figurément (*en choſes morales.*) Frangere. Rumpere. Abrumpere. act. acc. ŁAMAC kruſzyć mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow.

Cet homme a briſé ſes fers, pour dire *Il s'eſt délivré de l'eſclavage de ſes paſſions.* Se à libidinibus ſuis in libertatem vindicavit. *Cic.* Ten Człowiek potłukł kaydany ſwoie, *toieſt:* uwolnił ſię od niewoli ſwoich namiętności.

La fortune eſt trop legere & trop foible pour n'eſtre pas briſée par un eſprit ferme, de meſme que les flots de la mer ſont briſez par des rochers. Fortuna levis & imbecilla ab animo firmo & gravi, tanquam fluctus à ſaxo frangitur. *Cic.* Fortuna zbyt lekka y ſłaba ieſt áby ſię rozbić niemiała o umyſł ſtały, ták właśnie iáko fale morſkie rozbiiaią ſię o ſkały.

Briſer la colere de quelqu'un, ſon impetuoſité. Iras alicujus, *ou* impetum contundere. *Hor.* Złamać gniew czyi, popędliwość iego.

BRISER ſe dit abſolument, (*quand on veut interrompre, ou faire taire quelqu'un qui dit des choſes deſagréables, & qui peuvent faire naiſtre quelque querelle.*) comme *Briſons là deſſus, n'en parlons pas davantage.* Sed de his ſatis. *Plaut.* ZŁAMAC mowi ſię ſamo przez ſię kiedy kto chce áby poprzeſtano mowy iákiey nie przyiemney, y z ktorey urość może kłotnia iaka; *Jako:* Złammy ná tym nie gadaymy więcey o tym.

UNE PORTE BRISE'E, ou *Porte à deux battans.* Valvæ, *genit.* f. pl. *Cic.* DRZWI łąmane, ná dwie ſtrony ſię otwieraiące.

BRISGAW, *ou* BRISGOU, (*Païs d'Allemagne entre le Rhin & la Foreſt Noire, Fribourg en eſt la capitale.*) Briſgovia & Briſgoia, *genit.* æ, f. BRYZGOW kray Niemiecki między Rhenem y Czarnym laſem, Friburg ieſt głowne iego miaſto

BRISTOL, (*Ville d'Angleterre commune à deux Provinces, Sommerſet & Glocester.*) Briſtolium, *genit.* Briſtolii, neut. BRYSTOL Miaſto Angielſkie poſpolite dwoch Prowincyi, to ieſt: Somerzet y Glokeſter.

BRITANNIQUE, adi. (*De la Grande Bretagne.*) Britannicus, a, um. BRYTANNICKI, Wielkiey Brytanniy.

BRIVE, (*Ville de Limouſin.*) Brixa, *genit.* Brivæ. f. BRYWA Miaſto Lemowiku.

BRYXEN, (*Ville d'Allemagne dans le Tyrol.*) Brixina, *genit* Brixinæ, f. BRYXNA Miaſto Niemieckie w Tyrolu.

BROC, ſubſt. m. (*Vaiſſeau à mettre du vin &c.*) Obba, *genit.* obbæ, f. *Var.* *OEnophorum, *genit.* œnophori, n. *Cic. Mart.* BANIA dzban náczynie ná wino &c.

(Ce dernier mot ne ſe dit que d'un Broc à vin.) To oſtatnie ſłowo nie mowi ſię tylko o Bani ná wino.

BROCARD, ſubſt. m. (*Terme injurieux & ſatyrique.*) Cavillum. *Suet. Mart.* TYKT przymowka zelżywa y uſzczypliwa

Donner des brocards à tout le monde. Omnes conviciis proſcindere. *Plaut.* Tykty dawać wſzyſtkim, lżyć każdego

ON APPELLE *Brocards de Droit, (Les premieres maximes du Droit.)* Juris elementa, n. plur. NAZYWAIĄ Przyſłowia prawne pierwſze wyroki nauki prawa.

BROCARD, (*Jeune cerf.*) Junior cervus, m. *Plin.* JELONEK młody.

BROCARDER, V. act. (*Piquer quelqu'un par un mot ſatyrique.*) Dicere alicui convicium. act. *Plaut.* PRZYMOWIC komu uſzczknąć tyktem uraźliwym.

Brocarder quelqu'un en ſa preſence. Verberare convicio os alicujus. *Cic.* W oczy komu nágadać zelżyć źnieważyć ſłowy

Qui brocarde tout le monde. Dicax in omnes; m. *Cic.* Co każdego ięzykiem obiedzie.

BROCAT, ſubſt. m. (*Etoffe tiſſuë toute d'or, ou d'argent, & quelquefois de ſoye.*) Textile aureum, argenteum, ſericum. MATERYA tkana wſzyſtka że złota ſrebra á czaſem iedwabiu złotogłow złotolito ſrebrolito.

BROCATELLE, ſubſt. f. (*Etoffe faite de cotton, ou de groſſe ſoye; il y en a auſſi toute de ſoye & de laine.*) Pannus xylino, *ou* bombicino filio contextus. *Plin.* BROKATELA, Materya robiona z bawełny álbo grubego iedwabiu, znáyduie ſię też cała iedwabna, álbo włoczkowa.

BROCHE, ſubſt. f. (*Inſtrument ſervant à la cuiſine, pour roſtir la viande.*) Veru. *Virg.* ROZEN ſtatek kuchenny ſłużący do pieczenia mięſa.

Mettre à la broche, ou en broche, Coucher de la viande au feu. Carnem verubus figere. Záткnąć ná rozen, przyſtawić pieczyſte do ognia.

Tourner la broche. Carnem verubus transfixam verſare ad prunas. Obracać rozen pieczenią ná rożnie.

BROCHE *d'une Serrure,* Verutum, *genit.* veruti, n. SERCE w kłotce w zamku.

BROCHES, ou *les déſenſes d'un ſanglier.* Aprugni dentes exerti, m. pl. *Plin.* ROZNY álbo kły dzika.

BROCHES. (*Les cornes d'un chevreuil.*) Capreæ cornua, *genit* cornuum, n. pl. ROZNY álbo rożki ielonka.

ON DIT figurement & proverbialement, *Couper la broche à quelque different, à quelque procès.* Cauſam jurgii præcidere, *ou* ſecare. *Cic. Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie y przyſłowiem:* Oberżnąć rożen w kłotni iakiey álbo prawie.

BROCHE'E, ſubſt. f. (*Broche pleine de viandes.*) Veru extis ardentibus plenum, n. *Petr.* ROZEN pełen mięſa.

BROCHER, V. act. ſignifie *Paſſer de l'or, de l'argent, de la ſoye & de la laine dans des étoffes.* Aurum, argentum &c. intexere, act. dat. *Plin.* WYSZYWAC, tkać, robić złotem ſrebrem iedwabiem włoczką materye.

Brocher des lettres ſur des habits. Intexere litteras veſtibus *Plin.* Wyſzywać litery ná ſzatach.

Des robes brochées d'or. Intertextæ auro veſtes. *Quint.* Suknie złotem ſzyte wyſzywane.

BROCHER ſe dit pour *Travailler negligemment & à la haſte à quelque ouvrage.* Aliquod opus facere negligenter & perfunctoriè. SZYC mowi ſię robić niedbale y nágle około iákiey roboty.

Des vers brochez. Incompti, verſus, m. pl. *Hor.* Wierſze łatane niedbale piſane.

BROCHET, ſubſt. m. (*Poiſſon d'eau douce.*) Lucius, m. *Auſon.* SZCZUPAK ryba rzeczna.

BROCHETON, ſubſt. m. (*Petit brochet.*) Luciolus, m. SZCZUPACZEK.

BROCHETTE, ſubſt. f. (*Petite broche.*) Veruculum, i, n. ROZENEK.

BRODEQUIN, ſubſt. m. (*Chauſſure à l'antique, eſpece de botine qui couvre le milieu de la jambe.*) Cothurnus, *genit.* cothurni, m. *Cic.* OBUWIE ſtaroświeckie nákſztałt bucika ná ſrzod nogi.

Qui chauſſe des brodequins. Cothurnatus, a, um. *Ovid.* Obuty w obuwie do połnogi.

(Cette chauſſure étoit d'uſage aux Acteurs de Tragedie, & meſme ſelon Seneque le Philoſophe, *Cothurnus* ſe prend au figuré, pour *le Stile des Tragédies.*) To obuwie było w zażywaniu oſobom co Tragedye, to ieſt ſmutne wierſze śpiewali ná placu widoku publicznego, y według Seneki Filozofa bierze ſię zá ſam Styl tych wierſzy.

ON DIT figurement & en poëſie, *Chauſſer le cothurne,* pour dire *Enfler ſon ſtile, l'élever.* Cothurnum inducre. MOWIĄ niewłaśnie u Rymotworcow *wyſokie obuwie brać* Nadąć ſtyl ſwoy y wyſoko go podnieść.

Eſope paroiſt avec de nouveaux cothurnes (Il enfle ſon ſtile.) In cothurnis prodit Æſopus novis. *Phæd.* Ezop w nowym wyſokim obuwiu ſię pokazuie Styl ſwoy podnoſi.

BRODEQUINS, (*Sorte de ſupplice.*) Cothurni (quibus nocentium crura premuntur.) KATOWSKIE buty, męka.

(On donne les Brodequins à un criminel qui n'avouë point ſon crime, ni ſes complices; & ce ſupplice ſe fait aux jambes avec des ais forts qui les ſerrent, & des coins.) Daią te buty ná nogi złoczyńcy ktory ſię przyznać niechce, áni ſwoich pomocnikow, á to ſię dzieie deſkami mocnemi ktore klinami wbiiaią mu ná nogi:

BRODER, V.act. (*Enrichir un ouvrage de diverſes figures qu'on fait à l'aiguille.*) Textili opere pingere. *Cic.* WYSZYWAC w rożne wzory bogate igłą robione.

Des veſtemens brodez d'or & d'argent, ou *des veſtemens en broderie.* Illuſæ auro veſtes. *Virg.* Suknie złotem y ſrebrem wyſzywane, *álbo* Suknie wyſzywane haftowane.

BRODER ſe dit figurément *des embelliſſemens qu'on ajoute à quelque ſujet.* Illuminare & pingere orationem. *Cic.* TOZ ſię mowi niewłaśnie o ozdobach mowie iakiey przydanych.

BRODERIE, ſubſt.f. (*Ouvrage de brodeur.*) Acu pictum opus, *genit.* acu picti operis, n. HAFTOWANIE wyſzywanie robota haftarſka.

BRODEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui brode.*) Phrygio. HAFTARZ ten co wyſzywa haftuie.

BRODEUSE, ſubſt.f. (*Celle qui brode.*) Mulier phrygio, f. HAFTARKA wyſzywaczka.

Le métier de brodeur. Phrygionum ars. Haftarſka ſztuka.

(On appelle en Latin les Brodeurs *Phrygiones*, parce que l'invention de la broderie eſt attribuée aux Phrygiens; mais la pluſpart veulent que le mot de *Brodeur* vienne de *Broder*, à cauſe des enrichiſſemens qu'on mettoit ſur les bords des habits; d'où les Latins les ont auſſi appellez *Limbularii.*) Zowią Haftarzow w łacińſkim Frygiyczykami, bo Haftarſki kunſzt Frygianom przypiſuią, ále wielu rozumieią że Haftarz ſłowo pochodzi od bramowania dla bogatych okładek ktore po wierzchu dawano ná ſzatach zkąd ich Łacinnicy názywali *Bramownikami.*

BRONCHER, V.n. (*Mettre le pied à faux, ſe heurter en marchant.*) Pedem offendere ad lapidem, *ou* ad ceſpitem, act. *Colum.* POTKNĄC ſię zle opak ſtąpić uderzyć o co nogą chodząc.

Vn cheval qui bronche, qui eſt ſujet à broncher, qui n'a pas le pied ferme. Equus offenſator. *Plin.* Koń potkliwy co ſię potyka upada na nogi ſłabych nog.

Ce qui fait broncher, ce qui ſert de pierre d'achoppement. Offendiculum. *Plin-Jun.* To o co ſię potknąć można, przeſzkoda, záwada, obraza.

BRONCHER, (*Faillir, manquer, faire une faute.*) In aliquâ re offendere. *Cic.* POTKNĄC ſię upaść pobłądzić wczym

Qui eſt-ce qui eſt aſſez clair-voyant pour ne point broncher parmi de ſi grandes obſcuritez? Quis eſt tam linceus, qui in tantis tenebris, nihil offendat? *Cic.* A ktoż ieſt ták obiaśniony żeby ſię nie potknął w tych ciemnościach.

(Lyncée eſtoit un des Argonautes, qui avoit des yeux fort perçans, ou d'un Linx, loup cervier qui avoit pareillement de fort bons yeux, d'où Horace a dit *Linceis oculis aliquid contemplari.*) Lynce był ieden z Argonautow ktory miał wzrok bardzo byſtry, álbo oſtrowidza, ktory miał także bardzo dobre oczy ſkąd Horacyuſz mowi *Oczami oſtrowidza ná co patrzać.*

Il bronchoit à chaque parole. Ad ſingula verba ceſpitabat. *Quint.* Potykał ſię zá każdym ſłowem.

ON DIT proverbialement, *Il n'y a ſi bon cheval qui ne bronche*, pour dire qu'*Il n'y a perſonne qui ne ſoit ſujet à faillir & à faire des fautes.* A culpâ nemo abeſt. *Cic.* *ou *par un proverbe latin.* Quandoque bonus dormitat Homerus, *Quelquefois Homere dort.* MOWIĄ *przyſłowiem:* nie maſz ták konia dobrego żeby ſię nie potknął, to ieſt: nie maſz nikogo ktoryby nie był podległy omyłkom y pobłądzeniu. *álbo przez przyſłowie łacińſkie. *czaſem y Homerus ſię zdrzyma*

BRONZE, ſubſt.m. & f. (*Alliage des métaux, dont le principal eſt le cuivre fondu.*) Æs, *genit.* æris, n. *Plin.* MOSIĄDZ złączenie kruſzcow zktorych przednieyſzy ieſt miedź topiona.

De bronze, Fait de bronze. Æneus, a, um. *Cic.* Moſiężny moſiądzowy z moſiądzu zrobiony.

Vne ſtatuë de bronze. Statua ænea, *gen.* æ, f. *Cic.* Poſąg moſiężny.

Jetter des figures en bronze. Ducere ſtatuas ex ære. *Virg.* Robić oſoby moſiężne.

Graver ſur le bronze. Incidere in æs, *ou* in ære. *Liv. Cic.* Rznąć ryſować ná moſiądzu.

Myron avoit preſque trouvé le ſecret d'animer les figures des hommes & des animaux qu'il jettoit en bronze. Myron penè hominum animas, ferarumque ære comprehendebat. *Petr.* Miron wynalazł prawie ſekret że iak żywe odlewał poſtaci ludzkie y zwierząt z moſiądzu:

BRONZE *de fonte.* Æs fuſile. *Colum.* **Bronze qui ſouffre le marteau.* Æs ductile. *Plin.* MOSIĄDZ topiony, odlewany, ſpiża. *Moſiądz wybiany młotem.

BRONZER, V.act. (*Peindre de couleur de bronze.*) Æris colore aliquid inficere, act. W MOSIĄDZ malować.

BRONZE'. Æri concolor, *genit.* æri coloris, omn. gen. Æris colore infectus, a, um. MOSIĄDZOWEGO álbo miedzianey farby.

BROQUETTE, ſubſt.f. (*Petit clou.*) Clavulus, i, n. aſc. *Var.* CWIECZEK.

BROSSAILLES, *ou* BROUSSAILLES, ſubſt.f.pl. (*Arbriſſeaux ſauvages qui ſont venus ſans planter & qui ſont fort touffus.*) Frutera. *Cic.* **Si ce ne ſont que des épines & des ronces, on pourra ſe ſervir avec Columelle de* Vepreta. KRZAKI krzewie krzewina dzikie chroſty ktore ſię rodzą bez ſadzenia, y ſą bardzo gęſte. *Jeżeli nie ſą tylko ſame głogi y ciernie może názwać z kolumelą cierniſka.

Lieu rempli de broſſailles. Locus Fruticoſus, *ou* fruticetoſus, a, um. *Plin.* Mieyſce pełne krzewiny krzewiſte.

BROSSE, ſubſt.f. (*Aſſemblage de petites verges de jonc délié, ou de crin.*) Scopula, *genit.* ſcopulæ, f. *Colum.* SZCZOTKA miotełka zebranie do kupy wielu drobnych rozſzczek ſitowia álbo ſzczecin lub włoſow końſkich.

BROSSER, V.act. (*Nettoyer avec une broſſe.*) Scopulâ, act. acc. *Colum.* CHĘDOZYC ſzczotką.

BROSSER ſignifie auſſi, (*Courir à travers les bois & païs de bruyeres & de broſſailles.*) Silvas & fruticeta pererrare. ZNACZY też biegać po laſach krzewinach y cierniſkach.

LE BROUAGE, (*Païs de Xaintonge.*) Broagium, ii, neut. BRUAZ Kray Santonſki.

BROUE'E, ſubſt.f. (*Petite pluye, ou nuage, qui eſt de peu de durée.*) Pluviæ tenues. pl. *Virg.* SZRZON mały deſzczek álbo mgła krotko trwaiąca.

ON DIT auſſi *Prendre une brouée de feu*, pour dire, *Se chauffer légerement & en paſſant, Bruler l'ame d'un fagot, (comme l'on parle dans le diſcours familier.)* Leviter calefacere ſe. *Plaut.* MOWIĄ też lekko ſię zagrzać przechodząc, ſpalić pęczek patykow drobnych iáko mowią potocznie.

BROUET, ſubſt. m. (*Bouillon fait de lait, de ſucre & d'œufs, qu'on porte aux nouvelles mariées parmi le peuple, le lendemain de leurs noces.*) Jus lacte, ſaccharo & ovis conditum. POLEWKA z mleka cukru y iaiec ktorą nioſą nowożeńcom między poſpolſtwem názaiutrz po weſelu.

BROUETTE, ſubſt. f. (*Petite charrette, qui n'a qu'une rouë, & qu'un homme pouſſe devant ſoy, comme les Vinaigriers à Paris.*) Vechiculum unâ rotâ inſtructum & manu truſatile. TACZKI kary o iednym kołku ktore przed ſobą człowiek ieden popycha, iáko Octownicy w Paryżu.

ON APPELLE ironiquement BROUETTES, (*ces petites Chaiſes qui ſont traiſnées par des hommes qu'on nomme des* VINAIGRETTES.) Vehiculum truſatile, n. **Parlant des Carroſſes mal propres & mal attelez, qu'on nomme autrement* FIACRES. Ciſium, *genit.* ciſii, n. Sarracum, *genit.* ſarraci, neut. NAZYWAIĄ ná pośmiewiſko taczki, małe wozki ciągnione ludzmi názwane octernice. *Jako też mowiąc o karetach nie przyſtoynych y z ladaiakim porządkiem ktore názywaią poſpolicie Rydwan álbo kolaſa.

BROUETTER *quelqu'un*, V. act. (*Le traiſner dans ces petites Chaiſes.*) Ciſio aliquem trahere. act. TACZAC kogo w takach go wozić.

BROUILLAMINI, ſubſt.m. (*Terre rouge & viſqueuſe naturellement ſéche, qui ſe trouve dans les mines de fer, & qui eſt ſouveraine contre toutes ſortes de venins.*) Bolus armenicus, *genit.* boli armenici, maſc. RUBRYKA glinka ziemia czerwona y lipka z przyrodzenia ſucha ktorą znayduią w gorach żelaznych powſzechna ná wſzelkie trucizny.

BROUILLAMINI, mot burleſque pour dire *Embarras, obſcurité.* comme *Il y a bien du brouillamini dans cette affaire (elle eſt fort obſcure & fort embarraſſée.* Hæc res eſt valdè intricata. KOROWODY, ſłowożartowne zá miaſt kłotnie trudności, iáko wiele w tey ſprawie ieſt korowodow ieſt bardzo záwiła y trudna.

BROUILLARD, ſubſt. m. (*Vapeurs épaiſſes que le ſoleil éleve de la terre, & qu'il n'a pas la force de réſoudre ni de diſſiper.*) Nebula. *Sen.* MGŁA ktorą ſłońce podnoſi od ziemi, á nie może iey ſtrawić áni rozpędzić.

Il y a bien du brouillard dans l'air. Nebuloſus eſt aer. *Plin.* Wielka mgła ieſt napowietrzu.

Quand le brouillard fut abbatu, ou diſſipé par la chaleur du ſoleil, & que le jour parut. Cùm caleſcente ſole diſpulſa nebula aparuiſſet diem. *Caſ.* Gdy mgła opadła á ſłońce ſię pokazało.

Les rivieres ſont couvertes de brouillards. Caligant amnes. *Colum.* Rzeki ſą okryte mgłami.

Diſſiper, abbatre le brouillard. Diſpellere nebulam. *Plin. Stat.* Roſpędzić, ná doł mgłę ſpędzić.

Le brouillard eſtoit plus épais dans la plaine que ſur les montagnes. Nebula campo, quàm montibus denſior. *Liv.* Mgła była gęſtſza ná rowninach niżeli ná gorach.

PAPIER BROUILLARD, (*Papier ſans colle, qui boit l'encre*) Bibula charta. PAPIER niekleiony przebiiaiący.

BROUILLEMENT, ſubſt.m. (*Meſlange, confuſion.*) Confuſio. Perturbatio, *genit.* onis, f. *Cic.* POMIĘSZANIE kłotnia zámięſzanie.

(Mot d'un rare uſage en noſtre Langue.) Słowo rzadko używanie w Francuſkim.

BROUILLER, V.act. (*Meſler pluſieurs choſes enſemble.*) Miſcere. Permiſcere, Confundere, act. acc. *Cic. Plaut.* POMIĘSZAC wiele rzeczy razem.

BROUILLER, (*Confondre, ne garder aucun ordre dans ſes paroles.*) Verbis prepoſteris quædam pronuntiare. *Cic.* MIĘSZAC żadnego porządku w mowie nie trzymać.

C'eſt un eſprit brouillé & confus, (qui s'explique mal. Permiſtè & confusè omnia loquitur. *Cic. de Inv. Rhet.* Jeſt to rozum pomięſzany y nierozwiązany ktory ſię nie dobrze wyraża.

BROUILLER, (*Cauſer du trouble & de la diviſion dans un Eſtat, dans une famille, parmi les perſonnes.* Turbare Perturbare, act. acc. *Cic.* MIĘSZAC, zámięſzanie y nieſnaſki czynić w Państwie iákim w Domu, álbo między iákiemi oſobami.

Il brouille bien des choſes, & remuë bien des machines Plurimas res turbat & machinas movet. *Plaut.* Wiele rzeczy kłoci mięſza y ſztuk wiele poruſza.

L'inſolence née de la trop grande liberté brouille toute la ville, y met le trouble & le deſordre. Procax libertas civitatem miſcuit. *Phed.* Roſpuſta ktora ſię rodzi z zbyt wielkiey wolności mięſza miaſto całe y kłotnie á nie rząd w nie wprowadza.

Il commença dès lors à brouiller, & à concevoir de plus grands deſſeins. Plurima tum miſcere cœpit & majora concupiſcere. *Cornel-Nep.* Już na ten czas záczynał mięſzać, y więkſze iákieś brać nádzieie.

Nous aurons toûjours mille ſujets de nous brouiller. Mille cauſæ nos quotidiè collident. *Petr.* Záwſze tyſiąc przyczyn kłocenia ſię mieć będziemy.

N'avez vous point de honte, qu'un homme à voſtre âge ſe ſoit brouillé avec un enfant? Non te pudet eâ quâ es ætate cum puero ſuſcepiſſe inimicitias? *Ter.* Niewſtydziſz że ſię w tym wieku z dzieckiem ſię kłocić.

Ils ſont fort brouillés enſemble. Inimicitias, *ou* ſimultates inter ſe habent, *ou* gerunt. *Cic.* Bardzo ſię pokłocili z ſobą.

Les enfans ſe brouillent pour des bagatelles. Pro re levi iras inter ſe gerunt pueri. *Ter.* Dzieci ſię kłocą o fráſzki.

BROUILLER *la cervelle à quelqu'un*, (*La luy troubler.*) Invertere alicui cerebrum. GŁOWĘ komu rozum zákłocić pomięſzać.

Il a la cervelle brouillée. Cerebro laborat. Ceritus eſt. *Plaut* Ma mozg pomięſzany.

(Cette derniere façon de parler vient de ce que dans les Sacrifices de Cerès on contrefaiſoit le furieux.) Ten oſtatni ſpoſob mowienia pochodzi ztąd iż przy ofiarach Cerery wyrażano ſzalonego.

BROUILLER *une affaire*, (*L'embarraſſer.*) Invertere negotium aliquod. *Cic.* ZAKŁOCIC rzecz iaką zátrudnić ią.

ON DIT proverbialement, *Les cartes ſont bien brouillées, (lors qu'il y a quelque guerre civile, quelque grande querelle entre deux partis, qu'on ne voit pas pouvoir eſtre de long-temps accommodée.)* Iræ jam factæ ſont ampliores. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Karty ſą potężnie pomięſzane, kiedy ieſt woyna domowa álbo wielka kłotnia między dwiema ſtronami ktore ſię nie łatwo y nie prędko pogodzą.

BROUILLERIE, ſubſt. f. (*Trouble.*) Perturbatio, *genit.* perturbationis, f. *Cic.* KŁOTNIA zamięſzanie.

On cherche de nouveaux ſujets de brouillerie. Novarum perturbationum cauſæ quæruntur. *Cicer.* Szukaią nowych przyczyn kłotni.

Il n'y a aucune brouillerie dans l'Eſtat Nihil turbatur in Republicâ. *Cic.* Niemaſz żadnego zámięſzania w Państwie.

BROUILLERIE, (*Diſſenſion, diviſion.*) Diſſidium, Diſſenſio, *Cic. Ter.* Simultates, *genit.* ſimultatum, f. plur. KŁOTNIA niezgoda roztyrk nieſnaſki.

Il y a de la brouillerie entre eux, ils ſont brouillez. Sunt in ſimultate *Cic.* Kłotnia ieſt między niemi, pokłocili ſię.

BROUILLON, comme ſubſt. maſc. (*Remuant, qui taſche de brouiller les perſonnes & les choſes.*) Turbator. Perturbator, *genit.* oris, m. *Liv.* KŁOTNIK, nieſpokoyny ktory zámieſzanie czyni rzeczy y oſob.

BROUILLON, (*Eſtourdi, qui aime à brouiller.*) Præceps animi, m. *Virg.* WICHER kręţogłow co rad kłoci.

BROUILLONNE, ſubſt.f. (*Femme qui aime à brouiller.*) Perturbatrix, *genit.* perturbatricis, f. *Cic.* Novarum rerum cupiens. *Tacit.* Ad novas res prona. Novis rebus proclivis, f. *Tacit.* KŁOTNICA nieſpokoyna Niewiaſta co kłocić rada.

BROUILLONNE, (*Eſtourdie.*) Mulier præceps, *genit.* mulieris præcipitis, f. BAŁAMUTNICA głupia kobieta.

BROUILLON, *ou* PAPIER BROUILLON, (*ſur quoy on écrit une choſe avant que de la mettre au net.* Adverſaria, *genit.* adverſariorum, n. pl. *Cic.* PIERWSZE piſmo proiekt pierwſze ułożenie czego wprzod niż ſię ná czyſte przepiſze należycie.

BROUIR, V.act, terme d'agriculture, (*qui ſe dit de la bruine & de la gelée qui gaſte les boutons des arbres & des vignes & qui les brule lors que le ſoleil vient à paroiſtre.*) Torrere, (torreo, torres, torrui, toſtum.) act. acc. *Virg.* PALIC piec ſłowo goſpodarſkie co ſię mowi o ſtrzezodze y mrozach ktore pſuią pączki ná drzewach y winnicach y one palą gdy ſłońce ſię pokaże,

BROUT, ſubſt.m. (*Paſture que les beſtes fauves trouvent dans les jeunes taillis & qu'ils broutent.*) Bruſtus, *genit.* bruſti, f. *mot de la baſſe latinité.* Paſtio (quæ fit ex bruſcis ſeu dumetis) *gen* paſtionis, f. WRZOS paſza ktorą dzikie zwierzę znáyduie w młodym wrzoſie y ktorą ſtrzyże zębami.

Beſte de brout. Fera paſcens, *genit.* feræ paſcentis, fœm. Bydle paſące ſię, co ieſt ná paſzy.

BROUT ſe dit auſſi *des écailles de noix vertes qui ſervent aux Teinturieres.* Viridis nucis cortex, *genit.* viridis nucis corticis, m. & f. *Tibul.* ŁUSKI orzechow zielonych ſłużących farbierzom.

BROUTER, V. act. (*Paiſtre l'herbe dans les prez, manger le brout dans les foreſts, comme les daims, cerfs* &c.) Paſtum morſu carpere, act. *Cic.* JESC trawę ná łąkach wrzoſy po laſach iáko Daniele Jelenie &c.

ON DIT proverbialement, *Là où la vache eſt attachée, il faut qu'elle broute*, pour dire qu' *Il faut demeurer attaché à ſa profeſſion.* Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat. *Cic.* MOWIĄ *przyſłowiem* tam gdzie krowa ſtoi niech ſię náie, to ieſt niech każdy ſwego ſtanu pilnuie.

ON DIT, (*de ceux qui ont du cœur.*) *Ils aimeroient mieux brouter l'herbe, que de demander l'aumoſne.* Mallent herbam paſcere, quàm mendicando vivere. *Ovid.* MOWIĄ o tych co maią ſerce, wolałby chwaſtem żyć, niż żebrać iałmużny.

ON DIT, (*d'un homme adroit & intelligent.*) *L'herbe ſera bien courte, s'il ne trouve de quoy brouter*, pour dire qu'*Il trouvera bien le moyen de gagner ſa vie.* Inopia licèt alios prefferit, inveniet ille facilè qui vitam alat, *ou* ſuſtentet. MOWIĄ o człowieku obrotnym y ſprawnym; *Muſiałaby być trawa bardzo mała żeby nie miał iey doſtać:* to ieſt znáydzie on czym żyć.

BROUTILLES, ſubſt.f.pl. (*Menuës branches qui ſervent à faire des fagots.* Ramuſculi, orum, m. plur. GAŁĄZKI patyki z ktorych pęczki álbo wiązki drew robią.

BROYEMENT, ſubſt. m. (*L'action de broyer.*) Tritura, *genit.* trituræ, f *Colum.* TARCIE młocba tłuczenie.

BROYER, V. act. (*Briſer menu.*) Terere, Conterere, act. acc. *Plin.* UTŁUC drobno utrzeć.

Broyer parmi. Interere. act. Wetrzeć wkruſzyć między uwiercić.

Eſtant broyé avec le miel, il purifie les ulceres. Contritum ex melle purgat ulcera. *Plin.* Będąc uwierciany z miodem czyści wrzody.

Broyer du poivre dans un mortier de bouïs. Terere, *ou* diſterere piper molâ buxeâ. *Petr. Cat.* Wiercieć pieprz w tarce drewnianey.

BROYEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui broye.*) Tritor, *genit.* tritoris,

ris, masc. *Plin.* WIERCAK Ten co wierci.

BRU, subst.f. (*Belle-fille.*) Nurus, *genit.* nurûs, fœm. *Cic.* SYNOWA.

(C'est un terme d'alliance relatif au pere & à la mere d'un fils, à l'égard desquels la femme qu'il a épousée s'appelle leur *Bru* ou leur *Belle-fille.*) Jest to słowo spowinowacenia względem oyca y matki syna iakiego, względem ktorych żona iego nazywasię ich Synowa.

BRUANT, subst. m. (*Petit oiseau d'un plumage jaune & gris.*) Anthus, *genit.* anthi, m. KONIK ptak pierza żołtego y szarego.

BRUGES, (*Ville épiscopale des Païs-bas en Flandres.*) Brugæ, *genit.* Brugarum, f.pl. BRUGA MIASTO Biskupie niższych Niemiec we Flandryi.

DE BRUGES. Brugensis & hoc Brugense, *genit.* Brugensis *pour tous les genres.* BRUGENCZYK z Brugi.

BRUGNON *mieux que* BRIGNON, subst. m. (*Sorte de pesche.*) Persicum duracinum, i, n. BRZOSKWINIA twarda.

BRUINE, subst. f. *ou* BROUÏNE, subst. f. (*Petite pluye froide & dangereuse pour les grains.*) Pruina, *genit.* pruinæ, f. Uredo, *genit.* uredinis, f. *Plin.* SZRZON deszcz drobny zimny szkodliwy urodzaiom strzeżoga.

Il tombe une petite bruïne. Levis pruina dilabitur. *Petr.* Pada strzeżoga drobna.

BRUINER, V. n comme *Il bruïne,* (*Il tombe de la bruine.*) Pruina cadit. SZRZON strzeżoga idzie.

BRUIRE, V. n. (*Faire un bruit semblable au bruïssement des flots de la mer agitée.*) Fremere, n. *Cic.* SZUMIEC hałas łoskot wydawać podobny falom morskim skołatanym.

Les oreilles me bruïssent. Aures mihi tinniunt. *Cat.* Szumi mi w uszach.

On entendoit bruïre le vent. Venti fremebant immani murmure *Ovid.* Słychać było szum wiatru.

BRUISSEMENT, subst. m. (*Certain bruit, tintoin qui frappe les oreilles.*) Tinnitus, Tinnimentum *Plin.* SZUM dzwonienie w uszach.

Le bruissement des flots de la mer. Maris murmurantis fremitus, m. Murmur maris, n. *Cic.* Szum fali morskich.

Le bruïssement des vents. Ventosum murmur. Ventorum murmur. *Virg.* Szum wiatrow.

BRUIT, subst. m. (*Amas de plusieurs sons confus.*) Sonus, *genit.* soni. *Cic.* HAŁAS zebranie wielu głosow razem pomięszanych,

Bruit des trompettes. Tubarum clangor. *Virg.* *Bruit souterrain.* Terræ mugitus. *Cic.* *Bruit, (*certain son que rendent les rouës mal graissées, le fer chaud qu' on plonge dans l'eau froide, les cordages des navires qu'on bande, les fleches, ou les pierres lancées dans l' air, une scie qu'on lime.*) Stridor, *genit.* stridoris, m. *Cic.* *Bruit, (*certain son d'une porte qu'on ouvre*) Forium crepitus *Plaut.* *Bruit, (*certain son que rendent les sables & les cailloux.*) Susurus, *genit.* susurri, m. *Hor.* Murmur, *genit.* murmuris, n. *Horat. Virg.* *Bruit (*qu'on fait des pieds en marchant.*) Pedum strepitus, *ou* sonitus. *Cic. Virg.* *Bruit, *ou le Bourdonnement* (*des abeilles & des autres insectes bruyants.*) Sonus. Fremitus. Murmur *Colum. Var.* *Bruit, (*petilement du laurier qu' on jette dans le feu.*) Crepitus, *genit.* crepitûs, m. *Liv.* *Bruit des coups de fouët.* Plagarum crepitus, ûs, m. *Cic* *Bruit, ou *Cliquetis des armes* (*en les frappant l'une autre.*) Armorum crepitus, ûs, m. *Plin.* *Bruit de voix confuses (*qui se fait dans les assemblées ou dans le Barreau.*) Strepitus, *ou* fremitus, ûs, m Murmur, n. *Cic.* *Bruit, *Fracas* (*d'une chose qui se rompt.*) Fragor, *genit.* fragoris, m. *Liv. Plin.* *Bruit (*que fait un vent en sortant du corps.*) Crepitus, ûs m. *Bruit (*que font les aigles en volant & les oyes.*) Clangor, *genit.* clangoris, m *Cic. Colum.* Ogłos trąb dzwięk. *Głos pod ziemny. *Głos pewny hał s ktory zsiebie wydaią koła źle násmarowáne skrzypiąc, żelazo rospalone w wodę zimną wpuszczone szumiąc, Liny okrętowe kiedy ią przywięzuią trzeszcząc, Strzały ábo kamienie rzucone ná powietrzu szeleszcząc, piłá kiedy ią ostrzą. *Skrzypanie drzwi, szelest liści ná drzewie od wiatru, szum wody álbo szmer po kamykach bieżącego potoku álbo w piaskach. *Tupanie tętent nog w chodzeniu. *Dzwonie brzęczenie pszczoł, lub inszego owadu lataiącego. *Trzaskanie drzewá rzuconego w ogien. *Klaskanie plask od plag, szastanie od smaganiá *Brząkanie dzwonienie żelazá iedno o drugie uderzywszy. Wrzawá hałas głosow rożnych razem pomięszanych iako bywá w posiedzeniach álbo ná Sądach. *Łoskot, puk, trzask rzeczy iakiey ktorá się łamie. *Trzaśnienie przez upuszczenie wiatru przyrodzonego, puk wiatru z ciałá wychodzącego. * Hałas krzykanie gęganie Orłow álbo gęsi lecących.

Faire du bruit, (*Mener du bruit.*) Strepere. Fremere. Concrepare. *Plin. Ovid.* Hałasować, hałas czynić, prowadzić.

BRUIT, (*Tintamare, trouble.*) Tumultus, *genit.* tumultûs, *Ter. Cic.* ROZRUCH, Zgiełk hałas.

FAIRE *du bruit pour peu de chose.* In re levi ingentem tumultum facere. *Plaut.* HAŁAS czynić o małą rzecz

FAIRE *du bruit à une personne qui parle,* (*Le troubler.*) Dicenti obstrepere, n. *Cic.* PRZESZKADZAC komu mowiącemu, hałasuiąc.

Pourquoy faites-vous tant de bruit devant nostre porte? Quid tumultuaris antè ædes? *Plaut.* Czemu tak hałasuiesz przed wrotami naszemi.

Vous allez entendre beau bruit. Tum turbæ fiunt. *Terent.* Usłyszysz należyty hałas.

Tout retentit du bruit. Personant omnia tumultu. *Liv.* Wszytko pełne hałasu zgiełku.

Je n'aime point le bruit. Turbas non amo. *Ter.* Nielubię hałasu.

BRUIT, (*Division, dissension, qui arrive entre les personnes*) Rixæ, *genit* rixarum, f. pl. *Cic. Ter.* HAŁAS, Kłotnie niesnáski ktore się trafiaią między, osobami swary.

Avoir du bruit avec quelqu'un. Cum aliquo rixari. dep. *Liv* Mieć hałas z kim, kłotnią.

Ils avoient commencé d'avoir du bruit ensemble. Jam tum inceperat turba inter eos. *Ter.* Zaczęli się kłocić między sobą

BRUIT se dit figurément *de la réputation bonne ou mauvaise.* Fama, *genit.* famæ, f. Nomen, *genit.* nominis, n. *Cic.* OGŁOS, Ogłoská się mowi niewłaśnie o sławie złey álbo dobrey.

Avoir mauvais bruit, ou *mauvaise réputation.* Malé audire. *Cic.* Mieć złą ogłoskę o sobie źle słychać o sobie.

Vous avez mauvais bruit parmi le peuple. Malè tibi dicitur in vulgus. *Plaut.* Zle o tobie słychać między ludzmi.

Il a eu quelque bruit dans le monde & quelque estime. Aliquod nomen decusque gessit inter homines. *Virg.* Miał iakąś ogłoskę o sobie między ludzmi, y nieco poważeniá.

BRUIT se dit aussi *des discours & des nouvelles qui courent & dont on s'entretient dans le monde.* Rumor, *genit.* rumoris, m. Fama, *genit.* famæ, fœm. *Cic.* Słychać się też mowi o nowinach o tym co powiadaią między ludzmi y oczym ludzie mowią.

Faire courir, répendre, semer des bruits. Rumores serere, rumores spargere. act. *Cic.* Rozsiewać puszczać wieści.

Le bruit court par-tout de cela. Illud percrebuit omnium sermone. *Cic.* Wszędzie tego pełno słychać.

Le bruit court que vous avez une méchante langue. Rumor ait malæ te esse linguæ. *Mart.* Słychać, pełno tego że masz ięzyk zły.

Il estoit venu je ne sçay quel bruit. Pervaserat, *ou* incesserat rumor. *Tacit.* Przyszła niewiem co za wieść.

On fait courir de vous des bruits fascheux. Graves de te rumores sparsi sunt. *Cic.* Puszczaią o tobie ogłoski nieprzyiemne

Il est meslé dans les bruits de la ville. Versatur in pervagato sermone civitatis. *Cic.* Pokolędzie go sobie obnoszą wziąwszy go ná ięzyki po mieście.

Il en a esté quelque bruit. Aliquid sermonis fuit hac de re. *Cic.* Coś o tym słychać było.

Un bruit incertain, dont on ne sçait point l'auteur. Rumor sine auctore. *Cic.* Wieść nie pewná ktorey niewiedzieć skąd wyszłá od kogo,

Ayant répandu par tout de fort mauvais bruits. Dissipatis improbissimis rumoribus. *Cic.* Wszędzie puściwszy złe bardzo wieści.

Le bruit est que. Rumor est. *Ter.* Aiunt. *Cic.* Słychać że:

Petit bruit d'une chose. Rumusculus, *genit.* rumusculi, m. *Cic.* Ogłoská o czym.

A PETIT BRUIT, façon de parler adverbiale pour dire, (*Secretement, doucement.*) Placidè. adv. *Plaut.* POWOLI POMALU, sposob przysłowia, cicho łagodnie.

BRULABLE, m. & f. (*Qui merite d'estre brulé.*) Cremandus, a, um. *Plin.* OGNIA spalenia godzien.

BRULANT, m. BRULANTE, f. participe actif du verbe BRULER. Urens, *genit.* urentis, omn. gen. Comburens, *genit.* *Cic.* PALĄCY, PARZĄCY, PARZĄCA, od słowá palić.

BRULANT participe en signification neutre, (*Qui brule, qui est en feu, qui est extrémement chaud.*) Ardens. Flagrans. *Virg.*

Virg. PAŁAIĄCY bardzo rozpalony co iest iak ogien.

Un soleil fort brulant. Flagrantissimus sol. *Plin.* Słońce bardzo pałaiące.

ON DIT au figuré, *Brulant de désir, d'envie, de colere.* Ardens, *ou* flagrans desiderio, invidiâ, irâ. *Cic.* *Brulant pour les lettres.* Literarum amore flagrans. *Quint.* MOWIĄ niewłaśnie. pałaiący żądzą, zazdrością gniewem. *Pałaiący do nauk.

BRULE', m. BRULE'E, fœm. part pass. Ustus. Adustus. Combustus. Exustus. Crematus, a, um, *Cicer.* SPALONY, SPALONA, Sparzony, spieczony.

Brulé autour. Ambustus, a, um. *Plin. Jun.* *Brulé par le bout.* Præustus. *Virg.* Opalony dokołá. *Spalony przypalony z końca.

Qui a le teint brulé d'un voyage. Quid est adustioris coloris ex recenti viâ. *Liv.* Opalony ogorzały ná płci z podroży

Demi-brulé. Semi-ustus. *Cic. Suet.* Wpoł spalony.

BRULEMENT, subst. masc. (*L'action de bruler.*) Ustio. Crematio. Exustio. PALENIE.

BRULER, V. act. (*en parlant du feu qui brule & consume les choses.*) Urere. *Cic. Liv.* PALIC mowiąc o ogniu palącym y trawiącym rzecz iaką.

Bruler, ou faire bruler. Comburere. Deurere. *Cic.* *Bruler quelqu'un vif.* Vivum aliquem comburere. Spalić, kazać spalić, żywo kogo spalić.

BRULER, (*se dit du soleil, qui par sa chaleur brule le visage & les herbes; & aussi de la gelée & d'un vent froid qui brule le bourgeon de la vigne, & des arbres.*) Adurere. *Var.* Torrere, act. accus. *Cic.* SPALIC, Opalić, mowi się o słońcu ktore gorącem swoim opala twarż y ziołá, także też o mrozie, y wietrze zimnym ktory opala pączki winnicy y drzew

La fiévre brule les entrailles. Viscere exurit febris. *Mart.* *Estre brulé de l'ardere du soleil.* Solis ardore torreri. *Cicer.* *De soif.* Siti torreri. *Lucr.* *La chaleur du soleil brule, le froid brule.* Adurit solis calor, adurit frigus. *Virg.* Gorączká pali wnętrzności. *Być spalonym od słońcá. *Od pragnieniá, słońce gorącem dopieká, mroz dopieká parzy.

BRULER en signification passive, *Estre en feu, estre embrasé.* Flagrare. Deflagrare Conflagrare. *Liv. Plin.* GOREC być w ogniu być rospalonym.

BRULER signifie en un sens figuré, *Estre agité de quelque violente passion d'amour, d'ambition, de haine, de colere.* &c. Ardere. Flagrare Conflagrare. neut. *Ubi.* GOREC, w wyrozumieniu niewłasnym znaczy być wzruszonym gwałtowną iaką námiętnością miłości, wyniosłości, gniewu.

Bruler d'amour pour quelq'un. Alicujus amore ardere *Cic.* Pałać miłością do kogo.

Quoy que Venus vous domine elle vous brule d'un feu honneste & ne vous donne que de belles inclinations Quæ te cunque domat Venus non erubescendis adurit ignibus, & semper amore ingenuo peccas. *Horat.* Lubo ci Wenus panuie iednakże cię przystoynym tylko ogniem zagrzewá, y same tylko piękne żądze w Tobie wznieca.

Bruler d'amour pour l'histoire. Ardere studio historiæ. *Du desir de trouver la vérité.* Ardere studio veri reperiendi. Pałać miłością ku historyi. * Pałac chęcią doyścia prawdy.

Bruler d'avarice. Ardere, *ou* fervere avaritiâ. *Cic.* Pałać łakomstwem.

Bruler d'envie de voir quelqu'un. Ardere aliquem videre. *Plin. Jun.* *Bruler d'envie de se venger.* Ardere ad ulciscendum. *Cæs.* Pałaiącym pragnieniem kogo pragnąć oglądać Pałać zemstą.

Tout le monde brule d'envie de reprendre les actions & les paroles d'autruy, & il ne se trouve jamais que leur bouche soit assez grande, ni leur langue assez prompte. Ad reprehendenda aliena dicta & facta ardet omnibus animus, vix satis apertum os aut lingua prompta videtur. *Salust.* Wszyscy iak zapalił do uwłaczaniá sprawom y mowom cudzym, y nigdy im się nie zdaie áby ich gębá na to była dość im otwarta álbo ięzyk dosyć prędki.

Estre brulé par la cupidité, ou Bruler de cupidité. Inflammari incendiis cupiditatum. *Cic.* Pałać chciwością.

ON DIT *Bruler les yeux à quelqu'un,* pour dire, *Faire en sa presence une chose qu'on sçait luy devoir faire de la peine & luy estre desagréable.* Urere aliquem. *Terent.* MOWIĄ wypiekać oczy komu, czynić przednim co takowego comu iest nieprzyiemno y przykro.

(Cette metaphore est tirée de la coustume des Princes Orientaux, qui aveuglent leurs cadets, en leur mettant un fer chaud auprès des yeux.) To podobieństwo iest wzięte od zwyczaiu Monarchow Wschodnich, ktorzy oślepiaią młodszych swoich żelazo gorące im do oczu przykładaiąc.

ON DIT encore, *Bruler de l'encens devant quelqu'un.* pour dire *l'Idolatrer & le flatter demesurement, en l'encensant toûjours par des louanges outrées.* Blanda tura alicui dare. *Tibul.* MOWIĄ ieszcze Palić kadziło przedkim. to iest Balwochwalnie go prawie szanować podchlebstwy niezmiernemi kadząc go ustawicznie zbytecznemi chwalbami.

BRULER se dit proverbialement en ces manieres de parler. *Il s'est venu bruler à la chandelle,* (*quand quelqu'un est sorti d'un lieu où il estoit en seureté, pour se venir faire prendre.*) Indicio suo ut sorex periit. *Plaut.* PARZYC, palić mowi się przysłowiem w tych następuiących sposobach: Przyszedł się sparzyć u świecy, kiedy kto wyidzie skąd gdzie był bespiecznie, tam się pokazuiąc gdzie go schwytać mogą.

BRULER *la chandelle par les deux bouts,* pour dire, *Faire des dépenses de plusieurs manieres qui ruinent bien-tost un homme.* Variis modis rem oblimare. *Hor.* PALIC, Swiecę z obu końcow, kosztá czynić y wydatki zbytnie ktore do upadku przywodzą.

J'en viendray à bout, ou j'y bruleray mes livres, pour dire, *Je poursuivray l'affaire avec la derniere opiniastreté.* Rem istam pertendam naviter, aut nullus ero. Albo dokażę albo Księgi swoie popalę: to iest będę się o to starał aż do ostatniey.

L'ACTION *de bruler.* Ustio. Exustio, *genit.* onis, f. *Cat.* Crematio. *genit.* onis, f. *Plin.* Palenie.

CELUY *qui bruloit les corps morts.* Ustor, *genit.* ustoris, m. *Catul.* PALACZ ten co palił ciałá umarłych u dawnych.

LE LIEU *à Rome où on bruloit les corps.* Ustrina, *genit.* ustrinæ, f. *Plin.* ZGLISZCZE, Zgorzelisko, ognisko kędy u Rzymian palono ciałá umarłych.

BRULOT, subst. masc. (*Vaisseau de guerre sur mer rempli de feux d'artifice pour bruler les vaisseaux ennemis.*) Incendiaria navis. Navis ad incendendum præparata, f. *Cæs.* OKRĘT ognisty woienny, okręt nápełniony ogniami misternemi, dla zápalenia okrętow nieprzyiacielskich.

Il mit le feu avec quarante brulots & consuma cinq galeres, le feu ayant pris aux deux extrémitez. Quadraginta onerarias naves præparatas ad incendium immisit, & flammâ ab utroque cornu comprehensâ, naves sunt combustæ quinque. *Cæs.* Ogień zapuścił czterdziestą ognistemi okrętami y spalił pięć Galerow gdy z obu końcow ogień się záiął.

BRULURE, subst. f. (*endroit brulé.*) Ambusta, *genit.* ambustorum, n. pl. *Plin.* SPARZELINA mieysce sparzone.

L'eau de plantin est bonne pour les brulures. Ambusta sanantur plantagine. *Plin.* Woda babczana dobra iest od sparzeliny.

Les brulures d'eau chaude ne s'élevent point en cloches, lors qu'on met aussi-tôt un œuf dessus. Ambusta aquis, si statim ovo occupentur, pustulas non sentiunt. *Plin.* Sparzenie wody gorącey nieczyni bąbelow ieżeli zaraz przyłożysz iaie ná to.

Le jus de la racine d'asphodele cuite guérit les brulures. Decoctæ radicis asphodeli succus ambusta emendat. *Plin.* Sok z korzenia złotogłowowego gotowany goi sparzeliny.

La cendre de figuier empesche les coutures des brulures. Ambustis cicatricem tenuissimam obducit cinis fici. *Plin.* Popioł figowy niedopuszcza szwow po sparzelinach.

Une noix de galle empesche la cuisson des brulures. Ambusta se dat nucleus gallæ. *Plin.* Gałka galasu broni bolu sparzeliny.

BRUN, m. BRUNE, f. adject. (*Couleur sombre & obscure, qui tire sur le noir.*) Fuscus. Aquilus, a, um. SNIADY, SNIADA, płci ciemney idącey ná czarniawą.

Qui est vestu de brun. Bœticatus, bœticata, bœticatum. *Mart.* Ubrany czarniawo.

BRUN se dit aussi (*des personnes qui n'ont pas la peau fort blanche.*) Fuscus, fusca, fuscum. SNIADY się też mowi o osoboch ktore nie maią płci bardzo białey.

ON DIT, *Le temps est brun.* Dies fuscatur. *Val. Flacc.* MOWIĄ czas iest szarawy ciemny.

LE BRUN *de la nuit* se dit sur mer, pour *l'obscurité de la nuit.* Obscurum noctis. *Lucr* CIEMNOSC nocy ná morzu

LA BRUNE, (*Le temps entre le soleil couché & la nuit.*) Vesper, pl. *Cic. Solin.* MROK wieczor czas między záchodem słońca y nocą szara poświata.

Sur la Brune, ſur le ſoir, (entre chien & loup. Flexo in Primâ veſperi. *Liv.* Primo veſpère. *Cæſ.* Dubiâ luce. *Ovid.* Pod mrok pod wieczor.

BRONDUSE, *aujourd'huy* BRINDES, (*Ville de Calabre en Italie, & capitale des Salantins.* Brunduſium,ii, n. *Cicer.* BRUNDUZ álbo BRYNDA Miaſto Kalabryi Wewłoſzech głowne Salantynow.

BRUNET,m. BRUNETTE,f.(*Qui eſt un peu brun.*)Subniber, ſubnigra, ſubnigrum. *Plin.* CZARNIAWY, CZARNIAWA co ieſt trochy śniade.

BRUNIR, V. act. (*Rendre brun.*) Fuſcare,act.acc.*Ovid.* CZERNIC śniedzieć.

BRUNIR,(*Polir l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polire. Expolire. *Plin.Stat.* POLEROWAC, glancować złoto ſrebro Glancownikiem.

BRUNISSEUR,ſubſt.maſc. (*Celuy qui brunit l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polio, *genit.* polionis, maſc. *Firm.* GLANCOWNIK, Ten co glancuie chędoży złoto, ſrebro, glancownikiem.

BRUNISSURE, ſubſt.f. *ou* BRUNISSEMENT, ſubſt. m. (*Le poli qu'on donne à l'argent avec le bruniſſoir.*) Politura, *genit.* politure, f. *Plin.* GLANC ktory daią złotu, ſrebru, glancownikiem.

BRUNISSOIR,ſubſt.m.(*Outil qui ſert à polir des métaux &c.*) Inſtrumentum (quo poliuntur metalla,&c.) GLANCOWNIK ſtatek ſłużący do polerowania kruſzcow.

BRUNSWIC, (*Ville capitale du Duché de meſme nom en la baſſe Saxe.*) Brunſvicum, *genit.* Brunſvici,neut. BRUNSWIK Miaſto głowne Xięſtwa tegoż Imienia w niżſzey Saxoniy.

BRUSC,ſubſt.m. (*Myrte ſauvage.*)Myrtus ſilveſtris, *genit.*myrti ſilveſtris. OSTROKRZEW Myrt leśny.

BRUSQUE, adject.m. & f.(*Prompt,vif,impétueux.*) Acer & præceps in agendo, *genit.*acris & præcipitis. *Cic.* POPĘDLIWY gorący przykry.

Il eſt un peu trop bruſque & plus franc qu'on ne voudroit. Truculentior eſt atque plus æquo liber. *Hor.* Trochy ieſt zbyt popędliwy, y rzetelnieyſzy niżeliby ſobie życzono.

Il a la repartie bruſque. Acriter reponit. *Juv.* Jeſt w odpowiedzi popędliwy przykry.

BRUSQUEMENT,adv.(*D'une maniere bruſque.*)Aſperè adv.*Cic.* POPĘDLIWIE nágle przykro.

Les ennemis donnerent ſi bruſquement que noſtre cavalerie plia. Vi adeò præcipiti hoſtes impetum fecerunt in noſtrum equitatum, nemo ut conſiſteret. *Cæſ.* Ták przykro nátarł nieprzyiaciel że iazda naſza zwinęła ſię.

BRUSQUERIE,ſubſt.f.(*Saillie d'une humeur emportée & violente.*) Acris & vehementis animi incitatio, m. *Cic.* POPĘDLIWOSC wypadnienie z popędliwością y gniewem.

Je ne m'accommode point de vos bruſqueries,(Vos bruſqueries ne me plaiſent point) Tuos animi præcipites impetus non fero. Nie zdaią mi ſię popędliwości twoie, niepodobaią mi ſię.

BRUSQUER,V.act.(*Faire inſulte de paroles ou autrement à quelqu'un, luy répondre,* ou *luy parler d'une maniere bruſque & peu civile.*) Ferociter & ſubaſperè aliquem habere. OBRAZIC kogo ſłowami popędliwemi álbo inaczey, odpowiadać álbo mowić popędliwie y bez ludzkości.

BRUT,m.BRUTE,f.adject. (*Qui n'eſt point encore poli ni taillé,(parlant des pierres,des diamants, & de choſes ſemblables.*)Crudus,cruda,crudum.Impolitus,impolita,impolitum. *Plin.Cic.* PROSTY, PROSTA,co ieſzcze nie ieſt polerowane áni rznięte mowiąc o kamieniach dyamentach y rzeczach podobnych.

BRUT,m.BRUTE,adject.m.& f.(*Sauvage.*) Brutus,bruta,brutum. *Hor.*BEZROZUMNY,BEZROZUMNA.

*Les beſtes brutes.*Bruta animalia.*Cic.*Bezrozumne beſtye,

ON DIT au figuré,*C'eſt une beſte brute*, pour dire *Un ſtupide.*Immanis,*ou* fera bellula,f. MOWIĄ *niewłaśnie* ieſt to bezrozumne bydlę,to ieſt głupi.

BRUTAL, maſc. BRUTALE,f.(*Qui convient à une beſte brute.*) Belluinus. *Cic.* BESTYALSKI, BESTYALSKA co przyſtoi beſtyi bezrozumney.

ON DIT figurément,*Un homme brutal,(Qui agit plus en beſte qu'en homme.)* Ferus.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Człowiek dziki beſtyalſki o tym ktory barziey iák bydlę niż iák Człowiek ſobie poczyna.

*Il eſt brutal dans ſes plaiſirs.*In voluptatibus belluarum more volutatur. Beſtyalſko żyie w roſkoſzach ſwoich.

Il eſt brutal, (Il rompt en viſiere aux gens,il ne garde point de meſure.) Truculentus eſt & ferox. *Cic. Plaut.* Dziki żadnego względu niema ná nikogo każdemu gotow do oczu ſkoczyć.

Un eſprit brutal. Ferum ingenium. Belluina indoles. Umyſł dziki.

BRUTALEMENT,adv. (*D'une maniere brutale.*)Belluino,*ou* ferino ritu,abl. DZIKO Po beſtyalſku.

BRUTALEMENT, (*en eſtourdi.*) Stolidè & truculenter. adverb. Głupie y iák bydlę bezrozumne.

BRUTALITE',ſubſt.f. (*Action d'un brutal.*)Immanitas. Feritas, *genit.*atis,f.*Cic.* DZIKOSC beſtyalność.

Il a la brutalité des animaux ſous la figure d'un homme. Feritas & immanitas bellulæ ineſt ipſi in figurâ hominibus. *Cic.* Ma w ſobie dzikość beſtyi pod poſtawą ludzką.

BRUTALITE', (*Stupidité.*) Stupiditas, *genit.*atis,f. Stupor, *genit.*ſtuporis,m *Cic.* GŁUPSTWO.

LES BRUTIENS, (*Anciens peuple. qui occupoient l'extrémité de l'Italie proche du Phare de Meſſine.*Brutii, *genit.* Brutiorum,m.plur. BRUCYANIE dawny lud ktory ná końcu Włochow kray trzymali bliſko Latarni Meſſyni.

BRUSSELLES,*ou* BRUXELLES,(*Ville du Duché de Brabant,la reſidence ordinaire du Gouverneur pour le Roy d'Eſpagne dans les Païs-Bas.*)Bruxellæ, *genit.*Bruxellarum,f.plur. BRUXEL Miaſto Xięſtwa Brabanckiego, ſtolica zwyczayna ſprawcy zá Krola Hiſzpańſkiego w niżſzych niemczech.

Qui eſt de Bruxelles. Bruxellenſis & hoc Bruxellenſe, *genit.* Bruxellenſis *pour tous les genres.* Bruxelſki Bruxelczyk co ieſt z Bruxel.

BRUYANT, m. BRUYANTE,f. part. act. (*Qui fait un bruit ſourd,comme les mouches & les flots de la mer.*)Stridens, *genit.*ſtridens,omn.gen. BRZECZĄCY, Szumiecący co czyni hałas cichy iáko muchy y fale morſkie.

BRUYERE, ſubſt.f. (*C'eſt un nom general qu'on donne à pluſieurs petits arbriſſeaux ſauvages,qui viennent ſans culture, dont l'on fait des balais & des vergettes.*)Erice, *genit.*erices,f. *Plin.*CHROST Wrzos imię ogolne ktore daią wielom drobnym drzewinom dzikim ſamorodnym z ktorych robią miotły y miotełki.

De Bruyere. Ericæus, ericæa, ericæum.*Plin.* Chrościany wrzoſowy.

BUBE, ſubſt.f. (*Petite élevure,* ou *bouton qui s'éleve ſur la peau.*) Puſtula, *genit.* puſtulæ, f. Puſula, *genit.* puſulæ,f. *Colum.* PRYSZCZ bąbel ná ciele.

BUBON, ſubſt.m. (*Tumeur,ou peſte qui vient aux émonctoires du corps humain, à l'aine & ſous les aiſſelles.*)Bubo peſtilens. *Fernel.* Carbunculus. *Plin.* DYMIENICA guz powierzne ktore ſię przydaie ná gruczołowatych mieyſcach ciała ludzkiego w łonie, y pod pachami.

BUCHE, ſubſt.f. (*Piéce de gros bois à bruler.*) Truncus, Caudex.*Aul-Gel.*KŁODA pień kłoć ſztuka drzewa grubego na opał.

ON DIT au figuré, *Je ſuis une vraye buche, Je n'ay pas non plus d'eſprit qu'une buche* Sum ſtipes,*ou* truncus,*ou* caudex. *Ter. Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie ieſtem właſny pień, nie mam rozumu iák kłoć.

(Maniere de parler familiere.) Spoſob mowienia poufały

BUCHER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on ſerre le bois.*) Cella lignaria, *genit.* cellæ lignariæ,f. DRWALNIA gdzie drwa chowaią komora.

BUCHER *Funebre, (Pile de bois qu'on dreſſoit anciennement pour bruler les corps.)* Pyra.*Cic.* ZGLISZCZE pogrzebowe,Stos drew ktory układano u dawnych dla palenia trupow.

Appartenant au Bucher. Buſtuarius,a,um. Grobowy pogrzebowy ſtoſowy.

(Ce mot Latin ſe dit principalement des Gladiateurs qu'on faiſoit combattre auprés du Bucher, lors qu'on brûloit les corps des Grands de Rome.) To ſłowo łacińſkie mowi ſię náybardziey o ſzermierzach ktorym ſzermować kazano przy ſtoſie kędy palono ciała zacnych w Rzymie.

BUCHERON, ſubſt.m.(*Qui coupe & qui façonne le bois dans les foreſts.*)Faber lignarius,(*c'eſt proprement un Menuiſier.*)*(*ce ſont les valets qui alloient au bois pour une armée.*) *Materiarius, ii, m.(*c'eſt proprement un Charpentier.*)TRACZ cieśla co ścina drzewo y obrabia w leſiech to ieſt właśnie ſtolarz.*Drewniczy odrębniczy czeladź co chodzi po drwa dla woyſka. *Cieśla właśnie.

BUCHETTE, ſubſt. f (*Diminutif de Buche.*) Cremium. KŁODKA pieniek klocek.

BUCOLIQUE, ſubſt.f.pl. (*Petites hardes de peu de conſequence.*)Quisquiliæ,plur *Feſt.* GAŁGANY manatki ſzaty mało co warte, rupiecie.

BUCOLIQUES,(*Sorte de vers où l'on fait parler des bergers, & où l'on traitte de l'agriculture.*) Bucolica, *genit.*bucolicorum,n pl (*ou ſous-entend.*carmina.)*Ovid.* WIERSZE w ktorych paſtuſzkow rozmawiaiących o goſpodarſtwie y wſzyſkich rzeczach wyrażaią.

BUDE, (*Ville de Hongrie ſur le Danube,& la capitale de ce Royaume.*) Buda, *genit.* Budæ,f. BUDA Miaſto Węgierſkie nád Dunaiem ſtołeczne tego Kroleſtwa.

BUDOA, (*Ville de Dalmatie aux Venitiens ſur la mer.*) Butua, *genit* Butuæ,f. BUDOA Miaſto Dalmacyi náleżące do Wenetow nád morzem.

BUE'E, ſubſt.f. vieux mot pour dire *La leſſive.* Lixivia, *genit.*lixiviæ,f.*Plin.* Stare ſłowo miaſto Lug.

BUFFET,ſubſt.m.(*C'eſtoit autrefois une Armoire à deux étages où l'on mettoit la vaiſſelle d'argent,les pots & les verres pour ſervir à table.*) Abacus. *Vitr.* SŁUZBA ſtołowa przedtym bywała ſzafa o dwoch połkach gdzie ſtawiano náczynia ſrebrne, garki, ſzkło ſłużące do ſtołu, kredens.

BUFFET ſe dit auſſi *De la vaiſſelle d'argent, qu'on dreſſe ſur le buffet, (qui eſt aujourd'huy une grande table longue.)* Vaſa argentea, *genit.* vaſorum argenteorum, n.pl. *Horat.* *ſi c'eſt de la vaiſſelle d'argent.* *Vaſa ſtannea, *genit.* vaſorum ſtanneorum,n. pl. *ſi c'eſt de l'eſtain.**Vaſa fictilia, *genit.* vaſorum fictilium,n.plur. *ſi c'eſt ſeulement de la terre,* SŁUZBA ſtołowa mowi ſię też o ſrebrze ktore ſtawiaią ná kredenſie á to ieſt teraz ſtoł wielki długi.Jeżeli ſą náczynia ſrebrne. *Jeżeli ſą cynowe.*Jeżeli tylko gliniane.

On vit des tables dreſſées & des buffets de vaiſſelle d'argent. Triclinia ſtrata videre licuit, & magnum argenti pondus expoſitum.*Cæſ.* Widzieć było ſtoły nákryte y kredenſe ſrebrne.

Triclinia ſignifient *Trois Lits*,parce que les Anciens ſe couchoient pour prendre leurs repas.) Łożka trzy znáczy bo dawni leżący iádali koło ſtołow.

BUFLE,ſubſt,m. (*Beuf ſauvage.*)Bubalus.*Mart.* ZUBR dziki woł, Tur.

(Pline dit que *Bubalus* eſt le nom que donnoient les Anciens à un animal d'Afrique qui reſſembloit plus à un Veau ou à un Cerf, qu'à un Bufle; néanmoins on trouve *Bubalus* pour un *Bufle* dans le Livre des Spectacles attribué à Martial) Pliniuſz powiada że *Bubalus* było názwiſko ktore dawni dawali zwierzowi iednemu Afryki ktory był podobnieyſzy do Łoſia álbo ielenia niż do żubra, iednakże znáyduie ſię położone zá żubra w Księgach widowiſk ktore przyznaią Marcyaliſzowi.

BUFLE, ou *La peau du bufle.* Bovis feri corium.n. ŁOSIA ſkora czyli Zubrza, álbo Bawola.

*Collet,*ou *Colletin de bufle, (fait de ſa peau paſſée & préparée.)* E bovis feri corio thorax. *Plin.* Kaftan łoſi łoſica z ſkory łoſiey wyprawney y zámſzowaney zrobiona.

ON DIT populairement, *Repaſſer le bufle à quelqu'un,* pour dire *Le battre comme il faut.* Alicui lumbos fuſte dolare. *Hor.Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem wyprawić komu łoſicę to ieſt zbić go náleżycie.

BUGEY, (*Petit païs entre le Rhoſne,la riviere d'Ains,& le Comté de Bourgogne, dont la Capitale eſt Bellay*) Bugivus tractus, BUGIW Powiat niewielki między Rodanem y rzeką Enſą, y Hrabſtwem Burgundyiſkim, ktorego ſtolica ieſt Bellay.

BUGLOSE, ſubſt. f. (*Herbe potagere.*) Bugloſſus. *Plin.* WOŁOWY ięzyk ziele kuchenne.

BUISART, *ou* BUSART, ſubſt.m. (*Oiſeau de proye.*) Buteo. *Plin.* JASTRZĄB ptak gończy.

BUISSON, ſubſt.m. (*Arbriſſeau épineux.*) Dumus, *genit.* dumi,m.Rubus, *genit.*rubi. CIERNIE cierniſko.

Un lieu rempli de buiſſons. Dumetum, Vepretum. *Colum.* *Cic.Virg.* Mieyſce pełne cierniſka.

BUISSONNIER,m,BUISSONNIERE,f.(*Pareſſeux qui ſe va repoſer derriere un buiſſon, au lieu de travailler.*) Deſes, *genit.* deſidis, omn.gen. *Cic.* LEZUCH gnuśny co tylko zá krzakiemby leżał miaſto roboty.

ON DIT proverbialement, *Faire l'Eſcole buiſſonniere*, pour dire, *Aller jouër au lieu d'aller en claſſe.* Frangere diem ludo.

MOWIĄ przyſłowiem: Zá Szkołą náuki pilnować; Igrać ſobie zá Szkołą, biegaiąc, miaſto náuki pilnowania.

BULBE, ſubſt. f. (*Racine de diverſes plantes ſemblable à l'oignon, comme des lys, des narciſſes.*) Bulbus. *Plin.* CYBULA korzeń rożnych zioł podobny do cybuli, iáko liliy nárcyſſow.

LA BULGARIE, ou *la Baſſe Myſie*, autrefois *Royaume.* Bulgaria. BUŁGARYA,Myzya niżſza przedtym Kroleſtwo

BULGARE,ad.ect.m.& f. (*Qui eſt de Bulgarie.*)Bulgarus Bulgara,Bulgarum. BUŁGAR co ieſt z Bułgaryi.

BULLE,ſubſt.f.(*Expedition de Lettres en Chancelerie Romaine.*)Bulla, *genit.*bullæ,f.(*mot conſacré dans les deux Langues.*) BULA,BULLA,Liſt Papieſkiey káncelaryi w Rzymie ſłowo poświęcone w każdym z tych ięzykow.

(La Bulle n'eſt proprement que le ſeau ou le plomb pendant à quelque Acte; c'eſtoit anciennement un ornement de ceux qui triomphoient,& les jeunes enfans Romains en portoient auſſi pour les aiguillonner à la vertu. Elle ſignifie auſſi les ſeaux attachez aux patentes & lettres des Princes.) Bulla właśnie nie ieſt tylko pieczęć w ołowiu wiſząca u Piſma iakiego z dawności była też iedną z ozdob zwycięzcow, y młodź Rzymſka noſiłá ie dlá pobudki do cnoty znaczy też pieczęci wiſzące u liſtow Xiążąt y Krolow.

BULLE d'or eſt une Ordonnance de Charles IV. Empereur,qui eſtoit ſcellée d'un ſeau d'or qui y eſt attaché, *Bulla aurea, æ, fœm.* BULLA złotá ieſt uſtawá iedná Karolá IV. Ceſarzá maiącá złotą pieczęć wiſzącą.

Les Bulles d'or ont eſté en uſage chez les Empereurs d'Orient,& l'on s'en ſervoit dans les actes de grande conſequence. Te Bulle álbo pieczęci złote były w uzywaniu u Ceſarzow wſchodnich y zażywano ich w ſprawach bardzo poważnych.

BULLETIN,ſubſt.m.(*Petit billet que les Echevins ou Magiſtrats d'une ville donnent pour loger des ſoldats &c.*) Litteræ ædilitiæ. KARTKI,Goſpodne albo kwater karteczki ktore Sędykowie álbo urząd mieyſki daie dlá goſpod naznaczeniá żołnierzom.

BUPRESTE, ſubſt.f. (*Mouche ſemblable à la Cantharide*) Bupreſtis, *genit.* bupreſtis,m.& f.*Plin.* PASKUDNIK robak lataiący krowká.

(Cet inſecte venimeux fait tellement enfler les beufs, lors que par hazard ils en avallent en paiſſant l'herbe, qu'ils en crevent: Elle fait les meſmes effets aux hommes.)Ten owad zaraźliwy tak odymá bydlętá kiedy ſię trafi że go połknie ktore z trawą że zaraz od tego zdychá, co ſię y ludziom trafia.

BURAT,ſubſt.m.& BURE,ſubſt.f.(*Etoffe faite d'une laine fort groſſiere.*) Pannus craſſiore lanâ contextus. GUNIA Sukno robione z wełny bardzo proſtey,koc.

BUREAU,ſubſt.m.*on prononce* burau. (*Groſſe étoffe faite de laine, qui eſt la meſme choſe que la Bure, ſi non que c'eſt un drap plus fort.*)Burra, *genit.*æ.fœm. PAKLAK też ſamo co gunia tylko że mocnieyſze.

BUREAU,(*Eſpece de pupitre garni de bure verte.*)Pluteus panno viridi coopertus. PULPIT ſtoł ſtolik piſarſki ſuknem zielonym obity.

(Les Préſidens ont un Bureau devant eux, ſur lequel les Rapporteurs mettent les Pieces d'un procès qu'ils rapportent à la Chambre: & delà ſont venuës ces façons de parler dans noſtre langue. Náywyżſi ſędziowie maią taki ſtolik przed ſobą, na ktorym przed niemi kładą Rzecznicy papiery do ſpraw należące ktore odnoſzą do ſądowey izby y ztąd w Francuſkim poſzły te ſpoſoby mowienia.

Donner le Bureau à un Juge, (Luy permettre de rapporter une affaire.) Dare locum cognitori cauſam referendi coram judicibus, Położyć papiery ná ſtole przed ſędzią.

Avoir le Bureau. Occupare pluteum Curiæ. Mieć mieyſce ſędziowſkie, być ſędzią.

Mettre un procès ſur le Bureau. Litem inſtructam inducere in medium. *Plin.Jun.* Sprawę wywodzić u ſtolika przed ſądem.

Mon procès eſt ſur Bureau. Jam inſtituta eſt cauſæ meæ diſceptatio. Sprawa moia ſię ſądzi, ieſt ná kobiercu.

Sçavoir l'air, ou *le vent du Bureau.* Judicum ſenſum & mentem tenere. Wiedzieć iáki dekret iákie zdanie iáki ſąd potka w ſprawie.

*Sonder l'air du Bureau,(Preſſentir les ſentimens des Juges qui ont commencé de travailler ſur une affaire.)*Tentare quæ

sit mens judicum de re aliquâ. Dochodźić wywiadywać śię i kie ieſt zdanie Sędziow w ſprawie.

Le vent du Bureau n'eſt pas bon pour vous. Tibi judices non fauent. Nie dobrze ná ciebie wieie od ſtolika ſędziow.

C'eſt jour de Bureau, le Bureau ſe tient aujourd'huy, (Il y a aſſemblée.) Habetur hodie conventus. Dziś ieſt dzień ſądu dziś ſądy trzymaią, álbo będą, álbo maią bydź, záſiadać będą ſędziowie.

BUREAU D'ADRESSE, *(Lieu où l'on adreſſe toutes les nouvelles des pais étrangers, & dont on compoſe la Gazette.)* Ædes mercuriales. MIEYSCE nowin wieści gdzie zewſząd wieści z cudzych kraiow donoſzą y gdzie gazetę układaią.

BUREAU *des changeurs & banquiers.* Menſæ trapezitarum, f. plur. BANK Mieyſce weksłow.

BUREAU DES AIDES, *(où l'on reçoit les impoſts qu'on paye au Prince.)* Portorium, Pluteus publicanorum. KOMORA mieyſce gdzie oddaią podatki ktore pł cą do ſkarbu Cło

BUREAU *des Tréſoriers, (le lieu où ils s'aſſemblent.)* Quæſtorum ærariorum Curia. MIEYSCE gdzie śię ſchodzą y záſiadaią ſkarbowi.

BURELLES, ſubſt. f. pl. terme de blaſon. *(Faſces dans l'Eſcu.)* Faſciæ minutæ, arum, f. pl. PASY, Paſki, termin herbarſki paſki w Tarczy.

Vn Eſcu BURRELE'. Scutum faſciis minutis diſtinctum. i, neut. Tarczá w paſki.

BURETTE, ſubſt. f. *(Petit vaiſſeau à mettre du vin & de l'eau.)* Urceolus. *Colum.* KRUZYK naczynie pomierne ná wino ka finka, ampułká.

BURGAW. *(Pais d'Allemagne dans la Suabe.)* Burgavia. BURGAW, Kray Niemiecki w ſzwabiy.

BURGOS, *(Ville Archiepiſcopale & capitale de Caſtille la Vieille.)* Burgi; *genit.* Burgorum, m. pl. BURGOS, Miaſto Arcybiſkupie głowne Kaſtyliy ſtárey.

BURIC, *ou* BUDERICK, *(Ville d'Allemagne ſur le Rhin, dans le Duché de Cleves.)* Buricum. BURYK, Miaſto Niemieckie nad Rhenem w Xięſtwie Kliwiy.

BURIN, ſubſt. m. *(Outil de graveur.)* Cælum, *genit.* cæli, n. *Var. Quint.* DŁOTO narzędzie ſztycharza rylec.

BURINER, V. act. abſolu, *(Graver avec le burin.)* Cælare, *Cic.* DŁOTOWAC, Dłotem rznąć ryć.

Il a excellé dans l'art de buriner, ou *de graver ſur l'or.* In auro cælando inclaruit. *Plin.* Wſławił śię w ſztuce rznięćiá ná złocie y ná ſrebrze.

BURLESQUE, adject. m. & f. *(Plaiſant, divertiſſant.)* Mimicus. Jocoſus, a, um. Jocularius, iocularia, iocularium. Jocularis & hoc joculare, *genit.* jocularis *pour tous les genres. Cic. Hor. Phæd.* ZARTOWNY, Smieſzny rozrywce ſłużący kuglarſki ſzyderſki.

Vers burleſques. Mimici & joculares verſus. Wierſze żartowne.

(M. Scarron a excellé dans cette ſorte de poëſie.) Skaron wſławił śię w tym rodzaiu wierſzy.

LE BRULEQUE, *ou Le Stile burleſque.)* Jocularis dictio. ZARTOWNE z wyśmiewaniem piſmo.

BURLESQUEMENT, adv. *(D'une maniere burleſque.)* Jlocaliter. *Plin.* Jocosè. adv. *Cic.* NAMIEWNIE, żartownie ſzyderſko.

BURSE, *ou* PRUSE, *(Ville d'Antolie en Aſie au deſſous du mont Olympe, autrefois capitale de Bithynie.)* Pruſa ad Olympium. BURSA, Miaſto Natoliy w Azyi pod gorą Olympu niegdyś ſtołeczne Bitynly.

BUSE, ſubſt. f. *(Sorte d'oiſeau de proye.)* Buſio, *genit.* buſionis. KROGULCZYK, Kobus Ptak do polá gończy

BUSQUE, *ou* BUSC, ſubſt. m. *(Petite lame d'yvoire, ou de balaine, que les femmes mettent ſous leur corps, pour les tenir droites.)* Aſſulus pectoralis. TRZASKA, ZATYCZKA Słoniowey kości álbo rogowá białogłowſká w ſznorowkach dlá trzymaniá śię proſto.

BUSQUER *fortune*, V. act. *(Chercher à faire fortune.)* Omnibus modis indagare fortunam. act. SZUKAC ſzczęścia.

(Ce verbe n'eſt d'uſage qu'en certe ſignification.) To ſłowo nie ieſt w używániu chybá w tym rozumieniu.

BUSTE, ſubſt. m. *(Statuë à demi corps.)* Hermes, *genit.* hermæ, m. OSOBA, w poł, Poſąg popas rznięty álbo kowany z kámieniá.

(Quoique en Peinture ou duiſſe dire d'une figure, *Il n'en paroiſt que le Buſte,* comme d'un Portrait à demi-corps, neanmoins cela ne s'appelle pas ordinairement *un Buſte,* ce mot étant déterminé & propre à ce qui eſt de relief, & de ſculpture.) Chociaſz w malowaniach może śię mowić o obrazie iakim nie widáć go tylko *poſąg,* iako o obrazach po pas álbo do w poł tylko malowanych, iednakże to poſpolicie nie zowie śię poſągiem, gdyż to ſłowo ſłuży właśnie rzeczom wyrzynanym álbo cioſanym.

BUT, ſubſt. m. *(Point, marqué où l'on viſe.)* Scopus. Meta. *Liv. Cic.* CEL, Punkt znak gdzie kto zmierza.

ON DIT au figuré, *Aller au but,* ou *au point déciſif d'un procés* Caput rei alicujus attingere. MOWIĄ newłaśnie, Zmierzáć do celu álbo do punktu właſnego ſprawy iakiey.

J'ay eſté le but de tous les traits de la conjuration, tout a porte ſur moy. In me omnia tela conjurationis adhæſerunt. *Cic.* Iam był ná celu wſzyſtkiego ſpiknieniá, co żywo na mnie zmierzało.

Il eſt le but de l'envie & l'écueil des envieux. Eſt invidiæ ſcopus, invidorumque ſcopulus. On ieſt ná celu zazdrośći, y ſzkopuł zazdroſnych.

ON DIT adverbialement, *But à but,* pour dire, *D'une maniere égale.* Æquâ conditione. abl. MOWIĄ przyſłowiem Cel w cel. to ieſt proſto rowno.

Nous ſommes but à but, Nous ſommes à deux de jeu. Jam pares ſumus. *Plaut.* Ieſteśmy cel w cel, rowna gra.

DE BUT EN BLANC, *(Follement, temerairement.)* Temere. adv. Nullo adhibito conſilio. abl. Inconſideratè. adv. *Cic.* Z CELU w bok, głupie, lekomyślnie.

BUT, *(La Fin qu'on ſe propoſe.)* Scopus. Finis. *Cic.* CEL-Koniec ktory ſobie kto zmierzy.

Le but des fables eſt de corriger les hommes. Nihil aliud quidquam per fabulas quæritur, quàm ut corrigatur error mortalium. *Phæd.* Cel baiek ieſt poprawá ludzi.

Il n'a pour but que ſon intereſt. Suis ſolùm inſervit commodis. Nie má inſzego celu tylko właſny zyſk.

Tous leurs deſſeins n'ont d'autre but que la guerre. Omnia illorum conſilia ad bellum ſpectant. *Cic.* Wſzyſtkie ich zamyſły inſzego celu nie maią tylko woynę.

C'eſt le but de tous mes deſſeins. Eo ſpectant mea conſilia. *Cic.* Ten ieſt cel wſzyſtkich zamyſłow moich.

BUTIN, ſubſt. m. *(Tout ce qu'on prend ſur les ennemis.)* Præda, *Cic.* Zdobycz wſzyſtko co śię bierze nieprzyiacielowi.

La part du butin (qui appartenoit au Géneral de l'armée Romaine.) Manubiæ. *Aſcon-Ped.* Część zdobyczy ktorá náleżała wodzowi Rzymſkiemu.

Faire du butin. Prædam facere. *Cic.* Zdobycz mieć.

Il fit un grand butin d' hommes & de bétail. Magno pecoris atque hominum numero potitur. *Caſ.* Wielką zdobycz wziął ludzi y bydła.

BUTINER, V. act. abſolu. *(Faire du butin.)* Prædari. *Cic.* ZDOBYCZĄ, Łupieſtwem śię bawić.

L'eſpérance d'enlever & de butiner les aveugla. Spes rapiendi atque prædandi excæcavit eorum animos. *Cic.* Nadzieiá pládrowaniá y zdobyczy ich záślepiłá.

BUTOR, ſubſt. m. *(Eſpece de héron marqué de taches rouſſes, en forme d'étoiles.)* IASTRZĄB wielki cętkowany ná kſztałt gwiazdek czapla.

ON DIT figurément *(d'un homme ſtupide & mal-adroit.) C'eſt un gros butor.* Stolidus eſt & parùm dexter. *(parce que cet oiſeau eſt fort mal-adroit.)* MOWIĄ o człowieku głupim y niezręcznym właſny iaſtrząb, bo ten ptak ieſt barzo niezręczny.

BUTRINTO, *(Petite Place ſur la coſte de l'Epire aux Venitiens.)* Buthrotum. BUTRINT, Forteczká w ſtronicch Epiru Wenetow.

BUTTE, ſubſt. f. *(Petit tertre, lieu élevé, petite éminence.)* Tumulus, *genit.* tumuli, m. *Virg.* MOGIŁA, Kopiec ziemiá trochy wyſypaná ku gorze.

BUTTE *où l'on viſe.* Meta, *genit.* metæ, f. *Cic.* CEL, gdzie kto zmierzá.

Eſtre en butte à l'envie, à la médiſance, à la calomnie. Invidiæ, maledicentiæ, calumniæ objici. *Cic.* Być ná celu zazdrośći, potwarzy, obmowy.

BUTTER, V. act. *(Toucher au but.)* Metam cotingere. *Hor.* ZMIERZAC do celu, trafiać.

BUTTER ſe dit figurément, *(Tendre à quelque choſe.)* Aliquid, *ou* ad ad aliquid ſpectare. *Cic.* TRAFIAC, Zmierzáć do celu mowi śię niewłaśnie zá zmierzać ciągnąć do czego.

BUYRE, ſubſt. f. vieux mot. *(Sorte de cruche.)* Hydria, *gen.* hydryæ, f. Urceus, *genit.* urcei, maſc. *colum.* WIADRO, Ceber, Kruz ſtáre ſłowo.

BYSANCE. *(Ville ſituée ſur le Boſphore de Thrace, aujourd'huy Conſtantinople.)* Byzantium, *genit.* Byzantii, neut. CAROGROD, Miaſto nad morzem Cżarnym Tracyi dziś zowią Konſtantynopol.

BYSANTYN, m. BYSANTINE, f. Byzantinus, Byzantina, Byzantinum. CAROGRODZKI, CAROGRODZANIN, Carogrodzanká.

C. çA. CAB.

C'Troiſiéme letere de l'Alphabet, qui ſe prononce differemment, à l'ordinaire comme un K: mais quand devant les voyelles *a, o,* & *u,* il a une petite virgule deſſous, que les Eſpagnols appellent *Cedille* & les Imprimeurs ç à queuë, on le prononce comme une *S:* & meſme devant les voyelles *i* & *e,* toûjours comme une *ſ.* C, Trzecia litera Obiecadłá wymawiá śię rożnie zwyczaynie iako K: ále kiedy przedliterami *a, o,* y *u,* má ogonek od ſpodu ktory Hiſzpani zowią *roſzczka,* á Drukarze ç z ogonkiem wymawia śię iako *S:* y nawet przed literami *i,* y *e,* zawſze brzmi iak *ſ.*

C, chez les Anciens eſtoit une lettre numerale, qui ſignifioit *Cent* ſuivant ce vers, *Non plus quàm centū C littera fertur habere* C u dawnych była literá liczby znacząca *Sto* według tego wierſzá.

Que ſi l'on mettoit un tiret deſſus C̄, elle marquoit *Cent mille.* Ieżeli zaś nad nią liniykę pociągniono C̄ znaczyło ſtotyśięcy.

Eſtant miſe ſeule, elle ſignifie chez les Juriſconſultes *Codice,* ou *Conſule;* & quand on la marque double CC, elle veut dire *Conſulibus.* Gdy śię ſamo kładzie znaczy u prawnych *Codice* álbo *Conſule* á kiedy śię kładą dwá CC. znaczy *Conſulibus*

ÇA, adverbe qui marque le temps & le lieu. Z tę ſtronę przyſłowie znaczące czas y mieyſce.

Qui eſt au deça, ou *en deça des Alpes.* Ciſ-Alpinus, ciſ-Alpina, ciſ-Alpinum. *Cic.* Co ieſt z tę ſtronę gor Alpes.

Qui eſt, ou *qui habite deça,* ou *en deça le Rhin.* Ciſ-Rhenanus, ciſ-Rhenana, ciſ-Rhenanum. *Caſ.* Co ieſt álbo mięſzká z tę ſtronę Renu.

Ceux qui ſont deça le Rhin, ou *au deça du Rhin.* Qui citra Rhenum ſunt. *Caſ.* Ci co mięſzkáią po nad Renem.

Qui eſt au deça de l'Euphrate. Qui cis Euphratem eſt. Co ieſt z tę ſtronę Eufrates rzeki.

La Gaule qui eſt en deça. Gallia citerior. Francyá po zagorniá.

Les uns ſont allez deça, les autres de là. Alii huc, alii illuc tranſmigrant. Iedni poſzli wtę ſtronę drudzy w tamtę.

Ils s'enfuyoient qui à qui là. Alii alio diffugiebant. Uciekali kto tam, kto ſam.

Il eſt errant çà & là, ou *deçà, delà,* c'eſt à dire *en divers lieux.* Errat huc & illuc. Błąka śię tuła tu y owdzie.

Si vous venez par deça, c'eſt à dire *en nos quartiers.* Si huc venias. Si huc veneris. Ieżeli powrociſz tędy to ieſt w náſzę ſtronę.

ÇA, OR ÇA ſe dit pour encourager, & ſignifie *Sus donc.* Age. Agedum. *Cic. Ter.* *(au plurier, Agite. Agitedum. *Plaut. Liv.*) *Eia. *Ter.* Eia verò age. *Plaut.* NUZESZ mowi śię pobudzaiąc zachęcaiąc.

(quelquefois *Age* ſe met avec la premiere perſonne du plurier, *Age omittamus iſta.* ça ne parlons plus de cela. D'autrefois *Age* ſe trouve avec une troiſiéme perſonne du ſingulier, comme dans Tite Live. ça que le plus brave qui ſoit dans Rome paroiſſe maintenant pour combattre *Quem nunc Roma fortiſſimum virum habet, procedat agedum ad pugnam.*) Nużeſz, czaſem śię kładzie z pierwſzą oſobą: Nużeſz nie mowmy więcey o tym, czaſem z trzecią oſobą liczby poiedynczey iako u *Tytá Liviuſza* Nużeſz niech nay rozolutnieyſzy co może być w Rzymie pokaże śię teraz do ſpotkaniá.

Viens ça. Adeſdum. *Ter.* Poydź ſam.

ON DIT auſſi, *ça, ça lavons, mettons nous à table:* Agite, date aquam manibus, accumbamus. *Plaut.* MOWIĄ też nu nu myimy śię, śiadaymy do ſtołu.

CABALE, ſubſt. f *(Science ſecrette que les Hebreux prétendent avoir par tradition & révelation divine, par laquelle ils expliquent tous les myſteres de la divinité & toutes les operations de la nature.)* Oculta & arcana Hebræorum diſciplina, *Cabala, *genit.* cabalæ, f. *mot Hebreu.* KABALA, Nauká taiemná ktorą Zydzi udaią że maią przez podanie y obiawienie Boſkie przez ktorą wykładaią wſzyſtkie taiemnice Boſkie y wſzyſtkie ſkutki przyrodzone. * Kabałá ſłowo Hebrayſkie.

CABALE, *(Pratique ſecrette entre certaines perſonnes ſoit pour briguer les charges,* ou *pour quelque conſpiration.)* Coitio, *genit.* coitionis, f. Conſpiratio. Conſociatio, *genit.* onis, f. *Cic.* KABAŁA ſztuki ſpoſoby ſkryte między niektoremi ludźmi czyli w zabieganiu doſtoienſtwa, czyli w zmowie y ſpiknieniu iákim.

Faire cabale contre quelqu'un pour luy enlever ſes biens. De bonis alicujus coire. *Cic.* Kabałę uczynić ná kogo áby go zdobr wyzuć.

CABALE, *(Faction, parti.)* Factio, *genit.* factionis, f. *Phæd.* KABAŁA zmowa ſpiknienie.

Il eſt de la cabale. De grege illo eſt. *Phæd.* Jeſt z tey ſtrony, z tey ſekty, tey fakcyi.

Il ſe fit pluſieurs cabales dans la ville, pluſieurs factions. Multæ factionum partes in civitate conſpirarunt. *Phæd.* Kilka ſtron kilka fakcyi śię pokazało w mieście.

CABALER, V. n. *(Faire des cabales.)* Coitionem facere. *Cic. Suet.* KABAŁY czynić, ſtrony fakcyey wſzczyniać ſpikać śię.

CABALER, *(Faire une conjuration,* ou *une conſpiration.)* Conſpirare contrá aliquem. *Cic.* SPIKNĄC śię ſprzyśiądz.

On avoit cabalé contre luy. Conſpiratum eſt in eum. *Suet.* Sprzyśiężono śię ſpiknięto ná niego.

CABALEUR, ſubſt. m. *(Celuy qui cabale.)* Factioſus, factioſa, factioſum. *Cic.* NIESPOKOYNY buntownik.

CABALISTE, ſubſt. m. *(Celuy qui ſçait la cabale des Juifs.)* Qui novit occultam Judæorum ſcientiam. KABALISTA, ten co kabałę żydowſką náukę umie.

CABANE, ſubſt. f. *(Hutte, chaumiere, petite maiſonnette couverte de chaume, pour loger les pauvres.)* Caſa. CHATA chałupa ſłomą poſzyta ná mieſzkanie ubogich.

Le pauvre en ſa cabane où le chaume le couvre, Eſt ſuiet à ſes loix, (de la mort.) *Et la garde qui veille aux barrieres du Louvre, N'en défend pas nos Rois. Malh.* Mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumque turres. *Hor.* c'eſt à dire *La mort n'épargne perſonne, elle attaque auſſi bien le pauvre dans ſa cabane, que les Rois dans leurs Palais.* Ubogich w chacie ſwoiey w pokryciu ſnopkowym pod ſwe prawa bierze (*to ieſt śmierć.*) Y warta co pilnuie zaporow zámkowych Krolow w tym nie uſtrzeże, To ieſt śmierć nikomu nieprzepuści nápada ták ná ubogiego w chacie iák ná Krolow w Pałacach.

PETITE CABANE. Caſula, *genit.* caſulæ, f. *Plin.* CHATKA chałupka.

CABARET, ſubſt. m. *(Lieu où l'on vend du vin en détail & à pot)* Caupona. *Plaut.* KARCZMA Goſpoda dom ſzynkowny gdzie wino przedaią całkiem y ná garce.

CABARET, *(où l'on donne à manger & à boire comme dans les Tavernes, dans les Gargotes & dans les Hoſteleries.)* Popina. *Cic. Plaut.* GOSPODA gościnna gdzie ieść daią iáko w Auſteryach, Garkuchniach, kuchniach mieyſkich.

Il faut que je m'en aille au cabaret pour y vuider les plats & les pots. In popinam divertendum eſt mihi, lances detergam omnes, omneſque trullas hauriam. *Plaut.* Muſzę poyść do Garkuchni dla wyprzątania garkow y miſs.

Il aime le Cabaret, la Gargote. Popinat. *Hor.* Rad chodzi do karczmy ná goſpody.

CABARET *borgne, (Vn méchant cabaret, qui eſt obſcur, mal propre & mal ſervi.)* Tenebricoſa popina, æ, f. *Cic.* Nigra popina & ſordida, æ, f. *Mart.* Immunda popina, æ, f. *Hor.* PLUGAWA nieczyſta niechędoga goſpoda dom goscinny ladaiaki nie wygodny.

CABARET, *(où on loge & où l'on mange, Hoſtelerie.)* Taberna diverſoria. *Plaut.* DOM gośćinny gdzie ſtawaią y popaſuią.

Je m'en vas loger au troiſiéme cabaret hors de la porte. Ego divortor, extra portam huc in tabernam tertiam. *Plaut.* Stanę w trzecim gośćincu zá bramą.

Petit cabaret où l'on vend ſeulement du vin. Cauponula, *genit.*

*genit.*cauponulæ,f. *Cic.* Szynk Dom ſzynkowny gdzie tylko wino przedaią.

Frequentation, ou *hantiſe du cabaret où l'on boit & l'on mange.*Popinatio.*Aul-Gel.* Uczęſzczanie do karczm.

*Qui hante les cabarets où l'on boit & l'on mange.*Popino. *Hor.* Piiak co w karczmie uſtawicznie przeſiaduie.

Faire, ou *tenir cabaret,* (*Vendre ſimplement du vin à pot.*) Cauponiam artem exercere. Szynk trzymać ſzynkować ná garce.

DE CABARET *où l'on boit àpot.*Cauponius,a,um.*Plaut.* KARCZEMNY.

Vn garçon de cabaret. Puer cauponius. *Plaut.* Szynkarz chłopiec co ſzynkuie w karczmie.

De cabaret où l'on boit & mange. Popinalis & hoc popinale.*Colum.* Kuchta chłopiec co poſługuie w garkuchni.

CABARET,(*Eſpece de nard ſauvage.*)Aſarum.*Plin.* KOPYTNIK ziele rodzay nardu dzikiego.

CABARETIER, ſubſt. m. (*Qui vend du vin à pot,& en détail.*)Caupo.*Cic.* KARCZMARZ Gościnny goſpodarz co przedaie trunki ná garce winiarz.

CABARETIER, (*Qui donne à boire & à manger.*) Popino,onis,m. *Hor.* GARKUCHNIARZ co garkuchnię trzyma

CABARETIER, (*Hoſtelier, qui loge & donne à manger.*) Tabernarius,ii,m. *Cal. ad Cic.* GOSCINNY Goſpodarz co mięſzkańie y ſtoł trzyma dla gości.

CABARETIERE, ſubſt. f. (*Celle qui vend du vin à pot.*) Copa, æ, f. *Virg.* GOSCINNA co wino ná garce przedaie.

CABAS,ſubſt.m.(*Petit panier de jonc où l'on met des figues ſeches.*) Fiſcina. Fiſcella. *Cic.Aſcon-Ped.* KOSZYK ſitowy ná figi ſuche.

CABINET,ſubſt.m.(*Petite piece d'un appartement.*)Conclave.*Ter.* POKOIK oſobny w mięſzkaniu iakim.

CABINET *d Eſtude,*(*Lieu où l'on ſe retire pour eſtudier.*) Muſeum, i, n. *Var.* POKOIK do náuk gdzie ſię idzie oſobno dla bawienia ſię náuką iaką.

CABINET *de converſation.*(*où l'on s'entretient de ſciences & de nouvelles.*) Exhedra,æ,f. *Cic.* POKOIK do rozmawiania o náukach álbo nowinach.

CABINET *de tableaux & d'autres curioſitez* Tablinum,i, neut. *Varr.Petr.* POKOIK Obrazow, y inſzych ciekawości.

CABINET,(*Sorte d'Armoire à pluſieurs tiroirs,où l'on ſerre pluſieurs choſes.*) Armarium, ii, n. *ſi c'eſt une armoire; ſinon on dira,*Cimeliarchium, *gen.*ii,n. *mot grec.* SZAFA z wielą ſzufladami ná ſchowanie rożnych rzeczy ieżeli ieſt ſzafa,ieżeli zaś pokoik z ſzafami w ścianach może náżwać ſkarbczyk álbo lamuz.

CABINET *d'un jardin,* (*Couvert de verdure, de vigne,* ou *de chevrefeuille. pour ſe repoſer en eſté & ſe mettre à l'abri du ſoleil,&c.*)Nubilarium.*Plin.* CHŁODNIK w ogrodzie maiony dla ſpocżnienia lecie y ſchronienia ſię od ſłońca.

CABINET ſe dit figurément pour *ce qui ſe paſſe & ſe dit en ſecret dans les cabinets des Rois & dans leurs conſeils ſecrets touchant les affaires d'Eſtat.* Secreta,*ou* arcana conſilia, orum,n.pl. POKOY mowi ſię *niewłaśnie:* zá to co ſię mowi y dzieie ſkrycie w pokoiach Krolewſkich y radach ich taiemnych względem ſpraw Rzeczypoſpolitey.

*Charles-Quint n'eſtoit pas grand guerrier, mais c'étoit un grand homme de Cabinet.*Carolus-Quintus,non bellator quidem,ſed vir multi conſilii & prudentiæ. Károl piąty niebył wielkim żołnierzem, ále był wielkim człekiem co do rady pokoiowey.

Ce courtiſan ſçait tous les ſecrets & les intrigues du Cabinet. Hic aulicus arcana Regni conſilia,& artes novit. Ten człowiek Dworſki wie wſzyſtkie taiemnice rady pokoiowey.

ON DIT d'un juriſconſulte qui ne ſçait pas plaider,*Il eſt habile dans le cabinet & point dans la plaidoirie.*Ille juris peritus optimus eſt conſultor,ſed neſcit agere cauſas.MOWIĄ o rzeczniku prawnym ktory nie umie ſtawać w ſprawach, Dobry ieſt do rady, ále nie do ſtawania w ſprawach.

Vn homme de cabinet, & qui aime les lettres & les livres. Doctrinarum ſtudioſus, *Cic.* Człowiek náuki kochaiący y niemi ſię zabawiaiący.

CABLE,ſubſt.m. *plus uſité que* CHABLE,(*Tres gros cordage qui ſert dans les navires.*)Rudens,*genit.*rudentis.LINA okrętna żáglowa gruba.

CABOCHE, ſubſt.f. (*Teſte de l'homme.*)Caput, *genit.*capitis,n.*Cic.* ŁEB głowa ludzka.

(*Mot populaire qui ſe dit quelquefois dans le familier.*)

Słowo potoczne ktore ſię mowi czaſem w poufałości.

CABOCHARD,m. CABOCHARDE,f. adject.(*Teſtu,opiniaſtre.*)Capitio,onis,m.*Plaut.* Cerebroſus,a,um.*Hor.* ŁBISTY záderewiſty, uparty.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe poſpolſtwa.

SE CABRER,V.neut.(*qui ſe dit des chevaux qui ſe dreſſent ſur les pieds de derriere.*) Priores pedes in aera ſubrigere:act. WSPINAC ſię co ſię mowi o koniach co na nogach zadnich ſtawaią, przedniemi ſię wſpiąwſzy do gory.

SE CABRER ſe dit figurément pour, (*S'offenſer & ſe mettre en colere de quelque choſe qu'on a dit.*)Efferre ſe iracundiùs.*Cic.* WSPINAC Się,mowi ſię *niewłaśnie:*Za rozgniewać ſię o co kto powie.

Il ſe cabre pour le moindre mot. Vel minimo effertur. *Cic.* Weſpnie ſię o ladá słowko.

CABRIL,*ou* CABRI *comme on prononce,* ſubſt.m. (*Jeune chevreau.*)Capreolus,i,m.*Colum.* KOZIEŁEK młode koźlę.

CABRIOLE,*ou* CAPRIOLE, ſubſt.f. (*Saut leger que font les danſeurs.*)Arguta ſaltatio. KOZIEŁEK ſkok lekki w tańcu

CABRIOLER,V.n.(*S'élever de terre en ſautant & friſant ſes pas en retombant.*) Crebris arguriis pedes vibrare. KOZIEŁKI wyſkakiwać dogory nogi zbieraiąc y znowu ſtawaiąc ná nich.

CABUS,*ou* CHOU CABUS,ſubſt.m.(*Chou pommé.*)Caulis capitatus.*Colum.* GŁOWIASTA Kapuſta.

CACA, ſubſt.m. (*Ordure.*) Sordes, *genit.* ſordium,f.plur. Merda,æ,f.*Hor.* ŁAYNO, Gnoy, Kaka.

(Mot des petits enfans.) Słowo dzieci małych.

CACADE,ſubſt.f. (*Décharge du ventre.*)Ciborum onus. *Plin.* WYPROZNIC ſię,trząć.

(Mot du diſcours familier.) Słowo mowy potoczney.

*Faire une cacade.*Ciborum onus ejicere. Stolec odbywać, paſkudzić, kakać.

CACADE ſe dit auſſi figurément *du mauvais ſuccès de quelque folle entrepriſe qu'on s'eſtoit vanté de faire réüſſir.* Ineptum,*ou* infelix ſuſceptum.KAKNĄC ſię też mowi *niewłaśnie:* o złym ſkutku iákiego ſzalonego przedſięwzięcia o ktorym ſię kto przechwalał że go dokaże.

Ce capitaine a fait là une vilaine cacade. Hic dux magna ſe facturum minatus eſt, extricavit nihil. Ten wodz ſzpetnie ſię pokakał, trząsł.

CACHE,ſubſt.f.(*Lieu propre à ſe cacher.*)Latebra,æ,f.*Cic.* SKRYTOSC mieyſce ſpoſobne do ſchronienia ſię.

CACHÉ,m. CACHÉE,f. part. paſſ. Latens,entis,omn. *Cic.Hor.* SKRYTY, SKRYTA.

Argent caché. Nummi ſuppreſſi, orum, m.pl. SKRYTE pieniądze.

CACHÉ. (*Occulte, couvert, en parlant d'un chemin,d'un deſſein, d'une entrepriſe.*) Abditus Occultus Abſtruſus,a,um. SKRYTY, ſchowany, zákryty, ukryty; mowiąc o drodze o przedſięwzięciu iákim.

Vne volonté caché. Abdita voluntas & retuſa.*Cic.* Wola ſkryta:

CACHÉ,(*Couvert,diſſimulé.*)Tectus.Occultus.Abſtruſus, *Cic.* SKRYTY, ukryty, chytry.

Il eſt fort caché dans ſes paroles..Tectiſſimus eſt in dicendo.*Cic.* Skryty ieſt bardzo w słowach.

*Ils ſont cachez aux eſtrangers.*Tecti ad alienos.*Tac.* Skryci ſą przed obcemi.

Vn homme caché,diſſimulé. Abſtruſus homo. *Tacit.* *Vne convoitiſe plus cachée.*Tectior cupiditas.*Cic.* Człowiek ſkryty nieſzczery. *Żądza ſkrytſza.

Il y a du plaiſir dans la recherche des choſes les plus cachées. Indagatio rerum occultiſſimarum habet oblectationem. *Cic.* Jeſt iákieś upodabanie w dochodzeniu rzeczy ſkrytych.

ESTRE *caché,* ou *Se tenir caché en quelque lieu.* Latere, (lateo,lates,latui. *Cic.Caſ.* CHOWAC ſię ukrywać ſię kędy.

CACHER, V.act. (*Mettre une perſonne, ou quelque choſe en un lieu ſecret,où il ne puiſſe eſtre veu ni trouvé par d'autres.*) Tegere, Occultare, Occulere, Abdere, *Cic.Hor.Plaut.* CHOWAC kryć kłaść kogo álbo co,kędyby go ználeść nie możono áni widzieć.

*Il cacha le corps du vieillard dans les marais.*Corpus ſenile paludibus occultavit.*Cic.* Schował ciało ſtarca w bagnach.

*Se cacher.*Abdere ſe & contegere.*Cic.Caſ.* Kryć ſię, chować ſię.

Il ſe cacha dans les foreſts voiſines. Se in proximas ſilvas abdidit.*Caſ.* Schował ſię w laſach bliſkich.

*Se cacher derriere quelqu'un.*Obtegere ſe corpore alicujus. *Cic.* Chować ſię za kim.

*Se cacher de quelqu'un, ſe dérober de luy.*Se alicui ſubducere.*Petr.* Chować ſię przedkim kryć ſię przednim.

CACHER,(*Voiler,déguiſer.*)Tegere,Obtegere.*Hor.Tacit.* KRYC pokrywać udawać inaczey.

*Cacher ſes vices ſous de beaux diſcours.*Verbis decoris obvolvere vitia.*Horat.* Pokrywać wyſtępki ſwoie pięknemi słowami.

*Dieu par ſon infinie ſageſſe a caché l'avenir dans une profonde obſcurité.*Deus prudens futuri temporis exitum caliginosâ nocte preſſit. *Hor.* Bog nieſkonczoną mądrością ſwoią zakrył przyſzłe rzeczy, w głębokiey ciemności.

*Plus il travailloit à ſe cacher, & plus la renommée faiſoit éclater ſa gloire.*Quantò occultior,tantò plus famæ adeptus. *Tacit.* Im ſię bardziey ukrywał tym bardziey ſławá głośiłá imię iego.

Les longues années & tout ce qui eſt diforme en une femme ſe doit cacher ſous l'or & la pourpre. Purpurâ & auro occultanda ætas,& quidquid turpe mulieri.*Plaut.*Wiek podeſzły y wſzytko co ſzpeci matronę pokryć trzebá złotem y ſtroiami.

*Cacher ſes deſſeins à quelqu'un.*Expertem conſiliorum aliquem habere *Liv.* Ukrywać przedkim zamyſły ſwoie.

Eſtre fort cahé dans ſes ſentimens Abditos gerere ſenſus. *Sen.* Być bardzo ſkrytym w zdaniu ſwoim.

*Vn tres grand eſprit eſtoit caché ſous un corps négligé.*Ingenium ingens ſub corpore inculto latebat. *Horat.* Wielki bardzo rozum ukryty był pod nikczemną oſobą.

*Cacher ſa fuite,*ou *le deſſein qu'on a de s'enfuir.* Occultare fugam.*Caſ.* Pokrywać ucieczkę ſwoię álbo myśl ktorą ktorą kto má uciekać.

Vn méchant ſouhaite toûjours de ſe pouvoir cacher, il veut paſſer pour un homme juſte & ſaint, & couvre d'épaiſſes ténébres ſes crimes, mettant au devant de ſes tromperies un nuage obſcur. Sceleſtus optat ſemper fallere, vult juſtus & ſanctus haberi,noctem peccatis & nubem fraudibus objicit. *Horat.* Zły pragnie,zawſze ſię ukrywać,chce być mianyzá człowieká poczciwego y świętego,y pokrywá grubemi cieniami zbrodnie ſwoie, ſtawiaiąc mgłę ciemną przed zdradami ſwemi.

Cacher ſon eſprit,ne le point faire paroiſtre. Ingenium celare.*Hor.* **Sa douleur,ne la point faire paroiſtre.*Premere corde dolorem. *Virg.* Dowcip rozum ſwoy ukrywać, niepokazywać go. *Żal ſwoy nie wydaiąc ſię znim.

Le naturel de chacun eſt caché & couvert ſous les voiles de la diſſimulation. Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur uniuſcujuſque natura. *Cicer.* Przyrodzenie każdego ieſt zakryte y zaſłonione pod zaſłoną udawania.

SE CACHER,(*Fuir,*ou *éviter d'eſtre connu.*) Se occulere, ac tegere.*Horat.*KRYC SIĘ,Taić ſię,ſtrzedz ſię żeby niebyć poznanym.

*Vous n'entreprenez rien qui me puiſſe eſtre caché.*Nihil moliris,quod mihi latere valeat.*Cic.* Nic nie uczyniſz coby ſię przedemną utaić miało.

ON DIT proverbialement, *Cacher ſon jeu,* (*Ne pas faire paroiſtre ſon adreſſe en jouant,afin d'y engager les autres.*)Artem,*ou* peritiam ludendi tegere MOWIĄ przyſłowiem niepokazywać gry ſwoiey nie wydawać ſwoiey umiejętności w grze,áby drugich zwabić

ON DIT en ce ſens au figuré,*Cacher ſon jeu,ſes penſées,ſes deſſeins,*(*les diſſimuler.*)Animum,cogitationes & conſilia occultare.*Cic.* MOWIĄ w tymże rozumieniu niewłaśnie, nie pokazywać gry ſwoiey pokrywać zamyſły ſwoie co inſzego udaiąc.

CACHET,ſubſt.m. (*Petit ſeau qui porte une graveure de quelques armes,*ou *chiffres.*) Signum,i,n.Sigillum,i,n. *Plaut.* PIECZĄTKA,maiącá ná ſobie rżnięcie herbu iakiego Cyfry.

Il y a ſur ce cachet un Soleil levant tiré par quatre chevaux In ſigno ineſt Sol oriens cum quadrigis.*Plaut.* Ieſt ná tey pieczątce słońce wſchodzące ciągnione czteremá końmi.

LETTRE DE CACHET.(*C'eſt une lettre cachetée du cachet du Roy & ſignée d'un Secretaire d'Eſtat.*) Diploma regium. *Cic.* LIST Krolewſki pod pieczęcią; zapieczętowany pieczęcią pokoiową Krolewſką, y podpiſany przez iakiego Sekretarzá Dworu.

CACHETER,V.act. (*Appliquer un cachet ſur une lettre.*) Signare,Obſignare.*Plaut.Cic.* ZAPIECZĘTOWAC pieczątkę przyłożyć ná liſt iaki.

*Il m'a rendu vos lettres cachetées fidelement.*Integris ſignis literas mihi tuas reddidit. *Cic.* Oddał mi liſty twoie dobrze zapieczętowane.

*Cela eſt cacheté de voſtre cachet.*Tuo ſigno id obſignatum eſt *Plaut.* To ieſt twoią pieczątką zapieczętowane

*Donnez moy de la cire & du lin, fermez la lettre & la cachetez.*Cedo ceram & linum,age,obliga,obſigna.*Plaut.*Day mi woſk y len,złoż liſt y zapieczętuy.

CACHETTE,ſubſt.f.(*Cache,lieu où l'on ſe cache.*)Latibulum,i,n.Latebræ,æ,f.*Cic.* SKRYTOSC, ſchowanie, ſkrytka mieyſce gdzie ſię kto chowa.

EN CACHETTE,adverbe. (*D'une maniere cachée & ſecrette,en ſecret,à la dérobée.*) Occultè. Abſconditè.Latenter Secretò. Clam.Clanculum.Clandeſtinè adv.*Cic.* PO KRYOMU potaiemnie ſkrycie ukradkiem.

CACHOT,ſubſt.m.(*Lieu obſcur & eſtroit dans les priſons, où l'on met les criminels.*)Crypta,æ,f.*Juv.Lucan.* WIĘZIENIE turma mieyſce ciaſne y ciemne doł pod ziemią w wieży kędy ſadzaią zbrodniow.

CACOCHYME, adject. m. & f.(*Plein de mauvaiſes humeurs*)Vitioſis humoribus redundans, *gen.*redundantis,omn. gen. PEŁEN złych wilgoci w ſobie.

(Mot de medicine.) Słowo lekarſkie.

Vn corps cacochyme. Corpus mali habitûs, *genit.* corporis &c.n.*Celſ.* Ciało pełne złych wilgoci.

ON DIT figurément,*Vn eſprit cacochyme,une humeur cacochyme,* pour dire *Vn fantaſque,un bourru.* Moroſus & difficilis homo. *Horat.* MOWIĄ niewłaśnie człowiek pełen złych humorow to ieſt fantaſtyk dziwak niedogodziwy.

CACOCHYMIE, ſubſt. f. (*Mauvaiſe habitude du corps.*) Corporis mala habitudo. *Celſ.* WILGOTNOSCI zbytek w ciele, złe pomiarkowanie ciała.

(Terme de medicine.) Słowo lekarſkie.

CACOPHONIE,ſubſt.f.(*Rudeſſe de deux ſyllabes qui font un ſon deſagréable.*Sonus aſper.MOWA przykra przykrość dwoch ſylab dzwięku niewdzięcznego.

CADAVRE, ſubſt.m. (*Corps mort.*) Cadaver, eris,n. *Cic.* TRUP, ciało umarłe.

*Il a un viſage de cadavre,*ou *d'un mort.*Eſt ipſi cadaveroſa facies. *Plaut.* Ma twarz iák trup, álbo iák umarły.

CADEAUX, ſubſt, m. pl. (*Grands traits de plume & fort hardis que font les Maiſtres Eſcrivains pour orner leur écriture.*)Linearum interſeimplexarum circumductiones,onum, f.pl.Linearum volumina, *genit.* linearum voluminum,n.pl. ZAWOD Zawodzenie piorem pociągnione y bardzo znaczne ktore czynią doſkonali w piſaniu dla przyozdobienia piſania ſwego.

CADEAUX ſe dit auſſi *des repas,* ou *des collations qu'on donne hors de chez ſoy.* Comeſſatio, onis,f. *Plaut.* TOŻ ſię mowi o podwieczorkach ktore kto ſprawuie nie u ſiebie w domu ále gdzie indziey.

CADENAC,(*Petite ville du Quercy ſur la riviere de Lot.*) Uxellodunum,i,n.Cadenac.m,i,n. KADENAK miaſteczko Kwerkeraku nád rzeką Lotem.

CADENAS *ou* CADENAT, ſubſt. m. (*Serrure mobile & portative.*)Cadenatium.(*mots de la baſſe latinité.*)KŁOTKA zámek ruchomy y do noſzenia. słowo podłey łaciny.

CADENASSER, V. act. (*Mettre un Cadenas.*) Catenatâ ſerâ illigare. KŁOTKĘ dać do czego, ná kłotkę zámykać.

CADENCE,ſubſt.f.*on prononce* cadance.(*Meſure juſte & agréable que l'on garde dans le chant, dans la danſe & dans le diſcours.*)Numerus-Modus,i,m.Menſura,æ,f.*Cic.*MIARA słuſzna y wdzięczna ktorą zachowuią w ſpiewaniu, tańcowaniu, y mowieniu.

Qui a de la cadence,qui eſt nombreux,(parlant d'un diſcours.) Numeroſus,a,um. Numeroſè cadens, entis, omn. gen. *Cic. Quint.* Co ma miarę mowiąc o mowie.

*Faire un diſcours qui ait de la cadence.*Numeroſè fundere, *ou* dicere orationem. *Cic.* Mowę z pomiarem słow piſać.

*Garder une certaine cadence dans la proſe,évitant toutefois de faire des vers.*In ſolutâ oratione,modum & numerum ſervare,& verſum effugere.*Cic.* Záchować pewną miarę w mowie ciągłey ſtrzegąc ſię iednak áby wierſzami nie gadać.

Vn geſte fait avec cadence, avec meſure. Geſtus numeroſus, m.*Ovid.*Jeſt uczyniony w miarę,iednoſtaynie

Garder la cadence en chantant. Canere in cantu numeros. *Cic.* Chować miarę takt wśpiewaniu.

Danſer en cadence. Ludere,*ou* ſaltare in numerum. *Virg.* Tańcować w miarę w takt.

Sortir de cadence,ou *hors de cadence*.Extra numerum ſaltando ſe movere.*Cic.*Wyniść z miary miary taktu nię przeſtrzegac.

Avec cadence.Numeroſè.adv.*Cic.* Z miarą w takt.

CADENCE ſe dit figurément *des juſtes meſures qu'on obſerve dans les choſes morales:* comme, *Cet homme fait toutes ſes actions avec une ſi juſte cadence,qu'on n'y ſçauroit trouver à redire.* Ita prudenter & accuratè cuncta agit,ut minimè culpandus ſit. MIARA ſię mowi wrzeczach co do obyczaiow, iáko: Ten człowiek wſzyſtkie ſprawy ſwoie ták w miarę czyni że nie maſz co przyganić.

CADENE, ſubſt.f. vieux mot pour *Chaiſne*. Catena,æ,f. *Cic.* STARE Słowo zá Łańcuch.

CADET,m.CADETTE,f.adject.(*Le plus jeune des freres, la plus jeune des ſœurs.*)Natu minor.*Cic.*MŁODSZY,MŁODSZA, z braci álbo ſioſtr.

Ils ſont tous mes cadets; (*parlant d'un aiſné qui a pluſieurs freres,*) *& celui-cy eſt le plus jeune de tous*, ou *eſt le cadet de tous.* Fratres mei ſunt omnes natu minores, hic verò omnium minimus. Wſzyſcy ſą młodſi odemnie mowiąc o bracie ſtarſzym maiącym kilku braci.

Le pere eſtoit accompagné de ſon cadet. Patrem minor natu filius comitabatur. Ociec był z młodſzym ſwoim.

*Il a retenu ſon fils aiſné auprès de luy & a envoyé ſes deux cadets à la guerre.*Filium majorem natu ſecum retinuit,minores & juniores duos miſit ad bellum. Zoſtawił przy ſobie ſtarſzego á dwoch młodſzych ſynow poſłał ná woynę.

CADETE,ſubſt.f. (*Jeune ſœur, à l'egard d'une aiſnée.*) Soror natu minor Soror adoleſcentior,f. MŁODSZA Sioſtra względem ſtarſzey.

CADIS, *ou* CALIS, (*Iſle & ville Epiſcopale d'Eſpagne ſur la coſte occidentale d'Andalouſie,avec un bon port de mer, au nord du détroit de Gibraltar.*)Gades,ium,f.plur.*Cic.*GADES Wyſpá y miaſto Biſkupie Hiſzpańſkie ná ſtronach zachodnich Andaluzyi z dobrym Portem morſkim ku nordowi zatoki Gibraltaru.

Qui eſt de Cadis.Gaditanus,a,um.*Cic.* Gadytanin.

CADRAN,ſubſt.maſc.(*Quadre*,ou *Table où ſont décrites les heures.*) Tabula in quâ horæ deſcribuntur. KOMPAS,

CADRAN *Solaire*.Horologium ſciatericum.*Plin.*KOMPAS Słoneczny.

*Que les Dieux confondent l'inventeur des heures & des cadrans: Je puis dire que dès mon enfance mon ventre m'eſtoit un cadran beaucoup plus ſeur & plus fidele que tous les cadrans du monde.*Ut illum Dii perdant qui primus horas reperit & primus ſtatuit ſolarium,nam me puero uterus hic erat ſolarium multo iſtorum omnium optimum & veriſſimum.*Pla.* Niech Bog porłumi tych co godziny y kompaſy wymyślili, mogę mowić że od młodości moiey żołądek moy był mi kompaſem lepſzym nad wſzytkie náświecie kompaſy.

CADUC,m.CADUQUE,f adject.(*Qui eſt près de tomber, de vieilleſſe & de caducité.*)Caducus,a,um.*Plin.* UPADKU bliſki od ſtarości álbo ſłabości.

*Un corps caduc, infirme.*Caducum & infirmum corpus.*Cic.* Ciało ſłabe niedołężne.

CADUC,(*Fragile,periſſable.*)Caducus.Fragilis & hoc fragile, *genit.*is.*Cic.* NIETRWAŁY,Przemiiaiący.

Tout eſt caduc ſur la terre & ſujet au changement horſmis la vertu. Caduca omnia & mobilia præter virtutem. *Cicer.* Wſzytko ieſt nie trwałe ná świecie y przemianom podległe precz cnoty.

*Les richeſſes,la ſanté, les honneurs ſont des biens caducs & incertains.*Caduca & incerta ſunt divitiæ,valetudo,honores. *Cic.* Doſtatki zdrowie godności ſą to dobrá nietrwałe y nie pewne.

LE MAL CADUC,(*Le haut-mal.*) Morbus caducus,i,m. *Apul.* KADUK,Chorobá wielka.

(Cette derniere expreſſion vient de ce que celuy qui tomboit de ce mal dans les aſſemblées autrefois à Rome,les rompoit.) To oſtatnie wyrażenie ztąd idzie że kiedy kto wpadł w wielką chorobę ná Seymie w Rzymie tym ſamym ſeym rwał.

Qui tombe du mal caduc,qui y eſt ſujet. Comitialis homo, *Plin.* Skłonny do wielkiey choroby, kto ieſt tey podlegly

CADUCE'E,ſubſt.m. (*Baſton entortillé de deux ſerpents.*) Caduceus,i,m.*Var.* Caduceum,i,n. *Apul.* LASKA,Dwomá wężami opleciona.

(Le Caducée étoit la Verge que Mercure portoit en ſa main,avec laquelle il endormoit les hommes & reſſuſcitoit les morts,ſelon les Poëtes.Ta Laſká byłá ktorą Merkuryuſz wręce ſwoiey noſił,ktorą uſypiał ludzi,y umarłych wſkrzeſzał według Poetow.

Chez les Romains ceux qui dénonçoient la guerre s'appelloient *Fecjales;*& ceux qui alloient faire la paix,s'appelloient *Caduceatores*,m.plur.*Cic.*parce qu'ils portoient un caducée en leur main.) U Rzymian, Tych co wypowiadali woynę zwano: *Heroldami: álbo woźnemi.*tych zaś co ogłaſzali pokoy zwano *Poſłami.* bo laſkę poſelſką w ręku mieli.

CADUCITE',ſubſt.f,(*Eſtat de ce qui menace ruine.*)Senium, ii, neut. SŁABOSC, ſkłonność do upadku.

Cette maiſon eſt tombée de caducité. Illæ ædes ſenio collapſæ ſunt. Ten dom zapadł obalił ſię od ſtarości.

Il eſt mort de caducité,ou *de vieilleſſe.* Senio extinctus eſt. *Cic.* Umarł od ſtarości.

Caducité de l'âge,(*Age caduc.*)Declinata ætas. *Quint.*Wiek podeſzły ſtary.

CAEN *on prononce* Can,(*Ville de Normandie ſur la riviere d'Orne,capitale de la Baſſe Normandie.*) Cadomum,i,n. KAEN, Miaſto Normanij nad rzeką Orną głowne niżſzey Normanii.

Qui eſt de Caen. Cadomenſis & hoc Cadomenſe, *genit.* is. Kaenczyk.

Quelques Geographes croyent que la ville de *Caen*, répond à l'ancien *Breviodurus,i, f.*de Céſar.) Niektorzy kraiopiſowie rozumieią że Kaen miaſto ieſt toż co dawny Breviodur Cezará.

CAFFARD,m.CAFFARDE,f. (*Bigot;hypocrite.*) Falſus Dei cultor, *genit*, falſi Dei cultoris, m. NABOZNIK, álbo NABOZNICA,zmyſlona.

Il ſe dit particulierement des gens qui font leurs affaires ſous prétexte de religion,en abuſant de la ſimplicité & de la confiance des autres,) Mowi ſię oſobliwie o tych co ſwego do kazuią pod pozorem religii, wiary proſtoty y drugich nazłe zazywaiąc.

CAFFARDERIE,ſubſt.f.(*Hypocriſie.*)Simulata,*ou* larvata pietas. BAŁAMUCTWO w nabożeńſtwie zmyślonym.

(Mot bas & injurieux.) Słowo podłe y urażliwe.

CAFFE',ſubſt.m. (*Eſpece de féve qui croiſt dans l'Arabie Heureuſe.*) Fabula, æ, f. (quæ aſportatur ex Arabiâ felici.) KAFEA rodzay bobu ktory ſię rodzi w Arabiy ſzczęśliwey

CAFFE',(*Sorte de breuvage qu'on fait avec ces féves bruſlées & miſes en poudre, & qui ſe boit chaud.*)Sorbitio fabagina. KAFFA trunek ktory robią z tych ziarnek palonych y na proch z mielonych y ktore ciepło piią.

Un CAFFE', (*Lieu où l'on va prendre du caffé en boiſſon & d'autres liqueurs chaudes.*)Thermopolium,ii,n.*Petr.*KAFFARNIA mieyſce gdzie ná kaffę chodzą lub ná inſze ciepło trunki.

(Anciennement le lieu où l'on vendoit des liqueurs chaudes à Rome,s'appelloit ainſi.) Zdawna mieyſce gdzie trunki ciepłe ſzynkowano w Rzymie ták ſię názywało.

Eſtablir un caffé. Thremopolium inſtruere,*Plaut.* Kaffarnią wyſtawić otworzyć.

CAFFETIERE, ſubſt.f.(*Eſpece de coquemart dans lequel on prépare la boiſſon du caffé.*) Cucumella,æ,f. *Vlp.* DZBANEK, kociełek, ſtatek náczynie do kaffy.

LA CAFRERIE,ou *le païs des* CAFRES,(*qui ſont au Midi de l'Afrique.*) Cafrorum regio. KAFFRA álbo kray Kafrow ktorzy ſą na południu Afryki.

LES CAFRES, (*Peuples de la Cafrerie en Afrique.* Cafri. KAFROWIE Národ Kafry w Afryce.

CAGE, ſubſt.f. (*où l'on met des oiſeaux.*) Cavea, æ,f. *Cic.* KLATKA ná ptaki.

CAGE *d'oſier* (*à mettre devant les feneſtres,eſpece de jalouſie.*)Tranſenna.*Saluſt.*KRATKA ſitowiana z pręcia po przed okna.

CAGE en terme de marine, (*Eſpece d'eſchauguette d'oſier faite en forme de cage au haut du maſt d'un navire: on l'appelle* GABIE *ſur la mer Mediterrannée,&* HUNE *ſur l'Ocean*) Corbula. KOSZ ná maſzcie okrętowym, ſtrażnica.

ON DIT figurément, *Mettre quelqu'un en cage*,pour dire *le mettre en priſon.* Includere aliquem in caveam, *ou* in carcerem. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie wſadzić kogo do klatki,to ieſt wſadzić go do więzienia.

CAGLI,*ou*CAGLIO,(*Ville d'Italie dans le Duché d'Urbin*) Callium,ii,n. KALI Miaſto Włoſkie w Xięſtwie Urbinu.

CAGLIARI,(*Ville capitale de l'Iſle Sardaigne.*)Calaris,is, fœm. KALARI Miaſto głowne Sardyńſkiey Wyſpy.

Qui eſt de Cagliari. Calaritanus,a,um. Kalarytańſki Kalarytanin co ieſt z Kalary.

CAGNARD, m. CAGNARDE,f. mot bas & populaire, (*Faineant, pareſſeux qui ne quitte point le coin du feu.*)Deſes, *genit.* deſidis,omn. gen. PIECUCH, Kopciuch. ſłowo podłe y poſpolſtwa. Znáczące człeka gnuśnego coby tylko zá piecem ſiedział.

CAGNARDER, vieux mot. s'ACCAGNARDER, V.n. (*S'accouſtumer à la faineantiſe & à demeurer au coin du feu ſans rien faire.*)Deſidiam ſequi. PIECUCHEM Kopciuchem ſię ſtać nikczemnieć.

CAGNEUX,m.CAGNEUSE,f.(*Qui a les jambes tournées en dedans.*)Varus,a,um.*Hor.* KRZYWONOGI co nogi ma wewnątrz obrocone iák ſoſzki rozkraczone.

CAGOT,m.CAGOTTE,f.adject.(*Faux devot & fauſſe devote,qui affecte de tromper ſous de fauſſes apparences de pieté*) Larvatus pietatis cultor. NABOZNIK, álbo nábożnica ná pozor co zmyśla y oſzukuie poſtacią zmyslonq.

CAGOTERIE,ſubſt.f.*ou* CAGOTISME,ſubſt.m. (*Fauſſe dévotion.*)Larvata,*ou* adumbrata pietas. ZMYSLONE Nábożeńſtwo na udanie.

Il tira de luy de grandes ſommes d'argent par ſon cagotiſme, ou par ſes cagoteries. Hac fictâ,pietate ab ipſo æruſcavit ingentem pecuniam. Wyciągnął od niego wielkie pieniądze ſwoim Nábożnictwem udatnym.

CAHORS, (*Ville épiſcopale & capitale du Quercy ſur le Lot.*)Cadurcum.KADURK Miaſto Biſkupie y głowne Kwerkraku nád Lotem.

(Pluſieurs ſçavans Geographes font voir que Cahors répond parfaitement à l'ancien *Vexellodunum*,& *diolindum, i, neut.* de Céſar.) Wielu uczonych Kraiopiſow dowodzą że Kadurk cale ieſt toż co dawny Uxlodun y Diolind Cezara

*Qui eſt de Cahors.*Cadurcenſis & hoc Cadurcenſe, *genit* is. Kadurczanin co ieſt z Kadurku.

CAHOT, ſubſt.m. (*Secouſſe qu'on reſſent dans une voiture par l'inégalité du terrain.*)Succuſſus.*Cic.* TRZĘSIENIE ktore ſię czuć daie iádąc po drodze nie rowney.

CAHOTER,V.act.abſolu,(*Donner des cahots*).Subcuſſare,(ſubcuſſo,as,avi,atum.(act.acc TRZĄSC trzęſienie czynić

ESTRE CAHOTE'. Succuſſibus vexari, paſſ. BYC ztrzęſionym.

CAHUTTE, ſubſt.f. (*Petite loge*,ou *cabane.*) Caſula,æ,f. *Juv.* CHATKA Chałupka.

CAIETTE,(*Ville & Port d'Italie.*)Caieta,æ,f. KAJETA, Miaſto y Port Włoſki.

CAILLE, ſubſt.f. (*Oiſeau paſſager.*) Coturnix,icis,f.*Ovid.* PRZEPIORKA ptak czaſowy.

CAILLETEAU, ſubſt.m.*on prononce* cailtau. (*Le petit d'une caille.*) Coturnicis pullus. PRZEPIORCZĘ młode od przepiorki.

CAILLE',m.CAILLE'E,f.part.paſſ.(*Qui eſt pris & caillée, parlant du lait.*) Coagulatus, a, um. *Var. Plin.* ZSIADŁY, ścięty, y zgęſły mowiąc o mleku.

DU CAILLE', ou *Du lait caillé.* Coactum. MLEKO zſiadłe.

SE CAILLER,V.n.(*Se prendre,en parlant du lait ou d'autre choſe ſemblable.*) Cogi,paſſ.Concreſcere,n.*Colum.* ZSIADAC ſię mowiąc o mleku y tym podobnych rzeczach.

Faire cailler,ou *faire prendre du lait.*Lac cogere,coagulare, *ou* glaciare. *Aul-Gel.* Kwaſić mleko żlewać go áby ſię zſiadało.

CAILLETTE,ſubſt.f.(*Ventricule des animaux.*)Scrotum, i,n.*Celſ.* ZOŁĄDEK zwierząt.

CAILLOU,ſubſt.m.(*Petite pierre dure.*) Silex, *genit.*ſilicis.*Virg.* KRZEMYK kamień mały twardy.

*Petit caillou.*Calculus,i,m *Cic.* Krzemyk mały kamyczek

Plein de petits cailloux. Calculus,a,um. *Colum.* Krzemieniſty pełen krzemykow.

DE CAILLOU, ou *Dur comme un caillou.* Siliceus,a,um. *Cat.* KRZEMIENNY álbo twardy iák krzemień.

CAIMAND,m. CAIMANDE,f. (*Mendiant, qui demande l'aumoſne.*) Mendicus, Mendica. DZIAD żebrak co iałmużny proſi.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y potoczne.

CAIMANDER,V.act.(*Mendier,*)Mendicare Rogare ſtipem. ZEBRAC.

CAJOLER,V.act.il ſe dit originairement au propre(*des petits enfans, qui apprenent à parler.*) Garrire, (garrio, is, ivi, itum.) neut. *Cicer.* ZNACZY náypierwey właśnie ſzeplenie dzieci małych przemawiać ſię uczących.

CAJOLER ſignifie maintenant, *Careſſer quelqu'un*, (*afin d'attraper de luy quelque choſe par des flatteries & des complaiſances intereſſées.*) Alicui blandiri Subpalpari alicui. *Cic.* TERAZ znáczy podchlebiać komu, záchodzić na kogo áby co od niego złapać podchlebianiem pieſzczeniem y mileniem ſię z potrzeby właſney.

*Il faut à droit & à gauche cajoler les vieillards pour les engager à vous faire leur hériter.*Captes ubique teſtamenta ſenum Trzeba ze wſzyſtkich miar podchlebiać ſtarcom záchodzić ná nich áby cię uczynili dziedzicem ſwoim.

CAJOLER ſe dit plus particulierement (*à l'égard des femmes & des filles auſquelles on fait l'amour & dont on tache de ſurprendre les faveurs à force de leur dire des douceurs & des flatteries.*) Procari mulieres. *Cic.* MOWI ſię záś oſobliwie względem niewiaſt, y Panien ktorym ſię kto záleca, y pieści ſzczęścia ſzukaiąc,pieſzczoty im prawiąc.

ON DIT auſſi *Cajoler ſon vin*,(*l'égayer par quelque petite chanſon avant que de boire*) Vinum ſuave facere.*Petr.* MOWIĄ też popieścić ſię z winem, rozweſelić ſię pioſnką iaką wprzod niż ſię go ná piie.

CAJOLERIE, ſubſt.f. (*Flatteries pour gagner l'amitié de quelqu'un & en obtenir ce qu'on deſire.*) Blanditiæ, arum, f. plur. *Cicer.* PODCHLEBSTWA pieſzczoty dla pozyſkania przyiaźni czyiey y dokazania czego kto pragnie.

Il a tiré de l'argent de luy par ſes cajoleries. Expreſſit ab illo nummulos ſuis blanditiis. *Cic.* Pieniędzy od niego doſtał pochlebſtwem.

CAJOLEUR,m.CAJOLEUSE,f.adject. (*Flatteur.*) Blandidicus,a,um.Blandiloquentulus,a,um.*Plaut.* PODCHLEBNIK, PODCHLEBNICA.

CAIRE, ou LE GRAND CAIRE *ſur le Nil*, (*Ville capitale de l'Egipte.*)Cairus,i,fœm. KAIR álbo wielki Kair nád Nilem Miaſto głowne Egyptu.

(Les Caldéens l'ont nommé *Alchabir*,& d'autres *Alcair.*) Chałdeyczycy názywaią Achabir,inſi Alkair.

CAISSE,ſubſt.(*Eſpece de coffre à ſerrer de l'argent & choſes ſemblables.*) Caſpa. Arca, æ, fœm. *Cic.* KUFER nákſztałt ſkrzyni ſzkatuła do ſchowania pieniędzy y tym podobnych rzeczy.

Si je te laiſſe approcher de ma caiſſe,ou *de mes coffres.* Si te ad meas capſas admiſero. *Cic.* Jeżeli ci dam przyſtąpić do ſzkatuły moiey, álbo do kufrow moich.

CAISSE *à mettre des arbres.*Arboris arca,æ,f. SKRZYNIA na ſadzenie drzew.

CAISSE,(*Tambour.*) Tympanum,i,n.*Virg.* BĘBEN.

Battre la caiſſe, Battre le tambour. Tympanum quatere. act.*Ovid.* Bić w bęben.

Qui bat la caiſſe,ou *le tambour.*Tympanotryba,æ,m.*Plaut.* Doboſz co w bęben biie.

ON DIT proverbialement, BANDER *la caiſſe*, pour dire *S'en aller,décamper.* Timpanum tendere act. MOWIĄ przyſłowiem nápinać náwięzywać bęben: *wybierać ſię precz.*

CAISSIER,ſubſt.m.(*Celuy qui tient la caiſſe d'un banquier*, ou *des gens d'affaires.*)Capſarius. PODSKARBI ten co trzyma pieniądze bankierzow, álbo ſkarbowych.

CAISSON,ſubſt.m.(*Grande caiſſe.*)Capſa,æ,f.*Cic.* KUFER wielka ſzkatuła.

LA CALABRE, (*Province d'Italie dans le Royaume de Naples.*) Calabria,æ,f. *Hor.* KALABRYA kray Włoſki w Krołeſtwie Neapolitańſkim.

(Elle ſe diviſe en Citerieure & en Ulterieure.) Dzieli ſię ná Kalabrią z tę ſtronę gor y z tamtę.

CALABROIS,m. (*Celuy qui eſt de Calabre.*) Calaber, bri, m.*Hor.* TEN co ieſt z Kálabryi Kalabryiczyk.

CALABROISE, f. (*Celle qui eſt de Calabre.*) Calabra, æ,f. *Ovid.* KALABRYIKA tá co ieſt z Kalabryi.

De Calabre, (parlant des choſes.) Calaber, Calabra, Calabrum.*Colum.* KALABRYISKI mowiąc o rzeczach.

CALAHORRE, (*Ville d'Eſpagne dans Caſtille la Vieille, ſur l'Ebre.*)Calaguris,is,f. KALAGORA Miaſto Hiſzpaniy w Kaſtyliy Starey nád Ebrem.

(Quintilien & Prudence eſtoient de cette ville.) Kwintylian, y Prudencyuſz byli z tego miaſta.

*De Calahorre.*Calaguritanus,a,um. Kalagurytanin.

CALAIS, *Ville & port de mer en Picardie.*) Caletum Caleſium. KALET Miaſto y Port morſki w Pikardyi.

Qui eſt de Calais, ou CALE'SIEN, m. Caletenſis, is, maſc. Caleſienſis, is, m. Kaletanin ten co ieſt z Kaletu.

Celle qui eſt de Calais, ou CALE'SIENNE. Caletenſis, is, f. Kaletanka ta co ieſt z Kaletu.

DE CALAIS. Caletenſis & hoc Caletenſe, adject. KALETENSKI.

CALAMENT, ſubſt. m. *on prononce* calamant. (*Eſpece de pouliot ſauvage.*) Nepeta, æ, f. *Plin.* LEBIOTKA rodzay poleiu dzikiego.

CALAMINE, ou VILLE DE St. THOMAS (*ſur le Détroit de Coromandel.*) Calamina, æ, fœm. KALAMINA álbo Miaſto S. Tomaſza na Zundzie Koromandoli.

CALAMINE, f. (*Mineral*, ou *fer fôſſile qu'on meſle avec le cuivre, pour le rendre jaune.*) Cadmia, *ou* Cadmea, æ, f. *Plin.* TUCYA, mośiężna ruda, minera álbo ruda ktorą kopią y mięſzaią z miedzią áby ią żołtą uczynić.

CALAMITE', ſubſt. f. (*Déſaſtre, miſére publique.*) Calamitas, atis, f. NIESZCZĘSLIWOSC, Utrapienie powſzechne

(Ce mot Latin vient de *Calamus*, le *Tuyau du bled*, que la greſle briſe & rompt. Le mot de *Calamité* ne ſe dit plus gueres en François, que des malheurs publics.) To ſłowo łacinſkie pochodzi od zdźbła álbo ſłomy zboża ktorą grad kruſzy y łamie, to ſłowo nie mowi ſię w francuſkim chyba o nieſzczęſciu publicznym.

CALAMITEUX, m. CALAMITEUSE, f. (*Infortuné, miſérable.*) Calamitoſus, a, um. *Cic.* NIESZCZĘSLIWY, Utrapiony nędzny.

(Il ne ſe dit gueres que des temps de trouble & de guerre, qu'on appelle *Temps calamiteux.*) Nie mowi ſię prawie chyba o czaſach zámięſzania woiennego ktore názywaią *czaſy nieſzczęſliwe.*

CALATAYUD, (*Ville d'Arragon en Eſpagne.*) Bilbilis, is, f. KALATAYUD Miaſto Arragońſkie w Hiſzpaniy.

De Calatayud. Bilbilatanus, a, um. Z Kaladayudu.

CALATRAVA, (*Ville de Caſtille la Neuve.*) Calatrava, æ, fœm. KALATRAWA Miaſto Nowey Kaſtyliy.

(Elle eſt célebre pour les Chevaliers de l'Ordre de Calatrava.) Sławne ieſt Kawalerami Zákonu Kalatrawy.

CALCE'DOINE, (*Ville de l'Aſie Mineure, ſur le Boſphore, vis à vis de Conſtantinople.*) Chalcedon, onis, f. KALCEDONA Miaſto Azyi Mnieyſzey nád Ciaſnym morzem przeciwko Konſtantynopola.

De Chalcédoine. Chalcedonius, a, um. Z Kalcedoniy.

CALCE'DOINE, ſubſt. f. (*Pierre précieuſe.*) Chalcedonius lapis. KALCEDONIA Kamień drogi.

CALCINER, V. act. (*Reduire les metaux en poudre, en les faiſant brûler au feu.*) Lapides, *ou* metalla igni torrere. NA proch ſpalić kruſzcze w ogniu, albo rudę.

(C'eſt un terme de Ch[illegible]mie.) Jeſt to termin Chymiczny.

CALCUL, ſubſt. m. (*Pierre qui ſe forme dans les reins*) Calculus, i, m. *Plin. Celſ.* KAMIEN co ſię robi w nerkach.

CALCUL, (*Supputation des ſommes qui ſe faiſoient avec de petites pierres, au lieu de jettons.*) Calculus, i, m. Computatio, onis, f. *Plin.* Rachunek ſumowanie pieniędzy co ſię czyniło małemi kamyczkami miaſto liczmanow.

Faire le calcul de, (*Supputer.*) Calculum ponere. *Colum.* Zrachować rachunek, uczynić Z: porachować.

ON DIT proverbialement, *Se tromper en ſon calcul*, (*quand on s'abuſe dans ſes projets.*) In conſiliis capiendis errare. MOWIĄ przyſłowiem pomylić ſię w liczbie, kiedy ſię kto zawiedzie w zamyſłach ſwoich, źle ſię porachować.

CALCULER, V. act. (*Compter, ſupputer*) Calculum ponere, Rationem, *ou* calculos ſubducere. *Cic.* RACHOWAC, Rachunki czynić.

Il calcule ſans ceſſe, & renouvelle tous les jours ſon teſtament. Sedet quotidie ad rationes ſuas, tabulaſque teſtamenti omnibus diebus renovat *Petr.* Rachuie uſtawicznie y teſtament codzień odnawiá poprawiá.

CALCULATEUR, ſubſt. m. (*Qui calcule.*) Ratiocinator, oris, maſc. *Colum.* RACHOWNIK ten co rachunek odbierá.

CALDAIQUE, adject. m. & f. (*De Caldée*, ou *des Caldéens.*) Chald[illegible]s, a, um. *Cic.* KALDEYSKI.

LA CALDE'E, *aujourd'huy* CALDAR, (*Province d'Aſie dans l'Aſſyrie, entre l'Euphrate, le Tigre & le Golphe Perſique*) Chaldæa, æ, f. Chaldeorum regio, onis, f. KALDEA dziś Kaldar Prowincyá Azyi w Aſſyryi między Eufratezem, Tygryſem, y odnogą Perſką.

CALDE'EN, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt Caldée.*) Chaldæus, i, m. *Cic.* KALDEYCZYK ten co ieſt z kaldey.

CALDE'ENNE, ſubſt. f. (*Celle qui eſt de Caldée.*) Chaldæa, æ, f. *Cic.* KALDEYKA tá co ieſt z kaldei.

Les Caldéens ont excellé par deſſus tous dans la connoiſſance des aſtres. Chaldæi cognitione aſtrorum antecelluerint. *Cic* Kaldeyczykowie przeſzli wſzyſtkich w nauce gwiazdarſkiey.

CALE, ſubſt. f. *ou* FOND DE CALE, (*Le lieu le plus bas d'un vaiſſeau.*) Pars navis inferior, f. *Petr.* STEK SPODEK w obręcie mieyſce nayniżſze.

CALE, (*Une ſorte de coëffure, à l'uſage des Villageoiſes de la Brie.*) Calantica, æ, f. *Cic.* CZAPKA niewieściá proſtá, záwicie ktorey wieyſkie kobiety zażywaią w Bryiſkim.

CALE, *C'eſt auſſi un morceau de bois fort mince*, ou *une écaille de pierre qu'on met entre deux pierres pour les afermir.*) Aſſula, æ, f. *Vitr.* KLINIK, Trzaſká kawałek drewná cienki álbo kamieniá ktory wprawuią między dwá kamienie áby ie zaklinić.

CALE, (*Action par laquelle on plonge en infame dans la mer.*) In mare immerſio, onis, f. UTOPIENIE, Niecnoty w morzu.

Qui a merité la cale. In mare immerſabilis. Godzien áby go utopić.

(A Merſeille & à Bourdeaux les Maqueraux & les Garces ſont condamnez à la cale & à eſtre baignez dans la mer, & pour cela on les enferme nuds en chemiſe dans une cage de fer, & on les plonge plusieurs fois dans la mer. Les Alemands ont pratiqué cette ſorte de ſupplice contre les infames & les faineans, comme le témoigne Tacite.) W Marſyliy Rufiannie y Rufianki ſą ſkazani ná utopienie y ſkąpanie w morzu, y dla tego ich nago w koſzuli zamykaią w klatce żelazney y kilká kroć ich nurzaią w morzu. Niemcy teyże kary zażywali przeciwko ſproſnikom, y gnuſnikom iáko piſze Tacyt

CALEBASSE, *ou* CALBASSE *comme il faut prononcer*, ſub. f. (*Courge.*) Cucurbita, æ, f. *Plin.* TYKWA.

ON DIT proverbialement, *Tromper la calbaſſe*, pour dire *Tromper ſon compagnon, Boire le vin qui eſt dans la calbaſſe.* Fucum facere comiti *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem, Odrwić tykwę, miaſto oſzukać ſwego towarzyſzá, wypić wino co ieſt w tykwie.

CALECHE, ſubſt. f. (*Sorte de petit carroſſe coupé fort leger.*) Pilentum, i, neut. *Liv.* KOLASKA nakſztałt karetki w poł robioney bardzo letkiey.

CALEÇON, ſubſt. m. *on prononce* calſon. (*Veſtement qui couvre les cuiſſes, & qu'on met ſur la chair nuë.*) Interiora feminalia, *genit.* interiorum feminalium, n. plur. SPODNIE, ubranie ná udá, ktore ná gołe ciało kładą.

CALEÇON (*que portoient autrefois à Rome les lutteurs pour cacher leurs parties honteuſes.*) Campeſtre, is, n. *Horat.* UBRANIE, Zapaśnikow ktore niegdyś noſili w Rzymie zapaśnicy dlá pokryciá wſtydliwego ciałá.

CALENDES, *ou* KALENDES, ſubſt. pl. *on prononce* calandes. (*C'eſt ainſi que les Romains nommoient le premier jour de chaque Mois.*) Kalendæ, *ou* Calendæ, arum. f. pl. *Cic.* PIERWSZY Dzień każdego mieśiącá iako Rzymianie nazywali *Kalendy.*

ON DIT proverbialement, *Renvoyer quelqu'un aux Calendes Grecques*, pour dire, *Le mettre à un temps qui n'arrivera jamais, (parce que les Grecs n'ont point de Calendes.)* Ad Calendas Græcas. MOWIĄ przyſłowiem, Odeſłać kogo aż do Kalendow Greckich, to ieſt odeſłać go do takiego czaſu ktory nigdy nie będzie, bo Grecy niemaią żadnych Kalendow.

CALENDRE, *ou* CALENDRE, *comme on prononce*, ſubſt. f. (*Machine à preſſer les draps les toiles, pour les rendre plus liſſés & plus polis.*) Prelum, (quo panni & telæ denſantur & levigantur.) PRASA ná ſukná y, płotná áby ie gęſtſze, y gładſze uczynić.

CALENDRE, (*Charanſon, petit ver qui ronge le bled.*) Curculio, *Plaut.* ROBAK w życie co żyto toczy.

CALENDRER, *ou* CALANDRER, *du drap, de la toile*, V. act. (*Les mettre ſous la calendre.*) Panum, *ou* telas denſare & levigare. WZIĄC w praſę ſukno álbo płotno ściſkać ie w praſie praſować.

CALENDRIER, *ou* CALANDRIER, *comme on le prononce.* ſubſt. maſc. (*Almanach qui contient l'ordre des jours & des feſtes de l'année.*) Faſti, orum, m. plur. *Cic.* KALENDARZ Regeſtr dni y świąt rocznych.

L'on

(L'on peut voir les Remarques que j'ay faites dans mon Dictionnaire des Antiquitez, ſur le CALENDRIER des anciens Romains, où j'ay mis tous leurs Jeux & leurs Céremonies.) Może obaczyć uwagi ktore napiſał Donet w Dykcyonarzu ſwoim o ſtarozytnościach, ná KALENDARZ dawnych Rzymian gdzie wſzyſtkie ich igrzyſka y obrządki położył.

CALER, V. act. terme de marine, (*Amener*, ou *baiſſer les voiles d'un vaiſſeau.*) Vela demittere. act. *Horat.* Sciągnąć, ſpuścic żagle ná okręcie, zwinąc.

Les matelots effrayez coururent chacun à leur manœuvre & calerent les voiles, pour les dérober à la violence de la tempeſte. Nautæ trepidantes ad officia diſcurrunt, & vela tempeſtati ſubducunt. *Petr.* Zeglarze ſtrwożeni biegli każdy do powinności ſwoiey y zwinęli żagle, áby ie ſchronić od gwałtowney nawałności.

ON DIT en ce ſens figurement, *Caler la voile*, (*Plier, s'humilier, ſ[illegible]*) Submiſſius ſe gerere, Vela contrahere. act. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *nie właśnie*: Zwinąć żagle, złożyć z dumy, unizyć ſię upokorzyć.

CALER *des pierres.* (*Mettre une cale entre des pierres pour les affermir davantage.*) Aſſulâ lapides arictûs retinere. act. ZAKLINIAC kamienie, kliny między nie wprawiać áby ie utwierdzić bardziey.

CALER *des noix*, ſignifie auſſi *Oſter la premiere peau des noix vertes* Nuces decorticare. *(*on dit mieux ce me ſemble*, E'CALER *des noix.*) ŁUPIC orzechy pierwſzą ſkorę zieloną z nich zdeymować. *Lepiey ſię zdami ſię mowi obłupiać

CALFATER *des vaiſſeaux*, V. act, (*Boucher bien les fentes & les ouvertures d'un vaiſſeau*, [illegible]) [illegible] *Horat.* UTYKAC okręty, ſzpary w[illegible]ch dobrze zatykać y [illegible]

CALFATEUR, ſubſt. m. (*C[illegible] qui calfeutre un vaiſſeau.*) [illegible] TEN co okręt [illegible]

CAL[illegible]R, V. act. (*Bou[illegible] les fentes de quelque lieu*) Hiantia committere Ol[illegible] act. accuſ. *Plin. Ju.* U[illegible], Dobrze[illegible], ſzpary [illegible] iakiego.

Je me ſuis [illegible] cabinet. Conclavis mei [illegible] explevi omnes. Poutykałem [illegible]

CALIBR[illegible] ſubſt. m. (*O[illegible]verture d'une piece d'artillerie & de toute autre arme à feu.*) Os, genit. oris, n. DZIURA otwor [illegible] ogniſtey.

CALIBRE [illegible] *Volume, groſſeur.* comme *Deux colonnes de meſme calibre*, ou [illegible] Duæ columnæ paris amplitudinis. W ARCHITEKTURZE [illegible] miąższąc grubośc, iako: Dwá ſłupy rowne iedney miąższości.

CALIBRE chez les Charpentiers & Menuſiers, [illegible] Vitr. U C[illegible]OW y Stol[illegible] znaczy węgielnicę prawidło [illegible] proſte.

C[illegible]LICE (*Couppe pour boire.*) Calix, icis, m. *Hor.* KIELICH, C[illegible]

(Il ne [illegible] la Couppe qui ſert dans nos S[illegible]) Nie[illegible] ktory [illegible]nnych naſzych taiemnicach.

LES JARDINIERS FLEURISTES appellent auſſi *Le calice d'une Tulippe, des Imperiales & des autres fleurs.* Calix, icis, m. *Plin.* OGRODNICY KWIATNI. Nazywaią głowki rozwinione Tulipanow, Imperiałow y inſzych kwiatow kielichamy.

CALIGINEUX, m. CALIGINEUSE, f. adject. vieux. (*Obſcur, ténébreux.*) Caliginoſus, a, um. *Cic.* CIEMNY, CIEMNA

CALLOSITE', ſubſt. f. (*Petit calus qui ſe fait en quelque partie de la peau.*) Calloſitas, atis, f. *Scrib. Larg.* ODRĘTWIAŁOSC, Stwardnienie ktore ſię przydaie kędy ná ſkorze

Des ulceres pleins de calloſitez Calloſa ulcera, *genit.* calloſorum ulcerum, n. plur *Plin Celſ.* Wrzędy pełne twardości.

CALLEUX, m. CALLEUSE, f. adject. (*Qui a des calus.*) Calloſus, a, um. *Celſ.* STWARDNIAŁY, ZDRĘTWIAŁY.

CALMAR, (*Ville de Suede.*) Calmaria, æ, f. KALMAR, Miaſto ſzwedzkie.

CALME, adject. m. & f. (*Tranquille, qui n'eſt point émû ni agité.*) Pacatus, Placidus, Tranquillus, a, um. *Cic.* CICHY, ſpokoyny co nie ieſt wzruſzony áni pomięſzany.

La mer calme Pacatum mare. *Horat.* Morze ſpokoyne.

CALME ſe dit figurement (*d'un homme qui n'eſt point émû ni agité d'aucune paſſion.*) Placidus. Tranquillus. Sedatus, a, um. *Horat.* SPOKOYNY ſię mowi niewłaśnie o człowieku żadną namiętnością nie pomięſzanym.

Eſcrire d'un eſprit calme. Sedatiore animo ſcribere. *Cic.* Piſać umyſłem ſpokoynym.

CALME, comme un ſubſtantif m. (*Tranquillité.*) Tranquillitas, atis, f, *Caſ.* SPOKOYNOSC ciſzá.

Le calme a retenu noſtre vaiſſeau. Tranquillitas tenuit navem. *Petr.* Ciſzá zatrzymała naſz okręt.

Il f[illegible], ou un temps calme. Tranquillum eſt. *Plaut.* Wielk[illegible] ieſt ná dworze, ſpokoyna pogoda.

Le calme de la mer. Maris tranqualitas. *Cic.* Malacia, æ, f. *Caſ.* Spokoyność morzá.

Partir par un grand calme. Magnâ tranquillitate proficiſci. W[illegible]echać pod czas barzo ſpokoyny.

CALME ſe dit auſſi *de l'eſprit*, (*la tranquillité de l'eſprit.*) Animi ſedatio, onis, f. SPOKOYNOSC ſię też mowi o umyśle, ſpokoyność umyſłu.

Il eſt d'un tres grand calme, Son eſprit eſt dans un tres grand calme. Tranquilliſſimus eſt illius animus. *Cic.* Wielce ieſt ſpokoyny bardzo ſpokoynego umyſłu.

CALMER, V. act. (*Tranquilliſer, rendre tranquille, donner le calme.*) Tranquillum reddere. act. acc. *Cic.* UCISZYC, Uſpokoić ſpokoynym uczynić ukoić.

Calmer les flots. Componere fluctus, act. *Virg.* Uſpokoić fale

SE CALMER, (*Devenir calme.*) Tranquillare. Sedari, (or, aris atus ſum.) Uſpokoić ſię, ſtać ſię ſpokoynym.

La mer ſe calme, ou *devient calme, en y jettant de l'huile.* Mare tranquillatur oleo *Plin.* Morze ſię uſpokaia, ſtaie ſię ſpokoynym, oliwy wnie wpuściwſzy.

CALMER ſe dit au figuré, (*Appaiſer quelqu'un.*) Tranquillare. Sedare, act. acc. *Cic.* USPOKOIC mowi ſię niewłaśnie Ukoić kogo.

Calmer un eſprit, le remettre dans le calme. Animum alicujus in tranquillo ac tuto ſiſtere. *Plaut.* Ukoić umyſł, wrocić go do ſpokoyności.

Calmer ſon reſſentiment. Compeſcere mentem. *Hor.* *Calmer quelqu'un qui eſt en colere.* Tranquillum aliquem facere ex irato. *Plaut.* Uſpokoić niechęć ſwoię. *Ukoić kogo wgniewie będącego.

[illegible] tout ce deſordre. Eam ſeditionem in tranquillum contulit. *Plaut.* Wſzyſtok ten rozruch uſpokoił.

CALOMNIATEUR, ſubſt. m. (*Qui impoſe un crime à quelqu'un.*) Columniator, oris, m. *Cic.* POTWARCA co zadaie kom[illegible]brodnią iáką.

Fa[illegible] quelqu'un pour un calomniateur. Imponere alicui calumniæ perſonam. *Cic.* Kogo zá Potwarcę udawać.

CALOMNIATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui calomnie.*) Calumni[illegible]icis, f. POTWARLIWA białogłowa, ta co potwarza

CALOMNIE, ſubſt. f. (*Fauſſe accuſation, faux crime dont on accuſe un autre.*) Calumnia, æ, f. *Cic.* POTWARZ fałſzywe udanie, obwinienie kogo w czym.

CALOMNIER, V. act. (*Ac[illegible] fauſſement quelqu'un, luy impoſer un faux crime.*) Calumn[illegible]i, (nior, aris, atus ſum.) depon. acc. POTWARZAC fałſzywie udawać kogo zádawać mu zmyślony wyſtępek.

C[illegible] en ſecret. Secretis c[illegible]minationibus aliquem [illegible] *Tac.* P[illegible] kogo k[illegible] potaiemnie

CALOMNIEUX, m. CALOMNIEUSE, f. adject. (*Qui contient des calomnies.*) Calumni[illegible] POTWARLIWY, POTWARLIWA, co w ſ[illegible] potwarz ma.

CALOMNIEUSEMENT, adverb. (*Fauſſement.*) Calumnioſè *Pap* POTWARLIWIE, [illegible]

CALONIERE, ou CANONIERE, ſubſt. f. (*Petit tuyau de ſureau, en forme de ſarbatane.*) Tubulus ſambuceus, i, m. PUKAWKA ze bzu, ná kſztałt Dmuchawki.

CALOTTE, ſubſt. f. (*Petit bonnet de cuir ou de laine.* Pileolus, i, m *Colum.* JAMUŁKA czapeczka mała ſkorzana lub wełn[illegible]

CALOTTIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des calottes.*) Pileorum artifex, *genit.* artificis, m. CZAPNIK.

CALQUER, V. act. (*Contre-tirer un deſſein ſur une muraille &c. pour en prendre les meſmes traits*) Ichnographiam (alicujus ædificii) exprimere. MODEL Gruntu iakiego wziąć ryſ[illegible] zrobić.

LE CALVAIRE, (*Mont ſur le quel N.S. a eſté crucifié.*) Mons Calvarius, *genit.* Montis Calvarii, m. KALWARYA, Gora ná ktorey Zbawiciel náſz był ukrayżowany.

C'eſtoit un Tertre proche de Jeruſalem, comme la Butte de

Mont

Montmartre l'eſt de Paris.) Była to mogiła bliſka Jerozolimy ták iáko mogiła Męczennikow ieſt bliſko Paryża.

CALVILLE, *ou* POMME DE CALVILLE, ſubſt.f. (*Sorte de fruit fort tendre qui eſt rouge par la pleure, & qui eſt meſme rouge en une partie de la chair.*) Malum purpureum,i,neut. *Colum.* JABŁKA krwawe czerwone po wierzchu y wewnątrz owoc bardzo kruchy.

CALVITIE, ſubſt.f. (*Cheute des cheveux qui ne peuvent plus revenir.*) Calvities, iei,f. *Cic.* ŁYSINA, opadnienie włoſow ktore ſię więcey wrocić nie mogą.

CALUS, ſubſt m. (*Durillon qui vient aux mains d'un grand travail, & aux pieds de trop marcher.*) Callus,i,m. Callum,i, n. *Cic.* ODROBIENIE, oddeptanie ſkora twarda ná ręku od pracy álbo ná nogach od deptania od chodzenia.

ON DIT figurément *Vne longue accouſtumance a formé un calus ſur mon cœur.* Diuturna conſuetudo callum obduxit ſtomacho meo. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: długim zwyczaiem otwardniało mi ſerce.

CAMAIEU, ſubſt. maſc. (*On appelle ainſi en France les Agathes ſur leſquelles ſe trouvent plusieurs figures ou repréſentations de païſages & autres choſes par un jeu de la nature*) Achates (in quo figuræ videntur non impreſſæ, ſed ingenitæ). AGAT w rożne wzory kamień, ták názywáią Agaty we Francyi ktore wydaią rożne podobieńſtwa náſobie pol, drzew domoſtw potrafione z przyrodzenia.

(Les Lapidaires donnent encore ce nom à l'Onyx, & aux autres Pierres précieuſes taillées en creux,) Kamiennicy toż imię daią ieſzcze Onyxom y inſzym kamięniom drogim wydrozanym.

CAMAIEU ſe dit auſſi *d'un deſſein fait par un peintre, où il n'employe qu'une ſeule couleur.* Imago monochromatos. MALOWANIE iedney maści.

Peindre en cameieu. Singulis coloribus pingere. *Plin.* Monochromatá pingere. Malować iedną tylko farbą.

CAMAIL, ſubſt.m. (*Sorte de couverture de teſte à l'uſage des Eveſques & des Preſtres.*) Epomis,idis,f. Humerale,is,n. *Paul. Juriſc. ou bien.* Camelaucius,ii,maſc. (*mot de la baſſe latinité.*) MUCET ná głowę, ktorego zazywaią Biſkupi y Xiężá.

(Ce mot vient de *Cap de maille*: car il eſt certain qu'il y avoit autrefois des couvertures de teſte faites de mailles. On peut encore ſe ſervir de *Capitium,ii,neut.*) To ſłowo pochodzi od kaptura z kolcow, bo pewna ieſt że były zdawna pokrycia ná głowę robione z kolcow może ieſzcze záżyć ſłowa kaptur.

CAMARADE, adject.m. & f. (*Celuy, ou Celle en general, avec qui on a quelque ſocieté.*) Socius,ii,maſc. *Cic.* Socia,æ,f. SPOLNIK ten álbo ta ogolnie z kim kto maiáką ſpołeczność, towarzyſtwo.

CAMARADE en guerre, (*Qui eſt d'une meſme chambre, qui fait chambrée avec un autre.*) Commilito, onis, m. *Cæſ.* Contubernalis,is,m. *Cæſ.* TOWARZYSZ wſpołmieſzkaniec ten z ktorym kto ſię ſpołkuie w mieſzkaniu.

CAMARADE *d'eſclavage*, (*Qui ſert avec un meſme maiſtre.*) Conſervus,i,m. *Ter.* TOWARZYSZ niewoli co zdrugim ſpolnie ſłuży w niewoli Panu iednemu.

CAMARADE *de debauche*, (*Avec lequel on boit & mange, & l'on ſe divertit.*) Coepulo,onis,m. *Plaut.* TOWARZYSZ roſpuſty z kim kto ie y piie y roſpuſtuie.

CAMARADE *de voyage.* Comes itineris. *Cic.* TOWARZYSZ drogi.

CAMARADE, (*Qui travaille dans un attelier ſous un meſme maiſtre.*) Operum ſocius,ii, m. *Hor.* TOWARZYSZ co robi w tymże warſztacie pod iednymże Mayſtrem.

CAMARD, m. CAMARDE, f. (*Qui a le nez plat & enfoncé*) Simus,a,um. PŁASKONOSY, PŁASKONOSA, co ma nos wklęſły.

CAMBOUIS, ſubſt.m. (*Vieux oing.*) Canubium, *genit*,ii,n. MAZ ſtara, álbo omaſta.

CAMBRAY, (*Ville archiepiſcopale & capitale du Cambreſis ſur l'Eſcaut.*) Cameracum,i,n. KAMERAK Miaſto Arcybiſkupie y głowne Kambrezyiſkiego Kraiu.

Qui eſt de Cambray. Cameracenſis & hoc Cameracenſe. Kambrezyanin co ieſt z Kambrezu álbo z Kameraku.

LE CAMBRESIS, (*Le païs aux environs de Cambray dans les Païs-Bas Catholiques.*) Cameracenſis ager. KAMBREZYISKI Kray okolica Kambrezu Niżſzych Niemiec Katolickich.

CAMBRÉ, m. CAMBRÉE, f. part.paſſ. parmi les artiſans (*Creux & concave.*) Curvus,a, um. *Plin. Ovid.* ZAKRZYWIONY, záwiły rogow zakrzywionych obłąkowaty, między rzemieśnikami.

CAMBRER, V.n. (*Qui ne ſe dit gueres qu'avec le pronom perſonnel du bois qui ſe dejette.*) Corvari, (curvor, aris, atus ſum.) paſſ. OBŁĄKOWATO ſtrugać co ſię kładzie zawſze znázwiſkiem drzewa ktore ták zakrzywiają w rznięciu.

CAMBRER, V.act. (*Former en voute.*) Concamerare, (concamero. as, avi, atum.) *Plin.* SKLEPIC obłąkowato dawać.

CAMBRIGE, (*Ville & Comté du Royaume d'Angleterre*) Cantabrigia, æ, f. KAMBRIGA Miaſto y Hrabſtwo Angielſkiego Kroleſtwa.

CAMBRURE, ſubſt.f. (*L'eſtat d'une choſe cambrée.*) Curvatura,æ,f. Curvamen,inis,n. *Ovid.* OBŁĄKOWATOSC zákrzywienie rzeczy iakiey, gruba.

CAMELEON, ſubſt.m. (*Petit animal des Indes fait à peu près comme un lézard, ſi ce n'eſt qu'il a la teſte plus groſſe & la queue plus longue.*) Chamæleon, ontis, m. *Plin.* KAMELEON beſtyia mała Indyiſka nakſztałt iąſzczurki tylko że ma głowę więkſzą, y ogon dłużſzy.

(Cet animal paroiſt de diverſes couleurs ſelon la poſition de l'air, ou des choſes dont on l'approche: d'où vient qu'on a dit d'un homme inconſtant & changeant, qu'*Il eſt un vray cameleon*, & en Latin *Ad omnem auram mobilis.*) Ta beſtyiká rożney ſię wydaie farby według położenia powietrza, álbo tych rzeczy do ktorych ią zbliżą ſkąd powiedziano o człowieku niestatecznym y odmiennym że ieſt właſny kamelon.

CAMELOT, ſubſt.m. (*Etoffe faite de poil de chévre ou de bouc.*) Contextum caprinum,i,n. KAMLOT Materya z kameli to ieſt z wełny koźley robiona.

CAMELOT *gauffré*, ou *ondé*. Pannus è villis hircinis undulatus. KAMLOT w wodę robiony.

CAMERIER, ou CHAMBRIER, m. (*Maiſtre de la Chambre.*) Cubicularius,ii,m. *Cic.* PODKOMORZY Pokoiowy.

Le primier mot François ſe dit dans l'Italie à Rome chez le Pape & les Cardinaux, & le ſecond ſe dit dans les Chapitres, & ces mots ſont bornez à ces ſignifications.) Pierwſze ſłowo Francuſkie mowi ſię we Włoſzech w Rzymie u Papieża y Kardynałow, á drugie mowi ſię w kapitułach, y te ſłowa ſą określone do tego znaczeniá.

CAMERINO, (*Ville d'Italie, au refois dans l'Ombrie & aujourd'huy dans la Marche d'Ancone.*) Camarinum, *ou* Camerinum,i,n. KAMERYNO, Miaſto Włoſkie niegdyś w Umbryi á teraz w Marchiy Ankońſkiey.

CAMERLINGUE, ſubſt.m. (*Cardinal qui régit l'Eſtat de l'Egliſe pendant la vacance du Saint Siége.*) Cubiculariorum decurio,onis,m. *Suet.* KAMERLING, Kardynał co rządzi Państwem Kościelnym podczas prożney ſtolice Apoſtolſkiey.

C'eſt l'Officier le plus éminent de la Cour de Rome, parce que tout le bien du Pape eſt adminiſtré par la Chambre dont il eſt le Preſident: Le Siege vacant, il fait battre monnoye & public des Edits.) Ieſt to urzędnik nayznakomitſzy Dworu Rzymſkiego gdyż wſzyſtkiemi dobrami Papieſkiemi rządzi ta kamerá ktorey on ieſt Prezydentem, á pośmierci Papieſkiey, on każe bić pieniądze, y wydaie nakazy.

CAMION, ſubſt.m. (*Petite eſpingle fort deliée.*) Acicula,æ, f. *Laur. Val.* SZPILECZKA, Bardzo mała

CAMISSADE, ſubſt.f. terme de guerre, (*C'eſt une attaque qu'on fait par ſurpriſe la nuit, ou vers le point du jour, au temps qu'on prend d'ordinaire ſa chemiſe.*) Nocturna & antelucana oppugnatio. *Tacit.* NOCNE álbo na świtaniu uderzenie nieſpodziane ná nieprzyiaciela w tenczas kiedy zwyczaynie koſzulę ná ſię ludzie biorą.

Donner une camiſade à une place. Noctu & antelucano tempore arcem, *ou* urbem oppugnare. *Cic.* W nocy ná miaſto álbo fortecę uderzyć.

CAMISOLE, ſubſt.f. (*Petit veſtement qu'on met entre la chemiſe & le pourpoint.*) Subucula. Intercula,æ,f. *Hor. Tertul.* KAMIZELKA, Spodnia ſukniá, między koſzulą y wierzchnią.

CAMOMILLE, ſubſt.f. (*Herbe odoriférante, dont on fait de l'huile.*) Anthemis,idis. RUMIEN, Ziele pachnące z ktorego oleiek robią.

CAMOUFLET, *ou* CHAUMOUFLET, ſubſt.m. (*Fumée qu'on ſouffle au nez d'un homme qui ſommeille, par le moyen d'un cornet de papier allumé par un bout.* Nidor fumidi cuculli

li chartacei (in nares alicujus dormientis afflatus. FINFA, Dym puſzc ony w nos drzymiącemu człekowi przez papier zwiniony w trąbkę y nákońcu zapalony wątki w nos puſzczone

Donner un camouflet à quelq'un qui dort. Alicui dormienti fumum afflare. Finfę wątki w nos komu wprawiać.

CAMP, ſubſt m. (*Grand terrain où une armée plante le piquet pour ſe loger ſous des tentes & des huttes.*) Campus,i,m. *Tacit. Cic. Cæſ.* OBOZ, Plac wielki gdzie woyſku [illegible] chownicę zatykaią dlá ſtanowiſká pod namiotami y ſałaſzami.

CAMP *d'eſté, où l'on campe l'eſté.*) Æſtiva,orum,n.plur. *Cic.* OBOZ, podczas latá ſtanowiſko ná lato.

CAMP *d'hiver, où l'on campe l'hiver.* Hiberna, orum, n. pl. *Cic. Cæſ.* OBOZ podczas żimy ſtanowiſko ná zimę.

UN CAMP *fixe & fortifié.* Stativa caſtra, orum,n.pl. *Cic.* STANOWISKO pewne, y obronne.

CAMP *volant*, (*petite armée qui campe tantoſt en un lieu & tantoſt en un autre.*) Expedita manus,f. *Cic.* LEKKIE chorągwie ktore pewnego ſtanowiſká nie maią ale y tu y owdzie ſtáwaią.

DU CAMP, (*qui concerne le camp.*) Caſtrenſis & hoc caſtrenſe, *genit.* is. Obozowy

Meſtre de camp. Militum, *ou* militaris Tribunus. **Marechal de camp.* Caſtrorum præfectus. Marſzałek woyſkowy. *Obożny

Qui prend les dimenſions d'un camp. Caſtrorum metator, oris,n. *Cic.* Ten co rozmierza mieyſce ná oboz.

Aſſeoir un camp. Ponere caſtra. Obozem ſię położyć.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto. *Cæſ.* Obrawſzy mieyſce ſpoſobne dla położenia obozu ſwego.

Enlever le camp de ſon ennemy. [illegible] *Tacit.* **S'en rendre maiſtre.* [illegible] m. *Cæſ.* Obozu zabrać [illegible] go.

Se tenir dans ſon camp. Caſtris [illegible] *Cæſ.* Zoſtawać [illegible] trzymać ſię w obozie.

CAMPAGNA, (*Ville du Royaume de Naples dans la Principauté Vltérieure.*) Campagna, æ, f. KAMPANIA Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Xięſtwie ztamtę ſtronę gor.

CAMPAGNARD, ſubſt. m. (*Vn homme de campagne, de province, un Provincial.*) Provincialis,is,m. *Cic.* Ruris incola, æ,m. *Cic.* WIESNIAK człowiek ze wſi álbo z Prowencyi.

CAMPAGNARDE, ſubſt. f. (*Celle qui eſt de province & qui vit dans la campagne, une Provinciale.*) Provincialis mulier, f. Ruris incola,æ,f *Cic.* WIESNIARKA ta co ieſt z Prowencyi, y na wſi mieſzk..

CAMPAGNE, ſubſt.f. (*Plaine, grande eſtenduë d'un païs plat & uni.*) Campus,i,m. Campi patentes. *Cic.* POLE rownina obſzerna przeſtronność kraiu, rowna y płaſk

De vaſtes campagnes, des campagnes à perte de veuë. Spatia immenſa camporum. *Cicer.* Obſzerne wielkie pola ktorych okiem nieprzeyrzy.

Céſar crut qu'il luy ſeroit plus avantageux de tenir la campagne. Hanc ſibi Cæſar commodiſſimam belli rationem judicavit, uti ſemper eſſet in agro [illegible] *Cæſ.* Cezar [illegible] że mu pożyteczniey [illegible] w polu ſię trzymać.

Les ennemis [illegible] en aſſez grand nombre pour tenir la campagne & garder les paſſages ſans degarnir leur camp. Poterſt hoſtis & vagari & vias obſidere, & caſtris ſatis præſidii relinquere. *Cæſ.* Nieprzyiaciel ieſt doſć w wielkiey liczbie że y wypadać może w pole, y paſow pilnować, y obozu ſwego przez to nie odkryie.

LA CAMPAGNE, (*Les champs.*) Rus, *genit.* ruris,n. *Cic.* WIES, pola, grunta.

Maiſon de campagne, ou *Maiſon des champs.* Rus,n. Villa, æ,f. *Cic. Ter.* Dom, Dwor, Pałac wieyſki dla rozrywki.

Il eſt chez luy à ſa maiſon de campagne. Ruri apud ſe eſt. *Cic.* Jeſt u ſiebie we wſi.

Je tire cet avantage de ma maiſon des champs qui eſt proche d'icy, que je ne ſuis jamais las ni de ſa ville ni de la campagne. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi, ut neque agri neque urbis tædium me unquam percipiat. *Ter.* Ten mam pożytek z wioſki tu pobliſkiey że mi ſię nigdy nieſprzykrzy, áni miaſto, áni wieś.

Vn habit de campagne. Ruſtica veſtis fem. Szata odzienie ubior ſtroy wieyſki.

Aller à la campagne. Rurare, (ruro,as,avi,atum.) n. *Plaut.* Ruſticari. dep. *Cic.* Jechać na wieś wieyſki żywot prowadzić

Pendant que les gens ſont à la campagne. Dum ruſticantur

homines. *Cic.* Czas kiedy ludzie ná wſiach ſiedzą.

LA CAMPAGNE *de Rome.* Campania, æ, f. *Cic.* KAMPANIA Rzymſka.

LES BIENS *de campagne.* Res ruſticæ, f.pl. *Cic.* WIEYSKIE dobra, pożytki, urodzaie.

CAMPAGNE en terme de guerre, *eſt le Temps de chaque année, pandant lequel on tient des troupes en campagne*, & en cette ſignification on dit *Commencer, Ouvrir la campagne.* Conſurgere ad bellum. neut. *Liv.* Ire in bella. *Ovid.* POLE terminem woyſkowym znaczy porę roku każdego przez ktorą trzymaią woyſko w polu, y w tym rozumieniu ſię mowi, wyniść w pole, otworzyć pole.

On commença cette année la campagne par la priſe d'une forte ville. Eo anno belli initium ductum eſt ab expugnatione oppidi validiſſimi. Záczęto pole tego roku przez odebranie miaſta potężnego.

Mettre une armée en campagne. Educere exercitum in expeditionem. *Liv.* Wyprowadzić woyſko w pole.

Il leur commanda de ſe mettre en campagne. Expediri ſe ab bellum jubet. *Tacit.* Kazał im w pole wychodzić.

CAMPAGNE ſe dit auſſi pour *Les Années qu'on fait la guerre.* Stipendium,ii,n. *Cæſ.* POLE ſię też bierze zá lata ktore kto rachuie ná woynie.

Il a fait une campagne. Unum emeritus eſt ſtipendium. *Plaut.* Jedno pole odprawił.

Cette légion a déja fait huit campagnes. Octavo jam ſtipendio functa eſt legio. *Cæſ.* Ten pułk iuż oſm razy pole odbył

Cét Officier a quinze campagnes, ou *quinze années de ſervice.* Quindecim ſtipendia meruit, *ou* fecit. *Cic. Liv.* Ten Urzędnik woyſkowy (*Officyer*) ma piętnaście lat ſłużby.

EN CETTE SIGNIFICATION, on le dit encore pour deſigner *Vne certaine année où l'on a fait quelque notable Expedition de guerre.* comme *La Campagne de Cambray nous fut fort heureuſe.* Expeditio Cameracenſis nobis proſperè ceſſit W TYM rozumieniu mowi ſię ieſzcze wyrażaiąc rok pewny w ktory znaczną iáką potrzebę woienną odprawiono. iáko: Potrzeba Kambrezyiſka była nam ſzczęśliwa, álbo pole Kambrezyiſkie &c.

Sur la fin de la campagne Céſar mena ſon armée contre ceux de Terouanne. Cæſar exactâ æſtate in Morinos exercitum ducit. *Cæſ.* Ku końcowi woyny kiedy ſię pole kończyć miało tego roku, Cezar woyſko ſwoie poprowadził ná Terowanow

BATTRE *la Campagne*, ou *l'eſtrade*, (*parlant d'un camp volant qui fait ſes courſes çà & là dans le païs ennemi.*) Excurſiones facere in terram hoſtilem. *Cic.* BIEGAC po polu mowi ſię olekkich chorągwiach, ktore podiazduią tu y owdzie przeciwko nieprzyiacielowi.

CEUX *qui battent la campagne.* Excurſores,orum,m.plur. *Cic.* PODIAZDOWI.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Battre la campagne, (parlant d'un Orateur qui dit quantité de choſes inutiles, qui n'ont point de rapport au ſujet.)* Excurrere. n. Divagari, (vagor, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* MOWIĄ toż niewłaśnie o Mowcy ktory wiele rzeczy niepotrzebnych prawi nie náleżących nic do tego co ſobie do mowienia założył.

ON DIT encore, *Mettre tous nos amis en campagne pour ſolliciter quelque affaire, Emlpoyer leur crédit.* Omnes amicos ſollicitos habere pro re noſtrâ. MOWIĄ ieſzcze wſzyſtkich przyiacioł ſwoich wyprowadzić álbo ſtawić w polu, álbo wyprowadzić w pole ſtaraiąc ſię o co, ich powagi zażyć.

ON DIT (*parlant d'un homme promt & colere.*) *Si-tôt qu'on luy dit le moindre mot, le voilà en campagne*, ou *le voilà aux champs.* Vel minimo verbo irâ excandeſcit. *Cic. Liv.* MOWIĄ o człeku popędliwym y gniewnym zá lada ſłowkiem iuż ci go maſz w polu, iuż gotow do boiu.

ON DIT, *Il a quelque affaire en campagne.* Eſt illi aliquid quod gerat. MOWIĄ ma coś ná placu, do czynienia.

CAMPANE, ſubſt. f. (*Creſpine de ſoye, d'or & d'argent.*) Fimbria ſerica, aurea, argentea,æ,f. KAMPANKA brzeg koronka z iedwabiu, ze ſrebra, lub z złota.

CAMPANE, en Architecture, (*Corps du Chapiteau Corinthien appellé par les ouvriers Tambour.*) Campana,æ,f. KORONKA ná wierzchu ſłupow Koryntſkiego kſztałtu ktorą robotnicy názywaią Taraban.

LA CAMPANIE, (*Province de l'ancienne Italie, qui fait une partie de la Terre de Labour & de la Principauté Citérieure dans le Royaume de Naples.*) Campania,æ,f. KAMPANIA Prowincya dawnych Włoch ktora ieſt część Ter-

rylawora y Xięſtwa z tę ſtronę w Kroleſtwie Neapolitańſkim

Qui eſt de la Campanie. Campanus,a,um. *Cic.* Kampananin co ieſt z Kampaniy.

CAMPEMENT, ſubſt. m. (*L'action de camper.*) Caſtrorum poſitio, onis, f. POŁOZENIE obozu, ſtanie obozem, oboz ſtoiący, rozł[illegible]czony, koczuiący.

CAMPER, V. act. (*Aſſeoir un camp.*) Caſtra ponere, (pono, ponis, poſui, poſitum.) *Caſ. Cic.* Stawiać, rozłożyć oboz, rozkoczować ſię.

Camper vis à vis les ennemis. Conferre caſtra caſtris hoſtium. *Caſ.* Stawić, poſtawić, rozłożyc oboz, koczować ná przeciwko nieprzyiaciela.

Les deux armées campoient vis à vis l'une de l'autre. Uterque exercitus è regione caſtris caſtra ponebat. *Caſ.* Obadwa woyſka koczowały náprzeciwko ſobie.

Nous campaſmes au pied de la montagne. Radicibus montis caſtra fecimus. *Cic.* Koczowaliśmy pod gorą.

Ayant appris des priſonniers où l'ennemi s'eſtoit campé. Ubi ex captivis cognovit quo in loco hoſtium copiæ conſediſſent. *Caſ.* Doſtawſzy ięzyka od niewolnikow kędy nieprzyiaciel koczuie.

CAMPER, ou SE CAMPER, ſe dit figurément (*de ceux qui* [illegible] *hardiment en quelque lieu.*) Sedem ponere, [illegible], (figo, figis, fixi, fixũ.) act. ROZKOCZOWAC ſię mowi ſię niewłaśnie o tych co ſobie beſpiecznie kędy ſtaną.

CAMPHRE, ſubſt. m. (*Eſpece de gomme qui diſtille d'un arbre qui croiſt aux Indes dans les montagnes maritimes.*) Camphora, ou Caphura, æ, f. KAMFORA rodzay gummy ktora ciecze z drzew pewnych w Indyi roſnących w gorach pomorſkich.

CAMPOS, ſubſt. m. terme d'eſcolier. (*Jour auquel on n'eſtudie point & qu'il eſt permis de ſe divertir.*) Ludendi licentia, æ, f. POLE, rekreacya ſtudentſka, dzień ſpoczynku od náuk w ktory wolno ſię rozerwać.

Nous avions campos à cauſe d'un jour de feſte. Dies ſolemnis [illegible] ſtaverat ludum (*pour* ſtudiũ) *Petr.* Mieliśmy pole dla święta

CAMUS, m. CAMUSE, f. (*Qui a le nez court, croux & [illegible]foncé.*) Simus Reſimus, a, um. *Virg. Colum.* Silo, onis, m. *Plin.* PLASKONOSY co ma nos mały płaſki y wklęſły.

Un peu camus. Subſimus, a, um. *Var.* Noſa płaſkawego [illegible] wklęſłego.

ON DIT proverbialement, *Un homme eſt bien camus, On l'a rendu bien camus,* pour dire, *Il a eſté trompé, Il eſt tout honteux.* Benè deluſus eſt. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem temu człowiekowi dobrze noſa przytarto, to ieſt oſzukano go, wſtyd go.

LE CANADA, ou LA NOUVELLE FRANCE, (*Grand païs de l'Amérique Septentrionale.*) Canada, æ, f. Nova Francia, æ, f. KANADA Nowa Francya kray Wielki Ameryki połnocney.

CANADOIS, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt né en Canada.*) Canadenſis, is, m. KANADANIN ten co ieſt z kanady rodem.

CANADOISE, f. (*Celle qui eſt de Canada.*) Canadenſis, is, f. KANADANKA ta co ieſt z Kanady.

CANAILLE, ſubſt. f. (*Gens de néant.*) Fæx, ou fex populi. *Cic. Ter.* *Canalicolæ, [illegible]rum, m. pl. *Plaut.* (Qui circa canales fori conſiſtebant, *Qui habitoient proche des canaux.*) HULTAYSTWO, nic dobrego, ladaco, drużyna, co koło rynſztokow álbo drużyny mieſzkali.

CANAL, ſubſt. m. (*Le lit d'une riviere, d'un ruiſſeau* [illegible] on dit CANAUX *au plurier.*) Alveus, i, m. *Quint.* *Canal[illegible] ŁOZE rzeki, koryto, kanał.

CANAL ſe dit *des Conduits artificiels qu'on creuſe dans les terres.* Canalis, is, m. *Caſ.* KANAŁ ſię też mowi o rowach kopanych w ziemi dla prowadzenia álbo ſpadku wody.

CANAL en Maçonnerie, (*pour conduire des eaux.*) Canalis ſtructilis, is, m. *Vitr.* KANAŁ murowany dla prowadzenia wody.

CANAL, en architecture, *ſe dit d'une partie du chapiteau* [illegible] *en forme de canal.* Canaliculus, i, m. [illegible] [illegible] w architekturze zá rowki ktore daią u wierzchu kapitelow kolumn Jonickiego kſztałtu.

CANAL, (*Tuyau de plomb qui reçoit les eaux des toits.*) Stillicidium, ii, n. *Vitr.* RYNNA, rura, ołowiana w ktorą woda z dachow ſpada.

ON DIT en terme de marine, *Les Galeres font canal,* (*lors qu'elles s'eloignent de la terre.*) Triremes provehuntur in altum. *Plaut.* MOWIĄ po żeglarſku ſtatki ſtrugę czynią, kiedy ſię od lądu oddalaią.

PETIT CANAL. Canaliculus, i, m. *Virt.* Canalicula, æ, f. *Colſ.* KANAŁEK rynſztok mały.

DE CANAL, Canalitius, a, um. *Plin.* KANAŁOWY.

Fait en forme de canal. Canaliculatus, a, um. *Plin.* Na kſztałt kanału robiony.

CANAL ſe dit figurement dans les manieres ſuivantes. *C'eſt le canal de toutes les graces, Toutes les graces viennent de la.* Ex illo tanquam ex fonte beneficia praſluunt. KANAŁ ſię mowi niewłaśnie w naſtępuiących ſpoſobach: ieſt kanałem wſzyſtkich łaſk wſzyſtkie łaſki z tamtąd idą.

Il eſt entré par le bon canal à la Cour. Secundis ventis aulam ingreſſus eſt. Wſzedł do dworu ſzczęśliwie, dobrą wodą

LE CANAL DE CONSTANTINOPLE. Propontis, idis, f. KANAŁ morze Carogrodzkie.

LE CANAL DE VENISE. Mare Adriaticum. KANAŁ morze Weneckie.

CANAPE', ſubſt. m. (*Eſpece de chaiſe à dos fort large où il peut s'aſſeoir deux perſonnes fort à l'aiſe: quelques-uns l'appellent* SOPHA: *c'eſt ce que les Latins apelloient* Biſſelliũ.) KANAPA, ſpoſob ławy do ſzedzenia ktorá tył do oparciá má bardzo ſzeroki, gdzie dwoch bardzo wygodne ſiedzieć może, niektorzy nazywaią ZOFA: to ieſt co łacinnicy zowią ſtołek ná dwoch

CANARD, ſubſt. m. (*Oiſeau aquatique & domeſtique, qui eſt le maſle de la cane.*) Anas, atis, f. *Cic.* KACZOR, Ptak wodny domowy ſamiec od kaczki.

Canard ſauvage. Anas fera. Kaczor dziki.

DE CANARD. Anatinus, a, um. *Plaut.* KACZOROWY.

Je voudrois avoir l'avantage des canards, de ſortir de l'eau ſans eſtre mouillé. Utinam anatinâ uterer fortunâ, ut cùm exiviſſem ex aquâ, arerem tamen. *Plaut.* Radbym miał to ſzczęście co kaczor ábym mogł z wody wyniść á nie zmoknąć.

ON DIT proverbialement, *Donner des canards à quelqu'un,* (*luy en faire accroire, luy en impoſer.*) Alicui verba dare. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem, Naści, álbo dać komu kaczorá, udawać mu co, zwieść go.

CANARDER *quelqu'un,* V. act. (*Tirer ſur luy quelque coup de fuſil en ſecret & ſans eſtre apperceu, de meſme qu'on tire les canards ſauvages.*) Aliquem clàm fiſtulâ ferreâ petere. POTAIEMNIE, Zdradą ná kogo ſię zaſadzić, álbo też wyſtrzelić do niego z boku tak żeby poſtrzedz niemożná tak iak do kaczek dzikich ſtrzelaią.

CANARIES, (*Sept Iſles à l'Occident de l'Afrique, tres fertiles & abondantes de toutes choſes néceſſaires à la vie.*) Inſulæ Fortunatæ, arum, f. pl. KANARYISKIE, Wyſpy ſiedm wyſp ná zachodney ſtronie Afryki bardzo urodzayne y ob[illegible]iące wewſzytko co do życiá ieſt potrzebnego.

(La principale de ces Iſles ſe nomme Canarie, & a communiqué ſon nom à toutes les autres, *Canaria, æ, f.* Elles ſont ſituées à l'oppoſite du Royaume de Maroc.) Przednieyſzá z tych wyſp zowie ſię Kanaryá y ſwoie imię nadłá wſzyſtkim inſzym, maią położenie naprzeciwko Kroleſtwá Maroku.

Un CANARIE, ou *un Serin de Canarie.* Canarienſis paſſer. KANAREK, Czyż álbo wrobel Kanar[illegible].

CANCELLER, V. act. terme de pratique, pour dire *Barrer une obligation, ou quelque acte en faiſant des traits [illegible].* Cancellare, (lo, as, avi, atum.) act. acc. *Ulp.* PRZEKREŚLAC w kratkę, ſłowo prawne, gluzować iakie piſmo, kartę, [illegible] linie ponim ciągnąć.

CANCER, ſubſt. m. (*Sorte de maladie qui vient dans les chairs & qui les ronge peu à peu, qui reſſemble au poiſſon appellé Cancre,* ou *Cancer,*) Cancer, cri, m. *Plin. Cat.* RAK, choroba ktorá ſię wdaie w ciało żrąc ie po mału podobná do ryby nazwaney rak.

CANCER eſt auſſi *Un des Signes du Zodiaque,* (*qui fait le ſolſtice d'Eſté le 21. de Juin.*) Cancer, cri, m. *Cic.* RAK, ieſt też ieden z nakow Niebieſkich gdzie bywá przeſilenie dniá y nocy, dniá 21. Czerwcá.

CANCER, ſubſt. m. (*Ecreviſſe de mer, d'eſtang & de riviere.*) Cancer, cri, m. *Plin.* Cancer, eris, m. *dans Lucrece.* RAK, Morſki iezierny, y rzeczny.

CANCRE *fiſtuleux,* ou *plein de trous comme une éponge.* Fiſtuloſus cancer, *genit.* fiſtuloſi canceri, m. *Catul.* DZIURKOWATY iák gębka.

CANCRE ſe dit proverbialement (*d'un homme fort pauvre & mépriſable.*) Canalicola, æ, m. *Plaut.* (Pauper qui circa canalem fori conſiſtebat.) Homo nihili. *Plaut.* RAK ſię mowi przyſłowiem o człeku nędznym y bardzo podłym chudy pachołek.

ON DIT auſſi, *C'eſt un Cancre, un Vilain, qui n'eſt point liberal.* Sordidus eſt ac fœdè tenax. MOWIĄ też ieſt to rak zmindak co nie ieſt hoyny.

CANDELABRE, ſubſt. m. *C'eſt un grand Chandelier de ſale à pluſieurs branches fait à la maniere des anciens.*) Candelabrum, bri, n. Candelabrum ramoſum, i, n. *Cic.* Lychnuchus penſilis, *genit.* lychnuchi penſilis, m. LICHTARZ [illegible] promieniach do Izby ſtołowey poſtaroświecku robiony.

CANDEUR, ſubſt. f. (*Blancheur éclatante comme du marbre & de la neige.*) Candor, oris, m. BIAŁOSC bardzo iaſná y wyſoká iako marmuru, y śniegu.

(Il ſe dit tres rarement au propre; mais ſeulement au figuré.) Rzadko bardzo ſię mowi w właſnym rozumieniu ále tylko w niewłaſnym.

CANDEUR, (*Cœur ſincere, franchiſe d'ame.*) Candor, ris, m *Ovid.* SZCZEROSC proſtota ſercá rzetelnośc.

Avec candeur, avec ſincérité. Candidè. adv. *Cic.* Szczerze rzetelnie.

CANDIDAT, ſubſt. m. (*Celuy qui briguoit les Magiſtratures anciennement à Rome.*) Candidatus, ti, m. *Cic.* KANDYDAT ten co ſię ſtarał o urząd z dawna w Rzymie.

(Ce mot vient du Latin *Candidus,* car ceux qui briguoient anciennement à Rome les Magiſtratures eſtoient appellez *Candidati,* de la Robe blanche qu'ils portoient dans la pourſuite qu'ils faiſoient des charges.) To ſłowo pochodzi od ſłowá Łacińſkiego *Candidus Biały* bo ci co z dawná w Rzymie [illegible] li ſię Kandydaci od ſzaty białey w ktorey chodzili poki ſię ná urząd w praſzali.

CANDIDE, adject. m. & f. (*Franc, ſincere, qui aime la vérité.*) Candidus, a, um, *Hor.* Pe[illegible]tora candidus. *Ovid.* Anima can[illegible] *Hor.* SZCZERY rzetelny proſty w prawdzie ſię kochaiący.

Une vie candide & innocente. Vita candida. *Cic.* Zycie proſte y niewinne.

Un eſprit candide. Ingenium candidum. *Hor.* Umyſł ſzczery proſty.

CANDIDEMENT, adv. (*Sincerement.*) Candid[illegible] adv. *Col.* ad *Cic.* SZCZERZE.

CANDIE, [illegible] Cretæ [illegible] KANDYA [illegible] Wyſpa Kretenſka.

CANDIE, (*Vin tres fort de l'Iſle de Candie,* [illegible] *depuis 1669.*) [illegible] KANDYA [illegible] Wyſpy Kretenſkiey albo Kretenſkiego, należące [illegible] od roku 1669.

DE CANDIE, [illegible] Cretenſis & hoc Cretenſe, [illegible] KRETENSKI.

CANDIOT, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt de Candie.*) [illegible] *genit.* Cretenſium, m. pl.) KRETENCZYK Kandyotá. ten co ieſt z Kandyi.

CANDIOTE, ſubſt. fœm. (*Celle qui eſt de Candie.*) [illegible] æ, f. *Ovid.* KANDYANKA, Kretenká tá co ieſt z Kandyi.

CANE, ſubſt. f. (*Oiſeau domeſtique.*) Anas, atis, fœm. *Cicer.* KACZKA, Ptak domowy.

CANE, ou CHIEN BARBET, (*qui va à l'eau après les canes.*) Canis villoſus, *genit.* canis villoſi, maſc. PIES, Kudłá co ná wodę idzie po kaczki.

ON DIT proverbialement, *Faire la cane,* (*Reculer par timidité dans les entrepriſes.*) Metu ſubtrahere ſe periculo. *Cic.* A ſuſcepto abire. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem kaczego zażyć coſać ſię z bojaźni w niebeſpiecznych przedſięwzięciach.

LA CANE'E, *Ville de l'Iſle de Candie.*) Cydon, onis, f. KANA, Miaſto Wyſpy Kandyiſkiey.

(Elle eſt au Turc depuis 1645.) Należy do Turká od roku 1645.

DE LA CANE'E. Cydonius, a, um. *Ovid.* KANEISKI, Kaneczyk.

CANELLE, ou CANNELLE, ſubſt. f. (*Ecorce odoriferante d'un petit arbriſſeau, qui vient dans l'Iſle de Ceylan.*) Caſia, æ, f. *Plin.* CYNAMON, Skorká pachniąca drzewka iednego [illegible] w Wyſpie Ceylan.

(On nomme auſſi l'Arbiſſeau *Caſia* en Latin. Ce n'eſt point *Cinnamum,* ni *Cinnamomum,* comme Solin, Saumaiſe & Voſſius le prétendent, quoique cet arbriſſeau ſoit ſelon Theophraſte une eſpece de Cinnamome qui reſſemble au Poivrier.) NAZYWAIĄ to drzewko w Łacińſkim Kazya co nie ieſt Cynamon iako Solin, Somez, y Woſſ powiadaią, lubo to drzewko według Teofraſtá ieſt rodzay Cynamonu, podobne do pieprzowego drzewá.

CANELLE, (*Fontaine,* ou *tuyau d'un tonneau.*) Fiſtula, æ, f. Epiſtomium, ii, n. CZOP, Kurek ſzrubowany u beczki.

CANETTE, ſubſt. f. (*Petite cane.*) Anaticula, æ, f. fœm. *Cic.* KACZKA, Mała Cyranká.

CANETILLE, ſubſt. f. (*Eſpece de bouillon de ſoye &c: ſur les habits.*) Spiræ, arum, f. plur. *Orbiculi, orum, m. plur. KWIATY, Sztuki iedwabne wydatne ná ſukniach.

(On y joint l'adjectif de la metiere, *Aurei,* s'ils ſont d'or; *Argentei,* s'ils ſont d'argent, *&c.*) Przydaią imioná z czego ſą iako złoto ſrebrne ieżeli ſą ze ſrebra. &c.

CANEVAS, ſubſt. m. (*Toile à travailler en tapiſſerie*) Cannabacea tela, æ, f. Cann[illegible]ina, æ, f. *Colum.* KANWA. Płotno rzadkie zgrzebne do roboty wyſzywaney.

ON APPELLE figurement, (*Le tiſſu de quelque ouvrage d'eſprit.*) le CANEVAS *d'un ouvrage.* comme *Mon ouvrage n'eſt tout au plus que du canevas que vous couvrirez de voſtre or & de voſtre ſoye.* Opus meum tantùm eſt elaboratum craſsâ minervâ, [illegible] perpolies & ornabis. NAZYWAIĄ Niewłaśnie [illegible] głowy ludzkiey KANWĄ do roboty: iako [illegible] nie ieſt naywięcey tylko kanwá, ktorą ty przyozdobiſz złotemi wzorami ſwemi y ſrebrnemi.

GANGRENE, ſubſt. f. (*Chair morte & livide qui arrive à une partie du corps deſtituée d'eſprits.*) Gangrena, æ, f. *Plin.* GANGRENA, Ciało obumarłe y ſine ktorá ſię przydaie w części [illegible] prożney od Duchow ożywiaiących.

On dit auſſi *Gangraine* par un *G.*) Mowi ſię też Gangrená przez *G.*

CANGRENE', m. CANGRE'NEE, f. (*Où il y a la cangrene.*) Gangrenâ viciatus, a, um. *Celſ.* GANGRENĄ zarażony.

CANGRENER, V. neut. qui ſe dit avec le pronom perſonnel. *Voilà un bras qui commence à ſe cangrener.* Brachium gangrænâ jam jam vitiatur. ZARAZAC gangreną. iako to to ramię ktore zaczyná ſię zarażać gangreną.

CANICULAIRE, [illegible] *des jours pendant* [illegible] *depuis le 24. de Juillet* [illegible] & hoc canicùlare, adject. [illegible] KANIKULARNY [illegible] ktore pſiá gwiazdá [illegible] 24. [illegible] aż do 25. Sierpniá.

Les jours caniculaires. Dies caniculares. Rabioſi ſigna temporis, n. pl. *Hor.* Pſie dni.

CANICULE, ſubſt. f. *Conſtellation céleſte qui a deux eſtoiles*) [illegible] *Cic.* Caniculæ ſidus, *genit.* [illegible] Minuſculus canis. *gen.* minuſculi canis, m. *Vitr.* KANIKUŁA, pſiá gwiazdá ná niebie o dwoch [illegible].

Les chaleurs de la canicule. Æſtus caniculæ, *genit.* æſtus caniculæ, m. *Hor.* Gorącá kanikuły.

CANIF, on prononce GANIF, ſubſt. m. (*Petit morceau d'acier fort tranchant, garni d'un petit manche, dont on taille les plumes.*) Canipulus, i, m. Scalpellum, i, n. SCYZORYK nożyk do pior, ſtali kawałek bardzo oſtry, oprawny w rękoieść, ktorym piorá robią.

CANIN, m. CANINE, f. adject. (*De chien.*) Caninus, a, um. *Plaut.* PSI, PSIA, Sobaczy.

Faim canine, (*Une faim extraordinaire, qu'on ne peut raſſaſier.*) Phagedæna, æ, f. *Plin.* Fames inextincta, *genit.* famis inextinctæ, f. Inſatiabilis fames, f. Fames canina, f. Inexplebilis ciborium aviditas, *genit.* inexplebilis aviditatis, f. Wilczá chorobá, chęć do iedzeniá nienaſyconá.

Les dents canines, (*Dents pointues, telles que celles des chiens.*) Dentes canini, *genit.* dentium caninorum, m. pl. *Plin.* Pſie zęby kończate *iako* u pſow.

CANNAYE, ſubſt. f. (*Lieu planté de canes,* ou *de roſeaux*) Arundinetum, i, n. *Plin.* Canetum, i, n. *Pallad.* TRZCIA, mieyſce [illegible] trzciną.

CANNE, ſubſt. f. (*Roſeau.*) [illegible] æ, f. Arundo, dinis, fœm. [illegible] *Plin.* TRZCINA.

CANNE *de ſucre,* (*qu'on plante dans les Indes, & dont la* [illegible] *à faire le ſucre.*) Sacchari arundo, fœm. TRZCINA cukrowá, ktorą ſadzą w Indyi á miazga icy ſłuży do cukru robieniá.

DE CANNE, (*qui eſt fait de canne.*) Canneus. Arundineus a, um. *Colum. Virg.* TRZCINOWY z trzciny zrobiony.

Abondant en cannes. Arundinosus,a,um. *Cat.* Trzciniasty, trzciny pełny.

CANNE, (*Sorte de mesure, dont ont on se sert en plusieurs villes de commerce.*) Arundinea mensura,æ,fœm. MIARA, z Trzciny zrobiona ktorey zażywaią w wielu miastach.

CANNES, (*Bourg celebre dans l'histoire par la sanglante défaite des Romains par Annibal.*) Cannæ, arum, f. plur. KANNA, Miasteczko sławne w Historyi dla zniesienia Rzymianow przez Annibala.

La journée, ou *la bataille de Cannes.* Cannensis pugna, *gen.* Cannensis pugnæ, f. *Cic.* Potrzeba potyczka Kanneyska.

CANNELE, m. CANNELE'E. f. part pass. (*Qui a des cannelures & comme de petits canaux.*) Canaliculatus,a,um. Striatus,a,um. *Plin. Vitr.* FUGOWATY, LASKOWY, Stryfiasty

CANNELER *une colonne,* ou *autre chose,* V. act. (*Tailler de petits canaux du haut en bas du fust d'une colomne.*) Striare, (strio,as,avi,atum.) act.acc. *Vitr.* LASKOWAC [illegible] rznąć go w rowki wydrożane od gory do dołu po całym słupie do koła.

CANNELURE, subst.f. (*Cavité ronde qu'on fait dans une colomne, le long d'un pilastre, ou d'un morceau d'architecture, pour [illegible] servir d'ornement.*) Striatura, æ, f. *Vitr.* LASKOWANIE, Stryfowanie po słupie iakim czynione albo sztuce budowania dla ozdoby.

CANNULE, subst. f. (*Petit tuyau que les Chirugiens laissent dans les playes qu'ils n'oseroient fermer, parce qu'elles suppurent toûjours.*) Fistula,æ,f. *Plin.* RURKA, Kanulka [illegible] Cerulicy zostawuią w ranie [illegible] nie śmiejąc iey zamknąć dla otoku ktory odchodzi ustawicznie.

CANNULE se dit aussi du *Tuyau qu'on met à un tonneau.* Epistomium,ii,n. CZOP, Kurek ktory wprawuią do [illegible]

CANON, subst m. (*Regle.*) Canon, onis,m. Regula,æ,f. PRAWO opisane Kanon.

(De là vient le *Canon de Messe,* parce qu'il contient la regle qu'il faut exactement observer pour consacrer le Corps & le Sang de J.C. *Canon Missæ,* genit. *Canonis Missæ,* (*quia in eo est legitima Sacramenti confectio.*) Zkąd idzie Kanon we Mszy bo ma w sobie opisanie ktore trzeba doskonale zachować dla poświęcenia Ciała y Krwi Pańskiey.

LES CANONS *des Conciles,* (*Les Decrets sur les choses de foy & touchant la discipline, faits par l'Eglise assemblée.*) Conciliorum Canones, Conciliorum decreta. KANONY, [illegible] row ustawy o rzeczach do wiary należących y do obyczaiow albo karności Kościelney czynione przez Kościoł zgromadzony.

LE DROIT CANON, *ou* CANONIQUE, (*La Science des Canons.*) Jus canonicum. PRAWO, Duchowne Nauka prawa Kościelnego.

CANON est aussi *Un Catalogue des Livres Sacrés,* ou *des Saints,* (*qui ont esté reconnus pour tels dans l'Eglise.*) Catalogus Sacrorum Librorum & Sanctorum, (quorum meminit Ecclesia.) REGESTR, Ksiąg y osob Świętych ktore Kościoł uznaie.

CANON en terme de guerre, (*Piece d'Artillerie,* ou *Arme à feu de fer,* ou *de fonte, pour battre les villes en ruine.*) Tormentum bellicum,i,n. ARMATA Działo strzelba ognista z żelaza albo ze śpiżu, do rażenia miast do szczętu.

Canon de fonte. Æneum tormentum. Działo lane śpiżowe

Canon de fer. Ferreum tormentum,i,n. Działo żelazne.

L'ame d'un canon, ou creux Cavum tormenti. **La Bouche,* ou *l'entrée d'un canon.* Tormenti os. **La lumiere du canon*-*trou qu'on remplit de poudre fine, & par où on met le feu.* Foramen per quod tormentum disploditur. **Affut,* ou *le fust du canon.* Lignea compages tormenti. **La culasse du canon,* (*cette partie massive qui termine le canon.*) Extrema pars tormenti Ruta w Armacie. *Dziura w Armacie. *Zapał u Armaty, Dziura ktorą nasypuią prochem cienkim y ogień przykładaią. *Laweta pod armatą. *Głowa Armaty.

Volée de canon. Tormentorum emissio. Strzelenie z Armaty.

Charger un canon, (*y mettre de la poudre & des boulets.*) Sulphuratum pulverem & globos ferreos in tormentum immittere. Nabiiać armatę, prochem y kulmi.

Braquer, ou *pointer le canon.* Tormentum bellicum aliquò dirigere. **Tirer le canon.* Tormentum bellicum displodere. **Battre une ville à coups de canons.* Urbem tormentis bellicis verberare. Prostowac armatę. *Zapalić wystrzelić armatę *Razić miasto, bić do miasta z armat.

CANON *d'un Mousquet,* ou *de quelque autre arme à feu.* Tubus,i,m. Fistula, *genit.* fistulæ,f. *Plin.* RURA u muszkietu albo inszey strzelby.

CANON *Musical,* (*le sommier soutenant les conduits qui portent le vent d'un tuyau à l'autre, en un jeu d'Orgues.*) Canon musicus. *Vitr.* RURMUS w organach ktorędy wiatr chodzi do piszczałek.

CANONADE, subst. f. (*Coup de Canon.*) Tormenti bellici emissio,onis,f. BICIE z armaty uderzenie z armaty.

CANONER, V. act. (*Battre à coups de canons.*) Tormentis bellicis verberare, *ou* oppugnare, *ou* quatere. BIC wywracać co strzelaniem z armaty.

CANONIAL, m. CANONIALE, f. adject. (*Qui appartient à un Chanoine.*) Canonicus,a,um. **Maison canoniale,* (*la demeure d'un Chanoine.* Ædes canonicæ. *Prieres,* ou *les Heures canoniales.* Preces canonicæ. KANONICZY KANONICZE co należy do Kanonika iakiego. *Mieszkanie Kanonicze, Pacierze godziny Kapłańskie.

CANONICAT, subst. m. (*Prébende, titre d'un benefice de Chanoine.*) Canonicatus. (*mot consacrez.*) KANONIA tytuł nadanie na Kanonika słowo poświęcone.

CANONICAT, (*Le revenu annuel d'un Chanoine.*) Fructus canonicus. KANONIA dochod na Kanonika roczny.

CANONIER, subst. m. (*Celuy qui pointe & qui tire le canon*) Tormentorum librator. PUSZKARZ ten co Armatę prostuie y wystrzela.

CANONIERE, subst. f. (*Embrasure dans une muraille pour tirer le canon.*) Fenestra ad tormenta mittenda. STRZELNICA w murach na wystawienie działa.

CANONIQUE, adject. m. & f. (*Régulier, légitime.*) Legitimus,a,um. *Cic.* PORZĄDNY sprawiedliwy słuszny, według prawa.

CANONIQUEMENT, adv. (*Régulièrement, légitimement*) Legitimè. *Cic.* PORZĄDNIE prawnie, słusznie, dobrze, według prawa.

CANONIZATION, subst. f. (*l'action de mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Alicujus in numerum Sanctorum relatio. KANONIZACYA policzenie kogo między Swiętych

CANONIZER, V. act. (*Mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Inter Sanctos aliquem referre. *Cic.* POLICZYC, poczytać wpisać kogo w regestr Swiętych.

Estre canonizé. Ascribi numini. *Plin.* Być policzonym między Swiętych.

(Dans les premiers temps de l'Eglise, lorsque quelqu'un avoit vécu saintement ou souffert le martire, on l'inseroit dans le Canon de la Messe, & c'estoit la maniere de l'Eglise de canoniser les Saints; aujourd'huy on fait d'autres ceremonies.) [illegible] wszych czasow na początku Kościoła kiedy kto żywot skończył święcie, albo męczeństwo [illegible] wpisano imię iego w Kanonie Mszalnym y ten był iposob ktorego zażywał Kościoł Kanonizowania kogo, albo między SS. policzenia Dziś inszych zażywaią obrządkow.

CANONISTE, subst. m. (*Docteur en Droit Canon.*) Juris canonici peritus. NAUCZYCIEL prawa Duchownego.

CANOPE, (*Ville d'Egypte à l'embouchure du Nil avec un golphe de mesme nom.*) Canopa,æ,f. KANOP Miasto Egiptu przy uściu Nila z zatoką tegoż Imienia.

CANOSA *sur l'Ofante,* (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, & la terre de Bary.*) Canosa,æ,f. Canusium,ii,n. *Horat.* KANOSA nad Ofantem Miasto Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim ziemi Barskiey.

CANOT, subst. m. (*Petit bateau à l'usage des Sauvages.*) Linter, tris; masc. CZOŁN mała łodka używania dzikich ludzi.

CANTHARIDE, subst. f. (*Mouche venimeuse, qui s'engendre sur le fresne & qui est verte & luisante.*) Cantharis, idis, f. KANTARYDA Mucha iadowita ktora się rodzi na Jesionie lśni się y iest zielona.

CANTIQUE, subst. m. (*Chant spirituel, qui est fait en l'honneur de Dieu.*) Canticum, ci,n. *Cic.* PIESN, Pieśnie duchowne na chwałę Bogu.

(Le Cantique des Cantiques est un des Livres Canoniques de Salomon, dans lequel en termes allégoriques est figurée l'union de J.C. avec son Eglise, & il est ainsi nommé parce que c'est un Cantique par excellence, *Cantica, orum,* n. plur.) Pieśnie Pieśniow iest iedna z Ksiąg przyznanych Salomona w ktorey pod słowami podobieństw iest wyrażone złączenie Chrystusa z Kościołem y iest tak nazwana bo to iest Pieśń przednieysze zewszystkich.

CANTON, subst. m. (*Quartier d'une ville consideré en tant qu'il est separé du reste de la ville.*) Regio, onis,f. *Plin.* STRONA, Powiat część miasta wzięta osobno od miasta.

Je l'ay cherché par tous les Cantons de la ville, [illegible] *par toute la ville.* Urbis regiones singulas perreptavi, ut illum quærerem. *Plaut.* Szukałem go po wszystkich stronach albo częściach miasta, lepiey się mowi po całym mieście.

CANTON se dit aussi (*d'un petit païs qui a un gouvernement particulier,*) & en ce sens on dit *Les treize Cantons des Suisses,* (*qui forment chacun une République.*) Tredecim Helvetiorum pagi, *genit.* pagorum,m.pl. *Cæs.* POWIAT też się mowi o Kraiu małym osobno się rządzącym, y w tym rozumieniu się mowi. Trzynaście Powiatow szwaycarskich, z ktorych każdy czyni Rzeczpospolitą.

CANTONNER, V. neut. qui ne se dit guere qu'avec le pronom personnel, *Se cantonner,* (*Se retrancher, se fortifier dans quelque canton.*) In angulum (*ou* in tutum locum) se recipere. *Cic.* ZAMKNĄC się gdzie na ustroniu chronić się kędy y osadzić.

SE CANTONNER *ensemble,* (*S'atrouper en quelque lieu.*) In aliquem locum coire. *Cic.* KUPIC się, Schodzić się kędy do kupy y osadzić się kędy kupami.

(Mot du discours familier.) Słowo mowy po ocznie.

CANTORBERY, *ou* CANTORBIE, (*Ville d'Angleterre.*) Cantuaria,æ,f. KANTORBIA, KANTUARYA, Miasto Angielskie.

CANUSE, (*Ville d'Italie sur l'Aufide.*) Canusium, ii, neut. *Hor.* KANUZ, Miasto Włoskie nad Ofidem.

CAP, subst. m. mot. gascon qui signifie *La Teste,* & qui ne se dit qu'en cette phrase, *Il est armé de pied en cap,* ou *depuis la teste jusques aux pieds* Cataphractus miles, *genit.* cataphracti militis, m. *Liv.* Continuo ferro tectus,a,um. *Tacit.* SŁOWO, Waskońskie znaczące głowa, y nie mowi się tylko w tym wyrażeniu uzbroiony iest od stop do głowy.

CAP, (*Promontoire,* ou *pointe de terre qui avance dans la mer.*) Promontorium,ii,n. *Cic.* GORA nad morzem [illegible] nem w [illegible] Klin w morzu.

CAP DE BONNE ESPERANCE, *Promontoire d'Afrique sur la coste des Cafres.*) Caput bonæ Spei. KLIN DOBREY Otuchy, Grunt klinem w morze w chodzący Afryki ku stronie Kafrow.

CAPABLE, adjectif. m. & f. (*Qui peut contenir beaucoup de monde, ou de choses.*) Capax, acis, omn. gen. [illegible] OBSZERNY, Obiętny wielki gdzie wiele zmieścić się może ludzi lub rzeczy.

Un cirque capable de contenir bien du peuple. Circus populi capax *Ovid.* Koło miescie gdzie się wiele zmieścić [illegible]

CAPABLE se dit figurement en ce sens, (*des fonctions de l'ame, et [illegible] peut contenir,* ou *embrasser plusieurs connoissances.*) [illegible] capable de plusieurs connoissances. Mens [illegible] rum dilecta [illegible] narum capax. SPOSOBNY, pojęty [illegible] mowi się *niewłaśnie:* O siłach Duszy ile może wiele poiąć y obiąć wiadomosci, iako: Umysł sposobny do wielu nauk.

CAPABLE se dit aussi (*des dispositions qui se trouvent dans l'esprit pour estre propre à recevoir les sciences.*) Capax, acis. SPOSOBNY, Poiętny mowi się też o sprawności umysłu do nauk poięć.

Un jeune homme en un âge capable des sciences. Juvenis eâ ætate, quæ [illegible] capere potest. Młody człowiek w wieku sposobnym do nauk.

Le sage estime [illegible] seulement capable de regner, qui regarde d'un œil de mespris les tresors de la terre. Sapiens accerit illi regnum qui ingentes acervos auri spectat oculo irretorto. *Hor.* Mądry tego tylko godnym Panowania sądzi ktory zpogardą patrzy na wszystkie skarby ziemskie.

Cette femme est fort capable de garder un secret. Capacissima omnis secreti mulier. *Plin-Jun.* Ta białogłowa bardzo iest sposobna do zachowania sekretu.

Il est capable de tous les emplois que vous luy voudrez donner. Ad omnem rem docilis est. *Cic.* Sposobny iest do wszystkiego co mu tylko zlecić zechcesz.

Comme je ne connois point d'homme au monde plus capable de donner de bonnes instructions à la jeunesse, je vous prie de souffrir que mes enfans demeurent chez vous, afin qu'ils puissent entendre vos discours, & c'est le meilleur heritage que je leur puisse laisser. Cum tu sis solus in orbe terrarum qui præ-

ceptis salubribus instruere juvenes quotidie possis, relinquere volo [illegible] pueros in domo, ut te loquentem audiant, & hæc sola potest [illegible] hæreditas [illegible] dari. *Petr.* Nieznaiąc na świecie nikogo sposobnieyszego [illegible] do dawania nauki młodym, proszę abyś pozwolił, aby dzieci moie mieszkali u ciebie, aby się przysłuchać mogli tobie, y ta iest naylepsza [illegible] ktorą im zostawić mogę.

CAPABLE, (*Sçavant, qui a de l'esprit & du sçavoir.*) Doctus. Capax. *Cic. Ovid.* UCZONY, Godny człowiek co ma dowcip y wielką naukę.

CAPABLE, (*Qui peut quelque chose.*) Qui aliquid valet, SPOSOBNY ktory może co, podobien do czego.

Il n'est pas capable d'une si grande resolution. Tanta audere non potest. Niepodobien on do tak wielkiey przewagi.

Il n'est pas capable de si hautes connoissances, son esprit ne sçauroit aller là. Id ab illius intelligentiâ sensuque disjunctum est. *Cic.* Niesposobny on do tak wysokich nauk, nie dosięże tam rozum iego.

CAPABLE se dit en mesme sens (*des qualitez qui sont requises en quelques personnes par les loix, ou les coustumes pour faire une chose.*) comme *Par le Droit Romain un Eunuque, un Impuber ne sont pas capables de faire un testament.* Jure Romano, Eunuchus aut Impubes testamenti factionem non habent. *Cic.* SPOSOBNY Zdolny w tym rozumieniu się mowi o przymiotach potrzebnych y ktorych wyciąga prawo albo zwyczay do czego. Iako, prawem Rzymskim Trzebieńcy y dziecię nie są sposobni testament czynić.

Un âge capable des charges. Munerum capax ætas. *Des honneurs.* Honorum. *Plin. Tacit.* Wiek sposobny do Urzędow do godności.

Sitost que la jeunesse fut capable de porter les armes, elle [illegible] Juventus simulac belli patiens [illegible] *Saluft.* Jak prędko młodź była zdolna do noszenia broni uczyła się ćwiczenia woyskowego

CAPABLE se dit phisiquement (*des choses qui ont de la force [illegible] & aux efforts de quelqu'un ou des [illegible]*) comme *La garnison de mille hommes dans cette place est capable de résister à une armée.* Mille hominum præsidio munitum oppidum exercitui obsistere potest. ZDOLNY, właśnie się mowi o rzeczach ktore maią moc sprzeciwić się y odpor dać usiłowaniu czynieniu albo inszey rzeczy, iako: Osadzonych na obronę tysiąc ludzi w tey fortecy zdolni są dać odpor [illegible]

Cette colomne n'est point capable de soustenir un si grand fardeau. Hæc columna est impar tanto oneri ferendo. Ten słup ten filar nie zdolny iest utrzymać taki ciężar.

CAPABLE peut aussi signifier *Suffisant,* comme *Ce remede estoit capable de vous tuer.* Illo remedio vita tibi tolli poterat. SPOSOBNY może też znaczyć dostateczny, iako: To lekarstwo iest sposobne cię zabić.

CAPABLEMENT, adv. (*D'une maniere capable.*) Doctè & eruditè, Peritè & scienter. adv. *Cic.* SPOSOBNIE zdolnie.

CAPACCIO, (*Ville d'Italie dans la [illegible] au Royaume de Naples.*) Caput Aquarum. KAPACIO Miasto Włoskie w Krolestwie [illegible] tę stronę gor Neapolu.

CAPACITE', subst. f. (*Estenduë d'un lieu, ce qui peut contenir quelque chose.*) Capacitas Amplitudo. *Plin. Colum.* OBSZERNOSC mieysca ktore może co zmieścić.

CAPACITE' se dit figurément pour *l'Estenduë, la portée de l'esprit.* Captus, ûs, m. Facultas, atis. *Cic.* OBIĘTNOSC, się mowi niewłaśnie za poiętność bystrość dowcipu.

Selon ma capacité. Pro modo ingenii. *Cic.* Pro meo captu *Quint.* Według zdolności moiey, według poiętności moiey

CAPACITE', (*Suffisance, [illegible]*) [illegible] Intelligentia,æ,f. *Cic.* Ingenium, ii, neut. *Cic.* ZDOLNOSC, sprawność, rozum, dowcip.

Avoir une grande capacité, Avoir beaucoup de capacité, (Il est fort capable.) Præstanti [illegible] *Cic.* Mieć wielki rozum dowcip, Mieć wiele rozumu, Być bardzo dowcipnym.

CAPARAÇON, *ou prononce* CAPARASSON, subst. masc. (*Couverture qu'on met sur les chevaux.*) Stragulum Stratum, i, n. *Cic.* *Instrati auro alipedes. *Virg.* *Des chevaux caparaçonnés d'or, qui ont des couvertures d'or.*) DEK, Dywdyk: Stroy na konia [illegible] *Konie pod złotemi dekami.

CAPARAÇONNER, *ou* CAPARASSONNER *comme on le doit prononcer,* V. act. (*Couvrir un cheval d'un caparaçon.*) Sternere equum. DEKIEM konia nakryć.

Un cheval caparaſonné. Equus phaleratus,i,m.*Liv.* Koń pod dekiem.

CAPE,ſubſt.fœm. *on prononce l'a long dans ce mot.* (*Gros manteau de campagne ayant un coqueluchon qu'on met dans ſa teſte.*)Tegillum,i,n.*Plaut.* PŁASC podrożny z kapturem ná głowę, poncżo,w tym ſłowie *a* ſię przedłużá wymawiaiąc

CAPE, (*Morceau d'etoffe dont les femmes ſe couvrent la teſte pour éviter la pluye.*) Capitium. Capiti, neut. *Feſt.* KAPTUR Białogłowſki ná głowę od deſzczu.

CAPE en termes de marine, (*C'eſt la grande Voile qu'on met au grand maſt.*) Magnum velum,i,neut. ZAGIEL,płachta wielká u maſztu wielkiego.

CAPE ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Rire ſous cape.* In ſtomacho ridere In ſinu ſuo gaudere.*Cic.* KAPTUR ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: rośmiać ſię w kaptur, śmiać ſię w ſobie.

Il n'a que la cape & l'eſpée, il n'a point de bien que ſa teſte & ſon eſpée. Nihil illi eſt præter caput & gladium. Niemá nic tylko ſzpadę y kaptur niemá żadnych dobr.

CAPELINE,ſubſt.f.(*Sorte de chapeau fait de paille à larges bords & de forme baſſe pour ſe garentir du ſol el.*)Petaſus,i,m.*Plaut.* KAPELUSZ ſłomiany ſzeroki od ſłońcá.

(C'eſt le Chapeau qu'on donne à Mercure.)Ten ieſt kapelusz ktory Merkuryuſzowi przypiſuią.

LA CAPELLE,(*Forteresſe de France dans la Tierache, vers les frontieres de Haynaut en Picardie.*)Capella,æ,f. KAPELLA, Forteca Francyi w Tyraſcyi ku granicom Hannoniy w Pikardii.

CAPENDU,*ou* COURT-PENDU,ſubſt.m.(*Sorte de pomme qui a la queuë fort courte.*) Malum curtipendulum.*Plin.* IABŁKO,o krotkim bardzo ogonku.

CAPILLAIRE,ſubſt.m.(*Herbe dont il y a cinq ſortes principales, dont on fait du ſirop pour le rhume, qui ſont* Adiantum album,*Capillaire de Montpellier:* Adiantum nigrum, *le vulgaire, le Polytrichon, le* Capillus Veneris *nommée auſſi* Ruta muraria: *on y ajoûte* Lingua cervina, *la Scolopendre: le* Capilli Veneris *en fait la principale eſpece.* KAPILARYA Włoſki, ziele pięciorakie po gatunku przedniego z ktorego robią ulepy ná katar,á te ſą Kapilarya álbo Włoſki białe, Włoſki czarne, poſpolite Włoſki złote, Ruta ſkalna y ięzyk ieleni ſczaw,y ſłonogowiec, ſamo zaś włoſki albo kapilaryá ieſt przedni tego zielá rodzay.

Syrop capillaire. Syrupus ex adianto & capillis Veneris, *genit.*ſyrupi,m. Ulepek kapilerowy.

CAPILLAIRES au plurier, ſe dit en Anatomie,*des petites Veines déliées comme les cheveux.* Fibræ venarum. KAPILLERY ſię mowi w Anatomiy o żyłkach cienkich iák włoſki

CAPILLATURE, ſubſt.f.terme des botaniques, (*parlant des racines déliées des plantes.*) Capillamenta, orum,n.plur. *Plin* WŁOSKI po Herbarſku álbo włoſkowatość o korzonkach drobniuchnych ziół.

CAPILOTADE, ſubſt.f. (*Sauſſe qu'on fait à des reſtes de volailles dépecées*)Minutal,alis,neut. *Juv.* POTRAWKA Bigos záprawny z podrobkow kurzych kapłonich.

Faire une capilotade. Minutal reliquiarum facere.Podroby ná potrawkę záprawić.

ON DIT figurément & vulgairement, *Mettre quelqu'un en capilotade*, pour dire, *Déchirer ſa réputation, la mettre en pieces.* Famam alicujus lacerare,(lacero,as,avi,atum.)*Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* kogo ná bigos wydać, ſzarpać Imię iego y ſławę ná ſztuki.

CAPITAINE,ſubſt.m. (*Chef*,ou *General d'armée.*) Dux, *genit.* ducis,m. Imperator, oris,m. *Cic.* HETMAN Głowa woyſka wodz.

Capitaine qui commande une compagnie de ſoldats ſoit à pied, ou *à cheval.* Centurio,onis,m.*Cic.* Ordinis ductor,oris, m *Liv.* Kapitan co ma ſtarſzeńſtwo nád rotą pieſzych nád chorągwią álbo nád hufcem konnych.

Capitaine d'Infanterie Peditum præfectus,i,m. **De Cavalerie.* Equitum magiſter. KAPITAN ſtarſzy nád piechotą. *Rotmiſtrz nád konnemi.

CAPITAINE COLONEL *d'un regiment.*Primipili centurio.*Caſ.* PUŁKOWNIK, Pułku iákiego ſtarſzy.

CAPITAINE DES GARDES,(*Officier qui commande une des quatre Compagnies des Gardes à cheval.*) Prætorii præfectus,i,m. Prætorianorum dux, *genit.* ducis,m. KAPITAN gwardyi, Urzędnik woyſkowy ktory ma ſtarſzeńſtwo nad iedną chorągwią z czterech chorągwi warty konney.

CAPITAINE AUX GARDES,(*Officier qui commande une des trente compagnies d'infanterie, qui compoſent le regiment des Gardes Françoiſes.*)Centurio,onis,m. KAPITAN gwardyi ſtarſzy nad iedną z trzydzieſtu chorągwi warty pieſzey z ktorych ieſt złożony Połk gwardyi Francuſkiey.

(Chaque Compagnie eſt ordinairement de cent hommes. *Il eſt bon de remarquer qu'on dit *Capitaine des Gardes*, lors qu'on parle des Gardes du Corps; & que l'on dit *Capitaine aux Gardes*, quand on veut parler des ſoldats aux gardes.) Każda chorągiew ma zwyczaynie ludzi ſto, *Trzeba uważać że ſię zowie Kapitan gwardyi, kiedy ieſt mowa o gwardyi ciała álbo oſoby Krolewſkiey, á záś zowie ſię Kapitan w gwardyi kiedy ieſt mowa o żołnierzach ná warcie.

CAPITAINE DE VAISSEAU.Navis præfectus,i,m. KAPITAN ſtarſzy ná okręcie.

CAPITAINE DE CHEVAUX-LEGERS. Expeditæ leviter armatorum equitum turmæ prefectus. KAPITAN Lekkiey iazdy.

CAPITAINE DES CHASSES. Venationum præfectus,i, masc. KAPITAN Myśliwcow álbo ſtrzelcow.

CAPITAINE DES MAISONS ROYALES. Baſilicarum, ou ædium regiarum præfectus,i,m. KAPITAN Pałacow Krolewſkich.

CAPITAINE DES PORTS.Portuum maritimorum præfectus,i,m. KAPITAN Portow,ſtarſzy nád Portami.

CAPITAINE DES CORSAIRES. Archipirata,æ,m. **Des voleurs* Latronum dux.*Cic.* KAPITAN Morſkich náiezdnikow. *Rozboynikow Herſzt.

CAPITAINE,*ou* LE CHEF *d'une entrepriſe*, Dux, *genit.* ducis,m.*Cic*,Auctor, *genit.*oris m. Princeps, *genit.*principis, maſc. WODZ,głowa,Herſzt imprezy iakiey

CAPITAINERIE, ſubſt. f. (*La Charge de Capitaine des chaſſes.*) Venatica præfectura, æ, f. **La maiſon du Capitaine des chaſſes.* Ædes præfecti venatici,*genit.* ædium,f.pl. KAPITANSTWO Urząd Kapitana ſtrzelcow..*Mięſzkanie kapitana ſtrzelcow.

CAPITAL,m. CAPITALE,f.adject. (*Principal, le chef & comme la teſte.*) Caput, *genit.*capitis,n. GŁOWNY walny náypierwſzy y iakoby głowa.

Paris eſt la capitale, ou *la ville Capitale du Royaume de France.*Lutetia caput imperii Gallorum.Lutetia urbs princeps regni Gallorum. Paryż ieſt głowne miaſto Państwa Francuſkiego.

Socrate faiſoit ſon étude capitale de la Morale. Socrates Morali diſciplinæ operam dabat præcipuam. Sokratesa náuka náygłownieyſza była o obyczaiach.

CAPITAL, (*Qui regarde la vie, où il va de la vie.*)Capitalis & hoc capitale, *genit.*is. **Un crime capital, où il va de la vie* Crimen capitale,neut. **Un ennemi capital.* Hoſtis capitalis, m. *Cic.* GŁOWNY co ſię tycze życia, álbo gdzie idzie o życie *Głowny kryminał gdzie idzie o życie. *Głowny nieprzyiaciel.

Accuſer quelqu'un d'un crime capital, qui merite la mort. Accuſare aliquem capitis, *ou* rei capitalis (*ou ſouvent* crimine.) *Cic.* Oſkarżyć donieść kogo o głowny kryminał gdzie idzie o życie.

CAPITALE, (*Lettre capitale*, ou *majuſcule, qui ſe met au commencement d'un mot, Grande Lettre*) Maximæ litteræ, arum,f.plur *Cic.* GŁOWNA Litera, litera więkſza co ſię z początku piſze.

CAPITAL mis comme un ſubſtantif,(*Le fond d'une rente.*) Caput, *genit.* capitis,n. Sors, *genit.* ſortis,f.*Ter.* KAPITAŁ funduſz dochodu iákiego.

Je ſuis en danger de perdre mon capital, ou *mon principal.* De ſorte nunc venio in dubium. *Ter.* Jeſtem w niebeſpieczeńſtwie utracić ſwoy kapitał álbo ſummę.

Je fais mon capital de vous obeir. Imprimis ſtudeo tibi auſcultare. Mam ſobie zá náypierwſzą rzecz być poſłuſznym roſkazom twoim.

LA CAPITANATE,(*Province de la Pouille dans le Royaume de Naples.*) Capitanata,æ,f.(*le mont Gargan y eſt ſitué.*) KAPITANATA Prowincya Apuliy w Kroleſtwie Neapolitańſkim, Gora Garganu tam ieſt położona.

CAPITANE, ſubſt.f. *La principale galere d'une eſcadre, qui eſt monté par le commandant.*) Navis prætoria, *genit.*navis prætoriæ,f.*Liv.* HETMANSKA Nawa.

CAPITATION, ſubſt.f.(*Impoſition par teſte dans les preſſants beſoins de l'Eſtat.*) Æs quod exigitur in capita, *genit.* æris,n. POGŁOWNE Podatek od każdey głowy w wielkiey potrzebie Rzeczypoſpolitey.

Payer la capitation. Æs pro capite dare. *Plaut.* Pogłowne płacić.

Mettre, ou *impoſer la capitation.* In capita ſingula æs imperare.*Caſ.* Pogłowne nákładać

CAPITOLE,ſubſt.m. (*Quartier de l'ancienne Rome, où il y avoit un Temple de Jupiter ſurnommé* CAPITOLIN, *de ce lieu.*)Capitolium,ii,neut.*Cic.* KAPITOL mieyſce w ſtarym Rzymie gdzie był Kościoł Jowiſza przezwanego Kapitolińſki od tego mieyſca.

(Il fut ainſi appellé *à Capite*, parce qu'on y trouva la teſte d'un homme, lors que Tarquin le Superbe en ietta les fondemens. *On a auſſi donné le nom de *Capitole* aux principaux Temples des Colonies des Romains.) Tak był nazwany ten Zámek od Głowy, bo głowę ludzką tam ználeziono kiedy Tarkwiniuſz pyſzny zákładał go zgruntu. *Kapitolem też zwano przednieyſze Bałwochwalnie Rzymſkich oſad

CAPITULAIRE,adiect.m.&.f.(*Qui ſe fait & ſe paſſe dans un Chapitre*, ou *Qui eſt d'un Chapitre.*)Capitularis & hoc capitulare, adject. *genit.*is. KAPITULNY co ſię dzieie y ſtanowi przez Kapitułę.

Acte capitulaire. Decretum capitulare.**Manſe capitulaire.* Reditus capitulares. Uſtawa Kapituły.*Dochod Kapituły.

LES CAPITULAIRES (*de Charlemagne, de Louïs le Debonnaire, de Charles le Chauve.*) Sanctiones, onum,f. plur. Capitularia, rium,n.pl. USTAWY Karola wielkiego, Ludwika pobożnego, Karola Łyſego.

(Ce ſont pluſieurs Articles des Loix tant Eccleſiaſtiques que Civiles, qui ont été faits par nos Rois dans l'Aſſemblée des Etats generaux, par l'autorité des Princes, de la Nobleſſe, & du Peuple On leur a donné ce nom, parce qu'elles eſtoient diſtinguez par ſections & par chapitres.) Są to wielorakie Artykuły Praw tak Duchownych iako y świeckich, uſtawione przez Krolow ná ziázdach walnych powagą Panow,Szlachty,y poſpolſtwa,názwano ich Kapituły, bo były rozłożone ná pargrafy, y rozdziały.

CAPITULAIREMENT,adv.(*Dans l'aſſemblée du Chapitre*) Plenis Canonicorum comitiis,abl. KAPITULNIE ná zgromadzeniu Kapituły.

CAPITULANT,m. CAPITULANTE,f.part.act. (*Qui a droit d'entrer en Chapitre & d'y donner ſa voix.*)Qui jus habet ſuffragii in comitiis Canonicorum. KAPITULARNY,KAPITULARNA, co ma głos y mieyſce ná Kapitule.

CAPITULATION, ſubſt. f. (*Traitté entre les aſſiégez & les aſſiégeans pour la reddition d'une place.*) Pactio.Conditio, onis,f. NAMOWA umowa między oblężonemi y temi co obiegli o oddanie fortecy iákiey.

En venir à une capitulation. Venire ad bellicas pactiones. Przyiść do námowy.

Ne vouloir point entendre à aucune capitulation. Omnes conditiones recuſare.*Phæd.* Niechcieć ſłyſzeć o żadney námowie.

Tenir la capitulation. Stare pactis conditionibus.*Cic.* Trzymać zachować zmowę.

CAPITULER,V.n.(*Traitter avec les aſſiégeants de la reddition d'une place ſous certaines conditions.*) Ad pactionem venire deſcendere neut. *Cic. Liv.* NAMAWIAC ſię z oblężeńcami o oddaniu miaſta iákiego,pod pewnemi warunkami

Il capitula avec les Chef des Celtibériens moyennant une grande ſomme d'argent, qu'ils retireroient leurs troupes. Paciſcitur magna mercede cum Celtiberorum Principibus,ut copias abducant. *Liv.* Namowę uczynił z Starſzyną Celtyberow że nieprzyiaciel wyſtąpić z woyſkiem zá wielką ſummę pieniędzy.

CAPITULER *avec quelqu'un d'une choſe*,(*Traitter avec luy.*) De re aliqua tranſigere cum aliquo Convenire cum aliquo de re aliqua. NAMOWIC ſię z kim o co umowić ſię z nim,docierać czego.

CAPO *d'Iſtria.* Juſtinopolis,is,f. Ægida caput Iſtriæ, *genit.*f. KAPO Diſtrya.

(Elle eſt ſituée ſur la mer Adriatique.) Miaſto nad morzem Weneckim.

CAPONNIERE,ſubſt.f.terme de Fortification.(*Logement couvert & creuſé dans le fond d'un foſſé.*) Crypta ſubterranea,æ,f. WYCIECZKA termin forteczny ſzyia podziemna z mieſzkaniem krytym, w ſzańca iákim.

CAPORAL, ſubſt.m.(*Un bas Officier d'une compagnie d'infanterie, qui commande une eſcouade.*) Optio,onis,m. *Var.* KAPRAL, dzieſiątnik, ſtarſzy nád ſtrażą albo wartą.

CAPOT,ſubſt.m.(*Habillement que mettent les Chevaliers lors qu'ils ſont receus dans l'ordre du S. Eſprit.*) Humerale, Humeralis,n. KAPA Strzoy Kawalerow ktory kładą ná ſiebie gdy bywaią przyimowani do Orederu S.Ducha.

C'eſt une eſpece de Cape ancienne & qui aboutit par devant en forme d'un Scapulaire arrondi.) Jeſt to nákſztałt Kapy dawney ktora z przodu ſię kończy nákſztałt ſzkaplerza okrągło.

CAPOT, terme du jeu de piquet, (*qui ſe dit quand on ne leve pas une carte en jouant.*) comme *Il a eſté capot.* Nullum tulit punctum. KAPOT, maciek, termin gry názwaney pikieta, kiedy y iedney gracz karty nie zábiie graiąc, iáko: dał mu Kapot, dał mu maćka.

CAPOUE, (*Ville Archiépiſcopale d'Italie en la terre de Labour*)Capua,æ,f.*Cic.*KAPUA Miaſto Arcybiſkupie Włoſkie w ziemi Laborá.

Qui eſt de Capoue. Capuanus, a, um. Kapuanin co ieſt z Kapuy.

CAPPADOCE, (*Grand païs de l'Aſie Mineure, qui a eu autrefois titre de Royaume.*)Capadocia,æ,f. KAPADOCYA wielki kray mnieyſzey Azyi ktory przedtym miał tytuł Kroleſtwa.

CAPPADOCIEN,maſc. CAPPADOCIENNE,f.(*Celuy & celle qui eſt de Capadoce.*)Capadox,ocis,*Cic.* KAPADOCYANIN,KAPADOCYANKA,ten álbo ta co ieſt z Kapadocyi.

DE CAPPADOCE. Cappadocius,a,um. *Cic.* KAPADOCKI.

CAPRÉE,*ou* CAPRI,(*Iſle du Royaume de Naples dans la mer de Toſcane vis-à-vis de Puzzol.*) Caprea, æ, f. KAPRI Wyſpa Kroleſtwa Neapolitańſkiggo ná morzu Toſkańſkim przeciwko Puzolo.

(Cette Iſle eſt fameuſe par les débauches & le long ſéjour de Tibére.) Ta wyſpa ieſt ſławna wſzeczeńſtwami y długim tam bawieniem Tyberyuſza.

CAPRE, ſubſt. f. (*Petit fruit vert qu'on confit dans le vinaigre & qu'on mange en ſalade, & qu'on met dans les ſauſſes*) Capparis, is, f. *Cic.* KAPARY owoc mały zielony ktory w occie ſmażą y zá ſałatę iedzą, y w iuſzki kładą.

CAPRICE,ſubſt.m.(*Déreglement d'eſprit, boutade, biſarrerie d'humeur.*) Moroſitas,atis,f.*Cic.* NIEOBYCZAYNOSC, przykrość, nieiednoſtayność umyſłu, niedogodliwość, dziwactwo.

Faire une choſe pluſtôt par caprice que par une meure déliberation. Impetu quodam animi potiùs, quàm cogitatione aliquid facere. *Cic.* Czynić co bardziey przez dziwaczność umyſłu, niż przez ſłuſzny namyſł.

Je n'ay que faire d'eſſuyer tous ſes caprices. Non eſt quòd moroſos illius animi impetus ſuſtineam. Nic mi po tym wſzyſtkie iego znośić dziwactwa.

CAPRICE ſe dit auſſi *des pieces de Poëſie & de peinture,* (*qui reüſſiſſent pluſtôt par la force du génie & de l'imagination, que par l'obſervation des regles de l'art.*) comme *Ce Peintre fait des ouvrages de caprice ſans s'attacher aux regles de l'art, ni ſuivre les originaux.* Hic pictor artem & manum dirigit ad ſpecies quæ ipſius in mente inſident, non ad regulas artis neque ad exemplaria. RZECZ z kopyta nagle czyniona wloc oſobliwie w Wierſzach y malowaniu, kiedy ſię co uda bardziey przez dowcipu byſtrość y umyſłu, niż przez záchowanie opiſania nauki, iáko: ten malarz maluie nádomyſł,zprędkości nie wiążąc ſię do kunſztu áni do przednich wizerunkow.

CAPRICE, (*Légereté d'eſprit, inconſtance.*)Animi leuitas, *Cic.* LEKKOSC umyſłu porywczość płochość.

CAPRICIEUX,m. CAPRICIEUSE,f. adject. (*Sujet à des caprice.*) Moroſus, a, um. Difficilis & hoc difficile,adject. *genit.*is,*Cic.* DZIWACKIEGO umyſłu.

(Il ſe dit des hommes & des animaux.) Mowi ſię o ludziach y bydlętach

CAPRICIEUX,(*Opiniaſtre.*)Pervicax,*Cic.* ZACIĘTY,Uporny, krnąbrny.

CAPRICIEUX, (*Inconſtant, léger.*)Levis & hoc leve.*Cic.* PŁOCHY nieſtateczny.

La fortune eſt capricieuſe. Varia eſt fortuna.*Cic.* Fortuna ieſt nieſtateczna.

CAPRICORNE,ſubſt.m. (*L'un des douze Signes du Zodiaque, qui fait le Solſtice d'hiver, & dans lequel le ſoleil entre*

le 22. de Decembre.) Capricornus,i,m. KOZIOROZIEC ieden z dwunaſtu znákow niebieſkich w ktorym bywa przeſilenie dniá z nocą zimowe, á w ten ſłońce wchodzi 22. grudnia

CAPRIER, ſubſt.m. (*Arbre qui porte des capres.*) Capparis, is, f. *Colum.* KAPAROWE Drzewo, co Kapary rodzi.

CAPRIOLE, ſubſt.f. (*Saut en l'air.*) Agilis in ſublime ſaltus. KOZIELEK ſkok w gorę.

CAPRIOLER, V.n. (*Faire des ſauts en l'air.*) Agili ſaltu ſe in ſublime tollere. KOZIEŁKI do gory ſkakać.

CAPSE, ſubſt.f. (*Petite boëte où les Docteurs &c. mettent leurs ſuffrages.*) Pyxidicula. Capſula,æ,f. SKRZYNECZKA kędy wota kładą Doktorowie.

CAPSULE, ſubſt.fœm. terme de Chymie & d'Anatomie, (*Membrane, ou tunique des veines.*) Capſula,æ,fœm. *Plin.* BŁONKA okrywaiąca żyły.

(C'eſt auſſi chez les Botaniſtes ce qui enveloppe la graine des palntes) Toż ieſt u Zielnikow ſzupina álbo plewa co pokrywa ziarno,

CAPTER, V.act. vieux mot eſcorché du latin, (*Gagner la bienveillance de ſes auditeurs.*) Captare benevolentiam, (capto,as,avi,atum,) act. *Cic.* CHWYTAC uymować dobrą chęć do ſłuchania ſłuchaczow ſwoich, kaptować, ſtare ſłowo złacińſkiego udarte.

(Mot bas & ironique.) Słowo podłe y ná śmiech.

CAPTIEUX, m. CAPTIEUSE, f. adject. (*Trompeur, ſophiſtique.*) Captioſus,a,um. Fallax, acis, omn.gen. *Cic.* ZAWODNY omylny oſzukuiący ſztuczny.

(Il ſe dit particulierement des raiſonnemens faux. Oſobliwie ſię mowi o dowodach fałſzywych.

Interroger quelq'un d'une maniere captieuſe. Aliquem captioſè interrogare. *Cic.* Pytać kogo ſztucznie francowſko.

Cette propoſition n'a rien de captieux. Hæc ſententia nihil habet captionis. *Cic.* Ta mowa to zdanie nie ma w ſobie nic záwodnego.

CAPTIEUSEMENT, adv. (*D'une maniere captieuſe.*) Captioſè. adv. *Cic.* CHYTRZE, ſztucznie.

CAPTIF, m. CAPTIVE, f. adject. (*Eſclave pris par des Infideles, ou par des Corſaires.*) Captivus,a,um. *Cic.* NIEWOLNIK Braniec wzięty przez niewiernych, albo morſkich náiezdnikow.

Mener quelqu'un captif en triomphe. Ducere aliquem captivum in triumpho. Niewolnikow prowadzić w zwycięſtwie.

Racheter les captifs des ennemis. Redimere captivos ab hoſtibus. *Cic.* Wykupować niewolnikow od nieprzyiacioł.

CAPTIF ſe dit auſſi *de celuy qui eſt dans la ſujettion, & qui n'eſt pas libre de faire ce qu'il veut, qui eſt geſné.* Captivus,a,um. *Cic.* NIEWOLNIK ſię też mowi o tym co ieſt w poddańſtwie y niewolno mu czynić co chce, to ieſt przymuſzony przyniewolony.

Je ſuis captif, je n'oſerois dire mon ſentiment, ma penſée. Non poſſum corde libero fabulari. *Plaut.* Jeſtem iák niewolnik nie mogę wymowić co chce.

CAPTIVER, V.act. (*Faire des captifs.*) ne ſe dit point dans noſtre langue, nonobſtant l'autorité de M. l'Abbé Furetiere dans ſon Dictionnaire. NIEWOLNIKA w niewolą brać chwytać Kaptywować niemowi ſię w języku Francuſkim mimo zdanie J. X. Foretyerego w ſwoim Dykcyonarzu.

CAPTIVER, (*Aſſujettir, engager.*) Capere Tenere. Detinere, act.acc *Cic.* ZNIEWOLAC, podbić, wdać w co, wprawić

Un bon Prince captive la volonté de ſes ſujets. Bonus Princeps ſubditorum captat voluntates. *Cic.* Dobry Pan zniewala ſobie chęć poddanych ſwoich.

CAPTIVER, (*Aſſujettir, contrainder à faire une choſe.*) Aſtringere ad aliquid Cogere, act.acc. *Cic.* PRZYNIEWOLIC przymuſić do czego.

SE CAPTIVER, (*Se contraindre, s'aſſujettir à une choſe.*) comme *Il aime trop ſes plaiſirs, il ne ſçauroit ſe captiver.* Nimis voluptatibus indulget, cogere ſe non poteſt. PRZYMUSIC ſię do czego, iáko: Bardzo ſię kocha w wczaſach ſwoich ie moze ſię przyniewolić.

Je ne ſçaurois me captiver a faire cela. In animum inducere nequeo, ut id faciam. Nie mogę tego przewieść ná ſobie abym to uczynił.

CAPTIVER *quelqu'un,* (*Luy donner peu, ou point du tout de liberté.*) Arctè contenteque aliquem habere. *Cicer. Ter.* PRZYNIEWOLIC kogo mało co albo nic mu nie dać wolności.

CAPTIVITE, ſubſt.f. (*Eſclavage.*) Captivitas. *Plin.* Servitus. *Cic.* NIEWOLA poddańſtwo.

Tirer quelqu'un d'une longue captivité. Levare aliquem longo ſervitio. *Hor.* Wyprowadzić kogo z długiey niewoli

Mettre en captivité. Addocere aliquem in ſervitutem, *Cic.* Wprawić zárowadzić kogo w niewolą.

CAPTIVITE' ſignifie auſſi *Sujettion, empire tyrannique & rude.* Servitium,ii,n. Servitus.utis,f. *Hor. Phæd.* NIEWOLA znaczy też Tyrańſkie y ciężkie panowanie.

Les Princes d'Orient tiennent leurs ſujets ſous une dure captivité. Principes Orientis duro ſervitio ſubditos premunt. *Virg.* Panowie wſchodni trzymaią poddánych ſwoich w ciężkiey niewoli.

Ils pleurent leur triſte captivité. Triſtem flent ſervitutem. *Phæd.* Opłakuią załoſną niewolę ſwoię.

CAPTURE, ſubſt.fœm. (*La priſe d'une perſonne, ou d'une choſe.*) Captura,æ,f. Comprehenſio,onis,f. *Cicer.* ŁAPANIE chwytanie wzięcie oſoby álbo rzeczy iakiey.

(Mot d'uſage parmi les Sergents.) Słowo używane między wartą.

Faire une capture, (Prendre quelqu'un.) Aliquem comprehendere, (do,dis,di,ſum.) Capere, (capio,capis,cepi,captum.) act.acc. *Cic.* Łapać kogo, zchwytać, wziąć wſadzić.

CAPUCHON ou CAPUCE, ſubſt. m. (*Froc des Moines, dont ils ont la teſte couverte.*) Cucullus,i,m. *Juv.* KAPTUR ſzłyk mnichow ktorym głowę nákrywaią.

CAQUE, ſubſt.m. (*Petit baril qui tient le quart d'un muid*) Cadus,i,m. *Plaut.* CWIERTOWKA Baryłа miara trzymaięca Cwierć beczki.

ON DIT proverbialement & populairement, *Le caque ſent toûjours le harang,* pour dire qu'*On ſe ſent toûjours de la baſſeſſe de ſa naiſſance à quelque fortune qu'on ſoit élevé.* Cadus halecis ſervat diu odorem. **Horace a dit à peu pres en ce ſens,* Servabit odorem teſta diu. MOWIĄ przyſłowiem baryła zawſze trąci śledziem, to ieſt: że podłość urodzenia zawſze ſię wyda w iákimkolwiek ſzczęściu kto być może. *Horacyuſz w tym prawie wyrozumieniu powiedział czego ſkorupa náwre tym długo trąci.

ON DIT auſſi, (*parlant de ceux qui ſont fort preſſez dans un lieu eſtroit.*) *Ils ſont preſſez comme des harangs dans un caque.* Premitur pede pes & tergore tergus. *Virg.* MOWIĄ o tych co ſą w wielkiey ciaſności kędy ſą ściśnieni iak śledzie w Baryle, *w beczce.*

(Façon de parler baſſe & triviale.) Spoſob mowienia proſty y potoczny.

CAQUET, ſubſt.m. (*Abondance de paroles vaines, Babil.*) Loquacitas. Garrulitas, *Cic.* GADATLIWOSC, świegotliwość, mowliwość nie potrzebna.

ON DIT proverbialement & figurement, *Rabattre, ou rabaiſſer le caquet de quelqu'un,* pour dire *Rabaiſſer ſon orgueil.* Frangere alicujus lopuacitatem. *Cic. Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem y niewłaśnie: Poſkromić komu gębkę, to ieſt Upokorzyć hardość iego.

ON DIT, (*d'une perſonne qui promet beaucoup, ſans ſe mettre en peine d'effectuer ſes promeſſes.*) *Cét homme n'a que du caquet,* ou *du babil.* Multa pollicetur, extricat nihil. *Phæd.* MOWIĄ o tym co wiele obiecuie á nie myśli o tym żeby do trzymał; Tego człowieka tylko gęba.

CAQUETS, (*Rapports indiſcrets qu'on fait les uns des autres.*) Loquacitas Maledicentia. *Cic.* PLOTKI nieuważne obmowy iednych o drugich.

Je vous prie de ne me point meſler dans vos caquets. Ne me admiſceas tuis maledicentiis. Proſzę cię ábyś mnie w twoie plotki niemięſzał.

Je n'ay que faire de vos caquets. Apage ſis maledicam iſtam tuam garrulitatem. Nic mi po twoich plotkach.

On fait des caquets de cette fille. Multa mala dicuntur in illam virginem. *Plaut.* Gadaią plotą o tey Pannie.

CAQUETER, V.n. (*ſe dit au propre de ce bruit que font les poules, quand elles veulent pondre.*) Glocire, (glocio,is.) n, *Col.* GDAKAC mowi ſię właśnie o głoſie kokoſzy kiedy ma iáie znieść.

CAQUETER, (*Cauſer, jaſer, parler beaucoup, ſans rien dire de ſolide, comme font la pluſpart des femmes.*) Garrire, Loquitari. GDAKAC, gadać, wiele mowić á nic potym iáko czynią poſpolicie białogłowy.

CAQUETEUR, ſubſt.m. (*Qui caquete, qui jaſe.*) Loquax, Garrulus. PLOTUCH, gaduła, co wiele gada.

CAQUETEUSE, ſubſt.f. (*Celle qui parle beaucoup.*) Garrula,

æ, f. Loquax mulier. *Hor.* PLOTKA roſprawnica ta co wiele gada, mowi.

CAR, (*Conjonction cauſative, qui rend raiſon de ce qui a eſté avancé.*) Nam. Namque. Enim. *Cic.* BO, álbowiem, Koniunkcya daiąca przyczynę tego co ſię pierwey powiedziało.

CARABIN, ſubſt.m. (*Cavalier armé d'une carabine.*) Sclopetarius eques (qui Carabinus vocatur.) *genit.* ſclopetarii equitis, m. KARABINNIK żołnierz Karabinem uzbroiony.

CARABINE, ſubſt.f. (*Arme à feu.*) Sclopeti genus, (quod vulgò carabina dicitur.) n. KARABIN ſtrzelba ogniſta.

CARACOL, ſubſt.m. *quelques-uns le diſent* fœm. *& écrivent* CARACOLE, (*C'eſt un mouvement que fait le cavalier en demi rond,* ou *demi tour à gauche ou à droit en changeant de main.*) Equeſtris in gyrum procurſio. WPRAWĄ, álbo w lewą, ruſzenie ſię ktore czyni konny żołnierz w poł kołka w prawą lub w lewą odmieniaiąc rękę ná ktorey ſtał.

Faire des caracols. Equum cirbumagere. Equum in orbem agere, (ago,agis,egi,actū.) *Quint-Curt.* Procurſu agere equū. act. *Stat.* W prawą lub w lewą ná koniu ſię w poł kołka obrocić

CARACOLER ſe dit figurément, pour *Biaiſer dans les affaires, ne marcher pas droit.* Sycophentioſè agere in rebus. W PRAWĄ y wlewą kręcić, nierzetelnie ſobie wſprawach poſtępować.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe mowy potoczney.

CARACTERE, ſubſt.m. (*Certaine figure qu'on trace ſur le papier, ſur l'airain, ſur le marbre, avec le plomd, le burin, le ciſeau.*) Character, characteris. m. *Col.* Littera,æ,f. *Cic.* PISMO charakter pewne litery wyrażone ná papierze, ná Międzi, ná Marmurze, piorem, rylcem, ſcyzorykiem.

Cela eſt gravé en gros caracteres. Illud inciſum eſt maximis litteris. *Cic.* To ieſt wielkiemi literami wyrznięte.

CARACTERE ſe dit auſſi *de la maniere dont chacun forme ſes lettres.* Manus,ûs,f. Littera,æ,f. PISMO charakter ſię też mowi o kſztałcie iákim kto piſze, *Ręka.*

J'aimois le caractere, l'écriture, ou *la main d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du voſtre.* Alexidis manum amabam, quòd tam propè accedebat ad ſimilitudinem litteræ tuæ. *Cic.* Podobała mi ſię ręka álbo charakter Alexyda bo bardzo był podobny do twego.

On introduiſit Statilius qui reconnut ſon caractere & ſon cachet. Introductus Statilius, cognovit manum & ſignum ſuum. *Cic.* W prowadzono Statyliuſza ktory ſię do ręki ſwoiey przyznał y do pieczątki.

CARACTERE ſe dit encore *de certaines marques & empreintes (dont les anciens marquoient leurs eſclaves ſur le front, ou les criminels, pour les faire reconnoiſtre.)* Littera,æ,f. Inſcriptio, onis,f. Stigma, matis,n. *Petr.* CHARAKTER ſię ieſzcze mowi o pewnych piętnach y znákach ktoremi dawni znaczyli niewolnikow ſwoich ná czele, álbo zbrodniow; dla poznaki.

Il nous fit à tous deux de grandes lettres ſur le front, & traça diſtinctement ſur nos joues les caracteres dont on marque ordinairement les eſclaves deſerteurs. Implevit frontem utriuſque ingentibus litteris & notum fugitivorum epigramma per totam faciem duxit. *Petr.* Obodwom nam wypiętnował wielkie litery ná czele y wyraził oſobno ná licu náſzym charaktery ktoremi znácząc niewolnikow zbiegłych.

CARACTERE, (*Genie, eſprit particulier d'une perſonne.*) Character, eris, m. Ingenium, ii, n. Color, oris, m. *Cic. Phæd.* CHARAKTER, umyſł przymiot właſny oſoby iákiey.

Chacun a ſon caractere particulier. Suus cuique eſt color proprius. *Phæd.* Każdy ma ſwoy przymiot ſwoy charakter oſobliwy.

Donner fidelement à chacun ſon caractere. Quemque fideliter exprimere reddere. *Cic. Plin.* Każdego wiernie opiſać według iego przymiotu.

Ce Poëte donne à chacun ſon caractere. Poeta ille reddit unicuique perſonæ convenientia. *Hor.* Ten Poeta każdego opiſuie według przymiotu iemu przyzwoitego.

Les voilà bien tous deux dans leurs caracteres! Quàm uterque eſt ſimilis ſui! *Terent.* Otoż obadwa właśnie według przymiotow ſwoich wyrażeni.

Il a le caractere de ſon pere, qui eſt d'eſtre ſage. Ingenium patris habet, quod ſapit. *Plaut.* Ma charakter Oyca ſwego, to ieſt być rozumnym.

Soûtenir le caractere d'un pere avare. Tueri pates patris attenti nimis ad res ſuas. *Hor.* Záchować przymiot Oyca ſkąpego.

Voilà mon caractere. Sic eſt character. *Var.* Sic ſum. Sic eſt ingenium. *Ter.* Ten ieſt moy umyſł, ten charakter.

Rendre les caracteres. Rendre perſonas. Opiſywać ludzkie obyczaie, przymioty.

CARACTERE ſe dit *des qualitez inviſibiles qu'on reſpecte en ceux qui ont des charges.* Character, eris, m. CHARAKTER ſię mowi o przymiotach niepodpadaiących pod zmyſły ktore ſzanuiemy w tych co ſą ná iakich urzędach.

Cét homme ſoûtient bien ſon caractere. Suam perſonam bellè ſuſtinet. Ten człowiek utrzymuie dobrze ſwoy charakter zacność ſwoię.

Cela eſt indigne de voſtre caractere. Id alienum eſt à tuâ dignitate. Ta rzecz niegodna ieſt charakteru twego.

Rendre l'honneur deu au caractere de quelqu'un, c'eſt à dire *à ſa qualité.* Meritis aliquem honoribus pro munere impertire, *ou* afficere. Oddać poſzanowanie náleżyte według zácności każdego

CARACTERIZER, V.act. (*Marquer, décrire le caractere de chacun, ou leurs inclinations.*) Notare. Deſignare, Pingere formam & characterem cujuſque hominis. *Cicer.* CHARAKTERYZOWAC, opiſować każdego podług przymiotow iego.

CARAFFE, ſubſt.f. (*Bouteille de verre à long col.*) Lagena, cum colli longitudine, fœm. *Phæd.* KARAFKA bańka ſzklanna z ſzyią długą.

CARAMANIE, *ou* L'ANCIENNE CILICIE, (*Province d'Aſie.*) Cilicia,æ,f. KARAMANIA dawna Cylicya, Prowincya Azyi.

CARAMIT, (*Ville d'Aſie dans la Méſopotamie,* ou *Diarbec*) Amida,æ,f. KARAMIT Miaſto Azyi w Mezopotamiy álbo Diarbeku.

CARAT, ſubſt.m. (*Certain degré d'affinage,* ou *de titre qu'on donne à l'or & à l'argent.*) Certa auri & argenti coctio. KARAT, niektore ſtopnie proby złota y ſrebra.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme eſt badin à vingquatre carats,* pour dire qu'*Il eſt extrémment badin.* Pergraphicus nugator. MOWIĄ przyſłowiem, że człowiek ieſt śmieſzny ná dwadzieścia cztery karatow, to ieſt: że bardzo ieſt śmieſzny.

(Expreſſion baſſe & familiere.) Mowa podła y potoczna

CARAVANNE, ſubſt.f. (*Aſſemblée que font en Orient les marchands & les voyageurs pour marcher de compagnie, à cauſe des bandits & des voleurs.*) (Mercatorum, viatorum) coacta manus. KARAWANA złączenie ſię kupcow y podróżnych w wſchodnich kraiach, áby z ſobą w towarzyſtwie puścili ſię w drogę, dla beſpieczeńſtwa od rozboynikow.

ON APPELLE auſſi CARAVANNES, (*Les Campagnes ſur mer que les Chevaliers de Malte font pendant leur noviciat contre les Turcs & les Pirates.*) Equitum Meliteoſium navales expeditiones. NAZYWAIĄ też Karawanami, potyczki álbo podiazdy ktore czynią Kawalerowie Maltańſcy pod czas Nowicyatu ſwego przeciwko Turkom y morſkim rozboynikom.

CARAVELLE, ſubſt. f. (*Vaiſſeau de mer rond à voiles.*) Auriti veli lembus. OKRĄGŁY okręt morſki z żaglami.

(On l'appelle à oreilles de liévre, parce que ſes voiles en ont la figure Náżywaią o záięczych uchach, bo żagle iego ten kſztałt maią.

CARBONNADE, ſubſt.f. mot gaſcon, (*Morceau de viande roſtie ſur les charbons.*) Super carbones caro toſta, *genit* carnis toſtæ, f. MIĘSA kawał ná węglu opiekany.

CARCAN, ſubſt. m. vieux mot qui ſignifioit *Un Collier,* ou *une chaiſne garnie de pierreries que les femmes portoient à leur col.* Torques, *ou* Torquis. ŁANCUCH arkan ſtare ſłowo znaczące kołnierz albo łańcuch drogiemi kamieńmi przybrany ktory białogłowy noſili ná ſzyi.

CARCAN eſt maintenant *un genre de Supplice, (qu'on fait ſouffrir aux banqueroutiers & à d'autres malfacteurs, en leur mettant un collier de fer au cou & les attachant à un potence dans un carrefour.)* Collaria,æ,f. *Plaut.* Ferrum collare. *Var.* ARKAN teraz znaczy karanie ktore zadaią bankretom y inſzym złoczyńcom daiąc im żelazny kołnierz ná ſzyię, y przywięzuiąc ich tak do ſłupa po ulicach: *kuna żelazna.*

Mettre, attacher quelqu'un au carcan. Ferro collari aliquem ad palum aſtringere. act. Aliquem catadimiare. act. *Spart.* Wſadzić kogo do kuny.

CARCASSE, ſubſt.f. (*Squelete, corps d'un animal mort & deſſeche*

deſſeché.)Forma oſſea, *genit.*formæ oſſeæ, f. *Ovid.* Oſſea compages, *genit.* oſſeæ compagis, f KOSCI z ciała opadłe śmieć

CARCASSE ſe dit figurement *des perſonnes devenuës fort maigres ſoit par maladies ou de vieilleſſe, & qui n' ont que la peau collée ſur les os* Oſſeus,a,um. *Plaut* SMIERC,ſię mowi niewłaśnie o oſobach bardzo zcięczonych od choroby álbo ſtarości,y ktorych tylko ſkorá á kości.

Je n' ay plus que la carcaſſe. Totus ſum oſſa atque pellis. Niemaſz mię tylko ſkorá á kości.

Cette guenon vient icy faire parade de ſa caraſſe. Venit hùc cum exornatis ſuis oſſibus clarinum genus. *Plaut.* MAŁPA, tá tu przychodzi ſwoim ſię kierkutem pokazować.

CARCASSE, *Eſpece de Bombe dans l' Artilerie, compoſſée de plusieurs cercles de fer en forme d' une carcaſſe, qu' on remplit de grenades & de ferraille.*) Tormentum circulis ferreis compactum & fartum ignibus,i,neut. KARKASSA; Kſztałt Bomby w Zbroiowni zkilku obręczy żelaznych złożoná nakſztałt żeber w ciele ktorą nakładaią granatami y zieleżcami

CARCASSONNE, *ſur l' Aude,* (*Ville en Languedoc.*) Carcaſſo,onis,f. *Ptol.* KARKASSONA nad Odą Miaſto Okcytanii.

De Carcaſſonne. Carcaſſonenſis & hoc Carcaſonenſe. Z Karkaſſony.

CARDAMOME, ſubſt.m. (*Plante & graine médecinale fort aromatique.*) Cardamonum,i,n. *Plin* RAYSKIE Ziarnkà, Kardyban ziele y ziarnká lekarſkie, y bardzo korzenne.

(On l'appelle autrement *Graine de Paradis.*) Inaczey zowią ziarnká Rayſkie.

CARDE, ſubſt.f. (*Coſte de poirée.*) Tener betæ caulis. GŁĄBY kapuſty młodey.

Carde d' artichaut. Tener cinaræ caulis,m. *Plin.* Karczochy młode.

CARDE eſt auſſi *un Peigne fait de pluſieurs petites pointes [illegible] de fil de fer, à carder la laine & la ſoye.* [illegible] pecten. *Juv.* GRĘPI A, Szczotká do wełny, grzebień drociany z drotow gęſto kączyſtych y zakrzywionych do wybiiania wełny y iedwabiu.

CARDEMENT, ſubſt.m. (*L'action de carder.*) Carminatio,onis,f *Plin.* WYBIANIE Wełny.

CARDER, V. act. (*Démeſler les poils de la bourre avec un peigne de carde*) Carminare, act accuſ. *Plin.* WYBIAC wełnę

L'action de carder, ou LE CARDAGE, ſubſt.m. Carminatio,onis f. *Plin.* Wybianie.

CARDEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui carde la laine.*) Qui lanam carminat. WYBIIACZ wełny.

CARDIAQUE, adject.m. & f. (*Qui eſt bon pour le cœur.*) comme *Un remede cardiaque.* Ad cordis dolores efficax remedium,n. SERDECZNY, Dobry ná ſerce, iako lekarſtwo ſerdeczne

CARDINAL,m. CARDINALE, f. adject. (*Principal, ſur qui quelque choſe roule.*) Præcipuus, a,um, Id in quo aliquid vertitur. *Cic.* GŁOWNY, GŁOWNA, Przedni ná ktorym co ſię obraca.

LES QUATRE VENTS CARDINAUX, (*ſont* SOLANUS, *qui ſouffle du coſté du Levant équinoctial:* AUSTER *du coſté du Midy:* FAVONIUS *du coſté du Couchant équinoctial; &* SEPTENTRIO *du coſté de l' Aquilon.*) Sunt quatuor Venti (Solanus, Auſter, Favonius, Septentrio) *Vitr.* CZTERY WIATRY GŁOWNE ſą: Wiatr wſchodowy prawy, Wiatr południowy prawy ſrzedni, Wiatr zachodny prawy, Wiatr pułnocny prawy.

LES QUATRE VERTUS CARDINALES, (*ſont la* PRUDENCE, *la* JUSTICE, *la* FORCE *& la* TEMPERANCE.) Quatuor Virtutes morales præcipuæ,) Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, Temperantia.) CZTERY CNOTY GŁOWNE ſą: Roſtropność, Sprawiedliwość, Męſtwo, Wſtrzemięźliwość.

CARDINAL, ſubſt.m. (*Un des Preſtres, ou Diacres de l' Egliſe Romaine, qui eliſent le Pape comme leur Eveſque, & le Chef de toute l' Egliſe, lors que le Siége de Rome eſt vacant*) Cardinali,is,m. KARDYNAŁ, ieden z Duchownych Kapłanow álbo Dyakonow Kościołá Rzymſkiego ktorzy obieraią Papieżá zá ſwego Biſkupá, y głowę całego Kościołá, kiedy Stolicá Rzymſká wakuie.

(Les Cardinaux dans leur premiere inſtitution n'eſtoient autre choſe que les Preſtres principaux ou les Curez des Paroiſſes de Rome. Le pape Nicolas II. ordonna que le Pape ſeroit ſeulement eſleu par les Cardinaux, au lieu qu'auparavant il l'eſtoit par tout le Clergé de Rome.) Kardynałowie zpierwſzego poſtanowieniá ſwego nic inſzego niebyli tylko głowni Plebani Parafiy Rzymſkich, Nikołay II. Papież poſtanowił áby Papież niebył obierany tylko przez kardynałow á záś przedtym bywał obierany przez wſzyſtkie duchowieńſtwo Rzymſkie.

CARDINALAT, ſubſt.m. (*La dignité de Cardinal,*) Cardinalatus,ûs,m. (*mot conſacré.*) KARDYNALSTWO, Godność kardynalſká.

CARDON *d' Eſpagne,* ſub.m. (*qui vient dans les jardins.*) Carduus ſativus,i,m. OSET Włoſki álbo Hiſzpańſki ktory ſię rodzi w ogrodach.

CARDONE, (*Ville en Catalogne.*) Cardona, æ,f. KARDONA, Miaſto w Katolonii.

CARENE, ſubſt.f proprement (*La quille d' un vaiſſeau, ou la piece de bois qui eſt au fond ſur laquelle ſe fait tout l' aſſemblage; mais ce mot ſignifie aujourd' huy Tout le creux du navire*) Carina,æ,f *Cæſ.* GRUNT nawy właśnie, álbo drzewa ſztuka od ktorey całego okrętu idzie złożenie, ále to ſłowo dziś znaczy całe dno nawy.

Fait en forme de la carene d' un vaiſſeau. Carinatus,a,um. *Plin.* Wypukło robiony, nákſztałt dna okrętu.

CARENER, V. act. (*Donner carene au navire, le mettre ſur le coſté pour le radouber & luy donner le ſuif.*) Ungere carinam. UTYKAC okręt od dna záſmarowywać ſzpary w dnie nawy ná bok ią nálądzie położywſzy.

CARENTAN, (*Ville de Normandie dans le Coutantin ſur la Douve.*) Carentum,i,n. KARENTAN Miaſto Normanniy w Konſtancyeńſkim nad Duwą.

LA CARENTONE, (*Riviere de la Haute Normandie.*) Carentona,æ,f.

CARESME, *on prononce* CARÊME, ſubſt. maſc. (*Les quarante iours de jeuſne & d' abſtinence devant Paſques.*) Jejunium dierum quadraginta, *genit.* jejunii, n. Carniſprivium, Carniſprivii, neut. POST Czterdzieſtodniowy przed Wielką nocą.

Le Careſme ſe fait par l'Egliſe à l'imitation des quarante [illegible] Poſt [illegible] Kościoł [illegible] pamiątkę Czterdzieſtu dni poſtu Chryſtuſa [illegible] puſzczy.

CARESME pour *le Sermons qui ſe preſchent en Careſme.* Quadrageſimales conciones. POST kazania całego poſtu.

CARESME-PRENANT, ſubſt.m. (*Le [illegible] qui precede le Careſme.*) Hilaria,orum. *Cic.* MIĘSOPUST tłuſty Wtorek, poprzedzaiący poſt.

On a appellé ce jour dans la baſſe latinité *Carnivora,æ,f.* à cauſe que ce jour-là on conſume tout ce qui reſte de chair.) Nazywaią ten dzień podłą łaciną oſtatki, bo weń wſzyſtko co tylko zoſtaie mięſa ziadaią.

CARESSANT,m. CARESSANTE,f. part. act. & adject. Blandiens,entis,omn.gen. Blandus,a,um. PODCHLEBNY, PODCHLEBUIĄCY, pieſzczący.

D' une maniere careſſante. Blandè. *Cic.* Blandiditer. adv. *Plaut.* Łagodnie, podchlebnie.

Il eſt fort careſſant, ou *d' une humeur fort careſſante.* Homo eſt naturæ blandientis. Bardzo ieſt podchlebny łagodny.

CARESSE, ſubſt.fœm. (*Comme celles qu' on fait aux petits enfans.*) Blanditiæ,arum,f pl. *Cic.* PIESZCZOTY cieckanie iákie czynią dzieciom małym.

Des careſſes baſſes & de valet. Verniles blanditiæ. *Tacit.* Pieſzczoty podłe parobcze.

Tirer de l' argent de quelqu' un par des careſſes. Exprimere nummulos blanditiis ab aliquo. *Cicer.* Wypieścić u kogo pieniądze, przez pieſzczoty pienięd[illegible] u kogo doſtać.

Vendre ſes careſſes. Vendere blanditias. *Tibul.* Vendere amplexus. *Petr.* Przedawać pieſzczoty [illegible]

CARESSE, (*Temoignage d' une amitié tendre qu' on a pour une perſonne*) Amoris, ou benevolentiæ [illegible] ſignificatio, ou *Cic.* OSWIADCZENIE, affektu uprzeymego komu.

Il m' a fait mille careſſes en arrivant Advenientem blandè & benignè me excepit. Mille blanditiis me hab[illegible] Advenientem. Tyſiąc mi przyiaźni uprzeymości oświadczył przyiechawſzy.

CARESSER, V. act. (*Faire des careſſes.*) Alicui blandiri, *Cic, Plaut.* PIESCIC ſię z kim.

CARESSER *quelqu' un* (*Luy témoigner bien de l' affection & de la tendreſſe.*) Vultu, oculis, verbis alicui benevolentiam ſignificare. act. *Cic.* OSWIADCZAC, komu wielką przychylność y uprzeymość.

CARE-

CARESSER *une fille* (*en ſignification obſcene.*) Virginem attrectare. *Plaut.* NIERZĄD płodzić.

CARFAGNANA, (*Vallée d' Italie dans le mont Apennin & de l' Eſtat de Florence.*) Carferuniana,æ,f. KARFANIANA Dolina Włoſka w gorach Apenninu Państwa Florentſkiego.

CARFOUR, ſubſt. m. (*Place dans une ville.*) RYNEK mieyſce publiczne w mieście.

CARIE, ſubſt.f. (*Maladie des os & des dents, qui les corrompt & qui les mange.*) Caries, iei,f. *Ovid.* PROCHNIENIE zaraza kości y zębow ktora ie pſuie y trawi.

CARIÉ,m. CARIÉE,f. part.paſſ. (*parlant des os & des dents gaſtez.*) Carioſus,a,um. *Colum. Celſ.* SPROCHNIAŁY SPROCHNIAŁA, mowiąc o kościach y o zębach zepſowanych.

CARIER, V. act. (*qui ſe dit des dents & des os qui ſe gaſtent & ſe pourriſſent.*) Inferre aliquid cariei. act. *Colum.* PROCHNIEC co ſię mowi o zębach y kościach pſuiących ſię.

SE CARIER. Trahere, *ou* ſentire cariem. *Plin.* PROCHNIENIE ſprochnieć.

CARIE, (*Province de l' Aſie Mineure.*) Caria,æ,f. *Cicer.* KARYA Prowincya Azyi mnieyſzey

CARIENS, (*Peuples de la Carie.*) Cares, *genit.* Carum, *dat.* Caribus; m.plur. *Virg.* KARYICZYKOWIE, Karyanie narod Karyi.

DE CARIE. Carius, *ou* Caricus,a,um. *Stat.* KARYICZYK

CARIAGNAN, (*Ville de Piémont.*) Carinianum,i, neut. KARYNIAN Miaſto Piemontu.

CARILLON, ſubſt. m. (*Son des cloches agréable & harmonieux.*) Numeroſus & modulatus æris campani ſonitus. DZWONKOW małych igranie wdzięczne y melodyine.

CARILLON ſe dit auſſi (*du bruit & des crieries que font les femmes & les harangeres à quelqu' un ou devant ſa porte*) Convicium Pipulum,i,n. *Plaut.* TOZ ſię mowi o hałaſie y wrzaſku białogłow śledziarek álbo przekupek ktory czynią ná kogo álbo przed wrotami czyiemi

(Mot populaire.) Słowo poſpolſtwa

Il luy a fait un beau carillon devant ſa porte. Fecit convicium ante illius ædes. *Ter.* Pipulo hunc diſtulit. *Plaut.* Nawrzeſzczał mu nákrzyczał przededrzwiami.

CARILLONNER, V.n. abſolu. (*Sonner les cloches en carillon & avec harmonie.*) Æs campanum argutè & modulate, pulſare. DZWONKI poruſzyć áby grały.

CARILLONNEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui carillonne.*) Æris campani ad numerum, pulſator. ZEGARNIK co zegaru pilnuie y dzwonkow graiących.

CARINTHIE, (*Province d' Allemagne.*) Carinthia, æ, f. KARYNTYA Prowincya Niemiecka

CARIOLE, ſubſt.f. (*Petite voiture à deux rouës.*) Carruca, æ,f. KARA, woz o dwoch kołkach, biedka.

CARLILE, (*Ville d' Angleterre ſur les frontieres d' Ecoſſe.*) Carleolum, i, n. KARLIL Miaſto Angielſkie nád granicą Szkocyi.

CARMANIE, (*Province de l' ancien Royaume de Perſe, aujourd' huy* Kerman.) Carmania,æ,f *Plin.* KARMANIA, Prowincya dawnego Kroleſtwa Perſkiego dziſiay Kerman.

Qui eſt de Carmanie. Carmanus,a,um. Karmanin co ieſt z Karmaniy.

CARMEL, (*Montagne de la Paleſtine, fameuſe par la reſidence du Prophete Elie.*) Carmelus,i,m. *Tacit.* KARMEL Gora Paleſtyny ſławna mieſzkaniem Eliaſza Proroka.

CARMIN, ſubſt.m. (*Couleur d' un rouge fort vif.*) Minium ii,n *Plin.* MINIA wyſoki kolor czerwony

CARMINATIF, maſc. CARMINATIVE,f. adject. (*Qui chaſſe les vents du ventre.* Tormina diſcutiens,entis,omn.gen. ROZPĘDZAIĄCY co wiatry przyrodzone w żołądku rozpędza.

CARNACIER,m. CARNACIERE,f. adject. (*Qui ſe nourrit de chair.*) Carnivorus, a, um. *Plin.* ZARŁOCZNY na mięſo, chciwy drapieżny.

(En ce ſens il ſe dit ſeulement des animaux farouches comme des Lions, des Loups & des Oiſeaux de proye.) W tym rozumieniu nie mowi ſię tylko o dzikich beſtyach iáko Lwach Wilkach y ptakach.

CARNACIER ſe dit auſſi (*d' un homme, qui mange beaucoup de chair.*) Carnarius homo. MOWI ſię też o człowieku obżartuchu co wiele ie mięſa.

CARNAGE, ſubſt.m. (*Grande tuërie, maſſacre d' hommes & d' animaux.*) Strages,gis,f. *Cic.* Internecio,onis,f. *Cic.* PORAZKA záboy y wielka ſtrata ludzi álbo bydląt.

Vivre dans le carnage & de carnage. In cæde atque ex cæde vivre. *Cic.* Zyć w záboyſtwie y záboyſtwem.

Faire un grand carnage. Stragem edere. *Cic.* ou dare. *Liv.* Wielki mord álbo záboy uczynić.

CARNATION, ſubſt. f. terme de peinture (*qui ſe dit de toutes les parties d' un tableau en général, qui repreſentent de la chair, qui ſont nuës & ſans draperie.*) Carnoſus candor. *Plin.* GOLIZNY ſłowo malarſkie co ſię mowi o wſzyſtkich częściach obrazu iákiego ciało wyrażaiące nágie y bez odzienia,

Faire une carnation. Nudam corporis partem ſuis nativis coloribus exprimere. Golizny dawać ná obrazie, malować nagie ciała przyrodzonemi farbami.

CARNAVAL, ſubſt.m. (*Temps de joye & de bonne chere, qui ſe compte depuis les Rois juſqu' au Careſme.*) Bacchanalia *Plaut.* Geniales dies. KARNAWAŁ Zápuſt Czas uciech y uczty rachuiąc od Krolow aż do Poſtu.

Faire le carnaval. Geniales ferias Dionyſia, *ou* hilaria agitare. *Plaut. Ter.* Zapuſtować.

CARNE, ſubſt.f. (*Angle pointu d' une table &c.*) Angulatus mucro. ROG, Kraniec końcaty ſtołu.

CARNET, ſubſt. maſc. terme de Negoce, (*Petit Livre-journal.*) Adverſaria, orum,n.pl. REGESTR dziennik kupiecki.

CARNIOLE, (*Province d' Allemagne.*) Carniola,æ,fœm. KARNIOLA Prowincya Niemiecka.

CARNOSITÉ, ſubſt.f. (*Excreſcence de chair qui ſe forme dans la verge, & qui bouche les conduits de l' urine.*) Caruncula,æ,f. *Cic.* CIAŁO ciſkawka wyraſtaiąca w członku zátykaiąca uście uryny.

CAROGNE, ſubſt.f. (*Terme injurieux qui ſe dit entre les femmes de baſſe condition, qui eſt le même que* CHAROGNE, *Puante, ſale, vilaine.*) Stercus, *genit.* ſtercoris,n. Sordes, *genit.* ſordiū,f.pl. Cœnū,i,n. *Plaut.* Smierdziałka ſmrodliwa ſłowo uraźliwe co ſią mowi między białogłowami podłego ſtanu, toż ſamo co ścierw zdechlina.

CAROLUS, ſubſt.m. (*Monnoye horrs d' uſage, qui valoit dix deniers.*) Caroleus,ai,m. (*on ſous-entend* nummus.) KAROL Moneta ktora wyſzła z używania ważąca dzieſięć poczwornych groſzy.

ON DIT proverbialement d'un homme riche, *Il a bien des carolus.* Multarum rerum dives. *Hor.* MOWIĄ przyſłowiem o człowieku bogatym, ma wiele Karoluſow.

CARONCULES, ſubſt.f. terme de Médicine. (*Ce ſont de petites chairs glanduleuſes.*) Carunculæ,arum,f.pl. *Celſ.* GRUCZOŁKI termin Doktorſki.

CAROTTE, ſubſt.f (*Racine qu' on mange en potage, qui eſt une eſpece de panais.*) Paſtinaca,æ,f. *Plin.* MARCHEW, Paſternak głuchy.

CARPE, ſubſt. f. (*Poiſſon d' eau douce fort commun.*) Cyprinus,i,m. *Plin.* KARP ryba rzeczna bardzo znaioma.

CARPENTRAS. *on prononce.* carpantras, (*Ville epiſcopale du Comtat d' Avignon.*) Carpentoracte Meminorum. *Plin.* KARPENTRAK Miaſto Biſkupie Hrabſtwa Aweniońu.

Qui eſt de Carpentras Carpentoractenſis. Karpentranin co ieſt z Karpentraku.

CARQUOIS, ſubſt. m. (*Eſtuy à mettre des fléches qu' on porte ſur l' epaule.*) Pharetra,æ, f, *Virg,* *Coritus,a,um. *Ovid.* SAYDAK, ſzuciec álbo pochwa ná ſtrzały, ktory náramieniu noſzą.

Qui porte une carquois. Pharetratus,a, um. *Ovid.* Saydaczny w ſaydak przybrany.

CARRA, (*Ville de Meſopotamie ſur un fleuve de meſme nom.*) Carræ,arum,f.pl. *Lucan.* KARRA Miaſto Mezopotamii nád rzeką tegoż imienia.

(Elle a eſté fameuſe par la défaite de Craſſus, & par la mort de l'Empereur Caracalla) Sławne było znieſieniem Kraſſego, y śmiercią Karakalli Cęſarza.

CARRAFE, ſubſt.f. (*Certain bocal de verre.*) Lagena,æ,f. PEWNE naczynie ſzklane flaſza.

CARRÉ,m. CARRÉE,f adject. (*Qui eſt de figure carrée, qui a quatre angles droits.*) Quadratus,a,um. *Cic.* CZWOROGRANIASTY kſztałtu czworograniaſtego co ma gran cztery proſtych.

ON DIT figurement, *Un homme carré,* (*qui eſt d' une taille renforcée & bien fournie.*) Homo quadrato corpore. *Celſ.* *Suet.*

Suet. MOWIĄ człowiek czworograniaſty, co ieſt w zroſtu z ſiadłego z oſoby ſwoiey y mocny.

UN CARRÉ, (*Vne figuré carrée.*) Quadratum,i,n. *Vitr.* CZWARTOWANIE czworgranie.

Faire un carré. Quadratum deſcribere. Czworgranie zrobić.

Vn carré en lozange. Quadratum paribus lateribus ſed duobus acutis. Czworogranie rownych ſtron, ále dwoch kończyſtych.

Vne terre qui a cent pieds en carré. Agellus quadratus. *Vitr.* Grunt co ma czterdzieści ſtop w ſzerz y w zdłuż.

Pied en carré. Pedes quadratus. *Colum.* Stopa w ſzerz y w zdłuż.

Vn carré barlong, (*qui eſt plus long que large.*) Quadratum longius, quàm latius. *Colum.* Czworogranie obdłużſze co ieſt dłużſze niż ſzerſze.

CARREAU, ſubſt.m. *on prononce* carrau. (*Pavé de terre cuite, carré, & dont on pave les chambres.*) Laterculus quadratus,i,m. *Caſ.* POSADZKA z cegły paloney czworograniaſta ktorą wyſadzaią izby.

Petit carreau. Laterculus quadratus,m. *Cic.* Mała poſadzka

Carreau de figure ronde. Later rotundus,m. **Carreau a ſix pans.* Later hexagonus. **A huit pans.* Octogonus,i,m. **Carreau à lozange.* Later paribus lateribus, ſed duobus augulis acutis. Poſadzka okrągła. *Poſadzka o ſześciu graniach. *O ośmiu graniach. *W kwadrat kończyſto dawana

CARREAU ſe dit auſſi (*du pavé de la ruë, & meſme de la terre qui eſt hors des maiſons.*) comme *Mettre des meubles ſur le carreau,* (*les jetter hors du logis.*) Foràs projicere ſupellectilem. POSADZKA ſię też mowi o Bruku, y o ziemi zá domami ná ulicy, iáko: wyrzucić ruchomości ná bruk, wyrzucić ie z domu

Il l'a mis ſur le carreau. Hunc foràs ejecit. Wyrzucił go ná bruk ná dwor.

JETTER *quelqu'un ſur le carreau,* (*Le tuer ſur la place.*) Morti ſternere aliquem. *Virg.* POŁOZYC kogo ná bruku zabić go ná mieyſcu

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Mettre du cœur ſur le carreau,* pour dire *Vomir, rendre gorge.* Vomere, (o,is,ui, itum.) neut. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu przyſłowiem, Wnętrze ná bruku położyć, to ieſt ublwać ſię ná ulicy.

CARREAU, (*Couſſin rempli de plumes qu'on met ſur des chaiſes & ſous les genoux, pour eſtre plus commodement.*) Pulvinus,i,m. *Plaut.* Poduſzka pierzem wypchana ktorą kładą ná ſtołkach y pod kolana dla wygody.

Attendez que je vous donne un carreau. Mane, pulvinum. *Plaut.* Poczekay aż ci dam poduſzkę.

CARREAU *de jardin, Eſpace quarré.*) Area, æ, f. *Colum.* KWATERA w ogrodzie.

(Un jardin eſt ordinairement diviſé en pluſieurs carreaux, & les carreaux ont pluſieurs planches, qu'on appelle en Latin *Pulvini.*) Ogrod zwyczaynie ieſt podzielony ná kilka kwater á kwatery ná grzędy ktore w łacińſkim zowią poduſzki, álbo wały.

CARREAU *de la foudre,* (*Le trait ou la pierre qu'on croit eſtre dans la foudre qui bleſſe & qui tuë.*) Fulmen, *genit.* inis, neut. *Cic.* KAMIEN piorunowy pociſk o ktorym rozumieią że ieſt w piorunie y ktory rázi, y zábiia.

CARREAU, (*Fer avec quoy les tailleurs applaniſſent les coutures des habits en les preſſant.*) Ferrum quo ſarcinatores ſuturas premunt & coæquant, neut. ZELAZO krawieckie ktorym ſzwy gładzą praſuiąc.

ON DIT proverbialement & par mépris, *C'eſt un valet de carreau.* Servus nihili. *Plaut.* MOWIĄ wzgardliwie wiſzędzie ná ulicy tákiego doſtanie, ieſt to ſługa brukowy.

CARREFOUR, *on prononce* CARFOUR, ſubſt.m. (*Endroit dans une ville où ſe croiſent diverſes ruës.*) Compitum,i,n. *Cic.* PRZECZNICE rozſtanie ulic mieyſce w mieście gdzie ſię rożne ulice ſchodzą Tret.

DE CARREFOUR, (*touchant les carrefours.*) Compitalitius,a,um. *Cic.* TRETOWY poſpolity

Il ordonna qu'on ornaſt deux fois l'an les Lares des carrefours au printemps & en eſté, ou des fleurs printannieres & d'eſté. Compitales Lares ornare bis anno inſtituit, vernis floribus & æſtivis. *Suet.* Poſtanowił áby dwa razy do roku ſtroili Balwochwalnie po ulicach tretowych ná wioſnę y w lecie, álbo kwiatami wioſny y lata.

Des jeux des carrefours. Compitalitii ludi,orum,m.pl. *Cic.* Igrzyſka tretowe co ſię na roſtaynych mieyſcach odprawiały

Les feſtes des carrefours. Compitalia, & Compitalitia,orum, n.pl. *Cic.* **Le jour dans lequel on faiſoit ces feſtes.* Compitalitius dies,m. *Cic.* Swięta tretowe. *Dni w ktore te święta odprawowano.

CARRELAGE, ſubſt.m. *on prononce* Carlage. (*L'action de carreler ou de paver une chambre.*) Stratura, æ,f. *Suet.* POSADZKOWANIE dawanie poſadzki w izbie.

CARRELER, V.act. *on prononce* carler. (*Paver une chambre de carreaux.*) Laterculis ſternere. POSADZKĘ dać w izbie.

CARRELER ſignifie auſſi, (*Racommoder des ſouliers, y remettre des ſemelles.*) Suppingere ſoccos, (ſuppingo,is,pegi, pactum.) act. Fulmenta ſoccis ſuppingere. *Plaut.* ZNACZY też podſzycie dawać albo łatać podeſzwy u obuwia.

(On dit mieux en François, *Reſſemeler des ſouliers,* y remettre des ſemelles.) Lepiey ſię mowi w Francuſkim podeſzwy dawać.

CARRELET,m,ſubſt,m. *on prononse* carlet, (*Groſſe aiguille à quatre carnes ou coſtez.*) Quadrata acus, *genit.* quadratæ acûs f. IGŁA wielka o czterech graniach.

CARELET, (*Poiſſon de mer fort plat.*) Scombrus,i,m. *Plin.* JASZCZUR, wrzeciennica ryba morſka bardzo płaſka.

CARRELEUR, ſubſt.m. *on prononce* Carleur, (*Qui carrele & pave les chambres.*) Qui lateribus loca ſternit. POKŁADACZ poſadzki Brukarz.

CARRELURE, ſubſt.f. *on prononce* carlure, (*L'action de carreler une chambre.*) Stratura e lateribus. POKŁAD pościełanie poſadzki brukowanie.

CARRELURE *de ſouliers.* Suppactum ſolum corio. ŁATANIE, poprawianie trzewikow.

CARRELURE *de ventre* ſe dit populairement, pour dire *Vn bon repas que fait un goinfre ou un paraſite.* comme *J'ay pris une bonne carrelure de ventre.* Habeo in ſtomacho confidentiam. *Plaut.* (*Plaute a dit* Sumſi in ventre confidentiam. *Je me ſuis bien bourré le ventre, J'ay pris une bonne carrelure de ventre*) POKŁAD wyſłanie brzucha mowi ſię potocznie zá dobry obiad ktory czyni iáki paſorzyt. iáko do [illegible] ſobie wyſłał brzuch Plautus powiedział dobrzem ſobie wypchał brzuch y wyſłał wyłożył.

(Cette maniere de parler eſt baſſe & populaire; M. D'Ablancourt s'en eſt ſervi dans la traduction de Lucien, faiſant parler un Savetier.) Ten ſpoſob mowienia ieſt podły y poſpolſtwa Ablankur go záżył tłomacząc Lucyana, gdzie ſzewca partacza mowiącego wyraża.

CARRER, V. act. (*Faire quarré.*) ne ſe dit point dans le ſens naturel; mais on dit bien ECARER, ou ECARIER une piece de bois, la faire quarrée. KWADRATOWAC nie mowi ſię w wyrozumieniu właſnym; ále ſię dobrze mowi wydać w kwadrat, álbo w koſtkę rznąć drzewo, w kwadrat dawać

ON DIT avec le pronom perſonnel *Se carrer,* pour dire *Marcher avec affectation & les mains ſur les coſtez.* Anſatum ambulare. *Plaut.* MOWIĄ wziąwſzy ſię pod boki chodzić, chodzić dumnie y z wytwornością roſpierać ſię.

CARRIER, ſubſt.m. *on prononce* carrié, (*Homme de iournée, qui tire de la pierre des carrieres.*) Latomus. *Plin.* KAMIENNIK Człowiek ná dzień zgodzony ktory kamienie wycina y dobywa z gor kamiennych.

CARRIERE, ſubſt. f. (*Lieu d'où l'on tire de la pierre ou du marbre.*) Latomia & Latumia, æ,f. *Cicer.* GORA gdzie doſtaią kamieni álbo marmuru.

CARRIERE *de marbre.* Marmorea latumia,æ,f. GORA marmurowa, ſzyb marmurowy.

Carriere de grez, (*Vne Greſſerie.*) Silicea latumia,æ,f. Gora Krzemienna, ſzyb Krzemienny.

CARRIERE ſignifie auſſi (*L'eſtenduë d'un champ où l'on peut pouſſer un cheval.*) Campus,i,m. *Cic.* Curriculum,i,neut. Stadium, ii, neut. ZNACZY też błonie iákie w pola gdzie konia wypuścić może, plac záwodniczy, ſtaianie, záwod.

CARRIERE en termes de manege ſignifie *Vn lieu fermé de barrieres où on entre pour courir la bague & à cheval.* Hippodromus,i,m. *Plin-Jun.* Curriculum,i,n. *Hor.* ZNACZY też mieyſce álbo plac gonitwy, w rycerſkiey ſzkoły rozumieniu, mieyſce opaſane w koło kobylicami gdzie wiezdzaią dla biegania do pierścienia álbo nakoniu.

Il y en a qui ſe plaiſent de ſe voir tout couverts de pouſſiere après avoir couru dans la carriere aux jeux Olympiques. Sunt quos juvat curriculo pulverem Olympicum collegiſſe. *Hor.* Są ktorzy maią upodobanie widzieć ſię cale okrytych od kurzu nábiegawſzy ſię w záwodzie igrzyſk Olypiackich.

Donner carriere à un cheval, (*le laiſſer courir.*) Admittere equum. *Cic.* Wypuścić koniowi, dać mu biegać.

Celuy qui court dans la carriere, (*ſoit à pied, ſoit à cheval*) Curſor,oris,m. *Cic.* **Celuy qui y court ſeulement à pied.* Stadiodromus,i,m. *Plin.* Ten co biega w záwodzie czyli ná koniu czyli pieſzo. *Ten co pieſzo biega záwodnik.

Le bout de la carriere. Calx, *genit.* calcis,f. Meta,æ,f. *Sen.* Meta kres w záwodzie.

CARRIERE ſe dit figurément en ce ſens *du cours de la vie, & des fonctions dans les quelles on la paſſe.* Curriculum,i, n. Curſus,ûs,m. *Cic.* ZAWOD ſię mowi w tym rozumieniu o biegu życia, y zábaw w ktorym ie kto pędzi.

Achever, fournir heureuſement ſa carriere, (*achever heureuſement ſa vie.* Curſum vitæ, feliciter conficere. *Cic.* Skończyć ſzczęśliwie ſwoy záwod, ſkończyć bieg życia.

Je ſuis preſque au bout de ma carriere. Mihi quidem ætas acta eſt fermè. *Plaut.* Jeſtem prawie u kreſu biegu, záwodu mego.

CARRIERE ſe dit auſſi figurement *d'un beau ſujet, d'une belle matiere où l'on peut s'exercer à eſcrire & à diſcourir.* Campus,i,m, *Cic.* Materia,æ,f. *Cic.* POLE ſię też mowi niewłáśnie o piekney iákiey okazyi álbo materyi do piſania, mowienia &c.

Vn grande carriere eſt ouverte à vos louanges. Magnus campus ad laudes. *Cicer.* Wielkie pole do pochwał twoich ſię otwiera.

Donner carriere à ſon eſprit, (*ſe laiſſer emporter à ſon génie, s'eſtendre ſur un ſujet au delà des juſtes bornes, pouſſer un eloge ou une raillerie trop loin.*) Dare, *ou* permittere vela ingenio. *Cicer.* Wypuścic myślom ſwoim, uwieść ſię zá myślami ſwemi dalcy nád ſłuſzność o czym piſać pozwolić piorowi w pochwały álbo żarty ſię zbytnie puścić niż ná leży.

La fortune n'a point laiſſé de carriere à voſtre vertu. Nullum tibi ſors campum dedit, in quo virtus tua poſſet excurrere. *Cic.* Szczęście nie dało pola cnocie twoicy.

ON DIT, *Ces gens ſe donnent carriere, ſe divertiſſent, ſe réjouiſſent comme il faut.* Hi genio indulgent. *Plaut.* MOWIĄ ci ludzie ſobie pozwalaią cieſzą ſię ochotuią do woli.

ON DIT proverbialement, *Faire paſſer carriere à quelqu'un,* pour dire *Luy faire quelque choſe haut à la main, & malgré luy.* Ad aliquid imperiosè & invitè aliquem adducere, adduco,is,xi, ctum.) act. MOWIĄ przyſłowiem wypędzić kogo w pole, wdać kogo w co poniewolnie, kazać mu iść po ſwoiey woli.

CARROBE, ſubſt.fœm. *ou* CARROUGE. (*Arbre dont les feuilles reſſemblent à celles du freſne, qui fleurit à la fin de l'hiver, & porte ſon fruit à la fin de l'eſté.*) Siliqua,æ,f. *Plin.* SAŁSZA Drzewo ktorego liście ieſionowym podobne kwitnie ná końcu zimy, á owoc ná końcu lata daie.

CARROSSE, ſubſt.m. (*Voiture de commodité pour la ville & pour la campagne.*) Carrus,i,m. *Caſ.* KARETA powoz wygodny w mieście y w podroży.

Il va dans un carroſſe à quatre chevaux Curru quadrigarum vehitur. *Cic.* **A deux chevaux.* Rhedâ duobus equis junctâ vehitur. *Cic.* Jedzie w karecie czterema końmi. *Parą koni.

(On peut encore ſe ſervir de *Biga* au ſingulier, ou de *Bigæ, arum, f. plur.* pour un Carroſſe à deux chevaux) Może też mowić Parka w mnieyſzey liczbie, álbo Parki w więkſzey liczbie zá karetę parokonną.

Mettre les chevaux au carroſſe. Jungere equos curru. *Virg.* Záłożyć konie do karety.

Chevaux de carroſſe. Equi rhedarii,orum,m.plur. *Var.* Konie kareciane.

CARROSSIER, ſubſt.m. (*Faiſeur de carroſſe.* Carrucarius. Rhedarius,ii,m. KOŁODZIEY, Stalmach wozowy co powozy robi.

(Ces mots dans Ulpien ſignifient proprement un *Cocher,* celuy qui mene le carroſſe.) To ſłowo u Ulpiana znaczy właśnie woźnicę co powozi.

CARROUSEL, ſubſt.m. (*Cavalcade de pluſieurs ſeigneurs ſuperbement veſtus à la maniere des anciens Chevalier, qui ſont diviſez par quadrilles.*) Ludus equeſter & curulis. IGRZYSKO konne rycerſkie iázda walna wielu Panow bogato po dawnemu uſtroionych, podzielonych ná rorhy:

(Tertullien dans ſon livre des Spectacles attribue l'invention des Carrouſels à Circé, & il veut qu'elle ait eſté la premiere à dreſſer le Cirque, & des courſes en l'honneur du Soleil ſon pere.) Tertulian w ſwoiey Kśiędze o widowiſkach przypiſuie wynaleźienie tych igrzyſk konnych Circei, twierdząc że ona náypierwey koło rycerſkich Ieźdźcow wynalazła, y záwody álbo iázdy poſtanowiła na cześć ſłońca Oyca ſwego.

CARROUSSE, ſubſt.f. (*Bonne chere qu'on fait en beuvant & en ſe réjouiſſant.*) Compotatio,onis,f. *Cic.* BIESIADA uczta iedząc y piiąc dobrze.

Faire carrouſſe avec ſes amis, bien boire & ſe divertir. Cum amicis largiùs perpotare. Bieſiadować, z przyiaciołmi ſię cieſzyć.

(Maniere de parler populaire en noſtre Langue.) Słowo mowienia poſpolſtwa w ięzyku francuſkim.

CARRURE, ſubſt. f. (*L'eſtenduë ou l'eſpace d'un carré.*) Quadrum,i,n. PLAC przeſtronność kwadratu, iákiego.

Baſe qui a trois pieds en quarré. Tripedanea in quadrum baſis. Dno ſpodek czego ná cztery ſtopy w kwadrat.

CARTE, ſubſt.f. (*Papier, il n'eſt gueres en uſage que dans cette phraſe.*) comme *Donner la carte blanche à quelqu'un,* pour dire *Luy donner un papier blanc ſigné pour le remplir de ce qui luy plaira.* Pura charta,æ,f. *Vlp.* KARTA papier nie ieſt w używaniu prawie chyba w tym ſpoſobie, iáko: Dać kartę białą komu *goły membran,* áby ſobie nápiſał ná nim co zechce.

ON LE DIT auſſi au figuré, pour dire *Se ſoumettre à toutes les conditions qu'on nous voudra donner.* Optio,onis,f. *Plaut.* MOWI ſię też to niewłaśnie zá poddanie ſię wſzelkim warunkom ktore ná nás kto zechce włożyć.

Vous avez la carte blanche. Tua eſt optio. *Plaut.* **Il luy donna la carte blanche.* Optionem illi dedit, *ou* permiſit. *Cic. Quint.* Maſz blánkiet ná mnie, kartę daię ná ſiebie, podpiſuię ſię náwſzyſtko. *Podpiſał mu ſię poddał mu ſię ná wſzyſtko.

CARTE eſt auſſi *Vne grande feuille de papier,* (*ſur laquelle on a gravé ou deſſiné la repreſentation du monde & de ſes parties.*) Tabula,æ,f. Charta,æ,f. KARTA ieſt też papier wielki wyrażaiący ná ſobie rznięcie álbo ryſunek całego świata y części iego.

CARTE GEOGRAPHIQUE, (*qui contient la deſcription des terres.*) Tabula geographica,æ,f. Terræ in chartâ deſcriptio,onis,f. **Carte Hydrographique* (*qui contient la deſcription des mers & des eaux.*) Tabula hydrographica,æ,f. **Carte Chorographique,* (*qui contient la deſcription de quelque païs.*) Tabula aliquam regionem complectens. **Carte topographique,* (*qui contient la deſcription de quelques lieux particuliers.*) Tabula topographica, æ,f. **Carte marine,* (*qui marque les coſtes, les ports & les bancs de ſable.*) Tabula nautica,æ,f. KARTA [illegible] **Karta opiſania morza y wod. *Karta [illegible] opiſanie kraiu iákiego z oſobna* *Karta opiſanie maiąca mieyſca iakiego oſobliwego. *Karta żeglarſka opiſuiąca lądy, porty, y wyſpy.

Sçavoir, ou *connoiſtre la carte.* Noſcere geographiam. Znać ſię ná karcie, umieć kartę kraiopiſow położenia kraiow.

ET CELA ſe dit non ſeulement au propre (*de ceux qui ſçavent la Géographie.*) *mais plus ſouvent au figuré (*de ceux qui connoiſſent le train & les intrigues de la Cour, le train des affaires d'un Eſtat & les ſecrets des familles*) Noſſe mores & ingenia hominum. *Ter.* *Sçavoir la carte.* A TO ſię nie tylko mowi właśnie o tym co ſię zna ná opiſaniu kraiow, y ich położeniu, ále też częściey niewłaśnie o tych co ſię znáią z gruntu ná ſztukach y obrotach dworu, iák idą ſprawy Páńſtwa iákiego, y táiemnice poſtronne domowe *Znać ſię na karcie*

CARTE ſignifie auſſi *Vn corps fait de pluſieurs feuilles de papier collées enſemble.* Charta ſpiſſior. KARTA znáczy kilka kart papieru razem grubo ſkleionych.

ON DIT en ce ſens *de petits morceaux de carte marqués de pluſieurs points & figures dont on jouë.* Folia luſoria,orum n.pl. **Jouër aux cartes.* Foliis pictis ludere. **Battre les cartes pour les meſler enſemble.* Folia luſoria verberando miſcere. MOWIĄ wtym rozumieniu zowiąc kartami kawałki kart kleionych y rozmaitemi znakami náznaczonych do gry ſłużących. *Grać w karty. *Mieſzać taſować karty

ON DIT figurément en ce ſens, que *Les cartes ſont bien brouillées dans un Eſtat ou dans une Cour,* (*lors qu'il y a des troubles & des affaires fort difficiles à accommoder.*) Permiſta & turbata, ſunt omnia in republicâ. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu karty ſię bardzo pomięſzały w Páńſtwie iákim,

iákim, álbo u dworu iákiego, kiedy ſą zámięſzania y ſpráwy bardzo trudne do uſpokoięnia.

CARTEL, ſubſt.m. (*Ecrit par lequel on appelle quelqu'un en duel.* Libellus citatorius, (ad ſingulare certamen.) KARTECZKA wyzywáiąc ná poiedynek.

CARTHAGE, (*Ville autrefois celebre qui a tenu teſte fort long-temps aux Romains.*) Carthago, inis, f. *Cic.* KARTAGINA Miáſto niegdyś ſławne, ktore ſię bardzo długo ſprzeciwiło Rzymowi.

CARTHAGINOIS, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt de Carthage*) Pœnus, i, maſc. Carthaginenſis & hoc Carthaginenſe. adject. KARTHAGENCZYK ten co ieſt z Kartaginy.

CARTHAGINOISE, ſubſt. f. Carthaginenſis mulier, fœm. KARTAGENKA.

DE CARTHAGE, (*Qui concerne les Carthaginois.*) Punicus, a, um. *Cic.* Punicanus, a, um. *Cic.* (*On dit* Bellum punicum. *Cic. La guerre de Carthage*, ou *contre les Carthaginois*, ou *la guerre Punique.* *Sagum punicum. *Hor. Vne caſaque à la Carthaginoiſe.* *Lectulus Punicanus. *Cic. Vn lit à la Carthaginoiſe*) KRRTAGENSKI, Woyna Kartagéńſka, álbo przeciw Kartageńczykom. *Pancerz Kartageńſki. *Łożko Kartageńſkie.

CARTHAGENE, (*Ville d'Eſpagne ſur la mediterranée dans le Royaume de Murcie.*) Carthago nova, *genit.* Carthaginis novæ, f. KARTAGENA Miaſto Hiſzpańſkie ná morzu ſrzodzi[illegible]nym w Krolestwie Murcyi.

CARTIER, ſubſt. m. (*Qui fait des cartes.*) Chartarius, ii, m. KARTARZ co karty robi.

CARTIER, ou *la quatriéme partie d'un tout.* Voyez Quartier. CWIERC czwarta część wſzyſtkiego.

CARTIER, (*Quelque partie d'une ville*) Voyez Quartier. KWATERA część ſtrona iáka [illegible] mieſzkanie.

CARTILAGE, ſubſt. m. terme d'anatomie (*C'eſt une partie* [illegible] *du corps entre la chair et les os.*) Cartilago, [illegible], f. *Celſ.* CHRZĄSTKA [illegible] część iednoſtayna [illegible]

De Cartilage [illegible] *Plin.* Chrzaſtkowy.

CARTILAGINEUX, m. CARTILAGINEUSE, f. (*Plein de cartilages.*) Cartilaginoſus, a, um. *Plin.* CHRZĄSTKOWATY.

CARTON, ſubſt. m. (*Groſſe carte faite avec du papier collé ou du papier haché & ſeché dans la preſſe.*) Spiſſior, ou denſior charta, *genit* ſpiſſioris, ou denſioris chartæ, f. KARTA gruba kleiona z kart zlepionych álbo papieru pokraianego y w praſie ściśnionego.

CARTONNER un livre, V. act. (*Le couvrir de carton.*) Chartâ denſiori compingere librum. OKŁADKĘ dawać ná Kſięgę oprawę.

CARTONNIER, ſubſt. m. (*Qui fait du carton.*) Spiſſiorum chartarum compactor, oris, m. KSIĘGARZ co klei okładki papierowe.

CARTOUCHE, ſubſt. m. (*C'eſt un rouleau de carte, au milieu duquel on met quelque inſcription.*) Voluta, æ, f. Helix, icis, f. *Vitr.* KARTA papier zwiniony z nápiſem iákim we ſrzodku.

(Ce mot François eſt maſculin parmi les ouvriers, & dans le langage ordinaire il eſt féminin.) To ſłowo Francuzkie ieſt rodzaiu męſkiego między rzemieślnikami, á białogłowſkiego w mowie potoczney.

CARTULAIRE, ſubſt. m. (*Livre des anciens Monaſteres où l'on marquoit les choſes les plus mémorables du Monaſtere.*) Chartula, æ, f. KSIĘGA dawnych Klaſztorow gdzie piſano co oſobliwſzego y do pamięci trafić ſię mogło w Klaſztorach

CARYATIDES, ſubſt. f. plurier. (*Statuës en forme de femmes honneſtement veſtuës, qui ſervent de pilaſtres ou de colomnes dans les baſtimens.*) Caryatides, idum, f. plur. *Stol[illegible]. *Vitr.* POSĄGI białogłowſkie przyſtoynie odziane ſłużące zá pilaſtry álbo ſłupy w Architekturze, *Karyanki.*

(Les Cariates peuples de Carie, ville du Peloponneſe, ayant eſté défaits par les Grecs, leurs femmes furent emmenées captives; & les Architectes de ce temps-là, pour éterniſer leur ignominie, en firent des ornemens d'Architecture, & les mirent au lieu de colomnes pour ſoûtenir des Saillies ou Balcons: celles qui portoient des paniers ou corbeilles ſur leur teſte, étoient appellées *Canephoræ*, & *Ciſtiferæ.*) Karyanie narod Karyi miaſta Peloponezu będąc zbici od Grekow Białogłowy ich w niewolą zábrano; á Architekci czaſow owych ná wieczną pamiątkę tey ich ochydy, brali ſobie z nich kſztałty ná ozdobienie fabryk, y ſtawiali te kſztałty miaſto ſłupow do podpierania gzemſow álbo gankow, te ktore ná głowie miały koſzyki álbo koſze názwane były koſznice, álbo koſz nioſące.

CAS, ſubſt. m. (*Accident arrivé par la fortune.*) Caſus, ûs, m. *Cicer.* PRZYPADEK przygoda traf ſzczęścia.

PAR *cas fortuit, Par haſard.* Caſu. abl. Fortuitò. adv. *Cic.* SZCZĘSCIEM, przypadkiem, trafunkiem.

EN *ce cas*, ou *Lorſque cela arrive.* In hoc caſu. *Celſ.* W ten czas, gdy ſię to przytrafi.

CAS, (*Eſtime que l'on fait d'une perſonne & des choſes.*) Æſtimatio, onis, f. *Cic.* POWAZANIE ſzacunek iák kto ſobie co waży.

Faire cas de quelqu'un, l'eſtimer, le conſiderer. Magni facere. Magni pendere aliquem. *D'une choſe*, rem aliquam. act. Ważyć ſobie kogo poważać go, poważać ſobie rzecz iaką.

On fait cas de l'écorce pour les médicamens. Corticis ad medicamenta pretium eſt. *Plin.* Poważaią ſkorkę dlá lekarſtwá.

Ce peuple ne fait aucun cas des lettres; l'éloquence en eſt bannie, la temperance & les bonnes mœurs n'y ſont aucunement eſtimées, ni recompenſées. Apud hos populos literarum ſtudia non celebrantur, non eloqwentia locum habet, non frugalitas, ſanctique mores laudibus ad fructum perveniunt. *Petr.* Ten narod zanic ſobie waży nauki, wymowá u nich ieſt wywołaná, wſtrzemięźliwość y poczciwe obyczaie nic nie wáżą áni nadgrody niemaią.

Il ne fait pas de cas de ſa parole. Fidem parvi pendit. Zanic ſobie waży dane ſłowo.

CAS *de conſcience.* De moribus quæſtio, onis, f. PYTANIE w zględem ſumienia.

Réſoudre un cas de conſcience. Rem ad coſcientiam pertinentem ſolvere. Odpowiadać ná pytanie względem ſumienia

Enſeigner les cas de conſcience. Moralem Theologiam tractare. Uczyc nauki obyczayney co do ſumienia.

CAS, pour *une action.* Facinus, *genit.* facinoris, n. *C'eſt un vilain cas, une vilaine action.* Turpe facinus, n. *Cic.* *Vn cas pendable, qui merite la corde, ou la mort.* Crimen capitale. TRAF przypadek miaſto uczynku *ſzpetny to przypadek go [illegible] ſtryczká, álbo śmierci.

CAS en termes de Grammaire (*ſe dit de la differente inflexion des Noms*) Caſus, ûs, m. *Quint.* PRZYPADEK Spadek w Grammatyce ſię mowi o rożnym nakłonieniu ſłow.

LES Noms ont ſix cas; ſçavoir 1. LE NOMINATIF qui vient du verbe *Nominare, Nommer*, & marque directement la choſe, par *le, la, les*, 2. LE GENITIF, qui vient de *Generare, Engendrer*, ſert à former les autres Cas, & ſe connoiſt par *de, du, des*, précédé d'un ſubſtantif. 3. LE DATIF, qui vient de *Dare, Donner*, marque à quoy la choſe ou l'action ſe rapporte & ſe connoiſt par *à, au, aux*, 4. L'ACCUSATIF, qui vient d'*Accuſare, Accuſer*, marque le ſujet où paſſe l'action, & ſe connoiſt par *le, la, les*, précédé d'un Verbe. 5. LE VOCATIF, qui vient de *Vocare, Appeller*, ſe connoiſt par *ô* qui eſt quelquefois ſous-entendu, & ſert pour parler à quelqu'un 6. L'ABLATIF, qui vient d'*Auferre, Oſter*, & ſe connoiſt par *de, du, des, par avec*, précédez d'un Adjectif ou d'un Verbe.) [illegible] álbo Názwiſká máią ſześć ſpadkow; to ieſt 1. MIANUIĄCY od ſłowá mianuię 2. RODZĄCY od ſłowá rodzić ſłużący do inſzych ſpadkow [illegible] 3. DAWAIĄCY od [illegible] [illegible] co należy y poznać ſię z tego pytánia komu 4. OSKARZAIĄCY, od oſkarżáć [illegible] kogo álbo co czynić, kiedy poprzedzone od ſłowá, á poznáć ſię przez *go, ię, ich*, 5. WZYWAIĄCY, od wzywać poznáć ſię przez *ô* ktorego ſię czaſem dorozumieć, y ſłuży mowiąc do kogo. 6. ODBIERAIĄCY, od odbierać, y poznáć ſię przez, *od, tego tym, przez, z kim, zaczym*, gdy go poprzedza imię przydatkowe álbo ſłowo,

CAS ſe dit adverbialement en ces phraſes. *En tout cas, au moins, du moins.* Certé. Saltem adverb. **En tout cas*, pour *Quoy qu'il arrive.* *Cic.* CO ſię trafi, mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby, Naoſtatek, przynaymniey, áby, *Ná oſtatek bądź co bądź.

EN *cas*, ou *Au cas que cela arrive.* Si id evenerit. Ieżeli ieśli to ták ſię trafi, padnie

EN *ce cas-là j'agirois de la ſorte.* Tali in re ita me gererem NA tenczas tak bym ſobie poſtąpił.

POSONS *le cas que cela ſoit ainſi*, ou *Je veux que cela ſoit ainſi.* Fac ita eſſe. Eſto. *Cic.* POMYSLMY daymy to że ták będzie, że ták padnie, niech ták padnie.

EN

EN *cas de fruits*, pour *Quant aux fruits*, [illegible] *n'en mange point de cruds.* Quod autem ad fructus, crudis non utor. CO do owocow tych nie iádam ſurowych.

CASAL, (*Ville capitale du Mont-ferrat ſur le Pô, qu'on appelle* CASAL St. VAS, *pour la diſtinction du* GRAND CASAL *qui eſt dans le Duché de Mo*[illegible] *d'un autre dans la Princ*[illegible]) [illegible] KAZAL Miaſto głowne Mont-Ferratu nad [illegible] ktore názywaią KAZAL S [illegible] ieſt w Xięſtwie M[illegible] w Xięſtwie Land.

CASANIER, ſubſt. m. (*Qui ne bouge du coin du feu, faineant, pareſſeux.*) [illegible] ſorius, ii, m. *Feſt.* DOMATOR piecuch co ſię z domu nie wychyli, gnuśny, leżuch.

CASANIERE, ſubſt f. (*Celle qui ne bouge du coin du feu.*) Caſaria Foc[illegible], æ, f. *Vlp.* DOMATORKA.

CASAQUE, ſubſt. f. Sagum, i, n. *Cic.* SZATA krotka żołnierſka Saian.

(Ces mots ſignifioient proprement une *Caſaque*, que les Romains portoient en guerre, mais comme elle n'eſt point differente parmi nous de ces anciennes Caſaques; on s'en peut ſervir ſans ſcrupule, puiſque [illegible] Columelle appelle les Sayes ou Caſaque [illegible] & que [illegible] les Rhetoriques [illegible] *Chlamis* [illegible] de luth [illegible]) Te ſłowa znaczą właśnie ſzatę żołnierſką ktorey Rzymianie záżywali ná woynie, ále [illegible] od Saianow, może go zażyć bez [illegible] Kolumella náżywa ſukmany wieśniakow [illegible] á Autor Kraſomowſtwa do Herenniuſza [illegible] *ubiorem* mowiąc o lurniście ták ubranym.

Petite caſaque, ou CASAQUIN. Sagulum, i, neut. Saianek kawtanik zwierzchni katanka.

Veſtu d'une caſaque. Sagatus. *Cic. Suet.* Ubrany w ſaian.

ON DIT figurément *Tourner Caſaque*, (*Changer de parti.*) Ab aliquo deficere, deſciſcere. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, burkę obrocić, odmienić ſię y udać ná inſzą ſtronę, odſtąpiwſzy kogo.

CASCADE, ſubſt. f. (*Cheute d'eau de haut en bas.*) Præceps aquæ lapſus. SPADEK wody z gory ná doł po ſtopniach.

CASE ſubſt. f. (*Petite cabane.*) Caſa, æ, f. *Cic.* Chata mała chałupa.

CASEMATE, ſubſt. f. terme fortification, (*Ce qu'on appelle autrement.* PLACE BASSE, *ou* FLANC BAS.) Ima crypta ad latera propugnaculorum. ZIEMIANKA termin twierdzy co i [illegible] zowią twierdza dolna.

CASPIENNE, *ou* LA MER CASPIENNE, *dans l'Aſie.* Mare Caſpium. MORZE Chwalęńſkie Azyańſkie.

CASQUE, ſubſt. m. (*Armure de teſte*, ou *Heaume.*) Galea, æ, f. *Cic.* SZYSZAK, Zbroia ná głowę álbo Przyłbica.

ON DIT populairement, *Ce vin donne dans le caſque*, pour, *donne dans la teſte.* Hoc vino icitur caput. MOWIĄ przyſłowiem to wino lezie w przyłbicę, miaſto w głowę.

CASSADE, ſubſt. f. (*Bourde qu'on invente pour ſe défaire d'une perſonne & de ſes importunitez.*) Stropha, æ, f. *Cic.* WYKRĘT [illegible] wynaleziona dla zbycia ſię kogo y iego [illegible]

Donner [illegible] *à quelqu'un.* Aliquem ludere [illegible] *Plaut.* [illegible] gładko.

CASSANO, (*Ville du Royaume de Naples dans la Calabre citerieure.*) Caſſanum, i, neut. KASSANO Miaſto Krolestwa Neapolitańſkiego w Kalabryi z tę ſtronę gor.

CASSANT, m. CASSANTE, f. adject. *voyez* FRAGILE. Fragilis. *Cic.* SŁABY [illegible] łatwo podległy.

CASSATION *d'une loy*, ſubſt. f. Legis abrogatio, onis, f. ZNIESIENIE prawa.

CAS, m. CASSE, f. adject. (*Caſſé.*) Caſſus, a, um. **Vne voix caſſe.* Vox caſſa, *ou* fuſca, *ou* obtuſa, *ou* obſcura, fœm. *Quint.* STŁUCZONY, głuchy, nie głośny. *Głos niſki głuchy ſłaby

Ce vaiſſeau ſonne cas. Vas illud obtuſè ſonat. To náczynie źle dzwoni, iák ſtłuczone.

CASSE, ſubſt. fœm. (*L'action de caſſer un Officier.*) comme *Donner de la caſſe à un Officier*, (*Le caſſer aux gages, le démettre de ſa charge.*) Aliquem ab aliquo munere ejicere. ZŁOZENIE z urzędu Urzędnika iákiego Woyſkowego złożenie z urzędu iákiego Officyera, wymazać go z regeſtru z záſtug.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y potoczne.

CASSE, ſubſt. f. (*Fruit qui vient aux Indes, & qui eſt purgatif.*) Caſſia, caſiæ. KASSYA owoc ktory ſię rodzi w Indyach y ieſt czyſzczący.

Www

(Les Anciens ont appelle *Caſſe* un bois aromatique, qui eſtoit une eſpece de Cinnamome, car la Caſſe dont nous uſons pour remede leur a eſté inconnuë.) Dawni názywali Kaſſyą drzewo iedno korzenne ktore było rodzay Cynamonu, bo Kaſſya ktorey my teraz záżywamy w lekach była im nie znaioma.

CASSE, (*C'eſt la partie d'une écritoire, où l'on met les plumes*) Graphiarium, ii, n. *Mart.* PIORNIK przy kałamarzu ná piorſch[illegible]

CASSE, en termes d'Imprimerie, (*eſt une eſpece de grande Boëte* [illegible] *en pluſieurs caſſetins où l'on met les lettres.*) Capſa, æ, f. KASZTA Drukarſka ſzuflada wielka płaſka podzielona w komorki małe gdzie litery [illegible]

CASSE, m. CASSEE, f. part. paſſ. *du verbe* CASSER. Fractus *Cic. Hor.* STŁUCZONY, STŁUCZONA, od ſłowa ſtłuc

Caſſé de vieilleſſe. Ætate & ſenio confectus. *Cic.* Nádwątlony od ſtarości.

Caſſé de travail, de fatigue. Multo labore fractus. *Hor. Cic.* Nádwerężony od pracy od trudu.

CASSE, (*Annulé, parlant d'une Loy.*) Abrogatus. Reſciſſus, a, um. ZNIESIONY, mowiąc o prawie.

CASSEL, *ou* KESSEL, (*Ville d'Allemagne dans la Franconie, capitale du Langraviat de Heſſe.*) Caſtellum Cattorum. KASSEL albo KESSEL Miaſto Niemieckie w Frankoniy głowne Landgrawſtwa Heſſeyſkiego.

CASSEL, *ou* MONT CASSEL, (*Petite Ville des Païs-Bas en Flandre à quatre lieuës de Bergue ſaint Vinox.*) Caſtellum Morinorum. KASSEL álbo Gora Kaſſel małe miaſto niżſzych Niemiec we Flandryi o cztery mile od Berg Winox.

CASSE-NOIX, m. *ou* CASSE-NOISETTE, m. (*Petit inſtrument en forme de tenailles qui ſert à caſſer des noix.*) Nucifrangibulum. DZIADEK naczynie do tłuczenia orzechow [illegible] kleſzczy.

CASSER, V. act. (*Rompre, briſer, fracaſſer*) Frangere. Confringere. act. acc. *Cic. Ter.* TŁUC, gruchotać [illegible]

Je crains qu'il ne ſoit tombé & qu'il ne ſe ſoit caſſé quelque membre. Vereor ne uſpiam ceciderit aut perfregerit aliquid. *Ter.* Boię ſię żeby nieupadł y nie złomał potłukł ſię gdzie.

Caſſer des pots ſur la teſte de quelqu'un. Fr[illegible] ollas in caput alicujus. *Plaut.* Tłuc garki komu o głowę.

Caſſer des noix. Frangere, *ou* conficere nuces. Orzechy tłuc

La dent ſe caſſe ſous le davier. Dens ſub forfice conficitur. *Celſ.* Ząb ſię łamie pod kleſzczami.

CASSER, (*Briſer, réduire en parties menuës.*) Frangere in micas. *Plin.* TŁUC, ſtłuc, ná drobne cząſtki, ná proch, ná kawałki zetrzeć.

Caſſer les mottes de terre. Frangere glebas. *Virg.* Rozbiiać bryły ziemi.

CASSER, (*Licencier des ſoldats, des troupes.*) Dimittere milites. act. *Cic.* ZWIJAC woyſko, odprawić.

Caſſer un Officier, (Supprimer ſa charge, l'en démettre.) Ab officio aliquem dimittere. *Cicer.* Złożyć Urzędnika iakiego woyſkowego, urząd iego znieść.

Ceſar caſſa quelques Enſeignes, qui n'avoient pas bien fait leur devoir. Nonnullos ſigniferos Cæſar loco movit. *Caſ.* ou exauctoravit. *Liv.* Cezar złożył niektorych chorążych co ſwoiey powinności nie dobrze czynili.

Vn ſoldat caſſé. Exauctoratus miles. *Liv.* Odprawiony ze ſłużby żołnierz.

CASSER, (*Annuler une loy, un teſtament, le rendre nul.*) Abrogare. *Plin-Jun.* ZNIESC prawo, teſtament iáki, nie ważnym go uczynić.

ON Dit proverbialement, *Il eſt caſſé aux gages chez moy*, pour dire *J'ay rompu ſocieté avec luy & tout commerce.* Diſſiluit gratia illius apud me. MOWIĄ przyſłowiem: Odprawiłem go od ſiebie, wypowiedziałem mu myto: to ieſt rozbrat z nim uczyniłem.

CASSE-TESTE, ſubſt. m. (*Ce vin eſt un caſſe teſte, un caſſe-pomme.*) [illegible] caput, *ou* ſtomachus hoc vino. **Horace a dit* Ictum vino caput, *parlant d'un vin qui donne à la teſte.* TRĄCI ŁEP, wino trąci łep, trapi głowá męczy żołądek. *Horacyusz powiedział wino w głowę biiące mowiąc o winie tęgim

CASSEROLE, ſubſt. f. (*Plat de cuivre fort profond & à petit bord.*) Ænea paropſis. RĄDEL naczynie miedziane głębokie z wązkiemi brzegami.

CASSERON, ſubſt. m. (*Eſpece de poiſſon volant.*) Loligo, ginis, f. *Var.* PŁAW lataiący

CASSETTE, ſubſt, f. (*Petit coffre portatif où on enferme ce*

y[illegible]

qu'on a de plus précieux.) Capsa, Capsæ, fœm. Cic. Arcula, ou Capsula,æ,fœm. Catul.Cicer. *Cassette de nuit où l'on met ses besognes de nuit. Arcula nocturna, æ, fœm. KAŁAMARZ Szkatułka skrzyneczká do noszeniá, w ktorey chowaią co kto má naydroższego. * Szkatułá nocná ná chowanie potrzeb nocnych.

Qui fait des cassettes Arcularius,ii,m.Plant. Skrzynkarz co szkatuły robi.

CASSETIN,subst.m.terme d'imprimerie,C'est un des petits carrez qui divisent une Casse d'Imprimerie,où l'on met les lettres.) Loculus, Loculi, masc. Loculamentum,i,n.Var.Vitr. KOMORKI po Drukarsku,krupki ná ktore podzieloná iest kaszta do liter rozkładaniá.

CASSIDOINE,subst.f. Pierre minérale & précieuse,qui a des veines de plusieurs couleurs,dont on fait des vases qui sont fort estimez.)Murrha,æ,f.MIROWY kamień kruszcowy drogi maiący żyły rożnych kolorow z ktorego robią naczyniá ktore bardzo szacuią.

CASSIN,ou MONT CASSIN,(Celebre Abbaye d'Italie dans le Royaume de Naples,& une ville de même nom au pied de cette montagne.)Mons Cassinus,genit.montis Cassini,m.*Cassinum i,n. pour la ville. KASSYN, GORA KASSYNU,sławne Opactwo Włoskie w Kolestwie Neapolitańskim,y miasto tegoż imieniá pod tą gorą.

CASSINE,subst.f.(Petite Case,ou Cabane.)Casa,æ,f.Cicer. CHATA,Chałupká,máłá Budá.

CASSIOPE'E, f. (Constellation céleste qui est dans la partie boréale du ciel.)Cassiopeia,æ,f.Vitr.Cassiopeiæ simulacrũ,cri, n.Vitr. GWIAZD złożenie ná niebie ná stronie połnocney

CASSOLLETTE,subst.f. (Petit vaisseau où l'on fait brusler des pastilles & des odeurs agréables.)Anthepsa odoraria,ou unguentaria,æ,f. KADZIDEŁ wdzięcznych,Kadzielniczká

ON DIT ironiquement,Voilà une estrange cassolette!(quand on sent quelque chose de fort mauvais.) Fœdus fanè & gravis odor! m. Cels. MOWIĄ żartem dziwne to kadzidło! kiedy kto poczuie co bardzo nieforemnego.

CASSONNADE,ou CASTONNADE,subst.f. (Sucre qu'on vend en morceaux ou en poudre,qui n'a pas eu sa derniere perfection.)Saccharum nondum expurgatum,i,neut CUKIER prosty szary niedorobiony ktory sztukami álbo miałko tłuczony przedaią.

(Le premier mot est plus usité en nostre Langue.) Pierwsze słowo iest . w czaynieysze w Francuskim.

CASTAGNETTES, subst. f. (Instrument composé de deux petits ronds de bois creusez, dont les concavitez se mettent l' une sur l'autre,qu' on attache aux deux pouces des doigts,& qu' on bat de temps en temps avec le doigt du milieu pour marquer les mouvemens & les cadences en dansant.)Crumata,arũ, n.pl. Mart BRZĘKADŁO, Instrument z dwoch kawałkow drzewá okrągłych, wydrożanych ktore się iedno ná drugim kładzie złobkowato, á przywiązawszy do obudwu wielkich palcow u rąk á średnim palcem ná nich raz wraz przebiiaiąc wyraża się takt w tańcowaniu.

CASTEL A MARE,ou CASTEL A MARE DI STABIA, (Ville du Royume de Naples dans la terre de Labour.)Stabiæ, arum,f.pl. KASZTEL álbo Sztabiá miasto Krolestwá Neapolitańskiego w Tamalawora.

CASTEL A MARE DELLA BRUCCA,(Ville du Royaume de Naples dans la Principauté citerieure.)Velia,Veliæ,fœm. KASZTEL Abrucy Miasto Krolestwa Neapliotańskiego w Xięstwie zcę stronę gor.

CASTEL ARAGONENSE,(Ville de l'Isle de Sardaigne) Castrum Aragonense. KASZTEL Aragoniy Miasto Wyspy Sardyńskiey.

CASTEL DEL VOLTURNO,ou CASTEL A MAR DI BOTORNO. (Bourg d'Italie dans le Royaume de Naples.) Vulturnum,i,n. KASZTEL Woltorno Miasteczko Włoskie Krolestwa Neapolitańskiego.

CASTELNAU D'ARRY, (Ville de Languedoc.) Castellum Arianorum, genit. Castelli Arianorum,n. Castellavium Auracium,ii,n. KASZTELNODARY Miasto Okcitaniy.

CASTILLE,(Royaume en Europe vers le milieu de l'Espagne; elle est divisée en Vieille & en Nouvelle.) Castella & Castilla. KASTYLIA Krolestwo Europeyskie ku pośrzodkowi Hiszpaniy dzieli się ná Starą y Nową.

(Burgos est la capitale de l'Ancienne Castille,& Tolede de la Nouvelle.) Burgos iest głowne Miasto Starey Kastyliy,á Toled Nowey.

CASTILLAN,subst.m.(Qui est de Castille.) Castellanus,i, Celtiber,beri. KASTYLANIN co iest z Kastyliy.

CASTILLANE,subst,f.(Celle qui est de Castille.)Castellana, Castellanæ. KASTYLANKA ta co iest z Kastyliy.

CASTILLE,subst.f.terme populaire,(qui signifie des Querelles légeres ou de petites riottes, qui arrivent entre les personnes qui vivent ensemble.)Rixa,æ,f. Jurgium,ii,neut.Cicer. KŁOTNIE słowo pospolite znáczące małe przemowienia y sprzeciwności trafiaiące się między osobami ktore wkupie z sobą żyią.

CASTOR,subst.m.(Animal amphibie.) Fiber, genit.fibri, m.Plin. BOBR zwierzę oboiętne to iest wodno ziemne.

DE CASTOR. Fibrinus,a, um. *Peau de castor. Fibrina pellis.Plin. BOBROWY. *Skora Bobrowa.

UN CASTOR, (Chapeau de Castor.) Fibrinus pileus,i,m. BOBR,Kapelusz Bobrowy.

CASTORE'E,subst.f.ou LE CASTOREUM,(Médicament composé de la liqueur qui est enfermée dans les boutses du castor) Castorum,ei,n.Plin. BOBROWY Stroy olciek Lekarstwo z soku ktory się znáyduie w mosznách Bobra.

CASTRAME'TATION, subst.f. (Campement,ou l'action de camper.) Castramentatio, onis,f. POŁOZENIE obozu, obozowanie, koczowanie.

CASTRES,(Ville du haut Languedoc sur la riviere d'Agout) Castrum Albiensium, genit.Castri Albiensium,n. KASTRY Miasto wyższey Oxcytaniy nád Agudem rzeką.

Qui est de Castres.Castrensis & hoc Castrense. genit.is.Kastronin co est z Kastrow.

CASUEL,m.CASUELLE,f.adj.(Qui arrive fortuitement.) Fortuitus,a,um. Cicer. PRZYPADKOWY co trafunkiem przypadnie.

LE CASUEL, ou le revenu casuel d'un Benefice. Fortuitus provenrus, genit. fortuiti proventûs, m. PRZYPADKI, gratki, dochody przypadkowe,Plebaniy iákiey stułowe.

LES PARTIES CASUELLES. Fortuitus proventus,masc. ZYSKI, dochody przypadkowe.

CASUELLEMENT, adv.(D'une maniere casuelle. fortuitement.) Casu. abl. Fortuitò. adv.Cic. PRZYPADKIEM z przypadku.

CASUISTE,subst.m.(Qui enseigne la Theologie Morale.) Moralis Theologus. KAZISTA co náukę daie o obyczaiach według Boga, Teolog co do obyczayney náuki.

(Il faut prononcer Casuïste, & non pas Casuïte comme la pluspart.) Trzeba mowić Kazuiste á nie Kazuit.

CATACOMBES,ou CATATOMBES,subst.f.pl.Catatumbæ,arum,f.pl. PIECZARY.

(Lieu sous terre proche de Rome, où l'on croit que les Chrétiens se retiroient durant la persécution,& y enterroient les Martyrs.CATACOMBES est maintenant le plus en usage en François.) Pieczary sklepy podziemne blisko Rzymu mieysce gdzie powiedaią że się Chrześcianie schraniali y Męczennikow grzebli, Katakumby się zwyczayniey mowi.

CATADOUPES,ou CATADUPES, subst.m.& f.pl. (Les Cataractes du Nil, lieux où le Nil tombe de dessus des rochers escarpez avec un bruit effroyable,qui rend sourds les habitans des lieux d'alentour.) Catadupa,orum,n pl.Cic. PROGI ná rzekach spadek wod z szumem y hałasem osobliwie ná Nilu mieyscach gdy Nil leci z skał przerwanych z hałasem strasznym ktory ogłusza mieszkańcow okolicznych.

CATAFALQUE,subst.m.(Representation d'un Cercueil.) Tumulus inanis,genit.tumuli inanis,m.Virg.GROB wystawiony kosztownie,Katafalk Pogrzebowy,żałobne budowanie.

(Les peintres & les Sculpteurs appellent ainsi la Representation d'un Tombeau élevé dans les Pompes funebres le mot vient de l'Italien Catafalco qui signifie Echaffaut.) Malarze, y Snycerze tak zowią widowisko pogrzebowe wystawione ná wspaniałych pogrzebach, á to słowo pochodzi z Włoskiego Katafalko co znáczy ruchome budowanie.

CATALAN,subst.m.(Qui est de Catalogne.) Catalanus,i, masc. KATALANIN ten co iest z Kataloniy.

CATALANNE,subst.f.(Celle qui est de Catalogne.) Catalana,æ,f. KATALANKA ta co iest z Kataloniy.

CATALOGNE, (Province d'Espagne, dont Barcelonne est la capitale.)Catalania,ou Catalaunia,æ,f. Gothalania,æ,fœm. KATALONIA Kray Hiszpaniy ktorey Barcellona iest Stolica

CATALOGUE,subst.masc.(Liste & memoire qui contient plusieurs nom des personnes & des choses.) Index, gen.indicis, Cic. REGESTR wypis Imion osob y rzeczy dla pamięci.

CATANE, (Ville de Sicilie à l'embouchure de la riviere Judicello sur un golphe qui porte son nom.) Catina,æ,f. Plin. KATANA Miasto Sycyliy przy Uściu rzeki Dziudicello nád Zátoką tegoż Imienia.

(Le voisinage du mont Etna luy est fort préjudiciable à cause de ses frequents embrasemens.) Bliskość gory Etny bardzo mu iest szkodliwe dla częstych ogniow ktore wyrzuca

De Catane. Catanæus,a,um. Katananin.

CATANZARO,(Ville d'Italie dans le Royaume de Naples en la Calabre ultérieure.) Catacium,li, neut. KATANCAR Miasto Włoskie Krolestwa Neapolitańskiego w Kalabryi dalszey álbo z támtę stronę gor.

CATAPLASME, subst. m, terme de medécine. (C'est un remede extérieur & topique qu'on met sur quelque partie du corps.)Cataplasma,atis,n.Cels. PLASTER,mieyscowe lekarstwo powierzchowne ktore przykładaią náiáką część ciała

CATAPULTE. subst. f. (Machine de guerre dont se servoient les Anciens à lancer des javelots.) Catapulta,æ,f.Virt. KUSZA, woienna sztuka, ktorey záżywali dawni do wypuszczania Bełtow.

CATARACTE, subst. f. (Taye qui vient sur la prunelle de l'œil.)Oculi suffusio,onis,f. Cels. OKA zalanie, albo zástonienie, Błonka ktora się czyni na źrzenicy woku, Katarakta

CATARACTES au pluriel (se dit d'une grande abondance d'eau qui tombe de dessus un rocher fort elevé avec un grand bruit.) Cataractes,æ,m. Plin. KATARAKTY się też nazywáią znáczne upusty albo spadki wod spadaiących z skał wysokich z wielkim hałasem.

CATASTROPHE, subst.f.terme de poësie,(c'est la revolution qui se fait dans un poeme dramatique,& qui le termine.) Catastrophe Trastis fabulæ exitus ODMIANA, przemiana, termin Rymotworski,ostatnia część wiersza poważnego ktory się kończy szczęśliwą przemianą.

CATE'CHISER. V. act. (Enseigner les premiers élémens de la Religion.) Fidei Christianæ elementa docere. act. acc. KATECHIZOWAC náuczać pierwszych prawd Wiary S.

CATE'CHISME, subst.m. on prononce l's. (Les premiers élemens de la Religion.)Fidei Christianæ elementa,orum,n. plur. Christiana institutio, genit. Christianæ institutionis,f. KATECHIZM wyraża się s. pierwsze początki Wiary S.

CATECHISME,(Petit livre,qui contient les principes de la Religion Chrétienne.) Doctrinæ Christianæ libellus,i,masc. KATECHIZM Książeczka náuczaiąca pierwszych początkow Wiary S. Nauki Chrześciańska.

CATE'CHISTE,subst.m.on prononce l's.(Qui enseigne le Catechisme.) Doctrinæ Christianæ doctor, oris, m. KATECHISTA Náuczyciel pierwszych początkow Wiary S.

CATE'CHUMENE,m.& f.adject on prononce catecumene (Qui se fait instruire des Mysteres de la Foy,& des principaux preceptes de la Religion,avant que de recevoir le Baptesme.) Doctrinæ Christianæ discipulus.*Doctrinæ Christianæ discipula. parlant d'une femme Catecumene. *Catecumenus,i, m, & Catecumena,æ,f. KATECHUMEN mowi się Katekumen Chrztu czekaiący y do niego się gotuiący daiąc się náuczać Táiemnic Wiary, y praw Chrześciańskich przed przyięciem Chrztu S. *Katechumenka gotuiąca się do Chrztu mowiąc o białogłowie.

CATE'GORIE,subst.f.terme de Logique, (Prédicament, certain ordre dans lequel les Philosophes arrangent toutes choses) Prædicamentum,i,neut. OGOLNE wszystkich rzeczy w rodzaiu każdym przyzwoite mianowanie y położenie porządne, w ktorym Filozofowie wszystko zámykaią.

VOUS N'ESTES pas de nostre Catégorie,vous vous moquez des discours que nous faisons nous autres pauvres ignorans: nous sçavons que vos grandes études vous ont rendu éloquent. Non es nostræ fasciæ, & ideò pauperum verba derides: scimus te præ litteris facundum esse. Petr. NIE NASZEGO iesteś porządku, żártuiesz sobie z nászych rozmow, iáko ubogich prostaczkow, wiemy że wielkie náuki twoie wymownym cię czynią.

CATEGORIQUEMENT, adv. (D'une maniere catégorique & précise.)Præcisè.ad.Cic. RZETELNIE wyraźnie.

CATELET,(Petite ville en Picardie sur l'Escaut.)Castelletum,i,n. KATLET miasteczko w Pikardyi nád Skaldem

CATERRE, subst.m. (Fluxion, distillation d'humeurs sur le visage ou sur la gorge.) Destillatio. Cic. KATAR spadek ściekanie wilgotności do twarzy álbo do gardła.

Balbus m'a ecrit qu'il est tourmenté d'un si grand caterre, qu'il ne sçauroit parler.Balbus ad me scripsit tantâ se epiphorâ oppressum, ut loqui non possit. Cic. Balbus mi pisze że táki go katar trapi iż mowić nie może.

CATERREUX,m. CATERREUSE,f. (Sujet aux caterres & aux fluxions.) Distillationibus, ou epiphoris obnoxius,a, um. KATAROM często podległy.

CATHARTIQUE,adject.m.& f.terme de Médecine, (qui se dit des remedes & potions purgatives.)Purgans,antis,omn. gen. Ovid. CZYSZCZĄCY termin lekarski co się mowi o lekarstwach wywodzących purguiących.

CATHE'DRALE,adject.f. l'Eglise Cathédrale, ou la Cathédrale,(La principale Eglise d'un Diocese où réside l'Evesque.)Cathedralis Ecclesia. KATEDRA Kościoł Katedralny álbo náyprzednieyszy y głowny Diecezyi iákiey kędy mieszka Biskup.

CATOLIQUE, adject.m.& f.(Universel, general.)Catholicus,a,um. KATOLICKI, Powszechny ogolny.

LA FOY CATHOLIQUE,(La Foy universelle de l'Eglise) Fides Catholica, genit.fidei Catholicæ,f.La Religion Catholique,l'Eglise Catholique. Religio Catholica,Ecclesia Catholica WIARA Katolicka, powszechna całego Kościoła. *Relija, Kościoł Katolicki.

Un CATHOLIQUE,subst.m.(Qui fait profession de la Foy Catholique.) Catholicus,i,m. *Une CATHOLIQUE, subst.f. (Celle qui professe la Foy Catholique.) Catholica, æ, f. Qui & quæ profitetur Fidem Catholicam. KATOLIK co w Wiarę Katolicką wyznaie.*Katolickzata co Wiarę powszechną wyznaie.

EN CATIMINI,adv. (Secretement, d'une maniere cachée & sans bruit.) Clàm & placidè, adv. Suspenso gradu. ablat. POKATNIE cicho skrycie po cichu bez hałasu niewydaiąc się

CATIR, V.act. (Presser le drap, le rendre uni & luisant.) Pannum premere & facere splendidum. PRASOWAC, gładzić, glancować sukno.

(Terme de l'Art.) Słowo Kunsztu.

CATOPTRIQUE,subst.f.(Science qui considere la vuë en tant qu'elle réfléchit.) Catoprica, æ, f. NAUKA uważaiąca wzrok ile się w patrzaniu odbiia,álbo ogląda.

CAVAILLON,(Ville de Provence dans le Comté Venaissin, près de la Durance.) Cabellio, onis,f. KAWAŁON Miasto Prowencyi w Hrabstwie Wenezyiskim blisko Durancyi.

De Cavaillon.Cabellionensis & hoc Cabellionense. adject genit.is. Kawalonanin.

CAVALCADE,subst.f.(Marche pompeuse de plusieurs gens à cheval pour accompagner & honorer quelque Prince.) Solemnis equitatio, gen.solemnis equitationis,f.Plin. JAZDA poważna w ciało osob na koniach dla prowadzenia y czci Páná iákiego Kawalkada.

CAVALE, subst.f. (Jument, la femelle du Cheval.) Equa, æ.f.Plin. KOBYŁA, Klacz, samica od Konia.

CAVALERIE,subst.f.(Corps de gens à cheval.)Equitatus, ûs,Cic.Cas. KONNI, iázda konna, gromada ludzi konnych.

Il a bien de la cavalerie, il est fort en cavalerie.Equitatum habet maximum. Cic. Ma wiele iázdy moc, ma w konnych

Mettre la cavalerie sur les aisles. Locare equites pro cornibus. Quint. Stawiać iazdę,álbo iezdnych ná skrzydłach.

Mener la cavalerie au combat.Inducere equites in pugnam Liv. Prowadzić iezdnych do boiu do potrzeby.

Un combat de cavalerie. Equestre prælium. Cas. Pugna equestris. Potyczka bitwa konnych.

Ayant recou quelque cavalerie & infanterie. Acceptâ peditum, equitumque modicâ manu. Tacit. Odebrawszy trochę piechoty y iázdy.

La cavalerie estoit sur les aisles.Pro cornibus eques astiterat Tacit. Jazda była ná skrzydłach.

CAVALIER,m.CAVALIERE,f. comme Il a la mine cavaliere. Equitis frontem habet. RYCERSKIEGO oblicza weyrzenia, żołnierz ná weyrzeniu, odważny, bespieczny.

Traitter quelqu'un d'une maniere cavaliere,c'est à dire peu civilement & de haut en bas.Superbè ac ferociter habere aliquem.Obchodzić się z kim nie grzecznie lekce go sobie ważyć

IL SE PREND quelquefois adverbialement, Il fait des vers à la cavaliere, c'est à dire qui sont fort meschants. Incultos & malè natos versus facit. Cic. CZASEM się bierze przysłowiem: wiersze składa po żołniersku,to iest:bardzo złe

CAVALIER, subst. m. (Soldat qui sert & qui combat à cheval dans les armées.) Eques, genit. equitis. m. Cic. JEZDZIEC co konno służy woynę y konno się potyka w woysku

CAVALIER se dit de tout homme qui est à cheval. Eques, genit.

*genit.*equitis,m.*Cic.* JEZDNY ieździeć mowi ſię o każdym człowieku ná koniu ieżdżącym.

CAVALIER en terme de fortification, (*Eſpece de terraſſe,* ou *Plate-forme élevée par deſſus les remparts d'une ville.*) agger, *genit* aggeris,m. SZANIEC wał po nád mury mieyſkie ſypany.

CAVALIEREMENT. adv.(*D'une maniere civile & galante.*) Lepidè. Venuſtè. Comiter.adv.*Cic.* PRZYSTOYNIE zácnie grzecznie.

IL SE PREND quelquefois en mauvaiſe part, pour *Incivilement & bruſquement (comme font les gens de guerre.)* Inurbanè Dure. *Cic.* BIERZE ſię czáſem w zły ſpoſob, iáko grubiańſko, przykro, nieprzyiemnie iáko czynią woyſkowi.

LE CAUCASE,(*Montagne de l'Aſie, fameuſe dans la Fable par ſupplice de Promethée.*) Caucaſus,i,m.*Virg.* KAUKAZ, Gorá ſławna w Azyi męką Prometeuſza

CAUDEBEC,(*Ville de Normandie dans le Païs de Caux.*) Caletbecum,ci,n. KODBEK Miáſto Normandyi w Kraiu Kodow.

Qui eſt de Caudebec. Calidobecus, i, m. *Calidobeca, æ.f. *parlant d'une femme.* Kodbekanin.*Kodbekanka mowiąc o białogłowie.

CAVE,ſubſt.f. (*Lieu bas & ſous-terrain.*) Crypta,æ,f.Cavum,i,n.*Plin.* PIWNICA mieyſce dolne y podziemne.

CAVE,(*Lieu où l'on met le vin.*) Cella,æ,f.Cella vinaria, æ,f *Plaut.C'eſt proprement* UN CELLIER. PIWNICA gdzie wino wſtawiaią.

Cave voutée. Crypta,æ,f.*Juv.* Sklep, piwnica ſklepiona.

CAVE,adject.m,& f.(*Creux.*) Cavus.*Cic.* PIWNICA, doł Loch.

VEINE CAVE, (*qui ſe dit de la plus groſſe de toutes les veines & qui eſpand ſes ramaux preſque par toutes les parties du corps.*) Vena cava, *genit.*venæ cavæ,f.*Cic.* ZYŁA CZCZA náywiękſza żyła zewſzyſtkich ktora rozpuſzcza odnogi od ſiebie prawie po wſzyſtkim ciele.

CAVEAU ſubſt.m. (*Petite cave voutée.*)Crypta,æ,fœm. SKLEPIK mała piwniczka ſklepiona.

CAVÉ,m CAVÉE,f.(*Creuſé.*)Cavatus.Excavatus,a,um, *Virg.Cic.* WYKOPANY, Lochowaty.

CAVER,V.act.(*Creuſer petit à petit.*) Cavare. *Liv.* Excavare *Plin.* (cavo,as,cavavi,cavatum.) act. acc. KOPAC dobywać po troſze

CAVERNE, ſubſt. f. (*Grand creux qui ſe trouve fait naturellement & ſans art ſous quelque montagne.*) Caverna,æ,f. Spelunca,æ,f. Specus,ûs.m. & f. JASKINIA. iáma, Loch, gruba, wielka znáyduiąca ſię z przyrodzenia á nie robiona w gorze iákiey.

On dit *Specus denſus*, une Caverne ſombre, *Specus ultima*, le fonds d'une Caverne *Cic. Hor.*) Mowią iáſkinia ciemna, y iáſkini głąb, álbo głębokość.

CAVERNEUX,m.CAVERNEUSE,f.terme de médecine, (*parlant des nerfs où s'enferment pluſieurs eſprits.*)Cavernoſus, a,um.*Plin.* LOCHOWATY,termin lekarſki,mowiąc o żyłach ſuchych w ktorych, ſię záwiera wiele duchow.

CAVESSON,*ou* CAVEÇON,ſubſt.m.(*Eſpece de Bride qui ſerre & contraint le cheval.*)Lupatum.*Solm.* KAWECAN, muſztuk, uzda utrzymuiąca y przymuſzaiąca konia.

CAVILLATION. ſubſt. f. terme de l'Eſcole. (*Argument faux & ſophiſtique.*) Cavillatio,onis,f. *Quint.* WYKRĘT, ſłowo Szkolne dowod fałſzywy y wykrętarſki.

CAVITÉ,ſubſt.f.(*Creux,*ou *Vuide*)Cavum, *genit.*cavi,n. **La cavité d'un ulcere.* Ulceris ſinus.*Celſ.* LOCH, doł, gruba głębokość. *Głębokość rany.

CAUSE,ſubſt.f.(*Ce qui produit un effet.*)Cauſa,æ,*Cic.*Cauſſa,æ,f *ſelon Quint.*PRZYCZYNA co ſkutek iaki wydaie.

CAUSE en termes des Philoſophes. *Cauſe Efficiente, (qui produit quelque choſe.* Res & ratio Efficiens.*Cic.* **Cauſe Materielle,* c'eſt à dire *la matiere de quoy l'on fait quelque choſe.* Materia,æ,*Cic.**Cauſe Formelle,(c'eſt le changement qui reſulte d'une action dans le ſujet, comme l'ame raiſonnable dans l'homme, & la figure qu'on donne aux métaux.)* Forma, æ, f. **Cauſe Finale, (la fin que l'agent ſe propoſe & le motif qui le fait agir.)* Finis,is,m. Cauſa propter quam aliquid fit.**Cauſe Phyſique, (qui produit un effet ſenſible & corporel.)* Cauſa Phyſica,æ,f. **Cauſe Exemplaire, (le patron ou l'idée ſur laquelle on forme le deſſein d'un ouvrage.)* Exemplar.aris,neut. Idea,æ,f.*Sen.* **Cauſe Morale, (qui produit un effet réel, mais dans les choſes morales.)* Cauſa Moralis,fœm. PRZYCZYNA

terminami Filozofij: Przyczyna ſprawuiąca ktora co ſprawuie, czyni, wyprowadza. *Przyczyna materyalna z ktorey co robią. *Przyczyna iſtotna to ieſt przemiana álbo przeiſtoczenie w rzeczy iákiey ſprawione, iáko Duſza rozumna w człowieku, y kſztałt ktory dáią kruſzczom. *Przyczyna dla ktorey ſię co czyni, to ieſt koniec ktory ſobie kto záłoży czyniąc co, y pobudka ktora go do czynienia wiedzie. *Przyczyna rzetelna iáwna ktora wywodzi ſkutek oczywiſty podzmyſły podpadaiący y powierzchowny. *Przyczyna wzorowa kſztałt y wzor ná ktory ſię co robi. *Przyczyna obyczayna ktora wywodzi ſkutek rzetelny, ále w rzeczach do obyczaiow należących.

CAUSE,(*Sujet,occaſion,motif,raiſon.*) Cauſa,æ.f. Occaſio, onis,f.*Cic.* PRZYCZYNA,pobudka,powod,doczego okazya.

Eſtre cauſe d'un ſcandale, d'une querelle ou de la fortune de quelqu'un, pour dire *en fournir les occaſions, les moyens.* Eſſe cauſam ſcandali, jurgii, fortunæ alicujus. *Phæd.* Być przyczyną zgorſzenia, zwady, álbo ſzczęścia czyiego.

Eſtre cauſe de la mort de quelqu'un. Alicui eſſe cauſam mortis.*Cic.* Być przyczyną śmierci czyiey.

Voſtre femme n'eſt point la cauſe de tout cecy, Ce n'eſt point ſa faute. Nullam de his rebus commeruit culpam uxor tua. *Ter.* Zona twoia nie ieſt tego wſzyſtkiego okazyą niewinna temu.

Je ſuis la cauſe de ſon mariage. Effeci illius nuptias. *Ter.* Jam ieſt przyczyną iego zámęścia.

Vous eſtes la cauſe, ou *Vous avez eſté cauſe de ſa condamnation.* In cauſa fuiſti damnationis. *Quint.* Ty ieſteś przyczyną tyś dał powod potępienia iego.

Vous en eſtes la cauſe. Injuriâ tuâ factum eſt. *Plaut.* Tyś tego ieſt przyczyną.

Cela a eſté cauſe que j'ay eſté refuſé. Repulſam mihi attulit hæc res.*Cic.* To było przyczyną że mię odrzucono.

Ce n'eſt pas ſans cauſe, ſans raiſon. Non pol temerè eſt. Non ſine causâ.*Ter.Cic.* Nie bez przyczyny, nie darmo.

Je vous le dis,afin que vous n'en pretendiez cauſe d'ignorance, ou *pour que vous ne puiſſiez alléguer voſtre ignorance pour raiſon.* Tibi dico ut ſis ſciens.*Ter.* Mowię ci to żebyś nie wymawiał niewiadomością, álbo żebyś ſobie zá przyczynę nie brał niewiadomości.

Appeller quelqu'un en juſtice pour cauſe d'injures. De injuriis, appellare hominem.*Cic.* Pozwać kogo do prawa o ſkalowanie.

SES HERITIERS *& ayants cauſe,* (*Formule de Droit.*) Heredes & illi ad quos res tum pertinebit. *Paul-Juriſt.* DZIEDZICE y prawo maiący, Formuła prawa.

Des gens ſont cauſe que nous ſommes en different. Quidam faciunt apertè quòd rixemur. *Quint.* Ludzie winni że ſię kłociemy, żeśmy wporożnieniu z ſobą.

CAUSE,(*Procès.*)Cauſa,æ,f.Lis. *genit.*litis,f.*Cic.* KAUZA ſprawa prawo.

Une bonne cauſe. Bona cauſa. **Le contraire eſt,* Mala, *ou* improba cauſa, *Une mauvaiſe cauſe.** Dubia cauſa, *Une cauſe douteuſe.* *Anceps, *ou* perplexa cauſa, *Une cauſe embaraſſée.* *Parùm verecunda cauſa. *Une cauſe honteuſe. Quint.* Controverſia intractabilis, *ou* ambagioſa & ſinuoſa, *Une cauſe embrouillée dont on ne ſe peut tirer, une cauſe embarraſſée.* Dobra ſprawa. *przeciwna ieſt*: Zła ſprawa. *Wątpliwa ſprawa. *Zawiła ſprawa. *Brzydka ſprawa ſromotna. *Sprawa zámięſzana powikłana z ktorey ſię wypłątać trudno.

Faire d'une mauvaiſe cauſe une bonne. Jus ex injuriâ facere. Ze złey ſprawy dobrą zrobić.

S'appuyer ſur la bonté de ſa cauſe. Cauſæ fidere, *ou* confidere.*Cic.* *S'endormir en ſa cauſe,(la negliger, ne la point ſolliciter.)* Indormire cauſæ.*Cic.* *Eſtre en danger de perdre ſa cauſe.* Periclitari causâ. *Quint.* *Avoir une bonne cauſe.* Bonam cauſam habere.*Cic.* (*le contraire eſt* Causâ laborare.*Cic.* *Avoir une mauvaiſe cauſe.*) **Défendre,* ou *plaider une cauſe.* Agere cauſam. *Cic. Hor. Quint.* **Donner gain de cauſe à quelqu'un.* Tradere cauſam alicui.*Ter.* **Gagner ſa cauſe.* Vincere *Ovid.* (*le contraire eſt,* Cadere causâ, *Cic.* *Perdre ſa cauſe.*) Ufać ſłuszności ſprawy ſwoiey. *Spać záſypiać ſprawy ſwoiey zániedbywać oney. *Być w niebeſpieczeńſtwie przegrania ſprawy. *Mieć dobrą ſprawę. *przeciwna ieſt*: Mieć złą ſprawę. *Bronić ſtawać w ſprawie. *Dać ſprawę wygrać komu. *Wygrać ſprawę. *przeciwna ieſt*: Przegrać ſprawę.

Il a toûjours emporté, ou *gagné de mauvaiſes cauſes, & ſuccombé dans les bonnes,* ou *il les a perdues.* Cau [illegible]

ſemper obtinuit, in optimis concidit. *Cicer.* Záwſze on złe ſprawy wygrał, á dobre poprzegrywał.

Intervenir dans une cauſe. Accedere, *ou* adire ad cauſam. *Cic.* Wniść w ſprawę iáką.

Prendre le fait & la cauſe de quelqu'un. Suſcipere cauſam alicujus. *Cic.* Litem alicujus ſuam facere. *Cic.* Wziąć ná ſię rzecz ſprawę czyią, zá ſwoię ią mieć właſną.

Mettre quelqu'un en cauſe,(le rendre partie au procès.) Vocare aliquem in litem. Wciągnąć kogo w ſprawę do prawa w powodowey álbo obwinioney ſtronie pociągnąć.

CAUSES *d'Appel.* Provocationum cauſæ,arum,fœm.plur. SPRAWY Apelacyine.

Donner ſes cauſes d'oppoſition. Interceſſionis cauſas edere. Dać przyczyny ſwoiey ſprzeciwności.

Aſſigner quelqu'un pour dire ſes cauſes d'oppoſition. Interceſſionis edendæ causâ diem dicere alicui. Pozwać kogo áby ſię ſprawił co ma ná przeciw.

(Termes du Palais.) Terminy Sądowe.

A CAUSE *de moy,(pour l'amour de moy.) A cauſe de luy, (pour l'amour de luy.)* Mei, *ou* illius causâ. *Cic.* DLA mnie dla miłości moiey, dla niego dla miłości iego.

A CAUSE *de cela.* Propterea.adv.*Cic.* DLA tego,dla tey przyczyny.

C'eſt à cauſe de cela que, ou *C'eſt pour cette cauſe que.* Eâ de causâ Ideò. Dla tego ieſt że, álbo ztąd ieſt że.

Je ne puis camper à cauſe de la ſaiſon. Caſtra propter anni tempus facere non poſſum. *Cic.* Nie mogę obozować dla pory.

ON SE SERT (*dans les Requeſtes, Arreſts, Edits, Déclarations.*)de cette formule, A CES CAUSES, (*pour commencer le diſpoſitif de l'Acte.*) His de cauſis. ZAZYWAIĄ w memoryałach, Dekretach, Edyktach, Deklaracyach tey formuły: *Z tych przyczyn* przyſtępuiąc do dalſzego wyrażenia rzeczy

CAUSER, V. act. *Eſtre cauſe, produire quelque effet.*) Aliquid facere, Creare, Producere, act. acc. *Cicer.* BYC przyczyną wywodzić, co uczynić, ſprawić.

Cauſer de la douleur à quelqu'un. Inurere dolorem animo alicujus.*Cic.* *Cauſer des peines à quelqu'un.* Creare alicui ærumnas. *Plaut.* *Un dévoyement d'eſtomac,* Diſſolutionem ſtomachi *Plin.* *Cauſer la ruine, la perte de quelqu'un, en eſtre cauſe.* Perniciem alicui afferre.*Cic.Cæſ.* *Du dommage,* Calamitatem, *ou* cladem. *Cic.* **Cauſer, ou exciter du ſommeil.* Inducere ſomnum. *Cic.* *La peſte* Peſtilentiam. *Du ſcrupule* religionem, *une maladie*, Morbum. *De la pretendre,* Sollicitudinem. *Des ſeditions,* Seditiones. *Cic.* **Cauſer un endormiſſement* Torporem obducere, *Plin.* Być przyczyną boleści żalu komu. *Byc przyczyną przykrości komu. *Sprawić frasunek. *Byc przyczyną upadku zguby czyiey. *Szkody czyiey. *Przywodzić ſprawować ſen, powietrze, ſkrupuł, chorobę, niepokoyność, rozruchy, ſpáność. *Sprawić [illegible]

Il le ſupplia de ne luy point cauſer une ſi ſenſible affliction. Orare cœpit ne tantum ſibi luctum importaret. *Phæd.* Proſił go áby mu tak przykrey dolegliwości nieczynił.

CAUSER, V. neut. (*S'entretenir de choſes familieres & peu importantes.*) Fabulari. Confabulari, (fabulor,aris,atus,ſum.) depon. *Plaut.Cic.* ROZMAWIAC gadać poufale o rzeczach potocznych, małey uwagi.

Cauſer enſemble. Inter ſe fabulari. *Ter.* Rozmawiać między ſobą.

Pendant que nous nous amuſames à cauſer, nous les avons laiſſées derriere. Interea dum ſermones cædimus, illæ ſunt relictæ ponè. *Ter.* Gdy ſię bawiemy rozmawiaiąc zoſtawiłyśmy ie za ſobą.

(Cette maniere de parler eſt aſſez remarquable *Cadere ſermones,* pour *Fendre des diſcours, s'entretenir par des diſcours interrompus,* comme il arrive dans l'entretien où tantoſt l'un parle & puis l'autre.) Ten ſpoſob mowienia ieſt dość uwagi godny przerywać mowę zabawiać ſię rozmowami ná przerywkę iako ſię trafiá w poſiedzeniach gdzie raz ten drugi raz ten mowi.

CAUSER ſignifie encore (*Babiller, parler ſans fin & indiſcretement.*) Garrire, (io.is,ivi,itum. *Hor.Plaut.* ZNACZY ieſzcze gadać y pleść bez końcá y uwagi.

Elle cauſe comme une pie borgne, quand elle a la teſte ſur le chevet. Pica pulvinaris eſt, garrit. *Petr.* Gadá iak ſroká ślepa kiedy głowę má ná poduſzce.

Tu as cauſé à tous les voiſins que je donnois un grand mariage à ma fille. Deblaterasti jam vicinis omnibus me meæ fi-

liæ dotem grandem daturum. *Plaut.* Poplotłeś przed wſzyſtkiemi ſąſiadami żem wielkie poſag gotował dlá corki.

CAUSER ſe dit auſſi pour *Parler mal,* comme *Cette femme a une mauvaiſe langue, on en cauſe, on en parle mal.* Eſt malæ linguæ iſta mulier. Malo rumore differtur iſta mulier. GADAC znaczy też źle mowić, iako: ta Białagłowá má złe ięzyki, gadaią o niey, źle o niey mowią.

CAUSEUR,ſubſt.m (*Celui qui parle trop* ou *qui parle indiſcretement*) Garrulus,i,m *Ter.Cic.* GADUŁA co wiele álbo nieuważnie mowi, Bługoń.

CAUSEUSE,ſubſt. f. (*Celle qui parle trop.*) Garrula, æ, f. GADUŁA tá co wiele, álbo nieuważnie mowi

CAUSTIQUE,adject.m.& f.(*Qui a la vertu de bruler, qui eſt corroſif.*) Cauſticus,a,um. *Plin.* Adurens.*Celſ.* PALĄCY, gryzący.

ON DIT figurément & familierement, *C'eſt un homme cauſtique, (qui eſt mordant & injurieux, & qui emporte la piece.)* Mordax. Contumelioſus.*Cic.* MOWIĄ potocznie: kąſaiący to człowiek, gorączká popędliwy ktory, prędko uraża kogo

CAUT,m.CAUTE,f adject vieux mot, (*Fin, ruſé.*) Catus, a,um.*Ci.* Aſtutus. Verſutus, Vafer.*Cic.Plaut.* FRANT, Obrotny, Oſtrożny, ſtare ſłowo.

CAUTELE,ſubſt.f.(*Précaution.*) Cautela,æ,f. OSTROZNOSC, przeſtrogá.

(Ce mot n'eſt d'uſage qu'en Droit Canonique, quand on parle des Abſolutions *à cautele,* qu'on prend pour ſe mettre en ſureté de conſcience.) To ſłowo nie ieſt w używaniu chybá wprawie duchownym gdy ſię mowi o rozgrzeſzeniach przez oſtrożność áby mieć beſpieczne ſumnienie.

CAUTELEUX,m.CAUTELEUSE,f. (*Sujet à ſurprendre par quelque fineſſe ou mauvais artifice.*) Fraudulentus,a,um. *Cic.* Verſipellis. Subdolus,a,um. *Cic.* FRANTOWSKI ſztuczny zdradliwy podchwytliwy.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue.) To ſłowo ieſt ſtare w Francuſkim.

CAUTELEUSEMENT,adv.(*D'une maniere fine & cauteleuſe.*)Subdolè. Fraudulenter.adv.*Cic.* ZDRADLIWIE, chytrze.

(Vieux mot en François.) Stare ſłowo Francuſkie.

CAUTERE,ſubſt.m.terme de Chirurgie.(*Remede brulant dont on ſe ſert pour guerir quelque ulcere.*) Cauterium, ii. n. *Plin.* Lapis cauſticus, *genit.*lapidis cauſtici,m. Lapis adurens, *gen.* lapidis adurentis,m. KAUTERYUM, Naczynie lekarſkie palące ktorego używaią dla uleczenia iakiego wrzodu. Zegadło.

CAUTERE ſignifie encore *L'ouverture que fait dans les chairs le bouton de feu, ou la pierre infernale.* Inuſta cauterio plaga. KAUTERYUM znaczy ieſzcze dziurę ktorą w ciele czyni żegadło, álbo kulká ogniſtá, wypalaiąc álbo kamień piekielny.

CAUTERIZER, V.act. (*Appliquer un cautere en quelque partie du corps.*) Adurere cauterio aliquam corporis partem, *Cicer.* KAUTERYZOWAC, Wypalać zegadłem dziurę gdzie ná ciele.

CAUTION,ſubſt.fœ.(*Pleige, Répondant, qui s'oblige pour quelqu'un.*) Præs, *genit.* prædis,m. Vas, *genit* vadis,m. Sponſor, oris,m. *Cic. Hor.* (*en matiere civile & criminelle.*) RĘKOYMIA, Zaręcznik w ſprawie potoczney y głowney.

CAUTION,(*Aſſurance qu'on donne ou que l'on prend.* Cautio, onis,f. *Cic.* RĘKOIEMSTWO obowiązek zárękа dana álbo wzięta.

Donner caution, ou *une caution.* Prædem dare. Satiſdare,(ſatiſdo,das,dedi,datum.)*Cic.* Rękoymią álbo zárękę komu dać

On a donné des cautions & des terres au peuple pour aſſurance. Cautum eſt populo prædibus & prædiis. *Cic.* Dano rękoymią y grunta poſpolſtwu dla pewności.

Se faire, ſe rendre caution pour quelqu'un. Sponſorem pro aliquo fieri.*Cic.* Rękoymią brać na ſiebie zá kogo záręczyć ſię zá kogo, ſtawiać ſię zá kogo.

Donner caution en cas de dommage. Satiſdare damni infecti (*on ſous-entend* nomine.)*Cic.* Ręczyć zá ſzkodę.

Donner caution de payer ce qui ſera jugé. Judicatum ſolvi ſatiſdare. *Cicer* Ręczyć o zápłacenie tego co będzie przyſądzono.

S'il a beſoin de caution en cette affaire, ayez la bonté de luy en faire trouver à qui je ſerviray de garant. Si quid ſatiſdandum erit, cures ut ſatiſdetur fide meâ. *Cic.* Jeżeli zárękі będzie potrzebował w tey ſprawie raczyſz mu dopomoc áby ią ználazł ná Imię moie.

Don-

Donner caution de ſe repréſenter en perſonne. Cavere capite. *Plin.* Ręczyć obiecuiąc ſię ſtawić w oſobie ſwoiey.

Recevoir des cautions. Accipere prædes. *Cic.* Rękoymią brać od kogo przyimować.

Décharger une caution. Fidem vadis ſponſoriſque expedire. Od rękoiemſtwa uwolnić.

Qu'il prenne telle caution d'eux qu'il voudra. Ab illis caveat quemadmodum velit. *Cic.* Niech takie záręki od nich weźmie iakie chce.

Celuy qui ſe fait caution avec un autre. Conſponſor, oris, m. *Cic.* Ten co wſpolnie z drugim ręczy.

Vne arriere caution, (*Celuy qui ſert de caution à une autre*) Compræs, *gen.* compradis, m. *Feſt.* Społrękoymia ten co ieſt rękoymią [illegible] inſzemu rękoymy.

CAUTION eſt auſſi une maniere de parler dans la conversation, [illegible] *eſt vray, [illegible] caution.* Veras non [illegible] eſt, do fidem: *Je vous en aſſure, je vous en donne ma parole.* RĘCZĘ ieſt też ſpoſob mowienia w poſiedzeniu, iáko: ta nowina ieſt prawdziwa, záto ręczę.

ON DIT proverbialement d'un grand hableur, *Tout ce qu'il dit eſt ſujet à caution.* Quidquid dicit, id præſtandum aliorum fide. MOWIĄ przyſłowiem o wielkim furfancie: Wſzyſtko co powie [illegible] rękoymii potrzebuie.

CAUTIONNEMENT, ſubſt. m. (*Acte par lequel on ſe rend caution pour quelqu'un.*) S[illegible]io, onis, f. *Cic.* ZARĘCZENIE Rękoiemſtwo ktorym kto ręczy zá kogo.

CAUTIONNER, V. act. (*Se rendre caution pour quelqu'un, répondre pour luy.*) Pro aliquo prædem fieri. RĘCZYC, zá kogo ſtawiać ſię w odpowiedzi zá niego.

Cautionner quelqu'un en matiere criminelle. Vadem pro aliquo fieri. *Cicer.* Rękoymią ſię ſtawić zá kogo w ſprawie głowney.

CAUX, (*Païs en Normandie, dont Caudebec eſt la capitale*) Caletenſis ager. KODY Kray w Normandyi ktorego Kodbek ieſt głowne miaſta.

Qui eſt du païs de Caux. Caletenſis & hoc Caletenſe, adject. Kodanin co ieſt z kraiu Kodow.

CAYER, ſubſt. maſc. (*Feuille de papier pliée en quatre.*) Chartæ folium in ſe quater replicatum. PAPIERU arkuſz we czworo złożony.

CAYEU, ſubſt. m. (*Le rejetton d'un oignon de fleur.*) Bulbulus, i, m. *Pallad.* CYBULKA młoda kwiatow.

CAZERNE, ſubſt. f. (*Petite chambre baſtie ſur un rempart d'une ville, pour loger les ſoldats de la garniſon.*) Tugurium, ii, n. *Virg.* MIESZKANIA ſtawiane po wałach mieyſkiáh dla żołnierzy.

CE, Pronom demonſtratif, du Maſculin genre, qui ſe dit d'une perſonne ou d'une choſe preſente ou comme preſente, *Hic, Hæc, Hoc,* genit. *Hujus;* datif *Huic,* pour tous les genres; acc. *Hunc; Hanc Hoc,* n. Ten zá imię pokazuiące rodzain męſkiego co ſię mowi o oſobie iákiey álbo rzeczy obecney albo iak o[illegible]

[illegible] mot ſubſtantif [illegible], commence par une voyelle ou par une *H,* qui n'eſt [illegible] conſonne ou aſpirée, on dit pour le Maſculin *Cet,* comme *Cet homme,* en Latin *Hic homo.* Pour le Feminin, on dit *Cette,* comme *Cette femme,* en Latin *Hæc mulier.* Au pluriel, *Ces* eſt Maſculin & Feminin: car on dit egalement, *Ces livres,* en Latin *Hi libri, Ces villes,* en Latin *Hæc oppida.* [illegible] ſłowo [illegible] náſtępuiące záczyna ſię od wſpołbrzmiącey álbo litery *H.* ile kiedy nie ieſt wſpołbrzmiącą álbo mocno tchnioną mowi ſię zá rodzay Męſki w Francuſkim *Cet* iáko *Cet homme* ten człowiek. *W Białogłowſkim kładą *Cette* iáko: *Cette femme* ta Białogłowa W większey licżbie *Ces* ieſt ták Męſkie iáko Białogłowſkie bo iednakowo mowią Te kſięgi, iáko Te miaſta.

Ce que l'on dit communément eſt vray, qu'il faut qu'un menteur ait bonne memoire. Verum eſt illud, quod vulgò dicitur, mendacem memorem eſſe oportere. *Quint.* To co poſpolicie mowią ieſt prawda, że kłamcy náybardziey potrzeba dobrey pamięci.

Ce que j'eſtime plus que tout le reſte, eſt la parole que mon fils m'a donnée. Illud mihi multò maximum eſt, quod mihi pollicitus eſt gnatus. *Ter.* To co nádewſzyſtko ważę ieſt ſłowo dane mi od ſyna mego.

Ce qui eſt vieux a eſté autrefois neuf. Quæ vetera nunc ſunt fuerunt olim nova. *Quint.* To co ieſt ſtare było kiedyś nowe

L'avare manque auſſi bien de ce qu'il a, que de ce qu'il n'a pas. Tam deeſt avaro quod habet, quàm quod non habet. *Quint.* Skąpemu tak tego niedoſtaie co ma iak tego co niemá.

Il m'a remercié de ce que je luy avois donné ce conſeil. Mihi qui id dediſſem conſilium, egit gratias. *Terent.* Podziękował mi żem mu dał tę radę.

Ayant ſceu qu'ils avoient ce deſſein, pourquoy ne l'as-tu pas auſſi tôt dit à Pamphile? Cùm intellegeres, id conſilii capere, cur non dixiſti extemplo Pamphilo? *Ter.* Wiedząc że on otym myśli?á czemuś tego zaraz niepowiedział Pamfilemu.

CE QUE ou CE QUI entre deux verbes. *Je viens voir ce que fait Pamphile.* Proviſo quid agat Pamphilus. *Terent.* TO CO między dwomá ſłowami: Przychodzę obaczyć to co Pamfili czyni.

Penſe-t-il à ce qu'il dit? Se repent il de ce qu'il a fait? Num cogitat quid dicat? Num piget facti? *Terent.* Czy myśli on o tym co wymowił? czy żałuie tego co uczynił.

CE, après la conjonction ET. *Pour lors la douleur s'empare de l'ame, & ce d'autant plus facilement qu'elle ſe trouve déja émuë du meſme mouvement qui eſt propre à cette paſſion.* Tum dolor invadit animum, idque eò faciliùs, quòd jam eodem motu cietur, qui perturbationis proprius eſt. TO po Y Natenczas żal opanuie ſerce, y to tym łatwiey że już ieſt wzruſzone tym co ieſt właśne tey paſſyi.

CE, devant le Verbe Subſtantif, *C'eſt vous meſme que je cherche,* Te ipſum quærito. **C'eſt vous meſme à qui je veux parler,* Te ipſum volo. *Ter.* TO przed Słowem Iſtotnym Ty to ieſteś ſam ktorego ſzukam, Ty to ieſteś do ktorego chcę mowić.

C'eſt un homme du vieux temps, de cette probité & loyauté d'autrefois. Antiquâ homomo virtute & fide. *Terent.* Starych to czaſow ieſt człowiek poczciwości y ſprawiedliwości dawnych wiekow.

C'eſt moy qui ſens le premier nos maux, C'eſt moy qui ſçais le premier toutes choſes. Primus ſentio mala noſtra, primus reſciſco omnia. *Ter.* Ia to ieſtem ktorego naypierwey dolega złe naſze, Ia to ieſtem co naypiewey o wſzytkim ſię dowiem.

Je viens ſçavoir ſi c'eſt vous ou eux qui reſvent. Id viſo, tu-ne, an illi [illegible]. *Ter.* Przychodzę dowiedzić ſię, czy tobie, czy im ſię przyśniło.

C'eſt à vous que je parle. Te alloquor. *Ter.* Ty to ieſteś do kogo mowię.

CE après le Verbe Subſtantif, *Eſt-ce moy que vous cherchez?* Me-ne quæris? *Ter.* TO po Słowie Iſtotnym. Jáż to ieſtem kogo ſzukaſz.

Eſt-ce moy qui remuë tout cecy? Ego iſtæc moveo? *Terent.* Jáż to ieſtem com to wſzyſtko poruſzył.

Eſt-ce ainſi que? Y także to ieſt.

A CE QU'ON DIT, (*A ce que l'on dit, comme l'on dit.*) Ut aiunt, Ut ferunt, Ut dicitur. Ut rumor eſt. *Cic. Plaut. Te.* Iak to prawią, iak powiadaią, iak to ſłychać.

A ce que j'ay ouy dire. Ut audivi. Ut accepi. *Cic.* Iakom ſłyſzał.

C'EST POURQUOY. Quocirca, Quamobrem, Quare. *Cic.* DLACZEGO więc dlá tego, przeto.

C'EST A DIRE. Hoc eſt. Id eſt. TO IEST.

Le Senat ſe devoit aſſembler aujourd'huy, c'eſt à dire le premier jour d'Octobre. Senatus hodie futurus erat, id eſt Calendis Octobris, ou Octobribus *Cic.* Senat dziś [illegible] zgromadzić to ieſt pierwſzego Października.

C'eſt *tout un.* Poindè eſt. *Cic.* Wſzyſtko to iedno.

Qu'il vienne, ou qu'il ne vienne pas, ce m'eſt tout un. Si veniat perindè mihi erit, atque ſi non veniat. przydzie, álbo nie przyidzie, wſzyſtko mi to iedno.

Ce n'eſt pas que je doute de voſtre fidelité, (*Je ne dis point cela, doutant de voſtre fidelité.*) Non eò dico quò mihi veniat in dubium fides tua. *Terent.* Nie to żebym miał wątpić o wierności twoiey, nieżebym o twey wierności powątpiwał.

CEANS, terme demonſtratif du lieu où l'on eſt, qui ſe joint avec les Verbes de repos & de mouvement. TUTAY termin pokazuiący mieyſce gdzie kto ieſt z ſłowami ſpoczynku y ruſzenia.

CEANS, (*en ce logis, avec les Verbes de repos.*) Hic. In his ædibus. TUTAY w tym domu z ſłowami ſpoczywaniá.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement.*) Huc intrò, In hanc domum. *Ter. Plaut.* TUTAY z ſłowami ruſzeniá.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement d'un lieu en un autre.*) Hinc à nobis. Ex his ædibus. *Ter.* TU z tąd ſłowami ruſzenia z mieyſca na inſze.

CECY, Hoc, *gnit.* hujus. *dat.* huic. TO.

Cecy eſt louable, cecy eſt blaſmable. Hoc laudi eſt, hoc vitio datur. *Ter.* To ieſt chwalebna to naganna.

CEDER, V. act. (*Tranſporter un droit à une autre perſonne*) Cedere. act. acc. USTĄPIC przenieść prawo iakie ná inſzą oſobę.

ON DIT en ce ſens, De jure cedere alicui *Cic.* Jus cedere. *Scæv.* Bonis cedere. *Quint.* Ceder ſes biens. *Cedere villâ creditoribus. *Suet.* Ceder, abandonner ſa maiſon de campagne à ſes créanciers. *Uſum fructum alicui cadere. *Vlp.* Céder l'uſufruit. *Poſſeſſione cedere. *Liv.* Ceder la poſſeſſion. MOWIĄ w tym wyrozumieniu Uſtąpić prawá dobr. *Uſtąpić ze wſi dłużnikom; Uſtąpić dochodu, Uſtąpić dzierżawy.

CEDER ſignifie auſſi, *Laiſſer, quitter, abandonner quelque choſe pour un temps ou par civilité.* Cedere. USTĄPIC znaczy też zoſtawić, odſtąpić, zaniechać czego ná czas przez ludzkość.

Il m'a cedé ſa maiſon. Ceſſit mihi ædes ſuas. Uſtąpił mi domu ſwego.

Je cederois de bon cœur toutes les richeſſes aux autres, pourveu que je puſſe vivre de cette maniere ſans aucun trouble. Libenter omnibus omnes opes concederem, ſi mihi liceat vi nullâ interpellante, iſto modo vivere. *Cic.* Uſtąpiłbym chętnie wſzyſtkich bogactw inſzym, ábym tylko tak mogł żyć bez wſzelkiey kłotni.

Je vous cede les arts dans leſquels vous excellez. Omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedo. *Cic.* Uſtępuię ci wſzyſtkich náuk w ktorych wielce ſłynieſz.

CEDER, (*Obéïr, déferer, ne pas conteſter.*) Alicui in re aliquâ cedere, ou concedere. *Cic.* USTĄPIC być połłuſznym znáć ſię nátym co komu należy, nie ſprzeciwiać ſię

Ceder au temps. Tempori cedere. *Cic.* Uſtąpić czaſowi.

Nos ſoldats ne le cedoient à l'ennemy ni en force, ni en courage, mais ils manquoient de chefs & de fortune. Noſtri milites erant & virtute & numero pugnandi pares, [illegible] & à fortunâ deſerebantur. *Caeſ.* Woyſko náſze nieprzyiacielowi nieuſtępowało w niczym, áni w męſtwie, áni w [illegible], lubo wodza y ſzczęścia nie było.

Je vous cede la premiere place parmi les orateurs. Primas tibi in dicendo partes concedo. *Cic.* Uſtępuię ci pierwſzego mieyſca między mowcami

Je vous le cede, je ne veux pas conteſter avec vous. Tibi cedo, faſceſque ſubmitto. *Cic.* Uſtępuię niechcę ſię ſprzeciwiać tobie.

Ceder ſes honneurs & ſa réputation à un autre. Cedere honore & nomine ſuo alteri. *Plin-Jun.* **Ceder à la religion, s'y ſoûmettre.* Religioni cedere. *Cic.* Uſtąpić godności y ſławy ſwoiey drugiemu. *Uſtąpić Religiy, wierze, poddać ſię iey.

Il ne luy cede en rien. Nihil illi cedit. *Cic.* Wniczym mu nie uſtępuie.

Je ne le cede à perſonne, pour avoir eſté plus ſenſible aux malheurs de la Republique. Nemini concedo, qui majorem ex pernicie Reipublicæ moleſtiam traxerit. *Cicer.* Nikomu nie uſtępuię áby miał być dotkliwſzy ná nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey.

CEDILLE, ſubſt. f. terme emprunté de l'Eſpagnol, *Cedilla* pour ſignifier un petit *ɔ* renverſé qu'on met au deſſous du ç, quand on luy veut donner le ſon de l'*S* devant les voyelles *a, o, u,* comme *Glaçon,* pour *glaſſon: Maçon,* pour *Maſſon.* CEDUŁA ſłowo wzięte od Hiſzpańſkiego *Cedilla* dla wyrażenia ogonka *ɔ* przewroconego ná ſpodzie ç kiedy go chcą wyrażać iák *S.* przed ſamoprzezſiębrzmiącemi literami *a o u* iáko *Glaçon* ſople lodowate zá *glaſſon, Maçon* Mularz zá *Maſſon.*

CEDRE, ſubſt. m. (*Arbre dont le bois eſt odoriférant & incorruptible.*) Cedrus, dri, f. *Plin.* CEDR Drzewo pachnące y nieſkażytelne.

Grand cedre, comme ceux du mont Liban. Cedrus major, f. *Plin.* Wielki cedr iáko ná gorze Libanu.

Le fruit du cedre. Cedri malum, Nux. Jábłko cedrowe owoc cedrowy.

Liqueur qui coule du cedre. Cedrium, ii, Cedri ſuccus, i. *Plin.* Cedrowy ſok co z cedru płynie.

Huile de cedre. Cedrelæon, æi, n. *Plin.* Cedrowy oleiek.

Poix que l'on tire du grand cedre en le brulant. Cedria, æ, f. *Plin.* Cedrowa żywica z cedru wielkiego palona ſmoła.

DE CEDRE. Cedrinus, a. um. *Plin.* CEDROWY.

Des livres frottez de l'huile de cedre. Cedrati libri, orum, m. pl. *Plin.* (*ce qui les conſerve des vers.*) Kſięgi cedrowane ná záchowánie od molow

CEDULE, ſubſt. f. (*Ecrit, obligation ſignée de ſa main.*) Chirographi cautio. *Cic.* Syngrapha. *Cic.* CEDUŁA, Karta obowiązek nápiſmie ná ſiebie dany ręką ſwoią.

CEILAN, (*Iſle des Indes en Aſie.*) Ceilanus, i, f. CEYLAN Oſtrow, Wyſpa Indyiſka w Azyi.

CEINDRE, V. act. (*Mettre autour quelque choſe qui lie & qui ſerre.*) Cingere. Præcingere. *Cic.* OPASAC otoczyć do [illegible] wiąże y ściska.

Se ceindre d'une eſpée. Cingere ſe gladio. *Liv.* Przypaſać ſię do oręża, ſzabli, miecza, ſzpady.

CEINDRE ſignifie encore *Environner, enfermer, entourer.* Cingere. Precingere. *Cic. Cæſ.* OPASAC znaczy ieſzcze okoliczyć otoczyć zámknąć w około.

La ville eſtoit ceinte de la riviere, ou environnée de la riviere. Urbs fluvio cingebatur. *Caſ.* Miaſto było rzeką opaſane álbo otoczone rzeką.

Le port eſt ceint & enfermé dans la ville. Cingitur & concluditur urbe portus. *Cic.* Port ieſt otoczony y zamkniony w mieście.

CEINT, m. CEINTE, f. (*Environné, entouré.*) Cinctus, a, um. *Cic.* OPASANY, otoczony.

CEINTRE, ſubſt. m. *on écrit auſſi* cintre. (*Arcade de bois pour baſtir [illegible].*) Arcus ligneus ſubjectus fornici dum ſtruitur. BUKSZTELE do ſtawiania ſklepienia.

CEINTRER, V. act. *on écrit auſſi* cintrer. (*Mettre un ceintre pour conſtruire une voûte.*) Arcum ligneum ſtruendo fornici ſubjicere. BUKSZTELE dawać do ſklepienia bukſztelować.

CEINTURE, ſubſt. f. (*Ce qu'on met autour des reins pour ſe ceindre.*) Cingulus, Cingulum. *Cic.* PAS opaſanie koło lędźwi opaſuiąc ſię.

Petite ceinture. Zonula, æ, f. *Catul.* Paſek.

Mettre une ceinture. Cinctu cingere. **Le contraire eſt,* Cinctu ſolvere. *Plin.* *Oſter une ceinture.* Opaſować. **Przeciwna ieſt:* Roſpaſować.

ON DIT metaphoriquement, *La rate me fait comme une eſpece de ceinture quand je marche.* Quaſi zonâ liene cinctus ambulo. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie śledziona iák pas mię ciśnie gdy chodzę.

ON DIT proverbialement, *Vne perſonne eſt toûjours penduë à la ceinture d'une autre,* pour dire *Elle eſt toûjours avec elle, & elle ne la quitte point.* Lateri illius ſemper adhæret. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem záwſze mu u paſa wiſi to ieſt záwſze z nim ieſt y nigdy go nie odſtępuie.

Il ſera toûjours pendu à voſtre ceinture. Habebis ad latus ſervulum. *Petr.* Záwſze ci będzie wiſiał u paſa.

Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée. Bona fama divitiis præſtat. Lepſza ieſt ſławá, niż złote opaſanie.

CEINTURIER, ſubſt. m. (*Qui fait des ceintures.*) Zonarius. [illegible] PASAMONNIK Szmuklerz co paſy robi,

CEINTURON, ſubſt. m. (*Ceinture de cuir pour porter une épée.*) Balteus minor, Cinctulus. *Plaut.* PENDENT pas ſkorzany u ſzpady,

CELA, Pronom demonſtratif & indéclinable qui ſe dit d'une choſe qu'on montre. (*Cette choſe.*) Id Illud, Hoc. TO, zá ſłowo pokazuiące co ſię mowi o rzeczy ktorą pokazuią. Ta rzecz To.

Je me ſouviens de cela. Ejus rei, ou illius rei memini. Pamiętam to, o tym.

Il n'y a rien de ſemblable à cela. Nihil rei ſimile eſt. Nie maſz nic podobnego temu álbo, do tego.

Cela vaut fait. Factum puta. *Id præſtabo, *Je le feray.* To warto. Ják by ſię ſtało.

CELADON, ſubſt. m. (*Couleur verte qui tire ſur le blanc*) Color thalaſſinus. SELEDYNOWY kolor, zielony iáſny kolor ciągnący ná biały.

CELEBRATION, ſubſt. fœm. (*L'action de célébrer une feſte.*) Celebratio, onis, f. *Cic.* SWIĘCENIE odprawowanie Swięta.

CELEBRE, adject. m. & f. (*Qui ſe fait avec célébrité, Solemnel.*) Celeber, celebris, celebre. UROCZYSTY co ſię z uroczyſtością odprawuie.

CELEBRE, (*Fameux, renommé, qui a de la réputation.*) Celebris. Famoſus. Clarus, a, um. *Cic. Tacit.* SŁAWNY, głośny zácny.

Fort célébre dans la Grammaire. Celeberrimus arte grammaticâ, ou in arte grammaticâ. *Plin.* Bardzo ſławny w Grammatyce.

Rendre quelqu'un célébre. Clarare aliquem. *Cic. Hor.* Clarum aliquem reddere. *Cic.* Sławnym kogo uczynić, wsławić.

Il s'est rendu célébre dans la graveure d'or. Inclaruit in auro cælando. *Plin.* Wsławił się w rznięciu ná złocie.

Il s'est rendu fort célébre par sa maniere d'enseigner. Docendi genere maximè inclaruit. *Suet.* Wsławił się sposobem swoim uczenia.

Se rendre célébre à boire. Se ipsum celebrare mero. *Ovid.* Wsławić się w piciu.

CE'LE'BRER, V. act. (*Solemniser, fester, faire une feste.*) Celebrare. Concelebrare act. acc. *Ludos, & diem festum agere, ou agitare. *Cic. Faire des jeux & un jour de feste.* SWIĘCIC Swięto. *Igrzyska y dni Uroczyste odprawiać.

Célébrer le jour de la naissance de quelqu'un. Natalê alicujus celebrare. *Pan-Jun.* **Les noces.* Solemnia nuptiarum celebrare *Tacit.* Nuptias celebrare *Liv.* **La victoire.* Victoriam celebrare. *Cæs.* Uroczystość dzień národzenia czyiego obchodzić. *Wesele. *Zwycięstwo.

ON DIT CE'LE'BRER, pour *Dire la Messe.* Sacra celebrare, Sacra facere. Facere. *mis seul. Cic.* MOWIĄ odprawiać, mszą mieć Celebrować.

CE'LE'BRITE, subst. f. (*Pompe, magnificence.*) Celebritas, atis, f. **La celebrite des jeux.* Ludorum celebritas, f. *Cic.* **Des noces.* Nuptiarum solemnia. *Tacit.* **Des funerailles.* Diei supremi celebritas, f. *Cic.* Funerum solemnia. *Tacit.* UROCZYSTOSC, okazałość, wspaniałość. *Uroczystość Igrzysk. *Wesela. *Pogrzebu.

CE'LE'BRITE', (*Renom réputation.*) Celebritas Nomen. *Cic.* SŁAWA, ogłos.

CELER, V. act. (*Cacher, tenir secret & caché.*) Celare Obtegere aliquid. *Cic. Plaut.* TAIC, kryć co, pokrywać, chować

Je ne vous celeray rien de ce que je sçay. Nihil reticebo quod sciam. *Plaut.* Nie zátaię nic przed tobą, z tego co wiem

A ne vous rien celer, Pour ne vous, rien celer ni cacher. Ne quid te celem *Ter.* Abym przed tobą nic nie ukrył.

ON DIT qu'*Vn homme se fait celer,* (*quand il fait dire qu'il n'est pas chez luy.*) Domi abesse mentitur. MOWIĄ kiekto osobie powiadać nie każe, każe się utaić kiedy każe powiadać że go niema w domu.

CELERI, subst. m. (*Herbe bonne à manger en salade.*) Apium Macedonicum, i, n. SELERY Ziele dobre do iedzenia w sałacie.

(On l'appelle autrement. *Persil de Macédoine.* Názywaią inaczey Pietruszka Macedońska Opich.

CE'LERITE', subst. f. (*Promptitude, diligence.*) Celeritas, *Cæs.* Celeritudo. *Var.* PRĘTKOSC, ochota pilność.

Cette guerre demande célerité, & si on y en eût apporté, elle seroit déja finie. Opus est celeritate in hoc bello, quâ si essemus usi, bellum nullum haberemus *Cic.* Ta woyna potrzebuie prędkości, y gdyby iey záżyto iużby była skończona

CELESTE, adject. m. & f. (*Qui tient quelque chose des cieux.*) Cælestis & hoc cæleste, *genit.* cælestis *pour tous les genres. Cic.* NIEBIESKI co, ma coś od Nieba.

Les regions célestes. Regiones cælestes. *Tacit.* Plagæ cælestes. Kraie, strony niebieskie, części nieba.

Les Intelligences célestes. Intelligentiæ cælestes, f. pl. Niebieskie Duchy.

ON APPELLE aussi *la gloire celeste, la béatitude éternelle.* Gloria cælestis. **Les esprits célestes.* Animi cælestes. *Virg.* Crelites, *Plin.* ZOWIĄ też chwała niebieska, błogosławieństwo wiekuiste, Dusze niebieskie.

CE'LESTE se dit aussi *de tout ce qui est parfait & excellent, & qui vient de la grace du Ciel & d'enhaut.* EN CE SENS on dit *Vne sagesse céleste.* Sapientia cælestis. *Hor.* **Vn homme céleste & divin.* Vir cælestis. *Cic, Quint.* NIEBIESKI się też mowi o wszystkim co iest doskonałe y ná wybor y cokolwiek od nieba z łaski pochodzi z wysokości: W tym wyrozumieniu mowią: Mądrość niebieska. *Człowiek niebieski y Boski.

CE'LESYRIE, (*Troisiéme partie de l'ancienne Syrie.*) Syria Cœle, *genit.* Syriæ Cœles, f. *Plin.* CELEZYRYA Trzecia część dawney Syryi.

CE'LIAQUE, subst. f. terme de médecine, (*C'est une maladie, ou espece de flux de ventre dans lequel on rend ses excrement en forme de chyle ou de cresme.*) Cœliacus moribus. *Plaut.* WODNOTOK choroba álbo cieką czka żołądka w ktorey odbyt tylko śliną álbo pianą odchodzi.

CE'LIBAT, subst. m. (*Estat d'un homme qui vit hors le mariage.*) Vita cœlebs. BEZZENSTWO.

Qui est dans le célibat. Cœlebs. *genit.* cœlibis, m. & f. *Cic.* Bezżeniec.

Vivre dans le célibat. Vitam cœlibem agere. Bezżeńskie życie stan prowadzić.

CELLERIER, subst. m. mot d'usage dans les Monasteres pour *Celuy qui a soin des provisions d'un Couvent.* Cellarius, ii, m. Obsonator, ori, m. *Plaut.* KANAPARZ słowo záżywane w Klasztorach Mnichow, ten co ma starania o żywności Klasztorney.

CELLERIERE, subst. fœm. (*Celle qui a soin des provisions d'un Monastere de Filles.*) Cellaria, Cellriæ, fœm. KANAPARKA.

CELLIER, subst. m. (*Lieu où l'on serre les provisions d'une maison, le vin, le bois &c.*) Cellarium, ii, n. Cella, æ, f. *Cic.* **Cellier ou l'on met l'huile.* Cella olearia, æ, f. **Le cellier où l'on met le vin.* Cella vinaria, æ, f. *Cic.* Apotheca, æ, f. *Plin.* PIWNICA sklep schowanie ná potrzeby domowe. *Piwnica, sklep ná oliwę. *Piwnica winna piwna.

CELLULE, subst. f. (*Petite chambre où couchent les Religieux dans un Couvent.*) Cella, æ, f. Cellula, æ. f. *Cic. Suet. Ter.* CELA, Komorka, Izdebka gdzie Zákonicy sypiaią w Klasztorach.

CELLULES se dit aussi *des petites divisions qui se trouvent dans les ruches des mouches à miel où elles se retirent.* Cellæ, arum, f. plur. *Virg.* KOMORKA się też mowi o dziurkach ktore się znáyduią w ulach gdzie się pszczoły schraniaią.

CELTES, (*Peuples de l'ancienne Gaule.*) Celtæ, arum, m. pl. *Cæs.* CELTOWIE Národ dawney Francyi

CELTIBERIE, (*Païs de l'ancienne Espagne Tarraconnoise.*) Celtiberia, æ, f. CELTYBERYA Kray Hiszpaniy Tarakoneńskiey.

CELTIBERIENS, (*Peuples de la Celtiberie.*) Celtiberi, orum, m. pl. *Mart.* CELTYBEROWIE Narod kraiu Celtyberyi.

CELTIQUE, adject. comme *La Gaule Celtique.* Gallia Celtica, æ, f. CELTYCZNA Francya.

CELUY, m. CELLE, f. *au plurier* CEUX, m. CELLES, f. (*Pronoms demonstratifs qui signifient la mesme chose que* CE.) Ille, illa, illud, *genit.* illius; *dat.* illi. *Is, ea, id. *genit.* ejus; *dat* ei. TEN, TA, w większey liczbie Ci, Ta, imiona pokazuiące znáczące też samo co *To.*

Vous voyez le temple de la vertu, & celuy de l'honneur. Vides virtutis templum, vides honoris. *Cic.* Widzisz Kościoł cnoty y Kościoł Godności.

Ceux du party de César. Qui stant à partibus Cæsaris. Cæsariani. *Cic.* Ci co są z strony Cezara.

Les biens du pere, ceux de la mere. Res paternæ atque maternæ. *Horat.* Dobra Oyczyste Macierzyste.

CELUY-LA, m. CELLE-LA, f. Is, ea, id. TEN TAM, TA TAM.

CE'NACLE, subst. m. (*Sale à manger chez les anciens, qui estoit au haut du logis.*) Cœnaculum, i, n. WIECZERNIK, Sala do iádania u dawnych ktora bywała ná gorze w domach

(Mot qui est d'usage en nostre langue seulement pour marquer la Sale où N. S. J. C. fit la derniere Céne ou le dernier souper avec ses Disciples.) Słowo ktorego nieżażywaią w Francuskim chyba wyrażaiąc Salą ową gdzie Zbawiciel Nasz Jezus Chrystus ostatnią wieczerzą czynił z Uczniami swemi.

CENDRE, subst. f. on prononce sandre. (*La matiere terrestre qui reste du bois ou autres matieres combustibles, quand elles ont esté consumées par le feu.*) Cinis, *genit.* cineris, m. *Horat.* POPIOŁ materya ziemska ktora zostaie od drzewa álbo inszey rzeczy spaloney kiedy ią ogień strawi.

Cendre chaude. Favilla, æ, f. *Plin.* Perzyna popioł gorący, zárzew.

ON DIT, *Se revestir de sac & de cendres.* Cooperiri cilicio & cinere, *pour dire, Faire penitence, se mortifier.* MOWIĄ worem y popiołem się pokrywać, to iest Martwić się pokutę czynić.

(Parce qu'autrefois les Hébreux metoient de la cendre sur leurs testes dans les desolations publiques.) Bo przedtym Zydzi sypali popioł ná głowy swoie pod czas utrapienia álbo pokuty publiczney.

CENDRE se dit aussi *de ce qui reste des morts, après qu'on en a consumé les corps par le feu.* Cinis *singulier,* ou Cineres *plurier.* POPIOŁ się też mowi o tym co zostaie z umarłych po spaleniu ciał ich.

Il ne faut point troubler les cendres des morts. Non est inurendus dolor cineri atque ossibus alicujus (mortui) *Cic. pour dire Troubler leur repos, flétrir leur mémoire.* Nie trzeba mięszać popiołow umarłych, to iest nie trzeba tykać ich spoczynku, áni nárusząć ich pamiątki.

CENDRES BENIES, (*qu'on met sur la teste des Chrétiens au commencement du Caresme.*) Sacri cineres, *genit.* sacrorum cinerum, m. pl. POPIOŁ Swięcony, popielec ktory posypuią ná głowy Chrześcian ná początku postu.

Le jour des Cendres, (*qu'on prend des cendres sur la teste dans l'Eglise Catholique.*) Sacrorum cinerum dies, m. Popielec, dzień popielcowy, w ktory popioł ná głowę biorą w Kościele powszechnym.

CENDRE', m. CENDRE'E, f. (*De couleur de cendre.*) Cinereus. POPIELATY, POPIELATA, Koloru popielawego

CENDREUX, m. CENDREUSE, f. (*Couvert de cendre.*) Cinere aspersus, *ou* conspersus, *ou* respersus, a, um. POPIOŁEM osypany zákurzony.

CENDRIER, subst. m. *on prononce* sandrier. (*Celuy qui fait des cendres.*) Cinerarius, ii, m. POPIELNIK, Potasznik ten co popioł, potasze robi.

CENDRIERE, subst. f. (*Celle qui fait des cendres & qui en trafique.*) Cineraria, æ, f. POTASZNICA ta co potasze robi y niemi handluie.

CE'NE, subst. fœm. Cœna, & Cena, æ, f. WIECZERZA.

(Ce mot se dit seulement en nostre Langue, pour dire le dernier Souper que fit J. C. avec ses Disciples, & dans lequel il institua le Sacrement de son Corps.) To słowo Francuskie się tylko mowi o ostatniey wieczerzy ktorą czynił J. Chrystus z Uczniami swemi, ná ktorey postanowił Sakrament Ciała swego.

CENGLE, subst. f. *on prononce* SANGLE. Cingulum, i, n. PAS.

CE'NOBITE, subst. m. (*Religeux, qui vit dans un Couvent*) Cenobita, æ, m. ZAKONNIK co żyie w konwencie iakim.

CE'NOTAPHE, subst. m. (*Vain tombeau, monument dressé à la gloire de quelque illustre mort.*) Honorarius tumulus, Cenotaphium, *Vlp.* GROB prożny, z ozdobami wystawiony ná cześć iakiego zacnego umarłego.

CENS, subst. m. *on prononce* sans. (*Rente seigneuriale & fonciere d'un héritage envers le Seigneur de fief.*) Census, ûs, *Cic.* CZYNSZ dochod Pański z gruntu ktory ná grunt iest włożony do płacenia Panu dziedzicznemu gruntu.

CENSE, subst. f. *on prononce* sanse. (*Férme, meterie.*) Villa, æ, f. *Cic.* WIOSKA, folwark.

(Mot d'usage en quelques Provinces.) Słowo używane w niektorych Prowincyach.

CENSIER, subst m. *on prononce* sansier. (*Fermier.*) Villicus i, m. *Var.* Arędarz.

CENSIERE, subst. f. (*Fermiere, la femme d'un Fermier.*) Villica, æ, f. *Colum.* ARĘDARKA.

(Mots d'usage en certaines Provinces.) Słowo używane w niektorych Prowincyach.

UN SEIGNEUR CENSIER, (*qui a droit de cens.*) Qui jus habet solarii vectigalis, m. *Dans le droit.* PAN czynszowny co ma prawo odbierania czynszow w prawie.

Vn fond censier, (*qui paye cens & rente.*) Fundus vectigalis. Grunt czynszuiący czynszowy co czynszowy dochod płaci.

CENSIVE, subst. f. *on prononce* sansive. (*Droit seigneurial*) Solarium jus & mancipium. CZYNSZOWANIE Prawo dziedziczne Prawa.

CENSE', m. CENSE'E, f. part. pass, Habitus. Existimatus, a, um. ROZUMIANY, MIANY, Mniemany, mniemaná.

CENSER, *on prononce* senser. *Ce verbe n'est point en usage à l'Actif, mais on dit.* MNIEMAC to słowo nie zażywa się u Francuzow w wyrozumieniu czynienia, ále się mowi.

ESTRE CENSE', (*Estre tenu, reputé, estimé.*) Censeri Existimari. *Cic.* BYC MIANYM, rozumianym.

Il est censé complice de ce meurtre. Hujus cædis particeps conscius censetur. Jest miany zá pomocniká tego zaboystwá

CENSEUR, subst. m. *on prononce* sanseur. (*C'étoit autrefois un des premiers Magistrats de la République Romáine, qui avoit le soin de l'interest public, & de la correction des mœurs.*) Censor, oris, m. Magister morum, m. Præfectus moribus, m. Magister disciplinæ & severitatis censor, m. *Cic.* Sanctissimus censor, m. *Quint.* STROZ obyczajow y obyczayności. Był to przedtym ieden z naypierwszych urzędow Rzymskiey Rzeczypospolitey, ktory miał pieczą o dobru publicznym y poprawie obyczaiow.

Les Censeurs faisoient le dénombrement des biens du Peuple Romain, de leur âge, de leurs enfans & de leurs familles; ils veilloient à la conservation des Temples, des Chemins, des Eaux, du Tresor public, & des Tributs; ils partageoient le Peuple en Tribus. Ils veilloient à la sainteté des mœurs, & empeschoient de garder le celibat, & qu'on ne deshonorast le Senat: *Censores Populi censu, ævitates, soboles, familias, pecuniasque censento; Vrbis Templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor; Populique partes in Tribus distribuunto, cœlibes esse prohibento, mores Populi regunto, probrum in Senatu ne relinqunto.* Cic. 3. de leg. 6. & 9.) Ci Strożowie popisy czynili dobr ludu Rzymskiego, wieku ich, y dzieci ich y familiy, przestrzegali zachowania Bałwochwalnic, drog, wod, skarbu pospolitego, y poborow, dzielili lud ná Cechy, á strzegli przystoyności obyczaiow, zabrániali bezżeństwa, y żeby się iákie nieuszanowanie nie stało Senatowi.

CENSEUR se dit aussi *d'un homme critique,* (*qui a coustume de reprendre & de blasmer les actions & les ouvrages d'autruy.*) Censor & castigator, oris, masc. *Cic.* CENZOR się też mowi o człowieku ktory rad przygania y strofuie sprawy álbo pisma cudze.

Je l'ay prié d'examiner mon ouvrage en censeur sévere. Petii ab illo, ut judicium rationemque censoriam teneret in opus meum. *Cic.* Prosiłem go áby roztrząsnął pisma moie iáko cenzor surowy.

Ne soyez point mon censeur, ne me reprenez point avec force. Ne sis mihi patruus. *Hor.* Nie bądź moim cenzorem nieprzyganiay mi ták mocno.

(Cette expression est figurée, & vient de ce que parmi les Romains les oncles avoient un grand empire sur leurs Neveux, & comme ils avoient bien de la severité pour eux de là vient que le mesme Horace dit de ceux qui apprehendoient les vives reprehensions, *Patruæ metuentes verbera linguæ. Hor.* To wyrażenie iest niewłaśne; y idzie ztąd, że w Rzymie stryiowie mieli wielką zwierzchność nád synowcami swemi, á że też byli ná nich bardzo ostremi, ztąd idzie to co Horacyusz mowi o tych co się ostrego strofowania obawiali.

DE CENSEUR. Censorius, a, um. *Cic.* CENZOROWY karczący, przyganiaiący.

Qui a esté censeur. Homo censorius. *Cic.* Ten co był ná urzędzie Cenzorá.

Estre censeur. Censuram agere. *Ovid.* Być ná urzędzie Cenzorá.

CENSURE, subst. f. *on prononce* sansure. (*Magistrature considerable dans l'Empire Romain.*) Censura, æ, fœm. CENZURA, Urząd strażnika obybzcayności, znaczny u Rzymian.

CENSURE, (*Réprehension, critique.*) Censura. Reprehensio Correctio. *Cic.* CENZURA, Przyganá, poprawienie strofowanie karczenie.

Mettre quelqu'un à la censure. Aliquem censuræ subjicere. Wziąć kogo ná cęzurę ná obroty.

La censure n'attaque que les innocens. Vexat censura columbas. *Juv.* (c'est à dire *On punit les colombes, oiseau doux & chaste.*) Przygana nie padá tylko ná niewinnych, to iest karzą gołębie łaskawe y czyste ptaszyny.

Encourir la censure de tout le monde. Incurrere in omnium reprehensionem. *Cic.* Paść ná przygang u wszystkich.

CENSURE (*Jugement que l'on porte des ouvrages d'autruy.*) Censura, æ, f. *Vel-Patercul.* CENZURA, Zdanie ktore kto daie o pismach cudzych.

CENSURES *Ecclesiastiques,* (*Les menaces que fait l'Eglise des peines qui sont encouruës si l'on contrevient à ses loix, comme l'interdiction, l'excommunication.*) Censuræ ecclesiasticæ, arum, fœm. plur CENZURY Kościelne, Kary ktoremi Kościoł grozi, y w ktore w padaią ci co prawá Kościelne gwałcą, iako zakazanie obrządkow Kościelnych publicznych, klątwá.

CENSURER, V. act. *on prononce* sansurer. (*Réprendre, critiquer une chose.*) Reprehendere, Carpere, Notare. *Cic.* CENZUROWAC, Przyganiać strofować poprawiać co.

Ils ne s'occupent qu'à censurer les plus honnestes gens. Nec quidquam possunt nisi meliores carpere. *Phæd.* Niebawią się tylko przyganiaiąc naypoczciwszym ludziom

Censurer, un livre. Librum damnare. Potępiać księgę iaką álbo iey przyganiać poprawiać pism.

CENT, terme numeral masculin, (*Nombre quarré de dix multiplié par luy mesme.*) Centum. *Cic.* STO słowo liczby,

liczba powtorzoná przez dzieśięć dzieśiątkow.

CENT ſe met tres ſouvent en François pour *Vn nombre incertain.* Multa, Sexcentena,orum.n.plur. STO kładzie ſię bardzo częſto w Francuſkim zá liczbę niepewną

Il a dit cent choſes là deſſus. Multa in eam rem congeſſit. Sto rzeczy ná to powiedział.

(Les Latins ſe ſervent auſſi de *Centum* en ce ſens; comme Horace a dit *Puer centum artium*, un jeune homme qui ſçait cent belles choſes. Łacinnicy też w tym rozumieniu zażywaią ſłowá *Sto* iako Horacyuſz powiedział, młody człowiek Stu nauk. Sto pięknych wiadomości maiący.

On peut rapporter cent & cent choſes de cette nature. Sexcenta licet ejus modi proferre. *Cic.* Sto y drugie rzeczy by takich możná powiedzić.

J'aurois cent choſes à dire, ſi j'avois le loiſir. Sexcentena ſunt quæ memorem,ſi ſit otium.*Plaut.* Mogłbym ná to ſto rzeczy mowić gdyby mi czas pozwolił.

Faites moy plaſtôt cent procès. Sexcenta potiùs mihi ſcribito dicas.*Ter.* Raczey mi ſto pozwow wyday.

(Le nombre de Cent ſe marque dans le Chiffre Romain par la premiere lettre du mot *Centum*,c'eſt à dire par un C, & en Chiffre Arabe 100.) Sto w łacinſkim wyraża ſię kościelną álbo Rzymſką liczbą przez pierwſzą literę tego ſłowá *Centum*.to ieſt przez *C*, liczbą arabſką piſze ſię 100.

(On ajoute une *s* au mot *Cent* quand on parle de pluſieurs *Cents*; ou bien l'on met une *s* au lieu du *t*, *Cens*.Mais lorſque *Cent* eſt mis pour *Centiéme*, il ne prend point d'*S*,quoi qu'Il ſe rencontre ſouvent un autre Nombre devant, qui ſemble le faire du plurier, comme dans les dattes d'années, *l'An mil ſix cent*,d'autant qu'alors il eſt mis pour *ſix-centiéme*, ainſi que dans le Latin; il en eſt de meſme dans cette phraſe,*C'eſt un des Cent Suiſſes du Roy*,où l'on ne met point d'*s*, parce qu'il n'y en a veritablement qu'un Cent.) W Francuſkim piſze ſię *s* ná końcu kiedy o kilka ſet ſię mowi albo też *s* ná końcu ſię piſze miaſto *t* ále kiedy to ſłowo znaczy ſetny tedy nie kładzie ſię *S*.ná końcu chociaż częſto ſię kładzie przednim inſzá liczbá ktorá zdaie ſię go czynić większey liczby, iako w datowaniu Lat, Rok Tyśiąc-Sześćſet,ile że ſię ná tenczas bierze zá Sześć-ſetny iako w łacińſkim,toż ieſt o tym wyrażeniu: *Ieſt to ieden* z Stu Szwaycarow Krolewſkich, gdzie ſię nie kładzie *s*,ná końcu bo tylko w prawdzie ich tylko iedno Sto ieſt.

Les compoſez de *Centum* ſe declinent & ſe marquent ainſi, *Deux cens.* Ducenti, *Cicer.* Duceni, *Tit. Liv. Colum.* *CC. *chiffre Romain.* 200. *chiffre Arabe.* Słowá złożone od ſłowá ſto nakłaniaią ſię y piſzą ták dwieście. *CC.liczbą Rzymſką koscielną, 200.liczbą Arabſką.

Trois. Trecenti,*Cic.*Treceni,*Liv.Colum.* *CC.*chiffre Romaine* 300.*chiffre Arabe.* Trzy ſtá *CCC. liczbą Rzymſką, kościelną, 300.Arabſką.

*Quatre cens.*Quadriginti.Quatringeni. *Cic.*CCCC. *chiffre Romain*,400 *chiffre Arabe.*Cztery ſta.*CCCC.KościelnąRzymſką,400.Arabſką.

*Cinq cens.*Quingenti,Quingeni.*Cic.* *D.*ou* IↃ.*chiffre Rom* 500.*chiffre Arabe.* Pięc ſet. **D* álbo *IↃ*.Rzymſkąkościelną. 500.Arabſką.

*Six cens.*Sexcenti,ſexcentæ,ſexcenta.Sexceni.*Cic.*Sexcenteni.*Colum.* *DC.*ou* IↃD.*chiffre Rom.*600.*chiffre Arabe.*Sześć ſet. **DC.*álbo *IↃD*.Rzymſką Kościelną 600.Arabſką.

*Sept cens.*Septingenti.*Liv.**DCC.*ou* IↃCC.*chiffre Romain*, 700. *chiffre Arabe.* Siedm ſet. **DCC.* álbo *IↃCC.* Rzymſką, 700.Arabſką.

*Huit cens.*Octingenti,*Cic.**CCC.*ou* IↃCCC.*chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe.* Ośm ſet. **DCCC.* álbo *IↃCCC.* Rzymſką, 800.Arabſką.

*Neuf cens.*Nongenti.*Cic.*Noningenti.*Colum.* *DCCCC. *ou* IↃCCCC. *chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe.* Dziewięć ſet. *DCCCC.*álbo *IↃCCCC.*Rzymſką,900.Arabſką.

CENT FOIS.Centies.**Deux cens fois.*Ducenties.**Trois cens fois.*Trecenties.**Quatre cens fois.* Quatringenties.**Cinq cens fois* Quingenties. **Six cens fois.*Sexcenties. *Cicer.* **Sept cens fois.* Septingenties.**Huit cens fois.*Octiegenties. *Aſcon-Ped.* *Neuf cens fois*,Noningenties.(*adverbes.*) *Vitr.* STO RAZY. *Dwieście razy. *Trzyſta razy. *Czteryſta razy. *Pięćſet razy *Sześćſet razy. *Siedmſet razy. *Ośmſet razy*Dziewięćſet razy.

CENT *à la fois.*Centum, *ou* centeni ſimul. **Deux cens à la fois.*Ducenti ſimul. STO razem. *Dwieście razem.

DE CENT.Centenarius,a,um.**Vn troupeau de cent beſtes.* Centenarius grex.*Var.* **Le poids de cent livres.*Centenarium pondus. *Plin.*O STU.*Trzodá gromadá ſtado oſtu ſztuk bydła. *Cetnar waga o ſtu funtach.

De deux cens. Ducenarius, a, um. **Le poids de deux cens livres.* Ducenarium pondus. *Plin.* **Vn baſſin qui peſoit cinq cens livres.*Quingenaria lanx,f.*Plin.* Dwucetnarowy. *Waga dwoch ſet funtow. *Miednicá ważącá pięć ſet funtow.

*Qui a cent teſtes.*Centiceps.*Hor.* **Qui a cent mains.* Centimanus.**Qui a cent pieds.*Centipes.*Plin.***Inſecte à cent pieds.* Centipeda.*Plin.* **Froment à cent grains.* Triticum centigranum,i,neut. *Plin.* **Roſe à cent feuilles.* Roſa centifolia, æ, f. *Plin.* O ſtu głowach, ſto głow maiący. *O ſtu rękach ſtoręk.*Owad oſtu nogach,ſtonog. Zboże oſtu ziarnach.*Rożá oſtu liſtkach.

Piece de monnoye ancienne qui valoit cent aſſes. Centuſſis, is,m.*Perſ.* Moneta dawná ważącá ſto groſzy.

*Le poids de cent livres.*Centumpondium.*Plaut.* Wagá ſto funtow.

CENT *fois autant*,Centies tantum, *ou on l'exprime par l'adverbe.* Centuplicatò. *Plin.* STORAZY tyle, mowi ſię też przyſłownie *ſtokrotnie.*

CENTAINE,ſubſt.f.*on prononce* ſantaine.(*Cent.*)Centum **Vne centaine de pieces d'or.* Centum nummi. **Vne centaine d'hommes.* Centum homines. STO. *Iedno ſto czerwonych złotych. *Iedno ſto ludzi.

CENTAINE, pour dire *Beaucoup*, (*Vn nombre indéterminé.*)comme *Il y a tant d'oiſeaux en ce lieu là qu'on les prend à centaine ou par centaine.* Illic tanta eſt avicularum multitudo, ut centenæ capiantur. STAMI, Wiele bardzo, liczbá nie pewná, iáko: Tak wiele ieſt ptaſtwá ná tym mieyſcu że ie ſtami łapaią,po ſto razem chwytaią.

*Par centaine.*Centum adv.*Cic.* Po ſto,ſtami.

CENTAURE,m.f.*on prononce* ſantore.*Monſtre fabuleux de l'Antiquité.*)Centaurus.Hipocentaurus.*Cic.* MIĘSZANIEC, Potworá dawnych baieczná, koń y człowiek.

DE CENTAURE,ou *Qui concerne le Centaure.*Centaureus,a,um.*Hor.* Centauricus,a,um.*Stat.* POTWORNY,Mięſzancowy, konno,człowieczy.

CENTAURE'E,ſubſt.fœm.*on prononce* ſantorée.(*Herbe, dont il y a deux eſpeces,la grande & la petite centaurée.*)Centaureum. IASIENIEC ziele centurzya, ktora ieſt dwoiaka, większa y mnieyſza centurzya,

CENTENAIRE,adject.m.& f.*on prononce* ſentenaire.(*De cent.*)Centenarius a,um.*Var.* CENTNAROWY ſetny.

CENTENIER,ſubſt,m.*on prnonce* ſantenier. (*Capitaine de cent hommes d'armes.*) Centurio, onis, maſc. *Cic.* SETNIK, Urzędnik moyſkowy nad ſtem ludzi.

CENTIESME *ou* CENTIE'ME, adj.m.& f. (*on prononce* ſantiéme.) Centeſimus. *Plaut.* **Deux-centiéme.* Ducenteſimus. * *Trois-centieſme.* Trecenteſimus. * *Quatre-centieſme.* Quadringenteſimus. **Cinq-centieſme.* Qingenteſimus. **Six-centieſme.* Sexcenteſimus. **Sept-centieſme.* Septingenteſimus. **Huit-centieſme.*Octingenteſimus.* *Neuf-centieſme.*Nongenteſimus,a,um. SETNY. *Dwuſetny. *Trzechſetny. *Czterechſetny. *Pięćſetny.*Sześćſetny.*Siedmſetny. *Ośmſetny. Dziewięćſetny.

LE CENTIESME,(*Impoſt du centieſme denier ſur les marchandiſes.*) Centeſima, æ,f. *Tacit.* SETNY, podatek ſetnego groſza ná towarach.

Le peuple deſira d'eſtre déchargé de l'impoſt du centieſme qui avoit eſté mis pendant les guerres civiles. Populus deprecabatur centeſimam rerum venalium bellis civilibus inſtitutam, tolli. *Tacit.* Poſpolſtwo żądało áby znieſiono ſetny groſz ktory był uchwalony ná towarach pod czas woien domowych.

CENTINODIA, *ou* RENOUE'E,f. (*Herbe médecinale.*) Sanguinaria,æ,f.*Celſ.* STORYSZ ziele lekarſkie.

CENTON, ſubſt. m. *on prononce* ſanton. (*Sorte de poëſie compoſée de vers de pluſieurs Poëtes ou paſſages joints enſemble.*) Cento,onis,m.*Cic.* LATANINA,wierſz złożony z wierſzow rożnych Wierſzopiſow, álbo mieyſc z nich kawałkami połączonych.

(Ce mot vient du mot Latin *Cento*, qui ſignifie un manteau fait de cent pieces raportées.) To ſłowo pochodzi z Łacińſkiego łata, álbo łachmana, co znáczy ſuknią zrobioną z rożnych kawałkow poźſzywanych.

CENTRAL,m. CENTRALE,fœm.(*on prononce* ſantral.) comme *Le feu central.* Centralis ignis, *genit.*centralis ignis, m.*Plin.* POSRZODKOWY,iáko ogień poſrzodkowy wſam ſrzodek biiący.

(Ce mot n'eſt d'uſage en nôtre Langue,qu'en cette phraſe de Chymie.) To ſłowo nie ieſt w używaniu w Francuſkim procz tego iednego wyrażenia Chymiy.

CENTRE,ſubſt.m.*on prononce* ſantre. (*Le point qui eſt au milieu d'un globe*,ou *d'un cercle.*)Centrum.*Plin.* SRZEDNI punkt w okrągu iákim ſam ſrzodek czego.

La terre eſt comme un point au milieu du monde, qu'ils appellent centre. Terra in medio mundi ſita inſtar quod *centro* illi vocant. *Cic.* Ziemia ieſt iák ſrzedni punkt w poſrzodku całego świata,ktory nazywaią centrum.

CENTRE ſe dit auſſi *d'une ville capitale ſituée au milieu d'un Eſtat ou d'une Province.* Umbilicus,i, m. *Liv.* SRZEDNI punkt mowi ſię też o mieście iákim ſtołecznym w ſamym poſrzodku Páńſtwa iákiego álbo krain.

Le centre de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzedni punkt Grecyi.

CENTRE ſe dit figurément *d'un Lieu où ſe trouvent tous les plaiſirs & toutes les commoditez de la vie.* Locus voluptatum ac deliciarum plenus,i, maſc. CENTR ſię też mowi o mieyſcu iákim kędy ſię znayduią wſzyſtkie uciechy y wygody do życia ſłużące.

Quand un yvrogne eſt au cabaret, il eſt dans ſon centre. Ubi ebrioſus eſt in cauponâ, tum ſibi videtur beatus. Pianica w karczmie kiedy ieſt, ieſt iáko w centrze ſwoim.

Vous eſtes au centre de toutes les nouvelles & de toutes les ſciences. Rumores omnes iſtuc deferuntur, ibique ſcientiæ omnes florent. Znáyduieſz w poſrzodku ſamym wſzyſtkich wiadomości, y náuk.

CENTUMVIRS,ſubſt.m.pl.*on prononce* ſantonvirs.(*Corps de Gens de Juſtice à Rome, qui fut compoſé d'abord de cent cinq hommes, enſuite il fut beaucoup augmenté juſques à cent quatre vingts, qu'on appella toûjours* CENTUMVIRS.) Centumviri, *genit.*Centumvirorum,maſc.pl.*Cic.**(*On dit au ſingulier* Centumvir, *genit.* centumviri,m.*Liv. parlant d'un de ces cent Juges.*) STO MĘZOW zgromadzenie urzędowych oſob w Rzymie ktorych było zrazu ſto pięć oſób, potym przyczyniono ich wiele,aż do ſtu ośmdzieśiąt,zwano iednak záwſze ſtomężow,mowi ſię też w mnieyſzey liczbie ſtomąż mowiąc o iednym z tych ſto mężow.*Ławnicy Ławnik.*

CENTUMVIRAL,m.CENTUMVIRALE,f.adject.(*Qui concerne les Centumvirs.*) Centumviralis. *Cic.* STOMĘZOWY, Ławniczy.

CENTUPLE, ſubſt.m.*on prononce* ſantuple. (*Cent fois autant.*) Centies tantùm. *Plin.* STOKROTNY.

CENTURIE,ſubſt.f.*on prononce* ſanturie. (*Bande de cent hommes.*)Centuria,æ,f.*Cic.* STO,Setnik ludzi rota.

Par centuries. Centuriatim,adv. Per centurias.*Cic.* Stami po ſto.

Ranger, ou *diſtribuer le peuple par centuries.* Centuriare, Centuriatim deſcribere.*Cic.Liv.*Popiſować ludzi,rotami,ſtami

ON DIT Centuriata comitia.*Cic.* *Des aſſemblées du peuple, non point par tribus,mais par centuries.* *(*On dit auſſi* Centuriatæ leges, *Cicer.* *Les loix faites par le peuple diſtribué par centaines.*) NAZYWAIĄ ſeymy ſtokrotne, o ziazdach poſpolitych nie całemi powiatami, ále po ſto ludzi z każdego powiatu. *Mowią też ſtokrotne prawa o prawach poſtanowionych poſpolſtwu przez zgromadzone po ſto oſob zpowiatow.

CENTURION,ſubſt.m.*on prononce* ſanturion.) *Capitaine d'une centurie*, ou *de cent hommes.*) Centurio,onis,m. *Cicer.* SETNIK,Starſzy nád rotą ſtu ludzi.

L'office de centurion. Centuriatus,ûs,m.Centurionatus,ûs, m.*Tacit.* Setnikoſtwo.

CEP,ſubſt.m. (*Souche, pied de vigne*) Vitis, is,f. *Colum.* Vinea Truncus.*Colum.* LATOROSL. Winna macica drzewo winne.

CEPS ſe dit au plurier, *Des fers qu'on met aux pieds des criminels.*Compedes, *genit.* compedum,f.plur. OKOW kaydany żelazne ná nogi złoczyńcow.

(Ce mot eſt vieux dans noſtre Langue en cette ſignification) To ſłowo ieſt ſtare w ięzyku Francuſkim w tym rozumieniu

CEPENDANT, adv. *on prononce* cepandant. (*Pendant ce temps.là* Interim.Intereà.adv.*Cic.* TYM Czaſem.

CEPENDANT, (*Toutefois.*) Et tamen. **Il veut devenir ſçavant, cependant il n'eſtudie point.* Vult fieri doctus, nec tamen ſtudet. TYM Czaſem przecię iednak. *Chce być uczonym, tym czaſem przecię ſię nie uczy.

CE'PHALIQUE,adiect.m. & f.terme de Medecine. (*De la teſte.*)Cephalicus. GŁOWNY, termin lekarſki.

La veine céphalique, (*qui eſt un rameau de la veine axillaire.*) Vena cephalica, æ, fœm. Zyła głowna, ktora idzie od żyły podpachowey.

ON LE DIT auſſi (*des remedes qui ſont bons pour fortifier le cerveau.*) Capiti utilis & hoc utile. TOZ ſię mowi o lekarſtwach ſłużących do umocnienia głowy.

CERASTES, ſubſt. maſc. (*Eſpece de ſerpent qu'on appelle* CORNU.)Ceraſtes,æ,m.*Plin.*ZMIIA gadziny rodzay rogaty

CERAT,ſubſt.m.(*Eſpece d'onguent fait de cire & d'huile.*) Ceratum,i,n. *Celſ.* PLASTR maść woſkowa, z oliwy y woſku robiona.

CERBERE,ſubſt.m.(*Chien à trois teſtes,que les Poëtes ont feint eſtre commis à la garde des Enfers.*) Cerberus,i,m.*Virg.* CERBER pies piekielny o trzech głowach o ktorym Poetowie baiali że był poſtawiony ná warcie przed piekłem.

CERCEAU,ſubſt,m.*on prononce* cerſau,(*Cercle dont on relie les tonneaux.*)Circulus,i,m.*Cic.* OBRĘCZE do pobiiania beczek.

CERCELLE, *ou* CERCERELLE, ſubſt.f. (*Sorte d'oiſeau de riviere,qui eſt fort délicat à manger.*)Querquedula.*Colum.* CYRANKA,Ptak wodny bardzo ſmaczny do iedzenia.

CERCLE,ſubſt.m.(*Ligne tirée en rond.*) Circulus,i,maſc, Orbis,is,m.*Cic.* OKRĄG, Linia wokrąg w kołko wiedziona

*En cercle.*Circulatim,adv.*Suet.* W okrąg,w kołko,w koło

De cercle. Circularis,is, m. & f. Circulare, is, neut. *Bud.* Okrągowy, kołkowy, kołowy.

CERCLE ſe dit auſſi *d'une aſſemblée qui ſe fait chez la Reine où les Dames ſe tiennent en rond autour d'elle.* Matronarum circulus apud Reginam. KOŁO ſię też mowi o ziazdach u Krolowy gdzie ſię Panie znayduią w koło niey będące

(Ciceron prend ce mot pour une Aſſemblée de perſonnes polies & ſçavantes qui s'entretiennent, *Circulus,i,maſc.Conſeſſus, ûs,m. Cic.*) Cycero to ſłowo koło bierze zá zgromadzenie ludzi wypolerowanych y uczonych w poſiedzeniu z ſobą rozmawiaiących.

On parle avec plus de liberté dans les cercles ou dans les feſtins qu'auparavant. In circulis ſermo liberior.*Cic.* Beſpieczniey ná kołach mowią álbo w poſiedzeniach niżeli przedtym

*Se retirer du cercle.*De circulo ſe ſubducere. *Cic.* Wyniść z koła.

LES CERCLES *d'Alemagne*, (*Les diverſes Provinces & Principautez de l'Empire.* Provinciæ Imperii. KOŁA Cyrkuły Niemieckie rzeſze ich y Prowincye ná ktore ſię dzielą

(La diviſion de l'Empire en dix Cercles a eſté eſtabli par Maximilien premier, & confirmée par Charles-Quint dans la Diette de Nuremberg en 1522.) Podzielenie Ceſarſkiego Páńſtwa ná dzieśięć cyrkułow álbo Prowincyi lub kołu ſtanęło zá Maximiliana pierwſzego, á potwierdzone ieſt od Karola piątego ná ſeymie Noremberſkim Roku 1522.

CERCUEIL, ſubſt. m. (*Biere où l'on met un corps mort.*) Feretrum,i,n.*Plin.* TRUMNA Mary grob ná pochowanie umarłego.

CE'REMONIAL, ſubſt. m. (*Livre où eſt contenu l'ordre des cérémonies.*) Ritualis liber. OBRZĄDKOWE Kſięgi Ajenda opiſanie obrządkow.

CE'REMONIAL,maſc. (*qui fait* CE'RE'MONIAUX *au plurier*,) CE'RE'MONIALE, f. (*comme des préceptes cérémoniaux, des loix cérémoniales.*) Ritualis & hoc rituale, *genit.* ritualis. OBRZĄDKOWY, OBRZĄDKOWA iáko uſtawy y przykazania obrządkowe.

CE'RE'MONIE, ſubſt. f. (*Aſſemblage de certaines actions qui ſervent à rendre une choſe plus magnifique.*) Cæremoniæ, *ou* Cærimoniæ Ritus,ûs,m. *Cic.* OBRZĄDKI ſpraw, niektorych zebranie ktore ſłużą do dania okazałości y powagi rzeczy iákiey *Ceremonie.*

CE'RE'MONIE ſe dit *des déférences qu'on ſe fait les uns aux autres par honneſteté & civilité.* Urbana & honeſta agendi ratio. CEREMONIE ſię też mowi o uſzanowaniu y uſtępowaniu ktore między ſobą ludzie ieden drugiemu dla ludzkości y uſzanowania czynią.

Vous faites trop de cérémonies. Nimis ragiſverenter. Názbyt ludzkości wiele przeſtrzegaſz.

Habit de cérémonie. Solemnis veſtis. Szata ſtroy poważny od święta.

Le Senat en habit de cérémonie. Festo cultu Senatus. Tacit. Senat w stroiu odświętnym.

Maistre des cérémonies. Designator,oris,m. Plaut. Starszy nád obrządkami, y do porządku czynienia.

CE'RE'MONIEUX, m. CE'RE'MONIEUSE, f. adject. (Qui fait beaucoup de cérémonies, qui est importun à force de vouloir faire trop d'honneur.) Nimius comitatis affectator. Cic. WYTWORNY w ludzkości co ceremoniy przestrzega aż do náprzykrzenia.

Sans cérémonies, (Familierement, simplement.) Familiariter. adv. Bez ceremoniy bez wymysłow poufale po przyiacialsku.

CERF, subst.m. (Animal sauvage.) Cervus. Cic. JELEN zwierz dziki.

Jeune cerf (qu'on appelle BROCARD.) Cervus bimulus Subulo. Jeloneк młody.

DE CERF. Cervinus,a,um. Plin. JELENI.

Cornes de cerf. Cervi cornua. Phæd. Jelenie rogi.

CERF-VOLANT, subst.m. (Espece d'escarbot, ou d'insecte volant, qui a des cornes dentelées & mobiles.) Scarabæus lucanus. Plin. JELONEK robak, owad lataiący co ma rogi żąbkowate y ruchome.

CERF-VOLANT, (Bastons croisez sur quoy on colle du papier, & que les enfans font voler en l'air.) Virgæ decussatæ & chartis tectæ. JELEN lataiący álbo ptak dziecinny, ktory dzieci robią dwa pręty złożywszy ná krzyż y papierem pokleiwszy na wiatr puszczaią aby po powietrzu latał.

CERFEUIL, subst.m. (Herbe de jardin fort salutaire.) Cærefolium,ii,n. Plin. TRZEBULA, álbo trybula ziele ogrodowe bardzo zdrowe.

CE'RICO, (Isle prés de la Morée.) Cythera. Plin. CERYKO, ostrow blisko Morei.

CERISAYE, subst.f. (Lieu planté de cerisiers.) Cerasetum, i,neut. MIEYSCE wiszniami záſadzone.

CERISE, subst. f. (Fruit du cerisier.) Cerasum,i,neut. Plin. WISZNIA Owoc wiszni drzewa.

CERISIER, subst.m. (Arbre qui porte des cerises.) Cerasus, i,f. Plin. WISZNIA Drzewo co wisznie rodzi.

Cerisier nain. Chamæcerasus,i,f. Plin. Wisznia karzeł.

CERNE, subst.m. (Cercle ou ligne tirée en rond.) Circulus, i,m. Cic. OKRĄG linia wkoło ciągniona, kołko.

CERNEAU, subst.m. on prononce cernau. (Fruit de la noix qu'on cerne avec un couteau.) Juglandium nucleus è viridi putamine eductus. ORZECH młody nożem z zieloney łupiny dobyty.

CERNER des noix, V.act. (Faire des cerneaux.) Virides juglandes cultro enucleare. ORZECHY dobywać, młode orzechy wyłupować.

CERTAIN, m. CERTAINE, f. adject. (Constant, véritable, assuré.) Certus,a,um. Cic. Indubitatus. Quint. PEWNY, PEWNA dowodny prawdziwy.

On le croit pour certain. Pro certo creditur. Salust. Maią to zápewne.

Tenez cela pour aussi certain que tous les oracles d'Apollon. Illud tanquam ex oraculo Apollinis editum puta. Trzymay to zá rzecz ták pewną iák wszystkie Appollinowe wyroki.

Je le sçay pour certain. Id certò scio. Cic. Wiem to zápewne

CERTAIN, (Fixe, déterminé, précis.) Certus,a,um. PEWNY, stateczny, istny, postanowiony.

Vn certain temps de l'année. Certum anni tempus. Plin. Pewny czás roku.

CERTAIN pour Vn quidam, ou quelqu'un. Quidam, quædam, quoddam. Cic. PEWNY człowiek, ktoś, niektory.

Il y a de certains défauts dont il n'y a personne qui ne se défasse. Sunt quædam vitia, quæ nemo est quin libenter fugiat. Cic. Są niektore występki ktorych nikogo niemasz żeby nie rad ich pozbyć.

ON DIT qu'Il ne faut jamais quitter le certain pour l'incertain. Certum pro incerto deserere non oportet. POWIADaią że nigdy nietrzeba opuszczać pewne zá niepewne.

CERTAINEMENT, adv. (Certes, assurement.) Certè. Sanè. ZAPEWNE, záiste pewnie że.

CERTAINEMENT, (Avec certitude, assurement.) Certè. Certò. Cic. ZAPEWNIE bez wątpienia.

CERTES, adv. (Assurement, en vérité.) Certè. *Hercule. Hercle. Cic. (comme qui diroit Par Hercules.) ZAPEWNE, záprawdę, prawdziwie, iákoby kto mowił, przez Herkulesá Bostwo.

(Formules Latines anciennes pour affirmer les choses.) Sposoby stare łacińskie twierdząc o czym.

CERTIFICAT, subst. masc. (Ecrit faisant foy de quelque chose.) Scriptum testimonium,i,n. Scripta testificatio, genit. scriptæ testificationis, f. DOWOD ná piśmie karta ná świadectwo oczym ná piśmie dana.

Donner un certificat. Stripto testari. dep. Dać świadectwo ná piśmie o czym.

CERTIFICAT de mort. Apodixis defunctoria. Petr. DOWOD ná piśmie o śmierci czyiey

CERTIFIER, V.act. (Rendre témoignage de la verité d'une chose.) Testari Testificari. Cic. UPEWNIC świadectwo dać o pewnosci iákiey rzeczy.

CERTITUDE, subst. f. (Assûrance que nous avons d'une chose.) Explorata certa rei cognitio, Cic. PEWNOSC upewnienie, ktore mamy o czym.

Avec certitude. Certò. *Avec plus de certitude. Certiùs. *Avec une tres grande certitude. Certissimè. adv. Cic. Zpewnością. *Z większą pewnością. *Z náywiększą pewnością.

CERVEAU, subst.m. on prononce cervau. (Substance moëlleuse & blanche enfermée dans le crane de la teste de l'homme) Cerebrum,i,neut. Plin. MOZG Treść wilgotna y biała zámkniona w czaszce głowy ludzkiey.

PETIT CERVEAU, ou CERVELET. Cerebellum,i,neut. Plin. MOSZCZEK, mały mozg.

ON DIT figurément qu'Vn homme a le cerveau creux, ou le cerveau vuide (quand il est un peu fou.) Cerebro laborat. Plaut. MOWIĄ niewłaśnie człowiek ma mozg západły, álbo pusty, kiedy trochę iest szalony.

CERVELAS, subst.m. (Boudin, ou Saucisson gros & court rempli de chair de pourceau, assaisonné avec beaucoup de sel & d'épices.) Botellus. Mart. SALSESON Kiszka krotka gruba mięsem wieprzowym nádziana, solą y korzeńmi bardzo przyprawna.

CERVELLE, subst. f. (Substance molle enfermée dans la teste de l'animal.) Cerebrum,i,n. Ovid. MOZG treść miętka záwarta w głowie bydląt.

Faire sauter la cervelle à quelqu'un. Excutere alicui cerebrum. Ter. Mozg komu wytrącić z głowy, uderzyć go aż mu mozg wyskoczy.

Voila un beau visage, c'est dommage qu'il n'ait point de cervelle. Quanta species, cerebrum non habet. Phæd. Piękna uroda, szkoda że mozgu niemasz.

CERVELLE se dit figurément de l'esprit & du jugement. Cerebrum,i,n. MOZG się też mowi niewłaśnie o rozumie y rozsądku.

Qui a une bonne cervelle, une bonne teste. Felix cerebri. Hor. Vn bon esprit. *Vn homme sans cervelle, (qui n'a point d'esprit.) Infelix cerebri, par imitation d'Horace. Cucurbita,æ, fœm. Petr: (car les citrouilles sont creuses.) Ten co ma mozg dobry, dobrą głowę rozum dobry. *Człowiek bez mozgu, ktory rozumu nie ma, dynia, gdyż dynie są prożne.

Avoir la cervelle renversée, ou la glande pineale tournée, avoir l'esprit mal fait, ou de travers, ou en escharpe. Sanæ mentis non esse. Cic. Mieć mozg przewrocony, álbo na dół, mieć nábakier rozum zle ułożony krzywo opak.

Il a la cervelle brouillée. Matæus est. Petr. du mot grec mateos d'où l'Italien a fait MATTO, qui veut dire un FOU. Pomięszanego rozumu, od słowa greckiego Mateos skąd Włoch nazywa Matto, co znáczy głupi.

Il n'y a qu'elle de tous mes domestiques qui n'a point la cervelle troublée. Hæc sola meorum familiarium mentem sanam gestat. Plaut. Ona tylko iest między wszystkiemi sługami memi co nie ma mozgu pomięszanego.

Qui a une meschante cervelle, (qui a la cervelle mal faite.) Cui putidum est cerebrum. Hor. Co ma zły mozg, mozg zle ułożony.

Renverser la cervelle à quelqu'un, (le faire devenir fou.) Aliquem ad insaniam adigere. Ter. Przewrocić komu mozg w głowie, szalonym go uczynić.

ON DIT proverbialement, Mettre quelqu'un en cervelle, (le mettre en peine, en inquiétude.) Alicui sollicitudinem afferre. Cic. MOWIĄ dać komu w mozgownice dać mu do myślenia trudność mu y niespokoyność zádać.

Tenir quelqu'un en cervelle, en inquietude. Aliquem sollicitum habere. Cic. Trzymać kogo w utrapieniu áni mu odetchnąć nie dać.

CERVOISE, subst. f. (Boisson faite de bled & d'orge avec le

le houblon.) Cervisia, æ,f. Plin. PIWO Trunek zrobiony z zboża ięczmiénia z chmielem.

CE'RUSE, subst. f. (Blanc d'Espagne, ou Blanc de plomb, dont on fait du fard.) Cerussa, æ, f. Plaut. BIELIDŁO Hiszpańskie álbo Baniecka z ktorego robią farbiczkę.

Fardé avec de la cérusе, ou du blanc d'Espagne. Cerussatus, a,um. Cic. Bielony bielidłem

CE'SARE'E, (Ville de Cappadoce.) Cæsarea, æ,f. CEZAREA Miasto Kapadocyi.

(Comme il y a plusieurs Villes de ce nom, on pourra ajoûter Cæsarea Cappadociæ. *Césarée de Palestine, Cæsarea Palæstinæ.) Aże wiele iest Miast tego imienia tedy może przydać Cezarea Kapadocyi, Cezarea Palestyny.

CE'SE'NE, (Ville Episcopale de la Romagne en Italie.) Cæsena,æ,f. Plin. CEZENA Miasto Biskupie Romanii we Włoszech.

Qui est de Cesene. Cæsenas,atis,con.gen. Cezenanin co iest z Ceseny.

CESSANT, m. CESSANTE, f. part. act. & adject. comme Toutes affaires cessantes. Relictis rebus omnibus. ablat. Cicer. USTAWAIĄCY, USTAWAIĄCA, iáko Wszystkich spraw poprzestawszy.

CESSATION, subst. f. (Discontinuation, interruption.) Cessatio. Intermissio. Cic. PRZESTAWANIE, ustawanie przerywanie.

CESSE, subst f. le mesme. Intermissio,onis,f. Intermissus, ûs,m. Cic. Plin. USTANEK toż samo.

Sans cesse, sans intermission. Sine ullâ intermissione. Cicer. Bez ustanku bez odpoczynku.

Il n'a point eu de cesse, qu'il ne l'ait fait sortir. Non priùs cessavit, quàm illum extruserit foràs. Nie ustał aż poki go precz nie ruszył.

CESSER, V.act. & neutre. (Discontinuer, interrompre, arrester le cours d'une chose.) Cessare, intermittere. Cic. Liv. PRZESTAC, ustać, przerwać, zátrzymać bieg rzeczy iakiey.

Cesser de faire la guerre. Desistere bello. Liv. Absistere bello. Tacit. Ab armis conquiescere. Cic. *Cesser de combatre. Przestać, woyny. * Poprzestać bić się.

Ne point cesser de travailler & d'estudier. Non cessare in opere & studio. Niepoprzestawać pracy, náuki.

Il ne cesse point de parler. Loquendi nullum finem facit. Cic. *Cessez de parler de cela. Abstine jam sermonem de rebus istis. Plaut. Nie przestaie gadać. *Przestań gadać o tym.

Il ne cesse point de médire de nous. Non cessat de nobis detrahere. Cic. Nieprzestaie zle gadać o nas.

La nuit fit cesser l'attaque. Finem oppugnandi nox attulit. Cæs. Noc kazała poprzestać szturmu.

Cessez de vous fascher contre luy. Desine ei succensere. Cic. Poprzestań gniewać się na niego.

Si je vous eusse pû voir, j'aurois fait cesser vos irresolutions. Si ad te venissem, omnem tuam cunctationem discussissem. Cic. Gdybym był poszedł widzieć się z tobą ustałoby było nierozmyślenie twoie.

Cessez vos plaintes effeminées. Desine mollium tandem querelarum. Horat. Poprzestań że tych kobiecych nárzekania twoich.

Ce fut le premier qu'on cessa d'appeller Papisius. Is primus est Papisius vocari desitus. Cic. Ten pierwszy był co go Papizyuszem zwać przestali.

Les pluyes avoient cessé. Imbres desierant. Ovid. Deszcze były ustały.

Faire cesser un bruit. Tumultum comprimere. Cic. *Vne sedition. Seditionem. Tacit. [illegible] *[illegible] uśmierzyć.

Il le fit cesser au milieu de son discours. Sermonem illius medium abrupit. Tacit. Zastanowił go poprzestać mu kazał w pośrzodku mowy iego.

CESSION, subst, f. (Transport, abandonnement qu'on fait d'une chose à quelqu'un.) Cessio. Cic. USTĄPIENIE, przeniesienie prawa, ustąpienie czego komu.

Faire cession de son droit à quelqu'un. Alicui jure suo. Cic. Ustąpienie prawa swego u lewel prawa swego komu uczynic

FAIRE CESSION, (Abandonner tous ses biens à ses creanciers.) De suis bonis omnibus creditoribus suis cedere. Cicer. Liv. USTĄPIC wszystkich dobr swoich dłużnikom swoim.

(La cession emporte note d'infamie & oblige à porter un bonnet verd dans sa poche.) To ustąpienie pociąga zá sobą niesławę y táki ma nosić czapkę zieloną w kieszeni swoiey.

CESSIONNAIRE, subst.m. (Celuy qui fait cession.) Qui de

suis bonis cedit. USTĘPUIĄCY Ten co ustąpienie prawa czyni.

CESTE, subst. m. (Ceinture que les Poëtes & les Peintres attribuent à Venus & à Junon.) Cestus. Mart. PAS ktory Poetowie y Malarze przydaią Wenerze y Junonie.

(C'estoit chez les Anciens la ceinture que le mary délioit à son épouse la premiere nuit de ses noces.) Był to u dawnych pas ktory mąż żonie rozpasywał pierwszey nocy po ślubie.

CESTE est aussi Vn gros gantelet de cuir garni de lames de plomb, (dont se servoient les Athletes qui combattoient à coups de poing dans les jeux publics.) Cæstus. JEST też to pas szeroki rzemienny blachami ołowianemi okryty ktoreko záżywali zápaśnicy ktorzy się pięściami bili w igrzyskach publicznych.

CE'SURE, subst.f. terme poëtique, (Repos qu'on trouve au milieu d'un vers.) Cæsura,æ,f. Quint. PAUZA spoczynek we środku wiersza znáyduiący się.

CE'T.m. CETTE,f. (Pronom demonstratif. Hic,hæc,hoc. TEN, TA, zá słowo pokazuiące.

(On met Cet devant un mot masculin qui commence par une voyelle; mais on met Ce devant une consonne.) Kładą Cet przed Imieniem męskiego rodzaiu ktore się záczyna od litery samoprzezsiębrzmiącey, á zaś Ce przed wspołbrzmiącemi.

CE'TERAC, subst.m. (Plante qui ressemble à la scolopendre, & qui croist sur les murailles.) Asplenum Plin. OZANKA ziele podobne do słonogowcu po murach rosnące.

CE'VENES, (Montagnes entre l'Aquitaine & la Gaule Narbonnoise des Anciens.) Gebenna,æ,f. Cæs. CEWENNY, gory między Okcytanią y Francyą Narbonéńską dawnych

CEUTA, (Ville & Chasteau d'Afrique sur le Detroit de Gibraltar, aux Espagnols.) les Romains la nommoient Civitas, & Pomponius Mela l'appelle Septa. CEUTA Miasto y Zámek Afryki nád międzymorzem Gibraltaru Hiszpanow Rzymianie názywali Miasto á Pomponius Mela zowie Parkanami.

CHABLAIS, (Province de Savoye.) les Romains avoient des haras de chevaux dans cette Province, qui fut nommée. Provincia equestris & caballica. KABALLA Prowincya Sabaudyi Rzymianie w niey trzymali stada skąd ią zwano kray końſki y klacz.

CHABLIS, (Ville de Bourgogne, fameuse pour ses bons vins) Cablicum,ii,n. SZABLIS Miasto Burgońskie sławne w wina

CHABOT, subst masc. (Poisson de riviere qui a une grosse teste.) Gobius capitanus Capito. Cat. KIEŁB ryba rzeczna z dużą głową

CHACUN, m. CHACUNE, f. adject. (Pronom qui singularise les choses & les personnes.) Quisque, quæque, quodque Cic. KAZDY, KAZDA, zá słowo w osobności rzecz każdą znáczące y osoby.

Ce qui est utile à chacun en particulier, l'est aussi à tous en géneral. Eadem est utilitas uniuscujusque, & universorum. Cicer To co każdemu z osobna iest pożyteczne, iest też pożyteczne dla wszystkich w ogolności.

Je vous remercie chacun en particulier & tous en general. Vobis singulis ago gratias, & universis. Dziękuię wszystkim w obec y każdemu z osobna.

CHAGRIN, subst. m. (Fascherie, peine d'esprit, tristesse, mécontentement.) Mœror, Ægritudo, Offensa. Cicer. *Si ce chagrin est avec inquietude. Sollicitudo, inis,f. Molestia,æ,f. *Si le chagrin est accompagné d'ennuy, ou de dégoust. Anxietas Angor Anxietudo. Cic. SMUTEK, frasunek, gniew, nieukontentowanie uraza ná umyśle. *Jeżeli ten smutek iest z niespokoynością. Frasunek, troska. *Jeżeli iest z niesmakiem y tęsknicą złączony, Ckliwość, utrapienie, frasowliwość.

Les chagrins domestiques. Offensiones domesticæ. Var. Troski domowe kłopoty turbacye.

C'est un chagrin de deux ou trois jours, & cela passera. Hæc sollicitudo bidui aut tridui est posteà abscedet. Ter. Frasunek to ná dwa álbo trzy dni, y minie się to kłopot.

Causer, ou donner du chagrin à quelqu'un, luy faire du chagrin. Facere, ou creare alicui molestiam. Cic. Záfrasować kogo záſmucić utrapić.

Le chagrin le ronge, le tuë, le fait mourir. Absumitur curâ. Conficitur curis Coquit eum cura. Cic. Frasunek go gryzie, trawi zábiia do śmierci przywodzi.

J'ay le chagrin de me voir à la fleur de mon âge accablé

par vous des incommoditez d'une vieilleſſe décrepite. Mihi eſt ægrè quòd traducam annos primo florentes vigore, ſenectæque ultimæ mihi laſſitudinem imponis. *Petr.* To mię trapi że w kwitnącym wieku moim widzę ſię być uciśnionym od ciebie dolegliwościami ſtarosci zgrzybiałey.

J'entre dans tous vos chagrins, je partage avec vous tous vos chagrins. Quod tibi eſt ægrè, idem mihi eſt dividiæ. *Plaut.* Wchodzę we wſzyſtkie utrapienia twoie, niemi ſię z tobą dzielę.

Toutes ſortes de chagrins me dévorent. Multiplex cura me exercitum habet. *Plaut.* Wſelakie utrapienia mię trawią.

Prendre des chagrins. Suſcipere ægritudines. *Cic.* Być w utrapieniu wziąć ie ná ſię.

Il ſe fait des chagrins de tout, Tout luy fait de la peine. Stomachatur omnia. *Cic.* O wſzyſtko ſię gniewa każdá rzec go dolega.

Chaſſer, oſter le chagrin, le diſſiper. Curas adimere Eripere curam. *Celſ.* Roſpędzić ſmutek odiąć roſproſzyć.

Diminuer le chagrin. Elevare, *ou* extenuare ægritudinem. *Cic.* Umnieyſzyć ſmutku.

Supprimer ſon chagrin l'étouffer. Premere, *ou* ſuprimere ægritudinem. *Cic. Virg.* Utaić przytłumić żal ſwoy.

Se laiſſer aller au chagrin. Se totum ægritudini dedere. *Cic.* Puścić ſię w żale w ſmutek.

J'ay reconnu vos chagrins & voſtre joye dans les diverſes rencontres de ma vie. Penitùs perſpexi in meis variis temporibus & ſollicitudines & lætitias tuas. *Cic.* Poznałem żale twoie y weſela w rożnych przypadkach zyciá mego.

Il n'a point de chagrin dans l'eſprit. Ab omni moleſtiâ vacuus eſt. *Cic.* Niema żadnego ſmutku na myśli.

CHAGRIN, m. CHAGRINE, fem. adject. (*Qui a de l'ennuy.*) Mœſtus. Anxius. Sollicitus. Moroſus, a, um. *Cic. Ter.* SMUTNY, ZAŁOSNY ſtrapiony ſtrapioná co má co przykrego.

Qui eſt chagrin de la gloire d'autres. Anxius gloriæ alicujus. *Liv.* Ten co ieſt załoſny o cudzą ſławę.

Chagrin en ſoy meſme. Ex animo ſollicitus. *Plaut.* Zgryźliwy, ſtrapiony zrzędny w ſobie ſamym.

La vieilleſſe nous rend chagrins, ou de mauvaiſe humeur. Amaros nos facit ſenectus. *Cicer.* Starość nas zrzędnemi zgryźliwemi, czyni y niedogodliwego umyſłu.

Il eſt chagrin. Anxio animo eſt. *Cic.* Załoſny, ieſt ſtrapiony, zgryźliwy.

CHAGRIN, *ou* CHAGRAIN, ſubſt. m. (*Cuir d'un certain poiſſon, qui eſt fort dur & d'un beau grain.*) Squali corium. JASZCZUR Skora ryby pewney bardzo twarda y groſzku pięknego.

CHAGRINER, V. act. (*Cauſer, faire du chagrin à quelqu'un.*) Moleſtiam, *ou* mœrorem, *ou* ſollicitudinem, *ou* curam alicui afferre. *Cic.* Zaſmucić, utrapić, przykrość komu zádać.

SE CHAGRINER. Angi animo. *Cic.* TRAPIC ſię ſmucić gryźć ſię.

Ne chagrinez point les gens de lettres, de peur qu'ils ne vous chagrinent à leur tour. Noli moleſtus eſſe omninò litteris, ne tibi majorem exhibeant moleſtiam. *Phæd.* Nie trap ludzi uczonych áby cię wzaiemnie nie utrapili.

Il ſe chagrine de ſes diſgraces. Suis incommodis angitur. *Cic.* Trapi ſię dla ſwoich nieſzczęśliwości.

CHAIR, ſubſt. f. (*Partie de l'animal engendrée du ſang.*) Caro. CIAŁO część bydląt ſpłodzona ze krwi.

Chair vive. Caro viva. **Chair morte.* Caro emortua. *Celſ.* **Chair de veau*, ou ſimplement *Du veau*. Vitulina caro. **Chair de mouton*, ou *du mouton, comme l'on parle.* Ovilla, *ou* vervecina caro. **De cochon*, ou *de porc*. Suilla, *ou* porcina caro. **De beuf*. Bubula caro. **De ſanglier.* Aprugna caro, f. *Cic. Plin.* Zywe ciało mięſo. *Martwe ciało. *Mięſo cielęce cielęcina. *Baranie, baranina iáko mowią, baran. *Wieprzowe świnina. *Wołowe. *Dzicze.

Chair bouillie, ou *Du bouilli.* Caro elixa. *Plaut. Celſ.* Warzone mięſo warzyſte.

Chair roſtie, ou *Du roſti.* Aſſa caro. *Celſ.* **Chair fricaſſée.* Caro fricta. Pieczone mięſo, pieczyſte. *Smażone.

Chair fraiſche, ou d'animaux fraiſchement tuez. Caro recens. *Plin.* **Chair ſalée.* Caro ſalſa. **Chair fumée.* Caro infumata. *Plaut.* Mięſo świeże z bydlęci świeżo zábitego. *Mięſo ſolone. *Mięſo wędzone.

Manger de la chair, (ſe nourrir de chair, vivre de chair.) Carne veſci. *Carnes eſſe. Jeść mięſo żyć mięſem.

QUI EST *de chair*, Carneus, a, um. *Plin.* MIĘSISTY co z mięſa ieſt.

Qui vit de chair. Carnivorus, a, um. *Plin.* Mięſoiad co mięſo rad iada.

CHAIR ſe dit auſi *des poiſſons & des fruits.* Caro. **La chair de vipere.* Viperæ carnes. *Ovid.* MIĘSO ſię też mowi o rybach y owocah. *Mięſo gadziny.

La chair de melons. Peponum caro. *Plin.* **La chair de courge.* Cucurbitæ caro. *Plin.* Mięſo melonu, *Mięſo korby.

LIEU *où l'en garde la chair dans un logis.* Carnarium. *Col.* MIĘſiarnia, mieyſce gdzie mięſo chowaią w domu.

LIEU *ou l'on vend la chair, la Boucherie.* Carnarium. *Plaut.* JATKA Mięſiarnia mieyſce gdzie mięſo przedaią w iatkach

LA CHAIR, (*Le corps oppoſé à l'eſprit.*) Corpus Caro. CIAŁO przeciwne Duchowi.

ON DIT, *Mortifier ſa chair*, ou *ſon corps.* Corpus domare, *ou* affigere. *Cic.* MOWIĄ martwić ciało ſwoie.

LA CHAIR, ou *les plaiſirs de la chair*, ou *du corps.* Voluptates ad corpus pertinentes *Cic.* Libidines, inum, f. plur. *Cic.* CIAŁO roſkoſzy cieleſne álbo ciał...

Si j'aimois les plaiſirs de la chair. Si libidinoſa eſſem. *Petr.* (*parlant d'une femme.*) Gdybym ſię kochała w roſkoſzach cieleſnych mowiąc o białogłowie.

CHARCUTIER, ſubſt. m. (*Qui vend de la chair de porc.*) Porcinarius. *Plaut.* Ten co wieprzowe mięſo przedaie.

CHAIRE, ſubſt. f (*Siege élevé d'où l'on fait une harangue, ou une prédication.*) Suggeſtum, ti, n. Suggeſtus, ûs, m. *Cic. Plin* KATE-DRA Ambona Mieyſce wydatne gdzie kazanie álbo mowąiaką prawią.

ON DIT figurément *l'Eloquence de la Caire*, pour *l'Eloquence des Predicateurs.* Sacrorum Oratorum eloquentia, æ, f. MOWIĄ niewłaśnie wymowa Ambony zá wymowę kaznodzieyſką.

Il a eu les meilleures chaires de Paris. In celebrioribus Ædibus ſacris Lutetiæ conciones habuit. Miał náyſławnieyſze Ambony Paryſkie.

Il a obtenu une chaire de Profeſſeur Royal. Regius Profeſſor renuntiatus eſt. Otrzymał katedrę Nauczyciela Krolewſkiego.

CHAISE, ſubſt. f. (*où l'on s'aſſied.*) Cathedra Sella. *Cicer.* STOŁEK krzeſło do ſiedzeniá.

CHAISE *à porteurs.* Sella, *& quelquefois* Cathedra, æ, f. KRZESŁO lektyká do noſzeniá.

PORTEURS *de chaiſe.* Lecticarii, iorum, m. plur. DRĄŻNICY pacholcy do noſzenia lektyki.

ALLER *en chaiſe*, ou *ſe faire porter en chaiſe.* Geſtatoriâ ſellâ deferri. *Suet. Tacit.* JECHAC w lektyce poyść w lektyce, álbo kazać ſię zánieść.

CHAISE CURULE *ornée d'yvoire (que les grands Magiſtrats Romains avoient droit de faire porter.)* Sella Curulis, f. *Cic.* KRZESŁO poważne z ſłoniowey kości ktore Senatorowie Rzymſcy mieli prawo áby przed niemi nieſiono.

CHAISE *à bras*, (*qu'une preſonne traiſne avec les mains.*) Chiramaxium, ii, neut. *Petr.* WOZEK rękami popychany w ktorym ſię ſam człowiek ſiedząc wozi z mieyſza ná mieyſce

CHAISE PERCÉE, ou *Chaiſe de commodité (pour les grands beſoins de la vie.)* Sella familiaris, *ou* familiarica, f. *Var.* STOLEC dziurą od wygody ná wielką potrzebę.

CHAISE *roulante.* Ciſium, ii, n. *Cic.* WOZEK potoczny.

CHAISNE, ſubſt. f. *on prononce* CHAîNE. (*Piece de fer compoſée de pluſieurs anneaux.*) Catena, æ, f. *Cic.* ŁANCUCH ſztuka żelazna z wielu ogniw złużona.

Petite chaiſne. Catella, æ, f. *Liv.* Łańcuſzek mały.

Chaine d'or, (*qu'on porte pour ornement.*) Catena aurea. *Plin. Hor. Liv.* Łańcuch złoty ktory ná ozdobę od ſtroiu no zą.

METTRE *quelqu'un à la chaiſne.* Alicui catenas injicere. *Liv.* W ŁANCUCH kogo wſadzić.

Il eſt à la chaiſne. Datus eſt ad catenas. Siedzi w łáńcuchu

La chaiſne partira cette année. Sontes catenati in remum proficiſcentur hoc anno. Więźniowie popłyną tego roku

CHAISNE *de montagnes*, (*une longue ſuite de montagnes comme enchaiſnées les unes avec les autres.*) Continui & perpetui montes Continuatio ſerieſque montium, f. *Cic.* ŁANCUCH wiązanie opaſanie gor ciągłych po ſobie idących iákoby łańcuchem iedná zá drugą.

CHAISNE ſe dit figurément en morale *de tout eſclavage & ſoumiſſion d'eſprit ou de corps.* Jugum, Jugi, neut. *Cicer.* ŁAN-

ŁANCUCH ſię mowi niewłaśnie y co do obzczaiow o wſzelkiey niewoli y poddańſtwie umyſłu álbo ciała.

Ces peuples ont briſé leurs chaiſnes. Hi populi excuſſerunt, *ou* dejecerunt jugum à ceruicibus ſuis. *Cic.* Te národy zerwały pęta ſwoie.

CHAISNE ſe dit auſſi *des choſes qui ont de la ſuite, & qui en attirent beaucoup d'autres.* comme *Une grande chaiſne de malheurs affligent cette famille.* Immensâ malorum ſerie hæc familia vexatur. ŁANCUCH ſię też mowi o rzeczach ciągnących ſię po ſobie y ktore zá ſobą wiele inſzych pociągaią, Jako: Łancuchem ſię álbo paſmem nieſzczęścia w tym domu ciągną.

CHAISNE ſe dit encore *des fils eſtendus en long ſur le métier d'un tiſſerand.* Subtemen. *Ter.* **Une ſervante faiſoit la chaiſne.* Ancillula ſubtemen nebat. *Ter.* ŁANCUCH mowi ſię ieſzcze o oſnowie álbo przędzy ſnowaney wzdłuſz y zwiiáney ná wał tkacki. *Służebnica iedna przędzę ſnowała.

CHAISNETTE, ſubſt. f. *on prononce* CHAîNETTE. (*Petite chaiſne.*) Catenula, æ, f *Liv.* ŁANCZUSZEK.

CHAISNON, ſubſt. m. *on prononce* CHAîNON. (*Anneau d'une chaiſne.*) Annulus, i, m. OGNIWO w łáńcuchu.

CHALAND, ſubſt. m. (*Bateau plat & long qui deſcend ſur la Marne.*) Cymba, æ, fœm. STATEK płaſki długi ktorym płyną po Marnie rzece.

PAIN CHALAND, *ou* PAIN BOURGEOIS. Autopyrus. panis. CHLEB ſrzedni poſpolity.

(Il a eſté appellé *Pain Chaland*, à cauſe qu'il vient par bateaux nommez Chalands, de Corbeil, et de Ville Neuve Saint George à Paris.) Zowią go chleb ſtatkowy w Francuſkim bo na ſtatkach przychodzi z Korbiy y Nowego Miaſta w Paryżu

CHALAND, m. CHALANDE, f. adject. (*Celuy*, ou *celle qui a accouſtumé d'acheter à un meſme marchand.* Qui, *ou* quæ ab aliquo mercatore emere ſolet mercimonia. TEN, álbo TA, co zawſze u iednego kupca kupuie handluie.

Il a bien des chalands. Emtores frequentes ad eum veniunt. Ma wiele kupcow do ſiebie.

CHALANDISE, ſubſt. f. (*Les pratiques d'un Marchand, ceux qui ſe fourniſſent chez luy.*) comme *J'ay ſa chalandiſe.* De me emit merces. HANDEL Kupiecka ſprawa y tych co uniego nábywaią, iáko: u mnie biera kupuie.

Il n'aura plus ma chalandiſe. De illo nihil emam ampliùs. Już u niego więcey nic nie kupię.

CHALCEDOINE, *ou* CHARCEDOINE, ſubſt. f. (*Eſpece d'agathe d'une couleur tirant ſur le jaune.* Charcedonius lapis *Plin.* KALCEDON rodzay agatu ſarby ciągnącey ná żołte

CHALCEDOINE, (*Ville d'Aſie en Bithynie ſur le Boſphore, ou Canal de la mer Noire, vis à vis de Conſtantinople.*) Chalcedon, onis, f. KALCEDONIA Miaſto Azyi w Bithynii nád ciaſnym morzem álbo kanáłem czarnego morza ná przeciwko Konſtantynopola.

CHALEUR, ſubſt. f. (*Sentiment qui reſulte de l'action & du mouvement des petits atomes de feu.* Calor, oris, m. *Cicer.* Caldor, oris, m. *Var.* CIEPŁO gorącość To co ſię czuć daie pochochodząc z dzielności y poruſzenia małękich atomow ognia.

Chaleur du ſoleil, du feu. Calor Æſtus. *Cic.* Ciepło gorącość ſłoneczna, ciepło gorącość ognia.

Pendant les grandes chaleurs de l'Eſté, pendant le grand chaud. Æſtivo fervore. *Plin.* Podczas wielkich upałow lata, podczas wielkiego gorąca.

Il y a beaucoup de chaleur dans l'air, l'air eſt fort chaud. Aer multo calore admiſtus eſt. *Cic.* Wielka gorącość ieſt ná dworze wielki upał.

La chaleur ſe paſſe. Remittit ſe calor. *Cic.* Miia gorącość.

Qui ne peut ſoufrir la chaleur, ni le chaud. Impatiens coloris. *Ovid.* Ten co nie może znieść gorąca áni upału.

Eſtre brulé de la grande chaleur du ſoleil. Nimio ſolis ardore torreri. Być ſpalonym od wielkiego upału ſłonecznego.

Eſtre incommodé de la chaleur ou du grand chaud. Laborare æſtu. *Colum.* Przykrość czuć upałow álbo wielkiego gorąca.

Une terre brulée de la chaleur du Soleil. Torrens æſtu terra. *Colum.* Ziemia przepalona od upałow ſłonecznych.

Empeſcher la trop grande chaleur du Soleil. Nimios ſolis aadores defendere. *Cicer.* Niedopuścić wielkich upałow ſłonecznych.

Je ſuis tout en chaleur. Totus æſtuo. *Plaut.* Wſzyſtek ieſten w upale w ogniu.

La chaleur de la fiévre. Febris æſtus. *Cic.* Upał gorączki.

CHALEUR, (*Ardeur à faire les choſes.*) Ardor. Fervor. Calor, oris, maſc. GORĄCOSC, chciwość, chęć do czynienia czego.

Il ſert ſes amis avec chaleur. Multo ardore ac ſtudio ſuis inſervit amicis. *Cic* Służy przyiaciołom ſwoim gorąco.

Il ſouhaite l'affaire avec chaleur. Ardenter id cupit. *Cicer.* Gorąco tego pragnie.

Se mettre en chaleur, s'animer, s'échoffer. Incaleſcere Exardeſcere. n. Zápalić ſię, zágrzać ſię, rozgoreć.

Qui eſt dans la chaleur, ou *dans le feu de la colere.* Irâ incenſus, a, um. *Cic.* Ten co ieſt w upale gniewu.

Il a quelquefois des chaleurs de foye, ou *des emportemens qui durent peu.* Impetu animi nonnunquam abripitur, ſed non diutino. Czaſem go zápalczywość weźmie álbo popędliwość ktora mało co trwa.

CHALEUR ſe dit *des femelles des animaux, (lors qu'elles demandent le maſle.) Eſtre en chaleur, Eſtre chaude.* Catulire, (catulio, catulis) n. *Var.* (*qui ſe dit proprement des chiennes, à l'égard des chiens.*) GORĄCO mowi ſię o ſamicach beſty kiedy ſię beſtwią do ſamcow, Grzać ſię, ciekać ſię, co ſię właśnie mowi o ſobakach względem pſow.

CHALEUREUX, m. CHALEUREUSE, f. adject (*Qui a de la chaleur.*) comme *Les vieillards ne ſont gueres chaleureux.* Non admodum habent ſenes vivum calorem. GORĄCY, GORĄCA, co ma gorącość w ſobie, iako: Starzy nie bardzo ſą gorący.

(Cet Adjectif n'eſt gueres d'uſage en noſtre Langue, que dans cette phraſe) To ſłowo przydatne prawie nie ieſt w używaniu w Francuſkim ięzyku oprocz w tym ſpoſobie mowienia.

CHALIT, ſubſt. m. (*Bois de lit.*) Lectus, i, m. Lecti compages, gis, f. DRZEWO łożkowe, łożko, ramy ná łożko.

CHALONS, *ou* CHAALONS *ſur Marne*, (*Ville Epiſcopale en Champagne.*) Catalaunum, i, n. KATALON nád Marną Miaſto Biſkupie w Szampaniy.

Qui eſt de Chalons ſur Marne. Catalaunenſis. Katalonanin co ieſt z katalonu nád Marną.

CHALON, *ou* CHAALONS *ſur Saône*, (*Ville Epiſcopale de Bourgogne.*) Cabillonum, i, neut. KABILON nád Sekwaną Miaſto Biſkupie w Burgundyi.

Qui eſt de Chalon ſur Saône. Cabillonenſis. Kabilonanin co ieſt z Kabilonu nád Sekwaną.

CHALOUPPE, ſubſt, f. (*Petit vaiſſeau de mer deſtiné au ſervice des grands vaiſſeaux.*) Lembus, i, maſc. Speculatorium navigium, ii, n. *Florus-Rom.* ŁODZ, Statek mały náznaczony dla pomocy wielkich okrętow.

CHALUMEAU, ſubſt. m. *on prononce* chalumau. (*Tuyau de bled.*) Calamus, *ou* Culmus, i, m. *Colum.* TRZCIA ździbło ſłoma zboża.

CHALUMEAU ſe dit auſſi *D'un inſtrument de muſique champeſtre compoſé d'un ou de pluſieurs tuyaux de bled.* Calamus, i, m. Avena, æ, f. *Virg.* TRZCINA ſię też mowi o fuiarce wieyſkiey z iednego álbo kilku źdźiebeł złożoney.

Vous chantez une chanſon champeſtre ſur voſtre chalumeau Sylveſtrem tenui muſam meditaris avenâ. *Virg.* Wygrywaſz pioſnkę wieyſką ná fuiarce ſwoiey.

CHAMADE, ſubſt. f. terme de guerre, (*C'eſt une certaine maniere de battre le tambour*, ou *de ſonner de la trompette pour ſigne qu'on veut capituler.*) Signum tympani, *ou* buccinæ ad colloquium. UDERZENIE do námowy o poddaniu ſię ſpoſob bicia w bęben álbo trąbienia ná znák námowięnia ſię o poddaniu.

Battre la chamade. Tubæ ſigno evocare ad colloquium. Uderzyć w bębny do námowy.

CHAMÆLEON BLANC, ſubſt. m. (*Plante médicinale qu'on appelle auſſi* CARLINE, *qui eſt douce & aromatique.*) Chamelæon albus. RUMIEN biały ziele lekarſkie, ktorą też zowią lepczyca wdzięczne y wonne.

CHAMÆLEON NOIR, *qu'on appelle autrement* CHARDONNETTE, (*qui a les feuilles ſemblables à l'Artichaut.*) Chamæleon niger. RUMIEN czarny álbo bronátny ináczey zowią Oſtropeſt co ma liście podobne Karczochom.

CHAMAILLER, V. n. (*Se battre contre un ennemi armé de toutes pieces, & frapper reciproquement ſur les armes des uns & des autres.*) Confligere. *Cic.* PASOWAC ſię, potykać ſię, z nieprzyiacielem ieżeli miia nieprzyiacielowi áleż zbroynym we wſzyſtką, broń o broń uderzać ieden z drugim.

CHAMAILLER *enſemble*. Ictus miſcere cum aliquo. *Tacit*. *Chamailler avec quelqu'un*. PASOWAC ſię z drugim w targańca z ſobę poyść.

CHAMAILLIS, ſubſt. m. (*L'action de chamailler*.) Conflictus, Conflictatio. *Cic*. TARGANIEC bitwa paſowanie ſię z kim.

CHAMARRER, V act. (*Mettre du paſſement*, ou *du galon ſur un habit*.) Veſtem (ſegmentis, *ou* auro) diſtinguere. OKŁADAC Suknie paſamonami álbo złotem lub ſrebrem haftować

Des veſtemens chamarrez. Veſtes ſegmentatæ. *Plaut*. Suknie z obłogami álbo haftowane.

Qui porte un habit chamarré. Segmentatus, a, um. *Mart*. Ten co w haftowanych ſukniach álbo w ſukniach z obłogą chodzi.

CHAMRRURE, ſubſt. f. (*Ornement d'habits fait avec du paſſement ou de la broderie*.) Segmenta, orum, neut. plur. *Plin*. OBŁOGA haftowanie ſukien paſſamonami álbo haftem.

CHAMBELLAN, ſubſt. m. (*Grand Maiſtre de la Chambre du Roy, & le premier Officier de la Couronne de France*.) Sacri cubiculi præpoſitus. PODKOMORZY Wielki Ochmiſtrz Pokoiu krolewſkiego y náypierwſzy Urzędnik Korony Francuſkiey.

(La charge de Chambella nous eſt décrite par Corrippus Afriquain en ces termes. Urząd Podkomorzego ieſt opiſana przez Koryppa Afrykańſkiego w te ſłowa.

Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.
Strzedz Domu, y Pańſkiego w chodzić do pokoiu,
Drzwi wewnątrz obwarować, y pilnować ſtroiu.

Cet Officier avoit auſſi le nom de *Cubicularius* ou de *Domeſticus Regis*, au commencement de noſtre Monarchie, ayant la charge d'habiller & de déshabiller le Roy, de faire ſon lit, & de coucher dans ſa chambre: & c'eſt aujourd'huy la fonction des premiers Valets de Chambre.) Ten Urzędnik miał też Imię Pokoiowego álbo Domownika Krola ná początku Monarchiy Francuſkiey, maiąc powinność ubierać, y [illegible] Krola [illegible], y ſypiać w pokoiu iego, á dziś to ieſt powinność pierwſzych Izdebnych ſług.

CHAMBERY, (*Ville capitale de Savoye ſur la petite riviere d'Orbanne*.) Camberiacum, ci, n. Camberium, ii, n. Cameriacum, ci, n. SZAMBERY Miaſto głowne Sabaudyi nád rzeką Orbanną.

(Quelques Geographes donnent le nom de *Civaro, onis, f.* à Chambery.) Niektorzy Krayopiſowie názywaią Ciwaro miaſto S[illegible]bery.

Qui eſt de Chambery. Camberiacenſis & hoc Camberi cenſe. adject. Szambery[illegible] ten co ieſt z [illegible]bery.

CHAMBORT, (*Château royal dans le Blaiſois*,) Camboritum, i, n. SZAMBOR Zámek Krolewſki w Blezeyſkim.

CHAMBRANLE, ſubſt. m. (*Ornement de menuiſerie*, ou *de pierre qu'on met autour des chambres & des cheminées*.) Antepagmenta. *Vitr*. ODRZWI, Snycerſką robotą álbo kamieniarką koło odrzwi y kominow ozdobnie dane.

CHAMBRE, ſubſt. f. (*Membre d'un logis, qui fait partie d'un appartement*.) Camera. *Cic*. (*les chambres eſtoient autrefois voutées*.) Conclave. *Cic*. Izba część mięſzkania w domu. Izby bywały przedtym ſklepione.

CHAMBRE *où l'on couche*. Cubiculum, i, n. *Cic*. Thalamus i, m. *Virg* IZBA ſypialnia, łożnica.

CHAMBRE *ſecrete & reculée dans le derriere d'un logis*. Cella, æ, f. *Cic*. IZBA nátylná ná uſtroniu ſchowanie.

CHAMBRE *de louage*, *Chambre garnie*. Meritorium cœnaculum, i, neut. IZBA do náięcia, Izba porządnie w ſprzęty ubrana náiemna.

Loger en chambre garnie, (*Donner à loger*.) Cœnaculariam facere. *Vlp*. Naymować mięſzkania, trzymać nánaiem gotowe mięſzkanie.

Loger en chambre garnie, (*y habiter*.) Meritorium cubiculum habitare. Mięſzkać w mięſzkaniach przybranych náiemnych.

CHAMBRE *où l'on mange*. Cœnaculum. *Plin. Jun*. OEcus, i, m. *Vitr*. IZBA iadalnia.

CHAMBRE *où l'on reçoit les hoſtes*. Hoſpitale cubiculum. IZBA Gościnna do przyimowania gości.

CHAMBRE *du pilote* (*dans un navire*.) Magiſtri diæta, æ, fœm. *Petr*. IZBA, Buda, ſzyprowſka naſtatku.

CHAMBRE s'employe auſſi (*en parlant des valets qui rendent ſervice à la chambre*, *& de quelques utenſiles qui y ſervent aux neceſſitez de la vie*.) comme *Homme*, ou *Valet de chambre*. Cubicularius, ii, m. *Cic*. IZBA álbo izdebna kładzia ſię też mowiąc o czeladzi ktora w izbie poſługuie, y o niektorych ſtatkach álbo ſprzętach izbie ſłużących y potrzebom życia iako człowiek álbo ſługa izdebny.

Fille, ou *Femme de chambre*. Ancilla cubicularia. Panna, álbo Białogłowa izdebna.

Robe de chambre. Nocturna veſtis, *genit*. nocturnæ veſtis, f. *Hor*. Szata izdebna ſypialna.

Pot de chambre. Matula, *ou* Matella, æ, fœm. *Plaut. Mart*. Náczynie izdebne wodne, urynał.

Nous nous ſommes haſtez de faire les chambres & de nettoyer par tout. Lectis ſternendis, munditiiſque apparandis ſtuduimus. *Plaut*. Spieſzyliśmy z oporządzeniem izb y z uprzątnieniem wſzędzie.

CHAMBRE ſe dit par excellence (*de la Chambre du Roy*, *& des Officiers qui y ſervent*, *& des meubles qui y ſont deſtinez*.) comme *Les premiers Gentils-hommes de la Chambre*. Primicerii ſacri cubiculi. *Caſſiod*. IZBA Pokoy ſię mowi przez wybor o Pokoiu Krolewſkim y Urzędnikach tám ſłużących y ſprzętach do niego náleżących: iáko, Pierwſi Pokoiowi Krola.

Premier valet de chambre. Decurio cubiculariorum. *Suet*. Starſzy nád izdebnemi álbo ſzatnemi Krolewſkiemi.

Valet de chambre, (*chez le Roy*.) Cubicularius, ii, m. *Cic*. Izdebny ſzatny Krolewſki.

Huiſſiers de la chambre, (*qui ſont à la porte de la chambre du Roy*.) Qui aſtant ad foros cubiculi regii. Odźwierni Krolewſcy co przy drzwiach pokoiu Krolewſkiego ſtawaią.

Page de la chambre. Ephebus cubicularius, i, m. Młodzianie izdebni álbo pokoiowi.

CHAMBRE ſignifie quelquefois *Vn lieu caché & retiré*. comme *Eſtre en chambre*, *travailler en chambre*, (*parlant de certains ouvriers qui ne ſont point en boutique*.) Intra privatos parietes operari. IZBA znáczy czaſem mieyſce ſkryte y oſobne, iáko: Być w izbie, robić co w izbie mowiąc o niektorych rzemieślnikach ktorzy nie w ſklepie ſiedzą.

CHAMBRE ſe dit auſſi de pluſieurs Juriſdictions où on rend la juſtice en chaque Parlement. IZBA ſię też mowi o urzędowych mieyſcach gdzie ná ſądy zaſiadaią y ſprawy ſądzą w każdym Trybunale.

LA GRAND'CHAMBRE, (*qu'on appelle autrement* CHAMBRE DES AUDIENCES.) Primarium centumviralis Senatûs tribunal. WIELKA izba inaczey nazywaią izba ſłuchania ſpraw.

Conſeillers de la Grand'Chambre. Senatores primarii tribunalis. Radni Panowie wielkiey izby ſądowey.

CHAMBRE DE LA TOURNELLE, (*où ſe jugent les procès criminels*, *qui eſt ainſi appellée*, *parce que les conſeilliers des autres Chambres du Parlement y vont tour à tour*.) Rerum capitalium ſummum tribunal, n. IZBA ſądow koleynych kędy ſądzą ſprawy głowne tak nazwana, bo Radni Panowie innych izb ſądowych tam zaſiadaią koleyno.

Conſeiller à la Tournelle. Rerum capitalium Senator. Radny Pan izby ſądow koleynych.

LES CHAMBRES DES ENQUÊTES, (*qui jugent des procès par écrit*.) Inquiſitorum curia. Izba Inkwizycyi gdzie ſądzą ſprawy ná piśmie.

Conſeillier aux Enqueſtes. Inquiſitor. Inkwizytor.

CHAMBRE DES VACATIONS, (*où l'on juge pendant les vacations*, *des matieres proviſoires*.) Juſtitii curia. Izby ſądow wywołanych, gdzie ſię ſądy odprawiaią podczas wywołania ſądow, inſzych ſpraw wczeſnego opatrzenia.

CHAMBRE DES COMPTES, (*eſt une Cour ſouveraine où ſe rendent & s'examinent tous les comptes des deniers royaux*) Rationum regiarum, (*ou* fiſci) curia. IZBA Skarbowa álbo ſpraw ieſt ſąd naywyżſzy gdzie oddaią y roſtrząſaią wſzytkie rachunki pieniędzy krolewſkich.

Les Officiers de la Chambre des Comptes, (*qui ſont les Maiſtres des Comptes*, *les Correcteurs des Comptes*, *les Auditeurs des Comptes*.) Rationum regiarum, (*ou* rerum ad fiſcum pertinentium) ſupremi judices. Urzędnici Izby albo ſądow ſkarbowych ktorzy ſą Rachmiſtrze, Poprawiacze, rachunkow, y ſłuchacze rachunkow.

CAUSES, ou *Procès ou ſe jugent les chambres aſſemblées*. Cauſæ comitiales. SPRAWY Walne ktore ſię ſądzą na Trybunałach álbo izbach ſądow razem zaſiadaiących.

LES CHAMBRES *aſſemblées*. Conſeſſus univerſæ curiæ. SĄDY zagaione wſzyſtkich urzędow zaſiadaiących razem.

ARRESTS DONNEZ *les chambres aſſemblées*. Decreta comitialia. DEKRETA wydane od ſądow walnych zaſiadaiących, álbo Dekreta Trybunalſkie ſądow głownych.

CHAMBRE ſe dit auſſi *des Juriſdictions extraordinaires eſtablies par des Commiſſions du Roy pour un certain temps*. comme *La Chambre de Juſtice*, (*où l'on juge des malverſations dans l'adminiſtration des finances*.) Curia exactionum, f. IZBA ſię też mowi o ſądach nadzwyczaynych ktore Krol ſtanowi dla iakich ſpraw oſobliwych ná iaki czas, iako Izba álbo ſądy ſprawiedliwości, gdzie ſądzą ukrzywdzenia w ſprawowaniu ſkarbu.

Chambre ardente, (*où l'on juge des empoiſonnemens*.) Veneficiorũ curia, f. Izba álbo ſądy ogniſte gdzie ſądzą czarownictwa

ON DIT proverbialement, *Vn homme a des chambres vuides*, *Il a des chambres à louër dans la tête*, pour dire, *Il eſt extravagant*, *il a peu de cervelle*, *il a la teſte légere*. Infelix eſt cerebri. *Horat*. MOWIĄ przyſłowiem: Człowiek u ktorego izby puſtkami ſtoią *álbo* má izby ná náiem w głowie, to ieſt dziwak małoco má muzgu, puſta głowá.

CHAMBRÉE, ſubſt. f. (*Nom collectif qui ſe dit de ceux qui ſont & qui logent dans une meſme chambre*.) Contubernium. *Cicer*. SPOŁ mieſzkanie w iedney izbie.

Qui eſt d'une meſme chambre, en terme de guerre, (*qui fait chambrée avec un autre*.) Conturbernalis. *Cic*. Towarzyſz termin woyſkowy, iednego huſca.

Faire chambrée. Veſti contubernium facere. *Petr*. Towarzyſzyć ſpołkować w mięſzkaniu.

CHAMBRER, V. neut. terme de guerre, (*Loger enſemble ſous une meſme tente*, ou *en une meſme baraque*, ou *caſerne*.) Veſti contubernium facere. *Petr*. POD iednym namiotem, ketarą, nakryciem mieſzkać.

CHAMBRETTE, ſubſt, f. (*Petite chambre*.) Cellula, æ, f. *Plin*. IZDEBKA.

CHAMBRIER, ſubſt. m. (*C'eſt un Officier chez les Moines & dans les Chapitres qui a le ſoin du revenu & des affaires au Chapitre*) Camerarius. m SKLEPOWY urzędnik u mnichow y w Kapitułach, co má ſtaranie o dochodach y potrzebach kapituły.

CHAMBRIERE, ſubſt. f. (*Servante qui nétoye la chambre*) Ancilla cubicularia, æ, f. IZDEBNA, ſłużebiſia do izby, dziewká.

(Mot de mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w języku Francuſkim.

CHAMBRIERE, (*Vn long fouët fait d'une large courroye de cuir*.) Scutica, æ, f. *Horat*. TRZEPACZKA bicz długi z ſzerokiego rzemienia zrobiony.

CHAMBRILLON, ſubſt. f. (*Petite ſervante fort mal-propre*.) Quaſillaria, æ, f. *Petr*. SZORTUCH dziewczyſko bardzo niechludne.

(Mot de Mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w języku Francuſkim.

CHAMEAU, ſubſt. m. *on prononce* chamau. (*Animal de voiture*, *qui eſt fort commun dans l'Orient*.) Camelus. *Solin. Liv*. WIELBLĄD bydlę do iazdy bardzo poſpolite w wſchodnich kraiach.

De chameau Camelinus. *Plin*. Wielblądzy.

CHAMELIER, ſubſt. m. (*Qui penſe & conduit des chameaux*.) Camelarius. *Arcad*. WIELBŁĄDNIK, co koło wielbłądow chodzi, y one prowadzi.

CHAMOIS, ſubſt. m. (*Chevre ſauvage qui habite ſur le plus haut des montagnes*.) Rupicapra. *Plin*. KOZA dzika co ná ſkałach naywyſzych ſię znayduie.

CHAMOIS, ou *Peau de chamois*. Rupicapræ pellis. SKORA kozy dzikiey.

CHAMP, ſubſt. m. *on prononce* chan *ſans faire ſonner le* p, *& prononçant l'*m *comme une* n. (*Piece de terre qu'on laboure*.) Ager. *Cic*. POLE, Rola około ktorey robią nie wymawia ſię *w* Francuſkim *p*, ná końcu á *m* brzmi iáko *n*.

Petit champ. Agellus. Rolka.

DES CHAMPS, (*qui concerne les champs*.) Agrarius. *Cic*. ROLNICZY.

CHAMP *labouré*, (*où il n'y a rien de ſemé*.) Arvum. *Var*. ROLA uprawna nie ſiana.

Champ labouré & enſemenſé. Sata, orum, n. plur. ROLA zaſiana.

Champ qu'on laboure pour la premiere fois au Printemps, *& qu'on laiſſe repoſer juſques à l'Automne*. Vervactum. *Plin*. Odłog ruſzany ná wioſnę pierwſzy raz, y ktory tak leży aż do Ieſieni.

Champ qu'on laiſſe repoſer de deux années l'une. Novalis ager. *Virg*. Ugor pole ktore odpoczywá co drugi rok.

Champ qu'on laboure & qu'on fait porter toutes les années. Reſtibilis ager. *Var*. Rola co rok rodząca.

Champ cultivé. Cultus ager. *(*Le contraire eſt* Incultus ager. *Cic*. *Champ qui n'eſt point cultivé*.) Rola uprawná, przeciwná ieſt rola nietykana zaniedbaná.

Champ fertile. Ager fertilis. *(*Le contraire eſt* Ager infelix. *Virg*. *Vn champ ſtérile*. Rola urodzayna. *Przeciwna ieſt rola nieurodzayna.

Champ qui ne porte preſque plus rien. Ager jejunus & exilis, **Vn champ qui ne porte plus*, *qui eſt uſé*. Ager effœtus. *Virg*. Effetum ſolum. **Vn champ qui n'a encore rien porté*. Rudis ager. Rola chuda co prawie nic nie wydaie z ſiebie. *Rola wyſilona co iuż nic nie rodzi calo. *Puſtka ná ktorey ſię ieſzcze nic nie rodziło odłog.

LES CHAMPS, ou *La Compagne*, (*ce qui eſt hors des villes*) Rus. POLA Wſie, to co ieſt za miaſtem.

Maiſon des champs. Villa, æ, f. Rura. *Cicer*. Wioſka Folwark mięſzkanie wieyſkie.

Ils ſont venus à leur maiſon des champs. In ſua rura venerunt. *Cic*. Przybyli do wioſki ſwoiey.

Aller aux champs. Rus petere. *Cic*. Iść iechać ná wieś, do wſi.

Paſſer quelque temps aux champs Ruſticari. *Cic*. Bawić ſię goſpodarſtwem, wieyſki żywot ná czas iaki prowadzić.

Lors que les hommes ſont allez aux champs. Ubi ruri rurant homines. *Plaut*. Gdy ludzie po wſiach ſiedzą, álbo na wieś wyieżdżaią.

Vne femme des champs. Ruſtica & ruſticana mulier. Wieśniaczká.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a un œil aux champs & l'autre à la ville*, pour dire, *Il eſt fort vigilant & fort clairvoyant*. Hic homo habet centum oculos. *Phæd*. MOWIĄ przyſłowiem: Ten człowiek má iedno oko ná wſi, á drugie w mieście, albo u dworu, to ieſt, ieſt bardzo czuyny pezezorny

ON DIT auſſi, *Vn homme court les champs*, *court les ruës*, pour dire *Il eſt fou*. Ceritus eſt. *Cic*. MOWIĄ też biega po polach pod ulicach, to ieſt oſzalał.

ON DIT encore, *Il ſe met aux champs*, *il s'emporte de colere pour la moindre choſe*. Effertur iracundiâ pro re minimâ. MOWIĄ ieſzcze: wypada w pole, rozgniewa ſię o lada rzecz

Mettre quelqu'un aux champs, *le faire emporter*. Stomachum ac bilem alicui movere. *Cic*. W pole kogo wywieść, do gniewu go przywieść.

ON DIT pareillement, *Donner la clef des champs à quelqu'un*, (*le mettre en liberté*, *le laiſſer aller*.) Abeundi copiam & facultatem alicui dare. *Cic*. MOWIĄ też dać komu klucze w pole, to ieſt puścić go wolno dać mu precz poyść.

CHAMP ſe dit quelquefois *d'une place publique*, *qui a de l'eſtendue & qui eſt unie*. Campus. **Le champ de Mars* (*Place de l'ancienne Rome*.) Campus Maritus. *Hor*. **Le Champ de Flore*. Floræ campus. *Cic*. POLE ſię mowi czaſem o placu iakim poſpolitym obſzernym, y rownym. *Pole Marſa plac w ſtarym Rzymie *Pole Flory.

CHAMP en terme de guerre ſignifie *Le lieu où ſe donne quelque bataille*. Campus, i, m. *Virg*. Pole po woyſkowemu znaczy mieyſce gdzie bitwę iaką wydaią.

Ils demeurerent maiſtres du champ de bataille, *ils gagnerent le champ de bataille des ennemis*. Potiti ſunt campo hoſtium. Pola panami zoſtali, wygrali odebrali pole nieprzyiaciołom, pole nad niemi otrzymali.

Il mourut ſur le champ de bataille. In prælio cecidit. *Cic*. Poległ umarł ná placu.

CAMP ſe dit au figuré *des ſujets & des matieres*, *où les Orateurs peuvent exercer leur éloquence*. Campus, Materies. *Cic*. POLE ſię mowi, niewłaśnie, o rzeczach y okolicznościach gdzie mowcy mogą z ſwoią ſię obſzerniey rozſzerzyć wymową.

Cet hiſtorien a un beau champ pour louer ſon héros. Hiſtoricus magnum habet campum ad laudem herois ſui. *Pli. Jun* Ten Hiſtoryk ma piękne pole do pochwał Rycerza ſwego.

J'ay un beau champ, ou *une belle occaſion de me venger de luy*. Nactus ſum ultionis amplam occaſionem. *Cic*. Mam piękne pole álbo okazyą do zemſzczenia ſię.

Vn beau champ pour diſcourir. Latiſſimus dicendi campus. *Cic*. Obſzerne do mowienia pole.

ON DIT en terme de guerre, *Battre aux champs*, pour di-

re *Battre la marche pour décamper.* Signum profectionis dare. MOWIĄ po woyſkowemu zatrąbić w pole, do ruſzenia obozu.

LES CHAMPS *Elyſées*, ou *Eliſiens* (*dont Virgile fait la deſcription dans le 6. liv. de ſon Enéide,*) *le ſéjour des Bienheureux ſelon les Poetes.* Campi Elyſii, *Virg.* POLA Elyzeyſkie ktore wirgiliuſz opiſuie w 6. kſiędze Eneidy ſwoiey. Ray błogoſławionych według Poetow.

SUR LE CHAMP, (*Sur l'heure, dans le moment.*) Extemplo. E veſtigio. Illicò. Continuò. Statim. In ipſo temporis articulo. *Cic.* WLOT, zaraz, w tym punkcie.

Parler, ou diſcourir ſur le champ. Dicere ex tempore. *Cicer.* Mowić álbo rozmawiać o czym do razu.

Diſcours fait ſur le champ. Extemporalis oratio. *Quint.* Mowá oczym do razu, bez przygotowania.

Facilité de parler ſur le champ. Facilitas extemporalis. *Quint.* Łatwość mowienia do razu niegotuiąc ſię.

Il avoit le Latin & le Grec ſi à commandement, qu'il pouvoit faire ſur le champ des diſcours en l'une & en l'autre Langue. Latinæ Græcæque linguæ erat promptus & facilis ad extemporalitatem uſque. *Suet.* Tak doſkonały był w ięzyku Łacińſkim y Greckim że dorazu mogł mowę mieć w tym álbo owym ięzyku niegotuiąc ſię.

Prendre conſeil ſur le champ. Conſilium ex tempore capere *Cic.* Dorazu wtym punkcie rádę wziąć iáką.

CHAMP, (*de l'Ecu, ou d'une Tapiſſerie.*) Area, æ, f. POLE w Herbie álbo w tarczy álbo tło w obiciu.

A TOUS BOUTS DE CHAMP, (*A tous momens.*) In ſingula momenta. **Il héſite à tous bouts de champ.* Fermè continenter [illegible] illius memoria. CO MOMENT co ráz. *Co raz co ſtąpi to ſię potknie, álbo to ſt[illegible]e.

CHAMPAGNE, (*Province de France, dont Troyes eſt la capitale.*) Campania, æ, f. SZAMPANIA Prowincya F[illegible]cuzka ktorey, Treki ieſt ſtołeczne.

CHAMPENOIS, m. (*Celuy qui eſt de Champagne.*) Campanus, i, m. SZAMPANIANIN ten co ie[illegible]

CHAMPENOISE, f. (*Celle qui eſt de Campagne.*) Campana, æ, fœm. SZAMPANIANKA ta co ieſt z Szampaniy.

CHAMPART, ſubſt. m. (*Droit qu'un Seigneur a de prendre ſur les champs de ſa ſeigneurie, la dixiéme, treziéme ou quinziéme gerbe dans les moiſſons de ſes tenanciers.*) Decumanus ager, *genit.* decumani agri, m. *Cic.* ZAGONOWE Prawo ktore ma Pan odbierania z rol dziedzicznych ſwoich dzieſiąty trzynaſty álbo piętnaſty ſnop od dzierżawcow.

CHAMPESTRE, adject. m. & f. *on prononce* CHAMPêTRE *élevant fort le premier e.* (*Des champs, de la campagne.*) Campeſtris & hoc campeſtre. *Cicer.* POLONY wymaw[illegible] ſię e. pierwſze w Francuzkim bardzo wyraźnie rolniczy wieyſki.

CHAMPIGNON, ſubſt. m. (*Petit fruit qui vient de luy meſme ſans ſemer & en tres peu de temps.*) Fungus, i, m. *Hor.* Boletus, i, m. *Juv.* GRZYB owoc mały ktory ſię ſam przez ſię rodzi bez ſiania y w krotkim czaſie.

Les meilleurs champignons ſont ceux des prez. Pratenſibus fungis optima eſt natura. *Hor.* Náylepſze grzyby ſą z łąk zbierane.

Aſſaiſonner des champignons. Boletos condire. *Juv.* Przyprawiać záprawiać grzyby.

CHAMPIGNON *d'une lampe*, ou *d'une chandelle*, (*Le bout de la meſche, quand elle eſt conſumée, qui paroiſt comme un petit champignon.*) Fungus, i, m. *Virg.* GRZYBEK w lampie álbo u świecy wierzch knota ſpalonego, ktory ſię wydaie iáko grzybek iaki.

DE CHAMPIGNON. Funginus, a, um. *Plaut.* GRZYBOWY.

ON DIT au figuré, *Il eſt de la nature du champignon,* (*Il eſt venu tout en une nuit,* c'eſt à dire *Il a fait fortune tout d'un coup.*) Fungino genere eſt, ſubitò crevit de nihilo. MOWIĄ niewłaśnie: z rodzaiu ieſt grzybow, nágle uroſł przez noc iedną, to ieſt: nieſpodzianie y nagle do ſzczęścia przyſzedł.

CHAMPION, ſubſt. (*Homme de guerre brave & genereux, qui ſoûtient une querelle par les voyes d'honneurs.*) Bellator, Pugnator, *Cic.* ZOŁNIERZ, Walecznik rycerz ſerca pięknego co drogami poczciwemi y z honorem dochodzi ſwego, Junak.

(Ce mot ſe dit bien en Poëſie, & eſt ironique dans la proſe.) To ſłowo ſłuży w wierſzu, á w mowie inſzey ieſt ná pośmiech

CHANCE, ſubſt. f. (*Premier coup de dez qu'on jette pour en faire jouër un autre.*) Primi teſſerarum jactûs fortuita puncta. RZUCENIE, Padnienie koſtki rozrucaiąc ſię przed grą.

CHANCE ſignifie auſſi *Coup heureux, rencontre avantageuſe & fortuite.* Sors, Fortuna, Felix caſus, *Cic.* RZUCENIE koſtki álbo padnienie znáczy też wypadek iáki ſzczęśliwy y nieſpodziany.

Cet homme eſt en chance, eſt en bonheur. Aſpirat ipſi fortuna. *Cic.* Temu człowiekowi ſzczęśliwie koſtka pada, powodzi mu ſię ſzczęśliwie ſzczęście mu ſłuży.

La chance a voulu, le hazard a voulu qu'il a trouvé une bourſe. Caſu & fortuito crumenam reperit. Los ſprawił ſzczęście chciało, że ználazł worek.

La chance tourne. Mutat fortuna. *Liv.* Mutatur fortuna. *Plaut.* Loſy ſię odmieniaią.

La chance eſtoit déja tournée. Jam fortuna verterat. *Liv.* Już ſię loſy były odmieniły.

CHANCEL, ſubſt. m. (*Une partie du Chœur d'une Egliſe, qui eſt entre le maiſtre Autel & la baluſtrade qui le ferme.*) Cancellum. SZRANKI mieyſce okreſzone álbo ogrodzone części choru Kościelnego między wielkim ołtarzem, y kratą ktora ie zámyka.

CHANCELANT, m. CHANCELANTE, f. adject. (*Qui n'eſt pas ferme & aſſuré.*) Titubans. Labans. Vacillans. *Cicer. Quint.* POTACZAIĄCY, ſię co nie ieſt pewny, y mocny.

Chancelant d'avoir beu. Ex vino vacillans. *Quint.* Potaczaiący ſię [illegible]

ON DIT au figuré *Un Royaume chancelant.* Labans imperium. *Claud.* MOWIĄ niewłaśnie Kroleſtwo chwieiące ſię

[illegible] la fortune chancelante du peuple Romain. Labantem fortunam populi Romani ſuſtinere. *Liv.* Weſprzeć zachwiane ludu Rzymſkiego ſzczęście.

Un eſprit chancelant. Titubans animus *Plaut. Liv.* **Une armée chancelante, (qui n'eſt pas ferme pour ſon Prince.)* Exercitus vacillans. *Tacit.* Umyſł chwieiący ſię ważący ſię. *Woyſko chwieiące ſię ważące ſię, ktore nie ieſt ſtałe ná ſtronę Páná ſwego

CHANCELEMENT, ſubſt. m. (*Démarche chancelante, & qui n'eſt point ferme ni aſſurée.*) Titubantia. *Suet.* Titubatio. *Quint. Sen.* POTACZANIE ſię, zátaczanie ſię, chod nie mocny y niebezpieczny.

CHANCELER, V. n. (*Branler, n'eſtre pas ferme ni aſſuré.*) Titubare. Vacillare. *Ovid. Cic.* POTACZAC ſię zataczać ſię chwiać ſię niebyć pewnym y ſtatecznym.

Chanceler d'avoir trop beu. Vacillare ex vino. *Quint.* Zátaczać ſię nápiwſzy ſię zbytecznie.

Il chancele & marche en penchant tout le corps des deux coſtez. Vacillat toto corpore in utramque partem. *Cic.* Zátacza ſię y chodzi ná obie ſtrony ſię wſzyſtek ważąc.

Il chancele d'avoir beu & d'avoir dormi. Titubat mero ſomnoque gravis. *Ovid* Zátacza ſię nápiwſzy ſię y rozeſpawſzy.

CHANCELER, ſe dit figurément de ceux qui *ſont incertains, & qui ne ſont pas fermes dans leurs ſentimens.* Animo titubare. *Cic.* Fluctuare, *ou* Animo fluctuare. *Cic. Liv.* POTACZAC ſię mowi ſię niewłaśnie otych co nie ſą ſtali y nie odważni w zdaniu ſwoim.

Chanceler en parlant, (*ne pas parler avec aſſez de fermeté, ſe couper en parlant.*) Titubanter & inconſtanter loqui. *Auct. ad Heren.* Sermone labare. *Plin.* Potykać ſię w mowieniu, nie mowić beſpiecznie y odważnie záiąkać ſię mowiąc.

La mémoire chancele. Memoria labat. *Cicer.* Pamięć ſię potyka.

Sa fidelité & ſon courage ne chancela point le moins du monde dans mon affaire. In meâ cauſâ, hujus fides, virtus nunquam contremuit. *Cic.* Wierność iego y odwaga niezachwiała ſię áni potkneła bynaymniey w ſprawie moiey.

CHANCELLERIE, ſubſt. f. (*Lieu où ſe ſcellent les Lettres Royaux, les Arreſts & les Proviſions des Offices.*) Officina diplomatica, æ, f. KANCELARYA mieyſce gdzie pieczętuią liſty Krolewſkie, Dekreta, y przywilcie ná urzędy.

CHANCELIER, ſubſt. m. (*Premier Officier de la Couronne en ce qui regarde la juſtice, & qui eſt le Chef de tous les Conſeils.*) Quæſtor Principis candidatus. Quæſtor ſacri Palatii. KANCLERZ pierwſzy Urzędnik Koronny co do Sprawiedliwości náleży, y ktory ieſt głową wſzyſtkich rad ſądowych.

(Le *Cancellarius* dans l'Empire Romain n'eſtoit pas le meſme que celuy que nous appellons aujourd'huy Chancelier, qui eſt le meſme pour les fonctions & pour la dignité que celuy qu'ils appelloient, *Quæſtor Principis candidatus*, ou *Quæſtor ſacri Palatii*, de qui dépendoient les Secretaires & les Maiſtres des Requeſtes, ou enfin *Referendarius*, ou *Comes diſpoſitionum*, qui gardoit l'anneau, le cachet ou le ſeau du Prince, comme le dit Gregoire de Tours. Le *Cancellarius* de l'Empire Romain eſtoit un Officier de peu de conſequence, comme il paroiſt dans le Numerian de Vopiſcus, au lieu que le *Quæſtor ſacri Palatii* eſtoit l'Aſſeſſeur de l'Empereur & grand Juriſconſulte, comme en parle l'Empereur dans Caſſiodore, *Talem oportet eſſe Quæſtorem, qualem portare Principis deceat imaginem, adeſſe debet ſcientia juris.* Il l'appelle de plus *la voix & l'oracle de ſa Langue*, car il dreſſoit les Edits & Ordonnances, & les Reglemens qu'il falloit obſerver & mettre à exécution, il ſouſcrivoit tous les Actes d'importance, ſans quoy ils ne pouvoient eſtre publiez. Les Empereurs ſignoient les Minutes par ces 4. lettres, A. A. M. D. c'eſt à dire AUGUSTUS MANU DIVINâ, & le Chancelier mettoit au bas *Subſcripſi.* Quand cet Officier marchoit par les ruës, un Huiſſier portoit des faiſceaux devant luy, & le Peuple faiſoit des acclamations, l'appellant le Pere de l'Empire. On portoit auſſi les marques de ſa dignité, qui eſtoient entre autres un buffet couvert d'un tapis ſur lequel il y avoit un livre, & au milieu l'image du Prince, avec un rouleau d'Ordonnances; l'Empereur luy donnoit les titres de *Sublimitas & Magnificentia tua.*) Kanclerz w Páńſtwie Rzymſkim nie ten był co tu ſię opiſuie, y ieſt właśnie ten co do urzędu y godności ktorego oni názywali Sędzią náywyſzſzym nádwornym, do ktorego władzy náleżeli ſekretarze y ſtarſi nád ſupplikami álbo náoſtatek Referendarz lub Namieſtnik władzy Krolewſkiey, ktory trzymał u ſiebie pierścień ſignet álbo pieczęć Krolewſką iáko o tym piſze Grzegorz Turońſki. Kanclerz zaś Páńſtwa Rzymſkiego był urzędnik nie tak wielkiey powagi iáko ſię pokazuie w Numeryanie Wopiſka, ále Sędzia Náywyżſzy zádworny záſiadał z ſamym Ceſarzem, y bardzo biegły w prawie był iáko o nim mowi Ceſarz u Kaſſydora; Takim powinien być Kanclerz iáko temu należy ktory godnie na ſobie noſi y wyraża obraz ſamego Pana, u niego wiadomość prawa, á nád to názywa go Głoſem ſwoim y uſt ſwoich wyrokiem. Gdyż on Mandaty y Uſtawy układał y Uniwerſały y to wſzyſtko co záchowywać wſzyſcy mieli y do ſkutku przywieść. On też ſię podpiſywał ná wſzyſtkich poważnych iákich rzeczach á bez tego nie mogły być wydane y ogłoſzone. Ceſarze podpiſywali papiery ſobie podane temi czterema literami, A. A. M. D. to ieſt AUGUST z RĘKI BOSKIEY á Kanclerz ná ſpodzie przydawał *Podpiſałem* kiedy ten Urzędnik ſzedł po mieście przed nim urzędowy ſługa ieden chodził nioſąc Laſkę, á poſpolſtwo okrzyki czyniło [illegible] całego, noſzono też znáki urzędu Iego iáko między inſzemi [illegible] ná ktorym była kſięga, á [illegible] kilka kart uſtaw zwinionych, Ceſarz mu dawał [illegible] y *Wſpaniałość Twoia.*

CHANCELIER *des Univerſitez,* (*eſt un Commis du Pape pour* [illegible] *Facultez,* [illegible] *Arts,* [illegible] *de la Medicine.*) Univerſitatis Cancellarius, ii, maſc. KANCLERZ w Akademiach ieſt poſtanowiony od Papieża [illegible] nia Błogoſławieńſtwa Apoſtolſkiego tym ktorzy ſię wyz[illegible] ią we czterech głownych náukach, to ieſt Konſztow, wyzwolonych, Teologii, Pr[illegible] D[illegible]chownego, y Lekarſkiey nauki.

CHANC[illegible], m. CHANCEUSE, f. adject. (*Qui est heureux, qui a* [illegible]) [illegible] *Cic.* [illegible] SZCZĘŚLIWY [illegible] ſzczęśliwe ſprzyiaią

CHANCEUX [illegible] *Il eſt chanceux à* [illegible] Malo fato cecidit & perfregit [illegible] SZCZĘŚLIWY [illegible] w zły ſpoſob, iáko ſzczęśliwy ieſt, albo ma ſzczęście do upádnienia y nogi złomania

CHANCRE, ſubſt. m. (*Ulcere malin qui ronge les chairs, & qui eſt cauſé ſouvent par un mal vénérien.*) Cancer, *genit.* cancri, m. *Celſ.* Carcinoma, atis. *Plin.* KANCER wrzod ziadliwy [illegible] ciało, á czeſto ſię przydaie z choroby wſzeteczney

Avoir un chancre. Occupari Laborare Exedi cancro. **Remedier à un chancre.* Obſiſtere cancro. *Celſ.* Mieć kancer. *Leczyć ná káncer.

CHANCRE, (*Poiſſon, eſpece d'écreviſſe.*) Cancer, *genit.* cancri, m *Plin.* RAK.

ON DIT proverbialement d'un goulu, *Il mange comme un chancre.* Venter vorax. *Ovid.* MOWIĄ przyſłowiem o obżartym, żrze iáko kancer.

CHANCREUX, m. CHANCREUSE, f. adject. comme *Un ulcere chancreux.* Ulcus ſerpens & corrodens. KANCEROWANY, Kanceruiący Kanceruiąca iáko wrzod kanceruiący

CHANDELEUR, ſubſt. f. (*Feſte de la Purification de la ſainte Vierge, qu'on celebre dans l'Egliſe le 2. de Février.*) Purificatio beatæ Mariæ. GROMNICA Swięto Oczyſzczenia N. M. P. ktore obchodzi Kościoł 2. Lutego.

(Parce qu'on porte des cierges ce jour là qui repreſentent que J. C. eſt la lumiere du Monde) Gdyż tego dnia gromnice noſzą [illegible] że Chryſtus Jezus ieſt świátłością świata

CHANDELIER, ſubſt. m. (*Utenſile qui ſert à mettre une chandelle.*) Candelabrum, bri, n. *Cic.* LICHTARZ ſprzęt ſłużący do ſtawiania świecy.

CHANDELIER *à branche*, (*qu'on pend au plancher.*) Candelabrum brachiatum penſile. LICHTARZ z promieniami [illegible], u połapu Luſtr.

CHANDELIER *à mettre contre une muraille.* Candelabrum quod parieti affigitur. LICHTARZ ktory do ściany przybiiaią

Petit chandelier bas. Humile candelabrum. Mały niſki lichtarzyk.

CHANDELIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend de la chandelle.*) Candelarum opifex. SWIECARZ co robi y przedaie świece.

CHANDELLE, ſubſt. f. (*Compoſition de ſuif fondu ou de cire, qu'on fait prendre autour d'une meche, & qui ſert à éclairer.*) Candela, æ, f. *Plin.* SWIECA rzecz złożona z łoiu álbo woſku roztopionego w ktory maczaią knot áby ſię go do koła chwycił, y ſłuży do świecenia.

Chandelle de ſuif. Candela è ſebo, *ou* è ſevo. *Apul.* Swieca łoiowa.

Chandelle de cire. Candela cerea, æ, f. Swieca woſkowa.

(Les Chandelles qu'on brule dans les Egliſes ſont de pure cire, & s'appellent *Cierges*, & chez les Grands Seigneurs elles s'appellent *Bougies*, & lors qu'elles ſont de ſuif, elles ſe nomment ſimplement *Chandelles*; on dit pourtant quelquefois des *Chandelles de cire.*) Swiece ktore palą w Kosciele ſą z woſku ſzczerego y názywaią ie *Sierż* w Francuſkim, u wielkich Panow zowią *Buży* á kiedy ſą łoiowe názywaią poproſtu świece, iednakże mowią czaſem świece woſkowe.

Faire de la chandelle. Candelas ſebare. *Colum.* Swiece robić

CHANDELLE ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Cette fille n'eſt belle qu'à la chandelle.* Eſt illi nocturna facies. *Petr.* SWIECA ſię mowi przyſłowiem w náſtępuiący ſpoſob: Ta Panna nie ieſt piekna chyba przy świecy.

ON DIT auſſi des choſes fort peu importantes, que *Le jeu ne vaut pas la chandelle,* (*Il y a plus à perdre qu'à gagner.*) Plus ex inde [illegible] quàm lucri. MOWIĄ też o rzeczach bardzo mało wartych, Gra świecy nie warta, więcy ſtraty niż zyſku żal ſię Boże świecy.

ON DIT encore (*d'un homme qui fait dépenſe d'un coſté, & ſa femme de l'autre.*) *Ils brulent la chandelle par les deux bouts.* Ab marito & ab uxore res perit. MOWIĄ ieſzcze o człowieku ktory z iedney ſtrony wydale y traci, á żona iego z drugiey, Palą świece z obu końcow.

CHANGE, ſubſt. m. (*Echange, troc d'une choſe pour une autre.*) [illegible]tio. Permutatio, onis, f. *Cic.* ZAMIANA mienianie [illegible] iedney zá drugą.

(Change ſe dit proprement d'un troc de meuble: *Eſchange* ſe dit des heritages: & *Permutation* ſe dit d'un benefice contre un [illegible] mienianie ſię mowi właśnie o mienianiu ſprzętow [illegible] mowi o dziedzictwach álbo dobrach, á pomienianie mowi ſię o Plebaniach

Je n'ay [illegible] mutatio mihi fraudi non fuit. Nie [illegible]

CHANGE ſignifie auſſi *Le Commerce d'argent, quand on le remet pour le faire tenir en un lieu éloigné de celuy où l'on eſt.* Permutatio, onis, f. *Cic.* MIENIANIE wekſel mowi ſię o handlowaniu y przeſyłaniu pieniędzy kiedy kto liczy pieniądze, áby były oddane w dalekim iákim mieyſcu od tego, gdzie ſię znayduie.

Je ſeray peu de temps à Rome, pour y toucher une lettre de change que j'y dois recevoir. Per paucos dies Romæ commorabor, dum accipio pecuniam quæ mihi ex publicâ permutatione debetur. *Cic.* Krotko ſię zábawię w Rzymie czekaiąc ná kartę pieniężną ktorą mam odebrać. *Ná wekſel.*

Envoyer de l'argent à Athenes par lettre de change. Permutare pecuniam Athenas. *Cic.* Odſyłać pieniądze do Aten przez kartę pieniężną, *przez wekſel.*

CHANGE, (*le profit qu'un Banquier tire de l'argent qu'il fait tenir.*) Collibus,i, m. Permutatæ pecuniæ uſura,æ,f. Emolumentum,i,n. *Cicer.* WEKSLOWE, zyſk od pieniędzy ktory bankierz bierze licząc pieniądze przez wekſel.

Faire tenir ou envoyer de l'argent par lettre de change à quelqu'un en payant le change. Collybo pecuniam alicui mittere, *ou* curare. *Bud.* Poſyłać komu pieniądze przez kartę pienięźną przez wekſel zápłaciwſzy wekſlowe.

LETTRE DE CHANGE. Reſcriptum permutatæ pecuniæ ab alio ſolvendæ. WEKSEL, karta ná pieniądze zámienione

Ce Banquier m'a fait tenir à Lyon mille écus par lettre de change. Hic menſarius ſuo chirographo mille nummos Lugduni juſſit mihi numerari. Ten Bankierz dał mi ná tyſiąc talerow do Lugdunu wekſel.

LA PLACE *du change.* Forum argentarium,i,n. Argentariæ,arum,f.pl. *Plaut.* PLAC Kambierſki Wekſlarſki.

Le lieu ou ſe fait le change, la Banque. Menſa, æ, f. *Cic.* Kambiernia, wekſlarnia kram mieyſce zmieniania pieniędzy.

CHANGE en termes de venerie, (*quand des chiens qui pourſuivoient un cerf ou quelque gibier, le quittent pour courir après un autre qui ſe preſente.*) In ſectando cervo, canū erratio, onis,f. NA przełay terminem myśliwſkim: kiedy pſy ktore goniły Jelenia álbo iákiego zwierza innego porzucą á zá inſzym gonią co ſię dopiero ruſzy.

Garder le change du cerf, c'eſt en venerie, (*ne prendre pas le change.*) Canes ab omni alio cervo abſtinere, quàm quem ſectantur. **Prendre le change,* c'eſt au contraire *Chaſſer en autre cerf que celuy qui a eſté lancé.* Alium cervum ſectari, *ou* perſequi, quàm qui fuit excitatus. Trzymać trop zwierza nie gonić na przełay. *Gonić ná przełay, gonić zá inſzym zwierzem ktory ſię pokaże á nie zatym ktory był wyſtraſzony

Les chiens prennent ſouvent le change du cerf. Canes ſæpè eluſi adventitium cervum perſequuntur. Pſy często na przełay Jelenia gonią.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Un homme a pris le change,* (*quand on luy a fait quitter quelque bonne affaire, pour en pourſuivre une moindre.*) Unum quid melius & uberius dimittit, ut quid vilius ſectetur. W TYM rozumieniu mowią człowiek poſzedł ná przełay kiedy odſtąpi co dobrego á zá czym mnieyſzym ſię puści.

PRENDRE *le change,* (*ſe tromper.*) Errare. Aberrare, (o, as,avi,atum.)n. OMYLIC ſię, oſzukać ſię.

Il eſt aiſé de luy donner le change, ou de luy faire prendre le change dans la diſpute. A re propoſitâ facile eſt illum abduci, *ou* avocari. Łatwo go oſzukać zwieść w wſporze.

Il a fait tout ſon poſſible dans cette diſpute pour donner le change à ſon adverſaire. In hac concertatione pro viribus fecit, ut adverſarium alio traduceret. Wſzyſtko co tylko mogł czynił ná tey wſporze, áby przeciwnika ſwego uwiodł, y w oſzukanie wprawił.

Donner le change aux ennemis, (*faire ſemblant d'attaquer une place, & en attaquer une autre.*) Hoſtes deludere, dum illam modò & aliam urbem oppugnare fingimus. Oſzukać nieprzyiaciela pokazuiąc niby że ſię uderza ná iákie miaſto, á uderzyć ná inſze. *Fintę uczynić.*

ON DIT proverbialement, *Rendre le change à quelqu'un,* (*luy donner ſon change, luy rendre la pareille, luy repliquer fortement.*) Verbum verbo, par pari reſpondere alicui. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem oddać to za to, wet zá wet komu, oddác mu za ſwe.

CHANGÉ, m. CHANGÉE, f. part. paſſ. Mutatus. Immutatus,a,um. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, Odmieniony

CHANGEANT, maſc. CHANGEANTE, f. (*on prononce* chanjant,) Part. act. (*Qui change ſouvent.*) Mutans, antis, omn. gen. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, mieniący co ſię często mieni.

Couleur changeante, (*qui change ſelon divers aſpects du ſoleil & de la lumiere.*) Color varians. Farba mieniąca co ſię mieni według rożnego poyrzenia ſłońca, lub światła.

ON LE DIT figurément *de ce qui eſt inconſtant & variable* Mobilis & hoc mobile. *Cic.* MOWIĄ, toż niewłaśnie o tym co ieſt odmienne y nieſtateczne.

Il n'y a rien de plus changeant que l'eſprit de la femme. Varium & mutabile ſemper fœmina. *Virg.* Nie maſz nic odmienńieyſzego nád umyſł Białogłowſki.

Le vulgaire eſt fort changeant. Mobiles vulgi animi. *Liv.* **Changeant pour la moindre eſperance.* Ad omnem auram ſpei mobilis. *Liv.* Poſpolſtwo bardzo ieſt odmienne. *Odmienny zá lada nadzieią

Une vie changeante. Varia & commutabilis vitæ ratio. *Cic.* Zycie nieſtateczne niejednoſtayność odmienność życia

CHANGEMENT, ſubſt. m. (*Transformation, alteration d'un corps, qui ſe convertit en autre.*) Mutatio. Immutatio. Transfiguratio, onis, f. *Cic. Plin.* ODMIANA, przewrocenie przemiana rzeczy iákiey w inſzą.

Le changement de la femme de Loth en ſtatuë de ſel, pour avoir regardé derriere elle, fut une punition divine. Lothi conjux, post ſe reſpectans, in ſtatuam ſalis fuit mutata à Deo propter vetitum. Przemiana żony Lotowey w bałwan ſoli, dla tego że ſię obeyrzała záſobą, było karą Boſką.

CHANGEMENT ſe dit *des choſes accidentelles.* Mutatio. Immutatio. Permutatio. Converſio. Inclinatio, onis, f. *Cicer.* ODMIANA mowi ſię o rzeczach przypadkowych.

Un changement de lieu & non point d'eſprit. Loci non ingenii mutatio. *Cic.* **Changement des eſprits & volontez.* Voluntatum & animorum inclinatio. *Cic.* Commutatio animorum & voluntatum. *Cæſ.* Odmiana mieyſca ále nie umyſłu. *Odmiana zdania y chcenia.

Changemens dans les affaires & dans les eſprits. Converſio rerum & animorum. *Cic.* Odmiana w rzeczach y umyſłach.

CHANGEMENT *de mœurs, de vie.* Morum mutatio. Vitæ con mutatio. Commutatum vitæ genus, *gen.* commutati vitæ generis, n. *Cic.* Odmiana obyczaiow y życia.

Le changement de deſſein eſt un port aſſuré pour celuy qui ſe repent. Conſilii mutatio optimus eſt portus pœnitenti. *Cicer.* Odmiana imprezy ieſt port beſpieczny dla tego ktory czego żałuie.

Ces nouvelles ont causé de grands changemens dans les eſprits. His nuntiis homines alii facti ſunt. *Cicer.* Te wieści wielką odmianę ſprawiły w umyſłach w ludziach.

LE CHANGEMENT *des ſaiſons ſe fait par l'approche ou l'éloignement des aſtres.* Converſiones, commutationeſque tempeſtatum cœli fiunt acceſſu ſtellarum & receſſu. *Cicer.* ODMIANA pory czaſow dzieie ſię przez oddalenie albo zbliżenie Planet.

SUJET *au changement, ſuiet à changer.* Mutabilis. *(*Le contraire eſt* Immutabilis. *Cic. Qui n'eſt point ſujet au changement.*) ODMIENNY, ſkłonny do odmiany. *przeciwna ieſt nieodmienny, co ſię nigdy nie odmienia.

CHANGEMENT, (*Varieté, diverſité.*) Varietas. Diverſitas atis, f. ODMIANA rożność odmienność.

Aimer le changement. Novis rebus, (*ou* varietate) capi, *ou* delectari. *Cic.* Kochać ſię w odmianach.

Le changement réjouït l'eſprit. Reficit animos ac reparat varietas. *Quint.* Odmiany rozrywkę czynią umyſłowi.

CHANGER. V. act. (*Transformer, transfigurer, faire paſſer d'une nature à une autre.*) Mutare. Transformare. Transfigurare. *Cicer.* PRZEMIENIAC, przeiſtaczać, przerabiać iedno przyrodzenie ná inſze.

Se changer en une autre figure. Mutare ſe in formam alterius. Przemienić ſię ná inſzą poſtać.

Toute l'eau de l'étang ſe change en ſel. Totum ſtagnum abit in ſalem. *Plin.* Wſzyſtka woda ſtawu przemienia ſię w ſol

Il me va changer depuis la teſte juſques aux pied & me paiſtrir tout de nouveau. Homo me interpolabit, meumque os finget denuò. *Plaut.* Przemieni mię od ſtop do głowy y cale mię inaczey ulepi.

CHANGER ſe dit auſſi *des choſes accidentelles & paſſageres,* comme *Le vent de Midy ſe changea tout d'un coup en un vent d'Occident.* Auſter in Africum ſtatim ſe vertit. *Cæſ.* PRZEMIENIC mowi ſię też o rzeczach przypadkowych, iáko: Wiatr południowy nágle ſię przemienił ná záchodni.

Changer de logis, (*en prendre un autre que celuy qu'on a, aller demeurer ailleurs.*) Ædes mutare. In alias ædes immigrare. *Cic.* Odmienić mięſzkanie, inſze ſobie mięſzkanie znaleść nie to ktore kto ma, gdzie indziey ſię przenieść.

Changer de place en place. Sedem mutare ex ſede. *Plin.* Odmieniać ſię z mieyſca ná mieyſce.

Se changer d'heure en heure. In horas mutari. *Hor.* Odmieniać ſię co godzina.

Le raiſin commence à changer de couleur, ou *à tourner.* Uvæ variant. *Colum.* Winogrady odmieniaią farbę, álbo zápalaią ſię

Il ſe vit changé dans ſon miroir. In ſpeculo ſe vidit alterum. *Hor.* Obaczył ſię zmienionym w zwierciedle.

Son teint en changeant change ſon viſage & le rend hideux Color mutatus vertit eum in faciem hiſpidam. *Hor.* Płeć mu ſię odmieniaiąc odmienia mu twarz y czyni go brzydkim.

Les plus mauvais temps ſont ceux qui changent ſouvent. Peſſimæ ſunt tempeſtates, quæ variant maxime. *Celſ.* Náygorſze ſą czaſy te ktore ſię często mienią.

CHANGER, (*Echanger, troquer une choſe contre une autre*) Rem aliâ re, *ou* permutare, *ou* commutare. *Cic. Hor. Saluſt.* **On dit* Merces mutare, *ou* permutare. *Plin* *Troquer des marchandiſes.* MIENIAC, zmieniać, wymieniać iedno zá drugie. *Mowią zámieniać towary.

ON DIT au figuré, *Je ne changerois pas mon repos pour tous les treſors du monde.* Non mutarem otia divitiis Arabum. *Hor.* Regnare nolim, ut non ſim liber mihi. *Phæd.* MOWIĄ niewłaśnie niemieniałbym ſię zá pokoy moy ná wſzyſtkie ſkarby swiata całego.

(En effet la liberté eſt preferable à tous les treſors & à tous les royaumes.) Zápewne wolność lepſza ieſt nad wſzyſtkie ſkarby y Króleſtwa.

CHANGER *de diſcours, tenir un autre diſcours.* Sermonem aliò traducere, *ou* transferre, *ou* convertere. *Cic.* ODMIENIC n owę obrocić mowę do czego inſzego.

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viſte. Continuato & die & noctu itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis ad eum contendit, ut id nuntiaret. *Cæſ.* Bieżał dniem y nocą z tą nowiną do niego odmieniaiąc coraz konie dla prędſzego poſpiechu.

Changer un habit de paix en celuy de guerre. Mutare prætextam paludamento. *Plin. Jun.* **Changer d'habit avec quelqu'un.* Mutare veſtem cum aliquo. *Liv.* **Ils ont changé de nom entre eux.* Inter ſe nomina permutarunt. *Plaut.* **Changer de maître.* Dominos permutare. *Hor.* Odmienić ſtroy pokoiu w ſtroy woienny. *Mieniać ſię ná ſuknie z kim. *Pomieniali ſię między ſobą ná Imiona. *Odmienić ſię w Pana.

CHANGER ſe dit figurement en morale, (*Quitter ſes inclinations, en prendre d'autre.* Mutare. Demutare. Immutare. *Cic. Plaut.* **Changer de vie.* Mutare vitæ genus. *Plaut.* *De *mœurs.* Mores mutare, *ou* immutare. *Ter. Cic.* **D'eſprit.* Sibi ingenium novum inducere. *Liv.* **Le maniere de faire.* De ſuo more decedere. *Cic.* ODMIENIC [illegible] [illegible] obyczaiu [illegible] ſkłonności [illegible] wziąć [illegible] *Odmienić życie. *Obyczaie. *Umyſł. *Spoſob poſtępowania ſobie.

Il eſt tout à fait changé d'humeur & d'eſprit. Immutatis eſt moribus atque ingenio. *Plaut.* Cale ſię odmienił umyſłem y humorem.

Il eſt tout changé, il eſt tout autre, il n'eſt plus le meſme qu'il eſtoit auparavant. Immutatus eſt prorsùs. *Cic.* Wſzyſtek ſię odmienił cale ieſt inſzy iuż nie ten co był przedtym.

Changer d'inclination, ou *d'une paſſion amoureuſe.* Amorem ſuum aliò transferre *Cic. Ter.* Odmienić kochanie ſwoie.

On ne change point d'inclination pour changer de païs. Nemo ſe fugit exul patriæ. *Horat.* Nie odmienia ſię człowiek w obyczaie chociaſz ſię odmieni w kraie.

Changer d'avis, de ſentiment, d'opinion. Sententiam, opinionem mutare. *Cil.* Odmienić zdanie radę przedſięwzięcie.

Changer d'avis en quelque point. Quibuſdam in ſententiis paulum ſe immutare. *Cic.* Odmienić zdanie w punkcie iakim

Il a changé de deſſein, parce qu'il voit que je ne change point d'inclination. Id mutavit, quoniam me immutatum videt. *Ter.* Odmienił imprezę ſwoię, bo widział żem nie odmieniał ſkłonności moich.

Contraindre quelqu'un à changer de ſentiment. De ſententiâ detrudere aliquem. *Cic.* Przymuſić kogo áby zdanie ſwoie odmienił,

Qu'on diſe ce qu'on voudra je ne changeray point de ſentiment. Dicat quod quiſque vult, ego de ſententiâ non demovebor. *Plaut.* Niech mowią co chcą, zdania mego nie odmienię.

La fortune ne vous a point changé. Nihil ipſo te fortuna mutavit. *Plin. Jun.* Szczęście cię nie odmieniło.

Changer avec la fortune. Ad motum fortunæ ſe movere. *Cæſ.* Odmieniać ſię z ſzczęściem,

La fortune change en un inſtant la face des choſes. Fortuna parvis momentis magnas rerum commutationes efficit. *Cæſ* Szczęście w momencie poſtać rzeczy odmienia.

La face de la ville eſtoit changée Immutata erat urbis facies. *Salut.* Poſtać miaſta odmieniona była.

Je ne puis pas me changer, ou comme l'on dit dans le familier, *Me refondre, me refaire.* Non queo immutari. *Terent.* Me ipſum retexere non poſſum. *Cic.* Nie mogę ſię odmienić albo iak mowią poufale przerobić, przelać inaczey.

CHANGER, (*Varier diverſifier.*) Mutare. Variare. *Cicer.* **changer ſa voix.* Variare, *ou* mutare vocem. *Cic.* ODMIENIAC mienić rożnie. *mienić głos.

Changer de voluptez Variare voluptates. *Cic.* Mieniać roſkoſzy.

ON DIT proverbialement, *Il change du blanc au noir,* (*parlant d'une perſonne qui paſſe d'une vie fort honneſte à une vie tres libertine.*) Frugi vitam deſerit & libidinoſam ſequitur. MOWIĄ przyſłowiem odmienia ſię z białego ná czarne mowiąc o oſobie iakiey ktora od życiá bardzo przyſtoynego idzie zá życie bardzo roſpuſtne.

CHANGER *de batterie,* (*Employer d'autres moyens que ceux dont on s'eſt ſervi.*) Aliam inire agendi rationem. **Cela ne nous a pas réüſſi, nous changerons de batterie, nous prendrons d'autres voyes.* Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ. *Ter.* ODMIENIC SZANC inſzych ſpoſobow zażyć niż te ktorych ſię przedtym zażywało. *To nam ſię nie udało ſtrzelemy w inſzą, inakſzą drogą poydziemy.

CHANGEUR, ſubſt. m. (*Qui fait le change.*) Menſarius, ii, Collybiſtes, tæ, m. Trapezita, æ, m. *Plaut.* ODMIENIACZ bankierz mentnik przekupień pieniędzy.

CHANOINE, ſubſt. m. (*Celuy qui poſſede une prébende, ou un certain revenu affecté pour pſalmodier & faire l'office divin.*) Canonicus, i, m. Sportulans Frater. KANONIK ten co trzyma daninę, álbo dochod iaki naznaczony ná śpiewanie y odprawowanie godzin kapłańſkich.

(La plus ancienne inſtitution des Chanoines ſe trouve dans Gregoire de Tours, qui nous apprend que Baudouin Archeveque de Tours en inſtitua le premier un College dans ſon Egliſe du temps du Roy Clotaire I. y On les appella Chanoines, non ſeulement à cauſe de la penſion qui leur eſtoit aſſignée, & qu'on appelloit *Canon,* ce qu'en vieux François on appelloit *Provende,* d'où ils ont eſté appellez *Sportulantes fratres;* mais auſſi parce qu'on leur donna des regles canoniques, ſelon leſquelles ils eſtoient obligez de vivre, *eò quòd canonicas regulas arctiùs obſervare tenebantur,* dit Yves de Chartres. Les Chanoines de N. D. de Paris s'appelloient dans leur origine, *Fratres famulantes Beatæ Mariæ.*) Naydawnieyſze poſtanowienie kanonikow znayduie ſię w Grzegorzu Turoneńſkim ktory náucza że Baldwin Arcybiſkup Turoneńſki poſtanowił pierwſzy iedno Kanonikow zgromadzenie przy Kościele ſwoim zá czaſow Krola Klotariuſza I. Nazwani ſą Kanonikami nie tylko dla dochodu ktory im był náznáczony á názywano ten dochod *Kanon,* a po ſtaroświecku *Prebenda,* ſkąd ich też zwano *Płatni Bracia,* áleteż żeim opiſano uſtawy według ktorych żyć mieli, *przeto że prawo Duchowne ścisley záchowáć byli powinni:* mowi Iwo Karnoteńſki. Kanonicy Panny Maryi Paryſcy zpoczątku zwali ſię, *Bracia ſłużący Nayśw: Maryi.*

CHANOINIE, ſubſt. f. *ou* CHANONICAT, ſubſt. m. (*Benefice d'un Chanoine.*) Canonicatus, *genit.* canonicatûs, maſc. KANONIA.

CHANOINESSE, ſubſt. f. (*Fille qui poſſede une prébende affectée à des Filles par ſa fondation.*) Canonica, æ, f. KANONICZKA Dama trzymaiąca dochod naznaczony Białogłowom z Fundacyi ſwoiey.

CHANSI, maſc. CHANSIE, f. part. paſſ. (*Moiſi.*) Mucidus. Rancidus, a, um. SPLESNIAŁY, zbutwiały zátęchły.

SE CHANSIR, V. n. (*Se corrompre, par trop d'humidité.*) Mucorem contrahere. *Plin.* SPLESNIEC zepſuć ſię od zbytnicy wilgoci.

CHANSISSURE, ſubſt. f. (*Corruption qui vient ſur la ſurface des choſes humides, comme certaine peau, ou barbe qui vient ſur les confitures, quand elles ne ſont pas aſſez cuites.*) Mucor, oris, m. Situs, ûs, m. *Colum.* PLESN zepſowanie ktore ſię przydaie zwierzchu ná rzeczach iáko ſkorka iáka, álbo mech ktory ſię robi ná ſmażonych ſłodko rzeczach kiedy nie ſą doſmażone.

CHANSON, ſubſt. f. (*Petite piece de Vers qu'on met en air pour chanter.*) Cantilena. *Cic.* Cantio. *Plaut.* PIESN ſztuka Wierſzy nutowanych do ſpiewania.

Une petite chanſon. Cantiuncula, æ, f. *Cic.* Pioſnka.

Chanſon bouffonne, ou *badine.* Canticum mimicum, i, n. *Petr.* **Chanſon bachique,* ou *Chanſon à boire.* Bacchica cantilena. **Chanſon lugubre & plaintive.* Cantilena lugubris. Nenia, æ, f. *Horat.* Pioſnka ſmieſzna żartobliwa. *Pioſnka Bachuſowa Karczemna, przy zápianiu. *Pioſnka ſmutna żałobna.

(Ce dernier mot eſt Hebreu & Syriaque, & il ſignifie proprement

prement ce que les Pleureuſes chantoient aux enteremens des morts. Les Anciens n'ont pas encore laiſſé de ſe ſervir de ce mot pour toutes ſortes de Chanſons badines, comme Arnobe appelle *Nenia*, les chanſons que les nourrices chantoïent pour endormir les petits enfans. Ce qu'on peut voir encore dans Horace *Puerorum nenia*, une chanſon d'enfans.) To oſtatnie ſłowo ieſt Hebrayſkie y Syryackie, znaczące właśnie to co płaczki náięte wywodziły podczas pogrzebow nad umarłym, Dawni przecię tego ſłowa zażywali znácząc wſzelkie pioſnki weſołe, iáko Arnobiuſz Nankami zowie pioſnki ktore Mamki dzieciom ſpiewaią dla uſpienia ich, co też może ieſzcze widzieć w Horaczyuſzu: *Nanka Dziecinna* álbo pioſnka dla dzieci.

Chanſon nuptiale. Carmen nuptiale Thalaſſio Hymenæus. Weſelna Pieśń.

(Dans le Mariage des Romains on chantoit *Thalaſſio*, ou *Talaſſio*; & c'eſt le rauiſſement des Sabines qui a donné lieu à cette coutume. Dans le mariage des Grecs on cantoit l'Hymenée. Ná Weſelach Rzymianow ſpiewano pieśń zaczynaiąca ſię od ſłowa *Talaſſio* á porwanie Sabinek okazyą dało do tego zwyczaiu, ná weſelach Grekow ſpiewano Hymeneuſz.

Chanſon laſcive & impudique. Canticum obſcœnum Feſcenninum carmen. Pieśń roſpuſtna y niewſtydliwa.

(Les Vers laſcifs ont eſte appellez *Verſus Feſcennini*, parce que les premiers furent faits dans Feſcennium ville de la Campanie.) Pieśni roſpuſtne zowią włacińſkim pieśni álbo wierſze Feſcenińſkie bo w mieście Kampańſkim Feſczyn náżwanym náypierwey takie pieśni ſpiewano.

Des danſes aux chanſons. Choreæ cantatrices. *Claud.* Tánice po głoſach ſpiewanych.

CHANSON ſe dit auſſi *de toutes ſortes de vains propos & de raiſons frivoles & fabuleuſes.* Nugæ. Fabulæ, arum, f. pl. ... PIESN álbo Pioſnka ſię też mowi o wſzelkich prożnych zawodach, dowodach ladaiakich y baykach prożnych.

CHANSONS *que tout cela.* Nugæ. Fabulæ. *Ter.* PIOSNKA to wſzyſtko bayka.

(On le dit auſſi de ce qu'on repete pluſieurs fois.) Mowią toż o tym co często powtarzaią.

Vous me rebattez toûjours la meſme chanſon, vous ditez toûjours la meſme choſe. Cantilenam eandem canis. *Ter.* Zawſze mi też pioſnkę ſpiewaſz, wſzyſtko mi iedno prawiſz.

CHANSONNETTE, ſubſt. f. (*Petite chanſon.*) Cantiuncula, æ, f. *Cic.* PIOSNECZKA.

CHANT, ſubſt. m. (*Modulation de la voix, qui éleve ou qui baiſſe les tons de la prononciation.*) Cantus, ûs, maſc. *Cic.* SPIEWANIE, Nucenie głoſu ktore wynoſi álbo zniża ton w wymawianiu.

PLAIN-CHANT, ou *Chant Grégorien* (*dont on ſe ſert dans l'Egliſe.*) Planus & ſimplex canendi modus. PROSTE y iednoſtáyne ſpiewanie álbo pienie Gregoryańſkie ktorego záżywaią w Koſciele.

Chant muſical, (*compoſé de divers accords.*) Muſicus concentus. Pienie mużyczne złożone z rożnych nut y głoſow zgadzanych.

ON APPELLE auſſi *le* CHANT *des oiſeaux,* (*les differens ſons & inflexions de la voix des oiſeaux.*) Avium cantus. *Cic.* ZOWIĄ też ſpiewania ptakow rożne głoſy y głoſow ich wydania.

ON DIT, *Dés le chant du coq,* pour dire *De grand matin.* Sub galli cantum. *Hor.* MOWIĄ o pianiu kurow, o kurach, bardzo rano.

CHANTS *lugubres.* Cantus lugubres. *Hor. Sen.* **Le contraire eſt* Feſtivi cantus. *Claud. Chants joyeux.* PIENIE ſmutne, żałobne, okropne. *Przeciwna ieſt Pienie weſołe, radoſne.

CHANT ſignifie auſſi *La meſme choſe que Chanſon, Cantique,* ou *une piece de Poëſie qui ſe peut chanter* Cantilena, æ, f. Canticum, i, n. *Cic.* PIENIE znaczy też toż ſamo co pieśń, ſpiewanie, álbo wierſz Rymotworſki ktory ſpiewać można.

Chant nuptial, (*Piece de Vers compoſé en l'honneur du mariage, Epithalame.*) Epithalamium Carmen nuptiale. Pienie weſelne ſztuka Wierſzami piſana ná uczczenie Małżeńſkich god.

Chant de victoire, (*Chant triumphal,*) Epinicium, ii, neut. Pienie zwycięſkie.

Chant funebre, (*Piece de Vers compoſée ſur la mort de quelqu'un*) Epicedium Nenia. Pienie żałobne pogrzebowe, ſztuka wierſzami piſana o śmierci czyiey.

CHANTEAU *de pain.* ſubſt. maſc. Panis angulus, li, maſc. SKRAWKA chleba z boku.

(On appelle ainſi cette partie qu'on coupe en entamant le pain benit, & qu'on envoye à celuy qui l'a rendu ou qui le doit rendre.) Tak názywaią tę ſztukę ktorą ſkrawaią záczynáiąc chleb poświęcony, y ktorą obſyłaią tego co nim kogo obeſłał, álbo ma obſylać.

CHANTER, V. act. (*Faire par art diverſes inflexions de voix.*) Canere Cantare. *Cic.* SPIEWAC kunſztownie rożne głoſy wydawać.

Chanter le plain chant. Planis ac ſimplicibus modis canere. **La muſique.* Ad harmoniam canere. *Cic.* Spiewać proſte y iednoſtayne ſpiewanie. *Spiewać z nut muzyki.

Chanter enſemble, ou *de concert.* Concinere, *Cicer.* Spiewać razem wſpolnie y zgodnie.

Chanter avec un chalumeau. Avenis ſtructis cantare. *Ovid.* **Chanter avec la flute,* Canere ad tibian. *Cic.* **Chanter ſur la lyre les louanges de quelqu'un.* Canere ad citharam laudes alicujus. *Quint* **Chanter devant la porte de ſa maitreſſe, luy donner une ſérénade.* Cantare ad limen amicæ. *Ovid.* **Chanter le* Te Deum *pour une victoire.* Pæana, *ou* epinicium canere. Lætum Pæana canere ob victoriam. Spiewać grać ná piſzczałce owſiancy. *Wyſpiewywać wygrywać ná flecie. *Wyſpiewywać wygrywać ná lutni pochwały czyie. *Spiewania czynić przed drzwiami nałożnicy ſwoiey, ſpiewania iey ſprawdzić *Spiewać *Te Deum* ná podziękowanie Bogu zá zwycięſtwo.

Chanter des chanſons. Canere carmen, *ou* cantica. *Cic.* **Chanter aux intermedes,* ou *aux entr'actes.* Intercinere, (intercino, cinis, cinui, *ſans ſupin*) n. *Hor* **Chanter des paroles ſur les inſtrumens de muſique.* Sociare verba nervis *Ovid.* Spiewać pieśni. *Spiewać miedzy aktami komedyi. *Wygrywac ſpiewaiąc text na inſtrumentach mużycznych.

Chanter bien, ou *harmonieuſement, avec harmonie.* Ad harmoniam canere. *Cic.* (**Le contraire eſt* Malè, *ou* abſurdè canere. *Chanter mal.*) **Chanter de la gorge,* ou *du goſier.* Fundere cantus gutture. *Cic.* Spiewać dobrze gładko wdzięcznie. *Przeciwna ieſt Zle nieprzyiemnie ſpiewać. *Z gardła ſpiewać gardłem ſtroić.

CHANTER, (*Publier, célebrer les louanges de quelqu'un*) Canere Dicere laudes alicujus. *Cic.* WYSPIEWYWAC głośić wyſławiać chwały czyie.

ON DIT qu'*Un criminel a chanté à la queſtion,* pour dire qu'*Il a trop parlé, il a tout découvert.* Confeſſus eſt crimen quæſtione adhibitâ. MOWIĄ że złoczyńca ſpiewał álbo wyſpiewał ná mękach, to ieſt: wiele nápowiedał, wſzyſtko wydał.

CHANTER ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Il chante toûjours la meſme chanſon,* (*c'eſt la chanſon du ricochet, toûjours la meſme choſe.*) Cantilenam eandem canit. *Ter.* SPIEWAC mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby: záwſze iednę pioſnkę ſpiewa álbo ieſt ta pieśń ſtarego ſkorupki, záwſze iedno.

Il luy chantera toûjours cela aux oreilles tant qu'il vivera. Id ei dum vivet ad aurem obgannier. *Plaut.* Záwſze mu o tym ſpiewać będzie poki żyć będzie.

ON DIT (*de ceux qui ont découvert quelque ſecret.*) *Il faut que quelqu'un ait chanté,* ou *jaſé.* Aliquis rem extulit. *Cicer.* MOWIĄ o tych co doſzli iakiego ſekretu, muſiał to ktoś wyſpiewać, álbo wypleść.

CHANTER *la gamme à quelqu'un,* comme l'on parle populairement, *le reprendre aſprement d'une choſe* Exagitare aliquem pergraviter. *Cic.* ZASPIEWAC baſſem komu iáko potocznie mowią, ſtroſować go ſurowo o co.

Chanter pouille, Chanter goguettes Chanter des injures à quelqu'un, pour dire *Le quereller en face, luy dire de groſſes injures.* Pipulo aliquem differe. Verberare convicio os alicujus *Plaut. Cic.* Záſpiewać komu o złym záłomiſtem, ſzkalować go żelżyć w oczy, grubemi ſłowy nań náſtąpić.

ON DIT par dériſion, *C'eſt bien chanter, c'eſt bien dit!* Egregié ſcilicet! *Scilicet! MOWIĄ przez pośmiewiſko A pięknie ſpiewaſz! właśnie dobrze.

ON DIT encore, *Chanter la palinodie,* pour dire *Se retracter de ce qu'on a dit.* Palinodiam canere. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze odſpiewywać, odwoływać falſz udany, odſzczekiwać to co ſię niegodziwie powiedziało.

PAIN *en chante, pain azyme,* ou *ſans levain,* (*dont on uſe dans les divins Myſteres.*) Azymus panis, *genit.* panis azymi, maſc. HOSTYE opłatki chleb bez kwaſu ktorego zażywaią w Swiętych taiemnicach.

MAISTRE *à chanter,* (*qui apprend à chanter aux autres.*) Qui artem canendi docet. TEN co ſpiewać uczy inſzych:

CHANTERELLE, ſubſt. f. (*La corde la plus déliée d'un luth & des inſtrumens à cordes, qui rend un ſon aigu & clair.*) Vocalis chorda Chorda, cantatrix. *Tibul. Claud.* KWINTA ſtrona naycienſza ná lutni y inſzych inſtrumentach ktore ſą z ſtronámi wydaiąca brzmienie głośne, y czyſte.

CHANTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui chante.*) Cantator, oris, m. *Mart.* SPIEWAK, Ten co ſpiewa.

CHANTEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui chante.*) Cantatrix, icis, SPIEWACZKA, Ta co ſpiewa.

CHANTIER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on met le bois en pile pour le vendre.*) Area in quâ ſtrues lignorum venalium eriguntur, *genit.* areæ, f. LĄD, Plac gdzie układaią Drzewo ſtuſami do przedania.

CHANTIER, (*Piece de bois qu'on met ſous les muids de vin.*) Canterius, ii, m. *Vitr.* LEGAR ſztuka drzewa ktorą pod kadziami winnemi kładą.

CHANTRE, ſubſt. m. (*Celuy qui chante dans un chœur d'Egliſe.*) Cantor, oris, m. *Hor.* SPIEWAK Kantor Kościelny co w chorze ſpiewa w Kościele.

(C'eſt auſſi le nom d'une Dignité dans les Chapitres, qui regle le chant dans l'Egliſe, le premier des Chantres, *Cantorum Præfectus,* il portoit anciennement un Baſton pour s'appuyer, fait en bec de corbin qu'on appelloit *Scipio,* qui eſt encore en uſage dans quelques Egliſes Chatedrales, & ce Baſton eſtoit couvert d'une ſimple feuille d'argent; ils le portent maintenant élevé comme la Croſſe des Eveſques.) Ieſt też to imię Prałata w kapitułach ktory rządzi ſpiewaniem Kościelnym, ſtarſzy nad ſpiewakami chodził przedtym z laſką wyſoką zakrzywioną nakſztałt orlego dziuba, dlá podpierania ſię, co ieſzcze ieſt w używaniu w niektorych Katedralnych, á ná tey laſce była proſta blaſzka ſrebrna, teraz noſzą go podnoſzony nakſztałt Paſtorała Biſkupiego.

CHANTRERIE, ſubſt. f. (*Office de chantre.*) Cantorum præfectura, æ, f. KANTORSTWO kantorya urząd ſpiewaniá

CHANVRE, ſubſt. m. (*Plante qui porte pour graine le chenevi.*) Cannabis, is, f. *Var.* KONOPIE ziele ktore ziarnka noſi konopne.

Du chanvre roui, (*qu'on a laiſſé tremper dans l'eau.*) Cannabis fluviata. *Plin.* Konopie moczone gnoione w wodzie.

Une corde de chanvre. Torta cannabis. *Perſ.* Funis cannabinus, *Colum.* Poſtronek konopny

De chanvre. Cannabaceus & Cannabinus. *Colum.* Konopny z konopi.

CHAOS, *on prononce* CAOS, ſubſt. m. (*Confuſion, meſlange de tous les élemens.*) Chaos, n. MIĘSZANINA, Pomięſzanie wſzyſtkich żywiołow.

CHAOS ſe dit figurément *de ce qui eſt confus & brouillé.* Rudis indigeſtaque moles, *genit.* rudis indigeſtæque molis, f. *Ovid.* **Les affaires de cette famille ſont un chaos, tant elles ſont confuſes.* Res iſtius familiæ permixtæ ſunt & confuſæ. POMIĘSZANIE ſię mowi *niewłaśnie* o tym co ieſt zmięſzane y pokłocone. *Sprawy intereſa tego domu ſą iedna mięſzanina tak ſą zakłocone.

CHAPE, ſubſt. f. *on prononce* CHÂPE. (*Ornement d'Egliſe que portent les Chantres, & que les Anciens appelloient* PLUVIAL.) Sacra trabea, æ, f. Veſtis pluvialis, is, f. KAPA ſtroy Kościelny ktorą noſzą Kantorowie, y dawni zwali opończą álbo płaſzcz od deſzczu.

(*Trabea* ſignifie trois ſortes de Robes, celle dont on revêtoit les Figures des Dieux, celle des Rois & des Conſuls, & celle des Augures.) Słowo łacińſkie *trabea Płaſzcz* znaczy ſtroy troiaki, to ieſt Poſągow Bożyſzcz, Krolow y Radnych naywyżſzych Rządcow Rzymſkich, y Wieſzczkow

Qui porte une chape. Trabeatus, a, um. W ſtroy Bogow, Krolow, álbo wieſzczkow przybrany.

CHAPE *d'alembic.* Penula, æ, fœm. *Virg.* NAKRYWKA, Czapka Garncowa álbo od garncá.

CHAPEAU, ſubſt. m. *on prononce* chapau. (*Couverture de teſte pour les hommes avec des bords pour ſe défendre du ſoleil & de la pluye.*) Capellum, i, neut. *mot de la baſſe latinité.* Petaſus, i, m. *Plaut.* KAPELUSZ nakrycie głowy męſkie z brzegami dla zaſłonienia ſię od ſłońcá, y deſzczu *Słowo podłey łaciny.*

(Les mots *Pileus, i,* maſc. *Pileum.* neut. & *Cauſia, æ,* fœm. ſignifient proprement un Bonnet comme ceux que nous portons la nuit, ou comme ceux des Matelots: & le mot *Galerus* eſt un Bonnet de peau de beſte en forme de caſque. Ces mots neanmoins ſe peuvent prendre pour nos Chapeaux, puiſque ces Bonnets anciens couvroient la teſte comme nos Chapeaux,) Te ſłowa *Czapka Zawoy* znaczą właśnie czapkę iaką bierzemy zwyczaynie na noc, álbo iaką noſzą maydkowie á zaś ſłowo kołpak znaczy właśnie czapkę z ſkorzaną álbo futrzaną ále ſię mogą brać zá czapkę ponieważ to wſzytko ieſt nakrycie głowy.

Qui a un chapeau. Petaſatus, a, um. *Cic.* Pileatus, a, um. *Liv.* Co má capeluſz, czapkę na głowie.

ON DIT, *Mettre la main au chapeau, donner un coup de chapeau, oſter ſon chapeau,* pour dire *Se découvrir pour ſaluer quelqu'un.* Tollere petaſum, *ou* pileum. Aperire caput, aliquem ſalutandi causâ. MOWIĄ pociągnąć ſię do czapki álbo kapeluſza, uchylić czapki, kapeluſza, zdiąć czapkę, kapeluſz, to ieſt odkryć głowę kłaniać ſię komu.

CHAPEAU *de fleurs,* (*une Couronne qu'on met ſur la teſte*) Corona florea, æ, f. *Plaut.* CZAPKA z kwiatow kapeluſz, wieniec na głowę włożony z kwiecia zrobiony.

CHAPEAU ſignifie dans l'uſage du monde. *Un homme* comme *Il y avoit pluſieurs femmes & pas un ſeul chapeau,* pour dire *Un ſeul homme.* Mulieres multæ aderant, nullus vir erat. CZAPKA, Kapeluſz ze zwyczaiu ludzkiego znaczy męſzczyznę, iako było kilkanaście Pań ale żadney niebyło czapki, albo kapeluſza, to ieſt żadnego męſzczyzny.

CHAPELAIN, ſubſt. m. (*Qui deſſert une Chapelle.*) Capellanus, i, m. (*mot de la baſſe latinité.*) KAPELAN co ſłuży przy kaplicy iakiey, ſłowo podłey łaciny.

(On pourroit ſe ſervir du mot Latin *Flamen,* qui eſtoit un Chapelain des fauſſes Divinitez; car les Romains diſoient *Flamen Dialis,* le Chapelain de Jupiter; & ainſi on pouroit appeller un Chapelain de ſainte Anne, *Flamen ſanctæ Anne* &c. Mogłby zażyć ſłowá Kapłan álbo Kſiądz iako zwano kapłánow fałſzywych Bożyſzcz, gdyż Rzymianie mowili Kapłan Iowiſza, y tak można by mowić Kapłan Swiętey Anny &c.

CHAPELLE, ſubſt. f. (*Petite Egliſe, qui n'eſt ni Paroiſſe ni Prieuré.*) Ædicula, æ, f. Sacellum, i, n. *Cic.* Káplica Kościołek mały co nie ieſt Paraſią áni Proboſtwem

Chapelle domeſtique. Lararium, ii, neut. Sacrarium domeſticum, i, neut. Kaplica domowa.

ON DIT auſſi de quelques Princes, (*comme du Pape, de l'Empereur & du Roy d'Eſpagne*) *Tenir chapelle, Aſſiſter à l'Office divin avec cérémonie.* Adeſſe Sacris cum pompâ. MOWIĄ też o niektorych Monarchach iako o Papieżu, Ceſarzu, y Krola Ityſzpawſkim; Trzymać kaplicę to ieſt znaydować ná nabożeńſtwie z obrządami publicznemi.

CHAPELLE ſe dit encore *de l'argenterie & des ornemens qui ſervent aux divins Myſteres* Sacra ſupellex argentea, *ou* aurea. KAPLICA ſię ieſzcze mowi o ſrzebrze y ſtroiach należących do Taiemnic Swiętych.

ON DIT *la* CHAPPELLE *du Roy,* pour dire *les Chapelanis & la Muſique.* Miniſtri & cantores Sacelli Regii. MOWIĄ KAPLICA Krolewſká to ieſt Kapellani y muzyka.

Grand-maiſtre de la Chapelle du Roy Præcentor regius. Naywyżſzy ſtarſzy kaplicy Krolewſkiey.

CHAPELLE, ou *le couvercle d'un alembic.* Clibanus, i, m. *Bur.* CZAPKA álbo Kapeluſz na garniec.

CHAPELER, V. act. (*Oſter légerement la ſurface de la crouſte d'un petit pain.*) Cruſta panis diſtringere. SKORKĘ chlębá lekko z wierzchu tarką zebrać.

CHAPELET, ſubſt. m. (*Pluſieurs grains enfilez ſur leſquels l'on dit le Pater & l'Ave Maria.*) Teſſeræ precariæ, arum f. plur. KORONKA kilkanaście ziarnek náwleczonych na ktorych mowią Oyczenaſz y Zdrowaś Marya.

CHAPELIER, ſubſt. m. (*Ouvrier qui fait & vend des chapeaux.*) Petaſorum opifex, propola. KAPELUSZNIK, Czapnik rzemieślnik co robi y przedaie kapeluſze álbo czapki.

CHAPELURE, ſubſt. f. (*Ce qu'on enleve de deſſus le pain en le chapelant.*) Cruſtarum ſtricturæ, arum, fœm. plur. OKRUSZYNY z zdiętey tarką ſkorki chleba.

CHAPERON, ſubſt. m. *on prononce* chapron. (*Couverture de teſte à l'uſage des hommes & des femmes.*) Capitium, ii, neut. Tegmen capitis, *genit.* tegminis capitis, neut. *vulgò* Capero, onis, m. KAPTUR nakrycie głowy tak męſkie iako białowſkie.

Le Chaperon à l'uſage des hommes eſtoit une coëffure de drap bordée de fourrure pardevant, & qui avoit une longue queuë par derriere. Depuis ils l'ont porté ſur l'épaule gauche,

che, & les Chanoines fur le bras. On l'appelle donc aujourd'huy en Latin *Humerale*, [illegible] neut. *Epomis, idis*, fœm. Kaptur męſki było nakrycie nagłowę ſukienne futrem obłożone z przodu z długim koncem z tyłu potym toż noſili na barku lewym á kanonicy naramieniu nazywaią tedy dziś połacinie Numerał álbo naramiennik.

Chaperon fourré. Humerale pelliculatum. Kaptur podſzyty.

CHAPERON *à l'uſage des femmes*. Tegmen capitis mulieris. KAPTUR iakiego białogłowy zazywaią.

ON APPELLE *Une vielle femme, Un grand chaperon, (ſous la conduite de laquelle on met les jeunes filles.)* comme *Il n'eſt pas honneſte à des filles de s'aller promener, ſi elles n'ont quelque Dame qui leur ſerve de chaperon.* Nec decet virgines ire deambulatum, niſi annosâ aliquâ muliere comite. NAZYWAIĄ ſtarą białogłowę, wielki kaptur, pod ktorey rządoddaią młode panienki [illegible] młodym panienkom ná p[illegible] ſię bawić [illegible] aſz przy nich pani iakiey ktora by im ſłużyła [illegible] kaptur zá záſłonę.

CHAPERON en termes de Fauconneire, *eſt un morceau de cuir dont on couvre la teſte des oiſeaux.* Cucullus, i, maſc. KAPTUR po myśliwſku ieſt ſztuká ſkory ktorą nakrywaią głowę ptaka.

CHAPERON en Maçonnerie, *(ce qui couvre une muraille.)* Corona. Lorica, æ, f. *Vitr.* KAPTUR álbo kapa po mularſku to co nakrywa [illegible] zwierzchu.

CHAPERONNER, V. act. *on prononce* chapronner. *(Couvrir la teſte d'un chaperon.)* Capitio operire caput. ZAKAPTURZYC, kapturem głowę nakryć.

CHAPERONNER *un Muraille* Murum loricâ tegere. BLANKI dawac po murze.

ON DIT figurément CHAPERONNER *quelqu'un, le bonnetter, luy faire bien des reverences, luy donner bien des coups de chapeau pour attraper quelque choſe de luy.* Aliquem obſequiis, cultu, prenſationibus ſibi devincire. *Cic.* MOWIĄ [illegible] właśnie kapturować komu, czapkować wiele mu ukłonow czynić uſtawicznie mu ſię kapeluſzem kłaniać áby co odniego uchwycić

CHAPIER, ſubſt. m. *(Chantre, qui porte la chape dans l'Egliſe.)* Cantor trabeatus, *genit.* cantoris [illegible], maſc. KAPNIK śpiewak w kapie Kościelney.

CHAPITEAU, ſubſt. m. *on prononce* chapiteau. *(Ornement d'architecture, qui fait partie du haut d'une colomne.)* Capitellum & Capitulum, i, neut. Epiſtylium, ii, n. *Vitr.* KAPITELA ozdobá w budowaniu nágłowek u wierſzchu ſłupow.

CHAPITRE, ſubſt. maſc. *(Corps de Chanoines, qui deſſervent une Egliſe ſoit Cathédrale ou Collegiale.)* Canonicorum collegium conventus, ûs, m. KAPITUŁA całe zebranie poſpolitość wſzyſtkich Kanonikow ſłużących Kościołowi iakiemu Katedralnemu álbo koleiackiemu.

CHAPITRE, *(Le lieu où les Chanoines & les Moines s'aſſemblent à certains jours.)* Capitulum, i, n. KAPITULARZ mieyſce kędy ſię ſchodzą Kanonicy y Mniſzy pewnych dni.

CHAPITRE, *(l'Aſſemblée meſme des Chanoines & des Moines.)* Canonicorum conventus conſeſſus. *Cic.* KAPITUŁA, zgromadzenie ſamo, ſchadzká, ziechanie ſię zebranie Kanonikow albo Mnichow.

CHAPITRE dans un ſens figuré, *(Réprimande, correction qu'on fait aux Chanoines & aux Moines en plein Chapitre touchant les mœurs & la diſcipline.)* Reprehenſio. Caſtigatio. Animadverſio. *Cic.* KAPITUŁA w rozumieniu niewłaſnym karczenie ſtrofowanie napomnienie dane Kanonikom y Mnichom w zupełnym zgromadzeniu ich, względem oby zaiow y karności.

On luy a donné le Chapitre, Il a eu le Chapitre, On l'a réprimandé en plein Chapitre, c'eſt à dire *dans l'aſſemblée des Chanoines & en leur preſence.* Plenis conventis Canonicorum caſtigatione & [illegible] dignus [illegible] eſt. *Cic.* Dano mu kapitułę wziął kapitułę nápomniano go w kapitularzu zupełnym to ieſt przy wſzyſtkich w obecności.

CHAPITRE, *(Diviſion de quelque ouvrage d'eſprit, afin que les matieres ſoient plus diſtinguées & moins confuſes.)* Caput. *Cornel-Celſ.* ROZDZIAŁ, Rodzielenie piſma iakiego y rzeczy, zoſobná, áby każda była oſobno w nim y bez pomięſzaniá

CHAPITRE ſe dit figurement *(de certaines matieres particulieres dont on parle.)* comme *Quand il eſt ſur ce chapitre, il ne ſe peut taire, il ne peut finir.* Ubi incidit ſermo de re iſtâ, tacere non poteſt. *Cic.* ROZDZIAŁ ſię też mowi w Francuſkim o niektorych rzeczach z oſobna o ktorych ſię mowi: *iako* kiedy w padnie w ten rozdział, kiedy mu do tego a tego przyidzie albo o tym á o tym, niemoże zamilknąć, nie wie kiedy ma kończyć.

Après que nous euſmes parlé de pluſieurs choſes, on vint enfin ſur ſon chapitre. Poſtquam incidere nobis varii ſermones, tandem de illo ſermonem habuimus. *Cic.* Gdyśmy o rozmaitych rzeczach mowili przyſzło też y o nim mowic.

Je ſuis tombé ſur ce chapitre ſans y penſer, je ſuis venu à parler de cela. Inſperanti mibi cecidit ut in iſtum ſermonem delaberer, *ou* inciderem. *Cic.* Wpadłem w to nie myśląc przyſzło mi mowić o tym.

Il ne faut pas le croire ſur voſtre chapitre, ou *ſur votre ſujet.* Non eſt audiendus de te. Nietrzebá mu wierzyć o tobie, w zględem ciebie.

Il entend le chapitre des ſauſſes, pour dire *Il entend bien à faire des ſauſſes.* Peritus eſt condiendi cibos. Zna ſię ná iuſzkach, zna ſię na tym iak co przyprawić.

CHAPITRER *Quelqu'un*, V. act. *(Réprimander, chaſtier un Chanoine, ou un Moine en plein chapitre, & generalement une perſonne inferieure par ſon ſuperieur.)* Reprehendere. Caſtigare. Objurgare. *Cic.* KAPITUŁOWAC kogo karczyc ſkarać Kanonika álbo Mnicha w zupełnym kapitularzu przy wſzyſtkich, y ogolnie niżſzemu przez ſtarſzego dane pomnienie.

CHAPON, ſubſt. maſc. *(Coq qu'on fait engraiſſer après l'avoir chaſtré.)* Capus. *Var.* Capo. *Mart.* KAPŁON, Kogut ktorego karmię okapłoniwſzy.

CHAPONNEAU, ſubſt. m. *(Jeune chapon.)* Junior capus. KAPŁUNEK, Młody kapłun.

CHAPONNER, V. act. *(Chaſtrer un coq pour l'engraiſſer.)* Caſtrare gallum in ſaginam, (caſtro, as, avi, atum.) act. KAPŁONIC koguty do karmienia.

CHACUN, *(Pronom qui eſt maſculin & feminin, & qui ſert [illegible] les choſes & les perſonnes.)* Quiſque, quæque, quodque, *ou* quidque. *Singuli, ſingulæ, ſingula. KAZDY każda, zaim ię tak męſkiego iak białowſkiego rodzaiu ſłużące do wyrażenia rzeczy z oſobna.

Chaque année, ou *Tous les ans.* Uno quoque anno. Singulis annis, abl. *Cic.* Każdego roku co rok.

CHAR, ſubſt. maſc. *Eſpece de throne roulant, qui ſert aux triomphees & aux entrées des Rois.)* Currus, ûs, m *Cic.* WOZ zwycięzki wſpaniało przybrany nakſztałt tronu ſłużący do okazałości zwycięſkiego álbo Krolewſkiego wiazdu.

CHARANSON, ſubſt. maſc. *(Calendre, inſecte qui ronge le bled.)* Curculio, onis, m. *Plaut.* ROBAK w życie.

LA CHARANTE, *(Riviere qui prend ſa ſource dans le Limouſin, qui paſſe au deſſous d'Angouleſme & de Xaintes, & ſe jette dans l'Ocean vis à vis l'Iſle d'Oleron.)* Carantonus, ni, m. KARANTONA rzeka ktora ſię poczyna w Lemowicenſkim Kraiu płynie pod Engolizmą y Sentą, y wpada w wielkie morze na przeciwko wyſpy Oleron nazwaney.

CHARBON, ſubſt. m, *(Bois à demi brulé.)* Carbo. **Charbon rouge, ardent*, ou *allumé*. Carbo candens. *Cic.* WĘGIEL drzewo w poł przepalone. *Węgle zarzyſte czerwone rozpalone.

[illegible] apprehendent les raſoirs des barbiers, ſe bruloit [illegible] avec des charbons rouges. [illegible] metuens [illegible] candenti carbone ſibi [illegible]. *Cicer.* [illegible] zyrem [illegible] przy [illegible] węglkami [illegible].

Je la [illegible] qu'un charbon. Tam exc[illegible] atram [illegible]. *Ter.* Na węgiel [illegible] ſpalę, czarną [illegible] węgiel.

Faire le charbon. De ligno carbones coquere. *Cat.* Węgle robić palić.

Vendre le charbon, en faire trafic. Carbonariam negotium exercere. *Plin.* Węglami kupczyć, handel węglami prowadzić.

CHARBON *de terre fort noir, & qui ſert aux forges des ouvriers qui travaillent le fer.* Carbo foſſilis, *genit.* carbonis foſſilis, maſc. WĘGIEL z ziemi kopany palony bardzo czarny ſłużący w kuźnicach kuznikom koło rudy żelazney robiącym

Noircir avec du charbon. Carbone denigrare. *Plin.* *Deſſiner avec le charbon.* Carbone delinare. *Plin.* Węglem uczernić. *Węglami ryſowáć.

CHARBON *de peſte, (Tumeur,* ou *puſtule qui vient aux parties glandulenſes du corps humain.)* Carbunculus, i, m. *Plin.* DYMIENICE morowe guzy, álbo kroſty ktore ſię przydaią w częściach gruczołowatych ciała ludzkiego.

ON DIT dans une ſignification figurée, *Marquer une choſe funeſte avec du charbon.* Carbone notare aliquid. **Le contraire eſt* Cretâ, *ou* álbo lapillo diem notare, *Marquer un jour heureux avec du blanc.* MOWIĄ w wyrozumieniu nie właſnym; *Znaczyć węglem rzecz nieſzczęśliwą.* *Przeciwna ieſt, znaczyć iaſnym álbo białym charakterem dzień iaki ſzczęśliwy.

(Les Anciens obſervoient cette couſtume.) Dawni ten zwyczay záchowywali.

ON DIT encore par maniere de proverbe *(de ceux qui ſont trompez dans leurs eſperances.) Les dieux nous avoient eſté favorables, mais la malignite du deſtin nous a fait trouver, comme l'on dit, du charbon au lieu d'un treſor.* Superûm voluntas favit, ſed fato invido, carbonem, ut aiunt, pro theſauro invenimus *Phæd.* MOWIĄ ieſzcze przyſłowiem o tych ktorych nadzieia omyliła; Bogowie nám ſprzyiali, ále przeciwność loſu ſprawiła żeśmy iako mowią miaſto ſkárbu ná węgle trafili.

CHARBONNER, V. act. *(Noircir avec du charbon.)* Carbone denigrare. *Plin.* WĘGLEM co poczernić pomazać.

CHARBONNIER, ſubſt. m. *(Celuy qui fait & qui vend du charbon.)* Carbonarius, ii, m. *Plaut.* WĘGLARZ ten co pali y przedaie węgle.

CHARBONNIERE, ſubſt. f. *(Lieu où l'on cuit le charbon dans les foreſts.)* Fornax carbonaria. WĘGLARNIA mieyſce gdzie węgle palą w laſach.

CHARCUTER, V. act. *(Hacher, ou couper la viande malproprement, comme les païſans.)* Diſſecare malè. PO partaczu ladaiako mięſo pokraiać porzezać.

CHARDON, ſubſt. m. *(Herbe piquante & épineuſe.)* Carduus, ui, m. *Virg.* OSET ziele cierniſte y kolące.

CHARDON *à carder*, ou *Chardon à foulon.* Carduus fullonum, m. Dipſacos, aci, f. *Plin.* GRĘPLA do wyczeſywania wełny grzebień Pilśniarſki.

CHARDON *benit*, *(Herbe medecinale.)* Carduus benedictus, i, m. OSET Włoſki, ziele lekarſkie

CHARDON *Noſtré-Dame* ou *Argentin (que Matthiole appelle Epine blanche,* ou *Chardon d'aſnes.)* Leuceachanta, æ, f. Mariæ carduus, i, m. OSTROPEST ziele.

CHARDONNIERE, ſubſt. f. *(Terre ſemée de chardons.)* Carductum, i, n. *Pallat.* OSETNIK, Pole oſtem poſiană.

CHARDONNERET, ſubſt. m. *(Petit oiſeau agreable par la beauté de ſon plumage & par ſon chant.)* Carduelis, is, f. Acanthis, idis, f. *Plin.* SZCZYGIEL ptaſzek mały piękny z pierza ſwego y głoſu.

(On parle mal quand on dit *Chardonnet* en nôtre Langue) Zle ten mowi w Francuſkim kto mowi *Szardonet.*

CHARGE, ſubſt. f. *Poids, fardeau, faix.)* Onus, *genit.* oneris, n Pondus, *genit.* ponderis, neut *Cic.* CIĘZAR, ładowanie.

Beſte de charge, beſte de voiture. Jumentum clitellarium, doſſuarium. *Var.* Sacrinarium jumentum. *Caſ. Plin.* Bydlę pod ciężary bydlę wozowe iuczne.

Cette muraille ne peut porter aucune charge. Iſte paries non ſe onerari patitur. *Vitr.* Ta ściana żadnego ciężaru znieść nie może.

Succomber ſous la charge. Cedere oneri. *Plin.* Upadać uſtawać, pod ciężarem.

Il porte une grande charge ſur ſon dos. Gravius dorſo onus ſubit. *Hor.* Wielki ciężar na ſobie noſi, na grzbiecie, na plecach.

Des vaiſſeaux de charge, qui ſervent à porter des munitions & des marchandiſes. Naves onerariæ. *Caſ.* Statki ładowne ktore prowadzą żywności y towary.

ON DIT en ce ſens figurement, *C'eſt une charge fort peſante que quatre-vingts ans ſur la teſte, c'eſt un lourd fardeau.* Ætas octoginta annorum eſt mala merx tergo. *Plaut.* *(*Terence a dit.* Paupertas onus eſt & miſerum & grave, *La pauvreté eſt une mauvaiſe charge.*) MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: wielki to ciężar na głowie lat ośmdzieſiąt wieku ciężki to tłomok, zły towar. *Terencyuſz mowi, uboſtwo zły to owar.

Eſtre à charge quelqu'un, luy eſtre incommode. Oneri eſſe alicui. *Cic.* Być ciężkim komu, ciężyć mu, naprzykrzać mu ſię.

Comme je connois ſa retenue, je croy qu'il ne vous ſera point dutout à charge. Ut ejus modeſtiam cognovi, gravis tibi nullâ in re erit. *Cic.* Znaiąc ſkromność iego rozumiem że cale niebędzie ci ciężkim.

Il eſt à charge par-tout. Ubique pergravis habetur. *Tacitus.* Wſzędzie y wſzyſtkim ieſt ciężki.

Cette ville eſt fort incommodée, à cauſe des grandes charges qu'elle a. Hæc urbs maximis oneribus preſſa eſt. *Cic.* To miaſto ieſt bardzo uciśnione, dla wielkich podatkow ktoremi ieſt przeładowane.

Cette homme a bien de la charge ſur les bras, il a bien de la famille. Eſt ipſa ampla familia alenda & ſuſtendanda. Ten człowiek má wielki ciężar ná ramionach, na głowie ſwoiey, ma wiele domownikow żywić.

On met de nouvelles charges ſur les peuples durant la guerre. Nova onera, *ou* vectigalia, populis imponuntur belli tempore. *Cicer.* Nowe podatki nakładaią na lud podczas woyny.

Je ſuis faſché de vous eſtre tant à charge. Tibi tanto ſumtui eſſe mihi moleſtum eſt. *Plaut.* c'eſt à dire *que vous faſſiez tant de dépenſes pour l'amour de moy.* Bardzo mi żal tego że ci ſię naprzykrzam, że ci tak ciężki ieſtem, to ieſt że tyle dlamnie koſztu podeymuieſz

CHARGE, *(Employ, dignité, magiſtrature, office, qui chargent toûjours & incommodent ceux qui les poſſedent.)* Munus. Onus. *Cicer.* URZĄD, Godność doſtoieńſtwo ktore zawſze cięży y naprzykrzy ſię temu ktory ie na ſobie má.

CHARGE *de chevalier du guet.* Præfectura vigilium, *gen.* præfecturæ, fœm. *Tacit.* URZĄD, Starſzego nad rontami, ſtrażniczy.

ENTRER *en charge.* Inire munus aliquod (*ou* aliquem magiſtratum.) *Cic.* **Sortir de charge.* Abire magiſtratu. **Se défaire, ſe démettre d'une charge.* Abdicare magiſtratum. Abdicare ſe magiſtratu. *Cic.* WNISC w urzędy. *Wyniść z urzędu *Złożyć urząd ſwoy.

Eſtre en charge. Magiſtratum habere, *ou* gerere. *Cic.* Być ná urzędzie.

Faire bien ſa charge, s'en acquiter dignement, en remplir tous les devoirs, toutes les obligations. Munere ſuo rectè perfungi. *Cic.* Munus publicum pro dignitate tueri, *ou* ſuſtinere. *Cic.* Godnie ſprawować ſwoy urząd, pełniąc wſzyſtkie iego części, y powinności.

Qui a paſſé par les charges. Honoribus uſus, *ou* perfunctus, a, um. *Cic.* Ktory przez urzędy przeſzedł.

Faire la charge d'un autre en ſon abſence. Alterius abſentis munus obire, *ou* ſuſtinere. *Cic.* Urząd cudzy zá kogo inſzego odprawować, w niebytności iego.

LA CHARGE *de conſul.* Conſulatus, ûs, maſc. **De Préteur.* Prætura, æ, f. *D'Edile.* Ædilitas, atis, f. **De Cenſeur.* Cenſura, æ, f. *Cic.* URZĄD Naywyżſzego Radcy. *Naywyżſzego Sędziego. *Budowniczego álbo Podwoiewodzego. *Naywyżſzego Przeſtrzegacza obyczayności y karności.

CHARGE, *(Devoir, obligation.)* Munus, *genit.* muneris, n. Partes, *genit.* partium, f. plur. *Cic.* Officium, ii, n. *Cic.* URZĄD Powinność obowiązek.

C'eſt voſtre charge, C'eſt voſtre devoir. Tui muneris eſt Tuum eſt munus, *ou* officium. *Cic.* Twoia to powinność, twoy urząd, twoia rzecz.

CHARGE, *(Commiſſion, ordre qu'on donne à quelqu'un de faire une choſe.)* Provincia, æ, f. *Ter.* Negotium, ii, n. Pars, *gen.* partis, f. Cura, æ, f. *Cic.* URZĄD zlecony komu, powinność ná kogo włożona

Céſar m'a donné charge de ne laiſſer ſortir perſonne d'Italie. Partes Cæſar mihi has impoſuit, ne quem omninò diſcedere ex Italiâ patiar. *Caſ.* Cezar mi zlecił urząd, abym nikomu wyniść z Włoch niedopuſzczał.

On donna charge aux Ediles de faire faire garde la nuit autour des temples. Datur negotium Ædilibus, ut nocte vigilias agerent ad ædes ſacras. *Cicer.* Roſkazano Budowniczym, áby wartę trzymali w nocy około Bałwochwalnic.

Vous avez pris la une charge, ou *un employ bien difficile.* Duram provinciam ſuſcepiſti. *Ter.* Wziąłeś ná ſiebie urząd, powinność bardzo trudną,

Si vous voulez qu'on ait bien ſoin de quelque choſe, vous n'avez qu'à en donner la charge à cét homme la. Huic mandes, ſi quid rectè curatum velis. *Terent.* Jeżeli chceſz áby wielką pilność miano około czego, temu człowiekowi to zleć.

CHARGE. *(Condition.)* Lex, *genit.* legis, f. Conditio, onis, f. UMOWA warunek kondycya.

A la charge de ou *que.* Eâ lege, ut. Eâ conditione. Pod tą kondycyą że *álbo* áby.

Je vous donne cela à la charge, ou *à condition que.* Id tibi do eâ lege. *ou* eâ conditione. Daię ci to pod tą kondycyą umową ábyś.

CHAR-

CHARGES au plurier, (*Crimes, dépositions dont on charge un accusé*.Criminationes,onus.f.pl,Crimina,*genit*.criminum. neut.pl.*Cic*. OBWINIENIA zárzuty uczynione świadectwo przeciwko złoczyńcy iákiemu złożone.

Envoyer les charges & informations. Mittere criminationes & inquisitiones. Posłać zárzuty,y winowania.

Interroger un accusé sur les charges & informations. Reum interrogare ex elogio.*Bud*. Pytać obwinionego áby się sprawił o zarzuty y winowania przeciwko niemu złożone.

CHARGE, (*Attaque, combat*.) Aggressio,onis.f.Impetus, ûs,m.*Cic*. POTRZEBA, potyczka,bitwa sprawa.

Sonner la charge.Signum pugnæ dare. *Tacit*. Uderzyć do potrzeby, dać znak do sprawy.

Aller à la charge. Incurrere in hostem. *Cas. Cicer*. Iść do prawy,uderzyć ná nieprzyiaciela wstępnym boiem.

Revenir,ou *retourner à la charge*,(*Recommencer le combat*) Redire ad hostem *Cic*. Prælium redintegrare.*Cas*. Wrocić się do sprawy,do bitwy, znowu się potykać.

ON DIT figurement en cette signification, *Retourner à la charge*,(*faire de nouvelles instances pour obtenir une chose dont on a esté refusé*)Rem denuò efflagitare.Dare pugnam denuò *Terent*. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu Wrocić się do sprawy, znowu się potykać, nowe znowu starania czynić áby dokazáć czego, álbo dostąpić, co nas pierwey omyliło.

CHARGE, (*La quantité de poudre qu'il faut pour charger quelque arme à feu*.)Certus pulveris torme tarii modus. ŁADUNEK miára wiele prochu trzeba do nábicia strzelby.

Ce canon porte vingt livres de charge.Illud tormentum bellicum oneratur pulveris sulphurati libris viginti. Ta armata dwadzieścia funtow bierze w siebie.

CHARGEANT, m. (*on prononce* charjant) CHARGEANTE,f. Onerans. Gravans, antis. omn. gen. CIĘZĄCY, Uciążáiący, Obciążaiący, Obciążaiąca.

CHARGEANT en un sens figuré, *Accablant,incommode*. Gravis & hoc grave. Molestus,a,um.*Cic*. CIĘZĄCY w rozumieniu niewłasnym uciskaiący, náprzykrzony,uciązliwy.

Vne viande chargeante, qui charge l'estomac. Gravis cibus. *Cic*. Strawa rzecz do iedzenia ciężąca żołądkowi.

Vne odeur qui charge la teste, qui l'appesanti. Odor aggravans capita.*Plin*.Zápach ciężący głowie,przykry,co ciężkość głowy czyni.

CHARGÉ,m.CHARGÉE,f.part.pass.Re aliquâ onustus Oneratus,a, um. *Cic*. OBCIĄZONY, OBCIĄZONA, Ładowny, naładowany.

Vaisseau chargé de bled.Frumento onusta navis.**De butin* Prædâ.*Cic.Liv*. Statek ładowny zbożem.*Náładowany zdobyczą.

CHARGÉ *de viande & de vin*,(*qui a trop beu & trop mangé*.) Onustus cibo & vino. *Cicer*. **De cuisine, qui est gros & gras*. Ventriosus,i,m. *Plaut* OBCIĄZONY, przeładowany iedzeniem y piciem, co zbytecznie iádł y pił. *Naładował zkuchni,co iest gruby y tłusty.

ON DIT,*Chargé d'esperance d'une récompense*.Præmiorum spe onustus, *ou* oneratus. *Cic*. MOWIĄ nádzieiami odpłaty obłożony, tyle maiący obietnic że mu aż ciężą.

Vn temps fort chargé, fort noir.Tempus nebulosum,*ou* turbulentum.*Cic*. Czas bardzo záspiony, ciemny, mglisty pochmurny mgłami zewsząd obtoczony.

Vne couleur chargée.Color satur.*Plin*.Farba zbytnie przebrana.

CHARGER,V.act. (*Mettre un fardeau sur quelqu'un*, ou *sur quelque animal*.) Re aliquâ aliquem onerare. *Onus alicui imponere.*Cas*. ŁADOWAC wkładać ciężar iáki ná kogo álbo ná bydlę iakie.

Charger les bestes de somme.Extollere onera in jumenta.*Vér*. Sarcinas imponere jumentis. *Plaut*. Walić ciężary ná bydlęta podwodne kłaść iuki.

Je chargeay des vaisseaux de vin & de lard. Oneravi naves vinû & lardû. *Petr*. Ładowałem statki winem y sloniną

Il acheta un navire de trois cens tonneaux qu'il chargea de marchandises Navem paravit metretas quæ trecentas tolleret, in eamque merces plurimas imposuit.*Plaut*. Kupił statek o trzech set beczkach ktory náładował towarami

Estre trop chargé.Premi,*ou* opprimi onere.*Cic*. Być przeładowanym.

CHARGER, *Rendre, rapporter beaucoup, parlant des arbres & des moissons*)Reddere,Ferre.Afferre. *Colum.Plin*. OBRODZIC zárodzić wydawać przynosić wiele owocow obradzać mowiąc o drzewach, y zbożach.

Cet arbre charge beaucoup, rapporte beaucoup de fruit. Hæc arbor multos fructus affert, *ou* producit. *Colum*. To Drzewo obradza, obsypuie, wiele bardzo owocow rodzi.

Lors que la moisson est abondante autre part, mon champ charge moins. Cùm alibi messis frumenti maxima est, ager meus reddit minùs.*Plaut*. Kiedy gdzieindziey obfity iest urodzay,moie pole mniey obradza.

Les branches d'arbres sont chargées de fruit. Fructu induuntur palmites arborum.*Colum*.Gałązie się uginaią pod owocem, obsypane są owocem.

L'olivier ne charge pas tous les ans. Olea non continuis annis fructum affert.*Colum*.Oliwnik nie każdego roku obradza

Les vignes sont chargées de raisins.Uvis induunt se vineæ. *Colum*. **La terre est chargée de moissons*. Induitur segetibus terra. *Plin-Jun*. Winnice obrodziły iágodami. *Pola obrodziły zbożami.

CHARGER dans un sens figuré, (*Accabler quelqu'un*.) Onerare. Cumulare. act. *Cicer*. OBŁADOWAC w niewłasnym rozumieniu, nágodzić komu czego, nádać, obłożyć go czym.

Charger quelqu'un de biens, de bienfaits,d'honneurs,de louanges. Bonis,muneribus,honoribus,laudibus,onerare, *ou* cumulare,*ou* extollere aliquem, act. *Cic*. Nágodzić komu łask, dobrodzieystw, dobr, chwały, sławy.

Charger quelqu'un d'injures, de maledictions, d'opprobres, d'affronts. Onerare aliquem injuriis, maledictis, probris,contumeliis.*Cic.Hor.Plaut*. Nágodzić komu żelyżwości złorzeczeństwa,obelgi, hańby.

Charger quelqu'un d'envie.Invidiam alicui conflare. *Cicer*. **Charger le peuple d'imposts*. Populum vectigalibus onerare. *Plin Jun*. **Trop charger le peuple*.Nimium oneris plebi imponere. **Charger son estomac de viande*. Cibis onerare stomachum.Sumere nimiùm cibi.*Cic*. **Charger quelqu'un de coups de poings & de pieds*. Incursare aliquem pugnis & calcibus. neut. *Plaut*. Zwalić zazdrość na kogo. *Obciążyć lud podatkami, nałożyć podatki na lud. *Zbytecznie lud obciążać. *Przeładować żołądek iadłem,zbić kogo pięściami y zdeptać nogami.

Estre chargé de dettes.Ære alieno premi,(premor, premeris.pressus sum.) pass.*Cic*. Być obciążonym długami.

ON DIT encore dans le mesme sens,*Charger quelqu'un d'un crime,l'en accuser*. Crimine aliquem onerare. *Plaut*. Premere aliquem crimine. MOWIĄ w tymże rozumieniu okryć kogo winą, álbo obwinić go o kryminał.

Les témoins le chargent & le déchargent. Testes premunt reum & sublevant. *Plin-Jun*. Swiadkowie go obwiniaią, y ochraniaią.

CHARGER *l'ennemi*, (*Donner dessus*.) Aggredi hostem Invadere Impressionem,*ou* impetum facere in hostem.*Cas.Cic* Wpaść,uderzyć na nieprzyiaciela.

Charger l'ennemy en queuë. Novissimos hostes, *ou* novissimum hostium agmen premere.*Cas* Terga hostium impugnare.*Liv*. Napaść uderzyć ztyłu na odwod nieprzyiacioł.

CHARGER *une arme à feu*,(*y mettre de la poudre & du plomb*.) Fistulam ferream,*ou* tormentum bellicum, pulvere tormentario & glandibus farcire. NABIC strzelbę prochu y ołowiu w nię wsypać.

ON DIT,*Charger ses comptes d'une somme la mettre,la coucher dans ses comptes, l'enregistrer*. Onerare rationes aliquâ pecuniæ summâ *Cic*. MOWIĄ ná swoy regestr summę iaką wziąć,wpisać ią w rachunki swoie

Charger sa memoire de quelque histoire.Aliquam historiam mandare memoriæ.*Cic*. Wpamięć sobie historyą iaką wziąć

CHARGER,(*Donner charge & commission de faire une chose*.) Aliquid alicui mandare, *ou* demandare. *Cic. Ter. Liv*. ZLECIC,Zlecenie komu dać áby co uczynił.

(S'il suit un *de* avec un Infinitif François,on exprime ordinairement ce *de* par *ut* avec un Subjonctif: commme. Ieżeli potym słowie zlecić w Francuskim nastepuie artykuł *de* z słowem w sposobie nieokryślonym wyrażaią zwyczaynie to *de* przez *áby*, iáko.

Il m'a chargé de vous saluër. Mihi mandavit ut te salutarem.Jussit salvere.*Cic*. Zlecił mi ábym ci się kłaniał.

Je te charge d'avoir soin des bouteilles. Te lagenis præficio. *Plaut*. Zlecam ci staranie o flaszach,abyś miał staranie o koło szklá.

SE CHARGER *d'une chose*, ou *d'une personne*, (*en prendre le soin*.) Alicujus curam suscipere.*Colum*. Wziąć na siebie rzecz iaką,osobę iaką, staranie mieć o niey.

Il s'est chargé d'écrire les actions d'Auguste,& a entrepris de consacrer l'histoire de ses guerres à l'immortalité. Sumsit sibi scribere res gestas Augusti,& bella diffundere in ævum.*Hor*. Wziął ná siebie opisanie dzieł Augusta, y podiął się podać álbo poświęcić woyny iego pamiątce nieśmierteln ey.

Je m'en charge, soyez en repos de ce costé là. Ad me,*ou* in me recipio, jam quiesce. *Cic. Ter*. Biorę to ná się możesz się ná tym uspokoić.

Il s'en est chargé à ses & fortunes. Salvum id fore recepit suis periculis. Wziął to ná siebie lub zysk lub strata iego w tym własna.

Il s'est chargé de faire tout cela. Omnia se facturum recepit *Cic*. Wziął ná siebie,że to wszystko zrobi.

Vn heritier est chargé,est tenu de payer les dettes d'une succession Heres tenetur nomina solvere,*ou* præstare alicujus hereditatis. Dziedzicowi należy opłacać dziedzictwo z długow

ON DIT populairement (*d'un homme qui grossit*, ou *dont le ventre grossit*,)*Il charge sur le devant*,ou *Il bastit sur le devant*. Ventriosus fit. *Plaut*. MOWIĄ potocznie o człowieku ktory grubieie, ktory tyie, y w brzuch rośnie, Ładuie z przodu, buduie z przodu.

CHARGEUR,subst.masc. (*Officier de Ville qui est sur les Ports pour charger le bois dans des charrettes*.Qui congerit,*ou* componit (ligna aut fœnum) in vehiculo. NAKŁADACZ, Sługa mieyski ná portach będący ktory ma urząd nákłádać drew ná fury.

CHARIAGE,subst.m. (*Salaire qu'on paye pour la voiture de bois &c*.) Pro vecturâ salarium, ii,n.*Plin*. Furowe, podwodne, płaca od fury drew &c.

CHARIOT,subst.m.(*Voiture à quatre rouës,qui n'a qu'un timon*.) Carrus,i,m.*Cas*. Currus,ûs,m. WOZ, powoz o czterech kołach a o iednym dyszlu.

CHARIOT *à quatre chevaux*,ou *tiré par quatre chevaux*. Quadriga,æ. *Cic*. WOZ o czterech koniach ktory cztery konie ciągną do ktorego cztery konie záprzęgaią.

Chariot armé de faulx, (*dont on se servoit anciennement dans les combats*.)Covinus,i,m. *Sil-Ital*. Woz kosami do koła uzbroiony iákiego z dawna ná woynach záżywali.

(Celuy qui combattoit de dessus ce chariot s'appelloit *Covinarius,ii,m.Tacit*. Ten co się potykał ná tym wozie názywał się koszowy.

Conduire un chariot.Aurigare.*Suet*. Wozić wozem.

Qui conduit un chariot.Aurigator.*Suet*. Woźnica.

La conduite,ou *l'action de conduire un chariot*. Aurigatio. *Suet*. Woźnictwo,powożenie.

CHARITABLE,adject m.& f. (*Bien-faisant, secourable*.) Beneficus.Benignus.Benevolus.*Cic.Ter*. DOBROCZYNNY, Uczynny, użyty, chętliwy.

CHARITABLEMENT,adv. (*D'une maniere charitable*.) Benignè.Benevolè.adv.*Cic*. DOBROCZYNNIE, Uczynnie, chętnie.

CHARITÉ, subst.f. (*L'une des trois vertus Théologales, qui consiste à aimer Dieu de tout son cœur,& son prochain comme soy mesme. Elle est l'ame de toutes les vertus*.) Charitas, atis,fœm. Amor Dei & proximi. MIŁOSC iedna z czterech cnot Teologicznych ktora ná tym záwisła áby Boga kochać z całego serca á bliźniego iáko siebie samego. A ona iest duszą wszystkich cnot.

CHARITÉ, (*Bonté, tendresse qu'on a à soulager les pauvres & les miserables*.) Beneficentia,Benignitas, Benevolentia *Cic*. MIŁOSIERDZIE, Litość, skłonność serca,ktorą kto ma do politowania nád ubogiemi, y poratowania onych, y nędznych.

Avoir de la charité pour quelqu'un. Charitate & amore complecti aliquē.Mieć miłosierdzie nád kim miłość do kogo

CHARITÉ, (*L'aumosne que les pauvres demandent aux riches*.) As, *genit*.assis,m. MIŁOSIERDZIE, iałmużna ktorey ubodzy proszą u dostatnieyszych.

Celuy qui avoit fait naufrage portoit le triste tableau de son infortune, pour se procurer quelque secours en demandant la charité. Naufragus fractâ rate,pictâ se tuetur tempestate, assem rogando. *Stat*. Ten co był zátonął nosił żałosny obraz swego nieszczęścia, szukaiąc pomocy iákiey y żebrząc iałmużny.

ON DIT à contre sens, (*quand on médit d'une personne,& qu'on luy impute quelque mal*.)*Je sçay toutes les charitez qu'on m'a prestées*, ou *tous les mauvais offices qu'on m'a rendus depuis la mort de César*.Nota mihi sunt, quæ in me post Cæsaris mortem contulerint. Nota sunt mihi omnia quæ de me sparserunt à morte Cæsaris. *Cicer*. MOWIĄ w przeciwnym rozumieniu, kiedy kto zle gada o kim, y co złego mu przyznaie; Wiem iá co ná mnie náprawili od śmierci Cezara, wiem iákie ich ku mnie serce, y iák mi się przysłużyli od śmierci Cezara.

ON DIT encore proverbialement, *Charité bien ordonnée commence par soy mesme*. Proximus sum egomet mihi. *Ter*. *Je suis le plus proche à moy mesme*. MOWIĄ iescze przysłowiem: Miłość porządna záczyna się od siebie samego: Jam sobie samemu náybliższy.

LA CHARITÉ, (*Ville & Prieuré du Nivernois sur la Loire*.)Charitas,atis. MIŁOSC Miasto y Przeorstwo Niwerniy nád Ligerą.

CHARIVARI,subst.m, (*Bruit qu'on fait la nuit, meslé de huées & au son des utensiles de cuisine à la porte de vieilles gens qui se sont rémariez*.)Tumultuosus & clamosus sonitus, *genit*. tumultuosi & clamosi sonitûs. *Plaut*. Hałas, Łoskot nocny szyderski, z wrzaskiem zmięszany, y z trzaskiem álbo dzwonieniem w náczynia kuchenne,ktory czynią przed wrotami lub drzwiami starych ludzi kiedy znowu w małżeństwo idą

Faire un charivari devant la porte de quelqu'un.Vociferatione, stridulisque conviciis ante ædes proscindere, *ou* differre aliquem.*Plaut*. Hałas z szyderstwem czynić przededrzwiami czyiemi.

CHARLATAN, subst. m. (*Vendeur de fausse thériaque, faux médecin qui monte sur le théatre pour débiter de méchantes drogues*.) Circulator.*Cels*. Circumforaneus pharmacopola. *Cic*. CIARLATAN Oszust, przedaiący fałszywą dryakiew, fałszywy doktor, co ná plac widoku wstąpiwszy ladaiakie lekarstwa ludziom udaie.

CHARLATAN, (*Enjoleur, flateur*.)Palpator.*Plaut*.Veterator.*Ter*. PODCHLEBCA Szalbierz.

De charlatan. Circulatorius. *Quint*. Szalbierski, Oszustowski.

CHARLATANER *quelqu'un*, V. act. mot bas, (*Enjoler, tromper quelqu'un,en luy disant des douceurs*.) Blandis verbis & magnidicis mendaciis circumducere aliquem.*Plaut*.ZMAMIC zbłaźnić kogo, odrwić go pozorne mu rzeczy prawiąc

CHARLATANERIE, subst.f. (*Persuasion artificieusé par des paroles & des promesses*.Verbosæ strophæ. *Phad*. OSZUSTOSTWO,Zmanienie sztuczne słowy y obietnicami kształtnemi.

Il acquit beaucoup de réputation par ses charlataneries. Sibi famam acquisivit verbosis strophis. *Phad*. Wielkie imię sobie uczynił przez oszustostwa swoie.

CHARLEMONT, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur bastie par Charles-Quint*.) Carolomontiū, ii,n.KARLOMONT Miasto niższych niemiec w Hrabstwie Nemurskim záłożone od Karola piątego Cesarza

CHARLEROY,(*Ville des Païs-Bas situëe sur une hauteur près de la Sambre à cinq lieuës de Namur*.)Caroloregium,ii, neut. KARLOREG Miasto niższych Niemiec położone ná gorze blisko Skombry o pięć mil od Nemuru.

CHARLEVILLE, (*Ville sur la Meuse au Septemtrion de la Champagne*.) Carolopolis, is, f. KARLOPOL Miasto nád Mozelą od połnocy Szampaniy.

CHARMANT, m. CHARMANTE,f. adject.(*Qui a des charmes,des attraits*.)Lepidus.Venustus.*Cic*. MIŁY przyiemny powabny co ma wsobie wdzięk, powaby, przyiemność.

Il est charmant à table. Suavis est in convictu.*Petr*. Miły iest w posiedzeniu.

Vne fille qui a les mœurs charmantes. Virgo lepidis moribus.*Cic* Panna ktorey obyczaie są pełne przyiemności

Vne beauté charmante. Eximia pulchritudo.Excellens formæ pulchritudo.*Cic*.**Des discours charmants*.Suaves,& blandi sermones. *Cic*. Uroda dziwna. *Mowy dziwnie piękne.

Il estoit charmant dans ses railleries,(*il y avoit de la beauté dans ses railleries*.) In jocando lepos erat. *Cicer*. Miły był w żartach swoich, coś pięknego było w żartach iego.

CHARME, subst.m. (*Enchantement*.) Cantio.Fascinatio. onis,f.*Cic.Plin*.Carmen.*Virg*. CZARY.

Faire un charme.Componere cantus.*Tibul*. Czary czynić.

Déliverer quelqu'un de la passion de l'amour par des charmes.Solvere amores cantibus.*Tibul*. Uwolnić kogo od passyi miłości czarami.

CHARME, (*Attrait*.) Illecebra.Lenocinium.*Cic*.Illicium. *Var*. POWAB, wdzięk, ponęta.

La vertu a des charmes pour nous attirer au véritable honneur. Suis nos illecabris trahit virtus ad verum decus. *Cicer.* Cnota ma powaby dla pociągnienia nás do ſzczęścia prawdziwego.

Les charmes des vices. Vitiorum delinimenta. *Tacit.* Powaby ponęty przyłudy złe grzechowe.

CHARME, (*Arbre.*) Carpinus, i, fœm. *Colum.* TRZMIEL Drzewo.

De charme, ou de bois de charme. Carpineus, a, um. *Plin.* Trzmielowy, z trzmieliny.

CHARMER, V. act. (*Enchanter, produire quelque effet ſurprenant par la puiſſance des charmes, ou du démon.*) Cantare. Incantare, Faſcinare. *Virg. Hor.* OCZAROWAC, Omamić ſkutek iaki dziwny wyprowadzic przez moc czarow álbo czarta

Charmer un ſort. Devotare ſortes. *Plaut.* Oczarować los.

CHARMER ſe dit au figuré pour *Faire, ou dire des choſes qui plaiſent & qui raviſſent d'admiration.* Allicere. Illicere. Pellicere. *Cic.* OCZAROWAC, Omamic mowi ſię *niewłaśnie* zá miaſt czynić álbo mowic tákie rzeczy ktore ſię podobaią, y podziwienie czynią.

Charmer un auditeur par la beauté d'un diſcours. Allicere, Permulcere aures aſſiſtentium. *Quint.* Słuchacza w podziwienie wprawić, pięknością mowy ſwoiey.

Charmer les ennuis de la ſolitude par la lecture des Poëtes. Solitudines ruris Poetarum lectione eblandiri. *Colum.* Oſzukać tęſkność oſobności, czytaniem Wierſzow.

Il dit des choſes qui charment & qui enlevent. Ea loquitur quæ mulcent animos & rapiunt admiratione. *Cic.* Takie rzeczy powiada ktore dziwnie ſię podobaią y porywaią kożdego

Je ne vois rien qui ſoit plus capable de charmer mes ennuis & mes maux que voſtre converſation & vôtre amitié. Major mihi levatio afferri nulla poteſt, quàm conjunctio neceſſitudinis, ſermonumque noſtrorum. *Cicer.* Nic nie widzę coby mogło tęſknoty moie y troſki uśmierzyć iáko poſiedzenie y rozmawianie z tobą.

Se laiſſer charmer par le vice & la volupté. Vitiorum illecebris, cupiditatumque lenociniis pellici ac deliniri, *ou* capi. *Cic.* Dać ſię złudzić wyſtępkom y roſpuście.

Eſtre charmé par l'eclat de l'or. Aſtupere auri fulgore. *Stat.* Być złudzonym od blaſku złotego.

CHARMILLE, ſubſt. f. (*Plant de charme dont on fait des paliſſades.*) Carpinea ſemina. TRZMIELINA ſadzona z ktorey palowania robią.

CHARMOYE, ſubſt. f. (*Plant de charmes qu'on éleve.*) Carpinetum, i, neut. TRZMIELINA mieyſce trzmieliną ſadzone ktore chowaią.

CHARNAGE, ſubſt. m. (*Le temps de l'année dans lequel on mange de la chair.*) Tempus anni quo carnibus veſci licet MIĘSNE dni, czas w roku kiedy mięſo iedzą.

CHARNEL, m. CHARNELLE, f. adject. (*De la chair*) Carneus, a, um. CIELESNY, CIELESNA, od ciała.

ON DIT, *Cet homme eſt charnel, Il aime les plaiſirs charnels, ou les plaiſirs de la chair.* Libidinoſus homo. *Cic.* MOWIĄ ten człowiek ieſt cieleſny, kocha ſię w roſkoſzach cieleſnych.

Un plaiſir charnel. Libidinoſa voluptas. *Cic.* Uciecha cieleſna.

Il a eu une connoiſſance charnelle avec cette femme, il l'a connuë charnellement. Uſuram corporis illius mulieris cepit. *Il a eu habitude charnelle avec elle.* Conſuevit cum illâ. *Plaut. Ter.* CIELESNIE obcował z tą oſobą, cieleſność z nią płodził. *W nałog cieleſności z nią wſzedł.

CHARNELLEMENT, adv. (*D'une maniere charnelle.*) Libidinosè. adv. *Cic.* CIELESNIE.

CHARNEUX, m. CHARNEUSE, f. (*Compoſé de chair.*) Carnoſus. *Solin.* CIELESNY, CIELESNA, złożony z ciała.

CHARNIER, ſubſt. maſc. (*Lieu où l'on entaſſoit les os des morts.*) Oſſuarium. *Vlp.* KOSNICA mieyſce gdzie ſkładano kości zmarłych.

CHARNIERE, ſubſt. f. (*Morceaux de fer ou d'autre métal, qui s'enclavent l'un dans l'autre avec une riveure qui les traverſe.*) Verticuli, orum, m. pl. *Vitr.* WARTACZKA ſztuczki żelazne lub inſzego kruſzcu iedne ná drugie záchodzące z Oſką ktora przez nie przez ſrzodek przechodzi. *Szarnier.*

CHARNU, m. CHARNUë, f. adject. *Qui a bien de la chair*) Carnoſus. Carnulentus. Toroſus, a, um. *Colum.* CIELISTY, CIELISTA, Mięſiſty co ma wiele ciała ná ſobie zſiadły.

(On ne pourroit pas bien dire *corpulentum brachium*, un bras charnu, mais bien *Lacertoſum*, ou *muſculoſum brachium.* *Colum.*) Nie dobrze by ſię mowiło ramię cieliſte, ále lepiey Ramię barczyſte żyłowate.

CHARNURE, ſubſt. f. (*La chair de l'homme & des animaux.*) Caro. *Celſ.* CIELISTOSC, tuſza, ciało ludzi y bydląt.

CHAROGNE, ſubſt. f. (*Corps mort & puant.*) Cadaver, Cadaver tetrum, n. *Cic.* SCIERW zdechły y zgniły.

LE CHAROLOIS, (*Païs du Duché de Bourgogne.* Caroleſium, ii, n. KAROLEZ Kray Xięſtwa Burgundyiſkiego.

CHARPENTE, (*on prononce* charpante) ſubſt. f. (*Gros bois dont on conſtruit les baſtimens.*) Materia, æ, f. Materies, iei, f. *Vitr.* DRZEWO budowne do budowania obrabiane.

La charpente d'un édifice. Materiaria ſtructura. *Vitr.* Cieſielſka robota budynku álbo domu iakiego drzewo budowne.

CHARPENTERIE, ſubſt. f. *on prononce* chapantrie. (*La charpente d'un bâtiment.*) CIESIELSKA robota w budowaniu.

CHARPENTERIE, ou *le métier de Charpentier.* Materiatura, æ, f. *Virg.* CIESIELSWO cieſiołka Rzemiesło cieſielſkie.

CHARPENTIER, ſubſt. m. *on prononce* Charpantier. (*Ouvrier qui taille & qui aſſemble la charpente.*) Materiarius, ii, m. *Plaut.* CIESLA rzemieślnik, co obrabia drzewo y obrabiane ſkłáda.

CHARPENTER, (*on prononce*) V. act. charpanter. *Mot d'un rare uſage dans le ſens naturel: mais dans le figuré on le dit de ce qui eſt mal coupé.*) comme *Ce tailleur a charpenté mon étoffe.* Hic ſutor malè pannum diſſecuit. CIESAC, cieſielſtwem obrabiać ſłowo rzadko zażywane w Francuſkim co do rozumienia właſnego; ále w niewłaſnym mowi ſię za to co ieſt źle krniane nie gładko, iako: ten krawiec porzezał pociosał m... ... moię.

Ce Chirurgien eſt un ignorant, il a charpenté le bras de ce malade. Chirurgus iſte dilaceravit brachium ſaucii iſtius. Ten cerulik nic nieumie, pociosał rękę tego chorego.

CHARPIE, ſubſt. f. *Quelques-uns diſent* CHARPI, au m. (*Filets de vielle toile qui ſervent à faire des tentes & des plumaceaux pour panſer des playes.*) Linamentum, i, neut. *Celſ.* Linamentum carptum, volſumque i, neut. FLEYTUCH mec... z płotna ſkrobanego álbo płotno darte nici na nitki ſzarpane ná knoty do opatrzenia ran.

Metre de la charpie dans une play. Linamentum dare in plagam. *Celſ.* Fleytuch w ranę włożyć.

CHARRETTE, ſubſt. f. (*Voiture montée ſur deux rouës.*) Plauſtrum & Ploſtrum, i, neut. *Cic. Cæſ.* WÓZEK na dwoch kołach, kára.

ON APPELLE proverbialement, (*Un homme fanfaron & qui ſe fait tout blanc de ſon épée.*) *Un avaleur de charrettes ferrées.* Thraſo, onis, maſc. *Plaut.* NAZYWAIĄ przyſłowiem człowieka ktory ſię iunaczy y kordyaczy, wielki wozow kowanych połykacz.

CHARRETE'E, ſubſt. f. (*Ce que peut contenir une charrette, ſoit de bois ou de foin* &c.) Vehes, his, fœm. *Colum.* FURA to co może ſię włożyć na woz drew ſiana &c.

CHARRIAGE, ſubſt. m. (*Le charroy, la voiture.*) Vectura, æ, f *Cic. Plaut.* Wożba.

CHARRIER, V. act. (*Voiturer, mener par charroy.*) Vehere, Vectare. Exportare, (o, as, avi, atum. (act. acc. *Cic. Horat.* FURAMI zwozić.

CHARRIER, (*parlant des rivieres qui charrient des glaçons.*) Glaciem vectare. ZASZOROWAC pędzić zatykać mowiąc o rzekach ktore kry pędzą y niemi zatykaią mieyſca iakie.

ON DIT proverbialement, *Charrier droit, (ne point faire de faux pas, avoir une conduite ſage & reglée.)* Rectum vitæ curſum inſtituere. MOWIĄ przyſłowiem proſtą drogą pędzić nie potknąć ſię, poſtępować ſobie proſto y porządnie.

CHARRON, ſubſt. m. (*Qui fait des charrettes* &c.) Carpentarius. STALMACH kołodziey co wozy robi.

Chevaux de charroy. Equi vectarii, m. plur. *Var.* Konie wozowe.

CHARRUE, ſubſt. f. (*Inſtrument avec quoy on laboure la terre.*) Aratrum, i, neut. *Cic.* PŁUG do orania roli.

Manche d'une charuë. Bura. Stiva, æ, fœm. *Virg.* **La coutre de la charruë.* Arari dens Dentale, is, n. *Virg.* Roſocha u pługa. *Kroy u pługa.

Le ſoc d'une charruë. Vomer, eris, *ou* Vomis, is, maſc. *Virg.* Lemieſz u pługa.

ON DIT proverbialement, *Mettre la charuë devant les boeufs,*

boeufs, pour dire *Changer l'ordre naturel des choſes, & mettre au commencement ce qui devroit eſtre à la fin.* Præpoſterè agere omnia. MOWIĄ przyſłowiem: zaprządz pług przed wołmi to ieſt odmienić porządek rzeczy przyrodzony, á to naypierwey kłaść co miało być ná oſtatku.

ON DIT encore, *C'eſt une charruë mal attellée, (parlant des gens qui eſtant liez d'intereſts & par quelque ſocieté s'accordent mal enſemble.)* Sunt ſocietate inter ſe diſcordes. MOWIĄ ieſzcze nieſprzęgłe iarzmo mowiąc o ludziach ktorych ieden intereſs wſpolny wiąże w ſtanie iakim ale ſię z ſobą niezgadzaią.

CHARTIER, ſubſt. m. (*Qui mene une charette.*) Ploſtrarius. Carrucarius, ii, m. *Vlp.* WOZNICA ten co powozi.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt ſi bon chartier qui ne verſe,* pour dire qu'*Il n'y a point d'homme ſi ſage qui ne faſſe quelque faute en ſa vie.* Nemo mortalium omnibus horis ſapit. *Plin.* Aliquando bonus dormitat Homerus. MOWIĄ przyſłowiem niemaſz tak dobrego woźnicy ktoryby nie wywrocił kiedy, to ieſt niemaſz człowieka tak mądrego ktoryby kiedy w życiu ſwoim nie pobłądził.

CHARTRES, (*Ville épiſcopale de la Beauce.*) Carnutum, i, n. *Cæſ.* KARNOT Miaſto Biſkupie w Beocyi.

CHARTRE, ſubſt. f. ce mot ſignifioit ancienemant *une Priſon.* Carcer, eris, m. *Cic.* KUCZA to ſłowo z dawna znaczyło więzienie.

LA CHARTRE, (*Petite ville du bas Vendoſmois ſur le Loir*) Carcer, ceris, maſc. KARNOT małe miaſteczko, niżſzego Wandomu nad Ligerą.

LA CHARTRE ſe dit. *d'une maladie, qui fait tomber en langueur, & qui deſſeche toute l'habitude du corps.* Tabes. *Celſ.* Tabitudo. *Plin.* SUCHOTY, Choroba ktore ſłabi, y wſzyſtkie ciało trawi y wycieńcza.

Eſtre en chartre. Atrophiâ laborare. Tabe confici. *Celſ. Ov.* Być w ſuchotach.

Qui eſt en chartre. Atrophus, a, um. *Plin.* Suchotnik co ieſt w ſuchotach.

CHARTRES, f. (*Vieux titres & papiers qui concernent un eſtat, ou des familles.*) Inſtrumenta Monumenta, orum. *Plin.* Veteres chartæ. KARTY, papiery, prawa dawne ſłużące páńſtwu iakiemu, álbo domowi.

TRESOR *des chartres, (Lieu vouté où l'on met les titres & papiers qui concernent une famille.)* Tablinum. Tabularium. *Plin.* SKARBIEC mieyſce ſklepione na papierow álbo prawnych kart złożenie y ſchowanie, kancellarya.

CHARTRIER, (*Celuy qui garde les chartres.*) Tabularius. *Tacit.* PODSKARBI od praw, ten co ma pod kluczem ſwoim prawne papiery czyie, Sekretarz, piſarz, Kanclerz.

LA CHARTREUSE, (*Montagne affreuſe du Dauphiné aſſez proche de Grenoble où ſaint Bruno ſe retira & fonda ſon Ordre.*) Charthuſia, iæ, f. KARTUZYA gora ſtraſzna Delfinatu dość bliſko Gracyanopolu gdzie S. Bruno ſię oddalił, y poſtanowił ſwoy Zakon.

CHARTRIN, au *le païs Chartrin, (La vray Beauce, Province de France.)* Carnotenſis, *ou* Carnutenſis ager. maſc. KARNOTENSKA Kraina, prawdziwa Beocya Prowincya Francuſka.

Qui eſt du païs Chartrin. Carnutenſis & hoc Carnutenſe. adject. Karnotanin, álbo Karnotanka, ten álbo ta co ieſt z Karnotańſkiego.

CHARVI, ou CARVI, ſubſt. m. (*Herbe.*) Leontice, es, f. *Plin.* MIŁOSNA ziele.

CHASSE, ſubſt. fœm. on éleve la premiere ſyllabe. (*Caiſſe, ou Coffre où l'on enferme ordinairement les reliques des Saint*) Theca. Capſa. Ferculum. *Cicer.* SZKATUŁA wymawia ſię podnoſząc w głoſie literę *a* w Francuſkim, ſkrzynka pudło gdzie zwyc… zamykaią relikwie SS.

Châſſe des vaiſſeaux pour les conſerver. Vaſorum theca. *Cic.* Puzdro ná naczynia na ſchowanie naczynia.

CHASSE, ſubſt. f. on abbaiſſe la premiere ſyllabe. (*Pourſuite qu'on fait du gibier* &c. (Venatus. Venatio. *Cic.* POLOWANIE zniża ſię głos wymawiaiąc *a* w Francuſkim, gonienie zw… .

Vivre de ſa chaſſe, ou du gibier qu'on tue à la chaſſe. Venatu vivere. *Plin.* Alimenta arcu expedire. *Tacit.* Żyć z polowania z zwierzyny ktorą kto uſzczwa poluiąc.

La chaſſe aux oiſeaux. Aucupatio. Aucupium. neut. *Quint.* Myślitwo ptaſzę.

La chaſſe eſt un exercice de tous temps en uſage, qui eſt bon pour la ſanté & pour rendre le corps agile. Venatio ſolennis viris opus, utile vitæ membris. *Horat.* Polowanie ieſt zabawa wſzelkiego czaſu dobra dla zdrowia, y ciału pomocna do zartkości.

DE LA CHASSE. Venaticus. *Cic.* Venatorius. *Celſ.* ŁOWCZY myśliwſki, do pola.

CHIEN *de chaſſe.* Canis venaticus. *Cic.* PIES myśliwſki do pola.

EQUIPAGE *de chaſſe.* Venatorum. inſtrumentum. *Plin. Jun.* MYSLIWSTWO porządek do polowania.

ON DIT figurement, *Donner la chaſſe à quelqu'un, (Le pourſuivre, le tourmenter.)* Exagitare & probè erſare aliquem *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzczwać ná kogo, prześladować go, trapić go, obracać go.

Donner la chaſſe aux ennemis, (les obliger de fuir & de ſe retirer.) Hoſtes fugare. In fugam hoſtes convertere. Spłoſzyć nieprzyiaciela, ſpędzić go ſpola, podiazdami go płoſzyć, urywać.

CHASSE, (*au jeu de paume eſt une chute de la balle à un certain endroit du jeu.*) Meta, æ, f. POLE w graniu piłyznaczy mieyſce pewne we grze gdzie piła upadnie.

ON DIT en ce ſens, *Remarquez bien cette chaſſe, ou l'action que vous avez faite.* Illud notate & attendite. W TYM rozumieniu w tey grze mowią: uważayże dobrze to pole; to ieſt to coś zrobił.

CHASSE', m. CHASSE'E, f. Part. paſſ. (*Mis dehors.*) Expulſus, a, um. WYPĘDZONY, WYRUGOWANY precz.

CHASSE-AVANT, ſubſt. m. (*Celuy qui conduit & fait marcher les ouvriers dans les grands atteliers.*) Operum inſtinctor. *Tacit.* PRZODOWNIK ten co za ſobą drugim przywielkiey robocie przodkuie áby zanim poſpieſzali.

CHASSE-MARE'E, ſubſt. m. (*Voiturier de poiſſons.*) Qui piſces marinos advehit quadrupedante canterio. *Plaut.* RYBOŁOW co Ryby furami wozi.

CHASSER, V. act. (*Pourſuivre les beſtes à la chaſſe.*) Venari, dep. acc. *Cic. Phæd.* POLOWAC, Gonić zwierzę poluiąc

Chaſſer un lievre aux chiens courants. Canibus venari leporem. **Un ſanglier.* Aprum. *Cic.* Szczwać pſami zaiąca. *Dzika

Chaſſer aux oiſeaux. Aves aucupari captare. Aucupium exercere. act. chytać łapać ptaki.

CHASSER, (*Mettre dehors, faire en aller, ou ſortir d'un lieu.*) Aliquem alicunde, *ou* ex aliquo loco pellere Depellere. Expellere. Ejicere. Exigere. Exterminare Deturbare. act. *Cicer.* WYPEDZIC, Wygnać wyrugować ſkąd, na dwor wyforować, wyſadzić z mieyſca iakiego.

Chaſſer de la poſſeſſion d'un bien. Exturbare aliquem ex poſſeſſionibus. *Cic.* Wypędzić kogo, wyrugować, ruſzyć z dobr.

Chaſſer les ennemis. Fugare hoſtes. *Cic.* **La garniſon.* Dejicere præſidium. *Cæſ.* Wypędzić ſpędzić nieprzyiaciela. *Zołnierzy oſadzonych na obronę z fortecy.

CHASSER, (*Diſſiper, oſter, faire en aller.*) Tollere. Abigere. Diſcutere. Pellere. *Cic.* WYPĘDZIC, roſproſyć, roſpędzić, rozegnać, oddalić, precz kazać.

CHASSER, (*Diſſiper, guérir toutes les maladies des nerfs.*) Elidere, *ou* expellere nervorum morbos. *Horat.* Odpędzić roſpedzić, wſzyſtkie choroby żył.

Chaſſer le chagrin de ſon eſprit. Exturbare ex animo ægritudinem. *Plaut.* Wypędzić, wyrugować ſmutek, z ſwoiey myśli.

Les richeſſes ne peuvent chaſſer les inquiétudes de l'eſprit. Divitiæ non ſubmovent tumultus mentis. *Horat.* Bogactwa niemogą wyrugować, niepokoiu z myśli.

Cette herbe chaſſe le venin. Hæc herba abigit venenum. *Plin.* To ziele odpędza truciznę.

Cela chaſſe l'yvreſſe. Id diſcutit ebrietatem. *Plin.* To rozpędza piiańſtwo.

Chaſſer de ſoy la pareſſe. Amovere à ſe ſegnitiem. *Plaut.* Odpędzić od ſiebie leniſtwo, zrzucić z ſiebie gnuſność.

Chaſſer le froid en faiſant bon feu. Diſſolvere frigus largè reponendo ligna ſuper foco. *Horat.* Wypędzić zimno, paląc dobry ogien.

CHASSER, (*Conduire, mener devant ſoy le bétail.*) Agere. Ducere. act. acc. *Virg.* Pędzić przed ſobą prowadząc bydło.

ON DIT proverbialement, *Chaſſer de race, (quand on a les meſmes inclinations que ſes pere & mere.)* Patriſſare, (patriſſo, patriſſas.) n. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim: polować z rodu ſwego, kiedy kto ma ſkłonności Oyca y matki ſwoiey.

CHASSEUR, ſubſt. m. (*Qui aime la chaſſe.*) Venator, oris, maſc.

maſc. MYSLIWY kochaiący ſię w polowaniu,w myśliſtwie

Chaſſeur,qui chaſſe actuellement. Venans, antis. Myśliwiec co ſię myśliſtwem bawi.

CHASSERESSE,*ou* CHASSEUSE,ſubſt.f. (*Celle qui chaſſe.*) Venatrix,icis.*Virg.* ŁOWCZYNA ta co poluie.

CHASSIE, ſubſt. f. (*Humidité viſqueuſe & pituiteuſe qui ſort par les yeux.*) Gramia.*Plin.* OCZNY gnoy,wilgoć lipka y śliniawa co oczu wychodzi.

CHASSIE, (*Maladie des yeux.*) Lippitudo. *Cic.* OCZU pływnienie choroba.

CHASSIEUX,m. CHASSIEUSE,f,adject. (*Qui a les yeux pleins de chaſſie.*) Lippus,a,um.*Cic.* Gramioſus. *Hor.* OCZU ciekących człowiek, álbo oczu zagnoionych pełnych pługaſtwa niechędożonych.

*Eſtrechaſſieux.*Lippire, *Cic.*neut. Pływnienie oczu cierpieć.

*J'avois les yeux chaſſieux & maintenant je les ay fort beaux.*Oculi meipleni erant ſordium,(*ou* lemæ in oculis erant) ſplendent jam mihi. *Plaut.Plin.* Miałem oczy ciekące á teraz ie mam bardzo czyſte.

CHASSIS,ſubſt.m.(en elevant la premiere ſyllabe.) (*Ouvrage de menniſerie diviſé en pluſieurs quarreaux qu'on garnit de verre ou de papier.*) Lignei cancelli (vitro, *ou* chartâ obducti) RAMY wymawia ſię w Francuſkim podnoſząc głos w pierwſzey ſylabie robota ſtolarſka na kilká ſztuk Kwadratowych podzielona,oprawiona w ſzkło álbo w papier.

CHASSIS *d'un tableau*, ou *d'une table.*) Lignea regulatum compages. RAMY koło obrazu álbo koło ſtołu brzegi.

CHASTAIGNE,ſubſt.f.*on prononce*.CHÂTAIGNE.(*Fruit fort connu & fort commun.*) Caſtanea,æ,*Virg.* KASZTAN, owoc bardzo znaiomy, y bardzo poſpolity

BOURSE *piquante qui renferme les chaſtaignes.*Echinatus calix, *genit.* echinati calicis, maſc. *Plin.* ŁUPINA kol ca z wierzchnia w ktorey ſię zamyka kaſztan.

CHASTAIGNE *d'eau*,(*Plante qui a des feuilles ſemblables au pourpier, & qui cache ſes eſpines.*) Tribulus ſilveſtris, *ou* aquaticus. KOTEWKI, Orzechy wodne álbo kol ce zielo maiące liście podobne do tłuſtoſzy z ſkrytemi bodźcami

CHASTAIGNIER,ſubſt,m.*on prononce* CHÂTAIGNIER (*Arbre qui produit des chaſtaignes.*)Caſtanea,æ,f.*Col.* KASZTAN,drzewo kaſztanorodne.

CHASTAIGNERAYE,ſubſt.f.*on prononce*CHÂTAIGNERAIE (*Lieu planté de chaſtagniers*)Caſtanetum.*Colum.*KASZTANOWY Laſek mieyſce kaſztanami zaſadzone.

CHASTAIN, adject. m.& ſubſt. *on prononce* CHÂTAIN. (*Couleur de chaſtaigne.*) Caſtaninus color. KASZTANOWATY,koloru kaſztanowego,kaſztanowy.

CHASTE,adject.m.& f.(*Pur,qui n'eſt point corrompu.*)Caſtus.Purus.Pudicus.Incorruptus.*Cic.* CZYSTY,Chędogi,nieſkazony.

Qui a des mœurs chaſtes, & qui eſt plein de pudeur, Caſtus moribus & integer pudore. *Mart.* Co ma obyczaie czyſte y ieſt pełen wſtydu.

Il n'y a rien de plus chaſte que ce jeune homme Caſtius nihil illo adoleſcente.*Cic.*Nic niemaſz czyſtſzego nad tego młodzieńca.

CHASTE ſe dit au figuré (*de la diction.*) *Vn diſcours chaſte.* Caſta & pudica oratio. CZYSTY ſię mowi *niewłaśnie* o mowie: Mowa czyſta.

CHASTEMENT,adverb. (*D'une maniere chaſte.*) Caſtè. Purè.*Cic.* CZYSTO, chędogo.

CHASTETE',ſubſt.f. (*Vertu chrétienne & morale par laquelle on s'abſtient des plaiſirs de la chair.*) Caſtitas,atis,fœm Caſtimonia,æ,f. *Cic.* CZYSTOSC cnota chrześciańſka co do obyczaiow przez ktorą ſię kto wſtrzymuie od roſkoſzy cieleſnych.

(On ne dit pas bien au figuré *La chaſteté du langage*,quoique M.Coſtar diſe.*la chaſteté du ſtile.*) Niedobrze ſię mowi niewłaśnie w Francuſkim *Czyſtość ięzyka*, chociaſz *Koſtar* napiſał,czyſtość wymowy.

CHASTEAU,ſubſt.m.*on prononce* châtau, (*Maiſon de défenſe*,ou *Forterceſſe.*)Caſtellum.Caſtrum,*Cic.* ZAMEK mieyſce do obrony, álbo twierdza, forteca.

*Ceux qui demeurent dans un chaſteau.*Caſtellani.*Liv.* Ci co w zamku mięſzkaią,zamkowi.

*De chaſteau.*Caſtellanus,a,um.*Liv.* Zamkowy.

ON DIT proverbialement,*Baſtir*,ou *faire des chaſteaux en Eſpagne*, pour dire *Se repaiſtre de chimeres & de vaines imaginations.* Cogitationibus inanibus animum paſcere. In ſummâ inanitate verſari. Inania cogitare ac meditari. *Cicer.* MOWIĄ *przyſłowiem* Wyſtawiać Zámki w Hiſzpaniy,to ieſt prożnemi myślami ſobie záprzątnąć głowę, y paść ſię dziwnemi nadzieiami.

(Parce qu'en Eſpagne les Grands habitent les villes & ne font point baſtir de Chaſteaux à la campagne; d'autres font venir ce proverbe de plus loin,& diſent que Cecilius Metellus ayant bloqué la ville de Trebie au Royaume d'Arragon, fut obligé d'en lever le ſiege; mais qu'il fit baſtir des chaſteaux par toute la province, ſans qu'on ſceût à quel deſſein, car il les abandonnoit les uns après les autres. Ainſi ayant beaucoup rodé çà & là dans le païs,il revint ſur les Trebiens qui avoient negligé de ſe tenir ſur leurs gardes & les força de ſorte qu'en ce ſens, *faire des chaſteaux en Eſpagne*, c'eſt méditer quelque deſſein, & faire des choſes qui paroiſſent inutiles,mais qui dans la ſuite peuvent ſervir,*Grandia animo meditari*, ou *Res magnas in mente inſtruere & agitare*, Plaut. Il y en a quelques uns qui font venir ce proverbe des Maures, qui en l'an 700. eſtant paſſez en Eſpagne, y baſtirent pluſieurs chaſteaux pour s'y pouvoir maintenir: de ſorte que quand on dit *Baſtir des chaſteaux en Eſpagne* (où il y en a deja aſſez) on veut dire faire une choſe ridicule & tout-à-fait inutile, comme de porter de l'eau à la riviere.) Bo w Hiſzpaniy Wielcy Panowie mieſzkaią po miaſtach, y zámkow nie wyſtawuią ſobie w dobrach ſwoich we wſiach. Inſi záś daley ieſzcze początek prowadzą tego przyſłowia, y powiedaią że Cecyliuſz Metelluſz opaſawſzy miaſto Trebią w Kroleſtwie Arragońſkim, muſiał odſtąpić od oblężenia iego; ále tylko kazał po całym owym Kraiu zámki ſtáwiać, tá [illegible] niewiedziano ná iáką imprezę;bo ieden zá drugim opuſzczał; záczym wiele tam y ſam krążywſzy po owym kraiu, wrocił znowu ná Trebiow,ktorzy ſię nie mieli ná oſtrozności,y doſtał ich: á ták w tym rozumieniu to przyſłowie *Stawiać zamki w Hiſzpaniy*, ieſt zámyślać dokąd,y o czym, á czynić tym czaſem co inſzego co ſię cale niepotrzebne być zdaie,ále co ſię zdáć może [illegible] czaſem. Są niektorzy co to przyſłowie powiedaią że wyszło od Maurow ktorzy w Roku 700. przeſzedłſzy do Hiſzpaniy,wyſtawili tam zámkow kilkanaście á [illegible] ſię mogli [illegible] utrzymać; á ták kiedy kto mowi: *Stawiać zámki w Hiſzpaniy* kędy ich iuż ieſt doſyć,znáczy toż,co czynić rzecz śmiechu godną y cale niepotrzebną,iáko noſić wodę do rzeki.

CHASTEAU-DUN, (*Ville ſur le Loir, capitale du Comté de Dunois*) Caſtrodunum,i,n. KASZTELDUN Miaſto nád rzeką Ligerą głowne Hrabſtwa Duńſkiego.

CHASTEAU-GONTHIER,(*Ville d'Anjou.*)Caſtrum Gontheri,n. KASZTEL GĄTYE Miaſto Andegawońſkie.

CHASTEAU-THIERRY,(*Ville du gouvernement general de Champagne ſur la Marne.*) Theodorici caſtrum, i, neut. KASZTELTYERY Miaſto Generalney gubernatoryi Szampańſkiey nád Marną.

CHASTEAU-REGNAULT,(*Comté & ville de Touraine.*) Caſtrũ Reginaldi,n. KASZTELRENALD Hrabſtwo y miaſto Turreny.

CHASTEAU-ROUX,(*Duché*,*Pairie & Ville de Berry ſur l'Indre.*) Caſtrum Rodulphium,i,n. KASZTELRU, Xięſtwo Rowność, álbo Pierſzeńſtwo, y Miaſto nád Indurą.

CHASTEL-ERAUD, (*Ville de Poitou ſur la Vienne.*)Caſtrum Eraldi,neut. KASZTELERO Miaſto Piktawſkie nád Wigenną.

CHASTELLAIN,ſucſt.m.ou *Seigneur Chaſtelain.*(*on prononce* Châtelain.)Caſtellanus,i,maſc. KASZTELLAN, Pan Kaſztelu.

CHASTELET,ſubſt.maſc.*on prononce* CHÂTELET.(*Lieu à Paris en forme d'un Chaſteau armé de tours,où l'on enferme des priſonniers & où on rend la juſtice.*) Caſtellectum,i, neut. KASZTEL mieyſce w paryżu nákſztałt Zamku otoczone wieżami kędy zámykaią więźniow, y ſądy odprawuią.

CHASTIABLE,adject.m. & f.*on prononce* CHÂTIABLE. (*Qui mérite chaſtiment.*)Caſtigabilis & hoc caſtigabile.*Plaut.* KARANIA godny.

CHASTIE',m. CHASTIE'E,f.part.paſſ. Caſtigatus,a,um. *Cic.* SKARANY, SKARANA.

CHASTIER,V.act.*on prononce* CHÂTIER.(*Punir ceux qui ont manqué.*) Caſtigare, Punire, In aliquem animadvertere. KARAC, ſkarać tych co wykroczyli.

Les guerres chaſtient & corrigent les excès du peuple. Luxum populi expiare ſolent bella. *Plin.* Woyny karzą y náprawuią zbytki poſpolſtwa.

*Je croy qu'il eſt important pour le bien de l'Eſtat, & qu'il eſt meſme néceſſaire que la meſchanceté de nos ennemis ſoit enfin chaſtiée, & qu'on ne ſouffre pas qu'elle augmente par l'impunité.*Inimicorum improbitatem aliquando retundi,& non pati impunitate augeri,non ſolùm utile regno, ſed etiam neceſſarium eſſe exiſtimo. *Cic.* Trzymam że wiele ná tym náleży dobru poſpolitemu, y owſzem że tego potrzeba, áby złość nieprzyiacioł náſzych była náoſtatek pokarana, y áby iey niedopuſzczano pomnażać ſię przez niekarność.

CHASTIER ſe dit au figuré, pour *Corriger un ouvrage d'eſprit*, (*le purger de ce qu'il peut y avoir de mauvais.*)Ad unguem caſtigare opus aliquod. *Hor.* SKARAC mowi ſię *niewłaśnie*: w Francuſkim miaſto poprawić dzieło iákie rozumu uprzątaiąc ie y czyſzcząc z tego wſzyſtkiego co w nim może być złego.

Vn ſtile chaſtié. Limatus ſtilus,i,m. Limatum dicendi genus,n.*Cic.* Wymowa poprawna, doſkonała.

Celuy qui chaſtie. Caſtigator,oris,m.*Cic.* Karzący ten co karze ſtrofuie poprawnie czego.

CHASTIMENT,ſubſt.m.*on prononce* châtimant.(*L'action de chaſtier*) Caſtigatio,onis,fœm. Animadverſio,onis,f.*Cicer.* SKARANIE ſtrofowanie poprawianie.

CHASTIMENT,(*La peine qu'on fait ſouffrir pour quelque faute.*)Pœna,æ,f.*Cic.*Supplicium,ii,n. SKARANIE kara komu zadana za winę [illegible].

*Digne de chaſtiment, Qui mérite le chaſtiment.*Pœnâ,*ou* caſtigatione dignus,a,um. *Cicer.* Godny ſkarania poprawy, co záſłużył ná karę.

CHASTRE', *on prononce* CHÂTRE', m. CHASTRE'E,f. part.paſſ.Caſtratus,a,um. TRZEBIONY, rzezany.

Vn chaſtré,un homme qu'on a coupé. Ademtæ,*ou* excisæ virilitatis homo.*Tacit.* Trzebieniec rzezaniec.

*Vn homme chaſtré de nature,qui vient au monde ſans teſticules.*Spado,onis.*Mart.* Trzebieniec człowiek z urodzenia táki

Plus efféminé qu'un chaſtré. Spadone eviratior.*Mart.* Bardziey zniewieściały niż trzebieniec.

CHASTRER,V.act.*on prononce* CHÂTRER. (*Couper, retrancher les teſticules aux animaux maſles.*) Caſtrare.Evirare, *Plaut.* Reſcindere, *ou* reſecare virilia alicui. act. TRZEBIC czyścić zwierzęta,álbo bedlęta ſamce.

*Chaſtrer pour empeſcher d'avoir lignée.*Caſtrare in ſterilitatem.*Plin.* Otrzebić,áby przeſzkodzić do mnożenia

CHASTRER ſe dit auſſi (*des femmes.*)Fibulare,(fibulo,as, avi,atum.) act. acc. *Colum.* TRZEBIC mowi ſię y o białogłowach.

(Athenée raporte que le Roy Andramitis fut le premier qui fit chatrer des femmes. Heſychius & Suidas diſent que Gyges fit la meſme choſe.Dalecbamp dit ſur ce paſſage d'Athenée que c'eſtoir ſimplement les boucler, comme l'on fait les cavales.) A eneuſz [illegible] że Krol Andramir był pierwſzy ktory białogłowy trzebić kazał. Hezychiuſz y Suidas powiedaią że Gyges toż ſamo czynił. Daleſzam powiada ná to mieyſce Ateneuſza że to było tylko poproſtu ie zamknąć iáko czynią klaczom.

CHASTRER ſe dit figurément *des arbres & des choſes dont on retranche quelque partie*,ou *ce qui nuit.*) Caſtrare.Reſcindere.*Colum.* *Chaſtrer les arbres, en couper quelques branches.* Caſtrare arbores. *Les vignes.* Vites,*Cat.* OBRZYNAC mowi ſię też o drzewach y inſzych rzeczach od ktorych część iáką obcinaią okrzeſuią álbo to co ieſt ſzkodliwe o. *Okrzeſywać obcinać drzewa. *Winnice.

CHASTRER *des ruches*,(*en oſter une partie des gâteaux de cire.*) Alveos caſtrare, Favos ſuccidere.*Colum.* Podbierać ulo, część plaſtrow odbierać.

L'action de chaſtrer. Caſtratio,onis,f. Caſtratura,æ,f. *Plin.* Rzezanie,trzebienie,czyſzczenie.

CHASUBLE, ſubſt.m.& f.Planeta,æ,f. ORNAT.

CHASUBLIER,ſubſt.m. (*Qui fait des chaſubles & autres ornemens d'Egliſe.*) Caſularum & aliorum ornamentorum artifex. KRAWIEC co robi Ornaty y inſze aparaty Kościelne

CHAT,ſubſt.m.CHATTE,f. (*Le maſle & la femelle.*) Feles,*ou* Felis,f.*Aulu-Gelle dit* Ælurus,i,maſc.KOT,KOTKA, ſamiec, y ſamica, żbi

CHAT ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Jetter le chat aux jambes à quelqu'un*, pour dire *Le vouloir rendre coupable de la faute d'un autre.* Alicujus culpam in alium conferre. *Cicer. Plaut.* KOT ſię mowi *przyſłowiem* w tych mowienia ſpoſobach, Rzucić kota komu na nogi, to ieſt: złożyć ná niego winę cudzą.

ON DIT auſſi, *Il s'eſt ſervi de la patte du chat pour tirer les marrons du feu*, pour dire *Il s'eſt ſervi du miniſtere de quelqu'un pour faire une affaire avantageuſe.* Lucrum fecit ope alienâ. MOWIĄ też: záżył łapki kociey dla wybrania kaſztanow z ognia: to ieſt záżył kogo inſzego ná dokazanie ſwego pożytku właſnego.

ON DIT auſſi *A bon chat, bon rat*, (*Bien attaqué, bien défendu.*)Verbum verbo, Par pari reſpondere.*Ter.* MOWIĄ też ná dobrego,kota dobry ſzczur,álbo trafił táki ná tákiego, y ten dobrze náſtępuie y ten ſię dobrze broni.

ON DIT encore, *Il ne faut pas réveiller le chat qui dort*, pour dire *Il faut laiſſer en repos ceux qui nous peuvent faire du mal.*Noli irritare crabrones. *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze nie budzić kota kiedy ſpi, to ieſt, zoſtawić tych w pokoiu, ktory nám ſzkodzić mogą.

ON DIT *Acheter chat en poche*,pour dire *Acheter quelque choſe ſans la voir.* Pretium avellere, antequam merx oſtendatur.*Hor.* MOWIĄ, kupić kota w kieſzeni, w worze, kupować co niewidząc.

*Il l'eſpie comme le chat fait la ſouris.*Illum obſervat,ut feles murem.Pilnuie czatuie ná niego,iák kot ná myſz.

Tout à la franche marguerite ſans faire de la chatte mitte. pour dire *Sans déguiſement,ſans diſſimulation.*Non fucosè aut diſſimulanter.adv. *Cic.* Wſzyſtko po proſtu bez zdrady, nie tak iáko kot co chowa pazury: bez chytrości bez przyſady.

CHATER, V.act. (*Faire des petits chats, parlant d'une chatte qui met bas.*) Felinos catulos producere.*Hor.* KOCIC ſię,kocięta położyć,mowiąc o kotce kocącey ſię.

CHATER, (*Eſtre friand.*) Catillare,neut.*Plaut.* NA łakotki być łakomym.

CHAT HUANT, ſubſt.m. (*Oiſeau de nuit.*) Bubo, onis, *maſculin pour la terminaiſon; néanmoins Virgile le fait Feminin, le rapportant à* Avis. SOWA nocny Ptak.

CHATON,ſubſt.m. (*Le petit d'une chatte.*)Felis catulus. *Phæd.*Felina proles.*Celſ.* KOCIĘ, małe od kotki.

CHATON *d'un anneau,où l'on enchaſſe la pierre ou le diamant.*Pala.Funda,æ,f *Cic.* KASZT,oprawa,głowa od pierścienia, gdzie oſadzaią kamień, álbo dyament.

CHATONS, ou *La fleur des noyers & des coudriers.* Paniculæ, arum,f.plur.Nucamenta,orum,neut.plur.*Plin.* RZESA Orzechow y Leſzczyny

CHATOUILLEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on chatouille.*) Titillatio.*Cic.*Titillatus. ŁECHTANIE kogo.

CHATOUILLER,V.act.(*Toucher legerement quelqu'un en quelque partie du corps.*) Titillare. *Cicer.* ŁECHTAC z lekka kogo po ciele dotykać.

*Chatouiller tant ſoit peu.*Tractim tangere.*Plaut.* Łechtnąć z nienacka.

CHATOUILLER au figuré, (*Donner du plaiſir.*) comme *La gloire chatouille les hommes.*Titillat gloria homines.*Hor.* ŁECHTAC *niewłaśnie*: upodobanie czynić,iáko:ſławа łechce ludzi.

Il chatouille les oreilles par ſes beaux diſcours. Blandis ſermonibus aures titillat.*Cic.Plaut.* Łechce uſzy piękną wymową ſwoią.

CHATOUILLEUX, maſc. CHATOUILLEUSE,f.adject. (*Qui ne peut ſupporter qu'on le chatouille.*) Titillationis impatiens. ŁECHCYWY, Łechſkliwy, co nie może cierpieć łechtania

ON DIT figurement, *Vne affaire chatouilleuſe*,(*quand elle eſt delicate & difficile à manier.*) Lubricum negotium & periculoſum,i,neut.*Cic.* MOWIA *niewłaśnie:* rzecz łechtliwa, o ſprawie iakiey ktorey ſię dotknąć z trudnością.

ON DIT auſſi,*Il eſt fort chatouilleux ſur le point d'honneur, ſur la conſcience*, pour dire *Il y eſt fort délicat, il ne ſouffre point qu'on le viole le moins du monde.* Honorem,*ou* conſcientiam violari, *ou* lædi ne minimùm quidem patitur. *Cicer.* MOWIĄ bardzo ieſt łechtliwy co do honoru,co do ſumięnia, to ieſt bardzo tkliwy, w tey mierze tknąć ſię nie da.

CHAUD,maſc.CHAUDE,f.adject.(*Qui a de la chaleur*,) Caldus.*Vitr.* Calidus.*Cic.* CIEPŁY, CIEPŁA, gorący, gorąca, co ma gorącość w ſobie.

Fort chaud. Fervidus.*Cic.* Bardzo gorący.

De l'eau chaude. Calda *ſeul*, *ou* Calda aqua. Aqua calida, *Celſ. Mart. Juv.* *Aqua fervens.*Cic.* *De l'eau bouillante.* Woda ciepła gorąca. *Wrząca woda.

*Eſtre chaud.*Calere, neut.*Plaut.* Być ciepłym gorącym.

*Eſtre fort chaud.*Fervere.neut.*Ovid.* Być bardzo gorącym

De-

Devenir chaud. Caleſcere. Concaleſcere.Incaleſcere, neut. *Cic.Ter.* Zagrzewać, ſię grzać ſię.

Vn air chaud, ou boüillant. Torridus aer. *Prop.* Æſtuoſum cœlum. *Colum.* *Vn païs chaud.* Æſtuoſa regio. *Hor.* *Vne chambre chaude.* Æſtuoſum cubiculum. *Celſ.* Powietrze roſpalone gorące. *Kray ciepły gorący. *Izba ciepła.

ON DIT, *Le poivre eſt chaud, brulant.* Aliquid ignei caloris ineſt in pipere. *Du vin chaud,qui a de la chaleur.*Ignitius vinum.*Aul-Gel.* *Fiévre chaude.*Ardens febris.*Celſ.* MOWIĄ pieprz ieſt gorący zápala. *Wino gorące co ma ogień w ſobie. *Febra gorąca.

ON DIT auſſi *Vn jeune homme chaud & boüillant de ſon naturel.* Fervidi animi juvenis.*Liv.* MOWIĄ też młodzieniec gorący y iáko war, iák ogień, z przyrodzenia.

CHAUD, ſubſt. m. (*La chaleur.*) Calor. Ardor. Fervor. Æſtus,m.*Cic.* CIEPŁO upał gorącość.

Durant le plus grand chaud de l'Eſté, (durant les grandes chaleurs.) Maximis caloribus. *Cicer.* Podczas náywiękſzego ciepła álbo gorąca lata, podczas wielkich upałow.

Avoir grand chaud, étouffer de chaud. Æſtuare,neut.Æſtu fervere.*Juv.Cic.* Gorąco mieć, ledwie tchnąć od gorąca.

Il commence à faire chaud. Tempus jam incaleſcit.*Colum.* *Il fait fort chaud, ou Il fait grand chaud.* Vehemens eſt calor. *Cic.* Cœlum eſt æſtuoſum. *Colum.* Záczyna być ciepło ociepla ſię,*Bardzo ieſt gorąco. Wielkie ieſt gorąco.

*Il faut ſupporter le chaud & le froid.*Calores & frigora perpetienda ſunt.*Cic.* Trzeba ponoſić gorąco y zimno.

Nous nous repoſames trois heures pour éviter le chaud. Vitandi caloris causâ tres horas acquievimus. *Cic.* Spoczywaliſmy trzy godziny, unikaiąc gorąca.

Se rafraiſchir dans l'eau par un grand chaud. Solari æſtum fluviis. *Hor.* Chłodzić ſię w wodzie kąpiąc ſię pod czas wielkiego gorąca.

ON DIT, *Il ſera chaud en cette occaſion,* pour dire, *Il y ſera dangereux.* In hac occaſione multum erit periculi. *Le combat fut chaud, (on y combattit fortement & chaudement.)* Acerrimè, *ou* maximè pugnatum eſt. *Plaut.* MOWIĄ będzie tam gorąco,w tey okoliczności, to ieſt: Będzie tám niebeſpiecżno.*Bitwa ſprawa była gorąca,to ieſt mocno,y gorąco ſię bili.

ON DIT proverbialement,*Tomber de fiévre en chaud mal,* pour dire *d'un petit malheur, tomber dans un plus grand.* E minimo malo in aliud gravius incidere. *Je ſuis tombé de fiévre en chaud mal.* Incidi in Scillam cupiens vitare Charybdim. MOWIĄ wpaść z Febry w gorączkę, to ieſt z iednego mnieyſzego złego wpaść w drugie gorſze. *Wpadłem z Febry w gorączkę, *trafiłem z deſzczu pod rynnę.*

ON DIT qu'*Vn homme ſouffle le froid & le chaud,* pour dire qu'*Il dit du bien & du mal des meſmes perſonnes.* Uno eodemque ore modò laudat, modò vituperat aliquem. MOWIĄ Temu człowiekowi y ciepło y zimno zgęby idzie, to ieſt: y zle y dobrze o tychże oſobach mowi.

ON DIT auſſi qu'*Il faut battre le fer tandis qu'il eſt chaud,* pour dire qu'*Il ne faut pas laiſſer refroidir une affaire.* Nihil eſt,niſi dum caletur, hoc agitur. *Ter.* MOWIĄ też wtenczas żelazo bić, kiedy ieſt gorące, to ieſt: nie trzeba dać ochłodnąć ſprawie iakiey.

A LA CHAUDE, (*d'une maniere prompte & précipitée.*) Præcipitanter.Primo æſtu,*ou* impetu.*Liv.* GORĄCO, prędko, popędliwie.

CHAUDEMENT, adverbe qu'on employe dans un ſens naturel.*Vous eſtes ici bien chaudement,cette chambre eſt bonne & bien chaude, on n'y ſent point de froid.*Tepidiſſimo cubiculo habitas. *Il faut tenir ce malade bien chaudement.* Calidis fomentis prohibendum eſt frigus ab hoc ægro. CIEPŁO przyſłowie, ktore ſię bierze w rozumieniu właſnym przyrodzonym, iáko bardzo tu ciepło mięſzkaſz, dobra to izba, y bardzo ciepła, nie czuć tu zimna. *Trzeba tego chorego bardzo ciepło trzymać.

*Je me ſuis tenu bien chaudement cét hiver.*Multo igne depuli à me frigus hac hieme. *Horat.* Trzymałem ſię bardzo ciepło tey zimy.

CHAUDEMENT dans ſens figuré, *Avec chaleur, avec ardeur.* Ardenter. Ferventer. Ardenti ſtudio. *Cic.* CIEPŁO, Gorąco, *niewłaśnie* gorliwie uſilnie.

CHAUDERON, *on prononce* CHAUDRON, ſubſt. maſc. (*Vtenſile de cuiſine de cuivre,* ou *de fer.* Lebes. * KOCIOŁ miedziak náczynie kuchenne miedziane álbo żelazne.

CHAUDERONNIER, *on prononce* CHAUDRONNIER, ſubſt. m. (*Artiſan qui vend des chauderons & autre batterie de cuiſine.* Vaſorum æreorum faber. KOTLARZ co przedaie kotły, y inſze náczynia kuchenne miedziane.

CHAUDIERE,ſubſt.f.*Grand vaſe d'airain.*)Cortina,æ,f. PANEW, Wielkie náczynie miedziane.

CHAUFFAGE, ſubſt. m. (*Proviſion de bois à bruler pour ſon année.*)Annona lignaria. OPAŁ,przygotowanie drew do palenia ná rok.

Avoir droit de chauffage dans une foreſt, (Avoir droit d'y faire couper du bois pour ſa proviſion.) Jus lignationis, *ou* lignandi habere in ſilvâ. Mieć wrąb wolny w leſie, mieć wolność w leſie ścinać drzewo na opał.

CHAUFFE',m.CHAUFFE'E, ſ.part.paſſ. Calefactus, *ou* Calfactus. ZAGRZANY,ZAGRZANA.

CHAUFFE-CIRE,ſubſt.m.(*Officier de la Chancelerie qui amollit & prépare la cire pour ſceler des patentes.*) Obſignator diplomatorius. PICZĘTARZ urzędnik kancelaryi ktory woſk miękczy y gotuie na pieczętowanie papierow.

CHAUFFER,ou FAIRE CHAUFFER, V. act. (*Rendre chaud.*) Calefacere, *ou* Calfacere. *Plaut. Hor.* GRZAC,ZAGRZEWAC,ZAPALIC, Ciepłym gorącym uczynić.

Se chauffer auprès du feu,ou au feu. Ad ignem,*ou* ad focum ſe calefacere. Ad ignem calefieri. *Cic.* Grzać ſię przy ogniu.

Je donneray ordre qu'on chauffe le bain,ou Je feray chauffer le bain. Balineum calefieri jubebo. *Cic.* Każę zapalić w łaźni; zagrzać wody,nagotować kąpiel, álbo wannę.

Je vous conſeille de vous bien chauffer. Camino luculento utendum cenſeo.*Cic.* Życzę dobrze ſię zagrzać.

SE CHAUFFER *au ſoleil,* ou comme l'on parle populairemen,*Se chauffer aux dépens du bon Dieu.*Apricatione calefcere.*Cic.*GRZAC ſię na ſłoncu,álbo iako ſię mowi potocznie, grzać ſię,kiedy Pan Bog zapali,kiedy ciepło ná dworze.

ON DIT proverbialement,*Il verra de quel bois je me chauffe,* pour dire *Qu'il* [illegible] Sentiet qui vir ſim.) *Phed.* MOWIĄ [illegible], Obaczy on iakiem drwami umnie pala,to ieſt com za człowiek.

Allez [illegible] *& vous chauffez au coin de ſon feu,* pour dire *Je vous deffie de luy aller dire en face une choſe qui le doit choquer.* Id illi [illegible] probrum in os, & [illegible] ad focum. Poydź ieno powiedz mu to á ſtań potym u kominiego y grzey ſię:to ieſt niedokażeſz tego ábyś poſzedł w oczy mu to mowił co go obrazić może.

CHAUFFERRTTE, ſubſt.f. *on prononce* CAAUFFRETTE.(*Sorte de petit réchaud fort bas.*) Ignitabulum. FAIERKA,Piecyk ruchomy do zágrzewania.

CHAUFFOIR,ſubſt.m.(*Chambre commune où il y a d'ordinaire un poële, & où une Communauté ſe va chauffer.*) Hypocauſtum,i,n. *Stat.* GRZALNIA, Izba napalona, poſpolita dla wſzyſtkich, gdzie ieſt piec y gdzie zgromadzenie iakie idzie dla zágrzania ſię.

CHAUFOUR.ſubſt.m.(*Four à chaux & où l'on cuit la pierre de chaux.*) Calcaria fornax.*Plin.* HUTA wapienna, piec kędy kamienie wapienne wypalaią.

CHAUFOURNIER,ſubſt,m. (*Qui cuit la chaux.*) Calcarius.*Plin.Cat.* WAPIENNIK,co wapno pali.

CHAUME,ſubſt-m.(*Tuyau du bled qui reſte dans un champ après la moiſſon*) Stipula,æ,f.*Ter.*Colmus.*Cic.* ZDZBŁO ſłoma pozoſtała w polu po zżęciu zboż, rzyſko.

CHAUMER,V.act.(*Arracher le chaume.*) Stipulam colligere *Terent.* RZYSKA wycinać, wyrywać.

CHAUMIERE,ſubſt.f.*on diſoit autrefois* UNE CHAUMINE, (*Petite maiſon couverte de chaume.*) Caſa ſtipulâ conteсta,Tugurium.*Cic.* CHATA,Chałupa ſłomą pokryta.

CHAUMONT, (*Ville du Baſſigny dans le Gouverment de Champagne.*) Calvomonitum,ii,n. SZOMONT,Miaſto Baſſyniaku w Gubernatoryi Szampaniy.

(Il y a un Chateau de ce nom dans le Vexin François)Ieſt Zamek tegoż imienia w Wexynie Francuſkim.

CHAUNE,ou CHAULNE, (*Duché en Picardie.*) Calniacum. SZON Xięſtwo w Pikardyi

CHAUNI,*ou* CHAULNI, (*Ville de Picardie.*) Calviacum. SZONI,Miaſto Pikardyi.

CHAUSSE,ſubſt, f. *ou* BAS DE CHAUSSE, (*Ce qu'on met ſur la jambe pour la couvrir.*)Tibiale,Tibialia,ium,*Suet.*PONCZOCHA to co ſię w dziewa na goleń dla okrycia.

BAS DE CHAUSSES (*à l'uſage des ſoldats Romains.*)Caligæ,arum,f.plur.*Suet.*OBOW Żołnierſki,ſtaroświecki u Rzymian.

(C eſto-

(C'eſtoit comme une eſpece de Botines,qui couvroient les pieds juſques au gras de la jambe, & qui ſe fermoient avec des boucles ou un lacet.) Było to nakſztalt bocikow okrywaiąc ch nogi aż po pęgę álbo łytkę, zapinane ná przęczkę álbo ſznurowane taśmą.

HAUT-DE-CHAUSSES, (*Cullotte que les François portent aujourd'auy.*Bracæ & Braccæ,arum,f.plur. *Tacit.* UBRANIE Spodnie,pludry ktore dziś Francuzi noſzą.

ON DIT proverbialement,*Il eſt ſi pauvre qu'il n'a pas des chauſſes.* Adeò pauper nudis ut pedibus ambulet MOWIĄ przyſłowiem tak ieſt ubogi że y ſpodnich, álbo żegaci niema

ON DIT (*d'un jeune homme qui eſt hors d'âge de chaſtiment.*) *Il a la clef de ſes chauſſes.* Exceſſit illi ætas ex magiſterio *Plaut.*Manum ferulæ ſubduxit.*Juv.* MOWIĄ o młodym wyroſtku ktory iuż wyroſł z plag,ma klucz od ſpodnich ſwoich.

CHAUSSE',m CHAUSSE'E,f.Part.paſſ. Calceatus,a,um. OBUTY,OBUTA.

CHAUSSE'E,ſubſt.f (*Conſtruction,*ou *maſſe faite de pierres, ou de terre graſſe bien battuë.*) Agger.*Caſ.*Moles.*Cic.* GROBLA, Wał, ſzaniec z kamieni gliny y ziemi dobrze ubitey.

Faire une chauſſée. Aggerem jacere *Caſ.* Molem fluctibus opponere.*Cic.* Groblę,wał,.ſypać ubijać, utykać.

Faire une chauſſée le long d'une riviere. Ripam munire molibus *Plin.* Groblę dawac w zdłuż po nadrzeką.

CHAUSSEPIED,ſubſt.m. (*Morceau de cuir qui ſert pour chauſſer des ſouliers.*) Corium quo calcei inducuntur. RZEMIEN do zazuwania na nogę trzewikow.

CHAUSSER,V.act. & n. (*Mettre des ſouliers aux pieds.*) Calceare. *S'il'on veut exprimer la chauſſure on dira* Calceare aliquem ſoccis.*Plin.* OBUWAC trzewiki na nogi, zázuwać. *Jeżeli kto chce wyrażić obuwie może mowić obuwać kogo w buty, buty komu wzuwać.

*Se laiſſer chauſſer à quelqu'un.*Calceandos pedes alicui committere *Phad.* Kazać ſię komu obuwać.

*Pendant qu'on luy faiſoit la cour,il ſe chauſſoit & s'habilloit.*Dum ſalutabatur,& calceabat ipſe ſe & amiciebat.*Suet.* Gdy do niego ſię zieżdżali on ſię obuwał y ubierał.

Se chauſſer,(Mettre des ſouliers à ſes pieds.) In pedes ſoleas induere. Obuwać ſię, trzewiki wzuwać na nogi.

CHAUSSER *quelqu'un (Luy mettre ſes bas de chauſſe.)*Tibialia, *ou* femoralia alicui induere. OBUWAC kogo wdziewać mu ponczochy.&c.

*Se chauſſer,*en ce ſens,*Prendre ſes bas.*Tibialia ſibi inducere. Obuwać ſię w tymże rozumieniu pończochy wdziewać.

ON DIT figurement, *Chauſſer les eſperons aux troupes ennemis,*pour dire *Les purſuivre vivement, les obliger à ſe ſervir de leurs eſperons pour fuir plus viſte.* Hoſtes acriter inſequi. Inſectari & urgere hoſtes.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie, oſtrogi przypiąc nieprzyacielowi, potężnie go gonić, tak że oſtrogami konie kłoć muſzą dla uciekania prędſzego.

CHAUSSER *les arbres,(Mettre au pied des arbres la terre qu'on en avoit oſté pendant l'hyver.)* Accumulare.Adobruere arbores. aggerare. *Colum.* OKOPYWAC drzewa,ziemię kało korzenia ſypać,ktorą na zimę odkopano.

SE CHAUSSER *une opinion dans la teſte, (Se la mettre bien avant.)* Mentem aliquâ opinione imbuere *Cic.* OBUC Wzuć ſobie zdanie iakie na głowę, nabić ſobie mocno głowę iakim zdaniem.

ON DIT encore dans le diſcours familier, *Cét homme n'eſt pas aiſé à chauſſer,* pour dire qu'*Il n'eſt pas aiſé à gouverner.* Non arte facili tractari poteſt hic homo *Ter.* MOWIĄ ieſzcze poufale, niełatwo go obuć. To ieſt nie da ſię ſobą rządzić.

CHAUSSE TRAPES,ſubſt.f. Murex ferreus, *genit.*muricis ferrei,m *Quint-Curt.* KOTEWKI żelazne.

(Ce ſont quatre pointes de fer diſpoſées de telle ſorte qu'il y en a toûjours trois qui portent à terre & une qui demeure de bout On en ſeme pluſieurs dans un champ par ou doit paſſer la cavalerie, afin qu'elles ſe fichent dans les pieds des chevaux.Są to żelaza o czterech końcach oſtrych,tak zrobione że zawſze trzy oſtrza ma ku ziemi, á czwarte wzgorę wyſtawione, ſieią álbo rzucaią takich kotewek wiele po polu, y drodze, ktorędy iazda ma przechodzić áby nogi końſkie ſię kaleczyły.

CHAUSSETTE,ſubſt.f.(*Bas de toile qu'on met par deſſous les bas.*) Interiora tibialia. SPODNIE ponczochy płocienne ná ktore wdziewaią ponczochę.

CHAUSSETTIER DRAPPIER,ſubſt.m.(*C'eſt un marchand de draps de laine,qui fait des bas.*) Tibialium ſarcinator,oris, m. PONCZOSNIK,SZTAMETNIK,Kupiec ſztametowy co ponczochy robi.

CHAUSSON,ſubſt.m.(*Ce qui ſert à couvrir le bas du pied qu'on met dans les ſouliers ſous les chauſſes; on en fait de laine, de linge, de coton* &c.)Calceolus (laneus,lineus,xylinus.) i,maſc. SZKARPETKI to co ſłuży do nakrycia ſamey nogi ktora w chodzi w trzewik, y zażywaią ich pod ponczochą á bywaią z płotna z wełny z bawełny.&c,

CHAUSSON eſt auſſi (*une eſpece de Souliers,plats & ſans talon,dont la ſemelle eſt de feutre.*)Udo,onis,maſc. *Mart.Vlp.* KAPCIE Meſzty nákſztałt ſzkarpetek álbo obuwia lekkiego płaſkie y bez korkow zpodeſzwą pilśnianą.

CHAUSSURE, ſubſt.f. *Mot general qui comprend tout ce qui ſert à couvrir les pieds,comme les ſouliers,pantouffles* &c.) Calceamentum,i,n. Calceamen, aminis,n. *Plin.* OBUWIE ſłowo ogolne znacz ce każdą rzecz ſłużącą do obuwania y wdziania na nogę, iáko trzewiki, pantofle &c.

Ce qu'on donne pour s'entretenir de chauſſure. Calcearium, ii,n. *Plin.* Obuwne to co daią na obuwie czeladzi, áby ſobie buty &c. ſprawowáli.

ON DIT proverbialement, qu'*Vn homme a trouvé chauſſure à ſon pied,* pour dire qu'*Il a trouvé une perſonne qui luy convient & qui eſt de ſon humeur.* Par ingenium nactus eſt. Hominem invenit, qui congruit eum illius moribus, *ou* qui congruit cum illo naturâ & moribus. *Cic.Ter.*MOWIĄ przyſłowiem że człowiek iaki znalazł obuwie właśnie na ſwoię nogę.To ieſt,że napadł na takiego z ktorym ſię zgodzi,y ktory ieſt z nim iedney myśli; trafił ſwoy ná ſwego.

ON LE DIT auſſi (*d'un ennemi, quand on l'a trouvé d'égale force.*) *Cét homme eſt un grand chicanneur,mais il a trouvé chauſſure à ſon pied,* pour dire qu'*Il a affaire à un homme qui en ſçait autant que luy.*Litigioſus ille quidem,ſed parem nactus eſt adverſarium. Æquè litigioſum nactus eſt, *ou* reperit adverſarium. Et fragili quærens illidere dentem, Offendet ſolido. TOZ MOWIĄ o nieprzyiacielu kiedy go kto wrownych ſiłach napadnie.Ten człowiek ieſt wielki pieniacz ále też trafił na ſwego,to ieſt że ma doczynienia z takim ktory tyle potrafi co y on.

CHAUVE,adject.m.& f.(*Qui a la teſte dégarnie de cheveux.*) Calvus, va, vum. Pilis defectus, a, um. *Cic. Phad.* ŁYSY ktoremu z głowy włoſy opadły.

Chauve par devant. Præclavus.Recalvus. Recalvaſter,ſtri, m. *Suet.Plaut.* Łyſy na czele tylko, álbo z przodu głowy.

*Eſtre chauve.*Calvere,(calveo.) n.*Plin.* *Devenir chauve.* Calveſcere.n.*Plin.*Calvefieri.*Var.*Być łyſym.Łyſieć.*Obłyſieć

ON DIT figurément que *L'occaſion a des cheveux par devant & qu'elle eſt chauve par derriere,*pour dire que *Quand elle ſe preſente à nous il ne la faut pas laiſſer échapper,n'y ayant plus moyen de la reprendre.* Occaſio primâ ſui parte comoſa, poſteriori parte calva; quam ſi occuparis, teneas; elapſam ſemel,non ipſe Jupiter poſſit reprehendere. *Phad.* MOWIĄ niewłaśnie że okazya od czoła má włoſy, ále z tyłu ieſt łyſa,to ieſt że kiedy ſię nam podaie,nietrzeba iey chybiać ále ſię iey chwycić zaraz,bo iuż niemaſz ſpoſobu żeby ſię wrociła.

CHAUVE-SOURIS,ſubſt.f.(*Petit oiſeau nocturne, dont les aiſles au lieu de plumes ſont de peau.*) Veſpertilio, onis,maſc. *Plin.* NIETOPERZ nocny ptak, ktorego ſkrzydła miaſto pior ſą z błonek.

CHAUVETE,& *mieux* CALVITIE,ſubſt.f.(*Vne teſte chauve.*) Calvitium,ii.n.*Cic.* *(Calvities *eſt ſans autorité.*) LYSINA.

CHAUX, ſubſt.f. (*Pierre cuite au feu.*) Calx. *Cic.* *De la chaux vive*-Calx viva. *Vitr.* WAPNO kamien palony w ogniu. *Wapno nie aſzone.

*Four à chaux.*Calcaria fornax.*Plin.*Wapiennia, piec do palenia wapna.

*Maiſon baſtie à chaux & à ſable.*Ædificium arenâ & calce conſtructum. Dom z wapna y piaſku ſtawiany.

DE CHAUX.Calcarius,a,um.*Plin.* WAPIENNY.

*Faire cuire de la chaux.*Calcem coquere.*Catul.* Wapno palić.

Qui fait cuire de la chaux. Calcarius. *Catul.* Wapiennik.

*Eteindre de la chaux dans l'eau.*Calcem reſtinguere,*ou* extinguere.*Vitr.*Calcem macerare. *Plin.* Zálewać wapno wodą,gaſić wapno.

La

La fosse, ou *le bassin où l'on esteint la chaux*. Lacus,ûs,m. Mortarium,ii,n. *Vitr*. Doł do zalewania wapna, skrzynia albo grubá do rozczyniania,álbo do moczenia wapna:

Pierre de chaux vive. Calcis gleba,æ,f. *Plin*. Bałwan wapna niegaszonego.

ON DIT qu'*Vn traitté est fait à chaux & à ciment*, pour dire qu'*On y a mis toutes les conditions essentielles pour le rendre inviolable*. Pactio [illegible] absoluta, neoque firma & stabilis,f. MOWIĄ [illegible] z wapná y kamieni uczynione, to iest że wszystkie należyte warunki istotne, są w nim dołożone, áby go nienaruszonym [illegible].

CHEF, subst.m. vieux mot qui signifioit *la Teste*. Caput. *Cic* Głowa: stare słowo w Francuskim znaczące głowę

(Il se dit maintenant dans ces expressions figurées.) Teraz się mowi w te sposoby *niewłásnie*.

CHEF, (*Le premier, le plus considérable*.) Caput, neut. Princeps. Coryphæus. Dux. *Cic*. Głowa przo[d]ek, nayznacznieyszy nayprzednieyszy, Pryncypał, Herszt, Wodz.

Chef d'armée. Caput exercitûs. Dux. *Cic*. Głowa, Wodz w woysku.

Zenon est le chef des Stoïciens. Stoicorum princeps Zeno. *Cic*. Zenon iest głowa Stoikow.

Chef de parti. Dux partium. *Tacit*. Głowa, Wodz, Pryncypał [illegible] álbo sprawy iakiey.

Chef l'Office chez les Princes. Tricliniarches, chæ, m. *Petr*. St[árs]zy stołowy, álbo stolnik krolewski, koronny. Trukzes.

CHEF, (*Article*.) Caput, n. **Répondre à tous les chefs d'accusation*. Ad singula accusationis capita respondere, *ou* dicere. GŁOWNY punkt. *Odpowiedzieć na wszytkie głowne punkta zarzutu iakiego.

CHEF-D'œUVRE subst.m. *on prononce* ché-d'œuvre. (*Ouvrage d'un artisan qui veut montrer ce qu'il sçait, faire dans quelque art*.) Artis specimen. *Plaut*. Artis tyrocinium,ii,n. *Just*. POCZĄTEK, Pierwsza robota, głowna przednia robota. Robota rzemieslnika iakiego ktory chce pokazać co umie w kunszcie iakim.

Faire son chef d'œuvre. Artis specimen edere. Pierwszą robotę swoię w iakim kunszcie pokazać.

ON DIT figurement, *C'est un chef-d'œuvre*, pour dire *Cét ouvrage est excellent*. Opus perfectum & elaboratum. MOWIĄ *niewłásnie*: Głowna to álbo przednia robota, to iest robota wyborna wyśmienita y naydokonalsza.

CHEF se dit aussi (*d'une personne particuliere*.) comme *De son chef*, (*de luy mesme, de sa teste*.) A se. De suo, Marte proprio. E cerebro suo. GŁOWA się też mowi osobliwie o osobie iakiey, iako z głowy swoiey, z własnego domysłu, z siebie samego.

CHEGROS, subst.m. (*Filet [illegible] de poix avec lequel les Cordonniers & les Bourreliers cousent leurs ouvrages*.) [illegible] sutoria[?], neut. Filum [illegible] Filum picatum. DRATWA Nići nasmalane, ktoremi szewcy y miechownicy szyią robotę swoię.

CHELIDOINE, subst.f. (*Eclaire, herbe, plante médecinele. Il y en a de deux sortes*.) **La grande chelidoine*. Chelidonium majus. **La petite chélidoine*. Chelidonium minus, n. *Plin*. CELIDONIA, Jaskołcze ziele lekarskie, dwoiakiego rodzaiu iest *To iest Celidonia większa. *Celidonia mnieysza.

CHELLES, (*Abbaye de l'Isle de France*.) Calæ,arum,f.pl. SZEL, Opactwo Wyspy Francuskiey.

CHEMIN, subst.m. (*Passage qui est au public pour aller d'un lieu a un autre*.) Via,æ,f. Iter, *genit*. itineris,n. *Cic*. DROGA, Gościniec pospolity do iechania z iednego mieysca drugie

Le grand chemin, le chemin public. Via publica. via militaris. *Plaut*. *Cic*. Via regia. *Digest*. Walny gościniec, bity, torowny pospolity.

Le droit chemin. Via recta. **Chemin de traverse*. Via transversa,f. *Cic*. Semita, æ,f. *Cic*. Droga prosta. *Droga poprzeczna, ścieszka.

Chemin battu, frequenté, par où il passe bien du monde. Via trita, f. Tritum iter,n. *Cic*. Via frequens, f. *Catul*. Via celebris,f. **Chemin abregé, raccourcy, plus court*. Iter brevius, neut. *Plin*. Viæ compendium. *Plin*. Droga bita torowna po ktorey wiele ludzi pospolicie iedzie. *Droga krotsza.

Chemin par mer. maris via, f. *Ovid*. **Par terre* Terrena via, f. *Vlp*. Droga przez morze álbo morzem. *Droga ziemią álbo lądem.

Chemins rompus par où l'on ne peut passer, Chemins impratiquables. Itinera interrupta & impervia, n. pl. *Talit*. Droga popsowana ktorą przeiechać nie można, droga powybiiana.

Chemin rompus dont on ne se sçauroit tirer à cause des pluyes & du mauvais temps. Inexplicabiles, *ou* inextricabilel viæ continuis imbribus, f. pl. *Liv*. *Plin*. Droga napadła lgnąca z ktorey wybrnąć nie można dla deszczow, y niepogod.

Chemin fourchu où deux chemins aboutissent. Bivia via. Via ambigua, f. Via quæ se scindit in partes. *Virg*. Bivium, ii, n. **S'il y a trois chemins on dira* Trivium, ii, neut. **S'il y en a quatre*. Quadrivium, ii, n. *Cic*. Droga rozstayna, gdzie się dwie drogi schodzą. *Jeżeli iest trzy drogi. *álbo cztery tedy mowi się krzyżowe drogi.

Chemin haut. Via sublimis, f. **Chemin bas*. Via declivis, f. *Ovid*. Droga gorzysta. *Droga spadzista.

Chemin ferré, (*dont le fonds est dur & solide*.) Strata via, f. Droga kowana twarda iák po stole rowna.

Chemin pierreux. Saxosa via, fœm. *Prop*. Droga kamienista krzemienista.

Chemin couvert. [illegible] via, fœm. **Chemin découvert*. Via aperta, f. *Cic*. Iter patens, n. *Horat*. Droga skryta. *Droga iáwna otwarta.

Je vois combien il faut de jours pour faire ce chemin. Video quot dierum via sit. Widzę wiele dni trzeba ná tę drogę, ábv tę drogę odprawić.

Il n'y a pas grand chemin de l'un à l'autre. Non longè distant. Nie daleka droga od iednego do drugiego.

Aller son chemin. Ire viam. Abire viam. *Plaut*. Jść swoią drogą.

Se mettre en chemin. Viam carpere, Iter ingredi, Dare se in viam. Viæ se committere. *Cic*. Puścić się w drogę, wyiechać w drogę, ruszyć się w drogę.

Abréger chemin, ou *son chemin*. Efficere iter brevius. *Phæd*. Skrocić sobie drogę, umnieyszyć sobie drogi.

Continuer son chemin. Non intermittere iter. *Cæs*. Dalszą drogę [illegible].

Fr[illegible] en chemin. Concinnare viam. *Plaut*. Dobrze iechać, nie [illegible] wiele w drodze.

Il s'offrit honnestement de me moutrer le chemin. Viam mihi humanissimè monstravit, *ou* commonstravit. *Plaut*. *Cicer*. Ofiarował mi się ochotnie do pokazania drogi

Se détourner du chemin. Declinare de viâ. Decedere de viâ. *Cic*. Ziechać z dro[gi], zmylić [illegible], zbłądzić z drogi.

Se [illegible] pour aller faire quelque visite. D[illegible] *Suet*. Z[iech]ać z drogi umyslnie dla náwiedzenia kogo.

Detourner quelqu'un de son chemin, (*Le faire écarter de son chemin*.) Aliquem de viâ deducere. *Cic*. Sprowadzić kogo z prostey drogi, áby zbłądził.

CHEMIN se dit figurement. *Des voyes, des dispositions & des moyens (dont on se sert pour parvenir à quelque fin & réussir dans ses desseins*.) Via, æ, f. Iter, *genit*. itineris, n. Modus, i, m. Ratio, onis, f. *Cic*. Droga się mowi niewłaśnie o drogach sposobach radach ktorych kto zażywa áby przyiść do iákiego końca y swego dokazać.

Il s'est ouvert un chemin pour augmenter ses richesses. [illegible] sibi viam patefecit ad opes amplificandas. *Cic*. Otworzył sobie drogę do fortuny, do przyczynienia bogactw

Vn chemin facile pour arriver aux honneurs. Iter pronum ad honores. *Plin*. *Jun*. Droga łatwa [illegible]

Aller toujours son chemin, (*Continuer ce qu'on a entrepris*.) Cursum eundem tenere. *Cicer*. Iść záwsze swoią drogą, kończyć to co się przed się wzięło.

Se faire, ou *se frayer un chemin à une grande réputation*. Instruere sibi iter ad [illegible]. *Cicer*. Uczynić, uprzątnąć, utorować sobie drogę do wielkiey sławy.

Je ne fais que luy frayer le chemin à vostre connoissance. Huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio. *Cicer*. Tylko mu toruię drogę, czynię drogę do znáiomosci z tobą.

COUPER *chemin à une maladie*, pour dire *La prévenir, ou empescher le cours*. Venienti morbo occurrere. *Pers*. **Couper chemin à des procès*. Secare lites, Auferre, *ou* incidere lites. *Hor*. *Cic*. PRZECIĄC zágrodzić drogę chorobie, zástanowić zátrzymać iey bieg. *Zágrodzić drogę prawnym kłotniom.

METTRE *un homme en beau chemin*, (*luy applanir le chemin*, pour dire *Luy lever les obstacles & les difficultez*.) Planum ad [illegible] quid alicui facere. Præstare alicui faciliorē viam ad aliquid. *Quint*. Ná dobrą drogę człeka náprowadzić, przetorować mu drogę, trudności y przeszkody mu uprzątnąć do czego.

EN-

ENSEIGNER, *montrer à quelqu'un le chemin pour parvenir à la connoissance des beaux arts*. Tradere alicui viam optimarum artium. *Cic*. POKAZAC komu drogę do náuk.

IL EST *demeuré en beau chemin*, pour dire qu'*Il a abandonné une entreprise qui estoit sur le point de réüssir*. Planum & expeditum aliquod incœptum abjecit, *ou* deposuit, *ou* [illegible]. *Cic*. W SRZOD drogi ustał, to iest: Opuscił imprezę do ktorey dokazania już blisko był.

ON DIT qu'*Vn homme est rentré dans le bon chemin*, (*lors qu'il quitte une vie licencieuse pour bien vivre*.) Recepit se ad frugem bonam. Factus est frugi bonæ. *Ter*. *Plaut*. MOWIĄ że człowiek iaki wrocił się ná dobrą drogę, kiedy opuszcza życie rospustne, a záczyna żyć dobrze.

Se mettre hors du droit, ou *du bon chemin*. Deflectere de recto. *Cic*. Wyniść z drogi dobrey álbo zmylić z prostey drogi

Il prend un mauvais chemin, ou comme l'on parle dans le familier, *le chemin de la greve*. Malam viam ingreditur. Abit in maximam malam crucem. *Plaut*. Złą drogą się puszcza, álbo iako mowią potocznie, puszcza się drogą ku szubienicy.

TENIR *le mesme chemin d'un autre, suivre ses manieres de faire*. Ire itineribus alibuius. *Cic*. Insistere vestigiis alicuius. *Quint*. Mores alicuius persequi. *Plaut*. ISC tą drogą ktorą [illegible], zá iego torem się puścić násladować go iák sobie [illegible] iego ślady wstępować.

CHEMIN se dit en ces manieres de parler proverbiales, *Il est toujours par voye & par chemin*, (*Il n'est jamais au logis, il est toujours [illegible]*.) Semper foris est. Nusquam est ferè domi DROGA się mowi w tes[illegible] [illegible] w drogach, y w [illegible] (nigdy go w doma nie ma, záwsze tam y sam ieździ.)

ON DIT en menaçant quelqu'un, *Je te meneray par un chemin où il n'y aura point de pierres*, pour dire, *Je te feray marcher droit, je te traitteray avec un tel excès de rigueur, que tout mort de te defendre te [illegible]*. Te dure & inclementer, cum [illegible] habebo. *Tacit*. MOWIĄ grożąc komu: poprowadzę cię drogą kędy kamieni nie będzie, to est poprowadzę cię prosto, y ták uymę że się nie będziesz miał czym br[onić].

ON DIT encore en menaçant, *Il me trouvera toujours à son chemin*, (*Je luy feray tous les obstacles imaginables en tout ce qu'il entreprendra*.) Semper illi obsistam. Illius fortunæ cursu[m] i[mpe]dibo. *Salust*. MOWIĄ ieszcze grożąc, záwsze ná [nie]go nie w każdey drodze nápadnie, to iest: Wszędzie mu y do wszystkiego gdzie się zapuści przeszkodzę.

ON DIT qu'*Vn homme va son grand chemin, son droit chemin*, pour dire qu'*Il agit franchément & sans user de finesse ni de supercherie*. Viam rectam & simplicem in agendo tenet, *ou* sequitur. MOWIĄ że człowiek idzie sobie wielkim bitym gościńcem, to iest: szczerze sobie postępuie bez figlow y [illegible].

CHEMIN se dit en maniere d'adverbe, *Chemin faisant, par occasion*. Occasione datâ. In transitu. *Quint*. PODRODZE mimoiazdem niespodzianie.

Tout d'un chemin, pour dire *Tout d'un train, en mesme temps*. Simul. Unà. adv. Eâdem operâ. abl. *Cic*. Zá iedną drogą, za iednym zá[mach]em, pospołu, wkupie razem.

CHEMIN DE S. JACQUES, (*Trace blanche qui paroist dans la moyenne region de l'air, que les Anciens ont appellée la Voye Lactée*.) Via lactea, æ, f. DROGA mleczna szlad biały ktory się pokazuie ná srzedniey kraiinie powietrza ták od dawnych názwana.

CHEMINE'E, subst. f. (*Lieu où l'on fait du feu dans les maisons*.) Focus, ci, m. Caminus, i, m. *Cic*. KOMIN, ognisko mieysce gdzie ogień palą w domu.

(Il est constant que les Anciens avoient des Cheminées dans leurs logis pour y faire du feu, car nous lisons dans Suetone que la chambre de Vitellius fut brulée, le feu ayant pris à la cheminée. Martial se sert de *Fumarium, ii, neut*. pour dire une Cheminée.) Jasna rzecz iest że Dawni miewali kominy w domach swoich dla palenia ognia, bo czytamy w Swetoniuszu że pokoy Witelliusza zgorzał, ogień się záiąwszy w kominie, Marcyalisz názywa Dymnik, miasto komina.

Tuyau de la cheminée. Camini spiraculum, i, n. Dymnik, Rura, Trąba, Szyia ktorędy dym wychodzi z komina.

Vitruve fait voir que les cheminées des Anciens n'estoient point faites comme les nostres.) Witrywiusz dowodzi że kominy u dawnych nie tákie były iákie są u nas.

CHEMINER, V.n. (*Aller, marcher par les chemins*.) Iter habere, *ou* facere. *Cic*. ISC, chodzić, postępować w drodze.

Cheminer à pied, aller. marcher à pied. Ingredi iter pedibus. *Cic*. *Quint*. **A cheval*. Iter facere equo. *Cic*. *En voiture*, vehiculis. *Plin*. *Juv*. **Par terre, par mer*. Iter habere terrâ, mari. Pieszo chodzić. *Konno iechać. Powozem. *Lądem, morzem.

Ayant cheminé trois jours, (*Ayant fait trois jours de chemin*) Cùm tridui viam processisset. *Cæs*. Trzy dni drogi odprawiwszy.

Cheminer jour & nuit, (*Continuer son chemin jour & nuit*.) Continuare iter die ac nocte. *Cæs*. Jechać iść w drodze dzień y noc, bez przestanku dniem, y nocą iechać.

CHEMISE, subst. f. (*Vestement qu'on met sur la peau du corp*.) Intusium, ii, n. *Var*. Indusium, ii, n. Subucula, æ, f. KOSZULA odzienie ktore kładą ná gołe ciało.

Chemise de nuit. Interula dormitoria. Tunica nocturna, f. Koszula sypialna, nocna

ON DIT proverbialement, *La chemise nous touche de plus près que l'habit*. Tunica propior est pallio. *Plaut*. MOWIĄ prawłowiem: bliższa koszula ciała, niż suknia.

ON DIT qu'*Vn homme n'a pas une chemise à mettre à son dos*, pour dire qu'*Il est fort pauvre*. Egentissimus est. Eget maximè. *Cicer*. MOWIĄ ten człowiek nie ma koszuli żeby wdział ná grzbiet, to iest: Ze bardzo iest ubogi.

ON DIT pareillement qu'*Il mangera jusques à sa chemise dans la poursuite d'une affaire*, pour dire qu'*Il y mangera tout son bien*. Pertendet rem istam naviter adassem ultimum. MOWIĄ tákże: straci wszystko aż do koszuli w sprawie, to iest: Straci całą fortunę.

CHEMISETTE, subst. f. (*Partie du vestement qui va jusqu'à la ceinture*.) Inducula, æ, f. KOSZULKA, część koszuli, popas tylko.

CHENET, subst. m. (*Vtensile servant dans les cheminées pour soûtenir le bois*.) Fulmentum focarium, i, n. Subices focarii. *genit*. subicum focariorum, m. plur. WILKI żelazne kuchenne, álbo do kominow ná ktorych drzewo leży.

CHENEVI, subst. m. (*Petite graine à donner aux oiseaux*) Semen cannabinum. *Colum*. SIEMIĘ konopne, ziarnka drobne ktore ptastwu daią.

CHENEVIERE, subst. f. (*Lieu semé de chenevi pour faire venir du chanvre*) Cannabaria, æ, f. KONOPNYM násieniem mieysce záśiane.

CHENEVOTTE, subst. f. (*Tuyau de la plante de chenevi*.) Calamus cannabinus, i, m. PIEN, álbo pręt konopny.

CHENIL, subst. m. *on prononce* cheni. (*Lieu où on loge des chiens, & particulierement ceux de chasse*.) Canum venaticorum stabulum, *genit*. canum venaticorum stabuli, n. PSIARNIA mieysce dla psow osobliwie psow polowych.

CHENILLE, subst. f (*Insecte venimeux du genre des vers, qui ronge les feüilles des arbres*.) Eruca, æ, f. Campe, es, fœm. *Colum*. LISZKA gąsienica owad zárazliwy z rodzaiu robactw ktory psuie liście ná drzewach.

CHENU, m. CHENUë, f. vieux mot qui signifie *Blanc de vieillesse*. Canus, a, um. *Horat*. SIWY od starości. słowo stare.

CHEOIR, V. neut *on prononce* choir. (*Tomber*.) Cadere. n. *Voyez* TOMBER. UPADAC obalić się.

Il chet de la pluye. Cadit imber. *Cic*. Pada deszcz.

CHEOIR signifie aussi *Diminuer de credit ou de fortune*. Cadere. Ruere. UPASC, znáczy też podupaść ná szczęściu fortunie.

L'élevation des grands ne sert qu'à les faire choir de plus haut. Potentes tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant. *Horat*. Podwyższenie wielkich ludzi nie służy tylko na to áby bardziey z wysoka upadli.

Il ne courre pas un grand danger, car il ne peut pas cheoir de bien haut. Magnum non adibit periculum, altè enim cadere non potest. *Cic*. Niewielki strach koło niego, nie z bardzo wysoka upadnie.

Son credit est cheu. Gratia illius cecidit. Powaga iego upadła

Il est cheu en pauvreté, pour dire *Il est devenu pauvre*. In paupertatem cecidit. Wpadł w nędzę, w ubostwo.

(Le verbe TOMBER est plus d'usage.) Słowo Francuskie *Tomber* iest bardziey w zażywaniu.

CHER, m. CHERE, f. adject. (*Qui est précieux & de grande valeur*.) Carus, a, um. *Cic*. KOSZTOWNY, KOSZTOWNA drogi y wielkiego walorn.

Ce n'est point trop cher d'en donner trois cens pistoles. Non est trecentis minis cara: (*il parle d'une esclave*.) *Plaut*. Nic drogo to bardzo trzysta grzywien dać zá nię. mowi o iedney niewolnicy.

 Ios

Les vivres ſont chers. Annona cara eſt. *Cic.* Zywność ieſt droga.

Il eſt né dans la chere année. Per annonam caram natus eſt. *Plaut.* Urodził ſię drogiego roku.

Il a acheté cette maiſon plus cher de la moitié qu'elle ne vaut. Emit domum propè dimidio carius, quèm conſtabat. *Cic.* Kupił ten dom połowę drożcy niż wart ieſt; niż ſię ſtoi.

Je demande du poiſſon, ils me le font trop cher. Rogito piſces, indicant caros. *Plaut.* Pytam ſię o ryby, drogo bardzo mi ie czynią.

CHER ſe dit figurement (*des perſonnes pour leſquelles on a de la tendreſſe & de l'amitié.*) Carus, a, um. *Cicer.* DROGI, miły mowi ſię o oſobach do ktorych kto ma przyiaźń.

Il m'eſt cher. Carus mihi eſt. *Cic.* Drogi mi ieſt, miły mi ieſt.

Aprés vous, il n'y a perſonne qui me ſoit plus cher que luy. Cùm à te diſceſſi, nemo mihi illo carior eſt. *Cic.* Potobie nie niemam droższego nad niego.

ON DIT auſſi, *Mon cher, Ma cher.* Mi, Mea. *Plaut. Ter.* MOWIĄ też moy miły, moy drogi, moy kochany, moia kochana.

CHER ſe dit auſſi adverbialement, *Il fait cher vivre à Paris.* Carè Lutetiæ vivitur. DROGO ſię też mowi przyſłowiem Drogo ieſt żyć w Paryżu.

Ma facilité me couſtera cher. Magno mihi hæc facilitas ſtabit. Szczęście moie drogo mię koſztować będzie.

Cette victoire couſta bien cher aux Carthaginois. Multorum ſanguine ea Pœnis victoria ſtetit. *Liv.* To zwycięſtwo drogo przyſzło Kartagenczykom, drogo że przypłacili.

LE CHER, (*Riviere du Limouſin, qui ſe rend dans la Loire au deſſous de Tours.*) Carus, i, m. SZER, Rzeka Lemowickiego kraiu, ktora w pada w Ligerę pod Turonem.

CHERCHÉ, m. CHERCHÉE, f. part. paſſ. Quæſitus, a, um. *Cic.* SZUKANY, SZUKANA.

CHERCHER, V. act. (*Apporter la diligence néceſſaire pour trouver ce dont on a beſoin.*) Diſquirere. Exquirere. Perquirere, act. acc. *Cic.* SZUKAC, pilności przyłożyć aby znaleść to co nam potrzeba.

Chercher le gibier à la piſte. Feras veſtigare, *ou* inveſtigare, Odorari, dep. acc. Szukać ſzlakować, zwierza, śledzić,

Chercher quelqu'un pour le tuer. Quærere aliquem ad necem. *Cicer.* Szukać, kogo ſzlakować zákim na zabicie.

Chercher un ſujet de faire éclat. Cauſam quærere, quomodo aliquid inſigne fiat. *Ter.* *Chercher à ſe faire rire.* Riſus ſibi quærere. *Horat.* Szukać okazyi áby ſię z czym pokazać. *Szukać ſobie pośmiewiſka.

Un homme qui eſt tombé dans un grand péril cherche de s'en retirer en y jettant les autres. Homo qui venit in magnum periculum, effugium quærit reperire alterius malo. *Phæd.* Człowiek ktory w padł w wielkie niebeſpieczeńſtwo, ſzuka iakoby z niego ſię wydzwignąć inſzych w nie wtrącaiąc.

SE FAIRE *chercher*, comme *Prenez garde que vous ne vous faſſiez chercher lors que j'auray beſoin de vous.* Vide ne in quæſtione mihi ſis; quando acceſſam. *Ter.* Vide ne ſis mihi inquiſitioni *Plaut.* DAC ſię ſzukać, iáko: Patrzayże ábyś ſię nie dał ſzukać, gdy mi cię trzeba będzie.

J'ay demeuré exprès au logis, afin que vous ne me fiſſiez point chercher. Tibi ne quæſtioni eſſem, domi conſúltò remanſi. *Terent.* Umyśniem ſię w domu zoſtał, ábyś mię niekazał ſzukać.

Chercher noiſe, chercher querelle, ou *des inimitiez.* Jurgii. querelæ, inimicitiarum cauſam quærere. *Liv.* Szukać napaści, kłotni, zwady, okazyi.

ON DIT *Chercher ſa vie,* pour dire *Gueuſer, mendier.* Victum quærere, *ou* quæritare. Mendicare. *Juv.* *& *figurément* Mendicare ſibi malum. *Plaut.* *Chercher malheur.* MOWIĄ ſzukać pożywienia, miaſto żebrać. * Y niewłaśnie: ſzukać nieſzczęścia.

CHERCHER *de la gloire.* Quærere gloriam. **Les bonnes graces de quelqu'un.* Locum gratiæ apud aliquem quærere. *Liv.* SZUKAC ſławy. *Łaſki przyiaźni, u kogo.

Chercher de l'argent à intereſt, ou *à uſure.* Argentum quætere mutuum. *Plaut.* Szukać pieniędzy na intereſs na lichwę

Chercher à faire fortune. Opes quærere. Szukać, tentować fortuny.

Il ſe cherche ſoy meſme dans tout ce qu'il fait, ou *Il eſtudie ſes avantages, ſon profit.* Rebus ſuis, commodis, inſervit, *ou* ſtudet. *Cic.* Szuka ſiebie ſamego we wſzyſtkim co tylko czyni, *álbo* Upatruie pożytku właſnego, zyſku właſnego.

CHE.

CHERCHER ſe dit proverbialement en ces façons ſuivantes, *Chercher quelqu'un à pied & à cheval, par mer & par terre,* pour dire, *Prendre tous les ſoins imaginables à le chercher.* Terrâ marique conquirere, *ou* perquirere aliquem. Diligenter inveſtigare aliquem. *Cic.* Szukac mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby náſtępuiące, ſzukać kogo konno, y pieſzo, lądem, y morzem, to ieſt wſzelkiego ſtaraniá przyłożyć ſzukáiąc go.

Il cherche midy où il n'eſt qu'onze heures, pour marquer qu'*Un homme eſt un écornifleur.* Paraſiticam cœnam quærit. Szuká południá o iedenaſtey godzinie, to ieſt pokázuiąc że człowiek iáki ieſt páſorzyt.

CHERCHER *une aiguille dans une botte de foin,* (*parlant d'une choſe qui eſt égarée, & qu'on a de la peine à trouver.*) Acum in meta fœni quærere. Rem repertu difficilem quærere. SZUKAC igły w wiązani ſianá, mowiąc o rzeczy iákiey ktorá ſię záwieruſzyłá, y ktorą z trudnością znaleść.

Le bien cherche le bien, pour dire que *Plus on eſt riche, & plus on a le moyen de s'enrichir.* Divitiis divitiæ accreſcunt. Doſtatek ſzuka doſtatku, to ieſt: im kto bogatſzy tym ma więcey ſpoſobow zbogacenia ſię ieſzcze.

CHERCHEUR, m. CHERCHEUSE, f. adject. (*Celuy & celle qui cherche.*) Inquiſitor. Indagator. Veſtigator. *Cicer. Colum.* SZUKAIĄCY, ten, álbo ta co ſzuka.

(Ce mot ne ſe dit gueres qu'en mauvaiſe part, comme, To ſłowo prawie ſię nie mowi chyba w zły ſpoſob.

Un chercheur de franches lippées, c'eſt à dire *Un écornifleur, un paraſite.* Paraſitus Alienæ menſæ aſſecla, Alienâ quadrâ vivens. *Hor.* Cudzego komina ſzukaiący, paſorzyt, co po cudzych obiadach rad chodzi darmoiad.

UN CHERCHEUR *de barbet,* pour dire *Un filou qui s'introduit dans les maiſons ſous pretexte de chercher un petit chien* Levator, oris, m. *Petr.* SZUKAIĄCY czego niezgubił, złodziey ktory po domach przepatruie, pod pozorem ſzukania czego.

CHERCHEUR *de pierre philoſophale, Souffleur, Chymiſte.* Chymicus, ci, maſc. SZUKAIĄCY kamienia Filozoficznego, Dmuchacz, Alchimiſta.

CHERCHEUR *de ſucceſſions.* Hereditatum captator. Heredipeta, æ, m. *Petr.* DZIEDZICTWA zábiegacz.

CHERE, ſubſt. f. (*Accueil gracieux, reception favorable, bon viſage.* Vultus blandus & hilaris, Blanditiæ, arum, f. plur. *Cic.* MIŁOSC, przyiemność, łagodność; miłe przyięcie twarz weſoła.

Quand on revoit un amy qu'on a cru mort, on ne ſçait quelle chere ou quelles careſſes luy faire. Blanditias omnes effundimus in amicum, quem inter mortuos numerabamus. Kiedy kto ogląda przyiaciela ktorego iuż miał záumarłego nie wie ſam z iáką uprzeymością z iáką radością go ma przyiąć.

CHERE ſe dit auſſi par extenſion (*des chiens*) pour ſignifier *les careſſes qu'ils font à leurs maiſtres* Canum blanditiæ, f. plur. MIŁOSC ſię też mowi y opſach zá łaſzenia ſię ich ktore czynią do Panow ſwoich.

CHERE ſe dit particulierement *Des repas qu'on donne à ſes amis & à ſes hoſtes,* Victus, ûs, m. Menſa, æ, f. *Cicer Hor.* POCZESNA ſię mowi oſobliwie o częſtowaniu ktore kto czyni záproſiwſzy przyiacioł ſwoich ochota uczta przyiacielſka.

Un homme de bonne chere, de grandechere, qui aime à faire bonne chere. Lautarum menſarum aſſecla, clæ, m. *Cic.* Człowiek ktory rad dobrze zieść bogato żyie z doſtatkiem wielki u ſtoł trzyma.

Aimer la bonne chere, ou *à faire bonne chere* Liberales cœnas, *ou* lautiſſimas epulas amare & ſectari. Lautū victum & elegantè colere. Kochać ſię w obiadach wyśmienitych żyć dobrze

Faire bonne chere, (*faire grandechere, ſe bien traitter, avoir toûjours bonne table.*) Epulari lautè, *ou* pulcrè, *ou* opiparè. *Plaut Cic.* Zyć dobrze, ſtrawować ſię bogato, mieć zawſze ſtoł dobry.

Je n'ay jamais fait ſi bonne chere de ma vie, ni à ſi peu de frais. Minore diſpendio nuſquam benè fui. *Plaut.* Nigdym w życiu moim tak dobrze nie iadł, y o tak małym koſzcie.

FAIRE *bonne chere,* ou *grandechere à ſes amis,* (*les bien regaler, les bien traitter.* Amicis cœnam conquiſitiſſimis epulis extruere. *Cicer.* **Le contraire eſt* Parcè & aſperè aliquem tractare. *Ter.* *Faire mauvaiſe chere à quelqu'un.* CZĘSTOWAC wybornie przyiacioł ſwoich *przeciwna ieſt* Ubogo y lada iako przyiąć, álbo częſtować.

Vous nous avez fait ſi bonne chere & ſi proprement, que nous n'en perdrons jamais le ſouvenir. Ita in prandio nos lepidè ac nitidè accepiſti, ut ſemper meminerimus. *Plaut.* Takeś nas

nas dobrze y pięknie częſtował że tego nigdy niezapomniemy

Faire mauvaiſe chere, ou *maigre chere, ne ſe pas bien traitter.* Victitare miſeris modis. *Plaut.* Parcè victitare. Zyć mizernie, po chudopacholſku, ubogo.

Il luy avoit fait fort mauvaiſe chere, ſon avarice le portant à un tel excés de vilenie, qu'il ſe dénioit les choſes les plus neceſſaires à la vie. Mensâ ſiccâ & ſterili illum exceperat, adeò quippè ſordibus erat, ut etiam quæ ſunt vitæ neceſſaria ſibi denegaret. *Petr.* Bardzo go mizernie przyiął y ieść mu dał ubogo, gdyż łakomſtwo do tey go nikczemności przywodzi że ſobie y náypotrzebnieyſzych do życia rzeczy żałuie.

C'eſt un homme de grande chere. Vir eſt maximæ eſcæ. *Plaut.* Człowiek ktory dobrze ie, y wiele.

ON DIT par maniere de compliment, *Excuſez s'il vous plaiſt la mauvaiſe chere que vous avez faite.* Oro veniam dapibus. *Ovid.* MOWIĄ przez ludzkość: Przepraſzam proſzę o wybaczenie zá tak ubogi y podły obiad.

CHERBOURG, (*Ville de la baſſe Normandie dans le Coutantin.*) Charaburgus, gi, f. SZARBURG Miaſto Normandyi w Konſtancyeńſkim.

CHEREMENT, adv. (*D'une maniere chere.*) Carè Magno pretio. DROGO, koſztownie.

CHEREMENT, (*Tendrement, avec bien de la tendreſſe.*) Carè. Cariùs. Cariſſimè. Amanter. Amantiùs. Amantiſſimè. adv. *Cic.* Studioſiſſimè. adv. *Cic.* MILE uprzeymie. z wielką uprzeymością.

CHERI, maſc. CHERIE, f. Part paſſ. Carus, a, um. *avec un datif.* *Voyez.* CHERIR. KOCHANY, KOCHANA.

CHERIR, V. act. (*Aimer tendrement.*) Carum habere aliquem. *Cic. Ceſ.* KOCHAC uprzeymie wielce.

Lors qu'on chériſſoit la vertu ſans déguiſement, les ſciences & les arts paroiſſoient dans leur perfection, & l'on voyoit une émulation qui obligeoit les hommes à travailler pour la poſtérité. Cùm unica virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, ſummumque certamen inter homines, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. *Petr.* Kiedy kochano uprzeymie y niezmyślenie cnotę, náuki y kunſzta widzieć było w doſkonałości ſwoiey, y była w ludziach uſilność ktora ich prowadziła do pracowania dla potomności.

CHERONÉE, (*Ville de Thrace.*) Chæronea, æ, f. CHERONEA Miaſto Tracyi.

LA CHERSONNESE, *on prononce* Kerſonneſe (*Peninſule, ou Preſqu'Iſle qui eſt environnée des eaux de la mer, & qui ne tient à la terre que par un petit détroit; il y a deux Cherſonneſes.*) *La Cherſonneſe de Thrace ſur la mer de Gallipoli.* Thracia Cherſoneſus. **La Cherſonneſe Taurique.* Cherſoneſus Taurica. KERZONEZ Połwyſpa ktora ieſt oblana wodami morſkiemi á z lądem ſię nietrzyma tylko iednym ięzyczkiem ziemi. Dwoiáki ieſt Kerzonez, Kerzonez Tracyi ná morzu Galipoli *Y Kerzonez Tauryki.

CHERTÉ, ſubſt. f. (*Prix extraordinaire des vivres & des autres choſes.*) Caritas, atis, f. Gravitas, atis, f. *Tacit.* Difficultas, atis, f. DROGOSC, koſzt nadzwyczayny żywności y inſzych rzeczy.

Les vivres ſont venus abondans par la cherté. Cibaria facta ſunt uberiora caritate. *Cicer.* Zywności bardzo przybyło dla drogości.

La cherté des vivres augmente. Annona ingraveſcit. *Cicer.* Drogości przybywa coraz większa ieſt drogość.

CHERVY, ſubſt. m. (*Racine bonne à manger.*) Siſer. *Colum.* MARCHEW, Jarzyna dobra do iedzenia.

CHESNAYE, ſubſt. f. (*Lieu planté de bois de cheſne.*) Quercetum, ti, n. *Hor.* DĘBINA, mieyſce ſadzone dębami.

CHESNE, ſubſt, m. *on prononce* CHêNE. (*Arbre dont il y a pluſieurs eſpeces.*) Quercus, ûs, f. *Cicer.* Dąb Drzewo ktorego ieſt wiele rodzaiow.

DE CHESNE Quernus & Querneus Quercinus, a, um. *Virg. Colum. Suet.* DĘBOWY.

CHESNE *appellé* ROUVRE, (*qui porte particulierement la noix de galle.*) Robur, *genit.* roboris, n. *Plin.* DĄB ktory gałaſy wydaie.

(C'eſt celuy qui eſt le plus dur de tous les cheſnes.) Ten nąytwardſze ma drzewo ze wſzyſtkich dębow.

CHESNE VERD, *ou* L'YEUSE. Ilex, *genit.* ilicis, f. *Virg.* ILM, Dąb zielony, álbo Więzożołd.

(Il porte la graine d'écarlate.) Wydaie ziarnka ſzarłatne.

DE CHESNE VERD. Iliceus. Iligneus, a, um. *Colum.* Iliguus, a, um. *Plaut.* ILMOWY Więzożołdowy.

Un lieu planté de cheſnes verds, ou d'yeuſes. Ilicetum, i, neut. *Mart.* Mieyſce zaſadzone Ilmami, Ilmowina.

CHESNEAU, ſubſt. m. (*Jeune cheſne qu'on laiſſe ſur pied dans les ventes.*) Junior quercus, *gen.* junioris quercûs, f. Dębinka młoda ktorą ná pniu zoſtawuią w przedawaniu.

CHESNEAU, (*Canal,* ou *gouttiere où toutes les eaux de la couverture d'un logis vont tomber.*) Colliquiæ, arum, f. pl. *Vitr.* RYNNA Dachowa, ściek gdzie wſzyſtkie wody z dachow domu iákiego ſpadek maią.

CHETIF, m. CHETIVE, f. adject. (*Qui eſt de peu de valeur.*) Vilis & hoc vile. PODŁY nikczemny, co mało co wart

Je ſuis le plus chétif de tous les hommes. Sum nullius pretii. *Plaut.* Jeſtem naynikczemnieyſzy ze wſzyſtkich ludzi.

CHETIVEMENT, adv. (*D'une maniere chétive & vile.*) Viliter. Viliùs. Viliſſimè. adv. *Cic.* PODŁO, ladaiako, nikczemnie

CHEVAL, ſubſt. m. (*Animal à quatre pieds, qui hennit.*) Equus, *genit.* equi, m. *Cic.* *Caballus, i, m. *Hor. dit d'un cheval qu'on mépriſe.* KON bydlę o czterech nogach ktore rży. *Szkapa ſię mowi o koniu przez w zgardę.

(On dit au plurier *Chevaux.*) W większey liczbie ſię mowi konie.

Petit cheval. Equuleus, *ou* Equulus, i, m. *Cic.* Konik mały koń.

CHEVAL NAIN, (*Bidet.*) Mannus, ni, m. *Hor.* Pumilus, equus, i, m. ZMUDZINEK pediezdek.

CHEVAL ſe nomme diverſement ſuivant ſon poil, ſon uſage, ſes vices & ſes maladies. KON ſię názywa rozmaicie według ſzerći, uzywania, nárowow, y kalectw.

ON DIT, *Un cheval blanc.* Equus albus. *Ovid.* **Cheval alezan,* ou *alezan brulé.* Equus ruber, *ou* ruſſeus, *Colum.* **Cheval bay, qui eſt marqué de rouge en divers endroits.* Equus badius. *Var.* Equus Phœniceus. *Aul-Gel.* **Bay clair.* Equus coloris Phœnicei dilutioris. **Bay brun,* ou *chatain.* Equus coloris Phœnicei ſaturioris. **Cheval gris pommelé.* Equus cinerei coloris ſcutulis diſtinctus. **Cheval loubette, de couleur de poil de loup.* Equus lupini coloris. **De couleur de cerf.* Cervini coloris. **De poil de rat.* Murini coloris. **Iſabelle.* Melini coloris. **Cheval baleſan, (qui a les quatre pieds blancs.)* Equus quatuor pedibus albis. **Blanc luiſant.* Equus candidus. **Blanc ſale,* ou *ſoupe de lait.* Equus albidus. **Noir luiſant.* Ater cum ſplendore. **Noir ſale,* ou *moreau.* Ater, Niger, Furvus. **Teſte de more.* Equus atro capite. **Aubere, criſatre, ayant de grandes taches noires.* Equus coloris leucophæi grandibus maculis nigris diſtinctus. **Gris.* Equus leucophæus. **Gris d'aſne.* Equus gilvus, *ou* cinereus. **Truité, marqué de petites taches à la façon des truites ſaumonées.* Equus guttatus. *Pallad.* **Cheval pie.* Equus nigro & albo picarum in morem diſtinctus. **Cheval veron, qui a un œil different de l'autre.* Equus cujus alter oculis, alteri diſſimulis eſt. **Cheval rou, meſlé de rouge & de blanc.* Pilis albis & rubris perſparſus equus. MOWIĄ koń biały. *Koń gniady iáſno gniady. *Koń ciſawy. *Jaſno ciſawy. *Ciemno kaſztanowaty. *Siwo iabłkowity. *Koń wilczaty. *Łoſiowaty. *Myſzaty. *Izabelowy. *Koń co wſzyſtkie cztery nogi ma białe. *Maſłowaty. *Jaſnobiały *Ciemno biały. *Kary. *Szpakowaty. *Koń co czarną ma głowę. *Szaro ſrokaty. *Popielaty. *Płowy. *Cętkowany. *Tarantowaty *Srokaty. *Koń co ma oko iedne rożne od drugiego *Koń gorczyczkowaty

CHEVAL ſelon ſon uſage ON DIT, *Cheval de bagage.* Equus ſarcinarius, *ou* doſſuarius. *Var.* Jumentum, ti, n. *Ceſ.* **Cheval de guerre, Cheval de bataille.* Bellator equus. *Virg.* **Cheval de louage* Equus conductitius. *Var.* Jumentum meritorium. **Cheval de ſelle.* Victorius equus. **Cheval de charroy.* Jugalis equus, *ou* Jugalis *mis ſeul.* Jumentum plauſtrarium. **Cheval de caroſſe.* Equus carrucarius. *Vlp.* **Cheval de baras.* Admiſſarius eqvus, *ou* armentitius. *Var.* **Cheval de voiture.* Eqvus ad vecturam idoneus. *Var.* **Cheval de poſte.* Veredus, i, m. *Mart.* (*c'eſt auſſi un Cheval de chaſſe.*) Equus publicus. **Cheval de trait,* ou *d'attellage.* Jugatorius equus. *Var.* **Cheval qui va l'amble.* Tolutarius equus. *Sen.* **Cheval de pas,* ou *qui va le pas.* Gradarius equus *Lucl.* **Qui va le trot.* Succuſſator, *ou* ſucceſſor equus. *Lucil.* **Cheval hongre* Canterius, ii, m. *Cic.* Koń według używania nazywa ſię, koń roboczy ciężarowy. *Koń żołnierſki woienny. *Koń do naięcia. *Koń podſiodło. *Koń wozowy. *Koń karcciany cugowy. *Koń ſtadny ogier *Pod wodny. *Koń poſztarſki álbo koń wierzchowy. *Koń ſprzężayny. *Kłuſak, koń co kłuſem chodzi. *Koń ſzłapak co ſzłapią chodzi. *Kroczak koń ciężko noſzący. *Koń wałach.

CHEVAL ſelon ſes bonnes qualitez & ſes défauts. *Cheval qui a la bouche bonne.* Equus ore morigero, qui habenis obſequitur. **Cheval fort en bouche.* Refractarius equus & duri oris. **Cheval qui n'eſt point dompté.* Equus intractatus. Indomitus equus. *Cic.* **Cheval qui ſe couche.* Cubitor equus. Sternax equus. *Colum.* **Qui bronche.* Equus offenſator. *Quint* Ceſpirator equus. *Virg.* **Qui ruë & qui regimbe.* Equus calcitorius. *Colum.* Equus calcitro. *Var.* **Qui a les eſparvins.* Equus ſuffraginoſus. *Colum.* **Cheval retif.* Equus retractans. **Cheval ombrageux.* Equus meticuloſus, *ou* pavidus. *Virg.* **Des chevaux maigres.* Equui macie corrupti. *Caſ.* **Chevaux qui ſont ſans frein.* Infrenati equi. *Liv.* **Cheval pouſſif.* Equus anhelator, *ou* ſuſpirioſus. *Plin.* Koń co do cnot ſwoich, lub kalectwa, koń miętkiego pyſka. *Koń twardouſty. *Koń nieieżdzony, nieuieżdzany, nieſiadany. *Koń co ſię kładzie, co ma zaciąg zrucaiący. *Koń potkliwy nie pewny na nogi. *Koń biiący nogami, co przodkiem biie, y zadem wierzga. * Koń włogawy na poślednie nogi upadaiący, przeguby, álbo ſtawy chore maiący *Koń twardouſtny ſprzeciwny. *Koń lękliwy. *Konie chude. *nie ouzdane. *Koń dychawiczny.

UN BEL *homme*, ou *Vn homme de cheval.* Scitè, *ou* belle exceditus in equo. *Cic.* CZŁOWIEK piękny álbo ktoremu pięknie na koniu.

BON LOGIS *à pied & à cheval* (*Hoſtelerie où peuvent loger les gens de pied & de cheval.*) Diverſorium, ubi commode equites & pedites diverti poſſunt. DOBRY goſcinicc dla pieſzych y konnych, kędy wygodnie y z ludzmi y z końmi ſtanąć może.

ALLER *à cheval.* Equo, *ou* in equo vehi. Equitare. *Cic.* KONNO iechać.

Se tenir à cheval. Hærere in equo. *Cic.* Siedzić na koniu.

Eſtre bien à cheval. Equo ſcitè inſidere. *Cic.* Dobrze ſię trzymać na koniu, dobrze na koniu ſiedzić.

Dreſſer un cheval qui eſt encore jeune. Fingere equum tenerâ cervice docilem. *Hor.* Uieżdżać konia młodego.

Manier bien un cheval. Imperitare equo. *Hor.* Dobrze zażywać konia.

Mettre quelqu'un à cheval. Tollere aliquem in equum. *Cic.* Wſadzić kogo na konia.

Tenir la bride à un cheval. Suſtinere eqvum. *Cic.* Trzymać cugle koniowi.

Païs où l'on va aiſément à cheval. Locus equitabilis. *Liv.* Kray gdzie konno dobrze ieździć.

DE CHEVAL. Equinus, a, um. *Horat.* Equeſter & Equeſtris. KONSKI.

Medecin de chevaux, un Maréchal. Equarius medicus. *Val-Max.* Konował, doktor dla koni.

CHEVAL *ſauvage.* Ferus equus, i, m. *Plin.* KON dziki.

CHEVAL *de riviere,* (*tels que ſont ceux du nil,*) *ſorte de poiſſon aſſez ſemblable à un cheval* Hippopotamus, i, m. *Plin.* KON wodny rzeczny iáko konie nilowe, rodzay ryby doſyć do konia podobney.

CHEVAL *marin.* Hippocampus, i, m. *Plin.* KON morſki.

De cheval marin. Hippocampinus, a, um. *Plin.* Końſki morſki.

CHEVAL *de Friſe,* ou HE'RISSON, (*Sorte de barriere faite d'une poutre armée de fer,* ou *de pieux armés de fer.*) Ericius, *ou* Hericius, ii, maſc. *Caſ.* KOBYLENIE oſękowane zágrodzenie z kłodzin, álbo z palow żelazem nabiianych.

CHEVAUX LEGERES, (*Gens de cheval légerement armez*) Levis armaturæ equites, m. plur. LETKIE konie, iázda letka, konni ludzie letko uzbroieni.

(On dit au ſingulier *un Chevau leger.*) Mowią w mnieyſzey liczbie letki żołnierz álbo letki zaciąg, letko zbroyny

Compagnie de Chevaux legeres. Expedita levis armaturæ turma, *genit.* æ, f. Chorągiew letkich ludzi, álbo koni.

Combat à cheval. Equeſtre prælium, *genit.* equeſtris prælii, n. Equeſtris pugna, *genit.* equeſtris pugnæ, f. Bitwa konna.

Deux chevaux attelez de front. Biga, æ, f. *Suet.* Bigæ, arum, f. pl. *Virg.* **Quatre chevaux attelez de front.* Quadrijuges equi, m. pl. *Virg.* **Chariot attelé à quatre chevaux.* Quadrigæ, arum. f. pl. **Six chevaux attelez de front.* Sejuges, gum. Para koni parka, dwa konie zaprzężone z przodu. *Cztery konie zaprzężone z przodu. *Woz czterema końmi. *Sześć koni záprzężonych z przodu.

CHEVAL ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Il a changé ſon cheval borgne en un aveugle,* pour dire qu'*Il a fait un mauvais troc,* ou *un mauvais échange.* Iniquam permutationem rei pretioſæ cum re viliſſimâ fecit. *Cic.* KON ſię mowi *przyſłowiem:* w te ſpoſoby, wymieniał ślepego ná iedno oko zá ślepego ná obie, to ieſt: zle ſię mieniał, zły frymark uczynił.

ON DIT qu'*Vn homme eſt mal à cheval,* pour dire qu'*Il n'eſt pas bien dans ſes affaires, Il eſt proche de ſa ruine.* Res illius inclinata eſt ac propè jacens. *Cic.* MOWIĄ że człowiek iaki źle ſiedzi ná koniu, to ieſt: Nie dobrze mu ſię powodzi, bliſki ieſt upadku.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme fait le cheval eſchappé,* (*quand il eſt libertin, emporté & incorrigible.*) Indomitus eſt & infrenatus. *Cic.* MOWIĄ też człowiek iáko koń wyuzdany ſobie poczyna kiedy ieſt roſpuſtny zły, y nieupamiętany.

ON DIT encore qu'*Vn homme monte ſur ſes grands chevaux,* pour dire qu'*Il parle d'un ton hautain.* Vehementer & imperioſè loquitur. *Cicer.* Nimis imperioſus eſt. *Plaut.* MOWIĄ też w Francuſkim że człowiek wſiada na konie roſłe, to ieſt: Zuchwale y dumno mowi y poſtępuie ſobie.

ON DIT pareillement pu'*Il eſt bon cheval de trompette, il ne s'étonne pas du bruit,* (*lors qu'il ne craint ni la colere, ni les menaces de quelqu'un.*) Neque minis, neque clamoribus movetur. MOWIĄ też oſtrzelany to koń, ohukany, nielęknie ſię zgiełku, kiedy kto nie dba ná czyi gniew, áni na groźby.

ON APPELLE (*un homme fort groſſier & ſtupide.*) *Vn cheval de caroſſe,* ou *Vn cheval de baſt.* Bardus & ſtupidus. *Cic.* NAZYWAIĄ człowieka bardzo grubiańſkiego y durnego koniem karecianem, álbo koniem iucznym.

Cet homme parle à cheval, Il parle en maiſtre, ou *d'un ton d'autorité.* Cum imperio loquitur. **Vous parlez bien en maiſtre qui que vous ſoyez.* Satis pro imperio quiſquis es? *Ter.* (on *ſous-entend* loqueris.) Ten człowiek z konia mowi, to ieſt gorno roſkazuiąc, z hardością, Bardzo to gornie rozprawuieſz ktokolwiek ieſteś.

CHEVALER, V. act. ſignifie *Etayer une maiſon, un mur qu'on reprend par deſſous œuvre.* Ædes fulcimentis ſuſtinere, (tineo, [illegible], tinui, tentum. act. acc. PODPIERAC podpory dawać ścian iákiego domoſtwa, álbo ściany od ſpodu podpierać podważywſzy y śluzuiąc.

CHEVALERIE, ſubſt, f. *l'Ordre des Chevaliers.*) Equitum ordo, *genit* ordinis, m. Equeſter ordo, *genit.* equeſtris ordinis, m. *Cic.* KAWALERSKI Rycerſki ſtan zákon kawalerow.

CHEVAL, ſubſt. m. (*Sorte de machine à tourmenter les criminels.*) Equuleus, ci, m. *Cic.* KOBYLICA ſztuka do ciągnienie złoczyńcow.

(Chez les Anciens c'eſtoit une eſpece de ſupplice ou de torture, qui n'eſtoit autre choſe qu'un Cheval de bois fait en dos d'aſne, qui avoit un angle fort pointu ſur lequel on mettoit le patient, auquel on attachoit des poids aux pieds; on en voit encore dans les Corps de garde des citadelles.) U Dawnych była to męka, álbo kara: to ieſt koń z drzewa zrobiony z grzbietem oſtrym bardzo, ná ktorym ſadzano tego ktorego męczyć miano, przywiązawſzy mu do nog wagi ciężkie, widzieć też ſię na ieſzcze w kordygardach w fortecach.

CHEVALET, (*Etaye pour ſoûtenir les baſtimens qu'on veut reprendre par deſſous œuvre.*) Fulcimentum, i, neut. STRZAŁA w budowaniu, podpora od ſpodu dana dla utrzymania budynku y ścian wſparcia.

CHEVALET, (*Piece de bois qu'on poſe à plomb ſur la table des inſtrumens de muſique, pour en ſoûtenir les cordes.*) Caballus, li, maſc. Ponticulus, li, maſ. (*parce qu'il porte les cordes, comme un cheval fait un homme; & qu'il eſt fait en petit pont*) PODSTAWEK, Konik, moſtek, ſzeztuczka drzewá ktorą ſtawią rowno na inſtrumentach muzycznych dla podpierania ſtron. *Konik,* bo dzwiga na ſobie ſtrony iako koń noſi człowieká, y że ieſt robiony nakſztałt moſtku obłąkowato.

CHEVALIER ROMAIN, ſubſt. m. (*Le ſecond degré de nobleſſe parmi les Romains, qui ſuivoit celuy des Senateurs.*) Eques, *genit.* equitis, m. *Cic.* RYCERZ ſzlachcic Rzymſki, drugi ſtopień zacności między Rzymianami ktory naſtępował po Senatorach.

Faire quelqu'un Chevalier Romain. Attribuere alicui equum. *Caſ.* Paſować kogo na Rycerſtwo, ſzlachcicem go czynić.

CHEVELIER, (*Le premier degré d'honneur de l'ancienne milice, qu'on donnoit avec certaines cérémonies, à ceux qui avoient fait quelque exploit ſignalé qui les diſtinguoit des autres gens de guerre.*) Eques, *genit.* equitis, m. RYCERZ Pierwſzy ſtopień zacnościu dawnych w woyſku, ktory zdawna z pewnemi obrządkami dawano tym ktorzy znaczney iakiey odwagi do kazali przez co ſię od inſzych żołnierzy rożnili.

CHEVALIER eſt auſſi, *Celuy qui eſt receu dans quelque Ordre militaire inſtitué par quelque Roy au Prince avec certaines regles & marques d'honneur & de diſtinction.* comme *Chevalier de l'Ordre du ſaint Eſprit en France,* ou *Chevalier des ordres du Roy,* ou *Cordon bleu,* (*parce qu'ils portent la Croix de l'Ordre attachée à un cordon bleu fort large*) Eques torquatus, *gen.* equitis torquati, m. RYCERZ álbo kawaler ieſt też ten ktorego przyimuią do znaku iakiego Rycerſkiego poſtanowionego od Krola ktorego álbo Xiążęcia z pewnemi opiſanemi uſtawami, y znakami zacności y rożnicy od inſzych, iako: Kawaler znaku Ducha Swiętego we Francyi, álbo Kawaler znaku Krolewſkiego, álbo znaku błękitnego, bo noſzą Krzyż Rycerſki zawieſzony na wſtędze błękitney bardzo ſzerokiey

CHEVALIER *de S. Jean de Jeruſalem, Chevalier de Rhodes,* aujourd'huy *Chevalier de Malte.* Eques ſancti Joannis Hieroſolymitani. Eques Rhodius Eques Melitenſis. KAWALER znaku S. Iana Ierozolimſkiego, Kawaler Rodyiſki, dziś zowią Kawaler Maltaſki.

CHEVALIER *de S. Louïs,* (*qui porte une Croix attachée à un cordon rouge*) Eques ſancti Ludovici. KAWALER znaku S. Ludwika, ktory noſi Krzyż Kawalerſki na wſtędze czerwoney.

CHEVALIER eſt auſſi *Celuy qui donne la main à la Reine pour marcher,* & on l'appelle *Son Chevalier d'honneur.* Eques honorarius. KAWALER ieſt też ten ktory podaie rękę Krolowey do chodzenia, y zowią go Kawaler Krolowey od powagi.

CHAVALIER eſt auſſi *Celuy qui commande les Archers qui ſont la garde de nuit à Paris,* on l'appelle *Chevalier du guet.* Vigilium præfectus, ti, m. *Tacit.* KAWALER zowie ſię też ten ktory ma komendę nad ſtrażą co po mieście Paryſkim w nocy chodzi zowią Kawaler álbo ſtarſzy nad ſtrażą Runtową.

La charge de Chevalier du guet. Vigilium præfectura. *Tacit.* Strażnikoſtwo urząd ſtarſzego nad ſtrazą nocną.

ON APPELLE dans le burleſque, *Chevalier d'induſtrie,* pour dire *Vn filou, Vn eſcroc,* (*qui ne ſubſiſte que par ſes fourberies & tours d'adreſſe.*) Planus & levator. *Petr.* MOWIĄ w opacznym rozumieniu Kawaler od dowcipu, to ieſt Pilut oſzuſt, ktory nie żyie tylko ſurſanteryą obrotem y ſztukami.

CHEVAUCHE'E, ſubſt. f (*Viſite que ſont à cheval certains Officiers par le devoir de leur charge,* comme *les Eſlus, les Treſoriers de France* &c) Equitatio. Obequitatio. *Cic.* OBIEZDZANIE, Doieżdżanie ktore czynią z powinności niektorzy urzędnicy, iako Poborcy, y ſkarbnikowie Francuzcy

CHEVAUCHER, V. act. vieux mot qui ſignifioit autrefois, *Aller à cheval.* Equitare. OBIEZDZAC ſtare ſłowo ktore znaczyło ieździć na koniu.

(Ce mot eſt hors d'uſage, à cauſe d'un ſens obſcene qu'on luy a donné.) To ſłowo nie ieſt w zażywaniu dla nieprzyſtoynego rozumienia w ktorym go biorą.

CHEVECIER, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt le chef, qui a la premiere dignité dans pluſieurs Egliſes collegiales.*) Caput. Capicerius. PRZEDNI, Głowny, ten co ieſt głową álbo pierwſzym Prałatem naypierwſzą godność maiący w kilku Kosciołach koleiackich.

CHEVELU, m, CHEVELUË, f. adject. (*Qui a de longs cheveux.*) Comatus, Capillatus, a, um. KOSMATY, KOSMACZ Długowłoſy.

(C'eſt une épiphete qu'on donne à un de nos Rois, Clodion le Chevelu, *Clodio Comatus.* On le dit auſſi des Cometes qui paroiſſent comme avec de longs cheveux. & *Comata Gallia,* la Gaule Cheveluë, dont les peuples portoient de longs cheveux. Les Jardiniers appellent les petites racines des plantes & des arbriſſeaux, le Chevelu, *Capillamenta, orum,* n, plur. *Colu*) Ieſt to nazwiſko dane iednemu z krolow Francuſkich: Kłodyon Koſmacz, álbo długowłoſy. też mowią o kometach ktore ſię pokazuią jakoby z długiemi włoſami, y Francya długowłoſa álbo włochata, ktorey narody noſili długie włoſy. Ogrodnicy nazywaią koſmacinami, włochacinami, drobne korzonki ziół y drzewek.

CHEVELURE, ſubſt. f. (*Toute le poil qui couvre la teſte.*) Coma Crines, nium, Cæſaries. *Cic.* Włoſy, na głowie cały włoſy.

Fauſſe chevelure, (*Perruque.*) Coma adoptiva, *ou* aſcititia Sutile capillamentum. Włoſy przyprawne, peruka.

ON DIT auſſi *la Chevelure des arbres & des plantes.* Capillamenta radicum, *ou* ſeminum, n. pl *Colum.* MOWIĄ też włochaciny, álbo koſmaciny, drzewek y ziół od korzeni.

CHEVESCHE, ſubſt. f. *ou prononce* CHEVÊCHE, (*Eſpece d'oiſeau nocturne de mauvais augure.*) Noctua, Ulula, æ, *Plin.* PUSZCZYK, [illegible] ptak nocny nie dobrego znaku.

CHEVESTRE, *ou prononce* CHEVÊTRE, ſubſt. m. vieux mot, (*Licoſt.*) Capiſtrum, tri, n. *Var.* OGŁOWKA, ſtare ſłowo, Uzdzienica.

CHEVET, ſubſt. m. (*Oreiller long & rond rempli de plumes, ſur lequel on met ſa teſte dans le lit,* on *l'appelle autrement Traverſin.*) Cervical, alis, n. *Juv.* WAŁ, Poduſzka długa okrągła pierzem naſypana pod głowy w łożku inaczey zowią wezgłowie poprzeczne.

ON APPELLE, *Vne eſpée de chevet, Vn ami brave & prompt à nous ſervir & à nous défendre en toute occaſions.* Amicus ad manum. NAZYWAIĄ ſzpadą przy wezgłowku, Przyiaciela ſerca odważnego, y gotowego do uſłużenia y obrony w każdey okazyi.

ON LE DIT auſſi *des choſes qui nous ſont familieres,* comme *Horace eſt ſon eſpée de chevet,* (*il le lit jour & nuit.*) Evolvit die ac nocte Horatium. MOWIĄ też o rzeczach w ktore ſię kto bardzo y poſpolicie wzwyczai, iáko: Horaczyuſz ieſt u niego właśnie iak ſzpada przy wezgłowiu, czyta go dzień y noc

CHEVEU, ſubſt. m. *qui fait au plurier* CHEVEUX. (*Poils longs & déliez qui couvrent la teſte des hommes & des femmes.*) Capillus Crinis Pilus. *Cicer.* WŁOS wſzelaki długi y cienki okrywaiący głowę męſzczyzn y białogłow.

LES CHEVEUX, *la Chevelure* Capilli, orum, m. plur. Crines, nium, m. pl. WŁOSY, Włoſie.

(On ſe ſert auſſi ſouvent de *Capillus* au ſingulier, comme Ciceron, *Ipſe verò compoſito ac delibuto capillo,* Ayant les cheveux bien peignez & parfumez de parfums liquides, d'eſſences, comme anciennement, On ſe ſert auſſi de la meſme façon de *Crinis* au ſingulier, ſoit en vers ſoit en proſe, *Crinem,* ou *barbam promittere. Tacit.* Laiſſer croiſtre ſes cheveux & ſa barbe.) Mowi ſię często włos w mnieyſzey liczbie iáko Cycero: maiąc włos dobrze rozczeſany y záprawiony wonnemi olcykami iako u dawnych, Mowi ſię tymże ſpoſobem Włos w mnieyſzey liczbie czyli w wierſzu czyli w mowie, Włos, y brodę zápuścić.

Qui porte les cheveux fort longs. Comatus. *Mart.* Intonſus. *Plin.* Ten co długie włoſy noſi, Długowłoſy.

Cheveux épars. Paſſus capillus. *Ter.* Paſſi crines. *Virg.* **Cheveux longs.* Promiſſus capillus. *Liv.* **Cheveux mal peignez, mal arrangez.* Horridus, *ou* horrens capillus. *Cic. Plin-Jun.* *(Coma ornata et.) Compti crines. *Hor.* (*Cheveux bien peignez, bien ajuſtez.*) Włoſy rozpuſzczone. *Włoſy długie. *Włoſy zániedbane niewyczeſane źle ułożone. *przeciwna teſt* Włoſy dobrze rozczeſane, dobrze ułożone.

Cheveux blancs & qui griſonnent. Albi capilli. Cani capilli. Cani *ſeul Hor.* Candidi crines. *Val-Falc.* **Cheveux poudrez & parfumez.* Pulvere ſparſi & odorati capilli. *Hor.* Włoſy białe świecące. *Włoſy proſzkiem białym, to ieſt pudrem poſypane y olcykim záprawione.

Cheveux friſez naturellement. Crines ingenio ſuo flexi. *Petr.* **Cheveux friſez avec le fer.* Coma calamiſtrata. **Treſſe ou floccon de cheveux.* Cirri Cincinni. Włoſy z przyrodzenia kędzierzawe. *Włoſy trefione żelazem. *Kędziory, kędzierze, kędziorki.

Faux cheveux, (*Perruque.* Emti crines. *Ovid.* Włoſy przyprawne Peruka.

(Ovide parle en cet endroit des fauſſes coëffures des femmes. Il y avoit pareillement de faux cheveux pour les hommes, car Suetone rapporte que Caligula prenoit une Perruque ou de faux cheveux pour ſe déguiſer, quand il alloit dans les mauvais lieux, *Ganeas atque adulteria capillamento celatus & veſte longâ noctibus obibat.* Suet.) Owidyuſz ná tym mieyſcu mowi o przyprawnych włoſach białychgłow, były także przyprawiane włoſy dla męſzczyzn, gdyż Swetoniuſz piſze że Kaliguła, brał przyprawiane włoſy, dla niepoznaki kiedy ſzedł ná złe mieyſca.

Faire les cheveux à quelqu'un. Alicui capillum tondere. *Cic.* Poprawiać komu włoſow, ſtrzydz mu włoſy.

Se faire faire les cheveux, ſe faire couper les cheveux. Tonſori operam dare. *Suet.* Poprawiać ſobie włoſow, kazać ſię ſtrzydz.

Prendre quelqu'un par les cheveux, ſe jetter à ſes cheveux. Involare in capillum alicujus. *Ter.* Porwać kogo zá włoſy, rzucić ſię mu ná czupryne.

CHEVEUX ſe dit *des petites racines,* ou *filaments des plantes.* Capillamenta, orum, n, pl. *Plin.* WŁOSKI álbo włocháciny ſię mowi o drobnych korzonkach zioł.

ON DIT parlant ((*d'une choſe qui fait horreur.* (*Cela me fait dreſſer les cheveux à la teſte.* Arriguntur horrore comæ. *Virg.* MOWIĄ o tym co ſtrach álbo okropność iaką czyni, od tego mi włoſy wſtaią ná głowie.

ON DIT qu'*Il faut prendre l'occaſion aux cheveux*, pour dire qu'*Il ne la faut pas laiſſer échapper.* Oblata occaſio tenenda eſt. *Cic.* MOWIĄ trzeba okazyą chwytać zá włoſy, to ieſt: nie dać iey ubieżeć.

ON DIT encore (*d'un paſſage,* ou *d'une comparaiſon, lors qu'ils ne viennement pas naturellement au ſujet, qu'ils ſont tirez de trop loin.*) *Tirer quelque choſe par les cheveux.* Longiùs, *ou* altiùs arceſſere, *ou* petere aliquid. MOWIĄ ieſzcze o rzeczy iakiey, álbo przyrownaniu ktore nie do rzeczy ſię ſtoſuie, ále z daleka ieſt náciągnione: Ciągnąć co za włoſy.

CHEVILLE, ſubſt. f. (*Petit morceau de fer,* ou *de bois qui ſert a tenir un aſſemblage.*) Fibula, æ, f. Clavus, vi, m. *Vitr. Caſ.* ZWORA Cwiek tybel ſztuczka żelazna albo drewniana trzymaiąca w kupie rzeczy [illegible] złożone.

Cheville qui tient de[illegible] *enſemble.* Subſcus, udis, f. *Vit.* Spąga wiążąca wraz dwie deſki [illegible].

CHEVILLE *du pied,* (*Eminence qui eſt en la partie inférieure de l'os de la jambe, les Médecins l'appellent.* MALLEOLE.) Malleolus, oli, m. *Fernel.* KOSTKA u nogi wydatnia kość u dolney części nogi Doktorowie náżywaią młotek.

CHEVILLE *d'un aviron.* Scalmus, mi, m. Stropha, æ, f. *Cic. Vitr.* WIOSŁOWY goźdź.

CHEVILLE *d'un inſtrument à cordes, av*[illegible] *laquelle on bande les cordes.* Claviculus, i, m. *Var.* KOŁEK inſtrumentu do grania, ktorym náciągnią ſtrony.

CHEVILLE *dans un vers,* (*c'eſt un mot qui ne ſert qu'à remplir la meſure du vers*) Inane numerorum complementum. *Cic.* ŁATKA w wierſzu ſłowo ktore tylko ſłuży do dopełnienia wier[illegible]za.

CHEVILLE ſe dit proverbialement en ces [illegible] *Autant de trous que de chevilles,* pour dire qu'[illegible] *raiſons, des diſtinguo pour ſe défendre de toutes les o*[illegible]*ns qu'on luy pourra faire.* Quidquid objeceris [illegible]. KOŁEK goźdź ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby [illegible] *tyle kołkow*, to ieſt: znaydzie on racye ná wſzyſtko, y potrafi ná wſzyſtkie zárzuty ſię obrocić y odpowiedzieć.

ON DIT auſſi (*d'un homme que la fortune a élevé*) *Le voila bien, il ne faut plus qu'une cheville pour le bien tenir.* Hunc ſuſtulit fortuna, ſed ſuffiaminanda eſt. MOWIĄ o człeku ktorego ſzczęście wynioſło, Już tedy mu dobrze, tylko mu ćwieka trzeba żeby go przytwierdzieć.

CHEVILLÉ, m. CHEVILLÉE, f part paſſ. Fibulatus, a, um. Fibulis conjunctus, a, um. *Caſ.* PRZYBITY, związany przytwierdzony, zbity, ſpoiony.

CHEVILLER, V. act. (*Attacher avec des chevilles.*) Fibulare. *Caſ.* ZBIIAC do kupy ſpoiać tyblować.

CHEVILLEURES *de teſte Cerf,* ſubſt. f. pl. (*qui ſe dit des corniches qui viennent au bois du Cerf.* Ramulus, li, m. KOLANKA ná głowie ieleniey, gałązki ná ktore ſię dzieli rog ieleni.

CHEVIR, mot populaire & d'un rare uſage. (*Eſtre maiſtre, Jouïr d'une perſonne,* ou *d'une choſe.*) Re aliquâ potiri. POŻYC ſłowo proſte poſpolſtwa rzadko używane, być Panem oſiągnąć opanować doſtać czego cieſzyć ſię czym doſtąpić zażywać oſoby álbo rzeczy iákiey.

CHEVRE, ſubſt. f. (*Animal domeſtique qui donne du lait, dont on uſe pour medecine.*) Capra, æ, f. *Plin.* *C'eſt la femelle du bouc.* KOZA, Bydlę domowe co mleko daie á zażywaią go ná lekarſtwo, ſamica od kozła.

Chevre ſauvage. Fera capra Capella. *Colum.* Koza dzika, ſkalna.

DE CHEVRE. Caprinus, a, um. **Poil de chevre.* Lana caprina. *Hor.* **Peau de chevre.* Pellis carpina. *Cic.* **Lait de chevre.* Caprinum lac, n. *Plin.* KOZI, Kozia wełna. *Kozła ſkora álbo kozłowa. *Kozie mleko.

CHEVRE eſt auſſi *Une machine dont ſe ſervent les Architectes pour élever des pierres & des poutres.* Capreolus. *Colum.* KOZŁY ſą też bunty ktorych zażywaią budownicy dla dawigania kamieni, y balkow.

Qui a les pieds de chevre. Capripes. *Prop.* Kozio-nogi, co ma nogi-kozie.

Barbe de chevre. Aruncus, ci, m. *Plin.* Kozia broda.

Eſtable à chevres. Caprile, illis, n. *Colum.* Kozlarnia, obora ná kozy.

CHEVREAU, ſubſt. m. *ou* CABRIL, (*Le petit d'une chevre.*) Capreolus *Colum.* KOZLĘ, Skoczek, małe od kozy.

Petit chevreau. Hœdilius. Hœdulus. *Plaut. Juven.* Koźlątko małe.

De chevreau. Hœdinus. *Cic.* Koźlęcy.

CHEVREFEUILLE, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui jette des fleures fort odoriferantes.*) Caprifolium. *Plin.* KOZI powoy, ziele ktore z ſiebie wydaie liście bardzo pachniące.

CHEVRETTE, ſubſt. f. (*Petit chenet.*) Canteriolus, i, maſ. SOSZKA, żerdka, żerdź poprzeczna.

CHEVREUIL, ſubſt. maſc. (*Beſte fauve & ſauvage, qui vit dans les bois.*) Capreolus, oli, maſc. *Colum.* Capra, æ, f. *Var.* SARN zwierzę dzikie co żyie w laſach.

CHEVRIER, ſubſt. m. (*Qui garde & éleve des chevres.*) Caprarius, ii, m. *Var.* KOZLARZ, Koziarz paſtuch od koz.

CHEVRON, ſubſt. m. (*Piece de bois de ſciages.*) Capreolus, oli, m. *Vitr.* Canterius, ii, m. *Vitr.* KOZŁY do piłowania drew.

CHEVROTER, V. neut. terme populaire (*S'impatienter, ſe mettre en colere, prendre la chevre.*) Uri. *Terent.* Stomachari. KOZŁY ſtawiać, ſłowo poſpolite, gniewać ſię, kozła poſtawić.

CHEVROTIN, ſubſt. m. (*Petit Chevreau.*) Capreolus. *Var.* SARNIĘ, Koźlę.

CHEVROTIN, (*Peau de chevreau préparée.*) Pellicula hœdina, f. *Cicer.* KOZŁOWA ſkorka wyprawna, Kurdwan.

CHEUTE, ſubſt. f. *on prononce* CHUTE. (*L'action de cheoir.*) Lapſus. Lapſio. Prolapſio. Ruina. *Cic. Suet.* UPADEK upadłenie.

CHEUTE *d'eau.* Præceps aquæ lapſus. *Claud.* SPADEK wody.

CHEUTE *des cheveux.* Capitis defluvium. *Plin.* OPADANIE włoſow.

CHEUTE ſe dit auſſi *de la décadence des grandeurs de ce monde, & des biens de la fortune.* Lapſus. Caſus, ûs, m. UPADEK ſię też mowi o upadku okazałości, y ſzczęscia światowego.

La cheute de Séian eſt un bel exemple pour tous les favoris Seiani caſus magnum eſt documentum omnibus Principum amicis. *Tacit.* Upadek Seiana ieſt piękny przykład dla wſzyſtkich ktorym ſzczegulniey łaſka Pańſka ſprzyia

Ce marchand ne ſe relevera jamais de ſa cheute. Hic mercator merſis rebus, nunquam emerget. Ten kupiec tak podupadł że nigdy niepowſtanie.

CHEUTE ſignifie auſſi *Cadance, harmonie,* (*qui ſe fait à la fin d'une periode, d'une epigramme.*) *La cheute de c*[illegible]*te epigramme eſt heureuſe.* Illud epigramma definit, *ou* cadit feliciter. SPADEK znaczy też zakończenie gładko y wdzięcznie peryodu álbo wierſza iakiego, wierſza tego koniec ſzczęśliwie wypada.

ON DIT (*d'un malade vieux & languiſſant.*) *Il s'en ira à la cheute des feuilles,* pour dire *en Automne.* Cadentibus foliis, cadet hic æger. MOWIĄ o chorym ſtarym y ſłabieiącym powdzie z liſtopadem, to ieſt na ieſień.

CHEZ, Prépoſition qui marque le lieu, la demeure de quelqu'un. U PREPOZYCYA znacząca mieyſce, mieſzkanie czyie.

Je ſuis chez luy comme chez moy. Sic ſum apud eum tanquam domi meæ. *Cic.* **Chez Céſar.* Domi, *ou* in domo Cæſaris. Apud Cæſarem. Jeſtem u niego tak iak u ſiebie. *U Cezara.

Il eſt venu chez moy. Ad me venit. *Ter.* **Il eſt réſolu de venir aujourd'huy chez moy.* Is hodie venturum ad me conſtituit domum. *Ter.* Przyſzedł do mnie. *Poſtanowił dziś przyść do mnie, álbo być u mnie.

DE CHEZ avec les verbes *Venir, ſortir.* OD z ſłowami przyiść, wyniść.

Vous m'avez chaſſé de chez moy. Me domo meâ expuliſti. Wygnałes mnie z Domu mego.

Il ſort de chez luy. Abs ſe egreditur foras. *Plaut.* Wychodzi od ſiebie.

CHEZ ſe prend quelquefois ſubſtantivement, comme *Il n'eſt rien tel que d'avoir un chez ſoy,* ou *une demeure qui ſoit à ſoy.* Nihil melius, quàm ſedem certam habere. U KŁADZIE ſię czaſem w Francuſkim zá ſłowo iſtotne iako, nie

maſz

maſz nic takowego iáko mieć ſwoy właſny kącik, mieſzkać u ſiebie, mieć ſwoie właſne mięſzkanie.

CHICANE, ſubſt. f. (*Procedures artificieuſes dont on ſe ſert en plaidant.*) Litigatorum artes ſubdolæ Cavillationes. *Vlp.* WYKRĘTY wybiegi ſztuki prawne ktorych zażywaią prawuiący ſię.

CHICANE ſe dit auſſi *des Sophiſmes & autres ſubtilitez qui immortaliſent les diſputes & obſcurciſſent la vérité.* Cavillationes. Fallaces concluſiunculæ. *Cic.* WYKRĘTY, wybiegi mowi ſię też o ſubtelnych obrotach ktore nieśmiertelne czynią wſporki, á prawdę zaćmiaią.

CHICANER, V. neut. (*Faire des chicanes qui allongent les procès & qui offuſquent la vérité.*) Cavillationes adhibere. WYKRĘTAMI nárabiać ktore zwłokę czynią w ſprawie, á ćmią prawdę.

Chicaner une perſonne, ou *ſes paroles,* V. act. (*Luy faire de la peine ſur tout, le harceler.*) Vitiligare. *Plin.* Przeciwiać ſię komu, obracać go, przekory mu czynić we wſzyſtkim.

CHICANER, (*Faire de la peine.*) Moleſtum & odioſum eſſe alicui. *Plaut.* SPRZECIWIAC ſię komu, na złe mu robić przykrość mu zadawać.

Ce viſage me chicane, me fait de la peine. Michi odioſus eſt. *Plaut.* Ta twarz mi ſię ſprzeciwia, przykra mi ieſt.

CHICANERIE, ſubſt. f. (*Tour de chicane.*) Techna, æ, fœm. *Cic.* SZTUKI, Figle obroty frantowſkie, podeyścia chytre.

CHICANEUR, m. (*Qui uſe de chicanes.*) Verſutus & fraudulentus litigator. SZTUCZNY, Frantowſki, Chytry co ſztukami frantowſkiemi narabia.

CHICANEUR, *Qui aime les procés.* Homo litigioſus, m. *Cic.* PIENIACZ Kłotnik co ſię rad y w ſądach kłoci.

CHICANEUR, (*Qui ſe plaiſt à diſputer & à chicaner.*) Vitiligator. *Catul.* PRZEKORA co ſię ſprzeciwiać y przekomarzać lubi.

CHAICANEUSE, ſubſt. f. Litigatrix. *Suet.* PIENIACZKA Kłotnica.

CHICHE, adject. m. & f. (*Avare, qui craint la depenſe, qui ſe plaiſt à épargner.*) Parcus. Tenax. *Plaut. Cic.* SKNERA, Skąpiec co nie rad wydaie, rad oſzczędza.

Fort chiche. Præparcus. Præparcus, a, um. *Plaut. Plin.* Bardzo ſkąpy, [illegible].

Chiche de ſa peine. Parcus operâ. *Plaut.* *(*Le contraire eſt* Largus operâ ſuâ. *Plaut.* *Qui n'eſt point chiche de ſa peine.*) Oſzczędzaiący pracy ſwoiey. **Przeciwna* nie oſzczędzaiący pracy ſwoiey.

CHICHE, *ou* POIS CHICHE. Cicer. *Hor.* WYKA, WYCZKA groſzek.

CHICHEMENT, adv. (*D'une maniere chiche & avare.*) Parce. Reſtricte, adv. *Cic.* SKĄPO oſzczędnie [illegible].

CHICHETE, ſubſt. f. (*Avarice epargne exce*[illegible]) Nimia parcimonia, Tenacitas. *Liv.* SKĄPOSC, Sknerowatość zbytnia oſzczędność.

CHICORÉE, ſubſt. f. (*Endive qu'on mange en ſalade.*) Intubus. Intubum. *Colum.* ENDYWIA, Szczerbak ziele ktore iedzą w ſałacie.

CHICORÉE *ſauvage.* Intubus erraticus. SZCZERBAK płonny, podroznik ziele.

DE CHICORÉE. Intubaceus. *Plin.* PODROZNIKOWY

CHICOT, ſubſt. m. (*Reſte de dent ou de racine.*) Radix reſidua, KIKUT, Oſtatek zęba álbo korzenia iakiego lub inſzey iakiey rzeczy ogryzek, ułomek.

CHIEN, ſubſt. m. (*Animal domeſtique.*) Canis. PIES beſtya domowa.

CHIEN *d'attache.* Canis catenarius. *Petr.* **Chien de chaſſe.* Canis venaticus. *Colum.* **Chien de berger,* Paſtoralis, *ou* pecuarius canis. *Colum.* **Chien dogue.* Moloſſus canis. *Hor.* **Chien de baſſe-cour.* Villaticus canis. *Colum.* **Chien courtant.* Quadratus canis. *Colum.* **Chien de haut nez.* Canis naribus acer. *Ovi.* **Chien de bonne guette.* Vigilax canis. *Colum.* **Chien de boucher.* Lanionius canis. *Suet.* **Chien courant.* Canis celer, *ou* curſor. **Chien couchant.* Cubitor canis. **Chien de Demoiſelle,* ou *Petit chien de manchon.* Melitæus canis. PIES wiązany łańcuchowy *Pies myśliwſki. *Pies paſtuſzy, owczarſki *Pies brytan. *Pies ſtroż folwarczny. *Pies mops. *Pies łowczy węchu dobrego. *Pies czuyny, ciekawy, ſzczekuła. *Pies od iatki rzeźniczy. *Chart pies prętkonogi. *Pies legawy. *Pieſeczek mały dla damy do rękawka.

CHIEN *de mer,* (*Poiſſon.*) marinus, *genit.* canis marini, m. *Virg.* PIES morſki ryba.

CHIEN *celeſte, Conſtellation, qui eſt de deux ſortes, le grand Chien qu'on nomme autrement* Sirius, *ou* Canis major; *& le petit Chien qu'on nomme autrement la canicule,* Canicula. PIES niebieſki gwiazda pſia, ktora ieſt dwoiaka, to ieſt gwiazda pſia większa, y gwiazda pſia mnieyſza álbo *Kanikuła.*

ON APPELLE CERBERE, *le chien à trois teſtes,* (*que les Poëtes ont feint eſtre commis à la garde des Enfers.*) Cerberus triceps. NAZYWAIĄ *Cerber* pſa o trzech głowach o ktorym Poetowie prawią że ieſt poſtawiony na warcie przed piekłem.

CHIEN ſe dit auſſi *par injure & pour reprocher à quelqu'un ſes défauts.* Canis. *Ter.* PIES mowi ſię też nákogo przez obelgę lub komu wyrzucaiąc iego winę.

ON APPELLE *un Chien de valet, un mauvais valet.* Servus nequam. MOWIĘ pſi ſługa álbo pieſki, to ieſt: ſługa zły ladaco.

ON NOMME auſſi *une femme paillarde, une chienne chaude.* Lutea meretrix. *Plaut.* NAZYWAIĄ też niewiaſtę nierząd[illegible] ſuką gorącą.

PETIT *chien,* Catulus, i, m. PSIĘ, ſzczenię.

DE CHIEN. Caninus, a, um. *Plin.* PSI.

Les Petits d'un chienne. Catuli, orum, m. plur. *Phæ.* SZCZENIETA od ſuki.

ENTRE *chien & loup,* c'eſt à dire *Sur la brune,* Crepuſculo, Luce dubiâ. abl. *Phæd. Sen.* POD wieczor gdy iuſz ſzara poświata.

ROMPRE *les chiens,* (*ſe dit de la faute d'un Piqueur, lors qu'il paſſe à travres les chiens pendant qu'ils courent & ainſi les rompt.*) Obturbare canes. ZRAZENIE pſow mowi ſię o płochości doieżdzacza kiedy wpadnie między pſy gończe y one zrazi.

ON DIT figurement en cette ſignification; *Rompre les chiens, interrompre quelqu'un qui dit quelque choſe de deſavantageaux à un autre.* Abrumpere, *ou* interrumpere odioſum ſermonem. *Cic. Cæſ.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie* zrazić pſy, to ieſt przerwać komu mowę źle mowiącemu o drugim.

CHIEN ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *C'eſt S. Roch & ſon chien,* (*parlant de deux amis qui ſont toûjours enſemble, & qui ne ſe quittent point.*) Canis aſſecla; maſ. Comes individuus. Fidus Achates. PIES mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby ieſt to S. Roch zepſem ſwoim, mowiąc o dwoch oſobach ktore ſą z ſobą w przyiaźni á nigdy ſię nieodſtąpią.

ON DIT (*d'un flatteur hypocryte.*) *Il fait bien le chien couchant.* [illegible] jactat cani o rieu. MOWIĄ o podchlebcy chytrym: Układa łaſi ſię iak pies legawy.

ON DIT (*de deux ennemis.*) *Leurs chiens ne chaſſent point enſemble.* Non convenit illis. *Catul.* Non congruunt. *(*Et par un proverbe de l'Evangile.* Non coutuntur Judæi Samaritanis, *les Juifs traittoient les Samaritains d'heretiques, ainſi ils n'avoient aucun commerce enſemble.*) *Nullius rei inter [illegible] conſociatur. *Phæd.* MOWIĄ o dwoch nieprzyiaciołach, pſy ich nie poluią razem. *Y przyſłowiem Ewangelii *Zydzi nie obcuią z Samarytany* Zydzi mieli Samarytanow za Kacerniki, zaczym też znimi nic do czynienia nie mieli.

ON DIT, *Jetter un os à la gueule d'un chien pour le faire taire.* Os mittere cani ne latret pro re domini ſui *Phæd.* Objecto munere velle linguam alicui præcludere. *Phæd.* MOWIĄ: Rzucić pſu kość w pyſk áby nie ſzczekał.

(Cette Phraſe a lieu au figuré, pour dire Faire un preſent à quelqu'un pour l'empeſcher de crier & de troubler quelque affaire.) Ten ſpoſob mowienia ma mieyſce w rozumieniu niewłaſnym: to ieſt, dać komu co áby mu zatkać gębę żeby niegadał y nieſprzeciwiał ſię rzeczy iakiey.

ON DIT (*de ceux qui ſont des menaces & des imprécations inutiles.*) *Ce ſont des gens qui aboyent à la Lune.* Lunam allatrant. Potentes incaſſum allatrant. MOWIĄ o tych co ſię odkazują y wiele gadaią: álbo gębuią ſą to ludzie co ſzczekaią na Xiężyc.

C'EST *un chien d'attache, il ne ſort point & ne quitte point ſon travail.* Quaſi canis catenarius domi deſidet totos dies, & operi aſſidet. IEST to pies na uwiązaniu, niewyruſzy ſię nigdzie ſtopą nie odſtąpi od roboty ſwoiey.

CHIEN, (*d'arme á feu.*) Roſtrum, tri, neut. KUREK u ſtrzelby.

CHIEN-DENT, ſubſt. m. (*Herbe qui jette pluſieurs racines, & qui trace ſur terre.*) Gramen, *genit.* graminis, n. *Plin.* TRAWA ziele o wielu korzonkach ſzerzące ſię po ziemi: murawa.

DE CHIEN-DENT. Gramineus,a,um. *Plin.* TRAWNY z trawy trawiaſty murawiany.

ON DIT proverbialement *C'eſt le chien-dent, C'eſt ce qui donnera le plus de peine.* Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* MOWIĄ przyſłowiem tu to perz, to ieſt co ſię naybardziey naprzykrzy tu to ſęk.

CHIENNE, ſubſt.f. (*La femelle d'un chien.*) Canis,is,fœm. *Phed.* SUKA, ſamka od pſa.

CHIENNER, V.neut. & act. (*Faire de petits chiens.*) Catulos edere. *Phæd.* SZCZENIC ſię, ſzczenięta położyć.

CHIER, V.neut. (*Rendre ſes excremens.*) Cacare, (caco,as, avi, [illegible]) neut. Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* evacuare, (o, as, avi, atum.) act. *Celſ. Plin.* PASKUDZIC, Kakać, wyprozniać ſię.

Avoir envie de chier. Cacaturire, (turio, turis, turivi.) neut. *Mart.* Chcieć ná ſtolec.

CHIEUR, m, CHIEUSE, f. (*Celuy & celle qui chie.*) Cacator, oris. SRAL, SRALA, ten álbo ta co kaka.

CHIEURE, ſubſt.f. *on prononce* CHIURE. (*Excrement des mou[illegible] qu'elles mettent ſur le [illegible] d'où naiſſent des vers.*) M[illegible] PLUGASTWO [illegible] mach ktore ná [illegible] ſię rodzą robaki.

CHIFFON, (*Piece [illegible] ou de linge.*) Pannucia, æ, fœm. *Petr.* PŁATEK, gałgan, ſtarzyzna kawałek iaki [illegible].

CHIFFONNIER, ſubſt.m. (*Celuy qui va ramaſſer des chiffons dans les ruës.*) Qui per vicos quiſquilias ſcrutatur & colligit. Pannucius, ii, m. TEN co zbiera płatki gałgany ſtare po ulicach.

CHIFFONNIERE, ſubſt.f. (*Celle qui ramaſſe des chiffons & [illegible]*) Quæ [illegible] ſcrutatur & colligit. Pannucia, æ, f. TA co zbiera płatki po ulicach.

CHIFFONNER, V. act. (*Friper, bouchonner un habit, ou du linge.*) Rugis vexare, *ou* deformare veſtes [illegible] *Petr.* POMIĄC, pognieść, pomarſzczyć ſuknią [illegible].

Son manteau eſt chiffonné. Rugat palliolum. *Plaut.* PŁASZCZ iego ieſt pomięty pogniecony.

Elle ſe leva & ſecoua ſa robe, qui eſtoit toute chiffonnée d'avoir eſté contre terre. Surrexit & excuſſit vexatam ſolo veſtem. *Petr.* Wſtałá y ſuknią ſwoię ſtrząſnęłá ktora byłá wſzyſtka pomięta od ſiedzenia ná ziemi.

Je chiffonnay mes draps à force de me remuër. Torum meum frequenti tractatione vexavi. *Petr.* Pomiąłem, pogniotłem [illegible] wiercąc ſię.

CHIFFRE, ſubſt.maſc. (*Caractere qui ſert à exprimer les nombres.*) Nu[illegible] nota, æ, f. Nota arithmetica, æ, f. LICZBA charakter do wy[illegible] liczby.

(Le Chiffre Romain ſe marque par certaines lettres de l'Alphabet, comme C, D, I, L, M, V, X. Le Chiffre des Grecs ſe marque par des lettres de l'Alphabet Grec, *Alpha, Vita*, c'eſt à dire 1, 2. &c Le Chiffre Arabe, *ou* vulgaire eſt ai[illegible] figuré, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.) Liczba Rzymſka álbo kośćielna wyraża ſię niektoremi literami obiecadłá iako C, D, I, L, M, V, X. Liczba Grecka wyraża ſię literami obiecadłá greckiego *Alpha Vita*, to ieſt: 1, 2. Liczba Arabſka poſolita tak ſię wyraża: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

CHIFFRE *composé de lettres entre-lacées, (qu'on grave ſur les cachets.)* Litterarum notæ implicitæ. CYFFRA z liter związanych złożona iakie wyrażaią ná pieczątkach:

Ecrire en chiffre, ou par chiffre. Characteribus, *ou* notis arithmeticis litteras exarare. Piſać cyfframi álbo w cyffry.

CHIFFRES, (*Ecriture ſecrette.*) Arcanæ, *ou* occultæ notæ. CYFFRA, piſmo tatemne.

(L'origine du Chiffre Romain vient de ce qu'on a compté d'abord par les doigts, de ſorte que pour marquer les quatre premiers nombres, on s'eſt ſervi des I, qui les repréſentent, & pour le cinquiéme on s'eſt ſervi d'un V, qui repréſente le Pouce faiſant un angle avec l'Index, & pour le di[illegible] une X. qui eſt un double V dont il y en a un renverſé [illegible] fut marqué par ſa capitale C, de meſme le Mille par ſa capitale M. A l'égard de L pui ſignifie Cinquante, & du D qui [illegible] Ci[illegible] on s'en eſt ſervi, parce que ces caractere [illegible] d'un C, ou d'une M en lettres Gothiques. Les Arabes reconnoiſſent qu'ils ont receu leurs chiffres des Indiens, & ils les appellent figures Indiennes. On a commencé à compter par ces figures ſeulement du temps des Sarazins; & on croit que Planudes qui voit ſur la fin du 13. ſiecle eſt le premier des Chretiens qui ſe ſoit ſervi de Chiffres.) Początek liczby Rzymſkiey álbo Kośćielney z tąd idzie że znáczą rachowano przez palce, tak tedy dla wyrażenia czterech pierwſzych liczby poiedynczych wzięto litere *I.* ktora te wyraża a na wyrażenie piątey liczby wzięto literę *V.* ktora wyraża palec w[illegible] i węgieł ſkłádaiący z palcem ſkazuiącym, a zá dzieſiątą liczbę wzięto *X.* co ieſt podwoyne *V* z ktorych iedno ieſt wſpak álbo do gory zdołu obrocone. Sto znáczono przez literę początkową tego ſłowa łáciń ſkim *C.* iáko y tyſiąc przez literę *M.* od ktorey ſię záczyna łáciń ſkim. Co zas do *L.* ktore znaczy pięćdzieſiąt y *D* ktore znaczy pięć et[illegible] zażywano ich bo te litery znaczyły połowę ſa álbo [illegible] w charakterze Gotyckim. Arabowie przyznaią że liczbę ſwoię mają od Indyanow, y názywaią te figury álbo charaktery Indyiſkie. Rachować zaczęto temi charakterami u Arabow dopiero za czaſow Saracenow, y mniemaią że Planudes niciáki ktory żył ná końcu wieku 13. ieſt pierwſzy z Chrześcian ktory takiey liczby zażywał.

CHIFERER, V. act. (*Marquer de chiffres les pages d'un livre.*) Numeris arithmeticis notare libri paginas. LICZBĘ dawać po brzegach ná kartach w kſiędze iákiey.

CHIFFRER, (*Supputer une ſomme au bas des pages d'un compte. d'un memoire.*) Supputare rationes. *Plaut.* LICZBĘ ſumować zebrać porachowawſzy liczbę całkową zewſzyſtkim ná ſpodzie ná karcie iákiego rachunku álbo regeſtru.

CHIGNON *du coû*, ſubſt.m. (*Partie de derriere du coû où ſont les vertebres qui joignent le dos à la teſte.*) Cervix, icis, f. *Plin.* KARK zádnia część ſzyi gdzie ſą pacierze álbo obroty ktore [illegible] ſię łączy grzbiet z głową.

(Ce nom ſelon les Grammairiens eſt toûjours ſingulier pour dire le Chignon du coû, mais pour ſignifier l'Orgueil & l'Opiniaſtreté, il eſt plurier. Cette diſtinction qui eſt marquée meſme par Servius, eſt ſans raiſon; car ſelon le témoignage de Varron & de Quintilien, Hortenſius fut le premier qui dit *Cervicem* au ſingulier, & avant luy l'on diſoit toûjours *Cervices*, en l'[illegible] ſignification, comme en effet on [illegible] toûjours en ce nombre, non ſeulement dans Caton, [illegible] Ciceron & [illegible] autres.) To imię według Gra[illegible] w mnieyſzey álbo poiedyńczey liczbie, [illegible] nie kark u ſzyi, ále znacząc niewłáśnie hardość y záciętość ieſt, większey liczby. Ta iednak rożność ktorą uważa náwet Serwinſz, ieſt bez rzeczy, gdyż według świadectwa Warrona y Kwintyliana, Hortenſiuſz był pie[illegible] ktory powiedział *Kark* w mnieyſzey liczbie, a przed nim zawſze mowiono *Karki* w [illegible] tym rozumieniu iákoż też znaydaie ſię w tey liczbie nie tylko w Katonie, ale y w Cyceronie, y w inſzych.

CHIMERE, ſubſt. f. (*Monſtre fabuleux que les Poëtes ont feint avoir la teſte d'un lion, le ventre d'une cheure, & la queuë d'un ſerpent.*) Chimæra, æ, f. *Cic.* HYMERA Potwora báſeczna o ktorey prawili Poetowie że miałá głowę *Lwa* ſzrodek *Koz*[illegible].

CHIMERE [illegible] (*des vaines imaginations qu'on ſe met dans l'eſprit [illegible] ſe forge [illegible] combattre, & generalement de tout ce qui n'eſt point r[illegible]*) Somnia. Deliramenta. Figmenta, orum, neut pl, comme [illegible] Terriculamenta. Portenta. Monſtra. HYMERA ſię mow. niewłáśnie o prożnych imaginacyach ktoremi kto ſobie záprząta myśl; ſtrachy y widowiſka ktore kto ſobie przed ſobą wyſtawuie przeciwko nim walcząc, nadzieie bez fundamentu ſłuſznego, ktore kto ſobie zakłada, y ogolnie wſzyſtko co nie ieſt w rzeczy ſamey álbo nie ieſt gruntowne.

Les hommes ſont ſujets à ſe remplir l'eſprit de chiméres. Vanis & inanibus cogitationibus animum ſuum inficiunt. Ludzie ſą ſkłonni zaprzątać ſobie álbo napełniać głowę hymerami.

CHIMERES *que tout cela.* Somnia. *Ter.* *Il ſe repaiſt l'eſprit de chimeres.* Inanibus paſcitur HYMERY to wſzyſtko, bayki, prożność ni-to ni-owo. *Paſie ſwoy umyſł Hymerami

Se mettre mille chimeres dans l'eſprit Sibi monſtra & portenta fingere. Inanes viſiones habere. *Cic.* Tyſiącznemi hymerami głowę ſobie nabić.

CHIMERIQUE, adject.m. & f. (*Qui n'eſt point réel, & qui ne ſubſiſte que dans l'imagination.*) Vanus, a, um. Inanis & hoc inane, adject. *genit* is Commentitius, a, um. *Cic.* HYMERYCZNY prożny co nie ieſt w rzeczy ſamey, ále tylko ſię roi w Imaginacyi.

CHINA *ou* CINA, ſubſt. f. (*Racine fort renommée qu'on apporte en Eſpagne des parties meridionales des Indes.*) Cina, Cinæ, fœm. CHINA korzen bardzo ſławny ktory przywożą do Hiſzpaniy od ſtron południowych z Indyi.

(On la préfere au gayac: elle guerit autrefois l'Empereur Charles-Quint de la ſciatique.) Przekładáią go nad drzewo gayak y tym korzeniem uzdrowiony zoſtał niegdyś Karol piąty na ſciatykę.

LA CHINE, (*Royaume d'Aſie.*) Sinenſe Imperium Sinarum regnum. CHINA Kroleſtwo Azy[illegible].

CHINFRENEAU, ſubſt.m. mot populaire, (*Coup qu'on reçoit à la teſte [illegible] en ſe heurtant par haſard, ſoit en ſe battant*) [illegible] *Plaut.* ŁAPIGUZ ſłowo potoczne uderzenie w głowę álbo uderzywſzy ſię o co z przypadku, álbo biiąc ſię.

CHINOIS, m. CHINOISE, f. (*Celuy, ou celle qui eſt de la Chine.*) Sina, æ, maſc. Sinenſis & hoc Sinenſe, adject. CHINCZYK, Chiń ſki, Chinenka. ten álbo ta co ieſt z chiny.

La langue Chinoiſe. Lingua Sinenſis. Język Chiń ſki.

CHINON, (*Ville de Touraine ſur la Vienne.*) Caino, onis, f. [illegible] Miaſto Turenu nad Vigenną.

CHIOPPER [illegible], V. n. terme populaire, (*Boire par excès en [illegible] & ſe portant [illegible] pour s'exciter à boire.*) Invitare [illegible] in cœna largius. [illegible] PIJACZAC zápiiać [illegible] ſłowo potoczne, pić zbytecznie ſzklenice o ſzklenicę [illegible] iąc á ieden zá drugiego zdrowie ſpełniaiąc [illegible] do picia *Chłyſtać*.

CHIO *ou* Kio, (*Iſle de l'Archipel.*) Chios, *genit.* Chii, f. *Plin.* CHIO álbo Kio Wyſep na morzu Greckim álbo ſrzodziemnym.

DE CHIO Chius, a, um *Cic.* Z WYSPU Chio.

CHIOURME, ſubſt.f. (*Les Forçats qui [illegible] une galere*) Remiges, igum, m.pl. *Caſ.* RUDELNIK [illegible] do robienia wioſłami ná galerach, niewolnik wioſłowy.

Malgré la reſiſtance des ennomis nous ne laiſſames pas de rendre noſtre chiourme complette. Delectum remigum magnâ hoſtium contumaciâ ſatis celeriter habuimus. *Cicer.* Lubo z [illegible]

On commande la chiourme. [illegible] *Tacit.* [illegible]

CHIQUENAUDE, ſubſt.f. (*Petit coup [illegible] en laſ[illegible] contre le [illegible]*) [illegible] ZCZUPEK [illegible]

Donner une chiquenaude au front. Talitro frontem alicujus percutere, *ou* vulnerare. *Suet.* Dać ſzczudłek w czoło.

[illegible] *ſi forts, qu'il ble[illegible] de la teſte d'un jeune homme.* Articulis ita firmis, ut capur adoleſcentis [illegible] *Suet.* Ták mocny był w palcach [illegible] ranił w głowę młodzie[illegible].

CHIRAGRE, ſubſt.m. *on prononce* kiragre (*Gouteux, qui a la goute [illegible] mains.*) Chiragricus. Arthriticus. *Cicer.* CHIRAGRYK [illegible]

CHIROGRAPHE, ſubſt. maſc. *on prononce* kirographe. (*Seing de ſa propre main.*) Chirographus Chirographum. *Cic.* CYROGRAFF [illegible] ſwey ręki, [illegible] karta.

CHIROGRAPHAIRE, ſubſt. m. (*Créancier dont la dette n'[illegible] que [illegible] ſous ſeing privé.*) Chirographarius. *Vlp.* CYROGRAFNIK Dłużnik k[illegible] nie ma inſzego dowodu na dług procz ręczney karty proſtey.

CHIROMANCE *ou* CHIROMANCIE, ſubſt.f. *on prononce* kiromancie. (*Divination qui ſe fait par l'inſpection des [illegible] de la main.*) Chiromantia, æ, f. Divinatio ex inſpectione [illegible]. WROŻNIE z ręki pat[illegible]

CHIROMANCIEN, m. CHIROMANCIENNE, f. (*Celuy ou celle qui fait la chiromancie.*) Chiromantis. WROZEK, WROZKA, co Wroży z pátrzenia na ręce.

CHIRURGIE, ſubſt.f. *Troiſieme partie de la médicine, qui conſiſte dans les operations qui ſe font de la main pour guérir les playes du corps humain.*) Chirurgia. *Cic.* Ars ſanandi vulnera [illegible] quæ manu curat *Celſ.* CHYRURGIA, [illegible] náuka trzecia część náuki lekarſkiey ktora záwiſła [illegible] do leczenia ran w ciele ludzkim.

CHIRURGIEN, ſubſt. m. (*Celuy qui fait la Chirurgie.*) Chirurgus *Mart.* Vulnerum medicus. CHYRURG Cerulik ten co ſię Cerulicewem bawi.

DE CHIRURGIEN. Chirurgicus, a, um. *Hygin.* CYRULICKI.

CHOC, ſubſt.m. (*Rencontre des deux corps qui ſe heurtent avec violence.*) Colliſio, onis, f. *Cic.* TRĄCENIE, potkanie dwoch rzeczy ktore ſię o ſiebie mocno uderzaią.

Le choc des armes. Armorum incuſſus, *ou* conflictus. *Tacit. Cic.* **Le choc des flots.* Fluctuum confligium. *Solin.* **Des nuées.* Nubium conflictus, ûs, m. *Cic.* Uderzenie tętań żelazney broni ſzczęk, brzęk. *Uderzenie fali. *Uderzenie, obłokow między ſobą.

Le choc de deux armées. Infeſtus duorum exercituum congreſſus, *genit.* infeſti congreſsûs, maſc. Uderzenie ſię woyſk dwoch o ſiebie potkanie.

Le premier choc eſt le plus rude. Prima coitio eſt acerrima. *Ter.* Pierwſze ſpotkanie ieſt náytęższe.

Soûtenir le choc des ennemis. Impetum hoſtium ſuſtinere, *ou* excipere. *Cæſ.* Wytrzymać impet nieprzyiacioł.

CHOCAILLER, V.n. terme populaire, (*qui ſe dit des petites gens, comme des crieuſes de vieux chapeaux, qui s'enyvrent dans de petits trous de cabaret ſur le cû d'un tonneau.*) A[illegible] obſcoſas popinas popinari depon. *Jul. Capit.* PODPIJAC ſobie co ſię mowi o podłych oſobach, iáko o wendetarkach [illegible] remi rzeczami chodzą wołaiąc ná przedaż, ktore [illegible] w lada ſzynkow [illegible] ſobie podpiiaią.

CHOCAILLON, ſubſt. f. (*[illegible] de [illegible], [illegible] qui boit le vin pur dans un meſchant cabaret.*) Merobiba & Multibiba, æ, f *Plaut.* PIJACZEK piiaczka podłego ſtanu, wendetarka ſtarzyzny co ſobie podpi[illegible] w lada ſzynku.

(Terme populaire & bas en François.) Słowo między poſpolſtwem y podłey Francuzczyzny.

CHOCOLATE, ſubſt. maſc. (*Confection dont la baſe & la principale drogue eſt le cacao, fruit d'un arbre qui croiſt en Mexique.*) Confectio ex cacao & aliis medicamentis. CZOKOLATA Konfekt ktorego treść y grunt ieſt *Kakao* owoc drzewa pewnego ktore ſię w Mexyku rodzi.

CHOEUR, ſubſt.m. *on prononce* keur. (*Pluſieurs perſonnes qui chantent enſemble de concert.*) Canentium, *ou* cantorum chorus. *Sen. Juv.* CHOR kilkanaście oſob razem iednoſtaynie śpiewaiących.

CHEUR dans les anciens Tragedies. (*Troupe d'Acteurs qui y faiſoient des recits & des moralitez.*) Chorus, i, maſc. *Hor.* CHUR wdawnych Traiedyach; zebranie oſob Mowiących y obyczaie ſtroſuiących.

ENFANS DE CHŒUR, (*ſont de jeunes enfans qui ſervent à chanter le deſſus dans les Chœurs de Muſique, & aux Miniſtres des Autels.*) Pueri chori. DZIECI chorowe, młode dziatki ktore śpiewaią wyżſze wierſze ná churze w muzyce, y ſłużą do mſzy przy ołtarzu.

CHŒUR ſignifie auſſi (*la plus conſidérable partie de nos Temples, où ſont placez les Chantres & les Preſtres, & où les Laïques ne doivent point entrer.*) Cella ſanctior, Chorus, i, m. CHUR [illegible] też náypoważnieyſzą część Kościołow náſzych, gdzie mieyſce ſwoie maią Kantorowie y Xięża, á Swieccy tam wchodzić niepowinni.

CHOISEUIL, (*Duché du Gouvernement de Champagne.*) Caſolium, ii, n. KAZOL Xięſtwo Gubernatoryi Szampa[illegible]

CHOISI, maſc CHOISIE, f. part. paſſ. Lectus. Delectus. Electus, a, um. *Cic.* WYBRANY, WYBRANA, wyborny, wyborna.

Orner ſon diſcours de mots bien choiſis. Electiſſimis verbis ornare orationem. *Cicer.* Ozdabiać mowę ſwoię ſłowami dobrze wybranemi, wybornemi ſłowami.

Des enfans choiſis des plus nobles familles. Pueri ex elegantiſſimis familiis lecti. *Cic.* Dzieci wybrane z náyzacnieyſzych familiy.

Avoir choiſi quelqu'un à ſa fanteiſie. Judicio ſuo delectum habere aliquem. *Cicer.* Mieć kogo obranego, dobranego do myśli ſwoiey.

CHOISIR, V.act. (*Faire choix d'une choſe ou de quelque perſonne parmi d'autres.*) Legere. Eligere. Seligere. act. acc. *Cic.* OBRAC, wybrać rzecz iáką álbo oſobę między inſzemi.

Il faut toûjours choiſir des ſujets qui ne ſoient pas au deſſus de nos forces, & pour lors on ne manquera ni d'ordre, ni d'expreſſions. Sumenda eſt materia æqua viribus, & tunc nec facundia, nec lucidus ordo te deſeret. *Hor.* Trzeba záwſze obrać ſobie rzecz do mowienia ktoraby nie byłá nád ſiły náſze, á ná ten czas nie będzie ſchodziło áni ná porządku áni ná ſłowach.

CHOISIR, (*Faire option d'une choſe pluſtôt que d'une autre*)

 Eli-

gere act.acc. *Optionem facere. *Cicer. Quint.* WYBIERAC wybieranie uczynić między dwiema rzeczami iedney rzeczy nad drugą.

Donner à choisir. Dareo ptionem. *Cic.* Dać ná wolne wybranie.

C'est à vous à choisir, prenez de deux conditions celle qui vous plaira le plus. Optio hæc tua est, utram harum vis conditionum accipe. *Plaut.* Twoia rzecz obrać obierz sobie z tego dwoyga iedno co się bardziey podoba.

CHOIX, subst.m. (*Jugement par lequel on donne une préference à une chose sur une autre.*) Lectio. Electio Electus. Delectus. *Cic.* OBRANIE, wybranie, zdanie ktorym kto iedną rzecz przekłada nad drugą.

Le choix des mots. Verborum delectus, *Cic.* Obranie wybranie słow.

Sans aucun choix. Sine ullo delectu. *Cicer.* Bez wszelkiego obierania, bez uwagi.

Faire choix. (*Choisir.*) Eligere. Seligere, (ligo, ligis, legi, lectum.) act. acc. *Cicer.* Obierac, obranie uczynić, obrać so[illegible]ie.

CHOIX, (*Option.*) Optio, onis, f *Cic.* OBRANIE, wybranie.

CHOMMABLE, adiect. m. & f. *Jour commable, Jour de feste.* Festus dies. *Cic.* DZIEN Swięty, Swięto, dzień wolny od robot.

CHOMMER *les festes*, V. act. Dies festos agere. *Cicer.* SWIĘCIC Swięta.

CHOMMER, (*Ne rien faire.*) Cessare & nihil agere *Cic.* Vacare studiis. Vacuum esse operum. (Vacuus, a, um.) *Horat.* WOLNY dzień mieć, nic nie robić, wythnąć od robot

CHOPINE, subst. f. (*Mesure des choses seches & liqueurs, qui tient le moitié d'une pinte de Paris*) Di plex he[illegible] MIARA y waga rzeczy suchych y mokrych trzymaiąca po[illegible] flaszka Paryskiego, *poł kwarty.*

CHOPINER, V. n. mot bas & popul[illegible]. (*Boire chopine à chopine.*) Potitare. *Plaut.* FLASZKĄ się bawić, słowo podłe y pospolite flaszka po flaszce wypiiać.

CHOPPER, V. neut. (*Heurter du pied contre quelque chose, broncher.*) Pedem ad aliquid offendere, (offendo, dis, di, sum.) *ou* offensare, (offenso, as, avi, atum.) act. *Ovid Quint.* OBRAZIC, záwadzić uderzyć nogą o co, potknąć się.

CHOPPER se dit figurément & signifie *Faillir.* Offendere neut. POTKNĄC się mowi się niewłaśnie y znaczy *powągdzić pomylić się.*

Il n'y a personne assez clair-voyant qui ne choppe dans de si épaisses tenebres. Nullus est tam linceus qui tantis tenebris nihil offendat. *Cic.* Nie masz nikogo tak przezornego ktoryby się niepotknął w takich ciemnościach.

CHOQUANT, m. CHOQUANTE, f. part. act. & [illegible] (*Dans le sens figuré se dit de ce qui offense & qui bles[illegible]*) [illegible]osus. *Cic.* **Des paroles choquantes, injurieuses.* Verba contumeliosa. **Des paroles choquantes qui sont dures & rudes à l'oreille.* Verba quæ aures offendunt, *ou* lædunt. *Auct ad Heren.* **Des paroles choquantes, sales & malhonnestes.* Obscœna verba, n. pl. *Cic.* OBRAZLIWY, urazliwy, przykry w rozumieniu *niewłasnym* mowi się o tym co obraża y przykrość czyni słowa urazliwe. *słowa obraźliwe, przykre uszom y nieprzyiemne. *Słowa urażaiące, plugawe, y nieuczciwe.

Cela a quelque chose de choquant. Id habet aliquid offensionis. *Cic.* **Parler d'une maniere choquante.* Odiosè & putidè dicere. *Cic.* (*parlant d'un Orateur.*) To ma coś urazliwego, przykrego w sobie. *mowić przykro y obrażliwie: *mowiąc o mowcy tákim.*

CHOQUER, V. act. & neut. (*Heurter avec violence.*) Concurrere Confligere, Congredi, Collidere, n. *Cic. Liv.* UDERZYC iedno o drugie, trącić mocno, spotkać się.

Les deux armées se choquerent d'une grande violence. Vehementer duo exercitus conflixerunt, *ou* concurrerunt. *Liv.* Obadwa woyska uderzyły się o siebie bardzo gwałtownie.

CHOQUER, (*Blesser, offenser quelqu'un.*) Offendere, Lædere, Pungere, act, acc. *Cic.* UDERZYC, obrazić, urazić kogo tknąć go mocno.

Mon esprit est choqué de plusieurs choses, ou *Plusieurs choses me choquent.* Animus meus multis rebus offenditur. *Cicer.* Umysł moy wielą rzeczamy iest obrażony, álbo uraża się o wiele rzeczy.

Ne choquer personne. Neminem offendere. *Ter.* Nieurażać nikogo.

Je n'ay jamais rien fait ni dit pour choquer sa réputation. Nihil feci unquam neque dixi, quod contra illius existimationem esse vellem. *Cic.* Nigdym nic nie czynił áni mowił coby obraziło powage iego.

Il estoit choqué qu'on fist quelque piece sur luy, si ce n'estoit par d'habiles gens & d'un stile sérieux. Componi aliquid de se, nisi & seriò & à præstantissimis viris, offendebatur. *Suet.* Uraził się kiedy co o nim pisano, chyba poważnie y przez ludzi zacnych.

Il est dangereux, ou *Il ne fait pas bon choquer les puissances*, ou *les grands.* Offensa potentium periculosa. *Quint.* Niebespieczna rzecz, álbo szkoda urażać możnych álbo wielkich ludzi.

CHOROBATE, subst. m. *on prononce* korobate. (*Espece de niveau dont se servoient les anciens, composé d'une double équerre.*) Chorobates, tæ, masc. *Vitr.* WĘGIELNICA ktorey záżywali starzy odwoch srzoduwagach.

CHOROGRAPHIE, subst. f. *on prononce* korographie. (*La science qui apprend à faire une carte particuliere d'une Province.*) Choragraphia, æ, f. Descriptio regionis ac alicujus loci. *Vitr.* NAUKA opisania karty kraiu iákiego w szczegulności.

CHORUS, subst. m. *on prononce* korus. *Terme Latin dont on se sert dans les réjouissances de table, quand quelqu'un a chanté un couplet de chanson, il invite les autres à le répeter en disant, Allons chorus.* Eia agite, iterate canticum. *Phæd.* W KOLEY, Koleią, Słowo ktorego zażywaią przy ochotach stołowych, kiedy ieden piosnkę záśpiewawszy záprasza drugich áby toż powtorzyli mowiąc: w koley, daley nużesz koleią.

CHOSE, subst. f. (*Nom general qu'on donne à tout ce qui est en la nature.*) Res, *genit.* rei, f. RZECZ imię powszechne tego wszystkiego co się znayduie ná świecie.

C'est une chose fascheuse qu'un loup dans la bergerie. Triste lupus stabulis. (*on sous-entend* Triste negotium. Okropna to rzecz al[illegible]o straszna to rzecz wilk w oborze.

C'est u[illegible] [illegible]se qui merite qu'on y pense. Magnum quid & multæ cogitationis. *Cic.* Wielka to rzecz, godna áby o niey pomyślić.

CHOS[illegible] aussi *Affaire, action.* Res. Negotium. *Cicer.* RZECZ znaczy też sprawę, zabawę.

La chose, ou l'affaire ira bien. Res feliciter cadet. *Cic.* Rzecz á[illegible] sprawa dobrze poydzie.

La chose parle d'elle mesme, ou *L'affaire parle d'elle mesme* Res per [illegible]e loquitur. **Voilà l'estat des choses.* Res sunt in eo statu. Rzecz sama od siebie mowi, o sobie mowi, powiada. *W tym sta[illegible]ie są rzeczy.

ON DIT, *Je vous recomande cela sur toutes choses.* Imprimis id ti[illegible]i commendo. MOWIĄ, Zalecam ci to nadewszystko, nad wszystkie rzeczy.

CHOUX, subst. m. (*Plante potagere.*) Brassica, cæ, f. Caulis, is, m. *Cic.* KAPUSTA kuchenne ziele Brzoskiew.

CHOUX *cabus*, ou *Chou pommé.* Caulis capitatus, m. Brassica capitat[illegible] *Var.* KAPUSTA głowiasta.

CHOUX [illegible], *Choux de Milan.* Brassica Apiana, æ, f. *Plinius.* Bra[illegible], f. KAPUSTA kędzierzawa, kapusta Włoska.

CHOUX [illegible], *Choux à coste.* Crambe, es, f. *Plin.* KAPUSTA zielona niesklad[illegible]

Rejetton, ou *tendron de Choux* Cyma, æ, f. Cyma, atys, neut. *Col* Podczos liście młode kapuściane.

CHOUX, (*que font les Patissiers.*) Globuli pistorii, orum, m. pl. CIASTO w kapustę robione albo ná kapuście.

CHOUCAS ou CHOUCAS, subst. m. (*Espece de corneille grise, qui a le bec & les pieds rouges.*) Graculus, li, m. *Phæd.* KAWKA, álbo soyka.

CHOUETTE, subst. f. (*Oiseaux de nuit.*) Noctua, æ, f. *Plaut.* SOWA, ptak nocny.

De chouëtte. Noctuinus, a, um. *Pla.* Sowi.

Il a des yeux de chouëtte. Noctuinis est oculis. *Plaut.* Ma sowie oczy, sowich oczu iest.

CHOYER, V. act. (*Traiter, manier délicatement une chose.*) Lentà manu tractare aliquid. act. acc. *Cic.* SZANOWAC, Ostrożnie się czego dotykać, álbo ostroznie się z czym obchodzić piastować.

Il se fatigue beaucoup, il devroit un peu se choyer davantage. Nimis laborat, sibi parcere deberet. *Terent.* Nazbyt pracuie zbyteczną sobie pracę czyni trzeba by mu się trochę lepiey szanować.

Dans une grande famine il faut choyer les provisions, il les faut ménager, ou *épargner.* Summâ in fame, annonæ parcendum est. Podczas wielkiego głodu trzeba szanować żywności trzeba iey oszczędzać, skąpić.

Choyer sa réputation. Suæ famæ parcere. *Prop.* Szanować sławy imienia powagi swoiey.

CHRES-

CHRESME, subst. m. *on prononce* CHRÊME, (*Huile consacrée dont. on se sert au Baptesme.*) Sacrum chrisma, *genit.* sacri chrismatis, neut. KRZYZMO, Oley poświęcany ktorego zażywaią do krztu.

CHRESTIEN, m. CHRESTIENNE, f. adject. (*on prononce* chretien.) (*Qui professe la Religion de Jesus-Christ.*) Christianus. Christiana. CHRZESCIANIN, KRZESCIANIN, Chrześcianka, Krześcianka, co wyznaie wiarę Iezusa Chrystusa.

CHRESTIENNEMENT, adv. *on prononce* CHRETIENNEMENT. (*En chrétien.*) Christiano ritu. Christianum in morem. PO CHRZESCIANSKU.

CHRESTIENTE', subst. f. (*Le païs où l'on fait profession de la Religion Chrétienne.*) Christianus orbis. CHRZESCIANSTWO kray kędy Chrystusową Wiarę wyzn[illegible]

CHRISTIANISME, subst. m. (*La Religion Chrétienne.*) Christiana Religio. CHRZESCIANSTWO, Wi[illegible] Chrześciáńska.

(On prononce les deux *S* dans ce mot.) Oboie *S* w tym słowie Franc[illegible] się w[illegible]

CHROMATIQUE, [illegible] & [illegible] le Musique. (*Le second genre de Musique*, [illegible]) [illegible] tic[illegible], a, um. *Vitr.* KROMATYCZNA [illegible] Muzyki wtora [illegible] w sobie wiele poł-tonow.

(Il a esté appellé de ce nom, à cause que les Grecs le marquoient avec des caracteres de couleur, qu'ils appellent *Chroma.*) Tak się nazywa, gdyż Grecy noty w tey części muzyki, pisali ch[illegible]akterami farbowanemi, ktorą oni nazywaią *Kroma* t[illegible] iest *farba.*

La mu[illegible] chromatique produit plus de douceur & de délicatess[illegible], en [illegible] les [illegible] d'art. [illegible] *Vitr.* [illegible] przyiemność, y głatkość zbieraiąc głosy wielkim k[illegible] y wdziękiem.

CHRONIQUE, subst. f. (*Histoire selon l'ordre des temps.*) Chronica, orum. *Plin.* Libri chronici. *Aul-Gel.* Annales. *Cic.* KRONIKA, Historya według porządku cz[illegible]

(On ne le dit gueres que des vieilles histo[illegible]es.) Niemowi się rzadko chyba o dzieiach dawnych.

ON APPELLE *La chronique scandaleuse, les médisances & les mauvais bruits qui courent de quelqu'un dans le monde.* M[illegible] *Cic.* Mal[illegible] NAZYWAIĄ [illegible] obmowiska y to co [illegible] ludzi.

ON A[illegible] *Maladie chronique, Maladie inveterée, qui dure long-temps.* Morbus chronicus, i, masc. *Cels.* CHOROBA zastarzała ktora długo wytrzymuie.

CHRONIQUEUR, subst. m. (*Qui a écrit des chroniques.*) Chronicorum scriptor, oris, m. KRONIKARZ, co napisał kronikę.

Ce terme est vieux & ironique.) To słowo iest stare y wyśmiewaiące.

CHRONOLOGIE, subst. f. (*Doctrine des temps.*) Chronologius. Chronographus. Temporum historiæ. NAUKA o czasiech opisanie porządku wiekow y dzieiow [illegible]

CHRONOLOGIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Chronologie.*) Chronologicus. KRONICZNY, co należy do Kronik albo opisania wiekow y czasow.

CHRONOLOGISTE, subst m. *ou* CHRONOLOGUE, sub m. (*Celuy qui sçait ou écrit l'histoire des temps*) Rationarii temporum scriptor, oris, m. TEN co umnie álbo opisuie porządek wiekow y czasow.

CHRYSOCOLLE, subst. f. (*Soudure de l'or & des autres metaux.*) Chrysocolla, æ, f. Auri glutinum, ni, neut. *Plin.* GLEYTA, P[illegible] od złota y inszych kruszcow w topieniu odchodząca, [illegible] złota.

CHRYSOLITHE, subst. fœm. (*Pierre précieuse & transparente, de couleur d'or meslée de verd avec un feu vif.*) Chrysol[illegible]us. CHRYZOLIT kamień drogi, przezroczysty, farby z[illegible] ioney zielono, iasności żywey.

CHUCHETER, V. neut. (*Parler bas à quelqu'un.*) Alicui insusurare, (surro, as, avi, atum.) n. *Cic.* SZEPTAC cicho do kogo mowić.

CHUT, (*terme populaire dont on se sert pour faire taire quelqu'un.*) St. (*indéclinable,*) *Plaut.* Pax. *Terent.* CYT słowo pospolite cicho komu roskazuiąc.

CHYLE, subst. m. (*Suc blanc qui se fait dans le estomac, des viandes qu'on mange.*) Chylus, i, m. *Fernel.* MIAZGA, Sok biały w ktory się obracaią w żołądku potrawy ktore iemy.

Chûte upadek obalenie.

CHYMIE, subst. f. (*Science qui fait ses operations sur tous les corps naturels.*) Chymia, æ, f. *mot. grec.* CHYMIA nauka ktora doświadczenia czyni cickawe, ná każdey materyalney rzeczy przyrodzoney.

CHYMIQUE, adiect. m. & f. (*Qui concerne la Chymie.*) Chymicus, a, um. CHYMCZNY należący do Chymii.

CHYMISTE, subst. m. (*Qui fait la Chymie.*) Chymicus, ci, masc. CHYMIK, co się Chymią bawi.

CHYPRE, *Isle de la mer méditerrannée.*) Cyprus, pri, f. *Cic* CYPR, Wyspa morza srzodziemnego.

DE CHYPRE. Cyprius, a, um. *Hor.* CYPRYISKI.

CHYPRIOT, m. (*Celuy qui est de l'Isle de Chypre.*) Cyprius, ii, m. *CHYPRIOTE, f. (*Celle qui est de Chypre.*) Cypria, æ, f. *Cic.* CYPRYICZYK ten co iest z Cypru Wyspy. *Cypryika ta co iest z tey wyspy.

CIBOIRE, subst. m. (*Sorte de vase chez les Egyptiens; aujourd'huy ce mot est uniquement consacré pour le Vase où l'on met dans l'Eglise les saintes hosties.*) Sacra pyxis. *Ciborium i, n. *ou* C[illegible]bo[illegible]um, i, n. (*qui est d'Horace pour marquer ce Vase ancien.*) CYBORYA pewne naczynie u Egipcyanow, dziś to słowo iest poświęcone iedynie do wyrażenia tego naczynia poważnego kędy chowaią w kościele Hostye Swięte.

CIBOULE, CIBOULETTE, subst. f. Gethyon. CEBULA, C[illegible]KA ma[illegible]

CICATRICE, subst. f. (*Petite couture, ou élevation de la chair calleuse, qui se fait sur la peau après qu'une plaie est guerie.*) Cicatrix, icis, f. BLIZNA szew álbo nadrosłość na ciele twarda c[illegible] się robi na b[illegible]rze po ranie zagoioney

Petite cicatrice. Cicatricula, æ, f. *Cels.* Blizneczka.

La plaie vient, ou *tend à cicatrice.* Tendit ad cicatricem vulnus. *Cels.* Ducitur cicatrix. *Ovid.* Rana się iuż ma ku bliźnie.

La cicatrice se fait. Coit cicatrix. *Plaut.* Blizna się robi zar[illegible]

CICATRICE se dit figurément *des plaies qui sont faites à la réputation d'une personne.* Cicatrix, icis, fœm. *Cic.* BLIZNA się niewłaśnie mowi o krzywdzie uczynioney honorowi, álbo [illegible]

Il ne reste pas la moindre cicatrice à un cœur, où il y a une blessure si profonde Etiamsi ingens fuerit vulnus, cicatrix non est. *Petr.* Iuż tam żadną blizną niezarośnie żadana w sercu tak głęboko rana.

La cicatrice n'est pas encore refermée. Nondum obducta cicatrix. *Cic.* Ieszcze blizna nie zarosła.

Renouveller une cicatrice. Refricare cicatricem. *Cic.* Odnowić bliznę, rozranić.

CICATRISER *une plaie*, V. act. (*La fermer.*) Obducere vulneri ciacatricem. *Cic.* ZAMYKAC, Zawodzić ranę blizną.

Qui est cicatrisé. Cicatricosus, a, um. *Plaut.* Szramowaty.

CICEROLE, subst. f. (*Espece de pois chiches.*) Cicera, æ, f. *Plin.* CIECIORKA dzika ciecierzyca groch płonny.

CICLAMEN, subst. m. (*Plante odoriférante qui est mise au rang des poisons par Matthiole.*) Cyclaminus, i, GDULA ziemna, [illegible] ziele pachniące, ktore Matyol między trucizanami rachuie.

CIDRE, subst. masc. (*Boisson faite avec du jus de pommes ou de poires pilées.*) Pomosa potio. IABŁECZNIK trunek robiony z soku iabłek tłuczonych álbo gruszek.

(En Normandie le cidre de pommes s'appelle du *Pommé*; celuy de poires, du *Poiré*.) W Normandyi z iabłek trunek nazywaią iabłecznik, á trunek z gruszek gruszecznikiem zowią.

CIEL, subst. m. *au Plurier* LES CIEUX, m. (*Region éthe-rée au dessus de l'élémentaire, dans la quelle se meuvent tous les astres.*) Cœlum, *ou* Cælum, i, n. Templum cœli, n. *Cærulum templum, i, n *pour les Poëtes.* NIEBO część powietrzna nad Elementami, kędy się obracaią wszystkie planety y gwiazdy.

CIEL EMPYRE'E, (*qu'on croit estre le séjour des Bien-heureux.*) Cœlum. Sedes beatæ. Sedes beatorum. *Cic.* NIEBO EMPIREYSKIE o ktorym trzymaią że iest mięszkanie Swiętych.

Mettre quelqu'un dans le Ciel. (*Le mettre au nombre des Bienheureux.*) Ascribere asserere aliquem Cœlo. *Ovid.* Policzyć kogo w niebie, policzyć go między SS.

CIEL, se prend aussi pour *Dieu mesme*, pour *Sa providence*, pour *Sa justice.* Ainsi on dit que *Le Ciel est offensé.* Cœlum, *ou* Deus offenditur. NIEBO się bierze za Boga za opatrzność Iego y sprawiedliwość; ták się mowi że zagniewane iest Niebo

C[illegible]a-

Graces au Ciel, pour dire *Graces à Dieu*. Dei gratiâ. *Que le Ciel vous beniſſe, vous faſſe proſperer*. Secundus ſit tibi Deus Dzięka Niebu, miaſto dzięka Bogu. *Niech cię Niebo błogoſławi, niech ci ſczęści.

Le Ciel m'eſt temoin, pour dire *Dieu m'eſt témoin*. Teſtor Deum. Swiádkiem mi ieſt Niebo, miaſto Bog mi ieſt świadek.

C'eſt un coup du Ciel, ou un effet extraordinaire de la bonté de Dieu. Hoc divinus Dei. Niebo to ſprawiło, zdarzyło, Bog to zdarzył, ieſt to dobroci ſprawa.

CIEL en termes d'Aſtrologie ſignifie *Les Influences des Aſtres*, ainſi on dit *Il eut en naiſſant le Ciel favorable*, (*les Aſtres benins ont preſidé à ſa naiſſance*.) Dextro ſidere editus eſt *Stat*. * (*Le contraire eſt* Maligno ſidere editus. Fatis invidis, *ou* malo genio, natus. *Qui a eu le Ciel contraire en naiſſant*.) Niebo według gwiazdarſkiey nauki znaczy ſkutki obrotow niebieſkich; y tak mowią, miał rodząc ſię Niebo łaſkawe Płanety ſprzyiazne zaſiadały nad urodzeniem iego. * *Przeciwna ieſt*. Przeciwne mu było Niebo kiedy ſię rodził.

En cette année le Ciel fut d'airain, pour dire qu'*Il fut dur & rigoureux à la terre, à cauſe des peſtes & de la famine*. Hoc anno Cœlum fuit æneum. W tym roku Niebo było nieużyte, to ieſt że było ciężkie y ſurowe dla ziemi przez powietrze y głod.

CIEL ſe prend auſſi pour *l'Air*. Aer Æther, *Cic*. NIEBO ſię też bierze za powietrze.

La roſée du Ciel. Ros cœli. **Le Ciel eſt ſerein*, pour dire *l'Air eſt ſerein*. Sudum cœlum. Serenum cœlum. Roſa Niebieſka. *Niebo ieſt pogodne, miaſto powietrze ieſt [illegible].

CIEL d'un lit. Lecti cœlum. **Le ciel de la carriere*, (*le haut d'une carriere*.) Lapidicinæ cœlum. * *Le Ciel de la teſte, le Crane*. Cœlum capitis, n. *Plin*. WIERZCH w gorze nad łoſkiem. * Sklep ſtrop w kamienney gorze. * Czaſzka wierzch głowy.

(Dans cette ſignification on dit au Plurier *Ciels* & non pas *Cieux*.) W tym wyrozumieniu oſtatnim większey liczbie mowić trzeba *Ciels* á nie *Cieux* w francuſkim.

CIEL ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *Si le Ciel tomboit, il y auroit bien des alouëttes priſes*. Quid ſi nunc cœlum ruat, multæ caperentur alaudæ. NIEBO ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowienia, gdyby niebo upadło wiele by ſię ſkowronkow nałapało.

(Ce qui ſe dit pour ſe mocquer de ceux qui cherchent des precautions contre des accidens qui n'arriveront [illegible].) [illegible] ſię mowi [illegible] ſię z tych, ktorzy zabiegaią temu, co ſię nigdy nietrafi.

Il éleve cét homme-là juſques au Ciel, juſques au troiſiéme Ciel. Hunc ad Cœlum effert. Wynoſi tego człowieka aż pod niebioſa, aż do trzeciego nieba.

ON DIT auſſi qu'*Il ne voit ni ciel ni terre, (parlant d'un homme qui eſt aveugle*, ou *qui eſt dans une grande obſcurité*.) Cæcus eſt, nihil planè videt. **On ne voit ni ciel ni terre*. Spiſſiſſima nox eſt. *Petr*. **Il remue ciel & terre*, pour dire *Il fait tous les efforts poſſibles pour faire réüſſir une affaire*. Omnem movet lapidem Nihil intentatum relinquit Omnes terras, omnia maria movet. *Cic*. MOWIĄ też nie widzi áni nieba ani ziemi, o człeku ktory ieſt ślepy, álbo ktory w wielkich ciemnościach zoſtaie. *Nie widać nieba ani ziemi. *Niebo y ziemię poruſza, to ieſt: wſzyſtkiemi ſiłami ſię ſtara áby dokazać rzeczy iakiey.

DU CIEL. Cœleſtis & hoc cœleſte, adj. *genit*. is. *Cic*. NIEBIESKI.

CIERGE, ſubſt. m. (*Chandelle de cire*.) Cereus, ei, m. *Cic*. WOSKOWA świeca.

CIERGIER, *ou pluſtot* CIRIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des cierges*.) Cerarius, ii, m. *Cic*. SWIECARZ álbo raczey woſkownik co świece woſkowe robi y przedaie.

CIGALE, ſubſt. f. (*Inſecte qui vole & fait grand bruit en eſté dans la campagne*.) Cicada, æ, f. *Phæd*. KONIK robak owad lataiący z hałaſem lecie po polu.

CIGOGNE, ſubſt. f. (*Oiſeau qui a le bec & les jambes longues & rouges, & qui vit d'inſectes*.) Ciconia, æ, f. *Plin*. BOCIAN ptak co ma nos y nogi długie czerwone á żyie gádzinami.

ON APPELLE proverbialement *des Contes de la Cigogne, des Contes faits à plaiſir, dont on amuſe les petits enfans*. Fabulæ aniles. *Cic*. NAZYWAIĄ przyſłowiem Bayki o bocianie powieści zmyślone na uciechę dla bawienia dzieci.

CIGOGNE, (*Machine à tirer de l'eau*.) Tolleno, onis, m. *Plaut*. ZURAW ſtudzienny, ſztuka do ciągnienia wody.

CIGUE, ſubſt. f. (*Herbe aſſez ſemblable au perſil, c'eſt un poiſon qui eſteint la chaleur naturelle*.) Cicuta, æ, f. *Hor*. SWINIA weſz, ziele doſyć podobne pietruſzce, trucizna gaſzącą ciepło przyrodzone.

(Les Atheniens contraignoient les criminels de boire de la ciguë pour les faire mourir, ce qu'ils firent à Socrate.) Ateńczykowie przymuſzali złoczyńcow áby pili to ziele y tak umierali, co też uczynili Sokrateſowi.

CILICE, ſubſt. maſc. *Eſpece de petit ſcapulaire tiſſu de crin & de poil de chevre*.) Cilicium. *Cicer*. WŁOSIENICA nákſztałt ſzkaplerza, rzecz dziana z końſkiego włoſia y koziey wełny.

CILICIE, (*Povince de l'Aſie Mineur*.) Cilicia, æ. f. *Cic*. CYLICYA Prowincya Azyi mnieyſzey.

De Cilicie. Cilicienſis & hoc Cilicienſe, adj. *genit*. is. Z Cylicyi.

CILICIEN, m. CILICIENNE, ſubſt. f. adject. (*Celuy, ou celle qui eſt de Cilicie*.) Cilix, *genit*. Cilicis, com gen. *Horat*. TEN álbo ta co ieſt z Cylicyi.

CILLER *les yeux*, V. act. (*Remuer les paupieres*.) Movere oculos, *ou* palpebras. act. MRUGAC oczami, ruſzać niemi.

CIMARRE, ſubſt. f. (*Sorte de longue robe*.) Palla, æ, f. *Auct. ad Heren*. CZAMARA ſzata poważna długa.

CIMBRES, (*Peuples de la Germanie*.) Cimbri, brorum, m. pl. *Tacit*. CYMBROWIE narod niemiecki.

Un Cimbre. Cimber, bri, m. Cymbranin.

CIMBRIQUE, adject. *Cherſoneſe Cimbrique*, (*aujourd'huy le Jutland en Danemark*.) Cherſoneſus Cimbrica. CYMBRYCKI, Kerzonez Cymbrycki dziś zowią Jutland w Daniy.

CIME, ſubſt. f. (*Ce qui eſt le plus élevé dans un baſtiment*.) Cacumen Faſtigium Culmen. *Cic. Liv*. SZCZYT to co ieſt náywyżey wywiedzione w budowaniu.

CIMENT, ſubſt. m. (*Mortier propre à lier les pierres dans les baſtimens, fait de chaux & de tuiles pilées*.) Arenatum. Arenatum. *Vitr*. Intrita. *Plin*. Wapno rozczyniane rzecz ſłużąca do wiązania kamieni w ſtawianiu Domu iákiego, z wapna y dachowek tłuczonych.

Ouvrage fait avec le ciment. Signinum opus. *Plin*. Robota z wapna rozczynianego.

ON DIT figurément, *La vertu eſt le meilleur ciment qui puiſſe lier les amis enſemble*. Nihil firmius virtute ad conjungendos amicorum animos. *Cic*. MOWIĄ że cnota ieſt náymocnieyſzy zwiazek dla złączenia przyiacioł.

CIMENTER, V. act. *ou prononce* cimanter. (*Lier joindre avec le ciment*.) Signinum opus facere. LEPIC mocno co álbo ſkleiać łączyć ſpaiać murować.

CIMENTER ſe dit auſſi au figuré (*en parlant de ce qui lie & affermit une choſe*.) comme *Cimenter la paix*. Coagmentare pacem. **Cimenter l'amitié*. Conglutinare amicitias. *Cicer*.

LEPIC kleić mowi ſię *niewłaśnie*: o tym co wiąże y umacnia iaką rzecz, iáko: ſkleiać álbo kleić pokoy. *Skleiać przyiaźń záwrzeć pokoy &c.

Noſtre differente maniere de vivre n'a pas permi de cimenter nos volontez. Vitæ diſſimilitudo non eſt paſſa voluntates noſtras conglutinari *Cic*. Rozność obyczaiow naſzych niedopuściła, aby my z ſobą przyiaźń zawarli.

CIMENTER *un amour impudique par un mariage*. Meretricios amores nuptiis conglutinare. *Ter*. SKLEIC miłość nierządną małżeńſtwem.

CIMETERRE, ſubſt. m. (*Sorte de coutelas*.) Acinaces, cis, m. *Hor*. Gladius falcatus, ii, m. *Ovid*. NOZ mieczyk u paſa wiſzący, Andzar turecki.

CIMETIERE, ſubſt. maſc. (*Lieu où l'on enterre les morts*.) Cœmeterium. Sepulchretum, i, n. *Cic*. CMENTARZ mieyſce gdzie umarłych chowaią.

Cimetiere des pauvres. Sepulchrum commune miſeræ plebis. *Hor*. Cmentarz ubogich.

CIMIER, ſubſt. maſc. (*Piece de chair levée ſur le dos d'un cerf*, ou *d'un beuf*.) Lumbus, (cervinus, *ou* bubulus) POLĘDZWICA ſztuka od lędźwi wołu álbo ielenia.

CIMIER *d'un caſque*, (*ce qui eſt au haut du caſque*.) Apex m. *Virg*. SZYSZAKOWY wierzch, Hełm.

CINAMOME, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui reſſemble aſſez à la cannelle*.) Cinamomum. *Plin*. CYNAMON drzewo.

CINGA, (*Riviere d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, qui prend ſa ſource aux monts Pyrenées, & ſe joint à la Segra, & ſe rend dans l'Ebro*.) Cinga, æ, maſc. & f. CYNGA rzeka Hiſzpańſka w Kroleſtwie Arragońſkim ktora ſwoy początek bierze z gor Pyreneyſkich łączy ſię z Segrą y wpada w Eber

CINGLER, V. n. & act. (*Naviger en pleine mer avec un vent favorable*.) Paſſis velis & vento ſecundo ferri. paſſ. PĘDZIC po morzu wiatrami dobrze ſłużącemi.

Le vent cingle & fouëtte le viſage. Ventus verberat vultum. *Plin*. Wiatr ſiecze, tnie po twarzy w oczy.

On luy cingloit les yeux avec des verges. Virgis oculi verberabantur. *Cic*. Cięto go w oczy rozgami.

CINNABRE, ſubſt. maſc. (*Couleure fort rouge, Vermillon*.) Cinnabaris. *Plin*. Minium Purpuriſſa. *Plaut*. CYNOBER farba bardzo czerwona jaſna.

CINQ-EGLISES, (*Ville de Hongrie*.) Quinque Eccleſiæ. PIĘC KOSCIOŁOW Miaſto Węgierſkie.

CINQ, (*terme numeral qui eſt le ſecond des nombres impairs, qui ſe marque ainſi en chiffre Romain* V, *& en Arabe* 5.) Quinque. *Cic*. PIĘC ſłowo liczby druga liczba między nieparzyſtemi liczbami tak ſię piſze Rzymſką álbo Kościelną liczbą *V*. á liczbą Arabſką ták 5.

DE CINQ, ou *du nombre de cinq*. Quinarius, a, um. *Plin*. PIĄTY popiętny.

De cinq ans. Quinquennis. *Hor*. Pięcioletni.

Qui ſe fait tous les cinq ans. Quinquennalis. *Plin*. Co bywa co pięć lat.

L'âge de cinq ans. Quimatus, ûs, m. *Plin*. Wiek pięciu lat.

L'eſpace de cinq ans. Quinquennium, ii, n. *Cic*. Czas pięciu lat.

De cinq mois. Quinquemeſtris. *Var*. Pięć mieſięczny.

De cinq livres. Quinquelibralis. *Colum*. Pięć funtowy.

Galere à cinq rames par banc. Quinqueremis. *Cic*. Statek o pięciu wioſłach z każdey ſtrony álbo ławy.

Qui a cinq pouces de hauteur, ou *de largeur*. Quincuncialis *Plin*. Wyſoki albo ſzeroki ná pięć cali.

Qui eſt plié en cinq doubles. Quincuplex. *Mart*. Złożony w pięcioro.

Cinq fois autant. Quinquies tantùm. Pięć razy tyle.

Cinq cens. Quingenti Quingeni. *Cic*. Pięć ſet.

Qui eſt de cinq cens, ou *Qui contient cinq cens*. Quingenarius. *Plin*. Pięć ſetny co trzyma pięć ſet.

Cinq-centiéme Quingenteſimus. Pięć ſetny.

CINQUANTAINE, ſubſt. f. *ou* CINQUANTE, (*qu'on marque en chiffre Romain par un* L, *& en Arabe* 50.) Quinquaginta. *Cicer*. PIĘDZIESIĄT wyraża ſię liczbą Rzymſką przez literę *L*, Arabſką 50.

Cinquante & un, Cinquante deux, Cinquante trois. Unus & quinquaginta, Duo & quinquaginta, Tres & quinquaginta &c. Piędzieſiąt y ieden, y dwa, y trzy.

Cinquante fois. Quinquagiès. adv. *Colum*. Piędzieſiąt razy.

DE CINQUANTE, ou *Qui contient cinquante*. Quinquagenarius. PIĘDZIESIĄTNY co trzyma piędzieſiąt.

Cinquante & unième. Quinquageſimus primus. *Primus & quinquageſimus, &c.) **Cinquante & deuxième*. Quinquageſimus ſecundus. Secundus & quinquageſimus Piędzieſiąty pierwſzy. *Piędzieſiąty wtory.

CINQUANTIEME, adject. maſc. & f. (*Nombre d'ordre*) Quinquageſimus. *Cic*. PIĘDZIESIĄTY liczba porządkowa.

CINQUIEME, adject. (*Nombre d'ordre*) Quintus, a, um. *Cic*. PIĄTY liczba porządkowa.

Pour la cinquiéme fois. Quintùm adv. *Liv*. Po piąty raz.

Qui eſt au cinquiéme rang. Quintanus, a, um. *Plin*. Co ieſt w piątym rzędzie.

CINQUIEMEMENT, adv. (*En cinquiéme lieu*.) Quinto loco Quinto adv. POPIĄTE.

CIRAGE, ſubſt. maſc. (*Application de la cire ſur quelque ouvrage*.) Ceratura. *Colum*. WOSKOWANIE nacieranie woſkiem rzeczy iakiey.

CIRCONCIRE, V. act. (*Retrancher le prépuce*, ou *ce qui couvre le bout du membre viril*.) Circumcidere. *Liv*. OBRZEZAC obrzezać kapturek álbo ſkorkę okrywaiącą członek

Un CIRCONCIS, (*à qui on a coupé le prépuce, comme autrefois aux Juifs ſelon l'ordre de Dieu*.) Recutitus. *Mart*. Verpus. *Catul*. Apella. *Hor*. OBRZEZANIEC ktoremu odięto obrzezek iáko niegdy u żydow z roſkazania Boſkiego.

CIRCONCISION, ſubſt. f. (*Ceremonie de la Religion Judaïque qui ſe pratiquoit en retranchant le prépuce qui couvre le bout de la verge*.) Circumciſio. *Lact*. OBRZEZANIE obrządek wiary żydowſkiey ktora ſię odprawowała odcinaiąc ſkorkę ná końcu członka.

(C'eſtoit le remede du peché originel aux Juifs; & aux Chreſtiens le Bapteſme, qui eſt un Sacrement de la Loy nouvelle) Było to zgładzenie grzechu pierworodnego u żydow, iako u iedzy chrześcianami chrzeſt ktory ieſt Sakrament nowego teſtamentu.

ON DIT au figuré, *la circonciſion du cœur*, (*le retranchement des deſirs du cœur*.) Cordis deſideriorum reſectio. **Des oreilles*. Aurium reſectio. **Des levres*. Labiorum reſectio. MOWIĄ *niewłaśnie*: Obrzezanie ſerca, okrzeſanie żądzy złych ſerca ludzkiego. *Obrzezanie uſzu. *Uſt.

CIRCONFERENCE, ſubſt. f. (*La ſurface qui termine une figure ronde*.) Circumferentia, æ, f. *Apul*. OKOLICA okoliczenie do koła rzeczy iakiey w okrąg.

CIRCONLOCUTION, ſubſt. f. (*lors qu'on employe pluſieurs paroles pour exprimer ce qui ſe pourroit dire en peu de paroles*.) Circumlocutio, onis, f. *Quint*. Verborum circuitio, onis, f. *Ter*. OGRODKA kiedy kilką ſłow okryślamy to coby ſię krotſzemi ſłowy inaczey wyrazić mogło.

CIRCONSPECT, m. CIRCONSPECTE, f. adiect. (*Aviſé, prudent, celuy*, ou *celle qui regarde bien ce qu'il fait*.) Circumſpectus. *Cornel. Celſ*. Conſideratus. *Cic*. OSTROZNY Baczny uważny ten álbo ta co dobrze uważa to co czyni.

CIRCONSPECTION, ſubſt. f. (*Conſideration, grande attention ſur les choſes*.) Circumſpectio, Conſideratio, onis, f. *Cic*. OSTROZNOSC uwaga roſtropność.

Avec circonſpection. Circumſpectè. Conſideratè. *Cic*. *Circumſpectius adv. *Avec plus de circonſpection*. Oſtrożnie uważnie baczenie. *Uważniey oſtrożniey.

Paroles dites avec circonſpection. Verba circumſpecta. *Ovid* Słowa wymowione z uwagą ſłowa uważne.

Qui n'a point de circonſpection, (*qui agit ſans circonſpection* ou *inconſidérement*.) Inconſiderans. Inconſideratus. Inconſultus. *Cic*. Ktory ieſt bez uwagi, co czyni co nierozmyślnie bez uwagi.

CIRCONSTANCE, ſubſt. f. (*Les particularitez d'une action*.) Circumſtantiæ. *Quint*. Rerum adjuncta. *Cic*. OKOLICZNOSC, Oſobliwości rzeczy iákiey.

CIRCONSTANCIER, V. act. (*Marquer bien toutes les circonſtances d'une action, les particularitez*.) Rei alicujus adjuncta recenſere *Cic*. Z OKOLICZNOSCIAMI wſzyſtkiemi zoſobna náleżycie rzecz iáką opiſać wyrazić.

CIRCONVALLATION, ſubſt. f. (*Ligne*, ou *grand foſſé qu'on fait autour d'un camp*.) Circumductio. *Vitr*. OKOPANIE w koło Row álbo okop prowadzony do koła obozu iákiego oroczenie oſzańcowanie.

Faire une circonvallation. Vallo & foſſâ cingere. *Cic*. OKOPAC okop dać w koło oroczyć oſzańcować.

CIRCONVENIR, V. act. terme de palais. (*Surprendre quelqu'un dans quelque acte*.) Circumvenire. *Cic*. PODEYSC podſtępem ſłowo prawne oſzukać kogo w ſprawie iákiey.

CIRCONVENTION, ſubſt. f. *on prononce* circonvantion. (*Tromperie, ſurpriſe faite dans un traité*.) Captio *Plaut*. PODEYSCIE, podſtęp, oſzukanie, zdrada uczyniona komu w ugodzie iákiey, álbo umowie.

CIRCONVOISIN, m. CIRCONVOISINE, f. adject. (*Qui eſt aux environs*.) Circumvicinus, a, um. Vicinus. Propinquus. Finitimus, a, um. *Cic*. OKOLICZNY ſąſiedzki.

Des lieux circonvoiſins d'une ville. Circumiecta urbi loca, n. pl. *Liv*. Okolice Miaſta iákiego, mieyſca okoliczne.

CIRCUIT, ſubſt. m. (*Tour de quelque choſe de grande eſtenduë*.) Circuitus. *Cic*. OKRĄZENIE, obwod, okoliczenie, obſzerna wkoło rzeczy iákiey okolica.

CIRCUIT ſe dit figurément (*de certains détours qu'on prend pour expliquer une choſe*. Circuitio. *Ter*. Circuitus. *Cic*. OKOLICZENIE bierze ſię niewłaśnie, o niektorych oſtrożnościach ſłow ktorych kto zażywa dla wyrażenia czego *Ogrodzenie* ogrodka.

Il s'eſt expliqué clairement, Il n'a point uſé de longs circuits. Apertè rem ipſam loquutus eſt, nihil circuitione uſus eſt. *Ter*. Wymowił ſię wyraźnie bez ogrodki wſzelkiey.

CIRCULAIRE, adjec. m. & f. (*Qui ſe meut en rond*.) Orbicus, a, um. *Var*. In orbem, *ou* in circulum flexus. *Cic*. OKRĄGŁY w koło w okrąg dany, álbo w koło idący.

Mouvement circulaire. Motus orbicus. *Var*. Toczenie ſię w koło do koła.

LETTRE CIRCULAIRE, (*eſt une meſme lettre dont on fait l'adreſſe à pluſieurs perſonnes qui ont intereſt en la meſme affaire*.) Exemplo eodem litteræ ad plurimos ſcriptæ. *Cicer*. KO-

KOLEYNY liſt, iedenże liſt do wielu poſſany koleyno ktorzy do tegoż ſamego należą.

CIRCULAIREMENT, adverb. (*En rond.*) In orbem. *Liv.* KOLEYNO w koło.

CIRCULATION, ſubſt.f. ſe dit en Médecine (*du mouvement que fait le ſang qui coule continuellement des arteres dans les veines, & des veines dans les arteres.*) Sanguinis circulatio, onis, f. CYRKULACYA ſię mowi po lekarſku o obrocie krwi uſtawicznym y biegu po żyłach z iednych do drugich.

CIRCULER, V.n. (*Se mouvoir en rond.*) In orbem, *ou* in gyrum moveri. BIEŻEC iść w okrąg w koło do koła

CIRCULER, (*en parlant du ſang dans les veines.*) Circulari. *Colum.* Bieżeć wkoło po wſzyſtkich żyłach mowiąc o krwi

CIRE, ſubſt.f. (*Ouvrage des abeilles.*) Cera, æ, f. *Cic.* WOSK robota pſzczoł.

Cire jaune, ou *Cire vierge*. Cera flava, æ, fœm. *Ovid.* *Cire blanche.* Cera alba. *Plin.* *Cire rouge.* Cerula miniata. *Cicer.* Wosk żołty. *Wosk biały. *Wosk czerwony.

FAIRE *de la cire*, (*parlant des abeilles*) Ceras facere. Ceras fingere. *Colum. Plin.* ROBIC wosk mowiąc o pſzczołach.

Marquer de cire rouge. Miniatâ cerulâ notare. *Cic.* Czerwonym woſkiem náznáczyć.

Frotter de cire à l'entour. Circumlinire cerâ. *Cic.* Woſkiem dokoła nácierać.

Faire des figures en cire. Fingere in ceris. *Cic.* Oſobki z woſku robić.

Des pots enduits de cire. Illita ceris pocula. *Ovid.* Dzbanſki woſzczone woſkowane.

CIRE D'ESPAGNE *à cacheter des lettres*, autrement appellée *Lacque*. Cera ſigillaris. WOSK Hiſzpańſki, lak do pieczętowania liſtow.

DE CIRE. Cereus, a, um. *Plin.* WOSKOWY.

Une figure de cire. Effigies, *ou* imago cerea, f. *Cicer.* Oſobka woſkowa.

De couleur de cire. Cerinus. *Plin.* Woſkowy kolor.

Faire de la cire. Ceras facere. *Colum.* Robić woſk.

ouvrier en cire, ou CIRIER. Cerarius. Woſkownik.

CIRE ſe dit proverbialement en ces phraſes. *Il eſt jaune comme de la cire, Il a la jauniſſe.* Ictericus eſt. *Plin.* WOSK ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: *Żołty ieſt iak woſk, ná żołtaczkę choruie.*

ON DIT d'un homme qui maigrit beaucoup, *Il fond comme la cire au ſoleil.* Tabeſcit ut cera ſolis radiis. MOWIĄ o człowieku ktory znacznie chudnie; *Topnieie iák woſk od ſłońca.*

Il eſt comme une cire molle, dont on fait ce qu'on veut. Cereus bonum vel in malum flecti. *Miętki iak woſk, ulepi z niego co zechce.*

CIRÉ, m. CIRÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Enduit, ou frotté de cire.*) Ceratus. *Cic.* WOSKOWANY, Woſzczony powleczony ábo nácierany woſkiem náwoſzczyć.

CIRER, V.act. (*Frotter, ou enduire de cire.*) Cerare. Incerare. *Colum. Juv.* Cerâ circumlinere. *Cicer.* WOSKOWAC, ſmarować, nácierać woſkiem.

CIROESNE, *ou* CIROENE, ſubſt. m. (*Emplâtre dure & ſolide, qu'on applique ſur quelque partie du corps.*) Ceronum, ti, neut. *Plin.* CEROT Aptekarſki, plaſtr twardy y tęgi ktory przykłádáią ná iáką część ciała.

CIRON, ſubſt.m. (*Sorte de vermiſſeau qui s'engendre ſous la peau de l'homme.*) Acarus, vermiculus, i, m. ROBACZY co ſię w ciele ludzkim pod ſkorą rodzą.

CIRQUE, ſubſt. m. (*Grand bâtiment de figure ronde ou ovale, qu'on faiſoit chez les anciens pour donner des ſpectacles au peuple.*) Circus, ci, m. *Cic.* KOŁO Wielkie, gmach budowany w okrąg, w koło, álbo w okrąg obdłużny jakie ſtawiano u dawnych dla poſpolſtwa patrzącego ná widowiſka.

On voit encore des veſtiges des Cirques, tant à Rome qu'à Niſmes, & autres lieux. Les Romains n'eurent au commencement point d'autre Cirque pour leurs courſes, que le bord du Tybre d'un coſté, & une paliſſade d'épés droites de l'autre. Tarquin fut le premier qui fit baſtir à Rome un Cirque entre le mont Aventin & le Palais. Il eſtoit long de 2205. pieds, & large de 960; ce qui le fit appeller le grand Cirque. Widać ieſzcze ſlady tych gmachow w Rzymie y Nemauſie y po inſzych mieyſcach Rzymianie z razu nie mieli inſzego koła na gonitwy ſwoie tylko brzegi Tybrowe z iedney ſtrony á z drugiey ſzranki álbo ogrodzenie z ſzpal proſto ſtawianych. Tarkwiniuſz był pierwſzy ktory kazał

wyſtawić Gmach w koło między Gorą Awentynem y Pałacem w zdłuż 2205. ſtop á w ſzerz 960. ſkąd go názwano wielkie koło.

DU CIRQUE. Circenſis & hoc Circenſe, adject. *genit. is. Cic.* *Circenſes ludi. *Cic.* *Les jeux qui ſe donnoient dans le Cirque.* KOŁOWY co ſię dokoła dzieie y dokoła iſzyſk widokow álbo gonitw. *Igrzyſka ktore ſię odprawowali w kole widokow.

CIRURE, ſubſt.f. (*Compoſition de cire.*) Ceratura, æ, f. *Colum.* WOSKOWANIE Woſzczenie, Dzianie z woſku.

CISAILLES, ſubſt.f.pl. (*Fort gros ciſeaux.*) Forfices, cum, f.plur. NOZYCE wielkie.

CIS-ALPIN, m. CIS-ALPINE, f. (*Qui eſt en deçà les Alpes.*) Cis-Alpinus, a, um. *Plin.* ZAGORNY po zá gory Alpes.

CISEAU, ſubſt.m, *on prononce* ciſau. (*Inſtrument de fer tranchant par le bout, à l'uſage des menuiſiers & des maçons.*) Fabrile ſcalprum. DŁOTO rylec ſtatek żelazny wkońcu oſtry według używania ſtolarzow, y mularzow.

CISEAUX au plurier ſignifie *Un inſtrument compoſé de deux petits couteaux attachez enſemble avec un clou rivé, qui coupent en les joignant l'un contre l'autre.* Forfices. NOZYCZKI znaczy rzecz złożoną zdwoch nożykaw złączonych do kupy ćwieczkiem ſrubowanym, do králania ſłużące iedno ku drugiemu ſchodzące.

Petits ciſeaux. Forficulæ, arum, f.pl. *Plin.* Nożyczki małe.

CISELER, *ou* CIZELER, V.act. (*Couper, tailler, graver delicatement avec le ciſeau.*) Sclapere, Cælare. *Cicer.* RZNĄC wyrzynać gładko rylcem álbo dłotem.

CISELURE, *ou* CIZELURE, ſubſt. f. (*Graveure, travail qu'on fait avec le ciſeau.*) Cælatura. Sclaptura, æ, fœm. *Plin.* RZNIĘCIE wyrzynanie; robota ſnycerſka rylcem álbo dłotem robiona.

CISTEAUX, *ou* CITEAUX, comme on prononce, (*Abbaye du Duché de Bourgogne.*) Ciſtercium, ii, n. CYSTERCYA, Opactwo w Xięſtwie Burgundyiſkim.

De Ciſteaux. Ciſtercienſis. Cyſterſki.

CISTERNE, *on dit* CITERNE, ſubſt.f. (*Reſervoir d'eau de pluye.*) Ciſterna. *Colum.* STUDNIA powſzechnie ladaiaka doł gdzie ſię zbiera woda deſzczowa ná ſchowanie iey.

De ciſterne. Ciſterninus, a, um. *Colum.* Studzienny.

CISTERON, *ou* SISTERON, (*Ville Epiſcopale de Provence.*) Segeſtero, onis, f. CISTERON Miaſto Biſkupie w Prowency.

CISTRE, *ou* SISTRE, ſubſt.m. (*Inſtrument dont les cordes ſont de leton, qui a preſque la figure d'un Luth.*) Ciſtrum, tri, neut. CYTRA inſtrument do grania ktorego ſtrony ſą z drotu moſiężne, prawie podobne do Lutni.

(On tient qu'Amphion a eſté inventeur du chant avec le ciſtre.) Powiadaią że Amfion był wynaleźcą grania y ſpiewania ná cytrze.

CITADELLE, ſubſt.f. (*Fortereſſe.*) Arx. *Cicer.* ZAMEK Forteca twierdza.

CITATION, ſubſt.f. (*Aſſignation devant un Juge Eccleſiaſtique pour une affaire qui regarde l'Egliſe.*) Citatio. POZWANIE náznaczenie dnia ſtawienia ſię przed ſędzią duchownym w ſprawie do duchownego ſądu należącey.

CITATION *de quelque Auteur*, ou *des quelque paſſage.* Loci alicuius ex ſcriptore prolatio. PRZYTOCZENIE przywodzenie Autora iákiego, álbo mieyſca iákiego z kſiąg.

CITÉ, ſubſt.f. (*Ville fermée de murs.*) Civitas. *Liv.* MIASTO otoczone y zamknione murami.

CITER, V. act. (*Aſſigner quelqu'un devant un Juge, le mander, le faire venir*) In jus vocare aliquem. POZWAC kogo do ſądu náznaczyć mu dzień lub czas ſtawienia ſię przed ſądem.

CITER, (*Alléguer un Auteur.*) Auctorem citare. *Liv.* *ou* laudare. *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić Autora iákiego.

CITERIEUR, m. CITERIEURE, f. adject. (*Qui eſt en deçà, de noſtre coſté, plus près de nous.*) Citerior & hoc citerius. Z TĘ ſtronę od nas bliżey nas

CITOYEN, m. CITOYENNE, f. (*Habitant & habitante d'une ville.*) Civis. *Cic.* MIESZCZANIN, Mieſzczka, mieſzkaniec w mieście iákim, obywatel álbo obywatelka.

CITRE, ſubſt.m. (*Arbre d'Afrique, du bois duquel on fait des ouvrages de menuiſerie.*) Citrus, tri, f. *Plin.* CYTR Drzewo Afryki z ktorego robią roboty ſtolarſkie &c.

De citre. Citreus, a, um. Cytrowy.

Une table de bois de citre, (ou *de cet arbre que les Anciens appelloient* Citrus.) Menſa citrea. *Plin.* Stoł z drzewa cytrowego lub z tego ktore dawni názywali Cytrem.

CITRON, ſubſt.m. (*Fruit de couleur jaune & qui a un jus acide.*) Pomum citreum, i, n. *Pallad.* CYTRYNA owoc koloru żołtego ſoku kwaśnego.

DE CITRON. Citrinus, a, um. *Plin.* CYTRYNOWY.

CITRONNIER, ſubſt.m. (*Arbre qui porte les citrons.*) Citrus, tri, *Plin.* CYTRYNA, Drzewo cytrynowe co cytryny rodzi.

CITRONNÉ, m. CITRONNÉE, f. adject. (*Meſlé de citron.*) Citrino ſucco medicatus, a, um. CYTRYNĄ zaprawny.

CITROUILLE, ſubſt. f. (*Gros fruit qui vient ſur terre.*) Citrina cucurbita, æ, f. DYNIA, Bania owoc wielki co ſię po ziemi rodzi y rośnie.

CIVETTE, ſubſt.f. (*Petit animal ſauvage qui reſſemble aſſez à un chat.*) Feles odorata. ZYBET zwierzątko dzikie doſyć podobne do kota.

CIVETTE, (*Le parfum qu'on tire de la civette.*) Zibetum, i, n. ZYBET pachnący balſam zybetowy.

(C'eſt une liqueur odorante qu'on fait ſortir d'un grand nombre de glandes, qui ſont entre les deux tuniques des poches de la civette.) Ieſt to ſok wonny ktory wyciſkuią z iądereczek ktore ſą między obiema błonkami moſzen Zybetowych.

CIVIÉRE, ſubſt.f. (*Petit brancard que deux hommes portent à bras.*) Brachiatacrates, fœm. NOSZE koſz ktory dwoch ludzi noſi.

CIVIL, m. CIVILE, f. adject. (*Qui regarde les Citoyens.*) Civilis & hoc civile. *Cic.* MIEYSKI co należy do Mieſzczan.

Guerre civile, guerre entre les citoyens. Bellum civile. *Cæſ.* Woyna domowa, wnętrzna, woyna między obywatelami.

Loy civile, qui concerne les citoyens. Lex civilis, fœm. *Cic.* Prawo mieſkie ktore należy do mieſzczan.

LE DROIT CIVIL, *ou* LES LOIX ROMAINES, (*qu'on a receuës en pluſieurs endroits de l'Europe, il eſt oppoſé au Droit Canon & au Droit Municipal.*) Jus civile. *Hor.* PRAWO świeckie álbo prawo Rzymſkie przyięte na wielu mieyſcach w Europie, rożni ſię od prawa Duchownegō, y prawa Mieyſkiego.

(Tribonian a fait une compilation du Droit Civil par l'ordre de Juſtinien, il eſt compoſé du Digeſte, du Code, des Nouvelles & des Inſtitutes: & c'eſt ce qu'on appelle le Corps Civil, *Corpus civile.*) Trebonian zebranie uczynił prawa Swieckiego z roſkazu Iuſtyniana, złożone ieſt z *Dygeſtu*, z *Kodexu* z *Nowellow* y z *Inſtytutow*, y to ieſt co nazywaią *Corpus* álbo Zebranie całe Swieckiego Prawa.

Procès civil. Ordinaria cauſa, *ou* lis. Sprawa zwyczayna potoczna.

JUGE *Civil.* Judex ordinarius. SĘDZIA zwyczayny ſpraw potocznych.

LIEUTENANT *Civil.* Prætor urbanus, maſc. WOYT Mieyſki.

ON APPELLE *Une mort civile*, (*qui emporte un retranchement de la ſocieté civile, comme une condamnation aux galeres.*) Mors civilis. NAZYWAIĄ Smierć polityczna tę ktora odłącza od iakiego obcowania z ludźmi, iako ſkazanie na galery.

CIVIL, (*Affable, courtois, honneſte, comme ſont ordinairement les habitans des villes.*) Civilis & humanus. Urbanus. Officioſus *Cic.* LUDZKI, przyiemny, grzeczny ochoczy iako zwyczaynie ſą ludzie mieyſcy.

Se montrer civil. Agere ſe civilem. *Suet.* *Un homme civil.* Urbanæ frontis homo. *Hor.* Ludzkim ſię pokazać.

CIVILEMENT, adv. (*Selon le Droit civil, ou comme doit un citoyen.*) Civiliter. adv. *Cic.* PRAWNIE według prawa iako powinien obywatel ſię ſprawować.

CIVILEMENT, (*Avec civilité, honneſtement.*) Comiter. Humaniter. Officioſè. adv. *Cic.* LUDZKO przyiemnie, przyſtoynie.

CIVILISER *quelqu'un*, (*Le rendre civil & honneſte, luy apprendre le monde & les manieres d'y vivre.*) Civilem & urbanum aliquem reddere. *Cic.* LUDZKICH obyczaiow kogo nauczać poludzku żyć ſprawować ſię iák ludzie.

CIVILITÉ, ſubſt.f. (*Maniere d'agir honneſte dans le monde.*) Civilitas, atis, f. *Quint. Suet.* Humanitas, atis, f. *Cic.* LUDZKOSC, Obyczayność w poſtępowaniu ſobie z ludźmi.

CIVILITEZ au plurier, ſe dit pour *Compliments qu'on fait à une perſonne.* comme *Il m'a fait mille civilitez.* Comiter ac benignè me excepit. *Ovid.* LUDZKOSC ktorą kto komu oświadcza, iako tyſiąc mi ludzkości oświadczył.

Faites luy bien mes civilitez, Saluez-le de ma part. Benignè

& comiter illum ſaluta. *Cic.* Proſzę mu ſię kłaniać odemnie

CIVILITÉ, (*Livre qui traite de la civilité.*) Civilitatis liber. LUDZKOSC obyczayność kſięga ktora piſze o ludzkości o obyczayności.

CIVIQUE, adject. m. & f. (*qui ſe dit des Courronnes de cheſne, qu'on donnoit autrefois à Rome à ceux qui dans la guerre avoient ſauvé la vie à un citoyen.*) Civicus, a, um. *comme* Corona civica, *Une couronne civique.* *Civica donare aliquē. *Quint.* *Donner la couronne civique à quelqu'un.* MIEYSKA korona, co ſię mowi o wieńcu z dębiny uwitym, ktory u Rzymian dawano temu ktory podczas woyny, obywatela iákiego wybawił. *Dać komu mieyſką koronę.

CIVITA-BUSELLA, (*Ville d'Italie, dans le Royaume de Naples en l'Abruzze citérieure*) Bucellum, i, neut. BUCELL Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Abruzzo ztę ſtronę gor

CIVITA-VECCHIA, (*Ville & Port de mer dans l'Eſtat Eccleſiaſtique, près les Confins du Duché de Caſtro.*) Centum cellæ, Civitas Vetus. CIVITA VEKIA, Miaſto y Port morſki w Państwie Kościelnym bliſko granic Xięſtwa Kaſtro.

CLABAUD, ſubſt.m. (*Chien à grandes oreilles pendantes.*) Auritus canis. PIES z wielkiemi uſzami wiſzącemy.

CLABAUDER, V.neut. (*Abboyer fortement, comme font les chiens clabauds.*) Vehementer latrare. *Petr.* SZCZEKAC mocno iako czynią pſy o długich uſzach.

CLABAUDER ſe dit au figuré, (*de ceux qui crient hautement & qui ne diſent rien de ſolide.*) Vociferari. *Cic.* TOZ ſię mowi w Francuſkim o tych co wołaią y hałaſuią a nic ſłuſznego nie prawią.

LE CLAIN, (*Riviere qui paſſe à Poitiers & ſe jette dans la Vienne proche de Chatelerand.*) Clanus, *ou* Clenus, i, m. KLEN Rzeka ktora przechodzi pod Piktawem á w pada w Wigenę bliſko Kaſztelro.

CLAIR, m, CLAIRE, f. adject. (*Qui eſt plein de lumiere, qui eſt lumineux, parlant du ſoleil & des autres aſtres.*) Clarus, a, um. *Cic. Hor.* Lucidus, a, um. *Ovid. Hor.* IASNY co ieſt pełen światłości mowiąc o ſłońcu y inſzych planetach.

CLAIR, (*Qui reçoit beaucoup de lumiere, & qui eſt oppoſé à obſcur.*) Clarus. Lucidus. Nitidus. Illuſtris & hoc illuſtre. IASNY ktory bierze wiele światła á ieſt przeciwny ciemności.

Une nuit claire. Nox lucida. *Tacit.* Noc iaſna.

Une chambre bien claire, qui reçoit bien du jour. Conclave lucidum. *Celſ.* Conclave plurimis illuſtratum feneſtris, (*comme qui diroit, Une chambre bien percée.*) Izba pokoy iaſny ktory wiele w ſobie ma widoku, iako by kto mowił pokoy dobrze poprzebiiany.

Demeurer dans une maiſon bien claire: Ædificio lucido habitare *Celſ.* Mieſzkać w domu bardzo widnym.

CLAIR, (*Tranſparant, diaphane comme le verre, le cryſtal.*) Perlucidus, *ou* Pellucidus, a, um. IASNY przezroczyſty iako ſzkło, y kryſztał.

Veſtu d'une étoffe fort claire. Amictu pellucenti circumdatus. *Ovid.* W przezroczyſtą bardzo, albo w świetną materyą uſtroiony.

CLAIR, (*Qui n'eſt point trouble. parlant de l'eau & des autres liqueurs.*) Limpidus. Perſpicuus, a, um. IASNY czyſty co nie ieſt mętny mowiąc o wodzie y inſzych likworach.

CLAIR, (*parlant du ſon & de la voix.*) Clarus. Limpidus, a, um. *Cic.* *Une voix claire & ſonore.* Limpida vox & ſonora *Un ſon clair.* Sonus clarus, i, m. *Lucr.* CZYSTY, mowiąc o głoſie. *głos czyſty y donośny. *Dzwięk czyſty.

CLAIR, (*Qui n'eſt point épais ni ſemé dru.*) Rarus, a, um. *Col. Virg.* *Cheveux clairs* Rari capili, m.pl. *Plin. Jun.* IASNY, rzadki co nie ieſt gęſty ani zaſypany, włos czyſty, rzadki.

Un champ clair ſemé Rarè conſitus ager. *Colum.* Rola niezaſypana obrzednie ſiana.

CLAIR ſe dit au figuré, (*Qui eſt évident, manifeſte.*) Clarus Manifeſtus. Evidens. *Cic.* IASNY ſię mowi niewłaśnie o tym co ieſt iawne oczywiſte.

Il luy a fait voir cela plus clair que le jour en plein midy. Id meridianâ luce clarius oſtendit. Iaśniey mu to pokazał niż dzień w południe.

ON DIT qu'*Un droit eſt clair*, pour dire qu'*Il eſt évident.* Jus clarum & evidens. MOWIĄ że prawo iakie ieſt iaſne, to ieſt że ieſt oczywiſte.

ON DIT que *Les affaires d'un homme ſont claires, Elles ne ſont point embarraſſées.* Expedita ſunt illius negotia. *Cic.* *Son bien eſt clair, Il n'eſt point embrouillé, Il eſt net & liquide.* Ex-

peditæ ſunt illius res, nec intricatæ. MOWIĄ że intereſſa czy ie ſą iaſne to ieſt nie ſą pomięſzane. *Dobra iego, ſubſtancya iego ieſt czyſta, nie zakłocona, czyſta y oczywiſta.

ON DIT qu'*Vn homme a l'eſprit clair*, (*lors qu'il eſt net & pénétrant, & qu'il decouvre la vérité atravers pluſieurs obſcuritez.*) Ingenio eſt perſpicaci & acuto in indigandâ veritate. MOWIĄ że człowiek ma dowcip iaſny to ieſt czyſty y byſtry odkrywaiąc prawdę po między wielą ciemności:

C'eſt un homme qui voit clair dans les affaires, (*qui en pénetre le fonds.*) Homo ad res perſpicax & acutus. *Ter.* Jeſt to człowiek przenikaiącego rozumu w rzeczach, ktory aż do gruntu wſzyſtko przenika w każdey rzeczy.

Ils voyent beaucoup plus clair dans les affaires des autres que dans les leurs propres. Aliena meliùs vident & dijudicant, quàm ſua. *Ter.* Lepiey widzą y przenikaią w cydzych intereſſach niżeli w właſnych.

CLAIR ſe dit auſſi abſolument & adverbialement: comme *Il fait clair, Il fait jour*. Dies eſt. Luceſcit. *Cic. Ter.* JASNO widno przyſłowie: iáko iuż iaſno iuż widno, to ieſt iuż dzień

On voit cela à clair, pour dire *Nettement & ſans obſcurité*. Illud clarè & perſpicuè videtur. *Cic.* Jaśnie to widzieć, to ieſt doſkonale bez cienia wſzelkiego iawnie ná oko.

Il luy a dit cela clair & net, ou *tout clair & tout net, tout franchement*. Id apertè nec diſſimulanter dixit. Jáśnie y czyſto mu to powiedział, to ieſt ſzczerze y po proſtu.

Il ne voit pas bien clair, (*Il n'a pas la veue bonne.*) Non clarè oculis videt. *Plaut.* Nie iaſno widzi, nie ma wzroku dobrego y czyſtego.

CLAIR ſe dit proverbialement en cette façon de parler, *Vous ne ferez que de l'eau toute claire*, (*parlant de celuy qui entreprend ce qui eſt au-de-là de ſes forces.*) Incaſſum deludabis *Cic.* JASNY czyſty ſię mowi przyſłowiem w ten ſpoſob Niedokażeſz chyba czyſtą wodę zrobić, ná tego ktory ſię zabiera do czego nád ſiły właſne.

CLAIREMENT, adv. (*Evidemment, manifeſtement.*) Clarè Non obſcurè. Perſpicuè. Manifeſtò. adv. *Cic.* JASNIE iawnie dowodnie oczywiście wyraźnie.

Parler clairement, (*ſe faire entendre a [illegible].*) Clarè, *ou* dilucidè, *ou* planè, *ou* explicatè, *ou* enucleate dicere. *Cicer.* Mowić iaśnie iawnie łatwo do zrozumienia, wyraźnie.

Dire clairement une choſe, ſans rien diſſimuler. Aliquid apertè nec diſſimulanter dicere. *Cic.* Powiedzieć wyraźnie co nic nie ogradzaiąc.

CLAIRET, maſc. comme *Vin clairet, rouge paillet*. Rubellum vinum, i, n. *Mart.* WINO białawe.

CLAIRETTE au feminin, au EAU CLAIRETTE, (*ſe dit de l'eau de vie dans laquelle on a mis des ceriſes & du ſucre.*) Claretum, ti, n. WODA álbo wodka przyprawna wiſzniami y cukrem, Klaret.

CLAIRON, ſubſt. m. (*Eſpece de trompette qui rend un ſon aigu.*) Acutioris ſoni tuba. TRĄBA woienna, waltorn, klaryn.

CLAIR-VOYANT, maſc. CLAIR-VOYANTE, f. adject. (*Celuy & celle qui a la veuë fort bonne & pénetrante.*) Homo acerrimi viſûs. Homo acribus oculis. *Plin.* *Homo lynceis oculis. *Hor.* *Qui a des yeux de Lynx*, (*qui eſt un animal d'une veuë fort perçante, ſelon les Naturaliſtes.*) OSTROWIDZ oſtrego byſtrego oka, Ten álbo ta co ma wzrok tęgi y bardzo przenikaiący. *Co ma oczy oſtrowidza, ieſt to zwierz bardzo tęgiego wzroku y przenikaiącego.

CLAIR-VOYANT ſe dit au figuré (*de celuy qui a une grande pénetration d'eſprit en toutes choſes.*) Perſpicax & acutus. Rerum, Qui plurimùm videt in rebus. *Cic. Phad.* BYSTREGO wzroku w Francuſkim ſię mowi o tym co ma dowcip bardzo przenikaiący we wſzyſtkim.

Eſtre fort clair-voyant dans les défauts d'autruy, & aveugle dans les ſiens. Acutùm cernere in alicujus vitiis, in ſuis cæcùm. *Hor.* Być bardzo byſtrego wzroku w cudzych defektach á ślepym w właſnych.

CLAMESY, (*Ville du Nivernois.*) Clamenciacum, ci, neut. KLAMECY Miaſto Niwernieńſkiey Prowincyi.

CLAMEUR, ſubſt. f. (*Grand cry.*) Clamor, oris. WRZASK krzyk wielki.

CLAMEUR *de Haro*, (*Plainte qu'on fait en implorant le ſecours du public contre quelque violence.*) Queritatus. WOŁANIE gwałtu, krzyk wzywaiąc pomocy y ratunku publicznego przeciwko gwałtowi.

CLANDESTIN, m. CLANDESTINE, f. adject. (*Secret, caché, qui eſt fait en cachette & à l'inſçeu.*) Clandeſtinus. *Cic.*

Occultus. POTAIEMNY ſkryty utaiony kryomy.

CLANDESTINEMENT, adv. (*D'une maniere ſecrette & clandeſtine.*) Clandeſtinè. *Plaut.* Clanculùm. *Ter.* Clam. Occultè. adv. *Cic.* POTAIEMNIE Skrycie po kryomu.

CLANDESTINITE', ſubſt. f. terme de Palais. (*Ce qui rend un mariage clandeſtin.*) Matrimonium occultum. Clandeſtinæ nuptiæ. POTAIEMNOSC przez co ſtaie ſię małżeńſtwo potaiemne kryome.

CLAPIER, ſubſt. m. (*Terriers, ou trous dans les garennes où ſe retirent les lapins.*) Cuniculus. *Phad.* DOŁY, lochy gdzie ſię chowaią kroliki w zwierzyńcu.

CLAQUE, ſubſt. f. mot bas. (*Coup qu'on donne du plat de la main & qui rend un petit ſon.*) Palmæ extenſæ percuſſio, onis, f. *Cic. ou* percuſſus, ûs, m. *Plin.* KLASK, plaſk, ſłowo podłe uderzenie dłonią ręki z plaśnieniem.

CLAQUE DENT, ſubſt. m. (*ſe dit des perſonnes, & ſignifie un gueux preſque tout nud, qui claque des dents pour émouvoir à compaſſion.*) Mendicus, ci, m. KLASKANIE zębami mowi ſię o oſobach y znáczy mizeraka iákiego hołorę prawie ktory zębami dzwoni áby do miłoſierdzia pobudził.

(*Mot fort bas & populaire.*) Słowo bardzo podłe y poſpolite.

CLAQUEMENT, ſubſt. m. (*Bruit des choſes qui claquent, comme les dents, les mains*, &c.) Crepitus, ûs, m. *Cic.* KLASKANIE hałas rzeczy ktore klaſkaią iáko zębow rąk, &c.

CLAQUER, V. neut. (*Fraper l'air d'une maniere propre à rendre quelque ſon.*) Crepare. *Plaut. Hor.* KLASKAC klaſnąć pląſnąć.

Claquer des dents. Dentibus crepare. *Perſ. Plaut.* *Faire claquer un fouët en l'agitant dans l'air.* Scuticâ, *ou* flagello crepitum ac ſonum facere aut excitare. **Claquer des mains.* Manibus plaudere. *Cic.* Klaſkać zębami dzwonić rękami. *Klaſkać biczem po powietrzu. *Plaſkać rękami.

ON DIT figurément, *Il fait bien claquer ſon fouët, Il fait bruit, il ſe ſignale.* Sibi nomen facit. *Liv.* **Il fait claquer ſon fouet*, (ſe dit en mauvaiſe part) pour *Il fait bien l'entendu, il ſe prévaut de ſon credit & de ſon autorité*. Gloriando & prædicatione ſe effert. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Toż klaſka biczem potężnie to ieſt daie ſię ſłyſzeć áby onim wiedziano. *albo klaſka biczem potężnie pokazuie ſię że coś umie, rozumie że go zá coś mieć będą.

(Expreſſion Françoiſe populaire & du diſcours familier.) Wyrażenie Francuſkie poſpolite y mowy poufałey.

CLAQUET, ou CLIQUET, ſubſt. m. (*Petite latte de bois qui ſert à la tremie d'un moulin qui fait bien du bruit.*) Crepitaculum molare. NAPLATACZ deſzczka mała we młynie ſłużąca do paprzycy ktora wielki hałas czyni.

CLARIFIER, V. act. (*Rendre claire & nette quelque liqueur.*) Clarificare. *Plin.* KLAROWAC czyſty, y przezroczyſty iáki likwor uczynić.

CLARINE, ſubſt. f. (*Eſpece de ſonnette qu'on met au col des vaches.* Tintinnabulum, li, n. *Juv.* DZWONEK záwieſzony naſzyi krow.

CLARTE', ſubſt. f. (*Lumiere, éclat.*) Claritas, atis, f. *Plin.* Splendor, oris, m. *Plaut.* Fulgor, oris, m. *Cic.* JASNOSC świetłość blaſk.

CLARTE', (*Eclat d'une choſe polie.*) Nitor Splendor. *Auct. ad-Heren.* JASNOSC blaſk rzeczy iákiey polerowaney.

CLARTE', (*Lumiere.*) comme *Nous n'avions point de clarté, de lumiere.* Nulla fax in præſidio nobis erat. *Petr.* **Apportez de la clarté, de la lumiere.* Affer lucernam, *ou* lumen. *Phad.* JASNOSC światło, niemieliśmy żadnego światła. *Przynieś światło.

CLARTE' *de l'eau.* Limpitudo aquæ. *Plin.* **La clarté de la veuë.* Claritas viſûs, *ou* oculorum. **De la voix.* Vocis claritas. *Plin.* JASNOSC wody. *Jaſność wzroku. *Czyſtość głoſu.

Jetter, rendre beaucoup de clarté, ou de lumiere. Irradiare, Splendere, Splendeſcere. *Plin.* Wiele rzucać wydawać iáſności światła.

CLARTE' ſe dit figurément (*de ce qui a beaucoup d'éclat & de netteté.*) Perſpicuitas. *Cic.* (*parlant d'un diſcours ou de l'eſprit.*) JASNOSC ſię mowi niewłaśnie o tym co ma wiele ozdoby y poloru: mowiąc o wymowie.

CLASSE, ſubſt. f. (*Diſtinction des perſonnes & des choſes ſelon leur rang & leur mérite.*) Claſſis. *Cic.* RZĄD porządek rozdzielenie rzeczy y oſob ná części według ſtopnia ich y zacności.

Servius Tullius diſtribua le Peuple Romain en cinq claſſes, &

& ceux de la cinquiéme eſtoient le menu peuple. Diſtribuìt Populum Rom. in quinque claſſes Servius Tullius, & quintæ claſſis homines dicebantur infimi & pauperiores, homines nullius auctoritatis. *Cic.* Serwinſz Tullus rozdzielił lud Rzymſki ná pięć części álbo ſtopni, á w oſtatnim był drobny lud, álbo proſte poſpolſtwo.

CLASSE ſe di *des diſtinctions qu'on fait entre les Eſcoliers qu'on diſtribuë en pluſieurs claſſes.* Claſſis, is, f. *Quint.* Schola, æ, f. RZĄD Część ſię mowi o rożności ſzkoł dzieci uczących ſię ktorych dzielą ná rożne ſzkoły.

(Il y a ordinairement trois Claſſes de Grammaire, ſixiéme, cinquiéme & quatriéme; deux d'Humanitez, troiſiéme & ſeconde; une de Rhetorique qui eſt la premiere, & deux de Philoſophie.) Zwyczaynie ieſt trzy ſzkoły Grammatyki, to ieſt *ſzoſta, piąta, y czwarta*, dwie náuk wyzwolonych, to ieſt *trzecia y wtora*; iedna Retoryki álbo wymowy ktora ieſt pierwſza: y dwie Filozofii.

CLASSE ſe dit auſſi *du corps des Eſcoliers*, comme *Toute la claſſe s'eſt revoltée contre le Maiſtre*, c'eſt à dire *Tous les Eſcoliers*. Omnes diſcipuli in magiſtrum rebellarunt. SZKOŁA ſię też mowi o wſzyſtkich ſtudentach iedney iákiey ſzkoły, iako cała ſzkoła ſię zbuntowała przeciwko náuczycielowi ſwemu, to ieſt Wſzyſcy uczniowie.

Durant mes claſſes, (*dans le temps de mes eſtudes, du temps que j'allois en claſſe.*) Studiorum tempore. Podczas ſzkoł moich, zá moich ſzkoł, kiedym ſię uczył wſzkołach, kiedym chodził do ſzkoł.

CLASSIQUE, adject. m. & f. qui ne ſe dit que *des Auteurs qu'on lit dans les claſſes* Claſſici Scriptores. *Aul-Gel.* SZKOLNI Zawołani Autorowie, ktorych wſzkołach czytaią.

CLAVEAU, ſubſt. m. (*Maladie qui arrive aux brebis, & qui les fait perir.*) Clavola. *Col.* KROSTY zatarcie záraza ná owce ná ktorą zdychaią.

CLAVESSIN, ſubſt. maſc. (*Inſtrument de muſique dont on jouë en touchant un clavier.*) Organum majus fidibus intentum. KLAWIKORD Klawicymbał inſtrument muzyczny z klawiſzami [illegible] grania.

CLAVETTE, ſubſt. f. (*Petit morceau de fer pointu & plat.*) Cuneus. *Vitr.* KLINIK [illegible] żelazna [illegible].

CLAVIER, ſubſt. m. (*Rangée de touches ſur quoy on jouë de l'orgue, appuyant les doigts deſſus.*) Organi muſici pinnæ KLAWIATURA rząd tanjentu u organ na ktorym graią palcami przyciſkaiąc.

CLAVIER *à mettre des clefs.* Claviarium, ii, n. KOŁKO do zawieſzania kluczy.

CLAUSE, ſubſt. f. (*Stipulation particuliere de quelque traité, ou contrat.*) Clauſula. *Cic.* KLAUZULA umowa albo warunek oſobliwy w prawie iakim.

CLAUSEMBOURG, (*Ville de tranſilvanie.*) Claudiopolis, KLAUDIOPOL, Miaſto Siedmiogrodzkie.

CLAUSTRAL, m. CLAUSTRALE, f. (*De Cloiſtre.*) Cœnobiticus. KLASZTORNY, KLASZTORNA.

CLAYE ſubſt. f. (*Ouvrage qui ſe fait d'oſier, à pluſieurs uſages.*) Cratis, tis, f. PLECIONKA krata, robota z rokiciny [illegible] zażywanie.

DE CLAYES, Cratitius, a, um. *Vitr.* KRACIASTY.

Couvrir de Clayes. Cratire, (cratio.) act. acc. *Plin.* Okracić kratą zamknąć.

Clayes à porter le fumier. Crates ſtercorariæ, f. pl. *Catul.* Gnoiowki koſz do gnoiu wynoſzenia.

Les toits faits de clayes, ou *avec des clayes*. Cratibus tecta facta. *Liv.* Dachy kracone.

CLAYON, ſubſt. m. (*Rond d'oſier à l'uſage des patiſſiers.*) Cratitius orbis, CIASTO w kratkę iak ie paſztetnicy [illegible].

CLEF, *on prononce* CLE', ſubſt. f. (*Ce qui ſert à ouvrir les portes & à les fermer.*) Clavis, is, f. KLUCZ do zamykania y otwierania drzwi.

Eſtre ſous la clef, ou *fermé ſous la clé*. Sub clavi eſſe. *Var.* Być pod kluczem, álbo zamkniony za kluczem.

Il m'enferma & tira la clef de la porte après luy. Me incluſit, ſtatimque clavem poſt ſe exemit. *Petr.* Zamknął mię y wyiął klucz ze drzwi za ſobą zpręrkości.

La groſſe clef d'un logis. Clavis laconica. *Plaut.* Wielki klucz od wrot, álbo od kamienicy.

LA CLEF *d'une voute, ce qui la ferme.* Teſtudinis concluſura. *Vitr.* KLUCZ od ſklepu zamknięcie.

CLEF ſe dit encore (*des principes qui donnent ouverture & facilité d'entrer en quelque connoiſſance.*) Via ad ſcienti-

as aditus, ûs. KLUCZ ſię mowi ieſzcze o początkach ktore ułatwiaią y otwieraią poięcie iakiey rzeczy.

CLEF ſe dit au figuré (*des villes fortes, qui ſont ſur les frontieres d'un Royaume, & qui en défendent l'entrée.*) Regni clauſtrum. *Cicer.* KLUCZ ſię mowi niewłaśnie o miaſtach obronnych na pograniczu państwa iakiego, y ktore przyyścia nie dopuſzczaią.

CLEMENCE, ſubſt. f. *on prononce* clemence. (*Douceur, miſericorde dont on uſe envres les criminels.*) Clementia. ŁASKAWOSC, Łagodność miłoſierdzie politowanie nad przewinionemi, álbo winowaycami.

Vſer de clemence. Uti clementiâ. *Cic.* Łaſkawością ſobie poſtąpić, łaſkawosci zażyć.

Avec clemence, avec douceur. Clementer. *Cic.* Łaſkawie, litościwie.

CLEMENT, (*on prononce* clemant.) m. CLEMENTE, fœ. adject. (*Doux, miſericordieux.*) Clemens. *Cic.* ŁASKAWY, łaſkawa, litościwy.

(Ce mot vieillit, & ne ſe dit qu'au maſculin.) To ſłowo w Francuſkim ſtarzeie ſię y ſie mowi ſię tylko wmęſkim rodzaiu.

CLEMENTINES, ſubſt. f. pl. *on prononce* clementines, (*C'eſt la partie du Droit Canon compoſée de la Conſtitution du Pape Clement V.*) Clementinæ Conſtitutiones. KLEMENTYNY ieſt to część prawa Duchownego ktora ieſt złożona z uſtaw Klemenſa V. Papieża.

CLEPSYDRE, f. (*Horloge d'eau.*) Clepſydra. *Cic.* KLEPSYDRA ciekący zegar.

CLERC, ſubſt. m. *on prononce* cler, *qui ſignifioit* en vieux Gaulois *un homme de lettres*. Vir literatus. *Cic.* **Le contraire* Vir illitteratus. *Vn homme qui n'eſt pas un grand clerc.* CZŁOWIEK uczony ſtaroświecką Francuzczyzną. *Przeciwna ieſt niedouczony, nie bardzo uczony.

CLERC ſe prend auſſi pour *Vn apprenti, & pour celuy qui ne ſçait pas ſon métier*. Homo rudis ac tiro. *Cic.* ZNACZY też [illegible] w kunſzcie iakim y takiego ktory ieſzcze w kunſzcie iakim ieſt nowy y nie douczony.

CLERC *tonſuré*. Clericus, ci, m. KLERYK ſtrzyżony na duchowieńſtwo.

CLERC *de Procureur & des autres Officiers de juſtice.* Scriba. **Clercs du greffe.* Actorum conſcriptores. AIENT, Piſarek Patrona lub inſzych urzędnikow ſądowych. * Ci co piſzą w grodzie, Kancelaryſtowie.

ON DIT proverbialement, *Faire un pas de clerc, Faire une fauſſe démarche*, ou *quelque faute par ignorance* Errare. Allucinari. *Cicer.* TO przyſłowie Francuſkie znaczy pomylić ſię iako czynią ci co ſą nowotni w iakim rzemieśle álbo kunſzcie.

CLERICATURE, ſubſt. f. (*La dignité de Clerc tonſuré.*) Clerici dignitas. KLERYCKI ſtan ſtopień tego ktory ieſt na kleryka poſtrzyżony.

CLERGE', ſubſt. m. (*Aſſemblée ou le corps des Eccleſiaſtiques.*) Cleri, ordo. DUCHOWIENSTWO, Zebranie duchownych oſob.

CLERI, (*Ville de l'Orleannois.*) Cleriacum. KLERYAK, Miaſto Orleanenſkie.

CLERMONT, (*Ville capitale & Epiſcopale d'Auvergne.*) Claromontium in Arvernis. *Sidon. Apoll.* KLERMONT, Miaſto głowne y Biſkupie Arwenii.

De Clermont en Auvergne. Claromontanus. (in Arvernis.) Klermontſki w Arwernii, *álbo* klermontanin.

CLERMONT *en Bauvoiſis*, (*Ville de Picardie qui eſt du gouvernement de l'Iſle France.*) Claromontium in Bellovacis KLERMONT w Belowacenſkim, Miaſto Pikardyi, należące do Gubernatoryi Wyſpy Francuſkiey.

De Clermont en Beauvoiſis. Claromontanus. (In Bellovacis) Klermontſki z Belowaceńſkiego, *álbo* Klermontanin.

CLERMONT *en Argonne*, (*Ville dans le Duché de Bar & du Dioceſe de Verdun.*) Claromontium in Virdunis. KLERMONT w Argonnie, Miaſto w Xięſtwie Barſkim Dyecezyi Werdunſkiey.

Qui eſt de Clermont en Argonne. Claromontanus, a, um. Kleromontańſki z Argonny, *álbo* Klermontanin.

CLERVAUX, (*Ville du Comté de Bourgogne, & Abbaye en Champagne.*) Clara-Vallis. KLARWAL, Miaſto Hrabſtwa Burgundſkiego y Opactwo w ſzampanii.

CLEVES, (*Ville capitale du Duché de meſme nom entre la Meuſe & le Rhin.*) Clivia. KLIWIA, Miaſto głowne Xięſtwa

ſtwa tegoż Imienia między Mozą y Rhenem rzekami.

CLIENT, m. CLIENTE, (*on prononce* cliant.) Cliens, entis, m. *Cic.* PODPADAIĄCY pod kogo, rękodayny rękodayna.

(C'eſtoit chez les Romains un pauvre Citoyen qui ſe mettoit ſous la protection d'une perſonne puiſſante & accréditée, qu'il appelloit par relation ſon Patron. Ce patron aſſiſtoit le Client dans ſes beſoins, & le Client donnoit ſon ſuffrage au Patron, quand il briguoit quelque Magiſtrature.) Rękodayni u Rzymian byli ubodzy obywatele ktorzy ſię uciekali do zaſczytu y łaſki możnego iakiego Pana y powagi wiele maiącego, ktorego zwali ſwoim Opiekunem álbo Obrońcą, ten we wſzytkich potrzebach podeymował ſwoich rękodaynych, á rękodayni głoſy ſwoie dawali Obrońcy kiedy ſię ſtarał o urząd iaki.

CLIENT ſe dit maintement d'un *Plaideur*, (*qui a mis ſa cauſe entre les mains d'un Avocat pour le défendre.*) Cliens, entis. TERAZ klientem álbo pod Obrońcą będącym, ieſt ten ktory Patronowi iakiemu odda ſprawę ſwoię y prawne obrony.

CLIENTELLE, ſubſt. f. *on prononce* cliantelle. (*Protection que les grands Seigneurs de Rome donnoient aux pauvres Citoyens.*) Clientela. *Cic.* OBRONA, Opieka ktorą wielcy Panowie Rzymſcy dawali ubogim obywatelom. *Protek...*

CLIGNEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement des paupieres de l'œil qu'on ferme à demi.*) Nictatio. *Plin.* MRUGNIENIE, mruganie powiek oczu, mrużenie oka

CLIGNE-MUSETTE, ſubſt. f. (*Jeu auquel un de la compagnie ayant les yeux bandez, ou fermez cherche les autres.*) Veſtigatoris andabatæ ludicrum. SLEPA babka gra gdzie ieden w poſiedzeniu maiąc oczy zawiązane ſzuka drugich.

CLIGNER, V. act. (*Fermer l'œil à demi.*) Connivere. *Pli.* MRUZYC oczy.

Je n'ay point cligné l'œil cette nuit. Hac nocte ſomnum non vidi oculis meis *Ter.* Nie zmrużyłem oka tey nocy.

CLIGNOTER, V. neut (*Mouvoir ſouvent les paupieres.*) Nictare. Nictari. *Plaut.* MRUGAC oczami, często pomrugiwać.

CLIMACTERIQUE, m. & f *on prononce* climaterique **Année climacterique, Année dangereuſe à paſſer, comme l'année 49, 56 & 63.*) Ter pus climactericum *Plin.* Annus climactericus *Aul Gel.* KLIMAKTERYCZNY rok podeyrzany, niebeſpieczny do przeżycia iáko ſą 49, 56, 63.

CLIMAT, ſubſt. m. (*Differente ſituatation où l'on ſe trouve à l'égard du Ciel & du Soleil*) Clima. KRAY świata gdzie ſię kto rozmaicie znayduie względem obrotow niebieſkich álbo ſłońca y położenia nieba.

CLIN *d'œil*, ſubſt. m. (*L'action de cligner les yeux.*) Nictatio, *Plin.* MRUGANIE, mrugnienie oka.

Faire ſigne d'un clin d'œil à quelqu'un. Alicui nictare. *Pla* Dać znać komu mrugnieniem oka.

ON DIT *Dans un clin d'œil*, (*En un moment*) Puncto temporis Uno ictu oculi. abl. MOWIĄ we mgnieniu oka, w momencie.

CLIO, (*L'une des neuf Muſes ſelon les Poëtes, qui avoit le ſoin d'écrire les grandes actions des Heros*) Clio, genit cliûs. KLYO iedna z dziewięciu Muz według Poetow ktorey zabawa była piſać dzieła wielkich Bohatyrow

CLIQUETIS, ſubſt. m. (*Bruit des armes en ſe choquant.*) Armorum ſonitus. TENTEN, Brzęk ſzczęk broni biiąc ſię, y uderzaiąc iedna o drugą.

CLIQUETTE, ſubſt. f. (*Inſtrument fait de deux os ou de deux morceaux de bois qu'on bat les uns contre les autres*) Crepitaculum. KLEKOTKA rzecz zrobiona z dwoch kości álbo dwoch ſztuk drzewa ktore iednę o drugą uderzaią.

CLOAQUE, ſubſt. m. (*Eſgout dans lequel s'écoulent les immondices.*) Cloaca. *Cic.* WYCHOD ściek ſpadek gdzie ściekaią plugaſtwa.

CLOCHE, ſubſt. f. (*Piece de métal qui eſt ſuſpenduë, qu'on ſonne pour appeller les Peuples à l'Egliſe, ou pour quelque réjouïſſance publique.*) Cloca. DZWON ſztuka kruſzcu wiſząca w ktorą dzwonią dla zwołania ludzi do Kościoła álbo ná iáką uciechę powſzechną.

La cloche ſonne. Æs ſonat. Æs campanum ſonat. Dzwon dzwoni.

CLOCHE, (*Vaiſſeau qui a la figure d'une cloche.*) Teſtu, n. **Cloche de fer, de fonte.* Teſtu ferreum. **De verre.* Teſtu vitreum. *Catul. Plin.* DZWON Okręt ktory ieſt nákſztaſt dzwona. *Dzwon żelazny *dzwon odlewany. *dzwon ſzklanny

CLOCHE, (*Petites veſſies, ou ampoulles pleines de ſéroſitez, qui s'élevent aux pieds & aux mains, de trop de travail, ou de trop marcher.*) Puſtula, æ, f. *Juv.* ODCISKI, odtręty, ſkorka odrobiona álbo oddeptana iáko ſię przydaie ná ręku álbo ná nogach od wielkiego robienia álbo chodzenia.

CLOCHE s'employe proverbialement en ces phraſes. *Il eſt temps de fondre la cloche*, c'eſt à dire, *De finir une affaire, de prendre ſa derniere réſolution.* Jam tempus eſt rem iſtam conficere. *Plaut.* DZWON ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: *iuż też czas odlać Dzwon*: to ieſt czas co ſkończyć wziąć oſtatnią rezolucyą.

Il eſt eſtourdi, & penaut comme un fondeur de cloches, c'eſt à dire, *Il eſt confus & muet*, (*Il ne qu'une affaire, qui pouvoit eſtre bonne, a mal reuſſi à quelqu'un par ſa faute.*) Totus ſtupet, quod res ſuâ culpâ præter ſpem evenerit. *Zawiſt ſię y załąkł tak ten co dzwony oddewa*: Kiedy rzecz iaka ktora mogła dobrze poyść źle ſię uda komu przez właſną winę.

ON DIT, *Faire ſonner la groſſe Cloche, Faire parler le maiſtre, ou celuy qui a l'autorité d'une choſe.* Dominum auctoritatem advocare. MOWIĄ *zadzwonić w wielki dzwon*, to ieſt udać ſię w czym do Pana, álbo do tego ktory ma moc roſkazać y zwierzchność.

CLOCHER, ſubſt. m. *on prononce* cloché. (*Baſtiment fort élevé, ou une tour où l'on met les cloches.* Campanile, lis, neut. DZWONNICA budowanie wyſokie álbo wieża gdzie zaprowadzaią dzwony y záwieſzaią.

CLOCHER ſe prend auſſi pour *Vne paroiſſe, Egliſe.* Ædes ſacra, *Cic* Parœcia, *ou* Paræcia, æ, f. DZWONNICA, Dzwony ſię tez bierze za parafią zá Koscioł.

CLOCHER, V. n. (*Boiter, ne marcher pas droit.*) Claudicare. *Cic.* KULAWIEC nachramywać niedobrze chodzić.

ON DIT figurément. CLOCHER *dans les affaires*, ou comme l'on parle familierement, (*n'aller pas droit en beſogne*) Claudicare. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie náchramywać wſprawach, nie poproſtu ále oboiętnie ſobie w nich poczynać.

Ce diſcours cloche. Claudicat oratio. *Cic.* **Cette comparaiſon cloche, Son application n'eſt pas juſte.* Ex aliquâ parte claudicat comparatio *Cic.* Ta mowa chramie, to porownanie chramie to ieſt nie ſtoſuie ſię dobrze z ſtron oboyga.

ON DIT qu'*Il ne faut pas clocher devant les boiteaux*, pour dire qu'*Il ne faut pas reprocher à quelqu'un quelque défaut naturel* Noli ſuggillare mi erias alicujus. *Petr.* MOWIĄ że nie trzeba nachramować przed kulawym, to ieſt nietrzeba ni komu wyrzucać ná oczy niedoſko ałości iego.

A CLOCHE PIED, *Qui marche à cloche pied.* Suſpenſo altero pede incedens. O IEDNEY nodze, ten co chodzi o iedney nodze o kul.

CLOCHETTE, ſubſt. f. (*Petite cloche.*) Parvum Tintinnabulum. *Juv.* Nola. DZWONECZEK, dzwonek mały.

CLOISON, ſubſt. f. (*Séparation des chambres faite avec des ais ou de maçonnerie.*) Sepimentum. *Cic.* FORSZTOWANIE przepierzenie izby tarcicami álbo murem.

CLOISONNAGE, ſubſt. maſc. *le meſme que* CLOISON. PRZEPIERZENIE toż ſamo.

CLOISTRE, ſubſt. m. *on prononce* CLOITRE. (*Habitation fermee de murailles, où logent les Chanoines & les Religieux.*) Clauſtrum, tri, n. *Horat.* KLASZTOR mięſzkanie opaſane murem gdzie mięſzkaią Kanonicy y Zákonnicy.

CLOISTRE ſe dit particulierement (*d'un quarré de baſtiment compris en quatre galleries, ſous leſquelles on ſe promene*) Periſtylium, ii, n *Vitr.* KRUZGANEK Filary w koło maiący do przechadzania ſię, budynek ná ſłupach.

CLOISTRER, V act *on prononce* CLOITRER. (*Enfermer dans un Cloiſtre.*) Intra clauſtra tenere. *Hor.* ZAMKNĄC do Klaſztoru

CLOPINER, V. neut. (*Marcher avec peine, comme ſi l'on étoit boiteux.*) Claudicare, n. Z TRUDNOSCIĄ y zá ledwie chodzić ná nogi iákoby náchramuiąc drepcić.

CLOPORTE, ſubſt. m. (*Inſecte qui a pluſieurs pieds.*) Multipeda. STONOG robak co ma wiele nog.

CLORRE, V. act. (*Fermer, boucher.*) Claudere, act. acc. *Cic.* ZAMKNĄC, zátkać záwrzeć.

Clorre les paſſages à quelqu'un pour l'empeſcher de s'enfuir. Fugam alicui claudere. *Liv.* Zámknąć paſy komu áby nie uciekł.

CLORRE eſt quelquefois neutre, comme *Cette porte ne clot pas bien.* Non ſatis clauditur iſta janua. ZAMKNĄC czaſem w Francuſkim ſię kładzie bez wſzelkiego ſpadku, iákor drzwi nie dobrze ſię zamykaią. CLOR-

CLORRE, act. ſignifie auſſi, (*Faire une enceinte qui enferme quelque lieu, ou eſpace.*) Circumſepire, Circumdare, act. ZAMKNĄC znáczy też opaſanie iákie dać do koła dla zámknięcia mieyſca iákiego.

CLORRE ſe dit auſſi figurément, *Clorre une affaire*, (*La conclure, la terminer.*) Perficere, Finire, Abſolvere, Concludere, Terminare, act. acc. *Cic.* ZAMKNĄC ſię też mowi niewłaśnie: Zámknąć rzecz iaką zákończyć ią záwrzeć.

ON DIT, *Clorre*, ou *fermer la bouche à quelqu'un*, pour dire *l'empeſcher de parler.* Linguam alicui præcludere. Os occludere. *Plaut.* MOWIĄ zámknąć komu gębę, niedać mu gadać.

Il m'a clos la bouche par ſes raiſons, je n'ay pû luy rien répliquer, je ſuis demeuré muet. Mutum & elinguem me reddidit, *Cic. Plaut.* Zámknął mi gębę racyami ſwemi, niemiałem mu co odpowiedzieć, zániemiałem.

CLOS, m CLOSE, f ad act. (*Qui eſt fermé.*) Clauſus. *Cicer.* **Tenir quelqu'un clos & couvert.* Sartum tectum tenere aliquem. ZAMKNIONY, ZAMKNIONA. *Trzymac kogo w zámknięciu y ſchowaniu.

ON DIT, *Je n'ay pas clos l'œil, ou fermé l'œil de toute la nuit, Je n'ay pû dormir.* Somnum non vidi oculis meis hac nocte. *Ter.* MOWIĄ niezamknąłem oka przez całą noc niemogłem ſpać.

Se tenir clos & couvert, pour dire, *Ne ſe plus mêler des affaires, Vivre en repos.* Conferre ſe à tumultu in otium. Recedere in otia tuta *Cic. Hor.* Trzymać ſię w zamknięciu y ſchowaniu, to ieſt iuſz ſię w nic niewdawać, być na uſtroniu.

Se tenir clos & couvert, Ne point ſortir, Eſtre en quelque lieu ſeur. In tuto eſſe. Trzymać ſię w dobrym zamknięciu y ſchowaniu, być gdzie na mieyſcu beſpiecnym, áni z tamtąd niewychodzić.

LETTRE CLOSE, (*le ſecret d'une affaire, dans lequel on ne peut pénétrer.*) Res occulta, *ou* arcana, *ou* impervia. LIST ZAMKNIĘTY. ſekret iakiey rzeczy ktorego dociec niemożna

ON DIT encore, *Bouche cloſe*, (*parlant à celuy à qui on recommande le ſecret d'une affaire qu'on luy a confiée*) Tene linguam. Sis alter Harpocrates. MOWIĄ miey uſta zamknięte, álbo ięzyk zá zębami, mowiąc do tego komu kto iaki ſekret, zaleca w ſprawie iakiey ſobie powierzoncy.

(Harpocrate eſtoit le Dieu du ſilence, & on le repreſentoit tenant un doigt ſur ſa bouche.) Hapokrateſa miano za Boga milczenia y wyrażano go maiącego palec na uſta przyłożony.

CLOS, ſubſt. m. (*Enclos, lieu fermé de barres, ou de murailles.*) Clauſtrum. Sepimentum. *Plin.* Septum. *Colum.* ZAMknienie, oparkanienie, obſłonienie, ogrodzenie obmurowanie.

CLOSTURE, ſubſt. f. *on prononce* CLôTURE. (*Ce qui ſert à clorre & à fermer.*) Septum. Clauſtrum. Sepimentum. *Cic. Col. Lucr.* ZAMKNIĘCIE, płot, grodza, co ſłuży do zamknięcia.

CLOSTURE *d'un compte*, (*le Calcul, l'Arreſté.*) Clauſula. *Sen.* ZAMKNIENIE rachunkow, koniec, to naczym rachunki zoſtały.

CLOU, ſubſt. m. (*Petit morceau de fer qui ſert à attacher, ou à ſuſpendre.*) Clavus. **Vn clou à teſte.* Clavus capitatus. *Var* **Clou à crochet.* Clavus uncinatus, *ou* Clavus carus. **Gros clou* Clavus trabalis. *Cic.* CWIEK, Gwozdź ſztuka żelaza ſłużąca do przybiiania, álbo zawieſzania. *Cwiek z głowką. *Cwiek haczykowaty *Cwiek wielki.

Petit clou. Clavulus, li, n. *Var.* Cwieczek.

Attacher un clou à la muraille. Clavum in parietem figere. *Cic. Hor.* *(*Le contraire eſt* Refigere, *ou* revellere clavum. *Plin. Arracher un clou.*) Wbić ćwiek w ścianę. *Przeciwna ieſt: wyrwać, wyciągnąć ćwiek.

Enfoncer un clou dans la muraille. Clavum in parietem adigere. *Plin.* Wbić głębiey ćwiek w ścianę.

FICHER *le clou.* Clavum figere, *ou* pangere. *Horat. Liv.* WSCBIC ćwiek, włożyć ćwiek, wetknąć.

(Cerémonie qui ſe pratiquoit anciennement chez les Romains, où pour marquer chaque année le Preteur fichoit un Clou à la muraille du Temple.) Zwyczay ktory ſię odprawował co rok u Rzymian gdzie znacząc każdy rok, Woyt wtykał ćwiek w ścianę Kościelną.

ON DIT proverbialement, *Je luy ay bien rivé ſon clou, Je l'ay bien rembarré.* Sat illius retudi ſuperbiam. *Phed.* MOWIĄ przyſłowiem wbiłem mu ćwiek dobry, dałem mu do wtenu

Je n'en donnerois pas un clou à ſoufflet, Je n'en donnerois pas la moindre choſe. Iſtud non emam titivilitio. *Plaut.* Niedałbym za to ćwieczka złamanego, ſzpilki złamaney, nay-

mnieyſzey rzeczy bym niedał.

CLOU, (*Sorte d'apoſtume, ou de petit froncle.*) Clavus, Genus tuberculi, n. *Plin.* WRZOD ſzyſzka w ciele.

CLOU *de girofle.* Caryophylum, li, n. *Pun.* GWOZDZIKI korzenne.

CLOUER, V. act. (*Attacher avec un clou.*) Aliquid clavo figere. *Hor.* Cwickiem przybić.

Clouër un clou. Figure & pangere clavum. *Livius.* Wbić ćwiek.

Clouër des planches enſemble. Configere tabulas inter ſe. *Cat* Zbiiaćdeſki ćwiekami.

CLOUëR ſe dit figurement, comme *Il eſt cloué ſur les livres.* Caput de tabulâ non tollit. *Petr.* Aſſiduus eſt in literis. *Cic.* **Il eſt cloué ſur ſon ouvrage.* Operi totus incumbit, *ou* intentus eſt. PRZYBIIAC mowi ſię *niewłaśnie* iako: właśnie iak ćwiekiem przybity do kſiąg. *Właśnie iak ćwiekiem przybity przy pracy.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme a cloué la rouë de la fortune, (quand il a rendu ſa fortune aſſuree.)* Fixit clavum rotæ fortunæ. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek iaki ćwiekiem ſobie przytwierdził koło fortuny, kiedy ſobie ſzczęście ſwoie ubeſpieczył.

CLOUTIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fait des clous.*) Clavorum faber. TEN co ćwicki álbo ćwieczki robi, ćwiecznik.

CLUGNY, (*Abbaye du Duché de Bourgogne.*) Clunicum, ci, neut. KLUNIAK, Opactwo Xięſtwa Burgońſkiego.

De Clugny. Cluniacenſis & hoc Cluniacenſe, adject. Kluniacki, kluniacenſki.

CLYSTERE, ſubſt. m. (*Lavement, remede qui ſe donne par le fondement.*) Clyſter, teris, m. *Suet.* KRYSTERA, Płokanie lekarſtwo co ſię daie przez ſtolec.

COACEMENT, ſubſt. m. (*Cri des grenouilles.*) Ranarum clamor, oris, m. *Phed.* KRZEKANIE żab.

COACER, V. n. (*Crier comme les grenouilles.*) Canere, Clamore edere. *Plin. Phed.* KRZECZEC iák żaby.

COADJUTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui aide un autre dans ſes fonctions.*) Adjutor. Coadjutor. *Cic.* KOADIUTOR Pomocnik ten co pomaga drugiemu w powinnościach urzędu iego.

COADJUTRICE, ſubſt. f. (*Celle qui aide une autre dans ſes fonctions.*) Adjutrix. KOADIUTORKA Ta co pomaga drugiey w powinnościach urzędu iey.

COADJUTORERIE, ſubſt. f. (*Qualité de coadjuteur.*) Adjudoris munus. KOADJUTORYA, Urząd pomocnika, *álbo* Urząd pomagania.

COAGULATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle le ſang ou le lait ſe fige & ſe caille.*) Coagulatio. *Plin.* SCINANIE ſię iáko krew álbo mleko ſię zſiada y ścina.

COAGULER, V. act. (*Faire prendre, cailler ou figer le lait, le ſang.*) Coagulare, act. acc. *Plin.* ZSIADŁE mleko robić, álbo ſcinać ſię zſiadać mleku, krwi.

COBLENTZ, (*Ville en Allemagne ſur le Confluent de la Moſelle & du Rhin.*) Confluentia. KOBLENC Miaſto Niemieckie tam gdzie ſię zbiegaią razem Mozela y Rhen.

COCAIGNE, *ou* COCAGNE, ſubſt. f. comme *Vn païs de Cocaigne*, (*où les habitans vivent heureux & ſans rien faire.*) Fertile ſolum, *genit.* fertilis ſoli, n. ZYZNOSC żyzny, iako kray żyzny gdzie ludzie maią wſzyſtko bez pracy.

(On a nommé le Haut Languedoc, un Païs de Cocaigne, à cauſe de certains petits pains de paſtel, qui ne viennent que dans des terres fertiles, & dont on y fait un fort grand trafic, & cinq ou ſix recoltes par an.) Nazwano wyżſzą Okcytanią Kraiem żyzności, dla farbowniku, álbo urzetu: ktory ſię nierodzi chyba ná bardzo urodzaynych polach, á z tego tam wielki handel prowadzą y dwa álbo trzy razy go zbieraią do roku

COCATRIX, ſubſt. m. (*Eſpece de Baſilic, qui s'engendre dans les cavernes & dans les puits.*) Baſiliſcus. RODZAY Bazyliſzkow ktory ſię lęże w iáſkiniach y ſtudniach.

COCHE, ſubſt. m. (*Sorte de voiture publique à quatre rouës pour aller d'une province en une autre.*) Carpentum viatorium, i, neut. PODROZNA Kareta poſpolita o czterech kołach do iazdy w drogę z iednego kraiu do drugiego.

COCHES *d'eau*, ou *par eau*. Epibades, adum, f. plur. *Vlp.* ŁODZ nákryta, powoz wodny.

COCHE, f. (*Entaille qui ſe fait dans un morceau de bois, pour marquer la quantité de pain ou de vin qu'on a pris.*) Crena, æ, f. *Plin.* KARB nárzynanie ná drewnie dla znáczenia wiele chleba, álbo wina ſię wzięło.

COCHE, (*Vieille truye fort graſſe qui a porté.*) Porca effœta.

ta:æ,f. *Hor.* SWINIA ſtara co ſię proſiła,maciorka.

§. COCHE-MAR,ſubſt.maſc.(*Etouffement qui prend en dormant, cauſé par des vapeurs de ratte.*) Suppreſſio nocturna. *Plin.* MORA Duſzenie przypadaiące ſpiącemu,pochodzące od wiatrow w ſledzionie

COCHENILLE,ſubſt.f.(*Graine d'un arbre qui reſſemble à une eſpece d'yeuſe ou de houx,qui produit la graine d'écarlate.*) Granum infectorium. Coccinilla,æ,f. SZARŁATNE iagody owoc drzewka álbo mołey chroſciny podobney do więzożołdu, á rodzi ziárnka ſzarłatne to ieſt ziarnka Farbierſkie.

(C'eſt auſſi une eſpece de ver apporté des Indes depuis quelques années, dont le ſang fait une belle couleur de pourpre) Także ſię názywaią ſzarłatne robaczki ktore : iedaw[illegible] cz[illegible]ſow z Indyi przynieſiono ktorych krew bardzo piękną ſzarłatną farbę czyni.

COCHER,ſubſt.m.(*Qui conduit un coche ou carro[illegible].* Carpentarius.Eſſedarius,ii,m.Auriga,æ,m.*Ovid.* Rhe[illegible],i,m. *Cic.* WOZNICA powoźnik co woz álbo karetę iaką prowadzi

COCHEVIS, ſubſt.maſc. (*Petit oiſeau de la groſſeur d'une alouëtte.*) Alauda caſſita, æ,f. DZIERLATKA ptaſzek mały wielkości ſkowronka.

COCHIN, (*Royaume & ville dans le païs de Malabar aux Indes Orientales.*) Cocinum,i,n.KOSZYN albo koczyn Kroleſtwo y Miaſto w kraiu Malabarow w Indyach w[illegible]ic[illegible].

LA COCHINCHINE, (*Autrefois Prov[illegible] de la C[illegible]e, maintenant Royaume.*)Cocincina,æ,f. KOSZYNCHINA álbo Koczynchyna niegdyś Prowincya Chyny á teraz Kroleſtwo

COCHON,ſubſt.m.(*Animal qu'on engraiſſe & qu'on appelle Pourceau.*) Porcus. Porcellus. *Var. Plaut.* SWINIA beſtya do karmienia ktorą názywaią wieprz.

Cochon de lait, qui tette encore. Porcus lactens,maſc.*Colum.* **Cochon qui ne tette plus.* Porcus à lacte depulſus.*Var.* Proſię proſiątko. *Proſniak ſporſzy.

Cochon engraiſſé. Porcus ſaginatus. *Prop.* Wieprz karmny.

*De cochon.*Porcinus,a,um.*Plant.* Wieprzowy.

*Qui vend de la chair de cochon.*Porcinarius,ii,maſc.*Plaut.* Wieprzowiny przekupień, rzeźnik.

L'engrais des cochons. Porculatio, onis,f. *Var.* Wieprzow karmienie.

ON DIT proverbialement (*d'une perſonne qui ne fait que boire & manger.*)*C'eſt un Cochon à l'auge.* Sus in harâ.Pingui omaſo tentus. MOWIĄ przyſłowiem o tym co tylko ie y piie: Jeſt to wieprz w karmniku,álbo w chlewie.

COCHONNÉE, ſubſt. f. (*La quantité de cochons qu'une truye a d'une portée*)Porcinus fœtus.maſc. OPROSZENIE, wiele razem proſiąt ma świnia zá iednym oproſzeniem.

COCHONNER, V.act. (*Faire de petits cochons*) Fœtum porcinum ponere.*Phæd.Plin.* PROSIC ſię,oproſić ſię.

COCTION,ſubſt.f.(*La cuite des aliments ou des humeurs.*) Coctio,onis,f. *Plin.* GOTOWANIE iedzenia, álbo humorow

*Faire la coction,(terme de Medecine.)*Facere coctionem,*ou* concoctionem. Trawić,czynić konkocyą.

COCU, ſubſt. maſc (*Ce uy dont la femme s'abandonne à d'autres.*) Cuculus,li,maſc. Cujus uxor limat caput cum altero. *Plaut.*Curruca,æ,f.*Juv.* (*par alluſion à cet oiſeau qui nourrit les petits d'un autre.*) PIEGZA,ten ktorego żona zdradza,z kim inſzym ſię chowaiąc; ná podobieńſtwo tego ptaka ktory cudze wyſiada,y karmi.

(Mot bas & de la converſation.) Słowo podłe mowy potoczney.

CODE, ſubſt.m. (*Compilation ou recueil des loix & conſtitutions des Empereurs d'Orient fait par l'ordre de Ju[illegible]n*) Juſtinianus Codex, *genit* Codicis Juſtiniani,m. KSIĘGA zebranie wſzyſtkie praw álbo uſtaw Ceſarzow Wſchodnich maiąca w ſobie; zebrana z roſkazu Juſtyniana Ceſarza.

(Il eſt compris en XII. livres, qui font la ſeconde partie du Droit Romain ou du Droit Ecrit.) Zámyka w ſobie XII. kſiąg, y to ieſt wtora część prawa Rzymſkiego, álbo prawa Swieckiego piſanego.

CODICILLE,ſubſt.m.(*Ecrit par lequel une perſonne déclare ſa derniere volonté.*)Codicillus,li,m.*Vlp.*Kſiążeczki,tábliczki, Piſmo ktorym kto wyraża oſtatnią wolą ſwoię.

COEFFE,ſubſt.fœm.*on prononce* coiffe.(*Couverture legere qu'on met ſur la teſte.*)Capitis leve tegmen. NAKRYCIE lekkie ná głowę, záſłona *kwef.*

Vne coëffe de femme. Calantica,cæ,f.*Cic.* Reticulum,i,neut. *Juv.* Nákrycie białogłowſkie nágłowę,podwiyka,czepiec,ſiatka, zaſłona, *kwef.*

Mettre, ou *prendre ſes coëffes.* Aptare calanticam capiti. Wdziewać czepiec, ná głowę brać kwef.

COËFFE, (*Peau qui couvre les inteſtins.*) Omentum.ti,n. *Juv.* CZEPEK, ſiatka, błona okrywaiąca wnętrzności.

COËFFE,(*Enveloppe d'un enfant dens le ventre de ſa mere, & dont quelque-uns viennent coëffez en naiſſant.*) Tunica. CZEPIEC przyrodzony błona otaczaiąca płod we wnętrznościach matki, y w ktorey ſię czaſem dzieci rodzą.

ET DE Là on dit qu'*Vn enfant eſt né coëffé*,pour dire qu'*Il eſt fortuné & heureux en tout.* Dives admodum & honoribus auctus in cunabulis. *Bud.* Y ZTĄD pochodzi że mowią to dziecię w czepku ſię urodziło, to ieſt: ſzczęśliwy ieſt we wſzyſtkim.

(L'Italien dit *Naſcer veſtito,* ou *Naſci veſtitum.*) Włoch mowi *rodzić ſię odzianym.*

COEFFER,V.act.(*Couvrir,*ou *parer ſa teſte.*)comme *Cette perruque, ce chapeau vous coëffe bien.* Decet,*ou* convenit tibi hæc cæſaries, hic pileus. UBIERAC ſię ná głowie ſtroić ſię przyſtoynie; iáko tá peruka,ten kapeluſz dobrze ci przyſtoi.

Les femmes ſe coëffent de nuit. Mulieres induunt ſe calanticâ nocturnâ. Białogłowy ná noc ſię ná głowie ubieraią.

COËFFER,(*Ajuſter la teſte & les cheveux d'une femme.*) Comere,act.acc. Crines aptare.*Ter.* STROIC ubierać głowę białogłowſką.

SE COËFFER *au miroir.* Ad ſpeculum caput fingere. USTROIC ſię w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes ſe coeffent en rubans. Implicant vittis comas [illegible] *T[illegible]* **En cheveux.*Crinibus.**En diamants.*Gemmis & unionibus. Białogłowy ſię ſtroią ná głowie w wſtęgi. *W włoſy ſame. *W dyamenty.

COËFFER, ſe dit auſſi *des bouteilles* (*qu'on bouche bien avec de la [illegible],du liege,de la poix,du plaſtre,comme anciennement*) Stupâ, ſubere, pice,gypſo, lagenas obturare. *Plaut.* USTROIC mowi ſię w Francuſkim o flaſzach zámiaſt zátkać y dobrze opatrzyć z wierzchu pakułami, korkiem, ſmołą gipſem iako u dawnych.

Il coëffoit des bouteilles qui eſtoient vuides,de peur qu'on ne découvriſt qu'il les eût vuidées en cachette. Lagenas inanes o[illegible]ſignabat, ne dicerentur inanes fuiſſe, quæ furtim eſſent ex[illegible]æ. *Plaut.* Zátykał zaſmalał flaſze prożne, áby nie poznáno że ie pokryomu wyprożniał.

COËFFER ſe dit figurément en choſes morales,(*S'enteſter ſe preoccuper en faveur de quelqu'un,ou d'une choſe.*)Aliquem in animum inſtituere, act. *Ter.* STROIC, uſtroić mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow zámiaſt uprzątnąć ſobie co w głowie,o kim,álbo oczym.

SE COËFFER *d'une opinion.*Animum opinione imbuere. *Cic. Liv.* USTROIC ſobie uprzątnąć ſobie w głowie zdanie iakie.

Ce vieillard s'eſt coëffé de ſa ſervante. Hic ſenex, in animum ancillam ſuam inſtituit, *ou* ancillæ amore captus eſt. Ten ſtarzec záprzątnął ſobie głowę dziewką ſwoią.

Ce jeune homme s'eſt coeffé d'un froc,il s'eſt fait Religieux, il s'eſt jetté dans un Couvent Cucullum hic adoleſcens induit. Ten młodzieniec uſtroił ſobie głowę kapturem, zoſtał mnichem, wſtąpił do Klaſzora.

COËFFER ſignifie auſſi quelquefois *Enyvrer.*comme *Il l'a coëffé,il l'a enyvré.*Hunc vino depoſuit.*Plaut.* USTROIC ſię też mowi zámiaſt upoić, iáko uſtroił go,upoił.

Se coëffer, s'enyvrer. Invitare ſe ſe in cœnâ pluſculum. *Plaut.* Uſtroić ſię podpić ſobie.

ON DIT populairement & figurément,COËFFER *ſa femme comme il faut,* (*la bien battre, la regaler comme il faut.*) Depexam dare uxorem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ potocznie w Francuſkim, uſtroić żonę ſwoię nálężycie,wyczeſać ią pobić ią dobrze,utraktować ią.

COEFFEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui gagne ſa vie à coëffer les Dames.*) Ciniflo, onis,m. *Plaut.* TEN co żyie z tego że ſtroi ná głowie Panie, Kędziornik.

(C'eſtoient des Valets de chambre deſtinez à friſer les cheveux de leurs Maitreſſes, avec des fers qu'ils faiſoient chauffer dans des pots de terre faits exprès,qu'on rempliſſoit de cendres chaudes.) Byli to ſługy izdebni od ſtroienia y trefienia włoſow Paniom żelaſkami rozgrzewanemi w gorącym popiele.

COEFFEUSE,ſubſt.f.(*Celle qui coëffe.*)Comarum ornatrix *Suet.* BIAŁOGŁOWA od ſtroiu.

COEFFURE,ſubſt.f. (*Ornement de teſte.*)Comarum ornatus. STROY ná głowie, ſtroy głowy.

CO-

COEUR,ſubſt.m.(*Partie noble de l'animal,qui eſt le principal organe de la faculté vitale, & le principe & le ſiege de la chaleur naturelle.*) Cor, *genit.*cordis,n.*Cic.* SERCE żácna część bydlęcia y zwierząt náypierwſzy inſtrument życia początek y znák ciepła przyrodzonego.

*Il a des battemens,*ou *des palpitations de cœur,*(*le cœur luy bat, luy palpite.*) Cor illi ſalit, *ou* palpitat, *ou* micat. *Plaut.* **Le meſme a dit* Cor facit artem ludricam, *Le cœur danſe, ſaute.* Serce mu biie cierpi drzenie ſerca bicie. *Toż ſamo ſerce mu ſkacze drga.

Le cœur me fait mal, ſoutenez moy la teſte. Animo malè fit, contine quæſo caput. *Plaut.* Zle mi nie zdrowo trzymać mi głowę.

La chaleur fait manquer le cœur. Anima deficit per æſtum. *Caſ.* Od gorącości uſtaie ſtałe ie ſerce.

CœUR ſe dit quelquefois pour *l'eſtomac,*ou *la partie où ſe fait la digeſtion qui donne des forces au cœur,*ou *les autres operations.* Cor,n.Stomachus,chi,m.Anima,æ,f.Animus.i,maſc. *Celſ.* SERCE ſię czaſem bierze zá żołądek álbo tę część ktora trawi y ſił dodaie ſercu lub inſze ſkutki ſprawuie w nim.

Cette graiſſe luy eſt demeurée, ou *s'eſt fixée ſur le cœur,*(*luy a fait bondir le cœur, ſoulever le cœur.*) Iſta pinguedo movit, *ou* excitavit illi ſtomachum.*Plin.* Ta tłuſtość oſiadła mu ná ſercu okrzepła ckliwość mu ná ſercu uczyniła.

Il a de la bile dans l'eſtomac qui luy a fait tirer au cœur, ou vomir toute la nuit. Bilis in ſtomacho illi fecit, *ou* invitavit, *ou* movit vomitus. *Plin.* Ma żołć w żołądku ktora mu przez całą noc nudności ſerdeczne y wymioty ſprawiła.

Il luy faut donner quelque choſe,qui luy faſſe revenir le cœur. Aliquo remedio marceſcentem, *ou* ruentem ſtomachum reficere,*ou* recreare oportet.(*ſeſ expreſſions ſont d'Horace.*) Trzeba mu dać co na orzezwienie ſerca na poſilenie żołądka.

CœUR ſignifie *Vigueur, force, courage.* Animus Virtus, Pectus.*Cic.* SERCE znáczy męſtwo odwagę cnotę.

Vn grand cœur. Animus magnus & erectus, Ingens animi. *Tacit.* Ingentis ſpiritûs. *Liv.* Wielkie ſerce wielkiego ſerca człowiek.

Avoir du cœur. Animo forti, *ou* erecto & excelſo eſſe. *Cic.* Być ſerca dobrego.

Vous avez du cœur de la conduite & de la fermeté dans la bonne comme dans la mauvaiſe fortune. Eſt tibi animus rerumque prudens ſecundis temporibus, dubiiſque rectus. *Hor.* Maſz wielkie ſerce ſtałość y męſtwo tak w złey iáko y w dobrey doli.

Donner du cœur à quelqu'un. Dare alicui animum.*Cic.* Serca komu dodawać.

Se faire du cœur. Sibi facere animos. *Liv.* Dodawać ſobie ſerca.

Remetre le cœur au ventre à une perſonne, comme l'on parle populairement, *Luy redonner du cœur.* Revelare alicui animum.*Ter.* Wrocić ſerce komu w wrącić mu go názad do pierſi iáko,potocznie mowią przywrocić mu iego odwagę.

Temoigner avoir du cœur Speciem animi præ ſe ferre.*Liv.* Pokazywać że kto ma dobre ſerce.

CœUR *laſche,* Abiectus animus.* *Qui n'a point de cœur,qui a le cœur laſche.* Qui animo fractior eſt. *Cic.* SERCE podłe nikczemne. *Człowiek bez ſerca nikczemnego ſerca geniuſza podłego.

*Vn cœur de bronze,*ou *Vn cœur dur & impitoyable,Vn cœur de rocher.*Cor ahenum,*ou* lapideum, *genit.*cordis aheni,*ou* lapidei,n.*Stat.* Serce ſkaliſte nieużyte, twarde okrutne.

Il a le cœur bien placé. Huic eſt cor modeſtè ſitum. *Plaut.* Ma ſerce dobrze położone,álbo ułożone.

ON DIT,*Il a le cœur haut & la fortune baſſe.* Altiores gerit animos, ſed eſt fortunâ humili. *Tacit.* MOWIĄ ma ſerce gorne,ále fortuna uboga.

Pour peu que vous ayez le cœur bien placé, pour peu que vous ayez du ſang aux ongles (comme l'on parle familierement) *vous n'aurez non plus d'eſtime pour luy que pour de la bouë.*Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris eum facies, quàm lutum *Petr.* Jeżeli bynaymniey maſz co ſerca álbo krwi w ſobie (*jako poſpolicie mowią*) za błoto nizacz go poczytaſz.

ON DIT proverbialement, *Contre fortune, bon cœur,* pour dire, que *C'eſt dans l'adverſité qu'il faut témoigner plus de cœur & de courage.* Standum eſt contra res adverſas. *Horat.* MOWIĄ w nieſzczęściu nietrzeba tracić ſerca, to ieſt że ſię mężnie y odważnie w złym razie pokazać trzeba.

*Perdre cœur.*Animo concidere.*Caſ. ou* deficere.*Cic.* Stracić ſerce.

*Ils ont manqué de cœur.*Defuit illis animus.*Cic.* Serca niebyło,ná ſercu im ſchodziło ſerca nie mieli.

CœUR ſe dit particulierement *de l'eſprit,de l'ame,de l'affection, de la tendreſſe & de la bonne-volonté.* Animus, i,m. Voluntas,atis,f. Studium,ii,n. Mens,Pectus.*Cic.* SERCE ſię oſobliwie mowi o umyśle o Duſzy o żądzy o przychylności do kogo y dobrey chęci.

Vous connoitriez mieux les ſentimens de mon cœur, ſi vous eſtiez à Rome. Tibi multo notior atque illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi Romæ fuiſſes. *Cicer.* Lepieybyś ſerca mego ſzczerość poznał gdybyś był w Rzymie.

Son cœur eſt tout à moy, comme le mien eſt tout à luy. Meus eſt illius animus, quando meus illius eſt. *Ter.* Serce iego całe ieſt moie, tak iáko ſerce moie ieſt całe iego.

Vous vous trompez, ſi vous croyez que je ne ſçache pas ce qui ſe paſſe dans voſtre cœur. Erras, ſi tui animi me ignarum eſſe putas.*Tee.* Myliſz ſię, ieżeli rozumieſz, że nie wiem co ſię w ſercu twoim dzieie.

Vn cœur ouvert. Apertus animus. Apertum pectus. *Cicer.* Serce otwarte.

Il a le cœur ouvert, comme l'on parle dans le familier,*Il porte ſon cœur ſur ſes levres.*Apertus eſt illius animus, & totus ſe patefacit.*Cic.* Ma ſerce otwarte iáko mowią poſpolicie ſerce w uściech ma,y na ięzyku.

*Dire ce qu'on a ſur le cœur,*ou *dans l'eſprit, Découvrir ſes penſées.* Intimos animi ſenſus aperire.Animum aperire.Animi ſenſa expromere. Aperire ſe. *Cic. Ter.* Expromere quod ſentias. *Liv.* Expromere pectore conſilia.*Plaut.* Powiedzieć co kto ma na ſercu, álbo w myśli, zwierzyć ſię komu myśli ſwoich.

Ouvrir ſon cœur à quelqu'un, ſe découvrir à luy. Se alicui aperire.Totum ſe alicui patefacere.*Cic.* Detegere ſtomachum. *Plaut.* Otworzyć,ſię z ſercem przed kim,odkryć mu ſię całe.

Connoiſtre quelqu'un dans le fonds du cœur, dans l'ame, le connoiſtre intimement. Penitus aliquem cognoſcere.*Cic.* Znać kogo wſkroś aż do ſerca.

Parler cœur à cœur. Aperto pectore colloqui. *Plaut.Cicer.* Mowić poufale z kim z ſzczerego ſerca.

*Je dis librement ce que j'ay ſur le cœur.*Ut animus eſt,eloquor. *Plaut.* Wymowię álbo powiadam beſpiecznie to co mam na ſercu.

*Aimer du fonds du cœur,*ou *du meilleur de ſon cœur.*Ex animo ſincereq; diligere.*Cic.* Kochać z całego ſerca.

De bon cœur, du bon cœur, du fonds du cœur. Ex animo. Animo libenti. *Cic.* **Je le feray de bon cœur.* Id faciam lubens,*ou* libenter.*Ter.**(*Le contraire eſt,* Invito animo. Ægrè. adv.*Cic. A contre-cœur.*) Z ſerca, całym ſercem z miłą chęcią. *Uczynię rad z ſerca. *Przeciwna ieſt, nie rad czynię,z oporem,przeciwko chęci ſwoiey.

Sans partager ſon cœur, ni ſes affections. Integro corde. Niedzieląc ſię ſercem ani chęciamy.

*Il n'a le cœur qu'à la cuiſine.*Studio culinæ tenetur.*Cic.***Il a le cœur à l'eſtude.*Studiis tenetur.*Cic.* Serce iego w kuchni wſzyſtkie. *ſerce w naukach.

CœUR ſe dit encore *des autres paſſions de l'ame.*comme *Il ne faut pas tenir,*ou *garder ſon cœur, ſa colere,ſon reſſentiment contre ſon ami.* Tenere iram, *ou* iracundiam contra amicum non oportet.*Cic.* SERCE ſię mowi y o inſzych paſſyach. Iako; nietrzeba chować ſerduſzka to ieſt gniewu przeciwko przyiacielowi.

Cét homme eſt à la joye de ſon cœur,au comble de ſes deſirs. Cor illius lætitiâ cumulatur *Cic.*Ten człowiek ieſt w ſerdecznym ukontentowaniu,doſzedł mety pragnienia ſwego.

Décharger ſon cœur, déclarer ce qui nous fait de la peine. Quod nos angit, alicui aperire. Ulżyć ſercu ſwemu wymowić ſię z tym co nas dolega.

Décharger ſon cœur contre quelqu'un Omne acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić przeciwko komu wſzytko co kto ma na ſercu.

Il a le cœur gros, Il eſt fort faſché. Dolet quàm maximè. Totus eſt in fermento *Cic. Plaut.* Serce ma obciążone przeciwko komu,gniewa ſię na kogo niezmiernie.

Il vous fait mal au cœur,il vous faſche de voir une fille mieux ajuſtée que vous. Tibi cor dolet,ſi quam ornatam meliùs te conſpexeris mulierem. *Plaut.* Serce cię boli widzieć oſobę iaką lepiey uſtroioną nad ſiebie.

Cet

Ces paroles me percent le cœur, me tuent. Illæ voces me exanimant. *Terent.* To mi ſerce rani te ſłowa mię zabiiaią.

Rire en ſon cœur, ou en ſoy meſme. Ridere in ſtomacho. Gaudere in ſinu. *Cic.* Smiać ſię w duchu w ſercu u ſiebie ſam w ſobie.

CœUR pour *La memoire*, comme *Apprendre quelque choſe par cœur* Diſcere aliquid memoriter. **Dire, reciter une choſe par cœur.* Aliquid memoriter pronuntiare. *Cic.* **Retenir par cœur* Memoriâ aliquid tenere. *Cic.* SERCE za pamięć iako uczyć ſię na pamięć. *Mowić, co powiadać. *Umieć napamięć

CœUR, (*Le milieu d'une choſe, d'un lieu.*) Umbilicus, ci, m. *Liv.* Medium, ii, n. *Cic.* SERCE, ſrzodek czego.

Au cœur de l'Eſté. Mediâ æſtate. Summâ æſtate. *Cic.* **Au cœur de l'hiver, ou au milieu de l'hiver.* Frigoribus mediis. abl. *Cic. Virg.* W ſrzod lata. *W ſrzod zimy.

Le cœur de la Grece, le milieu de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzodek Grecyi.

LE CœUR *de l'Arbre.* Arboris medulla, æ, f. SRZODEK, drzeń Drzewa.

A CœUR, pris adverbialement, comme *Prendre une choſe à cœur.* Advertere aliquid graviter. *Terent.* ** Tu n'as rien plus à cœur que cela.* Id tibi antiquiſſimum eſt. Id maximè tibi eſt cordi. *Horat.* DO SERCA, w ſerce, w pamięć, przyſłownie wziąć ſobie co w pamięć w myśl w uwagę. *Nic niemaſz tak bardzo w myśli iako to.

A CœUR *jeun, ſans avoir rien pris.* Jejunus, a, um. *Plaut.* NA CZCZO, nic w gębie nie miawſzy.

ON APPELLE auſſi (*Vn bon amy.*) *Mon cœur, Mon petit cœur.* Meum corculum. Mea anima. *Ter. Plaut.* NAZYWAIĄ przyiaciela dobrego moie ſerce. Moie ſerdeńko.

ON DIT, *Se donner à cœur joye d'une choſe.* comme *Quand je n'ay rien de bon, je me contente d'un petit repas; mais ſi-tôt que je trouve de bons morceaux, je m'en donne à cœur joye*, ou pour parler trivialement, *Je m'en donne par les barbes*, ou *par les babines.* Parvula laudo, cùm deficiunt; verùm ubi quid melius & unctius, id totum aſſumo & devoro. *Hor.* MOWIĄ Pozwolić ſobie całym ſercem. Iako, kiedy nic niemam dobrego przeſtaię na małey rzeczy, ále iak na co do[...] pozwolę ſobie z duſzy z całego ſerca, álbo iako pow[...] pozwolę ſobie poty, po uſzy.

COFFIN, ſubſt. m. (*Petite corbeille, ou panier qui ſert particuliérement à ſerrer les fruits.*) *Il vient du Latin* [...], i, m. *ou de l'eſpangol* Cophino, *qui ſignifie un Cabas de figues & de raiſins.* KOSZYK na frukta, na owoce.

COFFRE, ſubſt, m. (*Meuble en forme de caiſſe qui ſe ferme avec un couvercle & une ſerrure*) Arca, æ, f. *Cic.* SKRZYNIA ſprzęt nakſztałt lady zamykany wiekiem y zamkiem.

Coffre couvert de cuir. Riſcus, ci, m. *Ter.* Skrzynka ſkurą powleczona, macloch kufer baul ſeper.

Coffre à ſerrer les habits. Arca veſtiaria, æ, f. *Catul.* Skrzynia na ſukien ſchowanie ſeper.

ON DIT qu'*Vne fille eſt laide, mais belle au coffre*, c'eſt à dire qu'*Elle a une groſſe dot.* Deformis naturâ eſt, ſed dote formoſa, *ou* formoſior. MOWIĄ ſzpetna ieſt z urody, ále [...]kna w ſykatule to ieſt że ma dobry poſag.

COFFRE *fort ou ferré.* Arca ferrata, æ, f. *Juv.* SKRZYNIA mocna warowna beſpieczna kowana.

LES COFFRES *du Roy*, (*ce ſont les recettes des domaines & des revenus du Roy.*) Regium ærarium. Ærarium ſanctius. *Cic.* SKRZYNIE Krolewſkie, Dochody z Páńſtw y intrat Krolewſkich.

ON DIT, *Cette dépenſe ſera ſur ſes coffres.* Sumptum de ſuo admittet, *ou* faciet. *Ter.* MOWIĄ odpowie za ten koſzt iego ſkrzynia, iego ſzkatuła.

ON DIT en ce ſens (*des pertes qu'on fait tomber ſur le dos de quelqu'un.* (*Cela ira ſur ſes coffres* In illum recident illi ſumtus. WTYMZE rozumieniu mowią o ſzkodach ktore nakogo inſzego zwalaią, na iego to ſzkatułę ſpadnie.

COFFRER, V. act. (*Mettre quelqu'un en priſon.*) In carcerem aliquem detrudere. ZAMKNĄC do ſkrzynki kogo, wſadzić go do więzienia.

(Ce mot ſe dit figurement parmi le peuple, comme ſi l'on enfermoit dans un coffre.) Tak ſię mowi między poſpolſtem o więzniu iak by go do ſkrzynki ſchowano.

COFFRET, ſubſt. m. *ou* UN PETIT COFFRE. Arcula. *Cicer.* SKRZYNECZKA.

COGNAC, (*Ville d'Angoumois ſur la Charante.*) Conacum. Cum piniacum. KONIAK Miaſto w Angolizmeyſkim nad Szarantą.

COGNE'E, ſubſt. f. (*Inſtrument de fer tranchant avant un long manche de bois.*) Securis, is, *Ci.* SIEKIERA, Statek żelazny oſtry o długim toporzyſku drewnianym.

Petite cognée Securicula, æ, f. *Plin.* Siekierka mała.

COGNE FESTU, ſubſt. m. (*Epithete qu'on donne à celuy qui ſe donne bien de la peine inutilement ou ſans rien avancer*) Multa agendo nihil agens. *Phad.* SIEKIERA rodzi przymowka ktorą w Francuſkim daią temu co wſzyſtkiemi do czego uſiłuie ſiłami, á nic nie dokaże.

COGNER, V. act. (*Frapper fortement avec un marteau.*) Tundere. TŁUC uderzyć mocno młotem.

Cogner un clou, pour l'enfoncer. Adigere clavum, act. *Colum.* Bić w ćwiek áby go wbić głębiey.

COGNER *à la porte*, (*Y frapper.*) fores pulſare, act. *Plaut.* BIC we drzwi, kołatać wnie.

SE COGNER, (*Se heurter quelque partie du corps.*) Aliquâ corporis partem ad aliquid impingere. *Colum.* UDERZYC ſię o co, ſtłuc ſię gdzie na ciele.

ON DIT, *Il vaudroit autant ſe cogner la teſte contre le mur, que de luy parler.* Surdo verba facis, Surdo loqueris. *Plaut.* *Vous parlez à un ſourd.* MOWIĄ: na iedno co wyidzie głową ścianę przebiiać, co do niego mowić.

COGNI, (*Ville de la Lycaonie, aujourd'huy capitale de la Caramanie.*) Iconium, ii, n. KONIUM, Miaſto Lykaonii po dziſieyſzemu Karamanii.

COHE'RITIER, m. COHE'RITIERE, f. (*Celuy & celle qui partage une ſucceſſion avec un autre.*) Coheres. *Plin.* *Jun.* WSPOŁ DZIEDZIC, WSPOŁ DZIEDZICZKA, ten álbo ta co z kim wchodzi wrowny dział ſubſtancyi.

COHORTE, ſubſt. f. (*Troupe de gens de guerre.*) Cohors, *genit.* cohortis, f. PUŁK ludzi woyſkowych, pewna liczba.

(C'eſtoit chez les Romains un corps d'infanterie compoſé de 500. hommes.) Pułk u Rzymian był złożony z 500. ludzi pieſzych.

COHUE, ſubſt. f, vieux mot qui ſignifioit *l'aſſemblée des Officiers de juſtice, qui ſe tenoit en certains lieux*, [...] *un aſſemblée tumultueuſe où il n'y a point d'ordre.* Tumultuoſæ conciones. *Cicer.* GIEŁDA ſtare ſłowo zn[...] dzenie urzędu ſądowego, na pewne mieyſca, [...] zebranie ludzi nieporządne pełne zamięſzania.

COIGNASSIER, ſubſt maſc. (*Arbre qui porte les coings.*) Malus Cydonia. Cotonia. *Colum.* *Catul.* PIGWA, Pigwowe drzewo. Coignée Siekiera.

COING, *ou* COIN, ſubſt. m. (*Fruit du coignaſſier.*) Cydonium, *ou* Cotoneum malum, i, n. *Plin.* PIGWA, owoc pigwowy.

COIN, ſubſt. m. (*Angle.*) Angulus, li, m. *Cic.* Cuneus, nei, m. *Juv.* KĄT, Rog.

Coin de l'œil. Canthus oculi, *genit.* canthi, maſc. KĄCIK w oku.

COIN *à fendre du bois.* Cuneus, nei, m. *Cic.* KLIN do łupania drzewa.

COIN *à marquer de la monnoye & de la vaiſſelle.* Typus. *Plin.* Forma. ** Frapper de l'argent ou de la monnoye au coin du Roy.* Argentum ſignare typo regio. STĘPEL do [...] monety álbo ſrebra. * Bić monetę pod ſtęplem Krolewſkim.

Petit coin à fendre du bois. Cuneolus, li, m. *Cic.* Klinik mały d[...]ew.

COIT, ſubſt. maſc. terme de Médicine, *on prononce* CO. IT. (*Accouplement du maſle avec la femelle.*) Coitus, ûs, maſc. *Cic.* ZŁĄCZENIE, Złączenie ſamca z ſamicą, parzenie ſię.

COL, *ou* Coû, (*parlant des animaux.*) ſubſt. m. Collum, li, n. *Cic.* **Plaute a dit* Collus, i, *au maſculin.* SZYIA u zwierząt

(On dit *le Col* d'un Pourpoint, & non point *le Coû.*) U ſukni mowi ſię kołnierz, nie ſzyia.

Le devant du coû, la gorge. Fauces. Jugulum, li, n. **Le derriere du coû.* Cervices, *Cic.* PRZODEK ſzyi gardło. *Tył ſzyi, kark.

SAUTER *au coû d'une perſonne pour l'embraſſer.* In alicuius amplexus ruere. *Sen.* SKOCZYC komu do ſzyi dla obłapienia.

COUPER *le cou à quelqu'un.* Decollare aliquem. *Suet.* **La langue* Linguam alicui abſcindere. *Plaut.* SZYIĘ komu uciąć. *ięzyk urznąć.

ON DIT en medecine, *Le col de la matrice.* Os vulvæ. MOWIĄ w lekarſkiey nauce ſzyia maciczna.

COL, ou *Paſſage de montagnes*, Fauces, cium, f. plur. *Cæſ.* SZYIA álbo wąwoz w gorach.

LA COLCHIDE, (*Païs ſitué prés le Pont, fertile en venins.*) Colchi, Colchis, idis. *(*les Peuples ſe nomment auſſi* Colchi

Coiffer.

chis, m. plur.) KOLCHYDA kray około Pontu obfity w truciznę. *Narod tameczny ſię też zowią Kolchowie.

COLCHOS, (*La ville capitale de ce païs.*) Colchos, f. KOLCH miaſto głowne tamtego kraiu.

Qui eſt de Colchos. Colchus, i, m. *Hor.* Kolch ten co ieſt z Kolchu.

DE COLCHOS. Colchicus, a, um. *Hor.* KOLCHICKI, z kolchu.

COLERA-MORBUS, ſubſt. m. terme de médecine. (*Dégorgement de bile par haut & par bas, qu'on appelle vulgairement Vn trouſſe galant.*) Bilis vomitio, *ou* effuſio, onis, f. ZRZUCANIE żołci gorą y dołem choroba rozlania żołci.

Avoir un colera-morbus, ou un trouſſe-galant. Reddere bilem per [...]. *Celſ.* Chorować na rozlanie złoci, żołcią zrucać.

COLERE, ſubſt. f. (*Maladie que Celſe a decrite l. 4. chap. 11.*) Cholera, æ, f. *Celſ.* CHOLERA, Choroba ktorą Celſs opiſał w ks: 4 Rozdz: 2.

COLERE, ſubſt. f. (*Emotion de l'ame, fougue, impetuoſité des animaux, qui les fait emporter contre ce qui les offenſe.*) Ira, æ, f. Iracundia, æ, f. CHOLERA popędliwość umyſłu impet w zwierzętach ktory ich porywa przeciwko temu co ich obraża, gniew, gniewność.

A proprement parler *Iracundia* ſignifie le vice ou l'habitude à la colere, & *Ira* un mouvement ou un acte de colere, cependant ces mots ſe trouvent confondus dans les Auteurs.) Mowiąc właśnie *gniewność* álbo *gniewliwość* znaczy nałog gniewania ſię, gniew zaś znaczy rozgniewanie ſię iednak te ſłowa znaiduią ſię w autorach wzięte iedna zadrugie.

Appaiſer, calmer ſa colere. Iracundiam reprimere, *ou* continere, *ou* inhibere, *ou* compeſcere iram. *Ter. Cic.* Ukoić uśmierzyć gniew ſwoy.

Sa colere s'appaiſera- Decedet hæc ira. *Ter.* Ukoi ſię gniew iego.

S'abſtenir de ſe metre en colere. Abſtinere irarum. *Hor.* Frenea ponere iræ. *Juv.* Wſtrzymać ſię od gniewu.

Se laiſſer aller à la colere. Indulgere iræ. *Liv.* Puścić ſię w gniew.

Se mettre en colere contre quelqu'un. Alicui iraſci, Cum aliquo ſtomachari. *Cic.* Wpaść w gniew rozgniewać ſię na kogo.

Se mettre en grande colere. Irâ excandeſcere. *Cic.* Bardzo [...] ſię rozgniewać.

Faire mettre quelqu'un en colere. Stomachum alicui facere, *ou* movere. *Cic.* Irâ aliquem incendere. *Plaut.* Rozgniewać kogo [...]. *Se mettre tout d'un coup en colere.* Excandeſcere. [...] ſtomachari, dep. *Cic.* Nagle ſię rozgniewać wpaść nagle w gniew.

Avoir de grands emportemens de colere. Irâ æſtuare. *Ter.* Wielce być do gniewu popędliwym prętkim.

Il a le cœur [...] de colere. [...] *Cic.* [...] *Ter.* Serce ma gniewem napełnione, [...] pełne.

Décharger, jetter ſa colere contre quelqu'un. Evomere iram in aliquem. *Ter.* Effundere bilem in aliquem. *Juv.* Wywrzeć na kogo gniew ſwoy.

S'emporter de colere Irâ efferri. paſſ. *Cic.* Gniewem być zdięty

Il eſt plus en colere contre vous que contre qui que ce ſoit. Tibi magis infeſtus ſoli eſt quàm cuiquam. *Ter.* Bardziey ſię nad wſzytkich na ciebie gniewa, bardziey ſię na ciebie gniewa niż na kogo kolwiek inſzego.

Je ſuis dans une colere horrible. Ardeo, *ou* exardeo iracundiâ, *Cic. Ter.* Ieſtem w ſtraſznym gniewie.

Je ſuis en colere contre vous pour cette parole. Iraſcor tibi iſtud dictum. *Plaut.* Gniewam ſię na ciebie o to ſłowo.

La colere ne me monte pas ſi viſte à la teſte, mais auſſi on ſe fait tort d'eſtre ſi [...]. Non [...] cito ſerere [...] *Petr.* Nie tak ſię prędko rozgniewam, nie [...] ſię álbo nierad ſię gniewem uwodzę, ále też ſzkoda [...] bardzo być [...].

Les neiges ſubſiſtent long-temps ſur les terres pierreuſes & incultes; mais la moindre pluye les fond dans un moment ſur celles qui ſont cultivées: il en eſt de meſme en nous de la colere elle s'entretient dans un cœur brutal, & ſe diſſipe facilement dans ceux qui ont appris à la moderer par l'eſtude de la vertu. Incultis aſperiſque regionibus diutiùs nives hærent, aſt domitâ tellure dilabuntur: ſimiliter in pectoribus ira conſidit, feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur. *Petr.* Sniegi długo trwaią na gruncie krzemieniſtym y zaniedbanym; ále za lada deſzczem topnieią na polach: toż ſamo ſię dzieie

u nas z gniewem, trwa długo gniew w ſercu grubiańſkim, á zaś łatwo niknie w umyſłach ćwiczonych do miarkowania popędliwości ſwoich przez rozum y cnotę.

Quelle colere pourrois-je avoir contre une perſonne qui ne m'a jamais donné aucun ſujet de chagrin; & qui bien loin de cela, a fait tout ce qu'elle a pû pour me plaire. Quibus iris nunc in illam impulſus iniquus ſim, quæ nunquam quicquam erga me commerita eſt quod nollem, & ſæpè quod vellem meritam ſcio. *Terent.* Coż zá gniew mogłbym miec przeciwko temu ktory mi nigdy przyczyny żalu niedał: y owſzem wſzyſtko co mogł czynił áby mi ſię przypodobac.

Faire tout par colere. Omnia facere per iram. *Cic.* Wſzyſtko czynić z gniewu, przez impet y popędliwość.

Qui eſt prompt à ſe mettre en colere. Celer iraſci *Hor.* Popędliwy prędki do gniewu.

Qui eſt en colere. Iratus, a, um. *Cic.* Rozgniewany, zágniewany, ten co ieſt w gniewie.

COLERE, adject. m. & f. (*Bilieux, fougueux & emporté.*) Iracundus Stomachſous. *Cic. Hor.* GNIEWLIWY, cholerycżny żołci pełen popędliwy gorączka.

Il eſt colere de ſon naturel & fort emporté. Homo iracundus & animi perciti. *Plaut.* Zprzyrodzenia ieſt choleryk y wielki gorączka.

COLERIQUE, adject. m. & f. comme *Vn temperament colérique, qui porte à la colere.* Animus promptus ad iram. CHOLERYCZNY, poſtanowienie ciała choleryczne pomiarkowanie oſoby ktore do gniewu ciągnie.

COLIFICHET, ſubſt. f. (*Petit morceau de papier, de carton ou de parchemin, decoupé avec des ciſeaux, repreſentant diverſes figures ou deſſeins*) Membranulæ variæ in varias figuras [...]. CZACZKA [...] rzeczy, oſobki z papieru lub parganinu wyrznięte rożne rzeczy álbo kſztałty ich wyrażaiące.

COLIFICHET ſe dit auſſi *des petites choſes de peu de valeur.* Quiſquiliæ Frivola, orum, n. pl. TOZ ſię mowi o drobnych iákich álbo rzeczach ktore nie wiele warte.

KOLIOURE, (*Ville du comté de Rouſſillon.*) Illiberis, is, f. KOLIIUR MIASTo Hrabſtwa Ruſylonſkiego.

COLIQUE, ſubſt. f. (*Maladie des inteſtins.*) Colicus dolor *Fernel.* KOLKA choroba, kłocie bol w kiſzkach.

Avoir la colique. Ex inteſtino laborare. *Cic.* Kolkę cierpieć

Qui eſt ſujet à la colique. Colicus, a, um. *Plin.* Koliczny co. do kolki ieſt ſkłonny.

COLISE'E, ſubſt. m. (*Amphithéatre baſti autrefois à Rome par Veſpaſien & dedié par Tite proche le Coloſſe de Néron.*) Veſpaſiani amphitheatrum, tri, neut. PLAC widoku, Gmach wyſtawiony niegdyś w Rzymie przez Weſpazyana, á przez Tyta poświęcony przy Koloſſie Neronowym.

COLLATE'RAL, m. COLLATE'RALE, f. adject. (*Qui eſt à coſté.*) Collateralis & hoc collaterale. POBOCZNY co ieſt ná ſtronach po bokach.

(Il ſe dit des vents qui ſoufflent à coſté de ceux qui ſont dans les points cardinaux de l'horizon, comme *le Nord-eſt, Sud-eſt, Nord-Oueſt & Sud-oueſt.*) Mowi ſię o wiatrach ktore wieią z boku tych ktore ſą ná czterech głownych punktach części świata, iáko: połnocnemu poboczny, wſchodowemu poboczny, záchodniemu poboczny, y południowemu poboczny.

Vent collatéral. Ventus cardinalis. Wiatr poboczny ze ſtrony.

COLLATE'RAL, ſe dit au figuré (*d'un parent qui n'eſt point au rang des aſcendants, mais qui eſt comme à coſté.*) Tranſverſo cognationis gradu junctus, juncta, um. **On dit au plurier* LES COLLATERAUX, Tranſverſo cognationis gradu juncti, m. plur. POBOCZNY mowi ſię niewłaśnie o krewnym álbo krewności ktora nie ieſt w liniy y porządku proſtego pochodzenia ale zboku. *Mowią w więkſzey liczbie Poboczni, to ieſt: krewni z liniy poboczney álbo poprzeczny

COLLATEUR, ſubſt. m (*Celuy qui confére un benefice, qui y pourvoit.*) Collator, oris, m. KOLATOR ten co podaie ná Plebanią iáką kogo.

COLLATION, ſubſt. f. (*Droit de pouvoir conférer un benefice*) Collatio, onis, f *Plin.* KOLATORYA, Kolacya, prawo p[...]wania ná plebanią álbo inny urząd Kościelny.

COLLATION, *ou* COLLATION, (*Vn leger repas qu'on fait les jours de jeuſne; au lieu du ſouper.*) Collatio, onis, f. Cœnula, æ, f. KOLACYA lekka wieczerza w dni poſtne, poſtnik wieczorny.

COLLATION ſignifie encore *Le repas qu'on fait entre le diſner & le ſouper.* Merenda,æ,f. *Comeſſatio, onis,f. *Plaut.* KOLACYA znaczy ieſzcze ucztę álbo bieſiadę iąką między obiadem y wieczerzą.

(Ce dernier mot ſignifie proprement une Collation qu'on fait après ſouper, qui s'appellepar la bourgeoiſie, *Reveillon,* & à la Cour *Medianoche.*) To oſtatnie ſłowo łacińſkie znaczy właśnie kolacyą ktorą czynią powieczerzy á to zowią u mieszczan *pobudka* á u dworu połnoc.

COLLATIONNER,V.act.(*Comparer une copie avec l'original, pour voir ſi elle y eſt conforme.*) Conferre & componere deſcripta cum archetypis, Scripti fidem ad rationem archetipi expendere. STOSOWAC Kopią z oryginałem dla przeyrzenia ieżeli ſię zgadza iedno z drugim.

COLLATTONNER *les pieces d'un procès,* (*Les vériſer, voir ſi on les a toutes & s'il n'en manque point.*)Ex indice inſtrumenta litis recognoſcere. WEDŁUG regeſtru papiery przeyrzeć ieżeli ſię wſzyſtkie ktore do ſprawy náleżą znáyduią.

Copie collationnée à l'orinal. Exſcriptum collatum & recognitum. Kopia ſtoſowana według oryginału przeyrzana.

COLLATIONNER,(*Faire la collation les jours de jeûne.*) Cenulam ſumere. KOLACYĄ czynić w dni poſtne.

COLLATIONNER,(*Faire la collation l'après-diſné.*)Merendam ſumere.*Si c'eſt après ſouper,* Comeſſari,(meſſor,aris, atus ſum,)dep. *Suet.* KOLACYĄ ucztę ſprawiać poobiedzie podwieczorek dać.*álbo powieczerzy,pobudkowe,álbo przedpołnocne odprawować.

(On ne fait ſonner qu'une *l* dans ces mots, *Colation, Colationner.*) Jedno tylko *l* w tych ſłowach francuſkich ſię wymawia.

COLLE, ſubſt.f. (*Ce qui ſees à joindre & coller des choſes enſemble.*)Glutinum.*Plin.* KLEY,klayſter co ſłuży do ſkleiania.

*Colle de poiſſon.*Ichthyocolla,æ,f.*Plin.* Karuk rybi kley.

Colle forte, faite avec du cuir de beuf. Taurinum glutinum, i,n.*Plin.* Kley tęgi z wołowey ſkory rokiony.

COLLECTIE,ſubſt.f.(*Levée de taille ou d'autres impoſitions*) Collecta,æ,f. Collectio. *Cic.Var.* POBOR wybieranie podatkow álbo inſzych ſkładek.

COLLECTEUR,ſubſt.maſc.(*Celuy qui ramaſſe les tailles.*) Tributorum coactor axactor.*Cic.Caſ.* POBORCA ten co wybiera podatki.

COLLECTIF,m.COLLECTIVE,f. (*Qui deſigne une multitude.*)Collectivus. ZBIERALNY co mnoſtwo znaczy.

(Terme de Grammaire.) Termin Gramatycki.

COLLECTION,ſubſt.f.(*Recueil qu'on fait des plus beaux paſſages des Auteurs.*) Collectio,onis,f.*Cic.* Excerpta,orum,n.pl.*Aul-Gel.* ZEBRANIE naypięknieyſzych mieyſc z Autorow iakich.

COLLE'GE,ſubſt.m.*on prononce* colége. (*Corps,*ou *ſocieté de perſonnes.*)Collegium,ii,n.*Cic.* KOLEGIUM zgromadzenie álbo ſpołeczność oſob iakich.

COLLEG'E, (*Lieu où on enſeigne les ſciences.*) Gymnaſium,ii,Scholæ,arum,fœm.pl. *Cic.* KOLEIUM mieyſce gdzie náuk uczą, ſzkoły.

COLLEGUE, ſubſt.m. *on prononce* colegue. (*Qui exerce une charge avec un autre.*)Collega,æ,m.*Cic.* WSPOŁURZĘDOWY ktory wſpolnie z drugim urząd iaki ſprawuie.

COLLER, V.act.*on prononce.*coler. (*Faire tenir une choſe avec de la colle.*)Glutinare Agglutinare.act.acc.*Plin.*KLEIC kleiem co złączyć do drugiego, przykleiać iedno do drugiego

COLLER au paſſif ſignifie *S'attacher fortement à une choſe.* Adhereſcere in rem aliquam. *Cic.* SKLEIC ſię przykleić ſię znaczy mocno ſię zkim złączyć.

Cét homme eſt ſi ſtudieux qu'il ſemble eſtre collé ſur ſes livres Adeò ſtudioſus eſt, ut caput de tabulà non tollat. *Petr.* Ten człowiek tak ieſt pilnuiący nauk że ſię zdaie właśnie iakby go przykleił do kſięgi.

COLLEUR,ſubſt.m. (*Qui colle.*) Glutinator,oris,m. *Cic.* KSIĘZNIK co kſięgi ſkleia oprawuie.

COLLET, ſubſt. m. *on prononce* colet. (*Partie d'un pourpoint, qui fait le tour du coû*) Collare,aris,neut. *Var.* KOŁNIERZ część ſukni około ſzyi.

COLLET *à l'uſage autrefois des femmes.* Strophium, ii,n. Focale,lis,n. *Quint.* KOŁNIERZ noſzenie ſtroy ſtaroświecki białogłowſki z płotna treſionego w koło ſzyi.

COLLET,(*Rabat à l'uſage aujourd'huy des Eccleſiaſtiques, & des gens de juſtice lors qu'ils ſont en fonction.*)Cæſtrium collo ornando linteolum. KOŁNIERZYK iakiego dziś Duchowni y prawni zażywaią kiedy funkcye ſwoie czynią.

EN CE SENS on appelle, *Un petit collet,* (*un homme qui s'eſt mis dans la reforme.*)Diſciplinæ ſeverioris coltor.*& *auſſi d'un hypocrite & faux devot.* Severioris diſciplinæ ſimulator. W TYM rozumieniu nazywaią kołnierzykiem w francuſkim ięzyku tych co ſię do życia Duchownego y ściśleyſzego w świeckim ſtanie udaią. *Jako też obłudnika y zmyślonego nabożnika.

COLLET *de buffle,* (*Sorte de juſte-au-corps ſans manche.*) E bovis feri corio thorax. KOLET,Katanka álbo kaftan bez rękawow z ſkory łoſiey; łoſica.

COLLET *de mouton,*COLLET *de veau.*(*C'eſt la partie de ces animaux qui eſt proche le coû.*)Vervecis,*ou* vituli jugulum. GARDŁO baranie, gardło cielęce.

COLLET ſe prend quelquefois improprement pour *Le coû meſme.* comme *Prendre un homme au collet, ſe ſaiſir de luy.*In aliquem manus injicere. *Cic.* KOŁNIERZ ſię czaſem bierze niewłaśnie zá ſamę ſzyie álbo kark: iáko, wziąć kogo zá kołnierz zá kark to ieſt zchwytać go.

ON DIT en cette ſignification, *Preſler le collet à quelqu'un,* (*Se battre contre luy.*) Congredi cum aliquo. MOWIĄ w tym rozumieniu zá kołnierz poyść z kim bić ſię znim ſzamotać.

PRESTER *le collet à quelqu'un* ſe dit figurement, pour *luy tenir teſte en toutes ſortes de diſputes.*Pugnam non recuſare. POYSC ekim zá kołnierz,to ieſt ná udry zkim iść we wſzyſtkim mu ſię przeciwiąc.

Je vous preſleray le collet. Veniam quocunque vocaris. *Virg.* Wſzędzie ci ſię ſtawić gotow ieſtem.

COLLETER, V.act.(*Se battre corps à corps, ſe prendre au collet & taſcher de ſe terraſſer,*) Luctati. Colluctari. PASSOWAC ſię z ſobą bić ſię ſzamotać ieden zdrugim.

COLLIER,ſubſt.m.*on prononce* colier. (*Ornement que les femmes portent à leur coû.*) Torquis, *genit.*torquis,maſc.& f. *Cic.* NOSZENIE na ſzyi białogłowſkie z pereł álbo że złota

COLLER, ou *filet de perles.* Linea margaritarum. *Scav.* PERŁY ná ſzyię ſznurek pereł.

COLLIER *de chien armé de clous.* Millus,i,m. Collare è corio cum clavis capitatis. OBROZA ná pſa ćwiekami nabita.

COLLIER, (*Ornement particulier que portent les Chevaliers des Ordres militaires.*)Torquis,is,maſc.& f. NOSZENIE poważne y bogate ná ſzyi ktore noſzą kawalerowie znakow iakich Rycerſkich łancuch Kawalerſki znaku Rycerſkiego.

COLLIER (*qu'on met aux chevaux de charette & de labour*) Helcium,ii,n. *Apul.* CHOMONTO ná ſzyię koniom wozowym álbo robotnym.

EN CE SENS on dit figurément, *Reprendre le collier de miſere, Retourner à ſon travail ordinaire.*Aſſueram præſtare vicem. Ad ſuum veſtitum redire. *Cic.* W TYM rozumieniu ſię mowi: znowu dać ſzyię w chomąto, wrocić ſię do dawney pracy.

COLLIGER,V.act.(*Ramaſſer, recueillir, extraire.*) Legere. Colligere Excerpere. *Cicer. Ter.* ZBIERAC, zgromadzać gromadzić, ſkupiać, wybierać.

COLLIGER ſignifie encore en termes de l'Ecole,*Inferer, conclure d'une choſe.* Ex re aliquâ aliquid colligere. *Cicer.* WNOSIC co zczego zebrawſzy razem wſzyſtkie dowody po ſzkolnemu mowiąc.

COLLINE.ſubſt.f.*on prononce* coline.((*Petite coſte élevée au deſſus de la plaine.*)Collis.*Cic.* PAGOREK, mogiła goreczka na rowninie wydatna.

De colline. Collinus.*Colum.* Pagorkowy.

COLLOQUE, ſubſt.m. (*Conference,diſpute entre perſonnes ſçavantes.*) Colloquium. ROZMOWA rozmawiania wſporka oczym między uczonemi.

(On ne s'eſt ſervi de ce mot, que pour le Colloque de Poiſſi qui fut fait en l'année 1561, pour réunir les Calviniſtes à l'Egliſe Romaine; & pour exprimer un ouvrage d'Eraſme qu'on appelle les Colloques d'Eraſme, ou de Mathurin Cordier.) Tego ſłowa niezázywaią tylko mowiąc o námowie álbo rozmowie w Poeſoy mianey Roku 1561. dla ziednoczenia Kalwinow z Kościołem Rzymſkim, álbo też wyrażaiąc kſięgę Erazma ktorą zowią Rozmowy Erazma, álbo Tzynitarza Kordyego.

COLLOQUER, V.act.(*Mettre en ordre & en rang.*) Ordine diſponere *Cic.* USTAWIAC porządnie ułożyć układać.

(Terme de Palais.) Słowo prawne.

COLLUDER, V.n. (terme du Palais.) *S'entendre avec la partie qui plaide, au prejudice d'un tiers.* Colludere. *Cicer.* ZMOWĘ námowę mieć porozumiewać ſię z ſtroną w ſprawie ná ſzkodę trzeciego. *kondykt* termin prawny.

COLLUSION, ſubſt.f. (*Intelligence entre deux parties qui ſe jouent d'un tiers.*) Colluſio.*Cic.* ZMOWA w ſprawie, *kondykt* porozumienie ſię między dwoma ſtrona ná oſzukanie trzeciego.

Découvrir une colluſion. Detegere colluſionem.*Vlp.* *Faire une choſe par colluſion.* Facere aliquid per colluſionem. *Caj.* Odkryć zmowę. Czynić co przez zmowę.

Qui uſe de colluſion. Colluſor,oris,m.*Vlp.* Ten co zmowę czyni co robi, zmowny aktor.

*Avec colluſion.*Colluſoriè.adv.*Vlp.* Zmownie.

COLLUSOIRE,adject.m,&f.(*Qui ſe fait par intelligence, au prejudice d'un autre.*)Colluſorius,a,um. ZMOWNY kondyktowy z ſzkodą trzeciego.

COLLYRE,ſubſt.m. (*Remede externe & liquide bon pour les yeux.*) Collyrium. *Hor.* OCZNE Lekarſtwo rzadkie álbo do przemywania lub zákrapiania.

COLMAR, (*Ville de la haute Alſace.*) Colmaria,æ, fœm. KOLMAR Miaſto wyżſzey Alzacyi.

COLOGNE, (*Ville & Archeveſché en Allemagne ſur le Rhin.*) Colonia Agrippina. f. KOLNO Miaſto y Arcybiſkupſtwo w Niemczech nad Rhenem.

DE COLOCNGE. Colonienſis. KOLENSKI Kolenczyk.

Peuples du païs de Cologne. Ubii,iorum.*Caſ.* Kolenczykowie.

COLOMBE, ſubſt.f. (*Oiſeau.*) Columba GOŁĄB ptak.

COLOMBIER,ſubſt.m.*ou* COULOMBIER,(*Lieu où l'on nourrit des pigeons ou colombes.*) Columbarium. *Colum.* GOŁĘBNIK, Gołębiniec.ſchowanie ná gołębie.

Les boulins d'un columbier.(*les petits trous dans un colombier où nichent les pigeons.*) Columbaria. *Colum.* Dziury w gołębniku kędy ſię gołębie lęgą.

COLOMNE, ſubſt. f. (*Pilier rond pour ſoutenir un baſtiment &c.*)Columna.*Cic.*KOLUMNA ſłup okrągły do wſpierania gmachu iakiego.

Petite colomne. Columella.*Cic.* Słupek.

Colomne torſe. Columna tortilis. *Colomne cannelée.* Columna ſtriata.*Vitr.* *Colomne de pluſieurs pieces.* Columna ſtructilis. *Mart.* Słup kręcony. *Słup wyrzezany. *Słup ſkładany.

Soûtenu de colonnes. Columnatus.*Var.* Na ſłupach wſparty

PETITE COLOMNE (*qu'on mettoit anciennement ſur les tombeaux.*) Stela Columella. *Plin. Cic.* SŁUP nadgrobkowy kamień nagrobny ktory na grobach ſtawiano z dawna.

COLOMNE ſe dit figurement de *Ce qui ſoutient.* Columen, minis,neut.*Cic.* SŁUP, filar ſię mowi niewłaśnie o podporze iakiey.

COLON,ſubſt.m.(*Le nom du ſecond des gros boyaux,qu'on appelle Boyau culier.*) Colon,*ou* Colum,i,neut.*Celſ.* KISZKA ſtolcowa, odbytowa.

Le vice du colon ſe guérit avec une alouette rotie. Coli vitium efficaciſſimè ſanatur ave galeritâ aſſâ, incibo ſumtâ. *Plin.* Naruſzenie álbo zepſowanie Kiſzki ſtolcowey uleczone bywa dzierlatką pieczoną.

COLONEL, ſubſt.m. (*Officier d'armée, qui commande un regiment d'infanterie, ou de cavalerie.*) Chiliarchus. *Cornel-Nep.* Legionis Tribunus. PUŁKOWNIK, Urzędnik woyſkowy nad pułkiem pieſzych álbo konnych.

COLONIE,ſubſt.f.(*Peuplade dans quelque païs eſtranger*) Colonia,æ,f.*Cic.* OSADA nowa puſtego kraiu obcego.

Eſtablir, ou *faire des colonies.* Colonias conſtituere. *Cicer.* Oſady nowe záprowadzać, ſtanowić.

Envoyer des colonies. Mittere colonias. *Cic.* Oſady nowe poſyłać.

DE COLONIE.Colonicus,a,um.*Suet.* OSADNY.

Peuples d'une colonie. Coloni.*Cic.* Lud należący do iákiey oſady mięſzkańcy.

COLOPHONE, ſubſt.f. (*Marc de la terebentine diſtillée, dont on frotte l'archet des violons & des violes.*) Terebinthina reſina. *Plin.* ZYWICA Terpentynowa przetapiana do ſmarowania ſmyczkow.

COLOQUINTE, ſubſt. f. (*Courge ſauvage qui a un goût fort amer.*) Colocynthis, idis,f. *Plin.* ZAMORSKIE iábłko dzika bania ſmaku bardzo gorzkiego.

COLORER,V.act.(*Donner de la couleur.*) Colorare.*Cicer.* Inducere colorem. *Plin.* FARBOWAC, farbę dawać ná co.

COLORER ſe dit figurément pour *Donner couleur à quelque action.* Colorare aliquid. *Valer-Max.* FARBOWAC mowi ſię *niewłaśnie* udawać zdobić ſwoię rzecz.

COLORIS,ſubſt.m.(*Meſlange des couleurs.*) Colores.Colorum varietates. ROZNYCH farb przyprawnych zmięſzanie

Donner un beau coloris. Nectere colores. *Virg.* Pięknemi farbami wydać co.

COLOSSAL,m.COLOSSALE,f. (*Qui tient du Coloſſe,qui eſt d'une grandeur énorme & extraordinaire.* Coloſſeus, ea, eum. *Plin.* WIELKI, ogromny, wyſoki nad zwyczay iák naywyżſzy koloſs.

*Il ſe fit peindre d'une grandeur coloſſale.*Coloſſeum ſe pingi jubet. *Plin.* KAZAŁ ſię odmalować więkſzym nad wzroſt ludzki, wyſokości ſzkaradney.

COLOSSE,ſubſt.m. (*Statuë d'une grandeur démeſurée,*ou *d'une grandeur énorme.* Coloſſus,i, maſc. *Stat.* OBRAZ nad wzroſt ludzki odlewany álbo robiony wyſokości ſzkaradney.

COLOSTRE, ſubſt. m. (*Mauvais lait qui vient aux femmes nouvellement accouchés.*) Coloſtrum.*Plin.* SIARA pierwſze mleko ladaiakie po połogu.

COLPORTEUR, ſubſt. m. (*Marchand qui va vendre ſes marchandiſes par les ruës.*) Circumforaneus propola. TEN co z koſzem álbo z ſkrzynią chodzi ná ſzyi zawieſzoną álbo ná plecach towar po ulicach noſząc y przedaiąc, wenderarz.

COLURE,ſubſt.m,terme d'Aſtronomie (*qui ſe dit de deux grands cercles qui paſſent par les deux poles de la ſphére artificielle.*)Colurus.PAS terminem aſtronomicznym álbo gwiazdarſkiey náuki, mowi ſię o dwoch kołach álbo paſach wielkich ktore przechodzą przez oba bieguny álbo punkcy oſi niebieſkiey ná ſwerze robioney.

COMAGENE,(*Petit païs dans l'Aſie, qui faiſoit partie de la Syrie, dont la capitale eſtoit Samoſate ſur l'Euphrate.*) Comagenum. Comagene,nes,f.*Plin.* KOMAGENA kray mały w Azyi czyniący część Syryi, ktorego głowne miaſto ieſt Samoſata nád Eufratem rzeką.

COMBAT,ſubſt.m.(*Different qui ſe vuide par la voye des armes.*) Certamen Pugna Prælium. *Cicer.* BITWA, kłotnia ktora ſię kończy woyną.

*Combat ſur terre.*Pedeſtris pugna.*Virg.* *Combat naval.*Navale prælium. *Quint.* Navalis pugna.*Cic.* Bitwa álbo woyna lądem. *Bitwa álbo woyna okrętowa.

*Combat ſingulier,*ou *entre deux perſonnes,un duel.*Duellum, Singulare certamen. *Plaut.* *Combat à cheval.* Equeſtris pugna.*Combat à pied.*Pedeſtris pugna.*Cic.* Bitwa między dwiema oſobami poiedynek. *Bitwa nákoniach álbo konnych. *Bitwa pieſzych.

*Les évenemens des combats ſont incertains.*Incerti ſunt pugnarum exitus.*Cic.* Koniec woien ieſt nie pewny.

Aller,marcher au combat. Ire,*ou* exire in aciem. *Liv.Tacit.* Iść wyniść do boiu w pole.

Donner le combat,en venir aux mains. Certamen edere.*Liv.* Prælium inire. *Caſ.* Pugnam committere. *Cic.* Wydać pole, bitwę nieprzyiacielowi, przyiść do ſprawy.

Preſenter le combat à quelqu'un. Aliquem ad pugnam provocare.*Cic.* Laceſſere.act.*Liv.* Ofiarować bitwę komu wyzywać kogo.

Accepter le combat. Certamen non abnuere.*Liv.* Non detrectare. * (*Le contraire eſt* Certamen abnuere, *ou* detrectare. *Liv. Tacit. Refuſer le combat.*) Przyiąć wypowiedzianą bitwę. *przeciwna ieſt wymowić ſię z niey.

Se preſenter au combat. Se certamini offere.*Liv.* Stanąć do bitwy ná placu ſtawić ſię ná poiedynek do ſpotkania.

Mettre quelqu'un hors de combat. Aliquem ad pugnam inhabilem, *ou* invalidum vulneribus efficere. Uczynić kogo nieſpoſobnym do bitwy do boiu.

Rétablir le combat. Pugnam, *ou* prælium reſtituere. *Liv.* Przywracać, ſzykować znowu pomieſzane woyſko w boiu.

COMBAT *naval* (*que les Empereurs Romains faiſoient autrefois repréſenter par divertiſſement.*) Naumachia,æ,f.*Sen.* BITWA, wodna woyna okrętowa ktorą Ceſarze Rzymſcy zwodzić kazali dla rozrywki.

Le lieu dans le Cirque où ſe faiſoient ces ſortes de combats. Naumachia,æf. *Suet.* Mieyſce w placu gonitwy gdzie odprawowano takie igrzyſka woienne, zawod.

Ceux qui eſtoient de ce combat. Naumacharii, iorum,m.pl. *Suet.* Ci co náleżeli do takiego igrzyſka Rycerſkiego.

Ce qui concerne ces combats. Naumacharius,a,um. *Plin.* To co náleży do igrzyſka wodney bitwy.

COMBATS *inſtituez autrefois en Grece & enſuite à Rome, (qui ſervoient aux exercices du corps & aux divertiſſemens du peuple.)* Ludi gymnici Certamina athletica. *Plin.* BITWA zápaſy zápaśnikow utarczki y paſowanie ſię z ſobą woyna żartowna poſtanowiona niegdyś w Grecyi a potym w Rzymie dla ćwiczenia ſię w ſile y dla uciechy poſpolſtwa.

Ceux qui combattoient dans ces jeux s' appelloient. Athletæ. *Cic.* Ci co ſię ćwiczyli w tych igrzyſkach názywali ſię zapaśnicy.

COMBAT *à coups de poings, le Pugilat.)* Pugilatio,f. *Cic.* BITWA ſzermierſka pięściami.

Ceux qui combattoient à coups de poings. Pugiles. *Cic.* Szermierze ci co ſię pięściami między ſobą bili.

COMBAT *de la lutte appellé le Pancrace (où l' on ſe ſervoit de toutes ſes forces pour terraſſer ſon ennemi.)* Pancratium,ii, n. *Prop.* Lucta,æ,f. *Cicer.* PASSOWANIE ſię zápaſy z ſobą el odzenie gdzie wſzyſtkiemi ſiłami ieden drugiego ſtarał ſię o ziemię uderzyć.

Ceux qui combattoient ainſi. Pancratiaſtæ,arum,m.pl. *Aul-Gel.* Ci co ſię tak paſſowali zap[illegible].

COMBAT *de gladiteurs.* Pugna gladiatoria. *Cic.* BITWA ná miecze ná ſzable.

Le bruit ſe répandit qu' on alloit donner un combat de gladiateurs. Rumor venit datum iri gladiatorium. *Ter.* SŁYCHAC było że mieli wydać bitwę ná ſzable.

COMBAT ſe dit figurément *des choſes ſpirituelles & morales.* Certamen Pugna,æ,f. Certatio. *Cicer.* BITWA, walka, woyna ſię mowi niewłaśnie o rzeczach do umyſłu y do obyczaiow náleżących.

Ils avoient entre eux un grand combat pour la gloire. Gloriæ maximum certamen inter ipſos erat. *Saluſt.* Wielka była walka o ſławę, wielki ſpór między niemi o ſławę.

Il y a un combat perpetuel entre les qualitez elementaires du chaud contre le froid, de l' humide contre le ſec. [illegible] qualitates elementorum depugnant inter ſe, [illegible] humidum & ſiccum. Uſtawiczna ieſt walka [illegible] między przymiotami żywiołow, gorąca przeciwko zimnu, wilgoci przeciwko ſuchości.

COMBATTANT,m. COMBATTANTE,f. part. [illegible] gnans,antes. BIIĄCY ſię biiąca ſię bitny bitna ſpoſobny do boiu.

UN COMBATTANT. Pugnator,oris,maſc. *Liv.* BITNY, Waleczny, żołnierz iáki.

COMBATTRE, V.act. *(Donner un combat.)* Certare. Decertare. Pugnare. Depugnare. Dimicare. *Cic. Liv.* BIC ſię ſpotykać ſię mieć ſprawę z nieprzyiacielem.

Combatre main à main, ou de pied ferme avec l' ennemi. Collato pede cum aliquo congredi. *Liv.* Bić ſię wręcz z nieprzyiacielem kroku nieuſtępuiąc.

Combattre à cheval. Ex equo pugnare. *Cic* Bić ſię na koniu.

COMBATRE ſe dit figurement, *(des choſes ſpiri[illegible] & morales.)* Pugnare. Canfligere. *Cic.* BIC ſię woiować walczyć mowi ſię *niewłaśnie* rozumieniu duchownym.

Combattre contre ſoy-meſme, ou ſes propres inclinations. Depugnare cum animo ſuo. *Plaut.* Walczyć przeciwko włáſnym ſkłonnościom.

Combatre une maladie. Impugnare morbum. *Plin.* Walczyć przeciwko chorobie.

Qui a à combattre avec ces ſortes d' eſprits. Quim cum ingeniis conflictatur hujuſmodi. *Ter.* Komu walczyć przychodzi przeciwko takim umyſłom, kto ma doczynienia z takiemi.

Combattre quelqu' un en diſputant, combattre ſes raiſons par d' autres. Aliquem rationibus impugnare, *ou* oppugnare. Alicujus rationes aliis rationibus impugnare. Walczyć przeciwkokomu w ſporze, zbiiać iego dowody inſzemi dowodami.

Les Loix ſe combattent. Leges confligunt & colliduntur. *Quint.* **Les vents ſe combattent.* Confligunt venti. *Virg.* Prawa ſię ſobie ſprzeciwiaią z ſobą walczą, iedno drugie zbiia znoſi. *Wiatry ſię między ſobą przeciwne pa[illegible].

COMBATU,m. COMBATUE,f. part pa[illegible] Jactatus. Agitatus,a,um. *Cic.* ZTRUDZONY, [illegible]ny, ſkołatany.

Un eſprit combattu, agité de diverſes penſées. Varius cogitationibus agitatus. *Cic.* Umyſł rożnemi myślami ſtrapiony.

COMBIEN, adverbe de Quantité & d' Interrogation, qui s' exprime en Latin tantoſt par un Adjectif, tantoſt par un Adverbe, & tantoſt par une Conjunction. WIELE przyſłowie wielkości y pytawia ktore ſię wyraża w Łacińſkim czaſem Imieniem przydatkowym czaſem przyſłownie, czaſem przez partykułę złączaiącą.

Il s' exprime par *Quot,* lors qu' il ſuit un nom ſubſtantif du plurier: Mowi ſię wiele kiedy naſtępuie imie iako w więkſzey liczbie.

Combien ſont-ils? Combien y en a-t-il? Quot ſunt? Quot ſunt homines? Wiele ich ieſt?

Quot eſtant mis entre deux Verbes veut ordinairement que le dernier ſoit au Subjonctif. Wiele położone między dwoma ſłowami wyciąga tego áby drugie ſłowo było położone w ſpoſobie przyłączaiącym.

Je ne ſçay pas combien ils ſont. Quot ſint neſcio. Niewiem wiele by ich było.

COMBIEN eſtant mis en François devant un Adjectif au genitif, s' exprime par *Quot* en Latin, & l' adjectif ſe met au même cas que le Subſtantif ſuivant. WIELE położone w Francuzkim przed ſłowem przydatkowym w ſpadku rodzącym wyraża ſię przez tę partykułę *quot* wiele po łacinie, a imię przydatkowe kładzie ſię w tymże ſpadku w ktorym ieſt imię Iſtotne naſtępuiąc.

Combien de grands crimes a commis cet homme? Quot & quanta & quam gravia ſcelera perpetravit hic homo? Iak wiele wielkich zbrodni popełnił ten człowiek.

Combien de belles actions? Quot præclara facta? Jak wiele zacnych, álbo pięknych dzieł.

COMBIEN, ſuivi d' un ſubſtantif ſing[illegible] quelque fois par *Quantus,a,um,* ou bien [illegible] nitif. WIELE kiedy za[illegible] ſzey liczbie wyraża ſię czaſem przez iakwiel[illegible] [illegible], z ſpadkiem rodzącym.

Combien de [illegible] [illegible] tâ me curâ & [illegible] *Combien [illegible] d' argent?* Quantum [illegible] *combien on a d[illegible] d' argent à cet homme?* [illegible] quantum huic homini pecuniæ datum ſit. Iak wiele pracy y trudności, álbo [illegible] pracę y trudność mi czyni ſyn moy, iak [illegible] [illegible] álbo iak wielkie pieniądze iak wielką ſumę [illegible] *[illegible] wiele dano pieniędzy temu człowiekowi.

Combien d' argent. Quantùm pecuniæ. Quanta pecunia. Wiele [illegible] pieniędzy.

COMBIEN s' exprime encore avec les verbes qui ſignifient *[illegible], [illegible], Acheter, Importer,* par le genitif *Quanti* (ou [illegible] *pretii.)* WIELE kładzie ſię z ſłowem [illegible] *cowania,* álbo *taxowania, przedawania, kupowania,* przez ten ſpadek rodzący *iak wiele* álbo *wielkiego tak* [illegible].

Voyez combien je vous eſtime. Vide quanti apud me ſis *Cic.* **Combien en voulez-vous, Combien voulez vous le vendre?* Quanti mihi indicas? *Combien avez-vous acheté ce livre?* Quanti [illegible]? Patrz iak cię wielce poważam, iak wielkiey u mnie ieſteś powagi. *Wiele chceſz za to, iak wiele [illegible] od czego nie przedaſz, iak drogo kupiłeś tę kſięgę, coś wiele dał za nię.

COMBIEN mis devant un Compar[illegible] *Quanto. Combien vaut il mieux?* Quantò ſatius eſt? WIELE [illegible] ne przed ſłowem w ſtopniu porownai[illegible] wyraża ſię przez *iak daleko* iak daleko lepiey.

COMBIEN mis devant le mot de *Grand* ſe rend en [illegible] par l' adjectif *Quantus,a,um,* ou par *Quàm magnus* [illegible] przedtym ſłowem wielki wyraża ſię przez *iak* [illegible]

COMBIEN devant un Adjectif ou un Ad[illegible] par *Quàm* ou par *Quantùm.* WIELE prze[illegible] datnem álbo przed przyſłowiem wyraża ſię przez *tak* [illegible] *iak wielce.*

Combien il eſt timide? Q[illegible] Iak ieſt boiaźliwy, álbo iak wielce ieſt boiaźljwy, iak ſię boi.

On ne ſçauroit dire combien ils [illegible]. Dici non poteſt quantopere gaudeant. *Cic.* Niemożna wypowiedzie iak ſi[illegible] raduią.

Combien vaudroit-il mieux que vous fiſſiez effort ſur vous meſme, pour arracher cette affection de voſtre cœur Quantò [illegible] tius eſt operam te dare, qui iſtum amorem ex animo [illegible] as. *Ter.* Iak by to daleko lepiey było zebyś nad ſobą tyle dokazał, ten affekt z ſerca ſwego wyrugował.

COMBIEN ſe rend auſſi par une Conjonction. WIELE ſię też wyraża przez Koniunkcyą álbo partykułę złącza[illegible].

Cela ſeul fait connoiſtre combien ceux qui aiment ſont bizarres & difficiles à contenter. Quam ſint moroſi qui amant, vel ex

ex hoc intelligi poteſt. *Cic.* To ſamo pokazuie iak dziwni ſą ci co ſię kochaią, y niedogodliwi, álbo iak im trudno dogodzić

COMBIEN *de fois.* Quoties. adv. *Cic.* IAK wiele razy, wiele kroć.

Combien de temps, ou Pendant combien de temps. Quandiù. adv. *Cicer.* Iak wiele czaſu, od ktorego czaſu, kiedy.

Dans combien de temps, ou Quand. Quando. adv. *Cic.* Za iak wiele czaſu, iak prędko kiedy na iaki czas.

Dans combien de jours. Intra quot dies. Za iak wiele dni.

Combien de temps y a-t' il que? Quam dum? Quam pridem? Iak dawno, iak wiele czaſu, od ktorego czaſu.

COMBIEN PEU *de, (ſuivi d' un ſubſtantif ſingulier.)* Quàm parum *avec un genitif.* **Suivi d' un ſubſtantif du Plurier.* Quā pauci, quàm paucæ, quàm pauca. **Avec les verbes.* Eſtimer & Importer *on ſe ſert de,* Quàm pravi. IAK MAŁO: *zaczym naſtępuie* iakie imię iſtotne mnieyſzey liczby z ſpadkiem rodzącym. **Albo naſtępuie iſtotne imię większey liczby.* * Iak mało z *ſłowami* ſzacować, poważać, należeć.

Combien peu d' orateurs. Quàm pauci oratores. Iak mało mowcow.

Combien peu il importe aux hommes. Quàm parvi hominum refert. I[illegible] natym ludziom należy.

COMBINAISON, ſubſt.f. *(Aſſem[illegible] de pluſieurs choſes.)* Conjunctio [illegible] latio Complexio. Colligatio, onis, f. [illegible] **Combinaiſon [illegible] nombres.* Numerorum complexio. SKŁADANIE [illegible] w raz wiela rzeczy zebranie złączenie. * Złożenie Liczb.

COMBINER, V. act. *(Mettre deux à deux.)* Connectere, Componere. Conjungere.. SKŁADAC łączyć iedno z drugim dwa a dwa parami.

COMBLE, ſubſt.m. *(Le haut, le faiſte d' un édifice.)* Culmen, Faſtigium. *Vitr.* Cumulus. *Cic. Hor.* SZCZYT wierſzchołek naywyżſza część zakończenie domu.

Ils élevent des combles en penchant pour faire couler les eaux. Faſtigia faciunt proclinatis tectis, ut ſtillicidia deducant. *Vitr.* Daią ſzczyty pochyło dla ſpadku wody.

COMBLE ſe dit figurement *des choſes qui ſont arrivées au plus haut point ou elles peuvent aller* Culmen. Cumulus. Faſtigium. *Cic.* SZCYT wierſzchołek ſię mowi niewłaśnie o rzeczach ktore przyſzły do naywyżſzego ſtopnia, do iakiego tylko przyiść mogą.

Celuy qui a de pareils ſentimens & qui les met en pratique, eſt arrivé au comble & au plus haut point de la perfection Qui hæc ſentit & [illegible], perfectæ eſt [illegible]. *Cicer.* Ten co takiemi ſię rządzi myslamy, y one do ſkutku przywodzi przyſzedł do naywyżſzego ſtopnia doſkonałości.

Il eſt arrivé au comble des honneurs. Ad ſumam dignitatem pervenit. *Cic.* Przyſzedł, ſtanął na naywyżſzym ſtopnia godności.

Je ſuis au comble de mes deſirs. Votorum compos factus ſum *Sen.* Przyſzedłem do kreſu pożądanego chęci moich.

ON DIT, *Ruiner quelqu' un de fonds en comble,* pour dire *Entierement.* Fortunis omnibus aliquem evertere. *Cicer. Plaut.* MOWIĄ zgruntu kogo zruinować ſkreteſzem ze wſzyſtkim wniwecz obrocić.

POUR *Comble de malcheurs.* Ad ſumam miſeriam. *Ter.* (ſumus,a,um.) NA większe nieſzczęście, na koniec nie ſzczęśliwości.

COMBLE, adject comme *Un boiſſeau comble* Supereminentem [illegible] modius plenus,i,m. WIERZCHEM, z gorą [illegible] wierſzchowata z gorą.

COMBLE',m. COMBLE'E,f. part. & adject. Cumulatus,a, um. *Liv.* WIERZCHOWATY Obdarzony, obdarzona.

COMBLER, V. act. *(Remplir une choſe tout-à-fait.)* Cumulare. Complere. *Cicer.* WIERZCHEM, Zgorą co zewſzyſtkim napełnić.

COMBLER ſignifie figurement *Remplir quelqu' un de biens, de honneurs, de joye, de miſere, de triſteſſe* &c. Cumulare aliquem bonis, honoribus, lætitiâ, [illegible], dolore, *ou* triſtitiâ. *Cic.* NAPEŁNIC zrzeczy niewłaśnie obdarzyć kogo dobrodzieſtwy, powagę mu y uſzanowanie wielkie [illegible] radością go napełnić, nędzą álbo ſmutkiem go utrapić.

Vous m' avez comblé de tant de biens, qu' il ne manque plus que de la modération à ma fortune. Tantùm honorum atque opum in me cumulaſti, ut nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio ejus. *Tacit.* Tyleś na mnie wyſypał dobrodzieyſtw że mi już niedoſtaie tylko ſame ſzczęścia mego pomiarkowanie.

Je prie Dieu de combler de bénedictions voſtre magiſtrature. Eum honorem tibi Deum fortunare volo. *Cic.* Proſzę Boga áby urząd twoy napełnił błogosławieńſtwem.

Combler quelqu' un de joye. Cumulare aliquem gaudio. *Cicer.* **De biens.* Cumulare aliquem bonis. *Cic.* Napełnić kogo radością. *Dobrodzieyſtwy.

Je prie le Ciel de combler le Roy de felicité. Regi feliciter dico. *Petr.* Proſzę Boga áby Krola napełnił ſzczęściem.

COMBUSTIBLE, adject. m. & f. *(Qui brûle aiſément.) Une matiere combuſtible.* Materias quæ facilè ignem concipit. PRĘDKI, Łatwy do palenia ſię.

COMBUSTION, ſubſt, f. *(Diviſion, diſſenſion, trobule.)* com. come *Mettre tout en combuſtion, Mettre le deſordre par-tout & la confuſion.* Permiſcere & confundere omnia act. *Cic.* POZARY, Roſterki, niezgoda, zamięſzanie, iako, wſzyſtko iednym pożarem zniſzczyć zamięſzaniem, y kłotniami wſzyſtko napełnić.

Il aime mieux tout mettre en combuſtion, que de ſouffrir quelque diminution de ſon autorité. Omnia permiſcere mavult, quàm imperium dimittere. *Caſ.* Woli wſzyſtko zamięſzać á niżeli naymnieyſzy uſzczerbek ſwoiey powagi cierpieć.

COME, *(Ville du Milanois.* Comum,i, neut. *Catul.* KOM, Miaſto Mediolanu.

Lac de Come. Lacus Larius, *genit.* Lacûs Larii, maſc. Iezioro Komu.

COME'DIE, ſubſt.f. *(Piece de théatre compoſée avec art, en proſe ou en vers, pour repreſenter quelque action humaine.)* Comœdia. *Cic.* KOMEDYA, Sztuka na placu widoku wydana dowcipnie, wierſzem, álbo mową bez wierſzow, dla wyrażenia iakiey ſprawy ludzkiey.

Une comédie où les mœures ſont bien repreſentées, quoy qu' elle ſoit ſans grace & ſans art, divertit davantage le peuple, que les pieces ou il n' y a que de beaux vers, qui ne diſent rien, & qui n' ont que du ſon. Fabula rectè morata, nullius tamen veneris, & ſine arte, validiùs oblectat populum, quam verſus inopes rerum & nugæ canoræ. *Hor.* Komedya w ktorey obyczaie ludzkie ſą dobrze wyrażone, chociaż żadney przyiemności y ſztuki w ſobie niema, większą rozrywkę czyni ludziom niżeli te ſztuki gdzie tylko piekny wierſz ſię znayduie, prożny rzecy y ſam tylko głos znaczący.

Faire, ou jouër la comédie. Agere comœdiam. *Ter.* Komedyą wyprawiać.

La comédie a eſté ſifflée, n' a point eſté trouvée belle. Fabula cecidit. *(Le contraire eſt* Stetit fabula. *La comédie a pleu, a eſté receuë.) Horat. Terent.* Wyśmiano komedyą, niepodobała ſię. *przeciwna ieſt: Dobrze przyięta od wſzyſtkich komedya.

Une comédie pleine de plaiſanteries. Jocorum referta comœdia. *Cicer.* Komedya pełna żartow.

COME'DIE ſe dit par extenſion *(de toute action plaiſante ou ridicule.)* comme *Il nous a donné la comédie la de dans.* Nobis intus ludos præbuit. *Ter.* KOMEDYA ſię też mowi o wſzelkiey ſprawie ludzkiey ucieſzney, álbo śmieſzney, iako Komedyą nam w tym uczynił.

Il me ſemble que je ſuis à la comédie, quand je les entends parler de la ſorte. Ludere eos dicas, itidem ut fit in comœdiis. *Terent.* Zdaie mi ſię że na iakiey komedyi ieſtem kiedy ich tak słyſzę mowiących.

Il joue la comédie, Il uſe de diſſimulation. Agit comœdiam. Komedyą odprawuie: inaczey ſię udaie niżeli ieſt w ſamey rzeczy.

COME'DIEN,m. COMEDIENNE,f. *Celuy,* ou *celle qui jouë une comédie, Acteur,* ou *Actrice de comédie.)* Comœdus Actor. *tout ſimplement.* Actor comicus,m. *Cic.* AKTOR, AKTORKA, Komedyant, Komedyantka.

COME'DIEN ſe dit figurément *(d' un hypocrite qui jouë tout le monde, qui ſe maſque & ſe contrefait en tout.)* Perſonatus homo. KOMEDYANT mowi ſię *niewłaśnie:* Zaobłudnika co oſzukuie wſzyſtkich co ſię udaie, y zdobi ſwoię rzecz inaczey we wſzyſtkim.

C' eſt une vraye comédienne. Verè perſonata mulier. Prawdziwa komedyantka.

EN COME'DIEN, *(à la façon des Comédiens.)* Comicè. Comœdicè. *Cic. Plaut.* PO KOMEDYANTSKU.

COMESTIBLE, adject. m. & f. *(Qui ſe peut manger.)* Edulis & hoc edule. *Hor.* JADALNY, álbo co ſię iada, co ieść można.

COMETE, ſubſt.f. *(Eſpece de Phénomene qui paroiſt comme une étoile chevelue.* Cometes,tæ,m. *Cic.* KOMETA ziawie-

wienie ná Niebie ktore ſię pokaznie iáko gwiázda rozczochrana.

COMIDIE, *ou* NICOMEDIE, (*Ville de Bithynie.*) Nicomedia, æ, f. NIKOMEDYA Miaſto Bityniy.

COMINGES, (*Païs de Gaſcogne.*) Convenarum territorium. KOMINGA Kray w Waſkoniy.

S, BFRTRAND DE COMINGES, (*Ville épiſcopale.*) Convenæ, arum, f. pl. KOMINGA Miaſto Biſkupie.

COMIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Comedie.*) Comicus, a, um. *Cic.* Mimicus, a, um. *Petr.* **Vn Poëte comique.* Poeta comicus. *Cic.* **Vn ſujet comique.* Res comica. *Hor.* KOMEDYINY, ucieſzny, rozrywce ſłużący. *Wierſzopis wierſze do rozrywki ſłużące piſzący. *Rzecz, krotofilna.

COMIQUEMENT, adv. (*d'un air comique.*) Comice. adv. *Cic.* KROTOFILNIE, poſtawą krotofilną.

COMITE, ſubſt. m. (*Officier de galere qui commande à la chiourme, qui a le ſoin de faire ramer les forçats.*) Remigum præfectus, ti, m. Celeuſtes, tæ, m. *Bud.* PORUCZNIK nád robotnikami álbo niewolnikami ná okręcie ktory nád niemi ſtoi y pilnuie áby robili, ſtarſzy nad wioſłowemi Dozorca.

COMMANDANT, m. COMMANDANTE, f. (*Qui commande dans une place & dans une armée.*) Præfectus. *Cic.* Imperator. *Cic.* Qui præeſt urbi, *ou* exercitui. RZĄDCA ſtarſzy Namieſtnik w fortecy álbo w woyſku.

COMMANDATAIRE, adject. *Vn abbé Commandataire*, (*Celuy à qui on a recommandé une abbaye, pour avoir ſoin des biens & des baſtimens, & que les Moines s'acquitent fidelement de leurs obligations.*) Abbas commendatarius. Cuius fidei abbatia demandata eſt. OPAT ktory ma ſobie powierzone Opactwo, y ſtarannie o dobrach y budynkach iego, iáko też żeby mniſzy pilnie ſwoię powinność czynili.

COMMANDE, ſubſt. f. (*Benefice commis aux ſoins d'une perſonne.*) Beneficii fiducia fidei alicuius commiſſa. KOMENDA Plebania oddana w ſtaranie czyie.

DE COMMANDE. (*Qu'on a commandé de faire.*) Juſſus, a, um. *Cic.* Z ROSKAZU, z zlecenia, co ieſt nákazany.

COMMANDEMENT, ſubſt. m. (*Droit de pouvoir commander.*) Imperium Poteſtas. *Cic.* ROZKAZOWANIE, prawo rozkazowania, władza.

Avoir commandement ſur quelqu'un, avoir droit de luy commander. Jus poteſtatemque alicui imperandi habere. *Cicer.* Mieć władzą nadkim mieć moc roſkazania mu.

Donner à quelqu'un le commandement d'une armée. Aliquem exercitui ducem præficere. *Cic.* Dać komu władzę nad woyſkiem.

On luy donna le commandement general de l'armée, à cauſe de ſon experience dans le métier de la guerre. Summum imperium traditum eſt illi propter ſingularem ſcientiam rei militaris. *Caſ.* Oddano mu náywyżſzą władzę nád woyſkiem dla świadomości iego w kunſzcie woiennym, *álbo* w ſztuce żołnierſkiey.

Les perſonnes de commandement. Duces. Imperatores. *Cicer.* Starſzyzna w woyſku.

Il parle d'un ton de commandement. Pro imperio loquitur. *Ter.* Mowi ſobie gorno z zwierzchnością y władzą.

COMMANDEMENT, (*Ordre, précepte qu'un ſuperieur fait à un inferieur.*) Mandatum. Juſſum. Præceptum. *Cic.* ROSKAZ uczyniony od ſtarſzego niżſzemu.

J'ay gardé juſques ici exactement vos commandemens. Tua imperia exequutus ſum. *Cic.* Zachowałem poty doſkonale roſkazy twoie.

COMMANDEMENT ſe dit auſſi en termes de civilité (*des offres de ſervice qu'on fait à ſes amis.*) comme *J'attends l'honneur de vos commandemens.* Auſculto quid velis. *Terent.* ROSKAZ ſię też mowi przez ludzkość ofiaruiąc ſłużby ſwoie przyiaciołom dobrym. Jako czekam dla ſiebie ſzczęścia roſkazu twego.

Je n'ay pas voulu partir ſans aller recevoir l'honneur de vos commandemens. Abire nolui, quin a ſibi ſi quid velles imperares. Niechciałem odiechać pokibym nie miał ſzczęścia dowiedzieć ſię ieżeli mi czego nie roſkażeſz, álbo ieżeli w czym ſłużyć ſobie nie roſkażeſz.

A COMMANDEMENT, pour dire *A ſa diſpoſition.* comme *Il a la viande & le vin à commandement.* Cibaria & vinum penès illum ſunt. POD mocą, w ſzafunku, iako ma ſpiżarnią y piwnicę w mocy ſwoiey.

COMMANDER, V. act. & n. (*Faire des commandemens, donner des ordres, ordonner, enjoindre.*) Imperare Præcipere. Jubere. *Cic.* KAZAC, roſkazać.

Vos lettres nous commandent de bien eſperer. Litteræ tuæ rectè ſperare jubent. *Cic.* Liſty twoie każą nam dobrze tuſzyć.

COMMANDER, (*Gouverner abſolument, avoir un empire abſolu ſur les choſes & ſur les perſonnes.*) Imperitare. Præeſſe. ROSKAZYWAC, Rządzić, Panować, mieć władzą álbo zwierzchność náywyżſzą nád czym álbo nád kim.

On dit *Imperare Vrbi, Imperitare magnis legionibus, Præeſſe exercitui,* Commander à une ville, à des legions, Commander une armée. Mowią Panować w mieście álbo nád miaſtem, nád pułkami, nad woyſkiem.

On dit auſſi *Summo in imperio eſſe,* ou *cum imperio in aliquâ regione. Cic.* Commander dans un païs.) Mowią też naywyżſzą władzą álbo zwierzchność mieć w kraiu iákim.

Il commandoit abſolument dans tout le païs. Erat ſummo cum imperio in his regionibus. *Cic.* Naywyżſzą władzę álbo zwierzchność miał w całym kraiu.

Qui commande une armée. Imperator. *Cic.* Hetman nád woyſkiem.

ON DIT en ce ſens figurement, *Commander à ſes convoitiſes, à ſa douleur.* Imperare cupiditatibus. *Cic.* dolori. *Plin.* MOWIĄ w tym rozumieniu rządzić ſwemi namiętnościami, roſkazać żałowi ſwemu.

Il eſt bien difficile de ſe commander dans une proſperité de peu de durée. Difficile eſt temperare felicitati, quâ te non putes diu uſurum. *Tacit.* Trudno ſię pomiarkować w ſzczęściu, o ktorym wiemy że go niedługo będzie.

Qui ſçait ſe commander. Sibi imperioſus. *Hor.* Kto umie ſiebie ſamego miarkować.

COMMANDER, (*Donner ordre de faire une choſe, la preſcrire.*) Imperare, *ou* præcipere aliquid. *Cic.* ROSKAZAC áby co ſię ſtało.

Commander aux villes de donner des oſtages, de fournir de la cavalerie Imperare obſides, equites civitatibus. *Caſ.* **De fournir de l'argent pour la chiourme.* Pecuniam in remiges imperare, *Cic.* Roſkazać do miaſt áby dały zaſtawow, áby wyprawiły iezdnych. *áby złożyli pieniądze na robotnikow wioſłowych.

Commander de prendre les armes. Imperare arma. *Caſ.* Kazać do broni.

On commanda à chaque cenſeur de fournir trois cens deniers pour la ſtatuë du Préteur. Singulis cenſoribus denarii trecenti ad ſtatuam Prætoris imperati ſunt. *Cic.* Nakazano każdemu Poborcy, áby po tryſta poczwornych złożyli na poſąg Sędziago.

J'ay pris des valets pour me ſervir, & non pas pour me commander. Servientes ſervitute ego ſervos introduxi mihi, non qui mihi imperent. *Plaut.* Przyiąłem ſługi na to áby mi ſłużyli nie żeby mi roſkazywali.

Vous n'avez qu'à commander, je ſuis tout diſpoſé à vous obéir. Quid vis impera, imperium exequar. *Plaut.* Roſkaż tylko i ſłużyć cale gotowem.

Il commande à ſes gens de ne point toucher à leurs perſonnes, ni à aucune choſe qui leur appartient. Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, neu quid ſui deſiderarent. *Caſ.* Roſkazał ſwym ludziom áby ani ich oſob ani rzeczy w niczym nie tykali.

COMMANDER ſe dit encore (*en parlant de l'avantage que donne quelque éminence pour batre une ville.*) comme *La ville eſt commandée d'un montagne.* Urbi mons inſidet, *ou* imminet. Monti urbs ſubjacet, *ou* ſubjecta eſt. ROSKAZYWAC mowi ſię ieſzcze w Francuſkim o gorach ktore ſą w koło ponad miaſtem iakim, á z nich ſpoſobność razić miaſto ...; iako, miaſto ieſt pod gorą iedną, álbo gorę iedną ma nad ſobą to miaſto.

Le chemin eſtoit étroit & difficile, & un chariot à peine y pouvoit paſſer. & il eſtoit commandé par une haute montagne, de ſorte qu'on pouvoit avec peu de forces en empeſcher le paſſage à toute une armée. Anguſtum & difficile iter, quo vix ſinguli carri ducerentur, mons autem altiſſimus impendebat, ut facilè perpauci prohibere eſſent. *Caſ.* Droga była ciaſna y ciężka tak że ledwie podwoda iedna zmieścić ſię mogła, a miała nad ſobą wyſoką gorę, tak że można było małą ſiłą zabronić przeyścia całemu woyſku.

Refuſer de faire ce qu'on nous commande. Imperium alicujus detrectare. *Curt.* Zbraniać ſię czynić to co nam każą.

Je me ſouviens de ce que vous nous avez commandé. Imperium tuum eſt apud nos. *Plaut.* Pamiętam o tym coś nam roſkazał.

COM

COMMANDER ſignifie encore (*Donner charge à un artiſan de faire quelque beſogne.*) comme *Il a commandé un habit au tailleur.* Sarcinatori juſſit veſtem ſibi concinnare, *ou* conficere. **Des ſouliers au cordonnier.* Sutori ſoccos. *Plaut. Cic.* ROSKAZAC ſię też mowi zlecić rzemieśnikowi iakiemu aby to czego nam potrzeba zrobił, iako, roſkazać do krawca o ſuknie. *do Szewca o trzewiki.

ON DIT, *Commander à baguette,* pour dire *Hautement.* Diſtrictè imperare. ROSKAZOWAC. ſurowo gorno.

COMMANDERIE, ſubſt. f. (*Bénefice que poſſedent dans les Ordres les Chevaliers de Malthe.*) Equitum Melitenſium beneficium, cii, n. KOMMENDARYA Dochod ktory trzymaią Kawalerowie Maltańſcy w zákonach.

COMMANDEUR, ſubſt. m. (*Qui eſt pourveu d'une Commanderie dans l'Ordre de Malthe.*) Melitenſis Commendator. KOMMENDATOR co ma kommendaryą ſobie oddaną w Zakonie Kawalerow Maltańſkich.

Commandeur des ordres du Roy. Regiorum ordinum Commendator. KOMMEDATOR álbo ſtarſzy znaku Kawalerſkiego Krolewſkiego.

COMME adverbe qui ſert à comparer, (*Ainſi, de meſme, tout ainſi que, Comme ſi.*) Sicut. Sicuti Ut Velut. Veluti. Quaſi. Perinde atque &c. *Ter.* JAKO przyſłowie ſłużące do porownywania właśnie iak, tak iako.

Je l'ay élevé comme mon propre fils. Illum habui quaſi eſſet ex me natus. **Je l'aime comme mon frere.* Hunc amo, iuxta ac ſi meus frater eſſet. *Cic.* Wychowałem go iako ſyna ſwego właſnego. *Kocham go iák brata.

Comme l'on dit. Ut dicitur. Ut aiunt. *Plaut. Cic.* Jako mowią, iák powiadaią.

Je ſors de ce monde comme d'une hoſtellerie. Ex vitâ iſtâ diſcedo, tanquam ex hoſpitio. *Cicer.* Wychodzę z tego świata iák z gościeńca.

Vaillant comme un autre Mars. Mars alter. *Liv.* Waleczny iáko Mars drugi.

COMME eſt auſſi un adverbe de temps. *Il arriva comme nous ſortions de ſouper,* ou *de table,* ou *comme nous nous levions de table.* Poſt cœnam venit. *Cicer.* JAKO znáczy też czas. Przyiechał iákośmy wſtawali od ſtołu.

Comme on le menoit au ſupplice, Dans le temps qu'on le menoit au ſupplice. Cùm ad ſupplicium duceretur. *Cornel. Nep.* Jak go prowadzono ná ſtracenie w ten czas kiedy go prowadzono.

IL SERT auſſi pour la narration, *Je vas raconter à mon pere comme la choſe s'eſt paſſée,* c'eſt à dire *de la maniere qu'elle s'eſt paſſée.* Rem patri, ut ut eſt geſta indicabo. *Terent.* SŁUŻY też dla donieſienia komu czego: Opowiem oycu memu iak ſię rzecz miała, to ieſt iak ſię co ſtało.

COMME eſt auſſi une eſpece de ſuppoſition. *Comme il eſt conſtant qu'il faut aimer Dieu.* Ut Deus amandus eſt. JAKO znaczy też rzecz ktorą kto ma za pewną: Jako to ieſt rzecz pewna że trzeba kochać Boga.

COMMEMORATION, ſubſt. f. terme de religion & de Breviaire, (*Mémoire, ſouvenir qu'on fait de quelque Saint ou de la férie.*) Commemoratio. PAMIĄTKA przypomnienie ſłowo to w Kościele Mſzale Kościelnym y Brewiarzu znaczy modlitwę ktorą czytaią wſpominaiąc ktorego Swiętego álbo dzień proſty bez święta.

COMMENCEMENT, ſubſt. m. (*on prononce* commancemant.) (*Naiſſance, principe.*) Principium, Initium. *Cic.* POCZĄTEK.

COMMENCEMENT ſe dit auſſi (*de ce qui paroiſt d'abord en chaque ſujet ou matiere.*) Initium. Principium. Exordium. *Cic.* POCZĄTEK záczęcie iákieykolwiek rzeczy.

DU COMMENCEMENT, *Dès le commencement.* Primò. Initio. Ab initio. *Cic.* OD POCZĄTKU, od záczęcia.

Au commencement du printemps. Ineunte vere. *Cic.* **De l'Eſté.* Primâ æſtate. *Celſ.* **De l'automne.* Primo autumno. *Col.* **De l'hiver.* Primâ hieme. *Celſ.* Ná początku wioſny. *Lata. *Jeſieni. *Zimy.

Dès le commencement de cet empire. Jam inde è principio hujus imperii. *Cic.* Od ſamego początku tego Państwa.

Pleut à Dieu que vous euſſiez eſté de cét avis dés le commencement. Utinam à primo ita tibi eſſet viſum. *Cic.* Dałby to Bog żebyś był tego zdania zaraz ná początku.

Les commencemens vous ſont favorables. Habent tibi benè principia. *Ter.* Początki ci dość ſprzyiaią, ſą ſzczęśliwe.

Ecrivez moy comme ont eſté les commencements. Ut ſe initia dederint, ad me perſcribas *Cic.* Napiſz mi iák ſię záczeło iákie był y początki, iák było zrazu.

Le commencement d'un diſcours. Orationis exordium, ii, n. Exorſus, ûs, m. *Cic.* Zaczęcie mowy iákiey.

Il n'y a ni commencement ni fin, ou comme l'on parle proverbialement. *Il n'y a ni ſel ni ſauſſe à ce que vous dites.* Neque caput, nec pes ſermonis apparet. *Cic.* Nie maſz áni początku, áni końca: álbo iák przyſłowiem mowią: áni ſoli ani záprawy nie maſz w tym co mowiſz.

Le commencement de quelque bel ouvrage. Præclari operis inceptio. *Cic.* Záczęcie początek iakiey pięknej roboty.

Les commencemens de quelque art, ou *ſcience* Alicujus artis, *ou* ſcientiæ prima rudimenta. *Cicer.* Záczęcie początki náuki iákiey álbo kunſztu.

ON DIT figurement, (*Le commencement de la vertu, c'eſt de fuir le vice; & le premier degré de la ſageſſe, c'eſt de n'avoir plus de folie.* Virtus eſt fugere vitium, & ſapientia prima caruiſſe ſtultitiâ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Początek cnoty ieſt chronić ſię wyſtępku, y pierwſzy ſtopień mądrości ieſt przeſtać ſzaleć.

Ce furent là les commencemens de ma réputation. Ab his fontibus profluxi ad hominum famam. *Cic.* Te były początki ſławy, álbo imienia mego.

Je dois le commencement de ma fortune au Prince, comme j'en dois le progrès aux Princes ſes enfans. Fortuna mea inchoata eſt à Principe, à filiis autem aucta eſt & longiùs provecta. *Tacit.* Początki ſzczęścia mego Krolowi, á dalſzy poſtępek w nim Krolewicom winienem.

Ce fut là le commencement de ma fortune. Hoc fuit peculii mei fermentum. *Petr.* Ten był początek fortuny moiey.

COMMENCER, (*on prononce* commancer.) V. act. (*Donner le principe, la naiſſance, le commencement à quelque choſe.*) Inchoare. *Cic. Ter.* Aggredi. Ordiri. ZACZĄC co zaczynać dać pochop iakiey rzeczy.

Qui a bien commencé, a fait plus de la moitié de l'ouvrage. Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Hor.* **Nous avons mal commencé, C'eſt mal commencer.* Malè poſuimus initia. *Cic.* Kto dobrze záczął właśnie iákby więkſzą połowę rzeczy dokazał. *Złeśmy záczęli, Nie dobre to początki.

Commencer par une choſe. Ex re aliquâ initium ducere. *Cic. Caſ.* Záczą́ć od czego.

Commencer à parler, Entrer en diſcours. Orationem, *ou* in orationem ingredi. *Cic.* **A eſtudier.* Studia ingredi. *Quint.* Zacząć mowić w niść w mowę. *Záczą́ć ſię uczyć.

Commencer le combat contre l'ennemi. Initium cum hoſte confligendi facere. *Cic.* Záczą́ć potrzebę, rzecz, bitwę z nieprzyiacielem.

On a commencé à nous conſulter ſur les affaires publiques. De republicâ conſuli cœpti ſumus. *Cicer.* Záczęto ſię nás radzié w publicznych ſprawach.

Il commença une vie que la miſere des temps & l'audace des hommes rendirent depuis fort celebre. Formam vitæ iniit, quam poſteà celebrem miſeriæ temporum & audacia hominum fecerunt. *Tacit.* Zaczął ſpoſob życia, ktory nieſzczęśliwość czaſow á potym zuchwałość ludzka bardzo ſławne uczyniła.

Ils avoient commencé d'exercer leur magiſtrature. Magiſtratum occœperant. *Tacit.* *ou* inierant. *Cic.* Záczęli byli ſwoy urząd ſprawować.

COMMENCER, (*Attaquer le premier quelqu'un.*) Aggredi. ZACZĄC, záczepić pierwſzy kogo.

C'eſt luy qui a commencé, qui m'attaqué le premier. Primus me aggreſſus eſt. On zaczął on mię pierwſzy záczepił.

COMMENCER ſe dit auſſi (*des maiſtres en toutes ſortes d'arts, qui donnent les premieres leçons à des eſcoliers.*) Inſtitutis & primis præceptis aliquem erudire. *Cicer. Liv.* ZACZĄC záczynać mowi ſię też o náuczycielach w każdy náuce kiedy záczynaią pierwſze nauki dawac uczniom ſwoim.

ON DIT au manege, *Commencer un cheval,* (*Luy donner ſes premieres leçons.*) Equum cervice tenerâ primò fingere. MOWIĄ w Rycerſkiey ſzkole záczą́ć konia, uiezdzać go zrazu go záczą́ć wprawiać.

COMMENSAL, maſc. COMMENSALE, f. adject. (*on prononce* commenſal.) (*Celuy, ou celle qui a bouche en cour chez les Princes, ou qui mange avec quelqu'un.*) Convictor, Sodalis. *Hor.* STOŁOWNIK Ten álbo ta co ma ſtoł u dworu, álbo co ſiada z kim do ſtołu.

COMMENSALITE', (*on prononce* commanſalitè.) ſubſt. f. (*Droit

(*Droit de bouche à la Cour chez les Princes.*) Convictus, ûs, m. *Cic.* Stoł u Dworu.

COMMENT, (*on prononce* comant.) adverbe.) *De quelque maniere.*) Quomodò. Quo-modo. Quî. Quâ ratione. Ut. JAK iakim ſpoſobem.

Comment vous portez-vous. Ut vales? Quomodò te habes? **Comment le ſçavez-vous?* Quî ſcis? *Ter.* Jak ſię maſz. *Jak to wieſz.

Vous ſçavez que je vous fais part de mes ſecrets. Scis mea conſilia ut tibi credam omnia? *Ter.* Wieſz iák ci ſię zwierzam we wſzyſtkim.

COMMENTAIRE, (*on prononce* commantaire.) ſubſt. m. (*Explication d'un Auteur qui eſt obſcur.*) Commentarius. *Suet.* Commentarium. *Quint.* Interpretatio. Explantatio. *Cic.* KOMENTARZ wykład obiaśnienie ułatwienie Autora, Kśięgi iakicy, piſma iakiego trudnego.

Faire des commentaires ſur un Auteur. Conficere, *ou* ſcribere, *ou* componere commentarios in aliquem auctorem. *Suet.* Wykłady obiaśnienia piſać na kśięgi [illegible].

Lire les commentaires d'Ariſtote. Legere commentarios Ariſtotelicos. *Cic.* Czytać wykłady obiaśnienia kśiąg Aryſtoteleſowych.

LES COMMENTAIRES *de Céſar*, (*hiſtoires écrites par Ceſar, des guerres civiles & de la guerre des Gaules.*) Commentarii Cæſaris, m. pl. *Cic.* WYKŁADY obiaśnienia kśięgi Cezara, dzieie ktore piſał Cezar o woynach domowych, y o woynie Francuſkiey.

Petit commentaire. Commentariolum, i, n. *Cic.* Mała kśięga obiaśnienia.

Laiſſer un commentaire, [illegible] Rerum [illegible] commentarium [illegible] conficere, *ou* ſcribere. *Cic. Plin-Jun.* [illegible] krotkim [illegible] Hiſtoryą [illegible].

COMMENTAIRE, (*[illegible] qu'on donne aux actions d'autruy.*) [illegible], *ou* perverſa interpretatio, f. OPACZNE [illegible] cudzych.

Il fait des commentaires ſur tout, (*Il gloſe ſur tout.*) Addit & affingit malitioſas rebus omnibus interpretationes. Wykłady na wſzyſtko czyni, wſzyſtko tłumaczy inaczey.

COMMANTATEUR, (*on prononce* commantateur.) ſubſt. maſc. (*Interprete d'un Auteur.*) Alicujus ſcriptoris interpres. *Cic.* WYKŁADACZ kśięgi iakiey.

COMMENTER. V. act. *on prononce* commanter. (*Interpreter, expliquer quelque Auteur.*) Aliquem ſcriptorem Explicare, Commentariis illuſtrare. *Cicer.* WYKŁADAC obiaśniać, tłumaczyć kśięgi iakie, Autora iákiego.

COMMENTER ſignifie auſſi en mauvaiſe part, (*Ajouter à la vérité d'une choſe, la déguiſer, la tourner à ſa maniere.*) Perversè aliquid interpretari. Invertere aliquid malignâ interpretaratione. TŁUMACZYC bierze ſię też w zły ſpoſob, to ieſt przydać co do czego, udać co obrocić wziąć inaczey.

COMMERCE, ſubſt. maſc. (*Négoce, trafic d'argent, ou de marchandiſes.*) Commercium, ii, neut. *Cic.* HANDEL pieniędzmi álbo towarami.

Il m'a aidé dans mon commerce, où j'ay gagné deux fois le double.) Me in mercimoniis juvit, & lucris conduplicavit rem meam. *Plaut.* Pomogł mi w handlu moim gdziem dwarazy wedwoynaſob zarobił.

Comme on n'en a jamais aſſez, je me mis le commerce en teſte. Nemini nihil ſatis eſt, concupivi negotiari. *Petr.* Ják to nigdy nikt nie ma doſyć, záprzątnąłem ſobie handlem głowę

Dans une ſeule courſe je gagney cinquante mille écus, après cela je me retiray du commerce. Uno curſu centies ſeſtertiûm corrotundavi, poſteà ſuſtuli me de negotiatione. *Petr.* Jedną ſam ą żeglugą zárobiłem pięćdzieſiąt tyśięcy talerow, á ták handlu poprzeſtałem.

Je ne veux plus faire le commerce. Nolo negotium meum agere. *Petr.* Już niechcę handlem ſię bawić.

COMMERCE ſe prend en mauvaiſe part pour *Un vilain négoce, une frequentation illicite.* Commercium, ii, n. Uſus, ûs, m. *Cic.* Conſuetudo, inis, f. *Cic.* ZNACZY też ſpołeczność álbo ſpołkowanie ſię złe, wſzeteczne y niegodziwe uczęſzczanie álbo záchowanie.

Il a un mauvais commerce avec toutes les femmes. Adulter eſt omnium cubiculorum. *Cic.* Ma złą ſpołeczność ze wſzyſtkiemi niewiaſtami.

Il a eu un commerce ſecret avec cette fille. Conſuevit cum illâ virgine clanculum. *Plaut.* Ma złe zachowanie z tą Panną.

Rentrer en commerce avec une fille. Veterem rationem cum aliquâ virgine deducere. *Petr.* Wrocić ſię do złego ſpołkowania z oſobą iaką.

COMMERCE ſe dit auſſi (*de la correſpondance & l'intelligence qui eſt entre les particuliers, ſoit pour les affaires, ſoit pour les eſtudes.*) Commercium, Societas, Conſuetudo. *Cic.* SPOŁECZNOSC ſpołkowanie, zachowanie mowi ſię też o koreſpondencyi, porozumiewaniu ſię oſob partykularnych czyli co do ſpraw iákich do ſiebie należących, czyli co do nauk.

La volupté n'a aucun commerce avec la vertu. Non habet commercium cum virtute voluptas. *Cicer.* Roſkoſz żádney ſpołeczności nie ma z cnotą.

Il ne faut point qu'un honneſte homme ait aucun commerce avec les meſchants. Interdictum eſt ne bonus cum malefico uſum ullius rei conſociet. *Phæd.* Nietrzeba poczciwemu ſpołkować ſię z złemi.

COMMERCER, V. n. (*Trafiquer, négocier.*) Commercium facere. *Plaut.* Mercaturam facere. *Cic.* Negotiari, (negotior, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* HANDLOWAC.

COMMERE, ſubſt. f. (*Femme, ou Fille qui ont tenu quelque enfant ſur les Fonts de Bapteſme.*) Parens initialis, *genit.* parentis initialis, f. KUMA ta co do chrztu dziecię trzymała kmotra.

COMMETTRE, V. act. (*Pécher, faillir, faire.*) Admittere. Committere, (mitto, [illegible], miſſum.) Patrare. Perpetrare, ([illegible]) act. *Cic.* **Commettre un crime.* Facinus committere, ([illegible], ſcivi, ſcitum.) act. Scelere ſe adſtringere, (ſtringo, ſtringis, ſtrinxi, ſtrictum.) Se alligare ſcelere, ([illegible]) act. *Liv.* POPEŁNIC, zgrzeczyć, zbłądzić [illegible].

COMMETTRE, (*Expoſer.*) comme *C'eſt commettre voſtre réputation, voſtre honneur & voſtre repos.* Tua fama & vita in [illegible] veniet. *Ter.* WYDAC, wyſtawić, podać, Jeſt to wy[illegible] pokoy.

SE COMMETTRE, (*Se expoſer trop.*) Plus nimi ſe periculis committere *Cic.* NAZBYT ſię wydawać álbo podawać w niebeſpieczeńſtwo.

Il ne crut pas devoir commettre ſa perſonne pour ſi peu de choſe. Non exiſtimavit ſibi ſubeundum eſſe diſcrimen ob rem tam levem. *Cic.* Nie zdało mu ſię dla tak małey rzeczy w dać oſobę ſwoię w niebeſpieczeńſtwo.

Se commettre dans quelque querelle. Rixæ ſe committere. *Ovid.* Wdać ſię w kłotnią iaką w zwadę.

COMMETTRE ſignifie auſſi *Confier une choſe ou une perſonne à la prudence, à la fidelité d'une perſonne.* Aliquid, *ou* aliquem alicui committere, *ou* credere. *Cic.* Oddać zdać znaczy też polecić zlecić powierzyć komu rzecz iaką álbo oſobę roſądkowi wierności y poczciwości drugiego.

Se commettre ſous la protection de quelqu'un. In tutelam alicujus ſe committere. *Ter.* Oddać ſię w łaſkę czyią w obronę komu ſię polecić.

Je vous commets au ſoin des bouteilles, [illegible]. Te præficio cado. *Plaut.* Oddaię ci piwnicę álbo ſtaranie około wina.

COMMETTRE *deux amis enſemble*, (*les animer l'un contre l'autre.*) [illegible]. POKŁOCIC, Powadzić, zwadzić [illegible] przyiacioł międzi ſobą.

Je n'ay pas voulu me commettre avec luy. In contentionem cum illo venire nolui. *Cic.* Nie chciałem ſię powadzić z nim.

COMMETTRE, (*Mettre quelqu'un au lieu & place d'un autre, le ſubſtituer.*) In alicujus locum aliquem ſufficere. *Liv.* ſubſtituere. DAC POSTANOWIC kogo na mieyſce inſzego

COMMETTRE, (*Employer quelqu'un à quelque négoce.*) Provinciam aliquam alicui dare. *Plaut. Cic.* ZLECIC, Powierzyć komu co záżyć go do czego.

COMMINATOIRE, adject. m. & f. terme de plais *Peine comminatoire.* (*Clauſe, ou peine appoſée dans une Loy, dans un Edit.*) Clauſula minax, *genit.* clauſulæ minacis, fœm. POGROZKA, Pogrożenie, załoźenie kary w prawie [illegible] dekrecie.

COMMIS, m. COMMISE, fem. part. paſſ. & adject. (*Fait.*) Commiſſus. Admiſſus. Patratus, POPEŁNIONY, POPEŁNIONA, uczyniony uczynkiem

COMMIS, (*Confié.*) Commiſſus, a, um. ZLECONY powierzony.

COMMIS comme un ſubſtantif maſculin, (*Celuy à qui on donne quelque commiſſion, ou quelque charge.*) Præfectus, *ou* præpoſitus alicui rei. Cui res commiſſa eſt. TEN komu urząd álbo rzecz iaka zlecona.

COMMIS, (*Celuy qui eſt en la place d'un autre.*) Vicarius *Liv.* Qui alterius vice fungitur. *Quint.* PORUCZNIK námieſtnik ten co na mieyſce inſzego ieſt poſtanowiony.

COMMISERATION, ſubſt. f. (*Compaſſion de la miſere d'autruy.*) Commiſeratio, onis, f. *Cic.* POLITOWANIE, Ubolewanie nad nędzą cudzo.

COMMISSAIRE, ſubſt. m. (*Juge donné extraordinairement pour connoiſtre d'une affaire.*) Recuperator, oris, m. *Cic.* SĘDZIA poſtanowiony nie z urzędu dla ſądzienia ſprawy iakiey

COMMISSAIRE *des guerres.* Armaturæ militaris inſpector. KOMISSARZ woyſkowy do luſtrowania álbo popiſu woyſka

COMMISSAIRE *pour la police de la ville.* Quæſitor, *ou* Inquiſitor rerum civilium. KOMISSARZ co do porządku w mieście ſędzia urzędowy.

ON APPELLE, *Chere de Commiſſaire*, ou *Repas de Commiſſaire*, (*dans le quel on ſert chair & poiſſon.*) Cena in quâ apponuntur carnes & piſces. ZOWIĄ obiad Komiſarſki gdzie razem zaſtawiaią ſtoł z mięſem y z rybami.

Ce Proverbe vient des Commiſſions qui ſe donnoient dans les chambres miparties, où il y avoit des Conſeillers Catholiques & des Huguenots, & à qui l'on ſervoit & du poiſon & de la viande, par raiſon de Religion.) To przyſłowie Francuſkie pochodzi od ſądow ktore ſię odprawowały w urzędach wſpolnych złożonych, gdzie przez połowę zaſiadali Radni álbo Sędziowie Katolicy, y Hugonotowie, dla ktorych dawno y z mięſem y z poſtem według rożności wiary ich.

COMMISSAIRE *aux ſaiſies [illegible].* Curator & ſequeſter [illegible]. KOMISSARZ ſekweſtrowy do zániechania [illegible] do rozprawy.

COMMISSAIRE *des vivres.* Annonæ præfectus Frum entario [illegible]. KOMMISSARZ álbo ſtarſzy nad żywnościami.

COMMISSAIRE *de l'artillerie.* Bellicarum macginarum, *ou* armamentorum, curator. KOMMISSAR álbo ſtarſzy armatny álbo nad armatą nad zbroiownią.

COMMISAIRE *des Pauvres*, Pauperum quæſtor ærarius. KOMISSARZ álbo ſtarſzy nad ubogiemi álbo nad ſzpitalnemi dochodami prowizor.

COMMISSION, ſubſt. f. (*Juriſdiction donnée à un Commiſſaire.*) Delegata juriſdictio, f. *Cicer.* KOMISSYA urząd zlecony władza komu zdana.

COMMISSION, (*Charge de faire une choſe.*) Provincia curatio, f. *Cic.* ZLECENIE do czynienia czego.

Avoir commiſſion d'une choſe. Habere alicujus rei procurationem. *Cic.* Mieć zlecenie iakie czego.

Donner commiſſion, Procurationem committere. *Cic.* Zlecić dać zlecenie.

Faire, ou s'acquiter d'une commiſſion. Demandatum negotium curare, *ou* conficere. *Cic.* Czynić według zlecenia ſobie danego, urzędowi álbo władzy ſobie zleconey za doſyć czynić.

Se charger d'une comiſſion. Aliquam provinciam ſuſcipere. *Terent.* Przyiąć na ſiebie zlecenie iakie.

COMMISSION, (*Ordre de faire une choſe.*) Mandatum Juſſum, i, neut. ZLECENIE roſkaz czynienia czego.

Je veux m'acquiter auparavant des commiſſions qu'on m'a données. [illegible] eradam. *Plaut.* Chcę pierwey zadoſyć uczynić temu co mi ieſt zlecono.

Il demanda la commiſſion de venir ſaluër le Conſul au point du jour. Illam ſibi officioſam provinciam depopoſcit, ut primâ luce Conſulem ſalutatum veniret. *Cic.* Proſił ſobie o to zlecenie áby Konſulowi co poranek przychodził kłaniać na dobry dzień.

Quelle comiſſion vous a-t-il donnée? Quid ab illo in mandatis habes? *Liv.* Co za zlecenie maſz od niego, co ci zlecił?

Donnez moy cette commiſſion. Da mihi id negotii. Committe mihi rem totam. *Ter.* Zleć mi to daymi to zlecenie.

COMMISSIONNAIRE, ſubſt. m. (*Facteur qui tient un Marchand dans les ports, ou dans les villes de trafic.*) Inſtitor, oris, m. *Ulp.* FAKTOR, ſprawca, koreſpondent kupiecki ktorego kupiec iaki trzyma ſobie u portow, álbo w miaſtach handlownych.

COMMITTIMUS, ſubſt. m. *Lettres de committimus*, (*Droit ou privilege que le Roy accorde de pouvoir plaider dans une juſtice extraordinaire.*) Regium diploma optandi fori opportunitatis, *genit.* regii diplomatis, &c. neut. LIST álbo przywiley Krolewſki dany na ſądzenie ſprawy przed inſzym ſędzią y ſądem, procz urzędowego zwyczaynego.

COMMODE, adject. m. & f. (*Facile, aiſé, qui ne fait point de peine.*) Commodus, a, um. Commodus, a, um. WCZESNY wygodny, miły, przyiemny ktory przykrości nieczyni.

Un homme commode, aiſé, avec, qui l'on vit aiſement. Commodus. Facillimis moribus homo. *Cic. Plaut.* Człowiek miły do pożycia z ktorym żyć miło y obcować.

Il eſtoit d'un naturel commode & facile. Comi facilique naturâ fuit. Był przyrodzenia miłego y przyiemnego.

COMMODE, (*Propre, convenable.*) Comodus. Accommodus Opportunus. *Cic.* **Un temps commode pour la moiſſon.* Accommodata demetendis frugibus tempora. *Cic.* *[illegible] *commode, ou on eſt bien logé & à ſon aiſe.* Ædes opportunæ, WCZESNY, Wygodny, dobry, przyſtoyny, przyzwoity. *Czas pogodny, dobry do żniwa *Mieszkanie bardzo wygodne, gdzie [illegible] wygodnie mięszkać.

COMMODE, ſubſt. fœm. (Certaine coëffure des Femmes de ce ſiecle, qu'elles mettent tout d'un coup ſur leurs teſtes, que nous pouvons apeller avec Horace *Altum Caliendrum, i, neut.* WYGODNE ubranie y prętkie na głowę białogłowſką tego wieku zażywane ktore razem na głowę kładą.

COMMODEMENT, adv. (*D'une maniere commode.*) Commodè, adv. **Plus commodément.* Commodiùs. * *Fort commodément.* Commodiſſimè, adv. *Cic.* WYGODNIE. *Wygodniey. *Bardzo wygodnie.

COMMODEMENT, (*Avec loiſir*, ou comme l'on parle populairement, *à ſon point & aiſement.*) Commodè. Quando, commodum eſt. *Ter. Plaut.* ZWYGODĄ za wſzczeſnością wolnego czaſu.

COMMODITE', ſubſt. f. (*Aiſe, facilité de vivre ſans peine.*) Commoditas. Facilitas. *Cic. Ter.* WYGODA wczeſność życie bez przykrości.

Lors que vous aurez la commodité, A voſtre commodité, Aux heures de voſtre commodité, A voſtre loiſir Ubi per tempus licebit. *Ter. Plaut.* Kiedy czas pozwoli, iak czas y ſpoſobność pozwoli.

On y trouve toutes les commoditez de la vie. Ibi reperire eſt, quæ ſunt neceſſaria ad vitam, *ou* ad victum. *Cic.* Znayduią ſię tam wſzytkie wygody do życia.

Il aime, il cherche ſes commoditez, ſes aiſes. Suis inſervit commodis. *Petr.* [illegible] Szuka wygod ſwoich lubi twoią wygodę.

COMMODITE', (*Utilité, avantage.*) Commoditas. Utilitas atis, f. *Cic.* POZYTEK, Zyſk.

On ne ſçauroit dire combien on retire de commoditez des rivieres & des fleuves. Enumerari non poſſunt fluminum opportunitates. *Cic.* Wypowiedzić niemożna iak wiele wygod iak wiele pożytkow z rzek odbieramy.

COMMODITE', (*Voiture qu'on trouve pour aller commodément en quelque lieu.*) Vectura, æ, f. Vehiculum, li, n. *Cæſ.* WYGODA okazya powoz ktory kto znayduie, áby wygodnie záiechać ná mieyſce iakie.

J'ay pris une commodité pour vous venir voir. Vecturâ uſus ſum ut te inviſerem. Naiąłem okazyą ábym cię nawiedził.

On trouve tous les jours des commoditez pour Orleans. Quotidie reperiuntur vecturæ, quibus deducimur Aureliam. Co dzień okazye ſię trafiaią do Orleans.

COMMODITE' ſe dit auſſi *des occaſions favorables qui ſe preſentent.* Opportunitas Occaſio *Cic.* SPOSOBNOSC ſię też mowi o okazyach podaiących ſię do czego.

A la premiere commodité, A la premiere occaſion. Ut ſe ſe dabit occaſio. *Cic.* Zá náypierwſzą ſpoſobnością, zá náypierwſzą okazyą.

COMMODITEZ ſignifient auſſi *Les biens de la fortune.* comme *Il a marié ſa fille à un homme qui a bien des commoditez.* Dedit gnatam in divitias maximas. *Plaut.* SPOSOB znaczy też dobra fortuny, iáko wydał Corkę ſwoię zá człeka bardzo maiętnego bogatego álbo doſtatniego.

ON APPELLE auſſi *commoditez dans un logis*, (*les aiſements où l'on va ſe décharger le ventre.*) Latrina. *Var. Plaut.* WYGODA ſię też mowi w domu komorka ſpoſobna gdzie ná potrzebę chodzą.

COMMOTION, ſubſt. f. terme de médecine, (*qui ſe dit particulierement des ébranlemens & des atteintes du cerveau.*) Cerebri percuſſus. Cerebri percuſſio. *Plin.* WZDRGNIENIE, Urrzęśnienie, wzruſzenie co ſię w lekarſkiey nauce mowi oſobliwie o wzruſzeniu álbo naruſzeniu mozgu.

COMMUER, V. act. terme de palais, pour (*Changer une peine en une autre.*) Commutare. *Cic.* ZAMIENIC iednę karanie w drugie.

COMMUN,m. COMMUNE,f. adject. (*Qui appartient à tous également.*)Communis & hoc commune. *Cic.* SPOŁECZNY, poſpolity, powſzechny, co do wſzyſtkich zarowno należy.

Ce malheur nous eſt commun à tous deux. Communis utriuſque noſtrum calamitas. *Cic.* To nieſzczęście nam oboygu ieſt ſpolne.

Vn ennemi commun. Communis hoſtis. *Cic.* Nieprzyiaciel poſpolity.

Vn mur cammun, Vn mur mitoyen. Paries intergerinus. *Plin.* Sciana ſpolna.

*Ils ſont bourſe commune.*Communis eſt illis ſtuctus muneris ſui. *Cicer.* Spolny worek maią, ſpolny koſzt prowadzą y ſpolnie ſię zárobkiem dzielą.

COMMUN,(*Vulgaire ordinaire.*) Communis, Vulgaris,& hoc vulgare, *genit.*is.*Cic.* POSPOLITY, proſty, zwyczayny.

*Le droit commun.*Commune jus.*Cic.* *Le ſens commun.*Senſus communis.*Cic.* *N'avoir pas le ſens commun.*Senſu communi planè carere.*Hor.*Prawo poſpolite powſzechne *Zmyſł, zdanie poſpolite.*Niemieć zmyſłu poſpolitego.

*Vn diſcours commun.*Vulgaris ſermo. **Des paroles communes & triviales.*Trivialia verba.*Suet.* **Vn eſprit commun, Vn eſprit mediocre.* Mens communis. Ingenium mediocre *Cicer.* Mowa poſpolita potoczna.*Słowa poſpolite y potoczne.*Rozum proſty poſpolity pomierny.

La nature a produit toutes choſes pour l'uſage commun de tous les hommes. Omnes res ad communem hominum uſum natura genuit. *Cicer.* Przyrodzenie wſzyſtkie rzeczy wydaie dla poſpolitey wſzyſtkich wygody, y użytku.

Combattre l'opinion commune. Contra communem opinionem pugnare.*Cic.* Sprzeciwiać ſię poſpolitemu zdaniu.

Cette ſorte d'eſtude n'eſtoit point commune à toute la Grece, mais particuliere à la ville d'Athenes. Hoc ſtudium non erat commune Greciæ, ſed proprium Athenarum. *Cic.* Te náuki nie były poſpolite wſzyſtkiey Grecyi ále właśnie miaſta Ateńſkiego.

LIEU COMMUN,(*Retrait où l'on va aux privés beſoins.*) Latrinæ,arum,f.plur. *Suet.* MIEYSCE poſpolite oſobna komorka gdzie wſzyſcy chodzą na wielką potrzebę.

ON APPELLE en matiere de litterature, *Des Lieux communs,(des recueils qu'on fait ſur ce qu'on trouve [illegible] dans les Auteurs pour s'en ſervir dans l'occaſion.)* Loci communes.*Cic.* ZOWIĄ codo nauk, mieyſca poſpolite nie ktore zdania co naywybornieyſze z roznych kſiąg wyięte y ſpiſywane do materyi iákiey ſłużące.

ON DIT,*C'eſt un bruit commun, (Tout le monde le ſçait.)* Pervagata res eſt & vulgaris neſcit. *Cic.* MOWIĄ Wieść to poſpolita, poſpolicie to ſłychać, oczym wſzyſcy wiedzą.

COMMUN mis comme un ſubſtantif *Ce n'eſt pas un homme du commun, C'eſt un homme au-deſſus du commun.* Non unus eſt de multis. *Cic.* Non unus eſt è vulgo. *Quint.* POSPOLITOSC zá poſpolity niepoſpolity toczłowiek, nád poſpolitych ludzi człowiek.

*Il a une vertu qui eſtaudeſſus du commun.*Singulari nec vulgari virtute prædirus eſt. Cnota w nim nad ludzi poſpolitych

ON DIT,*Tout eſt commun entre les amis.* Amicorum ſunt omnia communia. Eſt inter amicos omnium rerum communitas.*Cic.* MOWIĄ wſzyſtko ieſt ſpolne między przyiaciołmi

Il s'eſt diſtingue du commun. A vulgo ſejunxit ſe. **Il s'eſt élevé au-deſſus du commun.* Aſſurrexit ſuprà vulgus.**C'eſt un eſprit hors du commun.* Extra omnem aleam ingenii poſitus. *Plin.* Od poſpolitych ludzi ſię wyłączył.*Po nad poſpolitych ludzi wygurował.*Niepoſpolity to dowcip álbo umyſł.

LE COMMUN mis pour *La pluſpart,*pour *La plus grande partie.* Vulgus,gi,n.*Cic.* POSPOLICIE,miaſto większa liczba, większa część.

Ce que le commun des valets ont accouſtumé de faire. Quod vulgus ſarvorum facere ſolet.*Ter.* Co poſpolicie ſłudzy zwykli czynić.

LE GRAND COMMUN *chez le Roy,(eſt un nom collectif qui ſignifie le lieu où les Officiers logent & mangent.)* Communes ædes. *Cic.* WIELKA poſpolita ſala u Krola mieyſce gdzie urzędnicy nadworni mieſzkaią y iadaią.

*Manger au grand commun.*Aſſidere menſæ communi. Jeść w poſpolitości z drugiemi, u ſtołu poſpolitego z drugiemi.

EN COMMUN ſe dit adverbialement, (*En Communauté.*) In commune *Cic.***Mettre en commun.*In commune conferre. **Vivre en commun.* Habere communitatem vitæ & victûs. *Cic.***Faire quelque choſe en commun.* Facere aliquid communiter. *Cic.* W POSPOLITOSCI w kupie w zgromadzaniu. *W poſpolitey ſkrzynce álbo do poſpolitey ſkrzynki złożyć álbo oddać. *Zyć w poſpolitości. *Czynić co w ſpołeczności álbo ſpołecznie.

ON DIT auſſi,*Vivre ſur le commun,(lors qu'on va queſter un repas de coſté & d'autre.)* Mendicatio ab aliis cibo paſci. *Ovid.* MOWIĄ też żyć z poſpolitey kuchni, kiedy kto u ſiebie kuchni nie ma ále tam y ſam obiadu ſzuka.

COMMUNAUTE, ſubſt.f. (*Societé d'hommes ou de femmes qui habitent & qui vivent enſemble.*) Communitas.Societas. Sodalitas. *Cic.* ZGROMADZENIE, ſpołeczność mieſzczyzn albo białogłow z ſobą razem żyiących.

Eſtablir des communautez Sodalitates conſtituere.*Cic.*Zgromadzenia po[illegible]nawiać.

Communauté de ville,de païs,de peuples. Commune, nis,n. *Cic.*Civitas,atis,f.*Cic.Cæſ.* Poſpolitosc miaſta álbo mieſzczan kraiu, narodow.

Des ſtatues dorées par la communauté des Siciliens. Statuæ inauratæ à communi Siciliâ datæ. *Cic.* Oſoby złote dane poſpolitym Imieniem od Sycyliyczykow.

COMMUNAUTE *de biens.* Bonorum communio,onis,f. *ou* communitas,atis,f.*Cic.* SPOLNOSC Dobr.

*Faire communauté de biens.*Societatem rerum facere.*Cicer.* Spolność dobr z kim uczynić.

COMMUNE,ſubſt f. (*Le menu de peuple.*) Plebs Vulgus. *Cic.* GMIN Gminni poſpolſtwo drobne.

COMMUNES au plurier ſignifie *Le peuple de la campagne,* comme *On a fait armer les communes* Ruſticani juſſi ſunt arma ſumere. *Cæſ.* POSPOLSTWO też znaczy wieśniakow. Czernią. Jako: Kazano do broni poſpolſtwu, záwołano ná Czernią.

COMMUNES (pour dire)*les terres,ou les paſturages où les habitans de quelque lieu ou village ont droit de mener paiſtre leurs beſtes.* Paſcua Ager compaſcuus.*Cic.* PASTERNIKI,[illegible] łąki álbo paſterniki poſpolite gdzie każdemu wygan[illegible] wol[illegible] ná paſzą.

COMMUNEMENT,adv. (*Ordinairement.*) Vulgò. adv. *Cic.* POSPOLICIE zwyczaynie.

COMMUNICABLE, adject.m.&.& f. (*Qui ſe communique, qui ſe gagne, parlant de quelque mal.*) Contagioſus, a, um. *Cel.* ZARAZLIWY [illegible] ſię przyrzucić może od drugiego [illegible] o iákiey chorobie.

COMMUNICATIF, m. COMMUNICATIVE, f. adject. (*Qui ſe communique aiſément*) Diffuſus,a,um.*Cic.* UDZIELAIĄCY, udzielaiący ſię łatwo.

LES PHILOSOPHES diſent *Le bien eſt communicatif de ſoy.* Bonum eſt ſui diffuſivum. FILOZOFOWIE powiadaią że dobro ſię rade udziela.

COMMUNICATION, ſubſt. f. (*L'action par laquelle on fait quelqu'un participant d'une choſe.*) Communicatio.*Cicer.* Contagio. Contagium. *Cic.* SPOŁKOWANIE uczeſtnictwo prawo ſpolności na co komu uczynione, álbo też zárazenie kogo czym.

COMMUNICATION *de deux rivieres,(Jonction de deux rivieres.)* Fluminum conjunctio Confluens, entis, m. *ac.gen.* ŁĄCZENIE ſię dwoch rzek ſtykanie ſię ich z ſobą wpadanie iedney w drugą.

La mer Caſpienne a communication ſelon les Anciens avec les autres mers par des conduits ſous-terrains. Mare Caſpium veterum teſtimonio cum aliis maribus junctum eſt ſubterraneis canalibus. Morze Kapiyſkie álbo Azyańſkie, álbo chwalenſkie, łączy ſię z inſzemi morzami według dawnych przez podziemne prowadzenia.

ON DIT en guerre, *Lignes de communication, (Foſſez par le moyen deſquels on va d'un camp en un autre,)* Foſſæ,quibus ab uno propugnaculo ad aliud iter patet. ROWY przekopane przez ktore z iednego okopu do drugiego przechodzą.

COMMUNICATION, (*Commerce, ſocieté, liaiſon.*) Communitas. Societas,atis,f. Commercium,ii,n. *Cic. Plaut.* TOWARZYSTWO ſpołkowanie ſię ſtowarzyſzenie.

Je n'ay aucune communication avec luy. Nulla cum illo mihi eſt communitas, *ou* ſocietas. Nullum habeo cum illo commercium. *Cic.* Niemam żadnego z nim ſpołkowania, z nim ſię cale w niczym nieſpołkuię.

COMMUNICATION *des pieces d'un procès que les Avocats ſe communiquent reciproquement.* Inſtrumentorum litis communicatio. POKAZANIE ſobie papierow álbo obron prawnych ktore Patronowie od ſtron ſobie czynią wzaiemnie

COMMUNIER,V.act. (*Adminiſtrer le ſacrement de l'Euchariſtie.*) Corpus Chriſti dare. ROZDAWAC Komunią.

COMMUNIER,neut (*Recevoir le corps de J. C.*) Corpus Chriſti ſumere.PRZYSTĘPOWAC do Nayświętſzego Sakramentu..

COMMUNION, ſubſt.f. (*La participation au corps de J. C.*)Communio.KOMUNIA Uczeſtnictwo Ciała y krwie Pańſkiey.

COMMUNIQUER,V.act.(*Faire participant quelqu'un d'une choſe.*) Aliquid cum aliquo communicare. *Cic.* UCZĘSTNIKIEM czego uczynić kogo, zwierzyć mu ſię wydać mu ſię z czym.

Communiquer ſes louanges à quelqu'un,luy en faire part. Laudes ſuas cum aliquo participare *Liv.* **Communiquer ſon deſſein à quelqu'un,luy en faire part* Aliquem conſilii ſui participem facere..*Cæſ.* Conſilia ſua cum aliquo conferre. **Communiquer ſa ſcience*,Copiam ſcientiæ ſuæ alicui facere *Pli-Jun.* **Communiquer à quelqu'un ſa douleur,luy en faire part* Dolorem ſuum alicui impertire. *Cic.* Wydać ſię przedkim z pochwałami ſwemi. *Wydać ſię przedkim z imprezą iaką zwierzyć mu ſię zamyſłow ſwoich. * Udzielać komu nauki ſwoiey *Wydać ſię przedkim z żalem ſwoim.

Il m'a communiqué tout ce qui luy faiſoit de la peine. Unà mecum communicavit,quibus curâ afficiebatur.*Cic.* Zwierzył mi ſię we wſzytkim tym co go dolegało.

*Communiquez moy ce que vous avez inventé,faites moy part de vos inventions.*Me imperti quod commentus es.*Plaut.* Powiedz mi co wymyślił,wynalazł.

La peſte,la lepre ſe communiquement,ſe donnent,ſe gagnent aiſément,ou ſe repandent Peſtis,lepra[illegible] *etc. Plin.* Powietrze y ſwierzb łatwo ſię przyrzuci, łatwo ſię ſzerzy,łatwo ſię przydaie.

*Le feu ſe communique d'une maiſon à l'autre.*Ignis ab unâ domo ad aliam ſubſilit.*Lucr.* Ogień ſię ſzerży przechodzi od domu do domu.

Le feu s'eſt déja communiqué à la maiſon de voſtre frere,ou a déja gagné la maiſon de voſtre frere qui eſtoit proche. Jam proxima ardet domus tui fratris. Już ogień poſzedł do domu Brata twego, iuż ſię zaięło u brata twego w domu ktory był bliſki.

COMMUNIQUER ſignifie auſſi *Avoir frequentation, intelligence,ou commerce avec quelqu'un.*Habere commercium, *ou* ſocietatem cum aliquo.*Cic.*ZNACZY też uczęſzczać do kogo y mieć z nim zachowanie,w dawać ſię z kim.

EN CE SENS on dit avec le pronom perſonnel, qu'*Vn homme ne ſe communique pas,(quand il ne veut pas hanter les autres,ni ſe découvrir à eux,ou ſe laiſſer voir,ſoit par chagrin, ſoit par défiance, ſoit par orgueil.)* Supercilio & moroſitate quadam ductus non amat ſui copiam facere. *Hor.Cic.*W TYM rozumieniu ſię mowi o kim że ſię nie rad wdaie z nikim,kiedy ſię niechce [illegible] z drugiemi,ani ſię wydać przedkim, álbo że ſię nie daie widzieć czyli z żalu,czyli to że niedowiarza,czyli przez hardość.

Vn Prince ne doit pas trop ſe communiquer,ſe faire voir familierement à ſes ſujets Princeps non debet ſe alteri [illegible] Plaut. Nie trzeba Panu z poddanemi ſię bardzo wdawać

COMMUNIQUER ſe dit encore *des choſes qui ont un paſſage de l'une à l'autre* comme *Ces deux appartement ſe communiquent par le moyen d'une galerie,*Pervius eſt uſus harum ædium porticu. IESZCZE ſię mowi o tym gdzie przeyście ieſt z iednego do drugiego,iako te dwa pomięſzkania ſię łączą z ſobą galeryą przez ktorą z iednego ieſt przeyście.

Ces deux mers ſe communiquent. Duo illa maria inter ſe conjunguntur & confluunt in ſe.*Plin.* Te dwa morza ſię łączą z ſobą.

COMMUTATIVE, adject.f. qui ſe dit dans ces mots, *La juſtice commutative.* Juſtitia quæ in commutandis rebus verſatur. SPRAWIEDLIWOSC ktora zawiſła w zamięnianiu rzeczy iakich.

COMPACTE,adject.m.& f.(*Preſſé,ſerré,condenſé.*) Compactus.*Var.*Condenſus Compreſſus.*Plin.* SKŁADANY,Spoiony zſiadły ściśniony gęſty.

REMARQUEZ dans ce mot comme dans tous les mots qui ſuivent,que la lettre *M* ſe prononce comme une *N*,ainſi *Compacte*, &c. comme devant un *B*, ou un *P.* UWAZ że w tym ſłowie francuſkim iako y we wſzytkich naſtępuiących litera *M* w pierwſzey ſylabie na początku ſłowa wymawia ſię iak *N Kąpakt* tak przed *B*.iako przed *P.*

COMPAGNE,ſubſt.f. (*Fille qui eſt amie,ou voiſine & familiere avec une autre.*) Socia.Comes. *Ter.Plaut.* TOWARZYSZKA Panna ktora ieſt w przyiaźni albo wſąſiedztwie dobrym z drugą.

Compagne de ſervitude,ou d'eſclavage. Conſerva,æ,f.*Tere.* Społ niewolnica.

COMPAGNIE, ſubſt.f. (*Aſſemblée de perſonnes.*) Cœtus. Conventus.*Cic.*Congreſſus.Circulus.*Cic.*SCHADZKA zebranie ludzi wielu na iedno mieyſce.

COMPAGNIE, (*Societé de perſonnes unies enſemble pour quelque choſe que ce ſoit.*) Societas. *Cicer.* SPOŁECZNOSC ludzi między ſobą ſpolność iakią maiących.

Compagnie de gens qui mangent & boivent enſemble. Sodalitas, ſodalitatis. Sodalitium Convictus. *Cic.* Społ ſtołownicy co ſpolny ſtoł maią.

*Compagnie de gens qui demeurent & vivent enſemble.*Contubernium.*Cic.* Społ mieſzkancy co ſpolnie mieſzkaią z ſobą

Cet orateur a eu belle compagnie, c'eſt à dire *un bel auditoire.* Orator iſte magno hominium cœtu dixit. Ten mowca [illegible] pięknych ludzi,to ieſt pięknego ſłuchacza.

*Aimer la compagnie,ou les compagnies.*Hominum frequentiâ & colloquiis delectari. Kochać ſię w poſiedzeniach lubić bywać między ludzmi.

Il eſt homme de compagnie. Homo eſt multorum hominum. (*Terence a dit* eſt perpaucorum hominum. *Il n'aime pas autrement la compagnie.* In cœtibus eſt aſſiduus. Ludzki ieſt człowiek, rad u ſiebie miewa gości y ſam rad bywa w gościnie álbo nie lubi wiele gości.

Il eſt toûjours en compagnie. In cœtibus eſt aſſiduus. Zawſze bywa wpoſiedzeniach.

Il reçoit tous les jours grande compagnie chez luy. Hominum frequentiâ domus illius quotidiè celebratur.*Cic.*Codzień u ſiebie wiele gości miewa.

Il eſt venu grande compagnie chez luy pour le ſaluër, pour luy faire la reverence, pour le congratuler ſur ſa ſanté. Magna ad eum confluxit ſalutantium multitudo,gratulantium de ſua valetudine. *Cic.* Wielu ſię ziechało do niego dla powitania, y powinſzowania zdrowia iego.

Il mange toûjours en compagnie. Quotidie convivatur.*Ter.* Co dzień częſtuie gości co dzień miewa.

Voir & frequenter les compagnies. Circulos conſectari. *Cic.* Jeździć, chodzić na poſiedzenia.

Frequenter, ou hanter les mauvaiſes compagnies. Cum improbis ſocietatem inire.*Cic.* Chadzać uczęſzczać ná złe mieyſca na ladaiakie poſiedzenia.

*Se retirer des compagnies, les fuir, ne point voir le grand monde.*Hominum congreſſus fugere. *Cic.* Uchodzić ſtronić od ludzi, niebywać u nich, nie widywać ſię z ludźmi.

*Congédier une compagnie.*Dimittere cœtum.*Cic.* Pożegnać gości.

*Il eſt en compagnie, Il a compagnie chez luy, on l'eſt venu viſiter,ou manger avec luy.*Non ſolus eſt,& multi apud illum cœnant. Ma gości u ſiebie, wielu ſię ziechało do niego.

COMPAGNIE, (*Celuy qui accompagne.*)Comes, *genit.* comitis,m *Cic.***Je l'ay regalé & ſa compagnie.*Ei cœnam atque ejus comitibus dedi *Ter.* Ten co z kim ſię razem znayduie w towarzyſtwie. *Częſtowałem go y tych co z nim byli.

COMPAGNIE,(*Cortege qu'on fait à une perſonne en l'accompagnant.*) Comitatus,ûs,m. *Cic.* PROWADZENIE kogo ze czcią, orſzak.

Faire compagnie à quelqu'un, luy tenir compagnie. Addere ſe alicui ſocium.*Cic.* Poyść z kim dla ſpołeczności, *dla kompaniy.*

Fauſſer compagnie à quelqu'un, le quitter. Abſtrahere ſe ab alicujus comitatu. *Cic.* Odſtąpić kogo, umknąć ſię od towarzyſtwa z nim, rozſtać ſię z nim, odſtrzygnąć ſię od kogo.

Il eſt toute ma compagnie, Je ne ſuis qu'avec luy. Aſſidu-
rozbratać ſię álbo kompaniy niedotrzymać.
us eſt mecum. Solâ illius conſuetudine utor. *Cicer.* On ieſt wſzyſtkie towarzyſtwo moie, nie mam tylko iego ſamego.

Se mettre en la compagnie de quelqu'un, ſe joindre à luy. Alicui ſe comitem præbere, *ou* adjungere. *Cic.* Stowarzyſzyć ſię z kim, ſpołkować ſię.

Prendre quelqu'un en ſa compagnie. Aliquem ſibi ſocium adjungere,*ou* adſciſcere.*Cæſ.* Przyiąć kogo do ſpołeczeńſtwa do towarzyſtwa ſwego.

ON DIT, *Avoir la compagnie charnelle d'une femme*, ou simplement *Avoir la compagnie d'une femme*. Rem habere cum muliere. *Plaut.* MOWIĄ mieć ſpołeczność cieleſną z białogłową, álbo poproſtu miewać ſpołeczność z nią.

COMPAGNIE en termes de negoce & d'affaires (*ſe dit d'une ſocieté de Marchands*, ou *des gens d'affaires.*) Societas, atis, f. *Cic.* *Publicanorum ſocietas. *Cic.* *La compagnie des partiſans.* SPOŁECZNOSC ſię mowi co do kupiectwa y handlu Społeczność, álbo cech kupiecki.* Społeczność tych co naymuią dobra poſpolite.

COMPAGNIE ſe dit auſſi (*des corps de l'Eſtat, comme le Parlement, l'Vniverſité, la Ville* &c.) Societas, atis, f. Ordo, *genit.* ordinis, m. **Le Parlement.* Ampliſſimus ordo Senatûs. Ampliſſima curia, æ, f. **Vniverſité.* Univerſitas, atis, f. Academia, æ, fœm. ZGROMADZENIE zebranie ſię też mowi, o Stanie Oſob publicznych albo urzędowych w Państwie iákim iáko to ſądu głownego álbo Trybunału, Akademiy, Miaſta. *Trybunał głowny Akademia.

Mander les compagnies. Convocare ordines. *Cic.* Zebrać zwołać ſtany wſzytkie.

Noſtre compagnie a reſolu. Decretum eſt à noſtro ordine. *Cic.* Stan naſz poſtanowił.

COMPAGNIE, en termes de guerre, (*Corps de ſoldats commandez par un Capitaine.*) Cohors, *genit.* cohortis, f. Turma. Caterva, æ, f. *Cic.* CHORĄGIEW po woyſkowemu kompania ludzi pułk pod władzą iednego ſtarſzego woyſkowego.

Compagnie de cavalerie. Equitum turma, æ, f. **De chevaux legers.* Expedita levis armaturæ turma *Cic.* **Compagnie de cent hommes.* Centuria, æ, f. *Liv.* Chorągiew konnych. *Chorągiew konnych letkich, chorągiew w ktorey ſto ludzi.

Il ſe ſauva avec ceux de ſa compagnie. Cum ſuis turmalibus evaſit. *Liv.* Wyſzedł z całą chorągwią ſwoią, ſalwował ſię

COMPAGNIE, en termes de chaſſe, (*ſe dit des beſtes & des oiſeaux qui vont en troupes, comme les ſangliers & les perdrix*) Grex, *genit.* gregis, m. STADO po myśliwſku ſię mowi, o tych ptaſtwie y zwierza ktore kupami chodzą; iako ſtado kuropatw ſtado dzikow.

DE COMPAGNIE, (*Enſemble.*) Unâ. Simul. Pariter. adv. *Cic.* W KUPIE, razem z ſobą.

COMPAGNON, ſubſt. m. (*de voyage, ſur terre, ſur mer, de travaux, de dangers.*) Socius. *Cic.* Itinerum, navigationum, laborum, periculorum.) TOWARZYSZ drogi lądem, morzem, prac niebeſpieczeństw.

Compagnon de mon infortune & de mes malheurs. Socius ærumnæ & mali mei. *Plaut.* * *Compagnon de leur bonne & de leur mauvaiſe fortune.* Proſperarum adverſarumque rerum ſocius. *Tacit.* **Compagnon d'eſtude.* Studiorum ſocius. *Cicer.* TOWARZYSZ nieſzczęścia y dolegliwości moich. *Towarzyſze w złym y w dobrym razie. *Towarzyſz nauk ſpołuczeń.

COMPAGNON *de métier*, (*qui travaille chez les maitres*) Operarius. Mercenarius Conductitius. TOWARZYSZ u rzemieśnikow w robocie, czeladnik u mayſtra iakiego w rzemieśle.

COMPAGNON ſe dit en ces façons de parler figurées & proverbiales. *C'eſt un bon compagnon, qui aime bien à rire & à ſe divertir.* Multùm hilaris & jocoſus. TOWARYYSZ rubacha ſię mowi w te ſpoſoby przyſłowia: dobry rubacha do ochoty rad ochocie, y krotofili vartowny, weſoły.

FAIRE *le petit compagnon*, (*lors qu'un homme eſt glorieux & inſolent.*) Plus æquo ſibi ſumere, *ou* arrogare. *Cic.* BRATAC ſię z kim y zarowno ſobie zuchwale poſtępować.

FAIRE *pair & compagnon avec quelqu'un*, (*le traitter d'égal.*) Æquare ſe cum alio. *Cic.* **Vivre pair & compagnon.* Æquo & pari jure cum aliquo vivere. *Cic.* BRAT á Brat ſobie zkim poczynać. *Po bratymſtwo z kim zabrać pokumać ſię.

ON DIT dans le diſcours familier, *Je l'ay connu qu'il n'eſtoit encore qu'un petit compagnon, qu'il eſtoit peu de choſe.* Hunc novi, cùm eſſet adhuc humili ac tenui admodum fortunâ, *ou* cùm eſſet adhuc rana. *Petr.* (c'eſt à dire, *lors qu'il n'étoit encore que grenouille.*) MOWIĄ w potoczney mowie [illegible] łem go ieſzcze chłopcem kiedy ieſzcze niczym niebył, znałem go ieſzcze żabą.

COMPARABLE, adject. m. & f. (*Qui peut eſtre comparé.*) Comparabilis. Comparandus. *Cic.* POROWNANY, Porownana, rownaniu podległy.

Il n'eſt point comparable à luy. Nec comparandus hic quidem ad illum eſt. *Ter.* Nie trzeba go rownać z nim.

COMPARAISON, ſubſt. f. (*Raport de deux choſes.*) Comparatio. Collatio, onis, f. *Cic.* A [illegible]paratio, onis, f. *Aul-Gel.* POROWNANIE Stoſowanie ſię dwoch rzeczy do ſiebie.

On peut faire comparaiſon de deux biens honneſtes, pour ſçavoir lequel eſt le plus honneſte. Poteſt ſæpè incidere comparatio duobus honeſtis, utrum honeſtius. *Cic.* Porownać można dwie rzeczy dobre y przyſtoyne, áby zmiarkować ktora z nich ieſt przyſtoynieyſza.

COMPARAISON ſe prend quelquefois pour *Egalité, reſſemblance*, comme *Faire comparaiſon avec quelqu'un.* Æquiparare ſe. *Cic.* POROWNAC czaſem ſię bierze za podobieństwo iako: rownać ſię z kim być podobnym do niego.

Faire comparaiſon de ſes belles qualitez avec celles d'autruy. Æquiparare ſuas virtutes ad alterius virtutes. *Plaut.* Porownać ſwoie piękne przymioty z cudzemi.

COMPARAISON eſt auſſi (*une Figure de Rhétorique qui ſert à l'ornement & à l'éclairciſſement d'un diſcours.*) Comparatio, onis, f *Cic.* POROWNANIE álbo podobieństwo ieſt tez ſpoſob mowienia Kraſomowcow dla ozdoby y obiaśnienia mowy iakiey.

EN COMPARAISON. In comparatione. In comparationem *Flor-Rom.* W POROWNANIU

Vous dites peu en comparaiſon de ce qui arrivera. Parùm, præ ut futurum eſt, prædicas. *Plaut.* Mało mowiſz w porownaniu tego co będzie.

Ils ont eſtimé peu de choſe tous les dangers en comparaiſon de leur vie. Omnia pericula præ ſalute ſuam leviora duxerunt. *Cic.* Mało álbo lekce ważyli wſzytkie niebeſpieczeństwa w porownaniu z życiem.

Ce n'eſt rien en comparaiſon de la noſtre. Nihil ad noſtram hanc. *Terent.* Nic to w porownaniu z naſzą.

Ce n'eſtoit rien en comparaiſon du malheur qui nous arriva le lendemain. Nihil acciderat in comparationem cladis diei poſteræ. Ieſzcze to nic, w porownaniu nieſzczęścia ktore ſię nam na zaiutrz trafiło.

PAR COMPARAISON. Comparando rem cum re. Comparatè. adv. *Cic.* NAPRZYKŁAD.

Sans comparaiſon. Sine controverſiâ. ſine dubio. Longè. adv. Bez porownania, nieporownanie, nie rowno.

COMPARATIF, m. COMPARATIVE, f. adject. (*Qui compare.*) Comparativus, a, um. *Cicer.* POROWNAIĄCY, POROWNAIĄCA, co porownywa

COMPARATIF, ſubſt. m. [illegible] (*Degré de comparaiſon chez les Grammairiens.*) Comparativus gradus. *Quint* POROWNAIĄCY, [illegible] ſtopień porownaiący u Gramatykow [illegible]

Le Comparatif eſt un Nom Adjectif qui ſignifie [illegible] de la Choſe avec comparaiſon: & il ſe connoit en François quand il y a *Plus*, ou *Davantage* devant un Adjectif ou un Adverbe. On met aprés le Comparatif. *que.* Ten ſtopień [illegible] imię przydatkowe znaczące przymiot jaki z porownaniem [illegible] znać go w Francuſkim, y Polſkim kiedy ſię rzeczy [illegible] albo bardziey, ktore ſłowa ſię w Francuſkim kładą przed [illegible] niem przydatkowym w ſtopniu porownaiącym [illegible] kule. *Niż.*

Plus diligent que Pierre. Diligentior Petro, *ou* quàm Petrus. **Plus ſçavant que je ne croy.* Doctior quàm credo. Pilnieyſzy niſz Piotr. *Učeńſzy niż rozumiem.

COMPARER, V. act. *Conferer une choſe avec une autre.*) Rem cum re, aliquem alteri componere, conferre. ROWNAC [illegible] co czym ſtoſować.

Comparer les crimes de l'un avec ceux de l'autre. Æquare alicujus ſcelera cum alterius ſceleribus. **Comparer Annibal à Philippe.* Æquare Annibali Philippum. *Liv.* **Les paroles avec les actions.* Dicta cum factis componere. *Saluſt.* Porownać [illegible] *Porownać Annibala z [illegible] *Słowa ſtoſować [illegible]

Il ne merite pas de luy eſtre comparé. Nec comparandus hic quidem ad illum eſt. *Ter.* Ale wart nie godzien [illegible] go do [illegible] rownac.

Comparer une copie avec l'original. Conferre deſcriptionem cum tabulis *Cic.* Stoſować [illegible]

COMPAROISTRE, V. [illegible] *on prononce* COMPAROITRE, & *l'on diſoit autrefois* COMPAROIR: [illegible] *prononcent* comparètre. (*Se preſenter en juſtice.*) Apud judicem, *ou* in judicium, *ou* judicio, *ou* in Iudicio ſiſtere ſe. *Cic.* *Vlp.* STAWIC ſię ſtanąć do ſądu na termin na znaczony.

Jour marqué pour comparoiſtre. Vadimonium conſtitutum. *Cicer.* Dzień naznaczony ſtawienia ſię do ſądu.

Manquer de comparoiſtre, Faire défaut. Vadimonium deſerer. *Cic.* Nieſtanąć na termin do ſądu.

Faire donner des cautions à quelqu'un pour l'obliger de comparoiſtre. Aliquem vadari. *Cic.* Zaręczyć rękoymią kazać koſtawić że ſię ſtawi do ſądu.

Ajourné à comparoiſtre en perſonne. Præſto adeſſe juſſus: Pozew dać na ſtawienie ſię w oſobie właſney.

COMPARTIMENT, ſubſt. m. (*Diſtribution d'un tout en ſes parties.*) Deſcriptio. Dimenſio, onis, f. *Cic.* PODZIAŁ rozdzielenie całey iakiey rzeczy na części ſwoie.

Faire les compartimens d'un jardin. Hortum in areas, *ou* in pulvinos deſcribere. *Hor.* Ogrod podzielić na kwatery, na grzędy.

COMPARTIMENS, (*Faits de pluſieurs couleurs.*) Ceroſtrotum. *Plin.* Tło w koſtkę álborogiem z rożnych farb oſadzone.

COMPARUTION, ſubſt. f. terme du Palais. (*Préſentation en juſtice.*) Vadimonii obitus, ûs, m. STAWIENIE ſię, termin ſądowy, komparycya do ſądu.

COMPAS, ſubſt. m. (*Inſtrument qui ſert à décrire des cercles.*) Circinus, i, m. *Vitr.* CYRKIEL Inſtrument do ryſowania w okrąg.

Meſurer, ou *faire une choſe au compas.* Circinare. *Plin.* Cyrklem wymierzyć w koło, álbo co wkoło dać pod cyrkiel.

ON DIT au figuré, *Il fait tout par compas & par meſure.* Compoſitè & ordinatè omnia facit. **Il marche par compas & par meſure.* Compoſitè & aptè ambulat. *Colum.* Gradibus compoſitis ambulat. *Virg.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Wſzyſtko czyni iák pod cyrkiel. *Chodzi ſtąpa iák pod cyrkiel rowno raz w raz.

COMPASSÉ, m. COMPASSÉE, f. part. paſſ. (*Meſuré avec le compas.*) Circino deſcriptus. POD CYRKIEL wymierzony

ON DIT au figuré, *C'eſt un homme compaſſé & reglé en toutes choſes.* In omnibus compoſitus & ordinatus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Człowiek wſzyſtko iák pod cyrkiel czyniący, porządnie, rowno iednoſtaynie.

Il n'y a rien de plus compaſſé & de mieux reglé que la nature. Naturâ nihil eſt aptius, nihil deſcriptius. *Cic.* Niemaſz nic porządniey okryślonego, iák ieſt przyrodzenie.

COMPASSER, V. act. (*Meſurer au compas.*) Circinare. Circino deſcribere Circino dimetiri. *Plin.* CIRKLEM mierzyć według cyrkla opiſać.

ON DIT au figuré *Compaſſer toutes ſes actions, les regler.* Dirigere actiones ad normam rationis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie ocyrklować wſzyſtkie ſprawy ſwoie, pomiarkować ie.

COMPASSION, ſubſt. f. (*Mouvement de l'ame qui nous porte à avoir pitié des diſgraces d'autruy.*) Miſeratio. Commiſeratio Miſericordia. *Cic.* POLITOWANIE wzruſzenie umyſłu do użalenia ſię nad cudzym nieſzczęście.

Avoir compaſſion de quelqu'un, luy porter compaſſion. Alicujus miſereri. *Cic.* avec l'accuſatif Mieć politowanie nad kim

Avoir compaſſion des malheurs d'autruy. Alicujus fortunam miſeri. *Cic.* Mieć politowanie nad cudzym nieſzczęściem.

L'eſtat où il me vit luy fit compaſſion, car i'eſtois crotté juſques aux yeux, & plus paſle que la mort. Ille habitum meum miſeratus, quia luto oblitus eram & letho pallidior. *Pet. B.* Stan w iákim mię obaczył do politowania go pobudził, bom był uſzargany po oczy, á blady iák śmierć.

Ils avoient compaſſion du malheur commun. Commune periculum miſerabantur. Zal im było nieſzczęścia poſpolitego.

Je l'ay veu dans ſa miſere, & i'en eu compaſſion de luy. Illum vidi miſerum, & me ejus miſeret iam eſt. *Plaut.* Widziałem go w biedzie y użaliłem ſię go.

Je commence à avoir compaſſion de voſtre pareſſe. Incipit me miſereri tuæ pigritiæ. Zaczynam ubolewać nad gnuſnością twoią.

Emouvoir, ou *exciter quelqu'un à compaſſion.* Alicuius miſericordiam, act. *Cic.* **Emouvoir les juges à compaſſion.* Miſeratione mentem judicum permovere. *Cic.* Pobudzić kogo do politowania. *Wzruſzyć ſędziow do politowania.

FAIRE *compaſſion*, ou *Toucher de compaſſion.* Commovere miſerationem. (*avec un datif.*) *Quint.* WZRUSZAC do politowania czynić politowanie.

Digne de compaſſion. Miſeratione, *ou* miſericordiâ dignus Miſerandus Miſerabilis. *Cic.* Godzien politowania.

D'une façon digne de compaſſion, ou *qui merite compaſſion.* Miſerabiliter Miſerandum in modum. *Cic.* Spoſobem godnym politowania, żałośnie.

COMPATIBILITÉ, ſubſt. f. (*Qualité des choſes qui ne ſont pas contraires, qui peuvent ſubſiſter enſemble.*) Convenientia, æ, f. Non repugnantia, æ, f. *Cic.* ZGODLIWOSC przymioty rzeczy ktore ſię zgadzaią z ſobą y razem być mogą.

ON DIT figurément *Une compatibilité d'humeurs.* Morum congruentia. *Suet.* MOWIĄ niewłaśnie zgodliwość umyſłow.

COMPATIBLE, adject. m. & f. (*Qui peut demeurer avec un autre dans un meſme ſujet ſans le détruire, comme le ſec & le chaud.*) Patibilis & hoc patibile, adject. *genit.* is. *Cic.* ZGODLIWY co może z drugim ſię razem znaydować y zoſtawać wſpolnie, iáko ſuchość y ciepło.

COMPATIBLE ſe dit au figuré (*des humeurs & des inclinations.*) Congruens. Conveniens, entis, omn. gen. *Cic.* ZGODLIWY mowi ſię o humorach y chęciach.

Nos humeurs ſont compatibles, conviennent enſemble Congruunt, *ou* conveniunt mores. *Ter.* Umyſły naſze ſą zgodliwe, zgodzą ſię z ſobą.

COMPATIR, V. n. (*Demeurer enſemble dans un meſme ſujet ſans ſe détruire.* Non inter ſe repugnare. ZGADZAC ſię znaydować ſię razem ieden drugiemu ſię nie ſprzeciwiaiąc.

COMPATIR ſe dit au figuré pour *Avoir des mœurs & des inclinations qui conviennent.* comme *Nos humeurs compatiſſent bien enſemble, s'accordent bien.* Congruunt mores. *Cicer.* **Nos humeurs ne peuvent compatir enſemble.* Nobis convenire non poteſt. *Petr.* ZGADZAC mowi ſię niewłaśnie o uwyſłach y ſkłonnościach; iáko: Zgodzą ſię z ſobą naſze umyſły. *Naſze umyſły ſię nie zeydą z ſobą.

COMPATIR, *Eſtre ſenſible à la miſere d'autruy.* (*Eſtre touché de ſes malheurs.*) Miſeriis, *ou* calamitatibus alicujus commoveri. *Cic.* UBOLEWAC nad nędzą ludzką.

Compatir aux foibleſſes d'un ami, Souffrir ſes défauts. Peccatis amici indulgere. *Cic.* Znośić niedoſkonałości cudze, wybaczyć, umieć wyrozumieć przyiacielowi.

COMPATRIOTE, ſubſt. m. & f. (*Celuy*, ou *celle qui eſt d'un meſme païs.*) Popularis. *Cic.* Conterraneus, a, um. *Plin.* ZIOMEK, Ziomka Ten álbo ta co ieſt z iednego kraiu.

C'eſt noſtre compatriote. Eſt noſtras, atis, omn. gen. **C'eſt voſtre compatriote*, (*parlant à pluſieurs.* Eſt veſtras, atis, omn. gen. Ziomek ieſt naſz, naſzyniec. *Waſz ieſt ziomek mowiąc do wielu.

COMPENSATION, ſubſt. f. *on prononce* companſation. (*Quand ce qui manque d'un coſté eſt ſuppléé d'un autre.* Compenſatio. *Cic.* NAGRODA kiedy to co z iedney ſtrony niedoſtaie, z drugiey ſię nagradza.

COMPENSER, V. act. *on prononce* conpanſer. (*Equivaloir une choſe par une autre.*) Rem unum aliâ re, *ou* cum aliâ re compenſare. *Cic.* NAGRADZAC, iedno drugim wetować.

COMPERE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui tient un enfant ſur les fonts de Bapteſme avec une fille.*) Compater. KUM, Kmotr ten co do Chrztu trzyma z kim.

ON DIT burleſquement (*d'un homme fin & habile dans ſon métier.*) *C'eſt un compere* Recoctus ſcriba. *Hor.* Pergraphicus nugator. *Plaut.* MOWIĄ krotofilnie o człowieku obrotnym y biegłym w rzeczach ſwoich: Jeſt to kmotrek.

ON DIT encore, *Tout ſe fait en ce monde par comperes & par commeres*, c'eſt à dire *par intrigues & par ſollicitations.* Hocce tempore omnia occultis artibus & ſollicitationibus conficiuntur. MOWIĄ ieſzcze: wſzyſtko ſię teraz ná świecie dzieie przez kmotry, y przez kumy, to ieſt: przez inſzych zabiegania y namowy.

COMPETENCE, ſubſt. f. *on prononce* competance. (*Qualité qui donne le pouvoir à un juge de juger de quelque different.*) Juſta & legitima juriſdictio. WŁASNOSC, Przyzwoitość, przymiot przez ktory ſędzia przyzwoitą ma władzą ſądzenia ſprawy iakiey.

Cette affaire eſt de voſtre compétence. Res iſta vertitur in tuo fora. *Plaut.* Ta ſprawa do twego ſądu właśnie należy.

COMPETENT, maſc. (*on prononce* conpetant.) COMPETENTE, f adject. (*Convenable.*) Conveniens Idoneus. *Cicer.* PRZYZWOITY, PRZYZWOITA, przyſtoyny.

Juge competent. Judex competens. *Vlp.* Judex legitimus, maſc. Sędzia przyzwoity właſny iakiey ſprawy.

COMPETER, V. n. & d'uſage au barreau. (*Appartenir.*) Pertinere, (pertineo, pertines. pertinoi, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* NALEZEC.

COMPETITEUR, ſubſt. m. (*Concurrent, celuy qui prétend à un meſme rang, à un meſme employ, à une meſme fortune.*) Competitor, oris, m. *Cic.* SPOŁ proſzący konkurent, ten co ſię razem ſtara o ſtopień tenże, álbo urząd, álbo ſzczęście iákie.

COMPIEGNE, (*Ville dans le Valois du Gouvernement de*

l'Isle de France sur l'Oise.)Compendium,ii,n. KĄMPIEN, Miasto Walezyiskie Gubernatoryi Wyspy Francuskiey nád Ezyą rzeką.

COMPILATEUR, subst.m. (*Auteur qui a recueilli & ramassé plusieurs ouvrages.*) Qui opera varia collegit. ZBIERACZ ten co pozbierał w iedno rożne pisma y księgi.

COMPILATION, subst. f. (*Recueil de plusieurs ouvrages sur une matiere.*) Collectio,onis,f.*Cic.* ZBIERANINA, wielu rożnych pism álbo dowodow w iedno zebranie.

(*Compilatio* est de Ciceron pour un pillage, je croy qu'on s'en pourroit servir à exprimer ce mot, puisqu'en quelque maniere c'est un pillage que ce ramas qu'on fait des Auteurs.) To słowo , w Cyceronie znaczy złupienie álbo splądrowanie, mogłby go y w tym rozumieniu záżyć, gdyż swoim sposobem y to iest iedno złupienie álbo splądrowanie ta zbierani- na z rożnych Autorow wzięta.

COMPILER, V.act. (*Faire un recueil ou une compilation de plusieurs Auteurs, ou de plusieurs choses tirées de leurs ouvrage.*) Colligere. *Cic.* Compilare. *Hor.* ZBIERAC w raz rożne rzeczy álbo zdania do tego składáiące z rożnych autorow

COMPISSER,V.act.vieux mot. (*Pisser dessus.*) Meiere in aliquid,(meio,meiis,minxi,mictum.)neut.*Hor.* POSZCZAC zlać co szczynami, stare słowo.

COMPLAIGNANT,m.COBPLAIGNANTE,f.(*Celuy,ou celle qui se plaint.*)Querens Queribundus.*Virg.Cic.*Querulus. *Mart.* USKARZAIĄCY się, USGARZAIĄCA, ten álbo ta co się Uskarża, nárzeka.

COMPLAINTE,subst. terme de Palais.(*Plainte & Doleance.*) Querela. Querimonia,æ,f. *Cic.* ZAŁOBA termin práwny uskarżenie się.

Former une complainte. Conqueri Queritari.*Cic.* Uskarżyć się, skargę donieść álbo złożyć u sądu.

COMPLAIRE, V. n. (*Se rendre complaisant, déferer aux volontés & aux inclinations de quelqu'un.*) Obsecundare Alicui, *ou* alicujus voluntati indulgere. *Ter* Alicui supparasitari. *Plaut.* PRZYPODOBAC się komu podchlebnie ustępowac mu we wszystkim woli y chęciom iego dogadzaiąc.

Je vous estime le denier des hommes, de vous estre mis en teste de complaire en tout à cét homme. Te esse infra infimos homines puto, qui in animum induxeris huic ... Mam cię zá ostatniego z ludzi żeś sobie to ... w głowie ábyś temu człowiekowi we wszystkim się upodobał.

*Se complaire en quelque chose,Avoir de la complaisance en quelque chose.*Aliquâ re delectari.*Cic.* Podobać sobie w czym mieć w czym upodobanie.

COMPLAISANCE, subst.f. (*Déférence aux sentimens & aux volontez d'autruy*) Obsequium, ii, n. Obsequentia, æ,f. *Cicer.Cæs.* DOGADZANIE we wszystkim woli y zdaniu cudzemu.

En ce temps-cy la complaisance se fait des amis,& la verité des ennemis. Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. *Ter.* Temi czałami czyniemy sobie przyiacioł dogadzaiąc, nieprzyiacioł niedogadzaiąc.

*Ils ont quelquefois une complaisance aveugle pour leur esprit.*Indulgent ingeniorum suorum voluptati. *Quint.* Maią czasem ślepe upodobanie w rozumieniu własnym.

Celuy qui verra qu'on aura de la complaisance pour ses divertissemens, en aura de son costé pour les vôtres. Suis ... consentire qui crediderit,laudabit utroque pollice tuum ludum *Hor.* Kto obaczy że mu wyrozumieć y dogadzać ... w Jego rozrywkach, On też tobie dogadzać będzie y wyrozumie tobie w twoich.

J'ay eu trop de complaisance pour vous. Nimiùm habui te delicatum.*Plaut.* Názbytem cię piesczenie trzymał y wolno

*Je n'ay point tant de complaisance pour ma femme; si vous en usiez de mesme, nous en serions mieux tous deux,mais vous vous laissez entierement gouverner par elle.*Non sum adeò obsequens uxori meæ; quod tu idem si faceres,in rem nostram & tuam id esset, nunc video in illius potestate te esse. *Ter.* Nie pozwalam ia tyle żonie moiey, gdybyś y ty tak czynił z swoią, oboygu by nam lepiey było; ále ty iey bardzo gorę daiesz nad sobą.

*Je vous avouë que j'ay une grande complaisance pour mes enfans;mais ma complaisance ne va pas jusqu'à les gaster.*Scio ego meis me esse apprimè liberis obsequentem, sed non adeò ut mea facilitas illorum corrumpat animos. *Ter.* Przyznaię że mam wielkie upodobanie w dzieciach moich, ále to nie idzie ták daleko żeby się przez to psowały.

*Elle croit indigne d'elle d'avoir quelque complaisance pour ma mere.*Se indignam deputat,quæ concedat matri.*Ter.* Ma sobie za rzecz niegodną áby w czym ustąpiła matce moiey.

Je ne vous écris pas cela par complaisance. Non hæc auribus tuis do.*Cic.* Nie piszę tego do ciebie przez podchlebstwo

*Un flatteur a une complaisance outrée, il observe avec soin les moindres mouvemens de celuy à qui il fait sa cour, il releve tous ses bons mots & repete toutes ses paroles.*Adulator in obsequium plus æquo pronus, nutum divitis audit, iterat voces & verba tollit cadentia.*Hor.* Podchlebnik stara się straszenie we wszystkim przymilić y przypodobać, z wielką pilnością uważa wszelkie poruszenie tego komu nadskakuie, każde iego słowko chwali, y powtarza.

J'ay trop de complaisance pour moy,Je me flatte trop. Nimis mihi indulgeo. *Ter.* Názbyt o sobie dobrze trzymam, y podchlebiam sobie samemu.

COMPLAISANT,m. COMPLAISANTE,f. adject. (*Qui tâche de plaire & de se conformer aux inclinations d'autruy.*) Obsequens, entis,omn.gen. Obsequiosus,a,um.Indulgens,entis,omn. gen. dat.*Cic.* PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, miły ktory się stara każdemu się podobać,y według myśli dogodzić

S'il ne tient qu'à donner,& à estre complaisant, je ne seray pas des derniers. Si id fit dando atque obsequendo,non posteriores feram, (*on sous-entend* partes.) *Ter.* Jeżeli tylko o to idzie áby dawać y dogadzać,nie ostatni będę do tego.

*Il est fort complaisant.*Mollis est in obsequium.*Ovid.* Bardzo iest usłużny miły przyiemny.

Faire le complaisant. Supparasitari alicui. *Plaut.* Podchlebstwem się bawić.

Il est complaisant à tout le monde. Omnibus obsequitur. Omnium obsequitur studiis. *Ter.* Ku wszystkim iest usłużny dogadzaiący.

COMPLANT, subst.m.terme d'Agriculture. (*Vigne d'un bon complant*)Vitiarium,ii,n.*Colum.* PŁONNIK termin gospodarski, Winnica na dobrym płonniku sadzona.

COMPLE'MENT, subst.m terme de Géométrie. (*Ce qui reste pour remplir le reste d'un quart de cercle.*) Complementum i,n.*Cic.* DOPEŁNIENIE to co zostaie dla do pełnienia czwartey częsci cyrkułu albo okragu.

COMPLET,m. COMPLETTE,f.adject. (*Qui a toutes ses parties*) Completus. Perfectus. Absolutus. ZUPEŁNY, ZUPEŁNA, co ma wszystkie w sobie częsci w cale.

Cette somme n'est point encore complette. Ea summa nondum completa est.*Cic.* Jeszcze ta summá nie iest zupełna.

Une periode complette. Perfectus & completus verborum ambitus, *genit.*perfecti & completi verborum ambitûs,m.*Cic.* Peryod mowa cała zupełna.

Un regiment complet, une legion complette. Justa & plena legio, *genit.* justæ & plenæ legionis,f. Pułk zupełny cały.

COMPLEXION, subst.f.(*Habitude, disposition naturelle du corps.*) Constitutio,onis,f.*Cic.Cels.* POMIARKOWANIE postanowienie osoby, ciała przyrodzenie.

Forte complexion. Corporis firma constitution. *Cic.* Przyrodzenie mocne.

Un corps d'une foible complexion. Infirmum & imbecille corpus. *D'une mauvaise complexion.* Corpus mali habitûs. Ciało słabego przyrodzenia. *Złego pomiarkowania ciało.

*Il est devenu d'une mauvaise complexion.*Recidit in malum habitum. *Cels.* Stał się złego pomiarkowania.

COMPLEXIONNE',m.COMPLEXIONNE'E,f.*bien*,*ou mal*,(*Qui est d'une bonne,ou d'une mauvaise constitution.*)Benè,*ou* malè constitutus,a,um.*Cic.* POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, pomiarkowany co do przyrodzenia złe álbo dobrze.

COMPLICE,adject.m.& f. (*Celuy,ou celle qui a eu part à quelque meschante action.*) Socius. Conscius. Particeps. POMOCNIK ten álbo ta co komu do złego dopomagał.

*Vous estes complice de ce crime avec luy.*Est tibi societas hujus criminis cum illo. *Cicer.* Jesteś pomocnikiem iego w tey zbrodni.

Accuser ses complices. Indicium sociorum profiteri. *Mart. Liv.* Wydać pomocnikow swoich,powołać inszych.

COMPLICITE', subst.f. (*Participation au crime de quelqu'un.*)Conscientia,æ,f.*Cic.* POMCNICTWO w złym.

COMPLIES, subst.f. plur. (*Derniere partie de l'Office du Breviaire, qui se doit dire le soir avant que de se coucher.*) Completorium. KOMPLETA ostatnia część godzin Kapłańskich ktora się odprawuie wieczor przed spoczynkiem.

COMPLIMENT,subst.m.(*Civilité,ou Honnesteté qu'on fait à quelqu'un, soit en paroles, ou en actions.*) Officiosa verba, orum,n.pl. Officiosa urbanitas, *genit.* officiosæ urbanitanis,f. LUDZKOSC, kłanianie się, poszanowanie ktore kto komu czyni słowami álbo uczynkiem.

Je n'aime point les lettres où il n'y a que des complimens. Inanis sermo litterarum mihi est injucundus. *Cic.* Nie lubię listow gdzie tylko same są komplementa.

Sourriant à un compliment si naïf. Delectatus ille urbanitate tam stultâ.*Petr.* Uśmiechnąwszy się ná komplement tak prosty.

Faites luy s'il vous plaist mes complimens, ou simplement Mes complimens,s'il vous plaist. Officiosè gic illi verbis meis salutem.*Cic* Kłaniay mu się proszę odemnie,álbo też,po prostu, ukłon moy, służby moie.

Treves de complimens,Laissez là tous les complimens. Mitte,*ou* apage istam officiosam urbanitatem.Daymy pokoy tym wszystkim komplementom.

*Je ne dis pas cela par compliment,je dis ce que je pense.*Non id do tuis auribus,sed veritati.Nie mowię tego przez komplement, mowię tak iak myślę iak trzymam, bez podchlebstwa.

COMPLIMENT est aussi *Un témoignage de joye,ou de douleur, (qu'on rend à ses amis, quand il leur est arrivé quelque bonne,ou mauvaise fortune.)* Officiosa testificatio, *ou* significatio,*ou* congratulatio. KOMPLEMENT oświadczenie radości álbo żalu, uczynione przyiaciołom w okazyi szczęścia, álbo nieszczęścia ich iakiego.

Faire compliment à quelqu'un sur une chose,(luy témoigner la joye, ou la douleur qu'on en ressent.) Gratulari alicui re, *ou* de re rem *Cic.* *On dit* Gratulari adventu,*ou* de adventu,*ou* adventum alicujus.*Cic.* *Faire compliment à quelqu'un sur son arrivée.* Posłać z komplementem do kogo, ... uczynić mu komplement z oświadczeniem radości álbo żalu naszego. *Mowią też posłać z komplementem do kogo winszuiąc mu szczęśliwego przyiazdu, witaiąc go z drogi.

*Faire un complement de condolance sur la mort de quelqu'un.*Mortem,*ou* interitum alicujus officiosè & peramanter condolere. *Cic.* *Il luy envoya des personnes pour luy faire compliment sur son mariage.* Misit qui officiosè & verbis exquisitis nuptias illi gratularentur. *Sur sa santé.* De salute. *Cic.* *Je vous fais compliment sur l'alliance d'un si grand homme.* Gratulor tibi affinitate tanti viri. *Cal.adCic.*Posłać z komplementem żałobnym. álbo uczynić komu komplement żałobny z okazyi śmierci czyiey. *Posłał do niego z komplementem powinszowania małżeńskiego postanowienia. *Z powinszowaniem álbo dowiadywaniem się o zdrowie. *Winszuięć spowinowacenia z tak wielkim człowiekiem.

COMPLIMENT est aussi *Une petite Harangue courte & pleine de louanges recherchées, (qu'on fait à des personnes de marque, quand elles passent dans quelque ville.)* Anicula, & laudatio ... *Cic.* KOMPLEMENT, mowa krotka z pochwałami wielkiemi ná powitanie osob zacnych przeiezdzaiących ktoredy przez miasta.

COMPLEMENT signifie par antiphrase *Querelle*,comme *Je l'aborderay & luy feray le compliment qu'il mérite.*Adibo atque hominem accipiam quibus dictis meret.*Plaut.* KOMPLEMENT znaczy opacznie,urażenie kogo słowem; Powdę do niego y tak im go komplementem potkam,i ... podziem

COMLIMENTER,V.act.*on prononce* complimanter.(*Faire des complimens de joye ou de tristesse sur quelque bonne ou sur quelque mauvaise fortune.*) Aliquem urbanitatis officiis prosequi.*Cic.* OSWIADCZAC się komu przez ludzkość w słowach z radością, żalem, powinszowaniem szczęścia iakiego álbo nieszczęścia.

*Il alla le complimenter sur la mort de son pere.*Dolorem suum de morte patris, verbis officiosis & familiaribus, ipsi testificatus est. Poszedł mu oświadczyć się z żalem swoim z śmierci oyca iego.

COMPLIMENTER *un Prince.*Aureolam atque familiarem oratiunculam habere ad Principem. POWITANIE mowę krotką witaiącą,mieć do Pana iakiego imieniem wszystkich.

COMPLIMENTEUR,subst.m.*on prononce* complimanteur.(*Qui ne se dit qu'en mauvaise part,d'un homme qui se rend importun à force de faire trop de complimens.*) In officiis præstandis salutator importunus & fastidiosus.m.NIEZBYTY naprzykrzony z komplementami y oświadczaniami swemi.

COMPLIQUE',m. COMPLIQUE'E,f.part.pass. (*Qui ne se dit que des maladies, des affaires & des incidens meslez ou joints les uns avec les autres.*)Implicitus,Implicatus,a,um.*Cic.* SPLECIONY záwikłany co się nie mowi chyba o chorobach álbo sprawach y przypadkach pomięszanych,y iedne z drugiemi złączanych.

COMPLOT,subst.m.*Espece de conspiration, dessein de nuire à quelqu'un, concerté secretement entre des personnes.*) Coitio, onis,f.*Cic.* Conspiratio. Conjuratio,onis,f.*Cic.* SPIKNIENIE zmowa zámysł szkodzenia komu skrycie namowiony między iakiemi osobami.

*De complot,Par complot.*Compacto.Ex compacto.*Cic.Plaut.* Przez spiknienie się, spiknąwszy się.

Faire un complot. Facere coitionem.*Cic.* *Faire un complot pour accuser quelqu'un.* Coire in accusationem alicujus, *chez les Jurisc.* Spiknąć się. *Spiknąć się, zmowić się ná udanie kogo.

COMPLOTER, V.neut. (*Faire un complot.*)Coire Facere coitionem.*Cic.* SPIKNĄC się.

Comploter de faire perdre les biens à quelqu'un;de luy faire un procès. De bonis alicujus coire; in lites coire. *Cic.* Spiknąć ná zgubienie kogo ná fortunie; ná pieniánie go prawem.

COMPLUTE, vulgairement ALCALA DE HENARES, (*Ville d'Espagne en Castille la Neuve, celebre par son Université.*) Complutum, ti, n. KOMPLUT pospolicie Alkala Miasto Hiszpaniy w nowey Kasztyliy sławne Akademią.

COMPONCTION,subst.f.terme de Théologie, (*Une douleur qu'on a dans l'ame d'avoir offensé Dieu.*)Ex peccatis dolor. SKRUCHA termin Teologiczny, żál ná umyśle że kto Boga obraził.

COMPORTEMENT,subst.m.(*La maniere de se conduire.*) POSTEPOWANIE sobie, poczynanie sposob iako sobie kto poczyna.

SE COMPORTER,V.n.(*Conduire ses mœurs, sa vie d'une telle & telle maniere.*) Tali modo, *ou* tali ratione se gerere. POCZYNAC sobie tak, álbo ták w życiu y obyczaiach sobie postępować.

Il est d'un homme moderé de son naturel & cultivé par les sciences,de se comporter de maniere dans une puissance si absoluë, que ceux ausquels il commande n'ayent pas sujet d'en desirer un autre. Permagni hominis est ipsâ naturâ moderari ac doctrina eruditi, sic se adhibere, *ou* sic se gerere,in tantâ potestate, ut nulla alia potestas, iis quibus præsit, desideretur.*Cic.* Pomiarkowanego to umysłu y naukami wypolerowanego człowieka iest własna, ták záżywać náywyższey władzy y zwierzchności áby ci ktorych ma pod sobą nikogo inszego sobie nie życzyli.

Se comporter honnestement. Honestè se gerere. *Cic.* *Sagement,avec sagesse.*Sapienter vitam instituere.*Ter.* Sprawować się postępować sobie przystoynie poczciwie. *rozumnie.

Il se comporta de maniere dans cette charge, qu'il remporta l'approbation de tout le monde. Eo in munere sic se gessit, *ou* sic se tractavit, ut ab omnibus laudaretur. Ták się na tym urzędzie sprawił że od wszystkich ogolnie miał zalecenie.

COMPOSE',m. COMPOSE'E,f.part.pass.(*Fait.*)Factus. Compositus. Concretus. Coalitus,a,um. *Cic.* ZŁOZONY zrobiony.

*Ce parfum est composé d'or,ou Il entre de l'or dans la composition de ce parfum.*Unguentum istud ex auro concretum est. Oleiek ten iest zrobiony ze złotem, álbo w chodzi złoto w robieniu tego oleyku.

Un mot composé. Vox composita.*Qui est composé de deux mots.* Verbum ex conjunctione factum.*Cic.* Słowo składane. *Składane z dwoch słow.

ON DIT au figuré, *Un visage composé,(qui n'est point naturel.)*Vultus compositus.*Tacit.* MOWIĄ *niewłaśnie:* twarz álbo postawa układana ktora nie iest według przyrodzenia, ále ustroiona, álbo zmyślona.

Qui a un visage composé,pour dire *Un visage modeste,tranquille.* Adolescens modesto spectatus. Ten co iest postawy, układney,to iest skromney spokoyney.

UN COMPOSE',comme un substant.f masculin,(*Mélange de diverses choses.*)Coagmentatio & copulatio.*Cic.* ZŁOZENIE pomieszane w iedno rożnych rzeczy.

UN COMPOSE',(*Un meslange de plusieurs drogues.*) Permistio Mistura. *Colum.* ZŁOZENIE pomięszanie rożnych rzeczy lekarskich.

UN COMPOSE',(*Un tout qui a diverses parties.*) Totum ex diversii partibus constans.*Cic.* SKŁAD złożenie całey iákiey rzeczy z części swoich.

L'homme eſt un composé de deux parties, le corps & l'ame, l'une corporelle & l'autre ſpirituelle. Homo conſtat ex duabus partibus, corpore & animâ, quarum una eſt corporea, altera ab omni materiæ concretione ſejuncta. *Cicer.* Człowiek ieſt iſtota złożona z dwoch części, z duſzy, y ciała, z ktorych iedna ieſt cieleſna, druga duchowna.

ESTRE COMPOSE' *de* Conflari Conſtare Fieri. *Cic.* Componi. *Plin. Quint.* BYC złożonym. *Z.*

ON DIT figurément, *Cét homme eſt tout composé de fourberie & de menſonge, Il n'eſt que menſonge & fourberie, Vn fourbe achevé.* Homo totus ex fraude & mendacio compoſitus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Ten człowiek wſzyſtek ieſt złożony z oſzukania, y kłamſtw, nie ieſt tylko oſzuſtoſtwo y ſzalbierſtwo, oſzuſt doſkonały.

COMPOSE' ſe dit en morale (*des aſſemblées qu'on fait des perſonnes propres à un meſme deſſein.*) comme *Les armées ſont composées de ſujets qui ſont naturels & d'eſtrangers.* Conflati ſunt & confecti exercitus ex ſubditis & advenis. ZŁOZONY ſię mowi co do obyczaiow o zebraniu oſob do iedneyże imprezy ſłużących, iáko: Woyſka ſą złożone z oſob z ktorych iedne ſą ſwoie, drugie obce.

COMPOSER, V. act. *Faire quelque ouvrage d'eſprit.*) Componere Elucubrare Elaborare Scribere. *Cic.* PISAC co rozumnego, kśięgi &c.

Composer des vers. Carmina condere Carmina pangere. *Cic.* **Vne epitaphe en vers.* Verſus in oſſa componere. *Tibul.* Piſać wierſze, składać. *Krotki nagrobek wierſzami.

Composer en proſe. Oratione ſolutâ [illegible] *Hor.* **Composer en vers.* Verſibus ſcribere. *Cic.* **En Grec, en Latin.* Græcè, Latinè. **En François.* Gallicè. *Cic.* Piſać mową nie wiązaną w wierſze. *Piſać co wierſzami. *Po Grecku, po łacinie. *Po Francuſku.

Des livres plus mal composez en Latin qu'ils n'é[toient] en Grec. De malis græcis, Latinè ſcripta deteriùs. *Cic.* Kśięgi gorzey piſane po łacinie, niż były po grecku.

Il s'eſt mis à composer, ou à faire des Comédies. Scripſit fabulam. Ad ſcribendum ſe dedit. *Cic.* Jął ſię piſać, álbo składać komedye.

COMPOSER ſignifie encore en morale, (*Regler ſes mœurs ſes actions, ſes paroles.*) Componere Fingere. *Cic. Tacit.* UKŁADAC mowi ſię ieſzcze co do obyczaiow, ſpraw, y ſłow.

Il composa ſon viſage à la triſteſſe, Il prit un viſage triſte. Compoſuit vultum ad triſtitiam. *Tacit.* Ułożył twarz do ſmutku.

Il ſe composoit de toutes les manieres, Il prenoit toute ſorte de contenance. Exprimebat omnes vultus. *Cic.* Układał ſię rozmaicie, y wſzelką na ſię brał poſtawę.

QUELQUEFOIS il ſe prend en mauvaiſe part & ſignifie *Faire l'hypocrite, le Tartuffe, Se déguiſer.* comme *Il eſt toûjours composé & jamais naturel, Il eſt toûjours maſque.* Fictos ſemper vultus prætendit. *Quint* Semper fucatus, *ou* larvatus, *ou* perſonatus eſt. *Plin. Cic.* CZASEM ſię bierze w zły ſpoſob y znaczy obłudnikiem ſię czynić, pokazywać ſię inszym niż ieſt udaiąc, naprzykład zawſze ſię układa á nigdy ſię tak iak ieſt właśnie w ſobie nie pokaże, zawſze maſzkarkę nosi.

COMPOSER en termes d'Imprimerie, (*Arranger les lettres d'une copie & les aſſembler en une forme.*) Fuſiles [illegible] ordinare & digerere. Litterarum typos componere. SKŁADAC terminem Drukarnianym, układać porządnie po ſłowku litery z piſma iakiego, álbo *z Exemplarza,* y zbierać ie ná formę.

COMPOSER ſignifie auſſi, *Inventer, ajoûter à la vérité, & meſme mentir.* Comminiſci. SKŁADAC znaczy też przykładać nad to iak ieſt w rzeczy ſamey y owſzem zmyślać.

COMPOSER en Muſique, (*Inventer des airs & des accords pour les chanter à pluſieurs parties, ou les joüer ſur les inſtrumens.*) Cantus, *ou* modos componere. *Tibul.* SKŁADAC w Muzyce wynaydować rożne tony y nuty, áby ie ſpiewać ná rożne części głoſami, álbo wygrawać ná inſtrumentach.

Il a composé des vers pour eſtre jouez ſur le luth Carmina ad lyram compoſuit. *Quint.* Złożył wierſze do wygrywania na lutni.

COMPOSER en terme de Guerre, (*Capituler, faire des conditions pour rendre une place.*) De arce, *ou* de urbe dedenda cum hoſte tranſigere. *Cic. Liv.* UŁOZYC iednać ſię w umowę wchodzić po woyſkowemu o oddanie fortecy iakiey.

Il ſe dit auſſi de tous les traitez & accords qui ſe font dans les affaires civiles, comme *J'aime mieux qu'on composé de toutes choſes avec eux en mon abſence.* Me abſente omnia cum illis tranſigi malo. *Cic.* Toż ſię mowi o wſzyſtkich przymierzach, ugodach w ſprawach świeckich, iáko: Wolę że ſię o wſzyſtko godzą y umowią z niemi w niebytności moiey.

On ne pouvoit composer à moins avec des particuliers. Cum privatis nun poterat tranſigi minore pecuniâ. *Cic.* Nie można ſię było umowić ſię zgodzić za mniey z prywatnemi ludźmi.

Il a composé à deux mille ſeſterces. Pactus eſt duo millia ſeſtertium. *Mart.* Zgodził ſię umowił za dwa tyſiące groſzy.

COMPOSER, ſubſt. m. Terme Ironique. (*Méchant Auteur.*) Ineptus ſcriptor. PARTACZ wierſzopiſz ladaiaki.

COMPOSITE, adject. terme d'Architecture, qui ne ſe dit qu'en cette phraſe, *Ordre Compoſite,* ou *Composé,* (*qui eſt le plus beau des cinq Ordres des colomnes, dont la corniche eſt meſlée des ornemens du chapiteau Corinthien & de l'Ionique.*) Ordo mixtus, *ou* compoſitus. SKŁADANY ſłowo Architektoniki co ſię nie mowi tylko w ten ſpoſob: Porządek składalny álbo składany, ieſt naypięknieyſzy, między pięciorakim porządkiem ſłupow, gdzie w gzemſowaniu ozdoby kapitelu Koryntſkiego y [illegible] ſą wraz złączone y pomięſzane.

COMOSITEUR, ſubſt. m. (*Savant Muſicien, qui compoſe des airs & des parties de Muſique, ſoit pour chanter, ſoit pour jouer ſur les inſtrumens.*) Variorum & modorum vocum compoſitor. SKŁADACZ Doſkonały Muzykant ktory składa nuty y części muzyki tak ná głoſy iák ná inſtrumenta.

COMPOSITEUR, en termes d'Imprimerie, (*Ouvrier qui arrange les lettres ſur une Regle de cuivre, ou de fer, qui rend les lignes de meſme longueur.*) Litterarum fuſilium compoſitor *ou* compoſitor, oris, m. SKŁADACZ álbo Zycer ten co zbiera y układa porządnie litery po blaſzcze miedzianey, álbo żelaznej dla rownania wierſzy.

(On appelle cette Regle de fer ou de cuivre *Compoſteur* & *Compoſiteur;* Il ſemble cependant qu'il ſeroit plus correct de l'appeller *Compoſitoire,* & en Latin *Ferula, æ, f.*) Tę blaſzkę [illegible] iednakżeby lepiey było nazwać prawidło [illegible].

ON APPELLE encore, *Amiable compoſiteur, (celuy qui eſt un arbitre d'équité auquel on ſe rapporte pour accommoder une affaire.* Arbiter qui res componit, (*ou* Qui averſos amicos componit, *qui reconcilie des amis qui etoient mal enſemble.*) *Cic.* MOWIĄ ieſzcze iednacz przyiacielſki o tym co ieſt obrany od ſtron do zgody ſię zábieraiących ſędzią ugodliwym, ná ktorego zdanie obiedwie ſtrony ſię zdaią. Roziemca, Jednacz ten co godzi przyiacioł zwaśnionych.

COMPOSITION ſubſt. f. (*Aſſemblage, ou meſlange de pluſieurs corps.*) Compoſitio, onis, f. ſtructura, æ, f. *Cic.* ZŁOZENIE zebranie w raz rożnych rzeczy zmięſzanych.

COMPOSITION *d'onguents,* ou *de parfums.* Unguentorum compoſitio. *Plin.* OLEYKOW álbo maści rożnych robienie.

COMPOSITION ſe dit *d'une bonne Conſtitution,* ou *d'une bonne Diſpoſition, d'un bon Temperament.* Benè conſtitutum corpus. *Cic.* ZŁOZENIE ſię mowi o dobrym pomiarkowaniu ciała álbo poſtanowieniu.

COMPOSITION, pour des ouvrages d'eſprit, (*L'action de composer [illegible] un diſcours* &c.) Compoſitio. Scriptio. *Quint. Cic.* PISANIE czego rozumnego.

Ce Poëte a la compoſition dure. Hic Poeta durus eſt verſus componere. *Horat.* **Des vers durs.* Immodulata poemata. *Hor.* Ten Wierſzopiſz piſze z trudnością niegładko niełatwo mu wierſz idzie. *Niegładkie wierſze nieſkładne.

SUJET *d'une compoſition,* (*Matiere qu'on donne pour composer.*) Scribendi argumentum, ti, n. *Cicer.* RZECZ do piſania [illegible].

ON APPELLE auſſi COMPOSITION, (*L'ouvrage même qu'on a composé.*) Scriptio, onis, f. NAZYWAIĄ ieſzcze piſaniem álbo piſmem, rzecz ſamą napiſaną,

Il nous a recité pluſieurs ouvrages de ſa compoſition. Multa proprio marte ſcripta recitavit. *Hor.* Czytał nam kilka ſztuk piſm ſwoich.

COMPOSITION en termes d'Imprimerie, (*L'arrangement des lettres dans le Compoſteur, ſuivant la Copie de l'ouvrage*) Litterarum fuſilium diſpoſitio, *ou* conſtructio, onis, f. SKŁADANIE liter po drukarſku w winkielaku po prawidle, álbo blaſzcze według Exemplarza.

Il travaille à la Compoſition, ou comme l'on parle parmi les Imprimeurs, *Il eſt à la Caſſe.* Fuſiles litteras diſponit & ordinat. Robi składaiąc litery, álbo robi zycerſtwo, u Kaſzty robi iáko Drukarze mowią

COM-

COMPOSITION, (*Accord, convention.*) Compoſitio. Conditio. Pactio. *Cic.* UKŁAD zgoda umowa.

Venir à compoſition. Venire, *ou* accedere ad pactionem. *Cic.* Przyść do ugody.

Se rendre à compoſition. Quibuſdam conditionibus, *ou* legibus ſe dedere. Ad aliquam conpitionem deſcendere. *Cic.* Poddać ſię pod pewnemi warunkami, y umową.

C'eſt un homme de bonne compoſition, avec lequel on s'accommode volontiers. Facilis in pactionem quamlibet deſcendere. Człowiek ieſt zgodliwy z ktorym ſię łatwo zgodzić.

Prendre une ville par compoſition. Urbem certis quibuſdam conditionibus ſe dedentem accipere. Odebrać miaſto przez ugodę.

COMPOSTELLE, SAN JAGO DE COMPOSTELLA, (*Ville capitale du Royaume de Galice en Eſpagne*) Compoſtella, æ, fœm. KOMPOSTELLA Miaſto głowne Galicyi w Hiſzpaniy.

COMPOTE, ſubſt. f (*Aſſaiſonnement de viandes, qu'on fait cuire dans un pot avec du lard, des épices & d'autres ingrediens.*) Ciborum in ollâ cum larido & pipere conditura. SADZONA potrawa, przyprawa mięſa wgarku z ſłoniną, korzeniami, y inſzemi zaprawami.

ON DIT auſſi *Vne Compote de fruits,* comme *Des pommes à la compote,* ou *Vne compote de pommes.* Malorum conditura ſaccharo ſoparata, fœm. MOWIĄ też owoce ſadzone, iako: Jabłka ſadzone álbo Duſzone.

COMPREHENSIBLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut comprendre.*) Comprehenſibilis. Quod facilè intelligi & percipi poteſt. *Cic.* POIĘTY co pojąć można.

COMPRE'HENSION, ſubſt. f. (*Action de l'eſprit par laquelle il comprend & conçoit les choſes*) [illegible] ptio, onis, f. *Cicer.* POIĘCIE poymowanie [illegible] umyſłu przez ktorą rzeczy poymuiemy.

COMPRENDRE, V. act. (*Renfermer, contenir.*) Continere, Complecti. *Cic.* OBIĄC zamknąć w ſobie, trzymać.

La nature de l'air comprend les étoiles. Stellas complectitur natura ætheris. *Cic.* Powietrze zámyka w ſobie gwiazdy.

Le monde comprend toutes choſes dans ſon enceinte. Continet mundus omnia ſuo complexu. *Cicer.* Swiat wſzyſtko w okręgu ſwoim zamyka álbo [illegible].

Cette ſeule vertu comprend, ou renferme toutes les autres. Hæc [illegible] virtute omnes [illegible] *Cicer.* Ta iedna cnota wſzyſtkie inne w ſobie zawiera.

Ce crime deteſtable comprend en ſoy tous les autres crimes. Deteſtabilo illo crimine ſcelera omnia [illegible]. *Cicer.* Ten grzech obrzydliwy wſzyſtkie inne w ſobie zamyka.

ON DIT en ce ſens, *Comprendre une choſe en peu de paroles,* pour *La dire en peu de paroles.* [illegible] verbis rem comprehendere *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu zamknąć rzecz w krotkich ſłowach.

ON DIT auſſi, *Eſtre compris dans un meſme malheur.* Iiſdem malis implicari. *Cic.* MOWIĄ być ogarnionym zamknionym w tym że nieſzczęściu.

Ceux de l'Achaie & de la Béocie furent compris dans le meſme traitte. Fœderi eidem aſcripti ſunt Achæi & Bœotii. *Liv.* Achaiczykowie y Beoci w toż przymierze zawarci byli.

COMPRENDRE ſe dit figurement pour *Concevoir les choſes en ſon eſprit, en avoir l'intelligence.* Comprehendere Capere Concipere, *ou* Percipere. *Cicer.* POIĄC mowi ſię niewłaśnie za zrozumieć co y w umyśle ſą ſwoim zmieścić.

SE COMPRENDRE. Percipi. *Cicer.* POYMOWAC ſię zrozumieć ſię.

Cela ne ſe comprend pas, ou ne ſçauroit ſe comprendre Id in intelligentiam non cadit. *Cic.* To ſię niepoymuie, rozumieć trudno álbo poiąć.

COMPRESSE, ſubſt. f. (*Linge plié en pluſieurs doublet qu'on met ſur la playe que fait la lancette quand on ſaigne.*) Penicillum, i, n. *Celſ.* CHUSTECZKA w kilkoro złożona dla przyłożenia ná rankę y ściśnienia iey po krwi upuſzczeniu.

Il faut bander le bras, & mettre par deſſus une compreſſe trempée dans l'eau. Deligandumque brachium ſuper-impoſito expreſſo ex aquâ frigidâ penicillo. *Celſ.* Trzeba zawiązać rękę przyłożywſzy chuſteczkę w wodzie zmaczaną.

COMPRESSION, ſubſt. f. (*L'action de comprimer.*) Compreſſio. *Vitr.* SCISNIENIE czego do kupy.

Cette boule de plomb allant & venant dans ce canal étroit, fait ſortir par ſon mouvement l'air enfermé & épaiſſi par la compreſſion de l'air. Pila plumbea decurrendo in anguſtias tubulorum, vehementi decurſu per fauces frequentiam cœli compreſſione ſolidatam extrudit. *Vitr.* Kula ołowiana wypadaiąc y wybiegaiąc z rury ciaſney wywodzi za ſobą powietrze w niey zamknione y zgęſzczone przez ściśnienie powietrza.

COMPRIMER, V. act. (*Preſſer avec violence.*) Premere. Comprimere. *Plin.* SCISKAC tłoczyć gwałtem.

COMPRIS, m. COMPRISE, f. part. paſſ. (*Contenu, renfermé.*) Comprehenſus, a, um. Complexus, a, um. *Cic.* ZAMKNIĘTY zawarty znayduiący ſię w czym.

COMPRIS *dans quelque traitté.* Alicui fœderi aſcriptus. *Liv.* **Dans quelque malheur.* Aliquo malo irretitus implicitus, a, um. *Cic.* ZAWARTY w przymierzu iakim. *Znayduiący ſię w nieſzczęściu iakim.

Il eſt compris dans ce nombre, Il eſt de ce nombre. Eſt ex eo numero. Zamyka ſię znayduie ſię w tey liczbie.

COMPRIS, (*Conceu, entendu.*) Comprehenſus. Preceptus, a, um. Animo, *ou* mente. *Cic.* POIĘTY myślą zrozumiany.

COMPROMETTRE, V. neut. & act. *on prononce* conprometttre *comme s'il y avoit une* n. (*Vouloir ſe rapporter de la déciſion d'un different, au ſentiment de quelqu'un.*) Compromittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) Promiſſum facere de re aliquâ. *Cic.* ZDAC ſię na ſąd na zdanie czyie w ſprawie iákiey.

COMPROMETTRE ſignifie auſſi, *Mettre, expoſer ſon autorité, ſa réputation, ſon honneur.* &c. Auctoritatem, famam, honorem in periculum adducere. *Cicer.* PODAC wdać ſwoy honor, ſławę w niebeſpieczeńſtwo.

SE COMPROMETTRE *avec quelqu'un, (Conteſter avec quelque perſonne indigne.)* Venire in controverſiam cum aliquo infimo. *Cic.* WDAWAC ſię zkim, ſporkę mieć z podłą iaką oſobą.

COMPROMIS, ſubſt. m. *on prononce* conpromis. (*Traitté par lequel on donne pouvoir à des arbitres qu'on a choiſis, de juger & de terminer quelque conteſtation.*) Compromiſſum, i, neut. *Cicer.* KOMPROMISS Zdanie ſię na dobre ludzie na przyiacioł dla zákończenia ſprawy iakiey.

Faire, ou paſſer un compromis. De re aliquâ compromiſſum facere *Cic.* Zdać ſię ná ſąd przyiacielſki, ná kompromiſs.

METTRE *une choſe en compromis* ſe dit figurément, *La traitter comme une choſe douteuſe, & qui eſt un ſuiet de diſpute & de controverſe.* Aliquid in diſceptationem, *ou* in controverſiam adducere. PODAC rzecz iaką w wątpliwość.

COMPTABLE, (*ou* contable *comme on doit prononcer.*) adject. m. & f. (*Qui eſt obligé de rendre compte.*) Qui pecuniarum rationem debet reddere. TEN co ma za co odpowiedzieć álbo z czego dać rachunek.

COMPTANT (*on prononce* contant.) m. COMPTANTE, f (*Celuy, ou celle qui compte, qui calcule.*) Computans Numerans. *Plin.* RACHUIĄCY, RACHUIĄCA, ten álbo ta co rachunek czyni.

COMPTANT, (*Preſent, qu'on compte ſur la table, parlant de l'argent.*) *Argent comptant.* Præſens, *ou* numerata pecunia. *Cic.* GOTOWIZNA, gotowe pieniądze ktore liczą ná ſtole.

Payer quelqu'un comptant. Præſenti pecuniâ ſolvere. *Cicer.* Płacić komu gotowizną, liczyć zaraz pieniądze, kłaść pieniądze.

Laiſſer en argent comptant trente mille écus. In numerato relinquere triginta nummorum millia. *Plin.* Zoſtawić gotowego groſza albo pieniędzy gotowych trzydzieści tyſięcy talerow.

Bailler comptant. Dare in manum. Dać gotowizną wyliczyć do rąk.

ON DIT auſſi au figuré, *Payer une perſonne tout comptant, (lors qu'on repouſſe ſur le champ quelque offenſe qui avoit été faite, ſoit par des coups de main, ſoit par une prompte & piquante raillerie.)* Offenſam aliquam ſibi illatam extemporali dicacitate aut ictibus vindicare. MOWIĄ też *niewłaśnie:* zapłacić komu zaraz gotowizną, kiedy w tym punkcie kto odda za ſwoie álbo razami álbo ſłowami w żartach uſzczypliwych.

COMTE, (*on prononce* conte.) ſubſt. maſc. (*Dénombrement qui ſe fait de pluſieurs choſes.*) Numerus, i, m. *Cic.* RACHUNEK liczba porachowanie wielu rzeczy.

Faire le compte des ſoldats. Numerum militum recenſere. *Liv.* Komput żołnierzy czynić woyſka popis czynić co do liczby, woyſko porachować.

COMPTE, (*Calcul.*) Numerus, i, m. Ratio, onis, f. *Cic.* RACHUNEK, liczba, rachunki.

Le compte eſt bon, eſt juſte, le compte s'y trouve juſques à un

un denier. Comparet argenti ratio. *Ter. Plaut.* Quadrat ratio. *Cic.* **Le contraire se dit* Non comparet argenti ratio. *Terent.* *Le compte n'y est pas, ne se trouve pas.*) Jest liczba wszystkiego, aż do szeląga dobre sprawiedliwe rachunki są. *Przeciwna iest nie masz nie dostaie w rachunku.

LIVRES *de compte (où l'on couche la recette & la dépense.)* Codex accepti & expensi. *Cic.* Regestra gdzie kto rachunki pisze, wziątka, y wydatku.

Faire, ou *dresser son compte.* Accepti & expensi rationes inire. *Cic.* Rachunki swoie wygotować álbo oddać.

Mettre, ou *coucher quelque chose sur ses comptes,* ou *dans son livre de compte.* Aliquid in rationes inducere. *Cicer.* W rachunkach swoich co położyć, włożyć w swoie rachunki.

[illegible] re ses comptes avec quelqu'un. Cum aliquo rationes putare, conferre. *Cic.* Rachować się z kim.

Rendre ses comptes à quelqu'un. Alicui rationes edere. *Cic.* Oddać komu rachunek álbo rachunki swoie.

Vn compte fait & arresté, ou comme l'on parle chez les Notaires, *Vn compte clos, affiné,* ou *soudé.* Rationes confectæ & consolidatæ. *Ascon-Ped.* Rachunki zakończone álbo zamknione wylikwidowane iák mowią w kancelaryi.

Abreger un compte. Conferte in pauca rationes. *Cic.* Skrocić rachunek.

Vn compte rond. Quadrans summa. *(*Le contraire est* Excurrens summa, *Vn compte rompu.*) Rachunek okrągły rowny *Przeciwna iest rachunek nierowny, urwany.

Faire un compte rond. Rotundare summam. *Hor.* Rowno okrągło się wyrachować.

Je gagnay d'un compte rond deux cens mille écus. Centies sestertiùm corrotundavi. *Petr.* Rowno álbo okrągło rachuiąc zyskałem dwakroć sto tysięcy talerow.

J'ay chargé mon compte du reliqua. Reliquum quod erat in rationibus meis retuli. *Cic.* Reszte wziąłem na moy rachunek.

Tenir compte & faire recette d'une somme, Mettre, é[illegible] une somme, ou *la coucher dans ses comptes,* Rationibus, *ou* in rationibus summam aliquam referre. *Cic. Suet.* Na swoy regestr wziąć summę iaką.

Faire en compte. Computare. Calculum imponere. Rationem supputare. Rationem inire. Rationes colligere. *Plin. Colum. Plaut.* Rachunek czynić.

Ouïr & examiner un compte. Expungere, *ou* dispungere rationes. *Papin.* Słuchać rachunkow y one roztrząsać.

ON DIT au figuré, *Je vous tiendray compte de ce que vous ferez pour luy, Je mettray en ligne de compte ce que vous ferez pour luy.* Quidquid ejus causâ feceris, ego tibi acceptum referam. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* na moy regestr wpisz wszystko co dla niego uczynisz, ná siebie to biorę.

Je mets sur mon compte toutes les obligations qu'il vous aura, tous les bons offices, ou *tous les services que vous luy rendrez.* Quidquid in eum officii contuleris, id ita accipio, ut in me ipsum te putem contulisse. *Cic.* Na siebie biorę wszystkie obowiązki iego ku tobie y cokolwiek przysługi y życzliwości iemu oświadczysz.

ON DIT, *Vous rendrez compte de tout ce qu'ils auront fait, Vous en répondrez.* Præstabis eorum facta. *Cicer.* MOWIĄ: Będziesz odpowiadał; álbo ty odpowiesz za to wszystko, co oni zrobią, ná swoy karb to wezmiesz.

C'est pour vostre compte, si vous le perdez Præstabis, si amiseris. Na swoy karb to stracisz ieżeli stracisz.

ON DIT encore, *Je n'ay pas trouvé mon compte à la lecture de ce livre.* Nihil mihi profuit hunc legisse librum. MOWIĄ, nie wyszedłem na moy rachunek, tę książkę czytaiąc, inaczey-em sobie onicy tuszył, czegom inszego się spodziewał.

Vous ne trouverez pas vostre compte avec moy, vous n'aurez pas ce que vous esperez. Te frustrabo spe tuâ. Nie wynidziesz na swoy rachunek zemną, omylę nadzieię twoię.

ON DIT d'un homme qui gagne & qui prospere, *Il fait bien son compte, il fait bien ses affaires.* Rem suam facit. *Ter.* Lucrum facit. *Plaut.* MOWIĄ: o człowieku ktory zyskuie y szczęści mu się; wychodzi na swoy rachunek, ná swoię liczbę, udaie mu się dobrze we wszystkim.

Vous avez vostre compte, vous estes bien dans vos affaires. Tibi benè est. *Ter.* Wychodzisz ná swoie, udaie ci się dobrze

COMPTE, (*Estime, consideration.*) comme *Il ne tient non plus compte de son bien, que du fumier.* Bona sua pro stercore habet. *Plaut.* **Ne pas tenir compte de sa réputation, Ne s'en pas soucier, Ne s'en mettre pas en peine.* Nullo loco habere famam *Ter. Cic.* **Ne tenir compte de sa liberté.* Projicere libertatem. *Cic.* **Ne tenir compte de quelqu'un au prix de soy.* Aliquem præ se contemnere. *Cic.* **Tenir plus de compte de quelqu'un que de la République, en faire plus de cas, le considerer davantage.* Prævertere aliquem præ Republicâ. *Plaut.* **On ne tiendra compte de vous, si vous vous jettez ainsi à la teste.* Tu te vilem feceris, si te ultrò largière. *Plaut.* **On ne tient compte de cét Avocat, Il n'est point employé.* Hic patronus friget in foro. *Cic.* RACHUNEK szacunek uwaga: iáko nie waży sobie dobra swego tyle dba o nie iák o śmiecie. *Niedbać o Imię swoię o sławę, nie trwać o nię. *Nie dbać o wolność. *Nie mieć sobie nizacz drugiego w porownaniu z sobą samym. *Więcey sobie kogo ważyć niżeli Rzeczpospolitą. *Nie będą cię zanic mieli ieżeli się ták sam łatwo podasz álbo natrącasz. *Nie dbaią o tego Patrona, niezażywaią go.

COMPTE se dit adverbialement & proverbialement en ces façons de parler, *A son compte,* ou *Si nous l'en croyens, nous sommes moins que rien.* Si illi fides sit, *ou* habeatur, sumus nos nihili, & etiam aliquid minus. RACHUNEK się mowi przysłowiem w takowe sposoby; według iego rachunku, álbo ieżeli iemu wierzyć iesteśmy mniey niż nic.

A ce compte là, Si cela est. Si ita est. Tak kładąc, ieżeli to ták iest.

Recevez cela à bon compte, ou *déduction de ce que je vous dois.* Illud accipias de summâ detrahendo. **Au bout du compte, au pis aller que m'en peut-il arriver?* Ad summum, quid mihi mali evenit? Potrąć to sobie w rachunku możesz to sobie ták wziąć iákbyś już miał u siebie w reiestrze nápisane. *Wszystko zważywszy, gdyby też y náygorzey się stać miało náostatek coż mię potka.

ON DIT qu' *Vn homme est bien loin de son compte, (quand il mes-offerre de quelque marchandise.)* Longè majore pretio res ista comparatur, *ou* habetur, *ou* emitur. *Cette chose s'achette bien peu cher.* MOWIĄ że kto ieszcze iest daleko od liczby álbo rachunku kiedy źle podaie za towar iáki targuiąc go, nic po tych pieniądzach to płaci.

ON DIT encore qu' *Vn homme est bien loin de son compte, (lors qu'ayant raisonné sur un faux principe, le succès ne répond point à son attente.)* Longè evenire multo intelligit. *Terent.* MOWIĄ ieszcze że kto źle się porachował, kiedy zasadziwszy się ná iákim fundamencie fałszywym, skutek omyla nádzieię iego.

ON DIT aussi qu' *Vn homme en a pour son compte, (quand il luy arrive quelque perte, ou disgrace, qu'il doit porter.)* In illum caditur hæc faba. *Ter.* MOWIĄ eż ma y on [illegible] karb álbo zá swoie, kiedy mu się szkoda álbo nieszczęście [illegible] trafi ktore ponosić musi.

ON DIT pareillement, *Vous ne trouverez pas vostre compte avec cét homme là, il est plus fort & plus puissant que vous.* Ne te illi committas, tibi enim plurimum præstat. *Cic.* MOWIĄ tákże, nie wdaway się z tym człowiekiem, nie wynidziesz ná swoie z ni, mmocnieyszy on iest od [illegible]

FAIRE *son compte, (Avoir dessein.)* comme *J[illegible] mon compte de partir demain, mais le mauvais temps [illegible] a empesché.* Statueram cras hinc proficisci, tempestas [illegible] ZAKŁADAC sobie tuszyć sobie, Zakładałem sobie [illegible] iutro, ále mi niepogoda przeszkodziła.

CHAMBRE DES COMPTES, (*Cour souveraine où se rendent les comptes des deniers du Roy*) Rationum regiarum suprema curia. KAMERA Izba álbo mie[illegible] gdzie záśadaią ná rachunki skarbowe dochodow Krolewskich.

MAISTRE *des comptes,* [illegible] *de la Chambre des comptes*) [illegible] A rationibus. *[illegible]* PREZYDENT kamery, starszy nád rachunkami skarbowemi.

AUDITEUR *des comptes, (Officier qui examine les comptes & les quittances des traittans, & en fait le rapport à la Chambre.)* Qui est ab audiendis & expendendis rationibus regiis. PISARZ rachunkow skarbowych, ktory rachunki od[illegible] kontrahentow, y one w Izbie skarbowych rachunkow pod[illegible]

CORRECTEUR *des comptes, (qui corrige les erreurs qui se sont glissées dans les comptes.)* Qui est à corrigendis rationibus, si quis error irrepserit. TEN co poprawia omyłki w rachunkach skarbowych.

LIVRES *de comptes, (où [illegible] négotians écrivent la recette & la dépense.)* Accepti & exp[illegible] codicis, m. *Cicer.* RECESTRA skarbowych [illegible]

Tenir les livres de compte. Scribere nomina digesta in codicem. *Cic.* Trzymać regestra skarbowe álbo księgi rachunkow skarbowych

COMPTE-PAS, subst. m. *on prononce* conte-pas. (*Instrument de Géométrie, qui sert à connoistre combien il y a de pas d'un lieu au un autre.*) Pedometrum, tri, n. INSTRUMENT Geometryczny służący do pomiarkowania wiele iest krokow z iednego mieysca ná drugie.

COMPTER, (*on prononce* conter.) V. act. (*Faire le dénombrement les personnes, ou des choses.*) Numerare. *Plin. Colum.* RACHOWAC liczyć osoby albo rzeczy.

Il faut compter les ouvriers & les jours. Rationem inire oportet operarum & dierum. *Cat.* Rachowac trzeba rzemieslnikow y dni.

COMPTER, (*Calculer, supputer, nombrer*) Putare Computare Supputare. *Cic.* RACHOWAC rachunki czynić.

Compter par ses doigts, ou *sur ses doigts.* Digitis, *ou* articulis computare *Suet. Plin.* Rachować na palcach.

Compter avec quelqu'un. Calculum ponere cum aliquo. *Plin-Jun.* Rachować się z kim.

Ils comptent plus de grain qu'ils n'en ont semé. Longè plus imputant seminis jacti, quàm quod severint. *Colum.* Rachuią więcey zboża niż wysiali.

Compter le bled, le vin, l'argent. Putare rationem frumentariam, vinariam, argentariam. *Cat.* Rachowac zboże, wino pieniądze.

COMPTER, (*Mettre au nombre, ou parmi, ou entre*) Numera[illegible] ponere. *Cic. Suet.* WRACHOWAC policzyć [illegible]

Compter parmi les Dieux. Referre in Deos, *ou* in numerum De[illegible] *Cic. Suet.* **Parmi, ou entre les Orateurs.* In numerum Oratorum. *Cib.* Policzyć między Bogi. *Między Mowcow.

Compter une chose perduë. In perditis ac desperatis aliquid habere. *Cic.* Rachować álbo mieć co zá rzecz zgubioną, *álbo* zá stra[illegible]

COMPTER *pour rien les personnes & les choses.* Pro nihilo putare, Nihili facere. *Plaut.* Nullo loco habere. *Cic.* M[illegible] zá nic [illegible] rzeczy.

Il n'a compté pour rien tous ses interests, quand il a esté question de ma faveur. Omnia sibi post putavit esse præ meo commodo. *Ter.* [illegible] sobie wszystkie swoie interessa kiedy [illegible] przysługę moię.

Je compte pour rien un service quand il m'est rendu malgré moy. Nullum beneficium [illegible] esse, id quod cui facias, non placet. *Plaut.* Nie [illegible] przysługi ktorą mi [illegible] przeciwko [illegible]

COMPTER [illegible] *quelqu'un, ou sur une chose* [illegible] Fi[illegible] Confidere [illegible] *Confidere virtuti. *C'est* [illegible] *courage* [illegible] *Hirt. Sur quelqu'un.* *Al[illegible] *melaus* [illegible] loci confidebam. *Caes.* [illegible] *sur l'assiette, ou la situation du lieu.* ZASADZAC się na czym polegać ná czym, ubespieczyć spuścić się na co. *Ubespieczyć się na odwadze swoiey. *Polegać ná kim ubespieczyć się ná nim spuścić się ná niego. *Spuscić się ná co. *Ube[illegible] cali się albo ufali bardzo w położenie mieysca.

Vous ne le[illegible] pas tellement compter sur moy, que vous vous e[illegible], comme si vous n'aviez rien à faire. Nihil est, quod [illegible] in [illegible] tram aurem fiduciâ mei dormias, quasi nihil [illegible] *Plin-Jun.* Nie trzeba [illegible] ná [illegible] spał ná to iakobyś nic miał nic do czynienia.

Vous avez raison de compter sur moy. Meritò habuisti fiduciam animi mei. *Plin-Jun.* Masz racyą spuścić się na mnie.

Jouissez du temps présent sans compter sur l'avenir. Carpe diem quàm minimum credulus postero *Hor.* Zażyway chwili, nie spuszczaiąc się ná to co być może potym.

Vne armée sur laquelle on ne peut gueres compter, ou *faire fonds* Minimæ fiduciæ exercitus. *Liv.* Woysko ná ktore się cale bespiecznie spuścić niemożna.

C'est compter sans son hoste. Frustra mecum has rationes deputo *Ter.* Jest to, rachować się bez gospodarza.

ON DIT figurément qu' *Vn homme compte ses pas,* pour dire qu' *Il marche gravement & lentement.* Testudineo gradu incedit. Graditur lentè. MOWIĄ *niewłaśnie:* rachuie kroki [illegible], stąpa iák z liczby, to iest chodzi poważnie y zwolna.

ON DIT, *Tout compté, tout rabattu.* Circumspectis rebus omnibus, rationibusque subductis. abl. *Cicer.* *Toute deduction faite, après avoir compensé les avantages & les inconveniens des choses.* MOWIĄ wszystko porachowawszy y potrąciwszy wszystko odciągnąwszy, koszta y pożytki rzeczy iákiey pomiarkowawszy.

A compter du jour que. Subductâ ratione temporibus ab eo die, quo. Rachuiąc od dnia ktorego.

COMPTOIR, (*on prononce* contoir.) subst, m. (*Banc,* ou *bureau fermé sur lequel on compte de l'argent.*) Diribitorium, ii, n. *Plin.* Mensa, æ, f. *Cic.* STOŁ zamykany do rachowania pieniędzy.

Comme j'eus beaucoup gagné, je me retiray du comptoir & je quittay le negoce. Ut rem meam majorem feci, manum de tabulâ, *ou* sustuli me de negotiatione. *Petr.* Zyskawszy wiele poprzestałem dalszego handlowania.

COMPULSER, (*on prononce* conpulser.) V. act. terme de pratique, (*Obliger un Notaire,* ou *Greffier, de délivrer des actes, dont il garde les minutes.*) Exigere ab actuario exemplum tabularum, quæ sunt penes illum. KOMPULS dać termin prawny, przycisnąć Pisarza, álbo Kancellaryą do wydania papierow służących do sprawy iákiey ktore ma u siebie.

COMPULSOIRE, (*on prononce* conpulsoire.) subst. m. (*Lettre de Chancellerie, pour contraindre les Notaires à délivrer des actes des pieces dont ils ont les minutes.*) Litteræ regiæ, quibus exigitur exemplum tabularum ab actuario. KOMPULS na wydanie aktow.

COMTE, (*on prononce* conte.) subst. m. (*Homme noble qui possede une terre érigée en comte,* Comes, *genit.* comitis, masc. GRAFF Szlachcic maiący maiętność z nádaniem tytułu Hrabstwa.

COMTE', (*on prononce* conté.) subst. m. *& quelquefois* f. (*Titre d'honneur que les Princes donnent à certaines Seigneuries, pour les distinguer des autres.*) Comitatus, ûs, m. HRABSTWA iest też czasem tytuł godności nadany od Krolow maiętnościom iakim dla rozności od drugich.

COMTESSE, (*on prononce* contesse) subst. f. (*Celle qui possede un comté.*) Comes mulier, *genit.* comitis mulieris, f. Comitissa, æ, f. TA co ma Hrabstwo, Hrabina.

CONCA, (*Riviere d'Italie, qui traverse la Romandiole & se jette dans la mer Adriatique.*) Crustumium. Crustumenius. KONKA Rzeka Włoska przechodząca przez Romandyolę, wpadaiąca w morze Włoskie.

CONCASSER, V. act, terme de Pharmacie, (*Casser avec un marteau, ou un pilon des racines* &c) Terere. Conterere. *Cic.* UTRZEC, uwiercić termin, Aptekarski, utłuc młotkiem, álbo tłuczkiem korzenie iakie.

CONCAVE, adject. m. & f. (*Creux & courbé en dedans.*) Concavus. Convexus. *Cic. Virg.* WYDROZANY wewnątrz ze spodu wklęsły álbo západły.

CONCAVE comme un substantif. *Le concave de la Lune.* Concavum Lunæ. (*C'est l'espace où les élemens sont enfermez.*) OKRĄG podmiesięczny, mieysce gdzie żywioły się znayduią.

CONCAVITE', subst. f. (*La figure creuse de quelque chose*) Convexitas. *Plin.* GRUBA złobowatość wklęsłość západłość

Les concavitez des spelonques. Convexæ altitudines speluncarum, *Cic.* Gruby álbo iámy w iaskiniach.

CONCENTRER *une chose avec une autre,* V. act. (*Les unir & les incorporer ensemble de maniere qu'elles n'ayent pour ainsi dire, qu'un mesme centre.*) Rem aliquam cum alterà cogere SCISNĄC ziednoczyć wraz iedno z drugim ták żeby się nie zdawało być tylko iedną rzeczą.

SE CONCENTRER, (*S'unir, s'incorporer, rentrer en dedans, tirer vers le centre.*) In unum veluti corpus cogi, (gor, geris, coactus sum.) pass. Coalescere Coire. *Ad idem centrum permeare. SCISNĄC się złączyć wniść wewnątrz wskroś się zmięszać, brać się do celu iednego, ścisnąć się do kupy.

La chaleur naturelle se concentre dans le cœur, se retire dans le cœur comme dans son centre. Calor naturalis in cor permeat. Ciepło przyrodzone ściska się do serca ucieka iáko do celu swego.

CONCENTRIQUE, adject. m. & f. (*Qui a un même centre.*) Cui commune est centrum cum re aliâ. (*les Astronomes se servent du mot* Concentricus, a, um.) CO się do iednego mieysca álbo środka zbiega Gwiazdarze názywaią *skoncentrowany.*

CONCEPTION, subst. f. (*Action par laquelle l'homme s'engendre dans le ventre de la mere.*) Conceptio, onis, f. Conceptus, ûs, m. *Cicer.* POCZĘCIE záwiązanie płodu w żywocie matki.

LA FESTE *de la Conception de la sainte Vierge.* Conceptio Beatæ Mariæ. (*Le moment auquel elle a été conceuë dans les entrailles de sainte Anne.*) SWIĘTO Poczęcia N.M.P. pierwsz[illegible]

wizy moment w ktory ſię poczęła w wnętrznościach Anny S.

CONCEPTION ſe dit figurément (*de la facilité qu'a l'eſprit de comprendre & de concevoir les choſes.*) Rerum perceptio, *ou* comprehenſio, onis, f. *Cicer.* POIĘCIE ſię mowi o łatwości dowcipu w poięciu każdey rzeczy.

Il a la conception prompte & facile. Huic mens acris eſt & vigens. *(*Le contraire eſt,* Eſt obtuſiore mentis acie. *Il a la conception dure.*) Byſtrego poiętnego dowcipu ieſt. *Przeciwna ieſt* Tępego poiecia, twardey głowy.

LES CONCEPTIONS *de l'ame.* Animi fœtus, uum, m. pl. Mentis cogitata, orum, n. pl. Concepta, orum, n. pl. *Cic.* WYNALAZKI dowcipu ludzkiego, myśli koncepty.

Il a de belles conceptions. Acutiſſimè cogitat. Piękne ma myśli, piękny koncept.

CONCERNANT, *m.* CONCERNANTE, f. part. act. (*Qui concerne, qui regarde.*) Spectans, antis. NALEŻĄCY, NALEŻĄCA co należy.

CONCERNANT, adverbe & prépoſition, (*Touchant.*) De. CO ſię tycze, tykaiąc ſię, co do.

Il a fait pluſieurs loix concernant le mariage. De nuptiis multas leges fecit. **Il m'a donné pluſieurs bons avis concernant ma charge.* Multa ſapienter me monuit de meo munere. Poſtanowił kilka praw co do małżeńſtwa. *Dał mi kilka pięknych przeſtrog co do urzędu mego.

CONCERNER, V. act. (*Eſtre de la dépendance de quelque choſe, luy appartenir en quelque façon.*) Ad aliquem, *ou* ad aliquid pertinere. *Cicer.* NALEŻEC do czego iákim ſpoſobem.

Les choſes qui concernent, qui regardent la poſtérité. Quæ ad poſteritatis memoriam pertinent, *ou* ſpectant. *Cic.* **Cela me concerne* Hoc ad me attinet. *Plaut.* (*Le contraire eſt,* Id nihil ad me attinet. *Ter. Cela ne me concerne en rien.*) To co do potomności należy. *To do mnie należy. *Przeciwna ieſt* to do mnie nic nie należy.

CONCERT, ſubſt. m. (*Vnion de voix & d'inſtrumens de Muſique.*) Concentus Symphonia, æ, f. *Cic.* KONCERT z rożnych głoſow y inſtrumentow muzyki złożony.

Le bois qui eſtoit ſur le rivage retentiſſoit des inſtrumens & des voix de femmes. Lucus ille lituis percrepabat mulierum vocibus cantuque ſymphoniæ. *Cic.* Odgłos muzyki y głoſow ſpiewania białogłow oddawał ſię między drzewami w gaiu pod nad brzeżnym.

On le ramenoit du feſtin parmi les concerts. Reducebatur è convivio cum cantu & ſymphoniâ. *Cic.* Odprowadzono go z uczty między głoſami, z muzyką.

On donnoit un concert dans ces feſtins, & on y beuvoit à grands coups. In iis conviis ſymphonia canebat, maximisque poculis miniſtrabatur. *Cic.* Brzmiała muzyka na tey bieſiadzie y pili wielbiemi kielichami.

Il ſe fit là un concert d'yvrognerie & de doctrine. Perſonabant omnia vocibus ebriorum & doctorum. *Cicer.* Brzmiały tam razem głoſy uczonych y piianych.

CONCERT ſignifie au figuré *l'Accord de pluſieurs perſonnes pour l'exécution de quelque deſſein bon ou mauvais.* Conſenſus. Concentio Contentio, onis. f. Concordia, æ, f. *Cic.* ZNACZY też zgodne ſpiknienie ſię álbo zmowienie ná co dobrego álbo złego.

Agir de concert. Concordi voluntate, (*ou* communi conſenſu) agere. Czynić co zmownie.

Nous ſommes de concert en cela. Concordibus animis rem facimus. Conſpiramus ad illud faciendum. *Cic.* **Travailler de concert à une affaire.* Concordem operam ad rem conferre. *Cic.* **Cela s'eſt fait de concert.* Compoſito, *ou* compacto eſt factam. Zgodziliśmy na to zgadzamy ſię ná to. *Zgodnie na co robić, álbo pracować, zgodą iednoſtayną. *To ſię iednoſtaynie álbo z umowy iednąſtayney ſtało.

CONCERTÉ, m. CONCERTÉE, f. Part. paſſ. (*Arrêtté, médité.*) Pactus, a, um. Conſtitutus, a, um. UMOWIONA rzecz, umyślona, poſtanowiona.

Le jour eſt concerté. Pacta & conſtituta eſt dies. Dzień ieſt umowiony.

CONCERTER, V. act. (*Faire l'eſſay, la répetition des pieces qu'on doit jouër dans un concert.*) Priùs concinere Prælucere. PROBOWAC koncertu muzyki ktory ma być grany

CONCERT ſe dit figurément (*en parlant des perſonnes qui aviſent & qui déliberent enſemble des moyens de faire réüſſir une choſe.*) De re aliquâ conſilia conferre. ZMOWA ná co, mowi ſię o ſpoſobach y radach do dokazania czego ná radzaiąc ſię.

Nous concertames ce qu'il y avoit à faire. Conſilium cepimus, quid eſſet nobis agendum. *Caſ.* Námowiliśmy ſię ná radziliśmy ſię zmowiliśmy ſię ná to co czynić trzeba.

ON LE DIT (*d'une perſonne ſeule, qui raiſonne en elle meſme ſur l'execution d'une choſe.*) *Il a long-temps concerté dans ſon eſprit ce qu'il y avoit à faire, (Il a bien examiné toutes les circonſtances de ce deſſein avant que de l'entreprendre.)* Diu reputavit ſecum, *ou* volutavit mente, quid ſibi agendum. MOWI ſię o iakiey oſobie ktora z ſobą ſię namyśla w czym, Już on dawno u ſiebie ſię náradził námyślił co miał czynić, álbo co mu uczynić należy, roztrząſnął dobrze y zważył wſzyſtkie okoliczności tey rzeczy ná ktorą ſię záimował

CONCERTER *une réponſe,* (*Conſulter quelle reponſe l'on fera.*) Deliberare, *ou* conſulere, *ou* conſultare, quid ſit reſpondendum. NAMYSLAC ſię náradzać ſię o odpowiedzi iáką uczynic trzeba.

ON DIT figurément qu'*Vne perſonne eſt bien concertée,* pour dire qu'*Elle affecte un certain air de modeſtie,* que *Toutes ſes paroles ſont eſtudiees, ajuſtées & ſouvent hypocrites.* Benè compoſitus, a, um. *Quint.* MOWIĄ o iakiey oſobie że ieſt dobrze námyślona, álbo że ſię dobrze námyśla y ułożyła w poſtawie, ſłowach y zmyślonych wſzyſtkich ſprawach ſwoich wſzyſtko zmyślenie czyniąc.

CONCESSION, ſubſt. f. (*Octroy de quelque grace,*) Conceſſio, onis, f. *Cic.* NADANIE pozwolenie łaſki iákiey.

Par conceſſion. Conceſſu & beneficio alicujus. *Cic.* Z nadania z przywileiu.

CONCEVABLE, adject. m. & f. (*Qu'on conçoit aiſément.*) Comprehenſibilis & hoc comprehenſibile, adject. *Cic.* POIĘTY co ſię łatwo poiąc może.

CONCEVOIR, V. act. (*Qui ne ſe dit que des femmes & des femelles des animaux.*) Concipere. *Cic.* POCZĄC mowiąc tylko o białogłowach y ſamicach zwierząt.

CONCEVOIR ſe dit figurément & ſignifie *Comprendre.* Concipere. Percipere. Animo comprehendere Cogitatione mente complecti *Cic.* POIĄC poymować.

Apres cela, mortels, concevez de grands deſſeins, allez avec toutes vos precautions vous diſpoſer à jouir long-temps de vos richeſſes. Ite nunc, mortales, & magnis ... pectora implete, ite & opes per mille annos diſponite. *Petr.* Teraz tedy śmiertelni ludzie nabiiaycie ſobie głowę wielkiemi zapr... zaſiągaycie daleko nadzieiami, y na niezamierzone lata zażywać fortun waſzych ſobie zákładaycie.

CONCEVOIR, (*Penſer, imaginer, prendre.*) Concipere. Mente, ſecum agitare. *Cicer.* **Concevoir de la haine contre les honneſtes gens.* Odium in bonos concipere. **Ils ont conceu pluſieurs moyens pour voler la République.* Innumeras ... fraudes conceperunt, ut Republicam compilarent *Cic.* MYSLIC umyślic wziąć powziąć. *Wziąć niechęć do poczciwych ludzi. *Umyślili ſobie wiele ſpoſobow áby kraść Rzeczpoſpolitą.

CONCEU, m CONCEUë, f part. paſſ. Conceptus, a, um. *Cic.* **Vn enfant conceu.* Conceptus filius, *ou* fœtus. POCZĘTY POCZĘTA. *Dziecię poczęte.

CONCEU *dans l'eſprit,* (*Entendu, compris.*) Animo comprehenſus, a, um. *Cic.* POIĘTY w umyśle zrozumiany.

CONCEU, (*Ecrit.*) Scriptus, a, um. Contextus, a, um. *Cicer.* NAPISANY, ná piſmie ná karcie wyrażony.

Sa lettre eſtoit conceuë, ou écrite en des termes fort civils. Urbaniſſimis verbis ſcriptæ erant illius litteræ. Jego liſt ieſt wyrażony ſłowami wielkiey ludzkości, álbo ieſt nápiſany z wielką ludzkością.

CONCHE, ſubſt. f. vieux mot qui ſignifioit autrefois *la bonne, ou mauvaiſe fortune de quelqu'un.* **J'ay veu autrefois cet homme en fort bonne conche, en belle poſture.* Vidi aliquando hunc hominem, benè de rebus domeſticis conſtitutum. *Cic.* POSTAWA, ſtare ſłowo Francuſkie znaczące niegdyś złą álbo dobrą czyią fortunę. *Widziałem tego człowieka przedtym w bardzo dobrey poſtawie, álbo w piękney poſturze.

CONCHES, (*Ville de la Haute Normandie.*) Conchus, chi, fœm. KĄSZ Miaſto wyżſzey Normandyi.

CONCHYLE, ſubſt. m. (*Poiſſon dont on tire le ſuc pour teindre en écarlate.*) Conhylium, ii, neut. *Hor.* SZARŁATNICZY, pſaw morſki ktorego krew biorą do farbowania ſzarłatow

CONCIERGE, ſubſt. m. & f. (*Celuy, ou celle qui garde la maiſon d'un grand Seigneur,* ou *un château.*) Atrienſis, ii, m. & f. Atrienſis ſervus. *Serva atrienſis *pour ſignifier Vne concierge. Petr. Plaut.* *inſularius, ii, maſc. *Pomp.* WROTNY. Wrotna ten álbo ta co pilnuie Domu Pana wielkiego álbo pałacu lub zamku.

CON-

CONCIERGE *d'une priſon,* (*Geolier.*) Ergaſtularius, ii, m. *Colum.* Carcerarius, ii, m. (*Ce mot eſt de Plaute, comme un Adjectif.*) *Qui quæſtum carcerarium facit. *Qui fait la charge de concierge.* WIĘZNIOW niewolnikow ſtroż Ten co ſtraż około więzniow odprawuie.

CONCIERGERIE, ſubſt. f. (*La maiſon du concierge d'un Chaſteau,* ou *des maiſons des Prince.*) Atrienſis cella, *genit.* atrienſis cellæ, fœm. STANCYA mięſzkanie wrotnego to ieſt Dozorcy pałacu álbo zamku iákiego pana odzwiernego.

(On employe rarement ce mot en cette ſignification.) Tego ſłowa w Francuſkim rzadko zazywaią w tym rozumieniu.

CONCIERGERIE (*Priſon à Paris dans la cour du Palais.*) Carcer Palatinus Publica cuſtodia. *Cic.* WIĘZIENIE publiczne zámkowe w Paryżu.

CONCILE, ſubſt m. (*Aſſemblée des Prélats & des Docteurs, pour déclarer les choſes qui ſont de foy, regler la diſcipline de l'Egliſe, & reformer les abus qui s'y ſont gliſſez.*) Concilium, ii, n. *Cic. Hor.* Synodus, di, f. *mot grec.* Conventus, ûs, m. *Cicer.* **Concile écumenique,* ou *general.* OEcumenicum, *ou* generale concilium OEcumenica ſynodus, f. **Concile nationnal, compoſé des Prélats & des Docteurs d'une nation entiere.* Unius nationis, *ou* gentis concilium. Concilium nationale. **Concile Provincial,* ou *de toute une province.* Concilium provinciale. ZBOR zgromadzenie Prałatow y Doktorow ná poſtanowienie tego co do wiary należy y karności Kościelney, iako też poprawy obyczaiow. *Zbor powſzechny. *Zbor Narodu iákiego zgromadzenia Prałatow y Doktorow całego iakiego Narodu. *Zbor Prowincyi iákiey całey.

Aſſembler, ou *convoquer un concile.* Concilium cogere, *ou* convocare Indicere conventus. *Liv.* Naznaczyć álbo zgromadzić Zbor.

Tenir un concile. Habere concilium. Agere conventus. Trzymać odprawować zbor.

(Ces expreſſion ſont de Ceſar & de Tite-Live, pour tenir des aſſemblées ou les grands jours.) Te łacinſkie wyrażenia ſą Cezara álbo Tyta Liwiuſza y znaczą Seymowac.

CONCILE, pour *Les Peres du Concile.* Concilii Patres. **Le Concile a ordonné.* Statuerunt Patres concilii. ZBOR zá Oycow zgromadzonych ná zborze iákim. *Zbor poſtanowił, álbo poſtanowili oycowie.

CONCILIABULE, ſubſt. m. (*Aſſemblée de Prelats, qui n'a pas eſté convoquée canoniquement.*) Conciliabulum Conventiculum. ZBORZYSZCZE Zbor nieprawy bezprawnie zgromadzony.

(Ces mots ſont de Plaute pour marquer une petite aſſemblée) Te ſłowa ſą Plauta znaczące ſchadzkę iáką podłą.

CONCILIATEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui taſche de concilier, ou d'accommoder les perſonnes enſemble.*) Conciliator, oris, m. *Var.* JEDNACZ roziemca ten co godzi ſtrony wſpolnie między ſobą.

CONCILIATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui concilie.*) Conciliatrix, icis, fœm. *Cic.* JEDNACZKA ta co ſtrony iedna między ſobą.

CONCILIATION, ſubſt. f. (*Action de concilier.*) Conciliationis, f. *Cic.* JEDNANIE ſtron *Komplanacya.*

CONCILIÉ, m. CONCILIÉE, f. part. paſſ. *voyez* CONCILIER. POIEDNANY, POIEDNANA.

CONCILIER, V. act. (*Accorder enſemble.*) Conciliare Conjungere Conſociare. *Cicer. Plaut.* JEDNAC zgadzać łączyć razem.

La raiſon & le diſcours concilie les hommes entre eux. Conciliat & conjungit inter ſe homines ratio & oratio. *Cic.* Rozum y rozmowa ludzi między ſobą łączą.

SE CONCILIER *l'amitie,* ou *la bien veillance d'une perſonne.* Sibi aliquem conciliare. *Cic.* Animum alicujus ſibi conciliare. *Liv.* ZIEDNAC ſobie przyiaźń álbo życzliwość czyią

CONCILIER ſignifie *Accorder des auteurs, des paſſages, des loix,* (*Faire voir qu'il n'y a point de contrarieté.*) Conciliare, *ou* componere ſcriptores inter ſe, (leges, opiniones.) *Cicer.* ZGADZAC znaczy ſtoſować do ſiebie Autorow álbo piſma iákie lub prawa dla pokazania że ſobie nie ſą przeciwne.

CONCIS, m. CONCISE, f. adject. (*Bref, ſuccinct, qui n'eſt point étendu, parlant du ſtile,* ou *d'un diſcours.*) Conciſus, a, um. *Cic.* KROTKI, węzłowaty krotko zebrany nie obſzerny álbo rozwlekły mowiąc o mowie y ſtylu mowienia,

CONCITOYEN, m. CONCIVOYENE, f. adject. (*Qui eſt d'une meſme ville.*) Popularis, is. com. gen. *Terent.* ZIOMEK iednegoż miaſta wſpoł obywatel.

CONCLAVE, ſubſt. m. (*Salle à Rome diſtribuée en avant de petites cellules, ou appartemens qu'il y a de Cardinaux, où ils s'aſſemblent à la mort du Pape pour en élire un autre à ſa place.*) Conclave, vis, neut. Conclavium, ii, n. ZAMKNIENIE Sala wielka w Rzymie, podzielona ná tyle pokoikow, álbo mięſzkania wiele ieſt Kardynałow, ktorzy ſię tam zieżdżaią po śmierci Papieſkiey, dla obierania inſzego

(Ces mots Latins ſe trouvent dans Ciceron, Terence & Plaute, pour ſignifier Un appartement ſecret dans une maiſon, & ils peuvent fort bien ſignifier le Conclave.) Te ſłowa Łacinſkie znayduią ſię w Cyceronie Terenczyuſzu y Plaucie znaczące mięſzkanie iákie ná uſtroniu, y mogą bardzo dobrze znaczyć to zamknienie Kardynałow.

CONCLAVE ſe prend auſſi pour ſignifier *Le College des Cardinaux (qui ſont enfermez après la mort d'un Pape pour en élire un autre.)* Cardinales. TOZ ſię bierze zá ſamo zgromadzenie y zebranie Kardynałow ná obranie Papieża nowego.

Il a eſté éleu Pape par tout le Conclave. Ab omnibus Cardinalibus Papa fuit renuntiatus, *ou* appellatus. Factus eſt Papa cunctis Cardinalium ſuffragiis. Obrany był Papieżem zgodnie od wſzyſtkich Kardynałow zgromadzonych.

CONCLAVISTE, ſubſt. m. (*Domeſtique d'un Cardinal, qui s'enferme avec luy dans le Conclave, à la mort d'un Pape.*) Cardinalis contubernalis. POKOIOWY, ſługa Kardynała ktory mu w tym zamknieniu ſłuży po śmierci Papieſkiey.

CONCLUANT, maſc. CONCLUANTE, f. part. act. (*Qui conclut.*) Concludens. ZAMYKAIĄCY, ZAMYKAIĄCA, ktory zámyka.

CONCLURRE, V. act. & n. (*Finir, achever, terminer.*) Concludere, (cludo, cludis, cluſi, cluſum.) Abſolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. acc. *Cic.* ZAMKNĄC ſkończyć zákończyć.

LE JUGE dit au Palais (*à un Avocat qui bat la campagne, & qui ne dit rien à propos pour ſa cauſe.*) *Concluez.* Abſolve. Finis ſit. SĘDZIA ná ſądach Patronowi ktory ni to ni owo prawi mowić zwykł *kończ waſzeć.*

CONCLURRE ſignifie encore *Arreſter une choſe, (la réſoudre, promettre de l'accomplir.)* Aliquid ſtatuere, *ou* conſtituere, Decernere. *Cicer.* ZNACZY ieſzcze poſtanowic rzecz iáką uczynić.

CONCLURRE en termes de Philoſophie, (*Tirer une conſequence de deux propoſitions.*) Ex re aliqua aliquid concludere, *ou* inferre. *Cic.* **On conclut de là.* Ex his concluditur. *Cic.* KONKLUDOWAC terminem Filozofiy unoſić co z dwoch propozycyi. *Ztąd ſię w noſi.

CONCLURRE en terme de Palais ſignifie (*Propoſer ſa demande, dire en quoy conſiſte ſa prétention.*) comme *Je conclus à ce qu'il ſoit condamné à l'amende & aux dépens* Itaque pronuntiari poſtulo multam cum litis ſumptibus. KONKLUZYĄ kłaść terminem prawnym, znaczy wyrazić to wſprawie czego ſtrona po wſzyſtkich dowodach wywiedzionych chce co wnoſi iáko, Konkluduię áby był ſkazany ná grzywny y koſzta prawne.

Conclure a la mort. Mittere ad mortem. *Cic.* Dekretować ſkazac ná śmierć.

Les juges ont conclu à la queſtion, ou *que l'accuſé auroit la queſtion.* Judices dixerunt ad quæſtionem reum eſſe abripiendum. Sędziowie ſkazali na tortury obwinionego.

Les medecins qui ont veu ce malade ont tous conclu à la mort Medici qui huic ægro ſanando adhibiti ſunt, hunc morti deſtinarunt. *Celſ.* Doktorowie wſzyſcy obaczywſzy tego chorego powiedzieli że umrzeć muſi.

CONCLU, m. CONCLUë, f. part. paſſ. & adject. (*Terminé, fini, acbevé.*) Concluſus. Terminatus. *Cicer.* SKONCZONY zákończony.

CONCLU, (*Arreſté, réſolu, déterminé.*) Statutus. Conſtitutus. Decretus, a, um. *Cic.* POSTANOWIONY.

Que cela ſoit donc conclu & arreſté Maneat ergo iſtud. *Cic.* Niechże to ſtanie, álbo ná tym ſtanie, álbo niechże ſię ná tym ſkończy.

CONCLUSION, ſubſt. f. (*La fin d'un diſcours.*) Orationis concluſio Peroratio. *Cic.* KONKLUZYA zákończenie mowy iákiey.

CONCLUSION, (*Conſequence qu'on tire de quelques propoſition.*) Concluſio, onis, f. Illatio, onis, f. *Cic.* KONKLUZYA wnieſiona z iakich propozycyi.

Tirer une concluſion d'une propoſition. Ex re aliquâ inferre concluſionem. Wnieść co z iákiey propozycyi.

ON

ON DIT adverbialement *Pour conclusion*, pour dire *Enfin bref*. Tandem adv. Ad summum. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem ná koniec, ná ostatek, krotko mowiąc.

ON DIT qu'*Un homme est ennemi de la conclusion*, qu' *Il ne finit rien*. Nihil absolvit. MOWIĄ nie rad kończy, nic nigdy nie kończy.

CONCOCTION, subst. f. terme de medecine.(*qui se dit des aliments qui se digerent dans l'estomac.*) Concoctio, onis, fœm. *Plin.* *On dit mieux. COCTION. KONKOKCYA termin doktorski o trawieniu iedzenia w żołądku. Lepiey się mowi Kokcya.

CONCOMBRE, subst. m. (*Plante reptile qui produit un fruit de mesme nom.*) Cucumis. OGOREK ziele poziemi się ciągnące, ktore wydaie owoc tegoż imenia.

CONCOMBRE *sauvage*. Cucumis silvestris. *Plin.* OGOREK dziki polny.

CONCOMITANCE, subst. f terme de Theologie, (*Accompagnement, union.*) Concomitantia, æ, fœm. SPOŁECZNOSC iedność termin Teologiczny.

(Ce mot est usité par les Auteurs Ecclesiastiques, dans le Mystere de l'Eucharistie.) (Tego słowa zazywaią mowiąc o Taiemnicy nayświętszego Sakramentu.)

CONCORDANCE, subst. f. terme de Grammaire, (*La conformité ... des noms, en genre, en nombre & en cas.*) Constructio, onis, f. *Cicer.* ZGADZANIE Imion w rodzaiu liczbie y spadku według gramatyki.

CONCORDANCE, (*Dictionaire des mots de la Bible par ordre alphabetique.*) Index biblicus. KONKORDANCYA K... albo Dykcyonarz słow wszystkiey Biblii po... ...

CONCORDAT, subst. m, (*Traité.*) Pactum, i, n. *Cic.* ZGODA, ...

CONCORDE subst. f. ... Concordia, æ, f. ... *Cic.* ZGODA iedno ...

CONCOURIR, V. n. (*Agir de concert avec un autre pour produire quelque effet.*) Concurrere. Conspirare. *Cic.* ZEYSC się zgodnie, się z kim na dokazanie czego, wspolnie dopomagaiąc sobie spiknąć się.

Le peuple Romain concourut à delivrer la République. Populus Romanus ad liberandam Republicam universus conspiravit. *Cicer.* Lud Rzymski spiknął się ná uwolnienie Rzeczypospolitey.

Mille choses concourent à tourmenter mon esprit. Multæ concurrunt opiniones quæ animum exagitant. *Ter.* Tysiąc rzeczy się zebrało ná utrapienie moie ná strapienie umysłu mego.

CONCOURS, subst. m. (*Action reciproque des personnes, ou des choses qui agissent ensemble pour une mesme fin.*) Concursus, ûs, m. Concursio, onis, f. *Cic.* *Le concours de la Lune & du Soleil.* Concursio Solis & Lunæ. *Cicer.* *Concours fortuit des atomes, ou rencontre fortuite des atomes. Corpusculorum concursio. *Cic.* *Concours, ou rencontre des voyelles. Vocalium concursus. *Cic.* ZBIEZENIE się wspolnie wielu osob do iednego końca zmierzaiących starania ... *Trafunkowe atomow ...

CONCOURS, (*Amas de ... & personnes qui sont assemblées.*) Conc... ZBIEGANIE się zgromadzenie rzeczy ...

Lors que Demosthene haranguoit, il se faisoit un grand concours de toute la Grece pour l'entendre.) Cum Demosthenes dicturus erat, concursus audiendi causâ ex tota Græcia fiebat. *Cicer.* Kiedy Demostenes mowił zbiegali się ludzie z całey Grecyi dla słuchania iego.

CONCRETION, subst. f. terme dogmatique. (*Epaississement des corps qui se durcissent.*) Concretio, onis, f. *Cic.* ZRASTANIE się spoienie ...

CONCUBINAGE, subst. mac. (*Habitation d'un garçon & d'une fille qui vivent ensemble comme mary & femme.*) Concubinatus, ûs, m. *Plaut.* NAŁOZNICTWO nierząd spolnie mieszkanie mężczyzny z białogłową iáko mąż z żoną.

CONCUBINAIRE, subst. m. (*Qui abuse d'une femme, qui l'entretient pour ses plaisirs des honnêtes.*) C... *Hirt.* NAŁOZNIK co nierządnie patrzy z białogłową wol...

CONCUBINE, subst. f. (*Femme dont un homme jouit, sans qu'il soit marié avec elle.*) Concubina, æ, *Cic.* NAŁOZNICA co nierządnicą ... z kim płodzi bez małżeństwa.

CONCUBINE *d'un homme marié*. Pellex, licis, f. *Cicer.* NAŁOZNICA cudzołożnica co się trzyma z żonatym.

CONCUPISCENCE, (*on prononce concupiscence.*) subst. f. (*Appetit déreglé qui est un reste du peché originel, & qui nous porte au mal.*) Concupiscentia, æ, f. *S. Paul l'appelle.* Fomes peccati Effrenata appetentia, æ, f. *Cic.* POZĄDLIWOSC ...nieporządna ktora iest skutkiem grzechu pierworodnego ciągnąca nas do złego. *S. Paweł ią nazywa podnietą grzechową.

CONCUPISCIBLE, adject. m. & f. *l'Appetit concupiscible*, (*qui nous porte à nous souhaiter du bien.*) Appetitio concupiscens. POZĄDLIWY, część pożądliwa w człowieku ná Duszy, ktora nás wiedzie do pożądania tego co nam iest dobre.

CONCURRENCE, (*on prononce concurrance.*) subst. fœm. (*Prétention réciproque de deux personnes.*) comme *Ils sont en concurrence de cette charge*. Unum idemque munus ambiunt. In petendo magistratu ... æmuli sunt. KONKURRENCYA ... dwoch o... o iedność ubieganie się, iako ubieganie się álbo stáraią się oba dwa o tenże urząd.

Ils sont en concurrence de la mesme fille, Ils la recherchent tous deux en mariage, Ils sont rivaux. Eadem est amica ambobus. Rivales sunt *Plaut.* ... *Cic.* ... o iedną Damę, ... są przeciwnikami między sobą, spolprosżący.

CONCURRENT, (*on prononce concurrant.*) m. CONCURRENTE, f. (*Celuy, ou celle qui a la même pretention qu'un autre à une charge, ou à un mesme avantage.*) Competitor, oris, m. *Cic.* KONKURENT spolzalecnik albo spolprosżący ... z drugim o iedenże urząd, álbo dobra iákie.

I ... concurrent à l'Empire. Æmulus est imperii. *Ter.* ... do Cesarstwa.

I... concurrent avec quelqu'un pour un mesme heritage ... concurrere. *Papin.* KONKUROWAC z kim oiednoż dziedzictwo.

CONCURRENT *en Rival en amour* Rivalis. *Plaut* SPOŁZALETNIK spolmiłośnik, przeciwnik w kochaniu.

CONCUSSION, subst. fœm (*Volerie, ...*) Concussio, onis, f. *Ulp.* ...

...

CONCUSSIONNAIRE, subst. m. ... ZDZIERCA urzędowy.

CONDAMNABLE, (*on prononce condanable, sans faire sonner l'm.*) adject. m. & f. ... Damnandus. Condemnandus. ... POTĘPIENIA.

CONDAMNATION, (*on prononce condanation.*) (*Jugement qui condamne.*) Damnatio. *Cic.* SKAZANY ... sąd potępiony osądzony.

Prononcer une condamnation contre quelqu'un. Damnatorium judicium in aliquem dare. *Cicer.* Dekretem kogo skazać potępić.

CONDAMNER, (*on prononce condaner, sans faire sonner l'm.*) V. act. (*Prononcer un jugement contre quelqu'un.*) Damnare. Condemnare. *Cicer.* POTĘPIC skazać dekret ná kogo wydać.

Condamner quelqu'un d'un crime. Damnare aliquem sceleris. *De violence* ... Damnare, ou condemnare aliquem ... *Cic.* Osądzić kogo o kryminał o gwałt. *O krymina... wko dusłoieństwu Krolewskiemu.

Condamner ... Condamner à me somme. ... damnare aliquem ... *Condamner à mort* ... Damnare aliquem ad pœnam. *Aux minieres In metallum damnare. *Plin.* *A une prison perpetuelle.* Dare æternum in custodiam. ... *Ad purgationes cloacarum dare.* ... *A l'amende.* Aliquem multâ multare. *Cic.* *A l'exil, au ... siement.* Exilio damnare. *Suet.* *A mort.* Addicere morti. *Cicer.* Osądzić skazać kogo ná karę iáką. *Ná kopanie kruszczow. *Ná wieczne więzienie. *Ná

chędożenie kanałow albo stekow. *Ná galery. *Ná przepłaconą grzywny. *Ná wygnanie álbo wyświecenie. *Ná ... álbo pożarcie dzikich bestyi. *Ná śmierć.

Estre condamné de peculat. Damnari peculatûs. *De concussion.* De pecuniis repetundis. *Estre condamné d'avoir brigué.* Ambitûs damnari. *Cicer.* Być osądzanym o kradzieżę skarbu publicznego. *O zdzierstwo urzędowne. *O nieporządne zábieganie urzędu.

Estre condamné d'avoir pris de l'argent. Damnari sordium. *Plin.-Jun.* Bydź osądzonym o branie korupcyi.

Estre condamné envers quelqu'un. Damnari alicui. *Ulp.* Bydź osądzonym komu ná co.

Estre condamné sans avoir esté ouï. Indictâ causâ damnari. *Cicer.* Bydź osądzonym nie bywszy słuchanym.

Qu'il soit condamné à ne point boire de vin de vingt jours. Hæc mulcta ei esto, ut viginti dies vino careat. *Plaut.* Niech go osądzą áby wina niepił przez dni dwadzieścia.

Qui n'a point esté condamné. Indemnatus, a, um. *Cic. Plaut.* Nie osądzony.

CONDAMNER, (*Blasmer, désapprouver.*) Vituperare. Arguere *Cic.* GANIC przyganiać odrzucać.

ON DIT, *Condamner une porte*, (*la fermer, la boucher de maniere qu'on ne la puisse plus ouvrir.*) Ita obstruere & obturare januam ut non possit apperiri. ZGUBIC stracić drzwi takie, ták ie zábić, żeby ich więcey nie otwierano.

CONDE' (*Ville du Comté de Hainaut.*) Condæum, æi, neut. KĄDE Miasto Hannonii.

CONDE' *sur Neraut.* Condæum ad Nerallum. KĄDE Miasto nad Neraką.

CONDENSATION, subst. f. *on prononce* condansation. (*L'action de condenser & d'épaissir une chose.*) Densatio, f. *Plin.* ZGĘSNIENIE ściśnienie.

La condensation de l'air, lors qu'il se condense & s'épaissit. Densus, ou densatus aer, m. *Hor.* Zgęśnienie powietrza ściśnienie dokupy.

CONDENSER, V. act. *on prononce* condanser (*Rendre plus dur, plus ..., ou épaissir.*) Densare, Condensare. *Lucr.* ZGĘSCIC ...

SE CONDENSER. Densari ... GĘSNIEC ...

CONDESCENDANCE, subst. f. *on prononce* condesandance. (*Déference respectueuse qu'un inferieur a pour son superieur.*) Obsequium, ii, n. *Cicer.* USŁUZNOSC ... uszanowanie niż ... wyższemu.

CONDESCENDANCE, (*Indulgence d'un superieur pour un inferieur, & un ami pour son ami.*) Indulgentia, f. *Cic.* ŁASKAWOSC skłonność wyższego ku niższemu álbo przyiaciela ku przyiacielowi powolność.

Qui a beaucoup de condescendance pour son pere. Perindulgens in patrem. *Cicer.* Ktory ma wielkie ... ku Oycu swemu.

User de condescendance quand il faut. Obsecundare in loco. *Ter.* Zażyć powolności tam gdzie trzeba.

Il a de la condescendance pour tout le monde. Ad omnium mores & voluntates accommodatus est. Układny y łagodny ku wszystkim dogadzaiący.

CONDESCENDANT, (*on prononce* condesandant.) m. CONDESCENDANTE. Obsequens. Indulgens. *Cic.* UKŁADNY łagodny usłużny miły dogodliwy.

CONDESCENDRE, V. n. *on prononce* condessandre. (*Déferer ou ... d'une personne, a ... volontez.*) Alicui obsequi Indulgere. *Cic.* USTĄPIC ... z iego zdaniem się zgadzać y woli wyboru ...

CONDESCENDRE, (*Acquiescer, se rendre aux conditions proposées.*) Venire, ou descendere ad conditiones propositas. *Condescendre ... Condescendre à sa demande.* USTĄPIC ... pozwolić na kondycye podane *Uczynić co na prośbę czyią.

Faire condescendre quelqu'un à ce que l'on veut. Ad voluntatem ... adducere, ou perducere. *Cic.* Nakłonić kogo do woli swoiey.

CONDITION, subst. f. (*Estat dans la vie dans lequel on est né, ou on a embrassé & choisi.*) Sors. *Hor.* Conditio locus. KONDYCYA Stan życia w ktorym się kto urodził álbo ktory kto wziął y obrał sobie.

Personne n'est content de sa condition. Nemo suâ sorte contentus vivit. *Hor.* Nikt nie iest kontent stanem swoim.

UN HOMME *de condition*, *de qualité*, (*qui est né de parens illustres.*) Vir summo loco natus. Summo genere. *Cic. Plaut.* *(*Le contraire est* Obscuro loco natus. Ignobili genere natus. *Cic.* *Qui est de basse condion.*) CZŁOWIEK kondycyi zacney urodzony zacnie. *Przeciwna iest podłey niskiey kondycyi, urodzenia człowiek.

Des gens de la derniere condion. Homines infimi. Fex populi. *Cic.* Ignota capita. *Liv.* Ludzie náypodleyszey ostatniey kondycyi.

Un homme de ma condition, ou *de ma sorte.* Homo mei ordinis. *Ter.* Homo cum quo mihi est communitas ordinis. *Cicer.* Człowiek moiey kondycyi moiego stanu, urodzenia.

DEMEURER *dans sa condition*. In propriâ pelle quiescere. *Hor.* Suo habitu vitam degere. Quod natura dedit, pati. *Phæd.* TRZYMAC się według swoiey kondycyi, niepozwalać sobie więcey nád swoy stan.

Quoique vous marchiez fierement à cause de vos richesses, la fortune toutefois ne change point la condition. Licet superbus pecuniâ ambules, fortuna tamen non mutat genus. *Hor.* Chociaż sobie dumno poczynasz dla twoich bogactw przecięż fortuna kondycyi nieodmieni.

CONDITION, (*Servitude dans laquelle on s'engage.*) Conditio, Servitus. KONDICYA mieysce, służba ktorą kto przyimuie.

Vostre condition vous à toujours esté tres douce chez moy, parce que vous me serviez avec affection. Clemens semper apud me tibi fuit servitus, quia serviebas liberaliter. *Terent.* Służba ci była zawsze miła u mnie, boś służył z chęcią.

Il cherche condition. Servitium quærit. Szuka kondycyi, mieysca, służby.

Estre en condition. Servire. *Plaut. Quint.* Być ná służbie, ná kondycyi.

Sortir de condition. Abire à serviendi conditione. *Cicer.* Odstać od kogo, z służby.

CONDITION, (*Parti, offre que l'on fait.*) Conditio. *Cicer.* KONDYCYA warunek umowa ktorą kto z kim czyni, y ieden drugiemu podaie.

Je vous offre une bonne condition, un bon parti. Conditio luculenta tibi per me offertur. *Ter.* Ofiaruię ci dobrą kondycyę, ... ci dobrą raię.

Accepter, ne point refuser la condition qu'on nous offre. Uti conditione oblatâ. *Cic.* Przyiąć kondycyą, nie gardzić kondycyą sobie ofiarowaną.

C'est au ... vainqueurs à donner les conditions de la paix, & aux vaincus de les recevoir. Ferre conditiones pacis, victoris est, accipere, victi. *Cic.* Zwyciężcow iest podawać Kondycye pokoiu, a zwyciężonych zaś one przyiąć.

CONDITION se dit aussi dans le meme sens (*des clauses & des ... & des actes.*) Conditio, f. lex, *genit.* legis, f. *Cic.* KONDYCYA się też mowi w tym że rozumieniu o klauzulach, y warunkach Traktatow, y tranzakcyi.

Faire societé avec des peuples à certaines conditions. Certis quibusdam conditionibus accipere populos in societatem. *Liv.* Uczynić przymierze z narodem iakim pod pewnemi Kondycyami.

A CONDITION *que ou de.* Eâ conditione, ut. Eâ lege, ut. Modò. Dum modò. *Cic.* Pod kondycyą, że álbo aby.

CONDITION signifie pareillement *Avantage, récompense.* comme *Si vous voulez me servir en cette affaire, je feray vostre condition bonne.* Si michi operam dare hac in re velis, optima tibi erit conditio. ZNACZY też w Francuskim nagrodę pożytek zysk komu uczyniony, iáko: Ieżeli mi w tym rzeczy usłużysz niebędziesz tego żałował, nagrodzić ci się to.

CONDITIONNE', masc. CONDITIONNE'E, f, (*Fait avec condition.*) comme *Un traitté conditionné.* Fœdus cui apposita est aliqua conditio. Pod kondycyą rzecz iáka uczyniona, iáko Traktat pod kondycyą.

ON DIT, *Une marchandise bien conditionnée, (qui est bonne, qui n'est point défectueuse.)* Proba, ou integra merx. Towar dobry bez przygany, ... leżały.

CONDITIONNEL, m. CONDITIONNELLE, f. adiect. (*Qui est fait avec des charges & conditions.*) comme *Une proposition conditionnelle.* Sub conditione. Z PRZYDANIEM kondycyi iakiey iáko propozycya z kondycyą álbo pod kondycyą.

CONDITIONNELLEMENT, adv. (*Sous condition, avec condition.*) Cum conditione. Adjectâ conditione. *Conditionaliter. adv. *Paul. Jurisc.* Pod kondycyą, z kondycyą, z przydaniem kondycyi.

CONDOLE'ANCE, ſubſt. f. (*Témoignage que l' on rend à quelqu' un du déplaiſir que l' on a du malheur qui luy eſt arrivé.*) ſignificatio doloris. OSWIADCZENIE żalu ſwego komu uczynione zokazyi Smutku álbo nieſzczęśćia ktore ſię mu trafiło.

Faire un compliment de condoléance ſur la mort d' une perſonne. Significare dolorem perceptum de morte alicujus. Oświadczenie żalu z okazyi śmierci czyiey uczynić.

CONDOM, (*Ville épiſcopale de Gaſcogne.*) Condomum. Condomium. KONDOM Miaſto Biſkupie waſkonii.

DE CONDOM. Condomenſis & hoc Condomenſe, adiect. *genit.* is. KONDOMSKI, álbo Kondomanin, Kondomka co ieſt z kondomu.

CONDOMOIS, ſubſt.m. (*Païs autour de Condom.*) Condomienſis ager. KONDOMSKIE. Powiat Kray kondomſki.

CONDRIEUX, (*Bourg de France, fameux pour ſes bons vins.*) Condriacum. Kondryew Miaſteczko Francuſkie ſławne dla przednich win.

Qui eſt de Condrieux. Condriacus, a, um. Kondryewſkia z Kondryewu.

CONDUCTEUR, ſubſtantif maſculin (*Celuy qui conduit, qui guide.*) Ductor. Deductor. *Cic.* Przewodnik ten co przewodnią Komu ieſt dokąd álbo do czego. Przednik.

CONDUCTEUR *des jeux*, (*qui en a la conduite.*) Choragus, *Plaut.* PRZEWODNIK álbo Przednik w graniu Marſzałek tameczny ten co grę álbo taniec pierwſzy zawodzi.

CONDUCTEUR *d'une armée.* Dux exercitûs, Ductor, *Cic.* WODZ Hetman Woyſka.

CONDUCTEUR *d' une affaire, d' une entrepriſe, d'un ouvrage.* Dux & magiſter alicujus negotii. *Cic.* TEN ktory w ſprawie iákiey álbo imprzezie Rey wodzi, Pryncypał.

CONDUCRTRICE; ſubſt.f. (*Celle qui conduit quelque entrepriſe.*) Dux. *Virg.* PRZEWODNICZKA w imprezie iákiey.

CONDUIRE, V. act. (*Guider, mener.*) Ducere. Deducere, *Cic.* PROWADZIC przewodnikiem być przeprowadzać odprowadzać.

Je l' ay conduit des yeux, ou *de la veuë*, pour dire *J' ay obſervé ſes pas.* Proſequutus ſum hunc oculis abeuntem. *Ovid.* Odprowadzałem go oczami ſzedłem za nim oczami.

Il ne voit pas a ſe conduire. Non claré videt oculis, quò ſe deducat. *Plaut.* Nie widzi, niewie gdzie ſię ma obrocić w ktorą ſię udać, iák ſobie ma poſtąpić.

Doner à quelqu'un de quoy ſe conduire, de quoy faire ſon voyage. Viaticum alicui dare. *Plaut.* Dać komu ſpoſob áby ſobie daley poſtąpił. Dać komu na drogę.

Dieu vous conduiſe, Dieu vous veuile bien conduire, Faites bon voyage. Benè ambula. Vade age fauſto omïne. *Plaut.* Benè tibi ſit. Niech P. Bog ſzczęśliwie prowadzi, ſzczęśliwa droga.

CONDUIRE ſignifie dans le meſme ſens, *Accompagner quelqu'un par honneur.* Deducere aliquem. act. *Cic. Liv.* Proſequi. *Cic.* Prowadzić znaczy w tymże rozumieniu odprowadzać kogo dla czci y uſzanowania.

CONDUIRE, (*Mener devant ſoy des troupaux &c.*) Agere, Ducere. *Virg.* Pędzić przed ſobą trzodę álbo ſtado.

Conduire de l' eau, la faire aller en quelque lieu. Aquam ducere. *Cic. Plin. Jun.* Prowadzić wodę dokąd.

Conduire une muraille, un foſſé depuis un certain endroit juſques à un autre. Murum, *ou* parietem, *ou* foſſam ducere. *Cic. Vitr.* Prowadzić ścianę álbo row iáki od iednego mieyſca aż do drugiego.

CONDUIRE pris figurément, *Régir, mener, gouverner.* Regere, Gubernare. Adminiſtrare. Tractare. Ducere. Prowadzić wodzić powodować wzięte *newłaśnie* za miaſt rządzić kierować po ſwoiey woli.

Conduire un enfant. (*l' Elever, avoir ſoin de ſon éducation.*) Puerum inſtituere. *Cic.* Rząd mieć nad dziecięciem iákim co do wychowania.

Conduire & manager les choſes avec prudence. Scite & prudenter rem tractare. *Cic.* Prowadzić rzeczy y poczynać ſobie z niemi roſtropnie.

Conduire une brigue. Gubernate petitionem. *Cic.* * *L'eſprit de quelqu'un.* Ingenium alicujus regere. *Cicer.* Rządzić powodować iáką imprezę, *Rządzić kim powodować go.

On aura bien de la peine à conduire la choſe juſques à ce temps là, & ce ſera meſme un coup de grand hazard. Ut res. iſta ad id tempus perducatur, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiam fortunæ. *Cic.* Wielka będzie trudność doprowadzić rzecz álbo pociągnąć ią aż do tego czaſu, y to chyba pod wielkim ſzczęściem.

Vous avez fort mal conduit celuy qu'on a mis entre vos mains. Inconſiliaſti eum qui tuæ mandatus eſt fidei. *Plaut.* Bardzoś złe dał wychowanie temu ktorego w ręce twoie oddano.

Celuy qui ſe laiſſe conduire aveuglément par ſes paſſions vicieuſes, & qui prend le faux pour le vray, eſt un inſenſé. Quē mala ſtultitia & inſcitia veri cæcum agit, inſanus eſt. *Hor.* Ten co ſię powodować daie namiętnościom ſwoim wyſtępnym, y fałſz za prawdę bierze ieſt bezrozumny.

Toutes ces manieres de s' exprimer ſeroint ſupportables, ſi elles conduiſoient dans le veritable chemin de l' éloquence, ceux qui tendent à ſa pērfection. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent. *Petr.* Wſzyſtkie te ſpoſoby mowienia byłyby ieſzcze znośne, gdyby przynaymniey prowadziły na prawdziwą drogę wymowy tych ktorzy do iey doſkonałośći ciągną.

ON DIT qu' *Un homme conduit bien ſa barque, il fait bien ſes affaires, Il menage ſon bien comme il faut.* Benè rem ſuam gerit, *ou* adminiſtrat. *Cic.* MOWIĄ· Ten człowiek dobrze ſwoię łodkę prowadzi, to ieſt umie ſobie poſtąpić y fortuny ſwoiey ochronić iák potrzeba.

SE CONDUIRE *bien*, ou *mal*, (*Se comporter bien*, ou *mal.*) Benè, *ou* malè ſe gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act *Cic.* RZĄDZIC ſię zle álbo dobrze.

CONDUIT, m. CONDUITE, f. part. paſſ. Ductus. Deductus. Perductus. PROWADZONY, prowadzona. Wiedziony, przywiedziony.

CONDUIT, ſubſt. m. (*Canal*, ou *Tuyau par où coulent les eaux & autres choſſes fluides.*) Ductus Meatus. *Cic. Plin.* Rorus, Rurmus, kanał ktorym woda y inſze rzadkie rzeczy płyną.

LE CONDUIT *de l' urine. par où paſſe l' urine.* Iter urinæ. *Colſ.* KANAŁ álbo upuſt ktorym idzie uryna.

PETIT CONDUIT. Canalicula, æ, f. *Aul-Gel.* Canaliculus. *Vitr.* MAŁY Kanałek, upuſtek.

CONDUITE, ſubſt.f. (*L'action de celuy qui conduit.*) Ductus. *Cic.* RZĄDZENIE kim.

S' appliquer à la conduite d' une perſonne. Applicare ſe ad ductum alicujus. *Cic.* Pilnować doglądać poſtępkow drugiego.

Prendre la conduite de quelqu'un, s'en charger. Suſcipere aliquem in regendum, *Cic.* Wziąć ná ſiebie ſtaranie o poſtępkach czyich wziąć ná ſiebie czyie wychowanie.

Il deſire que je prenne le meſme ſoin de ſa conduite, que vous avez pris de la mienne. Ita à me formari & inſtitui cupit, ut ego à te. *Plin-Jun.* Pragnę tákie mieć ſtaranie około wychowania iego, iáko twoie było około mego wychowania.

Eſtre ſous la conduite & la direction de quelqu'un. Conſiliis alicujus regi Sub alicujus imperio eſſe. *Coſ.* Być pod rządem y władzą czyią.

LA CONDUITE *des eaux.* Ductus aquarum. Inductio aquarum. *Cic.* PROWADZENIE wod.

CONDUITE, (*Maniment, adminiſtration des choſes.*) Adminiſtratio. Gubernatio. *Cicer.* RZĄDY kierowanie ſpraw y rzeczy publicznych opiekowanie ſię niemi.

N' avoir point le ſoin & la conduite des affaires. Accuratione & adminiſtratione rerum vacare. *Cicer.* * *En avoir la conduite.* Res gerere, *ou* adminiſtrare, *ou* procurare. Nicdbać oto iák ſprawy publiczne idą. Niemieć ſtarania o nich, być wolnym od zábaw y ſtarania publicznego Rzeczypoſpolitey. *Mieć ná ſobie urząd ſtarania o ſprawach publicznych, Rząd w Rzeczypoſpolitey, álbo w Państwie iákim około ſpraw publicznych mieć ſobie zlecony.

Donner la conduite d' une choſe à quelqu'un. Aliquem rei præficere. *Cic. Plaut.* Zlecić rzecz iáką w rząd komu.

CONDUITE, (*Action, maniere de ſe conduire & d' agir parmi le monde*) Agendi ratio, Ratio Agendi modus. *Cic. Ter.* POSTĘPOWANIE ſobie ſpoſob iák ſię kto rządzi y iák ſobie poſtępuie y poczyna na świecie między ludźmi.

Je ne puis aſſez admirer voſtre coduite. Veſtram nequeo ſatis mirari rationem. *Ter.* Niemogę ſię wydziwić temu co czyniſz.

Il n'y a que la difference de ſa conduite à la mienne qui le choque. Tantummodò diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem. *Cic.* Jedna tylko obyczaiow álbo poſtępkow moich rozność od niego ieſt, ktora go obraża.

Après que j'ay changé de conduite. Poſtquam mea mutata eſt ratio. *Cic.* Potym iákom odmienił ſpoſob poſtępowania ſobie.

CONDUITE *de vie*, (*maniere de ſe conduire dans la vie.*) Vitæ, *ou* vivendi ratio. *Cic* POSTĘPKI obyczaie ſpoſob poſtępowania ſobie iak kto żyie.

CONDUITE, (*Prudence, ſageſſe dans la conduite.*) Prudentia. Solertia. Sapientia, æ, f. *Cic.* ROZUM przezorność wrządzeniu ſię.

Il a de la conduite dans les affaires. Animus prudens rerum *Hor.* Prudens adminiſtrandi. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Conſiliis omnibus præceps ac devius. *Cicer. Qui n'a point de conduite, Qui fait toutes choſes étourdiment & de travers.*) Roſtropnie, mądrze, przezornie ſobie wrzeczach idzie, álbo poczyna, poſtępuie. **przeciwna ieſt* Ktory ladaiako ſobie poczyna wſzyſtko opak y nieuważnie robi.

Un homme qui ne manque pas de conduite. Homo non incallidus. *Cic.* Człowiek ktoremu nieſchodzi nábaczności.

Manquer de conduite. Conſilio & ratione defici, *Cic.* Niebacznie nieuwaznie ſobie poczynać.

La force ſans conduite ſe ruine d' elle meſme. Vis ſine conſilio, ſuâ mole ruit. *Hor.* Męſtwo bez baczności ſamo przez ſię ginie.

Un homme de grande conduite, (*qui a bien de la conduite.*) Vir magnâ prudentiâ. **Un homme ſans conduite,* (*qui n'en a point du tout.*) Homo inconſultus & temerarius. *Cic.* Człowiek wielkiey baczności bardzo uważny. *Człowiek cale niebaczny ktory náymnieyſzy uwagi nie ma.

Il n'a pas eu toute la conduite qu'il devoit pour ménager ſon bien. Minus cautè & cogitatè rem ſuam tractavit. *Plaut.* Nie miał wſzelkiey baczności iák należało áby był ochronił fortuny ſwoiey.

AVEC CONDUITE. Prudenter. Conſideratè. Cautè. Callidè, adv. *Cic.* **Avec plus de conduite.* Prudentiùs. Conſideratiùs. Callidiùs. **Avec bien de la conduite*, ou *beaucoup de conduite.* Prudentiſſimè. Conſideratiſſimè. Callidiſſimè. adv. *Cicer.* **Le contraire eſt*, Temerè. Inconſultè. Inconſultò. Inconſideratè. adv *Cicer.* *Sans conduite.*) BACZNIE, uważnie, przezornie. *Z większą uwagą. *Z wielką bardzą uwagą z uwagą doſkonałą. *Przeciwnie ieſt lekkomyślnie bez uwagi.

CONDYLE, ſubſt.m. terme de Medecine. (*Petite éminence ronde de l' os.*) Condylus, li, m. *Mart.* KŁĘBY koniec a kości ſławnic okrągławy.

(C'eſt le Nom que les Medecins donnent aux nœuds des jointures des doigts ... kiem Francuzi Doktorowie nazywaią ... wiązanie kości ſławowe

CONDYLOMES, ſubſt.m. (*Rugoſites, ou excroiſſances de chairs ridées.*) Condyloma. SZYSZKI w ciele ponarzezone.

(Ce ſont des rugoſites & des excroiſſances de chair, qui viennent ... du fondement & de la matrice) Są to naroſtki y marſzczki ktore ſtolcowe y macice ...

CONE, ſubſt.m terme de Géometrie. (*Corps ſolide qui a un cercle pour ſa baſe, & qui ſe termine en pointe, comme une pomme de pin.*) Conus ni, m. *Cicer.* RZECZ okrągła kończato ku gorze idąca nakſztałt ſzyſzki ſoſnowey.

COFABULATION, ſubſt. f. (*Entretien familier.*) Confabulatio. *Plaut.* ROSPRAWIANIE poſiedzenie rozmowa poufała.

(Ce mot eſt de peu d'uſage dans le ſerieux, & ne ſe dit qu'au burleſque, auſſi bien que ſon Verbe.) To ſłowo rzako ieſt w używaniu mowiąc poważnie, y niezáżywaią go chyba żartownie.

CONFABULER, V.n. (*S' entrétenir familierement.*) Confabulari. *Plaut.* ROSPRAWOWAC gadać rozmawiać ſię poufale.

CONFARRE'ATION, ſubſt.f. Confarreatio, onis. f. *Cicer.* ZRĘKOWINY Małżeńſkie chlebem ſię dzieląc.

(Cérémonie ancienne des Romains, qui ſe pratiquoit dans certains Mariages, en faiſant manger d'un meſme pain aux Mariez.) Dawny obrządek albo zwyczay u Rzymian ktorego záżywano w pewnych ślubach podaiąc Nowożencom iedzenie ... do iedzenia.

CONFECTION, ſubſt.f. (*Action par laquelle on fait quelque choſe.*) Confectio, onis, f *Cic.* Compoſitio, onis, f. Confectura, æ, f. *Plin.* ZROBIENIE robienie czego.

CONFECTION, terme de pharmacie, (*Remede qui eſt de conſiſtance, & d'eſtuaire ſolide, compoſé de pluſieurs drogues précieuſes*) Medica compoſitio. KONFEKT temu aptekarſki, rzecz do iedzenia z rożnych rzeczy lekarſkich ktore wnętrzne ...

CONFEDERATION, ſubſt.f. (*Alliance entre deux peuples, ou deux Princes.*) Fœdus, Societas. *Cic.* SPRZYMIERZENIE między dwiema Narodami álbo Panami.

Entrer en confédération avec un peuple. Cum populo fœdus inire. *Cic. Hirt.* Sprzymierzyć ſię wniść w przymierze z narodem iákim,

CONFE'DE'RE', m. CONFE'DE'RE'E, f. part. paſſ. *du verbe inuſité* CONFEDERER, (*Ligué, uni.*) Fœderatus. Fœdere conjunctus. Socius, a, um. *Cic.* ZWIĄZANY, złączony, ſprzymierzony od ſłowa niezażywanego ſprzymierzam.

CONFE'RENCE, ſubſt.f. *on prononce* conférance. (*Comparaiſon pour voir le rapport que les choſes ont enſemble.*) Collatio Contentio. *Plin.* ZNIESIENIE ſtoſowanie iedney rzeczy do drugiey.

CONFE'RENCE, (*Entretien qu' on a enſemble.*) Collocutio. Confabulatio Colloquium. *Cic.* ROZMOWA zobopolna między ſobą.

Avoir conférence avec quelqu' un, (*Entrer en confeeence avec luy.*) Cum aliquo conferre, De re aliquâ. *Plaut.* **Rompre les conferences.* Interrumpere colloquia. *Caſ.* Mieć rozmowę z kim, wniść w rozmowę z kim. *Przerwać rozmowy.

CONFE'RER, V. act. (*Mettre deux choſes en preſence l'une de l'autre, pour voir le rapport qu' elles ont entre elles.*) Conferre aliquid cum re aliquâ. *Plaut.* STOSOWAC dwie rzeczy iedną do drugiey uważaiąc w czym ſię maią do ſiebie.

CONFERER *une choſe à quelqu'un*, comme *Conferer un benefice eccleſiaſtique.* Beneficium eccleſiaſticum in aliquem. conferre. *Cic. Plaut.* KONFEROWAC dać komu co iáko konferować komu Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficium.*

CONFE'RER *avec quelqu'un d' une choſe,* (*s'entretenir avec luy.*) Conſerre. *Plaut.* Colloqui. *Cic.* KONFEROWAC Rozmawiać ſię z kim o iákiey rzeczy álbo ſprawie, rozmawiać z kim dla zabawki.

CONFESSE', maſc. CONFESSE'E, f. part. paſſ. (*Avoué.*) *Voyez* CONFESSER. WYZNANY, WYZNANA.

CONFESSER, V. act. (*Avouër une choſe, en demeurer d' accord, la reconnoiſtre.*) Fateri Confiteri. WYZNAC co, przyznáć ſię do czego, znać co zá prawdę.

Il confeſſe qu'il ne tient ſon bien que de vous, ou *qu'il ne tient la vie que de vous.* Patrimonium ſuum per te conſtitutum fatetur, *ou* ſalutem ſuam tibi acceptam refert. *Cicer.* Wyznaie że fortuny nie ma od nikogo tylko od ciebie álbo że życia ſwego nie ma od nikogo tylko od ciebie.

Se confeſſer vaincu. Se victum fateri. Dare alicui manus. *Cic.* Znać ſię być zwyciężonym.

ON DIT, *Il confeſſe la dette,* (*il reconnoit qu'il a tort.*) Se erraſſe confitetur. Agnoſcit debitum. MOWIĄ wyznaie że winien; wyznaie że pobłądził.

On luy a fait confeſſer ſon crime. Extortum eſt ab illo, ut ſcelus fáteretur. *Cic.* Przymuſzono go do przyznania ſię.

Ne point confeſſer ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri. *Cic.* Nie przyznać ſię do tego co nam zadaią.

CONFESSER, (*Entendre, ouïr les confeſſions des fideles.*) Peccatorum confeſſiones audire. Alicujus confeſſionem excipere SPOWIADAC ſłuchać ſpowiedzi wiernych.

SE CONFESSER *à un Prêtre*, (*luy déclarer ſes péchez.*) Sua peccata Sacerdoti aperire, *ou* patefacere, *ou* indicare. SPOWIADAC ſię Kapłanowi, wyznać przednim grzechy ſwoie.

ON DIT figurement & proverbialement qu'*Un homme s' eſt confeſſé au renard,* (*quand il a fait confidence d'une affaire à un homme qui a interêt de l'empeſcher.*) Vulpi ſe patefecit. Indicio ſorex periit. MOWIĄ *niewłaśnie*, y *przyſłowiem:* Wyſpowiedał ſię liſzce, kiedy ſię zwierzy kto czego iákiey oſobie ktora ma intereſs w tym mu przeſzkodzić.

CONFESSEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui entend les confeſſions.*) Confeſſarius Qui confitentes audit. Qui confitentibus peccata aures præbet. SPOWIEDNIK Ten co ſłucha ſpowiedzi.

CONFESSION, ſubſt.f. (*Aveu d'un crime.*) Confeſſio, onis, f. *Cic.* WYZNANIE winy, grzechu iákiego ſpowiedź.

Le remede à une faute eſt la confeſſion ou l'aveu qu'on en fait. Sit erranti medicina, confeſſio. *Cic.* Lekarſtwo na winę ieſt iey wyznanie.

S'eſtre découvert par des indices & ſa propre confeſſion. Indiciis & confeſſionibus ſuis patefactum eſſe. *Cic.* Wydać ſię przez lica, y właſne przyznanie.

CONFESSIONAL, ſubſt.m. (*mot d'uſage dans l'egliſe pour ſignifier le lieu où l'on confeſſe les fideles.*) Pœnitentiæ tribunal. SPOWIEDNICA ſłowo używane w Kościele wyrażaiąc mieyſce kędy ſpowiedzi ſłuchaią wiernych.

CONFIANCE, ſubſt. (*Eſpérance, ou aſſurance qu'on fonde ſur quelqu'un, ou ſur une choſe*) Fiducia. *Cic.* UFNOSC beſpieczeńſtwo ktore kto ſobie o kim álbo ná kim álbo w czym zákłada.

Confiance préſomptueuſe, préſomption. Fidentia, Confidentia, æ, f. *Cic. Plaut.* Zbyteczne ufanie.

Il ruine la province, dans la confiance qu'il a d'eſtre appuyé d'un homme tres puiſſant. Hominem habet præpotentē, cujus fiduciâ provinciam ſpoliat. *Cic.* Wniwecz obraca Kray wnadzieię zbyteczną mocney iákiey protekcyi w ktorą ufa.

Il n'y eut pas un des complices qui ſe cachât, ou qui prît la fuite, tant ils eurent de confiance en la foy qu'il leur avoit donnée. Conſciorum nemo aut latuit aut fugit, tantùm illis in illius fide fiduciæ fuit. *Liv.* Z pomocnikow żaden ani uciekł áni ſię ſchował ták zbytnie ufáli ſłowu ktore im dał.

J'ay pris la hardieſſe de faire cela dans la [illegible] *que j'ay euë en voſtre bonté.* Hoc fiduciâ indulgentiæ tuæ non dubitavi facere. *Plin.* Odważyłem ſię nato w nadziei [illegible] łaſki twoiey.

Il diſoit qu'il ne faiſoit rien que dans la confiance que vous le ſoûtiendriez. Ea quæ faciebat, tuâ ſe fiduciâ facere dicebat. *Cic.* Powiadał że nic nie czynił tylko w nadzieię żeś go miał [illegible].

Pluſieurs ont cru que d'eſcrire eux meſmes leur vie, c'eſtoit, pluſtôt l'effet d'une honneſte confiance [illegible] *leur vertu, que d'arrogance ou de vanité.* Plerique [illegible] ipſi vitam narrare, fiduciam potiùs morum, quàm arrogantiam arbitrati ſunt. *Tacit.* Wielu rozumieli że piſać właſne życie ſwoie, bardziey pochodzi z ufności w Cnocie właſney, niż z iákiey chluby álbo prożności.

Parler avec confiance. Fidenter, *ou* confidenter loqui. *Cic.* Mowić beſpiecznie z ufnością.

Mettre ſa confiance en quelqu'un, en une choſe. In aliquo, *ou* alicui confidere. *Cic.* Położyć w kim ufność ſwoię álbo w czym.

Donner de la confiance à quelqu'un. Afferre alicui confidentiam. *Cæl. ad Cic.* * *Perdre la confiance.* Amittere confidentiam. *Plaut.* Dodać komu nadziei, * Stracić nadzieię.

Une perſonne de confiance, dont on eſt aſſuré, à qui on ſe peut confier. Homo certus & fidus. *Cic.* Oſoba pewna pouſała ná ktorey ſię nie zawieda.

CONFIDEMENT, adv. *on prononce* confidamant. (*Avec confiance.*) Cum fiduciâ. Pouſale.

CONFIDAMMENT, (*Hardiment, avec trop d'aſſurance.*) Confidenter. adverb. *Cicer.* SMIELE Beſpiecżno odważnie pouſale.

CONFIDENCE, ſubſt. f. *on prononce* confidance. (*Communication de penſées entre des perſonnes amies.*) Mutua animorum, *ou* conſiliorum declaratio. *Cic.* Pouſałość ufanie zwierzanie ſię myśli ſwoich komu między przyiaciołmi.

Il eſt de leur confidence, ou dans leur confidence. [illegible] mus eſt conſiliis. *Ter.* Jeſt w ściſłey pouſałości z niemi.

Admettre quelqu'un dans ſa confidence. Habere, [illegible] aliquem omnium ſermonum ac conſiliorum conſcium. *Cic.* Przypuścić kogo do pouſałości ſwoiey.

Faire confidence d'un ſecret à quelqu'un. Arcani facere aliquem participem. *Cic.* Powierzyć komu ſekretu iakiego, álbo zwierzyć mu ſię czego.

Vous me contraignez par vos injures de vous faire confidence d'une choſe qu'on avoit confiée à mon ſilence & à ma fidelité. Subigis me maledictis tuis, tibi id concredere, quod meæ concreditum eſt taciturnitati & fidei. *Plaut.* Przywodziſz mię do tego złorzeczeniem twoim że ći ſię muſzę zwierzyć iedney rzeczy, ktorą mi pod ſekretem powierzono abym oney niewydawał.

CONFIDENT, maſc. CONFIDENTE, f. (*on prononce* confidant.) (*Celuy, ou celle à qui on confie tous ſes ſecrets, ou à qui on ouvre ſon cœur & declare toutes ſes penſées.*) Qui cum arcana & occulta omnia, communia ſunt. *Cic.* KONFIDENT Konfidentka, przyiaciel uprzeymy Uprzeyma komu ſię kto wſzyſtkiego zwierza co ma w ſercu y w myśli.

Confident de ſes plaiſirs. Conſcius libidinum. *Tacit.* Konfident do złego Ruſian.

CONFIER, V. act. (*Donner avec confiance une choſe à quelqu'un, la luy mettre entre les mains.*) Aliquid alicui credere, *ou* concredere UFAC komu czego, powierzyć mu iakiey rzeczy, do wiernych Iego rąk oddać.

A [illegible] *que j'avois de l'argent je le luy confiois, & jamais il ne m'a donné de défaite pour ne me le pas rendre.* Aſſem, ſemiſſem habui, in illius fidem demandavi, nec unquam fefellit uſum. *Petr.* Ile tylko mogłem mieć pieniędzy iemum ie zawſze powierzał, á nigdy mi zawodu żadnego nie czynił w oddaniu.

Vous pouvez me confier ce ſecret en aſſurance. Deponere potes iſtud arcanum tutis auribus. *Hor.* Możeſz mi ſię tego ſekretu zwierzyć pouſale,

On ne doit pas apprehender de confier ſon ſecret à celuy, dont on a reconnu la fidélité en luy preſtant ſon argent. Cujus tu fidem in pecuniâ perſpexeris, verba ei credere, vereri non debes. *Terent.* Nietrzeba ſię obawiać przed tym wydać ſię z ſekretem ſwoim, komu kto powierzył pieniądze ſwoie.

Confier les ſentimens de ſon cœur à quelqu'un. Credere alicui ſuum animum. *Ter.* Myśli ſwoich, álbo z myſłami ſwe[illegible] zwierzyć.

SE CONFIER, (*Mettre ſa confiance en quelqu'un, en une choſe.*) Alteri, [illegible] aliqua fidere, *ou* confidere. *Cic. Virg.* UFAC [illegible] w kim nadzieię ſwoię w [illegible] rzeczy.

Se confier [illegible] *la bonte de ſa cauſe.* [illegible] *Aſcon. Ped.* [illegible] ſprawy ſwoiey.

Se confiant trop [illegible] *temps.* [illegible] nimium confiſus. *Virg.* Ufaiąc nazbyt pogodzie.

CONFINER, V. neut. (*Eſtre proche des bornes de quelque païs, ou d'un lieu.*) comme *Ce païs confine avec l'Ethiopie.* Hæc regio confinis eſt Æthiopiæ. *Plin.* GRANICZYC, być bliſko granic Kraju iákiego. Jáko, ten Kray graniczy z murzynami.

CONFINER, V. act. (*Enfermer, releguer quelqu'un en un lieu.*) Aliquem aliquò relegare, Deportare. *Cic. Plaut.* [illegible] compegerat. *Cic.* ODESŁAC oddalić kogo ná dalekie iakie mieyſce ná wygnanie, álbo odiechać kędy daleko, ſam dobrowolnie ſię oddalić [illegible] ko * Oddalił ſię był do Włoch.

On l'a confiné dans une priſon pour le reſte de ſes iours. In carcerem æternum detruſus. *Plaut.* Odeſłano go do więzienia ná reſzte dni Jego.

CONFINS, ſubſt. m. plur. (*Bornes d'un champ.*) Confinia. *Colum. Cic.* GRANICE gruntu iákiego.

CONFIRE, V. [illegible] *aux fleurs & aux racines, certaines prep*[illegible] *& qui les rendent plus agreables.*) Condire. * *On confit les* [illegible] *& les fleurs avec le ſucre, ou le miel.* Saccharo aut melle fructus condiuntur. * *On confit les legumes avec le vinaigre.* Olera aceto condiuntur. *Cic.* SMAZYC owoce, kwiaty, korzenie, Przyprawiać ná długie chowanie. *Smażą owoce y kwiaty w cukrze álbo w miodzie. *Przyprawuią warzywa w occie.

Qui eſt bon à confire. Condiraneus, a, um. *Var.* Dobry ieſt do ſmażenia, álbo przyprawienia.

Des fruits confits ſur l'arbre Fructus plenæ maturitatis. Owoce doyrzałe ná drzewie przeſtałe.

ON DIT figurément, *Il eſt tout confit en malice.* [illegible] malus. MOWIĄ wſzyſtek ieſt złością przyprawny.

ON DIT auſſi ironiquement & [illegible] *cette femme eſt toute confite en devotion.* Pietate & religi[illegible] MOWIĄ też żartem y pouſale, Ta biał[illegible] ieſt przyprawna nábożeńſtwami.

CONFIRMATIF, maſc. CONFIRMATIVE, fœm. [illegible] (*Qui ſert à confirmer*) Confirmans. POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, co ſłuży do potwierdzania.

CONFIRMATION, ſubſt. f. (*L'action de confirmer quelque nouvelle, ou quelque propoſition.*) Confirmatio, onis, f. *Cicer.* POTWIERDZENIE iákiey wiadomości álbo nowiny, álbo propozycyi.

Cette nouvelle a beſoin de confirmation. Hic [illegible] confirmatione. *Cic* *On attend la confirmation du ſiege de cette ville* De hujuſce urbis obſidione præſtolatur confirmatio. Ta wiadomość álbo nowina potrzebuie potwierdzenia. *Czekaią potwierdzenia o obleżeniu tego miaſta.

LA CONFIRMATION, ou *le Sacrement de confirmation dans l'Egliſe*, (*qui eſt un Sacrement de la Loy nouvelle.*) Confirmatio, onis, f. BIERZMOWANIE Sakrament w Kościele nowego Teſtamentu.

CONFIRMER, V. act. (*Donner de nouvelles preuves, pour affermir une choſe*) [illegible] facere *Cic.* POTWIERDZIC nowe dowody dać ná potwierdzenie czego.

Pour confirmer de ſi heureuſes nouvelles, il fit jetter des anneaux d'or à l'entrée de la porte. Ad fidem tam lætarum [illegible]

rum, effundi in veſtibulo curiæ juſſit annulos aureos. *Liv.* Na potwierdzenie ták ſzczęśliwych nowin, złote pierścionki kazał rzucać przededrzwiami.

La verité de ſes paroles ſe confirme de plus en plus. Dictis illius accreſcit fides. *Liv.* Prawda ſłow iego coraz bardziey á bardziey ſię potwierdza, ſłowa iego coraz bardziey ſię prawdzą iszczą.

CONFIRMER, (*Conferer le ſacrement de Confirmation.*) Aliquem Sacramento Confirmationis inſignire. BIERZMOWAC kogo.

ESTRE CONFIRMÉ, (*Avoir receu la Confirmation.*) Sacramento Confirmationis inaugurari. BYC bierzmowanym.

CONFISCABLE, m. & f. adject. (*Qui peut eſtre confiſqué.*) Fiſco addicendus. NALEZĄCY do Konfiſkacyi.

CONFISCATION, ſubſt. f. (*Adjudication des biens de quelqu'un au fiſc du Prince.*) Confiſcatio. *Plin.* Bonorum alicuius fiſco addictio. *Flor-Rom.* KONFISZKOWANIE, Przyſądzenie dobr czyich ná ſkarb publiczny zágrabiony.

CONFISEUR, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des confitures.*) Fructuum ſaccharo & melle conditor, oris, m. PRZYPRAWIACZ [illegible] w cukrze álbo miodzie y [illegible] ſmażone rzeczy.

CONFISQUÉ, m. CONFISQUÉE, f. part. paſſ. Confiſcatus. *Suet.* KONFISZKOWANY, KONFISZKOWANA.

CONFISQUÉ ſe dit auſſi figurément (*d'une perſonne ou d'une choſe entierement perduë ou ruinée de ſanté.*) Deſtitutus ac deploratus. KONFISZKOWANY ſię też mowi o oſobie iákiey ktora cale zdrowie ſtraciła, álbo o rzeczy iákiey cale ſtracony.

CONFISQUER, V. act. (*Ajuger les biens d'une perſonne au fiſc du Prince.*) Confiſcare Addicere bona alicujus fiſco. *Suet. Cæſ.* KONFISKOWAC zábrać álbo przyſądzić dobra czyie ná ſkarb publiczny, álbo ná Paná.

CONFIT, m. CONFITE, f. part. paſſ. *du verbe* CONFIRE. Melle, *ou* ſaccharo conditus. SMAZONY, SMAZONA, od ſłowa ſmażę.

ON DIT au figuré, *Voſtre langue & vos diſcours ſemblent eſtre confits avec le miel & le ſucre, mais vos cœurs ſont de fiel & de vinaigre.* In melle ſunt ſitæ linguæ veſtræ atque orationes, corda [illegible] MOWIĄ niewłaſnie ſłowa y uſta cukrowane, ále ſerce żołci pełne y kwaſu.

CONFITURE, ſubſt. f. (*Fruit confits.*) Fructuum melle, *ou* ſaccharo conditura, æ, f. SMAZONE rzeczy owoce kwiaty w cukrze.

Cette confiture fortifie le cœur & fait bonne haleine. Hæc conditura corroborat cor & halitum commendat. *Api.* Ta przyprawa poſila ſerce, y zapach dobry daie uſtom.

CONFITURIER, ſubſt. m. (*Marchand qui fait & qui vend des fruits confits.*) Fructuum conditor, oris, m. * *Quelques uns l'appellent* CONFISEUR. *On appelle proprement* CONFISEUR, *celuy qui confit actuellement des fruits.* Fructuum conditor, & CONFITURIER, *celuy qui en fait commerce.* Fructuum conditorum propola, æ, m. TEN co cukry albo rzeczy w cukrze ſmażone lub w miodzie robi y przedaie. *N[illegible] Cukiernik. Cukiernikiem záś właśnie zowią tego co robi z cukru rzeczy y ſmaży.

CONFLAGRATION, ſubſt. f. (*Ince*[illegible]) Incendium, ii, n. *Cic.* ZAPALENIE Pożar ſpaleniе [illegible]

CONFL[illegible] [illegible] Conflatio, *Cicer.* UDERZENIE woyſk o ſiebie [illegible]

CONFLICT, pour *un combat, altercation, diſpute entre des particuliers.* Altercatio, D[illegible] *Cic.* KŁOTNIA [illegible]

CONFLICT [illegible] *qui ſurvient entre les officiers pour leur Juriſdiction.*) D[illegible] Concertatio, onis, fæm. SPOR [illegible] też álbo walka o ſporze między ſędziami álbo urzędami o władzą y mieyſce przezzka.

CONFLUENT, ſubſt. m. *on prononce* confluant & confluans, (*L'endroit où deux rivieres ſe joignent & meſlent leurs eaux.*) Confluens, entis m. *Cæſ.* SCIEK [illegible] nie ſię mieyſce kędy ſię dwie rzeki [illegible] w ſenie wpadaią.

CONFONDRE, V. act. (*Fondre avec, Meſler, Prendre l'un pour l'autre.*) Confundere Miſcere. MIESZAC [illegible]

[illegible] ne ſe dit point au Propre, en François; mais bien au Figuré.) To ſłowo ſię nie mowi w właſnym rozumieniu w Francuſkim, ále dobrze niewłaśnie.

Confondre le vray avec le faux, la vérité avec la fauſſeté. Confundere vera falſis. * *Le ſacré avec le profane.* Sacra miſcere profanis. *Horat. Claud.* Pomięſzać prawdę z fałſzem. *Swięte rzeczy z świeckiemi álbo prożnemi.

CONFONDRE ſignifie auſſi *Se méprendre, prendre l'un pour l'autre.* comme *On confond ſouvent les deux Séneques.* Erratur ſæpè in duobus Senecis. (*Ciceron a dit* Erratur in nomine, *On prend un nom pour l'autre.*) ZNACZY też częſto omylić ſię biorąc iedno za drugie; iáko, częſtokroć ſię mylą biorąc iednego Senekę zá drugiego. Cyceron mowi. Mylą ſię w imieniu, biorąc iedno zá drugie.

Il ne faut pas confondre le droit avec le fait. Quod eſt juris aliud, aliud quod eſt facti. *Le droit eſt different du fait.* Nie trzeba brać prawa, zá rzecz ſamą. Inſza ieſt prawo do czynienia czego, á inſza [illegible] czynek.

Ils ſe reſſemblent ſi fort, qu'il eſt aiſé de les confondre, ou de les prendre l'un pour l'autre. Ita formâ ſimili ſunt, *ou* adeò ſunt conſimiles, ut internoſci non poſſint. *Plaut.* Tak ſą bardzo podobni że ſię łatwo omylić może, *álbo* wziąć iednego za drugiego.

ON DIT auſſi, *Confondre quelqu'un dans la foule,* pour dire *Ne le point diſtinguer du commun.* Non eximium aliquem habere. *Cicer.* MOWIĄ też kogo w kupę z mieſzać z drugiemi, nie czynić mu żadney rożności od drugich.

CONFONDRE *quelqu'un,* (*le convaincre, luy fermer la bouche par des raiſons fortes & ſolides.*) Aliquem ratione expugnare, vincere. *Cic.* ZMIESZAC kogo, zawſtydzić go, przekonać go gębę mu zámknąć mocnemi y ſłuſznemi dowodami

CONFONDRE, (*Abattre, mettre en déſordre, prendre.*) Pert[illegible], [illegible] vertere. *Cic.* POMIESZAC pokłocić wniwecz obrocić zgruntu wywrocić, potłumić.

Que les Dieux te confondent. Dii te perdant. *Ter.* Niech cię Bog potłumi.

CONFONDRE ſe dit auſſi (*de ceux qu'on ſurprend en quelque action honteuſe, qui les faits rougir & les couvre de confuſion.*) Aliquem rubore, *ou* pudore ſuffundere. *Plaut.* ZMIESZAC mowi ſię też o tych ktorych záſtaięmy ná iákiey złey ſprawie ktorey ſię záwſtydzić muſzą.

SE CONFONDRE, (*S'avilir, s'humilier, s'eſtimer un rien, un néant.*) Se vilem & nihili facere. *Cicer.* ZAWSTYDZIC ſamego ſiebie poniżyć ſię upokorzyć mieć ſię za nic.

CONFONDU, m. CONFONDUË, f. part. paſſ. Confuſus, a, um. *Voyez* CONFONDRE *dans la diverſité de ſes ſignifications.* ZMIESZANY, záwſtydzony &c. iáko wyżey w rożnych ſwoich rozumieniach.

CONFORMATION, ſubſt. f. (*La conſtruction du corps.*) Conformatio, Conſtructio, onis, f. *Cicer.* KSZTAŁT ułożenie ciała.

CONFORME, adject. m. & f. (*Qui eſt de meſme nature, ou de meſme qualité.*) Conſentaneus. Congruens. PODOBNY iednego ſzą przyrodzenia álbo w [illegible]

Sa mort fut conforme à ſa vie, Il mourut comme il avoit vécu. [illegible] vitæ fuit. *Cic.* PODOBNA była śmierć iego do życia, tak umarł iáko żył.

Conforme à la nature. Naturæ conſentaneum. *Cic.* Podobny przyrodzeniu przyzwoity.

Il n'y a perſonne ſur la terre qui ait des ſentimens ſi conformes aux miens. Tam conſentientibus mihi ſenſibus nemo eſt in terris. *Cic.* Nie maſz nikogo ná świecie coby był zdania ták podobnego z moim.

Ce diſcours eſtoit fort conforme à vos lettres. Iſte ſermo valdè congruebat, *ou* congruens erat cum tuis litteris. Ta mowa zgadzała ſię bardzo z liſtami twemi *albo* ſtoſowała ſię do nich.

CONFORMÉMENT, adv. (*D'une maniere conforme.*) Congruenter. Convenienter. adv. *Cicer.* * *Vivre conformément aux préceptes de la Philoſophie.* Ex præceptis Philoſophiæ vitam agere. *Cic.* ZGODNIE, iednoſtaynie, podobnie. *Żyć według opiſania Filozofow y ich zdania.

CONFORMER, V. act. (*Rendre ſemblable & conforme.*) Conformare Fingere Accommodare. *Cic.* SPOSOBIC kſztałtować przypodobać iedno do drugiego, podobnym uczynić.

Se conformer à la volonté de quelqu'un. Conformare Fingere ſe & ſe accommodare ad alicujus voluntatem, act. *Cic.* * *A ſes inclinations.* Congruere in mores alicujus. neut. *Liv.* Spoſobić ſię do woli czyiey ſtoſować ſię do niey. *Do iego ch[illegible] ſkłonności.

Je conformis, je dreſſois mon eſprit, en me répreſentant les grands hommes. Animum ipſâ cogitatione hominum excellentium conformabam. *Cic.* Spoſobiłem ſwoy umyſł, ſtawiaiąc ſobie wielkich ludzi na przykład.

CONFORMITE', ſubſt. f. (*Convenance, reſſemblance.*) Congruentia. Convenientia. *Cic.* PODOBIENSTWO.

ON DIT, *Conformité de ſentimens, d'opinions.* Opinionum conſenſio, onis, f. **Conformité d'inclinations.* Morum congruentia, æ, f. *Cicer.* MOWIĄ podobieńſtwo zdania rozumienia. *Podobieńſtwo ſkłonności, álbo obyczaiow.

CONFORTATIF, m. CONFORTATIVE, f. (*Qui a la vertu de conforter, ou de fortifier.*) Corroborans. *Suet.* UMACNIAIĄCY, Poſilaiący, pokrzepiaiący.

CONFORTER, V. act. (*Fortifier.*) Corroborare. *Cic.* POKRZEPIC umocnić.

CONFRAIRIE, ſubſt. fœm. *on prononce* CONFRERIE. (*Societé de perſonnes qui s'aſſemblent pour quelques exercies de dévotion.*) Sodalitas. *Cicer.* Sodalitium. *Cicer.* BRACTWO ſpołeczność oſob w iákim nábożeńſtwie.

Eriger une Confrairie. Sodalitatem inſtituere. Poſtanowić iákie bractwo.

CONFRATERNITE', ſubſt. fœm. *La meſme ſignification.* TOZ ſamo; Bractwo.

CONFRERE, ſubſt. maſc. & f (*Celuy, ou celle qui eſt de la meſme Confrairie.*) Sodalis. BRAT ten álbo ta co ieſt w bractwie.

CONFRERE, (*Qui eſt d'une meſme Profeſſion, qui exerce une pareille charge qu'un autre.*) Collega, æ, m. *Cic.* KOLEGA ten co ieſt iednego ſtanu álbo ten co urząd ſpolnie z drugim odprawuie.

CONFRONTATION, ſubſt. f. (*L'action de confronter, ou conferer diverſes choſes entre elles.*) Diverſarum rerum inter ſe collatio. *Cicer.* STOSOWANIE rzeczy kilku rożnych między ſobą

Confrontation des témoins. Teſtium compoſitio, onis, f. *Cicer.* Stoſowanie świadkow.

CONFRONTER, V. act. (*Mettre deux perſonnes en préſence l'une de l'autre.*) comme *Confronter des temoins avec un accuſé.* Cum reo teſtes componere. *Cic.* STOSOWAC poſtanowić dwie oſoby razem iednę przed drugą, iáko: Stoſować świadkow z obwinionym.

CONFRONTER, (*Comparer avec.*) comme *J'ay confronté l'original avec la copie.* Exemplum cum archetypo contuli. STOSOWAC przyrownywać z czym, iáko: Stoſowałem kopię z oryginałem.

CONFUS, maſc. CONFUSE, f. (*Meſlé, brouillé enſemble.*) Confuſus. *Liv. Quint.* ZMIESZANY, ſkłocony wraz.

CONFUS, (*Qui eſt en déſordre, qui n'eſt pas arrangé.*) Indigeſtus. Inordinatus. Incompoſitus, a, um. *Cic. Liv.* POMIESZANY, nieporządny, nieułożony.

CONFUS, (*Obſcur, embrouillé.*) Confuſus. Obſcurus. Intricatus, a, um. *Cic. Plaut.* POMIESZANY, záwikłany, trudny.

ON DIT, *Un diſcours confus & embrouillé.* Oratio obſcura & confuſa. **Un eſprit confus embrouillé.* Ingenium obſcurum & intricatum. MOWIĄ, mowa pomięſzana y zawiła. *Rozum pomięſzany powikłany.

CONFUS, (*Honteux, couvert de confuſion.*) Pudore confuſus. Perturbatus. *Ovid.* ZMIESZANY, záwſtydzony.

Confus de ce reproche. Inundatus hac objurgatione. *Petr.* Záwſtydzony tą przymowką.

Il eſt confus de ſon ignorance. Illum pudet ſuæ inſcitiæ. *Cic.* Wſtyd go ſwoiey proſtoty.

CONFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere confuſe.*) Confuſè. Permixtè. Permiſtè. Perturbatè. *Cic.* POMIESZANIE nieporządnie.

CONFUSION, ſubſt. fœm. (*Meſlange confus de pluſieurs choſes.*) Confuſio. Permiſtio, *ou* Permixtio, onis, f. *Cicer.* POMIESZANIE mieſzanina kilku rzeczy poſpołu.

CONFUSION, (*Trouble, deſordre qui arrive dans un Eſtat, dans une famille.*) Confuſio, onis, f. *Cic.* POMIESZANIE zámięſzanie rozterki ktore ſię przytrafiaią w Pańſtwie iákim álbo w domach.

Il mit tout en confuſion. Turbavit & omnia miſcuit. *Cicer.* Wſzyſtko zámięſzał, wſzyſtko nápełnił zamięſzaniem.

Les procès jettent les familles dans la confuſion. Litibus perturbantur & miſcentur familiæ. Prawa zamięſzanie wprowadzaią w domach.

CONFUSION ſe dit encore (*d'une grande multitude de perſonnes.*) Multitudo, dinis. f. Turba, æ, f. *Cic.* **Il y avoit une grande confuſion de monde à ſon enterrement.* Multa hominum turba ſequebatur illius funus. MOWI ſię też o wielkim tłumie ludzi. *Wielki tłum ludzi był ná iego pogrzebie.

Il a des biens, des richeſſes en confuſion. Illi divitiarum affatim eſt. *Plaut.* Ma moc bogactw, wielkie mnoſtwo, doſtatek

Il a tout en confuſion. Affatim illi adſunt omnia. Ma moc wſzyſtkiego.

CONFUSION, (*Honte.*) Confuſio. *Plin.* WSTYD hańba.

Couvrir quelqu'un de confuſion, (luy donner de la confuſion.) Incutere alicui pudorem. Okryć kogo wſtydem záwſtydzić go haniebnie.

Avoir de la confuſion. Pudore ſuffundi. Wſtydzić ſię mieć wſtyd.

CONFUTATION, ſubſt. f. terme dogmatique, (*qui ſe dit d'une réponſe, qui détruit un argûment.*) Confutatio. *Auct. ad Heren.* ODPOR ſłowami dany álbo dowodami: ſłowo náleżące do zbiiania náuki iakiey przeciwney.

(On dit mieux REFUTATION.) Lepiey ſię mowi zbiiać czyi dowod.

CONFUTER, V. act. (*Détruire les objections d'un adverſaire.*) Confutare. *Cic.* ZBIIAC czyi dowod, dać odpor przeciwney iákiey náuce.

(Ce mot ne ſe dit point, mais bien REFUTER.) To ſłowo w Francuſkim ſię nie mowi ále ſię mowi *refuter.*

CONGE, ſubſt. m. (*Meſure ancienne des choſes liquides, qui contenoit ſix ſeſtiers.*) Congius. *Plin.* GARNIEC Miara dawna maiąca w ſobie ſześć miarek.

Une bouteille qui tient un conge. Flacha congialis. *Plaut.* **Un baril qui tient un conge.* Congiarius. *Plin.* Flaza garcowa. *Baryłka garcowa.

CONGE', ſubſt. m. (*Licence, permiſſion qu'on donne à quelqu'un de faire une choſe.*) Permiſſus Venia Poteſtas. *Cic.* **Je me ſers du congé qu'on m'a donné.* Utor permiſſu. *Horat.* POZWOLENIE wolność dana komu czynienia czego. *Zażywam pozwolenia ſobie danego.

CONGE', (*qu'on donne à un ſoldat pour touſiours.*) Miſſio. *Liv.* UWOLNIENIE odprawa dana żołnierzowi na zawſze

Demander ſon congé. Miſſionem efflagitare *Liv.* **Avoir ſon congé.* Habere miſſionem. **Donner congé.* Miſſionem dare. *Tacit.* Proſić o uwolnienie o odprawę. *Mieć odprawę. *Dać odprawę.

CONGE', (*que l'on donne à un ſoldat pour un temps.*) Commeatus. *Liv.* **Obtenir ſon congé.* Commeatus accipere. *Plin.* POZWOLENIE dane żołnierzowi ná czas. *Otrzymać pozwolenie.

Il avoit eu ſon congé pour tout l'eſté Totius æſtatis commeatum abſtulerat. *Cic.* **Pluſieurs ſoldats quittoient leurs enſeignes ſans congé.* Multi milites ſine commeatibus ab ſignis dilabebantur. *Liv.* Miał był pozwolenie ná lato całe. *Wiele żołnierzy uchodzili z pod chorągwi álbo z pod znakow ſwoich bez pozwolenia, nieopowiednie.

CONGE', (*Permiſſion que l'on demande par civilité.*) *Il n'a pas voulu partir ſans venir prendre congé de vous.* Te inſalutato abire noluit. POZWOLENIE ktore kto bierze z łudzkości opowiedaiąc ſię, Niechciał odiechać nie opowiedziawſzy ſię.

Aller prendre congé de quelqu'un pour recevoir ſes ordres. Adire aliquem, ſi quid velit. *Cic.* Iść o pozwolenie od kogo odiezdzaiąc dla odebrania roſkazow iego pożegnać ſię.

Nous priſmes congé de nos amis. Valere jußimus amicos. *Petr.* Pożegnaliśmy przyiacioł.

CONGE', (*pour ſortir d'une maiſon qu'on tient à bail*) Commeatus. **Donner congé à un proprietaire par écrit, ou de vive voix.* Commeatum ſcripto, *ou* voce alicui denunciare. WYPOWIEDZENIE mięſzkania komu wyſtaiąc z domu náiętego. *Opowiedzieć ſię że kto wyſtaie z mięſzkania czyiego, piſmem álbo uſtnie.

DONNER *congé à quelqu'un de faire quelque choſe.* Aliquid faciendi poteſtatem alicui permittere. DAC pozwolenie komu aby co uczynił.

Donner ſon congé à quelqu'un, (le renvoyer de chez ſoy.) Aliquem à ſe dimittere. *Cic.* Odprawić kogo od ſiebie.

CONGE'DIE', m. CONGE'DIE'E, f. part. paſſ. Dimiſſus. ODPRAWIONY, ODPRAWIONA.

CONGEDIER, V. act. (*Renvoyer quelqu'un, luy donner congé de ſe retirer.*) Aliquem dimittere. *Cicer.* ODPRAWIC kogo, odeſłać go, dać mu pozwolenie odeyścia.

CON-

CONGEDIER *une armée, (la licencier, la renvoyer.)* Exercitum dimittere. *Cic.* Miſſum facere exercitum. *Cic.* ODPRAWIC woyſko, podziękować woyſku, zwinąć ie.

CONGELATION, ſubſt. f. (*L'action par laquelle une choſe eſt congelée.*) Congelatio. *Plin.* ZMARZNIENIE.

CONGELE', maſc. CONGELE'E, f. Part. paſſ. Congelatus. ZMARZŁY.

CONGELER, V. act. (*Arreſter le mouvement des choſes liquides par le froid.*) Congelare. MROZIC zámrażać wściągnąć rzecz płynącą, przez zimno.

SE CONGELER. Congelari. *Colum.* MARZNĄC.

CONGLUTINATION, ſubſt. f (*Attache de deux corps enſemble par des choſes onctueuſes & gluantes.*) Conglutinatio. *Plin.* SKLEIENIE, zlepienie dwoch rzeczy poſpołu czym tłuſtym y lipkim.

CONGLUTINER, V. act. (*Joindre avec quelque choſe de gluant.*) Conglutinare. *Cic.* ZKLEIAC zlepiać czym lipkim.

(Ce mot n'eſt gueres en uſage, que dans le dogmatique.) To ſłowo prawie nie ieſt w używaniu w Francuſkim chyba co do nauk.

CONGRATULATION, ſubſt. f. (*Temoignage de joye qu'on fait paroiſtre à ſes amis, quand il leur arrive quelque bonheur.*) Gratulatio. *Cicer.* WINSZOWANIE, oświadczenie radości przyiacioſom w ſzczęściu iákim.

CONGRATULER, V. act. (*Faire des compliments de congratulation.*) Aliquid, *ou* aliquâ re, *ou* de re aliquâ gratulari alicui. WINSZOWAC.

(On ſe ſert mieux du verbe FECICITER, que de celuy de *Congratuler.*) Lepiey w Francuſkim zażyć ſłowa *Feliciter* niż *Congratuler.*

CONGRE, ſubſt. m (*Poiſſon ſemblable à une anguille, dont la chair eſt ferme.*) Conger [illegible] *Plin.* W[illegible] morſki. [illegible] podobna [illegible]

CONGREGATION, ſubſt. f. (*Aſſemblée de [illegible] perſonnes qui ſont corps.*) Congregatio [illegible] *Cic.* [illegible] Sodalitas, atis, f. ZGROMADZENIE wielu oſob ieden ſtan czyniących. *Bractwo.

CONGRES, ſubſt. m. Congreſſus. *Stat.* SCHADZKA złączenie [illegible] zgromadzenie.

CONGRU, [illegible] *a les qualitez requiſes.*) Congruus Congruens. PRZYZWOITY co ma to wſzyſtko w ſobie co náleży.

CONGRUEMENT, adv. (*D'une maniere congruë & à propos.*) Congruenter & aptè. *Cicer.* PRZYZWOICIE, Przyſtoynie.

CONJECTURAL, m. CONJECTURALE, f. adject. (*Qui n'eſt fondé que ſur des conjectures & ſur des apparences.*) Conjecturalis. *Cic.* DOMYSLNY co ſię nie zaſadza tylko na porozumieniu y pozornym podobieńſtwie.

Des arts conjecturaux. Artes quæ conjecturâ continentur. *Cic.* Náuki domyślne.

CONJECTURALEMENT, adv. (*Par conjectures.*) Ex conjecturâ. *Cic.* DOMYSLNIE, ná domyſł, przez dom[illegible]

CONJECTURE, ſubſt. f. (*Raiſonnement fondé ſur des probabilitez [illegible]*) Conjectura. *Cicer.* DOMYSŁ [illegible] ná porozumieniu [illegible] bez żadnego [illegible] dowodu.

S'arreſter ſur une conjecture. In conjecturâ [illegible] Zaſadzać ſię ná [illegible] ná porozumieniu ſwoim.

Deviner par conjecture. Aſſequi aliquid conjecturâ. *Cicer.* Zgadnąć [illegible]

CONJECTURER, V. act. (*Juger ſur des apparences.*) Conjicere. *Cic.* SĄDZIC o czym ná domyſł przez porozumienie.

Autant que je puis conjecturer. Quantum conjicere licet. *Cic.* Ile ſię [illegible] mogę, ile [illegible] mogę.

Ne [illegible] conjecturer, (ſe tromper dans ſes conjectures.) Aberrare [illegible] *Cic.* Mylić ſię w rozumieniu ſwoim.

Je conjecture votre goût par le mien. De tuo ſtomacho conjecturam facio de meo. *Cic.* Domyslam ſię ſmaku twego z mo[illegible]

Conjecturer du viſage d'une perſonne quelques ſont ſes inclinations. Ex vultu conjecturam facere de moribus. *Cicer.* Domyślać ſię dorozumiewać z twarzy co ſą zá ſkłonności czyie.

Conjecturer des mœurs d'une perſonne. Conjecturam facere de moribus alicujus. *Plin-Jun.* Domyślać ſię o obyczaiach czyich.

Vous pouvez conjecturer de cela combien il eſt changé. Ex hoc facere conjecturam potes, quàm ſit emendatus. *Plin-Jun.* Możeſz ſię z tąd domyślić iák ſię dużo odmienił.

CONIMBRE, (*Ville de Portugal.*) Conimbrica, æ, fœm KONIMBR Miaſto Portugalii.

CONJOINDRE, V. act. (*Joindre avec.*) Aliquid alicui rei, *ou* cum re aliquâ jungere, *ou* conjungere. **Il ſe dit auſſi des perſonnes.* Copulare. *Cic.* ŁĄCZYC Złączyć poſpołu. *Mowi ſię y o oſobach.

CONJOINT, m. CONJOINTE, f. (*Qui ſe dit de deux perſonnes mariées.*) Conjunctus, a, um. *Cic.* ZŁĄCZONY, ZŁĄCZONA, mowi ſię o dwoch oſobach w małżeńſtwie będących

CONJOINTEMENT, adv. (*D'une maniere conjointe.*) Conjunctè. Conjunctim. Unà. Simul. Pariter, adv. *Cicer.* POSPOŁU oraz razem.

CONJONCTION, ſubſt. f. (*L'action de joindre avec.*) Conjunctio. Copulatio. *Cic.* ZŁĄCZENIE poſpołu.

CONJONCTURE, ſubſt. f. (*Aſſemblage de pluſieurs circonſtances, qui fait trouver de la facilité dans la reüſſite des affaires.*) Occaſio. *Cic.* OKOLICZNOSCI iákich zebranie razem ktore ułatwiaią y pomagaią do dokazania czego *Koniunktura* ſpoſobność.

Dans cette conjoncture il diſſimula l'injure. In hac occaſione diſſimulavit ſilentio acceptam injuriam. *Quint.* W tey okoliczności pokazał iakoby nie był urażony.

SE CONJOUIR, V. n. (*Se rejouïr avec quelqu'un d'une bonne fortune qui luy eſt arrivée.*) Gratulari alicui bonam fortunam. *Cic.* CIESZYC ſię poſpołu z kim z ſzczęścia iego.

(On dit mieux SE REJOUÏR, ou FELICITER quelqu'un d'une choſe.) Lepiey ſię mowi winſzować komu czego.

CONJOUISSANCE, ſubſt. fœm. (*Compliment qu'on fait à quelqu'un, pour luy témoigner la joye d'un heureux ſuccès.*) Congratulatio Gratulatio. *Cic.* POWINSZOWANIE komu oświadczaiąc radość ſwoię z ſzczęścia iego.

(Ce mot eſt vieux; & ne ſe dit gueres.) To ſłowo Francuzkim ieſt ſtare y prawie ſię już nie mowi.

CONIQUE, adj. m. & f. *De la figure d'un Cone.*) Turbinatus, a, um. Conoïdes & hoc ſimile, *genit* is. KONCZYSTY pochodziſty okrągło ku dołowi.

CONJUGAISON, ſubſt. f. (*Inflexion differente des Verbes.*) Conjugatio, onis, f. *Rhem. Palam.* KONJUGACYA odmienianie ſłowa iednego rozmaite.

Les Verbes François ont auſſi quatre Conjugaiſons; ſçavoir *er* pour la premiere; *ir*, pour la ſeconde; *oir*, pour la troiſieme; & *re* pour la quatriéme.) Słowa Francuſkie cztery maią koniugacye to ieſt kończą ſię na *er* te co ſą pierwſzey, ná *ir* drugiey, ná *oir* trzeciey, á ná *re* czwartey koniugacyi.

CONJUGAL, m. CONJUGALE, f. (*Qui concerne le mariage, ou le mari & la femme.*) Conjugialis & hoc conjugiale. MAŁZENSKI, náleżący do małżeńſtwa, do męża álbo do żony.

CONJUGUER, V. act. (*Donner aux Verbes ſuivant leurs modes ou leurs temps differentes terminaiſons ou caracteres, pour en faciliter la diſtinction.*) Inclinare, *ou* declinare. *Var. Quint.* NAKŁANIAC to ieſt rozmaicie wyrażać ſłowa według ſpoſobow y czaſow ich rożności.

CONJURATEUR, ſubſt. m. (*Qui conſpire contre.*) Conjuratus. *Cic.* SPIKNIONY, ſprzyſięgły.

CONJURATEUR, (*Celuy qui conjure les démons.*) Adjutor, oris. ZAKLINAIĄCY Czarty.

CONJURATION, ſubſt. f. (*Conſpiration, cabale, ligue ſecrete.*) Conjuratio. Conſpiratio. *Cicer.* SPRZYSIĘZENIE ſię ſpiknienie ſekretne, Praktyka ſkryta, na dokazanie czego.

N'eſtre point d'une conjuration, n'y avoir aucune part. Extra conjurationem eſſe. *Cicer.* Nie náleżeć do iákiego ſpiknienia, nie mieć żadney cząſtki w nim.

Faire une conjuration. Conjurationem facere. *Cæſ.* Conſpirationem facere. *Liv.* Sprzyſięgnąć ſię, ſpiknąc ſię.

Découvrir une conjuration à quelqu'un. Prodere alicui conjurationem. *Tacit.* Wyiawić odkryć iákie ſpiknienie komu.

La conjuration a eſté découverte. Deprehenſa fuit conjuratio. *Cic.* Obiawiło ſię wyiawilo ſię ſprzyſiężenie.

CONJURATIONS, (*Exorciſmes pour chaſſer les démons & les eſprits malins.*) Adjurationes. ZAKLINANIA złych duchow y wypędzenia.

CONJURER, V. act. & n. (*Conſpirer contre le Prince, ou l'Eſtat.*) Conjurare. Conſpirare. *Suet. Cic.* **On a conjuré contre luy.*) Conjuratum eſt in eum. *Suet.* SPRZYSIĄDZ ſię ſpiknąć ſię przeciwko Panu álbo Pańſtwu. * Sprzyſiężono ſię przeciw niemu.

ON

ON DIT aussi en ce sens, *(parlant de choses moins importantes.) Il a conjuré la ruine de cette famille, il la veut perdre* In ruinam istius familiæ conjuravit. *Claud.* MOWIĄ też w tym rozumieniu w okazyach mnieyszych; Poprzysiągł zgubę iego, zgubę tego domu, imienia; chce go cale zgubić.

CONJURER *les malins esprits, les démons, (les exorc[illegible]r.)* Nequissimos spiritus adjurare, (juro,as,avi,atum.) act. *Lact.* ZAKLINAC złych duchow wyklinać ich.

Conjurer une tempeste, (la détourner par des prieres.) Tempestatem sacris precibus averruncare *Liv.Cic.* Zákląć záwieruchę nawałność, odwrocić ią przez modlitwy.

ON DIT au figuré en cette signification, *Conjurer la tempeste, (quand par adresse on s'est garanti d'un danger éminent.)* A se, ou à cervicibus suis, malum aliquod depellere. *Cicer. Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie:* Zakląc zawieruchę, to iest odwrocić od siebie y wyniść z nieszczęścia [illegible] przez sposoby y obrot.

CONJURER signifie aussi, *Prier avec instance par tout ce qu'on a de plus cher.* Obtestari Obsecrare *Cic.Ter.* POPRZYSIĘGAC znaczy też prosić usilnie przez wszystkie sposoby naymocnieysze.

LES CONJUREZ. Conjurati. Conjurati. homines. *Cicer.* SPRZYSIĘZENI.

CONNEXION, subst. f. *(Liaison de deux choses, la dépendance de l'une de l'autre.)* Cognatio. Connexio. *Cic.* ZWIĄZANIE, Złączenie.

Quelle connexion peuvent avoir ces choses avec la nature? Hæc cum naturâ quam cognationem habent? *Cic.* Co za złączenie te rzeczy mieć mogą z przyrodzeniem.

Des choses qui ont de la connexion, ou de la connexité les unes avec les autres. Res inter se aptæ & connexæ. *Cic.* Rzeczy ktore maią z sobą iakie złączenie w przyrodzeniu.

CONNIL, subst m. *on dit* CONIN, *& mieux.* LAPIN. Cuniculus, li, m. *Var.* KROLIK zwierzę.

CONNIVENCE, subst. f. *on prononce* connivance. *(Indulgence, ou dissimulation qu'on a pour les fautes d'un inferieur, lors qu'on fait semblant de ne pas voir quelque chose.)* Conniventia. *Ascon-Ped.* Dissimulatio. *Cic.* PRZEGLĄDANIE, przebaczanie upadkow czyich kiedy kto pokazuie iákoby niewidział.

CONNIVER, V.n. *(User de connivence, ne faire pas semblant de voir les choses, fermer les yeux dessus, les dissimuler.)* Connivere Dissimulare. *Cic.* PRZEGLĄDAC przebaczać pokazywać iákobyśmy nie widzieli zámknąć oczy ná co.

Ils connivent aux malheurs de la Republique. In malis Reipublicæ connivent. *Cic.* Zámykaią oczy ná nieszczęśliwości Rzeczypospolitey.

S'il eût fait quelque faute, tous les gens de bien vouloient qu'on connivast, ou qu'on ne fist pas semblant de les voir. Si quid errasset, omnes boni convivendum arbitrabantur. *Cicer.* Jeżeli się w czym potknął, wszyscy baczni chcieli áby mu przebaczono y żeby niepokazować że to postrzeżono.

Dieu semble conniver aux crimes des hommes, & en réserver la punition en un autre temps. Deus immortalis videtur connivere in maximis hominum sceleribus, aut pœnas in diem reservare. *Cic.* Zdaie się Bog przebaczać grzechy ludzkie, a karanie ich ná inszy czas odkładać.

CONNOISSABLE, adject. m. & f. *(Qu'on peut connoistre.)* Qui dignosci potest. ZNAIOME, co poznać można.

Il est tellement changé de sa maladie, Sa maladie l'a si fort changé, qu'il n'est pas connoissable. Ita morbo immutatus est, vix ut dignosci possit. Tak się odmienił, ták go choroba zmieniła że go nie poznać.

Son visage & ses mœurs sont si fort changez, qu'il n'est plus connoissable. Hujus vultus & mores [illegible] idem esse qui fuit non dignoscatur. Tak się ná twarzy y obyczaiach odmienił że go áni poznać.

CONNOISSANCE, subst. f. *(L'action de connoitre quelque chose.)* Cognitio. *Cic.* ZNAIOMOSC poznanie iákiey rzeczy wiadomość.

La connoissance de Dieu est naturellement empreinte dans nos [illegible]. Naturalis atque insita est in animis nostris Dei notio. *Cic.* Poznanie Boga iest z przyrodzenia wyrażone ná umyśle nászym.

Avoir la connoissance d'une chose. Alcujus rei notitiam, notionem habere. *Quint. Cic.* Mieć znaiomość *álbo* poznanie *álbo* wiadomość iákiey [illegible].

S'appliquer à la connoissance des choses. In rerum cognitione [illegible] *Cic.* Przykładać się [illegible] poznania iákiey rzeczy.

Soustraire une chose à la connoissance de quelqu'un. Subtrahere aliquid notitiæ alicujus. *Cels.* Umknąć rzecz iaką od wiadomości czyiey, áby o [illegible]m nie wiedział.

Il faut avoir une parfaite connoissance des passions. Omnes animorum motus penitù pernoscendi sunt. *Cic.* Trzeba nam doskonałą wiadomość álbo doskonałe poznanie nám[illegible]

La connoissance des choses à venir. Præsensio & scientia rerum futurarum. Wiadomość rzeczy przyszłych.

Avoir la connoissance de l'avenir, ou des choses à venir. Futura prænoscere. *Cic.* Mieć wiadomość rzeczy przyszłych, poznawać ie z daleka widzieć z daleka co ma być.

[illegible] ses jours sur le haut d'une montagne, pour acquerir la connoissance du mouvement des astres. Eudoxus in [illegible] excelsissimi montis consenuit, ut [illegible] cœlique motus deprehenderet. *Petr.* Eudoxus całe życie [illegible] strawił ná wierzchu gory iedney, áby był doszedł wiadomości o [illegible]

CONNOISSANCE, ou CONNOISSANCES au pluriel, *(qui se dit generalement de toutes les choses qui ont passé par nostre esprit & particulierement les sciences.)* [illegible] tio, onis. *Cicer.* WIADOMOSC co się [illegible] tylko przeszło przez umysł nász, a [illegible] ukach.

Il est tres poli dans toutes les belles connoissances. Is est omni liberali doctrinâ politissimus. *Cic.* Bardzo iest wypolerowany we wszystkich pięknych wiadomościach.

L'architecture est une science qui doit estre accompagnée d'une grande diversité d'études & de connoissances. Architectura est scientia pluribus disciplinis & variis er[illegible] *Cicer.* Architektura iest wiadomość ktora powinna być z[illegible] wielką liczbą rożnych náuk y wiadomości.

Les ignorans ont de la peine à comprendre que l'entendement & la mémoire d'un seul homme soit capable de tant de connoissances. Mirum videtur imperitis hominibus posse naturam tantum numerum doctrinarû perdiscere & memoriâ continere. *Vitr.* Prostacy poiąć nie mogą iáko to ieden rozum y pamięć ludzka może w sobie pomieścić ták wiele náuk y wiadomości.

CONNOISSANCE *(se dit du jugement & de l'esprit.)* comme *Estant tombé malade, il perdit tout d'un coup connoissance* Cùm in morbum incidisset, mente subitò lapsus est. *Cels.* ZNAIOMOSC się mowi o rozeznaniu y zmysłach, iáko: Zapadszy ná zdrowiu nágle zmysły y rozeznanie [illegible].

CONNOISSANCE, *(se dit de quelques discussions d'affaires entre des particulieres)* comme *Prendre connoissance d'une affaire.* Rem, ou de re cognoscere *Cic.* **Se réserver la connoissance d'une chose, En vouloir connoistre* Rem cog[illegible] servare. WIADOMOSC się czasem mowi o zważeniu [illegible] sądzeniu sprawy iákiey między osobami pryw[illegible] dowiadować się o iákiey sprawie. *Záchować [illegible] sprawę iáką do wiadowości y rozsąd[illegible]

Cela n'est point venu à ma connoissance, je n'en [illegible] De hoc nihil quidquam novi. To nie przyszło [illegible] moiey, nic o tym nie wiedziałem.

Cela s'est fait [illegible] j'en aye eu connoissance. [illegible] sciente. *Vitr.* To się stało cale bez moiey wi[illegible]

Je ne veux pas qu'il entre en connoissance de [illegible] se fait chez moy. Ignoret, quæ apud me domi gerun[tur] [illegible] Nie chcę żeby wchodził w wiadomość tego wszy[illegible] się umnie dzieie.

CONNOISSANCE, *(se dit encore des personnes & des lieux que l'on hante.)* Notitia, æ, f. ZNAIOMOSC się [illegible] o osobach y mieyscach gdzie kto uczęsc[illegible]

Nostre connoissance vient de ce que vous avez acheté [illegible] terre dans le voisinage Hæc notitia inter nos est, [illegible] quòd [illegible] hic in proximo mercatus es. *Ter.* Z[illegible] sza pierwsza poszła ztąd, żeś kupił maiętność w [illegible] nászym.

Il est de mon ancienne connoissance, Il y a fort long-temps que nous nous connoissons. Est mihi cum ill[illegible] suetudo. *Cic.* Dawna to moia znaiomość, [illegible] czasow się znamy.

Il a mille connoissances, il connoist bien du monde. Pluribus notus est & familiaris. Ma tysiąc znaiomości wiele bardzo zna ludzi.

Faire de nouvelles connoissances. Novas amicitias parare. *Cic.* Nowe znaiomości zał[illegible]

Faire connoissance avec quelqu'un. Consvetudinem, ou familiaritatem cum aliquo jungere. *Cicer.* Zábrać z kim znáiomość.

Renouvelle connoissance avec quelqu'un. Renovare, ou repetere cum aliquo pristinam amicitiam. *Cic.* Odnowić dawną znáiomość z kim.

Qui a connoissance du païs. Regionis haud ignarus. *Virg.* Swiadomy znaiomy krain.

CONNOISSANCE signifie aussi, *Avoir habituation charnelle avec le sexe.* Virginem nosse. *Ter. Plin.* ZNAIOMOSC znaczy też cielesne záchowanie z kim.

CONNOISSEUR, m. CONNOISSEUSE, f. adject. *(Qui se connoist bien aux choses, qui y est entendu.)* In aliquâ re intelligens. *Cic.* WIADOMY, WIADOMA czego, co się dobrze zna narzeczach.

CONNOISTRE, *on prononce* CONNOITRE, V. act. *(Avoir une idée dans l'esprit que quelque objet present rapelle.)* Noscere, *dit plus souvent.* Novisse. ZNAC mieć wyobrażenie rzeczy iakiey ná umyśle, ktore nam przytomność iey wraca álbo iáko zwyczaynie mowią: wiedzieć.

Connoistre quelqu'un de veuë. De facie novisse aliquem. *Ter. Cicer.* **Je le connoissois de veuë.* Familiaris erat oculis meis. *Petr.* Znać kogo z widzenia. *Nie znałem go chyba z widzenia samego.

CONNOISTRE, *(Sçavoir, pénétrer, découvrir jusques au fonds des personnes & des choses)* Cognoscere. Pernoscere. Non ignorare. ZNAC przenikać z gruntu osoby y rzeczy iákie.

Je ne vous connois point & je n'ay point envie de vous connoistre. Ego te non novi, neque novisse adeò volo. *Plant.* Nie znam się, áni znać chcę.

Je le connois aussi bien que je me connois. Tam facilè illum novi, quàm me. *Plant.* Tak go znam iák siebie samego.

Je le connois comme je vous connois. Novi illum tanquam te. *Plant.* Ták dobrze go znam iák ciebie.

Je connois parfaitement cet homme là. Ejus animum habeo perspectum, ou cognitum *Cic.* Znám doskonale tego człowieka, tę osobę.

Nul ne me connoist. Omnes ignorant me. *Plant.* Nikt mię nie zna.

Pensez-vous que je ne connoisse, ou que je ne sçache pas le sujet de vos larmes? Ignarum censes tuarum lacrymarum esse me? *Ter.* Myślisz *álbo* rozumiesz że nie znam przyczyny łez twoich, czego płaczesz.

Crois-tu qu'on ne te connoisse point, & qu'on ne sçache pas ce que tu sçais faire? Etiam-ne credis te ignorari, aut tua facta adeò? *Ter.* Rozumiesz że cię nie znaią, y że nie wiedzą co umiesz.

C'est à moy de travailler à connoistre vos inclinations, & mettre tous mes soins à prevenir vos volontez. Novisse mores me tuos meditatè decet, curamque adhibere, ut prævelim quæ tu velis. *Plaut.* Moia to rzecz znać wolą twoię y uprzedzać ią we wszystkim.

Son discours fait assez connoistre, ou découvre assez son naturel, son esprit, son génie, ses inclinations. Qui sint mores, indicis [illegible] oratio. Mowa iego [illegible] poznać *álbo* pokazuie [illegible] umysł iego, skłonność, co za czym iest.

CONNOISTRE, *(Voir, [illegible], decouvrir.)* comme *On ne peut connoistre aujourd'huy un amy fidele, d'avec celuy qui ne l'est pas.* Qui amici, qui infideles sint, hodie nequeas pernoscere. *Plaut.* ZNAC obaczyć uznać odkryć rozeznać, iáko: Nie można temi czasy rozeznać przyiaciela szczerego od tego ktory nie iest taki.

Donner à connoistre, ou Faire connoistre son chagrin, son mécontentement. Ægritudinem animi [illegible] patefacere. *[illegible]* **Sa fidelité.* F[idem] [illegible] prol are *Cic.* **Son sentiment.* Sententiam suam offer dere *Ter.* Dać poznać [illegible] oświadczyć [illegible] swoie niepodobanie. *Wierność swoię. *Zdanie swoie.

Se faire connoistre, se donner à connoistre, se faire [illegible], se découvrir, ouvrir son cœur. Se patefacere. Se cognoscendum dare, ou præbere. *Cicer.* Dać się poznać, otworzyć się sercem komu, obiawić się odkryć się [illegible].

Se faire connoistre par ses tromperies. [illegible] *Plaut* Dać się poznać przez [illegible]

Se faire connoistre par quelque belle action Re aliquâ [illegible] *Cic. Plin.* Dać się poznać przez zacną iaką sprawę [illegible]

Comm[illegible] amis se font connoistre dans l'adversité, je cherchay tous les moyens imaginables pour aller le trouver. Ut in angustiis amici apparent, per scutum, per ocream ego agitavi, quemadmodum ad illum pervenirem. *Petr.* Że przyiaciela poznać w przeciwności, szukałem wszelkiemi sposobámi abym mogł być u niego.

CONNOISTRE, *(Avoir connoissance des personnes & des chos.)* Nosse. *Plaut.* ZNAC mieć znaiomość rzeczy y osob.

Connoistre le païs, la province. Non ignarum esse regionum. Znać kray, powiat.

Il connoist bien la mer, il sçait ce que c'est que d'aller sur mer. Maritimis rebus affinis est. *Plaut.* **Le contraire est* Imprudens maris. *Liv.* *Qui ne sçait ce que c'est que d'aller sur mer.)* Zna dobrze morze wie on dobrze co to iest być ná morzu, *álbo* morzem płynąć. **Przeciwna iest*, Nie wiedzieć co to iest być ná morzu, nie świadomy morza.

DONNER *à connoistre*, ou *Faire connoistre une chose.* Ostendere Indicare. *Pers.* DAC poznać rzecz iaką dać znáć o niey, oznaymić ią.

CONNOISTRE, *(Avoir l'intelligence des choses, en sçavoir les bonnes & les mauvaises qualitez, en sçavoir bien juger.)* Noscere, ou Nosse. ZNAC być świadomym rzeczy wiedzieć dobre y złe ich przymioty, umieć o nich sądzić należycie.

On me demande des choses que je ne connoit point, & où je suis tout nouveau. Ea requiruntur á me, quorum sum ignarus atque insolens. Pytaią mię o rzeczy, ktorych nie znam w ktorych iestem cale nowotny, na ktorych się nie znam.

Il se connoissoit parfaitement bien en sculpture & en bronze. Quid insculptum insabrè, & quid fusum duriùs, callidus erat. Znał się bardzo dobrze na rznięciu y odlewaniu ze spiży.

Je ne me connois pas bien à cela. Non multùm in rebus istis intelligo. *Cic.* Nie znam się dobrze ná tym.

Qui connoist l'Antiquité & les Auteurs en homme sçavant. Antiquitatis, veterumque scriptorum, litteratè peritus. *Cicer.* **Qui connoist la guerre.* Belli artisque militaris peritus. *Cicer.* **Qui connoist le droit particulier, & le droit public.* Privati & publici juris peritus. *Plin-Jun.* **Qui connoist l'esprit du Prince.* Intelligens Principis. *Plin-Jun.* Ten ktory zna starożytność y Autorow iako człowiek uczony. *Ten co się zna ná woynie *álbo* ná sztuce, ná nauce woienney. *Ten co się zna ná prawie publicznym, y prywatnym ná Pana.

CONNOISTRE *d'une affaire, (Avoir pouvoir de la juger.)* Rem aliquam cognoscere, ou de re aliquâ. *Cicer.* SĄDZIC o sprawie iakiey, mieć prawo rozeznania iey y osądzenia.

Connoistre des differents qui sont entre les particuliers. Disceptare controversias aliquorum. *Cic.* Sądzić o rozrożnieniach między [illegible] prywatnemi, sądzić sprawy potoczne.

ON DIT, *Il ne se connoist pas à faire plaisir, Il ne sçait ce que c'est que de faire plaisir.* Nescit sibi homines beneficiis demereri. *Cic.* MOWIĄ nie zna się ná tym co to iest przysługę iaką komu uczynić.

ON DIT proverbialement, *Connois-toy toy mesme.* Noveris te ipsum. **Que chacun se connoisse.* Se quisque noscat. *Cicer.* MOWIĄ przysłowiem znáy się ná sobie samym. *Niech się każdy pozna ná sobie.

CONNU, masc, CONNUË, f. part. pass. *du verbe* CONNOISTRE. Notus. Cognitus. *Cic.* ZNAIOMY, ZNAIOMA, znaczny

Un homme d'une vertu connuë. Homo virtute cognitâ. *Cic.* **Un homme connu dans l'une & l'autre fortune par plusieurs marques de vertu & de bonté* In utrâque fortunâ cognitus homo, multis signis & virtutis & humanitatis. **Connu de tout le monde pour sa meschanceté & pour ses vices.* Notus omnibus improbitate & vitiis *Cic.* Człowiek cnoty znaiomey, iáwney świadomey. *Człowiek y w tym y w tym szczęściu doświadczony przez dobroć y cnotę. *Znaiomy całemu światu dla swoich złości y występkow.

Des choses qui sont connuës de tout le monde. Res omnibus notæ atque manifestæ. *Cic.* Rzeczy wi[a]dome całemu światu.

CONQUE subst. f. *(Sorte de grande coquille.)* Concha, æ, f. *Plin.* KONCHA skorupa wielka.

CONQUERANT, subst. m. *(Grand Capitaine, qui a conquis les Royaumes & des Provinces, qui s'est rendu illustre par ses conquestes.)* Orbis, ou populorum domitor. *Liv.* Gentium victor Urbium & populorum domator *Cic Tibul.* ZWYCIĘZCA waleczny wielki żołnierz wodz ktory się wsławił ná woynach podbiwszy Państwa y kraie.

Grand Conquerant, grand Capitaine. Summus imperator. *Cic.* **Les grands conquerants n'ont en veuë que la victoire.* Summis imperatoribus, ou ducibus una proposita est victoria. Wielki

ki zwycięzca wodz sławny. *Wielcy zwycięzcy nie maią w myśli nic więcey procz zwycięstwa y sławy.

CONQUE'RANTE, subst. f. (Celle qui fait des conquestes, soit en guerre, comme Amazones, Reine des Amazones; soit en amours.) Domitrix, icis, f. *Plin.* Victrix, icis, f. *Cic.* ZWYCIĘZCA Ta ktora zwycięstw dokazuie czyli ná woynie iáko Amastrys Krolowa Amazonek, czyli w miłości.

CONQUE'RIR, V. act. (*Se rendre maistre d'un païs, d'un Royaume, à main armée.*) Sub potestatem redigere, *ou* subigere. *Imperio adjicere Domare, *Cic. Liv.* PODBIC sobie opanować Państwo iákie bronią y mocą.

CONQUE'RIR se dit figurément en choses morales. *Un Prince doit travailler à conquérir les cœurs de ses sujets.* Princeps debet studere demerendis subditorum animis. PODDAC zniewolić mowi się niewłaśnie co do obyczaiow. Pan powinien się starać áby sobie poddał, zniewolił, pozyskał serca poddanych.

CONQUESTE, *on prononce* CONQUÉTE, subst. f. (*Ce qui a esté conquis.*) Bello quæsita, *ou* parta, orum. neut. plur. *Cicer.* PODBITE zawoiowane przez woynę y moc nábyte.

Il a fait la conqueste de toute l'Europe. Totam Europam imperio suo adjecit. *Cicer.* Podbił sobie záwoiował całą Europę.

Il estendit ses conquestes au delà du Rhin. Ultra Rhenum imperium suum propagavit, *ou* extendit, *ou* protulit. *Liv. Ovid.* Zwycięstwa swoie pomknął aż po zá Rhen.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme vit comme en païs de conqueste*, pour dire qu'*Il vit avec insolence, & maltraitte les habitans.* Dura imperia exercet in incolas. *Virg.* MOWIĄ przysłowiem że człowiek iaki żyie iáko w kraiu záwoiowanym to iest poczyna sobie rospustnie, y źle się obchodząc z obywatelami wiele sobie pozwalaiąc w kraiu iákim.

CONQUEST, *on prononce* CONQUÉT. subst. m. terme de pratique, (*C'est un bien acquis pendant la communauté entre un mari & une femme.*) Bona quæsita Bona parta. NABYTE termin Prawny, dobra nabyte po ślubie przez osoby w stanie małżeńskiem wspolnie żyiące.

CONQUI, masc. CONQUISE, f. adject. & part. pass. *du verbe* CONQUERIR. Quæsitus. Partus. Adeptus. *Cic.* Nabyty nabyta.

CONSACRER, V. act. (*Dédier, rendre une chose sainte de prophane qu'elle estoit auparavant*, ou simplement *la benir.*) Dicare. Dedicare, Sacrare. Inaugurare. *Cic. Liv.* POSWIĘCIC uczynić rzecz iáką poświęconą z Swiatowey, álbo też pobłogosławić rzecz iáką.

CONSACRER UN PRESTRE. Flaminem, *ou* sacerdotem inaugurare. *Liv.* POSWIĘCIC ná Xiędza ná Kapłana.

Les Romains consacroient des temples à leurs Empereurs & à leurs fausses divinitez. Romani [illegible] imperatoribus & diis suis. Rzymianie poświęcali, stawiali Kościoły Cesarzom swoim, y fałszywym Bożyszczom.

Consacrer une statuë à quelqu'un. Alicui statuam consecrare. *Cic. ou* ponere. *Phed.* Poświęcić postawić Osobę [illegible] Komu.

ON DIT figurement, *Consacrer la memoire de son nom.* Consecrare memoriam nominis sui. *Cic.* MOWIĄ [illegible] poświęcić pamiątkę Imienia swego.

Consacrer la memoire d'une personne par toutes sortes de monuments, rendre sa mémoire immortelle. Consecrare aliquem [illegible] genere monumentorum. *Cic.* [illegible] wszelkiemi pamiątkami, Pamiątkę mu nieśmiertelną uczynić.

Il s'est chargé d'écrire les actions de LOUIS LE GRAND, *& de consacrer à l'immortalité l'histoire de ses guerres & de ses traitez de paix.* Sibi sumsit scribere res gestas LUDOVICI MAGNI, & in longam [illegible] bella & paces. *Horace parlant d'Auguste.* [illegible] Dzieła Ludwika Wielkiego y poświęcić nieśmiertelney pamięci Historye Woien y Przymierza pokoiu od niego czynionych, Horacyusz mowiąc o Auguście.

SE CONSACRER, (*Se dévoüer entierement pour quelqu'un.*) Se alicui devovere. *Cic.* Se alicui addicere. *Liv Cic.* POSWIĘCIC się Ofiarowac się cale dlá kogo.

Nous devons mourir pour nostre patrie, & employer & consacrer tous nos biens pour elle. Pro patriâ mori debemus, cique nos totos dedere, & in eâ nostra omnia ponere & quasi consecrare. *Cic.* Powinniśmy zá Oyczyznę umierać, y wszystko dlá niey wydać y Ofiarować.

Nous luy avons consacré corps & ames. Corpora animasque illi religiosè addiximus. *Petr.* Oddaliśmy my mu ciało y Duszę.

CON.

CONSACRER signifie encore, *Déterminer quelque chose à un certain usage.*) comme *J'ay mis à part une certaine somme d'argent, que j'ay consacrée pour avoir des livres.* Aliquam pecuniæ summam in libros seposui. Poświęcić znaczy ieszcze náznaczyć co y odłączyć ná iednę rzecz z Osobna. Jáko, odłożyłem nastronę pewną sumę pieniędzy ktorą ná same Księg nabyćie poświęciłem.

CONSACRER *le pain & le vin (dans nos divins Mysteres) au corps & au sang de Jesus-Christ.* Efficere corpus & sanguinem Christi verbis [illegible] divinis & sacris. Poświęcić Chleb y wino w Ofierze nászey, ná Ciało y Krew Chrystusa Jezusa.

CONSAGUIN, m. CONSANGUINE, f. adject. (*Issu d'un mesme sang.*) Consanguineus, a, um. *Cic.* KREWNY z iedney Krwi pochodzący.

(Terme du Barreau.) Słowo Francuskie prawne.

CONSANGUINITE', subst. (*Parenté, liaison qui est entre des personnes sorties d'un mesme sang.*) Consanguinitas, atis, f. *Liv.* Cognatio, onis, f. *Cic.* KREWNOSC [illegible] złączenie między Osobami z iedney krwi idącymi.

CONSCIENCE, subst. f. *on prononce* cosiance. (*Témoignage, ou jugement secret de l'ame raisonnable, qui donne l'approbation aux actions naturellement bonnes, & qui luy reproche les mauvaises.*) Conscientia, æ, fœm. *Cic.* Sumnienie świadectwo álbo rozsądek wnętrzny Ducha rozumnego pochwalaiące sprawy dobre, y strofuiące złe.

On ne doit jamais s'éloigner le moins du monde de ce que la conscience & la raison nous dicte. In omni vitâ suâ quemque à rectâ conscientiâ [illegible] portet discedere. *Cic.* [illegible] *le moins du monde.*) Nie [illegible] się by w naymnieyszey rzeczy od tego oddalać nie trzeba co nám sumnienie radzi, iákoby kto mowił bynaymniey ani cal ieden.

J'estime plus le témoignage de ma conscience que tous les discours des hommes. Mea mihi conscientia [illegible] sermo. *Cic.* [illegible] sumnienie [illegible] ludzkie.

La bonne conscience est la plus grande consolation qu'on puisse avoir dans les disgraces de cette vie. Conscientia rectæ voluntatis, maxima est consolatio rerum incommodarum. *Cic.* Dobre sumnienie iest naywiększą pociechą we wszytkich przeciwnościach życia tego.

Ma conscience ne me reproche rien, je ne me sens coupable de rien. Nihil mihi sum conscius. *Cicer.* W niczym mi nic strofuie sumnienie, w niczym się, *álbo* do niczego się nie znam nie czuię.

Estre seur de sa conscience. Conscientiæ fide non commoveri. *Cicer.* Być pewnym sumnienia swego.

Pourveu que ma conscience n'y soit point engagée. Quod sine peccato meo fiat. *Cic.* Byleby niewdać sumnienia mego.

Vous ne pouvez faire cela en conscience. Id sine peccato tacere non potes. Nie możesz tego sumnienie, *álbo* według sumnienia uczynić.

Qui a une bonne conscience. Æqui bonique observantissimus & justitiæ cultor insignis. * (*Le contraire est* Homo nequissimus & nullius fidei, *Un homme sans conscience & méchant.*) Sumienny, * *Przeciwna iest:* bez sumienny lada co.

Je ne le puis faire en conscience. Neque me satis piè posse arbitror. *Terent.* Niemogę tego sumiennie uczynić.

C'est pour nous comme un mur d'airain, d'avoir la conscience nette, & rien qui nous fasse pallir. Hic murus aheneus esto, nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ. *Horat.* To nam powinno być zá puklerz y ścianę miedzianą, że się do niczego nieczuiemy.

PENSER *à sa conscience, la sonder, l'examiner.* Quæstionem de se habere. Percontari se. *Cic.* Excutere se. MYSLIC o sumnieniu swoim wniść w nie roztrząsnąć go, sam się z sobą porachować.

CONSCIENCE, (*Les remords, ou les reproches de la conscience.*) Conscientia Stimuli, Morsus. *Cic.* SUMNIENIE, zgrzyźliwość y strofowanie własnego sumnienia.

Chacun est épouvanté par ses mauvaises pensées, & par les remords de sa conscience. Quemque suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent. *Cic.* Każdego własne trapi strofuiąc sumnienie.

CONSCIENCE, (*Scrupule.*) Religio, onis, f. *Cic.* Scrupulus, i, masc. SZKRUPUŁ, ruszenie sumnienia.

Faire conscience d'une chose. Religioni habere rem aliquam. Religiosum habere aliquid. Szkrupuł mieć w czym sumnienie sobie uczynić w czym.

CON.

C'est conscience de faire cela. Religiosum est id facere *Liv.* * *J'en fais conscience.* Id religio est mihi. *Ter.* **Je ne fais point conscience de cela.* Religio mihi non est, quominus id faciam. *Cic.* * *Quelques-uns firent conscience de passer outre ce jour-là.* Quosdam etiam religio cœpit ulteriùs eodem die conandi *Cic.* Sumnienie iest to czynić. *Mam w tym sumnienie * Nierusza mnie w tym sumnienie bez szkrupułu iestem w tym *niektorzy za rzecz sumienną mieli daley tego dnia soćie pozwolic.

Faire conscience à quelqu'un d'une chose, (luy en faire scrupule.) Offerre alicui religionem. *Cic.* Szkrupuł; sumnienie komu w czym uczynić.

EN CONSCIENCE, (*En bonne foy.*) Bonâ fide. Rectâ conscientiâ. abl. POD sumnienem, poczciwie.

En conscience, (en vérité.) Verè, Certè. Profectò. Mediusfidius. adv. *Cic.* Pod sumnieniem, poprawdzie.

CONSCIENCIEUX, m. (*on prononce* Consiancieux.) CONSCIENCIEUSE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui a une bonne conscience, qui ne veut rien faire dont sa conscience puisse estre chargée.*) Justus. Integer Æqui bonique observantissimus, & justitiæ cultor insignis. SUMIENNY sumienna. Ten álbo a co má dobre sumnienie, co nic niechce czynić z obciążeniem sumnienia własnego.

CONSCIENCIEUSEMENT. adv. (*En conscience.*) Bonâ fide. Rectâ conscientiâ. abl. *Cic.* SUMIENNIE, pod sumnieniem.

CONSECUTIF, m. CONSECUTIVE, f. adject. (*Qui suit après, qui est de suite.*) Sequens. Consequens Subsequens *Cic.* * *Trois jours consecutifs.* Tribus diebus continuis. *Cic.* NASTĘPUIĄCY następuiąca * Przez trzy dni następuiące po sobie, *álbo* ustawiczne.

CONSECUTIVEMENT, adv. (*De suite.*) Continuè. Continuò. Continenter adv. *Cic.* RAZ, po raz, iedno zadrugim.

CONSEIL, subst. m. (*Avis qu'on prend, ou qu'on donne.*) Consilium, ii, n. *Cic.* RADA wzięta, álbo dana.

Je vous ay toûjours crû de fort bon conseil, & pour vous & pour les autres. Semper judicavi in te, & in capiendo consilio, prudentiam summam esse: & in dando, fidem. *Cic.* Znałem w Tobie zawsze dobrą radę y dlá siebie y dla drugich.

Il est de bon conseil. Homo multi consilii est & optimi. *Cic.* Człowiek iest dobrey, y zdrowey rady.

Je vous donne le même conseil, que je prends pour moy mesme. [illegible] *Cic.* [illegible] radę daię ktorey záżywam [illegible].

Ne vous [illegible] point aller à des conseils étrangers; il n'y a personne qui vous puisse si bien conseiller que vous mesme; vous ne [illegible] faute, si vous vous croyez. Ne te auferant [illegible] consilia; nemo est qui sapientius tibi suadere possit te ipso; nunquam labêre, si te audies. *Cicer.* Nie uwodź się za obcą radą, nikt ći lepiey radzić nie może iák ty sam sobie, nigdy nie pobłądzisz, ieśli sobie samemu uwierzysz.

Il n'y a ni mesure, ni conseil à prendre dans cete affaire. Ea res in se neque consilium, neque modum habet. *Ter.* Ani miary, [illegible] rady tu wziąć nie podobna.

C'est un homme de conseil & de resolution. Vir & consilii magni & virtutis. *Cæs.* Człowiek to iest y do rady dobry y do skutku.

Demander conseil à quelqu'un. Consilium ab aliquo petere *Cic.* Prosić kogo o radę.

C'est une affaire qui demande conseil. Consilii res est. *Cic.* Jest to rzecz ktora potrebuie rady.

Donner conseil à quelqu'un. Alicui consilium dare. *Cic.* Juvare aliquem consilio. *Plaut.* Dać poradę komu, poradzić komu.

Prendre conseil de quelqu'un. Capere consilium ab aliquo. Adhibere aliquem in consilium. *Cic.* * *Il ne prend conseil que de sa teste,* Se solum adhibet in consilium. *Cicer.* * *Prendre conseil sur le champ.* In ipso negotio consilium capere. Wziąć radę zasiągnąć rady od kogo *Nie bierze rady tylko od siebie samego, swoiey się tylko własney głowy radzi *W tym pańskie woli [illegible] álbo [illegible] radzić sobie.

Prendre conseil, [illegible] de quel costé on ira. Ponere consilium cui nos regioni credemus. *Petr.* Radzić się naradzać się gdzie y iak się obrocić.

Il prit un conseil [illegible] Consilium [illegible] ditatis [illegible]. [illegible] rady [illegible].

Faire quelque chose par le conseil d'un autre. Ex alicujus consilio aliquid facere *Cic.* **Il ne fera rien sans mon conseil, que par mon conseil.* Nihil faciet me inconsulto. Nihil nisi de meo consilio faciet. Czynić co za radą cudzą *albo* z cudzey rady. *Nic nie uczyni bez rady moiey, chyba zá moią poradą.

CELUY *qui donne conseil.* Consultor, oris. m. *Var*, Consiliarius, ii, m. TEN co radzi, Radźca.

CONSEIL, (*Assemblée de personnes pour juger & déliberer des affaires*) Consilium, ii, n. *Cic.* RADA zgromadzenie ludzi ná pomyślenie y náradzenie się w sprawie iákiey.

Assembler le conseil. Cogere consilium. Vocare. *Cic. Ovid. Cæs.* **Indiquer le conseil.* Indicere consilium *Liv.* **Tenir conseil.* Habere consilium. *Cic.* **Renvoyer, congédier le conseil.* Dimittere consilium. *Cic.* Zebrać zwołać zgromadzić radę. *Złożyć radę. *Trzymać radę. *Pożegnać radę, podziękować radzie zgromadzoney.

GRAND CONSEIL, (*Jurisdiction souveraine, établie par Charles VIII l'an* 1402.) Senatus Principis peregrinus. Senatus castrensis & viatorius masc. Majus, *ou* amplius Consilium. WIELKA rada urząd naywyższy we Francyi postanowiony przez Karola VIII Roku 1402. *Sąd zadworny.*

(Il est composé de huit Presidens tous Maistres des Requestes, & de 54. Conseillers, qui servent par semestre. Ils suivoient autrefois la Cour.) Ta rada złożona iest z ośmiu Prezydentow z ktorych każdy iest Kanclerzem, y 54. Radnych ktorzy co połroka záśiadaią. Jeździli przedtym wszędzie zá dworem.

CONSEIL PRIVE', ou DES PARTIES, (*est un autre Conseil composé de Conseillers d'Estat & de Maistres des Requestes.*) Privatum Consilium. RADA osobna, álbo postronna iest insza sąd álbo rada złożony z Radnych Państwa y Kanclerzow.

CONSEIL D'ENHAUT. Sanctius interiusque Consilium. RADA głowna.

(C'est où le Roy preside en personne.) Jest ta gdzie sam Krol záśiada w osobie swoiey.

CONSEIL D'ESTAT. Consilium de rebus ad regnum pertinentibus. RADA Walna o rzeczach Rzeczypospolitey.

CONSEIL *de Guerre & de Marine.* De rebus bellicis & maritimis consilium. RADA Woyskowa o woynie lądem lub morzem, o handlach.

CONSEIL *des Finances.* Consilium de ærario Principis. RADA Skarbowa.

CONSEIL *de Ville, (où préside le Prevost des Marchands, des Conseillers de ville, & des Echevins.)* Consilium de rebus urbanis. Consilium ædilitium, ii, neut. RADA Mieyska gdzie záśiadaią starśi urzędu mieyskiego kupieckiego, Raycow y Ławnikow.

CONSEIL se dit (*d'une simple consultation d'Avocats*, ou *de Medecins.*) Consilium. **Aller au conseil d'Avocats.* Consulere patronos. **Demander*, ou *appeller du conseil dans quelque maladie dangereuse.* Vocare consilium, *ou* medicos in consilium. **J'en veux communiquer à mon conseil.* Id volo communicare cum meo consilio. RADA się mowi y o osobney radzie Patronow w sprawie, y Doktorow o zdrowiu chorego iákiego. *Iść ná radę z Patronami. *Sprowadzić radę Doktorow w iákiey chorobie niebespieczney. *Chcę się z radą moią rozmowic, znieść.

CONSEIL signifie quelquefois (*Résolution.*) comme *Le conseil en est pris*, c'est à dire *L'affaire est concluë & arrestée.* Constitutum est consilium RADA znaczy czasem postanowienie, iáko: Rada iuż iest wzięta, *to iest:* Ná tym stanęło.

CONSEILLER, V. act. (*Donner conseil*, ou *avis à quelqu'un.*) Alicui consilium dare. RADZIC, poradzić komu.

Je vous conseille de faire tout ce que vous pourrez pour vous remettre bien avec ce Corps. Ego tibi sum auctor, ut quibus rebus possis, eum tibi Ordinem reconcilies. *Cic.* Radzęć czynić co możesz ábyś się z tym stanem pogodził, poiednał.

Me conseillez-vous cela? Id ne estis auctores mihi? *Terent.* **C'est moy qui luy ai conseillé cela.* Auctor illi sum de hac re. *Plaut.* Radzisz mi to. *Jam mu poradził áby to uczynił.

J'ay été conseillé de le faire; Ut id facerem, consilium mihi datum est. Poradzono mi ábym to uczynił.

SE CONSEILLER *à quelqu'un, (luy demander conseil d'une chose.)* Aliquem de re aliquâ consulere, (sulo, sulis, sului, sultum) *Cic.* NARADZIC się z kim, pytać go, prosić go o radę w iákiey rzeczy.

OFFICE, *charge de Conseiller.* Senatorium munus, *genit.* sena-

ſenatorii muneris.n.*Cic.* URZĄD Radny.

CONSENTANT,m.CONSENTANTE,f.part.act. & adject. Conſentiens. ZEZWALAIĄCY, ZEZWALAIĄCA.

CONSENTEMENT, ſubſt.m. *on prononce* conſantemant, (*Acquieſcement de la volonté à une choſe.*) Aſſenſus. Conſenſus.*Cic.* ZEZWOLENIE woli przyſtanie dobrowolne na co.

Il a donné ſon conſentement à ce mariage. Has approbavit & laudavit nuptias. Zezwolił ná to małżeńſtwo.

CONSENTEMENT, (*Accord, union de ſentimons.*) Conſenſus,ûs,m. Conſenſio,onis,f. *Cicer.* ZGODA zobopolna iedność zdania.

Le conſentement des Compagnies fut partagé. Divulſus Ordinum conſenſus.*Cic.* Zgoda ſtanow była rozerwana.

D'un commun conſentement, d'un commun accord. Omnium conſenſu.*Cic.Cæſ.* Zgodą iednoſtayną.

CONSENTIR,V.act.& neut *on prononce* conſantir.(*Agréer qu'une choſe ſe faſſe, y donner ſon conſentement.*) Alicui rei aſſentire. ZEZWOLIC pozwolić ná co.

On n'a jamais pu le faire conſentir à cela. Eò adduci non potuit, ut huic rei aſſentiretur. *Cic.* Nigdy nie można było go przywieść áby ná to zezwolił.

Tous y ont conſenti ſans en excepter aucun. Omnes huic rei aſſenſi ſunt ad unum. *Cic.* Wſzyſcy ná to pozwolili co do iednego nikogo nie wyiąwſzy.

CONSEQUEMMENT, adverb. *on prononce* conſecamant. (*Par une ſuite neceſſaire.*) Conſequenter,Exinde.adv.*Vlp.Cic.* ZATYM.

CONSEQUENCE, ſubſt.f. *on prononce* conſenance. (*Suite des choſes.*)Conſecutio Conſequentia. *Cic.* IDZIE zátym.

Ces conſequences ſont ſi fauſſes, qu'il eſt impoſſible que les propoſitions dont on les tire, ſoient vrayes. Ita falſa ſunt quæ conſequuntur, ut illa è quibus nata ſunt, vera eſſe non poſſint.*Cic.* To co zatym idzie tak ieſt nieſłuſzne, że nie podobna áby to ſkąd pochodzi było prawdziwe.

D'où l'on tire cette conſéquence,que la volupté n'eſt pas le ſouverain bien. Ex quo efficitur,ut voluptas non ſit ſummum bonum. *Cic.* Skąd to naſtępuie że roſkoſz nie ieſt dobro naywyż..e.

CONSE'QUENCE, (*Importance.*) *Vne affaire de conſéquence.* Res magni momenti. *Cic.* RZECZ poważna wielkiey uwagi.

Ces choſes ne ſont pas de conſequence. Levia ſunt hæc. *Cic.* Nie wielkie to rzeczy.

Il n'en voit pas aſſez la conſequence, ni les ſuites. Non ſatis animadverſum eſt quò res pertinent. *Cic.* Nie widzi iák wielka to rzecz ieſt y co zatym idzie.

ON DIT, *Faire l'homme de conſéquence,Trancher du grand.* Magnum ſe facere. COS o ſobie trzymać,zakrawać n[illegible] Pana.

PAR CONSE'QUENT, ou CONSE'QUEMMENT. Igitur. Ergò. Itaque adeò. **La vie de l'homme de bien eſt louable, & par conſéquent elle eſt honneſte.* Vita laudabilis boni viri, honeſta ergò,quoniam laudabilis.*Cic.* ZATYM. *Życie Człowieka poczciwego ieſt bardzo chwalebne,á zátym ieſt przyſtoynie.

CONSERANS,*ou*CONZERANS*comme on prononce*,(*Ville épiſcopale de Gaſcogne.*) Conſeranum, i, n. KĄZERAN Miaſto Biſkupie Waſkonii.

CONSERVATEUR. ſubſt. maſc. (*Qui conſerve.*) Cuſtos & conſervator. *Cic.* OBRONICIEL Obrońca.

CONSERVATION,ſubſt. f. (*L'action de conſerver.*)Conſervatio. *Cic.* ZACHOWANIE.

La conſervation & la recolte des fruits. Conſervatio & perceptio fructuum *Cic.* Zachowanie y zbieranie Owocow.

CONSERVATION, (*Salut.*) Salus, utis, f. Incolumitas, atis, f. *Cic.* ZACHOWANIE całość zdrowie.

Pompée m'a ſouvent attribué la conſervation de l'Eſtat. Pompeius ſæpè multis verbis mihi ſalutem imperii adj[illegible]vit *Cic* Pompeiuſz często mi przyznawał zachowanie Rz[illegible]y

Eſtre obligé de ſa conſervation à quelqu'un. Incolumitatem habere ab aliquo. *Brut. ad Cic.* Być winnym komu żeśmy zachowani w całości

Ayez ſoin de vôtre conſervation. Da operam tuæ valet[illegible]ni. *Cic.* Miey ſtarānie o zdrowiu ſwoim.

CONSERVES, ſubſt. f. pl. *Lunettes qui ſervent à conſerver la veuë aux perſonnes qui l'ont tendre.*) Conſpicillum,i, neut. (quo oculorum acies reficitur. OKULARY ſzkło do czytania dla ochrony oczu ſłabyc[illegible].

CONSERVE, (*Confiture ſeche avec le ſucre & des ſucs de fleurs,ou d'herbes.*) Intrita ro[illegible]cea,*ou* violacea cum ſaccharo. ROZA álbo inſze Kwiaty lub zioła ſmażone w cukrze y na ſucho chowane.

CONSERVE, en termes de Marine, (*Se dit des vaiſſeaux qui vont de compagnie ſur mer pour s'eſcorter & ſe déf[illegible] des pirates.*)Naves comites,*ou* fœderatæ. OKRĘTY Konwoiowe ná morzu dla bèſpiec eńſtwa okrętow kupieckich razem płynących, przeciwko morſkim rozboynikom.

CONSERVER, V.act. (*Avoir ſoin des choſes, pour empeſcher qu'elles ne ſe gaſtent.*) Servare, Conſervare. Tueri. *Cicer.* ZACHOWAC przeſtrzegać pilnie rzeczy áby ſię niepſowały

Conſerver les myrtes de la gelée. Defendre myrtos à frigore.*Virg.* Záchować drzewa mirtowe od mrozu.

Conſerver du vin pour l'arriere ſaiſon. Servare vinum in vetuſtatem.*Colum.* **Les fruits d'eſté ne ſe conſervent point, ne ſont point de garde.* Æſtatis fructus non ferunt vetuſtatem. *Quint.* Chować wino ná dalſzy czas. *Owoce [illegible] nie ſię dochowania.

SE CONSERVER, (*Conſerver ſa ſanté.*) Valetudinem ſuam tueri, *ou* curare, *ou* ſervare. Valetudini operam dare, (do, das,dedi,datum.)Curam valetudinis ſuæ habere, (habeo,habes, habui,habitum.)*Cic.* Suſtentare valetudinem *Cic.* CHOWAC ſię dobrze przeſtrzegać zdrowia ſwego.

On conſerve ſa ſanté par la diete. Cibi abſtinentiâ defenditur, *ou* ſuſtenatur valetudo.*Celſ.*Záchowuie ſię zdrowie dyetą

Se conſerver, Conſerver ſa vie. Conſulere ſaluti & incolumitati ſuæ.*Cic.* Zachować zdrowie ſwoie y życie,przeſtrzegać go.

Il ne ſe conſerve point, Il ne menage point ſa vie, Il ſe hazarde trop. Vitæ haud parcit. *Cicer.* Nie przeſtrzega zdrowia ſwego y życia, nazbyt ſię podaie.

Conſerver ſon bien. Rem ſuam conſervare.*Ter.* **Conſerver ſon credit, ſa réputation, ſon autorité.* Conſervare & retinere g[illegible]iam, famam, auctoritatem. **La memoire d'une choſe.*Memoriam ali[illegible] re..*Cic.* [illegible] chować dobra ſwoie ochraniać fortuny. *Zachować powagę ſwoię, imię ſławę. *Chować w pamięci rzecz iaką.

Il a conſervé ſans tache ſa vie & ſa réputation. Vitam famamque tuitus eſt incolumen. *Ter.* Záchował bez zmazy życie y ſławę ſwoię.

ON DIT qu'*Vn homme s'eſt conſervé entre deux partis, pour dire qu'Il eſt demeuré neutre & également de l'un & de l'autre.* Neutri parti ſtuduit, & utrique amicus. MOWIĄ zachował ſię między dwiema ſtronami to ieſt ani tey áni tey ſię nie naraził ále między obiema był iednoſtayny.

CONSIDE'RABLE,adject.m.& f. (*Digne de conſidération, Remarquable*) Conſiderandus. Notandus. *Cic.* ZNACZNY; godzien uważenia.

CONSIDE'RABLE, (*Remarquable,illuſtre.*)Notabilis.Inſignis.Spectabilis *Cic.* ZNACZNY Zacny znakomity.

Vne perſonne conſiderable pour ſa qualité [illegible] Vir genere & virtute ſpectatus, *ou* clarus. *Cic.* Oſoba znakomita z urodzeni[illegible]

Il n'[illegible] *de conſiderable, qu'une feinte & arti*[illegible] Nihil [illegible] *Cicer.* Nic nie ma znacznego w[illegible] melancholią.

CONSIDE'RATION,ſubſt.f.(*L'action de conſiderer & de* [illegible]templatio.*Cic.*UWAGA [illegible] ſię rzec[illegible]

Cela merite quelque conſideration, ou eſt digne de quelque conſideration Illud aliquâ conſideratione eſt dignum.*Cic.* To godne ieſt uwagi

Il fait toutes choſes avec conſiedration, réflexion, prudence. Quidquid agit, conſideratè agit.*Cicer.* Wſzyſtko z uwagą ro[illegible]

*Il n'a point de conſideration, Il agit ſans réflexion & ſans prudence.*Homo inconſideratus.Bez uwagi y roz[illegible]

CONSIDE'RATION,(*Eſtime, rang.*)Locus,ci,m.Nomen, gen. nominis, neut. *Cicer.* POWAGA, Imie, [illegible] ſtopień.

Je ſçay quelle conſidération vous avez pour luy, En quelle conſidération il eſt auprès de vous, ou *Combien vous le conſiderez.*Quo loco ſit apud te, *ou* quanti illum facias.*Cic.* Wiem w jakiey powadze ieſt u ciebie, w iakim go maſz poważeniu

Vn homme de conſidération, un homme de marque. Spectatus, *ou* ſpectatiſſimus vir. Clarus & illuſtris. *Cic.* Oſoba znacana powagi wielkiey.

CONSIDE'RATION,(*Egard.*)Ratio,onis,f.*Cic.* **N'avoir conſidération pour qui que ce ſoit, N'avoir point d'égard pour qui que ce ſoit.*Nullius habere rationem.*Cic.*UWAGA wzgląd *Niemieć względu ná nikogo ná świecie.

*A la conſidération de.*Cauſâ.abl. Dla, gwoli.

*A voſtre conſidération, pour l'amour de vous.*Tuâ cauſâ.abl. *Cic.* Dla ciebie,gwoli tobie.

Par beaucoup de conſidération. Multis de cauſis. *Cic.* Dla wielu przyczyn z wielu miar.

CONSIDE'RANT,maſc. CONSIDE'RANTE,f. part.act. (*Regardant attentivement.*)Conſiderans. UWAZAIĄCY pilnie ſię wpatruiący.

CONSIDE'RANT, (*Circonſpect, qui prend garde & examine toutes les circonſtances d'une action.*) Conſideratus, Circonſpectus. *Cicer.* UWAZNY, oſtrożny, ná wſzyſtkie okoliczności obrot y oko maiący.

*Il n'y a perſonne plus conſidérant que luy, qui ait plus d'égards & de circonſpection.*Nemo illo conſideratior.*Cicer.* Nie maſz nikogo uważnieyſzego nád niego,ktoryby miał większą przezorność y oſtrożność.

CONSIDERE'MENT,adv. (*Avec conſidération.*)Conſideratè.*Cic.* UWAZNIE, bacznie.

CONSIDERE',m. CONSIDE'RE'E,f.part.paſſ.& adject. Conſideratus. Circumſpectus,a,um. *Cic. Suet.Celſ.* **Tout bien conſidéré, veu & examiné.* Circumſpectis, *ou* perpenſis rebus omnibus.*Cic.* UWAZYWSZY. *Wſzyſtko dobrze zważywſzy y zmiarkowawſzy.

CONSIDE'RE',(*Prudent,aviſé.*)Conſideratus.Circumſpectus.*Cic.* UWAZNY, przezorny, roſtropny.

CONSIDE'RE',(*Illuſtre par ſes belles qualitez.*) Spectatus ZNACZNY,dla pięknych przymiotow ſwoich.

CONSIDE'RER,V.act.(*Regarder avec attention, contempler quelque choſe.*) Conſiderare. Spectare.*Cicer.* UWAZAC, przypatrować ſię czemu z pilnością.

*Conſidérer des yeux, Regarder attentivement une choſe.*Aliquid attentè intueri,(tueor,tueris,tuitus ſum.)*ou* Contemplari dep.*Cic.* Uważać oczami pilnie na co patrzać oczyma.

CONSIDE'RER,(*Peſer les choſes,les bien examiner.*)Videre animo Conſiderare. Perpendere. *Cic.* UWAZAC rzeczy dobrze zważyć zmiarkować.

*Conſidérer bien toutes choſes.*Omnia circumſpicere.*Cic.Ter.* Uważyć dobrze wſzyſtko, albo każdą rzecz.

CONSIDE'RER *quelqu'un*, (*L'avoir en conſidération, en eſtime.*) Magni facere aliquem. *Cic.* POWAZAC ſobie kogo.

Conſidérer quelqu'un non pas pour ſon bien, mais pour ſa vertu. Spectare aliquem ex bonâ vitâ, non ex cenſu. *Cicer.* Poważać kogo nie z fortuny ále z cnoty.

Il eſt fort conſidéré de ſa compagnie, ou *dans ſa compagnie.* Apud ſuos ſodales, multi nominis eſt & multi pretii. Wielką powagę ma między ſwoiemi álbo u ſwoich.

CONSIDE'RER, (*Avoir des égards.*) Rationem alicujus habere Spectare aliquem *Cic.* **Sans conſidérer qui que ce ſoit.* Nullius habitâratione. abl. *Cicer.* WZGLĄD mieć y uwagę. *Bez względu wſzelkiego ná nikogo.

Perſonne ne nous conſidére. Nemo nos reſpicit. *Ter.* Nikt na nas nie ma względu uwagi.

Conſidérer la volonté d'une perſonne. Spectare voluntatem alicujus.*Cic.* Mieć wzgląd ná wolą czyią.

CONSIGNATION,ſubſt.f. (*L'action de conſigner.*)Depoſitio,*Vlp.* ZŁOZENIE u kogo oddanie komu czego.

CONSIGNATION, (*Ce qu'on conſigne, ce qu'on met en dépoſt.*) Depoſitum.Res depoſita.*Cic.* RZECZ złożona u kogo oddana do ſchowania komu.

RECEVEUR *des Conſignations,* (*celuy entre les mains duquel ſe fait la conſignation d'une ſomme d'argent.*) Sequeſter, tris,*Cic.Plaut.* Depoſitorum cuſtos.Depoſitarius.*Vlp.* SKŁADNIK, ten u kogo ſkładaią do ſchowania pieniądze. &c.

CONSIGNER,V.act.(*Dépoſer, mettre une choſe entre les mains de quelqu'un.*) Apud aliquem aliquid deponere. *Cicer.* ZŁOZYC u kogo álbo w ręku czyich rzecz iáką do ſchowania.

CONSISTENCE,ſubſt.f.*on prononce* conſiſtance.(*Eſtat permanent des choſes.*) Stabilitas. Firmitas. STAŁOSC gruntowność rzeczy iákich.

Son corps a pris ſa conſiſtence. Plenum eſt corpus & firmatum. *Horat.* Eſt firmo corpore.*Cicer.* Stanął w porze ſwoiey względem ciała.

CONSISTENCE ſe dit au figuré, comme *Les choſes du monde n'ont point de conſiſtence, ne ſont point ſolides ni de durée.*Res humanæ fluxæ ſunt & caducæ. STAŁOSC ſię mowi *niewłaśnie*: iáko, rzeczy ziemſkie żadney nie maią ſtałości ſą nietrwałe.

CONSISTER *en quelque choſe.*V.neut. (*Eſtre,dépendre.*) In re aliquâ conſiſtere.*Cic* **Toute leur eſperance conſiſte en cela* Conſiſtit ſpes eorum in eâ re *Cæſ.* **La République conſiſte en la vie d'un ſeul homme,* ou *dépend de la vie d'un ſeul homme.* Reipublicæ ſalus in unius animâ conſiſtit. *Cicer.* ZAWISNĄC ná czym *álbo* od czego. *Wſzyſtka nádzieia ich ná tym záwiſła.*Rzeczpoſpolita záwiſła od zycia iednego człeka

CONSISTER ſignifie encore, *Eſtre composé de telles & telles parties.* Conſiſtere Contineri, *Cic.* **Cette terre conſiſte en prez & en bois.*In pratis ac ſilvis illud prædium conſiſtit.ZNACZY ieſzcze być z czego z iákich części złożonym. *Ta maiętność wſzyſtka ieſt w laſach y łąkach.

ON DIT que *La vertu conſiſte dans le milieu.* In medio conſiſtit virtus.In medio poſita eſt virtus.(*pour dire qu'Il faut garder en tout une juſte médiocrité & ne pas outrer les choſes.*) MOWIĄ że cnota zależy ná mierności, to ieſt że we wſzyſtkim záchować trzeba rozumne pomiarkowanie nic nád to niepozwalaiąc ſobie.

CONSISTOIRE, ſubſt.m. (*Conſeil que tient quelquefois le l'Pape avec ſes Cardinaux,dans la grande Sale du Palais Apoſtolique de S.Pierre,où ſe plaident les cauſes judiciaires, & où ſe donnement les audiences aux Ambaſſadeurs des Teſtes Couronnées & des Princes.*)Conſilium & Concilium pontificium. *Cic.* Conſiſtorium. KONSYSTORZ Rada na ktorey czaſem záſiada Papież w wielkiey Sali Pałacu Apoſtolſkiego u S. Piotra w Rzymie kędy ſię ſądzą ſprawy, y Audyencye daią Poſłom Głow Ukoronowanych.

CONSOLABLE,adject m. & f. (*Qui peut eſtre conſolé,* ou *qui eſt capable de conſolation.*)Conſolabilis & hoc conſolabile, adject. *genit.* is. **Cet homme n'eſt pas conſolable,*ou *eſt inconſolable.*Inconſolabilis eſt vir ille. *Ovid.* POCIESZNY, łaony dociecſzenia. *Ten człowiek żádney pociechy nieprzyimuie.

CONSOLANT,maſc.CONSOLANTE,f. (*Qui ſert à conſoler.*)Conſolatorius.*Cic.* CIESZĄCY, ucieſzaiący pocieſzny.

Des lettres conſolantes, ou *Des lettres de conſolation.* Conſolatoriæ litteræ.*Cic.* Liſty pocieſzne.

CONSOLATEUR,ſubſt.m.(*Celuy qui conſole.*)Conſolator. *Cic.* POCIESZYCIEL.

CONSOLATRICE,ſubſt.f.(*Celle qui conſole.*)Conſolatrix. *Cic.* POCIESZYCIELKA.

CONSOLATION, ſubſt.f. (*Soulagement,adouciſſement de quelque douleur.*) Conſolatio. Solatium. *Cicer.* POCIECHA folga ulżenie żalu iakiego.

Vne légere conſolation. Solatiolum. *Cicer.* Mała pociecha mała ulga.

Il m'a donné une conſolation qui eſt capable d'adoucir au moins ma douleur, ſi elle ne la peut guérir tout-à-fait. Adhibuit mihi conſolationem,quæ levare dolorem poteſt, ſi minùs ſanare poſſit.*Cic.* Dał mi pociechę ktora mi może ulżyć przynaymniey żalu mego, ieżeli nie cale go odiąć.

Ne trouver aucune conſolation à ſes maux. Malorum nullam conſolationem invenire.*Cic.* Nie znaydować żadney pociechy utrapieniom ſwoim.

C'eſt une grande conſolation de n'eſtre point coupable. Vacare culpâ, magnum eſt ſolatium.*Cic.* Wielka to pociecha być niewinnym.

CONSOLER,V.act.(*Soulager la douleur,* ou *l'affliction de quelqu'un, ſoit par ſes diſcours, ſoit par d'autres manieres.*) Solari. Conſolari. *Cic.* CIESZYC rozrywać ſmutek álbo utrapienie czyie, czyli mową,czyli inſzym ſpoſobem.

Conſoler quelqu'un de la mort d'un amy. De morte amici aliquem conſolari. *Cic.* Cieſzyć kogo po śmierci przyiaciela.

Se conſoler dans ſon malheur par le témoignage de ſa bonne conſcience. Conſcientiâ optimæ mentis in malo ſe conſolari. *Cic.* Cieſzyć ſię w nieſzczęściu świadectwem dobrym własnego ſumnienia.

Je me conſole quand je vous écris & que je lis vos lettres. Acquieſco & ſcribens ad te & legens tua. *Cic.* *Il eſt tout conſolé quand il vous voit.* In tuo vultu acquieſcit. *Cic.* Jeſt mi to pociechą piſać do ciebie y czytać liſty twoie. *Wſzyſtek ſię ucieſzy kiedy cię obaczy.

Je me conſole quand je ſonge que je vous ay rendu tous les devoirs que l'amitié & le zele pouvoient exiger de moy. Eâ conſolatione ſuſtentor, cum cogito tibi nullum à me amoris,

[illegible] um ſtudii officium deſ[illegible]ic. *Cic.* To mi ieſt pociechą ilekroć pomyślę żem ci oddał wſzyſtkie powinności przyiaźni y chęci, ktorey tylko po mnie życzyć ſobie mogłeś.

Je ſuis affligé à un tel point, que rien n'eſt capable de me conſoler. Vincit omnem conſolationem dolor *Cic.* Takem ſię zaſmucił że nie máſz nic tákiego coby mi mogło być pociechą.

Ce qui me conſole, c'eſt que. Illud autem me conſolatur, quòd. To co mię cieſzy ieſt.

CONSOLES, ſubſt.f.pl. (*Pieces d'Architecture ou de Menuiſerie, qui ſont en ſaillie, & qui ſervent à ſoutenir quelque buſte ou vaſe.*) Ancones Prothyrides. *Vitr.* KROKSZTYNY ſztuki wydane z ścian ná ktorych ſtawiaią oſobki iákie.

CONSOLIDATION, ſubſt.f. terme de chirurgie. (*Réunion des levres d'une playe.*) Orarum vulneris glutinatio, onis, f. *Celſ.* ZAMKNIENIE rány ſpoienie iey goienie ſię.

CONSOLIDE, ſubſt f. *ou* CONSOUDE, comme parlent les Botaniſtes, (*dont il y a trois eſpeces.*) *La grande Conſolide.* Conſolida major f.* *La petite Conſolide.* Conſolida minor. *Plin.* (*Il y en a une troiſiéme, qu'on nomme* Conſolida regalis, *qui eſt une eſpece de Cumin.*) ŻYWOKOST ziele ktore ieſt troiákie, wielki, śrzedni, á trzeci názywaią żywokoſt ſkaluy.

CONSOLIDER, V.act. (*Reunir, réjoindre les levres d'une playe.*) Glutinare. Conglutinare. *Plin.* ZAMYKAC ſpáiać [illegible] ranę.

SE CONSOLIDER. Solideſcere, (ſolideſco, *ſans préterit ni ſupin.*) S[illegible] (ſolidor, aris, atus ſum. (paſſ.) [illegible] ſię [illegible]

CONSOMMATEUR, ſubſt maſc (*Qui acheve une choſe.*) Perfector *Cic.* Ten co dokonywa czego.

CONSOMMATION, ſubſt.f (*Diſſipation qui ſe fait de vivres & de denrées.*) Abſumedo. *Plaut* Conſumatio. *Cic* STRAWNOSC żywności y inſzych rzeczy wiele ich gdzie wychodzi: wydanie, roſproſzenie, zmarnowanie.

(On devroit dire *Conſomtion*, mais l'abus a introduit *Conſommation* dans pluſieurs phraſes.) W Francuſkim mowićby ſię miało *Conſomption*, ále zwyczaiem złym weſzło że mowią *Conſommation*.

CONSOMMATION, ſignifie encore *La fin, la perfection d'un ouvrage.* Conſummatio Perfectio. f. *Cic. Plin.* TOZ ſłowo znaczy ieſzcze zakończenie doſkonáłe roboty álbo ſprawy iákiey.

CONSOMMÉ, m. CONSOMMÉE, f part. paſſ. & adi. (*Vſé, diſſipé, parlant des vivres & des denrées.*) Conſumtus. *Cic.* STRAWIONY, wyſzafowany roſproſzony przemarnowiony mowiąc o żywnośćiach.

CONSOMMÉ, (*Achevé, parfait.*) Perfectus. Conſummatus, a, m. (*parlant des perſonnes & des choſes.*) *Colum. Cic.* * Abſolutus, a, um. *Cic. parlant des choſes.* DOSKONAŁY zupełny zakończony zewſzyſtkim, mowiąc o Oſobach y rzeczach.

Une vertu conſommée. Perfecta, cumulataque virtus *Cic.* Cnota Doſkonała zupełna.

Un homme conſommé dans les ſciences. Plenus & perfectus omni ſcientia. *Cic.* Człowiek doſkonały w naukach.

CONSOMMER, V. act. (*Uſer, diſſiper.*) conſumere, *ou* abſumere. *Cic. Terent.* STRAWIC zieść wyſzafować wydać.

(On n'employe gueres ce Verbe que pour *Conſommer les denrées & les proviſions néceſſaires à la vie;* hors ces exemples où le mauvais uſage a prevalu ſur le bon, il faut ſe ſervir de *Conſumer*, quand on veut ſignifier *Détruire.*) Tego ſłowa francuſkiego *Conſommer* [illegible] zażywaią tylko mowiąc o żywnościach y tym podobnych rzeczach, a zaś precz tych przykładow w ktorych zły zwyczay przemogł nad dobry, trzeba zażyć ſłowa *Conſumer* [illegible] wyraźić co zepſowáć, zniſzczyć.

CONSOMMER, *Achever, finir.*) Conſummare Abſolvere, Perficere. *Cicer. Colum.* DOKONCZYC doſkonale zewſzyſtkim.

CONSOMPTION eſt auſſi (*une certaine maladie fort commune en Angleterre, cauſée par un ſuc corroſif, qui venant à ſe meſler dans toute la maſſe du ſang, deſſéche comme une eau forte toutes les parties du corps, & les conſume peu à peu juſques à la mort*) Conſumtio [illegible] NISZCZENIE álbo [illegible] choroba [illegible] w A[illegible] pochodząca z przyczyny [illegible] ktora [illegible] w krew wſzyſtką traw[illegible] ſuſzy [illegible] wſzyſtkie części Ciała, y [illegible] aż do śmierci.

[illegible] *maladie de con[illegible]*. Lenta tabe peredi[illegible]. *Cic.* [illegible]

CON.

CONSONANCE, ſubſt. f. terme de muſique, (*Convenance de deux ſons, l'un grave & l'autre aigu.*) Conſonantia *Vitr.* Concentus. *Cic.* GŁOSOW zgadzanie niżſzych z wyżſzemi. melodya.

On ne peut faire des conſonances ni au troiſiéme, ni au ſixiéme ton. Nec in tertiâ nec in ſextâ ſede conſonantiæ fieri poſſunt. *Vitr.* Niemożna zgodnych głoſow wydać ani w trzecim ani w ſzoſtym tonie.

CONSONNE, *ou* CONSONNANTE, ſubſt. f. (*Lettre qui n'a de ſon qu'eſtant jointe à une voyelle.*) Conſonans, antis, f. *Quint.* Conſonans littera, f. *Palem.* DWOY głoſna litera ktora głoſu niewydaie niebrzmi nie może być wyrażona chyba złączona zliterą ſamo przez ſię brzmiącą álbo iednogłoſną.

CONSORT, m. CONSORTE, ſubſt. (*Complice.*) Conſcius Socius, a, um. *Cic.* POMOCNIK do złego.

(Terme de Barreau.) Termim prawny.

CONSPIRATEUR, ſubſt.m. (*Qui ſe dit de celuy qui forme une conſpiration, ou qui y a part.*) Conſpirator. Conjuratus, i, m. *Cic* SPRZYSIĘZONY ten co ſpiknienie iákie czyni álbo do niego należy.

CONSPIRATION, ſubſt. f. (*Union de pluſieurs perſonnes malintentionnées contre l'Eſtat ou contre le Prince.*) Conjuratio. Conſpiratio, onis, f. *Cic.* SPIKNIENIE ſprzyſiężenie złączenie ſię Kilkunaſtu Oſob ná złe o ktorym zamyſlach przeciwko Państwu, álbo Pánu.

CONSPIRATION ſe prend quelquefois en bonne part, (*& ſe dit de* [illegible] *gens bien* [illegible] *pour le bien*) Concordia & conſpiratio. *Cic.* SPIKNIENIE [illegible] ſię [illegible] kilkunaſtu Oſob [illegible] złączonych [illegible] iákie.

CONSPIRER, V. act. & neut. (*Se liguer, s'unir enſemble contre quelqu'un.*) In aliquem conſpirare, *ou* conjurate. SPIKNAC ſię między ſobą ná kogo ſprzyſiądz ſię.

CONSPIRER ſe prend auſſi en bonne part: comme *Tout le monde conſpire à recouvrer la liberté.* [illegible] ad libertatem recuperandam conſpirant. *Cic.* SPIKNĄC ſię [illegible] ſię w dobry ſpoſob: Iáko, wſzyſcy [illegible] aby wolność odzyſkáć.

CONSPIRER *contre la vie de quelqu'un, Conſpirer ſa mort.* Conſpirare contra [illegible] *Cic.* SPIKNĄC ſię [illegible] śmierć [illegible] ná zabicie.

CONSTAMMENT, adverb. (*Avec conſtance, avec fermeté.*) Conſtanter. adv. STALE, ſtatecznie, mocno.

CONSTAMMENT, (*D'une maniere certaine & conſtante.*) Certè. [illegible] adv. *Cic.* JEDNOSTAYNIE, ſtatecznie.

CONSTANCE, ſubſt. f. *Force d'eſprit qui entretient toûjours l'ame dans une meſme aſſiette*) Conſtantia. *Cic.* STATECZNOSC ſtałość umyſłu, utrzymuiąca myśl záwſze w iedneyże poſtanowieniu.

C'eſt la marque d'une grande conſtance de ſupporter les accidens fâcheux [illegible]. Fortis & conſtantis [illegible] [illegible] aſperis. *Cic.* [illegible] ſtale [illegible] znośi przeciwne przypadki żyćia [illegible]

Nous fuſmes alors ſi troublez [illegible] *commençâmes* [illegible] *d'envisager la mort comme* [illegible]. [illegible] nobis omnis conſtantia [illegible], & [illegible] rum oculos cœpit obducere. *Liv.* [illegible] ponieważ nas wſzelka naſza [illegible] w poſrzodku nieſzczęśćia naſzego ſpodziewáć ſię tylko [illegible] jak pewney rzeczy.

Qui a bien de la conſtance. Summâ conſtantiâ homo. *Cic.* Ktory ma wiele ſtałośći wſobie.

CONSTANCE, (*Ville d'Alemagne ſituée ſur un lac de ce nom.*) Conſtantia, æ, f. *Cic.* KONSTANCYA Miaſto niemieckie.

Lac de Conſtance. Conſtantiæ lacus, ûs, m. Conſtantienſis lacus, m. Jezioro Konſtanczi.

CONSTANT, m. CONSTANTE, f adiect. (*Certain, aſſuré, indubitable.*) Conſtans Certus. [illegible], *Cic.* **Un bruit conſtant.* Rumor conſtans. *Cic.* PEWNY nie wątpliwy nieodmienny * Wiadomość álbo wieść pewna.

Une verité conſtante. Veritas omnibus perſpicua. *Cic.* Prawda pewna, oczywiſta.

Les aſtres ont un cours & un mouvement reglé & conſtant. Stellæ curſus habent certos & conſtantes. *Cic.* Gwiazdy, Planety máią bieg porządny, y pewny.

Il eſt

CON.

Il eſt conſtant. Perſpicuum eſt conſtatque inter omnes. *Cicer.* Pewna ieſt, álbo jawna to ieſt wiadoma wſzyſtkim.

CONSTANT, (*Ferme, inébranlable.*) Conſtans. *Cic.* STATECZNY ſtały nieporuſzony.

La plus-part des hommes ſont conſtants dans le vice & ne changent point de parti. Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & propoſitum tenet. *Horat.* Náywięcey ludzi ſą ſtateczni w złym y nigdy nieodmienni.

Fort conſtant dans le bien. In rebus optimis conſtantiſſimus. *Cic.* Bardzo ſtateczny w dobrym.

Il eſt ferme & conſtant dans ſa réſolution, Il n'en démord point. Vir eſt fortis & tenax propoſiti. *Hor.* Stateczny y nieporuſzony w przedſięwzięciu ſwoim, áni go uſtąpi.

CONSTANTINOPLE, (*Ville maritime appellée anciennement* BIZANCE, *& depuis* CONSTANTINOPLE, *comme qui droit Ville de Conſtantin, parce qu'elle fut rebaſtie par luy.*) Conſtantinopolis, is, f. KONSTANTYNOPOL Miaſto po nad morzem zdawna zwane Carogrod á potym Konſtantynopol, iákoby Miaſto Konſtantyna, bo od niego było znowu poſtawione.

(Elle eſt aujourd'huy la Capitale de l'Empire des Turcs.) Teraz to ieſt ſtołeczne miaſto Państwa Turkow.

DE CONSTANTINOPLE. Conſtantinopolitanus, a, um. KONSTANTYNOPOLSKI.

CONSTELATION, ſubſt.f. (*Amas de pluſieurs eſtoiles qui repreſentent quelque figure, ou ſigne.*) Sidus, *genit.* ſideris, n. Signum cœleſte, *genit* ſigni cœleſtis, n. *Cic Hygin.* KONSTELACYA złączenie w raz kilkunaſtu gwiazd ktore wyrażaią poſtać iáką, Planetę.

Il eſt né ſous une heureuſe conſtellation, ou planete. Dextro ſidere editus, a, um. *Stat.* Urodził ſię pod ſzczęśliwą Planetą.

CONSTER, vieux verbe neutre, & d'uſage ſeulement au barreau. *Il conſte, Il eſt certain.* Conſtat. Certum eſt. *Cic.* JAWNA eſt oczywiſta ſtare ſłowo Francuſkie ktorego niezażywáią chyba w prawie.

CONSTERNATION, ſubſt. f. (*Perte, abattement de courage par quelque grande affliction, ou calamité publique.*) Conſternatio P[illegible] *Liv.* Trepidatio. *Liv.* TRWOGA ſtrach utracenie [illegible] dla tákiego wielkiego nieſzczęścia, álbo klęſki [illegible].

Tout eſt remply de conſternation & de dueil Plena ſunt omnia [illegible] & luctûs. *Cæſ.* Wſzyſtko trwogi y żáłoby pełne albo ſmutku.

Eſtre dans la conſternation. Conſternari. *Liv.* Trepidare. *Cic.* Być w trwodze.

Jetter la conſternation parmi les ennemis. Hoſtes conſternare. *Liv.* Puścić trwogę między nieprzyiaciół.

On eſt dans une grande conſternation. Trepidatur. Impreſ. W wielkiey [illegible] ſtaią trwodze.

CONSTERNÉ, m. CONSTERNÉE, f. Part. paſſ. Perculſus. Proſtratus. ZATRWOZONY, ulękniony [illegible]

CONSTERNER, V. act. (*Mettre dans la conſternation, jetter dans la conſternation.*) Conſternare *Liv.* ZATRWOZYC.

CONSTIPATION, ſubſt. f. (*Reſſerrément du ventre, quand on a de la peine d'aller à la ſelle*) Alvi aſtrictio, *ou* [illegible] *Cic.* ZATWARDZENIE ſpieczenie żołądka ściśnienie kiedy kto trudno ma ſtolec y z cięſzkością.

CONSTIPER, V. act. (*Reſſerrer, empeſcher d'aller à la ſelle.*) Alvum aſtringere. ZATWARDZAC, zátwardzenie żołądka ſprawować.

Je ſuis conſtipé. Dura moratur mihi alvus. *Hor.* Mam zatwardzenie.

CONSTITUÉ, m. CONSTITUÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Eſtabli.*) Conſtitutus. *Cic.* POSTNOWIONY, POSTANOWIONA, uſtanowiony.

Une rente conſtituée. Pecuniæ collocatæ in fundo. Dochod poſtanowiony.

ON DIT, *Un corps bien conſtitué, (lors qu'un homme ſe porte bien & qu'il eſt d'une complexion forte & vigoureuſe.)* Benè conſtitutum corpus. *Cic.* MOWIĄ ciało dobrze poſtanowione, dobre poſtanowienie ciała z przyrodzenia kiedy kto zdrow ieſt y poſtanowienia tęgiego y trwałego.

CONSTITUER, V. act. (*Eſtablir, mettre en un certain eſtat.*) Conſtituere, Collocare, (loco, as, avi, atum.) act. acc. POSTANOWIC uſtawić co iákim ſpoſobem.

Eſtre conſtitué en dignité. In ampliſſimo dignitatis gradu collocari. paſſ. *Cic.* Być poſtanowionym ná godności.

CONSTITUER *quelqu'un priſonnier.* Aliquem in carcerem

conſtituere. *Cicer.* POSTANOWIC kogo więzniem.

Conſtituer un procureur, (Luy donner charge d'agir pour ſoy en ſes affaires.) Procuratorem de aliquâ re conſtituere. *Cic.* Poſtanowić Prokuratora ná mieyſcu ſwoim ktoryby imieniem náſzym w ſprawach czynił.

CONSTITUER ſignifie auſſi *Aſſigner, créer une rente, une penſion.* Conſtituere fœnus, *ou* penſionem. *Vlp.* POSTANOWIC znaczy też náznaczyć dochod iáki, álbo penſyą.

Eſtre bien conſtitué, (Avoir un corps bien fait & d'une bonne complexion.) Benè conſtitutum corpus habere. *Cicer.* Być dobrego poſtanowienia co do pomiarkowania ciała y zdrowia.

CONSTITUTION, ſubſt. f. (*Etabliſſement, reglement qui ſe fait parmi les Moines,*) Conſtitutio Conſtitura. *Cic.* Regulæ. KONSTYTUCYA Poſtanowienie praw, uſtawy między Zákonnikami. *Reguła.*

CONSVITUTION *de rentes*, Fœnus, *genit.* fœnoris, n. *Cic.* POSTANOWIENIE dochodow.

Donner, ou mettre ſon argent à conſtitution. Dare pecuniam fœnori. *Plaut.* Dać ſwoie pieniądze ná dochod poſtanowiony kędy ná prowizyą.

CONSTITUTION *du corps bonne, ou mauvaiſe.* Firma *vel* mala corporis conſtitutio. *Cic.* **Il eſt d'une bonne conſtitution, Il eſt bien conſtitué.* Eſt ipſi benè corpus conſtitutum. *(*Le contraire eſt* Corpus malè affectum. *Liv.* Corpus mali habitûs. *Celſ.* *Un corps d'une mauvaiſe conſtitution.*) POSTNOWIENIE, pomiarkowanie ciała przyrodzone dobre álbo złe. *Dobrego ieſt pomiarkowania. *Przeciwna ieſt: Ciało złego pomiarkowania.

CONSTRUCTION, ſubſt. f. (*Fabrique, baſtiment.*) Conſtructio. Ædificatio, onis, f. *Cic.* BUDOWANIE Wyſtawienie iákiego budynku.

Travailler à la conſtruction de quelque fort. Conſtruendo prop[illegible]naculo operam dare. Robić około wyſtawienia twierdzy [illegible], *Fortecy*.

La conſtruction, ou la conformation du corps humain. Corporis humani conſtructio, *ou* conformatio. *Cic.* Poſtanowienie [illegible] poſtawa ciała ludzkiego.

CONSTRUCTION *de mots*, ou *l'arrangement.* Verborum ſtructura Conſtructio. UŁOZENIE ſłow y zgadzanie ich między ſobą.

CONSTRUIRE, V. act. (*Baſtir, édifier.*) Conſtruere. Ædificare. *Cic.* WYSTAWIAC, Budować, ſtawiać.

J'ay décampé de deſſous l'Iſere, après avoir conſtruit deux forts à la teſte du pont. Ab Iſara caſtra movi, & pontem quem in Iſarâ feceram, caſtellis duobus ad capita munivi. *Cic.* Ruſzyłem od Izery wyſtawiwſzy dwie fortece nád moſtem.

CONSTRUIRE ſe dit en Grammaire, pour *Arranger les mots ſuivant les regles de la Syntaxe.* Verba, *ou* vocabula conſtruere & ordinare. *Cic.* UKŁADAC mowi ſię w Grammatyce zá ułożenie ſłow między ſobą według opiſania reguł mowienia.

CONSTRUIT, m. CONSTRUITE, f. part. paſſ. Conſtructus. Ædificatus, a, um. *Cic.* WYSTAWIONY, WYSTAWIONA.

CONSUL, ſubſt-m. (*Le ſouverain Magiſtrat dans la République Romaine.*) Conſul, ulis, m. *Cic.* RADNY, náywyżſzy urząd naywyżſzy w Rzeczypoſpolitey Rzymſkiey, *Konſul.*

Eſtre quelqu'un Conſul. Aliquem conſulem renuntiare, *ou* declarare. *Cic.* Być u Radnego naywyżſzego u Konſula.

Eſtre Conſul. Conſulatum gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) *Cic.* Być Radnym naywyżſzym, być *Konſulem.*

Qui a eſté Conſul. Vir conſularis, *genit.* viri conſularis, m. Conſulatu perfunctus, i, m. *Plin.* Ten ktory był radnym naywyżſzym.

DE CONSUL. Conſularis & hoc conſulare, *genit.* is. RADZIECKI.

CONSULAIRE, adject. m. & f. *Une famille conſulaire, (dont les anceſtres ont eſté Conſul.)* Familia conſularis. *Cic.* DOM Radziecki ktorego przodkowie byli Radnemi naywyżſzemi w Rzymie.

CONSULAT, ſubſt. maſc. (*Dignité de Conſul.*) Conſulatus, ûs, m. *Cic.* RADZIECKA náywyżſza godność. *Konſulat.*

Obtenir le Conſulat. Conſequi Conſulatum. *Cic.* **Commencer le Conſulat.* Ingredi Conſulatum. *Quint. ou* inire. *Cæſ.* **Sortir du Conſulat.* Abire Conſulatu. *Cic.* Otrzymać naywyżſzą godność Radziecką. *Zacząć ſprawować naywyżſzą godność Radziecką. *Skończyć ſprawowanie naywyżſzey godności Radzieckiey.

Durant.

Durant, ou pendant le Conſulat de Ciceron. Cicerone conſule. Ciceronis conſulatu. abl. *Cic.* Podczas urzędu náywyżſzego Radziectwa Cyceronowego.

CONSULTANT, *ou* AVOCAT CONSULTANT, (*que l'on conſulte dans des affaires difficiles & épineuſes.*) Advocatus de jure conſultoribus reſpondens, m. *Cic.* Juris legumque peritus, i, m. Juris & juſtitiæ conſultus, i, m. *Hor.* PATRON Prawny, człowiek radny, ktory radę daie w prawnych ſprawach trudnych y záwiłych.

CONSULTANT, (*Celuy qui conſulte.*) Conſultor. *Cic.* NARADZAIĄCY ſię ten co ſię naradza.

CONSULTATION, ſubſt. f. (*Déliberation ſur quelque affaire, ſur une maladie.*) Conſultatio, onis, f. *Cic.* RADA náradzanie ſię námyślanie ſię o ſprawie iákiey.

Répondre à une conſultation. Reſpondere conſultationi. Odpowiedzieć proſzącemu o radę.

Il fit une conſultation de quatre médecins ſur ſa maladie. Quatuor medicos adhibuit in conſilium re ſuo morbo. Złożył radę czterech Doktorow o chorobie ſwoiey.

CONSULTER, V. act. (*Demander conſeil, avis ſur une choſe*) Aliquem de re aliquâ conſultare, *ou* conſulere. RADZIC ſię kogo pytać kogo o radę.

Ne conſultez point les Aſtrologues pour ſçavoir le jour que vous devez mourir. Ne tentes Babylonios numeros, ut quæras quem finem tibi Deus dedit. *Hòr.* Nieradź ſię Gwiazdarzow dowiaduiąc ſię o dniu śmierci twoiey.

CONSULTER *ſon miroir.* Speculum conſulere *Ovid.* PORADZIC ſię zwierciadła, przeyrzeć ſię w nim.

Conſulter un oracle. Oraculum conſulere. *Ovid.* Radzić ſię wyroku iákiego.

Je m'en vais conſulter mes livres, pour y chercher de bons mots & divertiſſants. Ibo ad libros, & diſcam de dictis melioribus. *Plaut.* Poydę ſię poradzę kſiążek ſzukaiąc w nich co weſołego y ucieſznego do rozmowy.

Aſinius fut d'avis qu'on allaſt conſulter les livres de la Sybille, Cenſuit Aſinius, ut libri Sibyllini adirentur. *Tacit* Azyniuſz był tego zdania áby ſię poradzono kſiąg Sybillinych.

Sans m'avoir conſulté, ou pris mon conſeil. Inconſultu meo. *Plaut.* Nieporadziwſzy ſię mnie, nie wziąwſzy rady moiey.

CONSULTER, (*Déliberer d'une choſe.*) De re aliquâ deliberare. *Cic.* RADZIC ſię náradzać ſię oczym námyślać ſię.

Il ſe conſulte luy meſme Se in conſilium ſevocat. *Plaut.* Siebie ſamego ſię tylko radzi

CONSUMÉ, m. CONSUMÉE, f. part paſſ. (*Vſé.*) Conſumtus. Abſumtus. *Cic.* STRAWIONY, Zepſowany.

CONSUMER, V. act. (*Détruire, diſſiper, parlant des denrées.*) Conſumere. Abſumere. *Cicer.* STRAWIC, roſproſzyć, zmarnowáć mowiąc o żywnośći y inſzych rzeczach.

Le feu conſumma entierement un ouvrage de tant d'années. Tam longi temporis opus incendium conſumſit, *ou* hauſit. *Liv.* Ogień cale ſtrawił pracą álbo robotę tak wielu lat.

CONSUMER ſe dit en bonne & mauvaiſe part, comme *Conſumer, employer, mettre ſes ſoins, ſa peine, ſon temps à quelque choſe.* In re aliquâ, *ou* in aliquid curam, laborem, tempus conſumere, *ou* inſumere. *Cic.* **Conſumer le jour.* Diem eximere. *Conſumer ſon bien en debauches.* Conſumere & effundere bona per luxuriam *Cicer.* STRAWIC [illegible] ſpoſob, iako: Strawic álbo [illegible], ná co. *Stracić dzień. *Stracić fortunę ná roſpuſtach zbytkach.

Se conſumer de chagrin. Conſumi & confici mœrore, *ou* angore. *Cic.* Trawić ſię ſmutkiem, żalem.

On conſuma toute la nuit à vuider le vaiſſeau. Nox tota in exinaniendâ navi conſumitur. *Cic.* Całą noc ſtrawili wynoſząc rzeczy z okrętu.

Qui conſume & détruit tout. Confector omnium. Ten co wſzyſtko pſuie y niſzczy.

CONTAGIEUX, maſc. CONTAGIEUSE, f. adject. (*Qui ſe gagne & ſe communique, parlant de quelque mal.*) Contagioſus, a, um. *Celſ* **Vne fievre contagieuſe, qui ſe gagne.* Febris contagioſa. *Celſ.* ZARAZLIWY, ZARAZLIWA, o złym iákim co ſię y łatwo przydaie. *Gorączka zarazliwa ktorą ſię może zarazic.

ON DIT au figuré, *Son malheur a eſté contagieux à toute ſa famille.* Illius infortunium infeſtum fuit toti familiæ. MOWIĄ, niewłaśnie; Nieſzczęśćiem twoim Zaraził com ſwoy cały, to ieſt pociągnął wdał cały dom z ſobą w iakie nieſzczęścia.

CONTAGION, ſubſt. f. (*Mal qui ſe gagne par communication, comme la peſte, la verolle &c.*) Contagio Contagium. *Cic. Horat. Plin.* ZARAZA złe co ſię łatwo przyrzuca przez uczeſtnictwo, iáko powietrze Oſpa &c.

CONTAGION ſe dit abſolment (*de la peſte.*) Peſtis. *Cic.* ZARAZA, poproſtu ſię mowi o powietrzu.

CONTAGION ſe dit figurement, *des vices qui ſe gagnent par la fréquentation & par le mauvais exemple.*) Contagio. *Cic.* ZARAZA *nie właśnie* ſię mowi o wyſtępkach, ktorych kto nabywa przez uczęſzczanie y obcowanie z kim y zły przykład.

Les débauchez infectent de leur contagion ceux qui les hantent. Qui cum perditis & profligatis vivunt, illorum contagione inficiuntur. Roſpuſtni zarazaią ſwoią zarazą tych ktorzy z niemi ſię wdaią.

CONTAMINATION, ſubſt. f. (*Souilleure qu'on contractoit dans la loy Judaïque.*) Spurcitia. *Plin.* ZMAZA nieczyſtość prawna ktorey w prawie żydowſkim podpadali żydzi rozmaicie.

CONTAMINER, V. act. (*Souiller.*) Contaminare. ZMAZAC ſplugawić.

Ces mots ſont vieux & hors d'uſage) Te ſłowa Francuſkie ſą ſtare y wyſzły ze zwyczaiu.

CONTE, ſubſt. m. (*Hiſtoire, recit plaiſant.*) Fabula Sermo facetus. *Cic.* BAYKA powieść Ucieſzna.

Contes de vieilles. Aniles fabulæ. * *De nourrices.* Nutricularum fabulæ. *Quint.* * *D'enfant.* Pueriles fabulæ. *Stat.* **Contes de table, Propos de table.* Convivales fabulæ. *Tacit.* Bayki Babſkie * Bayki mamek * Bayki dziecinne *Bayki powieści ſtołowe.

FAIRE *des contes à dormir debout,* ou *des contes d'enfant,* (*dont les nourrices bercent les enfans.*) Quidlibet garrire Garrire nugas. *Plaut.* PRAWIC bayki ná ktoreby trzeba ſtoiąc uſnąc. Albo bayki ná ukoyſanie małych dzieci.

CONTE ſignifie auſſi, (*Medisance qu'on fait de quelqu'un, quelque hiſtoire qu'on fait de luy a ſon deſavantage*), Fabulæ, arum, f. pl. * *On fait mille contes de vous.* In fabulis es. *Ter.* BAYKI plotki znaczy złe gadanie o kim, wieści o kim roſſianie z iego krzywdą * Tyſiąc baiek o tobie prawią.

ON DIT abſolument, *Contes que tout cela, Ce ſont des contes* Fabulæ! Nugæ! *Ter.* MOWIĄ poproſtu iednym ſłowem Bayki, wſzyſtko to bayki iedne.

CONTEMPLATEUR, ſubſt. m. *on prononce* contanplateur. (*Celuy qui contemple*) Contemplator. *Cic.* PRZYPATRUIĄCY ſię, bogomyślny.

CONTEMPLATIF, m. CONTEMPLATIVE, f. adject. (*on prononce* contanplatif.) Contemplativus. *Sen.* BOGOMYSLNY rozmyślaiący.

Vn CONTEMPLATIF, (*Méditatif, qui médite & qui contemple.*) Qui in rerum contemplatione defixus eſt. BOGOMYSLNY człowiek.

Vne vie contemplative. Vita contemplativa. Vita quæ in rerum contemplatione verſatur, *ou* tota eſt. Zycie Bogomyślne.

CONTEMPLATION, ſubſt. f. *on prononce* contanplation. (*Méditation, application de l'eſprit à une choſe.*) Contemplatio Meditatio. *Cic.* PRZYPATROWANIE rozważanie przyłożenie myśli do iákiey rzeczy, bogomyślność.

S'addonner à la contemplation des choſes, Se mettre à les conſidérer. In contemplandis perſpiciendiſque rebus ſe totum ponere. Udać ſię na rozważanie rzeczy ná kontemplacyą.

Il eſt toûjours en contemplation. Semper in meditatione verſatur, *Cic.* Zawſze ieſt w myślach w rozważaniu rzeczy.

CONTEMPLATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui contemple.*) Contemplatrix, icis, f. *Celſ.* PRZYPATRUIĄCA ſię rozważaiąca, bogomyślna.

(On dit mieux *Contemplative* en François.) Lepiey w Francuſkim ſię mowi *Contemplative* niż *Contemplatrice.*

CONTEMPLER, V. act. *on prononce* contanpler. (*Attacher ſon eſprit, ſa veuë ſur quelque objet.*) Contemplari. Contemplari. *Cic.* UWAZAC Przypatrować ſię z uwagą bogomyślnością ſię bawić wlepić oczy álbo myśl wrzecz iaką.

ON DIT auſſi au figuré, *Contempler une choſe de tout ſon eſprit, de toute l'attetion de l'eſprit.* Contemplari aliquid animo, *ou* omni acie ingenii. *Cic.* MOWIĄ TEZ niewłaśnie zewſzyſtkich ſił myśl nad czym zawieśić.

CONTEMPORAIN, (*on prononce* contanporain.) maſc. CONTEMPORAINE, f. (*Qui eſt de meſme temps.*) Coævus *Qui eſt ejuſdem ætatis & temporis, *Cic.* ROWIENNIK tegoż Wieku żyiący, choć lat nierownych. *CON-*

CONTEMPTEUR, ſubſt. maſc. *on prononce* contamteur. (*Qui mépriſe.*) Contemtor. *Liv.* GARDZICIEL.

Il ne ſe dit gueres qu'en cette phraſe.) W francuſkim ſię to ſłowo prawie niemowi chyba w ten náſtępuiący ſpoſob.

Les libertins ſont contemteurs des loix divines. Legum divinarum contemtores ſunt impii homines. Roſpuſtnicy ſą wzgardzicielami praw Boſkich.

CONTEMPTIBLE, *on prononce* contamtible, adj. m. & f. (*Qui eſt mépriſable.*) Contemnendus, a, um. *Cic.* PODŁY wzgardy godny.

(Ces mots François ſont vieux & hors d'uſage.) Te ſłowa francuſkie ſą ſtare y wyſzły że zwyczaiu.

CONTENANCE, ſubſt. f. (*C'eſt proprement, la Capacité d'un vaiſſeau, ce qu'il peut contenir.*) Capacitas, atis, f. *Plin.* Obiętność, przeſtwor Obſzerność co w ſobie naczynie iákie trzymáć może.

CONTENANCE, (*Poſture, ſituation dans laquelle on met ſon corps*) Habitus. Status, ûs, m. *Cic.* POSTAWA poſtać poſtawa ſkład ułożenie w iakiey kto rzecz iáka poſtawi.

Il a une belle contenance. Oculis totoque vultu compoſitus recte ac belle eſt. Piękne má ułożenie wſobie piękny ſkład.

Qui n'a point de contenance, ou *Qui a mauvaiſe contenance.* Vultu motuque corporis vaſtus & agreſtis. *Cic.* Ten ktory niema żadnego ſkładu ani ukłádności w ſobie.

Il a la contenance d'un homme aſſuré. Speciem hominis confidentis præbet, *ou* præſefert. *Liv.* * *Il a une contenance modeſte.* Eſt vultu modeſto. *Terent.* * *Il a une contenance triſte & chagrine.* Vultuoſus eſt & tetricus. Ma poſtać Człowieka beſpiecznego. * Poſtaci ſkromney. * Poſtaci ſmutney.

Il perdit toute contenance, la parole & l'eſprit. Color illi immutatus, vultus, oratio, mens denique excidit. *Cicer.* Wſzyſtek ſię zmięſzał, poſtać mu ſię zmieniła, mowę y rozum ſtracił

Cette parole luy fit perdre d'abord toute contenance. Adeò vox iſta illum perturbavit, ut nec vultus, nec color ei conſtaret. *Liv.* To ſłowo go cale zmięſzało,

Ce lache s'arreſta tout d'un coup perdant toute contenance, ſans pouvoir dire aucun mot. Vecors repentè ſine ſuo vultu, ſine colore, ſine voce conſtitit. *Cic.* Ten zdrayca ſtanął iák wryty wſzyſtek ſię zmięſzawſzy y ſłowa nie mogąc przemowić.

Il eſt fort empeſché, ou *embarraſſé de ſa contenance,* ou *Il a une contenance embarraſſée.* Eſt vultu agreſti & in compoſito. Niezgrabny gruby nie grzeczny.

Epier la contenance, ou *la mine des ennemis.* Hoſtium motus ſervare. *Caſ.* Szpiegować każde poruſzenie nieprzyiaciela pilno každy iego ieſt uważać.

CONTENDANT, m. CONTENDANTE, f (*on prononce* contandant.) *Celuy,* ou *celle qui aſpire à une choſe, & qui la diſpute contre un autre.*) Competitor Rivalis, is, m. ZABIEGAIĄCY Uśiłniący Uśiłuiąca doczego wraz z drugim

CONTENIR, V. act. (*Renfermer en ſoy une certaine quantité,* ou *eſtenduë.*) Continere Capere, Complecti, *Cic.* * *Les annales contiennent l'hiſtoire des temps.* Amplectuntur annales temporum memoriam **Ce livre contient tant de chapitres.* Hic liber tot capita complectitur. TRZYMAC mieć w ſobie tyle álbo tyle. *Kroniki maią w ſobie Dzieie czaſow wſzyſtkich. *Ta Księga ma w ſobie tyle rozdziałow.

CONTENIR ſe dit figurement, *Regler, modérer, arreſter ſes mouvemens, ſes paſſions.* Continere. Retinere. Coërcere Cohibere, Compeſcere, Frenare. *Cic.* UTRZYMAC mowi ſię niewłaśnie to ieſt rządzić. miarkować wſtrzymać popędliwośći ſwoie y paſſye hamować, poſkromić.

Contenir les citoyens dans leur devoir, les retenir. Cives in officio continere, *ou* retinere. *Cic.* Utrzymać obywatelow w ich powinnośći.

Contenir les eſprits par la crainte & par la rigueur des ſupplices, les retenir. Tenere animos metu & acerbitate pœnarum *Cic.* Trzymać ludzie przez boiaźń y ſurowość Karania poſkromić ich.

SE CONTENIR, (*S'empeſcher, s'abſtenir d'un choſe, comme de dire des injures à quelqu'un.*) Dicta in aliquem continere, *Cic.* Abſtinere à maledictis in aliquam. UTRZYMAC ſię wſtrzymać ſię od czego iáko od złerzeczenia albo zelżenia kogo ſłowami.

Se contenir abſolument, Se contenir dans ſes plaiſirs ſales & honteux. A rebus venereis ſe abſtinere. Se continere in ilbidinibus. *Cic.* Wſtrzymac ſię *ſamo przezſię* iáko Wſtrzymać ſię od uciech ſwoich lubieżnych y ſproſnych.

Vn eſprit convaincu de ſon innocence a de la peine de ſe contenir, ou *de retenir ſon reſſentiment, lors qu'il ſe voit perſecuté par l'inſolence des méchants.* Difficulter continetur ſpiritus integritatis conſcius, cùm à noxiorum inſolentiis premitur. *Phæd.* Umyſł o ſwoiey niewinności beſpieczny, z trudnością ſię utrzymać może w żalu ſwoim, y urazie, ile widząc że na niego zuchwałość złych náſtępuie.

Il ne peut contenir ſa jóye, ſa douleur. Non poteſt gaudium, dolorem continere, *ou* premere. *Cic.* Nie może utrzymać, utaić radości ſwoiey, żalu ſwego.

CONTENT, (*on prononce* contant.) maſc CONTENTE, f. adject. (*Satisfait, qui ne deſire rien.*) Contentus. *Terent. Horat.* KONTENT co ma zádoſyć co przeſtaie ná czym y nic więcey nie pragnie.

Eſtre content de ſa condition. Suâ ſorte eſſe contentum. Contentum ſorte vivere. *Hor.* Być kontent ſtanem ſwoim.

L'homme content de ſa condition préſente ne doit point ſe ſoucier de l'avenir. Lætus in præſens animus oderit curare quod ultra eſt. *Hor.* Człowiek kontent ſtanem ſwoim teraznieyſzym, o to co naſtąpić może dbać niepowinien.

Renvoyer quelqu'un content. Com bonâ gratiâ aliquem dimittere. *Phæd.* Odeſłać odprawić kogo z ukontentowaniem iego.

Eſtre bien content de ſoy. Sibi admodum placere. Być bardzo kontent z ſiebie ſamego.

N'eſtre pas content de ſoy. Sibi diſplicere. *Cicer.* Niebyć kontent z ſiebie ſamego.

Jamais je ne ſus moins content de moy meſme, qu'hier. Ego nunquam minùs mihi placui, quàm heſterno die. *Cicer.* Nigdym nie był ták z ſiebie nie kontent, nigdym ſię ták ná ſiebie nie gniewał iáko wczoray.

Pour ce point la je ſuis fort content de moy. In eo valdè me amo. *Cic.* Co do tego punktu, bardzom kontent ieſt z ſiebie.

Je me tiens, ou *je m'eſtime bien content ſi.* Benè mecum agitur, ſi. &c. Będę ſię miał zá ſzczęśliwego ieżeli.

ON DIT abſolument, *J'en ſuis content* pour *Je le veux, Je le permets, J'y conſens.* Fiat. *Ter.* Age fiat. *Ter.* Eſto. Per me licet. Volo. *Cic.* MOWIĄ iednym ſłowem, kontent ieſtem, przeſtaię na tym, przyſtaię, zgoda ná to.

CONTENTEMENT, ſubſt m. *on prononce* contantemant. (*Satisfaction, joye qu'on reſſent d'une choſe.*) Delectatio. Oblectatio. Oblectamentum. Voluptas. f. *Cic.* UKONTENTOWANIE radość weſele ktore kto ma z czego.

ON DIT proverbialement, *Contentement paſſe richeſſes,* pour dire qu'*Vne vie tranquille vaut mieux que le tumulte & les grands biens.* Quis ſuis rebus contentus eſt, huic maximæ & certiſſimæ ſunt divitiæ. MOWIĄ przyſłowiem, ukontentowanie lepſze ieſt niż bogactwa; to ieſt że lepiey ieſt mieć ſwoy pokoy, niżeli doſtatki z kłotniami.

CONTENTEMENT ſignifie auſſi, (*Le payement qu'on donne à un ouvrier pour ſon travail.*) comme *Il a eu deux cent écus pour ſon travail, mais il trouve que ce n'eſt pas contentement,* ou *ce n'eſt pas le bien payer.* Pro opere ducentos nummos abſtulit, nec id ſatis præmii habet. UKONTENTOWANIE, kontentacya znaczy też nágrodę, *álbo* zapłatę robotnikowi daną zá robotę. *Na przykład* Wziął dwieście talerow zá robotę ſwoią, ále ma to ieſzcze za małą Kontentacyą.

CONTENTER, (*on prononce* contanter.) V. act. (*Satisfaire quelqu'un, le rendre content.*) Alicui ſatisfacere. *Cic.* UKONTENTOWAC kogo uczynić mu zadoſyć.

CONTENTER *quelqu'un, Satisfaire ſon eſprit.* Explere alicujus animum, *ou* animum alicujus. *Cic. Terent.* UKONTENTOWAC kogo, uſpokoić go ná umyśle.

CONTENTER *ſes creanciers,* (*Les payer.*) Satisfacere creditoribus. *Ter.* UKONTENTOWAC, uſpokoić dłużnikow ſwoich.

Contentez viſte cet homme, payez-le. Hunc abſolve hominem. *Ter.* Ukontentuy prędko tego człowieka, uſpokoy go.

SE CONTENTER, *ſe ſatisfaire.* Sibi ſatisfacere. UKONTENTOWAC ſię zádoſyć ſobie uczynić.

Il eſt difficile à contenter, on ne ſçaroit le contenter. Ei ſatisfieri non poteſt. *Cic.* Nie można go ukontentować.

En cela je contente tout le monde, & je ne puis me contenter moy meſme. Eâ in re cæteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatisfacio. *Cic.* W tym wſzyſtkich kontentuię, ále ſiebie ſamego ukontentować nie mogę.

La nature ſe contente de peu de choſe. Parvo cultu natura contenta eſt. Przyrodzenie kontentuie ſię małą rzeczą.

Je luy ay permis de ſe contenter quand il eſtoit temps. Dum tempus ad eam rem tulit, ſivi ut animum ſuum expleret. *Ter.* Pozwoliłem mu żeby ſię ucieſzył ukontentował kiedy czas był potemu.

Se contenter de ſon eſtat, de ſa fortune preſente. Sorte ſuâ contentum vivere. *Hor.* Kontentować ſię ſtanem ſwoim ſzczęściem ſwoim.

Se contenter du jugement des ſçavans, & du ſien propre. Sibi canere & muſis. *Cic.* Kontentować ſię tym co ſądzą rozumni, y co ſam kto ſądzi.

Ses valets ne le contentent point. Ei ſe non probant pueri. *Plaut.* Non ſunt ſervi ſatis ex ſententiâ. Nie kontent z ſług ſwoich, z ludzi ſwoich.

Difficile à contenter. Moroſus, a, um. *Cic.* Trudny do ukontentowania, trudno mu dogodzić.

CONTENTER, (*Suffire.*) Satis habere, (beo, bes, bui, bitum.) act. MIEC zadoſyć przeſtac ná czym.

Il ne s'eſt pas contenté de luy dire des injures, mais il l'a encore mal-traitté de coups. Non ſatis habuit hunc probris oneraſſe; quin & pugnis. *Plaut.* Nie doſyć miał na tym ſłowami go zelżyć, ále go ieſzcze y zbił razami.

Il ne ſe contenta pas d'avoir fait cela. Parum habuit hoc feciſſe. *Saluſt.* *Ce fut peu pour luy.* Nie doſyć miał ná tym, Mało to było dla niego.

CONTENTIEUX, maſc. (*on prononce* contancieux.) CONTENTIEUSE, f. (*Litigieux, dont on ſe débat.*) Contentioſus. Litigioſus. Controverſus. *Cicer.* SWARLIWY, Zwadliwy, Zwadliwa, kłotliwy nie zgodliwy.

CONTENTIEUSEMENT, adv. (*Avec grande contention.*) Acerrimè. adv. *Cic.* SWARLIWIE, z wielkiemi zwadami.

CONTENTION, ſubſt. f. *on prononce* contancion. (*Effort qu'on fait, ſoit de la voix, ſoit de l'eſprit.*) Contentio f. Niſus. *Hor.* USILNOSC uſiłowanie ſilenie ſię czyli to głoſem, czyli myśląc.

Vn diſcours qui demande bien, ou *beaucoup de contention.* Oratio magnæ in dicendo contentionis. *Cic.* Mowa ktora potrzebuie wielkiey uſilności.

CONTENTION *de la voix.* Contentio vocis. *(*Le contraire eſt* Remiſſio vocis. *Cicer.* *Abaiſſement de la voix.*. SILENIE nátężanie podnieſienie głoſu. **przeciwna ieſt* Spuſzczenie głoſu zniżenie.

Parler avec grande contention. Summâ contentione dicere *Cic.* Mowić potężnym głoſem.

CONTENTION, (*Débat diſpute.*) Contentio. Concertatio. Altercatio. *Cic.* ZWADA ſprzeczka [illegible].

CONTENU, m. CONTENUë, f. part. paſſ. *du verbe* CONTENIR. Complexus. ZAWARTY, zámknięty zámknięta.

CONTENU, ſubſt. m. (*Ce qui eſt contenu.*) Summa. *Cic.* **Le contenu d'une lettre.* Summa litterarum. *Cicer.* TO co ſię w czym zámyka álbo záwiera. *To co ſię zámyka w liście, co liſt w ſobie ma.

CONTER, V. act. (*Raconter, dire.*) Narrare. Recitare. *Cicer.* POWIADAC prawić.

Contez luy l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Iſti narrato rem omnem ordine ut factum ſit. *Ter.* Powiedz mu rzecz iák ſię ſtała.

CONTER ſignifie auſſi ſimplement, *Faire un conte*, ou *quelque hiſtoire divertiſſante ſoit vraye*, ou *fauſſe.* Narrare. *Cicer.* POWIADAC znáczy też prawić co ucieſznego dla rozrywki prawdali-czy nie prawda.

ON DIT proverbialement, *Conter des fagots.* Narrare fabellas. *Hor.* pour dire *Conter des choſes incroyables.* Incredibilia narrare. PRAWIC o żelaznym wilku, prawić rzeczy niepodobne.

Il en conte de belles, Il conte des fornettes. Nugas garrit. *Ter.* Prawi co mu námyśl przypadnie, co ślina do gęby przynieſie.

ON DIT auſſi, *En conter à une femme;* (*la cajoler, luy conter fleurettes.*) Dicere blanditias mulieri. *Ovid.* MOWIĄ ieſzcze prawić kobiecie iákiey zálecać ſię icy w ten ſpoſob.

UN CONTEUR *de fleurettes.* Blandidicus, ci, maſc. *Plaut.* ZALETNIK.

UN CONTEUR *de fornettes.* Fabulator, oris. m. BAJACZ.

CONTESTABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut conteſter.*) Quod in contentionem venit. SPORNY o coſię ieſzcze ſprzeczać może co nie ieſt pewny zewſzyſtkim ná co można odpowiedziec.

CONTESTATION, ſubſt. f. (*Diſpute, querelle.*) Contentio. Concertatio. Altercatio. *Cic.* SPORKA, ſprzeczka, zwada.

La plus grande partie du jour ſe paſſa en des conteſtations. Dies magnâ ex parte conſumtus eſt altercationibus. *Cic.* Większa część dnia zeſzła ná ſprzeczkach.

Ils ſont en perpetuelle conteſtation, Ils ont toûjours conteſtation entre eux, comme des femmes. Altercantur ſemper inter ſe, mulierum ritu. *Liv.* W uſtawiczney ſprzeczce ſą z ſobą kłocą ſię uſtawicznie z ſobą y ſwarzą iák baby.

Je n'ay jamais eu la moindre conteſtation avec luy. Nunquam accidit ut cum eo verbo uno concertârim. *Cic.* Żádney ſprzeczki náymnieyſzey z nim nigdy niemiałem.

Nous ne croyons pas qu'il ait aucune conteſtation à l'occaſion de la ſucceſſion. Nullam omninò arbitramur de eâ hereditate controverſiam habiturum. *Cicer.* Nierozumiemy żeby iáka ſprzeczka miała być o tę ſukceſſyę.

IL EST *le premier des Orateurs ſans conteſtation.* Eloquentium omnium eſt facilè princeps. *Cic.* Naypierwſzy ieſt między Mowcami bez wątpienia.

CONTESTÉ, m. CONTESTÉE, f. part. paſſ. Controverſus, a, um. *Cic.* WĄTPLIWY, WĄTPLIWA.

Vne choſe conteſtée & ſur laquelle les ſçavants ſont partagez. Res controverſa & plena diſſenſionis inter doctos. *Cic.* Rzecz wątpliwa o ktorą między uczonemi ieſt ſprzeczka ná ktorą ſię nie zgadzaią wſzyſcy ále zdania ſą podzielone iedni ták, drudzy ináczey [illegible].

CONTESTER, V. act. (*Soûtenir contre, diſputer.*) Cum aliquo contendere. *Cic.* SPRZECZAC ſię ſprzeciwiać ſię ſtawiac ſię ná przeciw czemu.

Conteſter tout, ne laiſſer rien paſſer ſur quoy on ne forme quelque conteſtation. Contendere omnia. *(*On dit encore* Aliquid contendere alicui. *Hor.* Cum aliquo, *ou* contra aliquem. *Cicer.* *Diſputer, ſoûtenir une choſe contre quelqu'un, la luy conteſter.*) Wſzyſtkiemu ſię ſprzeciwiać ná nic nie przyſtać bez ſprzeczki y przeciwności. *Mowią ieſzcze bronić komu czego, niedozwalać ná co oprzeć ſię w czym y ſprzeczać.

Conteſter quelque choſe à quelqu'un, ou *de quelque choſe avec quelqu'un* De re, *ou* ſuper re contendere cum aliquo. *Cic.* Nie pozwalać komu ná co, o rzecz iáko ſię z nim kłocić.

CELUY *qui conteſte.* Diſceptator. *Cic.* **Celle qui conteſte.* Diſceptatrix. *Cicer.* TEN co ſię przegadywa álbo o co z kim ſpiera. *Ta co ſię przegadywa álbo o co z kim ſpiera.

Qui conteſte facilement, Qui aime à conteſter. Litigioſus, a, um. Co ſię rad ſprzecza.

CONTEXTURE, ſubſt. f. (*Tiſſu, ou l'arrangement des parties.*) Contextus *Cic.* Textura. *Lucr.* TŁO, tkanie, ſpoienie, kſztałt, ułożenie porządne części iákich.

CONTIGU, m. CONTIGUë, f. adject. terme relatif. (*qui ſe dit des choſes qui ſont ſi proches, qu'elles ſe touchent.*) Alicui rei contiguus. *Cic.* STYKAIĄCY ſię, przyległy.

Ceux du Vivarez ſont contigus des Auvergnats. Helvii Arvernorum fines contingunt. *Cæſ.* Helwiow Kray ſtyka ſię z Arwernami.

CONTIGUITÉ, ſubſt. f. (*Voiſinage de deux choſes qui ſe joignent:*) Continuitas, atis, f. *Plin.* STYKANIE, ſię przyległość dwoch rzeczy blisko ſiebie będących.

CONTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* continance. (*Vertu par laquelle on s'abſtient des plaiſirs illicites.*) Continentia, æ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC Powściągliwość Cnota przez ktorą Kto wſtrzymuie ſię od roſkoſzy zakazanych.

Avec continence. Continenter. *Cic.* Powściągliwie ſkromnie

CONTINENT, *on prononce* continant.) m. CONTINENT, ſem. adject. (*Qui a la vertu de continence.*) Continens, entis, omn. gen. *Ter.* POWSCIĄGLIWY wſtrzęmięźliwy wſtrzemięźliwa powściągliwa.

CONTINENT, ſubſt. m. (*Terre ferme.*) Continens, entis, f. *Plin.* GRUNT, ląd ziemia.

CONTINGENCE, ſubſt. f. *on prononce* continjance. (*Evenement fortuit.*) Eventus fortuitus. TRAFUNEK przypadkowy Przypadek.

CONTINGENCE, comme *l'Angle de contingence.* Contactus, ûs, maſc. DOTKNIENIE dotykanie.

CONTINGENT, (*on prononce* continjant) maſc. CONTINGENT, f. (*Fortuit.*) Contingens. *Cic.* PRZYPADKOWY przydadkowa trafunkowy ſzczęściem.

CONTINU, m. CONTINUë, f. adject. (*Qui eſt de ſuite, qui n'eſt point interrompu.*) Continuus Continens. *Cic.* USTAWICZNY bezprzeſtanny nieprzeſtanny.

Trois jours continus. Continuo triduo. alb. *Plaut.* Trzy dni uſtawiczne.

Diſcours continu. Continens oratio. *Cic.* **Vn ſomeil continu, qui n'eſt point interrompu.* Somnus continuus. *Celſ.* **Vn travail continu.* Continuus labor. *Ovid.* Mowa uſtawiczna. *Sen uſtawiczny nieprzerwany. *Praca uſtawiczna.

EN TERME de Medecine on appelle, *Fièvre continue, (celle qui agite toûjours un malade, & qui ne luy donne point de relaſche.)* Febris continua. *Cel.* PO LEKARSKU mowią: Gorączka uſtawiczna, co bezprzeſtannie trapi chorego y ſpoczynku mu nieda.

CONTINU, ſubſt. m. (*Corps eſtendu dont les parties ne ſont point diviſées.*) Continuum, ui, n. **Le continu eſt diviſible en pluſieurs parties ſelon les Philoſophes.* Continuum in plures ſecatur partes, ſecundum Philoſophos. CIĄGŁOSC rzeczy iakiey wciąż idącey ktorey części od ſiebie ſię niedzielą ále iedna z drugiey płynie álbo ſię ciągnie. * Ciągła rzecz dzieli ſię może ná rożne części według Filozofow.

Les Philoſophes diviſent la [illegible] continuë & diſcrete. Quantita dividitur à Philoſophis, inter continuam & diſcretam. Filozofowie wielość lub wielkośc dzielą ná ciągłą y rozdzielną.

CONTINUATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on continuë une meſme façon de faire.*) Continuatio, onis, f. *Cic.* **Vne longue continuation, une longue ſuite de paroles.* Longa verborum continuatio. *Cic.* PROWADZENIE daley czego nieprzeſtaiąc dokończenie. * Wielka ſłow wielu za ſobą idących [illegible].

CONTINUATION, ou *Prolongation d'une charge.* Mu[illegible] [illegible] f. *Cic.* POTWIERDZENIE [illegible] urzędzie.

ON DIT par compliment, *Je vous demande la continuation de voſtre amitie*, ou *que vous continuiez de m'aimer.* Pe[illegible] mare pergas, *ou* perſeveres *Cicer.* MOWIĄ [illegible]

CONTINUE, [illegible] f. qui n'eſt d'uſage que dans ces expreſſions, *La continue l'emporte* [illegible] continens omnia vin[illegible] *Cæſ.* USTAWICZNA co ſię nie mowi chyba [illegible] Uſtawiczna praca náoſtatek dokaże.

A LA CONTINUE, *A la fin, Apres bien du temps.* Poſt [illegible] NA OSTATEK przez uſtawiczną, ko[illegible], ko[illegible].

CONTINUEL, m. CONTINUELLE, f. adject. (*Qui a une durée ſans interruption.*) Continuus Perpetuus. A[illegible], a, um. USTAWICZNY co trwa bez przeſtanku.

Vne pluye continuelle. Imber aſſiduus. *Liv.* Deſzcz uſtawiczny.

Il avoit des guerres continuelles. Aſſidua bella gerebat. *Cic.* **Vn ſoin continuel.* Aſſidua & perpetua cura. *Liv.* Miał woyny uſtawiczne. *Staranie uſtawiczne.

CONTINUELLEMENT, adv. (*Sans ceſſe, ſans diſcontinuer.*) Continenter. Aſſiduè. Sine intermiſſione. *Cicer.* USTAWICZNIE bez przeſtanku, nieuſtaie.

Les Belges ont continuellement la guerre avec les Allemands, ou *leur ſont continuellement la guerre.* Belgæ cum Germanis continenter bellum gerunt. *Cæſ.* Belgowie uſtawiczną maią woynę z Niemcami, *álbo* uſtawicznie z niemi woiuia.

Il joue continuellement. Operam aſſiduam dat ludis. *Lucr.* Uſtawicznie gra grą ſię bawi.

Il a eſté continuellement avec moy, ou *toûjours avec moy.* Aſſiduus mecum fuit. *Cic.* Uſtawicznie záwſze był zemną.

Travailler continuellement, ou *jour & nuit à quelque ouvrage.* Diem & noctem opus [illegible] continuare. *Cæſ.* Robić uſtawicznie dzień y noc około czego.

CONTINUER, V. act. (*Eſtendre une choſe davantage.*) Continuare *Liv.* *Cic.* NIEUSTAWAC, nieprzeſtawać, daley rzecz iaką prowadzić rozſzerzać pociągnąć.

Continuer des maiſons le long des murailles. Continuare domos mœnibus. *Liv.* Daley domoſtwa ſtawiać po wzdłuż murow.

CONTINUER ſe dit auſſi à l'égard du temps, & ſignifie *Proroger*, ou *prolonger le temps d'une charge, d'un employ.* Alicui munus prorogare Continuare alicui magiſtratum. *Cic.* *Liv.* DALEY pociągnąć przedłużyć mowi ſię też co do czaſu, iáko przedłużyć czas iákiego urzędu.

CONTINUER ſignifie auſſi *Pourſuivre, perſiſter de faire une choſe.* Continuare. Pergere. *Cic.* *Plaut.* Znaczy ieſzcze daley toż ſamo kończyć.

Continuer le meſme genre de vie qu'on a embraſſé [illegible] tenere [illegible] quam inſtitueris. *Cicer.* **Continuer ſon entrepriſe.* Incœpta perſequi *Liv.* **Continuer ſon chemin.* Iter continuare Iter pergere *Cicer.* **Continuer d'appliquer ſon eſprit à une choſe.* Inhærere mente & animo in rem aliquam *Cæſ.* **Continuer de boire.* Pocula ducere *Prop.* **Continuer* [illegible] *arrerages*, ou *de payer les arrerages.* Uſuras ducere. *Cic.* **Continuer toûjours à bien faire.* Inſiſte [illegible] veſtigiis [illegible] *Liv.* Daley kończyć álbo prowadzić ten że ſpoſob życia iáki kto obrał. *Kończyć przedſięwziętą Imprezę. *Kończyć dalſzą drogę. *Kończyć umyſłu ſwego dależe do czego przykładanie *Pić daley, *Płacić dalſze zaległe raty. *Kończyć daley chwalebnie czynić.

Si vous continuez de me faſcher. Si moleſtus mihi pergis eſſe. *Ter.* Jeżeli mię daley gniewać będzieſz.

Il a continué la débauche deux jours & deux nuits. Biduo duabuſque noctibus perpotationem continuavit. *Plin. Jun.* Dwa dni y dwie nocy bez przeſtanku piiaństwem ſię bawił.

Ils continuent de couper les vivres à nos ſoldats. Commeatibus noſtros intercludere inſiſtunt, *Cæſ.* Daley ieſzcze woyſku naſzemu żywności tamuią.

Continuez de m'aimer comme vous avez fait juſques icy. Perge me amare ut hactenus feciſti. *Cic.* Nieodmiennie daley mię kochay iakoś dotąd czynił.

CONTINUITÉ, ſubſt. fœm. (*Liaiſon, enchaſnement d'une choſe avec une autre.*) Continuatio, onis, f. *Cic.* Continuitas, atis. f. *Plin.* NIEROZDZIELNOSC złączenie ciągłość iákiey rzeczy iáko łańcuchem ſię ciągnącey.

CONTORSION, ſubſt. fœm. (*L'action par laquelle on tord quelque membre du corps.*) Contorſio. Diſtorſio, onis fœm. *Cic.* Skrzywienie iákiey części ciała, nákrzywienie wykręcanie.

ON DIT au figuré, *Contorſion qu'on donne à un diſcours.* Contorſiones orationis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie nákrzywienie mowy nákłonienie icy rozmaite nakręcenie.

Il eſt plus difficile de ſçavoir donner des contorſions à un diſcours, que de ſçavoir le lever & le coucher des aſtres. Majus eſt has contorſiones orationis, quàm ſignorum ortus obituſque perdiſcere. *Cic.* Trudnieyſza ieſt rzecz te nakłonienia przyzwoite dać mowie iákiey, ánizeli poznać wſchod Płanet y ich zachod.

CONTOUR, ſubſt. m. (*Circuit, tour.*) Circuitus, ûs, m. *Plin.* Ambitus, ûs, maſc. *Cicer.* OKRĄZENIE, Obieg, koło dokoła obwod okrąg.

CONTOURNÉ, m. CONTOURNÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Tourné vers quelque lieu.*) Converſus. Obverſus, a, um. *Hor.* OBROCONY ku ſtronie álbo mieyſcu iákim.

CONTOURNEMENT, ſubſt. m. comme *Le contournement des volutes (en Architecture.)* Volutarum flexura, æ, f. *Vitr.* OBIEG okręgow termin Architektury Gzemſow okrągłość.

LE CONTOURNEMENT *de la veſſie.* Converſio veſicæ. *Plin.* OBWOD Macherzyny.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

LE CONTOURNEMENT, ou *la contorſion de la bouche.* Oris diſtortio NAKRZYWIENIE Uſt.

CONTOURNER, V. act. (*Tourner.*) Convertere. Obvertere, (verto, tis, ti, ſum.) act. acc. *Plin.* OKRĄZYC obrocić obtoczyć dokoła.

SE CONTOURNER *comme un furieux*, (*Faire des contorſions*) Ora & oculos diſtorquere. *Hor.* WYKRZYWIAC ſię iák opętany.

CONTRACT, *on prononce* CONTRAT, ſubſt. m. (*Pacte qui ſe fait entre certaines perſonnes.*) Pactio. Conventio. *Cic.* KONTRAKT, umowa, zgoda, ktora ſtawa między pewnemi oſobami.

CONTRAT *de mariage.* Contractus, ûs, m. *Vlp.* Tabula nuptialis. KONTRAKT Slubny.

CONTRACTER, V. act. (*Faire un contract, une paction, une convention avec quelqu'un.*) Cum aliquo aliquid contrahere. *Cicer.* SKONTRAKTOWAC uczynić kontrakt zgodę umowę z kim.

Contracter amitié alliance avec une perſonne. Amicitiam, fœdus cum aliquo contrahere, *ou* inire. *Cicer.* Skontraktować zabrać przyiaźń przymierze z iáką oſobą.

CONTRACTER, (*Gagner, ſe procurer du bien & du mal.*) *Contracter des dettes.* Æs alienum contrahere. *Cicer.* ZACIĄGNĄC nabyć doſtać ſobie co złego álbo dobrego, Zaciągnąć długow.

Contracter quelque maladie. Morbum concipere contrahere. *Plin.* Nabyć iákiey choroby doſtać icy zachorować.

CONTRACTION, ſubſt f. (*Retreciſſement des nerfs.*) Nervorum contractio, onis, f. *Plin.* SKURCZENIE żył; kurcz.

CONTRACTION, figure de Grammaire, (*Réduction de deux ſyllabes en une.*) Contractio, f. *Quint.* SKROCENIE *według Grammatyki* dwoch ſylab w iedne zebranie.

CONTRACTURE, ſubſt. f. terme d'Architecture, (*qui ſe dit du retreciſſement, ou diminution qui ſe fait dans les colomnes.*) Contractura, (in ſcapis columnarum quâ gracileſcunt.) æ, f. *Vitr.* ZWĘZENIE ścięnczenie termin Architectury o pocnodziſtości ſłupow węźey ku gorze niż udołu.

CONTRADICTION, ſubſt. f. (*Contrarieté de ſentimens & de paroles.*) Diſcrepantia, *ou* repugnantia, æ, f. *Cic.* SPRZECIWNOSC zdania álbo ſłow.

Ne voyez-vous pas qu'il y de la contradiction à ce que vous dites, ou *Ce que vous dites implique contradiction?* Pugnantia te loqui non vides? Czy nie widziſz co za ſprzeciwność ieſt w tym co powiadaſz, przeciwne rzeczy prawiſz.

Un eſprit de contradiction. Rixarum amans. Duch ſprzeciwności.

On n'aime pas les eſprits de contradiction, ou *les eſprits contrariants.* Adverſus homo nemini placet. Nie lubią duchow ſprzeciwności, nie lubią tych co ſię wſzyſtkiemu radzi ſprzeciwiaią.

Il a un eſprit de contradiction. Contendit contra omnes. *Cic.* Ma ducha ſprzeciwności.

Il y a de la contradiction en cecy. Hoc ſecum pugnat. *Cicer.* Sprzeciwność w tym ſię znayduie, *álbo* ieſt w tym ſprzeciwność.

CONTRADICTOIRE, adject m. & f. (*Où il y a de la contradiction, de la contrarieté.*) Secum pugnans. A ſe diſcrepans, antis, omn. gen. SPRZECIWNY ſprzeciwiaiący ſię gdzie ieſt iaka przeciwność.

ARREST CONTRADICTOIRE, (*Arreſt rendu après que parties ont été ouïes.*) Judicium auditis partibus conſtitutum, *genit.* judicii conſtituti, neut. SĄD po wyſłuchaniu ſtron naprzeciwko ſobie mowiących y dowodach ich przeciwnych; z oczywiſtey.

CONTRADICTOIREMENT, adv. Contrariè. adv. Contrario ac pugnante ſenſu. abl.

Ces deux propoſitions ſont contradictoirement oppoſées. Hæ duæ ſententiæ, inter ſe contrariæ ſunt, *ou* inter ſe pugnant. Te dwie propozycye ſprzeciwiaią ſię ſobie ſą przeciwne iedna drugiey.

CONTRAINDRE, V. act. (*Obliger, forcer quelqu'un à une choſe.*) Aliquem cogere adigere compellere. *Cic.* PRZYMUSIC ſiłować kogo do czego przyniewolić.

Contraindre quelqu'un de s'allerpendre. Compellere aliquem ad laqueum. *Plin.* *De ſe faire mourir* In mortem compellere. *Quint.* * *De haïr & d'avoir de l'inimitié.* Onus ſimulatus alicui imponere. *Cicer.* Przymuſić kogo żeby ſię obwieſił, przywieść go do roſpaczy. *Zeby ſię zábił, żeby ſobie śmierć zadał, ná życiu ſobie ſamego ſzkodził. *żeby nienawidział kogo y wſzedł z nim w nieprzyiaźń, w niechęć.

Contraindre de dire la vérité. Extorquere ab aliquo veritatem. **Contraindre de quitter ſon erreur.* Errorem alicui extorquere. *Cic.* Przymuſić do wyznania prawdy. *Przymuſić do odſtąpienia błędu.

Je vous écriray mon ſentiment, puiſque vous m'y contraignez. Coactu tuo ſcribam quæ ſentio. *Cic.* Napiſzę ci zdanie moie, ponieważ mię do tego przymuſzaſz.

Celuy qui fait ſon devoir par la crainte, ſe contraint un peu, lors qu'il croit que s'il fait quelque faute, il ſera découvert. Malo coactus qui ſuum officium facit, dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet. Ten co zboiazni powinność ſwoię czyni przymuſza ſię do niey, obawiaiąc ſię áby gdy co wykroczy nie był wydany.

SE CONTRAINDRE *ſoy meſme, Forcer ſon naturel.* Sibi leges imponere. Sibi imperare. *Cicer.* PRZYMUSZAC ſiebie ſamego, przyrodzenie ſwoie zniewalać.

Comme la ſterilité du ſujet le contraignoit, l'empeſchoit de s'étendre, de donner l'eſſort à ſon eſprit. Cùm anguſtia materiæ curſum ingenii premeret. *Cic.* Ze ſzczupłość materyi ściſkać mu ſię kazała, nie pozwalaiąc mu obſzerniey ſię rozwodzić, y wypuścić myślom ſwoim.

SE CONTRAINDRE, (*ſe geſner pour l'amour de quelqu'un.*) Alicujus cauſâ cogere ſe. PRZYMUSIC ſię gwałt ſobie uczynić dla przyiaźni czyiey.

Je ne parle jamais de moy, que je n'y ſois contraint. Nunquam de me, niſi coactus, dico. *Cic.* Nie mowię nigdy o ſobie chyba że mię przymuſzą *álbo* chyba muſzę chyba przymuſzony

CONTRAINT, m, CONTRAINTE, f. adject. part. Coactus. PRZYMUSZONY, PRZYMUSZONA.

ON DIT figurément, *Il eſt toûjours contraint, & jamais naturel, Il a des manieres contraintes & geſnées.* Non eſt illi libera, ſed aſtricta agendi ratio. MOWIĄ niewłaśnie zawſze ieſt przymuſzony, zmyślony nic nigdy naturalnie nie czyni, nic mowi.

Un ſtile contraint, Un ſtile geſné. Stilus aſtrictior. *Cic.* Styl mowienia ſiłony, przymuſzony.

Il eſt contraint dans ſes ſouliers. Uritur calceis. *Hor.* **Dans ſes habits.* Premitur veſtibus. Ciaſno mu w trzewikach. *Sukniach.

Il eſt contraint dans ſa propre grandeur, dans ſon élevation. Sui ipſi magnitudo oneri eſt. Anguſtatur ſuâ dignitate. Sáma mu wielkość iego y godność przymus czyni, ieſt mu przyniewoleniem.

Voſtre diſcours eſt contraint & trop ſerré. Anguſtior, *ou* aſtrictior eſt tua oratio. *Cic.* Przeymuſzona ieſt názbyt mowa twoia

CONTRAINTE, ſubſt. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un.*) Coactus. Vis. *Cicer.* PRZYMUS przyniewolenie gwałt komu uczyniony.

User de contrainte, de force. Alicui vim adhibere. *Cic.* Zażyć muſu, gwałtu, mocy.

Faire une choſe par contrainte. Adverſante naturâ aliquid facere. *Cic.* Czynić co z muſu, gwałtem.

J'ay fait cela par contrainte. Vi neceſſitate coactus id feci. *Cic.* Uczyniłem to z muſu, z przymuſzenia.

CONTRAINTE *dans le ſtile, dans un diſcours.* Orationis, ſtili anguſtia, æ, f. Anguſtiæ, arum, f. pl. PRZYMUSZANIE ſię ſilenie w ſtylu, w mowie.

Son ſtile eſt libre & ſans contrainte Ejus oratio libera fluit, ne uſquam aſtrictior. *Cic.* Styl iego wolny [illegible]

Il vit ſans contrainte. Vivit ſuopte ingenio, *ou* ſuâpte naturâ. Zyie bez przymuſu według myśli y woli ſwoiey.

CONTRAIRE, adject. m. & f. (*Oppoſé.*) Contrarius. Oppoſitus Adverſus. Alienus, a, um. PRZECIWNY, náprzeciwny

Vous ſemblez mener une vie contraire à la premiere. Vide ris ire contraire vitæ priori. *Juv.* Zdaieſz ſię prowadzić życie przeciwne pierwſzemu.

Il n'y a rien de plus contraire à la ſageſſe, que la colere & la précipitation compagnes inſéparables de la folie. Ni[illegible] contrarium magis ſapientiæ, quàm ira ac præpropera feſtinatio ſtultitiæ atque imprudentiæ comites. *Cicer.* Nie maſz nic przeciwnego rozumowi iáko gniew y popędliwość álbo prędkość ktora ieſt towarzyſzką nie rozdzielną głupſtwa.

Les vices ſont contraires aux vertus. Vitia virtutibus, *ou* virtutum ſunt contraria. *Cic.* Winy ſą przeciwne cnotom.

Ce ſont deux choſes bien contraires, que d'eſtre heureux, & d'eſtre accablé de maux. Illud vehementer repugnat eſſe beatum, & multis oppreſſum doloribus. *Cicer.* Są to dwie rzeczy bardzo przeciwne być ſzczęśliwym y być uciśnionym zewſząd dolegliwościami.

Cela eſt contraire à mon genie. Alienum illud eſt ingenio meo. **A ma dignité.* Alienum à dignitate. *Cic.* **A mes manieres de faire.* Alienum inſtitutis meis. *Cic.* **A mon amour.* Alienum ab amore meo. *Quint.* **A noſtre amitié.* Alienum amicitiâ noſtrâ. *Cic.* To ieſt przeciwna *álbo* przeciwko humorowi memu *Moiey godności. *Memu zwyczaiowi. *Memo kochaniu *Naſzey przyiaźni.

CONTRAIRE, (*Ennemy nuiſible.*) Contrarius Infeſtus. Inimicus. Adverſus. Nocivus. *Cicer.* PRZECIWNIK przeciwny, nieprzyiaciel ſzkodliwy.

Tout m'eſt contraire en cette affaire, J'ay tout contraire Hac in re mihi adverſa ſunt omnia & infenſa. Utor hac in re diis iratis. *Cic. Plaut.* Wſzyſtko mi ſię ſprzeciwia w tey ſprawie, wſzyſtko mi ieſt przeciwne.

Nous avons eu le temps contraire. Tempeſtate adverſâ uſi ſumus *Ter.* Mieliśmy czas, pogodę przeciwną.

Le vent du ſeptentrion eſt contraire à ceux qui viennent d'Athenes par mer. Hic ventus à ſeptentrionibus oriens adverſum tenet Athenis proficiſcentibus. *Cornel Nep.* Wiatr połnocny przeciwny ieſt tym co od Athen morzem płyną.

Rien n'eſt plus contraire & plus nuiſible à la ſanté, que de trop boire. Nihil eſt ſanitati multo vino nocentius. Nie maſz nic przeciwnieyſzego y ſzkodliwſzego zdrowiu, iáko zbytnie [illegible]

Eſtre repouſſé par les vents contraires. Ventis flantibus reiici. *Cic.* Być odtrąconym odepchnionym przeciwnemi wiatrami.

Eſtre contraire, Se montrer contraire à quelqu'un. Alicui adverſari. *Cic.* Być przeciwnym, pokazać ſię przeciwnym komu

AU CONTRAIRE, adv. (*D'une maniere oppoſée.*) Contrà. adv. E contrario. *Cic.* Z PRZECIWNEY ſtrony, przeciwnie, opak.

Tout eſt arrivé au conterraire de ce qu'on nous avoit dit. Omnia contrà ac dicta ſunt, evenerunt. *Cic.* Wſzyſtko ſię przeciwnie ſtało inaczey niż nam powiadano.

CONTRARIANT, m. CONTRARIANTE, f. (*Qui dit, ou fait tout le contraire de ce qu'on deſire.*) Adverſans. Repugnans, antis. Repugnax. *Cicer.* SPRZECIWNY, Opaczny co wſzyſtko opak mowi y czyni inaczey niżeli kto życzy.

Une femme contrariante, d'une humeur contrariante, (*qui ſe plaiſt à contrarier.*) Mulier adverſatrix. *Ter.* *Repugnax eſt. *Cic.* *Elle eſt contrariante.* Sprzeciwna białogłowa. *Sprzeciwna ieſt rada, ſię ſprzeciwia.

CONTRARIER, V. act. (*Aller contre quelqu'un, ou quelque choſe, luy eſtre contraire, s'oppoſer à luy.*) Alicui adverſari *Cic.* SPRZECIWIAC ſię komu álbo iákiey rzeczy być iey przeciwnym.

Je ne veux pas contrarier voſtre ſentiment. Nolo adverſari tuam ſententiam. *Plaut.* Niechcę ſię ſprzeciwiać zdaniu twemu

SE CONTRARIER, (*Se contredire.*) Secum pugnare. *Cic.* SPRZECIWIAC ſię ſobie ſamemu przeczyć nie zgadzać ſię z ſobą.

CONTRARIETE', ſubſt. f. (*Combat, oppoſition des choſes contraires.*) Diſcrepantia. Repugnantia, æ, f. *Cicer.* PRZECIWNOSC rzeczy ſobie przeciwnych ſpor.

Lors qu'il paroiſt de la contrarieté l'honeſte & l'utile. Cùm pugnare videtur cum honeſto, id quod videtur eſſe utile. Kiedy ſię przeciwność pokaze między tym co ieſt przyſtoyne, á tym co pożyteczne.

CONTRASTE, ſubſt. m. Statûs, habitûs, ſitûs, geſtûs, varietas, atis, f. POSTAC, kſztałt, ſtroy, jeſt.

(C'eſt dans la Peinture & l'Architecture la differente poſition des figures, qui donnent de la varieté dans un tableau par les differentes attitudes.) W malowaniu y Architekturze rozmaite położenie álbo poſtawa oſob ktora rożność czyni w obrazie przez rożnych poſtur wyrażenia.

CONTRASTER, V, act. terme de Peinture. (*Varier les attitudes des figures.*) Statum, habitum, ſitum, geſtum variare. ROZMAITE y odmienne wydawać poſtury w malowaniu.

CONTRAVENTION, ſubſt. f. *on prononce* contravantion. (*Violement d'un traité en quelques chefs.*) Legis, *ou* edicti violatio, onis. f. ZGWAŁCENIE, złamanie przymierza kontraktu iákiego w iákim punkcie kontrawencya kontraktowi.

Il eſt en contravention. In culpâ eſt. On kontrawencyę uczynił.

Il ajoûta une peine à cette loy en cas de contravention. Pœnam adiunxit huic legi, contra obtrectatores legis. Náznaczył kárę przeciwnym prawie, ktoby go przeſtąpił.

CONTRE préposition. Contra. Adversùs. Adversùm. *Cic.* PRZECIWKO.

Ariſtote eſt le premier qui a inventé la maniere de diſputer pour & contre ſur quelque ſujet. Ariſtotele principe de ſingulis rebus in utramque partem dicendi exercitatio eſt inſtituta. *Cic.* Aryſtoteles był pierwſzy ktory podał ſpoſob ſporki ná tę y owę ſtronę *álbo* ná obie ſtrony o iákiey rzeczy.

Contre l'attente de chacun. Contra omnium expectationem. *Cic.* Inaczey niż ſię ſpodziewano, mimo wſzyſtkich czekanie

Cela fait contre moy. Contra me eſt res. *Cic.* To ieſt ná mnie przeciwko mnie.

CONTRE ſignifie auſſi *Au préjudice, ſans avoir égard.* Contra. *adv.* Nullâ habitâ ratione. abl. **Vous avez fait cela contre mes regles, au préjudice de mes regles.* Contra [illegible] pam rem geſſiſti. *Plaut.* PRZECIWKO znaczy też nie uważaiąc ná nic, nie maiąc względu. *Uczyniłeś to przeciwko opiſaniu memu.

Vous parlez contre vous meſme. Adversùm te fabulere. *Plaut.* Mowiſz przeciwko ſobie ſamemu.

CONTRE ſe dit auſſi en choſes morales, comme *Il a dit cela contre ſa penſée,* ou *au plus loin de ſa penſée.* Contra mentem ſuam id dixit. PRZECIWKO mowi ſię też co do obyczaiow iáko: powiedział to przeciwko zdaniu ſwemu, álbo więcey powiedział niż myśli.

CONTRE ſignifie encore *le voiſinage*, Contra. Juxta. PRZECIWKO znaczy ieſzcze ſąmſiedztwo.

Il eſt logé tout contre vous. Juxta te proximè eſt. *Plaut.* Zaraz mięſzka przeciwko tobie, to ieſt, wedle w podle ciebie.

CONTRE ſe met auſſi comme un ſubſtantif. *Il ſoûtient le pour & le contre.* Idem ait, idem negat. In utramque partem diſputat. PRZECIWKO ſię też kładzie jak Imię. Iſtotne; trzyma za y przeciwko, ná obie ſtrony

CONTRE entre auſſi dans la compoſition de pluſieurs mots de noſtre langue, dont voicy les principaux. W Francuſkim w chodzi w złożenie rożnych ſłow ta partykuła, z ktorych przednieyſze tu ſię kładą.

CONTRE-BALANCER, V. act. proprement, (*Peſer une choſe contre une autre.*) & il ne ſe dit point dans le ſens naturel, mais bien dans le figuré, *Mettre en balance,* (*comparer une choſe à une autre.*) comme *Je veux qu'un bon ami, comme il eſt juſte, contrebalance mes vices avec mes vertus.* Amicus dulcis, ut eſt æquum, cum meis vitiis bona mea compenſet volo. *Hor.* WAZYC iedno przeciwko drugiemu wziąć iedno przeciwko drugiemu ná wagę co ſię nie mowi chyba co do obyczaiow y *niewłaśnie:* Wziąć ná wagę, zważyć iedno wedle drugiego. náprzykład: Radbym żeby iáki dobry przyiaciel, iáko to ieſt ſłuſzna wziął ná wagę álbo zważył ná ſzali wyſtępki moie przeciwko cnotom moim.

Son bonheur a contre-balancé, ou *égalé ſa vaillance.* Cum virtute fortunam adæquavit. *Cicer.* Szczęście iego ná rowney wadze było z męſtwem iego rownało ſię z ſercem iego.

CONTRE-BANDE, ſubſt. f. comme *Marchandiſe de contrebande,* (*dont le débit eſt défendu par le Prince.*) Vetita, *ou* interdicta merx. TOWAR zakazany pod przepadkiem y karą

ON DIT figurément, *C'eſt un ſentiment de contre-bande, qui n'eſt point receu, & dont on ne doit pas convenir.* Mala & improba ſententia exploſa ab omnibus, æ, fœm. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie ieſt to zdanie nákſztalt Towaru zakazanego, ktorego áni trzymać áni nábywać ſię niegodzi: ná ktore pozwalać nie należy.

CONTRE-BATTERIE, ſubſt. f. (*Batterie que l'on fait en guerre, pour oppoſer à celle des ennemis.*) Tormenta bellica, hoſtium tormentis oppoſita. WAŁY ſypane przeciwko wałom nieprzyiacielſkim dla ſtawiania Armaty y rychtowania.

CONTRE-BATTERIE dans le figuré (*ſe dit quand on oppoſe ruſe à ruſe, credit à credit, intrigues à intrigues.*) *Faire une contre-batterie.* Fallaciam aliam ab hoſtium fallaciis moliri. A[illegible] & gratiam, auctoritati & gratiæ aliorum opponere. act. SZTUKA ná ſztukę, moc ná moc, rada ná radę, zdrada ná zdradę.

CONTRECARRER *quelqu'un*, V. act. (*S'oppoſer à luy, le contredire.*) Alicui adverſari, (*ſor, aris, atus ſum.*) dep. *Cic.* **Contrecarrer les deſſeins de quelqu'un.* Alicujus conſiliis adverſari. *Cicer.* SPRZECIWIAC ſię komu przeſzkadzać mu do czego. *Przeſzkodzić imprezom czyim.

CONTRE-CHANGE, ſubſt. m. (*Change mutuel.*) Mutua permutatio. FRYMARK pomienianie ſię wzaiemne, ſztychowanie ſię.

EN CONTRE CHANGE, (*Reciproquement.*) Viciſſim. adv. *Cic.* WZAIEMNIE, wet zá wet, to za to.

CONTRE-CHARME, ſubſt. maſc. (*Charme qui empeſche l'effet d'un autre charme.*) Scientius carmen. ODCZYNIENIE czarow, czary ná czary.

CONTRECOEUR *de cheminée*, ſubſt. m. (*Plaque de fer, ou de fonte qu'on met au milieu de la cheminée.*) Tabula ad focum appoſita, æ, fem. BLACHA żelazna álbo odlewana do komina.

A CONTRE-CŒUR, adv. (*A regret, avec chagrin.*) Iniquo animo ac repugnance. *Cicer.* PRZECIWKO ſercu niechętnie poniewoli gwałtem z oporem

CONTRECOUP, ſubſt m. (*Coup dont on reſſent la douleur dans la partie oppoſée à celle qui a receu le coup*) Repercuſſus, ûs, m. *Plin.* ODBICIE bolenie ná drugiey ſtronie przeciwko tey gdzie ſię uderzenie ſtało.

CONTRECOUP ſe dit figurément (*d'un malheur qui retombe par reflexion ſur une perſonne.*) comme *Quand un favori eſt diſgracié, toutes ſes creatures s'en ſentent par un contrecoup.* Alicujus potentis exitium ad fautorum illius capita pertinet. NIESZCZĘSCIE ktorego ſię nie iednemu ále wſzyſtkim ktorzy do kogo náleżą doſtaie, iáko; kiedy ktory wierzchnek wypadnie złaſki páńſkiey wſzyſtkie iego kreatury poczuć muſzą ten iego upadek.

Il craignoit que l'évenement d'une guériſon peu heureuſe,

se retombast sur luy par un contrecoup. Metuebat ne in ipsius caput parum prospere c. [illegible] rationis recideret eventus. *Curt.* Obawiał się áby skutek [illegible] nie szcześliwy pomyślny ná niego [illegible] nie obalił z drugiemi.

CONTREDIRE, V. act. (*Contrarier, quelqu'un.*) Alicui adversari refragari. *Cic.* PRZECZYC komu przeciwiać mu się.

CONTREDIRE en termes du barreau, (*Refuser une production de son adversaire.*) Tabulas & auctoritates contradicere *Cic.* MOWIC od przeciwney strony termin prawny, Zbijać dowody strony drugiey.

SE CONTREDIRE, (*Se contrarier.*) Secum pugnare. Pugnantia loqui. dep. SOBIE samemu przeciwić się, nie zgadzać się z tolą raz t[illegible] innego przeciwnie prawie.

Ces choses se contredisent. Haec inter se pugnant, *ou* repugnant. *Cic.* *Mon sentiment se contredit.* Se[illegible] mea secum pugnat. *Hor.* Te rzeczy z sobą się nie zgadzają. Jedno się do drugiego nie stosuje, jedno drugie [illegible]. *Zdanie moie własne się nie zgadza [illegible] sobie.

La nature s'est plû à de semblables [illegible]. Reclamitat istius modi suspicionibus [illegible] *Cic.* S[illegible] sprzeciwia się takim rozumieniom, takiemu mniemaniu [illegible] się przeciwi.

CONTREDISANT, m. CONTREDISANTE, f. part. act. & ad ect. (*Qui se plaît à contredire.*) C[illegible] *Cic.* *C'est un esprit contredisant.* Rep[illegible] BAD[illegible] się [illegible] przeczy.

CONTREDIT, m. CONTREDITE, f. part. pass. & adject. Contradictus, a, um. SPRZECIWIANIE, [illegible] się przeciwiono.

CONTREDIT, subst. m. (*Allegation contraire.*) Controversia, æ, f. *Cic.* INSZYCH dowodow naprzeciwko iakiey rzeczy pokazanie.

Il est sans contredit le plus sçavant homme de son siecle. Sine controversiâ est in literis facile princeps. *Au gré de tout le monde.* Libentissimis omnibus *Cic.* Jest bez przeciwności bez wątpienia, náyuczeńszy człowiek wieku swego. *W[illegible] zdania iednostaynego wszystkich za wolą zgodą wszystkich iednostayną.

CONTREDITS, (*Repliques aux moyens & aux raisons d'une partie adverse.*) Contradicta. *Quint.* ODPOWIEDZI repliki ná dowody y racye strony przeciwney.

Donner des contredits contre la deposition des témoins. Testibus scripto obtrectare [illegible] & argumenta dissolvere. act. *Cic.* Replikę dawać przeciwko temu co świadkowie zeznali.

CONTRÉE, subst. f. (*Païs.*) Regio. Tractus. *Cicer.* KRAY strona kraina.

CONTREFAIRE, V. act. (*Imiter, tascher à rendre semblable.*) Fingere. Effingere, (fingo, fingis, finxi, fictum.) Exprimere, (primo, promis, pressi, pressum.) Reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) act. acc. Imitari, (Imitor, aris, atus sum.) dep. acc. Efficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. *Cic. Cæs.* NASLADOWAC czego chcieć udać co ná podobieństwo dr[illegible] podrzeźniać, przeciąć.

Ils contrefont si bien nos ouvrages, qu'on diroit que les leurs sont les originaux & les nostres les copies. Ipsi ea nostra à nobis fieri vident, ita efficiunt, ut nostri illorum opera [illegible] deantur. *Cæs.* Ták dobrze naśladuią [illegible] robotę, że ich [illegible] á nasze [illegible]

Contrefaire la démarche d'une personne. Incessum [illegible] exprimere. *Ovid.* Podrzeźniać kon[illegible] w chodzeniu, udawać go w chodzeniu.

Il le contrefait parfaitement bien. Omnes illius vultus exprimit. *Cic.* Bardzo go dobrze udaie.

CONTREFAIRE, (*Déguiser, faire semblant, feindre.*) Fingere. Simulare. *Cic.* UDAWAC, pokazywać niby, zmyślać.

Il contrefait le fou. Assimulat se insanire. *Plaut.* Udaie szalonego, udaie się zá szalonego, zmyśla się nim.

Il contrefait le malade. Morbum simulat.) Zmyśla chorobę udaie się za chorego zmyśla się czyni się chorym.

SE CONTREFAIRE, (*Se déguiser, se masquer.*) Aliam pe[illegible] m ferre. *Cic.* UDAC się za co inszego nie iak w samey rzeczy.

Il se contrefait, (il fait l'homme de bien.) Personam viri boni suscipit, *ou* induit *Cicer.* *Il contrefait le joyeux, quand il est triste.* Jocum fingit tristi mente. *Tibul.* Zmyśla się udaie się za co poczciwego. *Pokazuie że kontent choć mu niemiło.

Il se contrefait, (Il fait le sévere.) Severos vultus induit. *Mart.* Pokazuie się niby zły m.

CONTREFAIRE, (*Falsifier, altérer des signatures, des actes.*) Assimulare, *ou* adulterare Imitando adulterare. act. acc. *Tacit. Cic.* FAŁSZOWAC zmyślać rękę, álbo akta, álbo podpisy.

Contrefaire la signature de quelqu'un. Chirographum, *ou* manum alicujus imitari. *Cic.* Zmyślić ręką czyią.

CONTREFAIT, masc. CONTREFAITE, f. adiect. (*Imité.*) Imitatione expressus. ZMYSLONY, udany, [illegible] podobieństwo drugiego wystawiony.

CONTREFAIT, (*Feint.*) Fictus, Ementitus Simulatus. *Cic.* ZMYSLONY, udany.

CONTREFAIT, (*Difforme, mal-fait, de corps & d'esprit.*) Distortus. Dist[illegible] is & hoc deforme. NIE Grzeczny, nie piękny [illegible] co do osoby, y rozumu niegrzeczny.

CONTRE-FICHES, subst. f. pl. Capreoli, orum, m. pl. *Vitr.* BUNTY w budowaniu, krokwienie, wiązanie.

(Ce sont deux pieces de bois, qui en arboutent ou lient d'autres, comme il y en a d'ordinaire dans la charpente des couvertures.) Są to krokwy ktore z inszemi się wiążą iákie zwyczaynie ciesielską robotą wystawuią pod dachy.

CONTRE-FORT, subst. m. (*Arc-boutant, appuy des murs, ou des terrasses, qui sont sujettes à la poussée.*) Anteris, idis, f. *Vitr.* *Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu, álbo podpora u ściany dana dla sporu y mocy.

CONTRE-JOUR, subst. masc. (*Jour, ou lumiere opposée à quelque chose, qui la fait paroistre désavantageusement.*) Adversum lumen, *genit.* adversi luminis, n. SWIATŁO przeciwne iákiey rzeczy dla ktorego zle się rzecz wydaie.

CONTRE MAISTRE, subst. m. dans la Marine, (*Celuy qui a soin de visiter un vaisseau & de le faire agréer, & d'examiner s'il est garny des apparaux nécessaires pour le voyage.*) Proreta, æ, m. *Plaut.* STARSZY nad okrętami co do żeglarki, ktory ma urząd opatrywania okrętow, y przyimowania ich, uważaiąc ieżeli maią wszystkie porządki potrzebne do drogi ná morzu.

CONTRE-MANDEMENT, subst. m. (*Mandement contraire à celuy qu'on avoit envoyé, revocation d'un ordre.*) Mandatum a[illegible] mandato. ODWOŁANIE rozkazu iakiego danego, Ordynans przeciwny pierwszemu. *Kontraorder.*

CONTRE-MANDER, V. act. (*Envoyer à celuy qu'on avoit mandé un ordre contraire, un contre-mandement.*) Aliud ac jussum fuerat [illegible] dare. POSŁAC inszą dyspozycyą komu przeciwną tey [illegible] mu pierwey dano.

On luy avoit donné ordre de revenir, mais on l'a contremandé, ou on luy a mandé de demeurer. Jussus fuerat [illegible] verti, sed jussus est [illegible] subsistere. Posłano mu [illegible] [illegible] znowu ordynans dano aby został ná miejscu.

CONTRE MARCHE, subst. f. (*quand on fait [illegible] une route contraire [illegible] qu'on avoit [illegible]*) [illegible] się wroce[illegible] się kto zapę[illegible]

Il fit faire une contre-marche à ses soldats. Suos regredi iussit. K[illegible] woysku álbo żołnierzom z drogi znowu wrocić ná miejsce.

CONTRE-MARQUE, subst. f. (*Marque qu'on fait sur un balot, ou sur de la vaisselle d'argent.*) Diversa nota à primâ. ZNAK álbo pieczęć iedna przeciwko drugiey ná pakach albo srebrze.

CONTRE-MARQUER, V. act. (*Apposer, mettre une seconde marque.*) Aliam notam à primâ apponere [illegible] ZNAK albo pieczęć iedną przeciwko drugiey na[illegible]

CONTRE MINE, subst. f. (*Mine qu'on fait pour éventer celles des ennemis.*) Cuniculus transversus. MINA przeciwko minie podkop przeciwko podkopom nieprzyiacielskim.

Tryphon Archítecte d'Alexandrie s'avisa de faire plusieurs contre-mines, qui passoient par dessous les remparts, environ la longueur d'un trait d'arc. Trypho Alexandrinus Archítectus intra murum plures specus contra hostium specus designavit, & progrediebantur extra murum duntaxat citra [illegible] emissionem. *Vitr.* Tryfon Architekt Alexandryiski domyślił się dać kilka podkopow naprzeciwnych po podwałami, każdy długi ná strzelenie z łuku.

CONTRE-MINER, V. act. (*Faire des contre-mines.*) Hostium cuniculos transversis cuniculis excipere. *Liv.* PODKOPY nieprzyiacielskie przeciwnemi podkopami przełamować przerzynać.

CON-

CONTRE-MONT, adverbe. (*En haut.*) Sursùm. Sursùm versùs. *Colum.* POD gorę do gory.

Aller contre-mont, ou contre le cours de l'eau. Adverso flumine, *Virg.* Iść pod gorę, álbo pod wodę, przeciwko wodzie.

CONTRE-MUR, subst. m. (*Petit mur qu'on applique à un autre pour le fortifier.*) Humilis paries adjunctus parieti intergerino. PODMUROWANIE Mur niższy od spodu dany [illegible] dla podpory.

CONTRE-MURER, V. act. (*Faire un contre-mur.*) Humilem parietem adjungere parieti intergerino. PODMUROWAC, [illegible] podmurowanie.

CONTRE-ORDRE, subst. m. Mandatum ab alio diversum. ROSKAZ przeciwny pierwszemu, *kontraorder.*

CONTRE PESER, V. act. (*Peser autant qu'une autre chose.*) Æquè ponderare cum re aliquâ. WAZYC rowno ná szali iedno przeciwko drugiemu.

Deux mille livres de plumes contre-pesent à deux mille livres de plumb. Bis mille pondo plumæ æquè ponderant, cum bis mille pondo plumbi. Dwa tysiące funtow pierza tyle álbo rowno ważą co dwa tysiące funtow ołowiu.

IL SE DIT aussi au figuré, (*de ce qui est d'égal mérite & valeur [illegible] les services que je vous ay rendu contre pesent à [illegible] que vous m'avez faits.* M[illegible] officia [illegible] MOWI się rzecz [illegible] rowną [illegible] Przysługi ktorem ci świadczył rowno by w [illegible] ná szalę wzięte ze wszystkiemi łaskami ktoreś mi uczynił.

CONTREPIED, subst. m. en Venerie, comme *Prendre le contrepied de la beste.* Adversis pedum vestigiis feram insectari PRZECIWKO śladowi zwierza tropić.

CONTREPIED se dit au figuré pour (*le contraire.*) *Vous avez pris le contrepied de ce que j'ay dit.* Aliter ac dixi, illud accepisti. OPAK-ES wziął y przeciwnie com mowił przeciwko tropowi pośredleś nie za tropem.

Il prend le contrepied en tout, Il prend tout à rebours. Peiorem in partem omnia accipit. Wszystko ná opakbierze álbo tłomaczy álbo rozumie.

Il est contraire, qu'il fait toûjours le contrepied de ce qu'on luy dit. [illegible]

CONTREPOIDS, subst. m. (*Ce qui est mis pour contrepoids.*) Sacoma Æquipondium. *Vitr.* GWICHTY do w[illegible]

Les abeilles prennent de petites pierres pour leur servir de contrepoids dans une tempeste. Apes, si procella cooriatur, apprehensi pondusculo lapilli se librant. *Plin.* Pszczoły kamuszki ná się biorą to iest ziarnka żwiru dla wagi sobie uczyniwszy przeciwko nawałnościom y wichrom.

CONTREPOIDS, (*dont se servent les danseurs de corde.*) Libramentum. *Plin.* WAGA ktorey zażywaią kuglarze tań[cząc] na linie.

CONTREPOIDS *d'une horloge.* Horologii libramentum. *Plin.* WAGI u zegara.

CONTREPOIDS se dit au figuré, comme *Ce magistrat tient les affaires de l'estat dans un juste contrepoids.* His[illegible] æquis pon[illegible] res publicas. WAGA [illegible] równowaga: naprzykład: Ten urzędnik trzyma sprawy Rzeczypospolitey ná rowney wadze.

CONTREPOIL, subst. m. (*quand on prend le poil à rebours.*) *Se peigner à contrepoil.* Adverso capillo pectinem ducere. PODWŁOS kiedy kto przeciwko włosom bierze, iáko czesać się pod włos.

ON DIT au figuré, *Un esprit à contrepoil, Un esprit mal-fait, ou de travers.* Homo moribus incompositis & morosis. MOWIĄ [illegible] niewstałeie: umysł pod włos ieżowaty niedobrze pomarkowany ná opak rozum, na bakier w głowie.

Prendre une chose à contrepoil, à rebours. Rem contra accipere, [illegible] Wz[illegible] rzecz iaką [illegible] opak.

Prendre quelqu'un à contrepoil, Le prendre à rebours. Tempore læve & adverso interpellare aliquem. *Horat.* Ná zły czas trafić do kogo.

SE CONTREPOINTER *les uns & les autres*, V. act. (*Se choquer par des injures & des paroles aigres.*) Se invicem dictériis lacesse *Cic.* Przeciwić się ieden drugiemu przemawiać się nieday sobą lżyć się słowami ladaiakiemi.

CONTREPOISON, subst. m. (*Antidote, ou preservatif contre le poison.*) Antidotum, Antidotus, i, m. *Cels. Aul-Gel.* PRZECIWKO truciźnie lekarstwo.

CONTRESCARPE, subst. f. Acclivis margo, declivis crepido. KONTRASZKARPA, brzeg pochodzisto dany.

(En terme de Fortification, c'est le talus ou la pente du Fossé qui regarde la place.) W FORTYFIKACYI iest to spadek w[illegible] z tey strony od Fortecy.

CONTRE-SEEL, subst. m. (*Second seau ajouté au premier.*) S[illegible] n sigillo ex adverso appositum. [illegible] ná pieczęci [illegible] drugiey dana.

CONTRE-SCELLER, V. act. (*Appliquer le contre-seau.*) Adversum sigillo sigillum apponere. PIECZĘC przeciwko pieczęci [illegible]

CONTRESENS, subst. m. (*Sens tout contraire, & opposé au bon.*) Sensus contrarius. PRZECIWKO rozumowi przeciwko myśli, tłomaczenie czego cale przeciwne zdrowemu zdaniu.

Donner un contresens aux paroles de quelqu'un. Alicuius verbain contrarium sensum detorquere. Opacznie przeciwnie tłomaczyć álbo brać słowa czyie.

ON EMPLOYE ce mot le plus souvent adverbialement, *Cet homme a l'esprit mal fait, il prend tout à contre-sens.* In diversum cuncta interpret[illegible] *Quint.* T[illegible] ná [illegible] człowiek bierze [illegible] przeciwnego [illegible] wszystko na opak bierze, y rozumi, albo op[illegible]

Mon rapporteur a pris mon affaire à contresens, Il luy a donné un mauvais tour. Cognitor causæ rem meam, in peiorem partem interpretatus est. Moy Prokurator wziął sprawę mo[illegible] [illegible] obrocił.

Nous donnons souvent un contresens aux bonnes qualitez de nos amis. Virtutes amicorum sæpè invertimus. *Horat.* Często op[illegible] dalemy tłomaczenie dobrym przymiotom przyiaciół naszych.

CONTRE-SEING, subst. m. (*Seing ajouté à un seing.*) Chirographum chirographo adjunctum. PODPIS po podpisie álbo podpis ná podpis podpis drugiey ręki.

CONTRE-SIGNER, V. act. (*Signer un ordre, une patente avec son maistre.*) Subsignare. PODPISAC co p[illegible]

CONTRETEMPS, subst. m. *on prononce* contretan. (*Temps mal propre pour faire une chose.*) Alienum tempus. *Cic.* CZAS zły przeciwny niedobry do czego.

Faire une chose à contretemps. Praepostere, *ou* iniquo tempore, cuncta agere. *Cic.* C[illegible] rzecz iaką nie swego czasu wzdy czas.

Prenez garde que vous n'arriviez à contretemps. Considera, *ou* vide ne in alienissimum tempus cadat adventus tuus. *Cic.* Uważay żebyś nie na zły czas trafił.

Cette rencontre est pour vous un contretemps fâcheux. Illud sanè tempus rebus tuis alienissimum est. Ten przypadek iest ci bardzo przeciwny iest ci bardzo nie na czas.

Nous ne devons pas nous fascher lors qu'on nous vient trouver à contretemps. Non debemus irasci intempestivè accedentibus. Nie trzeba nam się gniewać choćby kto w zły czas do nas przyszedł, álbo czasu nie sposobnego.

FAIRE *un contretemps en dansant* [illegible] numerum saltare. *Cicer.* W TANCOWANIU nie po nucie krok ieden lub drugi uczynić umyślnie.

CONTRE-TIRER, V. act. (*Copier un dessein, un tableau, en observant les mesmes traits & les mesmes mesures.*) Picturam ex alterâ exprimere. PRZEMALOWAC iedno na przeciwko drugiemu raz wraz wszystkie lineamenta y miarę obserwuiąc, przekopiować iedno z drugiego.

CONTREVENANT, m. CONTREVENANTE, f. part. act. & adject. (*Celuy, ou celle qui contrevient à quelque ordre.*) *Il ordonna sous peine de la vie aux contrevenants.* Capitis pœnam iis, qui non paruerint, constituere. *Cæs.* CZYNIĄCY przeciwko ten álbo ta co przeciwko roskazowi czemu czyni. Roskazał pod gardłem tym ktorzyby przeciwko temu czynili.

CONTREVENIR à, au, aux, V. neut. (*Faire le contraire de ce qu'on a promis.*) Leges, statuta, præcepta, pa[illegible] nem, fœdus, Violare. *Hor. Cic.* CZYNIC przeciwko ná przeciwko [illegible] temu co komu, czynić mimo to co się obiecało.

CONTREVENT, subst m. (*Grand volet qui s'ouvre en d[illegible] & qui a toute la hauteur de la Fenêtre.*) Asseres, *ou* [illegible] culi compactiles fenestris objecti. OKIENNICE zedwora się otwieraiące rowney wysokości z oknami.

CONTRIBUER, V. act. (*Fournir sa part d'une imposition,*

ou *d' une dépenſe commune.*) Aliquid contribuere, Conferre, *Cic.* SKŁADAC ſię przykładać ſię oddać ſwoię część podatku publicznego, ná ſkarb poſpol[illegible]y

Je n'ay pû rien contribuer à l'excellence de vôtre naturel, que quelques eſtudes nourries à l'ombre, qui ſont devenu illuſtres par voſtre nom, pluſtôt que par mon merite. Nihil ad præclaram illam tuam indolem conferre potui, præter umbratilia ſtudia, quæ nominis tui claritate potius, quàm meâ illuxerunt. *Tacit.* Niemogłem niczym ſię przyłożyć do [illegible]cnośći dowcipu tego, procz niektorych nauk w cieniu y ná uſtroniu prywatnym nabytych, ktore od Jmienia twego raczey ſplendoru nabyły, niżeli odemnie.

Elle n'avoit rien qui contribuaſt à relever ſa beauté. Nihil ipſi erat admmenti ad pulchritudinem. *Terent.* Nic niemiała coby mogła przydać do urody ſwoiey

Ce chagrin a beaucoup contribué à ſa mort, à ſa maladie. Hæc animi ægritudo multum fecit ad mortem, ad morbum. Ta turbacya ten kłopot wiele ſię przyłożył do śmierci Jego álbo do choroby.

Contribuer à la fortune de quelqu'un. Adjuvare alicujus fortunam. Przyłożyć ſię do fortuny [illegible] pomoc koma do ſzczęśćia do fortuny.

FAIRE CONTRIBUER *un païs, le mettre ſous contribution.* Regioni tributum imperare. *Cæſ.* PODATKI nałożyć na K[illegible]ki.

Qui contribue ſa part de quelque choſe. Collator, oris, m. *Plaut.* Ten co ſię przykłada ná co álbo doczego.

Sepulture à laquelle pluſieurs ont contribué, Collatitia ſepultura. *Quint.* Po[illegible] ſkładany, ná ktory ſię kilku ſkładaią.

CONTRIBUTION, ſubſt. f. (*Payement que chacun fait de la part qu'il doit porter d'une impoſition, ou d'une dépenſe.*) [illegible] *Liv.* PODATEK Kontrybucya co każdy płaci według tego [illegible] na kogo na[illegible].

Mettre tout un païs ſous contribution. Toti regioni tributum imponere. *Cæſ. ou* pecuniam imponere. *Cic.* [illegible] Kray iáki do podadkowania przymuſić, włożyć podatki na kray cały.

Lever des contributions. Tributa cogere colligere. *Cic.* Wybierac podatki.

CONTRISTER, V. act. (*Donner du chagrin, cauſer de la triſteſſe.*) Contriſtare *Cæl. ad Cic.* ZASMUCIC zadać utrapienie.

SE CONTRISTER, (*S'affliger.*) Triſtitiæ, *ou* dolori ſe dare. *Plin.* SMUCIC ſię, trapić ſię, traſować ſię.

CONTRIT, m. CONTRITE, f. [illegible] (*Touché d'une vive douleur de ſes égaremens*) De erratis [illegible] dolens Dolens errata. *Cic.* SKRUSZONY ſkruſzona zdięty żalem dożywego za ſwoie obrażania.

CONTRITION, ſubſt. f. (*Regret veritable, une douleur vive qu'on reſſent de quelque faute commiſe contre Dieu.*) Acerbus dolor de erratis ſuis. SKRUCHA żal prawdziwy boleść [illegible] Boga obrazil grzechem.

CONTROLLE, ſubſt. m. (*Regiſtre double qu'on tient des expeditions, pour en aſſurer davantage la conſervation & la verité.*) Antigraphum *dans le Droit.* * Commentarium. *Cic,* REGESTR nádwie ręce piſany dlá beſpieczáńſtwa.

CONTROLLER, V. act. (*Tenir un controlle, enregiſtrer des actes de finance,* ou *de juſtice.*) Deſcribere acta in antigrapho, *ou* in commentariis. REIESTRA trzymać ſądowe álbo ſkarbowe co do pienię[illegible].

CONTROLLER, (*Examiner les actions d'autruy, les critiquer, y trouver à redire, les cenſurer, les ſyndiquer.*) Aliorum facta carpere. *Cic.* PRZYGANIAC cenzurować wzorki wybierac zdrugich.

Il a controllé mes écrits. Scripta mea naſutè diſtinxit. *Phæd.* Pogluzował [illegible]

CONTROLLEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui tient un controlle.*) Inſpector rationum. *Plin.* PISARZ Kancellaryi iakiey trzymaiący regeſtra álbo akta lub kſięgi.

CONTROLLEUR *general des Finances.* Ærarii regii præfectus NAYWYZSZY P[illegible]

CONTROLLEUR *des Batimens.* Regiarum ædium inſpector NAYWYZSZY Piſarz Fabryk Krolewſkich, Naywyższy budowniczy.

CONTROLLEUR *des vivres.* Agoranomus. *Plaut.* PODWOIEWODZY, Starſzy nád żywnosciami.

CONTROLLEUR, (*Cenſeur, critique des actions d'autruy.*) Caſtigator Cenſor. *Cicer. Plaut.* PODPATRUIĄCY cudzych obyczaiow, przyganiacący każdemu.

CONTROVERSE, ſubſt. f. terme de dognatique. (*Diſpute ſur une choſe qui n'eſt pas certaine.*) Controverſia. *Cic.* SPOR ſprzeczka wątpliwość o czym, przemawianie ſię o co, dyſputa Kontrowerſya termin do náuki należący.

C'eſt un point de controverſe. Res eſt controverſa. Nie wſzyſcy ſię zgadzaią, ieſt ſporka o tym, roznie o tym trzymaią.

CONTROVERSE, m. CONTROVERSEE, f. (*Diſputé, ou ce dont on diſpute.*) Controverſus, a, um. *Cic.* WĄTPLIWY WĄTPLIWA.

C'eſt une choſe controverſée, & qui partage les eſprits des ſçavants. Res eſt controverſa & plena diſſenſionis inter doctos. *Cic.* Rzecz to ieſt wątpliwa o ktorey wątpią [illegible] ludzi zdania na dwoie.

CONTROVERSISTE, ſubſt. m (*Qui fait la controverſe, ou qui écrit des diſputes touchant les dogmes de foy.*) C[illegible]rum de rebus fidei ſcriptor. Dirimendarum controverſi[illegible] fide peritus. KONTROWERSISTA ten co naucza[illegible] ſię o tym o co być może ſprzeczka álbo wątpliwo[illegible] do wiary.

CONTROUVE', m. CONTROUVE'E, fœm. par[illegible] (*Inventé.*) Fictus Confictus Commentitius. *Cic.* WYNALEZIONY wyſzukany wymyślony.

CONTROUVER, V. act. (*Inventer quelque calomnie, quelque impoſture*) Fingere. Confingere. Commin[illegible] WYSZUKAC iaką kalumnią [illegible]

CONTUMACE, ſubſt. f. (*Refus qu'on fait de ſe preſenter en juſtice.*) Contumac[illegible] NI[illegible] ſtawienie ſię do ſądu, unikanie ſtawienia ſię u ſądu *Kontumacya.*

Il a eſté condamné par contumace, faute d'avoir comparu à l'aſſignation. Judicatus eſt reus per detrectationem judicii, & per deſertos vadimonii dies. (*dans le Droit.*) Położono na nim kontumacyą że ſię niechciał ſtawić do ſądu dla nie kompáryey u ſądu (*w pra*[illegible])

(*Il ſe dit au Civil & au Criminel.*) Mowi ſię tak w potocznych iáko y głownych ſprawach álbo kryminalnych.

CONTUMACER, V. act. (*Donner les aſſignations, faire les publications & procedures neceſſaires pour convaincre [illegible] me de contumace & de refus de ſe preſenter en juſtice.*) [illegible]care aliquem reum per deſertos vadimonii dies. act. [illegible] na kont[illegible]

CONTUMELIE, ſubſt. f. (*Une vilaine injure & un [illegible]teux affront.*) Contum[illegible] *Cic.* OBELGA zelżywy raz [illegible]

(*Vieux mot & hors d'uſage.*) Stare ſłowo w Francuſkim y nie zażywane.

CONTUMELIEUX, maſc. CONTUMELIEUSE, f. adject. Contumelioſus *Cic.* ZELZYWY, ZELZYWA.

(*Vieux mot & hors d'uſage.*) Słowo Francuſkie ſtare y ktorego [illegible]

CONTUS m CONTUSE, f. terme de Chirurgie. (*Meurtri, froiſſé.*) Contuſus. *Lucr.* STŁUCZONY, STŁUCZONA zbity zgruchotany termin franculki cerulicki.

CONTUSION, ſubſt f. terme de Chirurgie. (*Meurtriſſure de la chair, qui ſe fait par des coups de baſtons, ou par quelque cheute.*) Contuſio. *Celſ.* STTUCZENIE z uderzenia [illegible] upadku. Termin Francuſki Cerulicki.

CONTY, (*Principauté en Picardie.*) Contiacum. KONTY Xięſtwo w Pikardii.

CONVAINCRE, V. act. (*Perſuader quelqu'un d'une choſe par des raiſons évidentes & demonſtratives.*) Convincere [illegible] PRZEKONAC Konwinkować kogo dowodami iawnemi y oczywiſtemi.

Convaincre quelqu'un de faux, ou de fauſſeté & de legereté. Convincere, *ou* arguere aliquem [illegible] & levitatis. *Cic.* [illegible] Przekonać kogo o fałſz o lekkomyślnoś[illegible]

CONVAINCU, m. CONVAINCUë, f. part. paſſ. Conv[illegible] Evictus. *Cic.* PRZEKONANY, PRZEKONANA, przewiedziony prawem.

Convaincu de maléfice. Convinctus maleficii. *Cic.* **De crimes évidents.* Manifeſtis criminibus convictus. *Cic.* **De menſonge.* Manifeſtus mendacii. Przekonany o czary. *O kryminały iawne, *O kłamſtwo.

Convaincu par le témoignage de ſes propres témoins. Suis teſtibus convictus. *Cic.* Przekonany świadkami właſnemi.

CONVAINQUANT, m. CONVAINQUANTE, f. adject. (*Evident, démonſtratif.*) Evidens. OCZYWISTY iawny, niezbity konwinkujący.

CONVALESCENCE, ſubſt. f, *on prononce* convaleſſance. (*Re-*

(*Retour en ſanté.*) A morbo (*ou* ab adverſâ valetudine.) recreatio. *Plin.* OZDROWIENIE wzmaganie ſię przychodzenie do zdrowia po troſze.

Revenir en convaleſcence, Eſtre convaleſcent. Ex morbo convaleſcere. E morbo recreari. *Cic. Liv.* Przychodzić do zdrowia.

CONVALESCENT, m. (*on prononce* convaleſſant.) CONVALESCENTE, f. (*Qui retourne en ſanté.*) Ex morbo convaleſcens. *Cic.* PRZYCHODZĄCY do zdrowia powracający ſię do zdrowia.

CONVENABLE, adject. m. & f. (*Qui eſt propre & qui convient aux perſonnes & aux choſes.*) Conveniens. Congruens, entis. PRZYSTOYNY, przyzwoity, oſobom, albo rzeczom.

J'ay cru cela fort convenable à la tranquilité de voſtre ſiecle. Seculi tui tranquillitati convenientiſſimum eſſe putavi. *Plin. Jun.* Rozumiałem to za rzecz bardzo przyzwoitą ſpokoyności wieku twgo.

Peu convenable à la vie ruſtique. Alieniſſimum vitæ ruſticæ. *Colum.* Mało przyzwoity życiu wieyſkiemu.

Propre & convenable à nos eſtudes. Aptum & congruens noſtris ſtudiis. *Cic.* Przyzwoity, właśnie przyſtoyny naſzym náukom, zabawom.

CONVENABLEMENT, adv. (*D'une maniere convenable.*) Convenienter. Congruenter. Apté. adv. *Cic.* PRZYZWOICIE, przyſtoynie.

CONVENANCE, ſubſt. f. terme relatif (*Proportion, rapport reſſemblance que deux choſes ont enſemble.*) Convenientia *Cic.* STOSOWANIE ſię zgadzanie ſię zgodliwość przyzwoitość [illegible] rzeczy do [illegible]

CONVENANCE *de mœurs.* Morum congruentia. *Suet.* ZGODLIWOSC [illegible] obyczaiow iednego do drugie.

CONVENIR, V. n. (*Avoir, eſtre de meſme ſentiment*) Convenire. Congruere. *Cic.* ZGADZAC ſię na co, być iednego zdania przyznać co przyſtać na co.

Tout le monde convient de cela. Conſenſus in eo eſt mortalium. *Plin.* Wſzyſtek ſwiat ſię na to zgadza.

Nous ne convenons point enſemble, Nous ſommes de differens ſentiments. Diſcovenit inter me & te. *Horat.* Niezgadzamy ſię między ſobą ieſteśmy zdania rożnego.

CONVENIR, (*S'accorder.*) Convenire. Con[illegible] *Cic. Terent.* **On convient du lieu, du temps.* Tempus & locus convenit *Liv.* ZGADZAC ſię. *Zgadzaią ſię ná mieyſce y czas.

On s'eſt convenu de la paix à ces conditions. In eas conditiones [illegible] *Liv.* Zgodzili ſię ná pokoy pod [illegible]

CONVENIR, (*Eſtre ſortable, ou convenable, bien ſéant.*) Convenire Congruere. Quadrare. *Cic. Horat.* PRZYSTOIC przy[illegible]

Ce travail ne convient point à noſtre âge. Alienus ab ætate noſtrâ labor. Praca nieprzyſtoi wiekowi naſzemu, nieprzyſtoi [illegible] wieku.

Cela ne convient point au ſage. Id alienum à ſapiente *Cic.* [illegible] Eſt adoleſcentis ſaltare. To nie przyſtoi mędrcowi. *Przyſtoi młode na człowieku [illegible]

Il ne convient point à une meſme perſonne d'avoir du mépris pour l'argent, & en meſme temps de la cupidité. [illegible] contemptus pecuniæ, & [illegible] Nie przyſtoi ieſt iedneyże Oſobie lekce ſobie ważyć [illegible] przez [illegible]

CONVENIR ſe dit impersonellement pour *Il faut, il eſt à propos,* comme *Il convient faire part de nos biens à ceux qui ſont pauvres* Convenit, *ou* opus eſt [illegible] familia indigentibus impertiri. *Cic.* PRZYSTOI mowi ſię [illegible] należy iáko, przyſtoi ábyſmy udzielali dobr naſzych ubogim.

Il convient déduire la dépenſe. Oportet ſumtus deducere. *Cic.* Trzeba wydatek odciągnąć.

CONVENU, m. CONVENUë, f. part. paſſ. Conventus, a, um. *comme* Pax conventa. *Saluſt. une paix dont on eſt convenu* ZGODZONE pokoy ná ktory ſię zgodzono.

Ils ſont convenus entre eux de cette affaire. De hac re inter iſtos convenit. *Cic.* Zgodzieli ſię między ſobą oto.

CONVENTICULE, ſubſt. m. *on prononce* convan[illegible]cule. (*Petite aſſemblée.*) Conciliabulum. *Plaut.* SCHADZKA.

CONVENTION, ſubſt. f. *on prononce* convantion. (*Accord, pacte, traité.*) Conventum. Partium Pactio. *Cic.* ZGODA złednanie ſię, umowa, zmowa, kontrakt.

Faire une convention avec quelqu'un. Cum aliquo paciſci. Cum aliquo pactionem facere *Cicer.* *Garder, obſerver les conventions.* Pacta ſervare. Conventus ſtare. *Cic.* ZMOWE umowę [illegible] uczynić. Dochować dotrzymać zgody umowy

CONVENTIONS *matrimoniales.* Nuptiales pactiones. Sponſaliæ conventiones. KONTRAKTY Małżeńſkie.

Cette femme s'eſt tenuë à ſes conventions matrimoniales. Stetit iſta mulier pactionibus nuptialibus. Ta Matrona dotrzymała ſwoich kontraktow małżeńſkich.

CONVENTUEL, m. CONVENTUELLE, f. (*on prononce* convantuel.) (*Qui appartient au Convent.* Cœnobiticus, a, um. KONWENTSKI co należy do Konwentu to ieſt do Klaſztoru mnichow.

CONVERS, m CONVERSE, f. (*Frere lai, ou Sœur qui ſert dans les Convents*) Frater famulans. Soror famulans. KONWERS, KONWERSKA, Braciſzek álbo ſioſtra laiczka ná poſługę klaſztorną przyięta álbo przyięty.

(Ce mot vient du Latin *Converſus*, parce que c'eſtoit autrefois des perſonnes du monde, qui ſe retiroient dans les Monaſteres pour y faire penitence ſervant les autres. Quelques Auteurs les ont nommez *Fratres barbati*, parce qu'ils laiſſoient croiſtre leur barbe, ce qui ſe pratique encore parmi les Freres Lazariſtes, & chez les Chartreux.) To ſłowo pochodzi z Łacinſkiego, *Converſus* co inaczy nawrocony gdyż ci [illegible] co ich teraz laikami w Klaſztorach zowią, były [illegible] y nawrocone od świata, ktore ſzły do Klaſztorow áby tam pokutę czyniły [illegible] zwali *Bracia brodaci* bo zapuſzczali brody, [illegible] zachowane między Bracią Lazaryſtow y Kartuzow.

CONVERSATION, ſubſt. f. (*Entretien familier qu'on a avec ſes amis dans les viſites & dans les promenades.*) Converſatio, onis *Quint.* Collocutio. Congreſſio. *Cic.* KONWERSACYA [illegible] y rozmowienie pouſale z przyiacielmi nawiedzaiąc ſię, álbo ná przechadzkach.

Un homme d'une agreable converſation. Amœniſſimi ſermonis homo.* *Le contraire eſt* Homo amari ſermonis *Horat.* *Qui a la converſation deſagreable.*) Człowiek bardzo przyiemny w konwerſacyi. *Przeciwna ieſt Człowiek niemiły przykry w konwerſacyi.

Il a une converſation ſi douce & ſi charmante, qu'on ne s'ennuye jamais de l'entendre. Tanta eſt in homine jucunditas, & tantus ſermonis lepor, illum ut audire neminem tædeat. Tak miłą ma y przyiemną konwerſacyą że ſię nigdy nie [illegible] albo nigdy ſię nie ſprzykrzy go ſłuchać

Entrer en converſation avec quelqu'un. In alicujus congreſſum colloquiumque venire. *Cic.* Wniść w konwerſacyą z kim

Donner, ou fournir matiere de converſation. Serere colloquia cum aliquo. *Liv.* Dać okazyą materyą do konwerſacyi,

Cette nouvelle faiſoit le ſujet de toutes les converſations de la ville. Una in totâ civitate fabula erat. *Petr.* Ta nowina była materyą wſzyſtkich konwerſacyi w mieście o tym iednym w[illegible] mowiono.

Faire converſation avec un ami, s'entretenir avec luy. Confabulari cum aliquo. Bawić ſię konwerſacyą z przyiacielem, bawić ſię z nim rozmową.

Se meſler dans la converſation Immiſcere ſe colloquiis. *Liv.* Wdać ſię w mięſzać ſię w konwerſacyą.

Chercher matiere de converſation. Quærere ſermonem *Ter.* Szukać materyi, okazyi do mowienia, álbo do rozmowy.

Noſtre converſation fut ſur divers ſujets, ou porta ſur divers ſujets. Inciderunt nobis varii ſermones *Catul.* Rozmowa naſza była o rożnych rzeczach, mowiliśmy w rożnych materyach.

La converſation venant à languir. Ubi friget ſermo. *Terent.* Cum moritur ſermo. *Cic.* Gdy iuż uſtawała konwerſacya, gdy iuż nie ſtawało o czym mowić.

CONVERSER, V. n. (*Vivre, & parler familierement avec quelqu'un.*) Uti aliquo familiariter. *Cic.* Cum aliquo vivere familiariter & colloqui. KONWERSOWAC obcować bawić ſię y rozmawiać pouſale z kim.

Il ne converſe qu'avec ſes livres. Libris delectatur. *Cicer.* Nie konwerſuie nie bawi ſię tylko z kſięgami ſwemi.

CONVERSION, ſubſt, f. (*Tranſmutation, changement de quelque choſe.*) Converſio. Mutatio. Transformatio. *Cic.* NAWROCENIE przemiana odmiana iakiey rzeczy.

CONVERSION ſe dit dans la Morale pour *Un changement de vie.* Vitæ, *ou* morum mutatio, *ou* commutatio. *Cicer.*

 NA-

NAWROCENIE mowi ſię co do obyczaiow za odmianę życia.

CONVERSION *à la foy*. Ab inanium Deorum cultu ad probam fidem tranſitus. NAWROCENIE ſię do wiary.

CONVERTIR, V.act. (*Transmuer, faire changer de nature à quelque corps.*) Aliquid in aliud convertere. *Cicer.* PRZEWROCIC, przerobić, przemienić rzecz iaką ná inſzą obrocić w co inſzego.

Lors que les vapeurs de la terre ſe feront converties en nuées. Cùm in nubem ſe induxerint terræ anhelitus. *Cic.* Gdy wapory ziemie obrocą ſię we mgły.

L'eau de mer ſe convertit en ſel. Aqua maris abit in ſalem. *Plin.* Woda morſka obracaſię w ſol.

Le feu convertit le bois en cendres. Lignum igne vertitur in cineres. Ogień obraca drzewo w popioł.

ON DIT en ſens figurément, *Tous vos grands deſſeins ſe ſont convertis en fumée & cendres.* Ingentia tua conſilia, in fumum & cinerem abierunt. *Cic.* W TYM rozumieniu mowią *niewłaśnie:* wſzyſtkie twoie wielkie imprezy obrociły ſię álbo poſzły w dym y w popioł.

CONVERTIR ſe dit figurément en choſes morales pour dire *Remettre les dévoyez dans la bonne voye, leur faire changer de mœurs & de créance.* Alicujus mores mutare, *ou* immutare. *Ter. Cic.* Ad bonam frugem aliquem reducere. NAWROCIC mowi ſię do obyczaiow *niewłaśnie:* Przywieść obłąkanych ná drogę dobrą [illegible].

SE CONVERTIR, (*Quitter ſes vices, ſe corriger.*) Ad bonam frugem ſe recipere *Cic.* Immutare [illegible]. NAWROCIC ſię [illegible] wyſtępki ſwoie poprawić ſię.

CONVERTIR *un Payen à la vraye foy.* Ad Dei cultum & fidem aliquem revocare. NAWROCIC Poganina do wiary prawdziwey.

Convertir un heretique. (*luy faire quitter ſes erreurs, & le ramener dans le ſein de l'Egliſe.*) Pravis opinionibus in [illegible] Catholicæ Religioni [illegible] reſtituere. Nawrocić heretyka przywieść go do porzucenia błędow przyprowadzić go ná łono Kościoła prawowiernego.

SE CONVERTIR, (*parlant d'un Payen, quitter le culte des idoles pour embraſſer la Religion de J. C.*) Repudiato falſorum Numinum cultu Chriſto nomen dare act. Abjectis gentilium [illegible] Chriſtianam fidem tranſire. NAWROCIC ſię [illegible] porzucić Bałwochwalſtwo przyiąć [illegible].

SE CONVERTIR, (*parlant d'un Heretique.*) [illegible] opiniones repudiare. NAWROCIC ſię [illegible] o heretyku.

CONVEXE, adject. m, & f. (*[illegible] la ſurface extérieure d'un corps*) Gibbus. *Celſ.* Convexus [illegible]. OBRACZYSTOSC ſtrona iakiey rzeczy zwierzchu okrągła [illegible].

Le crane de l'homme eſt concave [illegible] convexe par de hors. Calvaria hominis [illegible] extrinſecus gibba. *Celſ.* Czaſzka głowy ludzkiey ieſt zwierzchu okrągła á wewnątrz wklęſła.

CONVEXITÉ, ſubſt. f. (*Surface extérieure d'un globe.*) Exterior globi ſuperficies. OBRACZYSTOSC ſtrona z wierzchnia kuli iakiey lub inney rzeczy okrągłey.

CONVICTION, ſubſt. f. (*Preuve claire & évidente d'une vérité qu'on avoit déniée.*) Certiſſimum argumentum. *Cicer.* KONWIKCYA Dowod niezbity w rzeczy iakiey ktorey kto przeczy.

CONVIÉ, m. CONVIÉE, f. (*Celuy & celle qui eſt convié, ou invité à quelque repas.*) Conviva. *Cicer.* ZAPROSZONY, ZAPROSZONA, kędy ná obiad w gościnę.

CONVIER, V.act. (*Inviter à quelque repas.*) Invitare, *ou* vocare aliquem ad epulas, *ou* ad cœnam, (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Terent.* ZAPROSIC kędy ná [illegible].

Il m'a convié d'aller manger chez luy. Me invitavit domum ad prandium. *Cic.* Me convivam vocavit. *Plaut.* Záprosił mię ná obiad do ſiebie.

Je vous convie de venir demeurer chez moy. Invito te tecto ac domo meâ *Cic.* Invito te in hoſpitium, *ou* hoſpitio. *Liv.* Zapraſzam do ſiebie ſtanąć u mnie.

Celuy qui convie, ou qui prie un autre à manger. Convivator, oris, m. *Liv.* Vocator, oris, maſc. *Mart.* Ten co zaprasza do ſiebie ná obiad.

CONVIER, (*Inviter, animer quelqu'un à une choſe.*) Invitare. *Cic.* ZAPRASZAC zachęcać do czego.

CONVIVE, [illegible] *on dit* UN CONVIVE, &

UNE CONVIVE, (*qui mange avec un autre.*) Conviva. *Cic.* GOSC u ſtołu ten albo ta co u kogo ieſt u ſtołu.

CONVOCATION, ſubſt. f. (*L'action de convoquer une aſſemblée.*) Convocatio, onis, f. *Cic.* KONWOKACYA zebranie zwołanie zgromadzenia takiego álbo ziazdu.

CONVOITER, V. act. (*Deſirer ardemment le bien d'autruy.*) Concupiſcere *Cic.* Alicujus rei cupiditate teneri. POZĄDAC goraco pragnąć dobra cudzego.

CONVOITEUX, m. CONVOITEUSE, f. adject. mot qui eſt vieux dans la langue, (*Déſireux d'une choſe.*) Rei alicujus cupidus Appetens. POZĄDLIWY, POZĄDLIWA, chciwy łakomy ná co cudzego, ſłowo ſtare w ięzyku Francuſkim.

CONVOITISE, ſubſt fœm. (*Deſir, concupiſcence.*) Cupiditas Cupido. POZĄDLIWOSC, Chciwość pragnienie czego albo cudzego.

Commander à ſes convoitiſes. Imperare cupiditatibus. *Cicer.* Panować nad pożądliwościami [illegible].

CONVOLER, V.n. qui ne [illegible] qu'en cette phraſe. *Convoler en ſecondes noces.* Se in alteras nuptias [illegible]. Secundò nubere, *parlant d'une femme.* Secundò ducere uxorem, [illegible] [illegible] powtornego, [illegible] o męſzczyznie [illegible].

CONVOQUER, [illegible] Vocare. [illegible] ZWOŁAC, [illegible].

Convoquer [illegible]. [illegible] conventus. [illegible] zwołać [illegible] złożyć.

Il convoqua [illegible] en armes. Ordines armatos indixit. *Cæſ.* [illegible] konny.

CONVOY, ſubſt. maſc. (*Compagnie qu'on fait par honneur à quelqu'un, eſcorte qu'on donne pour ſeureté.*) [illegible] m. *Cic.* KONWOY prowadzenie kogo dla powagi álbo też dla beſpieczeńſtwa.

CONVOY *d'argent, de vivres, de munitions,* (*ſe dit lors qu'on les fait accompagner par un corps de gens de guerre, pour les défendre des inſultes des ennemis.*) Commeatus. *Cæſ.* [illegible] KONWOY álbo konwoiowanie pieniędzy y [illegible] nicyi, przydanie żołnierzy dla beſpiecznego tych rzeczy prowadzenia, y obrony od wſzelkiey napaści.

Couper les convoys aux ennemis. Intercludere hoſtes commeatibus. *Cæſ.* **Les empeſcher.* Includere inimicis commeatum. *Plaut.* Przerznąć konwoie prowianty nieprzyiacielſkie. *Przeſzkadzać [illegible] im prze[illegible].

Surprendre les convoys des ennemis. [illegible] intercipere. *Cæſ.* Nap[illegible] KONWOY

CONVOY *d'argent.* Argentum [illegible] KONWOY pieniężny.

CONVOY *d'enterrement,* [illegible] *compagnie de ceux qui aſſiſtent à un enterrement.* [illegible] KONWOY pogrzebowy prowadzenie [illegible].

Accompagner un convoy. [illegible] cere. *Plin.* [illegible]

CONVOYER, V. act. ([illegible] *pour ſeureté.*) Deducere. [illegible] KONWOIOWAC [illegible] powagi, álbo beſpieczeńſtwa [illegible].

(Ce mot eſt d'un rare [illegible].) To ſłowo w Francuſkim rzadko bardzo ieſt w używaniu.

CONVULSIF, m. CONVULSIVE, f. adject. terme de Médecine. (*Qui cauſe des convulſions & des retiremens de nerfs.*) Convulſivus [illegible] *Plin.* **Un poux convulſif.* Pulſus [illegible] KONWULSYE [illegible] [illegible] álbo w konwulſyach będący, termin Lekarſki o tym co ſprawuie konwulſye y coſnienie żył [illegible]. *Puls z konwulſyami przerywany.

Mouvement convulſif. Motus, qui nervorum convulſione cietur. Poruſzenie z konwulſyami.

CONVULSION, ſubſt. f. terme de Médecine. (*Retirement des nerfs ou des muſcles.*) Convulſio. *Plin.* Diſtentio. Contractio. *Celſ. Plin.* KONWULSYE ſłowo Lekarſkie ſkurczenie żył álbo muſzkułow w ciele.

COOPERATEUR, ſubſt. m. (*Agent naturel, ou ſurnaturel, qui agit avec un autre.*) Simul agens. *Cic.* POMAGAIĄCY, [illegible] álbo nád przyrodzona pomoc [illegible].

COOPÉRATION, ſubſt. f. (*Action de deux agents, qui contribuent à un meſme effet.*) Mutuæ operæ collatio Opera collata. POMOC Sprawa dwoch razem ſobie pomagaiących y wſpołecznie czyniących dla zrobienia czego.

COOPÉRER, V. n. (*Joindre ſon action à celle d'un autre, pour produire quelque effet.*) Simul agere. Mutuam operam ad aliquid conferre *Cicer.* DOPOMAGAC złączyć ſię z kim do zrobienia, álbo dokazania czego.

COPEAU, ſubſt maſc. *on prononce* copau. (*Menu bois qu'on retranche & qu'on rogne d'une grande piece.*) Aſſula. *Plin.* Calamentum. *Colum.* WIORY, trzaſki od drzewa ſzczepki, drobne ſzczepane z wielkiey ſztuki drzewa.

COPIE, ſubſt. f. (*Minute, brouillon, ou premier projet d'un acte qu'on dreſſe & qu'on met au net.*) Exemplum. Deſcriptio. *Cic.* KOPIA proiekt pierwſzy raz rzecz iaka piſana do poprawienia y przepiſania na czyſte.

Prendre copie par les mains d'un gréfier. Ab actis deſcriptum auferre. Kopią czego wziąć z kancellaryi.

Un écrit dont on a fait pluſieurs copies. Scriptum pluribus exemplis. *Ovid.* Piſmo na wiele rąk roſpiſac na rożne kopie

COPIE, ſe dit auſſi (*de l'imitation qu'on fait d'un original, & ſe dit particulierement des tableaux, des deſſeins, & des ouvrages de litterature.*) Exemplum Exemplar. *Cic.* KOPIA ſię też mowi o naśladowaniu y przenieſieniu ná drugą rękę oryginału iakiego, á mowi ſię oſobliwie o obrazach, Ryſſunkach, y piſmach álbo kſięgach do nauk náleżących.

COPIE en termes de Libraires & d'Imprimeurs, (*c'eſt le manuſcrit & l'original d'un livre pour imprimer.*) Deſcriptum opus, gen. deſcripti operis, n. EXEMPLARZ, po Drukarſku álbo [illegible] oryginał kſięgi do druku [illegible] do oprawy

COPIÉ, m. COPIÉE, f. Part paſſ. Deſcriptus, a, um. *Cicer.* PRZEPISANY, PRZEPISANA, na drugą rękę.

COPIER, V. act. (*Tranſcrire un acte, un livre, un diſcours, En faire un double.*) Actum, *ou* librum deſcribere, *ou* exſcribere, *ou* tranſcribere *Cic.* KOPIOWAC, przekopiować, przepiſać papier iaki, tranſakcyą, inſtrument, kſięgę, mowę ná drugą rękę napiſać.

COPIER, (*Imiter, prendre pour patron.*) comme *Copier un tableau ſur un autre* Tabulam aliquam pingendo imitari. Pictu[illegible] ex alterâ exprimere Exprimere. KOPIOWAC naśladować wziąć za modelę iáko kopiować obraz.

COPIER [illegible] ſe dit auſſi *Contrefaire les manieres, les geſtes d'une perſonne pour la rendre ridicule.* Exprimere, *ou* reddere aliquem, *ou* agendi modos. *Cicer.* KOPIOWAC znaczy też podrzeźniać, pokazywać cudze maniery y jeſta na pośmiech

COPIEUX, m. COPIEUSE, f. adject. (*Qui eſt abondant.*) Copioſus Abundans Uber. OBFITY, OBFITA co obfituie.

COPIEUSEMENT, adv. (*Abondamment.*) Copioſè. Abundanter *Cic.* OBFICIE.

COPISTE, ſubſt m. (*Qui décrit une lettre &c*) Librarius, ii, m. *Cic.* Antigrapharius. *Plin.* KOPISTA ten co przepiſuie [illegible] piſarek.

COPISTE. (*Qui ne fait que copier un tableau.*) Imitator, oris, m. *Virg.* KOPISTA Malarz co tylko na drugą rękę malnie.

COPISTE, (*Qui copie les ouvrages d'autruy & ſe les attribue.*) Plagiarius. KOPISTA co cudze piſma kſięgi &c. Przepiſuie, á ſobie ie przywłaſzcza Złodziey.

COPPENHAGUE, (*Ville de l'Iſle de Zeeland, & Capitale du Royaume de Dannemarck.*) Hafnia, æ, f. KOPENHAG Miaſto Wyſpy Zelandyi Głowne Kroleſtwa Duńſkiego.

COPULATIF, maſc. COPULATIVE, f. adject. (*Qui ſert à lier*) Copulativus. Connexivus. *Aul-Gel.* ŁĄCZĄCY, ŁĄCZĄCA, wiążący, ſłużący do związania, złączący.

COQ, ſubſt. m. (*Oiſeau domeſtique, qui eſt le male d'une Poule.*) Gallus. *Cic.* KUR, Kogut, Ptak domowy, ſamiec od kokoſy.

(Quelques-uns écrivent *Coc*, d'autres *Cocq*, le plus grand nombre eſt pour *Coq.*) W Francuſkim inſi piſzą *Coc* inſi *Cocq* ale naywięcey piſzą *Coq.*

COQ *d'Inde.* Gallus Indicus, i, m. INDYK, Kur Indyiſki.

COQ *de Paroiſſe* ſignifie au figuré, *Le premier, le plus conſiderable d'un village.* Vici ales, *genit.* alitis m. *C'eſt le coq du village,* pour dire *Le premier, le plus conſiderable du village.* FRANCUSKIM przyſłowiem zowią, kokot całey parafii. Jego co ieſt naycznacznieyſzm y pierwſzym we wſi między chłopami. Jeſt to kokot całey Parafii álbo wſi to ieſt ten ktorego albo o ktorym naywięcey we wſi ſłychać.

COQ A L'ASNE, ſubſt. m. (*Un propos rompu, dont la ſuite n'a aucun rapport au commencement, comme ſi quelqu'un parlant de ſon coq, venoit tout d'un coup à parler de ſon aſne, dont il n'eſt pas queſtion.*) Sermo à propoſito alienus. *Cic.* OD koguta do Oſła, troie niewidy, mowa w ktorey ſię iedno drugiego nietrzyma właśnie iako kto zaczawſzy coś prawić o Kogucie kończył o Oſle o ktorym rzecz nie była.

Faire un coq à l'aſne. Aliquid alienum ab re propoſitâ dicere. Prawić troie niewidy nie do rzeczy.

Vous faites un Coq à l'aſne. Quæ dicis, nec caput, nec pedes habent. *Cic.* Prawiſz troie nie widy nic do rzeczy.

DU COQ, (*Herbe.*) Coſtus, i, f. Coſtum, i, n. ZENISZEK ziele ogrodowe.

COQUE, ſubſt. f. (*Ecorce dure d'une noix, d'un œuf &c.*) Putamem *Cic.* Teſta. *Plaut.* SKORUPA łupina twarda ná orzechu ná iaju &c.

COQUE *de limaçon.* Cochleæ teſta *Colum.* **De ver à ſoye.* Bombycis tunica, æ, f. SKORUPA ślimakowa. *Skorupa ná robaku iedwabnym.

DES œUFS *à la Coque,* (*qu'on avalle tout d'un coup.*) Ova ſorbilia. *Celſ.* JAYCA w ſkorupach, miętkie ktore razem połykam.

COQUELICOT, ſubſt. m. (*Fleur rouge en forme de pavot ſimple, qui croiſt dans les bleds, on l'appelle autrement* PONCEAU.) Papaver erraticum. POLNY mak dziki co w zbożach roſnie.

COQUELOURDE, ſubſt. f. (*Eſpece de plante, qu'on appelle en Latin.*) Anemone, es, f. ZAWILEC ziele.

COQUELUCHE, ſubſt. f. (*Gros rhume.*) Cucullatus morbus. KATAR bardzo ciężki.

COQUELUCHON, ſubſt. m. (*Froc à l'uſage des Moines, dont ils couvrent leurs teſtes*) Cucullus, i, m. *Juv.* KAPTUR Kapica. Kaptur Mniſki ktorym nakrywaią głowe.

COQUEMAR, ſubſt. m. (*Utenſile de cuiſine, fait de terre, ou des metaux.*) Cucuma, f. *Mart.* KOCIEŁ garniec naczynie Kuchenne gliniane álbo z Kruſzcu iakiego.

COQUERELLES, ſubſt f. (*Eſpece de Solanum fait comme des bourſes, qui renferment un grain rouge de la groſſeur d'un anis de Verdun.*) Halicacabum, i, neut. MIECHUNKI ziele gatunek pſinki ná kſzałt Mieſzkow w ktorych ſię zamykaią ziarnka czerwone wielkośći Kminu Kramnego.

COQUET, ſubſt. m. (*Qui eſt galant, & qui cherche à ſe faire aimer des Dames par des galanteries & des douceurs.*) Qui palpationibus & blandidiciis dictis, *ou* amatoriis ſermonibus, procat mulieres omnes. Procus, ci, maſc. ZALETNIK nieuczciwy, fryerz gach co ſię kobietom zaleca y one zwodzi bałamuci.

COQUETTE. ſubſt. f. (*Dame qui taſche de gagner les hommes par ſes affeteries.*) Oculis & blanditiis venans viros, Mœcha, æ, f. *Phad.* FRYERKA zalotna białogłowa, niewſtydliwa bezecna ktora chłopow do ſiebie przyłudza wdzięcząc ſię

COQUETER, V. neut. & act. (*Se plaire à cajoler les dames, faire l'amour en divers endroits.*) Omnes procare mulieres blanditiis. ZALOTAMI ſię bawić białogłowy rożne zwodzić bałamucić.

(Mot familier.) Słowo potoczne.

COQUETER, (*Parlant des dames.*) Oculis ac lenociniis ſuis venari viros. *Phad.* NIEWSTYDLI patrzyć mowiąc o białogłowie wdzięcznemi oczami chłopow zwabiać.

COQUETERIE. ſubſt. f. (*Affectation de plaire, deſſein de ſe faire aimer*) Lenocinium. *Plaut.* LUBIEZNOSC.

COQUETIER, ſubſt. m. (*Marchand qui amene à Paris des œufs en coque & du beurre.*) Qui ova & butyrum deſert (Lutetiam) quadrupedante cantherio. PRZEKUPIEN co Jayca y maſło do miaſta Paryża prowadzi ná przedaż.

(Ces derniers mots ſont de Plaute, parlant des Chaſſes-marée.) Te oſtatnie ſłowa łacinſkie ſą Plauta mowiąc o ſtrapach.

COQUETIER, (*Petit vaſe ſervant à table, pour mettre un œuf à la coque.* Cochleare. *Petr.* SOLNICZKA naczynie małe ſtołowe náſtawanie iaia w ſkorupie będącego.

COQUILLAGE, ſubſt. m. terme collectif. (*Poiſſons teſtacés, converts d'un écaille dure & toute d'une piece.*) Conchylia, iorum, n. plur *Cicer.* MAŁŻE pław morſki ſkorupiaſty wſzyſtek iedną gładką ſkorupą á twardą okryty.

COQUILLE, ſubſt. f. (*Couverture de quelques poiſſons.*) Concha, æ, f. *Cic.* KONCHA ſkorupa niektorych ryb.

COQUILLE *d'œuf.* Ovi putamen Teſta. **Coquille d'un limaçon.* Teſta limacis. *Plaut.* SKORUPA od iaia. Skorupa ślimakowa.

ON DIT proverbialement, *Il ſçait bien vendre ſes coquilles, Il ſçait faire valoir ſes coquilles.* Sua vel minima quæque optimè vendit, *ou* venditat. Mowią przyſłowiem umie on dobrze przedać ſwoie ſkorupy, umie ſwoy towar udać choć ladaiaki,

A qui vendez-vous vos coquilles à des pelerins? à ceux qui reviennent de S. Michel, ſe dit aux vendeurs, qui croyent que les acheteurs ne connoiſſent pas la juſte valeur des choſes.) Ad populum phaleras Phaleratis dictis vis nos ducere? *Ter.* Komuż to ſkorupy ceniſz pielgrzymom? álbo tym co po SS. drożkach chodzą? Mowią Francuzi do przedaiących Ktorzy rozumieią że ſię kupuiący nieznaná rzeczach y co ſię czego warto.

(Expreſſion populaire.) Expreſſya poſpolita.

COQUIN, *m.* COQUINE, f. adject. terme injurieux, (*qu'on dit à toutes ſortes de petites gens, qui menent une vie libertine, friponne, faineante, qui n'ont aucun ſentiment d'honneur.*) Mendicabulum, i, n, Vile ac nequiſſimum caput. *Plaut.* HULTAY hultayka ſłowo uraźliwe ktore ſię mowi podłym ludziom ladaiákich obyczaiow y żadney poczciwośći wſobie nie maiących, oſzuſtow, furſantow gnuśnych ludzi nic dobrego

(M. Du Cange dit que dans la baſſe Latinité on a appellé *Cocciones*, les Vagabonds & les Filoux qui hantent les foires, pour dérober & couper les bourſes.) Du Kanże powiada że podłą łaciną kocionami zwano włoczęgow, Powſinogow, Filutow Cyganow ktory po iarmarkach y targach biegaią y uwiiaią ſię rzezimieſzkowie.

COQUIN ſe dit auſſi (*d'un poltron, d'un homme qui fait quelque action laſche & infame.*) Propudioſus Infamis & hoc infame *Plaut.* HULTAY ſię też mowi o iákim nikczemniku co ni czci ni wiary niema, y ochydy iákiey ſię dopuśći albo ákcyi nie ſławney.

Je veux eſtre le plus grand coquin du monde, ſi je ne luy arrache aujourd'huy les yeux. Non ego homo trioboli ſum, ni illi exturbavero oculos. *Plaut.* Będę nayniepoczciwſzym ieżeli mu dziś oczu nie wydrę.

ON APPELLE auſſi *Une vie coquine, un meſtier coquin,* (*un certain genre de vie, de profeſſion peu honneſte, plein de libertinage & de faineantiſe, qui attache tellement qu'on ne s'en peut défaire.*) Deſidioſa & propudioſa vita, æ, f. HULTAYSKIE życie ladaiakie ſzulerſkie prozniackie niepoczciwe roſpuſtne nie rządnicze Ktore tak do ſiebie przywiązuie że ſię od niego oderwać niemożno.

COQUIN, (*Sorte de ver qui s'envelope dans les feuilles de vigne.*) Convolvolus, i, m. *Plin.* HULTAYKI także zowią zowiąGąſienice robactwo ktore ſię wikle między liście w winnicach y winnicę pſuie.

COQUINAILLE, ſubſt. f. mot de mepris, (*pour exprimer une troupe de gens infames & de néant.*) Canes. *Plaut.* Viliſſima capita. HULTAYSTWO ſłowo wzgardy zá bandę álbo kilkunaſtu hultaiow.

COQUINERIE, ſubſt. f. (*Action laſche & malhonneſte.*) Indignum facinus *Ter.* Actio turpis & indigna libero homine. HULTAYSKI żywot hultayſka akcya ladaiaka y niepoczciwa

COQUIOLE, ſubſt. f. (*Herbe qui vient parmi l'orge.*) Feſtuca, Ægiliops, *Plin.* OWIESEK co ſię wydaie owſem ięczmieniem.

COR, *ou* CORS, ſubſt. maſc. (*Cuir épaiſſi & formé en calus, durillon.*) Clavus Gemurſa. *Celſ. Plin.* NAROSTKI w ciele, ſzyſzki, ſkora otwardniała y w nagniotek twardy ...

COR, (*Trompette de chaſſeur, inſtrument de cuivre, tourné en demicercle.*) Venatorium cornu. ROG Myśliwſki trąbka inſtrument z miedzi w poł cyrkułu zakrzywiony.

ON DIT *Donner du cor, Sonner du cor.* Cornu canere. MOWIĄ zatrąbić w trąbkę, w rog, odezwać ſię trąbka.

Cor de berger. Paſtoris buccina, æ, f. *Var.* Rog paſtuſzy.

ON DIT proverbialement, *Chercher quelqu'un à cor & à cry,* pour dire *Faire toute la diligence poſſible pour le chercher.* Omni diligentiâ quærere aliquem. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem ſzukać kogo wſzędy wołaiąc y trąbiąc, to ieſt wſzelkiey pilności przyłożyć ſzukaiąc go.

CORS *de teſte de cerf*, c'eſt à dire *Les branches de ſon bois, ou de ſes cornes.* Cornuum cervinorum ramuli. *Solin. Plin.* ROGI ielenie ſoſzki na ktore ſię rogi iego dzielą.

CORAL, *ou* CORAIL, ſubſt. m. (*Plante maritime qui croiſt au fond de la mer.* ON DIT *au plurier des* CORAUX.) Curalium. Corallium. Corallum, i, neut. *Plin.* KORAL Drzewko morſkie ná dnie morſkim.

(Les Anciens l'appellent *Gorgonia. æ, f.* parce qu'ils croyoient qu'il ſe pétrifioit à l'air, comme les choſes à la veuë de la teſte de Méduſe.) Dawni ie nazywali w łacińſkim Gorgonia, bo rozumieli że kamienieie iák prędko ná wiatr ...ora ſię pokaże, iako rzeczy kamieniały ná weyrzenie głowy Meduzyney.

CORALIN, maſc. CORALINE, f. (*Qui a la couleur, ou la vertu de coral.*) Coralinus, a, um. KORALOWY co ma moc álbo kolor koralowy.

CORALINE, ſubſt. f. (*Eſpece de mouſſe marine, qu'on trouve attachée au coral.*) Muſcus marinus, i, maſc. KORALINA Mech morſki poroſt ktory ſię wiąże przy koralu.

CORBEAU, ſubſt. m. *on prononce* corbau. (*Oiſeau d'un plumage fort noir, qui vit de charogne.*) Corvus. *Cic.* Corax, acis. *Solin.* KRUK Ptak pierza bardzo czarnego co żyie ścierwem.

Croaſſement, ou le cry d'un corbeau. Crocitus, ûs, m. Krakanie głos kruka.

CROASSER, *Crier comme le corbeau.* Crocire. Crocitare. n KRAKAC krzyczyć iák kruk.

DE CORBEAU. Coracinus. *(Corvinus, a, um. *doitêtre ſuſpect.*) KRUKOWY. **Corvinus* ſłowo łaciny podeyrzaney

CORBEAU, (*Modillon, ou mutule pour ſoûtenir le bout d'une poutre, en Architecture.*) Mutulus, i, m. *Vitr.* Interpenſiva, orum, n. pl. *Vitr.* KRUKI, Krokſztyny przyſadzone do balek dla podpory w budowaniu Bunty.

CORBEAU, (*Homme qui dans un temps de contagion vient airier les maiſons infectées de peſte, & qui enterre les peſtiferez.*) Veſpillo. *Mart.* Sandapilarius. *Sidon. Apoll.* KOPACZ co zápowietrzone domy przewietrza, y ciała powietrzem umarłych chowa.

CORBEIL, *Ville de l'Iſle de France, ſur la Seine.*) Corbolium. Joſedum. KORBEL Miaſto Wyſpy Francyi nád Sekwaną.

CORBEILLE, ſubſt. f. (*Sorte de panier d'oſier.*) Corbis, is. *Cic.* KOSZYK z rokiciny álbo pręcia robiony.

Corbeille de joncs Scirpiculus, i, n. *Plaut.* koſzyk z ſitowia.

Petite corbeille Corbula, æ, f. *Var.* Koſzyczek.

CORBIE, (*Ville de Picardie ſur la riviere de Somme.*) Corbeia, æ, f. KORBIA Miaſto w Pikardyi nád rzeką Sommą.

CORBILLON, ſubſt. m. (*Panier d'oſier à mettre des oublies, étroit par le milieu, & large par les deux extremitez.*) Corbula, æ, f. *Var.* KOSZYK wąſki we ſrzodku á ſzeroki z obudwu brzegow na opłatki cukrowe, álbo androty.

CORBIN, ſubſt. m. (*qui ſignifioit autrefois un Corbeau.*) Corvus, vi, m. *& on diſoit auſſi* CORBINER *pour dire* DEROBER, (*tirer ce qu'on peut attrapper d'une carcaſſe, comme font les corbeaux*) Rapere & furari act. *Cic.* KRUK podawnemu w Francuſkim ſkąd też kraść iako kruk porywać urwać gdzie może iáko krucy czynią.

BEC DE CORBIN, ou *de Corbeau*, (*à mettre à un baſton.*) Coracinum roſtrum, i, n. ROZEK ná laſkę zákrzywiony iák kruczy nos

CORBINEURS, ſubſt. m. pl. (*Gens qui trompent les autres par des louanges flatteuſes.*) Palpatores. *Plaut.* Plani, orum, m. plur. *Petr.* PODCHLEBCY co drugich zwodzą podchlebſtwem pochwałami, ſzalbierze.

(Mot vieux & hors d'uſage.) Słowo Francuſkie ſtare y wyſzłe z zwyczaiu.

CORDAGE, ſubſt. maſc. (*Tout appareil de corde qu'il faut pour un vaiſſeau, pour un baſtiment & pour un équipage de guerre.*) Funium apparatus Rudentes, tum. *Cic. Virg.* PORZĄDEK wſzyſtek lin y ſznurow potrzebnych ná ſtatek, ná okręt y wyprawę woienną okrętową.

CORDE, ſubſt. f. (*Chanvre, ou filaſſe tortillée.*) Funis, is, m. Reſtis, is, f. SZNUR, Poſtronek, powroz z konopi álbo włokna kręcony.

Corde d'une poulie. Ductarius funis, maſc. *Vitr.* Sznur álbo lina w... ...

CORDES, (*qui ſuſpendoient les engins pour la guerre.*) Tormentorum libramenta. *Tacit.* LINY ... ... álbo inſze ſztuki woienne záwieſzano do ...

PETITE CORDE. Funiculus, i, maſc. Reſticula, æ, f. *Var.* SZNUREK powrozek ſtryczek.

Groſſe corde à lever des fardeaux. Funis. Rudens. *Plaut.* Lina gruba do dźwigania álbo windowania ciężarow.

Danſer ſur la corde. Extentis funibus currere. *Sen.* Tańcować ... ná powrozie biegać.

DANSEUR *de cordes.* Funambulus, i, m. *Ter* Schœnobates, æ, m.

æ, m. *Juv.* POWROZOBIEGUN, kuglarz powrozowy.

ON DIT proverbialement & figurément, *Avoir deux cordes à ſon arc, Avoir divers moyens de faire réüſſir une affaire.* Duplici ſpe uti. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim mieć dwie cięciwy przyłuku to ieſt mieć rożne ſpoſoby do dokazania czego choć ſię ieden nie uda to drugi.

CORDE *à monter des inſtruments de Muſique* Chorda. Nervus. *Cic.* STRONY do nawięzywania inſtrumentow Muzycznych.

Une lyre montée de ſes cordes. Lyra nervis intenta. *Quint.* Lutnia nawiązana y náſtroiona.

L'union des cordes. Concordia nervorum. *Quint.* Zgadzanie ſię ſtron.

Ils touchent les cordes de la main droite, & en pincent d'autres de la gauche. Alios nervos dextrâ percutiunt, alios lævâ trahunt. Tykaią iedne ſtrony prawą ręką á lewą przebieraią ná drugich, *álbo* przyciſkaią ſzczypią drugie.

Les cordes reſonnent comme elles ſont touchées. Sonant ita in fidibus nervi ut à digitis ſunt pulſi. *Cic.* Strony tak graią iak kto na nich przebiera.

Lieu où l'on apprend à joüer des inſtrumens à cordes. Ludus fidicinius *Plaut.* Gdzie uczą grać ná Inſtrumentach ſtronami nawiązanych, iáko ná lutni ſkrzypczach &c.

CORDE ſe dit auſſi *Le ſupplice, la potence,* (*parce qu'on y étrangle les criminels avec une corde.*) Reſtis *Plaut.* Laqueus *Cic.* POWROZ *álbo* poſtronek znaczy też ſtracenie ſzubienicę, bo na niey poſtronkiem dawniey wieſzaią ...

Il a mérité la corde, ou d'eſtre pendu. Crucem meruit. Godzien iść ná powroz, álbo wiſieć.

Il file ſa corde. Sibi exitium ... parat. *Cic.* Suit aliquid capiti ſuo. *Ter.* Powroz ná ... ſzyię kręci.

Il eſt échappé de la corde, ... Evaſit ex aliquo magno ... Uſzedł powroza álbo ſzybienicy.

Il y va de la corde. Agitur de capite. *Cic.* Idzie o powroz, o ſzyię, o gardło.

Mettre la corde au cou à un criminel. Sonti laqueum injicere. *Liv.* Powroz założyć ná ſzyię winowaycy.

Se mettre la corde au coû s'étrangler, ſe pendre. Collum in laqueum inſerere. *Cic.* Samemu ſobie ná ſzyię poſtronek zádzierzgnąć álbo ſię zádufić obwieſić.

Se mettre la corde au coû, Se jetter dans quelque grand malheur. Induere ſe in laqueum. Samemu ſobie poſtronek włożyć ná ſzyię, Dobrowolnie ſamochcąc wpaść w iákie wielkie nieſzczęście, *kiy ná ſię podać.*

Un homme de ſac & de corde, (*Un pendard qui merite d'eſtre noyé, enfermé dans un ſac comme autrefois les Parricides à Rome, ou d'eſtre pendu à un gibet.*) Furcifer, feri, m. Scel. ratus, i, maſc. *Ter. Plaut.* Wiſielec hultay łaydaco wielkie, co niewart tylko áby go w wor z głową zawiązawſzy utopić iáko przedtym w Rzymie czyniono oycoboycom, álbo áby go ná ſzubienicę záprowadzono.

CORDE ſe dit auſſi à la paume (*de celle qui eſt tenduë au milieu du jeu.*) Funis, is, m. LINA álbo ſznur w graniu piłki.

La bale a friſé la corde. Pila ſtrinxit funem. Piła tknęła ſię ſznura, poſznurze poſzła *álbo* ledwie co po ſznurze uſzła.

ON SE SERT de ces mêmes phraſes en un ſens figuré pour dire qu'*Un homme a friſé la corde, il a failli d'eſtre condamné, à perdre ſon procez, à eſtre pendu.* Vix ex ... evaſit. ... TYCHZE expreſſyi zá ... Mowię ... ... iáki ... ſię był ... poſtronka álbo powroza, iuż zle było koło niego, tylko też co ... go ná gardło nie oſądzono o włoſek nie przegrał, o włoſek go nie obwieſzono, ledwie co ..., ledwie uſkrobał.

ON DIT encore figurément *Toucher la groſſe corde,* (*quand on parle d'une choſe qui touche vivement celuy à qui on parle.*) ... tange ... ne cordi dolet Tange ulcus *Terent.* MOWIĄ ... właśnie ruſzyć ſtrony naygłownieyſzey ... kiedy kto w mowie dotknie tego co kogo ... boli co naywięcey czuie y co mu naypizykrzey, ... kogo do żywego.

Il ne faut pas toucher cette corde-là pour dire *Il ne faut pas parler de cela* Ne refrices obductam cicatricem *Cic* *Noli movere Camarinam, etenim praſtat non tangere *Poeſ.* Nie trzeba tego ... tykać, *to ieſt* Nie trzeba o tym wſpominać.

(Ce Proverbe vient d'un Lac en Sicile proche de Syracuſe, qui étoit fort puant.) To łacińſkie przyſłowie pochodzi od iezioru iednego w Sycylii bliſko Syrakuzy ktore było bardzo śmierdzące iákby kto mowił nie tykay czegoś żeby ...

CORDE *de bois,* (*certaine meſure de bois à brûler, qui ſe meſuroit autrefois avec une corde.*) Ligni ſtrues. WIĄZKA drew, pewna miara drew ná opał ktore ná wiązki przedaią. Albo też poſtronek drew, że poſtronkiem niegdyś drzewo odmierzano na opał go wydaiąc.

ON APPELLE, *Du bois de corde,* (*celuy qui ſe meſuroit avec une corde, aujourd'huy dans une membrure.*) Funale lignum. ZOWIĄ drzewo poſtronkowe to ktore wydaiąc poſtronkiem odmierzano, Dziś na trzcinę, polana, klocki, náręcze, ſążnie, pręty, laſki.

CORDEAU, ſubſt. m. *ou* CORDELETTE, ſubſt. f. (*Petite corde menuë.*) Funiculus. *Cic.* SZNUREK ſznureczek.

CORDEAU *de charpentier, de maſſon, de jardinier.* Linea. *Cic. Vitr.* SZNUR cieſielſki dłuż, mularſki pion, Ogrodniczy do rozmierzenia Kwater y robienia grzędow, ſznur grzędowy.

Au Cordeau, ou A la ligne. Lineâ. abl. Pod ſznur, według ſznura. Pod ... rowno po ſznurze.

CORDELIERE, ſubſt. f. (*Petits filets de ſoye qui ſervent de colier.*) Funiculi bombycini, orum, m. pl. * (*Si la cordeliere étoit de fil d'or, on pourroit luy donner le nom de Muræna, ...*) SZNURKI na ſzyię robione z iedwabiu. * Jeżeliby były ze złota możnaby ie nazwać muncla ná ſzyię ...

CORDELIER, ſubſt. f. qui ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, (*d'une ſocieté de gens perdus & debauchez.*) *C'eſt un homme de ſa cordelle.* ... idem farinæ Nemo. TEGOZ łancucha, co ſię niemowi ... wzły ſpoſob, iáko tegoż łancucha ogniwo, tegoż ... ladaiákich ludzi Kompan,

CORDELER, V. act. (*Tortiller comme une corde.*) Torquere. KRĘCIC zwiać napowrozy.

CORDER, V. act. (*Tordre du fil, ou de l'étouppe pour faire de la corde.*) Torquere, Nectere. *Plin.* POWROZY robić kręcić nici álbo włokno iak powroz.

CORDER *le bois,* (*Meſurer du bois dans une membrure.*) Componere ligna in menſurâ. WYMIERZAC układać drwa ná ſznury ná pręty, ná ſążnie &c.

SE CORDER, (*Devenir en corde & en bois comme certaines racines.*) Indureſcere. Obdureſcere. *Plin.* ZDREWNIEC zwardnieć, ſkołowacić iako nie ktore iarzyny.

Une racine cordée. Lignoſa radix. *Plin.* Korzeń zdrewniały ſkołowaciały naprzykład pietruſzczanny &c.

CORDIAL, m. CORDIALE, f. adject. (*Qui eſt bon pour le cœur, pour le fortifier.*) Cor confirmans & corroborans, antis, omn. gen. Cordi utilis & hoc utile. Cordi conveniens, entis, omn. gen. Cordi auxilians, auxiliantis, omn. gen. *Plin.* KORBYAŁ, co dobre ieſt ná Serce na poſilenie Serca, poſilaiący, Serce, pomocny ſercu.

CORDIAUX, ſubſt. m. plur. (*Remedes bons pour le cœur.*) Remedia quæ cordi auxiliantur. Remedium efficax, *ou* præſens contra cordis dolores, *gent.* remedii efficacis, *ou* præſentis, &c. neut. KORDYAŁY lekarſtwa poſilaiące ſerce, pomocne ſercu.

CORDIAL ſe dit figurément, (*Ami qui parle franchement & du fonds de cœur.*) Amicus ex animo. *Cic.* SERDECZNY, przyiaciel co z ſzczerego ſerca mowi.

CORDIALEMENT, adv. (*Du fonds du cœur, d'une maniere franche & cordiale.*) Ex animo. Ex toto pectore. *Cic.* SERDECZNIE, z ſzczerego ſerca, ſzczerym ſercem.

CORDIALITE', ſubſt. f. (*Affection cordiale.*) Amor verus, nec fictus. SERDECZNE kochanie.

CORDIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fait des cordes & qui les vent.*) Reſtiarius Reſtio. POWROZNIK, co powrozy robi y przedaie.

CORDON, ſubſt. m. (*Petite corde.*) Funiculus. *Cic.* Reſticula. *Vitr.* POWROZEK ſznurek.

CORDON *de chapeau.* Torulus *Plaut.* Petaſi cingulum tortile. SZNUREK taśma od Kapeluſza.

CORDON *de muraille.* Muri corona, æ, f. *Vitr.* GZEMS u wierzchu ſciany.

CORDON BLEU, ſubſt m. (*Marque de Chevalerie en France.*) Vitta cærulea. * *Quelquefois on entend par ce mot de* CORDON BLEU, *la perſonne qui a eſté faite Chevalier du S. Eſprit.* Eques torquatus. WSTĘGA modra błękitna znak ... we Francyi. *Czaſem też przez to ſłowo, *Wſtęga błękitna* znaczy ſię ſama Oſoba ktora ten order álbo znak Rycerſki Ducha S. noſi.

CORDONNER, V. act. (*Tortiller pluſieurs fils enſemble.*) Torquere Texere. *Cic.* PLESC kręcić nici ná ſznurki zwiiać.

CORDONNERIE, subst. f. (*L'art de faire des souliers.*) Sutrina, æ, f. (*on sous-entend* ars.) *Plin.* Sutrinum,i,n. *Sen.* SZEWSTWO szewski Kunszt rzemiosło robienia trzewikow butow.

Ruë *de la cordonnerie,(où il y a plusieurs boutiques de Cordonniers.)* Via sutrina. *Plaut.* Ulica szewska gdzie kilku nastu szewcow mieszka.

CORDONNIER, subst. m. (*Qui fait des souliers.*) Sutor, oris, m. *Phæd. Hor.* Calcearius. *Plaut.* SZEWC co buty, trzewiki robi gdzie iatki szewskie.

DE CORDONNIER. Sutrinus, *Plin.* * *Boutique de Cordonnier.* Taberna sutrina. **Vn garçon cordonnier.* Sutrinæ tabernæ alumnus. *Petr,* SZEWCKI. *Jatka szewcka warsztat szewski. * Szewczyk, uczeń szewskiego rzemiosła.

CORDOUE,(*Ville d'Andalousie en Espagne.*)Corduba, *Cic.* KORDU álbo Korduba Miasto Andaluzyi w Hiszpaniy.

Qui est de Cordouë. Cordubensis & hoc Cordubense. Kordubeński, Kordubeńczyk co iest z korduby.

CORFOU, (*Isle & ville de la mer Ionienne près les costes de la Romélie, & unie à la République de Venise.*) Corcyra. *Cic.* KORFU álbo Korcyra Wyspa y Miasto morza Greckiego blisko brzegow Romelii przyłączona do Rzeczypospolitey Weneckiey.

Qui est de Corfou. Corcyræus,a,um *Cic.* Korcyrński.

CORIACE,adject. m. & f. (*Qui est [illegible] qui se tire en mangeant comme du cuir.*)Coriaceus. ŁYKOWATY co iest twardy y ciągnie się iak skora w iedzeniu.

Cette poule est dure & coriace. Hæc gallina respondet dura palato *Hor.* Ta kura iest twarda, [illegible].

CORIANDRE, subst.f. (*Herbe aromatique, qui porte une graine de mesme nom.*) Coriandrum. *Colum.* KOLENDRA ziele korzenne [illegible] tegoż imienia.

CORINTHE,(*Ville de l'Achaïe dans le Peloponnese & sur l'Isthme,auquel elle donne son nom: on la nomme* Bimaris *Entre deux mers, à cause de sa situation; car elle est justement au haut du Peloponnese, dans ce détroit, entre le Golphe Saronique, qui est de la mer Egée, & le Golphe de Corinthe, qui est de la mer d'Ionie.*) Corinthus, thi,f *Cic.* KORYNT Miasto Achaii w Peloponezie nad ciasnym morzem ktoremu daie nazwisko, zowie się między morskie to iest między dwoma morzami,a to dla położenia swego,bo właśnie iest w gorze Peloponezu ná teyże odnodze między zátoką Saroniką, ktora iest morza Europeyskiego, y zátoką Koryntską, ktora iest morza Greckiego.

CORINTHIEN,m. (*Celuy qui est de Corinthe.*)Corinthius, ii,m.*CORINTHIENNE,f.(*Celle qui est de Corinthe.*)Corinthia,æ,f *Cic.* KORYNTYANIN ten co iest z Koryntu.*Koryntyanka, ta co iest z Koryntu.

DE CORINTHE, (*parlant des personnes & des choses.*)Corinthius & Corinthiacus, a,um. *Plin.* KORYNTSKI mowiąc o osobach y rzeczach.

L'ORDRE CORINTHIEN, (*en Architecture.*) Ordo Corinthius. *Vitr.* PORZĄDEK kształt Koryntski w Architekturze.

CORIPHE'E,*ou* CORYPHE'E,subst.m (*Le premier,le plus considérable dans quelque art,*ou *profession.*) Coryphæus. Primus. HERSZT Pryncypał ten ktory rey wodzi w czym álbo między drugiemi.

CORLIEU,*ou* COURLIS, subst.m. (*Oiseau de riviere gris & marqué de taches rouges & noires, qui a le bec long & courbe.*) Clorius. Corlinus. Corlivus,i,m. LELEK ptak nád wodami siemieniowaty álbo szary pierza mienionego miey-scami czarno z czerwonym nosa długiego zákrzywionego.

CORME, subst m. (*Fruit fort acide & acre.*)Sorbum,bi,n. *Colum.* JARZĘBINA owoc, iagody bardzo przykre.

CORMIER,subst.m. (*Arbre qui porte des cormes.*) Sorbus, bi,f *Colum.* JARZĘBINA Drzewo.

CORMORAN,subst.m.(*Oiseau aquatique, qui approche de la figure du corbeau, il a le bec long & le pied plat, on l'appelle* CORBEAU PESCHEUR.)Corvus aquaticus. *Plin.*CZAPLA Ptak wodny podobny krukowi nosa długiego nog płaskich názywaią go ipaczey rybak; álbo kruk wodny.

CORNALINE, subst. fœm. (*Pierre précieuse qui n'est pas transparente.*)Onyx corneola, *Mart.*KARNIOL Kamień drogi nie przezroczysty.

De cornaline. Onychinus,a,um. *Plin.* Karniolowy z karniolow kamieni.

CORNARD,subst.masc. (*Cocu,celuy dont la femme est infidelle.*)Curruca,æ,f. *Juv.* PIEGZA, kukuł, ten ktoremu żona iest nie wierna.

(Mot bas & du peuple.) Słowo podłe y pospolstwa.

CORNE, subst.f. (*Partie dure que plusieurs animaux ont à la teste & aux pieds.*)Cornu Cornua, *genit.*cornuum, *dat.*cornibus,n. *Cicer.* ROG, część ciała twarda ktorą zwierzęta po większey części maią ná głowie y nogach.

*Bestes à cornes,*ou *Troupeau de bestes à cornes,(Vn troupeau de beufs, de vaches, ou de chevres.)* Cornuta [illegible]. *Plaut.* Cornigera animantia. *Plin.* Bydło rogate, álbo stado bydła rogatego, iako stado wołow, krow, koż.

Petite corne Corniculum,i,n. *Plin.* Rożek mały.

Corne du pied des chevaux. Ungula,æ,f. *Cic.* Kopyto rog u nogi końskiey.

Qui n'a qu'une corne. Unicornis & hoc unicorne. **Qui en a deux.* Bicornis & hoc bicorne, adject. **Qui en a trois.* Tricornis & hoc tricorne, adject. *Plin.* Jednorożec co iest o iednym tylko rogu.*O dwoch rogach dwa rogi maiący.*O trzech rogach trzy rogi maiący.

Vn cheval qui a la corne du pied usée. Equus cui subtritæ sunt ungulæ. *Plaut.* Koń co ma rog u nogi wytarty álbo kopyto małe wychodzone.

DE CORNE. Corneus,a,um. *Cic.* ROGOWY, dereniowy

Qui approche de la dureté de la corne Corneolus. *Cic.* Twardy iak rog, rogowaty.

Devenir dur comme de la corne. Cornescere. *Plin.* Zewardnieć iák rog rogewacieć.

Qui a des cornes. Corniger, gera, gerum. *Plin.* Rogaty.

Qui a les pieds de corne. Cornipes, pedis. *Virg.* Rogonogi kopyta u nogi maiący.

CORNE *d'un cerf,*ou *le bois du cerf.* Cervi cornua, n. pl. *Phæd.* ROGI Jelenie.

CORNE *d'abondance*, en termes de Poësie, (*Est une corne d'où sortoient toutes choses qu'on pouvoit souhaiter, par un privilege que Jupiter donna à sa nourrice, qu'on a feint avoir esté Amalthée.*) Cornu-copia,æ,f. *Hor.* Rog obfitości, według Poetow; Jest rog z ktorego wszystko szło co sobie kto mogł życzyć y pragnąć z przywileiu od Jowisza danego mamce swoiey o ktorey powiadano że była koza názwana Amaltea.

(Le vray de cette Fable,est qu'il y a un Terroir en Libye, en forme de la corne d'un beuf,fort fertile en vins & en fruits exquis, qui fut donné par le Roy Ammon à sa fille Amalthée,qu'on a feint avoir esté Nourrice de Jupiter.) Prawdziwe wyrozumienie tey bayki iest,że się w Libiy znáyduie kray formę maiący Rogu wołowego, bardzo żyzny w wina y owoce wyborne, ktory Krol Ammon dał corce swoiey Amaltei o ktorey baiano że była Mamką Jowisza.

CORNE en termes de l'Ecriture, (*Honneur, gloire, exaltation.*)Splendor,oris,m. Gloria,æ,f. *Cic.* ROG terminem Pisma Swiętego zacność, sława, wywyższenie ná co.

Moyse parut avec des cornes, qui estoient des rayons de lumiere, lors qu'il descendit de la montagne de Sinaï. Moyses visus est radiis solaribus splendidus, cum à colloquio divino descenderet. Moyżesz pokazał się z rogami ktore były promienie iasne z skroni iego wychodzące,kiedy schodził z gory Synai.

ON DIT presque en ce sens qu'*Vn homme leve maintenant les cornes, qu'Il commence à montrer les cornes,* (*quand il revient en honneur, en credit, en autorité,après avoir [illegible] quelque mauvaise fortune.*)Effert caput. *Petr* Extollit caput & se erigit. *Cic.* MOWIĄ w tym prawie rozumieniu, że [illegible] to człowiek rogi pokázuie, że ie poczyna podnosić po takim poniżeniu y nieszczęściu.

CORNE se dit en un sens tout contraire pour (*Marquer quelque honte,ou quelque infamie.*)comme *Tout le monde luy fait les cornes,Le montre au doigt.* Digito monstratur. [illegible] ROG się mowi w przeciwnym cale rozumieniu, oznacz[illegible] komu obelgę iáką y ochydę *Jako*, Cały świat rogami mu [illegible] stawia, palcem go sobie pokazuie.

ET C'EST en ce [illegible] qu'on dit *Planter les cornes à un homme, (quand on le deshonore par un mauvais commerce qu'on a avec sa femme, & qu'on le fait cocu.)* Figere [illegible] nus Constuprare cum aliena muliere. *Plaut.* Y W TYM TO rozumieniu mowią; *rogi komu przyprawić.* Ochydziwszy go nieuczciwym obcowaniem z żoną iego w stanie małżeńskim, y piegżą go uczyniwszy.

Il heurte de la corne, donnez vous de garde. Cornu ferit,tu tibi caveto. *Hor.* Bije rogiem, strzeż się.

ON DIT d'un Satyrique,(*qui a donné quelque trait piquant à quelqu'un.*)*Il luy a donné un coup de corne.* Maledictis hunc fixit. *Cicer.* MOWIĄ o Statyryku ktory kogo uszczypliwie piorem ciął, trącił go rogiem.

CORNE DE CERF, (*Sorte d'herbe qui se mange en salade.*) Coronopus. Cornu cervinum. WRONIA-NOGA ziele sałaciane do iedzenia, ielenie rogi.

CORNE'E, subst. fœm. (*Tunique de l'œil qui est dure & transparente comme de la corne.*) Cornea tunica,æ,f. ROGOWA Błonka w oku twarda y przezroczysta iak rog.

CORNEILLE, subst.f. (*Oiseau de la couleur du corbeau.*) Cornix. *Cic.* WRONA czarna ptak podobien farbą do kruka

Petite corneille. Cornicula. *Hor.* Kawka.

Corneille emmantelée, (*est celle qui est en partie noire, en partie grise.*) Cornix partim atra, partim leucophæa. Wrona prosta naska częścią czarna częścią iasna.

ON DIT figurément d'un Auteur, (*qui a fait quelque ouvrage en ramassant & en dérobant les pensées des autres.*)*C'est la Corneille d'Esope,* ou *la Corneille d'Horace,* (*qui se trouva sans plume,quand les autres oiseaux eurent repris celles,qu'elle leur avoit derobées pour se parer.*) Æsopeia cornix, quæ gloriatur alienis bonis. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie:* o Autorze takim ktory co nápisał tu y owdzie pochwytawszy y pozbieráwszy cudze; Własna kawka Ezopowa, álbo sroka Horacyuszowa ktora się została goła bez pierza, kiedy insze ptaki, swoie od [illegible], ktore u nich była pobrała dla ustroienia się.

CORNE-MUSE,subst.f.(*Instrument rustique, dont se servent les Bergers dans leur solitude.*)Symphoniacus uter, *genit.*symphoniaci utris,masc. Utriculus,i,m. *Plin.* KOBZA, dudy, instrument do grania prosty chłopski, dudki pastusze multanki.

Qui jouë de la Corne-muse. Utricularius,ii,m. *Suet.* Duda co gra ná dudach na multankach.

CORNER, V.act. (*Sonner du cors à la chasse pour rappeller les chiens.*)Cornua sonare *Hor.* TRĄBIC w rog ná polowaniu ná psow áby ich zebrać.

CORNER se dit par extension (*de ce qu'on va dire & rapporter par-tout avec bruit.*) Deblaterare. *Plaut.* TRĄBIC się mowi obszerniey, o tym co kto zámyśla wszędzie ogłosić y rozsławić.

ON DIT absolument que *Les oreilles cornent à quelqu'un.* Tinniunt illi aures. MOWIĄ po prostu dzwoni, trąbi komu w uszach, szumi.

Les oreilles vous ont bien corné en vostre absence, car on a bien parlé de vous. Tibi absenti tinnierunt aures, plurimus enim de te sermo fuit. Musiałoć bardzo dzwonić w uszach przez ten czas iák cię tu nie było, bo tu bardzo o tobie gadano.

ON DIT encore que *La viande corne,* (*quand elle commence à se corrompre & à sentir mauvais.*) Caro corrumpitur. MIĘSO ktore się záczyna psować, tęchnąć.

CORNET,subst.m. (*Petit corps de chasse.*)Buccina. Cornu. TRĄBKA myśliwska.

CORNET *à bouquin,(Instrument de musique,qui sert à soûtenir un grand chœur.)* Symphoniacum, *ou* musicum cornu. TRĄBA wielka muzykantska do choru.

Qui jouë du cornet à bouquin. Symphoniacus cornicen,m. Trębacz.

CORNET *à jouër aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. *Sen.* TRĄBKA kostkowa puszka, kubek do grania y rzucania kości rogowy.

CORNET *de papier (à mettre des épices.)* Chartaceus cucullus. TRĄBKA papierowa z papieru zwiniona do sypania czego.

CORNET *d'escritoire (à mettre de l'encre.)* Scriptorium cornu. KAŁAMARZ rogowy.

CORNETTE,subst.f Nocturna calyptra.(*parce qu'on s'en sert la nuit.* KORNET nocny,ktorego ná noc zażywaią sypiaiące ná głowy [illegible].

(Ce mot se disoit autrefois de toute sorte d'habillement de teste, & on appeloit *Cornette* de Moines, leur capuchon;*Cornette* d'Avocats & de Docteurs, le Chaperon qu'ils portoient autrefois sur leur teste, & qui formoit comme deux petites cornes. Il ne se dit plus maintenant en langage ordinaire,que des Coëffes de linge que les Femmes mettent sur leurs testes.) To słowo przed tym się mowiło o wszelkim ná głowę ubraniu álbo nákryciu, y ták mowiono kornet Mniski za kaptur, kornet Jurystowski y Doktorski kaptur ktory przedtym brali ná głowę ná formę dwoch rożkow. Teraz zwyczaynie się nie mowi chyba o stroiu płociennym ktore białogłowy ná głowę biorą.

CORNETTE en termes de Guerre, (*est un estendart de la Cavalerie, qui est quarré,& qui se porte au bout d'une lance.*) Vexillum. PROPORZEC chorągiew znaczek Kawaleryi czworograniasty iezdnych ná końcu dzidy.

CORNETTE, subst.masc. (*Celuy qui porte l'estendart de la compagnie.*) Vexillarius,ii,m. *Liv.* PROPORNIK Chorąży ten co proporzec chorągwiany nosi.

CORNETTE se prend aussi quelquefois pour (*la compagnie entiere, qui marche sous la Cornette.*) Turma. *Cic.* Equitum vexilla. CHORĄGIEW się też bierze zá całą Kompanią ktora pod chorągwią zostaie.

On leve trente cornettes de cavalerie. Triginta equitum vexilla conscribuntur. Werbuią trzydzieści chorągwi konnych

CORNETTE en termes de marine,(*est le pavillon du Chef d'Escadre.*) Navale vexillum. *Claud.* PROPORZEC starszego okrętowego ná morzu bandera.

CORNICHE,subst.f.en Architecture,(*est la plus haute partie & le dernier ornement d'une colomne.*)Corona. *Vitr.* KORNEZY Renięcie álbo floryzowanie ugory dane w koło słupo w ozdobienie słupow od wierzchu

CORNICHON,subst.masc. (*Petite corne,qui ne commence qu'à pousser.*) Corniculum. SĘCZEK, Kiełek rogu dopiero się kolącego u bydląt.

CORNICHONS,(*Petits concombres avortez & racornis.*) Tortus cucumis. *Virg.* OGORKI znikłe zaraz iák się pokażą

CORNIER,m. CORNIERE,f.adject.(*Qui fait l'angle,*ou *l'encoignure d'un bastiment.*) Angulatus. Angularis. NAROŻNY, Węgielny w budowaniu.

*Vne pierre corniere (en Architecture.)*Lapis angularis. Kamień węgielny w Architekturze.

CORNIERE, subst.f. (*Jointure de deux pentes d'un toit.*) Angulata compluviorum commissura. KOZŁY wiązane w budowaniu dla złączenia obudwu stron dachow,

CORNOUAILLE, (*Ville de la Basse Bretagne.*)Curiosolitæ,arum,f. plur. *Cæs.* KORNUAL Miasto niższey Brytaniy.

CORNOUAILLE,(*Comté du Royaume d'Angleterre.*)Cornubia. KORNUAL Hrabstwo Krolestwa Angielskiego.

CORNOUILLE,subst.f. (*Fruit rouge & acide, qui meurit au mois de Septembre.*Cornum,ni,neut. *Hor.* DERENOWA iagoda, owoc czerwony kwaśny ktory dochodzi w miesiącu Wrześniu.

CORNOUILLIER, subst.m. (*Arbre qui porte des cornouilles.*)Cornus. *Virg.* DEREN Drzewo dereniowe.

CORNU,masc.CORNUë,f.(*Qui a des cornes.*) Cornutus. *Var.* Corniger. *Plin.* ROGATY, ROGATA,co ma rogi.

CORNUE,subst.f.en termes de Chymie, (*c'est un vaisseau de verre, qui a un col recourbé, auquel on joint un recipient qu'on met dans l'eau.*) Cornuta ampulla,æ,fœm. ALEMBIK Chymistow z recypientem w wodzie.

CORPORAL,subst.m. terme Ecclesiastique, (*C'est un linge beny fort propre, sur lequel on met l'Hostie au Sacrifice de la Messe.*) Linteum corporale. KORPORAŁ, rąbek poświęcony bardzo czysty ná ktorym kładą Hostyą w Ofierze Mszy S.

(Mot consacré en cette signification.) Słowo poświęcone w tym rozumieniu.

CORPOREL,m.CORPOREL LE,fœm. adject. (*Qui a un corps.*) Corporeus. Corporatus. *Cic.* Corporalis. *Sen.* CIELESNY do ciała należący ciało maiący.

Possession corporelle & réelle. Corporalis possessio, f. Possessya rzetelna.

LES PLAISIRS *corporels.* Corporis voluptates, *genit.* corporis voluptatum, f. pl. *Cic.* UCIECHY cielesne, roskoszy.

CORPORELLEMENT, adv. (*Réellement, à la maniere des corps.*) Corporum more Reipsà. Reverà. abl. RZETELNIE Osobiście według ciała.

CORPS, subst, m. *on prononce* cors. (*Substance solide & palpable, composée suivant les Péripatéticiens de matiere & de forme: suivant les Epicuriens d'atomes entrelassez; & plus raisonnablement suivant les Philosophes modernes, d'acide & d'alcalis.*) Corpus, *genit.* corporis, n. *Cic.* CIAŁO Istota gruntowna y dotykalna, złożona według Perypatetykow z materyi, y formy: á według Epikureyczykow z drobniuchnych Atomow między sobą spoionych, á uważniey według nowotnych Filozofow z Kisnących, y niekisnących cząstek.

(Ce mot se dit de l'homme, des animaux, des élemens, &

de tous les eftres corporels.) To ſłowo ſię mowi o ludziach, zwierzętach, bydlętach, żywiołach, Jſtotach materyalnych.

CORPS, (*A l'égard des animaux, ſe dit de ce qui eſt oppoſé à l'ame.*) Corpus, n. *Cic.* CIAŁO co do zwierząt mowi ſię przeciwko temu co ieſt Duchem.

PETIT CORPS. Corpuſculum.*Cic.* CIAŁKO, małe ciało.

Le ſtature, ou *la taille du corps*, (*qui comprend la longueur, largeur & profondeur.*) Corporis ſtatura. *Cic.* Statura Corporatura Corporatio. *Colum.* Statura wzroſt Oſobiſtość ciała znacząca wſobie wyſokość, ſzerokość grubość albo miąższość.

(Ces derniers mots ſe diſent des hommes & des beſtes.) Mowi ſię o ludziach ſtatura, Oſobiſtość; o bydlętach zaś wielkość, małość, tuſza, roſłość &c.

Devenir corps, (*ſe former en un corps, prendre la conſiſtance d'un corps.*) Corporari. *Plin.* Stać ſię ciałem, obrocić ſię w ciało.

DU CORPS, ou *Qui concerne le corps.* Corporeus Corporalis. CIELESNY należący do ciała.

Les defauts du corps. Vitia corporalia. *Sen.* **Les peſtes du corps.* Peſtes corporeæ. *Cic.* **Les voluptez du corps.* Corporeæ, ou corporis voluptates Niedoſtatki, loſci, ułomności, niedołężności ciała. * Zarazy ciała. * Roſkoſzy ciała.

Qui a un corps, qui eſt corporel. Corporeus. *(*Le contraire eſt* Incorporeus. *Cic.* Incorporalis *Qui n'a point de corps.*) Cieleſny materyalny co ieſt z ciała. *Przeciwna ieſt, bezcielny co nie ieſt z ciała, co niema ciała.

Qui a un gros corps. Corpulentus, a, um. *Plaut.* Cieliſty ciała ſiła maiący, tyłowity

CORPS MORT, *un Cadavre.* Cadever, eris, neut. *Cic.* TRUP CIAŁO umarłe.

ON DIT qu' *Un homme n'eſt pas traiſtre à ſon corps*, qu' *Il traitte bien ſon corps*, qu' *Il fait bonne chere*, qu' *Il eſt delicat & ſenſuel.* Curat ſe molliter. Sibi benè facit. *Plaut.* Corpori ervit. *Terent. Cic.* * (*Au contraire* ON DIT qu' *Un homme eſt ennemy de ſon corps, lors qu'il l'afflige, le maltraitte & le macère par des jeuſnes & des auſteritez.*) Extenuat corpus jejuniis & pœnis.*Cic.* MOWIĄ nie ieſt zdrayca ciała ſwego, dogadza ſobie, pieści ciało wſtrzemięźliwie cho... * Przeciwnie mowią. Jeſt nieprzyiacielem ciała ſwego kiedy go trapi źle ſię obchodzi, maceruie poſtami y oſtrościami.

ON DIT qu' *Une fille a fait folie de ſon corps*, qu' *Elle n'a pas eſté chaſte* qu' *Elle s'eſt abandonnée.* Corpus ſuum vulgavit. *Plaut.* MOWIĄ o pannie iákiey że ſzaleńſtwo uczyniła z ciała ſwego, to ieſt nie dochowała czyſtości wydała ſię ná cieleſność.

Rendre un corps ferme & robuſte par une bonne nourriture. Firmare corpus athletico victu. *Celſ.* * *Rendre un corps plus diſpos, plus alaigre.* Reddere corpus expeditius. *Celſ.* Ciało mocne y krzepkie uczynić proſtym wiktem. * Ciało ſpoſobnieyſze, raźnieyſze uczynić.

Faire corps neuf, (*ſe reſtablir en ſanté après une grande maladie, & avoir jetté toutes les mauvaiſes humeurs.* Renovare corpus. Nowego ciała nabierać, przychodzić do ſiebie po długiey iakiey chorobie wſzyſtkich pozbywſzy złych humorow.

ON DIT du corps, (*parlant de ſes qualitez bonnes*, ou *mauvaiſes.*) *Un bon corps, Un corps bien conſtitué, Une bonne conſtitution de corps.* Benè conſtitutum corpus.*Cic.* **Le contraire eſt* corpus mali habitûs *Cicer.* *Un corps mal ſain, Un corps maleficié.*) MOWIĄ o ciele y iego dobrych álbo złych przymiotach, Ciało dobre, zdrowe, dobrey Konſtytucyi, álbo pomiarkowania. **A przeciwnie* Ciało niezdrowe, ſłabey Konſtytucyi, chorowite.

Un corps ſans ame, Un corps mort. Exanime, *ou* exanimum corpus. *Quint.* Ciało bez Duſzy, umarłe nieżywe.

Des corps durs au travail, (*qui ſupportent aiſément le travail.*) Ferentia laborum corpora. *Tacit.* *(*Le contraire*, Intolerantiſſima laborum corpora. *Liv.* *Des corps qui ne peuvent ſupporter le travail.*) Ciało trwałe wytrzymałe tęgie do pracy. * *Przeciwna ieſt* ſłabe nie mocne do pracy ciało.

Un corps uſé, épuiſé. Corpus effœtum. *Ovid.* Exſuccum corpus. *Petr.* * *Un corps qui a changé de temperament.* Corpus motum à ſtatu. *Cic.* Ciało wyſilone, wyrobione, wyniſzczone. *Ciało odmienionego inſzego temperamentu *álbo* pomiarkowania ktore ſię w temperamencie ſwoim odmieniło.

ON DIT, *Je reponds pour luy corps pour corps.* Præſto me pro illo capitis periculo. MOWIĄ Ręczę za niego Oſobą własną ſwoią.

S'obliger par corps de re, preſenter un criminel. Nexu corporis teneri ſontem repræſentare (*dans le Droit.*) Obligować ſię oſobiście ſtawić Winowaycę pod niebeſpieczeńſtwem Oſoby właſney: termin prawny.

Combattre à corps Collato pede inter ſe dimicare, *ou* præliari. depon. *Liv.* Wręcz ſię ſam a ſam z kim bić potkać ſię z ſobą.

Se jetter à corps perdu ſur quelqu'un. Omni niſu, *ou* impetu corporis in aliquem irruere. *Tacit.* Wſzelką ſiłą ná kogo ſię rzucić,

S'obliger corps & biens. Capite & fortunis cavere, n. *Plin.* Zápiſać ſię ná oſobie ſwoiey y dobrach.

Prendre quelqu'un au corps, (*Se ſaiſir de luy, le mettre priſonnier*) In aliquem manum injicere.act.*Cicer.* Złapać kogo, ſchwytać, dać wſadzić do więzienia.

Decerner une priſe de corps contre quelqu'un. Statuere & decernere comprehenſionem alicujus. Wzdać kogo y ſkazać ná ſchwytanie, ná wolne łapanie y więzienie.

CORPS, (*ſe dit des habits & des armes qui ſervent à couvrir cette partie du corps qui va du coû juſques à la ceinture.*) comme *Un corps de Pourpoint, Un corps de cuiraſſe*, (*ſans les armures des bras & des cuiſſes.*) Thorax, acis, m, *Plin.* SUKNIE, odzienie. ſuknia ſtanu, zbroia ná ciało ſamo po ſtan bez ná ramiennikow, y nábiodrkow.

CORPS, (*ſe dit des choſes qui ont plus de force, de conſiſtance, de ſolidité que d'autres qui ne laiſſent pas d'eſtre corporelles.*) comme *Un vin qui a bien du corps.* Vinum ingentium virium.*Celſ.* (*Le contraire eſt* Vinum nullarum virium. *Cicer.* *Vin qui n'a point de corps.*) **Une couleur qui a du corps.* Color plenus, *ou* ſatur. *Plin.* (*Le contraire eſt* Color evanidus, *ou* Dilutus color *Plin.*) **Un drap qui a du corps.* Pannus craſſæ texturæ. (*Le contraire*, Pannus tenuis texturæ. *Un drap qui n'a point de corps.*) CIAŁO w Francuſkim bierze ſię zá moc tęgość żywość, mięſiſtość. Jáko, *Wino moc tęgość w ſobie maiące*, á zás przeciwnie: *Wino* ſłabiuchne wolne niemocne **Kolor albo farba mocna tęga żywa*, á przeciwnie: *Farba ſłaba blada.* Sukno mięſiſte, *á przeciwnie*: Sukno wietkie ſłabe.

CORPS ſe dit encore (*d'un baſtiment, ſoit qu'il ſoit ſeparé, ou joint.*) * *S'il eſt ſeparé, on dira* ædes. *genit.* ædium, f. plur. Domus, ûs, f. *Cicer.* **S'il eſt joint à d'autres baſtimens qui luy ſervent d'ailes, on ſe ſervira d'* Ædium regio. CIAŁO w Francuſkim ſię mowi zá całe domoſtwo ... álbo zá ... kamienice, zá pałac cały w ſobie álbo w budowaniach ... czonych czyli oddzielonych od ſiebie. *Jeżeli ieſt ... w ſobie to mowią Pałac álbo Dwor &c. Sam w ſobie. *Jeżeli zaś ieſt złączony z drugiem; iáko po bokach ... ſkrzydła to mowią ſkrzydła Pałacu, Dworu &c. álbo boki, ſtrony.

Une maiſon qui a trois corps de logis. Domus tribus ... bus, *ou* regionibus diſtincta. Dom we trzy części ... ny to ieſt ... w ſobie y z bokow dwa ſkrzydła ... ſię z ſobą maiący.

CORPS ſignifie (*Nombre de perſonnes, qui forment une compagnie, une aſſemblée.*) Corpus, n. Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* CIAŁO także w Francuſkim znaczy pewną liczbę oſob czyniących zgromadzenie iakie álbo kompanią, lub pewnego ſtanu ludzi zebranie całe w ſobie.

Le corps des Senateurs. Senatorius ordo. Senatorum ordo. **Le corps de la Nobleſſe.* Nobilium ordo. *Cicer.* **Le corps de l'Univerſité.* Univerſitas ordo. Senat cały w ſobie. *Szlachecki álbo Rycerſki ſtan cały w ſobie, Szlachta wſzyſtka. *Akademia cała w ſobie.

Le Senat en corps. Senatus univerſus. *Cic.* Senat wſzyſtek zebrany razem,

Ceux-cy touchez de cét affront s'en vinrent ſe plaindre à Ceſar en corps. Hi illis rebus permoti univerſi Cæſarem adierunt, palàmque ſunt queſti. *Caſ.* Ci urażeni tą obelgą wſzyſcy wraz poſli ſię uſkarżyć o to przed Ceſarzem.

Retrancher quelqu'un du corps du Sénat. Senatorum ordine movere. *Plin.* Odſądzić kogo od Senatu.

Les corps de l'Eſtat. Regni ordines. **Le corps du Clergé.* Cleri ordo. Rzeczpoſpolita ſtany Koronne álbo Państwa iákiego. *Stan Duchowny, Duchowieńſtwo całe w ſobie..

Ceux qui deſcendoient des Sabins vouloient qu'on creaſt un Roy de leur corps. Oriundi ab Sabinis, ſui corporis Regem creari volebant. *Liv.* Ci co ſzli z Sabinow chcieli z ſiebie z ſwego rodu álbo ſtanu mieć Krola.

CORPS en termes de Guere, (*Une aſſemblée de plusieurs ſoldats, qui marchent enſemble ſous un Chef.*) Exercitus, ûs, Acies.

Acies. *Cic. Plaut.* TERMINEM Woyſkowym znaczy zebranie iákie Zołnierzy zoſtaiących pod iednymżej wodzem *Korpus.*

Un Corps d'Infanterie. Peditum agmen Pedeſter exercitus, Peditatus, ûs. *Plaut. Tacit.* **Un corps de Cavalerie.* Equitatus, ûs. *Cic.* Piechota wſzyſtka w ſobie, *Jnfanteryi Korpus* * Kawalerya iazda, *Korpus* iezdnych álbo *Kawaleryi.*

LE CORPS *de bataille.* Media acies, f. * *Corps de reſerve.* Subſidium, *Caſ.* Legiones ſubſidiariæ, f. plur. *Caſ. Liv.* WOYSKO ſamo wpoſrodku ná czele będące. Czoło. *Woyſko ná odwodzie od przypadku álbo potrzeby, *Korpus rezerwy.*

Ils diviſerent leurs troupes en deux corps. Bifariam diviſerunt copias. *Liv.* Rozdzielili Woyſka ſwoie ná dwoie.

Il envoya le lendemain la cavalerie & l'infanterie diviſée en trois corps. Tripartitò equites, peditesque miſit. *Caſ.* Poſłał ná zajutrz Jazdę y piechotę ná troie rozdzieliwſzy.

De vieux corps. Legiones veteranæ, narum.*Tacit.* Stary żołnierz, ſtare Woyſka dawne zaſłużone doświadczone. Dawne zaciągi.

S'il y a guerre, j'auray la conduite de quelque corps d'armée. Sin erit bellum, video me certis legionibus præfuturum. *Cic.* Jeżeli będzie woyna będę miał pod ſobą Część iáką woyſka.

CORPS *de garde.* Excubiæ, arum, f. pl. *Cic.* Excubitores, orum, m. pl. *Caſ.* WARTY ſtraż.

Ils paſſerent juſques au corps de garde le plus proche des retranchemens. In ſtationem pro vallo locatam evecti ſunt. *Liv.* Przeſzli aż do wart po pod ſamemi ſzancami.

GARDES *du Corps.* Latrones regii *Plaut.* WARTA przy boku Krolewſkim, ſtraż Oſoby Pańſkiey warta Krolewſka.

CORPS ſe dit auſſi (*de pluſieurs ouvrages de meſme nature, qui ont eſté recueillis, joints & reliez enſemble*) Corpus. neut. *Cicer.* TOZ ſię w Francuſkim mowi o zebraniu w iedno rożnych piſm do tegoż náleżących y wraz oprawnych.

Réduire en un corps parfait & accompli quelque ſcience. Alicujus diſciplinæ corpus ad perfectam ordinationem perducere. *Vitr.* Zebrać doſkonale w iedno porządne ułożenie całą iáką naukę.

Caliſthene a fait un corps ſeparé de la guerre de Troye, de la ſuite de ſes autres hiſtoires. Caliſthenes Troicum bellum à perpetuis ſuis hiſtoriis ſeparavit. *Cicer.* Kaliſtenes oſobne zebranie napiſał o woynie Troiańſkich, oſobno od inſzych hiſtoryi ſwoiey.

On pourra faire un petit corps d'hiſtoire de la conjuration, qu'on pourra conduire juſques à mon retour d'exil. A principio conjurationis uſque ad reditum noſtrum, modicum quoddam corpus confici poterit. *Cic.* Można będzie uczynić małe iákie zebranie hiſtoryi o ſprzyſiężeniu ſię, prowadząc ią aż do mego powrotu z wygnania.

Si vous eſtes dans le ſentiment de détacher du corps de voſtre hiſtoire cette partie de mes aventures, vous me ferez plaiſir. Si in hac ſententiâ fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, ſecernas hanc partem eventorum meorum, benè mecum egeris. *Cic.* Jeżeli zechceſz od inſzych wſzyſtkich piſm twoich odłączyć tę część moich przypadkow y co ſię mnie w nich tycze bardzo mi wielką łaſkę uczyniſz.

Faire un corps de pluſieurs matieres differentes. In ſpeciem unius corporis res diverſiſſimas colligere. *Quint.* Zebrać w iedno rożne materye.

Le corps d'un diſcours. Orationis contextus, ûs, maſc. *Cicer*, Treść mowy iakiey.

LE CORPS CANONIQUE, (*Recueil des Canons de l'Egliſe fait par Gracien.*) Corpus juris canonici. **Le Corps du Droit Civil* (*eſt compoſé du Digeſte, du Code & des Inſtitutes.*) Corpus civile. Corpus juris civilis. ZEBRANIE Prawa Duchownego, zebranie uſtaw Kościelnych uczynione przez Gracyana. *Zebranie Prawa świeckiego ieſt złożone z kſiąg názwanych; Digeſtum Kodex, y Inſtytucye.

ON DIT figurément, *Voir ce qu'un homme a dans le corps*, pour dire, *Taſcher à découvrir ſes ſentimens, luy taſter le pous.* Expiſcari ſenſus alicujus.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Obaczyć co ſię ukogo w ciele iego dzieie, co ſię w nim dzieie dochodzić ma co w myśli, pomacać mu pulſow.

ON DIT adverbialement, *Prendre un homme à faux de corps*, ou *au faux du corps*, Medium aliquem complecti. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem tknąć kogo álbo trafić go w ſſabiznę.

CORPULENCE, ſubſt. f. *on prononce* corpulance (*Le volume du corps, ſa groſſeur, ſa largeur, ſa hauteur.*) Corpulentia. Corporatura, æ, f. *Plin. Colum.* Corporatio, onis, f. *Col.* WZROST ciała miąſzſzość, grubość, ſzerokość, zſiadłość, wyſokość.

CORPUSCULE, ſubſt. m. (*Atome, petit corps*, ou *petite partie du corps.*) Corpuſculum, li, n. *Cic.* PROSZEK drobniuchna rzecz, atom.

CORRECT, m. CORRECTE, f. adject. (*Où il n'y a point de faute.*) Correctus. Emendatus. Caſtigatus. Expurgatus, a, um. *Cic. Hor.* *(*Le contraire eſt* Mendoſus. *Plin.* POPRAWNY gdzie myłki niemaſz. **Przeciwna ieſt*: Pełen omyłek.

CORRECTEMENT, adv. (*D'une maniere correcte.*) Emendatè. adv, *Cic.* POPRAWNIE, bez omyłkow.

CORRECTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui corrige.*) Corrector. Caſtigator. Emendator. *Cic.* TEN co poprawuie, poprawiacz.

CORRECTEUR *des Comptes*, (*Officier de la Chambre des Comptes qui corrige les comptes des Traittans & des gens d'affaires.*) Emendator rationum regiarum, m. PISARZ Skarbowy co regeſtra ſkarbowe czyſto y z omyłkow poprawne trzyma

CORRECTEUR *d'Imprimerie*, (*qui corrige les fautes que font les Imprimeurs qui ſont à la caſſe.*) Corrector typographicus, m. POPRAWIACZ rzeczy z druku wychodzących co do omyłek drukarſkich.

CORRECTIF, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à corriger & à temperer les qualitez trop violentes ou mauvaiſes des remedes.*) Temperamentum Temperatio Temperatura. *Plin.* USMIERZAIĄCY co poprawuie y miarkuie właſności zbyt gwałtowne álbo złe iákich lekarſtw.

Le vin eſt le correctif de ce remede. Iſtud remedium vino temperatur. Wino uśmierzaiące ieſt to lekarſtwo.

CORRECTIF, (*dont on uſe quand on dit quelque choſe de trop rude & de trop libre.*) comme *Ce mot ne ſe peut dire civilement ſans correctif.* Hæc vox uſurpari non poteſt, niſi præfato honore. Z OGRODKĄ, ogrodka, zá uczciwością kiedy kto muſi co wymowić przykrego y oſtrego álbo mniey przyſtoynego: iáko, to ſłowo wymowić ſię nie da bez ogrodki, álbo co chyba z ogrodką wyrazić nie podobna.

CORRECTION, ſubſt. f. (*L'action de corriger.*) Correctio. Emendatio. Reprehenſio, onis, f *Cic.* POPRAWIANIE ſtrofowanie.

CORRECTION, (*Le chaſtiment ſoit de paroles*, ou *autrement.*) Animadverſio & caſtigatio, onis, f. *Cic.* KARCZENIE ſkaranie ſłowy álbo inſzym ſpoſobem.

Faire correction à quelqu'un ſur ſa pareſſe. Caſtigare, *ou* increpare álicujus ſegnitiem. Strofowac kogo karczyć go o leniſtwo w czym,

Mettre quelqu'un à la correction. Caſtigandum aliquem tradere. ODDAC kogo ná mieyſce poprawy, na korrekcyą.

ON DIT adverbialement, SAUF CORRECTION, *Sauf le reſpect que je vous dois*, (*maniere de parler civile dont on ſe ſert, lors qu'on eſt obligé de dire quelque choſe de choquant, de trop dur & de trop libre devant des perſonnes à qui on doit du reſpect.*) Honos ſit auribus. *Salvo tuo honore. Præfato honore. Bonâ tuâ veniâ. abl. *Cicer. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem *zá pozwoleniem, zá przeproſzeniem, nieubliżaiąc powinnego reſpektu ktory należy*, albo *ktorym powinien*, Terminy ludzkości ktorych záżywaią kiedy co kto muſi wymowić uraźliwego, przykrego, álbo beſpiecznieyſzego przed oſobami poważnemi y zacnemi.

CORRESPONDANCE, ſubſt. f. (*Accord entre deux perſonnes, convenance entre deux choſes.*) Conſenſus, ûs, m. Conſenſio, onis, f. *Cicer.* STOSOWANIE ſię iednego do drugiego,

CORRESPONDANCE, (*Societé de negoce entre pluſieurs perſonnes, qui demeurent en divers lieux.*) Inter abſentes mutua negotiorum ratio & procuratio. KORRESPONDENCYA znoſzenie ſię w ſprawach oſob rożnych daleko od ſiebie w rożnych mieyſcach zoſtaiących.

CORRESPONDANT, ſubſt. m. Abſentis negotiorum procurator, oris, m. **Il eſt mon correſpondant.* Is procurat mea negotia. *Cic.* KORRESPONDENT. *On ieſt moim korreſpondentem.

CORRESPONDRE, V. neut. (*Avoir relation & commerce avec quelqu'un qui eſt éloigné*, ou *abſent.*) Alicujus abſentis procurare negotia, act. *Cicer.* KORRESPONDOWAC znośić ſię z kim nieprzytomnym przez liſty.

CORRESPONDRE, (*Répondre reciproquement & d'un meſme eſprit & volonté, à l'affection qu'on nous porte.*) Alicui in amore reſpondere. KORRESPONDOWAC wzaiemnie umyſłem y chęcią przyiaźni ktorą kto ma do nas.

Pleût à Dieu que vous puſſiez correſpondre à l'amitié que

j'ay pour vous. Utinam mihi amore,*ou* in amore responderes. *Cic.* Day Boże abyś mogł korrespondować moicy przyiaźni ku tobie.

Je ne croy pas pouvoir correspondre à de si grands bienfaits, que par un souvenir éternel. Tantis tuis officiis non videor mihi respondere posse, nisi memoriâ tencam. *Cic.* NIE rozumiem ábym mogł kiedy korrespondować inaczey tak wielkim Dobrodzieystwom chyba wieczną y ustawiczną pamięcią.

La fortune a correspondu à mes vœux en vostre faveur. Tuis in rebus meis optatis fortuna respondit. *Cic.* Szczęście z moim zgodziło się ku tobie sprzyianiem.

Vostre vertu ne correspond point à l'opinion qu'on en avoit conceuë. Tua virtus opinioni hominum respondet. *Cicer.* Nie korresponduie cnota twoia, tey ktorą o tobie miano nadziei, *álbo* opiniy.

CORRESPONDRE,(*Se rapporter, estre semblable.*)Respondere: *comme* CORRESPONDRE *à la noblesse de ses Ancestres.* Nobilitati Majorum respondere. *Quint.* KORRESPONDOWAC być podobnym rownać się stosować się; iako: Korrespondować życiem zácności przodkow swoich.

Le reste correspond, ou se rapport aux paroles de vôtre mere. Dictis respondent cætera matris. *Virg.* Reszta stosuie się do słow matki twoiey.

La quatriéme corde correspond. ou *se rapporte à la septiéme.* Quarta chorda ad septimam respondet. *Var.* Czwarta strona korresponduie z siodmą z nią się zgadza.

CORRESPONDRE signifie encore *Aboutir.* **Il y a six allées dans ce bois qui se correspondent.* Sex ambulationes in hac silvâ se invicem prospectant. KORRESPONDOWAC znaczy iescze schodzić się z sobą.*Jest sześć drog ,álbo ulic w tym lesie ktore się z sobą schodzą.

CORRIDOR, subst. masc. (*Chemin couvert dans une place fortifiée, qui est sur le bord du fossé en dehors, qui fait tout le tour des fortifications de la place.*) Via propter fossam tetreo aggere tecta. ULICA álbo droga kryta pod Fortecą od brzega pod wałami zewnątrz dana do koła całey fortecy.

CORRIDOR, est aussi (*Une longue allée dans un bastiment, qui conduit à plusieurs chambres dégagées l'une de l'autre.*) Ad multa conclavia usus pervius. KURRYTARZ długa sień w budowaniu iákim prowadząca do kilku izb osobnych iedna od drugiey.

CORRIGE',m. CORRIGE'E, f. Part. pass. Emendatus. Correctus. POPRAWNY, POPRAWNA, poprawiony.

CORRIGER, V. act. (*Réformer une chose défectueuse.*) Corrigere. Emendare. Castigare. *Cic. Ter.* POPRAWIAC rzecz iáką niedoskonałą.

Corriger quelqu'un & le rendre meilleur. Corrigere aliquem ad frugem. *Plaut.* Poprawić kogo lepszym go uczynić do poprawy go przywieść.

Se corriger. Ad bonam frugem se recipere. *Cicer.* Poprawić siebie samego, poprawić się.

Corriger un ouvrage, (*en oster les fautes.*) Repurgare opus, Emendare vitia, *ou* errata alicujus. *Plin.* Castigare opus. *Horat.* Poprawiać roboty iákiey co w niey niedoskonałego poprawując

Il a beaucoup corrigé sa maniere d'écrire, ou *Il s'est beaucoup corrigé dans sa maniere d'ecrire.* Longè se c[illegible] in suâ scribendi ratione, se ipse correxit. Bardzo się poprawił w pisaniu, dużo poprawił sposobu pisania swego.

Quand quelqu'un lit un ouvrage à un véritable ami, il luy doit dire franchement, Corrigez cela & cela; que si on aime à soûtenir ses fautes, il faut s'épargner une peine inutile. Quando quis recitat opus amico, dicat illi sincerè, Corrige hoc & hoc; si defendere delictum malit, non ampliùs operam sumat inanem. *Hor.* Kiedy kto czyta pisma swoie prawdziwemu iakiemu przyiacielowi trzeba mu szczerze mowić popraw to á to, ále kiedy kto lubi ochraniać błędy y omyłki swoie, ná ten czas nie trzeba sobie tey nie potrzeby pracy zádawáć.

CORRIGER, (*Punir, chastier.*) Castigare. Punire. POPRAWIAC karczyć strofować karać.

CORRIGIBLE, adiect. m. & f. (*Qui se peut corriger.*) Castigabilis. *Plaut.* Emendandus. KARNY o ktorym nadzieia że się poprawi.

CORRIVAL, subst. masc. vieux mot, qui signifioit originairement, (*Celuy qui tiroit de l'eau d'une mesme source qu'un autre.*) Depuis on l'a dit de (*ceux qui ont les mesmes prétentions de gloire & d'amour.*) Corrivalis, is, m. *Quint.* TO słowo zdawna w francuskim znaczyło tego co z drugim z iednego mieysca wodę bierał. Ale potym go wzięto znacząc tych co do iedneyże rzeczy pretenduią ták co do sławy iáko y w kochaniu.

CORROBORATIF, m. CORROBORATIVE, f. adject. terme de Medecine. (*Qui fortifie.*) Corroborans. UMACNIAIĄCY utwierdzaiący termin w francuskim lekarski.

CORROBORER. V. act. terme de Medecine. (*Fortifier.*) Corroborare. *Plin.* UMACNIAC utwierdzać pokrzepiać termin francuski lekarski.

CORRODER, V. act. terme de Medecine. (*Ronger petit à petit.*) Corrodere. *Cic.* GRYSC potrosze y powoli termin w francuskim lekarski wygryzać.

CORROMPRE, V. act. (*Altérer la nature d'une chose en l'empirant.*) Corrumpere, Vitiare, Depravare. *Cic.* PSOWAC naruszyć przyrodzenie iakiey rzeczy gorszą ią czyniąc Zepsować, skazić.

Une eau renfermée se corrompt aisément. Aqua conclusa facilè corrumpitur. *Cic.* Woda zamknięta łatwo się psuie.

Les fruits se corrompent & se gastent, lors qu'ils ne sont plus à l'arbre. Ægrotant fructus & poma ipsa per sese sine arbore. *Plin.* Owoce się łatwo psuią kiedy iuż nie są ná drzewie, kiedy są oberwane, zebrane będąc z drzewa.

CORROMPRE, (*Vitier, dépraver, dérégler.*) Corrumpere. Vitiare. Depravare. act. acc. Pravis moribus aliquem inficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. *Cic.* ZEPSOWAC Kogo zgorszyć go, nauczyć go y wprawić w co złego.

Corrompre quelqu'un, & de bon le rendre mauvais. Corrumpere aliquem ex optimo. *Plaut.* *Corrompre son esprit, ses mœurs* Animum & mores corrumpere, *ou* depravare. *Cicer.* Zepsować kogo z dobrego złym go y ladaco uczynić. *Umysł swoy zárazić czym, obyczaie swoie w złe odmienić, mieć zepsowany umysł, obyczaie.

Les mœurs se corrompent de jour en jour, & on ne sçauroit plus distinguer les vrais d'avec les faux amis. Mores deteriores increbrescunt, nec qui amici, qui infideles sint noscas. *Plaut.* Mores in pejus ruunt quotidie, nec &c. Psuią się obyczaie codziennie, y iuż rozeznać niemożna prawdziwych od fałszywych y zmyślonych przyiacioł.

Il s'est fait une occupation de sa paresse; & s'est laissé corrompre à ses prosperitez. Nugari cœpit, & æquâ fortunâ in vitium lapsus est. Zabawkę sobie czyni z gnuśności swoiey, y szczęście iego go psuie.

CORROMPRE *une fille.* Virgini illudere. *Tacit.* Virgini pudorem extorquere. *Petr.* ZGWAŁCIC pannę ochydzić ią zesromocić, wstydu ią pozbawić, zwieść ią.

Nostre siecle fécond en crimes a corrumpu les mariages. Fecunda culpæ secula inquinarunt nuptias. *Tacit.* Wiek nasz obfity w niecnoty iuż y małżeństwa pogwałcił, pokaził.

Tascher de corrompre une fille Attentare pudicitiam puellæ. *Vlp.* Następować ná poczciwość panienki iákiey, kusić się áby ią zwieść, wstydu pozbawić.

Corrompre un juge par argent. Judicem largitione, pecuniâ, pretio corrumpere. Judicis fidem pretio labefactare. *Cic.* **Tascher de corrompre sa fidelité.* Attentare fidem alicujus *Cic.* **Tascher de corrompre quelqu'un par argent.* Pecuniâ aliquem oppugnare. *Cic.* Przedarować przekupić sędziego pieniędzmi. *Starać się wierność czyią przepłacić. *Starać się przekupić kogo.

Se laisser aisément corrompre par argent. Pretio habere addictam fidem. *Cic.* Dać się łatwo przekupić dać się uiąć pieniędzmi.

Juge qui se laisse corrompre. Judex nummarius. *Cic.* Sędzia skrzynkowy, podarunkowy, przedayny. Sędzia co się daie przekupić pieniędzmi.

CORROMPU, m. CORROMPUë, f. adject. (*Vitié gasté.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY, ZEPSOWANA, skażony zgwałcony.

Un sang corrompu. Sanguis corruptus, *ou* vitiosus. *Cels.* *(*Le contraire est* Sanguis integer. *Cels. Un sang qui n'est point corrompu.*) **Un air corrompu.* Aer vitiatus. Corruptus. Krew zepsowana. *przeciwna iest krew zdrowa nie zepsowana. *Powietrze zepsowane, zarażone.

CORROMPU en sens Moral, (*Déreglé.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY w rozumieniu co do obyczaiow zły nierządny nie porządny.

Les mœurs corrompuës. Mores corrupti, depravatique. *Cic.* **Une fille corrompuë.* Vitiata, *ou* corrupta virgo. *Cic.* Obyczaie zepsowane złe ladaiakie. *Panna zgwałcona skażona.

Ce passage de Ciceron est corrompu, alteré, gasté. Corruptus, *ou* depravatus est hoc in loco Cicero. To mieysce ten text Cycerona iest odmieniony zle wypisany popsowany.

CORROSIF, m. CORROSIVE, f adject. (*Qui ronge, qui déchire.* Rodens. *Cels.* **Un medicament corrosif.* Rodens medicamentum, n *Cels.* GRYZĄCY, szkodliwy. *Gryzące szczypiące lekarstwo.

CORROSION, subst. f. (*Action de ce qui corrode.*) Rosio, GRYZIENIE.

(Termes de Medecine.) Terminy lekarskie.

CORRUPTEUR, subst. m. (*Celuy qui corrompt les autres.*) Corruptor. *Cic.* PSOTNIK, Psotliwy ten co psuie drugich.

CORRUPTIBILITE', subst. f. (*Qualité des corps, qui leur donne des principes de corruption.*) Corruptionis principia. SKAZYTELNOSC przymiot ciał dla ktorego są podległe zepsowaniu.

CORRUPTIBLE, adject. m. & f. (*Qui se peut corrompre.*) Corruptioni obnoxius. SKAZYTELNY, słaby skazie podległy y zepsowaniu.

CORRUPTION, subst. f. (*Action par laquelle une chose se corrompt.*) Corruptio. *Cicer.* SKAZYTELNOSC Skazenie zepsowanie przez ktore się co psuie.

CORRUPTION, (*Ordures, matieres corrompuës.*) Sordes Res corruptæ. ZBUTWIAŁOSC zgnilizna zepsowanie gnoy plugastwo.

Il y a des animaux qui ne vivent que de corruption. Pleraque animalia corruptis rebus vivunt. Są tákie zwierzęta co nie żyią tylko zgnilizną.

CORRUPTRICE, subst. f. (*Celle qui corrompt.*) Corruptrix, icis, f. *Cic.* PSOTNICA psotliwa ta co psuie.

CORSAGE, subst. m. terme populaire, qui signifie (*la taille d'une personne.*) Corporatura *Colum.* Statura. *Plin.* OSOBISTOSC osoba wzrost Uroda osoby całey składność składciała.

Qui a un beau corsage, qui a un corps bien taillé, ni trop gros, ni trop maigre. Quadratus, a, um. *Cels.* Qui commodâ est staturâ neque gracili, neque obesâ. Co ma piękną w sobie składność, piękny skład ciała áni otyły áni zbyt chudy.

CORSAIRE, subst. m. *Pirate, escumeur de mer, celuy qui court les mers avec un vaisseau armé, sans aucune commission, pour voler les Marchands.*) Pirata. Prædo maritimus. *Cic.* ROZBOYNIK Morski ktory po morzu plądruie y okręty kupieckie nápada y rabuie.

Faire le mestier de corsaire. Piraticam facere. *Cic.* Rozboiem [illegible] po morzu [illegible]

DE CORSAIRE. Piraticus, a, um. ROZBOYNICZY.

ON APPELLE [illegible] CORSAIRES, (*ceux qui vendent trop cher leurs marchandises, ou exigent de plus grands droits qu'il ne leur est deu, qui rançonnent ceux qui sont obligez de passer leurs mains.*) Asper exactor. [illegible] NAZYWAIĄ niewłaśnie rozboynikami tych co nazbyt drogo przedáią towary swoie, álbo zdzieraią y wyciągaią cła nad powinność, Ktorzy się opłacać y okupować każą tym co koło nich przeieżdzaią.

CORSE, (*Isle de la mer méditerrande.*) Corsica, cæ, f. *Plin.* KORSYKA. Wyspa Morza srzodziemniego.

LES CORSES, ou *les habitans de l'Isle de Corse.* Corsi, orum, m. plur. *Plin.* KORSOWIE Korsykani obywatele Wyspy Korsyki.

Qui concerne les Corses. Corsicus, a, um. *Plin.* Korsykański

CORSELET, subst. m. (*Cuirasse.*) Lorica, cæ, f. Thorax, acis, m. *Plin* PANCERZ.

CORSET, subst. m. (*Petit corps sans manche à l'usage des femmes.*) Thorax. *Plin.* KAFTANIK, Korset bez rękawow [illegible]

CORTEGE, subst m. (*Compagnie qu'on fait à quelque Prince, qu'on accompagne par honneur.*) Honorificus comitatus. KONWOY Komitywa Jazda dlá assystencyi y poważnego prowadzenia Pana iakiego. Wiazd.

CORTONE, (*Ville de Toscane.*) Cortona. KORTONA Miasto Florencyi.

CORVE'E, *ou* COURVE'E, subst. f. (*Redevance corporelle qu'on doit à un Seigneur pour quelque droit, ou héritage qu'on tient de luy.*) Operarum præbitio. POWINNOSC ktorą kto z osoby swoiey powinien Pánu y Dziedzicznych dobr Jego. [illegible] pośluga, pańszczyzna.

ON DIT proverbialement, *C'est une corvée pour moy que de l'aller voir* Hunc convenire, mihi est labor operosus ac molestus. MOWIĄ przysłowiem Ciężka to ná mnie pańszczyzna álbo powinność bywać u niego.

CORYPHE'E, subst. m. (*Le premier, le chef d'un corps, ou de quelque secte.*) Coryphæus, Coryphæi, masc. *Cicer* HERSZT pryncypał przywodźca, głowa Kompanii iákiey, álbo sekty. Ten ktory Rey wodzi kędy wczym, álbo między pewnemi iákiemi osobami.

Estant à Athenes j'allois écouter Zenon, que nostre ami Philon appelloit le Coryphée des Epicuriens. Zenonem quem Philo noster Coryphæum appellare Epicureorum solebat; cùm Athenis essem, audiebam frequenter. *Cic.* Będąc w Atenach chodziłem słuchać Zenona, o ktorym przyiaciel nász Filo powiadał że Rey wodził między Epikureyczykami.

COSAQUES, (*Peuples de la basse Volinie en Pologne, qui habitent vers l'embouchure du Borysthene, & sur le bord de la mer noire.*) Cosaci, orum, masc. plur. KOZACY Narod ná ukrainie mięszkaiący po nad Dniestrem y morzem Czarnym.

COSMOGRAPHE, subst. m. (*Qui enseigne la structure du Monde.*) Qui mundum describit. Cosmographus, phi, masc. TEN uczy nauki Opisania y położenia roznych stron świata *Kosmograf.*

(Ce dernier mot ne se trouve ni en Latin, ni en Grec, non plus que *Cosmographia.*) Te ostatnie słowo to iest *Cosmographus* áni włacinskim áni w greckim się nieznayduie, iáko też y to *Kosmografia.*

COSMOGRAPHIE, subst. f. (*Science qui enseigne la description du Monde.*) Mundi descriptio, onis, fœm. KOSMOGRAFIA Nauka opisania Swiata.

COSMOGRAPHIQUE. adject. m. & f. (*Qui concerne la Cosmographie.*) Ad Mundi descriptionem pertinens, entis omn. gen. Cosmographicus, a, um. KOSMOGRAFICKI należący do kosmografii náuki opisania świata.

COSSE, *ou* COSSAS, subst. m. (*Gousse qui enveloppe les pois, les féves & les autres légumes.*) Siliqua, quæ, f. *Plin.* STRĄK Łupina łuskwa w ktorey groch, bob &c. się zamyka.

COSSON, subst. m. (*Charençon, calendre, ver qui gaste les bleds.*) Curculio, onis, m. *Var.* ROBAK w życie, co żyto toczy y psuie.

Se COSSER, V. n. (*en parlant des agneaux & des moutons qui se heurtent du front en se battant l'un contre l'autre.*) Cornibus [illegible] in se invicem arietare. n. *Cicer.* TRYKAC się rogami igraiąc iáko czynią Barani bodąc się rożkami między sobą.

COSSU, m. COSSUë, f. (*parlant des legumes qui ont bien de cosses.*) Siliquis abundans. STRĄCZYSTY mowiąc o grochu &c. co wiele strączkow ma w sobie.

ON DIT populairement, (*parlant d'un homme qui est fort riche.*) *Il est bien cossu.* Benè peculiatus, *ou* nummatus est. *Plaut.* MOWIĄ potocznie w Francuskim o człowieku bardzo pieniężnym. Bardzo iest strączysty.

COSTE, *on prononce* CôTE. subst. f. terme d'Anatomie, (*Os long & menu qui forme les parois de l'estomac,* &c.) Costa, æ, f. *Cels.* KOSC piersiowa.

Garni de costes. Costatus, a, um. *Var.* Kościsty.

COSTE, ou *le rivage de la mer.* Litus. Ora maritima, æ, f. *Cic. Plin.* BRZEG, ląd morski álbo rzeki iákiey, Strony kray.

Nous sommes arrivez sur vos costes Vestris adnavimus oris. *Virg.* Przypłynęliśmy ná brzeg wasz, w wasze strony.

ON DIT, *Un bastiment à demie côte, qui est sur le penchant d'une montagne.* Ædes in declivi positæ. BUDOWANIE ukośnie dane ktore iest spadzisto dane ná gorze iákiey:

COSTE', *on prononce* CôTE', subst. m. (*Partie du corps humain qui est sous les bras depuis les hanches jusques aux épaules.*) Latus. *Cic.* BOK boki część ciała ludzkiego pod ramionami od lędźwi aż do łopatek.

DE COSTE'. Lateralis & hoc laterale, adject. *genit.* is. *Mal de costé.* Lateris dolor. Lateralis dolor, oris, masc. *Cic.* BOKOWY, od bokow, poboczny, Bolenie bokow.

Il luy prit un mal de costé en parlant. Latus ei dicenti condoluit. *Cicer.* Bokow bolenie go nápadło podczas mowy, w mowieniu, w gadaniu.

Il tomba de son cheval & se blessa fort le costé. Ex equo cecidit, & latus offendit vehementer. *Cic.* **Crassus mourut d'un mal de costé.* Crassus lateris dolore consumtus est. *Cic.* Spadł z końia y bardzo sobie bok stłukł. * Krassus umarł ná bokow bolenie.

COSTE', (*se dit par relation au corps humain, de tout ce qui est à droit & à gauche.*) Latus, neut. *Cic.* BOK się mowi względem ciała ludźkiego, o wszystkim co iest ná prawey álbo lewey stronie.

Marcher à coſté d'une perſonne, ou *coſte à coſte de luy*. Alicujus lateri adhærere. *Liv.* Chodzić o bok z kim álbo bok o bok z nim iść.

Il eſt toûjours à mes coſtés, Il ne me quitte point. A me, *ou* à latere meo nunquam diſcedit *Cic.* Tuż zawſze przy mnie ieſt, nigdy mię nieodſtąpi, przy boku moim zawſze ieſt.

Marcher les mains ſur les coſtez, ou *aux coſtez*. Subnixis alis ſe inferre. Chodzić wziąwſzy ſię pod boki hardo z fantazyą.

Il tenoit ſes coſtez de rire, ou *à force de rire*. Riſu diſſolvebat ilia. *Petro.* Trzymał ſię zá boki od śmiechu.

DE COSTE', (*Obliquement.*) Obliquè. adv. *Cic.* Z BOKU z ſtrony nieproſto ukośnie.

COSTE ſignifie *Un certain lieu qu'on déſigne par relation aux coſtez du corps humain.* Latus, neut. *Cic.* *Les coſtez d'une Iſle.* Latera inſulæ. *Cic.* BOK znaczy pewne mieyſce względem ciała ludzkiego, *Jako boki, ſtrony, brzegi Wyſpy.

Je voyois bien que nous ne devions pas prendre ce coſté-là acauſe d'Antoine. Intelligebam non eſſe nobis illas partes tenendas propter Antonium. *Cicer.* Widziałem dobrze że nie w tę ſtronę, *nie na ten bok* nám ſię brać trzeba było Dla Antoniuſza.

DU COSTE (*à la queſtion* unde *ſe rend auſſi par les prépoſitions* à *ou* ab.) *Du coſté de l'Orient.* Ab Oriente. *Cicer.* **Du coſté gauche.* De parte ſiniſtrâ. *Plin.* **On accourt de tous les coſtez pour eſteindre cét incendie.* Concurritur undique ad commune incendium reſtiguendum *Cicer.* Z, od, na pytanie ſkąd, od wſchodu od wſchodniey ſtrony. *Z lewey ſtrony. *Biegną ze wſzyſtkich ſtron áby ten ogień ugaſić.

Il courut de coſté & d'autre par un tres mauvais chemin. Curſavit huc & illuc viâ deterrimâ, *Cic.* Biegał y tu y owdzie przez złą bardzo drogę.

Nous avons à craindre du coſté de la nobleſſe. A nobilitate periculum nobis impendet. *Cic.* Trzeba nam ſię obawiać z ſtrony ſzlachty.

ON SE SERT *de la prépoſition* ad, *lors que* DU COSTE' *ſignifie*, VERS *ou* DEVERS, comme *Le ſoleil fléchit ſa courſe du coſté du Septentrion, & du coſté du Midy*, c'eſt à dire *vers le Septentrion & vers le Midy.* Sol curſum ſuum inflectit tum ad Septentrionem, tum ad Meridiem. *Cic.* ZAZYWAIĄ *prepozycyi ku* álbo *ná* kiedy *z ſtrony* znaczy ku iakiey ſtronie. Náprzykład, ſłońce bieg ſwoy obraca ku połnocy, *álbo* ná połnoc y ku południowi álbo ná południe.

Aller d'un autre coſté. Aliorsùm ire. *Plant.* **Du coſté droit*, ou *à droit, à main droite.* Dextrorsùm abire. **Du coſté gauche.* Siniſtrorsùm. *Cicer. Hor.* Iść ná in[illegible] ſtronę *álbo* ku inſzey ſtronie, *álbo* w inſzą ſtronę. *W pr[illegible]wą ſtronę *álbo* ręke. *Po lewey ſtronie, *álbo* w prawą, w lewą.

D'un coſté ou d'autre. Utrinque. In utramque partem. Hinc & hinc. *Cic.* Czy z tey czy z owey ſtrony.

Du coſté qu'eſt le vent. Utcunque eſt ventus. *Plaut.* Z tę ſtronę gdzie wiatr,

DE TOUS COSTEZ, (*à la queſtion* ubi.) Ubique. *(*à la queſtion* unde.) Undique. *(*à la queſtion* quò.) Quoquoverſum. *(*à la queſtion* quà.) Hac illac. WSZĘDZIE, *ná to pytanie* gdzie. **Ná pytanie* ſkąd zewſząd. **Na pytanie* dokąd gdzie kolwiek dokąd kolwiek **Na pytanie* ktorędy, tędy tamtędy.

DE CE COSTE'-CY. (*à la queſtion* ubi.) Hic. *(*à la queſtion* unde.) Hinc *(*à la queſtion* quà.) Hac. NA TEY ſtronie *na pytanie* gdzie. **ná pytanie* ſkąd z tey ſtrony. **na pytanie* dokąd: ná tę ſtronę **na pytanie* ktorędy: tą ſtroną.

D'UN AUTRE COSTE'. (*à la queſtion* ubi.) Alibi. *(*à la queſtion* unde.) Aliundè. *(*à la queſtion* quò.) Aliorsùm. *(*à la queſtion* quà.) Aliâ viâ. ablat Z INSZEY ſtrony *na pytanie* gdzie, gdzie indziey. *ná pytanie *ſkąd*, ſkąd inąd. *ná pytanie *dokąd* dokąd inąd.

D'UN COSTE' *& d'autre*, (*à la queſtion* ubi.) Hic, illic. *(*à la queſtion* unde.) Hinc, illinc. *(*à la queſtion* quò.) Huc, illuc. *(*à la queſtion* quà.) Hac, illac. Z ROZNYCH ſtron y z tey y z tey ſtrony *ná pytanie* gdzie tam y owdzie. *ná pytanie *ſkąd* z tąd y z owąd. **na pytanie ktorędy* tędy owędy.

DE QUEL COTE' [illegible] W KTORą ſtronę.

[illegible] W ktorą [illegible] ſtronę

COSTE [illegible] com- me *Eſtre au coſté de* [illegible] *tenir ſon parti.* Stare ad a[illegible] *Avoir quelqu'un de ſon coſte.* H[illegible] *Tacit.* STRONA z[illegible]

ſtronie trzymać iego ſtronę. *Mieć kogo ná ſwoiey ſtronie álbo ná ſwoię ſtronę álbo po ſobie

Ils eſtoient du coſté des Romains. Romanæ patris erant. *Liv* Był na ſtronie Rzymian.

Se mettre, ou *paſſer du coſté de quelqu'un.* Deſcendere, *ou* tranſire in partes alicujus. *Tacit.* **Je crains pour noſtre coſté, pour noſtre parti.* Noſtræ parti timeo. *Cicer. Ter.* Przeyść albo powść ná czyią ſtronę. *Boię ſię o naſzę ſtronę.

COSTE' ſe dit encore au figuré (*des manieres de regarder & de concevoir les choſes.*) Pars, *genit.* partis, f. *Cicer.* STRONA ſię ieſzcze mowi *niewłaśnie*: o tym iák kto ſobie co bierze, álbo tłomaczy.

Les envieux ne regardent jamais les avantages des autres du bon coſte. Lividi limis oculis ſemper [illegible] aliorum commoda, *Cicer.* Záżdrosni ná złą ſtronę zawżdy biorą pożytki drugich.

Tourner ſon eſprit de tous les coſtez. In omnes partes verſare animum. *Liv.* Obrocić ſię umyſłem myślą ná wſzyſtkie ſtrony

Tourner les témoins de tous les coſtez. Verſare teſtes. Obracać świadkow ná wſzyſtkie ſtrony.

Je ne ſçay de quel coſté me tourner. Quò me vertam, neſcio. *Ter.* **Il ne ſçavoit de quel coſte ſe tourner.* Quò ſe verteret non habebat. *Cic.* Niewiem w ktorą ſtronę ſię udać. Niewiedział w ktorą ſtronę ſię udać.

Ils s'en alloient chacun chez ſoy, les uns d'un coſté, les autres d'un autre. Suam quiſque ibant diverſi domum. *Plaut.* Szli k[illegible] do ſiebie ieden w tę, drugi w tamtę ſtronę k[illegible] w ſwoią.

ON DIT encore au figuré, *Mettre quelqu'un ſur le co[illegible]* (*l'enyvrer.*) Deponere aliquem vino. *Plaut.* MOWIĄ ie[illegible] *niewłaśnie*: położyć kogo ná bok, ſpoić go.

UN FILS *du coſté gauche*, pour dire *Un baſtard.* Spurius, ii, m *Ter.* SYN nieprawy, bękart.

COSTEAU, ſubſt. m. *on prononce* CôTEAU *en elevant l'o.* (*Petite élevation de terre en forme de colline.*) Collis, is f. *Cic.* PAGOREK gorka.

COSTELETTE, *on prononce* C[illegible], *en* [illegible] long, ſubſt. f. (*Une petite coſte.* Parv[illegible] [illegible] niewymawia ſię *ſ* w Francuſkim ale [illegible] o przedłuża w tym ſłowie.

COSTOYER, *on prononce* CôTOYER. V. act. (*Marcher à coſte d'une perſonne.* Cingere alicujus latus, (cingo, cingis, cinxi, cinctum.) act. *Ovid.* OBOK Kogo chodzić.

COSTOYER ſignifie auſſi *Marcher le long d'une co[illegible] le long de quelque lieu.* Littus legere. *Liv.* Oras [illegible] gere. ZNACZY też krążyć około brzegu [illegible] iák brzeg długi wedle niego płynąć granicami ie[illegible]

Après avoir coſtoyé toute la coſte voiſine. Proximo [illegible] cto. *Tacit.* Krążywſzy około wſzyſtkich brzegow po[illegible]

Coſtoyer les montagnes. Krążyć [illegible]

COTE, adject. & ſubſt. f. (*Partie d'* [illegible] *pour en diſtribuer à chacun ſa quote-part, ou* [illegible] *pour la perte.*) Quota pars. KWOTA część czego całego podzielonego ná kilku ná każdego kwotę z oſobna náznaczaiąc to ieſt część Jego, lub co do zyſku, lub co do ſtraty.

COTHURNE, ſubſt. m. (*C'eſt une eſpece de Soulier,* [illegible] *élevé par des ſemelles de liege,* [illegible] *ciens Acteurs de tragedie ſur la Scene,* [illegible] *belle taille.*) Cothurnus, ni, maſc. *Cic.* OBUWI[illegible] ſtaroświeckie álbo patynek wyſoki ná korkach ktorego [illegible] bliwie zażywali Aktorowie dawni ná Trajedyach, áby ſię wyżſzego wzroſtu pokazali.

(Il couvroit le gras de la jambe, & eſtoit lié ſous le genou.) Okrywały pęgę y podwięzywano ie pod Kolanem.

COTHURNE ſe dit figurement (*du ſtile pompeux & tragique.*) *Eſope a chauſſé le cothurne.* In cothurnis novis prodit Æſopus. *Phæd.* C'eſt à dire *a changé ſa maniere de* [illegible] *mer, ou ſon ſtile.* ZNACZY też niewłaśnie mowę wyſo[illegible] niałą álbo wierſz poważny iákiego w trajedyach zażyw[illegible] *Eſop na wyſokich Korkach* álbo w poważnym ſtrcio [illegible] o[illegible] ſtylu nic ſwe[illegible]

Chauſſer le cothurne, (*S'enfler.*) Magnum loqui nitique cothurno. *Horat.* Wyſoko patrzyć, go[illegible] ſobie y dumno poczynać hardz[illegible]

Mettre bas le cothurne, *abaiſſer ſon ſtile.* Vertere ſtilum. *Hor[illegible].* Spuścić z hardości, niżey y [illegible] mowić,

COTIGNAC, ſubſt. maſc. (*Confit*[illegible] *de coin*[illegible] (Co[illegible] [illegible] condi[illegible] SER pigwowy [illegible] ſmażone w Cukrze.

COTILLON, *ou* COTILLON, ſubſt. m. diminutif de COTTE, (*Petite juppe*, ou *Cotte de deſſous.*) Crocotula, æ, f. *Plaut.* SPODNICA ſpodniczka, mała ſpodnia ſpodnica ſzata białogłowſka.

ON DIT en parlant d'un homme debauché, qu'*Il aime le cotillon*, qu'*Il aime fort la fille.* Puellarius eſt. *Petr.* Scortorum eſt cupiens. *Tacit.* MOWIĄ o człowieku roſpuſtnym kocha ſię w ſpodniczce, álbo lubi podwikę, to ieſt Lubieżny ieſt jurny do płci białogłowſkiey.

COTISATION, ſubſt. f. (*Sa part d'une ſomme à laquelle on eſt taxé.*) Quota, *ou* juſta pars, tis, f. KWOTĘ ſwoię zapłacić ták iák na kogo náznaczono, álbo ná iak wiele kogo otaxowano.

COTISER, V. act. (*Marquer à chacun la quantité de ce qu'il doit payer d'une ſomme qui eſt à lever ſur une communauté.*) Imponere, *ou* imperare ſuam cuique partem ſtipendii. *Cic.* NAZNACZYC ná każdego álbo nałożyć wiele ma zapłacić od ſie[illegible] iákiego podatku poſpolitego.

On cotiſa les Cenſeurs à payer trois cens deniers pour la ſtatue du Preteur. Singulis Cenſoribus denarii trecenti ad ſtatuam Prætoris imperati ſunt. *Cic.* Náznaczono ná Cenzorow Trzyſta groſzy zapłacić ná Statuę Woytowſką.

Se cotiſer ſoy meſme. Sibi aliquam pecuniæ ſummam imperare. Ná ſobie [illegible] włożyć wiele má zapłacić oſądzić ſię [illegible]

COTITE, [illegible] fem. (*Sa cote part d'une ſomme.*) Quota par[illegible]. *Ovid.* KWOTA iák wiele ná kogo przypada iákiego po[illegible] álbo powinności.

COTON, ſubſt. m. (*Subſtance humide qu'on trouve dans les gouſſes d'une plante qui provient d'une graine de la groſſeur d'un petit pois; quand le fruit en eſt meur, il devient blanc comme de la neige, & c'eſt là qu'eſt contenu le coton qui ſe file, & dont on fait de belles toiles.*) Goſſipii, *ou* xyli bombyx. BAWEŁNA, wilgotność znayduiąca ſię wſtrąkach ziela pewnego ktore ſię rodzi z naſienia podobnego do ziarna grochu drobnego; a kiedy Owoc iego ieſt doyrzały ſtaie ſię biały iak śnieg á tam znayduie ſię bawełna ktorą potym przędą y bardzo przednie płotna z niey robią.

Toile de coton. Tela è filo xylino texta. Płotno bawełniane, [illegible]

COTON ſe dit auſſi (*du duvet qui vient ſur quelques fruits,* [illegible]) Lanugo. [illegible] WEŁNA w Francuſkim mowi ſię też o meſzku ktory [illegible] niektorych owocach y ná twarzy młodych oſob [illegible]

COTONNE, m. COTONNEE, fœm. (*Qui eſt rempli de coton,* [illegible] *mis du coton.*) Xylino filo fartus, a, um. BAWEŁNIANY bawełną wyſłany.

COTONE [illegible] (*de certaines étoffes que l'on voit parſemées de petits floccons de coton.*) Flocculis lanuginoſiis perſperſus. KUTNEROWATY mowi ſię o niektorych materyach wełniſtych to ieſt kutner po ſobie maiacych.

COTONNEUX, m. COTONNEUSE, [illegible] (*parlant de certains fruits dont la peau eſt couverte d'une eſpece de mouſſe,* [illegible] *au coton.*) [illegible] *Plin.* WEŁNISTY, WEŁNISTA, [illegible] mowiąc o niektorych owocach ktore [illegible] maią podobny wełnie álbo bawełnie.

COTONNER, V. act. (*Mettre du coton dans quelque choſe pour la rendre plus molle & plus douce.*) Xylino filo farcire. BAWEŁNĄ wyſ[illegible] álbo wyłożyć co álbo wypchać bawełną [illegible]

COTONNER [illegible] *Commencer à ſe couvrir de duvet.* [illegible] *Plin.* ZARASTAC ná twarzy y [illegible] le mchem, [illegible] puchem.

COTONNIER, ſubſt. m. (*Plante qui porte le coton.*) Goſſipion, Xylon. *Plin.* BAWEŁNIANY krzak na ktorym ſię rodzi bawełna. Bawełniany chroſt.

DE COTONNIER. Xylinus, a, um. *Plin.* BAWEŁNIANY co do chroſtu bawełnę rodzącego.

COTRET, ſubſt. maſc (*Menu bois court & lié avec des harts.*) Coſtretum. WIĄZKI [illegible] drobnych trzaſzczek [illegible] álbo ſwezkami.

(Ce nom a eſté donné à cette eſpece de bois, parce qu'il eſt venu de la Foreſt de Villiers Coſtrets.) Po Francuſku ták názwane *kotres*, bo z laſa Wilie kotres náywięcey te wiązki prowadzą.

COTTE. ſubſt. f. (*Partie du veſtement des femmes, qui s'attache à leur ceinture, & qui deſcend juſques en bas.*) Crocota, æ, f. *Cicer.* SPODNICA, białogłowſka ſuknia od paſa aż ku ziemi.

COTTE *de maille*, ou JACQUE *de maille*, (*Armure en forme de chemiſette tiſſuë de pluſieurs petits anneaux de fer.*) Lorica hamis conſerta. *Virg.* PANCERZ żołnierſki ſtroy nákſztalt koſzulki z wielu kolcow żelaznych.

COTTE *d'armes*, ou HOQUETON, (*Habit de guerre à l'uſage des Romains.*) Paludamentum. *Liv.* Sagum. *Cic.* SZATA żołnierſka kaftan katanka ktorą na wierzchu ná zbroi noſzą *Koſica.*

COTTE en termes de Palais, (*eſt une lettre*, ou *un chiffre qu'on met au dos d'une piece mentionnée en un inventaire.*) Nota, æ, f. PIECZĘC znak z urzędu álbo mocą urzędową położoney ná wierzchu rzeczy regeſtrowanych pod rożnemi literami álbo znakami.

Cette piece eſt produite ſous la cotte B. Inſtrumentum prolatum ſub notâ B. Tę rzecz álbo ten papier wyięty ieſt pod literą *B.*

COTTER, V. act. (*Marquer une piece au dos d'une lettre de l'alphabet, ou d'un chiffre.*) Notare. Inſcribere. ZNAKOWAC rzeczy z wierzchu literami, álbo liczbą, lub inſzemi znakami.

COTTER ſignifie auſſi *Citer*, *marquer préciſement un paſſage d'un Auteur.* Scriptoris alicuius verba afferre, *ou* proferre, Citare. PRZYWODZIC przytaczać właśnie mianowicie mieyſce y piſmo álbo text iakiego Autora.

COTTERIE, ſubſt. f. (*Troupe, ou ſocieté de quelques Bourgeois qui ſe hantent familierement, jouent & mangent ordinairement enſemble.*) Sodalitium. *Cic.* BURSA ſekta ſpolnictwo złączenie ſię kilku Mieſzczan kompania ktorzy ſię z ſobą w iedney ſekcie trzymaią u ſiebie przebywaią wzaiemnie ſię cieſzą iadaią grywaią poſpolicie z ſobą.

Ils ſont de la meſme cotterie. Sunt ſodales. Sunt combibones Jedna to ſekta ieducy ſą burſy z ſobą iednego cechu. Cechowi ſą z ſobą.

COTYLE, ſubſt. m. terme de Médecine, (*qui ſe dit des cavitez des os, ou emboëtures.*) Acetabulum, li, n. *Plin.* STAWOWYCH kości końce, dołkowate termin lekarſki.

COTYLEDON, ſubſt. m. terme d'Anatomie, (*qui ſe dit de l'orifice des veines hypograſtiques, ou ombilicales, qui entrent dans le corps & dans le cou de la matrice.*) Acetabula, orum, n pl. *Plin.* ZYPY maciczne termin Anatomiczny.

COTYLEDON, (*Plante qu'on appelle le Nombril de Venus*) Umbilicus Veneris, ci, m. ROZŁOG ziele od podobieńſtwa do pępkow człowieczych.

COU, ſubſt. maſc. *on diſoit autrefois* COL, qui n'eſt plus en uſage qu'en quelques phraſes, (*C'eſt la partie du corps humain, qui eſt entre la teſte & le tronc du corps.*) Collum, i, n. *Cic.* **On trouve* Collus, im. *dans Plaute.* **Le derriere du cou*, ou *le chignon du coû s'appelle en latin* Cervix, icis, f. **Le creux qui eſt entre la premiere & la ſeconde vertebre, s'appelle la Nuque, & en latin.* Foſſa, æ, f. SZYIA część ciała ludzkiego między głową y tułowem w francuſkim przedtym mowiono y piſano *le kol*, co iuż wyſzło z wyczaiu y nie mowi ſię tylko *ku* ſzyia *Tylnia część ſzyi náżywa ſię *kark*, á dziura álbo dołek między pierwſzym y drugim obrotem álbo kręgiem náżywaią grdyca.

ON DIT qu'*Un homme s'eſt rompu le coû*, pour dire qu'*Il s'eſt bleſſé, encore que ce ſoit en toute autre partie que le coû.* Fregit, *ou* perfregit ſibi aliquid. *Cic.* MOWIĄ że kto ſzyię złamał kiedy ſzkodliwie upadnie choć inſzą część á nie kark ſtłucze.

ET EN CE SENS on dit figurément (*de la fortune, des affaires.*) *Ce Marchand s'eſt rompu le coû, s'eſt ruiné.* Peſſundedit ſe. *Liv.* Y W TYM rozumieniu mowi ſię *niewłaśnie* o ſzczęściu y powodzeniu rożnym: Ten kupiec ſzyię złamał to ieſt zbankretował upadł ná wſzyſtkim

Rompre le coû à une affaire, pour dire *Y apporter des obſtacles, l'empeſcher de réüſſir.* Suſceptum negotium interpellare. Intervertere Rem aliquam remorari. *Cic. Cæſ.* Złamać ſzyię iákiey rzeczy, przeſzkody iey wielkie czynić niedopuścić iey áby ſię ſtać mogła.

ON DIT auſſi, *Sauter au coû de quelqu'un*, pour dire *Le baiſer, le careſſer.* Aliquem amplecti, *ou* complecti. *Cic.* MOWIĄ też ſkoczyć do ſzyi komu, u całować go u ściſkać.

Coû ſe dit encore par reſſemblance (*de pluſieurs choſes longues, menuës & étroites.* (*Le coû d'une bouteille.* Lagenæ collum. *Phæd.* Szyia ſię też przez podobieńſtwo o wielu rzeczach

czach długich cienkich y wąſkich, ſzyia u flaſzy.

ON DIT pareillement *(pour aſſurer une choſe.) Je veux avoir le coû coupé* pour dire *Je gagerois ma teſte à couper.* Diſpeream. Perdat me Jupiter, ſi, &c. MOWIĄ także potwierdzaiąc co, ſzyię moię zá to dam, álbo dam ſobie ſzyię uciąć ieżeli nie tak &c.

ON DIT qu'*Vn homme a pris ſes jambes à ſon coû,* pour dire qu'*Il s'en eſt allé,* qu'*Il eſt parti.* Se in viam dedit. *Cicer.* MOWIĄ w Francuſkim wziął nogi ná ſzyię zámiaſt poſzedł precz, poiachał.

ON DIT *(d'une mere qui flatte trop ſes enfans, & leur permet toutes choſes.)* qu'*Elle leur met la corde au coû.* Collum obſtringit liberis. *Plaut.* MOWIĄ o macce ktora zbyteczznie pieści dzieci y wſzyſtkiego im pozwala: *Ze im ná ſzyię poſtronek zákłada* álbo kręci.

COUARD,m.COUARDE,f. adj. *(Qui manque de hardieſſe, qui a de la lacheté & de la poltronnerie.)* Ignavus. Vecors. *Cic.* TCHORZ boiaźliwy co ſerca y odwagi żadney nie ma.

(Mot bas & populairement.) Słowo podłe y poſpolite.

COUARDISE, ſubſt f *(Timidité, poltronnerie.)* Ignavia. Vecordia,æ,f. *Cic.* TCHORZOSTWO boiaźliwość

(Vieux mot & du peuple.) Stare ſłowo y poſpolite.

COUCHANT, comme un ſubſtantif. *Le couchant, le Soleil couchant.* Sol occidens Occidens,m. *ſeul.* ZACHOD. *Zachod Słońca, ſłońce zachodzące.

Chien couchant (pour chaſſer à la perdrix.) Canis cubitor. Pies legawy do pola na kuropatwy.

ON DIT au figuré, *Faire le chien couchant devant quelqu'un, ramper devant luy faire des ſoumiſſions baſſes & intereſſées.* Alicui ſubpalpari. *Plaut.* Jactare caudam ante aliquem. *Perſ.* MOWIĄ ſzaſzkować, komu układać ſię przednim, podło mu ſię y nikczemnie uniżać czołgać ſię przednim iák pies legawy dla dokazania czego.

ON DIT qu'*On adore pluſtôt le ſoleil levant, que le couchant,* pour dire qu'*On s'attache pluſtôt à la fortune des jeunes Princes, qu'à celle des vieux.* Favetur magis naſcenti, quàm occidenti Soli. MOWIĄ że ſię raczey kłaniaią ſłońcu wſchodzącemu, niżeli záchodzącemu, to ieſt że ſię więcey ludzi wiąże do ſzczęścia młodych Panow niżeli ſtarych.

COUCHE, ſubſt. f. *(Bois de lit ſur quoy on couche.)* Lectus,ti. Legowiſko, łożko drewniane ná ktorym legaią.

ON DIT en ce ſens au figuré, qu'*Vne femme a ſouillé ſa couche, ſon lit, (quand elle y a introduit un autre homme que ſon mari.)* Læſit thalamum. Violavit toros. *Ovid. Sen.* W TYM rozumieniu mowią że: Białogłowa iáka zmazała łoże ſwoie, wprowadziwſzy do łożka inſzego mężczyznę procz męża właſnego.

COUCHE *de jardin.* Pulvinus, ni,m. *Colum.* INSPEKTY w ogrodach ułożone, kwatery ſypane.

COUCHE eſt auſſi *Vn enduit de couleurs qu'on met ſur de la toile,* ou *du bois.* Coloris inductio. GRUNT farba dana ná drzewie albo ná płotnie.

On n'a mis encore ſur cette toile que la premiere couche. Huic linteo primi colores inducti ſunt. Dopiero grunt pierwſzy dano ná tym płotnie.

COUCHE ſignifie auſſi *L'enfantement.* Partus *Cic.* POŁOG

Femme qui eſt en couche. Puerpera,æ,f. *Tar.* Białogłowa w połogu, Położnica.

Le temps qu'une femme eſt en couche. Puerperium. *Plaut.* Czas połogu leżenia połog

Elle eſt en couche. Puerperio cubat *Plaut.* Eſt puerpera. Jeſt w połogu, leży połog odprawuie.

Le temps de ſes couches eſt proche, Elle eſt preſte d'accoucher. Propè inſtat partus. *Ter.* Bliſka ieſt połogu.

Elle eſt encore indiſpoſée de ſes couches. Puerperio adhuc ægra eſt. *Plant.* Jeſzcze ſłaba ieſt po połogu.

Vne fauſſe couche. Abortus. Abortio. *Cic.* Paronienie płodu niechcąc.

Faire une fauſſe couche. Abortum facere, *ou* pati. *Plin.* Poronic.

Eſtre en danger de faire une fauſſe couche. Abortu periclitari *Celſ.* Być w niebeſpieczeńſtwie poronienia.

COUCHE, *(Enduit de mortier,* ou *de ſtuc.)* Corium,ii,neut. Cruſta,æ,f. *Vitr.* POLEPA, tynk marmurowanie.

Lors qu'on aura appliqué trois couches de mortier & de marbre ſur les murs. Cùm tribus coriis arenæ & item marmore ſolidati parietes fuerint. *Vitr.* Kiedy trzy razy tynk dadzą z piaſku y marmuru tłuczonego ná ściany, álbo trzecie marmurowanie.

Si l'on ne mettoit qu'une couche de mortier & de ſable, & une de marbre pilé, l'enduit ſeroit trop mince. Si unum corium arenæ, & unum minuti marmoris eſſet inductum, tectorium eſſet nimis tenue. *Vitr.* Gdyby tylko ieden dano tynk z piaſku y marmuru ná proch ſtłuczonego tynk by był bardzo ſłaby.

COUCHE eſt auſſi *Vn linge double qu'on met aux enfans pour recevoir leurs ordures.* Linteolum. CHUSTA ktorą pod dziecięciem kładą dla ochędoſtwa, álbo ktorą pod nie kładą pewiiacie.

COUCHE',m. COUCHE'E,f. part. paſſ. Cubans. Recubans Recumbens. Jacens. LEZĄCY, LEZĄCA.

Eſtre couché, eſtre aû lit. In lecto jacere. *Cic.* Leżeć być w łożku.

Eſtre couché à terre tout de ſon long. Humi jacere. *Cic.* Leżeć ná ziemi iák długi.

COUCHE', *(parlant des aſtres.) Après le Soleil couché.* Poſt Solis occaſum. Zachod mowiąc o ſłońcu, po zachodzie Słońca.

Ils arriverent icy à ſoleil couché. Huc advenerunt poſt Solis occaſum. Przyiechali na záchodzie ſłońca, albo ku záchodowi álbo przed ſamym záchodem ſłońca rowno z zachodem.

COUCHE'E, ſubſt. f. *(Giſte, lieu où l'on couche en voyage.)* Manſio *Suet.* Diverſiorum. *Plaut.* NOCLEG mieyſce noclegu w drodze.

A la premiere couchée. Ad primam manſionem. *Suet.* Ná pierwſzym noclegu.

Il y a huit couchées, ou huit giſtes de l'Arabie heureuſe, à cette haute montagne. Manſionibus octo diſtat regio thuriſera a monte excelſo. *Plin.* Ośm noclegow ieſt od Arabii ſzczęśliwey, do tey gory.

COUCHER, V. act. & neut. *(Eſtendre en long, mettre en terre.)* Sternere, Proſternere, Deponere. *Colum.* KŁASC układać położyć ná ziemi rozłożyć po ziemi ſłać poſłać.

Coucher une plante, ou *la vigne.* Deprimere plantam Vineam in terram proſternere. *Colum.* Położyć zioła, winnicę álbo latoroſl na ziemi, rozeſłać nagiąc drzewko ku ziemi.

ON DIT auſſi *Coucher au feu,* pour dire *Coucher la broche devant le feu pour faire roſtir la viande.* Apponere carnes ad ignem. *Plant.* MOWIĄ też założyc przyſtawić do ognia pieczenią, mięſo áby ſię gotowało.

COUCHER ſignifie *Abbatre ce qui eſt élevé tout le niveau à fleur de terre.* Dejicere. Proſternere. act. acc. *Il faut coucher par terre ces arbres* Hæ arbores humi ſunt proſternendæ. POŁOZYC obalić rowno z ziemią, co z wierzchu ziemi wywrocić powrocić z gruntu. *Trzeba te drzewa poobalać wywrocić powycinać.

EN CE SENS on dit qu'*Vn lutteur a couché ſon homme par terre,* qu'*Vn combattant a couché ſon ennemi par terre,* qu'*Il l'a couché ſur le carreau.* Luctator hoſtem ferro proſtravit. *Sil-Ital.* Proſtravit humi corpus inimici. *Liv.* W TYM rozumieniu mowią, położyć ná ziemi obalić paſſuiąc ſię z kim y ſzamotaiąc, Położyć nieprzyiaciela ná placu w potyczce álbo potrzebie położyć go na mieyſcu.

ON DIT encore en cette ſignification, *Coucher une bouteille ſur le coſté,* pour dire *La vuider.* [illegible] humi. *Liv.* MOWIĄ ieſzcze w tymże rozumieniu położyć flaſzkę ná bok, to ieſt wyproźnić ią.

COUCHER, *(Diſpoſer une arme à feu pour la tirer)* comme *Coucher ſon ennemi en joue.* Dirigere telum in hoſtem. *Horat.* MIERZYC ſtrzelbą do czego álbo do kogo álbo w co: mierzyć do nieprzyiaciela proſto.

EN CE SENS on le dit au figuré, *(de ceux qui viſent à quelque choſe avantageuſe, quils taſchent d'obtenir.) Il y a long-temps que ce jeune homme couche en joüe cette fille, qu'il la veut épouſer.* Jam diu eſt ex quo adoleſcens animum adjecit ad hanc virginem. *Ter.* W TYM rozumieniu mowią, ie: o tych co zmierzaią do ſzczęścia ſwego iákiego, ſtaraiąc ſię áby go doſtąpili. Już to dawno iák ten kawaler zmierza do tey Panny, chce ſię znią poſtanowić.

Il couche en joue cette charge. Dirigit artes ſuas ad illud munus habendum. Zmierza do tego urzędu, do niego pretenduie.

COUCHER, *(Mettre au lit, aider à quelqu'un à le deshabiller pour ſe mettre au lit.)* Aliquem in lecto collocare componere. *Ter. Plaut.* POŁOZYC układać kogo w łożku pomoc mu ſię rozebrać do ſpania.

COUCHER, ou *Eſtre couché.* Cubare. Recubare. Jacere in lecto. *Cic. Plaut.* LEZYC, położyć ſię.

Coucher ſur le ventre, ou *ſur le viſage.* Cubare in faciem. *Juv.* Toto corpore in vultus ſterni. *Stat.* *Coucher ſur le dos, le ventre en haut.* Cubare ſupinum. *Juv.* **Sur le coſté.* Cubare in latera. Leżeć ná brzuchu, ná twarz leżeć. *Leżeć ná wznak brzuchem do gory. *Leżeć na bok.

Coucher à part. Secubare. *Liv.* **Coucher entre deux.* Interjacere. *Liv.* **Coucher de hors.* Foris pernoctare, *Ter.* Abnoctare. *Sen.* Leżyć oſobno. *Leżyć we ſrzodku między dwoma. *Leżyć ná dworze, álbo nocować nie wdomu gdzie indziey.

Il ne couchoit que ſur la paille à l'âge de quatre-vingts ans. Annos octoginta natus ſtramentis incubabat. *Hor.* Nie legał nie ſypiał tylko ná ſłomie w ośmdzieſiąt lat wieku ſwego.

ON DIT en ce ſens *Coucher à la belle étoile,* ou *à l'enſeigne de la Lune.* Sub dio pernoctare. *Horat.* MOWIĄ w tym rozumieniu, leżyć álbo nocować pod niebem ná dworze, ná mieſiącu.

Il coucha chez un de ſes amis. Apud aliquem ex amicis manſit. *Suet.* Nocował u iednego z przyiacioł ſwoich.

Coucher dans un meſme lit avec un autre. Veſti contubernium facere. *Petr.* Leżyć w iednymże łożku z drugim ſypiać z kim.

COUCHER, *(Avoir habitation charnelle avec une fille,* ou *une femme.)* Cum virgine cubare. *Cic.* *Cum aliquâ muliere conſueſcere, neut. *Plaut.* SYPIAC mieć cieleſne zachowanie z Panną lub białogłową.

Coucher avec la femme d'autruy. Cubile alicujus inire. *Cic.* Sypiać z cudzą żoną.

S'aller coucher. Ire dormitum. Se conferre dormitum. *Cic.* **Il s'eſt allé coucher ſans ſouper.* Incœnatus ivit cubitum. *Plat.* Iść ſpac. *poſzedł ſpać nie iadſzy.

Eſtre couché au lit fort malade. Graviter jacere. **Eſtre couché ſur l'herbe.* In herbâ recumbere. Leżyć bardzo chorym. *Leżyć ná trawie.

SE COUCHER, *(parlant du ſoleil & des aſtres, quand ils diſparoiſſent de deſſus noſtre horizon.)* Occidere. **Le ſoleil, les aſtres ſe couchent.* Sol occidit, occidunt aſtra. *Cic.* ZACHODZIC mowiąc o ſłońcu y gwiazdach, kiedy nikną ná naſzym horyzoncie. *Słońce y gwiazdy zachodzą.

Le ſoleil eſtant preſque couché. Sole jam ferè occiduo. *Aul-Gell.* Słońce prawie zaſzedſzy

COUCHER ſe dit auſſi *(des enduits de couleurs qu'on étend ſur toutes ſortes de choſes.)* Colores inducere. *Plin.* POŁOZYC Grunt-farbę dawać ná jákiey kolwiek rzeczy.

COUCHER ſignifie encore *Mettre au jeu, (parce qu'en effet on couche, on étend l'argent ſur une table & ſur une carte.)* Deponere. Conferre. acc. POŁOZYC ſtawiać pieniądze wegrze, bo zaprawdę kładą ie ná ſtoles álbo ná karcie.

Coucher dix écus ſur une carte. In unum folium [illegible] denos nummos deponere. Stawić dzieſięć talerow ná karcie.

Ce jeune homme ne demande pas moins qu'une fille avec cent mille écus en mariage, c'eſt coucher gros. Hic adoleſcens vult nubere in divitias maximas, nimium ſanè poſtulat. Ten kawaler nie pretenduie mniey iáko Panny y ſto tyſięcy talerow poſagu. Drogo bardzo, álbo wyſoko kładzie, álbo zákłada.

COUCHER ſe dit figurement *(des choſes ſpirituelles, des écritures du ſtile.)* comme *Il couche bien par écrit, Il écrit poliment.* Concinnè, *ou* eleganter, *ou* peritè ſcribit. *Cic.* POŁOZYC kłaść co do rzeczy do umyſłu należących o piſaniu ſtylu, iáko pięknie każdą rzecz w piſaniu kładzie, wyraża.

COUCHER, ou *Rédiger par écrit.* Aliquid mandare ſcriptis. *Cic.* NA PISMIE podać napiſać piſmem po dać położyć.

Coucher par écrit le diſcours de quelqu'un. Memoriæ, *ou* literis, *ou* monumentis prodere ſermonem alicujus. *Cic.* Ná piſmie, podać, napiſać mowę czyią.

COUCHER ſignifie auſſi *Employer, comprendre dans un acte, dans un teſtament.* Exprimere, Digerere. *Cic.* **L'arreſt eſt couché en ces termes.* Senatûs conſultum his verbis expreſſum eſt. ZNACZY ieſzcze położyć, wyrazić co w teſtamencie w Inſtrumencie iákim piſanym. *w Dekrecie ták ieſt położono

Coucher par ſon teſtament. Cavere teſtamento. *Cic.* Położyć w teſtamencie, obwarować teſtamentem.

Coucher dans ſes comptes. Rationibus inferre. *Cic.* Położyć w Rachunkach ſwoich.

Coucher au chapitre des dons qu'on a receus du Prince. Expenſum ferre liberalitati Principis. *Plin. Jun.* Położyć w Regeſtrze w liczbie inſzych łaſk odebranych od Pana.

Coucher une ſentence obſcurement. Formas rerum judicatarum ambiguè & preplexè ſcribere. Położyc napiſać Dekret nie wyraźnie.

Avoir couché par ordre toutes ſes dettes dans ſon journal. Nomina ſua in codicem accepti & expenſi digeſta habere. *Cic.* Położyć porządnie wſzyſtkie długi ſwoie w dzienniku álbo codziennym regeſtrze ſwoim.

ON DIT en ce ſens qu'*Vn homme eſt couché ſur l'Eſtats* pour dire qu'*Il a eſté mis & employé ſur l'Eſtat, ſur le catalogus de ceux qui doivent eſtre payez de penſions & de quelque appointemens.* Illius nomen in rationes Regis munificas relatum eſt. W tym rozumieniu mowią że człowiek iáki ieſt położony w Reieſtrze ſkarbowym Rzeczypoſplitey kiedy ma w ſkarbie penſyą, álbo zapłatę iáką.

Coucher quelqu'un ſur l'Eſtat. Alicuius nomen in rationes ſtipendiarias Regis referre. Wpiſać kogo w Rejeſtr ſkarbowy, położyć go w Penſyonarzu.

LE COUCHER, *ou* LE COUCHE' *(comme on le prononce.)* ſubſt. m. *(Action de ſe coucher.)* Cubitus. Cubatus, ûs, m. *Plin.* KŁADZENIE ſię kładzenie do ſpania wieczor noc.

Il eſt tout les jours au couché du Roy. Regi cubanti aſſiduus eſt. Jeſt przytomny codzień kiedy ſię Krol kładzie.

COUCHETTE, ſubſt. f. *(Petit lit ſans piliers & ſans ciel.)* Lectu Grabatus. *Cic. Mart.* ŁOZECZKO máłe bez oparcia y wierzchu poſłanie.

Vn bon coucheur, qui dort tranquillement. Tranquille dormiens, entis, omn. gen. Leżuch oſpalec co ſpi twardo áni ſię ruſzy.

COUCOU, ſubſt. m. *(Oiſeau dont le nom eſt exprime par ſon cri, qui va pondre dans le nid des autres oiſeaux.)* Cuculus, li, m. *Hor.* KUKUŁKA ptak ktory imię ſwoie głoſem wyraża, á iáyca znoſi w gniazdzie cudzym.

COUCY COUCY, adv. *(Tellement quellement.)* Ut ut. *Quoquo modo. abl. JAKO TAKO.

(Façon de parler baſſe & populaire.) Spoſob mowienia podły y poſpolity.

COUDE, ſubſt. m. *(Pli que fait le bras.)* Cubitus, i, maſc. *Plaut. Celſ.* ŁOKIEC w złożeniu ramienia.

COUDE'E, ſubſt. fem *(Meſure dont les anciens ſe ſervoient, & ſur-tout les Hebreux, qui eſtoit compoſée d'un pied & quatre doigts.)* Cubitus, ti, m. *Ceſ.* Se quipes. *Colum.* ŁOKIEC miara u dawnych oſobliwie u żydow, maiącą w ſobie ſtopę y cztery cale.

Qui eſt d'une coudée, ou *Qui a une coudée.* Cubitalis & hoc cubitale, adject. *genit.* is. *Plin.* Łokciowy ná łokieć.

Il n'a jamais plus de deux coudées de haut. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. *Plin.* Nigdy nie ieſt wyżſzy nad dwa łokcie.

Sa tige eſt haute d'un ecoudée, & quelquefois de deux. Caulis ejus cubitalis & ſæpè duorum cubitorum. *Plin.* Kłącze iego wyſokie ieſt ná łokieć á czaſem na dwa.

Vne petite tour, qui n'a pas moins de douze coudées de large. Turricula lata non minus cubita duodena. *Vitr.* Wieżyczka mała ktora nie má do koła ſzerokości więcey nád łokci dwanaście.

ON DIT qu'*Ils n'ont pas plus de huit coudées de haut.* Octonûm cubitorum eſſe dicuntur. *Plin.* POWIADAIĄ że nie maią więcey nad ośm łokci wyſokości.

ON DIT figurement, *Il a ſes coudées franches, Il n'eſt point geſné, ni embaraſſé, Il fait ce qu'il veut.* Liberiùs vivendi eſt illi poteſtas. *Ter.* WOLNY czyni co mu ſię podoba, ma gdzie ſię rozeprzeć.

COUDOYER, V. act. *(Choquer quelqu'un en le pouſſant avec le coude)* Cubito aliquem pulſare. ŁOKCIEM kogo potrącić popchnąć.

COUDRAYE, ſubſt. f. *(Lieu planté de coudriers.)* Coriletum,ti,n. *Ovid.* LESZCZYNA mięyſce leſzczyną zaſadzone.

COUDRE, *ou* COUDRIER, ſubſt m. *(Arbre qui porte les noiſettes.)* Corilus, li, f. *Virg.* LESZCZYNA Drzewo co orzechy laſkowe rodzi.

De coudre, ou *de coudrier.* Colurnus,a,um. *Cat.* Leſzczynowy Laſkowy.

COUDRE, V. act. *(Joindre delicatement une choſe à une autre.)* Suere. *Var.* SZYC łączyć gładko iedno zdrugim.

Coudre enſemble, rejoindre les levres d'une playe. Committereoras plagæ ſuturis. *Celſ.* Zſzywać ranę iáką do kupy.

On coût la peau avec du fil paſſé dans une aiguille. Cutis acu filum ducente tranſſuitur. *Celſ.* Zſzywaią ſkorę nicią záwleczoną przez igłę.

Coudre des pieces d'or dans la doublure d'un vieu manteau. Nummos aureos in pannis tunicæ detritæ intus conſuere. *Petr.*

Zaſzywać czerwone złote, w podſzewce pod ſtarym płaſzczem.

COUDRE ſe dit figurement (*des paſſages d'Auteurs, & des Hiſtoires qu'on ajoute dans les ouvrages pour les allonger, ou les égayer.*) Attexere hiſtorias. *Cic.* POZSZYWAC mowi ſię niewłaśnie o rożnych textach Autorow y Hiſtoryi zebranych w mowie iákiey dla przedłużenia Jey, álbo obiaśnienia.

ON DIT en ce ſens proverbialement, *Il faut coudre la peau du renard avec celle du lion*, pour dire que *Ce n'eſt pas aſſez d'employer la force contre nos ennemis, mais encore la ruſe & l'adreſſe.* Non vi tantum, ſed etiam aſtu agendum, *ou* depugnandum cum hoſte. Cutis vulpina contenda eſt cum cute leonis. W TYM ſie wyrażeniu mowią Francuzi trzeba złożyć do kupy liſie futro ze Lwią ſkorą, to ieſt że niedoſyć ieſt ſiły zażyć ná nieprzyiaciela, ále trzeba go y ſztuką y ſpoſobem.

COUENE, ſubſt.f. (*Groſſe peau qu'on leve de deſſus le lard d'un cochon.*) Suis cutis, tis, fœm. *Cic.* SZPERKA ſkora gruba ktorą ze ſłoniny zdeymują.

COULAMMENT, adv. (*D'une maniere fluide & coulante.*) comme *Cet orateur parle coulamment & nettement.* loquitur. fluidè *Cic.* PŁYNĄC iakby płynąć, iako temu mowcy ſłowa piękne płyną.

(Il ne ſe dit que des paroles qui n'ont rien de rude à l'oreille, qui viennent abondamment & naturellement à la ſuite les unes des autres.) Mowi ſię tylko o ſamych ſłowach ktore nic przykrego nie maią wſobie y ktore iedne zá drugiemi idą naturalnie y z wielką łatwością.

COULANT, COULANTE, f. parc. act. (*Qui eſt fluide.*) Fluens, entis, omn.gen Fluidus, a, um. *Cic.* CIEKĄCY, CIEKĄCA, płynący upłynny.

COULANT, (*Qui eſt doux qui n'eſt pas rude.*) *Vin coulant, qui eſt bien agréable à boire.* Lene vinum [illegible]. PŁYNĄCY, przyiemny, miły, wino płynące, przyiemne do picia.

ON DIT figurément (*des paroles & du ſtile.*) comme *Un diſcours coulant.* Liberè fluens oratio. *Cic.* **Des vers coulants.* Faciles verſus. MOWIĄ też *niewłaśnie:* o ſłowach y mowie iáko mowa płynąca. *Wierſze płynące,

Un COULANT *garni de diamants.* ſubſt m. Nodus mi garitarum currax, *genit.* nodi curracis, m. KULANT, Kleynot Dyamentami ſadzony.

COULEMENT, ſubſt.m. (*Flux d'une choſe liquide*) Fluvio *Cic.* **Un coulement de ſang.* Fluxio ſanguinis. *Cic.* PŁYNIENIE, Cieczenie rzeczy iákiey rzadkiey. *Płynienie cieczenie krwi.

COULER, V. act. & neut. (*Se mouvoir avec fluidité, qui ſe dit du cours ordinaire des eaux.*) Fluere Manare. Decurrere. *Cic. Phed.* PŁYNĄC iáko zwyczaynie wody płyną.

Couler autour, ou à l'entour Circumfluere. *Plin.* **Couler vers quelque lieu.* Affluere. *Colum. Plin.* **Couler de tous coſtez.* Diffluere *Lucr.* **Couler en bas.* Defluere. *Virg.* Perfluere. *Terent.* **Couler deſſous, ou au deſſous.* Subterfluere. *Plin.* **Couler dedans* Influere. *Plin.* **Couler entre deux* Interfluere. Intermeare *Plin.* **Couler par deſſus.* Superfluere. **Couler auprès.* Praterlabi. *Sen.* **Couler enſemble.* Confluere. *Plin.* Płynąć do koła *Płynąć do kogo ku czemu. *Płynąć ze wſząd. *Płynąć nádoł. *Płynąć ſpodem álbo ze ſpodu. *Pływać wewnątrz, płynąc we ſrzodku po między dwiema. *Płynąć po wierzchu. *Płynąć przy, álbo bliſko álbo przez. *Płynąć razem ſchodzić ſię wraz z ſobą.

Quand le Pactole ne couleroit que pour vous. Tibi licet fluat Pactolus. *Horat.* (*Quand vous poſſederiez toutes les richeſſes du monde.*) Gdyby tylko dla ciebie Paktole płynęły, gdybyś ſam miał wſzyſtkie doſtatki ná świecie.

(Le Pactole qui eſt fleuve de Lydie rouloit autrefois une eſpece de ſablon d'or, ce qui faiſoit en partie la prodigieuſe richeſſe du Roy Créſus; d'ou vient qu'on dit en proverbe (*Tibi Pactolus fluit*, Le Pactole coule pour vous, c'eſt à dire Vous avez autant d'or que Créſus.) Paktol Rzeka Lidyi ſzorowała przedtym z ſobą złoty piaſek ſkąd pochodziła część nie mała niepoliczonych ſkarbow Krezuſa Krola Lidyiſkiego: ſkąd też przyſłowie, mowią Paktol dla ciebie płynie maſz tyle złota co Krezus.

Faire couler l'eau dans les chemins. Deducere aquam in vias. *Cat.* Wodę prowadzić áby płynęła po drogach.

COULER, (*Paſſer, filtrer, rendre clair & plus liquide.*) Colare. Percolare. *Plin.* CEDZIC przecedzać klarować, przez chuſtę, álbo przez worek przepuſzczać.

Ils coulent, ou font couler ces choſes à travers des paniers de jonc. In junceis fiſcellis ea percolant. *Colum.* Przecedzaią to przez przetaki ſitowiane.

COULER ſe dit auſſi (*des humeurs & des ſucs enfermez dans les corps animez.*) Fluere. Manare. Permanare. *Cic.* PŁYNĄC ſączyć ſię ciec mowiąc ſię o humorow zawartych w ciele.

Le ſang coule dans les veines. Sanguis per venas fluit. *Cic.* **Le ſang ne coule plus.* Conquieſcit ſanguis. *Celſ.* Krew płynie w żyłach. *Krew iuż nie płynie nie idzie.

La ſueur meſlée avec le fard luy couloit du front comme des ruiſſeaux. Perfluebant per frontem acaciæ rivi *Petr.* Pot pomięſzany z malowidłem ściekał iey z czoła ſtrumieniami.

Laiſſer couler des larmes. Profundere lacrymas. *Cicer.* Dać wolno łzom bieżyć.

Ils ne pouvoient s'empeſcher de laiſſer couler des larmes de joye. Non continebant præ gaudio lacrymas. *Cæſ.* Nie mogli ſię wſtrzymać z radości od łez.

La ſueur luy couloit de tout le corps. Manabat ſudor è toto corpore. *Lucr.* Pot z niego ciekł, álbo płynął, po wſzyſtkim ciele.

Les larmes luy couloient des yeux en abondance. Plurima lacryma illi manabat. *Hor.* Profundebat lacrymas. *Cic.* Łzy mu płynęły obficie z oczu.

COULER, (*Faire entrer goutte à goutte.*) Immittere. Infundere. SĄCZYC kroplami co puſzczać kroplą zá kroplą.

On luy coula de l'or fondu dans la bouche. Liquidum aurum in rictum oris infuſum eſt. *Flor-Rom.* Lano mu złoto roſtopione w gardło.

COULER, ou COULER *à fond des vaiſſeaux.* Naves mergere, demergere. *Cæſ. Ovid. Juſt.* TOPIC okręty zátapiać ie pogrążać na dno.

On coula trois de nos vaiſſeaux à fond. Tres è noſtris navibus deprimuntur. *Hirt.* Zátopiono nám trzy okręty.

ON DIT figurément en ces, *Couler quelqu'un à fond, le perdre entierement.* Mergere aliquem. *Horat.* **Le ruiner entierement, luy oſter tous ſes biens.* Aliquem peſſumdare. MOWIĄ *niewłaśnie:* pogrążyć kogo do gruntu álbo na dno, to ieſt cale go zgubić, ná wſzyſtkim go zniſzczyć.

Il eſt coulé à fond. Fluctibus fortunæ merſus eſt. Pogrążony ieſt ze wſzyſtkim.

COULER ſe dit (*du temps & des plaiſirs qui paſſent.*) Effluere. *Cic.* UPŁYWAC mowi ſię o czaſie y uciechach ktore przemiiaią.

L'age coule. Ætas effluit. *Cic.* Labuntur anni. *Horat.* Wiek płynie, upływa, uchodzi.

Il a veu couler ſes plus belles années parmi le trouble & les diſſenſions publiques. Inter civiles diſcordias & motus turbulentos florentem ætatem duxit. *Tacit.* Widział iako mu náweſerſtwieyſze náylepſze lata upłynęły, zeſzły w poſrzod zamieſzánia y roſtyrkow publicznych.

Ils laiſſent couler les premieres heures de la nuit ſous pretexte de traitter, & de ſe vouloir rendre. Tu Studis colloquiis nibus & ſimulatione deditionis extrahunt primam noctis tempus. *Cæſ.* Dali upłynąć náypierwſzym godzinom nocy pod pozorem namowy y poddania ſię.

Il faut couler ce temps-cy le mieux que nous pourrons. Quàm æquiori animo poterimus, hæc tempora nobis toleranda ſunt. *Quint.* Trzeba przepędzić ten czas iák náylepiey możemy, przebyć go, przetrawić.

COULER, (*Penetrer, entrer inſenſiblement, parlant de l'air & du vent.*) Permeare Permanare. *Cic.* Penetrare. PRZENIKAC wchodzić przechodzić nieznacznie mowiąc o powietrzu y wietrze.

SE COULER, (*Se gliſſer, entrer inſenſiblement.*) Immittore ſe, Irrepere. Perrepere. *Cic.* WEMKNĄC ſię wniść wśunąc ſię gładko y nieznacznie.

Je me coulay parmi la foule. Immiſi me in turbam. *Plaut.* Wemknąłem ſię między tłumem.

Ils ſe coulerent ſans bruit ſur le milieu de la nuit juſques aux retranchemens. Mediâ nocte ad campeſtres munitiones ſilentio accedunt *Cæſ.* Podemknęli ſię podſunęli cicho w ſrzod nocy aż pod wały.

Ce domeſtique s'eſt coulé adroitement dans cette maiſon. Hic famulus in hanc irrepſit familiam. *Cic.* Ten ſługa (*domowy*) gładko ſię wemknął do tego domu.

Il a coulé ſa main ſubtilement dans ma poche & m'a enlevé ma bourſe. Manum in meam peram cautè immiſit, & crumenam mihi ſubripuit. Wśunął mi gładko rękę ſwoię do kieſzeni, y worek mi wymknął.

Il a

Il a fait couler ſon nom dans le livre des Cenſeurs. Irrepſit in cenſum. *Cic.* Podſunął wemknął Imię ſwoię w kſięgi Cenzorow. *Dozorcow obyczaiow.*

Son nom s'eſt coulé dans le teſtament des riches. In locupletum teſtamenta nomen ejus irrepſit. *Cic.* Weſzło wemknęło ſię Imię iego w teſtamenta bogatych.

ON DIT, *La vigne à coulé cette année.* Uvarum acini rotatione defluxerunt hoc anno. MOWIĄ winnice ściekły tego roku, álbo ſpłynęły albo opadły.

COULER ſe dit figurement (*du diſcours, du ſtile & des opinions.*) Fluere, n. *Cic.* PŁYNĄC *niewłaśnie:* o mowie, ſtylu, zdaniach.

Les vers de ce Poëte coulent de ſource, c'eſt à dire *Ce Poëte travaille de génie.* Iſtias Poetæ verſus proprio marte fluunt. Wierſze tego Poety płyną z ſamego zrzodła, to ieſt Piſze z głowy właſney.

Il couloit de la bouche de Neſtor une éloquence plus douce que le miel. Ex linguâ Neſtoris melle dulcior fluebat oratio. *Cic.* Płynęła z uſt Neſtora mowa ſłodſza niż kanar.

Il y a mille ſuperſtitions qui ſe ſont coulées dans les eſprits du peuple. Mille ſuperſtitiones invaſerunt animos vulgi. *Cic.* Tyſiąc zábobonow zagęściło ſię u poſpolſtwa w umyśle.

COULER en terme de danſe ſignifie *Porter ſa jambe doucement, légerement & à fleur de terre.* Radere terram pedibus PŁYNĄC terminem tanecznym znaczy gładko nogę poſuwać y zlekka po ſamym wierzchu ziemi.

Il tomba, l'eſchelle ayant coulé de deſſous luy. Cùm ſe ſcala ſubduxiſſet; lapſus eſt. Upadł gdy ſię drabina podnim uſunęła.

COULEUR, ſubſt.f. (*Lumiere réfléchie & modifiée ſelon la diſpoſition des corps, qui les fait paroiſtre bleus, jaunes & rouges &c.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR światło ktore ſię [illegible] y umiarkowane według położenia rzeczy iákiey, ktore ie wydaie błękitne álbo żołte álbo czerwone &c.

COULEUR ſe dit encore (*des corps ſolides, & des drogues qui ſervent aux peintres*) Color. Pigmentum, n. *Cic.* KOLOR ſię ieſzcze mowi o rzeczach ktore ſą rzeczy twarde w ſobie y dotykalne ſłużące malarzom.

COULEUR *naturelle.* Nativus color. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Compoſitus color, *Vitr.* *Couleur artificielle.*) FARBA kolor barwa przyrodzona. *przeciwna ieſt Kolor zmyślony zrobiony kunſztem.

Il y a des couleurs qu'on tire de la terre, il y en a d'autres qui ſe font par artifice. Colores alii ſunt, qui per ſe procreantur, nonnulli ex mixtionum temperaturis compoſiti perficiuntur *Vitr.* Są farby ktore z ziemi wykopuią ſamorodne, ſą też y robione.

Qui eſt d'une ſeule couleur Unicolor, oris, omn.gen. *Plin.* **Un tableau peint d'une ſeule couleur, ou peint en camayeu.* Monochroma *Vitr.* Jedney farby iednego koloru. *Malowanie iedney farby álbo iedną farbą obraz robiony.

Qui eſt de deux couleurs. Bicolor. *Plin.* **De pluſieurs couleurs.* Multicolor. *Plin.* Dwoiſtey farby. *Wiela kolorow, wielorakiey farby.

Qui eſt de diverſes couleurs. Verſicolor. Diſcolor. *Cic.* Varius Rozmaitey farby, pſtry, pſtrzony.

Qui a perdu ſa couleur. Decolor. *Plin.* Decoloratu. *Cicer.* Straconey farby, ktory farbę ſtracił, ſpełzły.

COULEUR *blanche.* Color albus. **Blanche comme neige.* Niveus. *Cic.* **Blanche comme un cygne.* Olorinus. *Plin.* **Blanche comme lait.* Lacteus. *Plin.* **Blanche comme l'écume.* Spumeus. *Plin.* FARBA álbo kolor biały. *Biały iák śnieg. *Biały iák łabęć. *Biały iák mleko. *Biały iák piana.

COULEUR *noire.* Color ater. **D'un noir luiſant comme le corbeau.* Coracinus, a, um. *Vitr.* **Couleur brune.* Fuſcus. **Couleur rouſſe.* Fulvus. Muſtelinus. *Virg. Terent.* KOLOR czarny. *Czarny iák Kruk połyſkuiący ſię. *Śniady czarniawy ciemny. *Rudy piegaty.

COULEUR *griſe.* Leucophæus, a, um. **Griſe cendrée.* Cinereus. *Plin.* **D'un gris de fer.* Ferrugineus, a, um. **D'un gris tanné.* Cervinus, a, um. *Plin.* KOLOR ſzary. *Popielaty myſzaty. *Stalowy. *Sarni.

COULEUR *bleuë.* Cymatylis. Venetus. Cyaneus, a, um. *Plin.* **D'un bleu turquin.* Cæruleus, a, um. *Virg.* KOLOR błękitny modry ſzafirowy. *Błękitny niebieſki.

COULEUR *verte.* Herbidus. Praſinus. *Ovid.* **Couleur de pourpre.* Color purpureus. *Virg.* **Jaune.* Flavus. **Jaune doré.* Rutilus. Fulvus. Aureus. **Jaune foncé.* Croceus. Luteus. *Plin.* **Tirant ſur le jaune.* Langueſcens color in luteum.

Plin. **Coleur rouge.* Ruber Puniceus. *Plin.* **Couleur violette.* Ianthinus. Violaceus. Amethyſtinus. *Plin.* KOLOR zielony trawiaſty. *Kolor purpurowy. *Żołty. *Żołtogorący. *Szafranowy żołto czerwony. *Żołtawy. *Czerwony. *Fioletowy.

Couleur vive & gaye. Color floridus vividus. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Color ſurdus, *ou* auſterus, *ou* nubilus. *Plin.* *Couleur ſombre.*) Kolor żywy y weſoły. **Przeciwna ieſt:* Kolor ciemny.

Coleur chargée, foncée. Color ſatur. *Ovid.* *(*Le contraire eſt* Dilutus color, *Couleur lavée.*) Kolor tęgi. ** Przeciwna:* Kolor ſłaby rozczyniony mdły.

Couleur qui dure long temps, qui ne ſe défait point. Color pertinax. *Plin.* *(*Le contraire eſt Couleur paſſée.* Obſoletus color. *Colum.* Kolor trwały mocny co długo trwa niepłznący. **Przeciwna:* Kolor pełznący łatwo, co łatwo ginie.

DONNER *couleur à une choſe.* Rem colorare. POŁOZYC farbę ná iáką rzecz malować co.

Coucher, ou mettre des couleurs ſur un tableau. Colorem inducere picturæ. *Cic.* Kłaść farby ná obraz.

Unir les couleurs. Nectere colores. *Virg.* **Laver les couleurs.* Eluere colores. *Quint.* Łączyć farby między ſobą. *Zmywać farbę.

COULEUR ſe dit (*de la diſpoſition du teint, du viſage & des chairs.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR ſię mowi o cerze ná twarzy, y ná ciele.

Conſerver ſa couleur par les exercices du corps. Tueri colorem exercitatione corporis. *Cic.* Cerę zachować robotami powierzchownemi co do ciała dla zdrowia.

Il eſt haut en couleur. Coloratam frontem habet. *Plaut.* Bardzo czerwony, wyſokiey cery.

La plus grande partie des femmes ne laiſſent pas à leurs corps le pou voir de prendre quelque couleur de luy meſme, car elles rougiſſent leurs joues & cirent toute leur peau. Pleræque mulieres corporibus ſuis non relinquunt poteſtatem coloris capiendi, nam buccas rubrica, cerâ omne corpus intingunt ſili. *Plaut.* Większa część białych głow nigdy nie pozwolą ciału ſwemu wziąć ná ſię cery iákiey przyrodzoney, bo rumienią li ce, y naciéraią wſzyſtkę ſkorę ſwoię.

N'avoir point de couleur, Eſtre paſle & défait. Sine colore conſiſtere. *Cic.* Niemieć cery, być bladym zmarniałym.

Changer à tous momens de couleur. Mutare frequentiſſimè vultum. *Petr.* Mienić cerę co moment.

Faire revenir la coleur. Colori reddere. act. acc. Przywrocić do cery.

Reprendre coleur. Recipere colorem. *Quint.* Wrocić ſię do cery.

Il ne change point de couleur, ni de viſage. Conſtat ei color & vultus. *Liv.* Nie odmienia nic cery, áni urody.

COULEURS, (*Ornemens d'éloquence.*) Colores orationis. *Cic. Quint.* KOLORY ozdoby w mowie.

COULEUR, (*Prétexte.*) Color Prætextus. *Cic.* KOLOR, pretext, pokrywka, pozor.

Sous couleur d'amitié. Specie amicitiæ. abl. *Liv.* Pod Kolorem przyiaźni.

Il mit ſes vaiſſeaux en mer ſous couleur de les éprouver. Per cauſam exercendorum remigum naves prodire juſſit. *Cæſ.* Wyſłał okręty ſwoie ná morze pod pretextem ſprobowania ich.

Donner couleur à un crime. Rationem turpitudini obtendere. *Plin-Jun.* Dać pozor iakiey zbrodni.

La proſpérité ſert de couleur aux crimes. Secundæ res mirè ſunt vitiis obtentui. *Saluſt.* Szczęście ſłuży zá pozor zbrodniom.

Sous couleurs de demander de l'argent. Per ſpeciem exigendæ pecuniæ. *Cæſ.* Pod pozorem wybierania pieniędzy.

LES PASLES COULEURS, (*la jauniſſe.*) Arquatus morbus Morbus regius. *Celſ.* ZOŁTACZKA, żołta choroba.

Qui a les paſles couleurs. Ictericus. *Jun.* Zołtaczkę cierpiący

Fille qui a les paſles couleurs. Icterica, cæ, f. *Juv.* Panna żołtą chorobę maiąca.

LES GENS *de couleurs, ou de livrée,* (*les Pages, les Laquais &c.*) Segmentati homines. *Mart.* LUDZIE Barwiani Czeladzi do barwy náleżącą, w barwie ſłużący ludzie iáko Paziowie Lokaie &c

COULEVRE E, ſubſt. f. (*Plante rampante qui s'étend fort loin, dont il y a deux eſpeces, une blanche & une noire.*) Vitis alba, *ou* nigra. *Plin.* PRZESTĘP ziele ktore ſię pnie po ziemi y daleko rozchodzi chwytaiąc ſię ſię lada rzeczy y krzewiąc; dwoiaki ieſt biały, y czarny.

COULEVRINE, ſubſt. fem. (*Piece d'artillerie fort longue.*) Tormentum bellicum. KOLUBRYNA ſztuka armatna długa.

COULEUVRE, ſubſt. f. (*Serpent qui a la figure d'une anguille.*) Coluber. *Virg.* Colubra. *Celſ.* WĄŻ poſpolity.

Couleuvre qui vit dans l'eau. Enchydrys. *Plin.* Enhydris. *Solin.* Wąż wodny.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a bien avallé des couleuvres,* (*lors qu'on a dit, ou fait devant luy pluſieurs choſes faſcheuſes qu'il ſe peut appliquer, ayant eſté obligé de cacher le déplaiſir qu'il en avoit.*) Multa injurioſè in ſe dicta alto corde preſſit. MOWIĄ że kto wiele węzow połknął kiedy ſię ná patrzył álbo ná ſłuchał rożnych nieſmakow ktore ſtráwic muſiał niewydaiąc ſię z nie ukontentowaniem ſwoim.

COULIS, ſubſt. m. (*Jus de viande qu'on fait couler par le ſaz, ou par une eſtamine.*) Jus carnium colatum. JUSZKA przez worek álbo ſito cedzona z mięſa gotowanego.

VENT COULIS, ſubſt m. (*Air qui paſſe à travers quelques fentes.*) Ventus per rimam immiſſus. WIATR co przez ſzpary iakie przechodzi.

COULISSE, ſubſt. f. (*Rainure dans laquelle eſt enfermé un chaſſis.*) Canalis, is, m. *Vitr.* FUGA w ktorey co ieſt oſadzono rowek. Kaſet.

PORTE COULISSE, (*Herſe ſarrazine, ou cataracte.*) Catarácta porta, æ, f. STAWIDŁO Upuſt do wody.

COULOIR, ſubſt. maſc. LEY, Leiek.

COULOIRE, ſubſt. f. (*Sorte de ſaz à couler des liqueurs.*) Colum. *Virg.* CEDZIWOREK durſzlak do przecedzenia czego

COULPE, ſubſt. f. (*Péché, ce qui eſt criminel devant Dieu.*) Culpa. WINA grzech, co ieſt z obrazą Boſką.

COULURE, ſubſt. f. (*qui ſe dit de la vigne, quand la fleur de la vigne au lieu de ſe nover à la grappe, s'en détache & coule à terre.*) Roratio. *Colum.* OPADANIE winnic, kiedy kwiat winny nie wiąże ſię w grona, ále opada ná ziemię.

COUP, ſubſt. m. (*on prononce un* cou *ſans faire ſonner le* p.) (*Mouvement violent d'un corps grave & ſolide, qui tombe ſur un autre & qui le frappe.*) Ictus. *Cicer.* Plaga. *Virg.* RAZ Uderzenie, *niewymawia ſię P.* w tym ſłowie Francuſkim ná końcu.

Donner un coup, ou des coups de baſton à quelqu'un. Fuſtem alicui impingere. *Caſ. ad Cicer.* **Vn coup de poing.* Pugnis aliquem cædere. *Cicer. Plaut.* Dać komu kiymi, zbić go kiiem. *Uderzyć go pięścią, ſpchemi razami zbić.

Rouër quelqu'un de coups. Fuſtibus malè multare aliquem. *Cic.* Zbić go kiymi ſtłuc go kiymi ná miazgę.

COUP (*Bleſſure, plage.*) Ictus. Vulnus. Plaga. *Cicer.* UDERZENIE zbicie ſinieć rażenie.

Il luy a porté, ou donné un coup mortel. Mortiferum vulnus illi inflixit. *Cic. Liv.* Ranił go śmiertelnie, ranę mu śmiertelną zadał.

Il receut un coup à la teſte. Ictus eſt caput. *Horat.* Raniony ieſt w głowę.

Vn coup de canon luy fit ſauter la cervelle. Emiſſo tormento bellico excuſſum eſt ipſi cerebrum. Armatna kula mu głowę ſtrzaſkała y mozg mu ſię rozpryſnął od niey

Ayant manqué ſon coup ſur un des courtiſans de Porſenna. Fruſtrato circa purpuratum Porſennæ ictu. *Flor-Rom.* Omyliwſzy ſię y trafiwſzy w iednego z Dworſkich Porſeny.

COUP ſe dit figurement dans les expreſſions ſuivantes. *Vn coup de vent enleva mon ennemi, & le précipita au fond de la mer, d'où eſtant revenu, le tourbillon luy fit faire quelques tours, & un gouffre l'engloutit.* Illum ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. *Petr.* RAZ ſię w Francuſkim mowi *niewłaśnie*: w tych expreſſ[illegible] wiatr nagły porwał nieprzyiaciela mego, y pogrążył go ná dno morſkie, ſkąd wypłynąwſzy znowu nim wicher kilka razy zákręcił, y topiel go pochłonęła.

Vn grand coup de vent emporta noſtre vaiſſeau contre des rochers. Venti impetu abrepta fuit noſtra navis & ad ſcopulos impacta. *Liv.* Wiatr potężny uderzywſzy ná náſz okręt zánioſł nás ná ſkały.

Ce coup de malheur luy a renverſé l'eſprit. Ictu calamitatis pulſus eſt ipſius animi ſtatus. *Cicer.* Ten raz nieſzczęśliwy mozg mu w głowie przewrocił.

Vous venez de me donner le coup de la mort. Me modò ad mortem dediſti. *Plant.* Smiertelny raz teraz mi zadałeś, teraz eś mię zábił.

Cet arreſt fut pour moy un coup de foudre. Fulminatus hac pronuntiatione fui. *Petr.* Ten wyrok był mi właśnie iák uderzenie piorunu

Quand ce favory apprit ſa diſgrace, ce fut un coup de maſſue pour luy, Ce fut un coup de foudre qui l'abbatit. Hoc audito infortunio graviter perculſus fuit. Jak prędko ten fáworyt dowiedział ſię o tym że z łáſki wypadł, tak to mu było *iák by mu pałką w łep dano,* iákby piorunem był uderzony.

Eſtre touché d'un coup, ou d'un revers de fortune. Vulnere fortunæ graviſſimo percuti. *Cic.* Być razonym od nieſzczęścia

Vous m'avez toûjours fait paroiſtre dans vos lettres un grand courage au deſſus de tous les coups de la fortune. Tuis litteris magnum animum mihi ſemper oſtendiſti ad omnes caſus fortunæ ferendos conſtantem atque paratum. *Cic.* Záwſześ mi w liſtach twoich wielkie ſerce pokazywał, na wſzyſtkie zámachy iakiekolwiek fortuny.

Ne me chagrinez point, autrement vous pourrez éprouver quelque coup de ma teſte. Ne me facias ringentem, alioquin experieris cerebrum meum. *Petr.* Nie gnieway mię żeby ci to ná złe raz nie wyſzło, y obaczyſz co umiem.

COUP. (*Affaire, action, entrepriſe.*) *C'eut eſté un beau coup pour nous, ſi nous fuſſions venus à bout de nos deſſeins.* Nos magnum quid feciſſimus, ſi potuiſſemus, quò contendebamus, pervenire *Cic.* RAZ, zámach, przedſięwzięcie, impreza, zámyſł pięknaby rzecz była dla nás gdybyśmy byli ſwoich zámyſłow dokazali.

Il ne laiſſa point eſchapper l'occaſion de faire quelque beau coup. [illegible] *Cic.* Nie dał upłynąć okazyi [illegible] czego znacznego.

Ce ſera un grand coup, ou une grande affaire pour moy, ſi je me puis tirer d'[illegible] bague ſauve. [illegible] *Terent.* Wielkiey rzeczy [illegible] ieżeli z tego [illegible] wynidę ná ſucho, álbo w całości bez ſzkody, obronną ręką.

Vn coup de neceſſité & de deſeſpoir rétablit le combat. Neceſſitate & deſperatione prælium inſtauratum & renovatum. *Cæſ.* Oſtatnia potrzeba, y roſpacz przywrociła bitwę.

Faire un mauvais coup. Capitale facinus facere, ou admittere, ou patrare. *Cic.* Ná wielkie złe ſię odważyć, bardzo wielkie [illegible] zrobic.

COUP [illegible] (*des actions qui ſe font promptement.*) comme *Donner un coup de [illegible] à quelqu'un, luy oſter ſon chapeau le ſaluer.* [illegible] RAZ [illegible] mowi o tych ſprawach co ſię prędko dzieią, iáko Raz [illegible] pelnſza prędkim, ruſzyc kapeluſza mijaiąc, y kłaniáiąc ſię

Ce valet entend juſques au moindre coup d'œil. [illegible] miniſteriis ad nutus heriles aptus eſt. *Horat.* Ten ſługa zna każde oka pańſkiego ſkinienie.

ON DIT (*d'un homme qui ne prend point de parti*) *qu'Il n'eſt là que pour juger des coups.* A neutrâ parte ſtat. MOWIĄ o tym co ſię ná żadną ſtronę nie deklaruie: patrzy iak rzecz padnie na ktorą ſtronę.

COUP ſignifie (*Tour ſubtil, adreſſe, promptitude à faire une choſe.*) *Cet homme vous a trompé, ce ſont là de ſes coups ordinaires.* Ab illo fruſtratus es, ſic ſolet agere. RAZ ſztuka [illegible] ſztuczny y prędkość w uczynieniu czego. Ten cię [illegible] drwił, iego to zwyczayne ſztuki.

Ce coupeur de bourſe a bien-tôt fait ſon coup. Sector [illegible] narius citò pertudit crumenam Ten rzezimieſzek prędko ſwego, [illegible] ſztuki dokazał.

Voilà un coup d'un fin matois En facinus [illegible] & aſtuti hominis *Cic.* O toż ſztuka, ćwika ſtarego.

COUP [illegible] (*des actions [illegible] extraordinaires, ſoit en bien, ſoit en mal.*) *La priſe de la Rochelle fut un coup d'eſtat.* Rupellæ expugnatio imperio G[illegible] fuit. RAZ w Francuſkim ſię mowi o ſprawach wielkich rycerſkich odważnych, w złym y dobrym: odebranie [illegible] [illegible] był raz od ktorego álbo zguba álbo záchowanie Państwa całego zawiſło.

La victoire que nous remportâmes fut un coup de teſte du General Victoria quam habuimus, ſapientiæ & virtuti [illegible] betur. Zwycięſtwo odebrane ieſt ſpraw[illegible] własney głowy náſzego Wodza.

COUP ſe dit auſſi (*des accidens extraordinaires, qui ſont des effets de la Providence, de la fortune, ou du hazard.*) *La mort de Henry IV. fut un grand coup de malheur pour la France.* Henrici quarti mors, fatale quid fuit & [illegible] imperio Gallorum. RAZ ſię mowi też o ſkutkach y wypadkach niezwyczaynych Zrządzenia Boſkiego álbo traſunkowych, śmierć Henryka IV. Ciężki to bardzo raz był ná Francyą.

Le ſuccès de la battaile gagnée par Charles Martel, contre les Sarraſins, fut un coup du Ciel. Secundum prælium [illegible] nſus eſt Carolus Martellus contra Sarracenos, à Deo potiſſimùm eſt conſequutus. Szczęśliwe wygranie batalii przez Karola Martella przeciwko Saracenom było todzieło cale ſamego Nieba.

C'eſt un coup de maiſtre. Hoc artis eſt opus. To ſztuka Pańſka dzieło to nie poſpolite.

COUP s'employe (*en toutes ſortes de jeux.*) Jactus, ûs, m, Bolus, li, m. *Plaut.* RAZ ſię mowi w grach wſzelkich rzucenie wyrzucenie wygranie

Vn coup de dez. Teſſeræ jactus. *Liv.* **Il a fait un beau coup de dez.* Benè & efeliciter jecit talos. *Plaut.* **Il a fait un beau coup de carte.* Dexterè luſit. Rzucenie kości. *Piękną kość urzucił. *Piękną kartę wygrał.

COUP ſe dit figurément (*des attaques qu'on donne dans le diſcours.*) *Cette femme donne toûjours quelque coup de bec, ou de dent à ſa rivale.* Maledico ſemper dente hæc mulier rivalem carpit. *Hor. Plin.* RAZ ſię mowi o przycinkach w mowie. Ta białogłowa zawſze tnie w czym ſwoię przeciwnicę.

Ce ſatirique donne toûjours quelque coup de pinceau à ſon ennemi en paſſant. Satiricus iſte deformat ſemper inimicum per tranſennam. Ten Satyryk zawſze mimoiazdem tnie ſwego nieprzyiaciela.

ON DIT en Morale qu'*Vne choſe porte coup,* pour dire qu'*Elle eſt importante,* qu'*Elle tire à conſéquence.* Res maximi momenti. MOWIĄ co do obyczaiow że rzecz iáka ná co ſię zánoſi, czyni zámach ná co pociągnie co zá ſobą, *nie będzie bez kozyry* godna uwagi.

Toutes ſes paroles portent coup, ou ſont autant d'oracles. Quot verba illius, tot effata. Wſzyſtkie iego ſłowa godne uwagi, nie [illegible] ná daremno, żadne z nich prożno nie padnie, ſą iáko wyroki iákie.

COUP ſe dit dans ces façons de parler. *C'eſt un coup ſeur, Cela arrivera certainement.* Id certo eveniet. RAZ ſię mowi w náſtępuiące ſpoſoby, Jeſt to raz nie odbity, iuż to nie chybi zapewne być muſi.

Il faut attendre le coup. Vis fati expectanda eſt. Trzeba czekáć końca, iák rzecz padnie.

Je ſuis ſeur de mon coup. (dans un ſens naturel.) *Je ſuis ſeur de viſer au but,* ou *de gagner au jeu.* Non decerabit ictus *Plin.* Palmam auferam in ludo. Pewien ieſtem tego razu: *w wyrozumieniu właſnym,* znáczy pewien ieſtem że nie chybię álbo że wygram.

ON DIT au figuré, *Je ſuis ſeur de mon coup, Je ſuis ſeur de réuſſir dans ce que j'entreprends.* Id auferam quod volo Ad optatum finem rem perducam. MOWIĄ też *niewłaśnie*: pewien ieſtem że nie chybię *to ieſt:* że mi ſię uda to co zámyślam.

Manquer le coup, ou *ſon coup* (dans le naturel.) *Ne pas tirer droit au but,* ou *Perdre au jeu.* Scopum non attingere. Aberrare à ſcopo. *Cic.* Chybić odſtrzelić ſię od zámierzonego celu, *w rozumieniu właſnym,* nie trafić do celu, przegrać.

Manquer le coup, ou ſon coup (*au figure*) [illegible] poſ[illegible] non aſſeq[illegible] *Cic.* Chybić *niewłaśnie*: Omylić ſię ná zdaniu [illegible] w [illegible] ſwoie[illegible], być [illegible].

Faire d'une pierre deux coups, (*Faire deux choſes par meſme moyen.*) Duos parietes de eâdem fideliâ dealbare *Cic.* Dwa razy trafić za iednym [illegible] ſtrzelenia. Dwoch rzeczy dokazać razem zá iednym zawodem.

COUP ſe prend adverbialement dans ces manieres de parler *Venir après coup,* poſt tempus venire. *Plaut.* RAZ przyſłowien[illegible] mowi w te ſpoſoby náſtępuiące: Przyść *po razie,* po ſprawie po [illegible].

Vouloir revenir après coup, Vouloir qu'on juge une choſe jugée. Actum agere. *Ter.* Chcieć ſię [illegible] po ſprawie.

A chaque coup qu'il beuvoit. Ad ſingulos hauſtus. Zá każdym razem [illegible], ile razy pił.

Boire à petits coups, ou de petits coups. Exiguis bibere hauſtulis *Plaut* Pić po razu po troſze raz po raz pomałęku popiiać

On le manda coup ſur coup. Continuis mandatis, iterùm ac ſæpiùs, idque vehementer, accitus, *ou* accerſitus eſt. Raz po raz po niego poſyłano.

C'eſt à ce coup que tu es pris. Nunc demum, captus es. Terazem cię złapał, teraz cię mam teraześ wpadł w łapkę.

TOUT A COUP, ou *Tout d'un coup, Subitement.* Continuò Subitò Repentè. adv. *Cic.* NAGLE nieſpodzianie razem.

Pour ce coup, à ce coup, je me ſuis réjouy, c'eſt à dire *En cette occaſion j'ay ſanti de la joye.* In hac occaſione exilui gaudio. *Cic.* Co ná ten raz co w ten czas ucieſzyłem ſię, wyſkoczyłem od radosci.

5 Ccc

Encore un coup, encore une fois. Iterùm. Rurſùm. Rurſùs. adv. *Cic.* Jeſzcze raz.

Les malheurs luy arrivent coup ſur coup. Malum poſt aliud illi accidit. Nieſzczęścia na niego raz po raz ná padaią.

COUPABLE, adject. m. & f. *& quelquefois mis comme un ſubſt. m. & f. dans le diſcours.* Sons Nocens. *Cicer.* WINOWAYCA zbrodzień.

Je ſçay en ma conſcience que je ne ſuis point coupable de ce crime. Me abeſſe ob hac culpâ certò ſcio. *Cic.* Sumnienie mi świadkiem żem w tym niewinien, że ſię do tego nieczznię.

N'eſtre nullement coupable. Abeſſe à culpâ. *Cic.* Cale niebyć winnym.

Qui ne ſe ſent coupable de rien. Mens benè conſcia. Nil ſibi conſcius. *Hor.* Ten co ſię nie czuie winnym w niczym.

Se rendre coupable de larcin. Furti ſe aſtringere. *Plaut.* Stać ſię winnym kradzieży.

Les innocens ſont punis pour les coupables. Innocentes pro nocentibus, pœnas pendunt. *Caſ.* Niewinnych karzą zá winnych.

COUPEAU, ſubſt. m. (*Le ſommet d'une montagne.*) Cacumen, Jugum. Vertex. *Cic.* WIERZCHOŁEK gory iákiey.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue, & ne ſe dit qu'en Poëſie.) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie mowi ſię chyba w Wierſzu.

COUPEAU *& mieux* COPEAU, (*Eclat de bois que font les Charpentiers en coupant leur bois.*) Secamentum. *Plin.* Aſſula. *Plaut.* WIORY ktore padaią przy obrabianiu drzewa.

COUPELLE, ſubſt. f. (*Petit vaiſſeau de terre pour eſſayer l'or & l'argent.*) Vaſculum in quo aurum aut argentum excoquitur. KAPELA naczynie gliniane dla probowania złota y ſrebra u złotnikow.

ON DIT, *Paſſer un homme par la coupelle,* (*quand il a ſubi un tres ſevere examen.*) Alicujus periculum facere diſtrictè in aliquâ ſcientiâ. *Terent.* *(*Quand il a eſté bien ſaigné & bien purgé dans une maladie.*) Multa ſangvinis emiſſione, multiſque potionibus ægrum aliquem curare. MOWIĄ też przepuścić kogo przez Kapelę, to ieſt ſurowo ſię z nim obeyść, yściśle porachować. *Albo kiedy go w chorobie iákiey lekarſtwami y Krwi puſzczaniem mocno wypoleruią.

COUPEROSE, ſubſt. f. *on prononce* couproſe. (*Vitriol, mineral qui ſe trouve dans les mines de cuivre.*) Calchantum. *Celſ.* KOPEREWAS odmiot ſamorodny kruſzcowy znayduiący ſię w rudach miedzianych.

COUPEROSÉ, m. COUPEROSÉE, f. (*on prononce* couproſé.) (*Qui a le viſage rempli de boutons & de couture.*) Qui eſt tuberoſiſſimæ frontis. *Plaut.* KROSTAWY trędowaty y pokarbowaney twarzy.

COUPLE, ſubſt. f. & m. (*Lien avec lequel on attache les chiens de chaſſe deux à deux.*) Copula. *Ovid.* Jugum. *Cicer.* SMYCZ ná ktorey wiążą charty parami.

COUPLE ſe dit auſſi *de deux chiens attachez enſemble,* & en cette ſignification il eſt ordinairement *maſculin.* Par, Bini. SMYCZ ſię też mowi o sforze pſow parą związanych w tym zaś rozumieniu w francuſkim ieſt zawſze męſkiego rodzaiu.

Vn couple de pigeons. Par columbarum. *Ovid.* **Vn couple d'aigles.* Jugum aquilarum. *Plin.* **Vn couple d'œufs.* Bina ova. Para gołębi. *Para orłow. *Para iáiec.

COUPLER *les chiens,* V. act. (*Les attacher deux à deux.*) Copulâ canes jungere. act. SWOROWAĆ pſy, parami ná ſmycz ie brać.

COUPLET, ſubſt. m. (*Stance de chanſons, ou Strophe.*) Strophe. WIERSZE ſtrofami piſany do ſpiewania.

COUPPE, ſubſt. f. (*Séparation d'un corps ſolide & continu en pluſieurs parties.*) Cæſio. *Plin.* RĄBANIE ná część podzielenie ná ſztuk kilka rzeczy iakiey.

Vn bois qui eſt en couppe. Cædua ſilva, æ, f. *Plin.* WRĘBNY las.

COUPPE-GORGE, ſubſt. m. (*Lieu où l'on vole & où on aſſaſſine les gens.*) Cædibus locus infamis. ROZBOY mieyſce niebeſpieczne gdzie rozbiiaią y zabijaią.

ON DIT figurément, *Ce cabaret, cette hoſtellerie eſt un vray couppe-gorge,* (*On y rançonne les gens.*) Hæc popina, *ou* iſta taberna diverſoria, exactionibus eſt infamis. MOWIĄ niewłaśnie tá Auſterya ieſt właſny rozboy gdzie zdzieraią z podrożnych, y każdą rzecz przepłacić trzeba.

COUPPE-JARRET, ſubſt. m. (*Bretteur, aſſaſſin.*) Sicarius. *Cic.* MĘZOBOYCA ktory znaymu zabiia, záſadnik ná życie.

COUPPE, ſubſt. f. (*Taſſe ronde qui ſert à boire.*) Patera. *Cic.*

Calix.

Calix. CZARA, okrągłe na czynie do picia.

(Ce mot eſt noble & reſervé aux choſes ſacrées, & au ſtile ſublime.) To ſłowo ieſt wyborne y ſamym tylko rzeczom świętym, álbo mowie poważney á nie potoczney ſłużące.

COUPPER, ou COUPER, V. act. (Séparer avec un inſtrument tranchant.) Secare Putare. Cædere Scindere. Cic. RĄBAC kraiać żelazem álbo czym oſtrym rznąć ſiekać ciąć.

COUPPER, ou Scier les bleds. Fruges, ou frumenta metere. Cic. Hor. ZĄC zboże, zżynać.

Coupper des arbres. Cædere arbores. Cic. Scinać drzewa wycinać.

COUPPER ce qu'il y a de trop & de ſuperflu aux arbres. Frondare arbores. Colum. *Coupper le haut des arbres. Attondere, Decacuminare arbores. Plin. *Coupper par cy par là les branches aux arbres, les élaguer. Interlucare arbores. Plin. OBCINAC Drzewa z zbytnich gałęzi *Z wierzchu drzewa rownać obcinaiąc. *Przerzedzić tu y owdzie gałęzie w ſpalerze drzew obcinaiąc dlá światła.

Coupper les viandes. Scindere, ou lacerare, ou carpere obſonia. Petr. Krajać mięſo, rąbać, zarębywać.

Coupper & roguer d'une choſe. Mutilare. Terent. Urznąc uſzczknąć czego, uſzczerbić.

COUPER un homme, le chaſtrer. Secare aliquem. Plaut, URZNĄC człeka, rzezańcem go uczynić obrzezać.

SE COUPPER, (Se chaſtrer.) Amputare ſibi genitalia. Plin. URZNĄC ſamego ſiebie, rzezańcem ſię zrobić, obrzezać ſię.

Coupper, ou roigner les ongles. Subſecare ungues. Tibul. Urzynać álbo obrzynać paznokcie.

Couper par le milieu. Interſcindere. Plin. *Couper en pieces, ou par morceaux. Concidere. Fruſtillatim. Plin. *Couper tout à l'entour. Circumſecare. Circumcidere. Colum. Przerznąć przez ſrzodek. *Pokraiać ná ſztuki porąbać. *Oberznąć co do koła, okroic.

COUPPER, (Fendre, ouvrir la terre en labourant.) Terram ſulcare. Colum. KRAIAC ziemię, orać wſkiby rolą położyć.

Il faut que je prenne garde qu'on ne me couppe ma bourſe. Ne quis pertundat mihi crumenam cautio eſt. Plaut. Idzie mi tu o to bardzo, áby mi nie urznięto trzoſa.

Se faire coupper les cheveux. Tonſori operam dare. Suet. Kazać ſobie włoſow uciąć, ſtrzydz ſię.

J'apprends qu'il n'eſt pas permis de ſe faire coupper ni les ongles ni cheveux ſur mer, ſi ce n'eſt dans quelque tempeſte. Audio non licere cuiquam mortalium in navi neque unques neque capillos deponere, niſi cùm pelago ventus iraſcitur. Petr. Słyſząc nie wolno kazać ſobie áni włoſow ſtrzydz áni paznokci obrzynać ná morzu chyba pod czas náwałności iákiey.

Fais toy coupper cette langue babillarde. Jube tibi iſtam prætruncari linguam largiloquam. Plaut. Day ſobie urznąć ten ięzyk świegotliwy.

Se faire coupper les veines. Sibi abrumpere, ou exſolvere venas. Tacit. Dać ſobie żyły pootwierać pokraiać.

COUPER la gorge à quelqu'un, (L'égorger dans le ſens naturel.) Aliquem jugulare. Cic. GARDŁO poderznąć komu zarznąć go właśnie.

ON DIT en ce ſens au figuré, Il a coupé la gorge à mes enfans & à moy. Jugulavit me & totam familiam. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Zábił mię ná wſzyſtkim y zdziećmi, zgubił mię.

On couppe la gorge aux enfans, quand on les laiſſe vivre dans le libertinage. Nimiâ licentiâ necantur adoleſcentes. Zábiia ten dzieci ſwoie kto im roſpuſty pozwala.

Le juge a couppé la gorge à cette pauvre veuve, par la perte de ſon procès. Judex peſſundedit hanc viduam, cùm tradidit cauſam adverſario. Sędzia zgubił tę ubogą wdowę kazawſzy iey przegrać tę ſprawę.

Il ſe couppe la gorge par ſes paroles, & par ſon propre aveu. Jugulat ſe ſuis verbis & ſuâ confeſſione. Cic. Zgubił ſię ſam ſwoią mową, ſwoim świadectwem wyznaniem właſnym.

Se coupper dans ſes réponſes. Non ſibi conſtare. Cic. Nieiednoſtaynie odpowiadać, raz ták drugiraz inaczey.

Ils ne ſe ſont point encore couppez. Cohærent dicta inter ſe. Cic. Jeſzcze iednoſtaynie prawią.

Coupper, pour dire Abréger. Paucis dicere. Krotko ſkończyć

Couper un raiſonnement, (Le ſerrer pour luy donner plus de force) Ratiocinium contrahere Cic. *(Le contraire eſt Dilatare, l'Eſtendre.) Skrocić dowod iáki áby go mocniey wyrazić

przeciwnie zaś Rozſzerzać ſię z dowodami.

Il faut coupper cette période en deux, pour rendre la penſée plus claire & plus vive. Secanda, ou dividenda eſt bipartitò periodus, quò mens auctoris ſit perſpicacior & acutior. Trzeba przeciąć rozdzielić ten peryod ná dwoie áby myśl ſwoię lepiey obiaśnic y żywiey wyrazic

COUPPEZ par là, c'eſt le plus court. Hac ito, efficies tuum iter brevius. TNIY idź tamtędy ta náykrotſza droga.

COUPPER la parole à quelqu'un. Interrumpere alicuſus ſermonem. act Liv. PRZERYWAC mowę komu.

Je ne couppe jamais la parole quand quelqu'un parle. Non ſum alteri obloquutor. Plaut. Nigdy nieprzerywam mowy kiedy kto mowi.

La douleur & les ſoupirs luy couppoient la voix, pour dire l'empeſchoient de parler, interrompoient ſon diſcours. Dolor, ſuſpiria, ſingultus vocem intercludebant Cic. Żal y wzdychánia ſłowa mu przerywały, to ieſt: mowic mu niepozwalały.

COUPPER chemin, (Mettre quelque obſtacle au paſſage de quelqu'un.) Itinera intercludere, (cludo, dis, ſi, ſum.) act. Caſ ZAWAŁIC záſtąpić komu drogę przeſzkodzić mu bronić mu przeyścia, paſſy pozáſtępować, przerznąć.

Il craignit qu'on ne luy couppaſt chemin pour la retraitte. Veritus eſt. Ne fugâ intercluderetur. Cic. Bał ſię áby mu nie zaſtąpiono od ucieczki.

EN CE SENS on dit Coupper les vivres à une ville, à ſon ennemi, (quand on tient les paſſages, par où les vivres pourroient entrer.) Commeatum urbi intercludere. Plaut. Intercludere urbem commeatibus. Caſ. Frumento, ou re frumentariâ prohibere hoſtes. Caſ. W TYM rozumieniu ſię mowi przerznąć żywności miaſtu iákiemu, álbo nieprzyiacielowi, kiedy kto paſſy zaſtąpi ktorędy podwody z żywnościami przechodzą.

ON DIT en cette ſignification au figuré, Coupper chemin aux ſéditions. Vias omnes ſeditionum intercludere. Cic. TAK ſię też mowi przerznąć bunty, záliezdć buntom

On a tellement couppé chemin aux deſordres, que nous ne craignons plus aucun danger. Ita compreſſum eſt [illegible] ut ab omni periculo tuti videamur. Cic. Ták dobrze zábieżono [illegible], że ſię iuż żadnego niebeſpieczeńſtwa nie obawiamy.

Un bon juge couppe chemin aux procès. Lites ſecantur bono judice. Hor. Sędzia ſprawiedliwy zábiega wſzelkim kłotniom w prawie.

Coupper la racine aux paſſion. Libidines reſecare radicitùs. Cic. Eradere voluptatem è pectore. Hor. Wykorzeniać námiętności.

ON DIT encore par maniere de proverbe, Coupper bras & jambe à quelqu'un, pour dire [illegible] toutes ſortes de [illegible] Omnes [illegible] MOWIĄ [illegible]

Coupper la bourſe à quelqu'un. Aliquid ab aliquo extorquere. Plaut. Trzos urznąc komu.

COUPPER ſignifie Diviſer. Dividere. Cic. Hor. PRZERZYNAC znaczy też dzielić.

L'Apennin eſt une chaiſne de montagnes qui couppe toute l'Italie. Apenninus, continui montes dividunt totam Italiam Apennin ieſt przeciąg gor ktore przerzynaią całe Włochy.

Ce ſont des montagnes couppées par une vallée couverte d'arbres. Montes vallo opacâ diſſociantur. Horat. Są to gory przerznięte doliną ciemną.

COUPPER les cartes, quand on les ſepare, àprès les avoir battues & meſlées enſemble. Dividere folia luſoria. ZBIERAC karty zmięſzawſzy ie wporzody dobrze między ſob[ą]

COUPPE', maſc. COUPPE'E, f. part. paſſ. & adject. Cæſus. Abſciſſus. Exciſus. Amputatus. UCIĘTY, urznięty rznięty.

ON DIT, Un homme couppé. ou Un homme chaſtré. Vir exſectus. Lucan. RZEZANIEC kaſtrat.

ON DIT encore Un ſtile couppé, Un ſtile Laconique, court. Stilus conciſus. Oratio conciſa. Cic. STYL ucinany ucinkowy krotki Lakońſki.

COUPPERET, (on prononce coupret.) ſubſt. maſc (Inſtrument tranchant, à l'uſage des bouchers & de la cuiſine.) Aſcia. TOPOR Rzeźniczy kuchenny ſiekacz.

COUPPEUR, ou COUPEUR, ſubſt. m. (Celuy qui couppe.) Sector. Sciſſor, oris, m. Petr. SIEKACZ ten co kraie tnie.

CE MOT ne ſe dit gueres que (de ceux & de celles qui

couppent les raiſins dans les vignes au temps de la vendange.) Vindemiator, oris, m. Legulus, i, m. Colum. *On dira parlant d'une femme. Legula, æ, f. Une coupeuſe. TO Słowo Francuſkie nie mowi ſię tylko o tych co obieraią wino w winnicach obrzynaiąc grona pod czas winobrania. *o Białogłowie mowiąc zbieraczka.

Coupper de bourſe. Crumeniſeca, cæ, m. Rzezimieſzek.

COUPPEURE, on prononce COUPURE, ſubſt. f. (L'action de coupper.) Cæſio. Inciſio Sciſſura. Plin. Colum. RZNIĘCIE, urzynanie nárznięcie.

COUPPOIR, ſubſt. maſc. (Outil de fer trachant, dont on ſe ſert dans le fabrique des monnoyes.) Inciſorium, ii, neut. SCYZORYK Mincarſki ktorego záżywaią w mennicach.

COUPOLLE, ſubſt. f. terme d'Architecture venu d'Italie. (C'eſt le haut du Dome d'une Egliſe, rond, fait en forme d'une couppe renverſée.) Cupula, læ, f. Tholus. Virg. KOPUŁA termin Architektury ná wierzchu dachu okrągło dana iák czara wywrocona. Makownica.

COUR, ſubſt. f. (Terrain enfermé de murs & à découvert, qui fait partie d'un logis.) Area, æ, f. Var. PODWORZE plac prożny do koła zámknięciem opatrzony część Domu czyniący zwierzchu otwarty.

Cour interieure, environnée de corps de logis. Cavædium. Plin-Jun. Podworko wewnętrzne zewſząd dokoła zábudowane.

PETITE cour d'un logis. Areola. Plin-Jun. PODWORKO małe.

Cour d'une metairie, ou Baſſe cour. Chors, genit. chortis, f. Mart. Cors, tis, fœm. Var. Kurnik podworze dla drobiu folwarkowe.

De baſſe cour, ou de la baſſe cour. Chortalis, m. & f. chortale, neut. adject. genit. is. Colum. Folwarkowy kędy kury y inſzy drob trzymaią.

COUR, (Lieu où habite un Roy, ou un Prince ſouverain.) Aula, Regia. Cic. DWOR mieyſce kędy mieſzka Krol iáki álbo Xiąże udzielny.

Aller ſouvent à la Cour. Aulam frequentare. *Suivre la Cour, Vivre à la Cour. In aulâ verſari. Bywać częſto u Dworu. *Jezdzić zá Dworem, żyć u Dworu.

Un homme de Cour, Un courtiſan. Aulicus. Cornel-Nep. Dworſki człowiek.

DE LA COUR, ou Qui appartient à la Cour. Aulicus. Suet. DWORSKI co należy do Dworu nádworny, zádworny.

Les dames de la Cour. Aulicæ mulieres. Damy Panie y Panny Dworſkie.

COUR ſignifie auſſi (Toute la Famille Royale, & les Officiers qui ſont à la ſuite du Prince.) Aula. DWOR znaczy Familią całą Krolewſką y Urzędnikow u Dworu Krolewſkiego y tych co záwſze Dworowi aſſyſtuią.

COUR ſe prend quelquefois pour (le corps de l'Etat que le Prince repreſente.) comme Il y a une haine cachée & invetérée entre la Cour de France & la Cour d'Angleterre. Gerunt Galli cum Anglis ſimultates obſcuras & antiquas Dwor ſię czaſem bierze za Państwo całe ktore wyraża w oſobie ſwoiey Krol; iáko, Jeſt nienawiść ſkryta y záſtarzała, między Dworem Franeuſkim, y Dworem Angielſkim.

COUR ſignifie Le Roy & ſon conſeil. comme Il eſt venu un ordre de la Cour de donner combat. A Rege prælium demandatum eſt. DWOR znaczy Krola y Radę iego; iáko, Przyſzedł Ordynans odedworu áby wydać batalią.

Faire ſa cour au Prince. In cultu Principis ſe præbere aſſiduum. Służyć aſſyſtować Panu.

Il évite de faire ſa cour aux Grands. Vitat ſuperba potentiorum limina. Horat. Strzeże ſię bywać u wielkich Panow.

Il fait ſans ceſſe ſa cour aux Grands. Circumvolitat potentiorum limina. Colum. Uſtawicznie ſłużby ſwoie oddaie wielkim Panom záwſze u nich bywa o łáſkę ſię ich ſtaraiąc.

Il avoit paſſé ſa jeuneſſe dans Rome à faire la cour aux Miniſtres. Inſignes amicitias Romæ ambitioſè coluerat. Tacit. Strawił młody wiek ſwoy w Rzymie ſłużąc uſtawicznie Miniſtrom.

Nous faiſons noſtre cour tous les matins. Manè ſalutamus. Cic. Co rano ná pokoiach bywamy dla oświadczenia ſłużby náſzey Panu.

Faire la cour aux richeſſes & à la fortune d'une perſonne. Fortunã & divitias alicujus ambire, ou aucupari donis & plenori obſequio. Służyć kłanić ſię ſzczęściu y doſtatkom czyim.

Faire la cour à quelqu'un. Obſervare & aliquem colere

Cic. Nadſługiwać, nádſkakiwać komu, świecić mu.

COUR de gens de juſtice. Curia. Senatus. Cic. RADA walna ſądowa.

Cour ſouveraine, Summus ſenatus. *Cour ſubalterne. Inferior curia. Sąd naywyżſzy. *Sądy niżſze z a, [illegible]

Cour de Parlement. Supremus Senatus Suprema curia. *Cour des Aides. Rei tributariæ ſummum tribunal. Suprema rei tributariæ curia, f. Sądy Parlamentowy. *Sąd ſkarbowy.

Cour des Monnoyes. Monetalis curia, f. Sąd Menniczny.

TOUTE LA COUR s'eſt aſſemblée, Tout le Parlement s'eſt aſſemblé. Conſilium univerſum iniit curia. WSZYSTKA rada ſię zebrała, wſzyſtek Parlament ſię zgromadził zaſiadał.

En pleine Cour, en plein Parlement. Palam curiæ conſeſſu coronâque. W zupełney radzie, w zupełnym Parlamencie.

Se rapporter à la Cour. Rem totam Curiæ permittere. Zdać ſię ná ſąd ná ſprawiedliwość.

La Cour dit qu'il a eſté mal jugé. Curia ſententiam pro nullâ habendam eſſe cenſuit & indocendam. Trybunał rzekł że zle oſądzono, ſkaſſował Dekret.

COURAGE, ſubſt m. (Ardeur, vivacité, fureur de l'ame qui fait entreprendre des choſes hardies ſans crainte des perils.) Ardor. Mentis furor, oris, m. Animus, i, m. Plin. ODWAGA Ochota ſerca, podeymuiąc ſię śmiało rzeczy wielkich nie lękaiąc ſię niebeſpieczeńſtwa.

(En ce ſens il ſe dit des animaux, auſſi bien que des hommes.) W Tym rozumieniu mowić ſię może y o zwierzętach álbo bydlętach.

COURAGE eſt auſſi une Vertu qui éleve l'ame, qui la porte à mepriſer les dangers, quand il y a des occaſions d'exercer ſa vaillance, quand il y a lieu de montrer ſa conſtance & ſa fermeté. Animus, i, m. Virtus, utis, f. Cicer. ODWAGA Męſtwo Cnota dodaiąca ſerca do lekce ważenia niebeſpieczeńſtw, kiedy ſię podaie okazya dokazania odwagi iákiey, oświadczenia ſtałości y męſtwa.

Un grand courage. Magnus & erectus animus. Altus animus. *(Le contraire eſt Parvus, ou demiſſus animus. Puſillus animus. Un courage bas & rampént.) Cic. Wielkie męſtwo przeciwna ieſt Małe ſerce podły animuſz.

GRANDEUR de courage. Animi excelſitas, atis, f. Animi altitudo, ou magnitudo, dinis, f. Magnanimitas, atis, f. Cic. *(Le contraire eſt Animi demiſſio, ou Puſillus animus. Cicer. Baſſeſſe de courage.) WIELKOSC wſpaniałość umyſłu. *Przeciwna ieſt Podłość nikczemność ſerca.

AVOIR du courage. Habere animum. Magno & erecto animo eſſe. Cic. Mieć ſerca dość.

Avoir bon courage & bonne eſpérance. Confidere animo & ſpe. Caſ. Mieć dobrą otuchę.

Avez bon courage, ou ſimplement Bon courage. Bonum habe animum. Fac bono animo ſis. Plaut. Fac habeas fortem animum. Cic. Ufay nietrać ſerca.

Avoir un courage de femme. Muliebrem animum gerere. Cic. Mieć ſerce niewieście, babſkie.

Je vous ay fait voir mon courage; mais pour mon eſprit tel qu'il eſt, la longue ſervitude l'a empeſché de paroiſtre. Animum tibi meum probavi, ingenium certè diutina ſervitus, qualecunque eſt, minus quam erat, paſſa eſt videri. Cic. Pokazałem ci animuſz moy, ále co do rozumu iákikolwiek ieſt w ſobie, długa niewola wydać mi ſię z nim niepozwala.

Prenez courage, ce qui ne dépend que de vous: le temps meurira ce qui dépend de la fortune; & nôtre prévoyance le menagera. Fortem fac animum habeas quod eſt in uno te: quæ ſunt in fortunâ temporibus regentur, & conſiliis noſtris providebuntur. Cic. Nic trać ſerca bo to od ciebie tylko zawiſło á zaś co zawiſło od ſzczęścia, czas ſam dokaże, y naſza do tego pomoże przezorność.

Prenez un courage, qui réponde à vos entrepriſes. Mentes dignas cœptis inſumite. Stat. Weźmiy ſerce ktoreby ſię zgadzało z imprezą o ktorey zamyślaſz.

Donner du courage à quelqu'un. Dare alicui animum. Cic. Liv. Serca komu dodawać.

Relever le courage à quelqu'un. Alicui animum erigere Cic. Odwagi ſerca komu dodać.

Ayant repris courage, ils recommencent le combat & reviennent à la charge. Cùm animos collegiſſent, reſtituitur pugna. Liv. Serca znowu nabrawſzy wracaią ſię do bitwy.

Perdre courage, (ſe décourager. Animum deſpondere. Liv. Stracić ſerce ochotę, dać ſię uſtraſzyć.

Ils n'ont point manqué de troupes, mais ils ont manqué de

courage. Animus illis, non copiæ defuerunt. *Cic.* Nie fchodziło im ná ludziach, ále ná fercu.

Faire perdre courage à quelqu'un, (*luy abbattre le courage, le décourager.*) Alicujus animum debilitare, *ou* frangere. *Cic.* Stracić komu ferce do czego odwagę mu ofłabić ustrafzyć go.

Se laiſſer abbattre le courage. Animum contrahere, *ou* demittere. *Cic.* Dáć fię ustrafzyć.

Qui a perdu courage. Lapfus animi. *Plaut.* Ten co ferce ſtracił y odwagę.

COURAGE ſe dit abſolument (*pour exhorter quelqu'un à faire une choſe.*) Macte. *Cic.* Eia agite. *Plaut.* DALEY, nużeſz śmmiało, zachęcaiąc kogo do czego y fercu mu wczym y ochoty dodaiąc.

COURAGEUX, m. COURAGEUSE, f. adiect. (*Qui a du courage.*) Animofus. Magnanimus. *Cic.* ODWAZNY ODWAZNA wſpaniały.

C'eſt la marque d'un eſprit ferme & courageux de ne ſe point troubler dans les choſes difficiles. Fortis & conſtantis animi eſt non perturbari in rebus aſperis. *Cic.* Znak to ieſt umyſłu ſtałego y odważnego, nie mięſzać ſię w przeciwnościach.

COURAGEUSEMENT, adv. (*Avec courage.*) Animosè, adv. Magno animo. abl. Fortiter. adv. *Cic.* ODWAZNIE ſmiało.

COURAMMENT, adv. *Tout courant.* (*ſans héſiter, ſans s'arreſter.*) Expeditè. Facilè.adv. *Cic.* WCIĄZ nie ſtawaiąc, ani ſię zaiąkaiąc.

COURANT,m.COURANTE,f. part. act. *du verbe* COURIR. Currens, entis, omn. gen. *Cicer.* BIEZĄCY bieżąca od ſłowa biegać biegnący.

COURANT, (*Coulant, parlant des eaux.*) car on dit *Vn courant d'eau, Vne eau courante.* Unda currens. *(*Le contraire eſt* Reſes aqua *genit.* aquæ reſidis, f. *Vne eau qui ne court point, Eau croupie.*) BIEZĄCY Ciek ev płynący mowi ſię o wodach bo ſię mowi Potok wody, woda bieżąca. **Przeciwna zas* woda Stoiąca.

ANNE'E *courante, Année preſente.* Annus qui nunc volvitur. **Le mois courant.* Menſis qui nunc agitur. ROK teraźnieyſzy idący. *Mieśiąc teraźnieyſzy.

Chien courant. Curſor canis. Pies gończy.

EN COURANT, (*à la haſte.*) Curſim Raptim. adv. *Cic.* BIEGNĄC ſpieſzno co prędzey mimoiazdom w dopadki.

MONNOYE *courante,* ou *qui a cours dans un Royaume.* Moneta uſualis. MONETA zwyczayna ktora idzie gdzie w Páńſtwie iákim, ordynaryina moneta.

Vn COURANT *d'eau.* ſubſt. m. Profluens. *Cic. Liv.* POTOK.

Suivre le courant de l'eau, ſe laiſſer aller au courant. Secundo amne, *ou* flumine ferri. Jść zá wodą, puścić ſię za wodą.

ON DIT au figuré, *Le courant du monde, la maniere ordinaire dont on vit dans le monde.* Communis & vulgaris vitæ & conſuetudo vivendi. MOWIĄ *niewłaśnie:* iák ſię teraz świata tego niesie to ieſt iák ſię zwyczaynie ná świecie dzieie.

Suivre le courant du monde, (*Se laiſſer aller,* ou *ſe raiſſer au courant.*) Uſu & conſuetudine vulgari abripi. Jść zá drugiemi, tám gdzie drudzy idą, y iák ſobie poſtępuią, ták czynić.

COURBE, adject, m. & f. (*Qui n'eſt pas de droite ligne.*) Curvus. *Cic.* *Vne ligne courbe.* Curva linea. KRZYWY co nie ieſt proſty w linią linia krzywa.

COURBE', m. COURBE'E, f. part. paſſ. & adject. Curvatus. *Cic.* SKRZYWIONY SKRZYWIONA.

COURBE', (*Panché.*) Pandus, Repandus. Cernuus. *Cic. Virg.* KRZYWY ukośny náchylony ſpadziſty.

Courbé ſous le faix des années. Corpore toto ob ſenium curvatus. *Stat.* Skrzywiony od ſtarości, náchylony.

Il eſt toûjours courbé ſur les livres. Libris ſemper incumbit. Caput de tabulâ non tollit. *Petr.* Zawſze nachylony nad Kśięgami ſiedzi.

COURBEMENT, ſubſt. m. (*L'action de courber.*) Curvatio. Inflexio *Colum. Cic.* KRZYWIENIE wykrzywianie.

COURBER, V. act. (*Rendre courbe.*) Curvare. Incurvare Inflectere *Virg. Caſ.* KRZYWIC nákrzywiać.

SE COURBER. Curvari. Incurvari, (vor, aris, atus ſum.) paſſ. *Plin. Stat* Se curvare. SKRZYWIC ſię.

COURBETTE, ſubſt. f. (*Aller à courbettes, en parlant d'un cheval.*) Surrectis alternatim ac depreſſis cruribus numerosè incedere. neut. KORWETAMI iść mowiąc o koniu.

ON DIT figurément, *Mener un homme à courbettes,* (*Le faire aller à courbettes, le gourmander & luy faire faire les choſes de hauteur.*) Imperioſe tractare aliquem. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie kazać komu chodzić w korwety, po ſwoiey woli go ſobie zażywać iák ſię podoba.

COURBURE, ſubſt. f (*Qualité de la choſe courbée.*) Curvatura. *Vitr.* KRZYWOSC krzywizna zakrzywienie.

COUREUR, ſubſt. m. (*Leger à la courſe, qui couroit dans les jeux.*) Curſor, oris, m. *Cic.* Stadiodromus, i, m. *Plin.* BIEGUN letki dobiegania, záwodnik co w záwodzie biegiwał.

COUREUR, (*Vagabond.* Erro, onis, m. *Horat.* BIEGUN włoczęga, powſinoga, błąkacz.

COUREUR, *ou* AVANT, COUREUR (*dans les armées, qui va ux nouvelles & à la découverte des ennemis.*) Excurſor. *Cic.* Explorator. *Cic.* SZPIEG, czaty.

COUREUSE, ſubſt. f. (*Femme qui aime à courir qui ça qui là, qui n'arreſte gueres a ſon logis.*) Mulier concurſans, *genit.* mulieris concurſantis, f. BIEGUNKA białowa co w Domu niepoſiedzi ále uſtawicznie biega tu y owdzie.

COUREUSE ſignifie plus communément *Vne femme qui vit dans une infame proſtitution, qui ſe donne à tout venant,* UNE COUREUSE *de pont-neuf, de rempart, une coureuſe de guilledou.* Scortum diobolarium. *Plaut.* SŁOWO to francuſkie poſpoliciey u nich znaczy Białogłowę nierządną co wſzędzie zá chłopami biega, wſzetecznica iawna.

COURGE ſubſt f. (*Plante rampante de la nature des citrouilles.*) Cucurbita, æ, f. *Plin.* TYKWA owoc poziemi ſię pnący rodzaiu Bani.

COURIER, ſubſt. m. (*Poſtillon qui fait le meſtier de courre la poſte.*) Curſor publicus, *genit.* curſoris publici, m. *Cic.* POCZTARZ, pocztarczyk, co z pocztą biega, kuryer, umyſlny poſlaniec, goniec.

COURIR, & *quelquefois* COURRE *dans de certaines phraſes que l'uſage a autoriſées, & qu'on trouvera ſous* COURIR. Currere *Cic.* BIEGAC, bieżeć.

Courir en quelque lieu, (*y aller en courant & à la haſte.*) Aliquò accurrere. Bieżeć ná iákie mieyſce ſpieſzno, lecieć kędy.

Courir de tous les coſtez, ou *de coſté & d'autre.* Circumcurrere. *Cic.* Biegać powſzyſtkich ſtronach, wſzędzie y tu y owdzie.

Courir de haut en bas, Courir en deſcendant. Decurrere. *Liv.* Biegać zgory ná doł, zbiegać ná doł.

Courir en foule. Concurrere. *Cic.* Zbiegac ſię kupami.

Courir devant. Præcurrere *Terent. Cic.* Ubieżyć pierwey.

Courir juſques en quelque lieu. Percurro. Przybieżeć, dobieżyc aż ná iakie mieyſce.

Courir, ou *courre le cerf, le lievre.* Cervum, *ou* leporem venari. *Cic.* Gonić za ieleniem, álbo ielenia, zaiąca.

COURIR, *ou* COURRE *la poſte.* Incitato equo currere. **La bague.* Equeſtri decurſione certare. *Liv.* BIEGAC, álbo bieżyć pocztą. *Biegać dopierścienia.

S'exercer à la courſe, ou *à courir.* Curſu ſe exercere. Ćwiczyć w bieganiu álbo w biegu.

Courir au devant de quelqu'un. Concurrere alicui obviam. *Ter.* Bieżeć naprzeciw komu.

Courir les mers. Currere æquor. *Virg.* Bieżeć po morzach

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viſte. Continuato & nocte & die itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis, ad eum contendit, ut iſtud nuntiaret. *Caſ.* Biegł nocą y dniem że mu nowinę donoſzę, odmieniaiąc konie dla prędſzego po pieſzach.

Je n'en puis plus d'avoir couru, ou *Je ſuis tout ſoufflé & hors d'haleine d'avoir couru.* Exeniſſ à anhelitum ſcio. *Plaut.* Już też nie mogę od biegania wſzyſtekem ſię zdyſzał ledwie tchnę od biegania.

Courir ſur quelqu'un, Faire des courſes ſur les ennemis. In aliquem, in hoſtes irruere. n. Impetum facere. *Cic. Liv.* Nápadac ná kogo, wypadać podiazdami ná nieprzyiaciela.

Courir dans le païs ennemi. Hoſtiles terras percurrere, *ou* percurſare. *Caſ. ou* excurrere. *Liv.* **Courir les mers pour pirater,* (*comme font les corſaires.*) Mare infeſtum habere. *Cic.* **Courir le païs, voyager, peleriner.* Regiones peragrare. Peregrinari. *Cic.* Plądrować kray nieprzyiacielſki. *Rozbiiać po morzu iáko morſcy naiezdnicy. *Biegać po kraiu iezdzić po świecie pielgrzymować.

COURIR *les tables,* (*Faire le paraſite & l'écorniſleur, aller chercher un repas çà & là.*) Percurrere menſas. Omnium menſarum eſſe aſſeclam. *Cicer.* **Courir toute la nuit les mauvais lieux en habit d'eſclave pour ſe déguiſer.* Lupanaria veſte ſervili in diſſimulationem ſui pererrare, (o, as, avi, atum. *Tacit.* BIEGAC po obiádach; paſorzytem ſię czynić węchać tam y ſam cudzych kominow. *Biegać po mieyſcach podeyrzanych całą noc przebrawſzy ſię dla nie poznaki.

On vit courir les paroles, ou *les billets doux, & tous ces petits préſents, qui tiennent lieu d'une grande faveur à un amant.* Litteræ amatoriæ & munuſcula mutuò commearunt. *Cic.* Biegły karteczki liſtki y te wſzyſtkie podarunki ktore zalotnicy maią ſobie za ſzczęście naywiękſze.

Donner à courir à quelqu'un. Exercere aliquem. *Terent.* Dać komu dość do czynienia.

COURIR, (*ſe répandre, parlant d'un bruit,* ou *d'une nouvelle.*) comme *Le bruit court, Il court un bruit, On fait courir le bruit que les ennemis ont eſté battus.* Rumor ſpargitur & ſparſus eſt, hoſtes profligatos fuiſſe. *Cic.* LATAC, za miaſt ſzerzyć ſię mowiąc o tym co ſłychać iáko Wieści lataią, puſzczono wieść iakoby miano pobić nieprzyiacioł.

Faire courir un bruit. Famam, *ou* rumorem ſpargere. *Cic.* Puścić wieść iaką.

Faire courir une ſanté, pour dire *La faire boire à la ronde.* Alicui propinare in orbem. Zdrowie czyie w koley puscic, koleią zá nie pić.

Il court de mauvais bruits de Céſar. Non belli ſunt rumores de Cæſare. *Cic.* Złe nowiny złe ſłychac o Cezarze.

COURIR dans le figure, *Courir après un heritage.* Inhiare hereditatem. *Plaut.* **Après les honneurs & les biens de cette vie.* Ambire, *ou* perſequi honores, bona *Cic.* BIEZYC, biegać ſię niewłaśnie, ubiegać ſię do dziedzictwa. *Ubiegać ſię zá honorami, y dobrami doczeſnemi.

Courir à la ſervitude. Ruere in ſervitutem. *Tacit.* Biegnąc do niewoli lecić w niewolą.

Il court à l'Hoſpital, à ſa ruine, pour dire qu'*Il gouverne mal ſes affaires* Detruditur ad mendicitatem. *Plaut.* Spieſzy ſię do kruchty, do ſzpitala do upadku y ruiny właſney, źle ſię rządzi w ſwoich intereſſach.

ON DIT qu'*Vn homme a bien couru des fortunes en ſa vie,* qu'*Il a bien eſſuyé des perils, des dangers.* Multa & varia hominem in vita ſubiit. *Cicer.* ROZNEGO y rozmaitego zaźył ſzczęścia w ſwym życiu nie o iedno ſię niebeſpieczeńſtwo otarł

Il court bien des maladies, Les maladies ſont communes. Ingruunt morbi. *Plin.* Panuią rozmaite choroby, choroby ſą poſpolite wiele bardzo chorob panuie.

Courir au devant de la fortune, qui nous tend les bras, ou *qui nous rit.* Blandienti fortunæ occurrere. *Tacit.* Bieżeć do ſzczęścia, ktore ſię do nas garnie, álbo kiedy ſię do nas uśmiecha.

Courir une meſme fortune. In eodem eſſe navi. *Cic.* W iednym álbo w tymże być niebeſpieczeńſtwie, w tey toni ná teyże ſzali ſię ważyć.

Tous les honneſtes gens courent la meſme fortune. Una navis eſt bonorum omnium. *Cicer.* (comme qui diroit *ſont tous dans un meſme vaiſſeau, dans un meſme danger.*) Wſzyſcy poczciwi iednakowe ſzczęście maią [illegible] podpadaią iakoby kto mowił ná iedneyże ſzali ſą pod [illegible]

Il court riſque de perdre ſes biens & ſa vie. Fortunæ & vita [illegible] in diſcrimen. *Cicer.* Jeſt w niebeſpieczeńſtwie [illegible] y życia y fortuny.

Courir quelque riſque, ou *fortune.* Adire periculum, *ou* diſcrimen, *ou* fortunam. *Cic.* Być w iákim niebeſpieczeńſtwie [illegible] ſię w nie.

COURIR *les ruës,* (*comme font les faineans.*) Per compita, *ou* per plateas vagari. BIEGAC po mieście po ulicach iako [illegible]

COURIR *les ruës,* (*eſtre furieux & inſenſé.*) Pro cerito [illegible] *Plaut.* BIEGAC po ulicach iák ſzalony.

COURIR *un livre, Le lire en courant.* Raptim librum perlegere. PRZEBIEZEC [illegible] kſięgę czytaiąc ią ná prętce, [illegible]

COURIR *ſur le marché de quelqu'un,* (*vouloir donner davantage d'une choſe qu'on marchande.*) Liceri contra aliquem. *Cicer.* PODKUPOWAC kogo, podłożyć poſtąpić co w targu podeyść kogo w kupnie.

Courir ſur les deſſeins, ou *ſur les briſées de quelqu'un.* Alicujus [illegible] intervenire. Ubieżyć kogo w imprezie, po[illegible] zámyſły y ſzyki.

COURIR, (*Se traiſner, parlant des inſectes & des vermines.*) *Les poux courent ſur luy.* Pedes repunt ſuper illum BIEGAC chodzić mowiąc o robactwie y owadzie, Robactwo [illegible] po nim biegaią.

COURIR, (*Eſtre d'uſage, avoir cours, eſtre receu, parlant des monnoyes.*) In uſu eſſe. JSC być w używaniu mowiąc o monetach.

COURIR ſe dit (*du temps.*) *L'année qui court.* Annus vertens. **Le mois qui court.* Menſis vertens. ISC bieżeć mowiąc o czaſie rok idący bieżący. *Mieśiąc bieżący, idący.

La rente court depuis un tel jour. Ab eo die ducitur uſura. *Cic.* **La rente court toûjours.* Procedit uſura. *(*Le contraire eſt* Conſiſtit uſura. *La rente ne court plus*) *Cicer* Prowizya, Czynſz, idzie od tego dnia. *Prowizya záwſze idzie, *przeciwna ieſt: Prowizya uſtała, iuż więcey nieidzie.

ON DIT qu'*Vn homme court ſa dixieme année.* Decurrit annum decimum. CZŁOWIEK ktory dzieſiąty rok odprawuie, idzie mu ná dzieſiąty rok.

COURU, m. COURUË, f part. paſſ. & adject. (*Brigué, recherché.*) Ambitus. SZUKANY uſilnie o co ſię bardzo ubiegaią.

COURLIS, *ou* COURLIEU, ſubſt. maſc. (*Eſpece d'oiſeau aquatique, qui a un grand bec façonné en faucille.*) Clorius, ii, maſc. *Plin.* ŁYSZCZAK, płaſkonos ptak wodny.

COURONNE, ſubſt. f. (*Ornement que les Rois mettent ſur leur teſte, pour marque de leur pouvoir abſolu.*) Corona, æ, f. *Cic.* KORONA ſtroy ná Krolewſką głowę ná znak powagi y władzy náywyżſzey.

Petite couronne. Corolla, æ, f. Strophiola, æ, f. *Plin.* Korona mała ſubek.

Couronne de fleurs. Corona florea. *Plaut.* Serta, orum, neut. plur. *Cic.* Korona z kwiecia wieniec.

Couronne de laurier. Laurea, æ, f. *Cic.* (*on ſous-entend* corona) Wieniec Laurowy zwycięſki.

Femme qui fait des couronnes, une Bouquetiere. Coronaria, æ, f. *Plin.* Wieńczarka co wieńce z kwiatow wiie.

DE COURONNE. Coronarius, a, um. *Cic.* WIENCOWY

Fleurs, herbes dont on fait des couronnes. Coronamenta, orum, n. pl. *Plin.* Wieńcowe kwiaty zioła.

COURONNE ſe met pour *La qualité de Souverain, le Royaume.* Regnum. Imperium, i, n. *Cic.* KORONA ſię bierze zá doſtoieńſtwo Krolewſkie, za Kroleſtwo Páńſtwo całe.

Charles-quint renonça à la Couronne, abdiqua le Royaume, quitta le Royaume. Carolus-quintus abdicavit imperium. *Cic.* Karol piąty złożył Koronę porzucił Kroleſtwo.

Il y a guerre entre les deux Couronnes, la France & l'Allemagne. Bellum intercedit inter Galliam & Germaniam. Woyna ieſt między dwiema Koronami, Francyą y Niemcami

Les droits de la Couronne. Regni jura, *genit.* regni jurium, neut. pl. **Les meubles de la Couronne.* Regia ſupellex, *genit.* regiæ ſupellectilis. f. Prawa náleżące do Korony, ſprzęty, ſkarby, kleynoty náleżące do Kroleſtwa álbo Páńſtwa iakiego publiczne, Krolewſkie Inſygnia.

Il a rendu de bons ſervices à la Couronne, à l'Eſtat. De regno optimè meritus eſt. *Cicer.* Znaczne przyſługi uczynił Páńſtwu, Oyczyznie, Rzeczypoſpolitey, Koronie, znaczne ma záſługi w Oyczyznie.

COURONNE', m. COURONNE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui porte une couronne.*) Coronatus. KORONOWANY, KORONOWANA co noſi Koronę.

LES TESTES COURONNE'ES, (*les Rois.*) Reges. GŁOWY ukoronowane, krolowie.

COURONNEMENT, ſubſt. m. (*L'action de couronner une perſonne, de luy mettre la couronne ſur la teſte.*) Coronæ impoſitio, onis, f. KORONACYA włożenie Korony ná głowę námaſzczenie ná Kroleſtwo.

COURONNEMENT *de chapiteaux des colomnes,* (*en Architecture.*) Corona, æ, f. *Vitr.* GZEMSY ſłupow rzezanie w Architekturze.

ON DIT au figuré, *Couronnement* pour *la Perfection,* (*la derniere main qu'on met à quelque ouvrage.*) Coronis, idis, f. *Mart.* MOWIĄ *niewłaśnie:* ukoronowanie zá dokończenie zupełne rzeczy iákiey.

Mettre la derniere main & comme le couronnement à un ouvrage. Operi tanquam faſtigium imponere. *Cic.* Zákończyć do końca ſzczęśliwie przywieść rzecz iáką, dzieło iákie

COURONNER, V. act. (*Donner une couronne, la mettre ſur la teſte.*) Coronare. *Plin.* Coronam dare. *Cic.* KORONOWAC włożyć Koronę ná głowę.

Se couronner. Vincire tempora coronâ. *Hor.* Koronować ſię

ON

ON DIT au figuré, *Couronner la vertu de quelqu'un.* Alicujus virtutem coronare. **Sa patience.* Patientiam alicujus. MOWIĄ *niewłaśnie*: Ukoronować cnotę czyię.*Cierpliwość czyię.

COURROUCÉ, maſc. COURROUCÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Irrité.*) Iratus. Offenſus,a,um.*Cic.* ZAGNIEWANY, rozgniewany, obrażony, urażony.

COURROUCER, V. act. (*Irriter, mettre quelqu'un en colere*) Facere aliquem iratum. *Cic.* ROZGNIEWAC kogo obrazić go

SE COURROUCER, (*Se mettre en colere.*) Colligere iram *Horat.* ROZGNIEWAC ſię obrazić ſię, kiedy ſię komu ná gniew zbiera.

COURROUX, ſubſt. maſc. (*Mouvement impetueux de colere.*) Ira Iracundia,æ,f.*Cic.* GNIEW popędliwość gniewu, zápalenie ſię gniewem.

(Ces mots ſe diſent rarement aujourd'huy, on s'en ſert quelquefois en Poëſie, & meſme en proſe, mais en raillant.) Te ſłowa Francuſkie bardzo rzadka teraz ſą w używaniu chyba w wierſzu u Poetow y wiacwic bez wierſza w to zartuiąc.

COURROYE, ſubſt. f. (*Laniere de cuir, morceau qui eſt coupé en longueur.*) Corrigia,æ, f. *Cic.* RZEMIEN krajany wzdłuż, rzemyk, pod wiązka.

ON DIT en proverbe, *Faire du cuir d'autruy large courroye, Eſtre liberal de ce qui ne nous couſte rien.* De alieno corio ludere. MOWIĄ przyſłowiem z cudzey ſkory ſzerokie paſy krajać, ſzczodry z cudzego, co go nic koſztuie.

COURROY, *ou* CORROY, ſub. m. (*La derniere façon qu'on donne aux cuirs, en les foulant avec les pieds.*) Corredium, *ou* Corrodium, Subactio, onis, f. *Vitr.* DEPTANIE ſkor wyprawiaiąc ie.

COURROY ſignifie auſſi (*De la terre glaiſe, battue & paitrie, dont on enduit les baſſins pour tenir l'eau.*) Argilla ſubacta, æ, f. *Plin.* GLINA wyprawna zdunſka ktorą naczynia wylepiaią ná wodę.

COURROYER, *ou* CORROYER, V. act. (*Donner la dernier préparation aux cuirs, après qu'ils ont eſté tannez, en les foulant & les amoliſſant.*) Subigere coria. *Vitr.* DEPTAC ſkury oſtatnią im wyprawę dawać po garbowaniu depcąc nogami dlá miękkośći y oſtatniey wyprawy.

CORROYER *le fer,* (*Le battre à chaud ſortant de la forge, l'eſtendre & le plier pluſieurs fois ſous le marteau.*) Ferrum candens tundendo ſubigere. BIC młotami żelazo z ognia wyciągaiąc go y ſkładaiąc według potrzeby pod młotem.

Corroyer le bois, c'eſt *Le raboter & l'équarrir à l'equerre.* Lignum dolare. act. Obrabiać drzewo rowno go toporem pod ſznur obcinaiąc.

CORROYER *le mortier,* c'eſt *Meſler la chaux & le ſable par le moyen du rabot.* Subigere arenatum bacillorum ſubactionibus. *Vitr.* GRACOWAC wapno z piaſkiem zmięſzawſzy gracą wſkrzyni

COURROYEUR, *ou* CORROYEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui prépare les cuirs, qui les amollit, qui les graſſe.*) Coriarius,ii, m. *Plin.* Subactarius coriarius. GARBARZ ſkor.

COURS, ſubſt. m. (*Eſpace qu'on traverſe par un mouvement progreſſif.*) On LE DIT premierement (*des mouvemens ordinaires & reglez par la nature.* (*Le cours du Soleil.* Curſus Solis. *Cicer.* BIEG przeciąg zawod ktory kto idąc uyść może. Naypierwey ſię mowi o biegu zwyczaynym y przyrodzonym rzeczy ná świecie, Bieg ſłonca.

La planete de Jupiter, qui fais ſon cours entre Mars & Saturne, le fait plus grand que Mars, & moins grand que Saturne. Jovis, inter Martis & Saturni circinationem currens, maiorem quàm Mercurius, minorem quàm Saturnus curſum pervolat. *Vitr.* Płaneta Jowiſz ktory Bieg ſwoy ma między Marſem, y Saturnem, dłużey bieg ſwoy odprawuie niż Mars, á kroccy niż Saturn.

Le cours des rivieres. Fluminum curſus. *Cic.* Bieg rzek.

La Saone a un cours ſi lent, que l'œil à peine peut voir de quel coſté elle coule. Tam incredibili lenitate fluit Arar, ut oculis in utram partem fluat, judicari non poſſit. *Cæſ.* Soana ták leniwy bieg ma że ledwie oko poſtrzedz może w ktorą ſtronę bieży.

L'Euphrate fait ſon cours en Occident. Euphrates decurrit ad Solis occaſum. *Plin.* Eufrates bieży ná zachod.

Détourner les cours de rivieres. Derivare flumen. *Plaut. ou* avertere. *Cic. Cæſ.* Odwrocić rzeki, bieg ich w inſzą ſtronę obrocić.

C'eſt un déreglement d'eſtomac qui fait le cours de ventre. Ex ſolutione ſtomachi, fit cita alvus. *Celſ.* Z zepſowania żołądka bywaią biegunki.

Le cours des fievres. Febrium circuitus. *Celſ.* **Sa maladie aura un long cours,* ou *Sa maladie ſera longue,* ou *ſera de durée.* Morbus illius in longum durabit. Bieg przeciąg gorączki czas przez ktory trwaią gorączki. *Przedłuży mu ſię tá choroba ná długą mu ſię chorobę zanoſi.

Voyage de long cours ſur mer. Longa navigatio. *Cic.* Długa podroż na morzu, długa wielka żegluga.

LE COURS *de la vie.* Vitæ curſus. *Cic. Lucr.* BIEG ZYCIA.

Achever le cours de ſa vie. Vitæ curſum implere. *Plin.* Skończyć bieg życia.

COURS ſe dit auſſi (*du temps raiſonnable qu'on employe dans la vie pour apprendre les ſciences.*) Curſus, Curriculum ſtudiorum. BIEG ſię też mowi o czaſie przyzwoitym ktory kto trawi w naukach.

Il a fait ſon cours d'eſtude, Il a achevé ſes eſtudes. Curſum ſtudiorum confecit. Skończył bieg ſwoy w naukach ſkończył nauki ſwoie, wyſzedł z nauk, ze ſzkoł.

Un COURS CIVIL, (*Recueil des loix compilé par l'ordre de Juſtinien.*) Corpus Civile. **Un Cours Canonique,* (*Recueil du droit canon compilé par Gratien.*) Corpus Canonicum. BIEG prawney náuki. Zebranie prawney náuki świeckiey, z roſkazu Juſtyniąna Ceſarza. *Bieg prawney náuki Duchowney, zabranie praw Duchownych przez Gracyana.

COURS ſe dit figurement en ces expreſſions. *Il a coupé le cours aux diſcours qu'on tenoit de luy.* Eos ſermones, qui de ipſo erant, repreſſit. *Cic.* BIEG ſię mowi nie własnie w tych ſpoſobach, nie dał dalcy bieżyć płockom ktore o nim roſſiewano.

Arreſter le cour d'une affaire. Suſtentare, *ou* ſuſtinere rem. *Cic.* Bieg ſprawy iákiey zatamować, zátrzymac ią w biegu, aby dalcy nieſzła zaſtanowić.

Vous voyez le cours, le train des affaires, & quel en ſera l'évenement. Perſpicis qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. *Cic.* Widziſz dobrze iáki bieg rzeczy y dokąd idą álbo ná iáki koniec wynidą.

Arreſter le cours du mal. Inhibere, *ou* reprimere malum. *Cic.* Zatamować złe w biegu aby ſię nie ſzerzyło.

Vous avez ſceu vous gouverner ſelon le cours du marché. Sciſti uti foro. *Ter.* Umiałeś ſię miarkować według targu.

COURS ſe dit (*de ce qui eſt à la mode & receu dans l'uſage.*) *La pourpre avoit cours en ce temps là.* Purpura vigebat eo tempore. *Plin.* BIEG w Francuſkim mowi ſię o tym co ieſt w używaniu, w modzie, Purpury záżywano na ten czas.

Cette monnoye a cours en Fance. Hæc moneta in uſu eſt, *ou* recipitur in Galliâ. Ta moneta idzie we Francyi, ieſt tam w zażywaniu.

Donner cours à un ouvrage, luy donner de la reputation. Celebritatem & nomen dare operi. Dźieło, książce iakiey álbo piśmie ... kiemu, wſławić ie między ludźmi.

Cette diſcipline n'a plus de cours, n'eſt plus d'uſage, ou en uſage parmi les gens de guerre. Exolevit illa diſciplina inter bellatores. *Tacit.* Już taka nie idzie w woyſku, iuż tego nie zażywaią wyſzło zezwyczaiu z mody.

Cette raiſon a eu cours juſques à nous. Venit uſque ad noſtram ætatem hæc ratio. *Cicer.* Tak o tym rozumiano aż do naſzych czaſow, to zdanie, to mniemanie, rozumienie trwało aż do nas.

COURSE, ſubſt. f. (*L'action de courir.*) Curſus. *Cic.* **Leger & viſte à la courſe.* Pedibus celer. *Virg.* BIEG bieganie. *Prędki chybki lekki do biegania.

Un vaiſſeau de courſe, Un bon voilier. Curſoria navis. Okręt lekki prędki, Pocztowy.

Prendre ſa courſe. Curſum capeſſere. *Plaut.* Inire curſum. *Cic.* Bieg zacząć, puſzczać ſię w zawod.

Faire une courſe. Curiculum unum facere. *Plaut.* Bieg ieden odprawić.

COURSE, (*Irruption dans le païs ennemi pour ravager.*) Decurſio. Excurſio, onis. *Cic.* WPADANIE w kray nieprzyiacielſki podiazdami dla niſzczenia kraiu.

Un chemin mauvais a cauſe des courſes des Barbares. Infeſta excurſionibus Barbarorum via. *Cic.* Droga zła ta uſtawicznych napaści nieprzyiacioł.

Faire des courſes dans le païs ennemi. Excurſiones facere in agrum hoſtilem. Agros hoſtiles incurſare. *Liv.* **Faire ſouvent*

vent des courſes, ou des courſes frequentes. Incurſitare. n. *Sen.* Wpadać w kray nieprzyiacielſki, podiazdami go nápaſtować. *Częſtemi podiazdami wpadać.

COUSIER, *Cheval courſier, un Coureur* (*Cheval bon pour la courſe.*) Veredus, di, m. KON wierzchowy iezdny.

Un vaiſſeau courſier, qui va en courſe. Curſoria navis. *Sidon. Apol.* Okręt podiazdowy lekki.

COURT, m. COURTE, f. adject. terme relatif. (*Corps qui eſt moins eſtendu en longueur qu'un autre.*) Brevis & hoc breve, adject. KROTKI co nie rowney ieſt długoſci z drugim.

Le chemin le plus court. Brevior, *ou* compendioſior via. *Cic.* Droga naykrotſza.

COURT, (*Qui n'eſt pas de longue durée, parlant du temps & de la vie.*) Brevis & hoc breve. *Cic.* KROTKI nie długo trwały mowiąc o czaſie, y życiu.

La vie eſt courte. Brevis eſt vita. *Cic.* Krotkie ieſt życie.

Souvenez vous que la vie eſt courte. Vive memor, quàm brevis ſis ævi. *Hor.* Pamiętay na krotkość życia.

Les nuits ſont plus courtes en hiver. Hyeme ſunt dies contractiores. *Cic.* Dni ſą krotſze zimie.

COURT ſe dit (*des beſoins & des choſes qui nous manquent.*) comme *Il eſt court d'argent.* Eſt ipſi inopia rei pecuniariæ. *Cicer.* KROTKO ſię mowi o nie doſtatku iákicy rzeczy potrzebney, iáko krotko u niego pieniędzy, o male ich nieſtaie ich.

COURT ſe dit figurement (*des choſes ſpirituelles & morales.*) *Cet homme a l'intelligance courte, a des veuës courtes.* Non multùm intelligit in rebus. KROTKI ſię mowi *niewłaśnie*: o rzeczach do umyſłu nálężących, y do obyczaynych, Ten człowiek krotkiego miałkiego ieſt rozumu, nie daleko widzi, krotkiey ieſt przezorności.

J'ay la memoire fort courte. Deficit me memoria. *Cicer.* Mam pamięć bardzo krotką.

Voulant eſtre court, je me rends obſcur. Dum brevis eſſe laboro, obſcurus fio. *Horat.* Chcąc ſkracac ſtaię ſię niezrozumiałym.

Un diſcours court. Sermo brevis. Oratio conciſa. *Plaut. Cic.* Mowa krotka.

COURT, adverbe dans ces expreſſions ſuivantes. *Il eſt demeuré court, Il n'a ſceu que répondre.* Obmutuit totus. *Ter.* KROTKO ſkrociło ſię; w náſtępuiących ſpoſobach Urwało mu ſię ſkrociło, Nie przyſzło mu co odpowiedzieć.

Il eſt demeuré tout court en cet endroit de ſon diſcours. Mediâ in oratione memoria illum defecit. *Cicer.* Urwało mu ſię w tym punkcie ſtanął zápomniawſzy ſię w mowie.

Cette parole l'arreſta tout court. Hoc verbum illum repreſſit. **Il arreſta tout court.* Conſtitit. Subſtit. *Cicer.* Stanął ná to ſłowo iak wryty ſtanął záraz ná to ſłowo. *Stanął nagle albo uſtał.

Tenir la jeuneſſe de court, Ne luy donner pas troup de liberté Pueritiam habere arctiùs. *Cic.* Trzymać młodych krotko, nie pozwalać im wiele.

Il luy a répondu tout court & tout net, qu'il n'en feroit rien. Pernegavit id ſe facturum. *Plaut.* **Je me retirois tout court chez moy.* Me tectâ domum recipiebam. Odpowiedział mu krotko y okrągło że z tego nic nie będzie. *Odſzedłem zaraz niebawiąc do ſiebie proſto.

Pour faire court, Pour abréger, Pour dire en peu de mots. Ut brevi dicam. Ut brevi expediam. Ne multa dicam, *ou* loquar.) *Cic. Ter. Plaut.* Krotko mowiąc, ſkracaiąc, niebawiąc

COURT ſe dit proverbialement en ces façons de parler: comme *Les plus courtes folies ſont les meilleures,* c'eſt à dire que *C'eſt une ſageſſe de ſe retirer d'une mauvaiſe affaire ou l'on s'eſt engagé.* Multum ſapit, qui non diu deſipit. KROTKI ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowiąc, iáko: naykrotſze ſzaleſtwo ieſt naylepſze, to ieſt: Mądrego to ieſt wynijść y cofnąć ſię z złego w ktore ſię kto wdał poprawić tego co ſię zle zaczęło.

ON DIT, *Sçavoir le court & le long d'une affaire,* pour dire *En avoir découvert toutes les particularitez.* Omnem rem noſſe penitùs. WIDZIEC y krotko y długo rzecz iaką, wſkroś ią wiedzieć, ze wſzyſtkimi okolicznościami.

ON DIT, *Le plus court pour vous eſt de ne vous point meſler de cela.* Expeditius tibi eſt te rebus iſtis non admiſcere. MOWIĄ naykrotſza droga dla ciebie nie wdawac ſię w to.

TIRER *à la courte paille,* (*quand on met la deciſion d'une choſe au hazard & au ſort.*) Sorti rem aliquam permittere. ROZGRYWAC ſię ná ſzczęście o co, ná ktorą ſię ſtronę więcey álbo mniey uwie, rozrywaiąc co o iáki zákład.

Il a eſté pendu haut & court, pour dire que *Son procès luy a eſté bien-toſt fait, & qu'on l'a pendu au premier arbre.* Brevi diſceptatus eſt cruci. *Plaut.* Krotko y prędko go oſądzono, to ieſt prędko go oſądzono, y nie ſzukaiąc ſzubienicy na naypierwſzey gałęzi powieſzono.

ON DIT auſſi (*d'un homme, qui n'a pas aſſez de force & de credit, pour reüſſir dans quelque entrepriſe.*) *Mon credit s'eſt trouvé court.* Victa eſt auctoritas mea. *Cic.* MOWIĄ też o tym ktory nie ma tyle ſił y powagi áby czego dokazał, krotki álbo kuſy ia do tego, nie dokażę mało w tym ná ſamey powadze moiey.

COURTAGE, ſubſt m. (*Métier de celuy qui s'entremet de faire vendre des marchandiſes,* ou *de quelque autre négoce.*) Inſtitorium, ii, n. TANDETA, Wendeta, Kramarſtwo, przekupowanie.

COURTAGE ſignifie *Le droit, le ſalaire,* (*qu'on donne à ceux qui exercent le courtage.*) Inſtitoris ſalarium, ii, neut. TANDETNE, Kramne, ſklepowe, kramne zápłata.

COURTAUD, m COURTAUDE, f. adject. Curtus, a, um. Breviculus, a, um. **Un homme courtaud.* Homo brevioris ſtaturæ. KUSY, mały, poziomy niſkiego małego wzroſtu.

ON DIT proverbialement, *Eſtriller & frotter quelqu'un en chien courtaud.* Fuſte dolare aliquem. *Plaut.* Egregiè aliquem verberare. MOWIĄ przyſłowiem wyſmarować kogo iak kurtę, wyciąć mu kurtę.

COURT-BOUILLON, ſubſt. m. (*Maniere de faire cuire certains poiſſons.*) Garum, i, n. *Mart.* *Garum piperatum. *Petr. Un court-bouillon poivré.* RYBY roſołowe, na prędce ugotowane. *Roſołowe do pieprzu.

COURTE-POINTE, ſubſt. f. (*Couverture de lit fort ample, qui eſt piquée.*) Stragulum acu punctum, i, neut. KOŁDRA wyſzywana, przeſzywana *pikowana.*

COURTIER, ſubſt. m. (*Qui procure le débit des marchandiſes.*) Proxeneta. *Mart.* KRAMARZ przekupień wendetarz

COURTINE, ſubſt. f. terme de fortification. (*C'eſt la partie du mur,* ou *du rempart, qui eſt entre deux baſtions.*) Cortina, æ, f. KORTYNA termin forteczny ściana między dwoma Baſtyonami, álbo ná wale między koſżami.

COURTINE ſignifie auſſi (*Les rideaux d'un lit.*) Cortina, æ, f. Lecti velum, i, n. KORTYNA znaczy też zaſłony wiſzące przed łożkiem, opona.

(Il eſt vieux en François dans cette ſignification.) Stare to ſłowo w Francuſkim wtym rozumieniu.

COURTISAN, ſubſt. m. (*Homme de cour, qui eſt à la ſuite du Roy.*) Aulicus, ci, m. *Suet.* DWORSKI, Dworſki człowiek co ná dworze Krolewskim ſłuży.

COURTISAN ſe dit auſſi (*de ceux qui rendent des aſſiduitez, qui ſont leur cour aux grands Seigneurs, pour en obtenir quelque avantage.*) Salutatores. *Cicer.* DWORSCY ſię też zowią ci, ktorzy ſłużą wielkim Panom, y o ich łaſkę ſię ſtaraią.

COURTISANE, ſubſt. f. terme honneſte dont on nomme, *Celle qui vit en Italie de ſes proſtitutions.* Meretrix. *Ter. Cic.* PUBLICZNA nierządnica Włoſka.

COURTISER, V. act. (*Flatter, careſſer quelqu'un, pour en tirer du profit.*) Perofficioſè & peramanter obſervare aliquem *Cicer.* Alicui ſuppalpari. *Plaut.* NADSKAKIWAC komu, świecic, bakować, áby czego doſtać od niego.

COURTOIS, m. COURTOISE, f. adject. (*Civil, qui a les manieres civiles & obligeantes, qui fait un accueil doux & gracieux à tout le monde.*) Concinnus. Humanus. Blandus. Comis. LUDZKI, grzeczny, miły, co ſię zkażdym pięknie obchodzi każdego mile przyimuie y wſzyſtkim przyiemnie ſię ſtawia, *Vczciciel.*

Jamais homme ne fut plus courtois. Nemo unquam ſuavitate conditior. *Cicer.* Nigdym nie znał człowieka większey ludzkośći większego uczciciela.

Il n'eſt courtois qu'à ſes amis. Concinnus amicis. *Horat.* Nie ieſt ludzki tylko dla przyiacioł.

COURTOISEMENT, adv. (*Civilement, obligeamment.*) Comiter. Urbanè. Honeſtè. adv. *Cic.* LUDZKO, mile, łaſkawie, grzecznie

COURTOISIE, ſubſt f. (*Honneſteté.*) Comitas. Humanitas. *Cic.* LUDZKOSC, grzeczność.

Donnez luy des marquez de voſtre courtoiſie. Exprome benignum ex te ingenium. *Plaut.* Oświadcz mu ludzkość ſwoię.

(Tous

(Tous ces mots ne ſont plus dubel uſage dans noſtre Langue.) Wſzyſtkie te ſłowa Francuſkie iuż nie ſą dobrego używania.

COURTRAY, (*Ville du Comté de Flandres.*) Corteriacum. Cortracum. KURTRE álbo Kurtrak Miaſto Hrabſtwa Flandryi.

‡ COURVE'E, *ou* CORVE'E, ſubſt. f. (*Travail dû à un Seigneur par ſes ſujets.*) Operarum præbitio, onis, f. *Vlp.* PANSZCZYZNA, robocizna należąca Panu od poddanych.

COURVETTE, ſubſt. f. terme de Marine, (*C'eſt une eſpece de barque longue qui n'a qu'un maſt & un petit trinquet, qui va à voiles & à rames*) Navis ſpeculatoria. Navigium ſpeculatorium, m. *Cæſ.* BAT Morſki álbo łodź morſka o iednym maſzcie y żaglu na przedzie, żaglem y wioſłami idąca do szatowania lub przeprowadzenia drogi y beſpieczeńſtwa.

COUSIN, m COUSINE, ſubſt. f terme relatif & de parenté, (*qui ſe dit de ceux qui ſont iſſus des deux freres, ou des deux ſœurs.*) Conſanguineus. Ex eodem genere. CIOTECZNY ſtryieczny krewność między temi co idą od dwoch Braci, álbo ſioſtr.

COUSIN GERMAIN, (*Enfans des deux freres.*) Patruelis frater. *Cicer. Liv.* Patruelis. *Suet.* STRYIECZNI rodzeni, Dzieci od dwoc braci.

Il eſt mon couſin germain. Frater meus patruelis eſt. *Cicer.* Jeſt moy ſtryieczny rodzony.

COUSIN GERMAIN. *Enfant des deux ſœurs.*) Conſobrinus, i, m. *Cic.* CIOTECZNI rodzeni, Dzieci od dwoch ſioſtr.

COUSIN GERMAIN, (*Fils du frere & de la ſœur.*) Amitinus, i, m. WUIECZNY Syn Brata y Sioſtry.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux freres.*) Soror patruelis. *Papin.* STRYIECZNA rodzona. Corka od dwoch Braci.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux ſœurs.*) Conſobrina, æ, f, CIOTECZNA rodzona, Corka od dwoch ſioſtr.

COUSINE *iſſuë de germain.* Sobrina, æ, f. WUIECZNA idąca od rodzonego Brata y Sioſtry.

COUSIN eſt auſſi un terme d'honneur, (*que les Rois donnent aux Princes de leur ſang, aux Ambaſſadeurs & aux principales Perſonnes de leurs Etats, qu'ils veulent honorer*) Cognatus. Amicus, i, m. ZNACZY też powinowaty tytuł poważny ktory Krolowie daią Xiążętom krwi ſwoiey, Posłom postronnym, y Zacnieyſzym Oſobom w Pańſtwie ſwoim, dla powagi ich.

COUSIN, (*Inſecte volant qui pique avec grande douleur, & qui incommode fort.*) Culex malus, *genit.* culicis mali, m. *Hor.* Culex tinnulus, *genit.* culicis tinnuli, m. KOMOR owad lataiący ktory z wielkim bolem kąſa, y bardzo dokucza.

COUSIN ſignifie auſſi *Une ſorte de gâteau fait avec du ſucre & des œufs, qu'on envoye à ſes bons amis, quand on rend le pain beni dans l'Egliſe.* Amica placenta. KOŁACZ placek przyiacielſki, ktorym ſię przyiaciele między ſobą obſyłaia.

COUSINAGE, ſubſt. maſc. (*La parenté.*) Cognatio. *Cicer.* KREWNOSC Powinowactwo.

COUSINER, V. neut. (*Se dire couſins, ou parents.*) Nomen cognationis inter ſe uſurpare. KREWNEMI ſię nazywać bratać ſię, álbo bratać ſobie, daiąc ſobie wzaiem niegdzy ſobą tytuł Braci.

COUSSIN, ſubſt. m. (*Eſpece d'oreiller, ou de carreau.*) Pulvinus. *Plaut. Cic.* PODUSZKA wezgłowie.

Petit couſſin. Pulvillus. *Hor.* Wezgłowek.

Attendez que je vous donne un couſſin. Mane pulvinum. *Plaut.* Poczekay záraz ci podam wezgłowie.

COUST, *ou* COûT *comme on prononce*, ſubſt. m. (*Prix de la choſe qu'on achete*, ou *la dépenſe que l'on fait pour l'acheter.*) Sumtus, ûs, m. Impenſa, æ, f. Diſpendium, ii, neut. *Plaut. Cic.* KOSZT cena rzeczy iákiey kupioney, álbo poczemu ią przedaią, y wiele zá nią dano.

ON DIT en droit, *Frais & loyaux couſts.* Pretii juſta corollarii, & acceſſiones. *Bud.* MOWIĄ w prawie wydatki y unkoſzta Prawne.

COUSTANCES, *ou* COûTANCE comme on prononce. (*Ville épiſcopale de la baſſe Normandie.*) Conſtantia caſtra conſtantia. KUTANS álbo konſtancya miaſto niżſzey Normanii.

Qui eſt de Couſtances. Conſtantienſis, m. & hoc Conſtantienſe, adject. Konſtancyenſki z Konſtancyi.

LE COUSTAN, *ou* LE COûTANTIN. Conſtantienſis ager, *genit.* Conſtantienſis agri, m. KONSTANCYENSKI Powiat.

CONSTANT, *ou* COûTANT *comme il ſe doit prononcer.* adiect. m. *Donner une choſe au prix coûtant, ou pour le prix coûtant.* Rem tantidem emtam tradere alteri. *Ter.* PRZEDAC komu rzecz bez zarobku zá ſwoie właſne pieniądze, za tyle wiele ſię dało.

COUSTER, *ou* COûTER, *comme il faut le prononcer.* V. neut. (*Valoir certain prix, eſtre acheté certain prix.*) Conſtare. KOSTOWAC iák wiele co Koſztuie.

Cela couſte bien cher. Id ſtat magno pretio. *Horat.* *Il ne me coûte rien.* Gratis conſtat. *Il me coûte tres peu de choſe.* Viliſſimè conſtat. *Cic.* To drogo bardzo drogo koſztuie. *Nic mię nie koſztuie. *Bardzo mało mię koſztuie.

Ce livre me coûte preſque la moitié moins que le vôtre. Propè dimidio minoris mibi conſtat liber, quam tuus. *Cicer.* Ta kſięga prawie połową mniey mię koſztuie niż twoia.

Acheter un denier ce qui en vaut mille. Emere denario, quod mille ſit denariûm. *Cic.* Kupić zá groſz co ſię ſtoi álbo co warto tyſiąc.

Son équipage de guerre luy a beaucoup couſté, il a bien dépenſé pour ſon équipage. Fecit magnum ſumtum in apparatum bellicum, *ou* in ſupellectilem bellicam. *Cic.* Wyprawa Jego Woienna, Porządek żołnierſki bardzo go wiele koſztował, wiele bardzo wydał ná porządek żołnierſki.

Nous n'avons rien couſté, On n'a fait aucune depenſe pour nous. Nullus ſumtus factus eſt in nos. *Cic.* Nieceſmy nikogo niekoſztowali nic ná nás niewydano.

ON DIT figurement, *L'éloquence couſte quelque choſe, & en travaillant aux affaires d'autruy, on ne fait pas les ſiennes.* Multo ſumptu & ſudore paratur eloquentia, & alienis non ſuis deſudat negotiis. MOWIĄ *wymowa* wiele koſztuie, á cudzemi intereſſami ſię zaprzątnąwſzy, ſwoich nie pilnuie.

Cette victoire couſta le ſang & la vie à pluſieurs Carthaginois. Multorum ſanguine ac vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit. *Liv.* To zwycięſtwo koſztowało krwie wiele y nie iedem z kartageńczykow życie zá nie położył.

Cette temerité luy couſta cher. Iſtius temeritatis pœnas dedit acerbiſſimas. * *Cette parole luy couſta la vie.* Verbum iſtud ſummo illi exitio fuit. *Cic.* Zapłacił dobrze tę lekkomyślność. *Tego ſłowa przypłacił życiem.

Quand il faut ſervir mes amis, rien ne me couſte. Nihil pretio parco, amico dum ſubveniam, *ou* opituler. Gdzie idzie o przyſługę dlá przyiaciela, nic ná koſzt nie uważam.

COUSTUME, *ou* COûTUME *comme on prononce*, ſubſt. f (*Train de vie ordinaire, maniere d'agir.*) Uſus, Conſuetudo, f. Mos. *Cic.* ZWYCZAY ſpoſob życia codzienny, obyczay.

C'eſt la couſtume de chercher les honneurs par le crime. Petere honores per flagitia, more fit. *Plaut.* Jeſt to zwyczay ſzukać honorow przez zbrodnie.

Par couſtume, ſuivant, ou ſelon la coûtume, ou *maniere de faire.* More. Moribus. Pro more & conſuetudine. *Cic. Ter. Horat.* Przez zwyczay, według zwyczaiu, iák zwyczaynie.

Comme j'ay de couſtume.) More meo. *Cic.* **Contre la couſtume.* Præter morem, *ou* conſuetudinem. * *Faire contre la couſtume d'un peuple.* Diſcedere à populi conſuetudine. Jáko mam zwyczay, iák zwyczaynie czynię. *Przeciwko zwyczaiowi. *Przeciwko zwyczaiowi narodu iákiegouczynic.

Ce n'eſt pas ma couſtume, je n'ay pas accouſtumé cela. Non eſt meæ conſuetudinis. *Cic.* **C'eſt la couſtume d'aujourd'huy* Ita nunc viget mos. In more eſt. Mos eſt. Nie ieſt to moy zwyczay, nie mam tego w zwyczaiu. *Jaki ieſt teraz zwyczay.

AVOIR *couſtume, Avoir de couſtume.* Conſueſcere, (conſueſco, ſueſcis, ſuevi) Solere, (ſoleo, ſolitus ſum.) n. MIEC zwyczay, mieć co w zwyczain.

Amener, introduire une nouvelle couſtume. Novum morem *ou* novam conſuetudinem inducere tuere. *Cic. Suet. Quint.* Wprowadzać nowy zwyczay.

Ramener une ancienne couſtume, la remettre en uſage, ou ſir pied. Morem referre, *ou* revocare. Intermiſſum morem reducere. *Cic.* * *Faire paſſer une choſe en couſtume.* Aliquid in morem inducere, *ou* perducere. *Cic.* **Garder, ou entretenir une couſtume.* Conſuetudinem, *ou* inſtitutum tenere. *Cic.* * *Quitter, laiſſer là une coûtume, s'en défaire.* Deſcıſcere à conſuetudine. Intermittere coſuetudinem. *Cic.* **Rompre une couſtume.* Solvere morem. *Liv.* **En diſpenſer.* Solvere aliquem conſuetudine. * *La couſtume n'eſt plus.* Diſceſſit mos. *Plin.* Wrocić dawny zwyczay przywrocić go znowu. * Wprowadzić

dzić co w zwyczay. *Zachowywać zwyczay iáki. *Porzucić zarzucić zaniechać zwyczay iáki. *Przerwać zwyczay iáki. *Uwolnić kogo od niego. *Już niemaſz zwyczaiu.

COUSTUMES *d'un païs, d'un peuple.* Jus moribus conſtitutum. *Cic.* PRAWA zwyczaiem wprowadzone w narodzie iákim álbo mieyſcu.

Faire une choſe contre les us & couſtumes. Contra morem & conſuetudinem civilem aliquid facere. Czynić co przeciwko prawom y zwyczaiom.

COUSTUMIER, *on prononce* COûTUMIER, m. COûTUMIERE, Solitus. Suetus. Conſuetus. *Cic. Terent.* **Je ſuis couſtumier de mentir*, & mieux *J'ay couſtume de mentir, C'eſt ma couſtume de mentir.* Si mendacium dixero, ſolens meo more fecerô. *Plaut.* ZWYCZAYNY zwyczayna. * Jeſtem zwyczayny do kłamſtwa, á lepiey ieſtem wzwyczaiony w kłamſtwo, mam zwyczay kłamać.

COUSTUMIER, ſubſt. m. *ou* LA COUSTUME, (*Volume où ſont contenuës les couſtumes d'un païs.*) Civilium inſtitutorum codex, ZWYCZAIOW opiſanie, Kſięga opiſuiąca zwyczaie Kraju, álbo mieyſca iákiego.

COUSU, m. COUSUë, f. part. paſſ. & adiect. *du verbe* COUDRE. Sutus, a, um. *Cic.* Conſutus. SZYTY ſzyta, od Tego ſłowa ſzyć, zſzywany.

ON DIT (*d'un homme qui a le viſage fort maigre, & qui a la peau collée ſur les os.*) qu'*Il a le viſage couſu*, ou *les jouës toutes couſuës.* Eſt ore macilento. MOWIĄ o człowieku bardzo chudym ktorego tylko ſkora á kośći, má twarz poſzywaną ná marſzczki zebrane lice.

ON DIT auſſi au familier qu'*Un homme eſt tout couſu de piſtoles*, pour dire qu'*Il eſt tres riche.* Benè nummatus eſt. *Plaut.* MOWIĄ też potocznie: Wſzyſtek obſzyty w talery w Czerwieńce *to ieſt*: bardzo bogaty.

ON DIT populairement, *Des fineſſes couſuës de fil blanc*, pour dire *Des fineſſes groſſieres & aiſées à voir.* Vitrea techna. MOWIĄ też figle białemi niciami zſzywane, to ieſt ſztuki grubiańſkie proſte ktore poſtrzedz łatwo.

ON DIT encore, *Bouche couſuë*, (*pour recommander le ſecret d'une choſe.*) Tace. Taceas, Sile. Sileas. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze, ſłuchay, zaſzywſzy uſta álbo proſzę áby ſobie uſta zaſzyć, zalecaiąc komu ſekret.

COUTEAU, ſubſt. m. *on prononce* coutau. (*Inſtrument pour couper.*) Culter. *Plaut.* Cultrum. *Prop. Horat.* NOZ inſtrument do kraiania.

Couteau de cuiſine. Cultrum coquinarum. *Hor.* **Couteau de chaſſeur.* Culter venatorius. *Mart.* Noż wielki kuchenny. *Noż myśliwſki.

Petit couteau. Cultellus, li, m. *Hor.* Nożyk, mały noż.

ON DIT figurément, *Voila une jeuneſſe miſe en bonne main, n'eſt ce pas proprement un couteau que vous luy avez donné pour ſe coupper la gorge, d'avoir mis de l'argent entre les mains d'un jeune homme, pour entretenir ſes debauches & accroiſtre ſa faineantiſe?* Ædepol adoleſcentem [illegible] tem malæ, dediſti hoc pacto ei gladium, q[illegible] ret, cum dediſti adoleſcenti in manus argentum [illegible] ſuam inchoatam ignaviam. *Plaut.* MOWIĄ [illegible] O-toż młodzik wdobre ręce oddany, właſnieśmu dał noż wręce áby ſobie ſzyię poderznął, daiąc mu pieniądze w ręce áby ſwoiey dogodził roſpuście y gnuſności.

Il luy a mis le couteau à la gorge pour luy faire avouër cela. Extorſit ab illo ut id fateretur. **Cette nouvelle luy a mis le couteau dans le cœur*, ou *s'a eſte un coup de couteau pour luy.* Intremuit poſt hunc nuntium attonitus. *Petr.* Noż mu do gardła przyłożył áby mu ſię przyznał w tym. *Ta nowina go przeraziła iákby go nożem pchnął w ſerce.

ON DIT auſſi que *Des gens aiguiſent leurs couteaux*, pour dire qu'*Il ſe préparent à ſe battre, à ſe quereller.* Acuunt gladios. Ad manus & ad pugnam veniunt. MOWIĄ: ci ludzie oſtrzą noże między ſobą to ieſt że ſię zanoſi między niemi ná kłotnią na bitwę.

ON DIT encore que *Deux hommes ſont aux eſpées & aux couteaux*, ou *ſont à couteaux tirez*, pour dire qu'*Ils ſont ennemis jurez*, qu'*Ils ſont preſts à ſe battre & à ſe dire des injures.* Mutuis jam conviciis inter ſe digladiantur. *Cic.* MOWIĄ też przyſzło im do ſzpad y do nożow to ieſt ſą ſobie nieprzyiaciele pokłocili ſię między ſobą, gotowi ſię bić

ON DIT populairement qu'*Un homme eſt un couteau de tripiere*, (*lors qu'il dit du bien & du mal de la meſme perſonne.*) Homo bilinguis. *Phed.* MOWIĄ poſpolicie w Francuſkim, właſny noż do obierania flakow, kiedy ná obie ſtrony, y zle y dobrze o tym ſamym mowi, po naſzemu, *y ſtrzyże y goli, y ciepło y zimno z gęby mu idzie*

COUTELAT, ſubſt. m. (*Eſpée de fin acier.*) Acinaces, cis, m. *Hor.* ANDZAR turecki, noż ſtalowy, Demeſzka ſzabla, mieczyk polowy podrożny bułatowy.

COUTELIER, ſubſt. m. (*Qui fait des couteaux.*) Cultrorum faber. NOZOWNIK co noże robi.

COUTELIERE, ſubſt. f. (*Etuy à mettre des couteaux.*) Cultorum theca, cæ, f. NOZENKI, pochwy ná noż, puzdro.

COUTIL, ſubſt. m. *on prononce* couti. (*Toile faite de fil fort dilié & fort preſſé, dont on fait des lits de plume.*) Culcita, æ, f. *mieux que* Culcitra. DRELICH płotno z nici bardzo cienkich gęſte ktore naſypuią pierzem ná poſłanie.

COUTRE, ſubſt. m. (*Grande plaque de fer attachée à une charruë.*) Aratri culter. *Plin.* KROY Pługowy.

COUTURE, ſubſt. f. (*L'union de deux choſes qu'on aſſemble avec de la ſoye ou du fil.*) Sutura, æ, f. *Liv.* SZEW złączenie dwoch części do ſiebie iedwabiem álbo niciami.

COUTURE ſe dit auſſi *de la cicatrice des playes qui reſte ſur la peau.* Cicatrix. *Cicer.* SZEW, rana záſzyta álbo zroſła zwierzchu na ciele, blizna.

ON DIT figurément qu'*Une armée a eſté défaite à platte couture*, pour dire *entierement.* Exercitus funditùs deletus. *Cic. Liv.* WOYSKO znieſione do ſzczętu co do iednego do oſtatniego ściegu.

COUTURE, pour *l'art de coudre.* Ars conſuendarum & concinandarum veſtium. SZWACTWO ſzwackie rzemioſło Krawiectwo.

Elle travaille en couture, ou *de la couture, Elle eſt couturiere.* Concinnat & conſuit veſtes. Krawiectwo robi, ſzwacką ieſt.

Elle apprend la couture. Diſcit artem conſuendarum veſtium. Uczyć ſię ſzyć.

COUTURIER, ſubſt. m. (*Tailleur.*) Sarcinator. *Pul. Juriſc.* SZWACZ Krawiec.

COUTURIERE, ſubſt. f. Sarcinatrix. *Var.* SZWACZKA Krawczyna.

COUVE'E, ſubſt. f. (*Aſſemblage d'œufs, qu'une poule couve* Unius incubatus. LĄG ieden naſadki iayca razem pod kokoſz ſadzone do wyſiedzenia.

COUVE'E, (*Les petits qui ſont d'une meſme couvée,*) Pullatio. *Colum.* JEDNO wyſiedzenie, kurczenta razem wylęgłe z pod iedney kokoſzy iednym lągiem, álbo iednego lągu.

COUVENT, ſubſt. m. (*Monaſtere de Religieux de l'un & de l'autre ſexe.*) Monaſterium. Cœnobium, ii, n. KONWENT Zákon Mnichow álbo Mniſzek.

COUVENT, (*Le corps & la Communauté des Religieux.*) Conventus, ûs m. KONWENT zgromadzenie całe Zákonnikow iednego Klaſztora.

(Ce mot ſe prend auſſi pour le Lieu ou vivent les Religieux. On prononçoit autrefois *Convent*, mais l'uſage eſt maintenant pour *Couvent*, l'*n* ne s'eſt conſervée que dans les dérivez *Conventuel* &c.) To ſłowo ſię bierze zá ſamo mieyſce álbo Klaſztor kędy mieſzkaią Zákonnicy, przedtym w Francuſkim mowiono y piſano *Convant* ále teraz zwyczynie ſie mowić *Couvant* á zaś *n.* zoſtało ſię tylko w ſłowie pochodzącym *Conventuel* &c.

La Meſſe conventuelle. Conventûs ſacrum, i, n. Konwentualna Mſza dla zgromadzenia.

COUVER, V. act. (*qui ne ſe dit que des femelles des oiſeaux qui ſe tiennent ſur leurs œufs.*) Ova, *ou* ovis incubare. *Var. Colum. Petr.* SIEDZIEC ná iaycach, co ſię mowi o ſamych ſamiczkach ptaſtwa na gniazdzie ſiedzących, y młode wyſiadaiących.

Mettre couver une poule, ou la faire couver. Gallinæ ova ſupponere. *Cic.* Poſadzić kurę ná iaycach, álbo podłożyć iaiec pod nię naſadzić.

J'apprehende que ces œufs ne ſoient couvis, ou couvés, voyons s'ils ſont encore bons à manger à la coque. Metuo ne jam ova concepta ſint, tentemus num adhuc ſorbilia ſint. *Petr.* Boię ſię áby ſię te iayca niepozawięzywały ſprobuymy czy ieſzcze ſię ieść zdadzą.

Une poule qui couve. Gallina incubans. Gallina mater, f. *Colum.* Kura ſtara náſadka álbo nośna, co ſię noſi.

L'action de couver. Incubatus. Incubatio. *Plin.* Siedzenie ná iaycach wyſiadanie kurcząt.

ON DIT par comparaiſon, *Couver quelqu'un des yeux*,

 Canard

(quand on regarde attentivement une personne, pour qui on à de la tendresse.) In oculis gestare. *Cic.* MIEC oczy ustawicznie wlepione w kogo z kochania oczu z niego nigdy nie spuścić wszędzie się zánim patrzyć, właśnie iákby go miał wylęgnąć oczami.

COUVER se dit au figuré *(des choses qui sont cachées quelque temps, & qui viennent à éclorre avec éclat.)* Concipere Coquere. *Colum. Cic.* *(On dit* Concipere morbum. *Colum. Couver une maladie.* Bellum coquere. *Liv. Couver une guerre.* Magnum scelus concipere. *Cic. Couver quelque grand crime.)* LĘGNĄC się, lężyć się, kluć się mowi się w Francuskim o tym co iest do czasu zákryte á potym razem się iawnie pokaże. *Mowią kluie się choroba, kluie się woyna, kluie się coś za, álbo iákiś wielki kryminał.

COUVERCLE, subst. masc *(Ce qui sert à couvrir quelque vaisseau.)* Operculum,li,n. *Plin.* NAKRYWKA nakrywadło denko do nakrywania iákiego náczynia. Wierzch.

COUVERT, masc. COUVERTE, f adject. & part. Tectus. Opertus. *Cic.* NAKRYTY, NAKRYTA.

Toute la ville est couverte en terrasse contre les incendies. Incendio urbs tuta est, quòd ædificia tecta sunt pavimentis. *Hirt.* Wszystkie dachy w mieście ziemią są nakryte od ognia

COUVERT, *(Obscur, ténebreux, parlant de l'air & du temps)* Tectus. Obscurus. Nubilus, a, um. *Cicer.* **Le ciel est couvert.* Nubilus est aer. *Cic.* Obscurus aer. Cœlum obscurum. *Virg.* CZAS ciemny, mglisty, niepogodny, pochmurny. *Niebo iest álbo powietrze dzień nie pogodny nie iasny.

COVERT, *(Ombragé, où il y a bien de l'ombre.)* Tectus. Umbrosus. Opacus. Opertus. CIEMNY, cienisty, gdzie cienia iest dosyć.

Une allée couverte. Ambulatio opaca, *ou* umbrosa, *genit,* ambulationis umbrosæ, *ou* opacæ, f. Ambulacrum umbrosum, i,n. *(Le contraire est* Hypæthra ambulatio. *Vitr. Une allée découverte.)* Ciemna ulica w ogrodzie szpaler kryty. *przeciwna iest, ulica iasna odkryty szpaler.

Je n'ay point veu de lieu plus couvert en esté. Edo locum æstate umbrosiorem vidi nunquam. *Cic.* Nie widziałem mieysca cienistszego, w lecie álbo gdzieby był większy cień przez lato.

COUVERT, *(Caché.)* Cæcus,a,um. *Colum.* **Un feu couvert.* Ignis cæcus. *Virg.* ZAKRYTY skryty utaiony. *Ogień skryty.

COUVERT se dit figurément en ce sens *(d'un homme caché & dissimulé.)* Tectus. Abstrusus. Qui est reconditâ naturâ. *Cic. Tacit.* ZAKRYTY w tymże rozumieniu się mowi, o człowieku skrytym y nieszczerym.

Il est fort couvert dans ses discours. Tectissimus est in dicendo. *Cic.* Bardzo iest skryty w mowie.

Servir quelqu'un à plats couverts, (comme on fait chez le Roy. Opertanea fercula alicui apponere. Zastawiać stoł z przykrywadłami námisach iák u stołow Pańskich czynia.

ON DIT aussi au figuré, *Servir quelqu'un à plats couverts,* pour dire *Luy faire mystere de quelque chose, Luy cacher une parti du secret d'une affaire.* Multa celare aliquem de re aliquâ & astutè reticere. *Cic.* ZASTAWIAC przed kogo nákryte połmiski *niewłaśnie,* to iest niewyiawiać mu się ze wszystkim, taić się z czym przed nim.

Dire une chose en paroles couvertes. Tecto sermone dicere aliquid. *Ovid.* Mowić o czym niewyraźnie słowami krytemi álbo pod pokrywką pod figurami.

Je vous ay écrit en couverts. Tectis verbis ad te scripsi. *Cic.* *(Le contraire est* apertissimis verbis. *Cic. Fort clairement.* Pisałem ci słowami krytemi *Cyfframi* pod figurami. *Przeciwna iest pisałem bardzo wyraźnie.

ON APPELLE aussi *Mots couverts, (Des paroles honnestes, qui en font entendre de sales & d'obscures.)* Tecta verba. *Cic.* NAZYWAIĄ też kryte słowa, álbo pod pokrywką, słowa przystoyne pod ktoremi dorozumiewać się nieprzystoynych y nie wyraźnych.

COUVERT, *(Vestu, revestu.)* Tectus. Indutus. Vestitus. *Cic.* **Il y a des animaux couverts de cuir; d'autres de plumes, & quelques uns d'écailles.* Animantium aliæ coriis tectæ sunt; plumâ alias; alias squamâ videmus obductas. *Cic.* **Il est bien couvert,* ou *bien habillé.* Bene & eleganter vestitus est. *Cicer.* NAKRYTY, okryty odziany. *Są zwierzęta álbo bydlęta samą tylko skorą okryte, insze pierzem, insze skorupą y łuską. *Dobrze odziany, pięknie ubrany.

COUVERT, *(Plein, chargé.)* Plenus. Opertus. Onustus. *Cic.* OKRYTY pełny z wierzchem z gurą.

Il est tout couvert de poussiere & de sueur. Sparsus pulvere & sudore multo defluit. *Phæd.* **La place publique étoit couverte des corps des citoyens Romains qu'on avoit massacrés la nuit.* Forum corporibus civium Romanorum cæde nocturnâ constratum erat. *Liv.* **Une table bien couverte de viandes* Conquisitissimis cibis onerata mensa. *Cic.* Wszystek okryty kurzawą y potem. *Rynek okryty był trupami obywatelow Rzymskich w nocy pozabiianych. *Stoł należycie zastawiony, połmiski okryte.

ON DIT en ce sens au figuré, *Un homme couvert de crimes* Coopertus sceleribus. *Cicer.* Cumulatissimus scelerum. *Plaut. De miseres.* Miseriis. *Salust.* **De vers satyrique.* Famosis versibus. *Hor.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Człowiek okryty zbrodniami. *Mizeryą. *Paszkwilami.

Couvert de gloire. Circumfluens & cumulatus gloriâ. *Cic.* Okryty sławą.

COUVERT se dit aussi *(des teintures fortes & foncées, qui tirent sur l'obscur.)* comme *Un bleu couvert, un bleu foncé.* Cæruleus color nubilus, *ou* surdus, *ou* fuscus, *ou* satur. *Plin.* **Du vin couvert, du vin noir, du gros vin.* Vinum atrum,i, n. *Plaut.* KOLOR maść farba przesiana tęga ktora się ciemno wydaie kolor błękitny ciemny granatowy. *Wino czerwone ciemno, wino czarne.

COUVERT comme un substantif masculin, *Lieu couvert, (Abry)* Locus opacus,i,m. Locorum opaca, corum, n. pl. *Virg.* MIEYSCE kryte z wierzchu opatrzone.

Ils se retirerent à couvert de leurs murailles. Sub murum se receperunt. *Cæs.* Schronili się pod ścianę pod dachy.

Mettre les mytres à couvert du froid. Defendere myrtos à frigore. *Virg.* **Se mettre à couvert de la pluye.* Vitare imbres. *Lucr.* Myrtowe drzewa przed zimnem pochować álbo pozasłaniać. *Schować się schronić się przed deszczem.

ON DIT en ce sens au figuré, *Mettre quelqu'un à couvert de la violence des ennemis.* Sartum & tectum conservare aliquem. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, schronić kogo álbo zasłonić od nápaści nieprzyiacioł.

Il a épousé cette fille pour mettre son honneur à couvert. D[illegible] xit hanc virginem, ut factam ipsi injuriam contegeret. *Ter.* Ożenił się z tą osobą aby pokrył iey ochd[illegible].

Se mettre à couvert de la calomnie par des contes divertissants. Fictis jocis eludere calumniam. *Phæd.* Zartami śmiesżne zbywać obelgi.

Il a mis son bien à couvert sous des noms empruntez. Obductis nominibus bona sua in tutum recepit. Ochronił dobra swoie pod cudzemi imionami.

Qui est à couvert des ennemis. Tutus ab hostibus. **Des dangers.* Tutus adversùs pericula. *Cæs. Cicer.* Bespieczny od nieprzyiacioł. *Od niebespieczeństw od przygod.

COUVERT signifie aussi *Le logement où l'on se retire.* Tectum,i,n. *Cic.* POKRYCIE, dach skłonienie gdzie kto się schrania, abo mięszka.

Je ne sçay où je pourray avoir le couvert. Quo loco tectum[illegible] Recipe[illegible] sim, nescio. *Plaut.* **Donner le couvert à quelqu'un.* Recipere aliquem in tectum. *Plaut.* **Donnez le couvert & toute l'assistance possible à celuy qui vous rendera ma lettre.* Oper[illegible] atque hospitium perhibe ei, qui tibi meas tabulas [illegible] *Plaut.* Niewiem gdzie będę mogł schronienie pod dach. *P[illegible] iąć kogo pod swoy dach do domu swego, dać mu u siebie sk[illegible] nienie. *Day skłonienie u siebie, y wszelką pomoc temu, ktory ci listy moie odda.

COUVERT signifie encore *(La nappe, la couverture de la table, comme serviette, assiette, cuilliere, couteau & fourchette.) Mettre le couvert.* Mensam apponere. **Faites mettre le couvert pour nous.* Apponite mensam. *Plaut.* NAKRYCIE znaczy ieszcze obrus nakrycie do stołu, [illegible] serwet talerze, łyszki, noże, widelce, grabki. Nákryć do stołu. *K[illegible] nakryć do stołu dla nas.

Apportez encore un couvert, c'est à dire *Assiette, & serviette &c.* Cœnaticum adhuc unum instrumentum appon[illegible]. Przynieście ieszcze dla iedney osoby nákrycie, to iest tal[illegible] y serwetę &c.

Sa table est de douze couverts, douze personnes mangent à sa table. Duodecim discumbunt mensis. *Stat.* Stoł iego iest ná dwánaście osob, dwanástu siada do stołu.

COUVERTEMENT, adv. *(D'une maniere couverte, secrette & cachée.)* Tectè. Occultè. *Tectiùs. Occultiùs. *Pl. couvertement. Cic.* *Tectissimè. Occultissimè. *Fort couvertement.* SKRYCIE, potaiemnie. *Skrycicy. *Nayskrycie[illegible] [illegible].

COUVERTEMENT, *en paroles couvertes.* Tectis verbis. abl. *Cic.* SKRYCIE słowami skrytemi.

COUVERTURE, subst. f. *(Tout ce qui sert à couvrir généralement quelque chose.)* Tegmen Tegumen Tegumentum Operimentum. *Plin.* NAKRYCIE przykrywadło powszechnie ná wszelką rzecz służącą do nákrycia.

COUVERTURE *d'une maison.* Tectum,i,neut. *Cic.* NAKRYCIE domu dach.

Ces couvertures ne suffisent point pour les mauvais temps d'hiver. Per hibernas tempestates tecta ista non possunt imbres sustinere. *Vstr.* To nakrycie ten dach nie iest dosyc na niepogody zimowe.

COUVERTURE, *(Enveloppe, ce qui sert à envelopper.)* Integumentum Segestre. *Var.* NAKRYCIE, dek, obwicie, co służy do obwiania.

Couverture de lit, ou *de mulets.* Stragulum,i,neut. Lodix, icis,f. *Juv.* Kołdra ná łożko, Dera ná konie, koc, nákrycie.

COUVERTURE se dit figurement & signifie, *Prétexte, couleur pour déguiser un dessein & pallier une faute.* Tegumentum. Integumentum. Involucrum. Velum,i, neut. *Cicer.* POKRYCIE álbo pokrywka mowi się *niewłaśnie:* y znaczy pozor udanie ináczey niż iest, płaszczyk y zasłona winy iakiey.

Chercher des couvertures à ses crimes. Querere flagitiorum tegumenta. *Cic.* Szukać płaszczyka zasłony występkom swoim.

Il ne vous est pas permis de vous servir plus long-temps de cette couverture pour cacher tant de vices. Frontis tibi integumento ad occultanda tanta vitia diutiùs uti non licet. Już pod tą pokrywką, pod tym płaszczykiem pod tą zásłoną dáley grzeszyć nie będziesz.

COUVERTURIER, subst. m. *(Qui fait des couvertures.)* Stragulorum textor, oris, m. TEN co kołdry robi *Szmacz.*

COUVRE-CHEF, *ou* COUVRE-CHE', subst. m. *(Coiffure des femmes de village.)* Rica,æ,f. *Var.* ZAWICIE białogłowskie chusta ná głowę niewiast wieyskich.

COUVREUR, subst. m *(Qui couvre les maisons.)* Scandularius,ii,m. *(proprement, Qui les couvre de bardeaux en forme de tuiles.)* DACHOWNIK co dachy daie na domach zwyczaynie cieśla co z gontow nákształt dachowki dachy daie.

COUVRIR, V. act. *(Mettre une couverture sur quelque chose.)* Tegere. Operire. *Cic.* NAKRYWAC nákrycie dać na co álbo położyć.

Ils couvrirent le toit de mortier & de brique. Summam contabulationem, lateribus, lutoque constraverunt. *Cæs.* Nákryli dachy dachowką wapnem podrzucaną.

Couvrir de peaux les boucliers. Induere scuta pellibus. *Cæs.* Tarcze w skorę oprawiać.

Faites vous bien couvrir, si vous suez, vous vous en porterez beaucoup mieux. Jube sis te operiri, beatus eris, si sudaveris. *Plaut.* Każ się dobrze nakryć ieżeli się zá pocisz zdrowszy daleko będzieśz.

COUVRIR *de marbre, (Enduire, incruster, revestir une muraille de marbre.)* Parieti crustam marmoream inducere. *Vitr.* NAKRYC pokryć powlec marmurem, kamieniami ścianę iaką.

Couvrir les pommes de cire, ou *de plastre pour les garder.* Crustare mala gypso aut cerâ. *Plin.* Woskować álbo gipsować iabłka y insze owoce dla chowania.

Les murailles du temple estoient couvertes, ou *revêtuës par dedans d'un lambris.* Interiores templi parietes tabulis vestiebantur. *Vitr.* Sciany Kościelne wewnątrz były powlekane futrowane snycerską robotą.

Qui couvre & enduit les murailles de marbre, ou de plastre. Cr[illegible] m. *Plin.* Tector, oris, m. *Var.* Snycerz co futrowanie [illegible], rzemieślnik Kamieniarz co ściany pokrywa, kamieniem álbo gipsem.

Couvrir des fosses de maniere qu'on ne les puisse point appercevoir. Obcecare fossas. *Colum.* Slepe fosy dawać to iest kryte rowy kopać áby ich niepostrzeżono.

COUVRIR, *(Voiler, mettre une couverture,* ou *un voile.)* Velare. *Cic.* **Il faut couvrir les tableaux, de peur que le grand air & la poussiere ne les gastent.* Velandæ sunt pictæ tabellæ, ne apertiori aere ac pulvere deterantur. *Vitr.* NAKRYC zákryć [illegible]. *Trzeba zasłaniać obrazy, áby ich wilgoć y [illegible] nie psowała.

On ne le peut faire couvrir quelque froid qu'il fasse. Nullo frigore adducitur, ut operto sit capite. *Cicer.* Nie można go námowić áby głowę nákrył choć w naywiększe zimno.

SE COUVRIR, *(Se voiler, mettre son chapeau.)* Caput tegere. *Cic.* **Se couvrir d'un habit.* Corpus veste tegere. *Tib.* NAKRYC głowę, wdziać czapkę kapelusz &c. *Odziać się włożyć co ná siebie, wdziać suknie.

COUVRIR, *(Vestir, orner.)* Vestire. *Cic. Le lierre couvre la muraille.* Hedera convestit muros. *Cicer.* **Les prez sont couverts d'herbes.* Convestiuntur herbis prata. *Cic.* UBRAC ustroic pokryć bluszcze pokrywaią ściany. * Łęki trawą pokryte odziane.

COUVRIR se dit aussi *(des animaux qui s'accouplent pour la génération.)* Feminam inire. *Var. Plin.* NAKRYWAC mowi się y bestyach kiedy się parzą z sobą dla przychowku.

Un estalon qui n'est pas bon pour couvrir les cavales. Admissarius iners in venerem. *Colum.* Ogier nie dobry do klacz.

COUVRIR en termes de guerre signifie, *Mettre quelque corps devant soy pour se défendre.* Tegere. Munire. **Il couvrit son aîle gauche d'une chaisne de montagnes.* Sinistrum cornu continuis montibus texit. *Cæs.* ZASŁONIC po woyskowemu znaczy stawiać co przed sobą dla obrony. *Zásłonił lewe skrzydło swoie gorami ciągłemi.

COUVRIR se dit hyperboliquement *(de ce qui est en abondance & en quantité pour remplir.)* comme *Les vignes s'étendent & couvrent tout un grand païs.* Vineæ porriguntur, unamque faciem longè lateque contexunt. *Plin. Jun.* ZASŁANIAC mowi się przez nadmiarz o tym czego gdzie iest dostatkiem wielkim, y pełno, iáko: Winnice się szerzą y zasłaniaią kray wszystek álbo okrywaią.

Xerxès couvrit la terre de soldats. Militibus Xerxes terram implevit, *ou* complevit. Xerxes ziemię okrył woyskami swemi.

La gloire de son nom a couvert toute la terre. Implevit orbem terrarum nominis illius gloria. *Cic.* **Il revint du combat tout couvert de sang & de poussiere.* Sparsus sanguine ac pulvere rediit ex prælio. Sława Imienia iego rozeszła się po wszystkim świecie. *Wrocił się z potrzeby wszystek krwią y kurzawą okryty.

COUVRIR, *(Remplir, charger.)* Onerare. Maculare,(o, as,avi, atum.) act. acc. **Une lasche action couvre un homme d'infamie.* Turpe factum inurit homini infamiam. *Cicer.* OKRYC oszpecić zesromocić obciążyć. * Brzydka akcya okrywa wstydem człowieka.

COVRIR signifie encore figurement *Cacher, dissimuler, dérober à la connoissance des hommes.* Tegere. Obtegere. Occultare. *Cic.* **Couvrir sa laideur par la pureté & l'innocence de ses mœurs.* Faciem turpem bonis moribus vincere. *Phæd.* **Les meschants couvrent leurs vices d'épaisses ténébres, & mettent toûjours quelque nuage au devant de leurs tromperies.* Mali objiciunt noctem peccatis, & fraudibus nubem. *Horat.* **Couvrir & déguiser sa cupidité.* Tegere ac velare cupiditatem. *Cic.* **Couvrir sa lascheté d'une vie privée & particuliere* Ignaviam suam tenebrarum ac parietum custodiis tegere. *Cic.* **Couvrir son sentiment, ne se point ouvrir, couvrir son jeu, dissimuler ses sentimens & ses desseins.* Tegere suam sententiam *ou* sua consilia. *Cic.* POKRYWAC znaczy ieszcze niewłaśnie taić przed ludźmi niewydawać się z czym. *Pokryć nieurodę swoię przystoynością życia y obyczaiow niewinnością. *Zli zawsze cienia szukaią dla pokrycia zbrodni swoich y záwsze iák za mgłę chowaią swoie oszukania. *Pokrywać y niewydawać się z chciwością swoią. *Pokrywać tchorstwo swoie życiem osobnym y domatorskim. *Pokrywać zdanie swoie niewydawać się z nim niepokazywać gry swoiey, to iest co kto myśli y do czego zmierza, álbo iákiego iest zdania.

Se couvrir d'un nom de quelqu'un pour conduire quelque intrigue. Adumbrare aliquem, (bro,as,avi, atum.) act. *Cicer.* Pokryć się Imieniem cudzym áby intrygę iáką prowadzić, pod cudzym Imieniem co wyrabiać.

COUVRIR *quelqu'un, (Obscurcir sa gloire, luy faire ombre)* Alicujus famam obscurare. *Cic.* **Vous avez couvert, obscurci de profondes ténébres la gloire de vos ancestres, par l'infamie de vostre vie.* Tu tuis majoribus vitâ, quam turpiter egisti, offudisti tenebras. *Cicer.* ZASŁONIC co kogo zácmić, zásłoniłeś grubym cieniem sławę przodkow swoich niesławą życia własnego.

ON DIT proverbialement en ce sens, *Se couvrir du sac mouillé, (Apporter de vaines excuses, se servir de pretextes frivoles.)* Vana & insulsa causari. MOWIĄ w tym rozumieniu przysłowiem zásłonić się paięczyną, prożne wymowki y racye dawać pretextow lekkich szkic.

COUVRIR ſignifie auſſi *Mettre le couvert*, Voyez COUVERT. **Ce magiſtrat fait toûjours bien couvrir ſa table, On y ſert bien des plats.* Iſtius magiſtratûs menſa plurimis ferculis oneratur. NAKRYC znáczy nákrywanie do ſtołu álbo záſtawienie. *Ten urzędnik ſtoł ma bardzo dobry, záwſze u niego ieść bardzo pięknie y dobrze zaſtawiaią.

COY, m. COYE, f. adject. (*Qui n'a aucun mouvement, ni agitation.*) Quietus,a,um Tranquillus,a,um. *Cic.* SPOKOYNY co ſię nic nie ruſza.

(Cet Adjectif François n'eſt gueres en uſage au feminin.) To ſłowo Francuſkie cale nie ieſt w używaniu w rodzaiu Białogłowſkim.

Ce lieu eſt bien coy. Hic locus eſt quietis & tranquillitatis pleniſſimus. *Cic.* **Il fait un temps bien coy.* Tranquillum eſt. *Plaut.* To mieyſce ieſt bardzo ſpokoyne, ciche. *Bardzo cicho y ſpokoynie ieſt na dworze

COYAUX, ſubſt. m. pl. terme de Charpenterie. (*Bouts de chevrons qui conduiſent la couverture juſqu'à l'extremité de l'entablement*) Deliquiæ, arum, f. plur. *Vitr.* KONCE krokiew álbo wiązanie zwierzchu aż do połowy dla położenia dachu. Krokwy.

COYON, ſubſt. m. (*Laſche, poltron.*) Ignavus,a,um. Vecors, dis, omn gen. *Cic.* NIKCZEMNIK ladaco kuion thorz

(Mot populaire & bas.) Słowo proſte y poſpolſtwa.

COYONNER, V. act. (*Faire ſouffrir à quelqu'un des indignitez, luy reprocher ſa laſcheté, ſon infamie.*) Alicui ignaviam, *ou* verecundiam objicere. *Cic.* ZBŁAZNIC kogo ochydzić z ſzydzić.

(Mot vulgaire & bas.) Słowo potoczne y podłe.

COYONNERIE, ſubſt. f. (*Laſcheté, poltronnerie.*) Ignavia. Vecordia,æ,f. *Cicer.* BŁAZENSTWA nikczemnośći podłośći.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRABE, ſubſt. f. (*Eſpece d'écreviſſe amphibie.*) Carabus, bi, m. *Plin.* RAK wodnoziemny prędkonogi.

CRACHAT, ſubſt. maſc. (*Excrement qu'on vuide par la bouche, ſalive épaiſſie.*) Sputum,i,n. *Celſ.* PLWOCINY co odchodzi przez uſta ślina gęſta.

ON DIT qu' *Une maiſon n'eſt baſtie que de boüe & de crachat,* (*quand elle eſt baſtie de méchants materiaux.*) Ædes malè materiatæ. *Cicer.* MOWIĄ że dom iaki nie ieſt tylko z błota y śliny kiedy ieſt ſtawiany z złych materyałow.

CRACHEMENT, ſubſt. m. (*Evacuation de la ſalive par la bouche.*) Exſcreatio. *Plin.* Screatus. *Ter.* **Crachement de ſang.* Sanguinis exſpuitio. PLUCIE, plwanie odchodzenie śliny *Plucie krwią.

CRACHER, V. act. (*Vuider par la bouche la ſalive.*) Spuere. Deſpuere. Exſpuere. **Cracher le ſang.* Sanguinem ſputare, *ou* exſcreare PLUC plwać. *Pluć krwią.

La moutarde fait cracher aiſément. Exſcreationes faciles facit in cibo ſumptum ſinapi. *Plin.* **Cela fait cracher les ulceres des poumons* Id pulmonum vitia exſcreabilia facit *Plin.* Gorczyca roſprawiona, muſztarda ſprawuie łatwe śliny *álbo* flegmy odchodzenie. *To wyprowadza wrzody przez ślinę z płuc.

Cracher ſur quelqu'un. Conſpuere aliquem. *Plaut.* Pluć *álbo* plunąć ná kogo popluć go *álbo* oplunąć.

CRACHER *au nez* ſe dit figurément, (*d'une grande injure qu'on fait à quelqu'un*) Spuere in os alicuius. PLUNĄC przed nos álbo w oczy, znaczy niewłáśnie wielką obelgę komu uczynioną.

Cracher contre les mœurs de quelqu'un, c'eſt à dire *Les avoir en averſion.* Deſpuere in mores alicujus *Perſ.* Pluć na obyczaie czyie, mieć ie w nienawiśći, brzydzić ſię niemi.

ON DIT encore, *Cracher contre ſoy meſme, ſe faire du tort.* In ſinum ſuum conſpuere. *Petr.* MOWIĄ ieſzcze oplunąć ſiebie ſamego, krzywdę ſobie uczynić.

CRACHER ſe dit (*des choſes qui ſortent de la bouche mal à propos.*) *Il a craché & vomi pluſieurs injures contre ſa patrie* Multa dicteria effudit, *ou* projecit in patriam. **Il a craché beaucoup de Grec & de Latin dans ſon diſcours.* Multa Græcè & Latinè effutivit loquendo. WYPLUNĄC mowi ſię o tym co nieuważnie w mowie z uſt wychodzi, álbo ſię nieuważnie wymowi. *Wyplunął, wyzionął wiele ſłow ladaiakich przeciwko oyczyznie ſwoiey. *Naplwał Greczyzny y Łaciny w mowie ſwoiey.

(Ces expreſſions ſont baſſes & ironiques.) Te expreſſye ſą podłe y urągaiące.

CRA.

CRACHEUR, m. CRACHEUSE, f. adject. (*Celuy & celle qui crache.*) Sputator. Screator. PLWACZ, PLWACZKA.

CRACHOTER, V. iteratif. (*Cracher peu & ſouvent,*) Sputare. *Plaut.* POPLUWAC częſto, ſtrzykać śliny.

CRACOVIE, (*Ville capitale & epiſcopale de la haute Pologne.*) Cracovia,æ,f. KRAKOW Miaſto ſtołeczne z Biſkupſtwem w Polſzcze.

Qui eſt de Cracovie. Cracovienſis & hoc Cracovienſe, adject. Krakowianin co ieſt z Krakowa.

CRAIGNANT, maſc. CRAIGNANTE. Timens. Metuens BOIĄCY ſię boiąca ſię.

CRAINDRE, V. act. (*Avoir peur, appréhender.*) Timere. Metuere. *Cic.* BAC ſię obawiać ſię lękać ſię.

Craindre pour quelqu'un. Metuere, *ou* timere alicui. *Plaut.* De aliquo formidare. *Cic.* **Je crains plus pour vous que pour moy.* Non tam de meâ, quàm de tuâ ſalute timeo. *Cic.* Bać ſię o kogo *álbo* zá kogo. *Boię ſię bardziey o ciebie niż o ſiebie ſamego.

Craindre que quelqu'un ne nous faſſe du mal. Ab aliquo timere, *ou* metuere. *Cicer.* Bać ſię áby nam kto co złego nie uczynił.

Craindre ſon ombre; Avoir peur de tout. Metuere umbram *Cic.* Timere omnia. *Ter.* Bać ſię cienia ſwego, bać ſię wſzyſtkiego.

Faire craindre quelqu'un, luy donner de la crainte. Facere alicui metum. *Cic. Liv. Quint.* Záſtraſzyć kogo náſtraſzyć go áby ſię bał.

Se faire craindre. Terrori, *ou* timori eſſe. *Liv.* Straſznym ſię uczynić, ſprawić dokazać áby ſię nás bano.

Craindre de faire une choſe, en faire ſcrupule, ou *conſcience.* Religioni habere rem aliquam. *Cic.* Bać ſię co uczynić, ſkrupuł mieć w tym ná ſummieniu.

CRAINDRE *quelqu'un,* (*le reſpecter, comme Dieu,* ou *ſes parens.*) Aliquem revereri. BAC ſię kogo ſzanować go, iáko Boga y Rodzicow.

Craindre fort. Pavere. Expaveſcere. Pertimeſcere, neut. *Cic.* Bać ſię ſtraszne, porządnie.

Qui eſt à craindre, ou *qu'on doit craindre.* Timendus. Metuendus. Formidandus. *Cicer. Liv.* Ktorego ſię bać trzeba, albo [illegible]

CRAINT, m. CRAINTE, f. Part. paſſ. & adject. (*Qui eſt apprehendé.*) Formidatus, a, um. *Hor.* KTOREGO ſię boią, ſtraſzny.

Qui ne craint point les dangers. Fortis ad pericula. *Cic.* Nieuſtraſzony, co ſię nieboi nie lęká nie beſpieczeńſtw.

CRAINTE, ſubſt. f. (*Mouvement de l'ame qui nous fait appéhender un mal qui nous menance.*) Timor. Terror. Pavor, oris, m Formido, f. Metus. *Cic.* **Je fais toûjours en crainte.* In metu ſum. Semper timeo. *Plaut.* **Donner de la crainte à quelqu'un, (le faire craindre.)* Alicui metum incutere, *ou* afferre. *Cic.* *(*Le contraire eſt.* Liberare aliquem metu. *Quint.* Pellere alicui metum *Cic.* **Délivrer quelqu'un de crainte, luy oſter la crainte, le mettre hors de crainte.*) BOIAZN wzruſzenie ná umyſle ktorym ſię obawiamy złego czego. *[illegible] ieſt w boiaźni, zawſze ſię boię. *Boiaźni ſtrachu kogo nabawić. **Przeciwna ieſt.* *Uwolnić kogo od ſtrachu od boiaźni.

Chaſſer la crainte. Pellere metum. *Cic.* **Mettre bas toute crainte.* Metum, *ou* timorem ponere, *ou* deponere, *ou* omittere. *Cic.* **Revenir,* ou *ſe remettre de ſa crainte.* Colligere ſe ex timore. *Ceſ.* Odpędzić od ſiebie boiaźń. *Złożyć wſzelką boiaźń. *Przyiść do ſiebie z przeſtrzałego ſtrachu.

SANS CRAINTE. Impavidè. Intrepidè. adv. *Cic.* BEZ boiaźni śmiało odważnie beſpiecznie.

DE CRAINTE, ou *Crainte de,* ou *que.* Ne. ZBOIAZNI áby nie obawiaiąc ſię.

CRAINTIF, m. CRAINTIVE, f. adject. (*Timide, qui ſe laiſſe aller aiſément à la crainte.*) Meticuloſus. Formidoloſus. Timidus. Pavidus. *Cic.* BOIAZLIWY BOIAZLIWA co ſię łatwo ulęknie zaſtraſzy lękliwy.

CRAMOISY, m. CRAMOISIE, f. adject. (*C'eſt en general une excellente teinture qui conſerve ſa couleur, malgré les injures du temps: les couleurs cramoiſies ſont celle qui ſe font avec de la cochenille.*) Coccus tinctorius. KARMAZYNOWY KARMAZYNOWA Karmazyn ſzarłat Kolor wyborny, ktory ſię zachowuie w całośći ná wſzelkie niepogody ten kolor robią ſzarłatem, álbo Czerwcem.

CRAMPE, ſubſt. fem. (*Eſpece de goute, qui prend dans les jointures du corps.*) Convulſionis ſpecies qua pedum manuumque digiti extenduntur vel contrahuntur ſummo dolore, ſed brevi. KURCZ choroba.

CRAMPON, ſubſt. m. (*Piece de fer, qui a les extremitez recourbés.*) Fibula unca, æ, f. *Cæſ.* KLAMRA inſtrument żelazny zakrzywiony ná końcach.

CRAMPONNER, V. act. *Attacher avec un crampon.*) Fibulâ uncâ aliquid conſtringere. KLAMRĄ przybić, zaklamrować.

ON DIT populairement, *Il a l'ame cramponnée dans le corps,* (*Il a la vie dure.*) Eſt multæ vitæ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie:* zaklamrowana Duſza w ciele, mocney natury.

CRANE, ſubſt. m. terme d'Anatomie, (*C'eſt l'os de la teſte, qui enferme le cerveau.*) Calva, Calvaria. *Celſ.* CZASZKA kość głowna podktorą mozg zamknięty.

CRAN, ſubſt. maſc. (*Hoche, entailleure.*) Crena, æ, fœm. WRĄB Cios nárzynanie náćięcie náſiekanie.

CRAPAUD, *on prononce* CRAPAU, ſubſt. m. (*Eſpece d'inſecte venimeux.*) Buſo. *Virg.* ZABA ropucha ziemna iadowita.

Crapaud verdier, (*c'eſt le plus dangereux.*) Rana paluſtris. *Plin.* Zaba ná bagniſkach nákrapiana zielono nayiadowitſza.

CRAPAUDINE, ſubſt. fem. (*Pierre précieuſe, qu'on dit ſe trouver dans la teſte d'un vieux crapaud.* (Batrachites. *Plin.* ZABINIEC kamień drogi ktory powiadią że ſię znayduie w głowie żaby ſtarey.

CRAPULE, ſubſt. f. (*Continuelle débauche de vin, qui cauſe une grande peſanteur de teſte.*) Crapula. *Plaut.* PIJANSTWO, głowybolenie od piiaństwa uſtawicznego.

CRAPULER, V. neut. populaire. (*Boire continuellement.*) Aſſiduè potare. *Hor. Plaut.* PIANSTWEM ſię uſtawicznie bawić.

CRAQUELIN, ſubſt. m. (*Sorte de patiſſerie fort ſeche & qui craque.*) Cruſtulum, li, n. *Horat.* SUCHAREK ciaſto wypieczone bardzo kruche ktore chrupa łamiąc go.

CRAQUEMENT, ſubſt. m. (*Bruit des choſes dures & ſeches*) Creditus. TRZASK chrup rzeczy twardych y kruchych.

CRAQUER, V. neut. (*Faire crac, cauſer un craquement.*) Crepare. *Plaut Juv.* TRZASKAC chrup uczynić [illegible]

Faire craquer ſes doigts. Concrepare digitis. *Plaut. Cicer.* Concrepare digitos. *Petr.* Trzaſkać palcami łamiąc palce u rąk.

Craquer des dénts. Crepitare dentibus. *Perſ.* Crepare dentibus. *Plaut.* Trzaſkać zębami dzwonić zębami.

CRAQUETER, V. iteratif. (*Craquer ſouvent.*) Crepitare. *Plaut.* POTRZASKIWAC częſto.

CRASSE, m. & f. adj. terme de Medecine. (*Eſpais, groſſier, viſqueux.*) Craſſus, a, um. *Cic.* GRUBY, lipki, gęſty.

ON DIT figurement *Une ignorance craſſe, Une ignorance groſſiere.* Supina ignorantia. *Ulp.* Craſſa ignorantia. MOWIĄ *niewiádomość* gruba niewiadomość.

CRASSE, ſ. f. (*Ordure qui vient ſur la peau.*) Squallor, *ou* Squalor. Pædor Illuvies. *Var. Ter.* BRUD plugaſtwo ná ciele.

Craſſe qui tombe de la teſte en peignant. Furfures. *Plin.* Porrigo. *Plin. Hor.* Brud z głowy czeſząc iák otręby ſpadaiący proch kurz.

Une teſte ſale dont on n'a point fait tomber la craſſe. Impexâ porrigine fœdum caput. *Horat.* Głowa brudu pełna niewyczeſana nieczyſta.

CRASSE ſe prend auſſi pour *La mal propreté. Il y a des gens qui aiment la craſſe, la mal-proprete.* Sunt qui ſquallore delectantur. BRUD niechluyſtwo nieochędoſtwo, ſą co ſię w nieochędoſtwie kochaią.

ON DIT figurement, *Vivre dans la craſſe & ſans politeſſe.* Horridè atque incultè vivere. *Cic.* **Oſter la craſſe de ſon ſiecle.* Detergere ſquallorem radis ſeculi. *Quint.* **Il s'eſt défait de la craſſe du College.* Exuit Scholaſticam [illegible]. MOWIĄ nie właſnie żyć w niechluyſtwie, bez ochędoſtwa. *Niechluyſtwo wieku ſwego zrzucić z ſiebie oddalić. *Pozbył niechluynośći ſzkolney, dziecinney.

CRASSEUX, m. CRASSEUSE, f. adject. (*Plein de craſſe & d'ordure.*) Squallidus. *Cic.* NIECHLUY, niechluyny pełen plugaſtwa y nieochędoſtwa.

CRASSEUX, (*Mal propre, vilain.*) Sordidus,a, um. *Cic.* Sordidulus, a, um. *Plaut.* **Il a un air craſſeux.* Sordidulus eſt. *Plut.* BRZYDKI nieochędożny nieochludny

CRAVATTE, ſubſt. m. (*Eſpece de cheval qui vient de Croatie en Allemagne, qui eſt fort viſte.*) Equus Croata. KON z Kroacyi bardzo prędki y rączy koń ſzybki.

CRAVATTE, ſubſt. f. (*Eſpece de collet qui ſe nouë autour du col.*) Focale, is, n. *Quint.* KOŁNIERZ chuſta na obwinienie ſzyi. *krawat Halßtuch.*

CRAYE, *ou* CRAIE, ſubſt. f. (*Pierre blanche & tendre.*) Creta. *Plin.* Cretula. *Cic.* KREDA kamień biały miętki do piſania.

Qui eſt fait, ou *baſti de craye.* Cretaceus,a,um. *Plin.* Kredziany, z kredy robiony.

Blanchi de craye. Creatus,a, um. *Cicer.* Kredą pobielany kretowany.

Terre où il y a bien de la craye. Cretoſus,a,um. *Plin.* Kreciany grunt gdzie wiele ieſt kredy.

ON DIT chez le Roy, *Il eſt logé à la craye,* c'eſt à dire que *Le mareſchal des logis luy a marqué avec de la craye une telle maiſon pour habiter.* Hoſpitiorum deſignator cretâ notavit ædes illi habitandas. MOWIĄ u Dworu ma kredkę to ieſt że ma zapiſaną ná ſiebie goſpodę z urzędu dworſkiego *ex officio* od ſtanowniczego nadwornego.

CRAYON, ſubſt. maſc. (*Pierre,* ou *minéral qui ſert à marquer.*) *S'il eſt blanc,* ou *de craye, on dira.* Creta,æ,f. **S'il eſt rouge.* Purpuriſſum,i,neut. *Plaut.* **S'il eſt noir.* Carbo, onis, m. *Plin.* **S'il eſt de mine de plomb, on dira* Stilus plumbeus, i, maſc. **S'il eſt de ſanguine, on dira.* Stilus ex hæmatite uſto. **S'il eſt de charbon.* Stilus ex carbone. OŁOWEK do piſania álbo znaczenia kamienny lub kruſzczowy. Jeżeli ieſt biały albo z kredy, zowią *kredka.* *Jeżeli czerwony *Rubryka.* *Jeżeli z ołowiu ołowek. *Jeżeli krwawnikowy *krwawnik.* *Jeżeli z węgla, węglik piſarſki.

Tirer des lignes avec le crayon. Ducere lineas plumbo, uſto hæmatite, *ou* carbone. Linie ciągnąć ołowkiem &c.

CRAYON ſignifie *Une ébauche, un portrait imparfait de quelque choſe, tracé ſur le papier.* Deformatio, onis, f. *Var.* Adumbratio, onis, f. *Cic.* ZNACZY ieſzcze ryſunek pierwſzy proſty ná karcie.

CRAYON ſe dit figurement en ce ſens, (*Des deſcriptions qu'on fait par le diſcours, ſoit des perſonnes, ſoit des choſes.*) comme *Il a fait un leger crayon de cét homme là.* Leviter hunc hominem adumbravit. RYSUNEK ſię mowi niewłaśnie w tym rozumieniu to ieſt o opiſaniu mowy álbo obyczaiow cudzych. Ryſunek proſty uczynił tey oſoby odryſował ią odmalował po proſtu go okryślił.

CRAYON ſignifie auſſi *Les portraits & les deſſeins qu'on fait avec le crayon.* Opus rubrica, *ou* carbone adumbratum. RYSUNKI abryſy ołowkiem kreślone, ryſowanie.

CRAYONNER, V. act. (*Marquer avec le crayon.*) Cretâ, *ou* carbone notare. *Horat.* KREDĄ popiſać álbo ołowkiem naznaczyć poryſować.

CRAYONNER ſignifie auſſi *Ebaucher un ouvrage, le craquer, le deſſigner groſſierement.* Adumbrare. Delineare. *Plin.* RYSUNEK pierwſzy proſty czego uczynić.

CRE'ANCE, ſubſt. f. ce mot ſignifie tantoſt (*les Articles de noſtre foy.*) Fides, dei, fœm. Fidei articuli. **Il ne ſçait pas ſa créance.* Fidei elementa neſcit. WIARA to ſłowo znaczy raz punkta álbo artykuły wiary. *Nieumie artykułow wiary, katechizmu.

TANTOST il ſignifie *Une dette crée ſur autruy.* Creditum, ti, n. *Quint.* DRUGI raz znaczy dochod iaki komu poſtanowiony ná kim álbo ná czym.

IL SIGNIFIE auſſi, *Un ordre par écrit dont eſt porteur celuy qui n'a qu'une inſtruction de bouche, afin qu'on ajoute foy à ce qu'il dira.* Epiſtola fiduciaria. ZNACZY także kredens álbo świadectwo na piſmie dane Poſłowi z uſtnym zleceniem wyprawionemu áby mu wiara była dana w tym o co mowić będzie, liſt świadeczny.

Donner créance à un menſonge. Facere mendacio fidem. *Flor-Rom.* Dać wiarę kłamſtwu.

LETTRES *de créance,* (*que donne un Banquier pour ſervir de lettre de change.*) Litteræ facientes fidem ad pecuniam ab alio accipiendam. LIST świadeczny od Bankierza ná pieniędzy odebranie gdzieindziey.

GENS *de créance, Gens de confiance, Perſonnes affidées qu'on envoye en quelque lieu pour porter quelques nouvelles,* ou *pour traitter de quelque affaire.* Certi & fidi homines. *Liv.* OSOBY wierne poufałe pewne ktore poſyłaią dokąd z wiadomośćią iáką y upewnieniem o czym, álbo dla traktowania ſprawy iakiey.

CRE'ANCE, (*L'eſtime & l'autorité que s'acquiert un homme ſur les eſprits pour ſe faire croire*) Fides Auctoritas. *Cic* **Qui donnera créance, qui ajoutera foy à ce que nous dirons?* Quis habebit dicentibus fidem? *Petr. Avoir beaucoup de créance & d'autorité parmi le peuple.* Valere auctoritate apud populum. *Cicer.* **Il eſt ſurprenant combien le rapport de cét homme trouva de créance dans les eſprits.* Mirum quantum illi viro nuntianti hæc, fides fuerit. *Liv.* KREDYT, powaga oſoby iakiey ktory ma iáko wiary godzien wſzędzie y u każdego. *kto temu da wiarę kto uwierzy temu co mowić będziemy. Mieć wielki kredyt wiele kredytu, powagi u poſpolſtwa. *Dziwna rzecz iáko powieść tego człowieka znalazła wiele kredytu u ludzi.

Vous avez peu de créance, ou de croyance en moy. Parùm ſtat mihi fides apud te. *Plaut.* Mało mi ufaſz, wierzyſz, niedowierzaſz mi.

CRE'ANCE, (*Opinion, penſée*) Opinio. Mens. *Cic.* WIARA rozumienie mniemanie zdanie.

CRE'ANCIER, ſubſt. m. (*Celuy qui a preſté & à qui l'on doit.*) Creditor *Cicer.* DŁUZNIK ten co pożyczył komu y winno mu ſię *kredytor.*

CRE'ANCIERE, ſubſt. f. (*Celle qui a preſté & à qui l'on doit*) Creditrix. *Paul. Juriſ.* DŁUZNICZKA kredytorka.

CRE'ATEUR, ſubſt. m. qui au propre ne ſe dit que (*de Dieu ſeul, qui a tiré tous les eſtres du neant.*) Creator, oris. STWORCA o Bogu ſamym ktory wſzyſtkie iſtoty wyprowadził z niczego.

ON DIT au figuré, *Il eſt créateur de ſa fortune.* Suam ſibi debet fortunam Ex ſe natus eſt. MOWIĄ *niewłaśnie:* On ſwego ſzczęścia ſam ieſt Tworcą.

CRE'ATION, ſubſt. f. (*L'action de tirer quelque choſe du néant.*) *La création du Monde.* Mundi procreatio *Cicer.* **Depuis la création du monde.* Ab orbe condito. *Cicer Liv.* STWARZANIE wyprowadzenie rzeczy z niczego. Stworzenie świata. *Od ſtworzenia świata.

CRE'ATION ſe dit d'une maniere plus génerale (*des nouveaux établiſſemens, des droits & des charges.*) Creatio, onis, f. *comme* Creatio Magiſtratûs *Cic.* *Création du Magiſtrat.* STWORZENIE w rozumieniu obszernieyszym nowe postanowienie praw urzędow dochodow iako Poſtanowienie urzędu

Il fit caſſer ces nobles de nouvelle création, à cauſe de certaines perſonnes ſordides, qui vendoient ces graces. Propter quoſdam ſordidos homines, qui beneficia vendebant, tabulam in quâ nobilium novorum nomina inciſa erant, revelli juſſit. *Tacit.* **Ciceron a dit* Nova nomina civitate donatorum inciſa, revelli juſſit, *ou* abradi imperavit. Znióſł ſzlachtę nową, albo nowo poſtanowioną dla niektorych oſob ſąkomych ktorzy przedawali prawo na ſzlachectwo.

Un impoſt de nouvelle création. Novum vectigal, *genit.* novi vectigalis, n. Podatek nowo uchwalony poſtanowiony.

CRE'ATURE, ſubſt. fœm. (*Tout eſtre qui a eſté créé du néant.*) Res creatæ. *Cicer.* STWORZENIE wſzyſtko co ieſt z niczego ſtworzone.

CRE'ATURE ſignifie auſſi, *Une perſonne individuelle & particuliere, & particulierement la femme.* **Helene a eſté la plus belle créature de ſon ſiecle.* Helena ſui ævi præſtantiſſima mulier. STWORZENIE ludzkie poiedyncze oſoba ... oſobna iedno ſtworzenie, zwłaſzcza białogłowa. *Helena była naypięknieyſze ſtworzenie ludzkie, ſwego czaſu naypięknieyſza ... wieku ſwego.

CRE'ATURE ſignifie figurément, (*Celuy qui eſt attaché & dévoué à une perſonne pour quelque avantage qu'il en eſpere.*) Cliens. **Se faire ſous main des créatures, engager les gens dans ſes intereſts.* Sibi aliquem devincire largitionibus, *ou* ſpe præmiorum. *Cic.* KREATURA niewłaſnie ten ktory ieſt przywiązany do kogo, dla ſwego pożytku właſnego ktory ma od niego álbo mieć ſię ſpodziewa. Rękodaymy. *Czynić ſobie potaiemnie kreatury, przyiacioł ſobie robić ná ſwoię ſtronę ich przeciągaiąc y ſobie obowięzuiąc: uymowac ſobie wielu na ſwą ſtronę.

**Il marchoit accompagné d'un grand nombre de ſes créatures* Magno eorum quos ſibi devinxerat numero ſtipatus incedebat. *Cic.* Chodził zawſze maiąc przy ſobie wielu przyiacioł, wielkie *ſekwito.*

CRE'CERELLE, ſubſt. f. (*Oiſeau de proye de couleur fauve & de race d'épervier, qui fait ſon nid dans les vieilles tours*) Cenchris, idis, f. *Plin.* PUSTUŁKA ptak rodzaiu iaſtrzębiego pierza rudawego zwyczaynie lęże w ſtarych murach álbo wieżach puſtych.

CRE'CHE, ſubſt. f. (*Mangeoire où l'on met le foin & l'avoine pour les animaux.*) Præſepe Præſepium, *Colum. Apul.* ZŁOB, iaſła gdzie ieść daią y ſiano zakładaią dla bydląt.

CRECY *ſur l'Anthie,* (*Bourg de Picardie.*) Cariſiacum ci, n. KRESY álbo Karyzyak nad Antyą rzeką miaſto Pikardyi.

CRE'DENCE, ſubſt. f. *on prononce* crédance (*Petite table où l'on met ce qui ſert à l'autel.*) Abacus, ci, maſc. *Varr.* KREDENS ſtolik ſłużba Ołtarzowa znaczyniami do Mſzy należącemi.

CRE'DIBILITE', ſubſt. f. (*Diſpoſition qu'on a à croire.*) Credibilitas, atis, f. DO wierzenia podobieńſtwo, co podobne do wierzenia.

CRE'DIT, ſubſt. m. (*Croyance, eſtime qu'on s'acquiert dans le public, ou dans l'eſprit des gens, par ſon merite.*) Fides, Gratia Auctoritas. *Cic.* KREDYT powaga u ludzi, wiara między ludzmi, przyiaźń.

Mon crédit ſe trouva court. Victa eſt auctoritas mea. *Cic.* Powaga moia nie ſtarczyła.

C'eſt un homme de crédit, ou qui a bien du crédit. Homo multæ auctoritatis & gratiæ *Cic.* **Avoir du crédit.* Auctoritatem & gratiam habere. *Cicer.* Człowiek wielkiego kredytu wielkiey powagi. *Mieć kredyt powagę, moc wiele.

J'employeray ce que j'auray de crédit auprès de luy pour vous ſervir. Quidquid valebo apud illum auctoritate *vel* gratiâ, tibi valebo. *Cic.* **Son crédit diminue.* Conſeneſcit eius auctoritas *vel* gratia. Wſzyſtko co będę mogł uczynić ... u niego przyſłużył, wſzyſtkim kredytem moim ... może ſłużyc będę. *Powaga iego kredyt upada uſtaie.

Mettre quelqu'un en crédit, luy donner du crédit ... de la réputation. Adducere aliquem in existimationem. ... **Perdre ſon credit.* Labefacere fidem ... *Suet.* Kredyt ... mu ... w ... kredyt w powagę ... *Stracić ſwoy kredyt.

Abattre le credit de quelqu'un, (le ruiner entierement.) Convellere gratiam alicujus *Cic.* **Se mettre en credit.* Sibi famam acquirere. *Phæd.* Auctoritatem ſibi comparare. *Cſ.* **Eſtre en crédit.* Auctoritate valere. neut. *Cic;* Stracić komu kredyt, zruynować go w kredycie. *W kredyt ſię w ... uczynić ſobie kredyt. *Byc w kredycie, mieć kredyt.

Qui a perdu ſon credit. Lapſus fidei. *Plin.* Straconego kredytu człowiek.

En lever tout le crédit à quelqu'un. Eripere alicui totum favorem. *Petr.* Zruinować kogo cale w łaſce w powadze.

CRE'DIT ſe dit plus ordinairement dans le commerce (*de ce preſt mutuel, qui ſe fait d'argent & de marchandiſe ſur la réputation de la probité & de la ſolvabilité de celuy qui achete.*) Fides, dei, f *Plaut.* KREDYT zwyczayniey ſię mowi o pożyczaniu, álbo braniu na kredyt ſpoſobem ... dzy towarow ná imię ſwoie y rzetelność, y że ... ieſt doſtatni y że może zápłacić y nie záwiedzie, ... mu mo na.

Il perd ſon bien & ſon crédit. Res ipſi & fides perit. *Plaut.* **J'ay perdu mon crédit chez mon ami.* Neque apud amicum mihi jam quicquam creditur. *Plaut.* **Le credit eſt mort, ou eſt perdu.* Fides de foro ſublata eſt. *Plaut.* **Entretenir ſon credit.* Fidem ſuam tueri. *Cicer.* **Il m'a donné des ſouliers à credit.* Credidit mihi calceos. **Faire crédit de ſa marchandiſe, la donner ſans argent.* Aliquid dare fide alicujus. ... *crédit.* Emere ſuâ fide. **Vendre à crédit.* Vendere fide alicujus. *Petr.* ... *Stracić ſwoy kredyt u przyiaciela. *Kredyt umarł, zginął. ... dyt. *Dał mi trzewiki ná kredyt. ... towar, wierzyć komu towaru, ze ſklepu ſwego. *Brać na kredyt. *Przedawać ná kredyt.

CRE'DULE, adject. m. & f. (*Qui croit facilement.*) Credulus *Cic.* PRĘDKO łatwo wierzący, lekkowierny.

CRE'DULITE', ſubſt. f. (*Facilité qu'on a à croire.*) Credulitas. *Cic.* PRĘDKIE wierzenie.

La crédulité eſt plûtoſt une erreur, qu'une faute, & les plus gens de bien en ſont ſuſceptibles. Credulitas error eſt, magis quàm culpa, & quidem in optimi cujuſque viri mentem facillimè irrepit. *Cic.* Prędko wierzenie ... ieſt ... wina y ... naypoczciwſzy naybardziey ... podlega.

CRE'ER, V. act. (*Tirer du néant, faire quelque choſe de rien.*) Creare. Procreare. *Cic.* STWARZAC z niczego wyprowadzać, z niczego rzecz iáką uczynić.

CREIL *ſur l'Oiſe,* (*Ville du Gouvernement de l'Iſle de France.*) Creolium, ii, n. KREIL álbo Kreol nad Ezyą Miaſto Gubernatoryi Wyſpy Francyi.

CRE-

CRE'MAILLERE, ou CREMILLERE, ſubſt. f. (*Inſtrument de fer à plusieurs crans, qu'on attache dans la cheminée pour pendre la marmitte.*) Cramacularia, æ, f. ZELAZO do záwieſzania kotła kuchennego nad ogniem.

CRE'MASTERES, *ou* SUSPENSOIRES, adject. plur. terme d'Anatomie (*dont on nomme les deux muſcles qui tiennent les genitoires ſuſpenduës dans les bourſes.* (Cremaſteres. pl. (*mot grec.*) *Colum.* ZYŁY náktorych iądra zwierząt wiſzą w moſznach.

CRE'MONE, (*Ville du Milanez.*) Cremona, æ, f. *Virg.* KREMONA Miaſto Medyolańſkiego Państwa.

Qui eſt de Crémone. Cremonenſis. Kremończyk co ieſt z Kremony.

CRE'NEAU, ſubſt. m. (*Entaillure faite au haut d'un parapet, ou d'une muraille.*) Crenæ. Pinnæ *Liv.* BLANKI kramzanſy wyrzynanie w murach u wierzchu.

CRENELER, V. act. (*Faire des creneaux aux tours & aux murailles.*) Crenis, *ou* pinnis muri faſtigium diſtinguere. BLANKOWAC Blanki dawac po wierzchu murow y wieżow

CRE'PUSCULE, ſubſt. m. (*L'intervalle de iour qui précede le coucher du ſoleil*) Crepuſculum, i, n. *Phæd.* WIECZOR Szarą godzina przed zachodem Słońca álbo po zachodzie.

CRESME, *ou* CRÊME, ſubſt f. (*La partie la plus épaiſſe & la plus legere du lait, dont ſe fait le beurre.*) Spuma lactis Pingue lactis, neut SMIETANA część mleka naytłuſtſza y naylekſza z ktorey maſło robią.

CRESME. (*Le jus des herbes & des plantes.*) Cremor. *Celſ. Cat.* SOK zioł

IL SE DIT encore (*de la graiſſe d'une affaire, de ce qu'il y a de meilleur & de plus fructueux.*) *Il en a eu toute la cresme.* Quidquid erat in eâ re optimum abſtulit. MOWI ſię ieſzcze o tym co naylepſzego ieſt w rzeczy iákiey, iáko: śmietana ſama mu ſię doſtała.

ON DIT encore parlant d'un ouvrage, *ou* d'une perſonne, *Ce n'eſt que de la creſme fouettée,* (*lors qu'on n'y trouve que de belles paroles, de belles apparences, & au fond rien de ſolide*) Homo ſpecioſus verbis, re inanis. *Tacit.* MOWIĄ ieſzcze o robocie iákiey, piśmie mowie urodzie oſoby iákiey, álbo y ſamey oſobie co do iey charakteru: piana to ſama, kiedy ſię w niey tylko iakiś pozor znayduie piękny y ſłowa, á nic w ſamey rzeczy.

CRESPE, *ou* CRÊPE, ſubſt. m. (*Etoffe claire faite de ſoye cruë & gommée.*) Pannus bombycinus tenuis & criſpæ texturæ. KREPA materia cienka przezroczyſta z iedwabiu ſurowego, gumowanego.

CRESPER, *ou* CRÊPER, V. act. (*Friſer.*) Criſpare. *Plin.* STRZĘPIC, kędzierawić.

CRESPIN, *ou* CRE'PIN, ſubſt. m. (*Nom d'un ſaint qui eſt venu en uſage dans cette façon de parler.*) *Il porte tout ſon ſaint creſpin avec luy.* Sua ſecum ſunt cuncta. *Phæd.* KRYSPIN Imię Swiętego iednego ktore weſzło w przyſłowie u Francuow tákie, wſzyſtkiego Swiętego Kryśpina ſwego z ſobą zabrał, ze wſzyſtkim ſię wybrał, álbo zabrał.

IL SE DIT au propre (*de tous les outils qu'un garçon Cordonnier porte avec luy, quand il va en la ſemelle, & qu'il va travailler chez les maiſtres dans les villes.*) Sutoria inſtrumenta, orum, n. pl. WŁASNIE zowią ... podrożnego ze wſzyſtkim warſztatem y narzędziem ... od miaſta do miaſta dlá roboty chodzącego.

ON DIT encore, *Il a perdu tout ſon ſaint creſpin, tout ſon vaillant.* Elavit ſe bonis omnibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże wyrażeniu wſzyſtko co miáł ſtracił.

CRESPINE, *ou* CRE'PINE, ſubſt. f. (*Frange tiſſuë à maille par en haut.*) Reticulata ſupernè fimbria, æ, fœm. FRANDZLA w ſiatkę od gory robiona kampanka.

CRESPIR, *ou* CRE'PIR, *Comme on prononce.* V. act. (*Enduire une muraille de chaux, & de ſable, ou de ſtuc.*) Parietem trulliſſare. *Vitr.* WYPRAWIAC ścianę wyprawę ná nię dawać wapnem rozczynionym.

CRESPI, *ou* CRE'PI, ſubſt. m. (*Enduit de muraille.*) Arenatum parieti inductum. *Vitr.* WYPRAWA ná ścianę z wapna z piaſkiem zmieſzanego.

CRESPI, *ou* CRE'PI, m. CRE'PIE, f. adj. & Part. paſſ. Trulliſſatus. WYPRAWNY WYPAWNA ściana.

CRESPISSEMENT, m. *ou* CRESPISSURE, (*on ne prononce point le premiere s.*) ſubſt. f. (*L'action de creſpir une muraille.*) Trulliſſatio, onis, f. *Vitr.* WYPRAWIANIE. S. pierwſze nie wymawia ſię w tych ſłowach francuſkich.

5. Fff f2

CRESPODAILLE, *ou* CRAPODAILLE, (*comme il ſe prononce.*) ſubſt. f. (*Creſpe fort délié dont on fait les voiles des Religieuſes, & des coëffes de femme.*) Ventus textilis, Nebula bombycina. *Petr.* GAZA krepa bardzo cienka ná Zakonne *Wela* y Kwefy białogłowſkie.

CRESPON, *ou* CRE'PON, ſubſt. m. (*Etoffe de ſoye cuite, qui eſt fort tortillée.*) Pannus tenuis texturæ ex torto bombyce confectus. KREPA materya bardzo ſię zbiegaiąca do kupy z iedwabiu warzonego.

CRESPU, *ou* CRE'PU, m. CRESPUë, f. adject. (*Friſé, friſoté.*) Criſpus. *Plin.* **Un peu creſpu.* Criſpulus, um. *Mart.* STRZEPIASTY zbiegaiący ſię co ſię zbiega dokupy. *Trochę zbiegaiący ſię.

CRESPY, *ou* CRE'PY *en Valois en l'Iſle de France.*) Crepiacum, ci, n. KREPI álbo kreſpiak w Wależyiſkim Miaſto głowne Wależyſkiego Kraiu na Wyſpie Francuſkiey.

CRESSELLE, ſubſt. f. (*Inſtrument de bois qui fait du bruit en tournant la manivelle.*) Crepitaculum, i, neut. GRZEGOTKA Jnſtrument ręczny hałas y łoſkot czyniący obracaiąc w koło rąkoieścią.

(Il eſt à l'uſage de nos Egliſes le Jeudy & Vendredy ſaint, au lieu de cloches.) Zażywaią go w Kościołach w Wielki tydzień Czwartek y piątek miaſto Dzwonow.

CRESSON, ſubſt. m. (*Petite herbe fort verte, qui croiſt ſur le bord des ſources & des fontaines.*) Naſturtium aquaticum. RZEZUCHA wodna ziele, *Naſturcyum* poſpolite.

CRESSON *alenois.* Naſturtium, ii, n. *Plin.* RZEZUCHA *Naſturcyum* zwyczayne ogrodowe.

CREST, (*Ville du Dauphiné ſituée ſur la Drome.*) Creſtidium Creſtum, i, n. Criſta Arnaldi, tæ, f. KRET álbo Kret miaſto Delfinatu nad Dromą.

CRESTE, *ou* CRÊTE, ſubſt. f. (*Excreſcence de chair rouge, qu'ont les coqs ſur la teſte.*) Criſta. *Colum.* GRZEBIEN nagłowie u Kogutow, mięſo wyroſłe czerwone.

CRESTE ſe dit figurément en choſes morales & ſignifie *Orgueil, ſuperbe.* comme *Vous levez la creſte, Vous eſtes devenus orgueilleux, ſous ombre qu'il vous eſt venu quelque bien.* Quia paululum vobis acceſſit pecuniæ, ſublati animi ſunt. *Terent.* **Lever la creſte, devenir fier & ſuperbe.* Conſpicuum tollere verticem. GRZEBIEN ſię mowi niewłaśnie co do obyczaiow y znaczy ha dość, naprzykład. Już ci to grzebień urośł ... hardzieiesz że ci ſię coś udało. *Grzebienia podnośić ſtać ſię hardym zuchwałym.

ON DIT encore, *Il luy a donné ſur la creſte.* Retudit illius ſuperbiam. *Phæd.* MOWIĄ ieſzcze, dał mu po grzebieniu.

CRETE, *aujourd'huy* CANDIE, (*Iſle & ville de Turquie.*) Creta, æ, fœm. *Cic.* KRETA dziś kandyą zowią Miaſto y wyſpa Turecka.

CRETOIS, m. (*Qui eſt natif de Crete.*) Cres, *genit.* Cretis, m *Cic.* KRETENCZYK rodowity z krety.

CRETOISE, f. (*Celle qui eſt native de Crete.*) Creſſa, æ, f. *Ovid.* KRETENKA rodowita z Krety.

Qui appartient à l'Iſle de Crete. Cretenſis, m. & f. Cretenſe, n. adject. Kretenſki náleżący do wyſpy kretenſkiey.

CREU, ſubſt. m. *on prononce,* CRU, *qui vient du verbe* CROISTRE, (*Fruit, ou plante qui a eſté élevée, ou cultivée ſur la terre de quelqu'un.*) comme *Ce vin eſt de mon cru, Il croiſt chez moy & dans me terres.* Illud vinum in agro meo naſcitur. *Petr.* In meo fundo natum, *ou* genitum eſt hoc vinum. *Plin.* **Vin du cru du païs,* Vinum indigena. *Plin.* SWEGO gruntu, śiania, ſzczepienia &c. Jako to wino ieſt mego ſzczepienia, u mnie ſię rodzi w moiey maiętności. *Wino Domowe Oyczyſte, kraiu ſwego rodowitego, co ſię w domu rodzi

ON DIT figurément en ce ſens, *Dites-vous cela de voſtre cru, de voſtre fonds, de vous meſme?* An id profers ex cerebro tuo, ex tuo ingenio. **Il a fait un poëme de ſon cru, ou de luy meſme ſans ſecours d'autruy.* Suo marte, non alterius adminiculis, poema confecit. *Cic.* W TYM że wyrażeniu ſię mowi *niewłaśnie* z ſiebie to mowiſz, ſwoie właſne powiadaſz? *Wierſze napiſał ſwoie właſne, właſnym konceptem dowcipem.

CREUE, *ou* CRUE, ſubſt. f. *comme l'on prononce, venant du verbe* CROISTRE, (*Augmentation, accroiſſement.*) Auctus Accretio. Acceſſio Incrementum. *Plin,* WZROST od ſłowa roſnąc, zabranie ſię w gorę, przyroſnienie, czego przybyło co do wzroſtu w zwyſz.

Une grande crue d'eau. Auctus immenſus aquarum. **La*

crue

crue des tailles. Tributorum auctio, f. Tacit. Przybywanie wielkie wody. *Podwyższenie podatkow.

CREU ou CRU, (Qui n'est pas cuit.) Crudus. SUROWY, surowa, niedogotowany, niedoszły.

CREVASSE, subst. f. (Fente, ouverture, séparation qui se fait de quelques parties.) Rima. Fissura. Cicer. ROSPADLINA, szara dziura Rysa rysowanie się rozstąpienie.

CREVASSER, V act. (Faire des fentes.) Findere. DZIURAWIC łupac szczepac rozszczepac rozłupywac rozwalać.

SE CREVASSER, (Se fendre.) Rimas agere Hiare. Plin. RYSOWAC się rospadać się szczepić się rozstępować się.

CREVE COEUR, subst. m. (Dépit qu'on a d'une chose qu'on voit, & qu'on souffre à regret.) Cordolium. Plaut. ZAL ná sercu zwielką przykrością z czego nic przyiemnego y przeciwnego, Serce się pęka álbo kraie ná to.

CREVER, V. act. (Rompre.) Rumpere. Dirumpere. Cic. Plaut. PĘKAC się pęknąć rospęknąć się.

Crever les yeux à quelqu'un, (dans un sens propre.) Effodere alicui oculos. Plaut. Caes. Wyłupić oczy komu wrozumieniu włásnym wybrać mu oczy, wykłoć.

ON DIT en ce sens au figuré, qu'Vne chose creve les yeux, & est si évidente, qu'il est impossible de ne la pas voir. Ista parent luce meridianâ clariùs. Cic. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: że tá rzecz wykała oczy, álbo kole w oczy, to iest że ták iest oczywista, że niepodobna iey nie widzieć nie postrzedz.

CREVER les yeux, dans un sens figuré, Aveugler. Obcæcare, (cæco, as, avi, atum. act. acc. *L'interest luy creve les yeux. Cupido habendi illum obcæcat. Cic WYBRAC komu oczy w rozumieniu niewłasnym zaślepić. *Interess mu wybrał oczy, zaślepił go.

ON DIT encore qu'Il faut que l'apostume creve, pour dire qu'Vne affaire éclatte. Tempus est, ut res fiat palàm. Ter. MOWIĄ ieszcze trzeba żeby się wrzod rospukł, to iest czas żeby się rzecz iaká ná wierzch wydała.

Vne grenouille voulant trop s'enfler, creva. Rana dum vult sese inflare validius, rupto jacuit corpore. Phæd. Zaba nazbyt się nadymaiąc na ostatek się rospukła.

CREVER, (Estre trop plein, regorger:) Redundare Distendi. *Ces granges crevent de grains. Horrea distenta sunt frumento. *Ce partisan creve d'argent. Hic publicanus pecuniâ redundat. *Il creve de graisse. Dehiscit præ pinguedine. Plin. PĘKAC się rospękać się mieć nazbyt czego. *Stodoły ledwie się nie pękaią od zboża. *Ten człowiek ledwie się nie rospęknie od pieniędzy. *Ledwie się nierospęknie nie rozleie od tłustości.

CREVER signifie aussi Se saouler, manger par excès; comme Je creve d'avoir trop magné. Venter meus distenditur præ nimio cibo. Plaut. PĘKAC się rospęknąć znaczy tez ieść y pić nazbyt, iáko: ludzie się nierospęknę com tyle iadł

Il se creve dans les festins. In cœnâ cibis se ingurgitat. Nimio cibo stomachum onerat. Cic. Ventrem distendit. *Il n'y a que pour eux à se crever. Soli ventres suos distendunt. Plaut. Tak iada że ledwie się nie rospęknie. *Dla nich tylko wszystko iest do rospęku.

Ce ressouvenir me creve le cœur. Effodit hæc memoria pectus meum. Cicer. *Il creve de faim & de soif. Fame & siti conficitur, ou absumitur. Liv. *Les flots de la mer viennent se crever contre le rivage. Illiduntur fluctus in littus. Quint. *Crever de travail. Laboribus frangere se. Ile razy wspomnę ná to pęka mi się serce álbo serce mi się kraie, rospada. *Zdychaią od głodu y pragnienia. *Fale morskie rozbiaią się o brzeg. *Pękać się od pracy.

CREVER signifie de plus, Mourir de mort violente. Perire. *Tous les envieux sont crevez. Invidi omnes perierunt. *Il vaut mieux crever icy de bonne chere, que de mourir de faim où vous estes. Satius est hic crudicare, quàm istic fame mori, ou perire. Cicer. ROSPĘKNĄC się znaczy ieszcze n mierać śmiercią gwałtowną. *Wszyscy zazdrośni się porospukali. *Lepiey tu się rospuknąć od niestrawności, niż tam u was od głodu.

ON DIT par maniere d'imprecation, J'aimerois mieux que tu fusses crevé. Mallem te medium ruptum esse. Plaut. Que la peste me creve, ou me tuë, si je ne jouë aujourd'huy quelque piece à ce vieillard. Malo cruciatu peream quàm non illi dem insidias seni. Plaut. MOWIĄ w sposob przeklęctwa wolałbym żebyś się był rospukł. *Niech się rospuknę niech mię powietrze zárazi, ieżeli temu Dziadowi dziś sztuki nie wyrządzę.

CREVER se dit figurément (des passions violentes, qui nous font gonfler le cœur.) Crever de rire. Risu dissolvere ilia Petr. *De douleur. Dirumpi. ou divelli dolore. Cic. *De dépit. Disrumpi. Cic. *Il creve dans ses panneaux (comme l'on parle populairement.) Foditur cor ejus stimulo. Plaut. PĘKAC się mowiemy niewłaśnie: o gwałtownych passyach, od ktorych nam serce brzmieie pękac się od śmiechu. *Od żalu od boleści. *Od złości. *Rospukł się w sidłach własnych zginął własnym fortelem.

CREUSER, V. act. (Faire creux.) Cavare. Fodere. *Creuser des puits. Fodere puteos. Caes. *Il fit creuser des fossez profondement. Perduxit fossas in altitudinem. Caes. KOPAC, wgłąb się brać. *Kopać studnie. *Kazał rowy brać głęboko.

ON DIT figurément qu'Vn homme creuse sa fosse, son tombeau, pour dire qu'Il avance sa mort par un excès de travail, ou de débauche. Maturat, ou accelerat sibi mortem. Cic. Lucr. MOWIĄ niewłaśnie: Grob sobie kopie, zbliża sobie álbo pospiesza śmierć zbytnią pracą, rospustą.

CREUSER une affaire signifie encore au figuré, l'approfondir, ou pénétrer dans le fonds d'une affaire, ou d'une science. Rem aliquam rimari. Cic. *Creuser son esprit, ou son imagination. Torquere spiritum, ou ingenium suum. GŁĘBIEY macać dochodzić rzeczy iákiey, náuki iákiey. *Mordować trapić głębszą uwagą myśl swoię.

CREUSET, subst. masc. (Petit vaisseau de terre cuite, à fondre l'or & l'argent au feu.) Fictile, is, Catillus. KRUZYK gliniane małe náczynie nákształt dołka do topienia złota y srebra nád ogniem. Tygielek.

CREUX, m. CREUSE, f. adject. (Profond.) Altus. Profundus, a, um. Caes. Cic. *Le puits m'a semblé moins creux qu'auparavant. Nimio minùs altus puteus visus est, quàm priùs. Plaut. GŁĘBOKI, GŁĘBOKA, Studnia mi się zdawała mniey głęboka niż przedtym.

CREUX, (Concave.) Cavus, a, um. Liv. DZIURA prozna wewnątrz.

CREUX, (Vuide par dedans.) Vanus. Vacuus, a, um. Inanis. *Vne noix creuse. Cassa nux. PROZNY wewnątrz dziurawy. Orzech prozny, dziurawy.

ON DIT au figuré, Vn ventre creux. Venter inanis & vacuus. Jejunus venter. Hor. *Vn cerveau creux. Inane, ou vacuum cerebrum. *Des pensées creuses. Vana & inania figmenta. Inanes cogitationes. Cic. MOWIĄ niewłaśnie żołądek prozny czczy. *głowa prozna. *Myśli prozne.

ON DIT en ce sens, C'est un songe creux, Vn resveur. Ineptias somnians. Cic. W TYM rozumieniu się mowi śni mu się proznych záwsze y ni to ni owo myśli człowiek; co coś głęboko myśli á nić potym.

CREUX, subst. m. Cavité, vuide, profondeur.) Cavum, ou Cavus, i, n. Hor. *Le creux de l'œil. Recessus, ûs, masc. Plin *Le creux de la main. Cavum manûs, n. Dziura I och Doł głęboko. *Doł w oczach. *Doł w ręce dłoń ściśniona.

CREUX signifie en musique, Vne voix qui descend fort bas. *Ce chantre a un beau creux. Hic cantor vocem habet profundæ altitudinis. BASS głęboki w muzyce spuszczenie głosu przyiemne.

CRI, subst. m. (Elevation, ou effort de la voix.) Clamor. WRZASK krzyknienie záwołanie podniesienie głosu silne.

CRI, (qu'on fait dans quelque grande douleur, ou dans quelque fascheux accident.) Eiulatus. Cic. KRZYKNIENIE z bolu, álbo żalu żałosne zawołanie.

Faire, ou jetter un grand cri. Clamorem edere. Krzyk wielki uczynić.

CRI PUBLIC, (Ban, publication qui se fait hautement) Præconium, ii, neut. Suet. WYWOŁANIE ogłoszenie czego publiczne, wołanie ogłaszaiące co otrąbienie.

Cri des vendeurs de danrées dans les ruës. Rerum venalium præconium per plateas. Wołanie przekupniow po ulicach.

CRIAILLER, V. n. (Tempester, crier souvent.) Clamitare. Vociferari. Cic. Plaut. KRZYKAC wrzeszczeć hałasować.

Le meilleur parti pour toy sera de ne point taut criailler devant cette porte. Ante ædes, non fecisse erit tibi melius convicium. Ter. Naylepsza dla ciebie będzie nie tak bardzo krzykać przed temi drzwiami, álbo wrotami hałasować.

CRIAILLERIE, subst f. (Bruit & importunité de ceux qui criaillent.) Vociferatio. Convicium. KRZYKANIE hałasowanie tych co krzykaią.

CRIAILLEUR, subst. m. (Qui criaille, qui fait bien du

bruit.) Clamator. Clamosus. Cic. Quint. KRZYKACZ hałaśnik wrzeszcz.

CRIAILLEUSE, subst. fœm. Oblatratrix, tricis, fœm. Plaut. WRZESZCZKA hałaśnica.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRIARD, m. CRIARDE, f. adject. le mesme. WRZASKLIWY krzykliwy hałaśny toż samo.

CRIBLE, subst. m. (Instrument à vanner & à nétoyer le bled.) Cribrum. Cic. Incerniculum. Plin. SITO, Przetak, młynek ná zboże.

CRIBLER, V. act. (Nétoyer du grain dans un crible.) Cribrare, Excernere. Colum. Cat. Plin. PRZESIEWAC zboże iakie dla chędożenia, ná przetaki ie wziąć, młynkować ie.

CRIBLEUR, subst m. (Celuy qui crible le bled.) Qui frumentum cribro incernit. PRZESIEWACZ zboż ten co ie ná przetaki bierze, wysiewiarz.

CRIBLEURE, ou CRIBLURE, subst. f. (Ce qui sort en criblant) Excretum, ti, n. Colum. WYSIEWKI co się z przetaka przesieie co odchodzi posład.

CRIC, subst. m. (on prononce cri.) (Machine qui a plusieurs dents, qui sert à lever des fardeaux.) Machina dentata ad sublevanda onera. WINDA z szrubą do windowania ciężarow do gory.

CRIÉE, subst. f. (Publication en justice des choses qu'on vend à l'encan & à l'enchere.) Præconium. Cicer. WOŁANIE ná przedaż rzeczy konfiszkowanych álbo na tákśę publiczną w ziętych.

Mettre les biens de quelqu'un en criée. Bona alicuius præconi, subjicere. Cic. Facere bonorum alicuius præconia, act. Suet. Wywołać dobra czyie ná przedaż álbo ná tákśę.

UN POURSUIVANT en criées. Institor auctionis. *Opposant aux criées. Intercessor auctionarius. STRONA wywoływaiąca ktora ná tym stoi áby dobra czyie wywołano, *Strona broniąca wywołania.

CRIER, V. act. & neut. (Elever sa voix, jetter, ou pousser des cris.) Clamare. Cic. *Crier souvent. Clamitare, (to, as, avi, atum.) n. *Crier, parler fort haut. Clamare, n. Vociferari. Cic. *Crier en se plaignant. Ejulare. Cic. *Crier après quelqu'un qui est loin pour l'appellez. Aliquem inclamare. Cic. Crier à pleine teste. Vehementer, ou summâ contentione clamare. *Crier aux armes. Ad arma conclamare. Liv. *Crier au feu. Clamare aquas. Prop. *Crier à l'aide, au secours. Inclamare, ou implorare auxilium. *Quiritare. n. Liv. (comme qui diroit Implorer le secours des bourgeois.) *Crier qu'on plie bagage. Vasa conclamare. Caes. WOŁAC krzyczeć. *Wołać ustawicznie, álbo często. *Wołać mowić głośno. *Wołać lamentować narzekać. *Wołać zá kim z daleka. *Wołać ná wszystek głos. *Wołać ná gwałt do broni. *Wołać ná gwałt dla ognia. *Wołać gwałtu ná pomoc. *Jakoby wołać ná ludzi ná pomoc. Rata gwałtu. *Wołać zátrąbić do ruszenia na zwinięnie obozu.

CRIER quelqu'un à son de trompe par les carrefours. Voce præconis aliquem citare. *On l'a crié par trois fois à son de trompe. Tribus præconiis forensibus nomen absentis inclamatum est. Wywołac kogo trąbą wytrąbić go po ulicach wszystkich przednieyszych: álbo otrębować co lub kogo. *Otrąbiono go álbo wytrąbiono po trzykroć.

CRIER, (Tempester après quelqu'un) Inclamare. Clamitare. Vociferari. Cic. KRZYCZEC, wrzeszczeć hałasowac zá kim

Criez vos gens, c'est eux qui ont tort. Tuos inclama, tui delinquunt. Plaut. Wrzeszcz wołay ná twoich ludzi oni winni

CRIER se dit figurément (des choses inanimées qui font du bruit.) Les rouës crient. Rotæ stridunt. *Mes boyaux crient d'inanition. Mihi inanitate intestina murmurant, ou crepant. Plaut. *Cela crie vengeance. Hoc pœnas poscit. Virg. KOŁA trzeszczą skrzypią. *Kiszki wnętrzności we mnie wołaią od głodu. *To pomsty woła.

CRIEUR, (Officier public qui publie les Ordonnances du Prince.) præco, onis, m. Suet. *Estre crieur public, en faire la profession. Præconium facere. Suet. WOZNY Urzędnik publiczny co wywołuie álbo otrębuie co z urzędu. *Być Woźnym.

CRIEUR des danrées par les ruës. Rerum venalium clamator. PRZEKUPIEN co po ulicach z rzecami przedaynemi woła Tandetnik.

CRIEUR d'enterrement. Feralis præco. Funerum indictor. MARSZAŁEK pogrzebowy, żałobny Skażyciel.

(Ce mot Designator est un mot general, & il signifioit autrefois des Huissiers, ou Maistres de cérémonies, qui marquoient les places dans les Théatres. Il y avoit de ces Officiers à toutes les cérémonies & aux pompes publiques, pour regler la marche & le rang de chacun. Il y en avoit à toutes les funerailles pour regler la marche du convoy. Quand il alloit lever le corps d'un défunt, il estoit accompagné d'une troupe de petits Officiers de funerailles, que Seneque appelle Libitinarii, comme estoient anciennement les Pollinctores, qui avoient soin de laver & de parfumer le corps du defunt; Vespillones, ceux qui le portoient; Vstores, ceux qui le brûloient; Sandapilarii, ceux qui faisoient les bieres; & Præficæ mulieres, des Pleureuses d'enterrement. Tous ces gens la vestus de noir marchoient devant cét Officier, que nous appellons proprement Designator, l'Ordonnateur du convoy; & les valets ou petits Officiers s'appelloient du mot de Libitinarii, ou Lictores atri dans Plaute & dans Horace.) Skażyciel Marszałek słowo iest ogolne znaczy powszechnie tego ktory ma zwierzchność, y dyspozycyą aktu álbo publiczney iakiey ceremoniy mieysce każdemu náznaczaiąc na publicznych widokach. Byli bowiem zdawna urzędnicy ná każdey publice, y poważnych sprawach publicznych, áby porządek czynili, y mieysce każdemu według rozności náznaczali. Byli też ná każdym pogrzebie dla porządku czynienia około prowadzenia ciała Marszałkowie, ktorzy kiedy szli áby Trupa iákiego znacznego umarłego wyprowadzić: mieli pewny poczet z sobą ludzi náleżących do pogrzebu, to iest Pogrzebowych, ktorych Seneka názywa Smiertelnymi álbo Smiertelnikami. Jako u dawnych byli; Pomywacze do ktorych náleżało zmyć kadzić y ná maścić Trupa. Grubarze, ci co do noszenia ciała náleżeli. Palacze, ci co go według dawnego zwyczaiu palili ná stus kładąc Trumiennicy ci co Trumnę ná popioł y proch spalony robili y Płaczki álbo Wywodnice, Te ktore zákupowano áby płakały y nucąc wywodziły ná pogrzebach. Wszystka ta assystencya w żałobie szła przed Marszałkiem náystarszym urzędnikiem pogrzebowym, ktorego Skażycielem názywamy, y porządek czyniącym około prowadzenia ciała. Insi záś słudzy y czeladź aktu pogrzebowego názywali się Smiertelnicy álbo Pogrzebowi, lub też Słudzy żałobni według Plauta y Horacyusza.

CRIEUSE, (Celle qui va criant par les ruës des danrées à vendre.) Quæ promercaria per plateas clamitat. PRZEKUPKA wołaiąca ma na przedaż po ulicach.

CRIME, subst. m. (Méchante action contre la loy soit naturelle, soit divine, ou civile.) Crimen. Delictum. Scelus. Cic. WINA grzech występek zbrodnia zła akcya przeciwko prawu czyli przyrodzonemu czyli Boskiemu, czyli ludzkiemu.

Crime honteux & infame. Flagitium, ii, n. *Crime capital, qui mérite la mort, ou qu'on punit de mort. Crimen capitale. Capitis crimen. Cic. Kryminał sprosny y niesławny. *Kryminał głowny, co wart stracenia, álbo ktory Zyciem karzą.

C'est un crime capital, où il va de la vie. Ea res capitali noxæ habetur. Liv. Kryminał to głowny, gdzie idzie o życie.

Crime de leze Maiesté. Perduellio. Cic. *Accuser quelqu'un du crime de leze Majesté. Actionem perduellionis alicui intendere. Cic. Kryminał głowny przeciwko Maiestatowi. *Zadać komu, álbo pozwać go o kryminał głowny przeciw Maiestatowi.

Commettre, ou faire un crime. Crimen admittere. Cic. Popełnić kryminał dopuścić się go.

Commettere un crime infame. Flagitium admittere. Cic. Ter. *Imposer un crime à quelqu'un, l'en charger. Alicui crimen induere, ou inferre. Stat. Cic. Crimen in aliquem intendere. Liv. *Se plonger dans toutes sortes de crimes honteux. Ingurgitare se in flagitia. Cic. *Se purger, se justifier d'un crime dont on est charge. Crimen diluere. Cic. Popełnić kryminał sprosny osławiaiący. *Zadać komu kryminał włożyć go ná niego obleć go w niego. *Zanurzyć się wszelakich zbrodniach sprosnych. *Oczyścić się z sprosnych zarzutow.

Faire un crime à quelqu'un d'une chose. Crimini, ou vitio dare aliquid alicui. Cic. Ter. Zadać komu w czym kryminał

C'estoit un crime à un Senateur de l'ancienne Rome de posseder plus de cinquante arpents de terre. Criminosum, ou flagitiosum, ou flagitium fuit Senatori, supra quinquaginta jugera possedisse. Cic. Ter. Grzech to był Senatorowi w Rzymie dawnym więcey niż piędziesiąt stay gruntu trzymać.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. adject. (Qui concerne les crimes.) Criminalis. *Vne cause criminelle. Criminalis causa, f. Ascon-Ped. Capitis causa, f. Cic. * Vne affaire criminelle. Res capitalis. KRYMINALNY, głowny. *Sprawa

wa głowna. *Sąd kryminalny gdzie idzie o życie.

LIEUTENANT CRIMINEL. Rerum capitalium prætor. SĘDZIA ſpraw głownych.

CRIMINEL, (*Dont on fait un crime.*) Criminoſus. *Cic.* **Prendre une choſe au criminel,* (*en faire un crime.*) Loco criminis putare aliquit. *Cic.* * *Il pria le Sénat de ne point prendre au criminel les honeſtes entretient des feſtins.* Poſtulavit à Senatu ne convivalium fabularum ſimplicitas in crimen duceretur. *Tacit.* KRYMINALNY ciężkiego karania godny. * Brać rzecz iáką zá kryminalną zá ciężkiego karania godną mieć co zákryminał. *Prosił Senatu áby zá kryminał niepoczytano ſtołowe wolne dyſkurſa rozmowy.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. (*Celuy, ou celle qui a commis un crime.*) Nocens, entis, omn. gen. Sons. KRYMINALISTA winowayca Zbrodzien.

CRIMINELLEMENT, adv. (*D'une maniere criminelle.*) Criminaliter. adv. *Vlp.* **Pourſuivre quelqu'un criminellement.* Rei capitalis aliquem reum egere. *Cic.* **Proceder criminellement contre quelqu'un.* Capite inquirere in aliquem. *Cic.* JAKO zbrodzień kryminalnie. *Kogo iáko zbrodnia ścigać w Sądzie Dochodzić ná nim zbrodni iakiey. *Kryminalnie kogo ſądzić.

CRIN, ſubſt. m. (*Long poil qui vient au cou & a la queuë des chevaux.*) Juba, æ, f. *Cæſ.* * *Qui a du crin.* Jubatus, a, um. *Plant.* WŁOS końſki długi, grzywa, albo ogon. *Koń grzywy piękney, álbo co má dośyć grzywy.

CRINIERE, ſubſt. f. (*Le crin, ou poil qui vient au cou des chevaux.*) Juba, æ, f. *Plin.* GRZYWA końſka

CRIQUET, ſubſt. m. (*Petit cheval de peu de valeur.*) Mannulus, i, m. *Mart.* HETKA podiezdek, koń podły.

CRISE, ſubſt. f. (*Symptome qui arrive à un malade dans le cours de ſa maladie, par ou l'on juge de ſa ſanté, ou de ſa mort.*) Criſis, is, fœm. (*mot Grec*) *Sen.* CHOROBY odmiana rożna w chorym z ktorey ſądzą lekarze o zdrowiu álbo śmierci, polepſzeniu, álbo pogorſzeniu chorego.

Jour de criſe, ou *Jour critique.* Dies criticus Dies decretorius, *ou* judicialis, maſc. Dzień krytyczny lekarſki względem rozney odmiany choroby.

CRISE ſe dit figurement, comme *Ce proces eſt dans ſa criſe, va eſtre jugé.* Hæc lis eſt in procinctu. Dień krytyczny, niewłaśnie: dzień ſprawy przypadaiącey w ktorey ná tę álbo ná tę ſtronę má być oſądzona.

CRISSER, V. neut. *ou* CRITIQUER, (*qui ſe dit proprement des dents, quand elles font un bruit aigre, lors qu'on les preſſe.*) Stridere, (ſtrido. *Cic.* ZGRZYTAC zębami co ſię tylko o ſamych zębach mowi.

CRITIQUE, ſubſt. f. (*L'art de juger des écrits des Anciens.*) Critice. *Quint.* KRYTYKA zdanie rozumnych álbo uczonych ludzi ktore daią o iákiey kſiędze álbo piſmie, przygana.

CRITIQUE, (*Le jugement que les Critiques portent de quelque ouvrage.*) Cenſura, æ, f. *Plin. Jun.* KRYTYKA przygana.

CRITQUE, ſubſt. m. (*Celuy qui fait profeſſion de juger des écrits des Anciens.* Criticus. *Cic.* **Soyez s'il vous plaiſt le Critique de mes diſcours.* Sis Ariſtarchus mearum oratiorum. *Cic.* KRYTYK ten co ſię bawi roſtrząſaniem cudzych piſm y kſiąg wydanych przyganiaiąc y uważaiąc w nich co przeciwnego zdaniu zdrowemu y przyzwoitemu. *Proſzę cię bądź krytykiem mow moich zgań co nágannego w nich.

C'eſt le nom d'un des grands Critiques de l'Antiquité, qu'on donne à ceux qui ſe meſlent de critiquer les ouvrages) Aryſtark ieſt imię iednego z naydoſkonalſzych krytykow ſtarożytności, ktore daią tym co ſię wdaią w krytykę cudzych piſmow y kſiąg.

Prendre un eſprit de critique. Cenſoris animum ſumere. *Hor.* **Il a la critique bonne, Il juge bien & reprend avec raiſon* Rectè ac ſcitè de ſcriptis aliorum judicat. Wziąć na ſię oſobę krytyka. *Dobry ieſt krytyk, ma zdanie zdrowe rozumne o każdey rzeczy y rozſądnie przygania.

Il eſt trop critique. Minutiùs & ſcrupuloſiùs ſcrutatur omnia. *Quint.* Nazbyt przygania wſzyſtkiemu.

S'abandonner à ſon humeur critique. Naribus uti. *Horat.* Naribus indulgere. *Perſ.* Puścić ſię y podać niedogodliwemu humorowi ſwemu, álbo przyrodzeniu przygannemu, ſprzeciwnemu.

CRITIQUER, V. act. (*Juger d'un ouvrage, en examiner & en corriger les defauts.*) Alicujus ſcripta cenſoriâ virgulâ notare. *Quint.* Carpere, Reprehendere. *Cic. Quint.* KRYTYKOWAC przyganiać ſądzić o iákim piſmie, examinować w nim niedoſkonałości, ſzukać y uważać w nim co nágannego.

Critiquer tout. Summâ cum libertate cuncta notare, *ou* carpere. *Hor.* Każdey rzeczy wſzyſtkiemu przyganiać.

Se railler des penſées & critiquer l'arrangement & la compoſition d'un diſcours. Sententias ridere, ordinemque totius dictionis infamare. *Petr.* Drwić ſzydzić z myśli, y przyganiać całey mowie.

CROASSENENT, ſubſt. m. (*Le cri des corbeaux.*) Crocitus, Crocitatio. KRAKANIE Krukow.

CROASSER, V. n. (*Crier comme un corbeau.*) Crocitare. *Plaut.* Crocire. *Plaut.* KRAKAC iak krucy wołaią.

CROATIE, *ou* Croatie, (*Province de Sileſie en Alemagne.*) Corbavia. Croatia, æ, fœm. KROACYA Prowincya Sląſka w Niemczech.

CROATE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt de Croatie.*) Croata. KROAT ten co ieſt z Kroacyi.

CROC, ſubſt. m. (*Inſtrument qui a pluſieurs pointes recourbées.*) Uncus. *Cic.* HAK, Inſtrument o wielu końcach zákrzywionych.

CROC, (*pour conduire des bateaux ſur les rivieres.*) Contus uncinatus. DRĄG laſka przewoźnikow okowana ná końcu

CROC (*pour accrocher les navires ſur mer dans un combat naval.*) Harpago, onis, m. *Plaut.* HAK woienny do porywania okrętow na morzu.

CROC à pluſieurs dents de fer (*à pendre la viande dans une cuiſine.* Inſtrumentum ferreum multorum uncorum, (quo carnes in culina ſuſpenduntur.) neut. HAK do zawieſzania mięſa w kuchni, álbo ſpiżarni.

ON DIT figurement *Pendre une affaire au croc,* (*ne la pas pourſuivre.*) Rem deſerere, act. MOWIĄ záwieśić ſprawę na haku, nieskończyć iey.

Ce proces eſt pendu au croc. Lis iſta quieſcit Sprawa ta wiſi.

CROCS, (*Dents pointuës qui viennent aux chiens, &c.*) Unci dentes. KŁY pſie, zęby kończyſte.

CROCHET, ſubſt. maſc. (*Petit croc.*) Uncinus. *Vitr. Celſ.* HACZYK

Garni, ou armé de crochets. Uncinatus. Hamatus, a, um. *Cic.* Haczykowaty co ieſt z haczykami

CROCHETS *à porter des fardeaux.* Ærumnæ. WIDŁY do na kładzenia.

CROCHETER, V. act. (*Ouvrir de force un coffre, une ſerrure*) Uncino effringere. WYTRYCHEM otwierać zámek iaki.

CROCHETEUR, ſubſt. m. (*Portefaix.*) Bajulus. *Cic.* Sarcinarius. Doſſuarius. *Cicer.* DRĄZNIK chłop do dzwigania ciężarow.

CROCHETEUSE, f. (*Celle qui porte des fardeaux ſur les épaules.*) Doſſuaria Sarcinaria. TA co dzwiga co noſi ciężary iákie na ſobie drążniczka.

CROCHETEUR *de portes, de ſerrures.* Effractor, oris, m. *Plaut.* ZŁODZIEY co wyſuwie zamki cudze álbo ſzkatuły.

CROCHU, m. CROCHUë, f. (*Qui eſt recourbé, & fait en crochet.*) Uncus. Aduncus. Reduncus. **Un nez crochu.* Naſus aduncus. *Hor.* **Des ongles crochus.* Ungues adunci. *Cic.* ZAKRZYWIONY zahaczony. *Nos krzywy kończaty, zakrzywiony ná doł. *Pazury zákrzywione.

CROCHUER, V. act. (*Faire crochu.*) Uncum facere. ZAKRZYWIAC.

(Vieux mot & bas.) Dawne y podłe ſłowo w Francuſkim

CROCODILE, ſubſt. m. (*C'eſt une eſpece de grand lezard amphibie, qui ſe trouve dans le Nil & dans les Indes.*) Crocodilus. *Cicer.* KROKODYL Rodzay wielkich Jaſzczurow wodnoziemnych znayduiących ſię w Nilu, y w Indyach.

DE CROCODILE. Crocodilinus, a, um. *Plin.* KROKODYLOWY

ON APPELLE *Des larmes de crocodile,* (*des larmes feintes & trompeuſes.*) Lacrymæ crocodilinæ. Fictæ lacrimæ. ŁZY krokodylowe zmyślone, zdradliwe, nieſzczere.

CROIRE, V. act. (*Eſtre perſuadé de la vérité d'une choſe*) Alicui, *ou* aliquid credere. *Cic.* WIERZYC czemu być przekonanym o iákiey prawdzie.

Croire quelqu'un, croire ſon témoignage. Alicui credere. Fidem alicui habere. *Cic.* **Je vous en croy.* Tuæ fidei credo. *Plaut.* Wierzyć komu, świadectwu czyiemu dać wiarę. *Wierzę ci.

Croire des ſottiſes. Duci ineptiis & fabulis. *Cic.* Wierzać fraſzkom, baykom.

Je

Je vous prie de me croire en ayant eſté témoin moy meſme Hoc mihi ut teſti velim credas. *Cic.* **Croyez moy j'en jure.* Jurato mihi crede *Cicer.* Proſzę mi wierzić bom ieſt tego świadek oczywiſty widziałem ná moie oczy. *Wierzay mi gotowem na to przyſiądz.

On croit aiſément ce qu'on deſire, & l'on s'imagine que ſon ſentiment eſt celuy des autres. Quæ volumus, credimus libenter, & quæ ſentimus, ipſi reliquos ſentire putamus. *Cæſ.* Łatwo temu wierzamy czego życzemy, y rozumiemy że wſzyſcy ſą znami iednego zdania.

Croire de leger. Credere temerè. *Cic.* Lekkomyślnie prędko uwierzyć.

FAIRE CROIRE *quelque choſe à quelqu'un,* (*la luy perſuader.*) Aliquid alicui perſuadere. *Cic.* WPROWADZIC kogo żeby czemu uwierzył wmowić wiarę w kogo.

Il eſt plus à croire. Propius eſt fidem. *Liv.* Podobnieyſza ieſt do wierzenia.

Qui ne croit pas de leger. Homo minùs credulus. *Cic.* Co nie łatwo wierza.

CROIRE, (*Penſer, s'imaginer.*) Exiſtimare Putare. Arbitrari. *Cic.* WIERZYC trzymać, rozumieć, myślić.

On dit qu'il viendra pluſtôt qu'on ne croit, ou *qu'on ne penſe.* Ipſe opinione celeriùs venturus eſt. *Cic.* **A ce qu'on croit.* Ut opinio eſt. Ut creditur. Przyiedzie będzie prędzey niż rozumieią. *Ják rozumieią.

On crut plus de mal qu'il n'y en avoit, comme c'eſt la couſtume. Plura, ut mos eſt famæ, in deterius credita. *Tacit.* Myśleli rozumieli że więcey ieſt złego niż w ſamey rzeczy iák to zwyczayna.

CRU, m. CRUë, f. adiect. & part. aſſ. *du verbe* CROIRE, Creditus, a, um. *Tacit.* UWIERZONY uwierzona od ſłowa wierzę.

CROISADE, ſubſt. f. (*Entrepriſe d'une guerre ſainte contre les infideles par pluſieurs peuples liguez enſemble.*) Fœderatum bellum contra infideles. KRUCYATA woyna święta z podnieſieniem Krzyża ná Pogany wiela narzcon Páńſtw.

CROISÉE *de fenſtre,* ſubſt. f. (*grande ouverture qu'on laiſſe dans une muraille.*) Feneſtra, æ, f. OKNA w ścianach zoſtawione ná okna dziury krzywalec.

CROISÉE *de bois en forme de croix,* (*pour boucher cette ouverture.*) Feneſtræ ſcapi inter ſe tranſverſi. KRZYZOWNICE Drzewiane w oknach.

CROISER, V. act. (*Mettre une choſe de travers ſur une autre, en ſorte qu'elle repreſente une figure de croix en la coupant, ou traverſant.*) Decuſſare *Colum.* * *Des lignes qui ſe croiſent.* Lineæ tranſverſæ, f. pl. *Celſ.* **Ces chemins ſe croiſent.* Hæ viæ ſe in tranſverſum ſecant. *Croiſer les bras.* Decuſſare brachia. NA krzyż położyć co. *Linie krzyżowe ná krzyż dane. Drogi Krzyzowe. *Ręce ná Krzyż złożyć.

ON DIT au figuré, *Demeurer les bras croiſez, ſans rien faire.* Deſidere. *Ter.* Feriari. *Plaut.* STAC założywszy ręce nakrzyż nic nierobiąc.

CROISER (*ſe dit en juſtice, pour rayer une écriture en tirant deſſus des rayes en forme d'une croix.*) Liturâ coërcere ſcriptum. Delere. WYMAZAC wygluzować.

CROISER ſignifie auſſi en juſtice, *Marquer une choſe d'une croix, pour montrer qu'il y a quelque choſe à redire,* ou *à refaire.* comme *Croiſer un Arreſt pour empeſcher qu'on ne le delivre.* Paragraphis coërcere. ZNACZYC krzyżykami miejsca iákie w Kſiggach álbo piſmie iakim dlá poprawy, álbo odpowiedzi. Krzyż uczynić piorem ná Dekrecie iákim, áby go nie wydawano z kſiąg.

CROISER *les mers,* (*Roder ſur les coſtes, aller & venir ça & là pour les garder,* ou *meſme pour pirater.*) Decurrere maria, Mare infeſtum habere. act. *Cicer.* JEZDZIC po morzu tám y ſam dlá oſtrożności portow, álbo rozboiow.

SE CROISER, (*Se liguer enſemble pour un meſme deſſein.*) Coire in fœdus. *Cic.* Złączyć ſię ſpiknąc ſię zmowić ſię ná co złego ſprzymierzyć ſię.

CROISILLON, ſubſt. m. (*Le travers d'une croix.*) Tranſverſum. KRZYZOWNICA drzewo przez ſrzodek poprzecz na krzyż dane.

CROISSANCE, ſubſt. f. (*Augmentation qui ſe fait de la taille, ou de la hauteur des animaux & des hommes.*) Accretio. *Cicer. Plin.* ROSNIENIE branie ſię w gorę co do ciała wzroſtu zwierząt y ludzi.

Prendre ſa croiſſance. Augeſcere incrementis. *Liv.* Rość rozraſtać ſię, zabierać ſię w wzroſt.

LA CROISSANCE *des jours.* Dierum auctus. *Plin.* PRZYBYWANIE dnia.

CROISSANT, maſc. CROISSANTE, f. part. act. Creſcens, entis. ROSNĄCY, ROSNĄCA.

LE CROISSANT *de la Lune,* (*la nouvelle Lune, qui montre un petit rayon de lumiere aboutiſſant en pointe.*) Creſcens, *ou* naſcens Luna. *Hor. Var.* Prima luna. *Ovid.* NOW Xiężyca

CROISTRE, *on prononce* CROîTRE, V. n. (*Augmenter en grandeur, en hauteur & en largeur.*) In altitudinem, in latitudinem, incraſſitudinem creſcere. *Cic. Celſ.* ROSNĄC rość rozraſtać ſię w zwyſz y w ſzerz.

Il a creu de trois coudées de haut en trois ans. Adolevit in tria cubita triennio. *Plin.* Ná trzy piędzi go w zwyż przybyło przez trzy lata.

Un arbre qui ne croiſt pas fort haut. Non magni incrementi arbor. *Col.* Drzewo ktore nie bardzo wyſoko rośnie karłowate

Laiſſer croiſtre ſa barbe, ſes cheveux. Promittere barbam, capillum. *Liv. Plant.* Zápuścić brodę włoſy.

CROISTRE ſe dit (*des choſes qui s'enflent, qui s'augmentent, & qui paroiſſent plus grandes.*) Creſcere. Naſci. Venire. **Les vignes croiſſent mieux, ou viennent mieux en ce païs.* Illic uvæ feliciùs veniunt. *Virg.* **Les fleuves croiſſent, ou s'enflent.* Increſcunt flumina. *Ovid.* **Les jours croiſſent en eſté.* Dies æſtate creſcunt, *ou* fiunt longiores. ROSC ſię mowi o rzeczach ktore ſię wzdymaią brzmieią y ktorych przybywa *Winnice lepiey obradzaią w tym kraiu. *Rzeki przybywaią. *Dnia przybywa lecie.

CROISTRE, (*Augmenter, devenir plus fort & plus violent.*) Creſcere. neut. Augeri. **Le vent croiſt, augmente.* Ventus increbreſcit. *Cic.* **La fiévre croiſt, au lieu de diminuer.* Augetur febris, non remittitur. *Celſ.* **Les maladies croiſſent.* Morbi increſcunt. *Celſ.* ROSC przybywać pomnażać ſię ſilić ſię gwałtowniey. *Wiatr mocniey powſtaie. *Gorączka ſię ſili miaſto żeby iey ubywało. *Choroby ſię ſilą wzmagaią.

CROISTRE ſe dit en ce ſens au figuré, *Croiſtre en biens, en richeſſes.* Creſcere in multas opes. *Liv.* **La cupidité des richeſſes croiſt à meſure qu'elles nous viennent.* Creſcit amor nummi, quantum ipſa creſcit pecunia. *Juv.* **Le mal croiſſoit tous les jours, & ſe fortifioit de telle ſorte, que j'apprehendois que les ſeditions n'alteraſſent le repos de la ville.* Manabat illud malum urbanum, & ita corroboratur, ut & urbi & otio diffiderem. *Cicer.* **Les mauvaiſes mœurs ſont creuës, comme les meſchantes herbes.* Succreverunt mali mores, quaſi herba irrigua. *Plaut.* ROSC w fortunę w bogaſtwa. *Rośnie chciwość im więcey przybywa doſtatkow. *Tak ſię to złe wzmagało codzień bardziey y zmacniało żem ſię obawiał áby bunty niepomięſzały pokoiu wnętrznego. *Złe nałogi roſną iák ladaiakie zioła.

ON DIT (*d'un homme de néant qui a fait grande fortune.*) *Il a creu comme un champignon tout en une nuit.* Subitò crevit fungi inſtar in divitias maximas. MOWIĄ o tym zpowſtał y uroſł z niczego uroſł iák grzyb o iedney nocy.

CROISURE, ſubſt. f. (*Les fils d'une étoffe qui ſe croiſent.*) Fila tranſverſa, orum, n. plur. NICI poprzeczne w materyi iákiey krzyżowey roboty.

CROIX, ſubſt. fœm. (*Piece de charpente compoſée de deux morceaux de bois, dont l'un traverſe & coupe l'autre ordinairement à angles droits.*) Crux, *genit.* crucis. KRZYZ ſztuka drzewa z dwoch kawałow poprzecznie rowno złożonych.

(Elle ſervoit autrefois de ſupplice aux Malfaicteurs & aux Eſclaves, & on les y pendoit: J. C. a voulu y eſtre attaché pour nous rachetter de nos péchez, ayant choiſi par un excès de bonté pour les hommes ce ſupplice qui eſtoit le plus ignominieux parmi les Romains.) Służył przedtym Krzyż zá karę zbrodniow winowaycow y niewolnikow, ktorych ná krzyżach wieſzano, Chryſtus Jezus raczył ná krzyżu być przybitym dla dokupienia náſzego, obrawſzy ſobie z miłości ku ludziom tę karę ktora była naſromotnieyſza u Rzymian.

CROIX *de S. André, traverſée de biais.* Crux decuſſata, f. KRZYZ S: Jędrzeia, ukośny krzyż.

Attacher, mettre quelqu'un en croix, le pendre. In crucem aliquem agere, *ou* tollere. Affigere. *Plin.* Przybić powieśić kogo ná krzyżu, ukrzyżować go

CROIX ſe dit figurement, (*Peine, affliction, tourment.*) Crux, *genit.* crucis, fœm. Cruciamentum. *Cic. Plaut. Terent.* KRZYZ niewłaśnie utrapienie dolegliwość.

ON DIT, *Quel prenez vous? Croix,* ou *Pile?* Quid eligis? Caput ne, an lilia? CO obieraſz cetno czy licho, rozrucaiąc ſię w grze.

Jet-

Jetter à Croix & à Pile. Jacere calculum, *ou* nummum. Rozrucać się w grze cetno czy licho.

ON DIT figurément, *Jetter à croix,ou à pile*, pour *Mettre une chose au hazard.* Jacere omnem aleam. *Suet.* RZUCIC kość podać rzecz czy cetno czy licho puścić się ná szczęście.

CROQUER, V. act. & neut. (*Manger quelque chose de sec & de dur,qui fait du bruit en le mangeant.*)Frangere.*Les amendier à la prasline croquent sous les dents.* Sub dentibus crepitant amygdalæ. CHRUPAC, chrzęścić, skrzechotać, iedząc co suchego y krucheko co chrupa w zębach *Migdały prażone chrupaią w zębach.

CROQUER au figuré se dit populairement, *Il a croqué tout son bien, Il l'a tout mangé.* Abligurivit bona sua. *Plaut* SCHRUPAŁ całą fortunę swoię,ziadł przeiadł ią przemarnował wszystko.

CROQUER en peinture signifie *Tracer à la haste sur le papier les premiers traits d'un dessein.* Rudiore manu aliquod opus delineare. *Plin.* GRUBO y po prostu pędzlem pierwsze malowanie álbo rysunek wyrazić.

ON LE DIT (*des vers en ce sens & de tous les ouvrages d'esprit.*) *Cét ouvrage n'est que croqué.* Adumbratum opus, neque politum neque limatum. O KAZDY rzeczy do piero záczętey álbo rospoczętey. Dopiero grunt pierwszy rzucony.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme a esté long-temps à croquer le marmot à une porte*, pour dire qu'*On l'a fait long-temps attendre.* Diu præstolatus est ante ædes, *ou* ante fores. Długo musiał czekać przededrzwiami.

(Ce Proverbe vient des compagnons Peintres, qui traçoient sur les murailles quelques marmousets, *ou* traits grossiers de quelque figure, en s'amusant.) Przysłowie Francuskie od malarczykow ktorzy bawiąc się, koczkodany prośte malowali po ścianach.

CROQUET,subst.m. (*Pain d'épice fort mince & fort sec, qui croque sous les dents en le mangeant.*) Mellitum crustulum,i,n. PIERNICZKI suchę twarde y kruche ktore chrupaią w zębach sucharki.

Qui vend du croquet. Crustularius, ii,m. *Sen.* Piernikarz co pierniczki sucharki przedaie.

CROQUIGNOLE, subst. f. (*Chiquenaude*, ou *nazarde.*) Talitrum,tri,n. *Suet.* SZCZUDŁEK w nos.

Donner une croquignole à un enfant. Caput pueri talitro vulnerare, *Suet.* Dać szczudłka w nos dziecięciu.

CROSSE, subst. f. (*Baston Episcopal*, ou *d'Abbé.*) Pedum pontificium. PASTORAŁ Biskupi, Opaci.

CROSSE, (*Baston crochu*, ou *recourbé par le bout, avec lequel les enfans jouënt en hiver pour s'échauffer.*) Baculus recurvus. LASKI zákrzywione ná końcu ktoremi graią dzieci zimie dla zagrzania się.

CROSSER, V.act. (*Pousser une bale avec la crosse.*) Adunco, *ou* recurvo bacillo pilam pellere. LASKĄ piłę popchnąć.

CROSSER *quelqu'un* pris figurément, *Le traitter avec mépris, n'en faire aucun cas.* Nihili facere aliquem. *Cic.* POPYCHAC kogo z błotem go zmięszać za nic go mieć. (Mot bas & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

CROSSETTE, subst. f. (*Branche de vigne taillée.*) Malleolus. *Colum.* LATOROSL do sadzenia zraz.

CROTTE, subst. f. (*Ordure, boüe.*) Lutum. *Cic.* BŁOTO plugastwo śmiecie gnoy.

CROTTE se dit aussi (*des excremens des animaux, comme les crottes de lievre, de brebis, de cerf & de pigeon.*) *Crotte de pigeon.* Fimus columbinus, i,m. *Fimus ovillus, *Crotte de brebis.* *Stercus columbinum. *Colum. Crotte de pigeon.* GNOY rożnych zwierząt y bydląt,zaięcze bobki,Kozie bobki *Owczy gnoy, Jeleni. *Gołębi.

CROTTE',m. CROTTE E,f. adject. *Sali de boüe.*) Lutosus Cœno oblitus. UBŁOCONY uwalany w błocie zaszargany.

CROTTER, V.act. (*Gaster,salir de crotte.*) Luto aliquem aspergere. Luto inficere. BŁOTEM álbo w błocie zwalać zaszargać.

Qui est moüillé & crotté. Imbre, lutoque aspersus. *Hor.* Zmokły y uszargany.

ON APPELLE *un* POËTE CROTTE', *un méchant Poëte.* Pessimus,*ou* miser Poëta,*Catul.* POETA Wierszopis zaszargany ladaiaki.

CROTONE, (*Ville d'Italie.*) Croton, *ou* Croto. KROTONA Miasto Włoskie.

CROTONIATE, (*Qui est de Crotone.*) Crotoniates, æ. *Petr.* KROTONCZYK co iest z krotony.

CROULEMENT,subst.m. (*Le commencement d'un tremblement de terre.*) Succussus, ûs, m. *Cic.* TRZĘSIENIA ziemi początek wstrząśnienie zadrzenie.

CROULER, V. neut, vieux mot, (*qui ne s'employe qu'en parlant des tremblemens de terre.*)comme *La terre croule sous mes pieds, s'affaisse.* Terra sub pedibus satiscit. ZADRZEC wstrząsnąć się co się mowi tylko o trzęsieniach ziemie; iák: ziemia się wzruszyła wstrzęsła podemną.

CROULER signifie aussi *Secouër un arbre, (pour en faire tomber les fruits.)* Succutere arborem. TRZĘSC drzewo otrząsiąc znięgo owoce.

CROUPION, subst. m. (*Os pointu qui est à l'extrémité de l'epine du dos & proche le fondement.*) Uropigium, ii, n. *Mart.* KUPER kość kończysta nákońcu krzyża bliśko odbytu kość kuprzasta

CROUPION, (*parlant des oiseaux.*) Clunis, is, m. & f. *Il fit servir des ramiers dont on avoit osté le croupion.* Poni jussit palumbes sine clue. *Hor.* KUPER co do ptastwa. *Dano Drozdy kupry od nich poodbierawszy.

CROUPI, m. COUPIE, f. part. pass. & adject. *Vne eau croupie.* Aqua reses. STOIĄCY STOIĄCA woda zatęchła zaśmiardła, woda ktora się zastała.

CROUPIR, V. neut.(*Se corrompre, faute de mouvement.*) Stagnare, Residere. *Virg. Plin.* ZATECHNĄC się zaśmierdzić się, zastać się, zepsuć się dla nieodchodu.

Lieu où l'eau croupit. Locus pigrum continens humorem. *Colum.* Doł gdzie się woda zastawa.

CROUPIR se dit figurément, comme *Croupir dans l'oisiveté.* Desidere. Residere *Ter.* Desidiâ & otio marcescere. *Liv.* *Croupir dans la haine.* Residere in odiis. *n. Plaut.* ZASMIERDZIC się niewłaśnie, iáko zaśmierdzić się wgnuśności *Zatechnąć się w zawziętości.

CROUPISSANT,m. CROUPISSANTE, f. part. act. Stagnans. ZASMIERDZIAŁY zaśmierdły zaśmiardła.

CROUPPE, subst. f. (*La partie du derriere du cheval.*) Clunis. *Juv. Hor.* KRZYZ, u konia tył.

CROUPPE se dit aussi (*du panchant d'une montagne.*)Dorsum. Tergum,i,n. *Hor.* *Vn toict en croupe.* Testudinatum tectum,i,n. *Vitr.* SPADEK pochyły gory. *Dach w kopułę dany.

A CROUPPETONS, adv. (*D'une maniere accroupie.*) *Estre à crouppetons.* Residere in clunes. *Plin.* SIEDZIEC ná zadnich nogach.

CROUPPIER, subst. m. (*Associé au jeu.*) Socius, ii, m. KOSTERA wspolnik graczow w grze iákiey.

CROUPPIERE,subst. f. (*Large de cuir, qui passe au dessus de la queuë d'un cheval.*) Postulena,æ,f. *Plaut.* PODOGONIE końskie.

ON DIT en ce sens au figuré, *Tailler des crouppieres à quelqu'un*, pour dire *Luy faire des affaires, luy donner bien de l'exercice.* Negotium alicui facessere. *Cicer. Terent.* WYCIAC komu podogonie licha mu wiele narobić.

CROUSTE, *on prononce* CROÛTE, subst. f. (*Partie exterieure dure de la paste*,&c.) Crusta, æ, f. *Plin.* SKORKA wierzchnia od chleba twarda.

CROUSTE *d'une playe.* Crusta, æ, f. *Enlever la crouste d'un ulcere sans l'écorcher.* Resolvere crustas puras. *Cels.* SKORUPA ná wrzodzie. *Zedrzeć skorupę z wrzodu nierozdrażniwszy go.

CROUSTE, ou *Revestement des murailles, (soit de marbre*, ou *de stuc.*) Crustæ parietum, f. plur. TYNK pokład posadzka ścian, marmurowa álbo gipsowa wysadzanie ścian.

Petite crouste. Crustula,æ,f. *Apul.* Sucharek skorka mała.

Qui a bien de la crouste. Crustosus. Crustatus,a,um. *Plin.* Skorupiasty, wysadzany.

CROUSTILLE, subst. f. (*Petite croûte.*) Crustula. *Apul.* SKORKA.

CROUSTILLER, V. neut. mot populaire, *Benvoter en mangeant des croustes.*Rodendo crustas pitissare.*Ter.* SKORKI maczaiąc popiiać.

CROUSTILLEUX, m. CROUSTILLEUSE, f. terme populaire & vieux qui se dit ironiquement, (*de ceux dont on admire la justesse & l'extravagance.*) Ridiculè facetus, a, um. *Cic.* BŁAZENEK słowo stare pospolite ná wyśmianie tego ktorego głupstwu y błażeństwu się dziwują.

CROYABLE, adject.m.& f. (*Qui merite qu'on le croye.*) Cre-

credibilis, & hoc credibile. *Cic.* GODNY wiary.

CROYANCE,subst. f. (*Ce qu'on doit croire dans une Religion qu'on professe*) Credenda, orum,n.plur. Fides. WIARA co wierzyć trzeba w wierze iákiey ktorą kto wyznaie.

CROYANCE, (*Opinion qu'on s'est mise dans la teste.*) Opinio, onis. *Cic.* *Il est dans cette croyance.* In eâ est opinione,*Cic.* WIARA zdanie uprzątnione wgłowie, mniemanie, rozumienie. *Jest w tym rozumieniu, iest tey wiary.

CROYANCE, (*Confiance.*) WIARA ufność.

CRU, m. CRUë, f. (*Qui n'est point cuit.*) Crudus. *Cels.* *Ademi cru.* Semicrudus. *Colum.* SUROWY SUROWA co nie iest gotowany. *Wpoł surowy.

Il rend les alimens tout crus, sans estre digerez. Crudus, ou cruda alvus illi fluit. *Cels.* Oddaie przez stolec surowe wszystko nic nie strawiwszy.

Du cuir cru, qui n'est point tanné ni préparé. Crudum corium, ii, neut. Skora niewyprawna prosta.

CRU pris dans le figuré, (*se dit pour ce qui est dur, cruel & fascheux.*) Durus. Acerbus, a, um. *Cic.* *Il luy fis une réponse fort cruë, fort dure.* Acerbè, *ou* durè, illi respondit. *Cela est bien cru, bien dur, bien fascheux.* Illud peracerbum est. *Cic.* SUROWY *niewlaśnie* Przykry, Okrutny,uraźliwy *Odpowiedział mu bardzo surowo przykro y ostro.Przykra to rzecz bardzo Ostra surowa y markotna.

ON DIT aussi (*d'un ouvrage d'esprit.*)qu'*Il est encore tout cru & indigeste.* Rude, indigestumque opus. MOWIĄ też o pracy iákiey głowy ludzkiey że iescze cale iest surowiznią, niespor[z]ądzona nie wygotowana.

CRUMENT, adv. (*Durement.*) Durè. Acerbè. SUROWO, ostro, przykro.

A CRU se dit adverbialement, comme *Chausser un bas à cru, sans chaussette par dessous.* Tibialia nudo pede inducere, *ou* induere. WDZIAC pończochę ná gołą nogę bez szkarpetek.

CRUAUTE', subst. f. (*Qualité de l'esprit, qui se plaist à faire du mal.*) Crudelitas. Feritas. Immanitas. Inhumanitas. *Cic.* Sævitia. *Cic.* OKRUTNOSC upodobanie w dokuczaniu komu y złości wyrządzaniu, nieludzkość, Dzikość.

Inhumanitas se dit des hommes, & *Feritas* des hommes & des animaux.) Nieludzkość co do okrucieństwa mowi się o ludziach, Dzikość o bestyach y źwierzach.

La cruauté de nos ennemis n'a point esté rassasiée par nos malheurs. Inimicorum crudelitas nostris calamitatibus non est satiata. *Cic.* Okrucieństwo nieprzyjacioł naszych nie nasyciło się nieszczęściem naszym.

Déchirer quelqu'un par toutes sortes de cruautez. Omni crudelitate aliquem lacerare. *Cic.* *User de cruauté envers quelqu'un.* Adhibere crudelitatem in aliquem. *Cic.* Dokuczać dymować komu w żelakim okrucieństwem,zażyc wszelkiego okrucieństwa ná kogo.

CRUAUTE' signifie quelquefois *Vne chose odieuse & fascheuse.* (*C'est une cruauté de ne se pas divertir par un si beau temps.*) Odiosum & molestum est,animum non relaxare tam sudo tempore. OKRUCIENSTWO znaczy czasem rzecz przykrą y niemiłą, okrutna to rzecz nie ucieszyć się pod ták pieknym czas.

IL SIGNIFIE aussi simplement *Dommage*, comme *C'est une cruauté d'abattre ce bois.* Hanc excidere silvam damnosum est. ZNACZY też po prostu szkodę iáką: Okrucieństwo szkoda iest te Drzewa wycinać.

AVEC CRUAUTE', *inhumainement.* Inhumanè. adv. Crudeliter. *Cic.* OKRUTNIE nie ludzkim sposobem.

CRUCHE, subst. f. (*Vaisseau de terre*, ou *de grez à mettre de l'eau.*)Hydria Urceus. *Petite cruche* Urceolus.*Colum.* DZBAN dzbanek gliniany,álbo Kamienny ná wodę. *Dzbanuszek mały.

CRUCHE signifie figurément, *Vn homme beste & stupide, qui ne raisonne point.*Stolidus & bardus homo. *Cic.* DZBAN znaczy także: Człowieka głupiego nierozumnego co nic niema rozumu.

CRUCHEE, subst. f. (*Cruche pleine d'eau*, ou *d'autre liqueur.*) Urna (aquâ) repleta, æ, fœm. DZBAN pełen wody álbo inszego likworu.

CRUCHERIE, subst. f. (*Certaine stupidité sur les choses.*) Stupiditas Fatuitas. *Cic.* GŁUPSTWO tępość nierozeznanie wczym.

(Mot nouveau & du stile bas & familier.) Słowo w francuskim nowe podłego y pospolitego dyskursu.

CRUCIFIMENT, subst. m. (*L'action d'attacher à une croix*, ou *à un gibet.*) De cruce suspendium. *Cic.* UKRZYZOWANIE.

CRUCIFIER,V. act. (*Attacher à une croix, pendre à une potence.*) Crucifigere. *Plin.* In crucem tollere Cruci aliquem dare. act. *Cic. Hor. Plaut.* UKRZYZOWAC.

CRUCIFIER se dit figurement (*des personnes qui crucifient leurs passions par des austéritez*, ou *autrement.*) Libidines, *ou* mentem constringere *ou* domare. *Cic.* UKRZYZOWAC niewłaśnie: się mowi otych co złe żądze y námiętności swoie nieporządne w sobie martwią ostrościami.

ON DIT qu'*Vn homme se feroit crucifier pour ses amis.* Vitam, *ou* animam profunderet, *ou* daret pro amicis. *Cic* *Il se feroit crucifier pour de l'argent.* Aleam omnem, *ou* cruciatum subiret, *ou* perferret pecuniæ causâ.*Colum. Cic.* DAŁBY się ukrzyżować dlá przyiaciela, umęczyć. *Dałby się ukrzyżować umęczyc dla pieniędzy.

CRUCIFIE', m. CRUCIFIE'E, f. part. pass. Crucifixus, a, um. *Suet.* UKRZYZOWANY, UKRZYZOWANA.

CRUCIFIX, subst. m. (*L'image de J.C. en croix.*) Christi de cruce pendentis effigies. KRUCIFIX Męka Pańska wyobrażenie Chrystusa ukrzyżowanego.

CRUDITE',subst.f.(*Qualité de ce qui est cru & indigeste.*) comme *La crudité des fruits.* Cruditas atis,f. *Plin.* SUROWIZNA Surowość ná przykład surowizna owocow.

CRUDITE', *Indigestion.* Cruditás, atis,f. *Cic.* *Qui a des cruditez.* Homo crudus, *ou* crudior. *Cicer.* SUROWIZNA niestrawność. *Ten co cznie niestrawność.

CRUDITE' se dit aussi au figuré,(*des discours fascheux & désobligeants.*) comme *Cét homme est incivil, il dit beaucoup de cruditez aux gens, des paroles qui ne sont assaisonnées d'aucun adoucissement.* Sermonis est ingrati & odiosi. SUROWOSC niewłaśnie: przykrość nie przyiemność. Naprzykład Ten człowiek iest grubian wiele rzeczy przykrych y surowych mowi, słowa żadną nie przyprawne łagodnością.

CRUEL,masc.CRUELLE,f.adject. (*Barbare, inhumain.*) Crudelis & hoc crudele. Sævus. Ferus. Inhumanus. Durus. Acerbus. OKRUTNY nieludzki dziki.

Vn homme d'une hardiesse & d'une cruauté incroyable. Homo audaciâ importunitate incredibili. *Cic.* *Vn autre Cyclope beaucoup plus cruel.* Cyclops alter multò importunior. *Vn homme fort cruel.* Omni diritate atque immanitate teterrimus. *Cic.* *On dit aussi* Neronior, (*parce que Néron fut un monstre en cruauté,ayant fait mourir sa mere,sa femme,& ses meilleurs amis.*) Człowiek zuchwalstwa y okrucieństwa niepoiętego. *Drugi Cyklop daleko okrutnieyszy. *Człowiek dziwnie okrutny. *Mowią też Neronowaty gdyż Neron był ciud ieden okrucieństwa zámordowawszy,własną mackę, żonę, y naylepszych przyiacioł.

CRUEL se dit (*des choses douloureuses & fascheuses.*)Crudelis. Durus. *Vn destin cruel le persecute après la mort* Dura fati miseria post obitum hunc persequitur. *Phed.* *Il fait un cruel chaud aujourd'huy.* Aer insanè æstut. OKRUTNY rzecz okrutna o rzeczach załosnych y przykrych. *Los okrutny, álbo wyrok okrutny y po śmierci go trapi,y po śmierci pokoiu mu nie daie. *Okrutne dziś gorąco.

ON DIT qu'*Vne femme n'a pas esté cruelle à quequ'un*, (*quand elle luy a accordé les dernieres faveurs.*) Hæc mulier non fuit erga illum austeræ & pertinacis pudicitiæ. *Ovid.* MOWIĄ o białogłowie, że nie stawiła się komu okrutną, kiedy mu się stała powolną do reszty.

CRUELLEMENT,adv. (*D'une maniere cruelle.*) Crudeliter. Inhumaniter. Atrociter. *Cic.* OKRUTNIE strasznie, okrutnym sposobem.

CRUEMENT, *ou* CRÛMENT, adverbe. (*D'une maniere cruë, rude, incivile.*) Austerè. Parùm comiter. adv. *Cicer.* SUROWO ostro nieprzyiemnie grubiańsko.

CRYSTAL,subst.m. (*Pierre de roche blanche & transparente comme le diamant, mais qui n'en a pas la duré, ni le feu.*) Crystallus,li f. Crystallum, li, n. *Plin.* KRZYSZTAŁ kamień skalny biały przezroczysty iáko dyament, ále ktory nie ma takiey twardości, áni iásności.

DE CRYSTAL. Crystallinus,a, um. *Plin.* KRZYSZTAŁOWY.

CRYSTALIN, m.CRYSTALLINE, f.adject.(*Pur,clair & transparent comme du crystal.*) Limpidus,a,um. *Col.* KRZYSZTALNY czysty iásny przezroczysty iák krzyształ.

CRYSTALLIN en termes d'Optique, (*est une humeur epais-*

es auffi en forme de petite boule pofée au milieu de l'œil, dans laquelle fe fait la refraction des rayons de la lumiere.) Humor cryftallinus. KRZYSTALNY, humor ieft w oku gęfty iáko gałeczka malenka w śrzodku famym położona gdzie fię obiiaią promienie od świátła.

CU, ou CUL, fubft. m. (Ouverture extérieure du dernier boyau par où l'animal rend fes excrements, qu'on appelle Anus ou le Fondement en noftre langue.) Culus, i, m. Phæd. Anus. Podex. Celf. Juv. Hor. ODBYT, odbytowa dziura ftolcowey kifzki kątney álbo otwor, przez ktory bydlęta fię wyproźniaią á zowie fię po nat. emu ftolec.

Cû fe prend auffi pour Le derriere, les feffes. Nates, tium, f. pl. Hor. Clunes, nium, m. & f. pl. Plaut. BIERZE fię też y mowi zá zádek álbo pośladkowe części.

Cû fe dit figurément (du fonds, ou de la partie inferieure d'une chofe.) comme Le cû d'un fac, le cû d'un verre, d'une bouteille. Fundum facci. Fundus fundum vitreæ ampullæ. Fundula. Var. Mowi fię y bierze nien ťaśnie: w Francufkim zá fpodek dno y dolną część rzeczy iakiey: fpodek woru, fpodek fzklanki, fpodek flafzy.

Mettre un tonneau fur le cû. Vertere cadum. Plaut. Poftawić beczkę dnem dogory.

ON APPELLE Vn cû de baffe foffe, (le lieu le mieux gardé & le plus refferré d'une prifon.) Imum, ou fundum carceris. *Cû de Convent. Arctior in Monafterio & fecretior locus, m. WIEZA ná dole, ná gruncie famym tarafs. *Kąt oftatni Klafztoru fkryte miey sc.

Cû de Sac fignifie Vn bout de ruë qui n'a d'entrée & d'iffuë que d'un cofté. Angiportum non pervium. Var. Ulica ciá na ciafny kąt ulicy z ktorego wyśćia nie mafz tylko iedną ftroną.

Cu DE JATTE, (Homme impotent, qui n'a ni jambes ni cuiffes dont il fe puiffe aider, & qui marche enfermé dans une jatte de bois.) Iners membris fuper clunes gradiens, genit. inertis membris gradientis fuper clunes, m. UŁOMNY kaleka nieołęga co fię na zadku czołgaiąc chodzi.

Cû d'afne, [illegible] Ortie de mer.) Urtica rubra, æ, f. Pokrzywa morfka, Ryba.

Cû fe dit proverbialement en ces façons de parler, Il eft demeuré entre deux felles le cû à terre, pour dire qu'Il a manqué deux occafions de profiter. Duplici fpe lapfus eft. Cvf. Ufiadł zadkiem na ziemi między dwoma ftołk [illegible] wie znaczące że kto miawfzy wczefność y fpofobność do brą chybił dwoch dobrych okazyi.

ON DIT qu'Vn homme eft à cû, pour dire qu'Il n'en peut plus, Il eft ruiné fans reffource. Res illius funt accifæ. Cicer. USIADŁ ná zadku, podupadł ná wfzyftkim.

CE PROVERBE fe dit encore (de celuy qu'on a convaincu dans une difpute, & qui ne fçait plus que dire, ni que repondre.) Il eft à cû. Victus filet. TOZ fię mowi o tym kogo przegadano w wfporce iakiey ták że nie ma co odpowiedzi[illegible].

ON DIT (de celuy qui n'ofe pourfuivre une affaire aprés l'avoir entreprife avec bravade,) qu'Il a montré le cû. Turpiter incœpto abiit, ou abftitit. Liv. MOWIĄ też Tył podał ufzedł niedokazawfzy tego ná co fię porwał.

ON APPELLE un petit homme, Vn bout de cû. Nanus, i, m. Juv. Pumilio, onis, m. Colum. CZŁOWIEK po zádex, álbo zádzik iednym flowem o człowieku wzroftu bardzo małego y upośledzonego.

CUBE, fubft. mafc. (Carré folide en tout en fens comme un Dé.) Cubus, i. Vitr. KWADRAT czworograniafta figura w koftkę ze wfzyftkich ftron rowna, iák koftka.

CUBIQUE, adject. (Carré en tout fens.) Ex omni parte quadratus, a, um. KWADRATOWY ze wfzyftkich ftron rowny.

CUCURBITE, fubft. f. (terme de Chymie.) Vaiffeau pour diftiller.) Cucurbita, æ, f. (à caufe que le vaiffeau reffemble à une courge.) TYKIEW Alembik chimiczny nakfztałt tykwy.

CUEILLETTE, fubft. f. (Recolte des bleds, des fruits.) Collectio, onis, f. Var. ZBIERANIE zboż owocow.

CUEILLEUR, fubft. m. (Celuy qui cueille.) Legulus, i, m. Var. (ce mot fe dit proprement de celuy qui cueille les olives & les raifins.) *Qui fructus decerpit, ex arboribus. TEN co obrywa zrywa owoce z drzew zwłafzcza oliwki, álbo winogrona.

CUEILLIR, V. act. (Faire la recolte de fruits, les détacher de deffus les arbres.) Legere. Deligere. Colligere. Carpere. Decerpere. Tibul. *Il faut cueillir les olives avec la main. Olea diftringenda eft. Colum. ZBIERAC owoce zdrzew obrywać ná chowanie. *Trzebá oliwki zrywać rękami.

CUEILLIR fe dit figurément en chofes morales, comme Cueillir le fruit de fes bonnes actions. Fructum ex præclaris fuis factis colligere perceptum.) *Cueillir une moiffon de malheurs. Metere meffem malorum. Plaut. ZBIERAC niewłaśnie. iáko zbierać owoc dobrych fwoich uczynkow. *Zbierać całe zniwo niefzczęśliwości.

CUEILLOIR, fubft. m. (Panier à cueillir des fruits.) Fifcina. Sporta, æ, f. KOSZ do zbierania owocow.

CUENCE, (Ville de la nouvelle Caftille.) Concha, æ, fœm. KWENCA Miafto nowey Kaftyliy.

CUJAVIE, (Province de Pologne & ville Epifcopale de mefme nom.) Cujavia, æ, f. KUIAWY Prowincya álbo Woiewodztwo Polfkie z miaftem y Bifkupftwem tegoż imienia.

CUILLER, ou CUILLERE, fubft. f. (Vtenfile à manger du potage.) Cochlear. Cochleare. Mart. ŁYSZKA flużąca do iedzenia rofołow.

CUILLER à pot. Majus cochlear. ŁYSZKA wielka, warząchew do garka.

CUILLERE'E, fubft. fœm. ou UNE CUILLER pleine de bouillon. Juris plenum cochleare, n. ŁYSZKA rofołu iedna.

CUIR, fubft. m. (Peau de animaux.) Corium, ii, n. Pellis, is, f. Tergus, eris, n. Cic. Plin. *Apprefter les cuirs. Coria perficere, Plin. SKORA z bydląt. *Wyprawiać fkory.

Qui apprefte les cuirs, un tanneur, corroyeur. Coriarius, ii, m. Plin. Garbarz co fkory wyprawuie garbuie.

Qui eft entre cuir & chair. Intercus, utis, adject. Cicer. Międzyfkorni záfkorni.

Vn remede propre pour l'eau qui eft entre cuir & chair, ou pour diminuer l'hydropifie, ou l'enflure. Remedium ad aquam intercutem Cic. Lekarftwo ná wodę záfkurnią ná puchlinę.

DE CUIR. Coriaceus, ea, cum. Apul. SKORZANY.

CUIR BOUILLI, (Cuir preparé, qu'on fait bouillir avec plufieurs gommes & colles.) Corium multis medicaminibus medicatum. SKORY gotowaneprze warzane gumowane.

ON DIT figurément, Rire entre cuir & chair, pour Rire en foy mefme. In finu fuo, ou in ftomacho fuo ridere. Cicer. SMIAC fię w fobie famym.

ON APPELLE, Vn vifage de cuir bouilli, Vn vifage extremement laid. Cadaverofa facies, f. Plaut. TWARZ álbo uroda [illegible] bardzo brzydka.

CUIRASSE, fubft. f. (Arme defenfive qui couvre l'eftomac & l'os.) Lorica, æ, f. Cæf. KIRYSS zbroia żelazna ná pierfi y ná plecy.

CUIRAISSIER, fubft m. (Armé d'une cuiraiffe.) Loricatus. Liv. KIRYSSNIK Zbroyny żołnierz.

CUIRE, V act. & neut. (Donner aux aliments une preparation convenable par le moyen de la chaleur, pour les rendre plus faciles à digérer.) Coquere. Cic. GOTOWAC rzeczy do iedzenia flużące dla prędfzego ftrawienia.

CUIRE, ou FAIRE CUIRE quelque chofe. Aliquid coquere. Plaut. Var. *Faire cuire parfaitement. Aliquid excoquere, ou percoquere. Plaut. Plin. *Cuire des briques, ou faire cuire des briques dans le fourneau. Coquere lateres in fornace *Cuire dans l'eau. Aliquid aquâ fervent incoquere. *Dans l'huile. Coquere aliquid ex oleo. Cic. GOTOWAC co. *Ugotować [illegible] *Wypalać cegłę w piecu *Gotować [illegible] w oliwie.

[illegible] parmi les Parthes font cuire des grains de citron avec leurs aliments, afin d'avoir l'haleine plus douce. Medica mali grana Parthorum Proceres incoquunt efculentis commendandi halitûs gratiâ. Plin. Panowie u Tatarow Cytrynowe ziarka lub fkorki w potrawach fobie każą gotować dla zapachu uft.

Ce boulanger cuit deux fois le jour, ou cuit du pain. Coquit panem bis in die. Plaut. Ten piekarz dwa razy ná dzień piecze álbo chleb piecze.

Cuire à la maifon Domi conficere, ou excoquere panem. Piec u fiebie chleb w domu.

CUIRE fignifie auffi Digérer les viandes dans l'eftomac. Digerere. Coquere, Cic. TRAWIC w żołądku.

Le foleil cuit les fruits. Sol coquit fructus. Var. *Des fruits cuits au foleil. Cocti folibus fructus. Plin. Od flońca dościgaią, zrzeią owoce. *Owoce dofzłe ná flońcu.

Vne viande facile à cuire, à digérer. Ad coquendum facillimus cibus. Cicer. Potrawa lekka do ftrawienia, łacwa ftrawna.

CUIRE, (Caufer une cuiffon.) Urere. Adurere, (uro, uris, uffi, uftum.) act. acc. Cicer. Plin. *Les coups de verges me cuifent. Uror virgis. Horat. *La playe me cuit. Urit me vulnus. Celf. DOPIEKAC dokuczać. *Rozgi mie pieką po fkorze. *Rana mię piecze boli.

CUIRE fe dit figurément en cette fignification, (De mauvaifes affaires qui font de la peine & du chagrin.) Urere. act. accus. *Cela me cuit, me fait de la peine. Urit me illud. Id me coquit. Id me malè habet. Cic. Ter. * Il vous en cuira de luy avoir dit des injures. Huic maledixiffe, tibi dolebit. Plaut. DOPIEKAC dogarać dokuczać o dolegliwościach iákich bardzo doymuiących. *To mi dopieka to mi ieft bardzo przykro. *Będziefz tego żałował przyboleiefz tego coś przeciwko niemu mowił.

ON DIT qu'Vn homme n'a pas la tefte bien cuite, pour dire qu'Il eft un peu fou. Infelix eft cerebri. MOWIĄ że człowiek iáki ieft głowy niedowarzoney niedoyrzałego zmyfłu czegoś mu niedoftaie przy głupi.

ON DIT auffi qu'Vn homme a pain cuit, pour dire qu'Il a du bien acquis, qu'Il fe peut paffer de travailler. Is fatis ... nummus [illegible] eft Cic. Multa bona habet. Plaut. MA chleb gotowy Ma doyść fortuny nabytey iuż mu koło niey pracować y ftarać fię nie trzeba.

CUISANT, (Qui caufe de la cuiffon.) Urens, entis, omn. gen. Acer, acris, acre, adiect. Acerbus, a, um. Cic. *Vn froid cuifant. Frigus acre n. Lucr. *Vne douleur cuifante. Dolor acerbus. Cic. BOLESNY przykry dolegliwy párzący dokuczaiący dopiekaiący, doymaiący. *Zimno przeymuiące. przykre bardzo aż parzy. *Bol bardzo przykry.

CUISINE, fubft. fœm. (Lieu dans un logis où l'on cuit & prépare à manger.) Culina, æ, f. Cic. Plaut. KUCHNIA mieyfce w domu gdzie ieść gotuią.

Vtenfiles de cuifine. Coquinaria vafa. Plin. Kuchenne naczynie.

CUISINE, ou l'art de faire la cuifine & d'appreffer à manger. Ars coquinaria, genit. artis coquinariæ, f. KUCHARSTWO kunfzt kucharfki gotowania ieść,

Je ne trouve point de plus mauvaife cuifine que la mienne. Nihil quicquam me juvat, quod edo domi. Plaut. NIEWIDZE gorfzych kucharzow iák u mnie.

Il n'y a point de cuifine aujourd'huy. Non coquetur hodie. Plaut. Dziś niegotuią, niemafz dziś kuchni.

Entendre, fçavoir bien la cuifine. Artem coquinariam perfecte callere. Znać fię dobrze ná kucharftwie.

Faire la cuifine. Coquinariam exercere. * Aller faire la cuifine. Coquinatum ire. Plaut. Kucharftwem fię bawić. *Kucharftwo robić.

ON DIT qu'Vn homme eft fort chargé de cuifine, pour dire qu'Il eft fort gras, & qu'Il a un gros ventre. Eft ventre craffo & prominentiore. Petr. MOWIĄ, kuchnia mu zbytecznie cięży, otyły ieft bardzo.

CUISINIER, fubft. m. (Celuy qui fait la cuifine.) Coquus, qui, m. Cic. *Maiftre cuifinier. Archimagirus. Juv. KUCHARZ. *Kuchmiftrz.

CUISINIER de bal, de foire, de village. Coquus nundinalis, m. Plaut. KUCHARZ gościnny, targowy álbo iarmarkowy, wieyfki.

J'avouë que je fuis un cuifinier bien cher, mais auffi je travaille bien, & le travail vaut l'argent. Fateor me effe coquum cariffimum, verum pro pretio facio, ut opera appareat. Plaut. Prawda żem drogi Kucharz ále też robię należycie, á robota warta pieniędzy.

CUISINIERE, fubft. f. (Celle qui fait la cuifine.) Coqua. Horat. KUCHARKA.

CUISSART, fubft. m. (Arme défenfive qui couvre les cuiffes.) Feminis tegmen. NABIODRKI żelazne od zbroi.

CUISSE, fubft. f. (Membre du corps, qui s'étend depuis la hanche jufques au genou.) Femur, genit. femoris, neut. Cic. UDO część ciała od kłębow aż do kolana.

Le haut de la cuiffe, ou la hanche. Coxa, æ, f. Coxendix, icis, f. Suet. biodra, Kłąb.

CUISSON, fubft. f. (L'action de chaleur, qui fert à cuire.) Coctura, æ, f. Colum. WARZENIE pieczenie gotowanie.

CUISSON fe dit auffi au paffif de l'inflammation que caufe quelque playe, ou bruîure. Uredo, inis, f. Plin. DOPIEKANIE parzenie bol rany.

CUISTRE, fubft. m. (Valet de College.) Famulus, i, m. Servus, i, m. SŁUGA Klafztorny.

CUIT, m. CUITE, f. part. paff. Coctus, a, um. Prop. UGOTOWANY ugotowana.

Brique cuite au four. Later coctus. Vitr. Cegła wypalona wpiecu.

CUIVRE, fubft. m. (Airain, metal.) Cyprium æs. MIEDZ krufzec kupr.

CULASSE, fubft. f. (Le cû, ou l'extrémité d'une arme à feu, comme d'un canon, d'un fufil.) Fiftulæ ferreæ funda. RURA u ftrzelby.

CULBUTE, fubft. f. (Cheute d'une perfonne la tefte en bas.) Sublatis pedibus in caput prolapfio. KOZIEŁKA wywrocenie.

CULBUTER, V. act. (Faire tomber, renverfer quelqu'un de haut en bas.) Aliquem pronum, ou præcipitem in caput agere. WYWRACAC kogo, koziełki mu kazać czynić.

CULBUTER tout, (Renverfer tout.) Invertere, ou pervertere omnia. Cic. WYWROCIC wfzyftko zgruntu pomięfzać przewrocić.

CULBUTER quelqu'un, (Lui faire faire la culbute, ruiner.) Pervertere aliquem. Cic. ZRUINOWAC kogo ná wfzyftkim przefzkodzić mu do czego.

CULIER, ou LE BOYAU CULIER, (Gros boyau que les Médecins appellent Colon.) Inteftinum (quod Ile dicitur.) KISZKA kątna, odbytowa, ftolcowa.

CULOTTE, fubft. f. (Efpece de Haut de chauffe, eftroit & ferré.) Femorale aftrictius. SPODNIE pludry,

CULTE, fubft. m. (Honneur religieux qu'on rend à la Divinité.) Cultus, ûs, m. Cic. CZESC Bogu należąca Chwała Bofka.

CULTIVE', m. CULTIVE'E, f. part. paff. & adiect. Cultus. Cic. *Vn champ qui n'eft point cultivé. Incultus ager, nullâ ex parte cultus. Cic. ORANY uprawny kopany niezadziczały niezależały nie zapuftofzały. * Rola zaniedbana zadziczała fpuftofzała.

CULTIVE' fe dit figurément (de l'efprit & des mœurs.) Les letres ne font point cultivées dans cette ville. In hac urbe non celebrantur litterarum ftudia. Petr. Conticefcunt artes. Cic. *Vn efprit cultivé. Cultus animus. Cultum ingenium. Cic. CWICZONY polor maiący codo umyflu yobyczaiow, nauki fę zaniedbane w tym Pańftwie, nie cwiczą fię wnich niemaią żadnego poloru. *Umyfł cwiczony, polor piękny maiący.

Vn homme bien cultivé, bien poli. Excuratus homo. Plut. Człowiek pięknego poloru, dofkonałego cwiczenia.

CULTIVER, V. act. (Labourer la terre.) Colere. Excolere. Cic. ORAC uprawiać ziemię.

CULTIVER fe dit auffi (des arbres & des plantes dont on a foin.) Colere, ou excolere plantas, arbores. Cic. OKOŁO drzew ftaranie y fzczepow.

CULTIVER fe dit figurément (en chofes morales.) Cole. Excolere. Phæd. *Cultiver les mœurs des jeunes hommes. Mores adolefcentum excolere. Quint. CWICZENIE dawać co do obyczaiow. *Cwiczenie dać codo obyczaiow młodym. Polor im dać.

ON DIT en ce fens, Cultiver l'amitié, ou la bien veillance d'une perfonne, pour dire Prendre foin de fe la conferver par des foins, des affiduitez & des fervices. Colere amicitiam, ou benevolentiam. Cic. *Cultiver quelqu'un, luy faire la cour. Colere aliquem. Cic. STARAC fię o przyiaźn o łafkę czyią ufilnego przyłożyć ftarania áby ią fobie zachować uftawicznością y przyflugami fwemi. *Bywać często u kogo uczęfzczać do niego.

CULTURE, fubft. f. (L'action de cultiver.) Cultura, æ, f. Cultio, onis, f. Cic.

CUMES, (Ville de l'ancienne Campanie & maintenant de la Terre de Labour.) Cumæ, arum, f. plur. KUMY Miafto niegdyś kompanii: á teraz Terralawory.

DE CUMES. Cumanus, a, um. Cic. KUMEYCZYK.

CUMIN, fubft. m. (Plante qu'on feme, & qui eft affez femblable au fenoüil.) Cuminum, ni, n. Plaut. Horat. KMIN ziele ktore fieią dość podobne do kopru.

CUPIDE, adject. m. & f. vieux mot qui fignifie Defireux. Cupidus. Cicer. CHCIWY flowo ftare francufkie.

CUPIDITE', fubft. f. (Convoitife, defir.) Cupiditas. CHCIWOSC Żądza pożądliwość.

Enflammer, allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. Cic. Zapalić żądzę czyią, wzbudzić ią.

CURABLE, adject. m. & f. (Qui fe peut guerir.) Sanabilis & hoc fanabile, adject. Cic. CO MOZE być uleczony uzdrowiony.

CURAGE, fubft. f. (Efpece d'herbe qu'on appelle Poivre d'eau.)

d'eau.) Piper aquaticum. RDEST álbo wodny pieprz ziele.

CURAGE, fubft. m. (*L'action de curer une riviere, un égout.*) Cloacarum purgatio. SZLAMOWANIE chędożenie Jezior ftawow kloakow.

CURATELLE, fubft. f. (*La charge de curateur.*) Curatio. Procuratio. f. *Vlp.* OPIEKA nád kim *Kuratela.*

Mettre quelqu'un en curatelle. Ad agnatos & gentiles aliquem deducere. *Var.* Committere alicui curam bonorum alicujus. Oddać kogo w kuratelę álbo komu kuratelę nád kim wiedać.

CURATEUR, fubft. m. (*Qui a foin des biens d'un pupile, ou de quelqu'un, qui eft en demence.*) Curator. *Juftin. Feft.* OPIEKUN co ma ftaranie o dobrach dziecięcia Jakiego odumarłego w wieku niedofkonałym, lub też nierozumnego w ku dofkonałym.

CURE *d'une maladie*, fubft f. (*Laguérifon d'une maladie.*) Curation, onis, f. *Cic.* * *Vne cure aifée & facile.* Expedita Curatio. *Cic.* * *Cette cure va bien.* Rectè procedit curatio. *Cic.* LEKOWANIE choroby leki. Zleczenie wyelczenie. *Lekowanie łatwe. *Dobrze idą leki.

CURE, (*Benefice à charge d'ames.*) Parœcia, æ, f. PLEBANIA *Beneficium* Dobrodzieyftwo Kośćielne nadane z powinnośćią ftarania około dufz.

CURE, fubft. m. (*Celuy qui a le foin des ames, qui eft de droit divin & eftabli de J.C. en la perfonne des feptantes Difciples, pour la conduite des fideles, fous la gouvernement general des Evefques.*) Paftor, oris, m. Parochus, chi, m. PLEBAN ten co ma w parafii iakicy ftaranie Dufz fobie zlecone, Poftanowienie Plebanow ieft mocą prawa Bofkiego w poftanowieniu fiedmiudziefiąt Uczniow od Chryftufa dlá rządzenia wiernych pod władzą powfzechną Bifkupow.

CURE DENT, fubft. m. (*Petit inftrument pour nettoyer les dents.*) Dentifcalpium *Mart.* Spina, æ, f. *Petr.* INSTRUMENT naprzykład Pioro do zębow. Ość

CURE', m. CURE'E, f. part. paff, (*Purgé, nettoyé*) Expurgatus. UZDROWIONY ULECZONY *wykuron anv.*

CURE-OREILLE, fubft. m. (*Petit inftrument pour fe nettoyer les oreilles.*) Aurifcalpium, ii, neut. *Mart.* JNSTRUMENT do chędożenia Ufzu łyżeczka.

CURE'E fubft. f. terme de Venerie. (*Ce font les entrailles de la befte qu'on donne aux chiens après la chaffe.*) Vifceratio, onis, f. ODPRAWA termin myśliwfki Jelita w. paprofzonego zwierza ktore pfom dają po u. czwaniu.

CURER, V. act. (*Nettoyer*) Purgare. Expurgare. *Catul.* **Curer un foffé.* Foffam luto & terrâ expedire. *Suet.* CHĘDOZYC czyścić fzlamować. *Wyfzlamować row.

CURER *fes dents*, ou *fe curer les dents.* Sibi dentes purgare. *Celf.* ZĘBY fobie chędożyć wykałać.

CUREUR *de puits, de riviere*, fubft. m. Purgator putearius, *Plin.* Purgator amnium. **Cureux d'égouts.* Cloacarum pugator. **Cureur de privez.* Foricarum purgator. RURNIK co má ftaranie około ftudzień y Rur chędożenia. *Grabarz do chędożenia rowow. *Złotnicy nocni Umiatacze y fzlamownicy wychodkow.

CURIAL, m. CURIALE, f. *Qui concerne le Curé.*) Curialis & *dans le Code.* PLEBANSI FARSKI.

CURIE, fubft. f. (*Portion d'une Tribu chez Romains.*) Curia, æ, f. *Cic.* CECH Część pofpolftwa.

CURIEUSEMENT, adv. (*Avec une curieufe recherche.*) Studiosè. adv. Magno ftudio. alb. *Cic.* CIEKAWIE z ciekawym ftaraniem.

CURIEUSEMENT, (*Avec grand defir de fçavoir.*) Curiosè. adv. *Cic.* CIEKAWIE z wielkim pragnieniem, ufilną chęcią dowiedzenia fię.

CURIEUX, m. CURIEUSE, f. adject. (*Qui veut tout fçavoir.*) Curiofus. Studiofus, a, um. *Cic.* CIEKAWY CIEKAWA co chce wfzyftko wiedzieć.

Il n'eft point curieux de fa chevelure. In capite comendo incuriofus. *Suet.* Niedba o włofy fwoie.

CURIEUX en mauvaife part, (*pour exprimer un homme qui veut fçavoir ce qui ne le regarde point.*) Curiofus & percontator, m. *Cic.* CIEKAWY w zły fpofob. Dworny co fię wdaie w to co mu nie náleży.

Les gens curieux font grands parleurs. Percontator garrulus idem eft. *Ter.* Dworni ludzie zawfze fą bardzo rozmowni.

CURIOSITE', fubft. f. (*Curieufe recherche des fciences.*) Studiofa indagatio, *genit.* ftudiofæ indagationis, f. CIEKAWOSC badanie fię dochodzenie byftre nauk.

CURIOSITE', (*Envie de fçavoir ce qui ne nous regarde point.*) Curiofitas, atis, f. *Cic.* DWORNOSC ciekawość wiedzieć co do nas nie należy.

CURLANDE, *Province entre la Suede & la Pologne.*) Curlandia, æ, f. KURLANDYA kray między Szwecyą y Polfką

CURULE, adject. *Chaifne curule*, (*à l'ufage des Senateurs Romains.*) Sella curulis, *genit.* Krzeflo Senatorfkie.

CUSTODE, fubft. f. (*Rideau d'un lit.*) Aulæum, i, neut. ZASŁONA łożkowa parawan.

ON DIT en Juftice, *Donner le fouët fous la cuftode à un criminel*, c'eft à dire *En fecret, pour luy épargner la honte.* Sub aulæo plectere fontem. MOWIĄ w *prawie* wyfmagać złoczyńcę pod zafłoną, plagi dać złoczyńcy fekretnie to ieft fkrycie dla uyścia ochydy.

CUVE, fubft. f. (*Grand vaiffeau à mettre cuver la vendange*) Cupa. *Var.* Labrum vinarium. Lacus, ûs. m. *Colum.* KUFA Wanna kadź wielka ná winobranie y wyrabianie wina álbo tłoczenie.

ON DIT *Vn foffé à fonds de cuve*, (*Foffé efcarpé, qui n'eft point en talus.*) Foffa derectis lareribus. *Caf.* ROW, Foffa głęboko y profto w głąb wybrana odkryta.

Faire tirer deux foffez à fonds de cuve. Foffam duplicem lateribus directis deprimi jubere. *Caf.* Wybierać rowy głęboko odkryte.

PETITE CUVE. Labellum, i, neut. *Cic.* PRZYKADEK.

ON DIT, *Manger à fond de cuve*, (*Se remplir, fe regorger de viande.* Ingurgitare, *ou* explere fe cibis ad fatietatem. *Cic.* JESC zbytecznie lać álbo tkać w fiebie po gardło.

CUVE'E, fubft. f. (*La quantité de vin que tient une cuve en une fois.*) Plenum vindemiâ labrum, i, neut. KADZ wina miara iedna wiele razem być może wina wytłoczonego.

ON DIT figurément, *De la même cuvée*, ou *De même nature.* Ex eodem fonte. MOWIĄ niewłaśnie, Teyże kadzi tegoż gatunku.

CUVER, V. act. & neut. *ou* FAIRE CUVER, (*Laiffer cuver la vendange ou le vin dans la cuve.*) Muftum in cupis fin... efferveſcere. **Le vin a cuvé.* Efferbuit vinum. **Le vin c...* Spumat plenis labris vindemia. *Virg.* WINU dać wyrobi... kadzi. *Wyrobi... wino. *Robi wino.

CUVER *fon vin*, fe dit au figuré (*d'un homme qui avant trop beu, ... pour la ... fon yvreffe.*) Crapulam, *ou* vinum e... *ou* exhalare. *Plaut. Cicer. Terent.* **Aller cuver fon vin.* Edormifcere vinum. *Ter* **Je m'en vai au logis pour cuver le vin, dont j'ay plus bû que je ne voulois* Abeo hinc in ædes noftras, ut edormifcam hanc crapulam, quam potavi, præter animi, quàm libuit, fententiam. *Plaut.* WYSZUMAC fię po pianftwie wyfpać fię. *Poyść fię wyfzumać. *Poydę do domu wyfzumac fię bom fię nápił nad wolą.

J'ay bien dormi & cuvé mon vin. Somno fepelivi omnem & obdormivi crapulam. *Plaut.* Wyfpałem fię dobrze, y wyfzumałem.

CUVETTE, fubft. f. (*Petit vaiffeau qu'on met dans la Sale à manger.*) Labellum, i, n. *Plin.* WANIENKA w izbie ftołowey iádalney kredenfowa.

CUVIER, fubft. mafc. (*Vaiffeau dans laquel on coule la leffive.*) Cupa, æ, f. SZAFLIK do pomywania zługu ftatkow

CY, adverbe de lieu & de temps, (*Icy.*) *Hic jacet. *Icy repofe.* TU Teraz fłowo mieyfca y czafu. *Tu leży.

CY fe joint avec le pronom demonftratif, *Celuy-cy.* Hic homo. TEN tu álbo Ten to.

CY-*après.* Poftea. Deinde. Deinceps. *Cic.* **Cy-devant.* Antè. Suprà. Superiùs. adv. POTYM. *Przedtym.

CYATHE, fubft. m. (*Sorte de mefure des chofes liquides.*) Cyathus, i, m. *Plin.* KWATERKA miarą rzeczy mokrych.

Cyathus fignifie auffi en Latin un Verre, une Taffe, un Gobelet en general.) Znaczy też kielifzek fzklankę kubek.

CYCLADES, *ou* LES CYCLADES, (*dans la mer Egée, ou l'Archipel.*) Cyclades. *Cic.* WYSPY Cykladyifkie ná morzu Greckim.

CYCLE, fubft. m. *du Soleil.* terme du comput ecclefiaftique, (*Revolution de 28. années, après, lefquelles toutes les lettres dominicales reviennent dans le mefme ordre.*) Solis cyclus, i, mafc. KOŁO flonecznc okolenie álbo obchod lat dwudziestu ośmiu po ktorych w kalendarzu znowu fwoim porządkiem wracają fię litery Tygodniowe y Niedzielne, termin Kościelney liczby.

CYCLE *de la Lune*, ou *Nombre d'or*, (*C'eft une revolution de*

de 19. années, après lefquelles la Lune recommence à faire les mefmes lunaifons.) Lunæ cyclus, i, m. KOŁO Miefięczne, álbo złota liczba, okolenie álbo obchod dziewiętnaftu lat po ktorych Xiężyc znowu fwoy bieg záczyna wracaiąc fię do pierwfzego.

CYCLOPE, fubft. m. (*Nom que les Poëtes ont donné à des Habitans de Sicile, qu'ils ont feint eftre les Forgerons de Vulcain.*) Cyclops, opis, m. *Virg.* CYKLOPOWIE Nazwifko ktore Poetowie dali Sycyliyczykom názywaiąc ich kowalami kuźni Wulkanowey.

DE CYCLOPE. Cyclopeus, a, um. *Virg.* CYKLOPOWY.

CYGNE, fubft. m. Cycnus, i, m. Olor, oris, m. *Cic. Virg.* ŁABĘC.

(Le Cygne eft un gros oifeau aquatique fort blanc, (excepté quand il eft jeune.) & qui a le col long & droit. L'Erreur populaire que les Cygnes chantent melodieufement quand ils font près de mourir, fait donner ce nom aux Poëtes, qu'on appelle les Cygnes du Parnaffe, fur-tout en parlant de leurs derniers ouvrages.) Ptak wodny wielki, bardzo biały procz młodości, fzyie długiey y proftey. Pofpolita omyłka iákoby łabęć miał fpiewać przed śmiercią, ieft okazyą że Poetow pofpolicie zowią Łabędziami Gory Parnaffowey zwłafzcza o oftatnich ich rytmach y pifmach mowiąc.

DE CYGNE. Cycneus, a, um. Olorinus, a, um. *Cic. Virg.* ŁABĘCI.

CYLINDRE, fubft. mafc. (*Gros rouleau de bois qu'on fait paffer fur un champ, pour en caffer les mottes*, ou *pour unir une place.*) Cylindrus, mafc. Columna teres, rotatu facilis. WAŁEK, wał grube drzewo toku okrągłego do wałkowania álbo rownania rzeczy iákich.

CYLINDRIQUE, adject. m. & f. (*Qui a la figure d'un Cylindre.*) Cylindraceus, a, um. *Plin.* WAŁKOWY okrągły.

CYMAISE, fubft. f. (*La partie la plus haute des corniches.*) Cymatium, ii, neut. Undula, æ, fœm. *Vitr.* KAPITELOW efy wierzchy fame lambrowane.

CYMBALE, fubft. f. (*Inftrument de mufique.*) Cymbalum, li, n. *Cic.* CYMBAŁ Muzyka.

Jouër des cymbales. Cymbala quatere. Grać ná Cymbałach.

Qui jouë des cymbales. Cymbalifta, æ, m. *Apul.* **Parlant d'une femme.* Cymbaliftria, æ, f. *Petr.* Cymbalifta Muzykanr

*Cymbaliścina Brzękaczka.

CYME, fubft. f. (*Tige des choux & des herbes.*) Cyma, atis, neut. *Colum.* PODCZOS od kapufty lub infzych iarzyn oberwane liście ze fpodu od głąba.

CYNIQUE, fubft. m. (*Ancien Philofophe qui méprifoit tout & crioit après tout le monde.*) Cynicus, ci, m. *Cicer.* CYNIK dawnych Filozofow fekta ktorzy wfzyftkim gardzili, y wfzyftkim przyganiali.

CYNOCEPHALE, fubft. m. Cynocephalus, li, m. PSIOGŁOWY zwierz, koczkodan.

(Efpece de Singe qui a une tefte de chien.) Małpow rodzay z pśią głową.

CYNOSURE, fubft. f. (*Etoile polaire.*) Cynofura. *Cicer.* GWIAZDA żeglarfka, woz niebiefki.

CYPRES, fubft. m. (*Arbre affez connu, qui eft le fymbole de la mort.*) Cupreffus, fi, f. *Plin.* CYPRYSS drzewo dofyć znáiome ktore ieft wizerunkiem śmierci.

DE CYPRE'S. Cupreffus, a, um. Cupreffinus, a, um. *Liv. Colum.* CYPRYSSOWY.

Lieu planté de cyprès. Cupreffetum, ti, n. *Cic.* Cypryffowy gaik.

CYRENE, (*Ville de Libye.*) Cyrene, es, f. *Plin.* Cyrenæ, arum, f. plur. CYRENA Miafto Libii.

CYRENE'EN, m. (*Celuy qui eft de Cyrene.*) Cyreneus, i, m. CYRENE'ENNE, f. (*Celle qui eft de Cyrene.*) Cyrenea, æ, fœm. *Cic.* CYRENEYCZYK, CYRENEYKA.

DE CYRENE. Cyrenenfis, mafc. & f. & hoc Cyrenenfe, adject. *Cic.* CYRENEYSKI.

CYRENAIQUE, fubft. f. (*Province dont Cyrene eftoit la capitale.*) Cyrenaica, æ, f. *Plin.* CYRENAIKA Kray ktorego Cyrena było miafto głowne.

Philofophie Cyrénaique, (*Secte de Philofophes, dont Ariftippe fut le chef.*) Cyrenaica Philofophia. *Cic.* Cyrenaikow Sekta Filozofow ktorych Wodz był Aryftyp.

LES CYRYNAIQUES, (*Les Philofophes de cette fecte.*) Cyrenaici. *Cic.* CYRENAICY Filozofowie tey fekty.

CYTISE, fubft. m. (*Arbriffeau.*) Cytifus. *Colum. Plin.* Cytifum. *Ver.* SZCZODRZENIEC chruścina.

CYZIQUE, (*Ville d'Afie.*) Cyzicus. Cyzicum. *Vitr. Plin.* CYZIKA Miafto Azyi.

DE CYZIQUE. Cyzicenus, a, um. *Cic.* CYZYCKI.

D.

D' Quatriéme lettre de l'Alphabet François, & la troifiéme des confonnes. Cette lettre n'eft qu'une diminution du *T.* felon Quintilien, & c'eft pour cela qu'on les trouve fouvent mis l'un pour l'autre, *At* pour *Ad*, *Set* pour *Sed*, *Haut* pour *Haud*: auffi Quintilien fe moque de ceux qui font difficulte d'écrire indifferentment l'un pour l'autre, puis qu'on les trouve dans les anciennes Infcriptions, & ailleurs. Toutes les fois que le *D* eft à la fin d'un mot, & que le fuivant commence par une voyelle, ou une *H* non afpirée, nous le prononçons comme un *T*, & nous difons par exemple *Grant efprit*, *Grant homme*, quoique nous écrivions *Grand homme.* Ce qui vient de ce que noftre Langue doit toûjours foutenir beaucoup plus fort les confonnes finales devant les voyelles fuivantes, qu'ailleurs. D Czwarta litera obiecadła trzecia z dwoygłofnych, według kwintyliana ieft tylko odmianą litery T. iákoż często iedna zá drugą fię kładzie włacińfkim y polfkim iáko ieftem zá iefdem, Y Kwintylian śmieie fię z tych co trudność fobie czynią áby iedney zá drugą nie pifali ponieważ w dawnych łacińfkich Napifach y gdzieindziey iedna zá drugą położona znayduie fię: Jle razy w Francufkim D litera ná końcu fłowa iákiego fię pifze á náftępuiące fłowo zaczynaiące fię od litery *H* them mocnym niewymaiącey fię álbo od wokali tedy wymawia fię to D. iák T. náprzykład wymawia fię *grant homme* wielki człowiek lubo fię pifze *grand homme* To záś pochodzi ztąd że wpronuncyacyi Francufkiego Języka, te Dwoygłofne litery álbo konfony ktore fą oftatnie ná końcu famym fłow przed naftępuiącemi literami famo przez fię brzmiącemi trzeba wytrzymywać wymawiaiąc wyraźniey niż winfzych fłowach.

D, fe met feul pour fignifier tout un mot dans les anciennes Infcriptions. D famo fię kładzie w dawnych Infkrypcyach łacińfkich za całe iákie fłowo.

D.C.A. DIVUS, CÆSAR AUGUSTUS. *D. JUNIUS, BRUTUS pour DECIUS JUNIUS BRUTUS. D.C.A. DIVUS, CÆSAR. AUGUSTUS. *D.JUNIUS, BRUTUS zá DECYUSZ JUNIUS BRUTUS,

D, eft auffi un caractere de chiffre Romain, qui fignifie *Cinq cens*, ce qui vient de ce que le *D.* eft la moitie de l'*M*, en caractere gothique, qui fignifioit *Mille.* *Si l'on met au-deffu un tiret, il fe prend alors pour *Cinq mille.* D. Jeft też liczba Rzymfka znacząca 500. á to dlá tego że *D*, ieft poł *M*, w gotyckim pifmie ktore znaczy 1000. * Jeśli nad D. położy fię liniyka náp. D. znaczy 5000.

DA, on écrivoit autrefois DEA. Interjection qui fert à augmenter l'affirmation ou la dénegation. C'eft un terme populaire, *Si fait da, Non fait da.* Profectò BA. álbo Ba y; dlá tym mocnieyfzego potwierdzenia czego álbo przeczenia, fłowo potoczne: Ba y bardzo, ba pewnie, Ba nie.

D'ABONDANT, adverb. (*De plus, outre cela.*) Præterea. Infuper. NAD to Do tego.

(Ce mot a vieilli.) To fłowo zeftarzało fię w Francufkim.

D'ABORD, adv. (*Auffi-tôt.*) Statim. Continuò. adv. ZARAZ do razu.

D'ABORD QUE, (*Auffi-tôt que.*) Statim atque. *Cic.* ZARAZ iák tylko.

DACE, (*Grand Païs de l'ancienne Europe, qui comprend aujourd'huy la Moldavie la Tranfilvanie, & la Valachie.*) Dacia, æ, fœm. DACYA Kray wileki dawny Europeyfki ktory dzis má wfobie multany, fiedmiogrodzany, wołochy.

Qui eft de Dace, ou *Vn* DACE. Dacus Dacicus Dacius *Juv.* **Vne Dace.* Daca. Dacica. Dacia, æ, f. Dák, Deńczyk, co ieft z Dacyi. *Denka to ieft z Dacyi.

DAGUE, fubft. f. (*Poignard.*) Sica, æ, Pugio. *Cic.* MIECZYK Puinał fztylet.

DAGUE, en terme de Venerie, (*Le premier bois des jeunes cerfs qu'on appelle* BROCARDS.) Ferulæ, arum, f. pl. *Plin.* KOLANKO pierwfze rogu Jeleniego, Jelonka ktoremu fię rog pierwfzy dopiero kole.

DAGUET, fubft. mafc. terme de Venerie, (*Jeune cerf qui a fa premiere tefte, qui pouffe fon premier bois.*) Subulo, onis, m *Plin.* JELONEK młody ktoremu dopiero fię kołą rożki pierwfze.

DAIGNER, V. neut. (*Vouloir bien faire une chofe pour honorer quelqu'un, ou luy faire quelque faveur.*) Dignari. *Hor.* RACZYC co u czynić dlá kogo fwiadcząc co dlá niego.

Cultu Deorum & honore dignari. Eftre jugé digne du culte & des honneurs qu'on rend aux Dieux.) Być uraczonym czcią y pofzanowaniem Bogom famym należytym.

Il n'a pas daigné me regarder. Ne afpectu quidem fuo me dignatus eft. * *Il a bien daigné me mettre au nombre de fes amis.* Is me amicum non eft dedignatus. *Ovid.* Nieraczył ná mnie y weyrzyć. *Raczył mnie policzyć między przyiacioł fwoich, w reieftr przyiacioł fwoich położyć.

DAIM, *on prononce* dain. fubft. m. (*Befte fauvage.*) Dama, æ. KOZA dikie zwierzę.

Il y a des daims mafles & des daims femelles. Damæ mares, damæ fœminæ. *Plin.* Są kozy dzikie famce y famice.

DAIS, fubft, m. (*Meuble precieux qui fert de parade & de titre d'honneur chez les Princes.*) Umbella, æ, f. Umbraculum, i, neut. BALDAKIN fprzęt bogaty flużący do parady, y czoi oświadczenia u Xiążąt y Monarchow.

DALLE, fubft f. (*Tranche, ou morceau de poiffon, comme de faumon & d'alofe*) Offa. Ofella, æ. f. DZWONO fztuka ryby iáko łofofia &c.

DALMATE, fubft m. (*Qui eft de Dalmatie.*) Dalmata, æ, f. DALMATA ten co ieft z Dalmacyi.

(Ce mot eft Mafculin pour la conftruction, & Commun pour fa fignification.) To flowo ieft rodzaiu męfkiego co do konftrukcyi, á znáczy y męfczyzne y białogłowę.

DALMATIE, (*Grand Païs de l'Europe le long de la mer Adriatique, ou Golphe de Venife.*) Dalmatia, æ, f. *Vat. ad Cic.* DALMACYA Wielki Kray Europeyíki po nád morzem Adryatyckim álbo Odnogą Wenecką.

DE DALMATIE. Dalmaticus, a. um. *Suet.* Z DALMACYI

DALMATIQUE. fubft. f. (*Veftement aujourd'huy des Diacres & Soudiacres qui fervent à l'Eglife.*) Dalmatica, æ, f. *mot confacré.* DALMATYKA ftroy Dyakonow y Pod Dyakonow Kościelny kiedy fłużą przy Ołtarzu.

(L'ufage en eft venu de Dalmatie.) Wprowadzono Jey modę z Dalmacyi.

DAM, fubft. m. (*Dommage.*) Damnum, i, n. *Cic.* *A ton dam.* Cum magno tuo malo. *Plaut.* SZKODA krzywda. *Z twoią fzkodą ná twą fzkodę.

(Il n'eft d'ufage qu'en cette phrafe.) To flowo Francufkie nie ieft w używaniu tylko w przerzeczonym fpofobie.

(Les Théologiens ufent de ce mot pour exprimer la *Peine des damnez*, qui confifte principalement dans la privation de la veuë de Dieu, & ils diftinguent deux peine, que fouffrent les réprouvez dans les Enfers, la peine du *Dam*, & la peine du *Sang*, qui confifte dans les tourments que les réprouvez endurent. *Pœna quâ quis poft mortem à Dei confpectu excluditur.*) Teologowie tego flowa zażywaią dla wyrażenia karania potempionych, ktore náybardziey należy na oddaleniu widzenia Bofkiego, y dzielą na dwoie karanie ktore potempieńcy ponofzą w piekle to ieft *ná karanie álbo mękę fzkody*, y *karanie álbo mękę zmyftu*, to ieft męki ktore potempieńcy ná wfzyftkich zmyflach y fiłach tak co do ciała iáko y co do dufzy wiekuiście ponofić mufzą.

DAMAS, (*Ville de Syrie, aujourd'huy la capitale de la Phénicie.*) Damafcus, ci, f. *Plin.* DAMASK Miafto Syryi głowne Fenicyi.

DE DAMAS Damafcenus. *Plin* DAMASCEN z Damafku.

ON APPELLE, *Prunes de Damas.* Pruna damafcena. pl. *Mart.* *(parce qu'elles ont efté apportées de ce païs là.)* *Raifins de Damas.* Racemi damafceni, orum, mafc. plur. *(pour la mefme raifon.)* ZOWIĄ śliwy Damafceny. *Bo z kraiu tamtego fą przenieflone do nas. *Wino Damafceńfkie latorośle wino tamtego kraiu dla teyże przyczyny.

DAMAS, fubft. m. (*Etoffe de foye qui fe faifoit à Damas, fur la quelle on voit des figures, ou des fleurs tracées.*) Damafceni operis pannus bombicinus. ADAMASZEK Materya iedwabna robiona przedtym w Damafku, ná ktorey ofoby y kwiaty fą wyrażone

DAMAS CAFFART, (*eft un Damas dont les trames font de fil, ou de fleuret, & les chaifnes de foye.*) Damafceni operis pannus partim lineus partim bombycinus, i, mafc. FOŁ-ADAMASZEK z iedwiabiu y nici robiona materya.

DAMASQUINER, V. act. (*Tailler & cizeler le fer, & y faire diverfes figures & ornements.*) Damafceno encaufto opus diftinguere. DEMESZKOWAC żelazo bułatować w wzory rożne

DAMASQUINURE, fubft. fœm. (*Ouvrage damafquiné.*) Opus damafceno encaufto diftinctum, neut. BUŁAT, Bułatowanie.

DAMASSÉ, m. DAMASSÉE, f. pæt. paff. (*Où il y a des figures comme au Damas.*) DAMASZKOWANY wzorzyfto iák Adamafzek robiony.

DAMASSER *du linge*, V. act. (*Le figurer comme du Damas.*) Damafceno opere fingere lintea, act. ROBIC płotna w Adamafzek.

DAME, fubft. f (*Maitreffe à l'egard des domeftiques.*) Domina. Hera, æ, f. *Cic. Ter.* PANI co do czeladzi y flug domowych.

DAME, (*Celle à qui quelque terre appartient.*) Domina. PANI co do Maiętności.

DAME, *Femme de qualité.*) *Si c'eft une Princeffe.* Princeps femina. *Si elle eft au-deffous, on dira.* Illuftris femina, *ou* matrona, æ, f. *Cic.* PANI zacna ofoba iáka. *Lub Xiężna. *Lub infza Pani wielka, zacna Matrona.

DAME (*eft encore un titre d'honneur chez la Reine & chez les Princeffes.*) *Dame d'honneur.* Honoraria Reginæ affecla, æ, f. *Dame d'atour,* (*celle qui prend foin de la parer.*) Reginæ ornatrix. **Dame du palais,* (*Dame du lit.*) Palatio, *ou* cubili matrona præfecta. PANIE y Panny álbo Damy Dworfkie u Krolowey y Xiężnych, Damy poważne [illegible] powagi *Damy od ftroiu, ktore przy gotowalni fłużą do ftr[illegible] rania Pani. *Damy Pokoiowe o porządku pokoiu Pańfkiego ftaranie maiące y pofłaniu łofzka.

DAME, (*Titre qu'on donne à la Sainte Vierge.*) Noftra domina. *EN CE SENS *c'eft quelquefois un terme admiratif, & qui fert d'interjection au petit peuple,* NOSTRE DAME, *ou* TRE-DAME *par abbreviation.* Papæ. *Plaut.* (*Dame c'eft voftre faute, Dame je n'entends pas cela.*) Oh. Ohe. PANI Nafza tytuł ktory daiemy Nayśw: Pannie. *W tym rozumieniu znaczy czafem zadziwienie fię, iáko drobne pofpolftwo czefto mawia: *Matko Boża*, álbo *tkoś Boża* przez fkrocenie flowa. Ba fameś fobie winien, Ba álbo Och tego nierozumiem

DAMES fe prend generalement pour (*toutes les femmes d'un eftat.*) Fœminæ, arum, fœm. pl. Mulieres, erum, f. pl. *Cic.* DAMY ogolnie wfzyftka płeć białogłowfka w Państwie álbo kraiu iákim.

DAMES fe dit auffi (*en plufieurs fortes de jeux.*) Reginæ, arum, f. plur. DAMY w rożnych grach.

(Aux cartes on dit le Roy, la Dame.) Krol Krolowa w kartach.

DAMES *à jouër.* Scrupi, orum, mafc. pl. *Cic.* [illegible] Scrupus, *Une dame.* **Jouër aux dames.* Scrupis ludere. *Cic.* DAMY do grania, bierki, fzachy. *W mnieyfzey liczbie Dama fzach ieden. *Grać w fzachy.

DAME eft encore *Un petit palet rond d'yvoire, ou de bois, qui fert à jouër fur un tablier, ou un triquetrac.* Scrupi luforii, orum, m. plur. WARCAB toczona rzecz z kości floniowey álbo z drzewa do grania ná tablicy.

DAMER, V. act. terme du jeu des Dames, (*C'eft doubler une dame par une autre dame.*) Scrupos geminare. act. DAME nakryć w grze warcabow, ieden warcab ná drugim e wierzchu położyć.

ON DIT proverbialement, *Damer le pion à quelqu'un,* pour dire *Enchérir, Avoir avantage fur luy, Le furpaffer.* Alicui re aliquâ praftare. *Cicer.* Praftare ingenio al[illegible] *Quint.* PIESKA komu zamknąć że fię ruszyć nie może znaczy mieyfca w Damy graiąc. Przyflowiem Francufkim znaczy záwoiować fobie kogo cale, mieć gorę nad nim.

DAMERET, fubft. m. (*Celuy qui affecte trop de propreté pour plaire aux Dames.*) Politulus Nimiæ elegantiæ homo. *Plaut. Cicer.* GALANT ten co fię wytwornie ftroi áby fię umizgał y upodobał kobietkom.

DAMERET fignifie auffi (*Celuy qui fait le beau fils, qui eft toûjours auprès des dames.* Eductus in nutricatu venerio. *Plaut.* GALANT Kobieciarz co u kobiet rad przefiada.

DAMIER, fubft. m. (*Echiquier, tablier divifé en 64. carreaux noirs & blancs, pour jouer aux Dames.*) Alucus luforius. WARCABNICA fzachownica tablica do grania warcabow rozdzielowa ná 64. kwadratow białych y czarnych.

DA-

DAMIETTE, (*Ville d'Egipte.*) Damiata. DAMIATA Miafto Egipfkie.

(On croit qu'elle a êfté baftie des ruines de l'ancien Pelufium.) Rozumieią że to miafto ieft wyftawione z obalin dawnego miafta Peluzyum.

Qui eft de Damiette. Pelufiota, æ, com. gen. Ten co ieft z Damiaty, Peluzyota.

DAMNABLE, adject. mafc. & f. (*on prononce* danable.) (*Méchant, abominable.*) Damnandus. *Cic.* NAGANNY zły fzkaradny.

DAMNATION, (*on prononce* danation.) fubft. f. (*Peine éternelle de l'Enfer qu'on a méritée par fa mauvaife vie.*) Æternæ pœnæ. Supplicia æterna. POTEMPIENIE męka wiekuifta w piekle ná ktorą kto záfługuie zle żyiąc.

ON APPELLE figurément *Une ame damnée, Un méchant homme qui eft capable de tous les crimes.* Homo nequam, *ou* peffimus, ZOWIĄ *niewłaśnie:* Dufza potempiona, álbo potempieniec, piekielnik człowieka złego niecnotliwego ktory fię ná wfzyftko złe gotow odważyć.

ON DIT auffi *Souffrir comme une ame damnée,* (*Souffrir de tres grandes douleurs, par rapport aux peines des damnez dans les Enfers.*) Maximos cruciatus perferre. *Cic.* MOWIĄ cierpieć iák potempieniec wfzelką biedę y wfzelkie utrapienie bole y męki ponofić.

Je fouffre comme une ame damnée. Difcrucior animi. *Ter.* Cierpię iák w piekle.

DAMNER, *on prononce* daner, V. act. (*Condamner aux peines éternelles.*) Aliquem fuppliciis æternis addicere. *Cic.* POTEMPIC fkazać do piekła ná wieczne męki.

DAMOISEAU, ou DAMOISEL, fubft. m. (*Jeune gentilhomme.*) Domicellus, i, m. PANIĘ Paniątko Panicz

(Ce nom fe donnoit non feulement aux Fils des Chevaliers & des Barons, mais mefme aux Fils des Rois. Ainfi on trouve dans l'Hiftoire, Damoifel Pepin, Damoifel Louis le Gros.) To názwifko fię dawało nie tylko dzieciom fzlacheckim, ále y Krolewfkim fkąd w Hiftoryi znayduie fię Náyiaśnieyfze Panię Pipin, Náyiaśnieyfze Panię Ludwik gruby.

DAMVILLIERS, (*Ville du Duché de Luxembourg, enclavée dans la Lorraine.*) Damvillerium, ii. n. DAMWILLIER Miafto Xięftwa Luxemburfkiego zachodzące w Lotaryngią.

DANDIN, fubft. mafc. (*Grand niais qui a une mauvaife contenance, & qui porte fon corps de cofté & d'autre.*) Homo infulfus & ineptus. KIWAŁA głupiec co fię kiwa ná tę y owę ftronę fam nie wie czego.

DANDINER, V. n. (*Porter fon corps çà, & la ne fe tenir pas ferme.*) Ineptire, (io, is, ivi.) neut. *Terent.* KIWAC fię ná tę y owę ftronę niewiedzieć czego.

DANNEMARK, (*Royaume de l'Europe au Septentrion & fur la mer Baltique.*) Dania, æ, f. DANIA Kroleftwo Europeyfkie ku pułnocy nád morzem Baltyckim.

(C'eftoit anciennement la demeure des Cimbres & des Teutons.) Z Dawna to był kray Cymbrow y Teutonow.

Qui eft de Dannemark, ou *qui eft Danois.* Danus, *ou* Danicus. **Qui eft de Dannemark,* ou *Danoife, (parlant d'une femme.)* Dana. Danica. **Le Royaume de Dannemark.* Danicum regnum. Duńczyk co ieft z Danii. *Duńka ta co ieft z Danii mowiąc o białogłowie. *Kroleftwo Duńfkie.

DANGER, fubft. m. (*Peril, rifque.*) Periculum, i, n. Difcrimen, minis, n. *Cic.* NIEBESPIECZENSTWO ftrach los.

Eftre en danger. Periclitari, (clitor, aris, atus fum.) depon. *In periculo effe, (fum, es, fui.) *ou* verfari, (verfor, aris, atus fum.) dep. Być w niebefpieczeńftwie.

Il n'y a que du danger pour luy, mais pour moy je ne cours aucun rifque. Huius periculo fit, ego in portu navigo. *Ter.* Nie mafz niebefpieczeńftwa chyba dla niego, co dla mnie to żadnego nie mafz.

Je fuis en danger de perdre ma réputation. Periculum famæ mihi eft. *Ter.* **De perdre mes biens.* Fortunæ meæ veniunt in difcrimen. *Cic.* Jeftem w niebefpieczeńftwie utraty życia. *Utraty fortuny.

Il eft en danger de mort, ou de mourir. In periculo mortis eft. *Celf.* **D'avoir un cancer.* Periclitatur cancro. *Celf.* Jeft w niebefpieczeńftwie życia. *Doftania raka to ieft żeby mu [illegible] dał w ciało.

Eftre hors de danger. Abeffe à periculis. *Cic.* **Il eft hors de danger, [illegible] n'eft plus dangereux.* Nullum eft ipfi periculum. [illegible] Wyniść z niebefpieczeńftwa. *Już wyfzedł z niebefpieczeńftwa.

Mettre, expofer fa vie en danger. Vitam adducere in extremum. *Tacit.* In difcrimen vitæ venire. *Se mettre en danger de la vie, de perdre la vie, Mettre fa vie en danger, l'expofer pour quelqu'un.* Subire vitæ periculum pro aliquo. *Cic.* Podać życie fwoie ná niebefpieczeńftwo ná fzanc wydać życie fwoie, wdać fię w niebefpieczeńftwo utracenia go dla kogo.

Il n'a point fait de difficulté de mettre fes biens & fa vie en danger pour mon falut. Periculum fortunarum & capitis fui pro meâ falute neglexit. *Cicer.* Nic nie trudnił podać fortunę y życie fwoie w niebefpieczeńftwo dla zdrowia mego

Se jetter dans les dangers. Adire pericula. *Cic. Virg.* **Détourner un danger.* Amoliri periculum. *Cicer.* **Le repouffer.* Propulfare periculum. *Cic.* **Se tirer de danger.* Subtrahere fe periculo. *Celf.* **Il le prioit de le tirer d'un fi grand danger.* Ut fe tanto periculo eriperet, orabat. *Plin-Jun.* **Effuyer de grands dangers fur mer.* Magnis pelagi periculis defungi. *Virg.* Wdawać fię w niebefpieczeńftwa. *Odwrocić niebefpieczeńftwo iákie. *Oddalić go. *Wybrnąć z niebefpieczeńftwa. *Profił áby go wyprowadził z ták wielkiego niebefpieczeńftwa. *Wytrzymać wielkie niebefpieczeńftwa ná morzu, otrzeć fię o nie.

DANGEREUX, m. DANGEREUSE, f. adject, (*Perilleux.*) Periculofus. Infeftus. *Cic.* NIEBESPIECZNY NIEBESPIECZNA.

Une foreft devenuë plus dangereufe, à caufe des vols frequents qui s'y font. Saltus frequentioribus latrociniis infeftior factus. *Cic.* *(*Le contraire eft* Innoxius faltus. *Plin. Foreft qui n'eft point dangereufe.*) Pufzcza niebefpieczna dla uftawicznych rozboiow. *Przeciwna ieft: las pewny befpieczny

Vous entreprenez une chofe fort dangereufe & où il y a du rifque. Periculofum ac plenum opus aleæ tractas. *Hor.* NA RZECZ niebefpieczną fię odważafz y niepewną.

DANGEREUX, (*Qui eft à craindre, qui eft nuifible.*) Damnofus, a, um. *Cicer.* **C'eft un homme dangereux, ne l'approchez pas, car pour fe faire rire il n'épargne perfonne.* Fœnum habet in cornu, longè fuge, nulli enim parcit, dum fibi rifum excutiat. *Horat.* NIEBESPIECZNY ktorego fię obawiać trzeba. * Niebefpieczny to Człowiek niewdaway fię z nim bo dla fwoiey uciechy nikomu nieprzepuści.

(Cette maniere de parler eft metaphorique, & vient de ce qu'anciennement on eftoit obligé de mettre du foin aux cornes d'un taureau furieux, pour avertir de fe donner de garde de fa rencontre, de peur que le maiftre du beuf ne payaft le dommage porté par la loy des douze Tables.) Te fpofob mowienia w łacińfkim pochodzi z tąd iż zdawna powinien był każdy fiana założyć ná rogi bydlęciu fzalonego, dla przeftrogi, áby fzkody niezapłacił ktoreby tákie bydlę u czynić mogło, gdyby ten co ieft Panem Jego nie oftrzegł tym znakiem według Opifania praw Tablic Dwunaftu.

ON APPELLE encore *Un homme dangereux,* (*Celuy qui médit de fon amy en fon abfence, & qui ne le défend pas contre les médifances qu'on fait de luy.*) Hic niger eft qui abfentem amicum rodit, & qui alio culpante non defendit. *Hor.* ZOWIĄ też Człowiekiem niebefpiecznym tego ktory źle mowi za oczy o kim o tym zwłafzcza z ktorym fię dobrze chowa, álbo żego niebroni kiedy o nim za oczy źle gadaią.

(*Niger* Noir, c'eft à dire *Plein de venin;* le noir eftant chez les Romains d'un funefte augure, & le blanc au contraire tres heureux.) Czarny to ieft pełen iadu fkrytego czarne bowiem Rzymianie, mieli za zły znák á zaś białe zá znák bardzo dobry.

DANGEREUSEMENT, adv. (*Avec danger.*) Periculosè. adv. Cum periculo. *Cic.* NIEBESPIECZNIE.

DANS, (*Prépofition de temps & de lieu.*) In. *qui veut ordinairement l'Ablatif, lors qu'il n'y a point de mouvement d'un lieu en un autre; & l'Accufatif, lors qu'on marque quelque mouvement.* *Deambulare in foro. *Se promener dans la place publique.* *Fundo volvuntur in imo. *Ils vont au fonds.* W NA prepozycya czafu y mieyfca Ta w łacińfkim zwyczaynie fię kładzie z fpadkiem odbieraiącym kiedykolwiek nie ieft mowa o rufzeniu fię z mieyfca ná mieyfce, á zás z Ofkarżaiącym kiedy ieft mowa o rufzeniu fię z mieyfca ná mieyfce. *Chodzić na rynku, w rynku. *Toczą fię ná dnie.

(Parce que le mouvement ne fe fait pas d'un lieu en un autre, mais dans un mefme lieu.) Bo lubo ieft mowa o rufzaniu fię iednak nie z mieyfa iednego ná drugie, ále ná tymże mieyfcu.

Le fleuve Xanthe pourroit fe décharger dans la mer. Evol-

vere se posset in mare Xanthus. Xantus rzeka mogła wpadać w morze.

(L'on met l'Accusatif, parceque l'on marque le changement de lieu) Tu się kładzie spadek oskarzaiący bo się znaczy ruszenie z mieysca iednego ná insze.

On trouve aussi la Préposition *In* avec l'Accusatif, où il n'y a point de mouvement, comme Manuce & Sanctius le remarquent: *Esse in magnum honorem. Ter.* Estre en grand honneur. *In tabulas perscribere. Cic.* Ecrire dans les regístres. *Ligneæ soleæ in pedes indutæ. Cic.* Des sabots dans les pieds. * On le trouve mesme avec un Ablatif ou il y a du mouvement, *Venit in Senatu,* Il est venu dans le Senat ou au Senat; & de la sans doute est venu que l'on trouve plusieurs Verbes, qui gouvernent l'Accusatif & l'Ablatif avec *In*, car l'on trouve dans Tite-Live, *Incidere in æs,* & dans Ciceron, *in ære: Abdere se in tenebris,* ou *in domum. Cic.* Se cacher dans les tenebres ou dans sa maison. *In ocultum. Cæs.* Se cacher dans l'obscurité.) Znáyduie się też ta prepozycya w łacińskim z spadkiem oskarzaiącym lubo nie znaczy się żadne ruszanie zmieysca ná mieysce iáko Manuci y Sankcyusz grammatycy uważaią. iáko: być w wielkim honorze, álbo w wielkim szczęściu w Księgi potomne zapisać álbo wregiestra. Trepki ná nogi wdziane. *Y owszem ták że włacińskim znayduie się z padkiem odbieraiącym, tám gdzie się znaczy iákie ruszenie, przybył w Senacie, álbo do senatu stad też y słow wiele łacińskich z tey prepozycyi złożonych znayduie się położone raz z Oskarzaiącym drugi raz z odbieraiącym spadkiem z tąż powtorzoną prepozycyą gdyż znaydzie się w Liwiuszu Rznąć ná miedzi, á w Cyceronie rznąc ná miedzi schować się w cień, álbo w cieniu, w dom, álbo w domu w skrytości się ukryć.

DANS se dit en plusieurs occasions, *Il est dans le dessein, dans la volonté de se marier.* Vult ducere uxorem. *Cic.* **Il donne dans vostre sentiment, dans vostre opinion.* Tecum sentit. *Cic.* W w Francuskim mowi się w wielu okazyach iest w intencyi w myśli postanowienia się: má wolą się postanowić. *Przypada álbo wpada ná zdanie twoie.

DANS, (*pour marquer l'espace du temps.*) Intra *avec l'accusatif.* **Dans trois jours.* Intra triduum. Triduo. abl. *Cic.* **Dans vingt jours.* Intra viginti dies. Intra vicesimum diem. *Liv. Plut.* * *Navigation qui se fait dans quatre jours.* Quatridui navigatio. *Plin.* W ZNACZĄC przeciąg czasu iák długo, w łacińskim między, w polskim za álbo we trzy dni, w trzech dniach zá trzy dni. *Wdudziestu dniach we dwadzieścia dni álbo zá dni dwadzieścia. *Drogi wodą płynąc cztery: álbo we cztery dni zá cztery dni wodą płynąc.

DANSE, subst. f. (*L'action de danser & de marcher en cadence*) Saltatio. *Cic.* * *Danse en rond.* Orbis saltatorius, *genit.* orbis saltatorii, m. *Cic.* **Danse armée.* ou *la Pyrrhique.* Pyrrhicha *Suet.* Saltatio armata. TANIEC chodzenie w miarę według muzyki. *Taniec w koło, koleyny. *Taniec. Rycerski zbroynych álbo, Pirriczny.

(Pline semble mettre de la distinction entre la Danse armée, & la Danse Pyrrhique; lors qu'il nous dit que les Curetes inventerent la Danse armée, & Pyrrhus la Pyrrhique; mais Vossius nous apprend que c'est la mesme chose, & que toute la difference consiste en ce que les Curetes la pratiquerent grossierement, & que Pyrrhus la perfectionna.) Pliniusz zdaie się iákąś rożność kłáść między táńcem zbroynym Rycerskim, y między Pirricznym powiadaiąc że kuretowie wymyślili taniec Rycerski zbroyny, á zaś Pirrus tániec Pirryczny, ále Wossiusz naucza że to iest iedenże sam taniec á wszystka w tym tylko rożność że Kuretowie táńcowali ten tániec po prostu, á zaś Pirrus go doskonaley opisał.

Danse aux chansons. Cantatrix churea, f. *Claud.* * *Mener la danse.* Ducere choreas. *Ovid.* * *Celuy qui mene la danse.* Præsultor, oris, m. *Cic.* Taniec po głosach śpiewany. *Prowadzić rey w tańcu. * Marszałek taneczny.

La danse est le dernier des excès dans les grandes débauches, qui suivent d'ordinaire les repas que l'on fait dans quelque lieu agreable à heure indue. Intempestivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio. *Cicer.* Taniec ostatni iest zbytek w wielkich ochotach ktory náستępuie zwyczaynie wstawszy od stołu po uczcie skończoney ná mieyscu iákim wesołym godziny pozney y nieprzyzwoitey.

Academie de danse, (*Lieu où l'on apprend à danser.*) Ludus saltatorius, i, m. Akademia Táńcuiących; szkoła gdzie Tańcow uczą.

ON DIT proverbialement & figurément, *Commencer la danse,* pour dire *Estre le premier attaqué, soit en guerre,* ou *en proces.* Primò incipiere bellum, *ou* litem. MOWIĄ przysłowiem y niewłaśnie, zaczynać iáki tániec, być pochopem y pierwszym do czego w woynie, lub sprawie iákiey.

Entrer dans la danse, pour dire *S'y mesler, s'y embarrasser,* (*quand l'affaire est commencée.*) Ingredi in bellum, in litem. *Cic.* Wniść w iáki tániec, wmięszać się w iáką sprawę od kogo zaczętą.

DANSER, V. neut. (*Se plier & se relever en cadence.*) Saltare, Tripudiare. *Cic.* **Danser un branle.* Saltatorium orbem versare. *Cic.* **Danser sur la corde.* Per extentum funem ire. *Hor.* **Danser en chantant les louanges d'une personne.* Saltare laudes alicujus. *Plin-Jun.* TANCOWAC skakać w miarę, rozną chybić ciała według taktu grania y muzyki wydaiąc. * Tańcować kołem zá ręce się wziąwszy do koła. *Tancować po sznurze. *Tańcować pochwały czyie śpiewaiąc, pochwały czyie wyśpiewuiąc.

Il le prioit de vouloir representer le Cyclope Polypheme en dansant. Rogabat uti saltaret pastorem Cyclopa. *Hor.* **Il se met à danser, si-tôt qu'il a la teste échauffée des fumées du vin, & que les lampes luy paroissent doubles.* Saltat ille, ut semel accessit fervor isto cap.ti, & numerus lucernis. *Hor.* **On ne danse point quand on n'a point bû, à moins qu'on ne soit fou, ni quand on est seul.* Nemo saltat sobrius, nisi fortè insanit, neque in solitudine, neque in convivio moderato atque honesto. *Cic.* Prosił go áby mu w tańcu wyraził Cyklopa Polisema. *Tańcuie iák tylko sobie głowę winem zágrzeie, y kiedy mu się świátła w oczach dwoią. *Nikt nie tańcuie trzeźwy chyba o szalawszy, áni sam ieden będąc.

MAISTRE *à danser,* ou *Maistre de danse.* Saltandi magister. TANC-MISTRZ.

Qui apprend à danser. Ludi saltatorii discipulus, i, mac. Ten co się uczy tańcować.

ON DIT proverbialement, *Faire bien danser quelqu'un,* pour dire *Le menacer de luy donner bien de l'exercice.* Exercere probè aliquem. *Ter. Cic.* MOWIĄ przysłowiem francuzi: Kazać komu się nátańcować, to iest wiele mu przykrości y pracy zádać, ná obroty go sobie wziąć, álbo mu tym odgrazać, náprzykład: nátańcuiesz mi się.

ON DIT aussi (*d'un homme qui entre dans une méchante affaire.*) qu'*Il en dansera,* pour dire qu'*Il luy en coutera bien.* Multis sumptibus mactabitur, *ou* multabitur. MOWIĄ też o tym co się wdaie w złą sprawę, Nátańcuie się nie pomału, to iest poczuie y przyboleie tego wytchnie mu zá to.

ON DIT aussi qu'*Un homme ne sçait plus sur quel pied danser,* pour dire qu'*Il ne sçait plus où trouver de quoy vivre, ni de quel bois faire fleche.* Non habet unde victū quæritet, *ou* quærat. *Ter.* MOWIĄ też niewie ná ktorą nogę wyskoczyć, to iest w ktorą stronę się udać czym żyć, álbo z kąd czego wziąć co czynić: Francuzi mowią *z iákiego drzewa strzałę ustrugać.*

ON DIT aussi qu'*Un homme danse un branle de sortir,* (*quand il s'en est allé de quelque lieu.*) Abiit, excessit, evasit. *Cicer.* MOWIĄ też wypadł z koła w tańcu, umknął, uciekł poszedł.

ON DIT qu'*Un homme paye les violons, & que les autres dansent.* Ille solvit fidicinibus præmium, dum alii saltant. MOWIĄ on płaci muzykę, a drudzy táńcuią.

DANSEUR, subst. m. (*Qui danse.*) Saltator. *Cic.* TANECZNIK ten co tańcuie.

DANSEUR *de corde.* Funambulus. *Ter.* Petaurista. POWROZOBIEGUN co ná linie tańcuie.

DANSEUSE, subst. f. (*Celle qui danse.*) Saltatrix. *Cic.* TANECZNICA.

DANSEUSE *de corde.* Funambula, æ, f. TA co po linie biega

DANTZICK, (*Ville hanseatique, capitale de la Prusse Royale.*) Dantiscum. Gedanum. GDANSK Miasto Anseatyczne to iest sprzymierzone, głowne Prus Koronnych.

LE DANUBE, (*Fleuve, l'Ister des Anciens, qui prend sa source dans la Suabe, traverse la Baviere, l'Autriche, la Hongrie & la Servie, & se jette par six canaux dans la mer Noire.*) Danubius, ii, m. *Ovid.* Ister, tri. masc. *Pom-Mel.* DUNAY Rzeka ktora się poczyna w Swewii przechodzi przez Bawaryą, Rakusy, Węgry, Serby y wpada sześcią korytami w czarne morze.

D'APRES, sorte d'adverbe & de préposition, (*qui est un terme de peinture.*) *Peindre d'après Titien.* Ad exemplum Tiziani pingere. TO KIM malować álbo kopiować termin malarski

larski, kopiować obrazy po Tycyanie Malarzu.

DARD, subst. m. (*Sorte d'arme de trait qu'on jette avec la main.*) Jaculum, li, n. *Cic.* POCISK, broń, strzała pociskowa Darda.

DARD est aussi *Un petit poisson de riviere qu'on appelle Ventouse.* Jaculus, m. *Plin,* STRZELEC ryba rzeczna.

DARDER, V. act. (*Jetter un dard avec la main*) Jaculari. CISKAC Pociski, záwodzić strzały do celu z ręki [illegible].

DARDER, (*Frapper d'un dard.*) Jaculo ferire. POCISKIEM razić.

DARDEUR, subst. m. (*Qui darde.*) Jaculator. *Juv.* STRZELEC Ciskacz żołnierz pociskowy.

DARDANELLES, (*Deux Chasteaux sur le Bras de S. George,* ou *le Détroit de Gallipoli.*) Dardanellæ, arum, f. plur. DARDANELLE dwie Fortece ná morzu álbo odnodze Gallipoli.

(L'un est situé sur les ruines de l'ancien Sestos du costé de l'Europe. & l'autre sur celles d'Abydos du costé de l'Asie.) Jedna iest wystawiona ná obalinach dawnego miasta Sestos od Europy, á druga ná ruinach dawnego Abidu od Azyi.

DARIOLE, subst f (*Sorte de petit Flanc.*) Parva scriblita, æ, fœm KOŁACZEK.

DARIQUE, subst. masc. (*Monnoye d'or battuë en Asie.*) Daricus. CZERWONY Złoty Grecki.

(Le darique valoit deux drachmes Attiques, ou 13. livres, 5. sols, monnoye de France.) Ważył dwie dragmy Attyckie Liwrow trzynaście pięć pieniążkow Francuskich álbo naszych połtora czerwonego złotego.

DARTRE, subst. f. (*Maladie du cuir, qui rend la peau galeuse & farineuse, & qui cause de grandes démangeaisons*) Lichen Impetigo. *Plin.* LISZAY Liszaiec świerzb choroba bardzo szpetna świerzbiąca po ciele y skorze.

DATIF, subst. m. terme de Grammaire, (*c'est le troisiéme Cas de la declinaison du Nom.*) Dativus. *Quint. Var.* ODDAWAIĄCY termin Grammatyki znaczący trzeci spadek deklinacyi Imion.

DATTAIRE, *ou* DATAIRE, subst. masc. (*Officier le plus considerable de la Chancelerie Romaine.*) Datarius, ii, m. *mot consacré.* Qui inscribit diem & annum Curiæ Romanæ rescriptis, DATARYUSZ Urzędnik y Dygnitarz náyznacznieyszy Kancellaryi Rzymskiey.

DATTE, *ou* DATE, subst. f. (*Marque du jour, de l'année & du lieu où quelque acte est passé.*) Dies scripta, *ou* [illegible]. DATA Dnia y roku y mieysca wyrażenie kiedy y gdzie pisane [illegible] álbo ákt uczyniony.

[illegible] de plus vieille datte, que celle de [illegible] [illegible] litteris, quam [illegible]. [illegible] List twoy starszey [illegible] był [illegible] Cezara.

Je [illegible] attends [illegible] de la datte des presentes. [illegible] Czekam [illegible] od daty teraznieyszey.

Il n'y avoit point de datte à vostre lettre, Vostre lettre estoit sans datte & sans cachet. Nec signum tuum [illegible], nec [illegible] *Cicer.* Nie było daty w liscie twoim, [illegible] bez daty y bez pieczęci.

Une lettre de fraiche datte. Litteræ recens scriptæ, *ou* datæ Recens epistola. *(Le contraire est* Litteræ [illegible], *Une lettre de vieille datte*) List świeżey daty. *Przeciwna [illegible] dawney daty.

DATTER, V. act. (*Mettre la datte à une lettre,* ou *à quelque acte*) Dare Scribere, *ou* ascribere diem. *Cic.* DATOWAC [illegible] w liście álbo Instrumencie iákim nápisanym.

DATTE, (*Le fruit du palmier, qui est une espece de prune.*) Palmula. *Val.* Palmæ pomum. *Plin.* DAKTYL owoc Palmowy.

DAVANTAGE, adv. (*Plus*) Magis. Amplius. adv. *Cicer.* **Je ne dis rien davantage.* Nihil amplius dico. *Cicer.* **Je n'estime personne davantage que luy,* ou *plus que luy* Omnium hominum neminem pluris facio. WIĘCEY, bardziey. *Nie [illegible] więcey. *Nie poważam nikogo bardziey nad niego

DAUBE, [illegible] (*[illegible] d'une viande qu'on fait bouillir avec du vin, du lard & des épices.*) Condita caro lardo, vino & aromat. DUSZENINA sposob gotowania mięsa iákiego [illegible].

DAUBER, V. act. (*Battre sur le dos d'une personne à coups de poings*) Contundere aliquem pugnis. PIĘSCIAMI kogo [illegible] pięścią w plecy uderzyć.

DAUBER signifie figurément & populairement. *Médire de quelqu'un,* (*le railler en son absence.*) Maledictis lacerare, *ou* proscindere. act. acc. *Terent. Plaut. Cic.* ZLE uszczypliwie o kim zá oczy mowic.

DAUCUS, subst. masc (*Plante qu'on appelle* CAROTTE.) Daucus officinarum. MARCHEW polna, ptasze gniazdo, świniak ziele.

DAVIER, subst. m. (*Instrument de Chirurgie, qui sert pour [illegible] les dents.*) Forfex. *Cels.* Forceps. KLESZCZE Cerulicskie do wyrywania zębow.

DAUPHIN, subst. m. (*Poisson de mer.*) Delphinus, i, m. *Cic.* DELFIN ryba morska.

DAUPHIN, (*Constellation qui consiste en dix étoiles.*) Delphinus *Var.* DELFIN gwiazda zdziesięciu złożona ná Niebie

DAUPHIN, (*est le titre qu'on donne en France au Fils aisné du Roy de France, à cause du Dauphiné, qui fut donné à cette condition par Humbert Dauphin de Viennois en 1343. sous le regne de Philipe de Valois.*) Delphinus, i, m. DELFIN álbo Dofin, iest tytuł ktory daią we Francyi Synowi starszemu Krola Francuskiego, á to dla Delfinatu darowanego Xięstwa tą kondycyą przez Humbertego Dofina Wienneyskiego w Roku 1343. Zá Panowania Filipa Walezyusza.

LE DAUPHINE', (*Province de France.*) Delphinatus. DELFINAT, álbo Dofinat Prowincya Francyi.

Qui est de Dauphiné. Delphinas. Delfinanin ten co iest z Delfinatu.

D'AUTANT QUE, adv. (*Parceque.*) Quia. Quod. Quoniam adv. ILE że, przezto że, dla tegoż.

D'AUTANT *plus que.* Eò magis quod. TYM bardziey że

DE, (*Particule qui est le marque du Genitif des Noms en nostre Langue.*) comme *Le fils de Pierre, de Jaques.* Filius Petri, Jacobi. Z, *De* Partykuła álbo Artykuł Francuski znaczący w [illegible] Francuskim Imion spadek wtory to iest spadek rodzący [illegible].

ON DIT aussi *Il est né de bon lieu.* Summo loco natus. **Né d'un esprit doux.* Natus animo leni. *Ter.* **Il s'est fait de [illegible], il est auteur de sa fortune.* Natus ex se se. *Cicer.* **Je tiens cela de luy.* Accepi id ab illo. MOWIĄ też urodził się z dobrego domu, dobrze urodzony, zácnie. *Z urodzenia łaskawy łagodny miły przyiemny. *Z siebie samego powstał sam szczęścia swego autorem. *To mam od niego.

Il est allé de Paris, à Lyon. Profectus est Luteriâ, Lugdunum. Z Paryża do Lyonu wyiechał.

De cent ans en cent ans Singulis centum annis. **Cela est distant de cent lieues.* Illud centum leucis distat. **Il est mort de pleuresie* [illegible] dolore consumtus est. **Cela est de bon or.* Illud est ex optimo auro. Od stu lat do stu lat. *To iest daleko z tąd o sto mil. *Umarł ná pleurę (bokow bol z zapalenia błony.) *To iest z dobrego złota.

DE, DU, DES, entre deux Substantifs signifians diverses choses, s'exprime par un Genitif. *DE, DU, DES,* partykuły [illegible] Francuskie położone między dwoma Imionami istotnemi rożne rzeczy znáczącemi wyrażaią się przez spadek rodzący: w łacińskim y polskim.

L'amour de la vertu. Amor virtutis. Miłość cnoty.

[illegible] Noms signifians [illegible] chose, c'est à dire *De* signifiant *Qui est,* veut les deux Noms au mesme Cas. Między dwoma [illegible] Imionami iednęż rzecz znaczącemi kiedy ta Francuska partykuła *De* znaczy *ktory iest* tedy obadwa Imiona w iednym że kładą się spadku.

La ville de Rome. Urbs Roma. Miasto Rzym: *nie Rzymu*

DE, [illegible] d'un Infinitif François, & precedé d'un Substantif ou d'un Adjectif qui gouverne le Genitif, veut un Gerondif en *di. DE* partykuła po ktorey nástępuie infinityw álbo słowo w sposobie nieskończonym w Francuskim przed, ktorym kładzie się Imię przydatkowe, ktore po sobie powinno mieć spadek rodzący, wyraża się w łacińskim y polskim przez sposob názwany Gerondiw włacińskim ná di álbo w polskim przez infinityw.

Desireux d'apprendre. Cupidus discendi. Pragnący náuczania się, *álbo w polskim* pragnący náuczyć się

Entre deux Verbes, *De* s'exprime par un Infinitif. Między dwoma słowa *De* w Francuskim położone wyraża się przez infinityw.

Je [illegible] de sçavoir. Cupio scire. Pragnę wiedzieć.

DE [illegible] *De ce que, Parceque,* s'exprime par *Quòd,* ou par *Quippe qui, Quippe quæ, Quippe quod,* avec [illegible] Subjunctif. *De* partykuła Francuska znácząca [illegible] [illegible] partykuły w łacińskim ále w polskim przez infinityw. It

Il n'est pas sage de mentir. Non est sapiens quòd, *ou* quippe qui, mentiatur. Nie rozumna iest rzecz kłamać.

Signifiant *à cause de*, il s'exprime par *Propter* avec l'Accusatif. Kiedy ta partykuła znaczy *dla* wyraża się przez też partykułę álbo propozycyą álbo *z* w polskim.

Je te loue de ta modestie. Te laudo propter tuam modestiam. Chwalę cię dla, *álbo* z twoiey skromności.

Signifiant *En*, il s'exprime par le Gerondif en *do* avec *in*. Znacząc *w* wyraża się w łacińskim przez Gerondiw na *do* się kończące, á w Polskim przez też preprzycyą *w* z słowem w sposobie Gerondywa trzecim álbo wtorym bez prepozycyi w

Il prend plaisir de lire. In legendo voluptatem habet. Delectatur in legendo. Ma upodobanie w czytaniu, álbo czytaiąc.

Signifiant *Touchant*, il s'exprime par *De* & un Ablatif. Znacząc *względem*, wyraża się w łacińskim y polskim przez propozycyą o.

Nous avons parlé de vous. De te sumus locuti. Mowiliśmy o tobie.

Signifiant *De la part*, il s'exprime par *A* ou *Ab*. Znácząc *od* wyraża się przez tęż prepozycyą *od*.

Je vous apporte des lettres de vostre pere. Tibi affero litteras à patre. Przynoszę ci álbo oddaię list od oyca twego.

Marquant la *Matiere*, il s'exprime par *E*, ou *Ex* avec l'Ablatif Znácząc materyą z czego álbo z ktorey co iest, wyraża się przez prepozycyą Z z spadkiem odbieraiącym álbo w Polskim bez prepozycyi zgadzniąc Imię istotne z przydatkowym.

Une coupe d'or. Poculum ex auro. Czara ze złota, *álbo* czara złota.

Marquant la *Maniere*, l'*Instrument*, il s'exprime par l'Ablatif sans préposition. Znácząc sposob álbo instrument wyraża się przez spadek odbieraiący bez żadney prepozycyi.

Frapper de la main. Percutere manu. Uderzyć ręką.

DE marquant le *Temps*, s'exprime par l'Ablatif sans préposition; mais s'il signifie *Depuis*, il s'exprime par *A* ou *Ab* avec l'Ablatif. ZNACZĄC czas wyraża się przez spadek odbieraiący z prepozycyą *Z*. Ale kiedy znaczy od iák dawnego czasu to się wyraża przez spadek od bieraiący z prepozycyą *od*.

De deux jours l'un. Alternis diebus. Z Dwoch dni Jednego co drugi dzień.

Du jour d'hier, ou *Depuis hier*. Ab hesternâ die. Od wczoray od dnia wczorayszego.

DE après un Verbe & suivi d'un Substantif, veut le Cas du Verbe. KIEDY się w Francuskim kładzie po słowie, á po sobie má słowo istotne to się wyraża wspadku właśnym ktore powinno mieć pierwsze słowo po ktorym się kładzie náprzykład.

Avoir des livres. Habere libros. Mieć Xięgi.

DE après le Verbe Passif s'exprime par *A*, ou *Ab* avec l'Ablatif. Po słowie Ktore iest Passivum wyraża się w łacinskim przez prepozycye *A* álbo *Ab* w polskim przez prepozycyą *od* naprzykład.

Je suis aimé de mon pere. Amor à patre meo. Jestem kochany od oyca mego.

Suivi d'une chose inanimée, il s'exprime par l'Ablatif sans préposinion. Kiedy się po niey kładzie z imieniem rzeczy iákiey nieżyiącey, wyraża się przez spadek oddalaiący bez prepozycyi náprzykład.

Accablé de miseres. Pressus miseriis Przywalony przyciśniony nieszczęśliwościami, biedą.

DE marquant le *Lieu*, à la question *Unde*, s'exprime par l'Ablatif sans préposition, s'il est sui vide *Domus*, de *Rus*, ou d'un Nom propre de Ville; autrement il s'exprime par la préposition *E*, ou *Ex*, avec l'Ablatif. Znacząc mieysce ná pytanie skąd wyraża się przez spadek oddalaiący bez prepozycyi, ieżeli są nazwiska właśne Miast, álbo też te Imiona *Dom*, *Wieś*, ieżeli zaś są názwiska inszych mieysc á nie miast, álbo Domu, lub Wsi, to się wyraża przez tenże spadek oddalaiący z tą prepozycyą *Z*. iáko y w polskim.

Je reviens de la maison. Redeo domo. **Des champs*, Rure (*& non pas* ruri,) **De Paris.* Lutetiâ. Powracam z Domu. *Ze Wsi. *Z Paryża.

Il revient de classe. Redit è scholâ. **d'Italie.* Ex Italiâ. Powraca ze szkoły. *z Włoch.

DE', subst. masc. (*Petit cube d'os, ou d'yvoire, marqué de points differents en six faces.*) Tessera. *Terent.* Talus. *Cicer.* KOSTKA Kwadrat z kości prostey lub słoniowey kości znáczoncy punktami rozmaitemi ná sześciu graniach.

Le jeu de dez. Tesserarum ludus. **Coup de dez.* Tesserarum jactus, ûs, m. **Jouër aux dez.* Tesseris ludere. *Ter.* Gra kostek. *Urzucenie kostek. *Grać w kostki.

CORNET *à jouër aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. **Table sur quoy on jouë aux dez.* Alveus lusorius. PUSZKA Kubek od kostek wyrzucania. *Warcabnica do grania. Kostek.

Il faut tenir dans la vie la mesme conduite que dans le jeu de dez, s'il arrive que vous n'ameniez pas le point qu'il vous faut, c'est à vous à corriger par vostre adresse ce que le hazard a fait. Ita Vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris, si illud quod maximè opus est, jactu non cadit, illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas. *Ter.* Toż samo w tym życiu czynić trzeba co w kostki graiąc, ieżeli nie urzucisz dobrey, popraw się drugi razy nagrodź to co źle trafunkiem padło.

DE' se dit figurément en ces façons de parler, *Il a tenu le dé*, (*Il s'est rendu maistre d'une conversation, & il y a voulu parler toûjours.*) Solus tenuit in sermone cœtum hominum. Solus occupavit colloquium. **Rompre le dé*, (*interrompre quelqu'un, Rompre son propos, Luy couper la parole & parler.*) Intercipere medium sermonem. *Quint.* **Quitter le dé*, pour dire *Quitter la partie*, ou *Donner gagné à celuy qui dispute une chose.* Cedere alicui, fascesque submittere in re aliquâ. *Cic.* **Flatter le dé*, pour dire *Ne pas parler franchement & librement d'une chose.* Rem aliquam fuco mentiri. *Quint.* **Le Dé en est jetté*, pour dire *La résolution en est prise.* Jacta est alea. *Ter.* KOSTKA się mowi *niewłaśnie*: w te sposoby, Kostka z ręku iego nie wyszła: to iest pierwsze mieysce miał zawsze y gorę nad inszemi w posiedzeniu, ustawicznie y sam tylko mowił. * Przerwać komu kostkę: przerywać mowę komu pomięszać dyskurs iego. *Ustąpić kostki, dać wygraną, álbo ustąpić komu czego w iákiey sporce. *Mięszać kostki nieszczerze w czym sobie postępować álbo mowić. *Padła kostka *to iest* stało się, rezolucya wzięta.

DE' en termes d'Architecture, (*est un cube de pierre qu'on met sous les pieds d'une statuë pour l'élever.*) Cubus, i, masc. *Vitr.* POSTUMENT kamienny pod osobami rznięteni dla podpierania ich.

DE' signifie (*Un petit morceau de cuivre*, ou *d'argent avec plusieurs petits trous pour coudre en linge.*) Digitale, is, n. *Var.* NAPARSTEK srebrny álbo miedziany do szycia.

DE'BACLE, subst. f. (*L'action de débarasser les ports.*) Remotio impedimentorum à portubus. ODBICIE od brzegu dla rumu uczynienia ulądu, odłożenie prożnych statkow, álbo łodzi

DE'BACLE se dit aussi par extension, (*de la rupture des glaces, qui se fait tout a coup, lorsque les rivieres ont esté prises long-temps*) Amnium gelu concretorum subita solutio. PUSZCZENIE lodow na rzekach wielkich kiedy się kra rusza po zimie.

DE'BACLER signifie aussi, *Oster les barres des portes & des fenestres.* Laxare, *ou* relaxare repagula portarum, (laxo, as, avi, atum.) act. *Colum.* SKLEPY po otwierać, drągi od drzwi y okien odeymuiąc.

DE'BAGOULER, V. act. (*Vomir, dégueuler.*) Vomere. (vomo, mis, mui, mitum,)n, *Cic.* RZYGAC zrzucać bluć.

(Terme bas & populaire.) Słowo podłe między pospolstwem.

IL SE DIT plus souvent au figuré pour, *Dire indiscretement tout ce que l'on sçait.* Deblaterare. *Plaut.* Effutire. *Terent.* MOWI się częściey niewłaśnie zámiast gadać ladaco co tylko ślina do gęby przyniesie wszystko wyplusć co kto wie.

(Ce verbe n'est d'usage que parmi la populace.) To słowo nie iest używane chyba między pospolstwem.

DE'BALLER, *ou* DES-EMBALLER, V. act. (*Défaire, ouvrir une balle de marchandises.*) Colligatas, *ou* complicatas merces solvere. PO OTWIERAC paki kupieckie porozwięzywać towary.

DE'BANDADE, subst. f. qui ne se dit plus qu'adverbialement en cette phrase, *Vivre à la débandade*, *Vivre dans le libertinage & sans discipline.* Licenter, vivere. *Cic.* Dissolutè. HALASPAS, Swywola, rospusta, co się w Francuskim nie mowi procz w ten ieden sposob: Zyć halaspasem puściwszy się ná wszystko złe bez karności w rospuście.

Les soldats vont à la debandade. Dispersi sunt & palati peragros milites *Liv.* Halaspasem chodzą żołnierze.

DE'BANDE', m. DE'BANDE'E, fem. (*Qui n'est plus bandé, ni tendu.*) Retensus. Laxus. Laxatus. Remissus. Solutus. *pour le sens propre & figuré.* ROSPASANY ROSPUSZCZONY rozwiozły wolny spuszczony ták w właśnym iáko y niewłaśnym rozumieniu.

DE'BANDER, V. act. (*Oster la bande d'une playe, délier ce qui est bandé.*) Solvere, Laxare. Remittere. *Phæd.* *Cic.* *Hor.* ODWINĄC ranę, rozwiązać co iest związanego rospuścić spuścić.

Esope mit un jour un arc débandé au milieu du chemin. Æsopus arcum retensum in mediâ posuit viâ. *Phæd.* Ezop położył raz łuk spuszczony ná drodze.

Vous romprez bien-tost vostre arc, si vous le tenez toûjours bandé, mais si vous le débandez, il vous sera utile, lors que vous voudrez vous en servir. Citò rumpes arcum, si tensum semper habueris, at si laxâris, cùm voles, erit tibi utilis. *Phæd.* Zniszczysz albo złamiesz łuk y prysnąć ci musi kiedy go zawsze napięty y natężony trzymać będziesz, ále spusciwszy go będzieć pożyteczny y zażyiesz go czasu potrzeby.

ON DIT en ce sens au figuré, *Debander son esprit*, ou *Se débander l'esprit, le relascher du travail.* Animum remittere *Cic.* Relaxare animos & dare se jucunditati *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu Rozerwać się ucieszyć Zábawić, dać myślom swoim rozrywkę.

SE DE'BANDER, (*Quitter un party*, ou *une compagnie où l'on est enrollé*) A signis discedere. A castris dilabi. *Cic.* **Les soldats se sont débandez dans la campagne.* Per agros sunt palati milites. *Liv.* Passim & sine signis errant milites. ODSTRYCHNĄC się od drugich oderwać się od tey kompanii do ktorey kto należy, z pod znaku wystąpić. *Rostrychnęli się żołnierze wpolu ieden tám drugi tu każdy w swoię.

SE DE'BANDER se dit figurément (*du froid & de la gelée, quand le temps se détend.*) *Le froid se débande.* Remittit sefrigus. *Tibul.* CZAS wolnienie ták co do gorąca iáko y co do zimna álbo mrozu.

DE'BARRASSE', m. DE'BARRASSE'E, fem. part. pass. (*Qui n'a plus d'embarras.*) Expeditus. Solutus. Vacuus. Otiosus, a, um. *Cic.* WOLNY UWOLNIONY.

Je reviens au logis l'esprit libre & débarrassé. Defecato animo domum revertor. *Plaut* Powracam do domu maiąc myśl spokoyną y wolną głowę.

DE'BARRASSER, *ou* DESEMBARRASSER, V. act. (*Oster, tirer d'embarras.*) Expedire, Explicare. UWOLNIC OSWOBODZIC.

SE DE'BARRASSER, (*Se tirer*, ou *s'oster d'embarras.*) Se explicare. Se expedire. Se dissolvere. **Je me suis debarrassé de cette affaire.* Me ab hoc negotio expedivi. *Cic.* **Lorsque je seray débarrassé, je vous iray voir.* Ubi me expediverо, *ou* me dissolvero, te conveniam. **Vous cherchez à vous débarrasser de moy.* Quæris à me discedere. *Hor.* ** Avoir l'esprit débarrassé des affaires.* Vacare à negotiis. *Phæd.* **Je me suis entierement débarrassé l'esprit.* Animum vacuum feci. *Cic.* UWOLNIC się od kłotni y trudności. *Uwolniłem się od tey sprawy. *Ják wolny będę, iák się uwolnię nawiedzę cię. *Chcesz się mnie zbyć uwolnić się odemnie. *Mieć umysł wolny od wszystkiego. * Jużem też wszystkiego zbył zgłowy głowę mam cale wolną.

En voulant se débarrasser, il s'embarrasse davantage. Dum expedire se se vult, induit *Cic.* Chąc się uwolnić wyplątać barziey się wikła.

DE'BARBOUILLER, V. act. (*Oster la crasse du visage & des mains.*) Sordes eluere. *Plin.* ZMYC spłukać obmyć brud ztąk y ztwarzy.

DE'BARDAGE, subst m. (*Action par laquelle on décharge un bateau de ses marchandises qu'on met à terre.*) Mercium in terram deportatio. WYŁOZENIE towarow na brzeg.

DE'BARDER, V. act. (*Décharger un bateau de bois, ou d'autre marchandise & l'apporter sur le rivage.*) Merces, *ou* mercimonia in terram deportare. WYŁOZYC wynosić towary na brzeg.

DE'BARDEUR, subst. m. (*Officier de ville sur les ports, qui décharge les bateaux.*) Qui merces è navibus deportat in terram. STRAZNIK przy wykładaniu towarow.

DE'BARQUEMENT, subst. m. (*Descente, sortie à terre d'un vaisseau.*) Exscensus. Exscensio. *Liv.* WYSIĄDZENIE ná ląd z statku iákiego.

DE'BARQUER, V.n. (*Sortir hors du vaisseau, descendre à terre.*) Exscensionem facere in terram. WYSIADAC ná ląd ze statku.

DE'BARQUER *une armée*, V. act. (*La mettre à terre.*) Copias in terram exponere. *Liv.* WYSIADA woysko z okrętow ná ląd.

DE'BARRER, V. act. (*Oster les barres d'un porte, d'une fenestre.*) Repagula à foribus, *ou* fenestris convellere. *Cicer.* ODŁOZYC odiąć drągi y zápory od wrot okien &c.

DE'BASTER *un asne*, V. act. (*Oster le bast à quelque beste de charge.*) Clitellas asino detrahere. ROZSIODŁAC rozkulbaczyć osła konia &c.

DE'BAT, subst. m. (*Contestation, contention, dispute.*) Contentio. Concertatio. *Cic.* **Nous n'aurons aucun débat*, ou *aucune dispute sur cela.* Nulla controversia mihi tecum erit. *Cic.* **Estre en débat sur le point d'honneur.* Contendere de honore. *Cic.* **Appaiser les débats.* Controversias dirimere, *ou* sedare. SPORKA kłotnia rożność zdania *Kontrowersya.* *Niebędziemy mieć żadney sprzeczki o to, kłocić o to się niebędziemy. *Kłocić się o punkt honoru. *Godzić uspokaiać kłotnie.

DE'BATS en termes de Palais, (*Escritures qu'on fournit sur chaque contestation des articles d'un compte.*) Exaratæ scripto contentiones, f. plur. OBRONY stron wzaiemne; papiery ná papiery, dowody ná dowody, między stronami rospieraiącemi się w prawie álbo w rachunkach

ON DIT en proverbe, *Entre eux le débat.* Ipsi viderint. MOWIĄ przysłowiem: Niech się z sobą sprobuią, do nich ta kłotnia

DE'BATTRE, V. act. (*Contester, disputer.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ cum aliquo contendere. KŁOCIC się spierać się z kim sprzeczáć się o co.

SE DE'BATTRE *avec quelqu'un*, (*en criant & tempestant contre luy.*) Cum aliquo altercari. *Cæs.* KŁOCIC się o co z kim swarzyć się spierać się z kim o co wołaiąc hałasuiąc.

SE DE'BATTRE, (*Se tourmenter, s'agiter fort, comme fait un malade qui se meurt*, ou *qui souffre de grandes douleurs.*) Vehementer agitari. Convelli. *Cels.* PASSOWAC się mocno iáko konaiący się passuie z bolami tęsknicami y nudnościami.

Il se debattit fort, ou *extraordinairement avant que de mourir.* Antequam vitam exhalaret, corpus concussit motibus insolitis. *Cels.* Passował się straśznie z sobą przed skonaniem.

DE'BATTU, masc. DE'BATTUë, f. part. pass. (*Contesté.*) Agitatus. Controversus, a, um. *Voyez* DE'BATTRE. RZECZ o ktorą się rożnie ná tę y ná owę stronę sprzeczano.

DE'BAUCHE, subst. f. (*Mot pris en une signification générale pour une vie licencieuse & débordée dans toutes sortes de plaisirs*) Liberior vivendi licentia. *Cic.* ROSPUSTA zbytek wszelki swywola życie rospustne.

DE'BAUCHE (*dans le boire & le manger, dans l'excès de la table & du vin.*) Perpotatio. Commessatio. Helluatio. *Cic.* *Plaut.* **Faire la débauche* (*en ce sens.*) Perpotare. *Horat.* **Nous avons souvent fait la débauche ensemble.* Sæpè diem mero fregimus *Hor.* **Passer la nuit dans la débauche à boire, & à faire des dépenses excessives en festins.* Trahere noctem per vinolentiam. *Tacit.* Perpotare totam noctem. *Suet.* Luxuriari, *ou* crisso, (sum) dep. *Plaut.* **Des débauches de nuit.* Bacchationes nocturnæ, f. pl. *Cicer.* PIJANSTWO obżarstwo zbytki stołowe. *Zbytkować rozgardyasz stroić hultaić się. *Ochotkami się bawić. *Nieraześmy ochotowali z sobą. *Nocy trawić na zbytkach y kosztach wielkich ná ochotach. *Ochotki nocne, piiatyki.

DE'BAUCHE, (*dans les plaisirs des honnestes & illicites.*) Flagitiosæ ac perditæ libidines. **Il ne quittoit rien de ses débauches.* Nihil è libidinibus omittebat. *Tacit.* **Il est perdu de débauches.* Vino lustrisque confectus est, *Cic.* Assiduis libidinibus rupit sua membra. *Prop.* **Passer sa vie dans toutes sortes de débauches.* In omni genere libidinum terere vitam. *Cicer.* **Un homme infame pour ses débauches.* Omnium libidinum maculis notatissimus. **Il s'est perdu de reputation par ses débauches.* Suis libidinibus famam perdidit. *Plaut.* ROSPUSTA Swywola co do roskoszy sromotnych, cielesność. *Nic swoich cielesności niepoprzestawał. *Wniwecz się obrocił przez rospusty, wysechł od rospusty y zmarniał. *Pędzić życie w wszelakich rospustach. *Człowiek niesławny rospustami. *Osławił się rospustami swemi, podał się na ochydę.

Lieu de débauche, maison de débauche, où l'on vit dans toute sorte de dissolution. Ganea. *Cicer.* Burdel mieysce wszelkiey rospusty.

DE'BAUCHE se prend quelquefois en bonne part, (*d'une petite réjouissance qui se fait de temps en temps entre honnestes gens, comme d'un repas, d'une promenade, d'une partie de divertissement.*) *Nous avons fait une débauche, nous avons soupé* ensem-

enſemble. Exhilaravimus nos, unà cœnavimus. OCHOTA w dobry ſpoſob pewnych czaſow przyſtoyna między oſobami przyſtoynemi iáko czeſtuiąc, ſię przechadzki, y rozrywki ſobie czyniąc. Ochotę mieliśmy z ſobą, cz[illegible]ſtowaliśmy ſię.

Ils mangerent à ſouper un poulet [illegible] *de bauche.* Exhilarandi ſe cauſâ pullum gallinaceum cœnarunt. Ziedli ná wieczerzą kurczę przez ochotę.

DE'BAUCHE ſe dit auſſi (*le ce qui ſe fait au delà de l'ordinaire.*) *Cet homme eſt fort ſobre, & c'eſt une débauche pour luy de boire un demi-ſetier de vin.* Sicciſſimus, *ou* temperantiſſimus eſt, nimium eſt illi haurire heminam vini. OCHOTA ſię mowi o tym co kto czyni nád ſwoy zwyczay; Człowiek to bardzo trzezwy, Już to u niego wielka ochota pol ſzklanki wina wypić.

DE'BAUCHE', m. DE'BAUCHE'E, f. part. paſſ. & ſubſt. (*Qu'on a corrompu.*) Corr[illegible]m. In nequitiam abductus ZE[illegible]SOWANY zgorſzony z [illegible]

DE'BAUCHE', [illegible] Perditus. Deperditus. Diſſolutus. Diſcinctus nep[illegible] *Hor.* [illegible] HULTAY ladaco roſpuſtnik.

DE'BAUCHE' *au jeu,* (*Qui jouë avec ex*[illegible]) Pernox aleator. *Cic.* KARTOWNIK [illegible]

DE'BAUCHE' *pour le cab*[illegible] *y eſt tou*[illegible]*urs*) Popino. *Cic.* Come[illegible] *Hor.* [illegible] ca [illegible]erca co wſzyſtko w k[illegible]

DE'BAUCHE' [illegible] (*Qui aime trop le ſexe, ou* [illegible] *Qui aime le cotillon.*) Immodicus libid[illegible] *Cic.* [illegible] AMOTNIK, [illegible]

[illegible]

DE'BAUCHE' [illegible] *femme &c.* [illegible] *Cic.* HULTAY roſpu[illegible]

DE'BAUCHE'E, [illegible] Scortum. *Plaut.* [illegible] NIERZĄDNICA [illegible] co płci ladaco niecnota.

DE'BAUCHER, V. act. (*Corrompre, jetter dans le* [illegible]) Corrumpere. Depravare. *Cic. Ter.* Pravis moribus imbuere. *Cic.* GORSZYC pſ[illegible] kogo hultaić go.

SE DE'BAUCHER, (*Se jetter dans la débauche.*) Se corrumpere. *Plaut.* Vitam omni intemperantiæ ad[illegible]cere. *Cic.* HULTAIC ſię, pſować ſię.

DE'BAUCHER ſignifie auſſi *Perſuader à quelqu'un de changer de maiſtre, de parti, l'eloigner de ſon devoir, l'empeſcher de travailler.* *Cic.* Solicitare[illegible] aliquem. act. *Cic.* ZNACZY ſługi od kogo odmawiać, przemawiać namawiać bechtać ná hardość władzać.

DE'BAUCHER ſignifie encore, (*Faire faire* [illegible] *une choſe qu'il n'a pas accouſtumé de faire.*) *J'ay* [illegible] *mon ami, Je l'ay emmené à la promenade.* Deduxi amicum deambulatum. **Débauchez vous, venez aux champs* [illegible] *moy.* Velis amabo ruſticari mecum. ZNACZY ieſz[illegible] przeciwko zw[illegible] ná co námowić. Rozrywk[illegible] czynił przyiacielowi[illegible] ná przechadz[illegible] *Rozerwiy ſię wyiedźmy na wieś.

DE'BAUCHER ſe dit figurément en choſes morales, *Les eſprits ſe débauchent comme les corps.* Depravantur ingenia ſicut & corpora. *Cic.* PSOWAC mowi ſię też w d[illegible] rozumieniu co do obyczai[illegible]; Umyſły ſię pſuią, nie ſame zmyſły.

Celuy qui débauche la jeuneſſe, qui la porte au mal, Corrupteur de jeuneſſe. [illegible] corruptor (& Corruptrix, icis, f. *pour Celle qui* [illegible] *eſſe.* *Cic.*) Człowiek ktory młodź gorſzy pſuie, ſkaziciel [illegible] dych ludzi, niewiaſta. Pſotnik, pſotnica.

Voila le corrupteur de nos deux enfans. Eccum adeſt corruptela communis noſtrûm liberûm. Otoż niecnota co nám dzieci ponſował y pogorſzył, z hultaił.

DEBIFFER, V. act. (*Ge*[illegible] *en deſordre l'eſtomac par trop de nourriture.*) Stomachum diſſolvere. *Plin.* PSOWAC ſię potraw[illegible] żołądek ſobie zepſować ſtruć ſię.

Eſtant encore tout débiffé des viandes du jour précedent. [illegible] ſtomacho pridiani cibi onere. [illegible] *Tout débiffé d'[illegible] *&* [illegible] Languidus vino, vigiliiſque. *Cic.* **Il a l'eſtomac* [illegible] Ir[illegible]enti eſt ſtomacho. Wſzyſtek ieſzcze będ[illegible] Niezdrowy odpiaſtwa przez cał[illegible] noc y [illegible] *Żołądek má wſzyſtek zepſowany.

DE'BILE, adject. m. & f. (*Foible, ſans force, languiſſant.*) Debilis, Imbecillis. Infirmus. *Cic.* Languidus. *Cic.* SŁABY mdły bez ſiły.

Il eſt naturellement débile, ou d'une ſanté fort débile, fort foible. Valetudine & naturâ imbecillior. *Cic.* **Un eſtomac debile.* Infirmus, *ou* imbecillus ſtomachus. *Celſ.* **Une veuë débile.* Infirmitas ocul[illegible]m. *Plin-Jun.* Z przyrodzenia, (z natury) ieſt ſłaby, zdrowia bardzo ſłabego. *Żołądek ſłaby. *Wzrok ſłaby.

DE'BILE ſe dit figurément (*de l'eſprit.*) comme *Un eſprit debile, qui eſt foible & ſimple.* Imbecille ingenium, n. *Plin-Jun.* **Les enfans ont l'eſprit débile & foible.* Pueri infirmum animum gerunt. SŁABY rozum, miałki. *Dzieci ſłabego, y miałkiego ſą rozumu.

DE'BILEMENT, adv. (*Foiblement.*) Debiliter. adv. *Cic.* SŁABO [illegible]

DE'BILITE', ſubſt. f. (*Foibleſſe de quelque partie du corps.*) Debilitas Infirmitas. **Débilité du corps.* Infirmitas corporis, f. *Cic.* **Des yeux.* Oculorum infirmitas. *Plin-Jun.* **Des forces.* Virium infirmitas. *Caſ.* **De ſanté.* Valetudinis infirmitas. **D'eſtomac.* Infirmus ſtomachus, m. *Celſ.* SŁABOSC na ciele lub częśći iego iakiey. *Słabość ciała. *Oczu. *Si[illegible] *Zdrowia. *Żołądka.

DE'BILITE' ſe dit au figuré (*de la foibleſſe de l'eſprit.*) Animi debilitas. SŁABOSC rozumu dowcipu.

DE'BILITER, V. act. (*Affoiblir, rendre foible.*) Debilitare. *Cic. Plaut.* **Eſtre débilité, ou affoibli de maladie.* Debilitari morbo. paſſ. *Celſ.* OSŁABIC ſłabym mdłym niemocnym uczynić. *Być oſłabionym choroba.

DE'BILLER, V. act. mot d'uſage parmi les Mariniers. (*Detacher les chevaux qui tirent l*[illegible]) Disjungere equos à navibus. WYŁOZYC koni[illegible] gną ſtatki po wodzie.

DE'BIT, ſubſt. m. (*Vente facile & [illegible] marchandiſe.*) Facilis & expe[illegible] **Une marchandiſe de debit.* Ven[illegible] [illegible] *ire eſt* Merx invendibilis. [illegible] *int de debit,* [illegible] *point débit de ſa marchandiſe.* [illegible] *Plaut.* POKUP ná tow[illegible] *Towar pokupny. [illegible] kiora ktory z rzadka ſię kupiec trafi. *Kupiec miał prędki [illegible] towar.

DE'BIT, pris figurément en ce ſens, *Il a* [illegible] *debit, Il parle bien & aiſément.* Facilis & expeditus [illegible] dum. *Cic.* PIĘKNY mowca, co pięknie y łatwo [illegible] wymowi.

DE'BITER, V. act. (*Vendre promptement & fa*[illegible]) Facilè vendere. Diſtrahere. *Cic.* [illegible] non in [illegible] ridotum [illegible] *Sprzed[illegible]

DE'BITER pris figurement, (*Parler bien, reciter agreablement une hiſtoire, ou un conte.*) Scitè & facilè loqui, *ou* dicere, *ou* narrare. **Débiter des menſonges.* Proferre mendacia. **De faux bruits.* Falſo rumores ſpargare. *Cic.* PI[illegible]KNIE [illegible] gładko co wymowić, [illegible] rozgłaſzać. *Plotki ſiać. *Nowiny w[illegible]

Il n'avoit point encore debité ces ſottiſes. Nondum effutiverat iſtas nugas. *Petr.* Jeſzcze tych ſwoich baykow niebył roztrąbił.

DE'BITER ſignifie encore *Exploiter du bois dans une foreſt, dans un attelier.* Ligna, *ou* arbores in varium opus cædere, (cædo, is, cecidi, cæſum.) *ou* ſcindere, (ſcindo, is, ſcidi, ſciſſum.) [illegible] SCINAC obrabiać drzewo w leſie [illegible]

(Terme de l'Art.) Słowo Rzemieſła.

DE'BITEUR, ſubſt. m. qui ne ſe [illegible] ſens naturel qu'en cette phraſe, *Débiteur de nouvelles.* [illegible]gerator m. *Plaut.* NOWINIARZ baiarz.

DE'BITEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui doit à un autre.*) Debitor, oris, m. DŁUZNIK ten co winien drugiemu.

(Qui vient du verbe *Devoir*, & non pas de *Débiter.* To ſłowo francuſkie pochodzi od *Devoir* być winien, ánie od *Debiter* wydawać rozgłaſzać.

C'eſt un débiteur [illegible]*able.* Bonum nomen exiſtimatur. *Cic.* **Il eſt de mes débit*[illegible] *Cic.* Dobry pewny dłużnik [illegible] *Jeſt [illegible]

DE'BI-

DE'BITRICE, ſubſt. f. *du verbe* DEVOIR. (*Celle qui doit.*) Quæ debet. DŁUZNICZKA tá co winna komu dług.

DE'BLAY, ſubſt. m. terme populaire qui ſignifie *Dégagement, déſaite d'une perſonne, ou d'une choſe qui importune & qui eſt à charge.* Expeditio ab aliquo. ZBYCIE zbywanie ſię kogo álbo czego ciężkiego ſłowo poſpolite.

DE'BLAYER, V. act. (*Se défaire d'un importun, ou d'une choſe onereuſe.*) Expedire ab aliquo, *ou* à re aliquâ. act. acc. ZBYC ſię kogo natręta álbo czego przykrego.

(Il s'eſt dit originairement des marchands de blé, qui s'étoient defait du ble qui embarraſſoit les greniers.) Poſzło ſłowo to francuſkie od przekupniow zboż: kiedy ſwoie zboże pozbywali, ktore im zawalało gory w domach.

DE'BOETEMENT, ſubſt. m. (*Qui arrive lors qu'un os ſort de ſa place.*) Oſſis de ſuâ ſede depulſio. **Déboëtement des membres,* Luxata membra. WYBICIE wywinienie kości z ſtawu ſwego. *Ruſzenie, wybicie członkow iákich.

DE'BOETER, V. act. (*Diſloquer un os.*) Os de ſuâ ſede movere, Luxare acc. *Celſ.* **Un membre déboëté.* Luxatum, *ou* eluxatum membrum. *Plin.* WYBIC kość iáką ze ſtawu z mieyſca ſwego. *Członek wybity.

DE'BOIRE, ſubſt. m. (*Mauvais gouſt qui reſte en la bouche, après avoir beu quelque liqueur deſ-agreable.*) Injucundus ſapor. GORZKOSC nieſmak w uściech ſkoſztowawszy co nieprzyiemnego.

DE'BOIRE ſe dit figurement. *(*des chagrins qui reſtent après le mauvais ſuccès d'une affaire.*) *Ce fut un déboire pour moy.* Hoc mihi acerbiſſimum fuit. *Cic.* GORZKOSC *niewłaśnie* o żalu ktory zoſtaie kiedy ſię komu co niepowiedzie. *Gorzko mi to było.

DE'BONDER *un étang.* V. act. (*Lever la bonde d'un étang, ou d'une écluſe.*) Stagni obturamentum tollere. UPUST otworzyć w ſtawach, rowach, tamę ruſzyć wyrwać.

SE DE'BONDER, (*ſe dit en parlant des eaux qui s'épandent avec violence par les ouvertures qu'elles trouvent.*) Erumpere. Exundare, Effundi. *Cic.* WYRYWA groble woda wypada przez upuſt.

ON DIT auſſi que *Le peuple ſe débonde,* (*quand il ſort en foule & en confuſion hors de la ville.*) Erumpit populus extra urbem. WYPADA poſpolſtwo zá miaſto tłumem.

Expreſſion baſſe & populaire.) Expreſſya w francuſkim podła, y poſpolſtwa.

DE'BONDER ſe dit encore en ce ſens parlant des humeurs du corps. *Quand la bile ſe débonde, elle fait de grands maux dans le corps.* Ubi redundat bilis, morbi naſcuntur. *Cic.* WYLEWAC ieſzcze ſię mowi w tym rozumieniu o humorach w ciele ludzkim. Kiedy ſię żołć rozleie, *álbo* kiedy żołć wyleie w ciele złego czyni w ciele ludzkim.

DE'BONDER ſe dit figurement en ces façons de parler, *Une haine cachée s'eſt enfin debondée ſur les biens de tous les honneſtes gens* Odia occulta in fortunas optimi cuiuſque eruperunt. *Cic.* **Ses yeux ſe debonderent en larmes.* In lacrymas eff[illegible] eſt. *Tacit.* WYLEWAC *niewłaśnie* w náſtępuiące ſpoſoby. Zawziętość ſkryta z oſtatek ſię wylała ná fortuny wſzyſtkich poczciwych. *Wylały ſię ná łzy oczy iego, rzuciły ſię mu łzy z oczu.

SE DE'BONDER *contre quelqu'un,* (*Faire éclater ſa colere contre luy.*) Erumpere ſtomachum in aliquem. *Cic.* **Après s'eſtre teuu quelque temps, il ſe débonda & déchargea ſon cœur.* Tacitus aliquantulum in has voces tandem erupit, & omne acerbitatis virus evomuit. WYSFOROWAC ſię, wypaść z gniewem ná kogo. *Milczawſzy przez czas nie iáki ná oſtatek wypadł żal zatamowany w ſercu.

(Expreſſions baſſes.) Expreſſye w Francuſkim podłe.

DE'BONDONNER, V. act. (*Oſter le bondon d'un tonneau.*) Obturamentum auferre. ODETKAC Beczkę, ſzpunta ruſzyć

DE'BONNAIRE, adject. maſc. & f. *on prononce* DE'BONAIRE, (*Doux, gracieux.*) Bonus. *Cic.* DOBRY. Łaſkawy.

(Ce mot a vieilli dans la langue, & ne ſe dit gueres que dans cette expreſſion, LOUIS LE DEBONNAIRE, ou le Pieux, Roy de France, Fils de Charlemagne.) To ſłowo w Francuſkim ſię zeſtarzało, áni ſię mowi chyba w tey expreſſyi: Ludwik Łaſkawy, álbo Pobożny Krol Francuſki, Syn Karola Wielkiego.

DE'BONNAIREMENT, adv. (*Avec grande douceur.*) Benignè. adv. ŁASKAWIE, z wielką dobrocią.

DE'BONNAIRETE', ſubſt. f. (*Bonté, douceur, benignite.*) Lenitas. Bonitas, atis, f. *Cic.* DOBROC, Łaſkawość.

5 T IIII

Deb[illegible]

(Mot rare dans l'uſage.) Słowo Francuſkie rzadko uzywane.

DE'BORD *de cerveau,* ſubſt. m. ſe dit par les Médecins pour *Débordement.* Profuſior humorum è cerebro effluentia, f. KATAR, ſpadanie humorow ściekanie z głowy od mozgu

Un débord de bile. Bilis eruptio, onis, f. Rozlanie żołci.

DE'BORDE', m. DE'BORDE'E, f. part. paſſ. *Répandu par deſſus les bords, parlant des fleuves & des rivieres.*) Exundans. WYLANE rzeki z brzegow.

DE'BORDE' dans le figuré, (*Répandu dans les débauches.*) Profligatus ac perditus homo. *Quint.* ROZLANIE *niewłaśnie:* Wylanie ſię ná wſzelką roſpuſtę: roſpaſanie ſię ná złe.

DE'BORDER *un habit.* V. act. (*En oſter le bord.*) Diſſuere vittas veſti aſſutas. *Ovid.* ODPRUC kray od ſukni.

DE'BORDER, (*Sortir hors, avancer au delà.*) Eminere. Prominere. *Caſ.* Extare. **Les poutres débordoient.* Trabes eminebant. *Caſ.* **Ils firent déborder les poutres par-delà les murs.* Eminentiores trabes & longiores quàm parietes erant, effecerunt. *Caſ.* WYNISC zá. *Wychodziły belki. *Wydali belki końcami zaściany.

DE'BORDER, (*Paſſer pardeſſus, ſortir de ſon lit, parlant des rivieres.*) Exundare. *Plin. Cic. Liv.* WYLEWAC zá brzegi, z brzegow, z łoża ſwego y grobli wypadać mowiąc o wodach y rzekach.

Le Nil déborde, ou ſe déborde. Effert ſe alveo Nilus. *Plin.* **Le Tibre ſe déborda juſques à douze fois cette année & couvrit le champ de Mars.* Tiberis duodecies eo anno campum Martium inundavit. *Liv.* Nil wylewa. *Tyber wylewał po dwanaście razy tego roku, y zalał *álbo* zátopił pole Marſowe.

La bile ſe déborde ſouvent. Redundat ſæpè bilis. *Cic.* Żołć częſto wylewa, częſto ſię rozleie.

SE DE'BORDER ſe dit figurément en ce meſme ſens, (*des paſſions vicieuſes dans leſquelles on ſe répand ſans moderation.*) In omnem libidinem ſe effundere. *Cic.* WYLAC ſię *niewłaśnie:* w tym rozumieniu o złych nałogach y roſpuſtach na ktore ſię kto puſzcza niepomiarkowanie.

Une vie débordée & licencieuſe. Vita flagitioſa, *ou* dedita flagitiis. **Mener une vie débordée.* Licentiùs ac liberiùs vivere. Zycie ná wſzyſtkie roſpuſty rozlane. *Prowadzić życie roſp[illegible]ne ná wſzyſtko.

SE DE'BORDER, *Sortir en foule d'un lieu.*) Effundere ſe. *Cic.* **Toute la ville ſe déborda pour aller au devant de luy.* Civitas omnis obviam ei effuſa eſt. *Liv.* TŁUMEM ſkąd wypadać. *Całe miaſto wyſzło tłumem náprzeciwko niemu, ná ſpotkanie iego.

Expreſſion baſſe.) Expreſſya podła w Francuſkim.

DE'BORDEMENT, ſubſt. maſc. (*Inondation des rivieres qui ſortent hors de leur lit.*) Exundatio. Inundatio. *Cic. Piln.* WYLANIE rzek za brzegi.

Après que le Nil eut ceſſé ſes débordemens, & ſe fut retiré dans ſon lit. Ubi Nilus ſedavit diluvia, & ſe ſibi reddit. *Pomp-Mel.* Potym iák opadł Nil, y wrocił ſię w brzegi ſwoie.

DE'BORDEMENT ſe dit (*des humeurs, qui tombent ſur quelque partie du corps & l'affligent.*) Humorum exundatium effluentia, æ, f. *ou* redundatio, onis, f. **Débordement de pituite.* Impetus pituitæ, m, *ou* effuſio, onis, f. *Celſ.* **De bile*-Suffuſio bilis, f. *Plin.* ROZLANIE humorow w ciele ludzkim. *Rozlanie flegmy. *Żołci.

DE'BORDEMENT ſignifie au figuré, *Diſſolution, épanchement de l'ame dans la débauche.* Diſſoluti mores, fœm. **Il fit pluſieurs bonnes loix pour réprimer le débordement du ſiecle, qui ſe répandoit dans toutes ſortes de vices.* Pronum in in omnia mala & in luxuriam fluens ſeculum gravibus legibus coercuit. *Flor-Rom.* WYLANIE *niewłaśnie:* Wylanie ſię ná wſzelką roſpuſtę *Wiele praw poſtanowił ná wściągnienie wieku ná wſzelką roſpuſtę wylanego.

DE'BOTTER, V. act. (*Oſter les bottes de quelqu'un.*) Adimere pedibus ocreas. *Plaut.* WYZUC rozzuć kogo z butow.

SE DE'BOTTER, (*Oſter ſes bottes.*) Ocreas exuere. ROZZUC ſię, zdiąć ſobie buty.

DE'BOUCHER, V. act. (*Oſter le bouchon.*) Relinere. Recludere. *Plaut.* Obturamentum detrahere. ODETKAC czopek w[illegible] odlepić.

DE'BOUCHER *ce qui eſt bouché & encombré.* Quod obſtructum eſt patefacere, act. acc. **Il a le ventre plein, il le faut déboucher par des remedes relaxatifs.* Aſtrictus eſt illi

ven-

venter, álium ſolvere oportet mollibus remediis. *Celſ. Plin.* OTWORZYC odſzrubować co ieſt záſzrubowane, odetkać co ieſt zátkáne. *Ma żołądek, pełny zatkany: trzeba go odetkać lekarſtwami laxuiącemi.

DE'BOUCLER, V. act. (*Parlant d'une cavale qu'on avoit fermée.*) Diffibulare, act. acc. *Stat.* ODPIĄC otworzyć klacz zamkniętą.

DE'BOUCLER *une perruque qu'on avoit miſe par boucles.* Cirros diſſolvere. act. ROSZCZESAC włoſy, perukę w pierścionki zwinione.

DE'BOURBER, V. act. (*Oſter, tirer de la bourbe.*) Cœno educere, extrahere. OCHĘDOZYC z błota wywlec wyciągnąc.

Faire débourber le poiſſon, (le mettre dans l'eau claire pour le laiſſer dégorger.) Sinere piſcem ludere in aquâ (& cœnum exſpuere.) *Ter.* OCZYSCIC ryby w czyſtą wodę ie wpuściwſzy áby z ſiebie plugaſtwo wyrzuciły.

DE'BOURRER, V. act. en propre ſignifie *Oſter la bourre.* Tomentum extrahere. POSTRZYGAC właśnie ſukno z wełny.

Ce verbe n'eſt d'uſage qu'au figuré, & ſignifie. To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu tylko w rozumieniu niewłaſnym y znaczy.

Apprendre à vivre à quelqu'un, le dreſſer, le façonner dans le monde, le débourrer. Mollire, *ou* ſubigere [illegible]. Alicujus ingenium mollire. NAUCZYC kogo żyć ná świecie polerować go (wyćwiczyć, poſtrzygać go.)

Il commence à ſe débourrer, ou *Son eſprit commence à ſe débourrer.* Adoleſcit, *ou* ſubigitur illius ratio, *ou* ingenium. *Ciceron dit* Subactum ingenium, *Un eſprit débourré.* Zaczyna przychodzić [illegible] rozum ćwiczony

DE'BOURSEMENT, [illegible] (*Payement qu'on fait de l'argent de ſa bourſe.*) A ſe pecuniæ numeratio, *ou* dinumeratio, onis, fœm. ZAPŁATA Koſzt, wydatek z worka właſnego.

DE'BOURSE', m. DE'BOURSE'E, f. part. paſſ. Numeratus. Impenſus, a, um. *Cic.* ZAPŁACONY wydany [illegible].

Ce mot eſt quelquefois mis comme un ſubſtantif dans le diſcours.) To ſłowo czaſem w dyſkurſie znaczy iſtotne imię wydatek, koſzt.

Il faut luy rendre ſon débourſé, ou *l'argent qu'il a débourſé.* Impenſa pecunia eſt ipſi numeranda. Trzeba mu koſzt wrocic

DE'BOURSER, V. act. (*Tirer de l'argent de ſa bourſe.*) Pecuniam de ſuo numerare. *Cic. Liv.* **Je ne veux pas que vous débourſiez un ſoû.* Ego nolo dare te quidpiam. *Plaut.* **Il a trouvé le moyen de faire bien ſes affaires ſans rien débourſer.* Quæſtum ſibi inſtituit ſine impendio. *Cic.* **Rendre le débourſé juſques à un ſoû.* Ad aſſem impendium reddere. *Plin.* WYDAWAC pieniądze z kieſzeni ſwoiey z worka ſwego. *Niechce [illegible] áby ſzeląg [illegible] wydać. *Znalazł ſpoſob wſzyſtko ſobie zrobic nic nie wydawſzy. *Wrocic koſzt co do ſzeląga

DEBOUT, adv. (*D'une maniere droite, ſur pieds, à plomb.*) Stans. **Eſtre debout ſur un pied.* Stans pede in uno. *Horat.* **Eſtre debout, ſe tenir debout.* Stare. *Horat.* **Eſtre debout en preſence de quelqu'un.* In conſpectu alicujus aſtare. PROSTO ſtoiąc *Stoiąc ná iedney nodze. *Stać. *Stać przed kim.

DEBOUT ſe dit (*de ceux qui ne ſont point couchez, mais qui ſe portent bien.*) comme *Cét homme a eſté long-temps malade, il eſt maintenant debout.* Lecto diu fuit affixus, meliùs jam ſe habet. ZDROWY co nie leży co wſtał z choroby. *Po długiey chorobie powſtał.

ON DIT abſolument (*à un homme qu'on éveille à la haſte.*) *Debout, debout, qu'on ſe leve, il eſt déja grand iour.* Surge, ſurge, *ou* expergiſcere [illegible], jam multum dies eſt. BUDZĄC kogo: wſtań wſtań już dzień wielki.

ON DIT (*des baſtimens qui ſubſiſtent encore.*) qu'*Ils ſont encore debout.* Stant adhuc. MOWIĄ o budynkach ktore ieſzcze trwaią: ieſzcze ſtoią

DEBOUT ſe dit figurément (*parlant des perſonnes qui ſe ſoûtiennent au milieu des diſgraces de la fortune ſans en eſtre abbatus.*) Stare. Animis, *ou* animo ſtare. *Cicer. Catul.* STAC *niewłaśnie*: wpośrzod niebeſpieczeńſtwa, niezachwiać ſię, niedać ſię niemi obalić, być nie wzruſzonego ſtałego umyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme ne ſçauroit tomber que debout, (quand il eſt tellement appuyé d'amis, de credit, qu'il ne ſçauroit jamais manquer.)* Merges profundo, pulchrior eveniet. (*Plongez le dans l'eau, il en deviendra plus beau.*) *Hor.* Semper emerget ex mendicitate. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: niepadnie chyba ná nogi, o tym co ma co ma ſzczęście y przyiacioł wielu y wſzyſtko mu ſię zawſze udaie; wrzuciſz go w wodę pięknieyſzy wypłynie.

ON APPELLE, *Des contes à dormir debout, des contes ennuyeux, (qui ſont envie de dormir tout debout.)* Nugæ [illegible] niles. *Terent.* BAYKI ná ktoreby ſtoiący uſnął, dyſkur[illegible] táką tęſkność czyniące że y ſtoiąc ſpać ſię chce ſłuchaiąc [illegible]

DE'BOUTER, V. act. terme de Palais, (*Rejetter la requeſte de quelqu'un, la demande qu'il fait en juſtice, le débouter de ſes prétentions, de ſes eſperances.*) De ſuâ ſpe aliquem dejicere. SPASC z Rejeſtru prawny termin.

Débouter quelqu'un de ſa demande. Aliquem actione ſuâ excludere. Spuścić ſprawę czyią z rejeſtru.

Eſtre débouté, par fint de non recevoir. Cadere, *ou* excidere formulâ. *Cic.* Nieprzyznać komu reieſtru w ſprawie, być oſądzonym o regeſtr nieprzyzwoity o wpis zły w regeſtr nie należyty.

DE'BOUTONNE', m. DE'BOUTONNE'E, f. part. paſſ. ROSPINANY ROSPINANA odpięty.

ON DIT populairement, *Manger à ventre déboutonné.* In [illegible] ſe [illegible] his. *Cic.* Nimio cibo diſtendere ventrem. [illegible] * *Rire à ventre déboutonné, Rire de toute ſa force.* Sol[illegible] riſu. JESC aż do roſpięcia ſzpinki, ob[illegible] zbytnie [illegible] *Smiać ſię do rozpuku ze wſzyſtkiey mocy.

DE'BOUTONNER *ſon pourpoint* V. act. A[illegible] ſtum globulis thoracem laxare act. ODPINAC ſię roſpiąć [illegible]

SE DE'BRAILLER, V. act. (*Se découvrir l'eſtomac avec indécence.*) Pectus inhoneſte nudare. ODKRYC [illegible] pierś obnażywſzy nieprzyſtoynie

DE'BRIDER, V. act. (*Oſter la bride à un cheval.*) Equo frenos detrahere. *Liv.* WYKIEŁZNAC konie.

Nous avons fait dix lieuës ſans débrider, tout d'une [illegible] Unâ & continenti equitatione, decem leucas confecimus. Dzieſięć mil uiechalişmy nie wykiełznawſzy.

DE'BRIDER ſe dit figurément (*en parlant de pluſieurs ouvrages qu'on fait ſans diſcontinuation.*) Uno [illegible] labore, opus exigere. act. NIE WYKIEŁZNAWSZY, *niewłaśnie:* Bez przeſtanku, bez odpoczynku, co [illegible]

DE'BRIDER ſe dit populairement (*de pluſieurs choſes qu'on fait à la haſte*) Deproperare. *Plaut.* SPIESZYC ſię ná doryweza co czynić.

Quelque bon repas qu'on ſerve à ces goinfres, ils l'ont bien-tôt débridé. Quidquid e carum apponitur his hellunonibus, cito abſumitur. Cokolwiek tym żarłokom [illegible] wnet to [illegible] [illegible]

DE'BRIS, ſubſt. maſc. (*Ruines d'edifices.*) R[illegible]. OBALINY, R[illegible] upadaiące [illegible], gruzy.

DE'BRIS ſe dit plus particulierement (*des vaiſſeaux q[illegible] péris ont ſur mer par une tempeſte.*) Naufragium. *Cicer.* **Ramaſſer les debris d'un naufrage.* Leg[illegible], *ou* colligere fracti navis reliquias. OSOBLIWIE ſię mowi [illegible] okrętu [illegible] ich rozbicie ná morzu *Zbierać reſzty ſzczątki [illegible] okrętu

Les vaiſſeaux des ennemis ayant eſté fracaſſez couvrirent toute la mer du débris de leur naufrage. Laceratæ hoſtium rates pelagus [illegible] ſuo operuerunt. *Flor. Rom.* Okręty nieprzyiacielſkie porozſtrącane w tey náwałności ſztukami y [illegible] ſwemi wſzyſtkie brzegi.

DE'BRIS ſe dit figurément en choſes morales. *Voilà ce que j'ay ſauvé du débris de ma fortune.* Hæ bonorum meorum ſunt reliquiæ. *Plaut.* KAWAŁ reſzta niewłaśnie co do obyczaiow. Oto [illegible] kawałek, reſzta fortuny moiey ktorą mogł wyrwać z nieſzczęścia toni.

Laiſſer fortifier ſon ennemi du débris de ſon autorité. Fractæ auctoritatis reliquiis vires hoſti addere. DAC ſię zmocnić nieprzyiacielowi reſztą powagi ſwoiey.

DE'BROUILLEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on demeſle, on débrouille une choſe.*) Explicatio. *Cic.* WYWIKŁANIE rozplątanie czego zawikłanego y pomieſzanego

DE'BROUILLER, V. act. (*Oſter la confuſion, mettre l'ordre dans les choſes.*) Explicare. *Cicer.* [illegible] *affaires qui eſtoient embrouillées & confuſes.* Res me[illegible] impeditas expedivi. **Les ſçavants ont bien débrouillé les Auteurs Latins.* Docti Scriptoribus Latinis multam lucem attulerunt. WYWIKŁAC roſplątać wywieść rzeczy pomięſzane. *Wywikłałem pomięſzane prowadzić pomięſzane rachunki. *Wywikłałem pomięſzane intere[illegible] moie. *Uczeni dobrze piſma Łacińſkie obiaśnili.

DE'BROUILLER, (*Démeſler quelqu'un parmi la foule.*) In

In turbâ aliquem agnoſcere. **Débrouiller une intrigue.* ROZEZNAC kogo między wielą w gminie. *Rozeznać intrygę iáką, dociec iey, dochodzić iey.

DE'BRUTALISER, V. act. (*Humaniſer une perſonne, de brutale qu'elle eſtoit auparavant.*) Aliquem è ferinis moribus ad humanitatem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo od dzikości do ludzkości go przyprowadzić.

DE'BRUTIR *une glace de miroir*, V. act. (*En oſter ce qu'il y a de brut & de rude, commencer à la polir.*) Speculi cryſtallum levigare. WYPOLEROWAC wygładzić ſzkło ná zwierciadło zacząc ie polerować.

DE'BOUCHER, V. neut terme de Venerie. *Le même que-*

DE'BUSQUER, V. neut. (*Faire Sortir la bete du bois, parlant de betes ſauvages.*) comme *Dés que le loup eut débuſqué, les chiens d'abord furent après.* Ut lupus ex latibulis nemoroſis erupit, canes inſequuti ſunt. RUSZYC z mieſca pokazać ſię co do zwierza wpolowaniu iák ſię prędko wilk ruſzył iák ſię pokazał zgęſtwy zaraz iák prędko zwietrzyły pſy zá nim goniły.

DE'BUSQUER, V. act. ſignifie auſſi, *Faire ſortir la beſte ſauve de ſa bouge*, ou *de ſon lit.* Feram è latibulo exigere. WYSTRASZYC zwierza z gęſtwy, z łożyſka ſwego z knici ruſzyć.

DE'BUSQUER ſe prend figurément pour dire, *Oſter quelqu'un d'un [illegible], ou de quelque charge, ou emploi pour ſe mettre en ſa place* Aliquem e loco deturbare. **Il m'a debuſqué de ma charge.* Expulit me magiſtratu, *ou* dignitate. RUSZYC z knieł kogo, *niewłaśnie*. ruſzyć go z mieyſca z urzędu áby ſię na mieyſcu iego poſtawić. *Ruſzył mię z urzędu.

DE'BUT, ſubſt m. dans le ſens propre & naturel, (*Marque qu'on peut mirer & abbatre facilement une choſe, & la ietter loin du but.*) & en ce ſens on dit qu'*Une choſe eſt en beau début.* Id à ſcopo facile dimoveri poteſt. CO może łatwo zbić z terminu, y od mety zamierzoney odſtrzelić, tak mowią: tę rzecz łatwo bardzo zbić z terminu.

DE'BUT ſe dit figurement (*de toutes les etrepriſes, de toutes les affaires qu'on commence, des diſcours, des ouvrages.*) Exordium, [illegible] m. Initium. Principium. Incœptum, [illegible] Inceptio, onis, f. *Cic.* **Le debut de ce livre eſt beau. Il commence bien.* Præclarum operis inceptum. *Cicer.* *[illegible] ſi gaillard ne me plut point.* Non me delectavit tam curioſum principium. *Petr.* POCZĄTEK [illegible] każdey rzeczy mowy ſprawy y roboty. *Początek tey kſięgi ieſt piękny, pięknie ſię zaczyna. *Tak [illegible] zaczęcie nie cieſzyło mię.

DE'BUTER, V. act. & neut. (*Détourner, rejetter d'auprès du but.*) A ſcopo rejicere, *ou* repellere, *ou* removere. act. ZBIC z terminu, odſtrzelić oddalić od celu zámierzonego.

DE'BUTER, (*Commencer de parler.*) Exordiri. *Cic.* ZACZYNAC mowę od czego.

Il débuta d'abord, ou *Il commenca d'abord ſon diſcours par ce beau trait de Socrate.* A præclarâ illâ Socratis ſententiâ fecit initium. *Cicer.* **Je ne ſçay par où débuter.* Neſcio quod principium capiam. *Ter.* Záczął zaraz mowę ſwoię od tych ſłow pięknych Sokrateſowych. *Niewiem ſkąd, od czego záczáć.

DE'BUTER ſe dit ironiquement en ce ſens (*de ceux qui ſont; ou qui parlent mal à propos.*) *Voilà bien débuter, Il commence bien.* Egregiè ſanè incœptat? POCZĄC, przez żart [illegible] rzeczy co pleść zaczyna: Dobry początek [illegible]

DEÇA', AU DEÇA', DE DEÇA', (*Prepoſition qui marque un lieu plus proche de nous qu'un autre qui en eſt ſéparé.*) Cis. Citra. *Liv.* **Au deçà du mont Taurus.* Cis Taurum. **De deçà l'Euphrate.* Cis Euphratem. *Cicer.* **Ceux qui ſont au deçà du Rhin*, ou *deçà le Rhin.* Qui ſunt citra Rhenum. *Caſ.* **Qui ſont deçà les Alpes.* Ciſalpini. *Caſ.* ZTĘ STRONĘ od nas bliżey. *Z tę ſtronę gory Taurus názwaney. Z tę ſtronę rzeki Eufratez. *Ci co mięſzkaią z tę ſtronę Renu. *Z tę ſtronę gor Alpes mieſzkańcy.

DEÇA' eſt plus ordinairement (*un Adverbe de temps & de lieu oppoſé à delà.*) *Tournez vous deçà vers moy.* Reſpice ad me. *Ter.* **Les nouvelles de deçà.* Quæ hic geruntur. *Cic.* **Aller tantoſt deçà & tantoſt delà.* Ultrò citroque commeare. *Cic.* CZĘSCIEY znáczy *tu ſam* co do czaſu y mieyſca obroć ſię ſam, álbo tu do mnie. *Nowiny tu ſam, tuteyſze. *Chodzić tam y ſam.

ON DIT (*d'un inconſtant.*) qu'*Il eſt tantoſt deçà & tantoſt delà*, qu'*Il incline tantoſt pour une choſe & tantoſt pour une autre.* Modò ad unâ, modò ab aliâ parte ſtat. MOWIĄ o nieſtatku iakim: *y tam, y ſam* to ieſt raz z tym drugi raz z inſzym trzyma raz tak drugi raz inaczey

DE'CACHETER, V. act. (*Oſter, rompre le cachet, ouvrir une lettre.*) Reſignare. *Cic.* ODPIECZĘTOWAC odiąć odedrzeć pieczątkę oderwac ią otworzyć liſt

DE'CADE, ſubſt. f. (*Ouvrage composé de dix livres.*) Decas. **L'hiſtoire de Tite-Live eſt composée par decades.* Livius libris hiſtoricos ſuos decadas dixit. DZIESIĄTEK Kſiąg. *Hiſtorya Tyta Liwiuſza piſana ieſt dzieſiątkami kſiąg.

DE'CADENCE, ſubſt. m. *on prononce* décadance. (*Chute, ruine éminente.*) Ruina impendens. *genit.* ruinæ impendentis, f. **Son baſtiment tombe en décadence.* Ædes labant. *Virg.* UPADEK znaczny. *Domoſtwo iego ſię wali.

DE'CADENCE ſe dit figurément, *La décadence de l'Empire.* Imperii occaſus, ûs, m. *Cic.* UPADEK Pańſtwa Rzymſkiego.

Son bien s'en va en décadence. Dilabitur illi res familiaris *Cicer.* Res illius pereunt. **Les mœurs vont en décadence, ſe perdent, ſe corrompent.* Eunt præcipites mores. *Liv.* **Toutes les choſes du monde vont en décadence.* Omnia terrena peſſum abeunt. Fortuna iego leci do upadku. *Obyczaie upadaią gorſzą ſię pſuią. *Wſzyſtkie rzeczy światowe upadaią.

DE'CAISSER, V. act. terme de Jardinier, (*Tirer quelque arbriſſeau de ſa caiſſe.*) Plantas ſuis è caſpulis extrahere. act. OPRZĄTNĄC drzewa z koſzow, z koſza ie dobyć y ſamo nie oplecione zoſtawić iák czynią ogrodnicy.

DE'CAGONE, ſubſt. m. (*Qui a dix angles.*) Decagonus, a, um *Hygin.* O DZIESIĄCIU graniach álbo rogach dzieſięćgraniaſty

DE'CALOGUE, ſubſt. maſc. (*Les dix Commandemens de Dieu gravez ſur deux tables données Moyſe.*) Decem Dei præcepta. Decalogus. DZIESIĘCIORO Boſkich przykazań ná dwoch tablicach dane Moyżeſzowi.

DE'CAMPEMENT, ſubſt. m. (*La levée d'un camp.*) Caſtrorum motio, onis, f. RUSZENIE obozu z mieyſca, zwinienie obozu.

DE'CAMPER, V. n. (*Lever le camp, mettre une armée en marche pour luy faire changer de poſte.*) Caſtra movere. *Caſ.* RUSZYC oboz zwinąć oboz ná inſze ſtanowiſko z woyſkiem całym ruſzyć.

ON DIT dans le diſcours familier, *Faire décamper quelqu'un, (luy faire quitter la place.)* Aliquem loco movere. **Je l'ay fait décamper.* Hunc abire coegi. RUSZYC kogo z mieyſca ſpłoſzyć go ſpędzić z placu. *Ruſzyłem go zmieyſca ſpędziłem go zplacu.

DE'CANAT, ſubſt. maſc. (*La dignité de Doyen dans une compagnie.*) Decani munus, *ou* officium, n. DZIEKANSTWO godność Dziekańſka álbo Starſzego między drugiemi.

DE'CANISER, V. n. (*Faire l'office de Doyen.*) Decanum agere. act. DZIEKANIC, Urząd Dziekańſki ſprawować.

DE'CAPITER, V act. (*Couper la teſte à quelqu'un.*) Caput alicui amputare. *Cic. Liv.* Aliquem decollare. *Suet.* SCIĄC kogo, głowę mu uciąć.

ESTRE DE'CAPITE', Securi ubjici. Securi cervices ſubjicere. *Liv. Cic.* BYC Ściętym.

DE'CARRELER, V. act. (*Oſter les carreaux d'une ſale, d'une chambre.*) Quadratos lateres auferre. act. DOBYWAC poſadzkę w ſali iákiey, álbo pokoiu.

DE'CATONISER, V. act. (*Oſter à quelqu'un de ſa ſeverité.*) Durum Catonem exuere. Tribuere alicui humanitatem *Cic.* OGŁASKAC kogo ułagodzić rozruchać udobruchać.

(Mot nouveau, & employé par M. Scaron avec un correctif.) Słowo Francuſkie nowe ktorego zażywa Skaron ále z poprawką.

DE'CEDE', m. DE'CEDE'E, f. part. paſſ. (*Qui eſt mort.*) Defunctus. Vitâ defunctus. *Cic.* ZESZŁY umarły.

DE'CEDER, V. n. (*Mourir.*) Decedere. *Cic.* De vitâ decedere. n. *Cic.* Fungi vitâ. *Papin.* ZEYSC z tego świata umrzeć.

SE DE'CEINDRE, V. act. (*Oſter ſa ceinture.*) Diſcingi. *Mart.* ROSPASAC ſię.

DE'CELEMENT, ſubſt. m. (*L'action de réveler quelque choſe ſecrete.*) Arcanorum proditio. *Plin. Ter.* OBIAWIENIE wyiawienie odkrycie ſekretu wydanie.

DE'CELER, V. act. (*Divulguer, déclarer quelque ſecret.*) Prodere. Indicare. Aperire. Patefacere. *Cicer.* **Déceler ſes complices.* Sceleris conſcios prodere, *ou* indicare. *Cic.* WYIAWIC [illegible] rozgłoſić iaki ſekret. *Wydać pomocnikow ſwoich, [illegible]

DE'CEMBRE, subst. masc. *on prononce* dessambre. (*Le dernier Mois de l'Année, selon nostre supputation, dans lequel le Soleil entre dans le Capricorne, & fait le solstice d'hiver.*) December, bris, masc. *on sous-entend* mensis.) *Cic.* GRUDZIEN ostatni Miesiąc roku według naszey liczby ktorego słońce wchodzi w Koziorożca y bywa porownanie dnia z nocą zimowe.

C'étoit le Sixiéme Mois de l'Année des Romains qui la commençoient au mois de Mars) Był to szosty miesiąc u Rzymian, ktorzy rok záczynali w Marcu.

(Horace a dit *Vtere libertate decembri*, Usez de la liberté permise au mois de Decembre, c'est-à-dire aux Saturnales, où les Esclaves avoient la liberté de tout dire à leurs Maistres, sans qu'ils osassent s'en fascher.) Horacyusz mowi; zażyć wolnośći grudniowey to iest pozwoloney wolnośći w grudniu podczas igrzysk Saturnowych; kiedy poddanym y niewolnikom, wszystko się godziło mowić w oczy Panom swoim co tylko im się podobało, á Panowie nie śmieli im nic odpowiedzieć áni záto co mowić.

DECEMVIR, subst.m. *on prononce* dessamvir. (*Magistrat chez les Romains qui fut créé pour donner des loix au peuple avec la souveraine autorité.*) Decemvir, decemviri. DZIESIĘC mężow, urząd u Rzymian postanowiony z naywyższą władzą stanowienia praw ludowi.

DE DECEMVIR. Decemviralis, masc. & f. le, neut. *Cic.* DZIESIĘC mężowy.

DECEMVIRAT, subst.m. (*La magistrature des Decemvirs.*) Decemviratus, ûs, m. *Cic.* URZĄD dziesięć mężow.

DE'CENCE, subst. f. *on prononce* déssance. (*Bienséance.*) Decorum *Cic.* Decentia. PRZYSTOYNOSC piękność.

DE'CEMMENT, adv. *on prononce* déssament. (*Avec décence, avec bien séance.*) Decorè. Decenter. *Cicer.* Venustè. *Cic.* PRZYSTOYNIE pięknie.

DE'CENT, (*on prononce* déssant.) m. DE'CENTE, f. adject. (*Qui est dans la bien séance, ou de la bien-séance.*) Decens. Decorus. *Cic.* PRZYSTOYNY Piękny Przystoyna.

Estre décent, estre bien-seant. Decere. *Cic.* Być przystoynym przystoić.

DE'CERNER, V. act. (*Ordonner une chose.*) Decernere, (cerno, cernis, crevi, cretum,) act.acc. *Cic.* STANOWIC co postanowić roskazać.

DE'CERENR se dit aussi (*des ordonnances & des décrets qui se font dans des assemblées.*) comme *Décerner un décret de prise de corps contre quelqu'un.* Decernere carcerem contra aliquem. *Cic.* POSTANOWIC znaczy też wydać Dekret naprzykład wydać kaptywacyą, imanie na kogo. Wieżą kogo skarać.

Décerner qu'on fasse le procès à un criminel. Quæstionem contra aliquem decernere. *Cæs.* Wydać sąd na zbrodnia skazać go ná sąd dać go do sądu.

DE'CES, subst.m. (*La mort, le trépas d'une personne.*) Decessus. Obitus. Mors. *Cicer.* ZEYSCIE z tego świata śmierć osoby iakiey.

DE'CEU, *ou* DE çû, m. DECEUë, f. part.pass. *du verbe.* DE'CEVOIR. (*Trompé, abusé adroitement.*) Deceptus *Cicer.* ZWIEDZIONY od słowa zwodzę oszukany gładko ksztaltnie odrwiony.

DE'CEVANT, m. DE'CEVANTE, f. (*Propre à tromper.*) Decipiens Fallax. *Cic.* ZAWODNY ZWODZIECKI omylny, oszukniący, zdradliwy.

DE'CEVOIR, V. act. (*Tromper adroitement, abuser.*) Decipere *Cic* ZAWIESC zwieść gładko oszukać zdradzić odrwić

DE'CHAISNE', *ou* DE'CHAINE', m. DE'CHAISNE'E, f. part. pass. (*Qui n'est plus enchaisné*) Catenis solutus ac liber, *ou* expeditus. ODKOWANY ROSKUTY z łáńcucha spuszczony.

DE'CHAISNEMENT, *ou* DE'CHAINEMENT, subst. m. (*Emportement de colere, de haine, & de médisance contre quelqu'un.*) Effrenata, *ou* immoderata maledicendi licentia, æ, fœm. ZŁOSC WYUZDANA przeciwko komu.

On est dans un déchaisnement horrible contre luy. Omnes illum aspere insectantur. Wszyscy ná niego strasznie powstaią, wrą ná niego wszyscy, co żywo przeciwko niemu.

DE'CHAISNER, *ou* DECHAISNER, V. act. (*Oster les chaisnes à quelqu'un*, ou *les rompre.*) Ex catenâ aliquem solvere. *Plat.* E vinculis aliquem eximere. *Cic.* ZŁANCUCHA kogo spuścić, rozkuć z kaydan, rozwiązać odpętac.

SE DECHAISNER, (*Rompre ses chaisnes, parlant des bestes qui sont enchaisnées.*) Catenam abrumpere, (rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) **Parlant d'un homme, on dira* Abrumpere sibi vincula. *Liv.* Z ŁANCUCHA się zdiąć zerwać mowiąc obestyach nałáńcuchu stoiących. *Mowiąc zás o Człowieku mowi się zerwać rozerwać pęta álbo więzy swoie, rozbić kaydany.

SE DECHAINER signifie aussi *S'emporter de colere contre quelqu'un, médire de luy, en dire beaucoup de mal sans aucune retenue.* In aliquem sævire. *Liv.* In aliquem inclementer invehi. *Cic Liv. Tacit.* NIEPOHAMOWANIE powstac przeciwko komu, y ná niego nástępowac wiele złego ná niego mowić złorzeczyc bez miary.

Les meschans se déchaisnent contre vostre nom, ou le déchirent par leurs mauvais discours. Incurrunt mali in tuum nomen. *Cic.* Zli ná Jmię twoie powstaią, szarpią co ięzykiem.

Quand il reconnoistra que tout le monde est déchaisné contre luy. Cum se omnium sermonibus sentiet vapulare. *Cic.* **Quand tout l'enfer se déchaisneroit contre vous, vous n'avez rien à craindre.* Etsi in te inferna monstra irruant, nihil est quod reformides. * *Les vents estoient dechaisnez.* Saviebant venti. *Virg.* Kiedy obaczy że cały świat ná iego powstał. *Gdyby piekło całe powstało ná ciebie niemasz się czego obawiać. *Wiatry bardzo panowały.

DECHALANDER, V. act. (*Oster, desboucher, faire perdre les chalands à un marchand.*) Emtores abalienatus tabernâ avertere. ODWROCIC komu kupcow, ludzi ze sklepu.

DECHANTER, V. neut. (*Changer d'avis & d'opinion.*) Mutare sententiam. Aliter sentire. **Il est maintenant de cet avis, mais quand il aura approfondi l'affaire il aura bien à dechanter.* Ejus est jam opinionis, *ou* nunc in eâ est sententiâ, sed cùm rem penitus perspexerit, aliter sentiet. INACZEY spiewać, poprawić zdania. *Teraz on ták mowi, ále iák się lepiey rospatrzy we wszystkim inaczey spiewać będzie.

(Terme du discours familier.) Słowo zwykłe pospolitego.

Il a acheté son bled vingt ecus, mais quand il le voudra vendre, il trouvera bien à dechanter, car il est bien rabatu de prix. Frumentum emit viginti nummos, sed ubi vendere volet, vilius multò fiet pretium. Kupił żyto po dwudziestu tálerach, ále iák mu ie przyidzie przedawać inaczey zaspiewac musi, bo bardzo spadło z ceny.

(Terme populaire.) Słowo pospolite.

DE'CHARGE, subst fœm. (*Action par laquelle on oste un poids, ou un fardeau qui pese.*) Ponderis alicujus detractio. ZDIĘCIE ciężarow zrzucenie z siebie álbo z kogo.

DE'CHARGE se dit aussi (*d'une voire où l'on décharge les immondices d'une ville.*) Purgamentorum urbis receptaculum, i, n. *Liv.* KANAŁ mieyski, stek, ściek gdzie wszystkie plugastwa spadaią.

DE'CHARGE *d'un bassin de fontaine, par où l'eau du bassin s'écoule.* Aquarum receptaculum, i, n. KONCHA w fontanach gdzie woda graiąca ma swoy spadek.

DE'CHARGE *des mauvaises humeurs.* Humorum detractio. *Plin.* **Décharge de sang.* Sanguinis detractio. *Plin.* ZBYWANIE szkodliwych humorow z ciała przez lekarstwo. *Zbywanie krwi, krwi puszczenie dobrowolne, álbo umyślne.

DE'CHARGE *d'armes à feu, ou de trait.* Armorum, ou telorum emissio. onis, f. *Cic.* **Plus ces machines sont bandées, plus leurs décharges sont violentes.* Eò graviores emissiones habent, quò sunt contenta vehementiùs. *Cic.* **On fit une décharge de tout le canon.* Omnia tormenta bellica displosa sunt. Omnium tormentorum bellicorum emissiones factæ sunt. **Ils font leurs décharges sur luy, sans luy donner le loisir de se reculer.* In eum tela conjiciunt, neque dant regrediendi facultatem. *Cæs.* **Après avoir fait leur décharge, ils se retirerent à leurs gros.* Conjectis telis, ad suos se receperunt. *Liv.* WYSTRZELENIE Strzelby ogniſtey, álbo łuku. *Im bardziey napięte tym mocniey strzelaią. *Strzelano wydano ognia ze wszystkich armat. *Ustawicznie do niego strzelaią nie daiąc mu y czasu umknąć się. *Wystrzeliwszy uciekli do swoich.

DE'CHARGE, (*Soulagement.*) Allevatio. *Cic.* **Cela vaut la décharge, ou le soulagement du peuple.* Illud est levamento plebi. *Cic.* **Payer à la décharge de quelqu'un* Pro aliquo solvere *Cic.* UWOLNIENIE ulgá ulżenie To będzie z pofolgowaniem dla poddanych, dla ludu. *Zapłacić za kogo áby mu ulżyć.

DE'CHARGE *de quelque impost, ou de quelque servitude.* Vectigalis immunitas. *Vlp.* **Ses réponses vont à la décharge du criminel.* Suis responsis culpam à se removet. *Cicer.*

ZNIESIENIE podatku iákiego álbo powinności poddanych. *Odpowiedź na obronę strony obwinioney.

DE'CHARGE, (*Quittance par laquelle on est déchargé d'une dette, ou d'une obligation.*) Soluti debiti cautio. KWIT z długu, z karty ná się daney.

DE'CHARGER, V. act. (*Oster un fardeau, diminuer la charge & le poids.*) Exonerare. *Plin.* **Ils camperent sur une haute montagne sans décharger leur bagage.* Supra excelsum montem castra ponunt, neque jumentis onera deponunt. *Cæs.* ULZYC ciężaru iákiego. *Stanęli ná wysokiey gorze wozow y taborow swoich nie ruszywszy.

DE'CHARGER *un vaisseau*, (*En mettre dehors les marchandises.*) Merces è navi expromere. *Plaut. Cic.* WYŁOZYC towary ze statku.

DE'CHARGER, (*Retrancher, jetter dehors ce qui nuit.*) Exonerare. act. acc. **Décharger un arbre qui a trop de branches.* Collucare arborem. **Le vomissement décharge l'estomac.* Vomitus allevat stomachum. **Décharger son ventre.* Exonerare ventrem. *Mart.* **Il est allé décharger son ventre.* Petiit secessum. UWOLNIC wyrzucić z siebie co cięży y przykrość czyni. *Okastrować drzewo ktore ma wiele gałęzi. *Womit ulżywa żołądkowi. *Wyprożniać się przez stolec. *Poszedł ná stolec

DE'CHARGER, (*Exemter, déliverer.*) Aliquem (ab onere aliquo, *ou* à vectigali) solvere, *ou* absolvere. *Cicer.* **Décharger les pauvres & charger les riches.* Onera inclinare à pauperibus in divites. *Liv.* **Il les fit décharger de toutes sortes d'imposts.* De vectigalibus eos eximi curavit. **Il déchargea les locataires du louage des maisons pendant la guerre.* Mercedes habitationum annuas conductoribus donavit, *ou* remisit temporibus belli. *Cæs. Cicer.* UWOLNIC pofolgować ulżyć libertować. *Pofolgować uboższym, á włożyć ná bogatszych. *Uwolnił ich od wszystkich podatkow. *Uwolnił arendarzow od płacenia naymu pod czas woyny.

SE DE'CHARGER *d'une faute & en charger un autre.* Culpam à se in alium derivare. *Cic.* ZWALIC z siebie ná kogo inszego winę.

Se décharger d'un crime. A se crimen amovere, *ou* removere. *Liv.* ou excutere. *Quint.* Se ex a crimine ponere. A se crimen dissolvere. *Cic.* **Décharger quelqu'un par son témoignage.* Sublevare aliquem suo testimonio. *Cic.* **Décharger quelqu'un de l'envie, & s'en charger.* Ab aliquo removere invidiam, & in se trajicere. *Ovid. Cic.* **Estre déchargé à pur & à plein de quelque faute.* Eximi noxæ. pass. *Liv.* OCZYSCIC się z zárzutow. *Uwolnić kogo świadectwem swoim. *Na siebie inwidyą obrocić odwrociwszy ią od kogo inszego. *Być zupełnie uwolnionym y oczyszczonym z zárzutow iákich y winy żadney w wiesć się zupełnie.

SE DE'CHARGER *l'esprit de quelque chagrin.* Mi crem aliquam ex animo expuere. *Ter.* UWOLNIC sobie głowę od myśli iákich y kłopotu.

Décharger quelqu'un du soin des affaires. Demovere aliquem rerum curâ. *Tacit.* Removere aliquem à negotiis. *Cic.* **Je me décharge du soin de cette affaire sur vous.* Curam hujus rei tibi committo. *Cic.* ZRZUCIC z głowy kłopot. *Na ciebie składam to staranie.

DE'CHARGER signifie encore, *Faire une décharge (d'armes à feu, ou de coups de batons.)* Mittere. Emittere. Explodere. **On déchargea le canon à son arrivée.* Tormenta bellica illius adventu explosa sunt. **Il luy déchargea plusieurs coups de baston sur la teste.* Plurimos ictus in caput illius ingessit. *Ter.* WYSTRZELIC, strzelbę kiwnęć zwalić, zlać. *Wystrzelono Działa, bo on przyiachał ná przyiazd iego. *Kilkanaście razy dał mu kiiem po głowie.

SE DE'CHARGER se dit (*de l'écoulement des rivieres.*) Influere. * *Le Nil se décharge par plusieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit se Nilus multis faucibus in Ægyptium mare. * *Le Danube se décharge par six embouchures dans la mer de Pont.* Evolvitur in Pontum sex fluminibus Danubius. *Plin.* **Cette riviere se décharge dans la mer Atlantique.* Effunditur amnis iste in mare Atlanticum. *Plin.* WPADAC o rzekach mowiąc ktore płyną y wpadaią w siebie. *Nil wpada kilkonastą korytami w morze Egipstkie. *Dunay wpada sześćią korytami w Morze Pantyckie. *Tá rzeka wpada w morze Atlantyckie.

DE'CHARGER se dit figurément en ce sens, *Décharger sa colere contre quelqu'un.* Evomere stomachum in aliquem. Iracundiâ erumpere in aliquem. *Cic. Cæs.* * *Il déchargea sa colere sur trente vaisseaux, & les brûla tous avec les pilotes & les matelots.* In triginta naves iracundiâ erupit, omnesque incendit eodemque igne nautas, naviumque dominos interfecit. *Cæs.* WYRZUCIC, obrocić złość swoię ná kogo. *Obrocił gniew swoy y zemścił się ná trzydziestu okrętach ktore ze wszystkiemi robotnikami y styrnikami palił.

Décharger son cœur contre quelque'un, (*Luy dire tout ce qu'on a sur le cœur contre luy.*) Omne acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić z serca co kto ma do kogo ze wszystkim się komu co kto przeciwko komu má wymowić.

ON DIT aussi *Décharger son cœur à quelqu'un*, (*S'ouvrir à luy.*) Animum suum alicui aperire *Cic.* MOWIĄ ieszcze wymowić się przedkim, wydać mu się z czym, wyiawić mu się z tym co myślemy z sercem mu się otworzyć.

SE DE'CHARGER se dit (*des couleurs & des étoffes qui perdent de leur vivacité.*) Evanescere, neut. PŁOWIEIE pełznie kolor ná materyach suknach.

ON DIT aussi en ce sens que *Le temps se décharge*, (*quand il pleut après que le ciel est demouré long-temps couvert.*) Cœlum fit liquidius actis imbribus. Cælum repurgatur acto imbre. ROSPUSZCZAC ná deszcz niebo pochmurne.

DE'CHARGER, subst. m. (*Officier sur les ports, qui décharge les marchandises, & les porte à bord.*) Mercimoniorum exonerator Exportator. STRAZNIK co pilnuie towarow kiedy ie wykładaią ná ląd.

DE'CHARMER, V. act. (*Défaire un charme qu'on a donné à quelqu'un*, ou bien *quelque enchantement.*) Aliquem incantamentis illigatum, solvere. *Recantare. *Repercutere ab aliquo fascinationes. *Plin.* ODCZAROWAC odczyniać uczynek iáki przez czary komu uczyniony.

DE'CHARNER, V. act. (*Oster la chair de dessus les os.*) Ossa carne nudare. *Quint.* ODBIERAC mięso od kośći.

DE'CHARNER se dit aussi figurement (*du stile, d'une langue, & d'un discours entier, le dessécher, le dépouiller d'agrémens & d'ornemens.*) *Elegantiâ stilus exanguis, *ou* macilentus, *ou* enervis. Enervata, *ou* Ieiuna oratio. Exilis oratio. *Cic.* *Vn discours décharne.* NIEWYMOWNIE mowić pisać powiadać co. * Mowa bez okrasy wszelkiey y ozdob sucha, czcza, bez smaku, y wdzięku wszelkiego.

UN HOMME *decharné*, (*Qui est fort maigre, qui n'a que la peau & les os.*) Macilentus. *Plaut. Cic.* Totus ossa atque pellis. *Plaut.* CZŁOWIEK wszystek z ciała opadły co go tylko skora á kośći, chudy iák szczepa.

Il a le visage fort décharné. Vultus est miser miserâ macritudine. *Plaut.* Twarzy iest bardzo wychudłey mizerny ná twarzy.

DE'CHARPIR, V. act. mot bas en cette signification pour *Séparer deux personnes qui se battent.* Colluctantes disjungere, (go, gis, xi, ctum.) Divellere colluctantes à se invicem. ROZERWAC dwochbiiących się z sobą. Słowo podłe Francuskie w tym rozumieniu.

SE DE'CHARPIR *de quelqu'un*, (*Se tirer de ses mains.*) Extricare se ab aliquo. *Cic.* WYRWAC się komu zrąk, wymknąć mu się, wykręcić mu się z mocy iego.

DE'CHAUSSE', m. DE'CHAUSSE'E, f. part. pass. & adject. (*Sans chausses & souliers.*) Discalceatus. Excalceatus, a, um. *Suet. Plaut.* BOSSY bez trzewikow butow y ponczoch

DE'CHAUSSE', (*parlant de la vigne & des arbres.*) Ablaqueatus, a, um. *Colum.* OD KOPANY od korzenia mowiąc o drzewach y winogradach.

DE'CHAUSSEMENT, subst. m. qui ne se dit que (*quand on parle des arbres qu'on déchausse pendant l'hiver.*) Ablaqueatio, onis, f. *Colum.* ODKOPYWANIE drzew od korzenia ná zimę mowiąc o drzewach.

DE'CHAUSSER, V. act. (*Oster les chausses & les souliers.*) Discalceare. Excalceare. *Plaut.* ROZZUC kogo rozbierać go od nog

DE'CHAUSSER *les arbres*, (*En oster la terre d'alentour, pendant l'hiver.*) Arbores ablaqueare. *Colum.* ODKOPAC drzewa z ziemi od korzenia na zimę.

DE'CHAUSSER *les dents* Circumscalpere dentes. *Plin.* ZĘBY chędożyć, zdzieraiąc z nich oskomę.

DE'CHET, subst. m. (*Diminution.*) Decessio. Diminutio. Imminutio, onis, f. *Cic.* STRATA umnieyszenie decess szkoda

ON DIT en ce sens, *Sa vertu a receu beaucoup de déchet.* Virtus ipsius plurimùm imminuta est. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie wielki miał decess ná cnocie swoiey wielką szkodę. Odwaga męstwo siła cnota upadła.

DE'CHET *d'or*, ou *d'argent*, (*lors qu'on le fond*, ou *qu'on le brûle.*) Auri argentive interrimentum, i, n. *Liv.* ZGUBA ſtrata złota álbo ſrebra wiele go ginie kiedy go topią álbo palą

DE'CHEU, *ou* DE'CHU, m. DE'CHEUë, f. part. & adject. Lapſus. Dejectus. Repulſus, a, um. **Déchen de ſon eſperance.* Spe dejectus, *ou* repulſus. *Caſ.* UPADŁY, Upośledziony, omylony. *Ktorego nádzieie upadły.

DE'CHEVELER, V. act. *Décoëffer une femme en luy faiſant violence.*) Comas mulieris dejicere, (jicio, cis, jeci, jectum.) *ou* diſturbare, (bo, as, avi, atum.) act. **Une femme déchevelée.* Mulier disjecta comas. *Ovid.* Paſſis capillis mulier. ROSTARGAC włoſy ná głowie białogłowy gwałtem. *Zerwaać iey co ná głowie niewiaſta zroſtargu a.

DE'CHEVESTRER, *ou* DE'CHCVéTRER, *comme on prononce*, V. act. (*Oſter le cheveſtre d'une beſte de ſomme.*) Jumento capiſtrum eximere. WYŁOZYC z ſ'rema y oſy, zdięć chomato koniowi, k ... bestyi iákiey.

DE'CHIFFREMENT, ſubſt. m. (*L'action de déchiffrer des Lettres.*) Literarum occultis noris exar... explicatio, onis, f. DECYFFROWANIE liſtow, wyczytanie liſtow cyframi piſanych, piſma iákiego taiemnego dochodzenie.

DE'CHIFFRER, V. act. (*Trouver l'alphabet d'un chiffre, ou l'explication d'une lettre écrite en chiffres.*) Litteras occultis notis exaratas explicare. DECYFFROWAC liſt; znaleść klucz do przeczytania liſtu cyfirowanego.

DE'CHIFFRER ſignifie auſſi *Lire un titre*, ou *un acte dont l'écriture eſt ancienne*, ou *à demi effacée*, ou *mal écrite*. Characteres veteres diuturnitate temporis pene deletos legere & explicare. DECYFFROWAC zn... wyczytać piſma iákie dawno z ſtaroświecka y niewyraźnie piſane álbo pogluzowane

DE'CHIFFRER ſe dit figurément pour dire, *Pénetrer dans le fonds d'une affaire fort difficile, la débrouiller.* In rem intricatiſſimam intrare. *Cic.* ET AUSSI *Expliquer ce qu'il y a de plus obſcur*, ou *de plus ſubtil dans un Auteur, dans une ſcience.* Abſtruſa ... & maximè recondita & intricata expedire, *ou* explicare. DECYFFROWAC. Przeniknąć wſkroś rzecz iáką trudną; wytłomaczyć co być może náyſkrytſzego nayſkrytſzego y náytrudnieyſzego w rzeczy iákiey álbo Autorze, álbo náuce.

DE'CHIFFRER ſignifie encore *Démeſler, découvrir ce qui eſt ſecret & inconnu à pluſieurs.* Detegere. Patefacere. Aperire. *(*En parlant des perſonnes* il ſignifie *Faire connoiſtre les défauts de quelqu'un, & quelquefois ſes bonnes qualitez.*) Alicujus vitam, *ou* mores probè deſcribere. Aliquem depingere ſuis coloribus. DECYFFROWAC Dochodzić dociec tego co inſzym ieſt niewiadomo y táyno. *Decyffrować zaś iáką oſobę ieſt, Odkryć iey przymioty obyczaie złe lub dobre.

(Il ne ſe dit gueres en François qu'en mauvaiſe part.) Nie mowi ſię w tym oſtatnim rozumieniu w Francuſkim chyba w zły ſpoſob.

DE'CHIFFREUR, ſubſt. m. (*Celuy qui déchiffre des lettres.*) Qui litteras notis arithmeticis ſcriptas explicat, *ou* evolvit. TEN co liſty y piſma taiemne wyczytuie y ná ſekretnych cyffrach ſię rozumieie.

DE'CHIQUETER, V. act. (*Coupper menu, railader.*) Concidere. Incidere. (cido, is, cidi, ciſum.) act. acc. *Caſ.* **Déchiqueter juſques au vif.* Concidere uſque ad ſanum corpus. *Celſ.* KRAIAC ná drobne kawałki poſiekać; kraiać do żywego.

DE'CHIQUETURE, ſubſt. f. (*Découppeure.*) Inciſura. Inciſio. *Colum.* NASIEKANIE cięcie nácięcie nárznięcie karb.

DE'CHIREMENT, ſubſt. m. (*Action de mettre en pieces.*) Sciſſura, æ, f. Laceratio, onis, f. ROZDZIERANIE rozdarcie.

(Ce mot eſt plus en uſage au figuré: car on dit. To ſłowo Francuſkie náywięcey ſię bierze niewłaśnie gdyż ſię mowi.

Déchirement du cœur, Déchirement de conſcience. Cordis laceratio. Diſciſſum cor. Stimulus conſcientiæ. *Cic.* Rozdzieranie ſerca, ſzarpanie katowanie ſumnienia iákoby komu ſerce álbo ſumienie rozdzierano ná ſztuki.

DE'CHIRER, V. act. (*Mettre en pieces.*) Lacerare. Laniare. Dilacerare. Dilaniare. *Cic.* **Il m'a déchiré*, ou *fendu la levre* Diſcidit labrum. *Ter.* **Déchirer de verges.* Virgis conſcindere, *ou* lacerare. *Liv. Plaut.* ROZDZIERAC drzeć ná ſztuki. *Rozdarł mi wargę, rozciął mi álbo przeciął mi wargę. *Zedrzeć rozgi o kogo, orznąć rozgami orznięty rozgami ścięty ſkaleczony od rozg.

DE'CHIRER ſe dit figurément des choſes ſpirituelles & morales, *Agiter, tourmenter par des mouvemens differents.* Lacerare. Dilacerare. Dilaniare. * *L'ambition déchire le cœur des ambitieux.* Ambitio ambitioſorum cor lacerat. **Oreſte ſe ſentit déchirer par de cruels remords de ſa conſcience.* Oreſten angore conſcientiæ ſceleriſque cruciatu torqueri. ROZDZIERAC ſzarpać *niewłaśnie codo obyczaiow*: roznemi paſyami mięſzać. *Ambicya rozdziera ſerce pyſznego. *Oreſtes czuł ſię bardzo ſtrapionym ſtraſznymi ſumnienia zgryzotami.

DE'CHIRER ſignifie de plus, *Partager, diviſer, ruiner deſoler.* Miſcere. Perturbare. Lacerare. Dilacerare. **Les ambitions barbares déchirerent l'empire & le mirent en pieces.* Barbaræ nationes lacerarunt imperium, & diſcerpſerunt. *Cic.* ROZDZIERAC rozrywać ſzarpać znaczy nadto podzielić zrujnować ſpuſtoſzyć. * Narody grube rozerwały między ſiebie Państwo Rzymſkie, y ná ſztuki podzielili rozſzarpały

DE'CHIRER ſe dit au figuré (*des perſonnes dont on dit du mal, & qu'on dechire par des medisances*, ou *des calomnies.*) Lacerare aliquem inceſto ore. *Cic.* Dente Theonino aliquem rodere, *ou* circumrodere. *Hor.* SZARPAC niewłaśnie, złe okim mowić y ſławymu uymować.

(Theon eſtoit un fameux calomniateur, ce qui a donné lieu à cette expreſſion Latine.) Theon był ſławny obmowca y łżyciel ſkąd expreſſya łacińſka zębem theonowym kogo ſięgać.

Déchirer quelqu'un par des injures. Lacerare aliquem probris. *Liv.* Verborum contumeliis lacerare. *Cic.* Conviciis aliquem proſcindere. *Suet.* Mordere aliquem opprobriis. *Horat.* Laceſſere aliquem injuriâ. *Cic.* Łżyć kogo ſzkaradnie ſłowami ſpotwarzyć, czci nánim nie zoſtawić.

DE'CHIRE', m. DE'CHIRE'E, f. part. ad eſt. Laceratus. Laniatus, a, um. *Cic.* PODARTY POSZARPANY ſkatowany ſtrapiony.

Eſtre déchiré de douleur. Lacerari dolore. *Cic.* **Je ſuis déchiré de chagrin.* Lacerat me mœtor meus. **Je ſuis déchiré par les remords de ma conſcience.* Me conſcientiæ ſtimulant. *Cic.* Srapiony żałoścįą. * Serce ſkatowane ſtargane żalem ſmutkiem. *Sumnienie ſkatowane zgryźliwośćią.

DE'CHIRURE, ſubſt. f. (*Rupture de quelque habit. &c. Accroc.*) Sciſſura. *Plin.* ROZDARCIE ſukni, zawadziwſzy o co rozdarcie.

DE'CHOIR, V. neut. (*Diminuer de biens, de crédit, de faveur, de ſanté.*) **Déchoir de ſa premiere fortune, de riche & puiſſant qu'on eſtoit, devenir pauvre.* Abexcitatâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem deſciſcere. *Cic.* UPASC ná dobrach fortunie, powadze łaſce zdrowiu. *Upaść ná pierwſzey fortunie z bogatego y wielmożnego ſtać ſię ubogim mizerakiem.

Il eſt bien déchu de ſa premiere grandeur. Dignitate priſtinâ dejectus eſt. Znacznie podupadł álbo upadł ná przeſzłym ſzczęściu ſwoim.

Il eſt déchu de ſon crédit, Son crédit eſt bien diminué. Diminuta eſt illius gratia. *Liv. Cic.* Upadł ná powadze upadła powaga Jego.

Déchoir de ſon eſperance. Cadere, *ou* decidere, *ou* excidere ſpe, à ſpe, de ſpe. *Ter. Liv.* Spe fruſtrari. paſſ. *Cic.* Upadły nadzieie iego, álbo omylonym być wnadziei ſwoiey.

DE'CIDER, V. act. (*Juger ſouverainement & avec autorité.*) Judicare. Pronuntiare. *Cic. Quint.* **Décider d'une choſe ſeparement.* Seorſum de re aliquâ pronuntiare. *Quint.* SĄDZIC ſtanowić z naywyżſzą władzą oczym. * Stanowić co o iákiey ſprawie z oſobna.

DE'CIDER ſe dit auſſi pour *Terminer*, vuider *quelque queſtion, quelque different.* Decidere. *Cic.* **Ce jour doit décider nos differents.* Hic dies de noſtris controverſiis ... *Caſ.* **Je vous laiſſe décider de mon ſort.* Sortem meam tibi permitto. **Des affaires decidées.* Deciſa negotia, orum, n. plur. *Horat.* STANOWIC znaczy też zakończyć kłotnię iaką álbo ſprzeczką. *Ten dień zakończyć ma, poſtanowić co o kłotniach naſzych álbo ktore ſą między námi. *Oddaię loſy moie ná ręce twoie, ábyś co ſię podoba o mnie y dalſzym ſzczęściu moim poſtanowił. *Sprawy zakonczone,

Ne decider point une queſtion, (*la laiſſer indeciſe.*) Rem in medio relinquere. Nic nie ſtanowić o rzeczy iákiey zoſtawić ią zawieſzona.

DE'CIMATEUR, ſubſt. m. (*Celuy à qui appartiennent les decimes d'un païs.*) Cui addictæ ſunt decimæ. *Cic.* Cui jus eſt in decimis. DZIESIĘCINNIK ten komu należy odbierać dzieſięcinę.

DE'CIMER, V. act. (*Faire tirer au ſort chaque dixiéme ſoldat, en prendre de dix un pour le faire mourir.*) Decimare. *Tacit.* DZIESIĄTKOWAC Loſy dać ná woyſko y co dzieſiątego żołnierza karać ná życiu.

(Terme de l'ancienne Milice Romaine, qui pour punir les Legions entieres, qui avoient manqué à leur devoir, faiſoit mourir chaque dixiéme ſoldat pour donner exemple aux autres, après les avoir fait tous tirer au ſort.) Termin żołnierſki dawnego woyſka Rzymſkiego ktorzy maiąc karać całe pułki ktore w ſwoiey powinności wykroczyły co dzieſiątego żołnierza tracili ná każdego pierwey loſy rzuciwſzy.

DE'CIMES, ſubſt. f. plur. (*Ancien droit que les Rois ont levé ſur les Eccleſiaſtiques dans les grands beſoins de l'Eſtat, ou dans quelque guerre ſainte.*) Decimæ, *ou* Decumæ, arum, f. plur. DZIESIĘCINA dawny pobor ktory Krolowie odbierali od duchownych w oſtatnich potrzebach Państwa całego, álbo ná iáką woynę świętą.

(Ce mot Latin dans Ciceron ſignifie la dixiéme partie des fruits de la terre & de ſes biens, qu'on payoit.) To ſłowo znaczy dzieſiątą część dochodow y kreſcencyi z dobr ſwoich ktorą płacono.

Il ne donneroit pas davantage que la décime. Se plus decumâ non daturum. *Cic.* Niemiał dać więcey ták dzieſięcinę.

DE'CISIF, m. DE'CISIVE, f. adject. (*Qui décide.*) Decretorius, a, um. *Quint.* **Un combat déciſif, qui décide d'une guerre.* Decretoria pugna, æ, f. *Quint.* PEWNY, nieodmienny, nieodwołany, ſurowy, oſtatni, walny, decyduiący. *Batalia walna ktora o całey woynie álbo ná tę álbo ná owę ſtronę ma poſtanowić.

Le point déciſif d'une cauſe. Cauſæ cardo, *genit.* cardinis, m. *Quint.* PUNKT walny náygłownieyſzy o co idzie y ná czym cała rzecz záwiſła w ſprawie iákiey.

ON DIT d'un homme qu'*Il eſt déciſif*, qu'*Il a un eſprit déciſif.* Modo decretorio, *ou* præcisè decernit & judicat. MOWIĄ o człowieku iákim oſtrym y ſurowym że ieſt wſzyſtko według ſwego zdanie decyduiący nieżartuie.

DE'CISION, ſubſt. f. (*Loy d'un ſuperieur qu'on doit ſuivre.*) Deciſio, onis, fœm. *Cic.* Decretum. Placitum, i, n. *Cic. Plin.* ROSPRAWA Dekret urzędowny álbo poſtanowienie ſtarſzego ktorego ſłuchać należy.

DE'CISION, (*Préjugé, avantage qu'on tire de quelque piece dans un procès.*) *Cette piece fait la déciſion de mon procès.* Illud inſtrumentum litem judicat ſecundùm me. TEN dokument o całey ſprawie decyduie decyzyą czyni całey tey ſprawy.

DE'CISIVEMENT, adv. (*D'une maniere déciſive.*) Præcisè. adv. Modo decretorio. abl. DECYDUIĄC ſtanowiąc.

DE'CLAMATEUR, ſubſt. m. (*Qui s'exerce à bien prononcer un diſcours.*) Declamator, oris, m. *Cic.* MOWCA co ſię wprawuie w mowienie, co ſię ćwiczy áby dobrze y głoſem należytym wymowił.

DE'CLAMATEUR ſignifie auſſi *Un orateur, qui traitte des queſtions ſur des faits inventez à plaiſir. (comme a fait Quintilien.)* Declamator. *Petr.* MOWCA co mowi o takich materyach ktore ná obie ſtrony y broni, y gani, álbo co rożne ſprawy umyślne wymyślone dla zábawy ſwoiey broni iákoby w nich ſtawał raz zá tą drugi raz zá tą ſtroną mowiąc y na obie ſtronach ſtawaiąc.

DE'CLAMATION, ſubſt. f. (*Diſcours prononcé en public.*) Declamatio, onis, f. *Cic.* **Exercer les jeunes gens à compoſer des declamations.* Exercere juvenes declamationibus. MOWA miana publicznie przed walnym ſłuchaczem. *Cwiczyć młodych w udaniu mow publicznych.

DE'CLAMATION, (*Invective qu'on fait contre les perſonnes & les vices.*) In aliquem, *ou* in vitia, invectio, onis. *Liv. Cic.* POWSTANIE mową przeciwko iákim wyſtępkom náſtępowanie ná co mową, álbo ná kogo.

DE'CLAMATOIR, adject. maſc. & f. (*Qui appartient*, ou *qui regarde la déclamation.*) Declamatorius, a, um. *Cic. Quint.* KRASOMOWSKI.

DE'CLAMER, V. act. & neut. (*Reciter quelque choſe en public d'un ton d'orateur, s'exercer à parler.*) Declamare. *Cic.* MOWIC mieć mowę iáką publiczną ćwiczyć ſię w mowie

Declamer ſouvent. Declamitare, (to, as, avi, atum. neut. *Cic.* Częſto mowy miewać.

DE'CLAMER ſignifie auſſi *S'emporter contre quelqu'un, & contre ſes vices, en parler avec emportement.* In aliquem declamare, Invehi. Aliquem inſectari. *Cic.* POWSTAC mową z hałaſem ná kogo ſtrofuiąc y przyganiaiąc wyſtępkom iákim lub oſobom z popędliwości.

DE'CLARATION, ſubſt. f. (*L'action de déclarer & faire entendre une choſe.*) Declaratio. Significatio. Denuntiatio, onis, f. *Cic.* WYRAZENIE czego deklaracya.

DE'CLARATION *de ſon bien* (*qu'on donnoit autrefois aux Cenſeurs dans l'Empire Romain.*) Cenſûs ſubſcriptio, *ou* profeſſio, onis, f. *Cic.* **Donner une declaration de ſes biens aux Cenſeurs.* Bona ſua Cenſoribus profiteri. dep. *Cic.* PODANIE na piſmie ſubſtancyi ſwoiey całey: deklaracya fortuny y dochodow ſwoich, iáko to zdawna w Rzymie Cenzorom każdy iák wiele miał fortuny ná piſmie podawał. *Podać ná rejeſtrze dobra ſwoie.

DE'CLARATION, (*Lettres patentes du Prince par leſquelles il déclare quelle a eſté ſa volenté ſur l'execution d'un Edit.*) Explicatio, onis, f. *Cic.* Alicujus edicti interpretatio, onis, f. DEKLARACYA Liſt Krolewſki z wyrażeniem woli Pańſkiey w ſprawie iákiey: álbo wykładaniem iákiego punktu prawa.

DE'CLARATION *de dépens, dommages & intereſts*, (*eſt un mémoire qu'on donne par articles des frais faits en un procès*, ou *des dommages qu'on a ſoufferts.*) Impendiorum litis enumeratio. **Donner une déclaration de dépens.* Nomina litis impenſarum edere in codicillo. PODANIE rejeſtrem ſzkod wydatkow koſztow &c. Ná prawo iákie łożonych. *Podać reieſtrem koſzta.

DE'CLARE', m. DE'CLARE'E, f. part. paſſ. Declaratus. Significatus. DEKLAROWANY; wyrażony, donieſiony, opowiedziany.

DE'CLARER, V. act. (*faire connoitre, apprendre au public ſa volonté, parlant des Roys & des Souverains.*) Declarare. Significare. Denuntiare. *Cic.* DEKLAROWAC obwieścić publicznie podać dowiadomości, wiadomo uczynić wolą Krolow álko Panow udzielnych.

DE'CLARER ſe dit auſſi des particuliers, (*qui font connoître leurs ſecrets, & qui les confient.*) Credere alicui arcana ſua. *Cic.* DEKLAROWAC mowiąc o rzeczach partykularnych, wyiawić ſię z czym, wydać ſię komu zwierzyć ſię komu ſekretu iákiego przyznać ſię wypowiedzieć.

On donne la queſtion aux criminels pour leur faire déclarer leurs complices. Abripiuntur in queſtionem ſontes, ut conſcios ſceleris indicent. Biorą ná męki złoczyńcow winowaycow ábly wydali pomocnikow ſwoich.

DE'CLARER, (*Découvrir ſes ſentimens, ſes penſées.*) Animi ſenſa, *ou* cogitationes ſuas, declarare, *ou* aperire. *Cicer.* WYIAWIC ſię, wydać ſię, zwierzyć ſię myśli ſwoich zdania ſwego.

Déclarer une guerre ouverte à quelqu'un. Bellum apertum alicui indicere. *Cic.* Wypowiedzieć iawnie woynę komu.

Se Déclarer ennemi de quelqu'un. Se in aliquem adverſarium intendere. *Cælſ. ad Cic.* **Se déclarer le Défenſeur des Provinces.* Se Provinciarum defenſorem profiteri. *Cicer.* **Se déclarer pour quelqu'un*, ou *en faveur de quelqu'un.* Profiteri alicui ſtudium ſuum. Favere alicui. **Tout le pays s'eſt déclaré pour Céſar.* Tota regio ſtat à Cæſare. *Cicer.* **Il ne s'eſt déclaré pour perſonne, Il eſt demeuré neutre.* Neutri favere voluit. Neutras partes amplexus eſt. **Ce qui eſt arrivé à mon Collegue m'apprend en quel haſard ſe met un bon Citoyen, qui ſe déclare trop tôt avent que d'être preſt.* Præmatura denuntiatio boni civis imparati, quàm periculoſa ſit, ex caſu collegæ vidi. *Cic.* **il ſemoit par tout ces diſcours ſans ſe déclarer.* Omnia loca his replebat ſermonibus, neque ſe in ullam partem movebat. *Cæſ.* Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu, opowiedzieć mu ſię nieprzyiacielem, *Opowiedzieć ſię obrońcą kraiu. *Opowiadać ſię przy kim álbo zá kim. *Wſzyſtek kray opowiedział ſię przy Cezarze. *Zá nikim ſię nie opowiada nie trzyma z nikim, oboiętnym ieſt. *To co ſię przydało koledze memu, nauczyło na iáki los ſię podaie ten ktory ſię opowiada názbyt wcześnie, nie maiąc ieſzcze gotowości. *Wſzędzie takie rozſiewał mowy zá nikim ſię nie opowiedaiąc ná żadną ſtronę.

DE'CLARER *ſes biens au Cenſeur, en faire une déclaration.* Bona ſuą apud Cenſorem profiteri. *Cic.* OPOWIEDZIEC ſię z fortuną ſwoią przed Cenzorem.

SE DE'CLARER ſe dit auſſi en Medecine pour *Paroître, ſe faire connoitre, (en parlant des maladies.) Le mal s'eſt déclaré, La fiévre s'eſt déclarée en fiévre continuë.* Febris continua, *ou* aſſidua evaſit. DEKLAROWAC ſię co do ná-

nki lekarſkiey, pokazać ſię wydać ſię, ná wierzch,dać ſię poznać, mowiąc o chorobach. Choroba ſię pokazała. Gorączka ſię wydała uſtawiczną nieuſtanną.

DE'CLIN, ſubſt. m. (*Abaiſſement, Diminution.*) Declinatio.Inclinatio. *Plin.* SCHYŁEK umnieyſzenie ubywanie náchylenie do oſtatka ſchod.

Le Déclin de la Lune. Decreſcentia Lunæ. Schod Xiężyca

LE DE'CLIN *de l'âge, de la vie.* Ingraveſcens ætas.*Cic.* Declinata ætas. *Quint.* SCHYŁEK życia, wieku.

Le Déclin du jour. Declinans dies. *Cic.* Vergens dies.*Sen.* *Le jour eſt ſur ſon déclin.* Declinat in veſperum dies.*Colum.* Schyłek dnia. *Dzień ieſt ná ſchyłku.

L'hiver étoit ſur ſon déclin. Hiems jam præcipitaverat. *Caſ.* Zima była na ſchyłku iuż ſchodziła.

LE DE'CLIN *de la maladie.*Seneſcens morbus.*Cic.*SCHYŁEK choroby, koniec.

*La fiévre eſt ſur ſon déclin.*Febris declinat.*Celſ.* Gorączka ſchodzi omija.

LE DE'CLIN *d'un Empire.* Imperii ſenectus, utis, fœm. *Flor. Rom.* Vergens imperium,n. PANSTWO ná ſchyłku upadaiące náchylone do upadku.

DE'CLINAISON, ſubſt.f. en terme d'Aſtronomie eſt,*L'éloignement des Aſtres de l'Equateur.* Declinatio, onis, fœm. DEKLINACYA co do gwiazd. obrot gwiazd ná niebie daleko od [illegible], to ieſt od koła niebieſkiego gdzie bywa porownanie dnia z nocą.

DE'CLINAISON, en Grammaire, (*Inflexion des Noms ſelon leurs divers Cas.*) Declinatio, onis,f. Declinatus,ûs,m. Inclinatio, onis, f.*Var.* DEKLINACYA co do Grammatyki nachylanie Imion rozmaite co do oſtatnich ſylab.

DE'CLINATOIRE, adject. & ſubſt m. (*Exception propoſée par un défendeur,qui n'eſt pas aſſigné par devant un Juge competent.*) Exceptio. OCHRONA prawna wybiianie ſię z prawa nie uznaiąc forum to ieſt ſąd iaki zá przyzwoity oſobie lub ſprawie nieznaiąc.

DE'CLINER, V.n.(*Diminuer, s'abaiſſer, pencher vers la fin.*) Declinare. Inclinare. Vergere. *Il décline ſur l'âge.* Annis vergit. *Tacit.* *Le jour décline, baiſſe.* Declinat in veſperum dies. *Colum.* *La maladie décline, ou va en déclinant.* Morbus ſe inclinat. *Cicer.* *Ce malade décline tous les jours.* Hic æger ruit,*ou* vergit in interitum.*Ses affaires commencent à decliner.* Res illius dilabuntur, *ou* retrò fluunt. *Cicer.* NACHYLIC ſię ku dołowi álbo do oſtatka ku końcowi, Nachyla ſię ku latom ku ſtarości.*Dzień ſię nachyla. *Choroba omija umnieyſza ſię. *Ten chory co dzień ſię chyli do końca. *Intereſſa iego poczynaią ſię náchylać.

DE'CLINER, (*eſquiver, tâcher d'éviter.*) Declinare Defugere. Effugere.*Cic.* UNIKNĄC, uchronić ſię, ſchronić ſię od czego.

Décliner une Juriſdiction. Juriſdictionis fundamenta ſubducunt. Uchronić ſię wybić ſię z ſądu czyiego nieuznaiąc go.

DE'CLORRE, V.act. (*Rompre une clôture, ouvrir ce qui eſt clos.*) Recludere. ODEMKNĄC otworzyć odedrzeć co zawartego, rozgrodzić.

DE'CLOUER, V. act. (*Oſter les clouds.*) Refigere,(figo, figis,fixi,fixum.)act.acc *Cic.* ODERWAC odbić ćwieki wyciągać wybiiać oddzierać.

DE'COCHEMENT, ſubſt. m. (*L'action de décocher une fléche.*) Emiſſio,onis,f.*Cic.* WYPUSZCZENIE ſtrzały z łuku

DE'COCHER, V. act. (*Tirer une fléche, lâcher un trait d'arbaleſtre.*) Emittere. Torquere. *Cicer.* Vibrare. WYPUSCIC ſtrzałę z łuku, wyſtrzelić z kuſzy.

DE'COCTION, ſubſt. f. (*Cuiſſon de pluſieurs herbes, dont on fait des remedes.*) Decoctum,i,neut. Decoctura,æ,f. *Plin.* DEKOKT wywarzenie zioł rożnych ná trunek dla chorego.

DE'COEFFER, V act.(*Oſter la coëffe,qui couvre la teſte.*) Capitis tegmen eximere. ROZEBRAC z głowy.

ON DIT, *Décoëffer des bouteilles.* Lagenas relinere.FLASZKI wyſuſzać odtykać.

DE'COLLER, V. act. (*Détacher ce qui eſt collé.*) Deglutinare. Reglutinare.*Plin.Catul.* ODLEPIAC co zlepionego.

DE'COLLER, (*Oſter la teſte de deſſus les épaules.*) Decollare SCINAC, głowę uciąć, głowę zdiąć z karku.

DE'COLORE', m. DE'COLORE'E, f. prt. paſſ. Decoloratus,a,um. ZMIENIONY ſpłowiały co do farby álbo cery ſpełzły zblakowany.

DE'COLORER, V.act. (*faire perdre la couleur.*)Decolorare. FARBE płować mienić tracić.

SE DE'COLORER,(*Se ternir, perdre ſa couleur.*)Decolorari,(or,aris,atus ſum.) paſſ,Colorem amittere,(mitto,is,amiſi,amiſſum)*ou* perdere,(do,perdis,perdidi, perditum.)act.*Ovid* SPEŁZNĄC ogorzeć farbę cerę barwę ſtracić.

DE'COMBRER, V act. (*Oſter les décombres,* ou *les ordures qui bouchent quelque canal.*) Eruderare. *Colum.* Ruderibus purgare locum. act. ODTYKAC czyścić chędożyć rury kanały z plugaſtwa y śmieci.

DE'COMBRES, ſubſt.m. plur. (*Platras, gravois, démolitions qui reſtent d'un baſtiment.*) Vetera rudera.*Vitr.* GRUZY ſztuki kawały od budowania, wiory śmiecie &c.

Un champ où l'on a mis les décombres. Ruderatus ager. *Plin.* *Une terre dont on a en levé les décombres.* Ruderatum *Var.* *Lieu rempli de décombres.*Ruderum *Catul.* Gnoy śmiecie náwoz,pole wywiezione gruzem. *Pole z gruzow ochędożone. *Gruzowate pole gruzu pełne.

DE'COMPTE, ſubſt.m. *on prononce* Déconte. (*Somme à déduire.*) Summæ alicujus deductio, onis, f. *Cicer.* Subductio, onis,f. SUMMA do odrachowania do odciągnienia.

DE'COMPTER, V.act. *on prononce* Déconter. (*Déduire, rabattre ce qu'on a avancé.* De ſummâ deducere. *Cicer.* ODRACHOWAC odciągnąć z tego,co ſię náddało.

DE'CONCERTER, V. act. proprement (*Gâter, troubler un concert.*) Concentum vocum turbare, (bo,as,avi,atum.(act. POMIESZAC muzykę.

DE'CONCERTER ſe dit figurément (*de ce qui trouble & renverſe tous les projets qu'on avoit faits.*) Turbare. Diſturbare. Perturbare. *Cic.* *Déconcerter une armée.* Aciem turbare.*Liv.* *Il déconcerta tous les deſſeins de ſon ennemy.* Hoſtis conſilia diſturbavit.*Cic.* *Cette diſgrace ne le déconcerta point* Hoc caſu non fuit fractus.*Cicer.* *Je ne vis jamais un homme plus deconcerté* Nunquam vidi hominem perturbatiorem. *Cic.* *Il repodit ſans ſe deconcerter.* Interritus ſibique conſtans reſpondit. *Un viſage qui n'eſt point deconcerté.* Vultus interritus. *Quint.* POMIESZAC wſzyſtkie ſzyki y układy do czego uczynione. *Pomieſzać woyſko ſzyki połamać. *Wſzyſtkie imprezy nieprzyiacielſkie pomieſzał. *To nieſzczęście go cale nie zmięſzało. *Nie widziałem nigdy człeka bardziey pomięſzanego. *Odpowiedział nic ſię nie zmięſzawſzy. *Twarz nie niezmięſzana.

DE'CONFIRE, V. act. dans le figuré, comme *Déconfire une armée,(la difaire à plates-coutures,* ou *entierement*)Exercitum fundere Exſcindere proſternere. *Cic.* ZNIESC woyſko ſkreteſzem, wpień wyciąć.

(Ce mot a vieilli dans nôtre Langue, & ne ſe dit point dans le ſens naturel) To ſłowo ſtarzeie ſię w francuſkim,áni ſię mowi w rozumieniu właſnym.

DE'CONFIT, m. DE'CONFITE, f. Part. paſſ. (*Défait.*) Fuſus. Stratus. Profligatus. *Cic.* ZNIESIONY ZNIESIONA Woyſko znieſione ſkreteſzem, w pień wycięte.

DE'CONFITURE, ſubſt. f. (*Déroute generale.*) Clades, Strages *Cic.* ZNIESIENIE ze wſzyſtkim całego woyſka klęſka.

DE'CONFORT, ſubſt.maſc.vieux mot. (*Decouragement, abattement d'eſprit.*) Animi abjectio,f. *Cic.* ZWĄTPIENIE ſtracenie ochoty y ſerca.

DE'CONFORTER, V. act. (*Déſoler, abattre l'eſprit de quelqu'un, par quelque diſgrace,* ou *quelque mauvaiſe nouvelle*) Animum debilitare frangere,*ou* infringere.*Cic.* STRACIC komu ſerce ánimuſz fantazyą przez iákim nieſzczęście, álbo złą nowinę.

SE DE'CONFORTER. Animis concidere. n. Animum abjicere. *Cic.* *Cette nouvelle m'a tout déconforté.* Animo deſpondi hoc nuntio. *Cic.* ZWĄTPIC ſtracić ſerce ochotę. *Tá nowina mię cale zmięſzała, ochotę mi odięła pomięſzała, ánimuſz ſerce mi ſtraciła.

DE'CONSEILLER, V. act. (*Ne pas conſeiller une choſe, la diſſuader.*) Aliquid alicui diſſuadere. *Cic.* *Il avoit déconſeillé le départ.* Profectionis auctor non fuerat. *Caſ.* ODRADZAC co komu,nieradzić mu iákiey rzeczy. Odradzał odiazd.

DE'CONTENANCE', maſc. DE'CONTENANCE'E, f. part. paſſ. (*Qui n'a point de contenance.*) Inconcinnus Incompoſitus. NIEGRZECZNY NIEPRZYSTOYNIE ſię trzymaiący y noſzący nieporządny, nieſkładny.

DE'CONTENANCER, V. act. (*Faire perdre contenance à quelqu'un, le rendre tout interdit & confus, le déconcerter.*) Aliquem de ſtatu mentis convellere *Cic.* *Il m'a décontenancé par ſes diſcours.* Me ſuis dictis protelavit.*Ter.* *Il eſt tout décontenancé, il a perdu toute contenance.* Non conſtat ei color, neque vultus. *Liv.* POMIĘSZAC kogo. *Pomięſzał mię mową ſwoią. *Wſzyſtek ieſt pomięſzany.

DE'CONVENUE, f. vieux mot, qui ſignifie *Diſgrace, fâcheuſe aventure.* Calamitas,atis, f. Infortunium, ii,n. *Cicer.* PRZYGODA. Stare ſłowo francuſkie ktore znaczy nieſzczęście iakie, ſzkodę, utrapienie.

DE'CORATEUR, ſubſt.m. (*Qui fait les décorations pour les theatres.*) Choragus. Scenæ inſtructor. TEN co przygotowanie czyni y ubiera mieyſce widokow, komedyi ſalę.

DE'CORATION, ſubſt.f. *De theatre.* Choragium. *Plaut.* *Vitr.* Scenæ inſtructus. *Cic.* Exornatio Apparatus, ûs, m. PRZYBRANIE ſali komedyiney y placu widoku uſtroienie do grania przygotowanie.

DE'CORER, V. act. (*Orner, parer.*) Decorare. Ornare. *Cic.* UBIERAC przybierać ſtroić ſale.

DE'CORUM, ſubſt. m. (*Bienſance.*) Decorum,i,n. *Cic.* PRZYSTOYNE, przyſtoyność przyzwoitość.

(Ce mot Latin eſt devenu François, & on dit dans le familier, Garder le decorum.*Tenere decus.Cic.*) ZACHOWAC przyſtoyność wewſzyſtkim.

DE'COUCHER, V. act. & neut. (*Coucher hors de chez ſoy.*) Foris cubare, pernoctare. *Ter.* *Prendre le lit de quelqu'un.* Lecto depellere. act. acc. NIESPAC w domu u ſiebie. *Komu z poſcieli iego wypędzić ſam ſię w niey kładąc, ná kim czyim ſię układać.

SE DE'COUCHER, (*Quitter ſon lit, & le donner à un autre.*) Lecto alicui cedere. USTĄPIC łożka pościeli ſwoiey komu inſzemu.

DE'COUDRE, V.act.(*Défaire ce qui eſt couſu.*) Diſſuere. Reſuere. *Suet.* PRUC roſparać to co ieſt ſzytego rozſzyć.

ON DIT au figuré, *Les affaires commencent à ſe découdre, à ſe ruiner.* Res dilabuntur. *Saluſt.* MOWIĄ *niewłaſnie:* rozſzywaią ſię intereſſa ſtáłe, upadaią.

ON DIT auſſi populairement & proverbialement, *Il en faut découdre,(Il faut ſe battre.)* Res ad arma deducta eſt. Decernendum eſt. MOWIĄ *przyſłowiem:* trzeba ſię rozſzyć trzeba ſię pobić pokłocić [illegible].

DE'COUSU, m. DE'COUSUE, f. part. paſſ. Diſſutus. *Des affaires découſuës,(Des affaires ruinées & en deſordre.)* Res accisæ, *ou* inclinatæ. *Cic.* ROZSZYTY ROZSZYTA rozprory. *Intereſſa cale rozſzyte rozerwane popſuwane pomięſzane.

DE'COULEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement d'une choſe liquide qui coule.* Effluvium Effluentia.*Tacit.*Fluxus. SCIEKANIE ſpływanie ſpadek opadnienie.

DE'COULER, V.neut. (*Couler lentement & goute à goute.*) Fluere. Defluere. *Il decoule beaucoup d'influences de la Lune pour la nourriture des animaux.* Multa e Luna defluunt quibus animantes aluntur.*Cic.* SCIEKAC powoli kropla [illegible]. *Wiele od Xiężyca ſpływa influencyi ná pożywienie [illegible].

DE'COUPLER, V.act. (*Détacher les chiens qui ſont attachés enſemble.*) Canes diſparare.*Var.* ROZŁĄCZAC, pſy złączone.

DE'COUPPER, V.act. (*Diviſer en pluſieurs morceaux.*) In fruſta ſecare. act. acc. *Var.* ROZKRAWAC pokraiać ná kilka częśći.

ON DIT auſſi, *Découpper un habit, y faire pluſieurs découppures pour l'ornement.* Variis incisuris ornare veſtem.) act. WYKRAWAC ſuknią dla ſtroiu wyſtrzygać.

DE'COUPPEUR, ſubſt. m. (*Qui découppe des étoffes.*) Peritus incidendi artifex. Wyſtrzygacz co ſuknie wyſtrzyga.

DE'COUPPURE, ſubſt. f. (*Taillade faite ſur des étoffes.*) Inciſio Inciſura. *Colum.* WYSTRZYGANIE', materyi.

DE'COURAGE', m. DE'COURAGE'E, f. part. paſſ. (*Qui a perdu courage*) Fractus animo. *Cic.* TEN CO ſerce ſtracił y ochotę, ſtraconego ſerca człowiek.

DE'COURAGEMENT, ſubſt. m. (*Abattement de courage & de cœur.*) Animi abjectio. *Cic.* STRACENIE ſerca ochoty fantazyi.

DE'COURAGER, V. act. (*Oſtere faire perdre courage, ou le courage.*)Alicujus animum frangere.*Cic.*STRACIC ſerce komu y ochotę do czego.

SE DE'COURAGER. Animum abjicere. *Cic. Caſ. Ter. Plaut.* STRACIC ſerce do czego

DE'COURS, ſubſt. m. (*Diminution de la lumiere de la Lune*) comme *la Lune eſt en décours.* Luna decreſcit. *Var.* SCHOD ubywanie kſiężyca, naprzykład kſiężyca ubywa, ieſt na ſchodzie ná oſtatniey kwadrze kſiężyc.

DE'COUSURE, ſubſt. f. (*L'endroit decouſu de quelque etoffe.*) Disjunctio. Diſſolutio. ROSPOR mieyſce roſprote w materyi iákiey.

DE'COUVERT, m. DECOUVERTE, f. adject. (*Qui n'eſt point couvert.*) Apertus. Patens. *Cic.* *Le Ciel eſt decouvert de tous les côtez.* Cœlum ex omni parte patens & apertum. *Cic.* *Une allée decouverte.* Subdialis ambulatio. *Plin.* *Des lieux decouverts.* Aperta hypæthraque loca. *Vitr.* ODKRYTY, ODKRYTA. *Niebo zewſzyſtkich ſtron ieſt odkryte. *Ulica ſzpaler odkryty. Mieyſca odkryte iawne

A DE'COUVERT. In aperto. In propatulo. *Cic.* ODKRYCIE, iáwnie.

DE'COUVERT,(*Dont on a ôte la couverture.*) Detectus. Retectus. *Virg. Liv.* ODKRYTY bez nakrycia bez dachu.

DE'COUVERT au figuré, (*Decelé, manifeſte.*) Detectus. Manifeſtus. *Cic.* *L'affaire eſt decouverte.* Res palam eſt. *Plaut.* ODKRYTY wydany wyiawiony. *Rzecz ſię wydała.

DE'COUVERT, (*Trouvé*) Inventus. Compertus. Repertus. *Cic.* *Des Iſles nouvellement decouvertes.* Inſulæ non ita pridem compertæ.*Plin.* ODKRYTY znaleziony. *Wyſpy nowo znalezione, odkryte niedawno.

DE'COUVERTE, ſubſt. f. (*Action par laquelle on decouvre.*) comme *Envoyer à la decouverte des ennemis.* Mittere qui explorent conſilia hoſtium. *Caſ.* *Envoyer à la decouverte d'un pays.* Præmittere aliquos ad explorandam regionem. WYWIADY ſzpiegi, naprzykład poſłać ná wywiady, dla języka o nieprzyiacielu. *Wyſłać ná ſzpiegi ná wyſzpiegowanie kraju iakiego ná wypatrzenie.

Ceux qui vont à la decouverte. Speculatores. Exploratores, orum, m. plur. *Caſ.* Szpiegowie.

DE'COUVERTE, (*L'action de trouver quelque choſe de nouveau dans les Arts & dans les Sciences.*) Inventio. *Cic.* *Faire de nouvelles decouvertes dans les Arts & dans les Sciences.* Novis inventis Artes, *ou* Sciencias locupletare. ZNALEZIENIE czego nowego w naukach iákich, álbo Kunſztach. Wynalazek nowy,*Nowe wynalazki czynić dochodzić czego nowego wnaukach álbo kunſztach.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des perſonnes qui trament quelque mauvais deſſein.*) Deprehenſio, f. *Cic.* DOYSCIE odkrycie, doścignienie, poſtrzeżenie oſob iákich ktore coś miedzy ſobą knuią y oczym ſzkodliwym zamyślaią.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des choſes cachées.*) Patefactio. *Cic.* WYIAWIENIE wydanie czego ſkrytego.

DE'COUVRIR, V. act. (*Oſter la couverture qui couvre quelque choſe*) Detegere. Retegere. *Plaut. Var.* ODKRYC zdiąć nakrycie z czego odetkać.

DE'COUVRIR, (*Oſter les toits qui couvrent les maiſons.*) Tecto nudare. ODKRYC dachy zdeymować ná Domach zdzierać.

Le vent a decouvert toute ma maiſon de campagne, & en a enlevé toutes les tuiles, elle eſt percée à jour de tous les côtez. Ventus detexit villam, & omnes de tecto tegulas deturbavit, illuſtriorem fecit, feneſtraſque indidit. *Plaut.* Wiatr pozdzierał pozrywał wſzykę dachowkę ná dworze moim we wſi, zewſzyſtkich ſtron Dach przeziera.

SE DE'COUVRIR,(*Oſter ſon chapeau pour ſaluër quelqu'un.*) Aperire, *ou* detegere caput. *Se découvrir l'eſtomac ou le corps.* Denudari à pectore. paſſ. Nudare corpus. *Cic.* *Je me ſuis découvert trop tôt, j'ay quitté mes habits.* Juſto citiùs amictum rejeci de corpore. *Découvrir les os, les décharner, pour voir s'ils ne ſont point cariez* Os retegere *Virg.* ODKRYC głowę zdiąć czapkę witaiąc ſię z kim, kłaniaiąc ſię komu. *Pierſi álbo ciało odkryć, obnażyć. *Bardzom ſię prętko álbo ná zbytem ſię prędko rozebrał. *Odkryćaż do kości áby obaczyć ieżeli ſię niepſui..

DE'COUVRIR, (*manifeſter ce qui eſt cahé, le faire voir, le mettre en évidence.*) Facere palàm. *Plaut.* Detegere. act. acc.*Découvrir une conjuration.* Indicare conjurationem.*Cic.* *ou* de conjuratione.*Saluſt.* *Découvrir, donner aconnoître ſes deſſeins à quelqu'un.* Peſpicua ſua conſilia alicui facere. *Cic.* *Le temps & la verité découvriront l'erreur.* Tempus & veritas errorem diſcutiet. *Cic.* *Découvrir un crime qui a été caché.* Extrahere ſcelus aliquod in lucem ex occultis tenebris. *Liv.* *Son crime eſt découvert.* Nudatum eſt illius ſcelus. *Liv.* *J'ay fait comme la ſouris, ie me ſuis découvert par mon babil.* Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex perii. *Ter.* ODKRYC wydać wyiawić co zakrytego ná oko pokazać. *Odkryć ſpiſek iáki, ſpiknienie ſprzyſiężenie fakcyą.

*Od-

*Odkryć ſię komu wydać ſię z myſlami ſwemi. *Czas y prawda odkryią błąd. *Obiawić ſkryty iáki kryminał. * Kryminał iego ſię wydał. *Wydałem ſię iák myſz piſkiem właſnym.

DE'COURIR, (*Voir, appercevoir.*) Videre Deprehendere. *Cic. Ter.* **Je n'ay pû découvrir le deſſein des ennemis.* Hoſtium conſilia cognoſcere non potui. *Hirt.* **Si je puis découvrir aujourd'huy que tu médites quelque fourberie pour empêcher que ce mariage ne ſe faſſe.* Si ſenſero te hodie quicquam fallaciæ in his nuptiis conari, quominus fiant. *Ter.* **Découvrir un homme de loin.* Hominem videre procul. *Cic.* **La veuë decouvre le fait.* Res apparet. *Ter.* Res ipſa indicat. **Les ſoldats qui étoient en embuſcade ſe découvrirent trop tôt.* Milites in inſidiis collocati ſe celerius aperuerunt. ODKRYC poſtrzedz obaczyć. *Niemogłem poſtrzedz odkryć imprezy nieprzyiacioł. *Jeżeli dziś obaczę że o iákich ſztukach zamyſlaſz dlá przeſzkodzenia temu małżeńſtwu. *Poſtrzedz kogo z daleka. *Ná oko ſię rzecz ſama wydaie. * Ci co byli w zaſadzkach nazbyt ſię prędko pokazali.

SE DE'COUVRIR ſe dit figurément en choſes morales, *Découvrir ſon cœur à quelqu'un, Se découvrir à luy.* Se alicui patefacere, *ou* oſtendere. Animum oſtendere. *Cic Ter.* ODKRYC ſię *niemłaſnie.* Odkryć ſię komu z ſercem z myſlami ſwemi mu ſię wydać.

DE'COUVRIR ſignifie encore, *Trouver quelque choſe de nouveau, (en faire la découverte.)* Aliquid adinvenire. *Cic.* ODKRYC docieć czego doyść wynaleść co nowego y pierwſzy raz dochodzić.

DE'CRASSER, V. act. (*Oſter la craſſe du corps.*) Sordes corporis eluere, ſqualorem exuere. *Plin. Tacit. Colum.* OCHĘDOZYC z brudu obmyć oczyścić.

ON DIT au figuré, *Décraſſer quelqu'un, (Luy oſter la craſſe de la Province & du College, le polir & cultiver ſon eſprit.)* Detergere ſqualorem alicujus. Detergere mores alicujus. **Il s'eſt fort décraſſé depuis qu'il eſt avec vous.* Ex quo apud te eſt, mores ſuos rudes & agreſtes polivit, *ou* expolivit. WYPOLEROWAC kogo ochroſtać wykrzeſać go z wieyſkich álbo ſzkolnych manier do poloru go ſpoſobić. *Wykrzeſał ſię bardzo y ochroſtał od tego czaſu iák ieſt u ciebie.

DE'CREDITE', m. DE'CREDITE'E, f. part. paſſ. *Voyez* DE'CREDITER. Imminutus exiſtimatione, *ou* gratia. TFN CO wypadł z kredytu z łaſki z powagi z ſzczęścia.

DE'CREDITEMENT, ſubſt. m. Gratiæ, *ou* auctoritatis minutio, *ou* imminutio, onis, f. TRACENIE komu łaſki u kogo mynowanie go w affekcie, powadze.

DE'CREDITER *quelqu'un*, V. act. (*Lui faire perdre le crédit & la réputation.*) Fidem, gratiam, auctoritatem alicui detrahere. *Cic.* TRACIC komu łaſkę powagę Imię, pſować ſerce komu do niego zruinowac go waſzkęcie ná Jmieniu go y powadze niſzczyć.

SE DE'CREDITER, (*Perdre ſon crédit.*) Exiſtimationem, *ou* fidem perdere, *ou* amittere. *Cic.* OSŁAWIC ſię upáść ná imięniu, ſtracić u ludzi dobre imię, ochydzić ſię.

Il s'eſt fort décredité, ou *Il eſt décredité dans les eſprits.* Parva eſt illi fides apud omnes. *Tacit.* Bardzo ſię oſławił ochydził u wſzyſtkich.

DE'CREPIT. m. DE'CRE'PITE, f. adject. (*Qui eſt fort vieux, qui s'en va mourir, qui n'a plus qu'un ſouffle.*) Senio confectus Decrepitus. *Cic.* ZGRZYBIAŁY ZGRZYBIAŁA bardzo ſtary [co ieſt bliſzſzy támtego świata niż tego: Ktory ledwie ziaie ledwie co má tchu w ſobie ktoremu tylko raz ziepnąć do śmierci.

Le Verbe *Decrepare* veut dire Eſtre à ſon dernier ſouffle. Cela ſe dit d'une Bougie, qui en mourant fait un petit bruit, & pour cette raiſon on appelle les Vieillards *Decrepitos*, pour dire qu'ils n'ont plus qu'un ſouffle ou qu'un point de vie. On appelloit auſſi les Vieillards ſexagenaires qui n'avoient plus droit de ſuffrage, *Depontani*, parce qu'à cet âge on ne les laiſſoit plus paſſer ſur les ponts par où les Tribus alloient donner leur voix.) Słowo łacińſkie *Decrepare* znaczy iuż ledwie ziepać iák ſkrzeczek, álbo być na ſkrzeczku, co ſię mowi o świecy ktora iuż ſię ná ſamym końcu dopalaiąc doſzczętu niby ſkrzeknie, dla tey tedy racyi ſtarych nazywaią w łacińſkim *Decrepiti* to ieſt iákoby im tylko raz ziepnąć było do śmierci. Názywano też ſtarych ſześćdzieſiątletnich ktorzy iuż niemieli prawa wotowania w Senacie: *Depontani* w łacińſkim; co znaczy *od ſądzeni od moſtu* Bo ci co do tey ſtarości przyſzli iuż ich niepuſzczano przez moſty, przez ktore gromady gminnych ſzły dla wotowania w radzie.

Age décrepit, ou *L'extrême vieilleſſe.* Ætas decrepita. Summa ætas. *Cic.* Wiek zgrzybiały ſtarość oſtatnia.

DE'CRE'PITER, V. act. ON DIT proverbialement & baſſement, *Faire décrépiter quelqu'un*, (*Le faire enrager.*) Urere, *ou* excruciare aliquem act. *Ter.* NA ZŁOSC komu robić do oſtatniey złości go przywieść.

DE'CRE'PITUDE, ſubſt. f. (*Age décrépit*, ou *Vieilleſſe décrépite.*) Ætas ſumma. ZGRZYBIAŁOSC.

(Mot de peu d'uſage dans noſtre Langue.) Słowo w Frańcuſkim rzadko zażywane.

DE'CRET, ſubſt. m. (*Arreſté, reſolution.*) Decretum, i, n. *Cic.* WYROK uſtawa uchwała *Dekret ſentencya* ſkazanie.

Les ſaints Décrets, les Canons des Conciles. Sanctiſſima jura. Swięte uſtawy Kanony zborow Kościelnych.

DE'CRET *de priſe de corps*, (*Ordonnance du juge pour arreſter quelqu'un & le mettre en priſon.*) Comprehenſio hominis decreta. DEKRET kaptywacyi ná złapanie wſadzenie

DE'CRETALES, ſubſt. f. pl. r. (*Reſcrits des Papes qui jugent quelque queſtion de Droit Eccleſiaſtique.*) Decreta Pontificum. Decretales epiſtola. DEKRETAŁY álbo liſty Dekretalne, odpiſy y uſtawy Papieżow rezolwuiące iáką trudność w prawie Kościelnym.

(Les Decreteles compoſent le ſecond volume du Droit Canon.) Dekretalne liſty ſą ktore czynią drugi Tom prawa Duchownego.

DE'CRETER, V. act. (*Faire un décret, une ordonnance.*) Decretum facere Aliquid decernere. *Cic.* POSTANOWIC uſtawę iáką uczynić.

(Ce Verbe en ce ſens eſt d'un rare uſage; mais il ſe dit pour *Décreter une priſe de corps contre quelqu'un, Ordonner qu'il ſera pris & apprébendé au corps dans le ſtile du Barreau.*) Comprehendendum aliquem decernere. **On décreta un adjournement perſonnel contre les accuſez.* Vocati qui arguebantur. *Tacit.* To ſłowo w tym rozumieniu rzadko biorą Francuzi ále ſię mowi Dekretować ná kaptywacyą kogo oſądzić ſkazać go ná ſchwytanie wſadzenie &c. Według ſtylu prawnego. *Kazano ſię ſtawić oſobi cie oſobą właſną do ſądu ſtanąć.

DE'CRETER *les biens d'une perſonne*, (*Les mettre en décret.*) Subjicere præconis voci bona alicujus. *Cic.* OSĄDZIC wzdać ná konfiſkacyą Dobra czyie.

DE'CRIE', m. DE'CRIE'E, f. adject. au figuré. (*Perdu de reputation.*) Infamis. Exiſtimatione damnatus. *Cic.* NIESŁAWNY oſławiony.

Des hommes entierement décriez pour leurs vices. Omnium ſcelerum flagitiorumque maculis notiſſimi. *Cicer.* Ludzie całe oſławieni niecnotami ſwemi.

DE'CRIE', (*Dont l'uſage eſt defendu; qui n'eſt plus en uſage.*) Vetitus Prohibitus. *Cic.* WYWOŁANY zakazany ktorego już ſię zażywać niegodzi wytrąbiony.

DE'CRIER, V. act. (*Defendre par un cry public l'uſage de certaines*) Alicujus rei uſum interdicere. *Suet. Cic.* WYWOŁAC wytrąbić.

DE'CRIER ſignifie figurément, *Oſter l'honneur & la reputation à quelqu'un.* Aliquem diffamare, *ou* infamem reddere. *Plin-Jun.* Alicui notam infamiæ inurere. *Cic.* OSŁAWIC ochydzić kogo u ludzi ſławę mu odiąć ſzkodzić mu ná dobrey ſławie zeſromocić kogo między ludźmi.

Eſtre décrié. Malè audire. Infamiâ flagare, *ou* laborare. *Cic.* **Vous eſtes décrié de tout le monde.* Malè dictatur tibi vulgo in ſermonibus *Plaut.* Być oſławionym. *U wſzyſtkich ieſteś w ochydzie w nieſławie w ſromocie.

Un homme décrié pour ſes vices. Vitiis atque omni dedecore infamis. *Cic.* CZŁOWIEK dlá wyſtępkow oſławiony.

L'adverſité décrie les gens de bien. Res adverſæ bonos detrectant. *Saluſt.* Przeciwność chydzi naypoczciwſzych.

Sa conduite eſt tout à fait décriée. Ejus agendi ratio in infamiam vocata eſt. *Aſcon-Ped.* Poſtępki iego wſzędzie y całą go oſławiaią chydzą.

Il s'eſtoit décrié ſous Neron. Famam læſerat ſub Nerone. *Plin-Jun.* Oſławił ſię był zá Nerona.

DE'CRIRE, V. act. (*Mettre au net une groſſe, une copie.*) Deſcribere, Tranſcribere. Exſcribere. *Cic.* PRZEPISAC czyſto co.

DE'CRIRE ſignifie auſſi *Figurer, repreſenter par le pinceau, par la plume & le diſcours une choſe avec toutes ſes circonſtances*, ou *quelque perſonne.* Deſcribere. Pingere. Repreſentare. *Cic.* * *Décrire le génie d'une perſonne par certaines marques.* Naturam alicujus certis ſignis deſcribere. *Cic.* OPISAC

PISAC rzecz iáką y wyrazić ze wſzyſtkiemi okolicznościami odmalować pędzlem, okryślić piorem rzecz álbo Oſobę iáką. *Przyrodzenie, Umyſł, álbo geniuſz czyi opiſać pewnemi znakami.

Décrire en vers une baille. Pugnam verſibus eximere, *ou* ſcribere. *Cic.* Opiſać wierſzem woynę iáką álbo bitwę.

DE'CROCHER, V. act. (*Détacher quelque choſe d'un crochet.*) Unc ino aliquid expedire. ZDIĄC rzecz z haczyka, álbo z ćwieka.

DE'CROIRE, V. act. (*Ne pas croire.*) Negare, (go, as, avi, at m.) act. act. acc. NIEDOWIERZAC wiary niedać.

(L'uſage de ce Verbe eſt fort borné: il ne ſe dit que par antitheſe, pour exprimer l'incertitude de l'opinion, *Je ne la croy, ni ne la décroy.* Zażywanie tego ſłowa w francuſkim ieſt okryślone y niemowi ſię prawie chyba chcąc wyrazić wątpliwość zdania náprzykład: *Anı wierzę ani niewierzę.*

DE'CROISSANCE, ſubſt. fœm. & DE'CROISSEMENT, ſubſt. m. (*Diminution.*) Decreſcentia. Decrementum, i, neut. *Aul-Gell.* UBYWANIE, umnieyſzenie, ſcióʼd.

DE'CROISTRE, *ou* DE'CROITRE, V. n. (*Diminuer de hauteur & de quantité.*) Decreſcere Minui, Imminui. UBYWAC umnieyſzać ſię, poniżać ſię, maleć drobnieć, zmnieyſzać ſię wzroſtem, álbo czego ubywa.

Les jours décroiſſent. Dies decreſcunt. *Plin.* **Les Rivieres décroiſſent, diminuent.* Decreſcunt flumina. *Hor.* Dnia ubywa. *Rzeki opadaią, wody ubywaią.

DE'CROTTER, V. act. (*Oſter la crotte des ſouliers & des habits*, &c.) Detergere. Purgare crebro fricatu. *Ses habits*, Veſtem conſperſam luto; *Ses ſouliers*, Soleas. WYTRZEC z błota ſuknią, trzewiki ochędożyć.

DE'CROTTOIRE, ſubſt. f. (*Petite broſſe à décrotter les habits & les ſouliers.*) Peniculus ſetis aſper. SZCZOTKA do chędożenia ſukien trzewikow.

DE'CRY, ſubſt. m. (*Défenſe faite à ſon de trompe*, ou *par les crieurs, de l'uſage de certaines choſes*) Interdict, m prohibitorium. *Ulp.* WYWOŁANIE wytrąbienie, álbo wołaniem á wytrąbieniem rzeczy iákich zażywanie wytrąbiące, przez woźnego.

DE'CRY, (*Mauvaiſe réputation.*) Mala fama, æ, f. *Ter.* Infamia, æ, f. *Cic.* NIESŁAWA ochyda.

(Mot qui ne ſe dit point en ce ſens dans noſtre Langue.) To ſłowo w tym rozumieniu ſię nie mowi w Francuſkim.

DE'DRY ſe dit auſſi *De la diminution de la valeur des choſes pour l'uſage, (parce qu'on n'en fait plus de cas.)* Pretii imminutio. SPADNIENIE z ceny kiedy rzecz iáka ſpadnie z ceny, y iuż nie ieſt tak droga ták pokupna iák była.

DE'CURIE, ſubſt. fœm. (*Dix perſonnes rangées ſous un Chef.*) Decuria, æ, fœm. *Cic.* DZIESIĄTEK oſob pod iednym ſtarſzym.

(Les Soldats Romains eſtoient rangez par décuries.) Żołnierze Rzymſcy ſzykowali ſią Dzieſiątkami.

Aſſembler, ou *diſtribuer le peuple par décuries*, ou *les cavaliers.* Decuriare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cicer. Liv.* DZIESIĄTKAMI lud rzędować, álbo konnych.

Diviſion par décuries. Decuriatio, onis, fœm. *Liv.* DZIESIĄTKAMI ſzykowanie, rzędowanie, zwoływanie, zbieranie: roſpiſowanie, popis.

DE'CURION, ſubſt. m. (*Chef d'une décurie, qui commande à dix hommes.*) Decurio, onis, m. *Cic.* DZIESIĄTNIK Starſzy nád dzieſiątkiem iednym w Woyſku.

(On donnoit auſſi ce nom à certains Magiſtrats des Villes Municipales de l'Empire Romain, *Decuriones, onum*, maſc. plur. *Cicer.* Dzieſiątkami też zwano pewnych urzędnikow Gminnych w niektorych Miaſtach wolnych Państwa Rzymſkiego.

DE'DAIGNER, V. act. (*Ne tenir compte d'une perſonne, ou d'une choſe, la mepriſer.*) Dedignari. Faſtidire. *Hor. Liv.* Averſari. *Liv.* **Dédaigner les prieres de quelqu'un.* Averſari preces alicujus. Faſtidire alicujus preces. *Liv. Plaut.* **Il dédaigne de lire ces ſortes d'ouvrages.* Hoc jocorum genus legere faſtidit. *Phæd.* **Il me dédaigne.* Faſtidit mei. *Plaut.* Mihi facit faſtum. *Petr.* **Il mepriſe toutes les viandes horſmis le paon.* Faſtidit omnia præter pavonem. *Hor.* GARDZIC, pogardzać nizacz ſobie nie mieć kogo álbo czego: Cknić ſobie w czym zbrzydzić ſobie co. *Gardzić modlitwami prożbami czyiemi. *Nie raczy náwet y czytać kſiąg takich. *Gardzi ſobie mną znieważa mię nizacz mię nie ma. *Wſzyſtkim ſię brzydzi iedzeniem procz Pawia ſamego.

DE'DAIGNEUX, m. DE'DAIGNEUSE, f. adject. (*Mépriſant.*) Faſtidioſus. Faſtoſus. (*& non pas* Faſtuoſus.) *Cic. Ovid.* **Paroiſſez dédaigneux, comme ne vous en ſouciant pas.* Fac te faſtidii plenum, quaſi non lubeat. *Plaut.* GARDZĄCY lekce ważący drugich ckliwy pyſzny zuchwały. *Pokaż że niedbaſz, y iákobyś o to nieſtał.

DE'DAIGNEUSEMENT, adv. (*Avec dédain.*) Faſtidioſè. Superbè. adv. *Cic.* HARDO, Wynioſło dumno z pogardą

DE'DAIN, ſubſt. m. (*Mépris plein de fierté.*) Faſtidium, ii, n. *Cic.* **Parler avec dédain.* Faſtidioſè dicere. *Cicer.* DUMA z pogardą. *Mowić dumnie z pogardą czyią do kogo.

DE'DALE, ſubſt. m. (*C'eſt le ſynonyme de Labyrinthe. à cauſe que Dédal en fut l'inventeur.*) Dædalis. Dædala tecta. *Lucr.* LABIRYNT od Dedala nieiákiego wynoleziony.

DEDANS, cette Particule eſt ordinairement un Adverbe en noſtre Langue, & une Prépoſition, auſſi bien que *Dehors, Deſſous & Deſſus*; en Latin, *In, Intrà, Intrò, Intùs.* W WEWNĄTRZ zá. wewnątrz pod. nad. prepozycye y adwerby Francuſkie.

Le danger eſt au dedans. Intùs eſt periculum. **Ce qui eſt au dedans du corps.* Quæ ſunt intùs in corpore. **Je vous connois dedans & dehors, Je vous connois parfaitement.* Te intùs & in cute novi. **Cachez voſtre douleur au dedans.* Abde introrsùs dolorem. *Sen.* **Quand il ſera ſorti de là dedans.* Ubi ille exierit intùs, *Plaut.* **Faites venir quelqu'un de là dedans.* Evoca aliquem intùs. *Plaut.* Wewnątrz ieſt niebeſpieczeńſtwo. *To co ieſt w ciele wewnątrz. *Znám cię wſkroś zwierzchu y wewnątrz. *Pokryi żal ſwoy utay go wewnątrz *Kiedy z tamtąd wynidzie. *Niech tam kto z tam tąd przyidzie

LE DEDANS, ſubſt. m. (*L'interieur.*) comme *Le dedans de la Grande Bretagne.* Britanniæ pars interior. *Caſ.* WNĘTRZNY, wnętrzna, wnętrznie będący, wnętrzności Krolestwa głęboko zá granice w Państwo iákie Brytania wnętrzna, kray niepograniczny.

Si nous avons bien ſoin de regler le dehors, ou *l'exterieur, nous ne negligerons point le dedans*, ou *l'intérieur.* Si ea que ſunt in luce & in oculis hominum, aptè componere & concinnare curæ nobis eſt, cur quæ ſunt intùs in animo negligemus? **L'homme de bien a plus ſoin du dedans que du dehors.* Vir bonus animum accuratiùs exolit, quàm corpus. Jeżeli powierzchownie dobrze ſię ułożyć chcemy tego co wewnątrz w nas ieſt zániedbywać nie mamy. * Poczciwy człowiek bardziey tego pilnuie co ieſt wnętrznie, niż to co ieſt powierzchownie.

PAR DEDANS, *& par dehors.* Intrinſecùs, & exteriùs, *Colum.* WEWNĄTRZ y zewnątrz álbo y zwierzchu.

ON DIT au Manege qu'*On a mis dedans*, pour dire qu'*On a enlevé la bague avec la lance.* Annulus ablatus eſt. TRAFIC do pierścienia Lancą w kołko ſamo we ſrzodek uderzyć biegaiąc ná koniu do pierścienia.

ON DIT auſſi figurément, *Il donne dedans tout ce qu'on luy propoſe.* Cuilibet ſententiæ accedit. *Tacit.* LEKOMYSLNY Płochy co mu powieſz w to uwierzy.

DE'DICACE, ſubſt. fœm. (*Conſecration d'une Egliſe, d'un Temple*) Ædis ſacræ dedicatio. inauguratio. POSWIĄCANIE Kościoła.

LA DE'DICACE, (*Jour anniverſaire de la Dédicace, qu'on celebre toutes les années.*) Ædis conſecratæ anniverſarius dies. KIERMASZ rocznica poświącenia Kościoła.

DE'DICACE, (*Epiſtre préliminaire d'un livre adreſſée à celuy auquel on le dédie.*) Dedicatio. Conſecratio. Nuncupatio. *Plin.* PRZEMOWA przypiſuiąc komu co: liſt przypiſny

DE'DICATOIRE, adject. qui ne ſe dit qu'en cette phraſe, *Epiſtre dédicatoire*, (*Celle qui contient la dédicace d'un ouvrage.*) Nuncupatoria. *Coſſ.* LIST przypiſuiący przypiſny.

DE'DIER, V. act. (*Conſacrer une Egliſe.*) Ædem ſacram dicare, *ou* dedicare. *Cic. Liv.* **Ceux de Smyrne dédierent un Temple à Homere.* Smyrnæi delubrum Homero dedicaverunt. *Cicer.* POSWIĘCAC Kościoł. *Smyrnowie wyſtawili y poświęcili kościoł Homerowi.

DE'DIER *un livre à quelqu'un*, (*Luy offrir pour luy faire honneur.*) Dedicare, *ou* nuncupare librum alicui. *Plin.* PRZYPISAC Kſięgę komu, ofiarować pod Imieniem Jego dla powagi y czci iego.

Je vous dédie mon livre pour rendre honneur à vôtre mérite. Librum meum honori dedico & meritis tuis. *Phæd.* Ofiaruięć tę kſięgę ażebym powinną cześć oddał godności twoiey

ON DIT auſſi, *Il s'eſt dédié entierement à l'eſtude des bel-*

les

les lettres. Se addixit & confecravit ftudiis litterarum. MOWIĄ iefzcze cale fię poswięcił uczonym zábawom.

DE'DIRE, V. act. (*Ne fe pas tenir à la parole qu'on a donnée pour nous d'un chofe.*) Alicujus dictū, *ou* pactū repudiare. Quæ alter noftro nomine promifit, præftare nolle. COFNĄC flowo dane niedotrzymać obiecanego flowa, záprzec fię tego co fię imieniem náfzym przyrzekło.

SE DE'DIRE, (*Ne pas tenir fa parole, fa promeffe.*) Non ftare conventis. ZAPRZEC fię niedotrzymać obiecanego flowa.

Se dédire de fon marché, (*Ne le vouloir plus tenir.*) Ab emtione abire. *Cic.* Ludificari locationem. *Liv.* Zrzucic fię z targu nie chcieć dotrzymać targu.

SE DE'DIRE, (*lors qu'on a dit une chofe fauffe & qu'on s'eft trompé.*) Quod dictum eft revocare. [illegible] tum. ODWOŁYWAC co kto fałfzywie powiedział, a [illegible]

SE DE'DIRE, (*Dire le contraire de ce qu'on a dit.*) Recantare. *Hor.* ODSZCZEKIWAC.

Après m'eftre dédit [illegible] dites. Recantatis opprobriis. *Hor.* **Je ne me dédis jamai de ce que j'ay dit.* Quod femel dixi, haud demuto. *Plaut.* Odfzczekawfzy to com był náprawił. *Nigdy nie cofam flowa mego.

ON DIT ábfolument, *Il n'y a plus lieu de s'en dédire, de reculer,* (*quand on eft une fois [illegible]*) [illegible] MOWIĄ [illegible]

SE DE'DIRE *de fes anciennes maximes,* (*Ne les plus tenir, ni fuivre.*) Demutare mores. *Plaut.* A priftinâ confuetudine. *Cic.* ODSTĄPIC dawnego zdania y zwyczaiu fwego iuż zá nim nie iść, áni fię nim rządzić. Odmienić fię od tego co przedtym było.

DE'DIT, fubft. m. (*Peine ftipulée dans un marché, ou dans un contract, contre celuy qui ne voudra pas l'executer.*) Pœna [illegible], æ, f. WARUNEK prawny, winy opifane w kontrakcie [illegible] iákiey, przeciwko ftronie ktoraby niedotrzy[illegible]; Zaręki &c.

Au dédit de deux cens écus, c'eft à dire que *Celuy (qui ne voudra point acquiefcer à un jugement payera deux cens écus.* Qui non ftabit judicato, folvet nummos ducentos *Petr.* Pod [illegible], álbo warunkiem w niedotrzymaniu fta talerow, *álbo tyfiąc grzywien.*

DE'DOMMAGEMENT. (*on prononce* dédomagemant.) fubft. m. (*Reparation du dommage qu'on a [illegible], ou qu'on a caufé*) Damni reparatio. NADGRODZENIE fzkody álbo nádgroda.

DE'DOMMAGER, V. act. (*Reparer le dommage, ou quelque perte.*) Damnum alicui illatum farcire, *ou* refarcire. *Colum Cic.* **Il m'offrit de me dédommager de la perte de mon livre.* Jacturæ libri penfionem mihi obtulit. *Petr.* **Il fe mit en devoir de fe dédommanger d'une plaifante maniere.* Mercedem jacturæ fic feftivè aggreffus eft. *Petr.* **Se dédommager de quelque perte qu'on a faite.* Acceptum detrimentum farcire. NADGRODZIC wrocić fzkodę. *Ofiarował mi nádgrodzić ftracenie kfięgi moiey. *Smiefzny fpofob nádgrody dla fiebie wymyślił. *Nádgrodzić fobie fzkodę ktorą kto poniofł.

DE'DORER, V. act. (*Ofter la dorure de deffus quelque chofe.*) Aurum alicui rei illitum detergere. ODZŁOCIC, pozłotę z czego zdiąć.

DE'DOUBLER *un habit*, V. act. (*Ofter la doublure d'un habit.*) Affutum interiùs vefti panum diffuere. ODPRUC wypruć podfzewkę z pod czego náprzykład z pod fukni, odiąć podfzewkę.

DE'DUCTION, fubft. f. (*Narration particularisée d'un fait.*) Narratio. Expofitio, onis, f *Cic.* **La fimple déduction du fait fera connoiftre la vérité.* Simplex rei prout gefta eft expofitio, veritatem declarabit. *Cic.* WYWODZENIE opowiedanie [illegible] profte wywiedzenie rzeczy, prawdę pokaże

DE'DUCTION, (*Souftraction.*) Deceffio. Deductio, onis, f. *Cicer.* [illegible] **[illegible] déduction faite.* Deductis omnibus. **Faire une déduction d'une fomme.* Deceffi[illegible] facere. *Cic.* ODCIĄGNIENIE [illegible] *Wfzytko potrąciwfzy. *Potrącic co w fummie, álbo z [illegible]

DE'DUIRE, V. act. (*Raconter [illegible] particulier, ou une hiftoire par le menu.*) Enarrare [illegible] *Cic.* **Il a déduifit fes raifons fort au long.* Rationes fuas fufius expofuit. *Cic.* **Déduire les moyens d'une caufe, ou d'un procès.* Omnia caufæ argumenta, firmamentaque enumerare & complecti. *Bud.* Wywodzić powiadać opowiadać rzecz iaką iák fię ftała. *Rozwodził fię y wywiodł racye fwoie bardzo obfzernie. *Wywodzić dokumenta fprawy iákiey.

DE'DUIRE [illegible] *Souftraire, diminuer, retrancher d'une fomme* De fummâ aliquid deducere *Liv Cic.* POTRĄCAC [illegible] co do [illegible] z fumm.

DE'DUIT, m. DE'DUITE, f. (*Raconté*) Expofitus, a, um. *Cic.* WYWIEDZIONY [illegible] opowiedziany.

DE'ESSE, fubft. f. (*[illegible]*) Dea, *ou* Diva [illegible] Boftwo płci białogłowfkiey.

DE'FAILLANCE, fubft. f. (*Pamoifon, [illegible]*) Defectio. *Suet.* Animi defectio. *Celf.* MDŁOSC [illegible] wanie.

DE'FAILLANCE, (*Manquement de force.*) Languor virium. Debilitatio. *Cic.* OSŁABIENIE uftanie fił.

Il faut toûjours fermer la [illegible] avant que le [illegible] en defaillance. Semper antè finis faciendus, quàm animus [illegible] ciat. *Celf.* **Tomber en défaillance, s'évanouïr.* Linquitur [illegible] *Quint.* Záwfze trzeba żyłę zámknąć záftanowić, nim [illegible] *Zemdleć w [illegible]

DE'FAILLANT, m. DE'FAILLANTE, f. adj. (*[illegible] fait defaut en juftice.*) Defertor caufæ, m. [illegible] *Cic.* TEN co nie ftaie do praw[illegible] nigdy nie ftarczy mu dowodow. *Nie ftało mu dowodow.

DE'FAILLIR, V. n. (*Manquer de force.*) Deficere viribus. **Je [illegible]* Deficio viribus *Cic.* SŁABIEC [illegible] *Słabieię

DE'FAILLIR, (*S'évanouir, tomber en pâmoison.*) Linqui animo. *Quint-Curt.* **Il defaillit entre fes bras.* In illius complexu, reliquit eum animus. *Cæf.* MDLEC omdlec zemdleć mdleię omdlewam. *Zemdlał w ręku iego.

SE DE'FASCHER, V. act. (*S'appaifer.*) Iram ponere, *ou* remittere, act. PRZESTAC fię gniewać, Ufpokoić fię w gniewie.

Il eft fâché, il aura la peine de fe defâcher. Iratus eft, iram [illegible]

([illegible] ce n'eft [illegible] en ufage, que dans certe [illegible] familiere.) [illegible]

DE'FAIRE, V. act. (*Détruire ce qui eft fait.*) Evertere Demoliri *Cic.* ODROBIC [illegible]

DE'FAIRE *un nœud,* (*le délier.*) Nodum folvere. ROZWIĄZAC Węzeł iáki.

Defaire un tiffu, un paquet de lettres, l'ouvrir. Textum diffolvere, *Hor.* Fafciculum epiftolarum folvere, *ou* refignare *Cic.* **[illegible] de hardes.* Sarcinas expedire, *ou* depromere. ROZWINĄC rozpleść [illegible] álbo co fpleccionego rozmo[illegible] *Pęk rzeczy álbo pakę rozpakować.

DE'FAIRE, (*Detruire quelque chofe.*) Infectum [illegible] *ou* facere aliquid. *Plin.* ZEPSOWAC co rozrobić [illegible]

Un pere trop indulgent defait ce qu'un maiftre a fait. Pater nimis indulgens, quidquid [illegible] *Cic.* **Dans les grandes affemblées [illegible] plaift à defaire l'avis d'un autre.* Inampliffimis con[illegible] quifque fententiam fuam dicit, alterum juvat co[illegible] fringere. *Cicer.* Ocice zbytecznie kochai[illegible] y odrabia co [illegible]

DE'FAIRE *fa chambre,* (*La déranger.*) Cubiculum [illegible] invertere. *Cic.* ROZPRZĄTNĄC pokoy, fwoy obi[illegible] krzefła &c. powynofić.

Defaire ce qui eft fait. Infectum facere. *Plin.* Zepfować to co fię ftało.

Defaire fon lit à force de fe remuer. Torum ver[illegible] quenti tractione. *Petr.* Pofłanie łożko popfować [illegible] fię ná nim rufzaiąc.

DEFAIRE *un homme,* (*Le faire mourir.*) De[illegible] re aliquem. *Cic.* ZABIC człowieka, [illegible]

Se Defaire foy même. Sibi violentas [illegible] *Cic.* **Il fe défit de foy par le poifon.* Veneno fe [illegible] *Cic.* Zábic fiebie famego. * Zabił fię [illegible]

DE'FAIRE *une armée.* [illegible] exercitum; profligare. *Cic. Liv.* ZNIESC woyfko całe.

Le Victorieux portant au bout d'un javelot la tefte du Roy de defaifoit les ennemis par la terreur de fa mort.* Caput abfciffum fpiculo victor gerens terrore cæfi regis hoftes fundebat. *Cic.* **Il eût été defait, fi l'on fe fût hâté.* Opprimi potuit, fi celeritas adhibita effet. *Cic.* Zwycięfcy ná końcu Dźidy nofząc utkniona głowę Krolewfką znofili całe woyfko przestrachem śmierci Pana fwego. * Znießiony byłby gdyby fię pofpiefzono.

SE DE'FAIRE *d'un homme,* (*le renvoyer.*) Aliquem amovere. *Ter.* A fe removere, *ou* dimittere. act. *Cic.* ZBYC fię iákiego człeka, odeflać go od fiebie.

Se Defaire de quelqu'un qui nous eft incommode, s'en debaraffer. Se ab aliquo molefto expedire, *ou* extricare. *Cic.* **Se defaire d'une femme de mauvaife vie.* Se avellere à meretrice, *ou* avelli, (*paffif.*) *Ter.* Zbyć fię kogo bardzo naprzykrzonego. *Porzucić nierządnice, niewiaftę złego życia.

SE DE'FAIRE, (*Quitter, laiffer là.*) Se ab re aliquâ removere, *ou* educere, *ou* expedire. *Cic.* * *Se defaire des embaras du fiécle.* A feculi incommodis, *ou* multiplicibus negotiis fe expedire, *ou* fe extricare. *Cic.* **Se defaire d'un defaut.* Vitium aliquod ponere. *Cic. ou* exuere. *Tacit.* **Il ne s'étoit pas encore défait de ces fottifes.* Nondum has ineptias depofuerat. *Cic.* **Defaites vous de cette humeur bilieufe, & foyez gay & content.* Omitte tuam iftam iracundiam, & hilarem ac lubentem te fac. *Ter.* * *Je me fuis prefque defait de mes anciennes habitudes.* In me ægrotant artes antiquæ. *Plaut.* **Je veux bien me defaire de cette moleffe, & j'avouë que je donne trop à mes plaifirs.* Ejicienda mihi eft hæc mollitia animi, nimis me indulgeo. *Ter.* **Il s'eft defait de fon chagrin.* Ablaxit fe à languoribus & moleftiis. *Cic.* ODDALIC fię porzucić odftąpić. *Oddalić fię od kłotni światowych. *Zbyć iákiey [illegible] *Chcę fię całe oddalić od tey piefzczoty, y przyznaię że názbyt pozwalam fobie uczafow y [illegible] *Pozbył żalu fwego.

SE DE'FAIRE *d'une charge.* Magiftratum deponere. *Cic.* **Se défaire de fon metier, quitter fa profeffion.* Removere fe ab arte fuâ. *Cic.* Artem definere. *Suet.* * *La gloire eft la derniere chofe, dont les Sages ont peine à fe défaire.* Cupido gloriæ noviffima Sapientibus exuitur. *Tacit.* ODDALIC fię od Urzędu porzucić go y zrzucić z fiebie. *Porzucić rzemiosło fwoie. * Sława oftatnia ieft rzecz ktorey zacni ludzie z [illegible]

SE DE'FAIRE, (*Se démonter, fe déconcerter, fe déferrer.*) *[illegible] homme a été defait au premier mot que je luy ai dit.* Primo verbo hunc [illegible] *Ter.* ZMIESZAC fię pomięsząć poalterować rozgniewać [illegible] Ten młodzieniec za iednym flowem odemnie ufłyfzanym wfzyftek fię pomięfzał rozgniewał.

DE'FAIRE fignifie encore, *Effacer par un plus grand éclat.* Delere, (deleo, es, [illegible]) act. accuf. **Les Dames n'aiment point d'avoir [illegible] défaffent.* Dominæ [illegible] GASIC co [illegible] *[illegible] nie lubią [illegible]

DE'FAIT, mafc. DE'FAITE, f. (*Battu, vaincu, [illegible] une armée.*) [illegible] *Cicer.* ZNIESIONY [illegible]

DE'FAIT, (*Pafle, qui a mauvais vifage.*) Pallidus, a, um. **Il s'eft levé tout défait d'une grand repas.* Pallidus defurgit dubiâ cœnâ. *Hor.* * *Sa maladie l'a bien défait ou changé.* Morbus vultum ipfius mutavit. *Cic.* ZMARNIAŁY z bladły wynędzniały. *Wftał od wielkiey biefiady wfzyftek pobladły. *Dużo zmarniał w tey chorobie.

DE'FAIT, *ou* ET DE'FAIT, (*En effet.*) Reverâ. Et re quidem ipfâ. ZAISTE zaprawdę do prawdy.

DE'FAITE, fubft. f. *D'une armée.* Strages, *ou* clades exercitûs. * *Il apprit la défaite de fon armée.* Deletum, *ou* cæfum exercitum refcivit ZNIESIENIE woyfka. *Dowiedział fię o klęfce woyfka fwego.

DE'FAITE, (*Excufe qui a quelque apparence.*) Speciofa excufatio. *Cic. Ter.* **Enfin vous avez trouvé une défaite.* Tandem caufa inventa eft. *Ter.* * *Voila vos défaites ordinaires.* Has caufas föles prætendere, *ou* adhibere. * *Chercher des défaites.* Quærere caufas. * *Se fervir de défaites.* Caufis uti. *Prop.* WYMOWKA pozorna áby fię zbyć. *Náoftatek znalazłeś pozorną racyą, álbo pozor. *Teto fą twoie zwyczayne wymowki. *Szukać pozornych racyi. *Zażywać pozornych racyi y wymowek.

DE'FAITE *d'une marchandife,* (*lorfqu'on la vend & qu'on en a le debit.*) * *Ce marchand a eu une bonne défaite de fa marchandife.* Mercator opportunum mercis exactum invenit. *Quint.* TOWAR pokupny łatwy do zbycia ktorego wiele odchodzi y prędko ze fklepu. *Ten kupiec miał wielki pokup ná fwoy towar.

DE'FALQUER, V. act. (*Rabattre, déduire d'une fomme.*) De fummâ deducere. *Cic.* ODCIĄC potrącić od fummy iákiey.

DE'FAUT, fubft. mafc. (*Imperfection, foit du corps, ou de l'efprit.*) Vitium, ii, n. *Cic.* Menda. *Ovid.* Nævus. *Plaut.* * *Il n'y a aucun défaut ni aux murailles, ni à la couverture.* Nihil eft in parietibus aut in tecto vitii. *Cic.* **Son corps n'avoit pas le moindre défaut.* In toto corpore nufquam menda fuit. **Un enfant qui a quelque défaut en fon corps, ou quelque marque.* Infignis, *ou* infignitus puer, m. *Plaut.* WADA przywara niedofkonałość ták co do ciała iáko y co do rozumu álbo umyfłu. *Niemafz żadney wady żadney przygany áni co do murow áni co do Dachow. *Zadney naymnieyfzey wady niebyło ná ciele. *Dziecię co má iáką wadę znáczną ná ciele álbo znamię.

Les femmes couvrent les défauts de leurs corps avec le fard. Mulieres corporis nævos fuco occulunt. *Plaut.* * *Un vifage plein de défauts.* Facies mendofa. *Ovid.* Białogłowy barwiczką pokrywaią wady urody fwoiey. *Twarz pełna przygany.

DE'FAUT (*pour l'efprit.*) Vitium, ii, n. **Il a deux défauts, que s'il ne les avoit point, il feroit parfait & accompli.* Duo habet vitia, quæ fi non haberet, effet omnium numerorum. *Petr.* **Perfonne ne naift fans défauts, le plus parfait eft celuy qui en a le moins.* Sine vitiis nomo nafcitur, optimus ille eft, qui minimis urgetur. *Hor.* **Il n'a en luy que des défauts médiocres, & il eft comme ces perfonnes qui ne laiffent pas d'eftre belles, quoiqu'on remarque fur leurs vifages de petites taches.* Vitiis mediocribus ac paucis mendofa eft illius natura, velut fi egregio corpore nævos infperfos reprehendas. *Hor.* **Les femmes ont bien des defauts; mais le plus confiderable eft la grande complaifance qu'elles ont pour ellesmêmes, & l'extrême envie de plaire aux hommes.* Multa funt mulierum vitia, fed hoc è multis maximum, cùm fibi nimis placeant. *Plaut.* **Il a les yeux fermez fur fes propres defauts, & ne les a ouverts que fur les defauts d'autruy.* Sua prævidet vitia oculis inunctis, & in amicorum vitiis cernit acutùm. *Hor.* * *Examinez vous vous-même pour voir fi la nature n'a point fait naître quelque défaut avec vous.* Concute te ipfum, numque tibi vitium natura in feverit vide. *Hor.* * *Je fuis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego fanus fum. *Hor.* **Voila quel fut fon defaut.* In hoc fuit vitiofus. *Hor.* **Les défauts d'une Maitreffe echapent à un Amant aveugle par fa paffion, & fouvent il les prend pour des perfections.* Turpia amicæ vitia amatorem cæcum decipiunt, aut etiam hæc ipfa delectant. *Hor.* * *Elle a un defaut naturel qui la rend laide.* Aliquo naturali vitio formam excæcat. *Petr.* WADA co umyfł. * Má dwie wady ktorych gdyby nie miał był by bez ále dofkały całe. *Nikt fię nie urodził bey wady iákiey, ten naydofkonalfzy ieft, kto ich má naymniey. * Nie má w fobie tylko wady pomierne y ieft właśnie iák owe ofoby ktore nie przeftaią być piękne, chociaż plamki iákie máią ná twarzy. *Białogłowy maią rożne wady, ále náywiękfza tá ieft że maią wielkie upodobanie w fobie y w tym áby fię Męfzczyznom podobały. *Zámknął oczy ná właſne niedofkonałości fwoie y nie otwiera ich tylko ná cudze. *Patrz fiebie famego, y obacz ieżeli iákiey z przyrodzenia nie mafz do fiebie wady *Niemam tey wady do fiebie. *Ta była iego wada. *Nikt nie widzi wady w tym co z zaślepieniem kocha y owfzem fame defekta ma zá dofkonałości. *Ma iákąś wadę przyrodzoną ktora ią fzpetną czyni.

Se dire fes defauts à foy même. Sua fibi loqui vitia. *Plaut.* **Il n'eft pas obftiné dans fes défauts.* Non eft pugnax vitiis. *Cic.* **Souvent voulant éviter un défaut, on fe jette dans un autre.* Dum vitant vitium, in contraria currunt. *Hor.* Sobie famemu wady fwoie wyrzucać. *Nie ieft uparty w niedofkonałościach twoich. *Często chcąc iedney niedofkonałości fię uftrzedz wpadamy w drugą.

DE'FAUT, (*Manquement, befoin.*) Defectus. Penuria, *Dé-

Défaut de mémoire. Memoriæ defectus. **Défaut de conſeil.* Penuria conſilii. *Plin.* **Défaut de viande.* Cibi penuria. *Lucr.* NIEDOSTATEK, Potrzeba. *Słabość pamięci. *Niedoſtaie rady. *Niedoſtatek wiktu.

DE'FAUT, (*parlant des chiens de chaſſe, qui ont perdu la piſte de la beſte.*) Erratio canum in veſtigatione feræ, fœm. WIATRU ſtracenie mowiąc o pſach gończych ktore tracą wiatr álbo ślad zá zwierzem.

Mettre les chiens en défaut. Canes eludere. *Phæd.* Stracić wiatr pſom.

Eſtre en défaut. Aberrare, (o,as,avi,atum.)neut. Zbłądzić wiatr ſtracić.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Mettre quelqu'un en défaut,* (*luy rompre ſes meſures, luy faire perdre ſes veuës.*) Frangere, *ou* diſſolvere, *ou* evertere alicujus conſilia. *Cic.* NIEWŁASNIE: wiatr komu ſtracić, pomięſzać mu ſzyki, áby nie trafił gdzie y dokąd zmierzał.

DE'FAUT en Juſtice ſe dit (*lorſqu'on ne comparoit point à l'aſſignation.*) Vadimonium deſertum. Vadimonium non obitum. *Cic.* NIESTAWIENIE ſię ná termin do prawa.

Faire défaut. Deſerere vadimonium. Non obire vadimonium. *Cic.* **Condamner quelqu'un par defaut.* Eremodicium dare. Cauſam deſertam dare. *Bud.* **Rabattre un défaut.* Eremodicium circumſcribere. *Bud.* Nieſtawić ſię ná termin do ſądu. *Zdać kogo proſtym zdawaniem dla nieſtawienia ſię ná termin. *Areſztowanie ſprawy wzdaney z proſtego rejeſtru.

AU DE'FAUT, (*Au lieu de, à la place de.*) comme *au défaut de la force, il faut avoir recours à la ruſe.* Cùm vires deſunt, ad artes eſt recurrendum. ZA MIAST, ná mieyſce, miaſto, *Naprzykład:* Zamiaſt, álbo miaſto ſiły trzeba zażyć ſztuki.

ON DIT proverbialement que *Chacun porte ſa beſace où il met ſes défauts derriere le dos, & ceux d'autrui par devant* Peras impoſuit nobis Jupiter duas, propriis vitiis repletam poſt tergum dedit, alienis ante pectus ſuſpendit gravem. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem, każdy ſwoie ſakiewki noſi zá ſobą á kłádzie cudze defekta z przodu, á włáſne zárzuca ná plecy zá oczy.

DE'FECTION, ſubſt.f. (*Abandonnement d'un parti.*) Defectio, onis, f. *Liv.* ODSTĄPIENIE zdradzenie ſtrony iakiey

ON DIT en Aſtrologie *Défection du Soleil, Eclipſe.* Defectio Solis, f. *Cic.* ZACMIENIE ſłońca, álbo Xiężyca uſtanie.

DE'FECTUEUX, maſc. DE'FECTUEUSE, f. (*Qui a des défauts.*) Vitioſus. Mendoſus,a,um. *Cicer. Ovid.* NIEDOSKONAŁY NIEDOSKONAŁA.

DE'FECTUEUX, (*A qui il manque quelque choſe.*) Imperfectus. Mancus,a,um. *Cic.* NIEDOSTATECZNY ktoremu czegoś brakuie.

DE'FECTUOSITE', ſubſt. fœm. (*Vice, défaut.*) Vitium, Mendum,i,n. *Cic.* NIEDOSKONAŁOSC wada.

DE'FENDEUR, ſubſt. m. *on prononce* defandeur. (*Celuy qui ſe défend en Juſtice.*) Reus. Defenſor. *Cicer.* STRONA obwiniona co ſię broni u ſądu ſtrona zápozwana.

DE'FENDRE, V. act. *on prononc* defandre. (*Parler pour quelqu'un.*) Defendere. *Cic.* BRONIC ſtawąc mowić odkogo

Défendre quelqu'un, le proteger. Tueri. Tutari. Protegere. Alicui patrocinari. *Cic.* **Défendre la frontiere contre les courſes des ennemis.* Fines imperii ab incurſionibus hoſtium tueri. *Cic.* **Défendre ſa vie & ſa réputation.* Caput & famam defendere. **Ses biens.* Fortunas ſuas. **Défendre le fait d'une perſonne.* Præſtare, tuerique factum alicujus. *Cic.* Bronić kozaſzczyczać go obroną ſwoią. *Bronić granic od inkurſyi nieprzyiacielſkich. *Bronić życia y ſławy ſwoiey. *Fortun ſwoich. *Bronić ſprawy czyiey.

DE'FENDRE *quelqu'un, Défendre ſa cauſe,* (*Plaider pour luy.*) Alicui patrocinari. Pro aliquo dicere. *Cicer.* STAWAC od kogo w ſprawie.

Quand-on ne ſe ſent point coupable, on doit être hardi à défendre hautement ſon innocence. Qui non deliquit, decet audacem eſſe, pro ſe confidenter & proterve loqui. *Plaut.* Kto ſię czuie niewinnym śmiały ma być co wbronieniu niewinności ſwoiey.

SE DE'FENDRE *d'une choſe,* (*S'en juſtifier, l'éloigner de ſoy.*) Rem à ſe removere, *ou* propulſare. *Petr.* A ſe culpam avertere. *Cic.* BRONIC ſię ſtawać przy niewinności y ſłuſzności ſwoiey: Oczyścić ſię z zárzutow, wymierzać ſię komu.

Se défendre de quelque méchante action, diſant qu'on l'a fait par ſottiſe. Deprecari odium ſummæ improbitatis, excuſatione ſummæ ſtultitiæ. *Cic.* **Permettre à quelqu'un de ſe juſtifier.* Dare alicui defenſionem. *Cic.* Dare alicui purgandi locum. Bronić ſię niewiadomością álbo nieoſtrożnością y nieuwagą. *Pozwolić komu áby ſię bronił, przypuścić kogo do obrony.

Se défendre contre quelqu'un, luy reſiſter, luy tenir teſte. Se contra aliquem vindicare forti dextrâ. *Phæd.* Bronić ſię komu niedać mu ſię obſtawać przeciwko niemu, okuniem mu ſię ſtawić, ſprzeciwiać ſię mu.

DE'FENDRE, (*Interdire une choſe, ne vouloir point qu'on la faſſe.*) Vetare Inhibere. Prohibere. Interdicere. BRONIC czego zábraniać zákazywać niedopuſzczać.

On a accoûtumé de défendre l'adminiſtration des biens des peres & meres à ceux qui les diſſipent. Malè rem gerentibus, bonis paternis interdici ſolet. *Cic.* **Il défendit par un Edit qu'on ne fit aucune traitte de bled, hors du pays.* Vetuit edicto, ne ex regione frumentum exportaretur. *Cic.* **Défendre aux farceurs de monter ſur le théatre.* Interdicere ſcenam hiſtrionibus. *Suet.* **Nous voulons toûjours tout ce qui nous eſt défendu, & nous deſirons ce qu'on nous refuſe.* Nitimur ſemper in vetitum & negata cupimus. *Ovid.* **Je vous defends ma maiſon.* Interdico tibi domo meâ. *Liv.* **Il n'eſt point defendu de dire la verité en riant.* Ridentem, verum dicere, nihil vetat. *Horat.* **Il défendit à ſes gens de leur toucher, ni à leurs biens.* Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, ne quid ſui deſiderarent. *Cæſ.* Poſpolicie niedopuſzczaią záwiadować dobrami dziedzicznemi utratnikom. *Zákazał wyrokiem, Edyktem áby ani fury zboża z kraiu niewywożono. *Zákazać kuglarzom komedyi wyprawować. *Záwſze tego pragniemy czego zákazuią, y tego chcemy bardziey czego bronią. *Zákazuię ci ábyś w domu moim niepoſtał. *Nie ieſt rzecz zabroniona każdemu prawdę żartem powiedzieć. *Zakazał ludziom ſwoim áby [illegible] dobr nieryk[illegible].

DE'FENDRE, (*Garantir, empêcher d'une choſe.*) Defendere. **Défendre les myrtes de la gelée.* Defendere myrtos à frigore. *Virg.* **On défend les fleurs, ou les garantit de l'hiver avec de la paille.* Stramento flores ab hieme proteguntur. *Plin.* **Se defendre des careſſes de quelqu'un, les rejetter.* Rejicere ſe à blanditiis alicujus. *Petr.* **Se défendre des ardeurs du Soleil.* Defendere Solis ardores. BRONIC záſłonić ochronic co od czego. *Zaſłonić mirtowe drzewa od mrozu. *Záſłonić kwiaty od zimy słomą. *Strzedz ſię pieſzczot czyich bronić ſię od nich. *Schronić ſię od upałow ſłonecznych.

Je ne puis me défendre de ſervir mon ami dans l'occaſion. Amico non poſſum officia non præſtare, ubi opus eſt. **Je n'ay pû me diſpenſer de prendre ce ſoin.* Quin hanc curam ſuſciperem, recuſare non potui. **Je ne puis me défendre, ou m'empêcher de vous obéir.* Tibi imperium detrectare [illegible] licuit. Nie mogę ná ſobie przewieść áby nie świadc[illegible] gi moiey przyiacielowi w okazyi. *Nie mogłem [illegible] ábym tego ſtarania nie wziął ná ſiebie. *Nie mogę [illegible] [illegible] bym roſkazow twoich nie ſłuchał.

DE'FENDU, m. DE'FENDUE, f. part. paſſ. (*on prononce* dèfandu.) (*Protegé.*) Defenſus, a, um. *Cic.* OBRONIONY, OBRONIONA, zaſzczycony.

DE'FENDU, (*Prohibé, interdit.*) Vetitus. Prohibitus. Interdictus,a,um. *Cic Suet.* ZABRONIONY Zákazany.

Un plaiſir défendu. Interdicta voluptas. *Horat.* **Les jeux de haſard défendu par les loix.* Alea vetita legibus. *Hor.* ROSKOSZ uciecha zakazana. *Gry koſterſkie zakazane prawem.

DE'FENSE, ſubſt. f. *on prononce* defanse. (*Action par laquelle on ſe défend & l'on reſiſte à la force.*) Defenſio, onis, f. *Cic.* **Entreprendre la défenſe de quelqu'un.* Suſcipere [illegible] jus defenſionem. *Cic.* **Mettre toute ſa défenſe dans le [illegible] mes de la loy.* Conſtituere præſidia ſua in arce legis. *Cic.* [illegible] ouï dans ſes défenſes.* Ad cauſam dicendam admitti. *Cic.* **Se vouloir découper dans ſes défenſes, parler contre ſoy en ſe voulant défendre.* Suo gladio defenſionem ſuam conficere. *Cicer.* BRONIENIE ſię przeciwko gwałtowi y mocy. *Wziąć [illegible] bronienie kogo. *Wſzyſtkę ſwoię obronę ná prawie [illegible]. Być ſłuchanym w obronach ſwoich. *Nieſtoſownie [illegible] ná obronę ſwoię raz ták drugi raz inaczey właſnem dokumentem y obronami ſię pokonáć.

La defenſe de l'innocence que la malice des hommes accable ſe fait jour quelque fois. Innocentiæ defenſio multorum improbitate interclusa, aliquando reſpirat. *Cic.* Niewinność ktorą ludzie chcą potłumić ſama ſię częſtokroć obroni y ná wierzch wyda.

DE-

DE'FENSE, (*réſiſtance qu'on fait, lorſqu'on eſt attaqué.*) Defenſio,onis,f. **Dites à vôtre frere qu'il mette nôtre maiſon en état de défenſe.* Domus ut propugnacula & præſidium habeat, dic fratri tuo. *Cicer.* **Il a tué tous ceux qui ſe mettoient en défenſe.* Vim parantes occidit. *Liv.* **Il ne leur donna pas le temps de ſe mettre en défenſe.* Ne quàm minimum ſpatii ad ſe armandos dedit. *Cæſ.* OBRONA od nápaści oſtrożność. *Mow bratu áby ſię miał w domu ná obronie y oſtrożności. *Wſzyſtkich pozabiiał ktorzy ſię bronić chcieli. *Niedał im czaſu áby y do broni ſkoczyli.

Nous mettons tous nos ſoins à la défenſe de la ville. Totam curam in urbis defenſionem intendimus. *Liv.* Wſzyſtkie ſtarania naſze obracamy ná obronę miaſta.

DE'FENSES au plurier ſe dit en guerre (*de tout ce qui ſert à la défenſe d'une place, comme baſtions, demi-lunes, &c,*) Munitiones, onum,f. plur. Munimenta. Propugnacula. Præſidia. *Cic. Cæſ.* **Ils ſe préſenterent aux défenſes.* In munitionibus conſiſtere auſi ſunt. *Cæſ.* **Perſonne ne paroit aux défenſes* Nemo tuetur propugnacula. *Cæſ.* **Tirer en bas les défenſes, les renverſer.* Deſtruere munitiones. *Cæſ.* OBRONY w większey liczbie, mowi ſię w woyſku o tym wſzyſtkim co ſłuży do bronienia fortecy iákiey. Náprzykład baſzty ſzańce wały &c. *Pokazali ſię ná wałach. *Nie widać nikogo ná wałach. *Popſować wały z foſſami, poobalać obrony, fortyfikacye popſować.

DE'FENSE, (*Empeſchement de faire une choſe.*) Interdictum. *Plaut.* **Les chefs firent faire défenſe ſur peine de la vie, de quitter ſon rang.* Duces pronuntiari juſſerunt, ne quis ab loco diſcederet. *Cæſ.* **Il fit défenſe aux Comédiens de plus monter ſur le théatre.* Interdixit hiſtrionibus ſcenam. *Suet.* **On fit défenſe, on défendit au peuple d'Antium de ſe mettre en mer.* Interdictum fuit mare Antiati populo. *Liv.* **Faire inhibitions & défenſes.* Edicto vetare. ZABRONIENIE, zákazanie czego. *Starſzyzna zákaz wydali pod gardłem áby ſię żaden z mieyſca nieruſzył. *Zákazał komedyantom áby więcey nie poſtali ná ſcenie. *Ancyotom Zákazane było morze. Zákazać y oſtrzedz ſurowo.

DE'FENSES *d'un ſanglier,* (*Deux grandes dents qui avancent & qui leur ſortent de la gueule, avec leſquelles ils ſe défendent.*) Exerti dentes *Plin.* Apri dentes falcarii. KŁY u dzika ktore mu z pyſka wychodzą y ktoremi ſię broni.

DE'FENSEUR, ſubſt.m. *on prononce* défanſeur. (*Protecteur.*) Defenſor. Propugnator. *Cic.* **Se rendre un courageux défenſeur de la liberté.* Præſtare ſe propugnatorem acerrimum libertatis. *Brut. ad Cic.* OBRONCA. *Stać ſię odważnym obrońcą wolności.

DE'FENSIVE, adject.f. *& quelquefois* ſubſtantif. *Les armes défenſives & offenſives,* (*avec leſquelles on ſe défend & l'on attaque.*) Arma ad tegendum & ad nocendum. *Cicer.* BRON záczepna y odporna, to ieſt ktorey zázywaią álbo náſtępuiąc ná kogo álbo odpor czyniąc náſtępuiącemu y broniąc ſamych ſiebie.

Il avoit réſolu de demeurer ſur la défenſive, ou de s'y tenir. Conſtituerat ſigna inferentibus reſiſtere. *Cæſ.* Poſtanowił ſię tylko bronić, á nie záczepiać.

(*Défenſif* pour le maſculin n'eſt pas en uſage.) To ſłowo w Francuſkim w rodzaiu męſkim ſię nie mowi.

DE'FERENCE, ſubſt.f. *on prononce* déferance. (*Reſpect, ſoumiſſion d'eſprit.*) *Déférence aux volontez & aux ſentiment de quelqu'un.* Reverentia. Obſervantia,æ,f. Obſequium,ii,n. *Cic. Ter.* POSZANOWANIE, uſtępowanie komu ſzanuiąc zdanie y wolą iego.

J'ay eu des déférences pour vous, dont je ne me repentiray jamais. Tribui tantum tibi, quàm me tribuiſſe nunquam pœnitebit. *Cic.* Miałem to poſzanowanie ku tobie ktorego nigdy żałować nie będę.

Avoir de la déference pour la volonté d'une perſonne. Voluntati alicujus obſequi. *Cic.* **Elle a eu toûjours de la deference pour vous en tout.* Semper tibi fuit morigera in rebus omnibus. *Terent.* **Je n'ay pas eu pour vos préceptes toute la deference que je devois avoir.* Præceptis tuis non ſatis parui. *Cic.* **Il veut qu'on ait de la deference même pour ſes extravagances.* Vult etiam, ut aſſentiamus ipſius deliramentis. Uſtępować komu, chodzić za wolą iego. *Zawſze ſzła zá wolą twoią we wſzyſtkim. *Nie ważyłem ſobie roſkazow twoich ták iákom był powinien. *Chce żeby mu uſtępowano náwet wymyſłom y nieuwadze Jego, áby mu we wſzyſtkim uſtąpić, wſzyſtko choc też nie do rzeczy pochwalić

DE'FERER, V. neut. (*Avoir de la ſoumiſſion & de la deference pour quelqu'un, pour ſes ſentimens, ſe ranger à ſon avis.*) Alicui obſequi. *Cic.* Alicui morigerari. *Ter.* Colere, (colo,is,colui,cultum.) Obſervare aliquem. USTĘPOWAC komu ulegać mu, uſtępować zdaniu Jego, trzymać z nim.

Je defére à vôtre jugement. Sto judicio tuo. Tibi aſſentior. *Cic.* Uſtępuie zdaniu twoiemu.

DE'FE'RER, (*Acquieſcer à l'appel.*) Interceſſioni parere. *Cic.* DOPUSCIC pozwolić apelacyi.

DE'FE'RER, V.act. (*Donner, accorder une choſe à quelqu'un.*) Aliquid deferre. *Cic.* USTĄPIC Dać co komu.

Déferer le premier rang à quelqu'un. Primas alicui deferre, concedere. *Cic.* **Le triomphe.* Triumphum alicui deferre. *Cic.* Uſtąpić pierwſzego mieyſca komu. Uſtąpić zwycięſtwa komu dać mu zá wygraną uſtąpić wygraney.

DE'FE'RER, (*Dénoncer quelqu'un au Juge.*) Alicujus nomen deferre ad judices. DONIESC kogo do ſądu.

DE'FERMER, V.act. (*Tirer hors ce qui eſt enfermé.*) Solvere. Expedire, (dio, is, ivi, itum.) Extrahere. ODEMKNĄC otworzyć co zámkniętego, wypuścić z zamknięcia, dobyć z zámknięcia.

DE'FERRER *ce qui eſt ferré,* V.act. Ferro aliquid exarmare. **Deferrer un cheval.* Equo ſoleas eximere, *ou* detrahere. ODKOWAC, odkuć co okutego. *Odkuć konia odiąć mu podkowy.

Un cheval déferré. Equus diſcalceatus. *Suet.* Koń odkuty, bez podkow, boſſy.

DE'FERRER ſe dit figurément pour *Démonter une perſonne, le deſarmer dans la diſpute.* Exarmare aliquem. *Stat.* ZAWOIOWAC kogo, wſzyſtkie iego racye zbić w ſporze iakiey.

Il ſe déferre aiſement, il ſe trouble. Turbatur vultu & voce Łatwo go zmięſzać.

DE'FI, *ou* DEFFI, ſubſt. m. (*Provocation, appel au combat.*) Provocatio,onis,f. *Cic.* **Faire un défi à quelqu'un.* Provocare aliquem. Vocare ad pugnam. *Liv.* WYZWANIE ná poiedynek. *Wyzwać kogo ná poiedynek.

J'accepte le défi. Cedo provocationi. Veniam quocunque vocâris. *Virg.* Stawię ſię ná poiedynek ná mieyſce náznáczone.

UN CARTEL *de défi.* Scheda provocatoria,æ,f. Libellus provocatorius,i,m. KARTKA wyżywaiąc ná poiedynek.

DE'FIANCE, ſubſt. fœm. (*Soupçon qu'on a, crainte d'être trompé.*) Diffidentia,æ,f. *Cic.* **Entrer en défiance des eſprits.* Diffidere ingeniis. *Cic.* **Je commençay d'entrer en quelque ſorte de défiance.* Cœpi ſubdiffidere. *Cic.* **Avec défiance.* Diffidenter adv. **J'ay appris par vos lettres que vous aviez eu quelque défiance de mon frere.* Ex tuis litteris cognovi, tibi fratrem meum falsò ſuſpectum fuiſſe. *Cicer.* PODEYRZLIWOSC niedowierzanie boiaźń żeby nie być oſzukanym. *Nie dowierzać nie ufać komu. *Záczą łem ſię iákoś obawiać y nie iákoś mię podeyrzenie niechętność brała. *Nie pouſnie nie śmiało z boiaźnią nieſzczerze. *Widzę z liſtow twoich że iákoś nie dowierzaſz bratu memu, iákieś maſz o nim powątpiewanie.

DE'FIANT, m. DE'FIANTE, f. adject. part. (*Soupçonneux, ombrageux.*) Diffidens. Suſpicioſus. *Cicer.* Suſpicax. *Tacit.* **Se défiant de ſes affaires.* Diffidens rebus ſuis. PODEYRZLIWY niewierzący. *Oſtrożny niechętny niedowierza intereſſom ſwoim.

Il eſt défiant, c'eſt un eſprit défiant. Suſpicioſus eſt. *Cicer.* **Qui eſt défiant de ſoy-même.* Sibi ipſi diffidens. *Cic.* PODEYRZLIWY. *Ten co ſamemu ſobie niewierzy.

DE'FIER, *ou* DEFFIER, V. act. (*Faire un défi, provoquer, exciter à une choſe.*) Aliquem ad aliquid vocare, *ou* provocare. **On dit* Provocare aliquem ad ludum, *ou* in aleam, *Défier quelqu'un au jeu.* **Il me défie au combat.* Minimo me provocat. *Hor.* WYZYWAC kogo ná co. *Wyżywać kogo ná grę. *Wyżywać ná ſpotkanie ſię ná poiedynek, w zápaſki o lepſzą ná wycinki.

Il m'a défié à chanter. Cantatum me provocavit. *Terent.* Wyzwał mie ná głoſy do ſpiewania kto lepiey záſpiewa.

Je vous défie à qui ſera mieux des vers de nous deux. Experiamur quis poſſit meliores condere verſus. **Ils commencérent à défier les Barbares d'entrer.* Nutu vocibuſque hoſtes vocare cœperunt, ſi introire vellent. *Cæſ.* Wyżywać kogo ná wierſze, kto lepiey nápiſze. *Záczęli wyżywać nieprzyiácioł, áby do nich przyſzli.

Je vous défie d'expliquer cette enigme. Solve, *ou* interpretare hoc ænigma, eris mihi magnus Apollo. Niezgadniesz mi tego, tey gadki.

SE DE'FIER, (*n'être pas assuré d'une personne*, ou *d'une chose.*) Diffidere. *Cic.* *Se défier de soy-même.* Sibi diffidere. *Plaut.* De se diffidere. *Cic.* **De sa memoire.* Memoriæ diffidere. *Quint.* **Des esprits.* Ingeniis diffidere. *Cic.* NIE wierzyć, nie ufać czemu álbo ko[illegible] wątpić oczym. *Nie ufać nie wierzyć sobie samemu. *Nie wierzyć pamięci swoiey. *Nie ufać umysłom.

Il faut prendre garde dans la vie, à qui on se doit fier, & de qui on se doit défier. In omni vita considerandum est, quibus credas, quos caveas. *Cic.* Trzeba uważać w tym życiu komu ufać y komu nie ufać.

SE DE'FIER, (*Se douter.*) **Je me suis toûjours bien défié que cela arriveroit ainsi.* Suspicabar id ita futurum. WĄTPIC, nie ufać nie trzymać o czym nie rozumieć obawiać się. *Zawszem ia się obawiał tego, żeby to nie było.

Je ne me serois [illegible] qu'il m'eût joué un si vilain tour. Nihil simile ab illo expectassem. Tam improbè mecum acturum, haud credidissem. Nigdybym się był nie spodziewał żeby mi tę sztukę miał wyrządzić.

DE'FIGURE', m. DE'FIGURE'E. f. part. pass. (*Gâté, en parlant d'une figure*, ou *du visage.*) Deformatus. *Cic.* Deturpatus. *Suet.* ZEPSOWANY ZESZPECZONY co do twarzy álbo Osoby.

DE'FIGURER, V. act. (*Changer, gâter la forme ou la figure.*) Turpare. Deturpare. ZEPSOWAC zeszpecić co do twarzy álbo osoby.

Vos dents jaunes, les rides de vôtre visage & vos cheveux blancs vous défigurent. Te luridi dentes, te rugæ & cani capilli turpant. *Hor.* Zęby zbutwiałe lice zmarszczone, włosy oświałe cię oszpeciły.

DE'FILE', subst. m. (*Chemin étroit où l'on ne va qu'un à un.*) Via angusta. *Quint-Curt.* **Passer des défilez.* Ire [illegible] re per angusta viarum. **Il l'attira dans un défilé.* In [illegible]stias illum elicuit. *Cæs.* **Il fit passer ses troupes par un défilé.* Per angustias traduxit copias. *Cæs* **Il l'obligea de combattre dans un défilé.* Angustiis transeundo confligere coegit *Cæs.* PASS ciasny przeprawa gdzie tylko ieden zá drugim iść może *Przechodzić przez passy y ciasne przeprawy wąskie. *Wprowadził go w ciasne mieysca. *Przeprowadził [illegible] swoie przez ciasności *Przywiodł go że się spotkać musiał w ciasnych mieyscach w ciasnościach.

DE'FILER, V. act. (*Défaire de la toile*, ou *quelque étoffe, en oster les fils.*) Telam, *ou* pannum filatim distrahere. ROSPRZĄSC co uprzędzionego po nitce wyciągaiąc rozstrzępić

SE DE'FILER, (*en parlant d'une étoffe.*) Filatim solvi. STRZĘPIC się wystrzępiać się mowiąc o materyi iákiey.

ON DIT en ce sens figurément, *Le chapelet se défile.* (*parlant de gens liez ensemble d'amitié*, ou *qui meurent*, ou *qui se dé-unissent.*) Divelluntur, *ou* disjunguntur à se [illegible]vicem. PRZYSŁOWIEM Francuskim mowią, [illegible] o osobach iákich przyiaźnią álbo krewności złączonych kiedy mrą, álbo się między sobą kłocą y rożnią.

DE'FILER, V. n. en termes de guerre, (*se dit des soldats qui sont obligez d'aller à la file & l'un après l'autre, pour se mettre en marche.*) comme *On fit défiler l'armée.* Continuatâ serie exercitus processit. **Il défila le long de la coste.* Secundum littus iter habuit. **Il fit défiler les troupes du petit camp dans le grand.* Ex majoribus castris, in minora transduxit copias. *Cæs.* RUSZYC się porządnie mowiąc o woysku ktore záczyna się z mieysca ruszać w porządnym szyku ciągnąć dokąd. Kazano ciągnąć woysku porządnie. *Ruszył z woyskiem y szedł po nád brzegiem. *Kázał ciągnąć woysku z małego do wielkiego obozu.

DE'FILER, (*Passer par des lieux fort étroits par où l'on ne peut aller qu'à la file.*) Per angustias viarum, *ou* per angusta, iter habere, *ou* facere. *Cicer.* CIĄGNĄC ieden zá drugim w mieyscach y przeprawach ciasnych.

Ils furent contraints de défiler contre deux montagnes pour se sauver. Per montium angustias, iter habere coacti sunt, ut vitam servarent incolumem. Musieli ciągnąć w gory, áby z życiem uszli.

DE'FINIR, V. act. (*Déterminer.*) Statuere. Constituere. POSTANOWIC rzecz ná czym albo co ustanowić opisać.

DE'FINIR en termes de Logique, signifie, *Expliquer la nature d'une chose, faire voir son genre & sa difference.* Definire. *Cic.* *Quint.* Definitione propriam vim alicujus rei exprimere. OPISAC wyrazić istotę iákiey rzeczy co do rodzaiu y rożności od inszych.

DE'FINITEUR, subst. masc. (*Conseiller du Général*, ou *du Superieur.*) Definitor, oris, m. Consiliator, oris, m. DEFINITOR urząd zákonny, rada Przełożonego.

(Terme d'usage dans l'Ordre de S. François.) Termin zażywany w Zakonie S. Franciszka.

DE'FINITIF, m. DE'FINITIVE, f. adject. (*Qui termine.*) Definitivus, a, um. *Cic.* POSTANOWIENIE ostatnie ná czym rzecz ma stanąć, y co ma koniec iáki czemu uczynić.

ON DIT au palais. *Juger une chose en définitive.* Rem ultimâ cognitione judicare. OSĄDZIC sprawę w náywyższym sądzie głownym.

DE'FINITION, subst. fœm. (*Courte & claire explication de la nature d'une chose qui est comme cachée & envelopée sous un mot.*) Finito. Definito. *Quint.* *Cicer.* Rei alicujus brevis explicatio. DEFINICYA opisanie krotkie y iásne istoty iákiey rzeczy, ktora iest iákoby zamknięta w słowie iednym.

DE'FINITIVENENT, adv. (*Décisivement.*) Decidendo. Ultimùm. adv. OSTATNIĄ władzą, sądem náywyższym, Dekretem ostatnim.

DE'FLEURIR, V. n. (*Perdre sa fleur, parlant des arbres.*) Deflorescere *Plin.* **L'arbre [illegible].* Defloret flos arboris. *Catul.* OKWITNĄC opadać z kwiatu mowiąc o drzewach. *Drzewo okwita, opada z kwiatu.

DE'FLORATION, subst. f. (*L'action par laquelle on oste la virginité à une fille.*) Floris. Vitiatio, onis. f. ZGWAŁCENIE Panny, kwiatu panieńskiego pozbawienie wstydu.

DE'FLORER, V. act. (*Oster la fleur de la virginité à une fille.*) Devirginare, *ou* Depudicare virginem. *Ter.* ZGWAŁCIC Pannę, pozbawić ią kwiatu panieńskiego wstydu.

(Mot d'usage parmi les Matrones & en Medecine.) Słowo zażywane między Matronami y Lekarzami.

DE'FONCER, V. act. (*Oster le fond à un tonneau.*) Dolio fundum eximere, (eximo, is, exemi, exemtum.) *ou* excutere, ([illegible]) act. WYBIC dno z beczki.

DE'FRAYER, V. act. (*Payer la dépense de quelqu'un.*) Sumtus alicui suppeditare, *ou* subministrare *Cic.* **Je vous défrayerai de vôtre voyage.* Viaticum tibi dabo *Plaut.* ZASTĄPIC koszta zá kogo uwolnić go od kosztu iákiego y wydatku *Zapłacę ci zá drogę że cię nie będzie kosztowało.

Ils ordonnerent qu'il seroit défrayé. Gratuita ei hospitia decreverunt. *Plin* Kazano go w kosztach podeymować.

DE'FRAYER se dit figurément (*de certaines gens ridicules, qui apprestent à rire aux autres par [illegible] de leurs simplicités ridicules.*) comme *Cet homme a défrayé la compagnie, Il a servi de risée.* Præbuit omnibus ridendi occasionem. NA SMIANO się z niego, pod[illegible] w zystkim daremnie iák błazen.

DE'FRICHEMENT, subst. m. (*L'action de défricher la terre.*) Rudis & inculti soli cultus, ûs, m. Cultura, æ, f. Cultio, onis, f. *Cic.* UPRAWIANIE roli dobywanie odłogu álbo ugoru álbo nowiny.

DE'FRICHER *une terre*, V. act. (*Cultiver une terre qui est en friche.*) Agrum incultum colere. *Cic.* R[illegible] arare. *Var.* DOBYWAC odłogu, albo nowiny, orać [illegible].

DE'FRICHER se dit figurément (*des affaires & des sciences qui sont embrouillées, ou [illegible] elles on donne quelque éclaircissement.*) Lumen rebus afferre. Res intricatas enodare. *Cic.* NAUKI iákie y sprawy trudne niewłaśnie obiasnić odkryć.

ON DIT aussi *Défricher un esprit.* Subigere, *ou* excolere ingenium. *Cic.* CWICZENIE pierwsze dać umysłowi iákiemu, wypolerować czyi rozum prosty y nie cwiczony.

DE'FRISER *les cheveux*, V. act. (*Leur faire perdre la frisure.*) Compositos capillos disjicere. *Ovid.* ROZKRĘCIC włosy kędziory popsować rostrefić.

DE'FRONCER, V. act. (*Défaire les plis d'un habit.*) Rugas vestis explicare. ROZMARSZCZYC, rozprostować suknie pomarszczone pognieciene.

SE DE'FRONCER se dit au figuré, *Se derider, oster les rides du front, témoigner de la joye sur son visage.* Caperatam frontem exporrigere Frontem solicitam explicare. *Ter.* *Hor.* ROZMARSZCZYC się marszczki z czoła spędzić, pokazać wesołość ná twarzy

DE'FROQUE, subst. f. (*Dépouille d'un moine qui appartient à l'Abbé*; ou *d'un Chevalier de Malthe, qui appartient à l'Ordre.*) Exuviæ, arum, f. pl. Spolium, ii, n. ZWŁOCZYNY szaty świeckie mnicha ktore náleżą do Opata; álbo z Káwalera Maltańskiego ktore náleżą do Zákonu tych Kawalerow

DE'FROQUER, V. act. (*Oster le froc à un moine.*) Alicui cucullum eximere, *ou* eripere. act. ZEDRZEC kaptur zákonny komu. álbo suknie zákonne z niego zdiąć.

SE DE'FROQUER, *ou* comme l'on parle vulgairement *Jetter le froc aux orties.* Cucullum deponere, *ou* abjicere. ZRZUCIC kaptur sam go porzucić, porzucaiąc zákon.

DE'FROQUER se dit aussi *d'un marchand à qui on enleve toute sa marchandise, soit en l'achetant, ou la luy ostant par violence.*) Merces alicui eripere. *Phæd.* *Cic.* ODRZEC kupca ze wszystkiego [illegible] wszystek towar u niego razem zakupi[illegible] mu go gwałtem biorąc [illegible].

Ces [illegible] ont défroqué ce venteur d'huitres à l'écaille, ont vuidé tout son panier. Hi helluones ostreariam ostreis inanem fecerunt. [illegible] wszystkie ostrygi [illegible] w skorupach, cały [illegible] ich wyiedli y [illegible].

DE'FRUIT, subst. m. terme tiré du Latin, d'usage en Flandres pour (*le fruit, la [illegible] dépense, que fait [illegible] qui [illegible] à ceux qui sont des parties pour quelque re[illegible].*) Bellaria, orum, neut. pl. WETY [illegible] to iest [illegible].

SE DE'FULER, V. act. (*Oster son chapeau, se découvrir pour saluer quelqu'un.*) Caput aperire. KŁANIAC się komu [illegible] przed nim zdeymuiąc czapkę [illegible] komu

(M[illegible] & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

DE'FUNT, m. DE'FUNTE, f. adject. (*[illegible] mort, qui est [illegible].*) Defunctus. [illegible] Denatus, [illegible] ZESZŁY [illegible].

DE'GAGE', m. DE'GAGE'E, f. part. pass. & adject. (*Libre [illegible] engagement.*) Liber. Solutus. Expeditus. *Cicer.* WOLNY od [illegible].

Esprits purs & dégagez de toute matiere. Mentes ab omni [illegible] concretione [illegible] separatæ. *Cic.* Duchy czyste y wolne od wszelkiego [illegible].

[illegible] la taille dégagée & libre. Commo[illegible] & eleganti esse [illegible] **Vn gest dégagé, Vn geste libre & qui n'est point em[illegible].* Gestus liber & expeditus. **Sa pronontiation est dégagée.* Vir est ad pronuntiandum expeditus. *Cic.* Stan gładki y piękny co do ciała osoby powierzchowney chybić skład. *Jest piękny, iest wolny nie przymuszony w wyrażeniu mowy ie[illegible]. *Wymowa czysta nie obraźliwa, niecharliwa.

DE'GAGEMENT, subst. m. (*Ce qui dégage un lieu*, ou *un appartement, comme les corridors, les montées dérobées &c.*) Pervia transitio, *genit.* perviæ transitionis, f. *Cic.* Usus pervi[illegible], *genit.* usus pervii, m. *Virg.* SIENIE ganki w bu[illegible] przeyście schody kryte.

DE'GAGEMENT, (*L'action de retirer une chose qui est en gage.*) Rei oppigneratæ redemtio, onis, f. *Plin.* UWOLNIENIE wykupienie zástawy.

DE'GAGEMENT *du corps*, (*à faire ses exercices.*) Libera & expedita agendi ratio, *genit.* liberæ & expeditæ agendi ra[illegible] **Il fait ses exercices avec un grand dégagement.* [illegible] corporis exercitationes conficit. ZR[illegible] w[illegible] czego y odpraw[illegible] ch. *[illegible] nie wszystkie żołnierskie ćwiczenia [illegible].

DE'GAGEMENT, (*Liberté*, ou *un estat libre & dégagé de toutes les choses du monde.*) Libertas [illegible], *genit.* [illegible] f. *Cic.* **Il est, il vit dans un grand dégagement pour toutes les choses du monde.* R[illegible] tas arbitratur. *Cic.* UWOLNIENIE się od rzeczy wszelkich ziemskich prożnych światowych. *Żyie [illegible] wszelkiego przywiązania [illegible] elkim oderwaniem [illegible] od rzeczy ziemskich.

DE'GAGER, V. act. (*Retirer une chose qu'on avoit mise en gage.*) Rem pignori oppositam liberare. WYKUPIC zastaw.

ON DIT en ce sens *Degager sa parole, la retirer après l'avoir donnée & comme mise en gage.* Fidem suam liberare. *Sen.* **J'ay degagé ma parole pour vous rendre service.* Dis[illegible] me, ut tibi operam darem. *Ter.* STAWIC się w słowie. *Stawiłem się [illegible].

DE'GAGER signifie [illegible] pas, & d'[illegible]. Liberare. Solvere. Dissolvere. Expedire. *Cic.* **Il a degagé son fils d'esclavage, Il l'en a retiré.* Expedivit è servitute filium. *Plaut.* **Il fut tué voulant degager son fils.* Dum circumvento filio intercipitur. *Cæs.* **Ils degagerent la province qui estoit menacée de plusieurs dangers.* Explicarunt provinciam cinctam undique periculis. *Cicer.* **Se degager de la presse.* Se à turba [illegible]. *Terent.* **Se degager d'embarras.* Evolvere se ex turbis. *Terent.* WYPROWADZIC, Wyratować, oswobodzić kogo z niebespieczeństwa z złey iákiey [illegible]. *Wyprowadził oswobodził syna swego [illegible]. *Zabity iest chcąc wyratować syna swego. *[illegible] z niebespieczeństw ktore zewsząd groziły. *Wyniść z [illegible] z tłumu. *Uwolnić się od fasołow y trudności.

DE'GAGER se dit en Architecture, (*parlant d'une maison dont les appartemens sont degagez.*) Perviis transitionibus liberas ædes reddere, act. **Il occupe un appartement bien degagé.* Partem domus semotam ac sejunctam habet. OSOBNE mieszkanie w domu iákim odłączone od drugich. *Stoi wygodnie w Osobnym od drugich mięszkaniu.

DE'GAGER se dit figurément en choses morales, pour *Défaire*, ou *faire quitter à quelqu'un ses passions.* Expedire, *ou* liberare aliquem à cupiditatibus. **Se dégager de ses passions.* Solvere se à cupiditatibus. **Des liens du corps.* Liberare se custodiis corporis. *Cic.* **Il se dégagea peu à peu de l'amour de cette femme.* Paulatim elapsus est huic mulieri. *Ter.* UWOLNIC [illegible] od passyi iego własnych. *Uwolnić się od passyi swoich. *Od więzow ciała. *Powoli co raz się od tey białogłowy od[illegible].

DE'GAINER, V. act. (*Tirer une espée*, ou *couteau hors du fourreau.*) [illegible], *ou* gladium è vaginâ educere stringere gladium. *Liv.* DOBYC z pochwow miecza. noża z nożenek.

ON DIT absolument *Dégainer*, pour *Se battre, en découdre*, (*comme l'on parle populairement.*) Præliari. Decertare. DOBYC [illegible] się iáko mowią pospolicie.

SE DE'GANTER, V. act. (*Oster ses gants.*) Chirothecas detrahere. ZDIĄC rękawiczki.

DE'GARNI, m. DE'GARNIE, f. part. pass. (*Dépouillé.*) Spoliatus. Nudus Vacuus & inanis. **Des colines dégarnies d'arbres.* Colles vacui arboribus. *Col.* **Vne maison dégarnie.* Nuda & inanis domus absque supellectili. *Cic.* **Vne ville dégarnie de défenses, qui est sans défenses.* Urbs nuda præsidio. *Cicer.* **Dégarni d'argent.* Nudus nummis. *Hor.* OBRANY, zdarty, złupiony, rozebrany, ogołocony, prożny. *Pagorki prożne ogołocone z drzew. *Dom prożny bez sprzętu wszelkiego, álbo z wszelkiego sprzętu obrany. *Miasto ogołocone z obrony, bez obrony. *Obrany z pieniędzy.

DE'GARNIR, V. act. (*Oster ce qui garnissoit un lieu.*) Spoliare. Nudare. Vacuare. *Cicer.* **Dégarnir les costes.* Nudare littora. *Cæs.* OBRAC odrzeć ogołocić co z czego. *Ogołocić brzegi.

DE'GARNIR se dit aussi (*des places de guerre, dont on oste les garnisons & les défenses.*) Spoliare, *ou* nudare urbem milite, propugnaculis, auxiliis. *Stat.* *Cic.* WYPROWADZIC z miasta ludzi osadzonych tam ná obronę, z obron ie ogołocić

DE'GARNIR *une table*, (*En oster quelques plats*, ou *quelques mets.*) Quædam fercula è mensis auferre. OGOŁOCIC stoł połmiski iákie lub potrawy z niego brać.

SE DE'GARNIR, (*Oster une partie de ses habits.*) Deponere aliquid vestimentorum. *Denudare se à pectore, *Se dégarnir l'estomac.* ROZEBRAC się z stroiow. *Rozebrać się od piersi odkryć się odsłonić piersi.

DE'GAST, (*on prononce* dégat.) subst. m. (*Ruine, désolation d'un pays faite par les gens de guerre.*) Populatio. Depopulatio. Vastatio. Vastitas. *Cicer.* PLĄDROWANIE pustoszenie kraiu przez woysko, palenie psowanie rabowanie szkody ruiny.

Faire le dégast dans la campagne, ruiner, ravager la campagne. Agros populari, *ou* depopulari. *Cic.* Pustoszyć plądrować folwarki wioski płokać.

Empescher le dégast à la campagne. Agros à vastatione defendere. *Liv.* Bronić ruiny pustoszenia po dobrach.

DE'GAST signifie encore, *Consomtion, dissipation qu'on fait d'une chose.* Prodigentia. *Tacit.* Disperditio. *Cic.* **On fit un gard dégast de vin le repandant sous les tables.* Vinum sub mensas largiùs profusum est. ROZRUTNOSC marnowanie utratnictwo. *Napsowali wina bardzo wiele rozlewaiąc go pod stoły.

DE'GEL, subst. masc. (*Adoucissement qui résout la glace.*) Glacici, nivis solutio. ODWILZENIE mrozu odmarzanie.

Il

Il fait du dégel. Regelat, *impers.* Odmarza.

DE'GELER, V. act. n. (*Se dissoudre, se fondre, en parlant de la glace.*) Regelari. *Ovid.* ODMARZAC topnieć [illegible] odwilżać rospuszczać mowiąc o lodzie.

L'eau glacée se dége e par le moyen de la chaleur. Aqua frigoribus concreta se admisso calore liq[illegible] & [illegible] diffundit *Cic.* Zmarzła w[illegible].

DE'GELER, V. act. (*Faire [illegible]*) Regela[illegible]. Solvere glaciem. *Colum. Sen.* ROSPUSZCZAC co zamarzłego ougrzewac.

DE'GENE'RER, V. n. (*S'abastardir, devenir moindre en bonté.*) Degenerare. *[illegible]*. *Les fruits dégénérent, perdent leur premiere bonté.* Degenerant poma. *Virg.* WYRADZAC się [illegible]. *Owoce się wyradzaią [illegible] cześią leśnicią.

DE'GENERER se dit figurément (*de tout ce qui change de mal en pis.*) Degenerare [illegible] ou desciscere. *Cic.* *De [illegible]* dere. *Cic.* *C'est ce q[illegible]* degenerat. *Colum.* WYRODZIC się [illegible] wszystkiego co się odmienia z złego ná [illegible] przodkow swoich. *Od cnoty ich. *To ieft [illegible] umysły.

DE'GENERER, (*Se changer, se tourner.*) Degenerare. Abire, [illegible].) Desinere, (fino, is, fii, fitum.) neut. *[illegible] en hydropisie.* Quartana in hydropisim sæpissimè desinit, *ou* abit. *Cels.* [illegible] obrocic się. *Kwartanna często się obraca w puchlinę.

DE'GLUER *un oiseau qui s'est pris à la glu.* [illegible] Avi[illegible]culam visco impeditam expedire. act. ODLEPIAC [illegible] lepu zdięgo z lepu.

DE'GOBILLER, V. act. mot bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere. *Cic.* BLWAC rzygać słowo podłe y nie polite, zrzucać womitować.

DE'GOISER, V. n. (*Qui se dit du chant & du ramage des oiseaux.*) Garrire. *Plin.* SZCZEBIETAC świergolić, mowiąc o ptakach [illegible] ich świergolenia.

DE'GOISER se dit au figuré, (*de ceux qui parlent trop & indiscretement.*) Garrire. *Cic.* Deblaterare. *Plaut.* SZCZEBIETAC mowiąc o tych co wiele nieuważnie gadaią.

DE'GORGEMENT, subst. m. (*Epanchement, écoulement.*) Effusio. [illegible] *Cic.* *Il a un dégorgement de bile.* [illegible] WYLANIE [illegible].

DE'GORGER, V. act. (*Oster les ordures des tuyaux, ou des conduits qui sont engorgez.*) Purgare, *ou* expurgare cloacas, *Colum.* CHĘDOZYE' [illegible].

SE DE'GORGER, (*Se répandre, rompre [illegible]*) Se effundere. Effluere. *Cic.* *Le Nil se dégorge par plusieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit se Nilus multis ostiis in Ægyptum mare. *Plin.* WYLAC zá brzegi zá groble tamy przerwać. Nil się wylewa kilką uściami biegnąc do morza Egipskiego.

Quand la bile se dégorge, elle fait de grands ravages dans un corps. Cùm [illegible] se effundit, corporibus plurimum nocet. Kiedy [illegible] wielkie szkody czyni w ciele.

DE'GORGER, V. n. se dit aussi (*du poisson, quand on le laisse nager quelque temps dans l'eau claire pour luy faire perdre un goût de bourbe.*) *Laissez dégorger ce poisson.* Sinito ludere pisces in aquis. *Ter.* RYBĘ do czystey wody pusćić dla oczyszczenia. *Wsadź tę rybę do wody świeżey dla oczyszczenia.

DE'GOURDISSEMENT, subst. m. (*L'action de dégourdir.*) Torporis discussio, onis, f. CO martwieiącego álbo cierpnącego [illegible].

DE'GOURDIR, V. act. (*Oster l'engourdissement des membres.*) Torporem membrorum discutere. *Cels.* ROZCIERAC części ciała cierpnącą lub trętwieiącą.

DE'GOURDIR signifie aussi, *Manger goulument & à la hâte.* Vorare. Devorare. *Cic.* JESC łakomo.

Des escoliers affamez ont bien-tôt dégourdi un gigot. Scholastici famelici citò devorant vervecis femur. Zacy głodni [illegible] zjedli łopatkę skopową.

(Expression basse & burlesque.) Expressyja podła y żartowna.

ON DIT aussi figurement, *Dégourdir son office.* Deproperare officium. MOWIĄ *niewłaśnie:* przetrzepać pacierze swoie prędko ie zmowić.

(Expression [illegible].) Expressya podła y pocieszna.

ON DIT encore, qu'*Un homme commence à se dégourdir,* (*lors qu'il commence à se déniaiser & à s'éveiller, commence à n'estre plus si lourd, ni si grossier.*) Torporem mentis excutit. Fit, *ou* evadit callidior, & acutior. PRZYCHODZI do poloru, zaczyna się mieć do ludzi wyciera się między ludźmi (Expression basse & familiere.) Expressya podła między pospolitwem.

DE'GOUST, *ou* DE'GOÛT, subst. masc. (*Aversion qu'on a pour les choses & les personnes en general.*) Fastidium. Satietas. Nausea. *Cic. Terent.* NIESMAK ckliwość nieprzyiemność [illegible] czego lub kogo obrzydliwość do czego albo [illegible] go.

DE'GOUST *qu'on a pour les viandes.* Cibi satietas & fastidium *Cic.* *Il a du dégoust pour les beautez communes.* [illegible] *Ter.* *Il faut parfaitement bien la Langue Greque, mais il a beaucoup de dégoust pour la Latine.* Perfectus litteris sed Græcis, fastidiosus [illegible] rum. *Cic.* *Nous sommes injustes de rejetter nos dégousts sur un lieu, quand ils ne viennent que de nostre esprit qui ne peut [illegible] se fuir luy mesme.* Iniquè culpatur locus al[illegible] fastidiorum nostrorum causa, cùm sit ipse in culpâ [illegible] [illegible] zego tylko [illegible] umysłu właśnego który zego się nigdzie ustrzedz niemożemy.

Il a du degoust pour le monde. Hunc satietas hominum tenet. *Ter.* Zbrzydził sobie świat.

Quand le travail & l'exercice auront chassé vos dégoûts, vous ne mépriserez point les viandes les plus viles, lorsque vous mourrez de soif & faim. Cùm labor & exercitatio tibi [illegible], non spernes cibum vilem, siccus & inanis. *Hor.* *Oster le dégoust.* Detrahere, purgare, abigere, abstergere, deducere, extrudere, levare fastidium. *Plin.* [illegible] *Donner du dégoust d'une chose.* Adducere al[illegible] [illegible] Praca y głod smaczne uczyni to [illegible]

DE'GOUSTANT, *ou selon quelques-uns* DE'GOUTANT, m. DE'GOUTANTE, f. part. act. & adject. (*Qui dégouste.*) Nauseam, *ou* fastidium movens. *Hor.* OBRZYDLIWY, OBRZYDLIWA, co obrzydliwość czyni.

Il est fort dégoustant de voir les doigts gras d'un valet marquez sur un verre, &c. Stomacho movent fastidia, cùm puer tractavit calicem unctis manibus, *&c.* *Hor.* Rzecz to bardzo obrzydliwa widzieć palce tłuste sługi ná szklance wyrażone.

DE'GOUSTE', *ou prononce* DE'GOÛTE', m. DE'GOUSTE'E, f. (*Qui n'a point de goust.*) Ciborum fa[illegible] Quem [illegible] satietas tenet. *Estre dégousté [illegible] perdu l'appetit.* [illegible] *Hor.* *Tous les [illegible] dégoustez de ce qu'ils possedent, & avides du bien d'autruy.* [illegible] [illegible]

DE'GOUSTER, *on prononce* DE'GOUTER. [illegible] *ner du degoust.* [illegible] *Tullius [illegible]* [illegible] *bonneur d'autrui* [illegible] *ont aussi degousté de vous.* Quia [illegible] OBRZYDZIC [illegible]

SE DE'GOUSTER, *ou* *Estre dégousté.* [illegible] int. *neut.* *Il est dégousté, Il ne [illegible]* *ne mange rien de bon.* [illegible] *Cela dégouste de la [illegible]* ZDEGUSTOWAC [illegible] ckliwość y obrzydzenie przywabie.

ON DIT aussi, *Un pere ne se degouste jamais des défauts de son fils.* Pater fastidit nunquam gnati vitia. *Cic.* *Il [illegible]*

estoit dégousté de luy à cause de son arrogance. Ipsius arrogantia tædium illi moverat. *Tacit.* *Il commence d'estre degousté du monde & des affaires.* Satietas hominum & negotii odium illum cepit. *Ter.* *Il y a de petits esprits qui sont les dégoustez, & qui pour paroistre habiles, trouvent à redire dans le ciel mesme.* Sunt qui stultè nausseant, & ut putentur sapere, cœlum vituperant. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Nigdy się oycu nie przykrzą wady synowskie. * Obrzydził go sobie dla iego hardości y wyniosłości. *Zaczyna mu się przykrzyć ten świat y kłotnie iego. * Są drobni ludzie ktorzy wszystkim [illegible] ganiaią y áby ich zá coś miano y że się znaią ná [illegible] nie znaydnią náwet y w samym niebie.

Un homme qui se dégouste de tout. Fastidii delicatissimi homo. *Cic.* Człowiek ktoremu nic niesmakuie, ktoremu wszystko idzie w niesmak.

DE'GOUTTANT, m. DE'GOUTTANTE, f. part. act. (*Qui tombe goutte à goutte.*) Stillans, *Ovid.* SCIEKAIĄCY, spadaiący kroplami kropla zá kroplą.

DE'GOUTTER, V. act. n. (*Tomber goutte à goutte.*) Stillare. Distillare. Destillare. *Cels. Colum.* *Cet arbre dégoutte de la [illegible]* [illegible] arbor. *Plin.* *Le sang luy dégoutte.* Stillat [illegible] sanguis. SCIEKAC spadać kroplami. *Z tego drzewa ciecze smoła. *Krew mu ciecze.

On fait dégoutter le suc des feuilles dans les oreilles de ceux qui sont sourds. Foliorum succus auribus surdis instillatur. *Plin.* Spuszczaią sok z liścia w uszy tych co ogłuszeli.

DE'GOUTTER se dit figurément (*en parlant de ceux à qui il arrive du bien, ou du mal par le moyen de quelqu'un.*) comme *Quand il pleuvra sur luy, il dégouttera sur moy.* Bonum quod illum implet, mihi quoque implnet. *Plaut.* CIEC mowi się *niewłaśnie:* o tych ktorym się co dobrego [illegible] [illegible]

DE'GRADATION, [illegible] (*en général*) [illegible] *d'une personne* [illegible] [illegible] ZRZ[illegible] z godności z stanu, odsądzenie od godności. *Od[illegible] [illegible] zlachectwa. *Odpędzenie od chorągwi z woyska wypędzenie.

DE'GRADATION, (*qui se fait dans les bois & dans les maisons.*) Silvarum strages. *Sil-Ital.* Villarum detrimenta. Labes. Pernicies. OBALENIE wywroty co do lasow náchylenie upadek co do Domow.

DE'GRADER, V. act. (*Destituer quelqu'un d'une charge, [illegible]*) [illegible] ZRZUCIC [illegible]

On a dégradé un noble, &c. [illegible] est. Inter [illegible]

DE'GRADER *une forest.* Silvam excidere, *ou* cædere. *Une maison.* Detrimentum ædibus afferre. WYCINAC las [illegible] *Obalić dom iáki.

DE'GRAFFER, V. act. (*Defaire les agraffes.*) Uncinos [illegible] ROSPINAC [illegible] odpiąć.

DE'GRAISSER, V. act. (*Oster la graisse.*) Adipes alicui de[illegible] *Plin.* TŁUSTOSC odbierać sádło odbie ać.

Dégraisser un habit. Illuviem vestis purgare, *ou* depurgare [illegible], *ou* detergere. *Plin.* Suknią z tłustości chędożyć.

DE'GRAISSER, (*Amaigrir.*) Adipem tenuare. *Plin.* *Cette maladie l'a bien dégraissé,* ou diminue. Morbo tenuatum est ipsi corpus. *Horat.* *Si vous voulez avoir de la santé & des forces, [illegible] & vous decharger de vos mauvaises humeurs.* Si vis sanus esse ac robustus, scias tibi teneas [illegible] & humores emittendos. *Quint.* OCHUDZIC [illegible] ła dużo schudziła. *Chcesz mieć zdrowie y siłę [illegible] ciało y humorow.

DE'GRAISSER, *se dit au figuré, pour* (*luy oster de [illegible]*) Opes [illegible] *ou* comminuere. *Cic.* OCHUDZIC [illegible]. Dobr go y majętności pozbawić.

DE'GRAISSEUR, subst. masc. (*Qui dégraisse les taches.*) Purgator, oris, m. TEN co suknie z plam tłustych chędoży.

DE'GRE', subst. m. (*La marche d'un escalier.*) Gradus, ûs, m. *Cic.* STOPIEN schod.

(Il se dit aussi de tout l'Escalier.) Mowi się y o całych schodach.

DE'GRE', en Astrologie, (*soit de la longitude, soit de la latitude.*) Gradus, ûs, m. *Hygin.* STOPIEN co do Astrologiy długości lub szerokości niebieskiego koła *gradus.*

DE'GRE' *d'honneur.* Honoris, *ou* dignitatis gradus. *Cic.* *Obtenir les honneurs par degrez.* Gradatim assequi honores. *Cic.* *J'avoüe que je ne suis pas encore arrivé à ce degré de sagesse.* Fateor me ad istum sapientiæ gradum nondum venisse. *Cic.* STOPIEN godno[illegible], dostoieństwo. *Postempować stopniami ná [illegible] P[illegible] żem ieszcze nieprzyszedł do tego stop[illegible] [illegible]

DE'GRE' *de consanguinité.* Cognationis gradus. STOPIEN kre[illegible] pokrewieństwá

DE'GRE' DE *jurisdictions.* Provocationum gradatio, & scansilis juris dicendi ratio, onis, f. *Bud.* STOPIEN zwierzchności władzy sądowey niższey y wyższey iurysdykcyi.

DE'GRINGOLER, V. act. & n. terme bas & populaire, (*Descendre les montées quatre à quatre, ou avec grande précipitation.*) Geminatis gradibus raptim, *ou* præcipitanter, descendere. SKAKAC po schodach po cztery przestępuiąc z wielkim pośpiechem [illegible] ścią y nagłością.

DE'GROSSI, m. DE'GROSSIE, f. part. pass. *Voyez* DE'GROSSIR. OSTRUGANY, ociosany co z grubszego

DE'GROSSIR, V. act. (*Oster le plus gros du bois, ou de la pierre, pour l'employer à faire des ouvrages.*) Marmor, *ou* lapidem desormare. *Vitr.* CIOSAC KAMIEN obcinać toporem drzewo do roboty obrabiać co z grubszego

DE'GUERPIR, V. act. (*Abandonner, quitter un héritage dont on s'étoit emparé.*) Prædium deserere. A fundo abscedere. USTĄPIC z dobr ktore kto był zaiechał.

Faire déguerpir d'un héritage. Moribus aliquem de fundo deducere. *Cic.* Kazać komu ustąpić z dobr przymusić go áby ustąpił z nich.

DE'GUERPISSEMENT, subst. m. (*L'action de déguerpir.*) Abdicatio, onis, f. USTĄPIENIE Z dobr.

DE'GUEULER, V. neut. terme bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere. *Cic.* RZYGAC bluć słowo proste y podłe: zrzucać.

DE'GUISE', m. DE'GUISE'E, f. part. pass. & adject. (*Travesty, masqué.*) Personatus. *Cic.* *Neron couroit les rues déguisé en esclave,* ou *en habit d'esclave.* Nero veste servili in dissimulationem sui vices urbis pererrabat. *Tacit.* *Il envoya dix soldats déguisez en bergers.* Decem milites pastorum habitu misit. *Liv.* PRZEBRANY. *Neron biegał po mieście przebrawszy się zá niewolnika, zá chłopa. *Posłał dziesięć [illegible] żołnierzy przebranych zá pastuchow.

DE'GUISE', (*Caché, dissimulé.*) Simulatus. *Cic.* SKRYTY nieszczery.

DE'GUISEMENT, subst. masc. (*Feinte, dissimulation.*) Simulatio. Dissimulatio. *Cic.* SKRYTOSC nieszczerość pozor udanie.

Avec déguisement. Simulatè. Dissimulanter. *Cic.* *Sans déguisement.* Sincerè. adv. *Cic.* Skrycie nieszczerze pod pozorem. *Szczerze bez wszelkiego pozoru y udania.

DE'GUISER, V. act. *quelqu'un.* (*Luy donner une autre forme, afin de ne le point faire connoître.*) Alienam speciem induere, act. PRZEBRAC kogo dlá nie poznania.

SE DE'GUISER, (*Se travestir.*) Alienam ferre personam. *Liv.* PRZEBIERAC się Przebrać się inaczey.

DE'GUISER, (*Dissimuler, cacher.*) Simulare. Dissimulare, Tegere. Fingere. *Cic.* *Déguiser sa haine sous des caresses trompeuses.* Valare odium subdolis blandimentis. *Tacit.* *Il paroissoit avec une gravité Stoique, & la contenance d'un homme de bien, pour mieux déguiser sa perfidie.* Habitu Stoico & ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, cæterum animo perfidiosus & subdolus. *Tacit.* *Déguisant son esprit cruel par mille manieres.* Sævum ingenium variis involvens modis. *Phæd.* *Déguiser son nom.* Mentiri nomen. *Plaut.* NIESZCZERZE sobie postępować udawać rzecz inaczey zmyślać co powierzchownie y inaczey udawać. *Taić pokrywać zawżiętość pod zmyślony chęci pozorem. *Pokazował wielką powagę, ukłądność y stateczność człowieka słusznego dlá lepszego pokrycia zdrady swoiey. *Pokrywaiąc umysł okrutny tysiącznemi sposobami. *Taić się nie wydawać się z Imieniem swoim, pod cudzym Imieniem się udawać.

DEHORS, Adverbe de lieu. (*Hors de maison.*) Foris (*en signification de repos.*) *Si je suis au logis, mon esprit est dehors.* Si domi sum, foris est animus. *Plaut.* *Foras (en signification de mouvement.) Jetter quelqu'un dehors.* Foras aliquem pro[illegible]

projicere. *Cic.* NIEW DOMU nadworze Jeżelim iá ieſt w Domu myśl moia gdzieindziey ieſt. *Wyrzucić kogo ná dwor precz z Domu.

DE DEHORS. Foris. *Par dehors. En dehors.* Forinſecus. adv. *Colum.* Extrinſecus. adv. *Cic.* ZE Dworu z kąd inąd z wierzchu po wierzchu.

Nous connoiſſons & nous nommons par les ſens & par l'eſprit les choſes de dehors. Senſibus & animo ea quæ extra ſunt, percipimus atque comprehendimus. *Cic.* Poznawamy z zmyſłami, y umyſłem rzeczy powierzchowne.

Vn fruit ſemblable aux amandes par dehors. Pomum ſimile amygdalis extrà. *Plin.* Owoc podobny do migdałow z wierzchu.

UN HOMME DE DEHORS, *Vn étranger, (qui n'eſt pas de la maiſon.)* Extraneus, a, um. **Vne lettre apportée de dehors.* Peregrè allata epiſtola. *Plaut.* * *Fa revenir de dehors.* Peregrè venire *Ter.* **Venir de dehors.* Peregre venire. *Plaut.* OBCY CZŁOWIEK, nie domowy cudzy. *List od cudzych kraiow. *Rzecz z inąd z cudzych Kraiow ſprowadzić. *Przyiechać z cudzych kraiow.

LE DEHORS, *(L'exterieur, l'apparence.)* Species externa, f. POWIERZCHOWNA poſtać, pozor wejrzenie, uroda oſoby.

Nous ne voyons que le dehors des choſes. Nihil præter externam rerum ſpeciem videmus. Niewidziemy, nie uważamy tylko ſamę rzeczy poſtać powierzchowną.

Garder les dehors, ou *les apparences.* Decorum ſervare. Zachować powierzchowną przyſtoyność.

DES PIERRES *qui avancent en dehors.* Lapides eminentes, *ou* prominentes, extantes, m. pl. KAMIENIE wychodzące wyſtępuiące z budynku.

LES DEHORS *d'une place, (tout ce qui eſt hors des murailles pour la defenſe de la place.)* Externa propugnacula. WAŁY ſzańce Baſzty, &c. powierzchowne obrony mieyſca iákiego.

Il y a déja long-temps. Jam pridem. Jam diu. adv. *Cic.* Juz dawno ieſt.

DEICIDE, ſubſt. m. Deicida, æ, m. BOGOBOYCA. (Ce mot n'eſt d'uſage qu'a l'égard des Juifs, qui firent mourir J.C.) Co ſię niemowi chyba o żydach ktorzy zámordowali Chryſtuſa Paná.

DE'JECTION, ſubſt. f. terme de Medecine, *(parlant des excrements qu'on rend.)* Dejectio. *Celſ.* ZRZUCANIE odbył mowiąc o ſaynach ludzkich co do lekarſkiey náuki, wyprożnianie ſię.

DE'JEUNE', ſubſt. maſc. *(Petit repas qu'on fait le matin.)* Jentaculum. *Mart. Suet.* SNIADANIE poſiłek rano máły z rana wzięty

DE'JEUNER, V. neur. *(Faire un petit repas le matin.)* Jentare. *Var.* SNIADANIE ieść.

DE'IFICATION, ſubſt. f. *(Cérémonie des Romains, lorſqu'ils mettoient leurs Empereurs au nombre des Dieux.)* In numerum Deorum aſcriptio, onis, f. UBOSTWIENIE policzenie między Bogi. Ceremonia Pogan między Rzymianami względem Ceſarzow ſwoich.

DE'IFIER, V. act. *(Mette au nombre des Dieux.)* In Deos referre. *Cic. Plin.* POLICZYC między Bogi.

DE'IFIER ſe dit figurement. *(de ceux qu'on loüe par excès, & qu'on veut faire paſſer pour des Dieux.)* Ad cœlum laudibus extollere aliquem. *Cic.* POROWNAC z Bogami chwalić zbytecznie kogo.

DEISME, ſubſt. maſc. *(Créance en Dieu.)* In Deum unum fides, ei, f. DEIZM wiara wiednego tylko Boga; błąd.

DEISTE, ſubſt. m. *(Qui reconnoit un Dieu.)* Qui Deum unum tantum confiterur. DEISTA ten co ták tylko wierzy.

DEITE', ſubſt. f. *(Divinité.)* Deitas. *Aug.* Divinitas. *Plin.* BOSTWO.

DELA, *(Prepoſition & adverbe de lieu & de temps, relatif à Deçà, & qui marque l'eloignement du lieu ou du temps où l'on eſt.)* Inde. * *Je reviens delà tout en colere.* Redeo inde iratus. *Ter.* ZTAMTĄD adwerb, y prepozycya mieyſca y czaſu. *Powracam z tamtąd wſzyſtek w gniewie.

AU DELA, *Par delà* Trans. Ultra. * *Au delà des mers.* Trans mare. **Au delà du Tibre.* Ultra Tiberim. ZTAMTĄD ſtrony morza. *Zá morzami, po za morza z támtę ſtronę morza. * Za Tybrem.

Qui eſt au delà des mers. Tranſmarinus. *Cic.* **Qui eſt au delà des Alpes.* Tranſalpinus. **Au delà du Rhin.* Transrhenanus, a, um. *Plin.* **Au delà du Pô.* Tranſpadanus, a, um. **Au delà du Danube.* Transdanubianus. *Liv.* Zamorſki co ieſt z zamorza álbo za morzem. *Z za gor Alpes. *Z za Renu, álbo zá renem. *Z zá Padu, álbo za Padem. *Z zá Dunaia álbo zadunaycowy.

Ce mal ſe repandit au delà des Alpes. Hoc malum tranſcendit Alpes. *Cic.* To złe rozeſzło ſię po za gory Alpes.

DE DELA. Ulterior, & hoc ulterius, adject. **Le rivage de delà*, ou *de l'autre côté.* Ulterior ripa. *Liv.* **On le tranſporte de delà les Alpes.* Trans Alpes uſque transfertur. *Cic.* ZTAMTĘ ſtronę. * Brzeg z tamtę ſtronę. * Przenoſzą aż za Alpes, álbo z tamtę ſtronę gor Alpes.

Cela eſt au delà de mes forces, ou *ſurpaſſe mes forces.* Id vires meas excedit, *ou* ſuperat. *Cic.* **Portons nôtre eſprit au delà.* Intendamus ultrà animum. *Quint.* To ieſt nád moie ſiły, przewyżza, przenoſi ſiły moie. *Zapuśćmy dáley myśl naſzę paśćmy ſię myślą dáley

Courir deçà & delà. Ultà citraque pervolare. *Plin.* Biegać tám y ſám.

DE LA, *De cette choſe là.* Inde. Hinc. Ex illâ re. *Cic.* **Il s'en ſuit de là.* Inde ſequitur. *Cic.* ZTĄD. * Ztąd idzie z tąd wynika.

DE'LABRE'E, m. DE'LABRE'E, f. part. paſſ. *(Dechiré, mis en pieces.)* Laceratus. *Cic.* PODARTY POSZARPANY ná ſztuki álbo ſztukami popſowany nádwereżony.

ON DIT au figuré, *Des troupes délabrées, (qui ſont en mauvais état, en mechant équipage.)* Laceræ copiæ, arum, f. pl. * *Des affaires délabrées.* Res acciſæ, f. plur. *Liv.* WOYSKO nadſzarpane oſzarpane nieporządne. *Rzeczy álbo intereſſa nádwerężone nád targane podupadłe.

DE'LABRER, V. act. *(Déchirer, mettre en pieces.)* Lacerare. Dilacerare. *Cic.* SZARPAC ſztukami drzeć.

DE'LABRER ſe dit au figuré *(d'une armé, affaire, d'une maiſon & d'une terre, qui ſont en mauvais état.)* Dilacerare. *Cic.* **La diſcorde a délabre mes affaires.* Res meæ diſcordiâ dilapſæ ſunt. *Salust.* **Une réputation delabrée.* Lacerata fama, æ, f. WOYSKO nadwerężyć intereſſa nieſzczęſtliwe, Dom nadwerężyć, umiętności fortuny uſzczerbić. *Niezgoda wielką ſzkodę w intereſach naſzych uczyniła. *Sława nadwerężona zepſuta.

DE'LACER, V. act. *(Defaire un lacet.)* Funiculum laxare. *Ovid.* * *Son armet étant delacé, on vit ſes cheveux blancs.* Laxatâ caſſide, prodit canities. *Cic.* ROZSZNUROWAC. *Rozſznurowawſzy álbo odpąwſzy szyszak pokazały ſię ſiwe włoſy Jego.

DE'LAISSE', m. DE'LAISSE'E, f. part. paſſ. *(Abandonné.)* Relictus. Derelictus. Deſtitutus. *Cic.* OPUSZCZONY, porzucony, zoſtawiony, od wſzyſtkich.

DE'LAISSER, V. act. *(Abandonner.)* Linquere. Derelinquere. *Cic. Ter.* **Il a delaiſſé ſes amis dans ſes maux.* Reliquit amicos in malis. *Ter.* OPUSZCZYC porzucić. *Opuſcił go w nieſzczęściu.

DE'LAISSEMENT, ſubſt. m. *(Abandonnement.)* Derelictio. Relictio. OPUSZCZENIE.

DE'LAISSEMENT, ſubſt. m. *(Répos qu'on prend après un grand travail, pour ſe delaſſer.)* Cesſatio. Remiſſio. Relaxatio, *ou* requies. *Cic.* SPOCZYNEK, odpocżywanie, wytchnienie, po wielkiey pracy.

DE'LASSE'; m. DE'LASSE'E, fœm. *(Remis de quelque fatigue.)* Recreatus. Refectus. TEN co ſobie wypoczął po pracy,

DE'LASSER, V. act. *(Faire repoſer quelqu'un, le remettre d'un grand travail)* Ex labore aliquem. *Cic.* WYTCHNĄC komu po pracy czas mu uczynić wytchnąć mu.

SE DE'LASSER. Tradere ſe quieti. *Cic.* Laſſitudinem ſedare. *Plaut.* SPOCZYWAC odpoczywać ſobie wytchnąć ſobie.

ON DIT au figuré, *Délaſſer l'eſprit*, ou *ſe délaſſer l'eſprit.* Animum recreare. *Cic. Phæd.* **C'eſt le ſeul endroit où je me delaſſe de tous mes chagrins.* Ex omnibus moleſtiis uno hoc loco conquieſco. *Cic.* WYTCHNĄC umyſłowi zabawić ſię czym uciesznym. Ucieszyć ſię rozrywkę iaką uczynić. *To iedno ieſt mieyſce gdzie ſobie wytchnąć wſzyſtkich kłopotach y fraſunkach moich.

DE'LATEUR, ſubſt. m. *(Denonciateur, accuſateur ſecret.)* Delator. *Tacit.* Index. *Cic.* Quadruplator, oris, m. **Il fait le métier de delateur.* Delatores factitat. *Tacit.* OSKARZYCIEL ten co kogo donoſi potaiemnie inſtygator. Potwarca, ploruch, baiacz, *Delator.* *Plotkami ſię bawi, Inſtygatorſki urząd odprawuie.

DE'LAY, ſubſt. m. *(Remiſe à une autre fois.)* Dilatio. Procraſtinatio. *Cic.* ODŁOZENIE do inſzego czaſu, odkładanie

DE'LAY, *(Retardement.)* Mora. Cunctatio. *Cicer.* OPOZNIENIE, odwłoka, zwłoka.

Sans Délay, Sine morâ. *Cic.* Nic nieodwłocząc, nieodwłocznie niebawiąc zaraz.

DE'LAY *(en termes de procès.)* Vadimonii dilatio. ZWŁOKI prawne co do ſądow y ſpraw, Dylacye.

Demander un délay. Petere dilationem. *Plin-Jun.* **Vn délay de trois jours.* In trinundium comperendinatio. *Aſcon-Ped.* Proſić o dylacyą. *Dylacya do trzech dni.

Proroger les délais. Differre vadimonium. **Abreger les délais.* Litium ſpacia conciſiora facere. Dłużſzey zwłoki pozwolić, dłużſzych dylacyi. *Znieść wſzyſtkie zwłoki.

DE'LAYER, V. act. *(Détremper, dans quelque liqueur.)* Diluere. *Celſ.* ROZCZYNIC roztworzyć rozmoczyć rozpuścić w likworze iákim.

Délayer une poudre dans du vin. Pulverem vino diluere. *Plin.* Rozczynić proſzek w winie.

DE'LAYER ne ſe dit point pour *Differer, remettre une choſe; mais* DILAYER. ODŁOZYC zwłoczyć odkładać co na potym; *Delayer* ále *Dilayer* po Francuſku.

DE'LECTABLE, adject. m. & f. *(Qui donne, ou qui fait du plaiſir.)* Jucundus. Delectationem afferens. MIŁY przyiemny, co uciechę y roſkoſz upodobanie ſprawuie.

LE DE'LECTABLE, comme un ſubſt. Delectatio. Dulce. *Hor.* UCIECHA roſkoſz lubość upodobanie.

Mêler l'utile au délectable. Miſcere utile dulci. *Hor.* Mięſzać pożytek z uciechą.

DE'LECTATION, ſubſt. fœm. *(Plaiſir.)* Delectatio. *Cicer.* UCIECHA upodobanie ukontentowanie.

DE'LECTER, V. act. *(Donner du plaiſir.)* Delectare. Oblectare. CIESZYC upodobanie ukontentowanie czynić.

SE DE'LECTER. *(Se plaire dans une choſe.)* In re aliquâ delectari. *Cic.* CIESZYC ſię czym kontentować ſię roſkoſz mieć a czego albo w czym.

DELEGATION, ſubſt. f. *(Commiſſion qu'on donne à quelqu'un.)* Delegatio. *Sen. Phæd.* ZLECENIE Kommiſs zdany ná kogo.

DE'LE'GUE', ſubſt. m. *(Député.)* Delegatus. Legatus, i, m. POSEŁ zeſłany, deputowany, poſelſtwem wyprawiony.

DE'LE'GUER, V. act. *(Commettre quelqu'un, l'envoyer avec une commiſſion.)* Alicui negotio aliquem delegare. *Cic.* WYSYŁAC náznaczyć kogo z poſelſtwem iákim wyprawić.

DELFT, *(Ville de Hollande.)* Delfi. DELFT Miáſto Hollandyi.

DE'LIBE'RATIF, m. DE'LIBE'RATIVE, f. adiect. *(Qui délibère.)* Deliberativus, a, um. *Cic.* **Avoir voix délibérative dans les aſſemblées.* Habere jus ſuffragii in comitiis. NARADZAIĄCY ſię rozmyſlaiący ſię, náradzaniu ſłużący. *Mieć głos w radzie, ná ſeymie.

DE'LIBE'RATION, ſubſt. f. *(Conſultation.)* Deliberatio. f. *Cic.* **Appeller quelqu'un à des délibérations.* Ad deliberationē aliquem adhibere. *Cic.* **Cette affaire demande une délibération* Habet res deliberationem. *Cicer.* **Je n'ay point eu d'affaire d'une plus grande déliberation.* Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris conſilii eſſet. *Cic.* RADA, naradzanie ſię. *Wezwać kogo do rady. *Ta rzecz potrzebuie rozmyſłu rozmowienia ſię uwagi y rady. *Niemiałem rzeczy poważnieyſzey, gruntownieyſzey uwagi.

DE'LIBE'RE', m. DE'LIBE'RE'E, f. part. paſſ. Deliberatus, Conſtitutus. *Cic.* POSTANOWIONO uradzono.

ON DIT *Vn homme délibéré, réſolu.* Alacer. *Cic.* CZŁOWIEK odważny ochotny śmiały.

Il a un air délibéré. Eſt ſtrenuâ facie. *Plaut.* Ma poſtác odważną śmiałą rezolutną.

DE PROPOS *délibéré, de deſſein prémédité.* Conſultò. Cogitato. *Cal. ad Cicer.* Ex deſtinato. *Suet.* ROZMYSLNIE, umyślnie z umyſłu.

DE'LIBERE'MENT, adv. *(D'une maniere hardie & réſolue.)* Audacter. Strenuè. Confidenter. adv. ODWAZNIE śmiało beſpiecznie.

DE'LIBE'RER, V. n. *(Conſulter.)* De re aliquâ deliberare, *ou* conſultare. *Cic.* **On délibère ſur ſon oppoſition.* Refertur de illius interceſſione. *Ceſ.* **On délibère en plein conſeil de brûler la Ville de Bourges, ou de la défendre.* Deliberatur de Avarico in communi conſilio incendi placeret, an defendi. *Cæſ.* **Il faut délibérer davantage.* Ampliùs deliberandum eſt. *Ter.* NARADZAC ſię. *Naradzać ſię o iego ſprzeciwności. *Radzą w radzie zupełney czy ſpalić miáſto Awaryk czy go bronić. *Trzeba ſię ieſzcze daley naradzić.

Qui délibère. Deliberator, onis, m. *Cic.* Rozmyślaiący ſię.

DE'LICAT, m. DE'LICATE, f. adject. *(Se dit particuliérement du goût.)* Delicatus. *Cic.* **On dit.* Delicati cibi. Exquiſiti cibi. *Cic.* Molliculæ eſcæ. *Plaut.* *Des viandes délicates, des petits pieds.* **En un mot*, Cupediæ. *Delicatum convivium. *Mart.* *Vn feſtin délicat.* ROSKOSZNY pieſzczony oſobliwy wyśmienity co do ſmaku delikacki. *Potrawy ſmaczne delikatne nożki muszeczki. *Jednym ſłowem łakotki. *Bankiet wyśmienity delikacki.

Il eſt délicat en viandes. Elegans eſt in cibis. *Cic.* **Il fait le délicat dans ſon manger.* Superbo dente tangit cibos. *Hor.* Je ſmaczno, wyśmienity ſtoł ma. *Wymyśla w potrawach w iedzeniu wytworny.

DE'LICAT ſe dit *(des ouvrages de l'art curieuſement & mignardement travaillez.)* Elegans. Politus. Concinnus. Affabre factus. Perfectus, a, um. **C'eſt un ouvrage fort délicat.* Affabrè omnique artis ſubtilitate factum opus. OSOBLIWA ſubtelna delikatna robota. *Robota wyśmienita, wyborna.

DE'LICAT ſe dit en ce ſens *(de ce qui eſt foible, ou fragile, & qui ne peut pas réſiſter long-temps aux impreſſions des corps étrangers.)* Delicatus. Tenuis. Fragilis. Tener. DELIKATNY, ſłaby co ſię prędko ſtłucze, y co nie ieſt wytrzymały ná przeciwności y prace.

Ce pilier eſt trop délicat, trop foible pour ſoûtenir ce fardeau. Hæc columna tenuior eſt, ut poſſit tantum onus ſuſtinere. Ten ſłup ieſt ſłaby nie znieſie tego ciężaru.

Il eſt d'une complexion delicate. Eſt mollis & fœminei corporis. *Plin.* Eſt illi mollior ac delicatior corporis conſtitutio. **Vn homme d'une ſanté délicate.* Tenur valetudine homo. *Cic.* Słabey delikatney komplexyi co do ciała. *Człowiek zdrowia ſłabego.

ON LE DIT auſſi *(des ſens.)* *Vne veuë délicate, Vne veuë foible.* Acies oculorum obtuſior. *Cic.* **Oreille délicate, (qui a une grande juſteſſe pour les ſons, qui ſent les moindres diſſonances)* Aures teretes. *Cic.* **Vn nez délicat, (qui juge avec finesse des odeurs.)* Homo acutæ naris. TOZ ſię mowi y o zmyſłach wzrok ſłaby, tępy, ucho ſubtelne, bardzo ſubtelny ſłuch co każdy ton náymnieyſzy rozeznaie y przeniknie. *Węch mocny dobry ſubtelny co każdy zapach záraz poczuie.

DE'LICAT ſe dit figurément. *Vn eſprit délicat.* Delicatum & elegans ingenium peracre ingenium. *Cic.* * *Vne raillerie delicate.* Jocus elegans. *Cic.* **Vne penſée délicate.* Sententia acuta. **Des vers fort délicats.* Delicatiſſimi, *ou* molliculi verſus. *Catul.* PIĘKNY dowcip wyborny byſtry. *Zart ſubtelny. *Myśl dowcipna, ſubtelny gładki koncept. *Wierſze bardzo ſubtelne,

Il eſt délicat en beauté. Elegans formarum ſpectator. *Ter.* **Il a le gouſt délicat pour les choſes.* Elegans eſt in omni judicio. *Cicer.* Znaiący ſię ná urodach. * Smaku delikatnego ieſt w każdey rzeczy.

DE'LICAT ſe dit auſſi *(des affaire & des queſtions qui ſont épineuſes & difficiles à traiter.)* *C'eſt une affaire bien délicate, dont il eſt difficile de ſe bien démeſler ſans beaucoup de prudence & de circonſpection.* Periculoſa res eſt. Res eſt multæ prudentiæ & conſilii. *Cic.* * *Il ne m'eſt rien arrivé qui ſoit plus délicat.* Nihil mihi accidit, quod majoris ſit conſilii & prudentiæ. *Cic.* DELIKATNY ſię mowi ieſzcze o rzeczach trudnych y záwiłych. Delikatná to ſprawa z ktorey trudno wynić ſzczęſliwie chyba z wielkim rozeznaniem y oſtrożnością. * Nic mi ſię nie traſiło nigdy trudnieyſzego.

DE'LICATEMENT, adv. *(Pour ce qui eſt du manger.)* Delicatè. Molliter. *Ter.* DELIKATNIE ſmaczno co do iedzenia.

DE'LICATEMENT, *(Poliment.)* Molliter. Delicatè. Politè, Eleganter adv. *Cic.* DELIKATNIE przyſtoynie ſadnie pięknie grzecznie.

DE'LICATESSE, ſubſt. f. *(Friandiſe, dans le manger, &c.)* Subtilis gula. Victûs mollities. **Les vins qui ont trop de feu empeſchent la delicateſſe du goût.* Fervida vina ſubtile exſurdant palatum. *Hor.* DELIKATNOSC wytworność w iedzeniu. *Wina zbyt tęgie głuſzą delikatny ſmak.

DE'LICATESSE *des ouvrages de l'art.* Operis alicujus teneritas, atis, fœm. *Vitr.* Tenuitas. Concinnitas, atis, fœm.

DELI-

DELIKATNOSC ſubtelność co do robot powierzchownych ręcznych cienko ć wierchność.

DE'LICATESSE *des ou vragês d'eſprit.* Elegantia, æ, Subtilitas, atis, f. *Cic.* **Il ſçait toutes les délicateſſes & les beautez de la Langue.* Novit Linguæ elegantias & lepores omnes. **Ceux qu'on éleve de la ſorte ſont auſſi peu capables de parvenir à la délicateſſe du goût, qu'il eſt poſſible de ſentir bon en frequentant la cuiſine.* Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapare poſſunt, quam benè olere, qui in culinâ habitant *Petr.* **Nous avons beſoin icy de la délicateſſe de vôtre jugement & de vôtre profonde érudition.* Opus eſt huc limatulo & politulo tuo ingenio & illis interioribus litteris. *Cic.* **C'eſt un homme, qui a bien de la delicateſſe dans ſon diſcours.* Vir eſt oratione maximè limatus, atque ſubtilis. *Cic.* DELIKATNOSC ſubtelność co do zábáw umyſłowych. *Wſzyſtkę delikatność y ozdoby Języka iákiego umieć. *Ci ktorzy ták ſą wychowani, ták ſą podobni áby kiedy przyſzli do poloru do wcipu, y ſmaku dobrego: iáko ten co w kuchni przeſiada podobien do tego áby kuchnią nie tracił. *Potrzeba nám tu delikatnego rozſądku twego y głębokiego rozumu y náuki. *Jeſt to Człowiek ktory má wielki polor y ſubtelność w mowieniu.

DE'LICATER *quelqu'un*, V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. *Ter.* PIESCIC kogo delikatnie go chować.

Se délicater. Molliter ac delicate vivere, *ou* ſe curare. *Ter.* Pieścić ſię w pieſzczotach żyć.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim podłe mowy potoczney.

DE'LICES, ſubſt. f. pl. (*Plaiſirs.*) Deliciæ Voluptas. *Cic.* PIESZCZOTY uciechy roſkoſzy.

Des délices ſans grace & ſans politeſſe. Illepidæ & inelegantes deliciæ, Uciechy nieprzyiemne, y grubiańſkie pieſzczoty.

Mes délices, mes plaiſirs. (*Mot de trendreſſe.*) Mea delicia. *Plaut.* Meæ deliciæ. Mea voluptas. Moia pociecho, moia pieſzczoto moie kochanie ſłowo uprzeymego ſerca.

(Quoique ce mot ſoit feminin au plurier, on ne laiſſe pas que, de dire au ſingulier *un Delice*, en genre maſculin.) Choćiaż to ſłowo w Francuſkim ieſt rodzaiu białogłowſkiego w większey liczbie, iednakże w mnieyſzey liczbie álbo poiedyńczey, może go brać y w męſkim rodzaiu w tymże ięzyku; moie pieſzczenie.

DELICIEUX, m. DELICIEUSE. f. adject. (*Qui fait plaiſir aux ſens & à l'eſprit.*) Suavis & hoc ſuave, adject. Jucundus a, um. Delectabilis, m. & f. & hoc delectabile. adject. Voluptuoſus, a, um. *Cic. Plin-Jun.* **Viande délicieuſe.* Suaviſſimus cibus. *Cic.* **Vie délicieuſe.* Voluptaria, *ou* mollis vita. *Cicer.* WDZIĘCZNY miły bardzo przyiemny ſmaczny wyśmienity. *Potrawa wyśmienita. *Życie wdzięczne miłe przyiemne roſkoſzne.

DE'LICIEUSEMENT, adv. (*Avec délice.*) Delicatè. Molliter. adv. *Ter.* WYSMIENICIE bardzo wdzięcznie roſkoſznie.

DE'LIE', m. DE'LIE'E, f. part. paſſ. *du verbe* DE'LIER, (*Détaché.*) Solutus. *Cic.* ODWIĄZANY, ODWIĄZANA, od ſłowa odwięznię ſpuſzczony, roſpętany.

DE'LIE', m. DELIE'E, f. (*Mince, menu.*) Tenuis & hoc tenue. adject. *Virg.* Subtilis & hoc ſubtile. adject. CIENKI, ſubtelny.

Fil délié. Filum tenue, *ou* ſubtile. *Lucr.* Gracile filum. *Mart.* **De la toile déliée.* Tenuis tela. *Virg.* **Une robe fort déliée.* Toga tenuſſimo filo texta. *Ovid.* Nić cienka. *Płotno cienkie *Odzienie bardzo cienkie, ktore przeyrzy.

Sa taille eſt déliée. Eſt ipſi gracilitas corporis. *Cic.* Stanu ieſt cienkiego.

ON DIT au figuré, *Un eſprit délié, ſubtil.* Subtile ingenium. Acutum, *ou* acre ingenium *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie w Francuſkim dowcip rozwiązany to ieſt, Subtelny byſtry.

DE'LIER, V. act. *Oſter un lieu, défaire un nœud.*) Solvere. Reſolvere. *Cic.* ODWIĘZAC rozwiązać co związanego węzeł iaki.

DE'LIEMENT, ſubſt. m. (*L'action de delier.*) Solutio, onis, fœm. ODWIĘZYWANIE rozwięzywanie.

DE'LINQUER, V. n. (*Commettre quelque faute, prévariquer.*) Peccare, (pecco, as, avi, atum.) neut. WYKROCZYC uczynić co złego wyſtępek iaki popełnić.

(Terme d'uſage au Palais.) Słowo Francuſkie w prawie y ná ſądach

DE'LIRE. ſubſt. maſc. (*Réverie d'un malade qui eſt en fiévre.*) Deliratio. Delitium. *Celſ.* **Tomber en délire.* Mente labi. *Celſ.* **Eſtre en délire*, ou *dans le délire.* Delirare. *Cicer.* Loqui aliena. *Celſ.* **Ces choſes font paſſer le délire.* Hæc inſaniam tollunt: *Celſ.* SZALENSTWO odchodzenie od zmysłow gadanie od rzeczy w chorobie. *Wpaść w ſzaleńſtwo. *Szaleć być w ſzaleńſtwie: gadać od rzeczy. *To ieſt zdrowe od ſzaleńſtwa, od tego omiia ſzaleńſtwo.

Ceux qui ſont dans le délire. Quibus mens labat. Quibus mens læſa eſt. *Celſ.* Ci co ſą wſzaleńſtwie.

DE'LIT, *ou* DE'LICT, ſubſt. m. (*Faute, crime.*) Delictum, i, n. *Cic.* WINA wyſtępek zbrodnia.

Eſtre pris en flagrant délit, ou *ſur le fait.* In manifeſto ſcelere deprehendi *Cic.* Być złapanym álbo wziętym ná uczynku, ná ſamey ſprawie.

DE'LIVRANCE, ſubſt. f. terme de pratique, pour *L'action par la quelle on remet des meubles*, ou *quelque legs à quelqu'un.* Traditio. Addictio. *Cic.* PODAWANIE podanie dobr tradycya termin prawny, oddanie komu co należy z ruchomości álbo czego odkazanego przyſądzenie.

DE'LIVRANCE, pour *L'action de délivrer quelqu'un d'eſclavage, de chagrin, de peine.* Liberatio. *Cic.* OSWOBODZENIE uwolnienie kogo z niewoli z fraſunku kłopotu &c.

(On ne ſe ſert gueres de ce mot en cette ſignification.) Nieużywaią prawie w Francuſkim tego ſłowa w tym rozumieniu.

DE'LIVRE', m. DE'LIVRE'E, f. part. paſſ. (*Ajuge, en termes de pratique.*) Traditus. Addictus, a, um. *Cic.* PODANY, przyſądzony terminem prawnym.

DE'LIVRE', (*Mis en liberté, tiré d'eſclavage*, ou *de peine.*) Liberatus. *Cic.* OSWOBODZONY uwolniony wybawiony z niewoli, na wolność wyprowadzony.

DE'LIVRER, V. act. (*Donner, ajuger.*) Addicere. Dare. Tribuere. *Cic.* PODAC przyznać przyſądzić.

Il a délivré ces terres pour un prix tres modique. Minimo prædia addixit. *Suet.* (*on ſous entend.* pretio.) Podał dobra ſwoie zá bardzo mało cenę.

DE'LIVRER, *Tirer de captivité, mettre quelqu'un en liberte*) Eximere aliquem è vinculis. *Cic. ou* vinculis. *Plaut.* **Delivrer de quelque fardeau.* Eximere alicui onus aliquod. Liberare aliquem onere. *Quint.* OSWOBODZIC z niewoli wyprowadzić ná wolność wybawić z niewoli z więzienia, z kaydan z pętow z więzow. *Uwolnić kogo od ciężkości álbo ciężaru iakiego, zdiąć z niego ciężar iáki.

Délivrer une femme qui eſt en travail. Levare mulierem partu. *Ovid.* **Se délivrer.* Onus naturæ deponere. *Phed.* Feliciter parere, *ou* eniti, (pario, is, peperi, partum, act. eniti, (tor, exixa ſum. depon.) *Cicer.* **Cette femme s'eſt délivree de deux fils tout à la fois*, ou *a accouché de deux enfans maſles* Duos virilis ſexûs enixa eſt iſta mulier. *Tacit.* **Elle craignoit que vous ne luy fiſſiez prendre des remedes, pour ſe délivrer avant terme, & faire perir ſon fruit.* Metuebat ne ſibi perſuaderes ut abortioni operam daret, puerumque ut necaret. *Plaut.* Rodzić, białogłowę uwolnić. *Porodziła, zlegnie ſzczęśliwie *Ta białogłowa zległa razem dwoch ſynow. *Bała ſię ábys iey niezadawał iákich lekarſtw ná poronienie przed czáſem, y zbycie płodu.

DE'LIVRER *de quelque choſe en general*, (*comme de chagrin, de crainte* &c.) Re aliquâ, *ou* ab re aliquâ liberare aliquem. *Cic.* **Délivrer quelqu'un de crainte.* Eximere aliquem metu. *Plaut.* **De ſcrupule.* Eximere alicui ſcrupulum. *Plin-Jun.* Exolvere aliquem religione. *Liv.* **D'inquietude.* Aliquem ſollicitudine exolvere. *Plin-Jun.* **De ſuperſtition.* Aliquem ſuperſtitione levare. *Cic.* **Délivrer une province environnée de dangers.* Provinciam cinctam periculis explicare. *Cic.* **Se délivrer de chagrin.* Laxare ſeſe moleſtiis. *Cic.* **Se delivrer d'infamie.* Se ſe infamiâ levare. *Cicer.* UWOLNIC kogo od czego ogolnie iáko to od ſmutku, boiaźni. *Uwolnić kogo od ſtrachu. *Od ſkrupułu. *Od nieſpokoyności. *Od záboboru. *Uwolnić kray iáki otoczony od niebeſpieczeńſtw od ochydy. *Uwolnić ſię od żalu. *Uwolnić ſię od nieſławy

DE'LOGEMENT, ſubſt. m. (*Changement de logis, demenagement.*) Migratio. *Cic.* PRZENIESIENIE ſię z iednego mieſzkania gdzieindziey, Rumacya, wyprowadzanie ſię.

DE'LOGER, V. neut. (*Changer de logis, aller demeurer allieurs*) Migrare. Demigrare. Domo migrare. *Cicer.* WYPROWADZAC ſię dokąd.

ON DIT, *Déloger ſans trompette*, (*Se retirer ſans dire mot.*) Silentio, *ou* tacitè diſcedere, *ou* abire. MOWIĄ przyſłowiem wyprowadzić ſię cicho, odeyść ſkąd po kryomu álbo odiechać nie trąbiąc ſekretnie.

DE'LOGER *les ennemis d'un poſte*, V. act. (*Les en chaſſer*) Hoſtes ab aliquo loco expellere. *Cæſ.* Ruſzyć nieprzyiaciela ſpędzić go z mieyſca.

DE'LOGER, V. n. (*Parlant des ennemis qui ſe retirent.*) Se ſubitò, *ou* repentè proripere. UCIEC z placu chorągiew, oboz zwinąć uchodzić mowiąc o woyſku nieprzyiacielſkim.

SE DE'LOGER ſignifie auſſi, *Ceder ſon logement, ſon appartement à quelqu'un.* Accomodare alicui de habitatione. *Cic.* Uſtąpić mięſzkania ſwego komu.

DE'LOYAL. m. DE'LOYALE, f. (*Traiſtre, perfide.*) Infidus. Perfidus. *Cic.* NIEPRAWY zdrayca niepoczciwy.

DELOYAUTE', ſubſt. f. (*Perfidie.*) Perfidia. *Cic.* ZDRADZIECTWO.

DE'LOS, (*Iſle de la mer Egée, de l'Archipel.*) Delus, i, f. *Virg.* DELOS Wyſpa, ná morzu.

Qui eſt de Delos. Delius, a, um. *Virg.* Co ieſt z wyſpy Delos

DELPHES, (*Ville anncienne de la Phocide dans l'Achaïe.*) Delphi, orum, m. pl. *Cic.* DELF Miaſto dawne w Achaii.

Qui eſt de Delphes. Delphicus, a, um. *Ovid.* Co ieſt z Delfu miaſta.

DE'LUGE, ſubſt. m. (*Inondation génerale dont Dieu punit autrefois le genere humain.*) Diluvium. *Ovid.* POTOP wylanie wody powſzechne po całym świecie ktorym Bog niegdyś ſkarał národ ludzki.

DE'LUGE ſe dit auſſi (*des inondations particulieres, & des débordements qui noyent des païs.*) Diluvium. Diluvies. *Lucr.* Eluvio. Fluvies. *Cic. Plin.* POTOP ſię też mowi o rozlaniu wod w mieyſcu iákim oſobliwym y zalaniu kraiu iákiego.

DE'LUGE ſe dit au figuré (*d'un amas de maux &c.*) Malorum clavies, f. *Cic.* POTOP niewłaśnie: zebranie rożnych nieſzczęśliwości rozlanie złego.

DE'MAILLOTER, V. act. (*Un enfant qui eſt dans ſon maillot.*) Faſciis involutum infantulum evolvere. ROSPOWIC dziecię z powicia.

DEMAIN, ſubſt. m. (*Le jour d'après celuy où on eſt.*) Dies craſtinus, *genit.* diei craſtini, m. *Cic.* JUTRO, dzień po dziſieyſzym.

Un après demain. Perendinus dies. *Cic.* Poiutrze.

DEMAIN eſt auſſi (*un adverbe de temps.*) Cras. adu. *Cic.* NA ZAIUTRZ adwerb Francuſki czaſu.

Après demain. Perendie. *Cic.* Po iutrze.

DE DEMAIN, ou *Qui ſe fera demain.* Craſtinus, a, um. *Cic.* JUTRZEYSZY co iutro będzie.

D'APRE'S DEMAIN. Perendinus. *Plaut. Cic.* PO POJUTRZEYSZY.

Il ne ſera preſt que pour apres demain. In perendinum erit paratus. *Plaut.* Nie będzie gotowy chyba po iutrze.

DE'MANCHER, V. act. (*Oſter le manche a quelque outil.*) Manubrium detrahere. REKOIESC odiąć od czego.

DE'MANDE, ſubſt. f. Poſtulatio. Petitio, onis, f. Poſtulatum. Petitum, i, n. *Cic. Catul.* PYTANIE proźba żądanie.

Demande faite avec inſtance. Flagitatio. *Cicer.* Pytanie uſilne, proźba uſilna pilne żądanie.

Demande d'une choſe en juſtice. Petitio. **Voſtre demande eſt raiſonnable.* Jus bonum dicis, et oras, *ou* petis. **Avant intenté ſa demande pour raiſon de la ſucceſſion de ſon pere qui l'avoit deſherité.* Quum egiſſet lege in hereditatem paternam exheres filius. Dochodzenie czego prawem. *O rzecz ſłuszną mowiſz, ſłuszna ieſt ſprawa twoia. *Záczawſzy ſprawę o ſukceſſyą po oycu ſwoim ktory go był wydziedziczył.

DE'MANDER, V. act. Aliquid ab aliquo petere. *Cic.* PYTAC ſię o co, prośić, żądać czego, potrzebować, pragnąć, chcieć czego od kogo álbo po kim.

Demander quelque choſe inſtamment, ou *avec inſtance & importunité.* Aliquid ab aliquo flagitare, *ou* efflagitare. *Cic.* Prośić o co uſilnie upominać ſię mocno o co.

Je vous demande cette faveur. Te hoc beneficium rogo. *Cic.* **Nous vous demandons tous la paix.* Pacem te poſcimus omnes. *Virg.* **J'ay prié quelqu'un de la compagnie de propoſer le ſujet de la conference.* Popoſci aliquem eorum qui aderant cauſam differendi. *Cic.* Porſzę cie o tę łaſkę. *Wſzyſcy o pokoy cię proſiemy. *Proſiłem kogoś w tym poſiedzeniu áby nam podał materyą rozmowy.

Nous demandâmes tous à boire. Scyphos omnes clamamus *Petr.* Wſzyſcyśmy pić wołali.

Il me demande cela. Hoc à me poſcit. Proſi mię o to.

Je vous demande pardon. Peto à te veniam. *Cic.* *(*On dit auſſi* Peto tibi, *Je demande pour vous.*) Przepraſzam, proſzę o przebaczenie, o wybaczenie. *Mowią też przoſzę ci, álbo proſzę zá tobą.

Demander congé pour les ſoldats. Miſſionem militibus petere. *Tacit.* **Demander pardon d'une faute.* Veniam petere errato. *Cic.* **Demander la paix par pluſieurs ſacrifices.* Pacem expetere multis ſacrificiis. *Plaut.* **Demander la victoire à Dieu.* Expoſcere victoriam à Deo. *Cæſ.* **Demander qu'on puniſſe*, ou *qu'on faſſe mourir quelqu'un.* Depoſcere aliquem ad ſupplicium. *Cæſ.* **Demander ſi on n'a rien à nous ordonner, à nous commander, Venir recevoir les commandemens d'une perſonne à qui l'on doit du reſpect.* Depoſcere mandata alicujus. Prośić o odprawę zá żołnierzem. *Prośić o przepuſzczenie winy iákiey. *Błagać o pokoy rożnemi ofiarami. *Prośić o zwycięſtwo Pána Boga. *Naſtępować inſtygować ná życie komu. *Pytać ſię ieżeli nam nic maią co roſkazać, przyiść dla odebrania roſkazow od kogo komu tákie należy poſzanowanie

(Civilité qui ſe pratique lors qu'on prend congé de quelque perſonne conſiderable.) Ludzkość ktorą oświadczamy żegnaiąc ſię y odiezdzać maiąc od iákiey zácney oſoby.

Nous ne demandons rien à perſonne, & perſonne ne nous demande rien. Neque nos quemquam flagitamus, neque nos quiſquam flagitat. *Plaut.* Nieproſiemy o nic nikogo, y nikt nas o nic nie proſi.

Je n'en demande pas davantage: Je voudrois bien voir que vous le fiſſiez? Tantumdem eſt, nihilo peto: Velim quidem ut uno nummo plus petas? *Plaut.* **Demander ſa vie*, ou *l'aumône.* Rogare victum. *Phed.* Nie proſzę o więcey, radbym tylko widział czy tego dokażeſz. *Żebrać pożywienia álbo iáłmużny.

DEMANDER, *Chercher; s'enquerir, requerir, s'enqueſter.*) Quærere. ſciſcitari. Percontare. *Cic.* SZUKAC dowiadywać ſię przepytywać wywiadować ſię pytać ſię o co o kogo.

Si mon mary, ou *quelque autre vient me demander, je ſeray icy dans un moment.* Ego hic ero, ſi vir aut quiſpiam me quæret. *Plaut.* **On me pourra demander, quelle affaire avez-vous avec luy?* Roget quis, quid tibi cum illo? *Ter.* **La choſe, le temps, la neceſſité demande cela.* Res, tempus, neceſſitas id poſtulat. *Cicer.* **Demander à quelqu'un ſon avis ſur quelque choſe.* Aliquem ſuper re aliquâ, *ou* de re aliquâ ſententiam rogare. *Cic.* Jeżeli mąż moy álbo kto inſzy tu będzie ſię pytał o mnie, záraz tu zá moment niedługo powrocę. *Mogą mię pytać co mam z nim do czynienia, co mam do niego. *Rzecz ſama czas y potrzeba tego wyciąga. *Prośić kogo o zdanie iego w iakiey rzeczy, záśięgać rady y zdania czyiego wczym.

DEMANDBR, (*Actionner quelqu'un en Juſtice.*) Poſcere. Expoſcere. Poſtulare. **Demander juſtice de quelque violence.* Expoſcere pœnas vis illatæ. **Demander main-levée.* Poſtulare, ut jure manûs injectio ſolvatur. **Demander ſon renvoy.* Fori tranſlationem poſtulare, **Demander du répy, du temps pour payer.* Tempus ſolvendæ pecuniæ poſtulare. **Ils demandent du temps pour ſe juſtifier.* Dari ſibi diem ad diluenda crimina poſtulant. *Plin-Jun.* **Demander qu'on faſſe information.* Poſtulare quæſtionem. *Liv.* **Qu'on puniſſe quelqu'un.* Aliquem ad ſupplicium repoſcere. *Virg.* **Demander compte au fermier de l'ouvrage fait.* Ad rationem operum vilicum revocare. *Catul.* **Demander que les eſclaves ſoient appliquez à la queſtion.* Poſtulare ſervos in quæſtionem. *Cic.* POZWAC kogo do ſądu, przypozwać, zapozwać, pozew wydać. *Dochodzić ſzukać ſprawiedliwości w krzywdzie iákiey. *Nalegać o uwolnienie z więźienia z areſztu. *Nálegać o odeſłanie ſprawy. *Prośić o zwłokę o czas dalſzy do zapłacenia. *Prośić o czas do obrony prawney. *Prośić o inkwizycyą. *Prośić o kary prawne ná kogo. *Słuchać rejeſtrow Urzędnika w maiętności robot y Pánſzczyzny. Prośić áby ná tortury wzięto brańcow.

DEMANDEUR, ſubſt. m. terme de Palais. (*Celuy qui demande.*) Petitor. *Cic.* STRONA powodna w prawie Aktor.

Demandeur incommode. Flagitator. Moleſtus flagitator, *genit.* moleſti flagitatoris, m. Proſzak uprzykrzony niezbyty.

DEMANDERESSE, ſubſt. f, terme de Palais. (*Celle qui demande.*) Petitrix. *Paul. Juriſc.* STRONA powodna w prawie. Aktorka.

DEMANGEAISON, ſubſt. f. (*on prononce* demanjaiſon.) (*Envie de gratter.*) Prurigo. *Colum.* Pruritus. *Plin.* **Les petits limaçons font paſſer les demangeaiſons.* Scabendi deſide-

ria tollunt minutæ cochleæ. *Plin.* SWIERZBIENIE chęć dodrapania się. * Slimaczki máłe są dobre ná świerzbienie tracą świerzbienia.

DEMANGEAISON se dit au figuré (*d'une grande envie qu'on a de faire & de dire une chose.*) Immoderatum studium. Amor immoderatus. * *Ce n'est pas tant une demangeaison d'écrire, mais l'amitié qui fait que je vous envoye de longues lettres.* Facit non loquacitas mea, sed benevolentia longiores epistolas. *Cic.* *Il a une si grande demangeason d'écrire.* Tantus amor scribendi hunc rapit. *Horat.* SWIERZBIENIE *niewłaśnie* Usilna chęć [illegible] y pragnienie czynienia czego álbo mowienia. * Nie [illegible] pisania iáko [illegible] przyiaźń sprawuie że ci [illegible] posyłam. *Tak wielką má świ[illegible] do pisania. [illegible] słowo podłe y [illegible] kim chęc w tym rozumieniu.

DEMANGER, V. neut. (*[illegible] envie de se gratter.*) Prurire, Perprurifcere. n. *Plaut.* *Le dos me demange.* Dorsus totus prurit. *Plaut* SWIERZBIEC. * [illegible]

ON DIT au figuré, *Les dents me demangent, j'ay grande envie de manger.* Dentes pruriunt. *Plaut.* * *Les mains me demangent, [illegible]* [illegible] MOWI [illegible] *Ręce mię swierzbią [illegible] cie się [illegible] się z nim.

DE MANTE[illegible] *une place,* V. act. (*Détruire, démolir [illegible]*) [illegible] *Cic.* FORTEC[illegible] zrownac [illegible].

DE MANTIBULER *la machoire.* [illegible] Pertingere os. Maxillam labefactare. ZĘBY wybic [illegible] komu.

(Ce Verbe avoit autrefois cette signification au sens propre; mais maintenant il ne se dit qu'au figuré, & au Participe, par le peuple, en parlant d'une chose rompuë & détemblée.) Comme. To słowo Francuskie w tym rozumieniu [illegible] przedtym to znaczyło, ále teraz się tylko [illegible] w niewłasnym rozumieniu y to tylko między [illegible] [illegible] y popsowaney ktorey się [illegible].

Cette horloge est démantibulée. Illud horolo[illegible] luxatum est. Ten zegar iest cale popsowany.

DE'MARCHE, subst. f. (*Allure.*) Incessus [illegible] *Cic.* *Une demarche précipitée.* Citus incessus [illegible] Cautus & [illegible] *Plaut.* [illegible] cessus compositus. *Petr.* CHOD iście chodzenie postępowanie. *Chod prędki nágły spieszny. *Chod niewieści stąpanie wytworne delikackie. *Chod zmyślony.

Contrefaire la démarche de quelqu'un. Exprimere, *ou* fingere alicujus incessum. *Ovid. Cic.* **Ayant fait une fausse démarche il tomba.* Fallente vestigio cecidit. *Plin Jun.* Podrzeźniać komu w chodzeniu. *Zle stąpiwszy upadł.

DE' MARCHE se dit figurément (*de la conduite d'une personne.*) comme *Il a fait une fausse démarche.* Deli[illegible]. Erravit. *Il a fait les premieres démarches.* Prior occupavit. POSTĘPOWANIE krok *niewłaśnie:* mowi się o postępkach czyich iák sobie poczyna iák się sprawuie. Szalenie so[illegible] postąpił; bardzo ladaiaki krok uczynił. Pierwsze kroki uczynił, do tego, był pierwszym początkiem sam.

SE DEMARCHER, V. n. & mot bas. (*Marcher.*) Incedere. *Liv.* Gradi. *Virg.* CHODZIC postępować pochadzać sobie słowo podłe.

DE'MARER, V. n. terme de marine. (*Lever les ancres, pour partir d'un port, d'une plage, avec le flux & le retour de la mer.*) Solvere. Navem solvere. act. *Ter. Cic.* RUSZYC od lądu z wodą gdy iey przybywa ná morzu.

Il va faire démarer le vaisseau, le vent étant bon. Soluturus est navim, cùm ventus det operam. *Plaut.* Ruszy zaraz [illegible] wiatr dobry.

DE MARER signifie aussi, (*Changer de place.*) Se loco movere, (moveo, moves, movi, motum.) act. *Cic.* **Je ne veux point me [illegible] d'icy.* Inde nusquam pedem moveo. *Liv.* RUSZYC [illegible] mieysce. *Niechcę [illegible] ząd ruszyć.

DE MARIER, V. act. (*[illegible], dissoudre un mariage.*) Solvere, *ou* dissolvere matrimonium. ROZWIESC małżeńskie stadło.

SE DE'MARIER Abire ex matrimonio. *Plaut.* Matrimonium dimittere *Suet.* ROZWIESC się z żoną z mężem.

Démêler. vide. Demesler. [illegible]

DE'MARQUER, V. act. (*Oster une marque ou l'effacer.*) Abolere notas. *Claud.* ZNAK odiąć zmazać znieść, odznaczyć co náznaczonego.

DE'MASQUER, V. act. (*Oster le masque de dessus le visage.*) Personam alicui detrahere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy komu.

SE DE MASQUER. Os retegere. *Lucan.* Personam deponere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy swoiey, odkryć się.

DE'MASQUER, se dit figurément pour *Faire voir l'hypocrisie & les vices secrets de quelqu'un.* Alicui detrahere larvam. MASZKARKĘ zdiąć *niewłaśnie:* mowi się o wydaniu nieszczerości czyiey.

DE'MASTER, V. act. *on prononce* DE'MÂTER, (*Rompre le mast d'un vaisseau.*) Malo navem exarmare. MASZT złamać skruszyć okrętowy.

La tempeste a démasté nôtre vaisseau. Navis nostræ malos tempestas fregit. Náwałność maszt złomała ná okręcie nászym.

DE'MEMBREMENT, subst. m. *on prononce* démambrement. (*L'action de mettre un animal en pieces.*) Lacer[illegible], onis, f. *Cels.* Laniatus, ûs, m. *Cic.* KRAIANIE rąbanie ná sztuki podzielenie ćwiertowanie.

DE'MEMBREMENT, (*Détachement d'une partie d'un [illegible], pour la joindre à une autre.*) *Il s'est établi plusieurs Monarchies du démembrement de l'Empire Romain.* In varia re[illegible] distractum est atque divulsum Imperium Romanum. RO[illegible]ERWANIE oderwanie sztuki, álbo częśći [illegible] czego, á przyłączenie do czego inszego. Powstało kilka Monarchiy z rozerwanego ná sztuki Państwa Rzymskiego.

DE'MEMBRER, V. act. (*Détacher, séparer les membres d'un corps.*) Lacerare atque distrahere membra. *Cicer.* **Estre démembré.* Dividi à membris suis. *Ovid.* DZIELIC [illegible] ná sztuki. Być ná sztuki podzielonym.

DEMEMBRER signifie figurément, *Séparer les parties d'un [illegible].* *On a [illegible] plusieurs Provinces du Parlement de Paris, pour [illegible] Parlements.* Multæ provinciæ distractæ [illegible] Senatus [illegible] Senatus crearentur. [illegible] álbo Dobr [illegible] Parlamentu Paryskiego, dla postanowienia inszych Parlamentow

DE'ME'NAGEMENT, subst. m. (*C[illegible] transport des meubles.*) Migratio. f. *Cic.* [illegible] *ayiez du contentement de vostre déménagement.* [illegible] feliciter ti[illegible] evenire volo. *Cic.* PRZENOSZENIE [illegible] gdzie indziey zewszystkim. *Zyczyć szczęśliwych prze[illegible]

DE'ME'NAGER, V. n. (*Changer de logis, transporter ses meubles ailleurs.*) Domo migrare. *Cicer.* PRZENOSIC się do in[illegible] z rzeczami zewszystkim.

DE'MENCE, subst. f. *on prononce* démance, (*Folie, [illegible].*) [illegible] *Cic.* OSZALENIE, szalen[illegible]

SE DE'MENER, V. act. (*Se donner de grands mo[illegible] s'agiter, se tourmenter beaucoup pour une chose.*) [illegible] re, act. *Cicer.* B[illegible] y usilnie chodzić około czego.

ON DIT (*d'un malade qui tire à la fin.*) qu'*Il se démene beaucoup.* Ægrotus conflictatur. *Cels.* MOWIĄ o człowieku ktory kona, bardzo się morduie.

DE'MENTI, (*on prononce* démanti.) subst. m. (*Reproche qu'on fait à quelqu'un d'avoir parlé faussement.*) Prolati mendacii contumeliosa exprobratio. **Il luy donna un démenti.* Illum mendacii arguit. KŁAMSTWO zádane komu, [illegible] [illegible]any. *Zádał mu fałsz.

DE'MENTI signifie aussi (*le mauvais succès d'une affaire qu'on a entreprise.*) *Il en a eu le démenti.* Votis, *ou* optatis suis res ista non respondit. **Je n'en veux pas avoir le démenti.* Istud pertendam naviter. **Je vois bien que j'en auray le démenti.* Video non licere, ut cœperam, hoc pertendere. *Ter.* To co się komu nie [illegible] nie powiodło ták iák sobie záło[illegible] y obiecował. Nie udało mu się spaszował po mylił się. *Niechcę żeby mię to omyliło. *Widzę dobrze że mię to [illegible].

DE'MENTIR, (*on prononce* démanti[illegible]) V. act. *Reprocher à quelqu'un qu'il a menti* Aliquem mendacii arguere. *Cic.* **Il m'a démenti hardiment.* Me dixisse mendacium audacter contendit. FAŁSZ komu y kłamstwo zádać. *Fał[illegible] mi śmiało y bespiecznie zádał.

DE'MENTIR signifie aussi, *Nier la vérité d'une chose.* Inficias ire. *Cicer. Terent.* ZAPRZEC prawdę upornie.

S'il me dément, j'ay avec moy l'anneau qu'il perdit. Si inficias ibit, testis mecum annulus quem amiserat. *Ter.* **Il ne peut pas démentir sa signature.* Non potest inficiari signum. Non potest non agnoscere signum. **Il faut démentir ses yeux, sa raison & le consentement de tous les siecles, si l'on veut soûtenir ce sentiment.* Qui sic sentire velit, oculis illum suis ac rationi & omnibus omnium ætatum hominibus fidem abrogare oportet, Jeżeli się zaprze mam z sobą pierścień ktory zgubił. *Nie może się zaprzeć ręki swoiey podpisu swego. *Trzeba się záprzeć oczu swoich rozumu, y zgodnego zdania wszystkich wiekow ktoby chciał się utrzymać przy takowym rozumieniu.

SE DE'MENTIR se dit figurément (*des bastimens & autres choses qui ne demeurent pas fermes dans un mesme estat.*) comme *Ce bastiment se dément.* Vitium faciunt ædes. *Cicer.* *(*Le contraire est* Ædes integræ perseverant. *Ce bastiment ne se dément point.* RUINUIE się rysuie psuie się budowanie iákie. *przeciwna iest: Mocno stoi nieporuszenie budowanie Dom, Fabryka

SE DE'MENTIR *dans sa conduite & dans sa maniere d'agir.* Non sibi constare. *(*Le contraire est* Sibi constare, Sibi convenire. *Cicer.* *Ne se point démentir.* **Il faut prendre courage, si vous ne voulez démentir vostre naissance, vostre education, & l'opinion qu'on a de vous.* Forti sis animo magnoque, ita enim natus, ita etiam cognitus. *Cic.* **Vos actions dementent vos paroles.* Aliud agis, aliud loqueris. **Une vie toûjours égale, & qui ne se dément point.* Æqualitas ac tenor vitæ per omnia consonans sibi. *Sen.* NIESTATKOWAC záwod uczynić ráz ták drugi ráz inácziey sobie [illegible] [illegible] [illegible] Trzeba ci [illegible] stan, ieżeli [illegible] czynić urodzeniu swemu, wychowániu, y rozumieniu ktore máią o tobie. *To co czynisz nie słuszie się do tego co powiadasz. *Zycia sposob záwsze iednostayny, y nigdy nieodmienny

DE'ME'RITE, subst. m. (*Ce qui est opposé au mérite, qui demande punition.*) Commissum. **Je le traiteray selon ses démerites, ou selon son merite.* Ornatus erit ex sis virtutibus. *Ter.* WINA, zła zásługa co iest przeciwne dob[illegible] zásłudze, y kar[illegible]. *Postąpi[illegible] sobie z nim według zásług iego.

(Mot rare dans l'usage, si ce n'est parmi les Theologiens.) Słowo rzadko używane w Francuskim, chyba między Teologami.

DE'MERITER, V. n. *opposé à* ME'RITER. **Quand il a fait cette action, il n'a pas cru démériter envers vous, c'estoit à dessein de vous rendre service.* Hoc facto te demereri, potiùs quàm odium mereri tuum existimavit. Z[illegible] *Kiedy to uczynił nie rozumiał żeby ci się miał źle zasłużyć y owszem uczynił to dla przysługi twoiey.

DEMESLE', subst. m. *on prononce* DEMÊLE'. (*Different, dispute, contention.* Rixa. *Cic.* SPORKA kłotnia poswarka, zwadka.

Mille dém[illegible]lez nous contra[illegible]ront tous les jours d'en venir aux mains. M[illegible] nos quotidie collident. *Petr.* **J'ay eu plusieurs grands demélez avec luy.* Mihi cum illo contentiones multæ & magnæ fuerunt. *Cic.* **Je n'auray aucun démeslé avec vous.* Mihi tecum nihil controversiæ futurum est. Tysiąc kłotni przywiedą nas kiedy że się pobiiemy. *Miałem wiele y wielkie kłotnie z nim. *Nie będę miał z tobą żádney kłotni.

Oubliant nostre démeslé, je rentrai en grace avec luy, ou je me remis bien avec luy. Depositâ omni offensâ, cum eo in gratiam redii. *Petr.* **J'ay vecu avec luy sans aucun demeslé* Vixi cum illo sine ullâ animi lesione. Zápomniawszy kłotni nászych wrociłem się z nim do przyiaźni pogodziłem się. *Zyłem z nim bez żádney kłotni.

DE'MESLEMENT, subst. masc. *on prononce* DE'MÊLEMANT. (*L'action de démesler une chose.*) Explicatio. Enodatio. *Cic.* ROZMOTANIE rozwianie rozwiązanie czego.

DE'MESLER, V. act. *on prononce* DE'MÊLER. (*Remettre en ordre ce qui est brouillé & confus.*) Confusa in ordinem adducere. *Cic.* ROZMOTAC rozwiązać co pomotanego.

Démesler ce qui est noué & meslé. Intricatum extricare. *Cic.* **Il démesla mes cheveux avec ses doigts.* Expedivit crines. *Stat.* Wywikłać co záwiłego, y pomięszanego. *Wywikłał rozczesał mi włosy palcami swemi.

DE'MESLER se dit figurement pour *Débrouiller, débarrasser, éclaircir quelque question, ou quelque affaire.* Explicare. *Cic.* WYWIKŁAC *niewłaśnie:* obiaśnić.

Se démesler avec honneur de quelque affaire, S'en tirer, ou en sortir avec honneur. Expedire se de re aliquâ. *Cic.* **Se démesler fort bien d'un employ, s'en acquitter comme il faut, en remplir tous les devoirs.* Se in aliquâ provinciâ strenuè gerere. **Les habiles gens ont bien de la peine à démesler cét endroit d'Horace.* Viri docti in hoc Horatii loco explicando multùm laborant, *ou* desudant. **Il démeslera aujourd'huy cette intrigue.* Hic hodie expediet hanc doctè fallaciam. *Plaut.* **Je me suis démeslé de la foule.* Expedivi me ex turbâ. *Ter.* Wywikłać się wyniść z czego z honorem. *Czynić zádosyć doskonale y náleżycie urzędowi swemu. *Doskonale uczeni ludzie wielką trudność maią w obiaśnieniu tych wierszy Horaczyuszowych. *Dziś doydzie tych sztuk y rak skrytych. *Wycisnąłem się z tłumu.

DE'MESLER, (*Séparer, distinguer, reconnoistre entre plusieurs.*) Discernere. *Cic. Hor.* **Démesler le vray d'avec le faux, la verité du mensonge.* Discernere vera à falsis. *Cicer.* **Ce qui est injuste de ce qui est juste.* Iniquum secernere justo. *Horat.* **Un homme sage d'avec un fou.* Discernere stultum à sapiente. *Cic.* **Démesler quelqu'un parmi la foule.* Agnoscere aliquẽ in turbâ. ROZEZNAC między wielą. *Rozeznać prawdę od fałszu. *To co słuszna od tego co nie iest słuszna. *Rozumnego od szalonego. Rozeznać między wielą kogo w tłumie.

DE'MESLER, (*Vuider, terminer, finir.*) Dirimere. *Cicer.* **Démeslez vos differents, si vous voulez.* Iras & altercationes tuas dirime, si vis. *Liv.* **Qu'ils démeslent entre eux leurs differents.* Inter se transigant ipsi. *Ter.* **Démesle les affaires comme il te plaira, pourveu que tu ne m'y mesles point.* Isthæc tua misceas, lubet ne me admisceas. *Ter.* ROZWADZAC rozrywać rozdzielać rosprawić się kończyć. *Rosspraw cie się z sobą iéśli chcecie. *Niech się rossprawią. *Rosspraw się iák chcesz byleś mnie w to nie wprawiał, nie mięszał.

AVOIR *à démesler avec quelqu'un, Avoir affaire à luy.* Rixari. *Hor.* **Je ne comprends pas ce que vous pouvez avoir à démesler avec moy dans mes conquestes.* Mihi autem mirum videtur, quid in provinciis quas bello vici, tibi negotii sit. *Cæs.* **Qu'avez-vous à démesler avec moy?* Quid tibi est rei mecum? *Ter.* **Qu'aura-t-il à démesler avec vous?* Quid jurgabit tecum? *Ter.* MIEC co do kogo mieć z nim do czynienia, kłocić się z nim. *Nie widzę co byś miał do czynienia álbo zá sprawę w kraiach odemnie záwoiowanych *Co masz do mnie. *Co będzie mogł mieć do ciebie?

DE'MESME. Sic. Ita. adv. *Cic.* TAK też, ták.

DE MESME, (*Semblablement.*) Similiter. PODOBNIE zárowno.

DEMESME *que, Tout de mesme que, Tout ainsi que.* Quemadmodum. *Cic.* JAKO to cale ták iáko.

DE'MESURE', m. DE'MESURE'E, f. (*Qui est hors de mesure, excessif*) Enormis. *Cic.* NIEZMIERNY szkaradny.

DE' MESURE' se dit au figuré, *Une cupidité démesurée.* Immensa cupido. *Cic.* NIEZMIERNY *niewłaśnie:* Niezmierna chęć pragnienie, pożądliwość.

Il est démesuré en tout. Intemperans est & immodicus. *Col.* Szkaradny iest wewszystkim, miary, y pomiarkowania nie ma w niczym. Zbyteczny, niepowściągliwy, niepohamowany.

DE'MESURE'MENT, adv. (*Sans mesure.*) Immodicè. *Liv.* NIEZMIERNIE bez końca zbytecznie.

DE'METTRE *un os,* V. act. (*Faire sortir un os hors de sa place.*) Os luxare. **Il a les os démis.* Excidunt illi ossa. *Cels.* **Il s'est démis la jambe.* Crus sibi luxavit. **Il s'est démis le coude du bras droit.* Huic cubitus dexter excidit. WYWINĄC wybić kość z stawu swego. *Ma kości wybite wypadáią mu kości z stawow. *Wybił wywinął nogę. *Wybił sobie łokieć prawy.

DE'METTRE signifie aussi *Déstituer, oster d'une charge, d'un employ.* Aliquem ab aliquo munere dimittere. *Cic.* ZŁOZYC z urzędu.

SE DEMETTRE *d'un charge.* Magistratu abire. *Cic.* **Se demettre d'une affaire, s'en déporter, ne s'en plus mesler.* Ab aliquo negotio se removere. *Cic.* ZŁOZYC urząd. *Złożyć z siebie sprawę iáką, oddalić się od niey więcey się w nią nie wdawać.

DE'MEUBLEMENT, subst. m. (*Transport de ses meubles.*) Supellectilis asportatio. *Cicer.* PRZENIESIENIE sprzętow z iednego mieysca ná insze rozebranie izb pokoiow.

DE' MEUBLER, V. act. (*Oster les meubles d'un logis.*) Auferre

Auferre ſupellectilem ab ædibus. ROZBIERAC pokoie.

DE'MEURANT, m. DEMEURANTE, f. adiect. Manens, entis, omn. gen. MIESZKAIĄCY MIESZKAIĄCA.

DEMEURE, ſubſt. f. (*Maiſon, logis où l'on habite.*) Ædes. *Cic.* MIESZKANIE.

Voilà ma demeure. Hic habeo, *ou* habito. O to ieſt moie mięſzkanie gdzie ſtoię.

DEMEURE. (*Seiour pour un temps en quelque lieu.*) Manſio. *Ter. Cic.* MIESZKANIE zabawienie ſię na mieyſcu ná czas; zámieſzkanie ſię bawienie.

DEMEURE en terme du Palais ſignifie *Retard, retardement.* Mora. *Cicer.* **Il eſt en demeure.* Moram facit. ZABAWIENIE ſię zwłoka po prawnemu. *Zwłoczy zwłokę czyni.

DEMEURER, V. neut. (*Habiter quelque lieu.*) Manere. *Cic.* **Il demeure icy.* Hic habitat. *Plaut.* **Il demeure au delà du Tibre.* Tenet ſe trans Tiberim. *Terent.* * *Demeurer à la belle étoile.* Sub dio dormire. *Horat.* MIESZKAC gdzie, ſtać gdzie. *Tu mięſzka, ſtoi. *Stoi za Tybrem. *Mięſzka pod niebem na dworze.

Aller demeurer quelque part pour la bonté de l'air. Demigrare in loca quædam propter cœli, *ou* aeris bonitatem. *Cic.* **Aller demeurer des champs à la ville.* Demigrare ex agris in urbem. *Liv.* Przenieść ſię dokąd dla zdrowego powietrza. *Przenieść ſię ze wſi do miaſta.

DEMEURER, (*S'arreſter, reſter quelque temps en un lieu, ſeiourner.*) Manere. Conſiſtere. *Cic.* **Il demeura à Rome, Il y ſeiourna.* Romæ conſtitit. *Cæſ.* **Il demeura à l'ancre.* Conſtitit ad anchoram. *Cæſ.* **Nous n'avons point de lieu où nous puiſſions demeurer.* Ubi commoremur, non habemus. *Caſſ. ad Cic.* BAWIC ſię gdzie zátrzymać ſię iáki czas na iakim mieyſcu; zábawić ſię. *Zábawił ſię w Rzymie. *Stał na kotwicach. *Nie mamy mieyſca gdzie byśmy ſtanąć mogli.

Il ne lui eſt demeuré, ou reſté qu'un ſeul fils. Manſit illi unicus natus domi. *Ter.* Nie zoſtał mu ſię tylko ieden ſyn ſzczegulnie.

La victoire nous eſt demeurée. Stetit à nobis victoria. *Liv.* **Les fleches demeurerent attachées ſur le bouclier.* Hærent in ſcuto tela. *Liv.* Zwycięſtwo ſię przy nas zoſtało. *Strzały zoſtaią utknione ná tarczach.

DEMEUREZ, *demeurez.* Mane, mane. Sta, conſiſte. *Ter.* ZOSTAN zoſtań.

(Terme imperatif, dont on ſe ſert pour faire reſter un homme ſoit pour diſner ou autrement.) Zapraſzáiąc kogo áby ſię zoſtał ná obiad albo żeby gdzie ſtanął.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Il demeure toûjours dans le meſme bourbier, Il eſt toûjours dans le meſme peine.* In eodem luto ſemper hæſitat. *Ter.* ZAWSZE w teyże kałuży lgnie, záwſze zoſtaie w teyże trudności.

DEMEURER, (*Héſiter, s'arreſter en parlant.*) Hæſitare. *Cic.* **Il demeuroit à tous momens dans ſon diſcours.* Ceſſabat memoria. *Liv.* STAWAC zaiąkiwać ſię w mowie. *Co raz ſtawał y zátąkał ſię w mowie ſwoiey, zápominał ſię.

DEMEURER, (*Eſtre, reſter.*) comme *Je demeuray tout le jour ſans manger.* Eo die fui impranſus. *Plaut.* **Le blaſme de cette faute luy en demeurera.* In eo culpæ crimen hærebit. *Cic.* **Demeurer, ou eſtre toûjours dans le meſme honneur & le meſme crédit.* Eodem dignitatis & auctoritatis loco ſtare. *Cic.* ZOSTAWAC, być, zoſtałem cały dzień nie iedząc. *Zoſtała na nim ta wina. *Zoſtawać záwſze w tymże ſzczęściu, powadze.

DEMEURER, (*S'arreſter, perſiſter, perſeverer.*) Perſtare Permanere. Perſeverare. neut. *Cic.* **Il luy eſt demeuré fidele jusques à la mort.* Permanſit in fide. **Demeurer les armes à la main.* Permanere in armis. *Cæſ.* * *Dans ſon ſentiment.* Permanere in ſententiâ. *Cic.* **Il eſt de l'homme de ſe tromper; mais il y a de la folie à vouloir demeurer dans ſon erreur.* Errare, cujusvis hominis eſt; in errore verò perſeverare, nullius niſi inſipientis. *Cic.* * *En demeurer au jugement de quelqu'un, s'y tenir.* Judicio alicujus ſtare. *Cic.* * *Je demeure toûjours dans la meſme volonté que j'avois pour vous.* In mea erga te voluntate permaneo. *Cic.* **Cela demeurera ferme & aſſuré.* Firmum immutumque ſtabit. *Virg.* ZOSTAWAC przeſtawać być zawſze. * Był mu zawſze wiernym aż do śmierci. *Być zawſze broń w ręku trzymając. * Być zawſze tegoż zdania. *Ludzka to rzecz zbłądzić, ále toieſt ſzalonego ... trwać w błędzie. *Stanąć ná czyim zdaniu przeſtawać ná nim. *Zawſze w iednakowey ku tobie chęci zoſtaię. *Na tym ſtanie pewnie nieomylnie.

DEMEURER ſe dit au figuré en ce ſens, *L'eſprit du ſage demeure toûjours dans une meſme aſſiette.* Sapientis animus ſemper ſibi conſtat. *Horat.* * *Demeurer dans ſa douceur & dan ſon honeſteté.* Conſtare ſuæ humanitati. *Cic.* **Demeurer toûjours le meſme jusques à la fin de ſa vie.* In vitæ perpetuitate conſtare ſibi. *Cic.* ZOSTAWAC *niewłaśnie:* Umyſł człowieka rozumnego záwſze w iednakowey zoſtaie iednoſtayności. *Zoſtawać záwſze w łaſkawości y ludzkości ſwoiey. *Záwſze zoſtawać iednakowym áż do końca życia.

DEMEURER *d'accord,* (*Tomber d'accord, convenir des choſes.*) Fateri. Convenire. *Cic.* * *Ils demeurerent d'accord entre eux, que ceux qui ſeroient vaincus dans ce combat, ſe rendroient au vainqueur.* Convenit, utri fine victi eo prælio, uti victori ſe dederent. *Plaut.* * *Nous ſommes demeurez d'accord du prix.* De pretio convenit. *Quint.* * *Il n'en veut pas demeurer d'accord.* De hoc non convenit. *Quint.* PRZESTAWAC na czym przyſtać ná co zgodnie, zgadzać ſię przyznać co pozwolić na co. *Zgodzili ſię náto narody ſobie áby ci którzy w tey potyczce byli zwyciężeni, zwycięzcom ſię w moc poddali. *Zgodziliśmy ſię o cenę. *Niechce przyſtać pozwolić ná to.

DEMEURER *de reſte,* (*Reſter.*) Reſtare. *Cic.* * *Voila la planche qui m'eſt demeurée du reſte de mon naufrage.* Hæc una tabula ex naufragio reſtat. * *Je voudrois que vous m'euſſiez invité à ce ſouper, il ne ſeroit rien demeuré de reſte.* Vellem me ad cœnam invitaſſes, reliquiarum nihil fuiſſet. *Cic.* ZOSTAWAC to co zoſtało z czego niedoſtatku. *Ta deſka tylko mi ſię tonącemu zoſtała. *Radbym żebyś mię był ná tę wieczerzą záproſił nie by ſię z niey zoſtało.

DEMEURER *en reſte, en reſte, en arriere,* ou *en arrerage, Devoir de reſte.* Reliquari. *Ulp.* POZOSTAC winien.

DEMEURER ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Demeurer ſur ſon appétit, Manger ſobrement.* Modicè neque ad ſatietatem edere. *Cic.* * *Demeurer ſur la bonne bouche,* pour dire *Sur ce qui plaiſt & qui eſt agréable.* In iucundo aliquo ſermone conquieſcere. neut. ZOSTAC przy apetycie Zoſtać przy apetycie nie doiadáć do ſytośc ále ſkromnie ... do co. *Zoſtać ſię przy tym co ſię podoba.

DEMI, m. DEMIE, f. adiect. (*Chaque moitié d'une quantité diviſée en deux parties égales.*) Medius. *Cic.* **Demi-boiſſeau.* Dimidius modius. *Liv.* **Celuy qui a bien commencé a à demi fait.* Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Horat.* POŁ, POŁOWA, rzecz ná dwie części rowne rozdzielona. *Poł miary połkorca. * Ten co dobrze zaczął iákby połowę dokonał.

DEMI entre dans la compoſition de pluſieurs mots ſubſtantifs & adiectifs de la Langue, & lors c'eſt une eſpece de particule, qui n'a ni genre, ni declinaiſon, ni regime. *Quand il eſt devant le mot, on l'exprime par. *Semi.* POŁ wchodzi w złożenie rożnych słow iſtotnych y przydatnych ... á ... ieſt iedną partykułą ktora niema ani rodzaiu ani deklinacyi, áni ſpadku żadnego álbo konſtrukcyi. *A kiedy ſię kładzie ná początku przed słowem to ſię wyraża w łacińſkim przez partykułę *Semi* w Francuſkim *Demi,* w Polſkim *poł.*

Demi-arpent. Semi-jugerum. * *Demi-heure.* Dimidiata hora. *Plaut.* **Demi mois.* Dimidiatus menſis. *Cic.* **Demi-bouc.* Semi-caper. **Demi-bœuf.* Semibos. **Demi-ceint.* Semicinctium, ii, n. *Mart.* **Demi-cercle.* Semi-circulus, i, m. *Colum.* **De demi-cercle.* Semi circularis. **Demi-Dieu.* Semi-Deus. **Demi homme.* Semi-homo, *Colum.* Semi-vir. **Demi-livre.* Semi-libra. **De demi-livre.* Semi-librali. * *Demi-once.* Semuncia. *Perſ.* * *De demi-once.* Semuncialis. *Plin.* **Demi-ſeſtier,* (*petite meſure, la quatriéme partie de la pinte.*) Hemina. *Plaut.* * *Demi-ton.* Hemitonium, ii, neut. *Vit.* Poł-ſtaia. * Poł-godziny. Poł mieſiąca. * Poł-kozł mięſzaniec Poł-wołu. *Poł-paſa. *Poł-cyrkla. * Poł-cyrklowy. * Poł-Bog. * Poł-człowiek, Poł-mąż. Dziki człowiek. Satyr Pokrzyk. *Poł-funta. *Poł-funtowy. *Poł-uncyi. uncyowy. *Poł-kwaterek. *Poł-tonu- Diezy.

DEMI (*devant les Adjectifs & Participes*) *Demi-abatu,* m. *Demi-abatuë,* f. Semi-proſtratus. *Liv.* **Demi-Allemand,* m. *Demi-Allemande,* f. Semi-Germanus, Semi-germana. *Liv.* **Demi-appuyé,* m. *Demi-appuyée,* f. Semi-fultus, a, um. *Mart.* **Demi-appeſanti,* m. *Demi-appeſantie,* f. Semi-gravis. **Demi-armé,* m. *Demi-armée,* f. Semi-ermis adiect. *Liv.* **Demi-bouïlli,* m. *Demi-bouïllie,* f. Semi-lixus. *Liv.* **Demi-broyé,* m. *Demi-broyée,* f. Semi-tritus, a, um. *Colum.* **Demi-brulé,* m. *Demi-brulée,* Semi-uſtulatus, a, um. *Cic.* **Demi-cuit,* m. *Demi-cuite,* f. Semi-coctus. *Plin.* * *Demi cru,* m. *Demi-cruë,* f. Semi-crudus. *Colum.* **Demi-déchiré,* m. *Demi-déchirée,* f. Semi-lacer. *Ovid.* **Demi-endormi,* m. *Demi-endormie,* f. Semi-ſomnus. *Cic. Liv.* **Demi-enterré,* m. *Demi-enterée,* f. Semi-ſepultus. *Ovid.* **Demi-fait,* m. *Demi-faite,* f. Semi-factus. *Tacit.* **Demi-fané,* m. *Demi-fanée,* f. Semi-vietus. *Colum.* **Demi-formé,* m. *Demi-formée,* f. Semi-formis. **Demi-Grec,* m. *Demi-Grecque,* f. Semi-Græcus. *Var.* **Demi-libre,* adiect. m. & f. Semi-liber. *Cic.* **Demi-marin,* m. *Demi-marin,* m. *Demi-marine,* f. Semi-marinus, a, um; *Lucr.* * *Demi-maſle,* adiect. Semi-mas. *Var.* **Demi-mort,* m. *Demi-morte,* f. Semi-mortuus. *Catul.* Semivivus. *Cic.* **Demi-mouïllé,* m. *Demi-mouïllée,* f. Semi-madidus. *Colum.* **Demi-nud,* m. *Demi-nuë,* f. Semi-nudus. *Liv.* **Demi ouvert,* m. *Demi-ouverte,* f. Semi apertus. *Liv.* *Demi-plein,* m. *Demi-pleine,* f. Semi-plenus. *Cic.* **Demi-raſé,* maſc. *Demi-raſée,* f. Semi raſus. *Catul.* **Demi-refait,* m. *Demi-refaite,* f. Semi-refectus. *Ovid.* **Demi-renverſé ſur le dos,* maſc. *Demi-renverſée,* f. Semi-ſupinus. *Ovid.* **Demi-rond,* maſc. *Demi-ronde,* f. Semi-circularis **Demi-rongé,* m. *Demi-rongée,* fœm. Semeſus. *Hor.* **Demi-ruiné,* m. *Demi-ruinée,* f. Semi-rutus. **Demi-ruſtique,* m. & f. Semi-paganus. *Perſ.* **Demi-ſçavant,* m. *Demi ſçavante,* f. Semi doctus. *Cic.* **Demi-taillé,* m. *Demi-taillée,* f. Semi-putatus, *Virg.* **Demi-tiré,* m. *Demi-tirée,* f. (*parlant d'un rideau.*) Semi-reductus. *Ovid.* **Demi-vuide,* adiect. m. & f. Semi-inanis. *Plin.* **Demi-yvre,* adiect. m. & f. Vino Semi-gravis. *Liv.* POŁ. przed imionami przydatnemi, y Partycypacyami, Napoły-zbity. *Poł-niemiec. *Poł-niemka. *Poł-podparty, Podparta. *Poł-cięſzki, Cięſzka. *Poł-uzbroiony Uzbroiona. *Poł-uwarzony, Uwarzona. *Wpoł-przecięty. *Wpoł-zieleny. Wpoł-gotowany, Wpoł-ſurowy, Surowa. *Wpoł-przedarty, Przedarta. *Wpoł-ſpiący. *Wpoł-pochowany. * Wpoł zrobiony, Zrobiona. * Wpoł zwiędły, Zwiędła. *Wpoł-uformowany Ukſztaltowany Ukſztaltowana. * Poł Greka. *Wpoł-wolny. *Poł-morſki. Poł-męſzczyzny, Hermafrodyt, mieſzaniec. * Wpoł-umarły, Umarła. *Wpoł-zmoczony, przemokły. *Wpoł-nagi, naga. *Wpoł-otwarty. *Poł-pełny. *Poł-ogolony. *Wpoł-naprawny. *Wpoł-nawznak. Poł-okrągły okrągławy. *Poł-obiedzony. *Poł-ſpuſtoſzony. *Poł-grubian. *Wpoł-mądry. *Poł obcięty, ucięty. *Poł-otwarty odſłoniony mowiąc o záſłonach. *Poł-prożny, *Poł-piiany.

DEMI dans les expreſſions ſuivantes & figurées, *Ne faire les choſes qu'à demi, les faire negligement & ſuperficiellement.* Aliquid molli, *ou* levi brachio agere. *Cic.* * *Faire ſon devoir à demi.* Perfunctoriè munus ſuum implere, *ou* exequi. *Cic.* **Il n'entend ces choſes qu'à demi.* Non multum in iſtis intelligit. *Cic.* **Il entend à demi-mot.* Verbum illi dicere ſat eſt, ex paucis multa (*on ſous-entend* intelligit.) POŁ-połowa *niewłaśnie:* czynić co tylko po połowie niedbale y powierzchownie. *Czynić ſwoy urząd, powinność niedbale, byle zbyć. *Nierozumie tego ledwie poczęści. *Zrozumie y po poł słowie nietrzeba mu domawiać, zrozumie każdą rzecz dość mu poł słowa.

(Lorſque *Demi* eſt devant le mot, il eſt indeclinable. comme *Demi-heure,* & non pas *Demie-heure;* mais s'il eſt après le mot, il devient adiectif, comme *une heure & demie, Deux heures & demie,* &c. ſans avoir de plurier.) W Francuſkim *Demi* poł kiedy ſię kładzie przed słowem nie deklinuie ſię, ále kiedy ſię kładzie po słowie iakim ſtaie ſię imieniem przydatnim iáko: Połtory godziny. Połtrzeciey godziny; á w większey liczbie nie mowi ſię.

DE'MIS, maſc. DE'MISE, f. (*parlant de quelque partie du corps qui eſt ſortie de ſa place.*) Luxus. Luxatus. *Saluſt.* WYBITY, WYBITA, wywiniony mowiąc o iákiey części ciała z ſtawu wybitey.

DE'MIS *d'une charge.* Motus magiſtratu. *Cicer.* ZŁOZONY, ſtrącony z urzędu.

DE'MISSION, ſubſt. fœm. (*L'action de ſe démettre d'une charge.*) Abdicatio. *Liv.* * *J'aimerois mieux faire une démiſſion de toute ma gloire en vôtre faveur, que de m'attribuer la moindre partie de la voſtre.* Libentiùs omnes meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. *Cic.* USTĄPIENIE z urzędu złożenie urzędu. *Wolałbym uſtapić wſzyſtkiey ſławy moiey, ániżeli Twoię ſobie w naymnieyſzey części przywłaſzczać.

DE'MOCRATIE, ſubſt. f. (*Gouvernement populaire.*) Populare imperium. DEMOKRACYA, Panowanie poſpolſtwa, gdzie poſpolſtwo rządzi, Rząd-poſpolity.

DEMOISELLE, ſubſt. f. (*Fille de bonne extraction.*) Virgo nobilis. PANNA zácna.

DEMOISELLE *ſuivante.* Pediſequa. *Ter.* PANNA ſłużąca ſłużebna.

ON DIT, *Des Demoiſelles à juſte prix,* (*parlant des filles de joye, des Coureuſes de Pont-neuf.*) Diobolares meretrices, *Plaut.* PANNA nierządnica naiemna publiczna iawna.

DEMOISELLE, (*Inſtrument dont ſe ſervent les Paveurs pour enfoncer les pavez.*) Fiſtuca, æ, f. (*à cauſe que cette machine a deux anſes dont on la tient.*) BABA Taran ſzlachtawa do ubiiania bruku macuga.

DEMOISELLE *de Numidie.* Scops, *genit* ſcopis, f. *Plin.* SOWA ſowka figlarz ptak.

(C'eſt un oiſeau rare, de plumage gris; on les appelle ainſi, parce qu'il ſemble qu'elles imitent les geſtes d'une femme, qui affecte d'avoir de la grace dans ſon marcher, dans ſes reverences & dans ſa danſe. Ptak rzadki pierza ſzarego po francuſku zowią, Panna ſowka, dla tego że ſię wdzięczy y ludzkie białogłowſkie geſta wydaie w chodzeniu, kłanianiu, y tancu.

DEMOISELLE, (*Eſpece de petit inſecte, qui prend ſa proye en l'air.*) *Les Latins l'appellent.* Libella. *Plin.* KONIK wodny ſzarańca na wodzie owad.

DE'MOLIR, V. act. (*Abbatre, détruire, ruiner.*) Demoliri. BURZYC zrzucać gmach iáki, rozbierać.

DE'MOLITION, ſubſt. f. (*Deſtruction, ruine.*) Demolitio, onis, f. Everſio. *Cic.* BURZENIE zburzenie wywrocenie.

LES DE'MOLITIONS *d'un édifice,* (*Pierres, platrâs, &c.*) Rudera, erum, n. pl. *Liv.* OBALINY gruzy ſztuki ruiny

DE'MON, ſubſt. m. (*Les Anciens ont appellé ainſi certains Eſprits, ou Genies, qui apparoiſſent aux hommes, tantôt pour leur ſervir, & tantôt pour leur nuire.*) Genius, ii, m. (Bonus Genius, *Si c'eſt un bon Démon;* & Malus Genius, *ou* Malignus. *Plaut. Si c'eſt un mauvais Démon.*) Dæmon. *Cic.* DIABŁY ſzatany. Ták názywali Dawni pewne poczwary pokazuiących ſię ludziom álbo dla przyſługi, álbo dla ſzkodzenia, Zły duch iż ludzi ſzkodzi.

EN CE SENS, les Poétes ont dit *Le Démon de la guerre.* Mars, *genit.* Martis, maſc. *Le Dieu Mars.* **Le Démon de la Poëſie.* Apollo, *genit.* Apollinis, m. W TYM rozumieniu Poetowie nazywali: Duchem Woiennym Marſa. Duchem Rymotworſkim Apollina.

ON DIT auſſi qu'*Un homme eſt un démon en ſcience, en eſprit.* Scientiſſimus homo. Dæmon. **Un démon en malice.* Omni malitiâ refertiſſimus: MOWIĄ też że człowiek iáki ieſt czart w náuce w rozumie. *Czart w złości.

DE'MON ſelon les Chrêtiens (*eſt un Diable ennemi de l'homme, qui a eſté précipité du Ciel aux Enfers, à cauſe de ſon orgueil & de ſa rebellion.*) Malus dæmon. CZART według Chrześcian ieſt to Szatan nieprzyiaciel człowieka y duſzy iego, ſtrącony z Nieba do piekła dla złości y pychy ſwoiey

DE'MONIAQUE, adiect m. & f. (*Qui eſt poſſedé du démon.*) Dæmoniacus. OPĘTANY od Czarta.

ON DIT (*d'un homme,* ou *d'une femme qui tempeſte, qui crie & qui rompt tout dans le logis.*) *Il fait le démoniaque.* Debacchatur. *Ter.* MOWIĄ o mężu álbo białogłowie ktora hałaſuie w domu y kłoci tłucze: opętany, opętana.

DEMONSTRATIF, m. DEMONSTRATIVE, f. adiect. (*Qui demontre.*) Demonſtrativus. *Cic.* POKAZUIĄCY, POKAZUIĄCA, ktory pokazuie dowod iawny.

Le genre démonſtratif, (qui conſiſte à faire des panegyriques, ou *des invectives.*) Genus demonſtrativum. *Cic.* (*C'eſt un des trois genres d'Eloquence.*) Spoſob mowy ná pochwałę czyią ieden ze trzech ſpoſobow mow walnych.

ARGUMENT *démonſtratif, Raiſon démonſtrative.* Argumentum demonſtrativum. *Quint.* DOWOD iawny racya oczywiſta.

DEMONSTRATIVEMENT, adv. (*D'une maniere convaincante.*) Perſuaſibiliter. *Quint.* JAWNIE, dowodnie, oczywiście.

DEMONSTRATION, ſubſt. f. (*Raiſonnement convaincant.*) Demonſtratio. *Cic.* JAWNE dowodzenie czego.

DE'MONSTRATION *d'amitié,* (*témoignage.*) Amicitiæ ſignificatio. *Cic.* OSWIADCZENIE przyiaźni.

DEMONSTRER, *on prononce* DEMONTRER, V. act. & neut. (*Faire voir, faire connoître.*) Oſtendere, Demonſtrare. *Cic.* POKAZAC obiaśnić.

DE'MONSTRER signifie auffi *Donner des marques, des témoignages.* Significare. OSWIADCZAC pokazowac.

DE'MONSTRER, (*Faire voir, prouver invinciblement quelque chofe.*) Ratione evincere. *Hor.* DOWODZIC czego oczywiście wyraźnie.

DE'MONTER, V. act. (*Ofter à un cavalier fa monture, fon cheval.*) Equo deturbare. **Demonter un cavalier, luy ofter fon cheval pour le punir.* Equo mulctare aliquem. ZRUCIC kogo z konia z fadzić go. *Zfadzić z konia żołnierza na ukaranie, odpędzić go od konney flużby.

DE'MONTER, (*Défaffembler quelque machine.*) Machinæ compagem folvere, *ou* diffolvere, (vo, vis, folvi, folutum.) act. *Luc Cic.* **Démonter le canon, (L'ofter de deffus fon affuft.)* Tormentum rellicum exarmare. **Un vaiffeau fur mer.* Exarmare navem. ROZBRAC co. *Zdiąć armaty z lawetow okręt rozebrać na morzu. *Zbroyny okręt z armaty rozebrać.

DE'MONTER *quelqu'un* fe dit figurément, *Rompre tous fes deffeins.* Aliquem extexere. *Plaut.* **C'eft un vifage qui fe démonte, qui change félon l'occafion, tantôt trifte, tantôt joyeux* Vultus compofitus, modò triftis, modò lætus. **Cette raifon eft convaincante pour démonter l'efprit le plus opiniaftre.* Hac ratione pertinaciffimus animus pervinci, *ou* evinci poteft. **Cette affliction eft capable de démonter le plus ferme.* Hoc dolore mens firmior, *ou* conftantior frangi poteft. **Il a la cervelle démontée.* Mens illius è fuâ fede & è fuo ftatu dimota eft. *Cic.* **Cela me démonte.* Hoc me exeernat. *Catul. ou* confternat, *ou* perturbat. *Cic.* **Il eft démontée, il ne fçait plus où il en eft.* Turbatus eft, quò fe vertat, nèfcit. **Son efprit fe démonte à vis, Il le tourne comme il veut.* Colubrino eft ingenio & verfipelli. *Plaut. (parce qu'une Couleuvre fe plie comme elle veut.)* POMIESZAC komu fzyki. *Łatwo fię mu mięfza twarz raz wefoła drugi raz fmutna. *Ta racya ieft n[illegible] dla zmięszania umyfłu náyhardziey z[illegible]. *To [illegible] pomięfzać może umyfł [illegible]. *Ma rozum pomięfzany. *To mnie mięfza. *Wfzyftek ieft pomięfzany nie wie co fię z nim dzieie. *Umyfł iak ná [illegible]bách obrocifz go iák chceśz wile fię iak wąż gdyż wąż fię wile y rozwiia iák tylko chce.

DE'MORDRE, V. neut. ne fe dit point pour *Ceffer de mordre*; mais bien pour *Ne pas lâcher.* comme *Le chien ne démord jamais de ce qu'il tient en fes dents, Ne quitte jamais fa proye.* Canis apprehenfum ore cibum non dimittit. *Phæd.* NIEPUSZCZAC, iáko: Pies nigdy niepuśći zpyfka to co raz uchwyci zębami.

DE'MORDRE fe dit au figuré pour (*Se relâcher d'un fentiment, d'une entreprife, de quelque réfolution.*) Remittere. *Cic.* **Démordre de fon droit.* De fuo jure remittere. *Cic.* **Il ne démord point de fon fentiment.* Nunquam de fententiâ dimovetur. *Cic.* **Qu'on dife ce qu'on voudra, je ne démordray point de mon fentiment.* Dicat quod quifque vult, ego de hac fententiâ non demoverbor. *Plaut.* **Il n'y a pas eu moyen de le faire démordre de la réfolution qu'il a prife.* A propofito revocari non poteft. *Cic.* ** Il eft refolu de ne point démordre de fon deffein.* Certum eft, illum obfirmare animum. *Ter.* PUSZCZAC niewłaśnie ufłąpić zdania imprezy, przed fię wziętogo umyfłu. *Ufłąpić prawa fwego. *Nieufłępuie zdania fwego. *Niech mowią co chcą niepufzczę fię tego zdania. *Zadną miarą niemożna go było przywieść aby odftąpił od tego ná co fię uwziął. *Uwziął fię na to áby tego nie ufłąpił.

DE'MOUVOIR, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'intereft pour luy faire abandonner une demande, ou pour ne point plaider.*) Dimovere. *Cic.* **On n'a jamais pû le démouvoir de fon deffein.* De fufcepto confilio nunquam potuit dimoveri. *Cic.* RUSZYC kogo odwrocić go od czego od fprawy od prawowania fię. *Niemożna go było odwrocić od tego.

DE'MUNIR, V. act. (*Ofter les munitions qui font dans une place.*) Munitionibus, *ou* præfidiis urbem nudare. OGOŁOCIC mieyfce z obron iego.

DE'MURER, V. act. (*Ouvrir une porte, une feneftre qu'on avoit murée.*) Fores, *ou* feneftram aperire patefacere. ODMUROWAC drzwi álbo okno zamurowane.

DE'NATTER, V. act. (*Ofter la natte d'un lieu.*) Nattam tollere. ODSŁONIC odkryć [illegible].

DE'NATTER. *les cheveux qu'on avoit nattez.* Capillos detexere. *Stat.* ROSPLESC grzywy koniom rofpuśćić grzywy.

DE'NATURE', m. DE'NATURE'E, f. adject. (*Qui n'a point de naturel, qui a perdu tous les fentimens de l'humanité.*) Inhumanus. Humanitatis expers. *Cic.* ODRODNY WYRODNY, z przyrodzenia ludzkiego y wfzelkiey ludzkości wyzuty.

DENDREMONDE, (*Ville de Flandres.*) Teneramunda. DENDRA Miafto Flandryi.

DE'NE'GATION, fubft. f. (*Action par laquelle on dénie en Juftice la vérité d'une chofe.*) Inficiatio. *Cic.* ZAPIERANIE czego fądownie urzędownie záparcie.

DE'NI, fubft. m. *Le même.* TOZ famo.

DE'NIAISER, V. act. (*Prendre, attrapper finement une chofe à quelqu'un qui eft fimple.*) Aliquid alicui aftutè furripere. *Plaut.* SZTUKĄ zażyć proftaczka iákiego.

DE'NIAISER, (*Détromper, rafiner un niais.*) Rudem aliquem & fimplicem recoquere. *Mart.* **On luy a fait tant de pieces, qu'il s'eft enfin deniaisé.* Tot ludificationibus fuit jactatus, ut cautior & aftutior evaferit. WYKRZESAC ochroftać proftaczka iakiego, rozumu go na uczyć. *Ták wiele mu figlow ná robili, że fię náoftatek wykrzefał.

DE'NICHER, V. act. & neut. (*Prendre les oifeaux dans le nid.*) Aves nido detrahere. *Virg.* WYBIERAC ptaki z gniazda.

DE'NICHER, (*Prendre une chofe à quelqu'un.*) Aliquid alicui furripere. *Plaut* ZEMKNĄC komu co, ukraść.

ON DIT auffi *Dénicher quelqu'un d'un lieu, (L'en faire fortir.)* Exturbare aliquem ex loco. *Plaut.* SPĘDZIC kogo z gniazda ruszyć go ftąd.

IL EST DE'NICHE' *de grand matin*, pour dire *Il eft forti de bon matin.* Summo mane abiit domo, *ou* exceffit. *Cic.* WYSZEDŁ z domu bardzo rano.

(Terme du difcours familier.) Słowo w francufkim potoczney mowy.

DE'NICHEUR, fubft. m. (*Qui déniche des oifeaux, qui les prend au nid.*) Nidorum fur. TEN co ptaki z gniazda wybiera.

ON APPELLE proverbialement, *Dénicheur de fauvetes,* (*Un Chevalier d'induftrie, qui va chercher quelque bon nid, ou quelque femme qui faffe fa fortune.*) Melioris fortunæ indagator. ZALOTNIK, iurliwy, co fzczęścia do kobiet probuie.

DE'NIE', m. DE'NIE'E, f. part. Negatus. *Cic.* ZAPARTY, ZAPARTA.

DE'NIER, V. act. (*Nier une chofe.*) Negare. *Cicer. Plaut.* ZAPIERAC czego przec czego.

DE'NIER fignifie encore, *Refufer quelque chofe à quelqu'un.* Denegare. *Cic. Cæf.* **Dénier de donner fecours à quelqu'un contre un autre, le luy refufer.* Denegare alicui auxilium adversùs alterum. *Cæf.* BRONIC niedopufzczać niepozwalać komu czego. *Wzbraniać fię dać komu pomoc ná drugiego.

DENIER, fubft. mafc. (Nom de monnoye ancienne, qui a efté de diverfe valeur felon les lieux & les temps. Le premier Denier Romain eftoit d'argent du poids d'une drachme, ayant d'un cofté l'empreinte de Janus, & de l'autre la figure du vaiffeau, qui l'avoit porté en Itale. Originairement le Denier chez les Romains valoit dix *As*, ou quatre Sefterces, dont chacun valoit deux livres & demie, d'où vient qu'il a efté appellé *Denarius*, & qu'on le marquoit avec un X. *Cic.*) SREBRNIK pieniądz názwifko dawney monety rożnie według rożnych kraiow y czafow ważący. Pieniądz Grofz álbo [illegible] ważący [illegible] Janufa a z [illegible] drugiey ftrony okręt; na ktorym on do Włoch przypłynął. [illegible] zaś u Rzymian Srebrnik ważył dziefięć grofzy [illegible] poczwornych z ktorych każdy ważył pół trzecia liwra Francufkiego fkąd go názywano dziefiątkiem álbo dziefiętnym y znaczono go w pifaniu liczbą Rzymfką. X.

La valeur du Denier courant Romain eftois, fuivant M. Piénud Profeffeur Royal, de *huit fols & un denier* de notre monnoye. Mais dans l'Ecriture Sainte *Denarius* fe prend pour *Siclus*, qui valoit de nôtre monnoye *une Livre douze fols feps deniers*; ainfi *Triginta Argentei*, ou *Denarii*, que N. S. J.C. a efté vendu par Judas, reviennent à la fomme de *quarante huit livres, dix fept fols, neuf deniers.* Srebrnik Rzymfki zwyczayny według Pienuda Profeffora Krolewfkiego ważył ośm grofzy Francufkich y pieniązek ieden. Ale w pifmie S. Srebrnik wielki álbo Sykiel Zydowfki ważący monety Francufkiey liwer ieden dwanaście grofzy fiedm pieniążkow, to ieft náfze ftare połtalera niemal, á zátym trzydzieści

Srebrnikow álbo dziefiątnych zá ktore Zbawiciel náfz był żydom wydany od Judafza, wynofzą ná monetę Francufką czterydzieści ośm liwrow fiedemnaście grofzy, y dziewięć pieniążkow to ieft ná nafzą monetę y złote polfkie około złotych ośmdziefiąt.

DENIER, (*en France, fe dit maintenant d'une petite monnoye de cuivre qui vaut la moitié d'un double.*) Denarius Francicus, ii, m. U FRANCUZOW znácy pieniążek miedziany ważący połpodwoynego

DENIER fignifie auffi *Argent en general, (en quelque efpece, ou monnoye qu'il foit.) C'eft un homme qui fçait bien faire valoir fon denier, ou fon argent.* Hic fcitè ponit in fœnore nummos. *Horat.* **Cét avare aime le denier, ou l'argent.* Hic avarus amat argentum. **Il a donné fon denier à intereft fur de bonnes affurances.* Cautus [illegible] certis expendit nummos. *Hor.* **Le Roy tire grand denier des impofts.* [illegible] multos Rex nummos co[illegible]. *Cic.* **Faire les deniers [illegible].* *Plaut.* [illegible] **Cette terre a efté ac[illegible] de mes deniers.* Illud prædium meo argento emtum eft. *Plaut.* ZNACZY [illegible] pieniądze [illegible] w fzrebrze. Jeft to człowiek [illegible]. *Ten chciwiec kocha fię w grofzu. *D[illegible] ná intereſs wziąw [illegible] zaſtawy. *Krol wielkie [illegible] z podatkow. *Ręczyć záręczyć za kogo pieniądzmi. *[illegible] za moy grofz.

DENIER fe dit encore (*du prix du Roy, ou du prix de l'argent, qui court à intereft.*) Ufura, æ, f. **De l'argent* [illegible]. Pecuniam [illegible] quincuncibus. **Au denier* [illegible]. [illegible] **Au denier feize.* Ufuris femiffibus. **Au denier quatorze.* Ufuris feptuncibus. **Au denier* [illegible] beffibus. **Au denier dix.* Ufuris dextantibus. [illegible] PROWIZYA intereſs pozwolony y uchwalony od [illegible]. *Intereſs po dwa [illegible] od fta. *Po ośmnaście. *Po fzefnaście. *Po czternaście. *Po dwadzieście. *Po dziefięć.

LES DENIERS *publics.* Pecunia publica, æ, f. Ærarium, ii, n. *Cic.* SKARB publiczny, pieniądze dochody publiczne.

DENIER A DIEU, (*petite piece de monnoye qu'on donne pour* [illegible] *une armoire,* [illegible] *qu'on* [illegible], *ou qu'on* [illegible]) [illegible] *Plaut.* [illegible] Arrhabonem dare. *Donner le denier à Dieu.* Arrhabonem accipere, *Recevoir le denier à Dieu. (Plaut.)* JAŁMUŻNA [illegible] kto daie álbo odbiera, przy náięciu álbo kupnie iákim: *Groß Boży*, álbo fzeląg.

ON DIT (*d'une perfonne qui eft pauvre.*) q'*Il n'a pas vaillant un denier.* Teruncium non haber. **Rendre jufques au dernier denier.* Ad affem reddere. **Payer jufques au dernier denier.* Solvere ad denarium. *Cic.* MOWIĄ o kim bardzo ubogim nie ma áni fzeląga. *Oddać co do oftatniego fzeląga. *Z[illegible] do fzeląga.

ON DIT par mepris, *C'eft un maiftre de quatre deniers.* Magifter dupondarius, i, m. *Petr.* MOWIĄ przez poftpozycyą Pan álbo náuczyciel zá trzy grofze.

DE'NIGRER *quelqu'un*, (vieux mot.) V. act. (*Noircir fa réputation.*) Alicujus famam inquinare. OCZERNIC kogo fplamić fławę iego ochydzić, zmazać fłowo ftare.

DE'NOMBREMENT, fubft mafc. (*Compte, détail par le menu.*) Defcriptio. *Cic.* **Faire le dénombrement des Citoyens.* Cenfum habere. *Cæf. Cicer.* **Donner le dénombrement de fes biens aux Cenfeurs.* Prædia Cenforibus cenfere. *Cicer.* **Faire le dénombrement des efclaves félon les quartiers de la ville.* Servorum vicatim totâ urbe celebrare defcriptionem. *Cic.* **Le dénombrement de la cavalerie & de l'infanterie.* Equitum peditumve defcriptio. POPIS, Wyrachowanie, rachowanie, fpifowanie. *Uczynić popis obywatelow. *Uczynić popis [illegible] y podać do urzędu. *Uczynić popis [illegible] po wfzyftkich częściach miafta. *Popis iezdnych y piefzych.

DE'NOMINATIF, m. DE'NOMINATIVE, f. terme de Grammaire. (*Nom qui eft dérivé d'un autre.*) Denominativus, MIANUIĄCY Imię nazwifko pochodzące od infzego.

DE'NOMINATION, fubft. f. (*Nom qui eft imposé à une chofe.*) Nuncupatio. *Plin.* MIANO, IMIĘ mianuiące iáką rzecz, názwifko.

DE'NOMMER, V. act. (*Nommer & comprendre une perfonne par fon nom dans quelque acte.*) Denominare. *Quint.* MIANOWAC nazywać y fpominać kogo imieniem w iakim [illegible] fprawie álbo pifmie.

DE'NONCER, V. act. (*Faire fçavoir par un acte, ou cri public ce qu'on veut faire connoitre au peuple.*) Aliquid alicui denuntiare. *Cic. Plaut.* OGŁOSIC kazać obwołac otrąbić co do wiadomości ludowi.

DE'NONCER, (*Déférer quelqu'un au Magiftrat, l'accufant de quelque crime.*) Aliquem ad judicem de re aliquâ deferre. *Cicer.* DONIESC kogo do Urzędu o co, ofkarżaiąc, odnosić.

DE'NONCIATION, fubft. f. (*L'action de dénoncer.*) Denuntiatio. Significatio. *Cic.* OGŁOSZENIE, Otrąbienie, obwołanie.

DE'NONCIATION *faite au Juge.* Delatio, onis, f. *Cicer.* DONIESIENIE do fądu *Delacya* odniefienie.

DE'NONCIATEUR, fubft. m. (*Delateur en Juftice, qui accufe un autre.*) Delator. *Suet.* TEN co do nofi kogo do fądu, Ofkarca, *Delator.*

DE'NOTER, V. act. (*Marquer, fignifier quelque chofe.*) Significare. *Cic.* NAZNACZAC co, znaczyć.

DE'NOTATION, fubft. f. (*Défignation de quelque chofe.*) Significatio. *Cic.* NAZNACZENIE znáczenie czego.

DE'NOUEMENT, *on prononce* DE'NOÛMENT, fubft. m. qui ne fe dit qu'au figuré pour *L'explication d'une intrigue, ou de quelque piece de Théatre.* Fabulæ folutio, *ou* enodatio. *Cic.* **J'ay fceu tout le démonement de l'affaire.* Nodus ifte [illegible] fuit mihi expeditus. ROZWIĄZANIE wytłomaczenie gadki bayki akcyi komedyiney, wyiawienie rady [illegible]. *D[illegible]edłem wfzyftkiego fekretu tey fprawy.

DE'NOUER, V. act. (*Défaire un nœud, ou ce qui eft noué*) Enodare. ROZWIĄZAC co ieft związanego odwięzowac.

DE'NOUER fe dit figurément pour *Délier*, comme *Les querelles dénouent, ou délient, ou rompent peu à peu les nœuds de l'amitié.* Amicorum rixæ fenfim amicitias folvunt, *ou* diffolvunt. *Cic.* ROZWIĄZAC *niewłaśnie:* Naprzykład fprzeczki [illegible] przyiacioł y rożnią między fobą [illegible] związek miłości.

DE'NOUER fignifie auffi *Débrouiller une intrigue, le nœud d'une* [illegible]. Nodum [illegible] alicujus folvere. ROZWIĄZAC [illegible] iáką taiemną trudność iáką álbo [illegible] zmierza akcya iáka komedyina.

SE DE'NOUER, (*Commencer à croître & à fe dégager.*) **Le corps fe dénoue.* Corpus crefcit. **Il fe dénouë.* Fit ftatura [illegible] & elegantior. ROZWIĘZOWAC fię rozraftać fię. *R[illegible] fię.

ON DIT [illegible] au figuré, *Il fe dénouë, ou fon efprit fe dénouë.* Illius ingenium affurgit. *Quint.* MOWIĄ w tym rozumie [illegible] *niewłaśnie:* Rozwięzuie mu fię rozum, otwiera mu fię.

DENRE'E, fubft. f. *on prononce* danrée. (*Tout ce qui fe vend ordinairement dans les marchez pour la provifion d'une maifon.*) Annona. Olera, pifces, carnes, ligna &c.) ZYWNOSCI y wfzyftko co ná rynku álbo targu przedaią ná domową potrzebę; iáko iarzyny, ryby, mięfo, drwa.

DENRE'E fe dit auffi (*d'une méchante marchandife, qui eft de rebut.*) Improba merx Quifquiliæ. *Feft.* LADACO towar zły, śmiecie, gnoy wybiorki.

DENSE, (*on prononce* danfe.) adject. m. & f. terme Philofophique (*Opposé à Rare.*) Denfus. *Horat.* Concretus. *Cic.* GĘSTY ścifły przeciwny temu co ieft rzadkie.

DENSITE', fubft. f. (*on prononce* danfité.) terme de Phyfique. (*Qualité d'un corps denfe.*) Denfitas. *Plin.* GĘSTOSC Ścifłość.

DENT, (*on prononce* dant,) fubft. f. (*Petit os tres-dur enchaffé dans les gencives.*) Dens, *genit.* dentis, mafc. *Cic.* ZĄB koftka twarda wprawiona z przyrodzenia w dziąfło.

Les dents de devant. Averfi dentes. *Cic. Plin.* Zęby przednie.

Les quatre dents de devant qui coupent. Incifores, *ou* tomici dentes: **Les dents qu'on appelle machelieres, ou Les groffes dents.* Dentes genuini. *Cic.* **Dents qui fortent de la bouche.* Exerti dentes. Brochi dentes. *Var.* **Les dents d'enhaut.* Superiores dentes. *Celf.* **Dents œillieres, ou Dents canines.* Dentes canini. *Plin.* Zęby kły cztery po dwa z każdey ftrony. *Zęby trzonowe wielkie. *Zębatość wyglądanie zębow zgęby. *Zęby gorne. *Zęby pfie kły.

Les dents blanches, Belles dents. Candidi dents. *Cat.* **Dents noires.* Atri dentes. *Horat.* Nigri dentes. *Celf.* **Dents qui deviennent noires.* Nigrefcentes dentes. *Plin.* **Dents puantes.* Dentes putridi. *Cic.* **Dents creufes.* Cavi, *ou* concavi dentes.

*(Le

*(*Le contraire eſt* Solidi dentes, *Des dents pleines.*) *Dents puantes & cariées.* Fœtidi & carioſi dentes. **Dents rouillees.* Luridi & ſcabri rubigine dentes. *Ovid.* **Dents pourries.* Dentes putridi. *Cicer.* **Dents qui [illegible].* Mobiles dentes. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Firmi dentes. [illegible] *Dents fermes, qui ne branlent point.*) Zęby bi[illegible] *Zęby czarne. *Zęby [illegible] *Zęby ziedzone wydrożone. *Zęby [illegible] zupełne. *Zęby ſpruchniałe. *Zębow [illegible] *Zębow chwianie. *Zęby mocne [illegible]

Le creux de[illegible]. Cava dentium. *Celſ.* **Ebranlement des dents.* Dentium labefactio. **Douleur de dents.* Dentium dolor. *Plin.* [illegible] zębow. *Bolenie zębow.

Arrachement des dents. Dentium evulſio, f. *Cic.* *[illegible] *les douleurs des dents* [illegible] Wyrwanie zębow. *Uſtrzedz ſię bolenia zębow.

Arracher les dents. Dentes [illegible] *Plin.* [illegible] *les douleurs des dents.* Dolores de[illegible] *[illegible] *peſcher.* Prohibere dolores. *[illegible] tollere dolores *Plin.* Wyrywać zęby. [illegible] *Niedopuścić bolenia zębow. *[illegible] bolenia [illegible], oddalić bolenie zębow.

Affermir les dents, les fortifier. [illegible] *ou* confirmare dentes. *Cic.* **Les dents branlent* [illegible] *les dents.* Dentibus [illegible] *les dents.* Circumpurgare dentes. [illegible] *les dents, ou les creux* [illegible] Circumſcribit [illegible] *dents, ou le mal de dents.* Irritare [illegible] **Ebranler les dents* Concutere dentes. *Celſ.* *[illegible] *la dent pour l'arracher.* Comprehendit [illegible] *les dents avec le miel.* Perfricare dentes melle. *Plin. Ovid.* **Laver les dents.* Lavare dentes. *Catul. Plin.* **Limer les dents* Dentes limare. *Celſ.* **Mettre quelque choſe dans le creux de la dent, ou dans une dent creuſe.* Indere ali[illegible] **[illegible] les dents avec une plume,* [illegible] *curedent.* Spinâ dentes p[illegible] *Petr.* **La dent ſe rompt ſouvent ſous le davier.* Confringitur dens ſub for[illegible] **Les dents tombent.* Cadunt dentes. *Plin.* **Les dents qui ſont tombées reviennent.* Recreſcunt, *ou* renaſcuntur dentes. **La racine de panais fait tomber les dents ſans douleur.* Dentes ſine vexatione extrahit radix [illegible] *Plin.* **Les dents s'uſent* Atteruntur dentes [illegible] *Plin.* **[illegible] les dents l'une contre l'autre.* Fatigare dentem in dente *Ovid.* [illegible] by. *Zęby ſię [illegible] wypadaią. *[illegible] czyście zęby [illegible] *Flegma [illegible] *Ocżyście zęby [illegible] *Pobudzić ſprawić bolenie zębow. *Z chwiać [illegible] ſzczami [illegible] wyrwano go. *Smarować [illegible] zęby miodem. *Wymywać zęby. *Pilniczkiem zęby [illegible] wać. *Włożyć co w ząb [illegible] *Chędożyć [illegible] álbo ſzpilką od zębow lub [illegible] *Często ſię [illegible] kleſzczach. *Zęby padaią wypadaią. *[illegible] ią. *Korzeń paſternakowy ſpraw[illegible] bolu. *Zęby ſię pſuią wycieraią. *Ząb o ząb [illegible]

Il eſtoit chaſſieux & avoit de fort vilaines dents. [illegible] rat & ſordidiſſimis dentibus. *Petr.* Kaprawy był [illegible] miał bardzo plugawe.

Qui a de grandes dents. Dento, onis, m. Den[illegible], a, um. *Plaut.* **Qui a de mauvaiſes dents*, ou *Qui en a peu dans la bouche.* Malè dentatus. *Ovid.* Zębaty [illegible] *Rzadkich zębow álbo co má zęby w gębie zepſowane.

LA VENUë, ou *la pouſſé des dents.* Dentitio. *Plin.* WYPUSZCZANIE puſzczanie zębow.

Celuy à qui les dents viennent. Dentiens, entis, omn. gen. Ten co mu ſię zęby puſzczai.

DENT *d'un peigne.* Dens pectinis, m. * *Dent d'une rouë.* Rotæ dens, *ou* denticulus, m. *Vitr.* ZĘBY grzebieniowe. *Sprychy u koła ząbki.

DENT ſe dit figurément, *Déchirer quelqu'un à belles dents, ou par des médiſances.* Dente maledico aliquem carpere. *Cic.* **Il donne toûjours quelque coup de dent en paſſant.* Mordet, *ou* carpit ſemper aliquem. *Hor.* **Il me mangeroit volontiers à belles dents.* Laniaret me lubens dentibus. *Liv.* ZĄB *niewłaśnie:* Wziąć kogo ná zęby ſzarpać kogo zębami, obmowiſkami go dotykać. *Záwſze komu zębem doymie mimoiazle u. * Kąſałby mię zębami.

ON DIT pareillement au figuré, *Eſtre ſur les dents, N'en pouvoir plus, Eſtre épuiſé de forces & de ſanté.* Confici. *Plin.* * *Cette promenade m'a mis ſur les dents.* Hæc deambulatio ad languorem me dedit. *Ter.* **Je tombe ſur les dents.* Anima deficit. *Cic. Celſ.* **Vous vous efforcez de me donner du pain, lorſque je n'auray plus de dents.* [illegible] me bonitas tua nitetur, cùm deſierit in me beneficium [illegible] le. *Phæd.* DOGRYZŁOMI, dokuczyć do [illegible] [illegible] mi dokuczyła. [illegible] *D[illegible] nie będę mo[illegible], kiedy mi zęby wypadną.

DENT ſe dit proverbialement dans ces manieres de parler ſuivantes, *Arracher une dent à quelqu'un, [illegible] ſomme d'argent par force.* Auferre aliquid pecuniæ ab aliquo. * *Avoir une dent de lait contre une perſonne, luy en vouloir.* Male ſe habere erga aliquem. * *On prendroit auſſi* [illegible] *avec les dents, peut-être qu'une choſe eſt impoſſible.* [illegible] *Montrer les dents à quelqu'un,* [illegible] *qu'on ne le craint point.* [illegible] *Plaut.* **Rire du bout des dents, Rire par force & ſans en avoir envie.* *Cic.* Ridere riſum Sardonium. **Malgré luy, malgré ſes dents.* Illo invito & reluctante, abl. *Cic.* ZĄB [illegible]: Wyrwać komu ząb trzonowy, w czym mu [illegible] dokuczyć ukrzywdzić go [illegible] *Mieć ząbek ná [illegible] być zębami [illegible] *Niewiem [illegible] chociałby [illegible]

Il [illegible] Il n'a dit mot, Il n'a pas ouvert la bouche. [illegible] *Phæd.* [illegible] piſnął [illegible]

D[illegible], (*on prononce* danté.) m. D[illegible] (*Qui a [illegible]*) Dentatus. *Plaut.* ZĘBATY [illegible]

DENTELLE, (*on prononce* dantelle.) ſubſt. f. (*Paſſement d'or, de ſoye, ou de fil.*) Limbus denticulatus. KORONKI złote iedwabne, niciane.

DENTELE', m. (*on prononce* dantelé.) m. DENTELE'E, fem. (*Qui a des dents.*) Denticulatus. *Plin.* ZĄBKOWATY [illegible], karbowany.

D[illegible]URE, (*on prononce* dantelure.) ſubſt. f. terme d'Architecture. (*Qui repreſente comme des dents, ou des [illegible].*) Denticuli. *Vitr.* ZĄBKI lambry koronka ná[illegible] w budowaniu blanki.

DENTIER, (*on prononce* dantier.) ſubſt. m. (*Rangée de dents.*) Dentium ordo. *Plin.* RZĄD ieden zębow.

DE'NUE', m. DE'NUE'E, fem. part. paſſ. & adject. (*Privé, depouillé.*) Re aliquâ, *ou* [illegible] nudus. OGNAZONY ogołocony obr[illegible]

[illegible] *Roy.* [illegible] *Cic.* **[illegible] de parens.* Nudus [illegible] *des terres & [illegible].* Agris [illegible] *Hor.* Niemaſz nic ták ogołoconego z pien[illegible] leſtwo, áni hołoty większego iako ich krol. *[illegible] [illegible] wnych. *Ogołocony z dobr oyczyſtych.

DENUEMENT, ſubſt. m. (*Depouillement.*) Spoliatio. *Cic.* OGOŁOCENIE, obrani[illegible].

DENUER, V. act. qui ne ſe dit qu'au figuré. (*Depouiller, [illegible].*) Nudare. D[illegible] Spoliare. OBNAŻYC [illegible] co ſię nie mowi w Francuſkim tylko niewłaſnie to iedno [illegible]

Une ville dénuée de garniſon. Urbs nuda præſidio. *Cicer.* **Une muraille dénuée de défenſeurs.* Nudatus defenſoribus murus. *Caeſ.* Miaſto bez wart. *Mury bez obrońcow.

Se dénuer, ſe depouiller de ſes biens. Fortunis ſpoliari. paſſ. *Cicer.* Wyzuć ſię z [illegible]

DE'PAÏSER, V. act. (*on prononce* dépéïser.) *Faire ſortir quelqu'un de ſon païs pour le façonner & luy faire connoiſtre les diverſes mœurs des peuples.*) Variis apud diverſas nationes peregrinationibus alicujus ingenium excolere. WYPOLEROWAC kogo, polor komu dać przez peregrinacyę po cudzych kraiach.

DE'PAISER, (*Faire changer quelqu'un de païs, pour luy faire perdre ſes connoiſſances, ou ſes habitudes.*) Amandare aliquem in exteras regiones. **Je me ſuis dépaïſé.* Mutavi ſolum. *Cicer.* DO CUDZYCH Kraiow kogo wyſyłać. áby

áby domowych, właſnych pozbył, á cudzych nábył zwyczaiow. Przeyrzałem ſię między ludzmi.

Il s'eſt dépaïſé. Fatuos & agreſtes mores exuit. *Quint.* Przeyrzał ſię między ludzmi, przetarł ſię, ochroſtał ſię.

DE'PAQUETER, V. act. (*Défaire un paquet de lettres, ou de marchandiſe.*) Faſcem, *ou* faſciculum ſolvere. *Cic.* ROSPAKOWAC odpakować otworzyć pakiet liſtow lub towarow.

DE'PAREILLER, *ou* DE'PARIER, V. act. (*Oſter le pareil.*) Diſparare. ROSPRZĄC rozłączyć.

DE'PARER, V. act. (*Oſter l'agrément.*) Deformare. ROZEBRAC z ſtroiow.

NE PAS DE'PARLER, V. n. (*Ne ceſſer de praler, parler toûjours*) Loqui non deſinere. NIE przeſtać nigdy gadać, gadać uſtawicznie, gęba nieuſtaie.

(Mot du diſcours familier.) Słowo diſkurſu potocznego.

DE'PART, ſubſt. maſc. (*Sortie d'un lieu, à deſſein de faire voyage.*) Abitio. Profectio. *Cic. Ter. Caeſ.* ODIAZD z kąd w drogę wyiazd.

Départ de la vie. Diſceſſus è vitâ. *Cic.* W[illegible] z tego życia, zeyście z świata.

DE'PARTEMENT, ſubſt. maſc. (*Partage qui ſe fait entre pluſieurs perſonnes de leurs fonctions, ou de leurs emplois.*) Diſtributio. *Cic.* **Ce lieu eſt de mon département.* Hic locus mei eſt fori. *Quint.* **Les départemens des tailles.* Vectigalium, *ou* vectigalium [illegible] deſcriptiones. *Suet.* **Les départemens des troupes en leurs quartiers d'hiver.* Militarium copiarum [illegible] distributio. URZĘDOW rozdanie z [illegible] oſobna powinności y władzy. *To mieyſce [illegible] władzy do moiey Juryſdykcyi. *Komory ſkarbowe [illegible] Adminiſtratorowie [illegible] *[illegible] żołnierſkie leże.

DE'PARTI, m. DE'PARTIE, f. part. paſſ. (*Partage.*) Deſcriptus, a, um. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłożony, podzielony, roſpiſany.

Le Peuple Romain étoit départi ſelon ſon bien, ſon rang & ſon âge. Populus Romanus deſcriptus erat cenſu, ordinibus, ætatibus. *Cic.* Poſpolſtwo álbo lud Rzymſki był roſpiſany według fortuny, urzędow, y wieku.

DE'PARTIR, V. aV. (*Partager, diſtribuer.*) Partiri Dividere. Diſtribuere. *Cic.* **Il départit douze arpents de terre à chaque ſoldat.* Deſcripſit in ſingulos milites duodena jugera. *Cic.* **Il a départi de ſes biens aux pauvers.* De ſuis bonis indigentibus impertivit. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać rozkładać rozdzielać częściami roſpiſować. *Podwanaście ſtay gruntu na każdego roſpiſał żołnierza. *Rozdzielił udzielił podzielił dobra ſwoie na ubogich.

SE DE'PARTIR, (*Quitter, abandonner une prétention.*) Deſerere. *Cic.* **Se départir des propoſitions qu'on a faites.* A conditionibus ſuis fugere. n. *Cic.* **De ſon devoir.* Ab officio diſcedere *Caeſ.* **De ſa premiere réſolution.* Conſilium repudiare. *Ter.* **De ſes manieres d'agir.* Deflectere de curſu ſuarum [illegible] *Cæl. ad Cicer.* **De ſa couſtume.* Decedere inſtituto [illegible] **Ne ſe point départir de ſon ſentiment, y demeurer ferme.* Per[illegible], *ou* perſeverare in ſententia. *Cic.* USTAPIC [illegible] odſtąpić. *Od[illegible] od propozycyi uczynionych [illegible] odſtąpić powinności [illegible] *Od pierwſzego prz[illegible] *Od ſpoſobu poſtępowania ſobie. *Zwyczaiu ſwego. *Nie odſtępować od zdania ſwego, trwać w nim mocno.

DE'PAVER, V. act. (*Oſter le pavé.*) Pavimenta tollere. BRUK [illegible]

DE'P[illegible], (*on prononce* depſer.) V. act. (*Couper par morceaux.*) In [illegible] ſcindere. *Petr.* POKRAIAC rozbierać ná ſztuki.

DE'PEINDRE, V. act. (*Repreſenter en peinture.*) Pingere. Depingere. *Cic.* ODMALOWAC, kolorami wyrazić.

DE'PEINDRE ſe dit plus ordinairement (*de ce qui nous eſt repreſenté par le diſcours, ou autrement.*) Deſcribere. *Cic.* ODMALOWAC zwyczaynicy w Francuſkim ſie mowi o wyrażeniu czego mową lub inſzym ſpoſobem opiſuiąc.

Un peintre ne l'auroit pas mieux dépeint. Non potuit pictor rectiùs deſcribere ejus formam. *Plaut.* **Il les a parfaitement bien dépeints.* Probè illos depinxit. *Terent.* **J'ay choiſi quelques fables pour dépeindre mon infortune.* Quaſdam in calamitatem meam delegi fabulas. Malarz by go lepiey nieodmalował. *Bardzo doſkonále ich odmalował. *Obrałem ſobie niektore baieczki dla opiſania nieſzczęścia mego.

DE'PEINT, m. DE'PEINTE, f. part. paſſ. & adject. Pi-

ctus. Depictus. *Cic.* ODMALOWANY, ODMALOWANA

DE'PENDANCE, ſubſt. f. *on prononce* Dépandance. (*Sujetion, inferiorité.*) PODLEGŁOSC co od czego záwiſło.

On ne trouve pas de mot Latin pour rendre juſte ce mot François, ainſi il faut avoir recours au Verbe & à des circonlocutions. Nie maſz w łacińſkim ſłowa właſnego przez ktoreby to Francuſkie wyracić można ále trzeba zážyć ſłowa, *zawiſło:* z określeniem rzeczy lub okoliczności.

Eſtre dans la dépendance de quelqu'un, Dépendre de luy. Ab aliquo, *ou* de aliquo, *ou* è aliquo, *ou* ex aliquo pendere. *Cic. Hor.* **Il eſt dans ma dépendance.* Mei juris eſt & arbitrii. **Il vit dans une entiere dépendance aux ordres de la Providence.* Divinæ Providentiæ ſe totum permittit, *ou* ſubjicit. Podległym być komu, záwiſnąć od niego. *Mnie ieſt podległy, mnie podlega, záwiſł odemnie. *Zyie w zupełney podległo ci, do woli zrządzenia Boſkiego.

LES DE'PENDANCES *d'une maiſon, d'une tere,* (*Ce qui en dépend.*) Appendices. Acceſſiones. *Cic.* NALEZYTOSCI, przyległosci dobr iákich, álbo Dworu iákiego to co náleży do niego w [illegible] gruntach, ogrodach, lub ináczey.

DE'PENDANT, m. DE'PENDANTE, f. adject. (*Sujet, inferieur.*) Obnoxius. PODLEGŁY, poddany, náleżący.

DE'PENDRE, (*on prononce.* dépandre.) V. act. (*Détacher ce qui eſt pendu.*) Aliquod penſile demittere. **Dépendre des jambons.* Pendentes pernas demittere. ZDIĄC, odiąć, odpiąć, zdiąć co wiſzącego. *Zdiąć ſzynki wiſzące pozdeymować, pozbierać.

Ma réputation dépend de ſi peu de choſe parmi vous. Tam levi momento mea apud vos fama pendet. *Liv.* **Tout dépend bien ſouvent des moindres changements de temps; j'en obſerveray tous les momens, & je ne laiſſeray paſſer aucune occaſion de vous ſervir & de vous ſoulager.* Omnia in temporum inclinationibus ſæpè parvis poſita ſunt; omnia momenta obſervabo, neque ullum prætermittam tui juvandi aut levandi locum. *Cic.* Od ták małey rzeczy ſławа moia záwiſła między wami. *Wſzyſtko częſtokroć záwiſło od náymnieyſzey czaſu odmiany, záczym każdego przeſtrzegać będę momentu áni żádney nie opuſzczę przyſługi moiey y twoiego ukontentowania okazyi.

Voſtre vie dépend d'autruy. Tua in alterius manu vita poſita eſt. *Cic.* **Toute la fortune de l'Eſtat dépend du gain, ou de la perte d'une bataille.* In uno prælio omnis fortuna regni diſcepat. *Cic.* **Ne dépendre de perſonne, Ne dépendre que de ſoi.* Sui juris eſſe & mancipii. *Cic.* Zycie twoie záwiſło od kogo inſzego. *Wſzyſtkie ſzczęście Páńſtwa iákiego záwiſło od wygraney álbo przegraney potrzeby iákiey. *Nikomu niebyć podległym, Nie podlegać nikomu procz ſiebie ſamego.

ON DIT proverbialement, *Il eſt à moy à vendre & à dépendre.* In ære meo eſt. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem wolno mi, ná woli to moiey przedać, wydać ſtracić iák mi ſię podoba.

DE'PE'RIR, V. n. (*S'altérer, ſe gaſter, diminuer de valeur & de [illegible].*) Deperire. PSOWAC ſię ginąć niſzczeć pogarſzać ſię.

Ce malade dépérit de jour en jour. Hic æger fit deterior in dies. **Cette tere dépérit.* Prædium fit deterius. Temu choremu co dzień ſię pogarſza. *Ta máiętność te dobra upadaią.

DE'PE'RISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Corruption, altération d'une choſe.*) Detrimentum, ti, n. **Déperiſſement de la beauté.* Formæ alteratio. PSOWANIE ſię niſzczenie ſzkoda iákiey rzeczy ubywanie ſtracenie. *Uroda ginie miia.

DE'PE'SCHE, *ou* DE'PéCHE, ſubſt. fœm. (*Soin, diligence qu'on apporte à une affaire.*) Sedula & diligens rei alicujus accuratio. f. *Cic.* POSPIECH poſpieſzanie ſpieſzność w czym

DE'PESCHE, (*Paquet de lettres qu'on envoye en diligence.*) Epiſtola Litteræ. *Cic.* LISTY pilne ſpieſzne.

DE'PESCHER, V. act. *ou* DE'PéCHER. (*Faire viſte.*) Feſtinare. Accelerare. Properare. *Cic.* **Dépeſcher la beſogne.* Opus accelerare. *Stat.* **Dépeſchez vous, faites viſte, haſtez vous.* Propera. Feſtina. Accelera. Feſtinate. Properate. Accelerate. POSPIESZAC z czym álbo w czym. *Poſpieſzać robotę. *Spieſz ſię, poſpieſzay, czym prędzey.

DE'PESCHER, (*Expedier quelqu'un, ou quelque affaire.*) Expedire. *Cic. Ter.* **Dépeſchez moy s'il vous plait.* Abſolve me. *Plaut.* **Il a dépeſché mon affaire.* Rem meam cito confecit. Expedivit negotium. *Cic.* **Je m'en vas à la place pour dépeſcher cét homme.* Ibo ad forum, ut hunc abſolvam. *Ter.* ODPRAWIC kogo niebawiąc. *Odpraw mię proſzę niebaw mię. *Prędko mię odprawił. *Poydę ná rynek odprawić tego człeka.

DE'-

DE'PESCHER, (*Envoyer en diligence vers quelqu'un*) Ad aliquem festinanter mittere. *Cic.* POSŁAC kogo umyślnego w pilnym iákim interesie do kogo.

ON DIT ayssi *Dépescher quelqu'un, Se hâter de luy oster la vie.* Mortem alicui properare. MOWIĄ też pośpieszyć się z kim, niebawiąc życie mu odiąc, śmierć mu pospieszyć.

DE'PESTRER, V. act. (*Dégager quelqu'un, le debarrasser.*) Extricare. *Cic.* De luto extricare, *Le tirer d'un bourbier.* UWOLNIC wyprowodzić kogo z czego. Wywlec go z błota

SE DE'PESTRER se dit figurément, (*Se tirer d'embarras, ou de quelque mauvais pas.*) Se extricare. Se expedire. Se explicare. *Cic.* WYBRNĄC *niewłaśnie*: z iákiey trudności wynisć, z [illegible] wyratować.

DE'P[illegible]MENT, subst. masc. (*[illegible] un pays.*) Depopulatio. *Cic.* PUSTOSZENIE [illegible].

DE'PEUPLER, V. act. (*Rendre [illegible] peuplé.*) Depopulari. *Valer-Flac.* Urbi solitudinem [illegible]. *Cicer. Virg.* PUSTOSZYC kray mieysce miasto iakie mniey ludne ie uczyni

[illegible] *une vigne.* Vastitatem vineto inferre PUSTOSZYC [illegible].

DE'PILATOIRE, subst. m. (*Certaine drogue qu'on applique sur le corps, pour en faire tomber le poil.*) Dropax, [illegible]. *Mart.* M[illegible].

[illegible] *le dépilatoire* [illegible] po ciele tracić obrywa[illegible] ná to sporządzony.

[illegible] *est dépilé* [illegible]rus. *Mart.* Bez włosow oberwany z [illegible], gomoły nie kosmaty.

DE'PIT, subst. m. (*Indignation.*) Stomachus, chi, m. Indignatio, onis, f. *Cic.* *Vne lettre plein[illegible].* Litteræ stomachosiores. *Cic.* ZŁOSC gniew. Dąsanie [illegible]. [illegible] gniewny.

Crever de dépit, [illegible]. *Hor.* *Son dépit éclata, parut.* Erupit [illegible]. *[illegible] dépit à [illegible] quelqu'un.* Alicui stomachum [illegible]. Płakać [illegible] złości. *Wypadł z gniewem. *Ná złość [illegible], gniewać go.

Il falut assembler des Juges en dépit qu'ils en eussent, & les retenir tout de même. Cogendi Iudices inviti, & continendi contra voluntatem. *Cic.* Trzeba było poniewolnie Sędziow sprowadzić, y poniewolnie ich zátrzymać.

En dépit de tout le monde, malgré tout le monde. Invitissimis omnibus. *Cicer.* **Je feray cela en dépit de vous.* Velis, nolis, id faciam. **De dépit, par dépit.* Præ stomacho. Præ indignatione. **Cela me fait grand dépit.* Hoc mihi magno est stomacho. *Cic. Ter.* **En dépit soit fait de vous.* V[illegible]. Væ capiti tuo! *Plaut.* Ná złość wszystkim. *Uc[illegible] ná złość tobie. *Przez złość, z iádu y ze złości. *To mię [illegible] gniewa, do wielkiey złości mię przywodzi. *Ná złość, choćby ci się nie wiem co stać miało.

DE'PITER, V. act. (*Fascher, faire de la peine à quelqu'un.*) Alicui stomachum movere, *ou* facere. *Cic.* GNIEWAC [illegible] go, do złości go przywodzić, rozdraznić go.

SE DE'PITER, (*Se fâcher, s'indigner.*) Stomachari. Indignari. **Vn vieillard se dépite lorsqu'on luy dit quelque chose de dur & de choquant.* S[illegible] rius in illum dicitur. GNIEWAC się, rozgniewać [illegible]. *Stary się gniewa, gdy mu co przykrego [illegible].

Vn homme qui se dépite aisément. Stomachosus. Indignabundus, a, um. *Horat.* Prędki do gniewu co się łatwo rozgniewa gniewliwy.

DE'PITEUX, m. DE'PITEUSE, fœm. adiect. (*mot bas & vulgaire.*) Stomachosus. *Hor. Cic.* GNIEWLIWY, GNIEWLIWA, Dąsal. Niedogodny, zrzędny, słowo podłe y pospolite.

DE'PLACEMENT, subst. m. (*L'action d'oster quelqu'un d'une place.*) E loco depulsio. *Cic.* Ruszenie z mieysc[illegible].

DE'PLACER, V. act. *Oster quelque chose d'un lieu.*) Loco movere. *Cic.* RUSZYC kogo álbo co mieysca swego.

ON DIT au figuré, qu'*Vn homme est déplacé*, qu'*Il n'a plus son employ.* De conditione suâ dejectus, *ou* depulsus est. Gradu demotus. *Liv.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Ruszono go, z mieysca iuż niejest ná mieyscu.

DE'PLAIRE, V. neut. (*Faire, ou dire quelque chose qui offense & qui choque quelqu'un.*) Alicui displicere. *Cic.* NIEPODOBAC się mowiąc álbo czyniąc co komu iest niemiło, co uraża.

Vn grand parleur déplaist toujours a un homme chagrin. Molestus & [illegible]. *Ter.* **Je me deplais à moy meme.* Egomet displiceo mihi. *Cic.* **Ce qui vous déplaist me plaist.* Id mi lubet ægre est, quod [illegible]. *Plaut.* **Cela plaist aux uns & déplaist aux autres.* Hoc aliis placet, aliis displicet. *Plin.* * *Se déplaire à quelque chose.* Re aliqua offendi, (dor, deris, sus sum.) pass. *Cic.* * *Il n'y a rien qui déplaise dans son discours.* Nihil injucunditatis habet illius oratio, *Cic.* **Je n'ay point eu dessein de vous déplaire.* Tibi gravis esse nolui. *Cic.* **Il se déplaist d'estre si laid.* Illum pœnitet quod deformis natus sit. WIELOMOWNY zawsze się niepodoba niedogodliwemu. *Nie miłomi ná siebie samego. *Co ci się podoba, mnie nie miło. * To się iednym podoba, co drugim nie miło. *Obrażać się czym. *Niema nic tá mowa co by się mogło niepodobać. *Nie myślałem nigdy cię ur[illegible]. *Sam się obraża [illegible].

Les arbres se deplaisent, ne viennent pas bien dans ce païs. Ad [illegible] regionem [illegible]. Nie podoba się sobie drzewa ná tym mieyscu, nie [illegible].

NE VOUS DE'PLAISE, *Trouvez bon.* (*[illegible] de parler civile dont on se sert pour adoucir, ou pour excuser [illegible] chose de dur & de choquant.*) Pace tuâ. Bonâ tuâ veniâ. *Cic.* NIE MIŁY ZA ZŁE [illegible] przez łaskawość w czym nie przyiemnym y przykrym, proszę o wybaczenie [illegible].

DE'PLAISANT, m. DE'PLAISANTE, f. (*Incommode, fascheux.*) Molestus. PRZYKRY PRZYKRA, nie miły, nie przyiemny cięż[illegible].

Je suis deplaisant de cela, Cela me deplaist. Id [illegible] mihi est. Id doleo. *Plaut.* To mi nie miło, obraza mię to, [illegible] dzi mię, Przykrość niepodobanie mam.

DE'PLAISIR, subst. m. (*Fascherie.*) Molestia. *Cic.* **J'ay bien du deplaisir de sa mort*, ou *Sa mort m'a causé bien du deplaisir.* Ex illius morte magnum cepi dolorem. *Cicer.* * *Avoir du deplaisir d'une meschante action.* Offensione turpitudinis moveri. *Cic.* **J'ay un pareil déplaisir que vous dans l'ame.* Eâdem ægritudo, *ou* idem morbus mihi est in pectore. *Plaut.* **Je veux joindre cette misere à son deplaisir.* In mœrore insuper hanc miseriam illi adjungam, *ou* addam. *Plaut.* **J'ay bien du deplaisir que cét homme me soit eschapé.* Ni[illegible] res est dividiæ mihi sic illum hominem [illegible]. *Plaut.* WIELKI mi żal przyniosła śmierć [illegible]. *Żałować takiey złey akcyi. [illegible] pi, ná sercu toż mię dolega. *Je[illegible] mu przydam. *[illegible] tego żal [illegible] mi się z rąk wymknął.

Vne femme qui est mal mariée a toujours assez de déplaisir dehors & chez elle. Malè nuptæ domi & foris agrè quod sit [illegible] est semper. *Plaut* * *Je ne pouvois jamais recevoir un plus sensible déplaisir.* Nihil mihi ad dolorem [illegible]. *Cic.* **Le deplaisir m'arrache l'ame.* [illegible]. *Plaut.* Białogłowa źle postanowiona [illegible] w domu u siebie [illegible]. *Nie [illegible] podało większa szkoda, [illegible] przykrość, nie mogła mi się w życiu trafić. *Serce mi się kraie od żalu.

DE'PLAISIR se dit aussi (*des mauvais offices qu'on rend aux personnes, & de la peine qu'on leur fait.*) Offensio Injuria. *Cicer.* URAZA obrazenie kogo, przykro; komu y ná złe czyniąc.

Faire deplaisir à quelqu'un. Offensionem alicui inferre. [illegible]. Injugere, *ou* f[illegible]. *Cic. Ter.* Incommodo aliquem afficere. *Cic.* *[illegible] on ne fasse quelque deplaisir à soy & aux siens.* Pro[illegible] & suos ab injuriâ. *Cæs.* * *Il le pria en l'embrassant tout en larmes, de ne faire aucun deplaisir à son frere.* [illegible] cœpit, ne quid [illegible] fratrem [illegible]. *Cæs.* * *Il [illegible] qu'on ne luy feroit aucun deplaisir.* Ipsi [illegible]. *Cæs.* **Il les renvoya [illegible] sans aucun deplaisir.* Dimisit eos incolumes. *Cæs.* **Je suis aise de cela quelque deplaisir qu'il m'ait fait.* [illegible] deo, [illegible] erga me meritus est. *Plaut.* Urazić kogo, krzywdę [illegible] uczynić, przykrość zádać. *Nie [illegible] nic ani swoim. *Prosił go ze łzami, áby żádney przykrości nie czynił Brátu. * Przyrzekł mu że mu nic się przykrego nie stanie. *Odesłał ich bez naymniey[illegible] przykrości. *Cieszę się z tego, chociaż mi się na to nie [illegible].

DE'PLANTER, V. act. (*Lever, oster un arbre, ou une plante de terre.*) E terrâ deplantare, *ou* explantare, (to, as, avi, atum.) act. acc. *Colum.* DOBYWAC z korzeniem drzewa, wykopywać z ziemi szczepy.

DE'PLIER, *ou* DE'PLOYER, V. act. (*Etendre en long ce qui estoit plié, dérouler.*) Explicare. Evolvere. *Cic.* ROZWINĄC [illegible] co z w[illegible].

Deployer les voiles d'un vaisseau. Vela pandere. *Cic.* Explicare vela. *Plaut.* * *Aller à voiles deployées.* Velis passis [illegible]. * *Marcher tambour battant & enseignes deployées.* Personantibus tympanis, expansisque velis incedere. Rozwinąć [illegible] żagle. *Płynąc rospuściwszy żagle. * Wynisć z [illegible] álbo [illegible] chorągwie rozwinąwszy.

ON DIT figurément, *Déplier ses bataillons.* Explicare aciem, *ou* agmen. *Liv.* **Comme les montagnes vinrent à s'ouvrir, il dépla peu à peu ses bataillons.* Paulatim laxare se & montium sinus, & majus spatium aperire cœperunt. *Quint. Curt.* ROSPRZESTRZENIAC się rozwinąć szyki niewłaśnie respostrzedz się z woyskiem. *Gdzie gory pozwalały powoli rozwinął rosprzestrzeniał się z woyskiem.

(*Déplier* est plus en usage que *Déployer*, qui ne l'est gueres que parmi les Poëtes, & en terme de guerre ou de marine.) Rozwinąć pospolicie się mowi w francuskim *Deplier* á zás *Deployer* niemowi się chyba w wierszu, álbo co do chorągwi woyskowych.

ON DIT figurément, *Rire à gorge deployée.* Tollere cachinnum. *Hor. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* śmiać się [illegible] bardzo z całego serca, śmiać się ze wszystkiey mocy.

DE'PLIER *son esprit.* Eruditionem, *ou* intelligentiam suam intendere. *Plin. Cic.* WYRAZIC myśl swoię wyłożyć ią, obszernie się z rozumem swoim rozwodzić.

DE'PLISSER *une robe*, V. act. (*En oster les plis.*) Rugas stolæ tollere. ROZMARSZCZYC pogniecioną suknię.

DE'PLORABLE, m. & f. adject. (*Qui mérite d'estre pleuré.*) Miserandus. *Cic* OPŁAKANY, płaczu godny y też.

DE'PLORABLEMENT, adv. (*D'une maniere deplorable.*) Miserabiliter. *Cic.* OPŁAKANIE żałośnie, okropnie.

DE'PLORE', m. DE'PLORE'E, f. part. pass. Deploratus. *Liv.* OPŁAKANY OPŁAKANA, odżałowany z wątpiony odstradany.

ON DIT au figuré, *Ses affaires estant deplorées*, ou *desperées.* Deploratis rebus suis. abl. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Opłakane zwątpione odstradane interessa.

DE'PLORER, V. act. (*Pleurer avec vehemence, plaindre beaucoup le malheur d'une personne.*) Deplorare. *Cic.* **Il déplore avec moy ses malheurs.* Conqueritur mecum fortunas suas. *Cic.* * *Déplorant en secret leur triste servitude.* Tacitè gementes tristem fortunæ vicem. *Phæd.* OPŁAKIWAC wielkim żalem ubolewać nad nieszczęściem czyiem. *[illegible] nieszczęście swoie. *Opłakując potaiemnie niewolą swoię.

DE'PLUMER, V. act. (*Oster les plumes à un oiseau*) Pennas eripere. *Phæd.* OSKUBAC z pierza, obrywać pierze z ptastwa.

DEPLUS, adv. (*En outre.*) Præterea. adæ. *Voyez* PLUS. NADTO, procz tego, do tego iesczcze.

DE'POLIR, V. act. (*Oster le poly d'une glace, ou de l'argent*) Splendorem auferre, (fero, fers, abstuli, ablatum.) act. dat. POLOR [illegible] tracić.

DE'PORT, subst. m. (*Le revenu annuel de Benefice.*) Annuus reditus. DOCHOD roczny kościelny.

DE'PORTEMENT, subst. masc. (*Maniere de se conduire dans la vie.* Vitæ ratio. *Cic.* **Il est le maistre de ses déportements.* Suo sibi more vivit. *Ter.* SPRAWOWANIE się iák się kto spraw[illegible] w życiu y obyczaiach. *Jak chce ták się spraw[illegible].

SE DE'PORTER, V. n. (*Quitter, abandonner une entreprise, s'en desister.*) Re aliquâ absistere. *Cic.* POPRZESTAC czego odstąpić.

Se deporter de faire la guerre. Absistere bello. *Liv. Cic.* **Se deporter de l'envie de [illegible].* Deponere adiseri[illegible]. *Cicer.* **De son sentiment.* Desistere à sententiâ, *ou* de sententia. *Cic.* **Il s'est deporté de la demande du triomphe.* Triumphi postulatione [illegible]. *Cic.* Poprzestać woyny. *Poprzestać [illegible] álbo [illegible] porzucić. *Poprzestać żádania swego. *Poprzestał żądania wiazdu zwycięskiego.

DE'POSANT, masc. DE'POSANTE, f. (*Celuy & celle qui dépose & atteste un fait.*) Pro testimonio dicens. SWIADCZĄCY [illegible] świadek, składaiący.

DE'POSER, V. act. (*Mettre, confier une chose entre les mains de quelqu'un.*) Aliquid apud aliquem deponere. ZŁOZYC co u kogo powierzyć do schowania.

DE'POSER, (*Faire une déposition, porter, ou rendre témoignage d'un fait en justice.*) Testimonium, *ou* pro testimonio dicere. *Cic.* ZŁOZYC świadectwo, świadczyć urzędownie, zeznać świadczenie.

DE'POSER, (*Oster quelqu'un d'une charge, l'en dépouiller.*) Magistratum alicui abrogare. *Suet.* ZŁOZYC kogo z urzędu.

DE'POSITAIRE, adject. m. & f. (*Gardien de quelque chose.*) Depositarius. *Vlp.* Sequester. *Cic. Plaut.* TEN ktoremu powierzono iákich rzeczy do chowania. *Powiernik* do wiernych rąk, Podskarbi. Stroż zá ktorego ręce cooddano. dla pewności y bespieczeństwa.

DE'POSITAIRE *des secrets.* Consiliorum particeps. *Cicer.* STROZ sekretu, rad náyskrytszych y myśli konfident.

DE'POSITION, subst. f. (*Témoignage rendu en justice de la vérité d'un fait.*) Testimonium. *Cic.* **Ils conviennent tous en leurs dépositions.* Conveniunt omnium illorum verba. *Plaut.* SWIADECTWO urzędowne. *Wszyscy się zgadzaią w świadectwach; wszyscy zgodnie świadczą.

DE'POSITION, (*Ce que le témoin a déposé.*) Res pro testimonio dicta. *Cic.* SWIADECTWO, co świadek powiedział świadcząc.

DE'POSITION *d'un Magistrat.* Magistratûs abrogatio. *Quint.* ZŁOZENIE urzędnika z urzędu.

DE'POSSEDER, V. act. (*Jetter quelqu'un hors de la possession d'une chose.*) Aliquem ex possessione rei alicujus dimovere. *Cic. Liv.* Z POSSESSYI kogo wyzuć, wypędzić, ruszyć.

DE'SPOST, (*on ne prononce l's.*) subst. m. (*Ce qu'on a mis entre les mains de quelqu'un.*) Depositum. *Cic.* SKŁAD, złożona rzecz do chowania niewymawia *s* w Francuskim.

Celuy qui met quelque chose en dépost. Depositor. Ten co złożył co u kogo álbo kędy do schowania

DE'POURVOIR, V. act. (*Dégarnir, oster les provisions & les autres choses nécessaires à la subsistance d'une maison, d'une place.*) Commeatu, *ou* commeatibus nudare. *Cic.* OGOŁOCIC obrać ze wszystkich potrzeb złupić zedrzeć.

DE'POURVEU, *on prononce* DE'POURVû, masc. DE'POURVEUë, f. part. pass. *du verbe* DE'POURVOIR. Nudus. Nudatus, a, um. *Cic.* **Dépourveu d'amis.* Amicorum inops. *Cic.* **Dépourveu d'argent, de biens.* Nummis nudus. *Horat.* Bonis destitutus. *Cicer.* **De secours.* Inops auxilii. *Liv.* **De conseil.* Consilii inops. *Liv.* **De jugement, d'esprit, de memoire.* Judicio, ingenio, memoriâ nudus, *ou* destitutus. **Vne ville dépourveuë de toutes choses.* Civitas ab omnibus rebus vacua atque nuda. *Cic. Cæs.* OGOŁOCONY obrany obrana. *O[illegible] z przyiacioł. *Z pieniędzy, z dobr. *Z pomocy wszelkiey [illegible], z rozumu, z rozsądku, z pamięci. *Miasto obrane ze wszystkiego.

AU DE'POURVEU se dit adverbialement, *A l'improviste.* Improvisò. *Cic.* NIESPODZIANIE, bez wszelkiey gotowości

Prendre quelqu'un au dépourveu. Opprimere aliquem improvisò. *Liv. Cic.* Nápaść ná kogo niespodzianie *raptem.*

DE'PRAVATION, subst. fœm. (*Déreglement du goust, des mœurs, ou de la doctrine*) Depravatio. Corruptio. *Cicer.* ZEPSOWANIE smaku, obyczaiow, náuki.

DE'PRAVE', m. DE'PRAVE'E, f. part. pass. & adject. (*Corrumpu.*) Depravatus. Corruptus, a, um. *Cicer.* **Des mœurs dépravées.* Mores corrupti, *ou* depravati, masc. plur. *Cicer.* ZEPSOWANY, Zepsowana, obyczaie.

DEPRAVER, V. act. (*Corrompre, gater le goût, les mœurs & la doctrine.*) Depravare. Vitiare. *Cic.* ZEPSOWAC smak dobry, obyczaie, náuki.

Il a un jugement dépravé. Adulteratum est ipsi judicium. *Cic.* **Estre dépravé dans ses opinions.* Pravis opinionibus corrumpi. Zepsowane ma zdanie, iest zdania zepsowanego. *Być rozumienia błędnego zepsowanego.

DE'PRE'DATION, subst. f. (*Pillage, pillerie.*) Direptio. RABUNEK Rubież Łupież.

SE DE'PRENDRE, V. act. *on prononce* déprandre. (*Se tirer. se débarrasser lors qu'on est pris.*) Se extricare. DOBYC się wydobyć się z czego uwolnić się wyiąć się.

(Mot bas & d'un rare usage.) Słowo Francuskie podłe y rzadko záżywane.

SE DE'PRENDRE *d'une opinion*, se dit figurément, pour *la quitter, s'en défaire.* Evellere ex animo aliquam opinionem. *Cicer.* PORZUCIC iákie zdanie insze zdanie y myśl wziąć przed się.

DE'PRESSION, fubft f. mot bas. (*Abaiffement, humiliation.*) Abjectio,onis,f. UCISNIENIE poniżenie upokorzenie

DE'PRIER *quelqu'un.*V.act. Rogare aliquem aliud. ODPRASZAC kogo.

DE'RIMER,V.act. (*Abaiffer.*) Deprimere. *Cicer.* PONIZYC kogo.

DE'PRISER, V.act. (*Tâcher de diminuer la valeur*, ou *le mérite d'une chofe.*) Deprimere. *Cic. Phæd.* UBLIZAC uymować fzacunku powagi.

DE'PUCELER,V.act.(*Ofter la fleur de la virginité à une fille.*) Depudicare. *Petr. Plaut.Aul.* PANIENSTWA pozbawić zgwałcić.

DE'PUIS, Particule indéclinable, qui eft tantôt Prépofition, & tantôt Abverbe. *A, Ab, Abbinc, Ex.* OD, odtąd, prepozycya, y *Adwerb* Francufki.

Depuis ce jour là, Depuis un an, Depuis un mois. Ab illo die, ab anno, à menfe. *Depuis long-temps* Jam pridem. **Depuis peu de jours* Paucis abhinc diebus. **Depuis que le Monde, Depuis la naiffance du Monde.* Ab orbe condito.*Cic.* **Depuis ce jour là le venta été feptentrional.* Ex illo die venti feptentrionales fuerunt. **Depuis la tefte jufques aux pieds.* Ab imis unguibus ufque ad verticem fummum. **Depuis mon enfance.* A puero. **Depuis ma plus tendre enfance. Cicer. Colum.* **Six ans depuis la prife de la ville.* Sexennio poft urbem captam. Od godziny od dnia od miefiąca. *Od dawnego czafu od [illegible]. *Od tego czafu iak [illegible] światem, od początku świata, od [illegible]. *Od tego dnia wiatr był połnocny. *Od głowy do ftop. *Od dzieciństwa mego. *Od naymłodfzych lat moich. *W [illegible]

DEPUIS, (*Adverbe.*) Poft.Poftea, adv. *Je ne l'ay jamais veu depuis.* Nunquam vidi poftea *Plaut.* OD odtąd *Adwerb* Francufki potym Nigdym go nie widział potym.

DEPUIS *quand? Depuis combien de temps?* Quàm dudum? Quàm pridem? adv. OD iák dawno od ktorego czafu.

DE'PUTATION, fubft. f. (*Envoy de quelques perfonnes choifies d'un Corps vers quelqu'un*) Legatio,onis,fœm.*Cic.* POSELSTWO pospolnie imieniem wielu.

DE'PUTE',m. DE'PUTE'E,f. part.paff. & adject. (*Envoyé vers quelqu'un.*) Legatus.*Cicer.* **Des Députez.* Legati. *Cic.* POSŁANY, wyflany, wyflana pofelftwem albo w pofelftwie wyprawiony. *Pofłowie.

DE'PUTER, V.act. (*Envoyer quelqu'un vers un autre.*) Aliquem ad alterum legare. *Cicer.* **Il a été député pour cette affaire.* Delegatus fuit huic negotio. *Colum.* WYSŁAC wyprawić kogo w pofelftwie poważnym. *Wyflano go w tey fprawie.

DEQUOY? *De quelque chofe?* Quâ de re? **Voila bien dequoy faire tant de bruit?* Ad quid tantopere turberis? OCZYM, zá co, dla czego. *Jeft zá co tak fię kłocić, y táki hałas czynić.

ON DIT auffi qu'*Un homme a bien dequoy*, pour dire qu' *Il a bien du bien.* Homo copiofus & dives. *Plaut. Cic.* MOWIĄ też ma o czym,to ieft ma fię dobrze.

Il m'a donné de quoy acheter à fouper. Dedit mihi pecuniam in cœnam. Dał mi zá co kupić fobie ieść.

Il travaille pour avoir dequoy vivre. Victum labore quæritat.*Ter.* Pracuie áby miał oczym żyć.

Il n'a pas dequoy payer. Non eft folvendo. *Cicer.* Nie ma czym zápłacic.

DE'RACINEMENT,fubft.m. (*L'action de déraciner une plante.*) Exftirpatio. *Colum.* WYKORZENIENIE dobywanie z korzeniem.

DE'RACINER, V.act. (*Arracher jufques à la racine.*) Eradicare. Exftirpare. WYKORZENIC wyrywać wypleniać aż do korzenia.

DE'RACINER fe dit figurément, (*des paffions,& des mauvaifes opinions.*) Exftirpare.*Cic.Ter.* **Il faut déraciner de fon cœur la cupidité, & s'accoutumer aux plus penibles exercices.* Eradenda funt pravæ cupidinis elementa, & teneræ mentes afperioribus ftudiis formandæ funt. *Hor.* **Déraciner les vices.* Exftirpare & funditùs tollere vitia. *Cicer.* WYKORZENIAC námiętności, złe náuki záraźliwe rozumienia. *Trzeba wykorzeniać z ferca fwego złe námiętności, á przyzwyczaiać fię do trudow. *Wykorzeniać wyftępki złe nálogi.

DE'RAISONNABLE, adject. m. & f. (*Qui eft fans raifon, qui n'a point de raifon.*) Rationis expers. *Cic.* NIEROZUMNY nieuważny bezrozumny.

DE'RAISONNABLE, (*Inique, injufte, qui eft contre la raifon.*) Iniquus. *Cic.* NIESŁUSZNY bez uwagi niefprawiedliwy nieuważny.

C'eft une chofe tout à fait déraifonnable, qu'il faille que les pauvres donnent aux riches. Quàm iniquè comparatum eft, ut qui minus habent, aliquid addant divitioribus. *Ter.* Cale to niefłuszna áby ubodzy, powinni byli dawać bogatym y naiętnym.

Eftre déraifonnable. Rationi adverfari. Sprzeciwiać fię rozumowi, czynić przeciwko rozumowi.

DE'RAISONNABLEMENT, adv. (*Injuftement.*) Iniquè. Injuftè adv. *Cicer.* NIEROZUMNIE niefłufznie niefprawiedliwie nieuwanie.

DE'RANGEMENT,fubft.mafc. (*Changement qui trouble l'ordre & la difpofition des chofes.*) Ordo inverfus. NIEPORZĄDEK.

Toute fa vie n'eft qu'un dérangement continuel. Ordine toto vitæ difconvenit. *Hor.* Całe życie iego ieft iednym uftawicznym nieporządkiem.

DE'RANGER,V.act. (*Mettre en confufion & en défordre ce qui eft rangé.*) Ordinem invertere. *Cicer.* **Des paroles dérangées.* Inverfa verba. *Cic.* POMIESZAC porządek czego. *Słowa bez porządku.

ON DIT au figuré, *Un efprit dérangé.* Inordinatum ingenium. **Qui a des mœurs dérangées.* Moribus incompofitus. *Quint.* UMYSŁ pomiefzany.*Obyczaiow [illegible].

DERECHEF,adv.(*Une autre fois.*) Iterum.*Cic.* NOWU.

DE'REGLEMENT, fubft. mafc. (*Défordre qui arrive dans les chofes naturelles.*) Perturbatio. [illegible] *Cic.* **Il n'arrive aucun déreglement dans le mouvement des Cieux.* In Cœlo erratio nulla ineft. *Cic.* POMIESZANIE w rzeczach przyrodzonych. *Zadnc nigdy pomiefzanie fię nie ftaie w biegach niebieskich.

Le déreglement des Saifons. Temporum confufio. **Le déreglement du poux.* Inordinatus venarum pulfus, [illegible] Pomiefzanie części rocznych y ich pogody. *Pomięfzanie pulfu w żyłach.

DE'REGLEMENT *dans les mœurs*, (*Débordement, diffolution dans les mœurs.*) Mores perditi. *Cic.* ZEPSOWANIE obyczaiow.

DE'REGLEMENT *dans les voluptez & les autres plaifirs du corps.* Intemperantia. *Cic.* **Déreglement d'efprit.* Mentis effrenatio. **Il fe laiffe emporter au déreglement de la langue.* Fertur immoderatione verborum. *Cic.* NIEPORZĄDNE uciechy y rozkofzy cielefne. *Błąd zepfowanego umyfłu. *Nie [illegible] wanie ięzyka.

DE'REGLE'MENT, adv. (*D'une maniere déreglé, fans retenue.*) Immoderatè adv. *Cic.* NIERZĄDNIE fwywolnie [illegible]

DE'REGLE'MENT, (*Sans regle, confufement.*) Inordinatè. Perturbatè adv. *Cic.* NIEPORZĄDNIE [illegible]

DE'RE'GLER, V. act. (*Troubler l'ordre & l'arrangement des chofes.*) *Turbare. Perturbare. *Cic.* MIĘSZAC porządek y dobry rząd rzeczy wzrufzyć.

Les faifons fe déreglent. Inordinato motu labuntur tempora. **Mon horloge eft dereglée.* Diffolutum eft horologium. **Il a le poux fort dereglé.* Moventur venæ inæqualibus intervallis. *Cels.* CZĘSCI roku y pory ich fię mięfzaią. *Zegarek mi fię popfuł. *Mu puls bardzo pomięfzany.

DE'REGLER au figuré, (*Corrompre, deprayer.*) Depravare. *Cic.* **Il a des mœurs fort dereglées*, ou *Il eft dereglé dans fes mœurs.* Diffolutis eft ac depravatis moribus. MIĘSZAC niewłaśnie: pfować. *Jeft obyczaiow bardzo zepfowanych, álbo zepfowane má obyczaie.

Les frequentes vifites déreglent le train de vie qu'on a pris. Stomachum frequenti falutatione, inftitutum vitæ noftræ geftionis invertitur. Częfte wizyty mięfzaią porządek zábáw ktory fobie kto poftanowi.

Tout eft déreglé, On ne connoît plus rien aux chofes. Omnia funt confufa ac perturbata. *Cic.* Wfzyftko fię pomięfzało žádney rzeczy niepoznać.

DE'RIDER *le front*, V.act. Rugas frontis excutere. *Ovid.* ROZMARSZCZYC czoło, wefelfze oko pokazáć.

SE DE'RIDER. Exporrigere frontem *Ter. Hor.* WESELSZYM fię ftawić pokazać fię przy [illegible].

DE'RISION,fubft.f. (*Moquerie.*) Irrifio.*Cic.* WYSMIANIE fzydzenie.

DERIVATION *des mots*, fubft.f. (*Leur origine.*) Derivatio. *parmi les Grammairiens.* POCHODZENIE flow iedne z drugich u Gramatykow.

DE'RIVER, V.act. chez les Grammariens. (*Former un mot fur un autre primitif.*) Deducere nomen ab aliquo. *Ovid.* PROWADZIC flowo iednego z drugiego.

DE'RIVER,V.neut. (*Eftre dérivé, venir.*) Deduci. POCHODZIC.

Quelques mots font dérivez du Grec. Fonte Greco cadunt quædam verba. *Hor.* Niektore flowa pochodzą z Greckiego.

DE'RIVER, V.act. (*Défaire ce qui eft rivé.*) *Dériver un clou.* Clavum retufum refigere. WYPROSTOWAC ćwick zakrzywiony.

DERNIER, mafc. DERNIERE,f.adject. (*Qui eft dans le lieu le plus bas.*) Ultimus. *Cic.* OSTATNI co ieft ná oftatku náypośledniey, ná famym fpodku.

La derniere condition eft celle des efclaves. Eft infima conditio fervorum. Oftatnia náyoftatnieyfza naypodleyfza kondycya ieft poddanych.

Ceux qui tiennent le dernier rang dans une ville. Qui locum civitatis infimum tenent.*Cicer.* **Les derniers de tous les hommes.* Proftremi homines.*Cic.* Ci co oftatni fą w porządku między mięfzczanami. *Nayoftatnieyfi między wfzyftkiemi ludźmi.

Rendre les derniers devoirs a quelqu'un. Suprema alicui folvere. *Tacit.* Oftatnią ufługę oddać komu.

Il n'a pas mis la derniere main à fon ouvrage. Manus extrema non acceffit operibus ejus.*Cic.* Niedokończył dofkonale kfięgi fwoiey, álbo roboty álbo pracy iákiey przedfięwziętey.

DE'RNIER, (*pur le pemps.*) Noviffimus. *Cicer.* **Il n'a point fait de reponfe à mes dernieres lettres.* Meis ultimis literis nihil refcripfit. *Cic.* OSTATNI co do czafu. *Nie odpifał ná lift moy oftatni.

Pour la derniere fois. Extremùm. *Cic.* Oftatni raz.

En dernier lieu. Noviffimè.adv.*Cic.* Naoftatku.

DERNIEREMENT, adv. (*Ces jours paffez.*) Noviffimè. *Cic.* OSTATNIEMI dniami temu.

DE'ROBE', mafc. DE'ROBE'E, f. part. paff. (*Pris par larcin.*) Subreptus. *Plaut.* **Un enfant dérobé.* Subrepritius puer. *Plaut.* KRADZIONY, KRADZIONA, ukradkiem wzięty.*Dzicię podfadzone podłożone ukradkiem podrzucone

DE'ROBE', (*parlant du bétail.*) Furto abactus. *Plin.* **Une chofe dérobée.* Res furtiva. *Quint.* KRADZIONE bydlę. *Rzecz kradziona.

A DES HEURES DE'ROBE'ES, (*temps qu'on prend fur fes occupations ordinaires.*) Subcifivis horis.*Cic.* CZAS ukradkiem wzięty, godziny ukradkowe.

A LA DE'ROBE'E, (*En cachete.*) Furtim.*Cic.* UKRADKIEM pokryomu.

Qui fe fait à la dérobée. Furtivus. Clandeftinus. *Cic.* Co fię ukradkiem dzieie, álbo czyni.

DE'ROBER,V.act. (*Prendre quelque chofe à quelqu'un.*) Furari. *Cic.* KRASC wziąć komu co kradzionym fpofobem.

Qui eft enclin à dérober. Furax.*Cic* Rad kradnie, kradnący

L'inclination, le penchant qu'on a à dérober. Furacitas. *Plin.* Kradzieżność chęć, do kradzenia.

Qui eft accoûtumé à dérober. Furtificus. *Plaut.* Co ma zwyczay kraść.

DE'ROBER fe dit generalement au figuré (*de tout ce qu'on ofte à quelqu'un.*) Auferre. Intercipere. *Cic.* KRASC ogo[illegible] to wfzyftko co fię komu odbiera.

Ce qui etoit plus dange eux pour nous, c'eft que d'épaiffes ténebres nous avoient derobé le jour. Quod nobis periculofius fuit, fubitæ tenebræ repentè lucem fi peredic[illegible] *Petr.* Co było naygorfza ieft że nam gęfte ciemności dzień odbierały.

Agricola ne déroboit jamais la gloire à perfonne; mais fe rendoit le témoin irréprochable de la valeur de chacun. Agricola nunquam per alios gefla avidus intercepit; feu centurio, feu præfectus, incorruptum facti teftem habebant. Agrykola nikomu nigdy flawy nieodbierał, ále był záwfze świadkiem niepodeyrzanym dzielności każdego.

Dérober fes vices à la connoiffance des hommes, les cacher. Vitia occultare. *Cic.* **Dérober fa mort aux yeux des hommes, la cacher.* Mortem fuam hominibus occultare. **Sa fuite aux ennemis.* Hoftibus fugam occultare. *Cæf.* **Dérobez quelque temps à vos occupations.* Ad tempus ftudia tua intermitte.*Cic.* **Les richeffes dérobent fouvent les louanges qui ne font deuës, qu'à la vertu.* Dives arca veram laudem virtuti debitam fæpè intercipit.*Phæd.* **Dérober quelqu'un à la fureur des foldats.* Furori militum aliquem fubtrahere. *Tacit.* Kryć fię z wadami z wyftępkami fwemi. *Smierć fwoią taić przed ludzmi *Ucieczkę przed nieprzyiacielem ukryć. *Ukraść fobie iák czas od zabaw fwoich. *Bogactwa częftokroć odbieraią tę chwałę ktora fámey tylko cnocie należy. *Utaić kogo przed záwziętością żołnierftwa.

Se dérober de quelqu'un, ou *de fa veuë.* Se oculis alicujus fubripere. *Petr.* **Se dérober à la médifance.* Se pravè diffamantibus fubtrahere. *Tacit.* **Se dérober fes propres befoins, fon néceffaire.* Denegare fibi ad vitam neceffaria. Umknąć fię komu z oczu, zeyść z oczu. *Umknąć fię oddalić fię od obmowifk y potwarzy. *Samemu fobie umykać, potrzeb fwoich y fobie żałować.

DE'ROGATION, fubft.f. (*Dérogation d'une partie d'une loy.* Derogatio. UBLIZENIE uwłaczanie zniefienie prawa iákiego, uchylenie.

DE'ROGER, V.n. *à une loy*, (*L'abolir en partie.*) Legi, *ou* aliquid de lege, derogare. *Cic.* UCHYLIC prawa iákiego znieść go po części.

DE'ROGER fignifie encore, *Faire quelque chofe indigne de foy*, ou *de fon rang.* Aliquid facere fe indignum. OCHYDZIC ftan fwoy y urodzenie, znieważyć famego fiebie, czyniąc co niegodnego y nieprzyzwoitego ftanowi fwemu y kondycyi.

DE'ROUGIR, V.neut. (*Perdre le rouge.*) Ruborem ejicere. **Il lerougit.* (Scar.) Ceffant ora fuffundi rubore. NIEWSTYDZIC fię wftyd ftracić. *Wftydu w oczach niema.

DE'ROUILLER,V.act. (*Ofter la rouille.*) Rubiginem abftergere.*Sil-Ital.* OCZYSCIC ze rdzy wychędożyć.

DEROUILLER *l'efprit*, fe dit figurément, pour *Le décraffer, le polir.* Ingenium detergere. ROZUM wyćwiczyć wypolerować.

DE'ROULER,V.act.(*Etendre ce qui étoit roulé.*) Aliquid evolvere. ROZWINĄC co zwinionego.

DE'ROUTE, fubft. f. *D'une armée.* Fufio. Perturbatio. Profligatio. **Mettre une armée en déroute.* Fundere, *ou* profligare exercitum. *Cic. Cæf.* ZNIESIENIE woyfka rofprofzenie. *Rofprofzyć woyfko.

Qui eft en déroute, (parlant d'une armée.) Fufus. Profligatus.*Cic.* Rofprofzone woyfko.

DE'ROUTE fe dit figurément (*du défordre des affaires.*) Res accifæ, *ou* prolapfæ. *Cic.* **Mettre les affaires de quelqu'un en déroute.* Fortunas alicujus conturbare. *Cic.* PODUPASC na wfzyftkim. *Kogo ná wfzyftkim zruinować.

DERRIERE, fubft. m. (*La partie poftérieure d'un animal.*) Aversa pars.*Cic.* ZADEK, Tył, zad, plecy.

IL SE PREND particuliérement pour *Les feffes (foit des hommes, ou des animaux.)* Clunes. *Horat.* OSOBLIWIE fię bierze zá zadkowe części ták ludzi iák y bydląt pośladek.

DERIERE, (*Ce qui eft oppofé à Devant.*) comme *Le derriere d'une maifon.* Poftica pars ædium.*Liv.* TYŁ co ieft ná zádzie á nie z przodu. Naprzykład tył domu.

Porte de derriere. Pofticum. *Hor.* Tylne drzwi, forta.

Il eft enfermé par devant, par derriere & en flanc. Tenetur à fronte, à tergo, à lateribus. *Cic.* **Suivre par derriere.* Ponè.*Virg.* Opafany z przodu z tyłu, y ze wfzyftkich ftron. *Jść tuż za kim.

ON DIT figurément, *Il a toûjours quelque porte de derniere, Il a du derriere, (parlant d'un homme qui n'eft point fincere,& qui a toûjours quelque défaite.)* Haud fidei plenus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Záwfze ma iáką fortkę tylną wykrętarz nieszczery.

DERIERE, (*tantôt Adverbe, & tantôt Prépofition relative oppofée à Devant.*) Poft. Ponè. **Derriere le temple de Caftor.* Pone ædem Caftoris. ZA Partykuła przeciwna temu co ieft *przed.* *Za Kościołem Kaftora.

Regarder derriere, ou *par derriere.* Refpicere.*Cic.* Patrzać zá fiebie, oglądać fię w tył.

Ils craignirent qu'on ne prît nos foldats par derriere. Ne noftros poft tergum adorirentur, timebant. *Cæf.* **Ils alloient au fourrage & au bois derriere le camp.* Pone caftra pabulatum & lignatum ibant. *Cæf.* Bał fię áby woyfku nafzemu tyłu nie wzięto. *Chodźili ná pafzę, y ná drwa po zá oboz.

DE'S, (*Prépofition, qui marque le temps.*) A. Ab. E. Ex. OD Prepozycya znacząca czas.

Dès la pointe du jour. Ab aurorâ. *Plaut.* **Dès à prefent.* Jam nunc. **Dès lors, Dès ce temps là*, Jam tum. *Cicer.* Od świtu. *Od tego zaraz momentu. *Od owego czafu.

DE'S QUE, *Sitôt que.* Ut primùm.Simul ut. ZARAZ iák.

DE'S-ABUSER, V. act. (*Détromper, tirer quelqu'un de l'erreur dans laquelle il eſt.*) Errore aliquem levare. *Cic. Hor.* WYPROWADZIC kogo z błędu.

Eſtre dés-abuſé. Errorem deponere. Wyniść z błędu iákiego.

DE'S-ACCORD, ſubſt. m. (*Dés-union des voix & des inſtrumens.*) Vocum diſcrepantia. *Cicer.* NIEZGADZANIE ſię nie zgodne głoſy álbo Muzyka.

DE'S-ACCORDER, V. act. *des inſtrumens de Muſique.* Fidium concentum diſſolvere. act. NIEZGODNĄ muzykę wydawać, roſtroić.

DE'S ACCOUPLER, V. act. (*Détacher des animaux qui étoient accouplez.*) Abjugare. **On dit mieux en nôtre langue,* DE'COUPLER. ROZŁĄCZAC roſparzyć ſparzone bydlęta. *Lepiey ſię mowi w francuſkim *Decoupler.*

DE'S-ACCOUSTUMANCE, *on prononce* DE'S-ACCOûTUMANCE, ſubſt. f. (*Délaiſſement d'une coûtume.*) Deſuetu[illegible]. ODZWYCZAIENIE [illegible] nie czego odwyknienie.

DE'S-ACCOUSTUME[illegible], (*Qui a perdu la coûtume de faire une choſe.*) Ab aliquâ re deſuefactus, a, um. *Cic.* **Une choſe dont on eſt des-accoûtumé.* Deſuetares. *Liv.* ODZWYCZAIONY ODZWYCZAIONA co poprzeſtał czego. *Rzecz od ktorey kto odwy[illegible].

DE'S-ACCOSTUMER *quelqu'un d'une choſe*, V. act. *on prononce* DE'S ACCOûTUMER. Aliquem ab ali[illegible] rei faciendæ conſuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIC kogo od czego.

SE DE'ACCOUSTUMER. Deſueſcere. ODWYKNĄC od czego.

Ce dont il faut ſe dés-accuſtumer. Deſueſcendus, a, um. *Quint.* To czego trzeba odwykać.

DE'S AGRE'ABLE, adiect. m. & f. (*Qui n'eſt point agréable au goût.*) Ingratus. **Un fromage dés-agréable au goût.* Ingrati ſaporis caſeus. *Colum.* NIEMIŁY nie przyiemny nie[illegible]dzięczny co do ſmaku. *Ser niemiły przykry ſmakowi.

DE'S AGRE'ABLE *à la veuë.* Moleſtus. *Cic.* NIEMIŁY do widzenia, oczom nieprzyiemny.

Tout cela étoit fort dés-agréable à mes yeux. Iſta i[illegible] ſima oculis meis. *Petr.* Wſzyſtko to bardzo było nie miłe oczom moim bardzo mi było przykro [illegible].

Ce diſcours a quelque choſe de dés agréable. Aliquid injucunditatis habet oratio. *Cic.* **C'eſt un homme fort dés agréable.* Moleſtus eſt & acerbus. Ta mowa ma coś przykrego. *Człowiek bardzo przykry ſprzeciwny.

DE'S AGRE'ABLEMENT, adv. (*D'une maniere désagréable.*) Moleſtè. Acerbè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE przykro.

DE'S-AGRE'ER, V. neut. (*Déplaire, choquer la veuë ou l'eſprit.*) Alicui diſplicere. *Cic.* BYC nie miłym obra[illegible] podobać ſię oczom, pomyśleniu.

DE'S-AGRE'ER *une choſe*, V. act. (*Ne la pas agréer.*) A[illegible]quid improbare. NIEPRZYIMOWAC iákiey rzeczy ſprzeciw[illegible] mieć do niey.

DE'S-AGRE'MENT, *on prononce* Dés-agré[illegible] maſc. (*Ce qui n'agrée pas.*) Injuconditas. Inſulſitas, at[illegible] *Cic.* **Il a beaucoup de dés-agrément dans l'humeur. Il [illegible]meur fort dés-agréable.* Illepidis eſt & injucun[illegible] SPRZECIWNOSC co komu nie miło. *Bardzo ſprzeciw[illegible] ieſt humoru.

DE'S-AJUSTER, V. act. (*Gâter ce qui eſt ajuſté.*) Turbare, ROZEBRAC co uſtroionego popſować.

DE'S-ALTE'RATION, ſubſt. f. (*L'action de dés-alterer.*) Sitis reſtinctio, onis, f. *Cic.* UGASZENIE pragnien[illegible].

DE'S-ALTE'RER, V. act. (*Eſteindre, faire perdre la ſoif.*) Sitim reſtinguere. *Cic.* UGASIC gaſić pragnienie.

SE DE'S-ALTERER au figuré. **Un avare ne ſçauroit ſe dés'altérer au milieu de [illegible].* Avarus non [illegible] n edias inter opes. **On ne ſe [illegible]* Nunquam expletur, nec [illegible] cupiditatis ſitis *Cicer.* **Dés-altere toy du [illegible] ſi altere* Satiare ſanguine, quem ſitiſti. UGASIC ſię [illegible]: Łakomiec nie[illegible] ugaſić ſwoiey chciwości między doſtatkami. *Nigdy ugaſić nie można pożądliwości ſwoiey. *Náſyć ſię krwi ktorey ták bardzo pragnąłeś.

(Reproche que fit autrefois la Reine des Scythes à Cyrus, en plongeant ſa teſte dans un tonneau plein de ſang.) Urąganie ktore czyniła niegdyś Krolowa Tatarſka Cyruſowi wrzucic kazawſzy głowę iego w beczkę krwi pełną.

DE'S-ANCRER, V. act. (*Lever l'ancre.*) Solvere ancoras. *Cic.* KOTWICĘ ruſzyć, odwadzić.

DE'S-APPLIQUER, V. act. (*Détourner quelqu'un de l'application qu'il a à une choſe.*) Aliquem ab aliquo ſtudio avocare. *Cic.* Rozerwanie komu uczynić w zábawach pilnych.

DE'S-APPRENDRE, V. neut. *on prononce* Dés-apprandre. (*Oublier ce qu'on a apris.*) Aliquid dediſcere. dep. *Cic.* ODUCZYC ſię zápomnieć czego co ſię náuczyło.

DE'S APPRENDRE *à quelqu'un*, V. act. Aliquid aliquem dedocere. *Cic.* ODUCZYC kogo.

DE'S-APPROPRIATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on ſe dés-approprie une choſe.*) Renuntiatio, onis, f. WYRZECZENIE ſię w[illegible] iákiey, wyzucie ſię z właſnego, wyrok.

SE DE'S-APPROPRIER *une choſe*, V. act. (*N'en faire point ſon propre.*) Proprietati rerum renuntiare. USTĄPIC właſności niemieć zá ſwoie.

DE'S-APPROUVER, V. act. (*Ne pas approuver.*) Improbare. NIECHWALIC przyganiać.

DE'S-ARçONNER, V. act. (*Faire perdre les arçons à un cavalier, le démonter, le faire tomber de cheval.*) Aliquem equo dejicere *Liv.* ZRZUCIC z konia Jezdzca iákiego.

DE'S-ARçONNER pris figurément, pour *Démonter quelqu'un*, (*Le mettre en déſordre.*) Aliquem verbis protelare. POMIĘSZAC kogo, zbić go z terminu.

DE'S-ARGENTER, V. act. *on prononce* Dés-arjanter. (*Oſter l'argent d'une choſe argentée.*) Argentum detrahere. PO[illegible]SRZEBRZENIE ſtrácić, zdeymować z czego poſrzebrzanie

DE'SARMEMENT, ſubſt. m. (*L'action de mettre bas les armes.*) Ab armis diſceſſio. POŁOZENIE broni, złożenie y o[illegible].

DE'S ARMEMENT *des vaiſſeaux.* A[illegible] navibus expo[illegible]. ARMATY [illegible]

DE'S-ARME', m. DE'SARME'E, ſem. part. paſſ. adject. (*Qui n'a point d'armes.*) Inermus. *Cic.* BEZ BRONNY BEZ BRONNA.

DE'S-ARMER, V. neut (*Poſer les armes.*) Ab armis diſcedere. *Cic.* POŁOŻYC broń złożyć ią oddać.

DE'S-ARMER *quelqu'un*, V. act. (*Luy oſter les armes.*) Aliquem exarmare. *Cæſ.* **Dés armer un vaiſſeau.* Navem exarmare. *Patru.* WYZUC kogo z broni, broń mu zabrać. *N[illegible] Armaty zábrać

DE'S-ARMER [illegible] figurément pour *Appaiſer quelqu'un* [illegible] [illegible] Exarmare [illegible] *extrême* [illegible] *arme les matelots, & les* [illegible] *gés par ſes ſen*[illegible] *à luy* [illegible] *quartier.* M[illegible] exarmaverat [illegible], cœperatque [illegible] *Petr.* UKOJC kogo ubłagac zawzięt[illegible] [illegible]ſtwą ubłagała zeglarzow y ſamym weyrzeniem ich zwycię[illegible].

[illegible] *vous venez de me dire me dés-arme & m'appaiſe* [illegible]. Facilem benevolumque lingua tua me tibi reddit. *Ter.* **Des prieres ſi touchantes nous dés-arment.* Inhibemus ferrum poſt has preces *Petr.* To co mi dopiero po[illegible]dział całe mię przekonało y zniewoliło. *Proſby ták u[illegible] broń nám z ręku wytrąciły.

DE'S-ARRANGER, V. act. (*Confondre ce qui eſt rangé.*) Inordinare. *Colum. Cic.* POMIĘSZAC porozrucać co porządnie ułożonego.

DE'S-ARROY, ſubſt. m. (*Déſordre d'un train, d'un équipage.*) Perturbatio. Confuſio, onis, f. **Gens de guerre en dés-arroy.* Fuſus & proſtigatus [illegible] *Cic.* BŁĄKANIE ſię [illegible]

[illegible] figurément, *Mettre quelqu'un*, ou *ſon eſprit en dés-arroy.* Mentem alicuius turbare, ou perturbare. MO[illegible] Sfumu[illegible] go pomięszac z [illegible] ſpo wyprowadzić.

DE'S-ASSEMBLER, V. act. *on prononce* Dés-aſſambler. (*Séparer les pieces d'un ouvrage d'aſſemblage.*) Coagmentatum aliquod opus diſſolvere. ROZEBRAC, rozrzucić co [illegible] ſtawionego.

DE'S-ASSEMBLER, (*Rompre une aſſemblée de gens convoquez.*) Concionem ſubmovere. *Cic.* POZEGNAC rádę [illegible] bo zerwać roſpuścić gromadę.

DE'SASTRE, ſubſt. m. (*Infortune, calamité.*) Calamitas. Infelicitas. *Cic. Ovid.* NIESZCZĘSCIE, przygoda zła, utrapienie, nędza, [illegible]

DE'S-ATTELER *des chevaux de carroſſe*, V. act. (*Les oſter du carroſſe.*) Jumenta, ou equos disjungere. *Cic.* WYPRZĄDZ konie.

DE'S-AVANTAGE, ſubſt. m. (*Condition, ou eſtat moins avantageux.*) Deterior, ou iniqua conditio. *Cic.* KRZYWDA ſtrata ſzkoda ná czym ſzkodowanie.

Combattre avec désavantage. Malè pugnare. *Cicer.* **La paix a eſté concluë à noſtre déſavantage.* Iniquâ conditione pax facta eſt. **Il gagna la victoire malgré le désavantage du lieu.* Loci iniquitas victoriæ non obſtitit. Potykać ſię z ſzkodą ſwoią. *Pokoy zawárto z ſzkodą naſzą. *Doſtąpił zwycięſtwa chociaż w złym bardzo razie.

DE'S-AVANTAGE, (*Perte, dommage, eſchec.*) Jactura, æ, f. Clades, is, f. Detrimentum. Incommodum. Damnum, i, n. *Cic.* SZKODA nieſzczęście, zły raz klęſka.

Il ſe tenoit reſſerré dans ſon camp, ſans qu'il eût receu aucun dés-avantage. Caſtris ſe tenebat nullâ clade acceptâ. *Liv.* **Ils ne laiſſairent pas de tenir bon, malgré tous ces desavantages.* Tamen incommodis tot conflictati reſiſtebant. *Cæſ.* Siedział zamknięty w obozie ſwoim żadney nieodebrawſzy ſzkody. *Trzymali ſię mocno nieuważaiąc ná te wſzyſtkie klęſkie y trudności.

Parler au dés-avantage d'une perſonne. Detrahere de aliquo. *Cic.* Mowić źle okim

DE'S-AVANTAGER *quelqu'un*, V. act. (*Luy faire un moindre avantage qu'à un autre.*) Iniquâ & deteriori conditione agere cum aliquo, quàm cum alio. UKRZYWDZIC kogo, mniey mu świadczyć niż inſzemu.

Ce Pere a des-avantagé ſon cadet, pour avantager ſon aiſné. Parens iſte iniquiori conditione egit cum filio minore natu, ut melius faceret majori. Ociec ukrzywdził młodſzego dla ſtarſzego.

DE'S-AVANTAGEUX, m. DE'S-AVANTAGEUSE, f. adject. (*Inique, injuſte, qui porte prejudice.*) Iniquus. NIESŁUSZNY NIESPRAWIEDLIWY z krzywdą, przeciwny zły.

Ils commencerent le combat en un lieu fort des-avantageux. Iniquiſſimo loco prælium committere cœperunt. *Cæſ.* Zaczęli bitwę w mieyſcu złym bardzo.

DE'S-AVANTAGEUSEMENT, adv. (*D'une maniere des-avantageuſe.*) Iniquè. Malè. Malignè. *Cic.* ZLE nieprawie nieſłuſznie z krzywdą.

DE'S-AVEU, ſubſt. m. (*L'action de nier une choſe.*) Negatio. Inficiatio. *Cicer.* NIEPRZYZNAWANIE zápieranie czego wyrzekanie ſię.

DE'S AVEUGLER, V. act. (*Oſter l'aveuglement.*) Cæcitatem alicujus diſcutere. OTWORZYC oczy zdiąc ślepotę, wyprowadzić z niey.

DE'S-AVOUER, V. act. (*Ne demeurer pas d'accord d'avoir fait, ou dit une choſe, la nier.*) Negare. Pernegare. Inficiari. *Cic.* ZAPIERAC ſię nieprzyznawac ſię.

DE'S-AVOUER, (*Ne vouloir point reconnoiſtre.*) Abnuere. ZAPIERAC ſię niechcieć ſię przyznać do kogo.

Auguſte dés-avoua Agrippa pour ſon fils, à cauſe de ſon naturel ſtupide & brutal. Auguſtus Agrippam ob ingenium ſordidum & ferox abdicavit. *Suet.* Auguſt niechciał przyznać Agryppę zá ſyna dla iego przyrodzenia głupiego y grubego, wyrzekł ſię go zápárł ſię go.

DESCENDANT, maſc. DESCENDANTE, f. part. act (*on prononce* deſſandant.) (*Qui deſcend.*) Deſcendens. *Cic.* SCHODZĄCY ná doł, ſpadziſty.

Qui va en deſcendant. Declivis & hoc declive. *Cæſ.* Spadziſty pochyłaſty.

LES DESCENDANTS, (*Ceux qui ſont nez de nous & qui apres nous.*) Poſteri. *Cicer.* POTOMNI náſtępni ci co z nás pochodzą y po nas naſtępuią.

LE DESCENDANT *de la marée.* Æſtûs marini receſſus. *Cic.* USĘMPOWANIE fali morſkiey.

DESCENDRE, V. neut. (*on prononce* deſſandre.) (*Aller de haut en bas.*) Deſcendere. **Deſcendre de cheval.* Equo deſcendere. *Cæſ.* **Deſcendre de deſſus un arbre.* Ducere ſe deorſùm de arbore. *Plaut.* **On y deſcend par degrez.* Gradibus deſcenditur. *Cic.* SCHODZIC ná doł. *Z ſiadać z konia. *Skoczyć z drzewa, z niść ſpuścić ſię. *Schodzą tam ſtopniami.

Deſcendre par eau, ſuivre le cours de la riviere. Secundo amne defluere. *Quint-Curt.* Płynąć zá wodą ná doł.

DESCENDRE *une choſe*, V. act. (*La porter ailleurs.*) Aliquid ex edito loco demittere. SPUSCIC co ná doł z gory zdiąć

DESCENDRE, V. neut. (*Venir de quelqu'un, en tirer ſon origine.*) Originem, ou ortum ducere. *Hor. Quint.* POCHODZIC iść od kogo co do urodzenia.

Deſcendu de Chevaliers Romains. Ortus equeſtri loco. *Cic.*

**Deſcendu des Sabins.* Ab Sabinis oriundus. *Liv.* Idący, pochodzący z Szlachty Rzymſkiey. *Pochodzący z Sabinow.

DESCENDRE *dans le détail & dans le particulier des choſes.* Ad ſingula venire. *Quint.* WNISC w rzecz iáką y w iey okoliczności oſobne.

DESCENDRE ſe dit figurément pour *S'abaiſſer, s'humilier.* comme *Il eſt deſcendu dans les petits devoirs de l'amitié.* In ommia familiaritatis officia deſcendit. *Plin-Jun.* SPUSCIC ſię niewłaśnie upokorzyć ſię unizyć ſię. Spuścił ſię do náymnieyſzych uſług przyiacielſkich.

DESCENTE, ſubſt. f. (*on prononce* deſſante.) (*L'action de deſcendre.*) Deſcenſus, ûs, maſc. Deſcenſio, onis, f. *Virg. Plin.* **Faire une deſcente en terre ferme, & dans le pays ennemi.* In continentem deſcenſionem facere, & in agros heſtiles. *Liv.* WYSIADANIE z okrętu. *Wyſieść ná ląd w kray nieprzyiacielſki.

DESCENTE, (*Le panchant d'une colline.*) Collis declivitas. *Cic.* POCHODZISTOSC ſpadziſtość pagorkow pochyłość.

DESCENTE *de boyaux.* Ilium procidentia, æ, fœm. *Plin.* OPADANIE wnętrzności utrząśnienie.

DESCEU, *on dit mieux en nôtre langue* A MON INSCEU Me inſcio. *Cicer.* BEZ wiadomości moiey, w Francuſkim lepiey ſię mowi *Inſceu* niż *deceu.*

DESCRIPTION, ſubſt. f. (*Peinture, repréſentation d'une choſe au naturel.*) Deſcriptio. OPISANIE czego odmalowanie wyrażenie.

DESCRIPTION, (*Définition groſſiere d'une choſe.*) Deſcriptio. Definitio, onis, f. *Cic.* OPISANIE proſte okryślenie iákiey rzeczy odryſowanie.

DE'S-EMBALER, V. acts *on prononce* déſambaler, (*Défaire une marchandiſe qui eſt embalée.*) Merces depromere. *Cic.* ROSPAKOWAC paki kupieckie z towarami.

DE'S-EMBARQUER, V. act. *on prononce* déſambarquer. (*Retirer d'un vaiſſeau les marchandiſes, qu'on y avoit embarquées.* Mercimonia è navibus exportare & in terram exponere. *Liv.* NAZAD wynoſić towary z okrętu.

SE DE'S-EMBARQUER, (*Sortir d'un vaiſſeau.*) Deſcendere è navi. WYSIADAC z okrętu ná ląd ná mieyſce.

DE'S-EMBARQUEMENT, ſubſt. m. *on prononce* déſambarquemant.) (*L'action de retirer les marchandiſes d'un vaiſſeau.*) Mercimoniorum è navi exportatio. *Cic.* WYNOSZENIE towarow ułożonych ná okręt.

DE'S-EMPARER *un lieu*, V. act. *on prononce* déſamparer. (*Le quitter.*) Deſerere locum, (ſero, is, ſerui, ſertum.) act. *Cic.* WYNISC uſtąpić z mieyſca iákiego.

DE'S-EMPLIR, (*on prononce* déſamplir.) V. act. (*Vuider ce qui eſt plein, ſoit en tout ou en partie.*) Deplere. *Stat. Cat.* ULAC uiąć czego pełnego ubieraiąc poczęści álbo zupełnie wylać.

DE'S-EMPRISONNER, (*on prononce* déſampriſonner.) V. act. (*Tirer quelqu'un de priſon, le mettre en liberté.*) E cuſtodiâ aliquem emittere. *Cic. Liv.* WYPROWADZIC z więzienia, Wolnym ucżynić, wypuścić.

DE'S-ENCHANTER, (*on prononce* déſanchanter, V. act. (*Rompre un enchantement.*) Excantare. *Prop.* ODCZAROWAC odrobić odczynić czary.

DE'S-ENDORMIR, (*on prononce* déſandormir.) V. act. (*Qui n'eſt d'uſage qu'au participe, en parlant d'un homme à demieveillé.*) Alicui ſomnos diſcutere. *Cic.* OCUCIC wybić ze ſnu: w Francuſkim nie mowi ſię chyba przez partycyp mowiąc o człowieku wpoł obudzonym ze ſnu.

DE'S-ENFLER, (*on prononce* déſanfler.) V. act. (*Oſter la cauſe de l'enfleure, faire dés-enfler.*) Tumorem diſcutere. PUCHLINĘ Wyprowadzić.

SE DE'S-ENFLER, V. neut. *ou* SE DE'S-ENFLER. Tenuari. TĘCHNĄC ſchodzi puchlizna.

DE'S-ENFLEURE, (*on prononce* deſanflure.) ſubſt. f. Tumoris remiſſio. TĘCHNIENIE, odchodzenie puchliny.

DE'S-ENNUYER, (*on prononce* deſannuyer.) V. act. (*Chaſſer l'ennuy.*) Alicujus tædium levare. *Cic.* TĘSKNOSCI pozbawić, zabawiać kogo áby nie tęſknił.

SE DE'S-ENNUYER. Relaxare, ſe, *ou* animum. *Cic.* TĘSKNOSCI zbywać, bawić ſię czym áby nie tęſknić,

DE'S-ENRUMER, (*on prononce* deſanrumer.) V. act. (*Faire perdre le rhûme.*) Gravedinem alicui diſcutere. LECZYC ná kátár tracić katar.

SE DE'S-ENRHUMER, Capitis gravedine levari. paſſ. OZDROWIEC z kataru przychodzić doſiebie pozbyć go.

DE'S-ENROLER, (*on prononce* defanroler.) V.act. (*Oster de dessus le rôle un soldat.*) Militiâ folveremilitem. *Tacit.* WYMAZAC z reieſtru żołnierza.

DE'S-ENROUER, (*on prononce* defanrouer.) V.act. (*Guerir l'enroument.*) Raucitatem pellere. NA ochrzypienie lekarstwo pozbyć chrzypki.

DE'S-ENSEIGNER, (*on prononce* defanſeigner.) V. act. (*Enseigner le contraire.*) Dedocere. *Quint.* ODUCZAC.

DE'S-ENSEVELIR *un mort.* (*on prononce* Defanſevelir.) V. act. Corpus mortuum faſciis folvere. ODGRZEBSC odkopać dobyć z grobu umarłego.

DE'S-ENSORCELER *quelqu'un.* (*on prononce* defanſorceler.) V. act. (*Luy oster le sort qu'on a jetté sur luy.*) Faſcinum ab aliquo depellere. *Cic.* ODCZAROWAC, odczyniać.

DE'S-ENSORCELEMENT, (*on prononce* defanſorcelement.) ſubſt. m. Faſcinationis ſolutio. ODCZYNIANIE czarow.

DE'S ENTESTER, (*on prononce* defantêter.) V. act. (*Dissuader.*) Dissuadere. *Cic.* ODRADZIC rozmyślić wiąć komu co z głowy.

DE'S-ENYVRER, (*on prononce* [illegible]) V. act. (*Faire passer l'yvresse.*) Ebrietatem ſolvere. *Cels.* OTRZEZWIC wytrzeźwić z pijaństwa.

DE'S-EQUIPER *un vaisseau,* V. act. Navigium armamentis ſpoliare, *ou* nudare. OKRĘT rozebrać ze wszyſtkiego, wszyſtkie obrony y armatę z niego wyprowadzić, zabrać.

DE'SERT, m. DE'SERTE, fœm. adject. Deſert. OPUSZCZONY, OPUSZCZONA, Puſty, zoſtawiony oſobny.

UN DE'SERT, (*Vn lieu solitaire.*) Locus deſertus. *Cic.* PUSTYNIA mieyſce obne puſte y bez ludne.

Se retirer dans les déserts. In ſolitudines ſecedere. Uchodzić pomiędzy puſtynie.

DE'SERTER, V. act. (*Rendre desert.*) Vaſtare. *Cic.* PUSTOSZYC ſpuſtoſzyć.

Il deserta la campagne de laboureurs. Vaſtavit agros cultoribus. *Virg.* Spuſtoſzył wſie, ludzi z nich [illegible].

DE'SERTER, (*Quitter, abandonner.*) Deſerere. *Cic.* OPUSCIC, [illegible] uciec, [illegible].

Les soldats desertent tous les jours, ils quittent l'armée. Deſerunt exercitum milites. *Cic. Caſ.* Żołnierze co dzień uchodzą uchodzą.

Il m'a fait déserter ce lieu, Il me l'a fait abandonner. Coegit me hinc abire, *ou* diſcedere. *Cic.* Muſiałem dla niego opuścić to mieyſce, uchodzic z tamtąd.

DE'SERTEUR, ſubſt. m. (*Soldat qui quitte l'armée.*) Deſertor. ZBIEG od woyſka, od chorągwi, od znaku, z obozu.

Quand j'ay trouvé quelque soldat déserteur, je l'ay puny aussitôt. Si quem militem diſcedentem nactus ſum, ſupplicio affeci. *Cic.* Gdziemkolwiek nápadł ná zbiega zárazem go ſkarał

DE'SERTION, ſubſt f. (*Abandonnement.*) Deſertio. *Liv.* UCHODZENIE Uchodzenie odſtępowanie.

DE'SESPERE'MENT, adv. (*En desesperé.*) Deſperanter. adv. *Cic.* ROSPACZNIE, *desperacko.*

DE'SESPERE', m. DE'SESPERE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui a perdu toute esperance, qui est en désespoir.*) Deſperatus. *Cic.* ZWĄTPIONY, ZWĄTPIONA, bez nadziei będący.

Il vous a parlé en homme désespéré. Deſperanter tecum locutus eſt. *Cic.* [illegible] co o wszyſtkim zwątpił co wszyſtkę nádzieię ſtracił, iák deſperat.

DE'SESPE'RE', (*Dont on n'espere plus rien,* ou *De quoy on a perdu toute espérance.*) Deſperatus Perditus. *Cic.* ZWĄTPIONY, Zwątpiona: o ktorym álbo o czym wszyſtkę nádzieię tracą, zgubiony, ſtracony, przepadły: *zdesperowany.*

Tenir une affaire desperée, ou *pour désesperée.* In perditis ac deſperatis aliquod negotium habere. *Cic.* Mieć rzecz iáką za ſtraconą zá zgubioną zá zwątpioną.

Vn malade désperé. (*de la santé de qui on déseſpére.*) Æger cujus jam deſperatus morbus eſt. *Cic.* Chory odſtąpiony bez nadziei *zdesperowany* zwątpiony.

Hippocrate defend de donner des remedes à un malade déseſperé. Deſperatis Hippocrates vetat adhibere medicinam. *Cic.* Hipokrates zakazuie dawac lekarſtw choremu zdeſperowanemu.

DE'SESPE'RER, V. neut. (*Perdre espérance de son salut, ou de se sauver.*) Spem deponere. *Hor.* ROSPACZAC o zbawieniu o żyćiu o zdrowiu &c.

SE DE'SESPE'RER. Sibi, *ou* de ſe deſperare. *Cicer.* **Il ne faut déseſpérer de rien.* Nihil deſperandum eſt. *Horat.* **Désperer d'acquerir de la sagesse.* Deſpondere ſapientiam. *Colum.* ZWĄTPIC o ſobie. *Nie trzeba nigdy roſpaczać o niczym. *Zwątpić żeby można kiedy przyiść do rozumu.

DE'SESPE'RER *d'un malade,* (*Ne plus espérer qu'il revienne en santé.*) Ægri alicujus ſaluti, *ou* ſalutem, *ou* de ſalute deſperare. *Cic.* ZWĄTPIC o chorym áby miał przyiść do zdrowia.

DE'SESPERER *quelqu'un,* V. act. (*Le mettre,* ou *le jetter dans le désespoir.*) Alicui ſpem omnem adimere. *Cic.* **Vos lettres me déſeſpérent.* Litteræ tuæ me nihil ampliùs ſperare jubent. *Cic.* PRZYWIESC kogo do roſpaczy. *Liſty twoie im deſperować każą.

DE'SESPOIR, ſubſt. m. (*Perte de toute espérance.*) Deſperatio. *Cicer.* **Estre au desespoir.* Deſperare. *Cicer.* **Mettre,* ou *jetter quelqu'un dans le déseſpoir.* Deſperationem afferre. *Caſ.* **Cela me met au déseſpoir, m'afflige fort, me fait bien de la peine.* Id me urit, *ou* excruciat, *ou* angit. **C'est un coup de déseſpoir.* Id non ſine deſperatione factum eſt. *Caſ.* ROSPACZ ſtracenie wszelkiey nádziei. *Przyiść do roſpaczy cale zwątpić. *Przyprowadzić kogo do roſpaczy. *To mię do deſperacyi przywodzi. *Właśnie ſię to deſperacko ſtało.

ON DIT, *un* DES-HABILLE', (*Vn habit que les femmes de condition portent le matin dans la chambre, avant que de s'ajuster.*) Veſtis cubicularis. SUKNIA pokoiowa domowa, w ktorey wielkie Panie chodzą w domu u ſiebie poki ſię nie ubiera.

ON LE DIT auſſi (*d'un habit de nuit qu'elles [illegible] quand elles sont des-habillées, pour estre plus à leur aise.*) Nocturna veſtis. *Hor.* TOŁ[illegible] nocny ktorą na noc kładą, rozebrawſzy ſię dla więkſzey wygody.

DE'S-HABILLER, V. act. (*Oster les habits à quelqu'un, le dépouiller.*) Alicui veſtem exuere. *Ter. Plaut.* ROZBIERAC kogo zdeymować ſuknie komu, zdzierać.

SE DE'S-HABILLER. Deponere veſtes. *Ovid.* ROZBIERAC ſię.

DE'SHABITER, V. act. (*Abandonner un pays, ou une maison.*) Emigrare. *Cic. Plin.* WYNIESC ſię ſkąd puſtkami zoſtawić [illegible].

Vn pays dés-habité. Deſerta regio. f. *Plin.* Kray puſty bez ludny.

DE'S-HABITUER, V. act. (*Dés-accoutumer de faire une chose.*) Aliquem ab alicujus rei faciendæ conſuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIAC.

SE DE'S HABITUER *d'une chose,* (*Quitter l'habitude qu'on avoit prise.*) Deſueſcere. *Liv. Var.* ODZWYCZAIAC ſię od czego.

Ce dont il faut se dés-habituer. Deſueſcendus, a, um. *Quint.* Czego ſię trzeba odzwyczaiać.

DES-HASLER, V. act. *on prononce* Déhâler. (*Faire perdre à un visage la noirceur que le Soleil & le grand air luy ont causée.*) Coloratum æſtu, *ou* ſole vultum decolorare. OGORZALINE [illegible].

SE DES HALER. Fuſcum colorem exuere. OGORZELINY zbywać.

DES-HANCHE', (*on prononce* Déhanché.) maſc. DES-HANCHEE, f. (*Qui a ses hanches,* ou *les reins rompus.*) Delumbis. UŁOMNY biodrow nárużonych.

DES-HARNACHER *un cheval,* V. act. (*on prononce* Déharnacher.) (*Lui oster son harnois.*) Equo ſtratum detrahere. ROZSIODŁAC [illegible] ſiodło rozkulbaczyc.

DE'SHERITE', m. DE'SHE'RITE'E, f. part. paſſ. [illegible]

DE'S-HERITER, Exheres. *Cic.* WYDZIEDZICZONY WYDZIEDZICZONA.

DE'S-HERITER *quelqu'un.* V. act. (*Le priver d'un héritage.*) Aliquem exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC odſądzić wyzuć z dziedzictwa.

DE'S-HONNESTE, *ou* DE'S-HONNêTE, adject. m. & f. (*Vilain, contraire à l'honnesteté.*) Inhoneſtus. *Cicer.* NIEPRZYSTOYNY plugawy nieuczciwy.

DE'S-HONNESTE, (*Impudique.*) Obſcenus. *Cic.* NIEUCZCIWY nieczyſty niewſtydliwy.

DE'S-HONNESTEMENT, *ou* DES-HONNêTEMENT, adv. (*Contre l'honnesteté.*) Inhoneſtè. adv. *Cic.* NIEPRZYSTOYNIE.

DE'S HONNESTEMENT, (*Impudiquement.*) Impurè. Obſcœnè. *Cic.* NIEUCZCIWIE bezwſtydnie ſromotnie.

DE'S-HONNESTETE', *ou* DE'S-HONNêTETE', ſubſt. f. (*Action déshonneste.* Turpe aliquid. NIEPRZYSTOYNOSC, co nieprzyſtoynego czynić.

DE'S-HONNESTETE', (*Impureté,*) Impudicitia. *Cicer.* NIEUCZCIWOSC niewſtyd ſromota.

DE'S-HONNEUR, ſubſt, m. (*Ce qui préjudicie à l'honneur.*) Dedecus. *Cic.* HANBA przeciwna rzecz czci, ochyda.

Les hommes sages sont sensibles au dés-honneur, & non pas aux coups de la fortune. Homines ſapientes turpitudine non caſu commoventur. *Cicer.* **S'exposer à un grand dés-honneur, encourir un grand dés-honneur.* Adire multum dedecoris. *Tacit.* **Faire dés-honneur à ses parents.* Dedecori eſſe parentibus. *Cicer.* Dedecorare parentes. *Ter.* **Aux lettres & aux sciences.* Dedecori eſſe litteris ac ſtudiis. *Cicer.* Ludzi rozumnych bardziey dotyka hańba niż nieſzczęście. *Podać ſię ná wielką ochydę. *hańbę wſtyd czynić rodzicom ſwoim. *Naukom.

DE'S-HONNORABLE, *ou* DE'S-HONNORABLE, adject. m. & f. (*Qui cause du dés-honneur.*) Inhoneſtus. *Cicer.* HANBIĄCY, chydzący, wſtydliwy ochydny ſzpetny.

DE'S-HONNORE, *ou* DE'S-HONORE', maſc. DE'S-HONNORE'E, f. part. paſſ. Inhonoratus. *Cic.* ZHANBIONY zelżony.

DE'S-HONNORER, *ou* DE'S-HONORER, V. act. (*Faire dés-honneur à quelqu'un.*) Aliquem dedecorare. ZAWSTYDZIC nieuſzanować zeſromocić kogo zhańbić oſławić [illegible].

Dés-honnorer quelqu'un d'une maniere à ne s'en pouvoir relever. Inurere æternas alicui maculas, quas nulla vita eluere non poſſit. *Cic.* Záwſtydzić kogo ná wieki ochydzić.

SE DE'S-HONNORER. Infligere ſibi turpitudinem. *Cic.* Aliquid turpe in ſe admittere. *Cic. Ter.* **Ils dés-honnorent par leurs actions, ceux qu'ils s'efforcent de louër.* Eos luculant, *ou* dedecorant, quos collaudant. *Plaut.* **Se dés-honnorer par toutes sortes d'infamies.* Nullo dedecore ſe abſtinere. *Cicer.* SIEBIE ſamego ſromocić. * Tych [illegible] niewięcey chwalą ſłowami. *Ochydzić ſię [illegible].

Cela s'appelle se dés-honnorer soy-mesme que de faire punir un homme qu'on auroit surpris avec sa femme. Hoc eſt ſe ipſum traducere, cùm quis pœnas irrogat illi qui deprehenſus fuerit cum uxorem delectaret. *Petr.* Siebie ſamego chydzi, kto ſzuka kary na tego ktorego záſtał z żoną ſwoią.

DE'S-HONNORER *une fille,* (*Attenter à sa pudicité.*) Pudicitiam virgini eripere. *Cic.* ZESROMOCIC Panienkę, wſtydu ią pozbawić.

DE'S-JA, (*Adverbe de temps, A cette heure, Dés-ce temps-là.*) Jam. JUZ, *Adwerb* czaſu teraz [illegible].

DE'SIGNATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on désigne & on marque une chose.*) Deſignatio, onis, f. *Cicer.* WYRAZENIE iákiey rzeczy oznaczenie.

DE'SIGNER, V. act. (*Marquer une personne, ou une chose, faire connoistre qu'elle est celle dont on veut parler.*) Significare. *Cic.* WYRAZIC oſobę álbo rzecz oktorey ſię mowi.

Il désigne souvent cét homme sans le nommer. Illum hominem denotat ſolummodò non ſuo nomine appellat. Często wyraża tego człeka choć go nie mianuie.

DE'SIGNER, (*Nommer quelqu'un dans une charge.*) Aliquem magiſtratum deſignare. *Cic.* **Ils furent désignez Consuls pour cette année.* Deſignati ſunt Conſules in eum annum. *Liv.* NAZNACZYC kogo ná urząd, oddać mu urząd iáki ná gotowości poſtanowić. *Náznáczeni byli Konſulami ná ten rok

DE'S-INFATEUR, V. act. (*Détromper quelqu'un qui s'est laissé coëffer, ou infatuër d'un autre homme, ou de quelque opinion.*) Ejicere ex animo, (cio, cis, jeci, jectum.) *ou* extrudere, *ou* evellere ex animo act. acc. *Cic. Ter.* WYPROWADZIC z błędu kogo ktory ſię dał inſzemu omamić y uprzątnął ſobie co w głowie.

SE DE'S-INFATUëR *de quelqu'un.* Exuere hominem ex ſuo animo. *Se dés-infatuër d'une opinion.* Ejicere, *ou* evellere ex ſuo animo aliquam opinionam. *Cicer.* WYBIC ſobie z głowy co czym ſobie myśl kto ná bił y uprzątnął. Sobie ſamemu co z głowy wybić.

DE'S-INFECTER *un lieu qui est infecté,* V. act. (*En oster l'infection & la mauvaise odeur.*) Infectum & peſtilentem aliquem locum purgare. MIEYSCE zárażone od zarazy oczyścić wykadzić.

ON DIT au figuré, *Je suis dés-infecté de cette opinion, J'en suis défait.* Ejeci ex animo hanc opinionem, quæ me infecerat. MOWIĄ niewłaśnie iużem od zarazy tego zdania ſię uwolnił okurzył.

DE'S-INTERESSE', maſc. DE'S-INTERESSE'E, f. part. paſſ. & adjectif. (*Qui ne se recherche pas soy mesme, qui n'a point d'égard à ses propres interests.*) Qui ſui commodi ſtudio non ducitur. *Cicer.* NIEINTERESSOWANY, NIEINTERESSOWANA, co nie ſzuka ſwego pożytku áni zyſku własnego.

Vn amy dés-interessé. Gratuitus amicus. **Vne amitié dés-interessée.* Gratuita amicitia. *Cic.* **Estre des-interessé.* Non attendere ad rem ſuam. *Terent.* Przyiaciel nie intereſſowany. *Przyiaźń nie intereſſowana nie dla ſwego zyſku nie dla pożytku własnego. *Niebyć intereſſowanym.

Juger des choses avec un esprit dés-interessé. De rebus incorrupte atque integrè judicare. *Cic.* **Qui agit avec un esprit dés-interessé.* Qui in agendo nullâ mercedis ſpe ducitur. Sądzić o rzeczach bez przywiązania. *Ten co wszyſtko czyni bez intereſſu.

DE'S INTERESSEMENT, ſubſt. m. (*Dégagement de tout interest.*) Suorum commodorum.) neglectus, ûs, maſc. NIEPRZYWIĄZANIE ſerca do niczego.

DE'S INTERESSER, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'interests, hors de pair.*) Extra rem, *ou* extra aleam & periculum aliquem ponere. *Cic.* WYPROWADZIC kogo z czego, z rzeczy iákiey z niebeſpieczeńſtwa.

DE'SIR, ſubſt. m. (*Souhait, envie d'une chose.*) Deſiderium, Cupiditas, Cupido. *Cic. Virg.* PRAGNIENIE żądza chęć uſilna do czego.

Adieu l'objet de mes désirs. Valete, mea deſideria. *Cic.* Zegnam wás wszyſtkie lubości moie, zegnam cię pragnienie moie

Le désir de la gloire est la derniere chose, dont le sage se défasse. Noviſſima etiam gloriæ cupido ſapientibus exuitur. *Tacit.* Chciwość ſławy oſtatnia rzecz ieſt ktorey rozumny człowiek pozbywa.

Les esprits ont naturellement un désir insatiable de découvrir la verité. Naturâ ineſt mentibus noſtris quædam cupiditas veri videndi. *Cic.* Umysł z przyrodzenia ſwoiego nie náſyconą chciwością ſzuka prawdy.

Avoir desir d'une chose. Agi alicujus rei deſiderio. Uwodzić ſię chciwością czego pragnąć czego.

DE'SIRABLE, adject. m. & f. (*Souhaitable.*) Deſiderabilis. *Cic.* POZĄDANY.

DE'SIRER, V. act. (*Avoir désir d'une chose, la souhaiter.*) Deſiderare. *Cic.* Pragnąć życzyć czego.

Ceux qui desirent beaucoup, manquent de bien des choses. Multa deſunt multa petentibus. *Hor.* Ci co wiele rzeczy pragną znać że im náwielu ſchodzi.

DE'SIRER *ardemment une chose,* (*La désirer avec passion, ou passionnément.*) Percupere. *Cic.* **Estre fort desiré de quelqu'un.* Magno eſſe alicui deſiderio. *Cic.* **Je ne desire rien pour moy.* Nihil mihi concupiſco, *ou* volo. *Cic.* PRAGNĄC goraco. * Być bardzo pożądanym upragnionym od kogo. *Niczego dla ſiebie nie pragnę.

Faire desirer quelqu'un, le faire regretter. Deſiderium alicujus facere, *ou* accendere. *Cic.* Zál pokim wzbudzić y pragnienie iego wzniecić.

DE'SIRER, (*Vouloir, souhaiter une chose de quelqu'un.*) Velle *Cicer.* CHCIEC po kim żądać czego po kim.

DE'SIREUX, m. DE'SIREUSE, f. (*Qui desire, une chose.*) Rei alicuius, *ou* re aliquâ cupidus. **Desireux de la nouveauté.* Novitatis cupidus. *Quint.* CHCIWY upragniony, pragnący czego. * Pragnący chciwy nowych rzeczy.

Qui est fort desireux de vous voir. Homo appetentiſſimus tui videndi. *Plin-Jun.* Bardzo pragnący widzenia ciebie.

SE DE'SISTER, V. neut. (*Se départir,* ou *se déporter d'une chose, l'abandonner.*) Re, *ou* de re deſiſtere. *Cic. Terent.* * Deſiſtere bello, *Se desister de la guerre.* Causâ, *ou* litibus deſiſtere. *Cic. Terent.* * *Desister,* ou *se desister d'un procès.*) POPRZESTAC czego odſtąpić. *Poprzeſtać woyny. *Poprzeſtać prawa proceſſu

DE'SISTEMENT, ſubſt. m. (*L'action de se desister d'une chose.*) A re aliquâ diſceſſio, onis, f. **Il m'a donné un desistement par écrit par lequel il se desiste du procès.* Scripto ſignificavit, quòd à litibus deſiſteret. POPRZESTANIE, Uſtąpienie. *Dał mi kartę iáko uſtępuie prawa, y zdalſzego kwituie proceſſu

DE'S-LORS, adv. (*Dès ce temps-là.*) Tunc. *Cic.* ZARAZ od tego czaſu.

DE'S OBEIR, V. neut. (*Ne pas obéïr.*) Alicui non obedire. *Cic. Ter Plaut.* NIE ſłuchać nie być poſłuſznym.

DE'S-OBE'ISSANCE, subst. f. (*Action de desobe'ir.*) Imperii detrectatio. *Liv.* NIEPOSŁUSZENSTWO.

DE'S-OBE'ISSANT, m. DE'S-OBE'ISSANTE, f. part. adject. (*Qui dés-obeït.*) Inobsequens. *Sen. Cic.* NIEPOSŁUSZNY NIEPOSŁUSZNA.

DE'S-OBLIGEAMMENT, adv. (*on prononce* désobliiamant.) *D'une maniere des-obligeante.* Parùm officiosè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE, przykro.

DE'S OBLIGEANT, (*on prononce* désoblijant.)m. DE'S-OBLIGEANTE, f. adject. (*Qui dés-oblige.*) Inurbanus. *Cic.* PRZYKRY nieobyczayny grubi[illegible].

DE'S-OBLIGER, V. act. (*Faire quelque déplaisir, ou quelque mal honnesteté à quelqu'un, luy rendre de mauvais offices.*) Male de aliquo mereri. *Cic.* OBRAZIC kogo sobie urazić go przykrość mu uczynić, źle mu się zasłużyć.

DE'SOLATION, subst. f. *Ravage, dégast.*) *Cic.* *La peste a mis la desolation dans toute la province.* Pestis vastitatem toti provinciæ attulit. *Cic.* PUSTOSZENIE spustoszenie. *Powietrze spustoszyło Kray wszystek.

DE'SOLATION, (*Affliction, tristesse.*) Ægritudo Mœror. *Cic.* * *Je suis dans une grande desolation de sa mort.* Illius mortem mœreo. *Cic.* SMUTEK żal żałość. * W wielkiey iestem żałości z śmierci J[illegible].

DE'SOLE', m. DE'SOLE'E, f. part. pass. (*Ruiné, ravagé.*) V[illegible] *Cic.* [illegible] SPUSTOSZONY, ZBURZONY.

DE'SOLE', (*Affligé extremement.*) Mœstus, Afflictus. *Cic. Horat.* STRAPIONY, [illegible].

DE'SOLER, V. act. (*Ravager.*) Vastare. *Cic.* * *Ils ont desolé mes terres & mes maisons de campagne.* Vastitatem villis, agris intulerunt. *Cic.* PUSTOSZYC. * S[illegible] wioski y folwarki moie.

DE'SOLER, (*Affliger fort.*) Aliquem mœrore afficere. *Cic.* *Son malheur me desole.* Illius calamitas me conficit. *Cic.* STRAPIC, zasmucić. *Nie[illegible] iego mię [illegible].

DE'S OPILER *la rate*, V. act. (*La déboucher lors qu'elle est gonflée.*) Lienem turgentem comprimere. ODETKAC śledzionę [illegible].

DE'S-ORDONNE', m. DE'S-ORDONNE'E, f. part. pass. & adject. (*Qui est mal en ordre.*) Inordinatus. P[illegible]batus. *Cic.* NIEPORZĄDNY POMIĘSZANY nieułożony.

DE'S-ORDONNE', (*Déreglé dans ses mœurs.*) Immoderatus. Dissolutus. *Cic.* ROZWIOZŁYCH obyczaiow Rospustny.

DE'S-ORDONNE'MENT, adv. (*Avec déreglement.*) Immoderè. Dissolutè. adv. *Cic.* NIEPORZĄDNIE rospustnie.

DE'S-ORDONNER, V. act. (*Troubler l'ordre, mettre le desordre & la confusion.*) Turbare. Perturbare. *Cic.* POMIĘSZAC skłocić.

DE'SORDRE, subst. m. (*Manque d'ordre, confusion.*) Confusio. Perturbatio. *Cic.* NIERZĄD zamięszanie.

Dans le desordre de ses affaires. Confusis ac perturbatis rebus suis. abl. *Cic.* W pomięszaniu interessow swoich.

Le désordre où il estoit paroissoit sur son visage. Vultus illius perturbationem animi prodebat. To pomięszanie Jego w ktorym był, wydawało się ná twarzy.

Une armée en désordre. Incondita acies, f. *Liv.* *Mettre une armée en désordre.* Turbare, *ou* disturbare, *ou* perturbare aciem. *Liv. Cic.* Woysko szyki pomięszane rosproszone. *Pomięszać Woysko szyki z mięszać rosproszyć.

Il les attaqua tout d'un coup, les ayant surpris en désordre. Subitò inconditos & palantes aggressus est. Uderzył ná nich nágle zastawszy ich w pomięszaniu y nieporządku.

Elle parut dans un habit negligé & tout en désordre. Vestitu erat turpis & horrida. *Ter.* Pokázała się niedbale ubrána y cále nie porządnie.

ON DIT figurément en ce sens, *Mettre quelqu'un en désordre,* (*Le démonter, le déconcerter, le troubler.*) Turbare, Perturbare. NIEWŁASNIE, pomięszać zmięszać kogo.

La veuë du danger épouvanta cet homme & le mit en désordre. Periculum in præsentiâ & ante oculos propositum terruit hominem ac perturbavit. *Cic.* Bl[illegible] w [illegible] niebespiecze[illegible] go [illegible] y [illegible].

[illegible] *par* [illegible] Debis suis hunc protel[illegible] *Ter.* Zm[illegible] go [illegible].

DE'SORDRE, (*Emeute, trouble, émotion populaire.*) Tumultus Motus. *Cicer.* POMIĘSZANIE zamieszka [illegible] bunt pospolity.

Apporter, causer, faire du désordre, ou le désordre. Turbare. movere. *Cic. Liv.* Kłotnie czynić y zámięszánia.

Il est arrivé du de sordre chez moy en mon absence. Absente nobis turbatum est domi. *Ter.* Zámięszanie się stało u mnie w domu zá moiey niebytności.

Arrester, ou faire cesser le désordre. Motus, *ou* turbas sedare. *Cic.* * *Mettre tout en désordre, ou le désordre par tout.* Miscere & turbare omnia. *Cic.* * *Faire du desordre dans une assemblée.* M[illegible] in conc. nem. *Liv.* [illegible] zrać kłotnie. *Pomięszać wszystko, wszystko [illegible] *Zamieszanie* [illegible] uczynić w posiedzeniu, álbo radzie iakiey.

DE'SORDRE, (*Degast, destruction.*) Strages. Ruina. Calamitas. *Cicer.* *La tempeste a fait bien du désordre parmi les bleds.* Nimbus dedit strages [illegible]. *Virg.* SZKODY [illegible] wielkie. *Nawałnica wiele szkody uczyniła w zbożach.

DE'SORDRE, (*Déreglement dans les mœurs & dans la vie des particuliers.*) Morum dissolutio. *Cicer.* ROSPUSTA [illegible].

J'aimerois mieux estre veuve toute ma vie, que de souffrir davantage vos désordres. M[illegible] vitam esse mavelim, (*pour* malim.) quàm istæc flagitia [illegible]. *Plaut.* *Ce jeune homme est, ou vit dans le de[illegible].* [illegible] *Cic.* Wo[illegible] wdową przez [illegible] cierpieć. *Ten młody człowiek żyie w rospuście.

DE'S-ORIENTER, V. act. *on prononce* déorianter. (*Détourner de l'orient, ou des autres points cardinaux de l'horizon.*) Ab oriente sole denormare aliquem. ODWROCIC álbo obrócić wykierować od wschodu w inszą stronę álbo od inszych punktow głownych horyzontu.

Il est dé-orienté. Quâ parte cœli sol oriatur, nescit. Nie wie gdzie wschod z ktorey strony.

ON LE DIT plus souvent au figuré, comme *Dés-orienter quelqu'un, le troubler, le mettre en état, qu'il ne se connoisse plus.* Disturbare aliquem. NIEWŁASNIE [illegible] mowi o tym co ták iest pomięszany [illegible].

Quand on parle de loix à un Medecin, il est tout dés-orienté. Nec se invenit medicus, ubi de legibus agitur. Nie w [illegible] Doktor co się z nim dzieie kiedy kto z niem o prawie gada. (Terme du discours familier.) Termin dyskursu potocznego.

DE'SORMAIS, adv. (*A l'avenir, doresnavant.*) In posterum. *Cic.* ODTĄD.

DE'S OSSE', masc. DE'S-OSSE'E, f. part. pass. Exossatus. BEZ KOSCI bez kosz.

DE'S-OSSER, V. act. (*Oster les os de quelque animal.*) Exossare. *Plaut.* *Il dés-osse les machoires à coups de poing.* Pugnis os exossat hominibus. *Plaut.* KOSCI obierać, álbo potłuc. *Wybiia zęby pięściami.

DE'S-OURDIR, V. act. (*Défaire une toile.*) Telam retexere. *Cic.* ROSPARAC rozrabiać płotno

DESPENS, *ou* DE'PENS, subst. m. plur. (*on prononce* dépans.) *Qui comprend tout ce qu'on a dépensé à quelque entreprise.*) Sumtus. *Cic.* KOSZTA, wydatki, spezy ná co łożone, nákłady.

Servir quelqu'un à ses dépens. Suo cibo alicui servire. *Plaut.* *Vivre aux depens d'autruy.* Alienâ vivere quadrâ. *Horat.* *On fit ses funerailles aux depens du public.* De publico est elatus. *Liv.* Służyć komu kosztem swoim. *Żyć o cudzey kosztem. * Pochowano go kosztem publicznym z[illegible] ná pogrzeb iego.

DESPENS, se dit aussi au figuré, *Il vaut bien mieux se faire sage aux dépens d'autruy, que de donner occasion aux autres d'estre sages à nos dépens.* Te de aliis quàm alios de te suavius est fieri doctum. *Plaut.* *Les medecins font des experiences aux dépens de nos vies.* Medici experimenta per mortes nostras agunt. *Plin.* LEPIEY się z cudzego nieszczęścia uczyć ostrożności, niżeli żeby się insi z nászego uczyli. *Doktorowie doświadczenia nabywaią, á my tego życiem przypłacamy.

DESPENS *d'un procés,* (*Les frais qu'il convient faire pour se défendre en justice.*) Dispendia. Impendia. *Cicer.* UNKOSZTA prawne wydatki ná prawo.

Les dépens, dommages & interests. Litis impendia & accessiones. *Bailler une déclaration de dépens.* Nomina litis impensarum in codicilio. *Les dépens montent autant & plus que le principal.* Ratio expensarum prægravat rem judicatam. *Estre condamné aux dépens.* Impensis damnari. *Taxer les dépens..* Expensas, *ou* impensas æstimare. *Refondre les dépens.* Rependere sumtus. Unkoszta, szkody, y prowizye. *Podać rejestrem koszty prawne. *Więcey kosztu niż samey summy przysądzoney. *Być osądzonym ná wrocenie unkosztow. *Otaksować unkoszta. *Wrocić unkoszta.

(Toutes ces expressions sont des anciens Jurisconsultes.) Dawnych prawnych ludzi expressyie.

DESPENSE', *ou* DE'PENSE, (*on prononce* dépanse.) subst. fœm. (*Ce que l'on dépense.*) S[illegible] *Cic. Ter.* Impendium, ii, n. [illegible] *Il est de dépense, C'est un homme de dépense.* Homo est impendiosus Sumtuosus est. *Cicer.* *Espargner la dépense.* Parcere impensæ. *Cic.* *Faire de la dépense, grande dépense.* Ingentes impensas facere. *Cic.* *Faire de la dépense pour l'éducation d'un enfant.* Conferre impensam in educationem pueri. *Quint.* *Faire de la dépense pour [illegible].* [illegible] facere sumtum in re[illegible]. *Ter. Plaut.* *Celuy qui veut gagner doit faire de la dépense.* [illegible] sumtum. *Plaut.* *Retrancher toute la dépense [illegible].* [illegible] *Plaut.* *Si vous estes [illegible] à l'occasion, je vous prie de faire le moins de dépense que vous pourrez, peu de chose me suffit.* Si certum est [illegible] apparatum, commodum obsona, ne magno sumtu, [illegible] is est. *Plaut.* *A quoy bon tant de dépense pour moy, vous n'y songez pas, il y auroit là à manger pour dix personnes?* Quid opus fuit tanto sumtu nostrâ gratiâ, [illegible] nam hoc idem hominibus sat erat decem? *Plaut.* [illegible] *à la dépense.* Non [illegible] sumtum possem. *Cic.* [illegible] *moins de dépense.* [illegible] WYDATEK [illegible] *Wielkie wydarki czynić [illegible] *Koszt łożyć ná wychowanie dziecięcia. [illegible] *Kto chce co zyskać musi kosz[illegible] *Oder[illegible] skupować co do po[illegible] [illegible] kosztem, [illegible] tał [illegible] kosztu dla mnie iednego, bylebym tego dosyć dla [illegible] niewy[illegible] mi ták dobrey [illegible].

[illegible] *Je perdrois mes peines, & [illegible]* [illegible] Y praca y k[illegible] z chyba powroz ná [illegible].

[illegible] *contre rien.* Conferemus nostro sumtu, non tuo. [illegible] *J'ay la dépense, car il n'est pas [illegible] de pourfiez rien.* Obsonabo, nam id iniquum [illegible] ram mihi, & ad eam operam facere sumtum de tuo. *Plaut.* *On n'a pas fait un sou de dépense pendant que j'ay été dans mon gouvernement.* Nullus teruncius sumtus factus est, me obtinente provinciam. *Cic.* Wrociemy ci wszystek [illegible] w koszt ná siebie nic cię nie będzie kosztowało. *Biorę [illegible] gdyż to niesłuszna áżebyś robiąc dla mnie, [illegible] wac. *Sz[illegible] nie wyd[illegible] no zá moich rząd[illegible].

[illegible] Sumtum [illegible] [illegible] tionem impendiorum [illegible] *aussi haut que la recette.* [illegible] *Faire que la dépense excède [illegible] la recette.* [illegible] sum[illegible] ere. *Cic.* Rachunki odbierać z wydatku rachow[illegible] wydatek z perceptą. *Pokazać że wy[illegible] się w rachunkach [illegible].

DE'PENSIER, [illegible] *la dépense.* [illegible] *qui regle les dépenses de* [illegible] *Cic.* WYDATKOWY. [illegible] prowadzić.

DE'PENSE, *dans un logis,* (*Le lieu où l'on serre les provisions.*) Cella penaria. *Cic.* SZAFARNIA spiżarnia domowe ná rzeczy sklep.

[illegible] SE, *ou Vin de dépense,* (*Petit vin fait avec le marc [illegible] meslé avec de l'eau, pour faire boire aux valets*) [illegible] *Plaut.* LURA podpiwek cienkusz, wino poślednie z wodą opłokanych czeladne piwo, álbo wino. 5 Wwwww

DESPENSER, *ou* DE'PENSER, (*on prononce* dépanser.) V. act. (*Faire de la dépense.*) Impendere. *Cic.* *Il dépense à pro[illegible].* Pro quæstu sumtum facit. *Plaut.* [illegible] Prodire [illegible] *Cic.* [illegible] Conterere [illegible] *Plaut.* *Il ne [illegible] mais pour un homme qui [illegible] à [illegible] fin.* Hal conter non [illegible] & [illegible] WYDAWAC ná co [illegible] czynić. *W[illegible] ázy nie pom[illegible] *Wydać wszystko [illegible] *Miano go nie za utratnego marnotrawcę ále zá rozumnie szczodrego y ktory wiedział gdzie y iák wydawać y znáł się ná tym

Dépenser son bien en folies. Funditare rem. *Plaut.* Utracić [illegible].

DESPENSIER, *ou* DE'PENSIER *sans,* m. DESPENSIERE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui dépense le bien d'une Communauté.*) Promus. [illegible] SZAFARZ, SZAFARKA, co ma w rę[illegible].

DESPENSIER se dit aussi en mauvaise part, pour *Celuy qui fait de [illegible] dépenses.* Impendiosus. *Cic.* MARNOTRAWIK rozrzutnik [illegible].

DESPENSIERE, (*Celle qui dépense mal à propos son bien & en superfluitez.*) Impendiosa. UTRATNA marnotrawna.

DESPOTIQUE, adject. m. & f. comme *Un empire despotique, ou absolu.* Summum imperium. *Cic.* DESPOTYCZNE tyrańskie samowładne Panowanie.

DESPOTIQUEMENT, adv. (*Avec un pouvoir absolu.*) Summo cum imperio. DESPOTYCZNIE samowładnie.

DE'SPOUILLE, *on prononce* DE'POUILLE, subst. fœm. (*Vestemens, habits, dont on est ordinairement vestu.*) Spolium. Exuviæ. *Cic.* ODZIENIE zwyczayne, zewłoka, łup.

DE'SPOUILLES *opimes.* Spolia opima. *Liv.* OBIERZ łup obfity bogaty.

Un lieu orné des dépouilles de la flotte, & des gens de mer. Exuviis nauticis & classium spoliis locus ornatus. *Cic.* Miewsce pr[illegible] łupami okrętow y obierzą żeglarzow.

DE'SPOUILLE *d'un serpent,* (*La peau qu'il quitte tous les ans, comme aussi la dépouille des autres animaux.*) Exuviæ serpentis. *Virg.* Exuviæ ferarum, f. plur. *Lucr.* SKORA Wężowa zewłoka ktorą co rok z siebie zrzuca, y skora zdarta z [illegible] zwierza.

DE'SPOUILLE se dit aussi (*de la recolte des bleds & des fruits de la terre.*) Fructuum collecta. *Var.* ZBIERANIE z boż. Żniwo.

DE'SPOUILLE se dit au figuré, *L'homme a laissé sa dépouille en elle,* pour dire *son corps.* Corpus suum reliquit SMI[illegible] zwłoki, Trup, ciało umarłe zosta[illegible].

(Ce qui se dit en Poësie.) To się mo[illegible] W[illegible].

DE'SPOUILLE *des Anciens,* (*Leurs écrits, leur ouvrages.*) [illegible] *des dépouilles des Anciens.* Exornare se veterum o[illegible] KRADZIEZ, Obierz. Cudzą się żywić [illegible] Autorow obie[illegible].

DE'SPOUILLEMENT, subst m. *on prononce* DE'POUILLEMENT. (*L'action de dépouiller.*) Spoliatio. *Cicer* Nuditas. *Quint.* ZŁUPIENIE OBRANIE obnażenie odarcie.

DE'SPOUILLE', (*on prononce* DE'POUILLE'.) m. DE'SPOUILLE'E, f. part. pass. Spoliatus. *Cic.* ZŁUPIONY, OBRANY obnożony odarty.

DE'SPOUILLER, *on prononce* DE'POUILLER *quelqu'un de ses habits,* V. act. (*Les luy oster, le devestir.*) Spoliare aliquem vestitu. *Cic.* ZŁUPIC odrzeć obnażyć z sukien, ogołocić obrać rozebrać.

SE DE'SPOUILLER, (*Quitter ses vestemens.*) Exuere se. *Petr.* ROZEBRAC się zdiąć odzienie z siebie.

SE DE'SPOUILLER, (*parlant des serpents qui quittent leurs peaux parmi les espines.*) Exuere vestem in spinis. *Luc.* Exuere senectam. *Plin.* SKORE z rzucić mowiąc o wężu ktory skorę z siebie co rok zrzuca między cierniem.

DE'SPOUILLER se dit figurément en morale (*des choses qu'on nous oste.*) *Dépouiller quelqu'un de sa réputation, de ses biens.* Spoliare aliquem famâ, fortunis, opibus. *Cic.* *Dépouiller quelqu'un de sa dignité.* Spoliare aliquem dignitate. *Cic.* *Accorder la vie à un Prince dépouillé, ce n'est pas tant une faveur qu'un prolongation de misere.* Inopi principi, quantò longiorem vitam, tantò plus supplicii fore. *Tacit.* ZŁUPIC niewłaśnie co odrzeć o tym z czego kto kogo wyzuwa obieraiąc go z tego. Złupić kogo z sławy z dobr. *Zł[illegible]

[illegible] kogo z godnośći. *Dáć życie [illegible] ze wſzyſtkiego wyzutemu nie ieſt to łaſka, ále przedłużenie nieſzczęśćia.

Il a dépouillé toute humanité, il s'eſt dépouillé de toute humanité. Humanitatem, *ou* hominem ex homine exuit. *Cic.* Omnem de ſe ejecit animum pietatis. *Ter.* *[illegible] les paſſions de ſon ſexe.* Sexûs affectus omnes exuit. *Tacit.* *Dépouillé de toute diſſimulation.* Evolutus & nudatus integumentis diſſimulationis. *Cic.* [illegible] z ludzkośći. *[illegible] z afektow [illegible] [illegible] *[illegible] wſzelką [illegible].

SE DESPOUILLER *d'une terre qu'on a eue de ſes peres.* Exuere ſe paterno agro. *Liv.* WYZUIC ſię z maiętnośći [illegible].

DES[illegible] ſe dit auſſi *(de la recolte des fruits de la terre qu'on recueille.)* Percipere. *Cic. Hor. Col[illegible]. Hor.* *Il a [illegible] cent boiſſeaux de bled de ſes terres.* Centum modios tritici percepit ex agris. ZBIERAC [illegible]. *Zebrał ſto korcy Zboża w dobrach ſwoich.

SE DES[illegible] *[illegible]* V. act. Aliquid de manibus amittere, *ou* demittere. [illegible] ich [illegible].

DES SAISISSEMENT, ſubſt. m. *(L'action de ſe deſſaiſir.)* [illegible] PUSZCZ[illegible] [illegible].

DES-SALER *de la chair,* [illegible] V. act. *(Le faire tremper dans l'eau.)* Carnes, *ou* piſces [illegible] à [illegible] macerare. WYMOCZYC Ryby álbo mięſo ſłone.

[illegible] DES SALE', *(Un homme qui n'eſt pas niais.)* Vir [illegible] *Hor.* OCHROSTANY wytarty między [illegible].

(Maniere de parler [illegible].) Podły y potocznego dyſkurſu ſpoſob.

DES SANGLER *un cheval,* V. act. *(En relâcher les ſangles.)* Equi cingulum ſolvere, *ou* laxare. act. ODPIĄC po[illegible] koniowi.

SE DES SAOULER, *ou* SE DE'S SOÛLER, V. act. *(Lors qu'on eſt trop ſoû, & qu'on a trop beu & mangé.)* Edormire crapulam. *Ter.* WYSZUMAC ſię, WYTREZWIC ſię.

DESSECHEMENT, ſubſt. m. *(Action par laquelle on deſſeche.)* *Le deſſechement des marais.* Exſiccatio paludes. OSUSZENIE błot, [illegible] oſuſzenie błota.

DESSECHER, V. act. *(Oſter l'humidité.)* Siccare. Exſiccare [illegible]. *Quint.* *Deſſécher les marais.* OSUSZYC. Oſuſzyć [illegible].

DESSEIN, ſubſt. m. *(on prononce* deſſein.) *(Projet, entrepriſe.)* Conſilium. ZAMYSŁ Impreza.

Avoir de grands deſſeins en teſte, [illegible] dans l'eſprit. Magna animo conſilia agitare. *Cicer. Liv.* Mieć wielkie zámyſły w głowie ná wiele ſię kuſić.

Tels ſont les deſſeins des hommes & telle eſt l'iſſue de leurs grands projets. Hæc ſunt conſilia [illegible] hæc [illegible] rum cogitationum. *Petr.* Takie ſą zámyſły ludzkie, y ten ſkutek ich wielkich imprez.

Executer un deſſein. Cogitatum, *ou* quod animo intenderamus, perficere. *Cic.* Przyprowadzić do ſkutku za zmyſł [illegible].

DESSEIN, *(Volonté, reſolution de faire une choſe.)* Animus, i, m. Mens, *genit.* mentis, f. Cogitatio, onis, f. Voluntas, atis, f. Conſilium, ii, neut. *Cic.* *Mon deſſein n'eſt pas de vous chagriner.* Animus non eſt tibi creare moleſtiam. * *Mon deſſein eſt,* ou *J'ay deſſein d'aller à ma maiſon de Tuſculum, enſuitte à Arpinum, & de là à Rome pour le premier jour de Juin.* Cogito in Tuſculanum deinde. Arpinum: Romam ad Calendas Junias. *J'ay deſſein de voyager.* Conſilium eſt iter facere. *Plaut.* *Il a fait deſſein ſur ſa vie.* De illius pernicie cogitavit. *Il avoit deſſein de le deſheriter.* Hunc exheredare in animo habebant. *Il a deſſein de vous tromper.* Fraudem tibi cogitat. *Cicer.* MYSL chęć uczynienia czego. *Nie ieſt to moia myśl obrażać cię. *Myślę, álbo chcę iechać do Folwarku mego w Tuſkulu potym do Arpinu, á z tamtąd do Rzymu ná pierwſzy dzien Czerwca. *Myślę wyiechać w drogę. * Pomyślił ná życie iego. * Myślił go wydziedziczyć. *Myślił cię oſzukać, odrwić.

Je n'ay eu aucun mauvais deſſein, & je vous proteſte que j'ay agi le plus innocement & de la meilleure foy du monde. Nec dolum malum conſilio adhibui, ſed mente ſimpliciſſimâ & verâ fide egi. *Petr.* Nie myślałem nic złego y przyrzekam ci żem ſzedł ſzczerze.

[illegible], *(Exprès.)* Conſultò. UMYSKNIE.

[illegible] *[illegible]méditée,* ou *formé.* De induſtriâ. *Cicer.* [illegible].

A QUEL *deſſein,* *Pour quel deſſein.* Quo conſilio. *Liv.* DLA czego, iakim umyſłem.

DESSEIN *de quelque ouvrage formé dans ſon eſprit.* Cogitatum opus. PROJEKT, pierwſza myśl układ [illegible] rzeczy w myśli.

DESSEIN, *(Simple crayon d'une choſe.)* Gnomonica deformatio. RYSUNEK proſty abryſ.

DESSEIN, ou *Plan d'un bâtiment tracé ſur le papier tout plat & qui conſiſte ſeulement en lignes.* Ichnographia, æ, f. *Vitr.* *(Si la face du bâtiment eſt repreſentée comme elle [illegible] de terre, on dira,* Orthographia, æ, f. *Si c'eſt une perſpective de la face & des coſtez du baſtiment repreſentez en racourci, on dira,* Scenographia, æ, f. *Vitr.* RYSUNEK [illegible] [illegible] [illegible]. *Rysunek [illegible] zwierzchu [illegible]. *Rysunek [illegible] ſtron budowania.

LE DESSEIN, ou *L'art de deſſigner,* ou *deſſiner.* Graphis, idis, *ou* ios, f. *Plin.* Graphidos ſcientia. *Il entend le deſſein, il ſçait deſſiner.* Graphidos peritus eſt. *Vitr.* RYSOWANIE [illegible]. *Umie ryſować zna ſię ná ryſunkach.

DES SELLER *un cheval,* V. act. *(Oſter la ſelle à un cheval.)* Ephippium equo detrahere. ROZSIODŁAC, [illegible] [illegible].

DES SERRER *ce qui eſt trop ſerré.* Laxare. Relaxare. *Cic.* ROSPUSCIC rozwiązać [illegible].

ON DIT que *le temps ſe deſſerre, (lors que le grand froid [illegible].)* [illegible] tempus *[illegible].* MOWIEMY, [illegible] czas wolnie[illegible].

ON DIT proverbialement qu'*Un homme n'a pas deſſerré les dents, (quand il n'a pas dit un mot.)* [illegible] BOW nie rozwiązał [illegible].

DES-SERRE, ſubſt. ON DIT [illegible] qu'*Un homme eſt dur à la deſſerre,* [illegible] *Il a de la peine à mettre la main à la bourſe* [illegible] [illegible] aridus ut pumex, vix ab illo nummum [illegible] nieużyty áni go udrzeć gdyby [illegible] przyſłowiem y potocznie, ma węża w kieſzeni.

DES SSERT, ſubſt. m. *(Le [illegible] une table [illegible])* [illegible] &c.) Bellaria. *Plaut.* [illegible].

[illegible] le deſſert. Secundas mensas [illegible].

DESSERTE, ſubſt. f. *(Les [illegible])* [illegible] TO co ſchodzi z ſtołow [illegible] *Zyć [illegible] tego, álbo tym co zbiera [illegible].

DES-SERVICE, ſubſt. m. *(Mauvais office qu'on rend à quelqu'un.)* Inurbanum officium, ii, n. PRZYKROSC [illegible] [illegible], zła przyſługa, złe przyſłużenie ſię.

DESSERVIR [illegible] *[illegible]* [illegible] SŁUZYC Kościołowi [illegible] Kapłańſkiego przy nim.

DESSERVIR [illegible] V. act. *(Luy rendre de mauvais offices.)* Male de [illegible] NIE PRZYSŁUZYC [illegible] mu u kogo álbo w czym.

DES SERVIR, *(On lever de deſſus la table [illegible] & le fruit.)* Menſam auferre. [illegible] menſam tolli jubet. *Plaut.* ZBIERAC [illegible].

La table eſtant déſ-ſervie au [illegible] [illegible] ad ſymphoniam menſis. *Petr.* [illegible].

DESSICCATIF, m. DESSICCATIVE, f. *(Qui a la vertu de deſſecher.)* Deſiccandi vim habens. OSUSZAJĄCY co ma moc ſuſzyć.

DESSILLER, *ou* DECILLER *les yeux,* V. act. *(Les ouvrir, en deprenant les paupieres [illegible] contre l'autre.)* Oculos diducere. ROZWIAZAC [illegible] [illegible] rozlepić.

ON DIT au figuré, *Il m'a déſſillé les yeux ſur l'eſtat malheureux dans le quel j'eſtois.* Caliginem [illegible] mentis diſcuſſit, & miſerum in quo verſabar ſtatum [illegible] ruit. MOWIEMY *niewłaśnie:* otworzył mi oczy dla poznania nieſzczęśliwego ſtanu w ktorym zoſtawałem.

DESSINATEUR, ſubſt. m. *(Qui ſçait l'art de deſſiner.)* Deſignandi peritus, i, maſc. TEN co umie y uczy ryſunkow, Ryſownik.

DE'SSINER, *(Faire, tracer quelque deſſein ſur le papier.)* Aliquid delineare. *Plin.* RYSOWAC, ryſunki czynić [illegible].

DES SOLER *un cheval,* V. act. *(Luy ôter la ſole du pied.)* Equo ungulam detrahere. KOPYTO [illegible] zerznąć.

DE'S-SOUDER *ce qui eſtoit ſoudé,* V. act. Quod ferruminatum erat diſſolvere. ODNITOWAC.

DESSOUS, (Particule qui marque la partie inferieure ou le revers d'une choſe. SPODEK ſpodnia ſtrona álbo ſtrona druga odlewna, álbo lewa przeciwna, ſpod z [illegible].

La guerre eſt cachée ſous le ſom de la paix. Sub nomine pacis bellum latet. Woyna ſię tai pod imieniem pokoiu.

L'on peut ſoûtenir l'effort en ſe tenant ſerré deſſous les boucliers. Ferre libet ſubter denſâ teſtudine caſus. Można wytrzymać impet pod puklerze ſię ciſnąc.

Les champs qui ſont au deſſus, ou *ſous les remparts.* Camp. qui ſubter mœnia ſunt. Mieyſca podwalne, po pod wałami Podwale.

Platon a placé la colere dans le cœur, & dans les entrailles inferieures les paſſions voluptueuſes. Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit. *Cic.* Platon położył gniew w ſercu, á pod wnętrznościami niżſzemi lubiężne żądze.

DESSOUS eſtant adverbe, *Plus bas.* Infra. Subter. adv. POD niżey *Adverb.*

Par deſſous. Subtùs. adv. *Var.* Subter, *ou* Infrà. *Cic.* *Faites du feu deſſous.* Ignem ſubdito. *Cat.* *Retirez le feu du deſſous.* Ignem ſubducito. *Cat.* *Ils ſont au deſſous de l'Apennin, et au pied, qui eſt la plus ſaine de toutes les les montagnes.* Apennino ſaluberrimo montium ſubjacent. *Plin.* [illegible]. *Podłoż ognia pod ſpod. *Po pod wyiąć [illegible] ſpod. *Są niżey gory Apennina, álbo [illegible] Apennin, ktora [illegible] zdrowſza.

DESSOUS, *(Plus bas en mérite & en qualité.)* Infra. *Toutes les louanges que je vous puis donner ſont toûjours beaucoup au deſſous de voſtre mérite.* Quidquid de te magnificè dixero, id tua virtus longè ſuperat. *Terent.* *Il eſt beaucoup au deſſous de luy par ſes richeſſes & pour ſon eſprit.* Is eſt infrà cenſum & illius ingenium. *Hor.* *Vous devez eſtimer cela au deſſous de vous.* Id infra te putare ac judicare debes. *Plin.* *Il croyoit qu'il eſtoit au deſſous d'eux de ſe lamenter en public.* [illegible] majeſtate ſuâ rati, ſi [illegible] *Tacit.* NIZSZY w cnocie y záſługach, [illegible] chwały moie, y podleyſze nád záſługi twoie. *Daleko [illegible] od [illegible] fortunie, y rozumie. *Maſz to mieć zá rzecz [illegible] od ſiebie. *[illegible] narzekać [illegible].

LE DESSOUS, ſubſt. m. *(La partie inferieure.)* [illegible] SPODEK, dolnia część.

Le deſſous de la table. [illegible]. Spodek ſtołu.

DESSUS, il faut dire la meſme choſe de cette Particule [illegible] de la précedente, [illegible] Adverbe [illegible] Preposition relative oppoſée à Deſſous. Super ſupra. *[illegible] l'herbe verte.* Super fronde viridi. *Atticus eſtoit à table au deſſus de moy, & Verrius au deſſous.* Suprà me Atticus, infrà me Verrius accubuerat. *Cic.* *Il y avoit une cage au deſſus de la porte, ou une pie ſaluoit tous ceux qui entroient.* Suprà limen cavea pendebat, in quâ pica intrantes ſalutabat. *Petr.* NA nad toż ſię rozumieć má o tey partykule co o przeſzłey, że czaſem ieſt adverbium á czaſem prepozycya przeciwna prepozycyi *po* álbo *pod.* *Ná Zielonym trawie. *Attyk ſiedział u ſtołu wyżey [illegible] á W[illegible] po [illegible]. *Była klatka nádedrzwiami w ktorey ſroka ſiedziała co każdego wchodzącego witała.

DESSUS, Adverbe. Suprà, *ou* Inſuper. adv. NAD. *adweb,* wyżey.

Ils eſtoient au deſſus de mille & plus. Erant ſupra mille. *Les choſes qui ſont au deſſous & au deſſus.* Quæ ſupra & ſubter ſunt. *Cic.* Było ich tyſiąc y więcey. * Rzeczy ktore wyżey, y niżey, álbo ze ſpodu y z gory, wyżſze, y niżſze, wierzchnie y dolnie [illegible].

CY DESSUS, *(Cy devant.)* Anteà. adv. *Cic.* WYZEY Przedtym.

LA DESSUS, *(Touchant cela.)* Super hac re. *Cic.* NAD tym, o tym.

PAR DESSUS, *(Outre.)* Præter, *(avec l'accuſatif.)* NADTO, Procz tego.

DE DESSUS, *(avec les verbes tomber &c.)* E, *ou* ex. [illegible]CZEGO ſpaść.

LE DESSUS, *(Avantage, ſuperiorité.)* *Ce Prince a le deſſus ſur ſes ennemis* Princeps ille hoſtibus [illegible] *Hor.* * *Cette ſcience eſt au deſſus de l'eſprit humain, le paſſe, la ſurpaſſe.* Hæc doctrina longè excedit vires humani ingenii. *Cic.* GORA, wierzch, co mieć nád kim [illegible] nád kogo. * Ten Krol miáł gorę nád nieprzyiaciołmi Tá náuka ieſt nád rozum ludzki.

Vous avez beau l'abyſmer, ou *le noyer, il revient toûjours au deſſus de l'eau,* pour dire *Il ſe remet toûjours & reſtablit ſes affaires, quelque diſgrace qu'il ait.* Merſes profundo, pulchrior evenit. *Hor.* *Il eſt au deſſus des injures de la fortune.* Injurias fortunæ ſuperat. *Cic.* *Il n'y a perſonne qui ait le deſſus ſur vous, Il n'y a perſonne de voſtre rang.* Habes neminem honoris gradu ſuperiorem. *Cic.* * *Soyons d'autant plus humbles, que nous ſommes élevez au deſſus des autres.* Quantò ſuperiores ſumus, tantò ſubmiſſiùs nos geramus. *Cic.* * *Il eſt au deſſus de tous pour l'eſprit, Il l'emporte par deſſus tous.* Extra omnem ingenii aleam poſitus. *Plin.* Top goiák chceſz y [illegible] zawżdy on na wierzch wypłynie, to ieſt zawſze on przydzie do ſiebie y porośnie, gdyby niewiem iakie nieſzczęście ná niego padło. *Wyżſzy ieſt nád nie ſzczęśliwe przypadki. *Niemaſz tu nikogo nád ciebie. *Tym ſię uniżaymy bardziey im wyżey nád inſzych ieſteśmy. *Má wyżſzy dowcip nádewſzyſtko, rozumem wſzyſtko zwycięża przechodzi.

Gagner le deſſus du vent, Prendre l'avantage. Ventis ſecundis uti. Wiátr ubieżeć, poprzedzić zawierzchę ſzczęśliwie ſobie płynąc.

LE DESSUS *des choſes,* *(La ſurface)* Superficies. WIERZCH rzeczy [illegible], wierzchnia część.

LE DESSUS, *(La place la plus honorable.)* Locus honoratior. *Prendre le deſſus, (Prendre la place la plus honorable.)* Locum honoratiorem occupare. PIERWSZE mieyſce. *Wziąć pierwſze mieyſce.

LE DESSUS, en Muſique, *(Le ſon,* ou *la voix plus claire, & qui ſe fait mieux entendre.)* Sonus vocis tenuis & accutus, m. *Vitr.* Summa vox, *genit.* ſummæ vocis, f. *Hor.* *Il fait tantoſt le deſſus & tantoſt la baſſe.* Modò ſummâ voce, modò imâ reſonat. GŁOS nay wyżſzy y náy cienſzy w muzyce *Tenor.* *Czaſem álbo [illegible] piero Tenorem dopiero baſſem ſię odzywa.

LE DESSUS *d'un Violon, d'une Viole.* Plectrum. SMYCZEK.

LE PAR-DESSUS, *(Le ſurplus qu'on donne de quelque choſe.)* Corollarium. *Cic.* NADDATEK przydatek przyſyp [illegible] przyczynek Dodatek [illegible].

LE DESSUS *d'une lettre,* pour dire *La ſuſcription, l'adreſſe.* Inſcriptio *Plin.* WIERZCH ná liście, nápis.

DESTIN, ſubſt. m. *Diſpoſition, enchaiſement des choſes [illegible] par la Providence.)* Fatum. *Cic.* PRZEZNACZENIE Los wypadek rzeczy ſtworzonych iedná z drugą [illegible] z wiecznego zrządzenia Boſkiego [illegible] Bieg ſwiata nieodmienny z zrządzenia Boſkiego.

Il eſt né ſous un mauvais deſtin, ou *ſous une mauvaiſe étoile.* Siniſtro fato genitus eſt. *Juv.* Urodził ſię w złe godzinę.

La prudence eſt au deſſus des deſtins. Fato prudentia major. *Virg.* Rozum ieſt nád wſzyſtkie przypadki [illegible].

Je ſoufriray mon mauvais deſtin avec intrepidité. Fatale [illegible] corde durato feram. *Phæd.* Znośić będę Los moy bez wſzelkiey trwogi y pomięſzania.

DU DESTIN. Fatalis. *Cic.* Z WYROKU, z zrądzenia.

DESTINATION, ſubſt. f. *(Diſpoſition.)* Deſtinatio. Deſignatio. ZRZĄDZENIE naznaczenie.

DESTINE'E, ſubſt. f. *(Deſtin.)* Fatalis vis. *Cic.* *Voſtre vertu a quelque deſtinée particuliere, puiſque vous eſtes plus heureux ſans armes, que les armes à la main.* Fatale neſcio quid tuæ virtuti datum; eſt enim tua toga, armis felicior *Cic.* LOS zrządzenie moc wyżſza. *Dzielność twoia wyżſzą iákąś moc má w ſobie, ponieważ ſzczęślwſzym ieſteś bez broni, niżeli broń w ręku trzymaiąc.

DESTINER, V. act. *(Diſpoſer de faire une choſe dans ſa penſée,* ou *en ſoy meſme.)* Deſtinare. *Cic.* * *Deſtiner quelqu'un à la ſervitude.* Servitiis deſtinare aliquem. *Val-Flac.* *Deſtiner, déterminer à quelqu'un le jour de ſa mort.* Deſtinare alicui diem mortis. *Cic.* POSTANOWIC umyślić co u ſiebie naznaczyć. * Naznaczyć kogo álbo poſłać w niewolą. *Naznaczyć komu dzień śmierci.

DESTITUABLE, adject. m. & f. *(Qu'on peut deſtituer,* ou *démettre d'une charge, d'un employ.)* Munere orbandus.

TEN KTORY ieſt godzien być złożony z urzędu.

DESTITUER, V. act. (*Démettre quelqu'un d'une charge, la luy oſter.*) Aliquem magiſtratu, *ou* à magiſtratu depellere. *Cic.* ZŁOZYC kogo z urzędu, odiąć mu urząd.

DESTITUER, (*Delaiſſer.*) Deſtituere accuſ. OPUSCIC porzucić.

Vn homme deſtitué de biens, qui n'a point de biens. Bonis deſtitutus. *De conſeil.* Deſtitutus conſiliis. *Cic.* * *Deſtitué de toutes choſes.* [illegible] Opuſzczony ode [illegible]. *Obrany [illegible], bez rady. *Obrany [illegible].

DESTITUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on deſtitue.*) Depulſio. Privatio, onis, f. ZŁOZENIE z urzędu, odbranie urzędu.

DESTRUCTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui detruit.*) Evertor. *Cic.* PSOTNIK, co ſzkodę robi, ſzkodnik.

DESTRUCTRICE, ſubſt. f. (*Celle qui detruit.*) Delectrix. *Cic.* PSOTNICA ſzkodnica.

DESTRUCION, ſubſt. f. (*Demolition, renverſement d'édifice.*) Everſio. Demolitio, onis, f. *Cic.* SZKODA zepſowanie czego zrzucenie Budowania Domoſtwa, murow burzenie obalenie.

DESTRUCTION ſe dit figurément pour *Le renverſement d'une république, de la patrie, la ruine des Etat & les autres choſes morales.* Reipublicæ [illegible]. * *De* [illegible] *des vices.* [illegible] * *Cela a cauſé sa ruine.* [illegible] *Cic.* WYWROCENIE rzeczypoſpolitey upadek Jey y zguba. *Zniſzczenie [illegible]. *To mu zgubiło, to było zguby moiey przyczyną.

DESTRUIRE, *on prononce* DE'TRUIRE, V. act. (*Renverſer, ruiner, démolir.*) Deſtruere Diruere. *Cic.* ZRZUCIC WYWROCIC obalić zepſować [illegible].

DESTRUIRE dans le ſens figuré (*ſe dit des perſonnes & des choſes.*) * *Le temps détruit & conſume tout.* Vetuſtas omnia conficit & conſumit. *Cic.* PSOWAC obalać *niewłaśnie.* o rzeczach y ludziach. *Wiek wſzyſtko trawi y obala.

Detruire quelqu'un de fond en comble, le ruiner entierement. Funditùs evertere ac peſſumdare aliquem. *Cic.* * *Tâcher de détruire quelqu'un.* Struere & moliri alicujus perniciem. *Cic.* * *Détruire quelqu'un dans l'eſprit d'un autre.* (*Donner de l'averſion pour luy.*) Ex alicujus animo aliquem ejicere. *Liv.* * *Les hommes ſont ainſi faits, l'on détruit dans leurs eſprits le reſſentiment des ſervices qu'on leur a rendu, ſi on ne continue à leur en rendre de nouveaux.* Ita comparatum eſt, ut antiqua beneficia ſubvertas, niſi illa poſterioribus cumules. *Plin. Jun.* * *Il eſt détruit dans ſon eſprit.* Ex animo illius effluxit. *Cic.* * *Il s'eſt détruit luy meſme, il a detruit luy meſme ſa fortune.* Perdidit ſe ac peſſumdedit *Cic.* * *La force ſans conduite ſe détruit d'elle-meſme.* Vis ſine conſilio mole ſua ruit. *Hor.* * *Détruire les raiſons de ſon adverſaire.* Evertere argumenta adverſarii. *Cic.* Zruinować kogo ſkrecenem. *[illegible] na zgubę czyię. *Zruinować kogo w [illegible] afſekcie w reſpekcie czyiem, obruſzyć kogo ná niego. *Tak ſą ludzie, że ginie u nich w myśli pamięć przyſług dawnych ieżeli coraz nowemi przyſługami ſię im nie [illegible]. *Zruinowany ieſt u niego w łaſce *Sam ſię zgubił [illegible] ſwemu nieſzczęściu winien. *Siła bez rozumu ſama przez ſię ſię gubi. *Pozbiiać dowody racye przeciwne.

DESTRUIRE *une armée par la faim, & non point par les armes.* Conficere exercitum fame, non armis. *Cic.* * *Détruire les loix.* Evertere, *ou* convellere, *ou* labefactare leges. *Cicer.* * *Les opinions.* Delere opiniones. ŁONAC wſzyſtko głodem, á nie mordem. *Wywrocić praw... *Zniesć zdania [illegible].

Qui détruit ſon pays. Patriæ everſor, oris, maſc. *Cicer.* Oyczyzny [illegible] zdrayca y zguba.

DESTRUIT, (*on prononce* DE'TRUIT,) m. DESTRUITE, fœm. Deſtructus Dirutus, Extinctus. ZEPSOWANY, obalony, zrzucony, zg[illegible].

DE'S-UNION, ſubſt. f. (*Separation, démembrement.*) Disjunctio. *Cic.* ROZŁACZENIE oddzielenie iednego od drugiego.

DE'S-UNION veut dire auſſi, *Diviſion, diſcorde, meſintelligence.* Diſſenſio. *Cic.* * *Il y a de la dés-union entre eux.* In magnâ ſunt diſſenſione. *Cic.* * *Mettre la dés-union parmi les amis.* Inter amicos diſſidium facere, *ou* commovere. *Cic.* NIEZGODA [illegible] ſię między [illegible] *Maią nieſnaſki między ſobą. *Nieſnaſki niezgodę ſiać [illegible].

DE'S-UNIR, V. act. (*Separer, démembrer.*) Disjungere. *Plin.* ROZDZIELAC [illegible].

DE'S-UNIR figurément ſignifie *Separer, diviſer des perſonnes unies enſemble d'amitie.* Diſſociare. *Cic.* ROZDZIELAC niewłaśnie, Kłocić między ſobą ludzi y przyiaźń rozrywać między niemi.

DE'S-UNI, m. DE'S-UNIE, f. part. paſſ. Disjunctus. (*Pour le propre & le figuré.*) Diſſociatus. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłączony niezgodny *właśnie, y niewłaśnie.*

DE'TACHEMENT, ſubſt. m. (*Le contraire d'attachement, quand on n'eſt plus attaché d'affection à une choſe.*) Animus ab aliquâ re alienus. *Cic.* ODERWANIE przeciwna przywiązaniu że kto już nie ieſt z przywiązaniem ſerca do czego.

DE'TACHEMENT en termes de guerre, (*Soldats détachez, ou ſeparez du corps de l'armée pour quelque expédition.*) Legio ſubducta ab exercitu, fœm. * *Il fit un détachement d'une partie de ſa cavalerie, & l'envoya à la pourſuite des fuyards.* Partem equitatûs ſejunxit, ut fugitivos inſequeretur. PODIAZD od woyſka wyſłany. *Wybrał podiazd z konnych y poſłał ich w pogoń zá zbiegłemi.

DE'TACHER, V. act. (*Délier ce qui eſt attaché.*) Diſſolvere Exſolvere. *Cic. Plaut.* ODERWAC, od[illegible] co, [illegible] co.

Nous détachâmes noſtre vaiſſeau. Solvimus, *ou* exſolvimus navem. *Plaut.* Odwiązaliſmy okręt [illegible].

ON DIT abſolument, *Détacher* [illegible] *haut de chauſſes,* (*lors qu'on veut punir un enfant & luy donner le fouet*) Solvere bracas. MOWIĄ poproſtu ſpuścić, maiąc karać dzieci plagami.

DE'TACHER ſignifie figurément, *Oſter les attachements & les affections qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.* Aliquem ab aliquo, *ou* ab aliquâ disjungere. *Cicer.* ODERWAC od czego obrzydzić komu oddalić go od [illegible] od kogo álbo od czego, odwrocić.

Détacher ſon eſprit & ſes penſées de ſes malheurs, n'y point penſer. Avertere à miſeriis [illegible] *Cic.* Odwrocić oderwać myśl [illegible].

SE DE'TACHER [illegible], (*S'en ſéparer.*) Sejungere ſe ab [illegible]. Se à ſocietate alicujus ſejungere. *Cic.* * *Se detacher de l'amour des voluptez.* Se avocare, *ou* ſe abſtrahere à voluptatibus. ODERWAC ſię od kogo, rozſtać ſię z nim, przyiaźń z nim rozerwać. *Oderwać ſię od roſkoſzy y uciech.

DE'TACHER ſignifie auſſi, *Démembrer, ſéparer, prendre en particulier.* Sejungere. Separare Secernere. *Cic.* * *Calliſthene a détaché la guerre de Troye, de ſes autres Hiſtoires, ou l'a decrite ſéparément.* Caliſthenes Troicum bellum a perpetuis ſuis Hiſtoriis ſeparavit. [illegible] *a détacher* [illegible] *vantures, vous me ferez* [illegible] à continentibus [illegible] rum meorum, bene mecum eg[illegible]. *Cic.* WYŁĄCZYC rozłączyć rozrywać ná części oſobno co wziąć. [illegible] innych kſiąg hiſtoryi [illegible] oſobno ią napiſał. *Jeżeli ci ſię zda od całey [illegible] wyłączyć tę cząſtkę moich przypadkow bardzo [illegible].

DE'TACHER en termes de guerre, (*parlant des ſoldats qu'on tire des compagnies pour quelque expedition militaire, ou de ceux qui ſortent hors de leur rang.*) Subducere, *ou* ſejungere milites ex acie. * *Sitôt qu'un cavalier ſe détachoit de ſon rang, il étoit enveloppé par nos gens.* Ubi [illegible] excedebat, ſtatim ab equitatu noſtro circumdatus [illegible] veniebatur. *Caſ.* WYŁĄCZAC wybierać [illegible] woyſku álbo kiedy ſię ktorzy od ſzyku całego ná bok [illegible]. *Byle tylko ktory ná ſtronę od woyſka wyiechał y oſobno ſię pokazał zaraz go naſi ogarneli y zábrali.

Si les cohortes ſe detachoient pour donner, les Numides eſquivoient leur choc par leur viteſſe. Cum cohortes ex acie procurriſſent, Numidæ integri celeritate impetum noſtrum effugiebant. *Caſ.* Kiedy ſię roty bynaymniey [illegible] áby ná nich uderzyły, zaraz Numidowie z prędkością wielką [illegible] rzchali y uchodzili.

DE'TACHER *un habit,* (*Oſter les taches de deſſus un habit.*) Veſtium maculas eluere. *Plin.* CHĘDOZYC ſuknię z plam.

DE'TAIL, ſubſt. m. (*Pluſieurs parties ſeparées d'un tout.*) *Il ne vend qu'en détail, Il ne fait que le détail.* Singulas tantum merces venditat. *Acad. Ped.* CZĘSCI, kilka ſztuk od całey rzeczy oddzielone nie przedáie tylko na ſztukę á nie całkiem.

DE'TAIL ſe dit figurément (*des particularitez & des circonſtances d'une affaire.*) Res ſingulæ. * *Il m'a fait tout le détail de l'affaire.* Rem prout geſta eſt, mihi ſingulatim expoſuit, *ou* enarravit. * *Je n'entre point dans tout ce détail.* Singula non expendo. *Quint.* * *C'eſt un grand détail à vous faire.* Longa eſt ſingularum rerum enumeratio. OSOBLIWOSCI y okoliczności ſzczegulne iákiey rzeczy. *Wſzyſtkie mi okoliczności tego wyraził. *Niewchodzę z oſobna w te okoliczności wſzyſtkie. *Wieleby okoliczności trzeba wyrazić, wieleby o tym mowić.

EN DE'TAIL. (*En particulier.*) Singulatim. Particulatim. adv. *Cic.* Z OSOBNA.

DE'TAILLER, V. act. (*Diviſer en pluſieurs parties un tout, comme lorſque les Bourchers détaillent leurs beufs & les coupent par morceaux.*) Secare & dividere in fruſta, *ou* in partes. NA SZTUKI podzielić, porąbać na ćwierci iáko czynią rzeźnicy.

DE'TAILLER ſe dit figurément pour *Faire un détail des choſes.* Singula perſequi dicendo. *Cicer.* Z OSOBNA rzeczy z okolicznościami wſzyſtkiemi wyrazić.

DE'TALER, V. act. (*Reſſerrer les marchandiſes qu'on a expoſées en vente.*) Expoſitas merces colligere. POSKŁADAC towar rozłożony ná przedaſz.

DE'TALER, V. neut. (*Se retirer promptement d'un lieu & avec précipitation.*) Aufugere. *Cic.* * *Je l'ay fait detaler plus viſte que le vent.* Illum egi in fugam. *Liv.* UMKNĄC uchodzić [illegible] nágle, y ſzybko uciekać. *Muſiał uciekać prędzey niż wiatr.

(Terme bas & populaire.) Słowo w Francuſkim podłe.

DE'TEINDRE. V. act. (*Faire changer de couleur à une choſe.*) Colores eluere. *Quint.* PRZEFARBOWAC na inſzy kolor, farbę zmyć ſtracić.

SE DE'TEINDRE, (*Perdre ſa couleur.*) Decolorari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Colum.* UTRACIC kolor, barwę mienić blakować.

Ce drap s'eſt déteint. Pannus colorem amiſit. To ſukno blakuie, zblakowało, [illegible].

DE'TEINT, m. DE'TEINTE, f. (*Parlant des couleurs.*) Decolor. STRACONEY farby, blakuiący zblakowany, ſpełzły, [illegible], farby zepſowancy.

DE'TELER, V. act. (*Oſter les chevaux d'une charette, ou d'un caroſſe.*) Equos curru abjungere. WYPRZĄDZ konie z woza z karety.

DE'TENDRE, (*on prononce* détandre.) V. act. (*Parlant d'une choſe tendue & bandée, comme un arc.*) Remittere. *Cic. Phæd.* SPUSCIC rzecz [illegible] náprzykład łuk.

DE'TENDRE, (*Detacher une choſe tendue, comme une tapiſſerie, un pavillon.*) Detendere. *Liv.* * *Ayant detendu leurs tentes.* Detenſis tabernaculis, abl. *Caſ.* ZDIAC, pozdeymować, pozbierać, obicia rozciągnione poſciągać, pozwiiać. *Pozbierawſzy pozwiiawſzy namioty.

DE'TENTE, *on prononce* détante, ſubſt. f. (*Ce qui ſert à débander une arme à feu.*) Lingula, æ, f. CYNGIEL do ſpuſzczania záwiedzionego kurka u ſtrzelby

DE'TENIR, V. act. (*Retenir, arreſter.*) Attinere. Detinere. *Cic.* ZATRZYMAC, przytrzymać.

Détenir quelqu'un en priſon. Captivum detinere. *(Compedibus) [illegible]tinere. *Hor. Détenir dans les fers.*) Trzymać kogo w więzieniu. Trzymać w kaydanach.

DE'TENU, maſc. DE'TENUE, fœm. Detentus. Retentus. PRZYTRZYMANY zátrzymany.

Eſtre détenu en priſon. Publicâ cuſtodiâ attineri. *Tacit.* * *Au lit malade de fiévre.* Febri lecto detineri. *Celſ.* * *Par les vents* Ventis detineri. *Ovid.* * *Dans l'eſclavage.* Attineri vinculo ſervitutis. *Tacit.* Siedzieć w więzieniu w [illegible]. *Być przytrzymanym ná łożu chorobą gorączką. *Być przytrzymanym wiatrami. *W niewoli.

DE'TENTION, ſubſt. f. (*on prononce* détantion.) (*Captivité, eſclavage*) Captivitas. *Cic.* NIEWOLA przytrzymanie, więzienie zatrzymanie.

DE'TENTION *du bien d'autrui,* (*lors qu'on retient ce qui luy appartient.*) Alieni injuſta poſſeſſio. ZATRZYMANIE dobr cudzych nieſłuszne.

DE'TENTEUR *du bien d'autruy,* ſubſt. m. *on prononce* détanteur. (*Injuſte poſſeſſeur du bien d'autruy.*) Iniquus alicujus boni poſſeſſor. NIESPRAWIEDLIWY poſſeſſor cudzego dobra.

DE'TERIORATION, ſubſt. f. (*Corruption.*) Depravatio. PSOWANIE, zepſowanie, ſkażenie.

DE'TERIORER, V. act. (*Rendre pire, laiſſer tomber en ruine.*) Depravare. *Cic.* PSOWAC, zepſować, ſkazać.

(Ce mot a vieilli dans Langue.) To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku Francuſkim.

DE'TERMINATION, ſubſt. fœm. (*Réſolution priſe & arreſtée.*) Aliquid conſtitutum. *Cic.* POSTANOWIENIE uczynione, co poſtanowiono.

DE'TERMINATION *d'un mot à ſignifier une choſe.* Addictio verbi ad aliquid ſignificandum. POSTANOWIENIE ſłowa dla znaczenia czego.

DE'TERMINE', maſc. DETERMINE'E, f. part. paſſ. & adject. Statutus. POSTANOWIONY umowiony.

UN DE'TERMINE', (*Un homme hardy, qui ne craint rien.*) Audaciſſimus homo. *Cic. Ter.* ZUCHWAŁY ośmielony ná wſzyſtko.

Vous connoiſſez l'inſolence du perſonnage, vous ſçavez combien il eſt déterminé. Noſtis os hominis, noſtis audaciam. Znaſz zuchwałość y beſpieczeńſtwo tego człeka.

DE'TERMINE'MENT, adv. (*Préciſément.*) Definitè. adv. *Cic.* WŁASNIE to.

DE'TERMINER, V. act. (*Conclure, faire une déciſion.*) Statuere. *Cic.* POSTANOWIC co ſkonkludować, námowić między ſobą y poſtanowić.

DE'TERMINER, (*Marquer, fixer un terme, ou un temps*) Definire. *Cicer.* * *Déterminer quelqu'un a ce qu'il doit faire.* Definire alicui quid faciat. *Cicer.* * *Il a déterminé, ou fixé le temps de ſon départ.* Tempus profectionis ſuæ definivit. *Cic.* POSTANOWIC náznaczyć czas iáki. *Przywieść kogo do uczynienia czego. *Naznaczył y poſtanowił czas ſwego wyiazdu.

SE DE'TERMINER, (*Se réſoudre à une choſe.*) *Je ſuis fortement déterminé, ou réſolu à cela.* Ego iſtud habeo obfirmatum. *Plaut.* * *Il s'eſt déterminé, ou Il eſt déterminé au partage.* Animum adjecit ad nuptias. *Ter.* ODWAZYC ſię ná co, poſtanowić co u ſiebie uczynić. *Mocnom to u ſiebie poſtanowił. *Poſtanowił ſię ożenić.

Je n'ay point eu de peine à me déterminer ſur le choix. Nec diu hæſitavi in eo deligendo. Bez wſzelkiey trudności y niebawiąc tom u ſiebie poſtanowił obranie.

DE'TERRER, V. act. (*Exhumer un corps mort qui eſt enterré.*) Cadaver è terrâ effodere. WYKOPAC wygrześć, odgrzebać, trupa z ziemi dobyć.

ON DIT proverbialement en ce ſens, qu'*Un homme a un viſage d'un déterré,* (*lorſqu'il eſt paſle, & qu'il a un teint livide & plombé.*) Eſt illi lurida & cadaveroſa facies. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem: Wygląda iákby go dopiero z grobu dobył blady mizerny iák trup.

DE'TERRER *une choſe,* ou *la vérité,* ſe dit figurement pour *La découvrir à force de travail & de méditations.* Eruere veritatem. ODKRYC co, dochodzić czego z pracą y długo myśląc doſzukać ſię czego.

Je l'ay enfin déterré, j'ay ſceu où il demeuroit. Quo loco ſe haberet tandem inveni, *ou* reperi. Náoſtatek dowiedziałem ſię o nim dopytałem ſię wynalazłem doſzukałem ſię go.

DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. (*Qui nettoye.*) Detergens. WYPIERAIĄCY chędożący.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

DE'TESTABLE, adject. m. & f. (*Qui donne de l'horreur & de l'indignation.*) Deteſtabilis. *Hor.* SZKARADNY ſproſny brzydki.

ON DIT, *Un vin déteſtable, Un mauvait vin.* Vinum ſubleſtiſſimum, i, n. *Plaut.* MOWIĄ wino brzydkie.

(Cela ſe dit encore de toutes les choſes des-agréables au goût.) Toż w Francuſkim o wſzyſtkich rzeczach ſmaku przykrego y nieprzyiemnego.

DETESTABLEMENT, adv. Deteſtandum in modum. BRZYDKO ſzkaradnie.

DE'TESTATION. ſubſt. f. (*Action par laquelle on témoigne l'horreur qu'on a d'une choſe.*) Deteſtatio. *Plin.* BRZYDZENIE ſię nárzekanie.

DE'TESTE', maſc. DE'TESTE'E, f. part. paſſ. Deteſtatus. *Hor.* CO JEST w obrzydliwości, ktorego ſobie zbrzydzono.

DE'TESTER, V. act. (*Avoir de l'horreur d'une choſe.*) Deteſtari. * *Ayant déteſté la malice de cette vieille.* Execratus anûs malitiam. *Petr.* Sævitia eorum abominabatur ab omnibus, *Chacun déteſtoit leur cruauté.*) BRZYDZIC nie-

zmiernie. *Obrzydziwszy sobie złość tey baby. *Okrucień-ſtwo ich wſzyſcy ſobie zbrzydzili.

DE'THRONER *quelqu'un.* V. act. (*L'oſter de deſſus ſon thrône.*) Aliquem de ſolio deturbare. *Cic.* ZŁOZYC z tronu kogo, zrzucić z Króleſtwa.

DE'TIRER *du linge,* V. act. (*Pour l'unir & l'empeſcher d'avoir des rides & plis.*) Linteorum rugas explicare. ROSCIAGAC chuſt[illegible].

DE'TISER, V. act. (*Lever, oſter les tiſons du feu.*) Titiones ab igne tollere. POODBIERAC głownie z ognia.

DE'TONATION, ſubſt.f. (*L'action de detonner.*) Abſona vocis inflexio. TONU w ſpiewaniu zmylenie.

DE'TONER, V.neut. (*Ne chanter pas juſte, ne pas prendre le ton.*) Abſono cantu vocem inflectere. *Tibul.* ZMYLIC ton ſpiewaiąc.

Qui détonne. Voce abſonus. *Cicer.* *Une voix qui détonne.* Abſurda, ou abſona vox. *Cic.* Ten co zle ſpiewa. *Głos zły co ton nie dobrze wyraża.

DE'TORDRE, V. act. (*Détordre ce qui eſt tors.*) Aliquid intortum detorquere. ROSKRECIC co [illegible].

SE DE'TORDRE *le pied.* Pedem [illegible] luxare. *Plin.* WYKRECIC nogę.

DE'TORSE, ſubſt.f. Diſtortio, onis, f. *Cic.* WYKRĘCONY [illegible].

DE'TORQUER, terme de l'Ecole, V. act. (*Tourner un raiſonnement contre celuy avec qui on diſpute.*) Retorquere argumentum. OBROCIC racyą cudzą właſną przeciwko niemu ſamemu, ná odwrot.

DE'TORTILLER *ce qui eſt tortillé,* V.act. Intortum detorquere. act. acc. ROSPLESC co [illegible] nego, roſkręcic co ſkręconego, [illegible] co po[illegible].

DE'TOUR, ſ.m. (*Ce qui ne va pas en droite ligne, mais qui tourne.*) Diverticulum. *Cic.* WYKRĘTY, wyboie co nie proſto drogą idzie ale kołuie y krąży, krążenie.

Détour d'une riviere. Diverticulum fluminis. *Front.* Krążenie rzeki, zákręty.

Il y a un détour, qui conduit à Arpinas. Flexus eſt ad iter Arpinas. *Cic.* Zákręt ieſt ieden co prowadzi do Arpina.

Il y a moins de détour, en ſe détournant moins. Minor eſt circuitio. *Ter.* Nie tak wiele krążyć y obieżdżać trzeba proſtſza ieſt droga, proſciey.

Il prit un grand détour pour conduire ſon armée, ſans tenir de route certaine. Magno circuitu nullo certo itinere exercitum duxit. *Cæſ.* Krążył bardzo z woyſkiem áni ſię iednego pewnego nie trzymał ſzlaku.

Un chemin plein de détours. Flexuoſum iter. *Cic.* Droga kręta pełna wertebow pełna.

DE'TOUR ſe dit figurément (*des tours & des biais qu'on donne aux affaires.*) Diverticulum. *Cic.* KRAZENIE kręcenie wertepy *niewłaśnie* o wymowkach y wykrętach w mowieniu y czynieniu nieſzczerze z wybiegami.

Il cherche des détours. Diverticula & anfractus quærit. *Avoir bien des détours.* Anfractus infinitos habere. *Quint.* Szuka wykrętow wybiegow. *Mieć wiele rożnych wybiegow wykrętow.

DE'TOURNE', m. DE'TOURNE'E, f. part. paſſ. Averſus ODWROCONY, ODWROCONA, zdrożny.

Montagnes détournées. Devii montes, *genit.* deviorum montium, m. pl. *Quint-Curt.* Gory bezdrożne, álbo zdrożne.

Lieux détournez. Loca avia. *Chemins détournez & éloignez du grand chemin.* Itinera avia. *Saluſt.* Mieyſca bezdrożne. *Bezdroża, z iechanie z drogi y bitego goſcińca.

DE'TOURNER, V. act. (*Donner un autre cours, tourner ailleurs.*) Aliò deflectere. *Cic.* *Il détourna la riviere, il luy donna un autre cours.* Amnem in alienum curſum contorſit. *Cic. Cæſ.* OBROCIC odwrocić wykręcić w inſzą ſtronę inaczey gdzieindziey obrocić álbo udać co ná inſzą ſtronę. *Obrocił inaczey rzekę w inſzą ſtronę ią udał.

DE'TOURNER, (*Tourner ailleurs, empeſcher un coup,* ou *choſes ſemblables.*) Avertere. *Cic.* *Ils détournoient les faux avec des lacs coulans.* Falces laqueis avertebant. *Cæſ.* *Il ſe détourna un peu pour éviter le coup.* Vitavit ictum parvâ corporis declinatione. *Cicer.* ODWROCIC co, przeſzkodzić rzeczy iákiey. *Odwracali koſy záſtawionemi ſidłami. *Odwrocił ſię trochę y uſzedł razu owego.

DE'TOURNER *quelqu'un du chemin.* Viâ aliquem divertere. *Plin-Jun.* ZWROCIC kogo z drogi.

Se détourner du chemin, (pour faire honneur à quelqu'un.) Decedere alicui de viâ, ou viâ. *Cic. Plaut.* *Il s'eſt détourné de ſon chemin pour vous aller voir.* Ad te viſendum deflexit. *Suet.* Ziechać z drogi z poſzanowania dla kogo, ziechać z drogi. *Ziechał z drogi áby ci[illegible] nawiedzić.

DE'TOURNER ſe dit figurément dans les expreſſions ſuivantes, *Détourner quelqu'un de ſes occupations, de ſes affaires.* Ab re aliquâ aliquem interpellare. ODWROCIC przeſzkodzić komu w zabawach.

Je vous ay détournez de vos affaires, & cela n'a de rien ſervi. Vous à veſtris negotiis abduxi, neque id proceſſit. *Plaut.* *Il eſtudie ſans eſtre détourné de perſonne.* In litteris ſine interpellatore verſatur. *Cicer.* Przeſzkodziłem wam w waſzych interesach y zabawach á y to ſię ná nic nie zdało. *Bawi ſię náukami áni mu nikt nie przeſzkodzi.

Il m'eſt venu détourner mal à propos. Intempeſtivè mihi occupato [illegible] *Phæd.* Przeſzkodził mi nie ná czas.

DE'TOURNER, (*Divertir quelqu'un d'une choſe, l'empeſcher d'y ſonger.*) Aliquem à re aliquâ avocare, ou abducere, ou abſtrahere, ou deducere. *Cicer.* ODWROCIC oderwać kogo od czego áby o tym nie myślił.

Détourner quelqu'un du ſale amour par des menaces. A meretricio amore aliquem abſterrere. Odwrocić kogo od ſzpetnego [illegible] prożbami.

Détourner les oreilles des diſcours obſcenes. Torquere aures ab obſcœnis ſermonibus. *Hor.* Odwracać uszy od mow ſzpetnych.

Il n'a pû eſtre détourné de faire ſon devoir d'ami par la peine portée par la loy. Neque legis [illegible] pœnâ de[illegible]ctus eſt, quominùs amicitiæ jus officiumque preſtaret. *Cic.* *Détourner quelqu'un de l'amitié d'un autre.* Avertere hominem ab amicitiâ alterius. *Cæſ.* *De vouloir defendre un autre.* Mentem alicujus avertere à défenſione alterius. *Cic.* *De ſon ſentiment en l'intimidant.* De ſententiâ aliquem [illegible] *Cicer.* *De ſon ſentiment, en luy diſant de bonnes raiſons.* De ſententiâ aliquem deducere. *De ſa façon de vivre.* De ſtatu vitæ deducere. *Cic* *On ne le peut détourner de cela.* Ab eo deduci non poteſt. *Cic.* Nie mogły go odwrocić od przyſługi przyiacielſkiey, kary opiſane prawem. *Odwieść kogo od przyiacielſkiey. *Od wdawania ſię w bronienie kogo. *Od zdania [illegible] zaſtraſzywſzy. *Od rozumienia iego racyami [illegible]. *Od [illegible] iego. *Nie można go od tego odwrocić [illegible].

DE'TOURNER *quelqu'un du droit chemin.* De curſu recto aliquem depellere. *Horat.* *De la verité, de la droiture.* Deflectere aliquem à veritate, de recto. *Cic.* ODWROCIC [illegible] kogo z proſtey drogi. *Od prawdy od rzetelnośći.

Détournez voſtre eſprit de ces triſtes penſées, s'il y a moyen, & prenez d'autres qui ſoient dignes de vous. Ab hiſce rebus animum & cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiſcere, quæ digna tuâ perſonâ ſunt. *Cic.* Odwroć umyſł od tych okropnych myśli ile można á weźmiy przed ſię myśli ſiebie godne.

ON DIT figurément en ce ſens, *Détourner ſon diſcours,* ou *changer de propos.* Avertere orationem. *Cic.* OBROCIC ſię w mowie do czego, inſzego mowę obrocić.

Il a détourné adroitement la penſée de l'Auteur. Scriptoris [illegible] prudenter ac ſcitè deflexit. *J'ay détourné la converſation.* Sermonem aliò deflexi. *Cic.* *Détourner les deniers public.* Pecuniam publicam avertere. *Cicer.* Bardzo pięknie obrocił myśl autora. *Obrociłem konwerſacyą do czego inſzego. *Obrocić ná prywatne [illegible] publiczne.

Dieu veuille détourner ce malheur de deſſus nos têtes, ou ce ſinistre preſage. Quod malum, [illegible] Deus avertat. Boże racz odwrocić to nieszczęście od nás álbo ten znak nieszczęśliwy.

DE'TRACTER, V. act. qui eſt vieux en noſtre langue. (*Dire du mal de quelqu'un, en médire.*) De aliquo, ou de alicujus famâ, detrahere. *Cic.* UWŁACZAC obmowiſkami, y mować komu ſławy (ſłowo ſtare w francuſkim) toż ſamo co obmawiać, o kim źle gadać.

L'envie qui eſt aveugle ne ſe plaiſt qu'à détracter des vertus. Cæca invidia nec quicquam aliud ſcit, quàm detractare virtutes. *Liv.* Zazdrość ſlepa niema upodobania tylko w ſzacza[illegible] ıąc drugim.

DE'TRACTEUR, ſubſt. m. vieux mot. (*Médiſant.*) Maledicus. *Cic.* OBMOWCA, potwarca.

DE'TRACTION, ſubſt. f. vieux mot. (*Médiſance.*) Maledictio. Maledicentia. *Cic.* OBMOWISKO obmowa, ſtare ſłowo francuſkie.

DE'TRAQUER, V. act. proprement *Faire perdre à un cheval ſon allûre, ſon train, & ſes leçons du manege.* Equi incessum corrumpere. ZEPSOWAC konia uczonego co do chodu ſtąpania y inſzych ćwiczenia ſzkoły rycerſkiey, zwydrzyć.

ET FIGURE'MENT, *Détraquer quelqu'un,* (*Luy faire perdre ſa maniere honneſte de vivre.*) Aliquem depravare. act. *Cic.* NIEWŁASNIE zepſuć kogo zgorſzyć go rozhultaić, zwydrzyć go.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y poſpolite.

ON DIT auſſi, *Mon horloge ſe détraque ſouvent.* Inæquabili motu ſæpè diſcurrit horologium. MOWIĄ też częſto mi zegarek ſię pſuie zle idzie.

Son eſtomac eſt détraqué, ne fait pas bien ſes fonctions. Illius diſſolutus eſt ſtomachus. *Celſ.* Żołądek mu nie ſtatkuie nie dobrze mu ſię ſprawuie choruie.

DE'TREMPE, (*on prononce* détrampe.) ſubſt.f. (*Peinture, enduit de couleurs délayées avec de l'eau.*) Colores aquâ diluti. WODĄ rozczyniona farba malowanie wodnemi farbami.

Tableau en détrempe. Tabella coloribus aquâ dilutis picta. Obraz wodnemi tylko farbami malowany, bez oleiu y pokoſtu.

DE'TREMPE ſe dit auſſi figurément (*d'une choſe qui n'eſt pas de longue durée.*) comme *Un mariage en détrempe,* (*fait à la haſte & qui n'eſt pas ſolide.*) Infirmæ nuptiæ, plur. *Ter.* CO ſię dzieie ná prętce nágle *łap cap.* Náprzykład ożenił ſię łap, cap, nágle y nierozmyślnie.

DE'TREMPER, (*on prononce* detramper.) V. act. *Faire tramper quelque choſe dans quelque liqueur.*) Macerare. *Plaut Celſ.* WYMOCZYC moczyć co w czym.

Faire détremper de la ſaline. Marinatica, ou ſalſamenta macerare in aquâ. *Plaut. Terent.* Wymoczyć w wodzie ſolone rzeczy.

DE'TREMNER *les couleurs dans l'huile, ou dans l'eau.* Colores oleo, ou aquâ diluere. *Celſ.* Farby rozczynić z wodą álbo oleiem.

DE'TRESSE, ſubſt.fœm. (*Reſſerrement de cœur cauſé par quelque grande affliction.*) Animi anguſtia. *Cic.* SCISNIENIE ſerca od żalu wielkiego.

Eſtre dans la détreſſe. Anguſtiis urgeri. *Celſ. Cic.* Być bardzo ściśniony żalem.

Mourir de détreſſe. Angoribus confici. *Cicer.* Umierać od żalu.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, & ſe dit rarement, ſi ce n'eſt en Poëſie.) To ſłowo zeſtarzało ſię w Francuſkim y rzadko ſię mowi y to chyba w wierſzu.

DE'TRIMENT, ſubſt. m. mot vieux. (*Perte, dommage.*) Detrimentum. *Cic.* SZKODA uſzczerbek ſtrata.

DE'TROIT, ſubſt.m. (*Lieu eſtroit & ſerré.*) Anguſtia, a, f. & *mieux* Anguſtiæ. *Cic. Cæſ.* CIASNOSCI, [illegible].

Il fut obligé de paſſer ces détroits. Per has anguſtias fuit illi iter habendum. *Cæſ.* Muſiał ſię przebierać przez te ciaſności.

DE'TROIT, ou *Bras de mer.* Fretum, i, n. *Cic.* ODNOGA morſka, przedział ná morzu morze ciaſne ściśnione.

DE'TROIT *des Dardanelles,* (*dans l'Helleſpont.*) ou *le détroit de Gallipoli.* Fretum Gaditanum. MORZE ciaſne Dardanelle pod Gallipoli.

DE'TROMPER, V. act. (*Déſabuſer quelqu'un, luy faire connôitre ſon erreur.*) Errorem alicui eripere. *Cicer. Petr. B.* WYWIESC kogo z błędu, wyprowadzić go z błędu.

SE DE'TROMPER. Errorem deponere. *Cicer.* WYNISC z błędu z [illegible].

DE'TROUSSER, V. act. *Une robe qui eſt trouſſée.* Alté cinctas veſtes demittere. SPUSCIC ſukni podpiętą poukaſaną.

DE'TROUSSER ſignifie auſſi, *Voler quelqu'un ſur les grands chemins, luy emporter tout ce qu'il a de hardes & d'argent.* Veſte [illegible] & viatico aliquem ſpoliare. *Cic. Plin.* OKRASC kogo ná drodze wydrzeć go ze wſzyſtkiego.

DE'TROUSSEURS *de gens,* ſubſt. m. pl. (*Voleurs ſur les grands chemins qui détrouſſent les paſſans.*) Latrones. *Cicer.* ROZBOYNICY co po goſcińcach ná drodze rozbiiaią.

DETTE, ſubſt.f. (*Ce qu'on doit.* Debitum, i, n. Nomen. *Cic.* DŁUG co kto winien.

Fauſſe dette. Falſum æs alienum. *Cicer.* Dług fałſzywy zmyślony.

Avoir des dettes, Devoir. Debere. *Cic.* *(*Le contraire eſt,* In ære alieno nullo eſſe, *Cic.* *N'avoir point de dettes, ne rien devoir.*) *Il a bien dettes, Il a des dettes par deſſus la teſte, Il eſt noyé de dettes.* In maximo eſt ære alieno. *Cic. Liv. Ter.*

Il a laiſſé bien des dettes. Æs alienum multum reliquit. *Cic.* *Acquitter ſes dettes,* ou *s'acquitter,* ſeul, ou *de ſes dettes, les payer.* Æs alienum diſſolvere. *Cicer. Plin. Quint.* *Se vendre pour payer ſes dettes.* Se ipſum ſub haſtâ pro ære alieno diſſolvendo. *Cic.* Mieć długi być winnym. *Przeciwna ieſt Nie nie być winien cale nikomu, żadnego długu nie mieć. *Ma długow wiele ná głowie, więcey niż włoſ w ná głowie przepadł w długach. *Zoſtawił wiele długow. *Wypłacać długi, ſpłacić, uſpokaiać ie. *Wyprzedać ſię dla ſpłacenia długow.

Prendre les dettes d'autruy, s'en charger. Æs alienum alicujus ſuſcipere. *Cic.* Wziąć ná ſiebie cudze długi.

Contracter, faire des dettes. Nomina facere. *Cic.* Æs alienum contrahere. *Cic.* *Se faire payer de ſes dettes.* Nomina exigere. *Cic.* Zaciągać długow, zadłużać ſię, dłużyć ſię. *Dochodzić długow ſwoich.

ON DIT proverbialement, *Avoüer,* ou *confeſſer la dette, Avoüer qu'on a tort.* Peccatum, ou errorem fateri. WYZNAIĘ żem winien *niewłaśnie* żem z błądził.

DEU, ou Dû, m. DEUë, f. part. paſſ. Debitus. *Cic.* WINNY WINNA powinny powinna.

DE'VALER, V. naut. (*Deſcendre.*) Deſcendere, neut. SPUSZCZAC opuſzczać ſię nádoł.

DE'VALER *du vin dans une cave,* V. act. *L'y deſcendre.*) Demittere vinum in cellam vinariam. OPUSZCZAC wino do piwnicy, wſtawiać.

(Mot d'uſage pour les Tonneliers.) Słowo Francuſkie używane między Drążnikami.

DE'VALISER *quelqu'un,* V. act. (*Le voler.*) Spoliare. Deſpoliare. *Cic.* OKRASC kogo obrać zrabować go ze wſzyſtkim.

DEVANCEMENT, ſubſt.m. (*Action de devancer.*) Antecеſſio. UPRZEDZENIE, uprzedzenie.

DEVANCER, V.act. (*Prendre les devants, aller devant.*) Antecedere. Præcurrere. *Cic. Cæſ.* *La cavalerie les devança.* Præcurrerunt equites. *Cæſ.* *Il le devança dans une autre allée, par des détours qu'il ſçavoit.* Illum notis flexibus præcurrit in alium xyſtum. *Phæd.* POPRZEDZAC przodem iść. *Poprzedziła ich iazda. *Poprzedził go w inſzey galeryi ſwiadomemi ſobie manowcami.

DEVANCER, (*Surpaſſer en quelque choſe.*) Antecedere, ou Præcurrere. *Plaut.* PRZODKOWAC przewyżſzać w czym, zwyciężać.

Devancer quelqu'un en âgé, & te âgé que luy. Ætate aliquē præcurrere. *Cic.* *Devancer en affection.* Studio aliquem, ou alteri antecedere. *Cic.* *L'exercice du corps doit toujours devancer la refection.* Cibum ſemper antecedere debet exercitatio. *Celſ.* Starſzym w leciech być nád kogo, poprzedzać go látami. *Zwyciężać miłością przechodzić. *Zawſze przed iedzeniem poprzedzać powinna iáká robota dlá zdrowia.

DEVANCER ſe dit figurement pour, *Eſtre plus excellent en quelque art,* ou *ſcience, L'emporter par deſſus.* Alicui, ou aliquem re aliquâ antecellere. *Cic.* *L'homme devance tous les animaux.* Homo cæteris animantibus præſtat. *Cic.* *Devancer quelqu'un en ſcience.* Præſtare alicui ſcientiâ. *Cic.* *Devancer beaucoup ſes égaux.* Interæquales longè præſtare. *Cic.* PRZODKOWAC zacnośćią, náuką nad inſzych, celować y mieć gorę, przechodzić. * Człowiek przechodzi wſzyſtkie zwierzęta. *Przechodzić kogo w náuce. *Przechodzić daleko wſzyſtkie rowienniki ſwoie.

Nos DEVANCIERS, ſubſt. m. pl. (*Ceux qui nous ont précedés.*) Majores noſtri. PRZODKOWIE náſi, Dáwni przed nami.

(Vieux mot & qui ne ſe dit qu'au Palais.) Stare ſłowo w francuſkim y ktore ſię nie mowi procz ſtylu prawnego.

DEVANT, (*Prepoſition relative & oppoſée à Derriere.*) Ante. Ob. *En préſence.* Coram. Præ. *Devant les yeux de tout le monde.* Ante oculos omnium. *Cic.* PRZED prepozycya przeciwna względem prepozycyi *za.* *Przedkim, w przytomności. *Przed oczami, álbo przed oczema, w oczach wſzyſtkiego ſwiata.

DEVANT, (*Adverbe, lorſqu'il n'eſt ſuivi d'aucun cas qu'il regiſſe.* Antè. Anteà. Prius. adv. *Cic.* *Nous ſerons là devant vous.* Priùs illi erimus, quàm tu. *Plaut.* * Devant, ou *avant que d'aller dormir, Avant que j'aille dormir.* Priuſquam me dormitum conferam. *Cic.* PRZED wprzod Adwerby kiedy po ſobie niemaią żádnego ſpadku. *Będziemy tám przed tobą. *Przed ſpaniem.

PAR DEVANT. A fronte. **Bleſſé par devant.* Corpore adverſo ſaucius. WPRZOD niż ſię ſpać kładę niż ſpać idę z przodu od czoła. *Raniony z przodu.

Tout DEVANT. E regione. Zaraz NAPRZECIWKO.

DE DEVANT *quelqu'un.* (*Hors de ſa préſence.*) E conſpectu alicujus. ZPRZED kogo zá oczy Jego.

LE DEVANT, ſubſt.m.ou *La partie de devant.* Pars anterior, f. *Vlp. Celſ.* PRZODEK. przednia część, ſtrona.

Les dents de devant. Primores dentes. *Celſ.* * *Le devant de la teſte.* Prior capitis pars. *Plin.* Przednie zęby z przodu pierwſze. *Przodek głowy, czoło.

PRENDRE *les devants dans l'eſprit de quelqu'un, le prévenir.* Circumvenire aliquem. *Petr. B.* UPRZEDZIC czyi umyſł oſzukać go, ubieżeć go ſobie.

ALLER, ou *marcher devant quelqu'un.* Præcedere. *Virg.* **Va devant, je te ſuis.* I præ, ſequar. *Ter.* PRZODKOWAC chodzić przodem przed kim. *Idź naprzod iá pydę zá tobą.

Qui eſt, ou *qui ſe fait devant le jour.* Antelucanus. *Cic.* * *Qui ſe fait devant midy.* Antemeridianus. *Cic.* Przededniem przed świtem, przedświtny. *Przedpołudniem przedpołudniowy.

ALLER *au devant de quelqu'un.* Ire alicui obviam. *Cic.* ZACHODZIC zabieżeć komu drogę wyniść przeciwko komu.

ALLER *au devant des objections.* Illis occurrere quæ opponi poſſunt. *Cic.* ODPOWIADAC przeciwko zarzutom. albo ná zarzuty, Zabiegać im.

DONNER *quelque choſe devant quelqu'un pour le faire profiter, luy avancer un peu d'argent.* Alicui aliquid præ manu dare, unde utatur. *Ter.* ZADAC komu co ná rękę zádátek dáć komu.

LE JOUR DE DEVANT. Pridie. *Cic.* **Ce qui appartient au jour de devant, Ce qui ſe fait la veille.* Pridianus. *Plin.* DZIEN przed tym. *To co náleży do dnia przedtym poprzedzaiącego, codniem przedtym czynią. Przeſzłodniowy.

Il ſera comme devant, il continuëra ſon train de vie. Similis ſui futurus eſt. Ták czynić będzie iák przedtym to co y dáwno było u niego toż będzie.

CY DEVANT, *Par cy devant.* Ante hunc diem. *Cic.* **Cy devant, Cy deſſus.* Suprà adverb. *Cic.* * *Du quel j'ay parlé cy devant.* Quem ſuprà deformavi. *Cic.* PRZEDTYM wyżey. * Przed tym. * O ktorym mowiłem wyżey.

DEVANT, ou *avant toutes choſes.* Imprimis. adv. *Cicer.* NAPRZOD przed wſzyſtkim, náypierwey.

DEVANT QUE. Antequam. *Cic.* WPRZOD niżeli.

DEVANT-HIER. Nudius tertius.adv.*Cic.* ONEGDAY záwczoray.

DE'VELOPPER, V. act. (*Oſter l'enveloppe qui couvre une choſe.*) Aliquid evolvere. ODWINĄC rozwinąc co zawinionego. Zawinięcie zdiąć.

DE'VELOPPER ſe dit figurément pour *Expliquer ce qui eſt obſcur & caché.* Explicare. acc. * *Je ne puis développer l'iſſue de cette affaire.* Hujus rei exitum non poſſum evolvere. *Cic.* **Il a développé toute l'intrigue.* Vaframentum omne detexit. * *Développer une difficulté.* Nodum expedire: *Cic.* WYTŁUMACZYC wyłożyć obiaśnić co, Dociec dochodzić. *Niemogę doyść końca tey rzeczy. *Doſzedł wſzyſtkiey intrygi. *Doyść iákiey trudnośći.

DEVENIR, V. neut. (*Eſtre fait quelque choſe.*) Fieri. *Cic.* STAC ſię, obrocić ſię w co.

Que deviendray-je? me fiet? *Plaut. Ter.* Wcoż ſię obrocę co ſię ze mną ſtanie?

Devenir hors de ſon bon ſens. Exire à ſe. *Cic.* Wyniść z zdrowego rozumu obrocić ſię w ſzalonego, Stać ſię ſzalonym.

De pauvre devenir riche par de mauvaiſes voyes. Venire in divitias maximas per flagitia. *Plaut.* Z ubogiego ſtać ſię bogatym przez ladaiakie drogi.

Devenir homme de bien. Recipere ſe ad frugem. *Cic.* Stać ſię człowiekiem poczciwym.

DEVENTER. (*Ville capitale de l'Overiſſel.*) Daventria, æ, fœm. DEWENTR. Miaſto głowne Owryſelſkie.

DE'VERROUILLER, V. act. (*Ouvrir les verrouils.*) Peſſulos laxare. ODMYKAC rygle, zamki wyłupować.

DEVERS, (*Prépoſition relative au temps,* ou *au lieu dont on parle.*) Versùs, *ou* Versùm. KU prepozycya co do czaſu y mieyſca.

DE'VESTIR, *ou* SE DE'VESTIR, (*on prononce* DE'VÊTIR.) V.act. (*Oſter ſes habits, ſe déshabiller.*) Veſtes exuere. ROZBIERAC kogo, ſuknie zdeymować.

SE DE'VESTIR ſe dit figurément, pour *Se déſſaiſir d'un bien qu'on poſſède.* Exuere ſe bonis ſuis. *Cic.* WYZUC ſię z czego.

DE'VIDER, V. act. (*Mettre du fil,* ou *de la ſoye en peloton.*) Filum in orbes glomerare, (o, as, avi, atum.) act. ZWIJAC ná kłębek nici, iedwab.

DE'VIDOIR, ſubſt. maſc. *Machine à devider.*) Rhombus, i, m. *Ovid.* KŁĘBEK do nawiiania, cewka, wrzeciono.

DEUIL, ſubſt. maſc. (*Lamentation.*) Luctus. *Cic.* ZAŁOBA płacz.

DEUIL ſe dit (*des habits de deuil qu'on porte dans la mort des proches.*) Lugubria plur. *Sen.* ZAŁOBA ſtroy żáłobny ktory po śmierci krewnych noſzą.

Qui eſt veſtu de deuil. Atratus. W żałobie chodzący.

DEUIL ſet auſſi (*des perſonnes veſtuës de deuil qui accompagnent le convoy.*) Atrati, *ou* homines. ZAŁOBNE oſoby w żałobie żałobni.

Prendre le deuil. Lugubria, induere. * *Porter le deuil.* Lugubre veſte indui. **Quitter le deuil.* Lugubria. Wziąć żáłobę. *Noſić żáłobę. *Zdiąć żáłobę, z rzucić żáłobę.

DEVIN, ſubſt. maſc. (*Qui prédit les choſes à venir.*) Vates. WIESZCZEK co przyſzłe rzeczy opowiada, wrożek.

Devin qui interprete les ſonges. Somniorum conjuctor. *Cic.* * *Devin qui prédit l'avenir par la conſideration du vol, du chant & du manger des oiſeaux (comme autrefois à Rome.)* Augur. *Cic. Hor.* **Devin qui prédit par l'inſpection des entrailles des animaux.* Haruſpex. *Cic.* Ten co ſny tłumaczy y zgaduiąc ſennik. *Wrożek co wroży upatruiąc lot ptaſtwa. *Wieſzczek co wroży z weyrzenia na trzewa bydlęce.

Aller conſulter les Devins, ou *Aller au devin.* Consulere hariolos, *Phæd.* Jść wieſzczkow ſzukać, wieſzczkow ſię rádzić.

DEVINE, ſubſt. f. *Celle qui devine l'avenir.*) Vates Mulier ſatidica. *Cic.* WIESZCZKA wrożka, wiédma Bábá.

DEVINER, V. act. (*Predire, pronoſtiquer l'avenir.*) Divinare, Hariolari. Vaticinari. *Cic.* WROZYC zgadywać przyſzłe rzeczy.

Deviner, prévoir les choſes par conjecture, ou *par quelque préſſentiment.* Præſagire. *Cic.* Przeczuwać co poznawać widzieć z daleka z iákich okoliczności.

Deviner une enigme, Expliquer le ſens d'une enigme. Solvere. Zgadywać gadkę.

ON DIT, *Devinez combien cela m'a couſté.* Conjice, *ou* dic quanto id mihi conſtitit. ZGADNIY wiele mię to koſztuie com dał zá to.

Qui vous eût deviné là? Quis te hîc adeſſe ſenſiſſet? **Tu devines ma penſée.* Scis quid acturus ſim. *Plaut.* **Vous avez deviné.* Rem attigiſti. Ktoby ſię tu był ciebie ſpodziewał. *Zgadnąłeś myśl moię. *Zgadłeś.

L'ART *de deviner, la divination.* Divinatio. *Cic.* WIESZCZBA wrożba,

DEVINERESSE, ſubſt. f. *le même que* DEVINE *cy-deſſus.* WIESZCZKA, cyganka.

DEVIS, ſubſt. m. (*Entretien familier.*) Confabulatio. f. *Cic.* POSIEDZENIE poufała rozmowa.

(Mot hors d'uſage en ce ſens, & il n'eſt d'uſage que parmi les Architectes, qui font des devis des ouvrages de maçonnerie: en Latin, *Deſignatio, onis, f.* Cic. W tym rozumieniu niemowi ſię to ſłowo w francuſkim, y nie ieſt w używaniu chyba między Architektami, ktorzy ſię rozmawiaią z mularzami o wyſtawieniu czego y roſpowiadaią im iák maią co murować.

Faire l'ouvrage ſelon le devis qu'on en a donné. Opus facere arbitratu & juxta alicujus deſignationem. Stawiać co według tego iák kto roſkazał y roſpowiedział.

DE'VISAGER, V. act. (*Déſigurer, gâter le viſage.*) Involare in faciem alicujus & unguibus ſecare, *ou* lacerare. TWARZ komu popſować, zranić, zbić ſplugawić, podrapać pazurami.

DEVISE, ſubſt. f. (*Peinture metaphorique,* ou *une metaphore peinte & viſible, accompagnée d'une courte ſentence, qui en eſt comme l'ame, & qui fait connoître aux perſonnes intelligentes le corps de la deviſe.*) Picturæ argumentum, cujus ſenſus indicatur aut verbo aut brevi ſententiâ. MALOWANIE táiemne pod podobieńſtwem iákiey rzeczy wydániac pędzlem álbo ryſunkiem, lub rznięciem z napiſem krotkim á dowcipnym, ktory y wizerunek y rzecz ktora ſię pod tym wizerunkiem tái wyraża *Dewiza.*

DEVISE, (*Inſcription, qui conſiſte en lettres,* ou *en un,* ou *deux*

deux mots.) Inſcriptio. NAPIS literami álbo ſłowem lub dwiema. *Dewiza.*

DEUMENT, *ou* DEUEMENT.adv.(*Legitimement, avec juſtice.*) Meritò. Jure ac merito. NALEZYCIE ſłuſznie według powinności ſprawiedliwie.

DE'VOILER, V.act. (*Oſter le voile qui couvre une choſe.*) Velum, *ou* velamentum alicui rei detrahere. ODSŁONIC co zaſłonionego zaſłonę zdiąć odkryć.

DE'VOILER ſe dit figurément.(*Mettre les choſes cachées en évidence.*) Palàm facere. ODSŁONIC odkryć niewłaśnie obiawić co ſkrytego.

DE'VOIR, V. act. (*Avoir des dettes.*) Debere, (beo, bes, debui, debitum.) act.acc.*Cic.* **On me doit autant que je doit.* Nomina concurrunt. *Cicer.* **Il ne doit rien à perſonne.* Omni ære alieno ſolutus. BYC winnym dłużnym, być winien. *Tyle mi winni ilem iá winien. *Nic ni komu nie winien.

Je doit à vôtre bonté cette tranquillité & ce repos, dont je jouis dans ma vieilleſſe. Omnem tranquillitatem & quietem ſenectutis acceptam refero clementiæ tuæ. *Cicer.* Twoiey łaſce powinienem ten pokoy y wczas ktorego zażywam w ſtarości moiey.

DEVOIR, (*Eſtre obligé de faire une choſe.*) Debere. MUSIEC czynić co z powinności, być powinien.

On doit aimer Dieu. Deus debet amari. Deus amandus eſt. **Il doit aller bien toſt aux champs.* Rus brevi iturus eſt. **Vous devez ſonger à vôtre conſervation.* Debes invigilare ſaluti tuæ. Powinien każdy kochać Boga. Trzeba Boga kochać, mamy Pana Boga kochać. *Ma wyiechać na wieś. *Trzeba ci myślić o zdrowiu ſwoim.

DE'U, m. DE'UË, f. (*Qu'on doit.*) Debitus. *Cic.* WINNY, WINNA co kto winien.

LE DEU, (*Ce qui eſt deu, la dette.* Debitū. Dług to co ſię winno

DEVOIR, ſubſt. m. (*Ce qu'on eſt obligé de faire.*) Officium. POWINNOSC to do czego kto ieſt obowiązány

C'eſt voſtre devoir. Tuum eſt officium. Tuum eſt munus. Tuæ ſunt partes. *Cic. Ter.* **C'eſt le devoir du Prince.* Eſt Principis. Munus eſt Principis. Twoia to powinność, twoia rzecz *Ta ieſt powinność Krola, to náleży do niego.

S'acquitter de ſon devoir, Faire ſon devoir. Facere, *ou* praſtare ſuum officium. *Cicer.* **Je vous promets de faire mon devoir à voſtre égard.* Tibi officium meum ſpondeo, *ou* præſtabo, *ou* polliceor. *Cic.* **Faire toute autre choſe que ſon devoir, ne faire rien moins que ſon devoir.* Relictis omnibus officiis, aliud agere. *Horat.* **Le Senat & le Peuple Romain ſont témoins des devoirs d'amitié, dont je me ſuis acquitté en voſtre endroit, c'eſt à vous à juger ſi vous y avez répondu.* Meus in te animus quàm ſingularis officio fuerit, Senatus & Populus Romanus teſtis eſt, tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes *Cic.* [illegible] *Całe twoiey powinności nie [illegible] wyświadczą [illegible] ci ſię z przyiaźnią [illegible] ſzyſtkim [illegible] był powinien [illegible] ále ty [illegible] mi to oddawał ſam oſądź.

Il a fait ſon devoir en mon endroit. Nullum ergo me officium [illegible] *Cic.* Co powinien był, co mogł to czynił [illegible] mnie, álbo w moim intereſſie w tym co do mnie należy.

Manquer à ſon devoir, Ne s'en point acquiter. Officio ſuo deeſſe. *Cic.* Wzkroczyć w powinności ſwoiey, nie czynić iey [illegible]

Tenir quelqu'un dans le devoir, Luy faire faire ſon devoir. Aliquem in officio continere, *ou* retinere. *Cicer.* **Se tenir en ſon devoir.* Officium tueri. *Cic. Ter.* Trzymać kogo w powinności iego, pilnować y przeſtrzegać tego áby ſwoiey powinności zadoſyć czynił. *Pilnować powinności ſwoiey.

Il fut parfait dans tous les devoirs de la vie civile, & entier dans ce qu'il croioit juſte. Cunctis vitæ officiis æqualibilis, recti pervicax. *Tacit.* Doſkonały był we wſzyſtkich powinnościach do pożycia ludzkiego należących, á záś nie poruſzony co do ſłuſzności y ſprawiedliwości náleżeć rozumiał.

Il eſt reſolu de ſouffrir pluſtôt toute ſorte de tourmens, que de faire rien contre ſon devoir & contre ſa parole. Statuit omnem cruciatum perferre potiùs, quàm ut officium prodat aut fidem. *Cic.* Wſzyſtko wytrzymać gotow niż poczciwości y ſłowa danego uſtąpić.

RENDRE *ſes devoirs à quelqu'un, Luy rendre ſes civilités.* (*Maniere civile dont on ſe ſert à l'endroit de quelque*

grand ſeigneur.) *Il envoya ſon fils luy rendre ſes devoirs, luy faire la reverence.* Filium ad venerationem cultumque ejus miſit. *Tacit.* **Rendre ſes devoirs à une famille.* Familiam colere, *ou* percolere. *Tacit.* **Se rendre des devoirs reciproques.* Officiis mutuò reſpondere. *Cic.* POWINNOSC ſwoię komu oddać, powinny honor, wyſłał ſyna áby ſwoię powinność mu oddał to ieſt reſpekt honor y poſzanowanie wielkiemu Panu iáko mu náleżące. *Uſługi ſwoie powinne świadczyć domowi iákiemu. *Wzaiemne ſobie uſługi oddawáć.

LES DERNIERS DEVOIRS. Juſta. *Cicer.* OSTATNIA uſługa *álbo* poſługa, pogrzeb.

Rendre les derniers devoirs à quelqu'un, ou *à ſa memoire.* Juſta alicui ſolvere, *ou* facere. *Cic. Hor.* **Je luy ay rendu tous les devoirs vivant & mort.* Et vivo & mortuo omnia officia ei præſtiti. *Cicer.* **Il n'a point rendu les derniers devoirs à ſa mere.* Supremis in matrem officiis defuit. *Tacit.* Oſtatnią komu uſługę oddać *albo* pamiątce iego. *Oddałem mu wſzyſtkie uſługi zá życia y po śmierci. * Nie oddał oſtatniey uſługi matce ſwoiey.

DE'VOLU, m. DE'VOLUË, f. (*Qui eſt acquis par droit.*) Devolutus. SPADKOWY, SPADKOWA, dobra ſpadkowe prawem ná kogo ſpadłe.

(Terme de Droit.) Słowo prawne.

DE'VOLUT, ſubſt.m.(*C'eſt le droit de conférer un bénefice, qui comme vaquant vient au pouvoir du Superieur.*) Jus beneficii conferendi, quod tanquam caducum ad ſuperiorem devolvitur. **Jetter un dévolut ſur un bénefice.* Beneficium petire ab eo, ad quem jus illud conferendi tanquam caducum devolutum eſt. PRAWO nádawania *beneficyum* Kościelnego prawo kolatorſkie ſpadaiące, *álbo* przypadaiące ná kogo, *álbo* ſame *beneficyum* wakuiące y przychodzące do mocy kolatora áby komu prawo nánie nádał. *Starać ſię u kolatora ná ktorego kolatorſkie prawo ſpadło o nádanie Kościelnego *beneficyum.*

DE'VOLUTAIRE, ſubſt.m. (*Celuy qui a obtenu un bénefice par dévolut.*) Qui beneficium tanquam caducum impetravit. TEN co odebrał *beneficyum álbo* otrzymał po kim.

Benefice dévolutaire Beneficium ut caducum. *Beneficyum* wakuiące y ſpadaiące po kim.

DE'VORANT, m. DE'VORANTE, f. part.act. Vorans. Devorans. *Plin.* POZERAIĄCY, POZERAIĄCA.

Devorant, qui mange avec avidité. Vorax. *Cic* Zarłoczny łakomy obżarty co ie potężnie y łakomo.

DE'VORATEUR, ſubſt.m. (*Qui dévore les choſes.*) Vorax & helluo. *Cic.* ZARŁAK obżerca piianica.

DE'VORER, V.act.(*Manger goulument & avec avidité.*) Vorare. Devorare. (voro, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* **Je ne mange pas, mais je dévore.* Non edo, verùm ambabus malis expletis voro *Plaut.* ZRZEC ieść łakomo y bardzo chiwie. *Nie iem ále żrę y pozeram

DE'VORER ſe dit figurément, comme *Dévorer ſon patrimonie.* Patria bona glutire. *Cic.* POZRZEC *niewłaśnie*: pożrzeć ſubſtancyą przeieść fortunę przepić, przebankietować, przehulać.

Dévorer les ſciences. Vorare litteras. **Les paroles de quelqu'un, l'écouter fort attentivement.* Devorare dicta alicujus. *Cic. Plaut.* **Ses plaintes au fond de ſon ame.* Querelas introrſùs obortas devorare, *ou* ſupprimere. *Ovid.* **Vne charge des yeux.* Ligurire munus aliquod. *Cic.* Pojeść wſzyſtkie nauki. *Ziadł by wſzyſtkie ſłowa iego ták go z pilnością ſłucha. *Połykać w ſobie ſamym żal ſwoy y w ſobie go tłumić ſtrawić w ſobie. *Zieść oczyma rzecz iáką chciwie iey pragnąc.

Vn plus grand chagrin me dévore & me réduit aux abbois. Major in præcordiis ſævit dolor, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit. *Petrt.* Większy mię żal trawi, y do oſtatniey przywodzi.

DE'VOT, m. DE'VOTE, f. adject. (*Dévoué tout entier à Dieu.*) Deo devotus. Pius. Sanctus. *Cic.* NABOZNY, NABOZNA, złączony cale z Bogiem.

DE'VOT ſe dit ironiquement pour *Vn faux dévot, Vn tartuffe, Vn mangeur de crucifix, (qui fait ſervir ſa fauſſe pieté à ſa fortune & à ſon ambition.)* Ementitæ, *ou* larvatæ pietatis ſimulator. *Cic.* NABOZNIK *przez paśmiewiſko* liżi obrazek, zá Swiętemi chodzi, wſzyſtkie świątości poiadł áż ſię z niego ſypią. Hipokryta co nábożeńſtwo zmyśla á ſwoie pod tym pretextem wyrabia.

ON LE DIT auſſi (*des femmes.*) *Vne fauſſe dévote.* Falſæ & umbratilis pietatis ſimulatrix. *Stat.* TOZ o białogłowach nábożnica *Dewotka.*

DE'VOTEMENT, adv. (*Avec bien de la dévotion.*) Piè. Religioſè adv. *Cic.* Z WIELKIM nábożeńſtwem.

DE'VOTION, ſubſt. f (*Culte ſincere & veritable qu'on rend à Dieu.*) Pietas in Deum. NABOZENSTWO cześć powinna y prawdziwa ktorą Bogu oddaiemy, Pobożność.

DE'VOTION ſe prend pour (*Service, dépendance dans la quelle on eſt d'une perſonne.*) *Il eſt entierement à ma dévotion, Il eſt tout à moy, Il eſt preſt de me ſervir en tout.* Hic me [illegible] addictum, ou deditum, ou devotum, ou obſtrictum [illegible] *Cic.* POSWIĘCENIE ſię [illegible] uſługi y zupełne [illegible], wszyſtek mi [illegible] zupełnie [illegible] y poświęcony, moy ieſt cały gotow mi we wſzyſtkim [illegible].

ON APPELLE auſſi *Une fauſſe dévotion, (Celle des faux dévots.)* Fallax imitatio ſimulatioque pietatis ac ſanctitatis, f. *Cic.* ZMYSLONE nabożeńſtwo nieſzczere.

DE'VOUE', m. DE'VOUE'E, f. part. paſſ. Devotus. *Suet.* POSWIĘCONY, oddany, poddany, [illegible].

DE'VOUEMENT, (*on prononce* devoumant.) ſubſt. maſc. (*Action par la quelle on ſe dévoue au ſervice de quelqu'un.*) Devotio. ODDANIE ſię y poświęcenie [illegible] uſługę.

SE DE'VOUER *au ſervice de quelqu'un*, V. act. (*Se conſacrer à luy.*) Se [illegible] devovere. *Petr.* ODDAC ſię poświęcić ſię komu na uſługę.

DE'VOYE', m. DE'VOYE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui eſt ſorti hors de la voye, hors du chemin.*) A via deductus. *Cic.* BŁĄDZĄCY, Obłąkany, [illegible] z drogi [illegible].

DE'VOYE' ſe dit figurément en ce ſens, pour *Un homme qui eſt ſorti du droit chemin, & qui eſt tombé dans les deſordres.* A verâ ratione lapſus. *Lucr.* BŁĄDZĄCY obłąkany [illegible]. Ten co z drogi dobrey zeſzedł á udał ſię ná roſpuſtę v nierząd.

DE'VOYE', (*Qui eſt laſche du ventre.*) Cui cita, *ou* dejecta eſt alvus. STOLEC częſty *Dyarya* biegunka.

Un eſtomac devoyé. Homo ſolutioris ſtomachi. *Plin.* Biegunkę maiący [illegible] zepſowany.

DE'VOYEMENT, (*on prononce* devoymant.) ſubſt. maſc. (*Ventre trop laſche.*) Ventris reſolutio. *Celſ.* ZEPSOWANIE żołądka.

SE DE'VOYER, V. act. (*Sortir du chemin, s'écarter.*) Declinare de viâ. OBŁĄKAC ſię zmylić z drogi [illegible].

DE'VOYER ſignifie au figuré, *Faire quitter à quelqu'un le bon chemin, le chemin de la vertu.* De viâ virtutis aliquem deducere. *Cic.* **Il s'eſt dévoyé.* Viam virtutis deſeruit. *Horat.* ZWIESC kogo ná złe od dobrego do złego go odwodząc. *Pobłądził popſował ſię co do obyczaiow.

DE'VOYER *l'eſtomac.* Solvere ſtomachum. *Cat.* SOLUCYĄ żołądka ſprawować.

DEUTE'RONOME, ſubſt m. (*L'un des livres de Moyſe, qui eſt comme une répétition des precedens, & une ſeconde publication de la Loy.*) Deuteronomium. DEUTERONOMI kſięga iedna w piśmie S. ták názwana z Moyżeſzowych [illegible] powtorzenie tego co ſię w przeſzłych znáyduie, y ponowienie prawa.

(Ce mot eſt Grec en l'une & l'autre Langue, qui eſt compoſé de *Deuteros & nomos*, c'eſt à dire *ſecunda lex.*) To słowo ieſt Greckie w każdym ięzyku złożone z słowa *Deuteros* y *nomos* to ieſt: *Drugie álbo powtorne prawo.*

DEUX, (*Nom de nombre.*) Duo, duæ, duo. DWA, Liczba podwoyna.

Vous qui eſtes deux gouffres & deux écueils de la République. Vos geminæ voragines, ſcopulique Reipublicæ. *Cic.* Wy co ieſteście iáko dwie przepaści y rafy niebeſpieczne w Rzeczypoſpolitey.

TOUS DEUX. Ambo, ambæ, ambo. **Tous deux ont eſté vaincus.* Horum uterque cecidit victus. *Cic.* **Ils s'aiment tous deux réciproquement.* Uterque utrique cordi eſt. *Ter.* OBADWA. *Obadwa byli zwyciężeni. *Kochaią ſię obadwa *albo* oboie w ſobie.

LEQUEL *des deux? (dans l'interrogation.)* Uter, utra, utrum? *Cic.* KTORY ze dwoch, pytaiąc ſię.

L'UN *de vous deux.* Veſtrûm utervis. *Cic.* **L'un des deux.* Alter duorum. JEDEN z was dwoch. *Jeden ze dwoch.

DEUX s'écrit ainſi en Chiffre Romain II. en Chiffre Arabe 2. DWA piſze ſię liczbą Rzymſką Kościelną ták *II.* á liczbą Arabſką proſtą ták 2.

ON DIT, *Nous ſommes à deux de jeu, Nous n'avons point l'avantage l'un ſur l'autre.* Neuter noſtrûm alteri præſtat. Jam ſumus ergo pares. MOWIĄ obadwaśmy dobrzy rowne ſzczęście, nie mamy nic ieden nád drugiego.

DEUX FOIS. Bis. adv. Semel atque iterum. *Cic.* **Ils ſont deux fois meilleurs amis qu'auparavant.* Bis tantò ſunt amici, quàm priùs. *Plaut.* DWA KROC dwa razy. *Dwa razy lepſi przyiaciele niż byli.

Qui a deux ans, ou *Qui eſt âgé de deux ans.* Bimus. *Var.* **Enfant de deux ans.* Puer bimulus. *Catul.* **Qui a deux pieds.* Bipes. **Qui parle deux langues.* Bilinguis. *Ennius.* Co ma dwa lata dwulatek. *Dziecię w drugim roku álbo dwuroczek. *O dwoch nogach. *Mowi dwa ięzyki.

Qui a deux cornes, deux couleurs. &c. Bicornis bicolor. O dwoch rogach, dwoiſtey maści álbo farby.

DEUXIESME, *ou* DEUXIE'ME, adject. m. & f. Secundus, a, um. **Pour la deuxiéme fois.* Secundò. Iterùm. adv. *Cicer.* WTORY, drugi, powtorny. *Powtore drugi raz znowu.

DEXTRE, ſubſt. fœm. vieux mot. *Le coſté droit.* Dextra. PRAWA [illegible] ſtrona bok. Stare słowo Francuſkie.

DEXTE'RITE', ſubſt. f. (*Adreſſe à faire les choſes.*) Dexteritas. ZRĘCZNOSC ſprawność w czynieniu czego.

Qui agit avec dextérité. Sollers. **Il a une dextérité naturelle à toutes choſes.* Ad omnia naturalis eſt ingenii dexteritas. [illegible] Zręcznie wſzyſtko czyniący. *Zręczny ſprawny we wſzyſtkim.

DIA, terme populaire (*dont uſent les chartiers pour faire avancer leurs chevaux par le droit chemin, comme ils ſe ſervent de HURHAUT pour le détourner à droit.*) D'où eſt venue cette phraſe figurée & proverbiale, *Il n'entend ni à dia, ni à hurhaut*, pour dire *C'eſt un brutal, qui n'entend [illegible] qu'on luy propoſe.* Æquum & bonum [illegible] capit. *Dia, Wiun* termin woźnic ná konie wołaiąc [illegible] mowią *Od ſiebie* konie w prawą [illegible]. Stąd też to przysłowie poſzło. Ani *Wiu* áni *De* nierozumie, Grubian y proſtak ktoremu nic nie poradziſz choćbyś mu [illegible] mowił.

DIABE'TE'S, ſubſt. m. terme de medecine, (*Sorte de maladie, qui cauſe une ſubite éjection d'urine involontaire, ſi-tôt qu'on a beu.*) Diabetes. URYNY nieſtrzymanie choroba [illegible] bieży uryna iák prędko ſię kto napiie.

(C'EST auſſi *Une ſorte de ſiphon (dont les deux branches ſont enfermées l'une dans l'autre.)* Diabetes ſipho [illegible] TOŻ [illegible] lewar álbo Hewar [illegible] wina z beczki.

DIABLE, ſubſt. m. (*Malin eſprit, ennemi de Dieu & des hommes.*) Diabolus. DYABOŁ zły duch nieprzyiaciel Boſki y człowieka.

Donner quelqu'un au diable. Diris aliquem devovere. *Plin.* Przeklinać dyabłami iáko proſci y náypodleyſi ludzie czyniąc kazać komu do dyabła.

Le diable t'emporte, Vas-t-en au diable, (*Sorte de [illegible] ordinaire parmi la lie du peuple.*) *Vas-t-en à la [illegible]* Abi ad Acheruntem. Niech cię dyabli wezmą, [illegible] przeklęctwa u ludzi podłych. [illegible]

Il a le diable au corps. [illegible] intemperiæ [illegible]. [illegible] go opętał dyabli [illegible].

Tirer le diable par la queue [illegible] *bien de la peine à vivre.* Vix ſe ſuſtentare. *Cic.* Mieć dyabła nie co, nie mieć o czym żyć. [illegible]

Faire le diable à quatre, (*Tempeſter, avoir de grands emportemens.*) Debacchari. *Ter. Cic.* [illegible] wielkie [illegible] czynić w domu [illegible]

DIABLE ſe ſert du mot de DIABLE [illegible] de phraſes, & ſur tout (*pour exagerer les choſes ſoit en bien ou en mal.*) comme *Il eſt vaillant en diable.* [illegible] eſt. **Sçavant en diable.* Scientiſſimus. **Un diable en proces.* Eſt Recoctus & vafer litigator. **C'eſt un meſchant [illegible]* omnium nequiſſimus. *Cic.* POSPOLSTWO tego słowa zażywa w wielu bardzo potocznych expreſſyach, zwłaſzcza co zbytecznie y nád zámiar [illegible], ták co do złego, iako y co do dobrego. *Naprzykład:* Mocny iák dyaboł iák czart. *Mądry iák dyaboł. *Jeſt to dyaboł w prawie. *Jeſt to dyaboł nie człek zły człowiek bardzo.

DIABLESSE, ſubſt. f. ſę dit auſſi (*d'une meſchante femme, qui tempeſte & s'emporte.*) Malis furiis acta. *Hor.* DYABLICA złosliwa Białogłowa hałaśnica.

DIABLEMENT, adverbe. (*Qui ſert d'augmenter la force d'une expreſſion.*) Multùm. Plurimùm. Valdè. adv. **Cela eſt diablement difficile*, ou *fort difficile.* Id difficillimum eſt. SRODZE ſtraſznie ze dyabły. *To ieſt ze dyabły trudne, bardzo ciężkie.

(Ce

(Ce qui ſe dit ſeulement parmi le peuple.) To záś tylko potocznie y między poſpolſtwem mowi.

DIABLERIE, ſubſt. f. (*Sortilege.*) Veneficium. DYABELSTWO czary.

DIABOLIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient*, ou *qui convient au diable.*) Diabolicus. DYABELSKI Czartowſki.

DIABOLIQUEMENT, adv. (*En diable.*) Diabolicum in morem. DYABELSKO ze dyabły po dyabelſku

DIACONAT, ſubſt. m. (*Le ſecond des grands Ordres.*) Diaconatus. DYAKONY drugie święcenie z większych przed Kapłańſtwem.

DIACONIE, ſubſt. f. (*Certains hoſpitaux anciennement dans la ville de Rome, gouvernez par des Diacres, où les veuves & les orphelins eſtoient nourris & logez.*) Diaconia. DYAKONIE pewne ſzpitalne Domy zdawna w Rzymie rządzone przez Dyakonow gdzie wdowy y ſieroty mięſzkały y pożywienie miały.

DIACONESSE, ſubſt. f. (*Femme conſacrée au ſervice de l'Egliſe & au culte des Autels, dans la primitive Egliſe.*) Diaconiſſa, æ, fem. DYAKONISSA Matrona poświęcona ná uſługę Kościelną koło Ołtarzow zá pierwſzych Chrześcian.

DIACRE, ſubſt. m. (*Miniſtre qui aſſiſtoit le Preſtre à l'autel & ailleurs, & qui eſtoit le dépoſitaire des aumoſnes des fideles, & qui ſervoit aux tables.*) Diaconus. DYAKON Ten co ná to ſię Swięci áby przy Xiędzu aſyſtował we Mſzy, oraz też był Podſkarbiem iałmużn ktore ſkładali wierni dla ubogich, on niemi ſzafował, y ſtołami [illegible].

DIADESME, *ou* DIADÊME, ſubſt. m. (*Bandeau blanc, ornement de teſte des anciens Roys.*) Diadema. NOSZENIE Krolewſkie bogate ná głowę iáko dawni Krolowie ścięgaczki bindy purpurowe ná głowie noſili niżeli ieſzcze náſtały korony.

DIAGONAL, m. DIAGONALE, f. adject. (*Qui va d'un angle à un autre.*) Diagonalis. LINIA od rogu do rogu węgielna, linia ukośnie dana.

Ligne diagonale. Linea diagonalis. Linia ukośna od rogu do rogu ná ukos.

DIALECTE, ſubſt. f. (*Maniere de parler particuliere à une langue.*) Dialectus. MOWA oſobliwa w iákim ięzyku álbo rozność mowy [illegible] ięzyka y narodu.

DIALECTICIEN, ſubſt. m. (*Logicien.*) Dialecticus. *Cicer.* DYALEKTYK Filozof Logik.

En Dialecticien. En Logicien, (A la façon des Dialecticiens, Selon les regles de la Dialectique.) Dialecticè. *Cic.* Po Dyalektyce [illegible] opiſania y [illegible] Dyalektyki.

DIALECTIQUE, ſubſt. f. (*Logique, art*, ou *ſcience de bien raiſonner*, ou *de raiſonner juſte.*) Dialectica. *Cicer.* DYALEKTYKA náuka rozumnie y dowodnie o rzeczach mowienia z porządkiem ſłuſznym iedno z drugiego dowodząc, iedno wywodząc z drugiego y wnoſząc.

DE LA DIALECTIQUE. Dialecticus. *Cic.* DYALEKTYCZNY, Dyalektycki.

DIALECTIQUEMENT, adv. (*Selon les regles de la Dialectique.*) Dialecticè. *Cic.* DYALEKTYCZNIE według Dyalektyki.

DIALOGUE, ſubſt. m. (*Entretien où pluſieurs perſonnes parlent les uns après les autres.*) Dialogus. *Cicer.* DYALOG Rozmowa kilku oſob [illegible].

DIALOGISME, ſubſt. m. (*Maniere*, ou *eſpece de dialogue, qui ſe dit des diſcours faits par demandes & par réponſes.*) Sermocinatio. DYALOGIZM, ſpoſob rozmowy przez pytania [illegible].

DIAMANT, ſubſt. m. (*Pierre précieuſe.*) Adamas. *Virg.* DYAMENT Kamien drogi.

DE DIAMANT. Adamantinus. *Ovid.* DYAMENTOWY

DIAME'TRAL, m. DIAME'TRALE, f. Diametros linea. *Vitr.* SRZODEK ſam okręgu ná dwie rowne części dzielącego ſię.

DIAMETRE, ſubſt. m. (*Ligne droite qui traverſe un corps paſſant par le centre.*) Diametros. *Vitr.* LINIA przez ſam ſrzodek okręgu iákiego dana *Linia Dyametralna.*

DIANE, ſubſt. f. (*La quatriéme & la derniere veille de la nuit dans un camp d'armée.*) Quarta vigilia. *Liv.* OSTATNIA ſtraż álbo warta przed świtaniem. Czwarta warta álbo [illegible] po czwartey záraz przed ſamym iuż świtaniem zaprowadzona.

La Diane, le ſignal de l'heure de cette veille. Quartæ vigiliæ ſignum. Pobudka przed świtaniem uderzenie w bębny &c.

Battre la diane, battre le tambour le ſignal de cette veille. Ad quartam vigiliam ſignum dare. Bębnić ná pobudkę, uderzyć pobudkę álbo zátrąbić zrana o świtaniu.

DIAPHANE, adject. m. & f. (*Tranſparent.*) Perlucidus. *Cic.* PRZEZROCZYSTY wſkros.

DIAPHORETIQUE, adject. m. & f. (*Sudorifique.*) Diaphoreticus, a, um. OTWIERAIĄCY, pocący purguiący *Dyaforetyk.*

(*Terme de Medecine.*) Termin Lekarſki.

DIAPHRAGME, ſubſt. m. (*Membrane*, ou *muſcle nerveux, qui ſépare l'eſtomac d'avec le bas ventre.*) Tranſverſum ex validâ membranâ ſeptum. *Celſ.* BŁONA wewnętrzna w ciele poprzeczna ktora dzieli żołądek od kiſzek. Cſerdzie, otoczyna, przegroda wnętrzna.

DIARRHE'E, ſubſt. f. (*Flux de ventre.*) Alvi profluvium. *Celſ.* DYRYA biegunka proſta.

Il m'a pris un ſi grand cours de ventre, qu'il ne commence que d'aujourd'huy de s'arreſter. Tanta me Diarrhæa arripuit, ut hodie primum cœperit conſiſtere. *Cic.* Ták wielka biegunka mię [illegible] że dziś dopiero poczyna uſtawać.

DICTAME, ſubſt. maſc. (*Herbe medecinale, propre à faire tomber le fer des playes.*) Dictamnum *Virg.* DYKTAN Ziele pomocne ná wyciągnienie żelaza z rany álbo z ciała.

DICTATEUR, ſubſt. m. (*Souverain Magiſtrat Romain, qu'on créoit dans les temps difficiles de la Republique, & dont l'autorité ne duroit qu'un temps.*) Dictator. *Cic.* DYKTATOR, Rządca głowny. Urząd w Rzymię ktory w czaſach trudnych y pomięſzanych ſtanowiono w iednego ręce wſzyſtkie rządy y moc wſzyſtkę oddaiąc do czaſu iákiego.

DE DICTATEUR. Dictatorius, a, um. *Cic.* DYKTATORSKI rządy náywyżſze w Rzeczypoſpolitey maiący.

DICTATURE, ſubſt. f. (*La charge & la dignité de Dictateur.*) Dictatura. *Cic.* GŁOWNY Urząd naywyżſzy w Rzeczypoſpolitey władza ſamo albo iedynowładna.

DICTER, V. act. (*Faire écrire quelque choſe en la prononçant.*) Dictare. **Il luy a dicté ce qu'il devoit dire.* Orationem illi dictavit. *Cicer.* DYKTOWAC powiadac po ſłowie piſzącym. *Podyktował mu co miał mowić.

DICTER ſe dit figurément (*des mouvemens de l'ame, qui nous portent à faire une choſe.*) Dictare. Suadere, (ſuadeo, es, ſuaſi, ſuaſum.) act. acc. *Cicer.* DYKTOWAC niewłaśnie o wnętrznych inſtynktach ktore nas wiodą do czynienia czego.

La raiſon ſemble nous dicter cela. Id ſuadere ratio nobis videtur. *Cic.* Rozum ſam zdaie ſię że nam to dyktuie, to radzi, to pokazuie.

DICTE'E, ſubſt. f. (*Ce que les Maîtres dictent à leurs Eſcoliers.*) Dictata. *Cic.* PISANIE po kim dyktowane.

DICTION, ſubſt. f. (*Façon de s'exprimer dans une Langue.*) Dictio. **S'étudier à la diction, ou à bien parler une Langue.* Dictioni operam dare. *Cic.* WYMOWA, mowa iák kto mowi w iákim ięzyku wymowa wymowienia ſpoſob wymawianie. *Uczyć ſię dobrze wymawiać w ięzyku iákim.

DICTIONNAIRE, ſubſt. m. (*Recueil fait en maniere de Catalogue de tous les mots d'une langue par ordre alphabetique.*) Vocabularium. DYKCYONARZ, Wokabularz, Słownik, kſięga słow álbo reieſtr słow ięzyka iákiego wſzyſtkich porządkiem obiecadła zebranych.

DICTON, ſubſt. m. (*Le prononcé d'une ſentence, le diſpoſitif.*) Placitum. *Cic.* SENTENCYA dekret uchwała uſtawa.

DICTON, (*Sentence, inſcription.*) Inſcriptio. **Proverbe.* Dictum. NAPIS. *Przysłowie powieść przypowieść.

DICTON, (*Raillerie.*) Lepidum dictum. *Cic.* POWIESC śmieſzna żart przymowka przycinek.

DIDACTIQUE, adject. m. & f. *Stile didactique, (qui ſert à enſeigner les ſciences.)* Dicendi genus ad docendum appoſitum. SPOSOB uczenia łatwo y wyrozumiale Mowa wyrozumiała służąca do náuczania náuk iákich.

DIE, (*Ville Epiſcopale du Dauphiné.*) Dia. DI Miaſto y Biſkupſtwo w Delfinacie.

Qui eſt de Die. Dienſis & hoc Dienſe, adject. Dieńſki Dienczyk co ieſt z Di.

DIEPPE, (*Ville de Normandie ſur la mer.*) Dieppa. DIEP Miaſto Normandyi nád morzem.

Qui eſt de Dippe. Dieppenſis. Co ieſt z Diepu.

DIE'RESE, ſubſt. f. figure de Grammaire, (*Diviſion d'une diphthongue en deux ſyllabes.*) Diæreſis. DZIAŁ, rozdzielenie dwoygłośney litery ná dwie. Figura Grammatykalna.

DIESE, *ou* DIESIS, ſubſt. fœm. terme de Muſique. (*C'eſt* la

la diviſion d'un ton mineur & imparfait.) Dieſis. fœm. *Vitr.* DIEZY głoſy w muzyce w ſpiewaniu poł tony.

DIETTE, ſubſt f. (*Regime de vivre, abſtinence qu'on fait quelquefois pour ſa ſanté.*) Diæta.*Cic.* SKROMNOSC w życiu zdrowiu dogadzaiąc, miarkowanie życia *Dieta* nie ieść.

Il y a cinq jours que je fais diette, & qu'il n'eſt entré dans mon corps une goutte d'eau, ni un morceau de pain. Quinque abhinc diebus abſtinax fui aquam in os meum non conjeci, nec micam panis. *Petr.* Już pięć dni iák ſię dietą bawię áni kropli áni okruſzyny w uſtach nie miałem.

DIETTE eſt auſſi *Vne aſſemblée,* ou *des cercles de l'Empire,* ou *de la Pologne (pour délibérer des affaires publiques.)* Conventus. SEYM walny całego Państwa, ták w Niemczech ſtanow y Rzeſzy Niemieckiey, iáko y w Polſzcze ſtanow Rzeczywoſpolitey.

Tenir la diette. Conventus agere. *Cæſ.* Seym odprawować, trzymać, zgromadzać, zebrać, zwołać.

DIEU, ſubſt. m. (*Le créateur, & le ſouverain Maiſtre de toutes choſes.*) Deus, *genit.* Dei, m. Supremus mundi arbiter, *genit.* ſupremi arbitri, m. Qui nutu regit & orbem temperat. Supremum numen, *genit.* ſupremi numinis, neut. *Cic.* BOG Stworca náywyżſzy Pan wſzyſtkich rzeczy.

DIEU ſe dit abſolument (*des puiſſances & des perſonnes heureuſes*) comme *Les Roys ſont les Dieux de la terre.* Reges Dii terræ. BOG mowi ſię oſobliwie o Potentatach y ſzczęśliwych, Krolowie Panowie ſą Bogowie ziemſcy.

ON SE SERT auſſi de ce mot (*en parlant des choſes qu'on aime paiſſonnément.*) *Je vous fais un petit Dieu devant luy.* Facio te apud illum Deum. *Terent.* O TYM w czym ſię kto bardzo kocha, zá Bożka cię u niego czynię.

Il fait un Dieu de ſon ventre. Huic Deus venter eſt. Brzuch ſwoy ma zá Boga.

IL Y A encore une infinité de façons de parler ſur ce mot; on dit *Graces à Dieu, Dieu merci.* Dei benignitate. *Liv.* INSZYCH ieſt bardzo wiele ſpoſobow mowienia tym ſłowem Mowią Bogu dzięka, chwała Bogu.

ON LE DIT auſſi à contre ſens, *Dieu merci les gens de guerre, je n'ay plus rien.* Militibus gratia, nihil habeo amplius. MOWIĄ też to y w przeciwnym rozumieniu, Chwała Bogu, Panowie żołnierze nie mam też iuż nic.

EN MATIERE de ſouhait on dit, *Dieu le veuille, pluſt à Dieu.* Dii faciant. Faxit Deus. *Cic.* ZYCZĄC czego; Day Boże, dałby to Bog.

A Dieu ne plaiſe, Dieu m'en garde. Quod Deus avertat. *Ter.* Broń Boże, uchoway mię Boże.

DIEU *vous beniſſe* Benefaciat tibi Deus. (*lors qu'on éconduit un pauvre,* ou *que quelqu'un eſternue.*) SZCZESC Boże niech Pan Bog ſzczęści Panie Boże prowadź niech Pan Bog wſpomoże. Ubogiemu, *álbo* kichaiącemu dobrze życzę.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu, S'il plaiſt à Dieu. Deo juvante. *Cic.* Deo benevolente. Zá pomocą Boſką, przy pomocy Boſkiey, zá wolą Bożą.

EN MATIERE de conjuration & d'affirmation, *Pour l'amour de Dieu.* Fac mihi hanc gratiam. *Cic.* ZAKLINAIĄC: y twierdząc co; dla miłości Boſkiey.

Je prends Dieu à témoin. Teſtor Deum. Bog mi świadek

ADIEU, (*quand deux amis ſe ſeparent.*) Vale. Valeas. *Cic.* SZCZĘSLIWA droga żegnaiąc Panu Bogu oddaię.

DIEUX *des payens, Les faux-dieux.* Dii gentium. *Cicer.* BOGOWIE pogańſcy fałſzywi.

Mettre quelqu'un au nombre des Dieux du paganiſme. In Deos. Aliquem conſecrare. *Cic.* Między Bogi kogo policzyć.

DIFFAMANT, m. DIFFAMANTE, f. (*Qui diffame, qui noircit la réputation.*) Ignominioſus. *Cic.* OSŁAWIAIĄCY, OSŁAWIAIĄCA, Zelżywy.

Vn crime fort diffamant. Maculoſum nefas. *Hor.* Grzech ſzkaradny.

DIFFAMATEUR, ſubſt m. (*Qui diffame une perſonne*) Famæ alicujus obtrectator. *Cic. Plaut.* OBMOWCA zelżywy.

DIFFAMATION, ſubſt. f. (*L'action de diffamer.*) Famæ obtrectatio. *Cic.* OSŁAWIANIE obmawianie.

DIFFAME', m. DIFFAME'E, f. part. paſſ. Diffamatus. Infamatus. *Cic* OSŁAWIONY zelżony.

Eſtre diffamé. Infamiâ flagrare. *Cic.* Być w nieſławie.

DIFFAMER, V. act. (*Noircir la réputation de quelqu'un.*) Diffamare. Infamare. OSŁAWIAC kogo roznoſić go po ludziach.

Il eſt diffamé pour jamais. Inuſta eſt ipſi nota ad ignominiam ſempiternam. *Cicer.* Habet ſtigma, nec illud niſi Orcus delebit. *Petr.* Ochydzony ná wieki.

DIFFEREMENT, (*on prononce* diferament.) adv. *Diverſement.*) Diverſè *Cic.* ROZNIE, rozmaicie.

DIFFE'RENCE, (*on prononce* diferance.) ſubſt. f. (*Diverſité.*) Differentia. *Cic.* ROZNOSC.

La différence des mœurs. Morum diſſimilitudo. **Des eſprits* Ingeniorum diſcrimina. *Quint.* **Des eſtudes.* Studiorum diſſimilitudo. *Cicer.* Rożność obyczaiow. *Umyſłow dowcipow rozumow. *Nauk y zabaw.

La difference des inclinations fait la difference des mœurs. Diſpares mores diſparia ſtudia ſequuntur. *Cic.* Rożność ſkłonności czyni rożność obyczaiow.

Il y a de la difference d'un homme ménager à un avare. Parcus diſcordat avaro. Jeſt wielka rożność między oſzczędnym y ſkąpym.

On voit aiſément la différence qu'il y a entre la belle raillerie, & celle qui eſt indigne d'un homme d'honneur. Facilis eſt [illegible], & illiberalis joci diſtinctio. *Cic.* Poznać łatwo rożność między żartem przyſtoynym, y tym co ſłuſznego człowieka nie zdobi.

Ne faire aucune difference entre les choſes divines & humaines. Divina atque humana promiſcua habere. *Saluſt.* Żadney rożności nie czynić między rzeczami Swiętemi á świeckiemi.

Il y a de la différence entre médire & accuſer. Aliud eſt maledicere, aliud accuſare. Co inſzego ieſt obmawiać, á co [illegible].

DIFFERENCIER, (*on prononce* differancier.) V. act. (*Mettre de la difference.*) Rem diſtinguere. ROZNIC [illegible] rożność czynić między rzeczami.

DIFFE'ENT, m. DIFFE'RENTE, f. adject. (*on prononce* differant.) (*Diſſemblable.*) Differens. ROZNY, ROZNA, nierowny niepodobny.

Ils ſont differents de viſage & d'humeur. Vultu & moribus inter ſe ſunt diſſimiles. *Quint.* Niepodobni ſą ani z twarzy áni z humorow.

Les nations ſont differentes de langage & de mœurs. Inter ſe differunt gente linguâ & inſtitutis. *Cæſ.* Narody ſię ięzykami y obyczaiami rożnią

Le pauvre n'eſt point différent du riche après la mort, ou *ne differe en rien du riche.* Æquè mendicus atque unà opulentiſſimus cenſetur cenſu apud Acheruntem mortuus. *Plaut.* Ubogi od bogatego nic ſię nie rożni po śmierci.

DIFFE'REND, ou DIFFE'REND, ſubſt. m. (*on prononce* différant.) (*Diſpute, contention, débat.*) Diſſidium. Contentio. Diſceptatio. *Cic.* ZWADKA ſprzeczka kłotnia zayście poſwar nie zgoda nieprzyiaźń.

Eſtre en different d'une choſe. De re aliquâ diſſidere. *Cic.* Nie zgadzać ſprzeczać ſię o co.

Ils ne ſont en different que ſur un point, & ſont parfaitement d'accord ſur tout le reſte. [illegible] unâ re ſolùm diſſident, de cetteris mirifice congruunt. *Cicer.* O ieden tylko punkt rzecz między niemi á zupełnie ſię ná wſzyſtko zgodzili.

Je n'ay aucun different avec luy. Mihi cum eo controverſæ nihil eſt. *Cic.* Nie mam nic do niego.

DIFFERER, V. n. (*Eſtre different,* ou *diſſemblable.*) Differre. *Cic.* ROZNIC ſię.

Voyez en quoy mon opinion différe de la voſtre. Vide quid differat inter meam opinionem & tuam. *Cic.* Obacz w czym ſię moie zdanie rożni od twego.

DIFFERER, V. act. (*Remettre à un autre temps.*) Differre. *Cic.* ODKŁADAC do inſzego czaſu.

Differer de jour en jour, remettre de jour à autre. Diem ex die protelare. *Tacit.* Odkładać ode dnia do dnia.

On a differé l'affaire jusques au lendemain. In diem poſterum extracta res eſt. *Liv.* **Nous avons differé juſques au lendemain à en parler.* Sermonem de eo diſtulimus in poſterum. *Cicer.* **Au moins differez de quelques jours, que je m'en puiſſe aller quelque part.* Saltem aliquot profer dies, dum proficiſcor aliquò. *Ter.* **Le mal n'eſt que differé pour un autre temps.* Præſens quod fuerat malum, in diem abiit. *Ter.* Odłożono rzecz áż do jutra. *Odłożyliśmy aż do jutra rozmowę ſię o tym. *Przynaymniey do kilku dni odłoż poki ná [illegible] mieyſce nie doiadę. *Złe tylko ſię przewlekło doczaſu.

Sans differer. Sine cunctatione. Sine ullâ morâ. *Cic.* Niezwłocznie nieodwłocznie.

DIFFICILE, m. & f. adject (*Qui donne de la peine.*) Difficilis. TRUDNY ciężki.

Vne terre difficile à labourer. Solum arduum opere. *Plin.* Ciężki grunt rola twarda.

Fort difficile. Perdifficilis. *Cic.* Bardzo ciężki trudny.

Rien n'eſt difficile à celuy qui aime. Nihil difficile amanti puto. *Cic.* Nic niemaſz trudnego kochaiącemu.

ON DIT, *Difficile à croire.* Difficile ad fidem. *Liv.* **A dire.* Dictu difficile. *Cic.* Difficile dicere. *Cic.* **Vne riviere difficile à paſſer.* Amnis tranſitu difficilis. TRUDNY do wierzenia. Do wymowienia. *Rzeka trudna do trzeprawienia.

DIFFICILE, (*Chagrin, mal-aisé à conſenter, de mauvaiſe humeur, qu'on ne ſçait comment prendre.*) Difficilis. Moroſus. TRUDNY niedogodliwy człowiek wymyślny zrzędny.

La vieilleſſe nous rend plus difficiles. Amariores nos facit ſenectus. Starość czynić nas zrzędnemi.

DIFFICILEMENT, adv. (*D'une maniere difficile.*) Difficilè. *Cic. Plin.* TRUDNO z trudnością z ciężkością.

DIFFICULTE', ſubſt. f. (*Peine que donnent les choſes.*) Difficultas, atis, f. *Cic.* **D'avoir de l'argent.* Difficultas nummaria. **D'avoir des vivres.* Difficultas annonæ, f. *Cic.* TRUDNOSC ciężkość. *Trudność doſtatnia pięniędzy trudność o groſz, *Trudność o pożywienie.

Difficulté de reſpirer. Difficultas ſpirandi. **D'uriner.* Stranguria. (*mot grec.*) *Plin.* **Difficulté d'uriner,* (*lors qu'on avec peine & goutte à goutte.*) Subſtillum. **Difficulté d'uriner urine avec douleur & acreté dans la partie.* Dyſuria. Trudny ciężki oddech. *Trudność uryny proſta. *Trudność uryny kiedy tylko kapką zá kapką odchodzi. *Trudność uryny z rznięciem y bolenem.

DIFFICULTE, (*Queſtion difficile, endroit obſcur & mal-aisé à entendre d'un Auteur.* Obſcuritas. *Cic.* TRUDNOSC iák mieyſce trudne w autorze iakim.

Cet Auteur eſt rempli de difficultez In hoc Scriptore multi ſunt loci ſcopuloſi & difficiles. Ten Author ieſt pełen trudności.

ON DIT en ce ſens, qu'*Vne affaire eſt ſans difficulté,* pour dire qu'*Elle eſt claire.* Facilis & expedita res eſt. RZECZ bez żadney trudności, iáſna przez ſię.

On ne peut prendre aucune reſolution, où il ne ſe rencontre quelque grande difficulté. Nihil conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. *Cic.* Nic można nic poſtanowić nic począć bez wielkiey trudności.

ON DIT, *Chercher des difficultez où il n'y en a point.* Nodum in cirpo quærere. *Terent.* SZUKAC trudności tam gdzie ich nie maſz lękać ſzczawiu ſzukać.

J'ay une difficulté qui me fait de la peine. Reſtat mihi ſcrupulus, qui me male habet. *Ter.* Mam iedną trudność ktora mi ſię przykrzy.

Vn rehomme à difficultez. Homo ſcrupuloſus. *Plin-Jun.* Skrupulat co w każdey rzeczy coś widzi trudnego.

DIFFCULTE', (*Démeſlé, conteſtation qu'on a vec une perſonne.*) Diſſidium. *Cic.* TRUDNOSC kłotnia záyście znim.

Ils ont eu de grandes difficultez, ou *de grands démeſlez entre eux.* Aſperrima fuit inter illos contentio. **Il naiſt des difficultez entre eux.* Naſcuntur inter illos diſſidia. *Cic.* Mieli wielkie trudności między ſobą. *Poczynaią ſię kłotnie między niemi

FAIRE *difficulté.* Dubitare. NIESMIEC wymawiać ſię trudnić.

Avoir de la difficulté pour obtenir une choſe. Ægrè exorare aliquid ab aliquo. **Ne faites point de difficulté de nous accorder une choſe, Accordez nous la volontiers, Permettez nous de l'obtenir.* Unum exorare ſinite vos. *Plaut.* Mieć trudność w doſtaniu czego. *Niechciey trudnić w pozwoleniu nam iedney rzeczy pozwol nam tego, pozwol niech to otrzymamy day ſię uproſić.

Ce juge tout moderé qu'il fut ne fit point difficulté de le condamner à une priſon perpetuelle. Iſte judex mitiſſimus non dubitavit illum æternis tenebris vinculiſque mandare. *Cicer.* Ten ſędzia lubo bardzo łaſkawy bez náymnieyſzey trudności, ſkazał go ná wieczne więzienie.

Je ne feray point difficulté de dire mon ſentiment. Non gravabor dicere quid *Cic.* Powiem zdanie moie z wielką ochotą.

DIFFICULTUEUX, m. DIFFICULTUEUSE, f. adject. (*Qui forme toûjours de nouvelles difficultez dans les choſes.*) Scrupuloſus CO zawſze trudnościami nárabia we wſzyſtkim

(Ce mot a vieilli & ne ſe dit que dans le familier.) To ſłowo Francuſkie ſię z ſtarzało y nie mowi ſię chyba w proſtym dyſkurſie y poſiedzeniu.

DIFFORME, adject. m. & f. (*Laid, qui choque la veuë.*)

Deformis. BRZYDKI, ſzpetny ná ktorego patrzać przykro.

Fort-difforme, Fort remarquable pour ſa laideur. Turpiſſimus. *Cic.* Bardzo brzydki plugawy.

DIFFORMITE, & DE'FORMITE', ſubſt. f. (*Laideur, irregularité dans le viſage & dans tout le corps.*) Deformitas. *Cic.* BRZYDKOSC ſzpetność ná twarzy álbo ciele.

Cauſer de la difformité à quelqu'un. Deformare aliquem. *Virg.* Brzydkim kogo uczynić.

DIFFUS, m. DIFFUSE, f. (*Prolixe, trop eſtendu.*) Fuſus. Diffuſus. *Cic.* OBSZERNY rozwlekły.

Vn ſtile diffuſus. Genus dicendi redundans. *Cic.* **Vn homme diffus.* Verboſus homo. *Suet.* Styl obſzerny. *Człowiek obſzernie mowiący.

DIFFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere diffuſe.*) Fuſè. Copioſè. *Cic.* OBSZERNIE ſzeroce.

DIGERE', m. DIGERE'E. Digeſtus. Coctus. *Cicer.* STRAWIONY, STRAWIONA.

ON DIT au figuré, *Vne penſée mal digerée.* Indigeſta, *ou* indiſtincta cogitatio. MYSL nie uważna nierozmyślna.

Vne réponſe mal digerée, précipitée, inconſidérée. Inconſiderata reſponſio, f. Odpowiedź nie uważna nierozmyślna.

DIGERER, V. act. ſe dit (*de l'action que fait l'eſtomac pour cuire les aliments & les diſtribuer par tout le corps.*) Digerere. Coquere. *Cic. Celſ. Plin.* TRAWIC mowiąc o żołądku ktory trawi iedzenie y po wſzyſtkim ciele rozſyła poſiłek.

Vne viande facile à digerer. Ad concoquendum facillimus cibus. *Cic.* **Des viandes qui ne ſont point digerées.* Cibi crudi. *Juv.* **Vn homme dont l'eſtomac ne digere point.* Homo crudus. *Cic.* Łatwa do ſtrawienia potrawa. *Potrawy nieſtrawne ſurowe. *Człowiek ktorego żołądek nie trawi.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Digerer un conſeil.* Digerere, *ou* perficere conſilium. **Digerer une haine.* Concoquere odium. *Cic.* UWAZYC dobrze y roſtrząſnąć radę jáką. *Strawić záwziętość.

Je digeray ces coups en vray Spartiate. Ego quidem plagas Spartanâ nobilitate concoxi. *Petr.* Znioſłem te plagi Spartańſkim ſercem.

(Les Enfans de Lacédemone ou de Sparte ſouffroient d'être fouettez, ſans ſe plaindre, devant l'Autel de Diane. Dzieci Lacedemońſkie álbo Spartańſkie plagi znoſili bez płaczu y nárzekania przed Ołtarzem Dyany.

Il a bien de la peine à digerer cét affront. Hanc injuriam concoquere non poteſt. *Cicer.* **Cela eſt bien dur à digerer,* ou *de dure digeſtion.* Hoc pergrave & acerbiſſimum eſt toleratu. *Cic.* Niepodobna mu ſtrawić tey obelgi. *Twarda to rzecz do ſtrawienia, nie ſtrawna to rzecz, zcierpieć tego nie podobna.

DIGESTE, ſubſt. maſc. (*Volume du Corps du Droit Civil.*) Digeſta. PANDEKTY kſięga prawa świeckiego.

(C'eſt une compilation que Tribonien fit, ſuivant l'ordre de l'Empereur Juſtinien, de tous les Avis & Sentimens des habiles Juriſconſultes ſur les difficultez du Droit. Il en a eſté fait un Corps, auquel l'Empereur a donné force de Loy, par la Lettre qu'il a miſe à la teſte de l'Ouvrage, & qui luy ſert de Préface. C'eſt ce qui compoſe la premiere partie du Droit Romain & du Corps du Droit. On l'appelle autrement *Pandectes* compoſez de 50. Livres.) Jeſt to zebranie ktore uczynił Trebonianus z roſkazu Juſtyniana Ceſarza, gdzie w iedną kſięgę zebrał wſzyſtkie Rady y zdania náyſławnieyſzych w prawie biegłych ludzi, á to zebranie ták uczynione Ceſarz potwierdził, zá prawo Liſtem ſwoim ktory miaſto przemowy ná początku tego Zebrania przydał. Ta ieſt pierwſza kſięga Prawa Swieckiego álbo Rzymſkiego, ináczey zowią Pandektow kſiąg piędzieſiąt.

DIGESTION, ſubſt. f. (*La coction des viandes, & la diſtribution qui s'en fait dans tout le corps.*) Digeſtio. Concoctio. *Celſ.* **Faire digeſtion,* ou *la digeſtion.* Coquere, *ou* concoquere cibos. *Cic.* **Aider à la digeſtion,* ou *la digeſtion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* TRAWIENIE w żołądku. *Trawić. *Pomagać do ſtrawienia.

DIGNE, (*Ville Epiſcopale en Provence.*) Diniæ. DIN Miaſto z Biſkupſtwem w Prowencyi.

Qui eſt de Digne. Dinienſis & hoc Dinienſe, adject. Dineńſki *álbo* Dineńczyk, co ieſt z Dinu.

DIGNE, adject. & f. (*Qui mérite quelque honneur, louange,* ou *récompenſe.*) Laudis & *mieux* laude dignus. **Formez un deſſein digne de voſtre grandeur.* Suſcipe curam & cogitationem digniſſimam tuæ virtutis. *Cic.* **Cela n'eſt pas digne de vous.* Non te dignum feciſti. *Ter.* GODNY chwały,

nadgr-

nadgrody. *Pomyśl o tym co godne go sławy y zacności twoiey. *To nie iest rzecz godna ciebie, nie zdobi cię to.

Se montrer digne de ses ancestres. Præbere, *ou* præstare se dignum majoribus suis. *Cic. Hor.* * *Digne de commander.* Imperio dignus. Pokazać się godnym przodkow swoich. *Godzien Panować.

Il est digne d'être aimé. Amore dignus est. Godzien kochania, miłości.

Elles sont dignes d'estre estimées. Dignæ sunt quæ æstimentur. Godne są poszanowania.

Nous sommes dignes d'être admiré du Roy, on retourne *Nous mesmes dignes que le Roy admire.* Digni sumus quos Rex miretur. Godni iesteśmy być w podziwieniu u Krola, godni iesteśmy ktorymby się Krol dziwował.

Digne d'estre admire. Admiratione dignus. *Cic.* Godny podziwienia.

DIGNEMENT, adv. (*D'une maniere.*) Dignè. GODNIE zacnie.

DIGNITE', subst. f. *Honneur,* ou *dégré d'honneur.*) Dignitas *Cic.* GODNOSC, stopień godności dostoyność.

DIGNITE', (*Charge.*) Munus. *Cic.* GODNOSC urząd.

Estre constitué en quelque dignité. In amplissimo dignitatis gradu collocari. *Cic.* * *Il a obtenu les premiers dignitez.* Amplissimos dignitatis gradus adeptus est. *Cic.* Być na iakiey godności postawionym. * Otrzymał pierwsze gdności.

DIGNITE', (*Maniere noble avec laquelle on soûtient une dignité dont on est revestu.*) *Il agit avec dignité.* Agit cum dignitate & venustate. *Cic.* GODNOSC sposob godny postępowania sobie na iakiem dostoieństwie, powaga godnośc, poczyna sobie poważnie, godnie sobie postępuie.

Les marques d'une dignité. Dignitatis insignia. *Cic.* Znaki godności.

DIGRESSION, subst. f. (*Sortie hors de son sujet.*) Digressio. *Cic. Quint.* ODSTĄPIENIE od rzeczy w mowieniu.

Faire des digressions en parlant, (*Sortir de son sujet.*) Digredi. *Cic. Plaut.* Odstępować od rzeczy założoney w mowieniu.

DIGUE, subst. f. (*Chaussée pour retenir l'eau d'une riviere,* ou *d'un estang.*) Moles. *Cic.* TAMA na rzecze. grobla sypana na rzecze albo stawie.

DIGUE se dit figurement (*des obstacles qu'on oppose aux passions & aux vices.*) Obex. *Liv.* TAMA *niewłaśnie,* o przeszkodach zastępuiących Passyom y występkom, Hamulec.

Il faut une forte digue pour arrester les fougues d'une jeunesse libertine. Arctè cohibendæ sunt effrenatæ adolescentium libidines. Trzeba potężney tamy dla zatrzymania porywczości młodości swywolney.

DIJON, (*Ville capitale du Duché de Bourgogne, où il y a un Parlement.*) Divio. DIZON Diwion Miasto głowne Xięstwa Burgundyiskiego z Parlamentem.

Qui est de Dijon. Divionensis & hob Divionense, adject. *Parlant du Diocese.* * Divonæus, a, um. *Parlant de ceux qui sont de la Ville.* Dywioński mowiąc o Dieczyi. *Dywiończyk mowiąc o obywatelach.

DILATATION, subst. f. (*Extension, raréfaction.*) Dilatatio. Rarefactio, onis, f. (*mots d'usage parmi les Philosophes.* **Il se fait une dilatation de l'air par le moyen de la chaleur.* Aër rarescit, *ou* dilatatur calore. *Cic.* WYCIĄGNIENIE przerzedzenie rościągnienie słowo francuskie używane u filozofow. * Powietrze się przerzedza przez ciepło, rościąga się.

DILATER, V. act. (*Estendre, élargir, faire plus grand.*) Dilatare. Extendere. *Colum.* ROSCIĄGNĄĆ rozszerzyć większe przestrzeńsze uczynić.

Les pores du corps se dilatent. Meatus corporis dilatantur. **Le ventricule se resserre & se dilate.* Alvus tum astringitur, tum relaxatur. *Cic.* Pory w ciele się rosprzestrzeniaią. *Żołądek się rościąga y ściska.

DILATER *son discours, l'estendre.* Orationem dilatare. *Cic.* ROZSZERZAC się z mową szeroce mowić.

DILATER *les bornes de son empire.* Imperium proferre. *Cic.* Fines imperii propagare. *Cornel. Nep.* ROZPRZESTRZENIAC granice Państwa swego.

(On dit mieux *Estendre les bornes.*) Lepiey się mowi wyciągnąć granice, albo rozszerzać.

DILECTION, subst. f. (*Amour, charité.*) Amor. Charitas. *Cic.* MIŁOSC kochanie lubienie ulubienie u przeymość.

DILEMME, subst. m. (*Sorte d'argument, qui après avoir divisé une proposition en affirmative,* ou *négative, fait voir une absurdité des deux costez.*) Complexio. *Cic.* DOWOD na obie strony, obostronny dwoisty w ktorym na co kolwiek kto pozwoli zawsze źle.

DILIGEMMENT, (*on prononce.*) dilijamant.) adv. (*En diligence, promptement.*) Celeriter. Citò. adv. *Cic.* PILNIE ochotnie, raźno prędko.

DILIGEMMENT, (*Avec diligence, avec soin & exactitude.*) Diligenter. Studiosè. Accuratè. *Cic.* PILNIE usilnie z pilnością y staraniem.

DILIGENCE, (*on prononce* dilijance.) subst. f. (*Célérité.*) Celeritas. PILNOSC ochota prędkość pospiech.

Il faut faire diligence. Properandum est. Trzeba pilności trzeba pospiechu.

Nous faisons toute la diligence possible. Ita properamus, ut non [illegible] magis *Plaut.* Wszelką ile można czyniemy pilność, iak można śpieszemy.

DILIGENCE, (*Soin, exactitude.*) Diligentia. Cura. Sedulitas. *Cic.* PILNOSC usilność staranie [illegible].

DILIGENT, (*on prononce* dilijant.) DILIGENTE, f. adject. *Prompt, viste*) Celer. PILNY PRĘTKI ochotny.

DILIGENT, (*Soigneux, exact.*) Diligens. PILNY usilny staranny.

DILIGENTER, (*on prononce* dilijenter.) V. act. (*Haster.*) Accelerare. *Cic. Ovid.* POSPIESZAC naglić.

Diligenter un ouvrage, (*Le faire promptement.*) Accelerare opus. *Stat.* **Il diligente tout ce qu'il fait.* Quidquid agit, properat omnia. *Plaut.* Pospieszać się z robotą iaką. *Wszystko w lot prędko czyni.

SE DILIGENTER, (*Faire diligence.*) Diligentiam, *ou* celeritatem adhibere. *Cic.* POSPIESZAC się śpieszyć się.

DILLINGEN, (*Ville d'Alemagne dans la Suabe en deça du Danube.*) Dillinga, æ, f. DILINGA Miasto Niemieckie w Swewii z tę stronę Dunaiu.

DIMANCHE, subst. m. (*Jour du Seigneur.*) Dies Dominicus. NIEDZIELA Dzień Pański Swięty.

DIMENSION, (*on prononce* dimansion.) subst. f. (*Mesure.*) Mensura. *Cic.* MIARA rozmiar.

Prendre les dimensions. Metiri. Rozmierzać.

DIMINUE', m. DIMINUE'E, f. part. pass. Minutus. Diminutus. UMNIEYSZONY UMNIEYSZONA.

DIMINUER, V. act. (*Rendre moindre.*) Minuere. Imminuere. *Cic.* UMNIEYSZAC zmnieyszać.

Le prix des vivres n'estoit pas beaucoup diminué. Annona haud multùm laxaverat. *Liv.* Nie bardzo się było umnieyszyło drogości nie bardzo było staniało.

Le prix des terres est bien diminué. Jacent pretia prædiorum. *Cic. Plin-Jun.* * *Diminuer de son revenu.* Extenuare censum suum. Dobra znacznie spadły z Ceny. *Intraty sobie umnieyszyć.

DIMINUER, V. neut. (*Devenir moindre.*) Minui. * *Ma santé diminue, & ma douleur augmente.* Valetudo decrescit, accrescit labor. *Plaut.* **Il diminue à veue d'œil.* [illegible] quotidiè. *Cic.* **Son ventre est bien diminué.* R[illegible] venter. *Plin-Jun.* * *Sa fiévre diminue.* [illegible] remittit. * *Le grand chaud,* ou *la grande chaleur diminue.* [illegible] U- * *Les rivieres diminuent.* Decrescunt [illegible] MNIEYSZYC się ubywać. *Zdrowia mi ubywa, a choroba się wzmaga. *Ubywa go co dzień marnieie [illegible] ment. *Ubyło mu z [illegible] brzucha. *[illegible] czka. *Wielkie gorąca ustaią omuaią. *Rzeki opadaią.

Des troupes extrémement diminuées & en tres-mauvais équipage. Copiæ extenuatissimæ & inopiâ rerum omnium pessime acceptæ. *Cic.* Woysko wycięczone y w złym bardzo porządku.

DIMINUER se dit figurément, pour *Amoindrir, affoiblir.* Minuere. *&c.* UMNIEYSZAC niewłaśnie uymować ubliżać osłabić uymować.

Diminuer l'autorité, les louanges. Imminuere auctoritatem, laudem. *Cic.* Umnieyszać uymować powagi, chwały.

Diminuer l'atrocité d'un crime. Levare criminis atrocitatem. **Un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* Umnieyszać szkaradności iakiego występku.

Il faut prendre garde que je ne diminue ses louanges par la foiblesse de mon esprit. Cavendum maximè ne deteram illius laudes culpâ ingenii. *Horat.* Obawiać się trzeba [illegible] nie umnieyszył co z pochwał Jego, nieudolnością dowcipu mego.

Cela diminuë beaucoup de sa gloire. Id de ipsius gloriâ multùm detrahit. *Cicer.* To bardzo iego umnieyszyło sławę.

DIMINUTION, subst. f. (*Retranchement d'une partie d'une chose.*) Diminutio. Extenuatio. *Cic.* **On dit* Vectigalium diminutio. *Cic.* *Diminution des imposts.* *Extenuatio dignitatis. *Cic.* *Diminution de la dignité.* * Decessio de summâ. *Cic.* *Diminution d'une somme.* UMNIEYSZENIE uyma ubranie czego. *Mowią umnieyszenie podatkow. * Uyma godności. *Umnieyszenie summy.

DIMISSOIRE, subst. m. (*Lettres d'un Evesque qui permettent à un Ecclesiastique son diocesain d'estre dans un autre Diocese, ou de prendre les Ordres de quelque autre Evesque.*) Dimissoriæ litteræ, arum, f. plur. LIST swiadeczny od Biskupa własnego z pozwoleniem Duchowney osobie bawienia się y swięcenia w Jnszey Dieczyi u inszego a nie swego Biskupa *Dymissoryalne* Listy: Listy wypuszczaiące z pod władzy swoiey.

DINANT, (*Ville de la Seigneurie de l'Evesché de Liege.*) Dinantium, ii, neut. DINANT Miasto Xięstwa Lodyiskiego Biskupstwa.

DINDON, subst. m. (*Jean Coq d'Inde.*) Pullus gallinaceus Indicus, i, m. INDYK, Iendyk Kogut indyski.

DIOCESE, subst. m. (*Estenduë de la Jurisdiction d'un Evesque.*) Diœcesis. DIECEZYA mieysce poki władzy iakiego Biskupa.

DIOCESAIN, m. DIOCESAINE, f. *Qui est d'un Diocese.*) Qui & quæ est ex diœcesi *Evesque Diocesain.* Proprius diœcesis Episcopus.* DIECEZANIN DIECEZANKA. *Biskup własny pasterz.

DIOPTRIQUE, subst. f. *Science qui enseigne une partie de l'Optique.*) Dioptrica. *Vitr.* NAUKA o perspekcywach.

DIPSADE, subst. f. (*Espece de vipere, dont la morsure & le venin cause une altération sans fin.*) Prester. *Plin.* ZMIIA ktorey ukąszenie bez końca pragnienie [illegible].

DIPTERE, ou UN TEMPLE DIPTERE, *Qui a deux rangs de colomnes tout au tour.*) Dipterum templum. KOSCIOŁ FILAROWANY filarowanie we dwa rzędy maiący w koło.

DIPHTHONGUE, subst f. (*Syllabe composée de deux voyelles.*) Diphthongus. DWOYGŁOSNA Litera.

DIRE, V. act. (*Faire connoistre sa pensée aux autres par le moyen de la parole.*) Dicere. *Cic.* POWIADAC mowić.

Dire une chose en peu de paroles, en peu de mots, la dire briévement, en un mot. Paucis complecti. *Cic.* POWIADAC mowić co w krotkich słowach.

Il ne faut dire qu'un mot à un homme intelligent. Dictum sapienti sat est. *Plaut.* Dość słowo namienić rozumnemu.

Dire souvent un mesme mot. Verbum dictitare. *Cic.* Często iedno słowo powtarzać.

Dire toûjours la mesme chose, Chanter toûjours la mesme chanson. Eandem cantilenam canere. *Ter.* Też samo ustawicznie prawić, zawsze iednę Piosnkę śpiewać.

Dire ce qu'on a sur le cœur, ou *ce qui nous fait peine.* Stomachum detegere. *Plaut.* Powiedzieć wymowić co kto ma na sercu na myśli.

Dire à quelqu'un ce que nous voulons qu'il dise. Præire alicui verbis. **Ce que nous voulons qu'il fasse.* Mandare. Powiedzieć komu y nauczyć go co ma mowić. *Co ma czynić.

Dire quelque chose à l'oreille. Aliquid in aurem insusurrare. *Cic.* Powiedzieć co do ucha.

Dire tout de bon. Dicere ex animo. *Ter.* **Pour rire.* Dicere joco. *Cic.* Szczerze powiedzieć bez żartu. * Powiedzieć na żart.

Le cœur me le disoit bien, que je ferois un voyage inutile. Præsagiebat mihi animus, me frustrà iturum. *Plaut.* Serce mi to tuszyło żem miał niepotrzebnie się trudzić, w tę drogę.

N'avez-vous plus rien à me dire, Ne me voulez-vous plus rien? Nunquid me vis ampliùs. *Ter.* Niemasz mi więcey co mowić, co powiedzieć, niepotrzebuiesz nierozkażesz cowięcey.

Aussi-tot dit aussi-tôt fait. Dictum ac factum. *Ter.* Jak się prędko rzekło tak się stało.

A dire le vray. Ut verum fatear. *Cic.* Prawdę rzekszy, prawdę mowiąc.

Dire quelque chose de trop fort contre quelqu'un. Dicere aliquid gravius in aliquem. *Ter.* Co wielkiego na kogo powiedzieć.

ON DIT Aiunt. Ferunt. Fertur. Fama est. POWIADAIĄ mowią prawią głoszą słychać.

Que dira-t'-on si vous faites cela? Quis erit rumor populi, si id feceris? *Ter.* Coż będą mowić ieśli to uczynisz.

Qu'avez vous à dire? Quid habes dicere? *Cic.* **On dit cela par-tout.* Jactatur hoc vulgo. *Cæl. au Cic.* Co masz mowic albo powiedzieć, coż mowisz co powiadasz. *Wszędzie o tym słychać albo gadaią.

Que cecy soit dit entre nous deux, sans que luy ni qui que ce soit en sçache rien. Arcano tibi ego dico, ne ille ex te sciat, neque alius quisquam. *Plaut.* Niech to będzie między nami aby ani on ani nikt inszy o tym nie wiedział.

A qui le dites-vous, je sçay quelle est vostre vigilance. Vigilantiam tuam mihi narras, novi, notis prædicas? *Terent.* Komusz to powiadasz o tym wiem dawno iaka pilność twoia.

Ne dire rien qui vaille. Ineptè loqui. *Cic.* Prawić nic do rzeczy.

NE RIEN DIRE, (*ne pas parler d'une chose, s'en taire.*) Tacere. *Cicer. Ter.* NIC nie mowić, cicho co trzymać u siebie, milczeniem pokryć.

Je ne dis rien des batailles, ni des sieges de ville. Mitto prælia. Prætereo oppugnationes oppidorum. *Cic.* Nic mowię milczę o bitwach y miast obleżeniach.

Je ne me soucie de quoi qu'on dise de moy, si le monde me siffle, je me ris d'eux, en voyant mon argent dans mon coffre. Populi voces contemno, si me sibilat, at mihi plaudo, dum nummos in arcâ contemplor. *Hor.* Niedbam co ludzie gadaią drwię z tego wszystkiego kiedy mam pieniądze w szkatule.

Je ne puis retenir leur langue, ni empescher qu'ils ne disent ce qu'ils veulent, mais je puis empescher qu'ils ne le disent justement. Quin dicant, non est mihi in manu, meritò ut ne dicant, id est in manu. *Plaut.* Nie mogę przeszkodzić ludziom mowić, nie mogę im zawiązać gęby, albo mogę do aby to co mowią kazać prawda niebyła.

Je luy diray des choses qui luy feront de la peine. Illum probè incommodis dictis angam. *Plaut.* Powiem mu o biesie za kominem, powiem mu co nie rad będzie słyszał.

C'est bien dit, cela est bien dit, On ne peut mieux. Sapienter dictum.) Dobrze powiedział nie można lepiey. A dobrze!

S'il le sçavoit, il parleroit bien autrement. Si sciret, alia esset oratio. *Ter.* Gdyby wiedział inaczeyby mowił.

DIRE *du bien de quelqu'un.* Benè alicui dicere. *Terent.* DOBRZE o kim mowić.

DIRE *bon jour à quelqu'un,* (*le saluër.*) Dicere alicui salvere. *Suet.* Dicere alicui salutem. *Ter.* **Dire adieu à quelqu'un* Dicere alicui valere. *Suet.* DOBRY dzień komu powiedzieć kłaniać mu się. *Pożegnać kogo żegnać się z kim.

VOULOIR *dire,* (*Signifier.*) * *Que veulent dire ces paroles?* Quid verba ista volunt. *Cic.* * *Que veut dire cet habit?* Quid sibi hic vestitus quærit? *Ter.* CHCIEC mowić znaczyć. * Co znaczą słowa? Coz to ma znaczyć. * Coz to za stroy.

C'EST à DIRE. Scilicet. Id est. **Ce n'est pas à dire que.* Non continuò. Non idcircò. **Pour avoir défendu un homme de bien, ce n'est pas à dire que vous soyez honneste homme.* Non si virum bonum defendisti, idcircò bonus es. TO JET. *Nie to iest co. *Nie to iest być poczciwym co bronić poczciwego y przy nim stawać.

Si le cœur vous en dit, si cela vous plaist. Si id tibi cordi est. *Cic.* Jeśli ci to serce tuszy ieśli chcesz y podoba ci się

DIRE, subst. m. (*Le discours.*) Dictum, i, n. *Cic.* POWIESC

On n'a point d'égard au dire des témoins, s'ils ne sont confrontez. Dictis testium nulla habetur fides, nisi conferantur cum reo. Nieuważaią na powieść świadkow ieżeli się nie stosuią do siebie.

DIRE, (*Opinion, sentiment.*) *Au dire d'Aristote.* Ut ait, *ou* ut sentit Aristoteles. *Cic.* ZDANIE rozumienie mniemanie, według zdania Arystotelesa.

A son dire il est innocent. Si verbis illius habeas fidem, *ou* si illum audis, nemo illo innocentior. Według tego co powiada iest niewinny.

Au dire des connoisseurs. Judicio, *ou* arbitratu eruditorum, Według zdania rozumnych, świadomych uczonych.

DIRECT, m. DIRECTE, fœm. adject. (*Qui est en ligne droite.*) Directus *Cic.* PROSTY. Prosto w linią.

DIRECTEMENT, adv. (*En droite ligne.*) Rectà. PROSTO w linią.

DIRECTEUR, subst, m. (*Qui régle. qui dirige.*) Moderator. *Cic.* RZĄDCA *Dyrektor.*

DIRECTION, subst. f. (*Gouvernement, conduite.*) Rectio. *Cic.* RZĄD, władnienie, sporządzanie, powodowanie. *Dyrekcya,* kierowanie.

Eſtre ſous la direction de quelqu'un. Ab aliquo regi. *Cicer.* Być pod rządem czyiem *pod dyrekcyą.*

Avoir la direction & la conduite d'une choſe. Aliquid regere, *ou* adminiſtrare. Mieć co pod dyrekcyą ſwoią władnąć czym.

DIRECTION *d'intention,* (*lors qu'on ſe propoſe quelque fin bonne, [illegible] une action qui ſeroit mauvaiſe.*) Bona mens *Quint.* PROSTA intencya: kiedy kto dobrym ſercem y proſtą intencyą czyni albo z proſtoty co złego.

DIRIGER, V. act. (*Conduire, regler.*) Regere. Dirigere. Moderari. *Cic. Hor.* RZADZIC kierować Dyrekcyą mieć.

Se charger de diriger quelqu'un. Suſcipere aliquem regendum *Cic.* Wziąć na ſiebie dyrekcyą iákiey oſoby.

DIRIMANT, m. DIRIMANTE, f. (*Qui emporte nullité.*) Dirimens. ROZWODZACY rozrywaiący znoſzący.

(Terme de Droit Canonique, qui ſe dit de certains Empêchements [illegible], qui rendent une choſe nulle.) Termin prawa [illegible] o [illegible] przeſzkodach z ktoremi [illegible] rzecz ważna być nie może.

DISCERNEMENT, ſubſt, m. (*L'action de diſcerner.*) Dijudicatio. *Cic.* ROZSADZANIE rozważanie rozeznáwanie.

DISCERNEMENT ſe prend ſouvent pour *Le jugement qu'on fait des choſes.* Judicium. *Cic.* ROZEZNANIE rozſądek.

Les animaux ont du diſcernement pour diſtinguer ce qui leur eſt bon, d'avec ce qui leur eſt mauvais Hoc habent animantes, ut noxia ab utilibus diſcernant. Bydlęta umicią rozeznać co im złego ieſt y co dobrego.

Il faut avoir le diſcernement fin, pour s'appercevoir de cela. Per [illegible] opus eſt, ut id perſpiciatur. Trzeba mieć byſtre [illegible] áby to poſtrzedz.

DISCERNER, V. act. (*Faire le diſcernement d'une choſe d'avec une autre.*) Dignoſcere. Internoſcere. *Cicer.* ROZEZNAC iedno od drugiego.

[illegible] er ce qui eſt juſte, d'avec ce qui ne l'eſt pas. Fas [illegible] *Hor.* **L'apparence de la vérité.* Vera à f[illegible] *Plin.* Rozeznać co ſłuſzna á co nie. *Pozor od prawdy.

On ne diſcerne pas bien la veritable amitié de la fauſſe, s'il n'arrive quelque occaſion, qui faſſe connoitre la fidélité d'un amy, comme le feu fait connoître l'or. Non facilè [illegible] [illegible] verus amor & fictus, niſi aliquod incidat [illegible] modi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic benevolentia fidelis [illegible] aliquo [illegible] poſſit. *Cic.* Nie rozeznać zmyślonej przyjaźni od fałszywey chyba w przygodzie iákiey, iáko ogień probuie złoto.

Diſcerner un artiſan qui entend bien ſon métier d'avec celuy qui ne l'entend point. Diſtinguere peritum artificem ab [illegible] *Cic.* Rozeznać Rzemieślnika ſłuſznego od partacza

DISCIPLE, ſubſt. m. & f. Diſcipulus. (*pour un jeune homme.*) Diſcipula. *pour une fille qui apprend de quelqu'un.* UCZEN, Zak młody, w náuce iákiey będący chłopiec. *Dzieweczka Panieńka mała w náuce będąca.

Je veux eſtre en cela vôtre diſciple. Te uti in hac re magiſtro volo *Cic.* Chcę być w tym uczniem twoim.

DISCIPLE. (*Elève d'un maître dans quelque art.*) Diſcipulus, i, m. *Plaut.* UCZEN chłopiec w kunſzcie iákim álbo rzemieśle u Mayſtra iakiego.

DISCIPLINABLE, adiect.m. & f. (*Capable de diſcipline & d'inſtruction.*) Docilis & hoc docile. *Cic.* POIĘTNY co ſię da nauczyć, karny.

DISCIPLINE, ſubſt. f. (*Art, Science qu'on apprend.*) Diſciplina. *Cic.* NAUKA Kunſzt ćwiczenie ktorego ſię kto uczy

La diſcipline militaire. Scientia militaris, f. *Cicer.* Náuka Rycerſka, kunſztu álſto trybu woiennego.

DISCIPLINE, (*Inſtruction, gouvernement, conduite.*) Diſciplina. Inſtitutio. *Cic.* CWICZENIE. uczenie, wychowanie

Il a eſté ſous ſa diſcipline, il a eſté inſtruit par luy. Ab illo fuit inſtitutus. *Cicer.* **Elevé ſous la ſevere diſcipline de ſon pere.* Severâ patris diſciplinâ eductus. *Tacit.* Był u niego w náuce w Jego wychowaniu. *Wychowany pod ſurowym ćwiczeniem Oyca ſwego.

Mettre quelqu'un ſous la diſcipline d'un autre. Aliquem inſtituendum [illegible] tradere. Oddać kogo komu ná náukę.

DISCIPLINE (*Fouet de cordes, ou de chaînettes.*) Flagellum. *Juv. Hor.* DYSCYPLINA z [illegible] álbo z łancuszkow

Qui merite la diſcipline. Dignus ſcuticâ. *Horat.* Godzien dyſcypliny plag, chłoſty.

Se donner, ou *Prendre la diſcipline.* Flagellare corpus ſcuticâ. Dyſciplinę czynić, álbo wziąć dyſcyplinę, wziąć chłoſtę.

Donner la diſcipline. Accipere aliquem verberibus. *Cicer.* **Il eſt tout en ſang d'avoir pris la diſcipline.* Rubet ſcuticâ. *Juv.* Dyſcyplinę komu dać *Wſzyſtek krwią zlany od plag od dyſcypliny.

DISCIPLINER, V. act. (*Regler, faire garder une diſcipline.*) Inſtituere. *Cic.* **Il eſt bien diſcipliné.* Benè inſtitutus eſt. **Des armées bien diſciplinées.* Bonâ diſciplinâ exercitati milites. *Cicer.* CWICZYC wychować wyćwiczyć. *Dobrze ćwiczony. *Woyſka dobrze ćwiczone.

DISCONTINUATION, ſubſt. f. (*Ceſſation, interruption d'une choſe.*) Intermiſſio. PRZERWANIE przeſtanie czego

DISCONNTINUE', m. DISCONTINUE'E, f. part. paſſ. Intermiſſus. *Cic.* PRZERWANY, PRZERWANA.

DISCONTINUER, V act. (*Ceſſer, interrompre une choſe.*) Intermittere. Ceſſare. *Cicer.* PRZERWAC co przeſtać czego nie dokończywſzy.

Diſcontinuer d'écrire. Scribendi intercapedinem facere. *Cic.* **Diſcontinuer un ouvrage.* Opus intermittere. *Caſ.* Ceſſare in opere. *Cic.* **Son devoir.* Officium intermittere. **Une couſtume.* Conſuetudinem intermittere. *Cic.* **Le travail.* Tempus à labore intermittere. *Caſ.* Przeſtać pi[illegible]. *Przeſtać roboty iákiey. *Przeſtać powinności ſwoiey. *Zwyczaiu iakiego. *Zábawy iákiey.

Sans diſcontinuer. Sine ullâ intermiſſione. *Cic.* NIEPRZESTAIĄC nieprzeſtannie.

DISCONVENANCE, ſubſt. f. (*Diſproportion.*) Diſcrepantia *Cic.* ROZNOSC, Rożnica, nieproporcya.

DISCONVENIR, V. act, neut. (*Ne pas convenir d'une choſe.*) Diſconvenire. *Cicer.* ** Nous diſconvenons entre nous.* Diſconvenit inter me & te. *Hor.* NIEZGADZAC ſię ná co. *Niezgadzamy ſię z ſobą.

(On dit mieux en noſtre langue, *Ne pas convenir.*) W Francuſkim lepiey mowić *Ne pas convenir* niżeli Diſconvenir.

DISCORDANT, m. DISCORDANTE, f. part. (*Qui n'eſt point d'accord.*) Diſcors. *Hor. Cic. Plaut.* **Une voix diſcordante.* Vox diſſona. *Liv.* NIEZGODNY, NIEZGODNA, nieſforny. *Głos niezgodny, niezgadzaiący ſię.

DISCORDER, V. neut. (*N'eſtre point d'accord.*) Diſcordare. NIEZGADZAC ſię.

(Ce verbe eſt d'un rare uſage, ſi ce n'eſt ſon Participe, *Diſcordant,* & on dit mieux *Ne pas s'accorder.*) To ſłowo w Francuſkim nie ieſt w używaniu procz tylko w Partycypie *Diſcordant* niezgadzaiący ſię, á mowi ſię lepiey *Ne pas s'accorder* niżeli *Diſcorder* nie zgadzać ſię.

DISCORDE. ſubſt. f. (*dont les Payens faiſoient une Divinité anciennement.*) Diſcordia. *Hor.* NIEZGODA ktorę zá Boginią mieli dawni Poganie.

DISCORDE, (*Diſſenſion*) Diſcordia. *Cic.* NIEZGODA rożność kłotnia ſpor nieſforność nie[illegible].

Mettre, ou *ſemer la diſcorde entre les citoyens.* Diſcordiam inter cives ſerere concitare *Cicer.* Niezgodę ro[illegible] álbo wprowadzać między obywatelami.

Eſtre en diſcorde. Diſſidere. Być w niezgodzie z kim wporozmieniu.

DISCOUREUR, ſubſt. maſc. (*Qui parle beaucoup & ne dit rien qui vaille.*) Locutulcius. *Plaut.* ROSPRAWNIS gaduła gadatliwy roſprawny co gada wiele á nic dorzeczy.

DISCOUREUS, f. Loquacula, æ, f. *Lucr.* ROSPRAWNICA ſzczebiotka gadatliwa.

DISCOURIR, V. neut. (*Parler, s'entrenir d'une choſe.*) De re aliquâ cum aliquo diſſertere. *Cic.* ROZMAWIAC o czym bawić ſię rozmową.

En diſcourant, (dans le diſcours, dans l'entretien.) In ſermone. *Treb. Cic.* In ſermonibus. *Cic.* Rozmawiaiąc, mowiąc, w rozmowie w dyſkurſie.

C'eſt aſſez diſcourir, ſuivez moy & taiſez vous. Orationis ſatis eſt, ſequere me ac tace. *Plaut.* Dość tego roſprawiania podź zá mną á milcz.

DISCOURIR ſe prend auſſi en mauvaiſe part pour *Babiller, ne dire rien qui vaille.* Garrire. *Cic.* **Vous ne faites que diſcourir.* Nugas garris. *Cic. Plaut.* ROSPRAWIAC roſprawować. *Nic nie czyniſz tylko roſprawuieſz

DISCOURS, ſubſt. m. (*Expreſſions faite de vive voix de ſes penſées.*) Sermo. Oratio. *Cic.* MOWA *Dyſkurs*

(Il ſe dit des Diſcours oratoires auſſi bien que des Entretiens familiers.) Mowi ſię to tak co do mow walnych poważnych kraſomowſkich, iáko też co do rozmow w poſiedzeniach potocznych.

Son diſcours n'a ni commencement ni fin, ni rime ni raiſon, (comme l'on dit familierement.) Nec caput nec pes ſermonis apparet. *Plaut.* Mowy iego nie maſz áni początku áni końca troie niewidy. (iáko poſpolicie mowią.

Du diſcours il paſſa à l'effet, il fit ce qu'il dit. Nec aliter fecit ac dixerat. *Petr.* Od ſłow poſzedł do ſkudku, co mowił to y uczynił.

Diſcours en l'air, vains & frivoles. Frivoli ſermones. *Auct. ad Heren.* Słowa prożne y ná wiatr.

Tous vos beaux diſcours s'en iront en fumée. Omnes tui ſermones in caſſum recident. *Colum.* Wſzyſtkie twoie piękne ſłowa z dymem poydą.

Reprenons le fil de noſtre diſcours. Eò jam unde digreſſi ſumus revertamur. *Cic.* **Ces choſes demandent un long diſcours* Hæc multi ſermonis ſunt. *Cic.* **Il arriva que je tombay ſans y penſer ſur ce diſcours.* Inſperanti mihi cecidit, ut in iſtum ſermonem delaberer. Wrocmy do pierwſzego dyſkurſu. *Te rzeczy potrzebuią obſzerney mowy. *Wpadłem w ten dyſkurs nieſpodzianie.

Un diſcours eſtudié, poli, fait avec ſoin. Oratio accurata. Accuratus ſermo. *Cic.* (*Le contraire eſt* Inculta, *ou* inelaborata oratio. *Cic. Quint.* *Un diſcours qui n'eſt point travaillé.*) **Il a fait un beau diſcours.* Præclaram habuit orationem. *Cicer.* Mowa wyborna pracowicie y godnie [illegible] doſkonała. (*przeciwna ieſt*) Mowa proſta podła uniżona ladaiaka. *Piękną bardzo miał mowę.

Un diſcours en proſe. Pedeſtris oratio. *Cicer.* **Fait ſur le champ.* Extemporalis oratio. *Quint.* **Diſcours du goût du peuple.* Sermo publici ſaporis. *Petr.* **Compoſer un diſcours contre quelqu'un.* Habere orationem contra aliquem. *Cicer.* **Le declamer contre luy.* Evomere orationem in aliquem. *Cicer.* **Compoſer des diſcours.* Scribere orationes. *Cicer.* Mowa nie wierſzem. * Mowa do razu. * Mowa do ſmaku wſzyſtkim. *Mowę ná kogo piſać. *Mowę mieć ná kogo. *Mowy piſać.

ON DIT dans la converſation, (*parlant des vaines promeſſes qu'on fait.*) *Diſcours que tout cela.* Verba & voces & præterea nihil. MOWIĄ w potoczney mowie y prożnych obietnicach. Wſzyſtko to ſłowa, y mowa daremna.

DISCRET, m. DISCRETE, f. adject. (*Qui a de la diſcretion, Conſidére.*) Conſideratus. *Cicer.* UWAZNY, roſtropny, oſtrożny.

DISCRET ſe dit particulierement (*de ceux qui ſçavent ſe taire & garder un ſecret.*) Arcanus homo. UWAZNY: oſobliwie ſię mowi o tych ktory umicią milczyć y ſekretu dotrzymać *dyſkretną.*

DISCRETEMENT, adv. (*D'une maniere diſcrete.*) Conſideratè. *Cic.* UWAZNIE oſtroźnie.

DISCRE'TION, ſubſt. f. (*Circonſpection, prudence, retenuë dans ſes actions.*) Circumſpectio. *Cic.* UWAGA, oſtrożność, roſtropność rozeznanie pomiarkowanie w ſprawach ſwoich.

Il a bien de la diſcrétion. Eſt prudens ingenio. *Cicer.* Ma wielkie rozeznanie.

Il eſt venu à l'âge de diſcrétion. Illius anni ad teſſeram venerunt. *Petr.* Przyſzedł do lat rozeznania.

(Maniere de Proverbe qui vient des jeux differents de la vie. Les noix eſtoient le jeu des enfans; & les dez celuy des jeunes hommes. Ainſi *Anni ad teſſeram venerunt,* Vous eſtes en âge de diſcretion, de connoiſſance. Przyſłowie łacińſkie wzięte od gier rożnych, bo orzechy była to gra dla dzieci; á kości gra [illegible] ieńcow ſkąd to ieſt przyiść do koſtek w łacińſkim, co przyiść do lat rozeznania.

DISCRE'TION en termes de guerre, comme *Se rendre à diſcrétion,* (*ſe rendre au vainqueur ſans aucune condition, mais à ſa volonté.*) Se ſuaque omnia in fidem & poteſtatem victoris permittere. PODDAC ſię cale zewſzyſtkim ná wolą y łaſkę nieprzyiacielowi, termin woyſkowy oddać ſię ná dyſkrecyą.

Ils craignoient d'eſtre maltraittez, s'ils ſe rendoient à diſcrétion. Permiſſo libero arbitrio, ne in corpora ſua ſæviretur, metuebant. *Liv.* Obawiali ſię áby z niemi ſobie zle nie poſtąpiono gdyby ſię im oddali ná wolą.

On laiſſe tout cela à voſtre diſcrétion, à voſtre volonté. Totum negotium tibi permittitur. Wſzyſtko to ná wolą ná dyſkrecyą twoią oddano.

Vivre à diſcretion, (*c'eſt vivre en honeſte homme à une table comme, vivre à table d'honeſte.*) Aſtare menſæ liberæ hoſpitis. Być ná ſtole goſpodarſkim przyſtoynie u kogo.

ON DIT à contre-ſens (*des ſoldats.*) *Vivre à diſcrétion,* (*lors qu'ils vivent en liberté chez leurs hoſtes, & qu'il n'y a aucune taxe pour les choſes qu'ils prenent.*) Immoderatè & effusè vivere. *Cic.* PRZECIWNIE mowią o żołnierſtwie ktorzy po goſpodach y karczmach biorą co im ſię podoba bez umowy y targu, ná wolą y dyſkrecyą ſwoię.

DISCULPER *quelqu'un,* V. act. (*Excuſer,* ou *pallier ſa faute, l'en juſtifier.*) Aliquem culpa liberare. *Cic.* WYMAWIAC kogo z winy, niewinnym udać pokazać uſprawiedliwić oczyścić.

Se diſculper auprès de quelqu'un d'un ſoupçon. Purgare ſe alicui de ſuſpicione. *Ter.* Wymierzać ſię komu z czego ſprawować mu ſię y uſprawiedliwiać z podeyrzenia iákiego.

Je me diſculperay, & je vous retireray au pluſtôt du bourbier où vous vous eſtes plongé. De me culpam demolibor, *pour* demoliar, & te lutulento cœno properè eliciam foràs. *Plaut.* *ou* extraham. Uſprawiedliwię ſię oczyſzczę y ciebie z błota w ktorymeś ulgnął wyciągnę.

DISCUSSION. ſubſt. f. (*Examen d'une choſe.*) Diligens & accurata conſideratio. *Cic.* ROSTRZĄSANIE czego.

Après une longue diſcuſſion de l'affaire. Poſt maturam & accuratam rei inquiſitionem. *Cic.* Po długim roſtrząśnieniu rzeczy.

DISCUTER, V. act. (*Examiner une choſe ſoigneuſement.*) Rem attentiùs, *ou* accuratiùs, *ou* diligentiùs conſiderare. *Cic.* ROSTRZĄSAC pilnie co.

DISERT, m. DISERTE, f. adject. (*Qui a l'élocution libre & belle, éloquent.*) Diſertus. Facundus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co ma piękną wymowę.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, comme ſon Adverbe.) To ſłowo zeſtarzało ſię w języku Francuſkim iáko y Adwerb náſtępuiący.

DISERTEMENT. Diſertè. *Cic.* WYMOWNIE.

DISETTE, ſubſt. f. (*Manque,* ou *beſoin d'une choſe.*) Penuria. Inopia. *Cicer.* **Diſette d'argent.* Argenti inopia. *Caſ.* **Diſette de bled.* Rei frumentariæ inopia. *Cic.* NIEDOSTATEK brak karyſtya; czego nieſtaie ná czym ſchodzi, czego brakuie. *Niedoſtatek pieniędzy. *Niedoſtatek karyſtya zboża

Avoir diſette de tout. Egere, *ou* indigere rebus omnibus. Wſzyſtkiego braknie.

DISETTEUX, maſc. DISETTEUSE, f. vieux mot & hors d'uſage. (*Qui eſt dans le beſoin.*) Egentiſſimus. *Cic.*) UBOGI, niedoſtatni niemaiący ſkąd chudy pachołek potrzebny.

DISEUR *de bons mots,* ſubſt. m. Homo facetus. ZARTOWNY.

DISEUR *de grands mots.* Magnidicus. *Plaut.* WSPANIAŁOMOWNY, chełpliwy, ſtorzy pięta.

DISEUR *de rien,* ou *de bagatelles.* Nugator. *Plaut.* BAY prożnomowny co plecie y baie ladaco baiarz.

DISEUR *de nouvelles,* ou NOUVELLISTE. Famigerator. *Plaut.* NOWINIARZ co nowiny roznoſi wſzędzie y powiada.

(Ces diſeurs de nouvelles ſe tenoient autrefois à Rome dans le For ou proche les Palais, comme aujourd'huy au Luxembourg ou au Palais Royal, *Otioſi homines circa Roſtra ſpatiantes & deſidentes rumorum aucupandorum gratiâ,* pour apprendre & y debiter des nouvelles.) Ci nowiniarze z dawna przebywali ná rynku pod ratuſzem y około Pałacow chodzili ták iáko teraz we Francyi w Pałacu Krolewſkim Luxemburg názwanym przeſiadaią dla dowiadywania ſię nowin iákich.

DISEUSE *de bonne aventure.* Hariola. *Plaut.* WROSZKA wieſzczka cyganka.

DISGRACE, ſubſt. f. (*La perte de la faveur & des bonnes graces de quelque grand Seigneur.*) Offenſa. *Cic.* NIEŁASKA utracenie łaſki wypadnienie z łaſki, wpadnienie w niełaſkę Pána znácznego.

Eſtre en la diſgrace de ſon Prince, avoir perdu ſa faveur. Eſſe in offensâ apud Principem. *Cicer.* Być w niełaſce Krolewſkiey, utracić łaſkę Pańſką.

Encourir la diſgrace de quelqu'un, tomber en ſa diſgrace. In offenſam alicujus incurrere. In offenſionem alicujus cadere. *Cic.* Záciągnąć ná ſiebie niełaſkę czyią zárobić ná nię, zle ſię záſłużyć.

S'attirer la diſgrace d'une perſonne, ſe mettre en ſa diſgrace Offenſam alicujus ſuſcipere. *Plin. Jun.* Záciągnąć ná ſię gniew, niełaſkę czyią zárobić ná nie łaſkę.

DISGRACE, (*Malheur, accident infortune.*) Calamitas. *Cic.* NIESZCZĘSCIE utrapienie kłopot fraſunek bieda przeciwność.

Je souffre volontiers ces disgraces, pour n'avoir point honoré mon pere comme je devois. Id mihi haud labori est laborem hunc potiri, quia erga patrem me impiavi. *Plaut.* Porożę ch[illegible]nie te mie [illegible] żem oyca mego niesłuchał ták iákom był powinien.

DISGRACIE', m. DISGRACIE'E, f. (*Qui a perdu la faveur de quelqu'un, qui n'est plus dans ses bonnes graces.*) Qui non est ampliùs in gratià cum aliquo. TEN co wypadł z łáski.

DISGRACIE' *de la nature,* (*A qui la nature n'a donné aucun avantage, ni de l'esprit, ni du corps, ni de la fortune.*) Nullus naturæ dotibus, *ou* donis, *ou* [illegible] paratus. *Cicer.* UPOSLEDZONY cale z przyrodzen[illegible], ktoremu natura żadnego talentu niedała áni z urody áni z dowcipu, ani z fortuny.

DISGRACIER *quelqu'un;* V.act. (*Eloigner quelqu'un de sa présence, luy oster sa protection.*) Removere aliquem [illegible]. *Cic.* Z NIEŁASKA się komu osw[illegible] od łáski go [illegible] wyrugować od siebie z oczu [illegible].

Il est peu à peu disgracié [illegible] familiaritate [illegible] *Tac.* Po[illegible] wypadł z łáski.

DISJOINDRE, V.act. (*Separer les choses qui sont jointes.*) Disjungere ROZŁĄCZYC co złączonego rozdzielić od siebie

DISJOINT, m. DISJOINTE, f. [illegible] Disjunctus. *Cic.* ROZŁĄCZONY, ROZŁĄCZONA, rozdzielony

DISJONCTION, subst. f. (*Separation.*) Disjunctio. *Cicer.* ROZŁĄCZENIE [illegible]

DISLOCATION, subst. f. (*Deplacement d'un os, ou d'un membre hors de sa place.*) Ossis, *ou* alicuius membri è suâ sedemotio, onis, f. WYBICIE wywinienie ruszenie z mieysca kości álbo ze stawu swego wypadnienie.

DISLOQUE', m. DISLOQUE'E, f. part pass. (*Qui est mis hors de sa place, parlant d'un os du corps, ou de quelque membre.*) Laxus Luxatus. *Salust. Plin.* WYBITY z mieysca z stawu [illegible] o kościach y członkach ludzkich.

DISLOQUER, V. act. (*Faire sortir un os, ou un membre hors de sa place.*) Luxare. Crus. *Cels.* WYBIC zestawu wywinąć.

Se disloquer.. Suis sedibus excidere. n. *Cels.* Moveri sedibus suis. pass. *Cels.* Wypaść ze stawu z mieysca swego

Il s'est disloqué l'epáule. Humerus suo loco non est. Humerus excidit *simplement, ou* è sede excidit. *Cels.* Wybił sobie ramię álbo bark.

ON DIT au figuré, *Il a sa raison disloquée,* ou *démentée.* Mente commotus est. *Plin.* MOWIĄ niewłaśnie ma rozum poruszony, pomieszanego rozumu.

DISME, *ou* DIME, subst. f. (*La dixiéme partie des fruits de la terre.*) Decima. *Cic.* DZIESIĘCINA dziesiąta część urodzaiow ziemi.

Vne terre qui paye la disme. Decumanus ager. *Cic.* Grunt dziesięcinny.

Payer la disme. Decumas pendere. **Lever les dismes.* Decumas colligere. **Celuy qui leve les dismes,* LE DISMEAR, m. Decumanus, i, m. Dziesięcinę płacić. *Dziesięcinę wytykać. *Wytykacz co dziesięcinę wytyka.

LE DISNE', *ou* DISNER, (*on prononce* DINE'.) subst. m. (*Repas qu'on prend au milieu du jour.*) Prandium. *Cic. Ter.* **Le disné se gaste.* Prandium corrumpitur. *Ter.* **Le disner est prest, vous pouvez vous mettre à table, quand il vous plaira.* Curatum est prandium, ubi lubet, ire licet accubitum. *Plaut.* **Le disner est il bien tost prest?* Quàm mox coctum est prandium? *Plaut.* **Il m'a donné, un excellent disner, Il m'a donné bien a disner, fort delicatement & fort proprement.* Prandium perbonum mihi dedit. **Apprester à disné,* ou *le disné,* Curare, *ou* accurare, *ou* apparare prandium. *Plaut.* **Haster le disner.* Properare prandium. OBIAD posiłek południowy. *Obiad się psuie. *Obiad gotowy wolno sieść do stołu kiedy się podoba. *Czy prędko będzie obiad *abo* ieść. *Dał mi [illegible] obiad. *Gotować obiad álbo ná obiad. *Spiesz [illegible]

DISNER, (*on prononce* DINER.) V.n. (*Prendre son repas vers le milieu du jour.*) Prandere. *Cicer.* *Prandere luscinias. *Horat.* *Manger à disner des rossignols.* OBIAD ieść obiadować. *Jeść ná obiad słowiki.

ON DIT par maniere d'insulte, *Si tu es plus riche que nous, disne, ou souppe deux fois.* Si beatior es, bis prande, *ou* bis cœna. *Petr.* MOWIĄ z urągániem się: Jeśliś táki Pan aiedz że drugi raz obiad [illegible] się naiadszy.

ON DIT encore proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy a souvent mal disné.* Qui spem ceravicam habet apud aliquem, saepè cum decollatur [illegible] *Plaut.* MOWIĄ [illegible] człowiem kto miski cudzey [illegible] często zle obiaduie.

LA DISNE'E, *ou* DINE'E, f. (*L'Hostellerie où l'on s'arreste en voyage pour disner au milieu du jour.*) Taberna diversoria. POŁUDNIE popas ná południe w drodze stanąwszy.

Qui n'a point disné. Impransus *Plaut.* **Qui a disné.* Pransus *Cic.* Ten co ieszcze nie iádszy. *Ten co iuż iádszy.

DISPARITE', subst. f. (*Difference, disproportion.*) Differentia. Quod est [illegible] *Cic.* ROZNOSC nieproporcy[illegible].

DISPAROISTRE, *ou* DISPAROITRE, V.neut. (*Ne plus paroistre.*) Non apparere Evanescere. *Cic. Virg.* ZNIKNĄC zginąć [illegible]

J'avois mis un livre sur ma table, mais il a disparu. Librum supra mensam posueram, sed non apparet. Położyłem był księgę u siebie ná stole [illegible]

DISPENSATEUR, (*on prononce* dispansateur) subst. masc. (*Celuy qui dispense & distribue.*) Dispensator. *Mart.* SZAFARZ.

DISPENSATRICE, subst. f. (*Celle qui dispense & distribue.*) Dispensatrix. SZAFARKA.

DISPENSATION, (*on prononce* dispansacion.) subst. fœm. (*Administration, maniement des choses,* [illegible] *on en fait.*) Dispensatio, onis, f. *Cicer.* SZAFOWANIE, szafarek, szafarstwo, sprawowanie.

DISPENSATION, (*Exemption d'une chose.*) Immunitas, atis, f. *Cic.* **On dit* [illegible] DISPENSE *en ce sens.* DYSPENSACYA, przywiley ná pozwolenie czego álbo uwolnienie od czego pozwolenie.

DISPENSE, (*on prononce* dispanse.) subst. f. (*Exemption, immunité.*) Immunitas. *Cic.* DYSPENSA prawa uchylenie od prawa wyięcie.

Dispense de la loy. Laxamentum legis, n. *Cic.* Od chowania prawa [illegible] kiego uwolnienie.

DISPENSER, (*on prononce* dispanser.) V. act. (*Distribuer.*) Dispensare. Distribuere. *Cic.* SZAFOWAC [illegible]

DISPENSER, (*Exempter.*) Alic[illegible] re, immunem aliquem facere. *Cic.* DYSPENSOWAC [illegible] álbo z[illegible] w czym, wyięć od czego pozwolic, [illegible]

N[illegible] *nous dispensent des charges publi*[illegible] strâ vacationem [illegible] *Cicer.* Nauk[illegible] od publicznych [illegible] nas uwalnia[illegible]

Dispenser des loix. Legibus solvere aliquem. *Liv.* **De son serment.* [illegible] alicui gratiam jusjurandi. *Plaut.* Uwolnić od prawa. *Od przysięgi.

Dispensez-moy, s'il vous plaist, de dire cela. Per te mihi liceat [illegible] hoc sermone [illegible] niech o tym nie mowię niech tego nie mowię, nie powiem.

DISPERSE', m. DISPERSE'E, f. part. pass. ROZSYPANY ROZSYPANA, [illegible]

DISPERSER, V. act. (*Repandre* [illegible] *& d'autre.*) Spargere. Dispergere. ROZSYPAC rorprószyć tám y [illegible]

Il avoit [illegible] *dans la Province.* Passim per [illegible] *Cicer.* [illegible] Rosprószył rozstawił wo[illegible]

Dispersez par la [illegible]

[illegible] *Cic.* ROZSYPANIE rosproszenie [illegible]

Du temps de la dispersion des hommes, (lors de la confusion des langues, que les hommes prirent divers cantons de la terre pour les habiter.) Tempore hominum in [illegible] migrationis. Pod czas rosproszenia narod [illegible] cie, kiedy [illegible] rozeszli y rosproszyli ná rożne [illegible]

DISPOSE', masc. DISPOSE'E, f. part. pass. (*Preparé, tout prest à faire une chose.*) Ad aliquid paratus. *Cicer.* [illegible] *faire son devoir.* Affectus ad munus faciendum. *Cic.* GOTOWY przygotowany cale ná co. *Gotowy do czynienia powinności swoiey.

DISPOSE', (*Rangé, mis par ordre.*) Dispositus. Structus. Ordinatus, a, um. *Cic.* UŁOZONY porządnie.

DISPOSE', (*Bien, ou mal affectionné.*) Malè, *ou* benè affectus, a, um. *Cic.* CHĘTNY álbo niechętny chory álbo zdrowy dyspożyt zle álbo dobrze.

DI-

DISPOSER, V.act. (*Mettre les choses dans un rang, dans un ordre & dans une situation convenable.*) Disponere. Ordinare *Cic.* UKŁADAC porządnie, przystoynie przygotować [illegible]

Disposer la flotte. Disponere classem *Cels.* **Des sentinelles dans toute la ville.* Vigilias per urbem. *Liv.* Gotować nágotowe [illegible] *Rozst[illegible] warty po mie[illegible] całem.

DISPOSER, (*ordonner, regler.*) comme *Disposer de ses biens par testament.* De suis bonis testamento statuere. ROZRZĄDZIC dobra swoie rządzić czym, testamentem.

Il n'a pas dequoy disposer d'un sou. Ne teruncius quidem unus [illegible] est. Nie może rządzić niczym, ni iednego grosza [illegible] nie ma [illegible] w mocy swoiey.

Vous pouvez disposer de moy & de mes biens comme il vous plaira. Meâ operâ, meisque bonis uti potes pro arbitrio, tanquam tuis *Plin-Jun.* W mocy twoiey iest czynić ze mną y z dobrami memi co się podoba czynić.

Il dispose de luy comme il veut, Il en fait ce qu'il veut, Il le tourne comme il luy plaist. Ipsum ad nutum suum fingit & accommodat. *Cic.* Czyni z nim co chce iák mu się podoba tak [illegible]

DISPOSER, (*Préparer, s'apprester à faire une chose.*) Parare. Præparare. *Cic.* GOTOWAC się do czeg[illegible]

Se disposer à faire voyage. Iter parare. *Cæs.* **A partir* Profectionem parare. *Cæs.* **A travailler,* ou *au travail.* Se parare, ad opus [illegible] *Virg. Liv.* Gotować się [illegible] *Gotować się wyiech[illegible] *Do [illegible] loty, do pracy do czynienia czeg[illegible].

DISPOSER se dit figurément pour *Préparer, rendre propre* Præparare. GOTOWAC, przygotować, sposabić, nákłonić, skłonić

J'ay eu soin de disposer l'esprit de vostre frere de la maniere que'il le doit estre à vostre égard. Mihi cui [illegible] fuit, ut tui [illegible] tris animus in te esset is, qui esse deberet. *Cic.* Starałem się nákłonić serce brata twego ták iák należy ku tobie.

Il est disposé à la vengeance, Il y est porté. Ad vindictam propensus est. *Cic.* Skłonny iest do zemsty.

ON DIT, qu'*Vn homme a l'esprit mal disposé pour un autre.* Malè affectus. *Suet.* NIECHĘTNY zle dysponowany przeciwko komu.

De la maniere que nos esprits sont disposez. Prout affecti sumus. *Cic.* Ták iáko nás myśl uwodzi.

ON LE DIT aussi (*des corps.*) *Vn corps mal disposé.* Corpus malè affectum. *Cic.* CIAŁO niezdrowe

DISPOSITION, subst. f. (*Ordre, arrangement des choses.*) Dispositio Ordinatio. *Cic.* ROSPORZĄDZENIE dyspozycya

DISPOSITION, (*Affection bonne, ou mauvaise du corps & de l'esprit.*) Affectio. *(*On dit* Affectio astrorum, cœli. *La disposition des astres, du Ciel.*) **Bonne disposition du corps* Firma corporis affectio. *Cic.* **Mauvaise* [illegible] Incommoda valetudo. *Cic.* POSTANOWIENIE [illegible] zle, álbo dobre. *Mowią postanowienie nieba, po[illegible] *Dobre postanowienie ciała, zdrowa konstytucya. *Złe postanowienie [illegible]

Je suis en bonne disposition, Je me porte bien. Benè me habeo. Rectè valeo. *Cic. Plaut.* Jestem dobrze postanowiony, zdrow iestem.

DISPOSITION se dit aussi (*du génie & de l'inclination.*) *Il a de la disposition pour les sciences.* Ad scientias aptus. *Cic.* **Il n'a point du tout de disposition pour les lettres.* Alienus prorsùs est à musis, *ou* à litteris. *Cic.* **J'ay sondé sa disposition touchant ce mariage* Tentavi quis esset illius animus ergo has nuptias *Ter.* **En quelle disposition* [illegible] es animo? Quomodò es a[illegible] DYSPOZYCYA [illegible] ność, sposobność. Ma sposobność do nauk *Z[illegible] sposobności nie ma do náuk [illegible] ożenieniu álbo z[illegible] myśli, co ci się zdaie.

DISPOSITION, (*Pouvoir, volonté de faire ce qu'on veut d'une personne, ou d'une chose.*) comme. MOC władza czynienia co się podoba z kim, álbo z czym.

Quand tout seroit en ma disposition, je ne serois pas autre que je suis. Si essent mihi omnia solutissima, tamen non alius essem, atque nunc sum. *Cic.* Gdybym miał wszystko w mocy moiey niebyłbym inákszy niż iestem.

Gens qui sont en nostre disposition, ou à nostre main. Operæ. *Cicer.* Ludzie ktorzy są w mocy nászey álbo w ręku naszych [illegible], sludz. czeladź.

DISPOS, adject. masc. (*Agile, leger.*) Agilis & hoc agile. SPOSOBNY Łatwy ochoczy dziarski rześki prędki lekki.

(*Le Feminin de cet Adjectif n'est pas en usage dans la Langue.*) [illegible] Francuzkim w rodzaiu Białogłowskim [illegible]

DISPROPORTION, subst, f. (*Manque de proportion.*) Neglecta proportio. NIEPROPORCYA nieskładność, nie [illegible] ność rzeczy.

DISPROPORTION, (*Inégalité.*) Inæqualitas, atis, f. *Colum* NIEPROPORCYA ni[illegible]

DISPROPORTIONNE', m. DISPROPORTIONNE'E, f. part. pass. (*Qui n'a point de proportion.*) Proportionem non habens. NIEKSZTAŁTNY nieskładny, *nieproporcyonalny.*

DISPROPORTIONNE', (*Inégal.*) Inæqualis. Dispar. *Cic.* **Des mouvemens disproportionnez.* Dispares motus. *Cic.* NIEROWNY [illegible] nieproporcyonalny. *Nierowne chęci passye [illegible] nie iednakowe.

DISPUTABLE, adject. m & f. (*Problematique, dont on peut disputer de part & d'autre.*) Disputabilis. *Sen.* WATPLIWY [illegible] ná tę stronę mowić się może.

DISPUTE, subst. f. (*Question qu'on agite de part & d'autre.*) Disputatio Disertatio, onis, f. *Cic.* DYSPUTA.

DISPUTE *entre deverses personnes,* (*où chacun défend son sentiment.*) Disputatio Concertatio. Contentio, onis, fœm. *Cic.* **Disputes de chaleur, & d'opiniastreté.* Concertationum plenæ disputationes. Concertationes in disputando pertinaces. *Cic.* WSPORKA sprzeczka dysputa między rożnemi ludźmi, gdzie każdy swoie utrzymuie zdanie dysputa gorąca y uporczywa.

DISPUTE, (*Débat, différent sur quoi que ce soit.*) Controversia. Rixa. Jurgium. Contentio. *Cicer.* **Avoir dispute avec quelqu'un, Estre en dispute avec luy.* Rixari cum aliquo. *Cicer.* SWAR zwadka kłotnia przemawianie się o co. *Przemawiac się z kim, mieć zwadkę z nim.

DISPUTER, V. act. (*Contester une chose.*) De re aliquâ disputare. SPRZECZAC się z kim o co.

Disputer pour & contre de toutes choses. In contrarias partes de omni re disputare. *Cic.* Mowić álbo pisać ná obie strony o każdey rzeczy zá, y przeciwko.

Il dispute sur rien. Rixatur de lanâ caprinâ. *Hor.* Sprzecza się o nic niewiedzieć o co.

DISPUTER, (*Quereller, avoir du different.*) Rixari cum aliquo. *Cic.* WADZIC się sprzeczać powadzić się z kim po[illegible] się przemowić się.

Disputer avec chaleur. Magnâ contentione decertare. *Cic.* W[illegible] się sprzeczać się mocno gorąco.

DISPUTE', m. DISPUTE'E, f. part. pass. (*Dont on a disputé*) Disputatus *Cic.* TO o czym się dysputowano.

DISQUE, subst. m. (*Sorte de palet à l'usage des Anciens, qui estoit de pierre, ou de plomb, à quoy les Athletes s'exerçoient.*) Discus. *Cic.* KAMIEN ciskaniu zprocy y we grze służący z kruszcu álbo ołowiu.

Garçon à jetter le disque. Discobolus. *Quint.* Procarz, ten co kamienie z procy wyrzucał we grze do mety.

DISQUISITION, subst. fœm. (*Recherche exacte, examen.*) Disquisitio. *Cic.* WYWIADYWANIE się szukanie pilne dowiadywanie się.

DISSECTION, subst. f. (*L'action de dissequer un corps.*) Sectio. *Cic.* ROZRZYNANIE, rościnanie, przecinanie, procie ciała.

Faire la dissection d'un corps mort. Cadaver dissecare. *Plin.* Otwierać trupa ciało po śmierci.

DISSEMBLABLE, adject. m. & f. (*on prononce* dissamblable.) (*Qui n'est pas semblable.*) Dissimilis. ODMIENNY niepodobny rożny.

DISSENSION, (*on prononce* dissantion.) subst. f. (*Discorde, division, querelle.*) Dissensio. *Cicer.* NIESNASKI niezgoda kłotnia nieiedność.

Il y a une grande dissension entre eux. Dissensio summa est inter illos. *Cic.* Wielka iest między niemi niezgoda.

Parmi les dissensions publiques. Inter civiles discordias. *Cic.* Między niezgodami publicznemi, *álbo* pod czas niezgod publicznych.

DISSEQUER, V.act. (*Faire l'anatomie d'un corps mort.*) Secare. *Cels.* OTWIERAC trupa, rozbierać go po śmierci ná częśki dla anatomii.

DISSERTATION, subst. f. (*Discours, ou traitté sur quelque matiere.*) Dissertatio. *Plin-Jun.* MOWA álbo pisanie obszernie o czym rozumne z dowodami.

DISSIMULATEUR, subst. m. (*Celuy qui dissimule.*) Dissimula-

mulator. *Cic.* OBŁUDNY zmyślaiący nieſzczery.

DISSIMULATION, ſubſt. f. (*Déguiſement.*) Diſſimulatio. *Cic.* OBŁUDNE nieſzczere poſtępowanie.

Vſer de diſſimulation. Adhibere diſſimulationem. Uti diſſimulatione. *Cic.* Nieſzczerze iść chytro ſobie poſtępować.

Avec diſſimulation. Diſſimulanter, adv. *Cic.* Nieſzczerze z chytrością obłudnie.

DISSIMULE', (*Vn homme diſſimulé, couvert.*) Simulator. Homo tectus, *ou* tectiſſimus. *Cicer.* NIESZCZERY obłudny człowiek, ſkryty.

Vne femme diſſimulée. Simulationis artificio erudita. Nieſzczera chytra białogłowa.

DISSIMULER, V. act. (*Cacher ce qu'on a dans l'ame, le ſupprimer & ne faire ſemblant de rien.*) Simulare. *Cic.* ZMYślać pokrywać zmyślaiąc, nie dać znać niepokazywać po ſobie

Diſſimuler une injure qu'on a receuë. Diſſimulare ſilentio acceptam injuriam *Quint.* *Sa douleur.* Premere corde dolorem. *Virg.* Pokryć urazę niepokazywać po ſobie urazy. *Pokrywać żal nie wydawać ſię z nim.

Il crut qu'il eſtoit plus avantageux de diſſimuler ſa haine, juſques à ce que l'affection des ſoldats fut paſſée, avec le bruit de cette conqueſte. Optimum in præſentiâ ſtatuit reponere odium, donec impetus famæ & favor exercitûs langueſceret. *Tacit.* **Il diſſimuloit cela.* Id obſcurè ferebat & diſſimulabat. *Cic.* Sadził że lepſza ieſt pokryć niechęć ſwoię poki by y ſława zwycięſtwa, y miłość woyſka nie ochłodła. *Nie pokazywał nic tego po ſobie.

DISSIPATEUR, ſubſt. m. (*Qui diſſipe & mange ſon bien.*) Decoctor. *Cic.* UTRATNIK marnotrawnik.

DISSIPATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui diſſipe ſes biens.*) Æris ſui prodiga. UTRATNICA marnotrawna.

DISSIPATION, ſubſt. f. (*Dégaſt, profuſion qu'on fait de ſes biens mal à propos.*) Diſſipatio. *Cic.* Prodigentia. *Tacit.* UTRACANIE fortuny marnotrawſtwo, marnowanie.

DISSIPATION *de l'eſprit*, (*lors qu'il n'eſt point attentif à ce qu'il fait, qu'il ſonge à toute autre choſe.*) Mentis aberratio, *ou* avocatio. *Cic.* ROZSYPANIE roſtargnienie myśli nieuważaiąc tego co ſię czyni y mowi ále oczym inſzym cale myśląc.

Vn eſprit diſſipé, (*Qui n'eſt point attentif à ce qu'il fait.*) Vagus & minimè attentus animus. Myśl roſtargniona nie uważaiąca tego co ſię czyni.

Il eſt fort diſſipé par quantité d'affaires. Varietate rerum diſtringitur. *Phæd.* Bardzo wielą trudnościami ieſt roſtargniony, rozerwany.

DISSIPER, V. act. (*Détruire une choſe en l'écartant çà & là, & la réduiſant à rien.*) Diſſipare. *Cic.* MARNOWAC co prożno roſpraſzaiąc.

Le vent de biſe diſſipe les nuées. Aquilo differt nubila. Wiatr połnocny roſpędza chmury.

ON DIT en ce ſens, *Diſſiper, réſoudre quelque humeur.* Diſſipare. Digerere. *Celſ.* **Le mal ſe diſſipe.* Morbus diſcutitur. *Celſ.* ROSPĘDZAC humory iákie. * Złe choroba roſchodzi ſię.

DISSIPER ſe dit au figuré en cette ſignification, comme *Le vin diſſipe les chagrins qui rongent l'eſprit.* Amara curarum vinum diſſipat. ROSPĘDZAC *niewłaśnie* wino roſpędza myśli fraſobliwe, ktoremi ſię umyſł trapi.

DISSIPER, (*Diſperſer çà & là.*) Diſſipare. Diſpergere. *Cic.* ROSPROSZYC rozſzypać.

Diſſiper & défaire à plate couture l'armée ennemie. Diſſipare hoſtium copias. *Cæſ.* Roſproſzyć cále woyſko nieprzyiacielſkie.

Il croyoit avoir aſſez fait de diſſiper les forces qui s'aſſembloient. Satis habebat convenientes manus diſſipare. *Hirt.* Rozumiał że doſyć ná tym roſproſzyć śiły kupiące ſię, álbo ktore ſię zbierały.

ON DIT au figuré en cette ſignification, *Il a diſſipé les tenebres de mon eſprit.* Diſpulit caliginem ab animo. *Cic.* **Les tenebres de la calomnie.* Tenebras calumniæ diſpulit. *Phæd.* **La triſteſſe de mon eſprit.* Diſcuſſit triſtitiam. **L'yvreſſe.* Ebrietatem diſcuſſit. *Plin.* MOWIĄ w tymże rozumieniu *niewłaśnie* roſpędził ciemności umyſłu mego. *Ciemności potwarzy. * Fraſobliwe myśli moie. *Piiáńſtwo.

DISSIPER, (*Prodiguer, dépenſer follement ſon bien, &c.*) Diſſipare. Dilapidare. Decoquere. *Cic.* *Hor.* MARNOWAC prze marnować przehultaić fortunę.

DISSIPER, (*Empeſcher l'application de l'eſprit à une choſe.*) Vagum & minimè attentum animum reddere, *ou* facere. ROZERWAC roſtargnienie uczynić w zabawie iákiey.

Le grand monde me diſſipe. Hominum frequentiâ diſtrahitur animus. Wielkie kompanie mi roſtargnienie czynią.

Il ne faut pas apporter un eſprit diſſipé pour apprendre les ſciences. Diſtracto, *ou* diſtracto & vago, animo haud opus eſt ad diſciplinas. Nietrzeba z myślą roſtargnioną przychodzić do náuk.

Il ſe diſſipe pour la moindre bagatelle, ou *La moindre choſe le diſſipe.* Nugis abſtrahitur, *ou* diſtrahitur, *ou* avocatur. Lada rzecz go rozerwie, roſtargnie.

QUI SE DISSIPE *aiſement.* Diſſipabilis & hoc diſſipabile, adject. *Cic.* CO ſię łatwo roſtargnie rozſypnie.

DISSOLU, m. DISSOLUë, f. adject. (*Déreglé, débauché.*) Diſſolutus. *Cic.* * *Vne chanſon diſſoluë, des diſcours diſſolus.* Obſcœna cantio. *Cic.* SWYWOLNY ROSPUSTNY. *Pieśń ſwywolna, mowy ſwywolne roſpuſtne ſzpetne.

DISSOLUBLE, adject. m. & f. (*Qui ſe peut diſſoudre.*) Diſſolubilis. *Cic.* CO MOZE być łatwo rozłączony rozwiedziony.

DISSOLUMENT, adv. (*Avec diſſolution.*) Intemperanter. *Cic.* SWYWOLNIE roſpuſtnie.

DISSOLUTIF, m. DISSOLUTIVE, f. adject. (*Qui a la vertu de diſſoudre.*) Diſcuſſoriam vim habens. *Plin.* ROSPĘDZAIĄCY co má moc roſpędzenia rozczyniaiący.

UN DISSOLVANT, (*Qui a la vertu de diſſoudre.*) *Le meſme.* ROSPĘDZAIĄCE lekarſtwo.

DISSOLUTION, ſubſt. f. (*Diſcontinuité, ſéparation des parties d'un corps.*) Diſſolutio. *Cic.* ROZDZIELENIE rozwiązanie rozłączenie części od ſiebie.

La mort eſt la diſſolution de la nature. Mors naturæ diſſolutio. *Cic.* Smierć ieſt rozłączenie ciała od Duſzy.

ON DIT au Palais, *La diſſolution d'un mariage.* Nuptiarum, *ou* matrimonii diſſolutio. *dans Terent.* MOWIĄ w ſądach rozłączenie Máłżeńſtwa, rozwod.

DISSOLUTION, (*Déréglement, débauche dans les mœurs.*) *Cic.* Mores-diſſoluti. *Cic.* ROSPUSTA ſwywola obyczaiow.

Il vit dans la diſſolution. Diſſolutis eſt moribus-ac profligatis. Zyie w roſpuście.

DISSONANCE, ſubſt. f. (*Faux accord.*) Tonus. diſſonus. *Vitr.* GŁOS niezgodny, nie náſtroionie.

DISSOUDRE, V. act. (*Diviſer les parties unies d'un tout, comme lors qu'on fond les métaux.*) Diſſolvere. Reſolvere. *Cic.* *Plin.* TOPIC, roſtapiać, roſprawiać roſpuſzczać, náprzykład kruſzcze topiąc.

La force du vinaigre diſſout les perles & les réduit en boüe. Aceti aſperitas uſque in tabem margaritas reſolvit. *Plin.* **Diſſoudre en poudre.* Reſolvere in pulverem. *Colum.* **L'acide de l'eſtomac diſſout les viandes.* Acor ſtomachi cibos digerit. *Quint.* Tęgość octu roſpuſzcza perły. * Wproch obrocić. *Kwaś w żołądku trawi potrawy.

ON DIT au figuré, *Le temps diſſout & détruit toutes choſes.* Omnium rerum edax tempus. *Ovid.* CZAS wſzyſtko pſuie y trawi.

DISSOUDRE ſe dit figurément en choſes morales, *L'amitié ſe diſſout peu à peu.* Amicitia ſenſim diſſolvitur, *ou* diſcinditur, *ou* diſſuitur. *Cic.* PRZYIAZN ſię rozchodzi powoli.

Diſſoudre un mariage. Infirmare, *ou* diſſolvere matrimonium. *Cic.* Rozwieść rozłączyć Małżeńſtwo.

DISSOUS, m. DISSOUTE, f. liquatus, liquefactus. *Cicer.* ROSPUSZCZONY ROSTOPIONY.

DISSUADER, V. act. (*Déconſeiller une entrepriſe, en détourner quelqu'un.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ alicui diſſuadere. *Cic.* ROZRADZAC odradzać komu co odwracać go odczego.

DISSUASION, ſubſt. f. (*L'action de diſſuader.*) Diſſuaſio. *Cic.* ROZRADZANIE.

(Mot nouveau & qui n'eſt pas encore receu par l'uſage.) Słowo nowe francuſkie y ieſzcze nie wprowadzone w zwyczay.

DISSYLABE, adject. (*Qui n'a que deux ſyllabes.*) Diſyllabus. O DWOCH ſylabach tylko.

DISTANCE, ſubſt. f. *Eſpace, intervalle, qui eſt entre deux choſes.* Diſtantia. *Vitr.* ODLEGŁOSC rzeczy iákich od ſiebie dalekość.

ON DIT au figuré, *Il y a une diſtance fort grande entre leurs inclinations.* Maxima eſt inter eos morum ſtudiorumque diſtantia. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Bardzo dáleko od ſiebie ſą ich ſkłonności, y chęci.

DISTANT, m. DISTANTE, f. adject. Diſtans. DALEKI odległy.

Ces villes ſont diſtantes l'une de l'autre d'une journée de chemin. Dirimuntur oppida unius diei itinere. *Plin-Jun.* Te miáſtá ſą dalekie od ſiebie dzień iázdy.

DISTILLATEUR, ſubſt. m. (*Qui diſtille les ſucs des herbes.*) Qui per diſtillationem ſuccos herbarum extrahit. TEN co zioła praży w álembiku y przepuſzcza ná wodki olcyki.

DISTILLATION, ſubſt. f. (*Expreſſion par le feu du ſuc des herbes.*) Succorum ex herbis ſtillatitia expreſſio. *(Diſtillatio *ne ſignifie qu'Vne fluxion de cerveau, qui ſe décharge goutte à goutte par le nez.*) PRZEPUSZCZANIE ziół przez álembik. *Dyſtylacya połacinie znáczy tylko katarowy ſpadek z głowy ktory ſię ſączy po kropli przez nos.

DISTILLER *des herbes*, V. act. (*En tirer le ſuc à l'alembic.*) Succos herbarum ſubjectis ignibus exprimere. DYSTYLOWAC przepuſzczać wyciągać przez álembik.

DISTILLER, V. neut. (*Couler goutte à goutte.*) Stillare. *Liv.* *Var.* SPADAC ſączyć ſię iść kropla zá kroplą.

L'Afrique diſtille la gomme ammoniaque dans ſes ſables. Africa ammonici lacrymam ſtillat in arenis ſuis. *Liv.* Afryka ſok ammoniak ſączy kroplami wpiaſkach ſwoich.

La poix qui diſtille des arbres. Reſina ſtillatitia, æ, fœm. *Plin.* Zywica ktora ſię ſączy z drzew.

DISTILLER, V. act. ſe dit figurément en morale, *Diſtiller ſon eſprit ſur une choſe*, (*l'évaporer par une forte application aux choſes.*) Diſſolvere animum, *ou* ingenium. Dyſtylować ſobie mozg nad czym wyſuſzać ſobie głwę mocno o czym myśląc.

DISTINCT, m. DISTINCTE, f. adject. (*Séparé, different.*) Diſtinctus. *Cic.* ROZNY OSOBNY oſobliwy.

ON DIT, *Vne voix diſtincte, claire & nette.* Vox clara & diſtincta. *Cic.* GŁOS wyraźny wydatny wyſoki czyſty.

DISTINCTEMENT, adv. (*Nettement.*) Diſtinctè. adv. *Cic.* WYRAZNIE czyſto z oſobna.

DISTINCTION, ſubſt. f. (*Séparation, différence qu'on met entre les choſes.*) Diſtinctio. *Cic.* **Choix.* Delectus. *Cic.* ROZNOSC ktora ſię kładzie między rzeczami. *Obranie wybranie, wyłączenie, wybor.

Sçavoir faire la diſtinction & la différence des choſes. Tenere delectum rerum. *Cic.* Umieć uczynić rożność między rzeczami.

DISTINGUER, V. act. *Vne choſe d'avec une autre.* Aliquid ab alio diſtinguere. *Cic.* WYŁĄCZYC iedno od drugiego rozeznać.

DISTINGUER, (*Séparer un homme du commun, le conſidérer d'avantage qu'un autre.*) Diſtinguere, *ou* ſecernere alium ab alio. **Se diſtinguer du peuple.* Secernere ſe à populo. *Hor.* **Eſtre diſtingué du peuple*, ou *du commun.* A vulgo ſecerni. POWAZAC kogo y ſzanować nád inſzych. * Rożnić ſię od poſpolſtwa. *Być nie poſpolitym pokazować ſię nád inſzych.

Il ſe diſtingue fort des autres par ſon eſprit. A numero aliorum ingenio ſe excerpit. *Hor.* * *Il s'eſt bien diſtingué dans cette campagne par ſon courage & ſes belles actions.* In hac expeditione virtute & præclarè geſtis præ aliis enituit. *Cic.* Nád inſzych ſię rozumem pokazuie. *Pokazał ſię nád inſzych w tey woyny odwagą y pięknemi ákcyami.

Diſtinguer la vérité du menſonge. Vera à falſis diſtinguere. *Cic.* Rozeznać fałſz od prawdy.

Je ſçay fort bien diſtinguer les gens. Novi benè quid alii aliis præſtent. *Cic.* Umiem dobrze rozeznać ludzi, znám ſię ná nich.

DISTIQUE, ſubſt. m. (*Petite piéce de Poëſie, qui conſiſte en deux vers.*) Diſtichum. *Mart.* DWA tylko wierſze. Dwa wierſzyki. Podwoyne wierſzyki.

Les Diſtiques de Caton ſont remplis d'une belle morale. Diſticha Catonis ſummorum virorum præcepta complectuntur. Podwyne wierſzyki katonowe pełne ſą bardzo pięknych przeſtrog do obyczaiow.

DISTRACTION, ſubſt. f. (*Retranchement, ſéparation, action par laquelle on diſtrait une choſe.*) Diſtractio. ROZERWANIE ná ſzaki álbo ná części rzeczy iákiey rozdzielenie, dział rodzielenie.

On a fit diſtraction des biens de la ſucceſſion. Diſtracta ſunt hereditatis bona. Rozerwano ná części dziedzictwo, podzielono między wielu, álbo kilku, álbo pomarnowano.

DISTRACTION, (*Inapplication, évagation d'eſprit.*) Mentis evagatio. *Cicer.* ROZERWANIE nieuwaga niepilność umyſłu, *dyſtrakcya.*

DISTRAIT, m. DISTRAITE, f. adject. (*Détourné, ſéparé.*) Diſtractus. *Cic.* ROZERWANY co do rzeczy rozdzielony podzielony ná ſztuki.

DISTRAIT, (*Inappliqué.*) Minimè attentus. ROZERWANY co do myśli, nie pilny nie uważny.

DISTRAIRE, V. act. (*Oſter, détourner, retrancher.*) Diſtrahere. *Cicer.* ROZRYWAC ná ſztuki rwać ſztukami marnować.

DISTRAIRE, (*Divertir, detourner quelqu'un d'une choſe.*) Aliquem à re aliquâ avocare. *Cic.* ROZERWAC kogo rozerwanie mu uczynić w myślach co do pilności álbo co do uciechy iákiey.

Se diſtraire, détourner ſa penſée d'une choſe. A re aliquâ animum avocare. *Cic.* Rozrywać ſię, rozrywkę ſobie czynić, álbo rozerwanie.

Eſtre diſtrait, Ne ſonger point à ce que l'on fait, Songer à toute autre choſe. Vagari. Evagari. *Cic.* Być rozerwanym co do myśli, niemyśląc nie uważaiąc co ſię czyni myśląc cale o czym inſzym.

Il eſt diſtrait, Il penſe à toute autre choſe. Ejus animus peregrè eſt. *Hor.* Rozerwany ieſt, o czym inſzym cale myśli.

DISTRIBUE', m. DISTRIBUE', f. part. paſſ. (*Départi.*) Diſtributus. ROZDANY ROZDANA rozdzielony, każdemu między wielą podzielony.

DISTRIBUER, V. act. (*Diviſer en pluſieurs parts.*) Dividere. ROZDZIELIC ná kilka części.

Diſtribuer une armée en pluſieus pays. In plures civitates diſtribuere exercitum. *Caſ.* Rozdzielcć porozſyłać Woyſka do roznych kraiow.

Diſtribuer les ſoldats par bandes. In numeros milites diſtribuere. *Plin-Jun.* Dzielić żołnierzy ná kilka partyi.

DISTRIBUER, (*Départir, partager entre pluſieurs.*) Diſtribuere. Dividere. *Cic.* ROZDZIELIC podzielić rozdać między wielu.

Diſtribuer, ou *départir le butin également aux ſoldats.* Equabiliter militibus prædam diſpertiri. *Cic.* * *De l'argent par teſte*, ou *à chaque homme.* Nummos viris, *ou* in viros dividere. *Plaut.* Rozdzielić zdobycz rowno między woyſko. *Rozdawać pięniędze ná człowieka, álbo ná káżdą oſobę.

DISTRIBUTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui diſtribue.*) Diſtributor, oris. m. *Cic.* Diribitor, oris, m. *ſelon Turnebe.* DZIELCA Podſkarbi ſzafarz ten co dzieli udziela káżdemu co náleży

DISTRIBUTIF, maſc. DISRIBUTIVE, fem. adject. ON DIT en morale, *La juſtice diſtributive*, (*par laquelle on rend à chacun, ce qui luy appartient.*) Juſtitia ſuum cuique tribuens. DIZELĄCY DZIELĄCA co ſię oſobliwie mowi o ſprawiedliwości; *Sprawiedliwość Dzieląca:* przez ktorą káżdemu udzielnie oddaiemy to comu náleży.

DISTRIBUTION, ſubſt. f. (*Partage d'un tout en parties.*) Diſtributio. *Cic.* ROZDZIELENIE podzielenie dział rzeczy ná części.

DISTRIBUTION *d'argent*, (*Largeſſe qu'on en fait.*) Pecuniæ erogatio. *Cic.* ROZDAWANIE pięniędzy rzucanie ich między poſpolſtwo ſzczodrota hoyność.

Menuës diſtributions. Stipis ſportularia, *genit.* ſtipis ſportulariæ, f. Sportulæ, arum, f. plur. Parva ſtips. *Ovid.* Codzienne, drobne wydatki.

DISTRIBUTION *des proces*, (*Le partage qu'on en fait aux Juges.*) Cauſarum, *ou* litium ſortitio. ORDYNACYA ſądow, ſpraw y ſędziow do każdey ſprawy náznaczenie.

DISTRICT, ſubſt. maſc. (*Reſſort, eſtenduë de Juriſdiction.*) Juriſdictionis fines. JURYSDYKCYA poki czyia władzá moc y zwierzchność ſię ściąga.

DITHYRAMBE, ſubſt. maſc. (*Hymne à l'honneur du Dieu Bacchus, dont la maniere fut invenée par un nommé* DITHYRAMBUS.) Dithyrambus, i, m. DITYRAMB wierſz álbo pieśń ná część Báchuſa, wynáleziona náypierwey przez nie iákiego Imieniem Dityramba.

(Ce ſont des Vers pleins d'emportemens ou de fureur poëtique, où les regles & les meſures ordinaires ne ſont point obſervées. On appelloit auſſi chez les Grecs Bacchus Dithyrambe, à cauſe qu'il eſtoit né deux fois ſelon la fable, de Semelé & de Jupiter.) Są to wierſze pełne ducha poetyckiego w ktorych nieuważaią zwyczaynego rozmiaru ſylab álbo ſłow. Zwáno też u Grekow ſamego Báchuſa *Dityramb* że ſię dwa rázy rodził iáko báią. z Jowiſza y Semeli.

DIU, (*Forteresse qui est dans une petite Isle des Indes appartenant aux Portugais.*) Dium. DYU Forteca ná wyspie iedney niewielkiey w Jndyach náleżąca do Portugalczykow.

DIVAN, subst mase. (*Palais, lieu où l'on rend la justice dans les Pays Orientaux.*) Orientalium regionum forum, in quo jus dicitur. DYWAN Páłác sąd y sálá gdzie záśiádaią ná sądy y ná rádę w Páństwach Wschodnich.

DIVERS, m. DIVERSE, f. adject. (*Différent.*) Diversus. Varius. ROZNY ROZNA.

Qui a diverses fantaises. Animi diversus. *Tacit.* Rożnych fantazyi człowiek.

DIVERSEMENT, adv. (*De diverses façons.*) Diversè. *Cic.* ROZNIE, rozmaicie, wszelako.

DIVERSIFIER, V. act. (*Mettre de la varieté dans les choses.*) Variare *Cic* ROZNOSC uczynić między rzeczami.

DIVERSIFIER *son loisir par le travail, Tantost se reposer, & tantost travailler.* Otium variare labore. *Plin-Jun.* ROZNIE sobie poczynać wnet robić, wnet spoczywać.

Diversifier son discours par de beaux mots & de belles pensées. Orationem variare & distinguere quasi quibusdam verborum sententiarumque insignibus. *Cic.* Rożnemi pięknemi słowami y myślami mowę swoię ozdobić.

DIVERSION, subst.f. terme de Guerre (*qui se dit quand on va attaquer son ennemi en un endroit où il ne s'attend pas, pour l'obliger à rappeller ses forces afin de se défendre*) *Faire diversion. Cas.* Hostem aliò avertere. DYWESYA słowo wyłkowe kiedy ná nieprzyiaciela ná iákim mieyscu się obroi[illegible] gdzie się on nie podziewał y muśi tám się z siłami swemi udac [illegible] się bronił Uczynić dywersyą, siły obrocić, z wrocić nieprzyiacela.

DIVERSITE', subst. f. (*Varieté.*) Diversitas. *Cic.* ROZNOSC.

Diversité des fleurs. Florum varietas. *Plin. Cic.* Rozność kwiatow.

ON DIT, *La diversité des esprits.* Animorum varietas. *Cic.* Ingeniorum discrimina. *Quint.* ROZNOSC ánimuszow niesforność umysłow.

DIVERTI, m. DIVERTIë, f. part. pass. (*Détourné.*) Abductus. ZWROCONY ZWROCONA.

DIVERTIR, V act. (*Détourner quelqu'un d'un dessein, d'une entreprise.*) Ab re aliquâ aliquē abducere. *Cic.* ODWROCIC odwieść kogo od zámysłu iákiego.

Divertir les malheurs qui nous menacent. Impendentia nobis mala avertere. *Plin.* Odwrocić nieszczęścia ktore nám grożą.

DIVERTIR, (*Détourner, voler, emporter.*) Auferre. Avertere. *Cic. Divertir les deniers plublics.* Pecuniam publicam avertere. *Cic.* PORWAC, ná stronę obrocić ukraść. *Obrocić ná swoię stronę dochody publiczne.

DIVERTIR, (*Réjouïr, donner & causer de la joye.*) Oblectare. Delectare. *Cic. Plaut.* ROZERWAC ucieszyć zábawić.

SE DIVERTIR, *Se réjouir comme il faut.*) Jucunditati se dare. *Cic. Phad.*) **Se divertir à boire.* Curare genium mero. *Ter. Plaut. Hor.* **Se divertir aux dépens de quelqu'un, en le raillans & se moquant de luy.* Ludos aliquem facere. *Plaut.* CIESZYC się, ochotować, należycie się ucieszyc. *Pić zápiiáć báwić się pijáństwem. *Ucieszyć się z kogo wziąwszy go sobie ná zárciki y drwiny z niego.

DIVERTISSANT, m. DIVERTISSANTE, f. *Réjouïssant, qui fait du plaisir.*) Oblectans. Jucundus. Facetus. *Cic.* WESOŁY rozrywaiący ucieszny wesoły.

Vn mensonge assez divertissant. Non infacetum mendacium. * *Vn homme, assez divertissant.* Non infacetus homo. *Cic.* **Des jeux divertissants.* Ludi festivi. *Plaut.* **Discours divertissant.* Sermo festivus. *Plaut.* Kłamstwo Báyká dość śmieszna álbo ucieszna. * Człowiek doś ucieszny wesoły. *Gry zábáwne báwiące. *Mowy ucieszne żártobliwe wesołe.

DIVERTISSEMENT, subst.m. (*L'action de detourner les choses & de les derober.*) Abactus. *Plin-Jun.* KRADZIESZ bydłokradztwo záymowanie.

DIVERTISSEMENT, (*Récréation, plaisir qu'on prend aux choses.*) Relaxatio animi. *Cicer.* ROZRYWKA ochota uciecha zábawa wesoła, *rekryecya.*

Celuy qui sera persuadé que vous approuvez ses divertissement, approuvera les vostres à son tour. Qui crediderit te consentire suis studiis, fateor utroque polSice tuum laudabit ludum *Horat.* Ten ktoremu ty iego zábawki y rozrywki chwalisz

wzaiemnie y on tobie twoie rozrywki y zábawki pochwali.

Il cherche à se faire un divertissement de tout. Sibi risus undique quærit *Hor.* Ze wszystkiego sobie uciechę y zábawkę czynić się stara.

DIVIN, m. DIVINE, f. adject. (*De Dieu.*) Divinus. *Cicer.* BOSKI, BOSKA.

DIVIN, (*Rare, excellent.*) Divinus, *Cic.* **Vn homme divin, ou qui parle divinement bien.* Divinus homo. *Divinum opus. *Cic. Vn ouvrage divin.* BOSKI zácny wyborny niepospolity. *Człowiek barzo godny. *Dzieło wyborne wysn[illegible]

DIVINATION, subst. f. (*L'action de deviner les choses à venir.*) Divinatio. *Cic.* WIESZCZENIE wrożenie przyszłych rzeczy wieszczarstwo náuka.

DIVINATRICE, subst. foem. (*Celle qui devine.*) Divina. WIESZCZKA wrożka.

DIVINEMENT, adv. (*Par l'ordre de Dieu.*) Divinè. Divinitùs. adv. *Cic.* Z BOSKIEGO zrządzenia, Boską mocą.

DIVINITE', subst. f. (*L'essence, ou la nature divine.*) Divinitas, tatis, f. *Cic.* BOSTWO Istota Istność B[illegible]

DIVINITEZ *Payennes*, (*Les dieux des Payens.*) Dii, *gen.* deorum. BOZYSZCZA Pogan.

DIVISE', m. DIVISE'E, f. part. pass. (*Partagé.*) Divisus. ROZDZIELONY, ROZDZIELONA.

DIVISE', *Séparé d'avec un autre.* Diversus. *Cicer.* ROZŁĄCZONY oddzielony od drugiego rozrożniony.

Vne ville divisée où il y a deux partis, deux factions. Civitas quæ in duas factiones discessit. *Tacit.* Miasto rozrożnione rozdzielone ná fakcye.

DIVISER, V. act. (*Partager.*) Dividere. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać ná części.

DIVISER *en plusieurs livres ce qui est renfermé en un volume.* In libros dividere, quæ unico volumine sunt exposita. *Suet.* **Diviser par chapitres une proposition.* Propositionem in membra discerpere. *Cic.* DZIELIC ná kilka ks[illegible] to co w iedney było zámknione. *Propozycyą ná rozdziały [illegible], ná punkta rozebrać y podzielić.

DIVISER signifie encore *Séparer.* Separare. **La riviere se divise en plusieurs bras, ou fait plusieurs bras.* Amnis in multa brachia finditur. *Plin.* DZIELIC znác[illegible] rozdzielać się. *Rzeka się rozdziela ná kilka odnog.

ON DIT figurèment en ce sens, *Diviser, separer, mettre le trouble & la division entre les personnes.* Aliquem ab alio dividere. *Cic.* DZIELIC *niewłaśnie*: porożnić między sobą ludzi kłotnie y porożnienia między niemi uczynić.

DIVISIBLE, adject. m. & f. (*Qui se peut diviser.*) Dividuus, a, um. *Cic.* Quod secari ac dividi potest. ROZDZIELNY co się dzielić może.

DIVISION, subst. f. (*Partage.*) Divisio. Partitio. *Cic.* **Division à l'infini.* In infinitum sectio, onis, f. *Quint.* DZIAŁ dzielenie podział. *Dzielenie bez końca.

DIVISION *d'un discours.* Orationis divisio, *ou* partitio. *Cic.* PODZIELENIE mowy iákiey.

DIVISION, (*Dissension, discorde.*) Dissensio. *Cicer.* **Il est adroit à jetter la division parmi les esprits.* Seren[illegible] in alios discordiæ peritus artifex. *Tacit.* NIEZGODA nienaski rożnica rosterki *Umie łatwo niezgody y kłotnie czynić między ludźmi.

Le peuple, ou les petits souffrent toûjours de la division des grands. Humiles laborant, ubi potentes dissident. *Ibid.* Pospolstwo, ubogi lud záwsze cierpi zá niezgodę P[illegible]

Ils sont en division. Est inter illos dissensio. *Cic.* Są w poróżnieniu między sobą.

Mettre la division parmi le peuple. Discordiam inter cives concitare, *ou* commovere. *Cic.* Niezgody kłotnie czynić między pospolstwem.

DIVORCE, subst.m. (*Séparation du mari d'avec la femme par més-intelligence.*) Divortium. *Cicer.* ROZWOD rosterki w małżeństwie.

Faire divorce avec sa femme. Discedere ab uxore. *Cic.* Rozwieść się z żoną rozwod z nią uczynić.

Vne femme qui a fait divorce avec son mari. Mulier digressa à marito. *Suet.* Rozwodnica Rozwodka bi[illegible]

ON DIT figurèment, *Il a fait divorce avec la vertu, amolli par la volupté.* Virtuti nuntium remisit, delinitus illecebris voluptatis. *Cic.* ROZBRAT uczynił z cnotą zmiękczony rozkoszą.

DIURETIQUE, adject. m. & f. *Qui ouvre les pores du corps & fait uriner.*) Quod urinam cit. *Cels. Plin.* OTWIERA-

RAIĄCY pory ciała, urynę ruszaiący, pędzący.

DIURNAL, subst. m. (*Petit livre qui contient les petites heures du Breviaire.*) Diurnarum precum libellus. DIURNAŁ mała kśiążka maiąca w sobie mnieysze godziny dzienne kapłańskie.

DIVULGUE', m. DIVULGUE'E, f. part. pass. Vulgatus. ROZGŁOSZONY ogłoszony rozsławiony.

DIVULGUER, V. act. (*Publier une chose.*) Vulgare. *Cic. Ter.* ROZGŁOSIC co, roznieść rostrząsnąć.

Divulguer les sottises & les impertinences d'une personne. Ineptias alicujus efferre. *Cic.* Bayki ladaco o kim roznieść.

DIX, subst. masc. (*Premier nombre qui s'écrit avec deux caracteres, en chiffre Arabe, une unité & un zero, 10. Et en chiffre Romain avec une lettre double* X.) Decem. *Cic. Plin.* DZIESIĘC pierwsza liczba podwoyna ktora się Arabską álbo prostą liczbą pisze przez iedno y cyfrę: 10. á liczbą Kościelną álbo Rzymską przez literę *X*.

Le nombre de dix. Numerus denarius, i, m. Decussis, is, m. *Vitr.* Dziesiątek, liczba dziesięć.

DE DIX ANS. Decennis & hoc decenne, adject. *genit.* is. *Plin.* DZIESIĘTOLETNI.

DIX FOIS AUTANT, *Dix fois double.* Decemplex. DZIESIĘC razy tyle, w Dziesięciornasob.

Les Atheniens l'emporterent quoique les ennemis fussent dix fois autant, ou dix contre un. In eo prælio tantò plus virtute valuerunt Athenienses, ut decemplicem numerum hostium profligarent *Cornel-Nep.* Ateńczykowie zwyciężyli chociasz nieprzyiaciele w dziesięciornasob ich w liczbie przewyższali, *álbo* chociasz dziesięć rázy licznieysi byli.

DIX FOIS. Decies. adv. *Cic.* **Dix fois par jour.* Decies in die. *Plaut.* DZISIĘC razy, dziesięć kroć, *Dziesięć razy ná dzień.

Chariot tiré par dix chevaux de front. Decemjugis currus, m. *Suet.* Woz dziesięcią koni ciągniony.

DIXIESME, *ou* DIXIE'ME, adject. m. & f. Decimus. *Cic.* DZIESIĄTY, DZIESIĄTA.

Pour la dixiéme fois. Decimùm adv. *Liv.* Po dziesiąty raz.

DIX-SEPT. Decem & septem. *indeclin. mieux dit que.* Septemdecim. *Cic.* SIEDEMNASCIE.

Des enfans de seize à dix-sept ans Pueri annorum senûm, septenûmque denûm. *Cic.* Dzieci w szesnastym ná siedmnasty rok.

DIX SEPTIESME. Septimus decimus. Decimus & septimus. Decimus septimus, a, um. SIEDMNASTY

DIX SEPT *fois.* Decies & septies adv. SIEDMNASCIE.

DIX HUIT. Decem & octo. Duodeviginti. *Cic.* OSMNASCIE.

DIX HUITIESME. Decimus octavus. *Colum.* OSMNASTY, OSMNASTA.

DIX HUIT *fois.* Decies & octies. adv. OSMNASCIE razy

DIX NEUF. Decem & novem. Undeviginti. *Cic.* DZIEWIĘTNASCIE.

DIX NEUVIESME. Nonus decimus. *Tacit.* Undevicesimus DZIEWIĘTNASTY, DZIEWIĘTNASTA.

DIX NEUF *fois.* Decies & novies. adv. DZIEWIĘTNASCIE razy.

DIZAIN, subst.m. (*Ce qui est composé du nombre de dix.*) Decem numero. *indeclin.* DZIESĄTEK.

DIZEINE, subst. foem. *le mesme.* DZIESIĄTEK ieden, *toż samo* dziesiątka.

DIZENIER, subst. masc. (*Officier de ville à Paris, qui est commis pour avertir ceux de la dizaine des ordres de la ville.*) Decurio. DZIESĄTNIK urząd w mieście.

(C'estoit autrefois un Officier de guerre qui commandoit dix cavaliers.) Był to przedtym urząd woyskowy nád dziesięcią

DIXMUDE, (*Ville du comté de Flandre.*) Dismuda, æ, f. DIZMUDA Miasto Hrabstwa Flandryi.

DOBER, V. act. mot bas. (*Frapper sur le dos.*) Dorsum alicujus percutere. UWALIC kogo zá plecy.

ON DIT figurêment, *Dober quelqu'un*, (*Le maltraitter fort de paroles, luy faire outrage.*) Convicio verberare aliquem. *Cic.* WYWALIC zwalić kogo słowami zelżywemi.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe, pospolstwa.

DOCILE, adiect. m. & f. (*Doux, traitable, propre à recevoir quelques instructions.*) Docilis & hoc docile, adject. *Cic.* **Vn esprit docile.* Animus docilis. *Hor.* **Se montrer docile.* Se docilem præbere. *Cic.* POIĘTNY, skłonny, posłuszny, dobry cichy skromny pokorny dobrowolny.

DOCILEMENT, adv. (*Avec docilité.*) Cum docilitate. POIĘTNIE, skłonnie.

DOCILITE', subst. f. (*Naturel docile.*) Docilitas. *Cicer.* POIĘTNOSC skłonność dobre przyrodzenie.

DOCTE, adjec. m. & f. (*Sçavant.*) Doctus. *Cic.* UCZONY UCZONA, rozumny.

DOCTEMENT, adv. (*Sçavamment.*) Doctè. Eruditè. Peritè. adv. UCZENIE, rozumnie.

DOCTEUR, subst.m. (*Celuy qui enseigne les sciences.*) Doctor. Professor. Magister. *Cicer.* DOKTOR ten co náucza wyższych nauk.

DOCTEUR, pris generalement, pour (*Celuy qui a obtenu le degré de Docteur dans les Vniversitez.*) comme *Docteur en Theologie*, Sacræ Theologiæ Doctor, *ou* Magister. **Docteur en Droit Canon.* Juris Canonici Doctor. **En Droit Civil* Juris Civilis Doctor. **En Droit Canon & Civil.* Utriusque Juris Doctor. **Docteur en Medecine.* Medicinæ, *ou* Artis medicæ Doctor. **Docteur dans les Arts.* Artium Doctor. DOKTOR ten co się Doktorował w Akademii iákiey. *Naprzykład*: Doktor Teoloii. *Doktor Prawa Duchownego. *Doktor prawa Swieckiego. *Doktor prawa oboyga. *Doktor Medycyny. *Doktor náuk wyzwolonych.

Estre reçu Docteur. Ad Doctoris gradum promoveri. Zostać Doktorem, być dokorowanym doktorować się

DOCTRINE, subst. f. (*Sçavoir, érudition.*) Doctrina, Scientia. *Cic.* NAUKA Mądrość umięiętność.

DOCTRINE, subst. m. vieux mot (*Enseignement, precepte.*) Documentum. *Cic.* NAUKA słowo stare Frrncuskie.

DODINER *quelqu'un*, V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. **Se dodiner.* Se curare molliter. Curare cuticulam. *Plaut. Hor.* CIECKAC się z kim pieścić się z nim. *Ciećkać się z sobą pieścić się.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo podłe potoczney mowy.

DODO, (*Jargon des nourrices pour bercer les petits enfans.*) *Allons dodo, Allons dormir.* Eamus dormitum. **Après avoir beu, dodo.* Quies sequitur vina. *Ovid.* LULU słowo mamek kiedy dzieci chcą uśpić kołysząc podámy lulu. *Nápiwszy się lulu, spać.

DODU, masc. DODUë, fœm. aeject. (*Gras, potelé, douillet.*) Adiposus & mollis. TŁUSTY, TŁUSTA, tustoch.

DOGE, subst.m. (*Souverain Magistrat de la République de Venise.*) Venetorum Dux. DOZE Náywyższy Urząd Xiążęcy Rzeczypospolitey Weneckiey.

DOGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à quelque science.*) comme *Le stile dogmatique*, (*dont on traitte les sciences, comme les questions Academiques de Ciceron.*) Genus orationis ad docendum accommodatum. NAUCZANIU służący. Jáko styl pisania nauczaniu służący, iáko Cycero podał kwestye Akademickie.

DOGMATIQUEMENT, adv. (*D'une maniere dogmatique.*) Secundum præcepta alicujus scientiæ. UCZAC nauczaiąc twierdząc iaką náukę y trzymaiąc.

DOGMATIZER, V. neut. (*Enseigner des opinions souvent nouvelles.*) Aliquod dogma disseminare. act. NAUCZAC iákich mniemania osobliwych zwłaszcza nowych y one rozsiewać.

DOGME, subst. m. (*Maxime, axiome, ou principe.*) Dogma. *Cic.* NAUKA zdanie prawda wyrok gruntowny y głowny ná ktorym się záśadza iákie zdanie y náuka.

DOGUE, subst. m. (*Gros chien d'Angleterre.*) Molossus canis. PIES, Angielski wielki Brytan Krwawy.

DOYEN, subst.m. (*Le plus ancien de quelque Compagnie, ou Ecclesiastique, ou bien Laique.*) Decanus. DZIEKAN Náystarszy między Duchownemi álbo Swieckiemi iakiego stanu y mieysca.

DOIENNE', subst.m. (*La dignité, ou la charge de Doien.*) Decanatus. DZIEKANIA Dziekaństwo dostoyność Dziekańska.

LADOIRE, (*Il y a deux Rivieres en Piémont nommées ainsi.*) Duria. *Plin.* DURYA dwie Rzeki są tego názwiska w Piemoncie.

DOIGT, (*on prononce* doit.) subst. masc. *des mains & des pieds.* Digitus, i, m. *Cic.* PALEC u ręki u nogi.

Vn petit doigt, (comme les doigts des enfans.) Digitulus, i, masc. Paluszek mały iáko udzieci paluszki.

Le petit doigt, (le doigt auriculaire.) Minimus, *ou* minusculus digitus. *Plaut.* **Le doigt qui est immediatement devant*

le petit doigt.)Digitus annularis. Plin. *(parce qu'on y met un anneau.)* **Le doigt du milieu.* Digitus medius, *ou* infamis. Mart.**Le doigt proche du pouce.* Index. Salutaris digitus. Hor. Suet. **Le gros doigt*, ou *le pouce.* Pollex. Cicer. Palec mały ostatni w łacińſkim, *uchowy palec.**Palec przy ostatnim pierścieniowy ſerdeczny że ná niego pierścień kładą. *Palec ſrzedni álbo trzeci u ręki w łacińſkim *ſromotny* álbo *paſkudny* álbo zbawienny. *Palec wtory u ręki ſkazuiący. *Palec wielki u ręki.

Qui a des doigts. Digitatus. Palczaſty, palczyſty.

DU DOIGT, ou *Qui concerne le doigt.* Digitalis & hoc digitale Plin. PALCOWY do palca náleżący paleczny.

ON DIT, *Vn doigt, un pouce d'eau.* Digitus aquæ. Front. **Vn doigt de vin.* Modicum vini. MOWIĄ palec álbo ná palec wody. *Palec álbo ná palec wina trochę kropla.

DOIGT ſe dit figurément pour *Puiſſance.* Comme *Le doigt de Dieu a paru viſiblement en cette occaſion.* Digitus Dei & auxilium hac in occaſione præſtò fuit. *(*Le S. Eſprit eſt appellé dans l'Ecriture le Doigt de Dieu.*) PALEC ſię mowi niewłaśnie zá moc. Jáko, Palec Boſki álbo ręka Boſka ſię w tey okazyi widomie pokazała. *Ducha Swiętego Piſmo S. názywa *Palec Boſki*

Il vaut mieux au bout de ſon doigt, que toy en tout ton corps. Huic pluris eſt unguis, quàm tu totus es Petr. Więcey u niego w palcu iednym niż u ciebie w tobie całym.

ON DIT proverbialement (*d'un homme qui a envie de ſe battre.*) *Les doigts luy démangent.* In pugnam prurit. Mart. **Les doigts luy démangent d'écrire.* Geſtit ſcribere. MOWIĄ w Francuſkim o tym co mu ſię chcę wybic z kim: *palce go ſwierzbią.* *Palce mu świerzbią do piſania.

Qui a de l'eſprit au bout des doigts, qui eſt fort adroit à toutes choſes. Habilis & aptus ad omnia. Cic. **C'eſt mon petit doigt qui me l'a dit*, pour *Je l'ay ſceu par une voye ſecrete & inconnuë.* Viâ cæcâ & occultâ id comperi. Zręczny bardzo y ſprawny w ręku do wſzyſtkiego. **Paluszek moy mi to powiedział*, to jeſt: Dowiedział ſem ſię o tym ſekretnie.

Faire toucher une choſe au doigt & à l'œil, Faire voir une choſe évidemment. Rem ſubjicere oculis. Liv. Palcem wytknąć, palcem oczy wykłoć, dowieść czego oczywiście.

Nous y touchons du bout du doigt, nous en ſommes tout contre. Propè adeſt. Palcem ſię prawie tykamy, ieſteśmy bardzo bliſko czego.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Il eſt à deux doigts de la mort.* Non longè abeſt à morte Cic. *Montrer quelqu'un au doigt, Se moquer de luy.* Monſtrare aliquem digitis. Hor. **Donner ſur les doigts à quelqu'un, le reprendre aigrement.* Aſperius increpare aliquem. Cic. **Il en mordra ſes doigts*, ou *il ſe repentira de ſes ſottiſes.* Ineptiarum illum pœnitebit. **Vous avez mis le doigt deſſus, Vous l'avez deviné.* Rem acu tetigiſti. Ter. W TYM ZE rozumieniu mowią: O palec tylko ieſt od śmierci álbo od zguby od upadaku ſwego. * Palcem ſobie kogo pokazywać szydzić z niego. * Dáć po palcach komu, przykro go ſfukać zgromić złaiać. * Ukąſi ſię w palec żałować tego będzie. *Palcemeś ſię dotknął rzeczy zgádłeś trafiłeś.

ON DIT d'une perſonne *Qu'elle ne fait œuvre de ſes dix doigts*, pour dire qu' *Elle eſt ſans rien faire.* Otioſus deſidet totos dies. ** Ce ſont les deux doigts de la main (parlant de deux amis qui ſont toûjours enſemble, qui ſont inſéparables.)* Individui amicis. Æneas & fidus Achates. ** Ne toucher que du bout du doigt à un genre de vie, n'en faire qu'aſſayer.* Digitis extremis attingere aliquod vitæ genus. Cic. MOWIĄ o kim palcem ſię do niczego nieruſzy. Prożniak prożniaczka. *Właśnie iák pálce u rąk z ſobą ſię trzymaią o Oſobach w przyiaźni nierozdzielnych. *Ledwie ſię palcem czego dopiero dotknąć, dopiero czego probować záczą́ć.

DOITIER, *ou* DOIGTIER, ſubſt. m. (*Ce qui ſert à couvrir un doigt.*) Digitale, is, n. Var. PALUCH ná PALEC zrobiony od potrzeby.

DOL, ſubſt. maſc. Vieux mot. (*Fourberie, tromperie.*) Dolus, i, m. Cic. ZDRADA ſtare ſłowo francuſkie.

DOL, (*Ville Epiſcopale en Bretagne.*) Dolum. DOL, Miaſto y Biſkupſtwo w Bretanii.

DE DOL. Dolenſis & hoc Dolenſe. DOLSKI.

DOLE, (*Ville de la Franche Comté.*) Dola Sequanorum. DOL. Miaſto w Hrabſtwie francuſkim nád Sekwaną.

De Dole en Franche-Comté. Dolanus ad Sequanam. Dolanin nád ſekwaną.

DOLE'ANCE, ſubſt. f. (*Plainte.*) Querimonia, æ, f. Cic. ZAŁOBA użalenie ſię uſkarżanie ſię.

(*Mot trivial & ironique.*) Słowo potoczne y ná żárt.

DOLENT, (*on prononce* dolant.) m. DOLANTE, f. part. *du Verbe* DOULOIR *inuſité.* Dolens. Mœſtus. Cic. ZAŁOSNY ZAŁOSNA ſmutny boleiący, ubolewaiący od ſłowa *boleć* nieużywanego w Francuſkim.

DOLER, V. act. (*Vnir avec la doloire.*) Dolare. Cic. Colum. STRUGAC zeſtrugiwać gładzić drzewo heblem, Heblować.

DOLOIRE, ſubſt. f. (*Inſtrument pour unir & applanir le bois.*) Dolabra. Liv. HEBEL Inſtrument do rownania y gładzenia drzewa.

Petit doloire. Dolabella. Colum. Hebelek mały.

DOM, ſubſt. m. (*Titre d'honneur emprunté de l'Eſpagnol, qui ſignifie* SIEUR, *ou* SEIGNEUR.) Dominus. Cic. PAN z Hiszpańſkiego *Don*

DOMAINE, ſubſt. m. (*Droit de proprieté qu'on a ſur des terres.*) Dominium. Sen. PANSTWO własna zwierzchność nád krajem iákim.

DOMAINE, (*Biens dont on a la proprieté.*) Poſſeſſiones. Cic. WŁASNOSC maiętności, trzymanie icy właściwe dobra właſne prawu właſnemu podległe.

DOMANIAL, m. DOMANIELE, f. (*Qui concerne le Domaine.*) Ad dominium ſpectans. PANSKI właſny Pana.

DOMBES, (*Souveraineté en Breſſe.*) Dombæ. DOMBY Xięſtwo udzielne w Breſſyi.

DOME, ſubſt. m. (*Couverture ronde d'un édifice.*) Tholus. Vitr. KOPUŁA Dach nákrycie okrągło dane nád domem

DOMESTICITE', ſubſt. f. (*Qualité de domeſtique.*) Domeſticum nomen. DOMOWNICTWO przymiot Domownika domowy.

DOMESTIQUE, adject. m. & f. (*De la maiſon.*) Domeſticus. Cic. DOMOWNIK, domowy.

LES DOMESTIQUES, (*Le domeſtique, la famille.*) Domeſtici. Cicer. Phæd. **Eſope eſtant le ſeul domeſtique qu'eût ſon maiſtre.*) Æſopus domino ſolus cùm eſſet familia. Phed. DOMOWNICY czeladź domowa ſłudzy domowi. *Ezop będąc ſam tylko ieden z domowych u Pána ſwego.

DOMESTIQUEMENT, adv. (*D'une maniere domeſtique & familiere.*) Familiariter. adv. Cicer. PO DOMOWEMU poufale.

DOMFRONT, (*Ville de la baſſe Normandie.*) Domfrontium. DOMFRONT MIASTO niżſzey Normandyi

DOMICILE, ſubſt m. (*Maiſon que l'on habite.*) Domicilium Cicer. DOMOSTWO Goſpoda gdzie kto mięſzka mieſzkanie.

DOMICILIE', m. DOMICILIE'E, f. (*Qui a domicile, ou feu & lieu.*) Certam ſedem habens. CO ma Domoſtwo ſwoie co ma poſſeſſyą ſwoię, ktorego ieſt ná czym patrzyć *Poſſeſſyonat.*

(Terme de Pratique.) Termin Prawny.

DOMINANT, m. DOMINANTE, f. part. act. & adject. (*Qui domine.*) Dominans. Cic. PANUIĄCY, PANUIĄCA, roſkazuiący.

ON DIT, (*Vn eſprit dominant, imperieux.* Imperioſus. Hor. UMYSŁ gorny roſkazuiący wynioſły hardy.

Sa paſſion dominante, c'eſt l'avarice. Avaritia in illum dominatur. Servit avaritiæ. Cicer. Paſſya iego panuiąca ieſt łakomſtwo chciwość.

DOMINATEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui domine.*) Dominator. Cic. PAN Panuiący.

DOMINATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui domine.*) Dominatrix. Cic. PANI Panuiąca.

DOMINATION, ſubſt. f. (*Empire, pouvoir ſouverain.*) Dominatio. Dominatus. Cicer. PANOWANIE moc władza náywyżſza.

Eſtre ſous la domination de quelqu'un. Sub ditione alicujus eſſe. Cæſ. Być pod czyiem Panowaniem.

DOMINER, V. act. & n. (*Commander ſouverainement.*) Alicui, *ou* in aliquem dominari. PANOWAC nád kim władnąć czym.

Dominer ſur ſes paſſions, (s'en rendre le maiſtre.) In affectibus dominari. Quint. Panować nád námiętnościami ſwemi władać niemi nie dawać im gory nád ſobą, być Panem affektow ſwoich.

DOMINER, (*Eſtre plus élevé, parlant d'un édifice, d'une montagne.*) *Cette montagne domine la Ville, a le deſſus ſur la Ville* Hic mons urbi imminet, *ou* imperat. Cæſ. PANOWAC Być nád czym wyżey, mowiąc o ſtrukturze iákiey, álbo o go-

rze, Ta gora panuie nád Miaſtem, ieſt nád tym Miaſtem położona; *álbo* Miáſto pod tą gorą leży.

DOMINICAL, m. DOMINICALE, f. adject. Dominicus, a, um. **L'Oraiſon Dominicale, (que N.S.J.C. nous a enſeignée.)* Oratio dominica. PACIERZ Modlitwa Páńſka ktorey nás náuczył Pán y Zbawiciel náſz.

DOMMAGE, ſubſt. m. (*Perte.*) Damnum. Detrementum. Cic. SZKODA ſtrata.

Apporter, cauſer du dommage à quelqu'un. Alicui detrimentum afferre. Cic. Cæſ. Uczynić ſzkodę komu.

Recevoir, ou *ſouffrir du dommage* Detrimentum capere. Cic. Ponoſić ſzkodę iáką.

Réparer le dommage. Reſarcire damna. Cic. Nádgrodzić wetować ſzkodę.

Donner caution de réparer le dommage. Damni infecti cavere alicui. Paul. Juriſc. Ręczyć zá ſzkodę.

ON DIT, *C'eſt bien dommage qu'il ſoit mort ſi toſt.* Damnum immaturâ ejus morte ingens fecimus. Cic. **Ce jeune homme eſt fort bien fait, c'eſt dommage qu'il ſoit fripon.* Hic adoleſcens præſtanti eſt formâ, verùm nequiſſimâ indole. MOWIĄ wielka ſzkoda że ták prędko umarł. *Piękny młodzieniec wielka ſzkoda że ladaco.

DOMMAGEABLE, adject. m. & f. (*Nuiſible, qui porte dommage.*) Damnoſus. Ter. Cic. Cæſ. SZKODLIWY.

DOMPTABLE, (*on prononce* dontable.) maſc. & f. adject. (*Qu'on peut dompter.*) Domabilis & hoc domabile. KTOREGO można ukrocić ogłaſkać uśmierzyć uſkromić.

DOMPTE', *on prononce* donté.)m. DOMPTE'E. fœm. part. paſſ. Domitus. Cic. POSKROMIONY podbity pod władzą záwojowany ukrocony.

DOMPTER, (*on prononce* donter.) V. act. (*Vaincre, ſe rendre le maiſtre.*) Domare. Edomare. Cicer. Tibul. PODBIC záwojować.

DOMPTER ſe dit figurément en morale (*de l'eſprit & des paſſions.*) Animum, *ou* cupidines domare. Hor. PODBIC niewłaśnie co do umyſłu y affektow, poſkromić uſkromić uśmierzyć ukrocić záwściągnąć.

Dompter le courage de quelqu'un. Frangere animum alicujus. Plaut. Poſkromić śmiałość álbo beſpieczeńſtwo czyie.

L'envie ne peut eſtre domptée que par la mort. Invidia ſupremo fine domari ſolùm poteſt. Hor. Zázdrość nie może być uśmierzona chyba przez śmierć.

Avoir dompté, ou *aſſujetti ſes paſſions.* Domitas habere libidines. Cic. Mieć poſkromione paſſye y ułożone.

DOMPTEUR, *on prononce* donteur.) ſubſt. maſc. (*Celuy qui dompte.*) Domitor. Cic. USKROMICIEL zwycięzca.

Celle qui dompte. Domitrix. Plin. Tá co uſkramia zwycięża

DON, ſubſt. m. (*Préſent, gratification.*) Donum, i, neut. Munus. Cic. DAR podarunek upominek.

DON, (*Largeſſe que les Princes faiſoient anciennement aux ſoldats*) Donativum. Suet. DONATYWA Largicya między woyſko uczyniona.

DON, ou *Préſent de mariage.* Dona nuptialia. Cic. PODARUNKI upominki ślubne małżeńſkie zrękowinne

DON *que faiſoit le Peuple au Prince (à ſon joyeux avenement à l'Empire.)* Coronarium. Cic. DANINA podarunek od poddanych oddany Panu przy ſzczęśliwym weyściu ná Páńſtwo.

ON DIT au figuré, *Les dons de la nature, (comme l'eſprit, la beauté.)* Dona & munera naturæ, neut. pl. Dotes ingenii, genit. dotum, f. pl. *NIEWŁAŚNIE* Dary przyrodzone tálenta przymioty. iáko Dowcip, uroda.

LE DON, (*Riviere qui ſépare l'Europe de l'Aſie.*) Tanais. Hor. DONOEK Rzeka dzieląca Europę od Azyi.

DONATAIRE, ſubſt m. & f. (*Celuy*, ou *celle à qui on fait quelque don.*) Donatarius. TEN ktory co darem darowizną odebrał. *Donataryuſz.*

DONATION, ſubſt. f. (*L'action de donner*, ou *ceder.*) Donatio Cic. DAROWIZNA darowanie uſtąpienie.

DONC, *ou* DONCQUES, (*Particule conjonctive qui fait la concluſion d'un raiſonnement.*) Ergo. Igitur. adv. Cic. WIĘC zá tym, tedy toć partykuła wnoſząca co dowodnie.

DONJON, ſubſt. m. (*Le principal endroit d'une Citadelle.*) Municiſſimum arcis propugnaculum. TWIERDZA náyobronnieyſze mieyſce w fortecy.

DONNE'E, ſubſt. f. Donativum, i, n. Congiarium, ii, neut. Viſceratio, onis, fœm. DONATYWA Hoyność od Pána álbo Krola poddańſtwu świadczona.

(Le premier mot eſtoit une largeſſe que les Prines faiſoient autrefois aux Soldats: Le Congiaire eſtoit une diſtribution d'argent que les Empereurs faiſoient au Peuple; & *Viſceratio* eſtoit une diſtribution de chair cruë qu'on faiſoit au Peuple: C'eſt auſſi la Curée que les Chaſſeurs donnent aux chiens, après la priſe de la beſte.) Jeżeli między woyſko, zowią, *Donatywa Largicya.* Jeżeli pieniędzmi, zowią pieniądze między poſpolſtwo rzucone, w łacińſkim. *Congiarium:* ieżeli w żywności ach, zowią chleby álbo obroki ſurowe, w łacinſkim *Viſceratio* ktore też ſłowo oſtatnie łacińſkie znaczy, Odprawę ktorą pſom álbo chartom daią myśliwcy.

DONNER, V. act. (*Faire un don à quelqu'un.*) Dare. Donare. Cic. Plaut. DAC oddáć darować, podarunek komu uczynić.

Donnez luy cela en main propre. Hoc ipſi tradas in manum Cicer. Hoc ipſi facito coram ut tradas in manum. Plaut. Day odday mu to w ręce własne.

Je vous la donne en pur don, & je ne vous en demande rien. Hanc tibi dono do, neque repeto pro illâ abs te quicquam pretii. Terent. Daię ci ią w podarunku, nic za to niepretenduię.

DONNER, (*Accorder.*) Dare. Concedere. Cic. DAC pozwolić uſtąpić darować.

Vous donnez de bon cœur à l'amitié, ce que vous donneriez aſſurément à la vérité. Amicitiæ das libenter, quod liquidò veritati dares. Cic. Daruieſz to przyiaźni cobyś darował prawdzie

Donner ſon reſſentiment aux intereſts de la République. Privata odia publicis utilitatibus remittere. Tacit. Darować żal ſwoy y krzywdę dla dobra Rzeczypoſpolitey.

Donner l'eſté à ſa famille, & l'hiver à ſa charge. Æſtivos menſes rei familiari, hibernos juriſdictioni dare. Cic. **Donner quelque choſe à la faveur.* Dare aliquid gratiæ. Liv. **A ſa ſanté.* Aliquid valetudini tribuere. Cic. Dárować láto goſpodarſtwu, á zimę Urzędowi ſwemu. * Pozwolić co łaſce y przyiaźni. *Zdrowiu ſwemu co poſolgować użyczyć.

Il donne tout à ſes plaiſirs. Homo ſanè voluptati obſequens. Ter. ** Nous donnerons cela à la conſideration de Pompée.* Dabimus hoc Pompeio. Cic. ** Donnez vous à nous pour tout ce jour.* Da te hodie nobis. Terent. **Donnez luy ſeulement deux jours.* Biduum ſolum huic concede. Ter. **Donnez cela à ma pudeur.* Date hoc & concedite pudori meo. Cic. Wſzyſtkiego ſwoiey pozwala roſpuście *Darujmy to Pompejuſzowi. *Daruy ſię nam dziſiay ná cały dzień. *Daruy álbo day mu tylko dwa dni. * Daruy to wſtydowi memu.

Donner des lettres à lire. Dare literas legendas. Dáć liſty do czytania.

Se faire donner quelque choſe par force. Aliquid ab aliquo extorquere. Káząć ſobie co dać gwałtem.

DONNER, (*Attribuer.*) Dare. Tribuere. Attribuere. act. accuſ. Cic. ** Donner beaucoup à la fortune & au courage.* Multum fortunæ & virtuti tribuere. Hirt. **Donner à quelqu'un l'honneur de la défaite de l'armée.* Fugati exercitûs alicui decus dare. Liv. **D'avoir ſauvé l'Empire.* Salutem imperii alicui aſcribere. Cic. DAC przyznać przypiſać. *Dáć przyznać wiele ſzczęściu y odwadze. *Przypiſać komu zniesienie woyſka. *Wybawienie Páńſtwa.

Donner à la vertu ce qu'on oſte à la naiſſance. Quantum generi demas, virtutibus addere. Hor. Nadgradzać cnotą to czego niedoſtaie urodzeniu.

DONNER, (*Mettre, employer ſon temps, ſon travail, ſa vie à quelque choſe.*) Operam, laborem, ſtudium, dare. DAC pozwolić trawić czas życie ſiły nácym przykłádać ſtarania udać ſię ná co, puścić ſię ná co.

Se donner aux lettres. Accommodare animu litteris. Quint. Operam ſtudio accomodare. Suet. **A l'hiſtoire-* Dare ſe hiſtoriæ. **Au travail.* Se labori dare. **Au jeu*, ou *dans le jeu.* Ad ludendum ſe dare. Cic. **Du bon temps.* Genio indulgere. Plaut. Oddać ſię wſzyſtkiego náukom. *Czytaniu Hiſtoryi. *Grze kartom. *Koſterſtwu. *Uciechom.

Donner dans la douceur. Dare ſe ad lenitatem. Cic. **Dans l'amour.* Ludum amori dare. Hor. ** Dans la joye.* Jucunditati ſe dare. **Dans les plaiſirs.* Dedere ſe delectationi toto animo. Cic. Udáć ſię do łáſkáwości. *Wdać ſię w kochanie. *W uciechy. *Puśćić ſię w roſkoſzy.

Comme il avoit l'eſprit beau, il donna dans les ſciences les plus profondes. Ingenium illuſtre altioribus ſtudiis admodum dedit. Tacit. Ze był pięknego dowcipu, puścił ſię w nayglębſze náuki.

La jeuneſſe donne trop dans la molleſſe, dort juſques à midy, & va chercher à calmer ſes chagrins dans la danſe & dans la muſique. Juventus plus æquo in curandâ cute operata, in medios dormit dies, & ad ſtrepitum citharæ ceſſatam ducit curam. *Horat.* * *Se donner à la pareſſe & à la langueur.* Dedere ſe languori deſidiæque. *Cicer.* Młodź ſię zbytecznie puſzcza ná gnuſność y pieſzczotę, ſpi do południa, y idzie rozrywki ſzukać w Tańcach y muzykach. * Paſcić ſię w leniſtwo w oſpalſtwo w gnuſność.

S'en donner à cœur joye, Aimer les plaiſirs. Se totum voluptatibus ingurgitare *Petr.* Pozwolić ſobie do ſytu wſzyſtkiego

DONNER, (*Aller juſques au camp des ennemis.*) Uſque ad caſtra excurrere *ou* progredi, *ou* penetrare. * *Il donna juſques à la tranchée & voltiza autour du camp.* Uſque ad vallum & foſſam procurrit, caſtriſque obequitavit. *Liv.* PUSCIC ſię zapuścić ſię zápędzić ſię wypadać aż do obozu nieprzyiacielſkiego. *Wypadał áż pod ſzańce, y harcował około ſámego obozu.

SE DONNER *à quelqu'un,* (*Se mettre ſous ſa protection, entrer dans ſes intereſts.*) In fidem & clientelam alicujus ſe conferre, act. *Cic.* Contribuere ſe alicui. *Liv.* Se dare alicui. ODDAC ſię komu poddać ſię pod protekcyą iego, wdawać ſię zá nim.

Se donner aux ennemis, Se rendre à eux, Se mettre à leur diſcretion Dedere ſe hoſtibus. *Plaut. Caſ.* Poddać ſię nieprzyiácielom.

DONNER, (*En venir aux mains, combatre.*) In hoſtes irruere *Cc* UDERZYC ná nieprzyiaciela, przyiść do rzeczy y ſpotkania ſię.

Toute l'armée donna. Totus exercitus fecit impetum. *Caſ.* **Céſar fit ſigne aux troupes de donner, ce qu'elles firent ſi bruſquement, que la cavalerie ennemie plia & s'enfuit juſques aux montagnes.* Cæſar ſignum dedit militibus. illi concurrunt celeriter, infeſtiſque ſignis tantâ vi in equites impetum fecerunt, ut eorum nemo conſiſteret, omneſque converſi fugâ altiſſimos montes peterent. *Caſ.* Całe woyſko uderzyło. *Cezar dał znak do bitwy woyſku ktore ták nátarczywie uderzyło ná nieprzyiacioł że ſię zwinęli, y áż w gory uciekli.

DONNER *dans une choſe,* (*Y entrer, s'y jetter.*) In aliquid incurrere, *ou* incidere, *ou* impingere. *Cic.* **Donner dans la flotte ennemie, s'y jetter.* In claſſem hoſtium incurrere *Cic.* **Donner ſans y penſer dans une embuſcade.* Incurrere in [illegible] inſidias. *Cic. Plaut.* **Donner à travers quelque banc, ou quelque ecueil caché.* Impingere navem ad ſcopulos [illegible] *ou* alliſere *Caſ.* **S'en aller donner de la teſte contre quelque pierre* Caput impingere lapidi. *Plin. Jun.* WDAC ſię w co ná paść ná co wniść w co. *Wpaść w okręty nieprzyiacielſkie [illegible] w nie. *Wpaść w záſadzki nieoſtrożnie. *Nápaść nátrafić ná hak álbo ſkopuł ſkryty uderzyć. * Głowę ſobie ſtłuc álbo uderzyć o kamień.

ON DIT en en ſens dans le figuré, *Donner dans la bagatelle.* Nugas ſequi. **Dans les plaiſirs.* Sectari voluptates. *Cic* **Donner dans un ſentiment.* Opinionem ſequi, *ou* amplecti. *Cicer.* **Donner dans tout ce qu'on nous dit, le croire.* Eadem omnium ſequi. *Caſ* **Donner dans le panneau,* ou ſimplement *Donner dedans, Se laiſſer attraper.* Induere ſe in laqueos *Cic.* W TYM rozumieniu *niewłaſnie*: Mowią bawić ſię fraſzkami *Bawić ſię uciechami. *Przypaść ná zdanie iákie. *Wierzać wſzyſtkiemu co tylko kto powie álbo co ſię tylko uſłyſzy. *Dać ſię oſzukać dać ſię złapać wpaść w łapkę w ſidła.

ON DIT proverbialement, *C'eſt ſe donner de la tête contre le mur, C'eſt peine perduë.* Oleum & operam perdis Laterem lavas. *Terent.* Aras littus. Arenæ mandas ſemina. MOWIĄ przyſłowiem Jeſt głową ścianę przebiać praca to daremna.

(Proverbes Latins *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine: Vous lavez une brique: Vous labourez le rivage de la mer: Vous enſemencez des ſables.*) Przyſłowia łacińſkie w tym rozumieniu: Szkoda y oleiu y pracy: Cegłę myieſz, Ląd morſki orzeſz, Ná piaſku ſieieſz.

DONNER *le maſle à la femelle.* Admittere marem ad concubitum. Mari feminam admovere ad initum. *Colum. Plin.* PRZYPUSZCZAC ſpuſzczać ſamce z ſamicami przypuſzczać ſtadnika.

Le temps qu'on donne le maſle à la femelle. Admiſſura, æ, f. *Var.* Przypuſzczania ſtadnika czas.

L'action par la quelle on donne le maſle à la femelle. Admiſſio, onis f *Var.* Przypuſzczanie ſpuſzczanie do ſiebie ſamcow z ſamicami y inſzych beſtyi.

DONNER dans ces expreſſions ſuivantes, *Le vent donne, ſouffle.* Operam dat ventus. *Plaut* Ventus flat. *Cic.* **La pluye donne comme il faut,* pour *Il pleut beaucoup.* Imber denſiſſimus decidit. *Tibul.* **La vigne a bien donné cette année.* Annus uberior & feracior uvis. *Ovid.* **Le ſol. il donne icy depuis le matin juſques au ſoir.* Sol ſemper hic eſt à mane ad veſperam. *Plaut.* WIATR wieie záwiewa. *Deſzcz leie náleżycie i kcebrem. *Winnice obrodziły w tym roku. *Słońce tu świeci álbo ieſt záwſze, daie w tę ſtronę od rana do wieczora.

Les terres ſe donnent pour rien, ſe donnent à bas prix. Jacent pretia prædiorum. *Cic.* Dobr doſtanie prawie iák zá nic, ſtaniały dobra niedrogo ich doſtac ſpadły

Je n'en donnerois pas un clou à ſoufflet, Je n'en donnerois pas la moindre choſe. Cicum non interduim (*pour* interdederim. *Plaut.* Niedałbym zá to złamancy babki, niedałbym zá to náymnieyſzey rzeczy.

DONNER *de la teſte tantoſt d'un coſté & tantoſt d'un autre* Caput huc & illuc jactare. *Virg.* GŁOWĄ raz ná tę drugi raz na tę ſtronę kiwać.

Il ne ſçait où donner de la teſte. Neſcit quò ſe vertat. Neſcit unde [illegible] quærat *Cic.* Niewie gdzie ſię obrocić, co począć, do czego ſię udac, gdzie głowę [illegible].

EN DONNER *à garder, La donner belle, En donner d'une,* (*Impoſer, en faire accroire*) Mirificè alicui imponere. *Ter.* Deludere aliquem. *Plaut.* ODRWIC oſzukać kogo, dać mu w nos, udać mu co.

EN DONNER *à tout le monde,* (*Railler, dire du mal de chacun en particulier.*) Unumquemque notare, *ou* deſcribere. *Per.* KAZDEMU dać zá ſwe, ni kogo nieopuścić, nie przepuścić nikomu.

DONNER *des deux à un cheval, Luy donner de l'éperon.* Equum calcaribus concitare. *Liv.* Z OBU ſtron oſtrogami zewrzeć konia kłoć go z obuſtron.

Je luy en donneray comme il faut, Je l'accommoderay de toutes pieces, je le battray bien. Hunc exornatum dabo. *Plaut. Ter.* Dam iá mu náleżycie, zbiię &c.

Donner fort à faire à quelqu'un. Duras alicui dare. *Terent.* Dać komu do czynienia do myślenia.

DONNER *aide, ſecours, ſoulagement.* DAC pomoc radę.

DONNEUR, m. DONNEUSE, fœm. (*Celuy, ou celle qui donne.*) Dator; Quæ dat. DAWCA, ten, álbo ta ktora daie.

(Ces mots ne ſont d'uſage en François qu'en cette phraſe ſuivante.) Te ſłowa Francuſkie nie ſą w używaniu chyba w náſtępuiący ſpoſob potocznie mowiąc.

Ce n'eſt pas un grand donneur, Ce n'eſt pas une grande donneuſe, (quand on veut taxer quelqu'un de peu de liberalité.) Non admodum liberalis eſt. Nie bardzo datny, Nie bardzo rozdatny, nierozdatna przymawiaiąc ſkąpemu.

DONT, *Particule qui ſert d'Article,* ou *de Pronom,* pour *du quel, de laquelle, deſquelles,* ou *deſquelles & qu'on exprime par.* Qui, quæ, quòd. *genit.* Cujus, *dat.* cui. O ktorym, o ktorey, o ktorych, o czym.

DORADE, ſubſt. fem. (*Poiſſon de mer, qui a les ecailles de diverſes couleurs & une queuë fort longue.*) Aurata, æ, fœm. *Plin.* ZŁOTOBREM, pſtrąg morſki, ryba.

DORCESTER, (*Ville d'Angleterre.*) Dorceſtria, æ, fœm. DORKESTRYA Miaſto Angielſkie.

LA DORDOGNE, (*Riviere qui ſe jette dans la Garonne*) Duranius. DORDONIA rzeka wpadaiąca w Garonę.

DORDRECHT, (*Ville du Comté de Hollande.*) Dordracum DORDRECHT Miaſto Hrabſtwa Hollandii.

DORE', m. DORE'E, f. part. paſſ. & adject. Auratus. *Cic.* ZŁOCISTY pozłociſty.

DORESNAVANT, (*on prononce* dorénavant.) adv. (*Deſormais.*) Poſthac. Deinceps. In poſterum. adv. *Cic.* ODTĄD od tych czas.

DOREUR, ſubſt. maſc. (*Qui dore.*) Inaurator. *Jul. Firm* ZŁOTNIK co pozłaca.

DORER, V act. (*Appliquer de l'or en feüille, ou moulu ſur quelque corps.*) Aurare. *Var.* POZŁACAC złotem w liſtkach álbo rozczynionym powlekać.

DORER, (*Couvrir d'or.*) Aurare. Inaurare. OZŁOCIC złotem pokryć.

DORER ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il ſçait dorer la pilule, Il ſçait adoucir ce qu'il y a de faſcheux & de rude dans les choſes.*) Amara mellitâ dulcedine temperat, *ou* miſcet. POZŁACAC przyſłowiem: Umie on pozłocić pigułkę, to ieſt: Oſłodzić co przykrego y nieprzyiemnego mnie ſwoie udać. (Me-

(Metaphore priſe des Apothiquaires qui enveloppent les pilules, afin de les faire avaller avec moins de repugnance.) Podobieńſtwo wzięte od Aptekarzow ktorzy pigułki obwiiaią áby ie wziąć z mnieyſzą przeciwnośćią.

LA DORIDE, (*Païs de l'Achaie dans l'ancienne Grece.*) Doris, idis, f. *Plin.* DORYDA Kráy Achaii w dawney Grecyi.

DORIENS, (*Anciens Peuples de la Doride.* Dores, rum, m. plur. DORYDOWIE. Lud tám tego Kraiu Doryſkiego.

DORIQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne les Doriens.*) Doricus, a, um. *Plin.* **Temple d'un Ordre Dorique.* Ædes Dorica. *Vitr.* DORYCKI co należy do Doryki. * Kościoł filarowaniem Doryckim ſtawiany.

DORLOTER, V. act. (*Choyer quelqu'un, le traitter délicatement.*) Molliter. *Plaut.* CIECKAC kogo pieśćić go kołyſać go trzymać go delikacko.

DORMANT, m. DORMANTE, f. part. (*Qui dort.*) Dormiens. SPIĄCY SPIĄCA.

Eau dormante. Aqua reſes. *Var.* Woda ſtoiąca.

En dormant, pendant le ſommeil. In ſomnis. *Cicer.* Spiąc we ſnie.

DORMEUR, ſubſt. m. (*Qui aime à dormir.*) Dormitator. *Cic.* SPIOCH, oſpalec.

DORMEUSE, ſubſt. f. Somniculoſa. SPIOSZKA oſpała.

DORMIR, V. neut. Dormire. *Cic* SPAC.

Dormir profondément, ou *d'un profond ſommeil.* Arctè, *ou* graviter dormire. *Cic,* Spáć mocno twardym ſnem.

Dormir la graſſe matinée, ou *bien avant dans le jour.* Dormire in multam diem. **Tout le matin.* Totum mane. *Hor.* Spáć długo ná dźień. *Spáć cáłe dopołudnie.

Dormir en aſſurance & ſans inquietude. In utrumque oculum dormire. *Plaut.* **Dormir un ſomme.* Edormiſcere unum ſomnum. *Plaut.* * *Dormir enſemble.* Condormiſcere. *Plaut.* Spać beſpiecznie ná obie uſzy. * Przeſpać ſen ieden. *Spać z ſobą.

Je n'ay point dormi de toute la nuit, ou *Je n'ay pas clos l'œil.* Somnum hac nocte oculis non vidi meis. *Plaut.* Nieſpałem cáłą noc, okam nie zámknął nie miałem ſnu ná oczach.

ALLER *dormir.* Dormitum ſe conferre. *Cic.* JSC ſpać.

Avoir envie de dormir. Dormitare neut. *Cic.* Chcie ſię ſpáć drzymać.

Empeſcher de dormir, ou *Interrompre le ſommeil.* Somnum auferre. *Horat.* ou adimere, *ou* divellere. Niedać ſpáć przerwać ſen.

FAIRE *dormir, Provoquer le ſommeil.* Somnum afferre, *ou* inducere. *Cic.* SEN wzbudzać, pomagać ná ſpánie ná ſen.

Vn remede qui fait dormir. Remedium ſoporiferum. *Celſ.* Lekárſtwo ná ſen ná ſpanie.

Faire ſemblant de dormir. Simulanter dormire. *Plaut.* Czynić ſię ſpiącym pokazywać iákoby kto ſpał

Se mettre à dormir. Se ſomno dare. *Cic.* Kłáść ſię ſpać zábierać ſię brać ſię do ſpania.

Taſcher de dormir Somnos captare. *Colum.* Chcieć, uſnąć.

ON DIT figurément, *Laiſſer dormir ſa raiſon, ne s'en point ſervir en certaines occaſions.* Dormitare aliquando. MOWIĄ *niewłaśnie.* Dać uſnąć rozumowi, nie záżywać go w niektorych okázyach.

Laiſſez dormir voſtre colere. Sine ut ira quieſcat. Niech gniew ſpocznie, niech ſię prześpi.

Vne ſageſſe qui dort. Oſcitans & dormitans ſapientia. *Cic.* Drzymiąca mądrość.

ON DIT proverbialement, qu'*Il n'y a point de pire eau que celle qui dort,* pour dire qu'*Il ſe faut defier de ces gens mornes & taciturnes.* Moroſis & taciturnis hominibus non eſt fidendum. MOWIĄ *niewłaśnie,* niemaſz gorſzy wody iáko tá ktora ſtoi; to ieſt niedowierzać ludziom ſkrytym á cichym.

Il ne faut pas réveiller le chat qui dort, Il ne faut pas réveiller une meſchant affaire qui eſt aſſoupie. Ne obductam cicatricem refrices. *Cic.* *Ne point r'ouvrir une playe refermée.* Niebudź kotá álbo licha kiedy ſpi. Niewznawiay złego ktore ſię iuż uſpokoiło, nie zdzieray ſtrupa ktory przyſechł.

LE DORMIR, ſubſt. m. (*Le ſommeil.*) Somnus, i, m. **Le dormir ne vaut rien après le diſné.* Non eſt bonus ſomnus de prandio. *Plaut.* SEN SPANIE. *Spanie nie ieſt dobre po obiedzie.

DORTOIR, ſubſt. m. (*Lieu dans les Monaſteres où cou-*

chent les Religieux, diviſé en pluſieurs cellules.) Dormitorium. DORMITARZ mieyſce w klaſztorach gdzie ſypiaią Zákonnicy podzielone ná kilkanaśćie. Cell.

DORURE, ſubſt. f. (*Or appliqué.*) Auratura, æ, fœm. *Quint.* POZŁOTA.

DOS, ſubſt. m. (*Partie du corps de l'animal depuis les epaules juſques aux reins, &c.*) Tergum. *Cic.* PLECY grzbiet część ciáłá z tyłu od łopatek áż do lędźwi.

Le dos me demange. Dorſus totus prurit. *Plaut.* Plecy mię świerzbią.

Battre quelqu'un dos & ventre. Egregiè multare aliquem. *Plaut.* Zbic kogo ze wſzyſtkich ſtron y z tyłu y z przodu, zbić go ze wſzyſtkim.

ON DIT au figuré, *Avoir quelqu'un à dos, L'avoir contraire & oppoſé.* Aliquem habere adverſum. *Prop.* **Je l'ay à dos.* Adverſus mihi eſt. *Saluſt.* MOWIĄ *niewłaśnie*: mieć kogo nie po plecach ſwoich, mieć kogo przeciwnego nieprzyiáźnego. *Nie ieſt mi po plecach.

Il a bon dos, Il eſt aſſez riche pour ſupporter cette dépenſe. Has impenſas facile ſuſtinebit, *ou* hæ impenſæ non erunt ipſi graves aut moleſtæ. * *Donner à dos à quelqu'un, Luy eſtre contraire & oppoſé.* Contra aliquem ſtare. *Cic.* Dobrych plecy czuie ſię ná mocy dokázać iego. * Tyłem ſię do kogo obrocić być mu przeciwnym, z tyłu bić ná kogo

Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Se repoſer ſur luy de toutes choſes. Omnia curæ alicujus committere, *ou* credere. Spuśćić ſię ná kogo ze wſzyſtkim, ná niego wſzyſtko złożyć zdáć ſię ze wſzyſtkim.

ON DIT auſſi, *Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Le charger de tout le mal.* Omne malum in aliquem derivare. *Cic.* ZWALIC wſzyſtko ná kogo co do winy y wymowki.

Mettre deux amis dos à dos, Les accommoder ſans aucune peine réciproque. Duos amicos inter ſe componere. *Hor.* Pogodzić przyiacioł między ſobą bez krzywdy z ſtron oboyga.

TOURNER *le dos* (dans le ſens naturel.) *S'enfuir, prendre la fuite.* Terga vertere. *Caſ.* TYŁ podać uciekać uchodzić, w rozumieniu właſnym.

Mon vin m'a tourné le dos, Il s'eſt gaſté. Vinum meum evanuit. *Cic.* Wino mi ſię popſowało przewrociło zmieniło.

Tourner le dos à quelqu'un (dans un ſens figuré.) *S'eloigner de luy, l'abandonner, ne le plus regarder.* Ab aliquo ſe avertere. *Cic.* Tyłem ſię do kogo obrocić niedbać o niego odwrocić ſię od niego więcey nie patrzać ná niego.

La fortune luy a tourné le dos. Receſſit ab illo fortuna. *Virg.* Szczęśćie mu álbo do niego ſię tyłem obrocił o.

DOSE, ſubſt. f. (*Le poids,* ou *la quantité des drogues qui doivent entrer dans quelque compoſition,* ou *medicament.*) Doſis, Medicæ potionis, *ou* medicamenti, modus. DOZYS miára lekarſtwa ná raz ieden.

DOSSE, ſuſt. fem. (*Groſſe planche.*) Materies, iei, fœm. DESKA gruba bal, dyl.

DOSSIER. ſubſt. m. *d'une chaiſe,* ou *d'un lit.* Scamni, *ou* lecti dorſum, i, neut. TYŁ oparcie z tyłu plecy u krzeſła w głowach u łoſzka. &c.

DOT, ſub. f. (*Somme de deniers q'une fille apporte en mariage.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Ter.* POSAG Summa ktorą w poſagu Pánná przynoſi w Máłżeńſtwie.

Qui n'apporte point de dot. Indota virgo. *Ter. Plaut.* Niepoſażna, Pánná bez poſagu.

DE DOT, *Qui concerne la dot.* Dotalis, & hoc dotale, adject. *Cic.* POSAZNY Poſagowy.

DOTE'E, adject. f. (*en parlant d'une femme.*) Dotata, æ, fœm. *Plaut.* POSAZNA mowiąc o białogłowie.

DOTER, V. act, (*Aſſigner du bien à une femme en la mariant.*) Dotem conficere mulieri. *Cic.* WYPOSAZYC, poſag náznáczyć.

D'OU', adv. (*De quel lieu.*) Unde. *Cic.* SKĄD z iákiego mieyſca.

DOUAIRE, ſubſt. m. (*Revenu qu'un mary aſſigne à ſa femme après ſa mort.*) Uſus-fructus certæ pecuniæ, qui ſuperſtiti uxori à marito conceditur. DOCHOD Wdowie náznaczony od męża po śmierci.

DOUAIRIERE, ſubſt. fem. (*Veue qui a l'uſufruit des biens que ſon mary luy a laiſſez en mourant.*) Mulier vidua cui uſus-fructus bonorum mariti conceſſus eſt. PANI Wdowa z dochodem ná dobrach od Mężá zoſtawionym, pozoſtała.

DOUANNE, ſubſt. fem. (*Certain droit qu'on paye pour*

l'entrée des marchandiſes étrangeres dans un Royaume.) Portorium. *Cicer* CŁO Myto ktore płácą od Towarow obcych wchodzących do Páńſtwa.

Payer la douanne d'une choſe. Portorium dare de re aliquâ. *Cic.* Zápłacić Cło Myto od czego.

DOUANNE, (*Le lieu où l'on paye la douanne des marchandiſes.*) Diribitorium *Plin.* MYTO Komora celna.

DOUANNIER, ſubſt. m. (*Commis à la Douanne.*) Portitor. *Cic.* CELNIK, Piſarz komory celney.

Maiſtre de la Douanne. Magiſter ſcripturæ, m. *Cic.* Piſarz ſkarbowy.

DOUAY, (*Ville du Comté de Flandres avec Evêché & Vniverſité.*) Duacum. DUAK Miaſto Flandryi z Biſkupſtwem y Akademią.

DOUBLE, adject. m. & f. (*Qui vaut deux fois autant.*) Duplex. *Cicer. Plin.* PODWOYNY dwa razy tyle maiący dwoiſty.

Les ſoldats eurent double paye, & double ration de pain. Milites duplici ſtipendio, frumentove donati ſunt. *Cæſ.* Dano żołnierzom podwoyną álbo ſowitą płácę y chleb podwoyny.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit double, Vne ame double, Vn cœur egouble, Vn fourbe.*) Homo bilinguis. *Phæd.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowiek dwoiſtego ſerca podwoyne dwoiſte ſerce maiący nieſzczery ſzalbierz zdrayca matacz.

LE DOUBLE *comme un Subſtantif*, maſc. Duplum. *Cicer.* DWA RAZY tyle.

Acheter au double. Duplo emere. *Quint.* **Y aller du double.* Ire in duplum. *Cic.* **Eſtre condamné à payer le double.* Dupli condemnari. *Cic.* Kupować dwa razy drożey. *Idzie o dwa razy tyle o drugie tyle. *Kazano zápłacić drugie tyle we dwoynaſob

Vn ſoldat qui reçoit double paye. Duplicicarius miles. *Liv.* Zołnierz co podwoyną płácę bierze, ná dwa konie.

Vn drap plié en quatre doubles. Pannus quater inter ſe replicatus. *Celſ.* Sukno we czworo złożone.

LE DOUBLE *d'un écrit.* Apographum. *Cic. Plin.* RZECZ papier inſtrument ná dwie ręce ná drugą rękę piſany. *Duplikata.*

DOUBLE, (*Deux deniers d'une petite monnoye de France.*) Duplex denarius. PODWOYNY moneta drobna Francuſka.

JOUER *à quitte & à double*, pour dire *Riſquer tout, Mettre tout au haſard.* Aleam omnem jacere. *Suet.* LUB zyſk, lub ſtrata wſzyſtko odważyć

PAROLES *à double ſens.* Verba ambigua. *Cic.* SŁOWA dwoiſte ná obie ſtrony oboiákie.

Parler à double ſens. Ambiguè loqui. *Cic.* Mowić ná obie ſtrony dwoiako.

DOUBLEMENT, adv. (*En deux façons.*) Dupliciter. *Cic.* DWOIAKO.

DOUBLEMENT, *Au double.* Duplò. adv. *Cic.* PODWOYNIE dwakroć we dwoynáſob.

DOUBLER, V. act. (*Multiplier quelque nombre.*) Duplicare *Plin.* POWTORZYC liczbę iaką.

Doubler les fils, ou les rangs dans une armée. Acies duplicare. *Sil-Ital.* Po dwa rzędy álbo ſzeregi woyſko ſtawiać.

DOUBLER ſignifie quelquefois ſimplement, *Augmenter, renforcer.* Augere. *Cicer.* POWTARZAC pomnażać przyczyniać ſowicie.

Doubler la garde. Stationem, *ou* excubias geminare, *ou* multiplicare. Podwoyne warty ſtawiać dawać warty ſowite.

DOUBLER *le pas, Marcher viſte.* Gradum accelerare. PRĘDKO Iść poſpieſzać kroki.

ON DIT ſur mer, *Doubler un cap, Paſſer au delà du cap.* Promontorium prætervehi, (vehor, veheris, vectus ſum.) paſſ. *ou* prætergredi, (dior, deris, greſſus ſum.) dep. Flectere promontorium. MINĄC port ná morzu, przebyć go.

DOUBLER *un habit.* Veſti alterum pannum intùs aſſuere. PODSZYC ſuknią.

DOUBLER *une bille au jeu du billard.* Globulum geminare. MOCNO wydać gałkę w grze bilaru áby ſię dwa rázy o páſy álbo brzegi obiła: *Dublować.*

DOUBLURE *d'habit*, ſubſt. f. (*Ce qui ſert à le doubler.*) Aſſutus intrinſecùs veſti pannus, i, m. PODSZEWKA u ſukien.

Nous couſuſmes nos écus d'or dans la doublure d'une vieille robe. Aureos pannis tunicæ detritæ intùs conſuimus. *Petr: B.* Pozáſzywaliśmy talery náſze w podſzewkę ſtarey ſukni.

ON DIT proverbialement, *Fin contre fin n'eſt pas bon à faire doublure*, pour dire que *Deux gens qui ſont également fins ne peuvent ſe tromper l'un l'autre.* Veteratores duo vix ſe intervertunt. MOWIĄ przyſłowiem cienkie pod cienkie nie zda ſię ná podſzewkę, to ieſt że kiedy frant ná franta tráfi obadwa ſobie nic nie uczynią.

DOUCEASTRE, *on prononce* douçatre, adject. m. & fœm. (*Vn peu doux.*) Subdulcis & hoc ſubdulce. *Cic.* SŁODKAWY

DOUCEMENT, adv. (*Avec douceur, agréablement.*) Suaviter. *Cic.* SŁODKO przyiemnie miło.

DOUCEMENT, (*Paiſiblement, ſans aigreur, ſans emportement.*) Placidè. Leniter. *Cicer.* SŁODKO łaſkawie wdzięcznie cicho dobrowolnie.

DOUCEMENT, (*Lentement, ſans précipitation.*) Lentè. *Cic. Ter.* POWOLI Zwolna pomału nie nágle.

DOUCET, m. DOUCETTE, f. adject. comme *Il a la mine doucette & hypocrite.* Vultus illi eſt ad lenitatem compoſitus. PRZYMILAIĄCY ſię: Przymila ſię, zmyśloną ma w ſobie układność y wdzięczenie ſię.

DOUCEUR, ſubſt. f. (*A l'égard du goût, de l'odorat & de l'ouye.*) Dulcedo. Suavitas *Cic.* SŁODKOSC ſłodycz przyiemność łagodność co do zmyſłow ſmaku, powonienia, y ſłuchu.

DOUCEUR *au toucher.* Mollites. *Plin.* PRZYIEMNOSC co do dotknienia miętkość co nie ieſt oſtre y przykre do dotknienia áni chropawe.

DOUCEUR *du langage.* Suaviloquentia. *Cicer.* ŁAGODNOSC w mowieniu.

DOUCEUR *de naturel, d'humeur, de mœurs* Manſuetudo ŁASKAWOSC łagodność humoru nieſukliwego.

DOUCEUR *de la vie.* Vitæ jucunditas, atis, f. *Cic.* **Il aime la douceur de la vie, ou une vie douce.* Vitam urbanam & clementem ſemper [illegible] *Ter.* PRZYIEMNOSC życia wygoda wczeſność. *Lubi wygody wczaſy życie ſpoſobne y wygodne.

DOUCEUR (*d'un pere à l'égard de ſes enfans, d'un maiſtre à l'endroit de ſes domeſtiques.*) Indulgentia. Lenitás. *Cic. Ter.* ŁASKAWOSC Oyca ku dzieciom, Páná ku ſługom.

Prendre quelqu'un par la douceur, & non par la rigueur. Tentare aliquem leniter, potiùs quàm minaciter. *Plaut.* Uiąć kogo ſłodkością, á nie ſurowością.

DOUCEURS au plurier, (*Careſſes, flateries.*) Verborum blanditiæ. Lenocinia. *Cicer. Plaut.* PODCHLEBSTWA pieſzczoty.

Dire des douceurs à quelqu'un. Blandiri alicui. *Plaut.* Podchlebſtwa pieſzczoty komu prawić.

DOUCHE, ſubſt. f. *Prendre la douche*, (*S'aſſeoir ſous la ſource d'une eau minerale, & en recevoir ſur la partie qui eſt affligée.*) Caput, *ou* ſtomachum ſupponere fontibus. *Plaut.* KĄPANIE w cieplicach ſiedzieć pod zrzodłem wody mineralney chorą część w niey kąpać.

DOUCINE, ſubſt. f. (*Moulure d'une corniche dans l'Architecture.*) Cymatium *Vitr.* ESSY U Kapitelow w Architekturze

DOUE', m. DOUE'E, f. part paſſ. (*Qui a quelque qualité, ou vertu.*) Re aliquâ præditus. *Cic.* OZDOBIONY obdarzony [illegible] miotami iákiemi álbo cnotami.

[illegible]UER, V. act. (*Aſſigner un douaire à une femme.*) Tri[illegible] [illegible]nem mulieri nuptias. DOCHODEM opatrzyć [illegible] nią wdowę pozoſtałą.

ESTRE *doué des dons & des avantages de la nature & de l'eſprit.* Dotibus naturæ & ingenii ornatum, *ou* inſtructum, *ou* præditum eſſe *Cicer.* BYC obdarzonym obfitować w talenta piękną urody y dowcipu.

DOUILLET, m. DOUILLETTE, f. adject. (*Mollet, doux au toucher.*) Molliculus. *Plaut. Catul.* MIĘTKI, MIĘTKA, wdzięczny przyiemny co do dotknienia łagodny.

DOUILLET ſe dit (*de ceux qui affectent une delicateſſe extraordinaire à l'égard des ſens.*) Homo mollis, & delicatus *Cic.* PIESZCZONY delikacki pieſcioch.

DOUILLETTEMENT, adv. (*Mollement.*) Mollitèr. Molliùs. Delicatè. MIĘTKO pieſzczono delikacko.

DOULEUR, ſubſt. fœm. (*Sentiment triſte & faſcheux qui bleſſe quelque partie du corps.*) Dolor, oris, m. *Cic.* BOLESC co do ciała, bol iáki ná ciele.

Douleur de teſte. Capitis dolor. **Il a de grandes douleurs de teſte, ou un grand mal de teſte.* Habet capitis dolorem. *Quint.* Bolenie bol głowy. Wielkie ma bolenie głowy.

Douleur de coſté. Lateralis dolor. *Plin.* **Les douleurs de la goutte.* Articulorum dolores. *Cicer.* **Elle ſent les douleurs de l'enfantement.* Laborat è dolore puerpera. *Terent.* **Lors que les douleurs ont commencé à luy prendre.* Ubi utero exorti dolores. *Plaut.* **La douleur s'eſt jettée ſur les jambes.* Inſidet pedibus dolor. *Plin-Jun.* **La douleur a paſſé des temples aux yeux.* Pervenit dolor à temporibus ad oculos. *Celſ.* **Eſt deſcenduë dans les entrailles, ou s'y eſt jettée.* Tranſierunt dolores ad viſcera. *Celſ.* Bolenie bokow. *Bolenie podagryczne łamanie w ſtawach. *Bole rodzenia ią zdeymuią álbo biorą. *Gdy ią bole brały. *Bol wpadł w nogi. *Bol z ſkroni ſpadł w oczy. *Bol obrocił ſię wewnątrz do wnętrznośći wpadł.

N'avoir, ou ne ſentir aucune douleur. Senſu doloris carere. *Cic.* **Appaiſer la douleur.* Levare dolorem. *Celſ.* **La douleur s'appaiſe.* Remittit ſe dolor. *Celſ.* **S'accouſtumer à la douleur, s'y faire.* Conſueſcere dolori. *Plin.* **La douleur s'augmente.* Intenditur dolor. *Celſ.* **Diſſiper la douleur.* Diſcutere dolorem. *Celſ.* **Les douleurs ſe paſſent, s'en vont.* Submoventur dolores. *Celſ.* **Diſſimuler ſa douleur.* Luctum operire. *Plin-Jun.* **Etouffer ſa douleur.* Premere alto corde dolorem. *Virg.* **Exciter de la douleur.* Movere, *ou* commovere, *ou* excitare dolorem. *Cic. Celſ.* **Eſtre preſſé par quelque grande douleur.* Urgeri gravi dolore. *Celſ.* **La douleur ne ceſſe point, ne le quitte point, Il n'eſt point ſans douleur.* Non illum dimittit dolor. *Celſ.* Nie mieć nie czuć żadnego bolu. *Uśmierza ſię bol. *Przyzwyczaiać ſię co bolu. *Powſtaie bol mocniey ſili ſię. *Rozpędzić bol. *Omiiaią bole uſtáią uſtepuią. *Pokryć bol niepokazować niewydawać bolu ſwego. *Wzbudzać bol. *Być ściśniony wielkim iákim bolem. *Bol nie uſtaie nieuſtępuie nie nie folguie.

DOULEUR ſe dit auſſi (*des paſſions de l'ame, de la triſteſſe & [illegible] faſcheux accident.*) Dolor. Mœror. Luctus. Triſtitia. *Cic.* **J'ay eu, j'ay reſſenti une extreme douleur de voſtre accident.* Summo dolore ex tuo caſu [illegible] *Cic.* **J'ay eu plus de douleur de ſon départ, que je n'ay eu de joye de ſon arrivée.* Plus ægritudinis ex illius abitu, quàm ex adventu voluptatis cepi. *Plaut.* BOLESC żal co do affektow wnętrznych ná umyśle, ſmutek przypadek nieſzczęśliwy żałość. *Wielki żal uczułem z przypadku twego. *Większym żal uczuł z odiazdu niżeli była radość z przybycia iego.

Il n'y a point de douleur que le temps n'adouciſſe; ou qui ne s'adouciſſe avec le temps. Nullus eſt dolor qui non mitigetur vetuſtate. *Cic.* Nie maſz tákiey przykrośći ktoreyby czas nie[illegible].

Je reſſents voſtre douleur. Doleo dolorem tuum. *Virg.* **Sécher de douleur.* [illegible] *Terent.* **Communiquer sa douleur à un autre, l'en faire participant.* [illegible] dolorem [illegible] *Cic.* **Au fort de la douleur.* [illegible] *Cic.* Boli go twoy żal. *Schnąć od żalu. *[illegible] żal ſwego komu, donieść mu go kommunikować go. *W największym y náywiękſzym żalu.

DOULOUREUX, maſc. DOULOUREUSE, f. adject. (*Faſcheux, ſenſible.*) [illegible] *Cic.* DOLEGLIWY przykry [illegible].

DOULOUREUSEMENT, adv. (*D'une maniere douloureuſe.*) Summo cum dolore. *Cicer.* ŻAŁOSNIE z wielką boleśćią.

DOURLAC, (*Ville capitale du Marquiſat de Bade Dourlac, en Allemagne.*) Durlacum. DURLAK Miaſto Margrabſtwa Badeńſkiego Bad Durlak w Niemczech.

DOUTE, ſubſt. m. (*Incertitude, agitation d'un eſprit, qui ne connoiſt pas la vérité, & qui ne ſçait de quel coſté il ſe doit déterminer.*) Dubitatio. Hæſitatio. *Cic. Liv.* WĄTPLIWOSC niepewność chwianie ſię umyſłu y ważenie ná żadną ſtronę ſię nie determinuiąc.

Eſtre en doute. In ambiguo aut in dubio eſſe. Fluctuare. Hærere. Ambigere. neut. *Cic.* **Il a l'eſprit rempli de doutes & d'incertitudes.* Dubitatione & obſcuritatibus ſcinditur, *ou* æ[illegible] illius animus. *Cic.* Zoſtawać w wątliwośći. *Ma umyſł [illegible] wątpliwośći y niepewnośći.

[illegible] DOUTE, *Avec incertitude.* Dubitanter. adv. *Cicer.* **Sans doute, Certainement.* Sine dubitatione. Sine dubio. *Cic.* **[illegible] ſans doute, Il eſt hors de doute, Il n'y a point de doute [illegible].* Non eſt dubium quin. *Ter.* WATPLIWIE pod wątpli[illegible] *Bez wątpienia zápewne. *Nie wątpi, nie nie wątpi, iſt bez wątpienia.

DOUTER, V. neut. (*Eſtre en doute d'une choſe.*) De re [illegible] dubitare. **Je ne dis pas cela pour que je doute de voſtre fidelité.* Non eo dico, quòd mihi veniat in dubium fides tua. *Cicer.* WĄTPIC powątpiwać o czym. *Nie mowię tego dla tego żebym miał powątpiwać o twoiey wiernośći y rzetelnośći.

DOUTER, (*Révoquer en doute, faire difficulté de croire.*) Dubitare. Vocare in dubium. WĄTPIC mieć powątpiwanie rzecz zá wątpliwą y niepewną poczytać.

SE DOUTER, (*Prévoir, preſſentir, ſoupçonner.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ ſuſpicari. *Cic. Ter.* **Mon pere ne ſe doute-t-il point de cela?* Nunquid patri id ſubolet. *Ter.* **De crainte qu'il ne ſe doute du lieu où j'ay caché mon argent.* Ne præſentiſcant aurum ubi eſt abſconditum. *Plaut* PRZECZUWAC domyślać ſię porozumienie mieć. *Czy ſię o tym nie domyśla moy oćiec. *Zeby ſię nie domyślił gdziem ſchował moie pieniądze

DOUTEUX, maſc. DOUTEUSE, f. adject. (*De quoy l'on doute.*) Dubius. WĄTPLIWY, WĄTPLIWA, niepewny.

DOUTEUX, (*Incertain, qui n'eſt pas aſſuré.*) Incertus. *Cic.* WĄTPLIWY niebeſpieczny niepewny.

DOUTEUX, (*Ambigu, qui a comme deux viſages, ou deux ſens.*) Ambiguus. WĄTPLIWY co ieſt ná obie ſtrony niepewny oboięmny co ná dwie ſtrony dwoiako rozumieć można

DOUVE, ſubſt. f. (*Piece de bois merrain à faire des tonneaux.*) Doliaris aſſer. KLEPKI náwatory do beczek robienia

DOUVRES, (*Ville & Port d'Angleterre.*) Dubris, i, fœm. DUWR Miaſto y Port Angielſki.

Qui eſt de Douvres. Dubrinus, a, um. Co ieſt z Duwru.

DOUX, m. DOUCE, f. adject. (*Qui n'eſt point aigre, ni acide.*) Dulcis & hoc dulce. *Cic.* SŁODKI, SŁODKA.

Doux au goût & à l'odorat. Dulcis & hoc dulce. Suavis & hoc ſuave. **Le raiſin eſt d'abord aſpre au goût, mais il devient doux en meuriſſant.* Uva primò eſt peracerba guſtatu, deinde maturata dulceſcit. *Cicer.* **Les odeurs douces que jettent les fleurs.* Suavitates odorum quæ afflantur è floribus. *Cic.* Przyiemny ſmakowi y powonieniu, przyiemnego ſmaku y zápachu. *Grono winne ieſt z razu cierpkiego ſmaku, ále doſtáiąc ſię ſłodnieie. *Wdzięczne zápachy ktore z ſiebie kwiaty wadzą.

DOUX *au toucher.* Mollis & hoc molle. PRZYIEMNY miły miętki nieprzykry co do dotknienia.

DOUX, (*Agréable.*) Dulcis. Jucondus. Suavis. *Cicer.* **Des billets doux.* Amatoriæ litteræ. **Vn ſon doux.* Sonus dulcis. *Horat.* PRZYIEMNY miły łagodny wdzięczny. *Liſteczki Karteczki przyiemne miłoſne. *Głos dzwięk wdzięczny.

DOUX, (*Qui a de la douceur, qui n'eſt point emporté, qui n'eſt point rude dans ſes réprébenſions.*) Mitis & hoc mite. Manſuetus. Placidus. **Il eſt doux à ſes enfans.* Ingenio eſt leni in liberos. *Ter.* **Il eſt fort doux de ſon naturel.* Leniſſimus eſt [illegible] *Cic.* PRZYIEMNY łaſkawy nie oſtry nie ſurowy nie ſukliwy w łáianiu y nápominaniu. *Łaſkawy ku dzieciom *Bardzo łaſkawy ieſt z nátury.

Eſtre doux, eſtre humble & ſoumis devant ſes Supérieurs. Submiſſè [illegible] ſe gerere. *Cic.* Pokornie ſobie y z ſubmiſſyą poſtępować cicho ſię ſprawować ſpuścić z fantazyi umieć podlegać tam gdzie trzeba tego.

DOUZE, (*Terme numéral.*) Duodecim. (On exprime ce Nombre en Chiffre Romain, ainſi XII. en Chiffre Arabe, 12.) DWANASCIE liczba. Liczbą Rzymſką álbo Kościelną piſzą XII. á liczbą proſtą Arabſką 12.

Le nombre de douze. Duodenarius numerus. *Var.* Liczba dwunaſta.

Douze fois. Duodecies. adv. Dwanaście razy.

DOUZAINE, ſubſt. f. (*Douze.*) Duodecim. DWANASCIE Dwanaścioro.

DOUZIESME, *ou* DOUZIE'ME, adject. m. & f. Duodecimus *Tacit.* DWUNASTY, DWUNASTA.

DOUZIE'MEMENT, ou *Pour la douziéme fois.* Duodecimò. PODWANASTE.

DRAGE'E, ſubſt. f. (*Menu plomb.*) Globulus plumbeus, ei, maſc. SRZOT ołowiany drobny w ziarnkach.

DRAGE'E, (*Graine, comme anis, coriandre, celeri, &c. qu'on couvre de ſucre en forme de menu plomb.*) Aniſum ſaccharo circumtectum. SZROT Cukrowy ziarnka naſienne w cukrze ſmażone iáko kolendry ſelerow anyżu &c.

DRAGEON, (*on prononce* drajon.) ſubſt. m. (*Le tendre bourgeon, ou bouton des arbres.*) Gemma. Oculus. *Plin.* PĄKI ná drzewach pączki.

DRAGEON *Fruitier, qui porte du fruit.* Palmes fructuarius, *genit.* palmitis fructuarii, maſc. LATOROSL urodzayna owocorodna.

DRAGEON, (*qui ne porte que des feuilles & du bois.*) Palmes pampinarius. *Colum.* LATOROSL co tylko ſię w liście wybiia nie rodząca owocow.

Production de pluſieurs drageons. Fruticatio. *Plin.* Krzewienie ſię.

Pouſſer, ou *produire pluſieurs drageons.* Fruticare. *Cicer.* Krzewić ſię.

DRAGMA, ſubſt. f. (*Sorte de monnoye des Athéniens qui valoit le Denier Romain.*) Drachma. *Cic.* DRAGMA moneta Ateńſka ważąca groſz Rzymſki *Dragga.*

(C'eſt auſſi le poids de ſix oboles ou la huitième partie d'une once. *Cette Monnoye revient à huit ſols & un denier de nôtre Monnoye.) Dragma też ſię zowie pewna miara, dozys, y waga lekarſtwa iákiego ważąca trzech pieniążkow álbo oſmą część uncyi. *Dragma albo drágga pieniądz Ateńſki wychodzi ná ośm groſzy y ieden pieniążek Francuſki prawie iák náſze dwa ſzoſtaki nie z pełna.

DRAGON, ſubſt. m. (*Eſpece de ſerpet.*) Draco. *Cic.* SMOK

UN DRAGON, (*Soldat qui marche à cheval & qui combat à pied.*) Miles quem Draconem vocant, m. DRAGUN Zołnierz co konno ieździ, ále w okazyi z konia zſiadſzy biie ſię.

DRAGUE, ſubſt. fem. (*Eſpece de pinceau dont les Vitriers marquent leur vitre.*) Penicillus vitriarius, i, m. PĘDZEL Szklarſki ktorym ſzklarze ſzyby znaczą ktore w okna wprawuią.

DRAP, (*on prononce* dra.) ſubſt. m. (*Tiſſu de laine.*) Pannus. SUKNO rzecz robiona z wełny.

Drap tiſſu d'or & de ſoye Sericus pannus auro intertextus. Złotogłow materya bogata ze złota y iedwabiu,

DRAP, *Linceul fait de toile (dont on couvre un lit.)* Lintea, orum. *Mart.* PRZESCIERADŁO z płotna ná poſłanie.

ON DIT figurément & ironiquement, *Il m'a mis en beaux draps blancs*, pour dire *Il a fait bien des médiſances de moy, Il m'a dépeint de toutes les couleurs.* Me miris modis. MOWIĄ *uwer laznie:* w Francuſkim ... pięłne białe przeſcieradła, to ieſt: Oſzkalował mię wzgledzie ... znieſł.

DRAPEAU, ſubſt. m. (*Petit linge.*) Panniculus, i, m. *Celſ.* Linteolum, i, n. MAŁE przeſcieradełko chuſta ſzmata płachetka.

DRAPEAU *en guerre (ſe dit d'une enſeigne.)* Vexillum. *Cic.* CHORĄGIEW woyſkowa, znák.

DRAPEAU ſignifie auſſi *La charge de celuy qui le porte.* comme *Le Roy luy a donné un drapeau*, ou *l'a fait enſeigne.* Hunc vexillarium Rex fecit. CHORĄGIEW ... w Francuſkim tego co urząd ma na ſobie Chorąſtwa. iáko król mu nádał Chorągiew to ieſt Chorąſtwo, ále u nás w polſkim ięzyku znáczy ráczey kompanią iáką wakuiącą po Rotmiſtrzu w Polſkim, á po Kápitanie w Cudzoziemſkim zaciągu.

DRAPPER *une ſarge*, V. act. (*La rendre comme un drap.*) Lanam textile denſare inſtar panni act. SUKIENKO robić

DRAPPER *un caroſſe, Le couvrir de drap.*) Panno Rhedam, tegere. SUKNEM obić álbo wybić káretę wewnątrz zwierzchu powlec.

DRAPPER *quelqu'un*, (*Le reprendre, le cenſurer, luy donner à dos.*) Aliquem diſtringere, (go, gis, ſtrinxi, ſtrictum.) *ou* carpere, (po, pis, pſi, ptum.) *ou* vellicare, (ico, as, avi, atum.) act. Emittere aculeos in aliquem. *Phæd. Cic.* WZIĄC kogo do ... w praſę dokuczać mu y ſurowo ſię z nim obeyść ták iáko ſukiennicy ſukno w praſy biorą y poſtrzygáią.

Drapper les tondus & les balafrez. Dicta in calvos, ſtigmoſoſque iaculari *Petr.* Przycinać łyſym, y kreſowatym.

DRAPPERIE, ſubſt. f. (*L'art de faire des draps.*) Pannorum laneorum textura, æ, f. SUKIEKNNICTWO kunſzt ſukiennikow ſukn robienia.

DRAPPERIE, en termes de peinture. (*Les habits.*) Expreſſæ coloribus veſtes. ODZIENIE ſtroy malarſkim terminem Francuſkim ktory malarze daią Ná obrazach.

(On dit en peinture, Que les figures ſont bien drappées; & en ſculpture, Qu'une drapperie eſt bien jettée,) Mowią w malarſtwie o obrazach że ſtroy w malowaniu dobrze ieſt wyrażony, á w ſnycerſtwie że ieſt dobrze wydany.

DRAPPIER, ſubſt. m. (*Qui fait des draps.*) Pannorum textor. SUKIENNIK co ſukna robi.

DRAPPIER, (*Marchand de draps, qui les vend.*) Pannorum propola. SUKIENNIK Kupiec co ſukno przedaie.

DRAVE, ſubſt. fœm. (*Plante qui eſt une eſpece de creſſon d'Orient.*) Naſturtium orientale RZEZUCHA Turecka.

LE DRAVE, (*Fleuve d'Allemagne & de Hongrie qui ſe jette dans le Danube.*) Dravus. DRAWA Rzeka Niemiecka y Węgierſka wpadaiąca w Dunay.

DRESDE, (*Ville capitale de Miſnie en Allemagne, réſidence de l'Electeur de Saxe.*) Dreſda, æ, f. DRESDA Miaſto Stołeczne Miſnii w Niemczech Rezydencyalne Elektora Saſkiego.

DRESSER, V. act. (*Elever à plomb une choſe couchée.*) Erigere, (go, go, gis, erexi, erectum.) act. acc. *Cicer.* *Dreſſer des échelles contre les murs.* Erigere ſcalas ad mœnia. *Cicer.* *Se dreſſer ſur ſes pieds.* In pedes erigi. *Quint.* PODNIESC poſtawić proſto do gory co leżącego. *Stawiać drabiny. *Stanąć proſto ná nogach.

DRESSER, (*Rendre droit ce qui eſt tortu*, ou *courbé.*) Dirigere. Corrigere. *Dreſſer une allée de jardin.* Ambulationem ad lineam dirigere. *L'action de dreſſer les chemins.* Directio viarum, f. *Vitr.* WYPROSTOWAC co krzywego y zgiętego. *Wyproſtować ulice w ogrodzie. *Proſtowanie drog

DRESSER, (*Faire, élever, conſtruire.*) Erigere. Ponere. *Phæd.* STAWIAC wyſtawiać.

Les Atheniens dreſſerent une ſtatuë à Eſope. Statuam Æſopo poſuerunt Attici. *Phed.* *Ils dreſſerent une tour à ſix eſtages, après avoir laiſſé des feneſtres par-tout pour ſervir d'embraſures, afin de tirer les machines de guerre.* Sex tabulata extruxerunt, feneſtraſque, quibus in locis viſum, ad tormenta emittenda, in ſtruendo reliquerunt. *Caſ.* Ateńczykowie wyſtawili ſtatuę Ezopowi. *Wyſtawili wieżą ná ſześć piątr dawſzy do koła okna miaſto ſtrzelnic do wyſtrzelania armaty ſztuk woiennych.

DRESSER ſignifie auſſi, *Mettre une choſe dans l'état, & dans l'ordre où elle doit eſtre.* Parare. Apparare. Ornare. acc. *Cicer.* POSTAWIC rzecz iák náleży przygotować co ieſt potrzebnego y iák co náleży uſtawić porządkiem náleżycie.

Dreſſer un buffet. Argentum exſtruere. *Plaut.* *On vit des tables dreſſées avec des buffets couverts de vaiſſelle d'argent.* Triclinia ſtrata viſa ſunt, & magnum argenti pondus expoſitum. *Caſ.* *Dreſſer un feſtin.* Menſas epulis inſtruere. *Cic.* *Dreſſer ſon train, ſon équipage.* Comitatum, ornamenta inſtruere. *Plaut.* *Son menage.* Domum inſtruere. *Plaut.* *Un lit.* Lectum ſternere. *Ter.* Poſtawić kredens nágotować. *Widzieć było ſtoły uſtawione y kredenſe ſrebrne. *Záſtawić bankiet. *Oporządzić ſię koło ſiebie. *Roſporządzić goſpodarſtwo. *Wyſtawić łożko.

Celuy qui a le ſoin de dreſſer des lits pour manger. Lecti ſternator, oris, maſc. Kredencerz do ktorego náleży ſtołową ſłużbę nágotować y ſiedzenia

ON DIT abſolument, *Dreſſez*, pour *Dreſſez la ſouppe.* Jus inſtrue & appone menſis. MOWIĄ iednym ſłowem zaſtawiać to ieſt dawać ieść ná ſtoł.

ON DIT en ce ſens, *Dreſſer des embuſches*, ou *une embuſcade à quelqu'un.* Struere locum inſidiis *Cic. Salnſt. Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu zaſtawić zaſadzkę ná kogo, zdradę pod nim knowac.

Dreſſer une batterie, ou *pluſieurs pieces de canon pour battre une ville.* Tormenta bellica in urbem dirigere. *Dreſſer l'artillerie ſur les remparts.* Tormenta in muris diſponere. *Caſ.* Wyſtawić armatę roſtawić ią záprowadzić dla ſzturmowania do miaſta iego. *Záprowadzać rozſtawiać armatę po wáłach

Dreſſer une batterie contre quelqu'un. Luy vouloir faire quelque ſuperchérie, ou quelque piece. Fingere fallaciam ad aliquem *Plaut.* Bateryą ná kogo wyſtawić, ... zaſadzkę ... ſobie ná cel ... rychtować do niego.

Dreſſer toutes ſes penſées à la guerre. Cogitationes ſuas ad bellum dirigere *Cicer.* *Dreſſer une action, une accuſation, un procés à quelqu'un.* Alicui inſtruere accuſationem, litem, actionem. *Cic.* *Une calomnie.* Calumniam. *Vlp.* *Dreſſer ſes paroles, les arranger comme le peintre fait la diverſité des couleurs.* Verba diſponere, ut pictores varietatem colorum. *Cic.* Obrocić wſzyſtkie myśli ſwoie do woyny. *Gotować pozew prawo na kogo. *Obelgę potwarz. *Słowa ſwoie układać ták iáko malarz rożne układa y dobiera kolory.

DRESSER ſe dit figurément & ſignifie, *Inſtruire, former quelqu'un à une choſe, le façonner.* Inſtituere. Formare *Cic.* *Il a pris grand ſoin de le dreſſer.* Ipſius inſtitutioni operam dedit. *Cicer.* CWICZENIE wychowanie náukę komu dać. *Wielkiego ſtarania przyłożył ná iego wychowánie.

Dreſſer un cheval. Condocefacere equum. *Cic.* Koniá uieżdżać w ſzkole rycerſkiey.

ON DIT par exaggeration (*d'une choſe qui fait horreur.*) *Les cheveux m'en dreſſent à la teſte.* Dirigerunt comæ. *Virg.* MOWIĄ chcąc mocny iaki ſtrach y ſzkaradną rzecz wyrazić: Włoſy mi ſtawaią *álbo* powſtaią ná głowie od tego.

DRILLE, ſubſt. m Miles pannoſus audaculus. HOŁOTA Pachoł w ubogim odzieniu ſerca odważnego.

(On appelle ainſi un ſoldat mal couvert, mais qui a la mine de ſe bien battre. Ce mot ne ſe dit que par mépris & par raillerie.) Ták názywaią żołnierza iákiego co prawie nic ná ſobie niema á przecię fantazyą nárabia iákoby miał wſzyſtkich awoiować. Co ſię nie mowi chyba przez wzgardę y ſzydząc.

DRILLER, V. neut. (*Courir viſte & alaigrement.*) Alacriter currere, neut. PODRYGOWAC ſkakać prędko biegaiąc.

(Terme bas & populaire.) Słowo proſte poſpolite.

DROGUE, ſubſt. f. (*Tout ce qu'on employe dans la compoſition des médicaments & d'autres choſes ſemblables.*) Omnigena materia, (quæ adhiberetur in confecturis medicamentorum, *ou* aromatum. WSZYSTKIE rzeczy ktore w chodzą w lekarſtwo iákie álbo záprawę iáką.

DROGUER *quelqu'un*, V. act. (*Luy donner des remedes, ou des médecines.*) Adhibere alicui remedium, medicinam. LEKOWAC kogo.

Se droguer ſouvent, Prendre ſouvent des remedes. Frequentioribus uti remediis. *Cic.* Często ſię lekarſtwami apteką bawić

DROGUISTE, ſubſt. m. (*Celuy qui vend toutes ſortes de drogues en general, ſoit pour les remedes*, ou *autrement.*) Aromatarius. TEN co przedaie rzeczy czyli do lekarſtw czyli do zápraw iákich ſłużące, aptekarz álbo korzennik.

DROGUET, ſubſt. m. (*Etoffe tiſſuë de laine & de fil*, ou *de fil & de ſoye.*) Pannus lanâ & filo contextus, *genit.* i, m. DROGET proſty Materya z robiona w poł z włoczki y nici

DROIT, maſc. DROITE, f. adject. (*Qui n'eſt point tortu.*) Rectus. *Plin.* PROSTY, PROSTA, niekrzywy.

Droit, Tiré en droite ligne. Directus. *Cic.* Proſty w linią.

En droit ligne, De droit fil. Directò. *Cic.* Proſto w proſt.

DROIT comme un adverbe, *Aller droit en quelque lieu*, ou *par le droit chemin.* Aliquò rectâ, *ou* viâ rectâ, ire, *ou* pergere. *Cic.* ISC proſto kędy.

Tendre droit en bas. Directo deorsum ferri. *Cic.* Proſto ná doł

ON DIT figurément en ce ſens, *Un eſprit droit.* Animus rectus. *Sen.* *Une intention droite.* Voluntas recta. *Il va droit en beſogne, Il ne gauchit point.* Non facit fucum. *Cic.* UMYSŁ proſty ſzczery. *Intencya proſta. *Poproſtu ſobie poſtępuie y ſzczerze nie ſtrzela ná bok wykrętow nie zna.

DROIT, (*Qui eſt ſur ſe pieds, qui eſt debout.*) Rectus. Erectus, a, um. Stans, antis, omn. gen. *Cic.* *Il ſe tient droit.* Stat rectus. STOIĄC ſtoiący proſto ná nogach ſwoich.

ON DIT, *Il faut aller droit*, ou *marcher droit avec luy, Il faut charier droit (comme parle le peuple.)* Rectâ viâ cum illo incedas. TRZEBA z nim poproſtu proſtą drogą.

LE COSTE' *droit, la droite, la main droite.* Dextrum latus, *genit.* dextri lateris, neut. Dextra, *ou* Dextera, æ, fœm (*on ſous-entend.* manus.) *Cic.* PRAWA ſtrona, ręka, bok prawy

Donner le coſté droit, ou *la droite à quelqu'un*, ou ſimplement *Donner la main à quelqu'un.* Dextram alicui dare, *ou* cedere. Decedere alicui viâ. *Plaut.* DAC prawą rękę komu, álbo iednym ſłowem dać prawą, Dać rękę komu, uſtąpić mu z drogi, z mieyſca.

DROIT, ſubſt. m. (*Ce qui eſt droit & raiſonnable, & conforme à la droite raiſon.*) Jus. *Cic.* PRAWO.

Le Droit naturel. Jus naturale. *Vlp.* *Le Droit divin.* Jus divinum, (*qui a eſté eſtabli de Dieu, lequel nous a fait connoiſtre ſes volontez par ſes loix.*) *Le Droit humain*, ou *poſitif* Jus humanum, (*qui a eſté eſtabli par la police des hommes.*) *Le Droit des gens.* Jus gentium. *Vlp.* *Le Droit civil.* Jus civile *Vlp.* (*c'eſt proprement le Droit Romain contenu dans le Digeſte, le Code & les Inſtituts, où ſont les loix Romaines, compilées par l'ordre de Juſtinien.*) *Le Droit Canon*, ou *Canonique* Jus canonicum. (*qui eſt compoſé de pluſieurs Canons des Conciles, des Déciſions des Saints Peres & des Papes*) Prawo przyrodzone. *Prawo Boſkie od Boga poſtanowione w ktorym nám obiawił wolą ſwoię. *Prawo ludzkie od ludzi położone y poſtanowione. *Prawo Narodow, w całym narodzie ludzkim powſzechne. *Prawo Swieckie ieſt to właſne prawo Rzymſkiego Páńſtwa znáyduiące ſię w Pandektach, Kodexie, y Inſtytutach: zebrane z roſkazu Juſtyniana Ceſarza *Prawo Duchowne złożone z uſtaw Kościelnych y Oycow SS. Papieżow.

Maiſtre de Droit, ou *qui enſeigne le Droit.* Juris interpres. *Cic.* *Habile dans le droit.* Juris coctior. *Plaut.* Prawny Náuczyciel Prawa, Doktor prawny. *Biegły w prawie.

DROIT, (*Equité, juſtice.*) Jus. Rectum, *ou* Æquum. *Cic.* PRAWO ſłuſznosć ſprawiedliwość.

A droit & à tort. Quo jure, quâve injuriâ. abl. *Ter.* Czy ſłuſznie czy nie ſłuſznie, czy praw, czy krzyw.

Faire droit. Jus dicere. *Liv.* Sprawiedliwość czynić.

DROIT, (*Pouvoir, puiſſance.*) Jus. neut. *Avoir droit ſur quelqu'un.* Habere jus in aliquem. *Lucan.* *Il eſt en droit de les punir comme il voudra.* Quibus eos multari pœnis velit, ipſius jus atque arbitrium eſt. *Liv.* PRAWO moc władza. *Mieć moc nád kim. *Ma prawo moc poſtąpić ſobie z nim ſkarać iák mu ſię podoba.

Le droit de bourgeoiſie Romaine. Jus civium. Civitas. *Cic.* Prawo Mieyſkie, Miaſta Rzymſkiego, prawo obywatelne.

Sans prejudice du droit des parties. Sine præjudicio partis utriuſque. *Sauf mon droit & celuy d'autruy.* Quod ſine fraude meâ, aliorumque fiat. *Liv.* Bez ukrzywdzenia prawa ſtron ták żeby to bezprawia ſtronom żadnego nie czyniło. *Zoſtawuiąc w cale ták właſne moie iáko y cudze prawo.

DROITS, (*Redevances, impoſitions, ſalaire accordé & eſtabli.*) Jura. Jus impoſitivum. POWINNOSC ſkładki podatki czynſze myta cła poſtanowione.

Droit de péage. Jus portorii, n. *Plaut.* Myto, cło, lądowe.

DROITE, ſubſt, f. (*La main droite.*) Dextra, f. PRAWA ręka.

DROITIER, maſc. DROITIERE, f. (*Qui agit de la main droite.*) Dexter. PRAWY, PRAWA co prawą rękę czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo proſte poſpolite.

DROITURE, ſubſt. fœm. (*Adreſſe directe à une perſonne.*) comme *Ecrire à quelqu'un en droiture*, ou *directement.* Ad aliquem rectâ ſcribere. PROSTO Náprzykład proſto do kogo iść udać ſię piſać.

DROITURE, *Rectitude d'ame qui ne gauchit point dans les choſes mais qui va droit.*) Æquitas. Integritas, f. *Cicer.* PROSTOTA ſzczerość bez wykrętow rzetelność poczciwość.

Il a bien de la droiture. Vir æquus eſt & integer. Eſt ipſi mens recta. *Cic.* Wielkiey rzetelności poczciwości.

On ne voit perſonne dans nos temples, pour demander la droiture de l'eſprit & la ſageſſe; mais bien de la ſanté & des richeſſes. Nemo venit in templum, ut mentem à Deo petat & ſapientiam, ſed potiùs bonam valetudinem & divitias. *Petr.* Niewidać w Kościołach náſzych nikogo; żeby ſię miał modlić o poczciwość y rzetelność, ále wſzyſcy o zdrowie proſzą y doſtatki.

DROMADAIRE, ſubſt. m. (*Eſpece de chameau qui eſt extrémement viſte.*) Dromas camelus. WIELBŁĄD bardzo prędki w nogach.

DROSLE, *ou* DRÔLE, adject. m. & f. mot bas. (*Plaiſant, boufon, divertiſſant.*) Facetus *Cicer.* RUBACHA SMIESZNY figlarz.

ON DIT auſſi (*parlant d'un débauché.*) *C'eſt un bon droſle, un bon compagnon, preſt à tout faire.* Vir perditus ac profligatus. TOZ ſamo znáczy Hultayſkiego życia Hulakę co ſię dá łácwo námowić ná wſzyſtko. Hulaka z niego.

DROSLEMENT, adv. *Voyez* PLAISAMMENT. SMIESZNIE SZTUCZNIE.

DRU, m. DRUË, f. adject. (*Qui eſt élevé & preſt à ſortir du nid, parlant des oiſeaux.*) *Un oiſeau dru.* Avis matura volatui. PTAKI WGNIAZDIE ná ſámym wyleceniu z gniazda co iuż máią tyle pierza ná ſobie że tylko co z gniazda nie powylatuią.

DRU, (*Epais, touffu.*) Preſſus. Denſus, a, um. *Cic.* PIERZEM poroſſy gęſty.

DRU adverbialement mis dans le diſcours, comme *La neige tombe dru & menu.* Nix denſa ac tenuis capit. *Les ſoldats tombent dru.* Crebri ad terram decidunt milites. *Plaut.* GĘSTO śnieg pada à drobny. *Gęſto żołnierze pádáią.

DRUIDES, ſubſt. m. (*Les Preſtres des Aciens Gaulois.*) Druidæ. *Caſ.* DRUIDOWIE dawni Kápłani Francuſcy zá pogan.

DRYADES, ſubſt. f. (*Divintez des bois ſelon les Poëtes.*) Dryades, dum, f. pl. *Virg.* DRYADY Leśne Nimſy álbo Boginie Borowe u Poëtow.

DU, Article du Genitif en François. Il eſt quelquefois Adverbe & quelquefois Prépoſitions comme. ARTYKUŁ francuſki ktory kłádą z ſpadkiem rodzacym: á czaſem ieſt Adwerbem w Fráncuſkim, czáſem prepozycyą iáko.

Du coſté de l'Orient. Ab oriente. * *Du fond de l'Arabie.* Ex penitiſſimâ Arabiâ. *Plaut.* * *Né du temps de la cherté.*

Per annonam caram natus. *Plaut.* Z ſtrony wſchodniey. *Z głębokiey Arabii. *Urodzony czaſu drożyzny.

DUBLIN, (*Ville capitale du Royaume d'Irlande.*) Dublinum. DUBLIN Miaſto głowne Krolеſtwa Irlandyi.

DUC, ſubſt. m. (*Nom de dignité.*) Dux, *genit.* ducis, m. XIĄZE tytuł godności.

DUCAL, m. DUCALE, f. adject. (*Qui appartient au Duc.*) Ducalis & hoc ducale. adject. XIĄŻĘCY.

DUCAT, ſubſt. m. (*Piece de monnoye en Eſpagne.*) Ducatus aureus. DUKAT Czerwony złoty.

(Le Ducat d'argent vaut environ un Ecu; & celuy d'or vaut environ deux Ecus.) Dukat ſrebrny waży iak talerbity, á Dukat złoty waży iak dwa talery.

DUCHE', ſubſt. m. ou fem. (*Qualite de Duc.*) Ducatus. XIĘSTWO godnoſc XIĄŻĘCA.

DUCHESSE, ſubſt. f. (*Femme d'un Duc.*) Duciſſa. XIĘŻNA Zona Xiążęca.

DUCTILE, adject. m. & f. (*Qui ſe tire & s'eſtend, parlant des metaux.*) Ductilis. CIĄGNIONY ciągniący ſię, co ſię dá ciągnąc ciągły mowi ſie o kruſzcach.

DUEL, ſubſt. m. (*combat ſingulier d'homme à homme.*) Singulare certamen, POIEDYNEK bitwa ſam ná ſam.

Appeller quelqu'un en duel. Ad ſingulare certamen provocare. *Se battre en duel.* Ad ſingulare certamen cum aliquo deſcendere. Wyzwać kogo ná poiedynek. * Poiedynkować bić ſię w poiedynku.

DUELISTE, ſubſt. m. (*Qui ſe plaiſt à ſe battre en duel.*) Ad ſingulare certamen provocator. NAPASNIK wyzywacz wyſiekacz co uſtawicznie ná poiedynki wyzywa

DUIRE, V. act. (*Accoſtumer, apprivoiſer.*) Cicurare acc. *Vir.* OGŁASKAC unoſić uchować.

(Vieux mot & bas.) Stare ſłowo francuſkie podłe.

DUIRE, V. neut. (*Convenir, eſtre propre.*) Decere. n. acc. *Cela me duit, me convient.* Hoc me decet. PRZYSTOIC, zdobić. *To mię zdobi to mi przyſtoi.

DUNA, (*Fleuve de Moſcovie.*) Rubo, onis, m. DUNA albo Dzwina Rzeka Moſkiewſka.

DUNES, ſubſt. f. pl. (*Levées de terre le long du rivage de la mer, pour empeſcher les inondations.*) Aggeres. *Caeſ.* DUNY groble tymy wzdłuż po nad brzegiem morſkim zálegáiące morze.

DUNKERQUE, (*Ville du Comté de Flandres.*) Dunkerqua. DUNKEKA Miáſto Hrabſtwa Flandryi.

DUNAVERT, (*Chaſteau du Royaume d'Ecoſſe.*) Dunavertum. DUNAWERT Zámek Krolеſtwa ſzkockiego.

DUODENUM, ſubſt. m. (*Boyau qui deſcend tout droit depuis l'orifice du ventricule.*) Duodenum. KISZKA cienka w żołądku proſto idąca długa ná dwanaście calow.

DUPLICITE', ſubſt. f. (*Objet qu'on voit double.*) Imago duplicata. DWOIENIE Dwoiący ſię co ſię dwoi w oczach álbo troi.

DUPLICITE' ſe dit figurément, *Duplicité d'ame, de cœur,* pour *Une amé double, Un cœur double.* Cor fallax & multiplex. DWOISTOSC umyſłu nieſzczerość obłudność.

DUPPE, ſubſt. f. Inſulus. Stupidus. (Ce mot ſe dit de celuy qu'on trompe aiſement, & auquel on en fait bien accroire.) DUDEK głupi co ſię da łatwo odrwić.

Il eſt ſa duppe. Habet cum fruſtratui. *Plaut.* *Cherchez voſtre duppe ailleurs.* Quære peregrinum. *Hor.* Odrwił go, Dudkiem go zrobił. *Szukay ſobie gdzieindziey Dudka ſwego, nie ná ſwegoś tu dudka trafił.

Faire paſſer quelqu'un pour duppe. Imponere alicui. Facere alicui fucum. *Plaut.* W dudki kogo poſtrzydz.

DUPPER *quelqu'un* V. act. (*Le tromper, l'attraper.*) Alicui os ſublinere. ZDEMENTOWAC kogo zá nos go ſobie wodzić, udać mu łatwo każdą rzecz że wſzyſtkiemu uwierzy, omamić go.

Me voila duppé comme il faut. Mihi os eſt ſublitum planè & probè. *Plaut.* Odrwili mię należycie.

DUR, m. DURE, f. adject. (*Qui n'eſt pas tendre.*) Durus, a, um. *Cicer.* TWARDY, TWARDA, łykowaty nie miętki, nie kruchy.

Des raiſins qui ont la peau dure. Duracina uva, æ, f. *Suet.* Jagody twarde, co ſkorkę twardą maią ná ſobie, zimoſtradki

Une poule dure ne ſçauroit ſe manger. Gallina dura reſponſat palato. *Hor.* Twarda kura ieść ſię nie da.

DUR, (*Qui eſt ferme & ſolide.*) Durus. Stolidus. *Plin. Virg.* TWARDY trwały mocny grantowny.

Coucher ſur la dure, ou ſur la terre. Humi cubare. Spać ná twardey ná gołey ziemi.

Devenir dur & ferme. Dureſcere. Solideſcere. *Cic.* Twardnieć zſiadać ſię.

DUR ſe dit figurément pour *Rude, aſpre.* Durus. Aſper. TWARDY niewłaśnie nieſmaczny niewdzięczny, przykry, oſtry.

Un Poëte fort dur, des vers durs. Poeta duriſſimus. *Cicer.* Duri verſus. *Une réponſe dure.* Durum reſponſum. *Hor. Cic.* *Un Auteur dur, qui n'écrit point poliment.* Scriptor ferreus. *Cic.* Wierſzopis y wierſze niewdzięczne. *Odpowiedź przykra oſtra. *Autor niemiły do czytania co niegładko piſze.

DUR, (*Impitoyable, inexorable, inflexible.*) Durus. Dirus. Ferreus. NIEUZYTY nieubłagany ſurowy.

C'eſt un homme dur, plein de luy-même & piquant dans ſes railleries. Durus homo, confidens tumiduſque, & ſermonis amari. *Hor.* Człowiek to ieſt przykry wſzyſtek ſam w ſobie uſzczypliwy w żartach ſwoich.

DUR *d'oreille,* (*Qui a l'oreille dure, qui entend dur.*) Surdaſter. *Cic.* TĘPEGO ucha álbo ſłuchu niedoſłyszący.

Il a l'eſprit dur pour apprendre. Hebes. Tępego dowcipu twardy głowy niepoiętny co do náuk tędy.

DUR, (*Rude, auſtére.*) Durus. Auſterus. *Cicer.* *Une vie dure.* Aſpera vita. *Terent.* TWARDY oſtry. *Zycie twarde oſtre.

DURABLE, adject. maſc. & fœm. (*Qui dure.*) Durabilis. TRWAŁY.

LA DURANCE, (*Fleuve de Provence.*) Durantia. DURANCYA Rzeka w Prowencyi.

DURANT, Prép. (*Pendant.*) Per. *Durant deux jours.* Per biduum. *Cic.* *Durant tout le jour.* Toto die. *Saluſt.* PODCZAS, przez. *Przez dwa dni. *Przez cały dzień.

Durant que. Pendant que. Dum. Pod ten czas gdy w ten czas gdy, przez ten czas gdy.

DURAZZO, (*Ville d'Albanie.*) Dyrrachium. *Caeſ.* DURACCO Miaſto Albanii.

Les peuples de durazzo. Dyrrachini, orum, m. pl. *Cic.* Duraccanie ludzie tameczni.

DURCIR, V. act. & neut. (*Rendre dur.*) Durare, (o, as, ari, atum.) act. acc. *ou* neut. *Colum.* *Durcir la corne des pieds des chevaux.* Durare ungulas. *Colum.* *Les cormes durciſſent le ventre.* Sorba durant ventrem. *Mart.* STWARDZAC zatwardzać. *Kopyta końſkie zatwardzać. *Jagody Jarzębiny zatwardzaią żołądek.

DURE'E, ſubſt. f. (*Le temps que dure chaque choſe.*) Spatium. Diuturnitas. *Une paix de longue durée.* Diuturna pax. *Cic.* *Une maladie de longue durée.* Diuturnus morbus. *Cic.* *La durée des temps.* Diuturnitas temporũ. *Cic.* *De la guerre.* Diuturnitas belli. *Caeſ.* Długość czas przez ktory y ják długo co trwa Pokoy ná długi czas. *Choroba długa ná długi czas. *Długość czaſow. Długość woyny.

Qui eſt de longue durée. Diuturnus. *Cic.* Trwały wytrzymały co długo trwać może czego ná długi czas będzie ſtarczyć wieczny.

Qui eſt d'une éternelle durée. Æternus. Sempiternus. *Cic.* Wieczny, wiecznie trwały, wieczyſty.

DURE-MERE, ſubſt. f. terme d'Anatomie, (*Membrane qui envelope le cerveau.*) Dura mater. *Theod. Gaz.* BŁONKA twarda otaczaiąca mozg.

DUREMENT, adv. (*D'une maniere dure.* Durè. Duriter. Aſpere. *Ter.* TWARDO oſtro przykro ſurowo.

DURER, V. neut. (*Eſtre de durée.* Durare. *Cic.* TRWAC długo wytrwać wytrzymać.

Le feſtin dura bien avant dans la nuit. Ad multam noctem perductum fuit convivium. *Cic.* Ochota trwała długo w noc.

Faire durer la guerre. Bellum ducere. *Cicer.* Przedłużać woynę, dłużey woynę pociągnąć.

ON DIT, *Je ne puis durer dans le logis, je ne puis y reſter.* Nequeo durare in ædibus. *Ter.* MOWIĄ nie mogę wytrwać w domu, nie mogę w nim zoſtać.

Je ne puis durer, tant la fiévre eſt violente. Nequeo durare, adeò febris intenditur. Nie wytrzymam od ciężkiey gorączki.

DURET, m. DURRETTE, f. (*Un peu dur.*) Duriuſculus, a, um. *Plin.* PRZYTWARDY, PRZYTWARDSZY.

DURETE', ſubſt. f. (*parlant des choſes ſolides, comme de la pierre, du marbre, &c.*) Duricies. *Plin.* TWARDOSC iáko twardość kámieni, marmuru.

DURE-

DURETE' *d'oreilles.* Auditus gravitas *Plin.* NIEDOSŁYSZENIE, tępość ucha.

DURETE' *des couleurs.* Colorum auſteritas. *Plin.* PROSTE Farby grube.

DURETE' ſe dit au figuré, comme *Dureté dans ſes paroles.* Duritia in ſermone. *Cic.* OSTRE ſłowo przykre.

Dureté de cœur. Duritia & durities. *Cic. Ter.* Inhumanitas. *Cic.* Zatwardziałość ſerca nieużytość.

Je vous diray franchement de luy, ne pouvant rien diſſimuler, que c'eſt un homme qui ſe plaiſt à dire des duretez, grand parleur, & aimant à ſemer la diviſion. De eo verum dicam, duræ buccæ fuit, linguoſus, diſcordia, non homo. *Petr.* Powiem ci rzetelnie iáko nieumiem nic obwiiać, że to ieſt człowiek ktory rad káżdemu ięzykiem docinać, gęba wielka plotki y niezgody ſieie.

Comme il eſtoit d'un naturel extrémement doux, il me réprimanda de dire des duretez à un homme plus âgé que moy: ajoutant que j'oubliois le devoir de l'honneſteté, de paroiſtre facheux dans un repas que je donnois de bon cœur. Ut erat mitiſſimus, objurgavit me, quod ſeniori conviciarer, ſimulque oblitus officii, menſam, quam humanitate poſuiſſem, contumeliâ tollerem. *Petr.* Że był przyrodzenia bardzo łaſkawego ſtrofował mię o to żem coś przykrego powiedział ſtarſzemu w látá nádemnie: przydaiąc y to żem nieprzeſtrzegał przyſtoyności náleżytey, pokazuiąc ſię gniewliwym podczas traktamentu ktorym ſprawował z dobrey chęci y ochoty.

Avoir de la dureté pour une perſonne ruinée. Præbere ſe durum miſeræ & afflictæ fortunæ alicujs. *Cic.* Być nieużytym ku podupadłym ná fortunie.

DURILLON, ſubſt m. (*Cal,* ou *Calus.*) Callum. *Cicer.* OTRĘTWIENIE mártwa ſkora twarda y otrętwiała naroſtki.

DUSSELDORP, (*Ville capitale du Duché de Berg ſur le Rhin.*) Deſſeldorpium, ii, n. DUSSELDORP Miaſto Stołeczne Xięſtwa Berg nád Renem.

DUVET, ſubſt. m. (*La plume la plus molle des oiſeaux.*) Mollior avium pluma. PUCH pierze náymiękſze u ptaſtwa.

DUVINA, (*Province de la Moſcovie ſeptentrionale.*) Duina, æ, f. DWINA Prowincya w Moſkwie.

(C'eſt auſſi le nom d'une Riviere qui arroſe ce païs, *Duina, a, f.*) Toż názwiſko ieſt Rzeki iedney w tym tám Kraiu.

DUUMVIR, ſubſt. (*Magiſtrat d'une Colonie Romaine.*) Duumvir. URZĄD Burmiſtrzowſki w oſadach Rzymſkich *Dwumąż* názwany.

DYNASTIE, ſubſt. f. (*Lignée des Rois qui ont regné l'un aprés l'autre.*) Dynaſtia. PANOWANIE Krolow ciągiem ieden po drugim.

DYSSENTERIE, ſubſt. f. (*Flux de ventre, avec du ſang & de grandes douleurs.*) Dyſenteria. *Cic.* BIEGUNKA krwawa z bolem wielkim.

Avoir la dyſſenterie. Dyſenteriâ infeſtari. *Plin.* *J'avois apprehendé la dyſſenterie, mais ou le changement d'air, ou le repos d'eſprit que je trouve icy, ou peut-eſtre le déclin du mal qui avoit jetté ſon feu, m'a ſoulagé.* Sanè pertimueram, ſed viſa eſt mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipſa fortaſſe jam ſeneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. *Cicer.* Mieć biegunkę. *Bałem ſię biegunki ále czyli odmiana mieyſca y powietrza, czyli ſpokoyność myśli ktorey tu záżywam, czyli też ſam ſchyłek choroby ktora ſię przeſiliła folgę mi przyniosł.

Qui a la dyſſenterie. Dyſentericus, a, um. *Plin.* *Ce remede eſt bon pour la dyſſenterie, ou à ceux qui en ſont attaquez.* Illud remedium auxiliatur dyſentoricis. *Plin.* Biegunkę cierpiący. *To lekarſtwo ieſt dobre ná dyſſenteryą y dla tych co ich napada.

E.

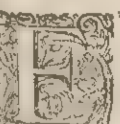

E' ſubſt. maſc. Cinquiéme lettre de l'Alphabet, & la ſeconde des voyelles E. Piąta litera Obiec. dła á druga z iednogłośnych ſama przez ſię brzmi ecych.

Il n'y a guerres de Lettre qui reçoive plus de ſons differens dans toutes les Langues, que celle-cy. Nous en pouvons remarquer particulierement trois dans la nôtre, qui ſe rencontrent quelquefois en un ſeul mot, comme *Fermeté, Netteté, Breveté.* Le premier eſt un *E.* qu'on nomme *ouvert,* parce qu'il ſe prononce la bouche ouverte; le ſecond s'appelle ordinairement, *obſcur & muet;* parce qu'il a un ſon plus ſourd que les autres: ou *feminin,* parce qu'il ſert à former les rimes feminines dans les vers François. Et le troiſiéme luy eſtant oppoſé, s'appelle un *E, clair,* un *E maſculin,* ou meſme un *E fermé,* & celuy-cy eſt ſouvent marqué d'un petit accent au deſſus, pour le diſtinguer des autres. Nie maſz prawie litery ktoraby w każdym ięzyku ták wielą ſpoſobami ſię wymawiała iako ta: w Francuſkim oſobliwie troiákie tey litery wyrażenie w mowie miarkować możemy, ktore ſię częſtokroć w iednymże ſłowie znáyduie iáko *Fermeté, Netteté, Breveté.* Pierwsze ieſt e ktore zowią *otwarte* że cale otwartą gębą ſię mowi drugie álbo ſrzednie názywaią *ciche* niewyraźne głuche, że ſię tylko wpoł domawia, álbo *białogłowſkie* że do kadencyi rodzaiu białogłowſkiego w wierszach Francuſkich ſłuży. A trzecie temu przeciwne názywaią wyraźne álbo męſkie álbo *e zamknięte* á to częſtokroć ma nád ſobą akcent álbo kreſkę dla dyſtynkcyi od inſzych.

Outre cela nous en avons encore un, qui ſe prononce comme un A; & qui pourtant devroit pluſtôt eſtre appellé un A, puiſque la figure n'eſt qu'accidentelle dans les lettres, comme *Empereur* pour *Ampereur.* Procz tego mámy ieſzcze w francuſkim iedno *E* ktore ſię wymawia y brzmi iáko *A* ktoreby raczey *A* názywać ſię miało, lubo ſię iáko *E* piſze, bo pronuncyacya czyni literę iſtotnie á nie figura iáką ſię piſze ták *Emperenr* ſię piſze zá *Ampereur* iáko ſię wymáwiá.

Mais pour l'*E plus ouvert, & plus étendu,* que mettent encore quelques-uns comme en *Féte, Tête,* ou avec une *S, Feſte, Teſte,* il doit eſtre eſtimé le meſme que le premier en *Breveté, Fermeté,* dont il n'eſt different que de quelque longueur en quantité ou d'accent. Et pourtant nous pouvons réduire tous nos E à trois, ou au plus à quatre, ſi nous y comprenons auſſi celuy qui ſe prononce comme un A, & ces quatre prononciations differentes ſe peuvent remarquer en un ſeul mot, comme *Détêrrement.* Co zaś *e otworzyſte* ktore niektorzy piſzą z ákcentem daſzkowym *ê* á inſi bez tego ákcentu ále przydaią po nim w piſaniu *ſ* ktore ſię nie wyraża w pronuncyacyi, ieſt toż ſamo właśnie *e* ktoreśmy wyżey názwáli *otwożyſte* nie rożniąc ſię chybą przedłużoną nieco pronuncyacyą właśnie ieſt o ktorym wyżey w ſłowach *Breveté Fermeté.* Ták tedy wſzytkie *e* Francuſkie ktore ieſt wielorakie co do prononcyacyi do trzech álbo czterech redukować można to ieſt rachuiąc y to co ſię w Francuſkim wymawia iáko *A.* Ktore to cztery álbo czworakie *E* Francuſkie co do pronuncyacyi widzieć razem w tym iednym ſłowie: *Détêrrement. odgrzebanie, wygrzebanie, odkrycie.*

L'E que nous appellons *long & ouvert* eſt proprement celuy qui revient à l'*e* des Grecs, & qui en repreſente parfaitement le ſon, puis qu'il n'a eſté introduit parmi eux que pour marquer un E long diſant *Bêta,* comme s'il y avoit *Beeta.* Ce qui exprime parfaitement le Bêlement des Brebis. To *ê* Francuſkie otworzyſte długie w pronuncyacyi wychodzi ná *Veta* greckie ktore ugrekow wprowadzono dlá wyrażenia *e* długiego, iákoby było *Veeta* Co doſkonale wyraża bek owiec.

Noſtre E *fermé* au contraire exprime l'*épſylon* des Grecs, & l'autre qui eſt *moyen* entre les deux ſert à former les rimes feminines dans les vers, comme quand nous diſons *Ferme, Terme.* Dans les Verbes qui ont un E *Féminin* à la penultiéme de l'Infinitif, comme *Peſer, Mener,* il ſe change en un *E ouvert* dans les temps qui finiſſent par cet *E feminin,* de ſorte que l'on dit *cela ſe peſe, Il me mene,* comme s'il y avoit *paiſe, maine;* En quoy manquent ſouvent les Provinciaux, prononçant la premiere dans *Peſe,* comme dans *Peſer.* Et aux premieres perſonnes qui finiſſent par cet E *féminin,* il ſe change en un E *maſculin* dans les Interrogations, à cauſe du pronom *je* qui ſuit après, & qui y eſt joint, lequel a encore un *e feminin.* Ainſi l'on dit *J'aime, Je jouë;* mais en interrogeant l'on dit *Joué-je? Aimé-je? Prié-je?* Que ſi pour faciliter la prononciation dans ces rencontres on vouloit ſeulement s'accouſtumer de mettre quelque petite marque ſous l'*E feminin,* comme nous en mettons ſous le *ç* en certains mots, il ſeroit diſtingué de l'*E maſculin,* qui a ſa marque au deſſus, & le caractere ſimple de l'*E* pourroit demeurer, pour celuy que nous appellons *muet & obſcur.* Et ainſi l'on apporteroit preſque ſans peine la plus neceſſaire de toutes les diſtinctions dans l'orthografe, & en la prononciation de nôtre Langue, puiſque nous voyons tous les jours, que non ſeulement les Eſtrangers, mais les perſonnes meſme qui ſont verſées dans la

Langue,

Langue, héſitent ſouvent dans la diſtinction de ces deux *E.* Francuſkie zaś *e* niewyraźne álbo záwite wyraża *epſylon* greckie. Srzednie zaś *e* między tymi dwiema *niewyraźne* ſłużące do kadencyi wierſzow w rodzaiu białogłowſkim naprzykład *Fermé*, *Terme.* W Tych ſłowach ktore tákie *e niewyraźne* álbo *Białogłowſkie* maią w ſylabie przedoſtatniey infinitywu náprzykład: *peſer mener ciężyć, prowadzić*, to ſię *e* odmienia w otworzyſte w czaſach tych werbow ktore ſię kończą takim *e* niewyraźnym álbo białogłowſkim: A ták mowią *cela ſe péſe To ſię waży; Il me méne* prowadzi mię. iákoby ſię piſało *paiſe maine, ai* wymawiaiąc iák *e* wyraźnie. W czym często błądzą Prowenczykowie wymawiaiąc *e* w tym ſłowie *péſe* tak iák w infinitywie *peſer* ſię wymawia to ieſt niewyraźnie nieotwarto nie zupełnie y niby w poł tylko. A do tego to *e* białogłowſkie nie wyraźne kiedy ſą ſłowa w pierwſzey oſobie odmienia ſię w *é* męſkie záwite álbo akcentowane zwłaſzcza pytaiąc ſię, á to dla partykuły Francuſkiey *je* ktora po nim w tych pytaniach náſtępuie, y z ſłowem w pierwſzey oſobie położonym ſię łączy: A toż *je* ma ná końcu *e* białogłowſkie niewyraźne; y ták mowią bez pytania *J'ayme*, kocham *Je joue* gram. Ale pytaiąc ſię trzeba mowić. Joué-je. *Gram-że?* Aimé-je *Kocham-że?* Prié-je. *Proſzęż?* Gdyby záś dla łatwieyſzey prononcyacyi w tych okazyach chciano wprowadzić zwyczay położyć tylko znaczek iáki od ſpodu pod tym *e* białogłowſkim iáko kładą Francuzi czaſem pod *ç* w niektorych ſłowach, iżby była dyſtynkcya tego *e* białogłowſkiego, od *é* męſkiego ktore ma akcent álbo kreſkę nád ſobą, á *e* białogłowſkie álbo niewyraźne y niezupełne piſałoby ſię ordynaryinie iáko *e* bez wſzelkiego akcentu z wierzchu nád ſobą. A ták uczynionoby bez trudności rożność náypotrzebnieyſzą w ortografii, y prononcyacyi ięzyka Francuſkiego. Gdyż widziemy co dzień że nietylko cudzoziemcy ále y ci ktorzy ſą świadomi ſwego ięzyka zácinaią ſię y mylą w rozeznaniu tych *e* obodwoch.

Les Latins ont auſſi eu leurs differentes prononciations de cette lettre. Ils avoient leur *E long & ouvert*, qui revenoit auſſi à l'*e* des Grecs, & qui pour cela ſe redoubloit meſme ſouvent, comme on voit dans les medailles & ſur les anciens marbres, *Feelix, Seedes.* W Łacińſkim tákże litera *e* miała ſwoie rozmaite prononcyacye y wyrażenia, Było u nich *e* długie y otworzyſte wychodzące ne *e* greckie ktore też piſywano przez podwoyne *ee* iáko widzieć ná pieniądzach álbo medaliach y marmurach dawnych nápiſow *Feelix, Seedes.*

Le ſecond eſtoit comme noſtre *E bref & fermé*, revenant à l'*epſylon* des Grecs; & ces deux differences de l'*E* ſont diſtinctement marquées dans les Anciens. Drugie było iáko *e* Francuſkie krotkie y niewyraźne albo akcentowane wychodzące ná *epſylon* greckie á tę dwoiáką rożnicę *e* łacińſkiego z oſobna znaydzieſz udawnych.

Mais outre cela il y avoit encore une prononciation moyenne entre l'*E* & l'*I*, d'où vient que Varron a remarqué que l'on diſoit *Veam* pour *Viam*; & Quintilien que l'on mettoit un *e* pour un *i* dans *Menerva, Leber, Mageſter.* Donat aſſure qu'à cauſe de l'affinité de ces deux lettres, les Anciens n'ont point fait de difficulté de dire *Heri & Here, Mane & Mani, Veſpere & Veſperi.* Auſſi voyons nous que dans les vieilles inſcriptions on y trouve encore *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.* A záś oprocz tego była ieſzcze iedna prononcyacya tey litery niewyrażaiąca zupełnie ani litery *e* áni litery *i* ále niby przez poł maiąca brzmienie y *e* y *i* ſkąd Warron uważa że ſię piſało y mowiło w łacińſkim *Veam*, zá *Viam.* Y Kwintylian obſerwuie że piſano *e* miaſto *i* w tych ſłowach: *Menerwa, Leber, Mageſter.* Donat záś powiada że dla bliſkości tych obudwu liter ſtarzy zá iedno mawiali *Heri* álbo *Here* wczoray. *Mani* álbo *mane* rano. *Veſpere Veſperi* Wieczor. Jákoż w dawnych nápiſach czytamy ieſzcze: *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.*

Noſtre quatriéme *E* qui ſe met pour *A*, ſe trouvoit auſſi parmi les Latins, d'où vient que Quintilien témoigne que Caton écrivoit indifferemment *Dicam*, ou *Dicem*, *Faciam*, ou *Faciem.* C'eſt delà auſſi qu'eſt venu qu'on a dit *Balare* pour *Belare*, qui ſe trouve encore dans Varron, *Inceſtus* pour *Incaſtus.* E, chez les Anciens, eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit deux cents cinquante. Czwarte też *e* Francuſkie ktore ſię kładzie y brzmi iák *A* znáydowało ſię u łacinnikow, ſkąd Kwintylian świadczy że Katon zárowno piſał *Dicam* álbo *Dicem. Faciam*, álbo *Faciem.* ſkąd też poſzło że mowią *Balare* zá *Belare*, *bekac* iáko ſię znayduie w Warronie. Y *Inceſtus* zá *Incaſtus.* nierządny. E u dawnych znaczyło liczbę dwieście piędzieſiąt. W Polſkim tych czaſow dwoiákie tylko *e* mamy to ieſt iedno *proſte*, á drugie *ogonkowate* álbo *ę* z ogonkiem od ſpodu.

EAU, ſubſt. f. (*L'un des quatre Elemens, qui eſt froid & humide de ſa nature.*) Aqua. *Cic.* WODA iedno z Czterech Elementow ktora ieſt zimna y mokra z przyrodzenia ſwego.

Ce Nom ſe donne à tous les Corps clairs & liquides qui coulent ſur la terre: To názwiſko ogolnie daią wſzyſtkim rzeczom rzadkim y ciekącym płynącym álbo ſączącym ſię po ziemi.

EAU *vive, Beau de ſource.* Aqua viva. WODA żywa ciekąca zrzodło krynica zdroy.

Eau de mer. Aqua marina. *Cic.* Woda morſka.

Eau de riviere. Aqua fluvialis. Woda rzeczna.

Eau de fontaine. Aqua fontana. *Colum.* Woda zdroiowa.

Eau de ciſterne. Aqua ciſternina, æ, f. *Colum.* Aqua imbri collecta. *Cic.* Collectus imber, *genit.* collecti imbris, m. *Horat.* Woda z zrzodliſk álbo deſzczu w doły y rowy ściekaiąca.

Eau de puits. Aqua puteana. *Colum. Plin.* Woda ſtudzienna

Eau de mareſt. Aqua paluſtris. *Colum.* Woda z Bagniſk z ługowiſk, z brodow.

Eau de lac. Aqua ex lacu. *Celſ.* Woda z Jeziora.

Eau du ciel. Aqua cœleſtis. Woda niebieſka.

Eau de pluye. Aqua pluvia. *Cic.* Woda deſzczowa.

Eau douce. Aqua dulcis. Aqua dulcis, f. *Cic.* Woda ſłodka.

Eau dormante, (qui ne coule point.) Aqua pigra. *Plin.* Reſes aqua, f. Stagnans aqua. *Var.* Woda ſtoiąca niemaiąca odchodu

Eau de roche. Aqua ſaxoſa è rupe ſaliens. *Plin.* Woda z gor z ſkał ſpadaiąca wytryſkuiąca.

Eau coulante. Fluens, *ou* manans aqua. *Colum.* Woda bieżąca.

Eau qui ne tarit jamais. Jugis aqua. *Cic.* Woda nigdy niewyſychaiąca.

Eau qui eſt fort bonne à boire. Aqua probatiſſima potui. *Colum.* Woda bardzo dobra do picia.

Eau entre cuir & chair. Aqua intercus, f. *Cicer.* Woda záſkornia puchlina.

Eau de la forge d'un mareſchal (où l'on a eſteint le fer rouge) Aqua à ferrario fabro. *Plaut.* Woda kowalſka w ktorey gáſzą żelázo roſpalone, woda z leſtroku z podbrzuſzczu.

EAU *de neige.* Aqua nivalis, f. *Aul. Gel.* WODA śniegowa z sniegu.

Eau nitreuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du nitre.) Aqua nitroſa. *Plin.* Woda ſaletrzyſta przechodząca tam kędy ſię znayduie w ziemi ſaletra.

Eau bitumineuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du bitume.) Aqua bituminata. *Plin.* Woda tłuſta kleiowata co przechodzi przez mieyſca kędy kley ieſt w ziemi.

Eau tiede. Tepida aqua. *Ovid.* Woda letnia, wolna wywolniona wylecona.

Eau chaude. Calida aqua, f. *Juv. Celſ.* Woda ciepła.

CONDUIT *d'eau*, ſubſt. maſc. Aquæ ductus, ûs, maſc. *Cic.* RURMUS rurmuſowy row, prowadzenie wody, wodociąg.

BEUVEUR *d'eau.* Aquæ potator, oris, m. *Hor.* WODOPOY co rad wody wiele piie.

PORTEUR *d'eau, (qui va porter de l'eau par les maiſons.)* Aquarius. *Plaut.* Aquator. *Cic.* WODNY ſługa mieyſki co wodę po domach roznoſi.

ALLER *par eau en quelque lieu, naviger, voyager ſur la mer, ſur les lacs.* Navigare aliquò. *Cicer.* WODĄ morzem płynąć dokąd

Demander de l'eau pour laver ſes mains. Aquam poſcere ad manus. *Petr.* Wody ná ręce potrzebować do umywania.

Donner de l'eau à laver, ou abſolument *Donner à laver.* Dare aquam manibus. *Plaut.* Podać wody do umywania. Dać do umywania

Aller à l'eau, (parlant des chiens barbets.) Innare aquæ. *Liv.* Jść ná wodę, chodzić ná wodę, mowiąc o pſach pod ruſznicę: y ná wodę.

FAIRE *eau, (parlant d'un vaiſſeau dans lequel l'eau entre.)* Aquam accipere. BRAC wodę náſiąkać mowiąc o ſtatku dziurawym ktory wody nábiera w ſiebie.

QUI TIENT *de la nature de l'eau.* Aquoſus, a, um. *Plin.* WODNISTY.

MAISTRE *des eaux & foreſts.* Qui aquariam & ſilveſtrem habet provinciam. TEN co ma ná ſobie wodniczy urząd ſtarſzy nád laſami y wodami.

Jeûner au pain & à l'eau. Vitam pane & aquâ ſuſtentare. Pościć o chlebie y o wodzie.

EAU en particulier ſe dit *de la pluye*, comme *Ce nuage épais nous menace d'eau*, ou *de pluye.* Impendet pluvia. *Liv.* WODA ſię oſoblliwie mowi w Francuſkim o deſzczu, Ta chmura grozi nam deſzczem.

Il tombe de l'eau. Decidit imber. Pluit. *Tibul. Liv.* Pada idzie deſzcz.

Demander de l'eau. Implorare aquas cœleſtes. *Hor.* Proſić o deſzcz.

EAU en termes de Phiſique ſe dit (*des humiditez qui ſortent des corps, comme l'urine & la ſueur.*) Ainſi on dit *Faire de l'eau, piſſer.* Meiere. WODA co do Fizyki w ſenſie przyrodzonym, o wilgociach y humorach z ciała ludzkiego wychodzących, iáko to uryna, pot, y ták mowią iść ná wodę álbo z wodą, to ieſt ná urynę álbo z uryną.

Avoir envie de faire de l'eau Micturire. *Juv.* Chcieć ſię ná wodę chcieć ſię ná dwor ná urynał z wodą ná potrzebę.

Il ſortit de la chambre comme pour faire le l'eau. Extra cellam proceſſit, quaſi aquam peteret. *Petr.* Wyſzedł z izby iákoby ná dwor z uryną.

Aller faire de l'eau. Ire mictum. *Petr. Cic.* Jść ná dwor z uryną, z wodą.

Il ne peut retenir ſon eau. Profluit urina naturaliter. *Celſ.* Niemoże wſtrzymać uryny.

Il eſt tout en eau, tout en ſueur. Jam totus madet. *Petr.* Wſzyſtek ieſt w wodzie, poci ſię potężnie.

Après m'eſtre beaucoup fatigué & mis tout en eau. In curſu fatigatus & ſudore madens. *Petr.* Nápracowawſzy ſię ná biegawſzy y nápociwſzy

ON DIT, *Fondre en eau.* Liqueſcere, n. *Virg.* TOPNIEC roſpuſzczać, puſzczać.

EN TERMES de Marine, on dit *Faire de l'eau*, pour dire *Faire aiguade, Faire ſes proviſions d'eau douce pour un voyage de long cours ſur mer.* Aquatum ire. *Cæſ.* WODY do picia ſpoſobney na morzu płynąc uczynić prowizyą,

Il débarqua quelques matelots pour faire proviſion d'eau. Aquandi causâ remiges in terram expoſuit. *Cæſ.* Wyſłał kilku żeglarzow dla wody.

Ils manquent d'eau. Aquæ inopiâ premuntur. *Cæſ.* Nieſtaie im wody.

Il falloit aller à l'eau, ou chercher de l'eau à un trait de javelot. Aquatio intra teli jactum erat. *Cæſ.* Trzeba było po wodę chodzić ná ſtrzelenie z łuku.

Mettre un navire à l'eau, le pouſſer en mer. Deducere navem in mare. Spychać ſtatek álbo okręt ná wodę

Il avoient de l'eau juſques ſur les épaules. Capite ſolo ex aquâ extabant. Mieli wodę po ſzyię.

ON DIT en termes hydrauliques, *Conduire les eaux*, pour dire *Les enfermer dans des tuyaux.* ou *canaux.* Deducere, *ou* ducere aquas. *Cic.* WODĘ prowadzić rurami

Elever les eaux. Erigere aquas. Surſum aquas tollere. In ſublime aquas tollere. *Plin.* Podnośić wodę.

UN JET *d'eau.* Aqua ſaliens. FONTANA woda igraiąca

Faire un jet d'eau, Elever l'eau & la faire jaillir en l'air Aquam ſalientem facere. Fontany robić dla igrania wod.

UN BOUILLON *d'eau (qui ne s'éleve gueres au deſſus du tuyau.)* Aqua bullans, *genit.* aquæ bullantis, fœm. *Plin.* WODA niewyſoko wypadaiąca nád ziemią ſamą.

UNE NAPPE *d'eau.* Aquæ mappa. UNE GERBE *d'eau.* Aquæ manipulus, i, m. (*quand elle ſort & qu'elle fait comme une gerbe de bled.*) OBRUS wodny kłos wodny kiedy w fontanach igraiąc woda te rożne figury kunſztownie wydaie w obrus w kłos &c. wytryſkuiąc.

BERCEAU *d'eau, (quand il y a des jets d'eau à droit & à gauche, qui ſe courbent en arc par deſſus la teſte.)* Aquæ concameratio, onis, f. ARKADY obręcze kołyſki wodne álbo woda wypadaiąca z fontann w Arkadę w obręcze w kołyſki.

EN MEDECINE on appelle *Eaux minerales*, ou *médecinales, (qu'on va prendre pour de certaines maladies.)* Aquæ medicæ, arum. *Claud.* CO DO LEKARSTW názywaią Wody kruſzczowe *mineralne* álbo lekarſkie, do ktorych ieżdżą áby ich zażywac ná pewne choroby.

ON DIT abſolument, *Il eſt aux eaux.* Eſt ad aquas. *Cic.* MOWIĄ iednym ſłowem poiechał do Wod, záżywa wod.

Aller aux eaux, Aller prendre les eaux. Ire potatum aquas medicas. Jechać do wod, záżywać wod, iechać do cieplić ná leki.

EAUX *cordiales pour conforter le cœur.* Aquæ cordi ſalutares. WODKI ſerdeczne ná poſilenie ſerca.

Eaux céphaliques, bonnes pour les maux de teſte. Aquæ ad capitis dolores. Wodki głowne, od bolenia głowy.

Eaux ophthalmiques. Aquæ ad oculorum morbos. Wodki oczne od oczu bolenia.

Eaux thorachiques. Aquæ ad pectoris dolores. Wodki od pierſi bolenia.

Eaux hepatiques. Aquæ ad dolores hepatis. Wodki śledźionowe, od śledźiony bolenia.

EAU FORTE, ou *Eau ardente & cauſtique.* Aqua ſtygia. WODKA ſerwaſerowa.

Eaux de la Reine d'Hongrie. Aqua Reginæ Hungariæ. Wodka Krolowey Węgierſkiey.

(C'eſt une diſtillation qui ſe fait au bain de ſable, des fleurs de romarin mondées de leur calice, dans l'eſprit de vin rectifié.) Jeſt do Dyſtylacya ktora ſię czyni w popiele gorącym, kwiatu rozmarynowanego obranego w Wodce z Wina dobierancy.

Eau imperiale. Aqua medicatiſſima. *Plin.* Wodka Jmperyał.

(C'eſt l'eau diſtillée de noix muſcade, écorce de citron, cloux de girofle, feuilles de laurier, d'hyſope, de thim, de marjolaine, de ſauge, de roſmarin, de lavande, de fleurs d'orange.) Jeſt to wodka przepuſzczana z gałki muſzkatałowey ſkorek cytrynowych, goździkow, liścia bobczanego, hizopu, ſzmeru włoſkiego álbo tymianu, máieranu, ſzałwii, rozmarynu, lewandy, y kwiatu pomarańczowego.

Les eaux ſulphurées ſont bonnes aux maladies des nerfs. Eſt autem utilis ſulphurata nervis. *Plin.* Wody ſiarczyſte ſą dobre ná choroby żył ſuchych.

Eau ſtiptique. Aqua ſtiptica. Woda zatwardzaiąca,

(C'eſt celle qui ſe fait avec une diſſolution de vitriol, de l'alun brûlé & du ſucre candi.) Jeſt tá ktorą dyſtyluią z koperwaſu, z hałunu palonego, y cukru lodowatego.

EAU DE VIE. Aqua vitæ. WODKA gorzałka.

(C'eſt du vin, *ou* de la lie de vin, *ou* de biere, qu'on fait diſtiller à petit feu dans un alembic.) Jeſt to wino álbo lágier winnny, álbo drożdze piwa tęgiego dyſtylowane przez álembik ná wolnym ogniu.

Eau de roſe. Aqua roſecea. *Plin.* Wodka rozana.

Eau de chardon benit. Aqua è carduo benedicto. Wodka z źiela kardus benedictus, álbo Bernardynek, nazwanego.

Eau de ſenteur. Aqua odorata. Woda pachniąca.

Eau benie, ou *Eau benite.* Aqua ſacra. *Hor.* Aqua luſtralis. Woda święcona.

(C'eſtoit une eau dont les Payens s'arroſoient après y avoir jetté de la cendre des victimes qu'ils offroient à leurs fauſſes Divinitez. On a retenu l'uſage de l'eau dans l'Egliſe pour ſe purifier, qu'on benit avec des prieres y mélant du ſel. Les Payens avoient pris cette ceremonie des Hebreux. U pogan była to wodá ktorą ſię oni kropili wrzuciwſzy w nię popioł z ofiar bydląt palonych ná część Báłwánow ſwoich. Záchowano w Kościele zwyczay záżywania wody dlá oczyſzczenia duchownego ſwięconey przez modlitwy z przymięſzaniem ſoli Swięconey: Poganie ten obrzadek wzięli od żydow.

EN TERMES de jouailliers on appelle *Eau, l'éclat des perles & des diamants.* comme *Une perle d'une belle eau.* Unio exaluminatus. JUBILEROWIE zowią Perły bardzo iaſne y czyſte, Perłami w ktorych bardzo piękna woda: Perła bardzo glancowna, glancu przedniego.

EAU ſe dit proverbialement en ces façons de parler, comme. WODA przyſłowiem w francuſkim.

Un médecin d'eau douce, Un mal habile médecin, qui n'a pour remede que de l'eau douce Gregarius medicus. Doktor od przyſłodzoney wody. Partacz co tylko ſamą przyſłodzoną woda kuruie.

ON DIT qu'*Un homme a mis de l'eau dans ſon vin*, pour dire qu'*Il eſt revenu de ſon emportement.* Deferbuit irâ. *Cic.* PRZYLAŁ wody do ſwego wina. Uśmierzył ſię y pomiarkował w popędliwości y fantazyach ſwoich

L'EAU *luy en vient à la bouche*, pour dire *Cela luy donne envie d'en taſter.* Id illi ſalivam movet. SLINĘ ná to połyka. Chce mu ſię tego bardzo, Rádby.

LES EAUX *ſont baſſes*, pour dire qu'*On n'a point de fonds, point d'argent en bourſe.* Res anguſta domi. *Hor.* WODY álbo rzeki opadły. Niemaſz ſpoſobu czym co począć.

FAIRE VENIR *l'eau au moulin*, pour dire *Faire venir du profit & de l'argent à la maiſon.* Lucris locupletare domum.

mum. OBROCIC wodę ná ſwoie koła, ná ſwoy pożytek y ſtronę mieć iákie zárobki.

NAGER *en grande eau*, pour dire *Eſtre en fortune*. Facillimè ſe agere. *Ter.* PŁYNĄC ſzczęśliwym nurtem, być wſzczęściu.

REVENIR *ſur l'eau*, (*ſe dit d'un homme qu'on croyoit abyſmé, & qui rétablit ſes affaires.*) Ex alto emergere. WYPŁYNĄC, wybrnąć, wyniść znowu ná wodę mowiąc o tym co go miano zá zginionego y ná wſzyſtkim ſtraconego, á on znowu ſwe intereſſa poſtawił ná nogi.

ON DIT, *Rompre l'eau à quelqu'un*, pour dire *Apporter quelque obſtacle à ſa fortune.* Pedem alicui opponere. *Petr.* POMIĘSZAC wodę (*álbo ſzyki*) komu, przeſzkodzić ſzczęściu y zamyſłom iego.

LAISSER *courir l'eau*, pour dire *Ne ſe point ſoucier comme vont les choſes.* Nihil curare. NIECH płyną rzeki iák płyną, niedbać o to iák rzeczy idą.

BATTRE *l'eau*, pour dire *Travailler inutilement.* In aquâ ſcribere. In aquâ ſementem facere. *Cic.* MŁOCIC wodę, robić pracować ná daremno.

IL NAGE *entre deux eaux*, c'eſt à dire *Il eſt incertain quel party, ou quelle opinion il doit ſuivre.* In dubio eſt animus. *Cic.* PUSCIŁ ſię ná dwie wody nie wie kędy y w ktorą ſtronę ſię obrocić, wątpliwy.

PESCHER *en eau trouble*, c'eſt à dire *Profiter des deſordres du temps, ou du mauvais eſtat d'une famille.* Comparare ſua commoda ex incommodis alicujus. *Terent.* ŁOWIC w odmęcie, to ieſt w zámięſzaniu, rewolucyi, y kłotniach domowych co zyſkać ná ſwoię ſtronę.

PORTER *de l'eau à la mer*, c'eſt à dire *Donner à quelqu'un des choſes, dont il n'a déja que trop.* Mari aquam addere. WODĘ do Morzá álbo do rzeki noſić, to ieſt temu dawać ktory niepotrzebuie, *tłuſty połeć ſmarować.*

TENIR *le bec en l'eau*, c'eſt à dire *Amuſer long-temps une perſonne, ſans luy tenir ce qu'on luy a fait eſperer.* Spe lactare. Producere aliquem. *Ter. Cic.* NADZIEIĄ prożną karmić zwodzić długo.

EBENE, ſubſt. f. (*Bois fort dur, peſant & fort noir.*) Ebenus. Ebenum. HEBAN Drzewo bardzo twarde cięzkie, y bardzo czarne

D'E'BE'NE, (*Fait de ce bois.*) Ex ebeno. **Toutes les ſtatuës de leurs Dieux ſont d'ébéne.* Quaſcunque Deorum imagines ex ebeno habent. *Solin.* HEBANOWY, z hebanu robiony. *Wſzyſtkie poſągi ich Bogow ſą z Hebanu.

E'BE'NIER, ſubſt maſc. (*L'arbre d'ébéne.*) Ebenus. *Plin.* HEBAN Hebanowe Drzewo.

EBE'NISTE, ſubſt. m. (*Ouvrier qui travaille en ébéne.*) Qui opera ex ebeno conficit. RZEMIeSLNIK co z hebanu robi, Stolarz álbo Tokarz.

E'CAILLE, ſubſt, f. (*De poiſſons.*) Squama. *Plin. Ecaille de tortuë.* Teſtudo. *Plin.* ŁUSKWA rybia, kość ſkorupa rog żołwiowy. Zołw.

E'CAILLE ſe dit auſſi (*du poiſſon enfermé dans l'ecaille*) Oſtrea, æ, f. *Var.* Oſtræ. *Cic.* Oſtrea. SKORUPY ſię też mowi o Rybach záwartych w ſkorupie, iáko ſą Oſtrzygi *Małże.*

E'CAILLES, ou *Eclats de marbre*, ou *de pierre.* Camenta marmorea, *ou* lapidea. *Vitr.* MARMUR kamien łamany.

E'CAILLES ſe dit auſſi (*de certaines crouſtes qui ſe détachent des murailles, ou d'autres corps.*) Cruſtæ. *Plin.* TYNK Opadaiący kawałkami z ścian, lub z czego inſzego.

Qui eſt couvert d'écailles (comme les poiſſons & certains animaux.) Squamoſus *Plin.* ŁUSKOWATY ſkorupiaſty iáko ryby, y niektore zwięrzęta

E'CAILLER, V. act. (*Oſter l'écaille aux poiſſons.*) Deſquamare. *Plaut.* ŁUSKWĘ zdiąć ogolić rybę oſkrobać z łuſkwy

E'CAILLER *une huiſtre*, (*l'ouvrir & l'oſter de l'écaille.*) Teſtam aperire. Eximere oſtream è teſtâ. OTWORZYC oſtrzygi, wybierać ie z ſkorupy.

S'E'CAILLER, (*Se lever par écailles, comme l'ardoiſe.*) In tenues laminas ſecari. W KARPIOWĄ łuſkę dawać.

S'E'CAILLER, (*Tomber par écailles & par crouſtes, comme les enduits de plaſtre qui tombent d'humidité.*) Squamatim decidere OPADAC mowiąc o Tynkach z wapna álbo gipſowaniach ktore opadaią od wilgoci.

E'CAILLIER, ſubſt. m. (*Qui crie des huiſtes à l'écaille.*) Qui oſtreas clamitat. TEN co Oſtrzygi ná przedáy wołaiąc noſi po mieście, przekupień oſtry.

ECBATANE, (*Ville capitale de Médie.*) Ecbatana *Strab.*

Quint. Curt. EKBATANA Miaſto ſtołeczne Medii.

ECCLESIASTE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ancien Teſtament, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſtes EKLEZYASTES, to ieſt Kaznodzieia, Tytuł Kſięgi iedney Piſma Swiętego ktorą przyznaią Salomonowi.

ECCLESIASTIQUE, adject. maſc. & f. (*Qui appartient à l'Egliſe.*) Eccleſiaſticus, a, um. (*mot conſacré.*) *UN ECCLESIASTIQUE, (*Un Preſtre qui eſt attaché aux autels.*) Diuinis rebus initiatus. KOSCIELNY Duchowny co Kościołowi ſłużey. *Duchowna oſoba, Kapłan poświęcony ołtarzowi y ſłużbie Boſkiey.

L'ECCLESIASTIQUE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ecriture Sainte, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſticus. EKLEZYASTYK Tytuł Kſięgi iedney Piſma S. ktorą tákże przyznaią Salomonowi.

ECHO, ſubſt. m. (*Son réfléchi par quelque corps.*) Echo. ODGŁOS odbiianie głoſu o ſkały gory laſy &c. *Echo.*

E'CLABOUSSER, V act. terme populaire. (*Faire rejaillir de la bouë au viſage, ou ſur les habits.*) Luto aſpergere. *Cic.* POBRYZGAC, błotem obryznąć, błotem zbryzgać.

E'CLABOUSSURE, ſubſt. f. (*Bouë, ordure qui rejaillit ſur quelqu'un.*) Luti aſperſio. POBRYZGANIE zbryzganie błotem.

Voſtre habit eſt tout plein d'éclabouſſures. Intertincta, *ou* aſperſa eſt veſtis luto. *Hor.* Suknia twoia wſzyſtka zbryzgana błota pełna.

E'CLAT, ſubſt. m. (*Partie d'un corps dur & ſolide, qui s'en ſépare avec violence, quand il creve & qu'on le briſe.*) Fragmentum. *Plaut.* Schidiæ. TRZASKA, Kawał, ſztuka wiór ułomek.

Cela ſe rompt & s'en va par éclats. Id aſſulatim, *ou* aſſuloſè frangitur. *Plaut.* To ſię ná trzaſki y kawałkami łupa.

Faire des éclats. Facere aſſulas. *Plaut.* Trzaſki wiory ſzczepki robić, potrzaskać.

E'CLAT ſe dit auſſi (*du bruit qui s'entend, quand une choſe ſe briſe, ou creve.*) Fragor, oris, maſc. *Virg.* **La nuée creva avec un grand éclat.* Nimbus magno fragore diſſiluit. *Virg.* HAŁAS trzaſk. *Obłok ſię otworzył z wielkim hałaſem y trzaſkiem.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Eclats de rire, de joye.* Riſus, *ou* gaudii eruptiones. SMIECH wielki, y radość.

Faire de grands éclats de rire. In riſum effundi. *Petr.* Smiać ſię ná cały głos.

E'CLAT ſe dit auſſi (*des choſe qu'on fait paroiſtre au dehors avec bruit.*) comme *Je n'aime point les éclats*, ou *à faire éclat pour ſi peu de choſe*, Odi rem tam parvam foràs efferre. *Plaut.* **Cette action a fait éclat dans le monde.* Hoc percrebuit omnium ſermonibus *Cicer.* TRZASK ogłos między ludźmi: Nie rad trzaſku czynię o tak małe rzeczy, nie lubię między ludźmi rozgłaſzać. *To między ludzmi wielki ogłos uczyniło, pełno tego było.

E'CLAT, (*Lueur, ſplendeur.*) Splendor. Fulgor, oris. maſc. *Cic.* JASNOSC glanc światłość Blaſk.

ON DIT, *L'éclat du ſoleil.* Splendor ſolis. **Des armes.* Armorum fulgor. **De l'argent.* Argenti ſplendor. *Cic Horat.* JASNOSC Słońca *Glanc broni *Blaſk pieniędzy *álbo* ſrebra

Eclatant par ſa vertu, pour ſa vertu, à cauſe de ſa vertu Splendidus propter virtutem. *Cicer.* **Des actions éclatantes.* Splendida facta. *Hor.* **Un eſprit éclatant.* Splendidum ingenium. **Un nom éclatant.* Splendidum nomen. *Cic.* Jaśnieiący cnotami, álbo dla cnot ſwoich. *Jaſne głośne ſławne uczynki ſprawy. *Dowcip ſławny iáśnieiący. *Jaſne ſławne głośne Imię

E'CLATER, V. n. (*Se rompre en éclats.*) In aſſulas frangi. *Cic* POTRZASKAC ſię ná trzaſki ſię połamać.

E'CLATER, (*Faire un bruit éclatant, comme d'une choſe qui fait du bruit.*) Fragorem edere. *Plin.* TRZASK hałas uczynić iák kiedy ſię co trzaſka.

E'CLATER ſe dit en ce ſens au figuré, *Paroiſtre, ſe decouvrir.* Erumpere. **Son indignation & ſa fureur éclaterent.* Erupit illius furor & indignatio. *Cicer.* OGŁOSIC ſię dać ſię ſłyſzeć, pokazać ſię wypaść. *Gniew, y záwziętość iego wydała ſię wypadła pokazała ſię wybuchnęła.

Faire éclater ſa joye Erumpere gaudium *Terent.* Ogłoſić pokazać iáwnie wcele ſwoie radość ſwoię.

Il éclata de rire à une demande ſi ingenue Poſt tam frigidum ſchema multùm riſit. *Petr.* Rośmiał ſię głośno, ná ták ſzczerą y proſtą prozbę.

Tout ſe connoiſt & éclate à la fin. Illuſtrantur & erumpunt omnia. *Cic.* **La conjuration qui avoit eſté cachée, éclata.* Conjuratio ex latebris erupit. *Cic.* Każda rzecz ſię wyiawi y pokaże álbo wyda ná koniec. *Spiſek ktory był taiemny wydał ſię

E'CLATER ſe dit figurément en cette ſignification, pour *Briller, avoir de l'éclat.* Fulgere. Splendere. **La vertu éclate.* Lucet, *ou* ſplendet, *ou* fulget virtus. *Cic. Hor.* **Le courage & la fortune du chef éclata dans cette guerre.* In eo bello & virtus & fortuna ducis enituit. *Liv.* WYDAWAC ſię *niewłaśnie:* Jaśnieć wſławić ſię. *Cnota iáśnieie. *Serce y ſzczęście wodza wydało ſię w okazyi.

Mon peu de naiſſance a éclaté parmi ces grands noms, qu'on revere depuis tant de ſiecles. Inter nobiles & longa decora præferentes novitas mea enituit. *Tacit.* Wydało ſię y pokazáło niſkie moie urodzenie, między ták wielą wielkich Imion ktore ták dawne wieki poważaią.

E'CLIPSE, ſubſt. f. (*Obſcurciſſement du Soleil & de la Lune, par l'interpoſition de la Terre.*) Solis, *ou* Lunæ defectus. *Cic.* ZACMIENIE Słońca y Xiężyca przez włożenie ſię ziemi między obiema.

ON DIT figurément (*de ceux qui ont eſté long-temps abſents, ou cachez.*) qu'*Ils ont fait une longue éclipſe.* Diu abſuerant MOWIĄ w Francuſkim *niewłaśnie* o tych co ich długo niewidać, álbo że ſię długo niewrácaią; záſzedł zácmieniem.

S'E'CLIPSER, V. neut. (*Souffrir une éclipſe, parlant du Soleil & de la Lune.*) Deficere. *Cic.* ZACMIC ſię mowiąc o ſłońcu y Xiężycu ćmić ſię.

La Lune eſtant au deſſous du Soleil, & luy eſtant oppoſée, le fait eclipſer. Sol occultatur, *ou* hebetatur Luna oppoſita. *Cic.* Xiężyc będąc proſto pod ſłońcem y ná przeciwko niego ſprawuie w ſłońcu zćmienie.

S'E'CLIPSER ſe dit figurément pour *Diſparoiſtre, (en parlant d'une perſonne qui s'eſt dérobée de quelque lieu.)* Aliunde ſe ſubducere. *S'éclipſer de la préſence de quelqu'un.* ZAYSC záchodzić zácmieniem niewłaśnie: Zniknąć, kryomo potaiemnie ſkąd ſię wynieść ſchronić ſię nieznacznie. Zniknąć komu zoczu.

E'CLIPTIQUE, ſubſt. f. (*C'eſt la ligne qui eſt au milieu du Zodiaque, & qui eſt le cercle que décrit le Soleil par ſon mouvement annuel.*) Eclipticus, circulus. CIRKUŁ ſłonca y inſzych Płanetow idący przez ſrzodek páſá niebieſkiego, ktory corocznie ſłońce obchodzi.

E'CLISSE, f. (*Petite moule dans lequel on fait des fromages.*) Forma. TWORZYDŁO forma ná ſery.

E'CLISSE, (*Petit ais fort délié que les Chirurgiens mettent à un membre rompu.*) Ferula. *Celſ.* ŁUBKI deſzczki cienkie w ktore zawięzuią Cyrulicy złamáną kość w ciele.

E'CLISSER, V. act (*Mettre des écliſſes à un membre rompu pour le ſoûtenir.*) Ferulas fracto membro aptare. WŁUBKI wziąć.

E'CTIQUE, ou ETIQUE, adject. m. & f. *Fievre étique, (qui conſume & deſſeche peu à peu un corps.)* Febris tabifica. **Devenir étique.* Tabeſcere. GORĄCZKA ſkryta wnętrzna uſtawiczna ktora niſzczy y ſuſzy powoli wſzyſtkie ciało. *Schnąć w ſuchoty w paść.

Un homme étique. Qui febri tabificâ conficitur. Suchotnik.

E'DENTER, V. act. (*Arracher, rompre, ou caſſer les dents.*) Edentare. ZĘBOW pozbawić wybić álbo wyrwać álbo wyłamać.

EDESSE, (*Ville de Syrie, ou de Meſopotamie.*) Edeſſa. EDESSA Miáſto Syryi álbo Mezopotamii.

Qui eſt d'Edeſſe. Edeſſenus. Edeſſenſki co ieſt z Edeſſy.

E'DIFIANT, m. E'DIFIANTE, f. part. act. (*Qui édifie, qui baſtit.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDUIACY przykładny.

(Ce mot François en cette ſignification eſt de feu M. Paſcal, le Ciceron de la Langue Françoiſe.) To ſłowo Paſkaliſa ktory był Cyceron ięzyka Francuſkiego.

E'DIFIANT, (*Qui édifie, qui ſert d'exemple, qui porte au bien par ſes diſcours & par ſes exemples.*) Aliis prælucens bonis moribus & exemplis virtutum. BUDUIĄCY przykładny co do dobrego prowadzi náuką y przykładami ſwemi.

Un diſcours édifiant, ou rempli d'éfication. Sermo benè moratus. Mowa pełna zbudowania.

E'DIFICATEUR, ſubſt. m. (*Batiſſeur.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDOWNIK co rad ſtawia buduie.

(Mot ironique.) Słowo przez żárt.

E'DIFICATION, ſubſt. f. (*L'action de baſtir.*) Ædifica-

tio. *Cic.* BUDOWANIE ſtawianie murowanie.

E'DIFICATION ſe dit au figuré pour *Le bon, ou le mauvais exemple.* Exemplum, bonum. ZBUDOWANIE álbo zgorſzenie, dobry álbo zły przykład przykładność.

Un homme de grande, ou de bonne édification. Vir ſingularis exempli. Człowiek wielkiey przykładności.

Les Princes vicieux font plus de mal par la mauvaiſe édification qu'ils donnent, que par les crimes qu'ils commettent. Vitioſi Principes plus exemplo quàm peccatis nocent. *Cic.* Zli Panowie więcey złego ſprawuią przez zły przykład ktory z ſiebie dáią, niżeli przez ſame złe wyſtępki ktore czynią.

Un homme de mauvaiſe édification. Qui aliis malo exemplo eſt. Złego przykładu człowiek.

E'DIFICE, ſubſt. m. (*Baſtiment.*) Ædificium, ii, neut. *Cic.* **Un édifice ſous terre.* Ædificium ſubterraneum. **Un édifice bien percé, bien éclairé.* Ædificium lucidum. *Cicer.* *(Obſcurum ædificium. *Celſ. Un édifice obſcur, qui n'eſt point éclairé.*) BUDYNEK ſtruktura fabryka kamienica Páłác Dwor &c. *Budowanie podziemne. *Pokoie iáſne widne. *Jzby pokoie ciemne niewidne.

Petit édifice. Ædificatiuncula, æ, fœm. *Cicer.* kletka Budyneczek.

E'DIFIER, V. act. (*Baſtir.*) Ædificare, Conſtruere. *Cic.* BUDOWAC ſtawiać wyſtawiać.

E'DIFIER ſe dit mieux figurément, pour *Donner bonne exemple, porter à la pieté & à la vertu par de bons exemples.* Prælucere alicui bonis exemplis. *Ter. Cic.* TO ſłowo Francuſkie bardziey ſię mowi niewłaśnie, o Przykładności y zbudowaniu dobrym przykładem.

Je ſuis fort édifié de l'action que vous avez faite. Tuum hoc factum probatur mihi maximè. **Un pere de famille eſt obligé de bien édifier tous ceux de ſa maiſon.* Pater-familiarum domeſticis omnibus prælucere debet probitatis exemplo. Bardzom ſię zbudował z tego uczynku twego. *Goſpodarz powinień być dobrym przykładem wſzyſtkim domowym ſwoim.

E'DIFIER *mal quelqu'un, (luy donner mauvais exemple.)* Alicui malo exemplo eſſe. ZGORSZYC kogo zły mu daiąc przykład.

Cela a mal édifié & ſcandaliſé le monde. Id animos hominum offendit. To zgorſzyło wſzyſtkich, álbo wſzyſcy ſię z tego zgorſzyli.

E'DILE, ſubſt. m. (*Magiſtrat Romain, qui avoit l'intendance des Edifices publics ſacrez & profanes, & de l'ordre de la Police, des jeux, des ſpectacles &c.*) Ædilis, is, maſc. *Cicer.* BUDOWNICZY urząd u Rzymian ktorego powinność była mieć dozor o Fabrykach wſzyſtkich publicznych, świętych y świeckich, y o dobrym porządku poſpolitym w mieście iáko też o widokach y igrzyſkach publicznych u nás Burgrabiowie

(IL y avoit des Ediles Curules, parce qu'ils avoient droit d'avoir la chaiſe curule garnie d'yvoire, comme les grands Magiſtrats, *Ædilis Curulis:* Il y en avoit encore d'autres nommez *Ædiles plebeii*, qui eſtoient pris parmi le peuple, & qui avoient le ſoin des Poids & des Meſures. Byli u Rzymian Budowniczy krzeſłowi bo mieli prawo záſiadać w krzeſłach z ſłoniowey kości z drugiemi urzędnikami wyżſzemi w Senacie Byli tákże inſi Budowniczy gminni ktorych obierano z gminu poſpolitego, y ktorych urząd był doglądać miar y wagi.

E'DILITE', ſubſt. f. (*La charge d'Edile.*) Ædilitas. *Cicer.* BUDOWNICZEGO publicznego urząd.

EDIMBOURG, (*Ville capitale d'Ecoſſe.*) Edimburgum, i, neut. EDYMBURG Miaſto głowne Szkocyi.

E'DIT, *ou* E'DICT, ſubſt. m. (*Ordonnance d'un ſouverain.*) Edictum. *Cic.* EDYKT Roſkaz Mandat wyrok wici z władzy y urzędu náywyżſzey zwierzchności do wſzyſtkich poddanych wydane.

Publier un édit. Proponere edictum. *Suet.* Publikować obwołać obwieścić Edykt &c.

E'DITION, ſubſt. fœm. (*Publication d'un ouvrage, d'un livre.*) Editio. *Quint.* WYDANIE publiczne kſięgi, álbo piſma iákiego.

E'DUCATION, ſubſt f. (*Soin qu'on prend d'élever des enfans & de les inſtruire.*) Educatio. Inſtitutio, onis, fœm. *Cicer.* WYCHOWANIE, ſtaranie o wychowaniu y náuce dzieci.

Il a eu une bonne éducation, Il a eſté bien élevé. Inſtitutus liberaliter educatione fuit. *Cic.* Miał dobre wychowanie, dobrego wychowania.

EFFAÇABLE, adject. m. & fœm. (*Qui s'efface aisement.*) Delebilis & hoc delebile. CO łatwo zmazać można.

Ce avec quoy on efface. Deletilis & hoc deletile, *genit.* is, *Var.* *Spongia deletilis, *Vne éponge dont on efface*, ou *qui sert à effacer.* *Charta deletitia. *Vlp. Papier qui s'efface aisément.* Zmazuiący ścieraiący wycieraiący. *Gębka wycieraiąca. *Papier tałheżki co ſię łatwo zmazuie.

EFFACER, V. act. (*Rayer*) Delere. ZMAZAC zgładzić zgłaſić zetrzeć.

On ne doit pas eſtre pareſſeux à effacer, quand on veut écrire des choſes, qui puiſſent eſtre leües avec plaiſir. Sæpe ſtilum vertas, ſi iterum quæ digna ſint volueris legi. *Hor.* Trzeba często mazać, kto chce co náпiſać czytania godnego.

Si les deſtinées euſſent conſervé ce grand homme juſques à noſtre ſiecle, il effaceroit aujourd'huy beaucoup de choſes que nous admirons. Si foret in noſtrum [illegible] ille præſtantiſſimus, ſibi multa detereret. *Hor.* Gdyby wieczne wyroki były [illegible] do tych czas zachowały aż do náſzych wiekow tego wielkiego człowieka, wieleby rzeczy zgluzował zgaſił, y [illegible] ktorym ſię teraz ták dziwuiemy.

EFFACER, (*Abolir, mettre en oubli.*) Delere. Obliterare. **Effacer un Arreſt du Senat.* Decretum Senatus inducere comme ſi l'on diſoit *Paſſer la plume par deſſus.* ZMAZAC zgładzić [illegible]. *Znieść [illegible] Senatu, [illegible].

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il a effacé la mauvaiſe opinion qu'on avoit de luy.* Malam de ſe opinionem delevit. *Cic.* **Effacer la honte & le deshonneur qu'on a receu dans une guerre.* Maculam aliquo bello ſuſceptam delere. *Cic.* **Effacer une gloire acquiſe.* Partam gloriam expungere, *ou* obliterare. *Plaut.* **Je ſuis d'avis d'effacer entierement de nos eſprits le ſouvenir de nos diſſenſions.* Omnem memóriam diſcordiarum noſtrarum ſempiterna oblivione delendam eſſe cenſeo. *Cicer.* ZGŁADZIŁ zgluzował złe rozumienie ktore o nim miano. *Zgładzić [illegible] nawoynie iakiey poniesioną. *Zgładzić zgluzować [illegible]. *Mniemania [illegible] cale wygluzować [illegible].

EFFACER, (*Obſcurcir.*) Obſcurare, o, as, avi, atum.) act. acc *Cic.* **L'éclat & la grandeur de ſon courage efface entierement celuy des autres.* Aliorum virtus obſcuratur, *ou* obruitur ſplendore illius virtutis & magnitudine. *Cic.* ZGLUZOWAC záćmić, przyćmić przytępić przytłumić. *Wielkość [illegible] y ſława imienia iego gaſi y zácicra y tłumi wſzyſtkie inszych pochwały.

EFFAÇURE, *on prononce* EFFAÇURE, ſubſt. f. (*Rature.*) Litura, æ, f. *Cic.* POGLUZOWANIE [illegible] pozmazywanie.

EFFARE, m. EFFARE'E, f. adject. Efferatus. *Cic. Virg.* POMIESZANY, POMIESZANA.

S'EFFARER, V. neut. *ou* ESTRE EFFARE', (*Paroiſtre troublé & comme hors de ſoy.*) Efferari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Plin.* MIĘZSZAC ſię zmięſzać ſię y iákoby przy ſobie y przy zmyſłach niebyć.

Il eſt tout effaré. Attonitus & commotus videtur. Wſzyſtek ieſt pomięſzany.

EFFAROUCHER, V. act. (*Rendre farouche.*) Efferare, (efferο, as, avi, atum.) act. acc. *Liv.* ZDZICZYC dzikim okrutnym [illegible].

ON DIT au figuré, *Effaroucher les eſprits.* Efferare animos. *Liv.* ZAIUSZYC animuſze.

S'EFFAROUCHER pour la moindre choſe. Vel minimo [illegible] ROZIESZ ſię záieść ſię roziuſzyć ſię o [illegible].

EFFECTIF, m. EFFECTIVE, f. adject. (*Réel, poſitif.*) Verus. Certus. **Cela eſt effectif.* Id verum eſt. ISTNY rzetelny prawdziwy pewny. *To ieſt pewna.

EFFECTIVEMENT, adv. (*D'une maniere réelle.*) Revera. Reipſa. Reapſe abl. *Cic.* ISTNIE prawdziwie pewnie rzetelnie niezáwodnie.

EFFECTUER, V. act. (*Mettre une choſe à effet.*) Efficere. Perficere *Ter.* Do ſkutku przywieść w ſkutku pokazać.

Effectuer ſa promeſſe. Solvere promiſſa. *Cicer.* Wykonać w ſkutku obietnicę twoię.

EFFEMINER, V. act. (*Rendre laſche & mol comme une femme.*) Effeminare. Enervare *Cæſ.* **S'efféminer*, ou *Devenir efféminé.* Remolleſcere. *Cæſ.* NIEWIESCIUCHEM czynić. *Niewieściuchem ſię ſtać zniewieścić.

Nous efféminons les petits enfans dès le commencement. Infantiam ſtatim deliciis ſolvimus. *Quint.* **Son eſprit n'eſt pas efféminé comme ſon corps.* Non eſt illius mollis & corpori ſimilis animus. *Tacit.* Niewieściuchami zaraz zpoczątku czyniemy dzieci. *Nie tak zniewieściał u niego umyſł, iáko ciało

UN EFFEMINE', part. & adject. m. Mollis & delicatus. Enervis. NIEWIESCIUCH.

Des enfans efféminez. Soluti ac fluentes pueri. *Quint.* Fluxi, orum, maſc. pl. *Suet.* Dzieci zniewieściałe, niewieściuchowate.

Vne prononciation efféminée. Fracta pronuntiatio. *Plin. Jun.* Wymowa nie meſka pieſzczona.

EFFERVESCENCE, ſubſt. f. *on prononce* efferveſſance. (*Bouillonnement qui ſe fait par la chaleur.*) Efferveſcentia. Ebullitio. *Perſ.* WZWIERANIE kipienie burzenie ſię od gorąca.

EFFET, ſubſt. m. (*Ce qui eſt produit & qui reſulte d'une action.*) Effectus. Effectio. *Cic.* **Les effets de l'art, ce qui eſt produit par l'art.* Artis effectiones, onum, f. pl. *Cic.* SKUTEK to co idzie z iákąś przyczyną. *Skutki konſztu ludzkiego to co kunſzt ludzki dokazać może.

EFFET, (*Execution.*) Effectus. Res. *Cic. Ter.* SKUTEK wykonanie rzeczą ſamą.

Cela eſt vray, & vous en verrez dans peu les effets. Hoc verum eſt, reipſâ experiére propediem. *Ter.* To ieſt prawdziwa y wkrotce to w rzeczy ſamey obaczyſz.

Faire voir par effet ce qu'on a dit. Verba ad rem conferre. *Ter.* Skutkiem pokazać to co ſię rzekło.

Confirmer par les effets la faveur qu'on nous a promiſe. Beneficium verbis initum, re comprobare. *Ter.* W ſkutku pokazać łaſkę obiecaną, obietnicę ſkutkiem potwierdzić.

J'ay reſſenti les effets de voſtre bonne volonté. Operâ & factis expertus ſum tuam in me benevolentiam. *Plaut.* Doznałem dowodow ſkutecznych łaſki twoiey.

Cela a eſté ſans effet. Id irritum cecidit. *Cic.* To było bez ſkutku, z tego nic niebyło.

EN EFFET, *Effectivement.* Reipſâ. Reapſe. Revera. *Cic.* W RZECZY Samey, rzeczą ſamą.

En effet, (au commencement d'une Periode.) Et verò. Et quidem. Záiſte záczynaiąc peryod mowy iákiey: miaſto *w rzeczy ſamey.*

EFFETS ſe dit au plurier (*des biens des particuliers, & particulierement des negotiants.*) Bona, orum, n. pl. *Cic.* TOWARY dobra kupieckie gatunki.

Il a pour mille écus de bons effets. Mille nummos habet in certis bonis. Ma ná tyſiąc talerow towaru gatunkow dobrych.

EFFEUILLEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'oſter les feuilles des arbres.*) Frondatio. *Col.* **L'effeuillement de la vigne.* Pampinatio. *Colum.* OBCINANIE gałęzi ſtrzyżenie drzew w ulicach ogrodowych. *Kaſtrowanie winnicy obrywanie z liścia.

EFFEUILLER, V. act. (*Oſter les feuilles des arbres qui font trop d'ombre, & qui empeſchent les fruits de meurir.*) Arboribus folia decerpere. OBRYWAC Liście ktore cień czynią gronom w winnicy przerzedzać winnicę.

Qui effeuille les arbres. Frondator, oris, m. *Virg.* Ogrodnik co około drzew y winnic ma ſtaranie.

EFFICACE, adject. m. & f. (*Qui fait ſon effet.*) Efficax. SKUTECZNY co ſwoy ſkutek czyni.

Des prieres efficaces. Preces efficaces. *Liv.* Prożby modlitwy ſkuteczne.

Ce remede eſt tres efficace contre les bleſſures des fleches. Contra ſagittarum ictus efficaciſſimum remedium. *Plin.* To lekarſtwo bardzo ieſt ſkuteczne ná rany od ſtrzał.

ON DIT, *Vn homme efficace, (qui execute ce qu'il promet.)* Vir efficax. *Hor.* CZŁOWIEK ſkuteczny rzetelny.

EFFICACE comme un ſubſtantif, *ou* EFICACITE', ſubſt. fœm. Efficacia. *Plin.* SKUTECZNOSC Dzielność.

EFFICACEMENT, adv. (*d'une maniere efficace.*) Efficaciter. *Cic.* SKUTECZNIE.

EFFICIENT, (*on prononce* efficiant.) m. EFFICIENTE, fœm. (*Qui fait effet.*) Efficiens. *Cicer.* SPRAWUIĄCY czyniący ſprawuiąca.

EFFIGIE, ſubſt. f. (*Image*, ou *repréſentation au naturel.*) Effigies. *Cic.* OBRAZ żywy prawdziwy.

ON APPELLE, *Executer quelqu'un par effigie, (parlant de l'execution d'un criminel condamné, dont on n'a pû faire la capture.)* Sontis imaginem cruci affigere. EXEKWOWAC kogo w obrazie mowiąc o Dekretowanym ná śmierć ktorego nie można było złapać.

(On

(On pend un tableau à une potence où eſt dépeint le criminel, la qualité du ſupplice & le jugement de condamnation.) Wieſzaią ná ſzubienicy obraz winowaycy z wyrażeniem ſądu y kryminału y ná iáką śmierć go ſkazano.

EFFIGIER *quelqu'un*, V. act. (*L'executer par effigie.*) *Le meſme.* OBWIESIC w obrazie: *toż ſamo.*

EFFILER, V. act. (*Oſter les fils d'un tiſſu.*) Filatim diſſolvere. Detexere. WYSTRZĘPIAC wyciągać po nitce.

S'EFFILER, (*parlant des étoffes.*) Filatim diſſolvi. paſſ. STRZĘPIC ſię mowiąc o materyach.

ON DIT (*d'une perſonne.*) qu'*Elle eſt effilée*, pour dire qu' *Elle eſt grande & maigre*, ou *menuë.* Redditus curaturâ junceus, *ou* exilis & macer. *Ovid.* MOWIĄ o Oſobie wyſokiey cienkiey á chudey ciągnie ſię do gory cienka iák nitka.

EFFLEURER, V. act. (*Toucher & bleſſer légerement & ſuperficiellement.*) Stringere, Perſtringere. *Quint-Curt.* ZDRASNĄC, letko bardzo dotknąć y nár[illegible] tknąć czego.

La bleſſure qu'il avoit receuë à la cuiſſe, n'avoit fait qu'effleurer la peau. Summa duntaxat cutis in femore perſtricta erat. *Quint-Curt.* Rana ktorą odebrał w udo ledwie co ſkorkę tylko z wierzchu zdraſnęła.

EFFLEURER *une matiere*, ſe dit figurément pour *En traitter légerement.* Aliquid leviter attingere. *Cic. Plaut.* **Effleurer quelqu'un d'un coup de poing.* Pugno legere [illegible]. *Plaut.* DOTKNĄC czego lekko wdyſkurſie álbo pitaniu. *Urwać kogo álbo draſnąć pięścią.

EFFONDRER, V. act. (*Eventer un poiſſon & des volailles.*) Exenterare. *Ter.* Interanea eximere. SPRAWIAC ryby wyprawiać niby ptaſtwo &c.

S'EFFONDRER, V. neut. (*S'abyſmer, fondre.*) **La terre s'eſt effondrée.* Deſedit terra. *Cic.* ZAPASC ſię otworzyć ſię *Ziemia ſię západła otworzyła.

EFFONDRILLES, ſubſt. m. & plurier. (*Ordures qui ſe trouvent au fond d'un vaiſſeau.*) Fæces. Sordes. Purgamenta. *Colum.* STEK błoto plugaſtwo.

S'EFFORCER, V. neut. (*Employer ſes forces à une choſe.*) Conari Contendere. *Cic.* USIŁOWAC ſiłami o co ſię ſtarać ſilić ſię kaſać ſię mocno ſadzić ſię.

EFFORT, ſubſt. m. (*Employ violent de ſes forces.*) Conatus. Niſus. Conamen. *Cic.* USILNOSC ruſzenie gwałtowne ſił wſzyſtkich.

Faire effort, ou *des efforts.* Omni ope atque operâ adniti, *ou* eniti. *Cic.* Wielkie uſilności czynić wielkiem ſtaraniem zábiegać o co álbo około czego.

EFFORTS, (*Violence.*) Conatus. Impetus. *Cic.* **Soûtenir les efforts des ennemis.* Hoſtium conatus, *ou* impetus ſuſtinere. *Cic.* USILNOSC ſił gwałt nátarczywość ſzturm. *Wytrzymać ſiły ſzturmy nieprzyiacielſkie.

Rompre les efforts des ennemis. Frangere impetum. *Cicer.* **Faire un dernier effort.* Ultima tentare, *ou* experiri. *Cæſ.* Złamać ſiły nieprzyiacielſkie. *Oſtatnich ſił dobywać álbo [illegible].

EFFRAYE', m. EFFRAYE'E, f. adject. (*Epouvanté.*) Perterritus. *Cic.* ZASTRASZONY ulękniony przeſtraſzony.

EFFRAYER *quelqu'un*, V. act. (*L'épouvanter.*) Aliquem terrere, *ou* exterrere *Cic.* PRZESTRASZYC kogo.

S'EFFRAYER, Páveſcere. Expaveſcere. STRACHAC ſię lękać ſię obawiać ſię.

L'armées s'effraya. Incidit terror exercitui. *Cæſ.* Woyſko zaſtraſzyło ſię [illegible] ſię.

Eſtre effrayé. Horrore perfundi. paſſ. *Cic.* Być záſtraſzonym przeſtraſzonym.

EFFRENE', m. EFFRENE'E. fœm. adject. (*Emporté, qui n'eſt retenu par aucun frein, ni par aucune conſideration.*) Effrenatus. *Cic.* **Des convoitiſes effrénées.* Effrenatæ cupiditates. *Cic.* WYUZDANY, WYUZDANA, żádnym wędzidłem żadną uwagą niepohamowany. *Ządze wyuzdane.

EFFRONTE', m. EFFRONTE'E, f. adject. (*Qui n'a point de pudeur, Impudent.*) Impudens. *Cicer.* BEZ czoła y wſtydu.

UN EFFRONTE'. Os impudens. Inverecundæ frontis homo. *Cicer. Suet.* NIEWSTYDNIK zuchwalec ſromotnik bezecnik.

Effronté à outrance. Inſigniter, *ou* inſignitè impudens. *Cic.* Bez wſtydu pſu oczy przedał.

Quiconque eſt devenu une fois effronté, il ne faut pas qu'il le ſoit à demi. Qui ſemel verecundiæ fines tranſierit, eum benè & naviter oportet eſſe impudentem. *Cicer.* Ktokolwiek do tego przyidzie że wſtyd raz ſtraci, nie ſtraci go nigdy w poł ále w cale y ze wſzyſtkim.

EFFRONTE'MENT, adv. (*D'une maniere impudente.*) Impudenter. adv. *Cic.* NIEWSTYDLIWIE nieſkromnie uzchwale bezecnie.

EFFRONTERIE, ſubſt. f. (*Impudence.*) Impudentia. *Cic.* NIEWSTYD zuchwałość bezecność ſromota.

EFFROY, ſubſt. m. (*Frayeur, terreur ſubite.*) Terror. Pavor *Cic.* PRZESTRASZENIE zlęknienie ſtrach boiaźń.

EFFROYABLE, adject. m. & f. (*Qui donne de l'effroy & de l'épouvante.*) Terribilis. Horribilis. *Cic.* STRASZNY okropny.

EFFROYABLEMENT, adv. Terribilem, *ou* horrendum in modum. STRASZLIWIE.

EFFUSION, ſubſt. f. (*Epanchement de choſes liquides.*) Effuſio, onis. f. *Cic.* **Faire des effuſions de vin, (comme faiſoient les Payens en maniere de ſacrifice.)* Fundere liquorem de paterâ. *Horat.* WYLANIE ulanie odlanie rzeczy mokrych. *Wylewać wina czarami ná ofiarę Bałwanom iáko czynili Poganie.

Cette victoire n'a pas eſté ſans effuſion de ſang, ou *Cette victoire a couté bien du ſang.* Non incruenta fuit hæc victoria Multorum ſanguine ſtetit. *Liv.* To zwycięſtwo nie było bez wylania krwi, álbo wiele krwie koſztowało.

EFFUSION *de l'ame*, (*lors qu'elle ſe répand dans la joye.*) Effuſio animi. *Cic.* WYLANIE ſerca zradośći álbo ſzczeroſci

E'GAL, m. E'GALE, f. adject. (*Pareil.*) Æqualis & hoc æquale. ROWNY ROWNA.

(On dit EGAUX au plurier pour le maſculin.) Rowni w więkſzey liczbie w rodzaiu męſkim.

Si nous avions une ſcience égale à la ſienne. Si par in nobis, atque in illo, ſcientia fuiſſet. *Cic.* Gdybyśmy mieli náukę rowną iego náuce.

Aller d'égal avec quelqu'un. Se cum aliquo æquare. *Cic.* **Avoir une fortuné égale à ſon mérite.* Adæquare cum virtute fortunam. *Cic.* * *Il n'apoint d'égal pour l'eſprit.* Extra omnem ingenii aleam poſitus eſt. *Plin.* Poſtępować ſobie zá rowno z kim. *Mieć fortunę rowną Cnocie y zacnośći ſwoiey. *Niema rownego w rozumie.

EGAL, (*Vni, qui n'eſt point raboteux.*) Æquus, æqua, æquum. Panus, a, um. *Cic.* ROWNY proſty iednoſtayny.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Vn eſprit égal, qui n'a ni hauts ni bas.* Æquus animus. Æqua mens. *Cic.* UMYSŁ rowny zawſze y iednoſtayny.

ON DIT, *Marcher d'un pas égal.* Pariter, æquabiliterque gradiri. * AU FIGURE', *Suivre toûjours ſon meſme train.* Eundem in rebus ſequi tenorem. POSTĘPOWAC ſobie zawſze rownym krokiem. **Niewłaśnie* znaczy Jść ſobie záwſze iednakowo y iednoſtaynie poſtępować.

ON DIT, *Cela m'eſt tout égal*, ou *tout de meſme, qu'on me donne du vin*, ou *qu'on ne m'en donne point*, *Cela m'eſt tout égal.* Sive vinum mihi detur, ſive non, mihi perinde eſt. TO MI ieſt zárowno zá iedno, czy dádzą wina czy nie dádzą wſzyſtko mi to zá iedno.

EGAL eſt quelquefois ſubſtantif, *Il faut bien vivre avec ſes egaux.* Cum æqualibus benè vivendum eſt, *ou* benè vixeris. TRZEBA żyć dobrze zgodliwie z rownemi ſwemi.

A L'EGAL, façon de parler adverbiale & comparative. (*Auprès, au prix.*) Præ * *Je ne cheris perſonne à l'égal de vous*, ou *plus que vous.* Paucos æquè ac te charos habeo. *Cic.* * *Il s'eſtime heureux à égal de nous.* Præ nobis beatus videtur. WPOROWNANIU. *Nieważę ſobie nikogo bardziey w porownaniu z Tobą *álbo* ták iák ciebie. *Má ſię zá ſzczęśliwego w porownanin z námi.

E'GALEMENT, adverb. Æquè. Æqualiter. *Cic.* ROWNO zarowno iednakowo.

Il ſçait également les deux Langues. Par eſt in utriuſque linguæ facultate. *Cic.* **Ils voyent également la nuit comme le jour*, ou *auſſi bien la nuit que le jour.* Noctibus æquè, quàm die cernunt. *Plin.* Umie zárowno obadwa ięzyki. *Widzą zárowno tak w nocy iáko y we dnie.

E'GALER, V. act. (*Rendre*, ou *faire égal.*) Æquare. *Liv.* POROWNAC zrownać.

Egaler le travail, le partager également. Laborem operum æquare juſtis partibus. *Virg.* Rowno rozdać robotę.

E'GALER *quelqu'un en une choſe*, (*Luy eſtre égal.*) *Liv.* Parem eſſe alicui re aliquâ. *Cic.* ZROWNAC komu w czym.

Egaler une choſe à une autre. Aliquid cum aliquâ re exæquare. *Cic.* Rownać iedno z drugim iedno do drugiego ſtoſowoć.

S'égaler à quelqu'un. Æquare ſe cum alio. *Cic.* Rownać ſię z kim

E'GALER, (*Vnir, applanir.*) Æquare. ROWNAC co wyrownywać proſtować.

EGALITE', ſubſt. f. (*Parité.*) Æqualitas. *Cic*, ROWNOSC iedność.

Egalité de poids. Æquipondium, ii, n. *Vitr.* **Egalité de biens.* Æquatio bonorum. *Cic.* **De merites.* Æquatio meritorum. *Cic.* Rowność wag gwichtow. *Rowność dobr fortun. *Rowność zaſług.

EGALITE' ſe dit figurément *de l'eſprit, de l'ame & de la vie.* Æqua mens. *Cic. Hor.* ROWNOSC niewłaśnie iednoſtayność umyſłu, ſerca ſkłonnośći.

Rien ne vous peut donner cette égalité d'ame. Nulla res te ad æquitatem animi poteſt extollere. *Cic.* Nic ci niemoże dáć tę rowność y iednoſtayność umyſłu.

E'GAYEMENT, ſubſt. m. (*Gayeté.*) Hilaritudo. *Cicer.* ROZWESELENIE uweſelenie.

E'GAYER, (*on prononce* éguéier.) V. act. (*Réjouïr, donner de la joye.*) Hilarare. Exhilarare, (ro, as, avi, atum.) act.acc.*Colum.Cic.* Hilaritatem alicui afferre.*Plin.* ROZERWAC uweſelić rozweſelić ucieſzyć.

E'GAYER, (*parlant des choſes.*) Hilarare. Exhilarare. *Cic.* *Egayer un diſcours.* Hilaritate orationem conſpergere. *Cic.* **Egayer l'eſprit, les ſens.* Animum, ſenſus hilarare. *Catul. Cicer.* **Entrée d'un logis bien égayée.* Cavedium hilaratum, *ou* hilare. *Plin.* ROZWESELIC uweſelić. *Rozweſelić mowę co weſołego y śmieſznego wnię wmie ſzaw zy. *Uweſelić umyſł zmyſły. *Weście do domu ſien albo Facyata bardzo weſoła ze dworu.

S'EGAYER, (*Se réjouïr.*) Hilareſcere. *Terent.* UCIESZYC ſię radować ſię.

EGE'E, *ou* LA MER EGE'E, *ou* L'ARCHIPEL. Ægæum mare. *Cic.* EGEYSKIE MORZE GRECKIE.

EGIDE, ſubſt.m. (*Bouclier que les Poëtes donnent à Jupiter & à Minerve, au milieu duquel paroiſſoit la teſte de Méduſe.*) Ægis, idis, f. *qui fait à l'accuſatif* ægida. *Virg.* TARCZA Jowiſza y Minerwy maiąca wełrzodku Meduzę álbo głowę matrony z wężami miaſto włoſow y warkoczow.

EGLANTIER, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui porte des roſes de bayes.*) Cynosbatos. PŁOMYK żiele kwitnące nákſztałt roż polnych.

EGLISE, ſubſt f. (*L'Epouſe de J. C.*) Eccleſia, æ, f. KOSCIOŁ Chryſtuſow prawowierny.

EGLISE, (*L'aſſemblée des fideles, dont J. C. eſt le Chef, & les fideles les membres*) Eccleſia Fidelium congregatio, *ou* cœtus. KOSCIOŁ katolicki zebranie wſzyſtkich wiernych ktorych Chryſtus ieſt głową, á wierni ſą pod tą głowę członkami.

L'Egliſe primitive, l'Egliſe naiſſante après la deſcente du S. Eſprit ſur les Apoſtres Eccleſia naſcens. Kośćioł poczynaiący ſię po zſtąpieniu Ducha S. ná Apoſtoły.

L'EGLISE ſe dit auſſi (*des aſſemblées particulieres des fideles en divers Royaumes & païs, comme l'Egliſe Romaine.*) Eccleſia Romana. **L'Egliſe de France,* ou *l'Egliſe Gallicane.* Eccleſia Gallicana, *&c.* KOSCIOŁ ſię też mowi o zebraniu wiernych w Páńſtwie iákim po roznych Kroleſtwach iáko Kośćioł Rzymſki. *Kośćioł Francuſki &c.

EGLISE ſignifie auſſi *Vn Temple baſti en l'honneur de Dieu ſous l'invocation de quelque Saint,* ou *Sainte.* Templum, Ædes ſacra. KOSCIOŁ wyſtawony álbo murowany náchwałę Boſką pod wezwaniem Swiętego ktorego álbo Swiętey. Dom Boży Mieyſce Swięte.

EGLISE, (*L'ordre Eccleſiaſtique.*) Clerus. KOSCIOŁ Duchowieńſtwo ſtán Duchowny,

Vn homme d'Egliſe Eccleſiaſtique. Clericus.*S'il eſt Preſtre on dira.*Sacerdos.Człowiek, Oſoba Duchowna Jeżeli ieſt Kápłanem to ſię názywa Xiądz.

EGLOGUE, ſubſt. f. (*Eſpece de Poëſie paſtorale, où l'on fait parler des Bergers, comme a fait Virgile.*) Ecloga, æ, f. *Virg.* WIERSZE Paſtuſze gdzie Páſtuſzkowie z ſobą wierſzami rozmawiaią *Ekloga* iákie piſał Wirgiliuſz.

EGORGER, V.act. (*Couper la gorge.*) Jugulare *Quint. Lucan.* ZARZNĄC gardło poderznąć.

Se laiſſer égorger. Alicui jugulum dare. *Cic.* Dáć ſię zárznąć, ſzyię komu dać pod miecz.

ON DIT au figuré, *Egroger ſes paſſions.* Jugulare cupidines. *Cic.* USMIERZYC Páſſye ſwoie wykorzeniać ie.

S'EGOSILLER, V. neut. (*Crier à pleine teſte, de toute ſa force juſques à ſe rompre le goſier.*) Inclamare uſque ad ravim. WRZESZCZEC do roſpuku zewſzyſtkiey ſiły co może.

E'GOUST, *ou* E'GOûT, ſubſt. maſc. (*Ecoulement des eaux.*)Stillicidium. *Vitr.* RYNSZTOKI SCIEKI wod ściek.

E'GOûT ſe dit auſſi (*des canaux par où ſe déchargent les immondices des villes.*) Cloaca. Sentina. *Cic.* KANAŁY mieyſkie.

Il a eſté condamné à nettoyer les égouts. Ad purgationem cloacarum datus eſt. *Plin-Jun.* Skázáno go dekretem náchędożenię kánałow.

ON DIT au figuré, *Cette ville eſt comme l'égout de toutes les ordures du monde.* Urbs iſta velut ſentina & colluvies totius orbis terrarum.*Cic.* TO Miáſto ieſt iáko ſtek wſzyſtkiego plugaſtwa z cáłego świátá.

E'GOûT en medecine ſe dit (*des endroits par où ſe déchargent les humeurs des corps.*)Meatus. *Plin.* KANAŁY meaty w ciele ludzkim przez ktore rożne humory wychodzą.

E'GOUSTER, *ou* E'GOûTER, V. act. *Les pots & les verres,* (*Ne laiſſer rien dedans.*) Calices ſiccare. WYSĄCZAC Dzbanki ſzklanki áby nic wnich nie zoſtało.

Faire, ou *laiſſer égouter un fromage,* (*en laiſſer tomber ce qu'il y a de ſereux*) Siccare caſeum. Dáć oſiąknąć ſerom áby ſerwatka z niego wyciekła.

Il faut laiſſer égouter cela après l'avoir tiré de l'eau. Extractum ex aquâ fac illud deſiccetur. *Apit.* Trzeba temu dać oſiąknąć iák ſię z wody wyimie.

EGRATIGNER *le viſage,* V. act. (*Faire une déchirure à la peau avec les griffes & les ongles.*) Faciem unguibus ſecare. *Petr.* PODRAPAC twarz pazurami.

EGRATIGNEURE, *ou* EGRATIGNURE, ſubſt. fem. (*Playe legere qui ſe fait ſur la peau.*) Cutis laceratio. *Cicer.* ZDRAPANIE PODRAPANIE zdarcie ſkorki ná ciele.

EGRENER, V. act (*Faire tomber la graine d'une plante, & le grain d'un epy.*) Grana eximere. ZIARNA náſiona z źi[illegible] z Zboż doſtawać wykruſzać.

EGRILLARD, m. EGRILLARDE, f. adject. (*Eveillé, ſubtil, qui entend bien ſes intereſts*) Subtilis Aſtutus & callidus,adject.*Cic.* FRANT żywy obrotny nie da ſobie rękawa urwać zna ſkąd wieie.

EGRUGEOIRE, ſubſt. f. EGRUGEOIR, m. (*Vtenſile de cuiſine, ſervant à egrueger du ſucre &c.*) Radula, æ, f. *Colum.* TARKA KUCHENINE náczynie do ſkrobania cukru.

EGRUGER *du ſucre,* V.act.(*Le pulveriſer avec la rappe.*) Saccharum (*ou* quid ſimile) radere. UTRZEC cukru álbo co podobnego ná drobny proſzek.

Egruger du ſel. Sal modicè infringere. *Colum.* Utrzeć albo utłuc ſoli.

EGUE'ER, V. act. (*Tremper du linge ſale dans l'eau avant que de le mettre à la leſſive.*) Lintea ſordida fluenti aquâ eluere. NAMOCZYC chuſty brudne do prania przed łupiem.

EGUEULER, V. act. (*Caſſer le goulean d'une bouteille.*) Collum lagenæ frangere. SZYIKĘ u flaſzy utrącić.

EGUIERE, ſubſt. f. (*Pot à mettre de l'eau.*) Aqualis. *Var.* NALEWKA do wody.

EGYPTE (*Province d'Afrique, autrefois Royaume.*) Ægyptus. *Cic.* EGIPT Prowincya Afryki,niegdys Kroleſtwo.

D'EGYPTE. Ægyptius, a,um. *Plin.* EGIPSKI Egipſka.

EGYPTIEN, m. (*Celuy qui eſt d'Egypte.*) Ægyptius, ii, m. *EGYPTIENNE, f. (*Celle qui eſt d'Egypte.*) Ægiptia. EGIPCYANIN. *EGYPCYANKA.

ELABOURER, V. act. Qui eſt d'un rare uſage, & qui ſignifie *Travailler une choſe avec ſoin.* Elaborare. *Cic.* WYPRACOWAC rzadko używane ſłowo znáczące z pilnośćią co wyrabiać.

ELAGUER, V. act. (*Couper les branches d'un arbre par cy par la qui ſont trop d'ombre.*) Collucare act. acc. *Colum.* PRZERZEDZANIE ſpalerow názbyt cienia maiących.

ELAN, ſubſt. m. (*Gros animal ſauvage, eſpece de buſle.*) Alces.*Solin.* ŁOS Dźikie zwierzę wielkie,podobne żubrowi.

ELANS, (*Soupirs.*) Suſpiria, orum, n. pl. WZDYCHANIA Jęczenia pokutne.

(Terme de devotion.) Termin nábożny.

E'LANCEMENT,ſubſt.m. (*Mouvement du corps prompt &*

& violent.) Corporis artuumque projectio, onis, f.*Cic.* WYPUSZCZENIE tęgie y z ſiłą wyparowanie.

E'LANCEMENT ſignifie auſſi *Vn point, une douleur aiguë, qui ſe fait ſentir par intervalles, en quelque endroit du corps.* Subitus & acer (doloris) morſus. *Cic.* PARCIA kłocia bole bardzo przenikliwe w ciele.

Il ſent de grands élancements dans la teſte. Acrioribus doloris morſibus caput pungitur,*ou* tentatur. Wielkie bole czuie w głowie.

E'LANCER, V. neut. (*Poindre, piquoter, cauſer, des élancements.*) Pungere. Lancinare. PRZENIKAC przeymować z bolem wielkim.

ELANCER, (*Pouſſer des cris, faire des élans.*) Ducere ſuſpiria. *Ovid.* WZDYCHAC głoſno, Jęczeć.

S'ELANCER, *Se jetter avec impétuoſité ſur quelqu'un.*) In aliquem invadere. *Cic.* RZUCIC ſię ſkoczyć ſunąć ſię z impetem ná kogo.

S'ELANCER, (*Se jetter avec impetuoſité par exemple dans un bateau, dans une maiſon, dans l'eau.*) Se conjicere in naviculam,in aliquam domum.*Cic.* SKOCZYC rzucić ſię w łodź, w dom, w wodę.

Il s'élança, ou *il ſortit dehors en s'élançant.* Proſiliit & veloci ſaltu ſe liberavit. *Phad.* Wypadł wyſkoczył z impetem ná dwor.

E'LARGIR,V.act.(*Eſtendre ce qui eſt preſſé & ſerré.*)Dilatare.*Cic.***Elargir une playe.*Ampliare plagam.*Celſ.***Elargir la bouche.* Rictum diſtendere. *Quint.* ROZSZERZYC rozprzeſtrzenić co ciaſnego y ściśnionego. *Rozprzeſtrzenić ranę. *Rozſzerzyć gębę uſta.

La ruë va en élargiſſant. Vicus in latitudinem ſe laxat. *Plin.* Co raz rozſzerzaiąc ſię idzie ulica.

ELARGIR *ſes bataillons* (ſe dit en guerre.) pour dire *Donner plus d'eſtenduë à ſes troupes, afin de les faire paroiſtre davantage.* Dilatare aciem. *Liv. Quint-Curt.* SZEROKO rozſtawić woyſko ſzyki rozciągnąć áby ſię więcey wydawało.

ELARGIR, ou *eſtendre ſon Royaume, Y ajouter de nouvelles Provinces.* Dilatare,*ou* proferre imperium. *Cic.* ROSPRZESTRZENIC Páńſtwo, pomknąć iego granice nowe nábywaiąc kraie.

ELARGIR *un priſonnier,* (*le mettre hors des priſons.*)Laxare aliquem ecuſtodiâ,*ou* è vinculis. *Cic.* UWOLNIC więźnia z więzienia, wypuścić go ná wolność.

E'LARGISSEMENT, ſubſt. m. (*Dilatation, plus grande eſtenduë qu'on donne par exemple aux ruës, & aux places publiques.*) Viarum laxitas. *Colum. Cicer.* ROZSZERZENIE roſprzeſtrzenienie rynkow ulic.

ELARGISSEMENT *d'un priſonnier,* (*qu'on ſort des priſons.*) Alicujus è cuſtodiâ dimiſſio, onis. f. UWOLNIENIE więzienia.

E'LARGISSURE,ſubſt.f. (*Augmentation de largeur qu'on ajointe à un habit.*)Amplificatio,onis,f. ROSPRZESTRZENIENIE ſukni ciaſney rozcieśnienie.

L'ELBE, (*Riviere d'Allemagne qui prend ſa ſource en Boheme.*) Albis,is,m. ELBA Rzeka Niemiecka poczynaiąca ſię w Czechach.

ELECTEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui élit,*ou *qui a droit d'élire.*) Elector. *Auct. ad Heren.* ELEKTOR obieraiący, Ten co ma prawo obierania.

LES PRINCES ELECTEURS *de l'Empire en Allemagne.* Principes Electores,m.pl. XIĄZĘTAE lektorowie Ceſarſtwa Niemieckiego.

ELECTRICE,ſubſt.fœm. (*Celle qui élit.*) Quæ eligit. **La femme d'un Electeur.*) Electoris conjux, *genit.* conjugis, f. ELEKTORKA ta co obiera. *Elektorowa Elektorſka żona, Xiężna Elektorka.

ELECTIF, m, ELECTIVE,f. adject. (*Qu'on peut élire,* ou *Qui s'élit.*) Qui, *ou* quæ eligi poteſt. OBIERALNY, OBIERALNA, co może być obrany co obieraniu podpada.

ELECTION, ſubſt.fœm. (*Choix.*) Electio. Delectus.*Cicer.* OBRANIE wybranie.

L'ELECTION, ou *La Cour de l'Election à Paris pour les tailles.* Duum-virorum vectigalium curia,æ,f. Eorum qui tributa deſcribunt,curia.IZBA poborowa gdzie ſię ſądy y rachunki poborowe odprawuią w Paryżu.

ELECTORAL,maſc. ELECTORALE, fœm.adject. (*Qui concerne l'Electeur.*) Ad Electorem pertinens. ELEKTORALNY, ELEKTORALNA, co náleży do Elekcyi.

ON DIT, *Le College Electoral.*Electorum collegium. KOŁO Elektoralne álbo Elektorow Niemieckich Xiążąt.

(Il eſt compoſé de huit Electeurs, tant Laïques qu'Eccleſiaſtiques, qui ont droit d'élire l'Empereur.) Złożone z ośmiu Xiążąt Elektorow częścią Swieckich częścią Duchownych co obieraią Ceſarza.

ON DIT, *Son Alteſſe Electorale,* pour dire *Monſieur l'Electeur.* Princeps Elector. MOWIĄ Jego Elektorſka Mć. miaſto Elektor Jmć.

ELECTORAT, ſubſt.m. (*La dignité d'Electeur.*) Electoris dignitas. ELEKTORSTWO godność Elektorſka.

ELECTUAIRE,ſubſt.m. (*Médicament compoſé de poudres & d'autres drogues incorporées avec le miel & le ſucre.*)Eceligma. KOŁACZEK, Konfekt Aptekarſki.

ELE'GAMMENT, (*on prononce* élegamant.) adv. (*Avec élegance.*) Eleganter.*Cic.* PIĘKNIE, przyſtoynie ozdobnie.

ELE'GANCE, ſubſt. f. (*Politeſſe du langage & d'un diſcours.*) Elegantia. *Cic.* PIĘKNOSC co do mowy y dyſkurſu wyborność.

ELE'GANT,m. ELE'GANTE,f.adject. (*Poly.*) Elegans. *Cic.* WYBORNY piękny.

Vn diſcours élégant. Elegans ſermo. Comtus. *Cic.* Mowa piękna wyborna.

E'LE'GIE, ſub.f. (*Eſpece de Poëſie qui s'employe dans des ſujets triſtes & plaintifs.*) Elegia. Elegi, orum. WIERSZ ſmutny żałoſny. *Elegia.*

Petite élégie. Elegidium.*Perſ.* Krotki wierſz żałobny.

ELEMENT, (*on prononce* élemant.) ſubſt. m. (*Principe phyſique qui entre en la compoſition de tous les corps naturels.*) Elementum. *Cicer.* Prima corpora. ZYWIOŁY Elementa z ktorych wſzyſtkie ciała ſą złożone.

LES E'LEMENTS,ou *les principes des ſciences.*) Scientiarum elementa. POCZĄTKI náuk.

*Celuy qui montre les premiers elements,*ou *à lire aux enfans* Literatus. Grammatiſta. *Cic. Hor.* Ten co pierwſzych początkow uczy to ieſt ſylabizować y czytać dzieci.

ELEMENT ſe dit au figuré pour *Plaiſir, divertiſſement, conforme à ſon génié & à ſes inclinations.*Delectatio.* *Quand je ſuis aux champs, je ſuis dans mon élement.* Ruri unicè me delecto. **C'eſt ſon élement que d'eſtudier, Il ne ſe plaiſt qu'à l'eſtude.* Libris unicè delectatur. ELEMENT w Francuſkim *niewłaśnie*: znaczy to co kogo náywięcy kontentuie. *Kiedy ieſtem ná wſi zdaie mi ſię że ieſtem w Elemencie moim,to ieſt co mię náybardziey kontentuie. *Jeſt to iego Element náukami ſię bawić, tym żyie, tym ſię kontentuie náybardziey.

E'LEMENTAIRE, (*on prononce* élemantaire.) adject. comme *Le feu élémentaire, l'Element du feu.* Ignis elementum. OGIEN podniebny ieden z żywiołow.

ELE'PHANT, ſubſt. maſc. (*Le plus grand des animaux à quatre pieds.*) Elephas. *Cicer.* SŁON Náywyżſza beſtya ze wſzyſtkich czworonogich.

La femelle d'un élephant, ou *une élephant femelle qui eſt pleine.* Elephantus gravida. *Plaut.* Słoń ſamica pełna.

D'ELEPHANT. Elephantinus. *Val. Max.* SŁONIOWY do ſłonia náleżący, álbo z ſłoniowey kości.

E'LEU, *on prononce* ELû,maſc. E'LEUë,f. adject. part. Electus.*Cic.* OBRANY, OBRANA.

ELEU, ſubſt. m. (*Officier royal, qui connoiſt en premiere inſtance de l'aſſiette des tailles.*) Tributorum deſcriptor, oris, maſc. SĘDZIA Poborowy co ſądzi w pierwſzey inſtancyi.

E'LE'VATION, ſubſt.f. (*L'action d'élever quelque choſe en haut.*)Elatio. *Vitr.* PODNIESIENIE Podwyżſzenie czego.

ELEVATION, (*Conſtruction d'un édifice qu'on éleve.*) Conſtructio.*Vitr.* PODNOSZENIE ſtawianie.

ELEVATION, (*Hauteur.*) Altitudo. *Cic.Plin.* GORKA goreczka pagorek.

ELEVATION *de la voix.* Vocis contentio. *Cicer. Quint.* PODNIESIENIE Głoſu.

ELEVATION ſe dit figurément (*de l'eſprit & des ouvrages de l'eſprit.*) Ingenii ſublimitas. *Cic.* **Des vers d'une grande élevation.* Verſus ſublimes. *Horat.* Sublimia carmina. *Ovid.* WYSOKOSC dowcipu. *Wyſokie bardzo wierſze.

ELEVATION *aux honneurs, aux dignitez & à quelque fortune.* Ad honores, ad dignitates,ad aliquam fortunam promotio, f. *Aſcon. Ped.* Wynieſienie ná godności, honory, do ſzczęścia iákiego.

Je vous dois mon élévation, ma fortune. Fortunam tibi debeo acceptam. **Il a beaucoup contribué à ſon élévation.* Contulit plurimum ad illius amplitudinem. *Cic.* Tobiem wi-

nien wywyżſzenie moie. *Wiele ſię przyłożył do wywyżſzenia iego.

E'LEVE, ſubſt.m. en terme de Peinture. (*Qui a appris la peinture d'un Peintre.*) Diſcipulus. *Plin.* UCZEN w Malarſtwie.

(Il ſe dit auſſi des autres Arts.) Co ſię też mowi y w inſzych kunſztach y náukach.

E'LEVE',m. E'LEVE'E,f. part. paſſ. & adjectif.*du verbe* E'LEVER. (*Haut, exhauſſé*) Altus. Celſus. Excelſus. Edutus. *Cic.Hor.* PODNIESIONY, PODNIESIONA, wydatny wyſoki w gorę wydany.

Vn lieu fort élevé. Præaltus,*ou* præcelſus locus.*Cicer.Liv.* Mieyſce bardzo wyſokie.

ELEVE', (*Porté en haut.*) Elatus. Sublatus. Levatus, a, um *Liv.* PODNIESIONY wynieſiony w gorę.

ELEVE' figurément, pour *Grand, (parlant de l'eſprit & du diſcours.)* Grandis. Sublimis. WYSOKI co do dowcipu y mowy.

ELEVE' *aux honneurs,*ou *pouſſé dans le monde.* In altiſſimo gradu collocatus. *Cicer.* WYSOKI w godnościach, y ná wyſokim ſtopniu ná świecie wyſadzony.

ELEVE', (*Inſtruit, formé.* Eductus. Educatus. Inſtitutus, a,um. *Cic. Terent.* Male educatus *Cic. Mal élevé.* WYCHOWANY co do wychowania ćwiczenia y nauk,złe wychowany

ELEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Tollere. Attollere. Erigere.*Cic.* PODNOSIC do gory.

ON DIT pareillement en ce ſens,*Elever quelqu'un, l'élever aux honneurs,* ou *dans le monde.* Provehere ad ho[illegible]res. *Plin Jun* Evehere. *Suet.* MOWIĄ też w[illegible]. Podnieść wynieść kogo ná świecie w godno[illegible].

Celuy que la gloire a élevé, l'envie l'abbaiſſe. Q[illegible] gloria extulit, eundem deprimit invidia. *Cic.* Ten co go [illegible]ście wynoſi zázdrość, go poniża.

S'ELEVER, (*Se tirer de la pouſſiere & du commun des hommes.*) Extollere caput & ſe erigere.*Cicer.* Z PODŁEGO ſtanu ſię wydzwignąć y urość ná świecie powſtać między ludźmi.

Il s'eſt élevé de rien. De nihilo crevit. Ab aſſe crevit. *Petr.* Powſtał z niczego.

ON DIT auſſi, *Elever quelqu'un au ciel, Luy donner de grandes louanges*) Summis laudibus aliquem ad cœlum extollere *Cic.* MOWIĄ też wynoſić kogo aż pod nieba wielkie mu pochwały dawać.

ELEVER ſignifie encore ſimplement, *Dreſſer, ériger.*Erigere. Ponere.*Cic.Phæd.* *Elever une ſtatuë à quelqu'un.* Statuere,*ou* ponere alicui ſtatuam.*Cic.Phæd.* STAWIAC poſtawić wyſtawić. *Stawiać Poſąg oſobę komu.

ELEVER ſignifie de plus, *Faire naiſtre, émouvoir à paroiſtre.* Tollere. Excitare. Commovere act. acc. *Elever des vagues.* Fluctus tollere. *Virg.* PODNOSIC ſale, poruſzyc. *Powſtaie burza ſala.

S'E'LEVER, comme *Il s'éleva tout d'un coup une ſi grande tempeſte.* Tam ſubitò tempeſtas coorta eſt.*Cæſ.* *Le vent s'éleve.* Surgit, *ou* conſurgit ventus. *Virg.* POWSTAŁA nágle ták wielka náwáłność. *Wiátr powſtaie.

ELEVER, (*Cultiver, nourrir, aider à croiſtre à un corps vivant, ſoit animal, ſoit plante.*) Educere. *Terent.* WYCHOWAC ták co do zwierząt iáko do ludzi y ſzczepow dochować ſię przychować.

J'ay ſceu que les enfans que je mettrois au monde devoient mourir, & je ne les ay élevés que pour cela. Ego quos genui, tum morituros ſcivi, & ei rei ſuſtuli. *Cic.* Wiedziałem że dźieci ktorem ſpłodźił pomrzeć miały y ná tom ſię tylko ich dochował.

Elever des fleurs. Colere flores. Culturæ florum ſtudere. Sádzić Kwiáty y około nich mieć ſtaranie áby dobrze wychodziły y chowały ſię.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Elever bien des enfants, leur donner une bonne éducation.* Ingenuè, *ou* liberaliter educare, *ou* inſtituere pueros. *Cic.* WTYMZE rozumieniu *niewłaśnie* wychowywáć, álbo dáć wychowanie dobre dzieciom co do obyczaiow y rozumu.

S'E'LEVER, (*Se revolter contre ſes ſuperieurs.*) Se erigere contumacius contra aliquem. *Stat.* POWSTAC zbuntować ſię przeciwko zwierzchności.

S'élever contre le déréglement des mœurs. In enormem morum proluviem invehi *Petr.* Powſtać ná zepſowane obyczaie.

E'LEVURE,*ou* ELEVEURE,ſubſt.f. (*Puſtule qui s'éleve ſur la peau.*) Puſtula. *Plin.* KROSTKA BĄBEL ná ſkorze.

ELIRE, V.act. (*Faire choix.*) Eligere.*Cic.* *Elire quelqu'un à la place d'un autre qui eſt mort.* In locum demortui aliquem ſublegere,*ou* cooptare. *Liv.* *Elire un genre de vie.* Conſtituere ſibi aliquod genus vitæ degendæ.*Cic.* OBIERAC. * Obierać kogo ná mieyſce zmarłego. * Obrać ſobie ſpoſob álbo ſtan życia.

ELITE, ſubſt. f. (*Choix.*) Delectus, ûs, m. *Cæſ.* *L'élite des troupes, les meilleures troupes, troupes choiſies.* Delectus militum. *Cic. Cæſ.* *L'élite de la jeuneſſe.* Juventutis flos. *Cic.* *Gens d'élite.* Delecti viri. *Cic.* WYBOR. *Wybor woyſka co ná[illegible]lepſi żołnierze. *Wyborna młodź,wybor młodzi. *[illegible] wybrani wybor ludzi, kilku wybranych.

ON DIT auſſi, *L'élite de la marchandiſe.* Delecta merx. MOWIĄ Brak towaru wybrakowany towar.

ELIXIR, ſubſt. m. (*Extrait, ou ſubſtance la plus ſubtile de chaque corps, qui eſt comme l'eſſence de l'eſſence.*) Alexirium. ELIXIER wyciągniona rzecz z każdey rzeczy [illegible] [illegible].

(On l'appelle autrement *Quinte eſſence.*) Jnaczey zowią [illegible].

ELLE, (*Pronom feminin du relatif* LUY.) Illa, *genit.* il[illegible] f. ONA *pronom* Francuſki Białogłowſki od męſkiego *On.*

ELLEBORE, ſubſt. m. (*Plante médecinale.*) Elleborus. *Hor.* CIEMIERZYCA ziele.

(Il y a de l'Ellebore noir, *Elleborus niger,* & du blanc qu'on nomme *Elleborus albus:* ou *Veratrum nigrum & album.* [illegible]) Jeſt ciemierzyca ktorą zowią czarna, ieſt też ktorą zowią biała.

E'LOCUTION, ſubſt. f. (*La maniere de s'exprimer dans les langues.*) Elocutio. WYMOWA w ktorymkolwiek ięzyku.

Avoir une belle élocution, s'exprimer noblement & en beaux termes. Ornatè & eleganter dicere.*Cic.* Mieć piękną wymowę, pięknie mowić y wybornemi ſłowy.

ELOGE, ſubſt. m. (*Louange qu'on donne à quelqu'un.*) Elogium. [illegible] *Cic.* POCHWAŁA komu dana.

Faire l'éloge de quelqu'un, le louer de ſes belles qualitez, ou pour ſes belles qualitez. Celebrare laudes [illegible] *Cic.* Na [illegible] czyię mowić [illegible].

E'LOIGNE',m. E'LOIGNE'E,f. part. & adject. Diſtans, antis, omn. gen. Diſſitus. Disjunctus. Remotus, a, um. *Cic* *Des lieux éloignez les uns des autres* Loca à ſe invicem diſſita. *Des choſes éloignées de noſtre temps.* Res à memoriâ noſtrâ remotæ. DALEKI, DALEKA, odległy oddalony. *Mieyſca dalekie iedne od drugiego. *Rzeczy dalekie od naſzey pamięci, od teraźnieyſzych czaſow.

ELOIGNEMENT, ſubſt.m. (*Diſtance d'un lieu à un autre.*)Diſtantia.*Cic.* DALEKOSC odległość oddalenie.

Eloignement du Soleil. Solis abſceſſus.*Cic.* Dalekość ſłońca álbo oddalenie.

ELOIGNEMENT ſignifie auſſi *Banniſſement.* Receſſus. Amandatio. *Cic.* ODDALENIE znaczy też odpędzenie odprawienie.

LES E'LOIGNEMENS ou *Le lointain,(en Peinture.)* Abſcedentia *Vitr.* DALEKOSCI álbo perſpektywy w obrazach.

ELOIGNEMENT ſe dit au figuré (*de l'averſion qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes*) Abalienatio,onis,f.*Cic.* ODDALENIE [illegible] do oſob álbo rzeczy.

ELOIGNER, V. act. *une choſe d'une autre, (Y mettre de la diſtance.)* Aliquid à re aliquâ amovere, *ou* removere. *Cic.* *S'éloigner du feu.* Ab igne ſe removere. ODDALIC iedno od drugiego. *Oddalić ſię od ognia.

ELOIGNER, (*Envoyer loin.*) Ablegare. Amandare. ODDALIC odeſłać daleko.

Eſtre éloigné dans une iſle. Amoveri in inſulam.*Tacit.* Być odeſłanym ábo oddalonym ná wyſpę iaką.

S'ELOIGNER ou *Eſtre éloigné.* Abeſſe. Longius abire.n. ODDALIC ſię niebywać nieuczęſzczać, być dalekim.

Voyez à ne vous pas éloigner à l'heure qu'il eſt. Tu ut tempus diei eſt, vide ſis ne quo hinc abeas longiùs. *Terent.* Patrz żebyś ſię teraz nieoddalał.

ELOIGNER ſe dit figurément pour *Chaſſer, rejetter, repouſſer.* Amoliri. Amovere. Removere. Rejicere. *Cic.* *Eloigner quelqu'un des affaires.* A negotiis publicis aliquem removere. *Cic.* *Eloigner le ſoupçon qu'on a ſur quelqu'un.* Amovere, *ou* ſegregare ſuſpicionem ab aliquo. *Plaut.* ODDALIC *niewłaśnie.* Odpędzać odpychać odrzucać. *Oddalić kogo od Interesow oddalić. *Odrzucić podeyrzenie o kim.

Heureux celuy qui eſt éloigné des affaires. Beatus ille qui procul negotiis. *Hor.* *La fortune s'éloigne ſouvent des ſuperbes, & approche des malheureux.* Abit ſæpe ſuperbis fortuna, & redit miſeris. *Hor.* *Eloigner de ſoy par prieres, ou détourner de ſoy quelque malheur.* Deprecari aliquam à ſe calamitatē *Cic.* *J'ay éloigné de vous tous les malheurs qui vous menaçoient.* Impendentia mala à te removi, *ou* repuli, *ou* rejeci. *Cic.* Szczęſliwy ten kto daleki od ſpraw publicznych. *Szczęście często odbiega ſię od [illegible], a zbliża do nędznych. *Oddalić odwrocić od ſiebie [illegible] nieſzczęście prozbami. *Oddaliłem od ciebie wſzyſtkie nieſzczęścia ktore ci groziły.

S'ELOIGNER,ou *Eſtre éloigné de quelqu'un, d'humeur & d'inclination.* Disjungi ab aliquo moribus, ſtudiis. BYC od kogo dalekim humorem ſkłonnościami obyczaiami.

ELOIGNER ſe dit (*à l'égard du temps auſſi bien que du lieu.*) *Retarder.* Differre. Retardare. *Cic.* *Le mauvais temps a éloigné la moiſſon.* Adverſum tempus meſſem diſtulit,*ou* retardavit. ODDALIC co do mieyſca opoźnić co do czaſu odłożyć odwlec. *Niepogody opoźniły żniwa.

S'ELOIGNER, *S'écarter de ſon ſujet.*) A propoſito digredi.*Cic.* ODDALIC ſię w mowie od rzeczy záłożoney.

Nous ſommes éloignez de compte. Non comparet argenti ratio. *Plaut.* Dalekośmy ieſzcze od liczby

Vous eſtes bien éloigné de compte, vous méſ-offrez de cette marchandiſe, il faut bien en dire davantage. Hanc mercem pro tali pretio non auferes, addas aliquid. Dalekoś ieſzcze od rachunku, małoś to podał zá ten towar powiedz co więcey.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Nous ſommes bien éloignés de compte, Nous ne convenons point enſemble, Nous ſommes bien éloignez de ſentimens.* Longè diſſentimus inter nos. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Niemożemy ſię z ſobą porachować dalekośmy ieſzcze od ſiebie co do zdania, zgody &c.

ELOQUEMMENT, (*on prononce* élocamant.)adv.(*Avec eloquence.*) Facundè. *Plin.* WYMOWNIE.

E'LOQUENCE, (*on prononce* élocance.) ſubſt. f. (*L'art de bien dire.*) Eloquentia,f.*Cic.* WYMOWA.

(Voicy la deſcription que Ciceron nous a donnée de l'Eloquence.) Cycero ták opiſał Wymowę.

L'Eloquence n'eſt autre choſe qu'une ſageſſe qui parle avec abondance, une des principales vertus, la lumiere de l'eſprit, la maitreſſe de toutes choſes, & la compagne de la paix. Nihil eſt aliud Eloquentia, quam copioſè loquens ſapientia,una de ſummis virtutibus, ingenii lumen, domina rerum, & pacis comes. *Cic.* Wymowa nic inſzego nie ieſt tylko mądrość obſzernie mowiąca, iedna z náypierwſzych cnot, świátłość umyſłu, panuiąca nád wſzyſtkim, towarzyſka pokoiu.

Il n'y a rien de plus inhumain que de faire ſervir l'éloquence à la perte & à la ruine des bons, elle que la nature ne nous a donnée que pour leur conſervation. Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam à naturâ ad ſalutem & conſervationem datam,ad bonorum peſtem perniciemque convertere.*Cic.* Nie maſz nic okrutnieyſzego iáko záżywać wymowy n[illegible] zgubę y upadek dobrych, ktorą nám nátura dała ná ich o[illegible] y záchowanie.

ELOQUENT,(*on prononce* élocant.)m. ELOQUENTE, fœm. (*Qui poſſède l'art de bien dire.*) Eloquens. Facundus. Diſertus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co pięknie y [illegible] mowi.

Il eſtoit le plus éloquent de ſon temps. Iis temporibus omnes eloquentiâ præſtabat.*Cornel-Nep.* *Il eſt éloquent quand il a bû.* Ad vinum diſertus. *Cicer.* *Vn diſcours éloquent.* Oratio eloquens. Facundus, *ou* diſertus ſermo. Náywiękſzym był mowcą wieku ſwego. *Wymowny kiedy ſię ná piie. *Mowa bardzo godna poważna zácna doſkonała.

ELVAS, (*Ville de Portugal.*) Elua,æ,f. ELWAZ Miaſto Portugalſkie.

ELUDER,V.act. (*Eviter en détournant*) Declinare Evitare.*Liv.* UNIKNĄC odwrocić ſchroniwſzy ſię uchronić ſię

ON DIT figurement, *Eluder quelque difficulté.* Eludere difficultatem. *Quint* MOWIĄ niewłaśnie uniknąć iákiey trudności uchronić ſię od trudności.

Eluder les deſirs de quelqu'un. Deſideria alicui[illegible] fruſtrari. *Tacit.* *Les preuves d'un crime.* Sceleris probationes ſubvertere. *Tacit.* [illegible] wieść oſzukać pr[illegible]gnienia czyie. *Zbywać dowody [illegible] kryminału.

ELYSIENS,*ou* LES CHAMPS ELYSIENS,*ou* LES CHAMPS ELYSE'ES,(*Le ſejour des bien heureux, ſelon la Fable.*) Elyſium, ii,n. *Virg.* ELIZYISKIE pola Duſz ſzczęśliwych mieſzkanie według bayek.

EMAIL, ſubſt. m. (*Eſpece de verre coloré.*) Encauſtum. *Plin.* SZMELC.

(On dit EMAUX au plurier.) Szmelc w liczbie większey *Peinture en émail* Encauſtice.*Apul.* Malowanie ſzmelcem *Qui eſt peint en émail.* Encauſtus. *Mart.* Malowany pod ſzmelc.

EMAILLER,V.act. (*Travailler en émail,*ou *peindre avec l'émail.*) Encauſto pingere. SZMELCOWAC robić ſzmelcarſtwo, álbo ſzmalcować podſzmelc.

(Cette ſorte de peinture n'eſt pas proprement noſtre Email; mais une ſorte de peinture au feu.) Nie ieſt to ta robota co Francuzi zowią malowanie pod ſzmelc, ále ieſt raczey malowanie w ogniu palone.

EMAILLEUR, ſubſt. m. (*Qui travaille en émail.*) Encauſtes.*Vitr.* SZMELCARZ, Szmelcownik.

EMAILLEURE, *ou* EMAILLURE, ſubſt.f. (*Application d'émail.*) Encauſtice. *Apul,* SZMELCOWANIE.

E'MANATION, ſubſt.f.comme *l'Ame raiſſonnable eſt une émanation de la Divinité.* Anima eſt particula quædam divinitatis. *Cic.* POCHODZENIE náprzykład Duch rozumny ieſt nie iákie pochodzenie Boſtwa.

EMANCIPATION, ſubſt.f. (*La liberté de pouvoir jouïr de ſon bien, parlant d'un enfant mineur.*) Sui ipſius jus & poteſtas. WYPUSZCZENIE Syna ná wolność z pod władzy Oycowſkiey, wyiście z opieki.

EMANCIPER,V,act.(*Mettre un enfant mineur hors de la puiſſance de ſon tuteur, pour luy donner pouvoir de jouïr de ſon revenu, & d'agir en Juſtice dans ſes affaires.*) Emancipare. WYPUSCIC z opieki ná wolność ták co do dobr záżywania iáko y co do inſzych praw.

S'EMANCIPER ſignifie auſſi, *Prendre un peu trop de liberté.* Plus æquo ſibi ſumere.*Cic.* WYPUSCIC ſobie; trochy ſobie nád to pozwolić.

EMANER, V.neut. (*Sortir d'une ſource, en tirer ſon origine*) Emanare. Oriri. Venire. *Cic.* POCHODZIC wychodzić [illegible] ſkiego.

EMBABOUINER, V. act. (*Amuſer quelqu'un de paroles & de belles promeſſes.*) Lactare, (to,as,avi, atum,) *Ter.* Lactare aliquem verbis. Ducere blandidicis dictis. act. acc. *Plaut.* OSZUKAC zmamić złudzić kogo ſłowami y obietnicami: oczy komu mydlić.

(*Mot bas & du diſcours familier.*) Słowo proſte mowy potoczney.

REMARQUE. On prononce le premier E dans ce mot & dans les ſuivants, comme un A, & l'M comme une N. Cette remarque eſt generale pour les mots ſuivants, juſques au mot *Emeraude* OBSERWACYA. Wymawia ſię pierwſze *e* w tym ſłowie y w naſtępuiących iáko *a* a m iáko n. Ta obſerwacya ieſt generalna dla ſłow Francuſkich tu naſtępuiących aż do ſłowa *Emeraude.*

EMBALAGE,(*on prononce* anbalege.) ſubſt. m. (*L'action d'empaqueter & de faire des balots de marchandiſes.*) Sarcinarum & mercium compactio. UKŁADNIE towarow w paki.

L'EMBALAGE, (*Le ſalaire qu'on paye à un embaleur.*) Salarium. Zápłátá od układania, układne.

EMBALER *des marchandiſes,* V. act. (*En faire des balots.*) Sarcinas, *ou* merces in faſciculos colligare. UKŁADAC pákować towary w paki.

EMBALEUR, ſubſt. m. *Qui fait des balots, de hardes,ou de marchandiſes.*) Qui ſarcinas, *ou* merces in faſciculum colligat. UKŁADACZ, Pákownik.

EMBARQUEMENT, ſubſt. m. (*L'action de monter ſur un vaiſſeau pour un voyage ſur mer.*) In navem conſcenſio. *Cic.* WSIADANIE ná okręt w drogę ná morze.

EMBARQUEMENT, (*Le prix que l'on donne pour s'embarquer.*) Vectura. *Petr.* WSIADANNE płácá od náięcia okrętu *fraktowe.*

EMBARQUER, V. act. (*Faire mettre,* ou *monter dans un vaiſſeau des troupes, des marchandiſes.*) In navem imponere.*Cic.Petr.*ZAPROWADZAC ná okręty woyſka.Ładować ná okręt towary.

S'EMBARQUER, (*Monter ſur un vaiſſeau, Se mettre ſur mer.*) In navem conſcendere. *Cic Liv. Cornel-Nep.* WSIADAC ná okręt puśić ſię ná morze w drogę álbo wodą.

Nous nous embarquaſmes ce jour la apres ſoupé, par un vent du Sud, ayant eu l'air ſerein toute la nuit & le jour ſuivant. Nos eo die cœnati ſolvimus Auſtro leniſſimo, cœlo ſereno nocte illâ & die poſtero. *Cic.* Wśiedliśmy tego dniá po wieczerzy, y puśćiliśmy ſię z wiatrem południowym maiąc pogodę cáłą noc, y cáły dzien ná zaiutrz.

EMBRARQUER ſe dit figurément (*des engagemens où l'on entre dans la vie*) Aliquo negotio implicare aliquem, irretire, immiſcere. *Cic.* PUSZCZANIE ſię *niewłáśnie* o rożnych zámyſłach y przedſięwzięciach w tym życiu ná ktore ſię kto udaie, álbo w nie ſię wdaie.

SEMBARQUER *dans un long diſcours.* Longiorem inſtituere ſermonem *Caſ.* ZAPUSCIC ſię ná długi dyſkurs.

S'EMBARQUER *temerairement dans quelque affaire,* & comme l'on dit proverbialement *Sans biſcuit.* Negotio aliquo minùs cenſideratè implicari. *Cic.* WDAC ſię lekkomyślnie w rzecz iáką: nieopatrznie, álbo iáko mowią przyſłowiém puśćić ſię ná morze bez wioſła.

S'EMBARQUER *avec une femme,* (*S'engager à l'aimer.*) Adjungere ſe ad mulierem. *Cic.* WDAC ſię wrzecz z kobietą iáką mieć z nią ſwoie zachowanie zákochać ſię

EMBARRAS, ſubſt. m. (*Difficulté, obſtacle qu'on rencontre en marchant.*) Impedimenta. *Cic.* Obſtaculum, i, neut. *Plaut.* PRZESZKODY, trudności, záwády.

EMBARRAS *d'un bien de famille,* (*lors qu'il n'eſt pas net.*) Rei familiaris implicatio. *Cic.* TRUDNOSCI domowe względem intereſſow fortuny zákłuconey.

EMBARRAS ſe dit figurément (*des affaires, des chagrins & des inquétudes de la vie.*) *Il a quitté l'embarras du monde, des affaires.* Mundo vale dixit. * *Vous m'avez jetté dans l'embarras.* Me in tricas conjeciſti. *Plaut.* * *Se trouver dans l'embarras de tous les coſtez.* Omni ex parte laborare. *Hor.* * *Je me tireray d'embarras par quelque adreſſe.* Aliquâ ope me exolvam atque extricabo. * *Il eſt ſans embarras d'eſprit.* Otioſus eſt ab animo. *Terent.* TRUDNOSCI niewłáśnie ſáſoły kłopoty kłotnie ſtarania niepokoie życia tego docześnego. Porzućił świátowe kłutnie y trudnośći oddalił ſię od wſzyſtkiego. *Wdałeś mię w tákie kłotnie. *Ze wſzyſtkich ſtron mieć tyſiąc trudnośći. *Wynidę iá z tych kłotni ſztuką iáką. *Nie má żádnego kłopotu nie ma uic ná głowie.

EMBARRASSANT, m. EMBARRASSANTE, f. adject. (*Qui apporte de l'èmbarras.*) Impediens. Implicans, antis. * *L'embarraſſant par des réponſes incertaines* Incertis implicas reſponſis. *Liv.* KŁOPOTLIWY KŁOPOTLIWA kłutliwy zátrudniaiący. *Trudność mu zadaiąc odpowiedziami niepewnemi, niewyraźnemi.

EMBARRASSANT, (*Incommode, qui fait de la peine.*) Moleſtus. Incommodus. Negotioſus. *Cic.* TRUDNY przykry uprzykrzony ciężki.

Vne affaire embarraſſante. Res negotioſa. *Plaut.* Rzecz trudna uprzykrzona ciężka.

Vne femme embarraſſante. Incommoda mulier & importuna. *Plaut.* Białogłowa uprzykrzona.

EMBARRASSE', maſc. EMBARRASSE'E, f. part. paſſ. (*Qui eſt dans l'embrras.*) Impeditus. Intricatus. Negotioſus. *Cic.* ZATRUDNIONY ZATRUDNIONA.

EMBARRASSE' *d'affaires.* Diſtentus, *ou* detentus negotiis, a. *Phad.* ZATRUDNIONY intereſſami, zábáwámi.

EMBARRASSE', (*Obſcur, difficile, parlant de quelque endroit d'un Auteur*) Intricatus. Difficilis. *Cic. Plaut.* TRUDNY záwiły niezrozumiany mowiąc o mieyſcu iákim w Autorze ktorym.

Des affaires embarraſſées, Intrigues. Contortæ res, f. plur. *Cic.* * *Dire les choſes d'une maniere embarraſſée.* Contortè aliquid dicere. *Cic.* Zákłocone intereſſa kłotliwe. *Powiadać co zawiłego zawikłanie co prawić niezrozumianie.

EMBARRASSER, V. act. (*Cauſer, ou faire de l'embarras à quelqu'un.*) Aliquem diſtinere Impedire. * *Ces ſoins m'embraſſent.*. Hæ curæ me impediunt. *Ter.* ZATRUDNIAC kogo, kłućić go, y trudnośći mu zádáwáć. *Te ſtarania mię zákłucaią, kłocą mię przykrzą mi ſię.

Je ne fus jamais plus embarraſſé de procés. Nunquam à cauſis fui diſtrictior. *Cic.* Nigdym niebył ták zákłucony prawami.

J'embarraſſeray voſtre homme, de maniere qu'il ne ſçaura de quel coſté ſe tourner. Ita hunc hominem intricatum dabo, ut quà ſe expediat, neſciat. *Plaut.* Tak go będę kłoćił ták go będę obracał że nie będzie wiedział gdzie ſię udáć.

Il eſt bien embarraſſé de ſa perſonne. Incertus eſt quid agat. *Ter.* Bardzo ma wielką trudność z ſobą ſamym biedzi ſie ſam z ſobą y nie wie co z ſobą ma czynić.

S'EMBARRASSER. Implicare ſe. Inducere ſe in captiones. *Cic.* Impedire ſe in plagas. *Plaut.* ZAKŁOCIC ſię zátrudnić ſamego ſiebie wdać ſię w trudność uwikłać ſię trudność ſobie ſammue uczynić.

Il s'eſt embarraſſé dans des procès où l'on ne voit goutte, où l'on ne connoiſt rien. Litibus atris implicitus eſt. *Hor.* Uwikłał ſię w tákie prawa gdzie nic rozeznać nie można, gdzie áni końca áni początku.

Il s'eſt allé embarraſſer dans ce mariage. Se in his nuptiis impedivit. *Ter. ou* ſe conjecit. *Il s'embarraſſe de rien, ou pour rien.* In otio occupatur. *Phed.* Uwikłał ſię záplątał ſię tym małżeńſtwem tym ożenieniem. *Kłuci ſię o ladaco, niewiedząc o co.

EMBARRASSER, (*Faire de la peine.*) comme *Cét endroit d'Horace embarraſſé, fait de la peine à tous les interpretes.* Hic Horatii locus perplexos & incertos habet interpretes. ZATRUDNIAC co do zrozumienia náprzykład: To mieyſce w Horacyuſzu wſzyſtkim tłumaczom trudność w zrozumieniu czyni.

EMBAUMEMENT, ſubſt, m. (*Drogues dont on embaume les corps.*) Aromaticum condimentum. *Colum.* BALSAMOWANIE ciała po śmierci Balſamy y maści ktoremi ciała nátykaią námaſzczaią.

EMBAUMER *un mort,* V. act. (*Parfumer ſon corps avec des drogues aromatiques*) Mortui corpus condire. *Cicer.* * *On embauma ſon corps & il fut mis dans le tombeau des Roys.* Corpus diſſectum odoribus conditur, tumuloque regum infertur *Tacit.* BALSAMOWAC trupa. *Balſamowano ciało iego po śmierci, y pochowano w grobie Krolow.

EMBAUMER, (*Rendre, ou répandre une bonne odeur, faire ſentir bon, parfumer.*) Gratum diffundere odorem. *Casul.* ZAPACHAMI y wdzięczną wonią ná pełnić, zápach wdzięczny z ſiebie wydać.

EMBE'GUINER, verbe actif & burleſque, proprement *Mettre un beguin,* ou *des ſervietes ſur la tête qui ne laiſſent voir que le viſage.* Calantica cooperire caput alicujus. ZAWINAC chuſtami álbo záwiciem iákim zewſzyſtkim żeby tylko ſamę twarz widzieć było pozawiiać ſię iák baba.

ON DIT figurément S'EMBEGUINER *d'une femme.* (*s'en coëffer, en eſtre épris.*) Aliquâ muliere capi. ZAPRZĄTNAC ſobie głowę kobietą, pokochać ſię.

EMBELLI, maſc. EMBELLIE, f. part. & adject. (*Orné.*) Ornatus. Condecoratus, a, um. *Cic.* PRZYBRANY, przyozdobiony, przyozdobiona.

EMBELLIR, V. act. (*Rendre plus beau, orner.*) Ornare. Decorare. Condecorare. *Cic. Ter. Hor.* PRZYBIERAC ſtroić przyozdabiać.

Embellir des vaſes de pierreries. Diſtinguere gemmis pocula *Cic.* * *Vn diſcours en y meſlant des ſentences.* Diſtinguere & illuſtrare orationem ſententiis. *Cic.* Przyozdabiać náczynia klevnotami. *Przyozdabiać mowę pięknemi ſenſami.

EMBELLIR, V. n. (*Devenir plus beau.*) Pulchriorem, *ou* venuſtiorem fieri. * *Je me trouvay embelli.* Commendatior vultus enituit. *Petr.* PIĘKEIEC pięknieyſzym ſię ſtać. *Pięknieyſzym ſię ſobie z ławiłem.

EMBELLISSEMENT, ſubſt. m. (*Ornement.*) Ornatus. *Cic.* STROIENIE, ubieranie, przyozdobienie

S'EMBERLUCOQUER, mot bas & populaire, V. act. (*Se coëffer d'une opinion, s'en préoccuper tellement l'eſprit, qu'on n'en puiſſe juger ſainement, comme ſi l'on avoit la berlue.*) Offundere caliginem menti ſuæ, *ou* oculis ſuis. *Liv.* UPRZĄTNAC ſobie we łbie co, ſłowo podłe między poſpolſtwem.

EMBLAVER *une terre,* V. act. (*L'enſemencer.*) Campum ſerere, (ſero, is, ſevi, ſatum.) act. *Caſ.* ZASIAC rolę.

(Terme des Laboureurs.) Termin Francuſki rolnikow.

EMBLER, V. act. (*Jetter la main ſubtilement ſur une choſe & la dérober.*) Furari. *Cic.* ZEMKNĄC, gładko ukraść

(Ce mot eſt vieux, & on ne le trouve que dans les Commandemens de Dieu, *Le bien d'autruy tu n'embleras ni retiendras aucunement.*) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie znayduie ſię tylko w przykazaniu Boſkim, po francuſku ſtaroświeckim cudzego nie będzieſz brał áni trzymał żadną miarą.

EMBLE'E, ſubſt. f. mot d'uſage dans ces expreſſions. *Prendre une ville d'emblée,* c'eſt à dire *d'abord.* Urbem primo aditu occupare. *(*Si c'eſt par force, on dira* Primo impetu; *Si c'eſt par ſurpriſe,* Improviſo, *ou* Ex improviſo.) *Cicer.* ODEBRAC nágle miaſto y nieſpodzianie czyli gwałtem czyli ſztuką y podeyściem.

EMBLESME, *ou* EMBLE'ME, ſubſt. f. (*Sorte de peinture ſymbolique.*) Emblema. MALOWANIE pod podobieńſtwem wyrażaiąc rzecz taiemnie.

(Eſpece d'Enigme, *ou* Tableau, qui en repreſentant quelque hiſtoire connuë, avec des paroles au bas, nous apprend quelque moralité. Jeſt to niby gadka malowana gdzie wyrażaiąc rzecz álbo też hiſtoryą wſzyſtkim wiadomą z nápiſem ná ſpodzie, iáką nám náukę co do obyczaiow daie.

EMBOETEMEMT, ſubſt. m. (*des os.*) Oſſium commiſſura. *Celſ.* SPOIENIE Kośći, ſtawy.

EMBOETER, V. act. (*Enchâſſer un os dans un autre, qui luy ſert comme de boëte.*) Os in ſuum acetabulum ponere *Celſ.* WPRAWIC kość do ſtawu ſwego wpędzić ią ná mieyſce ſwoie

EMBOëTER, (*Faire entrer une choſe dans une autre.*) Aliquid in aliud immittere. WKLUBOWAC iedno wdrugie

EMBOISER, V. act. Circumvenire aliquem. *Plaut.* ODRWIC kogo oſzukać.

EMBOLISMIQUE, adject. (*Intercalaire.*) Intercalaris. PRZYBYSZOWY, przybycień, przybytni, przeſtępny.

(On ne prononce point le premier E comme un A, dans ce mot.) W tym ſłowie nie wymawia ſię pierwſze E, iáko A ále iák E.

EMBONPOINT, ſubſt. m. (*Bonne & pleine ſanté.*) Bona corporis habitudo. *Cic.* ZUPEŁNOSC ciała tuczność tucz y cera dobra.

D'où vous eſt venu cet embonpoint? Quo cibo tibi feciſti tantum corporis? *Phad.* * *Il paroiſt avoir trop d'embonpoint.* Corpulentior atque habitior videtur. *Plaut.* * *J'ay perdu mon embonpoint.* Corpus amiſi. *Cic.* * *Je deviens en fort bon point.* Corpulentior evaſ [illegible] *Sp[illegible] ciała *P[illegible]

EMBOUCHER *une flute, une trompette,* V. act. (*[illegible] dedans avec ſa bouche*) [illegible] *Cic. Cicer.* TRABIC [illegible] w trąbę, w piſzczałkę, [illegible]

EMBOUCHER ſe dit figurement [illegible] *Inſtruire quelqu'un de tout ce qu'il doit dire.* Al[illegible] *Plaut.* WŁOZYC komu w [illegible] to co ma mowić [illegible] go ſobie, naſtroić y námowić.

Temoins embouchez, à qui on a fait le bec. Teſtes [illegible]ti & præcompoſiti. *Ovid.* Swiadkowie námowni, [illegible]ione świadkowie ktorym ięzyki przyprawiono.

(On dit mieux *Aboucher,* & *s'Aboucher avec quelqu'un.*) W Francuſkim lepiey mowić *aboucher s'aboucher.* zn[illegible] ſię z kim y zmowić w tym rozumieniu.

EMBOUCHURE, ſubſt. f. (*L'endroit des rivieres par où elles ſe déchargent dans la mer.*) Os. Oſtium. Fauces. *Cic. Plin.* USCIE rzek ktoredy wpadaią w morze.

L'EMBOUCHURE *d'un port.* Portûs [illegible] *Cic.* * *L'embouchure d'un verre.* Calicis os. * *L'embouchure de quelque inſtrument de muſique.* Organi muſici os. USCIE [illegible] przyſtęp. Uście wierzch ſzklanki kieliſzka ſtrona ktorą nálewać y pić. *Uście ſtroik od oboi, muſztuk od trąby, głowka od fletu, ſtrona od gęby ktorą dla grania inſtrument dęty do uſt przykładamy.

S'EMBOURBER, V. act. (*S'enfoncer dans la bourbe.*) In luto demergi. ULGNĄC w błocie utonąć uwięznąć záwięznąć.

S'EMBOURBER ſe dit figurément (*de ceux qui s'embarraſſent dans quelque affaire d'où ils ne peuvent ſe retirer.*) In difficillima negotia ſe intricare. ULGNĄC niewłáśnie wpáść w iákie wielkie trudności niemogąc z nich wyniść y wybrnąć

ON DIT proverbialement, *Il jure comme un chartier embourbé,* pour dire qu'*Il jure fortement.* Egregiè deierat. MOWIĄ przyſłowiem: Klnie iáko furman gdy w błocie uwięznie klnie ſtraſznie.

EMBOURRER, V. act. (*Remplir de bourre des chaiſes, ou choſes ſemblables*) Tomento farcire. *Plin.* WYSŁAC pilſią włoſiem krzeſła ſtołki álbo co podobnego.

EMBOURSER, V. act. (*Mettre de l'argent en bourſe.*) In loculos pecuniam, *ou* nummos mittere. PIENIĘDZY w worek náſypać álbo włożyć.

EMBRASEMENT, ſubſt. m. (*Incendie.*) Incendium, ii, n, Incenſio. *Cic.* Ogień zięcie ognia, zápalenie ſię

EMBRASEMENT ſe dit au figuré (*des ſéditions, des guerres & des paſſions.*) Belli incendium, (*parlant de guerre.*) *Cic.* Incendium ex amore, (*parlant d'amour.*) *Plaut.* ZAPALENIE ſię záięcie ſię buntu, Woyny, paſſyi záwzięcości, miłości, gniewu

EMBRASER, V. act. (*Mettre en feu.*) Incendere. Succendere. *Cicer.* ZAPALIC podpalić wſzyſtko w ogień obrocić ze wſzyſtkich ſtron ſię záymować ogień podłożyć.

S'EMBARASER, V. n (*Devenir tout en feu.*) Igneſcere. Incendi. Inflammari. *Cic.* ZAPALIC ſtać ſię wſzyſtek ogniem

S'EMBRASER *d amour,* ou *de colere.* Incendi amore, irâ. *Cic.* ZAPALIC ſię miłością, álbo gniewem.

EMBRASURES, ſubſt. f. pl. (*Ouvertures dans les murailles, pour pouvoir tirer le canon.*) Feneſtræ ad tormenta mittenda. STRZELNICE dziury álbo okna prożne w ścianach dla wyſtrzelania armat.

EMBRASSADE, ſubſt. f. & EMBRASSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'embraſſer.*) Amplexus. Complexus, ûs, maſc. *Cic.* OBŁAPIANIE.

Mourir dans les embraſſements de quelqu'un. In complexu alicujus emori. *Cic.* Umierać w obłapieniu w ściśnieniu czyiem, ná ręku czyich, álbo śćiſkaiąc kogo.

EMBRASSER, V. act. (*Environner, enfermer dans ſon eſtenduë.*) Complecti. Amplecti. OBEYMOWAC ogarnąć w ſobie otaczać mieć w obſzerności ſwoiey zámykać okrążyć.

Le monde embraſſe toutes choſes. Coercet & continet omnia complexu ſuo mundus. *Cic.* Swiat wſzyſtko w ſobie obeymuie zámyka.

EMBRASSER ſe dit en ce ſens au figuré pour dire *Comprendre, enfermer.* Complecti dep. Comprehendere. *Cicer.* ZAMYKAC obeymować *niewłaśnie.*

La geometrie embraſſe beaucoup de ſciences. Geometria multas ſcientias complectitur. * *Cét homme embraſſe de grands deſſeins.* Hic multa grandia mente & animo complectitur. *Cic.* Geometria w ſobie wiele náuk zámyka. *Ten człowiek wiele rzeczy wielkich razem ná ſię bierze wielkich ſię rzeczy podeymuie ná wielkie rzeczy ſię kaſze wielkich rzeczy ſię waży y [illegible] wielkie myśli y imprezy u ſiebie ma ułożone.

EMBRASSER ſignifie auſſi, *Serrer quelqu'un étroitement entre ſes bras en témoignage d'amitié.* Amplecti. Complecti. *Cic.* * *Allons au devant de luy pour l'embraſſer.* Ferre adverſum homini occupemus oſculum. *Plaut.* OBŁAPIC śćiſnąć mocno obiema rękami y wſzyſtkim ſobą, y do ſiebie przyciſnąć ná znak przyiaźni, przywitania, *Idźmy náprzeciwko niemu dla przywitania dla ściśnienia.

EMBRASSER ſe dit en morale, *Suivre, tenir une profeſſion, ou quelque parti.* Amplecti. Amplexari. *On dit* Artem [illegible] * *Avoir embraſſé une opinion.* Comprehenſam animo [illegible] habere. *Cic.* PRZYIĄC ſtan iáki, trzymać [illegible] ſtronę. *Przyiąć iáką opinią albo wiarę: przyſtać ná [illegible].

ON DIT proverbialement & populairement, *Qui trop embraſſe ne tien rien,* pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre trop de choſes à la fois.* Qui pluribus intendit, nihil extricat. Minor ſit ad ſingula ſenſus pluribus intentus. MOWIĄ przyſłowiem: Kto wiele rázem obeymuie máło co álbo nic nieutrzyma: to ieſt, że nietrzeba ſię razem wiele rzeczy podeymować.

EMBRENER, mot bas & populaire, V. act. (*Salir, gaſter d'ordures.*) Merdis inquinare. OPASKUDZIC záſmrodzić ſłowo podłe poſpolite.

EMBROCHER, V. act. (*Coucher à la broche, Mettre de la viande en broche.*) Veru carnes figere. WŁOZYC ná rożen.

EMBROUILLEMENT, ſubſt. m. (*Confuſion des choſes.*) Confuſio. *Cic.* POMIĘSZANIE zámięſzanie ſkłocenie rzeczy pomatanie zágmatwanie.

EMBROUILLE', m. EMBROUILLE'E, f. part. paſſ. Intricatus. *Plaut.* Perplexus, a, um. *Liv.* * *Vne affaire embrouillée.* Intricata res controverſiis. *Cic.* * *Vn eſprit embrouillé.* Confuſum & obſcurum ingenium. POMIĘSZANY ZMIĘSZANY zmięſzana záwiły. *Sprawa záwiła. * Umyſł zákłucony pomięſzany.

EMBROUILLER, act. (*Mettre de la confuſion & du deſordre, confondre, meſler, embarraſſer.*) Implicare Involvere. Miſcere. *Cic.* * *Il a embrouillé l'affaire par mille chanes.* Plurimis tricis rem implicuit. MIĘSZAC pomięſzać zákłócić zatrudnić pomatać. *Pomięſzł ſprawę tyſiącznemi mátetwy.

S'EMBROUILLER, (*S'embaraſſer.*) Re aliquâ ſe ſe implicare. *Cic.* POMATAC ſię, zákłucić ſię, uwikłać ſię.

EMBRYON, ſubſt. m. (*Le petit qui commence à ſe former*

mer dans le ventre de la mere.) Fœtus. Embryon. PŁOD co się dopiero zawięzuie wżywocie mátki.

EMBUSCADE, subst. f. *ou* EMBUSCHE, subst. f. (*Piege.*) Insidiæ. *Cic.* ZASADZKI zasady.

Donner, ou *tomber dans une embuscade.* Insidias intrare. *Cæs.* In insidias devenire. *Plaut.* * *Dresser une embuscade à quelqu'un*, ou *luy dresser des embusches.* [illegible] *Quint.* Wpaść w zasadzki. *Czyhać [illegible]

Mettre quelqu'un en embuscade. In insidiis aliquem locare, *ou* ponere *Cic.* Postawić [illegible]

S'EMBUSCHER, V. act. (*[illegible] les fauves qui se retirent dans les fort des bois.*) [illegible] se abdere & [illegible] act. *Cic.* KRYC się w kniei mowiąc o Zwierzętac ktore się głęboko w kniei chowaią.

(On prononce l'E dans les mots qui suivent comme un E, & non pas comme un A. ainsi W nástępuiących słowach e pierwsze wymawia się iák *e* otworzyste á nie iák *a*.

EMERAUDE, subst. f (*Pierre precieuse de couleur verte.*) Smaragdus *Plin.* * Virides lapilli, *Des emeraudes.* (*Hor.*) SZMARAG kamień drogi zielony. *Szmaragi.

EMERIL, *ou* EMERY, subst. m. (*[illegible], qui se trouve dans les mines de fer, de cuivre & d'or.*) [illegible] SZERGIEL kámień co się w gorach kruszcowych miedzianych y złotych znayduie.

EMERILLON, subst. m. (*Petit oiseau de proye.*) Æsalo. *Plin.* DREMLIK ptak dzik[illegible]

S'EMERVEILLER *d'une chose*, V neut. (*En estre surpris & estonné.*) Mirari. Demirari. ZADZIWIC się czemu, dziwować się.

EMESSE, (*Ville de Syrie.*) Emesa. EMEZA álbo HAMZA Miasto Syri.

Qui est d' Émesse Emesenus, a, um Emezyński co iest z Emezy

E'METIQUE, adiect. m. & f. (*Remede qui excite le vomissement.*) Stibium. *Plin.* *Vin émétique.* Vinum vomitionem movens, n *Plin.* LEKARSTWO ná womit. *Womitowe wino, zaprawne dla pobudzenia womitow.

E'MEU, m. EMEUE f. (*on prononce* E'MU.) Commotus. WZRUSZONY, WZRUSZONA

EMEUT, subst. m. (*Fiente d'oiseau.*) Excrementum. *Col.* GNOY ptaszy

E'MEUTE, subst. fœm. (*Emotion populaire.*) Turba. *Cic.* BUNT rozruch pospolstwa powstanie tumult.

Faire une émeute. Conciere, *ou* Concire turbas. *Terent.* Bunt uczynić.

E'MEUTIR, V. neut. (*parlant des oiseaux qui jettent leurs excrements.*) Fimum egerere. PTAKI paskudzą, z siebie wyrzucaią plugastwo,

E'MIER, V. act. (*Briser menu quelque chose entre les doigts, comme de la mie de pain.*) Friare. *Var.* *Emier dedans*, ou *sur.* Aliquid infriare rei alicui. *Cat Col.* *Du pain émié, ou emieté.* Panis friatus. ZETRZEC nákruszyć [illegible] palcami iáko okruszek chleba drobić. *Wdrobić do czego posypać nádrobiwszy. *Chleb drobiony podrobiony.

Que l'on peut émier. Friabilis & hoc friabile. *Plin.* Co się da drobić.

E'MINEMMENT, (*on prononce* éminamant) adv. (*Parfaitement, au souverain degré.*) Excellenter. Egregiè. Præclarè. Eximè. *Cic.* WYSMIENICIE wybornie zácnie bardzo wysoce w náywyższym stopniu, Przédnie

E'MINENCE, (*on prononce* éminance) subst. f. (*Petit terre*, ou *lieu un peu elevé.*) Locus editus. Tumulus, i, masc. *Cic.* ZWYSZKA gorka pagorek.

Camper sur une éminence, sur une hauteur. In edito & præalto, *ou* præcelso loco castra ponere. *Cæs.* *Gagner une éminence.* Ascendere tumulum. OBOZEM stać ná gorce iákiey *Wyniść ná gorkę ná pagorek, ubieżeć go áby ná nim z woyskiem stanąć.

LES E'MINENCES *dans la peinture*, (*Ce qui paroist comme de relief.*) Eminentiæ in picturis. *Cic.* WYDATNOSC w malowaniu co się pokazuie iákoby wystaiąc.

E'MINENCE. (*Titre d'honneur qu'on donne à divers particuliers, qui sont revestus de charges & de dignitez dans l'Eglise.*) Eminentia. EMINENCYA Tytuł który się daie osobom niektorym ná wysokich gedności ach duchownych.

E'MINENT, (*on prononce* éminant.) m. EMINENTE, f. adject. (*Elevé au dessus, qui paroit au dessus.*) Eminens. *Cic.* WYSOKI wyższy nád innych przedni wydatni.

E'MINENTISSIME, adject. superl. Eminentissimus, a, um. NAYPRZEDNIEYSZY Náywydatnieyszy.

ON DIT en ce sens, *Un homme éminent en vertu*, ou *d'une vertu éminence.* Homo præstanti virtute. *En pieté.* Insignis pietate. *Virg.* *Eminent en sçavoir.* Litteris doctrinâque præstans vir. *Cic.* *Un esprit fort eminent.* Eminentissimi ingenium *Petricul.* *Cic.* MOWIĄ w tym znaczeniu [illegible] Człowiek wysokiey cnoty, *Wysokiey pobożności. *Wysokiey nauki. *Dowcip rozum bardzo wysoki.

IMMINENT, (*Qui nous menace.*) comme *Un peril éminent, qui nous menace, qui est prest de tomber sur nous & de nous accabler.* Periculum imminens. *Cic.* BLISKO [illegible] iące wiszące nad karkiem niebezpieczeństwo.

E'MISSAIRE, subst m. (*Un homme qu'on envoye [illegible] pour découvrir ce qui se passe.*) Emissarius, ii, masc. *Cic.* WYSŁANIEC posłaniec goniec.

(*Em* se prononce dans tous les mots suivants comme *Am*, lorsqu'il est suivi d'une consonne; excepté neanmoins *Emmaus* & *Emmeric*, où bien que [illegible] d'une consonne se prononce comme *E*, & non comme *A*. Cette remarque est [illegible] pour tous les mots qui commencent par *Em* suivi d'une consonne.) *Em* we wszystkich nástępuiących słowach wymawia się iák *Am* kiedy się piszą dwa *mm* wyiąwszy [illegible] *Emmaus* y *Emmeryk* gdzie chociaż iest podwoyne *mm* iednák że [illegible] nie *Em* nie *Am*. Ta obserwancya iest ogolna dla wszystkich słow Francuskich záczynaiących się od *Em* po ktorym [illegible]

EMMAIGRIR, V. neut. (*Devenir maigre.*) Macescere, *ou* Macrescere. CHUDNIEC.

EMMAILLOTTER *un enfant*, V. act. (*L'envelopper de langes & le mettre dans un maillot.*) [illegible] *ou* fasciis involvere infantem. POWIAC Dziecię w pieluchy.

EMMANCHER *un outil*, V. act. (*Y mettre un manche.*) Manubrio aliquod instrumentum instruere. *Colum.* W TRZONEK oprawić co, rękoieść dać, ná toporzysku osadzic.

EMMANTELLE', m. EMMANTELLE E, f. (*Couvert d'une casaque*, ou *manteau.*) Chlamydatus. *Cicer.* W PŁASZCZ w opończę uwiniony

(On appelle une corneille emmantelée, celle qui est en partie noire & en partie grise, qui a le col jusques à la moitié du corps different du reste, & d'une figure assez semblable au froc des Minimes) Wrona czarna y popielata nie iednostaynego pierza.

EMMAUS, (*Autrefois Chasteau dans la Judée.*) Emmaus, untis. EMMAUS niegdyś Zámeczek w Judzkiey ziemi,

(C'est où les Pelerins reconnurent J. C. à la fraction du pain. *On bastit depuis en sa place une ville nommée Nicopolis.*) Tam pielgrzymi poznali Pana po zmartwywstániu przy łamaniu chleba. *Wystawiono potym ná tym mieyscu miasto nazwane *Nicopolis*,

EMMENER *quelqu'un d'un lieu en un autre*, V. act. Aliquem alicunde abducere. *Cic.* ZAPROWadzić prowadzić [illegible] dnego mieysca na insze.

EMMENER *quelqu'un par force d'un lieu.* Al[illegible] *Emmener quelqu'un en prison*, ou *prisonnier.* Aliquem [illegible] quem in vincula. *Cicer.* *En servitude.* In servitutem [illegible] ZAPROWADZIC kogo gwałtem do kąd. *Záprowadzić do więzienia. *Záprowadzić zábrać w niewolą.

Emmener par force le bétail, ou *à la [illegible]* Al[illegible] cus *Cic.* Záymować y pędzić bydło gwałtem álbo ukr[illegible]

EMMENER *par charroy, par voiture, par eau.* A[illegible] alicunde exportare. *Liv.* PROWADZIC [illegible]

EMMERIK, (*Ville du Duché de Cleves sur le Rhin.*) [illegible] brica, n. EMMERYK Miasto Xięstwa Kliwii nád Renem.

EMMESNAGEMENT, *ou* EMMENAGEMENT, subst. masc. (*L'action de s'emmesnager.*) Domûs instructio. *Cicer.* WPROWADZENIE się z gospodarskiemi statkami sprzętem y wszystkiemi ruchomościami y rzeczami do kąd.

S'EMMESNAGER, *ou* S'EMMENAGER, V. act. (*Porter des meubles dans un logis*, ou *fournir des meubles dans un logis.*) Domum supellectili instruere. act. *Plau.* W PROWADZIC się do kąd álbo sprzęt y rzeczy gospodarskie.

S'EMMENAGER, (*Acheter des meubles pour un logis.*) Comparare supellectilem. KUPOWAC statki gospodarskie sprzęt domowy.

EMMEUBLEMENT, (*Quelques-uns disent.* AMEUBLEMENT) subst. masc. (*Meubles dont on garnit un logis.*) Instrumentum & supellex. *Cic.* SPRZETY domowe, rzeczy do mięszkánia służące y do przybrania izb, pokoiow.

Un emmeublement propre & magnifique. Lauta & magnifica supellex. Sprzęt piękny porządny P[illegible]ki.

S'EMMEUBLER, *Quelques-uns disent.* S'AMEUBLER, V. act. (*Se fournir de meuble.*) Comparare sibi instrumentum & supellectilem. *Cic.* NABYWAC skupować sprzęty do przybrania [illegible] pokoiow.

EMMIELLER, V. act. (*Frotter, enduire de miel.*) Melle illinere. *Lucr.* POSMAROWAC miodem, záprawić.

ON DIT au figuré, *Des paroles emmiellées, des paroles douces.* Mellita verba. *Niewłaśnie* słowa miodem zápławne [illegible] cukrowe.

S'EMMITOUFLER, V. act. (*S'envelopper & se cacher dans son manteau.*) Se pallio involvere, (vo, vis, volvi, volutum) act. W PŁASZCZ álbo opończą się, ze wszystkim záwinąć zásłonić [illegible]

([illegible] populaire) Słowo podłe y proste.

EMMUSELER, V. act. (*Mettre une museliere à un animal.*) Capistrare. OUZDAC uzdzienicę álbo kaganiec włożyć ná pysk bydlęcia.

(On prononce le premier E comme un E dans les mots suivans,) Wymawiaią *e*, iáko *e*, w słowach nástępuiących.

E'MOLUMENT, subst. m. (*Profit, qui revient d'une charge qu'on exerce.*) Emolumentum. *Cic.* POZYTKI zyski ktore urząd komu przynosi.

E'MONCTOIRES, subst. masc. (*Glandes spongieuses en divers endroits du corps.*) Glandulæ. *Fernel.* GRZUCZOŁY w ciele po roznych mieyscach.

E'MONDER *un arbre*, V. act (*Nettoyer, purifier un arbre, en luy retranchant les petites branches superflues.*) Mundare [illegible] *Plin.* OKRZESAC drzewo obcinaiąc wilki, y gáłęzie [illegible]

E'MOTTER *un champ*, V. act. (*Casser les mottes d'un champ.*) Campum occare. *Var.* BRONOWAC.

E'MOTION, subst. f. (*Agitation.*) Commotio. Permotio. *Cic.* WZRUSZENIE por[illegible]

[illegible] émotion. Commotiuncula, æ, f. Lekkie wzruszenie [illegible]

[illegible], il a le pouls plus émeu & plus agité qu'à l'ordinaire. [illegible]

LES E'MOTIONS *violentes* [illegible] Vehementiores animi [illegible] *Cic.* GWAŁTOWNE wzrusz[illegible] [illegible] albo myśli.

E'MOTION *populaire.* Populi motus. ROZRUCH Bunt pospolity.

E'MOUCHER, V. act. (*Chasser les mouches qui importunent.*) Muscas molestas abigere. MUCHY [illegible]

E'MOUDRE, V. act. (*Aiguiser sur la meule le taillant des instruments tranchants.*) Acuere. Exacuere. *Cic.* OSTRZYC weçować ná kamieniu ostrze iákie.

E'MOULU, m E'MOULUE f part pass. (*Aiguisé.*) Acutus, *ou* exacutus, a, um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA, [illegible]

ON DIT proverbialement, *Il est tout frais émoulu sur une matiere*, pour dire qu'*Il l'a estudiée depuis peu.* Calet adhuc. Recens est ab opere. MOWIĄ przysłowiem Francuskim [illegible] piero, też co się wywczył wykrzesał w iakiey rzeczy, Dopiero się tego uczył, świeżo to pamięta bo nie dawno z tey szkoły wyszedł.

E'MOULEUR, subst. m. (*Qui aiguise les couteaux sur la pierre.*) Qui cultros acuit. NOZOWNIK co ná kamieniu noże &c. ostrzy,

E'MOUSSE', masc. E'MOUSSE E. f. part. pass. (*Rebouché, parlant du taillant d'un ferrement.*) Hebetatus. Obtusus. PRZYTARTY przytepiony.

ON DIT au figuré, *Un esprit émoussé*, (*Qui a perdu son feu & sa vivacité.*) Retusum ingenium. NIEWŁASNIE Dowcip przytępiony co stracił żywość swoię y bystrość,

E'MOUSSE', (*parlant des arbres dont on a osté la mousse qui [illegible] pied.*) Emuscatus. *Colum.* DRZEWO ze mchu oc[illegible] ktorym porosło.

E'MOUSSER, V. act. (*Reboucher, rabbattre la pointe, le taillant de quelque ferrement.*) Cultri aciem hebetare. *Liv.* [illegible]

S'E'MOUSSER. Hebetari. *Cicer.* PRZYTĘPIAC się, tępieć.

ON DIT au figuré, *La pointe de ses pensées s'émousse pour estre trop fine.* Vis cogitationum illius propter subtilitatem retunditur. KONCEPT iego tępicie od subtelności.

E'MOUSSER, (*Oster la mousse des arbres.*) Emuscare, (co, as, avi, atum.) act. acc. *Colum.* DRZEWA mchem porosłe chędożyć ze mchu.

E'MOUVOIR, V. act. (*Exciter, causer de l'émotion*, ou *des mouvements.*) Movere. Commovere. Permovere. *Cic.* PORUSZYC wzruszyć wzbudzić wzniecić.

E'MOUVOIR *à compassion, à la pitié.* Misericordiam commovere. PORUSZYC do politowania.

Emouvoir dans quelqu'un des sentimens de haine & de compassion; (*Luy faire prendre divers mouvemens.*) In omnem affectum movere aliquem. *Quint.* Wzbudzić w kim nienawiść y politowanie, rożne w nim affekta wzniecać.

Il est émeu de colere. Iracundiâ permotus est. Irâ percitus est *Cic.* *Il ne s'émeut de rien.* Nullâ in re commovetur animus. *Terent.* Poruszony iest álbo zdięty gniewem. *Nic go to nieporusza, nieporusza niewzrusza się tym *álbo* niczym

E'MOUVOIR, (*Exciter du trouble, une sédition.*) Turbas, *ou* seditionem concitare, *ou* commovere. *Cicer.* WZRUSZAC bunt tumult rozruchy czynić.

(On prononce *Em* dans les mots suivans comme *Am.*) Wymawiaią *Em* w nástępuiących słowach iáko *Am.*

EMPALER, V. act. (*Faire passer un pal*, ou *un pieu par le milieu du corps d'un homme.*) Per medium hominem, stipitem adigere. *Sen.* NA Pal wbić.

(Sorte de supplice en usage du temps de Neron, & dont on se sert aujourd'huy en Turquie.) Kara ktorey zázywano zá czasow Nerona, á teraz w Turczech iesczo záżywaią tego.

EMPAN, subst. m. (*Sorte de mesure d'une main estendue, qui se prend depuis le bout du pouce, jusques au bout du petit doigt.*) Palmus major. *Plin.* PIĘDZ wielka od końca palca małego áż do końca palca wielkiego dobrze wyciągnąwszy.

Qui est d'un empan. Dodrantalis & hoc dodrantale, adject. *Colum.* Piędziowy, na piedz wielką.

EMPAQUETER, V. act. (*Mettre en un paquet.*) In fasciculum cogere, *Cic.* ZAPAKOWAC w ieden paczek albo w ieden [illegible]

S'EMPARER, V. neut. (*Se saisir, se rendre le maitre d'une [illegible].*) Aliquid occupare. *Phæd.* *Cicer.* OPANOWAC co [illegible] pod moc swoię.

S'EMPARER *d'un lieu*, (*S'en rendre le maistre.*) Occupare locum, act. acc. *S'emparer d'un Royaume, les loix, d'une citadelle.* Occupare regnum, [illegible], arcem. *Phæd.* OPANOWAC co [illegible] przywłaszczyć sobie, *Opanować Krolestwo iákie. Lasy, fortecę zamek.

S'EMPARER se dit figurément, (*de l'esprit & de ce qui le concerne & le maitrese.*) Occupare. Invadere. *Cic.* OPANOWAC niewł. [illegible] co do umysłu y serca.

La cupidité s'est emparée de l'esprit de la pluspart des hommes. Invasit cupiditas plerisque, *ou* plerosque. *Var.* *Salust.* Chciwość opanowała serce y umysł náywiększey części między ludźmi.

EMPASTER, *ou* EMPÂTER, V. act. (*Remplir de paste, salir.*) Inquinare. Glutinare. ZAKLAYSTROWAC poklaystrować ciastem spaskudzić zákalisto.

EMPAULMER, *ou* EMPAUMER, V. act. proprement *Prendre avec la paume la main.* Manu aliquid comprehendere, SCISNĄC w rękę wziąć w garść ręką obiąć uchwycić.

(Mot bas en ce sens, & il se dit mieux au figuré pour. Słowo podłe w tym rozumieniu á lepiey się mowi niewłaśnie za.

EMPAUMER *quelqu'un*, (*Se rendre maistre de son esprit.*) Inescare, Allectare. Prolectare, act. acc. *Plaut.* *Ter.* *Va, tu ne sçais pas empaumer les gens.* Nescis inescare homines. *Terent.* UCHWYCIC kogo trzymać go w ręku mieć go w mocy y woli swoiey. *Idź precz nie umiesz nie znasz się ná tym iák ludzi uchwycić.

EMPEIGNE *de soulier*, subst. f. (*Le cuir de dessus.*) Obstragulum, i, n. *Plin.* WIERZCHNIA skorka u trzewikow.

EMPEREUR, subst. m. (*Celuy qui a le souverain commandement dans un Empire.*) Imperator. *Plin.* CESARZ.

D'EMPEREUR, ou *Qui concerne un Empereur.* Imperatorius. *Plin.* *Jun.* CESARSKI.

EMPESCHE', m. EMPESCHE E, f. part. pass. & adject. Impeditus, a, um. ZATRUDNIONY, ZATRUDNIONA, zabawny.

Il avoit la langue, ou *la parole un peu empeschée.* Linguâ hæsitabat. *Cic.* Miał mowę y ięzyk zátrudniony nie co zaiąkliwy miał mowę trudną ciężką.

EMPESCHEMENT, *ou* EMPêCHEMENT, fubft. mafc. (*Obftacle.*) Impedimentum *Cic.* **Il a toûjours mille empefchements.* Plurimis quotidiè negotiis, *ou* rebus impeditur, *ou* præpeditur, *ou* diftinetur, *ou* retinetur. *Cic.* **Apporter des empefchements à la paix.* Diftinere pacem. *Liv.* **A un mariage.* Obfiftere quominùs nuptiæ fiat *Ter.* **Il a levé tous les empefchements.* Quæ obftabant removit. PRZESZKODA trudność *Záwfze ma tyfiąc trudności. *Zátrudniáć pokoy. *Małżeńftwo [illegible] *Wfzyftkie przeszkody [illegible].

EMPESCHER, *ou* EMPêCHER, V. act. (*Embarraffer, occuper.*) Impedire. Præpedire. Detinere. *Cic. Terent.* PRZESZKADZAC przefzkody czynić zátrudniać, [illegible].

Je ne fuis point empefché, je n'ay rien à faire. Vaco à negotiis. Mihi licet per otium. *Cic. Phæd. Plaut.* Nie ieftem zabáwny, niemam co do czynienia.

Il fait l'empefché pour rien. Occupatur in otio. *Phæd.* **Ils s'empefchent l'un l'autre.* Sibi funt impedimento & moræ. *Cic.* Strafznie zábawny niczym, fam nie wie czym. *Przefzkadzaią fobie ieden drugiemu.

Empefcher qu'elqu'un d'entrer. Arcere aliquem aditu *Cic.* **Un malade de manger.* Abftinere ægrum cibo. *Cic.* Z[illegible] przefzkadzać komu weyścia niedopufzczać niedawać. *Chorému iedzenia bronić.

Il m'empefche de dormir la nuit. Menoćte defomnem facit. *Petr.* **S'il ne m'eut empefché, je vous aurois fait de fâcheufes affaires.* Nifi ab eo fuiffem interpellatus, durius vobis negotium efficiffem. *Cic.* Nie [illegible]. *Gdyby mi [illegible] przefzkodził, [illegible] do czynienia.

Cette muraille empefche la veuë. [illegible] impedit. *Caf.* Ta ściana przefzkadza niedopufzcza widoku, [illegible].

S'EMPêCHER *de.* Tenere. WSTRZYMAC fię utrzymać fię od czego.

Je ne puis m'empêcher de rire. Vix poffum tenere rifum. *Cic.* [illegible] utrzymać od śmiechu.

EMPESER, V. act. (*Mettre de l'empois au linge.*) Amylo lintea imbuere. **Un linge empesé.* Linteum amylo rigens. KROCHMALIC chufty. *Chufty [illegible].

ON DIT au figuré, *Un efprit empesé, Un efprit roide & tout d'une piece.* Caput prædurum ac rigens. *Quint.* MOWIĄ w Francufkim o upartym, Twardy [illegible] iákby go w krochmalu moczył iákby [illegible].

EMPESEUSE, fubft. f. (*Celle qui blanchit & empefe du linge.*) Quæ amylo lintea imbuit. PRACZKA co [illegible] z krochmalu.

EMPESTER *un lieu*, V. act. (*L'infecter de quelque mauvais air, ou quelque mefchante odeur.*) Locum aliquem infamare, *ou* teterrimo aliquo odore, inficere. ZAPOWIETRZYC zarazić mieyfce [illegible] powietrzem [illegible] iákim.

EMPESTER, (*Apporter, ou caufer la pefte.*) Peftem importare. *Cic.* **Un air empefté.* Aer peftilens. Aer [illegible]cus, m. *Plin. Lucan.* ZAPOWIETRZYC powietrze przynieść. *Powietrze zárażone.

EMPESTER fe dit figurément, pour *Corrompre, gafter, infecter les efprits par de mauvaifes mœurs, par de méchantes opinions, & par la fuperftition.* Animos pravis moribus, opinionum pravitate, fuperftitione inficere. ZAPOWIETRZYC zárazić *niewłaśnie*: co do złych obyczaiow, błędow y zabobonow.

EMPESTRER, *ou* EMPêTRER, V. act. (*Embarraffer.*) Implicare. Intricare. ZAMATAC ZAGMATWAC uwikłać.

S'EMPESTER, (*S'embarraffer.*) Se intricare. ZAGMATWAC fię uwikłać fię.

EMPHASE, fubft. f. (*Expreffion forte.*) Emphafis. MOCNE czego z wyrażeniem mocnym, wyrazność wielka.

Qui parle avec emphafe. Grandiloquus. *Plaut.* Co wytwornie mowi z wytworną wyraźnością.

EMPHATIQUE, adject. m. & f. comme *Un difcours emphatique.* Oratio in quâ fignificantiora verba adhibentur. MOWA wytworna wytwornie wyrażna.

Un homme emphatique, Qui parle avec emphafe. Homo grandiloquus. *Plaut.* Wytworny człowiek w mowieniu z wyraznością.

EMPHYTE'OSE, fubft. f. terme de palais. ON DIT *Un bail emphytéofe, ou emphytéotique, Bail à longues années.* Emphyteufis. MAIĘTNOSC ná lata, lennosć ná dobrach.

EMPIETER, V. neut. terme de Fauconnerie, (*qui fe dit de l'oifeau de proye qui prend avec fes ferres.*) Prædam unguibus arripere POCHWYCIC chwytać porwać w fzpony wziąć

EMPIETER, (*Ufurper le bien d'autruy en mettant le pied dans fes heritages.*) In fundo alicujus pedem ponere. *Cic. Colum.* CUDZE fobie przywłaszczyć, nogę wftawić do cudzey maiętności, ná cudze prawo naftępować.

EMPIFFRER *quelqu'un*, V. act. (*Le foûler, luy donner à manger tout fon faoul.*) Cibis aliquem ingurgitare. *Cic. Plaut.* OKARMIC kogo nádziać y nátkać po dziurki.

S'EMPIFFER, (*Se regorger de viandes.*) Cibis fe ingurgitare. OBIESC fię po dziurki, obezrzeć fię.

(Expreffion baffe & du difcours familier.) Słowo podłe mowy potoczney.

EMPILER, V. act. (*Mettre en pile.*) In ftruem, *ou* in cumulos cogere. STUSY układać, w ftufy, álbo ftufami kłáść.

EMPIRE, fubft. m. (*Monarhie.*) Imperium. *Cic.* PANSTWO Monarchia.

EMPIRE fe prend auffi pour *Le temps du regne d'un Prince.* Comme *Sous l'empire d'Augufte.* Imperante Augufto. PANOWANIE, czas Panowania za Panowania Augufta.

EMPIRE fe dit (*du pouvoir & de l'afcendant qu'on a fur quelqu'un.*) Imperium Poteftas *Cic.* **Avoir empire fur quelqu'un.* Habere imperium in aliquem *Cic.* **Sur fes paffions.* Cupiditatibus fuis imperare. *Cic.* PANOWANIE [illegible] gora nád kim. *Mieć władzą moc nádkim. *Nad namiętnościami fwemi.

EMPIRER, V. act. (*Rendre pire & en plus mauvais eftat.*) Acerbare. Exacerbare. GORSZYC pogarfzać gorfzym czynić.

EMPIRER, V. neut. *Le mal empire, ou augmente tous les jours.* Ingravefcit in dies malum. *Cic.* POGARSZA fię co dzień, co dzień gorzey.

ON DIT, *Empirer fon marché, (quand on rend fa condition plus mauvaife qu'auparavant.)* Conditionem fuam deteriorem, *ou* pejorem facere quàm priùs. POGORSZYC fobie targ, co raz niżey podupaść ná ftanie y mieniu fwoim.

EMPIRIQUE, adject. *Medecin empirique, (qui n'a que de l'expérience dans la cure des maladies.)* Empiricus. MEDYK z doświadczenia, nie z nauki.

(C'eft aujourd'huy un mot de mépri) Jeft to flowo pogardy wfrancufkim.

EMPLASTRE, *ou* EMPLâTRE, fubft. f. terme de Chirurgie. (*Petit morceau de linge enduit d'onguent, qu'on met fur les playes.*) [illegible] emplaftro. PLASTER CHUSTECZKA [illegible] na [illegible] rany.

EMPLETTE, fubft. f. (*Achat de marchandifes.*) Mercium, *ou* mercimoniorum coëmtio, onis, f. *Cic.* SKUPOWANIE nakupienie towarow.

EMPLETTE fe dit auffi (*des marchandifes achetées.*) Coëmtæ merces. **J'ay fait emplette.* Feci coëmtionem. **Aller en emplette, Aller acheter des marchandifes.* Abire ad mercatum. *Cic.* TOWAR kupiony. *Nákupiłem Towaru. *Jdę [illegible] jádę dlá towaru fkupowania.

EMPLIR, V. act. (*Rendre plein de chofes liquides.*) Implere. *Cic.* NAPEŁNIC.

EMPLIR fe dit figurément, *Emplir l'efprit des jeunes gens de fuperftition.* Adolefcentium animos fuperftitione implere. *Liv.* **On dit mieux* REMPLIR. NAPEŁNIC *niewłaśnie* nárzefnić młodych zabobonem. *Lepiey fię mowi nap[illegible].

EMPLOY, fubft. m. (*L' ufage bon, ou mauvais qu'on fait des chofes.* Ufus. ZAZYWANIE zażywanie dobre álbo złe iákich rzeczy.

EMPLOY, (*Occupation.*) Occupatio. Provincia. *Cic. Ter.* **Parmi les grands emplois il ne laiffoit pas d'eftudier.* In maximis occupationibus nunquam intermittebat ftudia doctrinæ. *Cic.* ZABAWA. *Wnaywiękfzych zábáwach nierzucał nigdy náuk.

EMPLOY, *Commiffion, charge, affaire.*) Munus. Munia. Officium. Negotium. URZĄD powinność zlecenie

Eftre fans employ, N'avoir aucune charge. Ab omni officio & munere vacare. *Cic.* **Eftre dans l'employ.* Aliquod munus fuftinere. *Cic.* NIEMIEC żadnego urzędu, być bez wfzelkiego urzędu. * Być ná urzędzie.

EMPLOYER, V. act. (*Occuper quelqu'un, luy donner de l'employ.*) Aliquem occupare. *Cic.* ZAZYC kogo do czego iáką mu dáć zábáwę.

Employer quelqu'un à écrire, Occupare aliquem in fcripturâ. *Cic.* **Ne vous employez point à autre chofe.* Ne te ad alia [illegible] occupes negotium. *Plaut.* Zażyć kogo do pifania. *Nie [illegible] fię niczym innym.

S'EMPLOYER, (*S'occuper.*) Alicui rei operam impendere. *Cic.* BAWIC fię czym.

EMPLOYER, (*Mettre, donner fa peine, fes foins, fon argent &c. pour une perfonne, ou pour les chofes.*) Tempus, curam, laborem, pecuniam in re aliquâ confumere, *ou* impendere. ŁOZYC fwoię prace fwoie ftarania fwoy kofzt ná co álbo ná kogo obrocić ná co.

Employer fa peine inutilement. Operam perdere, *ou* ludere. Abuti operâ. *Cic.* **Employer mal fon tems.* Male collocare horas fuas. *Murt.* Ná dáremno pracować. *Czas dáremno tracić.

Il s'eft beaucoup employé & bien utilement pour fes amis. Multam operam & utilem amicis pofuit. *Cic.* **Je m'employe à faire plaifir à tout le monde.* Me in omnes profundo. *Cic.* Mocno fię y bardzo pożytecznie zá przyiacioły wdaie. *Káżdemu chętnie rád fię przyfłużę.

EMPLOYER *le vord & le fer* (comme l'on parle dans le familier.) *Faire tous fes efforts, Mettre tout en œuvre pour &c.* Omni ope atque operâ eniti. *Cic.* WSZYSKICH fpofobow [illegible] dlá dokazania czego.

EMPLOYE, (*Se fervir.*) Aliquid adhibere. Re aliquâ uti. *Cic.* **Employer le vin pour guerir des malades.* Vinum fanandis ægrotis adhibere. *Cic.* **La rigueur à l'endroit de fon fils.* Severitatem in filio. *Cic.* ** Employer les derniers remedes.* Ad extrema defcendere. *Poll. Cic.* BRAC zażywać wziąć zażywać winá dlá uzdrowienia chorego. *Zażywać furowości przeciwko fynowi. *Zażyć oftatnich fpofobow.

ON DIT proverbialement, *C'eft bien*, ou *bon employé, C'eft bien fait, Il a ce qu'il merite, (parlant d'un homme à qui il eft arrivé quelque difgrace qu'il a meritée.)* Rectè hoc, par habet. *Cic.* MOWIĄ przyfłowiem: Dobrze mu ták, nie [illegible], nie godzien lepiey.

EMPOCHER, V. act. (*Mettre en poche.*) In crumenam condere. *Plaut.* W KIESZEN włożyć.

(Mot bas & populaire.) Słowo pofpolite profte.

EMPOIGNER, V. act. (*Prendre avec la main.*) Manu comprehendere Arripere. *Cic. Plaut.* WZIĄC w rękę porwać.

EMPOIS, fubft. m. (*Colle delicate faite d'amydon.*) Amylum aquâ dilutum. KROCHMAL.

EMPOISONNE', m. EMPOISONNE'E, f, (*Où on a mis du poifon.*) Venenatus. Veneno imbutus. *Cic.* **Des flêches empoifonnées.* Sagittæ venenatæ. *Cic.* OTRUTY OTRUTA trucizną zárażony, iádem nápufzczony. *Strzały iádowite.

EMPOISONNER *quelqu'un*, V. act. (*Luy donner du poifon.*) Tollere aliquem veneno. act. *Cic.* OTRUC kogo, truciznę [illegible] zádać.

S'EMPOISONNER, (*Se faire mourir par le poifon.*) Veneno fibi mortem confcifcere. *Cic.* OTRUC fię, trucizny fobie famemu zádać.

EMPOISONNER fe dit auffi par extenfion (*de ceux qui donnent quelque chofe qui altére la fanté, ou qui bleffe les fens.*) comme *On nous a donné de la viande puante, qui a failli à nous empoifonner.* Appofita nobis caro putrida, quæ fermè nos necavit. OTRUC ftruć mowi fię też ogolniey o tym co fzkodzi w iedzeniu álbo inaczey ná zdrowiu y obraża zmyfły náprzykład dano nám fmierdzącego mięfa ktorymeśmy fię ledwie niepotruli.

EMPOISONNER fe dit figurément, pour *Infecter quelqu'un [illegible] opinion* [illegible] *Cic. Col* STRUC [illegible] [illegible] rozumienia błędnego lub podeyrzanego o błąd.

EMPOISONNEMENT, fubft. m (*L'action d'empoifonner*) Veneficium. **Il fut condamné d'empoifonnement.* Damnatus eft veneficii. *Tacit.* TRUCIE otrucie. *Skazano go fądem o zádanie trucizny o trućie.

EMPOISONNEUR, fubft m. (*Celuy qui empoifonne.*) Veneficus. TRUCICIEL ten co truie.

EMPOISONNEUSE, fubft. f. (*Celle qui empoifonne.*) Venefica. *Ovid.* TRUCICIELKA.

EMPOISSONNEMENT, fubft m (*L'action d'empoiffonner un étang*) Pifcium copiæ in ftagnum immiffio. ZARYBIENIE [illegible], ftawu drobnemi rybami.

EMPOISSONNER *un eftang*, V. act. (*Y jetter du peuple, ou de l'alevin.*) Pifcariam copiam in ftagnum immittere. ZARYBIAC fadzawkę drobne rybki w nię w rzucaiąc.

EMPORTE', mafc. EMPORTE'E f. part. paff. *du Verbe* EMporter. Afportatus *Cic.* UNIESIONY zaniefiony porwany porwana.

ON DIT au figuré, *Un homme emporté, & violent, (qui fort des bornes de la raifon.)* Homo fui impotens & iracundus. *Cic* Niewłaśnie człowiek popędliwy gniewliwy poryweczy.

EMPORTEMENT, fubft. mafc. (*L'action d'emporter une chofe d'un lieu.*) Afportatio. ZANIESIENIE porwanie.

(Ce mot ne fe dit point dans ce fens naturel, en nôtre Langue.) W tym rozumieniu właśnym nie zażywaią tego fłowa Francufkiego.

ON DIT au figuré, *Emportement, (Mouvement impétueux de l'ame, qui la fait fortir hors des bornes de la raifon.)* Animi impotentia. *Cicer.* MOWIĄ záś niewłaśnie Popędliwość porywczość do gniewu.

EMPORTER, V. act. (*Porter, tranfporter une chofe d'un lieu en un autre*) Tollere. Auferre. Efferre. act. acc. *Cic. Ter.* ZANIESC odnieść wziąć przenieść wynieść co z iednego mieyfca ná drugie porwać.

Emporter dehors. Afportare. Exportare. *Cicer.* Wynieść precz nadwor.

EMPORTER, (*Ravir, prendre une chofe.*) Tollere. Auferre. Rapere *Cic.* PORWAC porywać zábrać.

Emporter l'argent du trefor public. Auferre pecuniam ex ærario. *Cicer.* **Cela emporte tout mon temps.* Id tempus omne meum abfumit. *Cicer.* Zábrać pieniądze fkarbu publicznego. *To mi wfzyftek czas zábiera.

ON DIT figurément en ce fens, *La pefte a emporté bien du monde, Il eft mort bien du monde de la pefte.* Multi pefte illigati, interemti funt. *Cic.* *ou* fublati funt, *ou* perierunt. **Il a efté emporté d'une fiévre en cinq jours.* Febri intra quinque die fublatus eft. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, Powietrze zábrało wiele ludzi, wiele pomarło powietrzem. *G[illegible] go zábrała w pięciu dniach.

EMPORTER, (*Ofter, chaffer.*) Auferre Tollere. Difcutere. *Cic Hor.* **La faignée luy a emporté la fievré.* Sanguinis miffio, *ou* detractio, febrem difcuffit. **Le temps emporte le chagrin,* Dies adimit ægritudinem *Ter.* ODIĄC oddalić odrazić odpędzić rofpędzić rozerwać. *Krwi upuszczeniem rozerwano mu gorączkę. *Czas rofpędza fmutki.

EMPORTER, (*Enlever, entrainer.*) Tollere. Deducere. Arripere Rapere. *Cic.* **Il fut emporté par le courant fur le côté gauche du rivage.* Æftu delatus eft ad finiftram littoris partem *Caf.* **Noftre defaite emporte noftre fervitude.* Hac clade, trahimur in fervitutem. *Liv.* PORWAC pociągnąć zawlec [illegible] dźić. *Porwała go fala y zánieffa ná lewą ftronę brzegu. *K[illegible] ciągnie zá fobą niewolą náfzę

Eftre emporté du defir des louanges. Studio laudis trahi, *ou* duci. *Cic.* Uwodzić fię chiwością chwały.

Se laiffer emporter à l'effort de fon imagination. Vi mentis rapi, *ou* abripi. *Cic.* **Se laiffer emporter à l' opinion commune.* Abire ad vulgi opinionem. *Cicer.* ** Ne vous laiffez point emporter aux confeils des autres.* Ne te auferant aliorum confilia *Cicer* Uwodzić fię zá myślami fwemi. *Uwodzić fię zá pofpolitem [illegible]. *Nieday fię uwodzić radami cudzemi.

EMPORTER, (*Avoir le deffus, prévaloir*). Vincere. Præftare. *Cic.* ZWYCIĘZYC mieć gorę przewyżfzać wygrać.

L'avis de rigueur l'emporta. Vicit fententia feverior. (**Le contraire eft* Vicit fententia lenior, *L'avis le plus doux l'emporta.*) *Liv.* Sentencya álbo zdanie furowe zwyciężyło. (*przeciwna ieft: Zwyciężyła fentencya łafkawfza.)

L'avis de ceux qui alloient à la mort l'emporta. Prævaluit pars, quæ fupplicium decernebat. *Tacit.* **L'amour d'une couronne l'emporte par deffus toutes les paffions.* Cupido dominandi cunctis affectibus eft flagrantior. *Tacit.* ** De peur que la force de la couftume ne nous emporte.* Ne æftus nos confuetudinis abforbeat. *Cic.* **Emportez le, puifque vous le voulez dit-il, en paroles affez hautes.* Vincite, inquit, fi ita vultis, & id clariori voce. *Caf.* **Emporter toutes les voix, ou toutes les fuffrages.* Omnia puncta ferre. *Horat.* **Emporter toutes les voix d'une centurie, d'une tribu.* Ferre centuriam, tribum. *Cicer.* **Emporter une terre par fentence du Juge.* Vincere judicio fundum & auferre. *Cicer.* Zdanie tych co ná śmierć dekretowali zwyciężyło. *Miłość korony przewyżfza wfzyftkie paffye. *Aby potężny náłog gory nie wziął *Wygraycie kiedy chcecie rzekł dość głośno. *Wfzyftkie głofy mieć po fobie. *Wygrać wfzyftkie głofy cáłey gromady, wfzyftkiego Powiatu.

tu. *Wygrać Maiętność przez Dekret.

S'EMPORTER *trop loin dans la poursuite des fuyards.* Cupidiùs fugientes insequi, *ou* instare fugientibus. *Cæs.* **Il s'emporta trop avant à poursuivre l'ennemy dans des lieux couverts.* Sequutus est hostem longiùs locis impeditioribus. *Cæs.* **L'ardeur de la jeunesse & la fougue de son cheval l'emporta au milieu des ennemis.* Juvenili ardore & ferocià equi hostibus illatus est *Tacit.* ZAPĘDZIC się daleko goniąc uciekaiących. *Názbyt się daleko zápędził zá nieprzyiacielem w niebespieczne mieysca.*Ogień młodości y [illegible] końia zaniosła go y zápędził w śród nieprzyiaciel.

S'EMPORTER se dit figurément (*En parlant des violentes ag[itations] de l'ame*) Efferri. Excandescere. Petr. Cic. *S'emporter en parlant.* Effervescere in dicendo. *S'emporter de joye.* Efferre se letitià. Cic. *De colere, de haine, de douleur.* Efferri iracundià, odio, dolore. *Cicer.* UNIESC się uwieść się co do gwałtownych passyi, [illegible] się wybuchnąć. *Unieść się zápálić się w mówieniu. *Unieść się álbo uwieść się radością, gniewem, nienawiścią, żalem.

EMPORTER, (*Signifier, vouloir dire*) *Le mot de volupté emporte deux choses.* Huic verbo (voluptas) duas res subjiciunt. *Cic.* ZNACZYC wyrażáć To słowo Roskosz znaczy dwie rzeczy.

EMPORTER, (*Peser plus.*) Praegravare. Praeponderare. *Suet. Aul. Gel* PRZEWAZAC [illegible] ná ktorą stronę.

EMPORTER se dit proverbialement, *Ils ne l'emporteront pas en paradis, Ils ne l'emporteront pas loin, Je les puniray, ou Je m'en vengeray.* Haud sic auferent. Non [illegible] auferent *Ter.* **Autant emporte le vent.* [illegible] ventis Rapidis ludibria ventis. *Virg.* N[A] WIATR. im to ná sucho *Wszystko to prożno y ná wiatr.

EMPOURPRE',m.qui ne se dit qu'au figuré, *Empourpré, ou Teint de sang.* Sanguine tinctus. *Cic.* Cruore perfusus *Liv.* KRWIĄ zbroczony zafarbowany.

EMPREINDRE, V.act. (*Imprimer quelque figure sur quelque chose.*) Exprimere. Imprimere. *Cic.* WYCISNĄC wybić co ná czym.

EMPREINT, m. EMPREINTE, f. part. p. Impressus. *Cic.* *Le visage de quelqu'un empreint sur de la cire.* Expressa in cerâ imago alicujus *Plaut.* WYCISNIONY, WYCISNIONA *Twarz wyciśniona ná wosku.

EMPREINT se dit au figuré, pour dire *Marqué, gravé.* Impressus. *Cic.* WYBITY wyciśniony niewłaśnie wyrażony wyryty.

Des connoissances empreintes dans les esprits. Consignatae in animis notiones. *Cicer.* *Il porte l'alégresse empreinte sur son visage.* Vultu gerit lætitiam. *Cicer.* *Ces dernieres paroles sont demeurées fortement empreintes dans mon esprit.* Infixa illa dicta sunt in animo. *Ter.* W[illegible] ná umyśle. *Nieśie ochotę wyrażoną ná twarzy. *Ostatnie te słowa iego [illegible] oko zostały wyryte ná sercu moim.

EMPREINTE, subst. f. (*L'impression, ou l'expression d'un cachet*) Sigilli character *Colum.* PI[E]TZECI wyciśnięcie.

EMPRESSE', m. EMPRESSE'E, f. part. pass. & adject. (*Qui est affairé, qui a bien des affaires.*) Negotiis plenus. SPIESZĄCY się pilnie zabawny zabawiony.

Un homme qui fait fort l'empressé. Occupatus in otio. *Phæd.* Ten ktory udaie że ba[r]dzo zabawny, [illegible] y mieć wiele zabaw.

EMPRESSEMENT, subst. m. (*Soin, zele*) Diligentia, sollicitudo, *ou* festinatio. *Cic.* PILNOSC usilność, starunie usilne ochota życzliwość śpieszność.

Il témoigne bien de l'empressement pour l'affaire. Ardenti sollicitoque studio in rem fertur. **Il me vint trouver avec bien de l'empressement.* Cum anxià festinatione ad me venit. Wielką pilność pokazuie w tey sprawie. *Przyszedł do mnie bardzo pilno, z wielką pilnością nágle.

EMPRESSER, V. act. (*Presser quelqu'un.*) Premere, (premo, is, pressi, pressum) act. acc. CISNĄC kogo ucisnąć go.

J'ay esté fort empressé, ou pressé à la comédie. In comœdià me auguste habui. Bardzom był ściśniony ná komedyi.

S'EMPRESSER, (*Témoigner de l'empressement pour une chose.*) Rem urgere *Cic.* USIŁOWAC usilność swoię y pilność w czym oświadczać nálegać o co.

S'empresser d'aller au devant de quelqu'un. Conari alicui obviam, (conor, aris, atus sum. *ou sous-entend* ire.) *Ter.* *S'empresser d'obtenir les bonnes graces de quelqu'un par des presents.* Gratiam alicujus muneribus sollicitare. *Petr.* Pośpieszyć się z powinnym przeciwko komu zábieżeć drogę. *Usilnie się stáráć o łáskę czyią przez podarunki.

EMPRISONNEMENT, subst. m. Inclusio. *Cic.* WIĘZIENIE, Zámknięcie w więzieniu, wsadzenie do więzienia.

EMPRISONNER, V. act. (*Mettre en prison.*) Aliquem in carcerem, *ou* in vincula dare. *Cic. Plaut.* WSADZIC do więzienia.

Il le fit emprisonner. Publicâ custodià attineri jussit. *Tacit.* Kazał go wziąć do więzienia.

EMPRUNT, subst. m. (*L'action d'emprunter de l'argent, ou choses semblables.*) Mutuatio *Cic.* POZYCZANIE się pieniądzy lub inszych podobnych rzeczy pożyczanie, branie pożyczanym sposobem.

Il est tous les jours aux emprunts. Res utendas quotidie rogat. Mutuum quotidie rogat. *Plaut.* **Il est dans une maison d'emprunt.* In alienis ædibus habitat. **Il vit d'emprunt.* Mutuo vivit. Ustawicznie co dzień się pożycza. *Mieszka w pożyczanym domu. *Zyie pożyczanym.

EMPRUNTE', m. EMPRUNTE'E, f. Mutuatus. Commodatus *Cic.* POZYCZONY pożyczany pożyczana.

EMPRUNTER, V. act. (*Demander à crédit.*) Mutuare. *Val. Max.* POZYCZAC, brać ná kredyt.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias sumere. *Cic. Plaut.* Pożyczyć pieniądzy.

Chercher de l'argent à emprunter. Quærere argentum. *Plaut.* Szukać pieniądzy pożyczyć álbo ná pożyczenie.

EMPRUNTER se dit figurément (*des choses qu'on prend d'ailleurs.*) Mutuari. Aliundè sumere. *Cicer.* **Emprunter le nom d'autruy pour son avantage.* Nomine alieno ad suos quæstus abuti. *Cic.* POZYCZAC *niewłaśnie:* o tym co się skądinąd [illegible] *Zażyć imienia cudzego ná zysk y zárobek swoy.

EMPUANTIR, V. act. (*Rendre puant & infecte.*) Foetore implere ZASMRODZIC zasmierdzić, fetorem zárazic.

S'EMPUANTIR. [illegible] ZASMIERDZIC się.

EMPUANTI, m. EMPUANTIE, f. Putidus. Fetidus. *Cic. Plaut.* ZASMIERDZIAŁY śmrodliwy.

L'EMPYRE'E, *ou* LE CIEL EMPYREE, m. (*Le Ciel des Bien-heureux.*) Beatorum sedes. NIEBO Nayważsze ktore zowią [illegible] Niebo Błogosławionych.

EMS, (*Riviere d'Allemagne.*) Amisius, ii, m. *Plin.* Amisia, æ, f. *Tacit.* EMS Rzeká Niemiecka.

(On prononce les [suivants], par *E.*) Następuiące [illegible]

EMULATEUR, subst. m. (*Imitateur, concurrent.*) Æmulator *Ae*[milius] *Cic* NASLADOWNIK konkurrent záwistnik.

EMULATION, subst. f. (*Passion qui porte à vouloir faire une chose aussi bien & mieux que les autres.*) Æmulatio. f. *Cic.* PRZESADZANIE [illegible] drugiego, przepych.

EMULE, m. Æmulus, i, m. PRZECIWNIK *Emulus.*

(Terme de College qui se dit d'un Ecolier qui occupe une place d'un costé, la quelle répond à une semblable de l'autre costé.) Termin szkolny między studentami ktorzy ná przeciwko sobie siedząc certuią o lepszą w naukach z nie[illegible].

EN (qu'on prononce *An* dans ses composez.) Cette preposition marque le Lieu, & s'exprime par *In* avec l'accusatif aux Verbes de mouvement; & par *In* avec l'ablatif à ceux de repos & a la quest[ion] *Unde*, elle s'exprime par *Hinc, Illinc, Illic.* W w Fr[ancuskim] ta prepozycya wymawia się [illegible] tak sámo przez [illegible] ko y w słowach ktore [illegible] znaczy záś mieysce [illegible] przez *In* po fr[ancusku] *Do* po polsku z spadkiem oskarżaiącym, kiedy się znaczy ruszenie dokąd, á przez *In* w łacińskim, á *w* polskim z spadkiem oddalaiącym to iest Ablatywem kiedy się znaczy zostawanie álbo bawienie kędy ná mieyscu, á záś kiedy się znaczy ruszenie *skąd* to się w łacińskim wyraża przez *Hinc. &c.* á w polskim przez *Z.*

EN, marquant le Temps s'exprime en Latin par *In*, ou *Intra* avec l'accusatif, & quelquesois par l'ablatif sans preposition. KIEDY też znaczy czas, wyraża się przez *In* lub *Intra* w łacińskim á przez *W* álbo *We* w polskim z spadkiem oskarżaiącym to iest akuzatywem, álbo oddalaiącym to iest ablatywem.

En quatorze ans. Intra annos quatuordecim. **En temps & lieu.* Tempore & loco. **En paix comme en guerre.* Pace & bello. abl. Wczeternaście lat. *W swym czasie y mieyscu. *Tak w woynie iáko y w pokoiu.

En consideration de nostre amitié. Pro nostrâ amicitiâ. **En punition.* In pœnam. Ná oświadczenie przyiaźni nászey. *Ná ukaranie.

Traitter

Traitter quelqu'un en enfant de bonne maison. Egregiè aliquem accipere, *ou* excipere. * *Vivre en fille debauchee.* Meretricio more vivere. Obchodzić się z kim' furowo nie mu nieprzepuszczaiąc nie wypowałaiąc. *Zyć po kurewsku.

L'esprit de l'homme se nourrit en apprenant. Hominis mens discendo alitur. *Cic.* * *En interpretant les loix.* In interpretandis legibus. *Cic.* **En beuvant.* Inter pocula. *Hor.* **J'ay écrit ces lettres en partant de la province.* Ego de provinciâ decedens, *ou* cùm decederem de provinciâ, has scripsi literas. Umysł ludzki żyie ucząc się. *Tłumacząc prawa. *Piiąc; *Wyieżdżaiąc álbo zieżdżaiąc z urzędu te listy pisałem.

EN, tient souvent lieu du Relatif *Luy*, ou *Elle, Ce, Cela.* & s'exprime pars *Is, ea, id.* CZĘSTO też znaczy Relatyw on, ona, to, tá, ten: y przez nie się wyraża.

Si la mémoire me manque, c'est à vous de m'en faire souvenir, ou souvenir de cela. Si memoria fortè defecerit, tuum est ut id suggeras. *Cic.* **Je vous en aime davantage.* Do eo te amo plurimum, *ou* ob di. Jeżeli zápomnę twoia rzecz mi o tym przypominać. *Kocham cię záro tym bárdziey.

(Tous les mots suivants composez de la particule *En*, suivie d'une consonne, (à la reserve du mot *Ennemi*,) se prononcent comme si on écrivoit *An* par un A. C'est une remarque generale pour la prononciation, ainsi le mot *Encan* se prononce *Ancan*, &c) Wszystkie słowa następuiące złożone z partykuły *en* po ktorey następuie Konsona [illegible] wymawiać się máią iáko *An* wyiąwszy to słowo *Ennemi* iest to observacya ogolna dlá pronuncyacyi y ták *Encan* wymawia się *Ankan.*

ENCAGER, V. act. (*Mettre en cage*) Cavea includere. WSADZIC do klátki álbo w Klátkę zamknąć.

ENCAISSER, V. act. (*Mettre des orangers & autres arbustes dans une caisse.*) Condere capsâ. WSADZIC w kosze w skrzynie w Wázá w náczynie w garki &c. Pomarańcze y insze tym podobne drzewka.

ENCAN, subst. m. (*Vente publique que l'on fait des biens de quelqu'un.*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ publiczna dobr obwołanych ná przedaż.

Acheter les biens de quelqu'un à l'encan. Ab hastâ bona alicujus emere *Ascon-Ped.* Kupować Dobra n[á] przedaż publicznie obwołane.

(C'estoit autrefois la coustume à Rome de planter une pique ou une javeline, lors qu'on vendoit les biens [illegible] un à l'encan. w Rzymie był przedtym ten zwyczay [illegible] kopią Dobra obwoływano ná prz[edaż].)

Vendre les biens de quelqu'un à l'encan. Auctionari. *Cæs.* Obwołać dobra czyie ná przedaż publiczną Trąbę wydać ná dobra czyie, kázáć ie otrąbic.

ENCANAILLER, (mot bas & du discours familier.) (*Ne hanter que de la canaille & des gens de néant.*) Cum fæce civitatis assiduè versari. HULTAIC się z Hultaiami samemi przestawać.

ENCAVER *du vin*, V. act. (*Le mettre dans la cave.*) In apothecam, *ou* in cellam vinariam, *ou* in caveam, cados vini demittere. WSTAWIC spuścić wino do piwnicy.

ENCEINDRE, V. act. (*Entourer, enfermer.*) Cingere. *Cic.* OTOCZYC opasać do koła obwieść, okrą[żyć].

ENCEINT, m. ENCEINTE, f. part. pass. & adject. (*Entouré, environeé*) Cinctus, a, um. *Cic. Voyez.* ENVIRONNER. OTOCZONY OTOCZONA opasany.

ON DIT, *Une femme enceinte, Une femme grosse.* Mulier gravida. Prægnans. Utero gravis. *Cic. Ter.* BIAŁOGŁOWA ciężarna, w ciąży.

Estre enceinte. Ventrem, *ou* uterum ferre. *Liv. Plin.* Być w ciąży, dzieckiem chodzić.

ENCEINTE, subst. f. (*Le tour, le circuit d'un lieu.*) Ambitus. Circuitus. *Cic.* OKOLICA do koła mieysca iákiego obwod w koło.

ENCENS, subst. m. (*on prononce* ensans.) (*Gomme aromatique qui dégoute d'un arbre de l'Arabie Heureuse.*) Tus. *Cic.* KADZIDŁO. żywica cząca się z Drzewa pewnego w Arabii szczęśliwey.

Un grain d'encens. Mica turis. *Plin. Plaut.* Ziarnko kádzidłá.

L'arbre d'où découle l'encens. Turis arbor. *Plin.* Kadzidłowe Drzewo z ktorego się kadzidło sączy.

D'ENCENS. Tureus, a, um. *Colum.* KADZIDŁOWY.

Qui porte, ou produit l'encens. Turifer. *Plin.* Kadzidło rodzący kadzidło-rodny.

Bruler de l'encens. Tus incendere. *Cic.* Pálić Kádzidło, kadzić.

ENCENS, se dit figurément (*des louanges excessives qu'on donne à ceux dont on recherche les bonnes graces.*) Laudes. KADZIDŁO niewłaśnie o prożnych y zbytecznych pochwałach, á podchlebnych.

Donner de l'encens à quelqu'un. Profundere alicui laudes plenâ manu. **Il aime l'encens, Il aime qu'on le flatte. & qu'on le loue.* Appetit laudes. *Cic.* Nieżałować kadzidłá komu. *Rád słucha podchlebstwa *niewłaśnie:* rad kiedy go kadzą.

ENCENSEMENT, (*on prononce* ansansemant.) subst. m. (*L'action d'encenser.*) Suffitus. Suffimen. Suffimentum. *Plin. Ovid.* KADZENIE.

ENCENSER, (*on prononce* ansanser.) V. act. (*Donner de l'encens*) Tura dare *Tibul.* KADZIC.

Encenser les autels. Turis aris ingerere. *Plin.* Kádzić ołtarze.

ENCENSER se dit au figuré, pour *Louër & flatter continuellement quelqu'un.* Continuis laudibus venerari dicta & facta alicujus. *Ter.* KADZIC w Francuskim niewłaśnie podchlebne chwały komu dawać.

Il encense jusques à ses défauts. Vitiis ipsius etiamnum blanditur. *Bras.* Chwali nawet same wady iego.

Ils s'encensent l'un l'autre. Sibi uterque nectit coronam & se invicem venerantur. *Hor.* Sami się obadwa chwalą.

ENCENSOIR, (*on prononce* ansansoir.) subst. m. (*Instrument propre à donner de l'encens.*) Turibulum. *Cicer.* KADZIELNICA.

ON DIT figurément, *Mettre la main à l'encensoir*, pour dire *Entreprendre sur les droits de l'Eglise.* Manum sacris admovere. *Plin.* FRANCUSKIE przysłowie brać się do kadzielnicy co znaczy wdawać się w prawa y sprawy Duchowne, następować ná prawa Kościelne.

ENCHAISNE', (*on prononce* ENCHAINE'.) m. ENCHAISNE'E, f. part. pass. (*Lié de chaisnes.*) Catenatus. *Petr. Cic.* W ŁANCUCHY okuty okuta, Łańcuchami związany.

ENCHAISNE', (*Lié ensemble, comme par une chaisne, parlant des évenements de la vie, & d'un discours.*) Catenatus Nexus. *Cic.* PASMEM ogniwem się ciągnący iedno zá drugim mowiąc o rożnych przypadkach życia tego y o mowie iákiey.

Les vertus sont comme enchaisnées les unes avec les autres. Virtutes omnes inter se nexæ & jugatæ sunt. *Cic.* Cnoty są [illegible] nie iák ogniwami spoione między sobą.

ENCHAISNEMENT, (*ou* ENCHAINEMENT.) subst. masc. (*Suite, dépendance des choses, l'une de l'autre.*) Series. Connexio. Continuatio. *Cicer.* ZWIĄZEK rzeczy między sobą iedna zá drugą iedna z drugą idących porządkiem.

Il y a un admirable enchaisnement dans les choses. Est admirabilis quædam continuatio seriesque rerum. *Cic.* **Un enchaisnement de travaux.* Catenati labores. *Mart.* Dziwny iest porz[ąd]ek y związek rzeczy między sobą.* Pasmem zá sobą ciągnące się prace trudności.

ENCHAISNER, (*ou* ENCHAINER.) V. act. (*Lier de chaisnes.*) Catenis aliquem constringere. *Cic. Plaut.* OKOWAC związać łańcuchami.

Estre enchisné. Arctâ servari, *ou* teneri catenâ. *Tibul.* Być w łańcuchu álbo ná łańcuchu.

ENCHAISNER se dit figurément, comme *Ce Prince a enchaisné la victoire à son char.* Hic Princeps religavit ad currum victoriam. **Enchaisner la fortune, la rendre constante & fixe.* Clavo trabali figere fortunam. OKOWAC Przykować *niewłaśnie:* Ten Monarcha do Karocy swoiey iáboby przykował zwycięstwo. *Przykować do siebie szczęście statecznie ustatkować fortunę.

ENCHANTELER *du vin*, V. act. (*Le mettre sur des chantiers, ou sur de longues pieces de bois.*) Vini cadis, *ou* doliis supponere canterios act. NA LEGARACH postawić wino w beczkach, legary dać pod wino.

ENCHANTE', m. ENCHANTE'E, f. part. pass. & adject. Incantatus. Fascinatus. *Plin.* URZECZONY, sczarowany.

ENCHANTEMENT, subst. m. (*Charme, effet procedans d'une puissance magique.*) Incantatio. Fascinatio. Fascinum. *Cic. Hor. Plaut. Colum.* CZARY sczarowanie urzeczenie.

ENCHANTER, V. act. (*User de magie, & d'art diabolique.*) Incantare. Fascinare. *Plaut. Catul.* CZAROWAC oczarować zdyabłem narabiać.

ENCHANTER se dit figurément (*de ceux qui se servent de*

de paroles douces & artificieuses à [illegible] charmer & le ravir.) Ad se aliquem rap[illegible] *Cic.* OC[illegible] snie za miast [illegible] [illegible] rami.

Son discours m'a enchanté. Oratione illius quasi vol[illegible] [illegible]te quâdam perfusus [illegible] *Cicer.* Mowa [illegible] nym podz[illegible] pełni[illegible].

Il est enchanté de l'amour [illegible] des honneurs Voluptatum & honorum illecebris [illegible]. Rozkoszami y honorami zmamiony [illegible].

ENCHANTER se dit [illegible] part, *Il l'a enchanté*, ou *ensorcelé [illegible]* [illegible] dictis hunc fascinavit. *Plaut.* OCZAROWAŁ go zmamił [illegible].

ENCHANTERIE, [illegible] (*Tromperie.*) Præstigiæ, arum, f. plur. SZALBIERSTWA kuglarstwa figle zdrady

(*Mot très rare.*) Słowo Francuskie bardzo rzadkie.

ENCHANTEUR, [illegible] (*[illegible]*) Præstigiator. *Plaut.* CZAROWNIK szałbierz matacz bałamut.

ENCHANTEUSE, ou ENCHANTERESSE, subst. f. (*Celle qui enchante.*) Præstigiatrix. CZAROWNICA MATACZKA, [illegible].

ENCHARGER, V. act. (*Donner ordre & charge de faire [illegible] chose.*) Aliquid alicui mandare. *Cic.* Z[illegible] ma kogo.

ENCHASSER, (*on prononce* ENCHASSER.) V. act. (*Mettre dans dans une châsse, dans un [illegible].*) Includere [illegible]. *[illegible] une pierre [illegible] dans le [illegible]*. [illegible] OPRAWIC [illegible] w [illegible].

ENCHASSER [illegible] rement, comme *J'ay enchassé cette [illegible]*. Hancce mentem inclusi, [illegible] *Cic.* OSADZIC [illegible] myśl w mowę [illegible].

ENCHE'RE, subst. f. (*Augmentation du prix d'une chose qu'on vend à l'encan.*) Licitatio. *Cic.* PODWYZSZENIE [illegible] táxy dobr otrąbionych na przedaż.

ENCHERE, (*[illegible]*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ [illegible] publicznie obwołanych.

Mettre quelque chose à l'enchere, vendre à l'encan, ou *à qui en donnera le plus.* Alicujus rei auctionem facere. Po[illegible] co ná podkupę ná przedaż publicznie, ná wendetę.

[illegible] d'une enchere. Tabula auctio[illegible] Inwentarz rzeczy ná publiczną przedaż wystawionych, álbo obwołanych.

Crieur d'encheres. Auction[illegible]. Woźny álbo wendetnik co obwołuie rzeczy ná przedaż.

Qui concerne les encheres. Auctionarius, a, um. *Cic.* Wendetnik co do wendety należy.

ON DIT proverbialement, *Porter la folle enchere d'une [illegible]*. Rei alicujus pœnas dare, *ou* luere. PRZYPŁACIC [illegible].

J'en porteray la folle enchere. In me cudetur [illegible] Przypłacę [illegible] tego, przybolciç o moię głowę [illegible] zrobię.

(Cette maniere de parler [illegible] proprement, *On luisera [illegible]* comme on fait aux méchans Cuisiniers, [illegible] pas bien cuites.) Ten sposób [illegible] właśnie *ná mnie ten groch ze[illegible]* kiedy grochu nie dogotuie.

ENCHERIR, V. act. (*Mettre l'enchere.*) Liceri, (cor, eris, licitus sum.) [illegible] *Quint.* OTASKOWAC cenę położyć [illegible] obwołane

ENCHERIR, (*[illegible] ir plus, aller au delà.*) Augere. Insuper [illegible] LICYTOWAC kogo podsadzać postąpić nád targ co poddać cudzy.

ENCHERIR, (*Augmenter les choses*, dans un sens figuré, *[illegible] qu'on n'a dit.*) [illegible] Augere. *Plin.* PRZY[illegible] mową udaiąc.

On en [illegible] [illegible] commemorantur. [illegible] ney rzeczy

ENCHERIR, ou RENCHERIR. (*[illegible], augmenter de prix.*) Carius fieri. DROZEIE ZDROZAŁO.

Les vivres encherissent. Ingravescit annona. *Cæs.* Drożyzną powstaie.

Faire enchérir les vivres. Cariorem facere annonam. *Var. Cic.* Drożyznę czynić.

ENCHE'RISSEUR, subst. m. (*Celuy qui encherit.*) [illegible] oris, m. *Cic.* *[illegible] au plus offrant & dernier encherisseur.* [illegible] PODKUIENIK. *[illegible] pusćie towar.

ENCHEVESTRER *une beste de voiture*, (*on prononce* [illegible]) V. act. (*[illegible] mettre un chevestre.*) Capistr[illegible] *Plin.* OUZDAC ogłowkę dać bydlęciu robotnemu.

ENCHIFFRENEMENT, subst. m. (*Pesanteur du cerveau.*) G[illegible]do. *Cels.* S[illegible]

ENCHIFFRENE', m. ENCHIFFRENE'E, f. (*Qui a le [illegible] & chargé de pituite.*) Gravedinosus *Cic.* SA[illegible]

ENCLAVEMENT *d'une terre dans une autre*, subst. masc. A[illegible] ZACHODZENIE gruntu [illegible] między [illegible].

ENCLAVER, V. act. (*Enfermer dans ses terres un champ, [illegible] autre [illegible].*) [illegible] finibus includere. Mieć cudze grunta záchodzące między swemi polami.

Ma terre est enclavée dans la vostre. Meus ager [illegible] agrum incurrit. *Cic.* Moie grunta záchodzą między twoiemi

Une solive enclavée [illegible] *Vitr.* Balka wci[illegible]

ENCLIN, m. ENCLINE, f. adject. (*Porté à une chose, [illegible]*) Ad aliquid propensus. *Cic.* SKŁONNY [illegible]

[illegible] a une complaisance outrée. In obsequium plus æquo p[illegible] Skłonny do náypodleyszych podchlebstw

ENCLINER, V. neut. (*Pancher plus d'un costé que d'un autre.*) Inclinare Propendere. NAKŁANIAC skłaniać ná ie[illegible] onę bardziey niż ná drugą.

ENCLOISTRER, ou ENCLOîTRER, V. act. (*[illegible] dans un cloistre.*) Intra claustra aliquem tenere. ZAMKNAC do klasztora.

ENCLORRE, V. act. (*Enfermer.*) Claudere. Concludere. Includere. ZAMKNAC.

ENCLORRE, (*Enfermer de hayes.*) Consepire. Intersepire. *Cic.* ZAMKNAC [illegible] kanić ogrodzić opłocić

ENCLOS, m. ENCLOSE, f. adject. (*[illegible]*) Clausus. Conclusus. Septus. *Cicer.* ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, ogrodzony &c.

ENCLOS, subst. m. (*Un lieu clos & fermé.*) Conseptum. Clausum. *Var. Colum.* ZAMKNIĘCIE ogrodzenie oparkanienie. Parkan, grodza, płot.

ENCLOUER *un cheval en le déferrant*, V. act. Equo clavum in pedem altiùs infigere. **Un cheval encloué.* Equus cla[illegible] [illegible] clavo ob[illegible] ZAGWOZDZIC [illegible] gwozdzony. *Armata zágwożdzona, zábita.

ENCLOUER *le canon des ennemis*, (*Mettre des clous dans la lumiere pour le rendre inutile.*) Tormenta bellica [illegible] clavis obstruere. ARMATY nieprzyiacielskie pozagwozdzać.

ENCLOUEURE *d'un canon*, (*on prononce* ENCLOUûRE.) subst. f. Tormenti bellici obstructio, onis, f. ZAGWOZDZENIE armaty

ENCLOUEURE se dit figurément (*de tout obstacle, qui empesche [illegible] d'une affaire [illegible]*) Ob[illegible] D[illegible] tas. Nodus. *Cicer.* ZAGWOZDZENIE [illegible] o wszelkich prze[illegible] ściach komu zádanych.

ENCLUME, subst. f. (*Grosse masse de fer, qui sert [illegible] le fer.*) Incus. *Cic.* KOWADŁO kowalskie.

ON DIT prover[illegible], *Estre entre l'enclume & le marteau* [illegible] ar dire *Avoir à souffrir de quelque costé qu'on [illegible]*. Utrâque parte æqualiter premi. PRZYSŁOWIE [illegible] wią: Być między kowadłem y młotem ze [illegible] mieć trudność, gdzie się obrocisz.

ENCOGNEURE, (*on prononce* ENCOGNûRE.) subst. f. (*[illegible]*) Angulus *Cic.* **Des encogneures de muraille.* Duorum [illegible] etum angulata commissura. KĄT, ROG. *Kąty rogi w [illegible] nech, ściany narożne z sobą się schodzące *winkle.*

ENCOLURE, (*on prononce* ENCOLûRE; *quelques-uns disent* ENCOULURE) [illegible] *Profil, l'exterieur d'un a[illegible]* [illegible] exterior. POSTAWA POWIERZCHOWNA [illegible]

[illegible] l'encolure fort relevée, [illegible] le porte haut. Est i[illegible] ardua. *Hor.* Koń składu karku [illegible]

ENCOMBRER *les rues*, V. act. (*Les embarrasser les détourner [illegible] passans.*) R[illegible] vias obstruere. ZAWA[illegible] [illegible]

EN-

ENCONTRE, subst. fem. (*Ce qui arrive fortunement.*) Feliciter. Infeliciter adv. TRAF przygoda Trafunek.

(Ce mot est vieux, & ne se dit que dans cette expression populaire & basse.) To słowo Francuskie iest stare y niemowi się chyba w tym przysłowiu pospolitym.

De bonne encontre pour moy, Par bon-heur pour moy, ou *De bonne fortune.* Quod mihi feliciter contigit. Ttafunkiem dlá mnie szczęściem.

ENCORE, adverbe de temps, (*Jusques à present, Jusques à cette heure.*) Usque adhuc. JESZCZE do tychczas dotąd adwerb czasu.

ENCORE *une fois.* Iterum. *Cic.* JESZCZE ráz.

ENCORE (*avec une négation.*) Nondum. *Cic.* JESZCZE nie.

ENCORE, (*Outre cela, de plus.*) Præterea. Insuper. JESZCZE procz tego nadto.

MAIS ENCORE, après *Non seulement.* Sed etiam. Verùm etiam. *Cic.* ALE TEZ ieszcze, *po* nietylko.

ENCORE QUE, (*Quoique, bien que.*) Quamquam. Etsi. Tametsi. CHOCIASZ też, lubo.

ENCOURAGER, V. act. (*Animer quelqu'un, luy donner du courage.*) Dare, *ou* facere alicui animos. *Cic. Liv.* OCHOTY przydawać, záchęcać serca dodać.

S'ENCOURAGER. Se se adhortari. *Cic.* OCHOTY sobie między sobą dodawać, záchęcać się, serce sobie czynić.

ENCOURIR, V. act (*S'attirer quelque disgrace, la haine*, ou *le blasme d'une action.*) In aliquod periculum venire. In offensionem incurrere. *Cic.* **Encourir la raillerie des hommes.* In urbanitatem facetosam hominum incurrere. *Cic.* WPASC w mełskę w ochydę w náganę. *Paść ná pośmiewisko ludzkie.

ENCOURTINER *un lit*, V. act. (*L'entourer de courtines, ou de rideaux.*) Velis lectum instruere. ZASŁONY koło łożka dać.

S'ENCRASSER, V. act. (*Se salir.*) Sordescere. ZASMOLIC się usmolić umazać usmarować usmorukać ubrudzić.

ENCRE, subst. f. (*Liqueur noire dont on se sert pour écrire.*) Atramentum. *Cic.* INKAUST atrament do pisania.

ENCRE *d'Imprimerie.* Atramentum librarium. *Vitr.* FARBA Drukarska inkaust do drukowania.

Nous nous plaignons que nostre encre est trop épaisse, ou qu'elle ne marque point, parce qu'elle est trop blanche, ou qu'elle coule de la plume & fait des pâtez. Querimur quòd crassus humor pendeat calamo, quòd infusâ lymphâ vanescat sepia, & quòd dilutas geminet fistula guttas. *Catul.* Skarżemy się ná inkaust kiedy iest álbo gęsty bardzo, álbo że blady [illegible] y nie znać go, álbo że rzadki zbytnie y z piora płynie á kleksy robi nápapierze.

ON DIT au figuré, *Une lettre écrite de bonne encre, en faveur de quelqu'un.* Litteræ accuratè scriptæ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie list, dobrym inkaustem pisany, to iest Zá kim łaskawie y sprzyiaiąc.

ON LE DIT aussi d'une maniere de menace, *Je luy écriray de bonne encre* Atrocibus litteris hunc appellabo. TOZ Mowię grożąc nápiszę mu inkaustem dobrym.

ENCRIER, subst. masc. (*Cornet à mettre de l'encre.*) Atramentarium *Lavr-Val.* KAŁAMARZ ná inkaust.

ENCROUSTER, V. act. (*Revestir, ou couvrir une muraille comme d'une crouste, ou d'un enduit.*) Incrustare. *Vitr.* TYNKOWAC tynkę tło dawać náściany ściany powlekać kirować

ENDESVER, (*on prononce* ENDèVER.) V. n. (*Enrager.*) Ringi. **Faire endesver quelqu'un, luy faire de la peine.* Urere aliquem. *Cic.* ZRZEC się ze złości sam w sobie. *Na złość komu czynić dokuczać mu mocno.

ENDETTE', m. ENDETTE'E, f. part. pass. Æratus. Obæratus. ZADŁUZONY, ZADŁUZONA.

ENDETTER *quelqu'un*, V. act. (*Luy faire contracter des dettes.*) Ære alieno aliquem obstringere. *Brut. ad Cic.* ZADŁUZYC kogo.

S'ENDETTER. Æs alienum cogere, *ou* contrahere. *Cic. Salust.* ZADŁUZYC się.

Venir à s'endetter. Incidere in æs alienum. *Cicer.* Wpaść w długi.

ENDIABLE', m. ENDIABLE'E, f. (*Qui semble estre possedé du diable, qui fait l'emporté.*) Atrâ bile percitus. Qui celebratur. *Ter.* OPĘTANY, OPĘTANA, ktory dziwa robi iak opętany.

ENDIVE, subst. fœm. (*Chicorée, herbe potagere.*) Intubus. *Plin.* MLECZ ziele *Endywia.*

ENDOMMAGEMENT, subst. masc. (*Dommage.*) Detrimentum illatum. *Cæs. Ter.* USZKODZENIE ukrzywdzenie.

ENDOMMAGER, V. act. (*Causer du dommage.*) Detrimentum, *ou* damnum alicui facere. *Cic.* USZKODZIC ukrzywdzić.

ENDORMEUR, subst. m. qui n'est d'usage que dans cette expression. *C'est un endormeur de mulots, Un enjoleur.* Dormitator, oris, m. *Plaut.* SZALBIERZ oszust figlarz.

ENDORMI, masc. ENDORMIE, f. part. pass. & adject. Somno consopitus, *ou* oppressus. *Cicer.* Somno torpidus. *Liv.* USPIONY, USPIONA, opasły opasła.

ENDORMI, (*Engourdi, parlant des membres du corps.*) Torpens. *Lucr.* USPIONY ścierpły mowiąc o częściach ciała

J'ay le pied droit tout endormi. Mihi pes dexter torpet. Prawa noga ciała mi ścierpła.

ENDORMI, (*Qui a grande envie de dormir.*) Somni plenus. ROZESPAŁY záspały.

ENDORMI, (*Grand dormeur, qui se laisse aller facilement au sommeil.*) Somniculosus. *Cicer.* OSPALEC śpioch gnuśny.

ENDORMI, se dit figurément (*d'un homme négligent & pesant, qui n'est point éveillé.*) Veterno pigrior. *Mart.* OSPAŁY niewłaśnie o gnuśnym leniuchu.

ENDORMIR, V. act. (*Faire dormir, exciter le sommeil.*) Soporare. *Cic.* USYPIAC, zásypiać, do snu pobudzać, sen sprawować.

S'ENDORMIR. Dare se somno Indormire, Obdormiscere. USYPIAC, zásypiać, usnąć, zásnąć.

ENDORMIR *quelqu'un* se dit figurément pour *L'amuser, pendant qu'on fait ses affaires.* Ducere aliquem. *Cæs.* **Lors qu'il vit qu'on l'endormoit trop long temps* Ubi se diutiùs duci intellexit. *Cæs.* UWODZIC kogo zwodzic go. *Widząc że go długo bardzo zwodzono.

S'ENDORMIR, (*Negliger ses affaires.*) Rebus indormire. *Cic.* SPAC zániedbywać spraw swoich.

Les ennemis de leur costé ne s'endormoient pas. Nulla verò hostibus in gerendis negotiis mora aut cunctatio afferebatur. *Cæs.* Nieprzyiaciele z strony swoiey nie spali.

Je me suis endormi jusques à present, mais il est temps de me réveiller. Cessatum est usque adhuc, nunc par est expergiscere. *Ter.* Spałem na to do tych czas, ále czas też się ocucić

ENDOSSER *une cuirasse*, V. act. (*La prendre sur soy, s'en revestir.*) Loricam induere. WZIĄC wdziać zbroią ná siebie.

ON DIT figurément en ce sens, *Endosser le harnois*, pour dire. *Se mettre au travail.* Ad opus se accingere. *Liv.* BRAC się do roboty iákiey.

ENDOSSER *une promesse, une obligation, (terme de négociant.)* In aversâ chirographi paginâ acceptum referre aliquid. Z TYŁU ná drugiey stronie karty zápisać dług oblig.

ENDROIT, subst. m. (*Le costé le plus beau d'une étoffe, qui est opposé à l'envers.*) Exterior facies. **Une étoffe à deux endroits.* Pannus similem utrinque faciem hebens, m. PRAWA strona w materyach y suknach przeciwna lewey. *Materya álbo sukno o dwoch stronach.

ON DIT en cette signification, *(parlant d'un homme.) Ce n'est pas la son plus bel endroit*, ou *le plus bel endroit de sa vie.* Neque eâ vitæ suæ parte est hic conspiciendus. **Vous ne le voyez que par son mauvais endroit*, ou *par où il est plein de defauts.* Quâ parte mendosa est illius natura, non quâ recta, hunc circumspicis. MOWIĄ niewłaśnie o człowieku nie z tey strony náypiękniey się wydaie życie iego. *Upatruiesz w nim y nie widzisz tylko z lewey strony same w nim defekta postrzegasz.

ENDROIT, (*Marque, un certain lieu qu'on désigne.*) Locus **Voila un bel endroit, Un beau lieu.* Locus sane amenus. MIEYSCE pewne. *Mieysce bardzo zdrowe wesołe.

Plaute a laissé cét endroit sans y toucher. Plautus eum reliquit locum integrum. *Ter.* **Je sçay cela d'un bon endroit*, ou *de bon lieu.* Ab optimis auctoribus illud accepi. *Cic.* Plautus to mieysce zostawił nie tknąwszy go. *Wiem to álbo mam to z pewnego mieysca z pewney powieści, od słusznych ludzi.

ENDROIT se met quelquefois adverbialement & signifie *Envers.* Erga. In **Nous devons estre les mesmes à l'endroit de nos amis, que nous sommes envers nous-mesmes.* Affecti erga amicum simus eodem modo, quo erga nosmet ipsos. *Cic.* KU WZKLĘDEM. *Tacy mamy być ku inszym iacy iesteśmy ku sobie samym.

ENDUIT, m. ENDUITE, f. part. pass. (*Couvert de stuc, de plastre,*

plastre, ou de sable.) Albario opere, gypso, ou arenato induct. s. *Vitr.* POWLECZONY kitem, gipsem, tynkiem, kitowany, gipsowany, tynkowany kit, tynk gips.

ENDUIT, subst. m. (*Revestement des murailles de stuc, &c.*) Albarium, ou tectorium opus. *Vitr.* KITOWANIE gipsowanie tynkowanie.

ENDUIRE, V. act. (*Couvrir, revestir une muraille, ou chose semblable.*) Arenatum inducere. *Plaut. Vitr.* *Enduire, [illegible] de poix.*) Aliquid pice illinere. *Plant.* *De boüe [illegible] Cat.* TYNKOWAC kitować &c. *Smołą zalewać [illegible] *Błotem polepić.

ENDURANT, m. ENDURANTE, f. prat. & adject. (*Patient dans les maux.*) Patiens. *Endurant toutes sortes d'incommoditez.* Omnis incommodi patiens. *Colum.* WYTRZYMAŁY, WYTRZYMAŁA, trwały cierpliwy. *Wytrzymały ná wszystkie niewczasy.

ENDURCI, m. ENDURCIE. (*Fait à une chose.*) Duratus. Induratus. PRZYZWYCZAIONY przywykły náwykły do czego otwardniały ná co.

ENDURCIR, V. act. (*Rendre dur.*) Durare. Edurare. Indurare. *Colum. Plin.* *Les cormes endurcissent le ventre, le resserrent.* Sorba durant ventrem. *Mart.* ZATWARDZAC. *[illegible] zatwardza żołądek.

S'ENDURCIR, V. act. (*Durcir, devenir dur.*) Durescere. Indurescere. Obdurescere. STWARDNIEC.

S'endurcir tellement aux coups, qu'on ne les sente plus. Indurare duritiem contra sensum. *Plin.* Otwardnieć ták [illegible] razy y plagi.

S'ENDURCIR, (*Se faire, s'accoutumer à une chose par un long [illegible]*.) [illegible] *Cic.* [illegible] Ad istiusmodi [illegible] obduruimus. *Cicer.* OTWARDNIEC [illegible] co przywyknąć do czego. *Jużeśmy ná to [illegible] iużeśmy do tego przywykli [illegible] smy nieczuły.

ENDURCISSEMENT, subst. m. qui ne se dit qu'au figuré pour *La dureté de cœur & de conscience à faire pénitence* Animi durities. *Cic.* ZATWARDZIAŁOSC serca do pokuty.

ENDURIR, V. act. (*Souffrir, supporter quelqu'un, ou une [illegible]*) Tolerare. Sustinere. Ferre. *Ter. Cic.* ZNOSIC ponosić wycierpieć wytrzymać co.

Endurer la faim, la soif. Famem, sitim tolerare, ou ferre. *Cic.* [illegible] Wytrzymać głód pragnienie.

ENEIDE, subst. f. (*Poëme héroïque composé par Virgile, & qui contient les actions d'Enée.*) Æneis, idis, ou idos, fœm. ENEIDA Wiersz Rycerski náptany od Wirgiliusza opisujący Rycerskie sprawy Eneasza sławnego wodza.

ENERGIE, subst. f. (*Force d'un mot, d'un discours.*) Vis, *genit.* vis. *Cic.* WYRAZENIE mocne słów.

ENERGIQUE, adject. m. & f. (*Qui a de l'énergie & de la force.*) Nervosus. Validus. *Cic.* WYRAZNY wyraźliwy.

ENERGUMENE, adject. m. & f. (*Qui se dit d'un homme & d'une femme possédez du démon.*) A dæmonio agitatus, ou [illegible] OPĘTANY, OPĘTANA.

ENERVE, m. ENERVEE, f. part. pass. & adject. pro[illegible] (*Qui est sans nerfs, & sans forces, affoibli.*) Languidus & enervatus. *Cicer. Petr.* OSŁABIONY [illegible] nádwerwanych.

ON-DIT figurément *Un discours énervé, qui est sans force* Enervata oratio, *genit.* enervatæ orationis, f. MOWA słaba [illegible] mocy żadney niemaiąca.

ENERVER, V. act. (*Affoiblir.*) Enervare *Cic.* OSŁABIC náderwać.

ENERVER se dit au figuré (*des choses.*) *Des expressions enjouées, & une vaine cadence énervent toute la force du discours, & il tombe.*) [illegible] sonis corpus orationis enervat & [illegible] OSŁABIC niewłasnie słowa náderwanych [illegible] kadencye osłabiaią [illegible]

ENFANCE, subst. f. (*Le bas âge des enfans jusqu'à sept ans, ou environ.*) Infantia. Pueritia. *Cic.* DZIECINSTWO dziecinny wiek aż do siedmiu lat álbo około.

Dès l'enfance. Ab infantiâ. A pueritiâ. A puero. *Devenir en enfance.* Repuerascere. *Plaut. Cic.* Od dziecinstwa. *Znowu dziecinieć zdziecinieć.

ENFANCE se dit (*d'une maniere simple & puerile d'agir.*) Puerilitas. *C'est une enfance.* Puerile est. *Ter.* DZIECINNA zábáwa, dziecinna to rzecz

ENFANT, subst. m. & f. Infans, antis, com. gen. Puer infans. *Cic. Var.* *Si c'est un garçon, ou dira.* Pulcher infans, *Un bel enfant.* *Pulchra infans, Bona infans, *Une belle enfant,* (*parlant d'une fille depuis l'âge desept ans jusques à quatorze.*) DZIECIĘ [illegible] chłopiec mowią piękne dziecię *Piękna dziecina [illegible] dziewczyna mowiąc o Paniencie od lat 7. áż do 14. piękne dziewczę

ENFANT, (*parlant d'une fille.*) Puera, Puella. *Cic.* DZIEWCZYNA dziewczynka mała.

ENFANT *né avant terme.* Infans immaturè editus. *Suet.* *Enfant supposé.* Puer subdititius. *Quint.* *Enfant adoptif.* Puer adoptivus. *Enfant bâtard.* Spurius. Nothus. *Quint.* *Enfant legitime.* Legitimus. *Quint.* DZIECIĘ przed czasem. *Dziecię [illegible] podrzucone. *Dziecię przysposobione. *Bękart poboczne dziecię. *Dziecię własne prawego łoża.

Enfant posthume, né après la mort de son pere. Posthumus. Pogrobek dziecię urodzone po śmierci oyca.

ENFANT, (*Le regard d'un pere & d'une mere.*) Filius. [illegible] Synowie [illegible] syn rodzony

ENFANS *Bleus*, ENFANS *Rouges*, ENFANS *Gris*, (*sont des pauvres enfans orphelins, qu'on éleve à Paris dans les Hospitaux*) Alumni pueri. *Suet.* DZIECI modre, czerwone, szare, [illegible] ktore wychowanie máią w szpitalach w Paryżu

ENFANT est aussi un terme d'amitié, (*dont on se sert dans le familier.*) comme *Dis moy, mon enfant.* Dic, sodes. *Terent.* Mi puer, dic. *Allons, Enfans, travaillons.* Eia agite. MOIE dziecię termin poufałości náprzykład Moie dziecię powiedz álbo dziecię słuchay &c. *Robcie dz[illegible]

ENFANS PERDUS, terme de guerre, (*Ceux qui envoyent les premiers aux coups dans un combat, ou à l'attaque d'une place*) [illegible] *Cæs.* STRACONI [illegible] álbo żołnierze [illegible]

ENFANT *en travail d'enfant.* Parturire. *Ter.* RODZIC [illegible]

Il est hors d'âge d'avoir des enfans. [illegible] nos non potest *Plaut.* Już się wyrodziła [illegible]

D'ENFANT, (*Qui est propre à l'enfance.*) Puerilis & Iuvenilis [illegible] DZIECINNY, Dziecinna [illegible]

[illegible] ENFANT, *A [illegible] des enfans, Comme font les enfans.* Pueriliter. *Cic. Phæd* PO dziecięcemu, iák dziecko.

ENFANTEMENT, subst. m. (*L'action d'enfanter*) Partus. *Cic.* RODZENIE.

ENFANTER, V. act. (*Mettre un enfant au monde.*) Parere. *Cic.* URODZIC [illegible] ná świat powić dziecię.

ENFANTIN, m. ENFANTINE, f. [illegible] Puerilis & [illegible] puerile. *Cic.* DZIECINNY [illegible]

ENFARINER, V. act. (*Blanchir de farine.*) Farinâ aspergere *Plin.* UMĄCZYC ubielic mąką.

S'ENFARINER, (*Se mettre beaucoup de poudre [illegible] & sur les habits, selon la ridicule mode d'aujourd'[illegible]*) [illegible]

ENFARINER se dit au figuré, pour *Gaster l'esprit de quelqu'un par de vaines & fausses opinions.* Opinionum pravitate aliquem inficere. *Cic.* [illegible] Francuskim [illegible] próżne y ladaiakie opinie.

Il s'est allé enfariner de cette opinion. Opplevit illius animum [illegible] *Cic.* Uprzątnął sobie w głowie álbo nábił [illegible] głowę tym zdaniem

ENFER, ou LES ENFERS, subst. m. (*ou entend [illegible] ment un Lieu qui est aux entrailles de la terre, [illegible] sont tourmentez après cette vie.*) Inferi. *Cic.* PIEKŁO [illegible] sce podziemne we wnątrz w ziemi gdzie źli karanie y męki ponoszą po śmierci.

(On prononce dans nostre langue l'*r* finale de ce mot.) W tym słowie Francuskim *r* ná końcu się wymawia.

DE L'ENFER, ou *d'Enfer.* Infernus. *Hor.* PIEKIELNY Piekielna.

ENFER se dit figurément (*de tout lieu où l'on est resserré & où l'on souffre.*) Locus plenus jurgii & laboris. PIEKŁO nie nazywa o każdym miejscu cięzkim y uprzykrzonym.

ENFERME, m. ENFERMEE, f Part pass. & adject. Conclusus. ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, zawarty.

ENFERMER, V. act. (*Mettre dans un lieu d'où l'on ne puisse sortir.*) Concludere. Includere. [illegible] *Cic.* *Enfermer dehors.* Excludere. *Enfermer à part.* Discludere. *Cic.* ZAMKNĄC

KNĄC wsadzić álbo włożyć zá zámknięcie. *Zámknąć nádworze. *Zámknąć osobno.

Enfermer de hayes. Consepire. acc. *Cic.* Zámknąć zágrodzić ogrodzić opłocić oparkanić.

Enfermer de toutes parts. Circumcludere. act. acc. *Cic.* Zámknąć zewszystkich stron.

On enferma la cavalerie ennemie. Circumfunditur hostium equitatus. *Cic.* Zámknięto otoczono iazdę nieprzyiacioł.

Il a fait enfermer son fils. In custodiam dedit filium. *Liv.* *Enfermer une chose sous la clef.* Sub clavi aliquid habere. *Var.* Kazał zámknąć syna. *Zámknąć co pod kluczem.

ENFERMER, (*Contenir, comprendre.*) Includere. *Cicer.* ZAMYKAC w sobie mieć w sobie.

Enfermer une jolie pensée dans un tour de paroles. Sensum teneriorem verborum ambitu intexere. *Petr.* *Enfermer tous les crimes en un seul.* Uno crimine complecti omnia. *Cicer.* Zámknąć piękną myśl w kilku słowach. *Zámknąć wszystkie niecnoty w iedney zbrodni.

ENFERRER *son ennemi*, V. act. (*Le percer d'une espée, d'une lance.*) Ense, lanceâ hostem transfigere. *Cicer.* PRZEBIC żelazem nieprzyiaciela szpadą mieczem włocznią kopią.

S'ENFERRER, (*Se jetter dans l'epée de son ennemi, s'en percer soy-mesme*) In mucronem incurrere. *Cic. Cæs.* WPASC sam ná żelazo nieprzyiacielskie.

S'ENFERRER se dit figurément, pour *S'engager, s'embarrasser, donner dans quelque piége.* In laqueum, ou in laqueos se induere. *Plaut.* *Il s'est allé enferrer luy-mesme dans ce qu'il apprehendoit* In id incurrit, ou in idipsum se induit, quod timebat. *Cic.* *Il s'est enferré luy-mesme dans ses réponses.* Responsionibus suis se impedivit. *Cic.* WPASC wdać się sam dobrowolnie w nieszczęście iákie. *Sam wlazł w ten ogień ktorego się obawiał. *Sam się uwikłał w odpowiedziach swoich

ENFILADE, subst. f. (*Plusieurs choses qui vont de suite.*) comme *Une enfilade de montagnes.* Continui montes. *Liv.* *Une enfilade de chambres, plusieurs chambres qui vont l'une dans l'autre* Cubiculorum continuitas. CIĄGŁOSC rzeczy [illegible] idące po iedney zá gory ciągiem idące. *Pokoie iedenzá drugim, [illegible] się ciągnące.

ENFILER, V act. (*Passer une chose dans une autre.*) *Enfiler du fil dans une aiguille.* Filum transmittere. *Enfiler des perles.* Margaritas filo trajicere. NAWLEKAC náwlec iedno w drugie nálec nicią igłę. *Náwlekać perły.

Aiguille enfilée de fil. Acus filum ducens. *Cels.* Igła náwleczona.

ENFILER se dit (*de ce qui est en droite ligne.*) *Il faut enfiler ce chemin, y entrer, le suivre.* Hac iter est habendum. ISC álbo iechać prosto.

ENFILER *un homme*, (*luy passer son épée au travers du corps.*) Per medium corpus ferrum adigere. *Virg. Ovid.* *Il s'est [illegible] luy-mesme.* Impedivit sese in plagas *Plaut.* PRZEBIC kogo. *Sam się przebił sam wpadł ná żelazo sam się zgubił [illegible]

ON DIT proverbialement, *Il n'est pas là pour enfiler des perles, il a du dessein.* Non hic restitit absque causâ. MOWIA przysłowiem: Nie dla tego tam posiedł áby paciorki náwlekał, ma coś w myśli nie darmo tam iechał álbo posiedł.

Il a enfilé la venelle, Proverbe trivial & populaire, pour dire, *Il s'est en fuy.* Aufugit. *Cic.* Abiit. Excessit. Evasit. *Cic.* Zwykłe [illegible] przysłowie potoczne uciekł.

ENFIN, [illegible] Denique *Cic* NAOSTATEK.

ENFLAMME, m. ENFLAMMEE, f. (*Mis en feu.*) Incensus, [illegible] Ardens, entis *Cic.* *Le visage enflammé de colere.* Os irâ ardens. *Enflammé de cupidité.* Incensus, ou inflammatus, ou ardens cupiditate. W PŁOMIEN w ogień obrocony, spalony, rospalony, zápalony, goraiący, pałaiący. *Twarz [illegible] od gniewu. *Zápalony pałaiący żądzą chciwością.

ENFLAMMER, V. act. (*Mettre en feu.*) Incendere. Accendere. *Cic.* ZAPALIC rozpalić.

S'ENFLAMMER, (*S'allumer.*) Flammam concipere. *La playe s'enflamme si l'on boit le moins du monde.* Inflammatur, ou accenditur vulnus si parùm bibitur. *Cels. Plin.* ZAPALIC się rospalić się. *Rany się zápalaią bynaymniey tylko cokolwiek się nápiiesz.

ENFLAMMER se dit figurément, (*de l'émotion des passions qu'on excite & chauffer, Irriter.*) Inflammare. Accendere. Incendere. *Cic.* *Je l'ay enflammé contre luy.* Inflammavi illius animum in eum. *Cic.* *Enflammez-le, comme s'il n'estoit pas des ja assez en colere.* Instiga, si non satis insanit. *Terent.* ZAPALIC co do pasiy wzruszeń wzbudzić podżegać drażnić. *Zápaliłem go przeciwko niemu. *Jeszcze go podżegay barziey iákoby iuż y bez tego niedość zły był.

S'enflammer de colere. Irâ accendi. Exardere irâ. Zápalić się gniewem.

ENFLE', m. ENFLEE, f. part. pass. dans le sens naturel & dans le figuré. (*Bouffi.*) Tumidus. Turgidus. Inflatus. *Cic.* WZDĘTY NADĘTY nadymany nádymana nápuchły nabrzmiały.

ENFLE', *d'orgueil*, ou *de vanité*, (*se dit dans le sens figuré.*) Superbiâ inflatus, ou tumens. *Enflé de tant de succès,* Rebus secundis sublatus. *Tacit.* NADĘTY pychą y prożnością *niewłaśnie* się mowi. *Nádęty *álbo* Dumny ták wielkim [illegible]

Un discours enflé, ampoulé. Oratio quæ turget & inflata est. *Auct. ad Heren.* Mowa nádętych słow pełna.

ENFLER, V. act. (*Faire enfler une chose.*) Inflare. ambas buccas. *Horat.* *Les legumes enflent beaucoup.* Habent inflationem olera *Cic.* NADYMAC co wzdymać odymać dmąc [illegible] *Nádymać gębę. *Jarzyny bardzo odym. ią.

S'ENFLER. Tumere. *Plin.* *Il est fort enflé.* Vastius tumet. *Cels.* PUCHNĄC. *Bardzo opuchł, álbo bardzo iest nápuchły nabrzmiał nábrzmiały.

La grenouille voulant s'enfler davantage, elle creva. Dum rana vult validius se inflare, rupto jacuit corpore. *Phæd.* *La mer s'enfla épouvantablement, & les nuages s'épaississans de tous costez, obscurcirent le jour.* Inhorruit, ou intumuit mare, & [illegible] undique addensæ obruêre tenebris diem. *Petr.* Zaburzone [illegible] się bardziey nádymaiąc rospukła się. *Morze straszliwie powstało, á chmury gęste zewsząd dzień *álbo* iasność *álbo* widok wszelki zacmiły.

ENFLER se dit figurément & signifie, *Rendre plus vain & plus orgueilleux.* Inflare. *Cic.* *Enfler l'esperance de quelqu'un.* Inflare spem alicujus. *Cic.* *Les richesses enflent le cœur.* [illegible] animos divitiæ. *Liv.* *Avoir le cœur enflé.* Inflatum esse. NADĄC ná dymać *niewłaśnie* prożnym y dumnieyszym [illegible] *Nádymać kogo nadzieią. *Bogactwa nádymaią [illegible] *Być serca Dumnego

S'ENFLER. Efferri. Intumescere. *Cic. Ovid.* *S'enfler contre quelqu'un.* Intumescere alicui. *Ovid.* *Je l'ay tiré du métier de boulanger, & il s'enfle contre moy comme une grenouille.* De mactrâ illum sustuli, at inflat se sic tanquam rana & in sinum suum. *Petr.* NADYMAC się w dumę się podnosić. *Nadymać się ná kogo. *Od dzieży piekarskiey go wyniosłem y człekiem uczyniłem, á on się odyma przeciwko mnie iák żábá.

ENFLEURE, ou ENFLURE, subst. f. (*Tumeur.*) Tumor. *Cic.* PUCHLINA.

L'enfleure diminue. Desidit, ou residet inflatio. *Cels.* *Diminuer un peu de l'enfleure.* Minuere aliquid ex tumore. Ce'st Puchlina schodzi. *Umnieyszyć trochy, spędzić nie co puchliny.

ON DIT au figuré, *L'enfleure du cœur*, ou *de l'esprit.* Animi tumor & elatio. *Cic.* HARDOSC Dumność nadętość umysłu [illegible]

ENFLURE *du stile.* Elatio atque stili altitudo. *Cic.* NADĘTOSC stylu co do mow.

ENFONCE', m. ENFONCE'E, f. Part. pass. WBITY, wbita wepchnięty wpędzony, wciśniony, wparowany pogrążony.

ENFONCEMENT, subst. m. (*L'action d'enfoncer.*) Depressio. *Vitr.* WBIJANIE wciskanie wpychanie.

LES ENFOCEMENTS *en peinture*, (*Ce qu'il y a d'enfoncé dans un tableau.*) Abscedentia. *Vitr.* CIENIE w obrazach perspektywy.

ENFONCER, V. act. terme de l'Art. (*Mettre un fond à des tonneaux.*) Dolia tabulare. *Plin.* *Enfoncer un lit, Y mettre un fond.* Lectum tabulare. DNA wprawiać u Beczek. *Deski dáć do łożka spodek wprawić.

ENFONCER, (*Mettre dans le fond*, ou *en fond*, ou *en fond, & bien avant.*) Deprimere. *Cic.* *Enfoncer un clou.* Clavum adigere. *Plin.* POGRĄZYC wepchnąć wbiiać głęboko. *Wbiiać ćwiek.

On descendoit dans l'eau des pieux aiguisez par le bout avec une machine, & on les enfonçoit avec une hie. Tigna præacuta ab imo; machinationibus immissa in flumine defigebantur, fistucisque adigebantur. *Cæs.* Spuszczali ná windzie pale zaostrzone ná końcu y ubiiali ie Bábą, *álbo* kafarem.

Enfoncer dans l'eau. Flumine mergere. Zánurzyć zátopić w wodzie utopić.

Enfoncer l'épée dans le ventre. Gladium in ventrem immittere. Tranſverberare ventrem gladio. *Plin.* Szpadę ſzablę w kim utopić.

ENFONCER, V.neut. (*S'enfoncer, aller au fonds.*) Peſſum ire, *ou* abire. GRĄZNĄC, západać ſię, w głąb ná dno iść ruinować ſię pſować ſię oſiadać ná dnie.

Le vaiſſeau enfonça, ou s'enfonça, & fut englouti dans la mer. Navis ſubmerſa eſt & hauſta mari. *Caſ. Liv.* Okęt ſię pogrąžył y utonął w morzu.

ENFONCER, *ou* S'ENFONCER, (*Fondre deſſous, s'abyſmer.*) Deſidere, (ſido, ſedi,) *Cic. Plin. Jun.* *La terre enfonce, ou s'enfonce.* Terra deſedit. *Cic.* *Le theatre s'enfonça.* Rimis ingentibus deſcendit theatrum. *Plin-Jun.* ZAPADAC ſię rozſtąpić ſię. *Ziemia ſię západła. *Teatrum ſię zapadło.

ENFONCER, act. (*Rompre, jetter dedans.*) Frangere. Effringere. Perfringere, (go, gis, fregi, fractum.) act. acc. *Cic. Ter.* WYŁAMAC wytłuc wypchać wyſadzić.

Il a enfoncé une porte, on la fera refaire. Fores effregit, reſtituentur *Terent.* Wyſadził Drzwi ale ie naprawią.

Enfoncer les bataillons ennemis. Hoſtium acies perrumpere. *Tacit. Plin.* Złamać ſzyki nieprzyiacielſkie.

S'ENFONCER, (*Se retirer dans le fond, ou bien avant dans quelque lieu, s'y cacher.*) Se aliquò immergere *Caſ.* GŁĘBOKO wniść gdzie ſchować ſię ſkryć ſię ukryć ſię głęboko, utopić ſię zákopać ſię.

Me ſentant abatu de fatigue & de chagrin, ie me jettay, je m'enfonçay dans le plus épais de la foreſt. Labore, triſtitiâque attritus in tenebroſiſſimum nemoris lat[illegible] penetravi. *Petr. B.* Czuiąc ſię ſpracowanym [illegible] ſkryłem ſię głęboko napuſzczy, *álbo* poſzedłem głęboko daleko w las.

ENFONCER ſe dit figurément, pour *Approfondir une matiere, Aller au fonds.* In rem penitùs deſcendere. n. Rem penetrare. GŁĘBOKO dochodzić rzeczy iákiey.

S'enfoncer dans les voluptez. Immittere ſe in voluptates. Se immergere in voluptates. *Liv.* *Dans les lettres.* Abdere ſe litteris. *Cic.* *Dans le chagrin.* Tradere ſe totum triſtitiæ ac mœrori *Cic.* Utopić ſię w Roſkoſzach w ſwywoli. *W-[illegible] *W ſmutku.

Une vallée enfoncée. Reducta vallis *Horat.* Dolina głęboka zapadła.

Des yeux enfoncez dans la teſte. Oculi concavi. *Celſ.* Oculi conditi, m. plur. *Plin.* Oczy głęboko zapadłe w głowie.

ON DIT au figuré, *Un homme enfoncé dans la matiere, Un eſprit épais & groſſier.* Obtuſum, *ou* habetatum ingenium. *Plin-Jun.* TEMPEGO poięcia y rozumu, podły umyſł.

ENFOCÇURE, *ou* ENFONCEURE *des tonneaux, d'un lit,* ſubſt.f. Tabulatum, i, n. Tabulatio, onis, f. *Caſ.* DNA u beczek, deſki ſpodek do łożka.

ENFONÇURES, (*Creux, cavitez.*) Receſſus. *Quint.* Lacuna. *Var.* LOCHY doły parowy.

Les enfonçures de la bouche. Oris receſſus. *Quint* *L'enfonçure du pavé.* In pavimento lacunæ. *Endroit où il y a bien des enfonçures.* Lacunoſus locus, i, maſc. *Plin.* Wewnątrz w uściech. *Dziury doły powybiianie wyboie w poſadzce bruku *Mieyſce wyboiow y dołow pełne.

ENFONDRER, & *mieux* EFFONDRER, V act. (*Briſer, rompre avec effort.*) Perrumpere. Effringere. Perfringere. PRZEBIC gwałtem przełamać wyłamać potłuc.

ENFORCIR, V. act. & n. qui ſe dit ſouvent avec le pronom perſonnel (*Rendre, ou devenir plus fort.*) *Enforcir ſon corps par des aliments, ou en prenant de la nourriture.* Cibo corpora firmare. KRZEPIC ſię w ſiły, nabywać ſiły, nowey władzy nábierać, od potraw ſiły nábierać

ENFOUIR, V.act. (*Enfoncer dans la terre.*) Defodere. Infodere. *Cic.* W KOPAC w grzebać w ziemię y zákopać.

ON DIT au figuré, *Il ne faut pas enfouir les talents de l'eſprit que Dieu nous a donnez.* Non ſunt premēdæ, *ou* obruendæ ingenii dotes, quas à Deo accepimus. *NIEWŁASNIE* nietrzeba zákopywać talętow rozumu ktore mamy od Pána Boga

ENFOURNER, V. act. (*Mettre le pain au four pour le faire cuire.*) Panem in furnum immittere. WSADZIC chleb do pieca dla upieczenia.

ENFOURNER ſe dit figurément (*d'une affaire qu'on commence bien, ou mal.*) Rectè, *ou* perperàm ac perverſè rem inceptare. Aggredi, (dior, deris, aggreſſus ſum.) dep. *Cicer.*

Voila mal enfourné. Infauſtum inceptum. *Plin.* WSADZIC w Francuſkim znaczy co źle álbo dobrze począć. *Náſadziakie záczęcie. początek zaraz z ſamego początku nic potym.

ENFREINDRE, (*on prononce* enfraindre.) V.act. (*Rompre, violer une loy, un traitte, &c.*) Infringere. Violare. *Cic.* ZŁAMAC prawo zgwałcić go nárużyć go.

ENFROQUER, V. act. (*Faire un Moine, luy donner un froc, le jetter dans un Couvent.*) Aliquem cucullo inducere. MNICHEM uczynić w kaptur wſadzic, do kaptura oddać, kaptur włożyć, [illegible] ná Mnicha

S'ENFROQUER. Cucullo caput ſuum terere. OBLEC ſię na Mnicha.

S'ENFUIR, V.neut. (*Se ſauver par la fuite, ou en fuyant.*) Fugere. Aufugere. Diffugere. *Cic.* UCIEC uciekać uchodzić uciekaiąc.

Chercher les moyens de s'enfuir. Explorare fugam. Tentare fugam. *Empeſcher quelqu'un de s'enfuir.* Claudare alicui fugam. *Liv.* [illegible] uciec. *Nie dać zábronić komu uciekać, záſtąpić mu od ucieczki.

S'enfuir en deſordre ayant pris l'épouvante. Conſternari in fugam. *Liv.* Uciekać na łeb na przeſtrachu.

S'ENFUIR ſe dit auſſi (*des vaiſſeaux trop pleins.*) Superfluere. Effluere. Diffluere. *Catul.* UCIEKAC co do náczyn názbyt pełnych, kipieć, rozlewać ſię.

S'ENFUIR, (*Couler par quelque endroit.*) Aufugere. Perfluere. *Plaut. Terent.* *L'eau s'enfuit.* Aufugit aqua. *Plaut.* UCIEKAC wybiegać ſtronami dziurami ryſami ſzparami ciec, ſączyć ſię *Woda ucieka.

ENFUMÉ', maſc. ENFUME'E, fœm. part. paſſ. *Voyez* ENFUMER. Infumatus. *Cic.* WĘDZONY, WĘDZONA, w kominie w dymie.

ENFUMER, V.act (*Expoſer à la fumée.*) Infumare. *Plaut.* WĘDZIC záwieſić w dymie dla wędzenia.

ENGAGEANT, (*on prononce* angajant.) m. ENGAGEANTE, f. part. act. & adject. (*Qui attire à ſoy.*) Inſinuant. Alliciens. *Cic.* POCIĄGAIĄCY powabny PZYCHLEBIAIĄCY przyſudny.

Les femmes ſont engageantes. Illices ſunt mulieres. *Apul.* *Des yeux engageants.* Illices oculi. Powabne [illegible]. *Oczy powabne.

ENGAGEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'engager, ou de donner quelque choſe en gage.*) Pignoris obligatio. ZASTAWIENIE danie oddanie czego ná zaſtaw.

ENGAGEMENT *d'un bien pour un certain temps.* Fiduciaria fundi poſſeſſio. *Bud.* *Tenir un héritage par engagement.* Fiduciarium fundum poſſidere. ZASTAWIENIE dobr do pewnego czaſu. *Trzymac dobra zaſtawą.

ENGAGEMENT, (*Liaiſon, ſocieté d'affaires & d'interests.*) Inita cum aliquo ſocietas. *Cic.* *J'ay des engagements publics & particuliers avec voſtre frere.* Privatis & publicis neceſſitudinibus mihi eſt implicitus frater tuus. *Plin.* [illegible] *J'ay des engagemens de longue main avec eux.* Veteres mihi neſſitudines cum his omnibus intercedunt. *Cic.* TOWARZYSTWO, ſtowarzyſzenie złączenie intereſſow ſpólnictwo obowiązki zmowy zalecenie. *Y publiczne y prywatne mám obowiązki z Bratem twoim. *Z dawności, albo od dawnego czaſu nie dopiero mám przyiaźń y obowiązki z nimi.

Les ENGAGEMENTS *qu'on a dans le monde,* (*Les occupations.*) Occupationes. Negotia. *Cic.* ZABAWY światowe Intereſſá ſprawy trudności.

Les engagements du monde. Rerum fluxarum blandimenta. Rozrywki światowe uciechy krotofile ponęty,

ENGAGE', m. ENGAGE'E, f. part. paſſ. (*Mis en gage.*) Oppignoratus. *Cic. Ter.* ZASTAWIONY ZASTAWIONA zaſtawny.

ENGAGER, V. act. (*Mettre en gage.*) Pignorare. Oppignorare. *Cic. Ter.* *On engageoit ſouvent des livres pour boire.* Libelli etiam pro vino oppignorabantur. *Cic.* ZASTAWIC dáć ná záſtaw w zaſtaw. *Bywały księgi częſtokroć zaſtawiono ná trunek.

ENGAGER ſignifie auſſi *Vendre par un contract pignoratif à faculté de remeré (comme on parle en Droit.)* Fiduciæ [illegible] commitere. *Cic.* ZASTAWIC dobra zaſtawą [illegible] do wykupna jáko w prawie mowią.

S'ENGAGER ſignifie encore, *S'endetter.* Æs alienum cogere. ZADŁUZYC ſię.

Il s'eſt engagé juſques aux oreilles, mais ce n'eſt pas ſa faute, ſes

ſes affranchis ont pillé tout ſon bien. Non puto illum liberos capillos habere, nec ſuâ culpâ, ſed liberi omnia illius, ſua fecerunt. *Petr.* Zádłużył ſię po uſzy, ále temu nie winien bo wyzwoleńcy wſzyſtkie iego dobra ſobie przywłaſzczyli.

ENGAGER *ſa parole*, ou *s'engager de parole, s'obliger.* Promittere, *ou* ſpondere aliquid alicui. *Cic.* DAC ſłowo wdać ſłowo ſwoie, przyrzec co y przyobiecać.

ENGAGER, (*Obliger, porter à une choſe, induire.*) Aliquem ad, *ou* in aliquid ducere, *ou* inducere. *J'ay engagé le fils de mon maiſtre dans ce marigage.* In has nuptias conjeci herilem filium. *Terent.* *Voyez à quoy vous m'engagez.* Vide quò me inducas. *Ter.* W PROWADZIC w ciągnąć kogo w co wdać w co do czego. *W prowadziłem ſyna Páńſkiego w to małżeńſtwo. *Patrz w co mię w prowadzaſz w co mię w daieſz

S'engager corps & ame à quelqu'un. Corpora animaſque alicui religioſſimè addicere. *Petr.* Obowiązać ſię komu duſzą y ciałem wdać ſię zá nim.

ENGAGER, (*Jetter dans le mal, dans quelque paſſion.*) Inducere. Deducere. *Pluſieurs ſe ſont laiſſez engager dans le crime par l'eſperance du gain.* Multos induxit in peccatum pecuniæ ſpes. *Cic.* *S'engager dans les voluptez.* Conſtringendum ſe tradere libidinibus. *Cic.* WCIĄGNĄC pociągnąć do złego, wdać. *Wielu ſię wdali w zbrodnie dla nádziei zyſku. *Wdać ſię w roſpuſtę udać ſię ná ſwywolą ná nierządy.

ENGAGER, (*Embarraſſer, jetter quelqu'un dans quelque affaire.*) In aliquid aliquem implicare. *Cicer.* *Toute la flotte s'eſtoit engagée dans des rochers d'où elle ne put ſortir ſans une grande perte.* Claſſis inter ſcopulos detinebatur, è quibus exire non potuit, niſi factâ clade ingenti *Caſ.* *Il s'eſt engagé dans de grands embarras.* Se immiſit in res turbulentiſſimas. *Cic.* WDAC kogo w trudności y kłopoty iákie: *álbo* Wdać ſię w nie w paść w nie. *Wſzyſtkie okręty wpadły ná ſkały ſkąd wyniść nie mogły bez wielkiey ſtraty y klęſki. *Wdał ſię w wielkie trudności.

ENGARDER, V.act. (*Empeſcher de faire une choſe.*) Inhibere. Prohibere. NIEDAC niedopuſzczać zábronić komu co uczynić.

(Mot d'un rare uſage, ſi ce n'eſt dans cette expreſſion familiere.) Słowo Francuſkie rzadko zażywane procz tey iedney expreſſyi poufałey.

Dieu vous engarde, ou vous préſerve de cela. Quod avertat, *ou* averruncet Deus. Quod abſit. *Cic.* Niech cię Bog broni niech cię zachowa uchowa od tego.

ENGELEURE, *on prononce* ENJELURE, ſubſt. fœm. (*Tumeur qui vient aux mains & aux pieds, de froid.*) Tumor è minimo frigore. ODZIĘBIENIE odmrożenie części iákiey ciała rąg nog

ENGENCE, (*on prononce* anjance.) ſubſt. f. (*Race.*) Genus. *Cic.* Seminium. *Des poules d'une belle engence.* Gallinæ ex bono ſeminio. PLEMIĘ gatunek rodzay gniazdo lęg. *Kurczęta dobrego lęgu.

ENGENDRER, V.act. (*Produire les animaux par la voye de la generation.*) Generare. Procreare. *Cic. Plaut.* PŁODZIC rodzić o ludziach zwierzętach y hydlętach.

ENGENDRER ſe dit auſſi (*des autres productions de la nature.*) comme *Les metaux s'engendrent dans le ſein de la terre.* Excoquuntur, *ou* gignuntur metalla in terræ viſceribus. RODZIC co do inſzych rzeczy wydania náprzykład kruſzce ſię rodzą we wnętrznościach ziemi.

ENGENDRE', maſc. ENGENDRE'E, f. Genitus. Semine ſatus. *Plin.* SPŁODZONY, SPŁODZONA.

QUI *engendre.* Genitor. Sator. Procreator. m. *Cicer. Plaut.* OCIEC Rodzic.

Celle qui engendre. Genitrix Procreatrix, icis, f. *Cic.* Matka.

Qui s'engendre facilement. Generabilis & hoc generabile. *Plin.* To co ſię łatwo rodzi.

Qui a la vertu & la force d'engendrer. Genitivus. *Plin.* Rodzący, co rodzić może.

ENGENDRER ſe dit figurément (*de ce qui cauſe & produit du bien, ou du mal.*) Gignere. Producere. *Cic.* *Engendrer de la pituite.* Pituitam contrahere *Celſ* *La peſte.* Peſtem conferre. *Colum.* *Des maladie.* Morbos efficere. *Du dégouſt.* Gignere, *ou* parere faſtidium. *Des procès.* Lites facere *Ter.* *Du chagrin.* Ægritudinem parere. *Plaut.* RODZIC *niewłaśnie:* o tym co przynoſi y ieſt przyczyna czego dobrego álbo złego. *Rodzić flagmę. *Powietrze *Choroby. *Ckliwość czynić. *Kłotnie rodzić. *Załość ſmutek ſprawować.

Il n'engendre point de melancholie. Nullâ re angitur. *Cic.*

Weſoły nigdy ſię niczym nie záſmuci.

ENGEOLLER, (*on prononce* ENJOLER.) V.act. (*Charlataner, tromper quelqu'un par des paroles & des promeſſes flatteuſes.*) Alicui fucum facere. act. *Plaut.* ODRWIC oſzukać kogo ſłowami go y obietnicami złudzić.

ENGEOLLEUR, *on prononce* ENJOLEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui engeolle.*) Captator. *Juv.* Delinitor, oris, m. *Cic.* OSZUST matacz ſzacher ſzalbierz

ENGEOLLEUSE, ſubſt, f. *on prononce* ENJOLEUSE, (*Celle qui engeolle*) Quæ ductat aliquem OSZUSTKA mataczka

ENGERBER *le bled*, V.act. (*Mettre le bled en gerbes, en faire des gerbes, lorſqu'il eſt coupé, & qu'on l'a laiſſé javeller.*) Frumentum colligare in manipulos *Plin.* SNOPY wiązać zboże z żęte y ná pokoſie przeſuſzone wiązać w ſnopy.

ENGERBER ſignifie auſſi *Ranger des gerbes les unes ſur les autres dans une grange.* Frumenti manipulos in horreum componere UKŁADAC w ſtodole w gumnie w ſąſieku w pachy ſnopy związane z pola do ſtodoły.

ENGIN, ſubſt maſc. (*Machine pour élever, ou ſouſtenir de gros fardeaux, & generalement toutes ſortes de machines de guerre.*) Machina. WINDY Kołowroty y wſzelkie ſpoſoby ſztucznego dzwigania ciężarow do gory.

Un engin à tirer de l'eau. Antlia, æ, fœm. *Mart.* Tolleno. m. *Liv.* Zoraw do ciągnienia wody ze ſtudni wodociąg.

ENGLOUTI, m. ENGLOUTIE, f. part. paſſ. Voratus. Devoratus. POZARTY, POZARTA.

ENGLOUTIR, V. act (*Avaller tout d'un coup.*) Vorare. Devorare. *Cic.* POZRZEC pochłonąć razem.

ENGLOUTIR ſe dit figurément, comme *Ce débauché a englouti tout ſon patrimoine, l'a mangé tout d'un coup.* Diſſolutus ille devoravit, *ou* exhauſit omne patrimonium. *Quint.* POZRZEC Pochłonoć, ſtracić całą fortunę, przehulać.

ENGLUER, V. act. (*Enduire, frotter de glu.*) Viſco oblinere. OBLEPIC.

S'ENGLUER. Oblinere ſe viſco. *Var.* *Demeurer englué.* In viſco inhereſcere *Cic.* PASC ná lep. *Zoſtać ná lepie ulgnąć.

ENGLUER ſe dit figurément (*de ceux qui ſont engagez dans quelque amourette, dont ils ne peuvent ſe dépeſtrer.*) Amore alicujus inhærere. PASC ná lep iák mucha z niego ſię nie mogąc dobyć, o zákochaniu ſię z ktorego ſię nie można wyplątać choćbyś rád.

S'ENGORGER, V. act. (*Ne pouvoir couler, parlant des eaux qui ſont dans une gouttiere.*) Obſtrui. Obturari. ZATKAC ſię mowiąc o wodach w rynnach kanałach rurach.

Ce tuyau eſt engorgé. Canalis obſtructus eſt, neque iter das aquis Te rura ſię zátkała álbo jeſt zátkana.

ON DIT, *S'engorger de viande en prendre par excès, en avoir juſques au nœud de la gorge.* Se cibis ingurgitare. *Cicer.* OBIESC ſię obezrzeć ſię po dziurki.

ENGOUER, *ou* S'ENGOUER, V.act. (*Boucher les paſſages du goſier, ce qui arrive quand on mange goulument quelque morceau de viande trop gros, qu'on a de la peine à avaller*) Avide vorando eripere ſibi reſpiramen iterque animæ. *Ovid.* ZACHŁYSNĄC ſię zádąwić ſię co łakomo iedząc álbo piiąc.

S'ENGOUER, ſe dit figurément, pour dire *Se préoccuper, s'enteſter de quelqu'un, ou d'une choſe.* Amore alicujus conſuetudineque teneri. *Ter.* TOZ znaczy w Francuſkim niewłaśnie uprzątnąć ſobie co w myśli y uprzeć ſię ná co *záchłyſnąć ſię* zádawić ſię czym głowę ſobie czym nábić

(Mot nouveau & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim nowe y potocznego dyſkurſu w tym rozumieniu.

Eſtre engoué de ſon mérite. Teneri ſui ipſius ſtudio. Wiele o ſobie trzymać y rozumieć.

ENGOULER, V. act. (*Avaller tout d'un coup avec avidité.*) Vorare Devorare, (voro, as, avi, atum) act. acc. *Cicer.* CHŁYSNĄC razem chciwie połknąć.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y proſte.

ENGOURDI, m. ENGOURDIE, f. part. paſſ. & adject. Torpens. Torpidus. *Cic.* MARTWY otrętwiały nieczuiący ścierpły.

ENGOURDIR, V. act. (*Endromir, parlant de la main & des pieds.*) Manum, *ou* pedem torpore afficere. OTRĘTWIEC mowiąc o częściach ciała ręce nodze ścierpnąć.

S'ENGOURDIR. Torpeſcere Obtorpeſcere. CIERPNĄC trętwieć.

ENGOURDISSEMENT, ſubſt m. (*L'action d'engourdir.*) Torpor. Torpedo. *Cicer. Saluſt.* Stupor & hebetudo ſenſûs, motûſque. CIERPNIENIE trętwienie.

ENGRAIS, subst.m. (*L'action d'engraisser de la volaille.*) Saginatio. *Plin.* KARMIENIE tuczenie drobiu.

Mettre les volailles à l'engrais. Conjicere aves in in saginam. *Plaut.* **Les plus grands sont destinez pour l'engrais* Maximus quisque destinatur farturæ *Colum.* Kármić tuczyć drob *Co większe są naznaczone do karmienia.

ENGRAIS, (*Pasturages où l'on met les bœufs pour les engraisser.*) Pascua. *Hor.* Pastio. **Ils sont tout le jour à l'engrais.* In pastione diem totum sunt. *Var.* PASTWISKO Pasza gdzie karmią woły. *Co dzień są ná paszy ná pastwie ná stayni.

ENGRAIS signifie, *Amandement qu'on met dans les terres.* Stercoratio. GNOIENIE náwoz ná pole.

ENGRAIS signifie encore, *Le lieu où l'on met la volaille en menë pour l'engraisser.* Saginarium. *Var.* KARMNIK Koiec.

ENGRAISSE', m. ENGRAISSE E, f. part. pass. KARMNY KARMNA.

ENGRAISSEMENT *le mesme que* ENGRAIS. KARMIENIE TUCZENIE.

ENGRAISSER, V. act. *Rendre gras.*) Saginare. Obesare. *Colum.* Farcire. KARMIC tuczyć.

ENGRAISSER *les terres*, (*Les fumer, y mettre de l'engrais.*) Stercorare agros. GNOIC sprawiac r ly nawozem.

La vesse & les feves engraissent les terres. Vicia & faba stercorant agros. *Colum.* Wyki y bob sprawią rolę.

s'ENGRAISSER, (*Devenir gras.*) Pinguescere. TYC nábierac ciała.

ENGRAISSER, (*Salir de graisse.*) Adipe inficere. Inquinare *Plin.* TŁUSCIC tłustością zesmarować zmazać splamić.

ENGRANGER *le bled*, V. act. (*Le mettre en grange*, ou *dans la grange.*) Triticum condere *Cic.* ZŁOZYC w stodole zboże y chować zwozić do stodoły.

S'ENGRAVER, V act. (*Estre arresté sur le sable parlant des vaisseaux qui vont sur l'eau*) Ad arenæ scopulos hærere. NA [illegible] wznść napiasku się zastanowić mowiąc o okrętach álbo statkach pływących.

S'ENGREGER, V. act. (*Argmenter, empirer, devenir plus mal, parlant d'une playe*) Acerbari. Ingravescere. POGARSZAC się mowiąc oranie.

ENGRENER, V. act. (*Mettre du bled au moulin dans la tremie pour le moudre.*) Infundibulo triticum indere. act. ZASYPAC we młynie zboże do mielenia do kosza.

ON DIT au figuré, *Il a mal engrené l'affaire, Il l'a mal commencée.* Malè rem incœpeat. MOWIą *niewłaśnie* źle zasypał, to iest źle zaczął

S'ENGROMMELER, V. act. (*Se former en grumeaux, parlant du lait des femmes nouvellement accouchées*) Concrescere, (sco, is, concrevi, cretum) In grumos concrescere. neut. KRUPIEC krupicie w krupki gęnieć y zbiegnć się mowiąc o mleku álbo pokarmie położnic świeżo po połogu.

ENGROSSER, V. act. (*Rendre une femme grosse.*) Gravidare. *Cic.* BRZEMIENIA nabawić białogowę.

ENHARDIR, V. act. (*l'h est aspirée.*) (*Donner, inspirer de la hardiesse & de l'assurance*) Animos alicui facere. *Liv.* ou addere. *Cic.* OSMIELIC odważyć (h. wtym słowie y w nastepuiących wymawia się mocnem tchem.)

S'ENHARDIR. Animos sumere. *Hor.* OSMIELAC się nábywac odwagi.

ENHARNACHER *un cheval*, V. act. (*l'h est aspirée.*) Sternere equum. *Liv.* UBRAC konia ustroić go w rząd &c.

S'EEHARNACHER se dit populairement pour *Se préparer, s'ajuster à faire une chose.* Se accingere. act. *Cic.* GOTOWAC się ná co doczego zábierać się ná co.

ENHAUT. (*l'h est aspirée.*) Sursum. adv. *Plin.* NAGORZE na gore

D'ENHAUT. Supernè. Z GORY do gory.

ENHAZE', m. ENHAZE E, f. (*l'h est aspirée.*) (*Qui s'empresse, qui fait l'officieux*) Ardelio. *Phæd.* NATRET KRECIOCH wścibski co się wewszystko wdaie każdego wita co go wszędzie pełno, iákby się nie nigdzie bez niego obeyść nie mogło.

(Mot bas & vulgaire.) Słowo podłe y pospolite.

ENJAMBE E, subst f. (*Espace entre les deux iambes étendues.*) Quantum spatii distenta crura complectuntur. KROK szeroki iák szeroko może stąpić nogę od nogi rozszerzywszy.

ENJAMBER *un ruisseau*, V. act. (*Faire un grand pas & avancer beaucoup la jambe pour passer un ruisseau.*) Divaricatis cruribus transilire. PRZESKOCZYC potok szeroko skoczywszy.

ENJAVELER *le bled qui est coupé*, V. act. Demessas segetes in manipulos cogere. W SNOPKI wiązać żyto leżące ná garściach.

ENJEU, subst. m. (*L'argent qu'on met au jeu.*) Pecunia quæ à singulis collusoribus in ludo deponitur. STAWKA wgrze pieniądze stawione od graczow.

ENIGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui est obscur, qui tient de l'enigme.*) Obscurus, a, um. Difficilis & hoc difficile, adject. *Cic.* NIEZROZUMIAŁY trudny niepoięty.

ENIGME, subst. f. (*Proposition qu'on donne à deviner.*) Ænigma, atis, neut. (*Mot Grec reçu Latin.*) *Cic.* GADKA powieść trudna do zgadnienia.

ENIGME se dit aussi (*d'un discours peu intelligible.*) *Ce que vous dites est une enigme pour moy, je n'y entends rien.* Istud non intelligo, Davus sum, non Oedipus. *Terent.* (*OEdipe expliqua l'enigma du Sphinx.*) **Il parle par enigmes.* Per ambages, ou ambiguè loquitur. TOZ się mowi o iákiey mowie niezrozumiancy: to co powiadasz iest właśnie iák gadka dlá mnie niemogę tego zrozumieć áni zgadnąć OEdyp wytłumaczył y zgadł gadkę potwory Sfinx nazwancy. *Coś wszystko gadkami y pod podobieństwem mowi.

ENJOINDRE, V act. (*Commander, ordonner sous quelque peine.*) Injungere. *Liv.* ROSKAZAC nakazać kázać przykazać.

ENJOINT, m. ENJOINTE, f. Part. pass. Mandatus. Injunctus. NAKAZANY PRZYKAZANY przykázana.

ENJOLER *quelqu'un*, V. act. (*L'amuser de paroles, le tromper par de belles paroles.*), Ducere aliquem phaleratis dictis, ou blandis sermonibus *Ter.* ŁUDZIC kogo zwodzic.

ENJOLEUR, m. ENJOLEUSE, f. ZWODNIK ZWODNICA.

ENJOLIVEMENT, subst. m. (*Ajustement, ornement qui rend une chose jolie.*) Ornatus, Ornamentum. *Cic.* PRZYOZDOBIENIE przybranie przystroienie.

ENJOLIVER, V. act. (*Orner, ajuster, rendre plus joli.*) Ornare. Exornare Decorare. *Cic.* USTROIC przystroić przybrać przyozdobić

ENJOUEMENT, ou ENJOûMENT, subst. masc. (*Belle humeur, gayeté qui paroist sur le visage & dans les actions*) Festivitas Hilaritas *Cic.* WESOŁOSC WYDAIąCA się [illegible] w mowie y czynieniu powierzchownie żartobliwość ucieszność rozrywka w osobie.

Donner de l'enjoûment à la conversations, en y meslant quelques fables agréables. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare *Petr.* Uweselić kompanią co ucieszneg w dyskursie przeplatać.

ENJOUE', m. ENJOUE'E, f part. pass. & adject. Hilaris. Festivus. Lepidus. Facetus. *Cic. Plaut.* WESOŁY UCIESZNY rozrywki w sobie maiący żartobliwy.

ENLACER, V. act. (*Faire des lacs, passer plusieurs filets l'un dans l'autre*) Illaqueare. PLĄTAC, zaplątac, motac iedno wdrugie sidła robic.

ENLAIDIR, V. act (*Rendre laid.*) Deformare. Fœdare, Turpare. OSZPECIC.

ENLAIDIR, V. neut. (*Devenir laid.*) Deformem fieri. **Il est fort enlaidi.* Infignis factus est ad deformitatem. *Cic.* SZPETNIEC [illegible] *Bardzo zeszpetniał.

ENLAIDISSEMENT, subst. m. (*Laideur.*) Fœditas. *Cic.* OSZPECENIE zeszpecenie zeszpetnienie szpetność.

ENLEVEMENT, subst, m, (*L'action d'enlever.*) Raptus, ûs, m. *Cic.* PORWANIE.

ENLEVE', m. ENLEVE'E, f. part. pass. Raptus. Sublatus. PORWANY PORWANA.

ENLEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Attollere. Sursùm tollere. *Cic.* PORWAC do gory wznieść.

ENLEVER, (*Emporter, ravir.*) Rapere. *Cic.* PORWAC brać gwałtem przez moc zábrać.

Enlever l'argent du trésor public. Auferre pecuniam de ærario. *Cic.* * *Des filles pour les violer.* Rapere virgines ad stuprum. *Liv.* Porwać pieniądze ze skarbu publicznego. *Pánny ná zgwałcenie.

ENLEVER se dit figurément en ce sens, (*Emporter, ravir.*) Rapere. Abripere. Eripere. Auferre. act. acc. *Cic.* PORWAC wydrzeć wyrwać.

Enlevér quelqu'un aux mauvais traitemens & aux insultes

tes des hommes. Abripere aliquem contumeliis hominum. *Phæd.* **Enlever quelqu'un à la justice, ou à la severite des loix.* Eripere aliquem justitiæ. * *La mort l'a enlevé, quelque soin qu'on ait eu de luy pendent qu'il a este au lit.* Elatus est vitali lecto ster gulis bonis. *Petr.* WYRWAC kogo od prześladowania ludzkiego. *Wyrwać kogo z rąk sprawiedliwości. *Smierć go zábráłá chociaż porwała wszelkie staranie miano około niego w chorobie.

ENLEVER signifie quelquefois simplement *Oster, faire en aller.* Eluere. **Le jus de citron enleve les taches des habits.* Succus citrinus eluit vestium maculas. *Plin.* ZNACZY czasem po prostu odiąć tylko, spędzić znieść. *Sok cytrynowy plamy z szat spędza.

ENLEVER se dit encore, (*en parlant des élevûres qui se font sur la peau*, ou *de chaleur*, ou *de coups qu'on donne.*) *Il a visage tout enlevé.* Pusulis vultus aspergitur. MA twarz wszytkę wzdętą opuchłą nabrzmiałą od zbicia álbo od gorąca.

Il a la peau toute enlevée de coups de fouët. Verberibus cutis rupta est. *Cels.* Skorę ma wszystkę ściętą y zsieczoną od plag zbitą nápuchłą nábrzmiałą wzdętą.

ENLEVER se dit figurément, pour *Ravir quelqu'un d'admiration*, ou *s'emporter de colere.* Rapere. Efferre. *Cic.* **Sitôt qu'il commence d'ouvrir la bouche, il enleve ses auditeurs.* Statim ut loquitur in animis auditorum efficit admirationes. *Cicer.* NIEWŁASNIE podziwieniem zdiąć, álbo gniewem. *Ledwie co otworzy usta záraz w podziwienie bierze słuchaczow, podziwienie im czyni, podziwieniem ich nápełnia.

IL S'ENLEVE *pour le moindre mot.* De minimo verbo effertur, ou iracundiâ effertur. *Cicer.* ZA LADA słowkiem, gniew go zdeymuie gniewem się uwodzi. gniew go bierze.

ENLEVEURE, ou ENLEVûRE, subst f. (*Petite tumeur, ou bube qui enleve la peau.*) Pustula. *Plin.* KROSTKA ná ciele.

ENLUMINER, V. act (*Appliquer des couleurs en détrempe sur des images.*) Variis coloribus aquâ dilutis illustrare. *Moris sanguineis pingit frontem. *Il enlumine*, ou *Il barbouille son visage avec des mûres noires.* (*Virg.*) ILLUMINOWAC obrazy. *Twarz sobie morwami pofarbował.

ENLUMINER se dit au figuré, comme *La pudeur enlumine agréablement un visage* Ornat vultum pudor. *Cic.* WSTYD dziwnie twarz przyozdabia.

ON DIT aussi qu'*Un visage est* (*bien enluminé*, (*lors qu'il est transporté de colere & qu'il paroist tout en feu.*) Flagrante irâ tumidus vultus. *Claud.* **Enluminé, d'avoir trop beu.* Nimio vino rubens. *Ter.* ZAPALONA twarz gniewem. *Zásarbowana zápalona od piiaństwa.

ENLUMINEURE, ou ENLUMINûRE, subst. f. (*l'Art d'enluminer.*) Ars illustrandi imagines, f. NAUKA illuminowania obrazow.

Une enlumineure, Image enluminée. Imago coloribus collustrata, f. Obraz illuminowany iásnemi farbami przyozdobiony.

ENNEMI, m. ENNEMIE, f. adject. (*Contraire.*) Inimicus. Iniquus. Infensus. NIEPRZYIAZNY, NIEPRZYIAZNA, przeciwny záwistny nienawistny.

(Ce mot est le seul dans nostre langue, où l'*En* suivi d'une consonne, ne se prononce point comme *An.*) Jedno tylko to słowo same iest w ięzyku Francuskim gdzie się *En* chociaż zá nim nástępuie drugie *n* nie wymawia iáko *An.*

ENNEMI, absolument, pour *Un homme ennemi.* Inimicus. Adversarius, a, um. **En guerre.* Hostis. NIEPRZYIACIEL ogolnie nieprzyiazny. *Nieprzyiaciel ná woynie.

Se faire des ennemis. Colligere sibi inimicos. *Cicer.* Czynić sobie nieprzyiacioł.

Ennemi juré de ce Royaume. Inimicissimus huic imperio. *Cic.* **Se declarer l'ennemi de que qu'un.* Indicere inimicitias alicui. *Cic.* Poprzysięgły nieprzyiaciel tego Krolestwa. *Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu ogłosić się mu nieprzyiacielem

ENNEMI se dit absolument, au singulier, pour *Une armée entiere.* Hostis. Hostis exercitus. *Cic.* **L'ennemi s'est emparé de nos murailles.* Hostis habet muros. *Virg.* **Avoir sur les bras des ennemis domestiques.* Laborare hostibus domesticis. *Cicer.* NIEPRZYIACIEL się mowi w mnieyszey liczbie o całym woysku nieprzyiacielskim. *Nieprzyiaciel iuż mury opanował. *Mieć do czynienia z domowymi nieprzyiaciołmi.

D'ENNEMI. Hostilis & hoc hostile. adject. *Cic.* **Le pays ennemi.* Hostilis terra. *Cicer.* NIEPRZYIACIELSKI. *Kray nieprzyiacielski.

En ennemi. Hostili, ou infenso animo. *Cic.* Po nieprzyiacielsku nieprzyiacielskim sposobem.

ENNOBLIR, V. act. (*Rendre noble.*) Nobilitate donare. act. OSZLACHCIC szlachcicem uczynić prawo dać szlachectwa szlachetwem darować.

ENNOBLISSEMENT, subst. m. (*L'action d'ennoblir.*) Hominis plebei in nobiles cooptatio. SZLACHECTWA nádanie prawo szlachectwa, *nobilitacya.*

ENNUI, ou ENNUY, subst. masc. (*Chagrin, fascherie, déplaisir.*) Satietas. Tædium. Fastidium. *Horat. Cic. Plin.* **Cét ennui passera.* Abscedet à me hæc ægrimonia. *Plaut.* TĘSKNICA ckliwość obrzydliwość smutek nie upodobanie nie ukontentowanie. *Przeydzie to nie upodobanie minie się.

Avoir de l'ennui. Angi. *Cic.* **Chasser l'ennui.* Depellere, ou tollere, ou detrahere, ou supprimere ægritudinem. **En causer.* Alicui tædium facere. *Cic.* **Devorer son ennui.* Devorare tædium. *Quint.* Trapić się czym, gryść się o co, przykrzyć sobie *Oddalać smutek. *Sprawować smutek álbo przynosić. *Srawić smutek w sobie.

ENNUYANT, m. ENNUYANTE, f. part act. (*Qui ennuye.*) Fastidiosus. TĘSKLIWY, przykry niemiły naprzykrzony.

ENNUYE', m. ENNUYE E, f part. pass. *Voyez* ENNUYER. TĘSKNIĄCY przykrzący sobie.

ENNUYER *quelqu'un*, V. act. (*Luy causer de l'ennui.*) Fastidium tædium alicui afferre. *Cic.* **Cela m'ennuye beaucoup.* Hæc res multum satietatis mihi affert, & fastidii. **Vostre entretien m'ennuye.* Tædet me tui sermonis. *Plaut.* **Il commence à s'ennuyer de sa femme.* Satietas cum cepit amoris in uxore. *Liv.* **Je suis ennuyé des flatteries des Courtisans.* Pertæsum est assentationum aulicorum. *Cic.* TĘSKNOSC przykrość komu czynić zdawać. *To mi się srodze przykrzy. *Kompania twoia konwarsacya mi się przykrzy. *Záczyna mu się sprzykrzać żona. *Już mi się sprzykrzyły te podchlebstwa Dworskie.

ENNUYEUX, m. ENNUYEUSE, f. adject. (*Qui ennuye.*) Satietatem, ou tædium afferens. Gravis. Odiosus. *Cicer.* **La vieillesse est ennuyeuse.* Odiosa, ou molesta est & gravis senectus. *Cic.* NAPRZYKRZONY, NAPRZYKRZONA, uprzykrzony, przykry niemiły niemiła niewdzięczny nieprzyiemny ciężki. *Starość uprzykrzona.

S'ENONCER, V. act. (*S'expliquer, parler, se faire entendre.*) Mentis cogitata ennuntiare eloqui. *Cic.* **S'énoncer en bons termes.* Politè & compositè loqui. **La noble maniere de s'énoncer est pure & sans fard, & se soûtient par sa beauté naturelle sans estre ampoulée.* Grandis oratio non est maculosa nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. *Petr.* WYRAZIC się wymowić wyraźnie do zrozumienia. *Wymowić mowić słowami należytemi, pięknemi mowić dobrze doskonale słowami przyzwoitemi mowić. *Przyzwoity zácny y piękny mowienia sposob, iest czysty y bez przysady sam z siebie poważny, bez nádętości.

E'NONTIATION, subst. f. (*Expression.*) Locutio. Enonciatio. WYMOWA wyrażenie w mowie.

ENORGUEILLIR *quelqu'un*, V. act. (*on prononce anorgueillir.*) (*Le rendre orgueilleux.*) Superbum aliquem facere. *Cic.* NA HARDOSC kogo wsadzić, hardym go y pysznym czynić, w pychę go wbiiać.

S'ENORGUEILLIR, (*Devenir orgueilleux & fier.*) Superbire. **S'enorgueillir de la victoire.* Victoriâ se efferre. **De sa fortune.* Præbere se superbum in fortunis. *Cic.* **Du nom de son ayeul.* Nomine avi superbire. *Ovid.* HARDZIEC, w pychę się w biiác. *Hardzieć z zwycięstwa. *Z fortuny. *Z imienia przodkow swoich.

E'NORME, adject. m. & f. (*qui passe les regles, démesuré.*) Enormis *Plin.* SZKARADNY niezmierny srogiey wielkości

ON DIT, *Un crime énorme* au figuré, *Un crime extraordinaire.* Crimen immane, ou atrox. *Cic.* SZKARADNY występek niepospolity niezwyczayny.

E'NORME'MENT, adv. (*Démesurément.*) Extra modum. Præter modum. Supra modum. SZKARADNIE srogo okrutnie.

E'NORMITE' *d'un crime*, subst. f. (*Grandeur, excès.*) Sceleris immanitas. *Cicer.* SZKARADNOSC występku iákiego álbo zbrodni.

S'ENQUE'RIR, V. neut. (*S'enquester, s'informer de quelqu'un touchant une chose.*) Aliquid de aliquo, ou ex aliquo anquirere, ou exquirere, ou inquirere. *Plaut. Cic.* WYWIADOWAC się pytać się oco kogo wypytywać się o co od kogo.

Ne point s'enquérir des affaires d'autruy. Nihil de alieno exquirere, *ou* inquirere. *Cic.* Nie pytać o cudze ſprawy intereſſa.

Qui s'enquiert de tout, (*Qui eſt fort curieux.*) Curioſus percontator. Ktory ſię o wſzyſtko pyta o wſzyſtkim wywiaduie bardzo ciekawy.

ENQUESTE, *ou* ENQUéTE, ſubſt.f. (*Soin, diligence qu'on prend de s'informer d'une choſe.*) Inquiſitio. Percontatio.f. *Cic.* WYWIADOWANIE ſię pilne.

Faire enqueſte d'une perſonne. De aliquo inquirere. *Cicer.* Wywiadować ſię o kim inkwizycyą czynić.

Faire une enqueſte en juſtice contre quelqu'un. Agere in aliquem inquiſitionem. *Plin.* Wyprowadzać inkwizycyą prawną ná kogo.

ENQUESTES, ou *Les Chambres des Enqueſtes au Parlement,* (*Celles où l'on juge les procès par écrit.*) Claſſes inquiſitoriæ, *genit.* claſſium inquiſitoriarum, f. pl. Claſſes inquiſitionum, f. plur. Inquiſitionum curia, æ, f. SĄDOWE Izby gdzie inkwizycye prawne ná piśmie w ſprawach wywodzą.

(Il y a cinq Chambres des Enqueſtes, dont les Conſeillers qui les compoſent ſont du corps du Parlement, & montent à la Grand-Chambre à leur rang.) Jeſt tákich pięć Izb, gdzie záſiadáią ſędziowie náznaczeni z poſrzodka oſob Parlamentowych. A w náywyżſzey izbie ciż záſiadáią porządkiem ſwoim

ENQUESTEUR, *ou* ENQUéTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui fait une enqueſte.*) Inquiſitor. TEN co Inkwizycyą wywodzi náznaczony do wywiedzenia inkwizycyi ſędzia.

S'ENQUESTER, *ou* S'ENQUéTER, V.n (*S'enquérir.*) Quærere. Exquirere. Inquirere, &c. WYWIADOWAC ſię dowiadować wypytywać wywodzić inkwizycye.

ENQUIS, m. ENQUISE, f. (*terme du Palais uſité dans les Enqueſtes & Informations.*) Rogatus. *Ter.* SPYTANY, pytany, co do inkwizycyi urzędowey prawney.

ENRACINE', m. ENRACINE'E, f. part. paſſ. (*Qui a pris racine.*) Radicatus *Colum.* WKORZENIONY, WKORZENIONA, co ſię wkorzenił wkorzenił.

ENRACINE' ſe dit figurément, pour *Invéteré*. Inveteratus *Cic.* WKORZENIONY *niewłaśnie*: záſtarzały.

Vn mal enraciné, qui dure depuis fort long-temps. Malum inveteratum. *Cic.* Złe wkorzenione záſtarzałe trwáiące od dawnego czaſu.

S'ENRACINER, V.neut (*Prendre racine.*) Radicari *Plin.* Agere, *ou* mittere radices. *Cic.* *Colum.* WKORZENIAC ſię zábierać ſię w korzeń

S'ENRACINER ſe dit figurément, (*en parlant de quelque mal envieilli.*) Inveteraſcere, (ſco, is, ravi, ratum.) n. *Cic.* *Sa maladie eſt fort enracinée.* Inveteravit morbus. *Colum.* WKORZENIAC ſię co do nałogu, choroby, álbo złego iákiego záſtarzałego. *Wkorzeniona ieſt bardzo choroba w nim.

ENRAGE', m. ENRAGE'E, f. part paſſ. & adject. (*Qui a la rage.*) Rabidus. Rabioſus. *Cic.* ZAIADŁY záiaſzony záżarty, wściekły.

ENRAGER, V. neut. (*Eſtre pris de la rage, devenir enragé.*) Rabidum fieri. *Plin.* ZŁOSCIĄ wielką ſię zapalić rozieść ſię rozezrzeć ſię

Cela fait enrager les chiens. Hinc canibus rabies venit. *Virg.* Od tego pſy ſię wściekaią.

ENRAGER ſe dit figurément (*des paſſions violentes qui vont preſque juſques à la fureur.*) Uri Ringi. Furere. *Cic.* *Il enrage & vous riez.* Ille ringitur, tu rides *Terent.* TOZ *niewłaśnie*: ſię mowi o gwałtownych paſſyach ktore prawie do ſzaleńſtwa przywodzą. *On ledwie ſię nie wściecze od złości, á ty ſię śmieieſz.

Faire enrager quelqu'un. Cruciare. *Cela me fait enrager.* Id me malè habet. Id me urit, *ou* mordet *Terent.* *Je fais enrager mon homme.* Uro hominem. *Ter.* *Rendez luy la pareille, afin de le faire enrager.* Tu par pari referto, quod eum remordeat. *Terent.* *Il enrage des grands applaudiſſements qu'on vous donne.* Infinito tuo plauſu diſrumpitur, *ou* dirumpitur. *Cic.* *Il a fait une choſe, qui me fait enrager, qui me fait de la peine.* Fecit, quod oculi mei doleant. *Ter.* Straſznie kogo gniewać do żywego mu dokuczać. *To mię do oſtatniey przywodzi. *Dokuczam człekowi memu do żywego, doymuię mu do żywego. *Odday mu zá ſwoie niech ſię wściecze od złości. *Ledwie ſię nie wściecze od złości że cię ták chwalą. *Uczynił táką rzecz ktora mię do dziwney złości przywodzi.

ENRAGER *pour une choſe,* (*Avoir paſſion enragée de la poſſeder.*) Ad inſaniam concupiſcere rem. SZALENIE ſię czego nápierać álbo paſſyami pragnąć.

ENRAYER. V. act. (*Paſſer une piece de bois entre deux rouës d'un carroſſe, ou d'une charrette, ou les lier avec une corde, pour empeſcher & retarder leur mouvement à la deſcente d'une montagne.*) Sufflaminare. *Sen.* ZAHAMOWAC koła z gory iadąc.

ENRAYURE, *ou* RNRAYURE, ſubſt.f. *L'action d'enrayer.*) Sufflamen. *Juv.* ZAHAMOWANIE łańcuch drąg lina powrozek do hamowania.

ENREGISTREMENT, *ou* ENREGîTREMENT, ſubſt.m. (*Lors qu'on décrit quelque acte dans les regiſtres.*) Perſcriptio, onis, f. *Cic.* *Eſtre à l'enregiſtrement d'un Arreſt.* Adeſſe ſenatûs conſulto ſcribendo. *Cic.* WPISANIE w Rejeſtr w Kſięgi ingroſſowanie. *Być przy wpiſywaniu w kſięgi.

ENREGISTRER, *ou* ENREGîTRER, V. act. (*Inſerer, mettre quelque acte dans les regiſtres.*) Aliquid in acta, *ou* in commentarios, *ou* in tabulas publicas referre. *Cic.* WPISAC w kſięgi w Akta.

ENRHUME', m. ENRHUME'E, f. part.paſſ. Gravedine affectus, *ou* tentatus. *Eſtre enrhumé.* Gravedine tentari. paſſ. *Suet.* KATAR cierpiący cierpiąca. *Mieć katar.

ENRHUMER, V.act. (*Cauſer, donner le rhume.*) Gravedinem capitis facere. *Plin.* KATAR ſprawować katarem zárazić.

S'ENRHUMER *aiſément*, V. n. Facilè gravedinem concipere. act. ŁATWO ſię katarem zárazić łatwo kataru doſtać

ENRICHI, m ENRICHIE, f adject. & part. paſſ. Ditatus. Locupletatus. ZBOGACONY, ZBOGACONA.

ENRICHIR, V.act. (*Rendre plus riche.*) Ditare. Locupletare. ZBOGACIC ubogacić.

Enrichir un ouvrage de divers ornements. Opus variis emblematibus ornare, *ou* diſtinguere. * *Enrichir une ſale de peintures.* Aulam egregiis picturis locupletare *Cic.* Przyozdobić kſięgę rożnemi koperſztychami. *Salę obrazami.

S'ENRICHIR. Diteſcere. *Cicer.* *Il s'eſt bien enrichi dans ſon voyage.* Fortunâ domum auctior rediit. *Petr.* ZBOGACIC ſię. *Zbogacił ſię dobrze w podroży ſwoiey.

ENRICHISSEMENT, ſubſt.m. (*Ornement.*) Ornamenta. *Cic.* PRZYOZDOBIENIA ozdoby.

ENROLLEMENT, ſubſt.m. (*L'action d'enroller.*) Militum conſcriptio. ZACIĄGANIE werbowanie záciągi werbunki.

ENROLLER, V. act. (*Mettre, ou écrire quelqu'un ſur un rolle.*) Conſcribere aliquem. ZACIĄGAC ſpiſywać woyſko ná rejeſtr.

ON DIT auſſi *Enroller des ſoldats au ſervice d'un Prince.* Sacramento obligare milites. *Cicer.* ZACIĄGI czynić werbować ná iákiego Krola.

S'ENROLLER, (*Se faire écrire ſur le rolle.*) Nomen dare. Nomen profiteri. ZACIĄGNĄC ſię do ſłużby woyſkowey pod znák iáki.

Il s'eſt enrollé, (parlant d'un ſoldat.) Nomen ſuum militiæ, *ou* ad militiam dedit. *Liv.* ZACIĄGNĄŁ ſię między żołnierzy do woyſka.

ENROUE', m. ENROUE'E, f. (*Qui a la voix rauque & moins nette.*) Raucus. Ravus *Cic.* *Vn peu enroué.* Subraucus *Cic.* CHRAPLIWY ten co ochrzypiał. *Troche ochrzypiały

Devenir enroué. Raucere. Rauceſcere. Ochrzypieć chrzypieć.

ENROUER *quelqu'un*, V. act. (*Le rendre rauque.*) Aliquem raucum efficere. CHRAPKĘ chrapliwość czynić.

Il faut demander une choſe juſques à s'enrouer, avant qu'on vous la donne. Si quid poſcas, ad ravim poſcas, priùs quàm quidquam detur *Plaut.* Trzeba ſię ná proſić ná wołać ledwie nie ochrzypieć wołáiąc, nim ci co podadzą.

Je me ſuis enroué à force de le demander. Rogitando raucus factus ſum. *Plaut.* Jużem y ochrzypiał od proſzenia.

ENROUEMENT, (*on prononce* ENROàMENT.) ſubſt. maſc (*Voix enrouée.*) Raucitas. Ravis. *Cic.* *Plaut.* OCHRZYPIENIE chrapka.

ENROUILLE', m. ENROUILLE'E, f. (*Qui a contracté de la rouille.*) Rubiginoſus, a, um. *Plaut.* Æruginoſus, a, um. *Sen.* ORDZEWIAŁY, ORDZEWIAŁA, zardzewiały.

S'ENROUILLER, V.act. (*Devenir rouillé, contracter de la rouille.*) Rubiginem trahere. *Plin.* ZARDZEWIEC, rdzą zayść zaſzpecić.

ENROUILLER, (*Faire rouiller du fer.*) Rubiginem ferro obducere. *Plin.* ZARDZEWIEC rdzą záyść

ENSAISINEMENT, ſubſt.m. (*Notification qu'on fait au Seigneur feodal d'un héritage qu'on a acquis dépendant de ſa ſeigneurie.*) Contractûs civilis deſcriptio & recenſio in tabulas ſeigneurialés. KONTRAKTU lennosci do kſiąg wpiſánie.

ENSAISINER *un contract*, V.act. (*Recevoir un contract d'acquiſition & l'écrire ſur ſon papier terrier, après en avoir perceu les droits.*) Contractum civilem in cenſum referre. act. PRZYIĄC Mańſtwo, lennoſci do kſiąg po odebraniu powinności.

ENSANGLANTE, m. ENSANGLANTE'E, f. part. paſſ. Cruentus. Cruentatus. *Cicer.* OKRWAWIONY, OKRWAWIONA Krwawy.

ENSANGLANTER, V. act. (*Tacher de ſang.*) Aliquid cruentare *Cic.* OKRWAWIC Krwią zbroczyć.

ENSEIGNE, ſubſt.f. (*Signe, marque pour reconnoiſtre quelque choſe.*) Argumentum. Indicium. *Cic.* ZNAK dla znaczenia czego y dowiedzenia ſię.

A bonnes enſeignes. Certis indiciis. *A fauſſes enſeignes.* Mentitis indiciis. abl. *A telles enſeignes que.* Eo argumenti quòd *avec un Indicatif.* Dowodnie doſkonale pewnie. *Niepewnie niedowodnie. *tákim dowodem że, ták dowodnie że.

ENSEIGNE, (*Tableau, ou autre choſe qu'on pend aux maiſon.*) Signum. Inſigne. *Cic.* ROZNE znáki ktore przed kamienicami ſtawiaią álbo wieſzaią dla rozeznania.

A l'enſeigne de la Lune, c'eſt à dire *Dehors, A la belle étoile.* Sub dio, Sub divo. *Hor.* Na dworze pod niebem.

ENSEIGNE *de guerre,* (*Drapeau.*) Vexillum. *Cic.* ZNAK chorągiew w woyſku.

On commanda aux ſoldats de ſe retirer chacun ſous ſon enſeigne, ou ſon drapeau. Convenire ad ſigna jubentur milites. Kazał Hetman żołnierzom áby każdy ſtawił pod znakiem ſwoim. ſwoią chorągwią.

ENSEIGNE, ſubſt.m. *ou* PORTE-ENSEIGNE, (*Celuy qui porte une enſeigne en guerre.*) Signifer. *Cic.* Vexillarius. *Liv.* CHORAZY.

ENSEIGNE ſe dit (*de la charge, auſſi bien que de l'Officier.*) comme *Il a vendu ſon enſeigne, ou ſa charge d'Enſeigne.* Vexillum vendidit. CHORĄSTWO Chorążowſtwo ták co do urzędu iáko co do oſoby. Przedał chorąſtwo ſwoie.

ENSEIGNEMENT, ſubſt m. (*Inſtruction.*) Præceptio. *Cic.* *Voilà les enſeignemens que vous donnez aux jeunes gens.* Sic inſtituis adoleſcentes. *Cic.* NAUKA. *Takie to náuki dáieſz młodym.

ENSEIGNE', m. ENSEIGNE'E, f. part. paſſ. Doctus. NAUCZONY, NAUCZONA, pokazany.

ENSEIGNER, (*on prononce* anſégner.) V. act. (*Indiquer, donner des ſignes & des marques pour reconnoiſtre.*) Monſtrare. *Cic.* *Cette vieille me l'a enſeigné.* Id anus mihi indicium fecit. *Ter.* POKAZAC. *Ta ſtaruſzka mi to pokazała.

ENSEIGNER, (*Inſtruire.*) Docere. Edocere. *Enſeigner à quelqu'un à jouër des inſtruments à cordes.*) Erudire aliquem artes. POKAZOWAC náuczać. *Pokazować komu ná Inſtrumentach rożnych uczyć grać ná inſtrumentach ná ſkrzypcach

Il enſeigne pour de l'argent. Mercede docet. *Cicer.* *Pour rien.* Sine ullâ mercede *Suet.* *Combien ſon maiſtre prend-t-il pour enſeigner?* Quanti docet hic doctor? *Juv.* Uczy zá pieniądze. Uczy darmo zá nic bez zápłaty, żadney nie bierze nie chce zápłaty *Wiele bierze od náuki

Apprendre, ou montrer l'art d'enſeigner. Artem docendi tradere. *Cic.* Uczyć náuczyć uczyć ſpoſobu uczenia.

ENSEMBLE, (*on prononce* anſamble.) adv. (*L'un avec l'autre.*) Una. Simul, *Cic.* Conjunctim. adv. RAZEM Wraz.

On perd le ſentiment & la vie tout enſemble. Pariter cum vita ſenſus amittitur *Cic.* Rázem y życiem y zmyſły giną.

ENSEMENCER *un champ*, V.act. (*on prononce* anſemancer.) (*Jetter de la ſemence dans un champ, y ſemer du bled.*) Agrum ſerere. ZASIAC rolą, pole poſiać.

ENSEVELIR, V. act. (*Envelopper un corps mort d'un linceul.*) Linteis, *ou* ſindone involvere. *Cic.* POCHOWAC trupa, uwinąć go w śmiertelne przeſcieradło w śmiertelną koſzulę

ESTRE ENSEVELI ou, *accablé ſous les ruines.* Opprimi ruinis. *Les autres furent enſevelis ſous les ruines de la chambre.* Cameræ ruina oppreſſit cæteros. *Phæd.* BYC PRZYWALONYM, Jnſzych obaliny przywaliły,

ENSEVELIR *une choſe dans un ſilence éternel.* Rem æternâ oblivione obruere. *Cic.* *Enſevelir ſa douleur.* Sepelire, *ou* premere dolorem. *Virg.* POKRYC co w wiecznym milczeniu álbo milczeniem ná wieki. *Pokrywać żal ſwoy.

S'ENSEVELIR *tout vivant.* Se vivum ſepelire. *Petr.*

S'enſevelir dans la ſolitude, dans les belles lettres. Mandare ſolitudini vitam ſuam. Abdere ſe litteris. *Cic.* POCHOWAC ſię żywcem. *Zákopać ſię głęboko ná oſobności, utopić ſię w náukach.

QUI *enſevelit les morts.* Libitinarius, ii, m. *Vlp.* KOPACZ grabarz co umarłych chowa.

ENSHEIM, (*Ville d'Alſace.*) Enshemum. ENSHEM Miaſto Alzacyi.

ENSORCELEMENT, ſubſt. m. (*Charme, malefice.*) Faſcinatio. Incantamentum. *Plin.* OCZAROWANIE ſzczarowanie.

ENSORCELE', m. ENSORCELE'E, f. Veneficio contactus, a, um. *Petr.* Faſcinatus. OCZAROWANY OCZAROWANA ſczarowany.

ENSORCELER, V. act. (*Jetter un ſort ou un maléfice ſur les perſonnes, ou ſur les choſes.*) Faſcinare. Incantare. *Plaut.* *Plin.* OCZAROWAC zámowić oſobę álbo rzecz.

ENSOUFFRER *du vin*, V. act. (*Y faire brûler de la meche ſouffrée pour faire paſſer les mers au vin.*) Sulphure Vina vaporare. *Plin.* ZAPRAWIC ſiarką wina, to ieſt palić w nim knoty ſiarczyſte álbo moczone w ſiarce knoty dla przeprawienia przez morze.

ENSOUFFRER, (*Frotter, ou enduire de ſouffre.*) Sulphure inficere. W SIARCE máczać nátrzeć ſiarką.

ENSOUFFRE', m. ENSOUFFRE'E, f. Sulphuratus, *Celſ.* SIARKĄ ZAPRAWIONY, ſiarczyſty.

ENSUIVRE, qui n'eſt d'uſage qu'à la troiſiéme perſonne du ſingulier. JSC zá tym co ſię nie mowi chyba w trzeciey oſobie liczby poiedynczey.

Il s'enſuit de là. Inde ſequitur. *Cic.* Jdzie-zá tym.

Que s'enſuit il de là? Quid inde? Quid tum? Coż zá tym idzie, coż z tego?

ENTACHER, V. act. *ne ſe dit point pour* TACHER. *Le peuple dit* ENTACHE' *de cette opinion* pour *ſouillé de cette opinion.* Infectus hac opinionis pravitate. *Liv.* NIE znaczy to ſłowo francuſkie áni ſię bierze zá *ſplamić.* Ale Poſpolſtwo mowi ſplamiony tym rozumieniem tym zdaniem zámazáł, zárażony.

ENTABLEMENT, ſubſt. m. (*Saillie qui eſt au haut d'un baſtiment.*) Tabulatum. *Vitr.* POKŁAD tarcicami pokrycie z wierzchu nákrycie.

ENTAILLE, ſubſt. f. (*Ouverture qu'on fait à un corps.*) Inciſio. Inciſura. *Colum.* INCYZYA rznięcie ciáła, otworzenie Inſtrumentami Cyrulickiemi uczynione, przerznięcie kędy wielkiey álbo wáſkiey części ciáła.

ENTAILLER, V. act. (*Faire une entaille.*) Incidere. *Colum.* INCYZYĄ uczynić, rznąć.

ENTAMER, V act. (*Couper ce qui eſt encore entier.*) Ex integrâ aliquam partem decidere. *Entamer la peau.* Cutem leviter incidere. NAPOCZĄC ukroić z czego cáłego ieſzcze nic nie czego. *Nápocząć trochy ſkorę.

ON DIT au figuré, *Entamer la réputation de quelqu'un, y faire quelque playe, la bleſſer.* Famam alicujus lædere. *Plin.-Jun.* *NIEWŁASNIE* nápocząć ſławę czyią, náruſzyć ią uſzczerbić.

ON DIT auſſi, *Entamer un diſcours, le commencer.* Ad dicendum aggredi. *Cic.* *Il a entamé la parole.* Prior exorſus. Prior incœpit. NAPOCZĄC mowę záczać dyſkurs rozmowę. *Pierwſzy mowić zaczął.

ON DIT auſſi, *L'affaire n'eſt point encore entamée, elle eſt encore en ſon entier.* In integro adhuc res eſt. *Cic.* MOWIĄ Jeſzcze tá rzecz áni poczęta, ieſzcze w ſwoiey ieſt całości.

ENTAMEURE, *ou* ENTAMûRE, ſubſt. f. (*Le premier morceau qu'on coupe d'un pain entrier.*) Fruſtum ex integro pane deſectum. PRZYLEPKA, KROMKA z wierzchu pierwſza, napoczynaiąc chléb cáły.

ENTANT QUE, adverbe (*qui reſtraint qulque propoſition.*) Prout. Quatenus. Vt. BYLE, ile ieżeli, byle tylko (Kondycya choway zyczą do czego.)

ENTASSEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on met pluſieurs choſes en un tas.*) Coacervatio. *Cic.* ZEBRANIE układánie iedno ná drugie w kupę ná kupę ſkładanie.

ENTASSER, V. act. (*Mettre en un tas.*) Acervare. Coacervare. Accumulare. SKŁADAC ná kupę álbo czego nákupę.

Entaſſer du bois, le ranger en pile. Ligna ſtruere. Układać drwa w ſtoſy.

On entaſſe chez luy des monceaux d'écus. Acervi num-

morum conſtruuntur apud illum. *Cic.* U niego ná kupy Talery ukladaią.

ENTASSER ſe dit figurément en choſes morales. *Entaſſer crime ſur crime.* Scelus addere in ſcelus. *Ovid.* NAKŁADAC walić ná kupę *niewłáśnie.* *Zbrodnia ná zbrodnią grech ná grzech przydawać walić.

ENTE, ſubſt. f. (*Petite portion d'un arbre qu'on fourre dans un autre.*) Inſitum. *Plin. Colum.* ZRAZ ſzczep gałązka roſzczka z Drzewa ſzczepiona w Inſze drzewo

L'eau eſt nuiſible à une nouvelle ente. Aqua recenti inſito inimica. *Var.* Woda ſzkodzi nowym ſzczepom.

L'action d'enter les arbres. Inſitio, onis, f. *Cic.* Szczepić drzewa, drzewek ſzczepienie

ENTENDEMENT, (*on prononce* antandemant.) ſubſt. maſc. (*La partie dominante de l'ame où reſide la raiſon.*) Intellectus, ûs Mens *Cic.* ROZUM, umyſł, część panuiąca w człowieku gdzie ieſt rozſądek.

ENTENDEMENT, (*Eſprit, intelligence.*) Mens Intelligentia, Judicium. *Cic.* * *Il a de l'entendement.* Eſt intelligenti judicio. *Cic.* ROZUM umyſł Duch ludzki Rozſądek rozeznanie. *Ma rozeznanie má rozum, má rozſądek.

ENTENDRE, (*on prononce* antandre) V. act. (*Ouïr.*) Audire. *Cic.* SŁYSZEC.

Il n'entend pas bien clair, Il entend dur, Il eſt un peu ſourd. Aures hebetes habet. Surdaſter eſt *Cic.* *Les taupes entendent clair.* Liquidiùs audiunt talpæ. *Plin.* Nie ſłyſzy dobrze niedoſłyſzy ieſt przygłuchy. *Krety bardzo dobry ſłuch maią.

ENTENDRE, (*Ouïr, écouter.*) Audire. Accipere. *Quint.* Exaudire. act. acc. *Cic. Ter.* *Je parleray fort haut, afin que tout le monde l'entende.* Ut idem omnes exaudiant, voce clariſſimâ dicam. *Cic.* SŁUCHAC uſłyſzeć uſłuchać wyſłuchać poſłuchać ſłyſzeć. *Będę głośno mowił áby mię wſzyſcy ſłyſzeli.

Entendre dire. Audire. Inaudire. Accipere. act. acc. *Cic. Plaut.* *Je l'ay entendu dire.* Audivi dicere. *Cic.* Accepi ex auditu. *Ter.* * *On n'entend rien dire de nouveau.* Nihil auditur novi *Cic.* *Je n'en ay rien entendu dire.* Nihil unquam de eâ re audivi. *Cic.* Słyſzeć że mowią powiadaią. *Słyſzałem o tym. *Niesłyſzeć nic nowego. *Niesłyſzałem nic o tym.

ENTENDRE ſe dit figurément, pour *Concevoir, comprendre.* Concipere. Percipere. Intelligere. SŁYSZEC *niewłáśnie:* zá rozumieć poymować.

Vous avez mal entendu ma penſée, vous ne l'avez pas compriſe. Non ſatis mentem meam accepiſti. *Virg.* *J'entends aſſez voſtre reponſe par vos geſtes.* De geſtu intelligo quid reſpondeas. *Cic.* *Ce valet entend jusques au moindre coup d'œil de ſon maiſtre.* Hic ſervus aptus eſt ministeriis ad omnes nutus herîles. *Horat.* *Se faire entendre.* Mentem ſuam aperire, *ou* patefacere *Cic.* *Entendre bien une choſe, la concevoir parfaitement.* Tenere aliquid animo comprehenſum. *Cicer.* Zleś zrozumiał myśl moię. *Już wiem co chcesz powiedzieć przez ſame jeſta twoie *Ten ſługa zná każde mgnienie oka Pańſkiego. *Wyrazić ſię dać ſię zrozumieć *explikować ſię.* *Dobrze bardzo co rozumieć wiedzieć umieć poymowac

ENTENDRE ſe dit auſſi (*de celuy qui ſçait tout ce qu'il doit ſçavoir dans quelque profeſſion.*) Intelligere aliquid. *Cic.* *Il entend fort bien la guerre,* ou *le métier de la guerre.* Scientiâ militari inſtructiſſimus eſt. *Cicer.* *Perſonne n'entend mieux que luy à acheter avec avantage de belles maiſons.* Unus novit cum lucro mercari egregias domos. *Horat.* *Il ne s'entend à rien.* Rerum omnium rudis eſt & imperitus. *Il entend la ſauce & le ragouſt.* Condimenta & gulæ irritamenta apprimè novit, *ou* callet. *Il n'entend point la civilité.* Officii civilis eſt planè ignarus. *Cicer.* ROZUMIEC ſię dobrze ná czym znać ſię ná tym co náleży do ſtanu iákiego. *Rozumie ſię dobrze ná woynie ná trybie woiennym. *Nikt lepiey ſię ná tym nie zná nád niego iáko tanio pięknych kamienic nábyć. *Nie zna ſię ná niczym proſtak. *Zná ſię ná przyſmaczkach dobrego ſmaku ieſt. *Nie zna ſię ná rzeczy nagrzeczności ná polityce na ludzkości

ENTENDRE, V neut. (*S'appliquer à une choſe, y donner ſon application*) Attendere. *Entendre une choſe.* Advertere animũ alicui rei. *Tac.* PILNO przeſtrzegać z pilnością uważnie czego patrzać.

Entendre à l'épargne, ou à épargner Advertere parcimoniæ *Tacit* Uważnie y rozumnie wydawać przeſtrzegać oſzczędności

ENTENDRE, ſignifie auſſi (*Prêter l'oreille & s'accorder à quelque propoſition, l'écouter.*) Aliquid audire. Ad aliquid deſcendere. Venire. *Cic. Caſ.* *Ne vouloir point entendre à la paix.* Abnuere pacem. *Tacit.* *Je n'entends plus rien, Je ne veux plus rien écouter.* Nihil audio. *Ter.* SŁUCHAC czego propozycyi ſobie tczyni y. *Niechcieć ſłyſzeć o pokoiu. *Już więcej niczego nie ſłucham, niechcę o niczym ſłyſzeć

S'ENTENDRE, (*Eſtre d'intelligence, de concert avec quelqu'un.*) Convenire. Congruere *Cic. Terent.* ROZUMIEC ſię z kim, porozumieć, ſię rozumieć z ſobą.

Les conſuls ne s'entendent pas bien. Nec inter Conſules ſatis conveniebat *Liv.* Ani Konſulowie ſami z ſobą ſię nie zrozumieli

ON DIT en ce ſens proverbialement, *Ils s'entendent tous comme larrons en foire,* pour dire *Ils ſont d'une grande intelligence pour mal faire.* Omnes compactò rem gerunt, quaſi fures in nundinis. *Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu. Rozumieią ſię wſzyſcy iák cygani ná iármarku, to ieſt porozumieli ſię y zmowili ná złe: *znaią ſię iák łyſe kobyły*

S'ENTENDRE, (*Vſer de colluſion, lorſque deux perſonnes ſont d'intelligence pour tromper quelqu'un.*) Cum aliquo colludere, (do, dis, ſi, ſum.) neut. *Cic.* ROZUMIEC ſię z ſobą zmowić ſię ná kogo trzeciego.

DONNER *à entendre,* (*Faire entendre.*) Patefacere, (facio, is, feci, factum.) Notificare. Indicare. *Cic.* DAC do zrozumienia wyrazić do nieść do wiadomości podać do wiedzenia opowiedzieć oznaymić dać ſię czym ſłyſzeć

Il m'a donné à entendre, Il m'a fait entendre que vous ne viendriez pas. Significavit mihi te non eſſe venturum. *Cicer.* *On vous a fait entendre fauſſement.* Tibi falsò renuntiatum eſt *Cic.* *On vous fait entendre tout ce que l'on veut.* ... ipſi narratur, arripit. *Donner à entendre les choſes dont ...* Dal ... illuſtrare. *Cic.* Donieſł mi że nie przyiedzie *Zle cię opoczni ... *Wſzyſtko co mu powiedzą uwierzy *Obiaśnić co wątpliwego.

ENTENDRE ſignifie encore, (*Prétendre, avoir intention.*) Velle, (volo, vis, volui.) Contendere. Intendere. *Cic.* *Je vous donne cela, mais j'entends que vous faſſiez une telle choſe.* Id tibi do, eâ lege, *ou* eâ conditione, ut iſtud facias. ROZUMIEC znaczy ieſzcze chcieć *pretendowáć* czego. *Daię ci to, ále chcę żebyś to uczynił.

ON DIT abſolument, *Cela s'entend bien, Cela s'en va ſans dire,* (*quand on ſuppoſe une choſe qui a accouſtumé de ſe faire.*) Id ſcilicet MOWIĄ. Rozumiem, ták kładę o tym co ſię zwyczaynie dziać zwykło álbo powinno dziać.

Afin que vous l'entendiez, pour, *Afin que vous le ſçachiez.* Ne erres, Ne fruſtrà ſis *Ter. Plaut.* Abyś wiedział, zrozumiał.

ON DIT par maniere de proverbe, *Chacun fait comme il l'entend.* Suo quiſque modo rem gerit. MOWIĄ ſpoſobem przyſłowia każdy ták czyni iák rozumie náylepiey.

Je n'y entends point de fineſſe. Mente ſimpliciſſimâ & verâ fide ago. *Petr.* Szczerze mowię, bez żadney zdrady.

ON DIT (*d'un brutal.*) qu'*Il n'entend ni rime, ni raiſon* qu'*Il n'entend ni à hur-haut,* (*comme l'on parle ...ment*) pour dire qu'*On ne luy peut perſuader ce qui eſt juſte & raiſonnable.*) Neque jus & æquum audit. NIC nieſłucha nic niepomoże cokolwiek mu mowią Deſperat. Zápamiętały nieupamiętany grubian.

Il entend le numero, (*ſe dit des gens fort intelligents en affaires.*) Rerum ſcientiſſimus eſt. *Cic.* Zná ſię ná cyfrach przyſłowiem Francuſkim mowią o ludziach bardzo ciekawych y byſtrego dowcipu.

(Proverbe tiré des Marchands, qui marquent le prix de leurs marchandiſes, qu'il n'y a qu'eux qui connoiſſent.) To przyſłowie ieſt wzięte od kupcow, ktorzy táką liczbą y cyframi znáczą co ich trwar koſztuie że ſami tylko ná tey liczbie ſię rozumieią.

Cet Avocat a tant d'affaires, qu'il ne ſçait à laquelle entendre. Patronus hic tot negotiis diſtrictus eſt, ut quid primum intendat, neſciat. Ten Patron ma ták wiele ſpraw że niewie ktorey pilnowac.

ENTENDRE *raillerie.* Deridentibus arridere, (deo, des, arriſi, arriſum.) neut. *Il n'entend point raillerie.* Non ridet. Non jocatur. *Plaut.* Jocos non admittit. *Mart.* ZNAC ſię ná żartach, wybaczyć żartowi, nieurazać ſię o żárt. *Nie zná ſię ná żartach, nie wybaczyć żártu, obruſzać ſię. *Nie trzeba z nim żartowac.

ENTENDU, m. ENTENDUe, f. part. paſſ. Auditus a, um. *Cic.* SŁYSZANY, SŁYSZANA.

ENTENDU, (*Intelligent dans les choſe.*) In rebus intelligens, expertus De rebus peritus. *Cicer.* PRZEZORNY biegły świadomy w rzeczach.

ENTENDU, (*Fait avec eſprit & dans toutes les regles de l'art.*) (*parlant des choſes.*) Perfectus. Abſolutus. Affabrè factus. *Cic. Plin.* *Vne maiſon, baſtiment bien entendu où toutes les proportions de l'art & de la commodité ſont gardées.* Ædes affabrè factæ. DOSKONALE ze wſzyſtkim mowiąc o rzeczach iákich. *Dom doſkonały doſkonale ze wſzyſtkim wyſtawiony co do proporcyi budowania y wygody.

ON DIT Qu'*Vn homme fait l'entendu,* (*lorſque ſans fondement, il fait le ſuffiſant & le capable dans les choſes, & qu'il s'en fait accroire.*) Virtutis expers, verbis jactat gloriam. *Phæd.* *Il fait l'entendu, parce qu'il a les bonnes graces du Prince.* Effertur, *ou* inſoleſcit, quia acceptus eſt Principi, *ou* apud Principem. *Caſ. Plaut* ROZUMIE o ſobie coś ma ſię zá coś rozumie że ſię zná ná wſzyſtkim prawi o każdey rzeczy iákby ſię náylepiey znał ná wſzyſtkim. *Rozumie o ſobie że on coś ieſt dla tego że ma łaſkę u Paną.

ENTENTE, (*on prononce* antante.) ſubſt. f. (*qui n'eſt d'uſage que dans cette phraſe.*) *Vn mot à deux ententes,* (*qui a deux ſens & deux explications.*) Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum. *Cic* ROZUMIENIE, co ſię w Francuſkim nie mowi procz w ten ſpoſob słowo iákie dwoiákiego rozumienia co ſię dwoiako rozumie, y brać może ná dwoie.

ENTER, V. act. (*Mettre un rejetton d'un arbre dans un autre.*) Inſerere, (inſero, inſeris, inſevi, inſitum.) act. acc. *Colum.* SZCZEPIC drzewka.

L'on peut enter toute ſorte de greffe ſur toutes ſortes d'arbres. Omnis ſurculus omni arbori inſeri poteſt. *Colum.* *Le poirier ne veut point eſtre enté ſur le cheſne.* Non pirum recipit quercus. *Var.* Káżde drzewo może ſzczepić w każde inſze. *Gruſzki nie można ſzczepić w dębinę.

ENTER *en bouton.* Arborem inoculare. *L'action d'enter en bouton.* Inoculatio. OKULIZOWAC pączki w ſadzać zá ſkorkę inſzego drzewa. *Okulizować drzewa.

On ne peut enter en bouton les arbres qui n'ont point de ſeve. Non recipiunt inoculationem ſiccæ arbores aut humoris exigui. *Plin.* Nie można okulizować drzew ktore miazgi niemaią

ENTER *en écuſſon.* Arborem emplaſtrare. *Colum.* *On ne peut enter la vigne en écuſſon.* Vitis non recipit emplaſtra. *L'action d'enter en écuſſon.* Emplaſtratio. WSADZAC przyſadzać zrazy urodzayńego drzewa w płonkę. Winnicy álbo winney latorośli ... przyſadzać nie można áby ſię przyięła *Przyſadzanie wſadzanie drzewa ... alterowanie

ENTER *en fente.* Trunco levater fiſſo calamum inſerere. *Colum.* ROZCZEPIWSZY pieniek płonki iákiey ſzczepić w niego dobre roſzczki.

Vne ſerpette pour enter. Securicula inſitiva, æ. fœm. Noż żelazko dłotko do ſzczepienia.

Qui ſçait enter. Inſitor, oris, m. *Plin.* Ten co ſzczepić umie, ogrodnik.

ENTERINEMENT, ſubſt. maſc. (*Ratification des lettres royaux.*) Diplomatis regii approbatio. PODANIE przyięcie do kſiąg liſtu Przywileiu Uniwerſału Krolewſkiego wpiſanie do aktow do metryki.

ENTERINER, V. act. (*Recevoir, accepter.*) Ratum habere regium diploma. *Enteriner des Letres Royaux.* WPISYWAC zapiſać przyimować do aktow álbo podawać Przywiley Krolewſki do kancelaryi do metryki.

Enteriner une requeſte. Poſtulationi alicujus ſubſcribere, ceſſum. *Cic.* Zápiſać w metryce inſtrument iáki. Podpiſać Urzędownie memoryał podany.

ENTERREMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de mettre en terre*) Humatio. Sepultura, æ, f. *Cic.* SCHOWANIE w ziemi w ziemię zakopywanie pochowanie zágrzebanie.

ENTERREMENT, (*Convoy, funerailles d'un homme qu'on porte en terre.*) Funus. *Cic.* * *Aſſiſter à l'enterrement d'une perſonne.* Exequias alicujus cohoneſtare. *Cic.* *Mander, convoquer à l'enterrement.* In funus rogare aliquem. *Petr.* POGRZEB. *Być znaydować ſię ná czyiem pogrzebie. *Zapraſzać ſpraſzać ná pogrzeb.

BILLET *d'enterrement.* Apodixis defunctoria, fœm. *Petr.* *(C'eſt proprement *Vn certificat de la mort de quelqu'un.*) KARTKA pogrzebowa liſt pogrebowy. * Liſt świadeczny o śmierci czyiey, liſt żáłobny metryka umarłych.

ENTERRER, V. act. (*Mettre en terre.*) Humare. *Colum.* POCHOWAC chować ſchować w ziemi.

Enterrer un mort. Mortuum humare, *ou* inhumare, *ou* funerare. *Cic.* Pochować umarłego pogrześć go.

ON DIT au figure, *Enterrer les talents qu'on a, les enfouïr.* Obruere dotes ingenii. *NIEWŁASNIE* zákopać tálenta ſwoie.

ENTESTEMENT, *ou* ENTêTEMENT, ſubſt. maſc. (*Opinion à laquelle on eſt trop attaché, & dont on a peine à ſe defaire.*) Obſtinatio in aliquâ opinione. UPOR UPARTOSC záwziętość zácietość w zdaniu iákim.

ENTESTEMENT, (*Paſſion forte pour une choſe qu'on deſire ardemment.*) Alicujus rei voluntas obſtinatior. *Il a de l'enteſtement pour la muſique.* Muſicæ ardet, *ou* incenditur ſtudio. *Pour la chaſſe.* Studio pertinaci venationi ſtudet. UWZIĘCIE ſię uſadzenie ſię uparcie ſię mocne ná co chęć wielka y ſkłonność przywiązanie mocne. *Nábił ſobie głowę muzyką mocne ma przywiązanie do niey. *Zwielkim ieſt przywiązaniem do polowania kocha ſię w polowaniu.

ENTESTEMENT, *Eſtime trop grande de quelqu'un,* ou *pour une choſe.*) Nimia alicujus exiſtimatio. NABIC ſobie głowę kim álbo czym, zbytnie y wielkie bardso o tym u ſiebie mieć powáżenie, trzymać o czym wiele y rozumieć wyſoce.

ENTESTEMENT, (*Manie, tout ce qui choque le bon ſens, comme il arrive à ceux qui ſe laiſſent maîtriſer à leurs paſſions.*) Amentia. Dementia. *Cic.* OSZALENIE odurzenie opanowanie umyſłu rozumu y ſerca, oſobliwie kiedy paſſya iáka kto zbytecznie y przeciwko rozſądkowi zdrowemu ſię oddáie, ná ſię rządzi y gorzey nád ſobą dáie.

ENTESTER, *ou* ENTêTER, V. act. (*Donner dans la teſte, parlant des odeurs & du vin*) Caput tentare. *Plin.* *Le vin m'a enteſté.* Ictum fuit vino caput. *Hor.* ZARAZIC ZAPRZĄTNĄC głowę mowiąc o zápáchach y o trunkach. *Záráziło mi wino głowę.

ON DIT figurément. *Enteſter quelqu'un,* (*Luy donner de l'enteſtement.*) Obſtinatiorem & affirmatiorem aliquem facere in re aliquâ. *Cic.* NABIC komu głowę czym, mocno go ná co náſadzić.

Eſtre enteſté pour quelqu'un. Obſtinatus benè velle alicui. *Eſtre enteſté contre luy.* Nimium pertinaciter offenſum eſſe alicui. Nábić ſobie głowę kim upornie y mocno ſię zá nim wdawać. *Nábić ſobie głowę przeciw komu.

Eſtre enteſté de ſon merite. Magnificè de ſe ſentire. Nábić ſobie głowę ſobą ſamym, mieć ſię zá coś u ſiebie, dobrze y wyſoce o ſobie rozumieć trzymać.

S'ENTESTER *d'une choſe,* ou *d'une perſonne.* Alicujus rei pertinaci ſtudio efferri. *Terence.* NABIC ſobie głowę czym, kim, nie myślić o niczym tylko o tym, zátopić ſię cale w kim, álbo w czym

ENTHOUSIASME, ſubſt. maſc. (*Fureur prophétique qui fait dire des choſes ſurprenantes & tout à fait extraordinaires.*) Divino ſpiritu afflatus. *Cic.* DUCH wieſzczy co oſobliwego y niezwyczaynego opowiedaiący, nátchnienie Prorockie.

QUI *a un enthouſiaſme,* ou *un* ENTHOUSIASTE. Divino ſpiritu afflatus. NATCHNIONY Duchem wieſzczym.

ENTICHE', maſc. ENTICHE'E, f. (*Qui commence à ſe pourrir.*) Vitioſus. *Plaut.* STARY nádpſowany nádbutwiały nádbolały zárażony náruſzony.

(Il ne ſe dit au propre que des fruits.) Te ſłowa Francuſkie nie mowią ſię właśnie chyba o owocach.

Les fruits deviennent entichez d'eux meſmes, ſans eſtre attachez à l'arbre. Ægrotant & ipſa poma per ſe, ſine arbore. *Plin.* Owoce pſuią ſię ſame przez ſię chociaſz nie nádrzewie

ENTICHE' ſe dit figurement (*des perſonnes, pour marquer quelque defaut.*) comme *Il eſt entiché d'avarice, d'erreur* Laborat avaritiâ, errorum pravitate. *Cicer.* NADPSOWANY nádbolały zepſowany náruſzony *niewłaśnie* o oſobach co do obyczaiow, náruſzony ſkępſtwem, błędem.

(Phraſe populaire & baſſe.) Spoſob mowienia proſty y poſpolity.

ENTIER, m. ENTIERE, fœm. adiect. (*Dont on n'a rien coupé.*) Integer, integra, integrum. Illibatus. *Cicer.* Intactus. *Quint-Curt.* CAŁY nietykany.

UN CHEVAL *entier, qui n'eſt point coupé.* Equus cui teſticuli non ſunt reſecti. *(*Le contraire eſt* Canterius, ii, maſc. *Var.* *Vn cheval hongre.*) KON cały, Ogier nierznięty. *przeciwna ieſt Koń wałach, rznięty, pokładany.

ON DIT. figurément en ce ſens, *Laiſſer une choſe en ſon entier.* Rem integram, & intactam relinquere. *Plin-Jun.* *La choſe eſt encore en ſon entier.* Adhuc in integro res eſt.

Remettre en ſon entier, en ſon premier eſtat. In integrum reſtituere. *Ter. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* zoſtawić rzecz nietykaną. *Jeſzcze rzecz ieſt w ſwoiey całości. *Przywrocić rzecz do ſwoiey całości w cale iak była.

ENTIER, (*Tout*,) Totus. *Cic.* CAŁY wſzyſtek ze wſzyſtkim

Vne année entiere, toute une année. Annus ſolidus. *Liv.* Cały rok, rok cały.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il s'eſt montré tout entier à moy, Il m'a découvert ſon cœur, Il ne m'a rien caché de ſes ſentimens.* Oſtendit ſe ſe mihi medullitùs. *Plaut.* **Se donner tout entier à Dieu.* Se totum Deo addicere, *ou* trahere. *Cicer.* **Cela demande un homme tout entier, qui ne ſoit point diverti d'ailleurs.* Id totum, *ou* integrum hominem poſtulat. CAŁY [illegible] cały wſzyſtek mi ſię odkrył ze wſzyſtkim mi ſię deklarował nic nietaiąc zwierzył mi ſię ze wſzyſtkim y wſzyſtkiego. *Oddać ſię cale całego Bogu. *To potrzebuie całego człeka, człeka nierozerwanego czym inſzym.

ENTIER ſe prend en mauvaiſe part, pour (*un homme qui veut tout ce qu'il veut, qui eſt opiniaſtre dans ce qu'il a réſolu.*) Sententiæ pertinax. CAŁY w Francuſkim w zły ſpoſob, to ieſt: uparty záwzięty co chce wſzyſtko mieć co mu ſię tylko záchce uparty w tym ná co ſię uwziął.

ENTIER, (*Parfait, à qui rien ne manque.*) Perfectus Plenus, a, um. *Cicer.* **Vne victoire entiere.* Integra victoria. **Vne pleine & entiere felicité.* Expleta & perfecta fe[illegible]. *Cicer.* CAŁY zupełny ktoremu nic niedoſtaie ná [illegible]. *Zupełne zwycięſtwo. *Szczę[illegible].

ENTIEREMENT, adv. (*Tout à fait.*) [illegible] Plane. [illegible] adv. *Cic.* **Ces douleurs s'adoucit, [illegible] elles ne [illegible] pas entierement.* Dolores leni[illegible] *Cic.* **Ces maximes [illegible] entierement [illegible]* [illegible] *Cic.* [illegible] *Te bole [illegible] ze wſzyſtkim [illegible].

ENTONNER, V. act. (*Commencer à chanter.*) [illegible] c. (Intonare *ſe trouve dans Tite-Live, dans [illegible] pour dire, Commencer à parler.*) ZACZĄĆ ſpie[illegible] zápiewáć. [illegible] w tym rozumieniu znáczy [illegible] głos, [illegible] odzywáć ſię.

ENTONNER *un cors de chaſſe.* Inflare buccinam. *Var.* ZATRĄBIC W Waltorn.

ENTONNER ſignifie encore, *Verſer du vin, &c. dans un tonneau.* Vinum in cades [illegible]. WINO [illegible] do beczki [illegible] do beczki. [illegible]

ENTONNOIR, ſubſt. m. (*Inſtrument [illegible] du vin dans un tonneau,* ou *dans une [illegible]*) [illegible] *Colum.* LEIEK, Ley ſłużący do nálewania beczek y butlow.

ENTORSE, ſubſt. fœm. (*Detorſe.*) Diſtorſio. *Cic.* **Il s'eſt donné une entorſe en marchant.* Talum intorſit. *Hirt.* WYKRZYWIENIE, wywinienie. *Wykrzywił wywinął wykręcił ſobie nogę w chodzeniu.

ENTORTILLEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'entortiller.*) Circumplexus. SPLECIENIE záw[illegible] pomotánie pokręcenie [illegible].

ENTORTILLER *quelque choſe*, V. act. Convolvere. Involvere. *Cic.* POKRĘCIC pow[illegible].

S'ENTORTILLER, (*S'en[illegible] de ſon manteau.*) Tegere corpus pallio. Amicire ſe pallio. *Cic.* UWINĄC ſię záwinąć obwinąć w płaſzcz, w [illegible].

S'entortiller, comme font les ſerpents. Se circumplicare. *Cic.* Skręcáć ſię, [illegible] wąż.

ENTOUR pour A L'ENTOUR. Circa. Circum. *Cicer.* OKOŁO okolicznie w koło.

ENTOURE', m. ENTOURE'E, f. part. (*Environné tout à l'entour.*) Cinctus Circ[illegible]. OTOCZONY, OTOCZONA, w koło do koła opaſany.

ENTOURER, V. act. (*Environner.*) Circumdare. *Liv. Cic.* OTACZAC [illegible] opaſać dać w koło, álbo do koła [illegible].

Entourer les arbres [illegible] que les beſtes ne les rongent. Spin[illegible]. Opl[illegible] cierniem, aby ie bydło [illegible].

Il entoura [illegible]. [illegible] oppidum circumdedit. *Caſ.* [illegible] do koła opaſał m[illegible].

Il fit entourer le camp d'un rempart. Ca[illegible] vallo. *Liv.* Kázał opaſać ob[illegible] wałem.

ENTRAILLES, ſubſt. f. plur. (*Inteſtins.*) Inteſtina. Viſcera. *Cic. Colum.* WNĘTRZNOSCI [illegible] jelita trzewie.

Arracher, tirer les entrailles. Exenterare. Eviſcerare. *Plaut.* Wydzieráć wnętrzności, wywnętrzać, wnętrzności wybieráć wyimowáć, wypaproszyć.

Les Entrailles decoupées aux ſacrifices. Proiecta. Proiectum *Lucil. Luc.* Okrawki wnętrzności w ofiarach Pogan.

La partie des entrailles [illegible] aux ſacrifices & qu'on brûloit. [illegible] *Var.* Obrzynki [illegible] wnętrzności [illegible] ſpalonych ná ofiarę.

ENTRAILLES [illegible] pour *La tendreſſe, la compaſſion [illegible] pour les miſerables & les indigens.* Viſcera, [illegible] **J'ay les entrailles déchirées de compaſſion.* Miſera[illegible], *ou* [illegible], *ou* commiſeratione moveor, *ou* commoveor. *Cic.* WNĘTRZNOSCI niewłaśnie zá miłość litość po[illegible] y potrzebnym. *Wnętrzności mi ſię kraią [illegible].

ENTRAISNE', m. ENTRAISNE'E, f. part. paſſ. Abreptus, POCIĄGNIONY, [illegible] porwany.

ENTRAISNER, ou ENTRAINER, V. act. (*Emporter, emmener avec violence.*) Rapere. *Cicer. Plaut.* TORWAC po[illegible].

Entraîner quelqu'un en juſtice. Rapere aliquem in jus, *ou* ad p[illegible] *Plaut.* [illegible] go do prawa.

ENTRAISNER [illegible] (*Emporter, enlever.*) Rapere. Abr[illegible]. *Entraîner quelqu'un dans un me[illegible]* [illegible] aliquem. *Cicer.* *[illegible] *toutes ſortes de deſordres.* Abducere ali[illegible] *ferent.* In omnes libidines trahe[illegible] *[illegible] *dans la revolte.* In ſuas partes trahere, ad [illegible] *Liv.* [illegible] *ſon ſentiment.* In ſuam ſententi[illegible] POCIĄGNĄC [illegible] kogo w toż nieſzczęſcie [illegible] *Ná ſwoię ſtronę, do ſwoiey ſtrony, [illegible]. Ná ſwoie zdanie.

ENTRANT, maſc. ENTRANTE, f. part. & adject. (*Qui entre.*) [illegible] *Cic.* WCHODZĄCY, WCHODZĄCA.

ON DIT au figuré, *Un homme entrant, Un eſprit entrant, qui s'inſinue dans les eſprits des hommes.* In animos hominum [illegible]. W Francuſkim niewłaśnie Wchodzący, wchodząca, miły przyiemny przyp[illegible].

Un diſcours entrant, [illegible]. Sermo [illegible] influens *Cic.* Mowa przyiemna [illegible].

ENTRAVES, ſubſt fœm pl. (*Fers,* ou *liens qu'on met aux pieds.*) Pedicæ. *Liv.* Compedes. *Cicer.* DYBY [illegible] pęta wi[illegible].

Donner des entraves. Compedes impingere. *Plaut.* **Donner les entraves à un cheval.* Equo compedes [illegible]. Pęta dać ná [illegible] konia.

ENTRE, (*Prépoſition de temps & de lieu, qui marque la diſtance & la difference d'une choſe d'avec une autre.*) Inter. MIĘDZY Prepozycya czaſu y mieyſca [illegible] rożność y odległość iedney rzeczy od drugiey.

Entre ſix & ſept du ſoir. [illegible] horam ſeptimam [illegible] Między ſzoſtą y ſiodmą [illegible].

ENTRE ſe dit auſſi (*pour marquer [illegible] ſecrets.*) *Que cela ſoit dit entre nous.* Quod i[illegible] *Cic.* *[illegible] *s'eſt fait entre quatre yeux, [illegible] perſonnes.* Inter duos id actû eſt. MIĘDZY [illegible] Niech to będzie między námi [illegible] między czterema oczami niebyło [illegible].

ENTRE marque auſſi (*le milieu.*) *Il y a bien [illegible] entre un habile homme & un ſot.* Stulto [illegible] interest *Ter.* **Le pays qui eſt entre deux mers.* Re[illegible] *[illegible] *qui eſt entre eux [illegible] clair.* [illegible] MIĘDZY znaczy co w poſrzodku [illegible] między błaznem á [illegible] człekiem. *Kray między [illegible] morzami leżący. *Woda między [illegible].

Il s'eſt mis entre [illegible] pour les ſéparer. [illegible] certamen diremit. **Il ne boit point entre ſes repas.* [illegible] ad cœnam uſque non [illegible]. Stanął między niemi aby [illegible] *Nie p[illegible] y wieczerzą.

L'eſpace qui eſt entre deux ſillons, ou *au milieu de deux ſillons.* Spacium quod ſulcis [illegible] jacet. *Colum.* **Cette iſle paroiſt de loin toucher les murailles de la ville, il y a néanmoins une riviere entre deux.* Inſula muro urbis conjuncta procul videtur, diviſa eſt tamen antemurali amni. *Liv.* Bruzda między dwoma zágonami. Miedza między dwiema rolami álbo między dwiema polami. *Z daleka zdaie ſię że mury ſtykaią ſię z miaſtem, ále ieſt rzeká między murami y miaſtem.

ON DIT, *Entre deux ſoleils, Au milieu du jour.* Medio die. abl. W POŁUDNIE, w ſrzod dnia.

Entre chien & loup, Sur la brune. Crepuſculo. abl. *Phæd.* Wieczorem pod wieczor mrokiem.

(Cette Prépoſition ſe joint avec quantité de Verbes de noſtre Langue, & leur donne une nature de Verbes reciproques, en y ajoutant le Pronom *Se.*) Tá prepozycya łączy ſię z wielą ſłowami francuſkiemi y znaczy wzaiemność między rzeczami z tą partykułą álbo, pronomem ſię, ſiebie.

S'ENTRE-ACCOLLER, V. act. (*S'entre-embraſſer.*) Inter ſe amplexari. *Plaut.* SCISKAC ſię wzaiemnie ściſnąć ſię z ſobą, obłapiać ſię z ſobą.

S'ENTRE-ACCOMPAGNER, V. act. (*Se tenir compagnie l'un à l'autre.*) Se invicem comitari *Cic.* PROWADZIC ſię álbo odprawadzać ſię wzaiemnie być z ſobą chodzić iechać z ſobą w zaiemnie.

S'ENTRE-ACCUSER, V. act. Se invicem accuſare. *Quint.* SKARZCZYC ná ſiebie wzaiemnie zobopolnie.

ENTRE-ACTE, ſubſt. maſc. (*Intermede dans les piéces de Théatre.*) Interſcenium, ii, n. MIĘDZY AKTAMI komedii, co śmieſznego z oſobna dla rozrywki patrzących y ſłuchaiących, udanie. Intermedium.

S'ENTRE-ADVERTIR, (*on prononce* S'ENTRE-AVERTIR.) V. act. Se invicem monere. *Cic.* PRZESTRZEGAC ſię wzaiemnie między ſobą.

S'ENTRE-AIDER, V. act. (*S'aider mutuellement.*) Se mutuo auxilio juvare. act. *Cic.* POMAGAC ſobie wzaiemnie między ſob[illegible].

S'ENTRE-AIMER. Inter ſe amare. Mutuò ſe amare, (amo, as, avi, atum.) act. *Cic.* KOCHAC ſię z ſobą álbo [illegible] wzaiemnie, álbo między ſobą.

S'ENTRE-ATTENDRE, V. act. Se invicem expectare. *Cic.* CZEKAC NA SIEBIE, między ſobą ieden ná drugiego, [illegible].

ENTREBAILLEMENT *des voyelles*, ſubſt. maſc. Hiatus. *Cic.* OTWORZYSTA pronuncyacya wymowa liter iedno głoſnych po ſobie idących.

ENTREBAILLER, V. act. (*Entr'ouvrir une feneſtre, l'ouvrir à demi.*) Semi aperire. OTWORZYC do połowy, álbo trochę, drzi okna uchylić.

S'ENTRE-BAISER, V. act. Se invicem oſculari. CAŁOWAC ſię między ſobą wzaiemnie ſię całować z ſobą.

S'ENTRE-BATTRE, V. act. & neut. Pugnare inter ſe invicem. BIC ſię między ſobą bić ſię z ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BLESSER, V. act. (*Se bleſſer l'un l'autre*) Se invicem vulnerare. *Plin. Cic.* RANIC ſię między ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BROUILLER *enſemble*, V. act (*parlant de deux amis.*) A ſe invicem diſſidere. *Cic.* POKŁUCIC ſię między ſobą, *álbo* z ſobą mowiąc o przyiaciołach.

S'ENTRE-CARESSER, V. act. (*Se careſſer l'un l'autre.*) Sibi invicem blandiri. PODCHLEBIAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-CHAMAILLER, V. neut. Inter ſe confligere. PASSOWAC ſię ſzarpać ſię mocować ſię między ſobą álbo z ſobą.

S'ENTRE-CHERCHER, V. act. Se invicem quærere. SZUKAC ſię ieden drugiego obadwa z ſobą.

S'ENTRE-CHOQUER, V. act. (*qui ſe dit deux armées,* ou *de deux perſonnes qui ſe choquent, & qui en viennent aux mains.*) Inter ſe colliſi. *Cic.* TRĄCIC ſię uderzyć ſię ieden o drugiego uderzyć ſię o ſiebie z obu ſtron mowiąc o woyſku álbo o oſobach ktorym do bitwy przychodzi.

S'ENTRECOUPER *en parlant*, Sermonem abrumpere. PRZERYWAC ſobie mowę w mowieniu.

Des paroles entrecoupées. Verba interrupta. *Cic.* Słowa przerywane niedomawiane.

Vn viſage entrecoupé de rides. Vultus rugis exaratus, m. *For.* Twarz pomarſzczona.

S'ENTRE-DECHIRER *ſes habits*, V. act. Sibi veſtes mutuò dilacerare. PODRZEC ROZEDRZEC ſobie ſzaty ná ſobie wzaiemnie.

ON DIT au figuré, *S'entre-déchirer par des médiſances.* Lacerare, *ou* diſcindere ſe invicem maledictis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzarpać Jmię ſławę ſwoię wzaiemnie.

S'ENTRE-DEMANDER, V. act. A ſe invicem petere. PYTAC ſię ſiebie między ſobą.

S'ENTRE-DE'PESCHER *des courirs*, V. act. Ultrò citròque nuntios inter ſe mittere. *Caſ.* POSYŁAC WZAIEMNIE do ſiebie umyślnych.

S'ENTRE-DE'TRUIRE, V. act. (*Se ruiner l'un l'autre.*) Se invicem deſtruere. NASTĘPOWAC ná ſiebie wzaiemnie y wzaiemnie ſię gubić ieden drugiego.

ENTREDEUX, ſubſt. m. (*L'eſpace qui eſt etre deux choſes.*) Intervallum interjectum. *Cic.* SRZODEK mieyſce między dwiema rzeczami weſrzodku.

Entredeux de moruë. Moruæ pars media. **Entredeux des épaules.* Interſcapulium. *Apul.* **Des colomnes.* Intercolumnium, ii, n. *Cic.* **Des chevrons.* Intertignium, ii, n. *Vitr.* **Des chevilles.* Interſcalmium, ii, neut. *Vitr.* **Des nœuds.* Internodium. *Colum.* **Des rangs.* Interdinium. **Des cuiſſes.* Interfemineum, ei, n. **Des veines.* Intervenium, ii, n. **Des narines.* Interſepimentum. **Des ſourcils.* Intercilium. *Iſid.* Srzodek przez poł kábłonu ſztuka przez poł między łopatkami. *Między ſłupami. *Między Belkami, *álbo* krokwami. *Goźdź wiosłowy goździe między ktoremi wiosłem robią. *Między ſtawami przeguba między członkami, kolanka. *Między ſtanami, rzędami. *Między udami mieyſce członek wſtydliwy. * Między żyle, álbo Biel w drzewie między ſmolnemi żyłami. *Między nozdrzami przegroda. *Między brwie.

Qui eſt entre deux. Intermedius. Interjectus, a, um. **Vn mur qui eſt entre deux.* Intergerinus paries. *Vitr.* Srzedni Poſrzedni poſrzodkuiący między dwoma. *Sciana weſrzodku ſpolna, poſrzednia.

S'ENTRE-DIRE *adieu*, V. act. Inter ſe vale dicere. *Cic.* ZEGNAC ſię zobopolnie pożegnać ſię z ſobą.

S'entre-dire des injures. Mutuis ſe conſectari, *ou* inſectari maledictis, *ou* conviciis. Szkalować ſię wzaiemnie Beſztać ſię z ſobą.

S'ENTRE-DONNER, V. act. (*Se donner reciproquement.*) Sibi mutuò dare. *Cic.* DODAWAC SOBIE wzaiemnie, zádáwać ſobie.

S'entre-donner du courage. Sibi invicem animos dare, *ou* facere. *Cic.* Dodawać ſobie ochoty.

S'entre-donner de la peine, du chagrin. Sibi invicem moleſtiam facere, *ou* creare. Zádáwáć ſobie wzaiemnie przykrości, czynić ſobie przykrość ná złe wzaiemnie.

ENTRE'E, ſubſt. fem. (*Action d'entrer en quelque lieu.*) Ingreſſio. Introitus. *Cic.* WEYSCIE wniście dokąd.

ENTRE'E, (*L'endroit par où l'on entre en quelque lieu.*) Aditus. Introitus. WEYSCIE ktorędy dokąd wchodzić.

Défendre à quelqu'un l'entrée de ſon logis. Primo aditu ædium ſuarum quempiam prohibere. *Cic.* Zákázáć komu weyście w dom ſwoy, áby noga iego w domu u nas niepoſtała.

ENTRE'E *qu'on a chez quelqu'un.* Aditus. Admiſſio. *Cic.* WEYSCIE Przyſtęp ktory má kto u kogo do kogo.

Avoir entrée chez quelqu'un. Admitti ad aliquem. *Ter.* **Il a les entrées chez le Roy.* Admittitur ad Regem. Mieć przyſtęp do kogo. *Má záwſze wolny przyſtęp do Krola.

(Il y a trois entrées chez le Roy, la premiere lors que le Roy eſt éveillé, & qu'il eſt encore dans ſon lit, on appelle ceux qui y ſont admis, *Primi amici*, ou *Primæ admiſſionis*: la ſeconde, lorſque le Prince eſt levé, ceux qui y ſont admis, s'appellent, *Secundi amici*, ou *Secundæ admiſſionis*; & les derniers qui entrent avec la Chambre, ſe nomment *Inferiores amici*, & *Vltimæ admiſſionis.*) Troiaki ieſt przyſtęp u Krola pierwſzy iák ſię tylko Krol obudzi y kiedy ieſzcze ieſt włożku, á tych co do tego ſą przypuſzczeni nazywaiąc, *Naypierwſzy przyſtęp maiący*: Drugi ieſt gdy Krol iuż wſtał á tych ktorzy do tego ſą przypuſzczeni názywaią, Drugi przyſtęp maiący. Oſtatni ktorzy wchodzą z drugiemi rázem ſą oſtatniego álbo powſzechnego álbo poſpolitego przyſtępu oſoby.

ENTRE'E ſe dit figurément en ce ſens, *Il n'a point d'entrée, Il n'eſt point admis aux honneurs.* Non eſt ei aditus ad honores. *Cic.* **Il a entrée au conſulat.* Patet ei aditus ad conſulatum. *Cic.* WEYSCIE przyſtęp *niewłaśnie* nie ma przyſtępu: Niemoże przyiść do niczego do żadnego urzędu. *Má przyſtęp do Konſulatu do náywyżſzey godności Radzieckiey Rzymſkiey.

ENTRE'E, (*Commencement.*) Introitus, Ingreſſus. Aditus, Initium. *Cic.* **A l'entrée de l'eſté.* Ineunte æſtate. abl. WEYSIE wſtęp záczęcie záczynánie. *Ná wſtępie lata ná záczęciu záráz wſtąpiwſzy w lato.

A l'entrée du printemps. Initio veris. *Tacit.* **Entrée d'un diſcours.*

diſcours. Initium, *ou* exordium orationis. *Cic.* **Entrée de balet* Saltationis agilis initium. Ná wſtępie wioſny záraz wſtąpiwſzy w wioſnę. *Ná pierwſzym wſtępie mowy. *Ná pierwſzym wſtąpie táńca, záraz wſzedſzy w taniec.

ENTRE'E, *de table* (*Ce qui ſe ſert d'abord*, ou *au commencement du repas.*) Promulſis *Cicer.* (*Les Anciens commençoient leurs repas par du vin mielle & par des œufs.*) PRZED obiednie danie co przed obiadu záczęciem iedzą u ſtołu záſiadſzy dla wzbudzenia apetytu dawni záczynali obiady od ſytki y iaiec.

ENTRE'ES au plurier, ſe dit (*de ce qui ſe paye pour les entrées des danrées qui entrent dans une ville.*) Portorium. Vectigal. **Lever un impoſt ſur l'entrée du vin.* Portorium vini inſtituere. *Cic.* CŁO podatek od wprowadzania towarow. *Poſtanowić podatek od w prowadzania win.

S'ENTRE-ESCRIRE, V. act. Sibi mutuo dare litteras. *Cic.* PISYWAC do ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE ESGORGER, V. act. (*Se couper la gorge l'un à l'autre.*) Se mutuò jugulare. POZARZYNAC ſię obadwa ieden drugiego pozarzynać ſię.

ENTREFAITES, ſubſt. f. mot fort uſité avec la prépoſition SUR, comme *Sur ces entrefaites*, c'eſt à dire *Cependant*, ou *Pendant que les choſes ſe paſſent.* Intereà. Hæc dum geruntur. Hoc interim ſpatio. *Cic.* Inter hæc. *Liv.* PODCZAS, między tym w tenczas zaczym ſię to dzieie, podczas tego, tymczaſem.

S'ENTRE-FASCHER, V. neut. (*Se faſcher l'un contre l'autre.*) Sibi invicem iraſci. *Cicer.* POGNIEWAC ſię z ſobą gniewać ſię z ſobą.

S'ENTRE-FLATTER, V. act. Sibi mutuò palpari, (por, aris, atus ſum.) dep. *Plaut.* PODCHLEBOWAC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE FOUETTER, V. act. Se invicem verberibus flagellare. *Cic.* BICZOWAC ſię z ſobą.

S'ENTRE FRAPPER, V. act. Se invicem petere mutuis ictibus *Cic.* UDERZYC ſię z ſobą wzaiemnie.

ENTREGENT, ſubſt. m. (*L'ngiene à faire.*) Scita & elegans agendi ratio, f. Induſtria, æ, f. GRZECZNOSC przyſtoyność przyzwoitość rozeznanie przezorność.

S'ENTRE GRONDER, V. act. Se invicem increpare. *Liv. Plaut.* ŁAIAC ſię wzaiemnie.

S'ENTRE-HAIR, V. act. (*Se haïr l'un l'autre.*) Inter ſe odiſſe. NIENAWIDZIEC ſię nielubić ſię między ſobą.

S'ENTRE HANTER, V. act. Se mutuò frequentare. UCZĘSZCZAC chodziwać do ſiebie bywać u ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE HEURTER, V. act. Inter ſe collidi. UDERZYC ſię trącić ſię o ſiebie rozbić ſię iedno o drugie.

S'entre-heurter de front, (*comme les beliers.*) Inter ſe coniſcare. n. *Cic.* Rogami ſię bić igrać iáko barany igraią.

ENTRELACEMENT, ſubſt. m. (*action d'entrelacer.*) Interjectio. Implicatio. PRZEPLATANIE.

ENTRELACER, V. act. (*Meſler parmi çà & là.*) Intexere. Illigare, act. acc. *Une ſorte de diſcours où ſont entrelacées toutes les graces d'une Langue.* Dicendi genus, in quo omnes illigantur verborum lepores. *Cic.* PRZEPLATAC mięſzać tam y owdzie. *Mowa w ktorey ſą przeplatane wſzyſtkie ozdoby ięzyka.

ENTRELARDER, V. act. (*Larder de lard par ci par là.*) Carnem lardo per intervalla configere. SZPIKOWAC ſloniną tu y owdzie, przeſzywać, przetykać.

S'ENTRE-LOUER, V. act. Se mutuis laudibus aſpergere. CHWALIC ſię między ſobą zobopolnie.

ENTRELUIRE, V. n. Interlucere *Plin.* Sublucere. Interlucere. *Liv.* Intermicare. PRZEBIIA ſię światło, błyſzczy ſię roświeca rozia śnia ſię.

S'ENTRE MANDER, V. act. Internuntiare. *Liv.* DONOSIC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE MANGER, V. act. Se invicem vorare. act. POZERAC ſię wzaiemnie zobopolnie między ſobą ſię gryść.

ENTREMESLER, V. act. (*Meſler parmi.*) Intermiſcere. *Liv.* MIESZAC między wmięſzać.

ENTREMESLER *parmi de grandes & ſerieuſes occupations quelque divertiſſement.* Diſtinguere graviora opera luſibus jociſque. *Plin.* MIĘSZAC między poważne zábawy iákie rozrywki między poważnemi rzeczami co ucieſznego.

Entremeſler des propos delicats & enjouez parmi une affaire ſérieuſe. In re ſeverâ convivio dignum & delicatum inferre ſermonem. *Cic.* W poważney ſprawie co żartobliwego y śmieſznego powiedzieć.

S'entremeſler de quelque guerre. Alicui bello ſe immiſcere. Illigare ſe alicui bello. *Liv.* **S'entremeſler dans une converſation.* Se immiſcere colloquiis, *Liv.* W mięſzać ſię w woynę iáką wdać ſię w nią. *Wmięſzać ſię w konwerſacyą wdać w dyſkurs w rzecz.

ENTREMETS *d'un feſtin*, ſubſt. m. (*Aſſiettes de ragouſts qu'on ſert entre le roſt & le fruit.*) Media conviviis fercula. *Cic.* *Des andouilles fumées qu'on ſert à l'entremets pour remettre les conviez en appetit.* **Horace a dit.* Reficiuntur in morſus hillis.) PRZYSTAWKI ktore między pieczyſtym y wetami przynoſzą ná talerzach álbo przyſtawkach małych co do ſtołu daiąc. *Kiſzki, kiełbaſki wędzone dla wzbudzenia apetytu.

ENTREMETTRE *ſon credit, ſon autorité*, V. act. (*L'interpoſer.*) Interponere ſuam gratiam, *ou* auctoritatem. *Cicer.* WŁOZYC wdać powagę ſwoię przyiaźń.

S'ENTREMETTRE *d'une affaire.* Se interponere, *ou* ſe admiſcere alicui negotio. *Cic.* WDAC ſię w ſprawę iáką.

Vous ferez plus ſagement de ne vous point entremettre de cét accord. Sapientiùs facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones. *Cicer.* Rozumniey lepiey uczyniſz ieżeli ſię nie wdaſz w tę ugodę.

Vouloir s'entremettre de l'affaire d'autruy malgré luy. Accedere, *ou* ſe inferre ad curam alterius illo invito. *Cic.* Chcieć ſię wdawać w cudzey ſprawy interesa mimo wolą czyią ponie wolnie będąc nie proſzony gwałtem.

Qui s'entremet de tout, *Qui de tout ſe meſle.* Magnus ardelio. *Phæd.* Rerum omnium multum negotioſus, i, m. Intrygant natręt wścibſki co ſię we wſzyſtko wmięſza y wda w każdą rzecz.

ENTREMETTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui s'entremet d'une affaire.*) Sequeſter. *Plaut.* Interpres Internutius. *Cicer.* POŚRZEDNIK iednacz roziemca *medyator* między ſtronami.

ENTREMETTEUR *d'un mariage*, (*Celuy qui traitte d'un mariage.*) Nuptiarum conciliator. *Tacit.* DZIEWOSŁĄB ſwat dziewka, zerżec, przyiaciel ſtrzęczący Pannę álbo Kawalera iakiey w małżeńſtwo.

ENTREMETTEUSE, ſubſt. f. Internuntia, æ, f. Conciliatrix icis, f. *Plaut.* DZIEWOSŁĘBICA ſwatka druchna przyiaciołka wdaiąca ſię za kim zmáwiaiąca parę iaką w małżeńſtwo.

ENTREMISE, ſubſt. f. Opera, æ, f. **C'eſt par vôtre entremiſe que j'ay obtenu la liberté de retourner dans mon païs.* Tuâ operâ, *ou* te interprete, feciſti, ut redire mihi liceat in patriam, *ou* ad parentes meos. *Plaut.* WŁOZENIE ſię wſtawienie ſię ſprawa. *Zá twoim włożeniem ſię zá twoią ſprawą zá twoią łaſką otrzymałem pozwolenie wrocić ſię do domu do oyczyzny do kraiu mego.

Traitter quelque affaire par l'entremiſe de ſes amis. Aliquod negotium per amicos agere. Czynić co przez przyiacioł, użyć przyiacioł do iákiey ſprawy w iakiey rzeczy w iákim intereſſie, przez przyiacioł robić wyrabiać co.

S'ENTRE MOCQUER, V. n. Se invicem irridere. *Ter.* ZARTOWAC drwić z ſiebie.

S'ENTRE-MORDRE, V. act. (*parlant de deux chiens qui ſe battent.*) Mordere ſe ſe invicem. KĄSAC ſię gryść ſię z ſobą záiadać ſię z ſobą mowiąc o pſach.

S'ENTRE MORDRE *pris figurément*, *Se déchirer l'un l'autre de paroles.* Jurgiis ſe laceſſere. act. *Liv.* GRYSC ſię źádać ſię z ſobą niewſtydnie co do ſłow ſwarliwych y zelżywych.

S'ENTRE NUIRE, V. neut. Sibi invicem obſtare. *Quint.* SZKODZIC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE-OBLIGER *l'un l'autre*, V. act. (*Se rendre des ſervices reciproques.*) Officiis inter ſe certare. PRZYSŁUGI ſobie wzaiemne y chęć zobopolną oświadczać.

ENTREOUIR *quelqu'un*, ou *ſa parole*, V. act. Inaudire aliquem, *ou* alicujus vocem. ZASZŁYSZEC coś máło co ſłyſzeć rozeznać głos czyi.

Il me ſemble l'avoir entreouï. Viſus ſum vocem illius audire. *Ter.* Zdáiemi ſię iákbym głos iego ſłyſzał.

ENTREOUVRIR, V. act. (*Ouvrir à demi.*) Semi-aperire. WPOŁ nie cale otworzyć.

S'ENTREOUVRIR, V. neut. (*S'ouvrir, ſe fendre, parlant de la terre, d'un baſtiment, d'un mur.*) Fatiſcere. Hiſcere. Dehiſcere. **La terre s'entreouvre de chaleur.* Æſtibus hiat terra *Colum.* OTWORZYC ſię roſpadać ſię ryſować ſię mowiąc o ziemi ścianie budynku západaiącym ſię álbo rozſtępuiącym. *Ziemia ſię pada kraie od gorąca.

S'ENTRE-PARLER, V. neut. Inter ſe colloqui. ROZMAWIAC między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-PIQUER, V. act. Se invicem pungere, (go, gis, pupugi, & punxi *peu en uſage hors ſes compoſez*, punctum.) act. *Cic.* **S'entre-piquer de paroles.* Mutuis verborum aculeis ſe ſe pungere. KŁOC ſię zobopolnie. *Doymować ſobie ſłowami wzaiemnie.

S'ENTRE-POUSSER, V. act. (*Se pouſſer l'un l'autre.*) Mutuò ſe impellere. PCHAC ſię między ſobą popychać ſię wzaiemnie.

ENTREPRENANT, m. ENTREPRENANTE, f. adject. (*Hardy à entreprendre.*) In ſuſcipiendo audax. *Cic.* ODWAZNY śmiały ODWAZAIĄCY ſię podeymuiący ſię wiele.

ENTREPRENDRE, V. act. (*Se charger d'une choſe.*) Suſcipere. Aggredi. *Cic.* WZIĄC co ná ſiebie brać ná ſiebie co do dokazania, ważyć ſię czego podaiąc ſię.

Entreprendre la défenſe de quelqu'un. Aliquem ſuſcipere ac tueri. Alicujus defenſionem ſuſcipere. *Cic.* **Entreprendre une cauſe douteuſe.* Aggredi ancipitem cauſam. *Cic.* **Entreprendre*, ou *eſſayer de faire des choſes au deſſus de l'homme, & qui n'appartiennent qu'à Dieu.* Tentare cœleſtia. *Hor.* **Il entreprend plus qu'il ne peut*, ou *au delà de ſon âge & de ſes forces.* Plura ſuſcipit, quàm præſtare valeat. **Entreprendre une guerre.* Suſcipere bellum. *Cic.* Podiąć ſię obrony czyiey. *Podiąć ſię ſprawy wątpliwey. *Podeymować ſię czego nád ludzkie ſiły, y co ieſt właśnie ſamey mocy Boſkiey. *Podeymuie ſię waży ſię nád látá nád ſiły ſwoie. *Podiąć ſię woyny ná woynę ſię odważyć.

Entreprendre, uſurper, oſer. Sumere. Præſumere, (ſumo, is, ſumſi, ſumtum.) act. acc. *Cic.* **Entreprendre de faire le maiſtre.* Perſonam magiſtri ſumere. *Plin.* **Entreprendre l'autorité de juge.* Præſumere partes judicis. *Quint.* **Je n'oſerois entreprendre de donner conſeil à un homme ſage comme vous.* Neque monere te audeo præſtanti prudentiâ virum. *Cic.* Ważyć ſię, śmieć poważać ſię. *Ważyć ſię ná Mieczyca ſię udawać. *Ważyć ſię przywłaſzczyć ſobie urząd Sędziego *Nie poważam ſię nie śmiem rády dodawać ták wyſokiego rozumu y rozeznania oſobie.

ENTREPRENDRE *quelqu'un*, (*Se mettre à le gronder, à le quereller.*) Aliquem objurgare, *ou* increpare. WZIĄC ſobie kogo ná obroty łáiáć zgromić sfukáć. Pozbadać ſobie kogo.

Entreprendre ſur la vie de qulqu'un, ou *à ſa vie.* Vitam alicujus petere. *Cic.* Náſtępować komu ná życie.

Il entreprend ſur mes terres. In agros meos pedem ponit. Náſtępuie ná dobra moie.

ENTREPRENDRE *un baſtiment*, ou *quelque autre ouvrage à prix fait.* Aliquod ædificium, ducere. *Cic.* PODIĄC ſię náięcia ſię álbo náięcie ſię czego zrobic komu.

ENTREPRENEUR, ſubſt. m. (*Qui entreprend quelque ouvrage à faire.*) Redemtor *Cic.* NAYMACZ ktory ſię komu wynaymuie co robić ſwoim koſztem podeymuie.

S'ENTRE PRESSER, V. act. Se interpremere, (premo, is, preſſi, preſſum.) act. UCISKAC ſię w zaiemnie ſciſk ſobie między ſobą czynić.

S'ENTRE PRESTER, *ou* S'ENTRE-PRêTER, V. act. Sibi mutuo dare. POZYCZAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

ENTREPRIS, m. ENTREPRISE, f. part. paſſ. Suſceptus, a, um. PRZEDSIĘWZIĘTY PRZEDSIĘWZIĘTA podięty, podięta.

ENTREPRIS *de ſes membres*, (*Impotent, paralitique, qui ne s'en peut aider.*) Membris captus. *Cic.* KALEKA ná wſzyſtkich członkach upadły.

Eſtre entrepris de maladie. Implicari morbo, *ou* in morbum *Liv.* **De tous ſes membres.* Capi membris. Być zdięty chorobą. *Być upadłym ná wſzyſtkich członkach.

ENTREPRISE, ſubſt. f. (*de quelque ouvrage à prix fait.*) Operis alicujus redemtio. *Cic.* NAIĘCIE ſię komu podięcie ſię komu roboty iákiey ogołem zgodzoney.

ENTREPRISE, (*L'action d'entreprendre une choſe.*) Alicujus rei ſuſceptio. *Cic.* PODIĘCIE ſię wzięcie álbo branie ná ſiebie.

ENTREPRISE, (*Ce qu'on entreprend, deſſein.*) Cœptum. Suſceptum. *Liv. Ter.* Conſilium. *Caſ.* Auſus. *Prop.* ODWAGA przewaga impreza przedſięwzięcie umyſł przedſięwzięty, Wolá Zámyſł.

Entrepriſe hardie. Incœptum audax. *Plaut.* **Dangereuſe.* Incœptum plenum periculi. *Plin.* **Malheureuſe.* Infauſtum incœptum. *Plin.* Odwaga wielka. *Niebeſpieczna. *Nieſzczęśliwa.

Ces choſes ſont d'une grande entrepriſe. Illa audentiora ſunt. *Quint.* Te rzeczy ſą wielkiey odwagi.

Un homme qui n'eſt pas d'une grande entrepriſe. Anguſti pectoris homo. Człowiek máłego ſerca co ſię nie śmie ná nic odważyć.

Détourner quelqu'un de ſon entrepriſe, de ſon deſſein. Ab incœpto aliquem revocare. Odwrocić kogo od przedſięwziętych zámyſłow.

Laiſſer, ou *quitter ſon entrepriſe.* Incœpto abſiſtere, *ou* abire. *Liv.* Incœpto deſiſtere. *Virg.* Conſilium abjicere. *Cic.* Porzucić zoſtawić poniechać przedſięwzięte zámyſły.

Rompre l'entrepriſe d'une guerre. Diſcutere belli apparatum. *Liv.* Przeſzkodźić przerwać imprezy woienne

ENTRER, V. neut. (*Arriver, parvenir dans un lieu.*) Intrare. Introire. Ingredi. *Cic.* **Entrer dans le païs ennemi.* Fines hoſtium ingredi. *Liv.* **Entrer par force*, ou *de furie dans le logis.* Irrumpere, *ou* in ædes. *Plaut.* **Entrer ſubitement*, ou *tout d'un coup dedans un lieu.* Corripere ſe intrò. *Ter.* WEYSC dokąd przyść przybyć. *Wniść w Kray nie przyiacielſki. *Wniść gwałtem przez gwałt y z hałaſem do domu w paść z gniewem. *Wniść nágle álbo prędko bardzo wpaść wewnątrz do kąd.

Faire entrer quelqu'un dans un lieu. Aliquem intromittere. *Plaut.* **S'aſſurer des chemins pour faire entrer des vivres & des munitions dans une ville.* Munire viam, quâ cibatus commeatuſque tutò in urbem pervenire poſſint. *Plaut.* **Faire entrer une armée dans le païs ennemi.* Exercitum in fines hoſtium introducere. *Caſ.* Wpuścić kogo dáć mu wniść do kąd wprowadzić go. *Drogi ſobie ubeſpieczyć dlá wprowadzenia żywności y obron do miaſta. *Wprowadzić woyſko w kray nieprzyiacielſki.

Laiſſer entrer le ſoleil, le jour, le froid dans un logis. Admittere diem, ſolem, frigus in ædes. *Plin. Celſ.* **Je veux qu'on ne laiſſe entrer perſonne chez moy en mon abſence.* In ædibus meis, me abſente neminem volo intromitti. *Plaut.* Wpuścić ſłonce światło chłod do Domu. *Chcę áby nikogo niepuſzczano do domu mego w niebytności moiey.

ENTRER ſe dit figurément dans les façons ſuivantes. *Entrer bien avant dans l'amitié des perſonnes par des careſſes.* Immergere ſe blanditiis penitùs in aliquorum conſuetudinem. *Cic.* **Entrer dans une famille par le moyen de l'adoption.* Inſeri per adoptionem familiæ. *Suet.* **Dans le maniment des affaires de la République.* Accedere ad rempublicam. *Cic.* **Dans la familiarié de quelqu'un.* In alicujus familiaritatem intrare. *Cic.* WNISC *niewłaśnie* w ſpoſob náſtępuiący. *Wniść głęboko w przyiaźń podchlebſtwami pieſzczotami. *Wniść w Dom iáki przez przyſpoſobienie, álbo przybranie zá ſyná corkę. *Wniść w dotykanie ſię ſpraw publicznych Rzeczypoſpolitey. *Wniść w poufałość z kim.

ENTRER ſignifie, (*Commencer à faire quelque choſe.*) *Entrer ſur les rangs pour avoir quelque charge.* In procinctu eſſe ad aliquod munus capeſſendum. **Entrer en charge.* Magiſtratum inire. *Cicer.* WNISC znáczy ieſzcze záczą́ć co. Záczynać wchodzić między tych ktorzy ſą bliſko doſtąpienia urzędow iákich. *Wniść w urząd w godność álbo w urzędy w godności

Il ne fait que d'entrer à table, Il ne fait que de ſe mettre à table. Modò diſcubuit menſis. *Stat.* Tylko co uſiadł do ſtołu dopiero co ſiadł do ſtołu.

ENTRER *en ſocieté avec quelqu'un.* Cum aliquo ſocietatem inire. *Cic.* WNISC w ſpolnictwo w towarzyſtwo w ſpołeczność z kim.

ENTRER *dans le ſens de quelqu'un.* Ad ſenſum alicujus penetrare. *Cicer.* **Dans ſon ſentiment, prendre ſon ſentiment.* Alicujus ſententiæ accedere. *Tacit.* WNISC w myśli czyie, domyślić ſię ich. *Wniść w zdanie czyie przypaść ná nie.

ENTRER *en diſcours.* Sermonem inſtituere. Orationem, *ou* in orationem ingredi. *Cic.* **En converſation avec ſon amy.* Cum amico confabulari. **Dans la converſation, ſe meſler de la converſation.* In ſermonem aliquorum ſe inſinuare. *Cicer.* **En diſpute avec quelqu'un.* Diſputationem ingredi cum aliquo. WNISC w mowę. *W rozmowę w *konwerſacyą* z przyiácielem. *Wniść w konwerſacyą w dać ſię w mięſzać ſię w mowę. *W ſprzeczkę z kim.

ENTRER *en colere, en ſoupçon, en défiance.* Iraſci, incidere, *ou* venire in ſuſpicionem, de aliquo diffidere. *Cic.* WPASC w gniew w podeyrzenie w niedowierzanie o kim.

ENTRER *dans sa cinquantiéme année.* Annum quinquagesimum attingere. **Le soleil entre dans le signe des poissons.* Sol in pisces transitum facit. *Colum.* **Cette herbe n'entre point dans la composition de ce remede* Hæc gerba non adhibetur in conficiendo hocce remedio. WNISC w pięćdziesiąty rok wieku swego. *Słońce wchodzi w ryby. *To ziele nie wchodzi w to lekarstwo.

ENTRER *dans une chose, (se la rendre propre.)* comme *Entrer en poissession d'un fonds.* In fundi possessionem venire. *Cicer.* WNISC w dobra odebrać ie ná siebie właśnie [illegible] wziąć do nich wniść w possessią.

ENTRER *dans une affaire.* In rem ingredi. In causam descendere. WCHODZIC wniść w sprawę iaką w rzecz [illegible]

ENTRER, *(S'insinuer dedans.)* Irrepere. [illegible] *La dissimulation entre subtilement dans l'esprit de l'homme.* Irrepit in hominum mentes dissimulatio. *Cic.* **Entrer dans le fond d'une affaire.* Insinuare se in causam. Rem [illegible] radicitus [illegible] (mor, aris, [illegible]) *Cic. Phæd.* **Entrer dans les [illegible] & dans les divertissemens de quelqu'un.* Venire in partem voluptatum. WNISC wemknąć się wsunąć się wkraść się. *Wchodzi álbo wkrada się skrycie nieszczerość w umysł ludzki. *Wniść głęboko w rzecz. *Wchodzić w rozrywki y uciechy czyie.

S'ENTRE REGARDER, V. act. *(Se regarder l'un l'autre.)* In [illegible] *Cicer.* POGLĄDAC patrzać wzaiemnie ná siebie.

S'ENTRE-RESSEMBLER, V. n. Sibi invicem similes esse. BYC podobnymi do siebie.

S'ENTRE-SALUER, V. act. Inter se salutare, (to, as, avi, atum.) *Cic.* [illegible] lutare invicem. **Après qu'ils se furent entre-saluez.* Salute acceptâ redditaque. *Liv.* [illegible]NIAC się [illegible] z sobą. *Powitawszy się z sobą.

S'ENTRE-[illegible]RIR, V. act. Mutuam sibi operam dare. *Cic.* [illegible] wspomagać wzaiemnie.

S'ENTRE-[illegible], V. act. Subsequi. dep. CHODZIC zá [illegible]

S'ENTRE-[illegible]PORTER, V. act. *(Se supporter l'un l'autre.)* [illegible] invicem act. *Cicer.* ZNOSIC się między sobą [illegible]

S'ENTRETAILLER, V. act. *(S'entrecoupper en marchant, parlant d'un cheval.)* Calces calcibus allidere, *ou* illidere. SCIGAC [illegible] w chodzie mowiąc o koniu co się ścigą kopytami.

ENTRETAILLURE, subst. fœm. *(Blessure qu'on se fait quand on s'entretaille en marchant.)* [illegible] *Colum.* [illegible] noga o nogi trącenie [illegible] w chodzie [illegible]

ENTRETEMPS, subst. m. *(Intervalle de temps entre deux actions.)* Tempus interjectum. Horæ succisivæ. *Cicer.* CZAS [illegible] śoka między iedną y drugą sprawą zábawą wolne godziny

[illegible] temps qui se rencontre entre la fin d'un [illegible] [illegible] *Horat.* Czas zaście [illegible] starego á [illegible] nowiu.

ENTRETENEMENT, subst. m. *(Ce qui sert pour l'entretien d'une personne ou des choses.)* Victus & cultus. OPATRZENIE [illegible] do żywności odzienia &c.

ENTRETENIR, V. act. & réciproque, *(Tenir une chose liée ensemble.)* Continere, Retinere. *Plin. Ovid.* **Cét arcboutant entretient le mur.* Illud crisma murum retinet, ac [illegible] TRZYMAC w kupie w całości w sobie. *Ta podpora [illegible]

S'ENTRETENIR *ensemble, (en parlant de certaines choses liées.)* Inter se cohærere. TRZYMAC się razem w kupie z sobą.

ENTRETENIR, *(Tenir, conserver en bon estat les lieux, les édifices.)* Sarta tecta habere loca. *Cic.* **Un édifice bien entretenu.* Sartum tectum integrumque ædificium. *Cic.* **Cette femme ne vieillit point, elle s'entretient toûjours belle & fraische.* Facies istius mulieris non rugatur, sed florentior & vividior enitet. ZACHOWAC pilnować przestrzegać trzymać w całości y w porządku mieysca budynki Dachy &c. *Dom w dobrym porządku trzymany. *Tá Mátrona niestarzeie się ále się záwsze pięknie y czerstwo trzyma.

ON DIT au figuré en cette signification, *Entretenir une alliance, une amitié, la paix.* Servare ac tueri fœdus, amicitiam, pacem *Cic.* **L'honneur, la reputation d'un peuple.* Dignitatem & decus, *ou* nomen populi sustinere. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie záchowywać trzymać utrzymywać przymierze pokoy przyiaźń *Sławę honor narodu iákiego.

ENTRETENIR, *(Nourrir, fournir dequoy vivre.)* Alere. *Cic.* **Entretenir des armées.* Alere exercitus. *Cic.* **Il entretient [illegible] toute la [illegible]* [illegible] omnem [illegible] sustentat. ZYWIC [illegible] **Trzyma [illegible]* [illegible] *Sam żywi [illegible] domowych swoich żywi [illegible] patrzą

S'entretenir [illegible] de son escole. Scholâ se sustentare. *Suet.* Z tego co się uczac szkoły zárobi.

ENTRETENIR *une femme débauchée, la faire vivre.* Meretrici [illegible] & ad cultum necessaria. *Cic.* CHOWAC nierządnicę [illegible] o koszcie swoim.

Entretenir une femme [illegible], Estre en mauvais commerce avec elle. [illegible] diuna consuetudine cum meretrice congredi *Cæs.* **S'entretenir [illegible] voyes, en faisant quelque [illegible]* Se improbis artibus tenere. *Plaut.* [illegible] złe z niewiastą [illegible] dziwemi się báwić y żywić [illegible]

ENTRETENIR, au figuré, *(Nourrir, fomenter.)* Alere. Fovere. **Entretenir quelqu'un de belles espérances.* Spe aliquem lactare. *Ter.* **La guerre.* Bellum alere. *Cic.* **Une maladie.* Alere morbum. *Cic.* **Les forces.* Alere vires. *Cæs.* **L'amour.* Amorem alere. *Cic.* **Les douleurs.* Dolores alere, *ou* fovere. *Cic.* **Commerce avec les meschants.* Cum perditis habere commercium, *ou* societatem. ** C'est ce qui les a longtemps entretenus en guerre.* Quæ res eos magno, diuturnoque bello [illegible] TRZYMAC [illegible] trzymać kogo [illegible] *Woynę podniecać [illegible] *Siły. *Miłość. *Bol. *Mieć záchowanie z złemi z ládáiákiemi osobami. *To go długo trzymało ná woynie.

ENTRETENU, m. ENTRETENUË, f. part. pass. *Voyez* ENTRETENIR **Un bastiment bien entretenu.* Sartum tectum [illegible] TRZYMANY TRZYMANA. *B[illegible] Dom &c. dobrze porządnie trzymany.

ENTRETIEN, subst. m. *(Ce qui sert pour entretenir la [illegible])* Victus & cultus, ûs, m. **Il luy fournit son entretien.* [illegible] ipsi præstat. KOSZT wydatek [illegible] do żywności y odzienia &c *[illegible] potrzeby iego

ENTRETIEN se dit aussi *(de la conversation, & du discours familier.)* Sermo Colloquium. *Cic.* ROZMOWY potoczne, konwersacye, posiedzienia.

Il a l'entretien agreable. Lepidi & urbani sermonis est. *(Le contraire est* Homo sermonis amari. *Hor.* *Qui a l'entretien des-agreable.)* [illegible] w konwersacyi [illegible] *Przeciwnie [illegible]

ENTRETISSU, m. ENTRETISSUË, f. part. pass. [illegible] ENTRETISSER [illegible] PRZEPLATANY, PRZEPLATANA, przetykany od [illegible] przeplatany [illegible] ktore w francuskim iest nie używane.

S'ENTRETOUCHER, V. [illegible] *(Se toucher, estre contigu.)* Se inter se contingere. *Plin.* STYKAC się z sobą.

S'ENTRE-TRAITTER, V. act. *(Se traitter, se regaler l'un l'autre.)* Mutua convivia habere inter se [illegible] [illegible]WAC się między sobą zobopolnie wzaiemnie kolejn[illegible] giego.

S'ENTRE-TUER. V. act. Mutuis vulneribus se invicem conficere. POZABIIAC się wzaiem się zobopolnie [illegible] sobą

ENTREVEUË, subst. f. Congressus, ûs, masc. *Cic.* Colloquium, ii, n. *Cæs.* **A nostre premiere entreveuë, la premiere fois que nous nous verrons.* Primo quoque congressu [illegible] NIEOBACZE się z sobą zobopolne, zi[illegible] do siebie *Zá pierwszym [illegible] zápierwszym [illegible]

ENTREVOIR, V. act. *(Voir à demi.)* Parum perspicere. *Cic. Ter.* POSTZEGAC nie zupełnie [illegible] tylko [illegible] przez mgłę [illegible]

S'ENTRE VOIR, *(Se visiter l'un l'autre.)* [illegible] invicem. WIDYWAC się sobą uczęszczać bywać [illegible]

ENVAHIR, V. act. *(Occuper par force, s'emparer d'une chose par violence.)* Aliquid invadere. *Cic.* OPANOWAC gwałtem co [illegible] ziechać náieżdżać naiechać.

ENVELOPPE, subst. f. *(Ce qui sert à envelopper.)* Involucrum. Integumentum *Cic.* ZAWICIE, obwicie [illegible] pokrowiec, *Obwoluta, kooperta.*

ENVELOPPE', m ENVELOPPE'E, f. part. pass. Involutus. Obvolutus, OBWINIONY, uwiniony, záwiniony.

ENVELLOPPER, V. act. *(Couvrir d'une enveloppe.)* Involvere. Obvolvere. *Cic. Hor.* ZAWINĄC uwinąć obwinąć w záwinienie włożyć.

ENVELOPPER signifie aussi, *Entourer, enfermer.* Circuire, & Circumvenire. OTOCZYC zámknąć do koła opasać.

Les ennemis l'envelopperent. Fuit circumventus ab hostibus. *Salust.* Nie przyiaciele go w koło otoczyli.

ENVELOPPER, signifie aussi, *Embarrasser, impliquer dans une affaire* Impedire. Implicare. *Cic.* **Envelopper dans un mesme danger.* In idem periculum aliquem adducere. **Envelopper dans de meschants procez.* Litibus atris implicitus. *Hor.* UWIKŁAC záplątać w sprawę w trudność iaką wdáć. *Uwikłać w toż niebezpieczeństwo, wdáć w toż niebezpieczeństwo. *Uwikłać kogo w złe prawa.

ENVELOPPER se dit figurément, pour *Déguiser, cacher, embarrasser, couvrir sous des obscuritez.* Involvere. Obtegere. Tegere. act. acc. **Envelopper sa cupidité.* Tegere & velare cupiditatem suam. *Cic.* ** Sa pensée.* Mentem suam tegere. **Un esprit enveloppé.* Textus & contortus animus. *Cic.* **Dire une chose d'une maniere enveloppée.* Sermone tecto aliquid dicere. *Ovid.* UWINĄC niewłaśnie pokryć udáć [illegible] pod pozorem iákim. *Pokryć chciwość swoię. * Myśl swoię umysł swoy. *Umysł pokryty nieszczery tá emny. *Powiadać co pod pokrywką niewyraznie oboięmie.

ENVENIMÉ, m ENVENIME'E, f. part. pass. & adj. Venenatus. *Cic.* TRUCIZNĄ zárażony struty strata iadowity.

ON DIT au figuré, *Un esprit envenimé.* In[illegible] & exulceratus animus *Cic.* MOWIĄ *niewłasnie* Umysł struty iádowity [illegible] iádowite.

ENVENIMER, act. *(Remplir de venin.)* Veneno inficere, *Cic.* TRUCIZNĄ zárazić otruć iádem nápuśćić.

S'ENVENIMER, *(parlant d'une blessure, s'augmenter.)* Ingravescere ZAPALAC się, pogarszać się co [illegible]

ENVENIMER se dit figurement, *Envenimer un discours, ou les paroles de quelqu'un.* Depravare. Exasperare alicuius verba. **Envenimer les esprits par une mauvaise doctrine.* Inficere hominum mentes venenatâ doctrinâ. MOWIĄ słowa cudze złośliwie opacznie brać y tłumaczyć. *Zarażać umysły náuką złą błędami

ENVERS, *(Préposition relative)* Erga. Adversus & adversum, In. **La pieté envers Dieu.* Pietas adversûs. *Cicer.* **La charité envers le prochain.* Charitas erga proximum. KU, do, *prepozycya.* *Pobożność ku Bogu. *Miłość ku bliźniemu.

ENVERS, subst. m. *(Le vilain costé d'une estoffe.)* Panni facies interior. **Un drap qui n'a point d'envers.* Pannus ex utrâque parte speciosior. LEWA zła strona materyi iákiey. *Sukno máterya co nie ma lewey strony, obstronna materya co ná obie strony nosić się da.

ENVERS se dit en ce sens au figuré **Nous tournons les belles qualitez de nos amis à l'envers* Nos virtutes ipsas amicorum invertimus. *Hor.* **Prendre tout à l'envers.* Omnia invertere. *Cic.* OPAK opacznie ná opak. *Bierzemy przymioty dobre bliźnich nászych ná opak opacznie tłumaczemy. *Wszystko opacznie ná opak wszystko tłumaczyć.

ENVI, *(Ce qui ne se dit que dans cette expression.) A l'envi l'un de l'autre, A qui mieux.* Certatim. adv. *Cic. Phæd.* UBIEGAIĄC się ieden przed drugim kto prędzey kto lepiey.

ENVIE, subst. f. *(Chagrin qu'on a de voir les bonnes qualitez, ou la prosperité de son prochain.)* Invidia. Invidentia, æ, fœm. *Cicer.* Livor, oris, m. *Phæd.* ZAZDROSC, żal z cudzego szczęścia y powodzenia.

L'envie s'attache à la vertu Livor obtrectat virtuti *Phæd.* In invidiâ est virtus. *Cicer.* **L'envie accompagne toûjours les vivans.* Pascitur in vivis livor *Ovid.* Zázdrość wiąże się do cnoty. *Zazdrość wiąże się záwsze do żyiących.

Porter envie à quelqu'un. Alicui invidere. *Cic.* Zázdrość mieć przeciwko komu zázdrościć komu.

J'aimerois mieux que mes ennemis me portassent envie, que d'en porter à mes ennemis. Mavelim invidere inimicos mihi, quàm me inimicis meis. *Plaut.* Wolałbym żeby mi zazdrościli nieprzyiaciele moi, niżbym iá im zázdrościł.

ENVIE, *(Desir, volonté, & quelquefois fantaisie.)* Studium, ii, n. Ardor, oris, m Cupido, inis, f. Cupiditas, atis, f. *Cic.* CHĘC, żądza, chciwość, álbo też chętka iaka, ochota.

J'a bonne envie de ma peau Canis meæ cupidus est. *Phæd.* Ma mocną chęć appetyt ná skorę moię.

AVOIR *envie d'une chose.* **Ils avoient envie de réparer leur déshonneur.* Incesserat eis studium infamiæ farciendæ. *Cæs.* CHĘC mieć do czego, chcieć się. *Chęć ich brała álbo ochota áby poprawili wstydu swego sromoty swoiey.

Avoir envie de pisser, de faire de l'eau. Micturire. **Avoir envie de souper.* Cœnaturire. **De dormir.* Dormiturire. **Avoir envie d'acheter.* Emturire. Chcieć się ná urynał ná dwor z wodą ná potrzebę ná urynę. *Chcieć się ieść. *Spać *Kupić.

FAIRE *naistre, ou venir l'envie à quelqu'un d'une chose.* Rei cupiditatem alicui injicere. *Cic.* WZBUDZIC wzniecić chęć komu do czego.

Passer son envie Explere animum suum. *Terent.* Explere & satiare animum suum, *ou* suam cupiditatem ac libidinem. *Cic.* **Je vous en feray passer vostre envie.* Tuam istius rei desiderium explebo, *ou* restinguam, *ou* comprimam. Násycić chęć swoię żądzą swoię uspokoić uczynić iey zádosyć. *Uspokoię ia tę chęć twoię, odechce ci się tego.

ENVIE, *(Petit morceau de peau qui s'éleve vers l'extrémité des doigts proche l'ongle.)* Reduvia. *Cic.* ZAZDROSCI skorka zádzieraiąca się u palcow u rąk około paznokci.

ENVIEILLIR, V n. *(Devenir vieux, ou paroistre vieux.)* Senescere ZESTARZEC się, starzeć, się starzeć.

ENVIEILLIR, V. act. *(Cette maladie a envieilli cette femme.)* Ista mulier morbo senuit. ZESTARZAŁA się od tey choroby ta białogłowa.

ENVIER, V. act. *(Porter envie.)* Invidere, (invideo, es, invidi, invisum.) *Cic.* ZAZDROSCIC.

Je n'envie point l'opulence des riches, ni leurs honneurs, qu'ils cessent de m'envier ce que je possede. Sibi habeant divitias divites, sibi honores, dum mihi abstineant invidere quæ mea sunt. *Plaut.* Niezázdroszczę dostatkow bogatym áni ich szczęścia, niechże mi nie zázdroszczą tego co mam ubostwa mego.

ESTRE *envié & haï de quelqu'un.* In invidiâ & in odio esse apud aliquem. *Cic.* BYC w zázdrości y nienawiści u kogo

ENVIEUX, m. ENVIEUSE, f. adject. Invidus. Invidiosus. Lividus. *Hor. Cic.* ZAZDROSNY, ZAZDROSNA.

C'est un envieux & un homme médisant qui emporte la piece. Lividus est & mordax. *Hor.* Jest to człowiek zázdrosny złego języka y uszczypliwy.

ENVINE', m. ENVINE'E, f. *(Qui est fourni de vins.)* Vinicopiâ abundans. DOBRZE w wino opatrzony, dobrze się w wino [illegible] maiący, maiąca wina dostatkiem.

(C'est un terme de Marchands de vin, L'un & l'autre se dit d'un vaisseau imbu de vin.) Termin kupcow winiarzow toż się mowi o náczyniu iákim ktoreprzeszło winem.

ENVIRON, préposition. *(Autour.)* Circa. Circiter. **Environ l'équinoxe du printemps.* Circa vernum æquinoctium. *Colum.* **Environ les Ides de Juillet.* Circiter Idus Quintiles. *Cic.* OKOŁO. *Około porownania dnia z nocą ná wiosne. *Około siodmego dnia Lipca.

LES ENVIRONS *des villes, les Lieux d'alentour.* Loca quæ sunt circa urbes. *Cic.* **Aux environs de Capouë.* Circa, *ou* circum Capuam. *Cic.* OKOLICE miasta okoliczne mieysca w koło miasta. *Około álbo w koło Kapuy okolicznie.

ENVIRONNEMENT, subst. m. *(L'action d'environner.)* Circuitio. OKOLICZENIE otoczenie okrążenie opasanie.

ENVIRONNE', masc. ENVIRONNE'E, fœm. part. pass. Cinctus. Circumfusus, a, um. OTOCZONY opasany opasana otoczona.

ENVIRONNER, V. act. *Enfermer tout autour.)* Ambire, Cingere. Circumdare. *Cic. Var.* **Environner l'ennemi.* Hostem circumvenire. OKOLICZYC otoczyć do koła w koło opasać y zámknąć. *Otoczyć opasać nieprzyiaciela.

Une ville environnée de ports. Urbs succincta portubus. *Cic.* Miasto opasane portami, brzegami wiezdnemi.

ENVISAGER, V. act. *(Regarder quelqu'un au visage.)* Aspicere Intueri. *Cic.* W TWARZ komu patrzyć w oczy mu patrzać, patrzać w twarz.

Un visage qu'on ne peut envisager sans danger. Vultus nimium lubricus aspici. *Horat.* Twarz ná ktorą bez niebespieczeństwa patrzać niemożna.

ENVISAGER se dit figurément, *(Considerer, regarder.)* Aspicere. Intueri. **Envisager la mort & les bourreaux sans s'estonner.* Siccis oculis & animo intrepido mortem ac tortores intueri **Envisager une chose sous diverses idées.* Rem diverso aspectu videre, *ou* considerare. **Il a envisagé, ou pris la chose du biais qu'il falloit.* Hanc rem rectâ secum reputavit viâ. *Ter.* *NIEWŁASNIE* patrzać przypatrywać się weyrzeć uważać pilnie y oglądać. *Oglądać śmierć y katow álbo oprawcow

wcow bez przestrachu. *Przeć n. rzecz iaką rozmaicie z rożnych stron y w rożny sposob ij uważać. *Uważyć y wziąć rzecz w ten sposob tą drogą właśnie iak trzeba było.

E'NUMERATION, subst. fœm. (*Compte de plusieurs choses dont on fait mention par le menu.*) Enumeratio. *Cic.* WYLICZENIE wyrachowanie wielu rzeczy z osobna.

ENVOISINE', m. ENVOISINE'E, f. (*Qui a des voisins.*) *Il est bien envoisiné, Il a de bons voisins.* Est illi cum bonis vicinitas. *Cic.* *(*Le contraire est* Ei sunt mali vicini, *Il est mal envoisiné, Il a de méschants voisins.*) SĄSIEDZTWO maiący, w dobrym sąsiedztwie będący. *Przeciwna iest: Z słe w złym sąsiedztwie, złe ma sąsiady, złe sąsiedztwo, niepoczciwe.

(Mot bas & familier qui se dit en bien & en mal.) Słowo proste y potoczne w Francuskim w zły y dobry sposob.

S'ENVOLER, V. n. (*S'enfuir en l'air en volant.*) Avolare. Evolare. *Cic.* ULECIEC odlecieć.

ON DIT au figuré, *Son espérance s'est envolée* Spes illius evanuit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Uleciała odleciała go nádzieia odbiegła go zniknęła.

ENVOY, subst. masc. (*L'action d'envoyer.*) Missio *Cicer.* POSŁANIE posyłanie wysłanie wysyłanie wyprawienie.

ENVOYE', m. ENVOYE'E, f. part. pass. Missus. POSŁANY, POSŁANA, wysłany wysłaniec, posłaniec posłannik, goniec.

UN ENVOYE', (*Personne choisie qu'on envoye vers quelque Prince, pour luy porter quelque dépêche de la part d'un autre Prince.*) Nuntius, *ou* Internuntius. Poseł osoba wybrana wysłana do Pana iakiego dla niektorych spraw od drugiego Pana wyprawiony.

ENVOYER, V. act. (*Dépêcher quelqu'un vers un lieu.*) Mittere. WYSŁAC wysyłać kogo posyłać ná mieysce iakie.

Envoyer vers quelqu'un. Allegare aliquem, *ou* ad aliquem. *Cic.* **Envoyer en ambassade.* Legatum aliquem ad alium mittere. *Cic.* **Envoyer quelqu'un sous main.* Submittere aliquem. Clàm aliquem mittere. **Envoyer quelqu'un devant.* Præmittere aliquem. *Cic.* Wysyłać do kogo ná przeciw komu. *Wysłać w Poselstwie. *Wysłać kogo cicho potaiemnie po ryiemu skrycie niewiadomie. *Posłać kogo wprzody przed kim.

Envoyer quelqu'un en exil. Aliquem in exilium eiicere, proiicere. *Cic.* **Au bout du monde.* Aliquem in ultimas terras mandare, *ou* amandare. *Cicer.* **En l'autre monde avec trois grains d'arsenic, avec le poison.* Aliquem veneno tollere. *Cic.* Posłać kogo ná wygnanie. *Ná koniec świata. *Ná tamten świat go wyprawić trucizną.

ENVOYER QUERIR. Aliquem accire. *Cic.* POSŁAC po kogo do siebie.

ENYVREMENT, (*on prononce* anyvremant.) subst. m. (*L'estat d'une personne yvre.*) Ebrietas. Temulentia. f. *Cic. Plin.* PIIANSTWO, stan człeka piianego.

ENYVRER, V. act. (*on prononce* anyvrer.) (*Rendre yvre.*) Inebriare. **Cette herbe enyvre.* Hæc herba temulentiam facit. *Plin.* UPOIC upiiać piianym uczynić opoić. *To ziele iest piiane upia, może się nim upić.

S'ENYVRER. Inebriari. *Cic.* UPIC się.

Faire enyvrer quelqu'un. Trahere aliquem in vinum, *ou* inebrietatem. *Liv.* Upoić kogo do piiaństwa go przywieść.

Cela empesche de s'enyvrer. Id ebrietatem arcet. To broni od piiaństwa.

ENYVRER signifie aussi, *Estourdir quelqu'un.* Alicujus aures obtundere. *Cic.* **Il va venir m'enyvrer de son babil, de son caquet, de ses vains discours.* Suâ loquacitate caput meum obtundet. ROZKLEKTAC komu głowę. *Już idzie áby mi rozklektał głowę rozprawianiem swoim.

ENYVRER se dit aussi au figuré, comme *Il est enyvré de sa bonne fortune.* Dulci fortunâ ebrius est. *Hor.* **Il l'a enyvré de louanges.* Laudibus illum opplevit. Obrudit illum laudibus. **S'enyvrer de sa propre grandeur.* Magnitudine suâ ebrium fieri. W FRANCUSKIM mowią *niewłaśni:* Piiany szczęściem swoim *to iest:* Zápamiętały. *Upoił go podchlebstwy, *to iest:* Zmamił zdementował. *Piiany znácnością wielkością swoią, *to iest:* Niepamiętaiący się zápominaiący się. W Polskim záś upiiać się *niewłaśnie:* znáczy ubespieczać się ná co bardzo bez fundamentu y nieuważnie.

EOLIE, (*Province de l'ancienne Grece.*) Æolis. *Pom-Mel.* EOLIA Kray dawney Grecyi.

D'Eolie. Æolicus, a, um. Æolius. *Quint. Horat.* Z Eolii, Eolik, Eolicki.

EOLIENS, m. EOLIENNES, subst. f. (*Ceux & celles qui sont d'Eolie.*) Æoles, Æolii. *Cicer.* EOLIKOWIE, Eolicy, Eolianie Eolianki ci y te co są z Eoli.

EOLIPILE, subst. fœm. (*Boule d'airain propre à souffler le feu.*) Æolipila. *Vitr.* ALEMBIK wietrzny do rozdmuchania y rozdymania ognia.

(Cette boule est creuse, ayant une queuë & un fort petit trou. On la chauffe pour rarefier l'air qui est dedans, & puis on la jette dans l'eau, qui remplit l'espace qui est vuide, & y coadense l'air par sa froideure. Ensuite on approche cette boule du feu, & il en sort un vent fort vehement qui souffle le feu.) Jest to kula miedziana dęta, z rurką y lochem niewielkim. Trzeba ią mocno rozgrzać dla rozrzedzenia powietrza w niey záwartego, á potym wrzucić w wodę ktora gdy ią napełni y znowu ściśnie powietrze w niey zimnem swoim potym ią zaś przyłożyć ná przeciwko ognia, wypada tedy z niey wiatr bardzo mocny ktory rozdyma ogień.

E'PACTE, subst. f. (*Difference de l'année lunaire d'avec la solaire.*) Epacta, æ, f. EPAKTA, rozność dni biegu rocznego słonecznego, od dni biegu rocznego Xiężycowego. *Dni pozostałe u roku po skonczonym biegu rocznym Xiężyca.*

(Terme de Comput Ecclesiastique.) Termin liczby kalendarza Kościelnego.

E'PAMPRER, V. act. (*Oster les pampres de la vigne, qui empeschent de meurir le raisin.*) Pampinare. *Colum.* OBCINAC pręty z winnicy dla odkrycia gron áby doyrzewały y dochodziły. *kastrować winnice.*

(Terme des Vignerons, qui disent aussi Ebourgeonner la vigne.) Termin [illegible] y winnicznych robotnikow.

E'PAMPREMENT, subst. masc. (*L'action d'epamprer.*) Pampinatio, onis, f. *Col.* OBCINANIE [illegible]

(Checlez [illegible] par [illegible]) Szukay pod tey słow ktore nieznaywszy [illegible] przez E.

E'PELLER, V. act. (*Nommer ses lettres l'une après l'autre pour assembler ses mots.*) Singulas litteras appellare, & syllabas connectere act. SYŁABIZOWAC litery do liter składać y składać czytać nie ucząc się czytać y słowa składać w czytaniu.

E'PERLAN, subst. masc. (*Petit poisson de mer qui est d'un blanc reluisant & sent la violette.*) Eperlanus. KIEŁB morski rybka mała barłoi, ney białości [illegible]

E'PHE'ME'RE, adject. m. & f. (*Qui ne dure qu'un jour.*) Ephemerus *Une fièvre éphemere qui ne dure qu'un jour.* Febris unius diei. JEDNODNIOWY co tylko trwa ieden dzień. *Gorączka iednodzienna co dzień tylko ieden trzyma y omiia zaraz.

E'PHE'ME'RIDES, subst. f. pl. terme d'Astronomie. (*Tables qui marquent l'état du Ciel tous les jours à midi.*) Ephemeris. Ephemerides. *Ad Ephemeridem revertitur. *Cic.* *On a recours aux Ephémérides.* KALENDARZ, Tábliczki dla poznania południa co dzień ná każdym wieyscu. *Do Tabliczek punktu południowego codziennego udáią się.

E'PHESE, (*Ville maritime d'Asie, bastie par les Ioniens sous Androclus fils de Codrus.*) Ephesus *Horat. Cicer.* EFEZ Miasto w Azyi po nád morzem stawiane przez Jonow Grekow z Androklem synem Kodrusowym.

E'PHE'SIEN, m. E'PHE'SIENNE, f. (*Celuy, ou celle qui est d'Ephese.*) Ephesius *Cic.* EFEZYIANIN EFEZYISKA Efezyczyk Efezyika ten álbo ta co iest z Efezu.

E'PHOD, (*on prononce* E'PODE.) subst. masc. (*Habit Sacerdotal d'usage parmi les Juifs.*) Superhumerale. NARAMIENNIK álbo náplecznik stroy Kapłański starozakonny u Zydow.

(C'estoit une espece d'Aube ou de Surplis.) Było to náksztáłt Alby álbo Komży.

E'PHORE, subst. masc. (*Magistrat de Sparte, Establi pour brider l'autorité des Roys; comme à Rome les Tribuns du Peuple, pour brider celle des Consuls.*) Ephorus. *Cic.* EFOR Urzędnik Spartańskiey Rzeczypospolitey, postanowiony dla ukrocenia zbytniey mocy Krolewskiey; ták iáko Trybunowie Gminnego Ludu w Rzymie byli dla ukrocenia y sprzeciwienia się Konsulom, to iest Náywyższym Radźcom, gdy czego przez moc niesłusznie dokazać chcieli.

E'PIDAURE, (*Ville de l'Achaie.*) Epidaurus, i, f. *Strab.* Epidaurum. EPIDOR Miasto Achaii.

E'PIDE'MIE, *ou* E'PIDIMIE, subst. f. (*Mal contagieux, maladie populaire.*) Grassans morbus, *genit.* grassantis morbi, masc. ŁOZNA Choroba záráźliwa y pospolita panuiąca.

E'PIDE'MIQUE, adject. m. & f. comme *Une maladie épidémique.* Morbus popularis. ŁOZNICA, Choroba pospolita, záraźliwa, y przyrazuna.

E'PIDERME, subst. masc. terme d'Anatomie, (*qui se dit d'une petite peau qui est par dessus le cuir ou la vraye peau.*) Summa cuticula, æ, f. SKORKA z wierzchnia ná skorze prawdziwey Termin Anatomiczny.

E'PIGASTRE, subst. m. terme de Médecine, (*C'est la partie anterieure du bas ventre.*) Abdomen. *Plin.* SŁABIZNA Brzuchowa Termin Lekarski.

E'PIGLOTTE, subst. f. terme de Médecine. (*C'est le couvercle du larinx, fait en forme de petite langue.*) Epiglottis, is, fœm. Z KRTANI błonka termin Lekarski.

E'PIGRAMMATISTE, subst. masc (*Qui fait un ouvrage d'épigrammes, comme a fait Martial.*) Epigrammatista, æ, m. WIERSZOPISZ wierszow krotkich dowcipnych iákiemi pisał Marcyalisz.

E'PIGRAMME, subst. f. (*Espece de Poësie courte qui se termine par quelque pointe, ou quelque pensée subtile.*) Epigramma. *Cic.* WIERSZ Krotki w kilku álbo kilkunastu wierszach opisuiący co z konceptem dowcipnym á niespodziewanym zákonczaiący.

E'PILEPSIE, subst. f. terme de Médecine. (*Mal caduque, proprement Convulsion de tout le corps & un retirement des nerfs.*) Morbus sonticus. WIELKA Choroba rwanie się wszystkich żył y wstárgnienie po wszystkim ciele.

E'PILEPTIQUE, adject. m. & f. Sonticus. KADUKIEM álbo wielką chorobą ruszony.

E'PILOGUE, subst m. (*La fin d'un discours.*) Epilogus, i, m. Conclusio. Peroratio. *Cic.* KONIEC zákończenie mowy iákiey konkluzya mowy poważney.

E'PILOGUER, V. act. (*Censurer, rechercher curieusement ce qu'il y a de mauvais dans les actions d'autruy.*) [illegible] [illegible] PRZYGANIAC [illegible] co się dzieie [illegible] świecie czemu by przyganiać, y ušczknąć

E'PILOGUEUR, subst. m. (*Celuy qui épilogue.*) Molestus carptor. *Aul-Gell.* POSTRZEGACZ cudzych spraw szepcący przyganiaiący.

E'PIPHANIE, subst. f. (*L'apparition d'une estoile aux trois Roys Mages.*) Apparitio. Manifestatio. Epiphania. SWIĘTO Trzech Kroli. Trzey Krolowie. Ziawienie P[illegible]e.

E'PIPHONE'ME, subst. f. (*Espece d'exclamation qu'on adioute souvent à la fin d'une narration.*) Epiphonema. Exclamatio sententiosa. (Tantæ-ne animis cœlestibus iræ? *Quoi donc les Dieux sont-ils si coleres? Les Dieux à cet excès portent ils leur colere?*) WIERSZ z podziwieniem końca [illegible] Także się to y w Bogach gniew wielki znayduie.

E'PIPLOON, subst. m. terme d'Anatomie (*C'est l'étendue sur le bas du ventricule & des intestins.*) Omentum [illegible] BŁONA trzewa okrywaiąca pod brzuchową [illegible] Termin Anatomii.

E'PIRE. (*Province de l'ancienne Grece, entre la mer d'Ionie & l'Achaie.*) Epirus. *Cic.* EPIR Prowincya dawney Grecyi między Morzami Jonii y Achaii.

E'PIROTE, adject. m & f. (*Celuy & celle qui est natif d'Epire.*) Epirota, æ, m. & f. *Liv.* EPIROTANIN [illegible]

E'PISCOPAL, m. E'PISCOPALE, f. (*D'Evesque.*) Pontificalis. Episcopalis. BISKUPI. BISKUPIA.

E'PISCOPAT, subst. m. (*La dignité d'Evesque.*) Pontificatus. *Cic.* BISKUPSTWO Biskupia Godność.

E'PISODE, subst. m. *mieux que* f. (*Histoire, ou action détachée, qu'on insère dans un Poëme, pour remplir son ouvrage d'une grande diversité d'evenemens singuliers.*) Episodium. Res addititia & extra argumentum assumata, f. WPADAIĄCA z [illegible] do [illegible] powieść: rożnych trafunkow y przypadkow [illegible] sobie wierszopis zá cel obrał.

E'PISODIQUE, adject. m. & f. *Une personne épisodique,* (*qui n'est point du sujet du poëme.*) Persona in fabulam extra argumentum inducta. OSOBA wdana z boku, wpadaiąca w [illegible] mimo przynoypalnie záłożony materyi.

EPISTYLE, subst. f. (*Architrave dans un bastiment.*) Epistylium. *Vitr.* KAPITELE słupow snycerskich álbo murowanych nagłowki, [illegible]

E'PISTOLAIRE, adject. m. & f. (*Touchant les lettres, les epistres.*) comme *Stile epistolaire, la maniere d'écrire des lettres.* Stylus epistolaris, m. *Mart.* LISTNY Listowy listowny co do listow należący, [illegible] pisanie listow.

EPISTRE, [illegible] subst. f (*Lettre missive.*) Epistola. *Cic.* LIST [illegible]

(Ce mot François ne se dit que des Epistres dédicatoires, des Epistres de S. Paul, de Ciceron, de Seneque & de Pline, & on ne le dit point des lettres qu'on envoye à ses amis, si ce n'est ironiquement.) To słowo Francuskie mowi się tylko o przemowach álbo listach przypisnych ná początku księgi iákiey komu przypisaney z druku, o listach S. Pawła y innych w Piśmie SS. o listach Cyceronowych y Seneki, á záś o inszych listach posyłanych zwyczaynych nie mowi się chyba náśmiech

E'PITAPHE, subst. fœm. *mieux que* m. (*Monument qu'on dresse à l'honneur d'un defunt pour en conserver la mémoire, & qui contient une inscription, qui marque le jour de sa mort, & qui fait l'eloge de ses vertus.*) Epitaphium. *Mart.* Elogium [illegible] inscriptum. *Suet.* Elogium funebre. *Cic.* Inscriptio. NAGROBEK wystawiony z nápisem ná pámiątkę y pochwałę [illegible] z wyrażeniem dnia y roku śmierci iego.

(Le mot *Epitaphium* se trouve dans Ciceron, mais pour un Discours funebre.) Epitafium w Cyceronie znáczy mowę pogrzebową.

E'PITHALAME, subst. m. (*Chant nuptial, ou Vers à l'occasion de quelque mariage.*) Nuptiale carmen. WIERSZ weselny ślubny, z okazyi Wesela álbo Slubu iákiego.

E'PITHETE, subst. f. Epithetum, i, n. *Quint.* SŁOWKO przydatnie chwalące álbo ganiące.

E'PITOME, subst f. (*Un abregé de quelque ouvrage.*) Epitome. *Cic.* Compendium. *Quint.* ZEBRANIE skrocenie.

E'PITOMER *un ouvrage,* V. act. (*En faire un abregé.*) In epitomen, ponere opus. ZBIERAC krotko księgę iáką.

(Mot nouveau dans nostre Langue.) Słowo nowe w Francuskim ięzyku.

E'PODE, subst. f. Epodos, *ou* Epodos, i, m. (*quoy qu'il soit dit [illegible] dans la remarque suivante.*) KSIĘGA ostatnia [illegible] wierszow lirykow Horacyuszowych álbo tym podobnych.

Horace a intitulé le v. liv. de ses Odes, Livre d'Epodes, *Liber Epodon,* c'est à dire, *Liber versuum epódon,* Livre où chaque [illegible] vers de l'Ode est suivi d'un petit vers, qui finit le sens. Horacyusz piątą księgę wierszow swoich lirykow nazwał księga Epodow, to iest księgą wierszow gdzie kożdy dłuższy wiersz ma po sobie ieden krotszy w ktorym kończy sens cały.

E'POQUE, subst. f. (*Certain point fixe d'où l'on commence à compter les années.*) Æra, æ, f. *Cal.* EPOKA punkt czasu [illegible] zaczynaiąc rachować lata dalsze.

E'QUARRER *du bois, ou des solives,* V. act. Ligna quadrare. *Colum.* OBRABIAC drzewo, álbo belki w kostkę.

(On prononce *E'carrer.*) Wymawia się *Ecarrer.*

E'QUATEUR, subst. m. (*Un des grans cercles de la Sphére artificielle, qui divise le globe du monde en deux parties égales: l'une septentrionale, & l'autre meridionale, ou communément la Ligne.*) Circulus æquinoctialis. m. *Var.* EKWATOR ieden z wielkich pasow sfery robioney ktora dzieli okrąg świata ná dwie części rowne iednę połnocną drugą połudn[illegible]

E'QUERRE, (*on prononce* ekerre.) subst. f. (*Instrument de géometrie composé de deux regles, qui sert à tracer & à mesurer des angles droits.*) Norma. WĘGIELNICA.

E'QUESTRE, adject. m. & f. qui ne se dit qu'en ce sens. *Une statue equestre, ou d'un homme à cheval.* Statua equestris. *Cic* OSOBA konna, Posąg osoby ludzkiey ná koniu.

(On prononce *qu* dans les mots suivans comme un *K.*) W náſtępuiących słowach francuskich *qu* wymawia się iáko *K.*

E'QUILIBRE, subst. f. (*Egale pesanteur de deux corps.*) Æquilibrium, ii, n. *Sen.* **Une chose qui est dans l'équilibre.* Res paribus librata ponderibus. ROWNOSC, waga iedna, szala z obustron rowność ná żadną stronę nie przeważaiąca. *Rzecz ná rowney szali będąca, w rowności swoiey. Rowney wagi.

Qui est dans l'équilibre. Æquilibris & hoc æquilibre, adject. *Vitr.* Co iest wrowności.

Mettre une chose en équilibre. Aliquid paribus ponderibus librare. Ná rowną szalę co brać, álbo, postanowić ustánowić co ná rowney szali.

L'action de mettre une chose en équilibre. Libratio. *Vitr.* Ważenie miarkowanie rowności szal.

E'QUINOCTIAL, m. E'QUINOCTIALE, f. adject. Æquinoctialis. *Vitr.* PONOCNY.

E'QUINOXE, subst. m. (*Le temps de l'année où les jours sont égaux aux nuits.*) Æquinoctium. *Cic.* POROWNANIE dnia z nocą.

E'QUIPAGE, subst. m. (*Provision de tout ce qui est nécessaire pour voyager.*) Instructus. WYPRAWA w drogę, gotowość sprzęt porządek podróżny.

E'QUIPAGE *de chasse.* Venationis apparatus. *Petr.* PORZĄDEK [illegible] do polowania.

E'QUIPAGE *de vaisseau.* Armamenta nautica. PORZĄDEK okrętowy do żeglowania.

E'QUIPAGE *de guerre.* Belli instrumentum. *Cic.* PORZĄDEK żołnierski woyskowy woienny do woiowania.

QUAND on dit absolument qu'*Un homme a équipage*, ou *un équipage*, on veut dire par là qu'*Il a chevaux, carrosse & domestiques.* Instructus est equis, rhedâ, familiâ. TO słowo Francuskie samo przez się znaczy porządek wozowy do iechania, Człowiek co porządnie ieździ to iest máiący konie káretę ludzi.

Se mettre en équipage. Se rebus ratione suæ conditionis instruere. Sporządzać się porządki sobie rożne sprawować według stanu swego.

E'QUIPE'E, subst. f. (*Entreprise belle en apparence, mais qui ne réussit point*) Præclara molitio, ad speciem, sed irrito conatu. DAREMNY záwod, wielki zámách ná co á prożny y dáremny.

E'QUIPEMENT, subst. m. se dit en terme de Marine (*de l'assortiment qui est nécessaire à la subsistance, à la sureté & à la manœuvre de l'équipage d'un vaisseau*) Armamenta, orum, n. plur. *Plin.* OPORZĄDZENIE okrętu [illegible] co iest potrzebnego do sprzętu, mocy, bespieczeństwa y wystawienia zupełnie porządnie okrętu do żeglugi.

E'QUIPER, V. act. (*Fournir toutes les choses nécessaires pour quelque voyage*, ou *pour quelque entreprise.*) Aliquem rebus omnibus instruere (ad iter aliquod conficiendum, ad aliquam expeditionem.) **Equiper d'armes & de canons.* Armis & tormentis instruere. act. acc. OPORZĄDZIC w drogę, porządnie wyprawić we wszystko co do drugi lub inszey im[illegible] iákiey náleży. *Opatrzyć bronią y armatą.

Equiper un vaisseau. Navigium armamentis instruere. *Colum.* Oporządzić okręt woienny wyprawowac.

S'E'QUIPER Sibi necessaria comparare ad aliquid. OPORZĄDZIC się sporządzać się co do odzienia y inszych potrzeb domowych.

E'QUITABLE, adiect. m. & f. (*Moderé & sage.*) Æquus. Æquabilis. *Cic.* **Equitable à tous.* Æquabilis inter omnes. *Cic.* SPRAWIEDLIWY słuszny pomiarkowany uważny. *Sprawiedliwy iednakowo dlá wszystkich.

E'QUITABLEMENT, adv. (*D'une maniere équitable.*) Æquè. Æquabiliter. adv. *Cic.* SPRAWIEDLIWIE słusznie.

E'QUITE', subst. f. (*Justice.*) Æquitas, atis, f. *Cic.* **Suivre l'équité.* Æquum & bonum colere. *Plaut.* **Avoir l'équité pour soy.* Æquum & bonum habere. **Parler pour l'équité*, ou *selon l'équité.* Æquum bonum dicere *Ter.* **Juger selon l'équité.* Judicare ex æquo & bono. *Cic.* SPRAWIEDLIWOSC słuszność. *[illegible] zá słusznością. *Mieć słuszność po sobie. *Mowić zá słusznością. *Sądzić według słuszności.

E'QUIVALENT, m. (*on prononce* équivalant.) E'QUIVALENTE, f. (*Qui vaut autant qu'un autre.*) Tantumdem valens ROWNY rownaiący się, wychodzący ná iedno.

E'QUIVOQUE, subst. f. (*Mot à deux sens.*) Verbum ex ambiguo dictum. *Cic.* SŁOWO oboiętne obostronne oboiakie co się ná dwoie rozumieć może.

Se servir, ou *user d'équivoques.* Ambiguè loqui *Cic.* Záżywać słow oboiętnych.

E'QUIVOQUE signifie quelquefois, *Une bévuë, méprise, inadvertance* Erratio, onis, f. OMYŁKA, omylenie się, nieostrożność niepostrzeżenie się.

E'QUIVOQUE, adiect. m. & f. Ambiguus. *Cic.* OBOIĘTNY obostronny &c.

E'QUIVOQUER, V. neut. (*Faire des équivoques.*) Verbis ambiguis uti. OBOIĘTNIE mowić.

S'E'QUIVOQUER, (*Se méprendre, se tromper.*) Allucinari, *ou* hallucinari. *Cic.* OMYLIC się wziąć iedno zá drugie, niepostrzedz się.

E'RABLE, subst. m. (*Arbre.*) Acer. KLON klenina drzewo, álbo Jáwor.

D'E'RABLE, ou *de bois d'érable.* Acernus. *Mart.* KLONOWY, Jáworowy.

E'RAFFLER *la peau*, V. act. (*Déchirer la peau avec quelque chose d'aigu.*) Cuticulam lacerare. *Ovid.* ZEDRZEC rozedrzeć skorkę zdrasnąć czym ostrym.

E'RAFFLURE, *ou* E'RAFLURE, subst. f. Laceratio. *Cic.* ZDRASNIENIE, ZADRASNIENIE.

E'RECTION, subst. f. (*L'action d'élever.*) Institutio. Constitutio, onis, fœm. POSTAWIENIE, ustanowienie wystawienie stanowienie.

Erection d'une Baronnie en Comté. Postanowienie Báronii, Hrabstwa.

E'RESIPELE, subst. f. (*Inflammation sur la surface du corps causée par des humeurs acres.*) Erysipelas. *Cels.* ROZA chorobá, z palenie z wierzchu ná ciele ná iákiey części z ostrych [illegible].

ERFORD, (*Ville capitale du Langraviat de Turinge en Alemagne.*) Erfordia, æ, f. ERFORD Miásto głowne Landgrawstwa Turingii w niemczech.

ERGOT, subst. m. (*On le te derriere de certains animaux, comme des cocqs.*) Calcaria, ium, n. plur. *Colum.* OSTROSZKA pázur źádni, iáko u koguta y niektorych inszych z ptakow.

ON DIT populairement & figurément, *Se dresser sur ses ergots*, ou *Monter [illegible]*, [illegible] *porter avec insolence*, [illegible]) Extollere caput & se erigere. *Cic.* NA hardość się w[illegible], hardz[illegible].

ERGOTER, V. neut. mot bas & populaire. (*Disputer opiniâtrement contre quelqu'un*) Arg[illegible]. WADZIC się [illegible] uporni[illegible] się z kim.

E'RIDAN, (*[illegible] qu'on appelle autrement le Pô*) Eridanus. ERYDAN Rzeka włoska ktorą inaczey zowią Rzeką *Pô.*

E'RIGER, V. act. (*Elever, poser*) Erigere. Statuere. **Eriger une terre en Duché.* Prædium titulo Ducatûs insignire. WYSTAWIC [illegible] postanowić. * Máiętność iaką Xięstwem uczynić. [illegible]

ERRANT, m. ERRANTE, f. (*Qui va çà & là.*) Errans. Errabundus. Vagus. *Cic.* *Vir.* **Des étoiles errantes.* Stellæ errantes. *Cic.* BŁĄKACZ, BŁĘDNY, [illegible] tam y sam chodzi *G[illegible] y biegaiące się. Plánety [illegible] nie mie[illegible].

ON DIT populairement, *C'est un vray Juif errant*, (*parlant d'un homme qui n'est [illegible] chez luy, qui court toujours çà & là.*) Erro, onis, m. *Hor.* WŁOCZĘGA co go nigdy w Domu nie záſtanie iák [illegible] co się po [illegible] włoczy.

ERRATA, subst. m. (*Table des fautes survenuës en l'impression d'un livre.*) Errata. Menda. BŁĘDY omyłki reiestr omyłek drukarskich w Księdze iákiey ná końcu wyrażony.

On ne donne point d's à ce mot au plurier, non plus qu'à cel[illegible] d'Opera) To słowo *errata* francuskie Błędy omyłki [illegible] w [illegible] też słowo *Opera.*

ERRE, [illegible] qui ne se dit que dans les phrases su[illegible]tes, *Aller grand erre, Aller bon erre*, pour dire *Aller bon train.* Properare, *ou* festinare [illegible]um. *Cic* JSC iechać prędko [illegible] bardzo dobrze iechać wiele uiechać, álbo uyść.

LES ERRES *du cerf & des autres bestes de brouit.* ([illegible], *par où il passe.*) Cervi vestigia. TROP ielenia [illegible] zwierza podobnego co tra[illegible].

ERREMENTS, (*on prononce* ermants) subst. m. pl. terme de Palais (*Le dernier état des choses.*) *Reprendre les mesme errements.* Ad institutum redire. **Suivre toujours les mesmes errements* Eundem cursum tenere. *Cic.* NACZYM na [illegible] rzecz stanęła [illegible] co stanęło. Wrocić się do tego [illegible] czymeś y my byli stánęli, ná czym przed tym stanęło. Záwsze sobie iść iednym Trybem.

Reprendre les errements d'un procès. Institutam litem sequi. Sprawę zaczętą [illegible] prawo zaczete kończyć [illegible] co na czym st[illegible].

ERRER, V. neut. (*Voyager sans tenir de route certaine aller çà & là*) Errare. Vagari. Divagari. *Cic.* BŁĄKAC się tám y sam iádąc nie trzymaiąc się żádney pewney drogi.

ERRER signifie aussi *S'abuser, se tromper, se méprendre.* Errare. Falli. ZBŁĄDZIC omylić się.

ERREUR, subst. f. qui se dit au plurier dans le sens naturel, comme *Les erreurs d'Ulysse*, (*ses longs voyage sur mer.*) Ulyssis

Ulyssis errores, orum, m. pl *Cic.* BŁĘDY błąkania się Ulyssesowe w długiey iego peregrynacyi po morzu.

ERREUR, (*Fausse opinion qu'on se met dans l'esprit, soit par ignorance ou autrement.*) Error. *Cic.* BŁĄD ktorym kto sobie nábiie głowę, bądź przez niewiadomość bądź inaczey.

Estre aveuglé par l'erreur & par la cupidité. Erroribus cæcari aut cupiditate. *Cic.* * *Tomber dans l'erreur* Labi in errorem. *Cic.* * *Jetter quelqu'un dans l'erreur.* Inducere aliquem in errorem. **Tirer quelqu'un d'erreur.* Liberare aliquem errore. *Cicer.* Być zaślepiony błędem y łakomstwem. *Wpaść wbłąd. *Wprowadzic kogo wbłąd. *Wyprowadzić kogo z błędu.

ERREUR signifie, *quelque faute, en general.* Erratum, i, neut. *Cic.* (*& sur tout en Arithmetique.*) Car on dit ERREUR *de calcul.* Calculus erroneus. BŁĄD pobłądzenie w czym wykroczenie, zwłaszcza w rachunkach, zmylenie, omyłki rachunkowe.

Faire une erreur de calcul. Malè rationes subducere. Omylić się w rachunku.

ERRONNE', m. ERRONNE'E, f. adject. (*Qui est faux & qui tient de l'erreur.*) In errorem inducens, Falsus, *Cic.* BŁĘDNY, błędliwy omylny omylaiący fałszywy.

ERS, subst. m. (*Sorte de legume, qui est une espece de vesce.*) Ervum. *Plin.* GĘSIA wyka, álbo wilczy groch.

ERTE, comme ESTRE *à l'erte*, (*Prendre garde à soy & à tout ce qui se passe, de peur de surprise.*) Vigilare, (lo, as, avi, atum.) Excubare. **Tenir quelqu'un à l'erte.* Aliquem attentum & sollicitum habere. *Cic.* PILNOWAC być pilnym czuć z pilnością áby co nie przypadło. *Trzymać kogo w czułości y pilności, kazać mu pilnować.

E'RUDITION, subst. f. (*Science, doctrine.*) Eruditio. *Cic.* NAUKA umieiętność.

Une profonde erudition. Altissima eruditio. *Quint.* GŁĘBOKA nauka.

ES, est tantost une Préposition locale, comme *ès fauxbourgs* pour *aux fauxbourgs*; & alors elle s'exprime par *In* avec l'Ablatif lorsqu'il n'y a point de mouvement, & avec l'Accusatif lorsqu'il y en a: quand elle est jointe au mot *Environs*, on l'exprime par *Circa* avec l'Accusatif, comme *Circa urbem*, Ès environs de la ville. **Es* est aussi une Preposition privative, comme dans les Verbes *Esbourgeonner, Esbarber:* elle est quelquefois augmentative, comme dans *S'Eslancer*, se lancer avec effort. W, na, prepozycya częstokroć mieysce, iáko: náprzedmieściach á w ten czas wyraża się w łacińskim przez *In* z ablatywem, nie znacząc ruszenie się z mieysca, á w polskim przez ná, á z akuzatywem znácząc ruszenie się z mieysca. Kiedy w Francuskim łączy się z tym słowem *Environ* około wyraża się w łacińskim z tą prepozycyą *Circa* z akuzatywem w około: w około miasta. *Ta prepozycya w Francuskim kiedy się łączy z słowami ktore są z niey złączone, czasem znaczy odięcie czego iáko: obrywáć liście winne zbyteczne, ogolić, brody pozbawić. Czasem záś znaczy usilnie z usilnością iák[illegible] co czynić. [illegible] się [illegible] się usilnie y z prędkością.

On est averti que dans tous les mots composez de cette Preposition, l'on ne fait point sonner l'*S* en les prononçant; mais on éleve seulement l'*E*, cette remarque est generale pour les mots suivants, ou l'on avertira de la pronontiation.) Przestrzega się záś że we wszystkich słowach składanych Francuskich z tey prepozycyi w prononcyacyi *S.* ginie to iest nie wymawia się ále tylko *E*, głośniey się mowić powinno. Ta Przestroga iest ogolna dla wszystkich słow nástępuiących: gdzie się o prononcyacyi ich przestrzeże.

S'ESBAHIR, *prononcez* S'E'BAHIR, V. neut. (*Estre surpris par quelque chose d'extraordinaire, qui cause de l'estonnement & de l'admiration.*) Mirari. *Cic.* Stupere. ZDUMIEC się zádziwić się z zápomnieniem się.

(Mot bas & populaire.) Słowo Francuskie podłe.

ESBAHISSEMENT, *prononcez* E'BAHISSEMENT, subst. m. (*Admiration subite, estonnement causé par quelque chose d'extraordinaire.*) Miratio. Stupor. *Cicer.* ZDUMIENIE się zapomnienie się od zdumienia.

ESBARBER, *prononcez* E'BARBER, V. act. (*Raser, couper la barbe*) Barbam tondere. *Cic.* OGOLIC brody pozbyć álbo pozbawić.

ESBARBER, (*Tondre à l'entour, comme l'on fait les arbustes.*) Tondere. *Cic.* CHĘDOZYC Drzewa do koła oskrobuiąc ze mchu &c.

ESBAT, & *mieux* ESBATS *au plurier*, subst. m. (*prononcez* E'BATS.) (*Divertissements.*) Lusio. Exercitatio ludicra. *Cic.* PLĄSY zábawy igraszki uciechy.

(Vieux mot Celtique & bas Breton.) Stare słowo Celtow, á podłe Bretonow.

Prendre ses ébats, pour dire *Se réjouïr.* Exercitatione ludicrâ delectari, *ou* se oblectare. *Cic.* Pląsy stroić bawić się igrać igraszki stroić cieszyć się.

(Phrase du discours familier.) Sposob mowienia mowy potoczney.

S'ESBATTRE, *prononcez* S'E'BATTRE, V. neut. (*Se divertir à quelque jeu.*) Ludere. Lusione aliquâ, *ou* exercitatione ludicrâ. BAWIC się igraszkami igrać, grą iáką się zábawiać.

(Mot du discours familier.) Słowo podłe.

ESBAUBI, (*prononcez* E'BAUBI.) m. ESBAUBIë, f. adject. (*Terme populaire & vieux qui signifie la mesme chose qu'ESBAHI, mais d'un ébahissement accompagné de trouble.*) Attonitus. Stupefactus, a, um. *Cic.* ZDUMIAŁY z zápomnieniem się ále od przestrachu iákiego.

ESBAUCHE, *prononcez* E'BAUCHE, subst. f. (*Premier dessein*, ou *le premier crayon de quelque ouvrage.*) Adumbratio. *Cic.* PROBA pierwsza czego, prosty rysunek.

ESBAUCHE', masc. ESBAUCHE'E, f. (*prononcez* E'BAUCHE'.) Adumbratus. Rudis & hoc rude. *Cic.* PROSTY, dla proby tylko po prostu dany, rospoczęty.

ESBAUCHER, *prononcez* E'BAUCHER, V. act. (*Donner la premiere forme à un ouvrage, en faire le premier crayon.*) Adumbrare. Delineare. *Cic.* Inchoare. *Plin.* PROSTĄ probę czego wydać.

E'BAUCHER se dit chez les Sculpteurs en pierre & en bois, (*quand ils dégrossissent la pierre & le bois à coups de ciseaux.*) Lapidem, *ou* lignum deformare. *Vitr.* OKRZESYWać obrabiać drzewo kamienie co do roboty snycerskiey, lub kamieniarskiey.

ESBLOUIR, *prononcez* E'BLOUïR, V. act. (*Empescher l'action de la veuë par une trop vive lumiere qui blesse les yeux.*) Oculos, *ou* oculorum aciem perstringere. *Plaut. Cicer.* RAZIC przytłumić przerazić ćmić wzrok zbyteczną iásnością.

Estre ébloui. Caligare, (go, as, avi, atum.) n. *Cels.* Oczy mieć zrażone od światła wielkiego.

ESBLOUIR se dit figurément & signifie, *Tromper, surprendre l'esprit & les sens par de fausses raisons, & de fausses lumieres.* Prestringere, *ou* Perstringere, act. acc. *Cic.* OSZUKAC zwieść zmamić kogo pozorem iákim zmyślonym, racyami pozornemi

ESBLOUISSEMENT, *prononcez* E'BLOUISSEMENT, subst m. (*Trouble qui se fait dans l'action de la veuë, soit par une trop vive lumiere, soit par des vapeurs, qui viennent des entrailles.*) Oculorum caligo, f. *Plin.* PRZERAZENIE ćmienie w oczach od zbytniey iásności álbo waporow żołądka.

Cet éblouissement me reprend souvent. Crebrò refricat lippitudo. *Cic.* To ćmienie w oczach często mię nápada, często mi się wraca.

ESBORGNER, *prononcez* E'BORGNER, V. act. (*Crever un œil à quelqu'un, le rendre borgne, soit en luy arrachant un œil, soit en le luy crevant.*) Aliquem oculo altero capere. act. *Cic. Liv.* OSLEPIC oko komu, wybić, álbo wyrwać.

ESBOUILLIR, *prononcez* E'BOUILLIR, V. act. & neut. (*Faire évaporer une partie de la liqueur qu'on met sur le feu.*) *Il faut laisser ébouillir cette liqueur à moitié.* Ad mediam partem iste liquor defervear oportet. *Apit.* WYGOTOWAC niech wywre co ná ogniu. Trzeba áby się to wygotowało do połowy.

S'ESBOULER, (*prononcez* S'E'BOULER.) V. n. (*Fondre en bas.*) Collabi. *Plaut.* **Cette terrasse s'éboule de tous les costez.* Hic agger solutus undique collabitur, *ou* corruit. GRĄZNAC západać. *Ta grobla ze wszystkich stron się západa wali się grąźnie.

ESBOULEMENT, *prononcez* E'BOULEMENT, subst. m. (*L'action d'ébouler.*) Dejectio. Lapsio. *Cic.* UPADANIE gr. żnienie západanie wywrocenie obalenie wálenie się.

ESBOURGEONNER, *prononcez* E'BOURGEONNER, V. act. (*Oster, couper les bourgeons & les nouveaux jets de la vigne & des arbres.*) Pampinare. *Colum.* OBRYWAC obcinać przerzedzać winne liście y nowe latorośle kastrować

ESBOURGEONNEMENT, *prononcez* E'BOURGEONNEMENT, subst. m. (*L'action d'ébourgeonner la vigne.*) Pampinatio. *Colum.* OBRYWANIE obcinanie winnicy.

ESBRANCHER, *prononcez* E'BRANCHER, V. act. Arboris ramos amputare. *Plin.* OBCINAC gałęzie z drzew drzewa obcinać okrzesywać.

ESBRANCHEMENT, *prononcez* E'BRANCHENENT, (*l'Action de coupper les branches des arbres par cy, par là.*) subst. m. Ramorum amputatio. Interlucatio. *Plin.* OBCINANIE drzew tam y sam przerzedzanie rownanie ich.

ESBRANLEMENT, *prononcez* E'BRANLEMENT, subst. masc. (*Secousse*) Quassus. Concussus. Succussus. *Cicer.* TRZĘSIENIE, wstrząśnienie.

Ebranlement des dents. Dentium labefactio. *Plin.* OBRUCHANIE zębow chwianie zębow osłabienie.

ESBRANLEMENT se dit aussi au figuré, (*de l'ame & du courage qui s'abbat dans les disgraces.*) Animi labefactio, *ou* conquassatio. ZACHWIANIE zádrzenie zátrząśnienie co do umysłu tracąc serce y ochotę w przeciwnościach.

ESBRANLER, *prononcez* E'BRANLER, V. act. (*Secouër*) Quatere. Concutere. Quassare. Conquassare. *Cic. Liv.* *Ebranler les murailles à coups de bélier.* Ariete crebro quatere muros. *Liv.* ZATRZĄSNĄC záchwiać czym osłabić. *Osłabić mury ustawicznym tłuczeniem taranami.

ESBRANLER se dit au figuré (*des mouvemens que font les personnes.*) comme *Ebranler le credit de quelqu'un.* Convellere gratiam alicujus. *Cæs.* ou labefactare. **Ebranler la volonté de quelqu'un par ses paroles.* Pectus alicujus verbis convellere. *Ovid.* **Lorsque l'armée s'ébranloit pour donner.* Cum movebatur acies, ut incurreret in hostes. *Cæs.* **On voyoit s'ébranler tout un peuple en nôtre faveur.* Ad nostri def[illegible] populus omnis movebatur. ZACHWIAC [illegible] *niewłaśnie:* co do osob osłabić kredyt [illegible] w łasce czyiey kogo osłabić. *Wzruszyć poruszyć wolą [illegible] słowami swemi. *Gdy się ruszało woysko do sprawy. *Widzieć było [illegible] wszystek lud wzruszył się zá nami.

ESBRANLER se dit encore figurément, comme *Ebranler que qu'un dans sa résolution.* Aliquem labefactare. *Ter.* **Le [illegible] pour le moindre mot.* Labascit uno verbo victus. *Ter.* ZACHWIAC kogo ieszcze *niewłaśnie:* co do przedsięwzięcia. *Náymnieyszym słowkiem się záchwiewa

ESBRECHE'R, *prononcez* E'BRE'CHER, V. act. (*Faire une breche à un couteau, ou à quelque autre ferrement.*) Gladium ex parte effringere. WYSZCZERBIC szczerbę uczynić w nożu szabli lub inszym statku żelaznym.

ESBRENER, *prononcez* E'BRENER, V. act. (*Torcher un enfant qui fait encore ses ordures sous luy.*) Inquinatum puerum abstergere. PODETRZEC dziecię małe ktore ieszcze pod się czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo pospolite y podłe.

ESBRUITER, *prononcez* E'BRUITER, V. act. (*Repandre une chose, la divulguer.*) Palàm aliquid facere. **Il ne faut pas laisser ébruiter l'affaire.* Res est silentio premenda. ROZGŁOSIC roznosić co. *Nie trzeba tego rozgłaszać.

(Mot du discours familier.) Słowo dyskursu potocznego.

ESBULLITION, *prononcez* E'BULLITION, subst. fœm. (*L'action d'ébouilir.*) **Après une, ou deux ebullitions.* Postquam semel & iterum ebullierit. *Cat.* GOTOWANIE się vágotowanie się. *Ják się raz álbo dwa zágotuie.

EBULLITIONS *de sang.* Sanguinis eruptiones. *Scrib Larg.* WYRZUCENIE krost czerwonych po ciele z gorącości krwi

ESCABEAU, subst. m. *ou* ESCABELLE, subst. fœm. (*Petit siège quarré à s'asseoir.*) Scabellum. *Cic.* STOŁECZEK niski do siedzenia klęczenia álbo nog podparcia pobnożek

ESCACHER, *prononcez* E'CACHER, V. act. (*Meurtrir, ou briser en pressant.*) Terere. Conterere. Obterere. *Liv. Colum.* STŁUC zetrzeć utrzeć drobno cisnąc.

ESCADRE, subst. f. (*Partie d'une armée navale, composée d'un nombre de vaisseaux de guerre qui vont de conserve.*) Classis. *Virg.* **Chef d'escadre,* (*qui commande une escadre.*) Qui aliquod navibus præest. ESKWADRA: część osobna okrętow woiennych w pewney liczbie z osobna wyprawionych dla bespieczeństwa iákoby podiazd okrętowy, álbo odwod *Starszy nad Eskwadrą.

ESCADRON, subst. masc. (*Corps de cavalerie.*) Equitum turma. HUFFIEC iezdnych *Szwadron.*

ESCALADE, subst. f. (*L'action d'appliquer des eschelles contre les murailles d'une place pour monter à l'assaut.*) Scalis admotis irruptio. **Monter à l'escalade.* Muros irrumpere. *Ascon-Ped.* PRZYSTAWIANIE drabin do wpadnienia do miasta przez mury. *Wskoczyć do miasta przez mury wpaść po drabinach.

ESCALADER, V. act. (*Monter à l'escalade.*) Scalis admotis muros invadere. WPADAC do miasta po drabinach przystawionych.

ESCALE, subst. f. *prononcez* E'CALE. (*Coque, ou couverture d'un œuf, de noix & de pois.*) Putamen. *Plin.* SKORUPA ná jaiu, łupina ná orzechu, ná grochu.

ESCALER, *prononcez* E'CALER, V. act. (*Oster l'écale.*) Putamen egerere. *Plin.* OBŁUPIAC wyłupywać wyłuszczać

ESCALIER, subst. m. (*Degré qui sert à monter, composé de marches de pierre, ou de bois.*) Scalæ. Gradus. *Cic.* SCHODY stopnie do schodzenia y wstępowania do gory kamienne álbo drewniane.

Escalier tout droit. Scala directâ graduum serie. **Escalier derobé.* Scalæ occultæ. Schody prosto dane. *Schody skryte.

ESCALIER *en vis, fait en vis,* (*par où l'on monte en tournoyant.*) Cochlea. **Escalier à repos, ou à rampe.* Scalæ interjectis areolis, [illegible] f. pl. SCHODY kręcone *Schody pochodziste: szerokie stopnie maiące że po nich rowno wygodnie chodzić można ják porowney ziemi nie ustawicznie z iednego ná drugi wstępuiąc.

ESCAMOTER, terme bas, V. act. (*Voler subtilement & d'un tour de main, comme les joueurs de gibeciere.*) Furaci manu aliquid subducere. ZEMKNĄC zkręcić gładko ukraść ják rzez [illegible] kieszkowie.

ESCAMPATINOS, terme populaire & du discours familier. *Faire escampatinos,* (*S'enfuir, se derober adroitement & subtilement.*) Abscedere clam aliquo se condere. *Cic.* ZEMKNĄC umknąć gładko uciec y schronić się.

ESCAPADE, subst f. (*Action d'emportement & de libertinage, une échappée.*) *Il a fait une escapade.* De recto deflexit. *Cicer.* WYBIEG rospusta, wyrządzenie sztuki iákiey figla iakiego.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo w Francuskim podłe y dyskursu potocznego.

ESCARBILLAT, m. ESCARBILLATE, f. adject. terme populaire qui signifie, (*Gaillard, ouvert.*) Hilaris & petulcus. SWYWOLNY wesoły słowo w Francuskim potoczne.

IL SE PREND quelquefois en mauvaise part, pour *Un homme un peu Escroc.* Ærusćator. *Aul-Gel.* CZASEM się w zły sposob mowi, miasto szalbierz, oszust figlarz zmykacz.

ESCARBOT, subst. m. *Espece d'insecte qu'on nomme en general.* Scarabæus, æi, m. *Plin* OWAD pewny rozmaity ktory ogolnie zowią chrząszczem.

ESCARBOT *licorne,* (*à cause qu'il a une corne sur le nez.*) Scarabæus nasicornis. **Escarbot bruiant.* Scarabæus sonicephalus, (*à cause qu'il rend un son par le moyen de sa teste en la frotant contre sa queuë.*) *Escarbot tortuë.* Scarabæus testudinatus. **Escarbot pourceau,* (*parce qu'il en a le nez.*) Staphylinus scarabæus. **Escarbot marqué de taches blanches.* Scarabeus fulso. CHRZĄBĄSZCZ ielonek. *Chrząbąszcz dźwoniec że lataiąc brzęczy. *Chrzabąszcz krowka. *Chrząbąszcz swinka co má ryiko ják świnia. *Chrzabąszcz cętka.

ESCARBOUCLE, subst. f (*Pierre precieuse, gros rubis, ou grenat rouge.*) Carbunculus. *Plin.* KARBUNKUL Kamień drogi, rubin wielki, álbo granat czerwony.

ESCARBOUILLER, *prononcez* E'CARBOUILLER, V. act. terme populaire qui ne se dit qu'en ces phrases, *Escarbouiller la cervelle,* pour dire *l'écraser.* Caput diffcutere. **Une pomme écarbouillée.* Malum contritum. ROZBIC zbić stłuc słowo pospolite francuskie ktore się nie mowi procz w te sposoby. Rozbić głowę mozg rozbić. *Jabko zbite.

ESCARCELLE, subst. f. (*Grande bourse de cuir à l'antique, qui se fermoit à ressort.*) Scarcella. TRZOS, wacek, worek, wielki staroświecki do pasa zamczysty.

ESCARGOT, subst. m. (*Gros limaçon à coquille blanche.*) Cochlea. *Cic.* Limax. MAŁŻ ślimak wielki w skorupie biały

ESCARLATE, *prononcez* E'CARLATE, subst. f. (*Graine d'un arbre qui est une espece d'yeuse, ou de houx, qui produit la plus belle des couleurs d'un rouge fort vif.*) Coccum. *Plin.* SZARŁATNE iágody owoc krzewiny pewney podobney do ostrokrzewu ktore daie náywyższą barwę czerwoną.

E'CARLATE, (*Etoffe teinte en écarlate.*) Coccineus. SZARŁAT Materya szarłatney farby.

E'CARLATE, ou *Couleur d'écarlate.* Coccineus color. SZARŁAT kolor szarłatny.

Qui est couvert, ou vestu d'écarlate. Coccinatus, a, um. W szarłacie ubrany, szarłatem odziany.

ESCARMOUCHE, subst. f. (*Leger combat qui se fait en presence de deux armées, par des hommes qui s'en détachent.*) Velitatio. *Liv.* HARC pierwszy, utarczki pierwsze, zaczepki z obu stron między woyskiem y ochotnikami wypadaiącemi.

ESCARMOUCHER, V. neut. (*Faire une escarmouche.*) Velitari. Procursare. HARCOWAC, ucierać się utarczki pierwsze czynić wypadać ná ochotnika.

ESCARMOUCHEUR, subst. m. (*Qui va escarmoucher.*) Veles. OCHOTNIK letki żołnierz co ná utarczki wypada.

ESCARPE', m. ESCARPE'E, f. part. pass. (*Qui est coupé à plomb*) Abruptus. Præruptus, a, um. *Cicer. Cæs.* **Une ville escarpée de toutes parts.* Oppidum undique præruptum. **Un rocher escarpé sur le bord de la mer.* Rupes directè eminens in mare. *Cæs.* PRZYKRY prosto w gorę idący álbo ná doł prosto nepochodzisty niespadzisty. *Miasto ná przykrey gorze ze wszytkich stron. *Skała przykra nád brzegiem morskim.

ESCARPER *un fossé,* V. act. (*Elever un fossé en talus, ou à plomb.*) Fossam directam, *ou* declivem facere. SZANIEC sypać prosto nie nie spadzisto ják ściana prosta.

ESCARPIN, subst. m. (*Soulier à simple semele fort léger pour danser.*) Crepida. *Suet.* TRZEWIK obuwie lekkie do tańcu o iedney podeszwie, Szkarpeta do tańca.

ESCARPOLETE, subst. f. (*Jeu où l'on se brandille sur une corde, ou sur une branche d'arbre*) comme *Aller à l'escarpolette.* Oscillatione ludere. *Petr.* KOŁYSKA kołysanie się gra kołysania się ná sznurze ná drzewie ná desce, álbo ná drągu iść grać w kołyskę.

ESCARQUILLER, *prononcez* E'CARQUILLER, V. act. (*Faire une ouverture, ou écart.*) Divaricare. *Cic.* ROZCZOSNĄC, rozkraczyć, rozprowadzić rozewrzeć.

ESCARRE, subst. f. terme de Chirurgie. (*C'est une chair morte.*) Crusta. *Cels.* **Faire tomber l'escarre d'un ulcere.* Ulceris emarginare. *Plin.* STRUP skorupa martwa ná ranie álbo blinie. Strup skorupę suchą zdiąć z wrzodu álbo rany.

ESCARRE se dit figurement (*d'un grand fracas, ou d'une ouverture, qui se fait dans quelque corps.*) comme *Un coup de canon fait une grande escarre dans une armée.* Tormentum bellicum longè dat stragem in exercitu. DZIURA *niewłaśnie* *Otwor otwarcie* Uderzenie z Działa wielką dziurę czyni w woysku, wielką szkodę.

ESCART, *prononcez* E'CART, subst. m. (*Lieu écarté.*) Locus solus. Secretum. *Cic. Phæd.* OSOBNOSC Ustronie.

Un lieu à l'écart. Locus semotus. *Petr.* **Je me suis retiré à l'écart.* Secessi in locum solum. Mieysce osobne ná ustronin. *Poszedłem ná stronę ná ustronie.

ON DIT figurément en ce sens, *Avoir des écarts d'esprit.* Evagari animo, (gor, aris, atus sum.) dep. *Quint.* MIEC rozerwany umysł, być myśli rozerwaney zápominać się często.

ESCARTE', m. ESCARTE'E, f. (*on prononce* E'CARTE.) adject. (*Eloigné, détourné du grand chemin.*) Devius, a, um. **Un chemin écarté.* Iter devium. *Cic.* ZDROZNY, ZDROZNA, zboczny, od wielkiego bitego gościńca daleki. *Droga zdrożna.

E'CATRE', (*Qui est à l'écart.*) Semotus. Sepositus. Remotus. Secretus. *Cic.* OSOBNY ná osobności ná ustroniu będący.

ESCARTELE', (*on prononce* E'CARTELE'.) m. ESCARTELE'E, fœm. part. pass. & adject. (*Déchiré en quatre*) In quatuor partes, distractus. *Cic.* CWIERTOWANY, CWIERTOWANA.

ESCARTELER, *prononcez* E'CARTELER, V. act. (*Mettre en quatre quartiers, tirer à quatre chevaux, parlant d'un criminel de leze-Majesté au premier chef.*) Quadrifariàm, *ou* in quatuor partes, discerpere. *Cicer. Plin.* CWIERTOWAC końmi roztargać, mowiąc o zbrodniu przeciwko Maiestatowi.

E'CARTELER en terme de Blason, signifie *Diviser l'écu en quatre quartiers.* Quadrifariàm scutum dividere. DZIELIC ná Czerty części pole Herbowne.

ESCARTER, *prononcez* E'CARTER, V. act. (*Ouvrir trop les jambes &c.*) Distendere. Divaricare. *Plin.* ROSKRACZYC ROZŁOZYC bárdzo nogi.

E'CARTER, (*Eloigner, chasser de soy.*) A se amovere. Repellere. *Cic.* **Ecarter la foule.* Submovere turbam. *Liv* Arcere turbam. *Hor.* ODDALIC od siebie odpędzić, odegnać. *Cizbę tłum odganiać rozganiać, nieprzypuszczać, odstręczać niedopuszczać.

S'E'CARTER, (*S'éloigner de son chemin.*) Se declinare extra viam. *Plaut.* Deflectere ex itinere. *Suet.* ODDALAC się od drogi, ziechach zbłądzić zmylić.

S'E'CARTER, se dit en ce sens au figuré, comme *S'écarter de la raison.* Aberrare à regula & præscriptione rationis. *Cic.* **S'écarter de son devoir.* Discedere ab officio. *Cic.* **De son sujet.* Proposito, *ou* à proposito aberrare. *Cic.* ODDALAC się ziechać w tym rozumieniu *niewłaśnie:* co do rozumu y zdrowego zdania. *Zdrożyć oddalić się odpowinności swoiey. *Od założoney materyi.

ESCAUT, (*Riviere des Pays-Bas, qui prend sa source au Mont S. Martin près du Catelet en Picardie.*) Scaldis. *Cæs.* SKALD Rzeka w niższych niemczech, ktora się poczyna od Gory S. Martin blisko katszletu w Pikardii.

ESCERVELE', (*on prononce* E'CERVELE'.) m. ESCERVELE'E, f. adject. (*Estourdi, qui manque de cervelle & de reflexion.*) Qui cerebrum non habet. BEZ mozgu w głowie szalony [illegible].

ESCHAFFAUDAGE, *prononcez* E'CHAFFAUDAGE, subst. m Tabulati, *ou* tabulatorum constructio. RUSZTOWANIE stawianie rusztowania.

ESCHAFFAUT, *prononcez* E'CHAFFAUT, subst. m. (*Que font les Massons pour élever un bastiment.*) Tabulatum, i neut. RUSZTOWANIE postawione do murowania.

ESCHAFFAUT (*qu'on dresse pour voir quelque spectacle.*) Spectaculum. Pulpitum, forum. *Liv.* PLAC widoku wystawiony. *Teatrum.* Gánki widowisk y dziwowisk publicznych [illegible] stawiane.

ESCHAFFAUT (*où estoient les Joueurs de Comédie & les Danseurs.*) Orchestra. *Cic.* ŁAWY álbo gánek dlá graiących Komedyą tańcuiących y śpiewaiących Chor Komedyiny dlá Muzyki graiącey ná ochotach álbo widowiskach [illegible] wystawiony.

ESCHAFFAUT, (*qu'on dresse pour faire mourir un criminel.*) Theatridium. Tabulatum. PLAC stracenia złoczyńcy [illegible] dla publicznego widoku wystawiony.

ESCHAFFAUDER, *prononcez* E'CHAFFAUDER, V. neut. (*Construire des échaffauts pour [illegible] bastiment.*) Tabulatum construere. RUSZTOWANIE stawiać, dáwáć, dlá budowania, murowania.

ESCHALAS, *prononcez* E'CHALAS, subst. m. (*Baston pour soûtenir la vigne.*) Pedamen. *Plin.* Statumen. Cantherius. *Colum.* LASKOWANIE, żerdzi podpory, tyki, soszki, koły do podwiązywania winnicy.

Echalas de quartier. Ridica. *Colum.* Tycz. żerdź. koł. ktora z żerdzi dana.

Fischer des échalas à la vigne. Impedare vites. *Colum.* Żerdzie utykać tyczyć winnicę kracić.

Tirer les échalas de terre. Pedamenta refigere. *Cic.* **Remanier, ou réguiser les échalas.* Pedamenta retractare. *Plin-Jun.* W[illegible] tyki. *Odtykać roskracać winnicę.

ESCHALASSER, *prononcez* E'CHALASSER *la vigne,* V. act. (*Garnir d'échalas.*) Statuminare, *ou* palare vites. *Colum.* PODWIĄZYWAC nátykać winnicę kracić szpalerować.

ESCHALASSEMENT, *prononcez* E'CHALASSEMENT, subst. m. (*L'action de mettre des échalas à une vigne.*) Pedatio. *Colum.* KRACENIE, palowanie, żerdzenie winnicy.

ESCHALOTTE, *prononcez* E'CHALOTTE, subst. fœm. (*Sorte de petit oignon.*) Cæpa setina. *Plin.* CYBULKI małe do potraw rożnych.

ESCHANCRER, *prononcez* E'CHANCRER, V. act. (*Couper comme en demi-cercle.*) Introrsùm incidere. WERZNĄC w głąb, wrzynać.

ESCHANCRURE, *prononcez* E'ECHANCRURE, subst. fœm. (*L'action d'échancrer.*) Introrsùm incisio. WRZYNANIE.

ESCHANGE, *prononcez* E'CHANGE, subst f. (*Troc d'une chose contre une autre.*) Commutatio. Permutatio. *Cicer.* **Echange des prisonniers de guerre.* Captivorum commutatio. *Flor Rom.* ZAMIENIANIE zámienienie wymienianie mienianie iedno zá drugie. *Wymienianie zámienianie niewolnika, brańcow ná woynie wziętych.

EN E'CHANGE, signifie quelquefois *D'un autre costé.* **Cét homme a bien de l'érudition, mais en échange il est fort vicieux.* Eruditissimus est, sed vice versâ vitiis scatet. W ZAMIANĘ zá to, z drugiey strony. *Ten Człowiek ma wielki rozum, ále też z drugiey strony wielkie iest ladaco.

ESCHANGER, *prononcez* E'CHANGER, V. act. (*Donner une chose pour une autre.*) Commutare. Permutare. *Cic.* ZAMIENIAC wymieniać iedno zá drugie.

ESCHANSON, *prononcez* E'CHANSON, subst. m. (*Celuy qui*

qui sert à boire à un Prince.) Pincerna. *Ascon Ped.* Pocillator. *Plin.* Alicui ministrans pocula. *Cic.* Puer ad cyathum. *Hor.* Qui stat ad cyathum & vinum *Suet.* A cyathis. PODCZASZY, Trukczaszy. Urzędnik od nápoiu podawania Krolowi, od czaszy.

ESCHANTILLON, *prononcez* E'CHANTILLON, subst. masc. (*Monter d'une chose.*) Mercis specimen. *Sen.* PROBKA ná pokazanie czego.

ESCHAPPATOIRE, *prononcez* E'CHAPPATOIRE, subst. fœm. (*Défaite, subterfuge, meschante raison dont on se sert pour se défaire de quelque embarras.*) Effugium. Suffugium. *Quint.* WYBIEG wykręt, zła ladaiaka wymowka aby się tylko z czego wykręcić, uchrona.

Chercher des échappatoires. Diverticula quærere. *Plaut.* *Il trouver a quelque échappatoire.* Aliquam rimam inveniet *Plaut.* SZUKAC wykrętow. *Znáydzie on iáki wykręt iáki wybieg.

ESCHAPPE'E, *prononcez* E'CHAPPE'E, subst. fœm. (*Emportement d'un jeune homme, libertinage, qui luy fait faire des choses contre son devoir.*) Dictorum atque factorum impotentia. *Cic.* WYBIEG młodości, swywola rospusta oddąkanie się od powinności swoiey, płochość, letkomyślność nieuwaga.

ESCHAPPER, *prononcez* E'CHAPPER, V. act. & n. (*Eviter, se garantir de quelque accident nuisible.*) Aliquod malum vitare. Declinare. *Cicer.* UCHRONIC się uciec uysć czego złego.

E'CHAPPER *d'un mal,* (*Se tirer d'un mal.*) Ex aliquo malo evadere. *Echapper d'une maladie.* Evadere e morbo. *Cic* *Petr.* *Echapper à la severité des juges.* De severitate judicis evolare *Cicer.* *Il ne pouvoit échapper plus honnestement de l'aveu de son ignorance.* Ex confessione suæ inscitiæ non potuit urbanius elabi *Quint.* WYNISC wybrnąć się od złego, wywinąć się wyniść z choroby *Uchronic się uysć surowości sędziow. *Nie mogł przystoyniey, álbo lepiey wyniść, z wyznania [illegible] ostoty swoiey.

S'E'CHAPPER, (*Se dérober.*) Se subducere. *S'échapper dans un tumulte.* Ibi inter tumultum *Liv.* SCHRONIC się [illegible] wyśliznąć się uchodzić uciec. *Schronić się w tumulcie.

ON DIT en ce sens au figuré, *Quand on le prend sur le fait, Il s'échappe comme une anguille.* Cùm manifestò tenetur, anguilla est, elabitur. *Plaut.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie.* Kiedy go ná uczynku ná oczywistey zástaną, wyśliznie się, wykręci się iáko wąż.

E'CHAPPER, n. (*Passer de l'esprit,* ou *de la memoire.*) Fugere. Excidere. Elabi ex animo, è memoriâ. *Cicer.* *Il luy est échappé quelque menace.* Vox minax ipsi excidit *Tacit.* *Il m'estoit échappé de vous écrire sur le sujet de César.* De Cæsare fugerat me ad te rescribere *Cic.* *La memoire luy échappe quelquefois* Illius nonnunquam memoria fugit *Cic.* *Rien n'eschape à sa connoissance.* Nihil eum fugit, *ou* præterit. Nulla res est, quæ huius viri scientiam fugiat. *Cicer* WYPASC z pámięci, nieuważnie. *Wypadły mu nie ktore słowa groźne. *Wypadło mi z pamięci nápisać ci o Cezarze. *Wypada mu z pamięci czasem, czasem się zápomina. *Nie masz nic coby nie miał umieć, wiedzieć.

Avant que j'échappe à vostre esprit. Antequam ex animo tuo effluo. *Cic.* Niżeli ci z pámięci wypadnę.

LAISSER *échapper,* (*Laisser passer.*) Dimittere. Prætermittere, (to, is, misi, missum.) *Cic.* *Je ne laisse aucune occasion de vous louër.* Nullum tui laudandi locum prætermitto. *Cicer.* *Si vous laissez une fois échapper l'occasion, vous ne la retrouverez jamais.*) Si huic occasioni tempus se subterduxerit, nunquam posteà indipisces. *Plaut.* PUSCIC minąć opuścić. *Zadney nie opuszczam okazyi chwalenia cię. *Jeżeli raz opuścisz okazyą więcey iey nie znáydziesz, nie nátrafisz nie potkasz.

S'E'CHAPPER *en paroles offensantes.* Iniuriosiùs, *ou* contumeliosiùs alicui dicere. WYPUSCIC gniewowi popędliwości, wypaść słowami urazliwemi.

Il s'échappe fort souvent. Sæpè saltum facit. *Petr.* *Il s'échappe de temps en temps, il retombe dans le vice.* Identidem in vitium delabitur. *Ovid.* Często sobie wypuszcza, więcey sobie pozwala niż trzeba niż náleży. *Czasem nie záwsze sobie pozwala odpada w złe.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme l'échappé belle,* pour dire qu'*Il est échappé d'un grand danger.*) Emersit è magno malo. Parùm abfuit quin sit funeratus. MOWIĄ przysłowiem, *ma szczęście że uszedł* wielkiego nieszczęścia niebespieczeństwa uszedł ledwie nie zginął

ESCHARDE, subst. f. *prononcez* E'CHARDE, (*Petite épine, pointe,* ou *éclat de bois qui entre dans la chair.*) Aculeus ligneus. TRZASKA co západa w ciało, drzazga z drzewa tarń

ESCHARDONNER, V. act. *prononcez* E'CHARDONNER. (*Oster les chardons d'une terre.*) Runcare agrum. *Plin.* WYRYWAC wypielać chwasty perz.

ESCHARDONNEUR, subst. m. *prononcez* E'CHARDONNEUR, (*Qui arrache les chardons.*) Carduorum runcator. *Colum.* PLEWIARZ PLEWIARKA.

ESCHARDONNEMENT, *prononcez* E'CHARDONNEMENT, subst. m. (*L'action d'échardonner.*) Runcatio. f. *Plin.* PLEWIDŁO.

(Termes d'Agriculture.) Terminy Gospodarskie rolnicze álbo wieyskie.

ESCHARPE, *prononcez* E'CHARPE, subst. f. (*Bande large qui sert à soûtenir quelque membre du corps blessé.*) Fascia Mitella, æ, f. *Cic.* *Cels.* *Un bras en echarpe* Brachium mitellâ involutum. *Cels.* PAS [illegible] rany, powiak. *Ręka na pasie na ręczniku, na powiáku na temblaku.

ON DIT en ce sens au figure, qu'*Un homme a l'esprit en écharpe, pour dire qu'Il l'a tropie, qu'Il n'a point de jugement, ni de bon sens.* Cerebro laborat *Plaut.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie:* Nosi, *albo* ma rozum ná ręczniku, na pasie, ná powiaku. To iest nie spełna rozumu, rozumu iest ranionego, nie ma rozsądku

E'CHARPE, (*est une piece de taffetas que les femmes mettent sur leurs testes, pour se garantir de la pluye, ou pour se couvrir les epaules quand elles sont en déshabillé.*) Velum neut. NAKRYCIE zasłoná materyalna ná głowę álbo ná barki białogłowskie od deszczu álbo rozebrawszy się

E'CHARPE est aussi, (*Une grande piece de taffetas, ou d'un tissu, que portent les gens de guerre autour d'eux comme une ceinture, ou comme un baudrier.*) Balteus. PAS Ryczerski *szarpa* Żołnierska, z iedwabiu, álbo tkaney materyi ktory noszą około pasa woyskowi.

ESCHARPES en Architecture, (*Ceintures qu'on met aux costez des chapiteaux de la colonne Ionique.*) Baltei, orum, m plur. OPASKA w Architekturze około słupow Jońskiey roboty *álbo* ksztaltu.

ESCHARPER, *prononcez* E'CHARPER, V. act. (*Donner un coup d'épée de travers sur le visage.*) Transversum aliquem ferire. TWARZ przeciąć poprzecz oczu.

ESCHARS, masc. ESCHARSE, fœm. adject. (*prononcez* E'CHARS) mot vieux qui signifie *Mesquin, vilain, fort avare.* Præparcus Triparcus. *Plaut.* SKNERA plugawy skąpiec zmindak stare słowo Francuskie.

ESCHARSE'MENT, adv. *prononcez* E'CHARSE'MENT, (*Mesquinement.*) Perparce. adv. SKNERSTWO sknerowatość zmindactwo.

ESCHASSES, (*prononcez* E'CHASSES) subst. f. plur. (*Bastons qu'on attache à ses pieds pour estre plus élevé en marchant.*) Fallæ. *Var.* DRĄZKI do chodzenia wysoko, álbo przestąpienia przez co.

ESCHAUBOULURES, (*prononcez* E'CHAUBOULURES) subst f. pl. (*Petites élevures qui s'élevent sur la peau, & qui viennent d'un foye fort échauffé.*) Papulæ. *Cels.* KROSTY wyrzucone [illegible] po ciele z wielkiey gorącości wątroby, [illegible] nice [illegible]

ESCHAUBOULE, masc. ESCHAUBOULE'E, f. adject. (*on prononce* E'CHAUBOULE'.) Qui cutem papulis exasperatam habet. *Cels.* *Estre échauboulé.* Papulis suffundi. *Stat.* KROSTAWY. *Krostami być osypanym, być krostawym, trędowatym

ESCHAUDE', (*prononcez* E'CHAUDE'.) subst. m. (*Morceau de paste bouilli, meslé avec du beurre ou des œufs.*) Crustulum [illegible] CIASTO, Pirożki kluski

ESCHAUDER, *prononcez* E'CHAUDER, V. act. (*Nettoyer avec de l'eau chaude.*) Aquâ calidâ, perfundere. WYPARZYC ukropem, gorącą wodą.

ON DIT proverbialement au figuré, *J'ay esté échaudé, je n'y retourne plus.* Meo periculo sapio. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem: sparzyło mię to nie poydę tam więcey.

ON DIT encore proverbialement, *Chat échaudé craint l'eau froide,* pour dire que *Quand un homme a souffert quelque mal, il craint tout ce qui en a l'apparence.* Calidâ perfusus frigi-

frigidam timet. MOWIĄ ieszcze, kto się ná gorącey, *álbo* ná ukropie sparzy, ná zimną dmucha, człowiek ostrozniey-szy po szkodzie.

ESCHAUFFER, *prononcez* E'CHAUFFER, V. act (*Rendre chaud.*) Aliquid calefacere. ZAGRZAC rozgrzać.

S'E'CHAUFFER, (*Devenir chaud.*) Calescere. *Plin.* Concalescere. Calefieri. *Cic.* *Var.* ZAGRZEWAC się zagrzać się grzać się.

L'air, ou *le temps commence de s'échauffer.* Cœlum tepescit, *ou* calescit. *Plin.* *L'eau s'échauffe lors qu'on met du feu dessous.* Effervescunt aquæ subditis ignibus. *Cic.* Rozgrzewa się, ná dworze ciepleie, czas ná dworze ciepleie. *Woda się grzeie ognia poddawszy.

Il a la teste échauffée des vapeurs du vin. Icto capiti fervor vini accessit. *Horat.* Zágrzała mu się głowa od wina.

E'CHAUFFER *quelqu'un,* (*L'exciter, l'enflammer à une chose.*) Incitare. Instigare. Inflammare aliquem ad aliquid. *Cic.* ZAGRZAC kogo do czego záchęcić wzbudzić.

S'échauffer en parlant, ou *dans le discours.* Effervescere in dicendo *Cic.* Zápálić się w mowieniu.

E'CHAUFFER, *quelqu'un,* (*Luy échauffer la bile, le mettre en colere.*) Alicui bilem commovere. *Cic.* ROZPALIC kogo zápalić go gniewem, gniew w nim rozżarzyć do gniewu kogo przywodzić.

Echauffez-le encore, comme s'il ne l'estoit pas des-ja assez. Age, si hic non satis insanit, instiga. *Ter.* *Il s'échauffe aisément.* Effervescit stomacho. Iracundiâ exardescit. Irâ commovetur, *ou* effertur *Cic.* Excandescit. *Petr.* Podniecay go bardziey bo się nie dość gniewa. *Gorączka, prędko się zápali rozgniewa

C'EST *un vieux proverbe qui dit que la faim & le chagrin de trop attendre échauffent la bile.* Vetus adagium, fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plaut.* STARE to przysłowie od głodu y czekania złość się w człeku zápala, burzy.

QUI *a la vertu d'échauffer,* (*parlant des aliments & des remedes.*) Vim concalfactoriam habens. ZAGRZEWAIĄCY mowiąc o lekarstwach y potrawach.

ESCHAUFFAISON, *prononcez* E'CHAUFFAISON, subst terme de medecine. (*Maladie qui arrive pour s'estre trop échauffé.*) Morbus gravior ex nimio labore conceptus. ZAPALENIE gorączka od wielkiey pracy.

ESCHAUGUETTE, *prononcez* E'CHAUGUETTE, subst. fœm. (*Lieu couvert & elevé pour mettre une sentinelle.*) Specula. *Cic.* STRAZNICA dla ostrożności y warty wysoko gdzie [illegible] ná szelwacha.

ESCHE'ANCE, *prononcez* E'CHE'ANCE, subst. f. (*Terme, ou jour où l'on doit faire une chose.*) Terminus. *L'échéance du payement* Dies solutionis. *Cic.* TERMIN dzień czas czynienia czego. *Termin płacenia liczenia pieniędzy.

ESCHEC, *prononcez* E'CHEC, mot en Langue Moresque qui signifie, Roy, Seigneur, Xeque Ismaël, le Roy d'Ismaël. Ce mot est usité parmi nous au jeu des Echecs, lors qu'une Piece du jeu de celuy, contre lequel on jouë, va à prendre nostre Roy, ou quelque autre Piece; car pour lors nostre adversaire nous dit; Echec, Prenez-garde à vostre Roy, Couvrez-le, Ostez le de sa place: & quand il arrive qu'on ne le peut remuër, ni l'oster de sa place, on dit alors *Echec & mat,* comme qui diroit *Xeque mato,* c'est àdire *Je mets le Roy à mort:* (*Regem mactlo infortunio*) & de là ce mot se prend figurement. SZACH Murzyńskie słowo znaczące Krola, Szach, Krol Ismaela. Tego słowa [illegible] w szachy, Kiedy ktora z sztuk przeciwney strony [illegible] Krola, bo w ten czasz przeciwna strona mowi *Szach* [illegible] z Krolem umykać álbo go zásłonić, á [illegible] go obścza że áni go z mieysca ruczyć áni zásłonić nie można, tedy mowią [illegible] *Krolam* [illegible], álbo *Koniec Krolowi* à [illegible] to słowo bierze się niewłaśnie.

ECHEC, subst. m. *Perte, dommage, infortune.*) Clades, is, f. Infortunium, ii, n. Incommodum. Malum, i, n. *Il a receu un grand échec.* Maximam cladem accepit. *Flor-Rom.* Magnum incommodum accepit. *Cæs.* *Il luy a donné un grand échec.* Magno illum mactavit infortunio. *Plaut.* *La cavalerie ne receut aucun échec dans le combat.* Omnis equitatus ex prælio integer discessit. *Cic.* *Si j'avois esté à Rome, la République n'auroit receu aucun échec.* Si Romæ adfuissem, Respublica nullum vulnus accepisset. *Cic.* SZACH met szkoda nieszczęście klęska *Wielką klęskę poniosł. *Bardzo go poraził. *Jazda álbo Jezdni *Kawalerya* żadney szkody nie poniosła w okazyi ocalała. *Gdybym był w Rzymie Rzeczpospolita żadney szkody by nie poniesła.

ON DIT au figuré en maniere de proverbe, *Donner échec & mat à quelqu'un,* (*Le reduire à la derniere extremité.*) Ad incitas aliquem redigere. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie y sposobem przysłowia dać *Szach met* komu; przywieść go do ostatniey.

ON DIT encore, *Il vous donnera échec & mat en toutes les sciences.* In omni scientiarum genere te facilè superabit, *ou* vincet. MOWIĄ ieszcze: Da ci szach met we wszystkim, we wszystkich náukach, nie wskorasz z nim nie wystarczysz mu, nie wydołasz.

C'est ce qui vous tient, ou *vous met l'esprit en échec.* Ex eo animus tibi pendet. *Ter.* *ou* incertus fertur. To iest co umysł twoy trzyma w ustawicznym losie y wątpliwości.

E'CHECS, (*Pieces du jeu des échecs.*) Latruculi. *Sen.* *Jouër aux échecs.* Latrunculis ludere. *Sen.* SZACHY pieski sztuki rozmaite w grze szachow. *Grać w szachy.

ESCHELLE, *prononcez* E'CHELLE, subst. f. (*Instrument qui sert à monter.*) Scalæ. *Cic.* *Salust.* *Cat.* DRABINA.

ON DIT proverbialement, *Après cela, il faut tirer l'échelle,* pour dire *Il ne se peut rien de mieux.* Nihil suprà. *Ter.* MOWIĄ przysłowiem, Francuskim *Zátym odstawić odiąć drabinę:* to iest Już się stało ze wszystkim iák náleży nie można lepiey.

ESCHELON, subst m. (*prononcez* E'CHELON.) (*Degré d'une échelle.*) Scalarum gradus. *Plin.* SZCZEBEL u drabiny.

ESCHENILLER, *prononcez* E'CHENILLER, V. act. (*Oster les chenilles des arbres.*) Erucas tollere ab arboribus. ROBAKI gąsienice obierać z drzew.

(Terme d'Agriculture.) Termin gospodarski.

ESCHEOIR, V. neut. (*prononcez* E'CHOIR.) (*Arriver, tomber.*) Advenire. Evenire. Obvenire. *Cicer.* *Que chacun conserve ce qui luy est échu en partage.* Quod cuique obtigit in partem, id quisque teneat. *Cic.* *Cette affaire échet un jour de feste.* Incurrit hoc negotium die festo. *Suet.* Przypaść przypadać trafić się dostać się komu. *Niech każdy trzyma co mu się dzielem dostało. *To się trafiło álbo przypadło w święto.

ESCHEU, m. ESCHEUë, f. (*on prononce* E'CHEU.) (*Arrivé.*) *Il y a voit deux jours d'échus.* Unus & alter dies intercesserat. *Cic.* *Les arrérages sont échus.* Dies fœnoris exit. PRZESZŁY, PRZESZŁA, co iuż minął. Dwa dni przeszły minęły, iuż temu dwa dni było minęło. *Termin płacenia dochodow czynszowych álbo rath minął przeszedł.

ESCHEVEAU, *prononcez* E'CHEVEAU *de fil,* ou *de soye,* subst. m. Orbis filaceus, *ou* bombycinus. KŁĘBEK nici álbo iedwabiu zwiianego.

ESCHEVELE', m. ESCHEVELE'E, f. (*prononcez* ECHEVELE'.) adject. (*Qui a les cheveux épars & pendants, parlant des femmes.*) Mulier crinibus passis. *Liv.* WŁOSY rospuszczone rozczochrane maiący mowiąc o białogłowie.

ESCHEVIN, *prononcez* E'CHEVIN, subst. m. (*Magistrat d'une ville pour avoir soin des affaires des habitans, de l'entretien & de la décoration d'une ville.*) Ædilis. *Cicer.* ŁAWNIK urzędnik mieyski.

ESCHEVINAGE, *prononcez* E'CHEVINAGE, subst. m. (*La qualité d'échevin.*) Ædilitas. *Cic.* ŁAWNICTWO.

ESCHIFFRE, *prononcez* E'CHIFFRE, subst. m. *terme d'Architecture.* Scapi scalarum, *genit.* scaporum, m. plur. *Vitr.* PODMUROWANIE dla schodow położenia.

(C'est un mur qui sert de base à un escalier, qui en soûtient la charpente ou les marches.) pochyło ściana z obu stron dáná ná ktorey leżą schody y wszystka ich z drzewa ciesiołka.

ESCHINE, *prononcez* E'CHINE, subst. f. (*L'épine du dos.*) Dorsi spina. *Plin.* PACIERZOWA kość, z pacierzow złożona álbo pacierze wszystkie ogołem w grzbiecie.

ON DIT populairement, *Je t'accommoderay l'échine comme il faut.* Dolabo tibi lumbos fuste. *Plaut.* *Je repasseray ton buste.* MOWIĄ potocznie: wysmaruię iá ci pacierze należycie. Wyprawię ci skorę: wygarbuię ci grzbiet.

ESCHINE, (terme d'Architecture.) Echinus. *Vitr.* (C'est un membre ou ornement qui est au haut des colomnes Joniques, Corinthiennes & Composites, qui ressemble à de Chastaignes.) OZDOBIENIE kápitelow y wierzchu słupow [illegible] Jonickiego y mięszanych ná podobieństwo kásztanow álbo inszych owocow ná wierzchu tych słupow dáne.

ESCHINER, *prononcez* E'CHINER, V. act. (*Rompre l'échine à quelqu'un, l'échiner de coups.*) Delumbare aliquem. *Horat.* ZBIC kogo, pácierze grzbiet mu kiiem potłuc.

(Mot bas en François.) Słowo Francuskie podłe.

ESCHIQUIER, *prononcez* E'CHIQUIER, subst. masc. (Tablier

(*Tablier diviſé en 64. quarreaux de deux couleurs, pour jouër aux Dames.*) Alveus luſorius. *Plin.* WARCABNICA táblica ná 64. kwadratow dwoiakiego koloru podzielona do grania warcabow.

ESCHIQUETE', m. ESCHIQUETE'E, f. (*prononcez* E'CHIQUETE'.) adject. terme de Blaſon. (*Diviſé en Echiquier.*)Teſſellatus. DANY w ſzachownicę Termin Herbarſki, wyſadzany, w koſtkę ſadzony.

ESCHOPPE, *prononcez* E'CHOPPE, ſubſt. f. (*Petite boutique attabée contre un mur & converte en appetis.*) Taberna. *Cic.* BUDKA kramniczka przyſtawiona do ściany iákiey z poł daſzkiem z wierzchu záwieſzonym.

ESCHOUER, V. act. & n. *prononcez* E'CHOUER, (*Demeurer arreſté ſur le ſable.*) Allidi arenarum cumulis. **Mais ſi c'eſt contre un rocher, on dira* Scopulo *ou* ad ſcopulum allidi. UDERZYC roſtrącić ſię ſtanąć ośieść oſobnąć ná piaſku płynąc ſtatkiem. *Ale ieżeli o ſkałę to ſię mowi uderzyć, rozbic ſię

E'CHOUER ſe dit figurément (*des entrepriſes & des deſſeins, qui ne réüſſiſſent point.*) Improſpere, *ou* infeliciter cadere. *Caſ.* **Noſtre affaire va mal & mon deſſein eſt échoué.* Occiſa res eſt. Hæret negotium. *Plaut.* ROZBIC ſię roſtrącić upaść o Jmprezach nádzieiach zamyſłach, ktore ſię nie udaią y omylaią. *Zle ſię nám wiedzie, y wſzyſtka moia impreza upadła, Oſchła.

ESCIENT, (*on prononce* eſciant.) ſubſt. m. (*Pleine connoiſſance de ce qu'on fait, & de ce qu'on veut faire.*) Videns & ſciens. *Cic.* **Il a menti à ſon eſcient.* Sciens mentitus eſt, *ou* ſplendide. **Je ne le feray pas à mon eſcient.* Sciens non faciam *Ter.* UMYSLNIE zdrowym y zupełnym rozmyſłem chcący, y wiedzący dobrowolnie. *Oczywiście umyslnie zełgał. *Zá pewnie tego dobrowolnie nieuczynię.

A BON ESCIENT, (*Tout de bon, ſeurieuſement.*) Ex animo. Seriò.adv. **Loüer quelqu'un à bon eſcient.* Pleno ore laudare aliquem. *Cic.* CALE ſzczerze prawdziwie z całego ſerca, ſzczerym ſercem. *Chwalić kogo całą gębą wſzech m..

ESCLAIR, *prononcez* E'CLAIR, ſubſt. maſc. (*Eclat ſubit qui précede le tonnerre.*) Fulgur. *Plin.* Fulguratio. *Sen.* **Il fait des éclairs, Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* **S'il vient à faire des éclairs.* Si fulſerit. *Cic.* BŁYSNIENIE ſię błyſkawica iáſna grzmotowa. * Błyſkaſię. * Jeżeli by ſię błyſkało.

Qui appartient aux éclairs, ou *Touchant les éclairs.* Fulguralis *Cic.* Błyſkawiczny.

INTERPRETE *des éclairs.* Fulgurator. *Cic.* WIESZCZEK z niebieſkich widokow z błyſkawic co opowiedaiący y wróżący.

ESCLAIRCI, m. ESCLAIRCIE,f.(*on prononce* E'CLAIRCI.) adject. & part. paſſ. Illuſtratus. OBIASNIONY OBIASNIONA, wyiaśniony.

ESCLAIRCIR, *prononcez* E'CLAIRCIR, V. act. (*Rendre une choſe plus claire, parlant du ciel qui eſt couvert de nuages.*) Aperire diem. ROZIASNIC wyiaśnić mowiąc o niebie okrytym mgłami y chmurami.

Le ciel s'éclaircit, ou *Le temps s'éclaircit.* Dies clareſcit. *Liv.* Niebo ſię wyiaśnia, álbo czas ná pogodę ſię wyiaśnia.

E'CLAIRCIR,V.n.(*parlant des liqueurs, Devenir clair.*) Liqueſcere. **Rendre clair.* Clarificare.*Plin.* KLAROWAC ſię uſtawać ſię wytrybować ſię mowiąc o trunkach álbo likworach. *Klarować.

On éclaircit le vin avec des œufs de pigeon. Columbino ovo benè colligitur vini limus. *Hor.* Klaruią wino gołębiemi iaiami.

E'CLAIRCIR,V.act. (*Fourbir, parlant de la vaiſſelle.*)Dare vaſa in ſplendorem.*Plaut.**Le ſoc de la charruë s'éclaircit en labourant.* Vomer ſulco attritus ſplendeſcit. *Virg.* WYCHĘDOZYC wypolerować mowiąc o náczyniach. *Lemieſz poleruie ſię w robocie.

E'CLAIRCIR *la veue,* (*La rendre plus nette & plus claire.*) Splendorem oculis afferre.*Plin.* WYIASNIC wyczyścić oczy, wzrok czyścić.

Eclaircir la peau, ou *le cuir.* Cuti nitorem inducere. *Plin.* **Eclaircir la voix.* Splendorem voci afferre. *Plin.* Wyglancować ſkorę. *Głos czyścić.

E'CLAIRCIR ſe dit auſſi (*des corps qu'on ſepare les uns des autres, & qu'on laiſſe à claires voyes, qui donnent plus de paſſage à la lumiere.*) Diſrarare. *Colum.* PRZERZEDZIC rozrzedzać dla światła y widoku.

Eclaircir une foreſt,(en coupant des arbres & les élaguant.) Silvam diſrarare.*Colum.* Przerzedzić las z gęſtwiny.

Eclaircir les rangs d'une armée. Laxare ordines. *Cic.* **Le ſoldat s'éclaircit.* Miles rareſcit. *Sil-Ital.* Phalanx diſjicitur. *Caſ.* Przerzedzać ſzyki w woyſku rozprzeſtrzeniać oſłabiać, *Zołnierz rzednieie, ſzyki ſię ſię rozrywaią.

Un batallon éclairci. Acies rarior.*Tacit.* Pułk przerzedzony, rzadſzy oſłabiony.

E'CLAIRCIR ſe dit figurément. (*des choſes ſpirituelles & morales,* & ſignifie *Rendre plus intelligible.*) Rem aliquam illuſtrare,*ou* dilucidare,*ou* explanare.*Cic.**Il m'a éclairci de toute l'affaire.* Mihi rem totam explanavit.*Cic.* OBIASNIC co do rozumienia. *Obiaśnił mię dał mi obiaśnienie w tey całey ſprawie, w tym wſzyſtkim.

ON DIT proverbialement, que *Le bien d'un homme eſt bien éclairci, (quand il ne luy en reſte plus gueres.)* Comminutæ ſunt illius opes ac depreſſæ. *Cic. Ovid.* PRZEBRAŁO ſię, iuż nie ſtaie, co do fortuny mowiąc.

ESCLAIRCISSEMENT, ſubſt. m. (*prononcez* E'CLAIRCISSEMENT)*de la veuë* Claritas oculorum.*Plic.**De l'ouïe* Auditus ſolertia. JASNOSC wzroku. *Słuchu.

E'CLAIRCISSEMENT ſe dit mieux au figuré, & ſignifie *Explication de ce qui eſt obſcur.*Explicatio.*Cic.* OBIASNIENIE lepiey ſię mowi *niewłaśnie:* co do zrozumienia,y wyrażenia czego.

E'CLAIRCISSEMENT ſe dit auſſi (*des explications des paroles & des actions, pour ſçavoir ſi on les a faites ou dites avec mauvaiſe intention.*) comme *Je veux avoir un éclairciſſement avec vous ſur cela,* ou *m'expliquer avec vous.* Eſt quod tibi velim explicare.Eſt quod à te velim mihi explicari OBIASNIENIE co do ſłow y uczynkow dla poznania iáką intencyą czy złą czy dobrą co ſię ſtało álbo mowiło.Naprzykład chcę miec z tobą w tym obiasnienie, chcę ci ſię explikować, álbo żebyś ſię mi w tym wyexplikował.

C'EST *un homme à éclairciſſement,* (*Qui s'offenſe du moindre mot, & qui en demande raiſon,*ou *l'explication.*) Homo eſt qui vel minimo verbo offenditur. CZŁOWIEK z ktorym uſtawicznego trzeba obiaśnienia, ktoremu ſię z każdego ſłowka wymierzać trzeba. Co go każda rzecz każde ſłowko obchodzi.

ESCLAIRE, *prononcez* E'CLAIRE, ſubſt. f. (*Herbe que l'on nomme* CHE'LIDOINE, *qui eſt bonne pour la veuë.*) Chelidonia.*Plin.* JASKOŁCZE ziele, bardzo dobre y zdrowe ná oczy.

ESCLAIRE',m.ESCLAIRE'E,f.(*on prononce* E'CLAIRE') adject. (*Qui reçoit de la lumiere.*) Luminoſus. Lucidus. Illuſtratus. **Une ſale bien éclairée.* Luculentum cœnaculum. *Liv.* JASNY widny widna co ma światła doſyć.*Sala co ma światła doſyć, widna, okien doſtatek maiąca.

E'CLAIRE', (*Clair voyant, qui voit clair dans les choſes.*) Homo perſpicaciſſimus. In multis rebus, *ou* multarum rerum intelligens, *ou* intelligentiſſimus. OBIASNIONEGO rozumu przezorny we wſzyſtkich rzeczach.

ESCLAIRER, *prononcez* E'CLAIRER, V. act. (*Répandre de la lumiere.*) Illuminare,Illuſtrare. **Il éclaira les rues.* Colluſtravit lumine vias. *Cic.* OSWIECIC obiaśnić światłość wydać wyiaśnieć. *Pooświecał ulice, drogi.

On croit que la lune eſt éclairée du ſoleil. Luna ſolis lumine colluſtrari putatur. *Cic* Rozumieią że Xiężyc oświecony bywa, álbo światłość ſwoię bierze od ſłońca.

E'CLAIRER,V.n. Collucere. **Le ſoleil éclaire le monde.* Collucet mundo ſol. OSWIECAC. *Słońce oświeca świat.

E'CLAIRER *quelqu'un,* V.act. (*Porter de la lumiere devant luy.*) Alicui lumen,*ou* facem præferre.*Cic.Plaut.* SWIECIC przed kim światło przed nim noſić.

E'CLAIRER, V. n. ſe dit auſſi abſolument (*de ce ſon paſſager, qui précede le tonnerre.*) **Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* GRZMIEC Błyſkać ſię. *Błyſka ſię grzmi.

E'CLAIRER,V.act. ſe dit figurément,pour *Répandre des lumiéres dans les eſprits.* Lucere. Prælucere.*Cic.* **Il a éclairé l'Egliſe de ſes lumiéres.* Ingenii ſui luminibus Eccleſiæ præluxit,*ou* illuxit. OSWIECIC *niewłaśnie:* co do rozumu. *Oświecił Kościoł náuką ſwoią,*álbo* záiaśniał Kościołowi náuką

E'CLAIRER ſignifie auſſi, *Epier les actions de quelqu'un, (les regarder de près.)* Aliquem obſervare. *Cicer.* SZPIEGOWAC kogo pilnować opatrywać podſtrzegać go we wſzyſtkich ſłowach y poſtępkach.

ESCLANCHE, *prononcez* E'CLANCHE, ſubſt f. (*Partie charnuë*

charnuë du mouton, qui tient au quartier de derriere.) Coxa vervecina.*(*On l'appelle auſſi* GIGOT.) ŁOPATKA ćwiartka zadnia ſkopowa. *Zowią też udziec barani.

ESCLAVAGE,ſubſt.m. (*Servitude.*) Servitus. *Cic.* NIEWOLA, Poddaństwo.

ESCLAVE, adject. m. & f. (*Captif, qui eſt reduit ſous la puiſſance d'un maiſtre, ſoit par ſa naiſſance, ſoit par la fortune de la guerre.*) Servus,vi,maſc. *Serva,æ.f. *pour dire,Une femme eſclave.* NIEWOLNIK mocy iákiego Pána poddany czyli to z urodzenia kondycyi, czyli przez woynę. *Niewolnica, poddanka.

Troupe d'eſclaves. Servitia, orum. *Cic.* **Il fit ſoulever les eſclaves.* Servitia concitavit. *Cic.* Poddaństwo gromada poddanych. *Zbuntował poddaństwo.

ESCLAVE *fait en guerre.* Captivus *pour un homme.* *Captiva. *pour une femme.* NIEWOLNIK braniec ná woynie. *Niewolnica branka.

ON DIT au figuré, *Eſtre eſclave de ſes paſſions.* Cupiditatibus ſervire.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Być niewolnikiem paſſyi ſwoich.

Les loix ſont eſclaves de la couſtume. Leges mori ſerviunt. *Plaut.* Prawa ſłużą poddane ſą zwyczaiowi.

EN ESCLAVE. Serviliter. adv. *Cic.* JAK niewolnik, iák poddany, po niewolniczemu.

D'ESCLAVE,ou *Qui concerne les eſclaves.*Servilis & hoc ſervile. adject *Cic.* NIEWOLNICZY.

ESCLAVON. m. ESCLAVONNE, f. (*Celuy & celle qui eſt d'Eſclavonie.*) Sclavus. Slavus, a, um. Sclavonius, a, um. SŁOAK ſłowianka.

ESCLAVONIE, (*Partie de la Hongrie, entre la Save & la Drave*) Sclavonia. SŁOWACKA álbo Słowiańſka Ziemio, Część Węgrow kray między Sawą, y Drawą.

ESCLOPE',m. ESCLOPE'E,f. (*on prononce* E'CLOPE'.) adject. (*Qui traîne ſa jambe en marchant.*) Claudicans.*Plin.* WŁOGAWY co nogę powłoczy chodząc.

ESCLORRE, *prononcez* E'CLORRE,V.n. (*Naiſtre,commencer à paroiſtre au monde, ce qui ſe dit proprement des fleurs, des oiſeaux & des inſectes.*) Excludi. Naſci. *Cic.* **Les petits des tortuës écloſent tout ſeuls.*Teſtudinum ova naſcuntur per ſe ſe. *Cic.* WYKLUC ſię kluć ſię urodzić ſię wyniść ná świat zwłaſzcza mowiąc o kwiatach ptakach y owadzie. *Zołwięta ſame ſię przez ſię z iáia kluią wychodzą.

E'CLORRE,ou *Faire éclorre,(en ſignification active.)*Excludere. *Cic.Var.* WYLĘGNĄC wyſieść.

Il faut trente jours pour faire éclorre les petits poulets,lorſqu'il fait froid. Pullis excludendis triginta diebus opus eſt, cùm ſunt frigora.*Colum.* Trzydzieści dni trzeba dla wylężenia kurcząt kiedy czaſy ſą zimne.

ON DIT au figuré, *Faire éclorre des diſſenſions.* Facere, *ou* commovere diſſenſiones. *Cicer.* WZNIECAC niezgody wſzczynać nieſnaſki.

ESCLOS, m. ESCLOSE.f. (*on prononce* E'CLOS.) adject. & part.paſſ. Excluſus. Editus.*Colum.* WYLĘZEK wylęgniory, kluczek, wykluty dopiero.

ESCLUSE, *prononcez* E'CLUSE, ſubſt,f. (*Levée de terre pour tenir l'eau.*) Moles.*Cic.* GROBLA Tama ſypana y bita dla utrzymania wody.

L'E'CLUSE, (*Ville de Flandre & port de mer, à trois lieuës de Bruges.*) Suſa,æ,f. SLUZA Miaſto Flandryi y Port morſki o trzy mile od Bruże.

ESCOLASTRE, *prononcez* E'COLATRE,ſubſt.m.(*Dignité dans une Egliſe Cathedrale, qui doit enſeigner les jeunes Chanoines.*)Scholaſticus. SCHOLASTYK Doſtoieńſtwo *álbo* godność między Duchowieńſtwem Kościoła Katedralnego ktory powinien uczyć Kanonikow młodſzych mieyſce

ESCOLE.(*on prononce* E'COLE.) ſubſt.fem. (*College, lieu public où l'on enſeigne les ſciences.*) Schola. *Liv.* SZKOŁA Szkoły Kolejum náuk y uczących publicznie.

*Ouvrir,*ou *commencer à tenir école.* Ludum docendi aperire *Suet.* Otworzyć ſzkoły záczynać uczyć publicznie.

*Tenir école.*Scholas habere. *Cic.* Trzymać mieć ſzkoły.

E'COLE ſe dit quelquefois, (*de quelque ſecte,* ou *de quelque faculté.*) *L'école de Platon.* Schola Platonis. SZKOŁA czaſem ſię bierze zá iáką ſektę álbo náukę z oſobna, Szkoła Platona, náuka iego.

E'COLE ſe dit auſſi (*de toute ſorte d'inſtruction.*) ainſi on dit qu'*Un homme eſt en bonne école,* pour dire qu'*Il eſt en lieu, où il peut apprendre beaucoup.* Præceptis ſalubribus in-

ſtrui poteſt. *Petr.* **Cét homme ira encore long-temps à voſtre école, vous luy en apprendrez.*Te diu loquentem audiet.*Petr.* SZKOŁA ſię też mowi o wſzelkim wychowaniu náuce y ćwiczeniu, y tak mowiemy. Jeſt w dobrey ſzkole, ieſt ná tákim mieyſcu gdzie ſię wiele dobrego náuczyć może. *Jeſzcze go trzeba dać długo do ſzkoły twoiey.

Ils vont tous à la meſme école,Ils ſont inſtruits d'une meſme maniere. In eodem ludo docti,*ou* edocti. *Ter.* Wſzyſcy do iedney ſzkoły chodzą álbo chodzili wſzyſcy ſię iednegoſz náuczyliwſzyſcy ſą z iedney ſzkoły.

E'COLE en termes de manége, (*La leçon que donne l'Ecuyer, tant au Cavalier, qu'au cheval.*) SZKOŁA Rycerſka náuka iezdzenia y uiezdzania koni.

E'COLE ſe dit proverbialement en ces façons de parler,*Il a pris le chemin de l'école,* ou *le chemin des écoliers,* c'eſt à dire *le plus long.* Iter fecit longius. *Phed.* Ná daleką ſię zápuścił.

ON DIT qu'*Il a fait l'école buiſſonniere,(lorſqu'un écolier s'en abſente pour s'aller divertir.)* Abfuit à ſcholâ. UCZYŁ ſię zá ſzkołą w krzewinie,o tym co rad w ſzkole nie bywa.

MAISTRE *d'école* Ludi magiſter,ſtri,m.*Cic.**Compagnon,* ou *camarade d'école.*Condiſcipulus.*Cic.* MAGISTER ſzkolny náuczyciel. *Społuczoń, kondyſcypuł.

ESCOLIER, *prononcez* E'COLIER,ſubſt.m.(*Celuy qui apprend d'un Maiſtre.*) Diſcipulus. Auditor. *Cic.* STUDENT żák uczeń dyſcypuł.

ESCOLIE'RE, *prononcez* E'COLIE'RE,ſubſt.f.Diſcipula. *Plin.* TA co ſię uczy w ſzkole.

D'ESCOLIER. Scholaſticus,a,um. *Quint.* SZKOLNY.

ESCONDUIRE, *prononcez* E'CONDUIRE, V. act. (*Refuſer à quelqu'un ce qu'il demande.*) Abnuere. Abnegare. ODESŁAC odprawić kogo z niczym odmowić co komu.

(Ce mot a vieilli.) To ſłowo Francuſkie ſię zeſtarzało.

Il ne devoit pas m'éconduire pour ſi peu de choſe. Non debuit rem tantillam mihi denegare. Nie powinien mi był odmowić ták małey rzeczy.

ESCOPE, *prononcez* E'COPE,ſubſt.f. (*Pelle creuſe à vuider l'eau d'un bateau.*)Aſcopa. SZUFLA do wylewania wody ze ſtatku.

ESCOPETTE, ſubſt. f. (*Sorte de carabine ancienne courbée.*) Catapulta recurva,æ,f. KUSZA woienna.

ON DIT populairement, *Une barbe à l'eſcopette.* Recurva barba. MOWIĄ potocznie, Broda iák kuſza iák motyka.

ESCORCE, *prononcez* E'CORCE, ſubſt.f. (*La partie qui couvre les arbres, qui leur ſert comme de peau,* ou *de couverture.*)Cortex. SKORA ná drzewie, kora.

Ecorce de grenade. Mali corium.**Ecorce d'une chaſtaigne.* Caſtaneæ corium.*Plin.* Skorka ná iákłku. *Łupina ná Kaſztanie.

ON DIT par maniere de proverbe, *Il ne faut point mettre le doigt entre l'écorce & l'arbre,* pour dire *Se commettre entre deux autoritez, entre le mary & la femme.* Ne te admiſceas Principum diſſidiis, *ou* coniugum rixis. PRZYSŁOWIEM mowią nie kładź palca między korę y drzewo, *między drzwi:* to ieſt nie wdaway ſię między Pánow y ich kłotnie álbo między małżeńſtwo.

E'CORCE ſe dit au figuré, pour *L'apparence, la ſurface & l'exterieur des choſes.* Species. **Il ne s'attache qu'à l'écorce.* Specie tantùm tenetur. POWIERZCHOWNIE tylko rzeczy uważa y bierze.

ESCORCER, *prononcez* ECORCER, V.act. (*Oſter, lever l'écorce des arbres.*)Decorticare. *Colum.* ODZIERAC ze ſkory drzewo, drzeć ze ſkory.

ESCORCHER, *prononcez* E'CORCHER, V. act. (*Oſter, lever la peau.*) Glubere.Deglubere.*Var.* ZE SKORY odrzeć złupić ſkorę zdiąć z kogo ábo z czego.

On m'écorchera tout vif à coups de verges. Deſpoliabitur dorſum meum. *Plaut.* Zywcem mię ze ſkory złupią rozgami.

ON DIT figurément, *Ce diſcours m'écorche les oreilles.* Iſta verba hæc moleſta ſunt meis auribus. *NIEWŁASNIE* mowią, Ta mowa drze po uſzach odziera uſzy.

E'CORCHER *une langue,* (*la parler mal & à demi.*) Balbutire linguam,(balbutio,is.)Vitiosè loqui linguam aliquam. ZLE ladaiako ięzykiem iákim mowić álbo w iákim ięzyku.

ON DIT proverbialement, *Ecorcher une anguille par la queuë,Commencer une choſe, par où on la doit finir.*Rem præposterè agere. *PRZYSŁOWIEM* mowią: Odzierać węgorza od ogona, od tego záczynać, ná czym kończyć trzeba opak

opak co czynić, álbo poczynać.

Il crie devant qu'on l'écorche,(parlant d'une perſonne qui ſe plaint d'un mal avant qu'il ſoit arrivé.) Futuris malis ingemit. Krzyczy á ieſzcze go ze ſkory nie drą, mowiąc o iákiey oſobie ,co nárzeka ná iákie nieſzczęście wprzod niż ſię ſtánie.

E'CORCHER ſignifie auſſi *Rançonner quelqu'un, Exiger de luy de l'argent au de là de l'équité.* Majorem pecuniam quam res poſtulat ab aliquo acerbiùs exigere. ZDZIERAC znáczy ieſzcze wymagać mocą co nád kim nád ſłuſzność co do pieniędzy &c.

ESCORCHERIE, *(prononcez* E'CORCHERIE.) ſubſt. f. *(Lieu où l'on écorche & habille les animaux, dans les Boucheries,* ou *Echaudoirs.)* Laniena. JATKA, Szlachtuz gdzie bydło biią odzieraią ze ſkory y znowu ſkorą powlekáią.

ON APPELLE par axaggération, E'CORCHERIE, *(Une Hoſtellerie où l'on fait payer les choſes davantage qu'elles ne valent.)*Diverſorium ubi nimium æs exigitur. ZOWIĄ przyczyniáiące rzeczy. Szlachtuzem goſcienice álbo goſpodę gdzie nád ſłuſznoſć káżdą rzecz przepłácáć trzeba dla zdzierſtwa.

ESCORCHEUR,*ou* E'CORCHEUR *d'animaux*, ſubſt.m. *(Qui les écorche, & leur oſte la peau.)* Pellium ſpoliator. RZEZNIK rzeźniczek co bydło biie y oprawuie.

ON APPELLE, (*Ecorcheur*, *(Celuy qui rançonne les paſſants dans les hoſtelleries.)*Aſper & nimius exactor.ZDZIERCA niesłuſzny, co zludzi zdziera.

ESCORCHURE, *prononcez* E'CORCHURE, ſubſt. fœm. Cutis,*ou* pellis laceratio.ZDARCIE zádarcie ſkory,zdrapanie

E'CORCHURE *du ſiége,(lorſqu'on a le derriere écorché.)* Sedis vitia & attritus. *Plin* ZATARCIE w poſladku, w ſtolcu

ESCORNER, *ou* E'CORNER *un bœuf*, V. act. *(Rompre une corne.)* Frangere cornu bovis. ROG wyrwać álbo wyłomać wołowi

ON DIT figurément, *Ecorner une armée, (ou défaire & en enlever une partie*)Mutilare exercitum.URYWAC woyſko, po części go znoſić.

E'CORNER ſe dit figurément, pour *Donner atteinte à quelques droits & privileges.* Aliqua jura ex parte infringere. *Tacit* NARUSZYC prawa álbo przywileie iákie.

ESCORNIFLER, *prononcez* E'CORNIFLER, V. act. & neut. *(Aller diſner chez autruy ſans y eſtre invité, par eſprit de goinfrerie & d'épargne.)* Paraſitando cibum alienum edere *Plaut.* CUDZYCH obiadow patrzyć przez ſkępſtwo iák czynią pochlebcy.

ESCORNIFLERIE, *prononcez* E'CORNIFLERIE, ſubſt. fœm. *(L'action d'écornifler.)* Paraſitatio.*Plaut.* PASORZYCTWO.

ESCORNIFLEUR,*ou* E'CORNIFLEUR,ſubſt.m. Paraſitus. PASORZYT

ESCORTE, ſubſt. f. *(Troupe de gens armez qui accompagnent quelqu'un,* ou *quelque choſe pour ſa ſeureté & pour le défendre d'inſulte.)* Præſidium. KONWOY dla beſpieczeńſtwa zbroynych.

Il l'envoya ſous une bonne eſcorte. Cum firmo præſidio miſit.*Caſ.* Wyſłał go pod dobrym konwoiem.

ESCORTE, *(Troupe d'amis, qui accompagnent un autre amy.)* Comitatus. *Cic.* KONWOY dla kompanii przyiacioł orſzak odprowadzanie, komitywa.

(On dit mieux *Faire compagnie à quelqu'un*, que non pas *Luy faire eſcorte.*) Lepiey ſię mowi w kompanii z kim iść álbo aſſyſtować ſłużyć komu, á niżeli konwoiować go.

ESCORTER, V. act. *(Faire eſcorte aux perſonnes & aux choſes.)*Eſſe Præſidio.*Caſ.* KONWOIOWAC oſoby y rzeczy

ESCORTER *un ami*, *(l'accompagner pour luy faire honneur, & pour empeſcher qu'on ne luy faſſe quelque inſulte.)* Comitari. KONWOIOWAC, odprowadzać przyiaciela dla powagi y beſpieczeńſtwa iego álbo dla kompanii.

ESCOSSE, *prononcez* E'COSSE, ſubſt. f. *(De pois & de féves* &c)Siliqua *Virg.* ŁUPINA łuſkwa z grochu z bobu&c.

Venir en écoſſe. Siliquari, (quor,aris,atus ſum.) dep. *Plin.* Stręczyć ſię, ſtręczki wypuſzczać.

ESCOSSER, *prononcez* ecoſſer *des pois & des feves*,V.act. Purgare fabas *Petr.* WYŁUZAC groch bob odłuzać.

E'COSSE, *(Royaume de la Grande Bretagne, en la partie ſeptentrionale.)* Scotia. SKOCYA Krolestwo Wielkiey Brytanii w ſtronie połnocney.

ESCOSSOIS, maſc. ESCOSSOISE,f. *(on prononce* E'COSSOIS.) adject. *(Celuy,*ou *celle qui eſt d'Ecoſſe.)* Scotus. Scota. SZKOT, SZKOTKA.

ESCOT, *prononcez* E'COT,ſubſt.m. *(Ce que chaque particulier paye pour ſa part d'un repas.)*Symbola.*Cic. Plaut.*PŁACA część co ná każdego przypadnie płacić zá obiad, álbo od ſtołu, ſkładka.

*Donner,*ou *payer ſon eſcot.* Symbolam dare. *Ter.* Zápłacić ſkładkę ſwoię, część ſwoię wiele y co ná kogo przypada.

*Nous fiſmes hier partie de manger enſemble, & de payer chacun ſon eſcot.*Heri coivimus in hunc diem, ut de ſymbolis eſſemus. *Terent.* Zmowiliśmy wczoray ábyśmy razem z ſobą ziedli, y każdy ſwoią ſkładkę zápłaci zá ſiebie.

ESCOUADE,ſubſt. f. *(Une partie d'une compagnie d'infanterie.)* Manipulus.*Caſ.* ROTA zołnierzy pieſzych pułk.

ESCOUFLE, *prononcez* E'COUFLE, ſubſt. f. *(oiſeau de proye qu'on appelle Milan.)* Milvus. KANIA pták drapieżny.

ESCOULEMENT, *prononcez* E'COULEMENT, ſubſt. m. *(Mouvement d'une choſe liquide, qui s'écoule.)* Fluxio. *Plin.* PŁYNIENIE cieczenie wyciekanie ściekanie.

ESCOULER, *prononcez* E'COULER, V. neut. **Faire écouler les eaux*, *(en faiſant des ſaignées,* ou *de petits ruiſſeaux*) Erivare. *Plin.* Deducere aquas.*Cic.* SCIEKAC. *Sciek uczynić wodzie, brozdy czyniąc álbo ſtrumyki prowadząc

s'E'COULER, *(Paſſer avec fluidité par quelque canal.)* Effluere. Permeare *Plin.* SCIEKAC ſpadać płynąć kánáłem iść, przechodzić.

s'E'COULER, *(Se paſſer, parlant du temps & des choſes qui paſſent imperceptiblement.)* Labi.*Cic.* **Le temps s'écoule inſenſiblement.* Tempus ſenſim ſine ſenſu fluit,*ou* elabitur, *ou Cic Hor.* PŁYNĄC co do czaſu y rzeczy ktore nieznacznie przemiiaią. *Czas nieznacznie płynie upływa.

s'E'COULER *dans la foule*, ou *parmi la foule*, *(Se dérober, ſe retirer.)* In turbâ exire. *Petr.* PRZEPASC w tłumie wpaść zniknąć między ludzi.

ESCOURGEE, ſubſt. fem. *(Fouët compoſé de pluſieurs brins de [illegible], ou de pluſieurs lanieres de cuir.)* Scutica.*Plin.* BICZ z rzemykow álbo rzemykow dyſcyplina.

ESCOURTER, *prononcez* E'COURTER, V. act. *(Rendre plus court.)* Curtare. SKURCZYC, uciąć ſkrocić.

Ecourter un chien, (luy couper les oreilles & la queue.) Demetere caudam & aures cani. Pſu uſzy y ogon uciąć obciąć.

ESCOUTANT, *prononcez* E'COUTANT, m. ECOUTANTE, f. part act. Audiens. Auſcultans. SŁUCHAIĄCY SŁUCHAIĄCA.

ESCOUTE, *prononcez* E'COUTE, ſubſt. f. *(Tribune ou entreſole fermée de jalouſies pour entendre quelque diſpute ſans eſtre veu.)* Exhedra clathrata. GANEK Kraty dlá ſłuchania czego nie będąc widzianym od chłopek.

ESTRE *aux eſcoutes, eſtre à eſcouter.* **N'y a-t-il perſonne icy qui ſoit aux eſcoutes,*ou *qui nous écoute ?* Numqui eſt hic alienus noſtris dictis auceps auribus ? *Plaut.* PODSŁUCHYWAC być ná podſłuchach. *Czy nie máſz tu kogo coby nás podſłuchywał,

ON DIT figurément, *Eſtre aux eſcoutes, Eſtre attentif & au guet.* Obſervare. *Cic.* *NIE WCZASNIE* być ná podſłuchu, być ná wárcie, ná ſtraży pilnować.

ESCOUTER, *prononcez* E'COUTER, V. act. *(Preſter l'oreille pour etendre.)* Audire. Auſcultare. *Cic.* SŁUCHAC dáć ucho.

Ecoute, dis moy. Eho, dic michi. **Ecoute, écoute, Syrus.* Heus, heus, Syrus. *Ter. Plaut.* Słyſz ſłuchay powiedzmi. *Słyſz ſłuchay ſłyſzyſz Syruſie.

ESCRAN, *prononcez* E'CRAN, ſubſt. m. *(Qu'on met devant le feu pour ſe garantir de ſa trop grande chaleur.)* Umbraculum, (contra nimium ignis ardorem.) ZASŁONA ktorą ſtawiaią przed ogniem, przed kominem, dlá záſłonienia ſię od wielkiego gorąca álbo upálu *Ekran.*

ESCRASER, *prononcez* E'CRASER, V. act. *(Ecacher.)* Aliquid obterere. *Colum.* **Les autres fuerent écraſez ſous les ruines de la chambre.* Ruina cameræ oppreſſit cæteros.*Phæd.* ZETRZEC ſtłuc zgnieść ná miazgę porłuc. * Jnſi przytłuczeni zoſtali ná mieyſcu pod obalinami izby.

ON DIT, *Un nez écraſé*, ou *écaché.* Naſus, eliſus, i, m. NOS Pláſkaty.

ESCREMER, *prononcez* E'CRE'MER, V. act. *(Oſter la creſme, le deſſus du lait,* ou *d'autre liqueur.)* Cremorem, *ou* pingue lactis auferre. SMIETANĘ zbierać z mleka z wierzchu.

E'CREMER *une affaire*, ſe dit au figuré, pour *En tirer*

les plus clairs deniers, le plus liquide & le meilleur. Quod in re eſt optimum auferre. CO náylepſzego iákoby ſamę śmietanę dlá ſiebie wziąć w iákiey kolwiek rzeczy co náypewnieyſze pieniądze &c.

ESCREVISSE, *prononcez* E'CREVISSE, ſubſt. f. *(Poiſſon teſtacé, eſpece de cancre.) Il y a des écreviſſes de riviere qu'on appelle en Latin* Aſtacus fluvialis. *Plin.* *Et écreviſſe de mer.* Aſtacus marinus, i, m. *Plin.* RAK Máłż ſkorupiaſty ſą ráki Rzeczne ktore zowią ráki náſkie, y ráki morſkie.

ON DIT proverbialement qu'*Il va comme une écreviſſe à reculons*, pour dire qu'*Il recule, au lieu d'avancer dans les ſciences.* Incedit retrò quaſi cancer. MOWIĄ przyſłowiem poſtępuie iák rák co raz ná zád, to ieſt miáſto poſtępku w czym uſtępuie y coſa ſię.

LES PINCES *d'une écreviſſe.* Denticulatæ forcipes, f. pl. *Plin.* NOZYCE RAKOWE, nogi, ſzczypce rakowe.

CE QUI *couvre les ecreviſſes.* Cruſta, æ, f. *Plin.* SKORUPA rákowa.

S'ESCRIER, *prononcez* S'E'CRIER, V. neut. *(Crier avec ſurpriſe & admiration.)* Exclamare. *Cic.* KRZYKNĄC záwołać nágle wrzaſnąć.

ESCRIME,ſubſt.f. *(L'art de faire des armes.)* Ars armorum ludicra.*Cic.* RYCERSKA náuka záżywania broni y nią robienia: *ſzermierka, ſzermierſtwo.*

Maiſtre d'eſcrime, Maiſtre en fait d'armes. Laniſta. *Cic.* Ten co uczy iák broni umiejętnie y zręcznie záżyć, iák nią robić *ſzermierz, Fechtmiſtrz.*

SALLE *d'eſcrime.* Laniſtæ ludus, i, m. SALA Izba náuki Rycerſkiey Sálá Rycerſka do cwiczenia ſię z bronią.

ESCRIMER, V.n. *(Faire des armes.)* Præpilatis gladiis, inter ſe digladiari UCZYC ſię cwiczenia rycerſkiego z bronią

s'ESCRIMER ſe dit figurément *(des diſputes qui ſe font dans les eſcoles.)* Contendere, *ou* concertare cum aliquo. ROSPIERAC ſię oco, iáko bywa ná Dyſpuputach álbo ſporze ſzkolnym.

ESCRAIN, *prononcez* E'CRIN, ſubſt. m. *(Petit coffre garni à mettre des pierreries.)*Scrinium. *Horat.* SZATUŁKA ná kleynoty, ſkrzyneczka z kleynotami pudełko bogate.

ESCRIRE, *prononcez* E'CRIRE, V. act. *(Peindre avec la plume, tracer des lettres.)* Scribere litteras calamo. *Cicer.* Pingere verba.*Cic.* PISAC piorem.

E'CRIRE ſignifie auſſi, *Faire ſçavoir par lettres & s'entretenir avec ſes amis.*Scribere alicui.*Cic.* PISAC oznaymować donoſić liſtownie, koreſpondować z kim piſywać do kogo.

Ecrire une obligation, un teſtament, l'interrogatoire d'un accuſé. Syngraphum, teſtamentum,quæſtionem conſcribere. Spiſywać, nápiſać *oblig* Kártę, Teſtament, Inkwizycyą zeznanie obwinionego.

E'CRIRE, *(Mettre une inſcription au bas de quelque ſtatue.)* Scribere. Inſcribere. Subſcribere.*Cic.* NAPIS iáki dáć ná ſpodzie od poſągiem iákim, podpiſać ná dole.

E'CRIRE, *(Compoſer, faire des ouvrages d'eſprit.)* Scribere. Conſcribere. Componere. Conficere. **Ecrire bien & poliment*, Concinnè & politè ſcribere. **Avec ſoin & bien du jugement.* Accuratè & cogitatè ſcribere. *Cic.* PISAC Kſięgi uczone. *Piſać dobrze y pięknie. *Piſać uważnie pilnie y z wielkim rozſądkiem.

Comme quelques-uns ont écrit, ou *laiſſé par écrit.* Ut quidam ſcripſerunt. *Cic.* Iáko niektorzy nápiſáli, piſali, piſzą, ná piśmie, piſmem zoſtawili podali.

E'CRIRE ſe dit figurément en poëſie. **Son nom eſt écrit au temple de mémoire.* Conſignatum eſt illius nomen ſempiternæ memoriæ. *Cic.* PISAC [illegible] *Jmię Jego w Kronikach wieczney pámięci ieſt zapiſane.

Sa malignité eſt écrite, ou *peinte ſur ſon viſage.* Malitia illius vultu ſcripta legitur. Wypiſána ieſt wyrażona wypiętnowana ná twarzy złośliwość iego.

Encre pour écrire. Atramentum librarium. *Ter.* Inkauſt

ESCRIT, *prononcez* E'CRIT, ſubſt. m. *(Choſe écrite.)* Scriptum, i, n. *Cic.* PISMO rzecz napiſána.

Haranguer par écrit, ou *le papier en main.* De ſcripto dicere. *Cic.* Mowić czytaiąc z kárty piſáney.

ESCRITS au plurier ſe dit *(des ouvrages imprimez & non imprimez.)* Scripta,orum,neu.plur. *Cic.* PISMA Kſięgi czyli drukowane czyli niedrukowane.

ESCRITS, *(qu'un maiſtre dicte à ſes écoliers.)* Hypomnemata,atum,neut.pl. Dictata,orum, neut.plur. *Cic.* PISANIE Powiadane, piſanie po kim przepowiadaiącym ſłowo po ſłowie co piſać dyktowanie.

ESCRITEAU, *prononcez* E'CRITEAU,ſubſt.m. *(Titre,*ou *inſcription écrite en gros caracteres, qu'on met ſur quelque choſe pour la connoiſtre.)* Scheda. Pittacia. *Petr.* Titulus. *Aul. Gel.* **Je mis auſſi-tôt un écriteau à mon logis.* MAISON à VENDRE. Inſcripſi illicò, ÆDES MERCEDE. *Terent. ou* ÆDES VENALES. NAPIS karta ná czym dla wiadomości. dana záwieſzona.*Záraz położyłem napis ná domie moim*Dom do przedania.*

ESCRITOIRE, *prononcez* E'CRITOIRE,ſubſt.f. *(Etuy où l'on met les plumes, le ganif,&c.)* Calamaria theca.*Suet.* KAŁAMARZ ſztuciec do chowania pior ſcyzoryka &c.

ESCRITURE, *prononcez* E'CRITURE, ſubſt.f. Ce mot ſe dit par excellence *de l'Ecriture Sainte, qui contient l'ancien & le nouveau Teſtament.* Scriptura ſacra. PISMO Swięte Biblia maiąca w ſobie ſtary y nowy Teſtament.

E'CRITURE, *(L'action par laquelle nous formons les lettres.)* Scriptio *Cic.* PISANIE wyrażanie liter piorem.

E'CRITURE, *(La maniere d'écrire & de former des caracteres ſur le papier.)*Manus.*Cic.* PISMO czyie,ręka czyia.

E'CRITURES au plurier ſe dit au Palais *(des écrits que font les Avocats dans les procès.)* Litis inſtrumenta, orum, neut. plur. PISMA pápiery do ſprawy ktore Patronowie podaią ná ſądach dokumenta.

E'CTITURE,ou *l'art d'écrire.* Scribendi ars.f. NAUKA piſania.

ESCRIVAIN, *prononcez* E'CRIVAIN, ſubſt. maſc. *(Qui écrit, qui compoſe des livres.)* Scriptor. *Cic.* PISARZ co piſze y wydaie kſięgi.

E'CRIVAIN ſe dit plus particulierement *(de Celuy qui eſt receu Maiſtre en l'art d'écrire.)* Scribendi magiſter.*Cic.* TEN co piſać uczy.

E'CRIVAIN, *(Celuy qui écrit, qui copie.)* Scriba. Amanuenſis.*Cic Suet.* PISAREK co piſze w piſuie w kſięgi przepiſuie, człek od piora *manualiſta.*

ESCROC, ſubſt. m. *(Qui attrappe l'argent par filouterie.)* Æruſcator. *Plaut.* SZALBIERZ filut co pieniędzy ſzalbierſtwem y złemi ſztukami nábywa *myłży groſz.*

ESCROQUER, V.act. *(Tirer de l'argent par filouterie.)* Æruſcare.*Ter.Cic.* ZŁEMI niesłuſznemi figlami y ſzalbierſtwy pieniędzy nábywać.

ESCROU, *prononcez* E'CROU,ſubſt.m. *(Piece de bois,*ou *de fer, qui ſert à ſerrer la vis d'un preſſoir.)* Striatum receptaculum. KLESZCZE ktore trzymaią ſzrubę w praſie.

ESCROUE,ſubſt.fœm. *prononcez* E'CROUë, *(Regiſtre des Geoliers d'une priſon, où l'on écrit les noms des priſonniers qu'on y améne.le ſujet de leur empriſonnement & à la requeſte de qui.)* Cuſtodis reorum commentarius. *Suet.* REIESTR więźniow,ich Imion,przyczyny zá co ſą wſadzeni do więzienia y od kogo

ESCROUELLES, *prononcez* ECROUELLES, ſubſt.f. pl. *(Tumeurs ſanguines qui arrivent aux parties glanduleuſes.)* Strumæ,arum,f plur. *Celſ.* GRUCZOŁY nábiegłe, guzy, záſkornie krwią nábrzmiałe ná rożnych częściach ciała przydaiące ſię zwłaſzcza na gruczołowatych.

ESCROUER, *prononcez* E'CROUëR, V. act. *(Charger le Geolier de la perſonne d'un priſonnier.)* Nomen rei alicuius in commentarium carcerarium inſcribere. act. ZATARASOWAC dać do taraſu wſadzić oddać do więzienia

ESCROUTER, *prononcez* E'CROUTER *un pain*, V. act. *(Oſter la croute d'un pain.)* Cruſtam pani detrahere.act. NA Tarce ſkorkę twardą chleba zetrzeć zdiąć zwierzchu.

ESCU, *prononcez* E'CU,ſubſt.m. *(Ancienne arme défenſive faite en forme de bouclier leger, qu'on portoit au bras.)* Scutum.*Caſ.* TARCZA, pawęza,broń do zaſłoniania ſię Puklerz kołczan kałkan.

Qui porte un écu. Scutatus.*Cic.* Pawężnik.

E'CU *des armoiries.* Scutum gentilitium. TARCZA álbo pole Herbowne.

E'CU D'OR, *(Piéce de monnoye.)* Nummus aureus,i,m. TALER złoty, Moneta.

E'CU BLANC, *(Valant ſoixante ſols de noſtre monnoye.)* Nummus argenteus,i,m. TALER ſrebrny, zwyczayny Taler Francuſkich o ſześcidzieſiąt dwoiakow álbo podwoynych groſzy; náſzych według kurrencyi.

ESCUEIL, *prononcez* E'CUEIL,ſubſt.m.*(Rocher,*ou *bancs de ſable cachés dans la mer, où les vaiſſeaux periſſent.)*Scopulus.*Cic.* SKAŁA ná morzu pod wodą ſkryta, Hak wodny rafa o ktorą ſię rozbiiaią ſtatki niebeſpieczeńſtwo ná morzu.

E'CUEIL se dit figurément (*des choses dangereuses qui peuvent nous causer quelque perte*, ou *quelque disgrace.*) comme *Le panegirique est l'écueil des Orateurs.* Scopulosa res & difficilis Oratoribus scribere orationem panegyricam. Niebespieczenstwa wszelkie padnienia ná iákie niesł [illegible] panegiryki są nayniebespiecznieysze y naytrudniey [illegible].

Cette place fut l'écueil où se perdit la réputation de ce General. Illà urbe amissâ illius Imperatoris hæsit fam. ad metas. Tá forteca byłá o ktorą się rozbiłá sławá, wodzá tego.

ESCUELLE, *prononcez* E'CUELLE, subst. f. (*Espece de plat sans bord à prendre un bouillon.*) Scutella *Mart.* *Cicer.* CZARA do rosołow, polewek &c. bez [illegible].

ESCUELLE'E, *prononcez* E'CUELLE'E, subst. f. (*Ce qu'il tient de liqueur dans une écuelle.*) comme *Une écuellée de bouillon.*) Scutella juris plena, æ, f. CZARA czarka, co trzymać w sobie może czarka zwyczaynie, [illegible] czarka ro[illegible].

ESCULER, *prononcez* E'CULER, V. act. (*Corrompre son soulier par derriere.*) Posteriùs calceos corrumpere. TRZEWIKI, Buty ná nápiętkach popsować.

ESCUME, *prononcez* E'CUME, subst. f. (*Bouillon de l'eau*, ou *de quelque liqueur agitée.*) Spuma. *Ovid.* PIANA z wody poruszoney, szumowiny z zágotowaney.

E'CUME *du fer.* Scoria. *Plin.* ZUZEL żelazna.

E'CUME *de l'argent.* Lithargyrum. *Plin.* ZUZEL srebrna, [illegible], odmioty od srebra.

E'CUME *de l'airain.* Æris palea, æ, f. *Plin.* ZUZEL miedziana, skwara, odmioty od miedzi.

D'ESCUME. Spumeus. *Plin.* Z PIANY.

ESCUMER, *prononcez* E'CUMER, V. n. (*Jetter de l'écume.*) Spumas agere. *Cic.* PIENIC się.

E'CUMER, V. act. (*Oster l'écume.*) Spumam eximere. ODSZUMOWAC, pianę zdeymować szumowiny zbierać.

E'CUMER signifie encore, *Pirater sur mer, y voler.* Piraticam facere. *Cic.* SZUMOWAC pianę robic w Francuskim znaczy [illegible] rozbiiać po morzu, y náieżdżać.

ESCUMEUR, *prononcez* E'CUMEUR *de marmite*, subst. m. [illegible] Ollæ despumator. KUCHTA od szumowania garka álbo kotła.

(M[illegible] & populaire.) Słowo w Francuskim podłe y proste

E'CUMEUR *de mer*, (*Pirate, Corsaire.*) Pirata. *Cicer.* ROZBOYNIK [illegible] ná morzu

ESCUMEUX, *prononcez* E'CUMEUX, m. ESCUMEUSE, f. [illegible] adject. (*Qui jette beaucoup d'écume.*) Spumosus. *Plin.* SPIENIONY, SPIENIONA, Pienisty, pienista.

ESCUMOIRE, *prononcez* E'CUMOIRE, subst. f. (*Espece de grande cuillier percée de plusieurs petits trous pour oster l'écume des liqueurs.*) Ligula multis foraminibus perforata, æ, f. DURSZLAK warząchew do szumowania.

ESCURER, *prononcez* E'CURER, V. act. (*Nettoyer la vaisselle.*) Eluere. Extergere. *Plaut.* CHĘDOZYC naczynie wycierać szorowac.

ESCUREUR, subst. masc. *prononçez* E'CUREUR *de puits.* Puteorum curator. **De latrines*, ou *de fosses à privé.* Latrinarum curator. TEN co chędoży studnie rurnik. *Ten co chędoży wychodki, złotnik nocny

ESCURIEUIL, ou ESCURIEU, subst. m. (*prononcez* E'CUREUIL.) (*Petit animal sauvage qui a une longue queuë dont il couvre son corps.*) Sciurus. *Plin.* WIEWIORKA.

ESCURIAL, ou SAINT LAURENT DE L'ESCURIAL, (*Maison Royale de la Castille en Espagne.*) Sanctus Laurentius in Escuriali, masc. ESKURYAŁ Pałac Krolewski Krolow Hiszpańskich w Kastylii.

ESCURIE, *prononcez* ECURIE, subst. f. (*Lieu à mettre des chevaux.*) Equile stabulum. *Var.* STAYNIA dla koni.

ESCURIE signifie aussi *L'équipage de l'écurie.* Equitium, ii, neut. STAYNIA znaczy też porządek staienny.

ESCUSSON, *prononcez* E'CUSSON. subst. m. (*Ecu chargé d'armoiries.*) Scutum gentilitium, i. n. TARCZA, pole herbowne.

Ecusson des arbres. Emplastrum, i. n. *Colum.* Plastrowanie drzewa szczepienie [illegible].

ESCUSSONNER, *prononcez* E'CUSSONNER, V. act. (*Greffer en écusson.*) Emplastrare. [illegible] *Col.* PLASTROWAC drzewa, szczepić zrazami zá [illegible] zá korę *alterować*

ESCUYER, *prononcez* E'CUYER, subst. masc. (*Celuy qui portoit l'écu des Chevaliers & leurs armes dans les tournois.*) Armiger, geri. GERMEK słowo staroświeckie polskie, Pacholik żołnierski, álbo też Rycerski co zá Rycerzem kopią y

tarczą nosił w konnych rycerskich igrzyskach.

E'CUYER, (*qui dresse & qui manie bien un cheval.*) Equiso. *Var.* KONIUSZY co do trzymania y ujeżdżania koni należy.

GRAND E'CUYER, (*chez le Roy.*) ou tout court MONSIEUR LEGRAND. Regius armiger, m. WIELKI Koniuszy Koronny w Francuskim zowią krotko *Jmć Pan Wielki.*

(C'est une charge de la Couronne.) Jest to urząd Koronny

E'CUYER *tranchant*, (*qui coupe les viandes à la table des Roys.*) Scissor, Carpus, Carptor. *Petr.* KRAYCZY co do kraiania [illegible] Krolewskiego należy.

ESCUYER *de cuisine.* Magister coquorum, masc. KUCHMISTRZ [illegible], nad kuchnią y kuchárzami.

LESDIGUIERES, ou LESDIGUIERES, *prononcez* E'DIGUIERES, (*Duché en Dauphiné.*) Diguieria. EDIGWIERY [illegible] w Delfinacie.

ESGARD, *prononcez* E'GARD, subst. masc. (*Consideration pour les personnes & pour les choses.*) Ratio. Respectus. *Cic.* WZGLĄD ná osoby y rzeczy. *Respekt.* uwaga uważność.

Si vous avez quelque égard pour moy. Si quis respectus tibi est mei. *Liv.* **Il n'a point égard à quoy que ce soit.* Abest [illegible] sibi rerum omnium respectum. *Liv.* Jeżeli masz cokolwiek względu dla mnie álbo ná mnie. *Nie ma względu náymnieyszego [illegible].

Eu égard au temps où nous sommes. Pro istis temporibus Ut nunc est ætas. *Cic.* Wzgląd maiąc ná czasy teraźnieysze

Celà ne fait rien à mon égard, Cela ne me regarde point. Id nihil ad me. Do względem mnie do mnie nic nie należy, nic to mi nie [illegible], nic mi do tego.

ESGAREMENT, *prononcez* E'GAREMENT, subst. masc. (*Erreur où l'on tombe*) Erratio. Error. *Cic.* OBŁĄKANIE się zbłądzenie, błąd w ktory kto wpada.

E'GAREMENT est plus usité au figuré, *L'éloignement de la raison, Erreurs de l'esprit.* Error. Aberratio, onis, f. *Cicer.* **Jetter un esprit dans l'égarement.* In ducere aliquem in errorem. *Cic.* **Tirer quelqu'un de son égarement.* Demere alicui mentis errorem. *Hor.* **Tomber dans l'égarement.* Delabi in errorem, *Cicer.* OBŁĄKANIE się od rozumu [illegible] w rozumie. *Wprowadzić kogo w błąd wprowadzić [illegible]. *Wyprowadzić wywieść kogo z błędu iego. *W [illegible]

ESGARE', ou E'GARE', m. E'GARE'E, fem. part. pass. & adject. (*Qui est hors du chemin, qui est fourvoyé de son chemin.*) Itinere pererrans, antis, omn. gen. *Quint.* OBŁĄKANY z drogi ten co z drogi ziechał, álbo co iest z drogi [illegible].

Des yeux égarez, ou *La veuë égarée.* Oculi [illegible]. **Un esprit égaré.* Perturbatus & [illegible] *Cic.* **Un visage égaré*, ou *Hagard.* Efferatus [illegible] vultus. *Petr.* Oczy obłąkane pomięszane, wzrok pomięszany. *Rozum umysł pomięszany. *Twarz pomięszana, zmięszana.

ESGARER, *prononcez* E'GARER, V. act. (*qui se dit d'une chose qu'on ne sçauroit trouver, & qui est comme perduë.*) Ignorare. **J'ay égaré ma clef, je ne sçay où je l'ay mise.* Clavem, ou clavim ignoro. ZAMIESZAŁO się o rzeczy iákiey ktorey kto szuka á znaleść nie może iakoby zginęła nie wiedzieć gdzie się podziała. *Zamieszał mi się klucz kędyś nie wiem gdzie'm go podział.

E'GARER *quelqu'un de son chemin*, (*Luy en faire prendre un autre.*) A recto [illegible] aliquem deducere deflectere, (cto, is, [illegible]) *Cic.* SPROWADZIC kogo z drogi proste [illegible] zwieść, [illegible], zwiesc.

S'E'GARER, (*Perdre sa route, prendre un chemin pour un autre, se tromper.*) Aberrare. Deerrare. Declinare de viâ. *Cic.* **Cet enfant s'egara de son pere parmi la foule.* Puer inter homines aberravit a patre. *Petr.* ZBŁĄDZIC zechać z drogi [illegible] w drodze [illegible] wzięć z drogi. *To dziecię oddal[illegible] owca w [illegible].

S'E'GARER se dit figurément, (*parlant de l'esprit.*) Mente labi. Delirare. [illegible] *Cic.* **Vostre esprit s'égare.* Acumen tuum delirat. *Ter.* ZBŁĄDZIC zmylić obłąkać się niewłasnie co do rozumu, w [illegible]. *Rozum twoy się obłąkał, rozum twoy się [illegible].

S'E'GARER, (*S'éloigner de la vérité, du droit chemin.*) Deflectere a veritare, ou de recto *Cic.* **S'égarer de son sujet* Deerrare à proposito. OBŁĄKAC się zbłądzić od prawdy od ważności. *Oddalić się od materyi przedsięwziętey.

(Cherchez par E', sans S, tous les Mots que vous ne trouverez pas avec ES. Szukay przez samo E, bez S, wszystkich słow ktorych nie znaydziesz przez ES.

ESLIME, ou E'LIME'E, m. E'LIME'E, f. adject. Tritus, a, WYROBIONY, WYROBIONA, zażywany wytarty.

ESPACE, subst m. ce mot signifie en general, (*L'étendue d'un lieu*) Spatium *Cic.* *(*Ce mot se dit du Temps & du Lieu.*) Intervallum, i, n. PRZECIĄG co do mieysca, y czasu. *Dalekość odległość co do mieysca.

L'ESPACE *qui est entre les veines.* Intervenium. *Vit.* MIĘDZY [illegible] mieysca po między żyłami.

L'ESPACE *qui est entre les rangs dans une armée rangée en bataille.*) Interordinium. *Colum.* MIĘDZY szykami y szeregami uszykowanemi drogi ścieszki, *Luki.*

L'ESPACE *de la vie.* Vitæ curriculum, i, m. *Cic.* PRZECIĄG życia, bieg życia.

(Les Imprimeurs appellent *Espace* une espece de lettre qui sert à separer les mots, & font ce mot Feminin en François, *Spatium, ii, n.*) Przekładka [illegible] Drukarska ktorą przedziela, słowa [illegible] y składaniu liter.

ESPACEMENT, subst. terme d'Architecture, *le mesme qu'*ESPACE. MIĘDZY filarze dalekość iednego od drugiego w Architekturze.

ESPACER, V. act. (*Garder, observer les espaces entre les choses*) Intervallis res distinguere. Ostępować iedno od drugiego dzielić rozdzielać przedzielać oddzielać iedno od drugiego.

ESPADON, subst masc. (*Grande & large épée.*) Machæra prævalida. MULTAN miecz wielki y szeroki.

ESPAGNE, (*Royaume le plus occidental de l'Europe, dont Madrit est aujourd'huy la capitale, & autrefois Tolede.*) Iberia. Hesperia. Hispania. HISZPANIA Krolestwo położone náybardziey ku záchodowi w Europie, ktorego stołeczne miasto teraz iest Madryt, á z dawna Toled.

ESPAGNOL, m. (*Celuy qui est d'Espagne.*) Iberus. Hispanus. HISZPAN ten co iest rodem z Hiszpanii.

ESPAGNOLE, f. (*Celle qui est d'Espagne*) Hispana. *Cic.* HISZPANKA.

D'ESPAGNE. Hispanus Hispaniensis. *Cic.* HISZPANSKI

ESPAIS, *prononcez* E'PAIS, m. E'PAISSE, f. adject. (*Qui a de la solidité.*) Spissus, [illegible]. Densus, Crassus, [illegible] **Une muraille épaisse* Crassus paries. *Cat.* **Des buissons épais.* Densi sentes. *Virg.* **Un corps épais.* Corpus spissum, ou crassum *Lucr.* GRUBY, miąższy. *Sciana gruba. *Krzewiny gęste, zárośle gęstwiny. *Rzecz gęsta iako płotno sukno nábite, álbo rzecz nie dziurkowata [illegible].

E'PAIS, *Grossier, parlant de l'air.*) Crassus aer. *Cicer.* **Des tenebres épaisses.* Tenebræ spissæ. *Cic.* GĘSTY gruby zátkany mowiąc o powietrzu. *Grube ciemności.

E'PAIS, (*parlant d'une chose liquide, qui s'est épaissie.*) Densus. Concretus. *Virg.* ZGĘSŁY mowiąc o mokrych rzeczach ktore gęsnieią zsiadaią się.

Matiere épaisse comme la lie, ou *autre chose semble.* Crassamen. Crassamentum. *Colum.* Drożdże gęste, lagier álbo w podobnego z siadłe upadłe zgęsłe.

E'PAIS, (*parlant d'un bois fort touffu.*) Silva densa. *Cicer.* **Faire venir les cheveux épais.* Densare capillum. *Plin.* GĘSTY las. *Włosy gęste uczynić.

E'PAIS se dit encore (*des corps séparez quand ils sont serrez & pressez l'un contre l'autre.*) Densus. Spissus. **Il se jetta dans le plus épais des ennemis.* In hostes densos [illegible]. GĘSTY ścisły ieden przy drugim álbo ieden ná drugim. *Rzucił się gdzie [illegible].

ON DIT figurement, *Un esprit épais & grossier, Un homme épais.* Crassus homo. *Ter.* GRUBY grubiański prosty umysł, człowiek gruby prostak.

ESPAISSEUR, *prononcez* E'PAISSEUR, subst. fœm. *Des choses.* Densitas. Spissitas. Crassitudo. *Plin.* **Il fit faire deux murs de brique de l'épaisseur*, ou *épais de six pieds.* Duos muros lateritios senum pedum crassitudine extrui jussit. *Cæs.* GRUBOSC rzeczy. *Kazał zrobić dwie ściany murowane z cegły grubości [illegible] stop.

E'PAISSEUR se dit aussi (*de l'obscurité de l'air & des lieux.*) Crassitudo aeris. *Cic.* ou Densitas. *Plin.* **Epaisseur des bois, des forests.* Densa nemorum. GĘSTOSC grubość powietrza mglistość pochmurność. *Gęstwa gęstwina krzewina zarośli, lasow, drzew, Borow.

ESPAISSIR, *prononcez* E'PAISSIR, V. act. (*Rendre*, ou *faire épais.*) Densare. Spissare. *Virg.* *Plin.* **Epaissir les rangs d'une armée.* Densare ordines *Liv.* ZGĘSZCZAC ściaczać skupiać ścisłać do kupy. *Gęste szyki dawać, zgęszczać ściskać szyki

S'E'PAISSIR. Coire in densitatem. Crassescere, (sco, is.)

neut. *Plin.* **L'air s'épaissit en nuages.* Aer cogitur in nubes. *Cicer.* ZGĘSZCZAC się gęśnieć. *Chmurzy się powietrze się zbiera chmury się zbiegaią.

La liqueur s'épaissit. Spissatur, ou condensatur liquor. *Plin.* *Colum.* Gęstnieie likwor.

ESPAISSISSEMENT, *prononcez* E'PAISSISSEMENT. Densatio. Condensatio. *Plin.* GĘSTNIENIE.

ESPALE, subst. f. (*Banc le plus proche de la pouppe.*) Sedile puppi proximum. ŁAWKA ná tyle okrętu przy rudlu wiązania náybliższa.

ESPALIER, subst. m. terme de Jardinage, (*Treillage où l'on attache des arbres contre les murs d'un jardin.*) Arbores extentæ & muris applicitæ. *Un espalier d'arbres.* SZPALEROWANIE w ogrodach z drzew rzędem sadzonych robione Szpaler z drzew, łaty álbo żerdzi w kratę dane przy ścianie dla szpalerow.

ESPAPCHEMENT, *prononcez* E'PANCHEMENT, subst. masc. (*Effusion de quelque liqueur.*) Effusio. *Cic.* WYLANIE ulanie rozlanie wylanie cieczenie rzadkiey iákiey rzeczy.

ON DIT figurément, *Epanchement de l'ame devant Dieu.* Effusio animi. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Wylanie serca przed Bogiem.

ESPANCHER, *prononcez* E'PANCHER, V. act. (*Verser*, ou *laisser répandre quelque liqueur.*) Effundere. Profundere. *Cic.* WYLAC wylewać rozlać likwor iáki.

Epancher çà & là. Dispergere. *Cic.* Rozlewać tam y sam.

ESPANDRE, *prononcez* E'PANDRE, V. act. (*Jetter çà & là.*) Dispergere Disseminare, (o, as, avi, atum.) Expandere, (do, dis, pandi, passum.) act. accus. *On dit mieux* RE'PANDRE. **Le Nil s'épand dans les campagnes de l'Egypte.* Nilus per agros Ægypti diffunditur. ROZSYPAC, Rosprászać tam y sam rozrzucać rozsiewać lepiey w Francuskim się mowi *Repandre* Rozlewać, wylewać. *Nil rzeka wylewa, rozlewa po polach Egipskich.

ESPANDU, m. ESPANDUE, f. (*prononcez* E'PANDU, & *mieux* RE'PANDU.) Effusus. *Phæd.* WYLANY rozlany ále lepiey w Francuskim *Repandu.*

S'ESPANOUIR, *prononcez* S'E'PANOUIR, V. act. (*en parlant des fleurs, qui s'ouvrent.*) Se se pandere. *Cic.* **La rose s'épanouït*, ou *épanouït.* Rosa se exolvit, ou se explicat. ROZWIIAC się rozwinąć się co do kwiatow. *Roza się rozwiia.

S'E'PANOUIR figurément, (*en parlant du cœur, lorsqu'il est dans la joye.*) Diffundi. ROZPŁYWAC od radości co do serca.

ON DIT familierement en même sens, *Il s'épanouit la rate.* Hilare[illegible]. *Var.* MOWIĄ *w Francuskim* w tymże rozumieniu, *potocznie sledziona się w nim rozwiia*, miasto serce mu się rozpływa od radości.

ESPANOUI, m. ESPANOUIE, f. (*prononcez* E'PANOUI.) Apertus. Diductus. Expansus. *Plin.* ROZWINIONY rozwity co do kwiatow.

Un cœur épanoui, (*dit au figuré.*) Hilaris & lætus animus. *Cic.* Serce rozpływaiące się od radości *niewłaśnie.*

ESPANOUISSEMENT *des fleurs*, (*prononcez* E'PANOUISSEMENT.) subst. m. Florum explicatio. ROZWIIANIE się kwiatow.

E'PANOUISSENENT *du cœur*, (*lorsqu'il est transporté de joye.*) Animi. Exultatio. *Plin.* *Quint.* ROSPŁYWANIE się serca od radości.

ESPARGNANT, *prononcez* E'PARGNANT, m. ESPARGNANTE, f. part. act. & adject. (*Qui épargne, qui est ménager.*) Parcens. Parcus, OCHRANIAIĄCY, OCHRANIAIĄCA Oszczędny oszczędna.

Qui est trop épargnant. Nimis parcus. *Ter.* Zbyt oszczędny skąpy sknerowaty.

ESPARGNE, *prononcez* E'PARGNE, subst. f. (*Ménagement de son bien.*) Parcitas. *Cic.* **Appliquer son esprit à l'épargne.* Advertere animum parsimoniæ. *Tacit.* **Les hommes ne comprennent point combien l'épargne fait un grand revenu.* Non intelligunt homines. quàm magnum vectigal sit parsimonia. *Cic.* **Cela ne s'appelle pas épargne, mais avarice.* Non ista est diligentia, sed avaritia. *Cic.* OSZCZĘDNOSC, *Przestrzegać oszczędności. *Nieuważaią ludzi iáki dochod czyni oszczedność. *Nie iest to oszczędność ále skępstwo.

L'E'PARGNE, ou *Le Trésor de l'Epargne.* Ærarium regium. **Il n'y apoint d'argent àl'Epargne.* Incredibiles sunt angustiæ ærarii regii, (*Ciceron a dit* Pecuniæ publicæ.) SKARB Krolewski, álbo Rzpltey. *Niemasz pieniędzy w skarbie.

TRE'SORIER *de l'Epargne.* Ærarii regii præfectus. PODSKARBI Koronny, Nádworny.

ESPARGNER, *prononcez* E'PARGNER, V. act. (*Ménager son bien.*) Parsimoniam adhibere. OSZCZĘDZAC OCHRANIAC dobra swego.

E'PARGNER *la dépense.* Impensæ parcere. *Liv.* Sumptui parcere *Cic.* **Il ne s'épargne rien.* Nihil pretio parcit. *Plaut.* OSZCZĘDZAC wydatku, ochraniać pieniędzy oszczędnie wydawać, szanować grosza. *Niczego sobie nie sk[...]pi.

E'PARGNER *le temps & les personnes,* (*Les ménager.*) Tempori parcere. **Je seray bien aise d'épargner tout le temps que je donne à la culture de mes jardins & de mes revenus, pour l'employer à la Philosophie.* Quidquid temporis hortorum & rerum curæ seponitur, in Philosophiam revocabo. *Tacit.* **Epargnez ce jeune homme, le sang luy bout dans les veines; montrez vous le plus sage.* Parce adolescentulo, sanguis illi fervet, tu melior esto. *Petr.* **Epargner sa peine, son travail.* Operæ, labori parcere. *Cic. Ter.* **Je n'ay point épargné ma peine.* Operæ haud fui parcus meæ. *Plaut.* SZANOWAC żałować ochraniać czásu y osob. Wybaczać. *Rádbym ten wszystek czas ochronił dla Filozofii ktory trawię ná krzątaniu się około ogrodow y zbierania dochodow. *Wybacz temu młodemu Człowiekowi *álbo* temu młodzikowi bądź uważnieyszy bácznieyszy nád niego. *Ochraniać żałować pracy fatygi swoiey. *Nie żałowałem pracy swoiey.

Je vous prie de m'épargner un peu, de ne me point tant maltraitter. A te deprecor injuriam. *Liv.* **Il n'épargne personne pour se faire rire.* Nulli parcit dum sibi risum excutiat. *Hor.* **Ne point épargner la réputation.* Famæ haud parcere. *Prop.* **Epargner les oreilles chastes.* Auribus pudicis parcere. *Cic* **Epargnez moy, Vous dites trop de bien de moy, Vous me louez trop.* Dic parciùs de meis laudibus. *Cic.* Proszę cię zániechay mię y nie ták mną sobie szarzay. *Ni kogo nie ochrania nikomu nieprzepuści byle sobie żártśmiech uczynić. *Nie ochraniać sławy. *Ochraniać szanować uszy uczc[...]we, czyste, wstydliwe. *Proszę skromniey o mnie rozumieć nie ták m[...]ę chwalić bárdz[...].

ESPARGOUTTE, subst. f. (*Espece de plante que quelques uns appellent Marr[...]tre, d'autres, Ar[...]ritoire.*) Aster atticus. GWIAZDECZKI ziele Jáskie[...], álbo Jskierki, gawęda. Ziele dymieniczne.

ESPARPILLEMENT, *prononcez* E'PARPILLEMENT, subst. m. (*L'action d'éparpiller.*) Dispersio. ROZRZUCENIE ROZSYPANIE rozszarpiąc co.

ESPARPILLER *prononcez* E'PARPILLER, V. act. (*Jetter çà & là.*) Dispergere. *Cic.* ROZRZUCAC Rosprószyć rozsypywać rozszarpiąc rozkładać.

ON DIT figurément & populairement, *S'éparpiller la rate, Se faire rire, Se bien divertir.* Sibi risum excutere. Sibi ludos facere. *Hor.* NASMIAC się ucieszyć się uśmiać się do woli.

ESPARS, *prononcez* E'PARSE, f. adiect. (*Répandu çà & là.*) Sparsus. Dispersus *Plin.* **Cheveux épars.* Capillus sparsus. ROSPUSZCZONY Rozrzucony Rozsypany rozsypana. *Włosy rozspuszczone rosypane.

ESPARVINS, *prononcez* E'PARVINS, subst m. pl. (*Maladie qui vient aux chevaux & aux beufs au bas du jarret.*) Suffrago, inis, f. *Plin.* CHOROBA w przegubach álbo w przegięcinie u nog poślednich bydląt koni y wołow ná poślednie nogi upadanie podl[...]c[...]e się.

ESPATTER, *prononcez* E'PATTER *un verre,* V. act. (*En rompre la patte.*) Scyphi fulcrum frangere. UTŁUC stłuc spodek u kieliszka.

Estre épatté, comme *Les verres de fougere ne sont pas si épattez,* ou *n'ont pas la patte si large que ceux de crystal.* Vasa vitrea breviori & deductiori fulcro vasis crystalinis. Kieliszki proste álbo szklane nie maią ták spodka obszernego iáko kryształowe.

ON APPELLE en ce sens, *Un nez épaté, un nez large & écaché.* In planum diductæ nares *Sent.* PŁASKONOSY nosa płaskatego nozdrzy szerokich nosa wklęsłego.

ESPATULE, subst. f. (*Instrument plat & large par en bas pour étendre des onguents.*) Rudicula. *Cels.* SZPATELA łopatka Cerulicka do rościągania maści ná plasterki.

ESPAULE, *prononcez* E'PAULE, sub. f. (*Partie du corps d'où naist le mouvement du bras de l'homme, & de la jambe de devant dans les animaux à quatre pieds.*) Humerus. (*pour l'épaule de l'homme.*) & Armus. (*pour celle des bestes à quatre pieds.*) *Virg. Hor.* BARK część w ciele skąd idzie rámię w ludziach, á noga álbo łopatka u bydląt Czwornogich orczyk, z produ.

Les os larges des épaules que les Anatomistes appellent Omoplates. Scoptula operta. *Cels.* Kości łopatczane, *álbo* łopatkowe.

L'entre deux des épaules. Interscapium, ii, neut. *Hygin.* Między łopatkami.

Porter quelque chose sur ses épaules. Aliquid humeris ferre. *Hor. Cic.* Nosić co ná ramionach, náplecach ná bark[...]ch

E'PAULE se dit à la boucherie (*d'un mouton & d'un veau.*) Armus vervecinus, *ou* vitulinus. ŁOPATKA w iátce mowi się o baraninie y cielęcinie.

E'PAULE se dit figurément (*du secours qu'on donne à quelqu'un.*) comme *Prester l'epaule à quelqu'un.* Suppe[...]s alicui ferre. *Cic.* **Ce fardeau est trop lourd pour ses epaules.* Non sufficit tanto ferendo oneri. RAMIĘ bark plecy *n[...]właśnie* się mowi o pomocy obronie kom[...] świadczoney. *Plecy trzymać komu, Rámię podać, Bárki podłożyc, przybyć ná pomoć. *Ciężki to ciężár ná barki iego.

E'PAULE se dit proverbialement en ces façons de parler, *Porter quelqu'un sur ses épaules, (parlant d'un homme à qui on compatit.)* Ægrè aliquem sustinere. RAMIĘ bárki przysłowiem się mowi w te sposoby: Nosić kogo ná ramionach ná Bárkách własnych go dzwigać o tym co má nád kim politowanie.

ON LE DIT aussi (*d'un importun.*) *Il m'ennuye si fort, que je le porte sur les épaules.* Hic mihi tanto tædio est, ut illum humeris meis gestare putem. TOZ się mowi o náprzykrzonym człeku ták mi się przykrzy że mi áż cięży ná barkach ná rámionach.

ON DIT encore, *Pousser le temps avec l'épaule,* pour dire *Différer.* Procrastinare. *Cic.* CORAZ odkładać zwłoczyć od iutra do iutra. *Bárkiem czas od czasu potrącać do czas[...].*

On luy a fait voler la teste de dessus les épaules, pour dire *Il a esté décollé.* Cervicibus caput illi abscissum est. *Cic.* Strącono mu *álbo* zleciała mu głowa z kárku, szyia z bárk[...]w. ścięto go.

Il sent l'épaule de mouton. Hircus cubat in alis. Hircum olet. **Regarder quelqu'un par dessus l'épaule, le mepriser.* Despicere aliquem. *Cic.* **Mettre quelqu'un dehors par les épaules, Le chasser honteusement* Turpiter aliquem ejicere. *Plaut.* Kozłem trąci. *Okiem kogo przenosić. *Wytrącić kogo wypchnąć z domu, zá bárki wziąwszy.

ESPAULE'E, *prononcez* E'PAULE'E, subst. f. (*Un quartier de devant d'un mouton, qui comprend le bout saigneux, la poitrine, le quarré & l'épaule.*) Pars vervecis anterior. CWIARTKA łopatka Bárania przednia maiąca w sobie żebra mostek y łopadkę, Przodek barani.

ON DIT, *Faire une chose par épaulée,* c'est à dire *à diverses reprises, & négligement.* Nisi intermisso aliquid agere. DORYWCZA co czynić czásami y niedbale co ráz porucaiąc y znowu się wracaiąc do tego.

ON DIT, *Un cheval épaulé, (qui a l'épaule disloquée.)* Equus armo luxato. KON spleczony, *álbo* co má łopatkę wybitą, lub w orczyku wybity.

ESPAULEMENT, *prononcez* E'PAULEMENT, subst. m. terme de guerre (*C'est une fortific[...]tion faite à la [...] pour se couvrir des traits des ennemis.*) Subitarius agger. SZ[...] usypany náprędkości. Wał z iedney strony dla zas[...]

ESPAULER, *prononcez* E'PAULER, V. act. fig[...] en guerre, *Faire un épaulement, se couvrir d'un costé.* Se ab unâ parte tegere. **Il avoit épaulé son camp d'un bois, il s'en estoit couvert.* Silvâ ab unâ parte castra muniverat. SZANCOWAC się OSZANCOWAC się z iákiey strony otoczyć się, zásłonić się. *Zásłonił swoy oboz z iedney strony lasem.

E'PAULER se dit figurément, pour *Secourir, assister quelqu'un.* Alicui subsidio venire. ZASŁONIC kogo, plecami własnemi go zástąpić obronić.

ESPEAUTRE, *prononcez* E'PAUTRE, subst. f. (*E[...]ce de froment fort estimé autrefois en Italie dont on faisoit la fromentée.*) Zea. *Plin.* ORKISZ, szpelta, łuskna pszen[...], bardzo n[...]egdy[...] wzięta we włoszech z ktorey robiono Tyzan[...].

ESPECE, subst. f. (*Qui est sous un genre,* comme *Arbre est un genre, & le Chesne, le Poirier, &c. sont des especes.*) Species. *Cic.* GATUNEK co iest pod iákim rodzaiem rzeczy; iáko náprzykład Drzewo iest rodzaiy á gátunek tego gátunku są Dąb, gruszka &c.

ESPECE, (*Sorte.*) Genus. *Cic.* **Il y a une espece d'hommes, qui sont les bons valets, que je veux corriger, si je puis.* Est ardelionû quædam natio, quos emendare si possum volo. *Phæd.* RODZAY gatunek ksztáłt. *Jest pewny rodzay ludzi nátrętow do usług, ktorych bym rad poprawił, ieżeli potrafię.

ESPECE, (*Image, representation.*) Species, ici, f. Imago, inis, f. *Cic.* OBRAZ ksztáłt wizerunek.

Les songes ne sont que des especes, qui nous restent dans l'imagination, des objets que nous avons veus en veillant. Eadem est in somniis species eorum, quæ vigilantes vidimus. *Cicer.* Sny są tylko iedne obrazy pozostałe w myśli nászey tych rzeczy ktoresmy widzieli ná iawie.

ESPECES, en terme de monnoye, (*se dit des pieces différentes qui ont cours dans le négoce, comme Ecus, Louis d'or & d'argent,* &c.) Nummi, orum, m. pl. PIENIĄDZE idące w [...]kim kraiu álbo handlu rożne iáko tálery czerwone złote Lui dory to iest podwoyne czerwieńce, srebrna álbo biała rozmaita moneta &c.

Je vous rendray vostre argent en mesmes especes, que vous me l'avez presté.) Tuam pecuniam totidem planè quot dedisti, nummis tibi reddam. W teyże monecie ci oddam pieniądze w ktorey mi pożyczyłeś, tákiemisz pieniądzmi oddam.

ESPECES, se dit (*de toutes sortes de danrées, comme bled, vin,* &c.) Species. *Mart. Jurisc.* GATUNEK o rożnych rzeczach, wszelkiego rodzaiu y gatunku, iáko to zbożu winie &c.

ESPE'E, *prononcez* E'PE'E, subst. f. (*Arme offensive qu'on porte au costé.*) Gladius. SZPADA szabla broń, ktorą u boku wisząca n[...].

Epée nuë, ou tirée. Gladius vaginâ vacuus. *Cicer.* *(*Le contraire est* Gladius tectus vaginâ. *Hor.* *Une épée dans son fourreau.*) Szpada, szabla broń goła dobyta z pochew. **przeciwna iest:* szpada szabla schowana w pochwy, włożona niedobyta, w pochwach będąca.

Mettre l'épée à la main, ou *tirer l'épée.* Distringere gladium. Educere è vaginâ. *Cicer.* *(*Le contraire est* Recondere gladium in vaginam. *Cicer.* Condere ferrum. *Phæd.* *Remettre l'épée dans le fourreau.*) Porwać się do szpady do szabli, wziąć ią w rękę álbo dobyć iey. *Przeciwna iest: Názad szpadę szablę w pochwy włożyć, schowa[...].

Se donner de l'épée au travers du corps, s'enfoncer l'épée dans le corps. Transfigere se ipsum gladio. *Tacit.* **Faire passer des peuples au fil de l'épée.* Internecione delere. Cæde delere. *Cic.* **Se battre à coups d'épée.* Districtis gladiis pugnare. **S'ouvrir un chemin à la pointe de l'épée.* Ferro viam sibi patefacere *Tacit.* Przebić samgo siebie. *Wpień wyciąć. *Bić się ná szpady ná szable. *Zelazem szpadą szablą sobie drogę uczynić, otworzyć.

Epée de combat. Pugnatorius gladius. *Suet.* **Epée de breteur.* Machæra *Plaut.* Szabla szpada Rycerska żołnierska, Kawalerska. *Kord Junak[...].

E'PE'E signifie aussi *La profession des armes.* Arma. Militia. *Cic.* **Il a pris le parti de l'épée.* Arma, *ou* militiam sequitur. *Tibul.* SZPADA álbo szabla znáczy też stan żołnierski, woyskowy. *Udał się ná żołnierkę woyskową służbę przyiął.

ON DIT (*d'un homme fort brave & vaillant.*) *C'est une bonne epée.* Armis est acerrimus. *Virg.* ZOŁNIERZ Kawaler wielki, Pachołek dobr[...].

E'PE'E se dit proverbialement en ces manieres suivantes, *Il est vaillant comme l'épée qu'il porte,* pour signifier qu'*Il est fort brave.* Strenuissimus est. *Plaut.* WIELKI Kawaler żołnierz odważny Pachołek wyśmienit[...].

Il se fait tout blanc de son épée, pour dire qu'*Il se fie sur ses forces, & sur le credit de ses amis pour venir à bout de quelque entreprise* Multùm fidit viribus & gratiâ amicorum. Tylko w szablę swoię w siły swoie w junakieryą y w przyiacioł dufa.

ON DIT, qu'*Un homme n'a que la cappe & l'épée,* pour dire qu'*Il n'a rien,* qu'*Il est fort gueux.* Ensis & penula, & præterea nihil ipsi est. UBOGI mizerak chudy pachołek co tylko kord y kubraczynę *álbo* burkę ma ná sobie.

ON DIT, que *Des personnes sont aux épees & aux couteaux,* ou *à couteaux tirez,* pour dire qu'*Ils sont tout prests à se battre.* Res ad manus & ad arma inter illos venit. Ad inimicitias apertas venerunt. *Cic.* DO szabel się biorą do szpad się maią gotowi są bić się z sobą

ON DIT (*d'un homme qui demande les choses avec empressement & sans donner de relasche.*) qu'*Il presse l'épée dans les reins.* Instat. Urget. NALEGA iák z szablą nád karkiem o tym co mocno nálega y wymaga co ná kim.

ESPERANCE, subst. fœm. (*Une des quatre vertus Theologales.*) Spes. NADZIEIA iedna z czterech cnot Teologicznych.

ESPERANCE, (*Prétention mondaine, qui nous fait attendre un bien que nous espérons.*) Spes, *genit.* spei, f. *Cicer.* NADZIEIA światowa, oczekiwanie szczęścia iákiego doczesnego n[...] świecie, otucha.

(Les Grammairiens ne donnent point de plurier à ce mot, cependant il se trouve dans Plaute, dans Terence, dans Ciceron & dans Horace &c.) To słowo łacińskie nie ma większey liczby u Grammatykow; iednakże znayduie się w Płaucie, Terencyuszu, Cyceronie Horacyuszu &c.

Qui est plein; ou *remplì d'esperance.* Plenus spei bonæ. *Cæs.* **Un jeune homme fort éloquent & d'une grande esperance,* ou *qui promet beaucoup.* Adolescens ingentis eloquentiæ & spei. *Petr.* Pełen nádziei, dobrey otuchy. *Młody człowiek piękney wymowy, y wielkiey nádziei po ktorym się wiele spodziewaią, o ktorym u wszystkich wielka nádzieia.

C[...]re toute espérance. Contra spem. Præter spem. *Liv.* Mim[...] wszelką nádzieię, przeciwko wszelkiey nadziei, nád spodziewanie.

Qui a perdu toute espérance de vivre. Exspes vitæ. *Tacit.* (*Ce mot n'a point d'autre cas.*) Bez wszel[...]iey życia dalszego nadziei. To słowo łacińskie *Exspes* bez nádziei inszego spadku nie ma.

Avoir espérance. Spem habere. Teneri spe. *Cic.* Carere, *ou* orbari spe. *Cicer.* *N'avoir point d'espérance.*) **J'ay quelque rayon d'esperance.* Spes mihi subest. *Cic.* **Faire voir sur son visage qu'on a bonne espérance.* Spem vultu simulare. *Virg.* Mieć nádzieię. *Nie mieć nádziei żadney. *Mieć ieszcze iákis promyk nádziei. *Pokazywać po sobie dobrą nádzieię ná[...] [...], nie tracić serca.

[...] de son espérance. Spe labi. *Cæs.* Upaść w nádziei stracić nádzieię.

Donner espérance, ou *de l'espérance.* Spem alicui dare, *ou* facere. *Cic. Cæs.* Czynić nádzieię.

Entretenir l'esperance. Alere spem. *Cic.* Trzymać w nádziei.

Oster l'esperance. Alicui spem adimere. *Cic.* Odebrać odiąć stracić nádzieię.

Toute esperance perduë. Omnis spes abscissa, *ou* sublata, *ou* erepta. *Liv.* Wszystka nádzieia zginęła przepadła.

Redonner, ou *r'animer l'espérance.* Redintegrare spem. *Cæs.* Przywrocić ożywić nádzieię.

Sans espérance de pardon. Sine spe veniæ. *Cic.* Bez nádziei miłosierdzia, odpuszczenia.

Surpasser l'espérance qu'on a conçuë de nous. Spem omnium superare. *Cic.* Zwyciężyć nádzieie w wszystkich o sobie.

ESPERDU, *prononcez* E'PERDU, m. E'PERDUe, f. adject. (*Qui a l'esprit troublé & égaré.*) Attonitus. Externatus. *Cic. Catul.* SZALONY, SZALONA, co ma umysł nárus[...]

ESPERDUMENT, adv. *prononcez* E'PERDUMENT, comme *Aimer éperdument quelqu'un jusques à en perdre l'esprit.* Perditè, *ou* efflictim aliquem amare. *Ter.* SZALENIE bez pamięci kochać aż do pomięszania zdrowego rozumu.

ESPE'RER, V. act. (*Pretendre à quelque chose.*) Sperare. *Cic.* SPODZIEWAC się czego, mieć nádzieię, otuchę tuszyć sobie, obiecywać sobie co.

Commencer d'espérer. In spem ingredi. *Cic.* Záczynać się spodziewać.

Les choses inesperées arrivent plustôt que celles qu'on espere. Insperata magis accidunt, quàm quæ speres. *Plaut.* **On ne voit pas qu'il y ait lieu d'espérer rien de meilleur.* Ne spes quidem ulla ostenditur fore melius. *Cic.* Rzeczy niespodziewane prędzey bywaią niżeli te ktorych się spodziewaią. *Nie masz żadnego podobieństwa polepszenia.

Espérer en quelqu'un, ou *en quelque chose, Y mettre,* ou *y fonder ses espérances.* Ponere, *ou* reponere spem in aliquo, *ou* in aliquâ re. *Cic.* Pokładać nádzieię swoię w kim, *álbo* w czym,

ON N'ESPERE *plus rien, (parlant d'un malade, dont la maladie est déséspérée.)* Deploratus est & à medicis destitutus hic æger. *Cic.*, JUZ nie masz nádziei mowiąc o chorym odstąpionym.

Tandis qu'on a esperé la paix. Dum in spe pax fuit. *Cicer.* Tym czasem gdy się spodziewano pokoiu.

ESPERON, *prononcez* E'PERON, subst. m. (*Piece de fer qu'un cavalier met à son talon.*) Calcar. *Cic.* **Donner de l'épe-*

peron,ou *des éperons*, ou *Donner des deux*. Equo calcaria adhibere,*ou* admovere *Cic.* OSTROGA ſztuczka żelazna ktorą żołnierz przypina do nápiętka. *Oſtrogami zewrzeć konia z obu ſtron, *álbo* obiema oſtrogami żgać konia.

E PERON *de navire*, (*ſe dit de la prouë & de la pointe des vaiſſeaux.*) Navis roſtrum. NOS u Naw álbo okrętow przodek okrętu, koniec z przodu.

E PERON,ou *Pilier*, *Arc-boutant*, Anteris. Eriſma. *Vitr.* PODPORA záſtrzał w budowaniu murłacy dlá podpory dáne od ſpodu z przodu budynku.

E'PERON *des coqs*, ou *les Ergots*. Galli calcaria. *Colum.* OSTROZKI u koguta.

ON DIT proverbialement & figurément, *Chauſſer les éperons à une armée*, *La mettre en fuite.* Fugare exercitum. MOWIĄ przyſłowiem francuſkim, oſtrogi przyprawić nieprzyiacielowi *álbo* woyſku, Roſpędzić go roſproſzyć, rozegnać.

L'un a beſoin d'éperon, & l'autre de frein pour le retenir. Ille calcaribus, hic frenis eget. *Cic.* Jednemu oſtrogi trzeba, á drugiemu węzidła.

ON DIT (*d'un homme ſtupide & lent.*) qu'*Il n'a ni bouche, ni éperon*, qu'*Il ne ſçait ni aller ni parler.* Iners & ignavus linguâ & manu. Inops verbis & hebes. MOWIĄ o głupim y lenim, ni gęby ni oſtrogi; ni be ni me, áni go gdzie poſłać ani ma co zlecić: áni on gdzie poyść, áni on co wymowić.

ESPERONNER, *prononcez* E'PERONNER, V. act. (*Chauſſer des éperons.*) Calcaria aptare ocreis. Inſtruere ocreas calcaribus. UBRAC w oſtrogi wdziać wziąć przypiąc oſtrogi. Włożyć oſtrogi.

E'PERONNER *un mur*, (*Le ſoûtenir par des eſperons.*) Eriſmis murum fulcire, (cio, fulcis, fulſi, fultum.)act. PODSTAWIAC ſcianę, záſtrzały ſzkarpy dawać pod nię dlá podparcia, podpory dawać.

ESPERONNIER, *prononcez* E'PERONNIER, ſubſt. m. (*Qui fait des éperons.*) Calcarium faber. RZEMIESLNIK co oſtrogi robi. *Oſtrożnik.*

ESPERVIER,*ou* ESPREVIER, *prononcez* E'PERVIER, ſubſt m. (*Oiſeau de proye qui eſt la femelle du Mouchet.*) Fringillarius. KROGULEC, pták drapieżny ſamica od Jáſtrzębia.

E'PERVIER eſt auſſi (*un grand filet de peſcheur à prendre du poiſſon.*) Rete.*Cic.* TOZ ſłowo francuſkie znaczy wielką ſieć ná ryby.

ESPI, *prononcez* E'PI, ſubſt. m. (*La partie la plus haute du tuyau de bled, qui renferme le grain.*) Spica. Ariſta. *Ovid.* KŁOS ná zbożu w ktorym.

Des épis pleins de grain. Gravidæ ariſtæ. *Ovid.* Jejunæ ariſtæ, *des épis maigres.*) **Porter pluſieurs épis.* Fruticare pluribus culmis *Colum.* Kłos pełne ziarn, Chude kłoſy czcze puſte. *Wydawać kilka kłoſow.

D'E'PIS, ou *fait d'épis.* Spiceus. *Hor.* KŁOSISTY, kłoſowaty kłoſiany.

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. neut. (*Venir en épy.*) In ſpicam creſcere. *Var. plin.* KŁOSIC ſię.

ESPICES, *prononcez* E'PICES, ſubſt.f.(*Drogues aromatiques, comme poivre muſcade &c.*) Aromata. *Colum.* KORZENIE rożne do zápraw iáko pieprz gáłka &c.

Pain d'épices, fait avec des épices & du miel. Panis mellitus, m. Piernik.

E'PICES ſe dit (*du ſalaire des juges pour des procès de rapport, qui ſe payoient anciennement avec des épices, & maintenant en argent.*) Species. Sportula judiciaria. GRZYWNY ſądowe do ſkrzynki należące, w francuſkim zowią *korzenie* álbo korzenne, bo przedtym korzeniami płacono, co teraz pieniędzmi płacą.

ESPICER *prononcez* E'PICER *les viandes*, V. act. (*Les aſſaiſonner d'épices.*) Cibos aromatibus, *ou* aromatis condire. ZAPRAWIAC korzeniami potrawy.

ESPICIER, *prononcez* E'PICIER, ſubſt. m. (*Qui vend des Epices.*) Aromatarius. *Bud.* KORZENNIK co korzenie przedaie.

ESPICERIE, *prononcez* E'PICERIE, ſubſt. f. (*Le métier d'épicier.*) Ars aromataria. KORZENICTWO.

E'PICERIES au plurier, pour *Les drogues que vendent les Epiciers.* Aromata.*Colum.* KORZENIE przedayne, korzenny ſklep.

ESPIE', (*prononcez* E'PIE'.) m. ESPIE'E, f. part. *du verbe* ESPIER, *venir en épy.* Spicatus.*Plin.* KŁOSZĄCY ſię KŁOSZĄCA od ſłowa kłocić ſię.

E'PIE', part. paſſ. *du verbe* EPIER, *obſerver ce qui ſe paſſe. Voyez cy-apres.* SPIEGOWANY od ſłowa ſzpieguię obacz niżey.

ESPIEGLE, adject. m. & f. *Eveillé, ſubtil, fripon.*) Alacer & experrectus ante lucem. Aſtutus. FRANT figlarz oſzust obłotny obrotny, pływacz.

(Mot populaire.) ſłowo poſpolite.

ESPIEGLERIE, ſubſt.f. (*Petites malices.*) Aſtutia.*Terent.* Stropha. *Mart* SZTUKI frantowſkie, wykręty figle, frantoſtwo

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. act. (*Obſerver, guetter quelqu'un*,ou *ſes actions.*) Obſervare. *Cicer.* SZPIEGOWAC podpatrywać kogo y ſprawy iego.

Epier le temps, l'occaſion. Obſervare & aucupari tempus, occaſionem. **Il épioit noſtre contenance, & ſe tenoit caché dans des lieux couverts & montueux.* Itinera noſtra ſervabat, locisque impeditis atque ſilveſtribus ſe occultabat. *Caſ.* Upatrywać czaſu y ſpoſobności. *Uważał gdzie ſię ruſzemy, kryiąc ſię po mieyſcach oſobnych y gorzyſtych.

ESPIERRER, *prononcez* E'PIERRER, V. act. (*Oſter les pierres d'un champ.*) Agrum elapidare. *Plin.* KAMIENIE z roli wybierać, czyścić pole z kamieni, dobywać roli.

ESPIEU, *prononcez* E'PIEU, ſubſt.m.(*Sorte d'arme garnie d'un fer par le bout, dont on ſe ſert à la chaſſe du ſanglier.*) Venabulum. *Cic.* OSZCZEP z grotem ná końcu do polowania ná dziki.

ESPINARS, *prononcez* E'PINARS, ſubſt.m. (*Herbe potagere qu'on mange en careſme.*) Spinatia. SZPINAK Ziele do warzy, ktore w poſtne dni iedzą.

ESPINE, *prononcez* E'PINE, ſubſt. f. (*Sorte d'arbre qui entre les feuilles porte des pointes fort aigues.*) Alba ſpina, *Colum.* OSET biały, chruścina ktora procz liści, ma ości bardzo kolące.

E'PINE *noire*,ou *Prunier ſauvage.* Prunus ſilveſtris.*Colum* TARNKI ciernie ..

E'PINE *vinette*,ou *Berberis*, Spina appendix. *Plin.* Spinvinetta BERBERYZ.

E'PINE *du dos de l'homme & des autres animaux.* Spina, æ,f.*Celſ.* KOSC pacierzowa grzbietowa u ludzi, y bydląt.

E'PINES ſe dit figurément au plurier,(*de ce qui eſt difficile & douloureux*,ou *embarraſſant.*) Spinæ.*Cic.* **On trouve en ce monde des épines par tout, des chagrins & des embarras.* Omnia in mundo plena moleſtiis & ſpinis. CIERNIE oſty mowiemy *niewłaśnie*: o trudnościach y przykrościach w tym życiu.*Wſzędzie ná tym świecie ná ciernie trafiſz; nápadnieſz ná przykrości y dolegliwości.

E'PINE ſe dit proverbialement dans les manieres ſuivantes. *Il n'y a point de roſes ſans epines*, pour dire q. '*Il n'y a point de plaiſir ſans douleur.* Dolor voluptatum comes. *Petr.* CIERNIE przyſłowiem w náſtępuiące ſpoſoby. Nie ma z iákiey rożey ktoraby była bez ciernia, to ieſt nie máſz ukontentowania takiego ktoreby było bez przyſady.

Ce luy eſt une épine facheuſe au pied. Id eum angit,*ou* urit, *ou* torquet,*ou* cruciat. *Cic. Ter.* To ieſt iego ciernie ktore go bodzie, to go dolega to go boli.

Il s'eſt tiré une épine du pied, lors qu'il s'eſt défait de ſon ennemi,ou *qu'il s'eſt débarraſſé de cette meſchante affaire.* A re moleſtiſſimâ ſe expedivit, cùm hoſtem occidit. Teraz ſobie tarń z nogi wyrwał, kiedy ſię pozbawił tego nieprzyiaciela, álbo z tego niebeſpieczeńſtwa wyſzedł.

ON DIT auſſi qu'*Un homme eſt ſur les épines, quand il attend.* Anxius eſt & ſollicitus, eſt moræ impatiens. *Cic.* STOI iák ná cierniach, iák ná ſzpilkach nie ſpokoynie czego oczekiwaiąc.

ESPINAYE, ſubſt.f. *prononcez* E'PINAYE, (*Lieu plein*,ou *planté d'épines.*) Spinetum. CIERNISKO.

Plein d'épines. Spinoſus.*Cic.* Cierniſty.

Qui porte des épines. Spinifer, era, erum.*Cic.* Cierniorodny co ciernie oſty rodzi oſtowaty.

Fait d'épines. Spineus, a, um. *Catul.* Cierniowy z ciernia robiony.

ESPINETTE, *prononcez* E'PINETTE, ſubſt.f.(*Inſtrument de muſique à cordes & à clavier.*) Organum fidiculis intentum & Pinnularum tactu reſonans. SZPINET Inſtrument do grania z ſtronami y klawiſzami, mały klawikord.

ESPINEUX, *prononcez* E'PINEUX, maſc. E'PINEUSE, f. adject. (*Qui a des épines.*) Spinoſus. CIERNISTY, CIERNISTA, oſtowaty kolący dolegliwy przykry nieprzyiemny.

ESPINGLE, ſubſt f. *prononcez* E'PINGLE, (*Petit brin de fer qui ſert à attacher.*) Spina & Spinula. SZPILKA do przypinania, kolce.

(Parce qu'on ſe ſervoit anciennement d'épines, avant l'invention des épingles, dequoy ſe ſervent encore les païſans. *On ſe ſert ordinairement d'*Acicula.* Záżywano przedtym kolcow od cierni álbo bodłakow od oſtu, nim ſzpilki wynaleziono, czego ieſzcze záżywaią chłopi. *W łacińſkim zwyczaynie zowią *Acicula.*

E'PINGLES ſe dit auſſi (*du preſent qu'on fait aux filles & aux femmes, lors qu'elles ont rendu quelque ſervice, ou dans la vente de quelque bien.*) Corollarium nummorum. SZPILKOWE ná ſzpilki podarunek ktory czynią Pannom álbo Paniom przy kontraktach álbo zá iáką przyſługę· *Rękawiczne.*

ESPINGLE ſe dit proverbialement, *Tirer ſon épingle du jeu*, pour dire *Retirer les frais & les avances qu'on a faits dans une affaire.*) Se ab aliquo negotio ſalvis rebus, *ou* vaſis ſubtrahere, *ou* ſubducere. NIESTRACIC wyniść ná ſwoie chociaſz bez zyſku żadnego wyniść z czego bez ſtraty y ſzkody

ESPINGLIER, *prononcez* E'PINGLIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des eſpingles.*) Acicularum faber & propola, m. SZPILKARZ co robi ſzpilki y przedaie iglarz.

ESPION, ſubſt.m. (*Celuy qui fait le métier d'obſerver ce qui ſe fait.*) Explorator. Speculator.m. *Caſ.* SZPIEG.

ESPIONNER, V.act. (*Obſerver quelqu'un*,ou *ſes actions.*) Obſervare *Cic.* SZPIEGOWAC podpatrywać.

ESPLANADE, ſubſt. f. (*Le glacis d'une place.*) Æquata planities, *genit.* æquatæ planitiei, f. ROWNINA pole, płaſk płaſzczyzna.

ESPLORER, (*Fondre en pleurs.*) *prononcez* E'PLORER (*on ne ſe ſert que du Participe de ce Verbe.*)*Il vint tout éploré.* Venit lacrimabundus *Liv.* ZAPŁAKAC roſpłakać, rozlać ſię wełzy łzami ſię zálać, w Francuſkim niezażywaią tego ſłowa procz ſamego partycypu iego, wſzytek zápłakany.

(Le reſte n'eſt point en uſage.) Inſze tego ſłowa ſpoſoby w Francuſkim nie ſą w używaniu.

ESPLOYER, *prononcez* E'PLOYER, verbe actif d'un tres rare uſage, ſi ce n'eſt dans cette expreſſion, *Une aigle à aiſles éployées.* Aquila expanſis alis., ROSPOSTRZEC rościągnąć rozwinąć ſłowo rzadko bardzo używane w Francuſkim, y to tylko w tym iednym ſpoſobie: Orzeł z ſkrzydłami roſpoſtartemi.

ESPLUCHER, *prononcez* E'PLUCHER, V.act (*Nettoyer, oſter les ordures & ce qui eſt à rejetter dans les choſes.*) Purgare. Mundare. *Petr.Colum.* OBIERAC przebierać oſkrobywać co nie ochędożnego ieſt około czego.

E'PLUCHER ſe dit figurément, pour *Examiner une choſe de près & avec bien de l'exactitude.* Curiosè aliquid excutere, *ou* diſcutere.*Cic.* ROZBIERAC rzecz iáką z wielką pilnością ią uważaiąc.

Eplucher les defauts d'une perſonne. Inquirere alicujus vitia.*Cic.* *Ses diſcours.* Everrere ſermones alicujus. *Sen.* Rozbierać roſtrząſać cudze niedoſkonałości. *Cudze ſłowa mowy

ESPLUCHURES, *prononcez* E'PLUCHURES, ſubſt. f pl. (*Ce qu'on rejette d'une choſe.*) Purgamenta. *Liv. Feſt.* BRAK śmieci ladaco oſkrobiny odmieciny, wypełki wybiorki

ESPOINTER, *prononcez* E'POINTER, V.act. (*Emouſſer la pointe de quelque outil.*) Mucronem refringere act. *Plin.* PRZYTĘPIC zátępić przytłuc oſtrze álbo koniec iákiego ſtatku.

ESPOIR, ſubſt. maſc. (*Eſpérance.*) Spes, *genit.* ſpei, fœm. NADZIEIA otucha.

(Ce mot eſt plus propre en poëſie, qu'en proſe.) To ſłowo Francuſkie bardziey ſłuży do wierſza niżeli do mow.

ESPONGE, *prononcez* E'PONGE, ſubſt.f. (*Corps leger & fort poreux.*) Spongia. *Mart.* GĘBKA rzecz letka y bardzo porowata.

Petite éponge. Spongiola. *Plin.* Gębka mała.

Qui eſt de la nature de l'éponge, qui eſt d'eſtre fort poreux. Spongioſus.*Plin.* Gębczaſty porowaty dziurkowaty, pulchny

Petits trous d'une éponge. (Spongiæ) fiſtulæ.*Plin.* Dziurki w gębce.

Preſſer une éponge avec la main, pour en faire ſortir l'eau. Plenam aquæ ſpongiam manu premere & ſiccare.*Lucr.* Wycisnąć gębkę w rękach.

ON DIT au figuré, *Paſſer l'éponge ſur une choſe*, pour dire *l'effacer.* Spongiâ aliquid delere. *NIEWŁASNIE:* gębką zátrzeć, zmazać co zgładzić.

ESPONTON, ſubſt.maſc. (*Eſpece d'arme, de demi-pique.*) Haſta minor. WŁOCZNIA, ſpiſa, mała włocznia, poł kopii *ſponton.* Lańca.

ESPOUDRER, *prononcez* E'POUDRER, V.act (*Oſter la poudre*,ou *la pouſſiere de deſſus quelque choſe.*) Pulverem excutere. *Ovid.* WYKURZYC wychędożyć z kurzu wytrzepać.

S'ESPOUFFER, *prononcez* S'E'POUFFER, V.n. terme bas & populaire, (*S'enfuir en cachette.*) Se ſubducere. *Cicer.* UMKNĄC uciec potaiemnie.

ESPOUILLER, *prononcez* E'POUILLER, act. mot bas (*Oſter les pous & la vermine de deſſus quelqu'un.*) Pediculis aliquem purgare. ISKAC kogo ze wſzow y inſzego robactwa.

ESPOUSAILLES, *prononcez* E'POUSAILLES, ſubſt.f.pl. (*Ceremonie du mariage.*) Nuptiæ.*Ter.* ZRĘKOWINY záręczyny záślubiny poślubiny.

Des épouſailles, (*Qui concerne le mariage.*) Nuptialis & hoc nuptiale.*Cic.* Slubny weſelny.

ESPOUSE, *prononcez* E'POUSE, ſubſt. f. (*Fille nouvellement mariée.*)Nova conjux. OBLUBIENICA, Panna młoda co dopiero zá mąż idzie.

ESPOUSE'E, *prononcez* E'POUSE'E, ſubſt.f.(*La Mariée*) Nova nupta.Sponſa,æ,f. TOZ ſamo, Panna młoda záślubiona

ESPOUSER, *prononcez* E'POUSER, V.act. (*Prendre une femme, parlant d'un homme qui ſe marie.*) Uxorem ducere. act.*Cic.* ZASLUBIC ſobie, poiąć zá żonę, żenić ſię: mowiąc o mężczyznie.

E'POUSER, (*parlant d'une fille, qui prend un mari.*) Alicui,*ou* cum aliquo nubere.*Ter.Cic.* ISC zá mąż mowiąc o białogłowie.

E'POUSER *un riche party.* Nubere in divitias maximas. *Plaut.* POYSC zá mąż zá Bogacza, ożenić ſię z Bogaczką bardzo dobrze.

Celle qui épouſe un vieillard, embraſſe la mort. Quæ ſeni nubit, mortem amplexatur. *Plaut.* Poyść zá mąż zá ſtarego, ieſt to z śmiercią ſię pobrać.

E'POUSER ſe dit figurément, pour *S'attacher fortement à un party, le favoriſer, prendre les intereſts d'une perſonne.* Amplecti,*ou* ſequi partes alicujus, dep. *Tacit.* Tutari partes, dep. *Horat.* WDAWAC ſię mocno zá kim z przywiązaniem być wielkim do iákiey ſtrony, trzymać zá kim y wchodzić we wſzyſtko co do niego náleży.

N'épouſer aucun parti, demeurer neutre. Neutram in partem moveri inclinare. **N'épouſer aucun ſentiment.* Nulli ſententiæ favere.*Cic.* Nie wdawać ſię zá żadną ſtroną. *Neutralność* chować. *Zá żadnym zdaniem nie iść.

ESPOUSSETER *un habit*, V. act. *prononcez* E'POUSSETER, (*Oſter la poudre des meubles & des habits avec des épouſſettes.*) Veſtes ſcopulâ purgare. Bacillis pulverem è veſtimentis excutere. act. WYTRZEPYWAC ſuknią wytrzepać wykurzać rzeczy ſprzęty ſuknie trzepaczkami miotełkami &c. chędożyć.

ON DIT au figuré & populairement, *Epouſſetter quelqu'un comme il faut.* Converrere aliquem totum. *Plaut.* *NIEWŁASNIE:* wytrzepać kogo należycie, álbo przetrzepać go dobrze

Il va m'épouſſetter de la belle maniere. Me probè, *ou* me egregiè hic converret.*Plaut.* Wytrzepie mię nie ladaiako.

ESPOUSSETTES, *prononcez* Scopula, æ, fœm.*Colum.* MIOTEŁKA do chędożenia ſukien, ſzczotka trzepaczka.

ESPOUVANTABLE, *prononcez* E'POUVANTABLE, adject. m. & f. (*Qui épouvante.*) Terribilis. Horribilis. *Cic.* STRASZNY ſzkaradny ſzkaradna.

ESPOUVANTABLEMENT, adv. *prononcez* E'POUVANTABLEMENT, (*D'une maniere épouvantable.*) Terribilem, *ou* horribilem in modum. STRASZNIE ſzkaradnie.

ESPOUVANTAIL, *prononcez* E'POUVANTAIL, ſubſt. maſc.(*Quelque figure groteſque qu'on met dans les jardins & dans les terres pour épouvanter les oiſeaux qui viennent manger les fruits.*) Terriculum. *Liv.* STRASZYDŁO opłoch poczwara iaka ktorą ſtawiaią w ogrodach, y na polu, dla odſtraſzenia ptaſtwa od ſzkody.

ESPOUVANTE, *prononcez* E'POUVANTE, ſubſt. f. (*Peur cauſée par quelque accident imprévеu.*) Terror. *Cic.* PRZESTRASZENIE PRZELĘKNIENIE z iákiego przypadku nieſpodzianiego.

Donner de l'épouvante. Terrefacere. *Cic. Plin.* Przeſtraſzyć záſtraſzyć.

Jetter l'épouvante, Jacere terrores. *Cic.* Straſzyć.

L'épou-

L'épouvante ſe mit dans l'armée. Invaſitterror exercitum. *Lic.* **Prendre l'épouvante ſur de faux bruits.* Falſis rumoribus terreri. *Cæſ.* Strach pádł ná woyſko, boiaźń ſię w dáłá między woyſko. * Dáć ſię uſtraſzyć záſtraſzyć fałſzywemi, płonnemi wieściami.

ESPOUVANTE', *prononcez* E'POUVANTE',m. E'POUVANTE'E,f. (*Effrayé.*) Territus. Perterritus.*Cic.* PRZESTRASZONY PRZESTRASZONA.

ESPOUVANTER, *prononcez* E'POUVANTER, V. act. (*Faire peur à quelqu'un, luy donner de la terreur.*) Aliquem terrere *Cic.* PRZESTRASZYC ZASTRASZYC

S'E'POUVANTER, *prendre l'epouvante.* Terreri. Perterreri. *Cic.*. ZASTRASZYC ſię przeſtraſzyć ſię uſtraſzyć ſię.

ESPOUX, ſubſt. m. *prononcez* E'POUX. (*Mari.*) Maritus Conjux. MAZ Małżonek.

ESPREINDRE, *prononcez* E'PREINDRE,V.act. (*Faire ſortir en preſſant quelque liqueur.*) Exprimere. *Plin.* WYCISKAC Wytłaczać, wybiiać.

ESPREINTE, *prononcez* E'PREINTE,ſubſt.f. (*L'action d'epreindre*, ou *de preſſer.*) Expreſſio. *Celſ.* WYCISKANIE Wytłaczanie wybiianie.

ESPREINTE, (*Vne envie douloureuſe d'aller à la ſelle ſans pouvoir rien faire.*) Torſio. SILENIE ſię ná ſtolcu z bolem dáremnie chęć do ſtolca daremna wydymanie ſię.

ESPREUVE, *prononcez* E'PREUVE, ſubſt. f. (*Experience, tentative, eſſay qu'on fait d'une choſe.*) Tentatio. Periclitatio. *Cic. Liv. Ter.* PROBA doświadczanie czego ſprobowanie.

Nous avons connu l'utilité des herbes, par l'épreuve qu'on en a faite. Herbarum utilitates periclitatione percepimus. *Cic.* **C'eſt une épreuve de voſtre perſeverance.* Tentatio eſt tuæ perſeverantiæ. *Liv.* * *Faire l'épreuve d'une choſe.* Alicujus rei facere periculum. act. *Ter.* Poznalimy pożyteczność ziół z doświadczenia ich. *Jeſt to doświadczanie ſię probſtatecznoſci waſzey. *Uczynić probę iakiey rzeczy.

E'PREUVE(*chez les Imprimeurs.*) Specimen. Inis,n. PROBA Drukarſka pierwſze wydanie z praſy dlá przeyrzenia y poprawiania.

ESPRIS, m. ESPRISE, f. (*prononcez* E'PRIS. part. paſſ. *du Verbe inuſité* E'PRENDRE. Captus. *Ter.* ZDIĘTY ZDIĘTA od ſłowa francuſkiego nie używanego zdeymowac.

ESPRIT, (*Il ſe dit par excellence de la troiſiéme Perſonne de l'adorable Trinité*) Spiritus Sanctus. DUCH co ſię naywięcey mowi ſię o Trzecy oſobie Troycy Przenayświętſzy

ESPRIT ſe dit auſſi (*de la Puiſſance divine, & de ſa communication aux hommes*) Spiritus Domini. **L'eſprit de Dieu eſtoit porté ſur les eaux.* Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. **Les Saints ont eſté remplis de l'Eſprit divin.* Spiritu divino pleni fuerant Sancti. DUCH Boſki moc Boſka y oney udzielenie ludziom. *Duch Páńſki unoſił ſię nád wodami. * Swięci byli nápełnieni Duchem Boſkim, pełni Ducha Bożego.

ESPRIT ſe dit (*de ce qui eſt incorporel.*) comme *Les Anges ſont des purs eſprits, des ſubſtances incorporelles, des intelligences.* Angeli ſunt meri ſpiritus, ſubſtantiæ ſpiritales & incorporeæ. DUCH o tym co ieſt bez ciała. Aniołowie ſą ſzczere Duchy. Jſtoty bez ciał, ſzczere rozumy.

LES ESPRITS *bien-heureux.* Beatæ mentes. DUCHY Błogoſławione. Duſze Swiętych.

ESPRITS *malins.* Mali ſpiritus. DUCHY złe, źli duchowie czorty.

ESPRIT (*Lutin qui infeſte certains lieux.*) Larva, æ, f.. Lemures, *genit.* lemurum, m. pl. * *Il ſe moque des eſprits*, Ridet nocturnos lemures. *Hor.* STRACHY nocne, Duſzeprzeſzkody ná iákim mieyſcu. *Smieie ſię z ſtrachow nocnych y przeſzkod.

ESPRITS *des trépaſſez:* Manes. *Virg.* DUSZE zmarłych.

ESPRIT, (*L'ame, qui anime nos corps.*) Animus. Anima. *Cic.* DUCH Duſza ożywiaiąca ciało, Umyſł.

Rendre l'eſprit, (*Rendre l'ame.*) Animum agere. Ducha oddać.

Eſprit élevé, Vne grande ame. Animus excellens, *ou* altus, *ou* erectus, *ou* magnus, *ou* ingens, *ou* ſublimis & elatus. *Cic.* Duch ſzlachetny, wyſoki umyſł, wſpaniały.

Eſprit abbatu. Animus afflictus & fractus, *ou* proſtratus. *Cic.* **Eſprit inquiet.* Æſtuans animus. *Catul.* Anxius, *ou* ſollicitus animus. *Cic.* Liquidus animus & defecatus. *Plaut.* *Vn eſprit tranquille, & qui n'a point d'embarras.* * *Eſprit ferme & entier.* Firmus, *ou* infractus animus *ou* mobilis *ou* commutabilis animus. *Cic.* *Vn eſprit inconſtant, leger.*) * *Eſprit féroce.* Ferox, animus *Plaut. Tacit.* **Intraittable.* Intractabilis. **Inſatiable.* Inſatiabilis. *Liv.* **Intemperant.* Intemperans. *Liv.* * *Foible.* Infirmus *Ter.* **Eſtroit.* Anguſtus *Cic* **Petit.* Minutus & exiguus *Juv.* Parvus. *Cic.* Puſillus *Hor* * *Négligent, nonchalant.* Omiſſus. *Ter.* **Opiniâtre.* Pertinax. *Cic.* Obſtinatus. *Liv.* Obfirmatus. *Plaut.* Duch umyſł ſtrapiony, zwątlony upadły. *Umyſł nieſpokoyny. *Umyſł ſpokoyny niezakłucony. * Umyſł mocny ſtały zupełny nieprzełomany, * Nieſtateczny lekki płochy umyſł. * Srogi okrutny umyſł. *Nieużyty nieogłaſkany niedotkliwy. * Nie naſycony. *Niepomiarkowany, niepowściągliwy. * Słaby. *Szczupły. *Małęki. *Gnuſny niedbały. *Uporczywy zacięty Uporny.

Eſprit adroit & propre à fourber. Verſutus animus & ingeniatus ad aſtutiam *Plaut.* **Eſprit qui aime la gloire.* Animus gloriæ cupidus. *Cicer.* Chytry umyſł. * Umyſł chciwy ſławy.

Qui eſt maiſtre de ſon eſprit. Mentis compos. Suæ mentis homo. *Cic.* * (*Le contraire eſt*, Non potens mentis. *Sen.*) Umyſł przy ſobie maiący, będący przy dobrym y zdrowym rozmyśle. **Przeciwna ieſt*; ten co nie ieſt przy ſobie, przy rozumie.

Eſprit qui a de l'inclination pour l'eſtude. Erecta mens ad ſtudia. *Quint.* * *Pour la cuiſine.* Animus in patinis. *Ter* in culinâ. *Plaut.* Skłonność umyſłu do náuk. * Umyſł ſerce utopione w kuchni w iedzeniu ſamym.

Avoir l'eſprit ailleurs, penſer à toute autre choſe, qu'à ce qu'on nous dit. Alibi animum habere. Alias res agere. *Cic.* Mieć umyſł rozerwany, być umyſłem albo myſlą gdzie indziey, myślić cále oczym inſzym, nie o tym co ſię mowi.

Eſtre en repos d'eſprit, Avoir l'eſprit en repos. Conſiſtere animo tranquillo. *Cic.* Mieć ſerce myśl umyſł ſpokoyny, być uſpokoionym w umyśle ſwoim.

Mon eſprit ne demeure point dans ſon aſſiette ordinaire. Mens mihi non certâ ſede manet. *Hor.* Umyſł ſerce myśli ſię mi ie mięſzaią, czuię w ſobie iákąś nieſpokoyność, ſerce mi ſię mięſza lęka.

Se mettre bien dans les eſprits. Influere in animos. *Tacit. Cic.* Dobrze być u ludzi położonym.

Cela m'a mis l'eſprit de travers, me l'a démonté. Me tranſverſum hæc res abſtulit. *Plaut.* * *Mon eſprit a toûjours eſté le meſme à voſtre endroit.* Animus erga te meus, idem fuit. *Cic.* To mi głowę z gruntu przewrociło, to mi wſzyſtek rozum zmięſzało. *Zawſzem ia był iednakowym umyſłem y ſercem dlá ciebie iednoſtaynym.

ESPRIT, (*Entendement, cette faculté de l'ame par la quelle nous comprenons les ſciences.*) Mens. Ingenium, ii, n.*Cic.* ROZUM dowcip ſiłá duſzna ktorą poymuięmy náuki.

Vn grand eſprit, Eſprit élevé. Summum atque eminens ingenium. *Cic.* **Bel eſprit, Eſprit rare, éclatant, brillant.* Ingenium excellens, *ou* eximium. *Cic.* * *Eſprit vif, perçant, pénetrant, ſubtil.* Ingenium acutum, acre, peracre. *Cic.* **Eſprit bouché.* Ingenium obtuſum. *Cic.* **Eſprit agréable, joli.* Ingenium jucundum, *ou* elegans, *ou* politum. *Cic.* **Eſprit cultivé.* Cultum & ſubactum ingenium. *Cic.* * *Eſprit de feu & fort actif.* Fervens & velox ingenium. *Quint.* * *Eſprit lourd & groſſier.* Tardum & plumbeum ingenium. * *Eſprit indocile.* Indocile ingenium. *Sen.* **Vn eſprit ſouple & rempant.* Colubrinum ingenium. *Plaut.* **Eſprit médiocre.* Mediocre ingenium. *Cic.* Rozum dowcip wielki wyſoki rozum. *Dowcip piękny oſobliwy, ſławny wyborny. *Dowcip żywy przenikaiący byſtry poięeny ſubtelny. *Rozum álbo dowcip tępy zacięty, záwiązany. *Rozum weſoły, miły rozrywkę w ſobie maiący wypolerowany, rozum pięknego poloru. *Rozum ćwiczony. *Rozum dowcip prędki żywy gorący. * Dowcip gruby proſty rozum. * Umyſł niepoięty, ſprzeciwny. *Umyſł ułożony pokorny co ſię umie układać na pozor. *Dowcip rozum pomierny niebardzo wielki.

Qui a beaucoup d'eſprit, Qui a bien de l'eſprit, Qui a infiniment d'eſprit. Ingenio abundans. *Cic.* Co ma wiele rozum co ieſt wielkiego rozumu nieſkończonego rozumu.

Il a un eſprit capable des plus hauts emplois. Ingenium quantæcunque fortunæ capax. *Tacit.* Umyſł ſpoſobny do naywyżſzych urzędow y zábaw.

Ceux qui ont beaucoup d'eſprit ſouffrent avec une impatience incroyable, la peſanteur des moins ſpirituels à concevoir en beaucoup de temps, ce qu'ils ont compris d'abord. Quò quiſque eſt ſolertior, & ingenioſior, hoc dolet iracundiùs & laborioſiùs, quod enim ille celeriter arripuit, id cùm tardè percipi videt, diſcruciatur. *Cic.* Ci co ſą prędkiego y bardzo poiętnego dowcipu z wielką przykrością znoſzą tych ktorzy leniwo y z trudnością á nie rychło poymuią to co oni do razu zrozumieli

Il n'eſt qu'eſprit depuis les pieds juſques à la teſte, Il eſt tout eſprit. Ille quantus quantus eſt, nihil niſi ſapientia eſt. *Ter.* Rozumu pełny, nic w nim nie maſz od ſtop do głowy tylko wſzyſtko ſam rozum.

La nature l'a mis au monde avec un eſprit de travers. Siniſtra cum in lucem natura expulit. *Phæd.* Wydała go natura ná świat z rozumem ná bakier, álbo ná ukoś danym.

Les Grecs ont receu des Muſes un bon eſprit avec toutes les graces du langage. Graiis ingenium dedit Muſa, & ore rotundo loqui. *Hor.* Grecy maią od Muzow dowcip y wſzelką mowy gładkość.

Il n'a ni ſon bien, ni ſon eſprit. Infra cenſum & ingenium illius eſt. *Hor.* Nie wyrowna mu áni w fortunie áni w rozumie.

Il avoit bien un autre eſprit, qu'il ne faiſoit paroiſtre. Longè alius ingenio erat, quàm cujus ſimulationem induerat. *Liv.* Był daleko doſkonalſzego rozumu, niżeli ſię pokazywał.

Ils ſont tous d'un autre eſprit, que vous. Illi ſunt alio ingenio, atque tu. *Plaut.* Wſzyſcy oni inſzego ſą umyſłu rozumu y ſerca od ciebie.

Cela eſt dit avec eſprit, il y a de l'eſprit à cela. Id ſanè ingenioſè dictum. *Petr.* To bardzo rozumnie ieſt powiedziano, rozum ſię w tym wydaie, znać w tym rozum.

Cela eſt d'eſprit, Cela eſt fait avec eſprit. Id ingenioſè, *ou* ſolerter dictum. *Cic.* Rozumnie ſię ſtało mądrze uczyniono.

Il a l'eſprit bien fait & bien tourné. Lepidè eſt ingeniatus. *Plaut.* Piękny ma rozum y dobrze uformowany, z pięknym obrotem.

Ils ont l'eſprit ſi leger & ſi changeant, que ce qu'ils veulent aujourd'huy, ils ne le veulent plus de main. Ita illis ſunt ingenia, quod lubet, non lubet jam id continuò. *Plaut.* Ták ſą płochego y lekkomyślnego umyſłu że co dziś chcą názaiutrz záraz im ſię to znowu nie zdaie nie podoba, dopiero chcą wnet iuż znowu niechcą.

Il eſt ſans eſprit, il n'en a non plus qu'une pierre. Non plus habet ſapientiæ, quàm lapis. *Plaut.* Bez rozumu człowiek, bez mozgu, tyle ma rozumu w ſobie iák pień.

C'eſt un eſprit déciſif. Promtus eſt illi ad decernendum animus *Cic.* Człowiek o wſzyſtkim iák mu ſię widzi ſtanowiący ná właſnym zdaniu ſię záſadzaiący, umyſłu gornego ná właſnym tylko rozumieniu polegaiący co o wſzyſtkim według ſwego widzi mi ſię *decyduie.*

ESPRITS, (*Certaines parties les plus ſubtiles du ſang arteriel.*) Spiritus. *Celſ.* DUCHY w ſuchych żyłach *w arteryach.*

ESPRITS, ou *Sels que les Chimiſtes tirent des mineraux:* comme *L'eſprit de ſouffre, Eſprit de nitre*, &c. Spiritus ſulphuris, nitri. DUCHY treść ſama y moc z rożnych minerow álbo kruſzcow przez alchimią wyciągniona, wodki rożne iáko wodka ſiarczana, wodka ſaletrzana.

Eſprit de vin, Eau de vie rectifiée. Vini ſpiritus. Duch wodka z wina przepalana, gorzałka wyſkok ſam, lutrowka ſama przez ſię co nawreżſza.

ESPROUVE', *prononcez* E'PROUVE',m. E'PROUVE'E, f. part. paſſ. DOSWIADCZONY, DOSWIADCZONA wyprobowany, probowany.

ESPROUVER, *prononcez* E'PROUVER, V.act. (*Experimenter, eſſayer, faire l'épreuve.*) Probare. Tentare. Experiri. *Cic. Ter.* DOSWIADCZAC ſię dochodzić czego ſprobować obaczyć doznać.

Eprouver la force d'un venin ſur quelqu'un. Vim veneni in aliquo experiri. *Cic.* **Le courage & la valeur de chacun.* Quod in unoquoque ſit animi ac virtutis periclitari. *Cæſ.* **Eprouver quelqu'un, voir quel il eſt.* Inſpicere aliquem experimentis. *Colum.* **Vous éprouverez dans les rencontres combien je ſuis bon ami.* Experière, *ou* ſenties, ubi ſeſe dederit occaſio, quàm ſim amiciſſimus. Doświadczać ſprobować mocy trucizny iákiey ná kim. *Doświadczać męſtwa y ſerca każdego. *Doświadczyć ſię kogo poznáć go obaczyć iáki ieſt y co zac. *Doznaſz przyiaźni moiey iákim ieſt przyiaciel w okazyach.

J'ay diſſimulé exprès, afin de vous éprouver. Eâ gratiâ diſſimulavi, ut vos pertentarem. *Terent.* Umyślniem nic nie mowił, ábym was doznał ſprobował.

Je voulois éprouver ou voir de quelle maniere vous prendriez la choſe. Periclitatus ſum animum tuum, quo pacto id ferre induceres. *Plaut.* Chciałem tez obaczyć iákbyś to przyiął

Je ne le ſçay que pour l'avoir trop éprouvé. Mihi uſus venit, hoc ſcio. *Ter.* Wiem to bo mi ſię dobrze dało weznaki tegom dobrze świadomy bom náleżycie ſprobował.

ESPROUVETTE, *prononcez* E'PROUVETTE, ſubſt. f. (*Sorte de ſonde à l'uſage des Chirurgiens.*) Specillum. *Celſ.* SZPATELA Cerulicka inſtrument do wpuſzczania w ciało dla probowania materyi &c.

ESPUISABLE, *prononcez* E'PUISABLE,adject. m. & f. (*Qui peut être épuisé.*) Quod exhauriri poteſt. CZEGO ſię przebrać może; co ſię może wyſilić wyczerpać.

ESPUISE', *prononcez* E'PUISE',m. EPUISE'E, Exhauſtus WYSILONY, WYSILONA, przebrany wyczerpany oſłabiony

ESPUISEMENT, *prononcez* E'PUISEMENT *de force & d'eſprits*, ſubſt. f. Exinanitio. *Cic.* Exhauſtio. *Serv.* WYSILENIE oſłabienie ſił y rozumu.

ESPUISER, *prononcez* E'PUISER, V.act. (*Tarir, oſter toute l'eau d'un endroit.*) Exhaurire. *Cic. Cæſ.* WYBRAC wyczerpać wyczerpać wſzyſtkę wodę kędy.

E'PUISER ſe dit figurément, (*Ruiner, affoiblir.*) Exhaurire. *Cic.* WYSILIC wyniſzczyć oſłabić.

Le cours de ventre épuiſe les forces d'un malade. Exhaurit ægrum fluens alvus. *Celſ.* Biegunka wyniſzcza wſzyſtkie ciało chorego oſłabia mdli.

J'ay epuiſé toutes les forces de mon eſprit & de mon courage. Omnes profudi vires animi ingeniique. *Cic.* * *J'ay épuisé tout ce que j'avois de jugement ſur cette matiere.* Quidquid habui judicii in dicendo, in illum librum contuli. *Cic.* **Vous avez épuisé dans voſtre ouvrage tous les ornemens d'Ariſtote.* Tuus liber pigmenta Ariſtotelis conſumſit. *Cic.* * *J'ay épuisé la bonté de mes amis.* Exhauſta eſt benignitas meorum amicorum. *Cic.* **Ce travail m'a épuisé.* Vires exhauſit hic labor. **Il s'eſt épuiſé à force de donner.* Sterilis eſt à datis. *Plaut.* Wyniſzczyłem wyſiliłem wſzyſtek rozum y odwagę wſzyſtkę ſiłę rozumu y odwagi moiey. *wyſiliłem wſzyſtko com mogł mieć rozſądku y rozumu nád tym. * Wciągnąłeś w kſięgę twoię wſzyſtkie ozdoby Aryſtotelesowe. *Jużem też wyſilił łaſkę przyiacioł moich. *Ta praca mnie w niwecz obrociła. *Wydał ſię uſtawicznie rozdaiąc.

Epuisé par les deſpenſes des ouvrages & des charges. Exhauſtus operum ac munerum impenſis. *Suet.* **Epuiſé d'argent par des édifices publics.* Exhauſtus magnificentiâ publicorum operum. *Liv.* **Des villes épuiſées de biens.* Exhauſtæ bonis bonis civitates. **Vn homme épuiſé de débauches.* Exſuccus & enectus homo. *Petr B.* Zruinowany podupadły zniſzczony przez uſtawiczne koſzty budowania, y publiczne urzędy. *Wyniſzczony z pieniędzy dla publicznych fabryk. *Miaſta wyniſzczone ze wſzyſtkiego. *Człowiek wyniſzczony wychudły wyſchły zmarniały od roſpuſt y ſwywoli.

ESPURER, *prononcez* E'PURER, V. act. (*Nettoyer, purifier.*) Purgare. Expurgare. *Plin.* CZYSCIC wyczyścić wychędożyć wypolerować

ON DIT au figuré, *Le juſte eſt épuré par les ſouffrances, comme l'or dans la fournaiſe.* Sicut aurum in fornace, ſic juſtus malis repurgatur. MOWIĄ *niewłaśnie:* Sprawiedliwego poleruie dolegliwość, iák ogień złoto czyści.

ESPURGE, *prononcez* E'PURGE, ſubſt. f. (*Herbe médecinale & purgative.*) Catapucia minor. *Plin.* SKOCZEK mnieyſzy, ziele purguiące, *katapucya.*

ESPY, *prononcez* E'PY. SPIca. *Cic.* **Se former*, ou *devenir en épy.* In ſpicam exire. *Var.* KŁOS. *Kłośić ſię, kłos wypuſzczać.

D'E'PY, ou *Fait d'épis.* Spiceus, a, um. *Hor.* KŁOSIANY z kłoſow z robiony.

L'action de ramaſſer les épis. Spicilegium, ii, n. *Var.* Kłoſy zbierać zá kłoſami chodzić.

La barbe de l'épy. Ariſtæ, arum. **Vn épy qui n'a point de barbe.* Spica mutica. *Var.* **Epy qui a de la barbe.* Spica vallo ariſtarum munita. *Cic.* Wąſy ości u kłoſow. *Kłos bez ości gładki. *Kłos ościſty nie gładki.

Le haut de l'épy. Frit. (*indeclinable.*) *Var.* **Le neud qui eſt au deſſous de l'épy.* Urruncum, i, n. *Var.* **Ce qui enveloppe l'épy.* Frumenti vagina. *Cic.* **Petite pellicule qui enveloppe chaque grain dans l'épy.* Gluma. *Plin.* Pużyna zámknięcie z wierzchu kłoſa mnieyſze od ziarnka. *Zdźbło ſpodek kłoſa. *Zdźbła álbo pochwy całego kłoſa. *Szupinka błonka co okrywa każde ziarnko w kłoſie.

(On prononce dans les mots ſuivants le *qu* comme un *k.*) W n. ſtępuiących ſłowach Francuſkich *qu* mowi ſię iáko *k.*

ESQUARRIR, *prononcez* E'QUARRIR, V.act. (*Rendre une piece de bois*, ou *une pierre quarrée.*) Quadrare. OBRABIAC drzewo w koſtkę cioſać drzewo kamień.

ESQUARRISSEMENT, *prononcez* E'QUARRISSEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'equarrir.*) Quadratio,onis,f. OBRABIANIE cioſanie drzewa kamieni.

ESQUARRISSEUR, *prononcez* E'QUARRISSEUR, ſubſt. m.(*Celuy qui équarrit le bois*,ou *la pierre.*) Quadratarius [illegible] *Apoll.* CIESLA,Kamieniarz,co drzewo kamienie cioſa.

ESQUERRE, *prononcez* E'QUERRE,ſubſt.f. (*Inſtrument de geometrie pour meſurer un angle droit.*) Norma. *Vitr.* WĘGIELNICA do wymierzania rogu proſto álbo węgła.

Dreſſer les angles à l'équerre,(*Y appliquer l'equerre, pour voir s'ils ſont droits.*) Angulos ad normam reſpondentes cogere. *Vitr.* Według węgielnicy ſtoſować, po węgielnicy węgielnicą przymierzyć.

ESQUIF, ſubſt.maſc. (*Petit vaiſſeau de mer propre pour le ſervice des grands vaiſſeaux, qui ne va gueres qu'a rames.*) Scapha. *Cic.* ŁODZ okrętowa co zá okrętem idzie od poſługi y wioſłami tylko ná niey robią.

ESQUILLE, ſubſt f. (*Eclat d'un os, qui ſort d'une playe.*) Oſſis fragmentum *Celſ.* KOSC odłupana trzaſka od kości złomaney wychodząca.

ESQUINANCIE, ſubſt. f. (*Inflammation de la gorge. M. d'Ablancourt dit* SQUINANCIE) Angina. *Plin.* SLINOGORZ ſkwinancya choroba zápalenie w gardle.

Il a une eſquinancie. Occupat fauces angor. *Plin.* Ma ślinogorz: choruie ná ślinogorz.

Mourir d'eſquinancie. Mori anginâ. *Plaut.* Umrzeć ná ślinogorz.

La poix eſt bonne, ou *eſt un bon remede contre l'eſquinancie.* Subvenit, *ou* prodeſt, *ou* ſuccurrit pix anginis. *Plin.* Smoła ieſt dobra *álbo* ieſt dobre lekarſtwo ná ślinogorz.

On donne la chryſocolle pour l'eſquinancie. Datur chryſocolla in anginâ. *Plin.* Gleytę złotą *álbo* Borax daią ná ślinogorz.

ESQUISSE, ſubſt. f. terme de peinture, (*Deſſein croqué*, ou *fait à la haſte; legere ébauche* ou *le premier crayon d'un ouvrage.*) Adumbratio. ODRYSOWANIE proſte nákreślenie prędce.

ESQUISSER, V. act. ſe dit en peinture, pour *Croquer un deſſein, faire une legere ébauche.* Adumbrare. Delineare.*Plin.* ODRYSOWAC po proſtu ná prędce.

ESQUIVER, V. act. (*Se ſauver avec légereté & promptitude.*) Declinare. Vitare [illegible] *Cicer.* UMKNAC ſię uchybić uchronić ſię ſchronić ſię lekko y zpręd[illegible] uskoczyc ſię.

J'ay eſquivé le coup en me détournant tant ſoit peu Parvâ corporis declinatione ictum declinavi *Liv.* UCHRONIŁEM ſię od razu trochy uſkoczywſzy ſię ná bok trochę.

S'ESQUIVER, (*S'eſchapper*) Se ſubducere. Fugâ elabi. Evadere. *Cic. Caſ. Liv.* UMKNĄC uciec uchodzić.

Faire eſquiver quelqu'un. Dare alicui fugam. *Virg.* Dáć komu uciec dopomoc mu áby uſzedł.

ESRAILLER, *prononcez* E'RAILLER, V. act. (*Ce verbe ſe dit des étoffes & des chairs*) comme *La gaze s'éraille.* Nebula linea diducitur, *ou* diradiatur. **Une épingle éraille la peau.* Spinula diducit cutim. ROZDZIERAC ſię RO.SPROWADZAC ſię rozciągnąć ſię rozdzierać ſię ſtrzępić ſię co ſię mowi ták o máteryach iako y o ſkorach. Gázá ſię rościąga. *Szpilka rozdziera ſkorkę.

Un œil éraillé, Un œil rogé, dont la paupiere eſt trop ouverte par quelque accident. Diductus,*ou* diradiatus oculus. Oko przedarte w ktorym czerwoność wydáć z iákiego przypadku

ESRAILLURE, *prononcez* E'RAILLURE, ſubſt. f. Lacerátio. PRZEDARCIE Zadraśnienie zdraśnienie.

ESRATER, *prononcez* E'RATER,V act. (*Oſter la rate.*) Lienem amputare. SLEDZIONĘ wyiąć, wyrznąć.

ESRATER eſt auſſi un terme populaire, qui ſignifie *Eveiller quelqu'un qui eſt mélancolique*, (*Le rendre gay & plus alerte.*) Experrectiorem,hilarioremque aliquem facere. ROZRUCHAC rozochocić kogo.

ESRENER, *prononcez* E'RENER, V. act. (*Rompre les reins.*) Aliquem delumbare. *Plin.* Alicui lumbos frangere, (frango, is, fregi, fractum.) *ou* infringere. *Hor.* KRZYZE komu porłuc połomać.

Qui eſt érené,ou *érenté*, *Qui a les reins rompus.* Delumbis. *Plin.* Złomany naraz[illegible]ny w krzyżach, w biodrach.

ON DIT figurement, *Ma plume eſt érenée.* Retuſus eſt calamus. PIORO przytępione, wyrobione.

ESSAIM, ſubſt. m. (*Eſſaim de jeunes mouches à miel, qui ſortent au printemps de leurs ruches, pour en former de nouvelles.*) Apum examen. *Virg.* ROIE pſzczoł młodych ná wioſnę z ulow wylatuiących do oſadzania w inſze ule.

Faire les eſſaims. Examinare. *Colum. Virg.* Roie wydawać [illegible].

ESSANGER, V. act. (*Laver d'abord le linge ſale dans l'eau, pour en oſter la plus groſſe ordure, & pour le [illegible]*) [illegible] WYPLUKAC z pierwſzego [illegible] brudne, oſobliwie ze krwi.

ESSARTER *une terre*, V. act. (*Defricher une terre, en arrachant les racines*) [illegible] extirpare,*ou* purgare agrum, virgultis & arboribus [illegible]. *Colum.* WYKOPYWAC pole [illegible] z korzeniem wykopywać krzewie

ESSAY, ſubſt. m. (*Action par laquelle on taſte & on fait l'epreuve des choſes*) Sollicitatio. *Cic.* PROBA ſprobowanie doświadczanie macanie, ſkoſztownie

Eſſay des viandes & du vin Cenſura ciborrum & vini Prægustatus cibus. **Faire l'eſſay des viandes & du vin qu'on ſert au Roy.* Cenſuram ciborum & vini in epulas Regis [illegible] *Plin.* [illegible] *Probo [illegible] [illegible] podane.

ESSAY, (*Ce qu'on fait de ſes forces, avant que d'entrer au combat,ou [illegible], avant que de commencer quelque choſe.*) Proluſio. [illegible] UTARCZKA, harce, ſprobowanie ſię [illegible] álbo [illegible] ich y ſpoſobności iák ſię co uda probowanie ſię [illegible] niemy.

ESSAY, ou *Coup d'eſſay de ce qu'on ſçait faire.* Artis, *ou* doctrinæ ſpecimen. ** Faire ſon coup d'eſſay.* Specimen ſuæ artis dare. PROBA tego co kto umie [illegible] nie. *W[illegible] proby, ſztuki w kunſzcie iákim wypracowana.

ESSAY ſe dit figurément en morale (*des ouvrages d'eſprit.*) *Le ſçavant M. Nicole a fait de fort beaux Eſſais de morale.* Eruditus [illegible] Nicolius docta admodum ſpecimina de moribus dedit. WYDANIE [illegible] co do piſm,Uczony Nicol [illegible] piſma co do obyczaiow.

ESSAY parmi les [illegible] dit (*d'une petite taſſe dont ils gouſtent les vins.*) Parvus crater, ad cenſuram vini, *genit.* parvi crateris, m. PROBA probka co do ſzynkarzow ſzklaneczki [illegible] ktoremi probuią trunkow.

ILS APPELENT auſſi ESSAY, (*des petites bouteilles dans leſquelles ils [illegible]*) Lagunculæ [illegible] PROBKAMI [illegible] w ktorych poſyłai wina rożnych gatunkow do koſztowania y [illegible]

ESSAYER, V. (*Faire l'eſſay, [illegible]*) Tentare [illegible] DOSWIADCZYC ſprobowac [illegible] co [illegible]

[illegible] des beufs. [illegible] *Colum.* *[illegible] *voir s'il eſt bien [illegible]* [illegible] decear,*ou* convenia[illegible] **Des ſouliers* [illegible] apti ſint noſtris pedibus. Sprobować woły. *[illegible] przymierzyć. *Sprobowac [illegible] trzewik[illegible]

Eſſayer la bonté du pain en le gouſtant. [illegible] bonitatem panis. *Colum.* Sprobować chleba [illegible] dobry.

Eſſayer le dernier remede. Extrema, [illegible] *Salut. Liv.* Sprobować oſtatniego lekarſtwa, oſtatniego ſpoſobu [illegible]

S'ESSAYER, (*S'éprouver.*) Tentare ſe. Vires animamque [illegible] experiri *Colum. Virg.* PROBOWAC ſię doświadczać ſię, mierzyć ſię z ſiłami ſwemi, z zdolnością [illegible] kuſić ſię o co ſtarać ſię, [illegible]

Il a eſſayé, ou *taſché par ſes artifices d'éluder les effets de noſtre reſſentiment.* Artem quæſivit, quâ noſtræ animadverſionis impetus eluderet. *Petr.* Uſiłował y ſtarał ſię o to [illegible] by [illegible] mógł ſztuką [illegible]

Qui fait l'eſſay des métaux, Eſſayeur. Probator. *Cic.* Probierz rozeznawca, rozſądnik ten co probuie kruſzcow złotnik &c. ES-

ESSECK, (*Ville d'Eſclavonie.*) Eſſechia. ESSEK Miáſto Słowieńſkie.

ESSELIERS,ſubſt.m.pl terme d'Architecture. (*Potences.*) Interpenſiva. PRZYPUSTNICE,framugi,termin Architektury: ściana z framugami z arkadami,arkady.

ESSENCE, (*on prononce.*) ſubſt. f. (*La nature des Eſtres.*) Eſſentia. Natura. *Cic.* ISTOTA Iſtność każdey rzeczy Przyrodzenie.

(Voicy les paroles de Quintilien ſur le mot d'*Eſſentia*, Nous avons pluſieurs mots nouveaux formez du Grec, comme les mots d'*Ens* & d'*Eſſentia*; & je ne vois pas pourquoy nous les mépriſons tant,& en cela nous nous rendons des juges iniques contre nous meſmes, & nous faiſons connoiſtre la pauvreté de noſtre langue, *Multa ex Græco formata nova ſunt, ut Ens, Eſſentia, cur tantopere aſpernemur nihil video, niſi quòd iniqui judices adverſùs nos ſumus, ideòque paupertate ſermonis laboramus Quint.* Il dit de plus qu'il n'y a point d'autre mot Latin pour exprimer l'*uſya* des Grecs, que celuy d'*Eſſentia:* tout eſt Ciceron ſe ſert du mot *Natura* pour ſignifier l'Eſſence des choſes.) Słowa Kwintyliana o tym ſłowie łacińſkim *Eſſentia* Iſtota: *Mamy wiele ſłow nowych z greckiego wzięłych, iako ſą ſłowa*, Ens, Eſſentia; *y niewidzę dla czego niemi ták bardzo gardziemy, w czym ſtaiemy ſię ſami przeciwko ſobie ſędziami nieſprawiedliwemi y wydaiemy niedoſtatek náſzego ięzyka y iáko ubogi ieſt w ſłowa.* Mowi ieſzcze dáley że nie mamy właśnie ſłowa łacińſkie ktorymby ſię mogło wyrazić [illegible] Greckie *Uzya* chyba przez toż ſłowo *Eſſentia:* Cyceron iednak záżywa tego ſłowa *przyrodzenie* dla wyrażenia iſtoty rzeczy.

ESSENCE, (*Eſprit, extrait de quelque ſubſtance que ce ſoit.*) Succus ſubtiliſſimus. Liquor defæcatiſſimus igne extractus. **Il eſt parfumé d'eſſence.* Unguento delibutus. *Phæd. Il a apporté toutes ſortes d'eſſences.* Unguenta multigenera multa actulit ſecum. *Plaut.* ESSENCYA Duch treść moc olciek iſtota wyciągniona ktorcykolwiek rzeczy. *Oleykami wonnemi [illegible] naſmaścił. Rozmaitych náprzynoſił oleykow.

ESSENCIER, V act. (*Parfumer les choſes, en y répandant des eſſences*) Perfundere aliquid odoribus. **Des viandes eſſencées, [illegible] leſquelles on a répandu des eſſences.* Cibi ungento [illegible] NAMASZCZAC nátrzeć náſmarować rzeczy oleykami [illegible] olevkami [illegible]

ESSENTIEL, ou ESSENCIEL,m. ESSENTIELLE, fœm. adject. (*on prononce* eſſenciel.) (*Qui eſt de l'eſſence d'une choſe*,Quod [illegible] continetur. ISTOTNY,ISTOTNA co ieſt iſtotnie [illegible] rzeczom

ON DIT parmi les Juriſconſultes,*Ce mot eſt eſſentiel.* Verbum iſtud neceſſariò addi debet huic rei. MOWIĄ miedzy Juryſtami ten termin to ſłowo ieſt eſſencyalne trzeba go tu koniecznie włożyć.

Cette piece eſt eſſentielle & déciſive du procès. Illud inſtrumentum litis decretorium eſt. Ten papier ieſt náypotrzebnieyſzy do ſprawy y ná ktorym wſzyſtko záwiſło.

ESSENTIELLEMENT, adv. (*D'une maniere eſſentielle.*) [illegible] ISTOTNIE.

ESSETTE, ſubſt. f. (*Outil de tonnelier.*) Aſcia. TOPOREK bednarſki.

ESSEU, ſubſt.m. Axis *Plin.* Oś.

(C'eſt la piece des Charettes & Caroſſes, qui entre dans le moyeu des Roues) [illegible] wozow y karet ná ktorey ſię obrac[illegible] [illegible]

ESSIMER, V.act. terme de Fauconnerie, (*Oſter la graiſſe & amaigrir un oiſeau de proye.*) Emaciare. OCHUDZAC wychudzać ptaka drapieżnego.

ESSOR, ſubſt. m. (*Air découvert & libre, qui cauſe de la ſécheresſe.*) Aer apertus & patens. WOLNE powietrze náwietrze náwietrzne mieyſce dla ſuſzenia.

Les oiſeaux prennent l'eſſor. Aves ſe libero cœlo permittunt *Quint.* Ptaki ná wolnym powietrzu buiaią.

ON DIT en ce ſans au figuré, *Donner l'eſſor à ſon eſprit.* Dare campum ingenio in quo exultare poſſit. *Cicer.* WYPUSCIC pozwolić dać pole wybieg wolny rozumowi ſwemu áby ſię wolno pokazał.

Prendre l'eſſor,(*S'elever*,ou *Elever ſon ſtyle en écrivant*) Magnum loqui & niti cothurno. *Hor.* Wyſoko wylatywać piſząc álbo mowiąc, latać wyſoko w piſaniu, w mowieniu pozwolić ſobie.

Donner l'eſſor à ſon indignation. Vela dare indignationi. *Plin-Jun.* Wypuścić pozwolić gniewowi złości záwziętości ſwoiey.

PRENDRE *l'eſſor, s'enfuir.* Evolare. Aufugere. *Cic.* UCIEC ulecieć umknąć.

Prendre l'eſſor, ſe donner plus de liberté qu'à l'ordinaire. Animo indulgere. Se indulgere. *Cic. Ter.* Pozwolić ſobie nád zwyczay wypuścić ſobie.

ESSORRER, V.act. (*ſe dit en parlant du linge qu'on met à l'air pour ſécher.*) Lintea aperto & patenti aere ſiccare. SUSZYC chuſty ná wietrze rozwieſzać po ſznurach nádworze dla ſuſzenia.

ESSORILLER,V.act. (*Coupper les oreilles.*) Mutilare alicui aures. Mutilare aliquem auribus. *Liv.* USZY komu oberznąć.

(ON devroit dire *Eſſoreiller*, mais l'uſage eſt pour *Eſſoriller.*) Mowić by ſię miało w Francuſkim *eſoreiller* ále zwyczay wprowadził że mowią *eſoriller.*

ESSOUFFLER,V.n (*Perdre haleine par une forte courſe*) Ex curſurâ anhelitum ducere. ZDYSZEC ſię biegać poki tchu ſtanie, áż do tchu ſtracenia,

ESSOUFFLE', m. ESSOUFFLE',f. Part. Anhelus. *Plin.* ZDYSZANY, ZDYSZANA, ten co ſię udyſzał zdyſzał.

ESSUY,ſubſt.m. (*Vent*,ou *chaleur qui ſéche le chemin*,ou *le linge.*) Ventus ſiccaneus. *Colum.* WIATR ſuchy wyſuſzaiący ſuſzący.

Il ne fait point d'eſſuy. Non ſpirat ventus ſiccaneus. Nie wiie żáden ſuchy wiatr, wiatr nie ieſt ſuchy.

ESSUY-MAIN, ſubſt. m. Manutergium. *Iſid.* RĘCZNIK do ocierania rąk umywaiąc ſię.

ESSUYE', maſc ESSUYE'E, fœm.part.paſſ. UTARTY, UTARTA, obtarty.

ESSUYER,V act.(*Paſſer un linge par deſſus un corps mouillé.*) Tergere. Detergere. Extergere. Abſtergere. *Plaut. Colum.* UCIERAC ścierać zetrzeć chuſtą ſuchą co mokrego.

Eſſuyez vous, vous eſtes tout en ſueur. Abſterge,*ou* deterge tibi ſudorem. *Plaut.* Otrzey ſię wſzyſtek ſię pociłe wſzyſtek ieſteś w pocie.

Il eſſuya avec le pouce les larmes qui luy couloient des yeux manantes lacrymas pollice deterſit. *Petr.* Ocierał palcem łzy z oczu płynące.

ON DIT, *Le vent a eſſuyé les chemins.* Ventus ſiccavit,*ou* exſuxit vias. WIATR poſuſzył oſuſzył drogi.

ESSUYER, (*Supporter, ſouffrir.*) Ferre. Perferre. WYTRZYMAC wycierpieć.

J'eſſuyay trois coups de cordes avec un courage de Spartiate, c'eſt à dire *Sans me plaindre.* Ego quidem tres plagas Spartanâ nobilitate concoxi. *Petr.* Wytrzymałem trzy plagi poſtronkami ochotą álbo ſercem Spartańſkim to ieſt áni ſyknąwſzy.

(Alluſion aux enfans de la ville de Sparte, qui ſouffroient les coups de fouët,ſans ſe plaindre,devant l'autel de Diaane.) Przymowka do dzieci Spartańſkich ktore plagi znoſiły bez nárzekania przed ołtarzem Dyany.

Il a eſſuyé toute honte. Nihil pudet. *Ter.* Poſuit pudorem. *Mart* Stracił wſzyſtek wſtyd,ſtarł z czoła wſtyd otarł.

Eſſuyer un affront. Injuriam pati, *ou* ſuſtinere. **Une tempeſte.* Tempeſtatem. *Cic.* Wytrzymać obelgę ſtrawić ią.*Wytrzymać niepogodę náwałność.

L'infanterie eſſuya l'effort de la cavalerie. Impetum equitatûs pedites ſuſtinuerunt. *Liv.* Piechota wytrzymała nátarczywość konnych, *impet kawaleryi.*

Qui a eſſuyé pluſieurs dangers. Periculis plurimis defunctus. Co nie iedno wytrzymał niebeſpieczeńſtwo

EST *la troiſiéme perſonne du verbe*, ESTRE. JEST od ſłowa eſtem.

EST,ſubſt.maſc. (*on prononce* eſte.) (*Nom qu'on donne au vent oriental,qui ſouffle du coſté d'orient.*) Eurus. *Vitr. Colum.* WIATR wſchodniemu poboczny ku południowi.

ESTABLE, *prononcez* E'TABLE, ſubſt. f. (*Lieu couvert où l'on retire les beſtiaux.*) Stabulum. *Col.* STAYNIA obora ná bydło gdzie konie ſtawiaią bydło zganiaią.

Etable à beufs. Bubile. *Colum.* Obora ná woły.

Etable à pourceaux. Hara. *Cic.* Chlew ná świnie.

Etable à brebis. Ovile. **A chevres.* Caprile. *Colum.* Obora owczarnia dla owiec. *Ná kozy, kozły, koziarnia.

Valet d'étable. Stabularius,ii,m. *Colum.* Staienny, ſtadny ſtadowy parobek.

Mettre les animaux dans l'étable. Pecus ſtabulare. Zganiać bydło do obory, zámykać bydło w oborze.

ON DIT (*d'un lieu fort mal-propre & puant.*) *Ce n'eſt pas icy qu'habitent des hommes, mais c'eſt une étable a cochons.*

nbons. Non homines hic, ſed ſues habitare videntur. *Plaut.* MOWIĄ o mieyſcu bardzo nie czyſtym nie porządnym y ſmrodliwym. Nie dla ludzi to tu mięſzkanie, ále chlew dla ſwiń.

ESTABLAGE, *prononcez* E'TABLAGE, ſubſt. maſc. (*Ce qu'on paye pour loger les animaux dans l'étable.*) Stabulatio. *Colum.* OBORNE Staienne &c Co płacą od obory od ſtayni

ESTABLY, ſubſt. m. *prononcez* E'TABLY, (*Table qui ſert aux ouvriers, particuliérement aux Tailleurs.*) Tabulam, i, neut. STOŁ wielki krawiecki, warſztat krawiecki.

ESTABLI, *prononcez* E'TABLI, maſc. E'TABLIE, f. part. paſſ. Stabilitus. POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, mocno uſtanowiony y gruntownie.

ESTABLIR, V. act. *prononcez* E'TABLIR, (*Aſſeoir ſur quelque choſe de ſtable & d'aſſuré.*) Stabilire. Conſtabilire. Firmare. *Plaut.* POSTANOWIC ſtanowić uſtanowić poſtawić utwierdzić gruntownie poſtawić ugruntować.

E'TABLIR, (*Mettre, poſer.*) Ponere. Fundare. Collocare. *Etablir des atteliers pour forger des armes.* Armorum officinas inſtituere. *Des greniers,* ou *des magaſins en certains lieux.* Conſtituere horrea certis locis *Caſ.* POSTAWIC uſtawić wyſtawić położyć záłożyć. *Záłożyć warſztaty ná robienie broni rożney. *Záłożyć ſzpichlerze ná mieyſcach niektorych.

Etablir un tuteur à des enfans orphelins. Tutorem orbitati filiorum inſtituere. *Cic.* Poſtanowić náznaczyć opiekuna ſierotom.

ON DIT, *Etablir des loix.* Legem conſtituere. *Cic.* POSTANAWIAC prawa, ſtanowić prawa.

ON DIT, *Etablir quelqu'un,* (*Luy donner quelque établiſſement.*) Stabilire. Collocare. benè vel malè. *La fortune vous a bien étably.* Fortuna te collocavit in ampliſſimo ſtatu. *Vne maiſon bien établie, qui a de grands biens & de grandes alliances.* Fundatiſſima familia. *Cic.* *Etablir bien ſes affaires.* Rem ſuam coſtabilire. *Ter.* *Il eſt bien établi & fort à ſon aiſe.* Bene conſtitutus eſt de rebus domeſticis. *Cic.* POSTANOWIC kogo dobrze lub dobrze dać mu iákie poſtanowienie, poſtanowienie iákie z nim uczynić. *Fortuna cię ſzczęśliwie poſtanowiła *Domy zácne gruntownie y dobrze poſtanowione, maiące wielkie dobra; y wielkie krewności ſpowinowacenia *kolligacye.* *Intereſſa ſwoie dobrze poſtanowić. *Dobrze ſię poſtanowił, y ma ſię bardzo dobrze.

Etablir une fille, (*La pourvoir par mariage.*) Collocare alicui filiam ſuam. *Cic.* *Nous avons bien établi nos affaires par ce mariage.* Bene res noſtra collocata eſt hoc mattimonio. *Plaut* Poſtanowić pannę, wydać ią zá mąż. *Dobrześmy poſtanowili intereſſa náſze przez to małżeńſtwo.

E'TABLIR, (*Mettre, poſer ſa demeure en quelque endroit.*) Alicubi ſedes, *ou* domicilium ponere, *ou* collocare, *ou* figere, *ou* ſtabilire. *Cic. Juv.* POSTANOWIC ſię kędy ná iákim mieyſcu w ktorym kráiu, w ktorey ſtronie mieście oſieść.

Il eſt venu s'établir icy. Huc commigravit. *Plaut. Terent.* Tu ſię przenioſł, tu oſiadł, tu ſię poſtanowił.

E'TABILIR *quelqu'un dans l'eſprit d'un autre,* ſe dit figurément, pour *L'y bien mettre.* Conſtituere aliquem multâ gratiâ apud alium. *Cic.* POŁOZYC kogo *niewłaśnie* dobrze, álbo źle u kogo.

Cette opinion s'eſt établië dans le monde. Hæc opinio fidem habuit apud omnes; *ou* invaluit. *Le menſonge s'établit mieux que la vérité.* Major eſt mendacio fides, quàm veritati. *La couſtume s'eſt établië.* Invaluit conſuetudo. *Plin. Jun.* To zdanie weſzło potwierdzone ieſt między ludmi. *Większa wiara kłamſtwu niżeli prawdzie, prędzey ſię fałſz utrzyma niż prawda. *Weſzło w zwyczay zwyczaiem ſtwierdzona rzecz y wprowadzona.

ESTABLISSEMENT, ſubſt. maſc. *prononcez* E'TABLISSEMENT, (*Action par laquelle on fonde, on établit.*) Poſitio. Conſtitutio. Collocatio. *Cic.* POSTANOWIENIE Poſtawienie wyſtawienie.

Etabliſſement d'une ville. Vrbis poſitio. *Des loix.* Legum latio. *Cic.* Poſtanowienie wyſtawienie miáſta iákiego. *Poſtanowienie prawa.

E'TABLISSEMENT, ſignifie auſſi *Inſtitution.* Conſtiutio, *L'établiſſement des Religions.* Conſtitutio Religionum. *Cic.* POSTANOWIENIE uſtanowienie. *Poſtanowienie rożnych Religii ſtekt rożnych zákonow.

E'TABLISSEMENT veut dire encore *Fortune,* (*Eſtat dans lequel un homme eſt étably*) Res Fortuna. * *Se ſervir d'une choſe à l'établiſſement de ſa fortune.* Ad ſuam potentiam, & dominatum rem aliquam convertere. *Caſ.* *Travailler à l'établiſſement de ſa fortune.* Suæ fortunæ, *ou* rebus ſuis ſtudere. *Il luy doit ſon établiſſement.* Suam fortunam illi debet. *Il aida de ſes biens à l'établiſſement de ſa fille.* Suis facultatibus in filiæ collocatione adjuvit. *Cic.* * *Il a un bel établiſſement.* In ampliſſimo ſtatu eſt collocatus. POSTANOWIENIE, ſtan, fortuna, ſzczęście. *Záżyć czego dlá poſtanowienia fortuny ſwoiey. * Powinien mu ſzczeście ſwoie. *Dopomogł ſwoią fortuną do poſtanowienia corki. * Piękną má fortunę, má ſię dobrze.

ESTAFIER, ſubſt. m. (*Grand valet de pied.*) A pedibus ſervus. *Cic.* Stipator. PACHOŁEK, ſtafir, Pieſzy Háyduk.

ESTAFILADE, ſubſt. fem. (*Coup d'épée donné du tranchant.*) Plaga cæſim inflicta. PRZESZRAMOWANIE przecięcie gelu ſzabli.

ESTAGE, *prononcez* E'TAGE, ſubſt. maſc. (*Dans un baſtiment, Tout l'éſpace qui eſt depuis le bas, juſques au premier plancher.*) Contignatio. *Caſ. Colum.* PIĘTRO w budowaniu to wſzyſtko co ieſt od dołu áż do pierwſzego połapu dolne piętro.

Vne tour à ſix étages. Turris ſex tabulatorum. *Caſ.* * *Vn beuf monta de luy-meſme juſques au troiſieme étage.* Bos in tertiam contignationem ſuâ ſponte ſcandit. *Liv.* Wieża o ſześciu piętrach. *Woł ſam dobrowolnie wſzedł áż ná Trzecie piętro.

Faire pluſieurs étages. Ædes contabulare. *Caſ.* Wyſtawić kilka pięter ná kilka pięter wyſtawiać,

ON DIT proverbialement dans le diſcours familier, *Il eſt fou à triple étage,* pour dire *Exceſſivement & au dernier point* Inſigniter ſtultus. *Cicer.* *Il eſt chiche à triple étage.* Triparcus. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem potocznie ſzalony na trzy piętra, to ieſt niezmiernie zupełnie nie można bardziey. *Skąpy ſknera ná trzy piętra.

ESTAIM, *on prononce* E'TAIN, (*Sorte de métal blanc.*) Plumbum album CYNA.

POTIER *d'étain,* (*Qui fait de la vaiſſelle d'eſtain.*) Vaſorum è plumbo candido faber & propola. KONWISSARZ.

ESTAL & *mieux* E'TAU *comme on le prononce,* (*Petite boutique où un Boucher étale.*) Menſa lanionia. *Suet.* JATKA ſtoł w iátce gdzie mięſo w ſztukach wykładaią.

ESTALAGE, *prononcez* E'TALAGE, ſubſt. m. (*Montre des marchandiſes qu'on vend, qu'on expoſe aux paſſants.*) Mercium venalium ſpecimen. WYSTAWIENIE Towaru po ſzafach ſtołach w Kramie.

ESTALER, V. act. *prononcez* E'TALER, (*Expoſer de la marchandiſe en vente, la mettre à l'étalage, à la veuë du public.*) Exponere. Oſtendere. Explicare. Depromere. Producere. acc. *Cic,* *Il étala ce qu'il avoit à vendre.* Oſtendit quod habebat venale. *Le paon étale au Printemps ſa queuë brillante de mille couleurs.* Pavo vere pictis plumis gemmeam caudam explicat. *Phæd.* *Vn certain home vit un ſinge étalé, ou pendu à l'étau d'un Boucher.* Pendere ad lanium quidam vidit ſimium. *Phæd.* ROSKŁADAC wykładać wyſtawiać Towary ná widok dla przechodzących. *Wyſtawił co było náprzedaż. *Páw ná wioſnę roſkłada rozwiia ſwoy ogon iáśnieiący tyśiąc farbami. *Pewny człek widział Máłpę oprawną wiſzącą w iátce u Rzeźnika.

E'TALER ſe dit figurément (*des choſes dont on fait parade, & qu'on expoſe aux yeux des hommes.*) Oſtendere. Oſtentare. *Cic.* WYSTAWIAC pokazując ſię przed ludzmi z czym.

Etaler ſa magnificence devant quelqu'un. Luxus ſuos explicare. *Lucan.* *Sa folië, ſa vanité.* Stultitiam, vanitatem oſtentare. *Etaler toute ſon éloquence,* Omnem dicendi ſupellectilem depromere. *Pour étaler ſon eſprit & faire voir ſa mémoire.* Ingenii venditandi & memoriæ oſtentandæ causâ. *Auct. ad Heren.* POKAZYWAC ſię z ſwoiemi doſtatkami przed ludźmi. *Z głupſtwem z letkością ſwoią. *Zew ſtki ſwoią wymową. *Dlá pokazania dowcipu ſwego, y pamięci.

ESTALEUR, *prononcez* E'TALEUR, ſubſt. m. (*Qui étale de la marchandiſe.*) Inſtitor. Propola, æ, maſc. KUPIEC Krámárz przekupń.

(Ce mot ſe dit ordinairement d'un pauvre Libraire qui étale des Livres, *ou* bouquins ſur les bords d'un pont, *Inſtitor Librarius.*) Tó ſłowo w Francuſkim ordynarynie ſię mowi o Ubogim przekupniu álbo kramarzu co księgi álbo ſafiany wyſtawuie kędy w budzie przy moście ná przedaż.

ESTALIER BOUCHER, *prononcez* E'TALIER *boucher,* m. Carnium inſtructor. CHŁOPIEC Rzeźniczek Czeladnik w iátce.

(Ciceron employe ce mot pour dire celuy qui accommode les viandes: on ſçait que les Etaliers Bouchers coupent la viande, & ſe tiennent dans les étaux, pour la debiter au public.) Cycero te ſłowo bierze zá tego co ieść gotuie: ále wiedzą że Rzeźniczkowie ſą ci ktorzy Mięſo zárąbuią y ſtoią przed ſtolnicą w iátce dlá przedaży.

ESTALON, *prononcez* E'TALON, ſubſt. m. (*Cheval entier, qui ſert pour couvrir les cavales.*) Equus admiſſarius. *Plaut.* STADNIK koń cáły do przypuſzczania do klácz.

E'TALON ſignifie (*La meſure publique qu'on a à l'Hoſtel de ville, tant pour les poids que pour les meſures.*) Juſtus modus, *ou* modulus, (à quo cæteri moduli exiguntur.) MIARA wágá mieyſka rátuſzna urzędowa.

ESTALONER, *prononcez* E'TALONNER, V. act. (*Ajuſter une meſure & la regler ſur l'étalon public.*) Ad publicos juſtoſque modulos, probare menſuram, *ou* pondus aliquod. MIARĘ wymierzać álbo wagę według miary urzędowney.

ESTAME, ſubſt. f. comme *Bas d'eſtame.* Tibialia lanâ ſubtiliore contexta. SZTAMET włoczka cienka, ponczochy ſztametowe włoczkowe.

ESTAMER, *prononcez* E'TAMER, V. act. (*Enduire, frotter d'étain par dedans.*) Plumbo candido illinere incoquere. *Plin.* POBIELAC polewać wewnątrz ołowiem.

Des vaiſſeaux étamez. Incoctilia. *Plin.* Statki náczynia pobielane wewnątrz ołowiem.

ESTAMINE, *prononcez* E'TAMINE, ſubſt. fœm. *Petite étoffe fort mince.*) Textum cilicinum, i, n. SITO denko ſiciane plecione z włoſia.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a paſſé par l'étamine, quand il a eſté bien purgé dans une maladie.* Multis doloribus & plurimis medicamentis tentatum fuit illius corpus. MOWIĄ *niewłaśnie,* że człowiek iáki przeſzedł przez ſito kiedy go dobrze wypurgowano choroba

ON LE DIT auſſi (*de l'eſprit qu'on a bien examiné.*) qu'*Il a paſſé par l'étamine.* Accuratiſſimum factum eſt illius doctrinæ periculum. TOZ o wyprobowanym człowieku w náuce ktorego dobrze wyprobowano; y wyexaminowano przeſiano go przez ſito, był ná pytlu, przepytlowano go.

ESTAMPE, ſubſt. f. (*Empreinte d'un cachet.*) Signi nota, æ, fœm. RZNIĘCIE pieczątki wypieczętowanie pieczątka wybita.

ESTAMPE ſe dit plus particuliérement (*d'une taille douce en papier, tirée de quelque planche gravée.*) Imago excuſa ex ære. WYBIANE Koperſztychy z blach miedzianych rzniętych.

ESTAMPER, V. act. (*Tirer quelque eſtampe.*) Imaginem excudere. WYBIIAC koperſztychy wytłaczać praſą ná papierze álbo materyi z blachy.

ESTAMPES, *prononcez* ETAMPES, (*Ville de France dans la Beauce avec titre de Duché.*) Stampæ, arum, f. plur. STAMPA Miaſto Francuſkie w Beocyi.

ESTANCHEMENT, *prononcez* E'TANCHEMENT, ſubſt maſc. (*L'action d'étancher, & d'arreſter par exemple le ſang qui coule.*) Sanguinis ſuppreſſio, *ou* reſtinctio, onis, fœm. *E'tanchement de la ſoif.* Sitis reſtinctio. *Cic.* ZASTANOWIENIE uſtanowienie uſpokoienie, utrzymanie, iáko náprzykład krwi. *Uſpokoienie prahnienia.

ESTANCHER *le ſang, prononcez* E'TANCHER, V. act. (*L'empeſcher de couler, l'arreſter.*) Sanguinem ſiſtere. *Celſ.* ZASTANOWIC uſtanowić náprzykład krew płynącą.

Etancher la ſoif, l'appaiſer. Sitim reſtinguere. *Virg.* Ugaſić pragnienie uſpokoić.

ESTANÇON, *prononcez* E'TANÇON, ſubſt. m. (*Appuy.*) Fultura, æ, f. *Vitr. Liv.* Fulcimentum, i, n. *Plaut.* *Sé c'eſt une poutre,* ou *une ſolive dont on appuye une maiſon, on ſe pourra ſervir de* Trabs, *genit.* trabis, f. Tignum, i, n. Tignum arrectarium, i, n. *Si ce n'eſt qu'un ſoliveau, on ſe ſervira de.* Tigillum. *Phæd.* PODPORY. *Murſaty ſłupy do podpierania budynku. *Albo ſłupy mnieyſze podſtawiane.

ESTANÇONNER, *prononcez* E'TANÇONNER, V, act. (*Appuyer.*) Fulcire. Suffulcire. *Prop.* Adminiculare. *Plin.* PODPIERAC weſprzeć dla utrzymania budynku.

ESTANG, (*prononcez* étan.) ſubſt. m. (*Reſervoir d'eau douce.*) Stagnum. STAW.

ESTANT, *prononcez* E'TANT, *participe du verbe.* ESTRE BĘDĄCY będąc partycyp od ſłowa *Jeſtem.*

(*Etant* joint à un autre Participe s'exprime par *Lorſque,* ou par *Puiſque,* & en Latin par *Cùm* avec un Subjonctif: comme. Będący będąc położone w Francuſkim z imſzym partycypem wyraża ſię przez *ponieważ* álbo przez *kiedy,* á w łacińſkim przez *gdy* náprzykład.

Pourquoy mépriſez-vous la vertu, eſtant eſtimé homme de bien? Cur virtutem contemnis, cùm vir probus habearis? Czemu niedbaſz o cnotę ponieważ cię maią zá poczciwego *álbo* kiedy cię maią zá kochaiącego poczciwość.

Mais *Etant,* joint à un Nom s'exprime par *Cùm* avec le Subjonctif de *Sum*: Ou bien l'on n'exprime point en Latin *Etant,* & alors l'on fait accorder & le Nom & le Participe qui luy ſont joints, avec le Nominatif du Verbe, quand *Etant* s'y rapporte; & quand il ne s'y rapporte point, on ſe ſert de l'Ablatif abſolu: comme. Ale tenże partycyp Francuſki *Etant* położone zimieniem iákim, wyraża ſię w łacińſkim przez gdy z konjunktywem, toż y w polſkim, álbo też wpolſkim ſię wyraża przezpartycyp *będąc,* y to kiedy to ſłowo *ieſtem* náleży do imienia położonego w nominatywie przy tym partycypie Francuſkim *Etant,* kiedy zaś nie náleży ſłowo ieſtem do tego imienia nominatywu, tedy w łacińſkim wyraża ſię ſamo ſłowo, bez tego *ieſtem* álbo *będąc* y kładzie ſię w Ablatywie abſolutnym, á záś w polſkim ſłowo kładzie ſię bez gdy y bez będąc ále tylko ná *ſzy* álbo ná *ąc* álbo z partykułą *za* z ſpadkiem właśnie ſłowu ſłużącym: náprzykład.

J'ay fait cela étant enfant. Id feci cùm eſſem puer. Uczyniłem to gdym był ieſzcze dziecięciem, álbo będąc ieſzcze dziecięciem, álbo bywſzy ieſzcze dziecięciem.

Je partis, mes affaires étant terminées. Confectis meis negotiis profectus ſum. Poiechałem zákończywſzy intereſſa ſwoie.

(L'on peut remarquer que le Participe *Etant,* n'a ni Feminin ni Plurier, & que l'on ne dit point *Etante* ni *Etants.*) Francuſki ten partycyp *Etant, będący:* niema w Francuſkim áni rodzaiu białogłowſkiego, áni liczby większey, dla tego ſię nie mowi w Francuſkim w białogłowſkim rodzaiu *Etante* áni w więkſzey liczbie *Etans* będący będąca

ESTAPE, *prononcez* E'TAPE, ſubſt. f. (*Place publique où les marchands de vin ſont obligez d'apporter leurs vins pour eſtre achetez par le peuple.*) Forum vinarium. GIEŁDA goſpoda poſpolita ſzynkowna gdzie w niektorych miaſtach wino przedawać powinni winiarze ſkład winny.

E'TAPE eſt la *Fourniture & diſtribution de vivres & de fourrage à des ſoldats qui ſont en marche.* Annonæ militaris præbitio. PROWIANTY publiczne ná woyſka przechodzące

Donner, ou *fournir l'étape aux ſoldats qui ſont en marche.* Militi prætereunti annonam publicam præſtare. *Hor.* Wydawać płacić oddawać prowianty ná woyſka przechodzące.

ESTAPIER, *prononcez* E'TAPIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fournit l'étape.*) Parochus. *Cicer. Horat.* STARSZY we wſi w mieście &c. wyſtawiony do wybierania Prowiantow nákazánych y onych odwożenia álbo odnieſienia y oddawania

ESTAT, *prononcez* E'TAT, ſubſt. m. (*Royaume.*) Imperium. Regnum. *Cic.* *Se meſler de l'Eſtat,* ou *des affaires d'Eſtat.* Regnum, *ou* imperium curare. *Cicer.* *l'Eſtat eſt ſur le penchant de ſa ruine.* Ruit imperium. *Soûtenir l'Eſtat chancelant.* Labens imperium fulcire. PANSTWO, Rzeczpoſpolita Kroleſtwo, rządy. *Wdawać ſię w ſprawy Rzeczypoſpolitey wrządy iey. *Páńſtwo náchylone do upadku ſwego. *Ratować upadaiące Kroleſtwo.

CONSEIL *d'Eſtat.* Conſilium ſanctius. RADA náywyżſza w Páńſtwie iákim.

CONSEILLER *d'Eſtat.* Regi à ſanctioribus conſiliis. SENATOR Radny Pán. *Miniſter* Rzeczypoſpolitey, álbo koronny.

SECRETAIRE *d'Eſtat.* Regi à ſanctioribus commentariis. SEKRETARZ Páńſtwa całego. Koronny Sekretarz.

COUP *d'Eſtat.* (*Action,* ou *réſolution importante à l'Eſtat.*) Facinus, *ou* conſilium ad totius regni bonum. WALNY iáki nádſpodziewanie przypadek w Páńſtwie iákim, álbo też dzieło lub walna impreza z ſzczęściem y ſławą całego Páńſtwa.

HOMME *d'Eſtat.* Vir regni adminiſtrandi. CZŁOWIEK Statyſta wielki, wielkiey biegłości y rozeznania w ſprawach publicznych Rzeczypoſpolitey, człowiek do rady

ESTAT, (*Ordre, rang qui ſe trouve dans un Eſtat.*) Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* STANY w iákim Páńſtwie ná ktore ſię dzieli to Páńſtwo álbo z ktorych złożone iákie Páńſtwo.

Les trois Eſtats qui compoſent un Royaume, (*l'Ordre du Clergé, de la Nobleſſe & du Peuple,* ou *le Tiers Eſtat.*) Tri-

plex Ordo. Tres Ordines,Eccleſiaſticorum, Nobilium,& Populi ris.Trzy ſtany z ktorych złożone ieſt Kroleſtwo náprzykład Francuſkie: To ieſt Duchowieńſtwo Szlachta, y poſpolſtwo, w Polſzcze Krol, Senat y Szlachta.

LES ESTATS, ou *l'aſſemblée des Eſtats d'un Royaume.* Ordinum regni conventus,uum,m.plur. Concilium,ii,n. *Cæſ.* STANY Kroleſtwa zgromadzone. Seym, Rada walna, Zjazd.

Aſſembler,convoquer les Eſtats de toute la Gaule. Conventus agere, Concilium habere. *Cæſ. Cicer.* Zgromadzić zebrać zwołać ſtany Rzpltey całego Kroleſtwa Seym złożyć.

ESTAT, (*Liſte des officiers de la maiſon des Roys & des Princes.*) Regis, *ou* Principis familiæ deſcriptio, onis, fœm. DWOR Krolewſki rejeſtr oſob nadwornych u Krola.

On ſera bientôt l'Eſtat de la Maiſon du Roy. Eorum qui è Domo Regiâ ſunt index deſcribetur. Wkrotce zrejeſtruią reieſtr ſpiſzą Dworu Krolewſkiego.

Eſtre couché ſur l'eſtat In familiam regiam adſcriptum eſſe, *Eſtre du nombre des Officiers du Prince.* Być n rejeſtrze w rejeſtrze Dworu Krolewſkiego, od rejeſtru nadwornych Krolewſkich należeć mieścić ſię w nim y być wpiſanym.

Eſtre couché ſur l'eſtat, Avoir penſion du Prince. Inter beneficiarios Regis numerari. Być ná rejeſtrze ſkarbowym w Penſyonarzu,mieć Penſyą z ſkarbu Krolewſkiego álbo ze ſkarbu publicznego.

ESTAT ſe dit auſſi (*d'un compte & d'un mémoire ſuccint.*) Perſcriptæ rationes. REJETR ktorychkolwiek rzeczy ſpiſany *memoryał informacya* iák ſię co znáyduie.

Eſtat des miſes & des receptes. Expenſi acceptique perſcriptæ rationes. Rejeſtr wziątku y wydatku pięniędzy.

L'eſtat qu'ils donnoient de leurs troupes eſtoit faux, & ils tournoient l'argent à leur profit. Ab iis numerus falſus equitum deferebatur, quorum ſtipendium avertebant ad ſe. *Cæſ.* Rejeſtr Woyſkowych, Role chorągwiane ktore podawali był fałszywe. á płacą ná ſwoy pożytek obracali.

ESTAT,(*La ſituation du corps, de l'eſprits,*ou *de la fortune, ou ſe trouve perſonne.*) Status. Situs,ûs,m. Locus,i, maſc.*Cic.* STAN położenie poſtanowienie co do ciała,álbo co do umyſłu álbo co do ſzczęścia álbo zdrowia w iákim ſię kto znáyduie

*En quel eſtat vous trouvez-vous,*ou *Comment vous trouvez-vous?* Ut ſe habet valetudo tua? Ut vales? *Cic.* **En quel eſtat eſtes vous depuis voſtre perte?* Ut ſe habent res tuæ, ex quo jacturam feciſti? Ják ſię maſz.*Ják ſię maſz iák ci ſię wiedzie powodzi od owego nieſzczęścia, upadku, ſzkody twoiey.

Voilà en quel eſtat je ſuis réduit. En quo redactus ſum.*Ter.* Otoż doczegom przyſzedł.

ESTAT,(*Rang, condition.*) Status.Conditio.*Cic.* Sors. *Hor.* STAN, ſtopień, kondycya godność.

Gens du premier eſtat, du premier rang. Magnatés. pl. *Cic.* Ludzie náypierwſzey kondycyi, ſtanu, zácne Páńſtwo.

*Gens de bas eſtat.*Infimi homines.*Cic.* Ludzie podłey kondycyi podłego ſtanu.

*Gens de mon eſtat,de ma ſorte.*Mei ordinis homines.*Plaut.* Ludzie ſtanu moiego, oſoby moiego gatunku.

Vous luy faites porter trop d'eſtat, Vous l'habillez plus que ſon eſtat ne demande. Supra conditionem exornas. Nád ſtan y kondycyą go noſiſz y ſtroiſz.

Perſonne ne vit content de ſon eſtat. Nemo ſuâ ſorte contentus vivit. *Hor.* Nikt nie ieſt kontent ſtanem ſwoim.

FAIRE ESTAT. (*Avoir deſſein,*ou *envie,Eſtre déterminé & réſolu.*) Statuere. Cogitare. Velle.*Cic.* UMYSLIC, zákładać ſobie co, myślić ſpodziewać ſię tuſzyć ſobie o czym, poſtanowić, chcieć.

Je fait eſtat de partir d'icy après demain. Ego hinc perendie cogito.*Cic.* Myślę wyiechać ztąd po iutrze.

FAIRE ESTAT, (*Eſtimer, priſer.*) Magni facere. Magni pendere.act.acc. *Cic.* MIEC zácz, poważáć co uważáć ſzanować.

Il fait moins d'eſtat de moy que jamais, & ne me rend aucun honneur. Minùs minuſque me impendio curat, minuſque impertit honoribus. *Plaut.* Zá nic mię nie ma cale.

On ne fait point d'eſtat de ce que je dis. Nemo meum dictum magni facit. *Plaut.* Nie maią tego zánic ſobie co powiadam co mowię.

Je fais eſtat de voſtre amitié. Plurimi facio tuam amicitiam. Wielce ſobie poważam przyiaźń twoię.

ESTRE *en eſtat, Eſtre preſt & diſpoſé de faire une choſe.*) Ad aliquid eſſe accinctum, *ou* paratum, *ou* comparatum. BYC adolnym ſpoſobnym mocnym gotowym uczynić co.

Il y a des-ja quelques mois, qu'il eſt en eſtat de travailler. Jam aliquot menſes eſt cum præſtare valet per valetudinem poteſt. Juz kilka dni iak robić może.

Il eſt eſtat de ne rien craindre. Non eſt quòd quidquam reformidet. W tym ieſt ſtanie ták ieſt położony, w tych ſię znáyduie okolicznośćiach że może ſię niczego niebac. *álbo też ſamo przez ſię m...* Może ſię niczego niebać, niema ſię czego obawiać, niczego ſię może nie obawiać.

Tout eſt en eſtat, Tout eſt preſt. Parata omnia. Wſzyſtko ieſt pogotowiu, wſzyſtko iuż ieſt gotowo,iák náleży.

METTRE *quelqu'un en eſtat de n'avoir beſoin de rien.* Eo in ſtatu aliquem conſtituere, ut nullius rei, *ou* nullâ re indigeat. POSTAWIC kogo w tákim ſtanie ná tákim ſtopniu ſzczęścia że niczego może niepotrzebować,że mu iuż nic więcey nietrzeba.

*Se mettre en eſtat de faire une choſe.*Se ad opus aliquod,*ou* ad aliquid faciendum accingere,*ou* comparare. **Vos bienfaits m'ont mis hors d'eſtat de craindre la néceſſité pour le reſte de mes jours.* Tuis auctus beneficiis ad exitum vitæ, non habeo inopiæ timorem. *Vitr* Zábierać ſię ná co gotować ſię ná co. *Dobrodziyſtwa twoie łáſka twoia ná tym mię poſtanowiła ſtopniu ſzczęścia że doſyć mám ná cáłe życie moie, áni ſię żadnego niedoſtatku nie boię.

Vous me mettez en un tel eſtat, que ie ne ſçay moy-meſme ce que j'ay fait. Eò redigis me,ut quid egerim, egomet neſciam. *Ter.* Do tego mię przywodziſz że ſam niewiem co czynię.

SE METTRE *en eſtat (parlant d'un accuſé qui ſe rend luy-meſme priſonnier pour ſe juſtifier*) Se ultrò in carcem compingere ad purgandum crimen. ZABIERAC ſię ſam dobrowolnie, do obron prawnych mowiąc o iakim obwinionym, ktory ſię ſam podaie w ręce ſprawiedliwośi, áby wywiodł y dokazał niewinność ſwoię.

ESTAU, *prononcez* ETAU, ſubſt. maſc. *au ſingulier, &* ETAUX *au plurier,* (*Petite boutique où l'on étale pour vendre.*) Pluteus venalitius BUDA kramnica do rozłożenia towarow náprzedaż ſzopa iákie ná iármárkach ſtawiaią.

ETAU, (*Ce qui ſert à un Serrurier, pour retenir la matiere ſur laquelle il travaille.*) Forceps, *genit.* forcipis, fœm. & maſc. KLESZCZE ślusárſkie do trzymania tego około czego robi.

ESTAYE, *prononcez* ETAYE, ſubſt. fem. (*Piece de bois pour étayer & ſoutenir quelque baſtiment.*) Fulcura. PODPORA ſłupy dane z drzewa dla podparcia budynku iákiego.

ESTAYER. *prononcez* ETAYER, V.act. (*Eſtançonner.*) Fulcire. PODPIERAC podpory dawać.

ESTE', *prononcez* ETE', ſubſt. m. (*Une des quatre parties de l'année, qui eſt la plus chaude.*) Æſtas. *Cic* **Au commencement de l'Eſté.* Ineunte æſtate. abl. *Cæſ.* **Au milieu de l'Eſte.* Adultâ æſtate. abl. *Tacit.* **Sur la fin de l'Eſté* Afflictâ iám æſtate abl. *Cic.* LATO iedno z czterech części Roku náyciepleyſza. *Wſzedłſzy wſtąpiwſzy w lato ná początku láta. *Wpoł w ſrzod látá. *Ná końcu látá.

QUARTIER *d'Eſté,* (*Lieu où logent les gens de guerre pendant l'Eté.*) Æſtiva. *Liv.* LEGOWISKA ſtánowiſka *Kwateri* y leże letnie dlá woyſka.

Paſſer l'Eſté en quelque lieu. Aliqubi æſtivare. *Var.* Zábáwić przez lato gdzie.

L'Eſté ſe paſſe. Æſtas effluit.*Cic.* Láto miia pomiia.

D'ESTE. Æſtivus, a, um. *Cic.* **Les iours d'Eſté.* Dies æſtivi **Les chaleurs d'Eſté.* Fervores æſtivi. *Colum.* **Une nuit d'Eſté* Nox æſtiva. *Hor.* LETNI.co lecie bywa,co ná láto bywa. *Dni lecie. *Gorąca upały látá, Noc w lecie.

ESTEIGNOIR, *prononcez* ETEIGNOIR, ſubſt. maſc. (*Petit inſtrument qui ſert pour éteindre, & qui eſt de figure conique.*) Extinctorium. KAPTUREK do gaſzenia ſwiec w Kośćiele ná láſce długiey,poſpolicie wytrykus.

ESTEINDRE, *prononcez* ETEINDRE, V.act. (*parlant du feu qu'on étouffe & qu'on fait mourir.*) Extinguere. *Cic.* **Eteindre de la chaux.* Calcem extinguere. *Vitr.* GASIC co do ognia zágaſić zágrzebać go y przyduſić w popiele. *Gaſić wápno.

Eteindre la ſoif, l'appaiſer. Reſtinguere ſitim. *Cic.* Gaſić ugaſić pragnienie.

ETEINDRE, ſe dit figurément pour *Amortir, étouffer le feu des paſſions.* Extinguere. Reſtinguere. *Cic.* **Eteindre la colere.* Extinguere iracundias. GASIC tłumić paſſye námiętności ſwoie. *Gaſić tłumić uſpokaiać gniew.

Ete-

Eteindre la beauté Extinguere formam. *Ter.* **Les bruits, les rumeurs.* Sermones & rumores. **Sa race.* Genus ſuum. *Plaut.* **Le feu de ſon eſprit.* Animi calorem. *Cic.* Gaſić zgaſić urodę. *Gaſić nowiny wieści. *Gaśnie w kim Dom, kończy ſię. *Wygaſnąć, ochłodnąć co do paſſyi ognia, *impetow* to ieſt popędliwości gorącości, álbo też co do żywości dowcipu &c.

Eteindre la tyrannie. Tyrannidem deſtruere. *Quint.* **La moindre larme qu'elle tirera de ſes yeux en les frottant,éteindra tout le feu de voſtre colere.* Una lacrymula quam oculos terendo, exprimet, reſtinguet te.*Terent.* Zgładzić zgaſić Tyrańſtwo znieść. *Náymnieyſza łezka ktorą wyciśnie z oczu zgaſi wſzyſtek ogień gniewu *álbo* zápalczywości twoiey.

Eteindre la mémoire de tous les ſiécles, l'abolir. Memoriam omnium ſeculorum oblivione extinguere. *Cic.* Zgaſić pamiątkę wſzyſtkich wiekow, znieść ią, zgładzić zgubić.

ESTEINT,m. ESTEINTE,f. (*prononcez* ETEINT.)adj. & part.paſſ. Extinctus. **Noſtre réputation eſt éteinte.* Fortuna noſtri nominis excidit. *Hor.* **La mémoire de cette action eſtoit des-ja éteinte.* Memoria hujus facti jam propè aboleverat. *Liv.* ZGASŁY, ZGASŁA, zgaſzony. *Naſza ſławа zgaſła. *Pamięć dzieła tego już była zgaſła.

ESTENDART, (*prononcez* étandar.) ſubſt.m. (*Enſeigne de guerre.*) Vexillum. *Cic.* CHORĄGIEW.

Lever l'étendart, c'eſt *Déclarer la guerre, Se mettre en campagne avec une armée.*Indicere bellum.*Ovid.* Chorągiew podnieść, wypowiedzieć woynę wyniść w pole z woyſkim.

ESTENDRE, (*prononcez* étandre.) V act. (*Déployer une choſe.*) Extendere. Explicare. *Col. Cic. Plin.* **Le paon étend ſa queuë.* Pavo gemmeam caudam explicat. *Phæd.* ROZCIĄGNĄC rozpoſtrzeć rozwinąć co rozłożyć. *Paw rozłożył rozwinął ogon.

ON DIT en cette ſignification, *Etendre ſon armée, ſes bataillons, ſes troupes.* Extendere. *Liv. ou* diſtrahere. *Cæſ.* **Il commença d'étendre ſa cavalerie ſur un grand front.* Suos equites exporrigere cœpit in longitudinem. *Hirt.* **Il étendit ſes eſcadrons pour nous envelopper.* Turmas explicat, aciemque noſtrorum circuire cœpit. *Cæſ.* **Etendre ſa flotte.* Explicare naves. *Hirt.* **Etendre ſon front,*ou *ſe dérider.* Exporrigere frontem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu rościągnąć woyſka ſwoie pułki chorągwie żołnierzy. *Záczął od rościągnienia kawaleryi y rozſtawienia ich náczele wzdłuż dalcko bardzo. *Pomknął pułki ſwoie żeby nás otoczyć. Okręty ſwoie woienne rozſtawić. *Czoło ſwoie rozmarſzczyć.

ETENDRE, (*Allonger, comme on fait le cuir avec les dents, & les autres choſes.*) Ducere. Producere. *Virg. Mart.* WYCIĄGAC iáko ſkorę wyciągaią zębami &c.

ETENDRE, (*Coucher, mettre deſſus.*) Sternere. Superſternere.*Col.* **Etendre deſſous.*Subſternere.*Cat.Cic.* **On etendit des tapis ſur le pavé.* Tapetibus ſternitur pavimentum. ROZŁOZYC wyciągnąć rościągnąć co ná czym rościełać nákryć z wierzchu. *Podeſłać pod co álbo pod czym. *Rościągniono álbo porozściełano kobierce na ziemi.

Il eſt étendu le viſage contre terre. Corpore toto in vultus ſternitur *Stat.* **Etendre quelqu'un par terre.* Humi ſternere aliquem. *Hor.* Leży twarzą do ziemi rościągniony, álbo leży rościągniony twarzą do ziemi. *Położyć kogo ná ziemi, obalić ...

ETENDRE, (*Porter en longueur & en largeur.*) Extendere. Explicare. Promittere. *Liv. Cic.* **Nul arbre ne s'étend plus loin.* Nulla arbor avidiùs ſe promittit. *Plin. ou* ſe extendit. **Le figuier étend beaucoup ſes branches dans les Indes.* Diffunditur vaſtis ramis ficus in Indiâ. *Plin.* SZERZYC rozprzeſtrzeniać ciągnąć ſię wyciągnąć wybiegać daleko.*Żadne ſię drzewo ták bardzo nie ſzerzy. *Figowe drzewo w Indyach bardzo daleko wypuſzcza gałęzie ſwoie.

Un lac qui s'étend çà & là, en long. Lacus procurrens in longitudinem.*Plin.* Jezioro co daleko idzie tam y ſam w ſzerz y wzdłuż.

Un golphe qui s'étend entre deux mers. Sinus inter duo maria procurrens. *Plin.* **Le mont Apennin s'étend dans la mer* In mare procurrit Apenninus. *Hor.* **La foreſt d'Ardennes s'étend depuis le pays de Treves juſques en Hainaut.* Arduenna ſilva à finibus Trevirorum ad Nervios pertinet. *Cæſ. ou* pertingit. Odnoga morſka między dwoma wodami wybiegaiąca, álbo ciągnąca ſię.*Gora Appenninu wybiega do morza y w ſamym morzu ieſzcze ciągnie. *Puſzcza Ardenny, ciągnie ſię od Trewirſkiego aż do Hannonii.

ETENDRE, (*Porter plus loin.*) Extendere. Protendere. Proferre. Dilatare. Propagare. Promovere. Producere. *Cicer.* **Etendre les frontieres de ſon Royaume.* Fines imperii proferre,*ou* dilatare, *ou* propagare. *Cic.* WYCIĄGNĄC rozſzerzyć rozprzeſtrzenić pomknąć poſunąć daley. *Wyciągnąć rozſzerzyć pomknąć poſunąć granice ſwego Páńſtwa.

Etendre ſes ſoins juſques à l'année ſuivante. Curas extendere in annum venientem. *Virg.* **Etendre ſa réputation par de belles actions.*Famam factis extendere. *Hor.* **Ils étendirent,* ou *portérent leurs eſpérances juſques en Afrique.* In Africam ſpem extenderunt. *Liv.* Sięgać záſięgać ſtaraniem ſwoim áż ná rok náſtępuiący.*Rozſławić imię puścić daleko ſławę ſwoię przez wielkie dzieła. *Aż do Afryki záſięgnęły nadzieie ich, áż do Afryki nádzieiámi ſięgáią.

ON DIT en Droit, *Etendre ſa Juriſdiction au delà des bornes.* Proferre juſto longius Juriſdictionis fines. *Bud.* **Etendre une ley d'une eſpece à une autre.* Legis ſanctionem ad alias ſpecies proferre,*ou* extendere, *ou* transferre. *Bud.* MOWIĄ w prawie rościągać roſpościerać władzę ſwoię nád to, daley niż należy wypadać zá granice ſłuſzności;pozwalać ſobie y przywłaſzczać moc więkſzą niż przynależy. *Ciągnąć prawo iákie náciągać go od iedney okoliczności do drugiey.

S'ETENDRE, (*Se répandre, aller loin.*) Serpere. Pervadere. Dimanare longiùs. Progredi. *Cic.* **La calomnie s'étend fort loin.* Serpit longiùs atque progreditur calumnia. *Cic.* **Ce bruit s'étendit juſques dans les pays éloignez.* Hic rumor pervaſit terras remotas, Hic rumor dimanavit in terras remotas, *ou* diſſeminatus eſt. *Cic.* **Ce mal s'étendit plus loin qu'on ne s'eſtoit imaginé, non ſeulement par toute l'Italie, mais il alla juſques aux Alpes,& ſe gliſſant ſecrettement,il infecta pluſieurs Provinces.* Latiùs opinione diſſeminatum eſt hoc malum,manavit non ſolùm per Italiam, verùm etiam tranſcendit Alpes, & obſcurè ſerpens,multas jam Provincias occupavit.*Cic.* **Mon eſprit ne s'étend pas,*ou *ne va pas juſques là.* Non id mente attingere,*ou* aſſequi poſſum. **La veuë ne peut pas s'étendre plus loin.* Intendi acies longiùs non poteſt. *Cicer.* SZERZYC ſię rozchodzić ſię daleko ciągnąć ſię wylewać ſłynąć rozlegać ſię. *Potwarz daleko ſię rozchodzi. *Te wieści rozeſzły áż do kraiow odległych, dalekich. *Daley ſię to złe rozeſzło nád mniemanie,nie tylko przez wſzyſtkie włochy, ále też poſzło áż do Alpow y powoli ſię ſzerząc pozarażało wiele Prowincyi. *Rozum moy *álbo* dowcip moy ták daleko nie ſięga ták daleko nie záchodzi, nie dochodzi tego moy rozum,ieſt to nád poięcie moie. *Daley okiem záſięgać niepodobna.

S'ETENDRE *ſur une matiere, ſur quelque ſujet.*) De re aliquâ, fusè, copiosè, abundanter loqui,*ou* dicere, *ou* diſſerere, *ou* diſputare. *Cic.* **Nous nous étendiſmes beaucoup ſur l'amour de la patrie.* De charitate erga patriam multa verba fecimus. *Cic.* **Il s'étendit fort ſur ſon ſujet.* De illo multa verba fecit,*ou* habuit.*Cic.* **Il s'étend trop dans le blaſme & dans la louange.* In vituperatione vel in laude nimius eſt.*Cic.* **Etendre ſon diſcours.* Dilatare orationem.*Cic.* ROZSZERZAC ſię w iákiey materyi obſzernie o niey traktować mowić piſać. *Szerokośmy álbo obſzernie mowili o miłości oyczyzny.*Mowił o nim wiele y obſzernie.*Obſzernie bardzo gani,y chwali *Rozſzerzać ſię, ſzerzyć ſię z mową.

S'ETENDRE, ou *Etendre ſes membres,* (*Les allonger.*) Pandiculari.*Plaut.* WYCIĄGAC ſię rościągać ſię przeciągać ſię, ciągnąć ſię co do ciała wſzyſtkiego poziewaiąc.

ESTENDU, m. ESTENDUë, fœm. part. paſſ. & adject. (*prononcez* étandu.) Protenſus. Latus. SZEROKI dalcki obſzerny rościągły rościągniony długi wyciągniony ciągnący ſię

Ce mot a eu depuis une ſignification plus étenduë. Hoc nomen latiùs poſtea patuit.*Cic.* To ſłowo zá czaſem obſzernieyſze miało rozumienie.

ESTENDUE, (*prononcez* étanduë.) ſubſt. f. (*Eſpace d'un lieu.*) Spatium,ii,n. *Cic.* MIEYSCE.

ETENDUë, (*Grandeur d'un lieu.*) Amplitudo,inis, fœm. *Cic.* **Etenduë en largeur.* Latitudo. **En longueur.* Longitudo,inis,f. *Plin.* OBSZERNOSC wielkość przeſtronność długość y ſzerokość mieyſca, placu, iákiego. *Szerokość. *Długość.

Un lieu d'une grande étenduë. Locus longè lateque patens. *Cic.* Mieyſce wielkiey obſzerności.

La vaſte étenduë des campagnes. Camporum immenſitates,atum,f.pl. *Cic.* **Un héritage d'une grande étenduë.* Latifundium.*Plin.* Okiem nieprzeyrzane pola, grunta niezmierney obſzerności. *Maiętność bardzo wielka, wielce obſzerne dziedziny.

Qui

Qui a ſoixante ſtades d'étenduë. Amplitudine ſtadiorum ſexaginta. *Plin.* Co ma ſto ſtay obſzerności.

Cette plaine avoit trois mille pas d'étenduë en longueur. Planities millia paſſuum tria in longitudinem patebat. *Plin.* **Des toits d'une grande étenduë.* Exſpatiantia tecta, neut.pl. *Plin.* Tá rownina miała trzy tyſiące krokow długości. *Dachy [illegible] obſzerne dáleko wychodzące wybiegaiące.

La bataille ayant trop d'entenduë, il ne pouvoit donner ordre par tout. Propter longitudinem agminis, minùs facilè omnia providere poterat. *Caſ.* Że ſię woyſko bardzo daleko rozciągnęło, nie mogł wſzędzie wſzyſtkiego doyrzeć [illegible] rozporządzić.

Prendre ſon étenduë en croiſſant. In amplitudinem adoleſcere. *Plin.* Rozraſtać ſię w ſzerz w wzwyż.

Il a une grande étenduë d'eſprit. Magnum eſt ipſi ingenium. Ornatus eſt ampliſſimo ingenio. **Une puiſſance d'une grande étenduë.* Ampliſſima poteſtas. Wielkiego ieſt dowcipu, wielki ma dowcip y nieogarniony. *Moc nieograniczona, moc bardzo obſzerna.

ESTERNUEMENT, *prononcez* E'TERNÜMENT, ſubſt. maſc. (*Convulſion du cerveau par laquelle il ſe décharge de quelques humiditez qui l'incommodent.*) Sternutamentum. *Cic.* Sternutatio. KICHANIE kichnienie, kich wzruſzenie ſię mozgu uſilne dla wyrzucenia niektorych wilgoci przeciwnych

ESTERNUER, *prononcez* E'TERNUER, V.n. (*Faire un éternuement.*) Sternutare. KICHNĄC.

Faire éternuer. Sternutamentum movere, *ou* facere. *Plin.* Kichawkę álbo kichanie porużaiący czyniący.

ESTEU, *prononcez* E'TEU, ſubſt.maſc (*Bale à jouër à la longue paume.*) Pila,æ,f. *Mart.* Tuſa,æ,f. *ſelon Lipſe.* PIŁKA do grania w przebiankę.

ON DIT proverbialement & populairement, *Renvoyer l'eſteu, pour dire Repliquer, ou repouſſer une injure.* Alicui remaledicere. [illegible] MOWIĄ przy ſłowiem y po polſku [illegible] *O [illegible]* [illegible] Oddać zaraz zá ſwoie to zá to wet [illegible]

[illegible] Rem male limiſſam quærere, *Relaſcher, ou [illegible] ſeuretez.* Utracić chybić dobrey y pewney do [illegible]

[illegible] E, adject. m. & f. (*Digne d'eſtime.*) Æſtima[illegible] [illegible] POWAZNY, zácny, godny, [illegible] y ſzácunku godny.

[illegible] R, ſubſt. m. (*Qui eſtime les choſes, qui juge [illegible]*) Æſtimator. SZACOWNIK ſzacuiący co [illegible] rzecz y zná ſię ná ſprawiedliwym iey walorze [illegible] ieſt y co warta.

[illegible] TIMATION, ſubſt. f. (*Le prix qu'on met aux choſes.*) Æſtimatio, onis, f. *Cic.* **Prendre une choſe pour l'eſtimation, [illegible] la priſée.*) In æſtimationem aliquid accipere. CENA [illegible] czego co ſię warto, taxa otaxowanie, taxowanie. *Wziąć co ná taxę.

ESTIME, ſubſt. f. (*La bonne,* ou *mauvaiſe opinion qu'on a du merite d'une perſonne,* ou *de quelque choſe.*) Exiſtimatio. Locus. *Cic.* POWAGA waga ſzacunek taxa iák ſobie kto co ſzacuie y waży zle lub dobrze, wyſoko, lub podło.

Un homme ſans honneur, ſans eſtime, & ſans bien. Homo ſine honore, ſine exiſtimatione & ſine cenſu. *Cic.* Człowiek bez czci, bez wiary, y bez fortuny.

S'acquerir, ſe faire de l'eſtime, ou *de la réputation.* Sibi exiſtimationem colligere. Sibi famam comparare. *Cic.* Nábywać powagi, uczynić ſobie ſławę powagę.

Donner ſon eſtime à quelqu'un. Magni facere aliquem. *Cic.* **Il merite toute voſtre eſtime.* Dignus eſt, quem magni facias. Wielce ſobie kogo poważać mieć kogo w wielkiey uwadze w wielkim poważaniu. *Godzien ieſt wſzelkiey u ciebie powagi

Eſtre en grande eſtime, Eſtre fort eſtimé. Exiſtimatione florere. *Cic.* **Dans quelle eſtime avez-vous eſté auprès de Céſar?* Quem locum apud Cæſarem tenuiſti, *ou* obtinuiſti? *Cicer.* Być wielce poważnym, wielkiey u kogo powagi. *W iákieyżeś powadze był u Cezara, coś miał u niego zá powagę.

Avoir bonne eſtime de ſoy-meſme. De ſe bene exiſtimare. *Cic.* Dobrze o ſobie ſamym rozumieć trzymać mieć ſię zá coś u ſiebie.

Avoir quelqu'un en eſtime, En faire eſtime, L'eſtimer. In aliquo loco ponere, *ou* habere aliquem. *Cicer.* Poważać ſobie kogo, ważyć go ſobie wielce, *ſzymować.*

Ne faire point d'eſtime d'une choſe. Nullo loco numerare. *Cic.* Zá nic ſobie co mieć, zá nic nie ważyć ſobie czego.

ESTIME', m. ESTIME'E, f. part. paſſ. & adject. Æſtimatus. *Cic.* POWAZANY, POWAZANA, w powadze w poważeniu w uwadze wielkiey będący.

ESTIMER, V.act. (*Donner le prix & la valeur aux choſes.*) Æſtimare, (mo,as,avi,atum.) act.acc. *Cic.* OSZACOWAC co otaxować cenę kłaść ná rzeczy.

ESTIMER, (*Avoir en eſtime, faire cas de quelqu'un,* ou *d'une choſe.*) Æſtimare *Cic.* POWAZAC ſobie co wielce ważyć ſzanować mieć [illegible].

Eſtimer fort, ou *beaucoup.* Magni, *ou* magno æſtimare. Maximi facere. *Cic.* Wielce poważać, bardzo poważać.

Eſtimer davantage. pluris facere. *Ter.* **N'eſtimer rien une choſe.* Rem non facere flocci. Habere flocci. Nauci habere **Ne l'eſtimer pas un cheveu.* Pili non habere. **Ne l'eſtimer pas cela (en montrant quelque choſe de néant.)* Hujus non æſtimare. **Ne l'eſtimer pas un liard.* Teruncii non facere. *Cic.* Bardziey poważać. *Zá nic nie mieć. *Nie mieć iey ſobie y zá włoſek. *Nie mieć ſobie zá y to: pokazuiąc co bardzo podłego. *Nie mieć ſobie zá złomaną babkę, zá ſzeląg.

Eſtimer une choſe bien au deſſous de ſoy. Infra ſe putare, *ou* ducere aliquid. Mieć ſobie co zá podłość, zá nikczemność, dla ſiebie zá rzecz niſką, y ſiebie nie godną.

On n'eſt eſtimé qu'autant qu'on a de bien. Tanti ſis, quantum habeas. *Hor.* Ják kogo widzą ták go piſzą, iák ſię kto ma ták go też ważą, y kładą u ſiebie, Tyle tylko wart każdy u ludzi, ile ma.

Ce ſeroit trop eſtimer ma vie, que d'expoſer tant de valeur & d'affection à de nouveaux dangers. Hunc animum, hanc virtutem veſtram periculis objicere, grande vitæ meæ pretium puto *Tacit.* Nie kładę ták wyſoko zdrowie moie áni ták życie, ſobie ważę ążebym miał tak wielkie ſerce y męſtwo waſze ná nowe niebeſpieczeńſtwa dla tego narażać.

J'eſtime peu voſtre peine. Operam tuam parvi pretii deputo. *Ter.* Zá nic mam tę pracę twoię, mało ſobie ią ważę.

Eſtimer une choſe comme de la bouë. Pro ſtercore aliquid habere *Plin.* **N'eſtimer rien entre les biens que la ſeule vertu* Nihil ducere in bonis præter virtutem. *Cic.* Mieć ſobie co zá błoto, zá śmiecie. *Nie mieć ſobie zá nic wſzykie doſtatki procz ſamey cnoty.

N'eſtimer perſonne que ſoy, ou *au prix de ſoy.* Ducere præ ſe neminem. *Cic.* O ſobie tylko coś rozumieć wſzyſtkich inſzych zá nic nie mieć zá nic poczytać.

Eſtimer à honneur, à louange. Ducere aliquid honori, laudi. *Saluſt. Ter.* **A gloire.* Gloriæ. *Cic.* In gloriâ. *Plin.* Mieć ſobie zá honor zá ſzczęście, zá ozdobę. *Zá záſzczyt zá ſławę.

Il eſtime peu les choſes par la vérité, & beaucoup par l'opinion. Ex virtute pauca, ex opinione multa æſtimat. *Cic.* Nie waży ſobie rzeczy według prawdy, ále według zdania y rozumienia o nich.

Il eſt fort eſtimé à cauſe de ſon art. Æſtimatur ex artificio *Cic.* Bardzo ma wielkie zálecenie z roboty z rzemieſła y kunſztu ſwego.

Cet oiſeau eſt fort eſtimé dans les feſtins, ou *dans les bonnes tables. On en fait grand cas* In honore menſarum eſt hæc avis. Maximè commendatur hæc avis in menſis. *Plin.* Tego ptaka álbo te ptaki maią zá náyprzednieyſzy ſpecyał u ſtołow ná bankietach.

On eſtime beaucoup à Rome le fromage qui vient de Niſmes. On en fait grand cas. Laus caſeo Romæ ex provinciâ Nemauſenſi. *Plin.* **Ce vin n'eſt eſtimé que dans les pays.* Conſiſtit auctoritas huic vino intra regionem. *Plin.* Zá náyprzednieyſzy ſer zá náylepſzy maią w Rzymie ſer Nemauſki. *To wino zá nic gdzie indziey nie maią, w właſnym go tylko kraiu gdzie ſię rodzi wypotrzebować muſzą, gdzie indziey go nie poważaią, nie ſzacuią.

ESTIME, (*Penſer, croire.*) Exiſtimare. Credere. Putare. Arbitrari. ROZUMIEC mniemać ſądzić mieć zá co trzymać.

Je n'eſtime pas cela un grand mal. Haud in magno pono diſcrimine. *Liv.* Nic mam tego zá wielkie nieſzczęście.

J'eſtime qu'on en a bien uſé avec luy. Benè actum cum illo puto, *ou* arbitror. *Cic.* Rozumiem że ſię dobrze náleżycie z nim obeſzli, że ſobie poſtąpiono z nim iák należy.

ESTINCELANT, m. ESTINCELANTE, f. part. *prononcez* E'TINCELANT. (*Qui brille, qui jette quelque étincelle de feu & de lumiere.*) Scintillans. Fulgens. *Plin.* JSKRZĄCY ſię Bláſk światło z ſiebie iák Jſkierki wydaiący.

Des yeux étincelants. Oculi fulgentes. **Des toits tout étincelants d'or & d'yvoire.* Fulgentia ebore & auro tecta. *Cic.* Oczy Jſkry ſypiące. *Dáchy od złota y ſłoniowey kości bláſk rzucaiące.

ES-

ESTINCELLE, *prononcez* E'TINCELLE, ſubſt.f. (*Bluette, Particule de feu qui ſe détache.*) Scintilla, æ, f. *Cic.* JSKRA, SKRA, iſkierka ognia.

Une petite étincelle negligée excite ſouvent un grand feu. Scintillula ſæpè contemta excitat magnum incendium. *Cicer.* Máłá iſkierka zániedbana wielki częſtokroć ſprawuie pożár.

ON DIT figurement, *En tout cét ouvrage il n'y a pas une étincelle d'eſprit, ni de bon ſens.* In toto hoc opere nihil ingenii neque ſenſûs communis elucet. MOWIĄ *niewłaśnie* w tey cáłey Kſiędze niemaſz iſkierki iedney rozſądu álbo zdrowego z dania.

ESTINCELLEMENT *des yeux,* (*prononcez* E'TINCELLEMENT.) ſubſt. m. Oculorum flagrantia. *Cic.* JSKRZENIE ſię oczu.

ESTINCELLER, V. neut. *prononcez* E'TINCELER. (*Briller, jetter du feu & de la lumiere.*) Scintillare. *Plin.* Fulgere. JSKRY ſypać, wyrzucać. Jſkryć ſię.

Ses yeux étincellent. Scintillant, *ou* fulgent, *ou* ſplendent oculi. Oczy mu ſię iſkrzą, z oczu mu ſkry lecą ſypią ſię.

ESTOC, ſubſt. m. Il ſignifie originairement, *un Tronc d'arbre*, maintenant on le dit *de la Liaiſon de parenté, qui vient d'une meſme ſouche.* Genus, *genit.* generis, neut. Stirps. *Cic.* **Il eſt noble de ſon eſtoc,* ou *de ſa race.* Nobili genere natus. *Cic.* *Il n'a pas un ſoû de ſon eſtoc,* ou *de ſes parents.* De paternis bonis nihil quicquam habuit. PIEN znáczy właśnie pniak odziemek drzewa, ále teraz mowi ſię w francuſkim o pokrewieńſtwie y związku powinowactwa álbo rodzinie oſob pochodzących z iednego pnia álbo rodu czyli pokolenia. *Jeſt ſzlachetnego rodu zácnego urodzenia Nie miał y ſzeląga fortuny po rodzicach, álbo dziedziczney ſubſtancyi.

(Ce mot a vieilli & eſt bas & populaire.) To ſłowo francuſkie *Eſtoc* zeſtarzało ſię wyſzło z zwyczaiu ieſt podłe y poſpolite.

Dites-vous cela de voſtre eſtoc, ou *de voſtre chef, de voſtre teſte?* An à te id dicis? An id profers de cerebro tuo? Od ſiebie to mowiſz z ſiebie to ſamego mowiſz.

ESTOC eſt auſſi *un Baſton ferré par le bout.* Baculus præferratus. KOSZTUR ná końcu okowany, żelazem oſadzona láſká

D'ESTOC *& de taille,* (*de la pointe & du tranchant.*) Punctatim ac cæſim. *Liv.* Y oſtrzem y ſztychem, y blatem y końcem.

ESTOCADE, ſubſt. f. (*Longue eſpée,* ou *brette.*) Enſis prælongus, *genit.* enſis prælongi, m. MIŁCZ, długa głownia multan.

PORTER *une eſtocade à quelqu'un.* Aliquem gladio punctim petere. **Il receut un coup d'eſtocade dans la cuiſſe.* Vulnus punctim illatum eſt femori. SZTYCHEM kogo pchnąć. *Ràniony był álbo pchnięty w udo.

ESTOCADER, V.act. (*Donner un coup d'eſtocade.*) Punctim aliquem petere, *ou* ferire. RANIC kogo pchnięciemi rázámi.

s'ESTOCADER ſe dit figurément & dans le familier, (*en diſpute.*) Acriter ſe ſe maledictis impetere, *ou* ſeſe inceſſere, *ou* ſeſe lacerare, *Se porter des coups ſanglants par des reproches & des accuſations reciproques.* WADZIC ſię z ſobą żelżywemi ſłowami ſię łżyć między ſobą docinać ſobie ſłowami żelżywemi.

ESTOFFE, *prononcez* E'TOFFE, ſubſt.f. (*Matiere dont on fabrique les choſes.*) Materia. **Ce vaſe eſt de bonne étoffe,* ou *de bon cuivre.* Vas illud ex ære optimo. **Ces ſouliers ſont de bonne étoffe,* ou *de bon cuir.* Ex optimo corio compacti ſunt calcei MATERYA z czego co zrobione ieſt. *To náczynie ieſt z dobrey máteryi álbo z dobrey miedzi, gliny &c. *Trzewiki z dobrego rzemienia.

E'TOFFE ſe dit plus particulierement (*des draps & autres tiſſus de fil, de ſoye & de laine.*) Pannus laneus, bombycinus, ſericus, i, m. MATERYA ſię oſobliwiey mowi o ſuknach y iedwabnych álbo włoczkowych lub nicianych materyach y gatunkach.

E'TOFFE *ſe prend auſſi pour la condition d'un roturier.* **Gens de moindre étoffe.* Infimæ ſortis homines. MATERYA gatunek o kondycyi podłey. *Ludzie podłego gatunku, ſtanu podłego.

ESTOFFE', m. ESTOFFE', f (*prononcez* E'TOFFE') part. & adj. (*Garni amplement de bonne étoffe & de tout ce qui eſt neceſſaire.*) Materiâ copiosè inſtructus. **Un carroſſe bien étoffé, où l'on n'a rien plaint pour le faire bon.* Rheda omni materiâ copiosè inſtructa. PORZĄDNY PORZĄDNA porządnie ze wſzyſtkim należycie ſporządzony. *Káreta ze wſzyſtkim náleżycie ſporządzona, porządna bogata.

ESTOFFER, *prononcez* E'TOFFER, V. act. (*Garnir.*) Intertexer. SPORZĄDZAC.

ESTOILE, *prononcez* E'TOILE, ſubſt.f. (*Corps lumineux, qui brille dans les cieux.*) Stella. Aſtrum. Sidus. *Cic.* GWIAZDA ná Niebie Płaneta.

Etoiles erantes. Stellæ errantes, *ou* vagæ, f. plur. *Cic.* **Etoiles fixes.* Sidera quæ ſunt infixa cœlo. Aſtra quæ ſunt infixa certis locis. Stellæ inerrantes. *Cic.* Gwiazdy oſobno chodzące, ſwoy obrot własny maiące z oſobna nie ſpolnie z drugiemi, iáko ſą ſiedm Płánetow. *Gwazdy wſpoł chodzące y rázem iednoſtaynie wſzyſtkie zá obrotem nieba obracaiące ſię.

E'TOILE ſe dit (*d'une exhalaiſon graſſe & enflammée dans la moyenne region de l'air, qui ſemble tomber en eſté.*) Trajectio ſtellæ. *Cic.* CZYSZCZENIE ſię gwiazd, wilgotność zapalona y przezroczyſta, ktora podczas látá zdaie ſię ſpadaiąca z nieba. *Exhalacye.*

E'TOILE ſe dit auſſi (*en parlant des influences celeſtes.*) Sidus, n. Aſtrum, n. *Stat. Horat.* Natale aſtrum. *Manil.* GWIAZDA národzenia, álbo żywotoſprawna.

Qui eſt né ſous une bonne etoile. Dextro, *ou* amico ſidere editus. *Stat. Hor.* * *Nous ſommes nez ſous la meſme étoile.* Noſtrum natale aſtrum, *ou* ſidus convenit. Pod dobrą pod ſzczęśliwą gwiazdą urodzony. *Pod iedną gwiazdą urodzoni.

E'TOILE, (*Petite marque en forme d'étoile, qu'on met dans les livres.*) Aſteriſcus, *Cic.* GWIAZDECZKA znaczek w kſięgach dlá znáczenia y odeſłania do iákiego wykładu.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme eſt logé à la belle étoile,* qu'*Il couche à la belle étoile,* pour dire qu'*Il n'a point de logement,* qu'*Il couche dehors.* Sub dio moratur. *Hor.* PRZYSŁOWIE: pod niebem mieſzka nocuie to ieſt nie má gdzie ſtanąć, nie ma ſwego mięſzkania niema dachu właſnego nigdzie.

ESTOILE', m. ESTOILE'E, f. adj. (*prononcez* E'TOILE') (*Couvert d'étoiles.*) Stellatus. *Stat.* GWIAZDZISTY gwiazdami oſadzony.

ESTOLE, *prononcez* E'TOLE, ſubſt. f. (*Ornement ſacerdotal.*) Orarium, ii, n. Stola, æ, f. STUŁA Kápłańſka, ſtroy duchowny Kościelny.

ESTOMAC, ſubſt.m. Stomachus. *Hor. Cic.* ZOŁĄDEK.

Un eſtomac à jeun. Jejunus ſtomachus. *Hor.* **Un eſtomac foible.* Infirmus, *ou* imbecillus ſtomachus. *Celſ.* **Un eſtomac qui n'en peut plus de n'avoir point mangé.* Ruens ſtomachus. *Horat.* **Un eſtomac debiſé d'avoir trop mangé, qui a des crudités.* Marceſens ſtomachus pridiani cibi onere. *Suet.* Crudus ſtomachus. **Un eſtomac qui a des aigreurs.* Stomachus acida ructans. *Plin.* Zołądek czczy głodny. *Słáby. *Zemdlony ściśniony od głodu. *Słáby od zbytniego iedzenia, nieſtrawności, y ſurowizny pełny, przepełniony żołądek. *Zołądek kwaſem ſię oddaiący.

DE'VOYEMENT *d'eſtomac.* Stomachi diſſolutio. *Plin.* **Débilité d'eſtomac.* Reſolutio ſtomachi. *Celſ.* **Douleurs d'eſtomac, déchirement.* Roſiones ſtomachi *Plin.* WOLNOSC żołądka częſte bieganie, oziębienie. *Słabość żołądka. *Rznięcie żołądka.

Avoir mauvais eſtomac. Eſſe languenti ſtomacho. Eſſe imbecillo ſtomacho. *Cal ad Cic. Celſ.* *(*Le contraire eſt* Valere ſtomacho. *Juv. Avoir bon eſtomac.*) Mieć ſłáby nieſtrawny żołądek, **przeciwna ieſt* Być mocnego ſtrawnego żołądka. (*Lubo to w polſkim bardziey ſię mowi niewłaśnie.* o tym ktory nic nieuważa y niema w ſobie ſerca, przywykł z nikczemności ſwoiey wiele znoſić zelżywości y obelg iawnych)

Avoir mal à l'eſtomac. Laborare ſtomacho. *Cic.* **Fortifier l'eſtomac.* Corroborare ſtomachum. *Plin.* Chorować ná żołądek. *Umacniać poſilać żołądek.

La pituite excite des bruits dans l'eſtomac. Tumultum ſtomacho fert pituita. *Mor.* Flegma wiatry czyni w żołądku, burzenie porusza.

Du pain & un peu de ſel appaiſe le tumulte de l'eſtomac. Latrantem ſtomachum benè lenit cum ſale panis. *Horat.* Chleb z ſolą burzenie żołądka uſpokaia

La trop grande abondance de viande travaille beaucoup un eſtomac foible. Ægrum ſtomachum ſollicitat mala copia. *Hor.* Zbytnie iedzenie y picie mocnie bardzo żołądek ſłáby.

Les noix de pin appaiſent les aigreurs & les douleurs de l'eſtomac. Acrimoniam ſtomachi, roſioneſque ſedant nuclei

nucis

nucis pineæ. *Plin.* Soſzki uſpokaiaią żołądka gryzienie y kwaſem ſię oddawanie.

Le vin rejouït, ou *remet l'eſtomac.* Recreatur ſtomachus vino. *Plin.* ou reficitur. *Quint.* Wino umacnia poſila żołądek.

Qui eſt ſujet au mal d'eſtomac. Cardiacus. m. Stomachicus, i, m. *Plin-Jun.* Bol żołądka cierpiący ſkłonny do bolenia żołądka, częſto západaiący ná żołądek.

s'ESTOMAQUER, V. neut. (*Se ſcandaliſer, s'offenſer d'une choſe.*) Stomachari, (or, aris, atus ſum.) dep. Re aliquâ offendi, (dor, eris, offenſus.) paſſ. GNIEWAC ſię obruſzać ſię ná co.

(Mot bas & populaire.) Słowo francuſkie podłe.

ESTONNANT, *prononcez* E'TONNANT, m. E'TONNANTE, f. part. act. & adject. Mirandus. Stupendus. *Cic.* DZIWNY DZIWNA Cudowny.

ESTONNE', *prononcez* E'TONNE', m. E'TONNE'E, fem. adj. & part. paſſ. (*Surpris d'une choſe faſcheuſe qui ſe préſente.*) Attonitus. Stupefactus. *Virg. Cic.* Stupens, entis, omn, gen. Perculſus, a, um. *Cic.* ZADZIWIONY ZDZIWIONY Zadziwiona czym ſtraſznym y przeciwnym záſtraſzony, ulękniony.

E'TONNE', (*Qui eſt dans l'admiration d'une choſe extraordinaire*) Stupefactus admiratione. *Cic.* ZDZIWIONY Zádumiały zádumiała z czego nie zwyczaynege niepoſpolitego, á oſobliwego.

ESTRONNEMENT, *prononcez* E'TONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Supriſe à l'abord d'une choſe, qui nous paroiſt étrange.*) Perturbatio. *Cic.* *Si elle nous épouvante, on ſe ſervira de* Timor. Terror, oris, m. *Si elle nous jette dans l'abatement.* Conſternatio *Cic.* ZDZIWIENIE Zdziwienie ſię nád rzeczą oſobliwą niezwyczayną. *Jeżeli zdziwienie ieſt z przeſtrachem, to ſię mowi Przeſtraſzenie ulęknienie. *Jeżeli ieſt z utraceniem ſerca y ochoty, to ſię mowi Trwoga, zatrwożenie.

E'TONNEMENT, (*Admiration.*) Admiratio. *Cicer.* PODZIWIENIE.

E'TONNEMENT, (*où le corps ſe trouve quand il tombe de haut*, ou *qu'il a receu quelque coup, qui le laiſſe ſans ſentiment.*) Stupor *Cic.* OTRĘTWIENIE, uderzenie zbicie ſtłuczenie.

Au grand étonnement de tout le monde. Omnium ſtupore & admiratione. Stupendibus univerſis. abl. *Cic.* Z wielkim wſzyſtkich podziwieniem zdumieniem

ESTONNER, *prononcez* E'TONNER *quelqu'un*, V. act. (*Le ſurprendre par quelque choſe d'étrange, le troubler,*) Aliquem commovere Perturbare. *Cic.* *L'épouvanter.* Terrere. *Cic.* *Les menaces de Clodius ne m'étonnent pas beaucoup.* Modicè me tangunt Clodii minæ, *ou* non me terrent. *Cic.* ZDZIWIC kogo podziwienie mu uczynić zmieſzać go czym nieſpodziewanym *Przeſtraſzyć zátrwożyć przerazić kogo czym. *Groźby Klodyuſza nic mię nie przeſtraſzaią nic mię nie ſtraſzą.

ESTRE E'TONNE'. Stupere, (ſtupeo, es, ſtupui, *ſans ſupin.*) Obſtupere. Stupeſcere. *Cicer.* *Il fut étonné de le voir.* Ejus aſpectu obſtupuit. *Cicer. Virg.* *Luy ayant appris cette mort, il fit l'étonné.* Hac morte auditâ, ſe perculſum & attonitum ſimulavit. ZDZIWIC ſię być zdziwionym, dziwno mi *Dziwno mu było álbo zdziwił ſię gdy go obaczył álbo widząc go *Pokazywał niby zádumienie dowiedziawſzy ſię o tey śmierci.

Eſtre tout étonné d'une chute, ou *de quelque grand coup.* Attonitum eſſe aliquo lapſu, *ou* ictu. Stłuc ſię y cale ſię nieczuć od ſtłuczenia, upadku uderzenia.

S'ESTONNER *d'une choſe*, (*En eſtre ſurpris.*) Admirari. Mirari. Demirari. *Cic. Ter.* ZDZIWIC ſię nád czym zdumiewać ſię dziwować ſię iákiey rzeczy.

(Le *que* ou *de ce que* s'exprime par *Quod*; & *Si* s'exprime par *Si*; avec un Subjonctif.) *Que*, álbo *de ce que* Francuſkie przy tym ſłowie *Dziwować ſię*: wyraża ſię w łacińſkim przez partykułę *quod*, w polſkim przez *że*

Je m'étonne, je ſuis ſurpris de vous voir ſi ſcrupuleux. Mihi mirum ſanè, unde tanta tibi inceſſerit religio. Dziwuie ſię dziwno mi to że cię widzę ták ſkrupulatnego.

C'eſt un méchant homme qui ne s'étonne de rien. Nequam eſt homo atque confidens. *Cic.* Ladaco ieſt człowiek nic go nie przerazi, nie przeſtraſzy, nic mu nie dziwno zuchwały odważny ná wſzyſtko złe.

ESTOUFFANT, *prononcez* E'TOUFFANT, m. E'TOUFFANTE, f part act. & adject. (*Qui étouffe & qui empeſche la reſpiration.*) comme *Vn air étouffant.* Aer æſtuans. DUSZNY DUSZĄCY, DUSZĄCA, Duſzność czyniący iáko powietrze udſzące gorąca wielkie.

ESTOUFFE', *prononcez* E'TOUFFE', m. E'TOUFFE'E, fœm. Part paſſ. & adject. Suffocatus. *Cic.* ZADUSZONY uduſzony udawiony zádawiony.

ESTOUFFEMENT, *prononcez* E'TOUFFEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'étouffer.*) Suffocatio. Præfocatio. DUSZNOSC duſzenie dawienie.

ESTOUFFER, *prononcez* E'TOUFFER, V. act. (*Oſter la reſpiration, ſuffoquer.*) Suffocare. Præfocare. *Cic. Ter. Plaut.* DUSIC uduſić záduſić.

E'TOUFFER en ſignification neutre, pour *Eſtre ſuffoqué*, ou *étouffé*. Suffocari, (cor, aris, atus ſum.) paſſ. DUSIC ſię.

E'TOUFFER, act. ſe dit figurément pour *Appaiſer, éteindre reprimer.* Premere. Comprimere. Opprimere. Compeſcere. UDUSIC záduſić przyduſić ukryć utaić przytłumić uſpokoić ugaſić zábieżeć zátamować utamować.

Etouffer le feu de l'eſprit dans le vin. Mentis calorem vino obruere. *Petr.* Zátlumić byſtrość rozumu piáńſtwem.

Etouffer la voix, Empeſcher de crier. Præcludere vocem. *Phæd.* *Les ſemences de la guerre.* Semina belli opprimere, *ou* extinguere. *Cic.* *Sa douleur, ſa colere & les autres paſſions.* Extinguere, *ou* reſtinguere, *ou* comprimere, dolorem, iram, cupiditates. *Cic. Virg.* Duſić głos nie dać wołać. *Zábiegać woynie y iey początkom. *Duſić w ſobie gniew żal y inſze paſſye w ſobie tłumić.

Il a étuffé tous les ſentimens d'honneur & d'humanité. Omnem honoris & humanitatis ſenſum depoſuit. *Cicer.* *Je mettray ſi bien le feu aux etouppes, que vous ne pourrez l'étouffer, quand vous fondriez tout en eau.* Hiſce dictis ita incenſum hunc tibi dabo, ut ne extinguas lacrymis, ſi extillaveris. *Ter.* Wyzuł wſzelką poczciwość y ludzkość. *Ták dobrze mu ognia poddam że go nie zácieſz gdy byś ſię wſzyſtek we łzy roſpłynął y rozlał.

E'TOUFFER, *ou* S'E'TOUFEER *de rire.* Solvi riſu. *Hor.* PĘKAC ſię od śmiechu.

Qui *étouffe une conjuration, une guerre, un incendie.* Conjurationis, belli, incendii extinctor, oris, m. *Cic.* Ten co tłumi uſpokaia gaſi záraz záymuiący ſię bunt, woynę, pożar, ogień

ESTOUPPE, *prononcez* E'TOUPPE, ſubſt. f. (*Ce qu'il y a de plus groſſier dans le chanvre.*) Stupa. *Liv.* ZGRZEBIE pakuły wyczoſki pierwſze grube od konopi.

D'E'TOUPPE. Stupeus, a, um. *Virg.* ZGRZEBNY.

Maillet à battre l'étouppe. Malleus ſtuparius, i, m. Kiłoſy dębowe do tłuczenia konopi álbo lnu zmoczydła to ieſt z wody wyiąwſzy przed międleniem.

ON DIT figurément, *Mettre le feu aux étouppes*, pour *Exciter, animer quelqu'un* Aliquem inſtigare *Ter. Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: Podłożyć ognia pod konopie, podbudzać podniecać kogo do gniewu do złości &c. podſycać go ná kogo

ESTOUPPER, *prononcez* E'TOUPPER, V. act. *Boucher avec des étouppes & choſes ſemblables.*) Obturare. Oppilare. Stipare. Obſtipare. *Plaut.* ZATYKAC utykać pakułami mchem álbo czym podobnym.

Etoupper les navires de mouſſe. Muſci comâ interjectâ návium commiſſuris ferruminare textus. *Plin.* Utykać ſtatki mchem

ESTOURDERIE, *prononcez* E'TOURDERIE, ſubſt. f. mot nouveau *Voyez* IMPRUDENCE. NIEROZUM nieuwaga głupſtwo ſłowo nowe Francuſkie obacz: nieroſtropność nierozmyſł, niebaczność.

ESTOURDI, *prononcez* E'TOURDI, m. E'TOURDIE, f. adject (*de que que coup*, ou *de fumées du vin.*) Attonitus Stupefactus aliquo ictu. ODURZONY zdrętwiały zapamiętały wryty nieczuiący ſię, zmyſłow ſtraconych od wielkiego uderzenia ſię ſtłuczenia upadku, álbo opicia ſię.

E'TOURDI, (*Imprudent, inconſideré, qui fait tout avec précipitation & ſans réflexion.*) Inconſideratus. In conſultus. Præceps. Incogitans. *Cic. Plaut.* NIEUWAZNY niebaczny nierozumny co wſzyſtko czyni płocho bez uwagi y rozmyſłu prędki głupi.

A L'ESTOURDI, E'TOURDIMENT, adv. Inconſideratè. Inconſultè. Temerè. Præcipitanter. adv. *Cic.* PŁOCHO lekkomyślnie z prędkości bez uwagi niebacznie nierozmyślnie.

ESTOURDISSEMENT, *prononcez* E'TOURDISSEMENT ſubſt. m. (*Emotion*, ou *quelque déreglement dans le cerveau.*) Attonitæ mentis ſtupor. Vertigo. *Plin.* ODURZENIE wnętrzne ná zmyſłach wnętrznych y powierzchownych rázem nágle ich z przypadku iákiegą poſtradanie y nie czucie ſię zá-

wrot przewrocenie ſię zmyſłow wſzyſtkich, y mozgu w głowie

ESTOURDIR, *prononcez* E'TOURDIR, V. act. (*Cauſer quelque émotion*, ou *quelque trouble dans le cerveau.*) Attonare. Attonitum reddere. ZAWROCIC przewrocić zmyſły komu, y mozg.

Le vin pur étourdit. Merum facit ſtuporem. Merum tentat caput. Wino ſamo przez ſię czyſte bez wody záwraca głowę.

Il fut étourdi du coup. Ictu fuit attonitus. Stracił zmyſły od upadku álbo od uderzenia ſtłuczenia odrętwiał.

E'TOURDIR *quelqu'un, à force de crier*, (*luy rompre la teſte.*) Aliquem, *ou* aures alicujus, obtundere. *Je ſuis tout étourdi de ſon babil, Il m'en a étourdi.* Suâ garrulitate aures meas oppilavit. Suâ vaniloquentiâ aures meas opplevit. *Plaut.* ZAWROCIC komu głowę od krzyczenia y wołania ná niego uſtawicznym wołaniem zá nim odurzyć go. *Już mi ſię w głowie przewraca od klektania iego, iuż mi głowę roſklektał, roſklektała.

S'ETOURDIR *ſoy-meſme*, (*S'oſter le ſentiment d'une choſe, & ſe tromper en quelque façon.*) Se ipſum perturbare. act. Sibi ipſi perſtrepere. ODRĘTWIEC otwardnieć ná co ſtać ſię nieczułym, nie uważać, okamienieć ná co.

Pourveu qu'on s'étourdiſſe bien ſur tout ce qui fait de la peine. Dum ſibi perſtreſtant, ne animum advertant ad ea quæ ipſis moleſta ſunt. Byleby odrętwieć ná to wſzyſtko co dolega nie uważać y ſtać ſię nieczułym okamienieć.

Les libertins font ce qu'ils peuvent pour s'étourdir ſur la verité de la Religion. Impii abſterrere, *ou* abſtrahere, *ou* avocare ſe conantur à veritate religionis. Swywolni ludzie roſpuſtnicy wſzyſtko co mogą czynią áby tylko okamienieli y nieczułemi ſię ſtali ná wſzyſtkie wiary y ſumnienia prawdy.

s'E'TOURDIR *ſur la crainte de la mort.* Horrore mortis minime concuti, *ou* minimè perturbari, *ou* minimè percelli. OTRĘTWIEC ná boiazń śmierci, nie obawiać ſię iey nielękać ſię

ESTOURGEON, *prononcez* E'TOURGEON, *ou* E'TURGEON, *ou ſelon d'autres* ESTURGEON, ſubſt. m. (*Poiſſon de mer fort grand & fort eſtimé.*) Acipenſer. *Cic.* Silurus. Turſio. Sturio. JESIOTR.

ESTORNEAU, *prononcez* E'TOURNEAU, ſubſt. m. (*Oiſeau noir & tacheté de gris.*) Sturnus. *Plin.* SZPAK ptak.

ESTRADE, ſubſt. f (*Chemin public*, ou *la compagne.*) comme *Battre l'eſtrade, aller à la découverte des ennemis, & battre le pays.*) Per hoſtiles agros diſcurrere. Tentare vias & explorare per hoſtiles agros. GOSCIENIEC ſzlak, iezdzić po ſzlakach náwywiady, dlá ięzyka wyſyłać, podiazdować.

ESTRADE, (*Elevation faite avec des planches, qu'on met ſous un thrône.*) Suggeſtum, i, n. *Var.* STOPNIE, pokład z tárcie pod Tron.

ESTRAMAÇON, ſubſt. m. (*Coup d'épée en frappant du tranchant.*) Cæſim illata plaga. * *Donner des coups d'eſtramaçons.* Aliquem cæſim percutere. RĄBANE, cięte razy. *Ciętym rázem kogo uderzyć ciętemi rázami kogo poranić, porąbać kogo.

ESTRANGE, *prononcez* E'TRANGE, adiect. & f. (*Extraordinaire, inaccouſtumé.*) Inſolitus. *Cic.* NIEZWYCZAYNY Oſobliwy.

E'TRANGE, (*Etonnant, ſurprenant,*) Mirus. Mirificus, a, um. *Cic.* *Ces choſes ne m'ont pas paru eſtranges.* Hæc minimè mihi miranda acciderunt. DZIWNY cudowny. * To mi ſię nie zdało dziwne, oſobliwe.

ESTRANGEMENT, *prononcez* E'TRANGEMENT, adv. (*Extraordinairement.*) Mirificè. Mirum, *ou* mirandum in modum. *Cic.* DZIWNIE cudownie niezwycaynie.

Il eſt étrangement fantaſque. Mirabiliter moroſus eſt. *Cic.* Dziwny z niego Dziwak.

ESTRANGER, *proncez* E'TRANGER, m. E'TRANGERE, f. adject. (*Qui eſt d'un autre pays.*) Exterus. Extraneus. Externus. Exoticus. Alienigenus. *Cic. Plin.* OBCY Cudzoziemiec.

Les mœurs étrangeres. Mores alienigeni. *Val. Max.* Cudzoziemſkie zwyczaie, obyczaie obce.

Vn homme étranger, (*qui eſt natif d'un pays éloigné.*) Homo longinquus & alienigena. *Cic.* Człowiek obcy cudzoziemiec, obcego dalekiego kraiu nie tuteyſzego rodu.

E'TRANGER, (*qui eſt hors de ſon pays.*) Peregrinus. Advena. Hoſpes *Cicer.* OBCY, pielgrzym, gość, przychodzień.

Parfums qui viennent des pays étrangers. Unguenta exotica, plur. *Plur.* Oleyki máśći zápáchy wonnośći cudzoziemſkie z dalekich obcych kraiow.

Aller dans les pays étrangers. Peregrè abire. Abire in regiones exteras. *Plin.* *Eſtre dans les pays étrangers.* Peregrè eſſe. *Plaut.* * *Faire venir quelqu'un des pays étrangers.* Aliquiem peregrè accire. *Liv.* *Retourner des pays étrangers.* Peregrè redire *Cic. Terent.* Jechać do cudzych kraiow. *Być znaydować ſię w cudzych kraiach. *Powracać kogo z Cudzych kraiow. *Powracać wracać ſię z cudzych Kraiow

E'TRANGER, (*Eloigné d'une choſe.*) Alienus, a, um. *Epicure eſt tout à fait étranger dans la phyſique.* Epicurus in phyſicis totus eſt alienus. *Cicer.* DALEKI, ſprzeciwny. *Epikurus ieſt cále ſprzeciwny w Fizyce.

Façon de parler étrangere. Peregrinitas. *Qint.* Mowa z cudzoziemſka.

E'TRANGER, (*Qui n'eſt pas d'une famille.*) Non familiaris, nec domeſticus. OBCY cudzy nie ſwoy nie naſz nie domowy.

E'STRANGER, *prononcez* E'TRANGER, V. (*Chaſſer quelqu'un de quelque lieu, le faire retirer.*) Expellere aliquem ex aliquo loco WYPĘDZIC ODPĘDZIC kogo odegnać wyſforować oddalić.

(Mot populaire.) Słowo francuſkie proſte.

s'E'TRANGER *de quelqu'un*, V. neut. (*S'en retirer.*) Avertere animum ab aliquo. *Cic.* ODDALIC ſię od kogo odſtać od niego odwrocić ſię mieć ſerce myśl od niego odwroconą.

ESTRANGLER, *prononcez* E'TRANGLER, V. act. (*Suffoquer, oſter la reſpiration.*) Strangulare. *Cic.* Angere. *Plin.* Alicui gulam laqueo frangere. *Saluſt.* Guttur frangere. *Hor.* Alicui fauces elidere. *Tacit.* Laqueo interimere aliquem. *Hor.* Premere collum laqueo. UDUSIC DUSIC, udawić dawić.

s'E'TRANGLER. Mortem ſibi laqueo conſciſcere. *Cicer.* Se litteram penſilem facere, (*expreſſion comique de Plaute.*) UDUSIC ſię udawić ſam ſiebie, obwieſić ſię.

ON DIT, *Etrangler*, (*lors qu'on eſt travaillé d'eſquinancie*, ou *que quelque corps étranger nous preſſe tellement la gorge, qu'il ſemble qu'on étrangle.*) Suffocari. Faucibus premi. *Cic.* DAWIC ſię álbo duſic ſię mowią o ślinogorzu kiedy kto ná niego choruie, álbo że co wpadnie w gardło iż ſię zdaie iákoby kogo dawiono.

E'TRANGLER ſe dit figurément (*d'une affaire qu'on n'examine pas comme il faut.*) car on dit *Etrangler une affaire.* Non ſuis momentis rem aliquam ponderare. *Cicer.* Non ſatis excutere. Non æquis ponderibus examinare, *ou* perpendere. Rem non penitùs perſcrutari, & leviter porſtringere. *Cicer. Phæd.* ZAGŁUSZAC zátłumić iáką ſprawę, nie dać iey náleżycie wyprowadzić.

ESTRAPADE, ſubſt. f. (*Supplice des ſoldats, qui n'eſt plus gueres en uſage.*) Supplicii genus, quo miles fune ductario in altum ſublatus, dejicitur per aera, fune detenſo. Militis in altum ductario fune ſublati præceps dejectus, *genit.* præcipitis deiectûs m. KARA żołnierſka z udręczeniem ciężkim, ktora iuż prawie nie ieſt w zwyczaiu.

(On lie les mains derriere le dos à un ſoldat, & on l'éleve avec une corde au haut d'une longue piece de bois, & puis on le laiſſe tomber juſques près de terre, en ſorte que le poids de ſon corps luy fait diſloquer les bras.) Wiążą w tył ręce żołnierzowi, y ciągną go do gory winduiąc po ſłupie, á zátym ſpuſzczaią ku ziemi ná doł nágle, ták że mu z ciężkości ſię ramiona wykręcaią.

DONNER *l'eſtrapade*, ou ESTRAPADER *un ſoldat* Militem in altum ſublatum ductario fune, illo ſubitò detenſo, dejicere per aera. KNUTOWAC, knuty dawać żołnierzowi.

ON DIT au figuré, *Donner l'eſtrapade à ſon eſprit*, (*Luy donner la torture*, ou *la geſne.*) Torquere ſpiritum, *ou* ingenium. *Phæd.* MORDOWAC męczyć ſobie rozum myśl głowę czym

ESTRAPONTIN, ſubſt. m. (*Petit lit de navire.*) Stratum nauticum, i, neut. POKŁAD proſty ſtatkowy, ſtatek proſty zwyczayny komięga: czyli też tratwa, pływa.

ESTRE, *on prononce* êTRE, *en élevant le premier ê*, être ſubſt. m. (*L'exiſtence des choſes.*) Quod eſt. *Quint.* Natura, æ, f *Cic.* *Dieu a donné l'eſtre aux choſes.* Deus finxit, creavit omnia. *Nous ſommes redevables à Dieu de noſtre eſtre.* Quod ſumus à Deo habemus. ISTOTA Iſtność rzeczy. *Bog dał iſtotę rzeczom. *Winniśmy Bogu iſtotę náſzę, to co ieſteśmy.

LES ESTRES *corporels.* Corporalia. **Les incorporels.* Incorporalia. *Sen.* **Les eſtres animez & les inanimez.* Animantia, & inanimantia. *Sen.* Quæ ſunt animata, & quæ animâ carent *Sen.* **Les eſtres véritables*, ou *réels.* Quæ verè ſunt, *ou* exiſtunt. **Les Eſtres créez* Res creatæ. Res à Deo conditæ, f. pl. ISTOTY ciała maiące. *Iſtoty bez ciał. Iſtoty żyiące y nie żyiące. *Iſtoty prawdziwe y rzetelne. *Iſtoty ſtworzone

ESTRES au plurier ſe dit (*des diverſes parties d'un baſtiment, des détours qui conduiſent à tous ſes appartemens.*) *Il ſçait tous les eſtres du logis.* Novit ædium diverticula & ſocos. Omnes ædium aditus novit. *Petr. B.* WSZYSTKIE kąty y przechody w domu iákim, zná wſzyſtkie przechody y kąty u kogo

ESTRE, Verbe Subſtantif & Auxiliaire, qui ſert à la conjugaiſon de tous les Verbes paſſifs. Qui par conſéquent a une infinité de ſignifications, pluſieurs inflexions ou manieres de ſe conjuguer, dont je rapporteray les plus conſidérables. En Latin on exprime ce Verbe Subſtantif par *Eſſe, (ſum, es, fui.)* BYC ſłowo iſtotne y pomocne ktore ſłuży y pomaga do konjugacyi wſzyſtkich innych ſłow paſſywow Francuſkich ktore zá tym niekończone prawie ma znaczania y rozumienia y rozmaite konjugacye ktore tu co przednieyſze ſię kładą w łacińſkim y polſkim: *być, ieſtem, ieſteś, byłem, byłam.*

ESTRE ſe dit premierement (*de ce qui exiſte réellement.*) *Eſtre en vie.* Eſſe in vitâ. Vivere. *Cic.* **Eſtre en ſanté.* Valere *Eſtre en la fleur de ſon âge.* Eſſe ætate integrâ. *Terent.* BYC náprzod co do życia. Być żywym, żyć. *Być zdrowym. *Być w ſamey porze wieku.

ESTRE ſe dit auſſi (*de ce qui marque quelque domination, ou proprieté*) *Tout eſt en la main de Dieu.* Omnia ſunt in Dei poteſtate. BYC, ieſt, co do władzy y mocy, wſzyſtko ieſt w ręku Boſkich, w mocy Boſkiey.

Un Stoïque doit eſtre maiſtre de ſes paſſions, les doit dominer. Stoicus imperare debet ſuis cupiditatibus. Filozof Stoikow ſekty ma być Panem ſwoim paſſyi ma mieć paſſye ná wodzy y w mocy ſwoiey.

Je ſuis entiérement à vous, comme j'y ſuis obligé. Sum totus veſter & eſſe debeo. *Cic.* **Je ſuis vous, & vous eſtes moy.* Ego tuus ſum, tu es ego. *Plaut.* Jeſtem cale twoim iákom powinien być. *Ja ieſtem tobą, á ty ieſteś mną

Croyez que je ſuis entiérement à vous. Propriè tuum me eſſe, tibi perſuadeas, *ou* in animum inducas. *Cic.* **Vous ſçavez que je ſuis tout à Pompée.* Jam me Pompeii totum eſſe ſcis. *Cic.* Wierz mi że ieſtem cale twoim. *Wieſz że ieſtem wſzyſtek Pompeiuſzow.

Tout ce qui eſt à vous, eſt à moy: & tout ce qui eſt à moy, eſt à vous Quod tuum eſt, meum eſt: Omne meum, eſt item tuum. *Plaut.* Wſzyſtko co ieſt mego ieſt twoie, á wſzyſtko twoie ieſt moie.

ESTRE ſe dit auſſi (*de la maniere d'exiſter dans le monde, & de la ſituation où l'on s'y trouve*) comme *Eſtre en faveur.* Gratiâ valere, & authoritate, *ou* auctoritate. *En charge.* Magiſtratum obire. **En puiſſance.* Eſſe cum imperio. BYC: co do ſtanu y ſpoſobu życia álbo powodzenia ná świecie, iáko náprzykład; być w łaſce w ſzczęściu. *W urzędzie ná godności. *Mieć władzą, być w ſiłach.

Les enfans ſont ce qu'on veut qu'ils ſoient. Ut quiſque vult ſuum eſſe, ita eſt. *Terent.* Dzieci tym ſą czym kto chce żeby były.

ESTRE ſe dit auſſi (*de la matiere dont une choſe eſt compoſée.*) *Cette ſtatuë eſt d'or.* Statua eſt ex auro. **Ce tableau eſt de la main d'un grand maiſtre.* Hæc tabella manu eſt periti artificis. BYC co do materyi z czego co ieſt. Ta oſoba ten poſąg ieſt ze złota. *Ten obraz ieſt wyśmienitey ręki pędzla &c.

ESTRE ſe dit auſſi (*à l'égard des temps & des lieux.*) *Il eſt bien toſt nuit, il s'en va nuit.* Nox inſtat. *Saluſt.* *ou* appetit. *Liv.* Jam adveſperaſcit. *Ter.* BYC co do czaſu y mieyſca Już ieſt nie daleko do wieczora, noc nádchodzi.

ON DIT, *Où en eſt-on de la Comédie, A quel acte, à quelle ſcene?* Quiſnam Comœdiæ actus? **Où en eſt-on de la prédication, à la premiere, à la ſeconde partie; à la fin, au commencement?* Quæ concionis pars, an prima, an ſecunda; incipit ne concio, an ne jam finis? NA CZYM ieſt komedya co zá akt, ſcena co ſię ná niey dzieie. *Co ſię dzieie ná kazániu co teraz ieſt na kazaniu czy pierwſza część czy druga czy ſię záczyna czy kończy, czy początek, czy konkluzya?

EST-CE *luy, ou non?* Eſt-ne ipſus, an non eſt? *Ter.* TEN ieſt czy nie?

Eſt-ce ſi grande choſe, Y a-t-il tant à faire à oſter ces araignées. Quantum eſſet laboris, tollere hæc aranea? *Phæd.* *ou* quanti eſſet negotii. *Cic.* Czy wielka to rzecz było te paięczyny poomiatać, poſprzątać.

Eſt-ce que vous n'étudiez pas? Non ne ſtudes? Nieuczyſz ſię to, álboſz to ſię nieuczyſz?

N'eſt-il pas honteux? Non ne turpe eſt? Nie wſtyd że to álboſz to nie wſtyd nie ſromota.

EST-CE *ainſi que?* Siccine? Y ták że to, á tákże to.

C'EST ESTRE *ſage que*, ou *C'eſt au ſage de.* Sapientis eſt, (erat, fuit, eſſe.) MĄDREGO to ieſt rozumnego to ieſt.

Au lieu du Genitif des Pronoms, on ſe ſert du Neutre: comme. Miaſto rodzącego ſpadku pronomow Francuſkich, w łacińſkim pronom neutralnie ſię kładzie á w Polſkim mowiemy mois, twoia, &c. rzecz

C'eſt à moy de parler, & à vous de vous taire. Meum eſt loqui, & tuum tacere. Moia rzecz gadać, á twoia milczeć.

IL N'EST *plus, il eſt mort.* E medio abiit. Jam non eſt. *Cic.* UMARŁ poſzedł iuż go nie maſz

ESTRECI, *prononcez* E'TRECI, m. E'TRECIE, f. adject. & part paſſ. Contractus. SCISNIONY ściśniony zwężony, ſkrocony.

ESTRECIR, *prononcez* E'TRECIR, V. act. (*Rendre plus étroit*) Arctare. Coarctare. Coanguſtare. *Var. Tit. Liv.* Contrahere. SCIESNIAC zwężać.

ESTRECISSEMENT, *prononcez* E'TRECISSEMENT, ſubſt m. (*L'action d'étrecir.*) Contractio. *Cicer.* SCIESNIANIE zwężenie.

ESTREINDRE *prononcez* E'TREINDRE, V. act. (*Serrer fortement.*) Stringere. Conſtringere. *Cic.* SCISNĄC mocno do kupy z ſobą związać ſpoić ſkleić ściśley złączyć.

E'TREINDRE ſe dit figurément en morale. *Cette double alliance a étreint, a ſerré l'amitié de ces deux familles.* Duplici illâ ſocietate conglutinata, *ou* conſtricta eſt firmiter amicitia, inter utramque familiam. TO podwoyne poſtanowienie małżeńſtwo ściśleyſzą záwarta przyiaźń oboyga tych domow.

ON DIT proverbialement, *Qui trop embraſſe, mal étreint*, pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre pluſieurs choſes à la fois.* Qui multa ſuſcipit, extricat nihil. MOWIĄ przyſłowiem, kto wiele razem záymuie mało co utrzyma; nie trzeba ſię razem wiele rzeczy podeymować.

ESTREINT, *prononcez* E'TREINT. m. E'TREINTE, f. part paſſ. & adject. Conſtrictus. SCISŁY, SCISŁA, związany związana.

ESTREINTE, *prononcez* E'TREINTE, ſubſt. f. (*L'action d'etreindre.*) Aſtrictio. *Plin.* ZWIĄZEK obowiązek.

ESTRE'NES, *prononcez* E'TRE'NES, ſubſt. fœm. plur. (*Préſent qu'on fait à ſes amis le premier jour de l'an.*) Strena, æ, f. *Suet.* KOLĘDA upominek ná ſzczęśliwym záczęciu roku.

E'TRE'NE parmi les Marchands ſe dit (*de la premiere marchandiſe qu'ils vendent chaque jour.*) *Je ne veux pas refuſer mon étréne* Oblatum primâ vice pretium accipio, *ou* non repudio. NA SZCZĘSCIE pierwſze, ná początek po kupiecku zowie ſię to, co codzien w ſklepie przeda náypierwſze ná początku kupiec á to ſobie má zá znák y początek ſzczęśliwego ná cały dzień odbytu, Dla ſzczęścia, ná początek niechcę opuſzczać targu dla ſzczęścia, ná początek dla początku dziſieyſzego.

ESTRE'NER, *prononcez* E'TRE'NER, V. act. & neut. (*Donner, ou recevoir des éternes.*) Strenas dare, *ou* accipere. KOLĘDOWAC, kolędę obchodzić dawać odbierać chodzić z kolędą álbo po kolędzie.

(Ce Verbe eſt de peu d'uſage en ce ſens; mais il l'eſt parmi les Marchands, comme. To ſłowo Francuſkie w tym rozumieniu mało ieſt używanie, ále zážywaią go między kupcami náprzykład.

Etrénez moy, je n'ay encore rien vendu d'aujourd'huy. Eme à me tuo pretio, nihil adhuc vendidi. **Un Marchand eſt chagrin, quand il ſe va coucher ſans étréner.* Mercator triſtis abit cubitum, cùm nihil mercis vendidit, *ou* nullâ merce venditâ. Uczyń mi początek ieſzczem dziś nic nieprzedał. *kupiec ſmutno ſpać idzie, kiedy bez początku, ktorego dnia ſię wieczor kładzie.

ESTRIE', *ou* ESTRIER, *prononcez* E'TRIE', ſubſt. fœm. (*Appuy pour le pied du Cavalier.*) Stapia, æ, f. *qui ſe trouve dans une vieille Inſcription plus ancienne que S. Jeroſme.* Stapes, edis, maſc. Stapeda, æ, f. Baſtipia *dans S. Jeroſme pour les deux étriers; & dans Budée,* Subex pedaneus, *genit.* ſubicis pedanei, m. *Suidas dit.* Scala, æ, f. STRZEMIĘ, ſtrzemiona u ſiodła u kulbak.

ON DIT, *Mettre le pied à l'étrié*, pour dire *Monter à cheval.* Equum conſcendere. *Cic.* NOGI w ſtrzemiona wſtawić ſiadać ná koń.

METTRE *le pied à l'étrié*, ſe dit figurément, *Commencer quelque entrepriſe.* Rem aggredi. ZACZYNAC co nogę w ſtrzemie w ſtawić *niewłaśnie.*

Faire perdre les étriers à un Cavalier, (*Le démonter, le mettre hors de combat.*) Equo aliquem dejicere. *Liv.* **Le vaincre.* Vincere aliquem. Zrzucić kogo z konia. *Zwyciężyć go

ON DIT auſſi au figuré, *Tenir l'étrié à quelqu'un*, (*luy aider dans une entrepriſe.*) Suppetias alicui ferre. *Plaut. Caſ.* MOWIĄ też przyſłowiem: Trzymać ſtrzemię komu pomagać mu w czym, dopomagać do czego.

Avoir toûjours le pied à l'étrié, Eſtre toûjours à cheval, toûjours en courſe. Equo ſemper inſidere. *Liv.* Nie wyiąc nigdy nog z ſtrzemion uſtawicznie ná koniu pracować.

ESTRILLE, *prononcez* E'TRILLE, ſubſt. fœm. (*Eſpece de peigne de fer à pluſieurs rangs de dents, comme à une ſcie, avec lequel on frotte les chevaux.*) Strigilis. ZGRZEBŁO żelazne, o kilku rzędach zębow iák upiły nárzynanych, do chędożenia koni.

(On s'en ſervoit anciennement à Rome dans les Bains pour oſter la craſſe du corps, & le rendre plus ſouple, mais elles eſtoient plus douces & faites d'une autre maniere que celles d'aujourd'huy.) Záżywali dawni zgrzebłow w łaźniach dla zdrapania ciała, ále inákſze bywały y nie tákie iákie teraz záżywaią dla koni.

ESTRILLER, *prononcez* E'TRILLER, V. act. (*Penſer un cheval avec l'étrille.*) Diſtringere equum. Strigili equum defricare. OCHĘDOZYC konia zgrzebłem zdrapac konia zgrzebłem.

E'TRILLER, ſe dit figurément, pour dire *Frotter quelqu'un comme il faut, l'accommoder de toutes pieces.* Aliquem probè verberibus agere. *Plaut.* **Il ne ſe contenta pas de me faire des reproches, mais il m'étrilla encore de la belle maniere avec la ſangle de ſon ſac, y ajoutant des termes outrageans.* Nec ſe ſolùm inter verba continuit, ſed loro de perâ me cœpit non perfunctoriè verberare, adjectis etiam petulantibus verbis. *Petr.* ZDRAPAC kogo ochędożyć go; należycie go zetrzeć. *Nie doſyć mu ná tym że ſię mnie náłáiał nálecſzał, ále mię ieſzcze náleżycie ochędożył puſzliſkiem przydawſzy do tego wiele ſłow zelżywych.

ESTRIVIERES, *prononcez* E'TRIVIERES, ſubſt f. plur. (*Sorte de foüet fait de lanieres de cuir.*) Scutica, æ, f. Lorum, i, n. *Hor. Ter.* BICZ z żył wołowych álbo rzemieni zrobiony do ſmagania. *Bykowiec* ſmaganiec.

Donner les étrivieres. Cædere aliquem loris. *Cicer.* **Qui mérite les étrivieres.* Scuticâ dignus. *Horat.* **Il a eu les étrivieres.* Rubet ſcuticâ. *Juv.* Smaganie komu dać. *Godzien ſmagania. *Był ſmagany.

ESTROIT, *prononcez* E'TROIT, maſc. E'TROITE. fœm. adject. (*Qui a peu d'étenduë en largeur.*) Anguſtus. *Cic.* Arctus. CIASNY nie ſzeroki wąſki.

Des chemins étroits. Viæ anguſtæ. Viarum anguſtiæ. Drogi ciaſne ciaſności.

Eſtre logé à l'étroit. Anguſtè habitare. *(*Le contraire eſt* Laxè habitare. *Cic.* *Eſtre logé au large.*) Mieſzkać ciaſno w ciaſności **przeciwna ieſt*: Mieſzkać wygodnie obſzerne mieć mięſzkanie.

Il tenoit Pompée fort à l'étroit, fort ſerré. Anguſtiſſimè Pompeium continebat. *Caeſ.* Bardzo bliſko zá Pompeiuſzem zaraz náſtępował z woyſkiem niedaiąc mu ſię áni roſkurczyć,

ON DIT figurément, *Je ſuis reduit à l'étroit, J'ay peu de choſe pour vivre.* Res mihi anguſta domi. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: iuż też ciaſno koło mnie, nieſtaie mi wątku nie będę miał o czym żyć daley.

ON DIT auſſi *Un eſprit étroit,* (*qui n'a point une eſtenduë de connoiſance, qui a une intelligence fort ſerrée, ou bornée.*) Anguſtum & arctum ingenium, ii, n. *Cicer.* ROZUM ograniczony nie wiele umieiący ſzczupły.

ESTROITEMENT, *prononcez* E'TROITEMENT, adv. (*A l'étroit.*) Arctè. Anguſtè. *Arctiùs. Anguſtiùs. adv. *Plus étroitement.* *Anguſtiſſimè. Arctiſſimè. adv. *Fort étroitement.* *Cic.* CIASNO. *Cieśniey. *Náyciesniey.

ESTRON, *prononcez* E'TRON, ſubſt. maſc. (*Excrement.*) Stercus. *Plin.* ŁAYNA ludzkie grubemi ſztukami przez ſtolec wychodzące.

ESTROPIE', m. ESTROPIE'E, f. adject. (*Qui a perdu l'uſage de quelque membre, qui ne s'en peut plus aider.*) Aliquo membro captus. Membris iners. *Cicer.* KALEKA ná ktorey części ciała upadły.

ESTROPIER, V. act. (*Priver quequ'un de l'uſage de quelque membre.*) Alicujus membrum debilitare. Aliquem aliquo membro privare. Uſu alicujus membri privare. OKALECZYC kogo rękę nogę álbo członek ktory odiąć.

ON DIT au figuré, (*d'un extravagant.*) qu'*Il a la cervelle eſtropiée.* Cerebro laborat. *Plaut.* Putidum eſt ipſi cerebrum. *Hor.* MOWIĄ o głupim y nieuważnym okaleczony ná rozumie, álbo cięty w rozum.

ESTUDE, *prononcez* E'TUDE, ſubſt. f. (*Lecture, meditation pour apprendre les ſciences.*) Litterarum ſtudia. *Cic.* UCZENIE ſię czytanie uważanie dla nábycia náuk.

Homme d'eſtude, ou *Qui aime l'eſtude.* Studioſus homo. Studioſus doctrinarum *Plin. Jun.* Vir litteratus. *Cic.* Człowiek w náukach ſię kochaiący, czytaniem kſiąg náukami ſię bawiący

Il eſt ſans eſtude, Il n'a point d'eſtude. Litterarum planè rudis. Nullis litteris vir. Rudis artium homo. *Cic.* Bez náuki proſtak żádney náuki niemaiący nieuk.

Il a fait de bonnes eſtudes, Il a bien eſtudié. Studuit optimis diſciplinis & artibus. *Cic.* Dobrze ſię wyuczył, náleżycie nauki ſwoie odprawił.

Aimer l'eſtude. Teneri ſtudiis. *Cicer.* **S'addonner, s'appliquer, ſe mettre à l'eſtude.* Conferre ſe ad ſtudia. Incumbere ad ſtudia, *ou* in ſtudia. Aſſerere ſe ſtudiis. Tradere ſe ſtudiis. *Cic.* Alicui arti ſtudium ſuum dare. In aliquâ arte ſtudium ponere. *Cicer.* Kochać ſię w náukach. *Przykładać ſię do náuk bawić ſię náukami.

Se remettre à l'eſtude. Se, *ou* animum ad ſtudia referre. *Cic.* **On ne tient plus compte des eſtudes, des lettres.* Jacent ſtudia litterarum. *Cic.* Wrocić ſię do náuk. *Już zá nic nie maią náuk.

ESTUDE, (*Endroit, réduit, cabinet où l'on eſtudie.*) Muſeum. *Var.* Bibliotheca. *Cic.* GABINET Pokoik oſobny do czytania y bawienia ſię kſięgami. &c.

ESTUDE ſe dit abuſivement, pour *La boutique d'un Notaire*, ou *d'un Procureur,* (*le lieu où ils travaillent.*) Tabularium. *Cic.* Tablinum. Commentariorum & chirrgraphorum officia, æ f. *Cic.* TO ſłowo Francuſkie zle ſię mowi o Izdebce Piſarza álbo Patrona gdzie ma kſięgi y pápiery prawne, y ná ſprawy ſię gotuie, ále ſię może názwać *kancelarya* Biblioteka.

ESTUDIE', *prononcez* E'TUDIE', m. E'TUDIE'E, fœm. adject. & part. Meditatus. Elaboratus. Cogitatus. Accuratus. *Cic.* **Un diſcours étudié.* Elaboratus, *ou* accuratus ſermo. *Cic.* **Des paroles eſtudiées.* Compoſita verba. *Saluſt.* Verba meditata & cogitata. **Une douceur qui n'eſt point eſtudiée.* Inaffectata jucunditas. *Cic.* PRACOWITY z pracą z przygotowaniem náleżytym nápiſany, doſkonále przygotowany. *Mowa z náleżytym y pilnym przygotowaniem nápiſana. *Słowa wytworne wymyślne. *Łáſkawość nie zmyślona.

ESTUDIER, *prononcez* E'TUDIER, V. act. (*Apprendre les ſciences*) Studere. Studio litterarum operam dare. act. Studiis vacare. neut. In ſtudio litterarum verſari, dep. Ad aliquam ſcientiam, *ou* artem operam ſuam conferre. In aliquâ arte, *ou* in aliquo ſtudio operam ponere. Ad aliquam artem ſtudium ſuum adhibere, *ou* adjungere. act. *Cicer. Ter.* UCZYC ſię Náuk pilnować.

Eſtudier fort & ferme. Incumbere ad, *ou* in ſtudia. *Cicer.* **Eſtudier ſous quelqu'un.* Aliquem audire. Aliquo uti magiſtro & doctore, dep. *Cic.* Dare operam alicui. *Cic.* **Recommencer à eſtudier ſa Philoſophie ſous quelqu'un.* Studium Philoſophiæ aliquo doctore renovare. *Cic.* Uczyć ſię bardzo pilno y mocno. *Uczyć ſię pod kim. *Znowu záczać Filozofią pod kim.

Eſtudier tellement quellement, ou *fort legerement.* Studia leviter attingere. *Cic.* Uczyć ſię iáko táko, iák ták bárdzo niewiele máłoco.

On doit moins eſtudier dans la vieilleſſe. Studia contractiora debent eſſe in ſenectute. *Cic.* Ná ſtárość mniey ſię uczyć trzeba, mniey ſię náukami zábáwiać.

ESTUDIER *quelqu'un, ſon humeur, ſes inclinations, ſes ſentimens, ſes geſt.* Mores, indolem, ingenium, ſenſus alicujus obſervare, *ou* explorare. *Cic.* ZMIARKOWAC uważać zrozumieć kogo to ieſt iego fántazyą, humor, ſkłonnośći woią upodobanie.

Eſtudier le gouſt d'une perſonne dans ſon manger, (*Prendre garde à ce qui luy eſt plus agreable au goût.*) Quidquid ciborum alicujus palato ſapiat ſagaciter exquirere. Uwáżać czyi ſmak w iedzeniu co lubi co rád iáda.

Elle eſtudie dans ſon miroir juſques à ſes grimaces. Fingit & accommodat etiamnum ad ſpeculum oris ſui depravationes. Przypatruie ſię ſobie y uważa w zwierciedle wſzyſtkie ſwoie miny, ſame náwet wykrzywiania ſię.

s'ESTUDIER, (*Se mettre, s'appliquer à une choſe.*) Aliqui rei ſtudere. Operam dare alicui rei In aliquid incumbere. *Cicer.* *S'eſtudier à la perte de quelqu'un.* Incumbere ad, *ou* in alicujus perniciem. * *S'eſtudier à la propreté.* Studere elegantiæ. **A toutes ſortes de méchancetez.* Ad omnem malitiam & fraudem verſare animum. *Cicer.* **A des amours criminels & inceſtueux.* Inceſtos amores meditari. *Horat.* PILNOSCI do czego przykładać wuczać ſię do czego przykładać ſię z pilnośćią do czego ſtaráć ſię pilnie uſiłować.*Stáráć ſię o zgubę czyią uſiłować onię czuwać nánie. *Wprawować ſię w ochędoſtwo przeſtrzegáć pilnować go. *Wuczać ſię wprawowáć ſię w wſzlakie złośći. *W ſproſne y wſzeteczne kochania.

Les adroits flatteurs, qui ſont à la table des grands ne s'eſtudient, qu'à débiter ce qu'ils jugent eſtre le plus agreable à la compagnie, & ſéduiſent ainſi les oreilles. Ficti adulatores, cùm cenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratiſſimum auditoribus fore, & ſic inſidias auribus faciunt. *Petr.* Podchlebnicy chytrzy znáyduiąc ſię u-ſtołow Páńſkich, nieſtaraią ſię tylko áby rzeczy co náyprzyiemnieyſze prawili y ták łudźli uſzy ludzkie y zwodźli.

ESTUVE, *prononcez* E'TUVE, ſubuſt. f. (*Lieu fermé qu'on échauffe pour provoquer la ſueur.*) Vaporarium. Hypocauſtum. Laconicum. Sudatorium. Caldarium. *Vitr. Celſ. Sen.* Sudatio. *Vitr.* ŁAZNIA zwyczayna domowa *álbo* tez wánná ſucha.

ESTUVE'E, *prononcez* E'TUVE'E, ſubſt. f. (*Fricaſſée de viande*, ou *entre deux plats.*) Pulmentum. DUSZENIE Gotowanie mięſa álbo ryb duſzonych w rądlu rynce, álbo między dwiema połmiſkami.

Ce poiſſon eſt bon de quelque maniere que vous l'appreſtiez, ſoit à l'eſtuvée, ſoit roſti Hic piſcis habet ſuavitatetem quoquo modo condias, vel patinatum, vel aſſum. *Plaut.* Ta ryba ieſt bardzo dobra czyli duſzona, czyli pieczona.

ESTUVER *une playe*, V act. *prononcez* E'TUVER, (*Baſſiner une playe avec quelque liqueur.*) Vulnus fovere aquâ, vino. **J'étuvay la légere bleſſure que j'avois à la jambe avec du vinaigre.* Vulnus cruris haud altum aceto diluo. *Petr.* WYMYWAC wyczyśćić ránę, octem wodą winem &c. *Wymyłem ránkę ktorąm miał w goleni octem.

ESTUVISTE, *prononcez* E'TUVISTE, ſubſt.m. (*Qui tient des bains & étuves.*) Iatralepta. *Petr.* Balneator. ŁAZIENNIK co łáźnie publiczne trzyma dlá wſzyſtkich.

ESTUY, *prononcez* E'TUY, ſubſt. m. (*Boëte pour conſerver les choſes & empeſcher qu'elles ne ſe gâtent.*) Theca. *Var.* Graphiarium. *Mart.* SZTUCIEC ſztuczczyk puzderko pokrowiec ná ſchowanie czego, áby ſię nie pſowało (Jáko) *puzderko ná brzytwy pokrowiec ná księgi, piurnik ná piora* náprzykładſztuciec ná rożne ſztuczki.

S'ESVANOUIR, *prononcez* S'E'VANOUIR, V. neut. (*Se paſmer, tomber en défaillance, Perdre connoiſſance.*) Animo linqui. **Il s'évanouit de peur.* Animus illi metu concidit. *Cic.* ZEMDLEC, zmyśły ſtracić od ſłabośći. * Zemdlał od ſtrachu.

S'E'VANOUIR, *Diſparoiſtre ſoudainement.*) Evaneſcere. E conſpectu ſe ſubripere. *Cic. Phæd.* ZNIKNĄC nágle, niewiedzieć gdzie ſię podział.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Les haines s'évanouiſſent.* Odia detumeſcunt. *Petr.* W TYM rozumieniu mowią: Nienawiśći záwziętośći zniknęły, álbo nikną.

Sa vie s'eſt évanouië ſans eſtre achevé, & la mort eſt venuë ſur luy, lors qu'il l'attendoit le moins, & avant qu'il fut raſſaſié des choſes de ce monde. Imperfecta ipſi elapſa eſt vita, & nec opinanti mors ad caput aſtitit, antequam ſatur & plenus rerum poſſet diſcedere. *Hor.* Zniknęło życie iego przed czaſem, á śmierć go záſkoczyła gdy náymniey o niey nie myślał, niedawſzy mu y świata zážyć.

ESVANOUISSEMENT, *prononcez* E'VANOUISSEMENT, ſubſt m. (*Pamoiſon, défaillant.*) Deliquium, ii, n. *Plaut.* **Il luy a pris un évanouiſſement.* Illum animus reliquit. *Caſ.* *Il m'a fait revenir de mon évanouiſſement.* Mihi ægram animam revocavit. *Quint Curt.* MDŁOSC Zemdlenie omdlewanie. * Napádły go mdłośći. * Otrzeźwił mię w mdłośćiach moich rátował mię.

ESVENTRER, (*prononcez* E'VENTRER.) V. act. (*Ouvrir le ventre pour en tirer les inteſtins.*) Exenterare. Evisceſcerare. *Ter. Virg.* WYPATROSZYC ptáka, záiąca, ſprawiać ryby, wybieráć wnętrznośći z wołu oprawić.

ON DIT figurément & populairement, *S'éventrer pour quelqu'un*, (*Se tuer, ſe mettre en quatre pour luy.*) Alicujus causâ rumpere ſibi ramices. *Plaut.* Profundere ſe in aliquem. Omnem curam, labores, induſtriam impendere in aliquem. *Cic* WYNISZCZYC ſię dlá kogo, wyikrzyć ſię dlá niego. Mowa potoczna poſpolita.

S'ESVERTUER, *prononcez* S'EVERTUER, V. neut. (*S'efforcer.*) Omnes nervos induſtriæ contendere. *Cic.* WYSILIC ſię, ná co wſzyſtkiemi ſiłami ſię piąć ná co, dopináć dokazywáć czego uſilnie.

s'EVERTURE, *Prendre courage*) Sumere animos. *Ovid.* **Evertuez-vous* Macte animo. Macto animi. *Mart. Suet.* *(*au plurier on dire.* Macti animo. Macti animo eſte. *Stat.* NABIERAC ſerca ſił odwagi ochoty. *Nuzeſz, nietráć ſerca nic to dáley, rzezwo lepiey że &c.

(Façon de parler populaire.) Mowa potoczna poſpolita.

ESULE, ſubſt. f (*Racine propre à purger les ſeroſitez.*) Eſula. MLECZ ziele ſłużące do czyſzczenia oſtrośći krwi.

ET, (*Conjonction, où l'on ne prononce point le T. ni devant, ni aprés les voyelles.*) Et. Atque. Que. *Benè beateque vivere. *Vivre bien & heureuſement.* Y Koniunkcya w ktorey w francuſkim nie wymawia ſię *t.* ná końcu áni przed wokalami, áni po nich. *Zyć dobrze y ſzczęśliwie; weſoło życie prowadzić.

ET, *s'exprime auſſi en Latin par* Cùm, tùm. *ou* Tum *répeté deux fois.* Plurimum valuit apud me tua auctoritas cùm in omni re, tùm in hoc negotio, *Vous avez toujours eu beaucoup d'autorité ſur mon eſprit en toutes choſes, & principalement en cette affaire.* Scripſiſti epiſtolam ad me plenam tum benevolentiæ, tum prudentiæ, *Vous m'avez écrit une lettre pleine d'amitié & de ſageſſe.* Párrykuła y Francuſka wyraża ſię czaſem właciſkim przez partykuły *cum tùm* álbo przez párrykułę *tum* powtorzoną dwa razy; w Polſkim *nietylko, ále też y*, álbo *ále y* Wielka była záwſze powaga twoia u mnie nietylko (*álbo*) y winſzych wſzyſtkich okázyach ále też y w tey oſobliwie. Piſałeś do mnie liſt pełen y łáſkawośći y rozſądku (*álbo*) nie tylko łáſkawośći ále y rozſądku.

ET, au commencement d'une Periode, ſert à pouſſer fortement une choſe après pluſieurs autres. Y, w francuſkim y polſkim ná początku peryodu iákiego położone ſłuży do mocnego záſfektem wyżenia czego.

Et après cela quelqu'un dira. Poſtea quis dicet. Y po tym wſzyſtkim, ieſzcze kto rzecze?

Et ce n'eſt pas merveille. Nec mirum. Y niedziw, y niedziwno.

(Cherchez par *Es* les mots que vous ne trouverez pas par *E'*, comme Szukay przez *Es* ſłow francuſkich ktorych nieznaydzieſz przez *E'*.

E'TERNEL, m. E'TERENELLE, f. adject. (*Qui n'a ni commencement, ni fin.*) Æternus Sempiternus. *Cic.* WIECZNY wieczyſty co nie má początku áni końca.

E'TERNEL, (*Continuel, qui dure toûjours.*) Æternus. Perpetuus. Continuus, a, um. WIECZNY wiekuiſty bez końca záwſze trwaiący.

Si vous voulez que cette alliance ſoit éternelle, ou dure toûjours. Si perpetuam vis eſſe hanc affinitatem. *Ter.* Jeśli chceſz áby to złączenie naſze było wiekuiſte y záwſze trwało.

E'TERNELLEMENT, adv. (*Durant toute l'éternité.*) Æternum. adv. *Virg.* POWSZYSTKĘ wieczność wiecznie wiekuiśćie wieki.

E'TERNELLEMENT, (*De toute étenité.*) Ex æterno tempore. Ex omni æternitate Ab infinito tempore. *Cic.* WIECZNIE, od wiekow od wiecznośći

E'TERNELLEMENT, (*Pour toute l'éternité, continuellement.*) In æternum. *Liv.* In ſempiternum tempus. *Cic.* Perpetuò. Perpetuùm. adv. *Cic.* NA WIEKI ná cáłą wieczność wiekuiſtemi wiekami czaſami.

E'TERNISER, V act. (*Rendre éternel.*) Æternare. Æternum facere. WIECZNYM uczynić wiecznośćią wiekami wſławić.

Le

Le malheur des temps a éterniſé la mémoire de cét homme. Hujus viri laudem ad ſempiternam memoriam temporis calamitas propagavit. *Cic.* Nieſzczęśliwość czáſow pámiątkę tego człowieka wiekami wſławiła.

E'TERNITE', ſubſt. f. (*Durée, qui n'a ni commencement, ni fin.*) Æternitas. *Cic.* Æternum, *ou* ſempiternum temporis ſpatium, n. *Cic.* WIECZNOSC co trwa bez początku y bez końca.

De toute éternité. Ex eterno tempore. Ab omni æternitate. Ex omni æternitate. *Cicer.* Od wiecznośći od wiekow po wſzyſtkie wieki.

Donner l'éternité à quelqu'un. Donare aliquem æternitate. *Plin.* Donare alicui æternitatem. *Cic.* Wiecznośćią kogo darować.

Pour l'éternité. Ad memoriam æternitatis. *Cicer.* Ná wieczność, ná wiekuiſtą pámięć potomnych wiekow cz ſow.

E'TE'RODOXE, adject. m. & f. (*Qui eſt d'une autre opinion*, ou *d'une autre ſecte.*) Qui aliam ſectam ſequitur. INSZEY wiary mniemania rozumienia ſekty.

E'TESIES ſubſt. m. pl. *ou* VENTS E'TE'SIENS, (*qui ſoufflent quarante jours durant, vers la fin de la Canicule.*) Eteſiæ, arum, maſc. pl. *Cic.* ETEZYE wiatry coroczne názwane z Grecka Etezye: to ieſt, co rok wieiące przez czterdzieśći dni po záczęciu Kanikuły.

(Parce qu'en Grec ce Nom eſt de la premiere des Simples, qui n'eſt que des Maſculins: auſſi Ciceron s'en eſt ſervi au Maſculin, *Navigatio quæ imminebat in ipſos Eteſias.* Il ſe prend auſſi adjectivement, car on trouve dans Lucrece *Eteſia flabra Aquilonum*) To imię Etezye w francuſkim powinno być męſkiego rodzáiu bo ieſt u Grekow pierwſzey deklinacyi ſłow nieſkładanych ktore wſzyſtkie ſą męſkiego tylko rodzáiu y Cyceron w męſkim rodzáiu ie użył mowiąc Zegluga ktora nám przypadła ná ſame Etezye Kiedzie ſię też tak im ę przydatko we gdyż mamy w Lukrecym: Etezyiſkie powiewanie wiatrow połnocnych.

E'TESTEMENT *des arbres*, ſubſt. maſc. *prononcez* E'TÉTEMENT, Decacuminatio. *Plin.* SCINANIE wierzchołkow drzew.

E'TESTER, *prononcez* E'TÊTER, V. act. (*Coupper la teſte*, ou *le haut des arbres.*) Decacuminare. *Colum.* SCINAC wierzchołki z drzew.

E'THERE'E, *ou* LA REGION E'THERE'E. Æther. Æthereus locus *Cic.* POWIETRZE, niebo.

E'THIOPIE, (*Grand pays de l'Afrique.*) Æthiopia. *Plin.* MURZYNSKI Kray wielki w Afryce.

E'THIOPIEN, ſubſt. m. (*Né en Ethiopie.*) Æthiops, *gen.* Æthiopis, maſc. *Plin.* MURZYN urodzony w Murzyńſkiey ziemi.

E'THIOPIENNE, f. (*Celle qui eſt native d'Ethiopie.*) Æthiopis, idis. Æthiopiſſa *Plin.* MURZYNKA.

E'THIOPIQUE, adject. m. & fœm. (*Appartenant à l'Ethiopie.*) Æthiopicus. *Plin.* MURZYNSKI náleżący do Murzynow.

E'THIQUE, ſubſt. fœm. (*La Morale d'Ariſtote.*) Ethica. Ethica. ETYKA obyczaiow dobrych Aryſtotelesowa nauka.

E'TIQUE, adject. maſc. & fœm. (*Maigre & deſſeché par une fievre qui eſt dans l'habitude du corps.*) Tabidus. HEKTYK ſuchotnik wyſchły niſzczeiący marnieiący od uſtawiczney gorączki ſkrytey w ciele.

De venir étique. Extabeſcere. Intabeſcere. *Colum.* W paść w ſuchoty..

E'TIQUETTE, ſubſt. f. (*Petit morceau de papier*, ou *de parchemin qu'on met ſur ſes marchandiſes & ailleurs.*) Pittacia, orum. Pittacium. *Petr.* Scheda. Schedula. *Cic.* Saccelorum epigrammata. *Bud.* Titulus. *Petr.* KARTKA z nápiſem znáczek ktory zwyczaynie kładą ná towarach, workach lekarſtwach &c.

ON DIT, *Juger un procès ſur l'étiquette.* Litem non ponderatis momentis dijudicare. *Sans l'aprofondir & ſans la veu des pieces.* SĄDZIC ſprawę iák ſię podoba, ná pamięć nie weyrzawſzy w nię áni ſłuchawſzy dowodow y nie widziawſzy papierow

E'TIQUETTER *un ſac* &c. V. act. (*Mettre une étiquette deſſus.*) Sacculos inſcribere Titulum apponere ſacculo. PONAPISYWAC nápiſy kartki znáczki ná wierzchu podawać.

ETNA, (*Montagne de Sicile*, aujourd'huy *Le mont Gibel.*) Ætna, æ, f. *Cic.* ETNA Gora w Sycylii dziś názywaią Mongibel.

Du mont Ætna. Ætneus *Cic. Plin.* Etneyſki.

(Cette montagne jette quelquefois en l'air, du feu, de gros quartiers de pierre enflammez & bien de la cendre.) Tá gorą czaſem wybucha ogień ná powietrze ſztukami wielkiemi wyrzuca ięc kamienie gorące y popioł zárzyſty.

E'TOLIE, (*Pays de l'Achaïe dans l'ancienne Grece.*) Ætolia. *Cic.* ETOLIA Kray Achaii w dawney Grecyi.

D'E'TOLIE. Ætolicus, a, um. *Liv.* Ætolus, a, um. ETOLSKI Etolicki.

Cherchez par ES les mots que vous ne trouverez point par E'.) Szukay przez *ES* ſłow, ktorych nie nápadnieſz przez *E*

ETYMOLOGIE, ſubſt. f. (*Origine & ſource des mots des langues.*) Etymalogia. *Quint.* Verbi origo. *Quint.* Notatio. Originatio. *Cic. Quint.* WYKŁAD ſłow dochodzenie właſnośći y początku ſłowa każdego w iákim ięzyku.

Je vous ay apris l'étymologie du nom de Foy. Docui te, Fides etymon quod haberet. *Cic.* Powiedziałem ci y pokazałem ſkąd ſię mowi wiara.

ETYMOLOGIQUE, adject. **Un Dictionnaire etymologique.* Etymorum ſyllabus, i, m. KSIĘGI wywodzące początki ſłow ſkąd ſię co mowi

ETYMOLOGISTE, ſubſt. maſc. (*Qui ſait l'étymologie des mots.*) Etymologiæ, *ou* etymologices peritus, i, maſc. * *Qui traitte de l'étymologie des mots.* Qui ſcrutatur origines verborum. *Var.* Qui exquirit unde verba ſunt ducta. *Cicer.* WYKŁADACZ ſłow, co każde ſłowo z początku ſwego od ktorego y ſkąd pochodzi wywodzić umie. *Ten co piſze o wywodzeniu ſłow.

EU, (*Ville & Comté de Normandie.*) Augum, i, n. Auga, æ, fœm. AUZ Miaſto y Hrabſtwo Normandyi.

Qui eſt de la ville d'Eu. Augenſis & hoc Augenſe, adject. Aużanin co ieſt z Aużu

(Cherchez les mots qui commencent par *Ev*, où l'*v* eſt conſonne, cy-après: comme: Szukay niżey ſłow ktore ſię záczynaią przez *Ew* náprzykład.

EVACUATION, *& les autres mots où l'V eſt conſonne, Voyez après.* EUXIN &c. EWAKUACYA y inſze ſłowa ktorych *W* ieſt dwoygłośną literą á nie wokalą, to ieſt iednogłośną, ktore znáydzieſz po tym ſłowie *EVXIN.*

EUBE'E, (*Iſle, aujourd'huy Negrepont.*) Euboea, æ, f. *Plin.* NEGROPONT Wyſpa Ewboicka.

EUCHARISTIE, ſubſt. f. (*Action de grace.*) Euchariſtia, æ, fœm DZIĘKCZYNIENIE Dziękczyniący.

(Il ſe prend pour l'Auguſte Sacrement de nos Autels, qui contient le Corps & le Sang de J. C.) To ſłowo Francuſkie bierze ſię zá Náyśw: Sakrament Ołtarza prawdziwe Ciało y Krew Chryſtuſa Jezuſa.

EUFRAISE, ſubſt. f. *Herbe qu'on dit eſtre bonne pour purifier le cerveau & éclaircir la veuë.*) Eufraſia, æ, f. SWIETLIK Ziele, ſkuteczne do czyſzczenia mozgu y uzdrowienia á czyſzczyſzczenia oczu.

EUGUBE, (*Ville épiſcopale dans le Duché d'Vrbin en Ombrie.*) Eugubium. EWGUB Miaſto z Biſkupſtwem w Xięſtwie Urbinu w Prowincyi Umbryi.

D'EUGUBE. Eugubinus, a, um. EWGUBINSKI.

EUNUQUE, ſubſt. m. (*Qui eſt coupé.*) Eunuchus. *Ter.* Spado. *Curt.* Ademptæ, *ou* exciſæ virilitatis homo. *Quint.* RZEZANIEC Káſtrat, Ewnuch, człowiek urznięty. Trzebieniec.

EUPATOIRE, ſubſt. f. (*Herbe.*) Eupatoria. *Plin.* RZEPIK, ſadziec, trank, ziele.

EUPHONIE, ſubſt. f. (*Prononciation facile & agreable à l'oreille.*) Vocalitas. *Quint.* Sonus verborum jucundus. DZWIĘK wdzięczne brzemienie głoſu.

EUPHORBE, ſubſt. m. (*Herbe.*) Euphorbia. **Le ſuc de cette herbe.* Euphorbium. *Plin.* EUFORBIUM ziele. *Euforbium ſok álbo zſiadłą miazga tego ziela.

EUPHRATE, ſubſt. m. (*L'un des plus grands fleuves du Monde*, aujourd'huy *Frat.*) Euphrates. EWFRATES, álbo *Frates* álbo *Frat* Rzeka iedna z náywiękſzych ná świecie.

(Il prend ſa ſource dans la grande Armenie.) Początek ſwoy má w Armenii.

EVREUX *ſur la riviere d'Iton*, (*ville epiſcopale dans la haute Normandie.*) Ebroïcum Eburonicum. EBROIK Ebruk miaſto nád rzeką *Iton*, z Biſkupſtwem w Normandyi.

Qui eſt d'Evreux. Ebroïcenſis. EBROUCKI Ebroicki Ebroiceńſki.

EURIPE, ſubſt. m. (*Canal entre l'Iſle Eubée & la Beotie.*)

6 Xxxxxx2 Euri-

Euripus.*Liv.* EURYP rzeka korytem płynąca między wyſpą Euboiką y Beocyą.

(On appelle de ce nom des Canaux d'eau pour l'embeliſſement d'un lieu de plaiſance, comme les appelle Ciceron, *Euripi, orum.* Eurypami w łácinſkim zowią Kánáły prowadzono do koła pałacow y ogrodow rowami dlá rozryw[illegible]i.

EURITHMIE, ſubſt. f. (*Beauté de l'aſſemblage de toutes les parties d'un édifice.*) Eurithmia. Venuſta ac commoda ædificii ſpecies. PROPORCYA kſztałt ſkładność ſtoſowność przyſtoyność wielu częśći przyzwoicie między ſobą złożonych pochodząca, piękna do oká w budowaniu.

EUROPE,f. (*La plus conſiderable partie de l'ancien Monde.*) Europa.*Cic.* EUROPA náyznacznieyſza część z trzech dáwnych świata części.

EUROPE'EN,m. EUROPE'ENNE,f. adject. (*Qui eſt né en Europe*) Europeus. EUROPEYSKI Europeyczyk Europeyka. *To ſłowo polſkie Ewropeyczyk &c. iáko y Ewropa lubo ſię przez w piſać powinno, á nie przez* Eu; *iednakże niewymawia ſię w prononcyacyi całe w wyraźnie; ále táie y w połknie wymawiaiąc; iakoby* Europa. *Co tez obſerwowáć trzeba y w náſtępuiących ſłowach y názwiſkach właſnych táko to Evrotas, Ewtraapelia Ewxyn* gdzie *w* łączyć trzeba z pierwizą w ſłowie literą á nie znáſtępuiącą.

EUROTAS, (*Fleuve celebre du Peloponneſe.*) Eurotas, æ, m. *Cic.* *(*on l'appelle aujourd'huy* Baſilipotano.) EWROTAS rzeka ſławna Peloponezu. *Dziś zowią Bazylipotamo.

EUTRAPELIE,ſubſt.f. (*Vertu qui modere le plaiſir qu'on prend à railler.*) Virtus quæ jocis adhibet modum, f. *(*on ſe ſert dans l'Ecole du mot* Eutrapelia,æ,f. *qui eſt grec.*) CNOTA oſtrozności w żártach ucząca pomiarkowania w żartowániu y weſołości przyſtoyney. *Zowią po ſzkolnemu Ewtrapelia z greckiego powściągliwość w żartach álbo ſkromność.

DUX, *plurier du nom ſingulier* LUY. Illi, *genit.* illorum, m plur. ONI liczba większa od ſłowa on ona.

EUXIN, *ou* PONT-EUXIN, *Voyez* PONT. EWXYN morze czarne.

EVACUATION, ſubſt. f. (*Décharge des humeurs & des excrements des corps.*) Detractio. *Celſ. Plin.* *EWAKVACYA* wyprowadzenie humorow z ciała złych y zbytecznych.

EVACUATION *d'une ville de guerre,* (*quand on en retire la garniſon*) Præſidiorum ex urbe emiſſio.*Cic.* WYPROWADZENIE żołnierzy ná obronę w mieście oſadzonych pod czas woyny *Ewakuacya* miaſta fortecy.

EVACUER, V. act. (*Vuider les mauvaiſes humeurs du corps, les faire ſortir.*) Egerere. Exinanire. *Plin.* Evacuare. *Plin.* Exonerare. Detrahere. *Mart.* WYPROWADZIC złe y zbyteczne z ciała humory.

EVACUER *une place,* (*En retirer les troupes.*) Urbem exinanire. Ab urbe deducere præſidia. Nudare urbem præſidio.*Saluſt.Cic.* WYPROWADZIC woyſko ſwoie, ludzi ſwoich żołnierzy z miaſta pod czas woyny.

EVADER, V. n. (*S'évader, s'eſchapper, s'enfuir.*) Evadere. Aufugere. Evolare.*Cic.* UCIEC, umknąć uyść.

Faire evader quelqu'un. Dare fugam alicui. *Virg.* Dać uciec komu.

EVAGATION *d'eſprit,*ſubſt.f. Mentis,*ou* animi evagatio. OBŁĄKANIE ſię myśli, rozerwanie.

EVALUATION, ſubſt. f. (*Appréciation des choſes ſelon leur valeur.*) Æſtimatio. *Cic.* OSZACOWANIE rzeczy według tego co ſą warte, táxa, otaxowanie.

EVALUER, V.act. (*Apprécier une choſe ſelon ſa valeur.*) Æſtimare. Pretium rei ſtatuere. *Cic. Ter.* OSZACOWAC co otaxować, cenę co czego warto położyć

EVANGELIQUE. Evangelicus, a, um. (*mot conſacré.*) EWANGELICZNY, EWANGELICZNA, ſłowo Kościelne poświęcone.

EVANGELISTE, ſubſt. maſc. (*Qui a écrit l'Evangile.*) Evangeliſta. m. *(*Qui annonce l'Evangile.*) Evangelii præco. EWANJELISTA Ten co nápiſał Ewangelią Swiętą. **Słowa naſtępuiące polſkie záczynaiąc od tego ſłowa Ewakuacya iáko ſię piſzą przez Ew ták ſię y wymawiaią przez E y w zupełne, gdyż w nie łączy ſię w nich w z literą E,ale z náſtępuiącą aE oſobną ſylabę czyni.*

EVANGELISER,V.n.(*Annoncer l'Evangile.*) Prædicare, *ou* annuntiare Evangelium, *ou* legem Dei. EWANJELIĄ opowiadać.

EVANGILE,ſubſt.m. *mieux que* f. (*Livre qui contient la doctrine & la Loy de N.S.J.C.*) Evangelium. Sermo res bonas & lætas nuncians,m. EWANJELIA ſłowo to w Francuſkim ieſt męſkiego rodzaiu á nie białogłowſkiego. Kſięga náuki y prawa Chryſtuſa Pana Zbawiciela náſzego

(Ce mot ſignifie un Preſent dans Ciceron, qu'on faiſoit à celuy qui nous apportoit quelque bonne nouvelle. *O ſuaves epiſtolas, quibus evangelia quæ reddam neſcio.* Ciceron écrit ce mot en Grec.) To ſłowo łacińſkie w cyceronie *Ewanjelia* znaczy upominek, podarunek, w nágrodę zá dobrą ſzczęśliwą y weſołą nowinę przynoſzącemu; *O iák wdzięczne liſty, zá ktore nie wiem co zá upominek bym dał.* (Cyceron to ſłowo Greckiemi literami piſze.)

EVAPORATION, ſubſt. f. Vaporatio,*Plin.* Evaporatio. *Sen.* WYWIETRZENIE.

EVAPORE',m. E'VAPORE'E,f.part.paſſ. & adject.Evanidus *Colum.* WYWIETRZAŁY zwietrzały zwietrzała.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit évaporé, leger.* Ingenium leve. Homo levis & vanus. PROZNY letkomyślny umyſł iák wiatr puſta głowa.

S'EVAPORER, (*parlant des eſſences & des eſprits & des eſprits qui ſe diſſipent.*) Evaneſcere. *Ovid.* WIETRZEC wywietrzec zwietrzec.

IL S'EVAPORE, on *L'eſprit s'évapore.* In auras vaneſcit ingenium. WIETRZEIE wywietrzał mu rozum pamięć wywietrzał mu zgłowy, głupieie.

EVASE',m. EVASE'E, f. part. paſſ. (*Fort large.*) Latus. Amplus. ROZŁOZYSTY ſzeroki obſzerny rozdziawiony otworzyſty roſprowadzony.

EVASER, V.act. (*Ouvrir, faire large.*) Diducere. *Cicer.* ROZŁOZYC,roſkładać,rozſzerzać,rozdziawiać,roſprowadzać otworzyc ná oścież.

EVASION, ſubſt. f. (*L'action de s'évader, ſuite.*) Fuga. *Cic.* UCIECZKA ucieknienie.

EVEILLE',m. E'VEILLE'E,f. part. paſſ. & adject. (*Qui ne dort plus.*) Experrectus. Expergefactus. A ſomno excitatus. *Cic. Suet.* OBUDZONY, OBUDZONA, co iuż nieſpi ocucocy.

E'VEILLE' ſe dit figurément, pour dire *Vn homme actif & qui n'eſt point endormi.* Promtus & alacer. Erectus & excitatus Cui vegetum ingenium viget in vivido pectore. CZUŁY nie oſpały pilny rzeźwy rażny.

Il eſt bien éveillé quand il s'agit de gagner. Erectior eſt & attentior ad lucrum. **Il a les yeux éveillez.* In oculis hilaritudo eſt.*Plaut,* Czuie on y nie ſpi kiedy idzie o zyſk y o zárobek. *Ma oczy weſołe.

E'VEILLER *quelqu'un qui dort,* V. act. (*Interrompre ſon ſommeil.*) Aliquem è, *ou* ex ſomno excitare. Excitare ſopitum.*Cic.Petr.*Expergefacere aliquem.Excire ſomno,*ou* è ſomno.*Liv.* Suſcitare. E ſomno ſuſcitare.*Plaut.Cic.* E quiete ſuſcitare. *Catul.* OBUDZIC ocucić kogo ſpiącego, przerwać mu ſen.

S'E'VEILLER. Expergiſci,dep. E ſomno ſuſcitari. Evigilare. *Suet.* Se expergefacere. *Plaut.* OBUDZIC ſię ocucić ſię porwać ſię ze ſnu.

*Eveillez vous.*Vigila.*Plaut.*Wſtań,czuy, nie ſpiy, ocuć ſię.

E'VEILLER ſe dit figurément (*d'un eſprit endormi & aſſoupi.*) Veterno aliquem arcere. *Hor.* Animos alicujus excitare. Stimulare & excitare aliquem. Acuere. *Phæd.* **L'âge leur éveillera aſſez l'eſprit ſur cela.* Ætas illos ſatis acuet.*Ter.* **Afin d'éveiller l'eſprit.* Ut acuat ſe ſe diligens induſtria. *Phæd.* OBUDZIC niewłaśnie rozochocić rozruchać. *Z laty rozrucha im ſię myśl dosyć do tego, przvidzie im to z laty. *Dla rozruchania myśli.

E'VENEMENT, ſubſt.m. (*Iſſuë, ſuccès bon,*ou *mauvais.*) Eventus. Eventum. *Cic.* PRZYPADEK wypadek dobry álbo zły. Powodzenie trafunek.

Les évenements de la fortune ne tombent point ſous la prévoyance des hommes. Ad conſilium caſus non admittitur.*Cic.* **Nous jugeons des deſſeins des hommes par les évenemens.* Conſilia eventis ponderamus. *Cicer.* Przypadkom ludzka rada nie zábieży.*Sądziemy o ludzkich zámyſłach z ſkutku y przypadku.

A tout évenement. Ad omnem eventum. Ut ut res cadat. Utcunque ceciderit. Utcunque erit. *Cicer. Liv.* Tym czaſem bądź co bądź, iák padnie ták padnie.

Vn cœur préparé à tout évenément ne perd jamais l'eſperance dans la mauvaiſe fortune, & conſerve toûjours la crainte dans la bonne. Pectus benè præparatum alteram ſortem ſperat infeſtis rebus, & ſecundis metuit. *Hor.* Umyſł ná wſzelkie gotowy

towy przygody, nie traci nigdy nadziei w nieſzczęściu; áni też w ſzczęściu nie ieſt bez boiaźni.

E'VENT, (*prononcez* évant.) ſubſt. maſc. (*Impreſſion de l'air qui change & altere la pluſpart des liqueurs.*) Aeris impreſſio, (quâ liquores plerique corrumpuntur.) ZWIETRZAŁKI wywietrzenie zwietrzałość co do likworow.

Vn vin qui ſent l'évent. Vinum evanidum. Vinum cujus flos, *ou* ſapor evanuit. **Vn parfum qui ſent l'évent, qui eſt éventé, qui a eſté long-temps expoſé à l'air ſans eſtre bouché.* Unguentum cujus ſpiritus diffugit. Wino zwietrzałe, co ſię wiatrem, zwietrzałością, zwietrzałkami oddaie. *Maść wywietrzała co długo ſtała nie zátkana.

E'VENT ſe dit auſſi (*d'un trou,* ou *d'une ouverture qu'on laiſſe à un vaiſſeau pour donner paſſage à l'air.*) Spiramentum. Spiramen. *Plin.Stat.* **Donner de l'évent à un tonneau.* Spiramen dolio dare. Ventilare vinum.*Colum.* ODDECH, Oddechowy loch, dla oddechu zoſtawiona dziura, okno piwniczne. *Dać lufft beczce winu oddech uczynić.

E'VENTAIL, *on prononce* évantail.) ſubſt.m. (*Ce qui ſert à éventer.*) Flabellum,i,n. *Ter.* **Prend cét éventail, & fais luy du vent.* Flabellum cape, & ventulum huic facito.*Terent* WACHLARZ do czynienia wiatru y chłodzenia. *Weźmiy wachlarz y wietrzykiem go ochłodź.

Eventail à chaſſer les mouches. Muſcarium. Wachlarz oganka ná muchy.

(Ce nom fait au plurier *Eventails* & non pas *Eventaux.*) To ſłowo Francuſkie w więkſzey liczbie mowi ſię *Evantails* nie *Evanteaux.*

ON DIT figurément, *Vn eſprit éventé,*ou *Vn éventé,*(*qui a la teſte legere, qui eſt évaporé, qui a du vent dans la teſte.*) Ventoſus. Vanus & levis. *Cic. Hor.* NIEWŁASNIE mowią: Wiatr w głowie, głowa puſta prożna lekkomyślny człowiek.

E'VENTER, (*on prononce* évante.) V. act. (*Faire,* ou *donner du vent.*) Ventilare. *Plin. Suet.* Movere ventum flabello.*Ovid.* WIETRZYC ná wietrze co, álbo też wiatr czynić wiać wywiać.

S'E'VENTER, (*Se rafraiſchir en ſe donnant du vent.*) Sibi ventulum facere.*Terent.* WIETRZYC ſię, chłodzić ſię ná wietrze.

ON DIT en ce ſens, *Eventer la veine,* (*Faire une legere ſaignée, pour donner de l'air aux humeurs du corps.*) Venam ventilare. PRZEWIETRZYC żyłę ochłodzić ią krwi trochę upuściwſzy.

E'VENTER *le gibier,* (*parlant des chiens qui ſentent le gibier par le moyen du vent & de l'air, qui en portent l'odeur au nez.*) Feram odorari.*Cicer.* ZWIETRZYC álbo wietrzyć zwierza, mowiąc o pſach ktore wiatrem to ieſt węchem zwierza śledzą.

S'E'VENTER, (*parlant du vin,*ou *de quelque autre liqueur expoſée à l'air ſans eſtre bouchée, qui s'altere & s'aigrit.*) Coaceſcere. WIETRZEC wywietrzeć mowiąc o winie álbo innym likworze wyſtawionym ná dworze bez zátkania, gdzie ſię pſuie, kwaśnieie?

Le vin s'évente. Coaceſcit vinum. Ingratum ſaporem contrahit vinum aperto aere expoſitum. Flos vini diffugit, *ou* evaneſcit. Wino wietrzeie, pſuie ſię kwaśnieie.

E'VENTER *une mine des ennemis,* (*La découvrir.*) Hoſtilem cuniculum adverſo cuniculo difflare. ODKRYC podkopy nieprzyiacielſkie, miny ich podkopane, dochodząc dociec ich.

Après avoir éventé nos mines par des tranchées, ils empeſchoient nos mineurs, avec des pieux aigus par le bout & de la poix toute bouillante, d'approcher de leurs murailles. Apertis noſtris cuniculis, præuſtâ & præacutâ materiâ pice fervefactâ morabantur foſſores, mœnibuſque appropinquare prohibebant *Cæſ.* Odkrywſzy podkopy náſze rowami, nie dopuſzczali náſzym podkopnikom przyſtępu do murow, kołami oſtremi ich rażąc, y gorącą ſmołą parząc.

E'VENTER, (*Mettre à l'air.*) ſe dit figurément pour *Divulguer, répandre quelque entrepriſe.* Efferre. Proferre. Proferre aliquid in lucem. Facere aliquid palàm. *Ter. Cic.* Vulgare. Divulgare. Evulgare.*Cic.* WIATR mieć o czym, zálecał mię wiatr o tym, odkryć [illegible] ſię czego rozgłoſić [illegible] Lepiey ſię mowi w Polſkim *ięzyka doſtać.* Co ſię mowi właśnie w woyſku o [illegible] o nieprzyiaciela [illegible] mowić ſię może doſtałem (álbo) [illegible] dowiedziałem ſię czegos lepiey niżeli. *wiatr mię zálecał o tym.*

Eventer les deſſeins des ennemis, les découvrir, Eventer la mine. Conſilia hoſtium detegere,*ou* retegere.*Cic. Hor.* Imprezy zámyſły nieprzyiacielſkie poſzlakować, odkryć doyść ich dociec.

E'VENTRER,(*on prononce* évantrer.) *quelque animal,*V. act. (*Luy ouvrir le ventre.*) Exenterare. Eviſcerare. *Virg.* Pectus animalis recudere. *Petr.* WYPATROSZYC dobyć wnętrzności z bydlęcia álbo zwierza iákiego.

ON DIT au figuré, *S'éventrer pour quelqu'un.* Se in aliquem profundere.*Cic.* WYLAC ze wſzyſtkim ná kogo.

EVERSION,ſubſt.f. (*Deſtruction, renverſement.*) Everſio, onis. Ruina. ZBURZENIE wywrocenie obalenie.

S'E'VERTUER,V.n. (*S'efforcer, employer toutes ſes forces pour faire une choſe.*) Contendere omnibus nervis. Contendere nervos ætatis induſtriæque in re aliquâ. *Cicer.* SILIC ſię uſilności wſzelkiey przyłożyc do czego.

E'VESQUE, *on prononce* EVèQUE, ſubſt.m. (*Prélat dans l'Egliſe & Succeſſeur des Apoſtres.*) Pontifex. *Cic. Liv.* Antiſtes. BISKUP Prałat w Kościele, Náſtępca Apoſtołow.

Le mot *Epiſcopus* eſt Grec, & ſignifie dans Ciceron, Qui a l'œil ſur les perſonnes & ſur les lieux, ce qui convient aux Eveſques, de veiller à la conduite univerſelle de la partie du Troupeau de J. C. qui leur eſt confiée par le S. Eſprit. To ſłowo *Epiſcopus* ieſt Greckie, y znáczy w Cyceronie tego ktory ieſt ná ſtraży, y ma ná oku pilnym oſoby y mieyſca wſzyſtkie ſobie powierzone, Co náleży do Biſkupow áby czuli y pieczą mieli ogulnie nád cząſtką owieczek Chryſtuſowych ſobie powierzonych, przez Ducha Swiętego.

ON DIT proverbialement, *Devenir d'Eveſque meuſnier.* Ab equis ad aſinos, *proverbe Latin.* **Déchoir de ſon eſtat, & en prendre un moindre.* A præclarâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem deſciſcere. *Cic.* PRZYSŁOWIEM Francuſkim mowią z Biſkupa młynárz, po naſzemu *z Suffragana poyść ná dragana* to ieſt wypaść z ſzczęścia y ſtopnia godności á ná podleyſzy poyść urząd.

E'VESCHE', *on prononce* EVèCHE', ſubſt.m. (*La dignité d'Eveſque.*) Pontificia dignitas. Pontificium munus. BISKUPIA Godność Biſkupſtwo.

E'VESCHE', (*Le dioceſe, l'eſtenduë de la juriſdiction épiſcopale ſur un certain diſtrict.*) Diœceſis. BISKUPSTWO Diecezya Biſkupa powiat albo kray iego podległy władzy.

L'E'VESCHE', (*Le presbytere, le manoir & la demeure d'un Eveſque.*) Pontificales ædes. Ædes pontificiæ. BISKUPSTWO Rezydencya Pałac mieſzkanie Biſkupa.

Les inſules de l'epiſcopat, ou *d'Eveſque.* Pontificalia inſignia, ium,n. plur. Inſuła Biſkupia ſtroie Biſkupiey godności znaki.

E'VICTION, ſubſt. f. (*Terme de Droit, quand on oblige quelqu'un par juſtice de rendre ce qui ne luy appartient pas.*) Evictio. *Vlp.* EWIKCYA, termin prawny właścizny ſwoiey z cudzych rąk odyſkanie. U *nas* Ewikcya warunek záſtąpienie piſanie ſię ná dobrach iákich ná ubeſpieczenie pewności ſummy iákiey, biorąc odpowiedź ná ſiebie y beſpieczeńſtwo.

E'VIDEMMENT, (*on prononce* évidammat.) adv (*Clairement.*) Evidenter.*Liv.* Perſpicuè. Manifeſtè. Liquidò. Manifeſtò.adv.*Cic.* OCZYWISCIE iawnie.

E'VIDENCE, (*on prononce* évidance.) ſubſt. f. (*Certitude manifeſte.*) Evidentia,æ,f.*Cic.* OCZYWISTOSC iáwność.

E'VIDENT, (*on prononce* évidant.) m. E'VIDENTE, f. adject. (*Clair, manifeſte.*) Evidens,entis, omn.gen. Perſpicuus. Clarus. Manifeſtus,a,um.*Cic.* *(*On dit au Comparatif* Evidentior & hoc evidentius, Clarior & hoc clarius, Manifeſtior & hoc manifeſtius, Perſpicuior & hoc perſpicuius: *& au Superlatif* Evidentiſſimus, Perſpicuiſſimus, Clariſſimus, Manifeſtiſſimus, a, um.) OCZYWISTY, OCZYWISTA, Jaſny iáwny.

E'VIER,ſubſt m. (*Canal à faire couler les eaux d'une cuiſine.*) Emiſſarium.*Suet.* RYNSZTOK ściek w kuchni.

E'VINCER, V. act. terme de Droit, (*Obliger quelqu'un par Juſtice à rendre ce donc il s'eſtoit mis en poſſeſſion.*) Ab aliquo rem aliquam evincere. Dejicere aliquem de poſſeſſione alicujus fundi. *Cic.* EWIKCYĄ zápiſywać.

E'VITABLE,adject.m. & f. (*Qu'on peut éviter.*) Evitabilis & hoc evitabile. Quod vitari poteſt.*Ovid.* UCHRONNY czego ſię uchronić może.

E'VITER,V.act. (*Fuïr une choſe, s'en garantir.*) Evitare Devitare. Declinare. Defugere. Effugere. *Cic.* UCHRONIC ſię czego uyść czego uſtrzedz ſię czego ſchronić ſię od czego

Eviter les injures de la fortune. Fortunæ injurias defugere. *Cic.* **En voulant fouvent éviter un défaut on tombe dans un autre qui luy eft oppofé.* Dum vitant vitium, in contrarium currunt *Horat.* **Je vous donne le mefme confeil que je prends pour moy, qui eft d'eviter la veuë des hommes, puifque nous ne pouvons pas éviter leurs langues.* Tibi idem confilii do, quod mihimet ipfi, ut vitemus oculos hominum, fi linguas minus facile poffumus. *Cicer.* Strzedz fię nie fzczęścia. *Cżęftokroć chcąc fię uchronić iednego defektu wpadamy w przeciwny. *Tę ci daię radę ktorą fię y fam rządzę, to ieft że nam trzeba unikać oczu ludzkich, kiedy nie możemy uniknąć ich ięzykow.

EUNUQUE, fubft. mafc. (*Chaftré.*) Eunuchus, chi, m. *Ter.* EWNUCH rzezaniec trzebieniec.

E'VOCATION, fubft. f. (*L'action d'évoquer les Démons & les Efprits.*) Manium, *ou* Dæmonum evocatio. WZYWANIE Złych duchow, záwołanie ich przez czary.

E'VOCATION, (*L'action d'évoquer une caufe d'un Tribunal à un autre.*) Litis ad alios judices tranflatio. EWOKACYA wyprowadzenie álbo wyciągnienie fprawy do fądu nie przyzwoitego

E'VOLUTION, fubft. f. terme militaire, (*Mouvement qui fe fait dans les rangs.*) Explicatio. ROZWINIENIE roftawianie fzeregow; rożne chorągwi y połkow okazki.

E'VOQUER, V. act. *Les ames des morts*, ou *les démons.* Dæmones, *ou* manes elicere. *Horat.* *ou* evocare. *Plin.* WYWOŁYWAC przez czary Diabły z piekła, álbo Duchy iákie.

E'VOQUER, (*Attirer une caufe d'un tribunal en un autre.*) Caufam transferre ad aliud tribunal. Judices ejurare & ad alios transferre caufam. WYPROWADZIC wyciągnąć pociągnąć fprawę iáką do fądu nieprzyzwoitego.

Evoquer à foy une caufe, la retenir. Alicujus caufæ cognitionem fibi fumere, *ou* adfcifcere. Wziąć álbo zoftawić fprawę iáką fobie ná fąd fwoy włáfny.

EVORA, (*Ville archiépifcopale du Portugal.* Ebora, æ, f. EWORA Miáfto z Bifkupftwem w Portugalii.

EVREUX, (*Ville épifcopale de Normandie.*) Ebroicæ, arum, fœm. plur. EBROIK Miáfto z Bifkupftwem w Normandii.

Qui eft d'Evreux. Ebroïcenfis & hoc Ebroïcenfe. EBROICENSKI Ebroiceńfka Ebroiceńfkie.

EVUIDER, V. act. (*Tailler à jour.*) Perforare. PRZEBIC wfkroś przedziurawić, przekłuć.

EXACT, m. EXACTE, f. adject. (*Soigneux, qui a de l'exactitude.*) Diligens. *Cic.* PILNY Dofkonáły we wfzyftkim co czyni, ufilny ftarany.

EXACT, (*Fait exactement, parlant des chofes.*) Accuratus. um. *Cic.* Z PILNOSCIĄ wfzelką dofkonale wyśmienicie uczyniony zrobiony.

EXACTEMENT, adv. (*Avec exactitude, foigneufement.*) Accuratè. Diligenter. adv. *Cic.* PILNIE dofkonale wyśmienicie.

EXACTEMENT, (*Ponctuellement.*) Præcisè. adv. WŁASNIE w fam czas nieomiękzkanie, wlot, záráz w punkt, w tym punkcie.

EXACTEUR, fubft. mafc. (*Qui exige ce qui ne luy eft pas deu.*) Exactor. *Caf.* WYCIĄGACZ zdzierca co wycifka y wyciągana ludziach to co mu nienależy fzarpacz.

EXACTION, fubft. f. (*L'action d'exiger au delà de ce qui eft deu.*) Exactio. *Cic.* WYCIĄGANIE zdzierftwo, fzarpanie.

EXACTITUDE, fubft. f. (*Soin, diligence.*) Diligentia. Cura. Accuratio. PILNOSC ufilność dofkonałość w czynieniu czego ftaranie pilne.

EXAGGERATION, fubft. f. (*Augmention de ce què l'on dit.*) Auxefis. *Afcon-Ped.* PRZYCZYNIANIE czego w mowieniu w powiadaniu *Exajeracya* udanie nád to.

EXAGGE'RER, V. act. (*Augmenter les chofes.*) Exaggerare. Augere. Verbis exaggerare, *ou* amplificare. *Cicer.* PRZYCZYNIAC przydawać udawać nád to niż ieft w famey rzeczy.

EXALTATION, fubft. f. **L'exaltation du Pape*, pour *Son élevation à la Papauté.* Ad Pontificatum Romanum elatio. Papæ creatio. WYBRANIE wyniefienie Podniefienie. *Wybranie ná Papieftwo wywyżfzenie.

EXALTATION *de la Croix*, (*Fefte dans l'Eglife.*) Sanctæ Crucis exaltatio. PODNIESIENIE álbo Podwyżfzenie Krzyżá Swiętego.

EXALTER, V. act. (*Elever.*) Extollere, (tollo, is, extuli, elatum.) act. acc. PODNOSIC podwyżfzać wywyżfzać. (Ce mot ne fe dit point dans le fens naturel.) To flowo w francufkim niemowi fię w rozumieniu włáfnym.

EXALTER, *quelqu'un*, (*Le louer extraordinairement, l'élever au ciel par des louanges extrêmes.*) Honoribus ac laudibus aliquem efferre, *ou* tollere. In cœlum efferre *Cicer.* PODNOSIC wywyżfzać kogo chwaląc wynofić go áż pod niebiofa.

EXAMEN, fubft. m. (*Perquifition, recherche exacte.*) Inquifitio, onis, f. Judicii inveftigatio. *Feft.* *Inkwizycya*, *Examen* fzukanie bádánie pilne dochodzenie wywiadowanie fię urzędowne, fzperunek fzperanie. Inkwizycyi czynienie, wyprowadzanie.

Examen des témoins. Teftium interrogatio, onis, onis, f. Słuchanie Pytanie świadkow *examinowanie* świadkow.

Examen d'un procès. Litis cognitio. Słuchanie ftron, fprawy fądzenie, wywodow fądowych fłuchanie.

EXAMEN *de quelque ouvrage d'efprit.* Alicujus operis cenforia animadvefio. Caftigatio, *ou* recognitio alicujus operis. Criticum judicium de aliquo opere, *ou* fcripto. *EXAMINOWANIE* iákiey Księgi, pifma iákiego dla poprawienia, y rozfądku o nim dánia.

EXAMEN *de fa confcience, de fa vie.* Confcientiæ examen, inis, n. Inquifitio in femetipfum, *ou* in vitam, *ou* in actus vitæ. Dictorum & factorum recognitio, onis, f. *Sen.* *EXAMEN* álbo rachunek fumnienia włáfnego.

EXAMEN, (*Recherche de la capacité d'une perfonne.*) Eruditionis, *ou* doctrinæ alicujus periclitatio. Periculum, i. neut. *Cic.* *Ter.* *EXAMEN* z náuki zdolności y doftateczności ofoby iákiey.

EXAMINATEUR, fubft. mafc. (*Enquefteur, Inquifiteur.*) Quæftor. Inquifitor, oris, m. *Cic.* *EXAMINATOR* Inkwizytor z urzędu, do inkwizycyi náznáczony.

EXAMINATEUR, (*qui examine la capacité d'une perfonne.*) Alienæ doctrinæ, *ou* eruditionis judex & arbiter. Qui alicujus doctrinæ periculum facit. *Ter.* *EXAMINATOR* co z náuki y zdolności examinuie kogo.

EXAMINER, V. act. (*Confiderer une chofe, la pofer comme il faut.*) Aliquid examinare, o, avi, atum.) *Horat.* *Plin-Jun.* Aliquid ponderare, (o, as, avi, atum.) Aliquid expendere, *ou* perpendere, (do, dis, pendi, penfum.) act. *Cicer.* *EXAMINOWAC* uważać co, y o niey to poftanowić y ofądzić co przyftoi

Examiner avec foin la force de tous les mots, leur énergie. Diligenter examinare verborum omnium pondera, *ou* vim. *Cic* Examinować pilno moc wfzyftkich flow, ich fkuteczność y wyraźliwość.

EXAMINER, (*Faire une perquifition exacte des chofes, ou des perfonnes accufées.*) In aliquem inquirere. Aliquid exquirere. De aliquo exquirere. *Cicer.* INKWIZYCYĄ wywodzić wyprowadzać, względem iákich rzeczy *álbo* względem ofob obwinionych inkwizycyą o kim álbo o czym wyprowadzić

Examiner quelqu'un de près & fes paroles. Exquirere verba alicujus. *Cic.* **On examine ce qu'il fait & comme il vit.* In eum quid agat, quomodò vivat, inquiritur. *Cic.* **On examine fon procès.* In eius caufa cognofcitur. In caufæ illius cognitione judices verfantur *Cic.* **Examiner foigneufement les témoins, les tourner de tous les coftez.* Expendere, *ou* excutere teftes diligenter. *Cic.* MIEC oko ná kogo, uważać go z bliſka, fzpiegować go podpatrywać y podftrzegać co mowi co czyni. *Podftrzegaią uważaią wfzyftko co tylko czyni, y iák żyie. *Sadzą iego fprawę záfiadaią ná fprawę iego. *Náleżycie świadkow fłuchać obracać ich ze wfzyftkich ftron.

S'EXAMINER *foy-mefme, examiner fa confcience.* In fe ipfum inquirere. Facta, dicta, cogitata fua recognofcere. Se ipfum concutere, *ou* excutere. Se ipfum expendere. *Cic.* In fe ipfum defcendere & confcientiam diligenter perfcrutari. Se ipfum expendere. *Cic.* *EXAMINOWAC* fię fam fobą porachować fię z fumnieniem rachunek fumnienia czynić.

EXAMINER *la capacité d'une perfonne*, (*Voir ce qu'il fçait, ou fes ouvrages.*) Alicujus doctrinæ periculum facere. Alicujus doctrinam periclitari. Periclitari vires alicujus ingenii. Tentare alicujus eruditionem. EXAMINOWAC kogo co do náuki zdolności doftateczności, álbo kfięgi iákie dla dania o nich fprawiedliwego rozfądku y zdania.

Examiner les écrits de quelqu'un avec rafinement. Nafutè fcripta alicujus diftringere, (ftringo, gis, ftrinxi, ftrictum.) *Phæd.* De fcriptis alicujus cognofcere. *Cic.* Acri judicio expendere, *ou* per-

perpendere fcripta alicujus. *Cic.* Przyganiać fzpocąc álbo poprawuiąc pifma kfięgi cudze w nich coby przyganić poftrzegaiąc

EXAMINER, *Vfer des habits.* Deterere, (tero, is, trivi, tritum.) act. acc. **Cét habit eft examiné* Ufu detrita eft hæc veftis. *Quint.* **Examiner des fouliers.* Deterere calceos. *Plaut.* PRZECHODZIC zedrzeć fuknią wytrzeć ią w chodzeniu y záżywaniu. *Tá fuknia náleżycie fię wytarła, dobrze przetarła wytarła. *Zedrzeć buty trzewiki.

EXAUCEMENT, fubft. m. (*Impétration d'une chofe.*) Impetratio. *Cic.* WYSŁUCHANIE w czym uprofzenie otrzymanie ziednanie wyiednanie czego.

EXAUCER *les prieres de quelqu'un*, V. act. Alicujus preces audire, *ou* exaudire. *Cic.* WYSŁUCHAC prożby czyie.

EXCE'DANT, m. EXCE'DANTE, f. (*Qui excède d'une plus grande fomme, &c.*) Quod excedit. Quod excurrit. *Paul.* *Jur* PRZEWYZSZAIĄCY, PRZEWYZSZAIĄCA, przechodzący przenofzący iedno drugie co do fummy álbo liczby y wielości to co zoftaie od czego nád to.

Il luy a donné l'excédant, ou la fomme excédante, ce qui reftoit. Summam quæ excurrebat, dedit. Dał mu to co nád to fię zoftawało refztę co zbywało, co nád to zefzło.

EXCE'DER, V act. (*Surpaffer*) Excedere. Excurrere. Superare. *Cic.* PRZEWYZSZAC, przechodzić przenofić.

La dépenfe excède la recette, eft plus grande que la recette Summa expefi fuperat acceptum. Wydatek przechodzi, przenofi wziątek.

EXCE'DER dans le figuré, *Aller dans l'excès Paffer outre la mefure.* Modum in rebus excedere. *Liv.* Finem, *ou* modum tranfire. *Cic.* PRZECHODZIC *niewłaśnie:* zbytkować, przeftępować, wykraczać, nád miarę fobie pozwolić przebrać miarę.

Il s'eft prefcrit des bornes, qu'il n'a point excédées. Certos fibi fines conftituit quos non eft tranfgreffus. *Cic.* Opifał fobie granice ktorych nie przechodził, nie przeftępował

Excéder, paffer fon pouvoir. Excedere officium. *Plin-Jun.* Pozwalać fobie więcey nád moc fwoię więcey fobie przywłaszczać władzy niż nálcży.

EXCE'DER *fur quelqu'un*, (*le maltraitter dans l'excès.*) Malè mulcare aliquem ad mortem. *Ter.* Multare, *ou* mulctare aliquem. *Petr.* ZBYTECZNIE fzkaradnie fobie z kim poftąpić.

EXCELLEMENT, (*on prononce* excellamant.) adv. (*Avec excellence, d'une maniere excellente.*) Excellenter. *Cic.* Eximiè adv *Plin.* WYSMIENICIE wybornie zácnie.

EXCELLENCE, (*on prononce* excellance.) fubft. fœm. (*Qualité rare & avantageufe.*) Excellentia. Præftantia, æ, f. *Cic.* **Excellence, la bonté de l'efprit.* Ingenii præftantia, æ, f. *Cic.* Benigna vena ingenii, f. *Horat.* **L'excellence, la bonté d'un remede.* Remedii præftantia, æ, f. *Plin.* ZACNOSC wyborność właſność iáka y przymiot ofobliwy. *Wyfoki rozum *Wyborne lekarftwo wyśmienite

EXCELLENCE, (*Titre d'honneur, qu'on donne aujourd'huy aux Ambaffadeurs, & qui ne fe donnoit autrefois qu'aux Princes.*) Excellentia. ZACNOSC Jaśnie Wielmożność: Tytuł po zanowaniu, ktory teraz daią Pofłom, y Hrabiom á przedtym famym tylko dawono Xiążętom.

Par excellence. **Un Poëte par excellence.* Per excellentiam poeta, *Cic.* N[illegible]. *Wierfzopis Poeta ná wybor, bardzo zacny wielki Poeta.

EXCELLENT, (*on prononce* excellant.) mafc. EXCELLENTE. f. adject. (*Rare, exquis, qui furpaffe.*) Excellens, Præftans. Eximius Exquifitus. *Cic.* WYBORNY Wyśmienity wyśmienita ofobliwy nieporownany.

On couvroit les tables de mets fort excellents. Menfæ conquifitiffimis epulis extruebantur. *Cic.* Záftawiono ftoły, álbo [illegible] ftoły wyśmienitemi potrawami.

EXCELLENT, (*Rare pour l'efprit & les bonnes qualitez*) Præftans. Excellens, ntis, omn. gen. Eximius. Egregius, a, um. *Cicer.* **Un excellent homme.* Vir eximius ac præftans Excellens & præftans. Animo & virtute excellenti homo. *Cic.* **Excellent en tout.* Rerum omnium præftantiâ excellens *Cic.* **Excellente pour la beauté du corps & de l'efprit.* Excellens animo & formâ *Cic.* **Un femme d'une excellente beauté.* Mulier formâ eximiâ. *Ovid.* Facies eximia mulieris. *Cic.* **Un efprit excellent, ou un excellent efprit.* Eximium, *ou* præftans, *ou* illuftre, *ou* eminens ingenium. *Cic.* *Quint.* **Un excellent ouvrage.* Opus eximium, *ou* exquifitum, *ou* præclarum, *ou* egregium. *Cic.* WYBORNY wyśmienity zácny co do rozumu y infzych przy-

miotow. *Znáczy wielkiey zácności człowiek. *Wyśmienity ze wfzyftkim zácny ze wfzyftkich miar. *Wyborna nieporownana śliczna uroda. *Białogłowa niewypowiedzianey piękności. *Wyfoki dowcip bardzo wielki. *Dzieło wyborne.

EXCELLER, V. neut. (*Eftre le premier en quelque art, en quelque fcience, furpaffer les autres.*) Aliis, *ou* inter alios, *ou* præter cœteros, *ou* fuper alios, re aliquâ, *ou* in re aliquâ excellere. Antecellere alicui re aliquâ, *ou* aliquem re aliquâ, *ou* aliquem in re aliquâ. *Cicer.* Præftare. Præcellere. Præcedere. alicui, *ou* aliquem re aliquâ. Præire alicui re aliquâ *Cic.* **Exceller au-deffus de quelqu'un en fcience, en doctrine.* Litteris doctrinâque præftare aliquem. Scientiâ alicui excellere. *Cicer.* **Socrate a excellé par deffus tout, pour la beauté du langage & pour fa douceur, ou fon honnefteté.* Lepore & humanitate omnibus præfticit Socrates *Cicer.* PRZEWYZSZAC infzych przechodzić w dofkonałości iákiey, w kunfzcie, w náuce. *Przechodzić drugich w umieiętności w mądrości w náukach. *Sokrates przefzedł wfzyftkich przyiemnością y ludzkością *álbo* grzecznością.

EXCEPTE', adv. (*Horfmis.*) Exceptô. OPROCZ, wyiąwfzy procz.

J'ay fait heureufement mon voyage excepté que quelques-uns de mes gens font tombez malades des grandes chaleurs. Iter commodè explicui, excepto quòd quidam ex meis adverfam valetudinem ferventiffimis æftibus contraxerunt. *Plin-Jun.* Szczęśliwiem podroż odprawił wyiąwfzy tylko niektorych ludzi moich co mi fię pochorowali od wielkich upałow.

Elle n'avoit ni parent, ni amy, ni aucun de fa connoiffance pour affifter aux funerailles, excepté une vieille femme qui eftoit avec elle. Neque ille benevolens, neque notus, neque cognatus extra unam aniculam quifquam aderat, qui funus adjutaret *Ter.* Nie było ni kogo ni z krewnych ni z przyiacioł coby iey ná tym pogrzebie flużył wyiąwfzy iednę ftaruſzkę ktora z nią była.

Tous excepté luy. Omnes præter eum. **Excepté vous.* Extra te unum. *Plaut.* Wfzyfcy procz niego. *Wfzyfcy procz ciebie famego.

EXCEPTER, V. act. (*Ofter du nombre, retrancher.*) Excipere. *Cic.* *Ter.* **Il faut que je n'excepte qui que ce foit.* Neminem eximium habeam. *Ter.* WYIĄC co z liczby iákich rzeczy. *Mufzę nie wyimować nikogo

Sans excepter perfonne. Nemine excepto. abl. Nikogo nie wyiąwfzy, bez *excepcyi.*

EXCEPTION, fubft. f. (*Referve.*) Exceptio. *Cicer.* **Sans aucune exception* Sine ullâ exceptione. *Cic* *EXCEPCYA* wyięcie, wyłączenie, bez żádney *excepcyi* nic álbo nikogo nie wyimuiąc nie wyłączaiąc, nie ochraniaiąc.

ON DIT en Droit, *Bailler exception.* Dare exceptionem. EXCEPCYE prawne rozmaite.

Une exception peremtoire. Præfcriptio, quæ jugulum caufæ petit. **Alleguer exception de prefcription.* Excipere temporis jufti ad ufucapionem lapfum. *chez les Jurifc.* Excepcya prawna po fprawie wywiedzioney dalfzy fąd támuiąca, y Dekretu ferowania nie dopufzczaiąca. *Załoźyć excepcyą przepifanego terminu prawnego, to ieft że iuż termin upadł, że nie w czafie náznáczonym ále po czafie rzecz fię ftała.

EXCE'S, fubft. m. (*Toute action en general, par laquelle on paffe les bornes de la nature & de la raifon.*) Immoderatio, onis, f. Immodeftia, æ, f *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie wfzelka rzecz w ktorey przeciwko pomiarkowaniu przyrodzonemu y rozumnemu wykracza fię.

EXCE'S *de débauche* (*en general.*) Intemperantia, æ, f. *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie nie wftrzemięźliwość nie pomiarkowanie zbytek, wfzelki ogolnie.

EXCE'S *dans le boire & dans le manger.* Intemperantia in potu & in cibis. Immoderatus potus atque paftus. *Cic.* ZBYTEK, w piiańftwie, Piiańftwo, w iedzeniu, obżarftwo.

Qui a beu avec excès. Homo nimius mero. *Hor.* Madidus. *Plaut.* Appotus probè *Plaut.* Matæus *Petr.* Opiły, piany co fię trunkiem zálał podpiły podfzumał fobie.

Il a fait des excès toute fa vie. Fuit intemperantiffimus in omni genere voluptatum. Immodicus fuit libidinis. *Colum.* Zbytki czynił całe życie, przez całe życie fwoie zbytkował, zbytkami fię bawił.

Tous les excès donnent toûjours bien de la peine. Nimia omnia nimium exhibent negotium. *Plaut.* Káżdy zbytek záwfze ciężkość czyni.

Il va toûjours dans l'excès du blafme & de la louange, il blafme

blaſme & il louë toûjours avec excès. Nimius eſt ſemper aut vituperando aut laudando. Czy chwali czy gani wſzyſtko to bez pomiarkowania.

Cela va dans l'excès. Illud eſt extra modum. *Cic.* Już też tego názbyt, iuż też tego ſiła, iuż też to zbytek.

Sa dépenſe & ſa magnificence vont à l excès. Extra modum ſumtu & magnificentiâ prodit. *Cic.* **Il y a de l'excès dans voſtre liberalité, ou voſtre liberalité va à l'excès, eſt exceſſive.* Tua liberalitas diſſolutior videtur. *Cic.* Koſzty iego y hoyność ieſt nád zámiar nád miarę aż do zbytku. *Zbyteczna hoyność, nie ieſt to ſzczodrobliwość ále zbytek, hoynyś áż názbyt. *To oſtatnie w polſkim bardziey ſię opacznie bierze, y na żart.*

EXCE'S *de bonté* Nimia bonitas. *Cic.* **Excès de generoſité.* Nimius animus *Cic.* *Excès d'amitié.* Incredibilis amor. *Cicer.* ZBYTECZNA dobroć. *Zbyteczna odwaga ſerce ochota łaſkawość. *Zbytek przyiaźni miłości przychylności: nie porownana niepoięta niewypowiedziana miłość.

EXCESSIF, m. EXCESSIVE, f. adject. (*Qui va dans l'excès, qui paſſe les bornes de la nature & de la raiſon.*) Nimius Immoderatus. Immodicus. Impenſus. Intemperans. *Cic. Lucr.* **Des chaleurs exceſſives.* Æſtus nimii. m. plur. **Exceſſif dans ſes paroles.* Sermonis nimius. *Tacit.* ZBYTECZNY zbytkuiący niepomiarkowany, nád rozum álbo przeciwko rozumowi nád poięcie. *Zbyteczne gorąca, upały. *Niepomiarkowany w ſłowach w mowieniu nieuważny zbytkuiący więcey ſobie niż należy pozwalaiący.

Il eſt exceſſif à donner des louanges. In honoribus decernendis nimius eſt. Zbytecznie chwali, co chwali aż do ſprzykrzenia áż do obmierżenia.

Il a acheté les livres de Pythagore un prix exceſſif. Impenſo pretio libros Pythagoricæ diſciplinæ emit. *Cic.* Kupił kſięgi Pitagoreſowe bardzo drogo, názbyt drogo, koſztem názbyt wielkim.

EXCESSIF, (*Trop grand.*) Nimius. Nimis magnus. *Cic.* **Dépenſes exceſſives.* Infiniti, *ou* nimii ſumtus. Nimis magni ac profuſi ſumtus, m pl. *Cic.* ZBYTECZNY ſrogi ſzkaradny bardzo wielki ſtraſzny niewypowiedziany. *Koſzty ſtraſzne.

EXCESSIVEMENT, adv. (*Avec excès, dans l'excès.*) Nimiùm. Nimiò. Nimiè. Impenſè. Impensò adv. *Cicer. Plaut.* **Exceſſivement gourmand.* Nimiùm guloſus. *Mart.* ZBYTNIE zbytecznie. *Zbytecznie niewypowiedzianym ſpoſobem łakomy

EXCESTER, (*Ville du Royaume d'Angleterre.*) Exonia, æ, fœm. EXCESTER, Exonia, Miaſto Angielſkie.

EXCITE', m. EXCITE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Pouſſé, animé à une choſe.*) Excitatus. Incitatus. WZBUDZONY pobudzony poruſzony poruſzona do czego.

EXCITER, V. act. (*Provoquer, cauſer, produire quelque effet.*) Excitare. Concitare. Movere. Commovere. Concire. Excire, (io, is, tvi, itum.) act. acc. *Cic. Liv.* WZNIECAC co dokazać czego wzruſzyć, wzbudzić, ſprawić.

Exciter la pituite. Curſus pituitæ movere. *Celſ.* Concitare pituitam. **Des fluxions, des catarres.* Concitare gravedines & diſtillationes. *Celſ.* **Vne ſédition, l'émouvoir.* Seditionem concire. *Ter.* **Vne guerre.* Concitare bellum. *Cæſ.* **Du trouble.* Turbas concire, *ou* excitare, *ou* commovere. *Terent. Cic.* **La haine, l'envie contre quelqu'un.* Odium, invidiam in aliquem concitare. *Cic.* *A rire.* Concitare, *ou* excitare riſum. *Cicer. Liv.* Wzruſzać poruſzać flagmę. *Sprawować katar ſpadki humorow katarowych. *Wzbudzać wzniecać bunt. *Woynę. *Zamięſzanie czynić. *Nienawiść zázdrość niechęć przeciwko komu. *Do śmiechu pobudzać.

Qui excitente les guerres. Belli concitores, *ou* concitatores, orum, m. pl. *Tacit. Cæſ.* **Qui excite une ſédition.* Concitator & ſtimulator ſeditionis. *Cic.* Pozogi woien co woyny wzniecaią. *Kłotnicy buntownicy nieſpokoyni co bunty rozruchy czynią.

EXCITER, *Animer, porter, pouſſer à une choſe.*) Excitare. Concitare. Inflammare. Stimulare aliquem ad aliquid, *ou* impellere. *Cicer.* Acuere, *ou* exacuere aliquem ad aliquid. *Cicer.* WZBUDZIC pobudzić do czego záchęcić, zápalić.

Exciter à la vertu, à la ſageſſe. Excitare ad virtutem. *Cæſ.* Excitare alicui amorem ſapientiæ. *Cic.* Pobudzić do cnoty, do poczciwości.

EXCLAMATION, ſubſt. f. (*Elevation de la voix, qu'on fait pour témoigner quelque ſurpriſe,* ou *admiration,* ou *indignation,* ou *douleur.*) Exclamatio. *Cic.* KRZYKNIENIE, záwołanie z podziwienia álbo z przeſtrachu, álbo z gniewu álbo z żalu lub bolu.

EXCLURRE, V. act. (*Rejetter quelqu'un de quelque charge, luy en donner l'excluſion.*) Aliquem à re aliquâ excludere, *ou* repellere, rejicere. **Eſtre exclus des recompenſes & des honneurs.* Excludi premiis & honoribus. *Cic.* EXKLUDOWAC niedopuſzczać bronić áby nie odrzucić nie pozwalać wyłączać. *Być exkludowanym od nágrod y godności.

EXCLUS, m. EXCLUSE, f. (*& non point* exclue.) Excluſus, a, um. *Cic.* **Il eſt exclus de donner ſon ſuffrage, ou ſa voix.* Excluſus eſt ſuffragio. Privatus eſt ſuffragio. *Liv.* Jus non habet ferendi ſuffragii. EXKLUDOWANY, EXKLUDOWANA, wyłączony, odrzucony. *Exkludowany ieſt od wotowania, od dawania kreſki ſwoiey, głoſu ſwego, nie ma głoſu.

EXCLUSIF, m. EXCLUSIVE, f. (*Qui a la force d'exclurre.*) Excluſorius, a, um. *Vlp.* EXKLUDUIĄCY, EXKLUDUIĄCA.

EXCLUSION, ſubſt. f. (*Il a l'excluſion pour cette charge, Il en eſt exclus.*) Ab hoc munere capeſſendo rejectus, *ou* repulſus eſt. EXKLUZYĄ mu dano od tego urzędu.

Donner l'excluſion. Ab aliquo munere aliquem repellere, *ou* rejicere, *ou* removere. Dać komu exkluzyą.

EXCLUSIVEMENT, adv. *Juſques au mois d'Aouſt excluſivement.*) Uſque ad ineuntem Auguſtum præcisè. Aż do Mieſiąca Auguſta á nie daley.

EXCOMMUNICATION, ſubſt. f. (*Retranchement de la communion des fideles.*) Dira proſcriptio. Excommunicatio, *l'Egliſe.*) KLĄTWA Kościelna wyłączenie od obcowania y ſpołeczności wiernych.

EXCOMMUNIE', m. EXCOMMUNIE'E, f. Part. paſſ. & adject. A fidelium cœtu expulſus, *ou* remotus. Excommunicatus. WYKLĘTY WYKLĘTA w Klątwie zoſtaiący.

EXCOMMUNIER, V. act. (*Retrancher quelqu'un de la communion des fideles.*) Anathemate plectere caput alicujus atque animam ſacrare inferis. Sacrare aliquem ſtygiis intemperiis. Dira ſtatuere in aliquem. Devovere hominis caput. Diris agere aliquem. *Horat.* *Excommunicare aliquem A fidelium cœtu aliquem removere, *ou* repellere. Sacrificii interdicere. *Cæſ.* Execratione aliquem devincire. *Cic.* Invocare furias alicui. Execrari in caput alicujus. *Liv.* **Lever l'excommunication.* Sacris reſtituere aliquem. WYKLINAC kogo, klątwę ná kogo wydać, klątwę rzucić, publikować. *Zdiąć klątwę z kogo.

EXCORIATION, ſubſt. f. (*Ecorchure de la peau.*) Cutis laceratio. ODARCIE ze ſkory.

EXCREMENT, ſubſt. m. (*Ordures qui ſortent du corps des animaux.*) Excrementum. *Plin.* GNOY łáyna plugaſtwa prez odbyt ſztukami odchodzące.

EXCRESCENCE, (*on prononce* excreſſance.) ſubſt. fem. (*Chair ſuperfluë.*) Caro adnaſcens. MIĘSO wyroſłe, dzikie mięſo.

EXCROQUER. V. act. (*Attraper, tirer de l'argent de quelqu'un par fineſſe.*) Aliquem argento & auro emungere. *Plaut.* Ab aliquo argentum æruſcare. *Aul. Gel.* WYŁYGAC groſz nákim, oſzwabić z groſza ſztuką.

EXCROC, ſubſt. m. (*Filou (qui attrappe de l'argent par de mauvaiſes voyes.*) Æruſcator, oris. *Aul. Gel.* Levator. Captator. Captor *Petr.* WYŁZY-groſz. Oſzuſt. Filut.

EXCUSABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut excuſer.*) Excuſabilis. *Ovid.* WYMOWNY wymowna co mieć może wymowkę

Ces vices ſont en quelque façon excuſables. Iſta vitia habent aliquid excuſationis *Cic.* **Vous n'eſtes pas excuſable en cela.* In hoc legitimam nullam habes excuſationem. *Cic.* Te wi... (*álbo*) te wady mogą mieć iáką wymowkę. *Nie maſz żadnej w tym wymowki, ná to wymowki niemaſz, nie wymowiſz ſię.

EXCUSE, ſubſt. f. (*Raiſon par laquelle on tâche de ſe juſtifier.*) Excuſatio. Cauſa. *Cic.* **Ils apportent je ne ſçay quelle excuſe.* Dicunt cauſam neſcio quam. *Ter.* **Prendre ſon excuſe ſur le froid.* Frigoris excuſatione uti. *Cicer.* **Cela luy oſte toute excuſe.* Id ipſi omnem eripit, *ou* præcidit excuſationem. *Cic.* **Il luy a fait ſes excuſes.* Se illi excuſavit. *Cicer.* WYMOWKA uſprawiedliwianie ſię, wymierzanie ſię. *Nie wiem co zá wymowki przy wodzą, daią. *Ziemnem ſię wymawiać. *Ná to już y wymowki niemaſz nieſtaie. *Już mu ſię wymowił.

ON NE DIT point bien *Demander excuſe,* mais bien *Faire ſes excuſes, Demander pardon d'une choſe.* Culpæ, *ou* delicti, *ou* erroris veniam petere, *ou* orare. *Cic.* Se alicui, *ou* apud aliquem excuſare. *Cic.* WYMOWIC ſię w francuſkim nie mowią. *Demander excuſe* (*ale*) *faire excuſe* wymowić ſię komu z czego.

Je deſire que vous luy faſſiez mes excuſes. Et velim me excuſes. Me ei excuſes velim. *Cic.* Proſzę ábys przeproſił odemnie ábyś mię wymowił.

EXCUSER *quelqu'un,* V. act. (*Le juſtifier de ce dont on l'accuſe.*) Excuſare. Purgare. *Cic.* **Je vous prie de m'excuſer, je mange chez moy.* Excuſatum habeas me rogo, cœno domi. *Mart.* **Excuſez moy ſi je vous dis.* Pace tuâ, *ou* bonâ tuâ veniâ, dixerim. *Cic. Ter.* WYMAWIAC kogo bronić goo chraniać. *Przepraſzam u ſiebie ieſt będę. *Przepraſzam ieżeli powiem.

s'EXCUSER *auprès de quelqu'un.* Excuſare ſe alicui, *ou* apud aliquem de re aliquâ. *Cic.* **D'une faute commiſe.* Se alicui, *ou* apud aliquem, de aliquâ culpâ purgare. *Terent.* Excuſationem culpæ relinquere apud aliquem. *Cic.* **S'excuſer ſur la maladie.* Morbum excuſare. *Hor.* Morbum, *ou* valetudinem in excuſationem adducere. Afferre, *ou* cauſari morbum. *Cic.* WYMAWIAC ſię komu, (*álbo*) przed kim. z iákiego popełnionego defektu. *Wymawiać ſię chorobą.

s'EXCUSER ſignifie *Refuſer honneſtement de faire quelque choſe.* Se excuſare. **On m'a prié de ſes nôces, mais je m'en ſuis excuſé.* Invitatus fui ad nuptias, dixi cauſam neſcio quam, quominus irem. **Il s'excuſe ſur la violence de ſon naturel.* Se excuſat, quòd iracundiâ ſummâ erat. *Cæſ.* **Il s'eſt excuſé ſur ſon age.* Ætatem attulit, *ou* cauſatus eſt. *Cic.* *S'excuſer ſur le temps.* Cauſam conferre in tempus. Temporis excuſatione uti *Cic.* WYMOWIC ſię z czego przyſtoynie. *Proſzono mię ná to weſele álem ſię wymowił. *Wymawia ſię cholerą popędliwością ſwoią, że ſię uwiodł impetem. *Wymowił ſię latami, wiekiem ſwoim. *Wymowić ſię czaſem, nieſpoſobnością czaſu.

S'EXCUSER *ſur quelqu'un,* (*Rejetter la faute ſur luy.* Abs ſe culpam in aliquem transferre, *ou* conferre. *Liv.* WYMAWIAC ſię kim ná niego zwalać.

EXE'AT, ſubſt. maſc. (*Permiſſion que donne un Eveſque à un Preſtre de ſortir de ſon Dioceſe.*) Exeundi poteſtas. POZWOLENIE dane od Biſkupa Xiędzu ná przeyście do inſzey Diecezyi.

EXE'CRABLE, adject. m. & f. (*Dont on a horreur, qui doit eſtre en exécration.*) Execrabilis. Deteſtabilis. Execrandus. Abominandus. *Cic. Quint.* SZKARADNY, ſtraſzny okrutny brzydki ſromotny przeklęty ſproſny.

Il a eſté declaré execrable par les Preſtres. Sacerdotes in eum execrati ſunt. *Liv.* Abominatus & ſacer homo. Dirus & deteſtatus. Przeklęty był od Kapłanow.

EXE'CRABLEMENT, adv. (*D'une maniere exécrable.*) Execrandum in modum. SZKARADNIE ſromotnie ſtraſznie ſprośnie.

EXE'CRATION, ſubſt. f. (*Imprécation.*) Execratio, onis, f. **Eſtre en exécration à tout le monde.* Numero impiorum ac ſceleratorum haberi. *Cæſ.* WYKLINAC przeklinać. *Być przeklętym u wſzyſtkich.

Avoir quelqu'un en exécration, & le donner à tous les diables. Execrari aliquem & invocare illi furias. *Liv.* Execrari aliquem & malè illi precari. *Cicer.* Przeklinac kogo, klnąć go czartami.

EXE'CUTER, V. act. (*Accomplir les ordres qu'on a receus.*) Juſſa, *ou* rem mandatam, exſequi, *ou* exequi, (quoreris, exequutus ſum.) dep *Cic. Plaut.* WYPEŁNIC wykonać roſkazy

EXE'CUTER, (*Accomplir, faire ce qu'on a promis.*) Complere. Implere. Conficere. Facere promiſſum. *Cic.* Exhibere vocis fidem. *Plaut.* DOTRZYMAC ſłowa ſpełnić obietnicę uczynić ſtanie w ſłowie, ſtawić ſię w ſłowie.

EXE'CUTER *quelqu'un à mort* Ultimo ſupplicio aliquem afficere. Dedere aliquem ad ſupplicium. Aliquem ſupplicio necare. *Cic.* Ad capitale ſupplicium aliquem perducere. STRACIC, kogo śmiercią ſkarać.

Executer un creancier, (*Se ſaiſir de ſes meubles.*) Debitorem ſuâ ſupellectili ad æs alienum exigendum adigere. **Il ne falloit pas l'exécuter, ou le faire executer pour ſi peu de choſe.* Tam levi nomine non debuit pignerari. Grabić dłużnika narzeczach go patrzyc *Nie trzeba go było zá taka fraſzkę grabić rzeczy mu zábierać w długu.

EXE'CUTEUR, ſubſt. m. (*Qui exécute les ordres d'un ſuperieur.*) Qui mandata exequitur. Mandatorum confector, oris, m. Ten co wykonywa wolą zwierzchności. Sprawca.

EXE'CUTEUR *teſtamentaire.* Teſtamenti curator. m. *Cic.* Arbiter teſtamentarius, m. EXEKUTOR teſtamentu.

EXE'CUTRICE *d'un teſtament,* (*Celle qui l'exécute.*) Arbitra teſtamentaria, æ, f. EXEKUTORKA teſtamentu.

EXE'CUTEUR *de la haute juſtice, un Bourreau.* Carnifex, icis, m. Tortor, oris, m. *Cic.* EXEKUTOR ſprawiedliwości Kat Miſtrz.

EXE'CUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on exécute.*) Executio. *Cic.* EXEKUCYA wykonanie dokazanie czego.

Il ſe chargea volontiers de l'execution de l'affaire. Executionem ejus negotii lubens ſuſcepit. *Tacit.* **Mettre un deſſein à exécution.* Conſilium exequi. *Ter.* **Il eut part à l'exécution de ce crime.* In ſocietatem ſceleris venit. Ochotnie ná ſiebie wziął exekucyą. *Przywieść do exekucyi przedſięwzięcie iákie. *Wchodził y on w tę ſprawkę w tę niecnotliwą robotkę

UN HOMME *d'exécution.* Homo manu promtus & ſtrenuus. *Tacit.* Navus & ſtrenuus, i, m. **Il n'eſt pas de grande exécution.* Parùm efficax homo. Tardus ad agendum. In agendo lentus. CZŁOWIEK rzetelny co wymowi to uczyni. *Nie bardzo rzetelny, nie dotrzymuiący ſłowa nie bardzo ieſt ſłowny

FAIRE *exécution,* ou *une exécution, Exécuter un homme à mort.* Dedere aliquem ad ultimum ſupplicium. Extremo ſupplicio afficere. EXEKWOWAC ná śmierć ſkazanego ſądem.

EXEMPLAIRE, (*on prononce* exanplaire.) (*Qui ſert d'exemple.*) Quod eſt ad exemplum. *Plaut.* EXEMPLARZ z czego co robią álbo płzeymuią ná inſzą rękę. przykład wzor.

Vne vertu exemplaire, qui peut ſervir d'exemple. Virtus quæ eſt ad exemplum. Virtus ſingularis exempli. Cnota przykładna ktora wſzyſtkim ſłuży zá przykład.

C'eſt un homme exemplaire, qui donne bon exemple. Vitæ & morum exemplar, *ou* exemplum; Vir ſingularis exempli. **Vn chaſtiment exemplaire.* Animadverſio in exemplum. Człowiek przykładny, przykładu dobrego. *Karanie przykładne.

EXEMPLAIRE, ſubſt. m. (*Copie d'un livre.*) Exemplum. Exemplar. *Lucr.* Exemplarium. *Plin.* EXEMPLARZ kſięgi zarzey Kſięga iedna.

EXEMPLAIREMENT, adv. (*on prononce* exemplairement.) (*Pour ſervir d'exemple.*) Ad exemplum. PRZYKŁADNIE, dla przykładu.

Punir exemplairement quelqu'un. Exemplum in aliquem ſtatuere. *Cic.* Skarać kogo przykładnie.

EXEMPLE, ſubſt. m. (*on prononce* exanple.) (*Action bonne,* ou *mauvaiſe, qu'on peut imiter,* ou *fuir.*) Exemplum. Documentum. Diſciplina. Exemplar. *Cic.* **Vn exemple de modération dans les voluptez.* Exemplum continentiæ. *Ter.* **C'eſt un exemple pour le reglement de la vie & des mœurs.* Vitæ morumque exemplar. *Horat.* **Vne femme d'un rare exemple.* Singularis exempli uxor. *Plin. Jun.* PRZYKŁAD dobry lub zły dla zbudowania náśladowania lub zgorſzenia. *Przykład powściągliwości w roſkoſzach. *Jeſt to iedeu przykład życia y obyczaiow. *Białogłowa rzadkiego, wielkiego oſobliwego przykładu.

On a beaucoup d'exemples conſiderables de ſa clemence & de ſa modération. Clementiæ, civilitatiſque ejus multa documenta ſunt. *Suet* **Vous avez chez vous un exemple que vous pouvez ſuivre.* Domeſticum habes exemplum, quod imitêre. Eſt tibi exemplum domi ad imitandum. *Cic.* **Donner exemple à quelqu'un.* Exemplum præbere alicui. Eſſe alicui exemplo. præire aliquem exemplo. *Cicer.* Pingere alicui exemplum. *Plaut.* **Prendre exemple ſur quelqu'un,* ou *Prendre quelqu'un pour exemple.* Capere exemplum de aliquo. Ex aliquo exemplum ſumere. *Ter.* Alicujus exemplum imitari. *Plin. Jun. Cic.* Habere aliquem documento. *Cicer.* Aſſumere ſibi aliquem in exemplum. *Quint.* **Propoſer un exemple à ſuivre,* ou *quelqu'un pour exemple.* Proponere alicui exemplar ad imitandum. **Faire une choſe à l'exemple d'un autre, Suivre ſon exemple.* Alterius exemplo aliquid facere. Sequi alterius exemplum. *Cic.* **Si je veux vous propoſer l'exemple des grands hommes, je n'en ay point de plus grand à vous propoſer que vous meſme: Il faut que vous n'imitiez que vous.* Si tibi claros viros proponere velim, neminem habeo clariorem, quàm te ipſum, te imitêre oportet. *Cic.* Wielkie y znáczne mamy przykłady łaſkawości iego y powściągliwości. *Maſz u ſiebie w domu przykład ktory náśladować możeſz. *Dać przykład komu, być komu przykładem. *Brać przykład z kogo, brać ſobie kogo zá przykład. *Dać kogo zá przykład, zá przykład go ſtawiać. *Czynić co zá przykładem iść zá przykładem. *Jeżeli ſzukam iákiego dla ciebie wielkich oſob przykładu nie znáyduię więkſzego nád ciebie ſamego, ſobie ſię tedy, przypatrować maſz, ſiebie ſamego náśladować.

EXEMPLE, (*qu'on rapporte pour appuyer & autoriſer une choſe.*) Exemplum,i,n. *Cic.* **Alléguer un exemple.* Ponere,*ou* proferre exemplum. Exemplis agere. **Inſtruire quelqu'un en luy propoſant des exemples.* Sub exemplo aliquem monere. *Plin-Jun.* *Il y a des exemples de ceux qui ont eſté guéris de la goute en beuvant du lait d'aſneſſe.* Sunt inter exempla, *ou* ſunt in exemplis,*ou* inveniuntur inter exempla, qui aſininum lac bibendo, liberati ſunt podagrâ.*Cic.* * *Faire voir des exemples de chaque choſe.* Uniuſcujuſque rei exempla ſubjicere,*ou* ſupponere.*Cic.* **Par exemple.* Exempli cauſâ, *ou* gratiâ, *Cic.* PRZYKŁAD ná dowod czego przywiedziony. *Przytoczyć przykład iáki.*Náuczać kogo przykłady,mu przywodzący przytaczaiąc. *Są przykłady takich ktorzy wyzdrowieli ná pedogrę piiąc mleko oślicy.*Przytaczać przykłady na każdą rzecz *Náprzykład.

EXEMPLE, (*Punition qu'on fait pour l'exemple.*) Exemplum,i,n. *Cicer.* **Il vendit les citoyens à l'encan pour donner exemple aux autres villes.* Cives omnes voci præconis ſubjecit, quî aliis urbibus eſſet exemplo. *Caſ.* PRZYKŁAD karanie dla przykładu.*Kazał otrąbić ná przedaż w niewolą wſzyſtkich obywatelow, dla przykładu miaſt inſzych.

Faire un exemple de quelqu'un en le puniſſant. Statuere,*ou* edere exemplum in aliquem. Exempla facere in aliquem.*Cic.* *Ter.* **Il fit un exemple de ſon crime ſur luy meſme.* Repreſentavit in ſe pœnam facinoris. *Phæd.* **Sa mort ſervit d'exemple à la poſtérité, qu'il ne faut pas ſe révolter contre ſon Prince.* Suo exemplo docuit poſteros nulli licere ſubdito in Principem inſurgere. *Tacit.* **C'eſt un grand exemple de l'inſtabilité de la fortune, qui éleve tantoſt les uns & enſuite les autres.* Magna documenta inſtabilis fortunæ, ſumma & ima miſcentis. *Tacit.* PRZYKŁAD z kogo uczynić w karaniu. *Uczynił przykład zá zbrodnie ſwoie ná ſamym ſobie. *Koniec iego był przykładem dla potomności, ná co wychodzi niegodziwe buntowanie ſię przeciwko Panu.*Wielki to przykład nie ſtatecznego ſzczęścia ktore dopiero iednych wnet znowu drugich wynoſi.

EXEMPLE,ſubſt f. en terme d'Ecriture, (*eſt une ligne,*ou *plusieurs, qu'un maiſtre trace ſur un papier, & qu'il donne à imiter.*) Exemplum,i,neut. **Donner une exemple à un enfant qui apprend à écrire.* Præformare litteras infanti. Fingere exemplum. EXEMPLARZ charakter do piſania dla tych co ich piſać uczą, wierſz ieden álbo y dwa dla przykładu z początku nápiſane. *Exemplarz álbo charakter nápiſać dziecięciu piſać ſię uczącemu.

EXEMPT,*ou* EXEMT,(*on prononce* exant.)m.EXEMPTE, f. (*Qui n'eſt point aſtreint, ni obligé à une choſe.*) Immunis & hoc immune. Vacuus. Liber. Expers. **Exemt d'aller à la guerre.* Immunis belli.*Virg.* *ou* militiâ.*Liv.* **Un eſprit exemt de tout chagrin.* Animus vacuus ab omni moleſtiâ. Expers curæ. *Liv.* *ou* curarum.*Stat.***Exemt de travail.* Laborum liber. Expers laboris. *Plaut.* *Hor.***De crainte.* Liber metu,*ou* à metu.*Liv.* WOLNY, wyięty, wyięta, wyłączony *Excypowany* od czego. *Wolny od iścia ná woynę od wyprawy woienney. *Umyſł wolny od myśli y fraſunku wſzelkiego. *Wolny od robot. *Od boiaźni od ſtrachu.

Eſtre exemt d'aller à la guerre & de toute autre charge. Militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habere. *Plin.* *Eſtre exemt de faute, d'eſclavage.* Eximi noxæ, ſervitio.*Liv.* **Je ſuis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego ſanus ſum. *Horat.* **Vous deviez eſtre exemt à voſtre âge de ces ſortes de vices.* Temperare te iſtac ætate iſtis decebat noxiis. Vacuum te decebat iſtis noxiis. *Plaut.* Być wolnym od wyprawy ná woynę y wſzelkiey inſzey powinności. *Wolnym być od winy od poddaństwa.*Wolny ieſtem od tych defektow. *W tym wieku miał byś być wolnym od tych wyſtępkow.

On fit des levées dans la ville des exemts & des non exemts. Delectum haberi in urbe ſublatis vacationibus jubet. Werbowano w mieście ná głowę wolnych y niewolnych.

EXEMPTER,*ou* EXEMTER,V.act.(*on prononce* exanter) (*Diſpenſer.*) Re aliquâ,*ou* ex re,*ou* rei alicujus, aliquem eximere. Immunem aliquem facere, *ou* reddere rei alicujus,*ou* re aliquâ. Rei alicujus dare alicui immunitatem. *Cic.* UWOLNIC od czego, wyzwolić.

Il m'a exemté d'une grande peine. Me exemit,*ou* levavit onere & curâ.*Cic.* Uwolnił mię od wielkiey turbacyi wyzwolił mię.

S'exemter d'une faute. Ponere ſe extra culpam. **Il s'exemta de répondre.* Ne cauſam diceret ſe eripuit.*Caſ.* Uwolnić ſię od winy. *Uwolnił ſię od odpowiadania.

EXEMPTION,*ou* EXEMTION, ſubſt.fœm. (*on prononce* examtion.) (*Diſpenſe.*) Immunitas,atis,f. Vacatio,onis,f. *Cic.* **On leur conſerva leur exemption, horſmis dans les choſes en quoy ils trafiquoient.* Immunitas illis ſervata eſt, niſi in iis, quæ veno exercerent. *Tacit.* *Donner exemption de toutes choſes.* Dare vacationem omnium rerum. **Uſer, ou ſe ſervir du privilege d'exemption.* Uti vacatione. *Cic.* UWOKNIENIE, wyzwolenie od czego wolność. *Záchowano ich przy wolnościach y przywileiach procz handlow prowadzenia*Dać wolność od wſzyſtkiego. *Záżywać záſłaniać ſię wolnościami ſwemi.

EXERCÉ,maſc. EXERCÉE,f.part. paſſ. & adject. Exercitus. Exercitatus.*Cic.* in re aliquâ,*ou* ad rem.*Cic.Ter.* CWICZONY wyćwiczony w czym wprawiony w co.

EXEXCER,V.act. (*Faire à une choſe.*) Exercere. *Cic.Ter.* **Exercer ſon ſtyle.* Stylum exercere. *Plin.* **Sa mémoire.* Memoriam exercere. **Une charge.* Munus ſuum adminiſtrare. *Ter.* *ou* exſequi.*Cic.*,*ou* obire. *Liv.* *Cic.* **S'exercer à tirer de l'arc.* Arcu ſe exercere. *Tibul.* WPRAWOWAC w co záprawiać do czego. *Wprawować ſię w ſtyl (*álbo*) w ſtylu ſię ćwiczyć. *Wprawować pamięć ſwoię ćwiczyć ſię w pamięci. *Sprawować urząd iáki odprawować go. *Wprawować ſię w ſtrzelanie z łuku.

S'EXERCER *à la lutte.* Palæſtras exercere.*Virg.* **S'exercer à la courſe.* Ad curſuram ſe exercere. *Plaut.* **A monter à cheval.* Equis. **A cultiver la terre.* In agris. **A la chaſſe.* In venando.*Cic.* WPRAWOWAC ſię w zápaſki. *W bieganie w záwodzie.*Wſadzenie y ieżdzenie ná koniu. *W robienie około roli w rolnictwo. *W polowanie.

S'exercer à plaider. Linguam cauſis acuere. *Hor.* *ou* exercitatione dicendi.*Cic.* Wprawować w ſtawanie u ſądu w ſprawach.

EXERCER, (*Pratiquer, faire quelque profeſſion.*) Exercere, *ou* tractare,*ou* factitare artem aliquam. *Cic.* **Exercer la Médecine.* Exercere medicinam. *Cic.Ter.* Facere medicinam. *Phæd.* BAWIC ſię być czym w ſtanie iákim. *Bawić ſię lekarſką nauką być Doktorem lekarzem.

Exercer la fonction de quelqu'un. Vice, *ou* vicem alterius fungi. *Hor.* *Suet.* Powinność czyią zá kogo czynić, urząd zá niego odprawować.

EXERCER, (*Faire de la peine, tourmenter.*) Aliquem exercere.*Ter.* *ou* verſare.*Plaut.* *ou* vexare. *Cic.* **Il exerça une cruauté inſatiable,non ſeulement à l'endroit des vivans, mais auſſi contre les morts.* Crudelitatem inſatiabilem exercuit,non ſolùm in vivo, ſed in mortuo. *Cic.* *La fortune m'a exercé par divers malheurs.* In variis caſibus fortuna me exercuit. *Cicer.* Variè jactatus ſum. WYKONYWAC dokazywać czego nád kim z ciężkością iego y udręczeniem obracać kogo. *Dokazywał okrucieństwa nienaſyconego, nie tylko nád żywemi ále y nád umarłemi. Doświadczyłem ſię doznałem ná ſobie rożnych obrotow ſzczęścia.

EXERCICE, ſubſt.m. (*Occupation, travail du corps,* ou *de l'eſprit.*) Exercitatio,onis,f. Exercitium,ii,neut.*Cic.Aul-Gel.* **Le mouvement & l'exercice échauffent nos corps.* Motu & exercitatione corpora noſtra recaleſcunt. *Cic.* **L'exercice fortifie la mémoire.* Firmatur atque alitur memoria exercitatione. *Cic.* *Quint.* ZABAWA ćwiczenie iákie ták powierzchowne iáko też y umyſłowe. *Roboty dla zabáwy powierzchowney rozgrzewaią krew w nás. *Cwiczenie umacnia pamięć.

L'EXERCICE *militaire.* Campeſtris exercitatio.*Suet.* Meditatio campeſtris. *Plin.* CWICZENIE żołnierſkie woyſkowe zábawy Munſztra, okazka.

LES EXERCICES *des eſcoles.* Scholarum exercitationes. *Quint.* **Les exercices de l'eſprit.* Exercitationes ingenii. *Cic.* CWICZENIA zábawy ſzkolne. *Cwiczenia zábawy umyſłowe, co do głowy y dowcipu.

LE LIEU *des exercices.* Academia,æ,f. Gymnaſium,ii,neut. **Faire faire l'exercice aux ſoldats.* Exercete in armis milites. SZKOŁA,mieyſce ćwiczenia rozmaitego, Akademia. *Kázać żołnierzom z bronią ſwoie ćwiczenia odprawować.

ON DIT ironiquement, *Je te donneray aujourd'huy de l'exercice comme il faut, vieille roſſe.* Ego te exercebo hodie,ut dignus es, filicernium.*Ter.* MOWIĄ przez śmiech wyćwiczę iá cię dziś niezgorzey marcho ty iákaś ſtara.

Il me donne bien de l'exercice, Il me donne de la peine tout mon ſaoul. Me probè exercet. Mihi moleſtiam facit, *ou* exhibet. Dziwne mi rzeczy robi, dożywego mi doymuie.

(Dans tous les mots ſuivants où ſe trouve une *H*, cette lettre n'eſt point aſpirée,que dans les mots *Exhauſſement* & *Exhauſſer.*) We wſzyſtkich ſłowach náſtępuiących Francuſkich litera *H* nieieſt thnioną to ieſt nie wyraża ſię them ále niknie w prononcyacyi procz tych dwoch ſłow: *Exhauſſement* y *Exhauſſer* gdzie ią thnąć trzeba y wyrazić w prononcyacyi thnieniem.

EXHALAISON, ſubſt.f. (*Air ſubtil & ſpiritueux, qui s'exhale des corps.*) Exhalatio.*Cic.* Aereus ſpiritus. Halitus. *Quint.* EXALACYA wilgotność para wychodząca z ziemi ná powietrze álbo z ciała paruiący humor.

Exhalaiſon de la terre. Anhelitus terræ.*Cic.* Paruiące wilgotności humory z ziemi exalacya.

EXHALER, V. act. (*Pouſſer en l'air quelque vapeur,* ou *corps ſubtil.*) Exhalare Exſpirare. *Cicer.* WYPAROWAC thnąć ná powietrze humory álbo wilgoci nieznáczne ſubtelne

S'EXHALER, (*S'évaporer.*) Evaneſcere. *Plin.* In fumos abire. neut. WIETRZEC wywietrzeć od ſłowa wietrzeć co wytchnąć, w parę ſię obrocić, wyparować.

S'EXHALER ſe dit figurément, (*parlant de la douleur, & de la colere.*) *La douleur s'exhale par les ſoupirs.* Suſpiriis exhauritur, *ou* levatur dolor. Dolor flendo diffunditur. *Ovid.* Lacrymis dolor diſcutitur, *ou* ſolvitur. *Celſ.* WYTCHNĄC niewłaśnie co do gniewu wyzionąć wylewać. *Zal ſię wylewa przez wzdychania.

La colere s'exhale en injures. Ira diffunditur maledicendo. Gniew wyzionąć złorzecząc y nárzekaiąc.

EXHAUSSEMENT, ſubſt.m. (*L'action d'élever un baſtiment.*) In majorem altitudinem exſtructio. PODWYZSZENIE podnieſienie budynku iákiego.

EXHAUSSER,V.act. (*Elever bien haut.*) In majorem altitudinem exſtruere. Ædificium altiùs tollere. Extollere. Educere. *Cic.Caſ.* PODWYZSZYC podnieść dobrze w gorę.

EXHÉRÉDATION,ſubſt.f. (*Privation d'une heredité.*) Exheredatio. *Quint.* WYDZIEDZICZENIE z dziedzictwa wyzucie odſądzenie od dziedzictwa.

EXHÉRÉDER,V.act. terme de Droit, (*Desheriter, priver un fils de ſa ſucceſſion.*) Exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC z dziedzictwa wyzuć odſądzić od dziedzictwa dziedzictwa pozbawić

EXHIBER, V. act. terme d'uſage au Palais, *Montrer les preuves, faire voir les pieces dont on ſe veut ſervir dans un procès.*) Exhibere.*Plin-Jun.* PAPIERY kłaść ná ſtole przed ſądem dla dowodow y obron prawnych Produkować dokumenta.

EXHIBITION, ſubſt. f. terme de Palais, (*Repréſentation des pieces & des titres.*) Exhibitio. *Plin.* POKAZANIE papierow y obron prawnych Produkowanie dokumentow.

EXHORTATION, ſubſt. f. (*Diſcours pour encourager à une choſe.*) Ad aliquid hortatio. Adhortatio. Cohortatio. Exhortatio. *Cic.* *Planc. ad Cic.* Hortamen. *Liv.* Hortamentum. *Saluſt.* Hortatus. *Cic.* POBUDZANIE do czego námowa mowa wzbudzaiąca ochoty dodaiąca.

EXHORTER, V.act. *Pouſſer, encourager quelqu'un à une choſe.*) Ad aliquid aliquem hortari,*ou* adhortari,*ou* cohortari, *ou* exhortari.dep *Cic.* POBUDZAC wzbudzać kogo do czego

Qui exhorte, qui encourage. Adhortator. *Liv.* Pobudźca do czego ochoty dodaiący y ſerca.

EXHUMATION,ſubſt.f. terme de Palais, (*Action par laquelle on déterre un corps mort.*) Humanorum oſſium effoſſio, onis, f. DOBYWANIE z grobu, z ziemi wygrzebanie trupa álbo ciała iákiego wykopanie Exhumacya czyſzczenie grobow.

EXHUMER, V. act. terme de Palais, (*Déterrer un corps mort.*) Humana oſſa effodere. Cadaver hominis deffoſſum terrâ eruere. DOBYC z grobu ciało iákie Trupa z grobu wyrzucić Exhumacyą uczynić termin prawny.

EXIGENCE, *on prononce* exijance.) ſubſt.f. (*Ce mot n'eſt d'uſage que dans cette expreſſion.*) *Selon l'exigence des choſes* Prout res exigunt, **Selon l'exigence des temps.* Pro ratione temporum. POTRZEBA (to ſłowo Francuſkie nie mowi ſię tylko w ten ſpoſob.) Według potrzeby *Jak rzecz y czas y okoliczności potrzebować będą: iák potrzeba kaze, iák czas pokaże.

EXIGER, V. act. (*Demander ſon payement, contraindre à payer.*) Exigere. *Cic.* **On exigeoit avec toute ſorte de rigueur les ſommes impoſées.* Acerbiſſimè imperatæ pecuniæ exigebantur. *Caſ.* **Exiger quatre deniers pour chaque bouteille de vin.* Exigere quaternos denarios in ſingulas amphoras vini. *Cic.* **Il a exigé cela de moy.* Id à me exegit. *Cic.* WYMAGAC wyciągać wybierać przymuſzaiąc dopłacenia, *Wymagano zwielkim uciemiężeniem ſummy założone. *Upominać chcieć po cztery ſzoſtaki zá każdą flaſzkę wina. *Tego ſię domagał po moie.

EXIGIBLE, adject. maſc. & f. (*Qu'on peut exiger.*) Quod exigi poteſt. CZEGO ſię może domagać co można wyciągnąć

EXIGU,m. EXIGUë, f. adject. terme dogmatique, *ou* burleſque, (*qui ſe dit des choſes qui ſont en petite quantité.*) Exiguus. *Cic.* MAŁY małuśki drobny maluczki, termin w Francuſkim álbo náuki obyczayney duchowney, álbo też żartowney mowy rozśmieſzaiącey *zuchel kęs*, odrobina mowiąc o iákich rzeczach małękich co do wielości y wielkości.

EXIGUITÉ,ſubſt.f. (*Petiteſſe, ou le peu des choſes.*) Exiguitas *Caſ.* TROCHA mało nie wiele odrobina omale.

EXIGUEMENT, adv. (*Petitement.*) Exiguè. adv. *Cicer.* SKĄPO trochę omale po odrobinie.

EXIL, ſubſt. m. (*Banniſſement.*) Exilium. **Aller en exil.* Ire, *ou* proficiſci, *ou* pergere in exilium. *Cicer.* **Eſtre en exil.* Exulare. *Cic.* WYGNANIE. *Iść poyść ná wygnanie. *Być ná wygnaniu.

EXILÉ, maſc. EXILÉE,f. part. paſſ. Exul, *genit.* exulis. WYGNANY, WYGNANA, Wygnaniec Wygnanka.

EXILER, V. act. (*Envoyer en exil.*) In exilium agere, *ou* pellere,*ou* depellere,*ou* ejicere. act.acc. Aliquem exilio afficere.*Cic.* In exilium aliquem projicere.*Cic.* WYGNAC ná wygnanie poſłać.

Eſtre exilé. Exulare. Exilio affici. paſſ. *Cic.* *Plaut.* *Terent.* **S'exiler, ſe bannir ſoy-meſme.* Exilium ſibi conſciſcere.*Liv.* In exilium voluntarium ire. Być wygnanym. *Poyść ſam ná dobrowolne wygnanie, álbo dobrowolnie ſam iść ná wygnanie

EXISTANT, maſc. EXISTANTE, f. (*Qui eſt, qui exiſte.*) Quod exiſtit. Quod eſt in rerum naturâ. CO ieſt, iſtny, iſtnie będący będąca.

EXISTENCE, (*on prononce* exiſtance.) ſubſt.f. **Les choſes qui ont exiſtence.* Res quæ exiſtunt. Quæ ſunt reipſâ, *ou* reapſe. *Cic.* ISTNOSC rzeczy co do bytności, nie co do Iſtoty. *Rzeczy ktore maią iſtność co do bytności iſtnie będące ktore w rzeczy ſamey ſą.

Cela prouve clairement l'exiſtence de Dieu. Hæ rationes clarè oſtendunt Deum eſſe, *ou* exiſtere. *Cicer.* To oczywiście pokazuie że ieſt Bog.

EXISTER, V.neut. (*Eſtre en effet.*) Exiſtere.neut. Eſſe in rerum naturâ. *Cic.* BYC znáydować ſię w rzeczy ſamey iſtnie

EXODE, ſubſt. m. (*Le ſecond des cinq Livres de Moiſe, qui contient la ſortie des Iſraëlites hors d'Egypte.*) Exodus. WYSCIE (álbo) *Exodus* wtora księga piſma świętego z pięciu kſiąg Moyżeſzowych, opiſuiąca wyiście álbo wyprowadzenie Izralitow z ziemi Egipſkiey.

EXORABLE, adject.maſc. & f. (*Qui ſe laiſſe vaincre par prieres.*) Exorabilis & hoc exorabile. adject.*Cic.* UPROSZONY, Uproſzona, co ſię da uproſić ubłagany.

EXORBITAMMENT, adv. (*Avec excès, au delà des régles.*) Enormiter,adv *Plin.* SZKARADNIE ſtraſznie niezmiernie ſproſnie zbytecznie.

EXORBITANT,maſc. EXORBITANTE,f. adject. (*Qui paſſe les régles, les bornes ordinaires, qui eſt au delà de la croyance.*) Enormis & hoc enorme,adject. A ſenſu communi, *ou* à fide, abhorrens. A rectâ ratione alienus. *Cic.* SZKARADNY, Sproſny, ſtraſzny niezmierny zbyteczny.

EXORCISME, ſubſt. m. (*Prieres,* ou *conjurations qu'on fait en exorciſant.*) Exorciſmus.(*mot conſacré dans l'Egliſe.*) EXORCYZM ſłowo poświęcone Kościelne záklinánie czartow przez modlitwy y święte ſłowa opiſane od Kościoła.

EXORCISTE, ſubſt. m. (*Celuy qui a la puiſſance de conjurer & de chaſſer les démons.*) Exorciſta. EXORCYSTA záklinacz álbo wyklinacz Czartow.

EXORCISER, V. act. (*Faire des conjurations au nom de Dieu contre le Démon.*) Nequiſſimos ſpiritus Dei nomine adjurare. *Lact.* Sacris incantationibus, *ou* carminibus fugare dæmones. EXORCYZMOWAC záklinać wyklinać Czarty Imieniem Boſkim y mocą.

EXORDE,ſubſt.m. (*Commencement, entrée d'un diſcours.*) Exordium. Prœmium. Principium. Exorſus. Ingreſſus.*Cic.* POCZĄTEK záczęcie przyſtęp wſtęp do mowy iákiey poważney

EXPÉDIENT, (*on prononce* expédiant.)ſubſt.m. (*Moyen qu'on trouve pour faire réuſſir une choſe,*ou *pour ſe tirer d'un mauvais pas.*) Via. Ratio. *Cic.* **Il ſçait toutes ſortes d'expédients pour avoir de l'argent.* Vias omnes pecuniæ novit, *ou* tenet. *Cic.* SPOSOB ſpoſobność droga wynaleziona do czego dokazania álbo uſtrzeżenia ſię, lub też wyścia z niebeſpieczeńſtwa. *Wie zná wſzelakie ſpoſoby nábycia pieniędzy.

Il ſe ſervent du même expedient pour ſe défendre. Eadem defen-

defenſionis ratio viaque ab illis tentatur. Cic. Tegoż ſpoſobu záżywaią dla obrony ſwoiey.

Vn homme d'expédient. Homo expediti conſilii. Tacit. Plenus conſilii. Plaut. *Nous trouverons quelque expedient dans la ſuite. Poſtea aliquid videbimus. Ter. Człowiek od porady. *Znaydziemy dalcy ſpoſob iáki.

EXPEDIENT, adject. m. (Avantageux, utile, & meſme quelqueſois néceſſaire.) Commodus. Neceſſarius. Utilis & hoc utile. Cic. SPOSOBNY, wygodny, potrzebny, pożyteczny.

IL EST expédient, Il eſt à propos. Expedit. Præſtat. Conducit. Cic. POTRZEBA-BY, potrzebna-by, trzeba-by.

Il eſt plus expédient. Expeditius eſt. Melius eſt. Cic. Potrzebnieyſza-by.

EXPEDIER, V. act. (Faire bien des choſes en peu de temps, dépeſcher.) Expedire. Abſolvere. Conficere. Cic. *J'ay expédié l'affaire. Rem confeci, ou abſolvi. Cic. *Expédiez-moy, dépêchez moy. Abſolve me. Ter. SPRAWIC odprawić zbyć odbyć, wiele rzeczy w krotkim czaſie zrobić. *Jużem odprawił ſprawił odbył tę rzecz tę ſprawę. *Odpraw mię zbądź mię prędko.

EXPE'DIER ſignifie auſſi, Exécuter quelqu'un promtement à mort. Citæ morti dare aliquem. Horat. Conficere aliquem. WYPRAWIC kogo prędko ná tamten świat.

EXPEDITIF, m. EXPE'DITIVE, f. (Parlant d'un homme agiſſant, qui expédie promtement ce qu'il entreprend.) In exequendis rebus ſtrenuus, ou impiger. Navus. Ovid. In agendo promtus. Tac. PRĘTKI, obrotny ſprawny Łatwy w ſprawieniu álbo odprawieniu y odbywaniu każdey rzeczy.

EXPE'DITION, ſubſt. f. (Entrepriſe, ou voyage de guerre.) Expeditio, onis, f. Cæſ. *Mener une armée à quelque expédition Educere exercitum in expeditionem. Cic. WYPRAWA woienna, expedicya wybieranie ſię ná woynę, ruſzenie ſię z woyſkiem. *Do okazyi. *Prowadzi woyſko do okazyi iakiey.

EXPE'DITIONS (Copies des actes qu'on délivre en Juſtice.) Expedita acta. plur. WYDANIE Dekretu z Kśiąg wyięcie z ksiąg z aktow papierow y prawnych obron.

EXPE'RIENCE, (on prononce experiance.) ſubſt. f. Eſſay, épreuve réiterée de quelque effet.) Experientia. Experimentum. Periculum. Cic. Ter. DOSWIADCZENIE ſprobowanie rzeczy raz y drugi [illegible] doświadczaiąc Experiencya.

Faire des expériences. Agere experimenta. Plin. *Reconnoiſtre par des expériences. Deprehendere experimentis. Quint *Faire l'expérience d'un remede ſur quelqu'un. Vim remedii in aliquo experiri. Cic. *Il a employé ſa vie à faire une infinité d'expériences pour trouver les proprietez des minéraux, & des ſimples. Ne lapidum, virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumſit. Petr. Czynić doświadczenia. *Uznawać z doświadczenia álbo doznać z doświadczenia. *Doświadczyć ſprobować lekarſtwa iákiego ná kim. *Całe życie ſwoie ſtrawił ná dochodzeniu rzeczy rożnych przez rozmaite doświadczenia co do właſności y ſkutkow kruſzcow rożnych y zioł proſtych.

EXPE'RIENCE, (Vſage qu'on a des choſes) Experientia, æ, f. Uſus, ûs, m. Cic. DOSWIADCZENIE swiadomość rzeczy biegłość w nich.

Vn Prince d'une longue experience. Princeps longâ experientiâ & uſu rerum exercitatus. *Il a de l'eſprit & de l'expérience. Valet ingenio, & præterea habet uſum rerum, ou eſt uſu peritus. Cic. *Vn jeune homme ſans expérience. Nullo rerum uſu eductus. Imperitus rerum. Plaut. *Avoir l'expérience d'une choſe. Habere uſum alicujus rei. Cicer. ou in re aliquâ. Cæſ. *L'expérience eſt la maitreſſe des Arts. Eſt rerum omnium magiſter uſus. Cæſ. Pán, Krol, wielkiey y doſkonałcy świadomości w rzeczach. *Ma dowcip, á do tego biegłość w rzeczach. *Młody Człowiek nieświadomy rzeczy. *Być świadomym rzeczy. *Swiadomość ieſt miſtrzynią wſzyſtkich kunſztow.

EXPE'RIMENTAL, m. EXPE'RIMENTALE, fœm. (on prononce experimantal.) (Qui conſiſte dans l'expérience.) In uſu & experientiâ poſitus. Uſu comparatus. DOSWIADCZONY, Doświadczona z doświadczenia pochodzący, doświadczeniem nábyty, ná doświadczeniu záſadzaiący ſię.

EXPE'RIMENTE', m. EXPE'RIMENTE'E, f. (on prononce experimanté.) (Eprouvé.) Expertus. Probatus, a, um. DOSWIADCZONY, doświadczeniem doznany uznany ſprobowany.

EXPE'RIMENTE', (Qui a de l'expérience.) Experiens, entis, omn. gen. Exercitus. Exercitatus, a, um. Cic. *Expérimenté dans ſes propres affaires & dans celles des autres. In

rebus ſuis & alterius expertus. Cicer. *Vn homme fort expérimenté. Vir experientiſſimus. Multarum rerum uſum habens, entis, omn. gen. Cic. Expertæ induſtriæ homo. SWIADOMY, biegły. *Swiadomy biegły y ſwoich właſnych y cudzych intereſſow. *Człowiek wielce świadomy wielkiey świadomości.

Il eſt celebre par ſon éloquence, mais peu expérimenté dans la guerre. Vir facundus, ſed belli inexpertus. Tacit. Vir plurimâ facundiâ, ſed nullo uſu bellorum exercitatus. *Il n'y avoit perſonne en ce temps là plus expérimenté que luy dans la guerre. Nemo illâ tempeſtate callipior habebatur, & magis belli expertus. Sławny y wielki mowca, ále mało co woyny świadomy. *Nie było tamtych czaſow świadomſzego woyny nád niego.

EXPE'RIMENTER, (on prononce experimante.) V. act. (Eſſayer, éprouver, faire une experience.) Experiri. Periclitari. Probare. Capere experimentum. Plin. DOSWIADCZAC czego, doświadczać ſię czego dochodzić z doświadczenia ſię naucząc.

EXPE'RIMENTER, Apprendre par expérience & par l'uſage.) Aliquid uſu & experientiâ diſcere. Doceri experientiâ. DOSWIADCZYC ſię ná rzeczy ſię z doświadczenia.

EXPERT, m. EXPERTE, f. adject. (Expérimenté.) Doctus & expertus. Experiens. Cic. SWIADOMY biegły świadoma biegła świadoma.

EXPIATION, ſubſt. f. (Satisfaction qu'on fait pour expier un prodige, ou un crime.) Expiatio. Cic. Piamen. Piamentum. Ovid. OCZYSZCZENIE nábożne, álbo zábobonne.

Sacrifice d'expiation. Piaculare ſacrificium. Piaculum. Expiatio Cic. Ofiara oczyſzczenia obchod.

Faire un ſacrifice d'expiation à l'occaſion de quelque prodige. Prodigium procurare & expiare. Procurationem facere. Phæd Cic. Ofiary oczyſzczenia obchody y obrzędy czynione od dlá wrocenia widowiſk iákich.

EXPIATOIRE, adject. m. & f. (Qui ſert à expier.) Piacularis & hoc piaculare, adject. OCZYSZCZAIĄCY, oczyſzczenia ſłużący.

EXPIER, V. act. (Satisfaire pour une choſe.) Crimen, ou ſcelus expiare. Cic. Avertere victimâ piaculum. Procurare aliquod oſtentum Phæd. OCZYSCIC co zgładzić znieść odwrocić obchod ſprawić.

Qui peut eſtre expié. Piabilis & hoc piabile, adject. Ovid. *(Le contraire eſt Inexpiabilis & hox inexpiabile, adj ect. Qui ne peut eſtre expié.) Cic. Co może być oczyſzczony. *(Przeciwna ieſt) Co nigdy niemoże być oczyſzczony niezgładzony.

EXPIRATION, ſubſt. f. (Fin du terme accordé & dont on eſt convenu.) Dies ſolutionis, genit. diei, f. Liv. *Il n'y a plus que huit jours juſques à l'expiration.) Inter octo dies, tempus ſolutionis erit. Plin. DOCHODZENIE czaſu, płacenia termin. *Już nie maſz tylko ośm dni do terminu.

EXPIRATION, (Action par laquelle on rend l'air qu'on a inſpiré.) Spirituum emiſſio. Aſpiratio. Exſpiratio, onis, f. Cic. ODETCHNIENIE wytchnienie tchu álbo wiatru w co wpuſzczonego, oddech.

EXPIRER, V. n. (Eſtre proche de ſa fin, rendre le dernier ſouffle.) Exſpirare; Animam exſpirare, ou efflare. Animam edere, ou agere, exhalere, ou reddere. Cic. Liv. Tacit.. DUCHA oddać konać ſkonać umierać umrzeć.

EXPIRER, (Echeoir, eſtre preſt d'arriver.) comme La treve s'en va expier. Exit induciarum dies, ou tempus. Liv. *Le terme eſt expiré. Dies ſolutionis advenit. DOCHODZI termin Dzień czas płacenia wychodzi czas fryſztu, álbo dochodzi wychodzi przymierze. *Już termin przyſzedł czas przyſzedł.

EXPLICABLE, adject. maſc. & f. (Qu'on peut expliquer.) Explicabilis & hoc explicabile, adject. Plin. ZROZUMIAŁY wypowie wykładny co można zrozumieć.

EXPLICATION, ſubſt. f. (Interprétation d'une choſe qui a quelque difficulté.) Explicatio. Explanatio. Interpretatio. Expoſitio. Enodatio. Explicatus. Cic. Interpretamentum. Aul. Gel. WYTŁUMACZENIE wykład iákiey rzeczy trudney wyrażenie co znáczy.

EXPLIQUER, V. act. (Donner l'intelligence d'une choſe difficile.) Explicare, Enodare. Explanare. Exponere. Interpretari. Cic. *Expliquer clairement & nettement ſa cauſe aux juges. Expedire judicibus rem ſuam. Ter. Cic. *Expliquer une enigme. Aperire ænigma. Plaut. Solvere, ou explicare ænigma Cic. TŁUMACZYC wytłumaczyć co, rzecz iáką trudną wyrazić wyłożyć co znáczy, y co ieſt álbo iák ſię má rzecz iáka.

rozu-

rozumieć, iák ieſt. *Wywodzić wyprowadzić wyraźnie ſprawę ſwoię poproſtu przed ſądem. *Wytłumaczyć gadkę iáką.

Qui explique, qui interprete les choſes. Explicator, oris, m. Interpres. Cic. *Celle qui explique. Explicatrix. Cic. Tłumacz. *Tłumaczka.

S'EXPLIQUER avec quelqu'un par lettres. Adire aliquem per litteras. Plaut. ZNOSIC ſię z kim liſtownie.

EXPLOIT, ſubſt. maſc. (Belle action que fait un homme de guerre.) Præclarum, ou inſigne facinus. DZIEŁO ſławne znáczne wiekopomne rycerſkie.

EXPLOIT, (Aſſignation qu'on donne à quelqu'un pour venir en juſtice.) Dica, æ, f. Ter. *Donner un exploit à quelqu'un. Alicui dicam ſcribere. Vadimonium alicui dicere Ter. Cic. Libello aliquem citare, ou vocare. Cic. POZEW do ſądu. *Dać pozew komu.

EXPLOITER, V. act. (Donner, envoyer un exploit.) Dicam alicui ſcribere. POZYWAC, pozwami obſyłać.

Vn enfant expoſé. Puer expoſitius Plaut. Projectus, ou projectitius puer. Podrzutek, dziecię podrzucone.

EXPOSER, V. act. (Mettre de hors & à l'air.) Exponere. Proferre. Cic. Col. *Expoſer le foin au ſoleil pour le faire ſécher Exponere in ſole fenum ut ſicceſcat. Col. *Vn lieu expoſé au ſoleil. Expoſitus ſoli locus Locus apricus. Plin. Horat. WYSTAWIC ná dworze ná wietrze *Wietrzyć ſuſzyć, nádworze náſłońcu. *Siano ná wietrze áby ſchło náſłońcu, przewracać. *Mieyſce náwietrzne náſłoneczne.

EXPOSER, (Mettre une choſe en veuë.) Ante oculos, ou ante conſpectum ponere, ou exponere, ou proponere. Facere palàm. act. acc. Cic. *Expoſer les larcins de quelqu'un aux yeux des peuples, les faire voir, les mettre en évidence. Defigere furta alicujus in oculis populi. Cic. Palàm facere furta alicujus WYSTAWIC co ná widok przed oczy wyſtawić obiawić wyiawić. *Wyiawić przedwſzyſtkim ludem złodzieyſtwa czyie.

EXPOSER un enfant, (L'abandonner.) Puerum exponere. Liv. PODRZUCIC dziecię porzucić go.

Expoſer quelqu'un à l'envie. Adducere aliquem in invidiam. Cic. *Nous ſerions moins expoſez à l'envie, que nous ne ſommes. Nos invidiâ minore uteremur, quèm utimur. Plaut. Wyſtawić podać kogo ná záżdrość wydać go ná ſztych. *Mnieybyśmy byli wyſtawieni záżdrości niż ieſteśmy.

S'expoſer aux dangers. Se objicere, ou ſe offerre periculis. Pericula adire, ou ſubire. In pericula ſe inferre. Se periculis committere. Cic. Wyſtawić ſię wydać ſię podać ſię ná niebeſpieczeńſtwa.

S'expoſer à la riſée & aux railleries des hommes. Se oſtendere omnium riſui. Deridendum ſe omnibus præbere. Cicer. *A tous les malheurs. Ad omnes caſus ſe objicere. *Aux violences des hommes. Se in impetus hominum objicere. Cicer. *Les grandes richeſſes ſont expoſées à de grands perils. Magno periculo, magnæ ſunt opes obnoxiæ Phæd. Wydać ſię podać ſię ná śmiech ludzki. *Ná wſzelkie nieſzczęścia. *Ná záwziętość ludzką. *Wielkie fortuny ná wielkie niebeſpieczeńſtwa ſą podane álbo wyſtawione wielkim niebeſpieczeńſtwom.

Il s'expoſe trop, Il ne ſe menage point, Il va au feu comme un ſimple ſoldat. Nimiùm ſe periculis objicit. Wydaie ſię podaie ſię zbytecznie ná niebeſpieczeńſtwa nie przeſtrzega całe oſoby ſwoiey idzie ná ogień iák proſty żołnierz.

EXPOSER, (Propoſer, dire, raconter.) Exponere Proponere. Narrare. Dicere. Cicer. *Je n'ay pû expoſer ce que j'avois prémedité pour ma défenſe. Non potui cogitata proloqui. Terent. OPOWIEDZIEC powiadać, wypowiedzieć wyrazić. *Niemogłem powiedzieć wymowić wſzyſtkiego com miał gotowe ná obronę ſwoię.

Il a expoſé l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Rem quemadmodum geſte, expoſuit. Cic. *Il luy expoſa ſa commiſſion fort rudement. Mandata illius ferociter edidit. Tacit. Opowiedział wyraził rzecz iák ſię miała iák ſię ſtała. *Opowiedział mu z czym przyſzedł, z czym go przyſſano co mu zlecono, bardzo przykro.

EXPOSITION, ſubſt. f. (Action d'expoſer & de faire voir une choſe.) Rei alicujus in medium poſitio, onis, fœm. Colùm. WYSTAWIENIE wydanie ná widok, do widzenia.

Vne maiſon qui eſt en belle expoſition. Benè poſitæ ædes. Kamienica ná pięknym widoku wyſtawiona.

EXPOSITION d'un enfant. Expoſitio pueri. Puer expoſitus. Liv. PODRZUCENIE dziecka.

EXPOSITION, (Explication, déclaration de ſa penſée.) Expoſitio, onis. Cicer. Quint. Mentis ſignificatio. WYRAZENIE myśli ſwoiey, wydanie ſię z nią.

EXPRE'S, m. EXPRESSE, f. adjectivus (Aſſuré.) Certus. Deſtinatus. PEWNY, PEWNA, umyślny poſſaniec.

Envoyer un exprès, ou un homme exprès. Certum hominem mittere, ou deſtinare. Wyſłać umyślnego.

EXPRE'S, (Formel, précis.) *Il fit déſenſes expreſſes à ſes gens de dire qui il eſtoit. Interdicit omnino ſuis, ne, quis ipſe ſit, cuiquam aperiant UMYSLNY, wyraźny z oſobna. *Zákazał umyślnie (álbo) wyraźnie ludziom ſwoim, áby niepowiedali onim kto ieſt, áby go niewydawali.

EXPRE'S, (Net, certain.) Clarus. Certus. Indubitatus. Exploratus, a, um. Cicer. *Son témoignage eſt exprès. Clarum & certum eſt illius teſtimonium. WYRAZNY iáwny pewny iſtotny. *Swiadectwo iego ieſt wyraźne.

On ne peut rien dire de plus exprès là deſſus. Nihil clarius ſuper eâ re dici poteſt. Nie pewnieyſzego nád to powiedzieć o tym (álbo) mowić ſię niemoże.

EXPRE'S, adverb. (A deſſein) Deditâ, ou datâ, operâ. De induſtriâ. Cicero. UMYSLNIE z umyſłu.

EXPRESSEMENT, adverbe. (Nommément, diſtinctement.) Expreſſè. Diſertè. Diſtinctè. Nominatim. ad verbum. Cicero. WYRAZNIE oſobliwie, z oſobna.

EXPRESSIF, m. EXPRESSIVE, fœminum adjectivum. (Qui explique bien une choſe.) Significans. Significantior & hoc ſignificantius. *Vn terme plus expreſſif, Significantius verbum. Cicero. *Il eſt expreſſif. Significanter dicit. Quint. WYRAZNY WYRAZLIWY co dobrze rzecz iáką wyraża, co má w ſobie dobre wyrażenie *Słowo wyraźnieyſze wyrazliwſze, mocniey lepiey co wyrażaiące. *Wyrazliwy wyraźny wyrażaiący ieſt z dobrym wyrażeniem rzecz mowi udaie.

EXPRESSION, ſubſtantif. feminin. (Maniere de s'exprimer.) Elocutio. Explicatio. Cicero. Phraſis. Quint. Eloquendi genus, Eloquium. Horatius. WYRAZANIE ſię ſpoſob mowienia iák ſię kto wyraża mowiąc álbo iák ſię co wyraża iák mowi iák wymawia. Expreſſya.

Vne expreſſion douce. Eloquendi ſuavitas, atis. feminin. Quint. Melleum eloquium, ii, n. Auſon. *Vne expreſſion nette, coulante. Eloquendi nitor. Quint. Liquidum eloquium. Auſon. Wymowa miła przyiemna wdzięczna. *Wymowa czyſta płynąca.

Il a l'expreſſion belle, Il s'exprime noblement & en beaux termes. Politè ſenſa ſua dicendo exprimit. Elegantibus verbis ſenſum mentis explicat. Cicer. *Son expreſſion n'eſt pas commune. Minime vulgare eſt ejus dicendi genus. Quint. *Il faut éviter les expreſſions baſſes & triviales. Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate & ſumendæ voces à plebe ſubmotæ. Petrus. *Il n'y a point d'expreſſion aſſez forte pour décrire ſa beauté, car elle ſurpaſſe tout ce qu'on en pourroit dire. Nulla vox eſt, quæ formam ejus poſſit comprehendere, nam quidquid dixero, minus erit. Petrus. Piękną má mowę, pięknie mowi ſłowami wybornemi, wyborną má wymowę, ślicznie wybornie mowi. *Nie poſpolicie mowi. *Trzeba ſię chronić wyſtrzegać podłych y potocznych mowienia ſpoſobow. *Niemaſz ſłow ták doſkonałych ktoreby mogły wyrazić iey piękność, bo przechodzi wſzelkie wyrażenie.

EXPRIMER, V. act. en terme de Phyſique. (Extaire, tirer le ſuc des herbes en preſſant.) Exprimere. Plinius. *Exprimer l'huile des olives. Oleum ex oleis exprimere *Le vin des raiſins. Vinum ex uvis. WYCISNĄC wyciągnąć wytłoczyć wykręcać ſok eſſencyą treść z ziół tłocząc, wybiiać. *Praſować wytłaczać w praſach oliwę. *Tłoczyć Wino wyciſkać go wydeptywać z iagod.

EXPRIMER, (Expliquer ſes penſées, décrire bien une choſe.) Exprimere. *Enuntiare. acc. Cicer. On a inventé les paroles pour exprimer, ou rendre les penſées. Ad ſenſus animi exprimendos oratio reperta eſt. Cicero. Il s'exprime avec facilité. Facilem habet ſermonem. Expeditè ſe exprimit, ou explicat. Cicero. WYRAZIC wymowić ſwoie zdanie álbo rzecz iáką. *Słowa ſą znalezione ná to áby ſię przez nie myśl wyraziła, náto ſą ſłowa, áby przez nie myśl wyrazić. *Łatwo káżdą rzecz wyrazi w ſłowach, wymowi.

EXPULSER, V. act. (Chaſſer, pouſſer dehors.) Expellere, (pello, is, expuli, expulſum.) Exturbare, (bo, as, avi, atum.) Ejicere, (io, is, ejeci, ejectum.) act. acc. Cicero. WYPĘDZAC wyrzucać precz, roſpędzać wyganiać rozganiać.

EX

EXPULSION, subst. fæm. (*L'action de chasser, de repousser.*) Expulsio. * *Expulsion des Roys.* Exactio Regum. *Cicero.* WYPĘDZANIE wyganianie wyrzucanie. *Wypędzanie wyganinanie Krolow wyrzucanie zrzucanie ich.

EXQUIS, m. EXQUISE, fæm: adject. (*Excellent, rare, recherché.*) Exquisitus. Conquisitus. *Cicer.* * *Vn Philosophe d'un sçavoir exquis & rare.* Exquisitâ doctrinâ Philosophus. *Cicero.* * *Des esprits exquis, rares.* Exquisita ingenia, n. pl. *Plin-Jun.* * *Louer quelqu'un avec des paroles exquises.* Verbis exquisitissimis laudare aliquem. *Cicero.* WYBORNY WYBORYCZNY wyśmienity *Filozof, nauki wysokiey wyborney, y osobliwey. *Dowcipy wyborne osobliwe wysokie. *Chwalić kogo wybornemi słowami.

EXTASE, subst. fæm. (*Ravissement d'esprit, transport hors de soy mesme.*) Stupor mentis. Animi à sensibus alienatio. Mentis excessus. *Cass.* ZACHWYCENIE odzmysłow odchodzenie.

EXTASIE', m. EXTASIE'E, f. adject. (*Ravi en extase.*) A sensibus alienatus. In mentis excessum raptus, a, um. *Cass.* ZACHWYCONY ZACHWYCONA.

EXTATIQUE, adject. m. & f. (*Qui est souvent ravi en extase.*) Crebrâ mentis alienatione à sensibus avocatus. CZĘSTE zachwycenia miewaiący.

EXTENSION, (*on prononce* extansion.) subst. fem. (*L'action d'estendre.*) Extensio. Porrectio. *Vitr.* WYCIĄGNIENIE, rosciąganie, rosciągnienie, pociągnienie.

Extension des nerfrs. Nervorum distentio. *Cels.* Wyciągnienie żył.

ON DIT figurement, *Extension d'une loy.* Legis translatitia interpretatio. MOWIĄ *niewłaśnie:* pociągnienie prawa, ciągnienie ná stronę zára prawa.

EXTENUE', m. EXTENUE'E, f. (*Diminué de forces & d'emboint.*) Tenuatus, a, um. *Hor.* Macie tenuatus, a, um. *Virg.* Exsuccus, a, um. *Petr.* WYCIĘCZONY WYCHUDŁY wyschły zmárniały zesłabiały wywiędły.

EXTENUATION, subst. f. (*Diminution d'embonpoint.*) Virium imminutio, *ou* debilitatio. WYCIENCZENIE umnieyszenie opadnienie z ciała osłabienie, zmarnienie.

EXTENUER, V. act. (*Oster, diminuer les forces & l'embonpoint.*) Tenuare. Extenuare. Debilitare vires, *ou* corpus. *Virg. Plin.* WYCIENCZAC osłabiać ná ciele ná siłach niszczyć trawić suszyć.

EXTE'RIEUR, m. EXTE'RIEURE, f. adject. Externus. *Cicer.* POWIERZCHOWNY POWIERZCHOWNA zewnętrzny zwierzchny, ze dwora z wierzchu.

L'EXTERIEUR, subst. m. (*Ce qui paroist au dehors, le dehors des choses.*) Facies. Frons. *Cicer.* * *Il a un exterieur trompeur, Il est beau au dehors, & sale en dedans.* Introrsùs turpis, decorâ pelle speciosus. *Horat.* * *Il a un exterieur composé.* Est vultu composito. * *Il a l'exterieur honneste.* Est honestâ & liberali facie. *Te.* POSTAC powierzchowna rzeczy, ákiedy zewnętrzny pozor, twarz, czoło, osoba postać. *Pozor má zmyślony, postać zmyślona zwierzchu ná pozor piękny, we wnątrz brzydki. *Układny ná pozor. * Przystoyney postaci, przystoyny z Osoby.

A L'EXTETIEUR, (*Au dehors.*) Extrinsecùs, adverb. *Cicer.* POWERZCHOWNIE, pozornie, powierzchu zewnąrz ná oko.

EXTERMINATEUR, subst. m. (*Destructeur, qui détruit.*) Exstinctor. Eversor. *Cicer.* NISZCZYCIEL niszczący wytępiaiący. Burzyciel pustoszyciel.

EXTERMINATION, subst. f. (*Destruction entiere.*) Exstinctio. Eversio. *Cicer.* ZNISZCZENIE ze wszystkim zgubienie zátracenie zburzenie spustoszenie.

EXTERMINER, V. act. (*Abolir, détruire entieeement.*) Funditùs tollere. Exstinguere. Destruere. acc. *Cicer.* Exterminare. ZNISZCZYC zburzyć ze wszystkim wytracić.

EXTERNE, adject. m. & f. (*Qui est de dehors.*) Externus. *Cicer.* OBCY cudzy, nie nász, gość.

EXTINCTION, subst. f (*Action par laquelle on estein & amortit une chose.*) Exstinctio. ZGASZENIE zniesienie czego zgładzenie.

EXTIRPATEUR, subst. m. (*Qui détruit & ruine entierement jusques à la racine.*) comme *l'Extirpateur des vices.* Vitiorum extinctor. * *D'une secte.* Sectæ. *Cicer.* WYKORZENIAIĄCY z korzeniem wyrywaiący, wykorzeniaiący występki. *Sektę iáką złą.

EXTIRPATION, subst. f. (*Déracinement d'une arbre.*) Extirpatio. *Colum.* WYKOPANIE wyrzucenie z korzeniem drzewa, iákiego álbo kárczow wykopywanie.

Extirpation d'un membre du corps. Membri alicujus amputatio, *ou* extirpatio, onis, f. Odcięcie wyrznięcie członka iakiego w ciała.

EXTIRPATION *des vices, de l'héréfie.* Vitiorum, hæresis exstinctio, *ou* extirpatio, onis, f. WYKORZENIENIE występkow, Kácerstw.

EXTIRPER, V. act. (*Arracher entierement les vices, l'erreur.*) Exstirpare. Stirpitus exigere. *Cicer.* Eradere cordè penitùs. act. acc. *Phæd.* WYKORZENIAC z korzenia wyrywać dobywać wykopywać.

(Ce Verbe ne se dit point dans le sens naturel; mais seulement au figuré: si ce n'est en Chirurgie où l'on dit. To słowo francuskie *extirper* wykorzeniać niemowi się w francuskim w rozumieniu włásnym, ále tylko niewłaśnie co do występkow &c. u Cyrulikow tylko w francuskim mowią właśnie.

EXTIRPER *un membre,* (*Le coupper.*) Amputare membrum aliquò. WYCIĄC członek iáki zkąd wyrznąć.

EXTORQUER, V. act. (*Tirer de force quelque chose.*) Extorquere. acc. *Cicer.* aliquid ab aliquo, *ou* alicui aliquid.) *Cicer.* WYDRZEC co od kogo mocą y gwałtem wymagać wymoc ná kim, wystraszyć wycisną.

EXTORQUER *la vérité de la bouche des criminels.* A noxiis veritatem extorquere. *Vous avez extorqué cinquante talents Attiques de Cesar.* A Cæsare quinquaginta talenta Attica extorsisti. *Cic.* WYMOC wycisnąć ná złoczyncy áby się przyznał do prawdy, przycisnąć go do przyznania się áby prawdę powiedział. * Wykręciłeś ná Cezarze piędziesiąt tálentow Attyckich.

EXTORSION, subst. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un pour tirer de luy quelque chose.*) Violenta ademtio. *Faire des extorsions.* Pecuniam ab aliquo extorquere, *ou* exprimere vi. ZDZIERSTWO, gwałt, wydarcie, wydzierstwo. *Zdzierstwa czynić *Extorsye* robić.

Qui fait des extorsions. Extortor, oris, m. *Ter.* Zdzierca, wydzierca, szarpacz.

EXTRACTION, subst. f. (*Race.*) Genus. Origo. fem. Stirps. *Cic.* Natales, ium. *Plin. Jun.* **Il est de noble extraction.* Nobili genere natus. *Cic.* ROD, urodzenie, imię, kondycya. * Jest zacnego rodu.

EXTRAIRE, V. act. (*Tirer, exprimer les sucs & les sels des métaux & des simples.*) Succos herbarum exprimere, *ou* elicere, *ou* educere. act. *Plin.* WYCIĄGAC treść z Kruszcow y zioł.

EXTRAIRE se dit en ce sens au figuré, pour (*ce qu'on tire de meilleur d'un livre.*) Carpere. Excerpere. Legere. Colligere. *Cic.* WYCIĄGNĄC niewłaśnie, wybrac co náylepszego z Ksiąg.

EXTRAIT, m. EXTRAITE, f. adject. & part. pass. Excerptus, a, um. *Plin.* WYCIĄGNIONY wyięty wybrany.

un EXTRAIT, (*en Pharmacie*) *Expression des sucs.* Expressio. ESSENCYA wyciągniona aptekarska z zioł.

un EXTRAIT, comme subst. masc. (*Ce qu'on a extrait.*) Excerptum. WYIĘCIE wybranie z czego krotko uczynić wypis. *Extrakt* grodowy.

un EXTRAIT *mortuaire.* Apodixis defunctoria, *genit.* apodixidis defunctoriæ, f. *Petr.* LIST świadeczny o śmierci czyiey, metryka pogrzebowa, śmiertelna umarłyc metryka.

un EXTRAIT *d'un procès.* Instrumentum litis summa, æ, fœm. WYPIS wyięcie Pápierow do spraw. Extrakty.

EXTRAORDINAIRE, adject. m. & f. (*Qui est contre le cours ordinaire.*) Extraordinarius, a, um. *Cic.* NADZWYCZAYNY niepospolity osobliwy dziwny.

(Ce mot se met comme un Substantif, comme. To słowo francuskie kładzie się y bierze iáko imię Jstotne á nie przydatkowe.

J'iray souper chez vous, mais je ne veux point un extraordinaire. Cœnabo apud te, sed commodum obsona, & ne largior sit solito cibus. *Plaut.* Będę iádł u ciebie ále niechcę nic osobliwego.

C'est un extraordinaire pour luy de se lever si matin. Præter solitum surrexit tam manè. Osobliwa to y nádzwyczayna u niego wstawać ták ráno (*álbo*) że wstał ták ráno.

EXTRAORDINAIREMENT, adv. Præter consuetudinem. Præter solitum. Solito magis. *Liv.* NAD ZWYCZAY niezwyczaynie osobliwie.

Il

Il est extraordinairement malade. Gravissimè ægrotat. *Cic.* Ciężko chornie.

Il est extraordinairement chiche. Triparcus est. Parcissimus est. *Plaut.* Niewypowiedzianie skąpy.

EXTRAVAGAMMENT, adv. (*D'une maniere extravagante.*) Inepte. Insulsè. Absurdè. adv. *Cic.* SZALENIE głupie, iák szálony po szalonemu.

EXTRAVAGANCE, subst. fem. (*Folie, aliénation d'esprit qui fait dire des réveries.*) Deliramentum, i, neut. Dicta delirantia, *genit.* dictorum delirantium, n, pl. **Il dit des extravagances.* Deliramenta loquitur. *Plaut.* SZALENSTWO co od rzeczy gadanie. *Od rzeczy gada.

EXTRAVAGANCE, (*Discours impertinent & comme d'un fou.*) Insulsitas, atis, fœm. Ineptiæ, arum, f. plur. *Cic.* GADANIE od rzeczy.

EXTRAVAGANT, masc. EXTRAVAGANTE, f. (*Qui extravague.*) Delirans. Delirus. *Plaut.* SZALONY SZALONA.

EXTRAVAGANT, *Impertinent.*) Ineptus. Insulsus. Absurdus. *Cic* Nesapus. *Petr.* GŁUPI, głupiec, cudak, cudaczek.

EXTRAVAGUER, V. neut. (*N'estre pas en son bon sens.*) Delirare. Insanire. Dementem esse. *Cic.* **J'avois l'esprit si accablé, que j'extravaguois quelquefois.* His obrutus malis, non mei compos eram. *Petr.* **Rien ne fait tant extravaguer.* Nulla res tam delirantes homines concinnat. *Plaut.* SZALEC, nie być spełna przy zmysłach. *Tákem był strapiony że mi y do szaleństwa podczas przychodziło. *Nic ták do szaleństwa nie przywodzi.

EXTRAVASE', m. EXTRAVASE'E, f. se dit (*du sang sorti hors de vaisseaux.*) Sanguis extra venas effusus. KREW (*álbo*) żołć się rozlewaiąca wkim.

EXTREME, adject. m. & f. f. (*Le dernier.*) Extremus. Ultimus. *Cic.* OSTATNI.

ON DIT d'un homme, qu'*Il est extreme dans la louange & dans le blasme.* Nimius est in laude & in vituperio. **Il est extreme en tout, on ne voit rien de moderé en luy.* Nihil apparet in eo moderatum. *Cic.* NIE pomiarkowany pomiarkowania żadnego w niczym nie maiący.

EXTREME, (*Grand, excessif.*) Summus. Magnus, a, um. Ingens. Vehemens. *Cic.* **Vne douleur extreme.* Dolor summus. **Vne chaleur extreme.* Nimii solis ardores. Vehemens calor. WIELKI srogi niezmierny szkaradny. *Żal wielki bárdzo ciężki. *Gorąco wielkie upał straszny.

EXTREME-ONCTION, subst. f. (*Sacrement de l'Eglise, qui est la derniere onction que reçoivent les Chretiens à la fin de la vie.*) Extrema-unctio. OLEY S. Ostatnie na maszczenie oleiem S. Sákrament w ostatniey chorobie.

EXTREMEMENT, adv. Valdè. Summoperè. Magnoperè. Vehementer. Valdè. adv. *Cic.* WIELCE srodze, strasznie bardzo.

EXTREMITE', subst. f. (*Le bout, le lieu le plus éloigné.*) Ultimum. Extremum, i, n. Extremitas, atis, f. *Cic.* **Il a voyagé aux extrémitez du monde.* Ad ultima regiones penetravit. KONIEC kres sam. *Jeździł áż ná koniec áż ná kray świata.

Les EXTRE'MITEZ *d'un pays,* (*les frontieres*) Ora, æ, f. Extremitas alicujus regionis, f. *Cic.* Kres GRANICE gdzie się kończy kray iáki.

Les extrémitez d'un cercle. Circuli extremitates. *Plin.* Brzeg, Kray, obwod.

ON DIT figurément, *La vertu tient le milieu, les vices sont aux extrémitez.* Virtus in medio inter duo vitia. Vitia extrema tenent. *NIEWŁASNIE* Cnota się srzodka trzyma między zbytkiem, y skąpością.

Il faut fuir toutes les extrémitez. Omnia extrema fugienda. **Il passe d'une extremité à l'autre, ou trop-liberal ou trop-avare.* Vehemens est nimis in utramque partem, aut largitate nimiâ aut parsimoniâ. *Ter.* Nietrzeba nigdy przywodzić rzeczy álbo przyprowadzić rzeczy doostatniey. *Niepomiarkowany w niwczym álbo nád to szczodry, álbo nád to skąpy.

EXTRE'MITE', (*Le dernier point de nécessité.*) Summæ angustiæ, arum, f. plur. *Cic.* **La chose estoit en cette extrémité.* In his angustiis res erat. *Cæs.* * *Réduire quelqu'un à la derniere extrémité.* Adducere aliquem insummas angustias. *Cic. Il s'est porté aux dernieres extrémitez.* Ad extrema venit. Ultima expertus est. *Liv.* Ad extrema descendit. *Poll. ad Cic.* OSTATNIA potrzeba, nieszczęście niebespieczenstwo ostatnie. * W tym niebespieczenstwie ná tym iuż schyłku były rzeczy do tey ostatniey przyszło. *Przyprowadzić kogo do ostatniey. *Odważył się ná ostatnią.

ON DIT aussi, qu'*Vn homme està l'extrémité,* qu'*Il va mourir.* Jam mors illium occupat. *Ter.* Est in ultimis. *Petr* Agit animam. *Cic.* KONA już mu przyszło do ostatniey.

Estre malade à l'extrémité. Periculosissimo morbo urgeri. *Cic.* Chorować śmiertelnie, bardzo niebespiecznie.

Après avoir esté malade à l'extrémité, il en est revenu. Ex periculosissimo morbo planè convaluit. *Cic.* Już śmiertelnie choruiąc ozdrowiał wrocił się prawie od śmierci.

EXULCE'RATIF, m. EXULCE'RATIVE, f. (*Qui fait des ulceres.*) Exulceratorius. *Plin.* JĄTRZĄCY ROZIĄTRZAIĄCY záiątrzaiący.

EXULCE'RATION, subst. f. (*La formation d'un ulcere.*) Exulceratio. *Plin.* JĄTRZENIE záiątrzenie.

EXCULCE'RER, V. act. *Voyez* ULCE'RER. JĄTRZYC ZAIĄTRZAC.